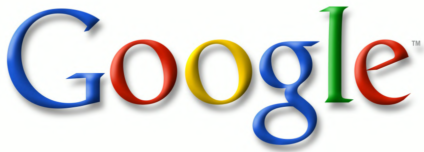
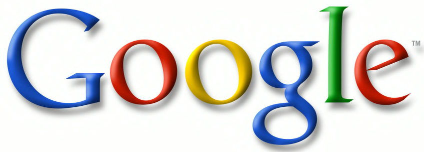

DOMI NUS ILLU
MINA TIO MEA
Taylor Institution.

ALGEMEEN VLAAMSCH

IDIOTICON.

ALGEMEEN VLAAMSCH

IDIOTICON,

UITGEGEVEN,

OP LAST VAN HET TAAL- EN LETTERLIEVEND GENOOTSCHAP

MET TIJD EN VLIJT,

EN BEWERKT DOOR

L. W. SCHUERMANS,

PASTOOR VAN WILTSELE,

Proost der Rederijkkamer, *Het Kersouwken*, lid van *Met Tijd en Vlijt*, van de Maatschappij der Nederlandsche letterkunde te Leiden, en de Zuid-Nederlandsche Maatschappij van Taalkunde te Mechelen,

MET BEHULP VAN

VERSCHEIDENE TAALMINNAARS VAN ZUID-NEDERLAND.

LEUVEN,

BIJ DE GEBROEDERS VANLINTHOUT,

DRUKKERS DER HOOGESCHOOL.

1865-1870

OPGEDRAGEN

AAN DE REDACTIE VAN HET

WOORDENBOEK DER NEDERLANDSCHE TAAL

VERTEGENWOORDIGD DOOR DE GELEERDE HEEREN

D[r] A. DE VRIES EN D[r] L. A. TE WINKEL

BUITENLEDEN VAN HET

GENOOTSCHAP

VERKLARING VAN EENIGE VERKORTINGEN.

Antw. Antwerpen.
b. bedrijvend.
bed. beduidt.
bet. beteekent.
bijv. bijvoegelijk naamwoord.
bijw. bijwoord.
Bild. Bilderdijks *Verklarende geslachtlijst der Nederl. zelfstandige naamwoorden.*
Br. Brab. Brabant, waarmede wij soms ook het westelijk deel der provincie Antw. verstaan.
d. i. dat is.
Delf. Delforterie, *Analogies des langues flamande, allemande et anglaise.*
dw. deelwoord.
engl. engelsch.
enkelv. enkelvoud.
fig. figuurlijk of in gefigureerden zin.
Fland. Vlaamsch.
fr. in 't fransch.
freq. frequentatief of voortdurend werkwoord.
gebr. gebruikt.
gelijkv. gelijkvloeiend.
gr. in 't grieksch.
Hagel. Hageland, landstreek gelegen tusschen Thienen, Landen, St-Truiden en Diest.
Haspeng. Haspengauw, de omstreken van Hasselt, St-Truiden en Zout-Leeuw.
hgd. hoogduitsch.
Holl. Holland, Noord-Nederland, of Hollandsch.
it., ital. in 't italjaansch.
Kemp. Kempen, het Oostelijk deel der prov. Antw. en 't Noord-Oostelijk gedeelte van Brabant.
Kil. Kiliaan, *Etymologicum Teutonicæ linguæ.*
Kl. Br. Klein Brabant, dat zijn de omstreken van Willebroek, Puers en St-Amands.
l. land, of latijn.
lat. latijn.
Leuv. Leuven en omstreken.
Limb. Limburg, overal Hollandsch Limburg.
m. mannelijk geslacht.
Meyer, *Woordenschat*, 3e deel.
mv. meervoud.
N. in 't Noorden.
N.-Br. Noord-Brabant.
Nederl. Nederlandsch.
o. onzijdig geslacht.
omstr. omstreeks of omstreken.
Oostvl. Oostvlaanderen.
Plantijn, *Schat der nederduytscher tale.*
pr. prov. provincie.
r. rond.
Sax. Saksisch.
Snell. Snellaert, *Kortrijksche idiotismen.*
st. stad.
Teuthonista.. of Duytschlender van Gherard Vander Schueren.
v. vrouwelijk geslacht, of van.
verl. verleden.
vl. vlaamsch.
Vl. Vlaanderen.
w. werkwoord.
Weil. Weiland, *Nederduitsch letterkundig Woordenboek.*
Westbr. westelijk deel van Brabant.
Westvl. provincie Westvlaanderen.
z. zelfstandig naamwoord.
Z. Zie.
Z. Zuiden.

VOORWOORD.

In 1859 zond het Genootschap *Met Tijd en Vlijt*, opgerecht bij de katholijke Hoogeschool te Leuven, op voorstel van zijnen geleerden Voorzitter, een omzendbrief uit, waarbij het alle taalkundigen uitnoodigde tot het opstellen van lijsten van gewestelijke woorden, spreekwijzen of benamingen gebruikelijk, het zij in Belgisch of Hollandsch Limburg, het zij in beide Vlaanderen, het zij in Brabant of Antwerpen, en welke in de bestaande Woordenboeken niet opgenomen zijn. Deze woordenlijsten zouden dienen als bijdragen tot het samenstellen van een *Algemeen Vlaamsch Idioticon*.

Deze oproep werd met een allergunstigsten uitslag beantwoord : uit alle vlaamschsprekende provinciën van Zuid-Nederland stuurde men bijdragen toe voor de zoo vaderlandsche onderneming.

Westvlaanderen was daar onder vertegenwoordigd door de heeren *P.-A. Bossaert*, stads-archivaris, te Brugge; eerw. *K.-L. Rogiers*, leeraar te Meenen; *P. Wydooghe*, van IJpere; *L. Kindt*, van Kortrijk, en een minderbroeder met name *Columbanus*.

Uit Oostvlaanderen ontvingen wij meer en beteren voorraad : na de heeren *K.-L. Vekeman*, van Sottegem, en *L. Lasoen*, van Huyze, bij Audenaarde, met lof vermeld te hebben, komen wij tot den pastor van Woubrechteghem, eerw. *C. du Villers*, die boven al de voorgaanden en al de volgenden den prijs verdiende, om zijne lange lijst, een groot boekdeel uitmakende, van woorden en zegwijzen, in 't bisdom van Gent, vooral in 't Land van Waas en van Aalst gebruikelijk en waarvan men eene ontelbare menigte in 't *Idioticon* zal wedervinden.

Stappen wij nu den *Dender* over en komen wij in 't westelijke deel van Brabant, dat men het *Payottenland* heet, gelegen tusschen Geeraardsberge, Edingen, Halle, Brussel, Aalst en Ninove. Aldaar gaan wij den eerw. heer *P. du Bois*, thans ons medelid, ontmoeten, die ons een boekje overhandigde vol van echt dietsche woorden aan die landstreek bijzonder eigen. De heer *K. Stallaert*, leeraar der nederduitsche taal bij het Atheneum van Brussel, en reeds lang goed gekend in de vlaamsche letterwereld, behaalde, gezamenlijk met den heer *J. van Beers*, den 1sten prijs in onzen kampstrijd. Zijne verdienstrijke bijdrage bestaat uit woorden vooral opgegaderd in de omstreken van Brussel, van Assche, Merchtem en in wat men het *Klein-Brabant* noemt, dat is, in de omstreken van Puers en Willebroek.

Wij, die sinds jaren onze eigene bijdragen met voorliefde, en zonder ons om de prijsvraag van 't Genootschap te bekreunen, vermeerderden uit alle gewesten des vaderlands, hebben nogtans onze idiotismen meestal in de dorpen tusschen Brussel, Leuven, Aerschot, Lier en Mechelen opgeoogst. Uit het oost-zuidelijk gedeelte van Brabant, dat men *Hageland*, het Oude *Haspengauw*, noemt, en dat gelegen is tusschen Leuven, Thienen, Landen, Diest en St-Truiden, werd ons veel goeds toegezonden, in de eerste plaats door den eerw. heer *J. Jespers*, onderpastor te Hoegaarde, en verders door twee geleerde onderwijzers, *A. Rutten*, te Goidsenhoven, en *G. Lefevre*, te Overwinden, bij Landen. Beide laatstgemelden bezorgden ons ook een aantal idiotismen in de omstreken van St-Truiden gehoord. Edoch hier bevinden wij ons reeds op den bodem van Belgisch Limburg. Laat ons derhalve voortgaan. Al wat wij uit Hasselt en de Luiksche Kempen kregen, hebben wij onzen vriend, den verdienstelijken taalbevoorderaar, *Em. van Straelen*, te danken. Ondertusschen het Hollandsche Limburg zal oneindig beter dan het Belgische in ons *Idioticon* vertegenwoordigd zijn, ten ware wij uit dit onverbasterd oord, in den loop onzes arbeids, nieuwe bijdragen mochten erlangen. De eerw. *Habets*, kapelaan te Bunde, bij Maastricht, heeft ons *Idioticon* veel genegenheid toegedragen. Doch belangrijker is de bijdrage van Maastrichtsche idiotismen ons door den geleerden botanist, hr *Ed. Martens*, thans hoogleeraar te Leuven, ingezonden. De heer *J. Sivré*, van Roermond, bekwam eene eervólle melding in het verslag onzes prijskamps. Dr *H. Collaes*, van Venlo, vroeger sekretaris van *Tijd en Vlijt*, moeten wij lof en dank toezwaaien, niet alleen om zijne meêgedeelde woorden, maar inzonderheid om den ijver door hem aan den dag gelegd in het onderzoeken der om prijs dingende bijdragen voor het *Idioticon*. Edoch onder al de Limburgers, die ooit

van ons Genootschap deel maakten, munt de jeugdige heer *Jer. Lambrechts*, van Grevenbicht, uit door zijnen dichterlijken aanleg, door zijne liefde voor *Tijd en Vlijt*, door zijnen ijver voor de taal en inzonderheid voor het goed gelukken van ons *Idioticon*, in wiens bewerking hij ons goed tot hulpe staat.

Keeren wij tot ons Brabant terug, dat is te zeggen, tot de provincie Antwerpen, welke wij, men gelieve het zich te herinneren, soms met Brabant verwarren, omdat het dialekt, de wijze van spreken en het gebruik der woorden te Antwerpen, in de Kempen en het oostelijk deel van Brabant bijna niet verschillen. Heer *J. van Beers*, thans leeraar bij het Atheneum van Antwerpen en vroeger in de normaalschool te Lier, heeft ons een rijken en allerkostelijksten schat van woorden overgemaakt. Die geleerde taal- en letterkundige had hem verzameld in zijne stad en provincie Antwerpen, en vooral te Lier uit den mond zijner normalisten. Kanonik *Joozen* heeft ons met ettelijke goede woorden uit het noordwestelijk gedeelte dezer provincie verheugd; de heer *J.-B. Hoofs*, priester, met eenige bij het Antwerpsch volk afgeluisterd, en de reeds gemelde *Jespers* deelde ons een lijst mede van allerbeste Kempische woorden, waarvan sommige bij Plantijn noch zelfs bij Kiliaan te vinden zijn.

Zie daar voor de toegekomene bijdragen. Het Genootschap heeft al de woorden op afzonderlijke bulletijns doen uitschrijven en op alphabetische orde leggen, voornemens zijnde daarna met het uitgeven van het geheel een begin te maken. Doch verschillende ómstandigheden hebben zulks van jaar tot jaar doen verschuiven, tot dat wij, ondanks onze amptsbezigheden, onze krankheid en onbekwaamheid, den vervaarlijken doch zoo echt vaderlandschen arbeid, van welken bekwamer mannen met schrik terugdeinsden, met vreeze doch met moed en standvastigheid op onze schouders hebben genomen, opdat het zoo lang besproken *Idioticon* toch eindelijk eens het licht mochte zien. Dit zal dan ook plaats hebben met Godes hulp en de aanmoedigende ondersteuning van taal- en vaderlandminnende mannen. Sinds november 1864 hebben wij de hand aan het werk geslagen, en zie hier de eerste vrucht van ons ongelooflijk zwoegen. Wij hopen binnen een tweetal jaren de laatste aflevering te kunnen verzenden. Ons werk is volmaakt noch volledig. Hoe kon het zulks reeds wezen? De 1ste en 2de uitgave van Kiliaans onschatbaar *Etymologicum Teutonicæ linguæ* gelijken niet eens aan zijne laatste, die van 1599. *Fabricando fabri fimus*, zeggen de latijnen, *al doende leert men bij* luidt ons spreekwoord; en wij ook zullen trachten steeds beter en beter te doen in de opvolgende afle-

veringen. Ondertusschen bevoegde taalkenners en zij die bewust zijn van den ongelooflijk zwaren arbeid, welke dit *Idioticon* ons kost en nog kosten zal, zullen bereid het onnauwkeurige door de vingeren zien, en ons om het geleverd goede prijzen. Overigens hebben wij de overtuiging dat het *Algemeen Vlaamsch Idioticon* zeer veel goeds zal bevatten en de geschiedenis der vlaamsche taalkunde er misschien eens met lof zal van gewagen.

Ondertusschen wij verwachten ons aan eenige opmerkingen, die wij op voorhand hier willen beantwoorden.— Maar, zou de lezer kunnen zeggen, gij geeft hier en ginds woorden op, welke geene idiotismen zijn en wij liefst zagen weggelaten, het zij omdat ze reeds in de Woordenboeken staan en wel in eenen beschaafderen vorm, het zij omdat ze te laag zijn om te worden opgenomen.— Hebben wij soms woorden, die men elders mocht vinden, nogmaals opgenomen, dan is zulks gedaan, omdat het volk er eene andere, in de Woordenboeken niet aangetroffen beteekenis aan hecht. En of de Woordenboeken wel altijd den besten of den beschaafderen vorm eens woords opgeven, dat is iets wat wij, persoonlijk, meermalen betwijfelden. Waarom toch zou *paard*, *kunnen*, enz. beschaafdere klanken zijn dan *peerd*, *konnen?* Edoch al ware dit nu zoo, men mag het ons, die een *dictionnarium* van idiotismen maken, niet ten kwade duiden, wanneer wij den verdienstelijken Kiliaan volgen, die een zelfde woord soms wel op vijf of zes verschillende wijzen opgeeft.

Maar waarom toch uw *Idioticon*, dat overigens zoo belangrijk schijnt voor te komen, met boerentaal ontsieren en met straatwoorden die niets beduiden, en maar in den vergetelhoek moeten blijven? — Zulks kan waar zijn voor enkele woorden, vooral indien deze tot de steden t'huis behooren; ook hebben wij talrijke bulletijns overkruist. Dan, wijl wij ondervonden dat haastig gespoed zelden goed is, hellen wij naar de gedoogzaamheid over en geven liever een straatwoord te veel, dan een oud, echt dietsch, doch versleten en door verbasterde uitspraak misvormd woord achter te laten. Trouwens dit in schijn onbeduidend woord kan wel iemand op het spoor van het oorspronkelijke en onverbasterde woord brengen, of eene verwantschapping in andere zustertalen doen ontdekken. B. v. tusschen Leuven en Mechelen wordt de *wilde* of *honds* roos, op wier stengels men rozen inent, *ottebreem* of *hottebreem* genoemd. Wat zullen wij nu met dit boerenwoord aanvangen? *Breem* is genoegzaam gekend. Doch wat is *hot?* Men weet dat de *r* soms in de uitspraak verdrongen wordt; b. v. in *lees* (laars), *kees* (kaars), *behoot* (behoort); *hot* staat dus voor *hort* (stoot, steek), wortel van *horten*

(stooten, steken) of liever voor *horts*, *hurts* (stekelverken, egelvarken, fr. *hérisson*) en *hottebreem* voor *hortebreem* of *hortsbreem*, d. i. eene braam, die fel scherp steekt, ofwel die stekers of egelen heeft gelijk een horts. Inderdaad ons *hortsbreem* draagt elders den naam van *egelenteere*, in 't fr. *églantier!* Het mag derhalve niet achter wege blijven. Wij zouden eindelijk van *hottebreem* nog kunnen *horscht-* of *horstbreem* maken. *Horst* of *horscht* beteekent kreupelhout, struikgewas, *virgultum*, etc. Nu, zou dit laatste zoo zeer te verwerpen zijn, wijl de egelenteer inderdaad die gedaante heeft en te recht *boomkensbreem* kon geheeten worden?

Maar hier gaat men ons opwerpen dat wij te verre gaan en onze woorduitlegging soms wel wat al te gewaagd is, dat wij het spoor van Schrieckius en Becanus volgen. — Alles is bij die overdrevene naspoorders niet verwerpelijk. En hadden wij hier en ginds den bal al eens misgeslagen, hebben grootere taalkundigen dit vóór ons niet gedaan? Neemt gij alles aan wat Weiland, Bilderdijk, wat even zoo geleerde, 't zij nieuwere of oudere, taalbazen over het neerduitsch schreven? Sommigen zegden ons: geeft eenvoudig het woord met zijne beteekenis, maar laat in Gods name die gewaagde opsporingen weg. Velen rieden ons echter het tegendeel aan. Zij zegden ons: ho! de oorsprong onzer dietsche woorden, hun ontstaan, hunne vorming, hunne gedaante- en klankveranderingen, hunne onderscheidene beteekenissen, dat alles is zoo wonderbaar; gij moet het doen uitschijnen. En waarom niet?

Men zou ons eindelijk nog kunnen beschuldigen van niet altoos de juiste beteekenis der woorden bepaald, noch de plaats, waar zij in zwang zijn, stipt aangewezen te hebben.—Alweêr niet onmogelijk, liefste lezer, daar wij, die toch met alle gewesten en gewestelijke spreekwijzen niet kunnen bekend zijn, voor een of ander niet verwerpelijk schijnend woord, onze soms *zoo slecht* afgeschrevene bulletijns moesten volgen. En hier zullen wij nog eens herinneren dat men niet te haastig mag zeggen: *dat woord heb ik daar, op die plaats nooit gehoord;* want men kan het mis voor hebben. Trouwens ik heb in Leuven vele woorden opgeteekend, welke geboren Leuvenaars niet kenden, en wanneer ik hun mijne proeven voorlas, riepen zij uit: maar dat zegt men, dat heet men hier ook zoo, hoewel het op twintig jaar niet eens mijne ooren getroffen had! Dit antwoord geldt mede voor alle andere oorden. Wanneer de plaats, tot welke de woorden mochten t'huis behooren, op onze bulletijns niet was aangeduid, hebben wij ondersteld dat ze gebruikt worden in de omstreek der inzenders, die wij alsdan dachten te mogen volgen. Verders wordt de lezer verwittigd dat wij dikwerf onder eene aangewezene stad ook derzelver omliggende dorpen begrij-

pen. Daarbij, wordt het woord, de benaming, de spreuk in meer andere plaatsen en provinciën nog gebruikt, des te beter, des te meer recht hebben zij om niet verstooten te worden. Voor ons was het genoeg hun levend bestaan te melden. Wat de onvermijdelijke drukfeilen, als *ajoukaart*, enz. voor *ajonkaart*, en andere onnauwkeurigheden raakt, wij vragen er bereids verschooning over en zullen alle welmeenende raadgevingen, alle mededeelingen in dank aanveerden en, indien mogelijk, op tijd en met gelegenheid ervan gebruik maken. Daarmede wenschen wij allen Gods vrede en zegen, den Heer biddende dat hij ons leven en moed genoeg blijve gunnen om onze moeilijke en vaderlandsche onderneming te mogen voltrekken.

ANDER VOORWOORD.

Den 6 November 1859 richtte het Genootschap *Met Tijd en Vlijt*, op voorstel van zijnen bestendigen voorzitter J. David, eenen omzendbrief tot alle Zuidnederlandsche taalkundigen, hen uitnoodigende tot het opstellen van lijsten van gewestelijke woorden en eigenaardige uitdrukkingen, in Vlaanderen, Braband en Limburg gebruikelijk. Deze bijdragen zouden dienen tot het samenstellen van een *Algemeen Vlaamsch Idioticon*.

Zestien mededingers zonden hunne bijdragen in tot den prijskamp.

Voor Westvlaanderen waren het de heeren : *P.-A. Bossaert*, archivaris der stad Brugge; eerw. *K.-L. Rogiers*, leeraar te Meenen; *P. Wijdooghe*, van Ieperen; *D. Kindt*, van Kortrijk; *Columbanus*, een Vlaandersche kloosterling.

Voor Oostvlaanderen, de heeren : *P. Lasoen*, van Huisse bij Oudenaarde; *K.-L. Vekeman*, van Sottegem; en *C. du Villers*, pastoor van Woubrechteghem.

Voor Braband, Antwerpen en de Kempen : de eerw. *P. Du Bois*, omstreken van Ingen; de heeren *K. Stallaert*, van Brussel, en *J. Van Beers*, van Antwerpen; de eerw. *L.-W. Schuermans*, onderpastoor te Leuven; eerw. *J. Jespers*, kapelaan te Hoegaarde; *A. Rutten*, van Goidsenhoven, en *G. Lefevre*, van Overwinden.

Hollandsch-Limburg had voor medekampers : den heer *J.-B. Sivré*, van Roermond, en eerw. *Jos. Habets*, pastoor te Berg-ter-Blijt, bij Maastricht.

Behalven dezen, ontving het Genootschap nog bijdragen van : prof. *E. Dart*, destijds ondervoorzitter van *Tijd en Vlijt*; van d[r] *H. Collaes*,

van Venloo; van d[r] *Edw. Martens*, van Maastricht, thans hoogleeraar te Leuven; van den heer *Emm. Van Straelen*, van Antwerpen; en van eerw. *C.-J. Joosen*, kanonik der abdij te Grimbergen.

Den 12[n] van Bloeimaand 1861 had de uitspraak plaats : de heeren *Stallaert* en *Van Beers* bekwamen, tesamen, den prijs van 200 fr., en *C. Du Villers* den bijprijs van 100 fr. De heeren *Sivré*, *Jespers*, *Lefevre*, *Rutten* en de bewerker van dit *Idioticon* eene eervolle melding.

De weleerw. heer *J. David* was voornemens zelf en alleen al dien overvloed van bouwstof, in orde gebracht, te bewerken en tot den druk te bereiden; reeds had hij in 1861-62 een gedeelte der letter A voorloopig afgewerkt. Maar de zoo ieverige als schrandere man zag en voelde dat zijn tijd en krachten ontoereikend waren om het reuzenwerk tot een goed einde te brengen; hij zond de papieren naar zijn vriend, *Emm. Van Straelen*. Doch bij dezen wakkeren Vlaming, stichter en vader van *Met Tijd en Vlijt*, bleef alles onaangeroerd liggen tot in de maand September 1864, wanneer wij, uit eigene beweging en uit liefde tot de dierbare moedertaal, den kostbaren schat terug vergden en verkregen. Gelijk wij het in ons eerste voorwoord zegden, zetteden wij ons dadelijk en moedig aan het werk, en reeds den 20 Juli 1865 verscheen de 1[e] aflevering; en ziet, na zes jaren zwoegens, nu de laatste hier. De kranke David had, sints wij aan 't *Idioticon* onverpoosd werkzaam waren, niets van ons voortbrengsel kunnen nazien. Doch het Bestuur van *Tijd en Vlijt* had ons twee medehelpers toegevoegd, *J. Lambrechts*, student, en onzen eerw. en geleerden vriend *P. Du Bois*. Deze heeren, als mede prof. *Van Beers* hebben van eerst af tot het einde toe, met zoo veel zorg als kunde, de *door ons bewerkte* drukproeven nagezien. Wij moeten hier ook met erkentenis de namen melden van eerw. *E. Van Droogenbroeck* en van kanonik *C.-B. De Ridder*, secretaris onzes aartsbisdoms, die nu en dan onze proeven wel wilden verbeteren. Alle oprechte minnaars onzer dierbare moedertaal en waardeerders van het *Idioticon*, en wij in zonderheid, zijn hun den grootsten dank verschuldigd; vooral den heeren *J. Lambrechts* en *J. Van Beers* is het toe te schrijven dat *ons werk* zijne grootere volledigheid en zijne meerdere nauwkeurigheid te danken heeft.

Wij beloofden in het beginsel, dat wij onzen arbeid met moed, zorg en geweten ten einde toe zouden voortzetten. Het is aan hen, die met kennis van zaken en onpartijdig de bewerking van het *Idioticon* hebben nagespeurd, te verklaren of wij woord gehouden hebben; dan wij toch meenen dat de laatste afleveringen de eerste verre en onder alle opzichten overtreffen.

Wij waren voornemens eene verhandeling of algemeen overzicht over de verschillende in Zuid-Nederland gesprokene dialecten als inleiding aan het *Algemeen Vlaamsch Idioticon* te plaatsen ; doch meer dan eene oorzaak heeft ons verhinderd dit opstel in gereedheid te brengen. Wij hopen het vooraan ons *Bijvoegsel* te zullen plaatsen. — Dit *Bijvoegsel*, hetwelk men zoo gauw nog niet hoeft te verwachten, zal zelf een tamelijk dik boekdeel uitmaken.

Wij twijfelen geenszins of dezelfde ondersteuning, die wij tot hiertoe mochten genieten, en zelfs eene grootere zal ons van wege de taalnavorschers van Zuid en Noord komen aanmoedigen. Sedert de uitspraak des prijskamps hebben wij niet opgehouden steeds woorden te verzamelen. Dan het is ook stellig dat de nieuwe bijdragen, ons sints 1864 van overal toegekomen, voor 't minste twee derden van het *Idioticon* vormen. Wat wij niet meer konden benuttigen, zal tot het *Bijvoegsel* dienen. Ook de namen dezer nieuwe medewerkers laten wij hier met genoegen volgen, opdat ook zij den innigen dank ontvangen zouden van al wie de Nederlandsche spraak werkelijk bemint :

1° Eerw. *J. Van de Putte*, thans deken van Kortrijk : woorden verzameld te en in de omstreken van Poperingen.

2° De heer *F.-J. Blieck* hebbe dank om zijne Werviksche woordenlijst.

3° *D. Kindt* schikte meermaals nieuwe bijdragen uit Kortrijk.

4° *Albrecht Fredericq*, student in de Rechten te Leuven ; hij is een ieverige en veel belovende flamingant, wien wij zeer veel goeds, te Kortrijk en deszelfs omstreken bijeenverzameld, te danken hebben.

5° *Ferd. Fremmerij*, ook een jongeling van wien de Vlaamsche Zaak veel verhopen mag, heeft met geen minderen iever bouwstof uit Kortrijk toegezonden.

6° en 7° Dan hebben wij nogal in dezelfde stad den eerw. leeraar *B.-R.-D. Callebert* en broeder *Bernardus*, die beiden ettelijke goede woorden tot onze beschikking stelden.

Stappen wij Oostvlaanderen binnen.

8° De eerw. *F.-A.-C.-F. De Backer*, onderpastoor te Erenbodeghem bij Aalst, verdient zonderlingen lof om zijne kostelijke bijdragen te en in de omliggende plaatsen van Ronsen opgeoogst.

9° *Lod. Haumont*, van Aalst, bezorgde weinig, maar goede waar.

10° *Alb. Van den Abeele*, van St-Martens-Laathem, leverde eenige eigenaardige woorden uit de omstreken van Deinze.

11° *Frans De Potter*, uit Gent, moet hier gemeld worden om zoo menigen blijk van belangstelling door hem aan 't *Idioticon* bewezen.

12° Doch 't is wel de knappe onderwijzer, *Edm. Cnudde*, dien geene erkentenis genoeg kan worden gegund om het boekdeel idiotismen, door hem uit den mond van het Gentsche volk met veel aandacht afgeluisterd en met zoo veel iever samengesteld.

13° *E.-M. Meganck*, onderwijzer : woorden uit de omstreken van Assenede.

14° *B. Steyaert*, en 15° dr *K.-M. Haverbeke*, advokaat te St-Gilis; woorden uit het land van Waas.

Wij bekennen ook veel goeds gehaald te hebben :

a) Uit de schriften van den eerwaarden Westvlaamschen schrijver *Guido Gezelle;*

b) Uit de *losse aanteekeningen op ons Idioticon*, door *J.-H. Van Dale*, (zie *Toekomst* 1868);

c) Uit het artikel van *H.-J. van Eck, het taaleigen der boeren van het kanton Axel*, 5e district van *Zeeland* (Archief voor Nederlandsche taalkunde, II, 151-198).

Voor de provintiën Braband en Antwerpen hebben wij de volgenden :

16° en 17° De twee gebroeders *J.-F.* en vooral *E. Van Droogenbroeck;* de laatste, onderpastoor ter Borcht bij Vilvoorde, zond vele goede woorden, in Klein Braband opgenomen.

18° en 19° *Jan Geens*, seminarist, en eerw. *L. De Liagre*, te Mechelen.

20° Eerw. *Van Meel*, bestuurder des kloosters te Willebroek.

21° Eerw. *J.-B. Hoofs*, priester van Antwerpen, heeft zeer veel voor ons *Idioticon* gedaan.

22° Eerw. *P.-J. Moreels*, priester van Antwerpen.

23° Kanonik *P. Claessens*, geestelijke schoolopziener der provincie Antwerpen.

24° *E. Spanoghe*, leeraar, te Antwerpen.

25° Eerw. *J.-F. Hendrickx*, van Turnhout, onze begaafde onderpastoor.

26° *C.-J. Mangelschots*, van Meerhout, pastoor te Gestel.

27° De eerw. *S. Daems*, kanonik-bibliothecaris der abdij, te Tongerloo, heeft wel verdiend van het *Idioticon*, om zijne allerkostbaarste bijdragen van Kempische en Noord-Brabantsche woorden.

28° *J.-J. De Vlam*, hoofdonderwijzer te Eindhoven, bezorgde eenige goede uitdrukkingen uit de Meierij. Hier is het de plaats te erinneren dat wij veel nuttigs trokken uit het werk van J.-H. Hoeufft : *Bredaa's taaleigen.*

29° De eerw. heeren *C.-P. De Becker*, pastoor van Beishem; 30° *C.-A. Torfs*, onderwijzer, te Leuven; 31° eerw. *P.-C. Bets*, pastoor van Neêr-

linter; *A. Rutten*, vroeger gemeld, bezorgden, elk een zeker tal goede woorden, gebruikelijk in het Oostelijk gedeelte van Braband of in de omstreken van St-Truiden.

32° Aan d^r^ *L. Delgeur*, medestichter van *Tijd en Vlijt*, en d^r^ *J.-H. Bormans* hebben wij ettelijke Truiersche woorden te danken, deels ons toegezonden, deels uit des Luikschen hoogleeraars schriften overgenomen.

Nog hebben wij veel genomen uit de *proeve over het taaleigen der stad Maastricht*, door d^r^ *G.-D. Franquinet*, archivaris, enz., voorkomende in 't *Archief voor Nederlandsche Taalkunde* (*III*, 267).

Na hier nogmaals de lofweerdige medewerking onzes vriends, *J. Lambrechts*, van Grevenbicht, dank gezegd te hebben, vermelden wij 33° den verdienstrijken dichter en taalkundige, *J.-M. Dautzenberg*, van Heerlen, die ons beschonk met een boekje kostbare half Limburgsche half Duitsche uitdrukkingen.

Eindelijk en 34° de wel eerw. heer *Waterreus*, bestuurder der normaalschool te Roermond, bestelde ons eene geschrevene verhandeling over *het taaleigen zijner verblijfplaats*, die ons zeer welkom was.

Daar zijn nog andere gekende en ongekende taalvrienden, die hunne verdiensten in het *Idioticon* en in het *Bijvoegsel* hebben, maar 't zij voldoende de voornaamste medehelpers onzen openbaren dank te hebben toegebracht. Daarmeê eindigen wij deze voorrede en bevelen ons met ons *Idioticon* aan de gunst aller ware taalbroeders van gansch ons dierbaar Nederland.

Wiltsele, 19 Meert 1870.

L.-W. SCHUERMANS, pastoor.

INTEEKENAARSLIJST.

Het Belgisch Staatsbestuur, 50 ex.

Z. Hoogw. Mgr Anthonis (C. A.), bisschop van Constance, voorzitter van het Groot Seminarie, te Mechelen.

Adriaens (G.), opsteller van *De Tijd*, te Brussel.

Adriaenssen (eerw. G. S.), onderpastoor te St-Jans-Molenbeek.

Aerts (eerw. F. L.), onderpastoor, te Tienen.

Ansiau (eerw.), priester, te Antwerpen.

Antwerpen (de stad), 5 ex.

Baeten (eerw. J.), onderpastoor, te Brussel.

Bausart (Max), advokaat, te Antwerpen.

Beelen (Mgr J. T.), hoogleeraar, te Leuven.

Beerts, boekhandelaar, te Antwerpen, 2 ex.

Beyaert, boekhandelaar, te Kortrijk, 4 ex.

Berlamont, letterkundige, te Antwerpen.

Bets (eerw. P. V.), pastoor, te Neërlinter.

Blieck (F. J.), oud-notaris, letterkundige, te Wervik.

Bols (Edm.), hoofdonderwijzer, te Elewijt.

Bols (eerw. J.), leeraar in St-Rombouts-kollegie, te Mechelen.

Borrewaeter (F.), med. doct., te Merxem.

Bouten (H.), student, te Gent.

Boutens (P.), advokaat, te Brugge.
Bouwen, studiemeester in de normaalschool, te Brugge.
Brouwers Z. (J.), schoolopziener, te Leuven.
Broecorens (Edm.), student, te Leuven.
Broeders (De) van liefde, te Antwerpen.
Capucienen (eerw. PP.), te Ingen.
Cautereels (eerw. P. J.), onderpastoor in 't gasthuis, te Antwerpen.
Caluwaers (eerw. F.-A.), onderpastoor, te Hoboken.
Capelle (K.), student, te Leuven.
Ceusters (eerw. P. A.), onderpastoor, te Tervuren.
Claassen (F.), boekhandelaar, te Brussel, 13 ex.
Claeys (eerw. J. A.), leeraar, te Oudenaarde.
Claessens (eerw. P.), kanonik, geestelijke schoolopziener der provintie Antwerpen.
Clarysse (eerw. Z. A.), onderpastoor, te Lendelede.
Clercx, burgemeester, te Blerick.
Cnudde (Edm.), onderwijzer, te Gent.
Coenen (eerw. H.), hulppriester, te Wommersom.
Conscience (H.), te Brussel.
Coopmans (eerw. J. L.), onderpastoor, te Leuven.
Courtmans (Mevr.), geb. Berchmans, letterkundige, te Maldeghem.
Craessaerts (eerw. Fr.), pastoor-deken, te Leuven.
Daems (eerw. S.), bibliothecaris der abdij, te Tongerloo.
Dautzenberg (J. M.).
Davidts (eerw. M. H.), pastoor, te Droogenbosch.
Davids-Genootschap, te Aalst.
De Backer (eerw. L.), rector der Zwartezusters, te Antwerpen.
De Backer (eerw. F.), onderpastoor, te Erenbodeghem.
De Baets (P.), advokaat, te Gent.
De Baillet (eerw. F. J.), te Antwerpen.
De Becker (eerw. F. R.), pastoor, te Beishem.
De Beer (J. B.), schepen, te Leeuwerghem.
De Beucker (J. J.), leeraar van plantenkunde, te Rotterdam.
De Bo (eerw.), leeraar in St-Lodewijkssticht, te Brugge.

De Braey (L. A. W.), priester, te Antwerpen.
De Breuker, bestierder van het Geestelijk kollegie, te Veurne.
De Buck (eerw. p. R.), S. J., te Brussel.
De Bruyn, voorzitter van de Pioen, te Mechelen.
De Cleer (J.), provincieraad, te Antwerpen.
Deckers (eerw. P. G. L.), onderpastoor, te Antwerpen.
De Cock (F. A.), koopman te Cureghem.
De Cooman (Pros.), te Geeraardsberge.
De Cort (Fr.), letterkundige, te Elsene (Brussel).
De Coster (eerw. Ph.), pastoor-deken, te Lier.
De Coster (eerw. G.), pastoor, te Gaasbeek.
De Costere (eerw. J.), rector van het Ste-Barbara kollegie, te Gent.
Decq (A.), boekhandelaar, te Brussel.
De Decker (P.), oud-minister, te Brussel.
De Deyn (R.), advokaat, te Brussel.
De Fillet (eerw. H. P.), pastoor, te Roosbeek.
De Geyter (J), letterkundige, te Antwerpen.
De Gelder (Karel).
De Graef (eerw.), onderpastoor, te Itterbeek.
De Jager (A.), hoofdonderwijzer, taalkundige, te Rotterdam.
De Laet (J. H.), volksvertegenwoordiger, te Antwerpen.
Delforterie (eerw. E.), te Antwerpen.
Delgeur (dr L.), leeraar, te Rotterdam.
De Liagre (eerw. L. H. P.), priester, te Mechelen.
Del Vigne (eerw. A. C. H.), leeraar, te Mechelen.
De Marré (eerw. J. J.), onderpastoor, te Hallaar.
De Meyer (eerw. P. J.), onderpastoor in St-Willebrords, bij Antwerpen.
De Moor, boekhandelaar, te Brugge, 4 ex.
De Muylder (eerw. J. H.), pastoor, te Maleizen.
De Negré (baron), te Brunssum (Hollandsch Limburg).
De Neuf (J.), burgemeester van Campenhout.
De Pauw (eerw. C. G.), te Mechelen.
De Paeuw, te Baarle-Hertog.
De Pauwe (J. F.), kantonale schoolopziener, te Sleidinge.

De Poortere, boekhandelaar, te Brugge.
De Ridder (eerw. C. B.), secretaris van het aartsbisdom, te Mechelen.
De Ridder (eerw. J.), onderpastoor, te Werchter.
De Schepper, onderwijzer, te Belcele.
De Smet, koopman, te Kortrijk.
De Vlam (J. J.), hoofdonderwijzer, te Eindhoven.
De Voght, med. doct., te Elewijt.
De Vos (F.), advokaat, te Oudenaarde.
De Vos, hulponderwijzer, te Waarschoot.
De Vreese (D.), bestuurder der stadsscholen, te Kortrijk.
De Vries (M.), hoogleeraar, te Leiden.
De Vroye (F.), onderwijzer, te Lovenjoel.
De Wit, bestuurder der gevangenis, te Kortrijk.
D'Hondt (K.), onderwijzer, te Lembeke.
Dieltjens (eerw. F. J.), rector der Grauwnonnen, te Antwerpen.
Dierickx-Beke, boekhandelaar, te Mechelen, 2 ex.
Dodd (G. J.), letterkundige, te Brussel.
Dohmen (eerw.), kapelaan, te Oirsbeek.
Du Bois (eerw. B. L.), kanonik, te St-Nikolaas.
Eeckhout, onderwijzer, te Nazarette.
Empis (eerw. J. B.), onderpastoor, te Antwerpen.
Feytens (H.), onderwijzer, te Puurs.
Fonteyn (K.), boekhandelaar, te Leuven.
Franquinet (G. D.), advokaat, archivaris der stad Maastricht.
Fredericq (Albr.), student, te Leuven.
Geens (J.), student in 't Groot-Seminarie, te Mechelen.
Geestelijke bestuurder (De), in den Wapenaart, te Lokeren.
Genard (P.), archivaris der stad Antwerpen.
Gerrits, onderwijzer, te Tervuren.
Gezelle (eerw. G.), onderpastoor, te Brugge.
Goelen (eerw. J. A.), onderpastoor, te Zout-Leeuw.
Haine (eerw. A. J. J. F.), hoogleeraar, te Leuven.
Hansen (C. J.), letterkundige, te Antwerpen.
Haumont (Lod.), student in 't Groot Seminarie, te Gent.

Henckens (eerw. C.), onderpastoor, te Zellik.
Hendrickx (eerw. J. F.), onderpastoor, te Wiltsele.
Herrebout (V. J.), boekbinder, te Oostende.
Hoofs (eerw. A.), pastoor, te Braine-l'Alleud.
Janssens (H.), koopman, te Leuven.
Jaspers (eerw. J.), onderpastoor in St-Joris, te Antwerpen.
Jesuieten (de Eerw. PP.), te Leuven.
Jongenelen (eerw. J. H.), onderpastoor, te Mechelen.
Josephieten (de heeren), te Leuven.
Jottrand (L.), vader, advokaat, te Brussel.
Juhr (N.), boekhandelaar, te Brussel.
Katholieke Hoogeschool (de), te Leuven.
Kempeneers (eerw. A.), S. S. T. D., te Montenaken.
Kersouwken (de maatschappij het), te Leuven.
Kessels (J.), letterkundige, te Antwerpen.
Kiekens (Jan), te Kortrijk.
Kindt (D.), apotheker, te Kortrijk.
Knibbeleer, leeraar aan 't Athenæum, te Namen.
Kok (A. J.), leeraar aan de hoogere burgerschool, te Roermond.
Kuyl (eerw. P.), rector, te Antwerpen.
Laporte (H.), leeraar aan 't kollegie, te St-Truiden.
Lemmen, onderwijzer, te Stamproy.
Loriaux (eerw. J. F. A.), onderpastoor in St-Joseph, te Antwerpen.
Lowet (eerw. A. H.), pastoor, te Glabbeek.
Luyten (eerw. H.), pastoor, te Lembeek.
Maas (eerw.), onderpastoor, te Paal.
Maes (eerw. W.), onderpastoor, te Leuven.
Maes (eerw. P. J.), pastoor, ten Aart (Geel).
Maes (K.), onderwijzer, te Ingen.
Mangelschots (eerw. C. J.), pastoor, te Gestel-Meerhout.
Meersseman (D. G.), professor in 't Lodewijksstichl, te Brugge.
Meganck (E. M.), onderwijzer, te Assenede.
Menschard (eerw.), leeraar aan 't Bisschoppelijk Seminarie, te Geertsberge.
Mertens (Pros.), notaris, te Leuven.

Mertens (P.), hulponderwijzer, te Sleidinge.
Moeller (C. C. A. M.), hoogleeraar, te Leuven.
Mombaerts (eerw. H. J.), onderpastoor, te Brussel.
Moreels (eerw. P. J.), priester, te Beirendrecht.
Mottu (eerw.), kapelaan, te Papenhoven-Obbicht.
Mulder, hoofdonderwijzer, te Antwerpen.
Muquardt (C.), boekhandelaar, te Brussel.
Neefs-d'Udekem (Em.), grondeigenaar, te Mechelen.
Nelissen (eerw.) pastoor, te Voerendaal.
Nijhoff (M.), boekhandelaar, te 's Gravenhagen, 13 ex.
Noordhoff (P.), boekhandelaar, te Groningen, 2 ex.
Nouwen (eerw. F.), onderpastoor, te Luik.
Office de Publicité, te Brussel, 2 ex.
Olinger (eerw.), te Brussel.
Onderwijzers Gezelschap (Het), te Meershem.
Opdebeeck (A.), vrederechter, te Duffel.
Pallemaerts (L. J.), hoofdonderwijzer, te Leuven.
Pasteels (J. B.), onderwijzer, te Leuven.
Peeters (P. L.), aalmoezenier, te Brussel.
Peeters (eerw. A.), onderpastoor, te Meir.
Perk (abdij van), bij Leuven.
Peters (H.), letterkundige, te Antwerpen.
Peyrot (eerw. T. B.), subregent, te Leuven.
Pipers (L.), onderwijzer, te Heers.
Poppe (eerw. C. J.), onderpastoor, te Waarschoot.
Radinger, amptenaar, te Herenthals.
Raepsaet (H.), vrederechter, te Lokeren (Waas).
Rechtbank van eersten aanleg (de), te Turnhout.
Remes (eerw. C.), pastoor, te St-Lievens-Esschen.
Reusens (eerw. E. H. J.), hoogleeraar-bibliothecaris, te Leuven.
Robbers (J. G.), boekhandelaar, te Rotterdam.
Roelants (eerw. L.), voorzitter van 't Belgisch kollegie, te Rome.
Rogghé (W.), boekhandelaar, te Gent, 2 ex.
Rogiers (W.), student, te Leuven.

Rolin (J.), student, te Leuven.
Rombauts (eerw.), te Antwerpen.
Roos en Eikel (de maatschappij), te Leuven.
Rooses (Max), leeraar der nederlandsche taal aan 't Athenæum, te Gent.
Rosseels (M.), letterkundige, te Antwerpen.
Roucourt (eerw. J. B.), pastoor, te Waanrode.
Roucourt (eerw. Th. J. E.), leeraar aan 't Klein-Seminarie, te Mechelen.
Rozez, boekhandelaar, te Brussel, 2 ex.
Sano (E.), te Gembloux.
Sanders (J. G.), bestuurder der Middelbare school, te Antwerpen.
Saudan (eerw. F.), kanonik, te Gent, 2 ex.
Scheler (A.), bibliothecaris des Konings, te Elsene (Brussel).
Schuermans (eerw. K. L.), leeraar aan 't St-Rombouts kollegie, te Mechelen.
Schul (Ern.), te Antwerpen.
Sel (eerw. C. H.), pastoor, te Overlaar (Hoegaarde).
T'Serclaes (graaf E.), goeverneur van Limburg, te Hasselt.
Sermon (H.), boekhandelaar, te Antwerpen.
Serrure (C. P.), oud-hoogleeraar, te Gent.
Simons (H.), onderwijzer, te Heist-ten-Berg.
Smeyers (eerw. P. D.), pastoor, te Willebringen.
Smitz (eerw. P. J. H.), rector van 't gesticht Van Cels, te Antwerpen.
Snoeck (C.), notaris, te Ronsen.
Solvyns (eerw. T. G. J.), onderpastoor, te Berchem.
Snellaert (d[r] F. A.), lid der koninklijke Akademie, te Gent.
Speessen (eerw. J. J.), onderpastoor, te Antwerpen.
Stevens, onderwijzer, te Herent.
Stillemans (eerw. A.), bestuurder van 't Klein-Seminarie, te St-Nikolaas.
Stroobants (E.), notaris, te St-Gilis, bij Brussel.
Taymans, letterkundige, te Antwerpen.
Terrier (eerw. E.), aalmoezenier, te Wervik.
Te Winkel (L. A.), te Leiden.
Thijs (eerw. J.), onderpastoor, te Antwerpen.
Torfs (J. A.), onderwijzer, te Leuven.
Troost (eerw. A.), priester, te Hoegaarde.

Uittenbroeck, boekhandelaar, te Venloo, 4 ex.
Van Ackere (Mevr.), geboren Maria Doolaeghe, te Dixmuiden.
Van Bambost (eerw. J.), onderpastoor, te Waarschoot.
Van Beeck (eerw.), te Antwerpen.
Van Beynen (eerw.), rector van 't Vondelingenhuis, te Antwerpen.
Van Cauwenbergh (F.), advokaat, te Lier.
Vanden Burght (eerw. P.), kanonik, voorz. van 't Seminarie, te Driebergen.
Vanden Dungen (F. A.), onderwijzer, te St-Gilis (bij Brussel).
Vanden Eynde, professor, te Antwerpen.
Vanden Nest (eerw. K.), pastoor, te Elewijt.
Vanden Steene (eerw. K. B.), bestuurder van St-Josefssticht, te St-Nikolaas.
Vande Putte (eerw. J.), pastoor-deken, te Kortrijk.
Vander Auwera (J. P.), stadsrentmeester, te Leuven.
Vander Does de Willebois (P. J. A. M.), commissaris des Konings, te Maastricht.
Vander Meiren (eerw. L. L.), priester te Mechelen.
Vander Molen (d^r L. J.), burgemeester, te Stabroek.
Van den Peereboom (A.), oud-minister, te Brussel.
Vander Voort (Michiel), te Brussel.
Van Dongen, klerk, te Antwerpen.
Vande Ven (eerw. J.), onderpastoor, te Hoboken.
Van Droogenbroeck (eerw. P. E.), hulppriester, ter Borcht.
Van Droogenbroeck (J.), onderwijzer, te Schaarbeek.
Van Driessche, te Deftinge.
Van Eerdewegh (eerw. F. H.), pastoor van St-Jacobs, te Antwerpen.
Van Ermenghem (D. C.), koopman, te Leuven.
Van Haeken (eerw. L.), priester, te Tongeren.
Van Ham (K.), koopman, te Antwerpen.
Van Hees (eerw. C.), pastoor, te Heers (Limb.)
Van Humbeek, grondeigenaar, te Meisse.
Van Inthout (eerw. F.), onderpastoor, te Heist-ten-Berg.
Van Keyenblik, leeraar in de Middelbare school, te Brugge.
Van Leeuw (P. F.), apotheker, te Leuven.

Van Meel (A. M. J.), bestuurder van het klooster, te Willebroek.
Van Melckenbeke, apotheker, letterkundige, te Mechelen.
Van Oye (E.), student, te Thorhout.
Van Reeth (eerw. F.), onderpastoor, te Antwerpen.
Van Rijswijck (Lamb.), te Antwerpen.
Van Roy (eerw. L.), onderpastoor, te Antwerpen.
Van Roy (eerw. J. F.), leeraar in 't Klein Seminarie, te Hoogstraten.
Van Roost (eerw. M.), onderpastoor, te Brussel.
Van Rossom (eerw. J. F.), leeraar in 't Groot Seminarie, te Mechelen.
Van Varenbergh (eerw.), onderpastoor, te Berlaar.
Van Wambeke (K.), leeraar in 't Seminarie, te St-Nikolaas.
Vasquez (eerw. F. J. R.), onderpastoor, te Berchem bij Antwerpen.
Verbeeck (eerw. J.), onderpastoor, te Heverlé.
Ver Beylen, professor, te Mechelen.
Ver Cruyse (eerw. L.), onderpastoor, te Wouwen (Westvlaanderen).
Ver Donck (eerw. J.), onderpastoor, te Machelen bij Vilvoorde.
Ver Hegge (P. J.), koster, te Erenbodeghem.
Ver Meire (P.), fabricant, te St-Nikolaas.
Ver Riest (d^r E.), te Ieteghem.
Ver Straete (eerw. F.), pastoor, te Blankenberg.
Vinx (J.), onderwijzer, te Hoeleden.
Von Schellewald (F.), keizerlijke bibliothecaris, te Weenen (Oostenrijk).
Wagemans (eerw. J.), onderpastoor, te Antwerpen.
Willems (A.), lëtterkundige, te Brussel.
Willems (P. G. H.), hoogleeraar, te Leuven.
Willebois (J.), bestuurder van 't St-Lodewijks kollegie, te Brugge.
Willequet (I.), onderwijzer, te Gent.
Wuyts (eerw. F. C. A.), leeraar, te Hoogstraten.

A

De woorden die men onder de letter A niet vindt, kan men onder H zoeken.

A, O en OE (Ü) zijn drie klinkers, welke in 't platduitsch en in een gedeelte van Limb. bij de vorming van 't meerv. den zoo genoemden « *ümlaüt* » aannemen, dat is bijna overal waar dat in het hoogd. geschiedt, a in ä, o in ö enz., oe (ü) in ü veranderen. b. v. appel, äppel, noot, nöt, moes, müs, enz. (Zie *Inleiding*.) In Westvl. in een gedeelte van Oostvl. en van Brab. gaat de *a* veel tot *e* of *eè* over als: *slaan, geslegen; dragen, gedregen; vervaren, vervèren, vervaard, verveerd*. Z. eè.

A. De lange *a* als in zaad, kwaad, maat, laat, straat enz. wordt in Limburg als eene soort van *ò* of *ao* uitgesproken. Die klank wordt in Vlaandren, Antw., ja in gansch Zuid-Nederland gehoord als o in het fr. *despote*, en au of ou, en deze leste klanken als de lange *a*, b. v. paus, paas, sous, saas, smous, smaas. Z. *Inl.*

A-A, woord uit de kindertaal: *'t is a-a*, 't is vuil. *A-a doen*, zijn gevoeg doen. Ook sterk aangeademd in de *hha*, en is dan wellicht eene klanknabootsing. In het Holsteinsch taaleigen hebben deze woorden dezelfde beteekenis; men zegt er *a-a doen* en *a-a maken*, en, gelijk te Antw. st. en pr., tot een kind sprekende, dat iets vuils of schadelijks in den mond heeft: *Fi! spee uit, 't is a-a!* dat is *aatsch* of *baatsch* in Limb. (Brab.). *A-a* schijnt eene verbastering te zijn van *aak*, *eèk*.

AAGT of **AACHT**, v. beteekent in sommige streken een onderaardsche gang of waterleiding: de spelling van het woord is waarschijnlijk *haacht* en het woord zelf verwant met het oude *Haghedochte*, spelonk.

AAI. *In eenen aai en eenen draai*, in eenen oogwenk (Westvl.), d. i. *op eenen ja en neen*.

AAISKE, AAKSKE, zoentje (Westvl. en elders). In Leuven en elders zeggen de moeders tot haar kind: *geef moeder een ja-ke*.

AAK, EÈK, bet. een walgelijk vuil. Ook gebruikt als uitroeping: *aak! eek!* ook: *ake-puu!* voor foei! fr. *fi!* — De woorden *aak* en *puu* schijnen beide klanknabootsend te zijn, zoo wel als *foei* en de fr. uitdrukkingen *fi!* en *puer*. De Holsteiners zeggen: *akken* en *akkefi! akkefu!* De Bremers: *akkepu!* Kil.: ack, eck, pus, sanies (Brab. Antw. st. en pr.). Misschien is 't een letterverplaatsing van kak.

AAKSTER, v. ekster, fr. pie.

AAL of **ALE**, z. n. v. in Westvl. gebruikt voor vloeibaar mest, als koezeik of beer: van hier de saâmgestelde woorden, als aalkuip, aalput, alekarteel (groot vat). In Limburg zegt

men: aalpoel, aalwater enz. Aalstuk is een groote ton voor de ale naar en op 't veld te voeren. Aallepel, aalpomp. « Ces mots », zegt Delforterie (*Annal. ling.* blz. 162), « sont en usage dans la Flandre occidentale et signifient urine de vache, engrais liquide et le réservoir qui le contient etc. » In Oostvl. zegt men : ale en beêr, aalput voor beêrput, *koeiale*. Volgens Schmeller heeft *adel* of *äl* in Hanover dezelfde beteekenis. By Kil. *ael* of *eel*, angl. ceruisia mustea.

AALBEZIE of AALBEES. Dit woord wordt in Brab. even als in Gelderland alleen gebruikt voor de zwarte *aalbees*, de vrucht van den *cassis*, in 't fr. acys, die dient om borreltjes te maken. Bij Kil. is het, als thans nog in vele streken, hetzelfde als zeebees; doch de Brab. heeten *zeebees* hetgeen in het fr. *groseille rouge* bet., te Kortrijk, *paters*.

AALPOEL, m. n. beteekent in Limb. 1) poel waar aalwater in is, dus zooveel als *mestpoel*, 2) aalwater. De planten moeten met aalpoel of aalwater begoten worden. In dezen zin gebruikt men daar ook *poelwater*. Z. verder aal.

AALROERDER, z. m. een lange stok voorzien van een berd om de ale in den put dooreen te roeren.

AALWATER (Limb.), mest- of stalwater. Z. *aal*. Bij Schmell: *adel; mistwasser*.

AAM, AME, bij Kil. amelkoren, olyra, far candidum (Vl.).

AAMBILK, m. in sommige deelen van Westvl. gebruikt voor aambeeld, gelijk het woord nagenoeg overal uitgesproken wordt. De spelling met *n* in stede van *m* schijnt echter verkieslijk, dewijl het woord voortkomt van het voorzetsel *aan* en van het verouderde *balten*, slaan. *Aanbeeld* of *aanbeld* is dan zoo veel als *opslag*.

AAMBROOD voor avondmaaltijd, waarschijnlijk eene samentrekking van *avond* en *brood*, dewijl men ook zegt: morgend brood. Dit woord wordt nog al veel in Limb. door de volksklas gebruikt.

AAMZEIK, vr. n. in Limb. nog al veel gebruikt voor *mier* (hgd. ameise).

AAN, ook *toe* of *op*, heeft de beteekenis van *voort*. Ik vrees dat ik tegen den eersten october met mijne idiotismen niet zal gedaan krijgen. *Werk maar altijd aan*.

AANBORREN, aanbranden. Z. borren.

AANBRANDEN, o. w., hier en ginds gebruikt voor gram worden (Westvl.).

AANBROK, m. lijn waaraan het klitspel (knikkerspel) begint. *Ik ga van aan den aanbrok*. Van breken, als zijnde daar, waar 't spel, door eene lijn afgebroken, afgescheiden is (Goidsenhove). Zulke scheidslijn wordt in Limb. *aan* genaamd. Zoo zegt men als men met knikkers speelt: *ga aan den aan* (aan de lijn). Op de beugelbaan zegt men : *houd den voet in den aan; de bol is in den aan*, d. i. het begin, het uiteinde, het onderste van de beugelbaan, dat in dit spel niet alleen door eene lijn, maar door eene *greppel* (riool) is aangeduid.

AANDE, v. eendvogel, de *a* voor *e* uitgesproken als in paard, peerd. Dus ook aand voor eend of eendvogel. Van hier, *aandei* of eendenei (Vl.).

AANEEN, bijw. gedurig, zeer dikwijls, thans : *wat doet gij aaneen? hij is aaneen bij den doctor*, d. i. hij heeft dikwijls den geneesheer noodig. In de volkstaal te Leuven luidt het *alnee*.

AANEENAAN, bijw. in Limb. *tegeneenaan*: b. v. *zij stonden aaneenaan*, ook *aaneenvast*.

AANEENVAST. In Limb. gebruikt men dit voor tegeneenaan of aaneenaan : zij stonden *aaneenvast*. Ook : hij is zes weken aaneenvast ziek geweest, voor aaneen, lat. *continenter*.

AANGAAN, in Brab. voor *weg* of *heen*

gaan. *Gaat aan, of gij krijgt slagen;* in de gebiedende wijze beteekent *gaat aan*, houdt daar van op, zwijg, ik geloof u niet, of, blijf op dat punt niet, schei daar van uit (Brab. en Limb.).

AANGETREK, o. (Westvl.) wat bij een huis enz. gebouwd en minder is, dienende tot keuken, om iets te verbergen, weg te leggen enz. *Een aangetrek aan eene schuur.* Dus hetzelfde als in Brab. *aanhang, afhang* of *afhangsel.*

AANHALIG, bijv. in Brab. voor besmettelijk. B. v. *die ziekte is aanhalig* (Antw. st. en pr.).

AAN HEBBEN. *Hij heeft het aan (zijn vel)*, hij is dronken. Ook: *hij heeft zijn vel aan*, hij is dronken. In Leuven, Limb. en Antw. zegt men: *hij heeft een stuk in zijnen kraag.*

AANKALKEN, van aan en kalk (krijt), aanschrijven, wordt gezegd van iemand die wat schuldig is: *ge staat nog voor zoo veel aangekalkt* (Antw. pr. en st. ook in Noordb.) Z. Hoeufft. In Limb. zou men zeggen: *ge staat nog voor zoo veel aan den stijl* (pilaar), in Leuven: *in het wit krijt, op de schalie (lei) staan.*

AANKERVEN, b. w. samengesteld van aan en *kerf*, 't welk een ingesneden teeken is. Het wordt soms gebruikt voor aanteekenen (Brab.).

AANKISSEN, b. w. Aanhitsen, b. v. *ik zal u den hond aankissen.* Men zegt ook *kissen: kis den hond eens. Verder kis! kis! kis!* als men den hond aanhitst. *Kissen* voor hitsen of aanhitsen staat *in de Holl. woordenboeken.*

AANKLAPPEN, door klappen aanraden, aanbevelen: *hij zou met dit meisken niet getrouwd zijn; maar heur moeder heeft ze hem aangeklapt.* (Brab.)

AANKOMEN vervoegd met de werkw. *hooren* of *zien*, bet. begrijpen, iemands gedacht of inwendige gesteltenis kennen. *Zij hebben u zien aankomen*, d. i. zij hebben u verstaan, begrepen, uw gedacht geraden, en weten reeds wat hun te doen staat (Brab.).

AANKRAS, m. aangespoeld land, aanwas, aanspoeling, aanslijking (fr. alluvion). Een woord in sommige provinciën van dagelijksch gebruik.

AANKUILEN, b. w. het *loof* der aardappels hooger dekken of aanhoopen (Vl. en Br.). In Limb. is 't de aardappelen *hoogen* of *aanhoogen*. Zie aanringen.

AANLADEN, o. w., vrij algemeen gebruikt van wijn die een deel van zijnen droesem op de flesch afzet. B. v. *deze wijn is nog jong; hij laadt aan; al de flesschen zijn aangeladen.* Hetzelfde zegt men van het pompwater dat in den dusgenaamden *moor* of in den theépot aanlaadt. Ja van alle vette stof, die ergens blijft aan vast hangen of plakken. In Limb. even als in N.-Ned. gebruikt men *aanzetten, aanslaan.*

AANLEG, m. wordt gezegd van een aantal schooven op den dorschvloer uitgespreid. In deze beteekenis gebruikt men in Limb. hetgeen men ook in het Noorden hoort, het werkw. *aanleggen*: de garven aanleggen, op den dorschvloer uitspreiden. Vandaar nog: een nieuw bed *aanleggen* (bed beteek. eene verzameling garven, op den dorschvloer uitgespreid, die in eenmaal uitgedorschen worden). Z. ook brei.

AANLEGGEN, b. w. *geld aanleggen*, is plaatsen, op intrest uitzetten (Brugge).

AANLOOPEN, in Brab. gebruikt voor weg- of heenloopen. *Ge moet niet gaan aanloopen, hoort ge?*

AANNEBILK, aambeeld. Z. aambilk (Kortr.).

AANOEKEREN, o. w. voor toenemen, vermenigvuldigen. Van het verouderde *oeken*, waarvan *woeker*, woekeren voortkomt.

AANPIKKELEN, o. w. rap de pikkels, bikkels of beenen verzetten. *Hadt gij hem zien aanpikkelen?* (Brab. en Vl.)

AANRINGEN, b. w. *Patalers aanringen*, d. i. aanhoopen, aanaarden, en als eenen ring daar rond maken. Men zegt dat alleen van de aardappels die op hun eigen staan, niet in rijen, reken of roten; want als zij op rijen staan, zegt men : *balken, aankuilen*, of enkel ook *kuilen*, en in 't land van Aalst wordt dat wel eens *opzetten* genaamd. In al die beteekenissen zegt men in Limb. *hoogen* of *aanhoogen*.

AANSCHEUT, m. Wanneer een landbouwer begint te ploegen, akkert hij twee voren tegen elkander. Deze voren, zijnde het begin der omploeging, heet men *aanscheut*, ook *rug* (in Brab. en Limb.), omdat zij eene hoogte vormen. *Hij maakt den aanscheut in 't midden des lands* (Brab. en Hagel.). Z. aanschieten.

AANSCHIETEN, b. en o. w. beginnen te akkeren : *gij hebt dat niet goed aangeschoten. Op de voor aanschieten*, is, bij het ploegen, op de voor beginnen; *op den rug aanschieten*, is het bed of het gewente laten staan, midden op den rug aanvangen (Brab. en Hagel. Belg.-Limb.).

AANSCHIJN, o. hout, waaraan de *strengen* der in de ploeg of egge gespannen paarden vastgemaakt worden (Oostvl. en Br.).

AANSLAAN, o. w. bet. al gaande de voeten tegen een slaan. *Zie eens hoe vuil uwe broek van onder is : gij slaat zeker aan?* Men zegt nog van het graan of andere vruchten : dat het aanslaat, d. i. door de te groote hitte der zon aangerand worden; en van koper, tin, enz. dat het door 't vochtig weêr aangeslagen is. Ook *getroffen* zijn, b. v. *die man is door de dood zijner vrouw aangeslagen*.

AANSPELEN, aandoen, aantrekken van kleederen. *Speel uwen jas aan.*

AANSPITTEN, b. w. *aansnoeren, aanrijgen*, b. v. *mijn kleine heeft peerlen aangespit*. Het woord is slechts eene westvlaamsche uitspraak van *aanspeten*, want spitten of spetten is eigenlijk de aarde omgraven met de spit of spet (spade).

AANSPRAAK HEBBEN, verkeeren, gevrijd worden. *Weet ge niet of die dochter al aanspraak heeft?*

AANSPREKELIJK, lichtelijk gehoor verleenende, licht genaakbaar : *ofschoon edel en rijk, is hij toch aansprekelijk* (Vl.).

AANSVEUGEL of *vogel*, m. eendvogel; inzonderheid gezegd van den dooden vogel, als eetwaar beschouwd (Westvl.).

AANTREK, m. *Hij heeft veel aantrek*, hij wordt veel bezocht, hij ziet veel menschen. Ook degenen die men aantrekt. *Met al uwen aantrek* (Br. en Vl.).

AANTREKKEN, bet. *iemand aantrekken*, in zijn huis toelaten, met iemand vriendschappelijk verkeeren.

AANVAREN, o. w. Dit woord, dat in Limb. van dagelijksch gebruik is, wordt niet alleen voor *aanlanden* (met vaartuigen) gehoord, zoo als in de andere provinciën, maar ook voor het stilhouden met voer- of rijtuigen bij een huis of eene herberg. De postwagen vaart bij die herberg altijd aan. Hier dient voorloopig aangestipt te worden, dat het werkw. *varen* aldaar, buiten de gewone en bekende beteekenis, ook gebruikt wordt in den zin van : koets, kar of ploeg geleiden; zoo zegt men : met de koets, de kar, of de ploeg varen. Men ziet alzoo dat het in zwang is in stede van *rijden, voeren*, dat in die streken uitsluitelijk gebruikt wordt, als men van paard en ruiter spreekt (dus zonder rijtuig). Hij rijdt goed bet. : hij rijdt, zit goed te paard.

De Limburgers gebruiken alzoo dit woord met zijne samenstellingen, als de Duitschers hun *fahren* met deszelfs samengestelde woorden. Varen is bedr. en onz. Z. verder varen en de woorden er meê samengesteld.

AANZETTEN. Z. aanladen.

AAN ZIJN of *eraan zijn* (in het spel verloren hebben, ook bij drank zijn) : *hij is eraan*. In denzelfden zin zegt men in Vl. : *hij heeft het aan zijn oog*. Eraan zijn (Brab.) of *eraan vast zijn* of beter : *hij is daaraan* of *vast daaraan* (Limb.) wordt gezegd van een strooper, door den veldwachter betrapt, die hem een proces-verbaal maakt.

AANZITTEN, o. w. in den zin van stelen, heimelijk aan snoepen : *dat meisje zat gedurig aan het geld* (Br.).

AAP. Gebruikelijk in de spreekwijze : *van zijnen aap maken*, zijne parten spelen. Het zelfde heet men te Leuven : *van zijnen neus maken*. Iemand voor den aap houden is : met iemand gekscheren (Vl. en Br.).

AARD, m. Het dient aangemerkt te worden, dat de Limburgers dit woord gedurig op de lippen hebben voor *lust*. Ik heb er geenen aard voor. Geenen aard hebben om te werken. Rond Leuven zegt men : *geen goesting hebben*. Als men van een zoon spreekt, zegt men in Brab. : *'t Is een aar(t)ken naar zijn vaêrken*, dat ook elders gehoord wordt. In Brab. hoort men *a(ar)ten*, met eene *t*, in Limb. aarden, met *d*.

AARDAPPEL. Het woord eerdappel wordt in Limb. dikwijls samengetrokken in *eerppel*. Zoo zegt men nog eerppelsland, — loof — kruid.

AARDAPPELKERWEIJE, v. Gebruikelijk bij het uitdoen van de aardappels, waar men met velen aan werkt, gelijk bij de vroondiensten of karweijen in de middeleeuwen (Westvl.).

AARDBEL. In een groot gedeelte van Limb. wordt het z. n. *bel* gebruikt voor *bezie* of *bes*. Zoo zegt men *erbel*, *bromel*, *kroosel* of *krousel*, *wiemel*, enz. die niets anders schijnen te wezen dan *eerdbel*, *braambel*, *kruisbel*, *wijnbel* voor aardbezie, braambezie, kruisbezie, aalbes. In N.-Brab. hoort men *kroezel*, dat misschien de zuivere vorm is, en aan die bezie toegepast is geworden om de kroeze bladeren van dien plant. Ook zouden die woorden kroosel, kronsel, kroezel kunnen komen van het fr. *groseille*. In een ander gedeelte van dit gewest zegt men veel *beer* (hgd. beere, eng. berry) voor *bezie* of *bes*, als steekbeer (hgd. stachelbeer, fr. baie), in Brab. *stekelbees*. Nog hoort men in Limb. *hagsbeer* voor zwarte aalbees. Z. haverbel.

AARDBIE, fruitbie, langwerpige bie (Westvl.).

AARDVLOO of **AARDSVLOO**, v. klein zwart springend en vliegend diertje, dat het vlas, de bloemen van koolzaad, enz. afeet (Brab. en Limb.).

AARLING, m. Afval van stroo *ineen* gebonden, enz. (L. v. Aalst). Staat het in betrekking met *air*, *koornair?* Zou 't misschien moeten zijn *armling*, dat is, zoo veel als men met de armen kan omvatten? Tusschen Leuven en Mechelen heet men dit : *kortstrooi* en *kortbussel*.

AARSGAT, o. beteekent veelal het onderste van eenen boom. Ook gebruikelijk in het spreekwoord : *aarsgat over schijtgat vallen*, dat is, de een boven den andere vallen. Kil. vertaalt onder anderen door *sedes* zit. In Limb. *vot*. en *boks*.

AARSLAAN, b. w. wordt in Limb. gebruikt voor het ruw, grof uitdorschen van het graan dat dan of voor een tweede maal gedorschen of in dien staat aan het vee gegeven wordt. Z. baardslagen en voorslagen.

AART, m. Dit woord, zoo oud als de

straat, is niet te min nog van dagelijksch gebruik in de Kempen en elders, en beteekent *bouwland*, in 't latijn, *terra arabilis*, van het verouderde *eren*, *eriën*, arren of, met de vlaamsche *adspiratie*, *heriën*, dat is, *arare*, ploegen, en *colere*, bouwen. Zie Schweller's woordenboek, I, bl. 111-112, of de *Taalkundige Mengelingen* van Clignett, bl. 30, vlgg. Hier te lande spreekt men van *den hoogen aart*, *den voorsten*, *den achtersten aart*, waarvoor men elders *veld* zegt. Ook bij de Duitschers is *art-aeker*, bouwland, en *artbar*, beploegbaar. De *korenaart* te Gent, heden de *korenmarkt*, heeft geenen anderen oorsprong. Van hier den familie-naam Vander Haart?

AARTJOEN. Z. aartjoen.

AARZAK. Z. aaszak.

AAS of EIS. Overal in Brab. gebruikt voor handhave eens korfs, ketels, enz. Dit woord zal wel niet zijn dan eene verbastering, in de uitspraak, van *eins*, *heise* of *heinse*, bij Kil. vertaald door *ansa*, waar het nederduitsche schijnt van voort te komen. Het is dat ding, waarbij men iets vastneemt.

AAST, m. de *a* als *ao* uitg. In Limb. gebruikt voor eenen wrong, noest of knoest des booms ter plaatse, waar een tak gestaan heeft. Bij de Hoogduitschers is *ast* een tak, in welke beteekenis het woord ook bij Kil. voorkomt, doch met de korte vokaal *ast* of *est*. Zie daar mede *ast*, *oest*, vertaald door *nodus*, *turber arboris*. In Br. en Antw. noemt men het *weer*. *In die plank zijn vele weeren.*

AASZAK, m. Eigenlijk *spijs-* of *knapzak*, of een zak waar men zijn *aas*, zijn voedsel in steekt. Van daar is het overgegaan tot de goochelaars, die uit den *aaszak* spelen, of die uit hunnen knapzak allerlei dingen halen, welke zij daar weten in te tooveren. *Aaszak* doen in het spel, waarvoor men veelal *haarzak* hoort, is dus lichtelijk uit te leggen: het zegt zoo veel als met behendigheid zijne kaarten veranderen, of andere kunstgrepen te baat nemen om aan de winst te geraken. In Leuven zegt men: *doe aaszak*, voor: gij bedrieger of valschaard.

AATJE, o. streeling, kus, is in de kindertaal gebruikelijk: *geef mij een aatje*. Van daar is, in de gemeenzame volksspraak, het woord overgegaan tot de beteekenis van *kaakslag*, of een *aatje* met de volle hand.

ABATJE, borrel (Snellt. Kortrijk).

ABSJAARD, m. (Ostende) policieman, een bediende van de openbare orde. Het woord beteekent mede in de Brabandsche volkstaal, *een albedrijf*, een mensch die nergens zijne handen kan van afhouden. Z. albescheer.

ACHTER, voorz. aan, nevens, langs, tegen: *een huis achter den steenweg* (Oost- en Westvl.).

ACHTERBABBELEN, v. w. Nababbelen, tegenspreken en, te Leuven bij 't arme volk, *nagreven*. Z. dit leste.

ACHTERDEEL (Kortrijk). *Ik ben op mijn achterdeel*, fr. je suis en retard.

ACHTERDRAGEN, kwaad spreken (Klein Brab.).

ACHTEREEN (*astereen*): 1) straks, fluks, aanstonds, in 't fransch *tantôt*, *tout à l'heure* (Br. Kemp. Limb.). Despars, *Cronijcke van Vlaenderen*, I, 98, gebruikt dit woord in dezelfde beteekenis; 2) achtereen bet. ook achter malkaâr; achtereen, d. i. binnen een oogenblik.

ACHTERGELOOP, o. Beslommering (Westvl.).

ACHTERHAAM, o. z. achterlap, soort van haam dat men het kar-paard van achter aandoet en dient om, des noods, de kar terug te stooten. Zie haam bij Weil (Brab. Limb.).

ACHTERHAND, v. *Gij zit op de achterhand en dus was het wel te zien welke*

kaart gij moest spelen (Leuven). Ook in Limb. degene die het laatste moet spelen, zit op de *achterhand*, terwijl hij, die het eerste moet spelen (of *uitspelen*), op de *voorhand* zit.

ACHTERIJZER, schoenmakers tuig (Leuven), het zelfde als likijzer, ijzeren, houten of steenen werktuig om schoenen, enz. te likken.

ACHTERKLAP DOEN of SPREKEN, veesten. Het is blijkbaar een woord van slecht gehalte, alleen in de volkstaal gebruikelijk, doch geenszins aan te bevelen.

ACHTERLAP, n. leéren tuig dat een ingespannen paard achter op de billen draagt. In Limb. *achterhaam* (m. n.).

ACHTERLOOPEN. Men zegt soms: *loopt er achter*, in stede van: *gij moet het niet weten* (Somerghem).

ACHTERMAAT, v. z. gras dat weder uitschiet in eene afgemaaide weide, nagras, in vele streken van Br. en de Kemp. *toemaat*. In Limb. zegt men veel *gromet* (m.).

ACHTERNA, gebruikt voor later, *naderhand*. *Gij zult het achterna wel hooren* (Kortrijk). Achterna zult gij het wel weten, beteekent in Limb. *tenlangenlaatste* enz.

ACHTERNOEN, m. Vesperbrood of hetgeen de Franschen *goûter* heeten: *ik eet om vier uren den achternoen* (Br.).

ACHTERSTAAN, o. w. wijken, *hij moet voor niemand achter* of *van achter staan*, zegt men te Leuven van iemand die zoo goed voor zijn vak of taak is als anderen. In Limb. achterstaan of achteraanstaan in denzelfden zin.

ACHTERTALEN, achterzeggen, achterklap spreken. Het woord wordt mede gebruikt in den zin van iemands taal of uitspraak nadoen; *nagreven* zegt het arme volk te Leuven. In deze laatste beteek. zegt men in Limb. *naklappen*.

ACHTERTIJZE, achterste deel van eene laars. Het woord is ontleend aan het fr. *tige*, schacht (Westvl.).

ACHTERVALLEN, b. w. vergezeld met *niet*, wordt omst. Leuven gebr. in den zin van: niet in den nood laten, niet verlaten, verdedigen, voorstaan. b. v. *zijt gerust, ik zal u niet achtervallen*, d. i. ik zal u in geene verlegenheid laten; zijn regel niet achtervallen, zijn meester niet achtervallen is ze voorstaan, dezer verdediging nemen, misschien is 't voor *afvallen*.

ACHTERVLOER, m. Zoo noemt men, in sommige streken, hetgeen elders de *gang*, de in- of doorgang heet van het huis (Westvl. Brab.).

ACHTERWAREGE, v. voor achterwares met den Westvl. uitgang *ege*. Z. het volgende woord.

ACHTERWAREN, b. w. in Vl. nog gebezigd voor *kraambewaren*, d. i. het kind en de kraamvrouw oppassen of verzorgen. Van hier achterwaring, achterwares, achterwaarster, achterwarege of achterwarigge, d. i. kraambewaarster: in het Noorden, baker of kraambewaarster; in Antw. *bakel*; rondom Leuven, Diest, Lier, Brussel, *verwares*, ook goeivrouw. Z. Delforterie, bl. 370 en Weil. die mis zegt dat die woorden buiten gebruik zijn, wijl ze in België nog veel gehoord worden.

ACHTERWARES. Z. achterwaren.

ACHTERWEERT (waart), op het einde. *Achterweert 's jaars*, d. i. op het einde des jaars. Ook: van de kerk verwijderd: *hij woont achterweerts*.

ACHTERWEERTSCH, bijv. die van de kerk verwijderd is: *de achterweertschen en de plaatsenaars*, zijnde de laatsten nabij of ter plaatse zelf gehuisvest (Westvl.).

ACHTETEN of ACHTELETEN, o. van acht en eten samengesteld, het ontbijt of in Br. morgendstond (Kortrijk).

ACHTKANTE of ACHTKANTIG, b. v.

dom, boerachtig : *dat is een achtkante.* Elders heet het *vierkante* of *vierkantige*, fr. gauche, rustre.

ACHTKANTE of **ACHTKANTER**, m. zegt men in Vl. veel voor eenen *canada*, soort van populier : *104 koopen schoone en groote abeelen, achtkanters.* — *70 koopen zware achtkanten*, enz.

ACHTTIENMAANDER, m. veulen van achttien maanden (Westvl.).

ACTIES, v. mv. in 't enkelv. zelden of nooit gebruikt. Men past het woord gewoonlijk toe op dwaze of onbetamelijke kuren : *wat zijn dat voor acties? zit stil met al uwe zotte acties.* Hier dient bij opgemerkt dat het volk aan de vreemde woorden op *ie* veelal, in het mv., eene *s* toevoegt. Zoo zegt het *acties* en niet *actiën*, *studies* en niet *studiën*, enz. Van hier actiemaker.

ADEMEN, o. w. *Hij zal er niet over ademen*, d. i. hij zal er niets van weten, of, niet over geraadpleegd worden, niet tusschen komen (Leuven).

AF, bijw. wordt gebruikt als een *suffix* in tegenstelling van *aan* : *daaraf, waaraf* voor *daarvan, waarvan.* Ook wordt *af* dikwijls gebruikt voor *van.* Af beantwoordt aan het hd. *ab.* eng. *of;* het lat. ab, abs, au, de, di.

A FAIT, bijw. onmiddellijk daarop, dadelijk, zoo haast als, naarmate : *ik raapte à fait zijn geld op, gelijk hij het wegwierp.* — *Zoodra hij zijn daghuur trekt, drinkt hij ze a fait op.* Elders klinkt het *te faite*, en komt duidelijk van het fransch even als *feitelijk*, dat nagenoeg hetzelfde zegt. Ook wordt het maar nabij de waalsche grenzen gehoord.

AFBAARDEN, bevr. w. *Een schoof afbaarden*, is slechts het meeste graan er uit dorschen. *Ge moet al gauw eenige schooven haver afbaarden.* Zulk een afgebaarde schoof heet *baardslag.* Het woord bet. eigenlijk den baard, de stekels afkloppen. (Kempen). Z. Baardslagen. Tusschen Leuven en Mechelen heet men dit *voorslagen*, de zoo uitgeklopte schooven zoo wel als het werkwoord.

AFBANK, vr. het zijschip, de zijbeuk of aanbouw eener kerk. Het is verwant met *afhank* (Limb.).

AFBEENEN, b. w. afleggen. *Ik heb veel weg afgebeend*, hetzelfde als veel wegs afgelegd (Oostvl.).

AFBEUDELEN. Z. afboddelen.

AFBLAAIEN, **AFBLADEN** of **AFBLADEREN**, b. w. *die heer heeft zijnen bosch al te zeer afgeblaaid*, d. i. te veel hout uitgekapt, er te veel winst willen uit halen. Z. *bladen, blaien* (Vl. Kemp.).

AFBLOTTEN, o. w. afschelferen, afpellen bij Kil. en te Kortrijk plotten. Z. blotten, *de muur blot af.* In Brab. afschoffelen : b. v. den weg afschoffelen.

AFBODDELEN of **AFBEUDELEN**, is met gerucht ergens afvallen of komen afgeloopen. Z. boddelen (Brab. en omstr. St. Truiden).

AFBOESEN, b. w. afslagen. Z. boesen (Brab.).

AFBOKEN, b. w. van *af* en *boken*, 't welk kloppen, slaan, afslaan, aframmelen bet. : *onze notenboom is afgebookt* (Limb.). *Boken*, slaan in 't Hollandsch, beteekent *afbeuken*, ook *afrossen*, aframmelen enz.

AFBORREN, afbranden. Z. borren.

AFBORSTELEN, fig. bet. in Holland iemand *helder doorstrijken*, in Br. en Vl. een pak slagen geven.

AFBOTTEN, o. w. van af en *botten* d. i. springen : den bal botte er af, d. i. kaatste er af (Brab.).

AFBRANDEN, b. w. van *af* en *branden.* Het woord bet. het zij alleen, het zij met anderen, bij iemand onverzocht en onverwacht in huis vallen en diens ondersteldeu voorraad gaan opeten of drinken. In sommige streken heet men het *inbranden.*

AFDOEN, b. w. afmaken of verraderlijk ombrengen : *Caïn deed Abel af.*

iemand het ruwste afdoen, is hem duchtig afrossen. Het woord wordt ook gebruikt voor *afhandig maken*, inzonderheid door looze streken of vleierij : *hij heeft het mij afgedaan*.

AFDOPPEN, o. w. In de gemeenzame spraak, in Br. en Vl. *Iemand wel doen afdoppen*, d. i. afgeven, aftellen; men hoort ook *afdokken*, in dezelfde beteekenis. In Limb. zegt men *uitdoggen : wij zullen hem doen uitdoggen*.

AFDRETSEN, b. w. afloopen. Z. drets.

AFDROOGEN, b. w. is een van die menigvuldige ww. overal gebruikt om er slaan meê te beduiden, als aframmelen, afranselen, afrossen, enz.

AFFEL, of *naffel*, m. wordt in Vl. gebruikt voor navel, buiknavel, *umbilicus*. Zoo zegt men : *ieder mensch heeft zijnen affel*. Het woord staat bij Kil. Van daar ook *affelschrooi*, met gelijke beteekenis, waarover men bij denzelfden Kil. na kan zien *schroode*, *schroye*, vertaald door *segmen, pars abscissa*. Gelijk men affel voor naffel of navel zegt, zoo heeft men ook *ere* en *nere* (dorschvloer).

AFFIRMATIE — NEGATIE. Tusschen het Brabandsch en het Vlaamsch taaleigen bestaat onder veel andere, een kenmerk van onderscheiding in 't gebruik van *ja* en *neen*. Zoo zal b. v. iemand vragen : *gij zegt dat er maar honderd appels in dezen korf lagen?* De Brabander zal antwoorden : *neen*, d. i. neen er waren maar, niet meer dan enz. De Vlaanderaar, integendeel, zal *ja* zeggen. De Brabander houdt het hier met den Franschman, de Vlaming met den Hoogduitscher. Wij meenen dat het antwoord des Brabanders nauwkeurigst is : *quote quisque rogat casu responsio detur*.

AFFUTSELEN, *ontfutselen*, b. w. bet. in de gemeene volkstaal vrij algemeen, door slimme streken, door vleierij, enz. iemand iets afhandig maken (Vl. Br. en Belgisch Limb.).

AFGAAN, o. w. in sommige gewesten van Vl. gebruikt voor geld afgeven, b. v. *ik heb hem doen afgaan*. Zoo zegt men almede : *hard van afgang zijn*, van iemand die moeilijk van zijn geld kan scheiden.

AFGEBAST, gemeen brusselsch, voor : ten ondere gedaan, door een ander overtroffen of vervangen; fr. *dégommé*.

AFGEBRAND, iemand die, door het verbranden van zijn huis, zijn goed verloren heeft : *Die menschen zijn afgebrand* (Br., Limb., Antw. st. en pr. ook in Noordbr.). Z. Hoeufft.

AFGESTREKEN (van *afstrijken*), *komen afgestreken* is wederkeeren : *hij kwam bedrukt afgestreken* (wedergekeerd) (Vl. en Br.).

AFGETAPT. Z. aftappen.

AFGETTEN, b. w. in Vl. gebruikt voor bespieden, afspieden. Het heeft duidelijk den zelfden oorsprong als 't fr. *guetter*.

AFGEZONDERD voor uitgezonderd of uitgenomen : *alle zijne goederen verkoopen, zijn huis afgezonderd* (Kortrijk).

AFGRUWELIJK, bijv. in Westvl. gebruikt voor *schrikkelijk*, b. v. *het was een afgruwelijke brand*.

AFHALEN, b. w. door klagen en vragen iets bekomen ten nadeele van anderen (Br. en Vl.) : *die arme vrouw deed niet dan mij afhalen*.

AFHOEDEN, b. w. afweiden of afgrazen : *die weide is afgehoed*. Z. Kil. op *hoeden* (Br. en Limb.).

AFHOMPEN, b. w. in grove stukken afbreken. Bij Kil. staat *hompen* vertaald door *abscindere partes extremas*. *Homp* is een grof stuk.

AFHOOGEN, b. w. meer bieden of zeggen dan een ander : *ik heb hem afgehoogd*. In den zelfden zin gebruikt men ook afzetten, afbieden.

AFHOOIEN, b. w. b. v. *klaver afhooien* is ze afmaaien en tot hooi laten droogen.

AFHOOZEN of *afoozen*, ook *uitoozen*, b. w. Eenen put of vijver ledig scheppen. Z. Kil. op *hoosen* en *oosen*, aldaar vertaald door *haurire*. In Limb. en Br. zegt men *heeuzen*, de schuit *uitheeuzen*. Men moet aanmerken dat men een tweeklank laat hooren, *heeuëzen*, *uitheeuëzen*, wat voor de scherplange *o* pleit. De N.-Nederlanders schrijven nochtans *uithozen*.

AFKALKEN of **AFKALVEREN**, o. w. met stukken en brokken afvallen, van opgeworpen grachten sprekende : *deze gracht is heel afgekalverd*. Elders hoort men in denzelfden zin *afkalken*; maar *afkantelen* zal toch wel het beste zijn.

AFKEIEN, ook *kleineeren* : verkleinen, minder maken. *Iemand afkeien* of *kleineeren* in de meening van anderen. Gemeen brusselsch eigenlijk *afwerpen*; z. keien.

AFKEIEREN of **AFKUIEREN**, b. w. afslaan, aframmelen (Mechelen).

AFKETSEN, b. w. afslaan : *appels afketsen*. Zie *kaatsen* en *ketsen* bij Kil.

AFKLETSEN, b. w. afslaan of kletsen geven; niet aanvaarden, weigeren. Z. *kletsen* bij Kil.

AFKOMEN, heeft in Br. de beteekenis van aankomen : *ik hoor u afkomen*, d. i. ik begrijp u, ik zie wat gij voor hebt.

AFKOMEN, o. w. gebruikt voor den prijs zijner koopwaar verminderen : *gij moet wat afkomen, eer ik uwe waren koope* (Br. en Vl.).

AFKUIEREN, Z. afkeieren.

AFKUITELEN, o. w. afrollen : *den berg afkuitelen*. Z. kuitelen en kuitelbuik.

AFKWIJNEN, b. w. al kwijnende slijten :

« Als in een' kerkermuur een leven
af te kwijnen,
Dat duizend beulen vindt in duizenden van pijnen. »

Bilderdijk, *Ziekte der Geleerden*, 1ste zang, v. 297.

(Omstr. St-Truiden.)

AFLAAT, m. melk waarvan men den room heeft afgestreken. Van hier *afgelaten melk*, d. i. melk zonder room. *De melk aflaten* is de melk stillekens laten afloopen, terwijl men den *zaan* tegen houdt (veel in Limb. in zwang).

AFLAPPEN, b. w. dikwerf gebruikt in den zin van iets met haast en slecht verrichten : *hij heeft zijn werk afgelapt*. Van hier zou men kunnen zeggen : *ge zijt een felle lapper*, d. i. *knoeier*. Ook in Limb. gebruikt.

AFLAPPEN, b. w. *Meester, wil haastig mijn schoenen aflappen*, d. i. met het lappen mijner schoenen gedaan maken (Leuven).

AFLEGGEN, o. w. afnemen, van kracht verminderen : *hij begint af te leggen*, zegt men van iemand die met de jaren verzwakt (Westvl.).

AFLEIDEN, b. w., iemand door redenen botmuilen, van zijn stuk brengen : *hij heeft dien slimmerik daar eens wel afgeleid*.

AFLEUZEN. In Westvl. zegt men *afleuzen*, in Oostvl. *afluizen*. — Afvleien, met fleemende woorden iemand iets afhandig maken. In Limb. beteekent *afleuzen* het Hollandsche *aflossen*, vervangen : zoo zegt men van werklieden, die een zwaar en aanhoudend werk te verrichten hebben : *zij moeten zich van tijd tot tijd afleuzen*, het hoogd. *ablösen*.

AFLIKKEN, b. w. *de schoenen zijn gemaakt, maar de gast moet ze nog aflikken*, d. i. de lappen met het likhout of likijzer glad maken of glanzen (Leuven). Z. *likken* bij Weil.

AFLOOP, m. in sommige streken gebruikt voor *buikloop*. In Br. zegt men : *de roode loop*.

AFLOZEN, b. w. aftroetelen, door behendigheid verkrijgen. Z. afleuzen.

AFLUIZEN, *afleuzen*, *aflozen*, *afluisen*, *aftrassen*, *aftroggelen*. Iemand iets door vleierij, vooral door lastig val-

len afbedelen, verkrijgen (Br., Vl.). In Vl. ook iemand slagen geven. In de Holl. woordenb. is *afluizen* listiglijk ontnemen, fr. *escroquer, filouter*.

AFNEKKEN, b. w. duchtig afrossen; den nek of hals afsnijden (Hagel.).

AFOOZEN. Z. afhoozen.

AFPALSTEREN, b. w. aframmelen. Van hier *afpalstering*, van 't oude *palster*, dikke stok (Hagel.).

AFPEUZELEN, b. w. de beentjes afpeuzelen of afknagen (Br. en Limb.). Z. peuzelen.

AFPIKKEN, b. w. in Holland onbekend, althans bij Weil. niet vermeld, is in België algemeen gebruikt voor het afkappen met de *pik* (zicht), bij Kil. *falx frumentaria*. Het gras wordt *gemaaid*, het graan of koren *gepikt*. *Afpikken*, met den bek afeten : *die kiekens hebben al die uitschietende erwten afgepikt*. 't Is slechts in deze laatste beteekenis dat men het in eenige woordenboeken aantreft. *Afpikken* in deze laatste beteekenis is ook in Limburg in gebruik.

AFPITSEN, b. w. in den overdrachtelijken zin afpersen, afhouden, minder geven dan men schuldig is. *Afpitser*, een gierig man. Bij Kil. in Br. en Limb. is *pitsen* nog : met de vingers nijpen, prangen, afknippen.

AFPRENKELEN, b. w. afpersen, zachtjes afdwingen, samengesteld van *af* en *prenkelen*, zijnde dit laatste het freq. van prangen, persen ; het beteekent derhalve *met aanhouding* afdingen, afbieden, afbedelen, afpersen. In Limb. zegt men ook in dien zin *afpinkelen* zonder r.

AFPRIGGELEN, b. w. aframmelen, afranselen. Z. priggel, d. i. slaag (Br.). In Limb. zegt men *afpreugelen* (holl. *priegelen*, hgd. *abprügeln*).

AFREDDELEN, o. w. afglijden, afschuiven : *ik heb mij pijn gedaan met van die gracht af te reddelen* (Hagel.).

AFREENEN, b. w. afpalen van *af* en *reenen*, palen. Z. reen. Van hier afreening, afpaling (Hagel.). In Limb. *rein*, van daar : rein of reengenoten, te Leuv. *reggenoten*, fr. *riverains*.

AFRIBBELEN, afdraaien met de hand (Kl. Brab.).

AFROEPEN, b. w. in Westvl. gebruikt voor afschaffen, afzetten : *de fransche stuivers zijn afgeroepen*.

AFRONSEN, afrossen.

AFSCHAFFEN, b. gel. w., afschieten, afdoppen, geven, van geld sprekende : *toe, moeder, schaf een 5 fr. stuk af; schaft uw oom nog al af?* Boertenden stijl (Landen).

AFSCHEIDSEL, *afscheedsel*, o. afscheiding, overal in België gebruikt.

AFSCHIETEN o. w. losgaan, afkalken, afschuiven, afvallen (Br. en Limb.).

AFSCHIJTEN. Z. afschieten.

AFSCHOFFELEN of **AFSCHUPPELEN**, b. w. de wegen met eene schup of ander tuig schoonmaken. In Limb. *afschuppen*, dat daar ook gebruikt wordt voor het hollandsche *afschoppen : iemand de trappen afschuppen*.

AFSLEUREN, b. w. iemand met geweld zijne kleeding afrukken.

AFSLOBBEREN of **AFSLOEBEREN**, b. w. zeer haastig en slecht een werk afdoen. Z. slobberen, slobberachtig. In Limb. zou men *afrabbelen* of *aftroochelen* zeggen.

AFSLOFFEN (Br. Limb.), afslonsen.

AFSOPPEN, van *af* en *soppen* of *tsoppen*, of *koppen* : de soppen of toppen, koppen of kruinen uitsnijden of kappen, *decacuminare, apices demere* bij Kil.

AFSPANNING, v. herberg voor voerlieden.

AFSPIONNEEREN, b. w. met den verfranschten uitgang *eeren*, afspieden : van 't fr. *espionner*.

AFSTEEK, m. dat niet wel voegt.

AFSTEKEN, o. en b. w. 1) koeien enz. verkoopen, 2) dooden om ziekte : *ik heb alweêr eene koe moeten afsteken*.

AFSTRIJDEN, b. w. loochenen, niet willen bekennen (Br. en Limb.): *dat kind streed af dat het aan den suiker geweest was.*

AFSTUIKEN, b. w. al schuddende of draaiende iemand naar beneden stooten, of o. w. van eene hoogte afstorten, afvallen (Leuven). Z. stuiken.

AFTAPPEN, b. w. dennen aftappen, is het sap van dennenboomen doen uitloopen; van hier *afgetapte den*, d. i. den, waarvan men het vocht heeft afgetapt; b. v. *de planken van afgetapten den zijn niet zoo goed als van onafgetapten.*

AFTEEREN of **AFTEREN**, b. w. afeten (Landen): *Teer, gruwbre sprinkhaanzwerm, de rijke velden af* (Bild. *Ziekte der Gel.* II, z. v. 339). Afknagen: *zijne long was afgeteerd.*

AFTELLEN (*met iemand*) o. w. Met iemand afrekenen, en fig. iemand eens wel zijn ongelijk onder het oog leggen, het hem eens wel betaald zetten, hem afrossen (Limb. Westvl.).

AFTEREN, b. w. *een schip afteren* of geheel met teer bestrijken.

AFTERREN, te Leuven afteëren, dat is aftrekken, afrukken: *een haas het vel afterren.* Z. bij Weil. *ternen.* Bij Kil. en de naaisters is *af-* of *ontterren* den naad lostrekken.

AFTOBIASSEN, b. w. van *af* en *tobiassen*, d. i. kastijden. Tobiassen komt van Tobias, een patriark die zijn zoon wel onder de roede hield (Leuven).

AFTOKKEN of *aftoekken*, d. i. door tokken of stooten afmartelen, of tobben: *die voerman tokt zijne paarden af. Die stiefmoeder doet niets dan de kinderen tokken en slaan* (Leuv.). In Limb. zegt men toeken (slaan): *hij heeft hem getoekt*, of *eenen goeden toek gedaan* of *gegeven*. Ook tokken, tok.

AFTRAFELEN, b. w. verbastering van aftruggelen, wordt gebruikt bijna in den zin van troggelen, aftroggelen, maar in geen slechten zin: afbedelen, stillekens, al smeekende verzoeken. Misschien is het verwant met rafelen, ontpluizen.

AFTRENSEN, b. w. een dier menigvuldige uitdrukkingen door het volk gebruikt om *slaan*, *afrossen* en dergelijke te vervangen. Het hier opgegeven werkw. heeft echter meer grond dan vele andere, want *trens* of *trans* beteekent eene koord als die men aan den boog spant of om de pees windt. Z. Kil. *Aftrenzen* of liever *aftrensen* kan dus etymologisch gewettigd worden. Ook hoort men: *ik gaf hem braaf trens*, of *van de trens*, in den zin van eene harde kastijding.

AFTROGGELEN of *aftruggelen*, b. w. van het onzijdige *truggelen*, en dit van het oude *trug*, dat is *drog*, bij Kil. *fallacia, impostura. Truggelen* wordt dan bij hem vertolkt door *æruscare, æra seu pecunias et cibum undique colligere præstigiis et fallaciis.* Het b. w. *iemand iets aftruggelen* is derhalve het door slechte middelen, geveins of gevlei bekomen.

AFTUREN, b. w. Op verscheidene plaatsen in Limb. gebruikt men het woord *turen* in de volgende beteekenis. De *koeien turen*, beteekent: de palen inslaan, waaraan de koeien, die men op klaverveld of weide zet, bij middel van een hout, *tuurhout*, vastgemaakt zijn. Vandaar: *de koeien wegturen*: de palen uittrekken en op eene andere plaats zetten. Van daar *afturen* in den zin van afhoeden: *de koejongen heeft dit stuk gansch afgetuurd. De klaver is afgetuurd. Iemand turen*, gemeen spreekw. voor *iemand slaan.*

AFVAART, v. beteekent in Limb. 1) het afrijden, het afkomen van een berg met een rij- of voertuig; 2) de helling zelve van den weg, in tegenstelling van *opvaart.* Zoo heeft men, als een weg dwars over een dijk of berg loopt, eene *af-* en eene *opvaart;*

3) uitweg om met karren of rijtuigen van de voorplaats eens huizes, of op zijn Limburgsch, het *goed*, af te rijden, in tegenstelling van *opvaart : gij hebt eene goede afvaart*. Z. opvaart.

AFVALLINGE, v. afval van fruit, hout enz. (Westvl.).

AFVAREN, b. w. bet. in Limb. 1° *eene voor afvaren*, d. i. eene voor met de ploeg van een ander land afnemen ; 2° *na beneden storten*, b. v. een hooge weg of dam wordt langs de kanten door de karren afgevaren ; 3° *bedorven, versleten worden : de steenweg is gansch afgevaren. Hij heeft zijn paard gansch afgevaren* (in Br. *afgevoerd*). *Zij zijn daar onder afgevaren*, d. i. daaronder afgereden, met het rijtuig van den gewoonen weg afgeweken en hebben een anderen ingeslagen. Natuurlijk heeft *af* ook de beteekenis van *bovenaf*. Zoo zegt men, als de weg schuins omhoog loopt : *zij moeten afvaren*, in tegenstelling van *opvaren*.

AFVLOOIEN, b. w. iemand door vleierij, schoon spreken enz. komen bedriegen, verkrachten. Kil. heeft het neutrum *vloyen*, en vertaalt het door *scrinium sive marsupium alicujus compilare, suppilare, manticulare*. Z. vlooien.

AFVOEDEREN, b. w. de veldvruchten afsnijden om ze als voeder voor het vee te laten dienen : *de slooren, de rogge afvoederen* (omstr. Leuv.).

AFWERKEN, b. w. afmaken, ombrengen (Klein Brab. Brussel en omstr.).

AFWIJS, o. bewijs ; *afwijs doen*, is zoo veel als betoogen. Zou het niet eerder zijn, eens anders getuigenis *afwijzen*, met er de valschheid van te toonen? Z. *afwijzen* bij Weil.

AFWOONEN, b. w. door lang inwoonen van arme lieden verslecht zijn, in 't fr. *abîmer : dat huis is gansch afgewoond*.

AFZETTEN, deeg afzetten, is : den deeg ineen douwen en hem den vorm van brood geven (Kl. Br. — Willebroek, Brussel en omstr.).

AFZETTER, m. *afzetterlje*, o. in de volkstaal veelal gebruikt voor een borreltje dat men 's avonds drinkt, om andere dranken af te zetten, of om hunne afdrijving te bevorderen (Westvl.).

AFZIEN, b. w. wedervaren, onderstaan, ondervinden, veelal van rampspoeden gezegd : *hij heeft veel afgezien sedert de laatste twintig jaren*, d. i. hij heeft sints 20 jaren veel geleden (Westvl. en Br.).

AFZIJN, ontmoedigd zijn (Westvl.).

AFZIJN, of er *van zijn*, o. w. nagenoeg overal gebruikt in de spreekwijze, b. v. *dit is in 't begin van dit, of op het einde van verleden jaar gebeurd : ik wil er van afzijn*, zoo veel gezegd als : ik ben er niet zeker van, ik twijfel er zelf aan.

AFZINGEN, b. w. de kerkzangen zingen bij een lijk : *dit lijk is afgezongen* (Antw. st. en pr. ook N. Br.). Z. Hœufft.

AGIN, bijw. uitgesproken *agèn*, wordt in Westvl. langs de kust gebruikt in den zin van nog eens. Het is klaarblijkelijk niets anders dan het engelsche *again*, dat dezelfde beteekenis heeft. In Westbr. *agoens*.

AJOUKAART, elders *piepenborg*, verbergspel, het fr. *cache-cache : willen we ajoukaart spelen?* (Antw. st.) In Br. heet het *stoptenbal* ; elders *lonkaart* spelen. In Limb. hoort men *balsteken*.

AJUIN, m. Iemand, van wien men met minachting of misprijzen spreekt, wordt in Br. en vooral in en rond Antw. met den smaadnaam van *ajuin* betiteld : *die! dat is maar een ajuin*.

AKELEN, o. w. in sommige streken van Vl. gebruikt voor *hakkelen*, stameren, eigenlijk het frequentatief van *hakken*, omdat de stameraar zijne rede *verhakkelt*.

AKKERMANNEKE, o. kwikstaart (*hochequeue*), een vogeltje zoo genoemd, omdat het de akkerlieden vergezelt, om de wormen in de versche voren op te zoeken.

AKKERNAALD, een vliegend insekt of vlinder, waterjuffertje,in 't fr. *demoiselle* (Kortrijk. Snellaert.). In Limb. zegt men *snijder* of *jufferke*.

AKKERSTOK, ploegstok, stok dien de ploegers in de hand dragen om den kouter zuiver te houden (Br.). Z. arstok.

AKKETISSIE, v. of beter *aketisse*, gelijk het bij Kil. staat, even als *hagedis* of *haagdis*, in 't fr. *lézard*.

AKSTER, **AAKSTER**, hetzelfde als ekster, (Vl.): *hij klapt gelijk eene akster*.

AL, als expletief bijw. is van dagelijksch gebruik in de Belgische provinciën: *al onder, al buiten, aldaar, aldus, alzoo*, enz. Het geldt mede als voorzetsel voor *langs*, b. v. *alginder, alonder*, enz. *al de weide gaan*, voor langs of door de weide gaan. Zulks is echter zoo algemeen niet. In Westvl. en elders gebruikt men het gedurig als expletief met een volgenden infinitivus, voor 't tegenwoordig deelwoord, b. v. *al zingen, al loopen, al lachen*, versta *al zingende, loopende, lachende*. Het is in zich zelven niets anders dan een oude gerundieve vorm, min of meer ontsteld.

« En 't luistrend water viel *al zwalpen* weêrom stil. » G. Gez. bl. 25.

« Dan moge vry de dood *al grinzen* om u spoken » bl. 26.

ALAAM, of *alem*, m. in 't lat. *ustensilia*, fr. *outils*, te Leuven *getuig, gereedschap*, in Br. en Vl. vrij algemeen gebruikt voor het werktuig zoo van den landbouw als van andere bedrijven, b. v. *schrijnwerkers-, schoenmakers-, timmermans alaam*, enz. Te Mechelen spreekt men gedurig van den *staanden* en van den *vliegenden alem* eener brouwerij, zijnde het eerste: ketels, koel- en andere bakken, die vast staan; het tweede, tonnen, sluikmanden, emmers en ander tuig, bij het bierbrouwen gebruikelijk. Van hier: *onder den alem brouwen*, d. i. in 't geheim brouwen om de rechten te ontgaan. *Onder den alem* is dus zoo veel als onder de hand, onder den duim brouwen of mokkelen. — *Met den alem, elm, geboren zijn*, d. i. tot het geluk geboren of bestemd zijn. Dit laatste is niets anders dan het Limb. en N.-Nederlandsche *helm*.

AL AAN (*zoo*), eene spreekwijze vrij algemeen gebruikt voor: in de reden, middelmatiglijk, stillekens, enz. b. v. *Is hij rijk? zoo al aan. Hebt gij met uw werk gelukt? zoo al aan*. In sommige streken geldt *al aan* mede voor het zij zoo, b. v. *Het zou wel kunnen regenen: al aan, ik vertrek toch*. Ook heeft *al aan* de beteekenis van maar: *uw knecht gaat weg: dat hij al aan weg ga, ge moet er niet om geven*.

ALAMBIK, m. en o. zaksken waar men den koffie laat doorzijgen.

ALBESCHEER, m. iemand die alles wil afwerken (Leuven en elders).

ALBESEFT, **ALBESCHEFT**, m. albeschik, moeial. Z. besseft en bescheffen.

ALE. Z. aal.

ALEK, **ALIK** of **ALK** bijv. (hanelk) geheel, gansch: *aleke manden appelen; een aleken dag*. Vondel, in zijn Noach, heeft: *het raedsel hing alleen en alijk aan zijn stem*. Meyer heeft *aallijk*, ganschelijk, teenemaal. Misschien komt het wel van *al gelijk*.

ALE KARTEEL of **AALKARTEEL**, o. groot vat op eene kar geplaatst om de ale naar het land te voeren; het wordt gevold met eene *aalpomp*. Z. ale (Vl.).

ALEMHERTIG, bijv. katijvig, ziekelijk, fr. *chétif*. Men zegt: *een alemhertig kind* (Antw. st. en pr.).

ALEVER, **ALEÊVERS**, **ALIEVER**, **ALLEIVERS**, bijw., rond Leuven en el-

ders gebruikt wanneer men iets met twijfel of verwondering vraagt, of iets met zekerheid bevestigt. *Dat is aleëver niet waar?* d. i. ik twijfel of dat waar is, en men antwoordt: *'t is alever toch zoo*. Het woord is samengesteld door het versterkende *al* en *ever* (het hoogduitsche *aber*), *eëver*, dat, even als aleëver, gewis, maar, zekerlijk, ongetwijfeld, toch, evenwel beteekent. In 't lat. *equidem*. *Ever* bet. in 't eng. altijd, ooit. In Limb. zegt men: *dat is evel zoo*, voor: dat is toch, of echter zoo; of in den zin van doch, evenwel: *wat gij zegt, is waar: evel wat hij zegt, is niet waar.*

ALF, ALVE, v. *Het is een alf*, zegt men te Diest en elders van een dwaas, ligt, zot, onbedacht vrouwmensch. Z. *alve* bij Kil., alwaar het woord in zijne oorspronkelijke en afgeleide beteekenissen opgegeven wordt.

ALFERIS, ALFERUS, ALPHERUS, m. vaandrig, vaandeldrager. Het is een oud gildenwoord. Komt het soms niet van 't lat. *afferens?*

ALGOEDE, v. volksnaam van een kruid dat *goede hendrik, lammekensoor* of eigenlijk *scharlei* genoemd wordt, in 't fr. *orvale*, doch mede daar aangeduid onder den naam van *toute saine.*

ALIK of ALEK, bijv., geheel, b. v. *een alik brood.* Men hoort het woord nog in Limb. Kil. heeft *allick, allinge, allicker fland. Holl.* i. algeheellijck.

ALK. Z. alik.

ALLEBADE of ALBADE, v. gentsch woord beteekenende, in de volkstaal, b. v. grooten twist: *z' hebben een allebade onder hen gehad.* Dat het ontleend is aan het fr. *aubade*, is duidelijk.

ALLEKLAP, m. neuswijze, babbelaar: ongeleerden, die over alles willen redeneeren, zijn *alleklappen*. Men geeft ook dien naam aan vogelen die, als de papegaai, andere vogels nazingen, of wat men hen geleerd heeft, napraten. Het staat gelijk in zijne samenstelling, met *albedil, albedrijf, albeschik, albescheft.*

ALLEMETS of ALTEMETS, bijw. voor *al te met*, gelijk het bij Kil. geschreven staat, in de beteekenis van *somtijds*, aldaar *subinde, aliquando*, is mede nagenoeg in alle onze provinciën gebruikelijk.

ALLENEI, bijv. Dit woord wordt veel in Limb. gebruikt en bet. allen, allemaal: *die gasten zijn allenei hier.* Dat dit woord ontstaat uit *allen* en *na* of *nauw*, blijkt uit het volgende. In Limb. gebruikt men *nei* ook alleen in den zin van: naast, zeer verwant. Zoo zegt men: *het zijn verwanten, ja zij zijn zich zelfs nei.* Op andere plaatsen zegt men *na* (nao) als bijw. *hij is nei aan de kerk*, dit is voor: bijna, op een weinig na, omtrent. Het eng. *nigh* heeft dezelfde beteekenis: *vicinus, proximus.* Men heeft zelfs *nigtbour* voor nabuur. Verder bet. *nei* of *nauw* in Limb. en elders scherp, gierig, b. v. *een neie kerel. Ei* voor *auw* heeft men nog al in Limb. als: *peike* voor *pauwke, scheike* voor *schauwke* (grendel), *bleisel, blei* voor *blauwsel*, enz. Van *gaon* (gaan) heeft men: *hij geit*, voor: hij gaat.

ALLENTHENEN of ALLENTENENS, bijw. van plaats, in sommige gewesten gebruikt in den zin van overal: *God is allenthene. Gij zijt allethene te vinden.* Rond Leuven zegt men *allentenens*, bij Kil. is 't: *allerwege, allenthalve, ubique*, d. i. alle kanten. Is 't niet samengesteld van *allen* en *eindé* met verspringing en verwisseling der letters *d* en *t?*

ALLEWAARDIG, bijv. onbezonnen, uitgelaten, driftig, teugelloos, overdadig in handen en gedrag. Zoo spreekt men te Kortrijk. Maar het is niet dan eene verbastering van *aalwaardig* of *aalweerdig*, dat men in andere pro-

vinciën hoort, en waarover men Bilderdijks *aanteekeningen* op Huygens na kan zien, II, bl. 245. Bij Kil. vindt men alleen *ael-weerich* opgegeven. Van hier *allewaardigaard* (Westvl.), een botterik, een stoute, onbezonnen kerel, overdadig in handel en wandel.

ALLEWIJL, ALLEWIJLEN of ALLEWIELS, bijw. in Limb. gebruikelijk voor nu, thans, tegenwoordig: *ik heb allewijl veel werk*. Allewijl kan wel niets anders wezen dan een verloop, althans in den vokaalklank, van *alle wijlen*, d. i. alle stonden, anders gezegd altijd. De Engelschen gebruiken hun *alwaijs* in denzelfden zin.

ALLIAAN, verbasterde uitspraak van *aaneenaan* (Leuven).

ALMENTEMENS, bijw. in Westvl. gebruikt voor overal, ook voor iederen oogenblik. In Br. zegt het volk *allentenens* en *altemens*.

AL MIJN LEVEN of AL ZIJN LEVEN: altijd, immer: *dat is al ze leven zoo geweest. Ik heb dat al me leven zoo geweten*. Ook gebruikt voor wellicht, naar allen schijn, gewis: *al ze leven heeft Jan dat gedaan* (Limb. Br. Leuv. Antw. st. en pr.). In sommige plaatsen hoort men al zoo leven, in stede van al ze leven: *ik geloof het al zoo leven*. Z. leven.

AL-OM of OMGAAN, met den klemtoon op de *o*: eenen omweg doen, in 't fr. *faire un détour*. Dit werkwoord is in Br., vooral te Bruss. en omtrent Leuv. van dagelijksch gebruik. *Al-om* is niets anders dan *om* versterkt van *al*.

ALPHERUS. Z. alferis.

ALS. Dit voegw. wordt, gansch België door, bij uitsluiting van *dan*, tot verbindingsterm der vergelijkingen gebruikt. Men zegt: *hij is grooter als ik. Gij hebt beter gesproken als hij*, enz. Zoo, gelijk men weet, doen het de Hoogduitschers ook, terwijl de Engelschen *than* gebruiken. In onze oud nederduitsche boeken treft men bijna altijd *als* voor *dan* aan.

ALS, bedorven: *as*: indien, fr. *si*, vandaar het spreekwoord: *Assche* (*asse*) *is verbrand hout* (Br.), iets wat men toesnauwt aan iemand die onderstellingen maakt en gedurig *as* (als, of indien) in den mond heeft. In gelijken zin zeggen de Franschen: *avec un si on mettrait Paris dans une bouteille*. Te Antw. voegt men er nog wel bij: *en turf is geen halfhout*. Dewijl dit woord (as, es) in Limb. uitgesproken wordt als de letter *s*, zoo zegt men daar, als iemand dit woordje veel op de lippen heeft om onderstellingen te doen: *s is eene kromme letter!*

ALSAAN, bijw. altijd, gedurig, toch, ten minste toch, nochtans: *'k heb het alsaan* (altijd) *gezeid. 'k Zal dat alsaan* (toch, toch eenmaal) *probeeren. Het regent alsaan. Er moet alsaan iemand in den winkel zijn* (Oost- en Westvl.), in welke laatste pr. het *alsan* klinkt of, met verandering der vokaal, *olsan*, ja zelfs, ten platten lande *ossan* (Z. Belg. mus. 1844, bl. 168).

ALSAN, bijw. Z. alsaan. Hier valt aan te merken dat, wanneer dit woord als een ontkennend tusschenwerpsel gebruikt is, de klem op de 2e silbe valt, b. v. *alsán*, *ossán*.

ALSCHAKS, bijw. algebarende, wordt gehoord aan de kanten van Somerghem. Z. alskaks.

ALSKAKS, ASKAKS, bijw. kwansuis, als of, wordt nagenoeg overal gehoord in België. Kil. vertaalt het door *quasi, quasi vero, simulate*, enz. en daarvoor gebruikt men het werkelijk. In sommige streken heet het *uit keks*, zoo veel als uit kortswijl. In Limb. *kwantsies*. Te Thienen *kwansuis*.

ALTEMETS. Z. allemets.

ALTEREEREN, verkort *altreeren* (in Leuven antreeren), met de zachtlange uitspraak, b. w. van het fr. *altérer*,

en dit van 't latijnsche *alterare*, veranderen. Het wordt algemeen gebruikt in den zin van verschrikken, maar nog meer, in zijn lijdelijken vorm, voor plotselings verschrikt, ontsteld worden, verschieten, dat eigenlijk niets anders is dan van kleur veranderen. b. v. *Die bliksem altreerde mij. Wat was ik gealtreerd!* Vandaar ook *alteratie* en *altratie*. In sommige streken heet het *antreeren*, *antratie*. Z. antereeren.

ALTISTE, bijw. altijd (Brugge). Wellicht eene omzetting der tandletter in: *altijds, altids*, gelijk in rusp of rups, hesp of heps.

ALTJE, ook ELTJE, o. bet. te Brugge eene kleine maat van drooge waren. Misschien van *haal* dat bij Olinger *teug* en *haalkan*, d. i. bierpot beteekent.

AL-UIT, bijw. vol uit, ten volle. *Het is vandaag al-uit zoo koud niet als gisteren* (Antw. pr. ook in N.-Br. Z. Hœuft). In Br. zegt men *alwijd* (op verre na), waarvan *al-uit* gewis eene verbastering is.

ALVERMANNEKENS of, met den umlaut, *alvermännekens*, kaboutermannekens, in 't fr. *lutins*. Ook *hüssen, helhüssen* (Diest). Z. bij Kil. *Alve, alf*. In Limb. zegt men ook *auvelmannekes*. Vandaar de *Auvelenberg* bij Sittard.

ALWIJD. Z. al-uit.

ALZOOLEVEN, rond Leuven en in Limb. gebruikt in den zin van misschien, mogelijk: *alzooleven heeft hij dat gedaan*. Z. al mijn leven.

AMANDELBROOD, o. amandelkoek, een gebak van korenbloem, honing en amandels saâm gebakken. Bijna overal in Z.-Ned. gebruikt.

AMEN, plooi in het been, bochten in de knieën. *Amme* of *ame*, hetzelfde als hame, hamme, dat Kil. door *poples* vertaalt. In Westvl. bet. het nog de knieën, de bochten, of hetgeen men in Br. de knievouw noemt. In Limb. zegt men *hees*: *slaat hem eens in zijne heesen*.

AMER, m. verkoopplaats; vanhier *amerhuis*, huis waar men openbare verkoopingen houdt. Zulke huizen, zegt men, bestonden er eertijds op meest al de dorpen. Kil. heeft *amer* of amerstad, dat hij vertaalt door *acta*, d. i. kaai, zeeoever.

AMER, v. gebruikelijk in Limb. voor *houtkool* (uitgespr. *aomer*).

AMMELAKEN, o. tafellaken, in Brugge amelaken (gansch vl. België, ook N.-Br. Z. Hœuft). Bij Kil. *amme-laecken*.

AMPELPASOMPEL, bijw. overhoop, verward, slordig: *wat hangen de kleêren u weêr ampelpasompel aan 't lijf* (Kl. Br.), te Antw.: *hobbeldesobbel*, te Leuven en elders: *hobbel en sobbel*.

AMPER, bijw. nauwelijks: *'t was amper vier uren geslagen, of ik was op. Zij hebben amper genoeg om van te leven* (Br. Antw. st. en pr. ook N.-Br. Zie Hœufft). Kil. heeft het bijv. *amper*, in de beteekenis van scherp, en Bild. spreekt van *amperzuren*, d. i. scherp, bitter, sterk, bijtend op de tong. Vandaar is de beteekenis van 't bijw. licht af te leiden. In Limb. en Br. zegt men *amper bier*, voor zuur bier; ook *ampere peer*, voor bittere peer. Gewis heeft dit *amper* wel iets gemeens met het lat. *asper*, fr. *âpre*.

AN, voorz. aan, in de Westvl. uitspraak is dit voorzetsel altijd kort, niet alleen in *aan*, maar in al de woorden, die met *aan* samengesteld zijn.

ANBRANDEN, o. w. fig. zich ergeren, (Brugge), ook wel gebruikt in den zin van *blozen*. Z. aanbranden.

ANDE, AANDE, eende, endvogel, ook *aansvogel* (Brug. en gansch Westvl. door).

ANDERSCH, bijv. In sommige gewesten van Vl. gebruikt voor ander of verschillend, b. v. *Dat is een andersche vent*.

ANDERSWEER, ANDERSWEÊRS, m. bet. een graad van verwantschap verder dan rechtszweer of het kind van een vollen neef (Oost- en Westvl. bepaaldelijk te Ninove). Bij Kil. *ander-sweer, consanguineus in secundo gradu*. 't Is hetzelfde woord, maar niet gansch dezelfde beteekenis.

ANDJOEN, ANJOEN, te Eecloo *andjuun*, ajuin. *Gekleed gelijk een rouwe andjoen*, d. i. wel van kleêren voorzien zijn.

ANDUIT. Z. anneken-uit.

ANEE, ANNEE, ANNEE-AAN, bijw. Z. aaneen. Het volk te Leuven zegt *alliaan*, en bij Willeram leest men *allizaan*. Dit is niets anders dan *aneen, aaneenaan*.

ANEKAMPANE. v. De kortrijksche naam van den gekônfijten alantwortel, inula, helenium), fr. *aunée* (Snellaert).

ANKE, v. bij Kil. *enckel*, in Limb. en N.-Ned. *enkel*, fr. *cheville*, engl. *a'nkle*, in 't vl. *schenkel*, fr. *os de la jambe*, jarret, parfois la jambe elle-même, comme dans cet exemple : *And, for to keep my ancles warm, I have some iron shackles there* (Percy). Men zegt te Brugge *kalver-anke*, te Gent en Leuven, *kalfs-schenkel*. Z. Delfortrie, bl. 166. V. *Anke*.

ANKEREN, o. w. zooveel als haken, verlangen, vragen naar, b. v. *Het kind ankert om een stuk brood. De koe staat te ankeren naar 't groen. Het water komt in mijnen mond van ankeren*. Vandaar *ankeraar*, zooveel als bedelaar. Z. *hankeren* bij Weil. en *hungkeren* bij Kil.

ANKEREN, zeker spel : *zonnen of ankers werpen* (Kortrijk).

ANKOVE : *zet mijn bed in de ankove*. (Kortrijk). Zoo hoort men spreken, in Westvl., voor *alkove*, dat wij met de Franschen van het Spaansch ontleend hebben.

ANMAAT. Z. anmat.

ANMAT, *aan* of *anmaat*, in tegenoverstelling van *toemaat*, wordt in sommige streken van Vl. gezegd voor het eerste gras dat het vee in de weide gaat eten.

ANNE, m. hanne, ook *roethanne* of *roetaart*, lat. *pica, graculus*, fr. *geai* of *pie*. Het woord dient, nagenoeg in geheel België, om eenen domoor, een botterik aan te duiden, waarvoor men dan ook al hoort : *het is een annegat*. Z. *hanne* bij Kil.

ANNEE, *anneeaan*. Z. anee.

ANNEGAT. Z. anne.

ANNEKEN, o. of *anneken maai*. Zoo heet men hier en daar in Vl. de wormen, die in appelen of peren zitten. Elders zegt men *anneken-stek*, omdat zij de vruchten doorboren, of *anneken peper*, met zinspeling op het zwart en bitter poeder dat zij voortbrengen, eigenlijk hunnen drek.

ANNEKEN-PEPER of *anneken-stek*. Z. anneken.

ANNEKEN-UIT, m. Zoo noemt men in vele streken van Vl. en Br. den nachtwaker. Elders heet hij *anduit*.

ANSEEL, o. Verkort uit *handseel*, te Eecloo gebruikt voor den band of riem bij den kruiwagen benuttigd. Elders (Br.) heet het *bandelier* of *help*. In Limb. *help*. Z. dit laatste.

ANTEREEREN, *antreeren, antratie*. Hetzelfde als *altereeren*, met de zachtlange uitspraak. Z. dat woord.

ANTEREN, b. en o. w. wordt in Limb. nog al gehoord en is eene verminking of samensmelting van *antwoorden*. Zoo heeft men in het eng. *a'nswer* voor *answord*, welk laatste zelfs niet bestaat. Vandaar nog het onz. zelf. n. *anter*. *Het kind anterde niet slecht, gaf een goed anter in de christelijke leering*.

ANTWERPEN en zijn stroom worden dikwerf aangehaald in het volgende spreekwoord : *het passeerde gelijk de Schelde voor Antwerpen*. Hierdoor

wil men aanduiden dat de bewering van dezen of genen persoon zonder tegenspraak, zonder bijstemming of wederlegging gelaten werd (Westvl.).

APEEL, m. Z. appeel.

APEÊREN, z. n. mv. In sommige streken van Vl. gebruikt voor aardappelen; het schijnt verbasterd te zijn van aardperen.

APIETSEN, o. w. Dit werkwoord wordt, in sommige provinciën, bij het marmerbollen-spel van de kinderen gebruikt, om te zeggen dat een der medespelers zijne hand heeft vooruit gestoken. Als iemand, bij het knikkerspel, aan de lijn gaande, dan om meer kracht te kunnen gebruiken eene beweging aan zijne hand geeft, eerst achteruit dan vooruit, zegt men hier en daar in Limb.: *dat geldt niet, gij stoppelt.*

APOSTEL, m. *Een vieze apostel* zegt men bijkans overal van een zonderling mensch, soms in kwaden zin, soms zonder argwaan. In Antw. en elders zegt men: *'t is een aardige apostel,* en veeltijds ook *aardige* alleen.

APOTHEKERS-REKENING. Zoo heet men in Brab. en elders eene rekening, waar men zich niet goed uit verstaat, en die wat hoog schijnt te loopen. In Vl. zegt men in denzelfden zin: *een blankenbergsche rekening.*

APPEEL, o. Zoo heet men, in 't Iepersche, een ruiker, een bosje bloemen. Z. bij Kil. *appelken*, *appeelken*, alsmede *hoepeelken*.

APPEL, m. Dit woord komt tropisch voor in vele gezegden of spreuken. *Van appelen noch peren weten*, nergens van weten, eener zaak niet bewust zijn, of niet schijnen te zijn. — *Iets voor eenen appel en een ei geven* of *verkoopen*, d. i.: zoo goed als voor niet. — *Een appeltje voor den dorst bewaren*, spaarzaam leven, wat op zijde leggen voor den ouden dag, enz. — *Hij heeft in den appel gebeten*, zinspelende op onze eerste ouders, hij heeft misdaan, hij is in ongenade gevallen. Deze spreekwijzen zijn genoegzaam algemeen in zwang.

APPELKOOS, v. zeer veel in Z.-Ned. gebruikt voor *abrikoos*. In Limb. *appelkoospruim* is eene pruim, die nog al op de abrikoos gelijkt.

APPELLAAR of **APPELEÊR**, m. in Vl. en Br. voor appelboom gebruikt. Z. *laar* of *leer* gebruikt voor boom.

APPELPLAMOES, v. appelmoes. Br. Antw. Te Ninove is 't *erot*. Z. dat woord. Men vindt bij Kil. *pommeije* voor appelmoes.

APPELPOOT (met zachtlange *o*) of *appelpote*. Zoo heet men in Westvl. wel eens den appelboom. Z. poot.

APPEL-SPIJS, v. appelmoes (Br.). Z. spijs. In Limburg wordt *appelmoes* gezegd in de beteek. van *marmelade* en op de tafel bij vleesch als compot gebruikt; edoch *appelspijs*, als dit dient om vladen te maken. Vandaar *eene appelspijzevla*.

APPELURSEL, ussel of appelhorzel, m. of v. appelbie (Oostvl.), licht het zelfde diertje, dat de Brabanders perenwesp of enkelijk wesp noemen, en dat de rijpe en murwe appels en peren uiteet. Zij zeggen perenwesp (*guêpe*), niet paardenwesp, wat iets anders is, omdat de gewone of kleine wespen veel tusschen de bladeren der perenboomen vliegen om daar hun voedsel of wat anders te zoeken.

APPELVINK, v. wintervink, mogelijk in sommige streken van Vl. zoo genoemd, omdat die gewone vinken doorgaans op appellaars of perelaars hun nest timmeren.

APRIL (*ópril*), kant langs welken men op eenen dijk rijdt (Antw. ook in Noord-Br. Z. Hœufft). Op *opril*, dat hij houdt voor eene verkorting van *opry-hil*, hoogte om tegen op te rijden. In Vl. echter wordt het

woord *april* gezegd van eene doorsnede in eenen polderdijk. Zekere doorsnede heet daar *de april van Cochoorn*, door den hollandschen Vauban gemaakt om van daar een stedeken te beschieten.

APRILVISCH, m. naar het fransch *poisson d'avril*, gebruikelijk voor eene poets, in sommige streken van Vl. en ook soms in Br. Z. aprilzaad.

APRILZAAD, o. gebruikt in de spreekwijze: *iemand om aprilzaad zenden*. In 't fr. *faire un poisson d'avril à quelqu'un*. Zulk eenen heet men *aprilzot*, ook *aprilzaad*, mv. *aprilzaden*, blijkens de brusselsche uitspraak, die luidt : *aprilzòten* en niet *aprilzotten*. De eerst genoemde spreekwijze bestaat in Limb. ook. Te Diest zegt men : *iemand op den ril zetten* (op-ril? april?).

ARÈ, of uitgesproken als het fransche *arrêt*, doch zonder *t* en met eene enkele *r*. Soort van tusschenwerpsel, dat men in Br. gedurig hoort, in den zin van ziedaar, het fr. *tenez*, b. v. *arè, daar is wat gij gevraagd hebt*.

AREBEID, verkort *aarbeid*. Zoo klinkt veelal het woord *arbeid* in den Brabantschen tongval, althans bij het volk. Maerlant heeft *in arebeide gaan*, voor in barensnood komen. In 't fr. *travail*.

AREN, o. w. wordt hier en ginds in Br. gebruikt voor in zijne aren komen, aren krijgen, van het graan gezegd, b. v. *het koren heeft dit jaar vroeg geaard*. Men vindt het woord bij Plantijn.

AREN, b. w. uitgesproken op zijn duitsch, dat is met den umlaut of gelijk de *e* klinkt in het fr. *même*, wordt in de oostelijke deelen van België gebruikt voor ploegen, het latijnsche *arare*, en *ärstok* voor ploegstok. Z. bij Kil. *aeren, eeren, eren, errien*.

ARK of ERK, v. geldt in sommige gewesten van Brab. voor *sluis*, gewis om den boogvormigen balk in welken het *schof* of eigenlijk het *sluis*, bij middel van een houten staart opgetrokken of neêrgelaten wordt. Die *ark* of *erk* is thans als gemeen zelfstandig naamw. in vergetelheid geraakt en is als eene plaatselijke benaming geworden. Z. bij Kil. *Ercke*.

ARLAN, m. Deze toenaam geeft men, in sommige streken van Westvl. aan eenen zeer tragen mensch, b. v. *'t is een rechte arlan, men kan niets van hem gedaan krijgen*. Z. ajuin.

ARMEJANTJES. Deze spotnaam wordt, in Westvl., gegeven aan de bewakers der goederen van iemand die door het recht veroordeeld is om zijnen boedel te laten verkoopen.

ARMENTAGIE, woord rond Leuven gebruikt voor armoede : *in dat huis is 't maar armentagie*.

ARMENTIERIG, bijv. in Vl. nog veel gebruikt voor armoedig, armelijk, armachtig : *die mensch ziet er toch armentierig uit!*

ARMOEDE of ARMOÉ. Overal gehoord in het spreekwoord : *eens weelde is altijd geen armoede*. Dat zeggen de armen, als zij zich eens goed deugd doen.

ARMTIERIG, bijv. armlijk (Somerghem, Eecloo en omstreken). Z. armentierig.

ARMVOL, m. Men hoort gedurig, in Br., *een armvol hooi*, dat is, zoo veel als men met eenen arm of met beide kan omvatten en weg dragen. In Limb. is het *ervel*, in Br. *ervol* voor ermvol, armvol.

AROET! tusschenwerpsel, gebruikt voor *weg van hier* (Somerghem). 't Is duidelijk een verbastering van *er* of *hier uit*. In Limb. zegt men : *droet!* (daaruit) *hiëroet!* (hieruit).

ARRA! ARRÈ! soort van tusschenwerpsel, zie daar! daar is het! daar hebt gij het! ook ten platten lande : *arra-dan*,

te Brussel : *arra-dè*, fr. *voilà*, *tiens*. Het geldt mede als uitroeping van verwondering, van versteldheid : *arrá! arra na!* Z. arè.

ARREN, b. w. in sommige oorden van Brabant gebruikt voor scherpen, b. v. *eene pik arren. Ik arde juist mijne pik als hij inkwam. Is uwe pik al geard?* Vandaar *argelouw*, o. ijzer met een platten knop, waarop men de pikken *art*. *Arhamer*, de hamer die daar bij gebruikt wordt. Zou 't niet eer harden, d. i. hard-, scherpzetten moeten zijn? In Limb. zegt men : *de zicht haren* (waarmeê het koren wordt afgekapt), d. i. de zicht met een spitsen hamer (haarhamer) scherpen, terwijl zij op een ander ijzer rust. De zeisen echter (werktuig waarmeê men het gras maait) wordt *geslepen* met een langwerpigen steen, *slijpsteen* genaamd.

ARSTOK, m. dat is ploegstok. Z. akkerstok.

ARTITS, **ARTIS** : haagdis, fr. *lézard*. Br. Bij Kil. staat *aerdtissie*, *hegdisse*. Despars heeft *artis*, Meyer *aardisse*. Te Ninove heet het *rattis*, door omzetting van *ar* in *ra* gelijk het lat. *terra* in ons *aarde* of *aart*.

ARTJOEN, **AARTJOEN**, **ARTSOEN**, o. In Westvl. gebruikelijk voor ras, slach, soort, b. v. *hij is van 't artjoen*, van het goede ras. *Gij hebt daar een goed artjoen van salâ*.

ARTSOEN. Z. artjoen.

AS, voegw. op sommige plaatsen *os*, als, gelijk. Dit *als* of eigenlijk *as* komt hier in zin en gebruik overeen met het engelsch voegwoord *as*. Men hoort gedurig en overal : *ik weet het beter as iemand*. Hier zij eens voor al aangemerkt, dat sommige letters, die niet gemakkelijk met elkander worden geuit, in de volksuitspraak weg vallen.

ASCHEVIJSTER. Dit zegt men in Westvl. van iemand die, ofschoon gezond en wel te been, veelal aan den haard zit. Kil. heeft het woord *asch-vijster*, doch in eenen geheel anderen zin. In Br. zegt men : *met zijnen rug of voet in de assche zitten*, d. i. zich gedurig warmen.

ASKAK. Z. alskak.

ASPE. Z. haspe.

ASPERJESBOON, z. v. In Limb. gebruikelijk voor suiker- of princessenboon.

ASSCHE IN 'T SPEL GOOIEN, zoo zegt men hier en daar (in Br.), voor tweespalt zaaien : *hij gaat overal assche in 't spel gooien*, d. i. het spel stooren.

ASSCHE, v. Men zegt in Westvl. : *in de assche schieten*, voor ten ondere blijven, niet voltrokken worden. Zoo ook : *iemand zijne assche afscheppen*, voor slagen geven.

ASSCHOENJE, v. naam der groote witte kers, in het Iepersche. In Br. heet men ze *Spaansche kers*, en, omdat ze rond S. Jan rijpt, *S. Jans-kers*.

ASSEL, m. holligheid onder den arm, oksel, fr. *aisselle* (Leuven).

ASSERANT. Z. astrant.

AST, m. gewelfde plaats waar men vuur onder stookt, om het graan te droogen of te roosten. Het woord is in zwang door geheel België heen. Van daar ook *asten*, b. w. b. v. *de gerst, de boekweit is geäst*, versta op den ast gedroogd, en derhalve zoo goed niet als degene in de zon en dus natuurlijk droog geworden. Z. bij Kil. *ast*, *est*, een droogoven : brood asten is brood op den rooster droogen. Het woord *ast* en 't werkw. *asten* zijn, volgens ons, duidelijk verwant met harsten of herdsten, in 't lat. *torrere*.

ASTLOOK, m. zekere plant, ook *hondslook* genaamd, en op sommige plaatsen *bieslook*, in 't fr. *ciboule*, *petit porreau*.

ASTRANT, bijv. bijkans overal gebruike-

lijk in den zin van vrijpostig, indringend: *een astrante jongen. Met astrant en beleefd te zijn, komt men het verst in de wereld.* Ook *asserant* (beide in Limb.). Het is wis eene verbastering van *assurant*, *assuré*, daarvan dan zegt men in Br. *gasseréëd* of *geassureerd*, d. i. stout, vrijpostig, onverlegen. Het Inlandsch woord is *vrij*, in Limb. *vreg*, b. v. *een vregge kerel.*

ATE of ATEN, zegt men in Westvl., waar de Brabanders *eet* voor gebruiken, b. v. *Goed van ate zijn*, d. i. wel kunnen eten. Zoo ook: *groot, klein van ate zijn* of *ongelijk van ate*, dit is nu eens veel, dan weinig van eten zijn, enz. Daarentegen zegt men in Brab. *ik ben op mijnen eet niet. Hij is van zijnen eet*, enz. Het eng. *to eat* heeft in præt. en participio *ate*, het zelfst. n. is *eating*. Z. bij Kil. *aet*, van waar wraten, vreten (ver-aten, ver-eten), d. i. overeten of gulzig eten.

AU, deze klank wordt in Br. *a* en in Limb. *aü* uitgesproken (in Holl. *ou*).

AUDENAARDE. Bij zinspeling op den dubbelen klank van *houden* en van *aard*, welke in den naam dier stad gehoord wordt, zegt men in sommige streken van Vl.: *hij is van Audenaarde*, voor: hij is gierig. Op dezelfde wijze en nagenoeg in denzelfden zin, zegt men te Leuven: *hij komt van Scherpenheuvel*, voor: hij is scherp of nauw, houdt van geen uitgeven, enz.

AUVEL of AVEL, m. (Limb.) in N.-Br. *alf* of *alfke*, fr. *able*, een vischje, in Holl. en elders *blei* (van bleek of blank), fr. *blanc*, in Br. *witvisch* gelijk *auvel, avel, alf*, bij Kil. *alve* van 't lat. *albus*, wit, schijnt afkomstig te zijn.

AUWAART, AUWEERT of AUWEERTS, samengesteld van *au, ave* of *af* en *weerd*. Dit woord gebruikt men in Westvl. als bijwoord, met de beteekenis van hier, alhier, b. v. *kom auweert*, kom hier, kom naar dezen kant. De comparatief *auweerder* is daar mede in zwang, evenals het bijv. nw. *auweertsch*: *de auweertsche kant* is de kant van dengene die spreekt. *Kom aan den auweertschen kant*, kom aan mijnen kant. In Vl. wordt *ave* veel voor *af* gebruikt. b. v. *avegaan*, enz. *Afwegh* of *awegh* is bij Kil. *locus avius* en *aweghig devius.*

AUWBLAUWBLOEM, v. Zoo heet, aan de kanten van Kortrijk, de blauwe korenbloem, in 't fr. *bluet.* In Br. *korenbloem* of ook wel *blauwbloem.* In Limb. *korenbloem.* Z. auwe.

AUWE, wordt gebruikt in Westvl. voor korenaar, in 't fr. *épi.* Te Brugge klinkt het *ow*, een *korenow.*

AVEL. Z. auvel.

AVENTOE, bijw. nu en dan, van tijd tot tijd, somtijds: *aventoe lukt die manier van doen.* Zulks hoort men in Limb., en zou wel licht kunnen zijn het fransche *par aventure*, in onze oud nederduitsche boeken van de XVIe eeuw *bij avonture.* Dus is *aventoe* zooveel als bij geval.

AVER voor ouder, en *avers* voor ouders.

AVERS, wordt in Limb. gebruikt voor afwaarts of afweerts. Zoo zegt men: *de rijtuigen gaan oppers en avers*, de rijtuigen gaan den weg op en af. Z. ook auwaart.

AVERUISCHEN of AFRUISCHEN, o. (de klemtoom valt op rui). Zoo heet men in sommige streken van Westvl. het koolzaad.

AVERULLE, in Westvl. gebruikelijk voor meikever, *hanneton.* Wij leiden het woord af van *avondrulle* en dit laatste van *rotel, rotelen*, bij Kil. *murmurare, murmillare.*

AVERWETS of AVERWETSCH, bijv. gebruikt voor ouderwetsch, aloud, b. v. *Een averwets gebruik. Eene averwetsche schouw* (Brab.). Men kan het afleiden van *oud* of *aver, over*,

ultra (Kil.), en *wet* in de beteekenis van *gebruik*. Zoo zegt men van iemand, die zich naar geene mode schikt en de oude gewoonte blijft aankleven : *het is een man van de oude wet*. Men zegt ook nog : *van ouerwets*, d. i. van ouds (Br.). In Limb. zegt men *auerwets* en *aierwets*, voor ouderwets.

AVOKAAT-RONDHEMD. Zoo heet men, in de gemeenzame taal, eene vrouw die slim en wel ter taal is (Brab.).

AVONDLICHT, in Brab. *avend-* (af en end, eind) *licht*. Zoo heet, hier en ginds, het 's avonds luiden of kleppen voor het *Ave Maria* in de kerk. *Het is avondlicht geluid*. In Limb. zegt men : *het luidt avondsklok*, ook *het luidt avond*, elders *het angelus klept* of klokt.

AVONDSTOND, m. In onderscheiden provinciën gebruikt voor het *avondeten*, b. v. *Is de avondstond gereed?* Zoo wordt het ontbijt soms ook morgendstond geheeten. In Limb. hoort men hier en daar onder de werklieden *morgens-* en *avondsbrood*; voor dit laatste zegt men ook *aambrood*.

AWEG. Bijw. waarin de *a* uitgesproken wordt als de toonlooze *e* of als in het eng. *away*, dat dezelfde beteekenis heeft. Zoo zegt men in Limb. *hij is eweg*, voor : hij is weg, heen. *Loop eweg*. In Leuven zegt men : *eweg* of *weg*.

AWIND, m. geldt in Westvl. voor windeloosheid, gebrek aan wind.

AWOERT, AHOU, uitroepingskreet voor foert.

AZIJLLEGGER of AZIJNLEGGER. Zoo heet men in Westvl. dengene die, in andere provinciën, den min nauwkeurigen naam draagt van *azijnbrouwer*, en elders dien van *azijnmaker*. *Hij ziet zuur als aziil, azijn* (Westvl.).

B

BA (bald), straks : *ba of morgen* (Hasselt).

BA of BAA (bao), m. geldt in Limb. bij de volksklas voor *vader*, even als *mem* voor *moeder*. *Ba* van *abba*, en *mem* van *mamma*.

BAAI, m. wollen stof, doch tevens gebr. voor borst-rok (in Holl. *baai*), als in het gezegde : *het wordt koud, daarom zal ik morgen mijnen baai aandoen*. Van daar ook het spreekwoord : *op zijnen baai krijgen*, voor geslagen worden (Kortrijk).

BAAIAARD DOEN (eenen). Dit zegt men in Westvl. voor eenen goeden koop òf, gelijk het elders heet, eenen hazaard doen.

BAAIEN, b. w. voor baden, moet niet verward worden met het volgende, dat *beeien*, *beien*, *bên* wordt uitgesproken, en waarvan de zuivere vorm niet *baden* maar *baaien* is.

BAAIEN, b. w. In een gedeelte van Limb. hoort men *beeien*, verder in die provincie en in de Kempen *beien*, in dit laatste gewest ook *bên*. Zoo zegt men : *een stok beien*, enz. d. i. een stok in het vuur steken of in de heete asch, om zijne schors los te maken en hem vervolgens te buigen of recht te brengen. Men zegt ook *zich baaien*, voor zich warm bij den haard houden. Het hoogduitsch heeft *bähen* in dezelfde beteekenis. Op verscheidene plaatsen in Limb. en Br. zegt men nog : *de voeten beien* of *baien*, d. i. een voetbad nemen.

BAAK, BAAKKE. Z. bake.

BAAKTANDEN of BAKTANDEN. In som-

mige streken van Vl. zegt men : *droomen van baktanden*, voor razen of ongerijmden klap vertellen.

BAAL of **BALE**, z. v. niet alleen gezegd van saâmgepakte waren, als eene baal wol, rijst, enz., maar bijna overal gebruikt in de beteekenis van groote waschmand. Gewis komt het van 't fransch *emballer*. Kil. heeft *bal* en *bale*. In Westvl. wordt *baal* soms voor buidel of buil gebruikt.

BAAL, z. m. In Westvl. gebr. voor bal. b. v. *naar den baal gaan ;* elders zegt men : *naar 't bal gaan*. Hier valt aan te merken, dat ettelijke woorden, elders kort, in Vl. lang worden uitgesproken.

BAALDE. Z. het volgende.

BAALDJE, v. Aan de kanten van Kortrijk gebr. voor balie, een hek of slagboom om de weide af te sluiten. Omstreeks Eecloo, Somerghem en elders heet het *baalde*.

BAALJE, z. hetzelfde als *baaldje* of *balie*.

BAAN, v. woord waardoor men in vele streken den staatsweg en door de regering aangelegden steenweg verstaat : *de oude en de nieuwe baan :* wordt gebruikt in het spreekwoord : *de baan nog al houden*, d. i. voortgaan in eene zaak. *Zoo kan hij de baan niet houden*, voor : zoo kan hij niet voortgaan of blijven leven. *Dat kan de baan niet houden,* voor : dat kan niet duren. Hetzelfde woord, en zijn diminutief *baantje,* wordt overal gebruikt voor een bevrozen of besneeuwd pad, b. v. *een baantje rijden* of ook wel *rijzen*.

BAANST, BAANT, v. Dit woord is door geheel Westvl. gebruikt voor het brabantsche *vonk* en het hollandsche *tintel, tonder* of *tondel : zoo droog als baanst,* elders zoo droog als vonk of als poeder. Zoo zegt men *baanstlâ*, *baansdlade,* voor vonklade, alsmede in Limb. *baantschotel* voor tondeldoos. Z. baant.

BAANT, m. bet. in Limb. gebrand linnen waar men met staal en steen vuur op slaat. Vandaar *baantschotel* voor tondeldoos. In den figuurlijken maar steeds verachtelijken zin zegt men *baantschotel* aan een geile vrijster, slordig wijf, klappei. *Baantschotel*, zoo noemde men eertijds, vóór het gebruik der phosphoorstekjes, een bak waar de baant met staal en vuursteen bewaard werd. *Tondelpot* of *tondeldoos*, integendeel, was een vuurgereedschap om in den zak te dragen. *Baant* schijnt verwant met *branden* of *barnen* en *bernen*. Men zegt zelfs in de omstreken van St-Truiden en Landen *barnt*. In Limb. hoort men zelfs *benen* voor *branden*.

BAAR, v. bet. in Limb. aardenpot, teil. Een *roombaar* of *boterbaar*, pot waarin men de roommelk bewaart. Op die plaatsen waar *baar* deze beteekenis heeft, noemt men de schotels, waarin de melk eenigen tijd blijft staan , *platteelen* (platte teilen). Elders in die landstreek worden die schotels *baren* genoemd, terwijl men voor gemelde room- of boterbaar, *room-* of *boterpot* zegt. Zegwijze : *baren binden, platteelen binden ;* in Brab. *teilen binden,* d. i. van huis tot huis gaan klappen : *zij is weêr baren binden*. Vandaar *barenbindster* of *barenbinderse*, voor klapwijf.

BAAR, bijv. en bijw. Dit woord, dat men nog al in de woordenboeken van het Noorden aantreft, en in Limb. van dagelijksch gebruik is, beteekent gereed, zuiver, geheel, al, niets dan, enz. b. v. *Baar geld is gereed geld. Het is baar* (ook louter) *geld*, d. i. het is zuiver, al, niets dan geld. *Baar vuur,* niets dan vuur. Als bijw. wordt het gebruikt in den zin van volkomen, gansch, b. v. *een man, die baar gek is*. Z. Kil. op baer.

BAARD, spreekwoordelijk gebruikt in Vl., als : *iemand eenen vlassen*

baard aandoen, d. i. bedriegen. *Iemand den baard afdoen*, d. i. onderkruipen, ook, hem de les voorspellen. Te Leuven en elders zegt men : *zij hebben hem baard gemaakt*, d. i. hem zijn geld afgewonnen bij een of ander spel.

BAARDKRABBER, lage benaming van een baardscheerder, of zelfs van een geringen heelmeester. Bij Weil. is 't *baardschrapper*.

BAARDSLAG en **BAARDSLAGEN**. Z. baarslagen.

BAARKLEED, o. het kleed, dat over een doodkist of lijkbaar gespreid wordt. In 't fr. *drap mortuaire* (Br. Limb.).

BAARLIJK, bijv. *Eene baarlijke ziekte*, ziekte, welke, door 't aanraken of het zijn bij den aangerande, zich kan voortzetten; in 't fr. *contagieux*. Het is misschien het verkort en verbasterd *behaallijk*, d. i. eene ziekte, die licht tot anderen overgaat.

BAARLOOP, m. Te Kortrijk en omstreken geeft men dien naam aan een grooten toeloop volks op eene plaats ter gelegenheid van eene *bolling*. Vandaar *baar-koek*, d. i. koekbrood dat op eenen baarloop verbold wordt. Z. bij Kil. *baer*, dat gereed, aanwezig beduidt, en *baer-spel* door *ludus gymnicus, certamen currendi* vertaald. Z. baar.

BAARREM, m. In Oostvl. gezegd voor eene streep gronds. Z. Kil. op *baerim*; in 't lat. *agger*.

BAARS, BERS, bijw. bloot, naakt, voor barvoets (Kempen en Limb.).

BAARSLAGEN, zegt men in de Kempen voor het ongedorschen graan op eene ton, of wat het ook zij, uitslaan. De daad zelf heet *baarslag*. 't Is eigenlijk den baard of de aren afslaan. Baard bij Kil. *aere*, lat. *arista*. Tusschen Mechelen en Leuven heet men dit *voorslagen* en schooven, waaruit het graan geslagen is, *voorslag*. Z. aarslaan.

BAAS, m. *Baas van den hinnennest als de haan niet t'huis is*, d. i. meester van den huize zijn als de baas afwezig is (Somergh.). *Baas* alleen wordt doorgaans in Limb. gebruikt voor molenaar of molenbaas.

BAAST, v. geldt, in sommige streken van Limb., voor eene teenen mand. Zoo zegt men *kleêrbaast, sluitbaast*, enz.

BAAT of **BATE**, bijv. en bijw. beteekent bij ons in Brab. zeer recht, overeindstaande. Zoo zegt men : *hij is, gaat* of *staat baat op de leên*. Is dit woordje nu in betrekking met *bat, bet* (beter) of *boud*, stout, of met *bald*, overhaastig of met *bot*, *plomp?* Dit punt blijve onbeslist. Z. bad.

BAAT, v. wordt te Antwerpen, Lier en in N.-Brab. gebruikt in deze spreekwijze : *een koe met* of *bij de baat verkoopen*, d. i. eene koe verkoopen met het kalf dat ze op heeft. *Baat* bij Kil. *vrucht*. Elders geldt het voor den tijd dat de beest kalven moet, b. v. *die koe is bij de bate*. Vanhier *batige koe*, d. i. eene volle koe. In Br. zeggen wij soms : *eene koe met den uier* (*met den vollen eur*).

BABAL. Z. badal.

BABBEL, m. Zooveel als gebabbel of babbelarij. Het engelsch heeft ook *babble*, en het fr. *babil*, met dezelfde beteekenis. *Ik kan zijnen babbel niet uitstaan* (overal in België).

BABBELAAR is de naam overal in België gegeven aan zeker suikergebak.

BABBELEGE, v. babbelares, klappei. Het is de oude vervrouwelijkte vorm van *babbelaar*, te Brugge en elders gebruikt, gelijk men heden nog algemeen *dievege* of *dievegge* zegt.

BABBELES, andere vorm van het voorgaande woord, verkort uit *babbelares*. Zoo zegt men mede in vele provinciën bedeles, voor bedelares, tooveres, Leuvenes, Brusseles, vervrouwelijkt uit tooveraar, Leuvenaar, Brusselaar.

Zoodat overal in de volksspraak de *r* wegvalt : want eertijds schreef men dienerse, meesterse, naaierse, klee(r)-makerse, enz. In Limb. hoort men bedeleerse, naaierse (neeierse), Brusseleerse, enz.

BABBELETTE. v. Nog al een vorm van het zelfde woord, in Westvl. gebr., maar op zijn fransch gedraaid.

BABBELING, v. geldt, te Brugge en elders, voor gebabbel, gepraat.

BABBELTJE of BABBELKE (Limb.), een diminutief van *babbelaar* (suikergoed). Men zegt daar ook *babbelaarke.*

BABBIAAN, m. (babbel-aan) voor babbelaar, die altijd aan babbelt (Brab.).

BACHT, BOCHT of BUCHT, m. bet. in Limb. en Br. iets wat niet deugt of het gedeelte van eene zaak dat geene waarde heeft en alzoo verdient weggeworpen te worden, in 't fr. *rebut.* Zoo zegt men, als men van vruchten spreekt, waar het goede uit geraapt is : *smijt het overige maar weg, het is maar bocht* (of bacht). In dien zin vindt men *bocht*, v. in de woordenboeken. Men zegt ook : *het is bocht van lut*, banvolk, d. i. volk dat niets beteekent, gemeen volk, straatvolk, in Br. *arme bucht.*

BACHTEN of BECHTEN, BOCHTEN, o. w. zijn waarschijnlijk verwant met *bacht* en *bocht* en bet. alsook *dooreen bechten*, dooreen werpen, b. v. hooi, stroo, enz. Zoo zegt men, als iemand tusschen in orde liggende zaken, als boeken en papieren, iets zoekt en alzoo alles dooreen werpt : *wat zijt ge weêr aan 't bachten* (of bochten). Het beteekent derhalve hier zooveel als dooreen werpen. In dien zin zegt men ook : *wat zijt ge weêr aan 't muizen* (d. i. naar iets zoeken), maar dit is toch iets anders : *al muizende, bacht men.*

BACHTEN, zooveel als achter, buiten 't huis, wordt door geheel Westvl. gebruikt, het zij als bijw., als voorzetsel of ook als zelfst. naamwoord. Zoo zegt men : *hij gaat bachten ; is bachten gegaan* ; zoo mede : *hij loopt bachten. De koeien bachten zijne voren, bachten het huis, de deur*, enz. Zoo eindelijk : *het staat op den bachten*, op de achterplaats.

BAD, v. gebr., in sommige streken (als in 't Hagel.) bij de maaiers, om het rechtstaande graan aan te duiden, dat naast op 't afgemaaide volgt. Dit laatste valt alsdan *tegen de bad*, van waar het opgeraapt en in schooven gebonden wordt. Z. baat.

BADAL of BABAL, m. en v. iemand die snapachtig is, bijzonder op vrouwliên toepasselijk : *Sus, ge zijt eene oprechte badal, van zoo iets voort te vertellen. Badal* is eene samentrekking van *babbelt het al* (Hagel.).

BAF. Z. baffe.

BAFFE of BAF, v. geldt in de Westvlaamsche volkstaal voor lap of slag.

BAFFEN, o. w. verwant met *böffen*, in de gemeenzame taal gebruikelijk voor slokken, veel en gulziglijk eten, b. v. *hij heeft er iets aan gedaan van baffen.* Vanhier *bafzak* of *baffer*, een groote eter.

BAG of BAGGE, v. mand, korf : *men laadt een ezel met twee baggen*, zoo spreekt men te Brugge. Het engelsche *bag* beteekent in die taal ook *zak. Bag*, o. n. beteekent in Limb. *bigge*, jong varken : in België, *vigge*, v. van wigge, wicht (dracht) van wegen. Z. Kil. op *bagghele.* Vandaar *baggelen* voor het jongen der zwijnen : *de zog heeft gebaggeld* (Limb.), *geviggend* (Br.). Z. in Bilderdijks *verkl. geslachtlijst* 't woord *big.*

BAGADEN, b. w. Aan de kanten van Thienen, vuil maken, b. v. *gij bagaadt mij met in den modder te stampen.* Elders zegt men, in denzelfden zin, *begaden*, welk werkwoord eertijds eene geheel andere beteekenis

had. Z. Kil.

BAGERAAR, m. iemand, die bagert of ongedurig, onverduldig is. Z. bageren.

BAGEREN, o. w. wordt nog al veel in Limb. gebruikt. Als iemand, op het ziekbed, het verstand begint te verliezen, zoodat van allerlei droombeelden voor zijn geest zweven en hem ongerust maken, zegt men: *hij begint te bageren*. Dit werkw. veronderstelt alzoo eene zekere ongerustheid, en is iets anders dan *bazelen*. Zoo zegt men nog: *uit vrees van te laat te komen, bagerde hij een uur te voren*. Vandaar *bageraar*.

BAGGAARD, m. te Brugge gebruikt voor *modder*, elders voor *kleiaarde*, die men bij het graven ophaalt. *Bagger*, hetzelfde woord, in de Kempen gebruikt voor turfgrond, brandstof: van daar *baggeren*, o. w. *bagger* of *baggaard*.

BAGGE, BAGGEL, BIGGE, bij Kil. bet. *back*, verken. Z. bag. Vanhier het werkw. *baggelen*.

BAGGELEN, o. w. jongen (van zwijnen): *de zog heeft gebaggeld* (Limb.).

BAGGER, m. turfgrond (Kemp.).

BAGGERAAR. Z. baggaard.

BAGGEREN, in Br. ook gebruikt voor in het modder dobberen, in den turfgrond arbeiden (Kemp.) en in Limb. viggen of biggen werpen.

BAIAARD, m. (Ieperen), ongemeene winst of geluk. Mogelijk wordt dit zoo genoemd, omdat in dergelijke toevallen de beiaard speelt (Brugge). In Leuven noemen wij dat *hazaard*.

BAIEN. Z. baaien.

BAIERT. Z. beiert.

BAK, m. hier en daar gebruikt voor *baksel, gebak*, gelijk het bij Kil. ook voorkomt, b. v. *wij zijn nog aan den ouden bak*. In Limb. zegt men met den kermistijd: *is de bak goed gelukt?* Dat zelfde *bak* geldt voor kot, en voor de plaats waar dronkaards of andere oproerigen in oogenblikkelijke hechtenis gesteld worden, b. v. *daar zijn er, gisteren avond, vijf in den bak gestoken* (Leuven). Te Antwerpen gebruikt men het woord in den zin van kantoor, b. v. *ik ga naar mijnen bak; hij schrijft al twintig jaar op denzelfden bak. Bij den bak zijn* beteekent in Limb. bijderhand zijn. Zoo zegt men: *die meid is bij den bak.*

BAKE, BAAK. In Vlaanderen vindt men langs wegen en straten kleine genummerde houten staken, eene vuist hoog, waaraan de herders herkennen waar zij mogen of niet mogen drijven. Zulke staken heet men *baken* (G. Gez. Westvl.). Z. *baak* bij Weil.

BAKE, BAKEL of **BAKER**, m. of *zwijnenbake* is te Brugge een verkensvleeschverkooper. *Baecke* bet. bij Kil. verken.

BAKEL (baker), v. Te Antwerpen wordt de vroedvrouw *bakel* genoemd; vanhier het werkw. *bakelen*, bij Kil. *bakeren*, d. i. verzorgen, het lichaam koesteren, verwarmen, warm houden, zich in de zon warmen en eindelijk branden, als: *de zon bakelt in 't zand* (Hagel.).

BAKENSMEER, m. smeer van een bake of varken: ik heb ouderlingen in Br. wel eens hooren *bergensmeer* zeggen. Bij Kil. *baecke-smeer fland, adeps porcinus.*

BAKHEETSEL, o. brandstof, hoofdzakelijk hout om den oven te heeten (Limb), bij Kil. *heydsel, heytsel*, nu *hetsel* of *mutsaard* (Br.), *fasciculus virgultarum.*

BAKHOORD of **HOORDE** beteekent (Limb.) eene horde, waarmede men het een of ander in den oven zet.

BAKKEBIES, v. baard of bakkebaard, d. i. het haar dat men op de kinnebakken heeft laten groeien. In 't fr. heet het *favoris*. 't Woord is samengesteld uit *bak*, bij Kil. *backe, maxilla*, en *bies, junca*, fr. *jonc* (Antw.).

BAKKEET, v. eene keet, waarin men bakt, bakhuis, ovenbuur, fr. *fournil*. Men zegt ook: bakkot, ovenkot, ovenbuur, ovenkot, bakhuis. Eene keet is een gering, slecht of vuil hutje. Z. Weil. Van hier nog *zoutkeet*. *Buur* bet. bij Kil. een hutteken.

BAKKEGGE, gelijk eene dievin *dievegge*, zoo heet eene bakkerin in 't Brugsch *bakkegge*.

BAKKELÉEREN, makelen, verscheiden personen die iets onder malkander doen: *zij hebben onder hen die zaak gebakkeleerd* (in Br. en elders). Dit is licht in den oorsprong hetzelfde woord als *bakeren* of *bakelen*, d. i. ondereen iets verzorgen, afdoen.

BAKKEN, w. *Te bakken zetten*, d. i. al wat tot het bakken noodig is gereed zetten (Limb.).

BAKKERETTE, bakkerin (Meenen).

BAKKERSKOOL, m. fr. *braise*. Sleeckx heeft *houtkool*. Het eerste wordt in Vlaanderen meest gebruikt, omdat de houtkolen bij de bakkers meest gevonden worden. In Br. d. i. tusschen Leuv., Mechel. en in de Kemp. zijn dit *kruiskolen*, welke van *steenkolen* of *boschkolen* onderscheiden zijn.

BAKKES, o. voor *bakhuis*, beteekent in Limb. en overal de plaats, waar de bakoven staat. Verder wordt het, ook door bijna geheel Nederland, gebruikt in een verachtelijken zin voor mond, muil, gezicht: *iemand in zijn bakkes slaan. Hij heeft een leelijk bakkes*. Vanhier *den wolf in zijn bakkes loopen*, d. i. het gevaar inloopen. Sommigen willen het afleiden van *bak*, d. i. kinnebak, bij Kil. *bucca*, vanwaar het fr. *bouche*.

BAKKU, m. hoop aarde gemengd met kalk, en bij uitbreiding, al wat dient om een akker te mesten, en geen eigenlijk mest (drek en stroo) is. Vanhier een land *bakkuzeeren*, er *bakku* op voeren (Hagel.).

BAKKUZEEREN. Z. bakku.

BAKLEEREN, b. w. van 't fr. *bacler*.

BAKTANDEN. Z. baaktanden.

BAKTE, v. de hoeveelheid graan, welke men naar den molen of bakker draagt en men schikt te bakken: de bewerking en verzorging van een baksel. In Limb. zegt men: *de gebakte* of *gebekte naar den molen doen*. *Een bakte konnen dragen* wordt in Vl. gezegd als iemand eens anders gekittel aan zijne knie kan uitstaan. *Op zijn bakte krijgen*, 't zelfde als slagen krijgen (Brugge).

BAKZAK, m. van *bak* en *zak*. De zak meels waaruit men bakt. Een bakzak naar den molen doen, is graan te malen dragen. Den bakzak halen, is het meel naar den molen gaan halen. — *De bakzak is op*, dat is: geen graan meer hebben om brood te bakken, of niets meer te bakken hebben. Antwerp. en Br. Zie bakte.

BAKZWIJN, o. fig. smaadwoord dat den hoogsten graad van gulzigheid en beestige overdaad veronderstelt in dengene, die er meé bestempeld wordt; trouwens *bak* en *zwijn* beteekenen beiden *verken*, dus is een bakzwijn een dubbelbeest (Brugge).

BALD, bijw. dat Kil. opgeeft en nog hier en ginds in Limb. in gebruik is in de beteekenis van welhaast, straks, terstond: (Vl.) *een werk, dat bald af is; iemand, die bald komen zal*. In 't fr. is 't *presque*, *bientôt*, in 't lat. *cito*, *brevi*, *propediem*.

BALE z. Baal.

BALÉN, b. w. Het meel met eenen ziftmolen genoemd buil (verkort van buidel) van zijne zemelen en kortmeel ontdoen. Het is eene verbasterde uitspraak van builen even als baalmolen.

BALIE of **BAALJE**, in 't spreken *builje*, v. De zware hek waar men de weiden meé sluit. Het woord staat bij Weil. en bij Kil. die het vertaalt door

repagulum versatile ; ergata, een afschutsel, egge, hek.

BALJOENEN, o. w. veel, hard en met geweld spreken, zooals een schout of baljuw placht te doen (rond Maastricht).

BALK, *iets op de balken schrijven*, eene uitdrukking, die in Br., Vl. en elders beteekent : op iets niet mogen rekenen, b. v. *schrijf mijne schuld maar op de balken*, als wilde men te verstaan geven dat men niet zal betalen : *ik zal mijn goedvinden mogen aan de balken schrijven*, d. i., ik zal gewis niets opdoen.

BALK, eigenlijk barm, bij Kil. *baerm*, lat. *agger*, d. i. hoop, hoogte, verhooging, dijk, dam. Het beteekent ook braakland. Balk is nauw verwant met barg, berg, borg, baarm. Z. Bild*. Verklarende geslachtlijst.*

BALKDONKER, bijv. pik- of stikdonker (Kempen).

BALKE, in Vl. v. Z. Balk, m.

BALKEN, b. w. ophoogen, dammen, met een baarm of balk omzetten, b. v. *aardappels balken*. Z. balk.

BALKENBRIJ of BALKEBRIE, m. slach van brij, stijf gekookte pap, bestaande uit water, varkensbloed, lever, vet, eenig spek en meel (Limb. Kempen en N.-Ned.). Deze spijs, in de pan gebakken, wordt ook wel eens *kwet* (z. dit woord) genoemd. Het 1e deel des woords *balke* is gewis eene verkorting van bakel, *verken*. Z. bij Kil. *baecke, baeckelen. Balkenbrij* is dus bijna hetzelfde als wat men in Br. *penssoep* noemt, eene soep, waar de bloeipensen en ander varkensgeroof worden in gezoden, met dit verschil dat *balkenbrij* dikker is en gelijk worst.

BALKSLEUTELS, de Franschen zeggen *modillon*, marmeren schouwen met binnen lijsten en balksleutels sieraad.

BALLEN, o. w. *het brood balt* bet. dat het brood, te plat of te week gebakken zijnde, zich in ballekens vormt als men het eet.

BALLOET, v. rond St-Truid. In andere streken zegt men *malloete, malloet*. Een dwaas, halfgek vrouwmensch, Kil. *malloote, ambubaia, inepta et insulsa mulier*. — Van *bal* of *bald*, *kwaad* en *loot*, scheut, twijg, en *mal*, geil, dwaas. Eigenlijk eene zottelijk weelderige scheut, bij overdracht op menschen toegepast (rond St-Truid.).

BALLOETE, mv. Balloeten zijn, rond Thienen, molenaars of kevers. Bij Kil. treft men *ballouter* aan, dat daar zaadbol bediedt.

BALLOOR, m. van 't fr. *bouilloire*, een oude soort van theepot of moor, ook dienende voor chocolade, met een' kraan en waaronder men een vuurken kan maken (Br. en Hagel.).

BALNET, v. zaknet, waar men den visch in bewaart. In sommige streken ook : *trommel*, fr. *aissange* (Kl. Br.). Z. Weil.

BALSTEKEN, o. w. in Limb. geb. voor *ajonkaart* spelen. Z. dit laatste. bz. 13.

BAMIS, m. verkorting voor St-Bavo'smis d. i. de 1 october. — *Bamisvacantie, bamisweêr* (gansch vl. België). *Bamistijd*, herfst. Ook N. Br. Z. Hoeufft.

BAMISPRUIM, soort van pruim, te Bamis rijp.

BAND of huwelijksband, m. in Westvl. verkeerdelijk gebruikt voor *ban*, d. i. gebod, of wat men in Br. de huwelijksroepen heet, fr. *les bans de mariage*. Z. *ban* in alle goede woordenboeken.

BANDEN, kinderspel, fr. *jouer au cerceau* (Kortrijk).

BANDROEDE of BANDROÊ, v. roede om banden van te maken (Westvl.), *bindroede*, ware even goed. In andere gewesten van Nederland noemt men het *wisse, wijme, teen, twijg*.

BANE, v. *baantje*, glijbaan op 't ijs (Westvl.). Te Leuv. hoort men : *kom jongens, we gaan baanken rijden.*

BANG, bijv. en bijw. (Brugge), smachtend. *De lucht is bang* beteekent dat het weêr heet en windeloos is. In Leuven noemen wij dat *benauwd, laf*, en Kil. vertaalt het ook door *angustus*, *oppressus*; van hier *bangte, bangheid* of *bangigheid*, d. i. benauwdheid, de smachtende heette in de zomerdagen of in eene sterk verwarmde kamer.

BANGERIK of **BANGERT**, m. iemand, die bang, bevreesd is. In Limb. hebben dergelijke znw. twee uitgangen : zoo zegt men nog *stouterik* en *stoutert*, *lomperik* en *lompert*, *luierik* en *luiert*; in Br. *luiaard*, enz.

BANK, bijw. beteekent zooveel als volkomen, gansch, geheel, vlak, waarachtig : *de regenbak is bank droog*. Men zegt ook *pank* : *de regenbak is pank droog*. *Hij is bank of pank gek*, d. i. hij is wezenlijk of gansch gek. *Iemand iets bank, pank, baf, paf, knap afzeggen* is zooveel als iemand iets geheel en al afslaan, afzeggen, enz. (Limb.).

BANKBOER, m. ruw, onbeschoft, ongodsdienstig mensch : *de vrijwilligers, die in 1830 hier eenigen tijd lagen, waren oprechte bankboeren*, fig. een broodzalige pagadder : *ons Janneken is lijk een bankboer*. Dit woord zou wel iets gemeen kunnen hebben met *bankaard*, d. i. onecht kind. Kil. heeft het woord *bank-boeve, bankbroeder*, dronkaard, smulbroêr, of iemand die de drinkbank mint.

BANKEROETIERS-KOST, m. Men zegt te Leuven en elders : *dat is bankeroetiers kost*, om te beduiden dat het een bovenmatigen prijs kost, en bij gevolg al te hoog is voor een deftigen burger die moet toezien niet bankeroet te gaan.

BANMOLEN, m. *hij is over al in den banmolen* (Antw.), iemand die nergens betaalt dan met de waren, die men in zijn eigen winkel komt koopen. Z. bij Kil. *ban*.

BANNEN, aan elkander raken, tegen elkander staan, rotten : *die bollen bannen* (Waas). Kil. : *banden, coïre in unum, collegi in turmas et classes*.

BANS, v. in de lage spreektaal een vrouwmensch, dat gedurig en overal rondloopt : *zij is eene eerste bans*, d. i. men vindt ze gedurig en overal op de baan; van hier *bansen* of *banzen*, o. w. gedurig, zonder aan te zien waar, rondloopen; b. v. *hij banst overal door sneeuw, slijk en vuiligheid* (Kempen).

BANST (Brugge). Z. baanst.

BANZEN. Z. bans, bansen.

BARBEENDE, bijwoordelijk gebruikt, blootbeens, als barvoets : 't is samengesteld van *baar*, bloot, naakt en *beende*, been of beender.

BARD, o. hetzelfde als in Br. *berd*, in Limb. *breet*, of dunne houten plank : *een deel bard*. Het mv. is *bardels*; van hier *bardele weeg* (wand), d. i. te Brugge een planken wand of schutsel.

BARDDEK of **BARDEK**, o. rond Brugge, een *afhangend dakje*. De grond van 't oude woord is *barteghe* en het fr. *breteque*, zegt de inzender, doch wij meenen dat het eenvoudig een dak van barden is.

BARDOS of beter **BERDES**, d. i. de plank, tafel, berd of hout en bank, waarop men iets, b. v. kiekens, vogels, visch, enz. te koop aanbiedt (Kortrijk); in Westbr. *bordes*. Z. bard.

BAREN BINDEN, o. w. in Br. *teilen binden*, zijnen tijd met ijdel geklap doorbrengen. Z. baar.

BARENDE VROUW, een wervelwind, fr. *tourbillon*. *De barende vrouw is over ons veld getrokken* (Br.) Kil. heeft : *vaerende vrouw, vaerend wijf*, vet. Drijas, boschgodin. Te Willebroeck is 't *barele vrouw*. Tusschen Leuven en Mechelen hoort men soms wel van de *bonte vrouw* spreken.

BARK, m. hetzelfde als *barg* of *berg* anders uitgesproken (Westvl.).

BARK, o. (Brugge) de afval, de grove of

ruige deelen der eikenschors, dienstig niet om te malen maar tot het vuur. Bij Delfortrie en Kil. is het *bark*, *berk*, *bercke*, *borgh*, hgd. *borke*, engel. *bark*, in 't nederlandsch schors, en bij onzen Duffelaar beteekent *barcken*, *bercken*, ontschorsen. Te Kortrijk heet men *bark*, de schors die bij de huidevetters al gediend heeft. Dit laatste noemt men te Leuv. *moer*, elders *runne*.

BARLIKKEN, o. w. kruis of muntwerpen: *wij barlikken alle zondagen*. Van hier het bedr. *wegbarlikken*, beteekent een weinig van zich werpen : *de hond wilde mij bijten, maar ik baarlikte hem met den staart recht den poel in*. Barlikker. Barlikken staat in verband met het gr. *βαλλω*, werpen. Rond Lier hoort men soms het woord *barlikken*, *berlikken*, voor flikken, afdoen.

BARM of **BERM**, m. tas, hoop, barmte, hoogte, dam : een barm aarde. *In eene diepe straat zijn twee berms van weêrs kanten een* (Westvl. Brugge), een *hooiberm* (Limb.), bij Kil. *baermhoys*, lat. *meta foeni*. Berm is nagenoeg overal in gebruik, uitgenomen in 't eigenlijk Br. De gest of stof van bier, fr. *levain*, draagt bij Kil. ook den naam van *barm* of *berm* even als in 't engelsch, licht omdat die stof het brood doet opgaan, of wel is het hetzelfde als brom, bromsel met verspringing der *r*. Van barm, *tas*, *mijt*, is *barmen*, *bermen*, d. i. tassen, gevormd, b. v. *het graan in de schuur bermen* (Limb. en elders).

BARN, m. opgeraapte aren, in Br. zegt men *zang*. Z. barnen.

BARNEN, b. en o. w. oogsten, naoogsten, fr. *glaner*, zooals men in Br. en Limb. zegt, doch in de laatste streek heet het ook *zeumeren* : *ik barn geene haver, maar ga op het tarwenveld barnen* (rond Thienen). Vanhier *barneres*, eene vrouw die barnt : het mannelijk is niet in gebruik : *barntijd*, tijdstip dat men mag barnen. Wat den oorsprong van *barnen* betreft, is het saâmgesteld van *bij* en *arnen* voor aren, dat zou dan de eene aar bij de andere voegen zijn, of wel eene verbastering van *barmen* (Z. barm)?

BARNT, m. tondel, tintel, van *barnen*, branden, omdat daartoe lijnwaadvodden verbrand worden, of omdat de barnt licht brandt : sam. *barntdoos* (rond St-Truiden en Landen). Z. baanst.

BARREEL, m. duidelijk heeft het denzelfden oorsprong als het fr. *barrière*, tolhek, en wordt overal in België gehoord, doch in Limb. zegt men ook *breer* en *barreer*.

BARRET, v. ronde, platte, katoenen vrouwenmuts, die om het hoofd gespannen en gebonden wordt. *Barrette* is in 't fr. de roode muts der kardinalen, in 't spaansch is *birette* één vrouwenhoed, die door de baskische boerinnen veel gedragen wordt : te St-Truiden heet men de barret *moeder*, als zijnde iets, dat eene holle ruimte in zich behelst, bijzonder om iets te omvatten. Te *Laer*, kanton Landen, heet barret *mamoel*, welk woord in verband staat met *mof*, mouw en eene holligheid beteekent om te dekken. In Br. en Antw. *koof*, v. met kap, kuif in verband, in zoover het bovenste deel des hoofds aangeduid wordt. Bij Kil. is *kovel* een vrouwen hoofdhulsel en eene soort van regenscherm. Zie *heuvel* bij Weil.

BARSLAGEN. Z. baarslagen.

BARTHELEMEES of **BERTHELEMEEZEN**, sloor- of koolzaadplanten, die rond S. Barthelomeus-feest *gezaaid*, doch niet herplant worden, zooals de slooren (colza). Br.

BARZELOEN, z. hetzelfde als boerzeloen of bazeloen.

BAS, m. hoed (Zele).

BASSEN, o. w. in België en Holl. gebruikt

voor blaffen dat licht niet verkieslijker is. Vanhier *gebas*, *basser*, fig. ook getiermaker.

BASTIERE, v. wagenkleed (IJpere). In Br. heet dat een *ker-* of *wagenhuif*.

BAT, m. en v. verkorte uitspraak van *baat*, dat bij Kil. vele beteekenissen heeft als die van : nut, voordeel, vrucht, winst; geneesmiddel, hulpmiddel; verbetering, vermaking, herstelling. Zoo zegt men in de Kempen : *de koe bij de baat*, d. i. met de vrucht verkoopen. In 't L. van Waas is *bat* de overschot der kaarten, ter zijde gelegd, na dat een speler zijn aandeel gekregen heeft : *al de troef* (taroef) *zit in den bat* (hier hulpkaarten welke men te baat kan nemen). In de pr. Limb. is *bat*, v. van oudsher en heden nog een uit hout, steen en aarde samengesteld rivierwerk, dat de oevers tegen het wegspoelen bevrijdt (kribwerk); van hier *batten*. Z. dit woord.

BATE, v. is 1° de dikste kant van een ongelijk ronden bol (Brugge), 2° verbetering, herstelling, voordeel. Z. baat, bat (kribwerk) en batten.

BATGANGER, batgeld, batlooper, batmeester, batpaal, batsteen. Z. voor al deze woorden bat en batten.

BATIG, bijv. nuttig, voordeelig, winstgevend. Er is *een batig slot* (Belg.) als men op het einde van de rekening nog overschot heeft.

BATRAAF, m. De werklieden die de schepen laden en ontladen, worden in de oeversteden van Limb. als Maastricht, Roermond, Venlo, *batraven*, te Leuven *vaartwerkers*, genoemd. In de eerstgemelde stad nochtans noemt men *batraven* bijzonderlijk diegenen, welke de steenkolen uit de schepen op de voertuigen laden, en *zakdragers*, werklieden, die de zakken graan van de karren dragen. Dit woord is samengesteld uit *bat* en *raaf* (corvus), woord dat verwant is met rooven, rapen, dat vroeger ook grijpen beteekende.

BATRAVER. Z. batraaf.

BATS, m. veel in Limb. gebr. voor bil of dij, doch omstreeks Roermond zegt men niet *bats* maar *kis* : *hij is op zijne kissen gevallen*.

BATTEEREN of BATEEREN gebruikt men in Brab. licht bij verkorting van *combatteeren* voor iemand overbluffen : *waarom batteert gij mij altijd, als ik u aanspreek* (Leuven).

BATTEMENTEN, o. w. in Westvl. gebr. voor huiskrakeel hebben, krakeelen : *ze doen daar niets dan striën* (strijden, kijven), *en battementen* (Snellaert).

BATTEN, o. w. Een batwerk of kribwerk langs eene rivier maken. Zoo zegt men : *hier moet dit jaar gebat*, of *de bat gemaakt worden*. Van bat : *batganger*, — geld, — looper, — meester, — opzichter, — paal, — raaf, — steen, — strooper, — werk. Het wortelwoord van batten is *bat*. Z. dit laatste (Limb.)

BATTEREN, o. (Limb.) luidruchtig slaan, ergens op beuken; van daar *klabatter* voor *klepper* (*crescelle*), *klabatterman* voor *klepperman*. In Westvl. beteekent het, met veel gerucht en getier te maken, alles in stoornis brengen : *gij moet hier zoo niet komen batteren*. *Die zatlap met al zijn gebatter*. Dat het van 't fr. *battre* komt, springt in 't oog. Nu *battre* is volgens Bild. verwant met *bâtir* (bouwen), dat eigenlijk de palen inslaan en dus de eerste beginsels van het bouwen is.

BATWERK, o. kribwerk. Z. bat, batten.

BAUW, bijw. wordt hier en daar in Limb. gebruikt voor welhaast, weldra, bijna, straks : *hebt gij bauw gedaan* (haast, bijna). *Tot bauw* (tot straks). In Hasselt zegt men *ba* : *ba of morgen* (straks of morgen). Men hoort nog al in die prov. bijzonderlijk op de grenzen van Pruisen, het hoogduit-

sche *bald*, lat. *cito*, *brevi*.

BAZEERT, tusschenw. wel toch! (Vl.).

BAZEL, m. beteekent in Limb. *beuzelpraat*, fr. *radotage* : *het is maar bazel wat hij verkoopt*. Vandaar *bazelen*, o. w. veel in Limb. gebruikt in de beteekenis van beuzelarijen vertellen. Bazen, in Br. prazelen, fr. *radoter*. Zoo zegt men : *hij bazelt*. *De wereld bazelt* bet. te Venlo raast en *doolt*. 't Is het freq. van *bazen*, vanwaar het w. *verbazen*. *Basen* bet. in den *Teutonista* 1° bijstren, dwalen, dolen, wiltloopen, verdwalen, twijfelen, wijfelen; 2° verdoetlen, verkinderen, *delirare*, *repuerare*. *Bazel* staat hier derhalve voor *gebazel*, d. i. geraas, onzin, dulleklap, fr. *délire*.

BAZELOEN, BAZERON, o. eene soort van kiel, kort en smal gemaakt en gewoonlijk gedragen door werklieden die vuilen arbeid verrichten. Schilders- en beeldhouwersgasten dragen hunne bazeloenen wat langer dan de brouwersgasten en kuipers. In Limb. zegt men *bazeroentje*, in Westvl. *bazeron*. Z. bij Weil. *boezel* of *boezelaar*, d. i. eene zekere stof, waarvan de schorteldoeken, die de vrouwen voor het lijf dragen, pleegden gemaakt te worden. *Boezelaantje* (Lier), schobbejak (Antw.).

BAZEROEN, o. Z. bazeloen.

BAZIEL, m. hoed (Zele).

BEBBE of BABY, m. waarschijnlijk het fr. *babouin* of *enfant badin*. *Den bebbe uithangen* of *spelen*, d. i. doen als kleine kinders, door gestrook iemands gunst trachten te winnen. Het woord stamt duidelijk af van *babbaard*, bij Kil. ook *babbaerdeken*, lat. *pupus*, *infans*, ital. *bimbo*, engl. *baby*, fr. *poupart*.

BEBEESTEN, b. w. *eenen stal bebeesten*, d. i. van beesten voorzien (Kempen).

BEBRADDELEN, b. w. Z. braddelen.

BEBRIELEN, b. w. Z. briel.

BEBROSSELEN (zich), zich vuil maken. (Rond Gent) *brosselen*, bij Kil. *broselen*, *breuselen*, *brijselen*, beteekent in kleine stukjes verbreken. *Zich bebrosselen* moet dus zooveel beteekenen als zich door kleine brokjes bespatten, bevuilen. *Bruisen*, dat ook schuimen plag te beteekenen, is met *broselen* verwant. Z. ook bedressen.

BECHELEN. Z. begchelen.

BED, o. heeft behalve de gewone beteekenissen, nog de volgende in Br. en Limb. *a*) bedding eener rivier, b. v. het *Maasbed*. *b*) Het aantal graangarven die, op den dorschvloer uitgespreid, ineens worden uitgeslagen; vandaar : *een nieuw bed aanleggen*. Beide beteek. bestaan ook in 't N. *c*) Het vlies dat bij merries en koeien na het jongen afkomt. In Limb. komt *bed* voor in de spreekwijs : *hij is met bed en bult vertrokken*, d. i. hij is met pak en zak, met gansch zijnen huisraad vertrokken; te Leuven noemt men dit *met galg en rad*. *Iemand van het bed op het stroo helpen* bet. in Limb. iemand door slechten raad of onderstand tot verval brengen. In Westvl. noemt men eenen rechtveerdige *een man van het rechter bed*.

BEDABBEN en BEDABBEREN, b. w. met dabben bedekt of door het gedabber overloopen, b. v. *die plek is teenemaal bedabberd van de kiekens*, of, *van de speelkinderen* (Br.). Z. dabberen.

BED-ACHTIG, bijv. tot het bed genegen, is wel geen idiotismus, doch wij nemen het op, wijl het in andere Woordenboeken niet staat.

BEDDEBAK, m. hetzelfde als wat men in Br. en Limb. beddekoets of ledekant noemt.

BEDDEKOETS, v. te Leuven gebruikt voor ledekant, fr. *bois de lit*.

BEDDEPISBLOEM of enkel PISBLOEM, bij de botanisten *taraxicum*, fr. *pissenlit*, *dent de lion* genoemd. Dit kruid heeft in Nederland nog andere bena-

mingen, als : paardenbloem, hengstbloem, papenkruid, kankerbloem, hondsroozen, schorftbloemen, hgd. *pfaffenblatt, löwenzahn*, enz.

BEDDERIG, bijv. met het werkw. *zijn* verbonden, beteekent ziek te bed liggen : *de arme jongen is al een half jaar bedderig*. Het is hetzelfde als bedlegerig.

BEDE, v. thans nog in sommige vlaamsche gewesten voor belasting gebruikt. Tot op het einde der XVIIIe eeuw verstond men hier te lande door *bede* die belasting, welke het hoog staatsbewind vroeg, en die het volk door zijne afgevaardigden *stemde*; het was dus eene gedwongen en tevens vrijwillige belasting; in 't lat. heette het *oblatio, collecta, exactio, census, vectigal, exactiones principum*.

BEDEEFELEN (zich). Z. deefelen (Oostvl.).

BEDEEL, o. *Zij en heeft geen bedeel*, in 't lat. zou men zeggen : *non servat ordinem in distribuendo*. Dus is die spreuk zooveel gezegd als : *zij heeft geen bewijs of manier van uit te deelen* (Oostvl.).

BEDEENEN, bijw. van tijd, straks, aanstonds, seffens (Br.). Het is gevormd van *bij den eenen*, d. i. bij of in eenen oogenblik. In dezelfde beteekenis zegt men ook : *medeenen*, met eenen oogenblik, welk laatste woord er onder verstaan wordt.

BEDEMMELEN, b. w. rond Roermond gebruikt voor vasttrappen : *de grond is bedemmeld*. De wortel is *dam; bedemmelen* is dus *zoo vast als een dam treden*. Of zou het misschien hetzelfde woord zijn als *bedremmelen* (prangen), waaruit de *r* is weg gevallen? *Bedabberen* en *betrampelen* worden in Br. ook in den zin van bedemmelen gebruikt.

BEDERVELING, m. Troetelkind (Sotteghem), in Br. noemt men het *bedorven kind*, in Antw. *bedorvendans*.

BEDICHT, bijw. samengesteld van *be* en *dicht* (digt), beteekent in de Kempen dicht, kort, gauw, snel, b. v. *hij spreekt, het regent bedicht*, d. i. als de woorden of de buien gauw achter elkander volgen.

BEDIENEN, b. w. (Br., Antw., Limb.), berechten of een zieke de laatste HH. Sakramenten toedienen, of, gelijk men in Br. nog zegt, *de HH. rechten geven*. Vandaar *bediening*.

BEDIJGEN, o. w. aanwassen, gevleescht worden (Brugge). Zie bij Weil. *bedijen* of *dijgen*, dat zwellen, dik worden beteekent, en bij Bild. *dij*, dat eigenlijk *dijge*, d. i. dikte of zwelling is, namelijk van het been.

BEDOEFEN of BEDOFFEN, hetzelfde als beduffen of verdoffen, muf worden.

BEDORST, v. dorstig (Westvl.).

« Menig lammeken *bedorst*,
» Laefde er zijn gedroogde borst. »
« Niet en lammeken *bedorst*,
» Durft er koelen zijne borst. »
(G. Gezelle.)

BEDRANKT, bijv. in Vl. hetzelfde als bedronken, beschonken : *hij was een beetje bedrankt*; men zegt elders : *hij was bij (den) drank*.

BEDREMMELEN, o. w. in den zin van verdwelmen, buiten zich zelven zijn, verlegen zijn (pr. Antw.).

BEDRESSEN of BEDRESSCHEN, b. w. bespatten, bespringen, samengesteld van *be* en *dresschen* : *de muur is van den regen gansch bedrescht* (Br.).

BEDRETSEN (zich), in Oostvl. zich bedrijten, bevuilen (Vl.). *Drijten* is kakken. Dit *bedretsen* is wel duidelijk hetzelfde woord als het brabantsch *bedressen* : trouwens in 't westelijk gedeelte van Br. beteekent *bedretsen* : bekladden, vooral met eene natte stof, b. v. *het papier met inkt bedretsen*. *Zijn kleed met slijk bedretsen*. In Vl. bet. het nog : tot iets geraken, iets bekomen b. v. *hij zal het wel bedretsen*, d. i. hij zal wel zoo

lang loopen tot dat hij zijn doel bereikt hebbe. Z. drets.

BEDREUGENAAR, m. bedrieger, spreekw. *een leugenaar is een bedreugenaar* (rond Landen). In Vl.: *ne lieger is nen bedrieger*. In Br. zegt men: *die liegt, bedriegt*.

BEDRICHTEN. *Het land bedrichten* is bewerken en bezaaien, benoten: *als ik er aan kwam, was het bosch; nu is het al tien jaar dat ik het bedricht*, d. i. beakker (Westvl.). Z. benoten.

BEDRUKT, als bijw. soms in Westvl. gebr. voor: zeer, b. v. *bedrukt kleen*. In Br. Antw., Limb. zou men *bedroefd* gebruiken.

BEDSTAAD, v. doorgaans in Limb. gehoord voor *bedstede*.

BEDUFFEN of **BEDOFFEN**, o. w. muf of duf worden: *het brood is beduft*, het brood is muf geworden. In Br. zegt men *bedoeffen*, *verdoeffen*; doef, dof of duf, d. i. muf worden (Limb.).

BEDUIVELD, bijv. sterk genegen: *dat vrouwmensch is beduiveld om kwaad te spreken van haar man* (Westvl., Antw.). In Br. zou men *betooverd*, *bezeten* zeggen.

BEEL, v. hamer waarmede men de molensteenen scherpt: *draag de beel op den molen* (Antw., Kempen, Geel). Zou dit woord eene verkorting zijn van *beitel*, *bijtel* of *bikkel?*

BEEL, m. (scherplang) bet. in Westvl. een gebroken verdrag, bijzonderlijk van eene trouw. Plantijn vertaalt *beel zijn* door: *se repentir d'un marché, mariage et semblable* (chose), *pœnitere aliquid emisse, vel uxorem duxisse et similia*. Vanhier in dezelfde beteekenis *beelen*. Z. dit.

BEELDEKEN PLAKKEN, o. w. ergens aanschellen en wegloopen (Antw.).

BEELDEKEN ZETTEN, de tong uitsteken gelijk de kinders doen uit moedwil of spotterij: *de jongen, hij steekt zijne tong uit en zet een beeldeken*, gelijk men dit te Antw. noemt.

BEEL(D)EKEN, bidprintje, en print in 't algemeen: *als ge wijs zijt, krijgt ge een beeteken*. « Hij hechtte zich bovenal aan de werken over geneeskunst, over natuurlijke geschiedenis en over verre reizen, om de eenvoudige reden dat deze meer prenten en *beeldekens* behelsden. » Conscience, *De omw. van 1830*. Te Brugge heeten de bidprentjes: *santjes*, in Limb. *beeldje*.

BEELEN, o. w. in vele gewesten van Belgie gebr. in den zin van: een beloofd huwelijk weigeren; een accoord of verdrag breken; zijn woord of belofte intrekken; een koop of verkoop vóór de uitvoering verbreken: *op de markten treft men er velen aan, die beelen* (Leuven). Andere zegwijzen, doch van een meer algemeenen aard zijn: *zijn woord eten. Zijnen wisch intrekken. Zijnen steert intrekken. Zijne tong in zijn gat trekken*, enz.

BEEMD (weide), in Br. en Holl. m. In Limb. v. ook bij Hooft, en te recht, zegt Bild., omdat er *ouwe* onder verstaan wordt.

BEEN, o. Dit woord komt in vele zegwijzen voor in figuurlijken zin, b. v. *te been geraken*, d. i. genezen. *Iets aan zijn been hebben* (Br., Vl., Antw.), in Limb. *iets aan zijn broek hebben*, d. i. iets moeten houden. *Zijn been rechten* (Vl.), tot welstand komen: *onze buurman recht zijn been, 't es goed te zien dat oom Potter dood is. Vroeg te been zijn* is vroeg te gang, vroeg op zijn. *In iets geene beenen vinden*, d. i. geene zwarigheid, geene moeilijkheid vinden. Vele dezer gezegden zijn ook in Z.- en N.-Br. gebruikt. Z. Hoeufft.

BEENDERLING, o. gedeelte van eene broek, waar men het been insteekt (Westvl.). In Limb., Br. en N.-Ned. heet het *pijp* en ook wel *been*, *broekspijp*, *broeksbeen*.

BEENHARD, bijv. in eene streek bewesten Brussel en rond Leuv. gebruikt voor

gansch of teenemaal genezen, hersteld van eene ziekte. Men ziet, 't is eigenlijk *hard zijn op zijne beenen* of de beenen hard hebben en bijgevolg goed te gang wezen.

BEENHUIS, BEENDERHUIS of VLEESCHHUIS wordt nogal door sommigen in Westvl. gezeid van een zeer mageren mensch. In Br. en Antw. zegt men : *hij is maar 't vel over de beenen*, d. i. (zoo het elders klinkt) hij is maar een geraamte.

BEER, m. ijzeren werktuig om het land licht om te ploegen (Oostvl.).

BEER (zware *ê*), *den beer hebben*, ledig zijn. *Komen gelijk een beer op zokken*, al gaande geen gerucht maken; *rap gelijk een beer*, lomp (Vl.). *Mijn beer* (buik) *danst*, d. i. ik heb grooten honger (Antw.). Z. beermoêr. *Den beer zijn* zegt men te Antw. voor : *de bol schudden voor de anderen*, gelijk het in Br. geldt, waar men ook nog hoort : *de wees zijn*, in 't fr. *être le dupe*.

BEER, m. (uitgespr. met eene zware *ê* als in peêr). In Br. en Antw. vloeibaar mest, *zeik*, vooral menschendrek. Vanhier *beervat, beerkar, beerschuit, beerruimer* en ook het werkw. *beeren*, d. i. het land met beer bemesten : *als 't land gebeerd is, wassen de vruchten eens zoo malsch*. In Vl. *aal, ale*.

BEEREN, b. w. Z. beer (mest).

BEÊREN, b. en o. w. persen, *de boter beeren*, d. i. ze persen. In 't knikkerspel de hand uitsteken (Westvl.).

BEERMOÊR, v. groote honger (Kempen). In Br. hoort men dit noemen *gierigen honger* (*gieregoir*). In Antw. *geeuwhonger*.

BEERTEL, m. beitel, in 't fr. ook *ciseau*, Vl. te Antw. bartel.

BEES, v. mv. bezen (Br., Limb.), elders bei, bezie, bes, mv. bessen, beer, hgd. *beere*, fr. *baie*, eng. *berry*.

BEEST, in Holl. *thands*, zegt Bilderdijk, *bij misbruik onz.*, *is oorspronkelijk*, en heden nog in Belgie, v. Beest komt voor in vele zegwijzen als : *de beest uithangen, uitleggen, uitzetten* (Limb.) in Br., *de beest spelen*, in Vl. *van de beest maken*, d. i. zich onmenschelijk gedragen, ook in Br. en Vl. veel drinken, veel gerucht maken, afgrijselijk vloeken en zweren. *Hij leeft gelijk een beest* wordt gezegd van een zatlap. Een dronkaard wordt overal beest genoemd. Vele dier uitdrukkingen worden ook in 't N. gehoord. Z. beesterij.

BEESTERIJ, v. eene daad beneden de waarde des menschen : *Nero heeft beesterijen genoeg bedreven*. Bij uitbr. alles wat grootelijks af te keuren is : *is 't geen beesterij aan een zoo lagen prijs uw land te verkoopen?* (In Br., Limb. en Vl.)

BEESTIG, bijw. zeer, uitermate : *'t is beestig koud* (Br., Antw.).

BEESTJE, o. *Hij heeft het beestje* (Eecloo), in stede van : *hij heeft het pootje* of *het flerecijn*, zooals men in Br. en Antw. zegt.

BEETE, v. vlaamsch woord dat de rekke, of als de dorpel en ingang is van een duivenkot. Kil. vertaalt het door *sedile avium, pertica gallinaria*, vanhier 't w. *beeten*.

BEETEN, o. w. in Br. onbekend, doch in Vl. en N.-Nederl. gezegd van vogelen, bijen en andere vliegende dieren die ergens stand nemen, gaan nederzitten en rusten, in 't fr. *s'abattre*. Bij Kil. *beeten* Fland. Holl. in 't lat. *descendere, sidere, considere, sedere* : *de duiven beetten op het boekweitveld. Schiet gij op de patrijzen, laat ze eerst beeten. Ik zag een bijenzwerm aan den appelboom vast gebeet.* In *Meyers Woordenschat* bet. *beten*, afstappen, van een peerd aftreden.

BEETJE, BITJE of BITSKE (een), bijw. (Limb. en elders), een weinig : *ik zal een beetje wachten*, in Br. *een bekke* of *een pitske*.

BEÈVAREN of **BEDEVAREN**, o. w. een bedevaart doen, Westvl. en Br. waar men ook, alsmede in Limb. zegt: *een beèweg doen*.

BEÈWEG (bedeweg), overal in 't Zuiden gebruikt voor 't meer hollandsche bedevaart. Ook in N.-Br. Z. Hoeufft.

BEÈWEGEN, o. w. hetzelfde als beèvaren. *In alle geval mag meester Louis gaan beèwegen naar Dickelvenne* (Vl.)

BEF of **BEFFE**, v. is niet meer in gebruik tenzij in *de bef jagen* en beteekent volgens Kil. *nugae*, *irrisio*, dus spotterij; *de bef wordt gejaagd* bij een man, die zijne vrouw mishandelt of eene bijzit heeft. *De bef* is een soort van gefluit, geroep, gehuil, vergezeld met getrommel op allerlei tuig, als gieters, tangen enz. 't Is dus eene soort van *boerencharivari*. *Bef* is nog in Br. de naam dien men een klappei of lammeer, eene babbelaarster geeft, en vanhier *beffen* dat bij Kil. blaffen, spotten enz. bet., lat. *gannire*, *latrare*, *nugari*, *illudere*.

BEFFE (Z. bef) v. eene klapster of lammeer (Br.). *Bef*, dubbele, scherpe kin, te Antwerpen.

BEFLODDEREN, b. w. iemand beflodderen, vleien. Z. flodderen (Br.).

BEFOETELEN, b. w. in Limb. veel gebruikt voor bedriegen in het spel: *gij befoetelt mij altijd met de kaart*.

BEFROEMELEN, **BEFROMMELEN**, b. w. in Limb. gebr., ook *befrommelen* in N.-Br. voor befronselen, verfronselen (Br.): *gij hebt mijn kleed befroemeld* (befrommeld), d. i. gij hebt mijn kleed met er op te zitten in vouwen gelegd. Z. frommelen, fronsen, verfrommelen in de Woordenboeken.

BEGAAIEN of **BEGADEN**, b. w. bevuilen, bemorsen, bijzonderlijk van het bemodderen der kleederen gezegd, fr. *crotter* (Limb., Br., Antw.). Edoch gaden, gaaien of begaden bet. bij Kil. 1° versieren, opschikken, opsmukken, en 2° *deformare*, *dedecorare*, maar dan wordt er *leelijk* onder verstaan: *dat kind heeft zich begaaid*, zegt men in Limb.

BEGANKENIS, v. bedevaart of groote toeloop van bedegangers tot eenen Heilige op een bepaalden dag. Hoewel *be* kort wordt uitgesproken, schijnt ons echter het woord samengesteld van *beè* (bede) en *gankenis*, voor *gang*.

BEGAREN, o. w. in Brugge bij letterverplaatsing voor *gebaren*, den schijn maken of, gelijk de Leuvenaar zegt, *gelaten als of*: *ge moet niet begaren dat gij hem ziet* (Westvl.).

BEGARING, v. schijn, *het zijn maar al begaringen* (Westvl.), d. i. 't is niet recht gemeend, 't is maar schijn.

BEGAVING, v. stuip. *Zijn kind heeft de begaving*, d. i. zijn kind heeft de stuipen (Limb.). In Br. b. v. te Lier en Leuv. noemt men dit de *gaven* zoo wel als de stuipen. Dit *gaven* wordt altoos in 't mv. gezegd, licht voor *gaving*.

BEGCHELEN of **BECHELEN**, o. w. babbelen met eene schrille stem: *dat kloksken bechelt te stijf*. Vandaar *bechelaar*, *bechelgat* (Vl.).

BEGIN, v. eene oude landmatige verdeeling; in sommige kaarten van wateringen blijft dit woord behouden: het derde, het vierde *begin*, is de derde, de vierde verzameling van eene hoeveelheid stukken lands (Westvl.).

BEGIJN, te Antw., eene kindermuts, Kil. Beghijne, *vitta puerilis*, fr. *beguin*.

BEGIJNENBAARD, m. waterbrems, fr. *mouche aquatique* (Olinger). Diest. Z. naaldenkoker en akkernaald.

BEGIJNKEN of **BEGIJNTJE**, o. kindermuts. Antw.

BEGRAAIEN, b. w. hetzelfde als bekaaien (bedriegen): *hij heeft die vrouw begraaid*, d. i. bedrogen (Vl.). Bekaaien is bij Kil. bekouten, bekallen, *mulcere*, of *inducere verbis*, *persuadere*.

BEGRIEMELEN of **BEGRIMELEN**, b. w.

in Westvl. gebr. voor zwart maken, met zwart bezoedelen, zwartvuil maken, het is het freq. van *begremen* of *begriemen*, dat men aantreft bij Kil. die ook *begremelen* heeft. fland. *denigrare, maculas inficere, maculare.* Z. begrijmen.

BEGRIJMEN, b. w. hetzelfde werkw. als begriemen, begrimelen. Grijm, bij Kil.: grijmsel, is zwartsel: begrijmen is dus met grijm bekladden of zwartmaken. Engl. *to begrime.* Z. Delfortrie, *Anal.*, blz. 413. *To begrime, to blacken* (plakken), to make blac — *noircir, barbouiller avec de la suie, or suie, en angl.* soot, en fl. *zoet, roet, signifie à Gand grijm,* etc. en blz. 174, voce *begrime, begriemen, noircir avec de la suie,* zoet, ou *bitter van 't kafken.* Te Brugge bet. *kave*, bij Kil. ook *kafkoen, schoude.*

BEGRIMELD (begrimmeld), verl. deelw. van begrimelen of begriemelen (Westvl.).

BEGROESD, dw. met gras of liever groes bewassen (Limb., Br. en elders).

BEGROMMELEN, b. w. dat men in de Woordenboeken vindt in den zin van bekladden, bemorsen, vuilmaken, wordt in Limb. en Br. gebruikt voor bekijven of begrommen, van welk laatste het een freq. is: *iemand begrommelen.*

BEHANGEN, dw. afhankelijk: *aan iemand behangen* (voor gehangen) *zijn*, d. i. van iemand afhangen, b. v. *de pachter is aan zijn landheer behangen. Ik ben aan niemand behangen* (rond Land.).

BEHUISD, bijv. of dw. van 't niet bestaande w. In Vl. zeggen de notarissen: *verkooping van behuisde, beschuurde en bestalde hofstede,* d. i. eene hofstede met woning, schuur, stal, enz., *behuisd* is dan in de bestaande woordenboeken slecht vertaald door *domicilié*, dat *gehuisd* beteekent.

BEHUIZEN, b. w. bebouwen of met huizen bebouwen: *die steenweg is fel behuisd*, d. i. met huizen bezet (rond Landen).

BEIAARD, m. klokkenspel, fr. *carillon*: *ik hoor op St-Peeters toren den beiaard spelen* (N.- en Z.-Br. Antw.). Kil. *beyaard, frequentamentum tintinnabulorum.* Z. verders beiert en beiaarden.

BEIAARDEN of BEIEREN, bet. 1° op den beiaard spelen, 2° iemand door spreken raken: *op iemands toren beieren,* d. i. iemand raken, op iemand spreken, b. v. *het beiaart op uwen toren,* d. i. het gaat u aan, 't is van u dat men spreekt (Antw.). Z. over *beiaarden* Kiliaan.

BEIEN, o. en b. w. in den oogst achter de pikkers de verspreide (in Br. geslodderde) aren opzamelen, naären. Dit woord wordt gebruikt in sommige streken van Br. waar men, alsook in Limb. nog *oogsten* zegt. Z. oogsten en zeumeren.

BEIEN. Z. baaien.

BEIER, v. voor *bei*, gelijk eier voor *ei*, in Oostvl. voor *bezie*, fr. *baie*, in Br. bees, elders bes. Het mv. is *beieren* of *beiers*: *stekelbeiers, aardbeiers.*

BEIEREN, o. w. in heên- en weêrgaande beweging hangen (Kempen), ook naslepen, over den grond slepen, b. v. *uw kleed beiert.* Z. Bilderdijk, op 't woord *beier*, wortel van *beieren* of *baieren*, dat slechts overig is in het klokkenzwaaien, zegt hij. Z. verders beiaarden.

BEIERT, m. in de Holl. woordenboeken, de algemeene vergaderplaats, de gemeene zaal in eene herberg. In Leuven geeft men dien naam aan de gemeene ziekenzaal. Komt *beiert* van *beiden*, wachten, vertoeven, dan zou 't een wachter of wachtzaal beteekenen, of van *bajen*, dat bij Bilderdijk weven, dooreenzweven bediedt, of *van beieren*, dat in onze Kempen nog eene heên- en weêrgaande beweging te verstaan geeft. Z. Bild.,

in voce *beiert*, en Weil. bij wien *bajert* eigenlijk een verwarde, vormlooze klomp is.

BEILK, m. berk, berkenboom (Kortrijk, Snellaert).

BEIT, BEITE, v. beteek. te Somerghem eene geit, en *beite* is in het Brugsche een zuigend schaap.

BEJAGEN wordt rond Landen gezegd van dieren die ridsig zijn.

BEK, m. een woord dat aan vele zaken wordt gegeven, en in vele zegwijzen voorkomt, b. v. de klep eener muts heet hier en ginds *bek*. *Op iets bek hebben* bet. in Vl. naar 't bezit van iets verlangen. *Dat is naar zijnen bek* —naar zijnen smaak. *Dat is geen spek voor zijnen bek*—dat is iets wat voor hem niet bestemd is. *Bekaf : hij is bekaf*, d. i. hij is zwaar vermoeid.

BEKAAMSEL, o. kaam of kaan, d. i. schimmel op bier, azijn, wijn (Br.). In Leuv. hoort men *bekomsel* of *bekromsel*, in Limb. *keumen* (*keum*. V.)

BEKAF SPELEN, te Kortrijk een zeker spel, waarin hij, die verliest, het gelach betaalt, maar hij mag zelf niet mede drinken, en dat noemt men *bekaf spelen*.

BEKALFD, bijv. een kalf dragende : *verkooping van.... drie hollandsche bekalfde veërzen en zes halfkoeien* (Thouroutsch blad). In Br. zegt men : *vol kalf*, in de Kempen : *met de baat*.

BEKANTIG, bijv. (Limb. en elders), doch in Br. hoort men *pikantig*, d. i. nijdig, en vanhier *bekantigheid : die twee winkeliers zijn pikantig jegens elkander*. Men zegt te Leuv. en Antw. *zij zijn pik a pik tegen een. Het ging er pik a pik*.

BEKENDSCHAP, v. een Limburgsche term, die echter doorgaans bekantschap luidt. Voor zooveel ik weet bestaat er geen ander woord van dezelfde beteekenis in onze taal (J.-H. Bormans, *School- en Letterbode*, I deel, 177).

BEKENNEN, b. w. nagenoeg overal gebezigd voor herkennen : *ik had hem sinds zoolang niet meer gezien, dat ik hem haast niet meer bekende. Ik ben naar mijn dorp geweest en ik bekende mij er niet meer.*

BEKEUTEREN, b. w. wordt in de gemeene spraak gebruikt voor : begaan, bedrijven, verrichten, uitzetten, misdoen : *wat heeft dat kind al weër bekeuterd?* In dezelfde beteekenis gebruikt men ook *bekuisen*, dat ook gemeenlijk in een kwaden zin genomen wordt.

BEKEUZELEN, lichtelijk bevlekken, fr. *tacher, souiller*. Br. Antw. st. en pr. Kil. *Bekeuselen, bekoselen, squalore sive sordibus maculare*. Bij Meyer is 't *bemorssen*.

BEKFLUIT, v. schijnt hetzelfde te zijn als schalmei (Gent).

BEKKEN, w. te Landen gebruikt in den zin van smaken.

BEKLAMMERD, in wanorde, overhoop : *alles staat in huis beklammerd. Mijne tafel ligt met boeken beklammerd*, d. i. ligt vol van dooreen gesmeten boeken (Kl. Br.). Dit deelw. van het niet bestaande *beklammeren* is licht de verbasterde uitspraak van 't een of 't ander werkw., b. v. *belammeren*, belemmeren, belabberen, bekladden, of iet dergelijks.

BEKLATSEN, in Limb. in Br. *bekletsen, bekladen, bemorsen, bevuilen*, enz. *Papier, een huis beklatsen. Een ticheloven beklatsen*, d. i. een tieheloven met leem bedekken, hetgeen men al werpende doet. *Beklatsen* is derhalve een klanknabootsend woord. Z. klats, klatsen. *Zij zijn maar goed om alles te bekletsen* (Br.), d. i. om alles vuil te maken, om alles in wanorde te brengen.

BEKLENEN, bw. met eene dikke, vette stof besmeren : *den muur met leem beklenen*. Z. klenen (Limb.). Licht verbasterd van *bekleemen* of *beleemen*, d. i. met leem bestrijken.

BEKNAUWELEN, b. w. freq. van *beknauwen*, d. i. de tanden zoo bewegen, dat de zaak, die men in den mond heeft, niet aanstonds verscheurd, maar opeen gebeten wordt. Zoo kan men papier, leder beknauwelen. Z. kwauwelen (Limb.). In Br. zegt men *overknauwen*. Z. beknauwen, beknabbelen in de Woordenboeken.

BEKNOTEREN, b. w. voor beknorren : *iemand beknoteren*. Z. knoteren (Limb.). Vanhier het Brab. *kneut*, eene grommelerse. *Kneuterij*, gegrommel.

BEKNUFT, bijv. bedreven in kleine huishoudelijke zaken (Brugge).

BEKNUTTEREN, b. w. stilletjes beknorren (Westvl.). Z. beknoteren.

BEKOMMEN of **BEKOMEN**, b. en o. w. opkomen, rijk worden, tot fortuin komen : *sedert eenige jaren en vooral sinds de dood van zijn rijken oom is mijn gebuur fel bekomen* (Leuv.). Omstreeks deze stad gebruikt men *bekomen* nog in den zin van bedriegen : *zie toe dat die kerel u niet en bekomt*. In Westvl. bet. *bekomen* gistend oprijzen, b. v. *de deeg bekomt. De pot met de wafelspijs is heel bekommen, wij kunnen gaan bakken* (Brugge).

BEKOTEREN. Z. bekeuteren.

BEKRATSEN, b. w. bekrabben : *zijn gezicht is gansch bekratst* (Limb.). Z. kratsen.

BEKROEZEN (zich), zich in de kroes vergrijpen, zich in den drank vergeten. Bij Kil. *bekroesen* of *bekruysen, culcullis sive scyphis urgere, obruere poculis*.

BEKRONEN, o. w. bekreunen.

BEKROZEN, verl. deelw. van bekruizen.

BEKRUIZEN, bekroos, bekrozen, zwart maken, besmeuren : *ge wordt nooit bekrozen als van 'nen vuilen pot* (Antw. st. en pr. Kempen). Z. kruis. Kil. *bekruysen*, bekruyselen, bekroselen, *oblinere fulingine, denigrare*. Vanhier *kruiskool*, d. i. zwerte kool van verbrand hout. (Br.).

BEKUISEN, b. w. wordt rond Leuven gebruikt voor bedrijven, begaan, misdoen, uitzetten, mispikkelen. 't Is licht hetzelfde als bekeuselen, bekoselen, vuilmaken (Kil.).

BEKWELLEN, o. w. bemoeien, bekommeren : *wat bekwelt gij u met onze zaken* (Somergh.).

BEL, v. mv. bellen, vruchten, aren, bloemen die bel- of bolvormig aan den struik of stengel hangen : haverbellen, hopbellen : *als de haver in de bellen is, zijn de mosselen het best* (Br.). *Bel* bet. in Limb. bes, bezie, *aardbel*. Men heeft ook oorbellen of klokjes : zoodat *bel* dan eigenlijk een hangend gewas is en licht vanhier 't werkw. *bellen* (afhangen). Het Vlaandersche *bale*, balle, bosje, reesem zou dus verwant zijn met bal, baal, *fascis mercium*, fr. *balle*, ital. *balle*. Z. aardbel, blz. 5.

BEL, v. vodde ;—een slordig wijf (Kemp.). Dit is licht hetzelfde als 't 1ste bel. *Bal* bij Kil. *malus, inutilis*, of slecht, kwaad, boos. Z. Delfortrie, voce *bal*, blz. 169.

BELABBEREN, vuil maken, b. v. al etende, wat de Brab. en Limb. *beslabberen* heeten. *Beslabberen* wordt ook gezegd van iemand, die er niet goed voorkomt. In Br. hebben wij *belebberen*. Bij Kil. is *belabberen* ook belammeren, belemmeren, *inquinare, polluere*.

BELEBBEREN, b. w. hetzelfde als *belabberen*, samenst. van *be* en *labberen*, freq. van *labben*, bij Kil. ook *lappen* en *lapen*, d. i. likken en lekken, l. *lambere, linguere*, gr. *leichen, lichmaomai, laptein, lapein*, fr. *lécher, lapper*, hgd. *lappen*, engl. *lappen*, Vl. *slabben*, vanwaar *slabberen* ; al deze woorden zijn verwant. *Belebberen* is dan eigenlijk zich belikken, of al slabbende, d. i. al etende of drin-

kende zich vuil maken, besmokkelen, besmuisteren, besmetten.

BELAART of **BELLEM**, kempisch woord, misschien moest het *balaart* zijn, d. i. eene aarde, grond of akker, die *bal* is, d. i. slecht, onnuttig.

BELEG, o. beleid of overleg, de bekwaamheid om werk of zaken met de minste moeite en kosten te schikken : *geen beleg hebben*, d. i. zonder oordeel, zonder vooruitzicht zijn. *Als ick door Godes soet belegh mijn self bevonden hebb'*. G. De Bruece emblemata's, blz. 366. *Beleg* wordt soms in Vl. voor gedrag gebezigd.

BELEGGEN, b. en o. w. zuinig gebruiken : *wij moeten onze aardappelen dit jaar beleggen om toe te komen* (Hagel.).

BELEN, o. w. nog al veel in Limb. gebruikt voor blaffen : *de hond beelt leelijk*. Bellen bij Kil. bassen, *latrare*.

BELENDEN, o. w. ongel. belend, belond, belonden (*belend* kent men in Vl. niet). Gaan, verdwijnen, weg geraken : *waar zal ik nu belenden. — Ik zoek hem, waar is hij nu belonden. Ik weet niet waar dat al mijn geld belendt.*

> Waer zyn ze nu belonden
> Met al hun grove zonden?
> (*Volksliederen*, bl. 80.)

BELENGD, bijv. zeer nieuwsgierig, fr. *désireux* : *elkeen is belengd om te weten hoe dat proces zal afloopen* (Oostvl.).

BELETTEN, b. w. Onder andere beteekenissen geeft Kil. aan *beletten* die van *remorari*, verwijlen, stilhouden, welke die van achtslaan, bezien, beloeren, genoegzaam verklaart.

BELEZEN, deelw. van 't w. *belezen*, sterk tot iets geneigd of aangedreven zijn. In dien zelfden zin gebruikt men nog *betooverd* (Br. en elders).

BELIJDEN (zich), wed. w. ik belijd mij, ik beleed mij. Toereiken, genoeg hebben, met iets toekomen (rond St-Truiden). Bij Olinger is *zich belijden*, zich behelpen, fr. *se contenter de*.

BELINKT, bijv. nieuwsgierig : *ik ben belinkt of mijn vriend komen zal* (Vl. en 't land van Waas). Z. belengd.

BELK, mv. belken, v. is de stoppel, welke blijft staan, wanneer het graan is afgemaaid. Van dit woord komt het gelijkvl. werkw. *belken*, dat bet. de stoppels omploegen. Kil. heeft ook *belken*, doch in den zin van bulken. Vandaar *belkploeg*, die slechts dient om de stoppelen om te ploegen (Maastr. Limb.).

BELLEMAN, m. omroeper, fr. *crieur public* (Antw. st. en pr., Br. en Vl., ook in N.-Br. Z. Hoeufft). In Limb. en soms te Leuv. *uitbeller*. Z. uitbellen. *Belleman*, *uitbeller* en *bellen* wordt ook fig. gebruikt voor iets rond babbelen.

BELLEN, o. w. afhangen, slepen : *uw kleed belt over den grond* (Kempen). *De haver begint te bellen*, d. i. in de bellen of de aren te komen (Leuv.). Z. bel.

BELOENSCHEN, b. w. belonken, beloeren : *hij heeft mij genoeg beloenscht, als ik van vrijgeesten*sprak*. Van *be* en *loensch*, d. i. eenigszins scheel (rond Landen). *Loensch*, in Vl. en bij Olinger, in 't fr. *louche*.

BELOMP of **BELUMP**, o. list, bedektheid : *met belump achter de waarheid komen*. Mogelijk is dit woord verwant of met *lomp*, *lap*, versleten kleedingsstuk, oude vod; het zou dan met stukken en brokken iets achterhalen zijn; of met *belomberen*, zeker kaartspel. *Lompe* is 't zelfde als lap of weefsel en verwant met *loom*, weefgetouw (Bilderdijk), dus met beweven en bedekte of listige middels achter de waarheid geraken (Limb.).

BELTREKKER, m. Z. schellentrekker (Oostvl.).

BELUIK, o. (van het w. beluiken) eene beloken, gesloten of omheinde plaats,

stuk lands, 'tzelfde als wat de Brabanders *blok* noemen, d. i. een landouwe met gracht, dam, haag of heimsel omringd. Kil. *beluyck*, *clausum*, *locus conclusus*.

BELUIKEN, o. mv. vensterluik, blinde, elders ook blaffeturen (Antw.).

BEM, v. 'tzelfde als ben. Hier valt aan te merken dat de *n* in Westvl. uitgesproken wordt als *m*, b. v. *zeisem* voor zeisen, *bomst* voor bonst, zoo ook *beklenen* (Limb.) voor bekleemen.

BEMASSELEN of BEMASSCHELEN, b. w. samengest. van *be* en *masschelen*, vuil, zwart maken. *Massche* is bij Kil. vlek en mask, omdat men zich in 't begin, voor dat er masken waren, het aanzicht zwart maakte. Masselen door het zwart der ketels. Vanhier *massel aren*, zwarte aren in het graan (Br.).

BEMENSCHT, bijv. bewoond van menschen: *dit huis geraakt niet bemenscht* (Antw., Kemp., N.-Br.).

BEMOKKELD. Z. bemokkelen.

BEMOKKELEN (zich), wederk. w. zich besmeuren, zich bemorsen of vuil maken, in 't land van Aalst *bezeuren*. Het verl. deelw. *bemokkeld* beteekent in 't hart van Vl. besmodderd, slordig, niet behoorlijk of net aangekleed. De wortel is *mokkel* of *mok*, bij Kil. *mocke*, een *vuil wijf*, of ook *moggel*, d. i. een dik vrouwmensch of een dik vet kind. Z. magchochel.

BEMOOREN, b. w. hetzelfde als bemoren of bemorren.

BEMOOSD. Z. bemozen.

BEMOOZEN, in Vl. voor bemozen gezegd.

BEMORD. Z. bemorren.

BEMORREN, b. w. in Vl. en elders voor bemodderen, bemorsen: *hij heeft zijn kleed bemord*.

BEMOZEN (Vl. bemoozen), b. w. bijna heel België door gebruikt voor: met moos of modder, slijk vuil maken, bemodderen, bemorren, bemorsen, beslijken.

BÊN. Z. baaien.

BEN, v. In de gewone woordenboeken bet. het een van teenen (of wissen) gevlochten korf of mand; te Antw. is 't eene platte wijmen vischmand, bij Kil. *corbis planus*. In 't noorden der prov. Antw. is het de plaats in den stal waar de koeien te eten krijgen; elders de kribbe der schapen. In Brab. is het vooral de houten kribbe, boven de haverkribbe getimmerd, waarin men het hooi werpt voor de paarden, die dit door de spleten aftrekken: *het paard heeft geen hooi in de ben*. Gewis waren die bennen, thans van gekloven stokken gemaakt, vroeger van wijmen gevlochten. In Limb. heeft *ben* deze laatste beteekenis ook maar slechts voor schapen: voor de paarden is het *reep*.

BENDE, voorkomende in de spreekwijs *bende zijn*, vriend zijn: *de graaf de Charolais en de Croys waren geen bende* (Landen). Mogelijk wil het zeggen: *van dezelfde bende niet zijn*, niet vereenigd zijn, ter oorzake van vijandschap.

BENDE, v. dat is de breedte van het lijnwaad, van de katoen, enz. *Onze slaaplakens zijn van twee benden* (Vl., Br. en elders).

BENDELEN, o. w. in beweging hangen (Kempen). Z. *bengel* bij Weil. en Bilderdijk, welke laatste zegt dat *bengelen* in den wind wapperen is.

BENIJDBAAR, bijv. (rond Leuv., Land. en elders), benijdenswaardig: *waarlijk die martelaars van Turkijë zijn benijdbaar!*

BENJAMIEN, v. zekere hofbloem, in 't fr. *balsamine* genoemd (Br., Antw., Limb. en Vl.).

BENKELIJK, bijv. en bijw. voor bankelijk of bangelijk, gebruikt in Limb. in den zin van: buitenmate, zeer: *die boom is benkelijk gewassen*. Vreeselijk, schrikkelijk, verdoemelijk en meer

andere woorden worden ook in dien zin gebezigd.

BENNEN, w. zijn, niet in gebruik dan in den 1ste, 2den persoon enkelv. en in de drie persoonen mv. van den tegenwoord. tijd, aantoonende wijs. In Brab. hoort men *ben* alleen. In N. Br. en Holl. : *ge bent, bent gij. Ge bent er niet geweest. We bennen, ze bennen rijk.*

BENOTEN, b. w. anders gezegd *bedrichten*, d. i. beploegen en bezaaien of beplanten : *rond Allerheiligen hebben wij gedaan met onze akkers te benoten* (Westvl.). Z. note.

BENTELEN, b. w. slaan, bengelen : *hij bentelde er verschrikkelijk op; maar de deugeniet had het verdiend* (Limb.).

BENTELS, mv. versleten stukken, bengels die van oude versleten kleêren afhangen (in 't Noorden der pr. Antw.). In Br. zegt men *kweddels* of *vodden*.

BENUT, o. moeilijkheid, verdriet, droefheid : *men geraakt daar meê in 't benut* (IJpere). Is het woord samengesteld uit *be* en *nut* voor nood? In den *Teutonista* beteekent het : *noit, verdryet, behoiff* (behoef), *sorgh, angst*.

BENUTTIGEN, b. g. w. in vele gewesten gebruikt voor : nuttig gebruiken : *gij benuttigt mijne raadgevingen niet*. Vanhier *benuttiging* (Landen).

BENZELEN, o. w. huilen, bulderen (Vl.).

BEOOZEN, b. w. bij middel eener oos met water begieten (Br.) : *het lijnwaad moet beoosd worden*.

BEPEPEREN, b. w. duur betalen : *de versche visch is zeldzaam, ge zult hem mogen bepeperen* (Br., Antw.).

BEPROETSEN of BEPROTSEN, b. w. besprengen, besprenkelen, met eene vloeistof vuil maken : *de kinderen hebben zich de kleêren gansch beprotst. Het rijtuig is gansch beproetst met door het water te gaan* (Limb.). In Br. bestaat het werkw. *beprossen*, *verbrossen*, dat ook iets dergelijks beteekent. Z. bedresschen of bedretsen.

BERBELS, niet gebruikt dan in het mv. tandvleesch, waar nog geene tanden in staan, zooals bij kinderen; of waar ze uit gevallen zijn, gelijk bij ouderlingen : *dit kind zal tandjes krijgen, zijne berbels zijn gezwollen* (Antw. st. en pr.). Kil. *barbelen* of *babbelen, præsepiola, alveoli*.

BERD, o. houten bord, plank, een berden huis. Dit woord komt in vele spreekwijzen voor : *te berde brengen*, d. i. te voorschijn brengen. — *Te berde komen* is in Vl. vooruit komen. — *Als een hansworst op zijn berd*, d. i. zot, kwakzalver, poetsenmaker zijn. *Van zijn berd zijn*, niet wel wijs zijn (Cruybeke). *Iets op een berd schrijven* is te verstaan geven dat men niet zal betaald worden (gansch Vl. België en ook in N.-Br. Z. Hoeufft en Weiland).

BERDES. Z. bardas.

BEREENEN, b. w. afpalen, een stuk lands van de omliggende stukken bij middel van reenen of palen afscheiden (Hagel.). Z. reen.

BEREEUWEN, o. w. met *reeuw* bespreid worden : *die appels zijn bereeuwd*, wordt gezeid als zij in de kamer waren, waarin iemand stierf (Westvl.). Z. reeuw bij Kil.

BERENIS of *beernis* (met zware *e*). Z. bernis.

BERENNEN, b. w. in Westvl. gebruikt voor berijden : *die straat is fel berend* (in Br. *bereden*).

BERENTEN, b. w. vaste goederen belasten om eene rente te verzekeren. Men zegt : *dit goed is zuiver, en dat is berent* (Westvl.). In Br. zegt men : *een huis vrij en onbelast verkoopen*.

BERF, m. (Limb.) *barbeel*, lat. *barbus*, ital. *barbio, barbone*; engl. *barb, barbel*; sax. *barbe, barble*; hgd. *barbe, barbel*; deens. *barbe*; fr. *bar-*

beau. Dit *berf* ligt veel op de lippen der Limb. visschers.

BERG : *den berg afgaan* beteekent rond Leuv. achteruit gaan in fortuin, in gezondheid of in gunst bij iemand.

BERIDDEREN, b. w. besturen, overleggen, doen, afdoen : *de meid beriddert alles in dat huis. Wie heeft die zaak beridderd?* (Br. en Antw.)

BERLIEREN, z. mv. vodden, lappen : *de arme man hangt geheel in slunsen en berlieren*, d. i. slechte en slordige kleederen (IJpere). Z. bentel.

BERM, m. stapel, mijt, tas, opeenstapeling. Vandaar strooberm, hoop, dam, bij Kil. *barm*, *baerm*, fland. *agger*, *congeries; barm hoys*, *meta fœni* (Westvl.). Dit *berm* wordt ook veel in Limb. gebruikt en heeft daar nog, behalve gemelde beteekenis, die van tas of de plaats in de schuur, waar het graan *gebermd is :* is het graan weg, zegt men niet meer *berm*, maar *wisch*, een woord dat te veler steden in Limb. altijd gezegd wordt om zulke tasplaats aan te duiden. Vanhier *bermen*.

BERMEN, b. w. stapelen, opeenhoopen, graan tassen. Z. berm (Vl. en Limb.).

BERMHERTIG, als bijw. in Vl. en elders gebruikt voor : zeer, hard, geweldig, terdege, grootelijks. Met het werkw. *zijn* verbonden, beteekent het te Somerghem : dronken zijn; maar dan wordt hier dit *dronken* er onder verstaan. In dezelfde beteekenis van *zeer* zegt men ook : *ellendig, bedroefd, bedrukt*, enz.

BERNIS, v. (uitgespr. beérnis, bérenis), verlegenheid, gevaar, moeilijkheid : *hij zit in bernis*, zoo zegt men in de omstreken van Deinze. Waarschijnlijk van *baar*, naakt, bloot, of van 't werkw. *baren*, *ostendere*, *manifestare*, vertoogen, openbaren, engl. *to bare*, of liever ontblooten, blootstellen, fr. *dénuder*, *mettre à nu*. Zoo leest men in den *Leeken Spieghel*, b. 3, c. 7, v. 14 :

Sculdich te scamene waren
Die tonen si nu en baren.

Bernis is dan ontblooting en verlegenheid. *Baren* beduidt ook schreeuwen, hgd. *baren*, *bären*, vanhier : misbaar. *Baarnis* of *bèrenis* zou dus een luid geschreeuw zijn ter oorzake van eenige moeilijkheid of gevaar. Z. Delforterie, *Anal. des Langues*, blz. 170 en barnen, bernen, (branden), blz. 171.

BEROEST, dw. van beroesten, in den zin van ruw, grof (Vl.) : *mijne keel is beroest*, ik ben verkoud. Men wil er mede in Vl. nog zeggen : 's daags te voren te veel gedronken hebben.

BERREWOLF, m. fr. *loup-garou*, *weerwolf* (Vl.).

BERRIEVAT, o. vat dat met eene berrie gedragen wordt (Leuv.). Men zegt ook *borreval*, doch dit is eigenlijk het vat waarmeê men naar den bornput water haalt.

BERSEMEN (bessemen), werkw. dat rond Vilvoorde en Brussel bij de steenputwerkers gebruikelijk is, om te beduiden dat de aarde van boven de steenlagen is weggevoerd en dat de steen bloot ligt, en opgehaald kan worden : *hoe verre zijt gijlic al met uwen put? — ah! morgen gaan wij bessemen*, d. i. morgen kunnen wij al beginnen met steen op te halen. Mogelijk is dit woord verwant met *baersen*, *baersten*, *baeren*, bij Kil. *parere*, of *bairen* in den Teutonista, *in lucem gignere*, blootleggen van *baer* (bloot) of *perforare* (doorboren) omdat men de steenlagen verbreekt; of van *persen*, omdat alsdan de meester zijne werklieden sterk bewaakt en als prest om geene steenen in den put te laten; of van *perssemen*, bij Kil. *fœnerari*, woekeren.

BERSTBEZIËN, eene oranjeroode wilde vrucht (Antw., Br.), licht dezelfde

plant als slangenkruid, *dracunculis, serpentaria major*, fr. *serpentaire*.

BERSTEN, o. w. gebruikt voor sterven als men van beesten of slechte menschen spreekt : *zijne beste koe is gisteren gebersten* of *geborsten*. *Hij is gebersten gelijk een beest*. Fig. *hij is van zijne eerste leugen niet gebersten, noch voor zijne tweede opgehangen*, d. i. hij is een groote leugenaar. *Hij zal van geen religie bersten*, d. i. hij is niet zeer godsdienstig.

BERTHELDE, zekere visch (Kortrijk).

BERWETTE, in Vl. en Br. gebruikt voor eene kar met drij wielen. Het komt zichtbaar van 't fr. *brouette*, kruiwagen.

BESANDEN of **BESHANDEN**, o. w. hinderen, te onpas komen : *bezandt het u dat ik hier neêrzitte?* 't Is hetzelfde als *mishanden* (niet *missanden*, zoo als Snellaert meent). Dat de *m* tot *b* overgaat en omgekeerd, heeft in andere woorden nog plaats : b. v. *bedeenen* voor medeenen, *beschien* voor misschien : *makans* voor bijkans, *balloet* voor malloet, enz. (omstreken van Kortrijk).

BESCHAAMD, dw. wordt in sommige vlekken van Br. gebruikt in den zin van vervaard, verlegen : *ik ben beschaamd van dien hond*.

BESCHAFFEN, b. w. achtnemen : *ik heb het niet beschaft. Ik heb daar niet op geschaft* (Westvl.).

BESCHAMPEN, b. w. voor beschimpen. In Br. hoort men veel : *hij deed niet als mij beschimpen en beschampen. Ik kreeg niets als schimpen en schampen*.

BESCHAR, o. hetzelfde als bescheer, ophef, pralerij (Antw.).

BESCHARREN of **BESCHEREN**, b. w. doen, begaan, verrichten, voorkomende in : *niet veel bescherren*, d. i. niet veel werk doen : *kinderen, die alleen samen werken, bescharren niet veel*. Men zegt ook tegen kinderen : *gij hebt zeker weêr iets beschard*, iets mispikkeld. Z. bescheren (Br.). Bij Kil. is *bescheren, ordinare, disponere, destinare*, enz.

BESCHEEDELIJK of **BESCHEÊLIJK**, bijw. klaarlijk, duidelijk, onderscheidelijk, fr. *distinctement* (Br., Antw.).

BESCHEERMAKEN, ook windmaken, stoffen, fr. *faire de l'embarras, se donner de l'importance*. Kil. vertaalt *beschere, bescheriug*, door *ordinatio, dispositio*.

BESCHEREN. Z. bescharren.

BESCHIJNIGHEID, v. huichelarij, geveinsdheid : *hij doet zulks uit beschijnigheid* (Limb.).

BESCHORTEN (zich), zich bekommeren, zich bemoeien : *wat beschort gij u met mij* (Kemp.).

BESCHOT, o. opbrengst : *dat graan geeft veel beschot*. In 't land van Aalst en Br. : *veel scheut*, d. i. het brengt veel op : *het koren geeft dit jaar weinig beschot* (Oostvl.).

BESCHRAPT, bijv. in Vl. gebruikt voor zeldzaam : *het zilverwerk is thans beschrapt*, d. i. men vindt er weinig in den handel. Z. schrab of schrapel, d. i. mager.

BESCHUT, beschermd zijn, in het kaartspel eenen slag hebben (Vl.) : *ik ben beschut*, d. i. ik heb eenen slag, elders is 't : *gedekt zijn*.

BESCHUURD, bijv. voorzien van schuur. Z. behuisd. *Een beschuurde hofsteê* is eene hofstede met schuur daaraan, of daar nevens (Oostvl.); zoo zegt men ook *bestald*.

BESGAREN, o. eene verbastering van bindgaren (Kortrijk, Snell.).

BESHANDEN. Z. besanden.

BESJEFT, voor beschaft, bemoeid, druk in de weer, die veel te schaffen (verrichten) heeft : *ge zijt altijd met eenandermans zaken besjeft*. Vanhier *albesjeft*, moeial (Kl. Br.).

BESLAAN, beleggen : *de klompen beslaan*, er zoolleder onder zetten.

Eene dochter is beslagen, als ze groot gaat (Landen). *Goed beslagen zijn*, beteekent in Br., Antw., Limb. wel bemiddeld zijn : *hij is goed beslagen*. In Westvl. is *beslaan* b. w. hetzelfde als verslaan, b. v. *dorst beslaan*.

BESLAG, o. ophef, bescheer, praterij, wind, overdrevene opschik en gebaar, laatdunkendheid : *hij maakt veel beslag* (Westvl.). Vanhier *beslagmaker*, d. i. windmaker, iemand die met woorden en gebaren wil te verstaan geven dat hij zeer vlijtig, vermogend of begaafd is (Br., Antw.).

BESLETSEN, beslaan, bekleeden (in 't land v. Aalst : bekletsen), b. w. fr. *occuper : dat besletst te veel plaats*.

BESLOMMER, v. fr. *embarras, tracas*.

Kleyne huyzen, kleyn beslommer,
Kleynen rykdom, kleynen kommer.
(Duvillers.)

BESLOMMEREN, b. w. verwarren.

BESLOTEN LUCHT, v. warm, stil en betrokken weder (Westvl.). *Besloten locht* bet. in Br. overtrokken lucht, eene lucht die geheel met wolken betrokken is.

BESMEUREN, b. w. besmeren, onnuttiglijk bestrijken (Westvl.). In Br. bet. het, als bij A. Blussé, bevuilen, besmullen, besmetten : *een besmeurd geweten*.

BESMODDERD, dw. van besmodderen, te veler steden gebr. voor besmuisterd, besmeurd. — *Besmotered*, v. angl. *flum*, besmodderd, angl. *dirty*, fr. *sale, crotté. He wered a gipon alle besmotered*.... (Chaucer). Zoo spreekt Delf. bl. 416. Rond Gent zegt men daarvoor : *besmokkeld*, en in 't land van Aalst : *bemokkeld* en *bezeurd*.

BESMODDEREN, b. w. bemodderen, vuil maken, beslabberen. Z. besmodderd.

BESMOKKELEN. Z. besmodderd.

BESMUISTEREN, b. w. vuil maken, bevlekken : *die kinders besmuisteren zich met fruit of moes te eten* (Vl. en Br.).

BESNAPERD, bijv. gretig, belust op wat lekkers (Westvl.).

BESNIETEN, o. w. het voor een ander bekoopen, bezuren : *omdat er één misdaan heeft, moeten wij het allen besnieten ?* (Limb.)

BESNOT, bijv. *die niet besnot is, moet zijnen neus niet afvagen* of *snuiten*, die niet plichtig is moet zich niet ontstellen (algemeen in Vl.). In dien zin zegt men in Br. *die niet schurft is, krabt hem niet*.

BESNOTEREN, b. w. voor besnotten : *dat kind heeft zich besnoterd*. Z. snoter en snoteren (Limb.).

BESNOVEN, dw. van het niet gebr. besnuiven, lichtjes dronken : *hij is wat besnoven*, d. i. hij heeft een glas te veel gedronken (Kl. Br. en elders).

BESPALKEN, b. w. hetzelfde als bespatten (Kempen).

BESPEITEN, b. w. bespatten. Z. speiten : *gij en moogt mij zoo niet bespeiten. Mijn kleederen zijn gansch bespeit* (Oostvl.).

BESPERSEN, b. w. (Brugge), bespatten; men zegt doorgaans *bespeèzen*. Kil. heeft *besparsen*, dat hij door *aspergere* vertaalt. In Br. zegt men daar voor : *besprenkelen, besproeien*.

BESPIKKELEN, mispikkelen, mispeuteren (iets) zegt men van de kleine fauten der kinderen, het misdrijven in zijnen laagsten trap (Brussel en omstr.). Z. bekoteren.

BESPOT, bijv. *die zijde is bespot*, fr. *moisi* (Kortrijk).

BESSEM, m. door geheel het Zuiden in gebruik voor *bezem*.

BESSEMEN. Z. bersemen.

BESSEMGELD of KEERGELD, o. geld dat op den vloer gevallen is, en aan de meid die het bij 't *keren* of *bessemen* vinden zal, gelaten wordt (heel België door).

BESSEN, hetzelfde als *betten* (bad, ba-

den), d. i. vochtig maken, b. v. *zie hier een fleschje, gij zult uwe oogen daarmede bessen* (Kortrijk). Betten is bij Kil. stoven, *fovere, tebefacere*.

BESTAAN, bijv. beschaamd, verlegen, bevreesd, ontsteld : *zij was bestaan* (overal in België).

BESTADEN, hetzelfde als besteden, d. i. plaatsen : *het is wel bestaad*, het let niet. In 't lat. zou men misschien zeggen : *dignum et justum est*.

BESTALD. Z. behuisd. *Een bestalde hofsteê* is een hofsteê met stalling erbij (Oostvl.).

BESTATIGEN, b.w. nieuwerwetsch woord, waar bevinden, bemerken, zien : *ik heb in die school merkelijke verbeteringen bestatigd*. Vanhier *bestatiging*.

BESTEDELING, m. iemand, meestal een kind of grijzaard, die ergens besteed is (Br., Antw.).

BESTEDEN, b. w. plaatsen, b. v. *de vondelingen besteden op de dorpen*.

BESTEED, dw. van besteden. Z. dit woord : *die man zit gevangen, maar 't is wel besteed; waarom moest hij ook altijd stelen? Besteed* is hier zoo veel als : 't is wel geplaatst, wel verdiend.

BESTE(D)ERSE, besteedster, vrouw die vondelingen, zuigelingen, dienstboden plaatst (Br. en elders).

BESTEEK, m. geschenk, gift, fr. *cadeau*.

BESTEKEN, b. w. overal in gebruik, iemand op zijnen naam- of verjaardag een geschenk aanbieden : *kinderen, morgen moogt ge moeder besteken*. Vanhier de daad van besteken, of het voorwerp waarmede men besteekt : *morgen is 't vaders besteek. Ik heb eenen kostelijken ruiker voor mijnen besteek ontvangen* (Antw. st. Br. Leuv. Ook in N.-Br. Z. Hoeufft.). Kil. heeft : besteken met bloemen, *ornare floribus*. Z. Weil.

BESTELLEN, b. w. in Br. *de koeien, het paard bestellen* is deze dieren hun voedsel toedienen : *Trees, zijn de koeien besteld?* d. i. hebt gij de koeien gevoederd en gemolken?

BESTEWAGEN, m. de wagen of kar waarmede men los en zonder iets geladen te hebben naar de stad rijdt (Kempen). In Br. heet dat ding *speelkar, speelkerken*.

BESTIEREN, b. w. (br.) den kooper bedienen (Brugge).

BESTRIËN, b. w. de Westvlaamsche uitspraak van *bestrijden*. Z. dit leste.

BESTRIJDEN, b. w. sterk bekijven, v. strijden (striën), kijven, bestrijdsel. (Kortrijk Snellt.) Bij Kil. *objurgare*, d. i. straf bekijven, berispen, beknorren (Westvl.). In Limb. gebruikt men dit woord in den zin van bestieren : *die man heeft veel te bestrijden* (*bestriën*).

BESTIJVEN, o. w. koud, stijf worden : *giet de saus op den visch, opdat hij bestijve* (Kortr.).

BESTRUFFEN, met bitsige woorden bestraffen, beknorren (Antw. st.).

BESUISD, ook ONBESUISD, wordt soms gebruikt in den zin van 't fr. *étourdi*.

BETERREN, b. w. betreden : *den grond beterren* is den grond door het terren of treden vastleggen. Bij Kil. *beterden*, lat. *terere pedibus*.

BETERREN, b. w. in Br. zegt men *beteêren*, in Limb. *betarren*, in Vl. *beterren* voor : met tar of teer besmeren.

BETETTERD, verl. dw. van beteuteren, algemeen in Westbr. gezegd voor *beteuterd*. De Brabanders spreken het woord *beteutterd, betötterd* uit. In de Nederlandsche Woordenboeken staat *beteutèren*; bij Kil. *betoteren* en *betotelen, turbare animo, difficultate afficere, incutere metum*. Volgens Weil. zou het wel *betateren* en dit van *tateren*, hakkelende spreken, kunnen zijn. Wij, integendeel, meenen dat het samengesteld is uit *be* en *toteren*, bij Kil. *buccinare, buccina canere, buccina animos incitare* of *touteren*, dat beven, sidderen, ver-

schrikt, bewogen, verbluft zijn beteekent.

BETIJF, o. in Oostvl. gebruikt in spreekwijzen als deze : *zijn betijf zeggen*, d. i. zijn gedacht, zijnen zeg zeggen.
Als ik spreek, of als ik schryf,
Zeg ik moedig myn betyf (Duvillers).

BETJIPPEN, dw. *betjipt*, 't zelfde als *bezeten* (Gent. Z. Snell. Kortr.).

BETINGELEN, o. w. in Westvl. gebruikt : *iemand betingelen* is iemand netelen. Het bet. hetzelfde als tintelen, ketelen, zachtjes prikkelen. *Betingeld* of *betinteld zijn om iets te doen*, is begerig, vurig zijn, branden om.... (Hagel. en Kemp.).

BETOEPEN of BETOPPEN, b. w. beteekent in Limb. 1° bedriegen of heimelijk ontvreemden : *wanneer hij iemand kan betoepen, zal hij het niet laten. Die smaus heeft u weêr betopt.* 2° betrappen : *men heeft den dief op heeter daad betoept.* In de eerste beteekenis zegt men in Br. *bedodden*. Het werkw. *toppen* is bij Kil. vertaald door *ambire, circumverti*, welk laatste ook bedriegen beteekent.

BETRAMPELEN, b. w. veel in Br. en Limb. gebr. voor betrappen, ergens veel overgaan, beterren : *die plek erwten is gansch betrampeld.* In dien zin heeft Kil. *betrepelen* of *betrippelen*. *Trant* en *trap* bet. bij hem *tred*, l. *gradus, gressus, passus*.

BETRAPELIJK, bijv. voor betrappelijk, wordt in Westvl. gezegd van ziekten, die besmettelijk zijn : *de typhus is eene betrapelijke koorts.* In Br. en Antw. *aanhalig*.

BETRAPEN, b. w. voor betrappen, weêrwillens krijgen (Westvl.). Kil. die ook *betrapen, betrappen*, heeft, vertaalt dit w. onder andere door *ex insidiis supervenire, opprimere in actu, deprehendere aliquem in delicto*. Het is samengesteld uit *be* en *trappen*, dat oulings in gebruik was en *capere, irretire* beteekende, in 't fr. *attraper*, in 't engl. *to trappe*. Vanhier betraping, bij Plantijn *attrappement*, *surprense, deprehensio, illaqueatio*.

BETREKKEN, b. w. iemand listig bedriegen door slimme streken. Deze beteekenis had *betrekken* reeds bij Kil. die vertaalt door *attrahere, allicere, inducere*, enz., bij Weil. is 't enkelijk bedriegen (Br.). Bij Plantijn tot zich trekken, *attrahere sibi : de koopliën hebben dien boer daar fel betrokken* (Leuven en elders).

BETREPELEN, b. w. freq. van betrappen. Z. betrippelen. (Bij Plantijn heeft het echter niet de beteekenis van het volgend *betrippelen*, maar degene die hij in 't fr. overbrengt door *trépigner, trepiller*, lat. *trepidare, palpitare*.)

BETRETSEN (zich), hier en ginds gebr. voor : geneeren, den kost winnen.

BETRIPPELEN, b. w. veel ergens over gaan : *'t is goed dat mul land een weinig betrippeld worde* (Hagel.). In Limb. *betrampelen*, in Br. *beterren*. Kil. vertaalt *betrepelen* of *betrippelen*, freq. van betrappen, door *tripudio conculcare, tripudiando calcare* : trappen is bij denzelfden Kil. *calcare, conculcare pedibus* en *betrappen* is dan ook *conculcare*, schoon hij het in dezen zin niet opgeeft, maar wel in dien van ons opgegeven *betrapen*.

BETUTTELEN, b. w. iemand uit zijne stemming brengen of hem verlegen maken (Limb.). Het is duidelijk hetzelfde woord als *beteuteren*, bij Kil. *betoteren*, met dit verschil dat *to* of *teu* wat langer dan *tut* wordt uitgesproken en dat *r* met *l* verwisseld wordt, iets wat meer in onze spraak het geval is, als in : sleutel, sleuter, kluppel, klupper, enz.

BEUDDELEN, o. w. met korten klank. Z. boddelen of bottelen : met gedruisch ergens komen afgerold en gebold (Br.). Rond St-Truiden is 't *buddelen*.

BEUGEL, deze naam wordt gegeven aan verscheidene voorwerpen die gebogen zijn : aldus, onder anderen, noemt men buiten overal *beugel*, de ketting of het kramhout, dat de koe aan den hals draagt. Te Mechelen heet de vlieger (*cerf volant*) *beugel*. Rond Thienen is *beugel* de bult van eenen muur : *die beugel zal welhaast uitvallen*.

BEUGELEN, o. w. is op de beugelbaan spelen, gelijk *doppen* met den dop spelen, *kegelen* naar de kegels werpen, *kaarten* met de kaarten, *pikkelen* of *bikkelen* met de pikkels of bikkels spelen is (overal in Nederl.).

BEUK, v. de beuk eener kerk, fr. *nef : de midden- en de zijbeuken der kerk zaten vol volk*. Bij Kil. staat het als een oud woord aangestipt, het is nogtans heel Br. door nog van dagelijksch gebruik. Dat het iets gemeens met buik, fr. *ventre*, lat. *alvus*, heeft, is licht te verstaan. Ook bij Dufflaeus ziet men *beuck* i. *buyck*, *venter*, *alvus*, enz.

BEUK, m. geweldige, harde schreeuw : *de koe liet eenen beuk ;* ook van personen : *hij werd door de roovers aangegrepen en liet een vervaarlijken beuk*. Z. beuken.

BEUK, v. te Kortrijk kinderluur, zwachtel. In Br. zegt men : *nog in de doeken gespeten zijn*. Kil. heeft dit woord ook in deze beteekenis en vertaalt het door *indusium sine manicis et collari ; colobium*, enz. *Beuk* beteekent te Leuv. en te Antw. st. en pr., het middenstuk van een hemd.

BEUKEL, m. in het fr. *boucle*, gesp : *zonder het tongeltje ware het een kleine beugel* (IJper.). Te Kortrijk en elders zijn *beukels* oorbellen.

BEUKELEN, b. w. voortd. van *beuken* of *boken*, hard slaan : men zegt in Westvl. *stokvisch beukelen*.

BEUKEN, o. w. voor bulken, brullen, schreeuwen : *de koe beukt* (Limb.). Men zegt daar ook in de gem. spraak : *het kind beukt*, voor : het kind weent, schreeuwt. Vandaar zegt men tot een kind, dat veel weent, of tot iemand, die eene forsche stem heeft : *gij zijt een beukert*.

BEUKERT, m. schreeuwer. Z. beuken.

BEULEN en OVERBEULEN, bij het ploegen, aan beide kanten van een bed, eene voor naar het midden rijden, zoo dat deze beide voren het geheele bed dekken. Daartoe bezigt men eenen *beulhaak*, die de aarde openspreidt. Die haak wordt aan het achtereinde van de ploeg gevestigd en door eenen persoon vastgehouden (Antw. Kemp.).

BEULEN, o. w. *met iets beulen*, met iets op allerhande wijze sleuren, wentelen, enz. zonder eigenlijk kwaad te doen. In Br. ook *prossen : het kind beult met de kat* (Kortrijk, Antw. en Brugge). Dat dit woord eene andere uitspraak is van *bollen* schijnt ons duidelijk : trouwens wij vinden in dezelfde beteekenis bij Weil. *bollen, eene genoegelijke aandoening over iets gevoelen*. Doch 't zou ook *beul* tot oorsprong kunnen hebben en dus eigenlijk wreed met iets handelen bedieden. Maar hier is het wel het tegenstrijdige van *wreed* wat men bespeurt; maar dit doet niets ter zake, wijl men soms woorden gebruikt om iets gansch tegenstrijdigs uit te drukken dan hunne natuurlijke beteekenis.

BEULHAAK. Z. beulen.

BEULINGE, **BEULINK**, v. ingewand, darmen; worst, bloedworst (Vl., Antw.); in Br. *bloepens*.

BEURBANK, v. zoo noemt men in Oostvl. eene steenen bank van ongeveer 1 1/2 voet hoog, en omtrent even breed, die men, bij meest alle vlaamsche boeren, in de keuken ziet. Zij dient om er ketels, melkkuipen enz. op te zetten. Van *bank* en *beuren* dat

ook *heffen* beteekent, als ware het eene bank die boven den vloer verheven is, of, misschien wordt het zoo genoemd, omdat men de ketels en andere zware stukken daar, al heffende, opzet. Bij Kil. is *beure, bore, elevatio, acceptio*, en *beuren*, opheffen, wegnemen, wegdragen, opnemen. Wij denken derhalve dat eene *beurbank* dezulke is die dient om gemakkelijk te *beuren* wat men erop zet.

BEURELEN of **BEURLEN**, o. w. alleen in Westvl. gehoord voor *bulken* of *brullen*, waarvan het slechts een freq. is met verplaatsing der *r* als in *born*, bron. Het fr. *beugler* en het Limburgsch *beuken* zijn allen klanknabootsende woorden.

BEURS of **BEURZEN** : dit woord komt dikwijls voor in de spreekwijzen als : *kranke beurzen, kranke zinnen* (Hagel.). In Br. en Vl. is het meest : *ijdele* of *ledige borzen* of *beurzen*, b. v. te Kortrijk : *ijdele beurzen, dulle bagienen*, wat zich vanzelf laat uitleggen. *Beurs* wordt in Westvl. veel gebruikt voor tesch of zakje in kleedingsstukken.

BEURTEDRAGER, m. zoo noemt men te Kortrijk de pakdragers die op beurt dragen.

BEURTJE (Kortrijk), loongeld dat de pak- of *beurtdragers* ontvangen voor hunne moeite.

BEURTREI, beurtelingsch gezang. Het woord is samengesteld van *beurt* en *rei*, bij Kil. rey i. reye *chorea*, koor, dus een koorzang die bij beurte gezongen wordt.

BEURZEN. Z. beuzen.

BEUS. Z. bös.

BEUZELAAR of beter **BEURZELAAR**, m. zoo noemt men in sommige streken van Vl. een speler, die gereed is om altijd te winnen en geld in zijnen zak te steken. Z. beuzelnesten.

BEUZELEN. Z. boezelen.

BEUZELNESTEN, mv. Door dit woord verstaan de vlaamsche boeren omstreeks IJperen zulke dingen, die niet klaar, niet al te rechtveerdig, niet al te prijsbaar zijn en strekken om met list of bedrog den zak te vullen. Die zulke zaken verricht noemt men een *beuzelaar* of *beurzelaar*.

BEUZEN, **BEURZEN**, o. w. niet effen zijn, niet gelijk of effen hangen : *mijn kleed beust* (Brugge). In Br. en Kemp. hoort men ook : de *naaierse heeft mijn kleed mismaakt, het beurst* of *het hangt met beurzen*.

BEVAARBAAR, bijv. wordt in Limb. zoo wel op wegen als op waters toegepast: *die straat is niet bevaarbaar*, d. i. ze kan met geen voer- of rijtuigen (in Br. met geen *gespan*) bereden worden. Z. varen.

BEVALLEN, ten deel vallen : *het ergste lot is mij bevallen* (Antw. st. pr. ook in Z. en N. Br. Z. Hoeufft).

BEVAREN, b. w. in Limb. gebezigd voor *berijden* (met voer- of rijtuigen) : *die weg is nog niet bevaren*, d. i. nog niet bereden, wel te verstaan met voer- of rijtuigen. *Die weg is nog niet bereden* zou in die streek beteekenen: over dien weg is nog geen ruiter geweest.

BEVEKUM, 't waalsch dorp *Bauvechain*.

BEVER, m. hetzelfde als beving : *hij kreeg den bever*, d. i. hij begon te beven (Oostvl.).

BEVERSCHE MAAT, bet. in Oostvl. eene groote maat, dewijl wellicht vroeger de maat dezer vlek die van andere plaatsen overtrof.

BEWIJS, o. kennis, wetenschap, manier: *dat kind heeft nog geen bewijs van eten* (Br.), d. i. het weet nog niet hoe het moet eten. Z. bewoud en bezei.

BEWIJZING, v. bewijs, het verhaal van daadzaken en de redeneering die een bewijs daarstellen (Westvl.).

BEWOORDIGEN, o. w. bewoorden (Brab.).

BEWOUD, o. bewustzijn, bewijs, ver-

stand : *ik was kwalijk gevallen, en toen ik weêr tot mijn bewoud kwam,* enz. *Het kind heeft nog geen bewoud van alleen te eten*, d. i. weet nog niet hoe het doen moet om alleen te eten (Antw. st.). Mogelijk is dit woord hetzelfde als bij Kil. *bewaen*, vet. *fland. suspicio*; en *bewaenen* bet. daar *suspicare*, vermoeden.

BEZANDEN, o. w. Z. besanden, beshanden.

BEZEGEL, m. schoenmakers - gereedschap, likhout, likijzer, liksteen, d. i. het gereedschap waarmede men de schoenen likt of glad maakt (Leuv.).

BEZEI, o. oordeel, verstand, gedacht, kennis : *hij heeft er geen bezei van* (Limb.). Ons schijnt dit woord duidelijk verbasterd van *bescheed*, thans *bescheid*, bij Kil. *distinctio, discrimen, discretio, definitio, ratio*, etc. in 't fr. *arrangement, manière, discernement*; dus hetzelfde als boven *bewijs, bewoud*.

BEZEILEN, b. *Eenen molen bezeilen*, d. i. de molenwieken met zeilen overtrekken (Vl. en Br.).

BEZET, verl. dw. Men zegt dat eene kaart bezet is, als er nog eene kleinere van denzelfden naam bij is, anders is ze bloot : *ik had schuppenheer bezet en koekenaas bloot* (Br. en Antw.).

BEZET, o. Westvl. onderpand, hypotheek: een schuldenaar *geeft bezet* op zijn goed; de geldschieter *neemt bezet*. Kil. vertaalt het door *hypotheca*.

BEZETSEL, o. Z. bezetten.

BEZETTEN, b. w. een dier werkw. wier beteekenis velerlei is : zoo beduidt het nog, behalve de gewone beteekenissen die er de huidige Woordenboeken aan hechten, 1° vaste goederen verpanden tot verzekering van een kapitaal; vandaar *bezette rent*, vandaar ook *bezet* (onderpand) en *bezetsel*, een vaste bij uitersten wil gemaakte rent, legaat of fondatie (Br. en Vl.). 2° Bepleisteren, beplakken : vandaar *bezetter*, pleisteraar, *bezetsel*, pleisterwerk (Limb. Br., Antw.). Bij Kil. *be-setten met kalck, leem; crustare, exornare tectoriis, contegere calce*, enz.

BEZEURD, dw. van bezeuren (Westvl.).

BEZEUREN, b. w. besmodderen, een weinig 't nieuw afgaan : *is uw kleed al bezeurd? en nog maar eens aangehad!* (Kl. Br. en Oostvl.) Kil. heeft *be-seuluwen*, i. bekladden.

BEZIEKTHEID, v. de vallende ziekte (Br.) elders de maand-ziekte, Sint Jans euvel. In dezen zin heeft Kil. het bijv. naamw. *beziekt, morbidus, comitialis*; nu *comitialis morbus* (Plinius) of *comitiale vitium* (Senec.). Staat in de fr. woordenboeken vertaald door *épilepsie, mal caduc, haut mal*.

BEZIEN, BEZIENS : *bezien* wordt veel voor *zien* gebruikt, b. v. *hebt gij die schilderij bezien? Neen, ze was niet beziens* of *ziens weerd*. Beproeven : *laat mij bezien (of zien) of ik zal kunnen. Zijn beziens in iets hebben*, d. i. zijnen lust hebben om het voorwerp met aandacht gade te slaan (Kortr. Snell.). *Die dochter heeft veel beziens*, zegt men in Br. en Limb. In dit laatste is de tegenwoordigheid der *s* goed uit te leggen, maar niet in : *zijn beziens hebben in*.

BEZIGEN (zich), zich bezig houden, ijverig werken : *in den oogst moeten de boeren zich wel bezigen* (rond Landen).

BEZILVEREN, b. w. eigenlijk met zilver beleggen of beslaan; hier fig. voor : duur moeten betalen : *gij zult dat huis met dien grooten hof er aan mogen bezilveren* (Br. Antw.). Men zegt ook : *dat zal stukken van zilveren pispotten* of *stukken van menschen kosten*, d. i. dat zal uiterst duur zijn.

BEZINKKUIP, v. kuip, waarin de ververs de geverfde stoffen laten *bezinken*, d. i. laten staan om helder te worden (Oostvl.). Het woord is samengesteld

van *kuipen* en *bezinken*, en dit van *be* en *zinken*. In Br. zou men eenvoudig *zinkkuip* zeggen.

BEZWELTEN of **BEZWILTEN**, o. w. hetzelfde als *zwellen*, ik (bezwolt, ben bezwolten), algemeen in gebruik voor bezwijmen, alhoewel met eenen bijzonderen zin, wanneer de natuur zich begeeft door een uiterst lijden, b. v. *hij bezwelt van koude*, *van honger*. Z. Delf. etc. blz. 348 *zwellen*. Ook zegt men: *van armoede en ellende bezwellen* (Westbr. Vl.). Kil. vertaalt het door *deficere*, bezwijken, *languescere animo, linqui animo*, verkwijnen.

BIDDELAAR, m. bidder, lijkbidder.

BIE, v. Overal in het Zuiden en zelfs in het Noorden hoort men den *i*-klank in dit woord. In het hgd. heeft men niet den *ei*-klank, die aan onze *ij* beantwoordt, maar den *i*-klank, *biene*, dien men ook in het engl. aantreft, *bee* (*ee* uitg. als *ie*). Soms verliest men uit het oog dat de *i* in de XV[e] en XVI[e] eeuw en zelfs later onverschillig *i* of *y* (niet *ij*) geschreven werd: zoo leest men in de schriften dier tijden zoo wel *yemant, Symon, nyeuw, nyet, yder, yever, niet ijever*, enz. als iemant, Simon, nieuw, niet, ieder, iever (niet ijver). De dubbel *ii* of *ij* kwam voor in nijdt, tijdt, lijden, enz.

BIEBANK, v. bank waar de biekorven naast elkander onder een dakje geplaatst staan (Vl.). In Br. zegt men *biehal*; in N. Nederl. *bijenhuisje*, enz.

BIEBUIK, m. bijenkorf of, gelijk men in Br. zegt, *biekorf*, *bievat*, wellicht om zijne rondachtige gedaante zoo genoemd (Oostvl.), in Limb. *bieënkaar*.

BIEHAL, v. hal of overdekte plaats, waar de biekorven staan (Br. en Limb.). Z. biebank.

BIEMELKER, m. bieman, bie- of bieënhouder; in N. Nederl. zegt men *bijenhouder*. Dit woord *melker*, dat men in *duivenmelker* nog heeft, beteekent hier zoo veel als: verzorger, besteller, want: *de koeien melken* beteekent in Br. en Vl. niet slechts haar het melk aftrekken, maar ze tevens bestellen, d. i. verzorgen.

BIEMUSCH-MEIS, v. soort van koolmees, welk woord Blussé verfranscht door *mésange* en Olinger door *mésange noirâtre*.

BIES, v. (Limb.), hetzelfde als in Br. *bijs*, hagel- of regenbui: vandaar het o. w. *biezen*. Bij Kil. zegt *bijs*, *bijse* iets meer dan *bui*: 't is daar *tempestas horrida*, zeer onstuimig weder.

BIES, v. mv. *biezen*, boord of zoom, eene bies gelijkende, die aan de boorden der kleederen, aan de opening der schoenen enz. genaaid wordt. Vandaar het b. w. *biezen*.

BIESKORÉ of **BISKORE**, schommel, touter of koord, waarmede de kinderen te Mechelen wiegen of *touteren*: het komt gewis van bijs- of bieskoord, eene koord om meé te biezebijzen. Z. dit laatste.

BIEST, het eerste moederlijk zog, na de bevalling; het wordt ook van *vrouwenmelk* gezeid (Antw. st. en pr. ook in N. Br. Z. Hoeufft). Kil. *biest*, *biestmelck*, *bienst*, *colostrum*, *lac novum* *Germ. bienst*. Z. Weil.

BIETJE, o. verkl. van *bie*, wordt in Westvl. gebruikt voor iets goeds, b. v. *dat is een bietje van messen*, voor: dat is een goed mes.

BIEZEBIJZEN, o. w. wordt soms en bepaaldelijk te Niel gebruikt voor *touteren*. Hier is de stam van 't w. tweemaal herhaald, gelijk in: *hossebossen*, *kiskassen*, *mikmak*, *rimram*, *plisplas*, *tiktak*, enz. Z. Van Beers, *Spraakleer*, § 38.

BIEZEN of **BIJZEN**, o. w. beteekent eigenlijk heet, driftig, woelig, onstuimig zijn: van *bijze*, dat oulings noorden wind en later onstuimige lucht, geweldig onweder bediedde (Kil.). Vandaar heeft dit *biezen* of *bijzen* thans nog in verscheidene oorden des va-

derlands verschillende, volgens deszelfs toepassing, doch in den grond dezelfde, beteekenissen, die het bij Kil. had, namelijk : *æstuare, exæstuare, æstu agitari : — furente ac violento impetu agitari, insano more discurrere; — morsitatim ludere, lascivire*, germ. *bijssen — mordere*. Nu, al deze beteekenissen heeft *bijzen* of *biezen* nog hier en ginds. In Limb. en St-Truid. heen en weêr loopen, en weg loopen (van koeien gezegd) : *als het fel heet is, kan men moeielijk met de koeien in de weide blijven, want dan gaan ze biezen*. In Limb. en Vl. : uit vrees hard wegloopen : *daar! ziet gij hem biezen, de bleuaard*. In Overijsel beteekent *bissen* of *bizzen*, veel heen en weêr loopen (Weil.). De beroemde drukker Plantijn vertaalt *biezen als de koeyen* door : *bezer comme les vaches fuyants les mouches*, l. *mugire*.

BIEZEN, b. w. de stoelen met biezen overvlechten (Br., Vl.). Schoenen, kleederen *biezen* is ze met biesvormige boorden zoomen : *meester, ik wil niet dat ge mijne schoenen met lint biest, dat is te stetig, ge moet leêr bezigen* (Leuv.).

BIGGEL (*g* uitgespr. als een soort van *k*), **BIKKEL** of **BIKKER**, m. werktuig, uit een ijzer met een houten steel samengesteld, dat men gebruikt om de aarde los te kappen, b. v. als men de fondamenten voor een gebouw graaft. Het ijzer van den *bikkel* is spits; is het plat, dan draagt dat werktuig den naam van *hak*, die ook tot zulk werk noodig is. Vandaar het werkwoord *biggelen* of *bikkelen*, d. i. met den bikkel werken (Limb.).

BIGGELEN, w. met den kaatsbal (knotsbol) spelen (St-Truiden) : *hier mogen wij niet biggelen ; de bal zou in de ruiten vliegen*. Dit woord is hetzelfde als *biggelen*, afloopen, afrollen. Vanhier *biggelbol*, kaatsbal. Z. biggel.

BIGGELPAAL, m. paal die in het kribwerk geslagen wordt om hetzelve te bevestigen (Limb.). Z. biggel.

BIJ, in Limb. gebruikt voor *bijenzwerm*. Het is hier van 't mannelijk geslacht, omdat er *zwerm* onder verstaan wordt : *eenen bij afdoen*, een bijenzwerm in het *kaar* (bijenkorf) schudden.

BIJ, voorz. wordt in Br. en wel rond Mechelen veel met *ja, neen*, gevoegd als versterkingswoordje. Zoo zegt men te Mechelen *wel bijja* (*de*). *Wel bij nei(n) de. Hebt gij hem iets gegeven? — Wel bij neen*. Ook voor *lang*, bijw. van tijd, dat zelf ook voor *neen* geplaatst wordt om iets allerstelligst af te loochenen : *hebt gij dien kerel iets gegeven? — bij langen niet*, d. i. in het geheel niet. *Bijderhand zijn*, eigenlijk kort bij zijn, bet. gereed, knap, handig zijn (Br., Limb. en elders).

BIJBANK, m. in Br. hetzelfde als bij Kil. *bij-hangh* of *bij-vangh*, blok, gesloten of ongesloten omtrek eener woning; grondgebied, aanhoorigheid. Z. dit woord bij Kil. *gij kunt uw meubels op uwen bijbank te koop stellen, voor mijne deur wil ik geene belemmering. Dat ieder op zijn bijbank blijve* (Brab.). Z. bijvank.

BIJBRENGEN, b. w. opbrengen, opleveren : *de tarwe heeft dit jaar veel bijgebracht* (Limb.).

BIJDER, comp. van *bij*, nader, dichter, superl. *bijst* : *om ter bijst naar de schreve* (Westvl. en Br.).

Daerop kwamen ze al te samen
Bij, en bijder, en zóó bij
Dat ze zaten rondom mij.

Bl. 91 (*G. Gezelle*).

BIJENSCHOP, m. in Limb. alsook *bijhal* een biehuisje, dat men elders, biehal, biebank, enz. noemt. Z. schop, of schap.

BIJ HEBBEN (zijnen), d. i. in het kaartspel zijnen inleg wederhebben (Somerghem).

BIJHOUW, m. zoo heeten de slagers (slachters) de knoken, die ze als vleesch doen betalen aan hunne kalanten (Venloo).

BIJL, in Br. en Limb. o. in Hol. v. bij Bild. m.

BIJLAP, m. spotnaam, bijnaam : *die 't Vosken lezen, zullen toch wel weten waarvan Grimbaart hun dien bijlap gegeven heeft. Pier Karot is nen bijlap, dien ze mij hier geven* (Oost- en Westvl.).

BIJLEVE, **BIJLEVEN**, v. wordt in Vl. gebr. voor wat men elders *tocht*, vruchtgebruik noemt, fr. *douaire*, *usufruit;* mogelijk is 't : *een om van te leven*, zoo b. v. hoort men meer in Brab. *hij heeft geërfd om er bij te leven*. Kil. heeft *bijlevinghe* in dezelfde beteekenis van gift, vruchtgeniet, *lijfrent, lijftocht*. De twee laatste woorden bewijzen ons duidelijk dat *lijf* vroeger voor *leven* gebruikt werd: en zoo lazen wij in de archieven onzer kerk dat begijnen van de kerk huizen afkochten *voor één lijf, twee of meer lijven*, d. i. voor het leven van een, twee of meer personen achtervolgens, b. v. van de moeie, nicht en achternicht, na wier drij achtervolgende aflijvigheid het huis weêr eigendom werd der kerk.

BIJS of **BIES**, v. beteekent thans in Br., Limb. en elders : regen- of hagelbui, en wel zulke bui, die haastig door eene andere is opgevolgd. Zoo zegt men in Br. *meertsche bijzen en aprilsche grillen ; de meertsche bijzen zullen gaan rijzen*. Vroeger en wel bij Kil. was *bijse* een onweder, een onstuimige lucht, *tempestas horrida*. Het is ook voor eene vlaag regen gebr. b. v. *een bijs regen zou goed doen aan het raapkruid*. Vanhier *bijzen*.

BIJSTIER, bijv. arm, beroofd, uitgeput, in 't volgende rijmtje bekend :

Twee lichten en een vier
Maken een rijk man bijstier.

Kil. bij-stier, bijster, *ad extremum redactus*, *inops*, *exinanitus* : *in twee jaar zal hij rijke of bijster zijn* is bij de vlaamsche boeren in gebruik.

BIJSTOOTEN, soms in Haspengauw gebr. voor toesteken, schenken, heimelijk geven : *ik krijg van mijn stiefvader niet veel, maar moeder stoot mij genoeg bij*.

BIJTEBOE, m. kiekeboe. Z. dit bij Weil.

BIJVANG, m. eigenlijk de plaats, de ruimte die zich vóór een huis tot aan de straat uitstrekt, zoo als de dorpen doorgaans ingericht zijn. Het is de steedsche *trottoir*, behalve dat de bijvang gewoonlijk drie, viermaal grooter is, en op de marktdagen tot het veilstellen van koopwaren kan dienen. In de steden treft men weinig zulke bijvangen aan, dewijl zij als verloren gronden beschouwd worden, en dat er openbare afzonderlijke plaatsen voor de merkten ingeruimd zijn (Antw., st. en pr.). Z. Kil. op *bij-vangh*. Pomey vertaalt het door *territorium*, *districtus*. *Reyntje de vos had met een pachter accoord gemaakt voor drij koppelen kiekens*, den bijvang *nooit meer te molesteeren* (*Belg. Mus*. 1842, bl. 426). *Bijvang* (bijhang) noemt men in Br. en Antw. pr. nog gehuchten of plaatsen, rond eene groote gemeente liggende en met dezen onder één bestuur staande : *dat steedje telt* 10,000 *zielen, en met den bijvang* 15,000.

BIJZE, v. gemeene kinder- en vrouwenmuts van katoen, fr. *coiffe*, *serre-tête*, (Br.). Te Leuv. en Diest : *koof*, slaapkoof, slaapmuts. De vrouwenmuts heet te Antw. *koof*, en de kindermuts *begijn*, wellicht van 't lat. *bessa*, kerkelijk hoofddeksel. Z. Kil. op *beffe*, i. *almutse* en *beghijne*, *vitta puerilis*.

BIJZE, v. schongel (Vl.)

BIJZEN, o. ongel. w. (bees, gebezen), schongelen, op eene koord heen en weêr schommelen (Oostvl. Kl.-Br.).

In Limb. *schokkelen*, freq. van schokken. te Antw., *touleren*; te Brugge, *toekteren*; omstreken van Brugge, *rennen*; te Gheel, *sturen*; te Lommel, *suren*; te Niel, *biezebijzen*; te Beersel, *wiegschakelen*; te Werchter en Berlaar, *zwierschakelen*; te Maaseyk, *vrijschoddelen*; te Duffel en Willebroeck, *boeizen*; te Ranst, *rijreepen*; elders, *rijlakken* (waarnevens *rijreep* en *rijlak*); omstr. Brussel, *roeitsen* (eene *roeits*). Te Mechelen heet de koord of touter *biskoré*.

BIJZEN, o. w. hetzelfde als *biezen*, eigenlijk onstuimig zijn. In Belgisch Limb. bet. het in 't wilde loopen, wegloopen, stormen, *insano more discurrere* (Kil.). *Als de eene koe bijst, steekt de andere haren steert op*, d. i. als de eene wegloopt, volgen de andere. *De bijze steken* bet. te St-Truiden wegloopen. In Br. bet. *bijzen* thans dikmaals achtereen en met vlagen of buien regenen of hagelen : *meert is het bijsgetij of het jaargetijde dat het bijst*.

BIJZENBOORTEN, bijw. verbastering van *bij zijne beurten*, beurtelings (Oostvl.)

BIK, m. eten, kost : *goede bik, slechte bik*. Vanhier bikken : *er valt niet veel te bikken*, d. i. niet veel te eten (Antw., st. en pr. Br.).

BIKKEL, BIKKER. Z. biggel.

BIKKELAAR, m. (Limb.), stuiter, kunstjesmaker. *Bikkelen*, d. i. met de bikkels, pikkels spelen. *Stuiten* is in sommige oorden 'tzelfde als bikkelen.

BIKKEN, geheel Nederland door gebruikt voor eten. Z. het woord bij Weil. Het komt van *bik* of *bek*, den snavel der vogels.

BIL, v. komt voor in de spreekwijs : *niet veel op de bil hebben*, d. i. eigenlijk niet veel vleesch op de bil hebben of mager zijn; en, spreekt men van iemand, *die niet veel op de bil heeft*, wil men zijne armoede of geringheid te verstaan geven. Z. bille.

BILDJEN, de bindbouten of billen waarop de sporen van den ijzerenweg rusten (Westvl. en elders).

BILK, m. in Westvl. gebruikt voor weide, een met grachten of heggen omringd, grasland. In oude schriften vindt men ook *belue*, *belck* en *bulk*; het engl. heeft *balk*. Kil. vertaalt *bilck* door *pascuum*. Te Eecloo, bij de stad, is er eene veldstraat, de *zeventien bilken* genaamd. *De paarden loopen in den bilk*. *Vanden Bulk*, familje naam.

BILK, m. berkeboom, *een bilken bessem* (Westvl., omstr. Brugge).

BILLE, v. fr. *bille*, dik stuk hout, onder plat en boven rond, waarop de riggels van den spoorweg rusten.

BILLEBIJTER, SCHALBIJTER of **SCHAALBIJTER**, fr. *scarabée*, eene soort van kever, van bronzen kleur, dien men veel in de lochtingen ziet loopen (Vl.), in Br. en de Kemp. *goudsmid*.

BILLENBOEK. *Van* of *uit den billenboek spreken*, bet. lossen praat houden (Diest).

BILLETEERDER of **BILLETIERDER**, m. de beambte gelast met het uitdeelen der logementsbriefjes aan de doortrekkende krijgslieden (Leuv.).

BILLETEEREN, als b. w. beteekent te Leuven : aan de soldaten logementsbriefjes geven om er meê bij den burger te gaan herbergen. Als onz. aan de soldaten als verplicht moeten logement geven. Als pass. gelogeerd, geherbergd zijn : b. v. *waar zijt gij gebilleteerd?* Het woord komt duidelijk van 't fr. *billet*, briefje.

BILLETIER of **BILLETIERDER**, m. Z. billeteerder.

BILLIGEN, bij Kil. en te Brugge nog voor *billijken*, d. i. billijk achten, goedkeuren, verklaren gebruikt.

BIMMELEN of **BIMMEN**, o. w. dat het gelui van eene kleine schelle uitdrukt, tingelen of met een klokje traagzaam luiden. Z. kleppen, tinken, tonken, trumpen, tampen.

BIN, v. in Br. voor *ben*, hooikrib voor paarden, in Limb. gebr. men *ben* voor de schapen en *reep* voor de paarden; in Vl. *destereel*, *rostleer* (rosladder?).

BINDE (winde), v. kruid dat in het koren groeit en er aankleeft (Zuidvl.). Het woord is van het geslacht van *binden*; mogelijk is het *bingelkruid*, l. *mercurialis*, in Br. genoemd *winde-* of *windelranken*. *Binden* en *winden* hebben veel overeenkomst met elkander.

BINDEL, m. band, regelmatig van *binden* gevormd, gelijk *windel* van *winden*. *Zakbindel*, *hoosbindel*, kouseband, (Limb. en Br.)

BINDENSTIJD, m. is dat niet, wat men overal verstaat door den tijd van het afgekapt graan te binden, maar het beteekent rond Ijperen: zoo lastig en zot zijn dat het tijd wordt om dien lastige te binden: *hij is bindenstijd*, het woord heeft er ook nog den zin van 't fr. *folâtre*: *de jongens zijn bindenstijd*.

BINDERS, gewoonlijk in 't mv., rooversbende, die 's nachts in de huizen breken, de lieden vastbinden, om met gemak te kunnen stelen (overal).

BINNENGOLZEN, b. w. gulzig drinken: *hij had seffens dien liter bier binnengegolsd*. Van *binnen* en *golzen*, dat tot de familie van *gulzig* en *gulpen*, zwelgen, behoort (omstr. St-Truid.).

BINST, bijw. terwijl, binnen: *binst hij uitgegaan was, werd hij bestolen. Binst de veertien dagen* (Oost- en Westvl.).

BIS, voorz. tot: *men telt zooveel schreden vanhier bis aan de markt. Bis hoe laat duurt deze of gene vergadering?* (Limb.). *Biss*, hgd. bis, totdat, in 't fr. *jusqu'à ce que*: *In der selver nacht vervoert, bis hi tot Lobeke inder gefenckenisse gebracht wart*. Z. Delforterie, bl. 181.

BISBOEL, v. fr. *querelle*, *trouble*, *confusion*, verwarring, wanorde: *het was een heele bisboel in dat huis* (Br. en elders).

BISKORÉ. Z. bieskoré.

BITTER, in Vl. en Zeeland 'tzelfde als in andere provinciën *roet*, in Br. *zoet* of *schouwenzwertsel*. Men zegt in Westvl. ook *kafbitter* of *kaafbitter*. *Kave*, *kafkoen* is een oud vlaandersch woord dat *schouwe* beteekent.

BITTER, m. fr. *chicorée*, de gebrande bitterwortelen die men onder den koffie mengelt, om hem zwarter te maken (Br.).

BITTER, bijw. Voor een bijvoegelijk naamw. beteekent het *zeer*, fr. *très*: *'t was op nieuwjaarsdag bitter koud* (Br.).

BLAADJE, o. mv. *blaadjes*, ook *blaaikens*, verkl. van *blad*. Al wat breed, dun en plat is, wordt gemeenlijk *blad* en bij verkl. *blaadje*, *blaaiken* genoemd, doch de *blaadjes* of *blaaikens* zijn te Antw. de binnenluiken der vensters.

BLAAI, m. hetzelfde als bij Kil. *blad*, *blade*, *bladinghe*, d. i. het vruchtgebruik der goederen, de opbrengst of vruchten van velden of bosschen, *vulgo bladum*, ital. *biada*, zegt hij. *Blaai* beteekent nu 1° de opbrengst van bosschen dien men sleunt of dunt, de interest die dat uithaksel opbrengt (Kemp.). 2° Dewijl nu degene, die het vruchtgebruik van iets heeft, daardoor in zijnen schik is, zoo beteekent *blaai* in Vl. ook ijdelen opschik, gemaakten glans, beslag, pronkerij en vanhier ook nog hetgeen men in 't fr. *blague* noemt, d. i. zwetserij, b. v. *voor franschen blaai en fijne tongen is 't huwelijk al veel te zwaar* (Gentsche alm.), en mede 't werkw. *blaaien*, in 't fr. *blaguer*. Z. blaaien en vooral bladen.

BLAAIBAAR, bijv. dat kan geblaaid of geblaad worden, interest opbrengend, b. v. *blaaibare mastboom bosschen* (Kempen).

BLAAIEN. Z. bladen.

BLAAIEN, o. w. (Oostvl.), pronken, stoffen, beslag, ijdele gebaren maken, zwetsen. Vandaar *blaaiert : waer siet men nu uwen standaert blaeyen?* (*Belg. Mus.* 4e d. blz. 252.)

> Kykt ze zitten daer te blaeyen,
> Hare linten geel en rood
> Ziet men van op strate waeyen,
> En haer moeder heeft geen brood!
> (C. Duvillers.)

Kil. *blaeyen en waeyen een sweerd, ventilare gladium.*

BLAAIEN, b. en o. w. licht verbranden, verzengen (in Br. versingelen): *het strijkijzer was te heet gebezigd, het heeft den wol geblaaid.* In denzelfden zin *verblaaien* (Westvl.).

BLAAIKENS. Z. blaadjes.

BLAAR, v. licht is dit woord samengetrokken van: *blader* of *bladder*, dat, volgens Bilderdijk, van *bladen* komt, d. i. *blazen*, of van *blaën*, d. i. *villen, ontblooten*, of van *blad, blade.* Ook heeft *blaar* in sommige gewesten de beteekenis van: kaal, bloot; ofwel van opgeblazen, licht, beweegbaar als een blad. Van een lichtzinnig vrouwspersoon zegt men wel eens: *het is eene blaar* (Br.).

BLAAS, v. *het is eene blaas*, spreekwijs voor: het is mis, het is mislukt, 't is ijdel als eene met wind gevulde blaas (Br. en Vl.). Hier is *blaas* hetzelfde als *bobbel*, lat. *bulla*; men zegt ook: *het is eene bul* (Br.).

BLAASWERK, o. vlamschildering; dit woord is waarschijnlijk maagschap met het oude *blosoen*. Z. dit laatste bij Kil. en Weil. (Brugge).

BLADEN of **BLAAIEN**, b. w. hout hakken in een bosch, vooral met het doel om er geldelijk voordeel uit te trekken: b. v. *die man heeft zijne bosschen al te zeer geblaaid of afgeglaaid*, d. i. er te veel hout uitgekapt. Het wil in de Kempen nog zeggen: winst uit iets trekken, b. v. *ik heb zoo veel geblaaid*, d. i. zoo veel gewonnen met zulke zaak: *hij blaait zooveel van dat bosch.* Vanhier *blaai*, d. i. de winst of opbrengst, die men trekt uit een bosch: *die heer trekt jaarlijks eene groote som gelds uit den blaai zijner bosschen.* Vanhier 't bijv. *blaaibaar : blaaibare mastbosschen.* Dit woord is niet alleen te Antw. en in de Kemp. maar ook in N.-Br. gebruikt. Z. bij Kil. *blad, blade*, Fland. Holl. *bladinghe, ususfructus, fruges*, bij Weil. vruchtgebruik, de inkomsten van eenig goed. *Bladen* voor afbladen of afbladeren is alzoo overdrachtelijk gebruikt.

BLADEREN of **BLAREN**, b. w. wordt ook voor afbladen gebruikt, b. v. *de koolen, rapen, beeten afbladeren*, d. i. de bladeren aftrekken (Br. en Antw.).

BLADINGEN of **BLAAIINGEN**, intresten van uitgezette kapitalen. Z. bij Kil. *bladinghe*, dat daar vruchten, opbrengst der velden, vruchtgebruik beteekent. Z. ook bladen en blaai.

BLADJEKEEREN (zijn): *hij keert zijn bladje* zegt men van iemand, die eene geheele andere meening uit, dan hij straks te voren deed (Westvl.).

BLAFFETUUR, BLAFTUUR ook **PLAFFETUUR**, v. (Br. Roermond en elders), blind eener venster, vensterluik, fr. *volet*, te Leuven zegt men *plaffetuur*, doch ook, even als te Antw. *slagvenster.* In Limb. gewoonlijk *de houtenslagen*, te Kortrijk *watervensters* en *blaffetuur*; te Brugge *fenterneel*, bij Kil. *blaffetuere, speculare chartaceum, fenestra papyracea vel membranacea : tympanum.*

BLAFTUUR. Z. blaffetuur.

BLAGAAIÉ, m. beslagmaker, van 't fr. *blagueur?*

BLAK ook **VLAK**, bijv. in Vl., Br. en elders, naakt, bloot, open, effen, gelijk, plat, glad, in 't fr. *plat, uni : dat is hier een blak veld.* De Duitschers zeggen *blachfeld*; de Franschen *plaine, rase campagne.* Doch

het volk zegt meest : *het blakke veld*. Met den *blakken sabel zwaaien* is met den naakten sabel; doch *blak* kan hier eene verbastering zijn van *blank*. *Blak* wordt ook zelfstandigerwijs gebruikt : *ten blakke komen*, d. i. te voorschijn komen : *eens komt het kwaad ten blakke, al brachten het de kraaien uit*. Bij Kil. *black*, i. *vlack*, *æquus*, *planus*. In Gezelle's dichtbundel leest men : *blak en bloot*. Vanhier het zelfst. naamw. *blakte*.

BLAKEN, o. w. branden, doch in Roermond ook voor rooken gebruikt. Vanhier het freq. *blakeren*, verwant met *blikkeren* of *flikkeren*.

BLAKER, m. is in Vl. een plat en halfrond metalen kapje, dat men boven een haard of kachel hangt om het vuur te doen aanjagen en de kolen blaken, in 't fr. *œil de bœuf*.

BLAKTE. Z. blak.

BLAMOT, bijv. gebult, met bulten : *die appel is blamot*. *Iemand blamot slaan*, iemand veel slagen geven (Westvl.).

BLAMUZE, geldstuk van drie en een halven stuiver, fr. *plaquette* (Ijper.).

BLANKEN, o. w. wit worden, rijpen, b. v. *de rogge begint te blanken* (Br.), d. i. rijp te worden. *Blank*, in 't fr. *blanc*, lat. *blancus*, wit. Vanhier komt licht het werkwoord *blinken*, *bleeken*, *bleiken*, *blei* (in Vl. bliek), witvisch.

BLAUW, bijv. en zelfst. naamw. In de XVIIe en XVIIIe eeuwen waren de voetgangers der katholieke legers meestal in 't wit, en die der protestantsche in 't blauw gekleed. Uit dit kleurenverschil kan wel de naam van *blauwen* ontsproten zijn, welken men heden nog in Limb. en elders den protestant toewerpt. Ook beteekent *blauwverven* in 't Limburgsche : *liegen als een ketter*. Nu, wijl die protestantsche krijgslieden het wat al te bont bij de katholieke burgers maakten, beteekent *blauwen maandag houden* in Limb. zoo veel als op eene kettersche wijze feest vieren. In Leuven en omstreeks wil *den blauwen voorschoot uithangen* zeggen : wel kermis of smulfeest houden, terwijl de huismeester afwezig is. *Het blauw is er af* wordt in Vl. gezegd voor 'tgeen men in Br. heet : *het vet is er van af*, d. i. er zit geen voordeel in. Uit het reeds gezegde kan men wellicht verklaren de spreuk : *iemand blauwbloemkens op de mouw speten*, d. i. iemand logens wijsmaken; *blauwboekjes* zouden dus zoo veel beduiden als : ketttersche of verdachte prulboekjes.

BLAUWBLOEM, hetzelfde als blauwe korenbloem, fr. *bluet*, lat. *cyanus* (Br.).

BLAUWEN, ook *inblauwen*, iets in 't duikerken doen of sluiken, sluikhandel drijven, smokkelen, leuren, lorren (Sleeckx), lollen. Z. lollen, fr. *frauder*. In Westvl. beteek. *blauwen* den drank of de koopwaar vervalschen met er iets van mindere waarde onder te mengen; ook : uitlangen. — *Blauwen* beteekent nog : slaan, kaakslagen geven, en vandaar *vlas blauwen*, d. i. kloppen of zwingelen (in Br.). Z. *blauwen* en *blouwen* bij Kil. Vanhier *blauwer*, d. i. smokkelaar, mengelaar, bedrieger, en *blauwerij* sluikhandel. Bij Kil. is het vertaald door *lacessere*, *vexare*, iets wat de smokkelaars jegens de grenswachters doen. Z. ook blauw.

BLAUWER, m. smokkelaar. Z. blauwen.

BLAUWERIJ, v. sluikbandel, bedrog, vervalsching van koopwaar(Westvl.).

BLAUWKOORNMUSCH, vogel (Westvl.).

BLAUWSEL, o. *iemand door het blauwsel trekken* beteekent in Oostvl. met iemand den spot drijven. Deze spreekwijze wordt eenigszins verklaard door de art. *blauw* en *blauwen*.

BLAZEN. De spreekw. *blaast mij op het hoofd* wil zeggen : gij valt mij lastig, ik keer u den rug (Limb.). *Het zal wel koelen zonder blazen* bet. in Vl.

en Br. het zal wel vanzelfs bedaren.

BLAZE-VEER, een gespannen handboog, aan wiens einde, tusschen het hout en de pees, eene opgezette koeiblaas gespannen wordt. Wanneer men nu met een strijkstok over de pees gaat, geeft dat mascaraden instrument een toon, die genoegzaam met dien van den rommelpot overeenstemt. Een Kortrijsch liedje van 't einde der verledene eeuw herinnert er aan :

> 't Zal van avond bale zijn,
> En ik ga gemaskerd zijn
> Met eene blaze-vere.
> (Kortrijk, Snellaert.)

BLAZOENSCHIETEN, o. w. soort van doelschieten om prijzen : men hecht op den doel een groot blad stijf papier, waarop eene menigte nummers, die bepaalde prijzen aanduiden (omstr. Brussel).

BLEE, bijv. (Br.), in Limb. *bleu*. Z. bleeu.

BLEEREN, o. w. leelijk zien (Vl.). Mogelijk is dit hetzelfde als *blaren*, lat. *balare*, het geluid dat de koeien geven : *als de koeien blaren*, *zien zij leelijk op*.

DE BLEÊS HEBBEN. Z. bolster (Br.).

BLEÊTEN of **BLETEN**, o. w. schreien, janken, krijten (Westvl.); *bleter*, schreier, schreeuwer. Het is een klanknabootsend woord, dat in Vl. zachtlang wordt uitgesproken, als men van geiten, en scherplang van schapen spreekt, in 't engl. *bleate*.

> Binst dat het schaapje bleet,
> Verliest het zijnen beet.

Dit wordt gezegd van iemand die onder het eten zich met klappen bezig houdt en alzoo zijn deel verliest.

BLEEU of **BLEU** (Limb.), beschaamd, verlegen, voor *bloo*, *bloode*, waarvan het slechts eene gewestelijke en half-hoogduitsche uitspraak is gelijk dit met de *o*, 't zij zacht- of scherplang, meermaals het geval is : b. v. Loven, Leuven, koning, keuning, honing, heuning, schoon, scheeun (te Brussel), boken, beuken, logen, leugen, koteren, keuteren, blozen, bleuzen, polen, peulen, hovel, heuvel, molen, meulen, enz.

BLEFFEN, b. w. bet. in 't duister vogelen vangen bij middel van licht : *hij heeft gisteren avond vele musschen gebleft*. Het woord *bleffen* is misschien gelijk aan 't hollandsche *verbluffen*. In de omstreken van Roermond zegt men vogelen *taaien* voor *bleffen* en de vogelvanger heet *taaiert*.

BLEI of **BLEISEL**, blauwsel (Limb.).

BLEIK, m. gebruikt voor bleekerij of blijkerij. *Bleik*, *bleiken* is zoo goed als blijk, blijken, en *brei* als brij.

BLEKAARD, m. zoo noemt men rond Brugge eenen witachtigen kleigrond, tot den landbouw weinig geschikt. Het woord is samengesteld uit *blek*, d. i. *bleek*, wit, en *aarde*, v. of liever *aard*, *aart*, m. in den oorsprong wel hetzelfde woord, doch met eene bepaalder beteekenis. Dit *aart* komt in vele namen van plaatsen voor als in : Oudenaarde, Schoonaarde, Hoegaarde, Dullaart, Dollaart, Mellaart, Hauwaart, Leeuwaarde, enz. Z. *aart* bz. 5.

BLEKEN (met zware *e*), *blaren*, *blaten*, *bleten*, waarvan het eene verbasterde uitspraak zal zijn (Limb.).

BLEKKEN, de tong uitsteken gelijk de kwade jongens doen : *ziet*, *hoe hij blekt achter onzen rug* (Vl.).

BLEKKEN, het hout de schors afdoen : *een eiken bosch blekken* (Br. Antw. st. en pr. ook in N. Br. — Z. Hoeufft). Kil. *blecken*, *decorticare*, *corticem detrahere*, ontschorsen. Wellicht is 't verwant met *bleeken*, wit maken. Vanhier *blekker*, die blekt; *blektijd*, de tijd dat men de eikenheesters blekt, te weten, als zij beginnen te bladeren ; *blekijzer*, ijzer waarmede men blekt; *blekbosch*, *blekhout*, *blekschors*, enz.

BLEKKEN, voor blikken, blikkeren, blinken, *fulgere, coruscare*.

Als men 't nieu licht sach blecken,
Sach men ons heerlich wecken, enz.
(*Oude vl. liederen*, blz. 419.)

Z. blikworm.

BLEKWORM, m. in 't fr. *ver luisant* (Westvl.), bleeke, blanke of witte worm, of liever is *blek* eene verminkte uitspraak van *blink* en dus zou 't een *blinkworm* zijn, wat juist met het fr. overeenstemt. Z. blekken en blikworm.

BLESSCHEN (van belesschen samen getrokken als *bouwen* van beouwen), hetzelfde als lesschen en blusschen : *den dorst blesschen*.

BLETSEN, o. w. scherp blaffen, in Br. *keffen*, alzoo voornamelijk de jonge honden doen : *dat hondje kan toch bletsen!* (Limb.)

BLEU. Z. bleeu.

BLEUNTJE komt voor in de spreekwijze : *iemand een bleuntje stellen* en bet. iets doen wat eenander niet kan (Westvl.).

BLIEK, v. in Westvl. de naam van een visch, in Br. *witvisch*, *jeuf*, *geuf*, elders *blei* genoemd. Bij Kil. *blick*, ger. sax. sicamb. i. *bleye*, *blye*, *alburnus*. Bilderdijk geeft *bliek* te recht als m. op en zegt : *zoo ik het wel voor heb is het de alburnus der Ouden*, in 't engl. *the bleak*. Z. *auvel* bz. 22.

BLIES, v. vlies, in de Kempen bijna uitsluitelijk gezegd van peulvruchten, als erwten, boonen. Vandaar blieserwten, erwten die men, als ze jong zijn, met dop en al eet, behalve dat men er de blies aftrekt, en dit aftrekken der bliezen noemt men *bliezen*, elders *vliezen*, in Br. ook *vezen* en *pezen*. De blieserwten worden te Leuv. *sluimerwten* genoemd, in tegenstelling van *peulerwten*, erwten die zonder peulen geëten worden.

BLIEZEN. Z. blies.

BLIJDZAAM, bijv. blijde (Westvl. G. Gez.).

BLIKKEN, o. w. blikoogen, stoutweg aanstaren (Brugge), in Br. *sterlings bezien*.

BLIKSEM, m. pasteigebak dat eenigszins de vorm van de bliksemschicht heeft (Leuv.).

BLIKWORM, m. Z. blekworm. Blek, blik verkort van *bliek* of *bleek* bijv. dat wit, witachtig beteekent; dus is een *blikworm* zoo veel als een *witte worm*. Doch *blik* zou eer de wortel van blikken, blikkeren, blinken kunnen zijn en dan zou 't liever een glinsterende of blinkende worm zijn, wat het ook in 't fr. *ver luisant* is.

BLINDDOEK, m. doek dien men iemand voor de oogen bindt, opdat hij niet zou zien. *Om blindeman te spelen, doet men eenen blinddoek aan*. Vanhier het b. w. *blinddoeken : ik zal u blinddoeken*. Z. *blindhokken*, in Weil. alwaar Van Hasselt meent dat *blinddoeken* verkeerdelijk voor blindhokken gebruikt wordt. De Belgen denken, in tegendeel, dat *blinddoeken* veel beter is.

BLINDDOEKEN, b. w. overal in België geb. voor blindhokken. Z. blinddoek.

BLINDEISLAAN, in Westvl. verblind of geblinddoekt het ei slaan : *hij slaat blindei*, d. i. hij slaat er naar, gelijk een blinde naar het ei.

BLINDEKATTEMAAI of **BLINDEMAAI**, (Br.), *blindmaaiken spelen* (Antw.), elders blindmanneken spelen, in 't fr. *colin-maillard*.

BLINDERSCH, bijv. wanneer een kind iets misdaan heeft, roept de moeder, (in Westvl.) uit : *wat blindersche jongen!* Zou de beteekenis in *blind* (onervaren) niet te zoeken zijn? *Blinders* is ook een uitroepingsteeken.

BLINDLAPPEN, b. w. in Vl. en elders een lap voor de oogen binden van een paard, dat in den rosmolen moet gaan. Het bet. dus hetzelfde als blinden, blinddoeken.

BLINK, m. glans, glinster, het blinken

van iets (Br.), iets op den blink zetten (Limb.), b. v. *den huisraad op den blink zetten*, d. i. ten toon stellen. *Blink* is ook eene zwarte stof, dienstig om schoenen, laarzen te *blinken*. Z. dit laatste. De blinkstof heet in Limb. *wiks* (m.) en vandaar het w. *wiksen*: de schoenen *wiksen*.

BLINKEN, b. w. doen blinken, met blinkstof doen glanzen: *Marjan, hebt gij mijne schoenen al geblonken?* (Br.) Z. blink.

BLOEDIG, bijw. in de gemeenzame spraak (Br.) gebr. voor: zeer, terdege: *bloedig arm*.

BLOEDING, mv. *bloedingen*, m. in Westvl. gebr. voor hetgeen men in Br. *bloedpensen* noemt. Z. bloeling.

BLOEDKAROS: kinderen die 's avonds te laat op de straat loopen, *worden meêgevoerd met de bloedkaros*, waar men hunne teenen afsnijdt en ze laat doodbloeden (Antw. st., Br.).

BLOEDLAKENS, mv. bloedzuigers, echelen; *laecke* is bij Kil. en nu nog een vlaandersch woord dat *echel* bet.

BLOELING, m. voor *bloedeling*, beuling (Vl.), worst, pens, fr. *boudins*, in Br. *bloedpens*, omdat die worsten van varkensbloed, gemengd met andere stoffen, gemaakt zijn.

BLOEMEN of **BLOMMEN**, o. w. (Oostvl.), hetzelfde bijna als *melen*, blom geven: *die aardappels blommen schoon*, d. i. vallen in stukjes of klein tot bloem vaneen.

BLOEMPELDER, m. in Westvl. een meel- en bloemverkooper, in Leuv. *droogemaalder* genoemd. Het woord is samengesteld van *bloem* en *pelder*, dat ons eene samentrekking schijnt van *pegeler* of *peilder*. *Peghelen*, *peylen* beteekenden bij Kil. *metiri*, *mensurare*, d. i. meten, afmeten, nameten.

BLOE(D)SUPER, m. (Brugge), bloedzuiper, soort van vledermuis, fr. *vampire*; overdr. *bloedzuiper eens volks*, d. i. een bloeddorstig mensch.

BLOK, o. is thans nog in Br. en de Kemp. even als bij Kil. een met heggen, hagen, grachten, enz. omsloten akker. Licht is 't eene verkorting van beluik of beloken (gesloten, omringd) veld. Het blok is doorgaans dicht bij de woning gelegen. *Waarom loopen uwe kiekens altijd op ons blok, houd ze op uwen bijvang* (Geel). *Een blok leggen* beteekent in Vl. eenen bol te kort spelen.

BLOKKEN, m. mv. ook *holblokken*, *holleblokken*, fr. *sabots*, Leuv. Br. *holle* of *holsblokken*; Diest *kloenken*; Thienen *kloempen*; Lier en Tessenderloo *kloonen* of *klonen*; Eecloo *kloeffers* en *kloppers*; Limb. *klompen*; Kil. *blockhout*, Bruxell. i. *hol-block*, *klompe*, *calopodium*. Vele dezer uitdrukkingen schijnen klanknabootsend te zijn; aldus: *klonen*, *kleunen*, *tundere*, *tuditare*, Kil.

BLOKMUSCH, v. groote dikke musch, gewis in Westvl. aldus genoemd, omdat die vogel zoo dom is als een blok, en dan zou het onze Brabandsche *rietmusch*, *passer arundinacius* zijn.

BLOKSLEPER, **BLOKSLIEPER**, **BLOKSLIJPER**, m. werkmanswoord in Br., Antw. en Haspeng. gebruikt voor: fletser, vleier, iemand die, ook wel mouwvager, mouwstrijker genoemd, zich geslepen houdt, als een slieper zich gedraagt, hard werkt, als de meester hem ziet. *Die briksleper wordt geerne van zijnen baas gezien, maar hij moest hem eens heimelijk afspieden*.

BLOKSLIEPER, **BLOKSLIJPER**. Z. oksleper.

BLOKSOMME, v. hoofdsom, het bedrag der geheele som (Brug.).

BLOKVUUR, o. is in Oostvl. zoo veel als een warm vuur of zulk een vuur, bij hetwelk men goed kan blokken.

De felle vorst kan my de studie niet doen staken:

'k Doe in myn kabinet een dobbel blokvuer maken.
(*Lofspraek der Polders*, bl. 20.)

BLONK, bijv. stomp, plomp, bot, wat niet scherp is : *het mes is blonk* (Kort. Snell.). In Br. en Limb. *het mes, de seisen, de scheer is bot.*

BLOOT. Z. bezet.

BLOOT, dit bijv. komt in vele spreekwijzen voor als b. v. *op een bloote vallen* (Westvl.), d. i. iemand niet te huis vinden, in zijne afwachting, meening, poging bedrogen zijn. In Br. zegt men voor dit laatste : *zijne handen leggen op eenen blooten of ijdelen nest. Op het bloote zitten*, niets hebben, arm zijn. Weil. zegt dat *blot* in 't oud friesche *arm* beteekende. Deze beteekenis vinden wij eenigszins in het werkw. *blootdeelen.*

BLOOTDEELEN, v. wederk. w. alles weggeven; *ik heb mij zelven blootgedeeld*, d. i. ik heb alles uitgedeeld, zoodanig dat ik bloot ben en niets meer heb. In Limb. en vele plaatsen van Br. *dooddeelen.*

BLOOTE, o. 't bijv. naamw. *bloot* zelfstandigerwijs gebruikt, de plaatselijke naam der vlakke streek, aan de rivier de Yzer gelegen, waar geen houtgewas staat. Veurnambacht verdeelt men op zekere wijs in tweeën : *Veurnambachts houtland* en *Het Bloote*. Even gelijk, in oude tijden, de bewoners van de *Moeren, Moerings, Moerins, Morins* genoemd werden, zoo hebben de bewoners van het *Bloote* den naam van *Bloolings, Blootins, Blotins* gekregen. Als eenige schrijvers over de opkomst van deze beruchte partij der XIIe eeuw zoo veel gissingen hebben gemaakt, het was gewis uit oorzaak dat zij *het Bloote* niet kenden (P.-A. Bossaert). In Br. is dit *rode*, fr. *sart.*

BLOOTSBOLLIG, bijv. bloot van bol (hoofd), bloothoofdig, kaal. *Blootsbollig ergens toe komen*, d. i. onverwachts ergens toe komen (Westvl.).

BLOTSAARD, m. roofvogel, kleine klamper (Limb.), *buizaard*, fr. *busard*, l. *buteo.*

BLOTTEN, AFBLOTTEN, afschelferen, afpellen : *de muur blot af* wil zeggen dat de kalk schelfert. *Zijn gezicht blot*, pelt af. Te Kortrijk, *ploten, plotten*. Snell¹ (Br. Antw.). Kil. *ploten*, fland. *membranam sive corium exuere, remittere cutim sua sponte, relinquere corticem.*

BLUIKEN (Antw.), BLUIKERS (Hagel.), wat de vensters beluikt of sluit, vensterluik : *aan deze vensters zijn geen bluikers*. Z. blaadje.

BLUSCHKOOL, m. gewoonlijk in 't mv. gebruikt, gebluschte kolen, ook boschkolen, in de Kemp. *krikken* genaamd (Br.).

BLUSSCHER, m. een bluschpot (Westvl.).

BLUTS, bijv. bloot (rond Brugge) : *de vogelkens waren nog bluts en de knaap heeft ze al uitgehaald. Een oude mensch wordt bluts* (kaal).

BO, m. BOKEN, o. klein boterham in de kindertaal (Br. Antw.), in Limb. soms *bouken.*

BOBBEL. Z. het volgende.

BOBBELTJE, verkleinw. van bobbel (flesch), in Limb. een kogelvormig jeneverfleschje, dat men op zak draagt, en dat, om het niet te breken, met een teenen korfje omgeven is. Men zegt ook *bobbel.*

BOBBER, mondstuk eener clarinet (Kl. Br.), Kil. *bobbel, bobbert, juncus, levis*, een licht riet.

BOCHEL. Z. boefel.

BOCHELEN, BOGCHELEN, BOECHELEN, BUCHELEN, o. w. naarstig arbeiden, *niti, conari sub onere*, wordt in Kl. Br. en wel te Willebroek gebruikt in den zin van : 1° derwijze bezig zijn, dat er gevaar is van iets te breken, b. v. *ge zult zoo lang aan de glazen bochelen totdat ze in stukken liggen* (Z. bachten). — 2° fel en aan-

houdend hoesten, en geweld doen om de fluimen kwijt te geraken (Z. rochelen). In Vl. en omstreeks St-Truiden: *hij bochelt den geheelen dag*, vanhier *bochelaar*; misschien is het wortelwoord: *bochel*, of *boeckel*, *buchel*, *buit*, *bukken*, omdat een bochelaar als gebogen is, terwijl hij hoest. Of zou het geen klanknabootsend woord zijn? Men zegt ook *bassen* voor bochelen.

BOCHT, plaats tegen een varkenskot om er de zeugen te laten in wroeten. Bij Kil. *bocht* of *bucht*, d. i. eene met staketsels of anderszins omsloten plaats (in 't N. der pr. Antw.).

BODDELEN ook **BEUDDELEN**, o. w. is te St-Truiden en elders een dof gerucht maken, met stoelen, blokken of andere zware voorwerpen te herstooten of te onderrammelen, vooral boven iemands hoofd op houten vloer of zolderingen: *wat zit gij daar op den zolder te boddelen?* — *Hoddelen* en *boddelen* (andere zeggen *hodderen*, maar dat is eerder *hutselen*, *onthutselen*) gaan dikwijls samen. Het is verwant met *buitelen*. Z. dit bij Weiland. *Hobberen* met twee *bb* heeft iets van de beteekenis van 't eerste, maar is toch een ander woord. Aldus *Bormans*, in de *School- en Letterbode*, 1e *deel*, bl. 107, aanteekening. Het beteekent nog: ergens tegen loopen: *zij boddelt tegen een steen*. Vanhier *afboddelen*, *uitboddelen*, met gerucht ergens afvallen of uitgestooten worden. Ook *boddelaar*, *geboddel*, *boddelkar*. Z. bij Kil. *bortelen*, *agitari*, *tumultuare*.

BODDELKAR of **BODDERKAR**, is te St-Truiden eene soort van kar, in Br. *stortkar*, in Vl. *valkar* genoemd, dienende om steengruis enz. te vervoeren. Z. boddelen. Men heeft in sommige gewesten den *bolderwagen*, een zwaren vrachtwagen.

BODDEMAN, **BOEMAN**, m. is in Limb. de naam van een ingebeeld wezen, waar men de kinderen meê bang maakt: *pas op! de boddeman krijgt u*. Boddeman is samengesteld uit *bodde*, d. i. rugkorf, hot, bij Kil. ook *botte*, *butte*, *hotte*, engl. *butte*, en *man*. Zoo hebben wij zelf in onze jeugd hooren gewagen van botterossen (bot- of hotdragers) die de kinders brengen of de stoute meê dragen in hun botte. *Boeman*, bij Kil. *boesman*, *fris*, hetzelfde als *bietebauw*. Is het geene samentrekking van *bodde* en *man*, dan kan gewis het 1e lid wel *boe*(*n*), zwart (Z. boenen) of liever *boe*(s), boos zijn. *Boeman* zou derhalve zoo veel zijn als hetgene men in Br. *zwertmanneken*, *mantje pek* of *heinke pek* noemt. Z. droezeman.

BODDEREN, o. w. hetzelfde als *boddelen*, gerucht maken: *wat boddert gij op 't zolder?* Vanhier *gebodder*, *bodderaar*, *bodderkar*, enz. Dit woord is verwant met bolderen of bulderen, met verandering der *l* in *d*.

BODE, m. bet. van oudsher in Br. en Limb. dienstbode: *in dat pachthof twisten de boois gedurig*, *sints de dood van den meester*. In Limb. bet. *bode* (bo, booi) nog veldwachter, in Br. soms nog *dienaar* geheeten.

BOEBELKEN. Z. bobbeltje.

BOECHT, m. of o. snaak, boerter: vanhier *boechterij*, boerterij, snakerij (Leuv. en elders).

BOEF, m. (oe kort uitgespr.) wordt in Br. gehoord in de spreekwijs: *iets op den boef*, of *op den wilden boef doen*, d. i. iets onbezonnen, zonder acht te geven, zonder overleg doen. *Boef* is licht hetzelfde als *bof*, dat slag of het geluid van eenen slag beteekent. *Iets op den boef doen* zou dan zooveel zijn als te werk gaan als of men er in 't wilde naar sloeg. Of zou 't misschien hetzelfde woord zijn als *boef* dat guit en jongeling, engl. *boy* beteekent? In dit geval zou *iets op den*

boef doen zooveel zijn als iets guitachtig of wild en onbezonnen, als een knaap, verrichten. Z. bof, boffen en bots.

BOEFEN of BOEFFEN. Z. boffen.

BOEFEL, m. heef of deesem, die na het gebak wordt weggezet voor het naastkomend baksel. Men heet het ook *bochel* en beter, dewijl dit ding zoo wat de gedaante van eenen bochel heeft.

BOEGHOUT, o. eene soort van wel (Z. wel) die men voor aan den *boeg* eens schips hangt om dien te bevrijden (Willebroek).

BOEIEN, OPBOEIEN werd ons door een vlaming opgegeven in den zin van: opschikken, oppoetsen (bij Kil. opboetsen) en vleien, en door een anderen in dien van: beiden.

BOEIZEN, o. w. touteren (Willebroek). Z. bijzen. *Boeizen* wordt ook voor *boesen* (kloppen) gezegd.

BOEIZZE, v. gril, kuur, luim, bui: *hij heeft daar ineens eene boeizze gekregen en niet meer willen werken.* Men zegt ook *vlaag*, *goezze* of *geut* (omstr. Brussel en Leuven).

BOEKTAND, BAKTAND (omstr. Brussel).

BOEK- of BOOKVINK, v. is de naam dien men in Limb. geeft aan de gewone vink, in de Kemp. *botvink*, in Br. soms *boek-* of *bogaardvink* geheeten.

BOEKWEITZEIL, o. breed lijnwaden zeil, in Br. *dorschkleed* genoemd, waarop boekweit of ander graan des zomers te velde wordt uitgedorschen (Vl.).

BOEL. *Iemand den boel opschuppen*, is zoo veel als iemand de les opzeggen, hem eens goed de waarheid zeggen (Limb.).

BOEMAN. Z. boddeman.

BOENEN, b. w. oud vlaandersch woord dat in onuitwischbare vlekken maken beteekent. Bij Kil. *inquinare colore aut maculis*. Vanhier *boensel* (Westvl.). Z. verder dit woord in de Woordenboeken.

BOENSEL, o. stof, waarmeê men boent (glad en glanzig maakt), verder, rond Kortrijk, een onuitwischbare plek in lijnwaad, kleederen, enz. Kil. *macula, inquinamenta.*

BOER, m. heeft in sommige saâmgestelde woorden de beteekenis van: meester, verzorger, als in *drafboer*, *moutboer*, *kelderboer*, *zolderboer*, dat zijn te Leuv. meesterwerklieden, die met de zorg van den draf, het mout, den kelder of zolder gelast zijn; *koeiboer*, *ossenboer*, *ezelsboer*, een boer die zulke dieren houdt. Dikwerf komt boer voor als 1ste lid van een samengesteld woord, als in *boerenheer*, d. i. in Vl. en Br. een rijke boer, die als een heer gekleed gaat. *Boerenmensch*, in België voor een landsman gebruikt. *Boerenstreeper*, een kerel die de eenvoudige buitenlieden te veel doet betalen: ook een deurwaarder. *Boer* staat ook nog aan 't hoofd eeniger werkwoorden, als *boerjagen*, *boerspelen*. *Den boer opgaan* of *op den boer gaan*, bet. in de Kemp. bij de boeren gaan bedelen, of, gezondheidshalve, naar den buiten gaan. *Den boer spelen*, boersch, plomp, als een dronkaard te werk gaan. *Den boer scheren* is: 1° stout zijn (Vl.), in Br. zegt men: *van zijnen neus maken*; 2° een kaartspel, in 't land van Aalst, dat men in Br. *schup den boer* of *schuppenboer* noemt.

BOEREN, o. w. plomp als een boer te werk gaan, gerucht, geschreeuw, gedruis maken. In Br. zegt men ook in dezen zin *tamboeren* of *den boer spelen*, *op zijnen pool spelen*. — *Boeren* is ook een kaartspel, in Vl. *boerspelen* en in Limb. *boerjagen* gehoeten. Z. boer en boerscheren.

BOERENLEUTE, v. zoo noemt men in Oostvl. iets wat een boer schoon en kostelijk vindt, maar dat volgens de kunst niets beteekent. *Leute*, misschien *lote*, *lot*, dat oulings cijns, bij

Kil. *tributum, census, obventio fundi censualis*, fr. *lot*, beduidde.

BOERJAGEN, w. zeker kaartspel (Limb.). Z. boeren.

BOERKE of BOERKEN, o. een klein tarwen brood (Gent); verders komt het voor in de spreuk : *het is een boerke in 't water*, in het *whistspel* gezegd, wanneer iemand, die de *miserie* speelt, eraan is.

BOERKOOS (de klemtoon op de laatste lettergreep), een landman in de voorsteden van Brussel, die zich alleenlijk met het aankweeken van moeskruiden ophoudt. Vóór de Fransche Omwenteling, die alle neringgenootschappen afschafte, maakten de *boerkoozen* ook eene gilde uit. Een zerk, op het kerkhof te Schaarbeek, draagt het volgende opschrift : *Hier ligt begraven den eersamen Marcus Vanderdinnen, in syn leven pachter kerckmeester, oudt deken van het boirkoisambacht, die sterft den 26 meert* 1717. In 't fr. *maraicher*, een *boerkooshof*, fr. *marais*. Te Leuv. worden zulke lieden *hoveniers* en degenen, die eigenlijk geene hoveniers zijn, maar toch met moeskruiden op de markt te koop zitten, *voórkoopersen* genoemd.

BOERPASOP, kinderspel dat met steenen gespeeld wordt (Leuv.).

BOERSPELEN, w. kinderspel, bestaande in den steen desgenen, die *boer* is, met steenen af te werpen. *Iemand boer spelen*, is iemand in het spel doen verliezen (Westvl. en elders).

BOERZELAAN, korte kiel (bourgeron) : *hij schoot zijn boerzelaantje aan en ging naar zijn werk* (Lier en Mechelen); te Antw. *schobbejak*, te Leuv. *bazeloen*; in Vl. *barzeloen* of *bazeron*, in Limb. *bazeroentje*. In de Woordenboeken beteekent *boezel, boezelaar* het kleedingstuk dat men in Br. *voorschoot*, fr. *tablier*, noemt.

BOESCH, v. verbasterde uitspraak van *bussel*, in Limb. eene uitgedorschen garf. Door *boesch* verstaat men te Maastricht ook eene oude koperen munt van Aken. Vanhier : *hij heeft geene boesch op tesch*, hij heeft niets. In Br. en Antw. zegt men : *hij deugt geen boesch*, voor : hij deugt in 't geheel niet.

BOESEN of BOSSEN, o. w. klanknabootsend woord, kloppen; bij Kil. beteekent het : hard kloppen, *impetuose pulsare : wie boest daar?* Het is hetzelfde woord als *bossen*, *botsen*, *butsen*, welke ook kloppen, opkloppen, stooten, hard ergens tegen slaan beteekenen. Vandaar *bots*, *buts*, en van boesen *geboes*, *boeshamer*.

BOESEVOL, bijv. en bijw. verbasterde uitspraak van *boordsvol*, bij Kil. *boordvol*, bij Weil. *boordevol : ik kreeg eene mand boesevol appelen* (Br.).

BOETJE, balletje van kurk, overtrokken met leder, versierd met pluimkens, waarmeê de meisjes spelen (Kortrijk).

BOETSEN of BOTSEN, b. w. botsen, butsen of blutsen, stooten : *mijn broeder bracht mij een zak peren, maar de helft waren geboetst.* Dit botsen, boetsen schijnt ons in den oorsprong verwant met *boken*, *beuken*, *boffen*, *boksen*, *boesen*.

BOEVER, m. koeiwachter, ook *peerdenboever* (Kortrijk, Snellaert). In Br. zegt men : *peerdenknecht, koeiwachter* of *koeihoeder, verkenshoeder*, in Limb. *koeheerd. Heerd*, in den *Teuthonista*, *herdde*, d. i. wachter van allerlei vee als koeien, paarden, ossen, varkens, schapen. Vanhier *herden*, eene kudde hoeden, *pascere pecus*, zegt Kil. en van dit : *herder*, schaapherder, in den *Teuthonista*, *scheper*, even als nog heden in Zuid-Nederland.

BOEZELEN, BEUZELEN, o. w. dat rond Leuv. soms gezegd wordt voor : onachtzaam schieten, derwijze dat men

geen acht geeft op het geschoten tal: *let op, ge boezelt gelijk*. Te Werchter beteekent het: met de marbels naar den put schieten.

BOF, m. een mondvol eten, of, zoo veel men ineens in den mond steekt: *geef mij een bofken brood*. Bof, bij Kil. ook *boffe, pof, bucca*, kaak, wang, staat in 't verband met *baf*, baffen (z. blz. 26), vanwaar de spreekwijze: *voor den baf zijn*. *Bof* is eigenlijk het geluid van den slag; vandaar bet. *boffen* ook slaan. 't Is nog gebruikt voor *pof*, vanwaar *poffen*, d. i. stoffen (pochen). Z. boffen.

BOFFEN, BOEFFEN, o. w. slaan, bet. in 't land van Waas en elders, poffen, stoffen, pochen, iemand sterk prijzen en verheffen. Vandaar *boffer*, grootspreker en *bofferij*, gestof, geprijs. Kil. *boffen, inflare buccas, jactare*, fr. *blaguer*. Men zegt in Br. *iemand overboffen* of *opboffen*, te veel laten eten, maar dit is dan voor: *overbaffen, opbaffen*, want *opboffen* wordt soms in Br. voor oppoffen, d. i. slaan, gebruikt.

BOGAARDVINK, v. de gewone vink van Nederland, hier en ginds alzoo genoemd, omdat ze bij de huizen in de *boomgaarden* nestelt. Hier zullen wij aanmerken dat men bijna overal in 't Zuiden *bogaard* of *boogaard* zegt voor boomgaard. In N. Br. *bogert* evenals *wijgert* voor wijngaard. In Limb. *bongert* en *wingert*, welk laatste men zelfs bij schrijvers aantreft.

BOGE, BOOG, omstr. Brugge v. in alle beteekenissen, in Br. en N.-Ned. m. doch, volgens Bilderdijk, ook v. als præteritum van *buigen*.

BOK, m. in Limb. ram, geitenbok. *Eenen bok schieten* wordt zoowel in Limb. als in het Noorden gehoord en beteekent zooveel als: niet slagen, van de hand gewezen worden, enz. *Die kerel heeft eenen bok geschoten! Iemand bij den bok leiden* is: iemand bedriegen (Ophasselt).

BOK wordt hier en daar in Limb. gebruikt voor: een hout met drie pooten, dat men onder de kar zet om ze te onderschragen. Van deze beteekenis, namelijk die van *steun*, komt waarschijnlijk de uitdrukking: *eenen bok zetten*; als een jongen op eenen boom wil klimmen, zegt hij tot zijn makker: *zet mij een bok*, dit wil zeggen dat deze rechtop aan den boom moet staan en de handen ineensluiten, waarop de andere met zijne voeten stapt en alzoo een steun heeft om gemakkelijk den boom te kunnen beklimmen. Bij Kil. *bock over haghe spelen; bocken spelen, bocken setten, bochoren spelen, micare digitis*.

BOK, m. In 't Hagel. is een *bok noten* een tros of bondel noten. In Westvl. is dat *bonk* of *bonke*. *Bok* beteekent in Limb. twee naasteenstaande noten: *daar staat een bok*. Men zegt nog: *een bok van twee, van drie*, enz. ook *tweede bok, derde bok*, enz. Doch als een aantal noten bijeen staan, zoodat die eenen tros vormen, zegt men *trommel*, welk woord nooit voor twee noten gebruikt wordt. In dezen zin (*trommel*) zou het westvlaamsche *bonk* in Limb. en elders zeer goed verstaan worden, want *bonk* beteekent menigte, groote massa. *Bok* of *bokske werpen* is een kinderspel. De kinderen zetten drie noten naasteen, waarop eene vierde geplaatst wordt, en werpen op zekeren afstand; hij, die de bovenste afwerpt, heeft gewonnen (Limb.).

BOKEN, o. boterhamken (Br. Belg. Limb.).

BOKEN, BEUKEN, b. w. *het vlas boken*, met den bookhamer de vlaspijlen plat kloppen. *Garen boken*, het garen zacht kloppen. *De noten van den boom boken*, d. i. ze met den *boker* (lange stok) afslaan of stooten. *Bok, boke*, is eigenlijk stoot, en *boken* stooten. Een *bok* is derhalve eigenlijk een

stootdier of een dier dat met de horens stoot. Zoodat *bok* vroeger eene wijdere beteekenis had dan nu. *Boken* of *bokken* wordt soms ook onz. gebruikt : *als de schapen moeilijk zijn, bokken zij tegen een.*

BOKER, m. Z. boken.

BOKKEN. Z. bakken.

BOKS, m. stoot met de vuist (Brugge), hetzelfde als het engl. *box.* Z. bok, boken of bokken, bots, botsen.

BOKS, v. is in Limb. 1° het onderste gedeelte van een afgekapten boom, waarvoor men op andere plaatsen dier landstreek ook *vot* (Z. dit woord) en in Br. *aarsgat* zegt; 2° *bokse* of broek, en vandaar de saâmgestelde *boksehelp*, broekgalg, *boksetesch*, broekzak, *bokseboôm*, broeksbodem, het onderste gedeelte eener broek op hetwelk men zit.

BOKSEBOOM, BOKSEHELP. Z. boks.

BOKZAK (uitgesproken *boekzak*), m. knapzak, reiszak, zak waarin sommige handwerkers hun gereedschap dragen : mogelijk zoo genoemd omdat zulke zakjes oulings van boksleer gemaakt waren. Men noemt in de lage spreektaal den *buik* ook bokzak : *hij heeft op die feest zijnen boekzak eens goed kunnen vullen*(Br.). Is het misschien hier voor buikzak of bokzak, zak der broek?

BOL, m. dikke kogel; een *kanonsbol* is een kanonskogel (Westvl.). *Bol*, o. heeft in dit zelfde gewest de beteekenis nog : 1° van wol, waarvan men baaien maakt; 2° die van stam of blok eens booms, maar dan is het verkort van *boot* (ronde stronk) dat er ook gebruikt wordt evenals in Br. Z. bool en 't volgende.

BOLAARD, BOLLAARD, BOLLERT ook BOLDER, is te Willebroek een klomp of blok, aan de kanten van het schip gevestigd, aan welken men de touwen vastmaakt, wanneer men het wil doen stil houden. Rond Brugge het. *bollaard* hetzelfde als *bol*, *boot*, een afgekapte boom of tronk (in Br. strunk) waaraan weêr nieuwe takken wassen, als wilgen, eiken.

BOLAARS, m. haan of hen zonder staart (Limb.), zoo genoemd om de bolvormige gedaante.

BOLDER. Z. bollaard.

BOLDER, m. bolderwagen, zoo genoemd om zijn gebulder.

BOLDERACHTIG, bijv. rond en dik of (in Br.) bol, opgezwollen van aangezicht : *die vent is maar bolderachtig, ik zie wel dat hij niet gezond is* (Westvl.). In Br. zou men zeggen : *wat ziet er die dronkaard bol uit.*

BOLEM of BOLUS, rood krijt, bolusaarde, fr. *bol*, *bolus* (rond Brussel). In Westvl. is *boles* eene zekere roode verfstof waar de molen- en scheepszeilen meê geverfd worden.

BOLES. Z. bolem.

BOLIJZEN, o. w. zich op de handen omwerpen, zoodat men weêr eenige schreden verder recht staat : *hij bolijst goed.* Men zegt ook *katabolijzen* (Land.). Te Antw. *meuleken maken.*

BOLING, gezoute en gedroogde schelvisch (Kl.-Br., Willebroek). Weil. bolling, bolk, wijting; een zeevisch (*merlan*). Kil. bolck, bolgh, *asellus piscis.*

BOLKET. Z. bollekeet of bonket.

BOLLAARD. Z. bolaard.

BOLLE, v. in Vl., m. in Br. en in 't N. *Iemands bolle wasschen* is : iemand eenige oorvegen, eene geduchte les geven. In Br. en Limb. : *iemands ooren wasschen* is eenige duchtige oorvegen toedienen.

BOLLEBAAN, v. bolbaan, plaats waar men met den bol speelt of ook het spel zelf.

BOLLEBUZE (Iepere), appel met deeg bekleed en in den oven gebakken. Zou dit kindergebak, om zijne vorm en samenstel, niet genoemd zijn naar een verduisterd woord, hetwelk over lang de kleine bom of obus mag heb-

ben aangeduid? Immers deze is inderdaad een bol (kogel) met eene buis (buse).

BOLLEKÉT, een bal van gebakken aarde, ijzer of lood, waar de kinderen meê spelen (omstr. Brussel). Elders zegt men eenvoudig *ket : met de ketten spelen* of enkelijk *ketten*. Z. bonket.

BOLLEN, o. w. hetzelfde als rollen : *het bolde er af;* ook : met den bol spelen : *als wij onze les kennen, gaan wij bollen* (Br.). Vanhier *bolling* of *bolspel*. — *Te kort bollen* is voor iemand in iets moeten onderdoen.

BOLLETROG, m. zoo noemt men in Vl., vooral in 't westen, eene bolle- of beugelbaan, omdat deze uitgehold, diep en gelijk is als een langwerpige trog. Vanhier de spreekwijs : *effen gelijk een bolletrog*, d. i. effen, zeer effen en gelijk. Z. boltra.

BOLSPEL, o. beugelspel, fr. *jeu de boule*. Men zegt zoowel *bolspel* als *kaartspel* (Oostvl.).

BOLSTER, in sommige streken van Br. gebruikt voor bol, opgeblazen, opgezwollen in het gezicht, van ongezondheid of dronkenschap. Bij Kil. en elders, vet, gelijvig, *pinguis corpore, bucculentus, buccosus*, en bolsterheid, *bucculentia*. Z. bolderachtig.

BOLSTEREN, o. w. opzwellen, door stijging opeengehoopt worden : *de gerezen bladeren bolsteren in het kabbelend beekje* (Br.). Z. bolster, bult, en bij Bild. bulster.

BOLTRA v. bolbaan, beugelbaan. «*Tra*, behoort, volgens den inzender van *boltra*, tot een woordenstam waarin men ook *tramen* (*brancard*) en *tragel* (trekweg) zal vinden. » 't Is mogelijk, maar, dewijl *bolletrog* en *boltra* twee benamingen deszelfden voorwerps zijn, zoo zou, onzes dunkens, *tra* wel eene verbastering van *trog* kunnen wezen, of, zoo men wil, van *boltrap*, boltrede, boltrok. Bij Kil. is troek, treck, treke, in 't lat. *delineatio*. Z. bolletrog.

BOM, v. *Te veel naar de bom of het bommegat kijken*, is tot den drank genegen, zatlap zijn (Vl. en elders). *Een woord in 't bomgat zeggen*, iemand heimelijk iets toevertrouwen (Antw.).

BOMMEL, v. 1° groote trom : *de dikke trommel*, op de bommel slaan (Antw.); 2° een dik vrouwmensch (Br.).

BOMMELEN, o. w. veel in Limb. in zwang, ergens met eene beweging aanhangen : *hij viel van het dak, maar greep zich aan eene koord en bleef er aan bommelen.*

BOMMELING, v. gebom en gebommel (Oostvl.). Z. dit laatste.

BOMMEN, o. w. luiden : *de klok bomt voor de misse* (Kortrijk).

BOND, m. wordt in Oostvl. alleen van hout gezegd : *een bond hout*, d. i. een bos, bussel, bondel of bundel hout. Vanhier de verkleinw. *bondeken, bondelken, bundelken*. Bij Kil. komt *bond* en *band* in dezelfde beteekenis voor. Z. den uitgang *el, elken*.

BONGERT, m. boomgaard. Z. bogaardvink (Limb.).

BONKET, v. groote knikker of bal, dien men bij het bikkel- of pikkelspel op eenen steen op en neêr doet botten (springen); omstr. Brussel : *bollekét*, in Vl. *bolkeét*, Kil. *sphærula eburnea*.

BONNEER, v. voor, waarin men de aardappels plant (van borg of baarm?). Vandaar *bonneeren*, o. w. aardappels in de voren leggen (Oostvl.).

BONNING, m. een takkenbos, gewis verkort van bondeling, bij Kil. *bondel* (*sarcina*) van *binden* (Oostvl.).

BONOORE, soort van ploeg om het land te kuischen (Vl.).

BONTEVROUW, dwarrel- of draaiwind (Br.). Z. dolvrouw.

BOOG : *dat geeft mij boog*, is zooveel als verwondert mij (in 't N. der pr. Antw.).

BOOGZAAG, v. bij de schrijnwerkers te Leuv. eene boogvormige zaag.

BOOKEN, z. boken. Vanhier *bookhamer*, houten hamer, waar men mede beukt.

BOOKVINK, v. Z. boekvink.

BOOL, m. in Br. Antw. en de Kemp. boomstronk of blok, gereed om tot berden verzaagd te worden, in Westvl. *trunk*. Z. bol.

BOOL, m. voor ondervest (L. v. Aalst en elders). Misschien van bolkatoen (baalkatoen), omdat de ondervesten enz. daarvan nog al veel gemaakt worden. Vanhier het verkl. w. *boolke*.

BOOM. *Van den hoogen boom af* is eene spreekwijze die, veel in Limb. gebruikt, beteekent: buitenmate, uit alle krachten, verschrikkelijk, enz. Zoo zegt men: *het regent van den hoogen boom af*, d. i. buitenmate, verschrikkelijk: *hij sloeg het paard van den hoogen boom af*, enz.

BOOMEN, den diepen pand des molensteens scherpen. Z. maalkanten (Kempen, Geel).

BOOMEZEL, m. Z. ezel.

BOOMSTILLESTAAN o. w. Zoo stil staan als een boom (Kortrijk).

BOONEBAK, m. licht bij verbastering voor *banebak* (Zie baan, blz. 24). IJsslede voor twee of vier personen en door armkracht van achterloopende mannen voortgestooten (Roermond).

BOONEN, v. mv. In Limb. zoowel als in het Noorden hoort men dit woord in eenige zegwijzen. *De boonen bloeien*, beteekent: de gekkentijd is daar. 't Wordt nog toegepast als iemand slecht redeneert of zotten klap verkoopt. *Hij is in de boonen*, d. i. hij redeneert valsch, hij is van den weg af, hij is zat, enz. *Boonen bij kant blijven*, beteekent te Antw. in de rede blijven, b. v. *schoon gekleed gaan is goed, maar 't moet toch boonen bij kant blijven*.

BOONENKNOOPEN, zeer traag voortgaan: *het gaat voort als boonenknoopen*, d. i. zeer langzaam, bijna niet. Vanhier *boonknooper*, luiaard, trage werkman. Rond Leuv. zegt men *erwtenteller: ons Janneken is nen eerste erwtenteller*, te Antw. *gortentelder*.

BOONPEERS, stok of roede die in den tuin tegen de boonen gestoken wordt om er de ranken op te leiden (Vl.). Bij Kil. *peertse*, fr. *perche*, eng. *perch*, lat. ital. spa. *pertica*. *Venditie te Oostcamp van 40 koopen hoppestokken en boonpersen* (*Thouroutsblad*). In Br. zegt men: *hop- en boonstokken*, *boonstaken* en soms *boonstekken*.

BOOR (BAAR), in Haspengauw bij de schrijnwerkers en radenmakers eene plaats waar men het hout bergt (van *borg* of *baarm?*). Z. bordeel en buur.

BOOR, v. nieuwe plank, die in de plaats van eene versletene, in een vaartuig ingeschoten wordt: *men heeft twee booren in dit vaartuig moeten steken* (Kl. Br. Willebroek). Licht is dit hetzelfde als het volgende woord met weglating der *d*. Z. bij Bilderdijk *boor*, *berd*, *bord*. Hier zullen wij aanmerken dat *boor* (tuig om te boren) bij Bild. m., in Br. en Limb. v., in Westvl. even als bij Kil. o. is.

BOORD, o. als *bord* en gewis hetzelfde woord, eene vastgelegde plank in winkels, werkhuizen, kassen, enz. om allerlei goed op te leggen. Vanhier misschien de spreuk: *aan boord leggen*, d. i. overleggen, goed schikken, wel gebruiken; b. v. *mijn buurman moet zijn geld goed aan boord leggen om kunnen toe te komen*. — *Iets buiten boord leggen* beteekent: iets slecht schikken (Westvl.). Z. boor.

BOORLING, o. hetzelfde in Westvl. als in Br. uitboorsel, of 't geen de kloefmakers, schrijnwerkers, enz. met de boor uit het hout booren of boren: want dit werkw. evenals boken, booken, boten of booten, smoren of smooren, enz. wordt met scherp- of zachtlange *o* uitgesproken in Br., Vl. en elders.

kuts, gelijk men zegt *werkkuts*, en *eierkuts*, en nog al andere *kutsen* of *kutsers*. Kil. vertaalt *kutsche* door *bigarius, cisiarius*, d. i. karredrijver, wageman, thans voerman.

BOTERMELK, o. dat is uitgeboterd melk of karnemelk (Br., Limb. en elders).

BOTERMIK, v. Boterham van mik of wittebrood (Tongeren).

BOTERMOLEN, m. een boterkern, die met een molen of rad gaat om de boter te verkrijgen (Kemp.).

BOTERPAPIER, o. pondpapier. « Een weinig later begon hij eenen gelijkslachtigen handel in oude boeken bestemd om tot boterpapier te worden verbruikt. » Conscience, *de Omwenteling van* 1830.

BOTERSTAND, v. boterkern (Limb. Kemp.). In Br. ook een *botervat*, d. i. een vat waarin men *botert* of de boter kernt.

BOTERSTOOTEN. Z. 't volgende.

BOTERSTOOTER, m. soort van houten kroes, waarin de menschen die weinig *zaan* hebben boter *slooten* of boteren. *Boterstooten* beteekent bij Plantijn het zelfde als *boteren*, kernen, en *boterstooter* in Limb. een houten stamper waarmede de menschen, die weinig melk hebben, de boter in de stand verzamelen.

BOTERSTUL, Oostvl. hetzelfde als boterklomp, boterwegge (Limb.). In Br. *boterklont*. Bij Kil. is *stulle*, *stolle* een stuk, een lap.

BOTERTUBBE, v. in Westvl. een kuipje op drij pikkels, waarin de boter wordt bewerkt. Bij Kil. bet. *tubbe* of *tobbe*, open vat, kuip, engl. *tub*. Dit *tob* bet. in Limb. *emmer* en boterkuipje heet er *botervlootje*.

BOTERVAT, o. boterkarn (Br.).

BOTERVRIJVER, m. en *boterwijf*, o. in Oostvl. een *vlinder*.

BOTJE. Z. boutje.

BOTRES of BOTTERESSE, v. vrouw die eene bot of hot draagt, gelijk er te Luik vele zijn. Bij Kil. *botte*, *butte*, *bodde*, *hotte*, d. i. rugholte, fr. *hotte*, en vanhier 't fr. *hottier*, *hotteur*, *hotteuse*. Kil. heeft *bot-dragher*. *Te Thienen komen vele bottressen uit het Luikerland om boter en eiers op te koopen*. Z. boddeman.

BOTS, m. *Iets doen op den bots*, d. i. op goed valle 't uit, en gelijk men ook wel zegt: *op den lukthem*. Bot, lomp, plomp: onvoorzichtig en zonder zorg voor 't goed gelukken, iets doen. Men hoort ook in dezen zin : *iets op den wilden boef* of *bof doen*. Z. boef, bof.

BOTS, bijw. hetzelfde als bij Weil. ook botselings of plotselings. Die *s* achter sommige bijwoorden wordt veel in N.-Ned. af — maar in België bij gedaan : *recht : hij liep er bots op*, d. i. recht op. Van bot, d. i. stoot of botten, slaan, stooten. Zoo zegt men: *hij viel slachlings neêr*. — *Bots* wordt nog vervoegd met *loopen*, b. v. *bots loopen*, d. i. met het hoofd ergens tegen, als tegen eenen boom, deur, enz. loopen. Een weg *die bots loopt* is : een weg zonder uitgang. En iemand, zulken weg inloopende, *loopt bots*. — *Bots loopen* is in Limb. van der hand gewezen worden, niet slagen.

BOTSELING of BOTSELINGS, in Leuv. *plotselings*, bijw. schielijk, ineens, onverwachts. Men zegt soms ook *slachlings*.

BOTSELS, bijw. hetzelfde als bot, bots, botselings, waarvan het schijnt verkort te zijn *bb eensklaps* (Oostvl.).

BOTSEN, voorkomende in de spreekwijs: *klinkt het niet, zoo botst het, goed of slecht*; van spreken gebruikelijk: om eene taal te leeren moet men ze spreken, *klinkt het niet, zoo botst het*. Hij spreekt nederduitsch, *klinkt het niet, zoo botst het* (Br., Antw., Hagel.).

BOTSLOOPEN, o. w. Z. bots.

BOTTE, bijw. *een tijd lang*, weinige dagen. *Een botte schoon weêr* (Westvl.). In Br. zou men zeggen : *'t is een*

betje of bekken (*tijds*) *schoon weder*. Z. bot, wijl, poos.

BOTTEL, v. voor bot : *de boomen beginnen al bottelen te werpen* (Limb.).

BOTTELEN, o. w. voor botten (Limb.).

BOTTELINGS, bijw. eensklaps, onverwachts, schielijk (Antw.). Z. bot.

BOTTEN, 't mv. van bot, fr. *bouton*, of het werkw. botten, fr. *bourgeonner*: fig. *hij is in zijn botten*, zegt men in Westvl. om te beduiden dat iemand soms moeilijk van omgang is, eene streep of vlaag weg heeft. In Br. zegt men van iemand, die half zot is : *'t is in het uitbotten van het loof.*

BOTTEN, o. w. springen, heropspringen, fr. *rebondir* : *de kaatsbal botte mij over het hoofd.* — Ook als zelfst. nw. *'k heb den bal bij den eersten bot opgekaatst* (Antw. st. en pr.). Kil. *botten*, i. *stooten*, samenst. *opbotten*, *ombotten*, *wegbotten*, *terugbotten*, *afbotten*.

BOTTEN beteekent in Limb. aan de buurtwegen werken of *karweien* op bevel van het gemeentebestuur. Vandaar *botter*, een die zulk werk verricht; *botkar*, de kar, waarmede *kiezel* of steengruis gehaald wordt, en *botberg* of *botkuil*, de plaats, waar de *kiezel* of steengruis gehaald wordt. *Botten* is waarschijnlijk verwant met *batten* (Z. dit woord) of met *boeten* dat bij Kil. herstellen, vermaken beteekent. In Limb. hoort men ook *dienen* in dezelfde beteekenis als *botten*; vandaar misschien *diener* of *dienaar*, in Br. de *dorpsveldwachter*, die ten dienste staat van het gemeentebestuur. Z. buttelen.

BOTTER, m. broedvink (Vl.). Z. blz. 79.

BOTTEREN, o. w. het voortdurend van botten, d. i. springen, loopen, draven, b. v. *hij bottert over 't veld* (Kemp.). Licht is dit *botteren* verwant met *bodderen*, *boddelen*, waarin, even als in *botteren*, de beteekenis ligt opgesloten van : stooten en schokken, door heen en weêr te wiegen gebolderd worden.

BOTTERES. Z. botres.

BOTTERIK, m. Omstreeks Brussel en in Kl. Br. is *botterik* een schutpaal : *hij is op den botterik gevaren.*

BOTVERLOREN, uitdrukking van vele Brabanders, onberaamd, zonder vooruitzicht, in het wild : *hij gaat*, *hij loopt*, *hij werkt botverloren*. Bij Weil. heeft *bot* ook de beteekenis van *heel en al*. In Westvl. gebruikt men het soms voor : moeilijk, b. v. *dat is bot om doen.*

BOTVINK, v. Z. boekvink.

BOU, BOUD, BOUW, bijv. stout, onverschrokken, bij Plantijn *hardi*, *déliberé*, *audax*, *audens*, *temerarius*; bij Kil. *confidens*. *Bou zijn* is stoutmoedig zijn.

BOUDE. Z. bou.

BOURGONJE LATEN WAAIEN, zich eene zaak niet aantrekken (Westvl.).

BOUT, m. in de Kemp. kantblokjes : *iets met kanten en bouten vertellen*, beteekent in Westvl. in het lang en het breed, zonder iets achter te laten. *Bout recht*, geheel recht : *hij gaat bout recht*. In Br. zegt men *baat recht*; *baat op de teên*. Z. *bout* bij Bilderdijk dat daar *staf*, *staaf* beteekent, wortel van *bouten* of *balten*; *boutrecht* is dus zoo recht als een staf of stok. Z. baat blz. 25, dat *bout* moest zijn.

BOUTE of BOUTEN (*ou* wordt in Westvl. als eene korte *oe* uitgespr.), m. een jongen die er wel te pas uitziet (Brugge). Gewis is dit hetzelfde woord als *boutje*, verwant met *bou*, *boud*.

BOUTJE, m. (Brugge), een ongetoomd, buitensporig jongeling. Wellicht van *bou*, onvervaard. Z. bou en boute.

BOUW, bijv. Z. bou.

BOUWDREK, m. stof, die van oude gebouwen voortkomt, als kalk, leem, en gedurende een zekeren tijd op een hoop gezet wordt, dienende om de bouwlanden te verbeteren (Limb.).

BOUWEL, v. het katoen dat men somtijds in een inktkoker doet (Limb.). Het is eene verbasterde uitspraak van *boumwol*. Men zegt in Limb. *boum* (hgd. *baum*) voor boom.

BOUWEN, m. wijd vrouwenkleed: *ze is op haren paaschpronk* (op haar beste), *ze heeft heuren zijden bouwen aan* (Antw. st.).

BOUWEN. Men zegt in Br. en Limb.: *Keulen en Aken* (in Vl. *Gent en Brugge*) *zijn op eenen dag niet gebouwd*, d. i. men moet alles niet te gelijk willen afdoen. *Men bouwt met geene potscherven of notenschelpen*, d. i. bouwen en koken moet kosten.

BOUWKNECHT, m. in Limb. een knecht, die allerlei werk verricht, uitgenomen de paarden voeren. Hij, die dit laatste doet, is daar en ook in Br. *paardenknecht*. In Br. wordt de eerste ook *handwerker* en de tweede *overknecht* genoemd.

BOVEEST (bo-veest), v. zeker rondvormig en sponsachtig aardgewas, elders ook *wolfsveest* (soort van paddenstoel), *dult*, *bult*, fr. *vesse de loup*, genoemd (Brugge).

BOVENGEMAK, o. gezegd voor bovenkamer (Limb.).

BOVENKRAAIEN, is de overhand hebben, meester zijn (Westvl.), elders zegt men *koning kraaien*.

BOVENMEID, de meid, die, in tegenstelling van de keukenmeid, met den arbeid van de bovenkamers gelast is (Antw. st. en pr. Br. Brussel, Leuv.).

BOVIST. Z. boveest.

BOWT, m. (landbouw), een vloeibaar mest (Brugge).

BRA, in Br. en Antw. voor *braaf* gebruikt: 1° als bijw. in den zin van: zeer, veel, sterk, vandege: *'t is vandaag bra koud. Mijn buurman heeft bra veel geërfd en toch blijft hij bra gierig;* 2° als bijv. *ik heb bra ouders gehad.*

BRA, BRAË, v. mv. braën (Westvl.), in Br. en Limb. *braai* voor *brade*, kuit. Z. braai, brade.

BRAAF als bijv. wordt veel in Br. en elders gebruikt in den zin van wijs, deugdzaam: *kinderen, zijt altoos braaf. Brave ouders hebben brave kinderen.* Als bijw. wordt het bijna overal, zoo in Br., Limb. als Gelderland, gebezigd voor: fel, veel, sterk: *hij heeft braaf geërfd. Hij heeft braaf slagen gekregen. Het heeft gisteren braaf geregend.*

BRAAI, m. en v. of **BRADE**, eene snede, snede spek of hesp, gelijk men ze pleegt te snijden om ze in de pan te braden of bakken (Haspengauw, Limb. en elders): *als ik dien pachter ga bezoeken, bakt hij altijd een lekkeren braai hespe met eiers.* Bij Kil. *braede, sicamb. pulpa petasonis,* stuk hesp, of *pulpamentum*. Samengesteld: *vleeschbraai*, *spekbraai*, *hespenbraai*, in Leuven, *kalfsbree*.

BRAAI, v. in Br. en Limb. voor *brade*, kuit, te Brussel *braam*, bij Kil. *braede, braeye*, l. *sura*.

BRAAK. Z. brak (kruid).

BRAAK, v. breekijzer, breker; van: *braken*, of breken. Een ijzeren werktuig, waarmeê men het land breekt en omkeert. In 't land van Aalst gebruikt men de braak zeer veel. Bij Kil. *braecke*, l. *lupus, lupatum, postomis*, engl. *brake*.

BRAAK, v. oud Brabantsch woord, dat een geborduurden kraag beteekent, waaraan eereteekens gehangen worden.

BRAAKKRUID, **BRAAKRAAP** (Br.), in de Kemp. tolrapen, rapen op braak- of gebraakt land gewassen. Z. braken.

BRAAMBEIERS. Z. beier en aardbel.

BRACHELEN, sukkelen, met moeite bezig zijn: *eene moeder brachelt met een ziek kind.* Bij Kil. *braecken, braeckelen, frangere membra laboribus, vigiliis.*

BRACHEN, de neêrduitsche naam van 't

waalsche dorp *Braine*, in Brabant. *Wouter Brachen*, Wauthier Braine; *Brachen eigen*, Braine l'Alleud. Zoo zijn er vele dorpen op de waalsche en dietsche grenzen, die, even als de steden, twee namen hebben, b. v. Bevekom, *Beauvechain;* Sluize, *l'Écluse;* Dworp, vroeger Doorp of Dorpe, *Tourneppe;* Arken (bij Waver), *Archenne;* Meldert, *Maillard;* Ter-Lanen, *Lasne;* Edingen, *Enghien;* Terhulpe, *La Hulpe;* Grave, thans *Grez;* Bossuyt, *Bossut;* Raetshove (bij Landen), thans *Raccour*, enz. Vroeger waren er vele grensvlekken, die eene dietsche benaming droegen, terwijl ze nu heel en al waalsch geworden zijn. Het ware niet van belang ontbloot eens op te sporen hoeverre het dietsch element zich vroeger uitstrekte dáár, waar thans waalsche namen aan de plaatsen gegeven zijn en het waalsch de volkstaal is.

BRADDELAAR. Z. braddelen.

BRADDELEN, w. iets uitstorten, spijzen op tafel of op zijne kleeders laten vallen: *het is leelijk te braddelen. Het tafellaken bebraddelen. Braddelaar, gebraddel* (rond St-Truiden). Dit *braddelen* is, ons dunkens, hetzelfde als *broddelen*, freq. van *brodden*. *Brodde* komt bij Kil. en Meyer voor in den zin van: vuil, leelijk.

BRADE of **BRAAIE**, v. mv. braden of braaien, de kuit des beens (Br., Antw., Kemp. en Limb.), in Vl. *bra*.

BRADEEREN, b. w. verkwisten (Maastr., Antw.), freq. van *braden*, vanwaar bij Kil. *braderij*, lat. *popina*, smullerij en smulhuis.

BRAGGELEN, o. w. morsen, brassen, baggeren (blz. 27), in vochtige dingen met de handen wroeten: *die kwâ jongen zit altijd in zijn eten te braggelen* (Antw.), rond Leuv. zegt men hier voor: *baggeren* (blz. 27). In Limb. bet. *braggelen*: talmen, langzaam en slordig handelen, en vandaar ook *braggelaar* voor: sukkelaar en *brabbelachtig* voor: sukkelachtig. Volgens Weil. is *bragelen* of *braggelen* het freq. van *bragen*, *braggen*, *schitteren* (?!). Z. brallen.

BRAK of **BRAAK**, ook *schaapssurkel*, is de naam, dien men in Westvl. geeft aan een kruid, misschien om deszelfs zurig-, bitterheid of wrakheid zoo genaamd. Want *brak* komt reeds in den *Teuthonista* voor, niet slechts in de beteekenis van ziltig, maar ook van bitter. *Wrak* is met *brak* verwant. Of dit *brak* hetzelfde kruid is als *schaapszuring*, hgd. *sparrowhawk*, engl. *woodsorrel*, l. *lujula*, is ons onbekend.

BRAK of **BREK**, m. is de naam, dien men in Westvl. geeft aan een straatjongen, die niets kan gerust laten, het is eene zinspeling op den brak der jagers. In Br. zegt men tot iemand soms: *doë magere brek*. Rond Mechelen worden de groote zwarte mieren ook *brekken* genaamd.

BRAKEN, b. w. uithakken, zetten, b. v. *rapen, wortels*, enz. *braken* (Westvl.), d. i. met eene houw (hek) zetten, opdat ze niet te dicht bijeen zouden staan. Vanhier misschien *braakraap*, bij Kil. *rapum majus*. In Br. verstaat men door *braakraap* de raap, die op braak gelegen land gewassen en dus dikker is, in tegenoverstelling van *stoppelraap* (bij Kil. *rapum autumnale*, herfstraap), die na den oogst in 't roggen of terwen stoppelveld gezaaid wordt.

BRAL, m. van 't werkw. *brallen*, pralen, pronken, wordt in sommige streken van Vl. gebruikt in den zin van: bocht, d. i. al wat slecht en verwerpelijk is; licht is hier een bijv., b. v. *ijdel*, *slecht* onder verstaan: *met al uwen bral*, d. i. met al uwen slechten praal of, gelijk men in Z.- en N.-Br. en elders zeggen zou: *met al uwen prul*.

BRAMEL (in Limb. uitgespr. als *breumel*

of *broumel*), braambezie. Z. aardbel.

BRAND, m. *iets in den brand laten*, beteekent bijna overal : verlaten, aan zich zelven overlaten : *als ik in de vergadering over die zaak zal spreken, laat mij dan alleen in den brand niet.*

BRAND, m. puistachtige ontsteking, fr. *éruption de la peau : hij heeft een fellen brand in 't gezicht* (overal).

BRANDAUW, m. eene verbrande auw of zwartachtige korenaar (Westvl.). Z. auwe blz. 22. In Br. en de Kemp. noemt men *honingdauw* de zwarte terwen aren, en *massel* of *masschel* de zwarte gersten aren of haverbellen.

BRANDEL, BRANDELAAR of BRANDELE, m. brandijzer, waarop men hout in den haard te branden legt, fr. *chenet*, Kil. heeft *brander*, brandeler, *fulcrum, focarium*. *Brandelaar* gebruikt rond Brussel, *brandele* in Westvl. (Kortrijk, Snell.).

BRANDEN, o. w. komt in vele spreekwijzen voor; b. v. *slaan of het gebrand is*, d. i. hard en spoedig slaan. *Loopen enz. of het brandt*, d. i. haastig loopen enz. *Het brandt niet*, d. i. het eischt geen spoed. Deze en andere gezegden, waar *brand* in voorkomt, zijn ontleend aan den spoed, dien men aan den dag legt om in eenen brand het vuur te blusschen (Br. en Belg. Limb.). In Br. en Vl. zegt men nog : *het brandt* of *gij brandt*, als men iets te raden geeft en dat de rader dicht bij het te raden gegevene is : *uwe rechte* of *slinke hand brandt*, volgens de plaats waar de persoon of zaak, die moet geraden worden, zich bevindt (Westvl.).

BRANDIG, bijv. wat brandontsteking verwekt, b. v. *brandige kost*. Vol puistjes, onderhevig aen veluitslag : *wat brandig gezicht !* (Vl. en elders).

BRANDSMOOR, m. zomersmoor, die de vruchten beschadigt, en dezelve, als 't ware, doet verbranden of, beter gesproken, verzengt (Oostvl. en elders). Z. brandauw en massel.

BRANDING, v. voor brandhout, brandstof (Oostvl.).

'T Arrem volk komt heele dagen
Geld en brood, en branding vragen.
(*Volksl.*, blz. 127.)

BRANDJE. Z. branje.

BRANDNIEUW, bijv. splinternieuw (Brugge, Westvl.), bij Kil. *brandnieuw* i. *viernieuw, recens ab officina profectum ; viernieuw geld, numus asper, recenter cusus et signatus*. *Brandnieuw* is dus heel-, versch nieuw, of splinternieuw. In Limb. hoort men : *vonkelnieuw*, in Br. en Antw. ook, d. i. gensterend of glinsterend nieuw. Z. vonke, genster. Z. Delf. blz. 187.

BRANJE of BRENJE, v. de spreekw. : *achter de brenje iets doen*, bet. iets in het geheim verrichten : *de kat snoept achter de brenje*. De spreekw. *een brandje bijleggen*, bet. eene zaak aanhitsen, verergeren, enz. : *dit ongeluk heeft zijn brandje bijgelegd om de familie gansch te verderven* (Limb.). Dit *brandje*, *brendje* schijnt verwant te zijn met *brancke*, fr. *branche*, rank, tak, takkebos, engl. *branch* of met *brand*. Z. Delf. blz. 187 *voce : brand* of *brant*, engl. en schotsch, dat aldaar zweerd, *épée*, beteekent.

BRANKE, v. tak of takje (Land. van Waas en Westvl.), fr. *branche*, engl. *branch*, ital. *branca* ; middeleeuwsch, l. *branca*. Z. *amalthi onomastica Jos. Laurentii Lucensis*, etc. Lugd. 1664, bij Kil. *brancke* i. *rancke*, d. i. teeder takje, b. v. van een wijngaard. *Ran* of *rank* beteekent teeder.

BRAS, m. komt voor in de spreekwijs : *ik geef er den bras van ; hij gaf er den bras van*, d. i. ik laat het varen ; hij bemoeide er zich niet meê. In Holl. zegt men bijna in denzelfden zin : *ik heb er den bras van*, d. i. ik geef er niet om.

BRASEM, m. stuk onder den balk (Westv.). Z. bij Weil. *brasem*, dat daar, vol-

gens Adelung, afkomstig zou zijn van het angelsaksisch *bradsum*, breed.

BRASKETEL, ketel waarin alles ondereen gemengd, te samen gekookt wordt, een slabketel. Z. braskuip.

BRASKUIP, v. kuip om in te brassen, of den koeidrank ondereen te [illegible] (Kemp. Br.).

BRASSEN, o. w. hard werken (Antw. pr. Noord). Z. bras bij Weil. die *brassen* heeft in de beteekenis van : de zeilen aanb[illegible]n.

BRAT, bijv. opspringend, uitermate levendig, maar ongeschikt : dit zegt men van al te weelderige jongens en paarden (Brugge). Z. bij Kil. prat, *arrogans*, *audaculus*.

BRAWIER, m. kleine klamper of klamp-, klemp- of roofvogel, lat. *accipiter*. In Br. ook *hinnenbrawier* (*klavier* r. Leuv.), *kiekendief*, *kwaadvogel* of *kavogel*, fr. *milan*, nederl. *wouw*. In 't land van Waas zegt men van iemand die kwaad of wreed is : *'t es gelijk nen brawier*. Ons dunkt dat het woord *brawier* verwant is met of verbasterd van *sperwer*, hgd. *sperber*, fr. *épervier*, engl. *sparhauk*. Elders in Vl. wordt zeker vogel *klauwier* (om zijne klauwen?), te Ieperen *klaweel* genoemd en licht is deze vogel de *buysaerd*, *busaerd*, *bus-hard*, *buysing* van Kil. lat. *buteo*, fr. *buse*, *busard*, engl. *busharde*.

BRED of BREET, o. berd, bord, houten bordje, uithangbord (Limb.). 't Is slechts eene letterverplaatsing van berd, bij Kil. *bred*, *ger. sax. sicamb.* i. *berd*, l. *asser*. (Hgd. *bret* of *brett*).

BREÊ, v. voor *brede ;* eene kalfsbree, rundsbree, verkensbree, ossenbree : *vrouwe, zal ik de breën in de kasserol of op den rooster braden?* (Leuven). Het is hetzelfde als brade of braai, bij Kil. *bred*, *brade*, sax. *sicamb.* of *ghebraed*, doch thans *gebraad in sneden*.

BREEKSPELER, m. soms gehoord voor *breekspel*.

BREEM, v. ook *ijzeren breem*, v. poort of omheining van ijzeren spijlen, fr. *porte grillée*, *grillage en fer* (Br.). Vergelijk Kil. *breme*, *bremme*, *bremse*, lat. *repagulum*, *posticum*, *catastæ*, de achterste dwars- of slagboomen, waar men de deuren meê sluit (Br.).

BREËN, in Westvl. gebruikt voor 't Brab. *breien* of *brijen : een boterham breën*, d. i. eene sneê brood met boter besmeren.

BREI, v. verkort van *breidde*, d. i. breedte of uitbreiding, komt voor in de volgende spreekwijze : *in de brei hooien*, d. i. het hooi dun uiteen spreiden en er dan regen in krijgen, vooraleer het in *oppers* (hoopjes) is gezet. — Ook gebruikt men de uitdrukking *in de brei hooien* fig. om te zeggen : te laat komen en zijn werk niet in tijds verricht hebben (Antw. Kempen). Eene *brei* koren is eene *lage* of *bed* koren, uitgebreid om gedorschen te worden (Br.). *Brei*, weide, waar men vlas op droogt (Kl. Br.).

BREI, v. voor breidde (breedte), optred of zijdekant aan de straten langs de huizen, fr. *trottoir : kinderen gaat op de brei, om alle ongeluk te mijden* (Brussel en Leuv.); te Antw. heet het *stoep*.

BREIDEN. Z. breien, brijen, breën.

BREIEN, BREIDEN, b. w. strijken, smeren, openspreiden : b. v. *de boter op het brood breien. Boterhams breien. Lieze, mijn boterham vet gebreid, hoortje!* Men zegt ook : *mest breien*, d. i. het mest dun over het land open spreiden (omstr. Leuv.).

BREIL, m. ongetwijfeld eene samentrekking van *breidel*, fr. *bride*, *frein*, beteekent rond Brussel al wat dient om een peerd in te toomen.

BREIN. Z. brijn.

BREK, m. Z. brak.

BREK, m. groote zwarte mier, die in de heidekanten in groote hoopen nestelt en dikke bruine eiers legt (Br. Kemp.). Z. brak.

BREKEN, b. w. open spreiden: *mest breken* is de hoopjes mest over het land openwerpen.— *Den hals breken*, b. v. *een peerd den hals breken* is het afvoeren, afmartelen, verderven (Br., Antw., Kemp.). *Daar staan gelijk eene die een teilken gebroken heeft*, d. i. beteuterd staan, verlegen zijn (overal).

BREM, m. bekende heideplant, zóó in vele gewesten van België genaamd; omstr. Brugge *ginst, genst*; hgd. *ginster, pfriemenkraut*; fr. *genêt*, eng. *broom*; in den *Teuthonista* : *brame, gynster, brymmen*, l. *genista, genestra*.

BREMSTIG, bijv. (Westvl.) in Br. en elders : breustig, *brüstig, bruistig, brunstig*, even als Kil. die ook nog *bremstigh* en *brumstigh* heeft, en vertaalt door *ardens desiderio, lascivus, fervens*, d. i. ridsig, teelzuchtig, loopig : *een bremstig varken. De zog is brustig.* Dit bijv. is afgeleid van *bremen*, door vurigen drift behebt zijn, branden van verlangen, of van 't z. *brunst*, een oud Neder- en Hoogduitsch woord, dat vuur, brand, teelzucht, drift, lat. *ardor, fervor, catulatio* beteekent. Vanhier *brumsen* (*biezen, bijzen*, Z. deze woorden), verwant met *bremen*, bremmen, d. i. brinsen of brieschen (briezen?), branden, brennen, bruisen, d. i. schuimen, ook een geloei maken.

BRENDJE. Z. branje.

BRENE, v. pekelwater, dat men giet op ingeleide boter of over varkensvleesch, dat in het vat ligt (Westvl.). In Br. zegt men *pekel*. Z. brijn.

BRENGEN, gebruikelijk in de spreekwijs: *het iemand brengen*, iemand zijne waarheid zeggen (r. Thienen).

BRENJE. Z. branje.

BRENSEL. Z. bronsel.

BRESCH. Z. breüsch of bruis.

BRESKE, BRESSE, BRESSELKEN (Vl.), hetzelfde als briezel, brijzelke, brijsje, d. i. een klein stukje, brokje, een morzeltje. Van het werkwoord *brijzelen* en *morzelen*.

BRET. Z. breet.

BRETS, v. misslag, loef: *gij hebt daar eene felle brets gedaan met troef te spelen. Dat is eene brets* (rond Landen). Is dit misschien hetzelfde woord als bij Kil. *bredse, bridse, bradse, testiculus*, zaadbal? Of staat het in verband met het fr. *brioche*, misslag?

BREUBELKE. Z. brubbelke.

BREUILING of BREULING. Z. broeiling.

BREUS of BREUZE, v. *kleiborstel* (Brugge), gewis van 't fr. *brosse*, op zijn Westvl. uitgesproken.

BREZELEN of BREZELRIJ, overschot van gebrande kolen (Waas). Het springt in 't oog dat het van brijzel, holl. *briezel* (in Br. *morzel*) komt, en dus brijzelingen beteekent. Z. breske.

BRIEFELKEN, o. hetzelfde als briefje, briefken, enz. (Vl.).

BRIEL, m. wortelw. van brielen : *ga van hier met uwen briel, of uw gebriel.*

BRIELEN, water storten, den grond zonder rede nat maken, gelijk kinderen doen. Het beteekent ook : iemand omver glijden (Somerghem). Vanhier *bebrielen* of iets met water besprenkelen en *verbrielen* : *gij moet het water niet verbrielen, wij moeten het te ver halen* (Westvl.). Z. braggelen.

BRIENE. Z. brijn.

BRIESCOLEEREN, b. w. maken dat het gaat (Oostvl.).

BRIESTIG ook *bremstig*, zegt men rond Aalst. In de Woord. *bronstig*, dat verwant is met *barnstig*, van het oude *barnen* (branden). *Briestig* komt van brieschen, brinsen, brullen, omdat paarden en koeien dit gewoonlijk doen, wanneer zij tochtig zijn : doch briestig, brustig, brumstig, brunstig

wordt gewoonlijk van een zwijn gezegd. Z. bremstig.

BRIGGEL, o. 'tzelfde als brugsken (Westvl.). Meermaals voegen de Westvlamingen eene *l* of *el* bij de z. nw. om er verkleinwoorden van te maken : *wegel*, *hovel*, *brokkel*, enz. voor wegsken, hofken, broksken, gelijk men in Br. en elders of voor brugje, wegje, hofje, gelijk men in N.-Nederland zou zeggen.

BRIJEN of **BREIEN**, met brij of brei, als boter, vet, kaas of al wat brijbaar is, besmeren : *een boterham brijen*. Z. breën. Bilderdijk schrijft *brij* of *brei* : hij heeft geen ongelijk : want *ij*, *ie*, *ee*, zijn in den grond niets anders dan dialekt verschillen ; blijken, of bleiken of bleeken, brijen of breien, brein of brijn, is het niet al goed?

BRIJL. Z. breil.

BRIJN, BRIJNE, BREIN of **BRENE**, v. pekel, zoutwater, waarin de boter in den pot ligt, pekel bij Kil. ook *brijne*, of *zout brijne*, lat. *muria*, engl. *brijne*, in het oude vlaamsch en nog in 't engl. *brine*, fr. *saumure*. Z. Delforterie, blz. 188. Dit *brijne* is verwant met *brak*, zout of ziltig.

BRIJZELING, o. en v. brijzel, briezel (Vl.). In Br. is dit woord v. en meest in 't mv. gebruikt, het is afgeleid van *brijzelen*, fr. *briser*.

BRIL, m. gemak, vertrek ; vanhier *brillen*, d. i. naar 't geheim vertrek zijn gevoeg gaan maken : *van jalap moet men dikmaals brillen* (Br., Kemp. en elders). *Iemand een bril opzetten* is iemand botzetten, beschaamd maken : *ik heb hem daar een bril opgezet* (Br., Antw.).

BRILLEN, o. w. 1° verwonderd staan zien : *hij zal brillen*, *als hij dien brief zal lezen*. *Hij brilde als ik dat zegde* (R. Land. in de Kemp. en elders) ; 2° als bedr. is het zooveel als : iemand bedriegen ; bij Kil. hetzelfde als breidelen, *iemand — en brillen*, l. *refrenare aliquem* ; bij Weil. plagen, kwellen, iemands oogmerk verijdelen. Is dit *brillen* dan misschien voor *breilen*, verkort van breidelen? Z. bril, vanwaar brillen.

BROBBEL, v. bobbel, borrel (Vl.).

BROBBEL of **BROËBEL**, m. of, met omzetting der *r*, borbel, m. puist (Limb.).

BROD of **BRODDE**, v. dit woord is eigenlijk een bijv. dat bij Kil. vuil beteekent : doch in sommige gewesten verstaat men door *eene brodde* : een vuil, slordig wijf, en, in eenen zedelijken zin, een slecht vrouwmensch. Verders bet. *brodde* ook slecht werk of broddelarij. Vandaar het w. *brodden*, slechtgaan : *het zal er brodden, als gij thuis komt* (Westvl.). Kil. vertaalt *brodden* door *inepte operare*, d. i. broddelen.

BRODDEN, slecht werk verrichten. Z. brod.

BROEBEL. Z. brobbel.

BROEDARIG, bijv. rond St-Truiden gebruikt voor broedaartig, broedachtig, d. i. zoekende of bereid om te broeden (broeien) : *die hen is broedarig*.

BROEDER : *hij is de broeder* of *de oprechte broeder niet*, beteekent : hij is niet broederlijk, niet oprecht, men mag op hem niet veel betrouwen.

BROEDVINK of **BLOEDVINK**, v. soort van vink met rooden hals (Oostvl.), in Br. *roodebaard* geheeten.

BROEI, v. water waarin men ham of hesp heeft afgekookt (Limb.), bij Kil. *broeye*, i. *brue*, l. *jus*, *jusculum*.

BROEIEN, b. w. koken : *moes broeien* of *afbroeien* is moes afkoken, dat dan naderhand gestoofd of zelfs ingemaakt wordt. Z. broeiling.

BROEILING, m. (uitspraak breuiling of breuling), Limburgsch woord, van *broeien* afgeleid, gegeven aan hetgeen men rond Leuv. een *speetkurren*, in Holl. en elders *spitvarken* of *speenvarken*, fr. *cochon de lait*, noemt. Het is eigenlijk een verken, dat men mag *broeien*, werkw. dat, volgens Kil. een

Holl. of Friesch woord is en in Br. *schouden, calida perfundere, fervente aqua aspergere,* beduidt.

BROEK, v. zoo heet men te Leuv. en Antw. de beurs, met het zaad erin, van een kabeljauw, pladijs, enz.

BROEK, v. dit woord komt in vele spreekwijzen voor, als : *een jongen wat op de broek geven* of kastijden. *Iemand eene broek aanzetten*, d. i. iets zonder geld halen en niet betalen. *Iemand de broek optrekken* of in 't kaartspel geld afwinnen. *Iemand van hetzelve laken eene broek maken*, d. i. iemand op dezelfde wijs straffen of *poets wederom poets* spelen. *Zijne broek er aan vagen*, d. i. er zich niet aangelegen laten. *Er zijne broek aan scheuren*, d. i. er meê bedrogen zijn of in kosten vallen. *De broek lappen en 't garen toegeven*, d. i. alles moeten betalen. *Aan mijne en uwe, enz. broek*, bet. het zal niet waar zijn.

BROEKEBODEM. Z. bokseboôm (Limb.).

BROEKSKLEP of BROEKEKLEP, m. *gulp*, fr. *brayette* of *broekklep* (Limb.).

BROEKSMAAL, m. broekzak (Limb.).

BROEM, BROM, BROEMSEL, BROMSEL, schuim, *spuma*. Vanhier *brommen*, *afbrommen*, *despumare*, het schuim afnemen (Br., Kemp.).

BROES, o. in 't Noorden bruis, schuim : *het broes kwam uit zijnen mond* (Kemp.).

BROESEN, BROEZEN, o. w. hetzelfde als *bruisen*, schuimen. Bij Kil. beteekent *broesen : furentem ventum spirare*, dus bruisen, huilen als de wind. *Broesen* of *brossen* wordt ook gezegd van iets dat zich breed uitzet of opgezwollen is. Zoo placht men de wijde mouwen der vrouwenkleederen *broesmouwen* te heeten. Z. bössen, borzen.

BROEZER, m. of v. soort van dam met sluis in de grachten eener vesting, ook *beer* (baarm, l. agger) genoemd (Venlo), dit *boezer* kan afgeleid zijn van *broezen*, schuimen of verwant zijn met *bruisen*, omdat het bij eene sluis of sas gewoonlijk bruist en dus ook schuimt.

BROK of BROEK, v. klokhen (Limb.).

BROKKEL, m. verkleinw. van brok, *brok*, *kruimel*, de brokkelen van het brood (Limb.). In Br. en Antw. zegt men *brokkelingen* en soms *brokkels*.

BROKKELAAR (van *brokkelen*), is een werkman, die de stof meer dan 't behoort, verbezigt of verloren doet (Westvl.). Elders heet het een *broddelaar*. Vandaar *verbroddelen*, d. i. zijn werk *verbroddelen*, bederven.

BROKKELING, mv. *brokkelingen*, brokjes, kruimels, fr. *miettes* (Hagel., Brussel en omstr. Kortr., Snell.), afval van vleesch of visch, ook van brood, van hout, van steen, van eetwaren, enz. *brokkelingen* zijn grooter dan *bruizels* of kruimels.

BROL, m. beteekent eigenlijk bocht, vuiligheid, iets van weinig waarde; in Oostvl. klein hout, kreupelhout, gehakt hout; *bocht van hout*, alles ondereen gemengd met bramen en doornen er bij : *'t is al brol van hout wat de armen verzamelen in den bosch*. *Brol* is gewis eene verkorting van *broddel*, van 't werkw. *broddelen*, freq. van *brodden*, waarvan de wortel *brod*, *brodde*, bijv. en zelfst. nw. dat vuil, leelijk, slordig, vuiligheid, slordigheid beteekent. Dit *brol* noemt men in 't fr. *breuil*, *bois taillis*, *buisson entouré de haie*, hgd. *brühl*. Z. bral.

BROM, m. schuim; 2° in 't Noord. van Vl. gebruikt voor *brem*, genst of ginst, lat. *genista*, fr. *genêt*, engl. *broom*. Vanhier *bromzaad*, *bremgewas*, *brombessem*, *bromhout*, enz.

BROMMEN of BROEMEN, b. w. schuimen. Z. broem.

BROMPOT, m. knorrepot, preutelaar, op vrouwen ook toegepast (Maastricht).

BROMSEL, o. z. voor schuim. Vanhier *bromselen*, b. w. schuimen.

BRONK, van aard, m. doch in 't gebruik, v. nog al veel in Limb. gebruikelijk voor de processie, die met den H. Sakramentsdag rondtrekt : *het is eene schoone bronk.*—*Voor of na de bronk* beteekent voor of na den dag, dat de *bronk* plaats heeft, voor of na de omgangskermis. De kermis, die men met dat feest houdt, wordt aldaar op verscheidene plaatsen *omgangskermis* genoemd.

BRONKEN, o. w. 1° met gemelde processie rondtrekken : *wat hebt gij schoon gebronkt dit jaar*; 2° een ontevreden gelaat vertoonen; een streng, stuursch, misnoegd gelaat aannemen, misnoegd zijn, niet willen spreken. Als men iemand iets beveelt, dat hem niet aanstaat, en hij alzoo een zuur gezicht trekt, zegt men : *hij bronkt weêr*. Vandaar nog : *het is een bronker* of *bronkert*, d. i. hij gaat veel zonder spreken. In Vl. heeft *bronken* deze laatste beteekenis ook. In Br. zegt men *monken* of *pratten*, elders *pruilen*, bij Kil. *broncken* of *proncken*, 'twelk ook in Vl. eene opzicht barende vertooning maken beteekent.

BRONKHUISKE, ook *heilig-* of *hemelhuiske*, is het huisje of kapelken, dat bij eene processie tot rustplaats dient voor het Allerheiligste (Limb.), fr. *reposoir*. Z. pronk.

BRONSEL, BRUNSEL, BRENSEL, o. halfgedaan werk, slecht werk (Vl.); het is licht voor : *brodsel* of *broddelwerk*, van het oude w. *brodden*, onbekwaamlijk arbeiden; of liever nog *pronsel* of *pronselwerk*, d. i. voddewerk, van *pronselen*, bij Kil. *prondselen*, *tricari*, *nugas agere*, beuzelwerk verrichten.

BRONSELEN of **BRONZELEN**, o. w. koken (Vl.). 't Is licht eene verbastering van 't een of ander werkw. b. v. van *bromselen*, schuimen, of *brumsen*, hetzelfde als *biezen* of *bijzen* (heen en weêr loopen, enz.). Z. deze woorden.

BRONSPOT, m. aarden pot met warm water gevuld om het bed te verwarmen, fr. *bassinoire* (Maastr.), samengesteld van *pot* en *brons* voor *brunst*, warmte, vuur, of *brunstig*, bij Kil. *fervens*.

BROOD, o. wordt in Limb. doorgaans voor roggen of bruin brood te beduiden, gehoord, terwijl men voor *witten*, d. i. weiten of tarwen brood *weg* en *mik* zegt. *Wegghe* en *micke* zijn bij Kil. tarwen brood. Brood komt ook voor in vele zegwijzen als : *iemand iets op zijn brood geven*, d. i. hem verwijten, hem zottigheden zeggen. *Zoo goed als brood* is zeer goed, lekker. *D'een zijn dood is d'ander zijn brood*, bet. de ondergang van den eene is des anderen gewin. Men zegt ook heel België door : *brood gewin* voor broodwinning. *Gewonnen brood*, Z. dit in de G.

BROODSCHAAP, o. voor *schapraai* (Limb.).

BROOKEN, w. zich stijf achterover werpen, fr. *se cabrer*, wordt vooral gezegd van kinderen, welke onwillig zijn en tegenstand bieden : *die stege* (*stugge*) *jongen brookt altijd*, *als hij moet gewasschen worden* (Antw. Kemp.). In Limb. is het *bruiken*. Kil. *broken*, *breucken*, *frangere legem*, etc., vgl. ook *broken*, *broocken*, buigen, krommaken, *incurvare*, etc., en *brokigh*, *delinquens*.

BROOSEM, kruim des broods (Limb. St-Tr.). Bij Kil. *brosemen*, j. *brocken*; *broselen*, *breuselen*, i. *brijselen*; *broseme*, i. *brocke*. Z. brossel en brozel.

BROS. Z. bruisch.

BROSSEL, m. omtrent hetzelfde als *knossel* (Z. dit woord). Volgens den inzender zou het misschien hetzelfde als *brouwsel*, mengelmoes, hutspot kunnen zijn, mits het in Oostvl. gezegd wordt van ondereen gemengde spijzen; maar alsdan zou het *brassel* moeten zijn, van *bras*, mengeling of *brassen*, mengen; bij Kil. is *brassen*

ende brouwen (ondereen mengelen), een brouwsel koken. Edoch het kan ook afgeleid zijn van het werkw. *brozelen*, *breuzelen*, hetzelfde als brijzelen of in kleine stukjes vermorzelen. *Knosen* bet. bij Kil. in stukjes breken, vermorzelen, schudden.

BROSSEN. Z. borzen.

BROUW of BRUW, v. blomkoek, die met boter gegeten wordt (Eecloo en omstr.). Vanhier *brouweters*, een schimpnaam, aan die van Waarschoot in Vl. gegeven; zoo zegt men: *Waarschootsche brouweters*; gelijk *Gentsche stropdragers*; *Brugsche zotten*; *Eecloosche grepschijten*; *Audenaardsche kiekens*; *Lembeeksche savooien*; *Brusselsche kiekenfretters*; *Mechelsche maanblusschers*; *Thiensche kwêkers*, enz. Bij Kiliaan *bruwe*, *bruwer*, *broeye*, hgd. *brue*, sax. *brue*, fr. *bruet*, *brouets*, ital. *broetto*, *brodo*, *broedetto*, engl. *brotte*.

BROUWES, o. in Limb. voor brouwhuis, d. i. de eigenlijke brouwerij, waar de brouwketel in staat. In Br. noemt men die plaats nog heden *kam*.

BROUWTE, v. (uitgespr. *browte*) bet. in Westvl. de brouwing, waarmede men dadelijk bezig is, of wel, geheel het brouwsel of bier, dat in eenen keer gemaakt wordt. In Br. *brouwsel*, een brouwsel bier: *het bier van ons eerste brouwsel was uitmuntend, maar dat van het tweede deugde niet*.

BROZEL, m. In Limb. noemt men *brozelen* of *grozelen* de deeltjes, die het koffiedik uitmaken, voor welk laatste men daar, alsook in N.-Br. *dras* zegt. *Brozel*, hetzelfde als *briezel*, *brijzel*. Z. brozel.

BRUBBELKE. o. Puistje (Limb.).

BRUUL, m. in de Kempen eene weide, die kort aan de huizen ligt.

BRUG, v. smalle kant tusschen den reep en de kruin eener vrouwenmuts (Antw. st. en pr.).

BRUG, v. de dwarshouten, kleinere balken, dwars over eenen dikkeren liggend, en waar de planken of zoldering eener kamer onmiddelijk op rusten: *de zolder ligt op dennen bruggen*. Vanhier *brugkeper*: *die boomen zijn goed om brugkepers van te zagen*. In Limb. noemt men dit *tremen*, verwant met *tremije*.

BRUI, spijs van boekweitbloem (Thienen), hetzelfde woord als *bruë*, *bruwe*, *brouw* of *brij*.

BRUI: *ik geef er den brui van*, in stede van: *ik heb er den brui van*. *Ik geef den brui van hem* (Limb.). In Br. *ik geef den bras van hem*. Z. bras.

BRUIDSKNECHT en BRUIDSMAAGD, zoo worden in Limb. de getuigen genoemd, die bij de kerkelijke huwelijksplechtigheid moeten tegenwoordig zijn.

BRUIKEN, b. w. voor gebruiken. *Iets bruiken*. Ook nog al in de beteekenis van *hoeven* of *behoeven*, *noodig hebben* (zooals in het hoogd.): *gij bruikt dat niet te doen*. — *Zich bruiken* beteekent zich achter over buigen (Limb.). Bij Kil. *broken*, *broocken*, *incurvare*, *pandare*, *flectere*. Fig. *hij bruikt zich*, d. i. hij beeldt zich meer in dan noodig is, hij wil meer doen dan hij kan. Z. brooken.

BRUINTE, v. (schildersw.). De *bruinten* zijn de geschaduwde deelen eener schilderij (Brugge en elders). Z. bruin bij Weil.

BRUIS of BRUSCH, m. het onderste gedeelte, waarmede het kreupelhout, de struik of hocht (hoecht) in den grond staat. Bilderdijk zou zeggen dat het afgeleid is van *be* en *resch* of *rusch*, dat bij Kil. *gleba* beteekent en hetzelfde is als het Brabantsch *groes*, *groense*, d. i. zode, l. *cespes*. Het is dus zooveel als een met zode bedekte struik. Mogelijk is het verwant met *brete*, *brette*, *britte*, *brutte*, holl. sicamb. *frustum cespitis* (Kil.).

BRUISTIG, bijv. bronstig. Z. bremstig.

BRUITEN, BROETEN, o. w. In Limb. noemt men *broeten* een zeker kaartspel, welk woord van *broet* (bruid) afkomt.

BRUL, bijv. brullend, of bronstig : *die koe is brul* zegt men doorgaans, omdat eene *loopsche* koe gewoonlijk veel brult (Br.).

BRUL, v. die met zijne stem, op welke wijze ook, veel gerucht maakt : *gij zijt geen zanger, maar een brul. Brul* staat hier duidelijk voor *bruller* (rond Thienen). Elders in Br. en Antw. zegt men *schreeuwer*.

BRUTSELEN, o. w. weinig en langzaam koken of stoven (βράζειν) ; het is verwant met *bruisen* of liever met *pruischen*, dat volgens Kil. in Vl. *bullire, fervere, inververe cum murmure*, d. i. zieden, stoven bet.

BRUW. Z. brouw.

BRUWIND, v. groote winde, fr. *liseron des haies*, bij de kruidkundigen, *convolvulus sepium* (Maastr.).

BUBBELEN, o. w. beven, trillen, sidderen (Limb.). 't Is licht hetzelfde als bibberen met verwisseling van *i* en *r* in *u* en *l*. *Bibbelen* is bij Kil. een Vlaandersch woord, hetzelfde als *babbelen*, knauwen, dus iets anders.

BUCHELEN of **BUGCHELEN** of **BUGGELEN**, beteekent in Westvl. iets onbeduidends doen, peuteren. Bij Weil. is *bogchelen* (van bogchel), naarstig arbeiden; bij Kil. *boechelen* of *buchelen*, geweld, moeite doen, l. *niti*, *conari sub onere*. De wortel is *boog*, *boghel*, kromte, hooge rug, bult : 't is dus zooveel als gebogen zijn of gaan. *Boghelen* bet. bij Kil. ook nog 1° bogen, gelijk eenen boog omwelven, *arcuare*, en 2° op de beugelbaan spelen, *ludere sphaera per annulum*; en vanhier is de beteekenis van *buychelen*, in den zin van : beuzelwerk doen, licht af te leiden. *Bugchelaar*, iemand die bugchelt ; *bucheling*, *bocht*, prulwerk, gepeuter.

BUCHTEN, b. w. iemand plagen, leed aandoen, bedriegen, lastig maken : *waarom bucht gij dien jongen altoos?* (Oostvl.)

BUFFEL, m. wordt in Br. gebruikt voor *buffeling* of *overbuffeling*, d. i. onbeschoft antwoord, overschreeuwing. Vanhier *overbuffelen*, d. i. overschreeuwen (Br.).

BUFFEN, **BOFFEN**, o. w. (uitsp. met korten *oe*-klank), gulzig eten of *baffen*. Vanhier het b. w. *overboefen*, d. i. iemand te veel doen eten. Bij Kil. is *boffen : inflare buccas*.

BUIK. *Zijnen buik uit den nood eten*, veel eten. *Hij ziet maar half zijnen buik vol*, d. i. hij ziet niet wel (Westvl.).

BUIKEN, b. w. den bijenzwerm in den *buik* doen, of in den biekorf schudden (Vl.). In Br. en Limb. zegt men *een zwerm afdoen*. Men zegt in Oostvl. *een leugen buiken*. Wanneer iemand geweldig liegt, zegt men *buik ze*, d. i. de leugen : men keert zijn hoedjen of klak om, als wilde men zeggen : daar ligt zij *gebuikt*, als onder eenen biebuik gedoken.

BUIKER, m. het masker dat de bieman in het *buiken* der bijen gebruikt om niet gestoken te worden (Vl.). In Limb. en in 't N. noemt men dit *bijenkogel*.

BUIKHELP, v. (in Br. *buikriem*), in Limb. een platte lederen riem, die onder den buik van 't in de kar gespannen peerd doorloopt en met zijne uiteinden aan de karboomen gehecht is.

BUIKZEEL, o. zeel of ketting onder den buik van 't karpeerd doorloopende en aan de karstrengen vast gemaakt wordende (Limb.).

BUIKZUCHTIG, bijv. beursch, verrot, wordt gezegd van peren, die overmurw zijn (Westvl.). Bij Kil. *buycksichtigh*; in Br., Vl. soms in Limb. *vooikak*.

BUIS, v. *Eene buis krijgen*, d. i. niet gelukken, niet slagen, niet bekomen. Vanhier het w. *buizen*, *gebuisd wor-*

den, gezegd van studenten die in hun examen mislukken. Vanhier de spreuk : *hij zal er met blekken buizen afkomen*, d. i. hij zal van eene kale reis wederkeeren. Te Leuven hoort men nog soms van *blekke licentie* spreken, d. i. eene licentie (thans examen) van *blekke buizen*. — *Iets in de buis hebben* bet. iets in het oog hebben : *houdt dien kerel in de buis*, d. i. in het zicht, let er op (Br.). *Iemand in de buis hebben* bet. ook een pik op iemand hebben (Br.).

BUIS, v. graan vol onkruid en slecht van scheut, mislukt graan, weinig gevulde aren. *Het koren is maar buisgewas dit jaar*. Van *boos*, slecht, of *bolster, buylster?* (Landen).

BUISCHEN, BUISSEN of BUSSEN, bij Kil. *buysschen*, beteekent in Vl. en Limb. hetzelfde als in Br. *boesen*, d. i. kloppen, slaan : *hé! wie buischt daar op de deur, en dat zoo laat?* Vanhier *buischer*, geruchtmaker. Een *ketelbuischer* is te Venlo een ketelaar. Z. elders bonsen.

BUISGEWAS, o. Z. buis, mislukt graan.

BUIST, m. eene kleine mand, b. v. een kaasmandeken. Dit woord hoort men in eene nog al aanzienlijke uitgestrektheid van 't vlaamschsprekend Brabant. *Buystel*, *booste*, *boostele* beteekent bij Kil. ook *cistula*, verkleinw. van *cista*, in 't gr. Κίστη (vanwaar ons *kist*), mand, korf, fr. *botte*, (doos). *Buist* is dus een mandje.

BUITEL, m. te Erweteghem gebruikt voor tems ; licht verwant met *buil*, samengetrokken van *buidel*, meelbuil.

BUITENLIEDEN,BUITENVOLK.In N.-Ned. zegt men een *buiten-* of *landman*, landlieden, landvolk, in 't fr. *campagnards* (Br. Vl. Limb.).

BUITENMAN of BUITENMENSCH, o. en m. een dorpeling. Z. buitenlieden.

BUITENVOLK, volk van buiten de stad, boerenvolk (Br.).

BUITENWACHT. *De buitenwacht hebben* is in huis niet ingelaten zijn. *De buitenwacht geven* of *krijgen* is in Westvl. aan de deur gezet worden.

BUITING, bodem van het schip ; zoo zegt de schipper : *ik heb al buiting*, voor : ik heb al zoo veel gelost, dat men op den bodem des schips kan staan (Kl. Br. Willebroek).

BUIZEN, w. mislukken, fr. *buser ; gebuisd zijn*, mislukt zijn, *être busé*. Z. buis. *Buizen* bij Kil. en thans : geweldig drinken en *buizer*, felle drinker.

BUIZER, m. dronkaart (Br.).

BUK, m. bok, geitenbuk ; fig. rammelaar (Westvl.). Z. bok.

BUKKEN heeft in Westvl. verschillende beteekenissen : 1° pruilen ; 2° stooten, botsen, opspringen, fr. *bondir*, en dan is het verwant met *beuken*, *boken* van bok, rammen (Kortrijk). Bij G. Gezelle, *bokken*, sterk aanslaan, dus hetzelfde als butsen of botsen : *hij bokt op de deur. Hij viel dat hij bokte. Bukken* in dit gezegde : *bukt ne keêr*, ware aanstootelijk. Men zegt : *stuipt ne keer. Hij stoop neder. Ik stond gestopen* en niet : *gebukt*.

BUKKEN, w. in Limb. gebruikt in de volgende beteekenis : voor dat men den wasch van grof lijnwaad begint, maakt men eenige toebereidsels : men legt in de tijne (kuip) het lijnwaad, waarover men een laken, *buklaken* genoemd, spreidt. Op dit laken legt men de assche en men giet er heet water over. Dit water (*louw*, in Br. *loog*) wordt van tijd tot tijd afgetapt en weêr kokend er over gegoten. Nu die toebereidsels maken heet men *bukken*.

BUKLAKEN. Z. bukken.

BUKS, v. zeker schietgeweer voor kogel (Limb.).

BUKSCHRAAG, v. soort van bankje waarop men de *buktijn* (waschkuip) rusten laat. Z. bukken (Limb.).

BUL of BOL, o. in Westvl. stam van een gevelden boom, in Br. ook *bool*.

BUL, oude lap, vod, prul, in het algemeen iets wat geene waarde heeft en slecht is : *geef die bullen* (oude kleêren) *aan 'nen armen mensch. Smijt al die oude bullen op de straat. Wat ge mij vertelt, zijn bullen*, d. i. onbeduidende dingen en anders niet. *'t Is er maar eene bul met*, d. i. het valt slecht uit (Br. Antw. st. en pr. Ook in N.-Br. Z. Hoeufft). Elders, in Br. en Limb. zegt men : *vodden*, ook *prullen*, in Limb. ook nog : *lommelen* en *klommelen*.

BULLEBAK, m. wordt in een afgeleiden zin in Br. gebruikt voor blaffer, een barschen kerel.

BULSTEREN, o. hoesten (Somerghem). Z. verders bolsteren en bult.

BULT, z. komt voor in : *hij is met bed en bult vertrokken*, d. i. hij is met pak en zak vertrokken (Z. bed). *Bulte* bij Kil. is *culcitra stramentiæ* en holl. *segestria, pelles nauticæ, quibus indormiunt. Bult* of *buld*, eigenlijk kussen, zegt Bilderdijk, is hetzelfde als *bolster, buldster* of *boldsler, buldster*, vanwaar *bulderen, bolteren*, opzwellen, d. i. al wat in de beddekoets ligt, als stroozak, matras, kussens; doch eigenlijk is *bult* alles wat dient om den stroozak, de matras of kussens te vullen, als pellen (pöllen), boost, kaf, stroo, stroosel, enz.

BULTE of **BULTEN**, licht hetzelfde woord als het voorgaande, is een soort van gewas of brandstof : de streek of veen, waar het groeit, heet rond Venlo *bulteven. Bulte* bet. in den *Teuthonista* een paddenstoel.

BULTEN. b. w. builen, meel ziften (Westvl.). Vanhier

BULTMEULEN, m. meelbuil (Westvl.).

BULTSCHEREN, b. m. o. w. beteekent rond Maastricht te gelijken tijde omkeeren en opschudden, in iets wat bolster of licht en mul is, bezig zijn, b. v. *de meid bultschert het bed om. De kinderen bultscheren in het stroo.* — *Bultscheren* is licht hetzelfde doch verbasterde woord als *bulsteren*, van *bulster* of *buldsteren* in een actieven zin. Z. bult.

BUMMEN (bommen ?), alleen te Kortrijk gehoord in den zin van : iemand den hoed over de oogen slaan (Snell.).

BUNGELKENSBEHRE, v. samengest. van *büngel* (bonk, tros) en *behr* (peer), zijn peren waarvan men in Limb. stroop maakt.

BUNSEL. Gewoonlijk is het mv. *bunsels* gebruikt voor de gezamenlijke luiers of luren (Eecloo). Z. bussel en bunselen.

BUNSELEN, b. w. (Westvl.), ook *inbunselen*, zwachtelen en *ontbunselen*, d. i. ontzwachtelen, welk laatste G. Gezelle toepast op het ontwikkelen van bladeren :

> Kwam vyftigmael ontbundseld en ontwonden
> Het nieuwgeboren blad een ander jaer verkonden.

Bunselen, een kind bakeren, inbakeren, in 't fr. *emmaillotter*, bij Kil. is het *bondselen, fasciare* en *bondsel*, i. *bundsel, cunabula*. In Br. en Antw. zegt het volk *busselen, het kind in den bussel doen*. Omstreeks Brussel zegt men : *een kind inspeten*. In Limb. bet. *met een kind busselen* het gedurig dragen alsof het een bussel ware.

BUNT, lang, spichtig gras, dat in bosschen en veenachtige weiden wast, wellicht zoo genoemd, omdat men ervan goede banden kan vlechten. Het wordt veel gebruikt om verstopte pijpen door te steken (Antw. Kempen). Te Antw. noemt men een pijltje van dit gras, wanneer 't tot het doorsteken van de pijp gebruikt wordt, *kwâjongen*. In Br. heet bunt : *keesstrooi, bunt* ook in N.-Br. Z. Hoeufft. In 't plat-duitsch *bend* of *behnd*.

BURBELKE. Z. brubbelke.

BURG, v. voor burrie of berrie (Limb.).

BURLEN of **BURRELEN**. Sleeckx vertaalt het verkeerd door *pester*, *jurer*, d. i. bulderen, vloeken en tieren : *burlen* is hetzelfde als *brullen* door letterverspringing en wordt meest gezegd van ossen, koeien, fr. *beugler*, *meugler* : *de koeien staan in de weide aan het burlen.—Ja, Jan, ik zie wel dat zij hier goei dagen heeft en zoo veel niet moet burrelen van den honger, lijk de koeyen van onzen gebuerman.* Baron Penninck, blz. 127.

BUS of **BUSCH**, hetzelfde als elders bos, bosch : *een buschhout* is een bussel hout, fr. *fagot*. Een bussel dikke stokken heet men in Vl. Br. en elders *mutsaard*. Doch mutsaard beteekent bij Kil. hetzelfde als *bussel hout*, en wel van klein houtofkleinestekjes (virgulta) en te recht daar het verwant is met *maetsen* of *mutsen*, afsnijden (klein takjes schaarhout). *Bosch van wijnbeziën* is bij Kil. hetzelfde als druiventros.

BUS, m. *Twee gaten met eenen bus stoppen* is twee verschillende zaken met dezelfde gelegenheid doen (Westvl.). In Br. en Limb. heet men dat : *twee vliegen in eenen lap of slag treffen.*

BUS, v. pint, halve liter, bij Kiliaan *busse*, *pyxis* : *neem een bus melk* (Leuven). *Waar is de melkbus?—Büs* wordt ook gehoord voor beurs. Z. buks (schietgeweer).

BUSCHJEKAPPEN (een) bet. te Brugge een voor- of namiddag van de school afblijven om te spelen. Te Leuven noemt men dat : *zijne school spoelen* of verspelen, elders : *achter de haag naar de school gaan.*

BUSSEL, m. hetzelfde als bij Kil. *bundsel* of *bondsel*, l. *cunabula*, d. i. de kinderdoeken, fr. *maillot d'enfants*. In Holl. *kinderluur* of *luier*, zwachtel, feitel. In Limb. *windel* of *doek* : *toen gij nog in den bussel waart, was ik reeds getrouwd* (Br.). Vanhier : *een kind inbusselen. Een gebusseld kind.* In Br. en elders *inwindelen*, ingewindeld.

BUSSELEN. Z. bunselen.

BUSSELTJE, o. in Westvl. gebr. voor boschken of een kleine slagbosch.

BUSSEN. Z. buischen en boesen.

BUSTELING, v. (Vl.), hetzelfde als 't Br. *borsteling*, d. i. een pak slagen. Z. afborstelen (uitgespr. afbeustelen), bl. 8.

BUT, m. bots, berisping, afwijzing (Westvl.); de beteekenis en uitspraak zijn dezelfde als in het engl. *butt.*

BUTEN, b. w. ruilen (Limb.). Wellicht heeft het deze beteekenis, omdat een buiter of vrijbuiter gewoonlijk zijnen buit (butin) *verruilt*. Bij Kil. *buten*, *bueten*, *buyten*, *praedari*. In Haspengauw *lubben*, *ontmannen*, *kurden* : *is uw hengst al gebut?* Vanhier *buter*, lubber. Zou dit soms hetzelfde woord niet zijn als *boeten*, oudtijds verbeteren, vermaken, een hulpmiddel gebruiken, wijl door de *buting* de paarden gedweeër en min gevaarlijk, de varkens geruster en dus beter vet gemaakt worden.

BUTS, m. eigenlijk bots, stoot, in Limb., Br. en elders gebruikt voor buil, bult, bluts : *hij heeft hem eenen buts op het hoofd geslagen.*

BUTSE (Vl.). Z. buts.

BUTSEN (botsen), blutsen : *die appelen zijn allemaal gebutst* (Br.).

BUTTELEN, b. w. freq. van *botten*, bet. in Limb. bouwland met den riek (drietand) rein, klein en mul maken. De grond wordt daardoor lichter en van het onkruid gezuiverd. Zoo zegt men : *de arbeiders zijn in de aardappelen aan 't buttelen. Zij hebben ze bijna gebutteld.* Z. botten (aan de wegen werken).

BUTTEN. Z. buten.

BUUR, m. weverswerkhuis (Kemp.). Bij Kil. *casa*, *tugurium* ; *appendix domus*, *aedificium alteri adjunctum*, sax. sicamb. dus een afhang of gebouwtje tegen een ander opgetimmerd en tot werkhuis gebruikt.

BUZZE, m. en v. jongetje, een kind dat nog zeer klein is (Brugge).

C

C. Men zoeke onder de letter K de woorden, onder de C niet voorhanden.

CABOES, v. bie (Geeraardsbergen).

CADÉ of CADÈ, in 't fr. *cadet*, jongste of jongere broeder, wordt in Br., Limb. en Vl. gebruikt voor *karel*, *kerel*, woord dat, even als *cadé*, eene onbepaalde beteekenis heeft, in 't fr. *gaillard*. Als men van iemand zegt: *'t is een eerste cadé; 't is een fameuze cadé, een vieze cadé*, wil men veel meer, 't zij goed of kwaad, laten verstaan, dan men uitdrukt. Men gebruikt dit echter niet, als men deftigerwijze van een geachten persoon spreekt.

CARESSEEREN, b. en o. w. voor: verkeeren, vrijen: *hij caresseert eene rijke dochter* of *met eene rijke dochter* (Br., Limb. en elders). *Caresseeren* is in die streken deftiger dan *vrijen*. Vanhier *caressatie*, *caresseering*, voor: verkeering, vrijage en careskens.

CARLO, v., mv. carloën of karloën, dikke zoete erwten, die na de *peulerwten* gegeten worden.

CAROTJE, CAROOT, wortel, fr. *carotte* (Westvl.). *Kroot* is in N.-Ned. even als in Limb., in welke strcken men ook *karoot* zegt, hetzelfde als het fr. *betterave* (beet), terwijl men daar, alsook in Br. voor het fr. *carotte*, *wortel* gebruikt. Voor *wortel* (carotte) hoort men in Limb. nog al veel *moer* en *moor*. Bij Kil. *karote*, *karote-wortel*, *pestinaca*, *daucus*, *vulgo carota*, fr. *carotte*, engl. *carrot*.

CAVA, m. eene bergplaats of polder (Z. dit woord), soort van schelf of zoldering, waar men alles op tast: *de cava steekt vol hooi* (Landen). Is het verwant met *kavalie*, *kraecke*, bij Kil. *domus ruinosa?*

CENTER, in 't fr. *centre*, midden, m. *op zijnen center zijn*, op zijn gemak, wel gezond zijn (Westvl.): *hij was heel van zijnen center*, d. i. heel uit zijn lood, bedweld, verbluft (Br.).

CENTERBOOR, v. zoo noemen de schrijnwerkers te Leuven eene boor met eene pin in 't midden en rondom twee snijders. Zij dient om pingaten te boren.

CINKSEN of CINKSENDAG, m. (50ste dag) van 't fr. *cinquante* of 't lat. *quinquaginta*, wordt in Brabant gebruikt. De N.-Ned. zeggen *pinkster* en *pinksteren* o. (pinksterdag, -feest); de Limb. *pinksteren* en *pinksten* (pinkstdag), dat dezen mannelijk maken: met den Pinksten. Deze laatste vormen komen van 't gr. *πευτηκοστὴ*.

CLOCHE, v. Zie bij Kil. *klocke*, *toga*, *pallium* (mantel) (Leuv.).

COMPOST, m. Z. bakku (Hagel.).

CONDITIE, v. van 't fr. *condition*, voorwaarde, *clause*, huur- en pachtcontract: *deze pachter heeft conditie aan mijn land voor* 9 *jaar* (Br. Kemp. Belg. Limb.).

COUCOU, m. soort van klaver of van *steenklavers* met witte bloemkens. De steen-, weg- of straatklaverkens, zoo genoemd, omdat ze op straatkanten wassen, zijn wat magerder en wat kleiner van blad en bloem. Kil. steenklaveren, *trifolium corniculatum*, enz.

COVENT, o. van 't l. *conventus*, plaats waar de paardenknechten slapen (Huysse). Het bet. in sommige steden van Br. ook een huis, waar er velen, die geen verwanten zijn, bijeen in kwartier woonen.

CRIMINEEL, bijv. en bijw. bet. zeer, sterk, geweldiglijk, ook in Vl. bedronken, doch dan is er *bedronken* onder verstaan (Br. Vl. en Limb.).

D

D. De *d* wordt dikwijls in de volksuitspraak weggelaten of vervangen door een *i*- of *j*-klank; zoo zegt men : *baaien*, *verbeien*, *vergoeien*, *verblinnen*, *gebeën*, voor : baden, verbeiden, vergoeden, verblinden, gebeden, enz. Soms luidt zij achter eene *n* als *g* : zoo zegt men : *bingen*, *wenger*, *wingen*, voor : binden, wender. Soms vervangt zij ook de *l* wanneer er twee *ll* bijeenstaan of in de uitspraak schijnen gehoord te worden, b. v. *Alderheiligen*, *helder*, *speelder*, *heeldernachten*, voor : Allerheiligen, heller, speler, heeler; in *elders* voor *ellers* is de *d* in de beschaafde taal thans nog behouden.

D wilt in de uitspraak gewoonlijk voorafgegaan zijn door *b*, *d*, *g*, *l*, *m*, *n*, *r*, *v*, *w* en *z*, maar niet door *ch*, *f*, *k*, *p*, *s*, *sch* en *t*, welke laatste letters achter zich eene *t* vereischen. Ook zegt het volk in Br. en Antw. gemeenlijk : *hoogde*, *leegde*, *breedde*, *rondde*, enz., voor hoogte, laagte, breedte, rondte.

DAAL, bijw. (St-Truid. en Hasselt) neder, beneden : *kom eens daal*. Vanhier

DAALZETTEN, b. w. nederzetten : *een stoel daalzetten*, en

DAALZITTEN, o. w. nederzitten : *hier is een stoel*, *zit daal* (St-Truid. Diest en elders).

DAAS, m. (dazen), groote paardenvlieg, licht zoo genoemd om haar dwaas en woedend omvliegen (waarvan wij ten minste drij of vier soorten kennen) in den hooi- en oogsttijd, in beemden en het meest nog bij het kreupelhout. Bij Kil. *daese*, *daesele*, *daesene*, sicamb. *asilus*, *tabanus*, fr. *taon*. Bild. heeft *daze* of *daas* (paardenvlieg) v. door den uitgang.

DABBELEN of **DABBEREN**, freq. van *dabben*, bijna zooveel als baggeren (Z. bz. 27) of met de voeten in het slijk trappelen (Br. Leuv.).

DABBEN, b. w. met handen, voeten of klauwen in de aarde krabben of wroeten : *de hond dabt den mol uit den grond* (Br., Hagel., Limb.). Wanneer een paard, dat lang ergens stil staat, zou geerne heen gaan, dan dabt het van ongeduld. *Iemand onder den voet dabben* is iemand vernederen. Vanhier *dabber*, *gedab* en *gedabber*, *uitdabben*, uitkrabben, *verdabben*, *bedabben*, *overdabben*, *doordabben*, d. i. bederven, b. v. : *de kieken hebben gansch den hof verdabd*. Bij Kil. *dabben*, *subigere*, *suffodere*, uithollen : *dabben*, bet. ook *zich vuil maken*.

DABBEREN. Z. dabbelen.

DAGEN (op iets of iemand), uitgespr. *daugen*, ook tieren, grommen, lastig zijn : *de ouden dagen op de jongen*. *Wat zit gij altijd te dagen?* (Br., Leuv., Antw., st. en pr.)

DAGGEREN of **DEGGEREN**, o. w. misschien verwant met *dabberen*, zegt men van boren, die rondloopen, in stede van dadelijk het hout in te gaan (N. der pr. Antw.).

DAGMAAL of **DAGWAND**, o. een dagwand lands is eene plek honderd roeden groot. Vier dagwand maken een bunder. Kil. leidt het af van *dagh* en *wenden*, *id quod uno die arari aut meti potest* (Br.). In Vl. rekent men doorgaans bij *gemet*. Z. dit woord. Z. *maal*, dat oulings *maat*, plek en, bij de Saksers, *paal* beteekende.

DAK komt voor in : *dat ontwerp zal in 't dak vallen*, onder blijven, niet ten uitvoer gebracht worden. Men zegt in 't Hagel. *op het dak werpen*, voor : te verstaan geven, een woordje in de

samenspraak laten sluipen om zijn verlangen te doen voelen, b. v. *werp eens op het dak, of hij zijn land niet zou willen verhuren of verkoopen* : elders, en wel rond Leuv. *iets op het berd werpen. Die in een glazen huis woont, mag geene steenen werpen op eenandermans dak,* d. i. die zelf niet deugt, moet van eens anders gebreken zwijgen. Br. en elders.

DAKDROEP, v. in Br. *dakdrup*, in Hol. *afdruip*, m.

DALKEN, o. w. door iets moeilijks gaan of loopen; zoo zegt men : *door den meeuw dalken. Door geploegde velden dalken. Door slijk of grachten dalken* (Kemp.). Is dit niet verwant met het oude *dollen*, *dolchen*, treffen, kwetsen, wonden? Z. dolk bij Bild.

DAMMELEN, o. w. dingen, onnoodige woorden spreken (Oostvl.). Van 't kaartspel *dammen?*

DANIG, bijv. en bijw. geweldig, zeer, vandege : *'t is danig slecht weêr. Ik heb danigen honger* (Antw. Br. Limb. Vl. ook in N.-Br. Z. Hoeufft).

DANS, *ten dieren dans iets doen*, met haastigheid en naberouw iets doen : *hij heeft ten dieren danse een huis gekocht* (Westvl.).

DANTELEN, o. w. van flauwte wegdraaien, zoodat men bijna valt; zoo gaan dat men geenen rechten weg kan houden, gelijk dronken menschen of dezulken, die door eene flauwte overvallen zijn : *hij ging al dantelende door de straat. Hij dantelde opeens weg* (Hagel.). Het is, dunkt ons, verwant met *drentelen* of *trantelen*.

DAPPER, bijw. snel, bij Kil. *cito*, *celeriter* (Westvl., Br. en Antw.).

DAS, DAAS, DAZERIK, m. paarden-, koeivlieg, brem. Z. daas.

DAUWAART of DAUWEERT voor daa(r)waart, d. i. derwaarts of daar heen : *ik zal dauweert gaan* (Belg.-Limb.).

DAUWEN, b. w. wiegen, in slaap wiegen : *de moeder dauwde haar kind en zong dau dau, kinneken, dau* (Westvl. Brugge). Vanhier *daveren*, sterk bewogen worden, te Kortrijk ook beven, b. v. : *hij daverde van koude*. Bij Kil. *dauen, daveren, nutare, vacillare*, enz.

1° DE, lidw. veel vóór de aanwijzende *deze* en *die* gebruikt : *neem gij den dezen, ik zal de die nemen* (Belg.-Limb. Antw. Br.)

2° DE voor *du* (doe), *dij*, komt nog steeds achter het werkw. of achter *toe, zoo*, enz. : *toe de, zoo de ; hoor de niet? zul de komen? wat zeg de daarvan? ga de meê?* Soms, wanneer eene voorgaande letter zulks vergt, verandert *d* in *t* : *loop te mede? drink te veel, ge wordt zat. Pas te niet op, ge gaat achteruit.* Soms gaan *de* en *gij* te samen : *zij de gij daar? Waar de gij het dien ik gisteren zag voorbij loopen?* (Z.- en N.-Br., Antw., st. pr. en elders).

3° DE, TE, soms ENDE (adjectief-uitgang). Vele bijv. nw. nemen, vooral in Westvl. den uitgang *de* of *te* aan. *De*, als het grondwoord eindigt met *b, g, l, m, n, r, v, w, z;* maar *de* verandert in *te*, wanneer het grondwoord zou eindigen met *ch, f* (*ffe*). *k, p, s, t. Stoppelde*, d. i. bestoppeld; *krulhaarde*, met gekrold haar; *bloemde*, bebloemd; *kegelde*, kegelvormig; *spilde*, rank, tenger; *pijlde*, lang; *wolkte*, bewolkt; *gatte*, met gaten er in; *pokte*, met pokken; *putte*, met putten voorzien. Zoo nog *grijsde, buikte, schilde, blaarde, volvoette, baloorde*, enz. Vgl. den uitgang *ed* bij de bijv. nw. in 't engl.

En 'k zag er de binders aen 't werk ondereen
En 't kooren viel dapper en dikke;
Daer stond het gestuikt op den *stoppelden* [grond;
Wanneer hy zyn *krulhairde* kinders er zond.
Of, spelend zag bachten (achter) gekropen.
Bind een zilverblank hulsel met blauwen- [den band om zyn heilige kruis.
(G. Gez. 69 en 79.)

DEBBELEN of **POOTELEN**, gedurig in handen nemen, vuilmaken. Vandaar *debbelaar*, die debbelt (Westvl.). Z. dabbelen, dabberen, waarmede het verwant is.

DEDDEREN, o. w. bibberen of beven van koude (N. der pr. Antw.). In Oostvl. soms *morzelen*.

DEEFEL, o. Z. deefeling.

DEEFELEN, o. w. (Oostvl.), op eene ongeschikte manier eten, zoodat de halfgeknauwde spijs rechts en links uit den mond valt. Het engl. *to defile* beteekent vuilmaken. Vanhier *deefeling*.

DEEFELING, v. eigenlijk besmoddering, en verders, in Oostvl. een weg, waar veel modder ligt : *is dat hier een deefel, eene deefeling?*

DEEG, bijw. vandeeg, terdege, d. i. zeer, sterk, veel : *ik ben vandeeg moede van dat werk* (Br., Antw., st. en pr.). In Westvl. *stif* (stijf).

DEEL, m. deeling of het werkw. deelen, zelfstandiger wijze gebruikt : *kon hij aan den deel maar geraken, hij zou het eens goed laten blijken* (Br. Vl.).

DEEL, DELE, v. verbasterd hgd. dat *diele* in 't v. voor *plank* en in 't m. voor *houtenvloer* heeft, zegt Bild. I. 142. Bij Meyer bet. *deel* 1° de plaats waar de rechtspleging gehouden werd, gewis omdat ze met planken of staketsels was afgesloten; 2° de uitspraak of 't vonnis der rechters werd *deel* en wordt thans *oordeel* genoemd; 3° het rechtsgebied. Z. delewand.

DEELTEN, o. w. bet. eigenlijk in deelen of gedeelten leggen; in de helft deelen of *helften : vader is nu dood, willen wij dan eens gaan deelten?* Men zegt ook : *paarten* (Westvl.).

DEEM, v. (met zware *e*), tepel aan den uier der melkdieren : *de demen onzer koe zijn verzworen*. Bij Kil. *deme, uber, rumen* (Br. Antw. Kemp. Limb. en Friesl.).

DEEMELIJK, bijv. is zooveel als het fr. *fade*, smakeloos, onaangenaam : *wat al te zoet is, is deemelijk. De groene komkommers hebben eenen deemelijken smaak* (Limb.). In Br. zegt men *smets*.

DEEMSTER, bijv. en zn. m. donker, duister, hgd. *dunkel, finster* (Westvl.). Rond Aalst *demster*. Kil. heeft daarenboven nog *deymster* en *dimster*, en voegt er bij dat het ook in Holl. en Friesl. in gebruik is. Vanhier *demsterheid*, duisternis. 't Engl. bijv. *dim* beteekent duister en *dimness*, duisternis. Vanhier 't w. *verdemsteren* en *verdimmen*, verduisteren, engl. *to dim*, hgd. *verfinstern*. Z. Delf. blz. 200, 202, 364.

DEEN. Z. dene of den.

DEER, m. deernis, wat deernis wekt : *'t is 'nen deer om na te zien wat die zieke uitstaat;* ook ongemak, leed : *ik heb daar geenen deer van hoegenaamd* (Antw. st. en pr.). Te Brugge : *deernisse*, bij Kil. *miseratio, commiseratio*. In Br. en Limb. meest : *compassie. Deren* beteek. medelijden hebben bij Kil. en *dere, deyre, displicentia*, gr. *δήρη*, i. *pugna*.

DERE (zware *e*), v. 'tzelfde als *deer*, schade, *dere doen*, schade doen (Wvl.). Bij Kil. *dere, deyre, nocumentum, noxa;* van *deren, deyren*, schadelijk, nadeelig zijn, beschadigen.

DEEREN, TEEREN (met zware *e*). Leuv. *tist, getist;* Brussel, *tust, getust;* in Westbr. *tost, getost*, algemeen in heel Br. voor derren, darren, durven. In Limb. *dorren, dorst, doorst, gedorst, gedoorst : ik dar, doe dorst, ze dar, we, ze dorren; gedort*.

DEESEMEN, o. w. niet gedaan krijgen met het vlas uit te trekken (Audenaarde, Somerghem).

DEGEL, m. in Limb. gebruikt voor *aarden pot* of *pan*, vaak van een steel voorzien en dienende b. v. om er iets mede op het vuur te zetten. In de Holl. Woordenb. vindt men *degel* in

de beteekenis van *platine d'une presse d'imprimerie*. Bij Bild. *potdeksel;* bij Kil. *deghel*, sax. sicam. *lebes*, d. i. ketel, kastrol of iet dergelijks. Het is verwant met *teil*, aarden kom en met *tegel* alsook met *tichel*, in 't lat. *tegula*. Bij Venloo ligt een dorp, waarzulke soort van aardenwerk veel vervaardigd wordt, en dat den naam van *Tegelen* draagt.

DEGGER, m. verwant met *dagge*, moordpriem, en *degen*, bet. in de Kemp. mes.

DEINEN, o. w. In meest al de Woordenb. treft men 't znw. *deining* aan dat het op- en neërgaan, de golving van de zeebaren beteekent, doch niet het w. *deinen*, op- en neërgaan als de zeebaren : het *deinend pad*, d. i. de zee.

DEIT, m. Z. dijd.

DEK, m. komt in Westvl. voor in de spreekwijze : *iemand eenen dek zetten*, d. i. bij iemand schulden maken : *hij heeft daar eenen grooten dek gezet.*

DEK, bijw. van tijd, vergelijk, trap : *dekker* voor *dik*, *dikker*, d. i. dikwijls, dikwijlzer (in Br. dikwilder) (Vl.).

DEKEN, m. in Br., Antw. en Oostvl. gebr. in de gemeenzame spraak vóor : snaaksche kerel, kwant : b. v. *ik kwam mijn deken tegen en hij begon mij uit te lachen*. Z. mendeken.

DEKROEDE, v. in Vl. hetzelfde als dekwisch, eene wisch om mede het stroo vast op de daken te binden. In Br. verschillen de *dekroeien* van de *dekwisschen*, gelijk *roede* en *wisch* ; eene *wisch* is daar eene *teen*, *wijm* om iets meêvast of samen te binden, of manden te vlechten, terwijl eene *roede* veel langer en dikker is en meer dienstig om reepen van te maken. Men legt het stroo tusschen de dwars over de kepers liggende *dekroeden* en trekt ze sterk tot elkander met *dekwisschen*, en alzoo ligt dat vast.

DEKWISCH, v. in Br. wisch, teen, wijm, in het dekken gebruikt. In Oostvl. *dekroë*. Z. dit leste.

DELE. Z. deel.

DELEWAND, m. plank en schutsel tusschen den dorschvloer en den tas, samengest. van *wand*, muur en *deel*. Bij Kil. ook *dele*, *deele*, *deyle*, d. i. 1° plank, berd; 2° vloer, dorschvloer, licht omdat de vloeren meest met planken belegd werden. Z. deel en denewand of dennenwand.

DELF, DELVE, DILF, DULF, v. sloot, kleine gracht in de velden. Bij Kil. *delve*, *dilve*, Zeland. Holl. gracht, sloot, l. *fovea* (Vl.).

DELT, ook TELTE, in Westvl. hooischelft. Kil. vertaalt *delte*, door *meta*. In Br. (Lennik) *delft*. Z. Hoeufft op het woord *deel*.

DELTER, m. hooizolder boven den stal (Westbr.), elders, rond Leuv. *schelft*, *hooischelft*.

DEM, DAM, mv. dämen, koeizeik (Limb.) te Kortr. *eurg* genoemd.

DEMPEN, b. w. bet. in vele streken niet slechts smoren, stillen, maar ook beteugelen, fr. *dompter* : *een peerd dempen. Een gedempte hengst*. Vanhier *peerdendemper*, *demping*. Sommigen leiden *dempig* (kortborstig, kortademig, aamborstig) hiervan af, doch, ons dunkens, komt dit eer van *demp*, damp (adem).

DEN of DENNE, m. dorschvloer (Antw. Kemp. Limb.). In Westvl. bet. het nog den dorschvloer op een veld of de effengemaakte plaats, waar men het koolzaad (*slooren*, *ippens*) of de boekweit uitdorscht, of het vlas de zaadbollekens afreept. Vanhier in Vl. *denkleed*, in Br. *derschkleed*, groot stuk lijnwaad dat men over eenen *den* openspreidt om er op te dorschen, en *dennewand* (Z. dit w.). Bij Kil. bet. *dene* plank, berd, bord, en *denne* vertaalt hij door *area*, et *pavimentum* : et *Tabulatum* : *et Antrum*, *caverna*. Bild. heeft : « *den* of *denne*, zoldervloer; ook plecht van

een schip, ook van ouds *denning*. Dit *dennen* is slechten, vlak maken en dus bevloeren en hangt samen met het hgd. *dehnen*, uitstrekken. » Z. verders bij hem *dan* of *den* (I. 140) in den zin van grot, spelonk, omzette plaats, met planken, boomen of anderszins. Volgens Bild. wordt de denneboom aldus genoemd *als waaruit men stakelsels maakte*.

DENE. Z. den.

DENEWAND, Br. wand van denen of *planken*. Z. dennewand.

DENKLEED, o. dorschkleed. Z. denne (Westvl.).

DENNEBOOM, dat gedeelte eens schips, waar de luiken op rusten (Willebroek). In Holl. noemt men het *plecht*. Z. *den* en *dan* bij Bild. I.

DENNEN- of **DENNEWAND**, hetzelfde als *delewand*, d. i. een berden muur in de schuren tusschen dorschvloer en tas (Br.). Wordt de dorschvloerwand eigenlijk bedoeld, dan schrijve men liever *dennewand*. Dit zelfde geldt ook voor *delewand*. Z. den, denne.

DENNENWEG, m. scheidmuur tusschen den *nere* en den tas, in eene schuur (Hagel.). *Weg* verkort van *weech* of *weegh*, muur. Vanwaar *weegluis*, *wegluis*, wandluis. Z. dennewand.

DENNEWEERD, m. lage houten muur, die in de schuren den dorschvloer van den strooitas scheidt. Men zegt in de Kemp. en Antw. nog *denneworcht* en *dennenwurcht*. *Weer* of *weerd*, wortel van *weren*, is eigenlijk iets wat afweert, wat afscheidt, beschut, beschermt, verdedigt. Vandaar bet. bij Kil. *weer*, *were*, *weerd*, *weerde*, *weerder*, *werd*, *werdt*, *wordt* : *propugnaculum*, *sepimentum*, *septum*, d. i. omheining, afscheidsel, hoogte of: al wat afscheidt, beschut, tegenhoudt, in 't angl. sax. *worth* of *weorth*. De woorden *waarde*, *gaarde*, *geerde* (hof, tuin), engl. *yard*; *waren*, *weren*, *bewaren*, hgd. *warten*, (wachten, bezorgen), *wärter*, wachter, het fr. *garde*, *garder*, het vl. *boomgaarde*, *warande*, 't engl. *to were*, nederd. *zich weren*, hgd. *sich wehren*, oud engl. *werre*, Kil. *werre*, fr. *guerre* (oorlog) enz. dat alles is samen duidelijk verwant. *Gairdan* bet. in 't Goth. omsluiten.

DENTER, m. bet. rond Brussel zolder, doch te Leuv. en elders is 't de gang der eerste en tweede verdieping. Voor dat gedeelte der benedenplaatsen gebruikt men het woord *gang*. In 't middeneeuwsch luidt het *dormter* (Beatrijs, v. 85, I). Het komt van *dormitorium*, gelijk *refter* van *refectorium*.

DER, TER, wordt in de volksuitspraak in Vl. Br. en elders gehoord voor *er*, *daar*:

Zoo *der* een verzuimen dorst,
Van te werken voor den kost.
(G. Gez. blz. 45.)

Edoch dit is niets anders dan de tusschenvoeging van *d* of *t*, welluidendheidshalve, als in beheerder, bestuurder, duurder, zwaarder, kleinder, edelder, opentlijk, gezamentlijk, wezentlijk, enz.

DERF, bijv. nesch, nat, week, plat. Men zegt het van brood, waarin de gest niet gewerkt heeft en dat dus niet opgegaan is : *het brood is derf*. Kil. heeft *derfbrood*, *panis azymus*, *non fermentatus*, brood dat niet gegaan heeft, gelijk men in Br. en Limb. zegt. *Derve boter*, goed geknede boter. Z. derw.

DERREN, terren (dorren), dorst, gedorst, getorst (getost in Westbr.). Z. deeren, durven.

DERRING, m. in Oostvl. en kl.-Br. turf (*tourbe*), doch *derring* is wat grover en riekt meer dan turf: *zoo gaan ook de vrienden verby daer den derring rookt en stinct* (Jan de Brune, *Banketwerck*, blz. 150). Bij Kil. *darinck*, *dary*, *darie*, *dari-torf*, fland. Zeland. holl. *Cespes bitumınosus : nigra quæ-*

dam et viscosa gleba, qua ignis fovetur apud Flandros septentrionales et Zelandos, vulgo daria, darinca. Derrie, derrij bij Sleeckx ook turf, is in de Holl. Woordenb. de eerste harde grond na den modder; licht is het woord verwant met *daren*, *darren*, *derren, dor* en *droog* worden, en met *dare* of *darre*, l. *ast*, *ustrina* of droogoven. Bild. heeft *darie*, *darrie*, *derrie*, v. en leidt het af van *darre*, dor, waarvan de droogzolder voor 't graan in Duitschl. *de darre* genoemd is. Z. schadde en bulte, eene brandstof.

DERSCHEN (Br. Vl.), *deerschen* (Limb.), soms ook *dresschen* voor dorschen. Vandaar *derscher*, *derschvloer*, *derschvlegel*, *derschmolen*, enz.

DERTIENAVOND, daags voor Driekoningendag. Z. Delf. bl. 200.

DERTIENDAG, d. i. Driekoningendag, zoo genoemd omdat dit feest den 13^{en} na Kersmis komt.

DERVEN, DEURVEN (met korten *eu*-kl.), b. w., dierf en dorf, gedorven, voor durven (Antw. st.). Kil. *derven*, *dorven*. Z. deeren.

DERW, bijv. vochtig, nat doch taai, vast opeen: *als de gist niet deugt, is de mik* (tarwenbrood) *derw. Als men op vochtige aarde trippelt, wordt ze derw. Deeg kan men heel derw kneden* (Hagel.). Z. derf.

DESSENTWEGE, bijw. derhalve (Limb.).

DESTEL, Kortrijk en Br. hetzelfde als elders *dessel, deessel* of *diessel*, in Holl. *dissel*, een timmermansgereedschap.

DESTEREEL, in 't L. van Aalst voor *rosteel*, dat is een van hout gemaakte tralie- of roosterwerk, waarin men het hooi voor de peerden werpt, die beter dan door trekken. *Destereel* zou, volgens sommigen, *distelleer* zijn, als ware het een traliewerk, waar de ezels de distels door trekken; volgens anderen, *diersleer*, de ladder voor de dieren. Z. ben en rosteel.

DEUGDELIJK, bijv. voordeelig: *een deugdelijk kleed*, d. i. van goede stof, waar men deugd van hebben zal; bijw. *'t is deugdelijk of eerlijk en deugdelijk waar*, d. i. geheel, zeker waar (overal).

DEUGNIETE, de vr. vorm van deugniet, een slecht vrouwspersoon (Westvl.).

DEULDER, voor dojer.

DEUN, m. voldoening, vermaak: b. v. zijnen deun in iets hebben: *Ik had er mijnen deun in dat hij gekozen werd* (Westvl.). Bij Kil. *done*, *deune*, *ludus*, *facetiæ*, *nugae*. Vanhier *deuntje*, toontje en *deunen* (Bild.).

DEUNEN, o. w. bet. te Somerghem daveren, te Gent *schudden* en *beven*, *conquassari*, fr. *trembler*. In 't Oud hgd. *Dunian thiu ertha dunida* (Heliand 174, 24), de aarde beefde. Z. Delf. 209 en bij Kil. *donen*, i. *deunen*. In Westvl. bet. *deunen* (duenen), weêrgalmen, weêrklinken (G. Gez.). Kil. *resonare*. Dit *deunen* is licht 'tzelfde als *dreunen*: *mijne ooren deunen*. Van *deunen* komt het w. *donder*.

DEUR of **DUUR**, z. m. stier (Limb.).

DEUR. Het spreekw. *voor de roode deur komen* wil zeggen: voor de rechtbank verschijnen. 't Is misschien afkomstig van het bekende tribunaal: *l'anneau de la porte rouge* (Maastr.)? *Deur noch dorpel aan* of *door iets zien* is een spreekw. dat bet. iets niet verstaan, niet weten hoe iets aan te vangen of te eindigen (Kemp.).

DEURHAIRDE voor doornharig of stekelharig (Westvl.).

DEUVELEN, w. de berden des bodems van een vat vast aaneen maken bij middel van pinnen (Antw.).

DEUZELACHTIG en **DEUZELIG**. Z. deuzig voor duizelig.

DEUZELEN en **DEUZELING**, voor *duizelen*, *duizeling*, fr. *être étourdi; étourdissement*, *vertiges* (Westvl.).

DEUZIG, vermoeid van geest: *iemand deuzig zagen. Ik word deuzig op dit boek gezien* (Antw. st.). Bij Kil. is

deusigh, *duysigh* vertaald door *stupidus*, *exanimis*, *perturbatus mente*, *vertigine laborans*, en in deze leste bet. hoort men 't in Westvl. *ik ben deuzig*, d. i. ik ben zwaarhoofdig.

DEWWELEN, o. w. bet. r. IJperen : geen eetlust hebben, niet zeer ten appetijte zijn ; zijn eten kauwen en herkauwen : *hij dewwelt op zijn eten*. 't Is een dialectvorm van *douwelen*, freq. van *duwen*, *douwen*.

DEZE of DEDEZE wordt in Westvl. algemeen gebruikt voor : degene : *dezen, die zoo spreken*, *zijn valschaards*.

DJANGELEN, o. w. bij het koopen scherp afdingen : *die vrouw kan niets koopen zonder djangelen*. Dit woord, veel met *prangelen* verbonden, schijnt ons den zelfden wortel te hebben als *dingen*, waar het een verbasterd freq. van wezen zal. Men zegt ook te Antw. st. en pr. *afdjangelen*, in Br. *afprengelen* of *afprenkelen* (Z. blz. 11).

DIBBELEN, o. w. voor *dubbelen*, freq. van *dubben*, 'twelk van 't lat. *dubitare* komt : *wat staat gij daar te dibbelen*, *speel uwe kaart maar uit* (Br.).

DIBBETJE, o. kwezel (Brugge), voor dibbeltje, dibbelerse of dubbelerse, die dibbelt, aarzelt en gedurig hervraagt. Z. bij Bild. *dubbe*, vlaamsch woord voor klopje of kwezel. Edoch *dibbetje* kan wel, bij letterverspringing, voor biddeltje, die veel bidt of biddelt, freq. van bidden, staan.

DIDDEREN, o. w. bibberen (freq. van beven), van koude of vrees sidderen (Kemp.).

DJEEMENISTER, peze(n)wever (Westvl.).

DIEFKEN, o. looper, d. i. eene soort van sleutel, in 't fr. *passe-partout* (Limb.). *Op een diefken* bet. te Antw. : in 't geniept, heimelijk en zonder iemands weet : *ik ben op een diefken uitgeloopen*.

DIENAAR, m. op de dorpen, tusschen Mechelen en Leuven, een veldwachter.

DIENEN, dekken, bespringen : *is die merrie al gediend geweest?* (Vl. en Br.).

DIEPERIK, m. diepte, ook kelder (St-Nikolaas), 't is van diep afgeleid, als botterik, lomperik, rotterik, van bot, lomp, rot. *Hij is naar den dieperik* bet. : hij is verdronken (Antw.).

DIEPGRONDEN, b. w. in Oost- en Westvl. en elders in zwang. Wanneer men het land met de ploeg eerst *ondiep* omrijdt om het te kuischen, dat heet men *storten* (in Br. *schellen*); doch als men 't een tweede of derde maal dieper omploegt, uitrijdt of omspaadt, dat heet men *diepgronden* (in Br. *zaaivoren*). Z. diepvoren.

DIEPVOREN, gebr. in 't land van Aalst, Br. en elders voor *diep* ploegen, eene ploeg boven af en dan nog eene onderuit. Z. diepgronden en beulen, blz. 49.

DIERENDANS, m. znw. eene die zijne waren te dier verkoopt (Antw.).

DIETS, m. knikker (Oostvl.-Eecl.). Sleeckx heeft *duts*, klomp. Kil. *dutse*, *dusse*, *dussel*, eene eekel, bolleken, enz. lat. *glans*, *tonsilla*, *tuber*, *tuberculum*.

DIETSCH, bijv. en z. nw. Dit is de echte en algemeene naam onzer taal, nog zeer in Br., Antw. en Limb. in voege om de vlaamsche of nederduitsche of nederlandsche spraak aan te duiden. De Brusselaar spreekt *disch*, *plat-tisch*, met den duitschen *sch*-klank, uit ; door *dosch* verstaat hij hoogduitsch. Te Leuv. en omstr. zegt men niet *diets* maar *duts*, even als in Limb. en dat bet. hetzelfde als in 't engl. *dutch*, d. i. vlaamsch of nederduitsch ; om het hgd. aan te duiden zegt men in Br. *duitsch*, of *deutsch* (met korten *eu*-klank) en *duitsch* of *hoogduts*, *hoogdutsch* (*sch* uitgespr. als in 't hgd.) in Limb.

DIEVEN, b. w. Zie luizen (Oostvl.).

DIEVINGE, v. in Westvl. soms voor dievin of diefegge.

DIGGELSTEEN, m. dobbelsteen, waarmede de kinderen spelen (Maastricht en elders), 't is licht, bij letterveran-

dering, verwant met *biggelen*. Z. blz. 53. Bij Sleeckx bet. *diggel* potscherf, bij Bild. heet het eene verbastering van *dilge*, *delg* (I, 149).

DIJ of **DIJD**, groei, aangroei, tier, wasdom; 't is de wortel van 't w. *dijen* of *dijden*, d. i. zwellen, tieren, dikworden, in grootte toenemen; en van *gedijen*, bijwinnen, enz. fr. *profiter* : *daar is geen dij in dat graan* (Hagel.). *Die jongen heeft geenen dij*, d. i. hij blijft steeds even klein en mager. *'t En heeft geen dijd* (Land van Aalst), d. i. 't en groeit noch bloeit.

DIJAMPELEN, b. w. eenige stoffen, zooals aarde, enz. al stampende en stootende klein maken (N. der pr. Antw.), in Br. *trampelen*.

DIJN of **DIEN**, 2e pers. enkelv. voor uw, *het dijnt* voor : het uwe (Limb.).

DIJSEL, m. v. in Br. overal gehoord voor : *dissel* of *disselboom* van wagen, koets, enz. Vanhier *dijselen*. In Limb. hoort men *distelboom*. Bij Kil. *diessel* en *dijssel*, l. *temo*, fr. *timon*.

DIJSELEN, b. w. eenen wagen bestieren (Oostvl., L. van Aalst). Z. dijsel.

DIJSEM, m. *dijsel* of dissel (Hagel.).

DIJSTEREN, b. w. verpletteren, vermorzelen, tot moes, tot deesem maken : *de aardappels dijsteren*, er *stomp* van maken (Br., Belg. Limb., Antw. pr.). Vgl. *teisteren*, van 't oude *teesen*, *teesten*, plukken, scheuren, trekken (Westvl.).

DIJZE, bet. in Westvl. fijne suiker in een stukje lijnwaad gedaan en waar de kinderen aan zuigen. Men noemt het ook *lokke*, d. i. lokker, iets wat aanlokt. Dit *dijze* is licht hetzelfde als *dusse*, *dussel*, bij Kil. *glans*. Z. diets en dodde.

DIK, bijv. groot, rijk : *'t is een dikke boer* (Hagel.), d. i. 't is een rijke pachter. Omstr. Leuv. zegt men : *hij zit er dik in*, d. i. hij staat er goed voor, hij is goed in zijnen wol. *Den dikke maken* of *spelen*, bet. te Thien., Leuv. en elders : van zijnen neus maken, den jan uithangen, trotsch, hooveerdig zijn, fr. *faire de l'embarras*.

DIK, **DIKS** (Hagel.), *dek* (Vl.), *duk* (Gelderl.), voor dikwijls, dikmaals.

DIKKES, te Diest : *dik*. Kil. *dick*, i. *dickmael*, *diekent*, hgd. *dieche*. Holstein : *dik*, *dikke*. In de oude Beiersche taal heeft *dick* insgelijks de beteekenis van *dikwijls*, en nog, thans in den Allgaü, te Nuremberg *Dickisch* (Schmeller). Middelhgd. *dicke*, oudhgd. *diccho*, Br. *dikkes*, Westvl. *dikkens*, *diks*, *dikkels* (G.Gez.). In Limb. en Br. bet. *diks* of *deks* niet alleen *dikwijls*, maar ook *soms*, *misschien* : *diks kan het gebeuren dat*, d. i. soms kan het gebeuren, het zou kunnen gebeuren.

DIKKUIP, kuip waar de melk in dikt om gekernd te worden (Westvl.).

DIKWIJLS, te Antw. in Br. en elders algemeen in zijnen vergrootvorm *dikwilzer*, *dikwilst*, gebruikt. Bormans gebruikt ook *dikwilder* (Versl. blz. 310). In 't Hagel. en Limb. *Dikker*, *dikst* : *het dikst van al*, het meest van al. *Dikwils*, *dikwijlsch* wordt ook als bijv. gebr. evenals *dikmalig* in den zin van 't fr. *fréquent* : b. v. *de dikmalige communie*, *de dikwijlsche gebeden*.

DILT, **DILTE**, zoldering van sparren, scheerzolder, schelft, hooitas, fr. *fenil* (Westvl. Brug.), het is 't zelfde als *delte*, bij Kil. *mela* (*mijt* in Br.), *venditie van 133 koopen vlieringen*, *kepers*, *delte- hoppe- en boonpersen* (plakk. van Oost.- en Westvl.). Z. delt en delter.

DILVE. Z. delf.

DINGEN, o. gebr. voor *kleederen* in Vl. Br. pr. Antw. en elders : *uw dingen is wel gemaakt. Dat dingen past hem niet.*

DINGSCH, zonderling, vreemd : *dit kleedsel staat u zoo dingsch.* — Ook onpasselijk : *ik gevoel mij zoo dingsch.* Men zegt nog : *ik ben zoo aardig*

(Antw. st. en pr.). *Dingsch* bet. omstr. Leuven, beleefd, goed, bereidwillig: *hij was zoo dingsch dat hij niet wist wat hij mij zou gedaan hebben.*

DINSDAG. In verscheidene streken van Nederland hoort men veelal: *dinsdag*, zelden *dingsdag*. In Westvl. *disendach* of *dizendag* als in de middeneeuwen. In Oostvl. *dijsdag;* in Br. *destag*, in Leuv. *dijs-* of *dijnsdag*, welk laatste onder 't volk van Holl. ook gehoord wordt. In Limb. *dees-* of *dês-* of *deensdag*. Bij Kil. *disen-dagh*, vet. fland. *dings-dagh*, *dijnsdagh*, *dijssendagh*; hgd. *dienstag*; deensch, *tijsdag*; zweedsch, *tisdag*; angelsaks, *tuesdaeg*, *tiwesdaeg*; engl. *tuesday*; ijsl. *tyrsdaeg*. Men schrijve *dins-* of *dingsdag*, volgens verkozene afleiding. Ihre heeft, en te recht, beweerd dat *dingsdag* hetzelfde is als het l. *dies Martis*. Mars was bij de oude Germanen zoowel als bij de Romeinen de oorlogsgod. Hij droeg, bij de oude Angelsaksers, den naam van Tüg, of *Tuu* (in 2ⁿ naamval *tuues*), vandaar 't angelsaks *tuesdaeg*, en 't engl. *tuesday*. Anderen brengen het tot *Tuisco*, ook een afgod der oude Germanen, doch deze is, volgens ons, eerder Mercurius, en vandaar ons *tuischen*, dat Kil. van *Theute* (Mercurius afleidt). Volgens anderen heette Mars *die* en vandaar dan *dies-dag*. Men zie Dʳ L. A. te Winkel: *Regeling der spelling voor het Woordenb. der Ned. taal*, blz. 128. Eenigen, met Jan Ten Kate, leiden het af van *thing*, *ding*, voor Mars, of *ding* voor *geding*: *dingsdag* is dan eigenlijk strijd-, twist- of oorlogsdag, het zij dat men strijde door woorden of door wapenen, of een dag toegewijd aan de rechtspleging, dewijl de Ouden gewoonlijk op dezen dag rechtdag hielden, of wel aan Mars den oorlogsgod.

DJOMPEL. Z. 't volgend.

DJOMPELEN (dompelen), sukkelen; dolen: *in den donker ronddjompelen*, ook: *djompel*, *op den djompel geraken*, d. i. verloren geraken (Antw. st. en pr.). *Dompelaar*, sukkelaar (Gent). In Br. zegt men *sompelen* of *sampelen*, bij Kil. *schampelen*, lat. *labi*, afslibberen, afzeilen, afvallen; *exorbitare*, van den rechten weg afdolen.

DJOOL, DJOOLE, JOOLE. Z. joole.

DJOOREN, m. *djoorke*, o. *djurn*, m. eene halve pint, een kwartliter (Oost- en Westvl.), te Gent *djooreken*, in Waas *djurn*. in Br. zeggen wij *halfken*, o. *kapper*, m. of *kapperken*, o. in Limb. *schupken*, hgd. *schoppen*. In 't Noorden hoort men ook *kapper*. *Geef mij eenen djurn bier*. *Een djooreken faro doet ons deugd.*

DJOUSKE, m. noenslaap van eenige minuten: *'k heb daar een djouske gedaan* (IJper.).

DIPPEN of DUPPEN (*u* scherp op zijn Gentsch uitgesp.), 'tzelfde als dubben, dubbelen, dibbelen: *ik diple* of *dublege* of *ik zou gaan om 't wankelbare weêr* (Oost- en Westvl.).

DIRK, groote katrol, waarin de keten van den takel loopt (Kl.-Br. Willebr.). Bij Kil. *durck*, *dorck*, lat. *sentina*, d. i. de plaats, onder in een schip, waar alle vuiligheid in loopt.

DISCH, m. is 't geen men in Br. toog van eenen winkel, in Limb. *toon-* of *winkelbank*, in N.-Ned. *toonbank* noemt. Bij Kil. *mensa*, *vulgò discus*, engl. *dishe*.

DISTEL. Zegsw. *op distels zitten* (Vl.), d. i. verlegen zijn, ongedurig of haastig zijn om te vertrekken; ook *op heete kolen zitten* (in de Holl. woord. *op heete kolen staan*), zoo als men in Br. en Limb. zegt.

DJURN, m. Z. djooren.

DIVER, m., boord van 't water (Brugge).

DOBBELEN, o. w. hakkelen, stotteren (Kemp.). Van *dobbel*, l. *duplex*: vanwaar dobbeltong, thans dubbeltongig, l. *balbus*, vanwaar 't fr. *bal-*

butier (stamelen). *Dobbelèn* is dus zooveel als met eene dubbele of belemmerde tong spreken, te Antw. en elders *doddelen*.

DOBBELTONGEN, o. w. in Westbr., Oost- en Westvl. hetzelfde als *dobbelen*, met eene dubbele of belemmerde tong spreken, stamelen. Z. dobbelen.

DOCHTER. *Eene eiken dochter, eene abeelen vrouw*, is eene vrouw die hare ooren laat hangen, die in het huwelijk hare goede hoedanigheden van meisje laat varen (omstr. Brussel).

DOD of **DODDE**, oud woord nog in verscheidene provinciën in gebruik. Bij Kil. bet. het staakje, paalke, kort stokje; ook stop, kraan; verders rietstok met de aar, den stengel van een plant, dien plant zelven met lange smalle bladeren, in Blancardus Lexicon *typha* genoemd en daar achter in 't vl. *lisdodde*, *donsse*, *donsen*, *polsen*, *papenkul*, *zotskap*; in 't hgd. *narrenkolben*, *liesknopfen*; in 't fr. *masse*; engl. *reed-mace*; 2° de knodse, stok of schepter van een gek; 3° in den *Teuthonista* bet. *dod*, gek en *dodden* gekken; 4° bij Bild. die van *dod*, *dot* naar *dut* verzendt, is *dodde* of *doede* een onnoozel mensch, die zich in de luiers laat leggen, of in de kleeders laat steken, of in slaap wiegen, gelijk men in Br. zegt. Van *dodde* komt dodderig, slaapdronken, *bedodden* (Br.) of *bedotten* (N.-Nederl.), bedriegen. Opmerkensweerdig is het dat *typha* van 't gr. τύφος (rook) komt en dat τύφειν rooken bet.: nu in 't Hagel. geeft men den naam van *dodde* aan een zwamachtigen plant, die in de weiden wast en waaruit bij het duwen zeker rook of damp komt; en te Antw. is *dod* de bloem of de aar van zeker rietgewas. Te Somergh. is *gersdodde*, een *bosje*, een *struikje* gras. Te Antw. verstaat men nog door *dod*: gesuikerd brood, bolvormig in een lapje lijnwaad gebonden, dat men zuigelingen in den mond steekt om er aan te zuigen, om ze alzoo te *bedodden* of in slaap te krijgen en te doen zwijgen. Bild. (I. 170, 152) leidt het fr. *radoter* (d. i. mijmeren) van ons *dot*. Maar zou het geene verwantschap kunnen hebben met *doddelen*, *dotteren?* Z. diets en dots (tots, toorts). *Dod* is in 't deensch *död*; en *doddel* of *dorrel* bet. op 't Hoogeland, in Groningen, stuiter of knikker.

DODDELEN, o. w. hakkelen, stamelen: *hij doddelt fel*. Al stamelende vertellen: *weet ge nu wat hij daar gedoddeld heeft?* Vanhier doddelaar, gedoddel (Antw., Br. en Hagel.).

DODDEREN, o. w. 'tzelfde als doddelen (Br.).

DODDERKEN, o. klein hakkelaarken, kindje.

DOEF, m. veest: vanhier *doefen*, *döffen*, veesten: *eenen doef op zijne zokken laten gaan* (Br.).

DOEF of **DOF**, bijw. wordt gebezigd in de uitdrukking: *het is dof warm*, om te kennen te geven dat het bovenmate warm is (Limb.). In Br., Antw. en Limb. *dof*, bijv. *'t is dof weêr*, d. i. het is laf, warm weder.

DOEFKEN, o. klein druppelken drank (Somerg.).

DOEL, m. een gedeelte aarde dat overblijft, nadat men het overige reeds uitgegraven heeft. Het engl. *dole*, dat ook *paart*, *portion* bet., is licht met ons *doel* verwant. In Br. zegt men in denzelfden zin *doel*, *dam* of *dijk*.

DOEN, b. w. dat reeds zoo veel plaats in de Woordenboeken beslaat, moet nog gemeld worden in de volgende spreekwijzen: 1° *eten doen*, *voeder doen voor de beesten*, d. i. eten, voedsel voor het vee verzamelen, als gras snijden, rapen plukken, wortels steken. 2° *Zijn gevoeg doen*, *in zijn bed doen*. Hij deed iets. Voor 't fr. *si*, of *si fait*, zegt men: *toet*, of *toewel*, d. i.

eene verkorting van *het doet, het doet wel.* Voor 't fr. *non, non pas*, zegt men *tendoet*, d. i. het en doet, of ook *'t doe niet*, of *toe niet.* Men hoort ook, *'k doe, z'en doèn* (*si, non pas*). *Doene* (*doone*) is eene verkorting van *doet het niet? is het niet waar?* Men zegt in en rond Leuv. (*iemand*) *ter aarde doen*, voor : ter aarde bestellen, begraven.

DOENEN (Z. donen), in den Teut. : doenen, hellen, luiden, *insonare, personare, intonare.* Z. deunen.

DOENING, v. vertier, nering : *die winkel heeft veel doening* (Vl.). *Een goede doening*, bet. een goede broodwinning: *Jan zit in eene schoone doening. Hij bewoont eene fraaie doening,* d. i. een erf of hofstede (Br.).

DOES, m. die plomp en grof van lijf is : *wat dikke does is dat!* (N. der pr. Antw.) ook dommerik, stomkop, moffer, pruiloor, monker (Antw., Kemp., Diest). Dat *does* met *droes*, reus, sterk mensch, duivel, geest verwant is, komt ons als zeer aannemelijk voor. Ook zijn er voorbeelden dat de *b* zich door *d*, en *d* door *b* laat vervangen als *dobbelen* en *dodderen* (stamelen, enz.). Zoodat *does, doezeman*, spook om kinders bang te maken, fr. *croquemitaine, boudeur,* wel verwant kan zijn met *boesman.*

DOESTIG, bijv. troetelwoord, lief, zoet, enz. *mijn doestig hert, gade mij verlaten? Mijn doestige vriend, mijn allerdoestigste kindje* (S. Truiden).

DOEVENSTOOTER, m. duivenstooter of sperwer (Limb.).

DOEZEMAN, m. slokkeman, bietebauw : *kinderen, vlugt weg, de doezeman is daar* (Antw. pr.). Z. does en boeman.

DOEZEN, o. w. de lippen laten hangen, zuur zien, muffen, moffen, stomloopen, pruilen, pratten, monken : *dat meisje doet niet dan doezen, omdat ze niet meê mag gaan* (Kemp. Antw.). Vanhier *doezer, doeskop, gedoes.*

DOF, DOFKEN. Z. doef, enz.

DOJER, ook DUIËR, DEULDER, zeker heidegewas, waar men bezems van maakt, vlasdoller, fr. *cameline* of *sesame bâtard* ou *d'Allemagne* (Br.). In Oostvl. *door*, te St-Peeters-Leeuw *deulder.* Is dit de heide, fr. *bruyère* of brem, waarvan men bezems bindt?

DOK, eerste plank die van den boom (bool) gezaagd wordt (Antw. Kemp.). In Br. en Limb. noemt men die eerste plank *schaal.* Volgens Bild. is *dok* eigenlijk beschutsel, omvatting, van *dù-ën, do-ën*, omsluiten. Edoch het is eer datgene, waarmede men iets beschut of omsluit, te weten, *schalen*, die daartoe gewoonlijk dienen moeten. Men ziet hier waarom de *havens* (bassins) *dokken* genoemd zijn geworden.

DOKKEN, o. w. tokken, slaan, kloppen : *mijn hert dokt;* ook genaken, raken : *ik had hem nauwelijks gedokt of hij schreeuwde* (Westvl.). Kil. *dare pugnos; ingerere verbera.*

DOKKEREN, freq. van *dokken*, 't gerucht maken van loopende paarden op de kalsijde (Westvl.).

DOKTEUREN (Vl.), DOKTOREN (Br.), d. i. den doctor of arts gebruiken, in Holl. en Limb. *dokteren.*

DOL, beslommering, last, moeite : *ge hebt met een ziek kind meer dol dan met twee gezonde. Veel dol aan zijne ooren hebben. Gij zult met dien zatlap dol hebben* (Br. Antw. st. en pr. Kemp. en N.-Br. Z. Hoeufft). *Dolen* beteekende oulings lijden.

DOL, m. een soort van muis, aard- of veldmuis (Br.), in Vl. om haar gepiep ook *piepedol* geheeten. Dit viervoetig diertje is spits gebekt bijna als eene rat.

DOL, DOLVLIEG, vleeschvlieg, ronker (Leuv. Mechl. Antw.); omstr. Brussel is 't *ronker.* Zij wordt *dol* of *ronker* genaamd, om het dul geronk, dat zij maakt. Wanneer deze vlieg het

vleesch raakt, komen er weldra ontelbare maaien in.

DOLAARSBENDE (zachtlange *o*), komt voor in de spr. *doet het weg, eer het geraakt in dolaarsbende*, d. i., eer dat het verloren geraakt. *Die jongeling is al in dolaarsbende* bet. : die jongeling is al op den dool of doolweg, hij bewandelt reeds den weg van zijn verderf (Oostvl.). Wat is eigenlijk dit *dolaarsbende?* Eene bende van *dolaards* of uitzinnigen? of is 't niet eer eene verbastering van *doo(d)laaks, doolaarts* of *doolaagsbeemde?* Z. doolakker en doolaag.

DOLLEKE, o. licht voor *tolleken*, doddelken (kleine dodde) d. i. stamelaarken in de kindertaal. In Br. Antw. gezegd tot de kleine kinderkens : *o mijn allerliefst dölleke.*

DOLVLIEG. Z. dol.

DOLVROUW, v. sterke dwarlwind : *doe de deur toe, er komt eene schrikkelijke dolvrouw op.* Gewis zoo genoemd, omdat die wind huilt en met dolle woede te werk gaat, gelijk een dol wijf doet (Hagel. en elders). In Br. zegt men ook : *de bonte vrouw.*

DOM, bijv. dof, zwaarhoofdig, slaapachtig : *ik ben van daag zoo dom met die hitte* (Br. Antw. elders). Vanhier *domachtig*, d. i. slaapachtig, en *dommeren*, dat in Vl. sluimeren beteekent.

DOMMEREN, o. w. domachtig, zwaarhoofdig, slaperachtig zijn, sluimeren. Bij Sleeckx is 't *dommelen.*

DOMPEL. *Dompel werk* is een bussel vlaswerk (Kemp. Gheel). In Brab. zegt men : *een donk werk.*

DOMPEN, o. w. dampen, rooken, rook of damp afgeven, omstr. Leuv. Brussel en elders. Bij Kil. *vaporare, fumare.* Te Brugge : *doomen. Mijne paarden dompen van 't zweet. Het dompt in de kamer.*

DOMPER, m. of keersendomper, fig. een groote neus met wijde gaten (Vl. Br. elders).

DOMST, in Westvl. voor *donst* of *dons*, bloem of fijnste meel. *Dons* is eigenlijk iets wat zacht en wolachtig is, b. v. fijn pluimkens. Vanhier de spreekwijs : *goed in zijnen dons zijn* of *goed in zijnen wol zitten*, d. i. welvarend, welhebbend zijn (Br. Antw.).

DONDER. *De roode donder*, maandstroom. Wij halen het woord aan, omdat het wellicht een germaanschen mythologischen oorsprong heeft; de uitdrukking « *en roden könig*, » in Holstein, is niet minder vreemdaardig (omstr. Brussel).

DONDER EN BLIKSEM, m. fijn licht pasteigebak (Vl.). Te Leuv. noemt men dit weêrlicht nabootsend gebak *bliksem.*

DONDERDAG, gebr. als z. nw. in den zin van deugeniet en als uitroepingswoord : *donderdag! zit ge daar weêr aan mijne appelen.* Het wordt ook als bijv. gebezigd in den zin van verwenscht, stout, ongelukkig, kwaad : *die donderdaagsche jongen, hij verwoest mijn heelen hof* (Landen). De Walen zeggen : *tonnerre, acretonnerre* en de Brabanders *donders, bliksems.* Bij Weil. zien wij *zaturdag* in den zelfden zin gebruikt.

DONDERTOREN, gewoonlijk in 't mv. gebruikt in Vl. Br. en Limb. voor *donderwolken*, of wolken die donder voorspellen : *daar zijn veel dondertorens in de locht, ik geloof dat er zal onweêr komen* (Leuv. en Antw.).

DONK, v. geleegsnaam, aan vele plaatsen in Br. Kemp. Vl. Limb. gegeven, als de *Hever(sche)donk*, *Corsendonk*, *Cranendonk*, *Desteldonk*, *Bonkendonk*, *Haesdonk*, *Heyndonk*, *Ramsdonk*, *Wolfsdonk*, *Appeldonk*, *Arendonk*, *Grobbendonk*, *Mendonk*, *Wachtendonk*, enz. enz. Wat is eene *donk* (donge?)? Volgens Diercx, *sur les lois de Gand*, II, 22, bet. het *vette grond.* 't Is licht hetzelfde woord als

bij Kil. *dunghe*, mest, drek, vet, *femus, letamen, stercus*, engl. *dunghe;* vandaar bij denzelfden *dunghen* (oud), hetzelfde als *mesten*, *stercorare*, hgd. *tunghen*, *düngen*; engl. *dung*. Edoch wij zien de dorpen, wier namen met *donk* eindigen, niet verre van beken, rivieren of waterplassen gelegen; zou hieruit niet te besluiten zijn dat men, en reeds van over duizend jaren, *donk* heette eenen natten, rotachtigen en vetten grond? En dit *donk* zou wel kunnen verwant zijn met het volgende *donkelen* voor *duikelen*, fr. *plonger*.

DONK, m. dots; *een donk werk* is een handsvol gerold (vlas)werk (Leuv.).

DONKEL, duiker, waterduivel, duiknekker (Westvl.). G. Gez.

DONKELEN, duikelen (Westvl.).

> Ze kronkelen (de duiven)
> Ronklende om ende omme, *donklen*
> Rockeloerend hals en kop
> Te over de ooren in den krop.
> (G. Gez. 93.)

DONKER. *Tusschen donkeren en klaren*, voor: tusschen licht en donker (Vl.).

DONKERNISSEN komt in Vl. voor in: *dat zijn al donkernissen*, d. i. dat zijn al zaken vol bedrog.

DONS, m. bloem of fijnste meel: *tarwendons* (Antw. en elders).

DOOD, zegsw. *Op een oordje dood blijven*, hetgeen men in Br. alsook elders hoort, bet. zeer nauw zijn, het laatste centsken afdingen. *De dood van iets doen* bet. in Westvl. van iets sterven, b. v. *die vader zal van zijn slechten zoon nog de dood doen*. *De dood smaken* is in grooten angst verkeeren (Antw. en Br.).

DOO(DE)KEERS, v. dwaallicht (Vl.).

DOO(D)LAAG, DOODLAGE, DOOLEEG, DOOLEGE, v. rotterik, rotte grond, broekgrond, waarin men licht doorzakt, moeras en verders onbruikbare weg, waar de peerden niet door geraken, maar tot aan den buik inzinken. *Laag* is verwant met het engl. *to lay*, stilstaan, liggen, leggen. Sleeckx vertaalt *doodlaag* door *sol marécageux*, *marais*. Bij Kil. is 't: doodlaeghe, *rectius*, doodlaecke, *vorago paludosa*, *abyssus limosa*, *gurges palustris*, *gurges limosus*, *tellus palustris ad pedum pulsum vacillans*: *pratum tremulum*: *terra ad ingressum tremens*. In Br. zijn vele *doodlagen*. Kil. zegt dat het samengesteld is van *dood*, bijv. en *laecke* (meer), doch zou 't niet eer van een dood of rot geleg of van *laag* komen? (Vl. Br. Kemp.)

DOOLAKKER, m. Men zegt van iets dat men niet meer kan vinden: *'t is in* of *op den doolakker geraakt*. — *Hij geraakte op den doolakker*, hij liep verloren. Z. doodlaag, bij Kil. *doodlaecke*, waarvan het eene verbastering is (Vl.).

DOOM, m. hetzelfde nagenoeg als damp, dauw, smoor, stoom. Jan de Brune heeft het woord in 't mv. in *Jok en Ernst*, bl. 28: *alzoo is het dat de glansen van ontzagh, of rykdom, die hun omringen, dikwils eenige doomen verwekken* (Vl. Antw. en N.-Br. Z. Hoeufft). Bij Kil. *dom*, *vapor*.

DOOMEN, o. dampen, rook of damp afgeven (Brugge). In Br. *dompen*: *het water, de ketel doomt al*. Bij Kil. *domen*, *vaporare* (Oostvl.).

DOONE (voor doene, doet het niet), niet waar? is 't niet waar? (r. Br. en Vilv.) Z. doen.

DOOR. Z. dojer.

DOOR, m. die niet veel van zeggen is, maar toch alles overdraagt uit vleierij of wangunst: *wacht u van eenen door*. Men noemt te Goidsenhoven den *door* ook *deern*, wat men *deine* uitspreekt.

DOORBLAZEN, b. w. doordoen, verkwisten, opdoen (Br. Antw.).

DOORDOEN, b. w. foppen: *wilt ge mij doordoen?* Een die doorgedaan, d. i.

gefopt geweest is, is daardoor fijner, slimmer, doortrapter geworden : *hij is doorgedaan*, fr. *fin*, *raffiné*.

DOORDRONKEN, doortrokken, doorweekt, nat : *een blad doordronken papier* (Vl. en elders).

DOOREWEG of DOORWEG, bijw. samengesteld van het zinversterkend *door* en *weg* of *eweg*. *Weg* beteekent hier : voort, voorts, in den zin van : immeraan, altijdop, van hier weg en verder heen, vervolgens. *Doorweg*, op den tijd toegepast, bet. derhalve, in Limb. en Br. : gedurig, aanhoudend : *die jongen is dooreweg op straat. Het regent nu dooreweg*. In Br., Antw. en elders heeft *doorweg* nog de beteekenis van : fel, dapper, voorgoed : *nu is het eens doorweg koud. Nu zijn wij dooreweg in gang met ons Idioticon*. Men merke hier aan dat men soms in de uitspraak eene *a* of stomme *e* laat hooren voor *waar*, *wat*, *weg*, *weinig*, enz., *ewaar*, *ewat*, *eweg*, *eweinig*. Men zegt te Antw. en ook elders : *door en eweg*. Z. aweg en ewat.

DOORGANG, m. bij de schutters te Leuven, schietbeurt : *ik heb nog twee doorgangen en kan nog prijs winnen*.

DOORGEDAAN, dw. Z. doordoen.

DOORJAGER (Br.), deurjager (Vl.), mensch of dier, welk het voedsel als maar dóór het lijf jaagt, derwijze dat het hem geene deugd doet ; iemand die, hoewel hij wel eet en drinkt, echter altoos even mager blijft : *Schrale luyden zyn ghemeenlick graghe deurjagers* (J. De Brune, *Banckelwerk*, blz. 222) *Zulk eene noemt men een schendkeuken en doorjager* (Tuinman).

DOORN, m. zegsw. : *wat tot eenen doorn wil worden*, *scherpt zich bij tijds*. — *'t Is ne goeden doorn uit den teen* (Br., Antw. en Hagel.), d. i. 't moeilijkste is gedaan, dat is een groote stap vooruit.

DOORNEUKT, bijv. ervaren, slim, loos : *hij is een doorneukte gast. Gij zult onzen Jan niet verneuken* (*bedriegen*), *hij is een doorneukte kerel* (Hagel.). Z. doorgedaan.

DOORNLAAR, DORELAAR, DORRELAAR, m. doornboom, doornstruik. Vanhier *doornlarenhout* (Br., Leuv., Antw. en Kemp.). De uitgang *laar* of *leêr* komt voor in kersen-, pruimen-, noten-, appel-, peren-, druiven-, krieken-, mispel-, perzenlaar en beantwoordt aan den fr. uitgang *ier*. Z. laar, leer.

DOORROOKER, m. doorgerookte pijp (Limb. en elders).

DOORSCHEUT, m. 1° *de doorscheut is in ons graan*, *het zal dees jaar niet veel beteekenen*, d. i. het is doorgeschoten. Z. doorschieten ; 2° doorschietsel of de *tweede* scheuten, die bij Kil. *doorwas* heeten (Br. en Antw.).

DOORSCHIETEN, o. w. in Br. en elders gebr. om te beduiden dat het graan, de aardappels, enz. die reeds hadden opgehouden te schieten of in 't voortschieten verhinderd werden, door de groote droogte of den hagel, op nieuw versche scheuten krijgen, die men *doorscheut* of *doorwas heet*, welk laatste Kil. vertaalt door *perforata herba*, en *deurwassen* door *crescendo perforare*.

DOORSLAG, m. het *doorslaan* van de weegschaal, goed gewicht, overmaat : *in dien winkel geeft men goeden doorslag* (Br., Antw. en Limb.). Elders en in 't N. zegt men *overslaan*, *overslag*.

DOORSNEUKELEN, b. w. doorsnuffelen, waarvan het licht eene verbastering is, fel doorzoeken : *die geleerde heeft heel mijne bibliotheek en archieven doorsneukeld*. Is *sneukelen* dat bij Weil. en anderen voorkomt in den zin van de schuilholen der onkuischheid bezoeken, en *sneukeren*, zich in iets lekkers vermaken, geen freq. van het oud Vlaandersch *snoecken*, bij Kil. hetzelfde als *snoeien* ?

een boomsnoeier immers ziet en *zoekt* welke takjes hij moet uitsnijden?

DOORSNUISTEREN, b. w. doorsnuffelen om het beste er uit te halen. *Snuisteren*, bij Kil. *snoesteren*, beduidt aan de boomvruchten snoepen en *sloesteren*, de sloesters afdoen.

DOORSTEKEN, b. w. verwijten : *ik heb het hem doorgesteken dat hij mij beklapt heeft* (Westvl.).

DOORTROKKEN of DOORGEDAAN, doortrapt, loos (Br., Antw. en elders).

DOORWASSEN, o. w. in Br. gezegd van veldvruchten die een doorwas of doorscheut krijgen, d. i. die, als ze moesten rijpen, op nieuw door de overvloedige regens, gaan schieten.

DOORWINTEREN, b. w. den winter doorhouden : *een paard, eenen os, doorwinteren* (Br. Kemp.). Men zegt daar ook *uitwinteren*.

DOP of TOP, in 't vlaamsch als in 't engl. en in 't hgd. *topf* voor 't holl. *tol* (speeltuig). Zekerlijk van *toppen*, overeind zetten, zegt Bild. Vanhier *doppen* of *toppen*, met den dop spelen (Br., Antw., Limb. en N.-Br. Z. Hoeufft) samenstel: *pindop*, eene tol met ijzeren pin, *ijsdop, dopkoord*, de koord waarmede men dopt. In Limb. nogtans is *dop* de *werp-* of *draaitol*, tol dien men bij middel eener koord op den grond werpt en alzoo doet draaien op zijne ijzeren pin. De *drijfdop* of *drijftol* is de tol, dien men met eene zweep voortdrijft en dit laatste spel wordt hier *koekeral, koekerel* of *kokkerel* genoemd : vanhier *kokkerel slaan* of tol drijven.

DOP, DOPE, m. snuifje dat men uit iemands tabakdoos neemt. Vanhier : *eens in doppen*, d. i. een snuifje (in Br. eene *pries*) nemen (Westvl.). *Een dopken doen* : te Kortrijk zitten de kramers van vleesch en brood, op de marktdagen met gesmolten vet of vleesch; zij laten de buitenlieden hun brood daarin doppen voor eene *kluit*; dit noemt men : *een dopken doen*.

DOPKE, DOPKEN, TOPJE, verkl. van dop: *hij is maar een dop groot.* — *Dopken, dopje* wordt in Br., Antw. en elders gezegd van of tot kleine kinderen : *dat is een lief dopken*. Z. duppe en dolleke, tolleke.

DOPPEN, o. w. veel in Z.-Nederl. gebruikt voor : indoopen, weeken met in en uit te steken, fr. *tremper* : *zijn brood in den koffie doppen.*—*Die met mij de hand in de schotel dopt, is degene die mij verraden zal* (Evang.). Voor *doppen*, met den dop spelen. Z. dop.

DORSCHEN, dit w. komt o. voor in de spr. *De boeren maar laten dorschen*, d. i. zich niets aantrekken: *onze Jan laat de boeren maar dorschen*, d. i. hij bekreunt zich om niets, omdat hij voort kan en zich gelukkig acht. Het bet. nog wat men in Br. en Antw. noemt: *zijne schaapkens op het droog hebben*, d. i. niet meer voor levensmiddelen hoeven bezorgd te zijn.

DORSCHMOLEN, molen om graan meê te dorschen, naam van een nieuw dorschtuig (overal).

DOS, m. het hoopje omgekeerde kaarten: *hij heeft eene kaart uit den dos* (Westvl.). Staat *dos* hier voor *tas*, hoop, of voor *to(r)s* (tros), hoopje?

DOSSE, *ten dosse*, in Vl. te peerd; *ten dosse rijden*, te peerd rijden : *die dokter gaat altoos ten dosse.* — *Dosse* is verbasterd van *te orse*; *ors* is hetzelfde als *ros*, peerd, vanwaar *roskam*, *rosmolen*, *drossaard* (de rosaard, de overste die gewoonlijk te peerd reed), *rossen* (thans ook *rotsen*, b. v. rotsen en rijden), *rijden* en *roskammen*, slaan gelijk men een peerd slaat.

DOSSEN (dossem), bijv. bleek, fr. *terne, blême*, duf, doodsch, van welk laatste het licht eene verbastering is : *die man is dossem van kleur* (Oostvl.).

DOTS, m. in Vl. pak, dik inéen gefrom-

meld stuk goed, om het even hoe het mag heeten. Bij Weil. beteekent *dot* eene verwarde bos garen, saai, enz. Dit *dot* is 'tzelfde als of ten minste verwant met ons *dod*, *dodde*, *diets*. De Vlamingen zeggen : *is dat nen dots! 't is geheel ineen geknosseld.* Ons dunkens, is *dots* hier zooveel als het brabandsch *tots* voor *torts*, *toorts*, fr. *torche*, l. *torques*, in den zin van gedraaid en gepekt touw. Onze Ouden, zegt Bild., gebruikten ook *toorts* voor: takkenbosch van *torsen* anders *trossen*, samenbinden en tot een pak maken, in 't fr. *trousser*. Z. donk, dod.

En op den rug had ze eenen dots
Zoo dik als 't bultje van Mie Rots.
(C. Duvillers.)

DOUW, v. bet. in Limb. 1° top van eenen boom; zoo zegt men : *hij kan tot in de douw werpen;* 2° in het bijzonder, de middelste tak of beter de voornaamste tak, die uit het midden omhoog schiet : *die boom heeft eene schoone douw. De wind heeft de douw uit den boom geslagen.* In Br. zou men zeggen : *de wind heeft het sop* of *de kruin van den boom gerukt. Douw* zou wel hetzelfde kunnen zijn als wat Kil. *houde*, *houwe* noemt, lat. *turbo*, d. i. top, dop, tol, draai-, werptol, enz. Ook hoort men in Limb. *houw*, *houi* (voor *houde* uitgespr. *'ouw*, *oui*). Z. houde, houwe.

DOUW, m. *Naar zijne douw gaan* bet. in Westvl. naar zijn bed of slapen gaan. Z. bij Kil. *houde*, *haude houwe*, *pelle*, dat is de schelp, peul, *sloester*, of al wat de peulvruchten in- of omsluit en bewaart. Zoo zegt men in Br. en Antw. : *ik ga naar mijne schelp*, voor : naar mijn bed.

DOUWEN, b. w. *Iemand in slaap douwen* is in slaap wiegen. Het staat hier voor *daven*, bij Kil. ook *daveren*, d. i. schudden, heen en weêr wiegen, en dus tot slapen brengen.

DOZENEEREN. Z. dudzeneeren.

DRAAD, m. heeft in Limb. in de gemeenzame spraak de beteekenis van *arbeid* en van *geld : dit werk heeft draad gekost. Dit paard heeft draad gekost.* Deze beteekenis is aldus te verklaren : volgens Bild. is draad het *præteritum* van *dra-en*, trekken, lat. *trahere*; nu, *trekken* is een zware arbeid, en waar arbeid te verrichten is, daar is geld toe noodig. Verders beduidt *iemand aan den draad houden*, iemand aan den klap houden.

DRAAI, m. heeft in de spr. *iemand in den draai houden*, behalve de beteekenissen, die Sleeckx er aan geeft, nog deze van : iemand door belofte paaien of hem in de verwachting van iets houden. *Den draai maken* bet. r. St-Truid. ergens blijven vertoeven om de gelegenheid te hebben van iets te achterhalen. *Een draai hebben* beduidt in Vl. zijn verstand missen. *Hij heeft een draai weg* is zooveel als wat men in Br. heet : een slag van den molen weg hebben.

DRAAIËL, m. ringsken aan den hoornband der koeien, waaraan men het bindzeel vast maakt (Antw. Kemp.). *Draaiel* wordt ook voor draaier gehoord.

DRAAIËLER, m. (uitgespr. *droïlle* ook *droyer*), hetzelfde als draaier, stoeldraaier, een die stoelen, spinnewielen, kinderpoppen, enz. *draait*; fr. *tourneur*. Kil. *draeyeler*, *draeyer* en *draseler*, l. *tornio*, *toreuta*.

DRAAIEN, b. w. *iemand iets draaien* vertaalt Sleeckx door *donner quelque chose à quelqu'un;* te en r. Leuv. beduidt het : iemand iets wijs maken; iemand ook betaald zetten. *Iemand buitendraaien*, bet. in Vl. iemand aan de deur zetten. *Draaien*, o. w. zijn verstand missen. *Op niet draaien* (Vl.), of *daar staan te draaien* (Br. Antw.), ledig staan, niets verrichten.

DRAAIKAR, v. hetzelfde als drijwielkar of stortkar, kar met drij wielen,

wier voorste rad draait, enz. (Vl.).

DRAAISCHAMEL, m. samengest. uit *draai* en *schamel*, beschaamd, verlegen, ongelukkig, bet. in Vl. iemand die daar gedurig staat te draaien, in Br. zou men *droozer* zeggen.

DRAAIVAT, o. boterkern (Limb.).

DRAAJZAAG, v. zaag om rond of krom te zagen (Leuv.).

DRAAN of **DRA** in Limb. voor daaraan. Z. draden.

DRADEN (draan), b. w. in Vl. gebr. voor de draden of vezels van de boonen afdoen : *boonen draden*, in Br. zegt men : boonen, erwten, labboonen *pezen*, *vezen* of *vezelen*, d. i. de *pezen* of *vezels* (draden) aftrekken. Z. blies, bliezen.

DRAFBOER, m. brouwersgast die voor den draf moet zorgen (Leuv.). Z. boer.

DRAFSNEEUWEN, sneeuwen dat de dijken vol sneeuw liggen (Westvl.). Is 't voor : *straf* sneeuwen ?

DRAGEN, o. w. inwendig gestoord zijn : *Sus droeg als ik hem zegde dat hij zat geweest was* (Hagel.). In een gezelschap *het pak dragen* bet. in Br., Hagel. en elders tot spotvogel dienen.

DRAS, m. samenhangend met draf, drek (Bild.), bet. in Limb. 't koffiedik der Holl. (fr. *marc de café*).

DRATSEN. Z. dretsen.

DREF, ook **DREFGROND**, onvaste zandlaag, die men bij het graven soms ontmoet (Antw. Kemp.), dit komt van het w. *drijven*, bij Kil. ook *drijffen*, in zijne verschillende beteekenissen, vanwaar *drift*, of *drifdrijfzand*, fr. *sable mouvant*. Vanhier bet. *drif*, *drief*, hetwelk daar ook mede verwant is, in Zeeland een mageren, dorren, onvruchtbaren grond. Bij denzelfden Kil. is *drifte*, engl. *drift*, aanvlotting, en aangevlotte koopwaren.

DREFT, hetzelfde als drift, d. i. drif- of drijfzand.

DREGEN, het schip voor den wind laten schieten, als men aan 't laveeren is. De stuurman roept dan : *dregende zeilen !* Ook roept hij soms enkel : *ré !* hetwelk beteekent dat men de fok langs den anderen kant moet laten overloopen (Kl.-Br.).

DREK, m. wordt in Limb. veel gebruikt voor vette aarde, grond. Vandaar 't w. *drekken* : *een land drekken*, d. i. vetten grond op een land voeren met de kar, *drekkar* genaamd. *Drekkar* heeft in Holl. de beteekenis van wat men te Leuven *mooskar* en elders *slijkkar* noemt. Eene *drekkar* zou bij de Brab. boeren hetzelfde zijn als eene *beerkar*.

DREK, m. slijk, drekkig, slijkachtig (Limb.).

DREKVLIEG, strontvlieg (Vl. Br. Antw.).

DREMPEN, o. w. zegt men van eene beek die zachtjes afloopt (N. der pr. Antw.). Dit w. is verwant met *drantelen*, *drentelen*, *trentselen*, langzaam voortgaan.

DRENEN of **TRENEN** (met zware *e*) bet. in Br., Antw. N-. der pr. druppen, zijpelen, doorzijgen : *de muur, de goot dreent. Het vat treent*. Bij Kil. *traenen*, *stillare*, d. i. lek voor lek uitzijpelen. Het is verwant met *traan* eigenlijk *tra-ing*, druiping (Bild.). Vanhier 't fr. *drainer*, *drainage*.

DRENTEL, m. meer in 't mv. gebr. in Westvl. draad, flarde, stukken en lapjes, die van versletene kleederen afhangen. Z. bentels (rond Lier) en kweddel in Br. gebruikt, fr. *loque*.

DRENTEN, o. w. stil weg gaan; *ronddraaien*, fr. *roder çà et là*. Vanhier *drenter* : *'t is nen drenter van nen jongen*. Het freq. is *drentelen*.

DRES of **DRESCH**, *drets* wortel van *dressen*, *dretsen*, m. de daad van dressen : *mijn kleed is door den dres vuil geworden* (Br.).

DRESREGEN, regen zoo fel dat hij drest

of bedrest, stortregen (Br., Antw. en Kemp.).

DRESSE, v. is in Vl. eene soort van kommode, kas of schapraai met eene of meer deuren en van boven met eene of twee laden voorzien.

DRESSEN, **DRETSEN**, **DRIJTSEN**, o. w. spatten, uitspatten : als men een steen in eenen plas werpt, *drest het water op al wat er omtrent is. Het regent dat het drest*, d. i. het regent fel : vanhier *dresregen*, stortregen. Omtr. Leuv., te Antw. st. en pr. *dressen*; Westhr. en Oostvl. *dretsen*, *drijtsen*. Vanhier *bedressen* en *bedretsen*. Z. blz. 34. Dit woord kan wel verwant zijn met *derschen* of liever met *dres*, *dries*, vanwaar *driesland*. Z. dries.

DRETS of **DRITS**, m. stoot, slag, stamp (Somerghem en Land van Waas).

DRETS. Z. dres.

DRETS, m. in Oostvl. modder, slijk : *is dat hier nen drets*, een modder! Gewis is dit *drets* verwant met *driesch*, drieschte, vanwaar bij Bild. *dras*, modderig. *Drets* bet. ook loop, gang : *die jongen is altijd op den drets*. Vanhier *dretsen*.

DRETSACHTIG, bijv. voor modderachtig (Land van Aalst).

DRETSEN, o. w. zwieren, of op zwier, op loop, op gang zijn, de eene straat uit de andere in zijn, gelijk de speelkinderen die gedurig op loop zijn. *Zij dretst heele avonden op 't straat* zegt men van een vrouwspersoon, die op de straat verkeert en daar niet vannoode is : *die dochter zou veel beter doen op 't spelden kussen te werken dan heele dagen over strate te dretsen* (Oostvl.). In Br. zegt men : *hij is altijd op trot*.

DREUMEN. Z. drommen.

DREUMER, (drommer) tegenmuur, schoormuur (Westvl.).

DREUTEL, m. *Den dreutel maken* is : ergens blijven vertoeven om iets af te luisteren of na te zien. Vanhier *dreutelen* (Hagel). In Groningen is een *dreutelboksen* een treuzelaar, iemand die loom en traag werkt (A. Dejager, *Taalk. Magazyn*, IV, 676).

DREUTELEN, verwant met *drijten*, bij 't marbollen- of knikkersspel gebruikt, is zijn marbol tusschen ongelijke steenen zachtjes heen laten rollen (Antw.). Z. dreutel.

DREUZELACHTIG, kwijnend, ziekelijk : *'t is al zoo lang dat ons meisje dreuzelachtig is, 'k geloof dat het uitteert* (Oostvl.). Bij Sleeckx *treuzelachtig*, *treuzel*, *treuzelaar*, fr. *lambin*, *treuzelen*, fr. *lambiner*.

DREUZELEN, o. w. kwijnen, ziekelijk zijn : *hij dreuzelt nog altijd* (Oostvl.); te Roermond, iets traagzaam verrichten. Vanhier : *dreuzelaar*, iemand die aan zijn werk traagzaam is. Het is gewis het freq. van *droozen*, traagzaam en slaperig, twijfelachtig aan zijn werk bezig zijn. Het schijnt in den oorsprong ook verwant met *dreutelen* (dreutselen) en *drentelen*.

DREVEL, m. verkl. van *dreef*, dat bij Kil. en Tuinman *gang*, *trant* bet., wordt in Oostvl. gebruikt in den zin van gang, loop, dril : *hij is gedurig op den drevel*; te Eecloo in dien van schup of stoot met den voet : *hij kreeg nen drevel dat hij wel drij stappen verre vloog*. Deze beteekenis treft men ook aan bij Plant. *un coup à la volée*, *ictus volatilis*. Kil. *ictus*, *pulsus*, *alapa*, *colaphus*. Vanhier het werkw. *drevelen*, op en neêr wandelen, kuieren.

DREZEL, m. licht hetzelfde als tremel of molentrechter, fr. *tremie*, *huche* (Hoegaarde in Br.). Vanhier *drezelen*. Omstr. Mechel. en Leuv. heeft men *trezel* en *trezelen*, het graan door den *trezel* doen, in dezelfde beteekenis. Edoch *trezel*, *truzel*, *trijsel* bet. in de Woordenboeken in 't fr. *tamis* en *trijselen*, *passer par le tamis*.

DREZELEN, b. w. *het graan drezelen* is het graan door den drezel malen, het graan malen of van zijn kaf zuiveren door den *kafmolen* (Hoegaarde).

DREZEN, o. gelijk. en ong. w. (gedreesd en gedrezen), te gader, te samenschieten, runnen : *in den zomer is het melk gauw gedrezen* (Hagel.). In 't fr. zegt men ook : *le lait est tourné;* daarom meent een inzender dat *drezen* met *draaien* verwant is, doch *draselen*, dat men bij Kil. aantreft in den zin van : omdraaien, ronddraaien, om- of rondzwerven, l. *oberrare, circumerrare*, en vanwaar *draseler*, draaier, zal wellicht een freq. zijn van *drazen* of *drezen*.

DRICHT, m. zaaitijd (Vl.). Z. bedrichten blz. 35.

DRIEBEK, DRIEBUIZE, DRIETIP, DRIJTOOT zijn allen benamingen van den priesterhoed, fr. *tricorne*, in Vl., Br. en Antw. gebruikelijk.

DRIE- of DRIJPIKKEL, m. drievoet, in 't fr. *trépied* : *de kuip staat op den drijpikkel* (Br., Antw. en elders).

DRIES, DRIESCH, m. een oud dietsche geleegsnaam, is thans nog in Vl., Br., Kemp. en Limb. wel bekend, doch niet zoo goed deszelfs echte beteekenis. In de nieuwere Woordenb. vindt men het soms voor weide of weiland. In den *Teuthonista* is *dryesch, onbebuwet acker, agripennus*. In Kil. bet. *dries, driesch, dries-land, dres, dresland*, braakland, braakgrond, *novale, vervactum* (ook bij Pomey). Verders is 't in Vlaand. eene openbare of niet omslotene weide. *Driescht* of *drieschte* is, volgens Bild. v. en *driesch* een adj. *Dries* is eigenlijk open, en, gelijk *open* (niet omdijkt) land 's winters overstroomde, is hiervan *dras*, modderig, ontstaan. Doch *driën* (droogen), engl. *to dry*, is de wortel en woord inderdaad *driesch*, als te droogen liggende. De *Teuth*. heeft *acker onbebuwet, proprie : eyn driesch*, Bild. I, 162. In Br. en Vl. wordt de naam van *dries* veelal gegeven aan zekere uitgestrektheid gronds, die vrij gebruikbaar ligt, hier en daar, doch ongeregeld, met boomen beplant en onder wier schaduwen schapen en koeien hunnen vrijen loop hadden. *Dries* komt bijna in beteekenis overeen met het fr. *friche* of *jachère* of braakland, welken zin men er in Limb. en de Kemp. aan hecht. Zoo zegt men : *klee-* of *klaverdriesch*. In Limb. is *driesch* nog eene weide, gewoonlijk openbaar, met talrijke boomen beschaduwd, zoodat er niets kan op wassen dan slecht gras, dat door het vee wordt afgebeten. Deze weiden liggen veelal dicht bij de huizen. In N.-Br. en de Kemp. heeft *dries* ook eene soortgelijke beteekenis, namelijk die van weide, dicht bij of aan de wooningen vast, waarop men bleekt. Men zegt nooit *in* maar *op* den driesch, zoodat het eene opene of hoog gelegene plaats is. Vanhier de familienaam *Vanden Driessche* en 't fr. *Du Trieu* en de gelegsnamen : *nattendries, galgendries*, enz.

DRIESPINDERE, zekere korenmaat (Westvl.).

DRIEWIELKAR, of, gelijk men in Vl. zegt, *Drijwielkar*, v. eene kar of kare, of kerre met drij wielen, een wiel van voor en twee wielen op zijden.

DRIEZEN, o. w. bet. hier en ginds : haastig loopen.

DRIJ : *drij daag oud zijn* is : slim zijn, weten wat men doet : *ik ben drij daag oud, hoorde wel, gij zult mij niet foppen* (Hagel.).

DRIJDRAAD, m. de beste soort van Mechelsch bruin bier. In 't Land van Waas bet. het : straf bier, ook flauwen koffie.

DRIJF, m. de daad van drijven of de plaats, waar een herder zijne schapen drijft : *die scheper heeft eenen grooten drijf* (vooral in Vl.).

DRIJFDOP, DRIJFTOP of **DRIJFTOL**, houten speeltuig dat de kinderen met eene koord doen draaien en dan met eene zweep voort drijven (Leuv.).

DRIJTOOT, m. de drijhoekige hoed eens geestelijken (fr. *tricorne*). In Limb. zegt men *steek*, m. en *drieteut*, m. toot, bij Kil. *tote*, bet. *hoorn*.

DRIJTSEN. Z. dressen.

DRILLEN, o. w. met muntstukken naar de meet (lijn) werpen, ook met geld omhoog werpen (Waas). Iemand uit Westvl. gaf ook *drillen* fig. op voor : bedriegen?

DRILNOOT, v. lichthoofdig vrouwspersoon, ook een kinderspeeltuig (Westvl. Eecloo, Somergh.). Kil. bij wien *drille* eene lichte vrouw beteekent, heeft ook *drille, drilleken, drilnot*, Fland. *Mola nucea : mola ex nuce cava, quam puerili filo trajecto versant, q. d. nux versatilis, nux terebrata.*

DRINGELEN (uitgesproken *drungelen*), o. w. freq. van *dringen*, met behulp van schouders en ellebogen door de menigte heen dringen : *gij moet zoo niet dringelen. Hij drungelde door het volk.* Vandaar *drungelaar*, *gedringel* (gedrungel), hetzelfde als gedrang (Hagel. St-Truid.). Z. drommen.

DRITS of **DRETS**, m. stamp of stoot (Somergh.).

DRITSEN (**DRETSEN, DRATSEN**), klanknabootsend w. *spatten* (Kemp.).

DRIWIER, riool (*druwier?*) (Westvl. Veurne). In Br. riool. Kil. *duwiere*, fland. *spelunca*.

DROBBELTJE wordt in Gelderl. en Zutph. gezegd van eene kleine hoeveelheid, hoopje : *een drobbeltje volks, boomen*, enz. In Br. zegt men : een *troppelken*, een *troppel* (*troupe*) volks en, als men van gewassen spreekt die bijeen staan te wassen, ook *trochel*.

DROEFAARD, DROEVAARD, m. een droef mensch; droef bet. in Westvl. kwaadaardig, bij Sleeckx ook *méchant*. In Br. zegt men soms, in dezen zin, tot een kwaden jongen : *doe bedroefde jongen, waarom hebt gij dat gedaan?* Kil. vertaalt : *turbulentus, fæculentus : droeve jaer*, voor *quaet jaer*. Z. Delfort. blz. 208 en 308.

DROEI, voor draaide, imperf. v. draaien. G. Gez.

DROEZEN, Z. droozen.

DROM, m. in de Woordenb. eigenlijk de *inslag* of het garen, dat de wevers inweven : het komt van *drommen*, d. i. dringen. In Vl. en Br. beteekent het nog heden : het laatste van 't laken, van het stuk lijnwaad, dat niet kan afgeweven worden en dat afgesneden wordt. Bij Kil. *licii resegmen : filum quod utrinque stamina ligat et reciditur a stamine cum ad ultimum ventum est.* Z. bij Bilderdijk *drom* of *dromme* dat « ook bij de Naaisters zoowel als de Boekbinders, tot rijggaren gebruikt werd. » Bild. I, 166.

DROMEN. Z. drommen. « *Men sach er deen in dander dromen.* » Belg. Mus. 1844, blz. 258.

DROMMEN, DROMEN, DRUMMEN, DREUMEN, o. w. hier en daar in Br. en in Oostvl. overal gebruikt voor : dringen, geweldig stooten, doordringen, doorworstelen, zooals dit het geval is ter plaatse, waar veel volk bijeen is, als in kerken, herbergen en op markten : *en drom zoo niet. Houd op, wat zit gij zoo te drummen?* Bij Kil. drommen, *drummen*, fland. *premere, pressare. Door het volk dreumen*, fr. *percer la foule.*

DRONGE, v. de armen van een wagen waar de bak op rust (Somerghem).

DRONKELINGS, bijw. van *drinken*, hier en ginds in Br. en Hagel. gebr. voor zat of bedronken zijn : *velen loopen dronkelings in het water en vergaan.*

DRONKLAP, m. zatlap, zatterik, drinke-

broer, dronkenbol, enz. (Oostvl.). Lulofs zegt, blz. 272 : van *dronken* is ook de koppeling van : *dronkelap*, d. i. dronkaard, in gebruik.

DRONKLUIT of DRONKLUTTE, welk laatste voorkomt in 't Belg. Mus. 1844, bl. 186, Snell., hetzelfde als zatwijf of drinkerse, welk men echter zelden hoort (Oostvl.). Z. lut.

DROOGLEGGEN, b. w. een hedendaagsch woord, hetwelk beteekent : een grond, veld of weide droogmaken bij middel van gebakken buizen, die gelegd worden om het water af te leiden, fr. *drainer*, *drooglegging*, fr. *drainage* (Br., Hagel. en elders).

DROOGOOS, m. zeker kaas (Br. Antw.).

DROOGSTAAN, o. w. wordt in Br., Limb. en elders gezegd van koeien, die geen melk meer geven : *onze koe staat droog*. Vanhier *verdroogen* : *indien het voeder zoo zeldzaam blijft, zullen alle onze koeien wel verdroogen* of *gaan droog staan*.

DROOGSTEK, m. drooge mensch (Somerghem).

DROOMEN, komt voor in : *van den duivel droomen*, d. i. tot kwaad doen genegen zijn (Vl.). In Br. hoort men soms : *hebt gij dan van den duivel gedroomd?* d. i. wat boos voornemen hebt gij nu?

DROOZEN of ook *droosen*, o. w. sluimeren, suffen, twijfelachtig zijn, droomen, er onnoozel uitzien, gapen of staan te gapen, langzaam aan iets bezig zijn, moeilijk iets doen; *als gij blijft droozen*, *komt ge het vertrek te laat*. *Blijft daar zoo niet aan droozen* (Br. en elders); in de Kemp. ook pruilen, stenen, kreunen. Op 't w. *droes* leest men bij Bild. *droes*, v. als droos, praet van *driezen*, o. w. maar m. als wortel van *droezen*, hgd. uitspraak van *dreuzen*, *druizen* (suizen of suizelen) en ook *driezen* gezegd is, en outijds het w. *droezen* of *droozen* voor *oscitare*, gapen, geeuwen van den vaak. Plantijn vertaalt droosen : 1° *retenir et retirer son haleine pour chier*, l. *cacutire* ; 2° *dormir en respirant doucement*, de eerste beteekenis heeft het woord nu nog hier en daar. *Droozer*, droomer, taffelaar, vadderik.

DRUBBELKE, klein meisje (Limb.).

DRUIL, m. DRUILKE, DRULKE, o. (verwant met *drol*), *sluimering* (Westvl.). Bij Kil. bet. *druyllen, drollen, draaien, evolvere, volutare*, hgd. *trolen*, engl. *trole*, hetzelfde als droozen, *stercus duriusculum egerere*. Druilen is bij Weil. ook sluimeren.

DRUIPNEUZEN, o. w. *gaan al druipneuzen* bet. in Vl. wechgaan als men niet meer weet wat te zeggen. In Br. een lekkenden neus hebben.

DRUIVENLAAR, m. druivenboom, wijngaard of wijnboom. Z. laar.

DRUIVENWINGERT, in Limb. gehoord voor druivenlaar, wijngaard of druivenboom.

DRUKKELIJK, een oud bijv. dat men in de nieuwe Woordenb. niet meer aantreft, schoon het nog dagelijks gebruikt wordt in Vl. en Br. in den zin van bedroefd : *drukkelijke omstandigheid*. *Drukkelijk zien* vert. Plant. door *avoir la face triste*, *faciem tristem ferre* ; te Leuv. bet. het : droef om zien.

DRULKE, o. slaapje : *een drulke doen*, een weinig slapen (Kortrijk). Z. druil.

DRUMMELEN, o. w. freq. van drummen of van droomen, den geslepen, den sleper spelen : *zie hem daar staan drummelen* (Vl. en Br.).?

DRUMMEN, b. w. voortstuwen of eigenlijk eenen drom voort leiden (Huyze); voor drummen, o. Z. drommen.

DRUNGELEN, z. drungelaar, gedrungel. Z. dringelen.

DRUPKEN, o. bet. in Limb. borrel; in Br. en Vl. zegt men : *druppel* of *druppelken*, elders *slokje*.

DRUPPEL, v. of m. DRUPPELKE, o. borrel. *Eenen druppel*, *een druppelke*

aan of *op hebben* dat is : een weinig dronken zijn (Vl. en Br.).

DRUPPELEN, o. w. druppels of borrels drinken : *hij druppelt te veel*, d. i. hij schiet te veel gaaikens of drinkt te veel genever. Vanhier *druppelaar*, een geneverdrinker (Br. en Vl.).

DRUTSEN, ziekelijk zijn (Westvl.).

DU (uitgespr. *doe*) voor *gij*, 2de pers. enk. in den gemeenzamen spreektrant. De 3de en 4de naamval is *dich* (hgd. *du, dich*) : *doe beest, du dommerik ; du, di, de* of *ti, te*, als de voorgaande letters zulks in de uitspraak vergen, hoort men veel in ondervragingen : *zijde niet wijzer ? hebde den koning al gezien ? drinkte, loopte meê ? kunde al hoogduitsch ? stoefte ook al over uwe kennis ?* Z. Delf. 208.

DUBBAARD of **DIBBAARD**, kwezelaar, godvreezend persoon ; van *dubben*, twijfelen, wankelen (Vl.).

DUBBE, v. Vlaandersch woord, hetzelfde wat men in Holl. *klopje*, in Br. en elders *kwezel* noemt : *'t is een dubbe, een dubbetje*, hoort men veel in Westvl. voor : het is eene kwezel, fr. *dévote*.

DUBBELEN, v. w. voortd. van *dubben*, aarzelen, twijfelen : *gij dubbelt altijd. Ge moet daar zoo niet staan dubbelen* (Vl. Br.).

DUDDER, m. hetzelfde als duddering, v. fr. *tremblotement : hij wierd benauwd, hij kreeg den dudder*. Z. dudderen.

DUDDEREN, o. w. van koude beven, fr. *trembloter. Zyn oogen gloeyen, schoon zyn uitgemergeld lyf van koû te beven schynt, te dudderen* (Thouroutsch blad 11 Maert 1855). In 't engl. *to totter*, fr. *chanceler*, wankelen. Die *duddert*, wankelt, als 't ware. *Dudderen* is licht verwant met *touteren*, bij Kil. *beven, sidderen*, gedurig zich heen en weêr bewegen, enz., ook met *dodden, dodderen, dutten*, sluimeren, suffen. Z. ook dots, dits, duts.

DUDDERING, v. beving, siddering (Oostvl.)

DUDZENEEREN of **DOZENEEREN**, o. w. over iet *dudzeneren* is : over iet onbepaald nadenken, zonder juist te vinden waaraan zich te houden (Westvl.).

DUFFEL ook **BADVRIES**, verbasterd van *baye de Frise*. Fr. *Frise, étoffe de laine à poil frisé*.

DUIDEN, o. w. beteekenen, beduiden : *wat duidt het toch dat hij niet hier is, hij die stellig beloofde te komen*. Kil. *duyden, dieden*, lat. *significare*.

DUIER. Z. dojer.

DUIK, m. stok of overblijfsel eener gegevene kaart, fr. *talon du jeu* (Eecloo). *Duik* is hier de wortel van 't volgende

DUIKEN, b. w. bergen, wegbergen, wegsteken, stoppen, nederleggen, bij Kil. *submittere se, abscondere se, latere submisse : gij hebt uwen boek gescheurd, duik hem weg, eer de meester het zie en u straffe* (Westvl.). *De school duiken* bet. in Westvl. de school ontvluchten, ervan blijven. Vanhier *schoolduiken* en *schoolduiker*, die de school duikt of verspeelt (Westvl.). *Iemand in het water duiken* bet. iemand in het water duwen.

DUIKENEKKEN, o. w. eigenlijk den nek duiken of met geduikten nek gaan, wordt in Vl. gebruikt voor : zich buigen en met vrees gaan, als of er iets verpletterends op het hoofd zou vallen : *zie hem daar ondergaan al duikenekken* of *met gedoken nek*.

DUIKERKE of *duikerkenweg spelen* of *pieperken duik spelen*, een spel, waarin de kinderen zich weg stoppen, terwijl anderen hen zoeken, fr. *jouer à la cachette* (Kortrijk, Eecloo), licht hetzelfde als *ajonkaart* (blz. 13), *piepenborg* of *lonkaart* spelen.

DUIKERKEN (in 't), in het geheim, in stilte of in 't genipt (bij Reinaart). *Hij doet alles in 't duikerken af* (Westvl.).

DUIKERSCH, is in Limb. een vloekwoord

en een bijv. dat duivelsch, drommelsch, verfoeilijk beteekent.

DUILEN, o. w. hard ronken, huilen : *de wind duilt in de schouw* (Kl.-Br. en Oostvl.). In den Teuth. *dollen* (*in D*) *doeven, raisen* (razen), *wueden* (woeden) *onsijnnen*, *basen* (vanwaar verbazen), l. *furio*, *perfuro*, enz.

DUILNON, non (dop), die duilt of een hevig geronk maakt (Waas). Sam. van duil (Z. duilen) en non, bij Kil. *nonne, top, turbo, turben, trochus.*

DUIM, m. *Den duim voor het melk houden* zegt men omstr. Leuv. als men maar mager melk, of melk, waar men den duim voorgehouden heeft om alzoo de *zaan* tot boter te behouden, aan de mestkalveren te drinken geeft. Vanhier bet. *den duim ergens voor houden :* iets magers voordienen.

DUIMBERD, berd of plank eenen duim dik (Br., Antw. en elders).

DUIMEN, *iemand op zijn duimen kloppen*, in den zin van : hem zijn ongelijk duur doen betalen : *ik zal u duimen, wacht maar* (Oostvl.).

DUISTERING, v. alleen gebruikt in : *iemand in duistering slaan*, d. i. hem zóó slaan, dat hij niet meer hoort of ziet en in onmacht valt (Hagel.). Dit *duistering* schijnt eene verbastering van *duizeling* te zijn : trouwens *iemand verduzeld slaan* hoort men in Limb., en in Br. *iemand in onmacht* (dombacht) *slaan*, d. i. hem slaan zoodanig dat hij teenemaal verdwelmd is.

DUIVEL, m. Men geeft dien naam aan vele personen en dingen, b. v. aan *souda*. Rond Kortrijk is *duivel :* 1° een houten spriet, waarin de gaaipers valt om den grond niet te raken; 2° een blekken speelding. 3° Men noemt daar ook, doch verkeerdelijk, *duivel* een hevel, in 't fr. *siphon. Iemand op zijnen duivel geven* is iemand slagen geven. *Iemand den duivel geven* is hem plagen. *Als den duivel in een wijwatervat kijken* is : er verdwelmd uitzien. *Ik geef er den duivel van* is : ik geef er niet om, ik zal het niet doen. *Zijnen duivel ontbinden* is : de beest spelen. *Hoe meer de duivel heeft, hoe meer wil hij hebben* bet. dat een gierigaard nooit voldaan is. *Gelijk de duivel is, zoo betrouwt hij zijne gasten*, d. i. de eene schelm betrouwt den anderen niet. *Den duivel spelen* is vloeken en tieren.

DUIVELEN, o. w. woedend razen, tieren, opspannen, als een duivel te werk gaan, duiveljagen (Br. Antw. st. en pr.). Als b. w. bet. het (Vl.) dwarsboomen, of iemand den duivel aandoen : *ieder weet hoe dat dulle Beth haren vent kan duvelen* (duivelen).

DUIVELSHAAR, o. het dons der jonge vogels : *die vogelkens hebben nog duvelshaar, haal ze nog niet uit* (Br. en Limb.). Men zegt ook nog : *die vogels zijn nog paddebloot*, zoo bloot als eene pad (Br.).

DUIVELJACHT, v. in Vl. voor laweit, men vindt wel *duiveljagen* in den zin van : laweit maken, fr. *faire du tintamarre, du vacarme, du bruit*, doch niet *duiveljacht*. In Br. zegt men daar voor : *een gerucht van den duivel*, of *een helsch laweit maken.*

DUIVELSVEL, de rekgom, fr. *gomme élastique* (Eecloo).

DUIVEN, mv. van duif : *onder iemands duiven schieten*, iemand onderkruipen, iemands kalanten tot zich trekken (Vl., Br., Antw. en elders).

DUIVENKLADERKENS of **MACARONS** (Hamme).

DUIVENSTOOTER, sperwer (Limb.).

DUIVERIK, m. mannelijke duif, in den Teut. *duverick*, bij Kil. en Pomey, *columbus*, in Sleeckx *duiver*, in Holl. Gelderl. *doffer*, in Br. *köpper* (*o* als korte *eu*-klank uitgesp.), in Limb., N.-Br. en zelfs aan de kanten van Utrecht *horen*, m.

DUIVINNE, v. wijfje der duiven (Br. Vl. Antw. Kemp.).

DUKKEN, o. en wederk. w. overal voor duiken, d. i. zich buigen of bukken: *ge moet van deeg dukken, als ge onder die brug doorrijdt*. Bij Kil. *ducken*, *duycken*, *submittere sese*. In Limb. klinkt het: *zich duken* of *doeken*.

DUL, dol, zot. *Het dul in 't hoofd hebben* zegt men in Vl. van beesten. In Br. zegt men daar voor: *het zot in den kop hebben*, of *horendul zijn*. Dit wordt ook op dwaze en dolle menschen toegepast.

DULAART, m. in Br. en Kemp. hetzelfde als *doolage*, waarvan het wel eene verbastering zal wezen, of zou 't misschien een *doolaart* zijn, een grond waarop men doolt, omdat men er overal inzakt en niet weet langs waar zich te wenden of te keeren?

DULEER, of **DULIJ**, **DULIE**, m. In Hagel. gebr. voor *dulaart* of *doolage*. Het is, zeggen de inzenders, een rotte, weeke, moerassige grond: *de kar bleef in den duleer steken*. Te Elewijt, bij Mechelen, en elders, treft men plaatsen aan die *dullaart* heeten. Wat is dit *dul?* is het *delle*, dal, laagte? Is het *dul*, *dol*, dwaze, onstandvastige grond? of eene plaats waar men zoo martelen moet, dat men er dul zou van worden? *Dulle* is in Gelderland 't achtereinde van een bijl; ook het oog der bijl, waarin men den steel steekt. Deze laatste beteekenis heeft ook het hgd. *dille*, welk woord ook nog alle opening, alle gat beteekent. Z. *Taalk. Magazijn*, I, 312, van Dr A. De Jager, die aanmerkt dat dit *dulle* misschien 't zelfde is als *dol*, de pen of nagel eener roeischuit, die den riem tegenhoudt.

DULF, v. Z. delf.

DULF, ook *dulleve*, kleine gracht in de velden (Somergh.). Van delven, bij Kil. ook *dolven*, *delve* of *dilve*. Zeland, Holl. gracht, sloot, *fovea*.

DULK, m. dof of slag op den rug, voor welken de kinderen spelen (Oostvl. Somergh.). Z. dult.

DULLAART. Z. dulaart.

DULLEKOPPEN, mv. in Br. en Vl. *beestenpalaten* genoemd.

DULLETJE, **DOËLLETJE**, een vet klein kind (Westvl.). In Br. zegt men: *dolleke*, *doddelke*, *dopken*, *dopje*, enz.

DULT, voor vuistslag, *voor dulten spelen*, d. i. dat de verliezer er zoo veel krijgt (Eecloo). Z. dulk.

DUMMELEN, o. w. bij Sleeckx *dommelen*, zwijmelen, sluimeren, half in slaap zijn: *'k heb daar een weinig gedummeld* (Oostvl.).

DUMMELING, sluimering: *ik was half in dummeling* (Vl.).

DUMPEL, m. bet. in Limb. deuk of bluts, in Br. bots, uitgespr. boets. Z. dumpelen.

DUMPELEN, b. w. iets een deuk geven (of blutsen); metaal als koper- tinwerk, enz. wordt *gedumpeld* als het op den grond valt. Een hoed wordt door het afwaaien *gedumpeld* (Limb.). In Br. zegt men *boetsen*, *butsen*.

DUMST. Z. domst.

DUN, bijv. wordt r. Landen en elders gebruikt voor: zouteloos, onbeduidend, mager, arm: *zijne reden is dun*. *Wat hij kan is dun* (Hagel.). In Westvl. zegt men: *'t is eene dunne reden*, of *een dun afgaan*, d. i. eene onbeduidende reden en: *dunnen klap vertellen* bet. beuzelrijen.

DUNNELING, m. **DUNSEL**, o. hout, dat uitgekapt is om den bosch te verdunnen. Vanhier ook *verdunsel* (Br. en Kemp.).

DUNSEL, o. in Brab. al wat door dunning verkregen is als: takken of boompjes, die men uit den bosch gekapt heeft, om het nog staande te verdunnen: *heesterdunsel*, *dennendunsel*.

DUP voor **DUB**, m. of **DUBBEN**, werk. onz. gebr. *hij stond op dup om te verhuizen* (Westvl.).

DUPPE, o. kleine jongen of klein meisje : *gij zijt maar een duppe* (Limb.). In diezelfde landstreek, evenals in Br. zou men bijna in denzelfden zin het woord *dop* of *dopken* kunnen gebruiken. Z. dulletje en dolleken.

DUPPE, m. in Limb. aarden pot (hgd. *topf*). Vandaar *duppeschurger* (*schurgen* bet. *kruien*, den kruiwagen geleiden) iemand, die met zulke potten over land gaat. Vandaar nog de scheldwoorden : *slabberduppe, snoterduppe.* Z. Kil. *duppe, doppe, olla, patella.* In den Teuth. *duppen, deghel,* en op *deegel, pot, haven, groppen,* l. *lebes, auxilla, olla, cucuma, degelmaker, ollarius.*

DUPPELEN, DUPPEN, o. w. hetzelfde als *dubbelen, dubben, dibbelen*, aarzelen, twijfelen : *kon ik hier maar uit, ik zou niet lang duppen* (Vl., Br. en Antw.).

DUT (Hagel.), **DOT, DOTJE, DOTTEKE** (Br. Leuv.), een troetelwoordje, waarmede de moeders hare kinderen paaien : *zwijg, mijn dut. Stil, stil, mijn lief dotje.* Is dit een verkorte uitspraak van *dochterke?* of is 't eene verbastering van *drut*, bij Kil. ook *draut* en *druyt*, in 't hgd. *traut*, engl. *true*, trouw, getrouw? Of is 't hetzelfde als *dot, dod, dots, duts? In den dut zitten* bet. soms te Leuv. in den druk zitten. Z. doddelke, dolleke, doelke, duppe, dod.

DUTS, m. bij Sleeckx klomp, linnen goed, bet. te Kortrijk : een vlek, bosje, een klein hoopje stroo, een handvol hooi of gras waarmeê men koper schuurt : *het engelsch gras groeit het derde jaar in dutsen.* Z. dodde, dots, diets.

DUTS, m. voor *dutter*, van *dutten*, bij Kil. ook *doten* (*delirare*), bedwelmd zijn, duffen, droozen; *een arme duts* is derhalve, in Westvl. een arme bloed, een sukkelaar, een droozer. Vanhier *dutsachtig.* Z. dodde.

DUTSACHTIG, bijv. dutachtig of aan een duts gelijkend.

DUTSCH (dietsch), bet. in vele streken van Br. Vl. en Limb. het Nederduitsch. De zuivere vorm is *duitsch*, dat vroeger bijna algemeen, ook in het Noorden, gebruikt werd voor de vlaamsche of nederlandsche taal, welke nog in 't engl. *dutch* genoemd wordt. Edoch *dutsch* of duitsch wordt thans veel vervangen door vlaamsch of hollandsch, en, als men van duitsch of duitsche taal spreekt, bedoelt men daarmeê het *hoogduitsch.*

DUTSEN, o. w. bet. eigenlijk den dut of duts zijn en in Oostvl. *dompelen* of *op den dompel zijn*, op *den dool zijn*, ongelukkig zijn, zich in eenen bedenkelijken, in een droeven toestand bevinden, ook al dolende over land reizen : *zij mogen nu zelve van d'een' hofsteê naer d'ander gaen dutsen* (baron Penninck, blz. 147). Z. duts.

DUUR, m. te Maastricht *deur* uitgespr. *stier* (Limb.). In Br. *var* of *veêr.* Zou 't verwant zijn met *dier*, dat, volgens Bild., van *diën* (dijen) voorttelen mag zijn?

DUWIER, m. spelonk : *de dief had zich in eenen duwier versteken* (Vl., Hagel.?).

DUZE, dit woord stuurt men de paarden in Vl. toe als zij moeten achteruitgaan, voor deinzen? In Br. zegt men *hou* om ze te doen stil staan en *waurie* (weerhier?) om ze te doen om keeren.

DWAASVOGEL, m. bij Kil. nachtraaf (*nycticorax*), doch omstr. Leuv. een dwaas, plomp mensch.

DWALEN, o. w. gebr. voor geneigd zijn om iets te doen, b. v. *mijn hert dwaalt om te spouwen* (Kortrijk).

DWEIL (dweel), m. eigenlijk doek, schotel- en opneemdoek, is de naam, dien men in Oostvl. aan een gering mensch geeft : *zij es maar eèn dweil. Op den dweil zijn* bet. aldaar : op den loop zijn; doch hier zal het wel eene verbastering van dwaal wezen. In Br. wordt de kloosterdoek, de sluier, in

't fr. *voile*, ook nog dweil of dweel genoemd.

DWEILEN, o. w. eigenlijk den natten vloer opvagen, doch in Vl. bet. het : langs de straten zwieren, roudzeilen, de straten op en af gaan met slepende kleederen, alsof men de straat als een vloer wilde dweilen : b. v. *ge moest u schamen van zoo altoos langs de straat te dweilen, en het dorp rond te zeilen*. Edoch zou 't hier niet verkeerd staan voor : dwalen, dolen, waarvoor men in Br. *ron(d)dolen* zegt?

DWILLEN, dweilen (Kortrijk).

E

De woorden, die onder de E niet gevonden worden, zoeke men onder de H.

E voor *n* wordt in Br., Limb., Antw. doch meer in Vl. als eene *i* uitgesproken, b. v. *ik bin*, *minsch*, *kinnen*, enz. voor : ik ben, mensch, kennen, enz. In Z.-Ned. hoort men veel den zwaren *e*-klank voor *aa* als in *peerd*, *steert*, *weerd*, *eer(d)*, *eersgat*, voor : paard, staart, waard, aarde, aarsgat; *verken*, *merkt*, voor : varken, markt. In Vl. zegt men *geslegen*, *gedregen* voor : geslagen, gedragen. Vanhier ook *sleger*, van slagen of slagten. *Hij geit*, voor : hij gaat, enz.

ECHELEN, z. n. mv. stroo van vlas (Hoegaarde).

ECHT, ACHTE, HACHTE, bij Kil. 1° *proscriptio hostilis*, enz.; 2° ook een afgesneden stuk, *pars abscissa*, *præsecta portio*. Z. hecht, hechten (bannen, verwerpen.)

EDINGHEN. Z. Enghen.

EE, de *ei*-klank wordt veelal in Vl. als de scherplange *ee* uitgesproken, b. v. *eek* voor : eik.

ÊÊG, v. mv. *egen* (met den zwaren *ê*-klank), overal in Br. en Limb. voor : egge.

EEGALIG, bijv. gelijk, onverschillig, van het fr. *égal*, of van *eengalig*, uit *een* en *gallen*, en dus zooveel als : gelijkluidend (?) *Blijven of heengaan is mij eegalig* (Antw. pr. Br. en Limb.).

EEGDE, v. *egge* (Vl.); bij Kil. *eeghde*, i. *egghe*, l. *rastrum*.

EÊK, bijv. walgelijk, vuil. Z. aak.

EEKELS, zoo worden omstr. Kortrijk de oorbellen, die eekelvormig zijn, genoemd : *die dochter had weêr nieuwe eekels aanhangen*.

EEKHOORN, door misverstand gevormd, zegt G. Gez., van het oude *eekkwern; kwern* is bij ons en in 't zweedsch een molen; dus is *eekkwern*, eekelmolen, eekelvretter (G. Gez.). Bij Kil. is *querne*, *handmolen*, sax. *querl*, *quermole*; engl. *querne*. *Inkhoorn* als dier is verbasterd van *eikkorndier* of liever *eikkorn-das*, zegt Bild. bij wien *korn* hetzelfde bet. als *kern*, *karn* (in Br. *kène*), fr. *noyau*, *grain*, *pepin*.

EEKRONKER, m. meikever, in Vl. zoo genoemd, omdat de kever (in Br. *maalder*, Leuv. *vlievleugel*) in den mei meest al ronkende rond de eikenstronken vliegt.

EEL, AAL (visch) wordt in Limb. ook *aol* en *eel* uitgesproken. In 't engl. heeft men *eel*.

EELEN, o. w. Z. heelen.

EÉLKE, EÉLAARDEKEN, o. een mooi, bevallig, opgesierd, klein meisje; van *edel* (Br.).

EENDELIJK, INDELIJK, bijv. schrikkelijk (G. Gez.), d. i. als versterkingswoord, niet als een epitheton, dat

een denkbeeld van schrik met zich voert (Westvl.). Kil. heeft *eenlick*, eenzaam; nu, vermits de eenzaamheid een zekeren angst of schrik inboezemt, zoo vertaalt hij 't door *terribilis*, *horribilis*.

EENDIG, EENIG, bijv. eenzaam en verlaten en daardoor benauwelijk : *een eendige weg*. *Het is zoo eendig hier in huis* (Antw. st. en pr. Br.). Z. eendelijk.

EENEN komt voor in : *met den eenen*, *met eenen* (uitgespr. *medeenen*), straks, seffens, met den eersten : *'k zal met den eenen daar zijn*, ik zal seffens daar zijn. *Met den eenen krijgt gij slagen, indien ge niet stil zit* (Br., Antw.). Z. bedeenen, bl. 34.

EENHANDIG, bijv. eenzaam, die het maar met weinigen doen kan, of die slechts van zijn eigen volk wil gediend worden : *die man is eenhandig* (Westvl.).

EENLOOPIG, bijv. voor *eenloopend*, die noch vader, noch moeder heeft, noch kind noch kenne (kunne), noch t' huis, noch t' onzent, vriend noch maag (Oostvl.). Bij Kil. en Pomey *solivagus*, *solus currens*.

EENS, bet. in Westvl. mij of ons in het algemeen : *hij benijdt eens*, *hij slaat eens*.

EENS, bijw. ooit. *Wie had dat eens gedacht? Wie heeft eens zoo verre gepeisd? het eens zijn*, overeenkomen.

EENVALLIG, bijv. eigenzinnig, vervelend : *een eenvallige mensch*. *Een eenvallig spel* (Limb.).

E(ER)D. Z. et.

EERDVEL, o. ook *ertsvel*, *jetsvel*, in 't Noorden *aardveil* en bij Kil. *aerd-veyle*, doch dit is eigenlijk *hedera terrestris*, en in Br. *onderhave*, elders *hondsdraf*, in 't fr. *lierre terrestre* ou *trainant*. Door *eerdvel* of *jetsvel* wordt in Br. het veil of klimop verstaan : *die eikenstronk is gansch met jetsvel begroeid*. Bij Kil. *jeft*, i. *aerdvele*, l. *hedera*, engl. *yuie*. Voor *aardveil* of klimop hoort men in Limb. nog al veel *wintergroen*.

EERE, HEEREN, m. 't zelfde als *ere*, 't voorste vertrek eer men in 't eigenlijk huis of keuken komt en dat tot winkel kan dienen (Limb.), fr. *vestibule*. Z. ere of nere.

EERLIJK EN DEUGDELIJK, met of zonder *waar* er bij, bet. te Eecloo : zeker en vast : *is het waar? eerlijk en deugdelijk*; te Antw. *eerlijk en heusch*.

EERLIJN, v. ploeglijn, een lang zeel, waarmeê men het in de ploeg gespannen paard bestuurt (Kl.-Br.).

EE(R)S voor aars : *top ende ees* bet. in Vl. het bovenste bij het onderste : *leg de schooven top ende ees op de kar*, d. i. *hoofd bij gat*, gelijk men in Br. zegt, of : de eene schoof met de aren naar het ondereinde van de andere.

EERSCHOT (Z. eerseinde), van *aarde* en *schot*, *schoot* of scheut, van *schieten*, botten, spruiten.

EERSEINDE (Kemp.), elders eerschot, aarschot, aardschot, aarsgat, eersgat (Br.), is dat gedeelte des booms, dat in de aarde of den grond staat en waaraan de wortels vast zijn; in Limb. *boks of vot*.

EERSEL. Z. eesel.

EERSGAT. Z. eerschot.

EERST, in de beteekenis van *eertijds*, *voorheen*, die 't in Limb. heeft, vindt men niet in de gewone Woordenb. Het eng. *erst* heeft ook dezelfde beteekenis.

EERSTELING, o. beest, die voor de eerste maal drachtig is : *gij hebt daar eene schoone koei : — Ja, en 't is nog maar een eersteling. Ik heb eene zog gekocht, een eersteling* (Hagel.).

EERTRUNSEL, m. zekere vogel (Vl.).

EESCH, in Westv., evenals vroeger bij Maerlant, voor : *eisch* : *hesp bij platteboonen, dat is er de eesch van*. In Br. zou men zeggen : *dat is er de saus van*.

EESEL, o. te Antw. *ees*, zooveel als *aas*, van *ezen*, *azen*, voeden. Z. eeusel, euwsel.

EÉSEL of **ESEL** (met zwaren *e*-klank) voor *hefsel*, d. i. *heve* of deesem, *fermentum*, fr. *ferment*.

EETJE, in Limb. hier en daar gebruikt voor *eik*, azijn. Bij Kil. *edick*, *etick*.

EEUËN, **EUËN**, **HUËN**, b. w. voor hueden, d. i. *hoeden*, fr. *paître*, l. *pascere* (Br. Antw. Kemp.). Z. euwsel.

EEUSEL, **EUSEL**, **EUWSEL**, **EESEL**, eertijds veel in gebruik, bet. in de Kemp. eene weide tusschen het hout of den bosch. Bij Kil. bet. 't werkw. *euwen*, hoeden, weiden, *pascere*, ook iemand voeden of te eten geven: en *euwsel*, *pastio*, *pastus*: ook weide of weiland (Kemp.). Bij Plant. *euwssel oft weyde*, *pâturage à beste*, *pascuum*. Z. voor eeuw, eeuwlant, eeuwe, een eeuwsel A. De Jager, *Taalk. Magazijn*, I, 157-58.

EEUWIG, bijw. aanhoudend, al zeer lang en van deze beteekenis heeft het in 't Hagel. en Limb. die van: fel, grootelijks, gekregen: *ik ben eeuwig moede*, *tevreden*. *Hij heeft zoo eeuwig gezegd dat ik moest komen*.

EFFEN, bijv. en bijw. komt in vele zegwijzen voor, b. v. in 't Hagel. bet. het: gedaan, ten einde: *hunne vriendschap is al effen*. In Br. bet. *effen op doen*, alles op doen, naar mate men iets wint. *Effen aan* bet. in Br. en Vl. voorderhand, naar mate, fr. *au fur et à mesure*. *Effen aan betalen* is met gereed geld koopen. *Wij zijn effen*, bet. te Antw., Br. wij zijn elkaâr niets meer schuldig. Te Somerghem is *effen leggen*, traag eten. Z. esse.

EFFENAAR, m. weverstuig, dienende om de ketting te maken of beter om het garen te boomen (Leuv.).

EFFENAF komt voor in: *effenaf zijn*, *effenaf zien*, d. i. er misnoegd uit zien, fr. *avoir l'air malcontent*. *De meester zag van daag zoo effen af*.

EGALIG, egaal. Z. eegalig.

EGDE, v. voor egge (Westvl.).

EGEN (met zware *e*), eggen (r. Brussel, Leuv. en Limb.).

EGGENEN, b. w. eggen (Leuv. en elders).

EGGERIG, bijv. in de Woordenb. wrang, zuur, enz. wordt in Westvl. gebr. voor *eggig*. In Br. en Antw. noemt men dit *sleeuw*, *voos*, in Limb. *slee*: *mijne tanden zijn sleeuw*, *slee* (in Vl. *eggerig*) *van dien zuren appel te eten*. *Sleede* bij Pomey, zuurachtig, *acidus*, *asper*.

EI, o. waarvan het verkl. *eiken* en *eitje* is, komt voor in vele spreekwijzen als: *een ei pellen*, d. i. iet moeilijks doen (Somergh.). *Ik heb met u nog een eiken te pellen* (Br. en N.-Ned.), d. i. ik hèb met u nog iets ernstiglijk te bespreken. *Iets verkoopen voor eene pan eieren* is goedkoop weggeven (Br.). B. v. *in de Fransche omwenteling kocht men het kloostergoed voor eene pan eikens*. *'t Is met dat lastig wijf altijd eieren of jongen* (Br.), d. i. men heeft er altijd ruzie of twist mede, zij is nooit tevreden. *Hennen, die veel kakelen, leggen weinige eieren*: d. i. die veel beschar maken, doen weinig werk af. *Gelijk een rot ei kloppen* (Hagel.), is geweldig kloppen. *Een ei ophebben* (Vl.) is verlegen, benauwd zijn. *Het ei uit het gat vragen* (Ronsse), alles willen weten. *Eierentrapper* (Antw.), die langzaam voortgaat.

EIER, o. of v. in Br., waar men *aar* uitspreekt, bijna altijd gebr. voor *ei*, het mv. is *eiers* of *eieren* (*aren*).

EIERBLOEM, *aarbloem* (Leuv.), plant, elders in Br. en in Holl. *sleutelbloem* of ook *St-Peeters-kruid* genoemd, in 't fr. *primevère*, hgd. *schlusselblume*, enz. Gewis noemt men dit plantje aldus, omdat de boschsleutelbloem geel is als een eierdojer, of omdat men er mede eierkoeken bakt, en vandaar draagt het in sommige

gewesten ook den naam van *bakkruid*. Men heeft de enkele sleutelbloem, die in bosschen geel en in de hoven gewoonlijk rood is, en de dobbele sleutelbloem, die in de hoven staat (Br.). Voor de gele sleutelbloem hoort men hier en daar in Limb. *kersleutel*, en voor de veelkleurige of dubbele, die in de tuinen staat, *koekebloem*.

EIEREN OF JONGEN. Z. ei.

EIERKUTS of **EIERKUTSER**, m. (Vl.), een *eierkooper*, fr. *coquetier*, *marchand d'œufs*. Z. boterkutser en kuts of kutsche (kardrijver, koetsier).

EIGEN, bijv. verwant : *eene dochter is meer eigen dan eene schoondochter*.

EIGEN, 'tzelfde als aaien, kussen (Leuv.).

EIGENDOM, maagschap : *wat is een mensch zonder vrienden of eigendom?* (Antw. st. en pr. in Br., en N.-Br. Z. Hoeufft.) *Eigendom aan iemand hebben* is met hem recht gemeenzaam zijn, op eenen voet van familiebetrekkingen leven.

EIGE(N)S voor *zelf* : *ik ben er eiges geweest. Dit spreekt van eiges*, d. i. van zelf (Limb.).

EIKEMEULDER (Kemp.), hetzelfde als in Vl. *eekronker*, in Leuv. *vlie(g)vleugel*, elders *meulder*, *molenaar*, kever, meikever, preker.

EIKEREN, o. w. slodderen of hier en daar hout laten vallen : *gij en moogt zoo niet eikeren* (Oostvl.)

EINDELING, eindelijk : *eindeling en ten lange leste zijt ge daar* (Antw. st.). In Groningen *endeling*.

EINSAL, **EUSEL**, knipwaag (Romeinsche waag), in Br. *uisel*; bij Kil. ook nog *ensser*, *enster*, *entster*, *unster*, *unghel*, *unsel*, *uncken*. In Limb. zegt men *punder*, in N.-Br. *ponder*; bij Pomey en Plant. *pundel*, *pondel*.

EINSCH, **ENSCH**, bijv. lastig, moeilijk, gemelijk : *die mensch is einsch* of *ensch* (Westvl.). Is 't verwant met *heyn*, bij Kil. *vreemdeling*, *uitheemsch?*

EIS, m. hengel van emmers, korven, enz. fr. *anse*; bij Kil. *eynse*, *eyse*, *hyense*.

EISTEREN of **HEISTEREN**, b. w. in Vl. gebr. in den zin van rondstrooien, of voor iets, dat wijd en zijd en in den war ligt : *al de kolen zijn rond geëisterd. Wie heeft dien zand rond het huis geëisterd?* Vanhier *eistering*.

EISTERING, v. vodderijen, hoop slechte meubels : *wie koopt al die eistering* (Vl.)? Z. eikeren.

EITJE, o. kusje (Br., Antw. en elders).

EKER, v. eekel, eikel, noot, hgd. *eichel*, *beukèker*, beukennoot (Maastr.).

EKKERS, bijw. zoo : *hij is ekkers groot geworden*.

ÈL, *ähl* : al.

EL, **ELKEN**, verkleinings-uitgangen meest in Westvl. nog bestaande, b. v. *visschel*, *wegel*, *tikkel*, *berdel*, enz. *briefelken*, *bosselken*, *troppelken*, *wegelken*, enz. (G. Gez.). *Bosselken*, *troppelken* bestaan in Br. ook.

EL, bijv. en bijw. in Vl. nog gebruikt voor : ander, anders, elders, welke beteekenis het ook had bij Kil., Meyer en in de oude schriften : *niemand el*, niemand anders, fr. *nul autre*, *ieversel*, ergens, elders. *Gheen goet en beghere ic ter werelt el dan soetelief*, enz. (J. Van Zenecote). *Volcht Paulus leere, ick en raede u niet el* (Anna Bijns). *Men vindt meer dat weet ic wel*, en *segghet niet el* (*Belg. Mus.* 1840). Z. ook Delfortrie, blz. 213, *el* (*niewer*), engl. *nowhere-else*, in 't Vl. nergers (*nievers*, Br.). *Mine genouchte ne si el nieuwer dan in cruce* (Lev. van S. Franc.). *El*, *ellers* (elders), *nergens el*, nergens elders of anders. Men zie bij Kil. *ellendig*, bij Delfortrie *els*, angl. *else*, *els waer*, *el wert*, blz. 214.

ELDE, bijv. *oud* (Vl.).

ELDER, m. voor uier. Jan De Brune, *Banckel Werck*, bl. 133, zegt : « Men moet de koe, in 't melcken, zoo zeer

niet trecken, dat men den elder t'huys brengt » (langs de polderkanten). In Vl. en Br. luidt het : *eur*. In Limb. *uur* en *eur*, l. *uber*, *ovilli pecoris*. Pomey heeft *uyer* en *uder*.

ELGER, (aalsteker), m. eigenlijk *aaleger*, van *aal* en *egger*. Z. ook avegaar.

ELKEN. Z. el.

ELKENDEEN (elk-ende-een), in Br. en Vl. nog dagelijks gehoord voor elk, elkeen, iedereen. In 't oud fr. *un chacun*, l. *unusquisque* : « Die elck en deen niet vatten en kan. » (Jan De Brune, *Banckel Werck*, blz. 485).

ELPER, m. in Vl. en Antw. *erpel*, *aarpel*, de mannelijke eend. Kil. *erpel*, *aerpel*, fland. *anus mas*. De omzetting van *l* en *r* en de overgang van de eene letter in de andere treft men meer aan in vele streken van Br. in de Kemp. en Antw. Zoo hoort men : *melber*, voor merbel (marmer), *dölper*, *deulper*, voor dorpel, *kelver*, voor kervel, *kelper*, voor kerpel, *terden* voor treden, *leper*, *sleuter*, enz. En rond Diest en elders zegt men *wenger* ; bij Kil. *wender*, *winder*, *endtrich* ; in Limb. *weender*, *wender*, *weenderik*, *wenderik* ; in N.-Br. *woender* ; aan de kanten van Utrecht *winder*. *Waard*, woord dat men in de Woordenb. vindt, schijnt slechts in het eigenlijke Holl. gebruikelijk te zijn.

ELS, m. alsem (Limb.).

ELST, m. bosch (Veurne), licht omdat daar de bosschen meestal van elzenhout zijn. *Elst* (d. i. ge-elste) is, volgens Bild., het elzenplantsoen en moet in deze beteekenis v. zijn. Vandaar de familienaam *Van der Elst*.

EN, negatief woordje, is in België bijna overal van dagelijksch gebruik : *ik en geloof het niet. En zou de doktor van daag niet komen? En doet gij het niet? Indien die knaap morgen zijn les niet en kan, zal hij in de school blijven*.

EN wordt in de volkstaal gebruikt in steė van *te* tusschen werkwoorden : *hij staat en lacht* of *en lachen* voor : te lachen : *hij stond en lach*, *hij heeft staan en lachen. Dat hij sta en lache* of *lachen. Dat hij stond en loege* of *en lachen*, enz. zoo voor alle werkwoorden (in Vl. doch zelden hoort men het in Br.).

EN, het v. lidw. *eene* wordt in Vl., Br. en Limb. in de volksspraak altoos tot *en* verkort : *en moeder*, *en koei*. Het m. klinkt *ne*, *nen* : *ne vader*, *nen hond*. Het o. *e* of *en* : *e peerd*, *en hondjen*. *En* staat soms ook voor *e*, b. v. *enweinig*, *enweg* voor : eweinig of weinig, eweg of weg.

END, ENDE, in Westvl. nog dagelijks in gebruik voor *en*, b. v. *heere ende meester. Over end weêr. Uit ende in. Om end om. Rom end om. Elk end een. Eerst ende vooral. Enkel ende een* (G. Gez.). Doch vele dezer woorden zijn in Br. en elders ook gehoord. Hier valt op te merken dat *end*, *ende*, soms ook *ent*, *entie* wordt uitgesproken, b. v. *een ent sestig* : zoo leest men in Maerl[s]. Rijmbijbel *entie* voor : ende die of voor : en die (J. David).

END, v. of o. voor : eind of einde, wordt soms in Vl., Br., Antw. en elders gehoord voor : kant, zijde, b. v. *er is geen recht end aan* bet. in Vl. : er is geen deugen aan. *Het rechte end is daarvan verloren*, daar is niets aan te doen (Ursel). *Ten enden uit zijn*, bet. in Vl. arm zijn.

ENDE, v. *Eene zotte ende* is in Vl. een zot vrouwmensch : *eene domme ende*, *eene dwaze ende* ; gewis voor eende, omdat ze schreeuwt gelijk een endvogel. In Br. zegt men : *een dom*, *een zot kieken*.

ENDE, v. van een molen of molenende, dat in de Kempen ook bekend is. Bij Kil. *ende*, *anus*, *sedes*, *alvus*. Heeft *ende* hier de bet. van zijde, kant?

ENDIG, uitgang, die bijna dezelfde be-

teekenis heeft als achtig : *blauwendig laken*, d. i. laken dat op blauw trekt (Westvl.).

ENGEL. Z. hengel (oor, eis).

ENGELING. Z. hangeling.

ENGHEN of EDINGEN, Nederduitsche naam van Enghien. Sommigen schrijven Edinghen, doch het volk zegt *Enghen* of *Inghen*, verwantschapt met al de plaatsnamen in *inghen*. Z. Bevecum.

ENKELEN, INKELEN, op een *enkel* been springen. Kil. *unico pede saltare*. In Holl. *hinken*, in Vl., Br. en Antw. *hinkelen*.

ENSCH. Z. einsch.

ENT, dit woordje wordt veel in Westvl. verbonden als volgt : *entwien*, *entwat*, *entwaart* (ergens), *entwanneer* (eens), *entoe* of *entwaa* (op eene of andere manier), *entwas* (ergens). Z. Delfortrie, *enthoeveel* en *ettewen*, blz. 215 en 216. Z. end.

ENTE, v. hetzelfde eigenlijk als einde, ende, d.i. het uiterste, het punt, ook het onderste deel van eenen pijl, dat in hoorn is (Vl.).

ENTELING, m. nakomeling, afstammeling (Maastr.).

ENTELINGS, bijw. voor : eindelijk, een weinig, eventjes : *de vrouw raakte den boord van Jesus kleed entelings aan en was genezen*.

ENTEREN, o. w. malen, zagen, met woorden lastig vallen : *die zageman ligt eeuwig en erfelijk aan mijne ooren te enteren* (Antw. st. en pr.). Kil. leidt het van *endte* (eendvogel) en vertaalt *vociferare sive garrire instar anatis*, kweéken als eene eend; ook *inepte et odiose garrire*, d. i. flauwen praat verkoopen.

ENTOEVEEL, *beaucoup*, *plusieurs*, *bon nombre*. « *Employé par le peuple dans la Fland. Occid.* » zegt Delf. bl. 215, v. *entoeveel*. Men leest in het *Bay. Wörterb.* van Schmeller : *entwie* (ältere sprache), *in der composition mit einem folgenden adjectiv = ziemlich sehr*, *enz*. *Entoeveel* is in 't hgd. *ettewevil*. Z. ent.

ENTWAT, ETWAT, iets, *entwaar*, ergens, *entwien*, iemand. Westvl. (G. Gez. gewijzigd in zooverre hij *eentwat*, *eentwaar* en *eentwie* schrijft.) Deze navorscher voegt er de volgende uitdrukkingen bij, die wij niet opmerkten, en schrijven gelijk hij : *een-'t-hoe*, op eenige wijze, *aliquomodo* ; *een 't wanneer*, somtijds, *aliquando* ; *een 't hoeveel*, eenig, *aliquot*. Kil. heeft slechts *etwat* (als oud.) j. *ietwat*, *ewat*. In Br. zegt men doorgaans *ewat*, *ewa*, *eweg*, engl. *away*. Z. *ent* en *end* : *en weghe* voor eweg of weg : *leedde there en weghe*, d. i. leide het heir weg, *Rijmbijbel*, v. 7406.

ENZE, v. in Vl. oor, handvatsel of hengel van eenen aker, ketel, korf, enz. Bij Kil. treft men ook aan *heuze* als zeer oud en *eyse*, *heynse*, l. *ansa*, fr. *anse*. Z. euse.

EPELIJN of EPPELIJN, stinkend onkruid met een wit bloempje en anderhalven voet hoog groeiende. Op sommige plaatsen spreekt men *nepelijn* uit. Rond Leuv. heet het *wilde kamille*. Het gelijkt zeer goed op het *cotula microcephala*, het *matricaria capsenis* der botanisten (Br.). Dit is dus een ander kruid als *eppe*, l. *apium*, fr. *ache*, soort van wilde peterselie.

EPPEN, dat, wat van de vlasbollen overblijft, als er het zaad uitgedorschen is (Kl.-Br.). Omstr. Brugge bet. *eppen* een halven stuiver.

ERBEL, v. aardbeer, aardbezie. Z. aardbel, blz. 5, en bromel.

ERE, EREN of NERE, m. (met zware *e*) bet. in Br. dorschvloer (Z. den), in Limb. gang, fr. *corridor*, voorhuis : *laat het getuig maar in den eren staan*. Bij Kil. ook *aere* en *nere*, l. *area*, *pavimentum*, *taberna*, fr. *aire*, spaansch *ere*. Z. eere.

EREN, b. w. *ploegen*. Vandaar eerlijn,

eerstok (Kl.-Br.).

ERENTER, m. Z. herenteer (Vl., Br.).

ERG, bijv. wordt soms in Br. en elders gebr. in eenen goeden zin voor: moedig, bekwaam, enz.

ERGER, groote timmermansboor, d. i. *egger, avegaar* of *aveger*, l. *terebra* (Antw. Kemp.). Z. elger.

ERK, v. sluis waarmede men het water op vijvers, hofgrachten, meerschen laat (Leuv., Br. en Kemp.). Bij Kil. *ercke, spuye, sluyse*. Z. blz. 20.

ERKS, v. vel: *een erks papier. Een boek papier heeft 24 erksen* (Roerm.).

EROMME, met opzet, daarom toch, expres: *gij hebt het eromme gedaan* (Westvl.).

ERPELS, **EREPPELS**, verkorting van *aardappels* (Westvl.). *Erpel, eend*, fr. *canard*. Z. elper.

ERREWERREN, gedurig in eene plaats over en weêr loopen, zoodat men anderen last aandoet. Wij aanzien dit woord voor eene rijmklankige samenstelling, daar de Vlaming zoo mild bij is, van *erren* en *werren* (Z. 52). Kil. *erren*, vetus, *errare*, hgd. *irren*. *Werren, turbare, intricare, confundere*. 't Is het vl. *herrewarren*, slechts zonder de aspiratie, Weil.: *harrewarren*, fr. *chicaner, contester, quereller*, ontevreden zijn, gedurig knorren (Vl. en elders).

E(R)T, v. aarde; *ädegoed, ädewerk*, aardegebak, aardewerk, potbakkersgoed. (Limb.)

ERVEL, m. armvol; *een ervel stroo* (Br., Limb.).

ERWTEN, komt voor in de zegw.: *hij heeft zijne erwten uit*, d. i. hij is in ongenade gevallen; hij moet vertrekken, zijne voorrechten zijn hem ontnomen, enz. (Antw., Br. en Limb.). *Hij is in de erwten gevallen* bet. zijn aanzicht is met pokgaten bezet (Br., Limb. en elders).

ERWTENTELDER, m. rond Leuv. 't zelfde als te Antw. *gortentelder*, een die traag aan 't werk is. Te Maastr. bet. het vrek of een karig man.

ES, voor: het: *will gij mij 't brood overgeven? Daar is es. Ik weet es niet. Ik geloof es niet* (Diest, Kemp. en elders nog).

ESSE, o. in 't Hagel. gebr. in de spreekwijs: *op zijn esse zijn*, d. i. zijn gelijk het wezen moet, gezond zijn: *vader komt al op; maar hij is toch nog niet op zijn esse* (*op zijn esen eten?*). *Naar eene omwenteling duurt het lang, eer alles op zijn esse is.* Voor dit *esse* zegt men in Br. en elders: *op zijn effen*, d. i. op eenen goeden voet zijn.

ÈSTER. v. ekster, sam. *èsteroogen* (Limb.).

ESWE, *ewel, hewel* (Westvl.).

ETE, m. grootvader (Belg Limb.).

ETELIJK, bijv. in Br. en Vl. voor: eetbaar: *men heeft mij daar brood voorgezet dat niet etelijk, en bier, dat niet drinkelijk was. « Alsnu wast al diere dat etelijck ende drinckelijck was. » Belg. Mus.* 1844, blz. 421.

ETEN, b. w. komt voor in menige spreekw. *dat hij zijne zop ete, gelijk hij wil*, of ook: *dat hij koke gelijk hij eten wil* (Br., Vl., Kemp., Antw., Limb.), d. i. hij doe naar zijn wil of beliefte. *Ergens geëten en meêgenomen zijn* (Hagel.), ergens fel wit zijn: *hij is noch geëten, noch meêgedragen* (omstr. Leuv.), d. i. onbeduidend. *Nog onbezorgd brood eten*, d. i. voor zich zelven nog niet moeten zorgen (overal). *Hij heeft zijn wittebrood vóór geëten*, d. i. nu is hij arm en heeft het eertijds wel gehad (Br.). *Eet uw witte brood niet voor, eer ge later tot armoê vervalt*, d. i. leef nu niet lekker, maar spaar voor later. *Zijn steert eten* bet. in Westvl. niets meer te zeggen hebben.

ETETE, m. overgrootvader (Peer, Limb.).

EU, zóó wordt doorgaans in Vl., veel in Brab., Limb. en andere provinciën de zachtlange *o* uitgesproken, b. v.

keuning, *heuning*, *eusdrup*, *euverbluffen*, *euverduvelen*, enz.

EU, bijv. gedwee, mak : *een eu paard*, een gedwee- of mak paard (Limb.).

EUR, m. in Br. en Vl. *uier*, in Limb. *eur* of *uur* : *die koe heeft eenen schoonen eur*. Z. elder.

EUR voor *uw*. Dit is voor het mv.; het enkelv. is *dijn* of *dien*; doch het wordt ook gelijk het fr. *vous* beleefdheidshalve voor het enkelv. gebruikt.

EUS, m. in Limb. voor *hoos*, waarmeê men 't water uit de schepen werpt. Van daar *euzen*, het water uit het schip pozen of werpen. Z. heus.

EUSEL, knipwaag, fr. *balance romaine*, in Br. *uisel*, *unsel*, enz.

EUVEL of EUVERDRAAD, m. waarschijnelijk overdraad, de kunstig dooreengevlochtene draden van twijngaren, die den rok des kams uitmaken, voor de lijnwaadweverij. Z. rok, kamrok.

EUVEREN, VEREUVEREN, o. w. (*overen*) zooveel als gedijen, aanwinnen, in zijne zaken gelukken, opkomen (Antw. st. en pr., Br.). Rond Leuv. bet. *vereuveren* of *veroveren* aangegrooid, vermeerderd zijn : *onze dochter is vereuverd*, d. i. zij is in 't kinderbed. Bij Kil. *overen*, *verovèren*, l. *superlucrari*.

EUWSEL, hetzelfde als huudsel, hoedsel, waar wat te hoeden is. Z. eeusel.

EUZE of EUZEN, m. het onderste deel van het dak, 't welk over den muur hangt (Limb., St-Truid., Westbr.) is het niet hetzelfde als bij Kil. *heuse*, i. *heyse*, *eyse*, d. i. eis, aas, fr. *anse*? omdat dit over den muur hangend stuk daks gelijkt aan het handvatsel van eenig vat. Bij Kil. *oose*, *oosie*, i. *oosdrup*, l. *suggrundæ*, *suggrundia* : *imbricamentum : pars tecti prominens*, *per quam stillicidia a parietibus arcentur. Dicitur :* oos drup; *quod guttas cadentes hauriat sive recipiat*. Z. euzel.

EUZEL, het mv. *euzelen* bet. de regenwater druppels, die van het dak of den euzen vallen. Vandaar : *onder den euzel staan* (Kemp., Geel), onder den lek van het dak staan. Kil. heeft *oosdrup*, *hoos-drup*, *huysdrup*.

EVEDOPPE, bijw. bet. aanstonds (Vl.).

EVEGAUW, bijw. aanstonds (Vl.); voor evenaan?

EVEL of EVER, bijw. evenwel, toch, niettegenstaande, maar : *hij had gezegd het te doen en heeft het evel niet gedaan. Gij moet naar de kerk gaan*, *evel pas op dat gij niet klept*. In Limb. zegt men *evel*, in Br. en elders meest *ever*. Z. alever.

EVELINGE, bijw. aanstonds (Vl.), bij Kil. *effen*, *t' evens*, *effentlick*; in Limb. *eventjes*.

EVELLIG, flauw, ongepast : *'t is toch evellig*, *dat ge altijd op dit zelfde terug komt*. Van *evel* of *euvel*, d. i. slecht. Z. Delf. blz. 217.

EVENVEEL, komt in Limb. voor in de beteekenis van : *onverschillig*, eens, hetzelfde : *het is mij evenveel*, d. i. daar is mij weinig aan gelegen, het is mij onverschillig. *Het werk is voor evenveel gedaan*. Hier beteekent *evenveel* : ten halve, slordig, zonder zorg. *Het is een man voor evenveel*, d. i. iemand, die slordig is, die voor zijn eigen geen zorg draagt, enz. *Hij loopt of gaat voor evenveel* wordt insgelijks van iemand gezegd, die slordig op zijne kleederen is.

EVER, voegw. Het is identisch het hgd. *aber*, te Keulen en op den Nederrijn *awer*, in Westphalen en Hanover *äver*. In Br. voegt men er gewoonlijk het expletief *al* bij. Z. alèver waarvan het dezelfde beteekenis heeft.

EWA, EWAT, in Vl. voor wat, een weinig, een beetjen. Kil. *ewat*, fland. i. *wat*, *etwat*. Deze wijziging is dikwijls van een sierlijk gebruik en diende wel niet teenemaal uit den gemeenza-

men schrijfstijl gebannen te blijven.

EWEG, bijw. in Vl., Limb., Z.- en N.-Br. (Z. Hoeufft) gebruikt voor *weg*. Kil. heeft *ewegh gaen* voor : weg gaan, l. *abire*, engl. *to go away*, hgd. *wey*. *En hi ewegh gine* (*Levèn van S. Christina*, v. 572). Men heeft ook *enwegh*, in 't waalsch *en voie*. Z. Delft. blz. 218. Ook komt die *e* of *en* nog voor in de dagen als in : *emaan-*, *endijns-*, *ewoens-*, *endonder-*, *evrij-*, *ezater-*, *ezondag*, ook in *emorgend*, d. i. op maandag, enz. 't Ware wenschelijk dit *eweg* even als *ewat* in den gemeenzamen schrijftrant te zien ingevoerd, waar het in de volzinnen eenige vloeibaarheid kon bijzetten.

EZEL beteekent 1° in Vl. hetzelfde als in Br. *huits*, *heuts*, d. i. een voertuig met langen dissel en twee groote wielen, dienende om zware boomen te vervoeren. Men vindt ook in de aankondigingen : *boomezel*. 2° In Br. en Vl. een bed met riemen en zonder sponden, dat op- en toegevouwen kan worden. 3° Rond Léuv. een vierkanten bak, van houten latten gemaakt, om het afgewasschen keukengerief in te laten uitlekken. 4° Een houten paard, waarop de dorschers in Br. en elders het graan met heelen schoof uitslaan en dit noemt men *voor-* of *baar(d)slaan*. 5° *Ezel* bet. in Vl. nog *a*) deesem, doch dan is het voor *eesel* of *esel* met zware *è*. Van hier 't w. *ezelen* ; *b*) vlaspijlken.

EZELARIJ, ezelrij, domheid (Leuv.).

EZELDRIJVEN (den) bét. in Limb. evenals : *met iemand varen*, hetzelfde als in Br. en Antw. *de bef jagen* (Z. blz. 37) d. i. ergens een verward geraas, geschreeuw, geklop en geklink op ketels, gieters, vuurschuppen, enz. of kattenmuziek maken, in 't fr. *charivari*. Men drijft den ezel vooral bij den huize van iemand, die eene bijzit heeft of een slecht leven leidt.

EZELEN, o. w. deesemen (Vl.). Z. esel, eesel.

EZELRIJ, v. ezelachtigheid, domheid; hgd. *eselei*, fr. *ânerie*. « Is hij (de ezel) verantwoordelijk voor alle de ezelrijen, daar men dagelijks ooggetuige van is? — Bij het schrijven dezer regelen kan ik mij misschien aan meer als ééne ezelrije plichtig hebben gemaakt. » *Snoeck's Alm.* 1842 (*Lof van den Ezel*).

EZELSOOR, v. duivelsvel, fr. *gomme-élastique* (Antw., Br.).

F

F wordt soms in de uitspraak voor *v* gehoord, als in : *flaai*, *flok*, *flak*, *flag*, *fleisteren* voor : vlaai, vlak, enz. De uitspraak der Brabanders en Kempenaars is zwaarder dan die der Limburgers en Noord-Nederlanders, zoodat zij min de *f* in stede van *v* laten hooren. Deze aanmerking geldt mede voor de andere verwante medeklinkers.

FAJUKKER, m. kleine pachter, gering voerman, wellicht verwant met het fr. *fiacre* (Br. en elders).

FAK, FAKKE bet. eigenlijk een klein plekje, een handvol. *Een gersfak* of *fak gras* is een plekje gras of gerszode, fr. *une motte de gazons* (Westvl.). Bij Kil. bet. *facke* vleugel (van een gebouw) en het daarmede verwant *fackeel*, *vack*, *vackeel*, een deel, *pars*, een gebint, *contignatio*, *pars structuræ*. 't Komt licht van

facken, hetzelfde als *grijpen*. Een *fak* zou dus zooveel zijn als : een grijp.

FAKKELEN, o. w. kaatsen : *wij zullen tegen dezen muur wat fakkelen*. Vanhier *gefakkel*, *fakkebal*, *fakkelaar*, enz. — Van 't oude *fakken*, aangrijpen, met de handen pakken. Z. fak (Br. Westvl.).

FAS, v. mv. *fassen*, de baard, dien men gedeeltelijk van onder beide ooren tot aan de kin laat groeien en die een weinig van wangen en hals bedekt : *onze Jan placht een baard te dragen, doch nu heeft hij slechts nog fassen*, fr. *favoris*. Licht van 't l. *fascia*, band.

FAS, o. strot : *een verken het fas afsteken* (Antw.).

FATEREN, b. w. eigenlijk beuzelen, beuzelwerk doen, bij Kil. *nugari*, met vlegels de vlimmen van de gerst slaan (Br. en Antw. pr.).

FATERMERKT, v. prul, nietigheid : *'t en sijn maar beuzelingen en fatermerckten* (E. Hazaert). Ib.

FATS, **FAATS**, v. slag op het hoofd (Westvl.). Bij Sleeckx is 't mv. *fatsen*, *bonnetten*, zeilen, bijzeilen.

FATSEN, o. w. heimelijk de school verzuimen (Antw.) of achter de haag loopen, op den duur loopen, te Lier : *karossen*.

FATSOEN, o. fig. *het fatsoen betalen*, duur betalen, bekoopen : *hij heeft mij geslagen, maar hij zal het fatsoen er van betalen* (Br. Antw. Hagel.). *Iemand in zijn fatsoen nemen* is : iemand in zijne lenden vatten (Westvl.).

FAUTEREN, **FATEREN**, **FOUTEREN**, in Oostvl. en Br. de aren of liever het graan van gerst of spelt, nadat ze van het stroo zijn afgedorschen, nogeens, om er vlimmen af te hebben, overkloppen : *eer wij de gerst op den zolder dragen, moeten wij ze nog fauteren of fateren*. Z. fateren.

FAZELEN, o. w. prevelen, in Br. binnensmonds klappen, ook *fezelen*, d. i. iets in de oor zeggen. Sleeckx schrijft *faselen*. Het is verwant met bazel, bazelen (Z. blz. 33), beuzelen, prazelen, razen, enz.

FAZEN (*vazen?*), opvullen, fr. *farcir*. « Die, zoo met boeck-staven gevaest en opgevuld zijn » (Jan De Brune, B[t]. W. 254). De Vlamingen gebruiken meest de samengestelde *opfazen*, *opvazen*. Z. dit woord. Kil. *vasen*, fland. i. vullen, l. *farcire*, *implere condimentis*.

FEBER, o. van 't hgd. *fieber*, l. *febris*, koorts (in 't Zuid. v. Limb.). In den Teuth. *febris*, *reede*, *cortse*.

FEEST, **FEESTE**, v. bet. in Vl. de jaarlijksche markt, in Br. *jaarmerkt* of foor, fr. *foire* : *'t is Gentfeeste*; verders hetgeen op die markt gekocht wordt, als peperkoek, lekkernijen, welke men van die foor medebrengt : *oom heeft mij eene feeste meégebracht*. Elders zegt men hiervoor : *brengt een koek mede*. In Br. en Antw. : *breng mij eenen foor* of ook *koek mede*.

FEESTEN, b. w. een beest streelen (Limb.).

FEKEN of **VEKEN**, o. is in Limb. een hek om eene weide te sluiten (vee-hekken?).

FEKKEN, o. w. 't zelfde als apietsen.

FELSEN, b. w. vervalschen, van 't hgd. *fälschen*. Kil. heeft *valschen* voor vervalschen (Kemp.).

FEMELEN, o. w. fezelen.

FENTERNEEL, v. in Westvl. gezegd voor wat men in Br. en elders blaftuur, slagvensters, waterblinde noemt : *doe de fenterneelen toe*.

FERNET, o. in Vl. een wispelturig kind. Is het misschien eene verbastering van *ferret*, *foret*, thans *fret*, fr. *furet*, in gefig. zin genomen? Een kind immers is ongedurig, nieuwsgierig en snuffelachtig als dit konijnenjagerken.

FERNIJN, **FERNIJNIG**, te Diest, Leuv. en elders in Br. voor : venijn, venijnig.

daar ook gebruikt in den zin van : verleiding, verleidend : *dat meisje, ah! 't is een fernijn. 't Is een fernijnig ding. Met haar fernijnige oogen! Fernijn* of *fenijn* wordt ook gezegd van ongedierte als : rupszaad en kruidluizen van alle kleur en grootte, die de planten grootelijks beschadigen : *met de droogte van dit jaar is er veel fernijn aan boomen, hof- en veldvruchten. Fenijn* bet. in Vl. ook ruspen.

FEBTEL, v. een bolletje dat niet gansch rond is (in de kinderspelen, Kemp.).

FEULE, in Vl. v. zweep. Bij Sleeckx *feurl*, fr. *fouet, férule*, m.

FEUNKEN bet. in Vl. smijten, in den zin van werpen, slaan. Dit *feunken* is licht hetzelfde woord, met eene *n* er tusschen geslibberd, als bij Kil. *fuycken, fycken*, d. i. drijven, stooten, uitdrijven, schudden. *Fycken, fieken* beteek. bij hem nog 1° slaan; 2° steken, vasthechten.

FEZELEN, o. w. fezikken, stil klappen: *wat zit gij aan de tafel altoos tegen uwen gebuur te fezelen? spreek luid op.* Vanhier *fezelaar, fezeling, gefezel*, enz. (Br. Antw.).

FIBBEREN, o. w. met kunst werken (St-Nik.). Is 't burgondisch vlaamsch, van 't lat. *fabricare?*

FICHTEREN, o. w. het vertrekken van een knecht of meid van den eenen meester naar den anderen (N.-Limb.).

FICHTERGAST, m. een knecht die van den eenen meester naar den anderen vertrekt (N.-Limb.).

FIEN, FIENAARD. Z. fijn.

FIERTERE; v. relikwiekas, het woord, bij Kil. *fierte*, komt van 't l. *feretrum*, eigenlijk eene doodsbaar, *ferculum*, al wat dient om er iets op te dragen, b. v. eene draagbaar. De relikwiekassen hadden soms den vorm van eene doodsbaar. De *fiertere* is meest gekend te Ronsse, Audenaarden en omstreken. « Den 27 junij van ieder jaar wordt de fiertere van S. Lieven door de Guld van binnen naar Houthem gedragen.» *School en Letterbode*, I D. blz. 222. Het oude fr. was *fiertre*. Het volk spreekt *fietel* uit : *de fietel komt aan*, roept de belleman in de vermaarde processie van S. Hermes, te Ronsse. Nu, dewijl er op die vierte- of fiertedagen, dat dan *vier-* of gevierde dagen zijn, al wat beters op tafel kwam, zoo bet. *fiertere* ook kermis en *fietelvoeren* of *fietelen* kermis houden, boerenkermis vieren.

FIES, m. van 't fr. *fils*, zoon, een die zich hoovaardig opkleedt, ook *fiesken*, *'t is en fiesken*, fr. *muscadin* (Oostvl. en Br.). In Westvl. is *fies, fieske* een beslagmaker. In Br. *fis, fiske.*

FIETEL en FIETELEN, feest houden, enz. Z. fiertere.

FIETEL of *fittel*, v. vedel, viool (Kemp.); Vandaar : *fietelen*, op de vedel spelen, *fietelaar*, enz.

FIJCHEL of FIJFEL, v. kleine dwarsfluit: *die muziekant speelt goed op de fijchel* (r. Leuv.).

FIJFOUTER, Z. fliefoeter.

FIJN, bijv. en bijw. bet. in Br. en Limb. ook : wel, in goed orde, ijverachtig, neerstig. Men zegt b. v. : *doe dat eens fijn*, doe dat eens wel, breng dat eens in goede orde. *Fijn zijn* is : ieverig, naarstig zijn : *dat is een fijne jongen*, d. i. werkzaam, zeer oppassend, vlijtig. *Het fijn is er van af* bet. het vet, het beste is er van af (Br., Antw., Limb.). *Hij heeft het fijne niet vast* beduidt in Vl. : hij bezit al zijn gezond oordeel niet.

FIJNAARD, m. FIJNAARDEKE, o. in Westvl., een kind van zwak en tenger gestel, te Antw. *eêlaardeken.*

FIJNTIG, FENTIG, bijv. snel : *een fijntig kind* (Westvl.).

FIKFAKKEN, schermutselen, uit jokkernij, speelswijze vechten (Br., Antw., Vl.). Bij Kil. *fick fakken*, l. *factitare, agitare. Facken* bet. grijpen. Z. bie-

zebijzen.

FIKKELEN, slaan, kastijden : *jongen, als ik u krijg, ik zal u fikkelen.* Bij Kil. *ficken, fickelen, ferire, leviter virgis percutere.* Z. feunken en in de Woordenb. fikkelen, fr. *donner les verges à qq.* (Antw. st. en pr.).

FIKKELING, v. slag, kastijding : *ik zal hem eene fikkeling geven, die hij gedenken zal* (Antw. en elders).

FIMELEN, o. w. bij Sleeckx *femelen*, bij Weil. *fijmelen*, bet. in Limb. dralen, talmen, zoowel als treuzelen, futselen.

FINKEL staat in verband met *funa*, bij Ulphilas, branden, en met 't oude *fakken*, ook branden. Z. het volgende. In den Teuthonista is *vuncke, die levendig is, scintilla, genster*; *die dood is, favilla*, voncke, tondel. *Vuncke, scintillare*, gensteren, vanwaar *glinsteren* (omstr. S. Truid.).

FINKELHOUT, o. klein hòut om vuur aan te maken. Z. finkel, voncke, vuncke, bij Kil. *genster.* Dit is dus het hout dat gensteren doet, dat doet branden. *Finkelen* voor : fonkelen, freq. van vonken, fr. *étinceller. Voncken*, bet. : licht branden : *het vuur vonkt*, het brandt slecht. Vanhier *aanvonken.* Bij Plant. en Kil. is *vonken, étinceler, scintillare*, en bij den eersten *ontvoncken, allumer petit à petit, paulatim accendere.* In Limb. funkelhout.

FINKEN. Z. funkelen of vunkelen (Limb.).

FIOL, voor viool gebruikt in : *hij speelt de fiol*, d. i. hij weent (Somergh.).

FIRMOOR, o. in de Woordenb. *fermoor*, fr. *ébauchoir*, schrijnwerkersgereedschap van ijzer. 't Heeft den vorm van een mes van drij vingers breedte en op het uiteinde eene snede (Hagel. St-Truid.).

FIS, o. in Br. *fisch*, v. te Antw. st. en pr. bij Bild. en anderen *fits*, v. Bij Kil. en in Vl. *fisse, visse*, v. viervoetig roszwart dier, wat kleiner dan eene kat of een fluwijn, met hetwelk men het soms verwart, doch dit is grooter en grijzer van haar. 't Holl. *bunsing*, l. *putorius*, fr. *putois*, in Westvl. *fissiau : zij stinkt als eene fisse of fissiau.* Het *fis* haalt de duiven, hennen en eiers van het kot en daarom gaat hij, die een fis gevangen heeft, daarmeê rond om eieren, roepende : *eieren voor 't fis*, en de landbouwers geven hem gewoonlijk eenige eiers tot belooning. In Limb. zegt men *vis*, v.

FISSIAU, m. hetzelfde als *fis* of *visse : stinken gelijk een fissiau*, of *eene visse* (Vl.). In Br. *stinken als een bok*, d. i. geweldig stinken.

FISTELEN, b. w. bet. hetzelfde als in Br. futselen of frutselen, fr. *tripoter.* Vanhier : *gefitsel*, fr. *tripotage, fistelaar.* In Br. *futselaar*, fr. *lambin, tripoteur* (Limb.).

FITS, bewonden bobijn (L. v. Aalst).

FITSEL of FRITSEL, v. eene vrouw die fitselt. Z. fitselen.

FITSELAAR, m. *fitseleer* en *fritseleer*, een die futselwerk verricht (Limb.).

FITSELEN (Z. fistelen), met geduld bezig zijn. Vanhier *fitselaar, fitselerse, gefitsel, fitselwerk.* 't Is duidelijk 't zelfde als *futselen* (Limb.).

FLAB of FLAP, m. zot : *gij zijt een flab* (Limb.). Bij Kil. en elders bet. *flabbe, flebbe* of *flep*, in 't l. *muscarium*, vliegenwaaier, *vliegenflab*, ook een driekantigen doek of lap, dien de kinderen op 't hoofd dragen, *vitta puerilis* en dien ook de vrouwen op 't hoofd plachten te dragen (om de vliegen te verdrijven?). Bij Bild. is *fleb, flebbe* voor flebmuts en *flap*, bij hem ook *kan, kandeksel*, de wortel van *flabben*, neêrslaan, toevallen. Ook bet. *flabbe* bij Kiliaan slag, *alapa*, en eene wond in 't gezicht, bij Plant. *coup d'épée au visage, vulnus in faciem incussum. Flabbe* en *flabben* zouden wel met het waalsch *frapper* kunnen verwant zijn. Sleeckx heeft het woord

flepsch, *flepschheid*, dat hij verfranscht door *fade*, *fadeur*, en dat hij neemt voor smets, smetsigheid, fletsigheid. Verders is *flabbe*, engl. *flap*, in 't vl. *waaier*, en *flijflap*, vliegen-waaier, fr. *émouchoir* (Delf. blz. 220). Doch J.-H. Hoeufft, *Taalkund. Magaz.* II, 163, meent dat *flabbe* 't zelfde is als 't oud fransche *flebe*, 't welk Rochefort uitlegt : *ce qu'on peu ployer*, *flexibilis*. Mogelijk is echter *flabbe* in het gemeen een lap. Z. het *Brem Nieder sächs. Wörterb.* op *Flebken*. *Lap* bet. in Br. ook een slag : *hij kreeg een felle lap*.

FLABES, m. 't zelfde als *flab*, zot (Limb.).

FLADAKKEN, b. w. vleien (Westvl.). Z. flamakken. Het staat in verband met *flatteeren*, *fletteren*, fr. *flatter;* en *fletsen*, bij Kil. *vleien*.

FLAK, bijw. voor *vlak*, juist : *hij viel flak op zijn gezicht. 't Is flak zoo* (Westvl.).

FLAK(KE), v. graszode die men uitsteekt (Brugge). In Br. *rusch ;* te Antw. en Leuv. *groes* en *gries ;* in Limb. *risch*.

FLAMAKKEN, o. en b. w. voor vleien : *die vent kan flamakken*, of *iemand flamakken*. Het engl. *to flam* bet. bedriegen, ook iemand iets wijsmaken, opvijzelen (Oostvl.). Z. fladakken.

FLAMAKKER, m. vleier (Oostvl.).

FLAMEIEN, o. w. vleien. Vanhier *flameier*, vleier, en *flameister*, v. vleierse (Oostvl.).

FLAMINGANT, een fr. woord waardoor de Walen de Vlamingen beduiden. Thans hebben eenige Vlamingen den naam van *flamingant* aangenomen om te doen verstaan, dat ze verdedigers zijn van het Vlaamsch.

FLANKERT, m. lange rok of jas, *habit long* (Limb.).

FLANSEN, b. w. 1° iets binnen brengen zonder inkoomrechten te betalen ; 2° stillekens iets wegfoffelen of in 't kaartspel met bedrog omgaan (omstr. Leuv.); 2° smijten : *iets daarhenen flansen*. *Zich ter aarde flansen* (Antw. st. en pr.). 3° In de Kemp. bet. *flansen* ook de school verzuimen. Z. flatsen.

FLAP, m. lummel, zot, fr. *imbécile*(Limb.). Z. floets en flab.

FLASDANK ook PLASDANK, slechte dank (Br.). Z. fletsdank.

FLATER, v. en m. 1° zooveel als *klater* (Z. dit woord), b. v. *koeflater*, *bouté de vache*. 2° Misstap, misslag, kemel, ongelukkige zaak : *hij heeft een flater gemaakt* (Limb.). *Er is weêr een flater op de hoogzaal geweest* (omstr. Thien.). In Groning. is *flater* ook in gebruik in den zin van : misslag, fout. Z. *Taalk. Magazijn*, II, 335 alwaar men leest : « Een geleerde wil dat het woord verwant is met *faten*, vanwaar 't freq. *fateren*, met inlassching der *l falteren*, en door omzetting *flateren* » en in eene nota krijgt deze verklaring den voorkeur boven Bilderdijk's afleiding van *vleter* (Verkl. Geslachtl.).

FLATEREN, o. w. een misslag begaan ; *Hij flatert dikwijls* (Limb.). Omstr. St-Truid. broddelen : *wat hebben de zangers weêr geflaterd!* Vanhier *flater* of *geflater*, *flateren* ook voor *flansen* of iets slecht maken gebezigd. Licht is 't verwant met *flederen*, bij Kil. *volitare*, *vagari*, van 't eene op 't andere vliegen, geen stand of maat houden. Z. flater.

FLATS, v. klanknabootzend w. slag, oorveeg : *zit stil of straks krijgt ge een flats*. Vanhier *flatsen* (Limb.). In Br. *flink* of *flonk*, klets, te Antw. *flots*. Z. flets.

FLATSEN, b. w. klankn. woord, slaan : *zij hebben hem al te hard geflatst* (Limb.). Te Antw. *flotsen*, elders *fletsen*, in Vl. *flinken*, te Leuv. *kletsen* of *oplappen*. Z. fletsen.

FLATSEN, op den duur loopen, niet naar de school gaan (Kemp.). Bij Kil. *flitsen*, l. *avolare*, *evolare*, *fugere*. Z. fatsen.

FLAUWS, m. en ook v. dolle, gekke praat: *het is flauws*, d. i. 't is zotte klap of flauwe praat. *Het is eene felle flaus wat zij vertelt* beteekent: het is iets flauws. Vanhier *flauwzerij*, *flauwskens* en *flauwsman* (Leuv., Br., Antw.). Z. flous.

FLAUWSKENS, te Brussel en Leuv. leugenen, valsche verschooningen: *flauwskens vertellen*, fr. *mensonges*, *balivernes*. Holstein : *Flausen*, *flausen machen*. — Te Nierenberg, volgens Schemller : *flözen* (*flausn*), *liegen*, *schwänke machen*. *Die Flosen*(*Flausn*) *schwänke*, *unrightiges vorgeben*. In *Glossen*, door Schmeller (Bayers Idioticon) aangehaald, komt voor: *flosari*, *caflaosari*, *falsiloquax*, *mendax*, *koflosida*, *prestigia*, *kiflos*, *susurratio*, *fallacia*. *Flauwzen vertellen*, *iemand flauwzen wijsmaken* (Br., Antw. st. en pr.).

FLAUSMAN, iemand die flauws en gekke reden, lichtzinnige klap vertelt, een zoutelooze prater of pfulleman (Br. en elders).

FLAWIJN, FLOWIJN voor : *fluwijn* van een oorkussen. Kil. heeft *fluwijne*, q. d. *pul-wijne*, l. *pulvini theca*, σ. Het dier, dat denzelfden naam draagt, wordt bij Kil. ook *flouwijne*, *fouwijne*, fr. *fouïne*, genoemd. Het is een soort van *fisch* of *fisse* (fr. *putois*), bij Bild. m., bij anderen v., omstr. Leuven o.

FLEBSCH, bijv. bij Sleeckx *flepsch*, zoutloos, smijtsch (Antw.). Z. fletsch.

FLEDDER, m. stofborstel, een handborstel om af te stoffen, ook een lichte *keerbessem*. Werkw. *fledderen*, *affledderen*, (iets) afstoffen. Z. bij Weiland *fladderen* met eene onz. beteekenis, fr. *époussetoir*. Kil. heeft : *fledderen*, *flederen*, *vledderen*, als onzijdig w. *volitare plaudere alis*, met de vleugelen kleppen of op- en afslaan. Vanhier ook *vleugelen*, b. v. *de kerk vleugelen*, d. i. : het stof met gemaakte vleugels afslaan.

FLEDDEREN ook FLODDEREN, b. w. en *fleiren* of *fleren*, streelen, vleien, fleemen. Br. Kil. *fletteren*, j. *flattéren*, l. *adulari*. Vanhier *fledderaar*, *gefledder*, *flodderij*.

FLEER, v. vleister, voor fleres, flodderes : *die juffer is eene eerste fleer* (Antw. en elders). Bij Kil. is *flere* een vlaandersch woord, dat een *lui en mismaakt meisje*, *ignava et deformis puella*, bet., in 't Holl. een slecht, lui vrouwmensch. Z. fleiren of fleren.

FLEERLINGS en FLEERLINGSCH, bijw. en bijv. bet. bij Sleeckx : onverwachts, plotselings, eensklaps. Te Antw. zegt men : *iemand fleerlings in zijn gezicht slaan*, ook : *eene fleerlingsche* (*smeer*) *geven*. Bij Kil. bet. *flere* : kaakslag, lat. *alapa*.

FLEEUW, FLEEUWS, voor flauw (van smaak) zouteloos (Westvl.).

FLEIREN of FLEREN (met zware *e*) b. w. vleien (Br. Leuv.). In de Kemp. *fluren*, elders *fleisteren*.

FLEISTER, v. 't zelfde als *fleisteres*, *fleirster* of *vleister*. Z. fleisteren.

FLEISTERAAR, iemand die fleistert, een mouwvager. Bij Kil. *fletser*, l. *adulator*. Z. 't volgende.

FLEISTEREN, vleien of iemand de mouw vagen, fr. *cajoler*, *flagorner* : *gij moet niet fleisteren*, *ge zult toch thuis blijven* (Westvl.). Het is duidelijk verwant met vleien, fleiren, fletsen, *adulari*. Vanhier *fleisteraar*, *fleisteres*, *fleistering*, mouwvagerij, gestrookel, vleiend gesmeek. Z. fledderen.

FLEITS, bijv. 't zelfde als : *flets* of *flijts*, smakeloos (Oostvl., Br.).

FLEM, wrok, pik, b. v. *een flem op iemand hebben*, op hem gebeten zijn (Antw.). *Flem* of *flemerij* bet. ook gemak, vadzigheid, het *far niente* der Italianen, b. v. *iets op zijne flem doen*.

FLEMMEN, *eene flem nemen of pakken*, ledig zitten, niets doen, op zijn ze-

ventien gemakken zitten, ook lanterfanten, straatslijpen (fr. *flaner*); het *far niente* der Italianen; *de of eene flem hebben*, is geenen lust hebben tot werken, vadzig, vakerig zijn (Br. Antw. st. en pr.).

FLEMPEN, foffelen, weg foffelen. Z. flimpen.

FLENDEREN, o. w. lui en vadzig rondwandelen. Licht het freq. van *flemmen* of 't zelfde als bij Kil. *fledderen*, l. *vagari* (Kemp.).

FLEREN, o. w. (met zware *e*), lanterfanten, in ledigheid rondzwerven. Men zegt ook *floren*. Waarschijnlijk is *fleren* eene verkorting van *flederen* of *fledderen*, bij Kil. *volitare*, *plaudere alis*, en rondzwerven, *vagari*, en *floren* verkort van *floderen* (*flodderen*). *Fleren* bet. ook vleien (Br., Leuv.).

FLESCH, *op de flesch zijn* bet. te Roermond: bedorven zijn, in staat van faillit zijn. *In de flesch of in het gelas gezien hebben* bet. zat zijn. *Flesch hebben*, van wijn gezegd, bet. oud zijn. *Iemand op flesschen trekken* bet. iemand bedotten of voor den aap houden en vandaar *op flesschentrekkerij* (Br. Antw. Limb. en in 't Noorden).

FLESCHKENSWINKEL, m. te Leuv. zooveel als in 't fr. *boutique de liqueurs*.

FLET, v. FLETJE, o. te Diest voor vioolbloem. Zoo zegt men elders in Br. *flier*, voor: *violier*, fr. *giroflée*, b. v. *steenflier*, *gele flier*, *roode flier*. Z. groffiaart.

FLETER, m. (met zware *e*), kaakslag. Z. fletter.

FLETS, v. 1° woord dat het gerucht uitdrukt, 'twelk een week of vloeibaar lichaam maakt als het valt: *het meisje viel, en, flets, daar lag haar melk op den grond*. 2° Ook de klank van een slag, in 't Hagel., Br., Vl. waar het ook kaakslag, oorveeg bet. Te Leuven zegt men in denzelfden zin: *klets*, b. v. een klets om de ooren. Te Antw. luidt het *flots*, in Limb. *flats*, elders *plats*, *plets*, *plak*, *plek*. In 't Hagel. bet. *flets* zooveel als te Leuven *klets* of *kluts*, d. i. een kleine hoeveelheid, b. v. een kluts appelen, een flets kaas, enz.

FLETSCH, FLIJTSCH, flauw van smaak, zoutloos (Br.). Te Antw. *flebsch*, te Leuv. *smetsch*, *smijtsch*. In Vl. bet. *fletsch*, slap van vleesch.

FLETSDANK, FLISDANK (Limb.). In Br. *flasdank*, dank dien men door vleierij bekomt: *'t is om eenen flisdank gedaan*. Z. flisser en ook Hoeufft op: *vleisdank*.

FLETSEN, b. w. 1° 't zelfde als flatsen, d. i. slaan, smijten, b. v. *de deur toe fletsen*. *Garen fletsen of kloppen*. 2° Pluimstrijken, streelen: *hij fletst gedurig met zijn meester, om de voorhand te krijgen*. Vanhier: *fletser*, vleier, *fletserij*, *gèflets* (omstr. St-Truid. en Thien.).

FLETTER, FLETER of FLITTER, m. hetzelfde als flats, flets, flots, flink, slag, kaakslag. In Westvl. is het meest in 't gebruik: *als ge niet en zwijgt, zal ik u nen flitter geven!* Zou het woord niet eenige overeenkomst hebben met het duitsch: *flitter*, in 't fr. *clinquant?* Of is het verwant met het engl. *flitting*, *offense?* 2° *Fletter*, *handfletter*, is in Vl. een handborstelken, te Poperingen en omstr. *zwijntje*, misschien om het varkenshaar zoo genoemd. Het zal verwant zijn met het bovenstaande *fledderen* of *vledderen*, l. *plaudere alis*, of met *fledder*, vleugel. In 't engl. bet. het *to fleet*, in 't fr. *effleurer*.

FLEUREN, b. w. proeven: *'t kermisvat fleuren* (Kl. Br.). Sleeckx verfranscht het door *goûter attentivement*.

FLEUS, bijw. flus, flusjes, fleuskens, fluks, terstond, aanstonds, straks. 't Ziet alleen op den toekomenden tijd, fr. *tantôt*, *tout à l'heure*, *d'abord*.—Ook *vliegens*, *seffens*, *bots* en *siebot*; te Diest:

strak. Om den voorledenen tijd aan te duiden zegt men : *daar flus, daar zoo*. Kil. *vleughs*, *statim*, *illico*, *mox*, q. d. *votando* (Br., Leuv., Br., Antw.).

FLEUTIG, bijv. slap, zwak, krachteloos, flokkig, l. *flaccidus*, *languidus*, fr. *flasque* : *ik ben flauw en fleutig*. Deze woorden gaan doorgaans te samen (Oostvl.). In Br. zegt men : *flauw en leuzig*. Het is verwant met *flauw*.

FLIDDER, m. Oostvl. 't zelfde als in Westvl. *fletter* of *flitter*, kaakslag.

FLIDDEREN, WEGFLIDDEREN, o. w. wegloopen. Bij Kil. *flitsen*, l. *avolare*, *fugere*, fr. *s'esquiver*. Z. flenderen en fleren.

FLIEBOUTER. Z. fliefoeter.

FLIEFOETER, m. vliegenbout(er), zomervogel, vlinder, kapel, schoenlapper, pepel. In Oostvl. zegt men ook *fliebouter*. *Fliefouter* wordt meest gebruikt in Westvl., vooral langs de kanten van Kortrijk; men hoort ook *fijfouter* en *vijfwouter*.

FLIEREFLUITEN, onnoozelen klap vertellen. Licht is dit hetzelfde als *flikvlooien* en *flikflakken*, vleien, liefkozen, futselen, fr. *lambiner*. Vanhier *flierefluiter* (Vl.).

FLIEREFLUITER, m. licht 't zelfde als *flikflooier*, vleier, futselaar, flikflakker. In Br. en Antw. is een *flierefluiter* : een lichtzinnige gast, voddeman, modejonker. In deze leste beteekenis is 't misschien van *fledderen*, bij Kil. *volitari*, *vagari*, of van *fletteren*, vleien (Vl. Br.).

FLIGET, o. klein licht rijtuig (Vl. Antw.). Van *vliegen*, fr. *voler?*

FLIJTSCH. Z. fletsch.

FLIKKEN of FLINKEN, b. w. vlechten (Br.); soms ook voor : weinig zouten : *om den kabeljauw eenige dagen te houden, moet men hem flikken*.

FLIKKER, sprong, dans, fr. *entrechat*. *De flikkers slaan* is : zeer snel gaan (Vl.). Vanhier *flikkeren* of *flikkers maken*, dansen, springen (Antw. st. pr. N.-Br. en Limb.). Kil. *fliggheren*, *volitare* en *tolatim incedere*. — In eene marolsche vertaling van Lafontaine's verdichtsel : *De mier en de sprinkhaan*, zegt de mier : «Ah! ti... ti sifflais, qui dit del formi; ehben! t'as qu'à faire *des flikkers* asteur pour t'échauffer, puisque t'as pas fait une spourpot pour l'hiver.» Het Marollenkwartier is te Brussel eene wijk, door de geringste volksklas bewoond, waar men eene mengeltaal van waalsch en vlaamsch spreekt.

FLIKKEREN of FRIKKELEN, achter op eenen boot met een enkelen riem beweging maken, om alzoo voort te komen : *flikker zoo hard niet*, *de boot waggelt te veel* (Antw. en elders aan den waterkant). Ook dansen (Br., Antw., Vl.).

FLIKKERTEER, m. vlinder (Kemp.). Z. fliefoeter.

FLIMP, v. een vlammend stukje hout, papier of zwavelstok, ook snipper genaamd (Maastr.).

FLIMPE, v. 1° misluk, scheut die niet afgaat : *zijn geweer slaat meest altijd flimpe*, fr. *rater*. *'t Is een flimpe* bet. 't is slecht uitgevallen. *Eene flimpe slaan*, missen, mislukken. 2° Leugen : *iemand eene flimpe opdraaien* is iemand leugens wijsmaken. 3° Loos, doortrapt, indringend vrouwmensch : *'t es en valsche flimpe* (Oost- en Westvl.).

FLIMPEN, b. w. foefelen, wegmoffelen, fr. *escamoter*, *filouter*, ook leugens wijsmaken (Oostvl.).

't Goud, dat flimpen d'oproerbazen
In hun' ledige kabazen.

Z. flimpe en flink.

FLINK, m. men zegt ook *flonk*, engelsch *fling*, een zijdelingsche slag, zegt Weil., die *flink* en *flonk* bij geval maar aanteekent op 't woord *flank*. *Flink* van het vroeger in gebruik zijnde *flinken*, angels. *flingan*, werpen, schieten. Zoo zegt het Weil. op

flink, dat hij alleen daar als bijw. en bijv. nw. opgeeft, ook als zelfstandig, doch niet in den zin van slag. — Als ik ter school ging, schreven de kinders op hun nieuwe boeken :

Die dezen boek vindt en hem niet t'huis [en bringt,
Zal hebben eenen flink, dat hij van den [os op den ezel springt.

FLINKEN, b. w., met haast en eenig geweld, als 't ware, iets ergens in werpen, in kletsen.

Bravo! klop maer eens op tafel,
Bak nu maer een lekker wafel,
Flink maer boter in den bruw.
(*Liedjes van de kantwerkscholen.* Gent, 1847.)

Het engelsch *to fling* bet. *jeter, lancer, darder*. Z. 't voorgaande woord *flink*. Uit de drij hierboven aangehaalde verskens blijkt dat het woord *flinken* niet alleen bestaan heeft, maar nog bestaat. Het is verwant met 't fr. *flanquer*. *Flinken* hoort men ook rond Leuv. voor : flikken. *Iemand iets flinken* is : hem iets draaien, eene pert bakken of spelen, fr. *jouer un tour*.

FLINKEN, mv. van *flink*, m. heidezoden, die, gedroogd zijnde, tot brandstof gebezigd worden. Z. schadde en bulte, waaraan het gelijkt (N.-Limb.)

FLISDANK. Z. fletsdank. Vanhier flisdanker, te Lommel (Limb.) gebr. voor : vleier, valsche bedanker.

FLISSER, m. vleier (Antw. Kemp.) voor *fletser*, van *fletsen*, vleien.

FLITTER. Z. fletter.

FLODDER. Z. flodderen. «*Flodder plach* ook, zegt Bild., toegepast te worden op een licht meisjen», thans *flodderkous* genoemd. Z. flodderen.

FLODDEREN, o. w. veel bijeen zijn, vriendschap betoonen : *die twee flodderen fel bijeen*. Vanhier : *ergens zijnen flodder hebben*, gezegd van twee die elkander vrijen, heelenal gelijk zij willen : *ongelukkige vader, die toelaat dat zijn zoon ergens zijnen flodder hebbe!* Dit *flodderen* is ontleend aan 't gerucht, dat het pluimgedierte met zijne vleugels maakt, als het elkander wil liefkozen (Hagel.). Vanhier bet. *flodderen*, ook : fleemen, streelen : *als ge wat noodig hebt, weet ge wel te flodderen*. Vanhier *flodderkous*, een fleemend meisje (Br., Antw. st. pr. en elders). Omstr. IJpere zegt men : *iemand laten flodderen* voor : iemand laten loopen, de gemeenschap met hem afbreken.

FLOEKSCH, fluksch, flugsch, in Br. en Antw. gebr. in den zin van : vlug en kloek, en bij Plant. vertaald door *un homme agile et alaigre de corps*, l. *vir agilis, gnavus, impiger*.

FLOEMVEEREN, mv. 't zelfde als duivelshaar (Z.-Limb.).

FLOER of VLOER, m. in 't fr. *velours*, fluweel (Limb., Br., Antw.).

FLOES, strik, fr. *floche*. *Floezen wijsmaken* is zooveel als : doen gelooven, verneuken, leugens vertellen. Z. flauws.

FLOK of VLOK, bijv. bet. in Vl. slecht, in Br. licht gegroeid, niet zwaar of vast gewassen : *met al dien regen wast alles zoo flok op. Die tolrapen zijn te flok gegroeid*. Wat niet degelijk is : *dit kind is maar flok van vleesch*. Ook laf, dof, ontzenuwd : *wat flok weêr! Wat ben ik flok*. Vanhier *flokachtigheid, flokkigheid*. In 't l. is flok *flaccidus*, fr. *flasque* (slap).

FLOK, m. hetzelfde als *huk* en *huik* bij Sleeckx, en *hurk* bij Weil. : *op zijnen flok zitten. Zet u op uwen flok* (Oostvl.).

FLOKHOUT, korkhout, kurk of kork; een kurken stopsel, en kurk in 't algemeen, fr. *bouchon de liége* (Br., Oostvl., L. v. Aalst). Bij Kil. *vlothout*, i. *korck*. Te Antw. en elders is *flokhout* zooveel als : sprokhout, hout dat licht breekt.

FLOKKE, lokke, Z. dit woord.

FLOKKEN, Z. neêrflokken.

FLOKKER, bijv. opgeruimd : *een flokker meisje*, een meisje, dat een lustig

17

karakter heeft (Limb.). Z. flok, van 't l. *floccus*, iets wat licht waait.

FLOKKER, m. *flokkertje*, o. hond met gekruld haar : *een schoon flokkertje*; in verband met 't l. *floccus*, haarlok, met het gr. Πλοκή, πλοκος, ineenvlechting; en met het ijslandsch *flock*, gekruld haar. Z. flok en vlok in Weil.

FLONK, FLONKE, v. bet. in 't algemeen een slecht voorwerp als : eene vuile muts, slechten hoed, enz.; ook een slecht vrouwspersoon : *eene flonke van een vrouwmensch* (Vl. Eecloo, Somergh.). In Br. bet. *flonk* 't zelfde als : *flink* kaakslag.

FLOREEREN voor GLORIEEREN, voorkomende in : *floreeren in een andermans leed*, er blij over zijn (omstr. St-Truid.).

FLOTS, v. slag (Br.). Men zegt ook *flink*, *flonk* (kaakslag); in de pr. Antw. *flots*, alsmede *flets*.

FLOTSEN, b. w. slaan (Br.).

FLOUS, v., Z. flauws. « Het is, volgens Bild. *flouse*, van 't lat. *flos* op zijn oud Neêrduitsch verkleind, en bet. *blommetjen*, versiersel ter schuldverschooning. Z. echter *vlou*. »

FLUIT, v., houtscheut, jong houtgewas; min groot dan heester : *fluiten snijden* (Br., Antw., Kemp.). Bij Kil. *fluyte*, *loote*, l. *talea*, *surculus*, *malleolus*. In 't Hagel. en Limb. eene zottin of trouwzieke dochter : *ons meisjen is eene rechte fluit*.

FLUITEN, o. w., *iemand laten fluiten* is hem laten loopen of gaan, verlaten, er geene gemeenschap meer meê houden (Br., Limb.). *Op den doove fluiten* bet. stinken (Thien.).

FLUITENIER voor FRUITENIER, m. appelbie, wesp (Oostvl.).

FLUITERT, m. zeker weeke kaas (Limb.).

FLUITJE, o. kooitje, waarmede men vogelen vangt (r. Thienen). *Fluyte* bij Kil. bedrog, *fallacia*.

FLUIZEN, b. w. drinken, buizen; doch *uitfluizen* wordt meer bij het gemeen volk gebruikt (N.- der pr. Antw.).

FLUREN, b. w. hetzelfde als *fleren*, vleien (Kemp.).

FOCHELEN, b. w. treden of bevruchten, fr. *cocher*, dus zooveel als *vogelen* : *de hin wordt van den haan gefocheld* (Hagel.).

FODDELEN, o. w. wegblijven, talmen : *foddel maar niet te lang*, *of het is te laat*. Licht is de wortel *foddel*, vodde of flarde, die van kleederen afhangt en vandaar het gedacht van : hangen of blijven hangen, d. i. talmen.

FOEDEREN, b. w. doen : *wat foedert hij daar?* (Huysse). Dit woord schijnt verwant met : foffelen, futselen.

FOEF of FOF, v. grap, klucht : *ik zal u eens eene foef vertellen*. *Voor de foef*. *Hij speelde om* (in Br. *op*) *geen foef*, d i. hij speelde voor goed (Limb., Br.). Bij Sleeckx bet. het : leugen.

FOEFELEN. Z. foffelen.

FOEMELEN, o. w. hetzelfde als *froemelen*, *frommelen*, door de vingers laten gaan : *gij foemelt te veel met dien doek*. *Eene kat foemelen* is ze streelen, zoodat zij geheel gemeenzaam met iemand wordt (Limb.).

FOERT, weg, voort, van welk het eene verbastering is, komt voor in : *foertgaan* voor : voortgaan en *foertjagen* voor : wegjagen : *hij heeft zijn knecht weêr foert gejaagd*. *Hij is foert*, hij is weg. Men gebruikt het steeds in een verachtelijken zin : *Voert, hond*. *foert deugeniet*. *Voert, doe beest* (Br., Antw. en elders). In Limb. zegt men *vort*, in 't hgd. *fort*.

FOESCHEN. Z. foetschen.

FOESEL, m. slechte jenever (Limb.). *Foesel* of *foezel* is ook in dien zin in Gelderl. gebr. Z. *Taalk. Mag.* I, 813 en II, 77. Die jenever wordt veel in Pruisen gemaakt; ook hoort men dit woord vooral op de grenzen.

FOESELEN. Z. foetselen.

FOETEL, v. een bedrieglijk vrouwmensch; ook teef en ransel (Limb.).

FOETELAAR of FOETELEER, m. iemand die in 't spel bedriegt, fr. *tricheur* (Limb.).

FOETELEN, o. w. bedriegen, vooral in 't spelen, valsch spelen, fr. *tricher* : *het is verdrietig spelen met iemand die foetelt* (Limb.). *Foetelen* heeft bijna dezelfde beteekenis als *foffelen*. Het spreekwoord: *foetelen geldt, maar betrappen is beest* komt voort van een bekend kaartspel, *rondrijven* genoemd.

FOETER, m. 1° smaadwoord, ook *sjamfoeter*, d. i. schurk : *ga weg, foeter*.— 2° drommel, bliksem : *ik geef er den foeter van* (Hagel.). In Br. en Limb. *ik geef er den bliksem van*, d. i. ik trek het mij in 't geheel niet aan.

FOETSCHELEN, FOETSELEN, b. w. bederven, verfrommelen, fr. *fripper* (Limb.).

FOETSCHEN, vanwaar *foetschelen* en *futselen*, foppen, moffelen, bijzonder in 't spel, fr. *tricher*. Vanhier *foetscher, foetscherij*. In Limb. zegt men veel *foeschen* of *fosschen*. De *sch* wordt als in 't hgd. uitgesproken.

FOETSELEN, FOESELEN of FOEZELEN, futselen, frutselen, foffelen of foetschen : *een zilversmidsknecht, die een stuk weggefoeseld heeft. Hij foeselde met zijne rechter hand in zijne tesch en eensklaps trok hij een pistool uit* (N.-Limb.).

FOEZELEN, o. w. liegen : *gij foezelt!* (Kl.-Br. Willebroek). In Limb. heimelijk wegmaken. *Koekelfoezelen*, freq. van *konkelfoezen*, door Hoeufft in zijn *Bredaasch Taaleigen*, bl. 319, aldus vermeld : « bedriegelijk, argelistig, bedektelijk handelen, met draaierijen omgaan; ook, zich met eenen anderen verstaan, om eenen derde te bedriegen. » Het 1°, *konkelen*, is eigenlijk draaijen, spinnen; doch overdrachtelijk slinks en bedektelijk handelen; het 2°, *foezelen*, zal één zijn met het hgd. *friseln*, dat Schmeller's Bayer Wörtenb. (I, 571) verklaart door beuzelen, haastig en slecht arbeiden, enz. » de Jager's *Taalk. Magaz.* II, 490. Z. foeselen. In de pr. Antw. zegt *koenkelenfonkelen*, bedektelijk handelen.

FOF, Z. foef en fouffen.

FOFFELEN of FOEFELEN bet. in Br. futselen, gestopt ergens in snuffelen, dooreen mengen, in Vl. dooreen mengen en morsen, fr. *tripoter*. Vanhier *foffeleer, foffelrij, gefoffel; wegfoefelen* bet. heimelijk wegstoppen, verbergen. Van *fof* (foef) grap, beuzelrij. Z. foetschelen.

FOFFEN. Z. fof.

FOK, m. huk, hurk. Z. flok (Westvl.).

FOKKE, v. FOKSKE, o. stuk lijnwaad, met brood en suiker gevuld, dat men den kinderen in den mond steekt, om ze er te laten aan zuigen (Westvl. Veurne, Brugge). Te Antw. en omstr. *dod*. *Fok* bet. bij Bild. stok, oudtijds *gaanstok* en op sommige plaatsen der Kemp. nog in dezen zin gebruikt.

FOKKELEN, o. w. zuigen aan de fok. Z. fokke.

FOKKEN (zich), zich hukken (Westvl.).

FOKSKE, Z. fokke.

FOM, m., (mv. *fommen*) eene soort van kluiten om te branden, gemaakt van klei of leem en kolengruis. Ook in de kindertaal een klein poezelachtig meisje (Limb. Maastr.).

FOMMEREN, hetzelfde als *fommelen* of *frommelen*, *wegfommeren*, 't zelfde als wegfrommelen, wegstoppen.

FOMP, v. stomp of stoot : *fompen geven*, d. i. in den rug met de vuist of den elleboog stompen geven.

FOMPELAAR, m. man die zijne vrouw bedriegt, met geld en goed, zonder haren weet, te verkwisten, enz. Men zegt ook wel in denzelfden zin *fompeles*, v. vrouw die haar man bedriegt.

FOMPELEN, WEGFOMPELEN, b. w. geld of goed aan den kant helpen; futse-

len, foetschen. Z. fommeren.

FOMPEN, b. w., stooten (bijzonder met de vuist of de horens) *pas op, die geit zal fompen.* (Kemp.).

FONTIERE, v. stelling waarop men eene ton legt (Westvl.).

FONTONTEN of FONTOUTEN, onredelijke, belachelijke handelingen of ongerijmde gedachten, uitvindsels, leugens : *'t zijn fontouten wat ge verkoopt en anders niet* (Antw. st. en pr., Br.).

FOOIEN, o. w. kermis houden, feestvieren (Br.). Bij Sleeckx bet. *fooi* afscheidsmaal; bij Bild. gallerij of omgang in of boven op een gebouw, in 't fr. *voye.*

FOOR, in Vl. *foore*, v. in 't fr. *foire*, l. *forum*, engl. *a fair*, overal gebruikt voor jaarmarkt, of liever voor de koten, kramen en winkels, die gedurende de kermisdagen op de merkten staan. *Foor* wordt in Oostvl. en te Leuv. ook gezegd voor een koek of welk geschenk ook, dat men aan de foorkramen of winkels koopt : *als ge wijs zijt, kinderen, dan koop ik u allemaal een schoonen foor* (ook kermis, te Leuv.). In Westvl. heet men dat *pandfeeste.*

FORKET, o., tafelvork, van 't fr. *fourchette* (Br. Antw. en elders).

FORREELEN, b. w. met zachtlange *e*, slaan (Oostvl.).

FORREL, kaakslag (Oostvl.).

FOSSCHEN. Z. foetschen.

FOTSE, boos vrouwmensch (Westvl.). Te Antw. slim, bedrieglijk : *eene fots van een meisken.*

FOUERE of FAUERE, beter VAUERE, o. in Limb. een hek dat tot barreel dient, b. v. om den doortocht van eenen voerweg af te snijden, en niet moet verwisseld worden met *feken* of *veken*, dat tot sluiting van eene weide dient en oudtijds in 't algemeen een barreel, l. *obstaculum*, beteekende. Over de grenzen zegt men *faldere.* Het vauere is grooter dan het veken.

FOUFFEN, fortuin : *zijn fouffen maken*, zijne fortuin maken : *die man heeft zijne fouffen gemaakt* (IJpere).

FOUT, tusschenruimte in eenig voorwerp.

FOUTEREN. Z. fauteren.

FRAAI, bijv., braaf, schoon, goed : *'t is een fraai man, een fraai kind. Ziet dat gij altijd fraai blijft, kinderen* (Westvl., Br.). In Br. hoort men soms ook : *dat is niet fraai gehandeld* voor : dat is niet braaf gehandeld. Als bijw. bet. het zooveel als het fr. *courage : fraai! haast u, fraai.* En om aan vervelende gesprekken een einde te stellen, zegt men : *fraai, fraai, doe voort!* (Westvl.). Z. over *fraai* D[r] A. De Jager's *Taalkundig Magazijn*, I, 294.

FRAAT, (vraat), ook *frijt* of *freit*, een gemetselde stut aan een gebouw, schoormuur. Is dit *fraat* of *frijt* voor : vrijdsel, vrijdte, bevrijdsel, iets wat tegen het vallen bevrijdt In 't gr. bet. *fraat* ἔρεισμα van 't werkw. ἐρείδω, ondersteunen, l. *anterides, anteridion*, fr. *contreboutant* of *contre-fort.*

FRAK, m. kleedingstuk, jas, nieuw uit Duitschl. ingevoerd woord, doch eigenlijk eene verbastering van 't oude fr. *froc*, monniks overkleed, zegt Bild. I, 208.

FRANK bijv. en bijw. stout, niet verlegen, onbeschaamd : *iemand frank in zijne oogen bezien. Frank antwoorden. Dat meisken is eene franke prij* (Br. Antw. pr. st.). *Eene franke* is te Kortrijk een onbeschaamd vrouwmensch (Kortrijk).

FRAZELEN, o. w. stamelen. Het wordt bijzonder gezegd van vogelen, die eerst beginnen te zingen, fr. *gazouiller*, en ook van kleine kinderen, die eerst beginnen te spreken. 't Is verwant met *prazelen* of het gr. φράζειν, praten

(Antw.). Z. fazelen.

FREEZEN, mv. van FREES, bij de boeren in Zeeland voor aardbeziën. Hetzelfde met het fr. *fraise* en het holl. *franje*, afhangende nestels, in 't fr. ook *fraise* geheeten; volgens La Combe (*Diction. du vieux langage*) ook *frase*, bij ons oudtijds *fraze*. Z. A. F. Sifflé, *Taalk. Magaz.* I, 172 en 176. Z. frenzen.

FREINZEN. Z. frenzen of freezen.

FREIT. Z. frijt of fraat.

FRENGEL, m., voor : franje, frenge of frangie, fr. *frange*. Z. freezen.

FRENZEN, FREINZEN of FREEZEN, v. mv. aardbeziën, fr. *fraises*, l. *fraga* (In 't Noorden van Oost- en Westvl.)

FRET, o. fig. zinspeling op het diertje *fret* of *foret*, een zeker levendig, slim kind : *'t is een oprecht fret van een kind* (omstr. Thien.).

FRETELEN, door den sleet losgaan : *uw kleed begint te fretelen* (Kl.-Br.).

FRETTEN, b. w. (Br. en Vl.) frêten of fritten, *avide comedere* bij Kil. die meldt dat het woord ook in Saksen, Fries- en Gelderland bekend is. Inderdaad 't is hetzelfde als *vraten*, *vreten*, samengesteld uit *ver* en *aten* of *eten*, d. i. zooveel als vereten of overeten, d. i. gulzig eten. *Fretten* of *frêten*, een kaartspel waarin hij die niet volgen kan, de uitgespeelde kaarten moet opnemen.

FRIES, bijv. *friese wanten* (Br.). Z. vries.

FRIET, v. kop, zin : *gij hebt schoon te praten, als hij 't niet in zijne friet heeft, zal hij nooit doen wat ge zegt* (Antw. st.). Is dit misschien het fransche *fret*, voor vracht of lading? Z. Bild.

FRIJT of FREIT, uitspringend gedeelte tegen eenen muur gemetst, dienende om hem te steunen, schoormuur (contrefort) : *hij verstak zich achter eene frijt van den kerkmuur* (Antw. st., Br.). Z. fraat.

FRIKKELEN, freq. van *vrikken*, al staande en aan het achtereind van den boot met een riem roeiën. Z. flikkeren te Antw. in gebruik.

FRIOEN, m. zeker vogel (Westvl.).

FRISCH, bijv. in Limb. gebr. voor opgetooid, welgekleed. In den *Nedersax. Luth. Bijbel* leest men *wes frisch*, en in den *Wormser Bibel* van 1529 en den Zurichtschen van 1530 leest men *wiss frisch*, en in de *Liesveldsche Bijbels*, *sijt fraey* voor : zijt gereed, bijderhand. In de *Liesveldsche Bijbels* vindt men *frisch* nog in de beteekenis van : moedig, dapper. Z. *Taalk. Magazijn*, I, 295. Thans verstaat men in Br. en Antw. er door : *moetige* jongens, meisjes, dezulken die fier op hun kleedsel zijn. Ook bet. *frisch* : welbehouden, koel, goed. *Frisch zijn*, wel te pas zijn. *'t Is buiten frisch. Een frische morgen. Een frische vent* is te Antw. en elders iemand, die er onder alle opzichten goed uit ziet.

FRITTEN, FRETTEN, vreten, l. *helvari*. *Fritter*, gulzigaard. *Iemand fritten*, iemand kruisen (Westvl.).

FROEGELEN, b.w. (Maastr.), meer Noords in Limb. zegt men *frunselen*, in Vl. *froezelen*, in Br. *verkrokkelen* of krooken, in Holl. *kreuken* of *frommelen*.

FROESEN, o. w., kakken : *in zijne broek froesen* (Kl.-Br.).

FROEZELEN, b. w. eene andere uitspraak in Oostvl. van *fronselen*, freq. van *fronsen* (in Vl. fronzen), waarvan het daar ook de beteekenis heeft. Vanhier *gefroezel*, *froezeling* en de samengestelde *verfroezelen*, enz. Z. froegelen en befroemelen.

FROEZELING, v. frons of fronsel (Oostvl.).

FRONS, dikke vierkante vod van verscheidene lappen opeen genaaid, dienende om heete voorwerpen meê vast te nemen, strijkijzersvod (Kl.-Br.).

FROTTEN, o. w. (Westvl.) in Br. *protten*, eenen wind lossen. Dit *frotten* is ver-

want met *frats*, in onze oude taal bij 't plompe gemeen in gebruik voor : *crepitus ventris*. 't Was in de vermaagschapte talen verwant met 't fransche *fracas* en 't lat. *fragor*, zoowel als 't ital. *fracido*, stinkend (Bild. I, 209.)

FRUITENIER, m. bet. in West- en hier en ginds in Oostvl. heel iets anders dan fruitkooper en- verkooper, namelijk eene wesp of appelhorzel, in Westvl. ook *aar(d)bie* en in Oostvl. *appelbie* of *appelursel* (horzel) geheeten, in Br. *perenwesp*. Z. fluitenier.

FRUITENIEREN, fruit gaan rooven : *deugniet, ge hebt weer bij de geburen gefruitenierd!* (Kl. Br.). Sleeckx verfranscht het door *aller à la picorée ;* te Antwerpen *hovenieren*.

FRUL, v., soort van halsband, de kanten of tullen kraag aan de vrouwen- en kinderhemden. *Slechte hemden met schoone frullen* (Leuv. Thien.). Te Antw. pr. bet. *frul* een vent die tot niets bekwaam is of zich met *prullen* bezig houdt.

FRULLEN, o. w., verwant met *broddelen, prul, frutzelen* of *futselen*, bet. in de Kemp. en te Antw.: zich met kleinigheden, met prullen of nutteloos werk bezig houden.

FRUNSEL, v. voor fronsel, kreuk : *gij hebt frunsels in uwen jas* (Limb.). In Vl. zegt men *froesel*, in Br. vouw, plooi; elders *frons* of *fronsel*, frommel, enz.

FRUNSELEN, b. w. voor *fronselen*, kreuken (Limb.). Z. froezelen.

FRUT, m. soort van gehakt vleesch, allerlei afval van geslachte beesten gemaakt, te Leuv. *kipkap, penserij*.

FRUT, in Br. *fruts* of *bitter.*, fr. *chicorée : er is te veel frut bij den koffie* (Westvl.). In Br., Antw. *pruts* of *prut*.

FRUTSELEN, o. w. voor *futselen*, d. i. kleinigheden verrichten, ook heimelijk iets doen : *wat frutselt gij daar tusschen mijn boeken?* Vanhier *frutselaar* (Br., Leuv., Antw., Limb.).

FRUTTEN, van 't fr. *frotter*, wrijven (Westvl.).

FUIK, v. manskleedingsstuk, gewoonlijk van blauw lijnwaad gemaakt, kiel, fr. *blouse, sarrau*, bij Kil. *focke*, oud woord, in 't l. *superior tunica* (Leuv.) *de boeren komen 's zondaags met hunne blauwe fuik naar Leuven*. Z. bij Bild. *fuik*.

FUIK, grap, klucht, bedrog (Westvl.).

FUIKEN, b. w. stooten (Kemp.); bij Kil. *fuycken, pellere, tradere, protrudere, quatere, pulsare*. Omstr. Kortrijk bet. *fuiken*, foefelen, wegfoefelen en schijnt dus verwant met fnuiken.

FUIKIG, bijv. kluchtig. Z. fuik.

FUK, m. hetzelfde als *fok* of *huk : zich op zijnen fuk zetten om aardbeziën te plukken* (Vl.). Z. fukken.

FUKKEN, o. w. zich op zijne hukken zetten (Westvl.). Bij Kil. *focken, fockeren, adaptare ; convenire*.

FUNKELEN of VUNKELEN, o. w. 't zelfde woord als in Br. *fonkelen*, bet. in Limb. met vuur spelen : *kwaai jongen, houd op met funkelen*.

FUNTSEN, (foeintsen), kampernoeliën, l. *fungi* (Br.).

FUTSEL, bijv. lastig, ongeduldig, kwaad, gram, gestoord, gemelijk : *ge moet u daar niet futsel in maken* (Kl.-Br., Oost- en Westvl.). Het engl. *to make a fusse*, gerucht maken, schijnt daar eenige betrekking meê te hebben.

FUTSELEN, in 't genipt iets doen : *uit den zak futselen. Hij heeft den knop stillekens los gefutseld* (Br., Antw.).

FUTSENPALEERDERIJ of FUTSELRIJ, futsel- of beuzelwerk.

FUTSEPALEEREN, o. w. futselen of iets doen dat niets beteekent; bij Kil. *futselen, nugari*, enz. (Br.).

G

GAAF, Z. geef.

GAAF, v., mv. *gaven*, r. Leuv. ook in een slechten zin voor : hoedanigheid gebruikt : *ieder heeft zijne gaven*, d. i. ieder heeft zijne gebreken.

GAAFKENS, o. mv., verkleinw. van *gaven*, kinderstuipen. Te Diest en elders : *stuipen;* te Keulen : *de begovung;* in Limb. *begaving*, elders *gaven*.

GAAI of GADE bet. 1° kauw, meerkol, bij Kil. *gay*, fr. *geai*, l. *pica glandaria*, *gracculus*, *monedula*, *psitaccus* (papegaai); 2° in 't algemeen, een vogel, 't zij manneken of wijfken; 3° een houten vogel, dien men op eene peerse of wip steekt. Vanhier *gaaipeers*, *gaaischieting;* 4° fig. sukkelaar, botterik, hanne (Westvl.). 5° Te Eecloo en elders; druppel, borrel : *willen wij een gaai pakken? Dat is niet in mijnen gaai* bet. in Z.-Limb. : dat ben ik niet gewoon, dat lust, bevalt mij niet. Z. gaaien.

GAAIBOLLING, v., afgeleid van *gaai* en *bollen*, d. i. op de bollebaan om den gaai spelen (Oostvl.).

GAAIEN of GADEN, o. w., in Br., Hagel., Limb. gebruikelijk in den zin van : 1° passen, bevallen, behagen, met de meening overeenkomen, b. v. *dat gaait mij; het gaait hem. Hoe gaait u dat?* Men zegt wel : *dat gaat mij*, enz. in 't fr. *cela me va;* doch de uitdrukking is te algemeen gebezigd om een gallicism te kunnen zijn, weshalve het moet *gaden* of *gaaien* wezen. 2° strooken, gelukken : *gij kunt het beproeven, maar het zal niet gaaien*. Bij Kil. heeft het nog andere beteekenissen, volgens de beteekenis van den wortel *gade*, 't geen eigenlijk iets is wat behaagt en begeerd wordt. *Gade*, *socius*, *socia*, *compar*, *conjux* en *custodia*, *cura*, *forma*. Vanhier de beteekenis van : vereenigen, paren, verzamen, vervoegen, koppelen; beteekenissen, die *gaaien* hier en ginds nog heeft. Bij Plant. *gaden*, *gerieven*, d. i. voldoen, bedienen. In 't Hagel. bet. *gaaien* gewoon geraken : *ik kost te Sint-Truiden niet gaaien*, *maar te Hasselt was ik seffens gegaaid*. Z. verder *gaaien* in de Woordenboeken.

GAAIKEN, GAAITJE, o., druppel, borreltje, *gaaikens schieten*, d. i. druppels drinken; *gaaikensflesch*, borrelflesch (Westvl.). Z. gaai.

GAAIPEERS, GAAIPERS, v., samengest. uit *gaai*, houten vogel, en *peers*, in 't fr. *perche*, roede, hetzelfde als in 't Land van Waas en Br. *wip* of *vogelwip*, fr. *perche*, l. *pertica*. Het is een boom of stang waar gaaien boven op gestoken worden om door de *wip-* of *peers-schieters* te worden afgeschoten. Wie den midden- of hoofdvogel afschiet, wordt *koning* of *keizer* der gilde of maatschappij uitgeroepen. Z. Bild. op *gei*.

GAAISCHIETEN (Vl.), in Br. en Waas *naar den vogel* of *naar de wip schieten om prijzen*. Vanhier : *gaaischieting*, fr. *tir à la perche*.

GAALSCH, bijv. wat een wilden smaak of geur heeft : wrang. *Geiten- en kalkoenvleesch heeft eenen gaalschen smaak*. In den dierentuin ontmoet men dikwijls een gaalschen reuk (Antw.) Bij Kil. *gaalsch : ferinum saporem referens*, *ingratus*, *insuavis sapore aut odore*, *hircosus*. Men zegt ook *ree : dat smaak ree*, dat heeft eenen *reeën smaak*. Z. dat woord.

GAAM, toonbank. *Goem*, *goom* bet. bij Kil. *custodia*, *curia*.

GAAN, bijw. te S. Truid. soms gebruikt voor *veel* : *hij heeft te gaan geld.*

GAAN is een woord dat in onze taal een groote rol speelt en in ontelbare gezegden voorkomt, b. v. *die vrouw gaat op heur leste beenen*, d. i. zij is op het punt van in 't kinderbed te komen. *Er van door gaan*, d. i. vertrekken, heen trekken, sterven. *Op zijn lappen gaan*, de herbergen afloopen. *Dat gaat gelijk een fluitje*, dat gaat gemakkelijk. *Dat zal de koor op gaan*, het zal er gaan spannen of spooken. *Dat gaat hem meê*, dat gelukt hem. *Dat gaat hem goed af*, dat kan hij wel. *Waar den brouwer gaat, moet den bakker niet gaan*, die veel drinken, eten doorgaans weinig. Deze en andere gezegden hoort men in Br., Antw., Kemp., Hagel.

GAAND of **GAANDER**, m., mannelijke gans. In Holland zegt men *gant*, in Br. *ganzer*, *ganzerik*; bij Bild. *gander*. Ook nog *gender* geheeten. *Gaand* of *gaander*, overdrachtelijk gebruikt, wordt gezegd van iemand, die zich kinderachtig gedraagt : *gij zijt een gaand* (Limb.). In Br. *gij zijt ne wuite, ne guite; ge zijt en ijl tuite.* Voor *gans* zei men oudtijds *goes* (ook *gus* gespeld), engl. *goose*, waarvan de stad *Goes*, in Zeeland, genoemd is. Ook zegt men hiervan : een *goozen* voor een onnoozele, in 't m. als eene gans in 't v. (Z. Bild. I, 218). In Limb. hoort men nog veel *gaus* voor *gans*. In 't holl. heeft men ook *ganzerik*, in Br.: ganzenkruid, fr. *argentine*, dat bij Pomey *genserik* is. Voor den vogel heeft Pom. *ganzer*, *ganzerik*.

GAAPLEPEL, m. iemand die zeer nieuwsgierig is, en overal staat te kijken (N.-Limb.); in Br. *gaper*; bij Sleeckx *gaapstok*, fr. *bayeur*.

GAAR of **GAR**, in 't hgd. *gar*, bet. in Limb. en Gelderl. : in 't geheel, heel, geheel en gansch; bij Kil. *prorsus, omnino* : *dat is gaar niet zoo*, dat is in 't geheel niet zoo. Vanhier *gansch en gaar*, d. i. gansch en geheel, fr. *tout à fait*. Z. Delf. 222 : en het *Taalk. Mag.* I, 96. — *Gaar*, *gansch* en *stik*, wordt in Gelderl. gebruikt voor : geheel, dat meer zeldzaam is, en 't leste als bijw. ter bepaling van een ander bijv. nw. Z. ook *gaard*. In *gaaruit* drukt *uit* eene versterking uit : *gij moet het gaaruit niet doen* (*gaaruit* uitgespr. als *garoet*) (Limb.).

GAARD, v., soms zonder *d* uitgespr., een houten barreelken, of traliendeur om den ingang van omsloten boomgaarden, hoven, blokken, weiden, enz. te sluiten : *Jan, zorg dat de gaar toe zij, opdat de koeien niet weg loopen.* Hooft spreekt van houten *gaarden* voor : traliën, en bij Kil. leest men *gheerden* (of) ook *gadder* of *tralien*, l. *clathri*, *cancellum*. *Gaard* is gewoonlijk, m. doch *gaard* v. zijnde, zoo is er *deur* onder verstaan. Derhalve is *gaard* hier zooveel als de deur van den *gaarde*, of wel, eene deur van geren (met zware *e*) gemaakt. Bij Delf. blz. 223 leest men *gaerde*, *gheerde*, *gerta*, engl. *yard*, hgd. *gerte*, vl. *roede*, fr. *verge*. Te Leuv. hoort men van eene *ijzeren geer* spreken, en de vlegelstok wordt omstr. Leuv. een *vlegelgeer* (roede) genoemd. Z. geerd.

GAARD, m., en *hof* zijn twee woorden die in Limb. dagelijks gebruikt worden voor 't Hollandsche *tuin* (*hortus*).

GABBE, v., oud vlaandersch woord, bij Kil. 't zelfde als *schramme*, gapende wonde, l. *incisura*. Bij Sleeckx *balafre*, *entaille*.

GABBER, m., gabberaar, spotter, zotklapper (Leuv. elders). De wortel van *gabberen* is *gabbe*, *gebbe*. Dit is, zegt Bild., het italj. *gabbo* of *gabba*, jokkernij, speelsch bedrog, en verwant met *gabbare*, bedriegen. Het fransch zei voorheen *un gab* en ook *gaber* voor *grap*, en korstwijlen, als

wij 't noemen *gabberdaadje* of *gabberdacie* werd in mijn jongen tijd ook nog wel van zeer oude lieden gehoord voor : spotternij of bedrog. Bild. I, 223. Bij Plant. is *gabber* in 't fr. *gabeur*, l. *fabulator*, *jacator*, en *gabberije*, *jocus*.

GABBEREN, klanknaboots., 't geraas van eene kalkoen (G. Gez.). In Br. babbelen, zeeveren. Vanhier *gabberaar*, *gabber*, *gegabber*. Bij Kil. *gabberen*, *nugari*, *jocari*. Bij Plant. ook *fabulari*, fr. *gaber*. Z. galferen.

GADDER, m. ook *pagadder*, straatjongen (Brab.).

GADE, (*gaai*), gaden bet. in den Teuth. *kleyn huysken*, l. *appendix*. Z. gaiool.

GADEN, in den Theuth. behagen, bevallen, genoegen, *placere*, *complacere*. Z. gaaien.

GAFFELEN, b. v. : 1° te Leuv., Hagel. eld., met de gaffel graanschooven op of af de kar, den tas, enz. geven : *Jefken is te klein om de kar te gaffelen. Voor den avond moeten wij de kar afgaffelen.* 2° Rap eten : *ziet hem gaffelen, dien slokop!* (Kl.-Br.). Te Antw. *schaffen*, te Leuv. *binnen spelen*.

GAILLANT, rap, die wel zijne zaken kent en doet (Vl.). In Br. en Limb. *gallant*, fr. *galant* : *hij werkte gallant door*, d. i. snel en moedig door.

GAIOOL, o. te Leuv. uitgespr. als *gawool*, vogel-kooi, -kot of -huis. Bij Kil. *gayoole* en *ghioole*, l. *cauca*, *caveola*, *carcer sive domunculus avium*, fr. *gayole*, engl. *goyle*. Vanhier *ghiolier*, (*geolier*), (Kil.) *steenwaerder*, *carcerarius*. Sommigen leiden *gaiool* af van *gaai*, vogel, en *hol*, voor kot; doch het kan wel *gayel*, een verkleinw. van *gaye* of *gade* zijn, bij Kil. *custodia*, dus een wacht-huisje of een huisje waarin iets opgesloten zit en verzorgd wordt. Z. gade (huisken).

GALENT, o. bet. in Vl. getralied houtenwerk, aldaar ook *schettewerk*, te Antw. *gelint* genoemd.

GALFERAAR, m., een die dwaas klapt, raaskalt of met iemand spot. Men zegt daar voor, in Vl., Br., Antw., ook wel *zeeveraar*. Z. 't volgende.

GALFEREN, o. w., hetzelfde als in Br. lachen en gabberen, fr. *badiner*, dwaas klappen en lachen, raaskallen, in Br. en Antw. *zeeveren*, ook met iemand *spotten* (Land van Aalst). Het duitsch *gallen* is in 't fr. *abreuver d'amertume* ; het engl. *to gall* is *piquer*, *chagriner*, *blesser*, *tourmenter*, enz. (Oost-, Westvl.).

GALLANT. Z. gaillant.

GALM, m. rook (N.-Limb.), misschien 't zelfde woord als in den Teuth. *gloym*, onklaar, vanwaar *glomicheit*, *onklairheit*, *glomicheyt* ; *glome maken*, *glomen*, l. *turbidare*, *turbulentare*, *obcenare*, of hetzelfde als *walm*, damp.

GALMEN, onpers. w., rooken : *het galmt* (N.-Limb.). Z. galm.

GAM. Z. gammen.

GAMMEN, b. w. (steenbakkerswoord), gedroogde tichelsteenen op elkander stapelen. Zoo een stapel heet men eene *gam* (voor gang?) (Thien. of Kemp.).

GANG, m. *Een gang water*, d. i. in Oostvl. en Limb. twee emmers, een koppel emmers. In Br. zoo veel men ineens kan halen. *Zijn gang gaan*, d. i. weggaan, er van door gaan : *onze meid is heuren gang gegaan*, zij is verhuisd.

GANGBAAR, bijv., dat men in de hedendaagsche Woordenboeken slechts aantreft in den zin van 't fr. *courant*, b. v. *gangbaar geld*, wordt in Limb. en elders ook gebruikt voor : begaanbaar of daar men door gaan kan, l. *meabilis* (Pomey) : *die weg is gangbaar*.

GANGIG, bijv., tot gaan geschikt, buigzaam : *zijne beenen zijn nog niet gangig*, *als hij maar niet lam blijft*. Bij uitbr. : goed draaien, schuiven, goed gaan : *dat slot was fel verroest :*

't zal nog lang zijn eer 't goed gangig is (omstr. Thien.).

GAR, GARRE, spleet: *hij keek door al de garren der deur, om te zien wat er binnen omging* (Westvl.). Bij Kil. *gherijt*, l. *fissura*, en *gherre*, een oud vlaamsch woord, in 't l. *rima*.

GARANT, d. i. zooveel als men behoort te hebben: *aan zijn garant komen*, d. i. genoeg krijgen. Z. gerant (Br.).

GARENBLOK, m., blok waar het garen op geslagen wordt (Vl., Br.).

GARENBOOM, m., 't zelfde als weefboom; dik stuk hout van een weversgetouw, waar de keten rond gedaan wordt; bij Kil. ook *weveboom*, l. *liciatorium* (Westvl.).

GARETIG, bijv., onverduldig, opgehitst, kniezig (hgd. *garstig*): *vele oude lieden zijn doorgaans garetig en wantrouwig* (Maastr.).

GARTEN, in 't fr. *se garer*, zich mijden, op zijde schuiven, plaats maken: *gar!* of *gart! dat ik mij daar zet* (Westvl.).

GAS en GASKE. Z. gats.

GASPEL, GESPEL, m., hier en daar in Limb. gebruikt voor: *gasp* of *gesp*, waarvan 't een verkleinw. is met den uitgang *el*.

GAT, mv. GATEN. Behalve de vele lage spreekwijzen, waar *gat* in voorkomt en in de bestaande Woordenb. vermeld, zullen wij nog de volgende, min of meer ergerlijke, aanhalen. 1° *Zijne tong door* (ook *in*) *zijn* (keel-) *gat trekken*, zijn woord eten of intrekken (Vl., Br., Antw.). 2° *Drinken gelijk een gat*, veel drinken (Vl.). 3° *Zijn gat vol schuld hebben* of *met zijn gat in de schulden steken* is vol schulden zitten (Vl., Br., Antw.). 4° *Een gat in den nacht zitten* bet. in Vl. en elders: 's avonds laat weg blijven. 5° *Iemand het gat van den timmerman toonen* (Vl.) is iemand de deur uitwijzen of hem buiten zetten. 6° *Het gat uit zijn* bet. in Vl., Antw., Br. en elders: de deur uit, het huis uit, vertrokken of dood zijn, en *'t gat uitgaan* of in Vl. *'t gat uitsteken*, vertrekken, ook sterven (Br., Vl.). 7° *Zijn gat van kant maken* of *steken* bet., r. Leuv., zich weg maken, niet te voorschijn komen, vluchten gaan. 8° *Hij is door 't gat* of *de oog eener naald gekropen*, hij is aan een groot gevaar ontsnapt (Leuv.). 9° *Wat hij in zijn hoofd heeft, heeft hij in zijn gat*, hij is fel koppig (Hagel., Br.). 10° *In 't gat zijn* of *zitten* is, bij Kil. en nu nog in Br. en Antw., in 't nauw, in de prang zitten, in verlegenheid of fel bekommerd en ongerust zijn. 11° *Met zijn gat op eene hekel zitten*, (Vl., Br., Antw.), zeer ongerust en ongedurig zijn. 12° *Hij pakte zijn gat in zijnen arm en ging heen*, d. i. hij ging plotseling heen (Waas). 13° *Het gat schoon hebben*, eene goede gelegenheid hebben om iets te doen (Br., Hagel., Belg.-Limb., Vl.). 14° *Dat heeft hij aan zijn gat* (of *been*, *broek*), d. i. daar is hij meê geschoren. 15° *Tegen zijn gat aan*, hij zal het niet hebben (Br.). 16° *Op het gat zitten, liggen* bet.: niet gaan, stil liggen of staan: *met den oorlog ligt de koophandel op zijn gat* (Antw., Br.). 17° *Iets voor* of *over 't gat stooten* is iets haastig afdoen (Leuv., Hagel.). 18° *Dat lag daar in dat sterfhuis alles hoofd en gat* (Hagel.) of *hoofd over gat*, d. i. alles ondereen, dooreen: *'t was in den oogst een geweldig onweêr en de graanhoopen lagen allemaal hoofd over gat geworpen*. 19° In Vl. zegt men van een klein manneken: *'t is maar hoofd en gat*, of *maar een hoofd en een gat groot* (Br., Antw.).

GATEN, mv. van gat: *iemand in de gaten hebben*, iemand doorgronden. *Iets in de gaten hebben*, een voornemen hebben om iets te doen (N.-Limb.). In Limb. zegt men ook, gelijk in Brab. en elders: *iemand* of *iets in de oog hebben*.

GATEPATEEL, o., voor : *gatenplateel* (Brugge), in Br. *treseerbekken*, fr. *passoir*.

GATS, GAS, GASKE, smal en onrein straatje, steeg, smalle gang tusschen twee gebouwen, in 't hgd. *gasse*, straat; engl. *gate*. *Gats* schijnt ons ook verwant met gat, kot, doorgang, weg, engl. *gate*, *yate* en ook met *gang*; zoo heeft men te Antw. : *het gat van Gibraltar, het Maai* (Maria)— *het Sanders gat*, enz. *Gaske* te Nijmegen en elders in Gelderl. *gesken*, *straatken* : *van gasse tot gasse*, l. *vicatim*, in Br. *straat op straat neêr*. Z. de Jager, *Taalk. Magaz.* I, 313 en Bild. op 't w. *gaard*, I, 213. W.-Br. *katsch*.

GATS of GATSCH, bijv., garstig, bedorven, fr. *rance*, l. *rancidus*. Licht is *gats* hetzelfde als in den Teuth. *gaerste*, bitter, vanwaar *garstig*, bijv. b. v. *garstig spek*. In Br. Antw. zegt men : *gerstig* of *vergest spek*, d. i. bedorven spek; zoodat in *gats*, op zijn Brabantsch, de *r* is uitgevallen. *Gats*, *katsch* en *gool* zijn drij bijv. nw., die omstr. Maastr. bitter, gallig beteekenen : b. v. *de boter is gats*. *Gatsterig* bet. in 't Groningsch taaleigen ook *garstig* of bedorven, b. v. *gasterig spek*, Brem. Nied. Wört. Z. *Taalk. Mag.* IV, 677.

GATSEN, b. w., gooien of werpen : *hij gatst den steen over het huis* (Br., Thien. en omstr.) 't is verwant met het Brabantsche gooien, geuien, jeêren, l. *jacere*, fr. *jeter*.

GATSEN of GADSEN, klanknabootsend w., 'tzelfde als *gudsen*, in Limb. *goetschen* of *goeschen*, in Br. *goezen*. In Vl. *gosselen*, storten, l. *fundere*, elders *gonzen*, bij Kil. *susurrare* : *het regent dat het gatst*, *gudst*, *goetscht*, *goescht* of *goest*.

GAWOOL. Z. gaiool.

GE. De woorden met *ge* beginnende en hier niet voorhanden, zoeke men zonder dit voorvoegsel.

Een groot getal znw. van 't o. geslacht, gevormd uit *ge* en den wortel eens werkwoords als : *gekrab*, *gegraaf*, *gekribbel*, *gelees*, enz. laten wij meest achterwegen, hoewel zij in Z.-Nederl. van dagelijksch gebruik zijn en echter in de Woordenb. niet worden aangetroffen. Zij hebben dezelfde of bijna dezelfde beteekenis als het werkw. zelfstandiger wijze genomen.

In België gebruikt men oók vele bijv., gemaakt van zelfst. nw. in den vorm van een verl. dw. en beduidende, dat men voorzien is van de voorwerpen, door die zelfst. nw. uitgedrukt, b. v. *gekousd*, *geschoend*, *geneusd*, *gesabeld*, *gehand*, *gekapt*, d. i. van kous, schoenen, neus, sabel, enz. voorzien. Hier heeft *ge* bijna dezelfde beteekenis als *be* in *behuisd*, *beschaard*, *bestald*, *begrast*, enz. Men zal alle zoodanige bijv. niet aantreffen. *Ge* is nog in gebruik als een voorvoegsel dat verzameling uitdrukt in bijv. naamw. als : *gevelen*, *geweinigen*, *gemeerderen*, *geminderen*, *gesterken*, *geonsterken* : *gehoevelen waart gijlieden?* *getweeën*, *gedrijen*, *gevieren*, *gezessen*, *gedertigen*, *gehonderden*, enz. (Br., Antw., Kemp., elders).

Ge wordt vóór vele werkw. geplaatst als in : *gebaren*, *geberen*, *gebeteren*, *gelukken*, *gemissen*, *gevoelen*, enz. De eerw. G. Gezelle doet hier opmerken, dat men, in de oudheid, achter *kunnen* en *mogen*, ontkennender of ondervragender wijze gebruikt, meest altijd het verbonden werkw. met *ge* begon, b. v. *ik en kan niet gedoen*, *gezien*, *geweten*. *Ik en kan niet geliën* (gelijden), *gebeteren*; *niet geluchten* (*luchten*, zien) Westvl. In Br. zegt men ook : *hij kan hen niet gerieken*. *Ik kon niet rusten of geduren*. « Veelal drukt 't voorvoegsel *ge*

den staat of de werking uit met het bijkomend denkbeeld van voortduring of geldt als *particula augens*. Z. Bormans op *Christina*. » J. David's *Gloss*. op Maerlants Rijmb. III D. 433). Becanus zegt ook, bij Kil. dat *ghe*, voor de woorden geplaatst, den zin versterkt (*perfectionem indicat*). Zoodat *gebuur*, *gebroeders*, *gezusters*, *gedragen*, enz. iets meer zeggen dan buurman, broeders, dragen, enz.

Edoch het gebeurt ook dat *ge* in verl. dw. wordt weggelaten als in *komen*, *weest*, *mogen*, *kunnen*, *vonden*, enz. voor gekomen, geweest, gemogen, gevonden.

Eerder als ik 't ha vernomen
Waren daer de hoenders komen.
(Westvl. G. Gez. 90.)

Zijt gij naar 't sermoon weest hooren (Br., Antw.).

Z. de Jager's *Taalk. Mag*. IV, 670, waar men leest dat, in 't Groningsch taaleigen, *be* en *ge* wel eens achterwege blijven, b. v. *wat hei* (heb) *je veur jou peerd kregen* (gekregen). *Ik leuf* (geloof) *dat* enz.

Zie verders de zaak toegelicht in Grimm's *Grammatik*, II, 844.

Ge. De *e* wordt soms welluidendshalve tusschen *g* en *l* of *r* gehoord, als in *gelad*, *gelas*, enz. voor glad, glas, enz. Zoo ook *geroensel* voor groensel, *grusch* voor rusch, en *gloeme* is hetzelfde als *loeme*.

GE, **GEN** vervangen zeer dikwijls de lidwoorden *de* en *het*, bijzonder wanneer deze te scherp luiden. Zoo zegt men : *op ge bergen; in gen dal, in gen hemel, in gen veld, in gen school*, enz. (Z.-Limb. vooral op de Pruisische grenzen).

GEBAKKEN, voorkomende in *halfgebakken*, een zeer onverstandige, eene halfzotte : *hij of zij is een halfgebakken* (omstr. Thien.). In Westvl. bet. *halfgebakken* ziekachtig : *ik ben vandaag maar hàlfgebakken*.

GEBAREN, o. w., zich den schijn geven. Z. geberen.

GEBATTER, o., lawijt, gerucht. Z. batteeren.

GEBBELEN, o. w. voor *geubbelen*, bij Kil. *gobelen*, l. *vomere : het regent dat het gebbelt* (Br.). In Vl. heet het *gosselen* d. i. storten.

GEBEEREN, o. w. Z. geberen.

GEBEKT, op iets gebekt zijn : *het kind was op de taarten gebekt* (Kortrijk).

GEBENEDIJD of

GEBENEDIJDIG, bijv., enkel : *hij sprak geen gebenedijdig woord meer*, voor : geen enkel woord meer (Br., Antw. en Leuven).

GEBEREN (zware *e*), ook *gebaren*, o. w. zich gelaten, zich gedragen alsof, den kwans maken, veinzen, iets schijnen te doen : *hij gebeerde te lezen, doch hij bespiedde de anderen* (Br., Hagel.). In Vl. en Antw. *gebaren*, in Limb. *gebeeren*. *Want ik mij in slaep gebaerde en met loozen oogen pink*. (G. Gez., 91.) In Br. ook *verlaten*. Bij Kil. *gesticulare*, *gerere se*, *prae se ferre*. Het woord *gebaar* en 't werkw. *gebaren* komen meermaals in onze oudste schrijvers met den aangehaalden zin voor.

GEBILD, o., damasten lijnwaad (Limb.).

GEBINT. Z. gebont : van binden.

GEBOD, bod, aanbod, bieding : *hij heeft zijn huis willen verkoopen, maar er geen gebod op gekregen* (Br., Antw. st. en pr., Limb., ook in N.-Br. Z. Hoeufft). In Maerlant's *Rijmb*. v. 32746 *ghebiet* voor aanbod, voorstel.

GEBOMMEL, o., bommeling, gebom. Men zegt in Oostvl. en elders zoo wel *gebommel* als *gerommel*, *gedommel* en *getrommel*, welke drij woorden Sleeckx opgeeft : *men hoort niet als gebommel, gedommel, gerommel, getrommel*. (Snoeckx Alm. 1855, bl. 38.)

GEBONT of **GEBINT**, bij Kil. *ghebindte*, *ghe-bondte*, *ghe-bundte*, is eigenlijk

de *bindbalk*, 't fr. *poutre de traverse*, *entablement*. Doch men verstaat omstr. Leuv. en in Limb. door *gebont* ook de ruimte of ruimten tusschen de twee gevels van een gebouw en den bindbalk of de balken, die tusschen beiden liggen : een huis van één gebont heeft in 't midden geenen bindbalk; een van twee gebonten heeft één dwarsliggenden bindingsbalk, eene schuur van drij gebonten heeft twee bindbalken.

GEBOOMD, voor gebodemd : *goed geboomd land* (Waas), d. i. een veld, waar eene dikke laag vruchtbaren grond op ligt.

GEBRAND wordt, r. Thien. gehoord in de beteekenis van *aarts*, b. v. *gebrande deugeniet*, *gebrande schelm*. Er valt op te merken, dat het altijd staat vóór zelfst. nw. die iets slechts aanduiden als : dief, duivel, kapoen, kerel, enz. : licht is *gebrand* voor *gebrandmerkt*.

GEBRODDEL en GEFOFFEL, o. *broddelen foffelwerk* (Vl., Br., Antw.).

GEBROKEN MARKT, GEBROKEN MARKTDAG, zoo heet in Br. een marktdag, die, ter oorzake van een heiligdag, is moeten verschoven worden of waarvan de gewichtigheid door eenen afgezetten heiligdag is verminderd.

GEBROS, o., brokkelingen, gruis (te Leuv. geruis), als van steen, kalk, hout, enz., puin (Br.).

GEBUREN, o. w., buren, fr. *voisiner* : *zij geburen goed*, d. i. ze komen met elkander, als geburen, wel overeen (Vl. en elders).

GEBUTST, dw. van *butsen*, blutsen (Vl., Br., Antw.).

GEBUUR, in Z.-Nederl. nergens *buur*, maar *gebuur*, *gebuurman* of *buurman*. Z. Hoeufft op het woord. *Gebuur*, in meer algemeenen zin als *buurman*, komt bij Maerl. voor in de beteekenis van medeburger, en *geburen* bet. v. 28642 stedelingen, inwoners. Ook in Jonckbloet's *Van den vos Reinaerde*, blz. 143, *die felle ghebure*. In Limb. zegt men veel *nabuur* (uitgespr. naober) dat ook in de Holl. Woordenboeken staat, in 't eng. *nighbour*.

GEDAAGD, BEDAAGD, bijv. van gezetten ouderdom, rondom de vijftig : *een gedaagd man* (Br., Antw. st. en pr.).

GEDAMD of GEDAAMD, bijv. in Antw. en Br. *gedamd*, in Vl. *gedaamd*, lijnwaad of ander ellengoed, dat als een damboord regelmatig geruit is, b. v. wit en blauw of rood en wit. Te Antw. zegt men ook : *dammekens goed*; *dammekens gordijnen*.

GEDDEN of GEUDDEN, b. w., met eene roede slaan, geeselen : *onze gebuur geudt zijn jongen duchtig af*. Licht is *gedden* voor *gerden*, *geerden*, van *geerde* (roede). Bij Kil. *gedsen*, l. *flagellare*, van *gedse*, roede; hij heeft ook *ghispe*, vanwaar *ghispen* (*verberare*), in dezelfde beteekenis. Z. gisp en gispen in de Woordenboeken.

GEDE, v., distelschupje. Dit *gede* staat in verband met *geien*, dat te St-Truid. wieden beteekent. Weil. zegt dat *geijen* in de zeesteden van Nederduitschland « trekken » beteekent. In den Theuth. *ghede of wyede*, *reitschap*, *sarculum*, *sarpa*, *sirpa*; en *gheden*, *wyeden onkruyt uyt*, *sarire*, *sarculare*, *evellere*. Z. geën of geien.

GEDEN. Z. geien.

GEDIENDE, m. een die in dienst, gewoonlijk in krijgsdienst, geweest is : *in Brussel zijn vele oudgedienden* (Br., Antw., Limb. en elders).

GEDODDEL, GEDODDER, GEHAKKEL. Z. doddelen en dodderen.

GEDOEN, o. w., voor doen, in den zin van vergenoegen, tevreden zijn, volstaan : *als gij voor dien haas drij francs krijgt, moet gij daar meê gedoen* (hier en daar in Br.).

GEDOEN, GEDOENTE, GEDOET, o. bet. in de Woordenb. eigendom, bezit-

ting, doch de buitenlieden van Br. verstaan door *gedoen* of *doening*, die van Oostvl. door *gedoen*, *gedoente* en *gedoet*, de hofstede en haar aanhoorig landgebruik : *die pachter heeft een welgelegen gedoen* (Br.). *Mijn broeder bebouwt een groot gedoente*, d. i. gebruikt eene groote hofstede, waar veel werk en zorgen mede gepaard gaan.

GEDOERIG, voor *gedurig*, d. i. eigenlijk rustig, doch in Westvl. goed, gewillig; in Br. hoort men dit niet, maar wel *ongedurig*, in den zin van : ongeduldig, onrustig, onwillig. Z. geduren.

GEDOET, o., voor gedoen of gedoente : *'t is een schoon gedoet, een wel gelegen gedoetje* (Oostvl.). In Br. zou men zeggen : *'t is eene schoone doening, eene fraaie hofstede*, fr. *une belle propriété.*

GEDORSCHEN, in Br., Limb., Antw. en Vl. altoos gebr. voor *gedorscht*, dat men er niet hoort. « Verkooping van huismeubelen, herberggerief, gedorschene en ongedorschene granen, enz. » *Eecloonaer*, 23 dec. 1860.

GEDOSCHEN. *Hij komt gedoschen*, d. i. hij komt zeer snel aangeloopen (Westvl.).

GEDREUSEL, o. gedroos, het al te langzaam werken van iemand, b. v. *het gedreusel van dien man verveelt elk* (N.-Limb.). Samengest. uit *ge* en *dreusel*, verwant met droozen.

GEDROMSEL, in Vl. gebruikt voor : gedrom, gedrang, gedring : *daar was een groot gedromsel van volk*. Z. drommen.

GEDUIVELD, bijv., geplaagd : *ik ben fel met dien gebuur geduiveld* (Vl.).

GEDUREN, o. w., vertoeven, rusten, stilblijven, stilzitten, wordt in 't Hagel., Br. en Antw. meest gebr. voor *duren* in de spreekwijs : niet kunnen geduren : *gezonde kinderen kunnen niet geduren. Ik heb dezen nacht van de tandpijn niet kunnen rusten of geduren*. Vanhier *gedurig*, *ongedurig*, d. i. rusteloos. Z. gedoerig.

GEDURIGEN, ALLEGEDURIGEN, bijw. voor geduriglijk of 't zelfde als *alle vijf voet, te allen oogenblik* (Brussel), te Leuv. en Antw. *algedurig* voor : altijdtoe, altijdaan, onophoudelijk : *die bedelaar is algedurig aan de deur.*

GEEËN of GEIEN, b. w., hetzelfde als *geden* of *geën*, wieden, onkruid uittrekken (Limb.). Z. gede. In den Teuth. *gheden, wyeden, onkruyt uyt, sarire, sarculare* : *die bloemperken moeten gegeid worden* (St.-Truid.).

GEEF (gaaf), bijv. (met zware *e*) bet. in Br. niet slechts geheel, ongeschonden, maar nog : gelijk, effen, glad : *wat geve appelen*! (Leuv.) Bij Kil. *gheeve, gheve, geef, gave, sanus, integer, purus ab omni parte.*

GEEFDAG, m., dag op welken men aan de bedelaars de wekelijksche of maandelijksche aalmoes geeft (Oostvl., Br., Antw., Limb.) : *'s donderdags is 't geefdag in vele dorpen en 's zaterdags te Leuven.*

GEELGOERS of GEELHOR, v. geelborstig vogeltje (Limb.), hetzelfde als bij Kil. *gheele gorse, gheel ghersse*, l. *passer spermologus, emberiza flava*. Volgens eenigen is die vogel de weê-waal (galgulus), volgens anderen, het gras-vogelken (curruca).

GEEHONGER, m. voor geeuw- of hondshonger (Limb.), in Br. *gierhonger* genoemd.

GEEMERTIG of GEEMERIG, bijv., smakeloos, fr. *fade*, wordt gezegd b. v. van gestoofde groenten, waar te weinig zout in is (Z.-Limb.).

GEËN of GEIEN. Z. geien.

GEER, voornw. gij, hgd. *ihr* (Limb.). Het wordt ook beleefdheidshalve voor 't enkelv. *doe* gebezigd.

GEERD(E), v. (met zware *e*) ook *geer* en *gerde* uitgespr., bij Kil. *gheerde, gaerde*, eigenlijk eene roede of lange dunne stok van hout, ijzer, koper,

enz. Men zegt in Limb., Br. en Antw. *vischgeerd : met de geerd visschen*, d. i. hengelen. Den steel, waar de dorschvlegel aan hangt, noemt men in Br. *vlegelgeer(d)*, ook de ijzeren of koperen roede, waar eene gordijn aan schuift en de lange perts, waar men de ganzen mede voort drijft (in Antw. st. en pr. *geerde* of *gerde* geheeten, ook in N.-Br. Z. Hoeufft op *gaarde*). Plant. heeft *geerde of roede*, fr. *verge longue du hault d'un arbre, virga, flagellum*. In 't oud dietsch bet. *gero* eene piek en bij Kil. is *gheerde* een stok of piek met haken om visschen mede te vangen. In 't hgd. is geerd *gerte*. Pomey heeft *geerde* en *gaerde*, *virga*. In Limb. heeft men de samenstellingen: *dekgeerd* (gebr. bij het maken van een strooien dak), *putgeerd* (staak van een haak voorzien om water te putten), *vischgeerd*, *vlegelsgeerd*. In de gemeenz. spraak hoort men : *de geerd af gaan, de geerd af zijn* voor : sterven, dood zijn : *hij is de geerd af*. In den Teut. *gherdde*, *ruede*, *virga*. Z. *Taalk. Mag.* IV. blz. 425 voce *gerda*. In de Holl. Woordenb. is het *garde*.

GEERNAARS, GEERNAART, m. Westvl. en Br. *gernaart*, 't zelfde als *gernaars*, *gernaal*, *garnaat* of *garnaal*. Het Westvl. komt dus overeen met de oude Holl. schrijfwijze *gaarnaard*.

GEERNEZIEN, b. w. beminnen : *lief kind, wat zie ik u geerne!* (Br., Antw. st. en pr.)

GEESELEN, b. w. *Graan geeselen* bet. in vele streken van Br. en Antw. de garven graan met de hand op een houten ezel uitslaan, voor dat het gedorschen wordt. Men zegt ook : *afgeeselen*, *uitgeeselen*.

GEESTIGAARD, m., hoort men nu en dan in den zin van 't fr. *homme ingénieux*. In Vl. zegt men *geestigaard*, *leutegaard* voor 't fr. *homme jovial*.

GEET, voor geit, fig. ook een dwaas vrouwmensch (Westvl.).

GEFAAST, gestoffeerd, gevuld, fr. *farci* : *met truffels gefaast* (Kortrijk).

GEFFEREN, o. en b. w., voortdurend lachen op eene onaangename, onbeleefde wijze : *gij doet niets dan gefferen. Geffer zoo veel niet*. Vanhier : *gefferaar*, *gegeffer*. Men zegt : *Iemand uitgefferen* voor : uitlachen. Te Eecloo zegt men *goefferen*, *goefferaar*, *gegoeffer* en *geschoeffer*. Kil. heeft *ghichelen*, *gichen*, l. *cachinnari*, d. i. schaterlachen. In Br. en Antw. : *lachen en gabberen*.

GEFOFFEL, o., het foffelen.

GEGEUDER, o. groote moeite, gebroddel, broddelarbeid : *die boer is met zijn wagen in een rotterik blijven steken; 't was een gegeuder om er uit te geraken! 't Zal een gegeuder zijn om die rekening effen te maken. In den regen aardappels uitdoen is een fel gegeuder* (Hagel.). Z. geuderen.

GEGICHEL, o., van gichelen, dat op de eene plaats *luid*, op de andere slechts *veel*, doch niet luidop lachen bet. is te Antw. enkelijk : lachen. Kil. verstaat er door *cachinnari*. In Limb. hoort men het werkw. *kichelen*.

GEGRIMEL of GRIMELINGSKEN, v., gemorzel. Te Antw. *gegrummel*, van grummen, *grummelen*. Z. gremelen.

GEHAND, bijv. van hand voorzien, of eigenlijk, die zijne hand gebruikt : *die man is slinksch gehand; il est gaucher* (Antw., Kempen, Noord.). *Rechts of lings gehand zijn* bet. in Vl. rechts of links werken. *Aan een werk gehand*, d. i. gewoon zijn; *ghehandsaem* is bij Kil. 't zelfde als *behend*, d. i. behendig, behandig of bijderhand.

GEHERD, GEHARD, bijv., versterkt : *die braad hesp heeft mij geherd. Ik ben nu goed geherd, ik zal nu wel staan tot t'avond*. Anderen schrijven *gehert* als ware het samengesteld uit *ge* en *hert*, d. i. van een hert voorzien.

Ghehert bet. bij Kil. *animatus* enz., moedig, sterk, enz.

GEHULT EN GEBULT, bijv., in Oostvl., Br. en elders voor : zeer oneffen, met bulten. Men hoort, r. Leuv., ook met *hulten en bulten*. Volgens sommigen zou *gehult* hier staan voor *geheuvelt*, doch onzes dunkens, is het eer voor : *geholt* of met *holten*.

GEIEN. Z. geeën.

GEJUIL, van 't w. *juilen*, dat bij Olinger vertaald is door *gronder*, doch in Vl. gehoord wordt voor *gejoel*, vreugdegeschal, van *joelen*, juichen, zich verblijden.

GEKABBELD, geronnen : *gekabbeld melk*. Kil. heeft *geklotert*, wat men nog in Br. hoort. Te Kortrijk zegt men *gekappeld* (Antw., Br.).

GEKOUST, bijv., van kousen voorzien; fig. als een vogel pluimen om de beenen heeft, zegt men dat *hij gekoust is* : *eene gekouste duif, haan*, enz.

GEKOUTIG, bijv., in 't Land van Aalst en elders in Oostvl. gebr. voor gespraakzaam. Men zegt soms ook gesprakig of gesprekkig in denzelfden zin.

GEKRUIDEN (uitgespr. *gekruder*), mv. voor kruiderijen (Limb.).

GEKWOLLEN, dw. van kwellen, overal in Vl., Br., Antw. en Limb. gebr. voor gekweld, alsmede *kwol* voor kwelde.

GELAND, bijv. *Groot geland zijn* bet. veel land hebben (Westvl.).

GELAVEERD, dw., bet. beklagenswaardig, geschoren, bedrogen : *hij is gelaveerd met zulk een boos wijf, met zoo een kwaad peerd*. Dit woord is den scheepslieden ontleend : *laveeren* is tegen den wind opzeilen, overdwars heen en weêr zeilen, om weg te spoeden, wen men in den wind heeft; het zeer moeilijk hebben (Hagel.).

GELD. De spreekwijzen : *goê geld achter kwaâ geld smijten* bet. in Vl. zijn geld verprocedeeren en wel om eene onzekere en dikwijls kleine zaak te vervolgen. *Geld breken met hamers*, bed. : zijn geld verkwisten in zinnelijkheden, zonder nut. *Ik kan er mijn geld niet uit maken*, d. i. ik versta het niet (Oostvl.). *'t Geld heeft steertje*, beduidt omstr. Kortrijk : 't geld is alras verteerd.

GELDDUIVEL, m., voor gierigaard, geldzuchtig, enz. l. *mammon, mammona*. *Hij is bezeten van (of) gekwollen door den geldduivel, den gierigen duivel. Van den geldduivel gepakt zijn*, d. i. door de gierigheid behebt zijn (Vl., Br., Antw.).

GELDEN, o. en b. w. betalen : *gij moet bij N. nog iets gelden. Welk is de te geldene som? De gans gelden* is iets duur betalen : *die kerels zullen ditmaal de gans gelden* (Hagel.). Bij Kil. en Plant. komt het ook in deze beteekenis voor, *luere, solvere*; b. v. *wat hebben wij te gelden, quid solvendum est?* In Limb. beteekent *gelden* ook koopen : *wat hebt gij gegolden op den verkoop?*

GELDKOFFER, m., in Vl. meer gebruikt dan geldkist of geldkas.

GELEED, o., voor waterleiding. Langs de polderkanten wordt het veel gebruikt, fr. *cours d'eau*, maar toch door 's menschen hand gedolven. Bij Kil. *lede, leyde, leye*, l. *aquæ ductus*.

GELEEG, GELEG of GELIG (van 't w. *liggen*), ligging, huis, woning, hoef, winning met omliggende goederen, stuk lands : *dat is hier een fraai, goed geleg*, d. i. dit pachthof is wel gelegen, fr. *une bonne situation*. Men zegt in Br. in dezen zin ook : *'t is eene goede leid* (Z. leid). *Die bakker woont daar in een goed geleg* (Hagel., Br., Antw.). Bij Kil. *villa, domus rustica, habitatio, domicilium*. Men zegt soms ook : *daar is aan die zaak geen geleeg*, d. i. daar is niet aan gelegen (Br., Limb.).

GELEEG, gelegen (gelagen), steenbakkerij (Kl.-Br.).

GELEEG voor : gelegenheid : *zend mij de boeken bij geleeg* (Limb.).

GELEG, o. Als men graan pikt, rolt men het afgepikte met den pikhaak opeen en als deze vol is, *legt* men den hoop af, welke dan *geleg* heet, van *leggen*, en dan maakt men bussels of schooven van zoo 2, 3 of 4 *geleggen* bijeengebonden (r. Thien.). *Met kleine geleggen pikken*, d. i. met kleine hoopkens, rond Leuven *pikkeling*, of *pikhoopken* geheeten. Bij Kil. *ghelegge*, 't zelfde als schoof, *merges*, *fascis spicarum*. In Limb. hoort men veel *schob* voor *geleg*. *Schoof* is iets anders en beteekent daar, waar *schob* in gebruik is, een bussel uitgeschud, gekamd stroo, dat dient, b. v. om de huizen te dekken. Z. schoof en

GELEI, o., dakstroo, dekstrooi of in Br. *walm*, het schoonste stroo dat men uitzoekt om er de daken meê te leggen, te beleggen. Wanneer men dat stroo gebr. voor de bedding, dan heet men dat *bedstroo* (Oostvl.).

GELEIERWERK, o., voor gleiswerk, dat in Vl. niet bekend is, maar wel geleierwerk, fr. *faïence*. Kil. heeft *gleyerswerk*, *vasa scintillantia*, *et scintillante sive splendente terra*, van *gleye*, *terra figulina scintillans*. *Gleis*, vanwaar glas, bet. in de Woordenb. *vernis* en gleizen, fr. *vernisser*, ook *plomber*, bij Kil. *nitere*, *splendere lucere*, het engl. *to glitse*, *to glitter* bet. glinsteren, glansen, vroeger glantsen, in den Teuth. *glyssen*, *lycken*, *polyeren*, *polire*, *limpidare*.

GELEND of GELENT, achtergelend, einde van het ruggegraat (Kortrijk). Kil. vertaalt *glend*, *glent* of *gelente* door *sepes*, *maceria*, d. i. een hegge, hekke van ijzeren of houten latten, hofmuur of haag of staketsel (Kl.-Br., Vl.). Z. galent en gelint.

GELETTIG, bijv., voor : glettig, oudtijds glat, vanwaar 't w. *glatten*, lat. *polire*, glattigheydt, nu glad, gladden, gladheid en gladdigheid. *Gelettig* bet. glad of gladdig in den zin van glibberig : *zie toe dat ge niet valt, want de weg is zoo gelettig als ijs* (Br.).

GELFSCH, OVERGELFSCH, schuinsch, fr. *en biais*. Bij Kil. *ghelfs*, *obliquus*.

GELIJEN, b. w., voor lijden, verdragen (Vl., Br., Antw.).

GELIJK, bijw., komt voor in vl. idiotismen als deze : *gij zijt gelijk of lijk daar. Gij zijt lijk gevallen. Ge zijt lijk gestoord*, *weggejaagd*, enz. *Hij kan lijk zijne les niet. Gelijk* heeft de beteekenis van : *gelijk mij dunkt*, zoo het schijnt (Hagel., Br., Antw.). In Z.-Nederl. zegt het volk altoos : *van's gelijken* voor : van gelijken, gelijk men in 't N. zegt in den zin van desgelijks, eensgelijks. *Goeden avond, mijne vriend. U van's gelijken, kameraad* (Leuv., Limb.).

GELIJKEN, o. w., in Br. en wel te Leuv. *behagen*, gaaien, gaan, fr. *convenir;* tot iets in staat zijn, voor iets goed, bekwaam zijn, fr. *convenir*, *être propre*, *apte à : die post gelijkt u niet. Die meid gelijkt u niet. Die jongeling zou voor alles gelijken. Genever gelijkt u niet*. Kil. *convenire*, *congruere*. Z. *Taal. Mag.* I, 93.

GELINT, o., 1° afdak, waaronder men karren, wagens en ander akkergetuig bergt; 2° hek, traliewerk van latten of ijzeren staven : *mijn hofken is met een gelint afgesloten ;* 3° een kiekenkot met een gelint, met een hegge, ook de plaats zelve, met een gelint afgesloten, wordt *gelint* genoemd (Antw. st. en omstr.). Het is ook in N.-Br. gebr. Z. Hoeufft op *gelend*. Bij Kil. bet. *ghelente*, *ghelinte*, *glente* in 't l. *sepes*, hegge, *tutamentum*, *maceria*, *sepimentum fabrile*, *sepes struetilis*, *paries concratitius*. Z. gelend.

GELOMMER, o., voor lommer, schaduw (r. Thien.).

GELOOFD. Wanneer iemand in 't land van Waas zegt : *mijn vinger zweert* (ettert), antwoordt men : *hadt gij hem geloofd* (cru) *hij zou niet zweren.*

GELOUW, GELUW, o., zonder mv., eene plaats tegen den wind bevrijd : *wij voelen de koude niet, omdat wij in 't gelouw zijn.* Van luw. Z. dit woord in Weil. (Hagel.).

GELP, bijv. en bijw., welig, weelderig in plantengroei : *gelpe granen, gelpe tarwe*, welige tarwe : *die tarwe staat gelp. Gelpe jeugd, gelpe jongen* (Limb.). In den Teut. bet. *ghelps, reessch* (raas), i. *clepsch, die vele onnuttick callet*, d. i. die veel onnutten klap vertelt.

GELUCHTE, o., voor de lucht, of beter de luchtgesteltenis (Oost.-en Westvl.). In 't land van Aalst hoort men dat veel; zoo zegt men ook : 't gesternte, 't gewormte, 't gevogelte, 't ongeweerte, 't gehemelte, enz. enz.

GELUCHTEN, b. w., verdragen, dulden, gelijden, zien : *ik en kan dien vent niet geluchten.* In de Woordenb. vindt men *luchten* alleen : *geluchten* nogtans wordt meest gebruikt, althans in Vl. Bij Kil. *gheluchten* en *luchten*, l. *ferre.*

GELUW. Z. gelouw.

GELUW, bijv., geel, bij de oude schrijvers *gheelu, ghelu*, wordt thans nog in Vl. veel meer gehoord dan *geel : de geluwe peren. De veldwortels zijn geluwer dan de hollandsche tuinwortels.*

GEMAAKTE MANNEKENS, hetzelfde als gemaakte voorwendsels, ijdele redenen, geveinsdheden (Br., Antw.).

GEMAND. Z. waara, warra (Oostvl.).

GEMET, o., bij Bild. v. omdat het 't zelfde woord is als *gemate, gemete*, beteekende, volgens Kil. *maat, modus, mensura;* doch het bet. in Br. nog eene maat voor zekere stoffen als meel, zout, azijn, olie : *geef mij een gemet olie van zes cents* (Leuv.). In 't land van Aalst is *gemet* een groot stuk land, elders in Vl. de gewone landmaat. Het *gemet* bevat 300 roeden. Volgens Kil. was het *ghemet landts* het 3e deel van een bunder brabantsche maat, en drij vierendeelen van een vlaandersch bunder. Het *gemet* verschilt thans in vele gewesten van grootte.

GEMISSEN, o. en b. w., hetzelfde als missen : *ik had vijf boeken, nu gemis ik er eenen* (Br., Antw.). *Sentire absentiam sive defectum.*

GEMOGEN, dw., van mogen, overal in Z.-Nederl. gebruikt voor *gemocht*, dat niet beter is.

GEMOLLIG, bijv., poezelig, mollig, zacht, malsch : *gemollige armen. Dat goed is zeer gemollig* (Br., Antw.).

GEMOT, o., 't zelfde r. Leuv. als gemul, stof, brokkelingen. Licht staat het voor *gemolte, gemulte* of *gemul* zonder l. *Ghemot* is bij Kil. motachtig, *tineosus;* dus heel wat anders.

GEMUL, o., allerlei kleinigheid of brokkelingen : *wij zullen al dat gemul eens oprommelen* (Br., Antw. st. en pr.). In Br. zegt men ook nog *gemot*, voor *gemul*, van *mullen*, fr. *se rompre en petits morceaux : het strooi is zoodanig droog dat het in gemul van een valt. Gritsel dat houtgemul bijeen en draag het bij 't forneis* (rond Leuv.). Ook licht zand of stof en in dien zin komt het voor in den Bijbel van Delft 1477. Gen. III. *Want du biste ghemul en du sels wederkeren in ghemul.* Bij Kil. *ghemulle*, stof, gruis, l. *rudus.*

GENACHTE, v., in 't Hagel. de vergadering, bijeenkomst of zitdag van 't gemeentebestuur op het gemeentehuis : *vriend, kom mij donderdag op de genachte spreken.* 't Is een alleroudste woord : Plant. vertaalt *genechte* door : *jour de plaidoyer, dies curiæ juridici, conventus tumultua-*

rii, *fastus dies*. Kil. heeft *ghenachte*, *ghenacht-dagh*, *ghenechte*, *nachte*, *nechte*, *dies judicialis*, *dies juridicus*, *dies sessionum* of zitdag, rechtsdag, nachtsraad, enz. 't Is samengesteld uit *ge* en *nacht*, omdat de oude Germanen en Gallen den tijd niet met dagen maar met nachten rekenden. Pomey heeft ook *genagte*, *genagt-dag*, *dies juridicus*, *dies judicialis*. *Genagte houden*, *forum agere*, *jus dicere*.

GENECHT, o. Omstr. Brussel zegt men : *het genechtenhuis* voor : gemeentehuis. In den Teut. bet. *genecht*, *terminus a jure datus*; *inducie*. Vanhier de familienaam : *Van Genechten*. Z. genachte.

GENEÈRIS. Z. generig.

GÊNEN, wieden, jatten of jetten. Z. geien, geden. In 't Z. van Limb. lascht men, welluidendheidshalve in dergelijke woorden eene *n* in, die als eene vervanging van den *i*- of *j*- klank of de *d* kan worden beschouwd : zoo : *bênen* voor : bejen, beden (bidden), *dreënen* voor : dreien (draaien) enz.

GENEREN (zich), zich gewennen, gewoon worden, tevreden zijn : *begint gij 't in uw nieuw huis te generen?* (Westvl., IJper.)

GENERIG en GENERS, bijw., 't zelfde als *generis*, bet. te Kortrijk, gewis, oprechtelijk, waarlijk, zeker.

GENERIS, bijw. (met zware *e*), zeker, rechtzinnig : *'t is generis waar. Hij sprak generis* (Westvl.). Z. generig.

GENENNIG, bijv., vlijtig (Kl.-Br.).

GENERS. Z. generig.

GENEUK, o., prullerij, werk waarvan men niet tevreden is (Antw.).

GENEUL, o., is zooveel als getalm, kinderachtig gedrag. Als iemand langzaam is, dan zegt men : *is dat een geneul! Wat geneul! en dat voor een zoo hooggeplaatst man* (Limb.)

GENEVEN, GENICHTEN voor *neven*, *nichten*, gelijk *gebroeders* voor *broeders*. Die twee eerste woorden, die men in de gewone Woordenboeken niet aantreft, zijn in 't Zuiden, als in Limb. en elders, van dagelijksch gebruik.

GENEVERHEER, m., *geneverzuiper* (Vl.), te Antw. en elders *geneverbuik*, welk laatste min goed is, wijl men van dit *kort nat* niet dikbuikig wordt, als van bier. Men spreekt in Westvl., Br. en Antw. *genijver* uit; zoo noemt men te Kortrijk *genijvers* de roode en witte *zeebezen*, fr. *groseilles rouges ou blanches*.

GENEVERLUTTE, v., misschien beter *leute*, in Vl., eene vrouw, die den genever mint. Zoo zegt men daar nog : *dronklutte*, *koffielutte*. Dit leste hoort men ook in Br. Z. lut of lutte of leute.

GENEZEBLADEREN, in de kruidkunde *balsamita suaveolens* genoemd (Br.).

GENGEN voor *gangen*, o. gelijkvl. w., loopen, gedurig haastig gaan (Limb.), het komt van *gaan*, welks verl. dw. aldaar, vooral in 't Zuiden, niet *gegaan* maar *gegangen* is. Van *gengen* komt *genger*, *voetgenger* en *gengelen*, in 't Geldersch en Groningsch dialect. Op *jengelen* zegt Weil. dat het zeker 't zelfde is met het Groningsche *gengelen* dat een voortd. woord is van *gangen*, *gaan*. *Gengelen* bet. zonder bepaald doel : heen en weêr loopen. Z. *Zwaving*, *Taal. Mag.* I, 314.

GENIET, o., genieting, genot (Br., Antw., Kemp.).

GENING, v. (de klemtoon valt op *ge*, *geen-ing*), het komt van *gaan* en bet. ten weste van Brussel begankenis of toeloop des volks tot de plaats, waar een Heilige bijzonderlijk geëerd wordt, b. v. *'t is den tweeden paaschdag gening van St-Cornelius te Dieghem; den 12 september van St-Gwijde te Anderlecht; den 3 nov. van St-Huibrecht te Tervueren*, enz.

GENOEG, bijv., murg, doorkookt, doorzoden : *zijn de patalen genoeg? Is het vleesch genoeg?* Mogelijk is 't thans

maar een bijw., waar achter men b. v. gezoden, gebraden, gekookt, enz. moet verstaan (Br., Antw. st. pr.).

GEPAKT, dw. van *pakken*, verschrikken : *ik ben heel gepakt van dien slag. De dood van mijn vader heeft mij fel gepakt* (Thien., Leuv., Limb.).

GEPENSD, bijv. (in Br. gekweddeld) : *zij loopt heel en gansch gepensd*, d. i. gescheurd en geleurd, gelijk men ook zegt. Z. pens.

GEPIETERD (zijn), geplaagd zijn (Westvl.)

GEPIJND, bijv., benauwd. *Gepijnd zijn* bet. in Vl. in de pijn zijn :

Die meneghe es int herte ghepijnt
Om dat de sonne, in dwater scijnt.
(*Belg. Mus.*, 1e deel, 101.)

GEPIJNDHEID, v., verlegenheid :

. . . . . 'k geef mij bot!
'k Wilde râen, en 'k wierd haest zot
Van gepijndheid enz.
(*Thouroutsch blad*, 22 maert 1847.)

GEPLOEDER, o., gebabbel (Limb.).

GEPLOF, o., het ploffen :

'k Ben het leven nog genegen
'k Mijde mij van zulk geplof.
Volksliederen, 122 (Oostvl.).

GEPRAZEL, o., van *prazelen*, gebabbel, gesnap (Limb., Br., Antw.).

GEPRINT, dw. van *printen*, drukken (Br., Antw.). Vroeger werden de boekdrukkers ook *printers* of *prenters* geheeten.

GEPUCHEL, o., gepeupel (Br.).

GÈR, bijw., voor geerne, gaarne, in Br. *gère* uitgespr., *graag* in Holl. Bij Kil. *ghern, gheern*; Teuth. *gerne* (Limb.).

GERAAD, o., *al radende, op het geraad iets doen, iets antwoorden* is : iets doen zonder te weten of het juist zóó is dat men het moet doen of antwoorden. Kil. heeft *ghe-raeden*, l. *conjecturare, divinare; gheraedsel, raedsel, conjectura. Geraden, graaien*, in den zin van : raden, *deviner*, wordt nog overal in België gebr. evenals : *geraadsel, graadsel*, fr. *énigme*. Z. ook geraak.

GERAAK, o., *op het geraak*, op het gedacht, of 't raden, omtrent gelijk het valt : *ik wist den weg niet, ik ben op het geraak maar voort gegaan*. Het bet. hetzelfde als : *op het graad*, fr. *au hazard*, maar stamt af van *raken*. (Hagel., Br., Antw. st. pr.). Men zegt ook in denzelfden zin : *op den wilden bof, op goed valle 't uit*. In Br. hoort men steeds *op het geraad*.

GERAAKT, dw., *in de zinnen geraakt* bet. in Antw., Br. zooveel als het fr. *timbré*. In Limb. gebruikt men liefst *geraakt* alleen.

GERANT of GARANT komt voor in : af of aankomen *zijn gerant* d. i. tot het punt komen dat men genoeg heeft : *ik heb dees jaar niet heel veel stroo, maar ik hoop toch wel tot mijn gerant te komen. Ik heb mijn gerant van pennen al* (Br., Hagel., Antw.).

GERECHTEN. *In de gerechten liggen*, doodelijk ziek zijn, berecht zijn. Despars, I, 193 : *zoo nam die grave alle zyne laeste gherechten van de heylige kercke, ende stierf*. Men zegt omstr. Leuv. ook : *onder zijn heilige rechten liggen*, d. i. berecht te bed liggen.

GEREEMS. Z. 't volgende.

GEREEMSEL, o., geraamte (Limb.), ook *gereems*. Hier mag aangestipt worden dat in Limb. het achtervoegsel *te* in dergelijke woorden veel door *s* vervangen wordt, als zij van znw. gevormd zijn. Zoo : *gederms* voor : gedarmte, *gewurms* voor : gewormte, enz. Ook hoort men in die landstreek veel eene *s* achter de znw. van *ge* en den wortel van een werkw. gevormd, b. v. *gelachs, geloops, gespeels*, enz.

GEREKT, voork. in de spreekwijs : *daar liggen gerekt en gestrekt*, d. i. plat uitgestrekt liggen (Hagel., Br.).

GEREN, b. w., begeeren, lusten :

o Landeken, o zyt maer klein,
Niet meerder zou 'k u *geren*. (G. Gez.)

In die beteekenis komt het ook in

den Teuth. voor.

GEREP, o., voor gereep of geraap, van *rapen*, het laagste gemeen, het grauw: *wat woelt dat gerep door de straten?* Ook 't gemeenste, het uitschot van vruchten of andere dingen: *deze zijn de beste appelen, gene zijn maar 't gerep* (Hagel.). In de 1e beteekenis zegt men in Br. *het schuim* of *opraapsel* en in de 2e, *rapeling*, o.

GEREZEN SUIKER, licht voor *gruizesuiker*, d. i. suiker in gruis, meelsuiker, poedersuiker (Leuv.), elders potsuiker.

GERIEF, o., waar die in de winkels geriefd of toegediend wordt, als: *wacht, als ik mijn gerief heb, ga ik mel* (Leuv.). Hier zullen wij opmerken, dat men beter *gerief* dan *gerijf* schrijft: men zegt 1° immers niet ongerijf maar *ongerief*. Z. *Taalk. Mag.* II, 469; 2° wijl men in Limb. niet den *i*-klank heeft maar den *e*-klank *gereef*, gelijk *veer* voor *vier*, *deer* voor *dier*, *leef* voor *lief*, enz.

GERIEVEN, b. w., beteekent eigenlijk: bedienen, ter hand stellen, in Holl. dienst doen, doch in Br., Antw. st. en pr. iemand de gevraagde winkelwaren toedienen: *was het de vrouw of de dochter die u geriefd heeft? De vrouw geriefde mij den koffie, en de dochter de rest.*

GERIEVIG, dienstig, gerieflijk, d. i., waarvan men zich met gemak, met voordeel bedienen kan: *dat is een gerievig huis* (Westvl.). In Br. *gerieflijk*.

GERM of GIRM, v., ooilam bij de schapen (Limb.). *Gherme*, bij Kil. *ovis matrix et agna;* in den Teuth. *ouwe*, l. *ovis femella*.

GERNATING, m., r. Leuv. de naam van zekeren fijnen appel, gewis eene verkeerde uitspraak van *grenaad*(*appel*).

GEROCHT, imperf. en verl. dw. van *geraken*. In Vl. hoort men niet anders dan *gerocht* voor: geraakte en geraakt. Zoo heeft J. De Brune in zijn *Banckelwerk*, blz. 353, 55: « Peeuwen moest somtijds hooren dat hij te Leelieken dam gerocht was. » Hij heeft zelfs *rocht* voor: raakte.

GEROEZEMOES, o., of 't *roezemoezen*, verward gerucht (Br.).

GEROOF, o., afval van een dier, als lever, licht, hert en andere penserij, om kipkap van te maken. Kil. heeft *gheroof van de gans*, *'t zelfde als af-val*. In Limb. beteekent *geroof* (uitg. *geruif*) de afgeschoren wol van een schaap, die aan een stuk hangt.

GERRE, spleet, bij Kil. *gherre* (oud), fland. i. *splete*, *rima*. Z. gar (Br. en Vl.).

GERS of GARS, bij letteromzetting voor: *gras*. In Z.-Nederl. zegt men overal *gers* en dewijl de *r* veelal in de volksuitspraak weg valt, ook *ges*. Samenstel. *gersmusch*, *gerspeerd*, *gerzeplein*, *gersgroen*, *gersduiker*. Ook in 't Land-Friesch heet de *Gras-maand*, *gerz-moanne*. Z. *Taalk. Mag.* III, 239. In 't angelsaks. *gaers* of *graes*, en in andere verwante talen ook *gras*.

GERSGAAI, gersvogel, fig. dommerik. (Vl., Antw.)

GE(R)SHOF, m., (Br.) *gerzenplein*, fr. *gazon*: *legt het lijnwaad in den gershof* (Eecloo).

GERSLEEUWERK, GESSELWERK, in Westvl. een vogel, mogelijk die, welken men in Br. *boschleeuwerk* noemt om hem te onderscheiden van den *veldleeuwerk*.

GE(R)SLOETEN, m., zeker vogel (Westvl.), samengest. uit *gers* en *loeten* van *loteren*, *leuteren*, dat bij Kil. verblijven, ophouden beteek. of van *leute*, dat in Vl. vreugde bet., of van *lusten*, of *losten*; dus een vogel die zich in 't gras ophoudt.

GERSPEEMEN, hondsland of graswortel, fr. *chiendent* (Westvl.).

GE(R)SPEERD, o., geern, sprinkhaan (Westvl.), ook grashopper, engl.

grasshopper. Z. Delf. 243.

GERSRUL, m., vogel, ook *dommerik* genoemd (Westvl.).

GERSRUNSEL, m., misschien grunsel (Westvl.).

GERSTENSTOPPEL, land waar gerst gestaan heeft : *gerstenstoppelraap*. Z. stoppel.

GERUID, verl. dw. van *ruien*, voor: roeien, uitroeien, uitwerpen, *eradicare*, en roeien, ruien, wegwerpen, *projicere*.

GERUIT, v. m., *geruiten*, vensterruit (Ninove).

GERZING, v., bij Kil. *garsinghe*, *pascua herbosa*, *viridantia* (Vl.), is, omstr. Antw. en elders, een plein of grond met gras bewassen, of gerzeplein; licht voor 't ongebruikt *grazing* van *grazen* (gras eten), welk van 't angelsaks. *grasian*, in 't gr. *γράειν*, komt.

GES, GESRUL, GESRUNSEL, GESLOETE. Z. gers, enz.

GESCHEEDE (GESCHEÊ), scheiding tusschen twee weilanden : *de koe is over 't gescheê geloopen* (Oostvl., ook in N.-Br., Z. Hoeufft op *gescheid*). Z. gescheid. In Br. zegt men : *scheede*, *schee(d)voor*, v.

GESCHEER, o., komt voor in de spreekwijs : *veel gescheer en luttel wol*, d. i. veel arbeid en weinig voordeel. *Veel geschreeuw* (*gescheer*) *en weinig wol, zei de duivel, en hij schoor een verken* (Br., Antw.). Kil. heeft het woord *geschier*, dat hij vertaalt, onder anderen, door *apparatus* en *armamenta*, d. i. toebereidsels, gereedschap, welke ons de echte beteekenis schijnt van *gescheer* : de zin van *veel bescheer* is dus : veel beslag, veel laweit en weinige goede uitwerksels. *Gescheer*, in den zin van keukengereedschap, hoort men ook in Limb. doch dan laat men een tweeklank hooren in de tweede lettergreep. In 't hgd. is dit *geschirr*.

GESCHEID, o., van *ge* en *schei* (schee), d. i. scheiding, van scheiden, grens : *het gescheid eener gemeente* of *van een stuk akkerland*. In Br. zegt men *schee*(d), o. : *op het schee van Antwerpen en Brabant*. Z. geschee(de) (Limb.).

GESCHEID, bijv., verstandig, slim. 1° *Gescheid zijn* is niet dom zijn, verstandig, slim zijn; 2° *niet gescheid zijn* is zinneloos, gek zijn : *hij is niet recht gescheid* (Limb.). In beide beteekenissen is het hoogduitsch.

GESCHIER, o., gereedschap, gerief, (omstr. Aubel). Zoo zegt men *akkergeschier*, *keukengeschier*, enz. hgd. *geschirr*. Kil. *gheschier*, lat. *vas*, *vasculum*, *armamenta*, fr. *outils*, *ustensiles*. In Limb. *gescheer*.

GESCHOREN ZIJN AAN of MET IETS, bedrogen zijn met iets, daar het niet aan de verwachting, die men er van had opgevat, beantwoordt : *aan* of *met zulk een helleveeg van een wijf, is hij niet weinig geschoren* (Br., Antw.). De Woordenb. vertalen *met iets geschoren zijn* : met iets belemmerd zijn, *être embarrassé de quelque chose*, l. *moleste afficere*. Z. scheren. De door ons opgegevene beteekenis komt ook voor in 't *Idiot.* Hamb. 228 en 't *Brem. Nieder-Säcks Wörtenb*. op *scheren*. Z. *Taalk. Mag.* I, 300.

GESCHOT, o., jicht, zijde- of lendenpijn, ook *verschot*, bij Kil. *ghe-schot in de sijde*, *telum lateris*, *morbus immanis*, etc. (Hagel., Br., Antw.).

GESIEPERD, bet. te Somergh. *gespikkeld*, v. *een gesieperde kat*, eene kat met spikkels of plakken. Kil. *ghespekelt* (Vl.), of *ghe spickel* (Br.), *variegatus*, fr. *tâcheté*, *marqueté*. Te Antw. zegt men : *eene siepersche kat*.

GESJOUWEL, o. (Antw.), gebabbel, getater, dat in Groningen laffe praat, beuzelpraat beduidt. Z. *Taalk. Mag.*, II, 336.

GESLAGEN, deelw. van *slaan*, gaande,

gebeurd, enz. : *ik zag wel wat er geslagen was*, d. i. ik zag wel hoe de zaken stonden of wat uur het was (Antw., Br.).

GESLEP, gesleep (Westvl.).

GESLEPEN, dw. van *slijpen* : *op iets geslepen zijn* bet. iets sterk betrachten, geneigd zijn om iets te hebben : *hij is op die plaats geslepen*, hij zoekt ze te krijgen. *De Franschen zijn op de Rijn-Provinciën en België geslepen* (Hagel., Br.).

GESLETEN, dw. van *slijten*, gebroken : *hij is gesleten*, d. i. *hij heeft de gesletenheid* of de lijfmoedersbreuk (Br.).

GESLETENHEID, v., breuk, zeker gebrek aan 't onderlijf (Br., Antw.).

GESLOKKERD, van 't niet gebruikte *slokkeren*, freq. van *slokken*. *Geslokkerde rookoolen*, d. i. die maar enkel het vuur hebben gezien (Oostvl.).

GESLOTEN BEURS (met) *betalen*, bet.: elkander schuldig zijn (Br.).

GESNEUKEL, o., voor gesnoffel, gesnuffel, gezoek (Br., Antw.). Z. sneukelen en sneukeren.

GESNOL, o., slecht volk, geschoor, bij Kil. *ghe-snorre*, l. *vilis plebecula* (Oostvl.).

GESNOLD, bijv. (voor geknold?), oneffen, sprekende van garen (Oostvl.).

GESNOR, o., gemeen volkje (Antw.).

GESNUL. Z. gesnol.

GESPAN, o., eigenlijk wagengespan, fr. *attelage*, iets wat gespannen, aangespannen of samengespannen is Bij Halma : medegezel in eenig werk; Kil. *socius laboris*. Bij Weil. *samen gespannen rol*. In Br. 't zelfde als geschoor of gepeupel. *Gespan* is bij Bild. hetzelfde als *bende* : *'t Is me een gespanneken !* fr. *riboteurs*. (Antw.).

GESPE, v., in Vl. bet. *eene vieze* of *aardige gespe trekken*, zooveel als een vies of aardig gezicht trekken, verwonderd staan, ontevreden zijn. Z. gesp bij Bild. I, 245.

GÉSPELEN, mv. van *géspel*, wordt veel voor *gespen* gebruikt in Limb.

GESPOTTERD, voor misselijk, ontevreden : *zie, ik was er wel om gespotterd* (L. v. Aalst).

GESPOUWEN. Z. gewisseld.

GESSELWERK, vogel. Z. gersleeuwerk.

GESTAAN, dw., komt voor in : *er gestaan hebben* en bet. gestraft worden, geschoren zijn, van iets kwalijk afkomen, van eene kale reis t' huis komen, enz. : *hij meent dat ik hem zal uit den embras helpen, maar hij zal er om zijne lutheid gestaan hebben* (Hagel., Br., Antw., Br.).

GESTAMPT VOL, heel en gansch vol, eivol : *de kerk was gestampt vol. Een zak gestampt vol appelen* (Br., Hagel., Antw., Limb.).

GESTAPELD, bijw., dik van stam, gezegd van slooren, enz. : *de slooren zijn fel gestapeld*. Van een mensch of eene beest, die sterke beenen heeft, zegt men *gestapeleerd*. Bij Kil. : *ghestaepelt*, *ghestapeleert*, lat. *stabilis*, *constans*, *firmus*, *gravis*, dus stijf, stevig, vaststaand (Hagel.)

GESTEKEN, hoog van gewelf : *dat huis is hoog gesteken*, d. i. hoog van welfsel. Vandaer : *de bogen van het welfsel steken* (Thien. en elders.).

GESTEKEN, ONTSTEKEN, VERSTEKEN, enz. In Z.-Nederl. hoort men niet veel *gestoken*, maar *gesteken*, dat ook in N.-Nederl. gebruikelijk is.

GESTRUIVELD, bijv. Z. verstruiveld, gewaterd, *ondulé*.

Wat dunckt u dat vermag den strael
[van haer bruyn oogen?
Die mij in haren dienst doen liefelick
[verdroogen,
Het blont *gestruyvelt* hair? den kleynen
[rooden mont?
Den alabasten hals? »
(Snell. *Verh.*, bl. 265.)

... Wijl ze door uw bloud gestruiveld haar
Heur vingeren spelen liet.
(Van Beers, *bij 't kerkportaal.*)

GET, v., mv. *getten*, slobkousen, soort van waggen, fr. *guêtres* : *de jagers*

en 's winters ook andere lieden dragen getten. Waggen, voor *getten*, zou men in Vl. bijna niet verstaan : *zijne getten optrekken* bet. in Westvl. weggaan.

GET, in Limb. iets, fr. *quelque chose*. In den Teuth. *ghet*, *wat*, *yet*, *yetwat*, l. *aliquid*.

GET, o. bet. in de Kemp. drabbig water, ook rotterik, doolage, het groenachtig gewas of vuil, dat op het water ligt. Z. Hoeufft op *geet*. Zou de rivier de *Gete* van daar haren naam hebben?

GETAAND, bijv. of dw. van *tanen*, welks wortel 't fr. *tan*, run, schijnt te wezen, runkleurig. Sleeckx en Halma vertalen *getaand* door *basané*, *teint de couleur jaune*, *jauni*.

GETATER, o., tatering, van *tateren*, dat in de Woordenb. stamelen, hutteren bet. doch in Br. en Vl. snateren, babbelen : *wat eeuwig getater heeft dat wijf?*

GETEN hoort men zeer veel in Limb., Br. en Antw. voor : gegeten of geëten, waarvan het samengetrokken is en dat nog al in vlaamsche schrijvers gevonden wordt en regelmatig gevormd is.

GETERRE, o. (*geterde* voor : getrede), trap of lat, waarmede de wever den rok van den kam doet op- en nedergaan, als hij aan 't weven is (Vl., Antw. pr.). In Westvl. zegt men *geterd*, in Leuv. in 't mv. *de getreën* (getreden).

GETERT, bijw., gewoon : *zijt gij er al getert?* (N.-Br.) Z. verders geterre.

GETIJ, o., eettijd, fr. *repas* : *het getij nadert*. Men voegt er dikwijls voor : *achten*, *noen*, *avond*, als : *achtengetij*, *noengetij*, *avondgetij*. Ook schoft, de verdeeling van den dag voor het werk in vier of vijf *getijen* (Westvl.).

GETIJNSD, dw. van *tijnzen* : *zijn hemd is getijnsd*. Kil. *teesen*, *carpere*, *vellere*. Br., Ninove : *gevijzzeld* (gevezeld).

GETJONK en GETJINK, o., van tjonken, jonken of tjinken, of het spelen op de viool, op de vedel en diergelijke muziekinstrumenten (Oostvl.).

GETREE, mv. *getreën*, werktuig van 't getouw waarmeé de wever de ketting open- en toetreedt (Leuv.). Z. geterre.

GETREK, o., ding. Dit wordt in 't algemeen aan iemand, vooral een meisje, of aan iets gegeven waar men met minachting of ongenegenheid van spreekt, b. v. : *die dochter is een aardig*, *vies*, *loos getrek. Wat kost dat oud getrek van een lamp? Dát is wel een wonder getrek*, *die telegraphe* (Hagel., Leuv.).

GETTEN, beenkleederen. Z. get.

GETUIG, o., wordt niet slechts van het gerief van koetsen, enz. of van het paardentuig, maar ook van al ander gereedschap gezeid : *akkermans-*, *peerdengetuig*, enz. Bij Kil. *ghetuygh*, *tuygh*, l. *arma*, *instrumenta*, *armamenta*. *Getuig* is bij Sleeckx *gespan*, fr. *appareil* (overal in Z.-Ned.). In 't Noorden zegt men *tuig*.

GETUIGEN, gebruikt in : *mijn hert kan dat niet getuigen*, d. i. ik kan dat niet verdragen : *mijn hert kan niet getuigen dat men dieren foltere* (r. Thien.).

GEUBELEN (met korte *eu*, *ö*). o. w., in de gemeene spraak gebr. voor : braken, overgeven : *die gulzigaard had weêr zoo veel gegeten*, *dat hij geubelde* (Leuv., Thien., Antw.). Bij Kil. *gheubelen*, *gubbelen*, *gobelen*, l. *vomere*, fr. *vomir*. In Westvl. zegt men ook *goffelen*. *Gobbelen*, in den zin van storten, is ook in Groningen gebruikt. *Taalk. Mag.* IV, 677. Z. gobbelen. In Limb. *gubbelen* (*u* als *ö*).

GEUDEN, o. w., slaan, verwant met *ghedsen*, bij Kil. *flagellare*, geeselen, van *ghedse*, roede. Vandaar ook *afgeuden*, *overgeuden*, afslaan, overgeeselen (Br., Leuv.). Z. gedden.

GEUDERAAR, broddelaar.

GEUDEREN, o. w., broddelen : *wat geu-*

dert hij om zijne les op te zeggen. Vanhier *gegeuder*. *Aaneengeuderen*, d. i. slecht aaneen maken. *Afgeuderen* bet. vermoeien (r. Thien.).

GEUF, v., mv. *geuven*, dat meest gebr. wordt *geufkens*, grondel, grondeling, fr. *goujon*, een riviervisch (omstr. Brussel en Leuv.). Kil. *govie*, *goviken*, oud engl. *gugion*. Vanhier de zegwijs in de gemeenzame taal, als men iets weigert te geven :

Geven zijn visschen
Die niet heeft en kan niet missen.

In Limb. bet. *geuf* een spiering.

GEUJEN of GEUËN, te Eecloo gehoord voor : goeien of gooien.

GEUL, v., meter, petemoei (N.-Limb.).

GEUT, v., een weinig uitgegoten vloeistof : *giet hier eene geut eek op*. Eene goede geut bet., bij uitbreiding, veel regen : *'t heeft eene goede geut geregend* (Hagel., Br., Antw.). Bij Kil. *gheute*, *gote*, *fusio*, van *gieten*, storten. *Het regende dat het goot* beduidt het regende geweldig veel. Men zegt in Vl. ook *guds*. Z. dit woord.

GEVEER, o., bet. in Limb. rijtuig en komt van *varen* (voeren). Z. varen. *Gevaar* is aldaar de werking van *varen*. Zoo zegt men als vele karren voorbijgaan : *wat is dat toch een gevaar vandaag*. *Gevaar*, fr. *péril*, luidt aldaar *gevaor*. *Gevaar*, in den zin van *voiture*, treft men ook bij Olinger aan. In 't hgd. is het *gefährt*.

GEVEL. *Tegen iemands gevel pissen*, misdoen, iets misdoen (Vl. en elders).

GEVELTEN, o. mv., velderijen of velden (Kemp.).

GEVENS-GEVENS, degelijk, gulhartig en zonder last gegeven, geschonken, fr. *donnant-donnant* (Br.). *Ik heb u dat gevens-gevens gegeven* (Leuv.), d. i. ik heb u dat om te houden gegeven of geschonken.

GEVIJZELD, bijv., ontvezeld (Ninove). Z. getijnsd en, bij Kil. *veselen*, van *vese*, *vesel*, l. *fibra*.

GEVINDEN, b. w., vinden, doch in een sterkeren zin, alleen gebruikelijk in : *ik kan het in mijn hert niet gevinden* (Kl.-Br.).

GEVOELEN (zich) bet. omstr. Thien. zich in een goeden staat bevinden : *vele menschen worden hooveerdig*, *zoo haast zij zich gevoelen*.

GEVONNIST ZIJN zegt men, r. Aarschot, voor : verongelukt of ook voor : van eigen dood gestorven zijn : *onze gebuur is gevonnist*, eigenlijk, hij is geoordeeld van den Heere, bijgevolg : hij is dood. Wanneer men in 't hart van Br. van iemand zegt : *hij ligt in zijn vonnis*, beteekent dit dat hij op 't sterven ligt.

GEVREIËL, o., licht voor : *gefrevel*, *gewrevel*, van 't werkw. *frevelen*, of *wrevelen*, hgd. *freveln*, bij Kil. als hgd., saksisch en friesch opgegeven en vertaald door *malefacere*, *perturbare*, *stomachari*, d. i. kwaad doen, stooren, kwalijk tevreden worden, gemelijk zijn, en vandaar wordt het gedrag van iemand, die steeds moeilijkheden opwerpt, in Limb. *gevreiël* (gepreutel, geprevel ?) genoemd. Het bijv. nw. *frevel* bet. ijdel, vermetel, stout, kwaadaardig, met tegenzin bezield. Het werkw. is *vreielen*, twisten zonder grond, niet willen toegeven in een gesprek, maar immer voortgaan om het laatste woord te hebben. Vandaar nog *vreieleer*, iemand die vreielt. Men zegt ook *vreigelen*, *vreigeleer*, *gevreigel*.

GEVUCHEL, o., gevogelte (Limb.).

GEVUIMEN en GEVUITEN, b. w., verbastering van *gevademen*, 't zelfde als vademen : *ik kan dien boom niet gevuimen* (r. Leuv. en Mechel.).

GEWAAI, groote takken van boomen, ook de hoornen van herten : *het gewaai van den eik*, enz. (Antw. st. en pr.). 't Is o. zegt Bild. I, 25, 't zij voor 't waaien zelf, 't zij voor den boom zonder den stam genomen. Dus Cats :

het schijnt aen zijn geway een lauwerboom te wezen, enz. Maar zou *gewaai* niet 't zelfde kunnen zijn als *gewaad*, bij Kil. ook *gewand*, b. v. *ghewaadt*, *ornatus*, of *ghewand van een schip*, l. *ornamenta navis?* Trouwens, zijn de takken of de hoornen niet het gewaad der boomen of der herten?

GEWAD, o., mv. *gewadden*, wed, ook moerassig oord, waar men dóór waden moet. Bij Kil. *ghewat*, fland. i. *wateringhe*. In Maerlant's *Rijmb*. v. 7277, bet. *ghewade* ook : wed, ondiepte of waadbare plaats, lat. *vadum*.

GEWAND, o., in Vl. houten tuig om boomen of *bolen* meê op de zaagstoelen of schragen te halen, nagenoeg hetzelfde als *windas*, fr. *vindas*, *cabestan*. In 't L. van Aalst heet het *schalk*. Het stamt af van *winden*. Z. ook gewang.

GEWANG, v., bet. r. Maastr. hoogveld. Men leest in den *Heliand* : *himilon gewanga* voor : hemel. Weil. zegt *op wang* (voor kaak, Br.) : *het schijnt dat het begrip van verheffing in dit woord heerschende is*. Volgens den inzender zou *dagwand* met *gewang* eenig betrek hebben ; dit schijnt ook Bilderdijk's gevoelen te zijn. « *Wand*, v., als *wa-end* d. i. omgaande, en als præteritum van *wenden*, d. i. keeren en dus omtrekken ; *wang*, v. als zijnde *wa-ing*, 't zelfde met *wa-end* (wand) omgeving. — *Wand* is met *wanken* vermaagschapt, zijnde uit *wa-en* (schudden) waarvan *waaien*, *waggelen*. » Bild. III, 239-243. *Gewand* bet. in Limb. nog eene hoeveelheid akkerlands in eenen klot of klont, b. v. bij eene hofstede : *die halfen heeft schoone gewanden*. De zuivere vorm is *gewand* en niet *gewan* of *gewang*. De *d*, zooals wij weten, wordt in de uitspraak veel door *g* vervangen. *Gewand* bet. in 't hgd. *drap*, *étoffe*, *vêtement*, *draperie*.

GEWARIG, GEWERIG, bijv., wordt, i
Vl., Br. en Antw., gezegd van eené
hond, die, zoo haast hij iemai
vreemds gewaar wordt, begint te ba
sen. Men zegt dus : *een gewari*
hond. Onze hond is zeer gewar
d. i. waakzaam, getrouw. In West
klinkt het *gewarrig*, in Br. *gewe*
(met zware *e*). In Kil. bet. *ghewee*
hetzelfde als *afweren*, *defende*
arcere, *custodire*.

GEWARRIG. Z. gewarig.

GEWAWEL, een klanknabootsend w. v
gebabbel, geblaf, geraas (Westv
In Limb. en Antw. *gewauwel*. Z.
wauwen.

GEWEEFSEL, o., in Vl. meer gehoord
weefsel, dat elders meer gebr. wo
en *geweef*, dat men in Br. meer
de daad van weven bezigt : *Hol*
neemt van ons linnen, *katoene*
wollen geweefsels.... terwijl me
vlassen en katoenen geweefsels o
achtergrond plaetst (*Eecloon*. 1

GEWEERTE, o., onweder, ook en
weder (G. Gez.). Kil. heeft *ghewe*
gheweerte, l. *tempestas*.

GEWEGEN, bewegen, geleiden, me
(van weg) : *de peerden wel gew*
wel mennen. *Wegghen* komt bi
voor als een oud Saksisch e
dersch woord, lat. *movere*,
gen, *gewegen*, eigenlijk op de
doen. Z. *Taalk. Mag*. IV, 85.
gen wordt in Westvl., waar 't g
kelijk is, *geweugen* uitgesproke

GEWEI, o., hertshoornen, zoo s
Bild. en zegt : *'t is het gewaai*
de uitspreiding van takken der
nen op het hoofd. Z. gewaai.

GEWEID, o., van *weiden*, in Oos
elders gebr. voor : weiplaats,
waar het vee weidt. De k
J. O. Andries gaf, in 1842, een
uit, getiteld : *Sur le projet de*
chement de la grande bruyère
nue sous le nom de VRIJ GEWEI
vrij geweide wordt overal geze

GEWEND, **GEWENDTE**, **GEWINDE**, o., bed, rug lands, dit gedeelte van een akker, dat tusschen twee voren begrepen is. Noord der pr. Antw. en r. Lier, waar men zegt : *het land in gewenten leggen*. Omstr. Leuv. zou men dat *op ruggen* of *wintervoren leggen* heeten. In Oost- en Westvl. zegt men *gewinde* : *'t veld, den hof in* of *op gewinden leggen* bet. op bedden, in reken leggen, hgd. *gewinde*. Bij Kil. *ghewendte des akkers*, l. *porca in agro*, *lira*, *terra versa et aggesta inter duos sulcos*. *Ghewendte* was oulings ook in Saksen een *morghe* lands van zeventig voet. Kil. leidt het af van *wenden*, keeren, omkeeren. In den *Heliand* komt *giwenda* voor in den zin van velden : *himilon giwenda*, hemelvelden. Z. gewang en gewand.

GEWEND BROOD, o., bij Kil. *ghewendt brood*, l. *panis ovis maceratus*, *panis dulciarius* (Antw. st. en pr.). Z. gewonnen brood.

GEWENTE (Lier). Z. gewend.

GEWERF, o., mv. *gewerver*, gewricht (Limb.). Kil. *ghewerf der leden*, l. *nodus*, *ligatura articulorum*, *spondyli*, *vertebræ*.

GEWERIG, bijv. Z. gewarig.

GEWERIG, bijv., voor voedzaam, krachtig, smakelijk. Kil. *gheweerigh*, *firmus*, *durabilis* en *gheweeren*, *firmare* : *gewerig brood* (Br.).

GEWIKST, bijv., gefatsoeneerd, beschaafd, vlug. *Een gewikste vent* kan beteekenen : iemand die gefatsoeneerd, beschaafd is, en ook : iemand die niet dom is, slim is. Het is het v. d. van *wiksen*, dat bet. de schoenen doen blinken met eene zwarte stof *wiks*, elders *blink*, genoemd(Limb.). Het komt van 't hgd. *wichse*, blink, *wichsen*, blinken.

GEWILLIG, bijw., iets meer, omtrent : *dat weegt gewillig twee pond* (Westvl.). Te Gent zegt men : *'t is gewillig* (omtrent) *eene maand geleden*.

GEWIN, o., waar men iets kan op winnen, hetzelfde als bij Kil. *winne*, thans winning, hoef, pachthoef, pachterij, landbouwerij, de hoeve met het land er bij; *winnen* bet. bij Kil. landbouwer zijn, akkeren (Br. Antw.).

GEWINDE, o. Z. gewend.

GEWISSELD EN GEDRAAID, ten volle gelijkend : *die jongen is gewisseld en gedraaid zijn vader* (Antw.). Te Gent : gespouwen : *'t is hem gespouwen*.

GEWONIG, bijv., in Westvl. *geweunig* uitgespr., gewoon, die zich gewent : *hewel, student, zijde te Leuven al geweunig?* (Vl.)

GEWONNEN BROOD, o., zoo noemt men, omstr. Leuv., Brussel, Antw. en elders, de sneden brood met eiers in de pan gebakken. Te Diest is 't : *verwonnen brood*, in 't fr. *pain perdu* met het vl., *gewonnen;* eene woordspeling, licht omdat men dikwils den overschot van 't brood daartoe bezigt. Kil. heeft *ghewendt* of *ghewonden broodt*, het dw. van *wenden*, keeren, omdat de sneden brood in of met eiers gewonden of verwonden (Diest) of omwonden zijn. Edoch ik geef in bedenking of *gewonnenbrood* soms niet hetzelfde als *wonnebrood* zou kunnen zijn, dat is *vreugdebrood* : *wonne*, hgd. *wonne*, *wunne*, beteekent *vreugde*. Inderdaad de boer belooft aan zijne werklieden, fijn, neerstig zijnde, *gewonnenbrood*, en wanneer zij dit verkregen hebben, namelijk als de oogst binnen is, de boekweit gedorschen, de aardappels uit, of de zaaitijd gedaan, dan is het volop vreugd, volop kermis met rijspap, boekweitkoek en vooral met ons *gewonnen brood*.

GEZAPIG, bijw., stillekens, niet te zeer, vanlangerhand : *hij klapt gezapig. Die stok verdikt gezapig* (Westvl.). Kil. *ghesaet*, *ghesaetigh*, holl. 'tzelfde als *ghesedigh*, l. *modestus*, *tranquillus*.

GEZENUWTE, o., de zenuwen (Westvl.)

GEZESSEN, GEZESTIENEN, GEZESTIGEN, d. i. met zes, zestien, zestig (Br. Antw.).

GEZETEN, bijv., gezet, ernstig, bedaard : *hij is gezeten* (Westvl.).

GEZIL, m., azijn. « Aux environs d'Ypres, zegt Delf., bl. 437 en 444, v. *eisel*, on se sert encore du mot *gezil* pour signifier du vinaigre : *eisel*, vieux anglais, ook *eysell*. — *Of bitter eysell, and of bitter win* (Lydgate). » Ik besluit uit het engl. dat men *gezeél* zou moeten uitspreken. Het angelsaks. is *eced*, het o. hgd. *ecid, etig*, hgd. *éssig*; zweedsch : *ättika*, ten onzent nog *edik* en bij verkorting *eik* of *eek*.

GEZINTE, o., overal in Vl. gebr. voor : gezin, bij Kil. *ghesinde*, *huys-ghesinde*. In de Woordenb. komt *gezindte* thans voor in de beteekenis van : gezindheid, sekte.

GEZWAAI, o., de root gras, welke de maaier bij elken zwaai achter zich laat, eene zwade, zwad (Kemp., Gheel). *Zwade* bet. bij Kil. in 't friesch, 't holl. en geld. 1° seisen, 2° *fœni striga : ordo demissi fœni, ita ut stratum in pascuis jacet*, oud engl. *swathe*. Bild. leidt *zwade* af van *zwading, zwaaing*, dus een zwaaituig.

GEZWANK, bijv. (van *zwingen*), niet stijf, rap : *die kerel is gezwank. Hij is gezwank in zijne armen, zijne beenen* (Limb.).

GHANDIG, bijv., voor *gehandig*, d. i. geriefelijk : *dat is een ghandig stoofken* (Kortrijk).

GIBBEREN, o. w., gichelen, gichen, lachen, l. *cachinnari*. Dit w., in gebr. in 't Hagel., is 't zelfde als *gijbelen* met verwisseling van *r* in *l*. In Limb. *kichelen*.

GIER wordt veel gehoord in steê van *gierig*. Vanhier : *gierhonger* (Br., Limb.).

GIERHONGER of GIERIGHONGER, m., plotselinge honger, flauwte (Br.), te Antw. *geeuwhonger*.

GIEZEN, o. w., voor : gieren (als in v liezen voor : verlieren), gretig op zijn : *hij giest om aan tafel te* (Kemp.). Bij Kil. *ghieren*, *ghiers* l. *avide petere*, *inhiare*.

GIFT, v., toorn, gramschap : *hij schui van gift* (Limb.).

GIFTIG, bijv., bet. in Limb. en in deel. evenals bij de Duitsche kwaad, boosaardig, driftig, nijd *hij is een giftig mensch. Toen hi dat zè, wor ik giftig en sluug den k* (Geld. Z. *Taalk. Mag.* II, 418). wordt te Leuv. gebr. voor : gest, g Nu van een driftigen mensch men : *hij is kort van stof*, d. i. vliegend, opstuivend, gistend. derhalve *giftig* met *gistig* niets meens hebben?

GIJBEN, vrucht van den doornenbo (Poperinge).

GILDE, v., een groot vrouwmensch zij wel opgetooid, dan noemt me *eene kermisgilde*. Bij Kil. bet. g (oud woord) *hoere*, ook is 't d een bijv. dat mild, verkwistend duidt.

GILDER, GIJLDER, GULDER, gijlie (Westvl.), in Oostvl. *geulder*, in *gijlie*, of ook *gijlen*.

GILDIG, bijv., bet. in Vl. groot, scho bloeiend; bij Sleeckx, fr. *bien tant* : *een gildig vrouwmensch*. bijw. bet. het : veel, sterk : *gildig* *gildig werken*. Licht is het 'tze als *geldig*, en dan zou de lat. ve ling er van *valens*, *valenter*, *solv solate* moeten zijn. Edoch het ook hetzelfde als *gilde* wezen. Z. woord.

GILS, v., in N.-Limb. een gesnedene z In den Teuth. *gylte*, l. *porca castr* In Kil. *ghelte*, *ghelubbe seughe*, *castrata*, *et porcella*, angl. *g* Sleeckx vertaalt *gelt* of *gilt* door *chon femelle*. In andere Woorde is *gelt* een bijv. dat onvruchtbaar

GINAPPEL of CHINAPPEL, oranjeappel (Kortrijk).

GINSTE, brem, fr. *genêt* (Westvl., Brugge). Bij de Oppersaksers ook *ginster*. Kil. *ghenst*, j. brem.

GINSTER, bijw., in Westvl. voor: ginds, ginder, dat in sommige gewesten ook *ginter* klinkt. In Br. hoort men soms genster: *gaat gij meê genster*, d. i. naar ginder. Bij Kil. *ghender*.

GIOOL, o., *vogelgiool*, vogelkooi of kotje, Kil. *ghioole*, Plant. *giole*, vogelkooi. Vandaar het fr. *geôle*, *geôlier*, l. *carcerarius*. Te Leuv. zegt men *gawool*, in Limb. en in N.-Ned. *vogelkooi*, *vogelkouw*.

GIRM, v., schapenwijfje dat nog niet gejongd heeft. Z. germ (Limb.).

GISPE, v., vlage: *een gispe regen*. Ook berisping: *gij hebt daar eene gispe gehad* (Westvl.).

GISPEN, o. w., bet. eigenlijk geeselen, ook hekelen, fr. *critiquer*, vandaar beduidt het te Werchter, bij Leuv., ook nog: schaffen: *hij gispt daar niet op*, d. i. hij ziet daar niet op. — Te Kortrijk, in Vl., is *gispen* b. w. en bet. er: overhoozen als de bleekers hun lijnwaad.

GISTBOER, die voor den gest zorgt (Leuv.).

GLADDEN, b. w., gladmaken.

GLADDIG, bijv., zoowel in Br. en Antw. gebr. als *glad*, vanwaar *gladdigheid*, in 't v. een *glat*, hgd. *glatt*. Men zegt te Antw. st. en pr. ook *glattig*, nedersaks. *glett*, in Br. ook *glettig*, *geletlig* en *glijttig*, in Limb. *glatig*.

GLADZAK, arme kerel, platzak (Gent).

GLAS. *Een glas op hebben* bet. bedronken zijn (Vl., Br., Antw. en elders). In Westvl. zegt men daar voor: *glazen beenen hebben*.

GLATTIG, slibberachtig, glibberig, glad, gladdig: *dit ijs is gladdig* (Antw. st. en pr., Br.). Z. gladdig.

GLAZEN BEENEN HEBBEN. Z. glas.

GLAZENMAKER, m., waterjuffertje, (schoenlapper), fr. *libellule*, *demoiselle* (Dendermonde, Antw.). Ninove: *naalde*, r. Bruss. *naaldekoker*.

GLEDSEN, o. w. (glods, geglodsen), glijden, glibberen, glissen: *hij glodst bijna van al de trappen* (Westvl.). Kil. schrijft *glitsen*, holl. *sicamb* (slibberen), met *t*, dat gewis beter schijnt, en vertaalt door *labi*, vanwaar *lubricus*, gr. γλίςχρος, ολίσθηρος. In 't fr. *glisser*.

GLEI, o., in Westvl. zeer klein nageltje. Licht is 't hetzelfde woord als *gleye* ook *luye* of *gheluye*, door Kil. als een Vlaanders. en Holl. woord opgegeven met de beteek. van: *rietstroo*, handvol riet, bussel stroo, *vulgò glema*, *gelima*, gal. *glu*, zegt hij. *Leme*, *vlieme*, *vlijme*, onzes dunkens met dit *glei* en *glema* verwant, ook in hunne beteekenis, beduiden: lemen van visch, fr. *arêtes de poisson* (Leuv.), van vlas (Br., Vl.), hetzelfde als nog in Br. en Vl. *vliem* van visch, vlas, korenaren, l. *arista*, *spina piscis*, *oculeus piscis*, *pinna*. Van vlas, *palea*, *purgamentam lini*, *festuca*, d. i. splinter: dus al wat steekt, als nagelen, doornen, enz.

GLENTJE, GALENTJE, deurken dat men in den dag aan de voordeur hangt, terwijl deze open is, ook aan eenen trap, opdat de kinderen er niet zouden op klimmen (Kortrijk). In den Teuth. is *gelijht* hetzelfde als *staeckket*, thans staketsel, en *staeckette* is daar vert. door *palata*, *vallum*, d. i. in 't fr. *palissade*. Z. galent, schettewerk of stekkenwerk. Sleeckx heeft: *glint*, *glinting*.

GLETSEN, met lust eten.

GLOEIENDE, in Westvl. veel gebruikt voor: dom, dommerik, m.: *nen gloeiende boer*.

GLOEIENDIG, bijv., gloeiend: *een gloeiendig ijzer* (Br., Limb., Antw.). Ook in N.-Br. Z. Hoeufft.

GO. Men zegt in Vl.: *de zonne gaat te go*, d. i. gaat onder, te gronde. *Om go*

is verkort van *om Gode*, zegt Tuinman. Zoo zou 't hier ook met *te gode* wel kunnen zijn; zoodat *te gode gaan*, volgens ons, sterven, ondergaan bet. of zou hier aan 't engl. *to go*, gaan, te denken zijn? *De zonne gaat to go af gaat gaan. Met al die eufonie de tale gaet te go* (*Belg. Mus.* IV, d. 4, 1840). *Go*, eene uitroeping voor: *laat ons gaan*, zegt Snellaert, *Belg. Mus.* 1844, blz. 72.

GOBBELEN, o. w., te Diest en omstr. Lier *kotsen*, braken, overgeven, gemeen: *over de tong kakken*. Kil. heeft *geubbelen*, *geubelen*, *gobelen* en *kotsen*. In Westvl. *goffelen* (Antw. st. en pr. en r. Brussel en Leuv.). *Gobbelen* wordt ook in Groning. gebruikt. Z. *Taalk. Mag.*, IV, 677. Men zegt voor *geubbelen* ook: *een kalf leggen* en *zijn gat nen bastard maken*.

GODSDEEL, is wat men op nieuwjaars- en Koningenavond rondhaalt: *om het godsdeel gaan* (Westvl.). Sleeckx vertaalt het door: *aumône donnée au jour des Innocents*.

GODSIG, bijv., in 't Hagel. gehoord: *in alle godsige dagen*, d. i. alle dagen zonder er eenen uit te nemen: *mijn gebuur heeft sinds drij weken alle godsige dagen zat geloopen*. Te Leuv. en elders: *alle dagen, dat God verleent*, ook *alle grondige dagen*.

GODSBLOK. Z. goeizak.

GODSKLOP, m., genadeslag.

GODSPENNING, m., weerder, of het geld dat knechten of meiden geschonken wordt als zij zich ergens verhuren, fr. *arrhes*.

GODSWIL komt voor in: *om godswil gaan*, d. i. bedelen gaan (Br., Antw.). Een bedelaar smeekt 's menschen bermhartigheid af door Gods naam en wille of vraagt uit liefde tot God eene aalmoes, zegt Lactantius. Vandaar dat *bedelen* ook heet: *om godswil gaan*. Bij Kil. *om gode bidden, om gode gaan, om gods wille bidden*, l. *mendicare*, en een *gode man*, *gode lied*[e] en *gode wijf*, bet. bedelaar, bedelaa[r] en bedelerse.

GODVERDERE. Niet zelden hoort men [...] woord nog in den mond der buite[n] lieden. Het komt van *voorderen*, [...] *voorderen* en is zooveel als: G[...] *helpe u voort*, *zij met u*. Z. Delfortr[ie] *Anal.* bl. 448, op 't w. *forthere*[...] Men zegt ook: *God voordert u*.

GOED, bijv., van *te* voorafgegaan, is [...] bijw. een versterkingsteeken en b[...] oprecht, goed, wel, op zijn best[...] b. v. *Jan doe uw werk nu eens* [...] *goei* (voor goed): *uw haar is n*[...] *niet te goei* (gekamd), d. i., nog n[...] wel in orde: *het regent nu te go*[...] d. i. voor goed, van dege. *Iets* [...] *goed doen* bet. ook: betalen, wed[...] geven: *wie zal mij in dat sterfh*[...] *die 100 fr. te goed doen, welke ik* [...] *nog te goed heb?* (Br., Hagel., Ant[w.] st. en pr., Limb. en elders.)

GOEDGEEFSCH, bijv. (Antw.) die go[...] geeft, liefdadig is.

GOEDGIFTS, bijv., mild, goedhar[...] (omstr. Thien.), samengest. uit *goe*[...] bijw. in de beteekenis van overvl[...] dig, en *gifts*, voor giftig of gevend[...]

GOEDSJEUGDIG, bijv. en bijw., te Leu[...] en Antw. goeilijk, goedsmoeds, ee[n]voudig weg: *onze Jan is een goe*[...] *jeugdige jongen. Hij antwoordt* [...] *goedsjeugdig*. 't Is gewis eene verba[s]tering van *goedjonstig*, thans *go*[...] *gunstig*, l. *candidus*, *benevolus*. [...] Sleeckx heeft men ook *goedsheugi*[...] en nw. *goedmoedigheid* in dezen z[...]

GOEDVINDEN of TE GOEDVINDEN, z[...] men in Br., Antw. en Oostvl. zoo v[...] en in denzelfden zin als: te go[...] hebben: *ik vind van u nog een b*[...] *en vijf francs te goed*. Vanhier 't v[...] gende.

GOEDVINDST, v., hetgeen men van [...] mand te goed vindt, of hebben m[...] (Oostvl.).

GOEI (te), voor: goede. Z. goed.

GOEIEN, zoo spreekt men te veler steden in Br. en Vl. 't w. *gooien* uit. Z. gooi bij Bild., I, 262.

GOEIKEN, o., klein landgoed, kasteelken (Br. Antw.).

GOEIVROUW, (Brab.), vroedvrouw, verwares, te Antw. bakel.

GOEIZAK (goedzak), goede man (Br., Antw. st. en pr.).

GOELE, geroep om de eendvogels te roepen (Westvl.), ook een borrel.

GOELEKEN, o., druppel of sloksken (klein glas) jenever (Hagel.).

GOENSDAG, m., van ouds in heel Z.-Nederl. voor : woensdag gebr. Z. Kil. op goens-dagh.

GOESCHEN, gooien, smijten, werpen : *appels afgoeschen*. Men zegt ook : *het regent dat het goescht* of *goetscht*. *Sch* wordt uitgespr. als in 't hgd. (Limb.). Z. goesen.

GOESELEN, o., uitspatten, licht verwant met *gorzelen*, of met *gozzelen*, storten, gieten (Vl.), en *goeselen*. *Gorzelen*, *gozzelen* en *gusselen* zijn freq. van goeszen.

GOESEN of GOESZEN (*oe* kort) of GOEZEN, door 't sneldoorklieven van de lucht een ronkend gerucht voortbrengen, bijna 't zelfde als *gonzen* : *de pijl goesde naast mijn oor af. Hij slaat er op dat het goest. Het regent dat het goest* (Br., Antw. st. en pr.). Z. goeschen in Limb. gebr.

GOEST, GOESTE, GOESTING, v., fr. *goût*, l. *gustus*, bet. 1° smaak, lust, begeerte, neiging, gedacht naar iets of iemand : *ik heb geene goesting voor platten kaas. Dat meisje heeft zonderlinge goestingen : dan wilt ze naar de goeste van Parijs gekleed gaan, dan heeft ze weêr goesting voor de engelsche mode. Ik heb veel goesting niet om te werken maar om goed te eten en te wandelen*; 2° bekomste, verzadiging : *hij heeft zijne goesting goed gegeten. Mijn vriend heeft zijne goesting van boekengeschrijf en andere ondernemingen*. Te Antw. en Leuv. zou men zeggen : *hij is het beu ;* 3° smaak, vermogen om te beoordeelen, kennis, manier : *die heer heeft eene goede goesting. Dat meisje kleedt zich met veel goesting. Hare kleederen zijn weêral op eene nieuwe goesting gemaakt. Alles bestaat in goesting. Goeste* is meest in Vl. gebr., *goesting* in Br., Antw., Kemp., Limb. en elders.

GOETSCH, v. (*sch* als in 't hgd. uitgespr.), roede, in 't fr. *baguette*. Bij Kil. *ghedse*, roede (Limb.). Z. goeschen.

GOEVARE, v., meter (Westvl.).

GOEVARIE, m., fr. *compère*, *compagnon* (Poperinge).

GOEZEMOEZE (in Westvl.), ganzenkruid : *moes* is *muur* of *moer*, en *goos* of *goose* bet. gans, in 't engl. *goose*.

GOEZEN. Z. goesen.

GONE, v., *gene*, l. *ille*, fr. *celui-là* (Westvl.). G. Gez. bl. 91 :

> 't *Gone* dat die hunne dei
> Was als of ze spraken vei, enz.

Kil. *gone*, vet. fland. Holl. *ghene*, *ille*. *Ghone* komt veel in Maerlant voor.

GOOF, bijv., bitter, gallig. Z. gatsch (Limb.).

GOOR, o., bet. van ouds en nog in Westvl. slijk : *hij viel in 't goor en was heel beslijkt*. Vanhier 't w. *gooren*, d. i. 't slijk uit de grachten halen. Te Leuv. beduidde *goor* vroeger : alle vuilnis der huizen. In de Kemp. bet. *goor* laagte, delling, ook : groot ven met biezen en riet bewassen. *St-Job in 't Goor* bij Antw. is een dorp. Bij Kil. *goor*, *palus*, *locus paludosus*, ook in N.-Br. Z. Hoeufft. In den Teut. *goir*, *broick* (*broek*). Z. bij Bild. I, 263-65, *goor*, dat, zegt hij, oudtijds slijk, modder, beteekende, en *gorze*, *gorzing*, eene lage met gras begroeide plaats.

GOOREN. Z. goor.

GOOT, o. (van *gieten*, *gegoten*), vrouwelijk zaad of eieren der visschen (Limb.). Men zegt *goot* en niet *got*. *Iemand door de goot slijpen* bet. in Br. en Antw. : iemand bekladden, door het modder trekken.

GORDING, mv., *gordingen* en *gordinge*. Behalve de beteekenissen die Sleeckx en anderen opgeven, beduidt dit woord nog te Antw.; mastboomen balken, vierkantig gezaagd; kleine kepers, en in de Kemp. boonstaken en dikke mastboomen, bij onderscheiding van *juffers*. Z. dit leste.

GORRE, iets dat groote schade meêbrengt, groote wond, diepte, leemte in 't goed gesticht : *dat is nu eens eene görre!* (Kl.-Br.) 't Is licht eene verkorte uitspraak van goor. Z. dit woord bij Kil., die ook *gorre* heeft, doch in den zin 1° van merrie of oud peerd, 2° van zeer gierig.

GOSSCHEN. Z. goesen.

GOTS, v., in 't Hagel. een timmermansgereedschap : *met de gots een gat in het hout kappen*. Ook zekere inhoudsmaat, thans buiten gebruik : *eene gots kolen*. Misschien zoo genoemd, omdat het ding den vorm eener goot heeft. Omstr. Brussel *goes*, te Antw. *goesje* (v.).

GOTSEN of GEUDEN, w., slaan, preugelen : *gots er maar op. Gots maar over hals en lijf*. Bij Kil. *ghedsen*, *flagellare*, van *ghedse*, roede (Hagel.).

GOUDEWARE, zekere plant (Poperinge).

GOUDEWARE, v., goudwerk van eene vrouw (Westvl.).

GOUDSMID, m., 't zelfde als goudkever (Br.).

GOUDSPECHT, m., houtspecht, fr. *pic doré* (Westvl.).

GOUDWERK, o., juweelen van eene vrouw die zij aan 't hoofd en den hals draagt (Westvl., Limb. en elders).

GOVERT, m., een halve gek (N.-Limb.), « *govert*, *govaart*, *nomen appellativum*, zegt Bild. I, 266, is eigenlijk *gaauwaart*, d. i. schalk, loosaart enz. »

GOZZELEN, bet. 1° heimelijk brouwe[n] om de rechten te ontgaan; 2° ver[-] scheidene dranken onder malkaa[r] mengelen; 3° storten. Kil. heeft *a*[)] *gortselen*, *torrere*, 't welk, behalv[e] de smokkeling, met onze eerste be[-] teekenis van branden, brouwen overeenstemt, en *b*) *gosselen*, fland. [...] storten. Plant. vertaalt *gorsselen* doo[r] 't fr. *haler*, *havir*. Z. goesen en goe[...] selen.

GRAADSEL, heden in Br. en Antw. gebr[...] voor : geraadsel of raadsel. Bij Ki[l.] *gheraedsel*.

GRAAF, m., bet. in Limb. 1° een opge[-] schoten kant of dam, die tot omhei[-] ning dient van hoven, weiden, ak[-] kerlanden, enz. De *graaf* dient veel b. v., in diepe straten, om de hegge[n] te beschutten. In Br. heet men di[t] *kant* en in Westvl. *dijk*; 2° een breede riool, eene breede greb, een gracht, b. v. in 't veld, langs d[e] groote wegen, enz. In de steden, al[s] te Venloo, hoort men *graaf* ook i[n] den zin van *gracht*, die de stad om[-] geeft : *stadsgraaf*. Beide deze betee[-] kenissen kunnen op dezelfde plaat[s] vereenigd zijn. Als er een dam lang[s] weiden, tuinen, enz., opgeschote[n] is, dan bestaat er ook dikwijls een diepte, eene grebbe. Zoo zegt men *het kind zat op den graaf bloeme*[n] *aan 't plukken ; het wankelde en vi*[el] *in den graaf*. Kiliaan heeft *gráve*[,] *grachte*, *fossa fodina*, *sulcus*. Halm heeft *graafwerk*, fr. *terre qui do*[it] *être fouie*, *creusée*. Men spreekt i[n] Limb. *graaf* uit en niet *graf*, en d[e] *a*-klank is scherp, zwaar als in *graa*[f,] *comes* (welk laatste aldaar *graof* ui[t-] gesproken wordt). In den zin va[n] *sepulchrum*, *tumulus*, luidt het oo[k] *graaf*, maar hier is de *a*-klank zach[t] en 't is van 't onzijdig geslacht. D[e] woorden die in 't meerv. of in d[...]

verlenging een langen klank hebben, luiden in Limb. ook lang in 't enkelv. of in den wortelvorm : *blaad* (blad), *glaas* (glas), *hoof* (hof), *groof*, ook in Br. (grof, bijv.), enz.

GRAAF, m., kernhuis van appel of peer : *snijd den graaf uit die peer.* Misschien voor *grave* of *graf*, omdat de kernen er als in begraven liggen (Hagel.). Omstr. Leuv. heet het *graat*, mv. *graten*, in Limb. hoort men veel *kitsch*.

GRAAN, o. Vele woorden, uit *graan* en een ander woord samengesteld, treft men in de bestaande Woordenb. niet aan, als : *graanhoop*, *graanopper*, *graanmijt*, *graanschoof*, *graanstoppel*, *graanschelft*, *graanwinder* (Lier), elders *graan-* of *kafmeulen*, *graanzeefde* (Oostvl.), *zeef* of *zift* om graan meê te ziften, *graanschup*, *graanopkooper*, ook in Vl. *graanbijter* genoemd, fr. *accapareur de blé* : *graanwoekeraar*, dat het volk niet kent. Deze en soortgelijke woorden laten wij wel meest achter. Men kan elk woord afzonderlijk zoeken.

GRAANDER, m., haverkist (Westvl.). Bij Kil. *graener*, *graender*, een oud Vl. woord, dat *schuur*, *zolder* beteekent.

GRAAT, m., mv. *graten*, kernhuisje van appelen en peren, denkelijk 't zelfde als *raat* (honingraat) dat men in Br. ook *graat* uitspreekt. « *Raat* is van *raê* (*voege*, *vorme*) : Dit *raê* maakt *geraad* en bij samentrekking *graat* uit (vischgraat), zegt Bild. I, 392. » 't Is misschien ook verwant met *geraamte*, l. *compages*.

GRABBIG, bijv., pakachtig, licht verkort van *grabbelig*, van 't w. *grabbelen*, fr. *happer*, verwant met het zweeds. *grabba*. Men zegt ook : *happig*, *heppig* of *hebbig* (van hebben), d. i. grijpig (Br. en elders).

GRACHT, m., soort van aarden dam : *om mijnen hof is een gracht van tien voet hoog* (Hagel.). Volgens Weil. is *gracht*, m., hoogte, 't zelfde als *gracht*, v., waterleiding, want woorden, die eene verdieping aanduiden, zegt hij, geven ook eene verhevenheid te kennen. Z. graaf.

GRADEN (uitg. *graaien*), b. w., bij Kil. *gheraeden*. In Br. en Antw. gebr. voor *raden* : *ik laat u graaien hoe veel ik dit boek betaal.*

GRAM, bijv., heeft, buiten de gewone beteekenis, in Limb. nog die van : *heesch*, vast op de borst, en vandaar 't w. *vergrammen* voor : heesch of versnoft zijn; Kil. vertaald *gram* door *stomachosus*, *asper;* nu deze lat. bijv. nw., ten minste *asper*, hebben ook de beteekenis van : scherp, ruw. Zoo heeft Martial *aspera tussus*, sterke hoest; Quint. *aspera vox*, ruwe of heesche stem; Lucr. *asperitas vocis*, ruwheid der stem.

GRAMMAATJES, GRAMATSEN (Vl.), 't zelfde als in Br. en Antw. *grammoetsen* of *-mutsen maken*, bet. aardige gebaarden maken, een vies gezicht trekken, of gemaakte mannekens maken, ook grijnzen, fr. *grimacer*, *faire des grimaces*. Kil. heeft *grammetse*, *gremelse*, flandr. of *grimmagie*, l. *depravatio oris*, fr. *grimace*. Van *grijns* (*masque*, *grimace*).

GRAMMEELEN of GRAMEELEN, o. w., glimlachen, zachtjes lachen, fr. *sourire* (Oostvl., Br. en Antw.). Kil. *gremeelen*, *fland*. 't zelfde als *grenicken*, l. *subridere*, en *grijnen*, *grenen*, l. *renidere*, *salsè ridere*.

GRAMMOETS (Br.). Z. grammaatjes.

GRANEN, o. w., korrels, graankens krijgen, in 't zaad komen : *de tarwe begint te granen*, fr. *grener*. In Kil. bet. *graenen* : botten, l. *gemmare ;* klonteren, l. *conglobari ;* schieten, l. *germinare ;* gaerwen, gerwen, l. *praeparare*, *conficere*.

GRASBEESTE (ge(r)sbeeste), zoo wordt, langs den Polderkant in Vl., het vee

genaamd, dat men op de vetweiden plaatst, te Antw. : *polderbeeste*.

GRASDUIKER, omst. Lier zegt men *ge(r)s-dukker*, zoo genoemd omdat die vogel zich veel in 't gras duikt en wentelt, fig. : menschendrek. Z. grasjonker.

GRASJONKER, m., is, in de Polders, een *grunsel*, bij verkorting *gruns*, in de Woordenb. *groensel*, *groenseling* en *groenling*, fr. *tarin*, *verdier*, *bruant*. In 't L. van Waas heet men het : *grasduiker*, te Eecloo *ge(r)sjonk*, een vogel, die slechts in den zomer hier te lande nestelt. In zijn fr. Woordenb. geeft Sleeckx ook *tirijn* op, doch dit is een kleiner vogel dan de *grunsels*, die men tegen den winter met heele benden ziet heen en weêr vliegen. Kil. heeft *grasmussche* en *grasvoghel*, l. *curruca*.

GRAUWELEN of GROUWELEN, o. w., knorren, knoteren (van personen gezegd), in 't eng. *growl*. *Grauwelaar*, iemand die grauwelt of knotert (Limb.).

GRAUWELEN. Z. groezels.

GRAUWSEL, o. w., bij Kil. *grijmsel*, d. i. zwertsel waarmeê men de muren, nadat ze gewit zijn, van onder bestrijkt (Br., Antw.).

GRAWOELTJE, o. (te Brussel), vogelkooi, r. Brussel *vogelkot*, elders *muite*, Bij Weil. *muite*, te Leuv. *gawool*, te Diest *griool*, v., elders *giool*. Te Luik *gaioule*, vogelhuiske. Kil. heeft *gayole*, *ghioole*. Sleeckx heeft nog *garrioole*.

GRAZEN, o. w., wordt rond Roermond gehoord voor : zaniken, d. i. preutelen, meer spreken dan noodig is. 't Is licht voor *gerazen*, 't zelfde als razen.

GRECHTEN. Z. grichten.

GREEF, m., knorrepot (Antw. st. en pr.). Z. greven. Bij Kil. *graver*, l. *procax lingua*, engl. *craver*. *Greefster*, knorster. Z. greven.

GREEFPOT, die veel greeft (Antw.)

GREEP, m., doch v. als praet. van *grij*[...] (Bild.), drijtandige ijzeren vork, [...] in Br. *riek* genoemd, fr. *fourch*[...] *trois dents* (Oost- en Westvl., [...] Antw.). Kil. *grepe*, *greep*, *grep*[...] fris. fland. sax. sicamb. *fuscina*, [...] *dens*, in den Teut. *greepe*, l. *tride*[...]

GREET, bijv., gretig, graag. Bij Kil. [...] *grete*, *greyte* : gretigheid, happighe[...]

GREFFELEN. Z. greffiën.

GREFFIËN, b. w. bij Kil. ook *greffi*[...] *enten*. In Br. *greffelen*, elders *gri*[...] *len*, van *greffie*, thans in Br. *gre*[...] of *griffel*, fr. *greffe*, engl. *graff*.

GREIAARS, o., aarspijn, fr. *mal du d*[...] *rière* (Maastr.).

GREJELINGS of GREIËLINGS, bijw., [...] beenen vaneen, in Br. *schrijlin*[...] *een manspersoon zit grejelings*[...] *paard*. De zuivere vorm is wa[...] schijnlijk *greëlings*, *gredelings* e[...] dan verwant met *graad*, lat. *grad*[...] *Schrijlings* is voor : schrijdelin[...] van *schrijden*, te Antw. *schreën*. [...] grejen, greiën (Limb.).

GREJEN of GREIEN, o. w., de been[...] vaneen zetten. Van iemand, die la[...] beenen heeft, zegt men : *die kan g*[...] *grejen*. Over een beekje, dat [...] smal is dat men er niet hoeft over[...] springen, *greit* men. De zuivere vo[...] is waarschijnlijk *greden*, van 't l[...] *gradi*, zooals die van *schrijen*, [...] men in Br. bezigt, *schrijden* is. V[...] daar *grejelings* of *greielings*. Z. [...] woord. Sleeckx heeft *greien* in d[...] zin van behagen.

GREITEN, o. w., lachen, grijzen.

GREL, v., smal slootje, *greb*, *grep*[...] (Kemp., Hagel.).

GRELLIG of GRILLIG, bijv., iets w[...] ijzing verwekt, schroomelijk, dóó[...] slecht, fr. *horrible* : *wat grellig weê*[...] *Wat grellige locht!* (Hagel. Antw. p[...] Bij Kil. *grelligh*.

GREMEL, GREUMEL, GRIMMEL, kruim[...] en, derhalve, iets allerkleinst : *ge*[...] *gremel*, dat is niets met alle[...]

niet een zierken. Van *gremel* komt *gremelen*, d. i. kruimelen. Hier verwisselt zich de *k* met de *g*, iets wat nog plaats heeft als in *gnorren*, *gnorrig* voor : knorren, knorrig; *knecht* voor : genecht van *genagen*; *knie* voor : genie, enz.

GREMELEN, o. w., freq. van *grimmen*, bet. 1° 't zelfde als grammeelen, grimlachen of grenikken; 2° van koude bij het vuur ineen krimpen (Kemp.); 3° te Hoegaarde : licht omspitten; 4° *gremelen* of *griemelen*, van gremel, kruimel. Vanhier ook *griemelaar* en *ingremelen*, d. i. in brokken. Z. gremel.

GREMMEN, GREVEN, o. w., ontevreden zijn, en dit door eene klagende stem te kennen geven (Kl.-Br.). Bij Kil. *gremen*, sax. fries. droef zijn, treuren, *dolere*, *mœrere*; te Antw. *grummen*.

GREMPEN, o. w., weenen.

GREP, v., riool, voor, watervoor in de velden, grachteken (Somerghem), te Eecloo is 't *greppe*, d. i. wat men te Brussel, *beek*, *goot* der straten noemt; elders zegt men : *greb*, *grebbe*, *grabbe*, *groeb*, welk laatst in Br. in gebruik is voor : groep, groef, grebbe.

GREPPE, v., straatriool of goot, *grep*, *greppel*. Z. 't voorgaande.

GREPPEDANSER, GREPPESPRINGER. Z. grippe.

GRETEN, o. w. (met zware *è*), in Westvl. lachen, beschimpen, fr. *railler*. Vanhier *greter*. Bij Kil. is *greten* 't zelfde als *kreten*, verbitteren, l. *irritare*, in verbasterd Brabantsch : *temteeren*, fr. *taquiner*.

GRETS, v., d. i. gril, kuur, poets (Antw.).

GREUMEL, m., brokkel, kruimel, briezel. Z. gremel, waar het eene andere uitspraak van is (Limb.).

GREUMELEN, b. w., brokkelen (Limb.), kruimelen. Z. gremelen en 't *Taalk. Mag.* IV, 366.

GREUZEL, m., morzel, kleine hoeveelheid, briezel : *vroeger had ik geld, nu heb ik geen greuzel meer. Een greuzel wijn aan den armen zieke geven. Greuzel* is verwant met *gruis*, voor : geruis, vanwaar licht *gerezen suiker* voor : greuzel- of gruissuiker. (Limb. Antw.). Z. grozel.

GREUZELEN, o. w., nog wat minder dan grimlachen, uit verlegenheid niet kunnen spreken (Limb.-Geld.). In de teekenk. is *greuzelen* of gruizelen in 't fr. *grener*.

GREUZELKE, o., griezelken, kleinigheid : *met een greuzelke heb ik genoeg* (Limb. Antw.) Z. greuzel.

GREVEN, o. w. (te Leuv. met zacht lange *e*, elders met zware *e* uitgesproken) bet. grollen, knorren, grommen : *hij zit heele dagen te greven* (Antw. st. en pr.). Te Leuv. bet. *nagreven*, nababbelen, gelijk booze kinderen en straatvolk doen. *Greven* is misschien 't zelfde woord als *graven*, engl. *to crave*, l. *expostulare;* of liever graven : *procaciter processere*. In den Teut. bet. het ook grommen, grimmen, grollen, gransen. Vanhier : *grever*, *grevin*, *gravin*, *greefster*, *greefpot*.

GRÈZZELEN, VERGRÈZZELEN, VERGÈZZELEN, o. w., griezelen in de Woordenb., fr. *frissonner*. 't Znw. is *grèzzeling*, fr. *frissonnement*, *frissons* (Brab.). Kil. *gherselen*, *horrere*, ook *gresen* (b. w.), sax. sicamb. *perterrefacere*, benauwen, vervaardmaken.

GRICHTEN, b. en o. w., bet. in 't Hagel. de dammen of kanten eener gracht opmaken of opzetten, met de afgevallen aarde weder tegen den dam op te werpen en vast te kloppen. *Een gracht grichten* is dus derzelver zijkanten herstellen : *de werklieden zijn bezig met grichten*. Vanhier : *grichter*, *opgrichten*. *Grichten* is verwant 't zij met *recht* en zou dan rechtmaken beduiden, of liever staat het voor *grechten* of *grachten*, d. i. den gracht

maken even als dijken van : *dijk*.

GRIEND, in de Woordenboeken van 't vrouwelijk geslacht, is in Limb. mannelijk.

GRIEK, bijv., overdr. vrek. *Griekigheid*, vrekkigheid.

GRIENEN. Z. grijnen.

GRIEZELEN. Z. grezzelen..

GRIEZELING, v., griezeltje, griezelingsken, morzeling, kleine stukken. Z. greuzel.

GRIEZEN bet. over het zand gaan of door het stof loopen. De wortel is *gries* (nu gruis), vanwaar *griezel* en *griezelken*. Z. bij Delf. 243, 't woord *grizze*, dat daar in 't nederd. gruis, zand beteekent.

GRIF, m., een tristig of bedroefd mensch (Somergh.). Indien *grif* niet verbasterd is van *graf*, zal het eene verkorte uitspraak zijn van *grief*, fr. *peine*, lat. *incommodum, molestia*, zoodat : *een grif* of *die man is een grif*, zoo veel zou beduiden als : een bedroefde kerel die veel last aan zich heeft.

GRIJM of GRIM, o., roet, zoet (Br.), bitter van de schouw of *kave* (Brugge). Delf., bl. 413, v. *begrime* zegt : « ..... *suie*, en angl. *soot*, fl. *zoet*, *roet*, signifie à Gand *grijm*.... » Ook in geheel Oostvl. Z. nog Delf. bl. 174, *begremen*, waar hij 't zelfde te kennen geeft, en bij ons *begriemelen* en *begrijmen*, bl. 37-38.

GRIJMSEL, o., 't zelfde als grijm (Westvl.). Bij Kil. bet. het : zwartsel. In Br. hoort men soms ook *massel*.

GRIJNEN, o. w., te Hasselt : *grijnzen*, te Maastr. : leelijk bezien, eene tegenheid voor iets gewaar worden : *gij grijnt daar tegen ?* fr. *cela vous répugne?* In Friesland zou men zeggen : *het grijst mij grouwelijk*. Te St-Truid. heeft *grienen, greinen*, de gewone beteekenis van schreien, weenen. Z. grijzen en, bij Bild., grijn, grijns.

GRIJS, bijv., slecht, niet pluis, betrokken : *in dat huis ziet het er grijs uit*, d. i. er heerscht oneenigheid. *lucht ziet er grijs uit*, d. i. zij is st[...] bewolkt, het zou kunnen regenen.

GRIJZEKOL, GRIJZEKOM of GRIJZEKO[...] een teeder grijskleurig plantje, [...] purpere bloemkens (Br.). In Bla[...] *Lexicon : fumaria*, ook *duive-ker[...]* aardrook, hgd. *tauben kropf*, *tau[...]* *koerbel* en *ratzen koerbel*, enz., fr. [...] *meterre, pied de géline, etc*. genoe[...] Z. 't woord bij Kil. die het van *g[...]* *zen* afleidt, omdat het, zegt hij, ev[...] als rook de oogen doet wateren.

GRIJZEN, mv., zoo noemt men te Brus[...] de ajuinpellen, die de oogen [...] tranen.

GRIJZEN, o. w., in Vl., Br., Antw. [...] Kemp. *weenen*, *krijten* ; in Li[...] huilen als de kinderen. Kil. g[...] *greynsen* als een Vlaandersch woo[...] *grijnsen*, *grijsen* met de beteek[...] van *flere*, *plorare puerorum more*[...] ook die welke 't woord thans in [...] Woordenb. heeft :

> Moeten is dwang,
> En grijzen is kinderzang.

Grijsen, *grijnsen* is in den *Glos[...]* Bernens. vertaald door : *cacinna[...]*

GRILLEMOÊR, v., grillig wijf.

GRILLIGAARD, m., grilligen kerel.

GRIM, o., grijm, schouwroet of [...] Vanhier *grimmen*, o. w. Men ze[...] Vl. : *de schouw grimt* of : *het gri[...]* *daar zal regen komen*. In Br. : [...] *rookt, daar is iets op handen*.

GRIMATS, GRIMAS, fr. *grimace*, [...] *grimaccio*. Z. grammaatjes.

GRIMAUW (Westvl.). Z. brandauw, blz[...]

GRIMKOREN, zwarte aren in 't g[...] (Westvl.). In Br. zegt men : *ma[...]* *masselaren*, en voor tarwe : *ko[...]* *dauw*. Z. grimte en brandauw.

GRIMMEL, v., kruimel ; vandaar 't o[...] *grimmelen*, 1° krielen, wriem[...] wemelen ; 2° grimlachen, kruime[...]

GRIMMEN. Z. grim en begrijmen.

GRIMPELEN of GRIMMELEN, o. [...] grommen.

GRIMSEL, o., 't zelfde als *grijmsel*, zwartsel der schouw, te Brugge *bitter van de kave*.

GRIMSELZWART, bijv., zeer zwart, pekzwart (Westvl.). « *Grimselzwart of hageblank* » G. Gez. 27.

GRIMTE, v., zwarte aren in het koren (Westvl.). In Br. *massel* en *honingdauw*.

GRINSEN of **GRIJNSEN**, grollen, grommen, knorren : *hij doet heele dagen niet als grêven en grinsen* (Antw. st. en Hagel.), elders bet. het : grimlachen, meesmuilen. Kil. heeft in de 1e bet. *grinden*, *grimmen* en *rinnen*, l. *ringere*, *hirrire*, engl. *grin*, fr. *grimacer*.

GRIOOL, **GRIOLE**, v., vogelkooi (Diest). Z. grawoeltje en gariole.

GRIPPE, v., in Westvl. 't zelfde als elders : *grep*, *greppe*, *greppel*, *greb*, *groeb*, *groef*, groep, goot, riool, zeppe, zode. Bij Kil. *grippe*, *gruppe*, *groeve*, l. *sulcus*.

GRIPPE- of **GREPPEDANSER**, **GRIPPE-** of **GREPPESPRINGER**, een beslagmaker (Westvl.).

GRIPPEN, grijpen.

GRIPPIG, grijpig, begerig.

GRISORIE, 't zelfde als grijzekol of duivekervel, lat. *fumaria officinalis* (Westvl.).

GRISPOT, m., bet. in de Kemp. lollepot, vuurpot. Z. grissen.

GRISSELEN, **GRIZZELEN** of **GRIEZELEN**, onlings *griselen*, freq. van *grizen* of *grijzen*, d. i. huiveren, schuwen, l. *horrere*, zoo wij 't lezen in Anna Bijn's *Refereynen*, 1668, II, blz. 32 : *Maer 't is een doot geloove daer Godt afgrijst*. Vanhier afgrijselijk. Z. grezzelen.

GRISSEN, o. w., zich over eenen vuurpot, lollepot of grispot warmen (Antw., Kemp.).

GRITSEL, v., veeltandig werktuig om in den hof of op het veld meê te krabben en den grond effen en fijn te maken. Het hooi wordt met houten gritsels bijeen geschaard; de grond met ijzeren doorkrabd en deze daad noemt men *gritselen*. Bij Kil. is *gritsel*, *rastellum*, *pecten* en *gritselen*, *rustello acervare*. *Gritsel* schijnt ons verwant met *kretsen*, krabben, fr. *gratter*, volgens anderen ook met *gries*, *griezel*, thans gruis (Br. Hagel.). *Gritsel* heet te Antw. *rijf*.

GRITSELEN, b. w., met een gritsel de aarde fijn maken, harken, zooals de hoveniers doen : *den hof*, *de voetpaden gritselen*. Dit woord en het vorige zouden nog waarschijnlijk afkomen van *kretsen*, *kratsen*, fr. *râteler*, over en weêr krabben.

GRITTEN of **GRISTEN**, schertsen, gekscheren : *met iemand gritten* is met iemand lachen, hem voor den zot houden, met hem den spot drijven, hem in 't spel bedriegen, fr. *tricher*. Vanhier *gritter*, *gritterij* (Oostvl.).

GRIZZELEN. Z. grisselen.

GROB, v., greep, zooveel men met de hand kan grijpen (Kemp.). Bij Kil. *grepe*, *handgrepe*, *quantum manus una prehendit*, engl. *gripe*. In Br. zegt men ook *grijp* en *grab*, m., van grijpen of *grabben*, rapen, l. *prendere* (Teuth.).

GROEB, v., omstr. Leuv. drooge ondiepe gracht, 't zelfde als elders groep, groef, greb, grubbe, greppe, grippel, hgd. *grube* : *tusschen Brussel en Mechelen leggen de boeren de afgesnedene rapen en beeten en de hoveniers de koolplanten in groeben*.

GROEBBELEN, o. w., verbasterde uitspraak van *grabbelen* (Eecloo).

GROEIEN, o. w., *naar iemand groeien*, in Westvl. iemands manier van doen enz. aannemen. *Groeyen* in den Teuth. *gedyhen*, welk laatste Kil. vert. door *fieri*, *confieri*.

GROEMET, **GROMMET**, **GROMET** en **GRUMMET**, in Limb. zoovcel als in 't hgd. *grummet*, in Br., Antw. en

Kemp. toemaat, nagras, nahooi. Dit *groemet* kan samengesteld zijn uit *groen* en *met*. Of nu dit *met* het Brab. *maat* in *toemaat* of met *matte*, *madte*, *mate*, waardoor Kil. en de Teuth., *weyde*, *beemd*, l. *pratum* verstaan, is ons onbewust.

GROEN, o., nog al veel in Limb. gebruikelijk voor : raapkruid.

GROENEDOCTOOR, ook *pisbezierer*, iemand die, zonder gediplomeerd te zijn, zich met genezen bemoeit, kwakzalversmiddelen, bijzonderlijk *groene kruiden*, voorschrijft, of sommige ziekten en verwondingen *beleest*, fr. *empirique*. De man verblijft meest op de dorpen (Br., Antw., Kemp., Hagel.).

GROENEVISCH, d. i. *riviervisch*, als karper, enz. in tegenstelling van *zeevisch*, als kabeljauw, enz. De Teuth. en Kil. verstaan door *groen*, versch, als *vleisch*, *visch*, lat. *recens*, *friscus* : Kil. vert. *groenvisch*, *piscis recens*, *piscis fluvialis*, en *groenvleesch*, sicamb. *caro recens*, d. i. ongezouten vleesch (Br., Antw., Vl.) waar men door *versche visch* ongezouten zeevisch verstaat.

GROENIGHEID, v., groente, groensel, hofvruchten, als porrei, selder, kervel, enz. die men in de soep doet (Br., Hagel., Limb.).

GROENING, m., zekere appel (Br. en Vl.). *Groeninck*, *mali genus viride* (Kil. en Dierix, II, 119. *Sur Gand*).

GROENSEL, m., vogel van groene kleur (Br.), dien men elders *groenvink* noemt. *Chloris*, l. *luteola;* bij Sleeckx ook *groenling* en *groeneling*, fr. *verdier*, *tarin*, *bruant*, te Antw. : *mof*.

GROENSEL, o., voor : groen, groenmoes, groente, fr. *légumes*, bij Kil. *groenwaere*, l. *olus*. In Oostvl. en Br. verschilt eenigszins *groente* van *groensel:* dit leste dient tot voedsel der menschen, terwijl het voeder van 't vee ook *groente* genoemd wordt. Vanhier de samenstellingen groenselmar[k] -vrouw, -verkooper, -hof, enz.

GROENSELIER, m., die groensel verko[opt] (Vl.).

GROENSELVROUW, v., is in Vl. hetzel[fde] als wat men te Leuv. : *groenvrou[w]* te Brussel, *gruenwijf*, elders *gro[en]selwijf* heet.

GROENZEN, v., (korte) witte vro[ege] aardappelen (Oostvl.). In Br. noe[mt] men deze vrucht ook *negenwekema[n]*

GROENZIJDE. Z. kloekzijde.

GROES, m., v. mv., *groesen* en *groez[en]* bij Weil. het jeugdige groen, of groene zode, is te Antw., Br. licht elders, een lap afgesto[ken] *graszode*. In Br. ook *grusch* of *ru[sch]* genaamd, welk leste Kil. door *cesp[es]* *gleba* vertaalt : *groesen steken* (Ant[w.] Br.). *De boeren maken hunne sch[...]* *doelen van gruschen of russen* (on[...] Leuv., Bruss.). Kil. schrijft nog *gro[...]* *groense*, *grase*, *cespes viridis*, *ces[pes]* *gramineus*. Edoch te Lier en in Oos[...] bet. *groeze* het loof van plantvruch[ten] in 't algemeen als : *wortel-*, *rape[...]* *pataten-*, *beetengroeze*, enz., [...] hier eigenlijk *groen*, *verdure*, *fe[uil]lage*. Plant. vertaalt *groesen* d[oor] *terre mole*, *champ infertile*, [...] *cultivé* en *fistulosa terra*. *Gro[...]* *groeze*, is bij Bild. v., van *groe-en*[...] i. groeien, bij Kil. ook nog *groen[...]* *virescere*, *frondere*, *vegetari*, *cresc[ere]*

GROES, v., oppervlakte van den gr[ond] met kort gras bewassen, zode, i[...] fr. *gazon*, b. v. *in den winter is a[...]* *groes* (en niet gras). *De groes af[...]* *ken*. *Het slijkig water is goed voor* *groezen*. Dit woord is in 't Zuiden in Limb., Br. en elders van da[ge]lijksch gebruik. In de Hollandsc[he] Woordenboeken treffen wij den vo[...] *groeze* aan, dat daarin vertaald wo[rdt] door : *verdure*, *première verdure*; de Vlaamsche vinden wij *groes*, v[er]taald door *gazon*, en 't Holl. *gro[...]* door *verdure*. Het fr. *gazon* wordt

de Holl. Woordenb. vertaald door : *zode*, *graszode*, in de Vl. door *zode* en *groes*.

GROEZELS, v., 't enkelv. wordt niet gebr., de knobbels, hobbeligheden, oneffenheden van een bevrozen weg : *het doet pijn op de groezels te vallen* (Hagel.). Op sommige plaatsen zegt men ook : *grauwelen*. Beide woorden misschien verwant met *ruw*, *rauw*, fr. *raboteux* of met het fr. *grume*, *du bois en grume* : ruw en ruig hout.

GROFFELEN, te Kortrijk 't zelfde als *groebelen* te Eecloo, d. i. grabbelen.

GROFFELSNAGEL, m., zoo ook bij Plant., doch bij Kil. zonder *s* geschreven, kruidnagel (Antw., Br.), ook grofnagel.

GROFFIAAT (*a* als *ao*), v., wordt in Limb. gebezigd voor eene hofbloem, *angelier*, in 't fr. *œillet*, in de bot. *dianthus*. Elders in die landstreek noemt men die bloem ook *flet*, te Leuven en elders in Brab. *giroffel*, *ginoffel*, *genoffel*. Deze plant moet niet verwisseld worden, zooals dat nog al in de Woordenb. plaats heeft, met de *violier*, in 't fr. *violier*, *giroflée*, in de bot. *cheiranthus*. In Limb., alsmede in Brab., heet die *flier*, bij Dodoens *filier*. Z. violier.

GROLPOT, m., en v., overal in gebr. voor : grompot, knorpot, greefpot.

GROMET, m. Z. groemet (Limb.).

GROMMELEN, o. w., grollen, knorren, grimmen, grommen, waarvan het een freq. is, fr. *grommeler*, *gronder* (Antw., Br., Limb.). Vanhier *grommelaar*, *grommelerse*.

GROMMELPOT, m., 1° *grompot* (Br.); 2° in 't Hagel. *rommelpot*.

GROMMEN *en* GARREN, hetzelfde als grommelen, fr. *murmurer* (Limb.).

GROMMET of GROMET. Z. groemet.

GRONDGEVERDTE, o., grondgebied (Kemp.), *gheveerd* bij Kil. l. *actio*, *gestus*.

GRONDIG of GRONDSIG, bijv., gansch, geheel, b. v. : *het heeft den grondsigen dag geregend. Dat wijf raast den grondigen dag* (Br., Antw., Hagel.).

GRONDPROEVER, kadasterventer, bediende aan 't kadaster (Kemp.).

GRONDVERF, grovere verf, die tot eersten grond dient van andere oververvingen, fr. *première couche* (overal).

GRONSEN, GRONZEN, GROZEN, GRUIZEN, o. w., grommen, grollen, preutelen : *de hond gronst*, d. i. grolt (Br.). De Teuth. heeft *gransen*, in den zin van : belgen, verbolgen, gram zijn, grimmen, l. *mordescere*, enz.

GROOTEVROUW, bij Kil. *groot-vrouwe*, flandr. hetzelfde als : grootmoeder (Westvl., Rouselare).

GROOTHEERE, zoo noemt men soms in Westvl. vaders of moeders oom, ook peetoom. Kil. *groot-heere*, fland. i. *grootvader*, l. *avus*.

GROOTSCHERIK of GROOTSERIK, is een die grootsch, trotsch, hoovaardig is : *die grootscherik zou voor mij zijnen hoed nog niet afnemen* (Westvl.).

GROOTSCHIGHEID (uitgespr. *greutschigheid*) voor *grootscheid*. Dit woord, alsmede het bijv. *grootsch* (greutsch) hebben in Br. en Limb. die algemeene, wijde beteekenis niet, die zij elders hebben, maar worden gebezigd in den zin van : *hoovaardigheid*, *hoovaardig*, bijzonderlijk op de kleêren : *het is een greutsche kerel. Hij is vol greutschigheid*.

GROUWEL, eene ontelbare menigte : *daar was een grouwel van een volk*, fr. *une foule immense* (Br.).

GROUWELEN, HUIVEREN. Z. grauwelen.

GROUWELIJK heeft de beteekenis van het litterarische *gruwelijk*, en men zegt ook bij pleonasm : *'t is schrikkelijk en grouwelijk*; maar wordt ook gebezigd voor : zeer veel, b. v. *daar is grouwelijk veel visch in dien vijver* (Br.).

GROZEL, GREUZEL, m., klein stukje, klein deeltje. Het mv. *grozelen*, alsook *brozelen* (Z. brozel) worden bijzonderlijk gebezigd voor de kleine deeltjes, die het koffiedik of den koffiedras samenstellen (Limb.).

GROZEN. Z. gronzen.

GRUB, v., voor *greb*, *greppel*. Z. grub, grob, bij Bild. (Limb.).

GRUI, v. vrees, ook *gruiel* voor *gruwel* (Br. en Vl.)

GRUIS, o. (te Brugge *grus*, *greus* uitgespr.), bet. in Westvl., alsook te Antw.: *zemelen* (Br.) of de graanpellen. In de Kemp. beduidt *gruis* daarbij nog *kortmeel*, d. i. wat fijnere zemelen of grofmeel: *brood met den gruis*, dat in sommige Woordenb. onnauwkeurig vertaald is door *pain de ménage*, is eigenlijk brood met zemelen en kortmeel gebakken. Kil. heeft *panis furfuraceus* of *furfurosus*, d. i. *zemelenbrood*; want *zemelen* vert. hij door *furfures*.

GRUISDIKKE, bijw., heel, gansch: *deze kamer zit gruisdikke vol vliegen*. (Westvl.). Sleeckx vertaalt *gruisdik* door: *dru* en *menu*.

GRUITEN of GRUTTEN, b. w., kuischen, ruimen: *eene sloot*, *beek*, *rivier gruiten* (Kemp.). Kil. *gruyten*, l. *retare*, *q. d. gar-ruyten*, i. *omnino et perfecte canales expurgare*, *canales publicos purgare et fodere* (Gor. Bec.).

GRUIZELING, v., gruis (Oost- en Westvl.).

GRUIZELMENTEN is 't zelfde als men in Br. *gruizementen* heet. Een woord met fr. steert. *Gruizel* is een verkleiningsvorm van *gruis*: *alles in gruizelmenten slaan*, in Br. *in gruizementen vaneen slagen*, bet. alles verbrijzelen: *die zallap sloeg alles te gruizementen vaneen* (Leuv.).

GRUIZEN, o. w., in 't spel krakeelen. Z. gronsen.

GRUIZENDE, bijw., zeer: *gruizende dikke*, d. i. zeer dik (Westvl.).

GRUMMET. Z. groemet (toemaat).

GRUNS, m., grunsel (Somergh.).

GRUTTEN. Z. gruiten.

GRUW, 't zelfde als grouwel, gruw... schrik: *'k heb eenen gruw van de...* (Westvl.).

GUBBELEN, o. w., gobbelen, bra... (Limb.).

GUDS, v. b., *een regenguds* (Westv... in Br. *een regengudde* (korte... klank), een regenvlaag. *Guds* is... wortel van *gudsen*, thans in 't N... den meer gebruikt voor ons *goez*... storten. Dit *guds* is verwant met *h*... waterhoos. Z. gudsen.

GUICHELEN, o. w., spotten, lachen:... *wil met iedereen guichelen* (Hage... elders). 't Is een voortd. w.... *guigen*, dat bij Kil. 'tzelfde beteek... l. *ridere*, *nugari*. *Guichelen* bet... Kil. ook *huichelen*, en *guych*,... *chel-haer*, en *guycheler* beduidt... zooveel als nu huichelaar. In 't... derl. en Overijsel bet. *goech*... gedurig lachen. *Taalk. Mag.* III... Z. gibberen.

GUIEN, o. w., hunkeren, begeeren,... langen, aan deur of venster s... om iets te hebben: *wat staat gij*... *te guien?* (Westvl.) Is 't hetz... als *goyen* (gooien), l. *batuere*,... *nare?* Z. ankeren, blz. 18.

GUIL, v., in de Woordenboeken:... merrie, die niet geveulend heef... Kil. is *guyle*, hgd. *gaul*, wat... de vroegere spelling was,... peerd, *equus*, in 't land van... een oud versleten peerd, bij... oud slecht of druilig paard, i... Kemp. *hecht* genoemd. *De pee*... *markt is rond Allerheiligen vol*... *guilen*. In Br. omstr. Leuv. is... een smaadwoord, zotte vrouwsp... nen toegeworpen: *o doe guil*, d... gij ijdeltuit. Edoch hier zou *gu*... *guich* (guichelares, zottin) ku... wezen.

GUILSCH, bijv., 't zelfde als *gaalsch*... vergest, smetsch: *het vlees*...

guilsch. *Dat spek smaakt guilsch* (Kl.-Br.).

GUIVEN, o. w., schuiven (Westvl.).

GUIZEN, o. w., gerucht maken : *de wind guist in de boomen* (Kemp.). Kil. *guysen ; effluere cum murmure seu strepitu*.

GUNT, geen : *dit of gunt*, dit of dat, dees of geen (Brugge).

GURG, bijv., tenger, teeder : *dat is een gurg kind, een gurg plantje ;* mager, arm : *Jan is een gurge hals*, d. i. Jan is een onnoozel mensch. *Vergurgen* is armoede, gebrek lijden, mager worden : *die arme kinderen zien er zoo bleek en vergurgd uit* (Limb.).

GUSELEN, freq. van *guizen?* Z. gusselen, goeselen en goezen.

GUSEN of GUSSEN, o. w., omstr. Sottegh. en elders gebr. voor *sproeien*, 't is ook bijna zooveel als *hoozen*. 't Schijnt hetzelfde als *goesen* (thans gudsen), dat volgens ten Kate *giet* tot wortel heeft, en vanwaar Vlaamsche freq. *gosselen*, *gusselen* (storten), zoo wel in 't Geldersche als in Z.-Nederl. nog gehoord worden. *Taalk. Mag.* III, 59.

GUSSEL, m., eigenlijk morserij, vuilmaking, fr. *saloperie*, doch fig. een morzig wijf, fr. *une salope*. (Limb.-Maastr.).

GUSSELEER, m., morzige vent, fr. *saligaud* (Maastr.).

GUSSELEN, o. w., bet. te Maastr. *slabben*, zich bemorsen terwijl men eet, en vandaar : gusselaar, gusselduppe, gusselbroek, enz. In Vl. spreekt men *guselen* uit, en dat bet. daar 't zelfde als *goeselen*, beide freq. van *goesen* of *gussen* (gudsen, storten, sproeien).

GUST, bijv., in N.-Limb. van dieren vooral van koeien gezegd, die niet *drachtig* zijn. Bij Kil. bet. *guste oft gustighe koe* hetzelfde als muntighe, l. *vacca lætaria, à tauro non inita*, en *gunstegaan* is bij hem een geldersch woord, dat : niet drachtig, niet bezwangerd zijn beteekent.

GUUTS, v., een aardig, slim kind (Maastr.).

GUZZELEN, enz. Z. gusselen.

H

H. Deze aspiratieletter wordt in Vl. en in een gedeelte van Antw. en Brab. niet gehoord; maar in 't Hageland en de Kempen wel. Men zal onder de letter H eenige woorden aantreffen, die soms ook zonder dezelve geschreven worden. Dit zal een gemak voor den opzoeker wezen. De woorden, die men onder de H niet vindt, zoeke men elders.

HAAF, voor have : *haafkoopdag*, *haafdeeling*, d. i. koopdag of deeling van haafgoederen of -meubelen.

HAAG, v., eene rij opeengestapelde ongebakken tichelsteenen, die men alzoo verder laat droogen en, als het regent, met matten overdekt. Zoo zegt men : *de brikken of tichelsteenen staan in de hagen* (Limb.).

HAAG, zegw., *iets over de haag werpen* is iets vergeten, uit zijn hoofd stellen : *werp die verwijtingen maar over de haag* (Br., Kemp., Hagel.).

HAAGKWIJT, vogel, in Westvl. nog *hagemake* genoemd, is licht hetzelfde als bij Kil. *haeghteyte*, l. *passer rubi*. Te Herenthals bet. *haagkwijt* een jongen die achter de haag schole gaat.

HAAGSCHOOL, HAAGSCHOOLDOEN, -HOUDEN of -GAAN beteekent in de Kempen hetzelfde wat men in Brabant *achter de haag school gaan*, in Limb. *achter de haag blijven* of *hangen*, in 't Land van Waas : *achter de*

haag zitten of *loopen* (Eecloo), te Leuv. *de school spoelen* (verspelen), te Thien. *haag stooten* heet. Men zegt in Westvl. ook nog : *hij heeft achter de haag* (school) *geweest*. Men zie over *haagscholen*, Taalk. Arch. van 1837, I stuk, blz. 189.

HAAGSCHUW of -SCHOUW, bijv., bang, vervaard. Men zegt het van menschen of dieren, die op hunnen weg langs alle kanten angstig omzien, alsof ze iets te duchten hadden (Kemp., Thien.).

HAAGSTOOTEN, o. w., blijven rondloopen in steê van naar 't school te gaan (Thien.). Z. hazen, haagschool en fatsen.

HAAGWEEF of -WEDUWE, vrouw die kinderen heeft zonder getrouwd geweest te zijn. Sleeckx vert. door : *prétendue veuve* (Br. en elders).

HAAK komt in vele gezegden voor als : *uit den haak zijn*, d. i. zijn verstand missen. *Uit den haak klappen*, of *haakuit haakin klappen*, d. i. onverstandiglijk klappen of iets zeggen wat in den haak niet is, of niet aaneen hangt (Westvl.). *Buiten zijnen haak* bet. te Antw. en elders *verbabbereerd* of beteuterd zijn. *Uit zijnen haak schieten* bet. in Br. en Antw. bijna 't zelfde, doch ook : gram worden. *Hij moet altijd zijne haken in eens anders gesprek slaan*, d. i. hij moet altijd in 't gesprek tusschen komen, of klappen van zaken, waaraf hij geene kennis heeft (Vl.).

HAAL, m. *Zijnen haal nemen*, zijnen loop nemen om te springen of te heffen (Westvl.).

HAAM, m., bet. in Limb. niet alleen : paardengareel, maar ook nog een net om visschen in te houden of om die te vangen. Dat tuig bestaat uit een ijzeren raam, gewoonlijk driehoekig, van een net en een steel of handvatsel voorzien. Men heeft een kleinen *haam* dien de visschers gebruiken om er de reeds gevangen visschen i[n] vergâren, en een grooten *haam* langen steel, welken men in 't w[ater] laat zinken om visch te vangen *haim*. Op zekere plaatsen wordt benaming toegepast op een tuig, w[aar] mede de kinderen de musschen der de daken vangen en dat de me[este] gelijkenis heeft met den *haam*; a[ls] *musschenhaam*, waarvoor men *musschenstut* (musschenstuuts) zigt. Het verkleinw. *haamken* h[oort] men soms onder het volk voor : v[est], fr. *gilet*, waarvoor men in dieze[lfde] landstreek veel *kamizoolken* zeg[t].

HAAM, m., HAAMHOUT, o., houten [ha]mer die in de Kemp. dient om *meststik* door het mest te slaan dit kort te maken. «*Hamer*, Bild., is eigenlijk niets anders *ham*, als knots of dikke stok g[e]men en komt met het fr. *ma*[...] overeen.» Zoodat *haam* hier wel [...] verlengd kan zijn. *Hamp*, an[...] ook *homp*, als wortel van *hom*[...] is bij Bild. 't zelfde als *ham*. Van het fr. *hampe*. Z. Bild. I, 289.

HAAMHOUT, o., hamerhout, een ho[uten] hamer, in Br. *kliefhamer* genoe[md] is eigenlijk eene homp of dik [stuk] hout, dienende om meê te slaa[n] af te hompen.

HAAMSPEEN, v., bijplant die op boomtakken wast, en bij de o[ude] Druïden als heilig, en bij onze l[and]bouwers als heilzaam gehouden is. [Op] eenige plaatsen noemt men dez[e] *raamsch*, fr. *gui* (omstr. Maastr[icht]).

HAANTJE. *Het haantje van 't hinne*[...] *zijn* bet. aanleider, meester z[ijn], boven zijn : *dul gelijk een haan*[...] *rood gelijk een haantje* of *zoo* [...] *als nen haan*, d. i. zeer dul, [...] rood (Westvl.). Bij Kil. bet. *haan* gebiedend, een strijdzuchtig m[an], ook een bedrieger. Te Antw. [...] men : *haantje vooruit*, de hoofd[man] eener kwade bende.

HAAR, HEM, HEN. Dit voornaamwoord wordt veel in het Zuiden door het volk algemeen, evenals vroeger in de boeken, gebruikt voor: *zich*, dat uit Saksen ten tijde der Hervorming ingevoerd schijnt.

HAAR is, in Limb., even als *hot* (rechts) *je* (in Br. *ju*), voorwaarts, en *hu* (in Br. *hou*), stil, eene uitroeping, door de voerlieden gebruikt bij het mennen der paarden, en bet. daar: links, of linksom, te Antw. *heir*, of *ijs*.

HAAR. Zie hier eenige gezegden met *haar* gemengd, die in de Woordenb. niet voorkomen: *in zijn haar niet zijn* bet. in Westvl. ziek zijn. In dit gewest bet. het spreekw.: *men scheert geene koe op één haar*, men moet zoo nauw niet zien. In Br. hoort men in denzelfden zin: *een haarken in de boter zoeken*, alles nauw nazoeken. *In mijn boter steekt geen haar*, ik handel niet valsch, ik ben recht voor de vuist (Antw.). In Vl. beduidt: *bij het haar trekken*, alles nauw uitrekenen, wat iets, dat men laat maken of zoekt te hebben, moet kosten: *als hij iets overlaat, 't is altijd bij het haar getrokken*. *Iemand van haar noch pluim kennen* bet. in Z.- en N.-Br. iemand in 't geheel niet kennen. Maar ons dunkt dat *haar* in dit gezegde zou kunnen *aart* zijn, dewijl *haar* en *pluim* eigenlijk hetzelfde uitdrukken. *Haar op de tanden hebben* is: manlijk, kloekmoedig zijn. *Fransch met haar* bet.: slecht fransch (Br., Limb.). *In zijn haar zijn*, in zijnen schik zijn (Vl.).

HAARD, m., beter *aart* (Z. blz. 5), wordt in Vl. gebr. voor eene kaai langs eene rivier of vaart, waar men kolen, kalk, steen, enz. stapelt en verkoopt.

HAARENKELEN, zich kwetsen met, in het gaan, den eenen enkel tegen den anderen te slaan of te stooten: *ik heb den weg gehaarenkeld*. Van *her* en *enkelen*. Z. anke.

HAARGETOUW, o., **HAAREWET** of **HAARGEWET**, ijzeren tuig met breeden kop, een klein aanbeeld gelijkend, dat de pikkers in den grond slaan om er de zichten en zeisens op scherp te kloppen met den *haarhamer*. In Limb. *haargetuig*. Z. haren.

HAARHAMER, m., ijzeren hamer om zeisens, pikken (zichten) en *sneppen* te *haren*. Z. dit leste (Br., Limb.).

HAARKAMMEN, o. w., krakeelen (Maastr.).

HAARKE. *Hij heeft een haarke van (naar) zijn vaarke* (Westvl.), in Brabant en Antw.: *'t is een haarken (aar(te)ken) naar zijn vaarken*, d. i. hij gelijkt zijn vader of: hij heeft zijns vaders aard; en daarom dunkt het ons veel beter te schrijven: *hij heeft een (het) aar(t)ke van zijn vaarke*, d. i. hij aardt naar zijnen vader.

HAARVLIEG, o., een man vol looze streken, een doortrapte bedrieger (Antw.).

HAARZAK of **HA(AR)ZAK**, m. Schoon dit woord op *aaszak* (bl. 6) reeds behandeld is, komen wij er op weêr, wijl velen meenen, dat het moet *hazak* (ha(ar)zak) geschreven worden, welk laatste men ook alleen in Oostvl. en veel in Br. en Antw. hoort. *Uit den aaszak spelen* bet. te Antw. *escamoter*. *Haarzak* is bedrog, foffelrij in het spel. *Haarzak doen*, ook *ha(ar)zakken*, *haarzakken*, bet. valsch spelen, heimelijk en looslijk in 't spel zoeken te bedriegen, *zeuren*, in 't fr. *tricher*, welk van 't gr. τριχος (haar) komt (Z. *Dict. des Diction.* v. *tricher*). Zoo mag men hier denken aan de zegw.: *ik heb geen haar in mijne boter*, d. i. ik ben niet valsch (Z. ook *Jardin des racines grecques*, v. θρις). *Haarzakker*, of *hazak*, beide goed, is een valsche speler, een bedrieger, foffelaar, fr. *tricheur*. « *Haar*, zegt Tuinman (Fakkel. 126), voor krakeel, is verkort van 't aloude *hader*, twist,

't geen de Hoogduitschers in dien zin nog hebben. Dus noemt men knibbelzuchtige : *harig*, en de jongens een krakeeligen medespeler, die hen verongelijkt, een *haarzak.* »

HAARZAKKEN en HAZAKKEN, o. w., haarzak doen. Z. haarzak en aaszak. Kil. heeft *hader* en samengetr. *haar*, in den zin van : twist, krakeel, ruzie, en *haderen*, l. *rixari; haderman*, *haarman*, *haervlieghe*, in den zin van : twistmaker. Daar het bedrog altoos twist veroorzaakt, zoo is de overdrachtelijke beteekenis van *haarzak* genoegzaam gebillijkt. Vanhier *haarzakker*, *haarzakkerij*, fr. *tricherie*. Een Antwerpsch spreekw. zegt : *haarzakkerij zal niet gebenedijen*.

HAAS bet. in Westvl. een domkop : *ge zijt nen eerste haze* : in Br. een listigaard die zoekt te bedriegen : *'t is nen haas. Den haas schieten* bet. in 't Hagel. iets voordeeligs of groots doen : *hij meent dat hij den haas geschoten heeft*, d. i. hij meent dat hij iets wonders verricht heeft. Halma heeft in dezen zin : *zij meent dat zij den haas gestrikt heeft*, d. i. dat zij een grooten heer gekregen heeft, of eene goede kans gedaan heeft. In Br. zegt men : *hij meent dat hij den vogel* (*van de wip*) *afgeschoten heeft*, d. i. dat hij den prijs verdiend of behaald heeft. Z. *aas*, bij Olinger, in den zin van deugniet, en, bij Weil., in dien van slecht vrouwspersoon voorkomende.

HAAS, m. mv., *hasen*, handschoen (N.-Limb.), elders in Limb. luidt het *heis*. 't Is licht hetzelfde woord als in den Teuth. *haise in C. Colsch*, en bij Kil. *hose*, nu hoos.

HAASBALK. Z. halsbalk.

HAASKENJAGEN, o. w., gekscheren, voor den zot houden : *ge zult met mij geen haasken jagen* (Lier). Te Leuv. heet men dit : *gij zult met mij geen hajoepa spelen*, d. i. ge zult mij n[iet] voor den gek houden of bedrieg[en]. Het staat waarschijnlijk in verba[nd] met het spel *hetskenjagen* (Z. [dit] woord). Te Eecloo bet. *haaskenja[gen]* het met de marbels schieten der k[in]deren.

HAATJE (Kortrijk). Z. aatje, blz. 6.

HAATS, m. Z. huits.

HABOLLIG, bijv., in sommige stre[ken] van Oostvl. gebr. voor : hobbelig.

HABSCHAAR, m., smaadnaam, dien m[en] aan een gierigaard of iemand, [die] veel geld bijeen verzamelt, g[eeft] (r. Maastr.). Bild., die *hapsch[aar]* schrijft, zegt dat het eene zotte v[er]bastering is van 't hgd. *hascher* [van] *haschen*, grijpen. Doch Böhmer l[eidt] dit van 't fr. *archer* af. Z. Bild. I, 2[...] *Habschaar* is te Antw. een man [die] zich met velerlei kleine en min meer oneerlijke zaken ophoudt.

HABZAKKEN, b. w., pakken, te vin[den] of te krijgen zijn : *er is niets te h[ab]zakken. Gij zult er niet veel habz[ak]ken*, d. i. pakken, vinden of krij[gen] (Hagel., Kemp.). In dezen zin b[...] Kil. *habben en snabben*, l. *capta[re]*, *captitare. Habzakken* bet. bij [...] *verbis* (of) *ingenti latratu inton[are]* bij Sleeckx *tempêter*. Vanhier : *iem[and] overhabzakken* (overschreeuwen [...]

HACHT, v., heeft, behalve de beteek[enis] van : dik stuk, nog die van : k[...] (Kemp.).

HAGE (op de) BUISCHEN bet. iet[s te] kennen geven, bedektelijk van [...] spreken (Oostvl.).

HAGEMAKE, v., vogel (haagmusc[h]) (Westvl.)

HAGEPISSEN, o. w., schoolduiken. V[an]hier : *hagepisser*, schoolduiker (O[ost]vl.). Z. haagschool en duiken.

HAGEPLANTEN, o. w., spelen in pl[aats] van naar de school te gaan. Z. h[age]pissen en haagschool (Westvl.).

HAGSBEER, v., hoort men in Limb. v[oor] zwarte aalbes.

HAK, v., ijzeren werktuig met houten steel, dat men gebruikt om de aarde los te maken, b. v., als men de fondementen graaft voor een gebouw, en dat men onderscheiden moet van den *bikkel* of *bikker*, dien men insgelijks tot dat doel bezigt. Het ijzer van den bikkel is spits, dat der hak plat; ook wordt de bikkel bij zulke werken gewoonlijk het eerste gebruikt (Limb.). In Br. en Antw. is eene hak een klein hertsvormig houweel om hof- en veldvruchten te hakken (omkrabben). *In den hak* bet. in Westvl. in den oogenblik : *hak* wortel van *hakken*, houwen.

HAK, bijv., komt voor in : *hij is niet hak*, d. i. hij is niet gemakkelijk te betrappen (Kemp.). Kil. heeft *hacke* in de beteekenis van de *laatste* of degene die op het uiteinde is, l. *ultimus*, *postremus*, en zegt dat het gewoonlijk in een kwaden zin genomen wordt : *hij is niet hak* bet. dus : hij is de leste niet, hij wacht niet tot dat hij in 't net gevangen worde.

HAK. *Een glas op den hak drinken* is een laatste glas ten afscheide drinken (Antw. pr.). De Hollanders zeggen : *een glas op den valzeep* (d. i. den trap waarmeê men scheep gaat), in 't fr. *boire le coup de l'étrier*. De *hak* is een houten steunstokje, dat men onder den dissel der uitgespannen karren zet om ze te doen blijven recht staan.

HAKETISSE of **HAKKETISSIE**, v., baagdis (Westvl.).

HAKKELGAREN, o., verwarde garenstreng; overdr. moeilijkheid. *Hetgeen hij zegt, is hakkelgaren* bet. hetgeen hij zegt, hangt noch bindt (Br.), zijne gedachten hangen niet samen (Westvl.). *Wargaren* (Antw.).

HAK OP DEN TAK. *Van den hak op den tak vallen*, bet. telkens van het eene onderwerp tot een ander overgaan (Geld.-Limb. en elders), van den os op den ezel.

HAKSEL, o., 1° fijn gesneden stroo, dat men onder de haver voor de paarden mengt (Hagel. en Limb.); 2° plagge, schadde, afgehakte groes (Antw. pr. Noord.). Vandaar : *hakselhaak*, hak om schadden of haksel meê op de heide af te kappen.

HAL, **HALLE**, v., huisje of overdekte plaats, waar de biekorven onder staan: *die bieman heeft eene groote hal, daar staan wel dertig korven naast elkander* (Br., Hagel-Limb., Antw.). *Hal, halle* komt nog voor in : *vleeschhalle, lakenhalle*, enz. Dit waren vroeger opene, doch overdekte plaatsen waar men verkocht, in den *Teut. porticus*. Vanhier het fr. *halle*.

HALFELFKEN, koffie dien men in den laten morgend neemt (Br. Limb.).

HALFEN, m., is eigenlijk een pachter, die de eene helft van zijn land voor zich en de andere helft voor zijnen heer bezaait, doch bet. thans in Limb. een boer, die eene hoeve in pacht heeft. Bij Kil. *half-win* en *halffenaer*, *partiarius*, *colonus partiarius*, fr. *colon dimidiaire*. De vrouw van den *halfen* noemt zich *halfesse* of *halferse*.

HALFHOUT, o., te Leuv. hout, dat dik gekloven is, ook *wishout* of *brandhout* genoemd; te Antw. en elders is het nog : een bool of boomstam in twee gekloven. Fig. *zoo lomp als een halfhout*.

HALFKEN, o., ook *halfmaatje*, is eene zekere maat voor vloeistoffen : *een halfken brandewijn* (Limb.).

HALFMAAN, v., borstel of raagbol (Br. en Antw.), te Gent : *koppejager*.

HALFTEN en **HELFTEN**. *Iets ten halften en ten helften*, d. i. half afgewerkt laten liggen (Westvl.).

HALLE. Z. hal of biehalle, d. i. bijenschop.

HALLEGEBOD, o., een stadhuisgebod (Poperinge). Men zegde vroeger ook *halheeren*, voor : raadsheeren. Z. Dierix, *sur Gand*, I, 133. en Raep-

saet.

HALLEM, m., allerlei gereedschap (omst. Aalst). Z. alaam, blz. 14.

HALS komt voor in vele zegwijzen : *hals over kop gaan* (Br.), door en door : *de stad hals over kop loopen*, d. i. gansch doorloopen. In Limb. zegt men *over hals en kop*. *Op den hals liggen* bet., in Westvl. : schoon spreken om iets te bekomen, in Br. bet. het : iemand lastig maken, iemand last en onkosten aandoen. *Aan den hals komen* is verongelukken, vernield, verkwist worden. *Aan den hals brengen* is 'tzelfde als *om hals brengen*, in Br. en eld. *den hals breken*, b. v. *de keukenmeid heeft al de kasserollen den hals gebroken*. *Hals over kop in 't water springen*, met den kop naar beneden in 't water springen. *Alles gaat hals over kop*, d. i. over hoop, het onderste boven (Antw., Br.).

HALSBALK, ook *haasbalk*, de voornaamste balk van een huis (Kemp., Br., Vl.). Dit *haasbalk* komt ons voor als eene verbasterde uitspraak van *asbalk*, zijnde deze balk als de as, waar het huis voornamelijk op rust. Z. hanebalk.

HALSHANGERKEN, o., fr. *amulette*.

HALSTER, o., te Leuv. eene graanmaat. Een zak tarwe van vijf halsters weegt 100 kilos.

HALTER, m., in Vl. meest gebr. voor : halfter of halster. Kil. heeft, behalve deze drij vormen, nog : *helchter*, l. *capistrum*, en Weil. *helster* en *holster*. In Limb. luidt het *helter*, in Nedersaksen *halter*, in Engel. *haltre*, *halter*, in 't hgd. *halfter*. Het komt van *halten*, houden : *'t is veeltijds het beste veulen dat zijn halter breekt* (J. De Brune, *Bancket-werck*, 201).

HALVELINGS, **HALVELING**, bijw., half, ten halve (Vl. en Br.) : *lyk bloemekes halv'linge ontloken* (G. Gez. blz. 66).

HALVEN, b. w., halveeren (Br.).

HALVIE, uitgespr. *hali-je*, iets dat zeer onvolmaakt is : *uw werk is maar e halvie* (Westvl.). In Br. hoort m daarvoor soms : *'t is maar eene h pan*.

HAMBORGEN, o. w., wanneer men b kaartspelen een slag opneemt, b met *eene vrouw* en daarna *het* uitspeelt, waarmede men dan *heer* vangt, noemt men de ee handeling *hamborgen* (N.-Limb.

HAMEEL, v., is in 't Hagel. een hou tuig, dat aan de kam eener ploeg den dissel eens wagens wordt haakt, en aan welks uiteinden kettingen of zeelen zijn gehecht, aan 't gareel of haam der paar worden vastgemaakt als deze ploeg of wagen worden gespanne Br. en elders heet dit *zwing*, fr *sieu, coudé*. Kil. *lignum transver timonis*. Het is verwant met *har* een dwarsloopend hout. Z. ha schier.

HAMEN, o. w., 1° slafelijk werken a het woord beduidde : den haam o schouders dragen; 2° overeenkon zich verstaan : *zij hamen zich* (Limb.).

HAMER. *De hamer sla mij weg, als niet waar is;* deze spreekwijze is soort van eed, die wel kan ove bleven zijn *uit het heidendom Noordsche volkeren*, namelijk zij hunne godheid Thor verbeeld in de eene hand gewapend met bliksem en in de andere met ee hamer, waarmede hij zijne vijan sloeg, is het zooveel als *Thor* getuige roepen van hetgeen men en door deszelfs straffenden ha willen getroffen worden, indien geene waarheid spreekt (Kemp.). *stond als van den hamer geslag* hij stond gansch verbluft (Antw.

HAMEREN, b. w., eigenlijk met ha werken, hetzelfde als *haren zeisen hameren*. Z. haren (Br., Ke en elders).

HAMERSCHIER, schier, waar de strengen van het paard aan vast zijn (Westvl.). Schier, schierkenshout is bij Kil. een Vlaandersch woord, dat een afgekapt stuk hout bet. en licht hetzelfde als in Br. *zwing* en elders *hameel.* Z. hangschijf en hameel.

HAMFEL, v. (Limb.), in Br. *hanfol*, verbastering van *handvol.*

HAMMEN, of **POTJEN HAMMEN**, een kaartspel dat met gevelen gespeeld wordt : *willen wij wat hammen?* Neen. *Toe! een potjen maar* (Aalst).

HAND, v., een dier woorden welke in ontelbare gezegden voorkomen : *bij der hand zijn*, d. i. zeer snel, behulpzaam, bekwaam of behendig zijn : *dat meisje is bij der hand* (Br., Antw., Limb. en elders). *De hand uit zijn*, d. i. wel gesteld zijn, onbekommerd kunnen leven : *Jan oom is de hand uit* (Kemp. of Thien.). *Voor der hand*, d. i. van voor af aan : *de rapen voor der hand uit plukken* (Br. en elders). *Op voorhand betalen* is betalen vooraleer men het gekochte goed mede neemt (Br., Limb., Antw. en elders). *Aan de hand doen*, fr. *procurer. Onder de hand hebben*, doen : *wat heeft diè jongen onder de hand. Aan* of *op de hand hebben*, moeilijkheden hebben, verkeeren : *wat heeft die ruziemaker alweêr aan de hand. Die dochter heeft iemand op of aan de hand, die haar niet gelijkt* (Br., Antw., Hagel.). In Limb. zegt men ook veel : *aan der hand. Met handen en voeten werken* is allerlei pogingen aanwenden (Vl., Br., Limb. en in 't Noorden).

HANDDADIG, bijv., al te gemeen met zijne handen, alles willen aanraken : *dat kind is fel handdadig* (N. der pr. Antw.).

HANDEL. *Wel in zijnen handel zijn*, van iets wel voorzien zijn (Westvl.).

HANDELEN, o. w., freq. van *handen*, helpen, goed doen. Z. handen.

HANDELING, zoo noemt men omstreeks Lier, licht bij verbastering voor *hangeling*, een nieuwen zwerm bijen, die ergens aan haag of boom gaat hangen. Z. hangeling.

HANDEN, o. w. (het tegenovergestelde van *varen*), gemakkelijk vallen, goed doen, helpen, gaan, ter hand staan : *ik ben in een nieuw huis gaan wonen en het handt mij zeer dat ik nu eenige rust heb. Deze verandering zal mij handen*, d. i. zal mij aangenaam zijn. *Het handt mij* (helpt mij) *dat ik wat rusten mag.* Ook zegt men : *handen* voor : eene hand werken, of : naar eene hand gemaakt zijn, b. v. volgens dat men slinks of rechts is, zegt men : *zoo hand ik niet, ik hand zoo*, of *zulk werktuig handt mij*, of : *is naar mijne hand gemaakt* (Kemp. pr. Antw.). Van dit *handen* heeft men het afgeleide *mishanden*, ongemakkelijk vallen, varen : *'t mishandt mij dat ik mijne boeken niet bij mij heb* (Antw. pr. en st. Z.- en N.-Br. Z. Hoeufft.) Z. ook *beshanden*, bij Kil. *handen*, l. *commodum sive aptum esse, conferre, placere, manui convenire*, etc.

HANDGESLAG, o. *Een handgeslag maken* bet. de handen van verbaasdheid ineen slaan : *zij maakte een handgeslag toen de kat met de pensen wegliep* (Hagel.).

HANDGIFTEN, b. w. *Iemand handgiften* is een handgift aan iemand doen : *toe, handgift mij* of *zijt eens mijne handgift* (Br., Antw. en elders).

HANDHAVIG, bijv., behendig, fr. *adroit* (Poperinge).

HANDHEEF, outijds en thans nog gebr. voor : handhave (handvatsel, steel, oor, hengsel). In Limb. luidt het *handhef.*

HANDIGE TEGEN WANDIGE SLAAN, zeer gauw spreken (Poperinge).

HANDJE bet. 1° de jicht aan de hand, 2° *een handje aan iets hebben*, zeer bedreven in iets zijn; ook de ge-

woonte hebben van iets kwaads te doen : *hij heeft er een handjen aan* (Limb. en elders).

HANDKAART, v., schoon spel in de kaart, dat nogtans geen troef is : *ik had weinig handkaart, maar veel troef* (Westvl. Br. Antw. Kemp.).

HANDLICHTEN, b. w., in bezit herstellen (Kil.). Sleeckx vertaalt : *donner main levée*.

HANDSLAG, m., te Lier 't zelfde als te Leuv. palmslag, bij Kil. ook nog koopslag, l. *palmaria additio*, waardoor de notarissen den koop toewijzen.

HANDVEGER, m., handbezem (Roermond).

HANDVLEUGEL, korte raagborstel (Antw. en Leuv.). In Br. ook : *fledder*.

HANDWANTE, flets, slag (Westvl.). Kil. heeft : *wante*, i. *wanghte*, in den zin van : kaakslag.

HANEBALK, de hoogste balk van het huis, waar het dak op rust (Antw.). Z. halsbalk.

HANEBIJTER, m., in sommige plaatsen van Oostvl. voor : aanbeeld.

HANEKUL, wilde roos, hondsroos, hortebreem of egelenteer. Omstr. Thien. heet men de langwerpige roode beziën van deze braamplant ook : *hanekullen*.

HANENMELKER, die vele hanen ophoudt (Antw.).

HANG (uitgespr. *hank*), m., is, in 't algemeen, de plaats, of 't houten ding dienende om iets te hangen; doch bepaaldelijk noemt men 't in Br. en Kl.-Br. de schouwplaat; in Antw. pr. is 't de keting in de schouw hangende aan eene ijzeren dwars liggende plaat, ook *hangel* genaamd, waar de ketels, enz. worden aangehangen. (Z. hangel.) *Daar is geen hang in den schoorsteen* vertaalt Halma : *il n'y a pas de commodité dans la cheminée pour y pendre. Hang* wordt soms ook gebruikt voor 't w. *hangen* als nw. voor helling of hellen : *in hang van den berg*. Bij ons, in Br. men eigenlijk *hank* het schap of men in 't Noorden en elders rak, of schotelrak noemt, fr. *porte-vaiss* zijnde eene plank tegen den m vastgeklopt, of boven de schouw welke men potten, schotels en tas zet en onder dewelke haken zijn slagen om potten en pannen aa hangen. Bij Kil. is *hanck, hangh* plaats waar, b. v. visch of vleesc rooken of te droogen hangt.

HANGEL of **HENGEL**, m., 1° ijzer in kave of schouw vastgemaakt en nende om potten, enz. aan te han de schouwketing waaraan de ket enz. over het vuur hangen. Van *hangelhaak*, de haak aan 't onde van den hangel; *hangelijzer*, i dat men onder aan de keting of hangel hangt om er de pan te late rusten, als men koeken bakt (West *Iets achter den hangel schrijven* geen staat op iets maken. *In hangel blijven*, d. i. verloren g *Vijshangel*, fr. *crémaillière*.

HANGELING of **HENGELING**, uitge *engling* en, omstr. Lier : *handel* m., een bijenzwerm, gewoonlij tweede die eenige dagen na eersten zwerm uit den korf zo moeder wegvliegt en aan haag, st of boom gaat *hangen* of vastkl (Hagel., Kemp.).

HANGEN, o. w., stilblijven, peiste vertoeven : *als mijn gebuur naa stad gaat, is 't altijd avond ee t'huis komt, hij blijft in alle herbe hangen*. Vanhier *hanggat* (Br., An Limb., Vl.). *Het lang of breed l hangen* is fel gekleed gaan, hoogn dig zijn, stoffen : *die 't lang he kan 't lang laten hangen. Het l hangen* bet. iets onachtzaam of sl doen, en : den moed opgeven : *d nauwelijks getrouwd en zij laat al hangen* (Br., Antw., Hagel., Lim

HANGSCHIJF, HANGSCHEI, v., hetzelfde als wat boven *aanschijn* heet, eene schijf of scheide, waar de strengen van het ingespannen paard aan vast gehaakt worden (Leuv.). Z. hameel.

HANGSEEL, 't zelfde als *anseel*, help, bandelier.

HANK. Z. hang.

HANKEREN (hunkeren), o. w., iets gretig begeeren, wordt gezeid bijzonderlijk van kinderen als zij iets zien eten (Westvl.). Omstr. Kortrijk zegt men : *guien en hankeren* (Z. guien). Vanhier *hankerachtig*. Z. ankeren, blz. 18.

HANNE, HANNEN, HANNES, m., 1° ekster, roetaard : *een hanne leeren klappen*. Vanhier : *hij klapt gelijk een hanne*, d. i. zonder verstand; 2° een pas geboren kalf, *nuchtere hanne* of meütten (korte eu). Vanhier : *hannenvleesch*; 3° een plompe kerel, bij Kil. *homo imbellis*. Z. anne. Hanne, lafaart of keukenklouwer is, zegt Bild., niets anders dan het woord *henne*, l. *gallina*.

HANNEKENMAAN, de maan.

HANNEWUITEN, m., fr. *pie-grièche*.

HANS, m., mv. *hansen*, kan eene verkorting zijn van : handschoen, waarvan het, omstr. Thien. en St-Truid., de beteekenis heeft. Dan het zou ook wel in verband kunnen staan met *haas* of *heis*. *De hansen rijden* bet. : de paarden om prijs doen loopen. Over een veertigtal jaren bestond die prijs nog in een paar *hansen*.

HAP, HAPPE bet. in Westvl. eene hak of bijl om hout te klieven. In 't Land van Aalst is *hap*, m., een uitwas, aanwas of knobbel in het hout. Z. hap in Weiland.

HAPPE, v. Z. hap.

HAPSNAP, bijw., in de gauwte, overenweêr (Kemp. of Hagel.).

HAR, v., voor hersenen : *de man is in de harren geraakt*, d. i. hij is in zijn verstand geraakt, fr. *timbré* (Maastr.).

Te Leuv. zegt men : *hij heeft het in zijne bovenkamer, in zijnen bol* of *zijne bovenster*.

HARD, bijw., in 't Land van Aalst voor : dicht, zeer, b. v. *hard bij*, d. i. dicht bij, in 't engl. ook : *hard by*.

HARDBEEIG (*hardbedig*), sterk tegen alles : *een hardbeeige kerel* (Kemp.). In Br. *hardbeerig*. Kil. *herdbaer*, *herdbaerigh*, l. *tolerans laboris, frigoris, doloris; induratus, laboriosus, patiens*, enz.

HARDEN, HERDEN, o. w., hard worden, verharden, uitdroogen, smooren : *de grond begint te harden* (Vl., Br.).

HARDGRAAN, o., graan dat hard tegen vorst is, wintergraan; in tegenstelling van *weekgraan*, graan dat den vorst niet kan herden of uitstaan.

HARDHOUT en **WEEKHOUT**, *hardhout* b. v. eikenhout, *weekhout*, b. v. populierenhout. Z. Hoeufft op *hard*.

HARDTE (herdte), in Br. veel gebruikt voor : hardheid. In Limb. *helte, helligheid*.

HAREN, b. w., plat en effen kloppen, scherpen, scherp maken, wetten bij middel van eenen hamer : 't woord is misschien verbasterd van *harden, hard maken*. Pikken of zichten, zeisens, *sneppen* (soort van ongetande zikkels) worden *gehaard*, en wel als volgt : men slaat een ijzeren paalken of aanbeeldje, in Br. *harewee* of *haargewet*, in de Kemp. *haarkraam* genoemd, in Limb. *haarbol*, in den grond; op den platten kop legt men de pik, enz. en men klopt ze met den *haarhamer* hard en scherp, en dit noemt men : *pikken, zeisens haren* (Kemp., Hagel., Br., Limb. en N.-Br.). Sleeckx vertaalt het door : *aiguiser avec le marteau*.

HAREWEÊ of **HAARGEWET**, het aanbeeldje waarop men de pikken haart. Z. haren.

HARREKOP (**HARDEKOP**), m., is hetzelfde als *harentaar* of *herenteer*.

Z. dit laatste (Z.-Limb.).

HARREN. Z. haren.

HARST of AST, behalve de op blz. 21 opgegevene beteekenis, verstaat men door dit woord bij de brouwers nog de plaats, waar men de gerst door de warmte laat ontkiemen (Br., Antw. st. pr.). In de Holl. Woordenb. is *eest* een oven om mout in te droogen. In Limb. noemt men die plaats *esde*, in 't hgd. *esse*.

HARSTELING (Vl.), in Br. en Antw. *harstdraad*, draad met hars bestreken.

HARSTEN, bij Kil. *herdtsten*, bij Sleeckx in 't fr. *rôtir*; doch het bet. in Br. en Antw. en bij Bild. *roosten*, op den rooster, heete plaat of in den oven *hard* laten uitdroogen, b. v. : *brood hersten*. *Geharst brood*. Z. ast, bz. 21.

HARTEN of HARDE, groote blooaard : *die harten! hij durft met den donker nog niet tot aan de deur gaan* (Kortrijk).

HARTENVRETER, grompot (Br. en elders).

HARU-WAURIE. Z. duze en haar.

HASPE, v., voor haspel. Zoo heet men, in Westvl., den band, waar het gehaspeld garen meê samengebonden wordt. Z. bij Kil. het woord *hasp*, *haps*, *fila congregata et ex alabro* (haspel) *deposita*. Z. Bild. III, 113. In Br. noemen wij dit *haspe* : *streen* of *streng*; elke afgewonden bobijn is eene *streen*. Men zegt in Westvlaand.: *dronken, zat gelijk een haspe of haspel*, d. i. geheel bedronken, zat zijn. *Zijne haspen en zijne spillen pakken* is : vertrekken, of, zijne matten oprollen. Z. haspelzot.

HASPELEN, o. w., begaan, betijen (Antw.), doen (Leuv.) : *laat hem maar haspelen* (overal).

HASPELZOG, -PEERD, -PADDE, een bloksken hout dat de bobijn van de spinster draagt; het heeft gewoonlijk min of meer den vorm van een dier dieren en staat op pootjes (Br., Kemp.).

HASPELZOT, bijv., zot, b. v. : *zo zijn als een haspel* : eene b draait en keert op allerlei w *haspelzot* bet. derhalve : zoo zo als iemand, die zich op allerlei wendt en keert, die woelt en al den war brengt, of, geheel z (Westvl.).

HASSENOOT ook ASSENOOT, in I gebr. voor : hazelnoot of haz noot, als *bessem* voor : *bezem*.

HASTEL, o., (klemt. op *él*), kap bijzonder dienende om klein h kappen (Kemp., Hagel., Br. Kil. *hesse*, fris. holl. 't zelfd stoot-degen, *parazonium*. I schijnt ons verwant met het fr. *h* l. *ascia*, of liever, 't is eene verb ring van : *hafteel* (houweel) va *ten*, *hachten*, houwen, afkapp L. Ten Kate's *Aanleiding*, enz. *houw*.

HATTE, ATTE, HEDDE, HETTE, b in 't Gothisch : vader, en, *hattel*, vaderken. Vandaar nog in Belg.- *hete* (uitgesp. *heetee* met zware grootvader, en *hetete*, overg vader.

HAUW, bolster (in Br. *pellen*), van sloor-, raapzaad, enz. (Br.). B *haude*, *hauwe*, *houde*, *houwe*, l. *tunica*, *concha*, *cortex* : *si folliculus*, *calix* (fabarum).

HAVE voor haven in Vl. en Br. waa ook nog *haaf* hoort.

HAVEGEER of HEVEGEER, timmer werktuig, groote boor, av (Kortrijk). Z. geer of gaar.

HAVER. *Hij zit op zijne oude haver* hij krijgt geen eten (Zele). T mergh. verstaat men door *hav hooi* : gemengelde sterke dran

HAVEREN-GORT, grauwe balekatoe Antw. st. en pr.).

HAVERRUISCHE. Zoo noemt men Hagel. het onkruid dat in Br. heet. Bij Kil. is *herick* of *hed* l. *rapistrum arvorum*, en *haric*

kruid, l. *lolium*. In Blancardus Lexic. is *herick* wilde mostaard, *irio* en *irion*, hgd. *weg-senff, hederich, wilder senff*, in 't fr. *tortille, velar*, engl. *hedge-mustard, bank-kresse*. In Limb. en Br. hoort men *herink*.

HAVERS, bijv.: *dat kleed is niet veel havers* (niet te goed). *Dat hout is niet te havers* (niet te gaaf) (IJperen).

HAVOT, eene graanmaat : *twee havots koren* (Westvl.).

HAZAARD, m., geluk, goede koop, goede kans : *er is een hazaard te doen*, daar is gelegenheid om iets voordeeliglijk te koopen; bij Kil. *alea, fortuna, sors*, fr. *hasard*, engl. *hasarde* (Br., Antw. en elders). In Westvl. bet. *hazaard* : lekkernij, feest: *breng mij eenen hazaard mede*.

HAZAK. Z. haarzak en aaszak.

HAZAKKEN, hazakkerij, enz. Z. haarzakken.

HAZEBEENEN. *Zijne hazebeenen aandoen*, zich in allerhaast wegpakken. —*Zijne hazebeenen aanhebben*, overhaastig loopen.

HAZEN, o. w., schoolkinderswoord, 't veld rondloopen, als men in de school zou moeten zijn, te St-Truid. in gebruik; te Thien. zegt men *haagstooten*, te Maast. *plenken*.

HAZEWINDDORST HEBBEN, honger lijden. Bij Kil. en heden nog is *hazewindendorst* een Vlaandersch spreekw. dat hetzelfde als honger beduidt.

HE. Evenals *wij, gij, zij* soms door *we, ge, ze* vervangen worden, zoo zegt men dikwijls *he*, in Limb. *hè*, en elders *hi* voor: hij : *komt he? Heeft hi dat gedaan?* Z. *Middelaer*, III, 283.

HEBBELIJK, bijv. en bijw., redelijk, of, gelijk men te Leuv. zegt, in de rede : *het gaat hebbelijk, 't gaat maar tusschen half en hebbelijk*, d. i. het gaat maar gemeen. — Zeer : *hebbelijk schoon. Hij was hebbelijk gram*, d. i. hij was zeer gram (Vl.).

HEBBEN. Z. hubben.

HECHT, m., een slecht, versleten paard, ook *vilderspaard* genaamd, omdat de vilders soortgelijke paarden koopen. Vanhier : *hechthoop*, een hoop mest waaronder men een geslachten hecht tot mest laat verrotten, en *hechtenprosser*, een vilder (Br., Kemp.).

HEDDE of **HETTE**. Z. hatte en hete.

HEDDERIK of **HEDERIK**, door verkorting: *herik, harik*, onkruid. In den Teuth. en elders bet. *hederik* in 't l. *lolium, zizania*, onkruid, in Br. *vuilkruid* genoemd. In Limb. zegt men *hering* en in Br. *herink*. Edoch in Br. verstaat men door *herik* of *herink* en in Limb. door *hering* : wilde mostaard, l. *irio* of *irion*. Kil. vertaalt *hederick, herick, rapistrum arvorum*, soort van wild raapkruid. *Hedderik* bet. in Br. hetzelfde als wat men elders *varkensgers* noemt, en veel op de straten en harde gronden wast.

HEEF, in Br. m., elders v., bij Vondel o., komt van heven, zuurdeesem : *bakker, doe den heef in 't brood*. Vanhier : *heefdeeg : men heeft den zieke heefdeeg en mostaard aan de voeten gelegd*. Voor *heef* bezigt men ook *hevel : de hevel is in 't brood. Den heef zetten*, fr. *préparer le levain pour la fabrication du pain*. Men gebruikt veel *heef* voor : heefdeeg. Kil. heeft : *hef, heve, hefdeegh* (gansch België). Z. hefsel en heffe. Sleeckx heeft *heef* ook in den zin van : *biest*.

HEEL, bijv. (met zachtlange *e*), voor : hel (helder) (Br. en Antw.).

HEEL, het houtwerk dat den koeketel draagt (Venloo). Z. over de zegwijze: «*noch heel noch keel*» helder noch pelder.

HEEL, kiezing. Z. helen.

HEEL EN AL, m., zijn heel boeltje, fr. *avoir saint Crépin* (Antw.).

HEELT en **HEELTEN**. Z. helt en helten.

HEEMST, in Br. m., bij Bild. v., ook *humst* of *witte humst* en *witte maluwe* genoemd, l. *althaea*, hgd. *eibisch*-

kruid, fr. *guimauve ordinaire*. Sleeckx heeft : *heemstwortel*.

HEÊRBRAND, m., pijn aan de oogen (Westvl.).

HEERD of KOEHEERD, m., iemand die de koeien eener gemeente hoedt. Er is alzoo een onderscheid tusschen *koeheerd* en *koejongen* (Limb.). *Heerd* staat hier voor : herder. In den Teuth. *herdde*, en bij Kil. *herde*, *herdeman*, l. pastor en *herden*, hoeden.

HEERENBOER of BOERENHEER, boer die als een heer gekleed gaat, rijke pachter (Br. en elders).

HEERLAAR, HER- of HEIRLAAR, m., in Oostvl. hetzelfde als elders in Vl. en omtr. Leuv. *herenteer*, in Limb. *harenteer* of *harrekop*, in 't Hagel. *hunter*, *heimteer*, *heienteer* (r. Thien.), in de Kemp. *herzelenteer* of *hezzelenteer*. In sommige streken van 't Noorden *hanebeuk* (haagbeuk?) l. *carpinus*, fr. *bois de charme*, *charmille*. Dit hout dient veel om hagen rond de tuinen te planten ; daarom wordt het licht *heimteer* of *heinenteer* geheeten. *Teer* en *laar* is 'tzelfde als blijkt in : *notelteer*, notelaar ; *mispelteer*, mispelaar, enz. Z. herenteer.

HEES, v., knieboog : *slaat hem in zijne heesen* (Limb.).

HEESTER, m. (in Br. met scherplange *e*) in Limb. *heister*, eigenlijk boomken, doch in Br. beduidt het gewoonlijk een eikeboomken, en een *heesterbosch*, een eikenbosch. In Westvl. bet. het : hof, tuin, en *heesterken*, een hofken, waar men plantsoen kweekt. Plant. verstond door *heester* ook *pote*, fr. *un sion ou jeton d'arbre*, l. *latea*, *frutex*. Volgens Bild. is 't eigenlijk bijv. nw. dat *takkig* bet. Bij Kil. bet. het, onder anderen, ook *hof*, *tuin*, *pomarium*, en *eesterbosch* vertaalt hij door *seminarium*, *plantarium*, d. i. in Br. eene kweekerij, fr. *pépinière*.

HEESTERKEN, o., plantsoenhof, k kerij. Z. heester.

HEETBROOD (Br. Antw.), *heeteb* (Vl.), brood, dat men versch uit oven verkoopt, b. v. de bakker b « *heet brood* » en die geerne b heet uit den oven eet, loopt er h

HEETEHONGER, m., in Westvl. 't z als in Br. *gierhonger*, te Antw. *ge honger*, in 't Noorden *hondshon* Kil. verstond door *heethongher* zeer gulzig, slokachtig, l. *vald melicus*, *gulosus*, *vorax*.

HEETEKOEK of PANNEKOEK, koek, men na het brood bakt, fr. *gal ik grabbel naar de heetekoeken* ((en Westvl.).

HEETIG, bijv., heet, hittig, ritsig, tig, enz. (Br. Antw.).

HEEUKEN, o. w., jeuken.

HEFFE, HEFFEN, HUFFEN, v., in L gest (*fermentum*) : *een koek z heffen is kletsch*. Dit is hetz woord als *hef*, droesem, moer, f in Br. *heef* of *heve*, in Vl. *hefsel*, laatste aldaar *zuurdeeg*, fr. *levai* Bij Kil. *hefsel*, i. *heve*, l. *fermen* Het roggenbrood wordt met l het tarwen- met gest gemaakt.

HEFSEL, o., in Vl. *hèsel* (met zw uitgespr.), *heve* of *heef*, lat. *mentum* of *zuurdeeg*. Vanhier *hèselen*, bij Kil. *verhefselen*, *fer tare*, *fermentescere*, in Br. g d. i. opgaan.

HEFTE, v., schop onder het acht (Vl.).

HEGEVEER, *avegaar*, eene groote (Oostvl.).

HEI(DE)DOORN, m., doornachtige h plant met purperen bloemen (Ha

HEIDESPRINGER, m., in Limb. uitg *huispringer*, voor : sprinkhaan

HEIDSEL of HEITSEL, m., bussel bijna hetzelfde als mutsaard (B Kemp.). In Limb. bet. *heitsel* : br stof, gewoonlijk van hout om oven te *stoken* of te heeten. Dez

teekenissen komen voor: 1° bij Plant. fr. *fagots légiers de bruyères ou de ronces*, l. *fascis*, *ericae fasciculus*; 2° bij Kil. *virgultum siccum*, *fasciculus ericarum*. Vanhier het w. *heitselen*, het schaarhout in heitsels binden, en *uitheitselen* het klein hout afkappen of uitsnoeien (Br.). Het komt van heide, fr. *bruyère*.

HEIEN, o. w., omstr. Thien. aanwakkeren: *hij heit zijn volk niet genoeg aan*. Deze bet. heeft het ook bij Kil. die vertaalt door *subagitare*. Vandaar ook *heiachtig*, bijv.: *een heiachtig man*. Z. Bild. op *hei*.

HEIER, bijv., helder, klaar, zuiver: *eene heiere stem* (Z.-Limb.). In Br. zegt men: *eene helle* of *hele stem*. *Een heier weder* (Maastr.), in Br. *een hel weêr*. Het komt van 't hgd. *heiter*. Kil. heeft *heyder*, Ger. Sax. Sicamb., l. *clarus*, *coruscus*, en 't werkw. *heyden* of *heyderen*, hetzelfde als: opklaren, ophelderen, l. *coruscare*: *de lucht heidert*, of, *heldert op*.

HEILAP, m., afgestoken heidegroes of heidezode (Limb. en elders).

HEILHUIZEN (heilhoezen), o. w., is eene plechtigheid, welke ook *bierkeuren* genoemd wordt en bestaat hierin, dat op den laatsten kermisdag dansers en danseressen, met den speelman aan het hoofd, van huis tot huis gaan «den heildronk drinken» en *bierkeuren*. Te gelijker tijd brengt men de danseressen naar huis, en de momber of kapitein van 't spel steekt eene roos boven de deur harer woning (Z.-Limb.).

HEILICHTEN of **HEILLICHTEN**. Z. ijllichten en hemellichten.

HEILIGDAGEN MAKEN of **LATEN**, bij 't werk iets overslaan: *de schilder heeft vele heiligdagen op den muur gelaten* (Antw. st. en pr.).

HEILIGE-WERK, o., koningszeer, in 't fr. *écrouelles* (N.-Limb.), in Br. en elders: *klieren*, *klierziekte*, *kropziekte*, *het Sinte Markoen*, engl. *kingévil*.

HEILIG GEEST. *Heiliggeest goederen* zijn, in België, goederen, die aan 't bureel van liefdadigheid of 't armbestuur toebehooren. Zij worden zóó genoemd, omdat ze uit liefde en als ingeving en aandrijving des Heiligen Geestes tot der behoeftigen onderhoud geschonken werden. *Van den H. Geest trekken* of: *den H. Geest trekken*, *door den H. Geest gekleed worden* is: door het armbestuur geholpen, gekleed worden. *Een Heiliggeest lijk* is, te Leuv., zulk lijk dat *op den arme* of als arm zijnde begraven wordt. Kil. vert. *heyligh Gheest-huys* door *Ptochodochium*. Te Lier heet het huis van 't armbestuur: *Heiliggeest-huis*.

HEILIGMAKER, m., zeker peperkoek, die kandijsuiker inhoudt (Vl.).

HEILLICHT, bliksem.

HEIM, een woord dat bijna uitsluitend gebruikt wordt voor: te huis, bij heim, *domi*, b. v.: *hij gaat naar heim*. *Hier is 't goed*, *maar heim is het beter*. 't Eng. *home*. Het is de hgd. vorm, de meer Nederlandsche is *heem*. Beide vormen staan in de Woordenboeken (Limb.). Vandaar *heivers*, dat men in Limb. hoort, eene verbastering van *heimwaarts*: *ik ga heivers*, d. i. ik ga naar huis. *Heim* komt voor in de namen van vele steden en dorpen zóó in Duitschland als in de Nederlanden, in welke laatste gewesten het meestal tot *hem* verkort is, b. v. *Arnhem*, *Velthem*, *Houthem*, enz. Vele dier namen worden thans verkeerdelijk geschreven, b. v. *Brunssum*, *Buggenum*, *Holtum*, enz. *Heyne*, *heymoit* bet. gehucht (Teuth.). Z. heim bij Bild. en Weil.

HEIM, m., niet veel meer gebr., is een soort van haag, doch niet ineen gewassen, maar die recht en los opgaat en omtrent alle zes jaren afgekapt wordt. Bij Kil. bet. *heim*, *haeghe*, *sepes*, *septum*, *sepimentum*. In Br.

noemt men het ook : eenen met hout bewassen *kant*. Vanhier 't w. *heimen*, thans *heinen*, *omheinen*.

HEIMEN, b. w., hier en daar nog gehoord voor het min goed *heinen*, hetzelfde als *beheimen* of *omheimen*, d. i. met haag, dam of dijk omringen, l. *obsepire*, *obvallare*. Vanhier : 1° *heimraad*, degenen die met de zorg der dijken gelast zijn; 2° *heimteer*, omstr. Thien. ook *heinenteer* en, bij verbastering : *hunter* of *humter*, d. i. hout om te heinen. Z. herenteer en herlaar.

HEIMTEER, m., herenteer, houtgewas waarmeé men gewoonlijk de hoven of tuinen omheimt (Hagel.).

HEINENTEER, m., *teer* of hout om te *heinen*, fr. *charmille*; bij Thien. ook, doch verkeerdelijk, gebr. voor: *holenteer* (vlierhout).

HEIPRUIM, bij Sleeckx verkeerd opgegeven voor : *eierpruim*, dikke witte pruim, wel aan een ei gelijkende.

HEIRLAAR. Z. heerlaar.

HEIS. Z. heize.

HEIS of **HEISCH**, m. en v., handschoen. Men hoort ook *haas* (Limb.).

HEISLENDER, v., haagdis (Kemp.), eigenlijk eene *slender* of *slang*, die zich op de heiden ophoudt (Kemp.).

HEISTEREN, strooien, storten : *draag dat water zonder heisteren* (Westvl.).

HEITSEL. Z. heidsel.

HEIVINK, v., bekende vink die op de heiden verblijft (Limb.).

HEIZE, **HEINZE**, m., oor, hengel : *de heize van mijn ketel is gebroken. Deze pint heeft een blikken heize.* Verwant met het lat. *ansa*, handhaaf, met het gr. *οὖς*, oor, en met het hebr. ל *hasu*, oor (Hagel., Br., Antw., Kemp.). In 't Glossar. Bern. ook *hensen*, *hense*, l. *ansa*.

HEK of **HEKKEN**, o., *het hek aan den ouden stijl houden*, of *laten*, de zaken onveranderd, in haren vorigen toestand laten, geene nieuwigheden inbrengen (Antw., Br.). In Vl. zegt men : *het hekken naar wind hangen* : handelen volgens omstandigheden. *Zoo scheef als hekken* bet. in Oostvl. : zeer sch *Hek* is verwant met *haag* en ook oude *veken*, een *getralied afsch* of *poortje*, doch dat anders gem is als *hekken*.

HEKEL, in de Woordenb. slechts a aangetroffen, is in Limb. Antw Br. V in de beteekenis van werk om het *gezwingeld* vlas te zuive Tot de kinderen die stout zijn, men : *ik zet u met de vot* (gat) *i hekel*. Doch in de zegwijs : *eener kel aan* of *op iets hebben* wordt h gebr. In de zegwijze : *iemand de hekel halen*, is het V (Limb.

HEKELDIKTE VOL, gansch vol : *'t regenen* of *rinnen*, *de lucht zit h dikte vol*, d. i. de lucht is *zoo d zoo vol* als de tanden op eene h (Westvl.).

HEL, bijv., vindt men in de Woord voor *schel*, *klaar klinkend* : *helle stem*. Doch het is ook in gel voor : gezond, snel, vlug : *een jongen*, d. i. een snelle jongen. *moeder zal binnen acht dagen zijn* (Br.). In Limb. en soms i heeft *hel* al de beteekenissen hard : *het heeft hel gevrozen*. *is hel en niet locht*. Ook fig. voo zond. *Hij houdt zich hel*. *Een kind*, d. i. een gezond, frisch, kind. Hier is het eene verkorting *heel*, *sanus*. Ook als tusschenwe voor : toe, kort, toe maar, in *allons*. *Hel nu! hel dan! Hel*, de *eens*. In Z.-Limb. wordt het g vloeiend en onzijdig werkwoord *len* gebezigd om de sterke, fo werking van verschillende woorden uit te drukken. Zoo zeg van iemand die sterk loopt, f werkt, vlug schrijft, enz. : *die die kan hellen!* (Limb.). Z. krou

HELDER NOCH (of) **PELDER**, steeds gebr. in verbinding met elkander : *hij verbalemondt zijne kleederen zoodanig dat er helder noch pelder heel aan blijft*, d. i. dat er niets heel aan blijft. Ook zegt men nog : *te peldere verslijten* (Br., Hagel., Antw. st. en pr.). In Br., omstr. Leuv. zegt men : *er bleef helder noch spelder*, d. i. niets. Het is voor : heel (geheel) noch spel (voor : een klein stukje?) Te Kortrijk zegt men : *noch heel noch keel*, voor : niemand, niets : *zij stelden het al aan : er bleef noch heel noch keel*, d. i. niemand.

HELDONKER (in Vl.), *helle donker*, d. i. heel donker of : *zoo donker* als eene hel, zoo men in Br. zegt, l. *per obscurus*. Z. hel.

HELEN, loten, kiezen, in sommige kinderspelen, om te bepalen welke van de spelers met malkander staan, en aan welke partij de beurt is om op te spelen. Deze kiezing (heel) wordt dikwijls gedaan bij middel van rijmverskens (eensgelijks *héél*, mv. *helen*, genoemd); een der spelers zegt het versken tegen eenen anderen af, zichzelven en zijnen maat er overhands een woord van toesturende; het leste woord beslist, volgens overeenkomst, in voor- of nadeele van dengene dien het toevalt. Kil. : *heulen*, loten, kavelen, *sortiri*; *heul*, *sortitio*.

HELFTMUUR, middenmuur (Antw.).

HELLEBEKKEN, leelijk zien (Westvl.), elders *lellebekken*.

HELLEJONG, appel in de hoppekeet gebraden (Poperinge).

HELLEKAPELLE, pimpel, vlinder (Poperinge en elders).

HELLER of **GODSHELLER**, bij Kil. ook *haller* en *hellinck*, een Geldersch en Neêrsaks. woord, l. *abolus*, fr. *arrhes*. Vanhier het w. *helleren*, dat Sleeckx verfranscht door *arrher*, *donner des arrhes*.

HELLÊWAGEN, m. (sterrekunde), de groote beer, *arctos major* en niet de *Cynosura*, kleine beer (Oostvl.). Te Eecloo zegt men om de kinderen te doen slapen gaan : *de hellewagen rijdt rond en sleept de kinderen, die nog op zijn, mede*.

HELLICHT, v., helft, fr. *moitié* (Br. en Hagel.).

HELLIGHEID of **HELTE**, v., hardheid (Limb.).

HELLI-JE SPELEN, d. i. *spelen met het helli-je*, dit is een stokje op beide einden gescherpt, waarop men met eenen stok slaat om het te doen opvliegen (Westvl.). Te Antw. *klinkaard spelen*.

HELMEN, o. w., in Vl. van ouds gebr. voor : galmen, weêrgalmen, fr. *résonner*.

> Hellemende nachtegael,
> Gy, gy spreekt dichtertael
> Laet uw bosschen, komt een mael
> Helmen in mijn zangen.
> G. Gez., bl. 17.

Sleeckx vert. *hel* door : *vibrant*, en *helmdak* door : *dôme*.

HELOOREN, o. w., met gespannen aandacht, met angst naar iets loeren of luisteren (Kemp.).

HELP, v., zeel of band, komt voor 1° in *karhelp*, platte lederen riem, die, over den zadel van het paard liggende, met de beide uiteinden de karboomen omvat; bet. 2° de bandelier waarmede men den kruiwagen voert; 3° broekgalg, in 't fr. *bretelle* (Br., Limb., Antw., Kemp.), in 't Hagel. *hulp*.

HELSCH, bijv., bijw., zeer slecht, sterk, groot, zeer : *hij deed een helsch geweld. Hij is helsch boos* (Br., Limb., *ten helte, bij helften* (Westvl.).

HELT, **HEÊLT**, v., helft (Westvl., Gelderl. en elders).

HELTE voor helfte, bij Kil. *halfdeel*. In Limb. bet. *helte*, hardheid. Z. hel.

HELTEN of **HEELTEN**, b. w., helften,

deelen : *als gij iets vindt, wij zullen hellen* of *heëllen* (Westvl.). In Br. ook : *paarten*.

HELTER. Z. halter.

HELZENBAKKER, slechte bakker (Westvl.).

HELZENTEER, omstr. Antw. hetzelfde als *herenteer*.

HEM en **HEN** of **HUN**, altoos in Br., Vl. en Antw. gebr. voor zich : *hij viel en heeft hem zeer gedaan. Zij werkten en hebben hen (hun) fel afgemat*. In de oude schriften is *zich* zooveel als onbekend.

HEMDEBAND, m. (Vl.), bovenste deel van een hemd; in Br. *halsband* en *hemdsband*, fr. *collet*, genoemd.

HEMEL (*de*) *gaat open en toe* beduidt in Br. en Vl. *het heillicht* of *ijllicht*. *Hemel* wordt in Limb. voor gehemelte des monds gebruikt in welken zin Kil. het ook opgeeft.

HEMELEN, b. w., 1° versieren, *orner* : *hemel de kamer eens wat op*; 2° verbergen, dekken, alsof het *heimelen* ware, zegt Kil., van *heim*, *geheim*.

HEMELLAWERK, in Oostvl. *koorlawerke* te Eecloo; in Br., Antw. en Limb. *leeuwerk*, dat Vondel ook gebruikt voor : leeuwerik. Het angels. is *lawerce*, het nedersaksisch *lewerk*. Z. Weiland.

HEMELLICHT, bliksem of weërlicht. Vanhier *hemellichten*, o. w., bliksemen.

HEMELSCH, zeer, schoon, aangenaam : *hemelsch weêr* (overal).

HEMELSKAP, v., soort van vrouwenmuts (Limb.).

HEMELVLOEIIG, bijv., in 't Hagel. gebr. voor : heel licht, b. v. *hemelvloeiige grond*, d. i. zeer lichte grond. In Kl.-Br. wordt graan dat niet opwil, waar geen groei in is, wanneer men 't meermaals op dezelfde plaats zaait, *hemelvloeiig* genoemd : *dat koren is hemelvloeiig*.

HEMMEN, o. w., zachtjes hem zeggen, kuchen (Br., Antw., Limb. en elders).

HEN, **HENNE** (Vl.), in Br. *hen*, *hinn* *loopen gelijk een henne, die legg* *moet* bet. in Vl. verlegen, in Br. l teuterd loopen. *Voor hen en ha* *opstaan* is, in Westvl., zeer vro opstaan. *Hen*, voornaamw. Z. h of haar.

HENGEL, m., hengsel of hangsel, ha vatsel, ook heinze van een ket korf, enz. (N.-Br. en Limb. w men ook *hingel*, *ingel*, *engel* spreekt).

HENGELING, m., komt van 't w. *hen* *len* (freq. van hangen), 't welk vliegende diertjes gezegd wordt bij Kil. vertaald is door *volitare*, *c* *cumvolitare*, d. i. rondomvlieg In de Kemp. en elders bet. het : biezwerm en wel den tweeden uit den korf vliegt of gedreven wo en ergens aan boom of struik g *hangen* of *hengelen* : *dat is vand* *al de tweede hengeling die uit de b* *hal vliegt* (Kemp. en St-Truid.).

HENGSEL, m., in Vl. 't zelfde als eld *unsel*, in Br. *uisel*, fr. *balance* *maine*. *Iets achter het hengsel* (ha sel, ijzer in de schouw) *schrij* bet. in Vl. : van zijne schuldvor ring afzien. Z. ponder.

HENKER, m., droes, duivel (Kortrij

HENNE, **HANNE**, meerkol, meerko fr. *geai* (Ninove). In Br. is *ha* 't zelfde als roetaard, bij Kil. *han* *wuyt*, een Vlaandersch woord.

HENNEPOOT, soort van hutsepot, w een hennepoot in is (Westvl.).

HENSELEN of **HENSEN**, o. w., tracht achter iets of aan iets te gerak (St-Amands).

HEPPENIJ, m. halve stuiver.

HER, **VAN HER** (*er* lang uitgespr.), nieuw : *ge zult uw werk vanher* *ginnen moeten* (Br. en Kemp.). St-Gillis bij Brussel, *hermolen* voo nieuwmolen.

HÈR, bijw. dat eene richting aandu als : *van alle oudheid hèr; van ou*

hèr wordt in Limb. ook gebezigd voor: heen, naartoe. *Da hèr, hi hèr, nergens hèr, wo hèr, achter hèr, voor hèr*, voor: daarheen, derwaarts, hiernaartoe, herwaarts, nergens heen, waarheen, achterwaarts, voorwaarts. *Wo gaat ge hèr, mijn vriend?*

HERDGRAAN, o., wintergraan (Br. en elders).

HEREL, m. (met zware *e*), vlasstengel (Westvl., G. Gezelle).

HERENTEER, m., in sommige gewesten van Br. en Vl. zeker houtgewas waarvan de hagen om de tuinen veel gemaakt zijn: *eene herenteren haag, een herenteren boom*, fr. *charme, charmille*; l. *carpinus*, welk laatste Blancardus vertaalt door: *jokhout, jokboom, wielboom, hane beuk*, hgd. *hanen-buchen, steen buchen*, fr. *carpène, hêtre, charme*, engl. *the hornbeam, or hardbeam tree*. In Westvl. spreekt men *eêrenter* uit: *eene eerenterhage, eerenterhout*, waârdoor men aldaar *ahorn* bedoelt of *aanhorn*, dat Sleeckx vertaalt door *érable*. Volgens Kil. is *aanhorn* een hgd. sax. of Geldersch woord, in 't l. *plantanus*. In Limb. is het *harenteer, harrekop* (harde kop?). Dit hout wordt ook veel *herzelenteer* in de Kempen, Oostvl. en Br. genoemd, elders *heimter, heinenteer*, omtrent Antw. *helzenteer*.

HER EN TE KEER, bijw., altijd op nieuw (Kl.-Br.).

HERIK of **HARIK**, m., in Br. en ook, in Blanc. *Lex.*, *wilde mostaard*, hgd. *wilder senff*, l. *irio*, engl. *bankkresses*. Het woord is eene samentrekking van *hederik*, bij Kil. *rapistrum arvorum*. Z. herink.

HERINK of **HERING**, m., hetzelfde als *herik*, wilde mostaard. Z. herik (Br., Limb.).

HERK, tas, plaats in de schuur waar men het uitgedorscht stroo legt (Br.). In Oostvl. *schuurwinkel*; te Veurne: *'t vak*; in 't Hagel. *huiland*. Kil. *erckel, arckel*, l. *podium*.

HERKANSEN, o. w., de kans nog eens wagen: *de oude Belgen herkansten meermaals om zich vrij te maken* (Hagel. Antw.), in Br.: herpakken, herkeeren: *het moet met dien zieke herkansen of hij zal er niet lang meer zijn*.

HERMEN, o. w., gebruikelijk in: *niet kunnen hermen*, niet kunnen stilblijven: *ik moest terug komen, mijn kleine wilde niet meer hermen. Ik heb te nacht niet kunnen hermen van tandpijn*. Vanhier *hermte*, gerustheid: *er was geen hermte in Godevaart van Bouillon of hij moest Jeruzalem in zijn* (omstr. Thien.). *Hermen* is bij Kil. een oud woord dat schaden, beschadigen, nadeelig zijn, in 't engl. *harme*, beteekent.

HERP, bijv., hard, ruw, bitter, gemelijk, hgd. *herb* (Kemp.).

HERPEL, m., manneken van de eend, gebr. in Westvl. waar men zegt: *doof gelijk een herpel*. Z. erpel.

HERREBEK, m., preutelaar, fr. *grondeur, grogneur*. Z. 't volgende.

HERREBEKKEN, ook **WERREBEKKEN**, o. w., tegen elkander preutelen en kijven. 't Woord, in Westbr. en 't L. van Aalst gebruikt, schijnt het hanengevecht te willen nabootsen.

HERRES, bijw., naar hier, naar hiertoe: *komt eens herres* (Br. en elders). Het is eene verbastering van *herwaarts*. In Limb. zegt men: *hi* of *hiër: kom eens hi*, in de Kemp. *harres*.

HERRIJ, **HERRU**, woord om de paarden links te doen gaan (Oostvl.); in Br. *waurie*, voor: langs hier, in Limb. *haar*.

HÈ(R)SELEN (met zware *e*) in Vl. gebr. in de beteekenis van: achterwaarts, achteruit gaan; 't is hetzelfde als *aarzelen*, dat oulings ook terugdeinzen beteekende, bij Kil. *aerselinghen, erselen*, l. *retrogredi, retrocedere*;

doch thans is het meest gebruikt voor : in twijfel staan, l. *tergiversari*. Z. ook hefsel.

HERSEN. *Iemand in de hersens pikken*, iemand aanranden, hem punten of steken geven. Vanhier

HERSENPIKKER, een lastig, moeilijk mensch, een plager, hoofdbreker, een gierigaard (Vl. en elders).

HERSENZUIGER, m., zageman, een die plaagt, die ons last aandoet, fr. *une scie* (Br., Antw., Kemp.).

HERST of **HARST**, voor : *hars* of *hers* (dik pek) (Br., Limb. en elders). Vanhier : *herstdraad*.

HERST, v., een schijfje gebraden spek (N.-Limb.). Kil. *herdst van 't verken*, l. *spini porci*, *dorsum porci*, dat deel, zegt hij, hetwelk gewoonlijk geharst of gebraden wordt. In Br. en Antw. is de *herst* het rugsgedeelte van een geslacht verken : *een stuk van den herst* is een stuk van den rug van 't varken. Men hoort te Antw. ook *maanherst*, in Vl. *ast* genaamd.

HERSTEN, b. w., roosten : *herst uw brood wat*. Vanhier *verhersten*, rosbranden : *zij heeft haar rok verherst* (Hagel.). Bij Kil. ook *herdsten*, *heerdsten*, *harsten*, roosten, braden. 't Woord is verwant met *hard*, *harden*, *herst*, *ast*. Z. deze woorden. In 't Noorden wordt *harsten* ook gehoord.

HERT komt voor in : *hert voor iemand of iets hebben*, d. i. iemand of iets beminnen. *Op zijn hert of bloed niet durven*, d. i. in 't geheel niet durven. *Noch hert noch zin hebben*, geen iever hebben. Men zegt van iemand dat : *zijn hert in zijn schoenen valt*, als hij den moed verliest, of eene groote droefheid over iets heeft : te Antw. bet. dit : *hij is zeer bang*. Spreekw. *een dronken mond spreekt uit 's herten grond*, een zatte zegt dikwijls wat hij in 't hert meent. *Zijn hert ophalen* (Br., Vl., Antw.), verheugen. *Zijn hert roeren* (Wes bet. durven. *Hert* ook voor : mo *indien hij het hert heeft*.

HERTELIJK, bijv., dat aan het hert k dat deugd doet, krachtig, ver kend, smakelijk is : *zoo een hert eten doet deugd. Hij kan hert eten* (Limb., Hagel., Br., Antw., Men past dit woord in 't Hagel. toe op menschen, in een verach ken zin, en dan beduidt het : weerd, flauw.

HERTENFRETTER, grolpot of een het hert opvreet : fr. *chican homme d'une humeur chagrine* : *een rechte hertenfretter* (Br., elders).

HERZELAAR of **HERZELENTEER**, Z. herenteer of hezzelteer.

HESP, z. v., in gansch het Zuiden voor : ham. In Br. hoort men ook even als *rusp* voor : rups. Vanhier *penbeen*, *hespenvet*, *hespenmes*, *pensmout*, *merg van de hesp*, en Limb. zegt men *schink*, *schonk* in 't Noorden *ham*, welk laatste in Br. gebr. wordt voor : e klomp-hesp met het been er a

HESPEKNUIST, m., hetzelfde als *he been*, met dit verschil nogtans d aan den *hespenknuist* nog wat vle kleeft, en aan 't hespenbeen (Oostvl. en elders).

HESSEKOT, rossekot (Poperinge).

HET of **'T** voor : er, daar : *het waren veel menschen. Het was een man ende rike* (Westvl.).

HETE (beide *e*'s met zwaren klank), grootvader (Belg.-Limb.). Z. ha

HETETE, overgrootvader (Limb. Lo

HETSEL, m., mutsaard, bussel van hout. Z. heidsel. Bij Kil. treft het woord *hetsel* aan als een selsch woord, dat *toorts* beteeke

HETSKEN of **ETSKEN** spelen : *krijg spelen*, d. i. een is er aan en eenen anderen zien te pakken, w

er alsdan aan is (Lier). Ook in N.-Br. Z. Hoeufft op : *etsken* jagen. Te Antw. zegt men : *katteken spelen*. Brussel en omstr. : *ketje spelen*, of *kat jagen*. Brussel ook : *raddij spelen*.

HEUËN voor hoeden. Z. euwsel.

HEUK, v., een misval, misslag, vooral bij het kegelspel : *hij heeft eene heuk geworpen*. *Dat is heuk*. Ook buiten het spel : *ik meende eene goede zaak te doen, het was echter eene rechte heuk* of *kemel* (Hagel.). *Heuck* bet. in den Teuth. *toga*, *pallium*, dekmantel, en *heuck andoen*, l. *palliare*.

HEUKEL, m., hoopje graan, in den oogst, op 't veld rechtstaande om te droogen : *mijn koren staat in heukels*. Ook hoopken hooi, in Br. *hopper*. *Heukel* staat in verband met *hok*, hoop, rechtstaande schooven, of liever, met *hochel*, *hoechel* of *hocht*, struik, bij Kil. *frutetum*.

HEUL, m., voor heuling (van *heulen*, te samen komen) samenscholing, samenrotting, in een slechten zin genomen (Leuv. en elders). Haspel, fr. *de la grabouille* : *dat is allemaal éénen heul*, zij spannen en doen allen te samen, 't zijn allen mannen van ééne klik, 't is één boeltje, l. *ejusdem farinae*, of, gelijk men in Brab. zegt : vogelen van eender vêren (Br.). Z. heulen.

HEULDERT of **EULDERT** (Kemp.), plaats in de schuur onder het afhangend dak, in Brab. *huilaart*. Van *hol* en *aart*.

HEULEN of **HELEN**, naar eene streep schieten of smijten, om er 't dichtst bij te liggen (Kl.-Br.). Daarvan : samenspannen, van eene overdreven meening zijn, zich verstaan : *ge moet heulen met de wolven daar ge meê in den bosch zijt*. Men zegt ook : *huilen met de wolven*, d. i. ééne taal voeren met die waar men bij is (Z. helen). *Ze heulen ondereen gelijk de hond en de boeren* (Br.). In Westvl. bet. *heulen* : met eene houw rapen, enz. zetten. Vanhier : *heulhouw*, haksken.

HEULENTEER of **HOLENTEER**, m., vlierhout : samengesteld van 't bijv. *hool* of *hol* en *teer*, boom, houtgewas. Holl. *holder*, bij Kil. *holderboom*, *holler*, *holdertere*, *holtentere*, hgd. *holler*, *holder*, engl. *eldertree*.

HEULENTEUL, m., vlierboom, of hout van den vlierboom, verbasterd van *holenteer* (Limb.).

HEULEPEULEN, o. w., den tijd aan beuzelarijen verspillen (omstr. Kortrijk).

HEULHOUW. Z. heulen.

HÈULKEN, o., het hout van een pindop : *zij hebben mij vandaag twee heulkens vaneen gekapt* (St-Truid.). Dat hout wordt *heulken* geheeten om zijne groote gelijkenis met den *heultop*.

HEUN. Z. hoon.

HEURG, m., te Kortrijk voor : uier, in Br. *eur*, Bild. *heur*.

HEURIKKEN, o. w., omstr. Aalst, *herkauwen*, fr. *ruminer*. Men zegt ook *kweernen*. In Limb. *neeringen*.

HEURKEN, **HORKEN**, o. w., luisteren : *Heurkt ne keer!* (Brugge). Kil. *orcken*, *horcken*. In Friesl. *harcken*, l. *auscultare*, engl. *hark*, *hearken*.

HEURST of **HORST**, m., in Br. en Antw. *huits* of *heuts* uitgesproken, voertuig bestaande uit twee hooge raders met een dijsel eraan vast, en dienende om dikke boomen meê te vervoeren en in Vl. *ezel* genoemd.

HEUS, bijw., hetzelfde als *heusch* (beleefd), bet. in N.-Limb. stil, zacht : *hij kwam heus bij hem*.

HEUZE, **HEUZIE**, **HEUZINGE**, afdak, (Westbr. en Vl.). Vanhier *heuzendrup*, in Br. *goot*, fr. *égoût*. Kil. heeft hoosdrup, oosdrup, *subgrunda*. Z. euze en euzel, blz. 120.

HEUZEL, m., in Br. (met korte *eu*-klank uitgespr.) *horzel*, dat in 't N. : paardenvlieg, fr. *taon*, in Br., Antw. en elders : een zwarte of rosse honinghommel, fr. *bourdon* bet.

HEVEL, m., voor : heef of heffe (Vl.), van *heven* of heffen, l. *attollere, elevare*, enz.

HEVELEN, o. w., zich opheffen, zwellen, omhoogkomen (Westvl.). Bij Kil. *fermentare, fermento miscere, fermento incrementum dare*. Z. hevel.

HEZZELTEERENHOUT of **HEZZELENTEER**, 'tzelfde als herzelteer, haagbeuk, fr. *charme* (Kemp.). Olinger heeft *hesselter, hezelteere*. In 't Hagel. is het *hunter*; in Br. *herenteer, heimteer, heinteer, haagtere*; in Limb. *harenteer* of *harrekop*. *Heim* of *hein* bet. tuin of haag, *sepes, septum, sepimentum*, en *teer*, engl. *tree*, een oud dietsch woord dat *boom* bet., b. v. mispelteer, notelteer. Z. herenteer.

HIBSCH of **HUBSCH** is, omstr. St-Amands, gebr. voor het duitsche *hübsch*.

HIELEN. *Ik zie liever zijn hielen als zijn teenen* hoort men in Vl. en Antw. voor wat men in Br. zegt : *ik zie hem liever van achter als van voor*, d. i. ik zie hem liever heengaan dan komen, of, ik zoek zijne tegenwoordigheid niet.

HIERWAARDER, **HIERWAARTS**, bijw., naar hier toe, meer naar hier toe : *ziet gij die poort ginder? wel het is het huis hierwaarts. — Is 't aan die lanteern daar? — Neen, het huis hierwaarder* (Vl.). Doch *hierwaarts* wordt bijna overal gehoord.

HIJFTIG, bijv., verbastering van *heftig*, thans veel door *hevig* vervangen, heeft in Vl. den zin van : *beefachtig*.

HIKKELEN, b. w., de harde korst des gronds, vooral met een krom getand werktuig, breken, oplichten of kleinmaken : *de koolen, de beeten, enz., hikkelen* (in Br. hakken). *Ophikkelen* wordt ook fig. gebruikt, b. v. : *mijn neus is heel opgehikkeld*, d. i. van de koude opengereten (Hagel.).

HIKKEN. Het spreekw. : *hij staat te hikken en te prikken* : beduidt : hij staat te dubben, te haperen. Het komt van eene oude manier van belastingen uit te schrijven. De man die op *hik* stond was 100 fr. en die op *prik*, was 150 fr. rijk. Wist schout nu niet of hij hem op *hik* of een *prik* zoude schatten, stond hij gewis *te hikken en te p*ken. (De inzender van Z.-Limb.

HIL, heuvel, zandheuvel, engl. *hill*, *hille, collis, tumulus*, verhe plaats. Volgens Bild. (I, 310) i niets anders dan harde grond. die gewonnen en gevoed beneê kruine des *zandhils*, waarmeê het machtig water bindt. G. Gez

« Gy moet met de leeuwerk zweven
Hooge, in 't blauwe hemelryk;
Daer zult gy over *hille en dalen*
Schouwen in den gulden oost. »
(G. Gez. 87.)

HILSKEN, o., prentje, in Br. *beelde* fr. *image*, b. v. *doodhilsken*, te L *doodkaartje* of *-beeldeken*.

HIMMEN, b. w., 't rad eens wagens door middel eener ketting zood vastmaken dat het niet draaien om hooge bergen af te komen : *kar gehimd?* Van 't hgd. *hemr* tegenhouden. Te Thien. spreke huurkoetshouders van hunne *de slof aan te doen*, wat op hetz uitkomt, en beteekent : *hunne doen stoffen* (omstr. Thien.).

HIN, v. mv. *hinnen*, in Br., Antw elders voor : hen, hennen.

HINDELIJK, bijv., schrikkelijk. Z. delijk, blz. 113 (Kemp.).

HINGEL of **HENGEL**, m., hengsel, vat, heis van een ketel, enz., in 't fr. *anse* (Limb.).

HING-HANG, gebruikt in : *'t is daa tusschen hen twee, altijd hing-h* d. i. ruzie (omstr. Thien.).

HINKELEN, o. w. hetzelfde als : hi (kinderspel).

HINNEBEZEN, ook *frambozen* (elders noemt men ze *braambo* hgd. *hun bramen, hindbeeren*, *beeren*, fr. *framboise*, engl. *ras*

rys. Kil. *hinnebesie*, *hinnenbraeme*, *morum rubi Idaei*.

HINNEKEN, o. (*heuneken?*), d. i. een klein bondelken hout (Gent).

HINNENBRAWIER, m., kiekendief, fr. *milan*, omstr. Leuv. waar men ook *kwaa(d)vogel* zegt.

HINNENDARM, zeker bleek en gerankt kruid, dat in 't vroeg des zomers op de akkers langs den grond heen wast (Br.).

HINNENPRIESTER. Zóo noemde men eertijds te Thien. en elders wereldlijke, ja getrouwde lieden, die een geestelijk beneficie genoten en hierom tot den koorzang verplicht waren.

HINNENVOS, m., vos (Br.).

HIPPEN of HIPSEN, o. w., reppen, gewag maken: *van eene zaak hippen* is zooveel als daarvan reppen, dezelve lichtjes opwerpen (Br., Antw.). Te Leuv. zegt men ook *hipsen* en soms ook *hispen*. Men zie Kil. op *hippelen*, *hippeler*, *huppen*, l. *saltitare*, *argutari*.

HIPPEN (op 't): *hij komt op 't hippen* bet. in N.-Limb. op 't laatste oogenblik. Soms hoort men dit woord en ook *hippeken* in Br. doch meer *op 't knippen*, *klippen* of *kleppen*, *knippenen*, d. i. op het laatste geklep, op het uiterste oogenblik; te Antw.: *op 't nippen*.

HIPPENS, de toppen van 't vlas, die het zaad bevatten (Westvl., Brugge).

HIPSEN of HISPEN, hetzelfde als: hippen.

HIRKEN of NIRKEN, bij sommigen gebruikt in den zin van 't l. *ruminare*: *hirken als koeien*, hazen, d. i. herkauwen. Kil. heeft ook *norck* voor: orck; en *orcken* is bij hem 't zelfde als *horcken*, engl. *hark*, *hearken*. Z. heuriken.

HISSCHEN voor: hitsen (Vl.).

HITSCHEN, b. w., hitsen, aanhitsen, opruien, aanstoken, b. v. *de honden op iemand hitschen*.

HOBBELDESOBBEL, verward, slordig, verkrookt: *wat zijt ge weêr hobbeldesobbel aangekleed* (Antw. st.). Te Leuv. en omstr. zegt men: *hobbelensobbel*: *alles lag hobbelensobbel in dat huis*, d. i. in wanorde. Kil. heeft *hobbel-tobbel*, *hobbel-sobbel* en vertaalt het door *sparsim*, *promiscue*, *confuse*. *Hobbelen* is in den Teut. 't zelfde als: wijntelen (wentelen).

HOCHEL, m. Z. 't volgende.

HOCHT, m., struik, heester (Antw., Br.). In Br. zegt men ook: *hoecht*, *hoechel* en *hochel*: *er woont een vogel in dien elzenhochel*. Kil. vertaalt *hocht* door: *fruticetum*, *virgulta*, enz. Vanhier het woord *gehucht*, fr. *hameau* en de familienaam *Verhoecht*. Z. ook *horst* of *hurst*. Vanhier gewis de naam van Haecht (dorp) dat het volk goed *Hocht* uitspreekt.

HODDEL, m., slordige toestand. Als men van een huisgezin spreekt, waarin oneenigheid heerscht, het slordig toegaat, zegt men: *het is me daar een hoddel!* Vandaar dat men soms ook hoort *hoddel*, v., voor: onachtzame, slordige vrouw (Limb.). Z. hobbeldesobbel en het volgende.

HODDELEN, o. w., in ongeregeldheid, in slordigheid verkeeren, sukkelen: *zij hoddelen nog immer voort op de oude baan* (Limb.).

HODDEREN. Z. boddelen.

HODJE of HOKKE, o., verminkte uitspraak van: hoofdeken, hoofdje, bet., in Br. en elders, een houtklomp, een blok hout.

HOE OF WIJS, te Diest, Leuv. en elders gebr. voor: hoe, hoe of, op welke wijs: *ik weet niet hoe of wijs ik dat zal beginnen* (Leuv.). Men hoort bij het volk veel eene *s* bij *hoe*: *hoes durfde dat vragen?* Zoo zegt men in Vl. *toens* voor: toen.

HOECHTE of HOECHT. Z. hocht.

HOEDJEBAL, in Vl. een kinderspel, in Br. *pakkebal* of *paktenbal* genoemd, bestaande in den bal te werpen, ter-

wijl de speelgenoten hem in hunnen hoed, muts of voorschoot trachten te pakken.

HOEËN, b. en o. w., op een hoogen toon *hoe* achter iemand roepen om hem te doen omzien : *hoe hem eens*, d. i. roep hem eens. *Ik hoe u niet*, *ga maar voort*. Vanhier *gehoe* en *hoewer*. Men hoort ook *hoeten*, voor : hoeën (omstr. Thien.).

HOEIEREN, b. w., langzaam warmen, koesteren : *hij hoeiert zich in de zon*. *De klokhen hoeiert hare kiekens onder de vleugelen*. *Hoeieren* is eenw. van : hoeden. *Hoeierpot* bet. voort : stoof, fr. *calorifère* (Limb.).

HOEISE of **HOESSEME**, uitroeping van pijn voor : ai mij : *hoesse mijn been* (Br. en Antw.).

HOEK. *Hij is in den hoek* bet. hij gaat ten onder, of achteruit (Hagel.). *Achter hoeken en kanten verkeeren*. *Hij gaat den hoek om* bet. : hy zal sterven. Vanhier het volgende.

HOEKEN, o. w., hier en daar in de Kemp. gebruikt voor : in den hoek zitten of ergens stil blijven zitten.

HOEKER, m., dit woord wordt in een verachtelijken zin gebruikt. Z. 't volgende.

HOEKEREN, o. w., licht een freq. van *hoeken*, wordt nog al in kwaden zin in Br., Vl. en elders gebr. voor : 1° zich ophouden : *waar blijft gij altijd hoekeren?* 2° Voortverkoopen, woekeren, altijd winnen. In dezen zin heeft Kil. *hoetelen*, *soetelen*, uit slechte dingen winst zoeken. Vanhier *hoeker*, bij Kil. *hoecker*, *hucker*, l. *caupo*, *propola*, in 't oud engl. *houkester*, engl. *huckster*. Vanhier nog *hoekbank*, toonbank. Z. bij Delf. *hoecker*, *hucker*, blz. 253.

HOEKJES of **HOEKSKENS ZOEKEN**, twist zoeken : *ik ga met mijn gebuur niet meer uit*, *hij zoekt altijd hoekjes* (Westvl.). In Br. zegt men : *hij haalt altijd iets uit den hoek*, d. i. hij komt steeds met iets anders v den dag om zoo ruzie te verwekk Z. hoeksch-kabeljauwsch.

HOEKSCH-KABELJAUWSCH (adverb. drukking) overhoop, in den war oneenigheid : *het gaat er hoeks kabeljauwsch in dat huishouden* (Br.). Hier wordt gezinspeeld de beruchte Hollandsche staats tijen : *de Hoekschen en de Kabelja schen*.

HOELE, **HOELIE** (Br.), in Vl. ook *hoel* in 't fr. *houille*, overal voor steen len gebruikt : *hoeleklomp*, *ho gruis*, enz.

HOEPELEN of **HUPPELEN**, o. w., in in de gemeenzame spraak met g gebr. voor : voortgaan, sterven. *wat huppelen*, d. i. ga wat spele dansen, vertrek maar : *mijn geb gaat hoepelen*, d. i. vertrekke sterven.

HOER, slechte top of tol naar welken *kapt* (Vl.). *Eene hoer in 't ijs m* is te Antw. onder het slibberen de nagels van zijne schoenen diepe schaar in het ijs maken.

HOESEL, m., rug van een mes. *hoesel noch sneê weten*, d. i. van n *Van toeten noch blazen we* onbekwaam tot iets zijn (West Wij achten *hoesel* hier voor hetz woord als *houdsel*.

HOESTEBROOD, **HOESTEDRUP**, **H TEKOEK**, in Vl. hetzelfde als wat daar nog *kalissiebrood* en *kali drup*, in Br. *kalissiesap*, in L *houtkoek* en *krets*, te Antw. *jap*(in 't Noorden *drop* noemt.

HOETELAAR, m., sukkelaar : *koss zijn doorgaans hoeteleers* (Kl.-B

HOETELEN, o. w., 1° in den donker ken, zonder vrucht arbeiden, su len, martelen (Kl.-Br. en Hag 2° in stilte zijne goesting doen, tegenwerken. Bij Kil. bet. *hoete* broddelen, in de geringste z winst zoeken.

HOETEN. Z. hoeën.

HOEZEEREN, o. w., venten (N.-Limb.). « Van *hoezee,* zegt Bild. (I, 315), is 't w. *hoezeeren*, uitgelaten vreugde of dartelheid bedrijven. »

HOEZELEN, o. w., ergens bezig zijn waar men niets kan verrichten : *wat hoezelt gij daar in den donker?* (Br.) Z. hoetelen.

HOEZELKEN. Z. hoogselken.

HOF, m., in Br. Antw. en Limb. bijna uitsluitelijk gebr. voor : tuin, dat men in 't Noorden meer hoort dan *hof*. In Limb. bet. tuin (uitgespr. *toen*), eene houten omheining of lattenhaag rondom eene weide. *Hij heeft in zijn eigen hof genoeg te wieden*, zegwijze die bet. dat men met zijn eigene zaken genoeg te doen heeft. *Hof*, o. in Br. en Antw., m. in Limb., hoeve; pachthof en hofstede voor : pachthoeve. *Hof*, o., bet. in Vl. de plaats tusschen de straat en het woonhuis, fr. *basse-cour* en ook den lichtkring rond de maan.

HOFKEUL, in Br. m., keule, v., bij Kil. ook *hofkunne*, van 't lat. *cunila*.

HOFTEI, m., iemand die op een boerenhof geen geschikt werk, maar zoo wat van alles doet (Westvl.). Dit woord is samengesteld uit *hof* en licht : *tei*, bij Kil. *teewe*, l. *homo vilis et servilis conditionis*, angl.-sax. *theowe*. Bij Kremsier is *thëu*, in 't hgd. *diener, theorodom*, *dienstschaft*, l. *servitus*, angl.-sax. *theoro*, dienaar, knecht. Z. Delf., 350. Zou *teef*, *teve* hiermeê niet verwant zijn?

HOK. *Over hok en stok gaan*, in 't Hagel. ook *griezen* genoemd, bet. omstr. Thien. : over het veld gaan, in steê van de baan te volgen.

HOKKE. Z. hodje of hotje.

HOKKEL, m., het overgeblevene van een tak aan eenen boom, knoest, kwast (Kemp.), in Br. *stomp*. Z. hoechel.

HOKKETOKKEN, o. w., met eenen stoel heen en weêr kwikkelen, b. v. om een kind in slaap te krijgen (Antw.-Kemp.).

HOLENTEER, m., hol- of vlierhout, (Limb., Hagel.), engl. *eldertree* of *elder*, hgd. *holunder* of *hollunderbaum*, *holderbaum*, in Z.-Limb. ook *holder* of *heulder* voor : *hollen-*, holderteer, *holenteer*, in die landstreek ook *heulenteul*, verbastering van holenteer. Z. Delf., 253.

HOLLEBIE, v., hommel, waarschijnlijk verdorven van *holm* (bie), bij Kil. *fucus* (Br.).

HOLLEBLOKKEN. Z. holsblok.

HOLLIJS, m., soort van appel, in Oostvl. zeer gemeen. Zou 't licht niet *holhuis* moeten zijn, omdat zulke appels van binnen zoo wat hol zijn? Z. *Belg. Museum*, blz. 178, waar gesproken wordt van *holleize*, doch als van eene bloem die ook een hol huizeken heeft. Kil. heeft : *hol-aers*, lat. *pomi genus*.

HOLSBLOK, m., te Leuv. voor : holblok, hier en daar in Br. ook enkel *blok* genoemd, fr. *sabot*. « Bild. heeft ook *holsblok* of *holtsblok*, voor 't armelijk houten schoeisel, thands hier, in 't vervallen Leide zoo algemeen. O. als blok ; men leidt het, zegt hij, ten onrecht, af van 't hgd. *holtz*, hout. » Men zegt in andere streken : *klompen*, *kloonen*, *kloffen*, *holleblokken*, enz.

HOMMEL, m., staat in Kiliaan als een oud Vlaandersch woord voor : hop, fr. *houblon*, welken zin het in Westvl. nog heeft.

HOMMEL, m., donder. Het ww. *hommelen* bet. donderen. *De meeste hommelweêren komen in de maand juli*. Het spreekw. : *als het hommelt, brandt men kruidwisch* bet. in het gevaar hulp zoeken. De *kruidwisch* is een bundel bloemen en andere kruiden, die op de feest van Maria 's-Hemelvaart gezegend en bij donderweder gebrand wordt, om van het vuur des hemels bevrijd te blijven (Limb.). Bij Kil. is het : bommelen.

HOMMELEN, o. w., donderen (Limb.). Bij Kil. bet. *hommelen* hetzelfde als bommelen of als eene hommel gerucht maken. Z. bommel.

HOMPERD, m., langwerpig brood of koek van bloem en kruiden, met boter en suiker gemengd, wel doorkneed en hard gebakken (Antw., Kemp., Heist-ten-Berg).

HOND, m., omstr. Thien. gebr. voor: beurs: *hij heeft een dikken hond op zijde liggen*, d. i. eene groote beurs geld.

HOND komt in vele spreekwoorden voor als: *die met den hond slaapt, krijgt er vlooien van*, d. i. man en vrouw worden gewoonlijk één. *Half en half gelijk men den hond scheert*, d. i. tusschen de twee, stillekensaan. *Iemand als een hond ontvangen, aanzien*, enz., d. i. zeer slecht, met afkeer (overal gebr.). *Staan zien als een hond op eene zieke koe* bet. in Vl. en Antw.: niet weten wat te zeggen. *Welkom als een hond in een hutsepot* of *in een kegelspel* bet. in Vl. en elders: zeer slecht gekomen zijn.

HONDENKOT, spoor. *Met een hondenkot gaan* wordt in Westvl. van iemand gezeid wiens beenen krom zijn.

HONDSBLEIN, bij Kil. *honds-bleyne*, v., waterblaasje op handen of voeten door sterke vrijving veroorzaakt, l. *papula, papula aquosa* (Br., Antw.).

HONDSCH of HONDSIG, bijv., gulzig, slokachtig als een hond: *gij moogt zoo hondsig niet eten* (Br., Hagel.).

HONDSHOOFD, m., soort van grooten appel (Westvl.).

HONDSRIBBE, v., kruid met langwerpige bladeren, in 't l. *plantago minor, lanceola, arnoglossa* (Br., Antw.).

HONING, m., honingdauw; tarwearen, wier korrels van buiten rosachtig en van binnen zwart zijn: de bakkers zijn voor geen tarwe met honing in, omdat het brood ervan smets van smaak en zwart van kleur is (Br., Kemp.). In Br. noemt het soms *massel: er is veel massel in de ge... de haver*. In Limb. *brand*. Het wo... is oud; in den Teuth. heet het ... *ninchdowe* (dowe), *rubigo*. *Hon... douwich*, *rubigineus*, en de wer... *honichdouwen*, *eruginare*; *hon... afdoen*, *deëruginare*.

HOOD, o., op vele plaatsen nog, even... in de oude schriften, gebruikt vo... hoofd. Vanhier het verkl. *hoo(fd)...* *hoodje*, en bij verkorting *hodje*. ... *ken in schoo(t)ken leggen* bet. in... en elders: toegeven, zich onder... pen: *grommel zoo veel gij wilt t... hem, gij zult toch moeten hooke... schooken leggen*. Te Breda *hoo...* voor: hoodje. Z. *Taalk. Mag.* I, 25...

HOOFD. *Het hoofd neërleggen* is ster... *Het hoofd in de lucht steken*, tro... zijn, met het hoofd in de lucht g... met het hoofd recht gaan. *Zijt gi... tevreden, leg er uw hoofd bij* ... dat men, tevreden of niet, toch... moeten plooien. *Hij heeft het u... beter van hoofde*, d. i. hij is om... tig, hij heeft verstand (Westvl.)... *hoofd laten hangen* is mismoedig... den. *Hoofd over gat*, elders gez... *hol over bol*, of: *over hol ove...* Z. dit verklaard in 't *Taalk. Mag.* ... Edoch wij denken dat *hoofd ove...* of: *over hol over bol* zoo veel is... het onderste boven, alles verwa... dooreen.

HOOFDEN, o. w., geld opwerpen... of letter, een tuischspel (Vl.)... Br. soms *koppen* of *koppespele...* de Kemp. *opwerpen* genoemd.

HOOFDKLEED, o., wijnpot, d. i. som... die de pachter moet betalen a... eene nieuwe pacht maakt (Wes...

HOOFDLAKKEN, varkens- of kalfs... waaruit de beenen gehaald zij... die, 't zij gehakt of niet, tot een... geperst is (Westvl.). Te Eecloo... men *hoofdflakke*. In Br. *gepe...* (verkens- of kalfs-) *kop*.

HOOG, v., ophooging of prijs, dien men bij hetgene reeds door anderen geboden is, *bijzet*, of ook : de prijs dien men ontvangt om opgehoogd te hebben. Bij Kil. *hooghsel*, *verhooghsel*, d. i. verhooging, l. *auctio*. *Met winst van palmslag en hoogen* is te Leuv. een notariswoord : *hoe veel hoogen hebt gij op dat land gezet?*

HOOG, v., licht voor : hoogte, bet., tusschen Leuv. en Mechel., graantas in de schuur.

HOOGDAGHOUDEN (zijn) bet. op een hoogdag, als Kerstdag, enz. de HH. Sacramenten ontvangen (Br., Antw., Limb. en elders). Bij Kil. is *hooghen dagh*, *solennis dies*.

HOOGGELEID, bijv., trotsch : *hij is hooggeleid* (Vl.).

HOOGKAMER, v., 'tzelfde als kelderkamer, *voute* en *voutkamer* : *waar slaapt gij? Op de hoogkamer* (Vl.). In Limb. *opkamer* of *opkelder*, in Br. *boven-* of *kelderkamer*. Z. voute.

HOOGKERK, koor in de kerk, fr. *chœur* (Westvl.).

HOOGRUG, m., spek van den rug van een varken. Die langwerpige rug wordt in verscheidene stukken gesneden, welke men *hoogruggen* noemt (Limb.).

HOOGSELKEN, verkleinw. van *hoogzaal* of liever van *hoog* en *celleken*. Als er in een huis, boven, een verloren hoek is, dan maakt men daar, als 't zijn kan, een klein slaapkamerken voor de dienstmeid en dat heet, te St-Truiden : *hoezelken*, te Antw. : *hangende kamer*, in 't fr. *soupente*.

HOOGTIJD. *Ten hoogtijde gaan* (Esschen), elders : *zijn hoogtijd houden*, d. i. tot de Heilige tafel of ter kommunie gaan.

HOOGVLIEGER, m., leeuwerik (Somerg.).

HOOGWACHT, voor hoofdwacht of wachthuis waar men 's nachts de zatlappen in steekt (Kortrijk).

HOOGZAAL, fr. *jubé*, bij Sleeckx v., doch in Br. veel o. : *de koster antwoordde van op het hoksaal*. Bij Kil. *hoogh-sael*, l. *locus chori editior*, *orchestra chori*. In Limb. is *okzaal* m.

HOOI. *Naar het hooi gaan*, haastig zijn. *Moet gij naar het hooi gaan?* voor : is er iets dat zoo veel spoed vereischt? (Br.).

HOOI-DELFT of DILTE, v., hooischelft (Brugge). Bij Kil. *hoy-delte*, l. *fœnile*, fr. *fenil*. Z. delft.

HOOILOKKEN, o. w., (in iets) ergens wanorde in brengen, iets dooreen werpen (Hagel.). Omstr. Leuv. zegt men *verhooiretteren;* bij Kil. is *verhoyen ende verstroyen*, *dispergere*, *confundere ;* dus hetzelfde als hier *hooilokken*.

HOOIOPPER, in Vl. en elders : hooimijt, doch in Br. meest : een hoopje hooi, b. v., als het hooi in de weiden te droogen ligt, zet men het in *oppers* om het van regen of dauw te bevrijden.

HOOISCHELFT, m., hooitas, hooizolder. *Schelft*, in Br. en Antw. met eene *t* uitgespr., is, in Br., een tas boven op balken, die *schelfthouten* genoemd worden en dienstig zijn om hooi, stroo, enz. op te leggen.

HOOITEN, o. w., spelen : *met zijn geluk hooiten. Ge moet met dat kleed zoo niet hooiten*, *het heeft geld gekost* (Kl.-Br.).

HOOKEN of HUKKEN, in Vl. voor : jeuken.

HOOLDE (met zachtl. *o*) voor : holde, holte, hol (Westvl.).

HOOP, TE HOOPE, AL TE HOOPE, te samen, al te samen (Westvl.).

> Bad en deed het met heur bidden
> En zijn handjes *t'hoope* doen...
> (G. Gez., bl. 83.)

HOOPELING, m., een hoopje afgepikt graan, dat nog ongebonden op den grond ligt ; men zegt ook *pikkeling* (Leuv., Bruss.). Door *hoopeling*, te Leuv. *heeupelink*, elders *huppelink* uitgesproken, verstaat men ook het lang oorkussen, dat in de Woordenb. *hoofdpeuluw*, bij Kil. *hoofdbolinck*,

fr. *traversin* genoemd wordt. Z. hup-peling, blz. 200.

HOOPEN, b. w., in hoopen zetten : *het graan hoopen* (Br., Limb. en elders).

HOOPET, m., hetzelfde als *heukel*, voor : hoopelje of hoopje (Hagel.).

HOORIKKEN (met scherplange *o*), b. w., herkauwen, herknauwen (Oostvl.). Z. heuriken en horken. Bij Kil. ook *huericken*, fland. of *ericken*, l. *ruminare*, bij Meyer, *irriken*. Z. neeringen.

HOORN of HOREN, m. *Het in zijnen hoorn hebben* bet. in Br. hetzelfde als : de horens opsteken, hoovaardig zijn, bij Olinger : *agir avec audace*, bij Sleeckx : *faire beaucoup d'embarras*.

HOORNAAM, spotnaam, fr. *sobriquet* (Poperinge).

HOORNBAND, m., zeel rond de horens der koeien, waaraan men haar bindzeel vastmaakt (Antw., Kemp.).

HOORNDUL, HORENDUL, bijv., in Vl., Br. en Antw., dul, dol, dwaas : *die koe is hoorndul. Men maakt hier zoo veel gerucht dat ge er zoudt horendul van worden*. Kil. *horen-dul*, l. *cerebrosum animal; furiose cornu petens sive feriens*. Soms heeft *horendul* ook de beteekenis van : gram, driftig.

HOORTBUNDEL, m., het kort stroo uit het lange geschud en tot bussel saâm gebonden (L. v. Aalst). In Br. *kortbussel*.

HOORTE, v., een groote bundel stroo of hooi, losweg toegebonden : *'t is gelijk eene hoorte* (L. v. Aalst).

HOOS en BANGHOOS, iemand die bang is (Limb., Lommel).

HOOS, v., in Limb. van dagelijksch gebruik in den zin van : kous, in welke beteekenis het ook in de Holl. Woordenb. voorkomt; doch omstr. Thien. en St-Truid. bet. het : ingewand der koeien, ook *kenning* of *bed* genaamd, dat bij vele, als zij op kalven staan, afkomt. Het beduidt hier : bedelzak, b. v. : *de hoos aanpakken*, d. i. bedelen gaan, en *hoosman* bet. : bede
Bij Kil. staat *hose*, als een saks
geldersch, hoogd. en engelsch w
aangeteekend in den zin van 1° k
2° leerse, 3° lederen zak, l. *ca*
ocrea, fr. *houseaux* of *houses*,
kousen, en licht ook verwant
housse, overtreksel. Vanhier *l*
banden en *hoosbindels*.

HOOSBINDEL, m., kouseband (Limb.
Kil. *hose-banden* of *kousse-ba*

HOOSGAT (Kemp.) (van *gat* en *ho*
is eene goot of loop waardoor
uitgehoosd of ander vuil wate
Br. *afwaschwater*, wegloopt.
wordt ook *mozegat* of *goot* geno

HOPKEESTEN, te Diest, te Leuv. *ho*
sen, *hopscheuten*, hgd. *Hopfens*
fr. *jets de houblon*. Bij Kil. is *k*
nucleus, *gramen*, *germen*,
laatste beteekenis men bij Weil.
aantreft. Z. keest, keesten.

HOPPEL, bijv., loopig, ridsig : *de k*
hoppel. Licht is *hoppel* verwant
hoppen, *hoppelen*, *huppelen*, l.
tare, *salire*, hgd. *hoppen*,
hoppe; of met *hoppe*, bij Kil.
wulpsch vrouwmensch (Westvl

HOPPEL, bijv., veelkleurig, gespikl
geplekt : *een hoppel peerd* (Br. o
Leuv. en Thien.). Bij Kil. *hopp*
of *bontekoe*, *vacca maculusa*, fr. *v*
bigarrée.

HOREBOOM, m., hoekbalk (Oost
Hore is hier voor : *hoornik*, *hor*
een oud saksisch en vlaande
woord, dat *hoorn* en *hoek*, l. *a*
lus, beteekent. Z. Bild. op *hoorn*
321, en *Taalk. Mag*. III, 310-12

HOREN, m., houten gestel, op koeiho
gelijkende, dat op de kar, acht
voor, gezet wordt om graan in t
len. Omstr. Leuv. noemt men
gestel : *steun*. Door de uitdrukk
men zou horens aan den kop kr
over dit of dat, geeft men zijne gr
verwondering daarover te ken

HOREN, m., mannetje der duif (Li

N.-Br. en aan de kanten van Utrecht). Het wijfje wordt in Limb.: *zij* geheeten (*ij* als *i*). Z. duiver, duiverik, in Br. *kebber*, *keupper*, *kepper*, enz.

HORENDUL. Z. hoorndul.

HORK, m., kwaadaardige kerel: *het is een hörk van een hond, hij bijt zonder bassen* (Kl.-Br.). Te Antw. lastige kerel, knorpot, *greef*.

HORK, HURK, m., wortel van *horken*, geluister of: het luisteren. *Aan de deur op zijnen hork staan* bet. in Vl. aan de deur staan te luisteren.

HORKEN, HURKEN, 't 1° in Westvl., het 2° in Oostvl. gebr. in den zin van: luisteren. In Friesland *harken*, in het engl. *to hark*, *to hearken*, hgd. *horchen*. Z. Snellaert, *Belg. Mus.* 1844, blz. 178. Lebrocquy's *Analogies* ling. 256; alsmede Ypey's *Geschiedenis der Nederlandsche taal*, blz. 523. *Horken* wordt in de Kempen gezegd voor: herkauwen. Z. hoorikken.

HORST, m., of HUITS, om boomen meê te vervoeren. Z. heurts, huits.

HORST, m., wordt op vele plaatsen gebezigd voor: eene hoogte in het algemeen. *Het zijn niet dan horsten en hullen* wordt in de Kemp. gezegd van oneffen land. Bij Weil. is *horst* een ineen gegroeid kreupelbosch, ook bij Kil. *horscht*, *horst*, l. *virgultum*, *sylva humiles tantum frutices proferens*, in Br. *schaarbosch*. Vanhier komt *Horst*, een dorp in Limb. *Horst*, in Westbr. *hust* uitgespr., bet. nog: 1° een struik, 2° in Vl., waar het *huts* wordt uitgesproken, een egelvarken, wiens gestekeld of bortend haar als een struik schijnt voor te komen. *Horst* bet. in de Kemp.: een struik.

HORTEBREEM of HORTSBREEM, v., egelenteer, samengesteld uit *horst*, egelvarken, l. *echinus*, en *braam*. Z. bij Kil. *eghelenteer*, *cynosbaton*, *rubus caninus*, en, bij de Botanisten, *rosa bloxuosa* of *eleucochroa*, fr. *rosé canine*. Z. ook ons voorwoord.

HORTIG, bijv., gezwind, snel, levendig: *Jan is wat stijf, maar ze zullen hem in dat geleeg wel hortig maken* (Hagel.), bij Kil. *hortigh*, *hurtigh*, *expeditus*, *promptus*, *agilis*.

HORZEL, v., beteekent in het Hageland: een lastig vrouwmensch: *hij heeft eene horzel van e wijf*. In Br. zegt men van een boos wijf: *het is eene ros*. *Ros*, hetzelfde als vroeger *hors*, *ors*, paard, bet. nu: een slecht paard. Een *horzel* (daas, dazerik) is een kwaad en lastig diertje, en, vandaar, wordt een lastig wijf ook *horzel* geheeten. *Jo is zoo kwaad als eene horzel*. *Horzel*, m., bet. omstr. Thien. *zweepsteel*.

HOT, v., soms o., rugmand of korf, in 't fr. *hotte*, dat in de Woordenb. door: marskorf vertaald staat. *Hot* wordt ook voor: rug (hotdrager), huid, buik, in de gemeene spraak gebr.: *zijn hot vol slagen krijgen*. *Zijn hot vol eten* (Br., Hagel.). In dit laatste gewest wordt *hot* en *hotje* evenals in Groning. en Gelderl. voor: niet veel, luttel, een kleinen oogenblik, gebr. *Hot* is verwant met *bot*, poos, en *botte*, korf, fr. *hotte*, evenals *botte*, bij Kil. *corbis dossuaria*, en misschien met *hut*, huisje. Z. bot, botte en boddeman, licht voor: hotdrager, d. i. rughot.

HOT, m., gewricht, holte waar een gebeente in draait: *zijne voet is uit den hot*, hetzelfde als in Br. en Antw.: *zijn voet is verstuikt*.

HOT, bijw., uitroeping om de paarden rechts te doen gaan. *Hot en her* bet. in 't Hagel. rechts en links, overal: *ik ben al hut en her geweest, maar heb zulks nooit gezien* (Hagel. en Limb.). *Van hot en her* bet. over en weêr: *ik heb de stad van hot en her geloopen* (Diest en elders). Te Antw.: *van hot naar har: zwenkend van hot naar har kwam daar een wagen tot klinkens opgestapeld van d'oogst der boek-*

weil nader gebolderd (J. Van Beers, *de Besledeling*). In het holsteinsch en breemsch bet. *hot*, rechts, en *ho* links; te Hamburg: *hutt*. Hier, alsook in Limb. zegt men: *de ene wil hot, de andere har*, de eene wil rechts, de andere links, de eene wil het tegendeel van den andere. Ook: *he weet nig van hot, nog van har*, hij weet niet wat rechts of links is, hij is gansch onwetend. *Haar en hot* zijn in Gelderl. gebruikt bij het rijden of mennen voor: links en rechts. *Taalk. Mag.* II, 422, III, 55-56 en Hoeufft.

HOTGAT, (voor: op- of uitgat), o., weg langswaar men van de groote baan op den akker rijdt (Antw. Kemp.).

HOTJE, HODJE, HOKKE, o., klomp hout, blokje hout of houten blokje (Br.).

HOTSELEN, o. w., niet vast staan, fig. omgaan, niet goed gaan: *er hotselt heden nog al veel in Europa* (Hagel.). *Hotselen* is een freq. van *hotsen*, fr. *cahoter*, bij Kil. *hotten*. Z. dit laatste.

HOTTEBREEM. Z. hortebreem.

HOTTEKROT of **OTTENKROT**, m., krot, slechte zaak: *'t is daar hottekrot*, het deugt daar niet. Vandaar 't o. w. *hottekrotten*, krot verkoopen, slechte zaken doen (Oostvl.).

HOTTEN, o. w., lukken, op de rechte plaats komen, in den vereischten hot komen: *hij geeft zich veel moeite om die plaats te bekomen, maar het zal niet hotten* (Br., Antw. en elders). Men zegt ook: *het zal niet pakken*. Bij Kil. *coagulare* (samenpakken) en *evenire* (gebeuren); *wel hotten, qualick hotten*, hetzelfde als *ghelucken*.

HOUD, HOUDE, HOUW, o., in Limb. top of voornaamste tak van eenen boom. *Houd* is bij Kil. *houde* en *houwe*, l. *turbo*. Z. douw.

HOUDEN, o. w., in de Kemp. gebruikt voor het wonen der vogelen of andere dieren. Men zegt: *hier houdt een vogel. Op dien boom houdt eene ekster. Daar houdt een vos*, enz. voor: hier woont, enz. Bij Kil. l. [...] *nere, morari, habitare*.

HOUT. *Over zijn hout* bet. te ver, [...] dan naar behooren: *'t is over* [...] *hout, 't gaat er over zijn hout.* [...] zegt ook: *dat gaat over de sch*[...] *Niet weten van wat hout pijlen m*[...] bet. niet weten wat aanvangen, [...] geld hebben (Br., Antw. st. en p[...] elders). *Een houten gezicht he*[...] is: van verbleeken noch blo[...] weten (Hagel.).

HOUTA! HEIA! uitroeping dienend[...] ophitsing van honden, enz. (W[...] Brugge), te Antw. en elders *k*[...] *kisch! pak ze!*

HOUTDRAGER, m., boom waar me[...] top uitgekapt heeft, en welks t[...] men na een zeker getal jare[...] brandhout afkapt (Limb.). I[...] *strunk*, b. v.: *eiken-, wilgen-*, [...] *strunk*, fr. *tronc*, l. *truncus*.

HOUTEREN, bijv., voor houten: *een* [...] *teren bol* (Limb.).

HOUTKANT, m., kant met houtstr[...] bezet rondom een stuk lan[...] weide.

HOUTKOEK, m., 't zelfde in Limb. [...] Br. *kalissesap*, in Vl. *hoestebrood* [...] In 't Noorden *drop*, fr. *jus de ré*[...]

HOUTKOT, o., hok, huisje of over[...] plaats om hout in te stapelen [...] Br., Antw.).

HOUTS, m., hetzelfde als: huits.

HOUTSPECHT, m., gespikkelde vog[...] in de boomen pikt (Westvl.). [...] *specht*.

HOUTVEUME of **HOUTVUMME**, hou[...] houtstapel (Oost-Westvl.). Z. vu[...]

HOUVAST, bijv., die vast houdt, [...] traag in geven: *oom is zeer h*[...] (in Limb. *houdvast*). *Een houdv*[...] *een taaie* bet. een gierigaard, ee[...] (Br., Limb., Antw. st. en pr.). [...] bet. *houdvast, tayaerd, homo t*[...] *avarus*. Z. houdvast in de Wo[...] boeken.

HOUW, m., eigenlijk slag, kap, [...]

ook *schaar* of *snede;* fig. een verwijtend woord, op eene onverwachte wijs iemand toegestuurd : *hij kreeg eenen fellen houw* (Hagel. en omstr. Leuv.), eene felle vaag of schaar. *Houw* of *hauw* beteekent in Vl. ook een *korenaar.*

HOUW, v., dwarrelwind (Kemp.). Omstr. Lier, de *brouw*, te Vilvoorde, *bontevrouw*. Bij Kil. *turbo, ventus e depressa nube contortus*. Het is zoo in 't neêrduitsch genoemd, zegt Kil., omdat het alles om en ten gronde slaat; het is 't zelfde woord als 't voorgaande.

HOUWER, m., soort van kooi of kevie, gewoonlijk van doek gemaakt en dienende om duiven in te vervoeren, en daarom ook : *duivenhouwer* genoemd (Antw.).

HOUWESTELT, o., houweel, kapmes (Kemp.).

HOUWILLIG, bijv., kwaadwillig, stijfhoofdig, onwillig. 't Is afgeleid van *houden* en *wil*, dat is zooveel als : *die zijn wil houdt* (Br. Antw.).

HOUWVASTIG, bijv., gierig (Hagel.). In Limb. *houdvast*. Z. houvast.

HOVENIERDERIJ, v., daad, of liever, manier of kunst van te hovenieren.

HOVENIEREN, o. w., vruchten gaan rooven (Antw.). Z. fruitenieren.

HOVENIERING, v., het hovenieren of de hovingsbouw, fr. *jardinage* (overal).

HOVING, tuin en al wat er bij behoort. Vanhier *hovingsbouw*, een hedendaagsch woord dat men veel hoort, sedert de opkomst der hofbouwscholen (Vl.). In Br. bet. het mv. *hovingen* : gelegen waar vele hoven of tuinen zijn.

HU, uitroeping om het paard te doen stil staan (Limb.). In Br. is het *hou*.

HUBBEN, hebben. *Ich hub* (ŏ); *doe hubs; he heet of hĕt; weer hubben; geer hubt; zi of ze hubben*. Imperf. *Ich hauw; doe has; he hauw; weer hauwen; geer hauwt of hat; zi hauwen*. Verl. deelw. *gat* voor : gehad (Limb.).

HUDDEREN, o. w., huiveren, bibberen : *ik hudder van koude* (Westbr.). In Limb. hoort men veel *rijeren* (uitgespr. *riĕren*) : *ik rijer van koude*. In de Kemp. *rylen*. Z. huggeren.

HUËN, bij Meyer ook *huiden*, voor : hoeden. Z. eeuĕn.

HUGGEREN of HUCHEREN, o. w., huiveren, met dit verschil dat men het enkelijk zegt van de koude (St-Amands). Kil. *huggeren*, i. *huyveren*, l. *frigutire.*

HUGGERIG, bijv., koud, killig : *'t is huggerig weder*, weder dat huiveren doet (St-Amands). Bij Kil. *huggerigh*, l. *frigutiens.*

HUI voor hooi (Limb.).

HUIBE, HUIBEN, m., uil, nachtuil, Kil. *hube, huybe*, l. *gubo, huyben, huybeken*, l. *ulula*, hgd. *eule*, fr. *hibou*, in 't gr. *βύας*. *Huibe* wordt als een smaadwoord gebr. voor : snul, dommerik (Br. Antw.).

HUID, o., in Limb. veel gebr. voor : hoofd, hgd. *haupt*, engl. *head*. Zegw. : *blaas mij op mijn huid*. Z. blazen. Samenst. *huidkaas* of *huidvleesch* voor : hoofdvleesch; *huidpeluw* (uitgespr. *huidpŏlf*), hoofdpeluw; *huidschaal*, hoofdschaal; *huidstel* (men spreekt *hŏtsel* uit, zoo dat het ook *huidzeel* zou kunnen zijn) voor : *hoofdstel*, engl. *headstall*, hgd. *kopfgestell*, in 't fr. *têtière*, enz.

HUIDER, m. *uier*, bij Kil. *huyder, uyder, wder, euder*, l. *mamma*. In Limb. *uur*, r. Maastricht en in Br. *eur*, in Westvl. *heurg*, te Antw. *uier.*

HUIF of HUUF, m., knikker waarmeê de kinderen spelen (Limb.). Men noemt het aldaar ook *marbelaar, merveleer*, in Br. *merbol*, te Leuv. *lavoor*. Is dit *huif* hetzelfde als *huif*, hgd. *haube*, dat, volgens Wachter, afkomt van *heben* (heffen), l. *levare, tollere in altum?* (Z. *Taalk. Mag.* I, 251.)

HUIK, m., eene keelziekte : *iemand den*

huik breken is hem peper of een prikkelend poeder in de keel blazen, om daardoor de ziekte weg te nemen (Antw. pr.). Ook in zekere streken van Holland gebruikt. R. Leuv. noemt men dit : *iets aan 't lelleken* (van de keel) *hebben*. Bij Kil. *hueck*, *huygh*, *huych*, *uvae gutturis tumor*, *columellae inflammatio*.

HUIKELEN of HUKKELEN, b. w., opperen, of het hooi in kleine hoopen zetten (L. van Aalst).

HUIKELING of HUKKELING, m., klein hooihoopken, opper (Oostvl.).

HUINENTUIN, m., slechte uitspraak van *heulen*-of *holenteer*, vlierhout (omstr. Thien.).

HUIS. *Van iets t'huis komen* bet. in Vl. aan iets of van iets ondervinding hebben, niet gelukken. In Br. en Antw. zegt men bijna in denzelfden zin : *van alle merkten t'huis gekomen zijn*, en dit beduidt : ondervinding hebben, slim, doortrapt zijn. In dezen zin zegt men omstr. Thien. : *van zijnen huize zijn*, d. i. met iets bekend zijn, kennis van zijne zaken hebben : *laat dien koopman door, hij is van zijnen huize*. In Br. en Antw. noemt men dit : *hij is er in t'huis*, d. i. hij is er in ervaren of er meê bekend (gelijk met zijn huis). *De koe is nog ver van huis* bet. omstr. Leuv. dat zij nog lang zal staan alvorens te kalven. *Het is nog verre van huis* bet. te Antw. : het zal in lange niet gebeuren.

HUISAGIE, te Kortrijk en elders in Vl. gezegd, evenals *bouwagie*, voor : *huizing*.

HUISBLIJVERKENSWAGEN (T'). Men zegt den kinders in Vl. : *ge zult mogen meê gaan op t'huisblijverkenswagen*, d. i. ge moogt t'huis blijven.

HUISCHEN, HUISEN of HUSSEN, b. w., hitsen, aanstoken (Vl.). In de Kemp. zegt men *hussen*, in Br. ook *hissen*, bij Kil. *hussen*, *husschen*, *hisschen*, *hitschen*, *hetsen*, l. *instigare*, enz. *de honden hisschen*, *instigare canes*, ... *tari canes*. Het woord is verwant ... *heet* (hitsen, heet maken).

HUISEL of UISEL, m., romeinsche w... weeghaak, snelwaag, hgd. *sch*... *wage*, fr. *peson* of *romaine*. In L... *punder*, in N.-Br. *ponder*, bij ... *pondel* en *pundel*.

HUITS, m., voertuig met twee rade... een langen dijsel aan den as, ... nende om dikke boomen te ve... ren (Br. rond Vilvoorde); te ... noemt men het : *voêr* voor : voed... Misschien is *huits* hetzelfde w... als bij Plant. *voeyerhouts*, bij ... *voer* of *voederhouts*, l. *vehes li*... *rum*. Sleeckx schrijft : *horts* en *he*... fr. *triqueballe*, *diable*. Elders n... men dit voertuig : *ezel*.

HUIVALLIG, bijv., slecht, boos, r... vuil, vervallen : *'t is huivallig w*... 't is slecht weêr. *'t Is een huiva*... *mensch*, een vuile, vervallen, ... waarloosde mensch (Westvl.). ... *vallige kerel*. *Huivallig geb*... (Oostvl.). In Westvl. zegt men *ijva*... Z. dit laatste.

HUK, v., haakvormige stok. *Eeghuk*, s... van een haak voorzien, dien de l... man in de handen heeft om de eg... bestieren. Vandaar het ww. *huk*... haken (met eene huk) (Limb.)... Br., Antw. en Vl. is *huk* m. en ... *hurk* of huik, en *hukken*, of *op* ... *nen huk zitten* is hetzelfde als ... *ken*. In Limb. wordt *huik* uitge... als *huuk*, *hoek*, en *zich huiken* (... ken, hoeken) bet. aldaar : zich o... huiken zetten. Bild. (I. 311) zegt, ... volgens ons, terecht, dat « *hoek* ... *coin*, de wortel is van *hoken*, *hoe*... buigen, waarvan *hukken* (eigenli... huken), thans nog in gebruik ... *Hukken* is dus eigenlijk gebog... hoekachtig, krom zitten, en *hu*... *huik* (in zich hetzelfde woord ... *hoek*) bet. eigenlijk *kromte*, *ha*... *bocht*. Z. huik en hurk, huiken...

hurken in de Woordenboeken.

HUKKELEN. Z. huikelen.

HUKKEN, HOOKEN (Vl.), in Br.: *heeuken*, o. w., jeuken. Vanhier : *huksel*, jeukte.

HUKKEN, o. w., hurken, buigen; maar omstr. Kortrijk is hukken (hoeken), in de herberg zitten, en *hukker* bet.: een herberggast : *waar hebt gij zoo lang blijven hukken?* In Br. zegt men : *waar hebt ge zoo lang gezeten*, of, *blijven hangen*, *haperen*, *luntere̅n? Hukken* (Limb.), met eene huk haken. Z. huk, hoeken en hoekeren blz. 190.

HUKKER. Z. hukken (buigen).

HUKSEL, *juksel*, jeuksel, jeuking, jeukte (Br., Kemp., Antw.).

HUKSTEERT, HUKSTEERTJE, een die veel last geeft, veel last aan zich heeft, een looperken, een *taffeleêr* : *'t is een huksteert van een meisken*, *van een jongen* (omstr. Brussel).

HUL, m., 1° bosje gras, 'twelk boven het andere gras uitsteekt, planten, heesters, boomen, te samen en dicht genoeg bijeen om te kunnen *hullen* (verbergen, dekken) (Kl. - Br.); 2° struik, struweel, fr. *arbuste, buisson* : *eene hul uitkappen* (L. van Aalst). Dit *hul* schijnt verwant met *hille*, *heuvel*, *holm*, dat Kil. als een oud woord opgeeft in den zin van : *bergsken*. « *Heuvel* (ook *hövel*) komt van *hoël* (van *hoēn*), van welk *hoēl* men, in het oud vlaamsch, *hul en hullekijn* vindt, zegt Bild. » Men ziet duidelijk dat *hoog*, *hoogen* ; *heve*, *heffen* ; *hoofd*, *hoed*, enz., in hunne oorspronkelijke beteekenis, verwantschapt zijn. Z. hille, hulle en hoeckel.

HULDER voor hunlieden (Vl.), in Oostvl. heulder.

HULK, hetzelfde als *hulle*, deksel (Kortrijk). Z. hulle.

HULLE, v. Thans bet. dit woord : linnen kinderkapje, en ook : een vrouwenmuts of hoofddoek der vrouwen, doch in Vl., vooral in Westvl. heeft het nog zijne oorspronkelijke beteekenis behouden, die van : deksel of scheel, b. v. van stoof, potten of pannen. 't Is de wortel van *hullen*, opschikken, versieren en oulings *dekken*, *bedekken*, bergen. *Hulsel*, hoofddeksel der vrouwen, is dus hetzelfde als : deksel. *Hulle* voor *hulling*, is v., zegt Bild. (I, 328), maar *hul* (kap, overtreksel), m., als wortel van *hullen*, d. i. dekken. *Hulze*, de bast van schil- of peulvruchten, is hiermeê verwant, want deze omhult of bedekt de vruchten; ook *hulk*, lastschip, kan er meê in verband staan. Bild. nogtans leidt dit af van *hollig*. *Hulk*, lastschip, is verwant met 't fr. *hulque*, gr. ὁλκας, hgd. *holk*, *hulke*, het angels. *hulc*, het zweedsch *holk*. Bij Meyer bet. *hulse* en *houde* : rok, schil, pel. Z. hul.

HULLEKEN of HULLETJE, o., verkleinw. van *hul* of *hulle*. Van een huwelijk, waar man en vrouw wel elkander passen en verstaan, zegt men : *dat is een hulletje dat wel op dat potje past* (Westvl.!). *Hulleken* bet. ook : weinig (tusschen Deinze en Audenaarde).

HULP, v., lederen riem waarmeê 't paard de berriën eener kar of eens rijtuigs op den rug draagt. Zulk een riem, die onder het lijf des paards door komt, om het rijtuig te beletten omhoog te slaan, heet *onderhulp* : *leg de hulp op den zadel*. — Zulk een riem waarvan iemand, die een krui- of stootwagen voert, zich bedient, heet ook *hulp* ; ook de banden over de schouders waarmeê men de broek ophoudt (Hagel.). In Br. en Limb. spreekt men *help* uit. In N.-Ned. worden de draagbanden der broeken *galgen* genoemd.

HULSTER komt voor in : *noch hulster noch bulster hebben*, d. i. in Vl. niets hebben. *Hulster* is hier gewis eene

verbastering van *hulze*, bij Kil. ook *hulsche*, *huldsche*, dat dezelfde beteekenis heeft als *bulster*, *bolster*, d. i. bast, boost, schel, pel, peul, pelt, sloesterschelp of al wat de vruchten omvat en behoedt. In Br. zegt men : *er bleef helter noch speller* voor : er bleef niets. Z. bed en bult, blz. 85, en : helder noch pelder, blz. 183.

HULT, HULTE, licht hetzelfde als : bult of hoogte, komt voor in : *met hulten en bulten*, dat hetzelfde beduidt als : *gehult en gebult*. Waarschijnlijk is dit *hult* verwant met *hille* of *heuvel*, vroeger *hoevel* of *huevel*. Nogtans kan *hult* ook voor *holte* staan, en dan zou *met hulten en bulten* zooveel zijn als : met diepten en hoogten.

HULTJE (HOUTJE), o., wordt gebezigd in de uitdrukking : *hij loopt met het hultje*, d. i. : hij is krankzinnig (N.-Limb.). In Br. hoort men soms : *hij is op den hool*.

HUM, HUMME, in Br. en Limb. voor : *hemd* : *'k heb Jan liever in zijn hemd of Pieter in 't goud*, d. i. ik heb liever met Jan in armoede dan met Pieter in weelde te doen (Westvl.).

HUMST, HEMST, m. (plant) bij Kil. witten hemst, l. *althæa*, *ibiscus*.

HUNKEREN, o. w., het *hinniken* of brieschen der paarden, bij Kil. *hungkeren*, fland. l. *hinnire*. Het is gebr. in de Kemp. waar men daarvoor ook nog *riggelen* of *ruggelen* zegt.

HUNS GETWEEN, zij twee, met hen twee (Westvl.).

> Vogel ende Wezel mede,
> Leven hier in ruste en vrede,
> Zittende, naar hun gemak,
> Huns getween op éénen tak.
>
> (G. Gez., blz. 46.)

HUNSKLUPPEL, stuk hout, waaraan de strengen van een paard zijn vastgemaakt (Antw. pr. Noord.). In Br. *zwing*.

HUNTER, m., in 't Hagel. voor *heim-* of *heinteer*, d. i. teer of hout om te hei-

nen of hagen meê te maken.
Noorden *jokhout*, fr. *charme*,
hagebuch ; in Limb. *harentee*
Br. en Vl. *herenteer*, te Antw. en
Kemp. *herzelenteer* of *helzentee*

HUP of HUT, voermanswoord om 't p
te doen voortgaan : *hup! ros* (Th
Te Leuv. *ju*.

HUPPELEN. Z. hoepelen.

HUPPELLING, m., de peuluw, pel
't oorkussen van een bed. In de
delaar van 1842, n. VI-VII, bl
staat het : *hoepelink* of *hoopeli*
verwantschap misschien met *h*
hoepel van *hoepen*, rondmaken
als daar, uit Bilderdijk, staat.
't is waarschijnlijker eene ver
ring van hoofdpeuluw of -peluw
Kil. *hoofd-bolinck* of *hoofdpoluw*
gespr. door het volk *hoopeling*,
pelink. Inderdaad men hoor
stroopellink of *-peuling* ; in
huidpeluw uitgespr. *huidpölf*,
voor : hoofd, en in 't hgd. *haupt*
Men zegt ook : *kussen*, *kussefl*
flouwijn, q. d. *pul- wijne*, *pu*
theca (Kil.), *pul*, *peul* voor : pe
kussen. Z. Bild. II, 342, pul, pe
verwant met : buil, bolster, bul

HURK, m., wortel van : hurken, luis
op den hurk staan (Vl.).

HURKEN Z. horken.

HURST of HUST, m., somtijds *hust*
eene niet zeer hooge grondverh
heid, elders ook alleen *kant* geno
Ook heet *hust* een struikbosc
hout of bloemen (Westbr.) d
ders ook genoemd wordt : *h*
hoecht ; *hochel*, *hoechel*. Kil
horscht, *horst*, heeft bij deze l
beteekenis nog die van : *kr*
bosch, bosch van schaarhout, l
gultum, *sylva humiles tantum*
proferens, *senticetum*. Z. horst.

HURTS, een oud vlaandersch woord
sproken *huts*, 'tzelfde als *h*
egelvarken, fr. *hérisson* (Vl.) va
hortsbraam. Dit *hurts* of *hor*

onzes dunken, 't zelfde woord als *hurst*, in den zin van : struik, struweel; dewijl het stekelhaar van dit dier als een bosch of hocht uitmaakt. Z. horst.

HUS, m. en v., mv. *hussen*, vleier, beleefde vrager, of iemand die door vleiende woorden anderen tot eene zaak weet aan te zetten : *hij is maar eene hus, geloof hem niet*. Ook : slordige vrouw, smerig wijf : *zij is eene zwarte hus;* nog : hij die boertig en geestig spreekt, fr. *un comique : de hus zeide, wilt gij niet verliezen, zoo speel niet.*

HUSEN. Z. huischen.

HUSSEN, HUSCHEN, HUSSCHEN, hetzelfde als *huischen* (hitsen). *Den hond hussen* is hem tergen, ook : hem op iemand zenden (Antw., Br., Kemp., Vl.). In 't Hagel. bet. *hussen* nog : iemand door vleitaal tot iets berispelijks aanzetten. Z. hus. In den Teuth. *hussen, stotelen, prekelen.* Z. huischen.

HUST. Z. hurst, bij Kil. *horscht, hocht*, struik, in Br. en Kl.-Br. *hoecht*. Z. hurst.

HUT en HEER (Kemp.). Z. hot en her.

HUT, m., HUTJE, o., struik, b. v. *een hut salaad; een hut bloemen;* ook zekere hoeveelheid : *een hut vlas* (Vl.). *Hut*, gewis 't zelfde als *hot*, wortel van *hotten*, samenpakken, o. w. Edoch 't zal ook in verband staan met *hust, horst* (hocht), hot, fr. *hotte;* bosje, fr. *botte*. Z. ook dot, duts, hocht. *Hutte* beteekende oulings : hoede, bewaring. Z. hurst.

HUTS, v., dikte, bultje : *eene huts op 't hoofd hebben van vallen*. Vanhier het spreekwoord : *de huts tegen de bluts*, als men iets verliest, maar ook iets wint : *het graan is wel afgeslagen, maar mijn landhuur ook*, d. i. *de huts tegen de bluts. Den huts tegen den bluts stellen*, schadeloos stellen, eene overeenkomst maken waardoor beide partijen zich voor vergoed en betaald achten. Vol *hutsen en blutsen* (butsen) is 't zelfde als *vol hulten en bulten*, of : *gehult en gebult. Huts* bet. ook : egelvarken. Z. hurts.

HUTSEKLUTTE of HUTSEKLUTSE, appelpap; overhoop, verward *mengelmoes*, hutspot (Kortrijk). 't Is samengesteld uit *hutsen* en *klutsen*, die beide hetzelfde beteekenen.

HUTSELEN, freq. van *hutsen*, kwanselen, verkwanselen, uitkwanselen (Westvl.). Z. de Woordenboeken.

HUTSEN, b. en o. w., schudden, schokken : *hij lachte dat hij er bij hutste* (Westvl. Veurne). Z. hutselen.

HUTTENTUT, z. m., vlasdotter (plant die veel op vlas trekt, wier zaad ook olie bevat) (Limb.).

HUUF. Z. huif.

I, IJ

I, IJ. In 't Zuiden klinkt de letter *i* soms als *e*, en deze als *i* : zoo hoort men in Vl. meest : *kend, drenken*, enz. voor : kind, drinken, enz.; in Br. zal men 't volk hooren zeggen : *ik kin u niet. 't Is eene verlingenis voor de dood. De minschen klappen zoo veel*, voor : ik ken u niet, enz. In Br., Limb. en een deel der Kemp. wordt de *i* of *j* dikwijls voor den zwaren *e*-klank aangevoegd als in : *jeer* voor : eerde; *pjeed* voor : peerd; *stjeet* voor : steert; *viees* voor : veès, veers; *miees* voor : meersch. Te Ninove hoort men zelfs :

jees, *jelzen* voor : leerzen. De lange, meest de scherplange *e*-klank gaat in Br. en elders veel tot een *ieë*-klank over, en dan ziet men deze laatste soms verkort; zoo hoort men : *hij zwitte veel*, voor : hij zweette veel. Vandaar ook : *hitte*, *vergifnis*, *gift*, *drift*, voor : heette, vergefenis, geefte, dreefte, welke klanken men in Vl. ook hoort. De *ij*, of verlengde *i*, wordt in Vl. en Limb. ('t Land van Maastr. uitgenomen) zoowel als in sommige provinciën van 't N., als eene lange *i* uitgesproken : *piip*, *tiid*, *wiin*, voor : pijp, tijd, wijn. De *ie*-klank is in Vl. een soort van tweeklank : *bieër*. In Limb. klinkt *bier*, *dier*, *vier*, *lief*, enz. als : beer, deer, veer, leef, enz. In welke woorden de *e* zuiver, zonder tweeklank, wordt uitgesproken. Sommige bijv. nw., eene stofaanduidende, hebben hier en ginds in Vl. den uitgang *i* voor *en*, b. v. *laki broek*, *goudi oorringen*, *steeni huis*, voor : lakenbroek, enz.

ICH, voornw., in Belg. en Holl.-Limb. en in 't Hagel. gebr. voor : *ik*. Z. persoonlijke voornaamw.; als ook *mich* voor : mij.

IEDERJAARSCH, bijv., van elk jaar.

> 'k (de wilgeboom) Was dan jong, en had [mijn kruine
> Jong verplant al uit den tuine,
> Maer de vijfde mael vergroot
> Met een iederjaersche schoot (scheut).
> (Westvl., G. Gez., bl. 19.)

IERF voor : erfde, van 't w. *erven* (Westvl.).

IERSCHMAN, Ierlander (Vl.).

IEVERANDS, IEVERHANDS, bijw., ergens. *Nieverands*, voor : nievers of nergens (Br., Antw., Kemp., N.-Br., Belg. Limb.). Bij Meyer *iergend*, *ieweringe* voor : iewers, iewaarts of ergens. *Ieverands* of *ievers* wordt in Br. ook gebr. voor : omtrent : *het kan ieverands zes uren zijn*.

IEVERS of **IEWERS**, bijw., voor : iewaarts, is in Vl., Waas, Br., Antw., N.-Br. gebruikt voor : ergens. Bij K[...] *ghend*, *iergens*. Het negat. *n*[...] *niewers* is ook in gebr. voor [...] *gens*. Te Kortrijk is 't : *ieverst*[...] *verts*. *Ie* is in het gothisch *ai*[...] ook de stam is van *ooit* en van [...] het gr. *αἰών* bet. tijdruimte, e[...] *iemand*, *iets*, enz.

IEVERS, als bijw. in eene twijfel[...] bevestiging, voor : waarschij[...] gewis, zeker, ongetwijfeld, of [...] immers, of : het Brabantsch *c*[...] *hij heeft ievers weêr niet aand*[...] *geweest*, *want hij kan zijne le*[...] *'t Is ievers gij die mijn boek u*[...] *stopt hebt* (Vl.). In Br. zegt [...] *zekers*, en, in een twijfelachti[...] kennend of ondervragend ge[...] *kwestie* : *kwestie of hij zijne le*[...] Z. kwestie.

IJL, v., lichtveerdig, snulachtig v[...] mensch : *zij is eene rechte ijl* (H[...] In Br. en Antw. zou men ze[...] *ze is eene sut* of *trut*. *IJl* is lich[...] verkorting van : *ijdele*, waar m[...] onder verstaat.

IJLLICHT, o. en m., de avondwe[...] zonder donder. Samengest. *ijl* [...] ijdel en *licht*. Het is derhalv[...] *ijdel licht*, omdat het gedurig[...] semt, zonder dat men donder [...] Zulke weêrlicht heet in Limb. [...] *brand*. Sommigen schrijven : *hei*[...] *heil* voor *heel*, dus : klaar en [...] gelicht, zonder donder of buie[...]

IJLLICHTEN, o. w., weêrlichten, b[...] deren hemel, in laffe zomeravo[...] Breemsch en Holsteinsch : *vleid*[...] *ten*, fr. *faire des éclairs* (*de cha*[...] (Br., Antw. st. en pr.) : *'t hiel*[...] *ter avond niet op van ijllichten*. [...] migen schrijven *heillichten*. Z. ijl[...]

IJLZAK, o., zeker net (Gheel).

IJNKE PETJINK, of beter : *hinkpet*[...] zooveel als het fr. *clopin-clopant* [...] en daar in Westvl.).

IJNS, m., wordt dikwijls als een sc[...] beeld gebr. om de kinderen ba[...]

maken : *de ijns is daar! Houd u stil of de ijns zal u pakken*. Omstr. Brussel, te Assche, luidt het : *ansj*. Zou *ijns* in geen verband staan met *hans*, dat men in Kil. kan nazien, en daar gezel bet.? De *Hansen* zijn bij Kil. eene soort van halfgoden.

IJSBIJZE, v., werktuig om met eene slede op het ijs te rijden (Huize). Z. bijze in de Woordenboeken.

IJSEL, znw. en IJSELEN, ww., voor : *ijzel* en *ijzelen* (Vl., Limb.).

IJSFLEURIG, bijv., wordt gezegd van fruit dat er glazig uitziet en laffig smaakt : *dien appel zal ik niet eten, hij ziet er zoo ijsfleurig uit* (Z.-Limb.).

IJSPEERD, o., ijsslede. Op zulke paarden rijden noemt men : *ijspeerden*, o. w., (Westvl.). In Oostvl., Br., Antw. *ijsstoel*. In Limb. heeft men, behalve *ijsstoel*, nog *ijswagen*.

IJSSTOEL, m., stoel waarmeê men op het ijs glijdt. Men leest in de *Middelaer*, 2de jaerg. bl. 297 : « *ijsstoel*. Dit woord wordt algemeen gebruikt voor : sneeuwslede, ijsslede, enz. Nogtans is er nog al eenig verschil te vinden tusschen *sneeuw*- en *ijsslede* en *ijsstoel*. De laatste, kleiner dan de eerste tuigen, wordt door den opzitter zelf *voort gestooten*, terwijl de *slede* voort getrokken wordt. »

IJSSTOELEN, o. w., met den *ijsstoel* glijden (Oostvl. en elders).

IJVALLIG, HUIVALLIG, bijv., vuil, leuzig, vervallen, krank, gebrekkig. J. de Brune gebruikt dit woord veel : *wat is er droeviger als.... dat de dood aen een yvallighen ouderdom de stutten* (de kinders) *van hare zwackheyd ontsteelt* (Bancket, 267). — Zou dit woord niet verbasterd zijn van : *invallig*, *invallend*, voor : *vervallen?* (Westvl.). In Oostvl. hoort men meest : *huivallig*.

IJZERBIJTER, m., hier en ginds in Vl. voor : gierigaard.

IJZERENMAN komt reeds in Kil. voor in de beteekenis die 't woord thans nog heeft, die namelijk van : iemand die tegen alles kan.

IJZERLING, m., soort van appel, om zijne hardheid zoo genoemd (Oostvl.). In Limb. *ijzerappel*.

IJZERMAAL, o. en m., ijzerplek of smet op lijnwaad : *men heeft het ijzermaal uit dit ammelaken vergeten te doen* (Br., Antw., Limb.). Bij Kil. beteekent *maal* : vlek, en *ysermael, macula ferruginea* ; het bijv. *ysermaelig*, *ijserroestig*, *ferrugineus*. Men gebr. in Br. *ijzermaal* ook voor : *ijzermalig*, b. v. *het lijnwaad is ijzermaal*. *De klok slaat ijzer* bet. : de klok geeft eenen klank als of ze geborsten was, klinkt niet helder als metaal, maar als ijzer. Vanhier de zegw., in Antw. en Vl. gebruikelijk : *zijne tong slaat ijzer* (hij is bij drank) voor : zijne tong is belemmerd. Men hoort ook : *zijne tong slaat kadul*. Z. keen.

IK, IKKE, IKIK, volgens den nadruk, dien men er aan geven wil ; niet zelden komt het tot driemaal voor, b. v. *ik heb ikik dat niet gedaan* (Br. en Antw.). *Ik en gij ik en gij* bet. in Westvl. *zig zag : hij ging daar ik en gij, ik en gij*. *Ik en gij* bet. te Antw. eenige losse steken met de naald : *gij moest de scheur van mijn kleed eens met nen ik en nen gij toesteken*.

IMPERFECTUM. In Oost- en Westvl. en hier en daar in 't westelijk gedeelte van Br. voegt men gewoonlijk het steertje *ge* bij den regelmatigen uitgangsvorm van 't *imperf.* der gelijkvl. werkwoorden : *hij hoordege dat niet, maar wij hoordigen dat wel*. *Ik vraagdege, meendege* in Westvl., alwaar men ook, den uitgang verdubbelende, zegt : *hoordede, blaasdede*.

IN. *Ergens in zijn*, in bezitting zijn. *Er wel in zijn*, wel gegoed zijn, wel in zijnen doen zijn (Hagel. en elders).

INBIJT, m., wordt in Oostvl. voor : begin gebezigd : *'t is een goede inbijt*. Bij

Kil. en elders bet. het : *ontbijt*, l. *prandium*. « Vort dat men den zieken zoude gheven elc daechs te haren inbitte eene soppe, enz. » *Belg. Mus.* 1843, blz. 95.

INBIJTEN, b. w., spoedig en bijtend antwoorden : *wanneer ik hem iets zeg, bijt hij mij altijd in* (Antw., Br.).

INBRANDEN, onverwachts ergens invallen en er goed smullen. Z. afbranden.

INBRESSEN. *De muur is ingebrest*, d. i. met bressen doorschoten (Westvl., Veurne).

INBUNSELEN, b. w., inbusselen. Z. bunselen (Vl., Br.).

INCARNAT, m., van 't fr. *incarnat*, omstr. Thien. : klaver met vleeschkleurige toppen : Men noemt ze ook *roodtoppen*, en, omstr. Vilvoorde, *russische klaver*.

INDELIJK. Z. eendelijk, blz. 113.

INDENHAK, bijw., aanstonds, op den oogenblik. *Hak*, wortel van *hakken*, is 't zelfde als : kap of houw; bij Kil. is *hacke*, 1° *schop, spaeye, pastinum*, 2° *bijl, ascia*, fr. *hache*.

INDOEN, b. w., innemen, opdoen (in den winkel, enz.) : *de winkelier van hierover doet alles in 't groot in*. *Indoen* bet. in de pr. Drenthe ook *opdoen* en *inslaan*.

INDUIKELEN (uitgespr. *indoekelen*) is het freq. van *induiken*. Het wordt wederkeerig gebruikt : *zich induikelen* beteek. in N.-Limb. zich inwikkelen voor de koude : *doekel u maar goed in*. In Br. en Antw. bet. *induikelen* 't zelfde als : *duiken*.

INEEN KOEKEN, o. w., tot eenen koek gevormd worden door de hitte, of ook al, door eene andere oorzaak, aaneenvast geraken : *wollen matrassen koeken met der tijd heel ineen* (Veel in Nederl. en Belg.).

INFINITIVUS. Z. onbepaalde wijze.

INFROTSEN, b. w., hard insteken (Meetjesland).

ING. Deze uitgang, gevoegd achter zelfstandige nw., als : *gerzing, graz*
huizing, stalling, woning, zold
enz., drukt een soort van verzam
uit. Voor *ing, inc*, Z. *Taalk.*
IV, 110, 133, 332, 555.

INGAAN, b. w., nadenken, inzien
men het wel ingaat, hij heeft
(Vl.).

INGEVIJLEN (invijlen), uitgespr
injevijlen, inzevijlen, bet. in We
zagen. Z. injevijlen.

INGLIBBEREN of INSLIBBEREN,
stillekens, zachtjes of heimelij
ergens binnen dringen, insl
hetzelfde als : inglippen, insli

IN HEBBEN. *Hij heeft van het kwa*
hij is van het kwaad bezeten (We
Inhebben bet., in Br., Antw
Limb. : een inzicht, een voor
hebben : *laat ons zien, wat hij*
hebben. *Inhebber* bet. in 't Dren
dialect : *deelhebber*. In 't hgd.
haber bezitter.

INJEVIJLEN of INZEVIJLEN betee
malen, zagen, altijd hetzelfd
gen : *op iets injevijlen*, d. i
beknibbelen; ook : eenig werk
traagzaam doen. Gewis is dit
vijlen voor : *ingevijlen* of *inv*
inzagen (omstr. Kortrijk).
voorvoegsel *ge*.

INK, overal in 't Zuiden alsook bij
voor : inkt.

INKALVEN, o. w., instorten : *de g*
kant is ingekalfd (L. van Aals
Br., Antw. en elders hoort m
woord, ook : *kalken, afkalken,*
ken, toekalken.

INKALVEREN, o. w. (voortd. van *ka*
allengskens aan de kanten inv
instorten (van de aarde) : *da*
kalvert in. *De boord zal haast*
ingekalverd zijn (Vl.).

INKEER, m., draai van eene
(Westvl.).

INKEEREN, o. w., het slinks of
keeren eener straat (Westvl.). K
is in 't Z. evenveel als *draaien*.

INKELDEREN, o. w., in de Woordenb. is het slechts b. en bet. : in den kelder doen, fr. *encaver*. Hier wordt het gezegd van ijs dat inkeldert, d. i. : dat zinkt, invalt, of beter gezeid, als eene keldering vormt, door het wegstroomen of verteren van 't onderste water (Vl., Br.). Z. kelderijs.

INLEG, INLEGGEN. Z. inzetten.

INLEIDEN, b. w., iemand feestelijk inhalen (N.-Limb. en Br.).

INMIJNEN, b. w., bet. niet slechts : zijn eigen goed herinkoopen, maar ook op de *mijn* of *vischmijn*, visch koopen met te zeggen : *mijn* of *'t mijn* (Leuv.).

INNEREN voor : herinneren (Limb. en Br.).

INPINNEN, b. w., overdrachtl. : foppen, geld afwinnen, bedriegen, straffen : *Karel de Stoute pinde de Luikenaars in* (omstr. Thien.).

INROEPEN, b. w. *Hij is ingeroepen*, voor : hij is gestorven (Thien.).

INS, INSCH of **EINSCH** wordt, omstr. Kortrijk, gebruikt in den zin van : plotseling, bots, bits, spijtig, nijdig : *insch antwoorden*. Een *inschaard* is een spijtige, een twistzoeker, een pronkaard. Zou het geene verbastering zijn van *eens?*

INSCHEUT of **INSCHIET**, m., brood dat de bakkersgasten bij de burgers, die hun eigen brood maken, komen halen om het in den oven te schieten : *de meester kwam gisteren zelf den inschiet halen* (Leuv.).

INSCHUDDEN, b. w., ingieten, inschenken : *een glas wijn inschudden* (Limb. en elders).

INSE, INZE, m., heins, heis, hengel, handvatsel van eenen emmer, fr. *anse* (Vl.).

INSEL, m., in Westvl. de romeinsche waag. Z. huisel, blz. 198.

INSLAG, m., voedsel, eten : *in dat huis hebben de dienstboden goeden inslag* (Br. en Antw.).

INSPANNEN, b. w., aannemen tot zijnen dienst : *eenen nieuwen knecht inspannen* (Westvl.).

INSPEET of **INSPET**, de stok, waarmede men het roer doet zwaaien (Willebroek).

INSTELLEN, b. w., op eene verkooping de eerste een gebod geven, een prijs zetten (Vl.); in Br. en elders; *inzetten*.

INSTELPENNING, m. Men vindt het woord in vele dagbladen, onder de rubriek : *aankondigingen*, doch alleen in 't mv. : men leest daar dikwijls hoe dat iets verkocht wordt : bij *palmslag en met gewin van instelpenningen* (Vl.). In Br. zegt men : *met winst van plamslag en hoogen;* in de Kemp. en Antw. : *met palmslag en verdieren*.

INTAMPEN, o. w., klanknabootsend w., *tamp, tamp*, al tampende inluiden, inkleppen, d. i. met het *klokgetamp*, of-gelui, indagen voor den kerkdienst (omstr. Leuv. en Brussel).

INTE, v., schop, stamp, stoot (Vl.), ook voor : ent, griffel; van *innen*, insteken, zegt Bilderdijk.

INTREEMPEN, o. w., binnensluipen : *hij kwam zachtjes ingetreempt* (Westvl.).

INVALLEN, o. w., opkomen, bezuren, betalen : *die klets, die ge mij gegeven hebt, zal u invallen* (Hagel.).

INVAREN, o. en b. w., wordt in Limb. niet alleen gezegd van vaartuigen, maar ook van voer- en rijtuigen : *de koetsier is de stad ingevaren. Hebt gij het koren al ingevaren* (ook ingehaald)? Men bezigt het ook alleen, gelijk het ww. *inhalen : hebt gij al ingevaren*, ingehaald (het graan)? Ook nog voor : *inrijden : zij hebben de brug ingevaren*.

INVEMEN. Z. vemen.

IN VOEGE (ZIJN), gepast, in orde, geregeld zijn (Br. en elders). Z. voege in de Woordenboeken.

INVOLLEN, INVULLEN, b. w., inlijven, 't fr. *enrôler*, ook : inschrijven, inzetten, enz. wat open staat (Br., Vl.).

INWINDELEN, b. w., voortdur. van : inwinden, inwikkelen (Br., Limb.).

INZET, m., voor : uitzet, vermaard Gentsch bier : *geeft mij een glas inzet* (Vl.). *Inzet* bet. te Antw. en elders : de daad van, bij eene verkooping, in te zetten, of ook : het geld dat ingezet wordt. Z. *inzet* in de Woordenboeken.

INZETTEN, b. w. *Een kleed inzetten* is : boven, aan den kleedrok, eene vouw maken, om later het kleed van onder te kunnen afsnijden en boven te laten zakken (Br.); in Vl. en Antw. : *inleggen*, *ingeleid : 't is drij vingers ingeleid. Een kleed met nen breeden inleg.*

INZIEN, b. w., gebr. in den zin van : vergoeden : *geef den armen maar, God zal u dat inzien* (overal in België).

IPPENS, HIPPENS, de vlasbollekens waar het zaad inzit (Westvl.).

IRAPPELS, verbasterd van : eerd- of aardappels (Meetjesland).

IRKEN, HIRKEN, bij Meyer *irriken*, (herkauwen, fr. *ruminer* (Ke Z. hoorikken, blz. 194.

ISGAT, o., trapsgewijze verbaster volgt : *irsgat*, *iers-*, *eers-*, *aard* het onderste gedeelte van een waar de wortels aan vast zijn (in Br. *eersgat.*

IS HET IK? voor : ben ik het? « *is die 't zoo verzinne*, *'t gone d hinne dei*, enz. » (G. Gez., bl (Westvl.).

IS 'T, of, IS 'T ZAKE, veel in België voor : indien, fr. *dans le cas is 't dat*, of, *is 't zake dat gij doet*, *ge raakt in het kot.*

ITALJAAN, m., italjaansche popu *populus italica.* Men zegt in Br nog, *italjaander*, gelijk in waar men *italieender* uitgespre

J

J. Z. i.

JA. *Op nen ja en nen neen*, d. i. op eenen oogenblik (Br.). Men zegt ook te Antw. en elders : *op nen zucht*, *op een vloek*, of, *vloeksken*; ook : *op nen sibot.*

JAAR. *In 't jaar één*, *als de uilen preken* (Antw., Vl., Br.), in Limb. *in het jaar*, of : *'t jaar één als de uil predikt*, bet. nooit.

JAARGEBED bet. in Westvl. de lijst der overledenen, voor welken er jaarlijks gebeden wordt.

JAARGETIJ(D), jaarlijksche mis of dienst voor eenen of meer overledenen : *oom heeft* 300 *guldens voor twee jaargetijden bezet* (overal).

JACHELAAR, m., 't zelfde woord als : schacheraar, bet. in Br., te Lennik : wildstrooper, ook omstr. Leuv. en Brussel : *stroppenzetter;* in Vl., *jager*, fr. *braconnier.*

JACHT, v., jak, fr. *jacquette* (Vl.).

JACHT, v., 1° beweging, schudd schokking, klopping, fr. *agita eene jacht gevoelen*, ontsteld (Vl.); 2° trek : *daar is geene jac het vuur* (Br.). *Het vuur jaagt* (*niet.* Vanhier : *jachtig*, hetzelfde gejaagd, ontsteld, haastig, fr. *empressé.* Z. jagen.

JACHT, v., voor : *joegd* of *jeugd*, te gewoonlijk in 't mv., *jachts*, voor : speeljongens : *die jachts van de deur niet af te houden.*

JACHTIG, bijv., heet (van dier bronstig, loopsch, tochtig. Kil. *tich*, sax. fries. *loopich*, l. *catul* Z. jacht en jagen.

JAFFELAAR ('T), dompelaar, su

laar (Vl.), *j.* als *sj* uitgesproken.

JAGEN, o. w., trekken of jachten : *het vuur, de kachel jaagt niet*, d. i. brandt slecht, er is geen trek in : *met vorst jaagt de stoof goed* (Br., Antw., Limb. en elders).

JAGER, m., licht voor : *jagersbuis* of *jagerskleed*, fr. *veste de chasse;* doch in 't Hagel. bet. het : kamizool met mouwen. Z. jacht voor : jak.

JAK, m., heeft in Limb., behalve de beteekenis van het fr. *jaque*, *jaquette*, waarmede 't hgd. *jacke* en 't engl. *jacke*, *jacket*, ook in verband staan, nog die van : lijf, borstkas, 't zelfde als *vest*, l. *thorax* : *iemand iets op zijnen jak werpen* is iemand iets te last leggen. *Jak* is, volgens Bild., II, 11, hetzelfde woord als *jok*, en bet. eenvoudig *dracht*. Z., zegt hij, jok en jager. *Jok*, als kleedsel, is in de Holl. Woordenb. o., in Limb. m., in Br. m. en v.

JAK, v., op zijn fr. uitgespr., *zweep*, waarmede men de paarden voortdrijft (Br., Vl.). Bij Kil. is *jacke* 't zelfde als *kletsoore*, in Br. *klets* genoemd. Vanhier *jakken*, zweepen, en *jakkeneer*, zweeper. *Jakken* is bij de Holl. 't zelfde als *jakhalzen*, te paard rijden. Sleeckx schrijft ook : *djak*, *djakken*.

JAKE, o., kusje. Z. aaiske, blz. 1.

JAKKELEEREN. Z. 't volgend.

JAKKELEUREN, o. w., jokken, mallen; in Br. : *fikfakken*, eigenlijk : elkander uit malheid bij de jakke, bij de kleeren trekken; van *jak* en *leuren* of *loren*, in 't fr. *leurrer* : *zij jakkeleuren, want ze worden al te vrij* (Oostvl.). Gelijk *jak* met *jok* verwant is, zoo kan *jakkeleuren* wel een verbasterd freq. zijn van : *jokken*, vanwaar *jokkenaar*, en van dit laatste : *jokkeneeren*, l. *jocari* (schertsen).

JAKKEN, o. en b. w., met de jak (slaan of kletsen). *Jakken en jagen*, dikwerf op trot zijn, te peerd of met gespan. *Jakken* of *djakken* bet. hier en daar in Westvl. nog : springen, dansen en ook schokken, b. v. *die karre djakt zeere.*

JAKKENEER, JAKKENER, eigenlijk zweepengever, bet. in Vl. en 't Hagel. : voerman. Kil. *jackener*, l. *auriga.*

JAKNIKKEN, o. w., altijd maar *ja* zeggen op 'tgeen de meesters voorstellen. Vanhier *jaknikker*, blinde goedkeurder (overal).

JAN, mansn., komt voor in vele gezegden als in Br., Antw. en Limb., t'huis behoorend : *'t is ne Jan*, *'t is een Janneken*, voor : 't is iets bijzonders, 't is een kerel; fr. *gaillard* : *'t zal ne Jan worden*, hij zal groot, iets groots worden, *il deviendra un fameux. Den Jan uithangen*, groot doen, trotsch zijn. *Hij komt van S. Jan*, hij doet als of hij van niets weet, hij is doortrokken. Vele jaarmerkten hadden vroeger op S. Jans dag plaats; zoodat deze zegwijze vandaar haren oorsprong wel hebben kan. Zoo komt *Jan* nog voor in uitroepingen als : *Jandore; Jan verdekke; Jan patat*, fr. *parbleu, diantre*, enz. Het verkleinw. *Jantje*, een kerel, gast, zwierbol, fr. *bambocheur.*

JANKBERD, 'T JANKBERD, o., berd dat men al jankende voortstoot (Westvl.).

JANKEBOM, 'T JANKEBOM. Z. jankberd (Westvl.).

JANKEN, 'T JANKEN, hinken, in Br. *hinkelen*, een kinderspel, in 'twelk men op een been springt en met den voet een *berdelken* of *scherfje* voortstoot (Westvl.).

JANTANT, soort van korf met een hengsel (Kl.-Br.).

JANTJE, o., deugniet, nachtlooper, of iet dergelijks (Br., Antw.). Z. Jan.

JANUS bet. overdracht, in Br. en Antw. : dubbelzinnige, valsche kerel, verrader.

JAP, in Vl. en Antw. : drop of sap van zoethout (*jus de réglisse*), in Br. *kalissesap*, en in Vl. *kalissebrood*

geheeten.

JAPNEUS, m., iemand, die veel snuift en daarvan een drupneus heeft, heet men te Antw. : *een japneus*. Deze naam wordt ook op eenen kwezelaar (fr. *bigot*) toegepast.

JARENT ('T), bijwoordelijk gebr. voor : het verleden jaar. Kil. heeft *jaerens*, *'t jaeren*, l. *anno elapso*, *anno superiore* (Br.). In Limb. hoort men : het *jaar*, voor : verleden jaar, en : *tegen 't jaar*, voor : toekomend jaar (ook *tegen* het *jaar*).

JASFORCEEREN, *jasforcé spelen*.

JASKEN, o., kaartspel. Vanhier : *jassen*, *jasspelen* en de samengestelde : *smousjassen*, *kruisjassen*, *schuppejassen* (Antw., Br.).

JASPANDOEREN, o. w., een kaartspel (Limb.).

JASSEN, b. w., jagen ; *wegjassen*, wegjagen : *jas dien deugniet weg*, in 't fr. *chasser*, waarmeê het verwant is, als ook met 't l. *jacere* en 't hgd. *jaich* in *jach-zorn* (Bild.) en licht met *jatsen* (Br. en Limb.).

JATSEN, o. w., loopen, draven : *hij jatst overal heen. Gij kunt wat jatsen!* (Limb.). In Br. spreekt men *jatsen* op zijn fr. uit. Het schijnt met *ketsen* verwant te zijn.

JEDDER. *De dienstknecht kreeg zes francs voor zijnen jedder* (Kemp.). Z. weerder.

JEER, v. en m., wortel van *jeren*, slag, smijt : *hij kreeg eene felle jeer. Van iets den jeer geven*, d. i. iets niet aantrekken : *ik geef er den jeer wel van* (Br., Leuven).

JEES, 'T JEES, uitroepingswoord : *'t jees, wat hij zeggen derft* (Kortrijk)! in Br. *jeuzes* en *seeumes*. Z. jummig.

JEÊSTEN of **JESTEN**, v. mv., kluchten, acties, kuren : *hij zit vol jeesten, vooral in het klappen*, van 't l. *gesta*.

JEÊSTENEER, die kluchten vertelt (Westvl.).

JEITJE, o., kusje (Oostvl. en Br.).

JENEVERBLAAS, **JENEVERGAST** (Antw.), geneverdrinker; in Vl. *geneverleute*.

JENEVERS of **JENIVERS**, zwarte zen, zeebezen, die men op br wijn zet (Brugge). *Jenivers* en *verwijn* is ook in Zeeland gebr. aalbessen en -bessenwijn. Bij quenbroch, I, blz. 286, vindt *jenivers* en *jenevers* (*Taalk. M* 172, 176).

JENOFFEL, verbasterd van 't fr. *gi*

JEREN, b. w. (met zware *e*, en *j* o fransch uitgespr.), werpen, sm slaan : *jeer die vuiligheid b Hij jeerde er goed op*. Van *jac jeter?* (Leuv.) *Jeer van hier*, pak u weg, maak u voort (Br.) o. w. voor : deêren : *wat jeert m* wat deert, wat raakt mij dat? Antw.) Zou dit laatste *jeren* n verband staan met 't fr. *gên gérer?*

JEUF of **GEUF**, witvisch (r. L en Mechel.).

JEUGD, v., sap van vleesch, fr. *ju gebraad is zoo malsch dat de er uit loopt*. Kil. *juche*, sax. si *jusculum*. Vanhier :

JEUGDIG (uitgesproken *jeudig*), sa *een jeugdig stuk vleesch. Eene dige meid* (niet in den zin van maar van : frisch en gezond) Antw. st. en pr.).

JEUNEN (met korten *eu*-klank) of *jo* gunnen, toewenschen : *hij je jont mij de nering* (Vl.). In *iemand den penning jonnen*. Va in Vl. *jeunst*, in Br. *jonst*, in *gunst. Uit jonsten versaemt* is d van S. Lucasgilde, te Antwerpe

JEVELSKAP, v., eenvoudige, bonte wenmuts, zonder zoom, door m en boerinnen gedragen (Maast Br. : *koof*, te Leuv. : *jen* of *koof* laatste ook te veler plaatsen g wordt.

JEZUSKESDIEF, braaf manneije :

schijnheilige (Westvl.).

JIBBER, m., potaarden knikker (Antw.); in Br. ook *ket* genoemd.

JOB, v. (*j* als in 't fr.) zegt men omstr. Thien. van een zeer verdraagzaam vrouwmensch : *eene goede job*. In Br. noemt men dit : *eene goede lut*, *sul* of *sut*. Bij Kil. *joole*, *stulta*. Van een manspersoon zegt men : *'t is een goede löbbe*, *kul* of *snul*; in Vl. *djool*. *Jobbe* bet. bij Kil. lui, vadzig mensch, dommerik, en Sleeckx vert. het door : *lourdaut*. Z. jobber.

JOBBER, JOËBER, 't zelfde als : slobber, jobbe, d. i. iemand, die slordig aangekleed is, of onachtzaam te werk gaat, ook een *goede leübbe* of *kul* (Br., Antw.).

JODENOOR, v., joodsoor, soort van paddestoel (*champignon*), van *jood* en *oor*, welk laatste, in Limb. en Br., veel vrouwelijk gebezigd wordt (Limb.).

JOEBER. Z. jobber.

JOECH, vreugdekreet, in Limb. onder de volksklas gehoord onder het nemen van een borrel of druppel bij de legging van den eersten steen eens huizes, bij de viering der *martelgans*, enz. (hgd. *juchei*). Vandaar het w. *joechen*, verwant met *juichen*, even als met 't hgd. *jauchzen*, 't gr. *ἰαχεῖν* : *wat die kerels joechen! Dat is een gejoech.*

Over dit woord leest men in het werkje van pastoor Daniëls, getiteld : *Oorsprong*, *oorzaeke en ondekkinge van een godlooze*, *bezwoorne bende*, *nagtdieven en knevelaers binnen de landen van overmaeze en aenpaelende landstreeken*. « Niet eene nagt isser zoo wel in den winter als in den zomer, dat de dorpen aldaer bevryd zyn van nagtzwervers en straetloopers, die bezig zyn met juggen, schreeuwen, zingen, godlasteren en andere soorten van boosheden : gaet gansch en geheel Europa door, gy en zult zulke uytgelaetenheyd by den klaeren dag niet vinden, de welke gy in deze landen van Overmaeze by de duystere nagte aentreft, de jonkheyd rot haer te zamen, op prœtext, van by de dogters aen de vensters te gaen vryen ofte caresseeren, zy zwerven van een gehug, van een dorp naer het ander met groote en groffe kluppels bewapent, onder een zulk geschreeuw dat ze van de wilde volkeren schynen geleert te hebben, wat zegge ik van de wilde menschen? zy hebben het geleert van de onredelyke beesten : ik verzoeke ul. maekt eens by de winteravonden uwe oplettentheyd, oft gy alsdan geen geschreeuw zult hooren gelyk als van den mensch? *jaug! jaug!* en wat meynt gy dat dit doet? het is het geluyt van den loozen en roofagtigen *vos* ofte van den botten en nagtdievigen *uyl* : twee beesten, die op steelen en rooven uyt zyn; de welke by de duystere nagt hun aes en kost moeten zoeken; juyst van deze twee goudievige dieren hebben de Maeslanders het *jaugen* geleert, hunne spraeke en ook het steelen en rooven aen hun genomen. »

Men moet hier aanmerken, dat de schrijver het woord slecht gespeld heeft.

Van dit woord komt waarschijnlijk het freq. *joechelen*, *fausset* zingen, dat men in N.-Limb. hoort.

JOECHT, v., te Leuv. en Antw. in een verachtelijken zin gebr. : geruchtmakende straatjongens, een hoop kinderen : *'t is droef aldus van die schooljoecht geplaagd te worden*. *Joecht*, van het oude *jogede* of *joged*, of ook nog : *joechd*, *joechde* voor : *joechede*, angels. *jogoth*. Z. Weil. en Bild. op *jeugd*. Maerlant gebr. meermaels *joecht*, *joegt*, *juecht* en *joghet* voor : jeugd.

JOEFFERS bet. in de Kemp. : mastboomen van mindere dikte dan de *gor-*

dingen, of groote mastboomen. Z. juffer.

JOEKS, m., vreugde, vermaak. *Joeks hebben*, vreugde hebben, vrolijk zijn (N.-Limb.). Z. joech.

JOKKEBAND, eigenlijk band of zeel aan het jok vastgemaakt. Overdracht. is dit woord, te IJperen, dikwijls gebruikt in : *tegen 't jokkeband trekken*, d. i. met weêrzin, tegen zijn gemoed iets doen. *Het minste dat hij moet doen, trekt hij tegen 't jokkeband*, d. i. hij is koppig, hij doet het niet gaarne. Te Antw. en elders : *tegen heug en tegen meug*.

JOKKEN, JUKKEN, hetzelfde als : joken, oulings ook *joocken*, in den Teuth. *joecken*, d. i. jeuken.

JOKKEN, o. w., trekken aan 't *kordeel* om de paarden te geleiden (omstr. Kortrijk). Z. kordeel (kortzeel). *Jokken*, uitgesproken : *sjokken* en soms hier en daar : *schjokken* of *tjokken*, bet. in Br. : *al rippende trekken*.

JOL, JOLE. Z. jool en joole.

JONAS, overdr. in Oostvl. gebr. voor : ongelukkige : *'t is ne Jonas*.

JONG, bijv. Om te beduiden dat men met iemand als kind is opgewassen, zegt men : *ik ben met hem jong geworden* (Z.-Limb.). In Vl. bet. *jong* : ongehuwd : *hij is reeds veertig jaar en nog jong*. *Een jonge knecht* is daar : een ongetrouwde ; in Br. zegt men hiervoor : *een jongen* of *jongman* ; in Limb. en Holland : *jonggezel en jongman*. *Een oude jonge dochter* is te Antw. hetzelfde wat men in Holland eene *oude vrijster* noemt. *Jong aan zijn voorhoofd zijn* bet., omstr. Kortrijk : onervaren zijn.

JONG, m., mv. *jongen* of *jongens*, voor *jongen*, fr. *garçon* (Limb., Br. en elders).

JONGE DOCHTER, ongetrouwde dochter (Br. en elders).

JONGELEN (Br.), in 't L. van Aalst : *jongeren*, in Holl. *jongen*.

JONGEREN, jongen, jongskens krijgen *mijne konijnen hebben van nacht ge jongerd* (Brussel en Aalst).

JONKEN of TJONKEN wordt hier en daa in Vl. gezegd van eene stoof of kache die niet branden wil. In Br. heet he *vonken* of *pratten*.

JONKEREN, o. w., kermen gelijk jong hondjes : *wat dat hondje jonkert* (Limb.) Het is zooveel als *janken* 't welk in Limb. nogtans niet va dieren, maar slechts van mensche gezegd wordt : *het kind jankt; d hond jonkert*. 't Is verwant met : *hun keren*, verlangen, en met *hongeren*

JONKERJAN, m., insect dat boven he water vliegt en gelijkt op den sprink haan. Daar die diertjes eenen blin kenden rug hebben, worden zij oo wel : *glaskramers* genoemd. Z. ak kernaald, jufferken, snijder.

JONKERTJE, o. (uitspr. *junkerken*) soort van giroffelbloem, door Dodoen *keikens* en nog te Leuv. en Antw alzoo geheeten, in 't fr. : *bouqu tout-à-fait*. In de Bot. *dianthus ba batus* (Limb.).

JOOKEN, o. w., jeuken (Vl. en Antw.).

JOOKTE, v., jeuking, jeukte (Vl.). Ki heeft *joockte*, Maerl. *joecte*, *joocksel* en vanhier 't bijv. *jookselachtigh*.

JOOL, DJOOL of DJILLE, m., sukkelaa snul; te Antw. : sukkelachtig vrouw mensch : *'t is ne goên jool van ne vent*, fr. *imbécile*, *niais*, *bonhomm* Waarschijnlijk is dit *jool*, *djole*, ve want met *jolig* (dartel), *joêlen*, vroli zijn, sollen, spelen, en 't fr. *joie* (Z. Bild. II, 13), hetzelfde woor als *guil*, hgd. *gaul*, een druilig paar

JOOLE, v., in Vl. gezegd vooral van ee goedaardig vrouwmensch; in B eene *sul*, *lul* genoemd. Z. jool.

JOORKE of JOORN, halfpintglas (Vl. Z. djooren, blz. 96.

JOOS, m., de armoede : *joos heeft m vast* (Meetjesland).

JOPPER (uitgespr. *jöpper*), kiekensve

kooper (Aalst); te Leuv. *poelenier:* te Antw.: *poelier*, fr. *poulailler, marchand de volaille.*

JOU of JOUW. *Jou*, zegt Bild. (II, 14) is het oude pronomen *u*, naar platte uitspraak. Deze bestaat nog vooral in Vl. en Zeel. waar men ook *joe, jou* voor: *u*, en *jouw, jon* voor: *uw* uitspreekt. Bild. leidt *jouwen* van dit *jouw* af.

JOU of JOUW (*j* als in 't fr.). Wanneer de boogschutter, die de laatste schiet, het dichtste met zijnen pijl het doelwit treft, roepen de anderen: *Jou, jou*, d. i. aan u, 't is aan u, gij wint. Vandaar dat *jouwschieten* beduidt: zijn pijl het kortste bij het doel schieten; ten ware dit *jouw* verwant zij met het fr. *joie*, of *jeu*, van *jouer*. Immers deze heeft spel en is verheugd, die het dichtste bij den ring schiet. Het woord wordt ook bij het bolspel gebruikt.

JOUSCHIETEN. Z. jou.

JU of JUT roept men tot de paarden om ze te doen voortgaan; vanhier *juën*. *Het peerd is ju*, is voort, is weg (kindertaal). Ook: *joep u!* vooruit (Br.). In 't eiland Sylt heeft dit voorzetsel dezelfde beteekenis en wordt gebr. in samenstellingen; men zegt er: *jüharrewst*, voorleden herfst; *jüwundter*, verleden winter (*Firmenich, Völkerstimmer*, I, bl. 1, n. 13 en 2, n. 32).

JUDASPENNING, m., plant in Oostvl. aldus genoemd, doch in andere streken: *penning-bloemen, maankruid, paaschbloemen*, hgd. *mondkraut*, fr. *bulbonac, lunaire*, l. *lunaria.*

JUËN, TJUKEN of TJUKAUWEN, o. w., aan 't paard *ju* zeggen: *hij tjukauwt om dood.* Dit laatste wordt in Vl. en Br. gebruikt. Z. ju.

JUFFERKEN of WATERJUFFERTJE, ook *snijder* en *akkernaald* (Z. dit laatste) genoemd, is een vliegend insect, in 't fr. *demoiselle* (Limb.).

JUFFERS, mv., ribben waar een planken vloer op rust (Antw. st.); bij Bild. (II, 14) *sparre;* bij Weil. *mast, paal*, die dun en lang is. Z. joeffers.

JUKKEN, o. w., *jeuken*. Vanhier: *juksel, jeuksel* (Oostvl.). In Br. *huksel.*

JULDER en JULLIE, m. (Westvl. en Zeel.), voor: gijlieden, ulieder.

JUMMIG! uitdrukking van verbaasdheid: *jummig! dat is ook waar* (Limb.). Te Leuv. *jumeneékens! seeumenekens.* In Westvl. *jees: jees wat hij durft zeggen!* Dit is eene verbastering van 't woord *Jesus.*

JUNKERKEN (Limb. r. Maastr. en Sittard). Z. jonkertje.

JUP of JIP, m. en v., met fr. *j*-klank, fr. *jupe: zijne jup vol slaan*, zijnen buik vol eten (Br., Antw.). Bij Kil. *juype, juppe*, een hgd., saks. geld. en holl. woord dat *kele, kedel* (kiel) bet., fr. *jupe*, spaansch *jubon*, ital. *gioupone, giubbe*, l. *thorax.*

JUTTEKOKO, renne (Westvl.). Bij Kil. *renne* bet. in 't l. *promptuarium, cella penaria*, te Gent: een kot.

K

KAAF of KAVE, v., in Vl., vooral in Westv., schoorsteen, schouw, welk laatste in Br. alleen gehoord wordt. Kil. heeft ook: *kave, kaefkoen, kafkoen*, flandr. 't zelfde als *schoude*. Vanhier *kaafvager* of *kaveveger*, bij Kil. *kavevagher*, enz. *schoudevager*, nu: schouwveger of schoorsteenvager; *kaveberd*, een

bord, rond de schouwkap, waar schotels, potten, enz. op staan of liggen. In Br.: *schouwbank* of *schouwschap*; *kaafkleed*, in Br.: *schouwkleed*, in de Kemp.: *rek*.

KAAI, KADE, v., mv. *kaaien* of *kaden*, gansch uitgebraden stukskens varkenslies, die men vaneen gesneden heeft om er het vet goed te laten uitbraden (Br., Antw., Kemp., N.-Br. en Venlo); in Limb. ook nog: *krappel*, in Vl. *kaan*, mv. *kanen*, *kaantjes*, in Groning ook *kanen*. Kil. vertaalt *kaan* door: *aruina vilior ex balenis*, en *kaeye*, *kade* of *kaeyen* door: *frustula adusta ex aruina adustae et exuccae pinguedinis crustae*, en Plant. in 't fr. door: *ratons du sain de pourceau*. De Teuth. heeft *cade*, *gryeve*, lat. *cremium*. Bilderdijk zegt dat *kajuit*, van *kajen* of *kaien*, in het gr. *καίειν* (branden), vuurhaard beteekent. Z. Hoeufft op: kaai.

KAAIEN, KADEN, AFKAAIEN, w., in stukskens vet uitbraden totdat ze tot kaaikens worden (Antw. en elders). *Kaaien* bet.: branden, zegt Bild.

KAAK, v., als bijv. en bijw., wordt in de gemeene spraak, omstr. Bruss., gebr. voor: *dood*, *weg*: *hij is kaak*, hij is dood. *Het is kaak*, zegt men te Antw. van iets dat behendig weggenomen en ontvreemd is. *Kaak doen* bet.: weg doen, of: zich iets aanmatigen. Wij meenen dat er hier aan het werkw. *kaken*, kalbassen, moet gedacht worden: *hij is kaak* zou derhalve eene elliptische uitdrukking zijn voor: hij is (door de dood) gekaakt; en *kaakdoen* zou zooveel zijn als: *kaken*. De zegwijze: *iets op zijne kaak slaan*, welke in Br., Antw. en 't Hagel. veel gebr. wordt, en zich iets toeeigenen beduidt, is hetzelfde als *kaakdoen* of *kaken*. *De vijf geboden op iemands kaak leggen* bet. iemand met de hand eenen kaakslag geven (Eecloo). Z. kaken.

KAAKSLAG, m., **KAAKSLAGERIJ**, v
geoorloofde winst. Deze uitdru
heeft haren oorsprong ontleend
iets op zijne kaak slaan, d. i.
iets ongeoorloofds aanmatige
kaak en kaken.

KAAKSMEET, o., *kaakslag*, bij Kil. *k*
smete, te Gent *kaaksmijte* (Vl.

KAAL. *Van eene kale t'huis kome*
Vl.: mislukken, te leur gesteld
In Br. en Antw. voegt men er b
woord *reis*, dat er moet onde
staan worden. In Br., Limb. en
zegt men in dezen zin: *er kaa*
afkomen.

KAALAARD, m., ook *kalekop*, *kal*
arme duivel (Br., Antw.). Vo
Grimm. (*Gramm.* blz. 92) bet.
aart, geleerd, l. *eruditus*.

KAAN, v., voor: kaam, vroeger ook
schimmel die op zuur bier, a
wijn komt. Vanhier het w. *be*
voor: bekamen; *bekaansel* v
bekaamsel (Westvl.). Kil. hee
kaen of *kaem*, l. *canus*, *muc*
tus; hgd. *kahm*, *kahn*, *koh*
Teuth. heeft *camich* (*als alt bi*
dergeliken), l. *glutinosus*, en K
migh, i. *kaemigh*, l. *mucidus*.
ders kaai.

KAANJEL, v., goot, dakgoot: *ho*
zinken, *looden kaanjel* (Limb.

KAANTJES, o. mv. Z. kaai.

KAAR, v., is in N.-Ned. slechts: een h
bak met gaten doorboord, of
teenen mand, om visschen in
te houden, fr. *huche*, *réservoi*
woord heeft in Limb. en elder
twee andere beteekenissen, di
in zwang zijn, en is van 't o. ges
1° Biekorf, 2° vat boven ee
len, als graanmolen, wanmole
plaatst, waar men het graa
doorrijzen. In den zin van b
is het door gansch Belgisch e
Limb. en in 't Hagel. gebruike
wordt als een oud woord bij
en Kil. aangetroffen, die *karr*

en 't vertaalt door *alveare* (biekorf) en *nassa* (vischkorf). In de Kemp. is het ook een biekorf van gekloven dorens gemaakt. De Teuth. heeft: *visch Care*, en : *byhen* of *ym Care* of *huyve*, l. *alvear*, *alvearium*. Bilderdijk zegt dat *kaarde* of *kaar* en, bij verkorting, *kaard* (kwalijk *kaar*), v., hetzelfde is als *gaarde*, *gaard*, praeteritum van *gaâren* (gaderen), ik *gaâre*, ik *gaârde*. *Kaar* is dus iets om in te houden. Vanhier het ww. *karen*, dat te St-Truid. en in de Kemp. bet. : *de bijen in het kaar schudden*. Z. nog kei.

KAARS, v., in Limb. hetzelfde als kers, fr. *cresson;* kers (vrucht) luidt aldaar: *keers* (zonder zware *e*). Keers, in Holl. *kaars* geschreven, in 't fr. *cierge*, luidt er, als overal, met zware *ê*.

KAAS, in 't Zuiden, m., in de holl. Woordenb., v. *Hij zal den kaas van zijn brood niet laten halen* bet.: hij zal zich niets laten ontnemen, hij is wakker, slim, doortrapt (Br., Antw., Vl.).

KAASJES BLADEN, maluwe, hgd. *pappeln*, *kaespappeln*, *hasen pappeln*, fr. *mauve*, engl. *mallows*, l. *malva*. In Br. waar die plant *keskenskruid* heet en elders doet men die bladeren veel in lijnzaadmeelpap die op wonden en zweren gelegd wordt.

KAASMAREI, te Kortrijk gebruikt voor : kaaskoopman. Vanhier 't w. *kaasmareien*, in kaas doen, den kaashandel drijven. Het woord is samengesteld uit *kaas* en *marei*, gewis verbasterd van : *meerse*, *meerserije*, in 't engl. *mercery*, fr. *mercerie*, koopwaar. Vanwaar het vlaandersch woord *meersenier*, hetzelfde als : *kremer* of *kramer*. In 't fr. *mercier*, engl. *mercer*. Z. ketsmareien.

KAASMAROL, m., is een marol die kaas verkoopt. De marollen venten hunne sterkriekende kazen onder 't zingen van : *kees*, *keezemarol*, *marol-*, *marollekees*. De kaas wordt algemeen *marollekees* genoemd. Z. marol.

KAATS, v. *De kaatse falen* bet. zijn ooggwit missen (St-Nikolaas). « *Kaats*, van *ka-en* (keeren) en *kaatsen*, is keeren, » zegt Bild. (II, 19). In Br. zegt men : *de kans missen*. Nu, volgens Bild. (II, 34), is « *kans*, in 't fr. *chance*, ook van : *ka-en*, waarvan *ka-ing*, waaruit het ital. *cangiare*, thands : *wisselen*, ruilen, fr. *changer*. Oulings zei men : *verkeer* voor : *kans* of *lot*. »

KAATSER. Z. ketser.

KABASSEN, b. w., bet. in de Woordenb. : behendig stelen, doch in Kl.-Br. ook : snoepen, smokkelen, achterhouden; in Br. : kleine diefien begaan, in 't fr. *dérober ;* te Antw. : arm aan arm gaan : *die twee gelieven gaan kabassende over straat*.

KABBELEN, o. w., stremmen : *de melk is gekabbeld* (Antw. st. en pr. Kl.-Br.). In Br. zegt men ook nog *rinnen : het melk is geronnen* of *gekeerd*. In Westvl. spreekt men *kappelen* uit, en *kabbelen* bet. aldaar hetzelfde als *kachtelen*, d. i. veulenen, jongen werpen, bij Kil. ook in dezen zin vertaald door *fetari*, *fetificare*, *parere*. *Kabbelen* of *kabbels*, znw. mv. zijn, omstr. IJpere, nog : stukjes vleesch aan 't voorhoofd van veulens welke de merrie afbijt als zij gekabbeld heeft.

KABBELSEL, o., geronnen melk, in 't fr. *lait caillé*.

KABBER, m., KABBERTJE, o., duiver. Men zegt ook : *kebber* (Antw.), omstr. Leuv. luidt het : *keüpper*, elders : *köber* of *keubber*, met korten *eu*-klank.

KABBERDOES, v., kleine, gemeene herberg, fr. *gargotte*, dat de Holl. Woordenboeken vertalen door : *gaarkeuken*, kroeg, slechte herberg : *mijn gebuur zit altoos in het kabberdoesken* (Antw., Br., Hasselt). Kil. heeft *kaban* (l. *gurgustium*, *casula*), fr. *cabane*, engl. *caban*. In Br. en elders gebr. men soms *kot* voor : slechte her-

berg : *hij blijft in de vuile kolen den nacht doorbrengen*. Z. kaveet, kavikken.

KABEELEN, o. w., fr. *intriguer*, *disputer* (Westvl.) In Br. *kekelen* of *krekelen*.

KABERNOES, een onbeduidend woord, dat men hier en daar in Vl. bezigt voor : zat, dronken : *die kerel is weêral kabernoes*.

KABEULEN of KREBEULEN, o. w., met iets morsen of beulen. Z. talleien (Vl.).

KABIEBASSEN, b. w., (voor baffen), opvreten : *hij heeft zijn stuk al gekabiebast* (Kemp.).

KABOES, v., eene mansmuts, in Holl. *pet*, in Br. *klak*, fr. *casquette* (Oostvl.). In Westvl. *kaboetje*. *Kaboes* is de middeneeuwsche *kapoets*, hoofdkap, van 't fr. *capuche*, *capuchon*. Nog hebben de Hollanders daarvan : *karpoets* of *karpoesmuts*. Z. kabotseken.

KABOET of KABOUT, v., gewis voor : *kaphout* of *uitgekapt houtje*, d. i. houten schotel (Westvl., Kortrijk).

KABOETJE, o., muts (Westvl.). Z. kaboes.

KABOTSEKEN, schedelkappe, fr. *calotte* (Westvl.). Z. kaboes.

KA(F)BOUTJE, o., schouwvager (Kortrijk), samengest. uit : *kave*, schouw, en *boutje*. Z. dit laatste woord, blz. 73. Kabouter zal wel met kafboutje verwant zijn.

KACHEL, KACHTEL, veulen : *een jaarlingsch kachel* is een veulen van één jaar oud. Vanhier het o. w. *kachelen*, een veulen werpen, in 't fr. *pouliner* (Westvl.). J. N. Hoeufft (*Taalk. Mag.* I, 160) schrijft op *guil* : « van *gaul* kan men het Zeeuwsche kagcheltje (veulen) maken, op deze wijze : *gaul*, *gaugel*, *gaugeltje*, *gagel*, *gageltje* en met de verandering der eerste *g* in *k*, welke geheel niet vreemd is, *kagel*, *kageltje*, *kaggel*, *kaggeltje*, en bij meer harde uitspraak der tweede *g* *kagchel*, *kagcheltje*. Onze oude spelling van *guil* was ook *gaul*, even als de Fransche en Duitsche. »

KACHTEL, veulen. Vanhier het o. *kachtelen*, veulenen (Westvl., Br Z. kachel.

KADÉ. Te Leuv. zegt men van iets, smakelijk, kostelijk is : *'t is k* Maar *kadékens* bet., te Hamme : p denkeutels ; en *kadetje* te Antw. : *broodtje*. Z. cadé, blz. 87.

KADEUNEN of KADUNEN, b. w., slagen geven, ook dooden (Wes Meenen).

KADIJ, te Antw. : feest, smulparti *zal er gaan spannen*, *'t is vanc kadij*. Het woord is zijn bestaan den franschen republikeinschen *cadi* verschuldigd.

KADUL, in Vl. een troetelkind, en *ka letje*, een dik, vet kind. Van *kadullen*, troetelen. *Kadul* komt het middeleeuwsch lat. *cadulus* (*cadere*, vallen), bijv., iets of iem die gedurig valt of dreigt te vall zooals een uitgeleefd mensch of een kindje. Z. het woord opgeheld in 't *Taalk. Mag.* III, 493-4. Slee vertaalt *kadullig*, bijv., te Poperi gebruikt in den zin van : te go goedaardig, door : *bonasse*. *De slaat kadul*, de klok slaat verke of : met gebroken toon (Antw.).

KADUN (OUD), v., oud vrouw (Westvl.).

KADUNEN. Z. kadeunen.

KAF is in Br. en Holl., o., doch in Lin waar het *kaaf* wordt uitgesprok v., gelijk het dit, volgens Bild. (II, in sommige dialecten nog is. *G kaf in zijnen zak steken* beteeke goede winst doen (omstr. Thien

KAFFELEUTE of KOFFIELUIT (Vl.), Br. *kafféslemp*, eene vrouw die gaa koffie drinkt. Z. leute.

KAFFUITJE, o., slechte koffie of w (Sleeckx).

KAG of KAK, bijv., van vederen ontblo nog niet vlug : *de vogeltjes zijn n kag* (Limb. waar men in dit woo de *g* als zachte *k* uitspreekt) ; in

zegt men : *paddeblool*. Van hier *kakske*, o., 't jongste vogeltje in het nest (N.-Limb.). Z. kagger, en kakkenestje.

KAGGER, m., KAGGERNESTJE, o., het jongste vogelken in het nest (Kl.-Br.); te Antw. klinkt het : *kakenestje*, in Br. *kakkenesken* of *kaknestje*. Z. deze laatste woorden en ook : kag of kak.

KAHOT, v., rol geld : *een kahot van 50 cts*. Te Leuv. en Antw. kardoes, fr. *cartouche* : *rol het geld in kahotten van één frank* (Limb.).

KAIEN (branden). Z. kaai en keien.

KAISSCHEN, WEGKAISSCHEN (*ais* kort uitgesproken) voor : kaatsen, in Br. en elders gebruikt in den zin van : jagen, wegjagen, wegdrijven : *kaisch die jongens daar eens weg*. Z. ketsen.

KAJOENTJE, o., vuistslag, bij Sleeckx, in 't fr. *gourmade*.

KAJONNEEREN, den hond op den band leggen (Sotegem).

KAJUIT, KAJUTE, v., slecht, versleten paard, fr. *rosse* (*Belg. Mus.* 1844, blz. 190), in de Kemp. *hecht*, omst. Leuv. *vilderspeerd*, in Holl. *guil*. Z. Bild. op guil.

KAK, m., overdrachtl. voor : gesnap, gekakel, beschar, windmakerij; zooveel als het fr. *embarras*, of (gelijk Bild. zegt, II, 23) *caquet*, als in : *veel kaks over iets maken*, en, bij meerdere verwarring, ook voor het fr. *cas*, als in : *veel kak van een zaak maken* (Thien.); te Leuv. en Antw. zegt men : *van iemand* of *iets kas maken*, en ook : *hij heeft veel kak aan*, d. i. hij maakt veel wind, fr. *il fait beaucoup d'embarras*. *Kak* was, zegt Tuinman, bij de oude Vlamingen, hetzelfde met *hak*, het achterste, de hiel. Vandaar dat *kak* in Vl. soms nog gehoord wordt in den zin van : laatste, achterste, en hiervan de naam van : *kaknest*, vogel die 't laatst of achterste in het nest komt. *Kak*, zegt Tuinman nog, schijnt ook : *geveinsd* beduid te hebben. Hiertoe behoort *alskaks*. Z. dit woord, blz. 16 en in 't *Taalk. Mag.* II, 500-502. Zoo dat *kak maken* zooveel zou zijn als : geveinsd zijn, gebaren over iets maken.

KAKEBREED, bijw., met *lachen* gepaard, bet. in Westvl. sterk lachen.

KAKEDIKKEN, o. w., kakelen, gelijk de hennen, wanneer zij een ei gelegd hebben : *ik krijg er waarlijk hoofdpijn van, van al dat kakedikken* (Brugge). Omstr. Leuv. zegt men : *kakkedeiken* (kak- het eiken), klanknabootsend woord.

KAKEL voor : gekakel, is o., voor : kakelares, snapster, v.

KAKELEN, o. w., beginnen te spreken (van kinderen gezegd), fr. *bégayer*; hakkelen, fr. *balbutier* (Hagel.), engl. *cackle*, *gaggle*. Z. prazelen, 133.

KAKEN, o. w., 't zelfde als kakelen, bet. in N.-Limb. : hard klappen : *gij kaakt mijne ooren doof*.

KAKEN, b. w., heimelijk, slim wegpakken, kabassen. Deze beteekenis heeft *kaecken* ook bij Kil., die 't vertaalt door : *suppilare, manticulari*, d. i. in Antw. en Br. : iets heimelijk op zijne kaak slaan. Zou hier aan het fr. *cacher*, het ital. *cacciare*, jagen, niet te denken zijn?

KAKENEST, m., KAKENESTJE, o. Z. kakkenest.

KAKKEDEUR, KAKKEDOOR, m., nachtstoel met opening en onder met eenen pot om in te kakken, fr. *chaise percée* (Leuv. en Antw.). Elders bet. het ook : een zeker vogel.

KAKKEMOTJES, o. mv., gemaakte manieren (Antw.), te Leuv. ook *gemaakte mannekens*, fr. *afféterie*. Z. kak.

KAKKENEST, m., KAKENESTJE, o., het jongsken dat in een vogelnest 't laatst uitgebroeid en derhalve kleiner en min vlug is dan de andere. Ook over-

drachtelijk : het jongste of laatste kind in het huisgezin : *die kleine is bedorven, maar hij is het kakenestje* (Antw. st. en pr.). In Oostvl. en Br. : *kakkenestje;* in Westvl. : *kagghe-nest*, of *kack in-nest*, *kackert*, en in Gelderl. *kackaerd*, zegt Kil. die vertaalt door : *pullus postremò exclusus, educatu difficillimus*. Overdrachtl. : het kleinste kind, *foetus omnium postremus*, q. d. *postremus in nido*. Te Poperinge bet. *kustje*, *kakelnestje* of de jongste.

KAKKERT en KAKNEST. Z. kakkenest.

KAKSKE. Z. kag.

KAKTAND, mv., *kaktanden*, maaltand, bij Kil. *kaecktand* of *backtand* (Westvl.).

KAL, m., klap, praat, gesnap : *dat is maar kal. Wat onnoozele kal! 't Is gemeene kal. Kal* is de wortel van *kallen*, o. w., in Limb. en elders gebruikt voor 't Holl. *praten*, en 't Brab. *klappen* : *laten wij eens wat kallen. Hij kalt goed*. In 't engl. bet. *to call*, roepen of aanspreken, in 't gr. is *καλειν*, roepen ; *αι καλλειν*, schoon praten. Z. Bild. op *kanlange*, en Tuinman op *kallen*.

KAL, v., overdekte waterleiding : *het water loopt met een kal door den straatweg* (N.-Limb.), Kil *kalle*, oud Gelderl., l. *canalis* en *stillicidium*.

KAL, v., langwerpig stukje hout, aan de twee uiteinden afgedund, waar men met een stok opslaat om het te doen weg vliegen. Hiervan heet dit spel : *kalslagen* (Waas). Het stokje, hier *kal* genoemd, heet te Antw. : *klinkhout*. *Kallen* zijn in de pr. Antw. ook : de zijde-vogels die op de wip steken. *Mijn pijl is tegen de kal gevlogen* bet. dus : hij heeft den vogel geraakt, maar zonder hem van de prang te doen springen. Z. kalle.

KALABEERINGEN, oude versleten meubels te koop liggende : *wie koopt dien hoop kalabeeringen?* (IJperen).

KALANDEEREN, b. w., kalanten of klanten bezorgen; o. w., klanten krij *een goed gekalandeerde wink* een winkel met vele klanten. hier : *kalandeering*, 't zelfde al *landizie* (Br., Antw. en elders).

KALANGIEREN (in Br. uitgespr. *zieren*), in de boet slaan *boschwachter heeft den stropzelt kalangierd* (gekorzierd) (Br., A st. en pr.), bij Kil. *kalangieren*, eischen, straffen, in 't oud fr *langer*, *calenger*, engl. *to chall*

KALBAS, v., voor 't fr. *cabas*, d Woordenb. vertalen door : b vijgenkorfje, doch in Br. en L een van stroo gevlochten korf men met den hangel aan de draagt; 2° *kalbas*, eene langwe en knassende peer (Brab. en An Kil. heeft *kalebasse*, en de Holl. *bas* van het spaansch *calabaza*, ook *kawoerd* of *kauwoerde* (werde), een slach van pompo (wilde meloenen), te Leuv. en e *pronkappels* geheeten, van 't lat *curbita*.

KALEI. Z. kallei.

KALF. Zegw. : *het kalf bij den kop va* d. i. : seffens aanvangen met het men eigenlijk van zin is, seffens zijn doel gaan (Kemp., Thien.). *kalf leggen*, braken (Antw.).

KALIS, KALISSESAP, KALISSENH Z. kallis.

KALISSEN, b. w., licht van 't fr. *care* in de Kemp. vleien : *als de kind iets geerne hebben, dan komer iemand kalissen*. Vanhier *kalis kalisken*, *kalisbroek* voor : vleie

KALK, m., voor : krijt (Brugge). Va 't w. *kalken*, met krijt opschri In 't fr. heeft men *calquer* voor teekenen of afschetsen. Dr K sier vertaalt : *calc* door : *rechn zusamrechnung*, enz. Z. Delfor 190. Kelcken, l. *cementare* (Teu

KALLE, v., wordt in vele streken va en elders gebruikt voor : ekste

soms voor : een hannen of roetaard; te Poperinge geeft men ook dien naam aan eene kraai. Men heeft nog *veldkalle* of *kwakkel*, fr. *caille* en *waterkalle* of waterspook. In de omstr. van Gent is *kalle*, overdr. eene klappei, babbelares, wat men in 't Noord. *kallemoêr* of *kalmoêr* heet, te Leuv. *prazelerse* en *klappei*. Z. kal.

KALLE- of KALLEKENSCHIETEN, o. w., met dikke muntstukken naar een stopsel, waar centen op leggen, schieten (Br., Waas), omtr. Brussel : naar 't stopsel schieten, ook *heulen* gezegd.

KALLEGAAIEN, o. w., babbelen, klappen gelijk eene kallegaai of ekster, d. i. babbelen (Poperinge). Z. kalle en gaai. Sleeckx vertaalt het door : *folâtrer!*

KALLEI, m., licht voor : *kalkklei*, d. i. klei of mortel van kalk gemaakt, fr. *badigeon*. Vanhier 't w. *kalleien*, met kalk beplakken of bezetten ; *kalleier*, te Leuv. *plakker*; *kalleisel* of *kalleiing*, te Leuv. *plekkerij* en *beplekking*. *Kaleite* of *kalleite* bet. in Westvl. : muurverf.

KALLEIEN, enz. Z. kallei.

KALLEITE of **KALEITE**, v., muurverf. Men zegt ook van een vrouwspersoon, die veel klaps heeft : *'t is eene kalleite*, licht voor : eene *kalleute*, eene leute die gaarne kalt (Z. leute). Bij Meyer is *kalwaal* een snappaart.

KALLEKEN, o., speelstokje, pinker. *Kallekenzoek spelen*, fr. *jouer au bâtonnet*. Vanhier *kallekenspel*, in 't fr. *bâtonnet*, *jeu de bouchon*.

KALLISSEN, o. en b. w., zoet klappen, vleien : *als zij iets verlangen, dan komen ze iemand kallissen* (Kemp., Westerloo).

KALLISSENBROOD, KALLISSIEDROP, in Vl. gebr. voor het Brab. *kallissiehout*, *kallissiezap*, in Limb. *houtkoek* genoemd, in 't Noorden *drop*, fr. *bois* of *jus de réglisse*. Bij Kil. *kalissenhout*, lat. *glycyrrhiza*, *radix scythica dulcis*, ital. *regolitia*, spaansch : *regaliza*. Z. houtkoek.

KALLONDEEREN, 't zelfde als *kalangieren* (Waas).

KALOM, v., een gat of bijt in het ijs : *'t is daar te gevaarlijk met al die kalommen, zijt voorzichtig als gij gaat schaverdijnen. De schippers hebben daar eene groote kalomme gekapt* (Land v. Aalst). Z. lom.

KALONGEN, v. mv., opmerking, fr. *réclamation*. In eene meubelverkooping zegt de roeper, te Leuv. en elders : *alles wordt verkocht zonder eenige kalongen*, d. i. na de toewijzing worden er geene opmerkingen aanvaard. *Kalongen* zal hier wel hetzelfde zijn als *kalongie* bij Kil. dat daar eene kwaadaardige uitlegging van iets bet. en verwant is met 't werkw. *kalangieren*, dat men daar kan nazien, en met *kalange* of *kalangie*, waarvan Bild. (II, 24) onder anderen zegt : « *to challenge* in 't engl. is iemand ten gevechte uitdagen, en een gevangen reclameeren; 't woord, van Oosterschen oorsprong, is met ons *kallen* (praten) verwant, 't engl. heeft : *to call*, voor roepen of aanspreken, en zoo is dit *kalengeeren* : aanspraak maken. »

KALOVER voor : klaver, fr. *trèfle* (Leuv.). Z. Delf. 173.

KALSCHIETEN (Waas). Z. kalleschieten.

KALSEI, KALSIJ, KALSIJWEG, vanhier *kalseiden*, in Vl. hetzelfde als *kassij* of *kassei* of *kaudzide*. Z. kassei.

KALSLAGEN. Z. kal.

KALUITBLOK. Z. het volgende.

KALUITEN, o. w., zeker spel dat op het ijs gespeeld wordt. Het geschiedt op dezelfde wijze als het *bollen* op de bollebaan. Kil. schrijft *kalluyten* of *kluyten*, l. *ludere massis sive globis glaciatis : certare discis in aequore glaciato*. Vanhier : *kaluitblok*, stuk van eenen boom gezaagd, voorzien van eenen ijzeren band, in welks

midden een stok steekt, dienende om den blok voort te werpen (Kl.-Br.).

KALVEN, KALVEREN, o. w., afvallen en met groote brokken neêrstorten, bijzonderlijk van aarde, zand, sneeuw of iets dat los opeen gestapeld is als: hout, torf, stroo: *de grachtdam, de bergkant is door den vorst en de droogte afgekalverd* (Hagel.) Te Antw. en Leuv. zegt men: *afkalken*, voor: afvallen, afschieten. *Kalveren* bet. in Br.: een kalf werpen. Z. afkalken, blz. 10.

KALVERSTEERT, m., biest, biestboter (Westvl.).

KAM, KAMMEN, v., in Br. veel gebruikt voor: brouwerij, de plaats waar het bier gebrouwen wordt: *in die kam brouwt men goed bier* (in heel Br., Hagel.). Vanhier bij Kil. en Meyer: *kammen* en *kammer* voor: brouwen, brouwer. Vanhier ook: *de Kammestraat* te Antwerpen. Z. brouwer.

KAM, m., ijzer, eenigszins aan eenen kam gelijkende, dat aan het voorste van den ploegbalk wordt vastgemaakt om er het hameel, bij middel van ketingen, aan te hangen (Hagel.). *Gelijk de luis op eenen kam* bet.: een moeilijken toestand.

KAMANK, KAMANKELIJK. Z. kamant.

KAMANT, KAMANK, bijv. en bijw., krank, sukkelachtig, ziekelijk, slecht of gebrekkelijk te gang: *die man begint kamant te worden. Kamant in de beurs zijn*, d. i. eene platte beurs hebben, in nood zijn. *Het gaat er bij mijn gebuur maar kamant*, d. i., maar slappekens, hij boert achteruit (in 't Land van Aalst en elders). In Westbr. en Br. hoort men meer: *kamank*. Het gr. *καμνεὶν* bet. ziekelijk zijn. Kil. heeft *kamant, kamantigh*, l. *scabiosus*, schurftig, *scabiosus instar mendici*, ruig of schurftig als een bedelaar. Hij leidt het af van het fransch *caïmand*, dat bedelaar beduidt, en, volgens het *Diction. de Trevau*... zulk een bedelaar, die uit lu... bedelt, een landlooper, een sch... Vanhier 't w. *caïmander*, be... *Kamanterije, kamantigheyd* ... *bauts kraussel* is bij Kil. in 't l... *tigo*, schurftheid, ruigheid van ... afpellende huid. Men zegt ook... *maar ruig, het is eene ruige* ... *eene schurftige zaak* (in 't f... *affaire scabreuse*), *eene schurft*... *missie; het ruig*, eene ziekte.

KAMANTELIJK of KAMANKELIJK ... men in de Kemp. voor: gebr... te Antw. *kramakkelachtig*.

KAMEN, mv., omstr. Thien. ver... uitspr. van *kanen*. Z. kaai.

KAMER. *Van kamer buiten zijn* ... laat komen, ook: in zijne verwa... bedrogen worden: *'k was daa*... *kamer buiten* (IJperen). *Kame*... *den* is, te Antw.: vergadering he...

KAMIJOEN, m., kar of wagenbak ... wielen, waarvan een, vooraan ... of kleiner dan de twee die ach... een as draaien, den karbak i... lenden stand draagt. De bak ... achter open en kan omgekl... worden (Westbr.). In Br. noem... dit naar het fr. *brouette*, ook: *sto*...

KAMIL, m., kruid dat men omstr. ... len veel in de patatenvoren za... van wier stengels men bessems ... Vanhier *kamilbessem, kamilzaa*... kruid verschilt teenemaal van ... geen gewoonlijk den naam ... van *kamil, kamilbloemen, kern*... hgd. *kamille*, l. *camaele*, eng... *momile*.

KAMME. Z. kam.

KAMMEN, b. w., temmen, dempen ... nederen: *na den slag van Wa*... *was Napoleon voor goed gekamd*... Br. en elders). Vanhier het volg...

KAMMING, v., priggeling, borst... klopping, pandoering, pak sla... enz.: *iemand eene kamming* ... (Oostvl., Br.). Z. kammen.

KAMOESKOP, m., grammoedig, koppig kind, plagende jongen : *du kamoeskop, zwijg toch stil* (Hagel.). Dit scheldwoord is samengesteld uit *kop* en *kamoes*, van 't ital. *camozza*, geit, in 't oud fr. *chamois*, bij ons *gems*, wilde geit, genoemd. Vanhier het b. w. *kamoeskoppen*, plagen, knevelen gelijk soldaten plegen te doen. Het fr. *camus*, platneuzig, is bij Kil. ook *kamus*, *kamuys*, *platneuse*.

KAMOETJE, o., sauspan (Westvl.).

KAMPDOP of **KAMPTOP**, een houten tol, met ijzeren of houten pin voorzien, waarmeê de jongens spelen. Dit spel wordt *doppen* genoemd en soms *kampen*, wanneer de eene met zijnen dop naar dien des anderen kapt. Z. dop of top, blz. 102 en 't volgende.

KAMPNON is een non (bij Kil. *top*, *dop* of *tol*) die, wil men hem doen draaien, bovenarms moet worden uitgeworpen en vandaar de naam van *kampnon* (Vl. en Antw.), in 't Holl. *kaatstol*.

KAMPSCHEUT, m., valsch schot als een geweer ketst (Westvl.). In Br. zou men zeggen : *schampscheut*, een scheut die *afschampt*. Z. dit laatste woord.

KAMPTESCH, v., brieventasch (Limb.), fr. *portefeuille*. Blussé vertaalt het fr. *cartero* door : brieventasch.

KAMSLAGER, m., kammenmaker (van wevers), in den Teuth. *cammeker;* in 't fr. *camier ;* ook hersteller van weverskammen (Vl. en Westbr.). *Slager* voor : maker, als in : *muntslager*, *koperslager*, *olieslager*, enz.

KAMWIEL, o., te Leuv., 't zelfde als elders *kamrad*, fr. *roue dentée*.

KANARREN, o. w., al grollend of kneuterend in huis loopen; het fr. *canarder* beteekent in muziek : uit de *hobo* of de klarinet een heeschen toon trekken, die den schreeuw van eene eend nabootst.

KANDEELDAG, m., de tweede feestdag of drinkdag, fr. *le lendemain d'une fête*. *Kandeeldag houden*, den dag na een feest nog te drinken geven of: nog drinken (Vl.). In Br. hoort men zeggen : *de gilde leert twee dagen*. Bij Kil. is *kandeel* hetzelfde als *suypen*, l. *miscellanea potio*, en *kandeelfeeste*, Vlaand. w., *repotia*. *Kandeelfeest* of *kandeelmaal* is thans, in Vl., nog een feest dat men geeft als eene vrouw uit de kraam is, *festin d'accouchée*. In Oostvl. geeft men bij de geboorte van een kind *kandeelpap ;* in Br. 't zij *bier-* of *wijnsuipen*, in 't Noorden *wijnpap*. Plant. vertaalt *kandeel* door *chaudeau* ou *humet faict de canelle et de sucre*, in 't oud fr. *chandel*, zegt Bild., die het van het gr. *κανδαυλος* afleidt.

KANDELAREN, **KANDELEEREN** (met zware *e*), b. w., de takken van eenen boom of strunk afkappen, opdat er nieuwe twijgen zouden uitschieten (Br. en Kl.-Br.).

KANDIEZEN of **KADIEZEN**. Z. kardiezen.

KANE, v., kaakslag (Brugge) (*koon*, kaak).

KANEN, mv. van *kaan*, v., voor : kaam (omstr. Eecloo), waar men ook *bekaansel* voor : bekaamsel zegt. In Limb. zegt men : *keum*, en te Leuv. *bekomsel*, *bekromsel*.

KANEN, o. w., in Westvl. voor : bekamen : *het bier is bekaand. De azijn begint te kanen.* Te Leuv. spreekt men *bekomen* uit.

KANJEL, v., uitgespr. *kaanjel*, goot (Limb.).

KANNEKLITSE, mv. *kanneklitsen*, potaarden bollekens (Maastr.). r. Leuv. *ketten*, elders : *knikkers*.

KANONIKSDIJ, kanoniksprebende, beneficie of woonplaats van een kanonik. Kil. heeft *kanonisije*, l. *canonicatus*. Doch in Br. voegt men er in de volksspraak, welluidendheidshalve, eene *d* tusschen. In proosdij is de *t* van proost in *d* versmolten, evenals in *abdij*.

KANS komt voor in : *de kans verzetten* (Vl.), *zijne kans verkijken*.

KANSEL, v., mand van ongepelde wissen (Poperinge). Te IJpere is *kansel* eene groote pender (punder uitgespr.). *Kane* of *kaan*, ook *kanis* en *kanisse* genoemd, beteekent : mand. Z. Bild. II, 32, 34.

KANT, m., wordt bij de boeren gebr. voor : *boterham*, fr. *tartine*, met dit verschil dat men door deze laatste meer twee op elkander geplakte sneden broods verstaat. Vanhier : *kezekant, koolkant, spijzekant*, enz. De kinderen vragen gewoonlijk : *nen bô* of *e boke*. Kil. heeft *kant broodts*, hetzelfde als *hompe*, l. *frustum praecidaneum*, fr. *chanteau*, oud engl. *cantell*, thans *cantle, cantlet* (Br., Antw., pr., Hagel.) Men zegt in Br. ook : *om kanten gaan* voor : bedelen, omdat de bedelaars, bij de boeren gewoonlijk sneden broods krijgen. Bild. zegt misselijk « *kant* voor : *wittebrood* dat ook voor *boterham* staat ». *Kant* bet. in Br., Antw. en elders : boord of zijde van een stuk land met heesters of struikgewas beplant : *den kant afkappen. Den kant beplanten. Iets met kanten en bouten* bet. in Vl., in 't lang en 't breed *vertellen. Iets van kant maken*, vernielen. *Zich van kant maken* of *houden*, zich verbergen of verborgen houden (Br., Vl.). *Wat hij zegt raakt kant noch boomen*, hij vertelt onzin (Antw.). Zie verders boonen, blz. 69.

KANTBLOKJES, o. mv., staafjes of houten stukjes, waar het te verwerken kantgaren op gerold wordt (Br., Kemp.); te Antw., *bouten*.

KANTEBEET, overschot van een appel tot op het kernhuisje afgebeten (Kortrijk).

KANTERN, v., een west-vlaamsch woord waarvan Snellaert, in 't *Belg. Museum*, 1844, blz. 184, op *kwernen* zegt : *van daar* kantern, *dat eene verkoudheid in 't oor beteekende*, wat ook eene bastering van het lat. *catharru* kunnen zijn.

KANTIG, bijv., droef, spijtig, tref aandoenlijk, of : zooveel als h *bisquant : 't is kantig vele vrienc hebben en in den nood weinig te gen* (Kortrijk).

KANTJAGEN, o. w., 's nachts gew bedelen (Oostvl.). Z. kant.

KANTJEBOORD, geheel op den b uiterste boord (Westvl.).

KANTSTEEN, m., is 1° steen van d tenkanten der kareelovens, maar half gebakken zijnde, voo geld verkocht wordt ; 2° groote steenen aan de buitenkanten den kasseiweg.

KANTSUIKER, o., korstsuiker, suik zich aan de kanten bevindt v massa en min of meer beschadi (Br., Oostvl., Antw.).

KANTUITZAK, knapzak, zaksken w koeiwachters hunne boterhamm steken (Waas), te Antw. : *schoo* in de omstreken van Deinze : *p zak. Kantzak* is, r. Leuv. : bed zakje, waar de bedelaars de gene broodsneden (kanten) i ken.

KAP, algemeene naam van eene k of andere vrouwenmuts. Men de *Brabantsche kap* en de *Kem kap*. De *kap* wordt in Br. ook geheeten, van 't fr. *cornet*, en daad, men kan dezelve genoe aan eenen *hoorn* gelijken. Z. de Woordenboeken.

KAP, v. wordt voor : hoofd, reken beurt gebruikt : *op iemands ka en drinken. Op iemands kap spreken* (Br. en Antw.). In Vl. i *op iemands kappe rijden*, ie *iets op zijn kap werpen*, d. i. ie iets te last leggen. *Kap en kog liezen* of *verspelen* beteek. zijn sche have verspelen. *Kap en* waren, zoo men weet, de voor

ste kleedingsstukken onzer voorouders (Limb.).

KAPEL, KAPELLE. *Elk spreekt voor zijne kapelle*, d. i. : ieder staat zijne eigene belangen voor. *Kapelle* bet., in Westvl., de hoopkens vlas, die, na *geroot* te zijn, in bussels gebonden, te droogen staan. *Niet een kapelleken voorbijgaan*, alle herbergen ingaan (Br. Antw.).

KAPELANIJ, v., woning van den kapelaan (Kemp., Belg. en Holl. Limb.).

KAPELLE. Z. 't w. kapellen.

KAPELLEKEN, o., klein getrensd (*à jour*) werk, met oogen, in de borst van een hemd om het scheuren te beletten (Antw. st.); elders : het kern- of klokhuisje van appelen, peren, enz.

KAPELLEN, b. w., bussels vlas of graan tegeneen of op hoopkens zetten : *het vlas kapellen*, d. i., het vlas in hoopkens te droogen zetten, ook : ondereenmèngen : *ge moet de kaarten goed kapellen* (Westvl.).

KAPELLETTE, v. : *hij is van de kapellette gepakt*, d. i. hij heeft het koningszeer (Kortrijk), omstr. Leuv. en in Limb. : *hij heeft het Sinte Marcoen*.

KAPELLEVOGEL, slach van vogel (Westvl.), de Teuth. *kapelle*, *pennenvogel*, l. *vivalter*, *papilio*, *cicendela*, *lucinium*.

KAPETUNNE of KAPISTORIE, omslag van eenen ingebonden boek (Kemp.).

KAPHOUT, o., eigenlijk hout, dat gekapt of gehakt wordt (Vl.), in Br. *schaarhout*, elders *kreupelhout*, fr. *taillis*. Z. slaghout en taillie.

KAPITEIN. Z. deken (Hagel.).

KAPKOEK, m., peperkoek. Op de Kempische dorpskermissen staan altijd peperkoekkramen, daar wordt veelal 't volgende spel gespeeld : wie den voorgezetten peperkoek met een soort van daartoe dienend bijlken kan doorkappen, wint den (kap)koek ; wie niet lukt, verliest het ingezette geld. Hiervan heeft men te Antw. den naam van *koekkapper*, dien men toevoegt aan wie iets onhandig verricht.

KAPOEN, m., ongetwijfeld van 't l. *caupo* afgeleid, heeft het zijne eerste beteekenis van : *herbergier*, *weerd*, verloren en is nu 't zelfde als guit, deugeniet : *gij zijt maar een kapoentje*. Vanhier : *kapoenerij*, fr. *coquinerie*. Te Brussel en Leuv. noemt men de vaartwerkers : *vaartkapoenen*.

KAPOTE (zijn), niet eenen slag ophalen in het piketspel (Vl.). *Kapot zijn* bet. in Br. ook rot, bedorven, versleten zijn ; *kapot gaan*, gaan sterven, bederven, rotten, enz. bijna overal.

KAPPE, v., in 't L. van Aalst : braak. Z. dit woord en verders kap.

KAPPELING, o. en v., haksel, klein hout, spaanders (Oostvl., Br.), in Westvl. is het ook nog hetzelfde als *kabbeling* (geronnen melk). 't Is afgeleid van : *kappelen*, voortd. w. van *kappen*.

KAPPEN (rolbaanterm), met kracht met een top naar eenen bol spelen om te trachten hem in het gat te spelen (Waas). *Hij is als uit een hout gekapt* beteekent : lomp, onbeschaafd, vierkantig (Br., Antw., Vl.). *Kappen*, in de pr. Antw. ook : eene kar doen achterover klinken om de lading af te storten ; in Br. bet. *kappen* ook : met de zweep slaan.

KAPPER, m., glas van eene halve pint, het vierde van een lieter, de helft van het gewoon herbergsglas (Br., Hagel., Vl., Antw. st. en pr., Belg. en Ned. Limb.). *Kapper* is ook in N.-Br. gebruikelijk : *een kapper bier*. Het is in Br. ook eene groote hak waar men het land mede *omkapt*.

KAPPERKEN. Z. kapucien.

KAPPETUITING, m., naam eens appels bijna overal bekend onder den franschen naam *court-pendu* (Westbr.).

KAPPUS of KAPPES, m., kabuiskool (Limb.), hgd. *kopfkohl*, fr. *cabus*,

ital. *capuccio*, verkl. van *capo*, in 't Nederl. *kop* of hoofd dat in 't spaansch *cabeza* is. Oud ital. *cabuzzo*, engl. *cabbage*; samenst. *kappushuid*, *kappusmoes*.

KAPRIES, beter *caprice*, verliefde, lief, liefste, *matres*, in 't fr. *amant*, *amante*, *mattresse*. Het fr. *caprice* wordt in Br., Vl., Antw., veel in gemelden zin gebezigd.

KAPSEL, o., hoofddeksel of -hulsel (Antw.).

KAPUCIEN, v. Men heeft een kruid, wiens rood-geelachtige bloemkens een kapken hebben aan dat der kapucienen gelijkende, en van daar: *kapucienenbloem*, *kapucienenkruid* (Br., Antw. en Limb., waar die bloem ook *kapperken* genoemd wordt). Men heeft ook duiven, die op het achterhoofd een opstaande kapje dragen en die in Br. *kapucienduiven*, in Holl. *kappertjes* heeten. In Westvl. worden de beeten *kapucienen* of *kapucienenwortels* genoemd. Zoo heeft men nog: *kapucijnkers*, *kapucijnkever*, enz. Z. kapper bij Weiland.

KAR, v., samenstell.: *karbok*, driepikkel om de kar te onderschragen. *Karbodem*, *-boom*, *-burg* (burrie), *-help*, *-klink* (ketting), *-lijn*, *-smeer* (bij Pomey, *karre-smeer*, l. *axungia*), *-sprot*, *-touw*. *Karhuis*, plaats om de kar in 't droog te zetten, *mestkar*, *oogstkar*, enz. (Br., Limb. en elders). Te Antw. noemt men een vijffrankstuk ook *karrewiel*.

KARABITJE. Z. karrabitje.

KARAKOL, KARKOL, v., slek met huisje of slekhuis, fr. *caracolle* (Br., Antw., Vl.), te Eecloo: *kerrekole*. Het oud spaansch woord *kokerol* bet. *slak*.

KARDIEZEN, veel eten, smullen, goed binnenspelen, ook eenvoudiglijk: eten, onder den tand krijgen: *hier valt niets te kardiezen, wij trekken op* (Br., Antw.).

KAREEL, m., in Br., Antw. en licht nog elders, hetzelfde als *kareelsteen* van klei of leem gebakken ste *een kareelenhuis*, of: *een huis* *kareel*. Voor *kareelsteenbakkerij* men in Br.: *kareeloven*; voorts *reelbakker*, *kareelhoop*, *kareelvo* *kareelwerker*, enz. *Kareel* bet. in *later*, ital. *quadrello*. Volgens zijn *kareelen* « grove bouwste zoo als zij uit de groeven kon fr. *carreaux*. » *Kareel* schijnt verwant met *carreau*, een vierk iets.

KAREN, b. w. *De bieën karen* is bieën in het kaar (korf) doen kaar injagen: *is de zwerm a* *kaard?* Men *kaart* ook de homm enz. bij middel eener graszode uitgesneden. Overdr.: *iemand* *karen*, bijhalen; *uitkaren*, gen; *wegkaren*, wegjagen (Ke N.-Br. en Limb.).

KARENKEL. Wanneer de jongens o verst over de grachten gaan s gen, zeggen zij: *we gaan k* *kels leggen* (Waas). Z. haarenk blz. 171.

KARIOTTEN, fr. tripoter (Westvl.).

KARITAAT (Antw.). Z. kartaat.

KARKAUW of KAKAU, fr. *cacao*.

KARLO, mv., karloën, spaansche en ook zekere blauwe erwten (Le

KARMIEREN, o. w., kermen (Vl.).

KARMIOLE, v., zekere ploeg (Poperi

KARMOESIEREN, ergens in wroe iets door elkander mengen of ro dooreen hutselen, konkelen, kno (Westvl.).

KAROLE, flesch met bier of and drank (Meetjesland).

KAROSSEN, o. w., de school verzu (Br., Lier en elders). Z. haags len en school.

KAROTJE, o., ruzie, laweit: *hoor* *wat leven in dat huis! 't is er ka* (Lier). Z. krot, waarmeê het lic verband staat.

KARP (*a* als *e*), v., karper. Bij Bild.

men : « *Karper*, M. als visch, doch ook V. als *karpe*, gelijk men met de Franschen plach te zeggen, bij wie het *la carpe* is. » In 't hgd. is 't : *karpfen*, in 't engl. en den Teuth. *carp*. Z. karpel.

KARPEL, KERPEL of KELPER, m., voor : karper, hgd. *karpfen*, fr. *carpe* (Br., Antw. en elders). *Karuts* bet. in 't friesch. en in 't saksisch : zekeren grooten karper.

KARRABITJE, o., te Brussel en Antw. kinderlekkernij, de gedaante hebbende van eenen kleinen macaron op 't papier geplekt; zij staan op een blad regelmatig uitgebreid en worden door kramers verkocht of *gedraaid* bij middel van een algemeen bekend molenken, gelijkende aan eene uurwijzersplaat : *komt laat ons eens om karrabitjes draaien*; te Antw. *oblewiltjes*; te Leuv. en Lier *oblies* of *obliekens*, in 't fr. *oublie* (ijzerkoek).

KARREN, KERREN, b. w., met eene kar halen, vervoeren : *mest*, *beet* of *graan karren*. Men zegt ook *afkarren*, b. v. : *het land afkarren* of *afvoeren*, d. i. het effen maken; *bijkarren*, met de kar bijhalen. Kil. *karren*, l. *vectare carro*.

KARREWEIEN, KARREWEIER. Z. karweier.

KARRIEREN, b. en o. w., duurder maken, duurder worden, fr. *enchérir*. Van het lat. *carus*, duur.

KARTAAT, KARITAAT, v. van 't lat. *charitas*, de schaal waarmeê men in de kerkdiensten de giften rondhaalt (Antw. en Hagel.)

KARTEL, v., iets dat verscheurd, versleten is, scheur; het mv. *kartels* bet. vodden, flarden : *die bedelares had niets om als kartels*. Vanhier ook *kartelen* en *verkartelen*, voortdurend w. van, *karten* of *kerten*, dat zelf een freq. is van het oude *karen*, insnijden, kerven. *Kartel* schijnt ons in den grond hetzelfde als het Brabantsche *kwerdel*, uitgespr. *kweddel*, en *kartelen*, hetzelfde als *kwerdelen*, bij Kil. *querdelen*. Z. kwerdel.

KARTELEN, in een akeligen toestand zijn (Hagel.)

KARTELSCHIP, in 't fr. *vaisseau parlementaire*. Samenst. uit *schip* en *kartel*, welk laatste men bij Weiland zie.

KARTETS, KARTETSCH, eigenlijk een soort van kardoes, fr. *cartouche*, ook *catèche*, bet. in 't Land van Aalst : kaatsbal : *met eenen kartets spelen*.

KARTON of BOEVER, m., paardenknecht (Westvl.). Dit *karton* verschilt teenemaal van het fr. *carton* (dik stijf papier) vanwaar een aantal afgeleide woorden als : kartonmaker, kartonpap, enz. Het engl. *cart* beteekent : kar, l. *carrus*, fr. *charrette*, en *carter*, *karreman*, voerman, fr. *charretier*. Zichtbaar hebben al deze woorden denzelfden oorsprong.

KARTOUW, v. Men zegt : *zoo dronken als een kartouw* en 't wordt alleen in deze spreekwijze gebezigd (N.-Limb.).

KARUTS, KARUTTE, bijv., die door het spel alles verloren heeft : *hij is karutte* (Meetjesland), te Antw. : *hij is mot*. *Karuts*, in 't saks. en friesch : zekere karper.

KARWEI, v., voor : kraai (Br.) : *het bezaaide veld zit in November vol karweien* (Vilvoorde).

KARWEIEN, o. w. *Karweiwerk doen*, voor niet moeten arbeiden, b. v. voor de gemeente. Vanhier *karweier*, van het fr. *corvée* (karwei). Z. botten.

KARWELLIG, bijv., wispelturig, uitgelaten, vurig, driftig, dwaas : *een karwillig peerd*. *Een karwillige jongeling* zegt men in 't Hagel. Vanhier heeft men *karwilligheid*. Bij Delf. blz. 191, treft men 't w. *carwen* aan dat, volgens Dr. Kremsier, in 't hgd. *bereiten*, *vorbereiten* (bereiden) beteekent, en *caîren* bet. in den Teuth. *proeven*, lat. *templare*. Kil. heeft het w. *karen* voor : *keeren*, kiezen.

KARWITS, m., zeer slappe of slechte drank : *dat is karwits van bier, van koffie. Ik drink dien karwits niet* (r. Thien.). Te Leuv. zegt men : *pardaf* van : koffie met veel bitter erbij.

KAS, v., heeft de beteekenis : 1° van berg van bermhartigheid, in : *de groote kas* (Antw.); 2° van bult : *een man met hooge kas* (overal); 3° *niet bij kas zijn* bet. geen geld, geen geld in kas hebben; 4° *in 't kasken staan* of *hangen*, in de gemeentekas aangeplakt zijn, omdat men gaat trouwen (overal).

KASE, v., wordt te Brugge gebruikt voor : gevangenis : *houd u stil of men zal u in de kase steken;* in Br. zegt men daarvoor : *kot;* te Turnhout, *kasteel;* in 't engl. *to cage, to incage*. Vanhier *kasement*, dat Kil. vertaalt door 't l. *transenna, ergastulum*, en Meyer, met anderen, verstaat er door : tralie, horde, kerker, slavenkot, gevang.

KASKENADEN, mv., verwaande manieren, gekke streken. *Een kaskenademaker*, iemand die verwaande manieren heeft, die gekke streken uitzet (Antw. Limb.). Van 't fr. *gasconnade*, snorkerij, zwetserij (in Br. *snakerij*).

KASKOEK, m., een koek zoo genaamd, omdat, terwijl men hem bakt, de pan kast of kist, of, misschien, voor : *kiskaskoek. Kassen* bet. bij Kil. hetzelfde als *kissen*, l. *stridere*.

KASPELTONG komt, in Westvl. voor : *met eene kaspeltong spreken*, d. i., met moeite sommige letters uitspreken. Hier kan *kaspel* wel hetzelfde woord zijn als *karspel* of *kerspel* dat Kil. door *crispus* (krom of gekrold) vertaalt. Zoodat *kaspeltonge* zooveel is als krommetong, welk w. Kil. schrijft : *krom-tonghe*, het zelfde als *spanaderich*, l. *ancyloglossus, vulgo : curvi linguis*. Het gemeld *kerspel* en 't w. *kerspelen* (kroeselen), in 't hgd. *kräuseln*, is verwant met het engl. *to crisp*, in 't fr. *crisper*.

KASSAART of KASSAAT, KASSAD
boertige taal : afdanking, afze
wegzending, afzetting, fr. *c*
iemand zijnen kassaat geven
Antw., Kemp.). Te Antw. zegt
hij heeft zijnen kassaart (met
kregen; te Kortrijk *kassade*. D^r
laert, de klinkers over het
ziende, zet het in verband me
saat. Die betrekking zien wij e
duidelijk genoeg in, maar het s
ons verwant met het fr. *cas*
cassare. Du Cange verklaart
cassare, door : *privare, evac*
exauctorare, 't fr. *casser, m*
facere, si agitur de milite.

KASSAAT, KASKOEK, KERSSAAT,
Merchtem een groenkoek (van s
of pisbloemen, kerskenskruid
met eieren) in de pan gebakke
Br., r. Leuv. : een koek van boe
of tarwemeel met sneden spek
pels in. Kil. *kassate, placenta e*
butyro, lacte, herbis, lardo, et
dicta a patellae stridore, kasse
sen, stridere. Bij Du Cange *cas*
placentæ species ex caseo. Edoc
saat of *kerssaat* kan afgelei
van *kers*, fr. *cresson*, l. *nastu*
(Bot.), of van *kerst, kristen*,
gebruik was koeken te bakk
gelegenheid van eenen doop?
verband met *kermis*, alsof men
kermiskoek. Te Merchtem he
groenkoek alleen *kessaet*, *ker*
(*cresson*). De *kaskoek* van r.
heet er : 't zij *terwekoek*, 't zij
weitkoek, 't zij *spekkoek*, a
in den tarwe- of boekweitkoek
is. *Flijts*, mv., *flijtsen*, Bru
flijsch, mv. *flijsschen* (flets).
Christus, kersavond, *kerskoek*,
feest, enz. Z. Weiland; te St-G
spekkassaat, spekkoek, koekeba
ken. In Oostvl. is *kassaart*, een
van meel, spek, eieren, enz.
pan gebakken. Omstr. Leuv. i
saat zooveel als boekweitkoek

pan gebakken. En *groen-* of *meikoeken* zijn koeken met groene kruiden en eieren samen in de pan gebakken.

KASSADE. Z. kassaart.

KASSEDO, m., marmeren knikker : *kom, jongens, laat ons met de kassedo's spelen* (Hagel.). Te Leuv. zegt men : *lavooren*, verders, in Br. en Antw. : *marbollen*.

KASSEEF, v., mv. *kasseeven*, andere uitspr. in Br. van *karssouw* of *kerssouw* (bloem); in Vl., Antw. en Holl. *madelieve*, te Leuv. *melzuut* genoemd.

KASSEI, KASSIJ of **KALSEI**, m., bet. 1° steen, waarmede de straten belegd zijn; dit beleggen noemt men *kasseien, kassijden, kalseien*. 2° Steenweg of de gekasseide weg, in 't fr. *chaussée*. In dit geval hoort men *kassei* ook v. gebr., omdat er baan onder verstaan wordt. Hiervan heeft men *kasseislijper* voor: rondlooper (Br., Antw.). In Vl. zegt men : *kalsei, kalsij, kalsijde;* in Westbr. *kauside* of *kaudzide*, en hierdoor verstaat men aldaar bepaaldelijk de groote romeinsche baan, nu steenweg van Enghien op Assche. Men treft dit woord nog in andere vormen aan, b. v. bij Plant. *kassye;* Kil. heeft *kautsye, kaussyde* en vertaalt *kassy-wegh* door : *via strata, via silicata, vulgo calciata,* fr. *chaussée*, spaansch *calcada*, engl. *caucie, calcey*. Elders *caudside, causchie, causijd, cautschie*. Bild. II, 51, geeft *kasseie* of *kassye* als v. op en leidt het af van het lat. *calcare*, anderen van 't fr. *chaussée*, of van 't lat. *calcea, calcia*. Z. *Gloss.* van Du Cange en Hoeufft's *Breda's taaleigen*, blz. 282, en *de Middelaer*, 1843, blz. 286.

KASSEIEN of **KASSIJEN**, *kalseiden*, met kasseisteen eene baan beleggen. Vanhier : *kasseier, kasseiwerk*, enz.

KASSEMENT, o., in 't engl. *casement*, fr. *châssis, fenêtre*, is te Gent door de bouwmeesters, metsers en anderen nog gebruikt voor : venster en raam. Z. kassijne en Delft. 259.

KASSEN, o. w., kijven, schreeuwen, grommen : *op iemand kassen*, iemand overschreeuwen (Lokeren). *Op iets kassen*, iets op hoogen toon afkeuren : *die kneut moet kassen op al wat anderen goed vinden* (Kl.-Br.) *Kassen* bij Kil. is hetzelfde als : kissen.

KASSIJ, KASSIJDER en **KASSIJEN**. Z. kassei en kasseien.

KASSIJN, KASSINE, v., vensterraam (Kemp., Br., Vl.) : 1° bij Kil. raam van deur of venster; 2° in Vl. *blaffeture* of vensterluik; te Brugge, waar het *kassine* luidt, bet. het : venster, fr. *châssis*, verwant met *enchâsser* en met het lat. *capsa, capsus, capsula*, dat ook *vensterraam* beteekent. Sommigen achten *kassijn* verwantschapt met *kassij*.

KASSOOR, stoofpot of casserol (Brussel), omstr. Antw. : *rouw*, d. i. een aarden stoofpot.

KASTANJELAAR, kastanjenboom (Br.).

KASTEEL, o., te Turnhout, hetzelfde als : gevangenis, omdat het kasteel van de vroegere Heeren der stad thans voor gevangenhuis dient.

KASTEELWOORDEN, ook *stadhuiswoorden*, uitgezochte, hoogdravende woorden (Br., Leuv. en elders).

KASTELEINEN, o. w., landbouwen voor de rekening van zijnen heer of kastelein (Kortrijk).

KASTOOT, KASTOTE, v., eene kas met toot of tuite, in Westvl. gebruikt om pijpen in te zetten. In Oostvl. en elders heet het : *pijpkas*.

KAT. Zie hier eenige zegwijzen, waarin *kat* voorkomt : *de kat laat nooit het muizen*, d. i. men legt geene ingewortelde gewoonte af. *Wat men spaart uit zijnen mond, is al dik voor kat of hond*, d. i. : teerders komen na vergeerders (Br.) of : men spaart dikwijls voor ondankbare verteerders.

Daar zal nooit kat of hond over bassen, die zaak zal geheim blijven. *Waar men de kat strookelt, daar is zij geerne*, d. i. men gaat geerne alwaar men gevleid wordt (vooral in 't Hagel. doch ook elders!) *De kat zal de koord oploopen* of *gaan* (Br.), in Vl. : *de kat zal op de koorde dansen*, te Antw. : *de kat op de koord komen* bet. : nu zal 't er gaan spannen, nu wordt de zaak ernstig, er zal ruzie komen, ge zult gestraft worden, ge zult er tegen botsen. *Een vogel voor de kat* is iemand die niet meer genezen kan (overal). *Een vogel die vroeg zingt, wordt 's avonds van de kat gepakt*, d. i. de haastige blijdschap verkeert op 't einde in droefheid (Westvl.). *'t Is de kat die het gedaan heeft*, d. i. niemand heeft het gedaan (Antw., Vl.). R. Brussel: *'t is maar 't katje*, d. i.: iets loochenen dat ieder weet. *Ik zal er mijn kat van spreken*, d. i., ik zal het niet doen (Vl.). *Het katje mag geen melk*, d. i., hij, zij, gebaart dat ze het niet begeert (Vl.). *Er is geen kat te kluppelen of hij moet er bij zijn*, hij wil alles zien. *Het katje in 't donker nijpen*, heimelijk iets ongeoorloofds doen. Z. verders Sleeckx.

KATEROL, m., kater (Westvl.).

KATGAUW, bijv., zoo gauw als eene kat : *hij is katgauw, die jongen!*

KATHALZEN, o. w., eigenlijk geweld doen, en vandaar : overgeven, braken (r. Thien.).

KATIJVIG, bijv., wordt, omstr. Eecloo, gebr. voor: koudelijk: *katijvig weêr, katijvige mensch* of *katijvigaard*, iemand die koudelijk is. Te Leuv. bet. *katijvig* hetzelfde als het fr. *caduc*. Te Antw. : sukkelachtig, onderkomen : *wat katijvig manneken! Dit kind ziet er katijvig uit*. Kil. schrijft *kattyf, kattyvigh*. Dit woord is verwant met het fr. *chétif*, het ital. *cattivo*. Z. de Woordenboeken.

KATJEDUIK, een spel, in Vl. ook *hoekjesspel* geheeten; te Antw *kaard spelen;* elders : *piep spelen;* te Leuv. *lonkaard* Z. ook duikerken blz. 109.

KATJE JAGEN, te Brussel, hetzelfde Antw. : *katteken spelen;* omstr. *kekken spelen;* in de Kemp. *h spelen*. Z. hetsken.

KATJE MI KATJE WERE bet. he als : de eene liefde is de waard, l. *par pari refertur* Z. verders kat.

KATJESDRANK, melk met water ge (Antw., Kemp.).

KATJES- of KATTEKENSSPEL, ge fikfakkerij, dat allengskens to en krakeel overgaat: *gij zult z fikfakken, tot dat er kattekenss komt* (Br., Antw.). In de Woo wordt *kattespel* vertaald door *noise, querelle*. In de Kemp men : *kattegespel*. Z. verders k

KATOENTJE, o., kale juffer (Brug Weil. is *eene katoenen juffer* kale juffer.

KATROL, o., top (Waas), bij Kil. *k* (Oostvl.), hetzelfde als *dop*, Vanhier het volgende.

KATROLLEN, o. w., met den top (en Limb. *dop*, elders *tol*) spel

KATSCH, bijv., bitter, gallig. Z. gatsch (Limb.).

KATTEGESPEL. Z. katjesspel.

KATTEGESPIN, o., vruchtelooze a *eerste gewin is kattegespin* (Br. en Limb.).

KATTEJONGENS: *het spuwt kattejo* zegw. die bet. : het onweêrt s kelijk (Vl., Lede). *Het zal spouwen* bet. : 't zal schri onweêren (Antw.).

KATTEKEEZEKRUID voor : *keesje* of *kaaskenskruid* (Limb.).

KATTEKENBOOM, m., een spe Sleeckx door 't fr. *les quatre* vertaalt.

KATTEKENS, ook MINNEKENS, o

bloeisel van verschillende struiken en boomen, als van els, hazelaar, notelaar, kanada, abbeel, enz. Het is wolachtig en heeft den vorm van steertjes. Bij Kil. heet het : *kattekens, bloeysel aen notelers, hazelers*, enz., in 't lat. *juli, nucamenta : paniculae : comae in nucibus, vulgò catuli*, enz. (Br., Antw. st. pr.) Plant. heeft *catten oft bloeysel van notelers*, enz., fr. *le fleur de noyers*, l. *julus, nucamentum*. Omstr. Vilvoorde noemt men eigenlijk *minnekens :* het wit, wolachtig bloeisel van wilgenhout. In Limb. worden de *kattekens, kattelen*, in Holl. *kattenstaarten* geheeten. In Br. verstaat men soms door *kettels* de zaadtopjes van elzenhout.

KATTEKEN SPELEN. Z. hetsken spelen, kat jagen of katje jagen, kekkenspel.

KATTEKLAP, m., ongegronde en flauwe klap (Kemp. en elders).

KATTEKOP, m., een in omkneden deeg gebakken appel (Kemp.).

KATTEKUL, m., bloodaard, lafhartige.

KATTEKWAAD DOEN, kleine deugnieterij uitzetten, kwaaipoetserij doen (Antw.).

KATTELS. Z. kattekens en kettels.

KATTEN, in Br. en Limb., 't zelfde als : kattekens.

KATTEPOES, v., in Br. en Antw. voor : poes of kat gezegd. Z. min.

KATTEPOOT, m. (*per antiphrasin*), die iets uit zijne handen laat vallen (Westvl.). *Kattepoot* bet. ook in 't vl. *katzelvoet*, hgd. *katzen-fuss*, engl. *cats-foot*, een kruid dat bij Blancardus *hispidula* heet.

KATTESTEERT, m. Door dit woord verstaat men, in Br. en Limb. : 1° het kruid hier en daar *paardenstaart*, en bij de Bot. *equiselum, equiselis, salex equina*, hgd. *rossschwanz*, fr. *prêle* genoemd, en dat met diepe wortels in natte gronden, weiden en vijvers groeit ; 2° eene hofbloem, in 't lat. *amaranthus* geheeten en, in Blancardus *Lexic.* vertaald door : *fluweelbloemen*, hgd. *sammetblume, tausendschön*, engl. *flower gentle*, fr. *passe-velours*.

KATTEVLEESCH, vleesch dat men de kat toewerpt, 't zelfde als wat men in Br. en Antw. : *vas, vasch* of *fas*, in Holl. *kraakbeen*, knorbeen, hgd. *knorpel*, fr. *cartilage*, lat. *cartilago* noemt. Edoch in Br. maakt men verschil tusschen *fas* en *knospbeen ;* dit laatste is een witachtig en beenachtig iets, terwijl *fas* min beenachtig en meer lijmachtig is.

KATTIG, bijv., 1° broos : *het ijs begint kattig te worden ;* 2° bevallig, mooi : *dit mutsken staat haar kattig* (Kl.-Br.).

KATTIN of KATIN, v., wijfken van de kat (Brab. en Antw.).

KATUIT, de laatste dag van de kermis : *'t is morgen katuit* (Dendermonde, Diest). *De uitvaart van de kermis* (Brussel). *'t Steertje van de kermis* (Leuv.). *Beenen begravens*, de zondag na de kermis (Antw.).

KAUDZIDE. Z. kassei.

KAUWAAR, KAWAVER, KAWAUWER. Z. kawauw. *Kauwaar* of *kauwer*, van 't niet gebruiklijk *kauwen* (kauwetten), een die kauwt of klapt gelijk eene *kauw*, d. i. met geschetter. Z. kauwetten. *Kawarij, kawaarachtig*, enz. wordt opgegeven als in 't Hagel. gebezigd.

KAUWAUWEN, dat Hoeufft opgeeft. Z. kauwetten.

KAUWEL, v., voor : kool, en bijzonderlijk roode kool (Westvl.), van 't lat. *caulis*. Men heet een soort van koolen, die niet fijner is dan kabuizen : *pensu, pensultjes*.

KAUWETTEN, KAUWETTEREN, o. w., schetterend klappen of schreeuwen gelijk eene kauwe ; kakelen, babbelen, klappen en snappen. De *kauwe*, hgd. *kaycke*, in 't engl. *ka, kaddow, chough*, fr. *gaey, picard, cave* (Kil.). *Klappen lijk eene kauwe ;* in Br. zegt

men : *lijk nen hanne*, of *eene ekster*. Overdr. bet. *kauwetten*, enz. bij Kil. verwijten, beleedigen, lasteren ; en *kauwetterer*, kwaadspreker, lasteraar. *Kauwetter*, enz. bet. in Br. en elders : iemand die altijd veel klaps heeft, die gemakkelijk en geerne klapt. Z. kawauw.

KAUWĘTTER (kawetter). Z. kauwetten.

KAVA, m., bergplaats, ook, in 't Hagel., *polder* genoemd : *den kava vol stroo steken*. Bij Kil. is *kauwe* of *kouwe* een Saksisch, Holl. Geldersch woord dat hetzelfde bet. als : kevie (kooi, kot), l. *cavea*, fr. *cage*, met welke woorden, alsook met 't fr. *cave*, *caveau*, *caverne*, *cavin*, ons *kava* éénen oorsprong schijnt te hebben. In den Teuth. is *kevyen oft kevenghe 't zelfde als kerckener*, d. i. kerker of gevangenis.

KAVAAK. Z. kaveet.

KAVE, v., schouw (Westvl.). *Kave* is verwant met het lat. *cavea*, kot, holte. Vanhier *kaveveger*. Z. kaaf.

KAVEËN, o. w. Z. kavelen.

KAVEEREN, o. w., ergens voor instaan, borg blijven, of : voor iets aansprekelijk zijn. *Ik kaveer voor hem*, ik blijf voor hem borg. *Ik kaveer u daarvoor* (Limb.). Daar dit *kaveeren* het lat. *cavere* is, zou het met *c* mogen geschreven worden.

KAVEET, v., klein, armoedig huisje : *hij woont in eene kaveet* (Antw. st.). R. Leuv. zegt men : *een kruip-in*. In Oostvl. en elders beduidt *kaveete* : 1° oud versleten paard (in de Kemp. *hecht*); 2° een oud huizeken dat dreigt te vallen. In Limb. heet men zoo'n huis *kavaak* : *het is een groot kavaak*. Kil. vert. *kaveete* door *cavea*, *ergastulum*, *carcer* ; maar in de twee eerste beteekenissen heeft hij : *kavalie*, *kraecke*, *domus ruinosa* en *jumentum coriaginosum*, *caballus terga ruptus verbere*. Van 't middeneeuwsch lat. *caballus* (een vilderspaard) komt het

ital. en 't spaansch *cavallo* e
cheval. Z. ook kavikken en k

KAVELEN, o. w., rollen : *de bo*
over den grond (Limb., M
Kaveën, dat omstr. St-Truid
bruik is voor : kolven of op de k
spelen, kan wel hetzelfde, d
basterd woord zijn. Het sch
van de beteekenis van 't lat
te hebben. In Westvl. is *kav*
b. w. dat : herstellen, doen
nen beduidt, b. v. *zijne e*
len.

KAVELLOTEN, loten om te zien
kavel men hebben zal, ruil
(in Br. *mangelen*).

KAVES, **KAVESCH**, **KAVISCH**, n
naam dien men, in Br., Ant
aan zeker wit bier dat te
brouwen wordt. In het La
Waas is *kavisch* ook een s
bier.

KAVEVAGER, **KAAFVAGER**, scho
vager. Bij Kil. *kave-vaegher*,
vaegher, fland. *schoud-vaeg*

KAVIKKEN of **KAVITJE**, verklei
kaveet, bet., in Brab. : jeneve
gemeen herbergsken (estam
kroeg. Z. kava en kaveet.

KAVISCH. Z. kaves.

KAWA, **KAWAVER**. Z. kawauw,
ten, enz.

KAWAUW, m., schimpnaam aan
werpsche spraak gegeven :
joorsche kawauw. Vanhier :
wen, Antwerpsch spreken (An
Elders bet. *kawauw*, gebab
hommelend, bassend of sch
gesnap, en *kawauwen*, ba
onduidelijk spreken, snapp
wauwer (uitgespr. *kawaver*
wauver), een babbelaar,
klapper, ook : mond : *houd u*
waver toe. Doch in 't Hagel. e
is *kawauwer* of ook : *kauwa*
pocher, windmaker, stoff
iemand die het hooge wo
hebben.

KAWETTER, KAWETTEREN. Z. kauwetter en kauwetten.

KAZAKSCHIETER, een die speculeert op palmslag en hoogen in de verkoopingen van onroerende goederen (Brussel en omstr.).

KAZANT (cadsant?), boertige spreekwijze om een verhaal te betwijfelen :

Dat is zeker gebeurd in 't land van Kazant,
Daar de boer zijn broek afspant.
(Omstr. Brussel.)

Men zegt ook :

In 't land van kabassen
Waar de leugens op de boomen wassen.
(Te Antw.)

KAZEI, bijv., moeilijk (Poperinge).

KAZEL, m., **KAZELRIJ**, v., bet. beuzelpraat, en ook zooveel als het fr. *gazouillement* (St-Truid. en elders).

KAZELEBAL, m., kaatsbal (Maastr.).

KAZELEN, o. w., het beginnen te stameren der kinderen, overdr. beuzelpraat vertellen (Limb., Hagel.), of wat men te Leuv.: *prazelen*, te Antw.: *frazelen* heet. Te Maastr. bet. het ook: met den bal spelen, te St-Truid.: het zingen van sommige vogelen, fr. *gazouiller* : *de zwaluwe kazelt op de dorre takjes.*

KAZEMAND, klein mandeken van geschorste wissen om platten kaas in te maken (Br.). In 't engl. *cheesevat.* Bij Kil. *kaeshorde*, en *kaes-vat*, *fiscina casearia.*

KAZEVEK, KAZAVEK, vrouwenkleedingsstuk met mouwen in den vorm eener loshangende jak (Br., Hagel.).

KEB, KEBBE, het kind dat men het liefste ziet : *kom hier, mijn kebbetje* (Vl.), is m. of v., naar den persoon die bedoeld wordt; 't is een bekend woord van liefkozing dat men aan een kind geeft, als zeide men : *mijn hertje*, *vriendje*, enz. (*Belg. Mus.* 1844, blz. 180) (Vl.). Men spreekt ook *kep*, *keppe* uit, en dit laatste is misschien verwant met *kip, kippe*, (een jonge hoen, in Br. *kieken*, fr. *poulet*), het jongste kind, het kakkenestje of het *bedorvelingsken.* Bij Kil. is *kebbe*, *kebbeken* en *kabbe*, *kabbeken*, l. *porcellus* (jong varken). D[r] Snellaert vermoedt dat het oude *kebse* (hoer) hetzelfde woord is als *kebbe.*

KEBBEL, v., voor: kebbelares, een meisje, dat veel praats heeft (N.-Limb.), in Br. *prazelerse.*

KEBBELEER, m., babbelaar, prater, iemand die veel klaps heeft (N.-Limb.); in Br. *snebber*, *snabber*, van *snabben* of *snebbéren* voor : snappen. Z. 't volgende.

KEBBELEN, o. w., gedurig praten (N.-Limb.), in Br. *babbelen ;* te Antw. *sjouwelen.* 't Schijnt hetzelfde woord als *kabbelen*, overdr. gebruikt. *Kibbelen* bet. in de Woordenb. zooveel als 't fr. *chicaner*, *disputer*, *se quereller.*

KEBBER, m., omstr. Brussel en Aalst, 't zelfde als elders *duiverik*, *doffer.* In Br. en Antw. zegt men ook : *kepper*, *keupper* of *köpper*, in Oostvl. *kopper* en *koppeleer*, manneken der duif. Dit *kebber* of *kepper* schijnt verwant met: *kebbe*, *keb* of *kip*, jonge hoen, kieken of duifken. Z. keuber.

KEBISSE, KEBSE, KEVISSE of **KEBSWIJF**, v., bijzit, fr. *une entretenue*, hgd. *kebsweib.* Vanhier *kebskind*, hoerekind. Kil. heeft nog *kebsdom*, *kevisdom* voor : hoerendom en *kebsen*, *kèsen*, *keefsen* voor : hoereeren. In 't *Gloss. Bern.* treft men *kefse* aan voor : bijzit, en Grimm heeft *kegelzoon* voor : bastaard (Rechtsaltherd. blz. 476).

KED, v., verkeerde uitspraak van : kudde (omstr. Leuv.). Z. ket.

KEDUKELIJK of **KADUIKELIJK**, bijv., zwak. 't Is eene verbasterde uitspraak van : *kadukkelijk*, afgeleid van 't lat. *caducus* (Vl.).

KEEF, KEVE, voor : kevie, wordt nog dikwerf in den zin van kooi, kouw, enz. gebruikt, b. v. : *een verkenskeef*, en

dit is, te Leuv., eene langvormige van dikke wijmen gevlochten kooi, om biggen meê naar de markt te voeren. In Br. is het ook : een kiekenkorf; in Vl. en elders : een loopmand om kinderen in te leeren loopen. In Westbr. is *keef* (voor : kennewe), een gestel dat men de varkens aandoet om ze te beletten door de hagen of uit de weiden te breken; en ook : een staketsel rondom een bornput, opdat men er niet zou in vallen. Z. verders kief en kava.

KEEL, in Limb. veel voor : kerel gehoord.

KEEN, v., mv. *kenen*, in Br. en Antw. met zachtlange *e*, soms ook met zware *e* uitgespr. : 1° als zaad van boom- en andere vruchten, doch in dit geval staat het voor : *kern*, hgd. *kern*, engl. *kernel*. In de Woordenboek. bet. het : kiem, scheut of ontkiemend zaad. 2° Vlekjes die in 't lijnwaad blijven, nadat het gewasschen is; smerigheid aan den halsband door vrijving veroorzaakt. Vanhier zegt men : *dat lijnwaad is gekeend.* 3° Vlekjes, vuil in 't gezicht, in den hals (Br., Kl.-Br.). 4° *Keen* bet. bij de klokgieters den binnensten vorm die de holte eener klok moet uitmaken, of de voet waar de klok op gegoten wordt (Leuv.). Bij Kil. *kene, kenne, Lovanii : signum in corpore impressum, impressio, vestigium.*

KEENSEL, in Limb. v., doch eigenlijk o., is een kloofje, 't welk ter oorzake van koude of scherpe winterlucht, zich in het vel der handen zet en pijn veroorzaakt. Het is afgeleid van *keen*, wortel van *kenen* (kenen hebben), in Br. *kloof* genoemd, van *klieven. Keensel,* o., bet. in sommige streken ook : *kaansel* of *bekaamsel* op oud bier, enz. Z. keen.

KEERAAFSCH, te Brugge en elders in Westvl. van dagelijksch gebruik voor : averechts, welk laatste woord alleen in Br. in zwang is. Z. in Kil. *aefsch*, l. *inversus ; aefsche h* *manus inversa.*

KEEREMELKEI, te Poperinge : we kerne- of botermelk. Het moet g *keernemelkwei* wezen.

KEEREN (BIJ), bijw., voor : bij wi somtijds (Br. en elders).

KEEREN (met scherplange *e*) thans nog, in Br. en elders, de b kenis van : 1° weren, zich weren verdedigen of verzetten : *als m mocht aanranden, moet ge u ke* 2° zijn beste doen : *makkers, ke* in den Teuth. *keren, weren.*

KEERLINGS, bijw., keerwaarts, ac waarts.

KEERNAAIEN, b. w., fr. *rabattre* (ringe).

KEERNEN, b. w., dat in Vl. geb wordt, is, volgens den inzender, dan *kernen* of *karnen* (in Br. *bot* fr. *baratter*). Bilb. (II, 57), heeft « *Keerne*, v., voor : karn of karne *keeren* (met zware of scherplan want in den grond is 't één woo fr. *balayer*. De Franschen zeg *battre la crême* en *crême fouette* wij : *kloppen, slaan, beslaan* oudtijds ook *kerenen*, verbaster *keernen* of *kernen.* » *Kerenen* vroeger de bet. van : kloppen en van : bepalen. Z. Diercxsens, *An pia Christo nascens*, enz., Wei *kern* en Kil. op *kernen.*

KEERS, v., was vroeger te Leuv stok of staak op welken de schermheilige eener gilde, of ambachts in processie rondgedr werd. *De groote keers gaat ui* zon gaat af (overal).

KEERSEN, o. w., met de keers wer laat in den avond werken : *ik tot twaalf uren zitten keersen* Antw. en elders).

KEERSREUT, in Limb. voor : keers uitgespr. *keersriet* (Br. en Ant in de Holl. Woordenb. : kaarson kaarsmeer; bij Kil. *keersruet.*

KEERWIS of **MEURWIS**, o., kalengierstok (Kemp., Balen). *Wis* is zooveel als: roede, en *keeren* beteekent: afweren.

KEES, o., mv. *keesen* en *keeskens* (met scherplange *e*), kiekskens die nog bij de klok loopen, fr. *poussins*. Kil. heeft *keest* voor: gevogelte, l. *ovi umbilicus*, en *keesthoen*, eene onvruchtbare hen; het fr. *poulette* is eene hen die nog niet legt.

KEES, hetzelfde als: keest zonder *t* (Br.).

KEESEM of **KEESEN**, mv. *keesemen*, hetzelfde als *keest*. Vanhier het w. *keesemen*, dat men tusschen Leuv. en Mechel. hoort voor: *keesten*, de scheuten aftrekken: *de patatten, de hop afkeesemen*.

KEESEMEN. Z. het voorgaande.

KEESJES, v. mv., gekkernij, kinderachtigheid, kale uitvlucht (r. Maastr.). *Keesen* of *keefsen* is bij Kil. een w. dat hij door *fornicare* (hoereeren) vertaalt. Z. kebisse.

KEESMEES, v., hetzelfde vogelken als in 't fr. *mésange bleue* (Br.); in Limb. *biemees* genoemd.

KEESSTROOI. Z. bunt, blz. 85.

KEEST, **KEESTE** (met scherplange *e*), v., bijna hetzelfde als: kiem; in Westvl. kern van een appel, pit van een ei; in Oostvl., Br. en de pr. Antw.: jonge scheut b.v. van hop, aardappels, enz. Kil. vert. het door 't l.: *nucleus*, *germen*, *gramen*, ook door: *medulla*; *cor*, *matrix arboris*. Vanhier: *waterkeest*. In 't L. v. Aalst heet men nog *keest*: den kleinen uitwas door de vijt voortgebracht: *de meester heeft het keestje uitgesneden*. In 't Hagel. verstaat men er door: *hanetred*; omstr. Leuv. zegt men ook: *kees*, *keesem*, het verbasterd mv. van *kees*, en vanhier: 't w. *keesemen*. Volgens Bild. (II, 57), is *keest* uit *geest* verbasterd en wordt veelal genomen voor: pit, merg, en voor: innige kracht. Cats bezigt het bijv. *keestig*. Z. keesten.

KEESTEN, o. en b. w.: 1° keesten, kiemen krijgen, uitbotten, uitschieten, ontkiemen. Kil. geeft het op als een Vlaandersch w., in 't l. *germinare*, *pullulare*, fr. *pousser des jets*: *het graan begint te keesten* (Vl.). *Onze pataten zijn in den kelder al twee voet lang gekeest*. Omstr. Leuv. en elders wordt *keesten* (uitgespr. *keesenen* en *keesemen*), als b. w. gebr. in den zin van: de keesten aftrekken: *door die warmte hebben wij onze pataten al tweemaal moeten keesten*.

KEET, kon m. zijn, als wortel van: *keten* (koken), doch is v., voor zooveel het één mag zijn met *kot* of *hut*, zegt Bild. *Keet* is in de meeste streken van het Zuiden gebr., in Limb. voor: kooi, huisje, loods of houten tent, enz.: *hij houdt zich allewijl in zijne keet*; te Leuv. en elders heeft men: *zoutkeet*; in 't Land van Aalst bet. *duivenkeet*: 1° duivenhok; 2° het uitstekend deel van dit *duivenhok*, dat te Gent: *duivenpied*, elders: *kijker* genoemd wordt. Vanhier *keeter*. *Keet* is in 't l. *cavea*, *casa*, vanwaar *keese*. Het hgd. *kothe* heeft ook den zin van: *chaumière* en van *saline*. Bij Kil. bet.: *keeten*, koken, en: *het zout keeten*, 't zout zuiveren.

KEETER, soort van duif die veel op de keet blijft (Land v. Aalst), elders *huisduif* genoemd.

KEEZEN, v. mv., in Kl.-Br. *hondsgras*. 't Is waarschijnlijk eene verbastering van *keest* (scheut, kiem); omstr. Brugge is *keezen* 't zelfde als *kerzen* (krieken), elders, in Westvl., verstaat men door *keezen*, kleine kerskens, b. v. *wijnkeezen*. Z. kezzen.

KEFFER, overdr., iemand die veel beweging maakt, veel overendweér loopt en weinig uitvoert. *Keffer* wordt ook op een kind toegepast (Br., Antw.).

KEGEL, m., schijnt eigenlijk *kejel* of *keiel*, van *keien* (werpen), waarvan ook *keil* (werpschicht); *keilen*, werpen

(in mijn jongen tijd zeer gebruikelijk, zegt Bild. (II, 58). Bij Kil. is *keghel*, een Holl. woord, hetzelfde als : keye. Z. keien.

KEGGE of KEG, dat de Woordenb. door *coin* verfranschen, en een lang, dun, scherp lichaam schijnt aan te duiden (Weil.), is in Westvl. een soort van ploeg.

KEI, m., eigenlijk *kaisteen*, d. i. brandsteen, zegt Bild. (II, 58), keisteen, keizel-, kesel- of keiselsteen, l. *silex*, fr. *caillou*. Men spreekt *ka*, en ook, hier en daar, *kaar* uit (Br.). In Vl. en te Antw. zegt men van een gierigaard : *hij zou een kei het vel afdoen*. *Kei* bet. daar ook : gierigaard. Vanhier *keikop*, d. i. een harde kop, een stijfhoofdige.

KEIAARD, m., zot. Bij Kil. bet. *keye*, 1° hersenziekte ; 2° dwaasheid, zotheid, en *keyaert*, een dwaas, dul mensch, l. *homo insanus*.

KEIEN (onvolm. tijd : *ik kee;* verl. tijd *gekeën*), werpen, gooien, smijten : *keit hem de vaart in* (Brussel). In dezen zin geeft Bild. het op (Z. kegel). Weil. doet *keilen* afstammen van *keil*, samengetrokken van : *kegel* (kei), zoodat *keien* en *keilen* wel van 't zelfde woord, te weten : *kei*, kunnen afstammen, en : met keikens werpen, bij Weil. met platte ronde steentjes werpen, bet. Men gebr. ook, r. Brussel, *wegkeien*. In Limb. bet. *keien*, op het ijs glijden of slibberen.

KEIEREN, WEGKEIEREN, b. w., wegjagen, wegkaatsen, fr. *chasser* : *keier eens dat gespan van de deur* (Br.). Wij houden *keieren* als een voortdurend w. van *keien* of van *kèren*. Bij Kil. bet. *kuyeren* : spelen, beuzelen, jokken, enz.

KEIKEN, mv., *keikens*, in Br. en Antw. bloemen, elders *jonkerkens* genoemd.

KEIKOP, een koppige vent.

KEINZEN, o. w., zuchten. In Br. zegt men : *koozen*, b. v. *koozen en klagen*. Bij Kil. is *koysen*, *koyfsen*, *k*[illegible] of *koosen* : ontucht plegen, en *k*[illegible] ook : liefkoozen, vleien.

KEIREL. Z. kerel.

KEIWIJF, eene die met keien leurt; te Kortrijk bet. het : een oud, [illegible] wijf, en hier zou 't wel het[illegible] woord kunnen zijn als : *kebswi*[illegible] Br. *smots*, fr. *concubine* (Z. keb[illegible] Of als *koyswijf*, wijf dat koyst (Z[illegible] zen), of als *kaaiwijf*, een uitged[illegible] wijf (Z. kaai, 212), of *keiwijf*[illegible] gierig, koppig wijf. Z. kei.

KEIZER komt voor in de spreek[illegible] *keizer zijn*, d. i. misnoegd[illegible] (Gent). *Keizer zijn*, d. i. in 't k[illegible] iets hebben, zoodra men geld [illegible] *ik bood een frank en 'k was k*[illegible] d. i. men liet het mij (Westvl[illegible] Br. heet men dit : *met het* [illegible] *woord* of *gebod gevangen zijn*[illegible] *keizer gezien hebben*, te veel ge[illegible] ken hebben, dronken zijn (We[illegible] De Henegouwsche walen zeg[illegible] *keizerlik* voor : dronken. Z. Bild[illegible] keizer, II, 59.

KEKEL bet. in N.-Limb. : bevroze[illegible] terdruppel. Bij Kil. is *keghel* of [illegible] een Vlaandersch woord dat in '[illegible] *ria*, d. i. ijskegel, beteekent. [illegible] is bij Bild. een soort van erwt[illegible] *cer; kegel* of *ijskegel* is, in [illegible] Antw., ook : een bevrozen dakl[illegible] kegelvormig is geworden.

KEKELEN, o. en wederk. w., k[illegible] krakeelen, doch wat min ste[illegible] *kekelen die twee*, *ze blijve*[illegible] *goei vrienden* (Vl., Br., Antw. [illegible] pr.). In Limb. bet. *zich ke*[illegible] hetzelfde als in Br. *krekelen*, [illegible] een woorden of ruzie hebben, [illegible] *puler*, *se quereller*. Vanhier *ge*[illegible] *kekelaar*, enz. *Kekelen* is ve[illegible] met *kakelen*, *kekeren*. *Keker* b[illegible] Kil. *garrulus*. *Kekelen*, *keu*[illegible] *kijkelen*, wordt soms ook ge[illegible] voor : *kittelen*, oud hgd. *kutzel*[illegible]

KEKKENSPEL of KIJKSPEL, een k[illegible]

spel, zoo genoemd omdat eenige kinderen kijken en zoeken naar de anderen die zich verborgen hebben (r. Leuv. en Mechel.). Z. ajonkaartspel, blz. 13.

KELDERBOER, m., kelderknecht of brouwersgast die de zorg der kelders heeft (Leuv.).

KELDERIJS, o., ijs dat onderkelderd is of geen water raakt, omdat het water vanonder uitgevrozen of afgeloopen is: *het is kelderijs, gaat er niet op* (Vl., Antw. en elders).

KELDERING, v., verschilt hierin van: *kelder*, dat het woord, door zijnen uitgang, eene verzameling van kelders uitdrukt en derhalve algemeener is dan: kelder, eene bepaalde gewelfde plaats. Het fr. *encavement* of *action de mettre en cave* is dus heel wat anders. Z. ing.

KELDERMOND, m., keldergat, keldervenster (Br.).

KELDERVERKEN, o., zooveel als 't fr. *cloporte*.

KELDERZIEKTE, kelderkoorts; Kil. vert. *kellerkortse* door: *crapula, capitis dolor ex ebrietate* (Brab., Antw.).

KELF, v., haal, hengel, fr. *crémaillère*.

KELLEN, o., in Limb. nog al veel gehoord voor: ketel.

KELLEN, o. w., trekkingen hebben: *het kelt in mijne tanden, in mijnen buik*. Vandaar *kelling: kellingen in den buik hebben* (Vl.). Misschien hetzelfde woord als: *kelden, kilden*, thans *killen*, koud worden, of van 't hgd. *kelteren*, hetzelfde als: persen.

KELPER voor: karper (Br., Antw.).

KELVER voor: kervel (Br.).

KEMEL, l. *camelus*, van het Oostersche *gimel, geml*, overdracht: misstap, misslag in 't werk, verkeerd, slecht werk; in 't fr. *bévue*: *hij heeft een kemel gemaakt*. Vanhier: *kemelschieter*, slechte bouwmeester, en 't w. *kemelen, verkemelen*: *niet gekemeld*, *hoorde*. *Hij heeft het* (werk) *verkemeld* (overal).

KEMP. In Br., Kemp. en Limb. altijd gezegd voor: kennep, hetzelfde als: hennep, dat in 't Noorden gebruikt wordt. *Kemp, kennep* en *kennip* staan ook in de Holl. Woordenb. In 't engl. is 't *hemp*, hgd. *hanf*, l. *cannabis*, gr. *κάνναβις*. *In den kemp verwarren* bet. zich ophangen: *hij heeft zich in den kemp verward* (Limb.); in Br. *zich verhangen*.

KEMPAARD, m., mannetjeskemp (Hagel.). Sleeckx heeft *kempaen* of *kempuit* vertaald door: *chanvre femelle*.

KEMPIN, m., wijfjeskemp (Br., Belg. Limb. en elders). Sleeckx vertaalt het door: *chanvre mâle*.

KENNEF, m., soort van band of ring dien men aan den snuit der varkens spant (Br.), of band rond de horens der koeien. Kil. heeft *kenneve*, anderen *kenneve, kennewe*, dat Sleeckx, die nog *kenhof* of *kennof* heeft, vert. door: *anneau de bois autour du cou des bêtes qui pâturent*. Kil. vert. het werkw. *kenneven* (den kennef aandoen) door *induere pecus numellis*.

KENNEN, b. w. *Kennen, kunnen*, worden, zoowel in 't Noorden (Groningen) als in het Zuiden, het eene voor het andere gebruikt, b. v.: *wij kunnen onze les. Hij kan zijne les nog niet* (Z. *Taalk. Mag.* IV, 672). Bij Kil. *kunnen, scire*. *Iemand van ver noch van nabij kennen*, of *noch van knieën noch van ellebogen kennen*, zegt men in Vl. voor: *iemand van haar noch pluim kennen* (Br., Antw.), d. i. in het geheel niet kennen.

KENNING. Z. hoos, blz. 194.

KEPEREN, b. w., vlechten, b. v.: *eene koord, het haar, eene streng garen keperen* (Br., Antw. st. en pr.). *Gekeperd goed, gekeperd laken, drap croisé*. Vanhier zegt men, te Brussel: *gekeperde hond*, een hond van gemengd ras. Z. Weil. op *keper* en

keperen, dat Kil. vertaalt door : *ad normam formare.*

KEPERING, v., in Westvl. hetzelfde als in Br. en elders *keperhout*, hout waarmede men de kap of 't dak van een huis maakt. 't Is afgeleid van *keper*, de dakspant der huizen.

KEPPE, m. en v., omstr. Kortrijk 't zelfde als : *kebbe*, lieveling. In Br. *labbekak*, liefkoozend woord tot kinderen gezegd : *kom hier, mijn keppeken. Zij is de keppe*, fr. *elle fait le dodre*. Het w. *kepen* bet. bij Kil. houden, engl. *to keep*.

KEPPEL, mv. KEPPELEN, verwant met *kabbelen*, bet. : mossels.

KERBEUTEN, o. w., dooreen hutselen, konkelen, knoeien, fr. *tripoter* (Gent).

KEREL (met zware *e*), m., rok, kamerrok (Vl.), fr. *robe de chambre*.

Wat deed si aen haren keirle?
Van steke tot steke een peirle.
(*Oud Vl. Liederen*, blz. 117.)

In den Teuth. is *kerle* een *labbart*. Kil. geeft *kaerle*, *keerle* op als een Vlaandersch w., lat. *tunica; tunica longa, vestis suprema. Kiel* schijnt denzelfden oorsprong te hebben.

KÈREN in den zin van : *vagen*, in 't fr. *balayer*, wordt in Br., de Kemp. en Limb. alleen met eene zware *e* uitgesproken, en met geene scherplange *e*, zooals men het in de Holl. en andere Woordenb. aantreft. Kil. heeft *keyeren*, de Teuth. *keren, veghen*, en Van Hasselt (I, 130) *keerquaet* voor : vuilnis. Z. keernen.

KERF, m., zegt Bild. (II, 60) als wortel van : *kerven*, v., als *kerve* of *kerf*, adj. van *keren* of *keeren*. » *Kerfstok*, stok waarop men kerven snijdt, of waarop elke kerf een gekocht en nog te betalen voorwerp aanduidt. Vandaar de zegw. : *op eenen nieuwen kerf* (-stok) *halen*, als men, betaald hebbende, wederom iets zonder geld koopt. In Dierix *Mémoire* (I, 116) treft men 't w. *kerfrecht* aan. In Groningen bet. *kerf* ook de na[...] scheiding der billen of de *a*[...] l. *podex, anus*.

KERFZAAG, v., soort van groot[...] waarmeê men de boomen in [...] doorzaagt (Westvl.).

KERK komt voor in eenige spre[...] als : *'t kan beter van eene* [...] *van eene kapel*, 't wordt beter [...] van eenen rijken dan van ee[...] ren of armeren mensch (Br.[...] zegt men daarvoor : *'t ka*[...] *van de kerk dan van den dis*[...] disch bet. het armenbure[...] *weet van kerk noch kluis*, h[...] van geenen godsdienst. *Huis*[...] *te kerke zeggen* is, in Westvl[...] baar doen verkoopen. *Kerku*[...] degelijk, deugdelijk, en som[...] werk.

KERKEBLOEM, KERKHOFBLO[...] madelieve, *kasteelpleinbloem* [...] Leuv. *meêzuut*, elders, in B[...] *souw*.

KERKESLEUTEL, de gewone gel[...] bloem, l. *primula elatior* ([...] Z. koekebloem en eierbloem [...]

KERKGANGEN, b. w., in sommige [...] van Vl. gebr. voor : *eene vr*[...] *haren kerkgang* (*relevailles*) [...] *halen*.

KERLEVIJ, is, te Deinze, de naa[...] eenen kleinen kruiwagen.

KERMIEKELEN, klagen : *dat k*[...] *miekelt altoos van de school* ([...] *Kermieren* of *kermieten* wo[...] als een oud vl. woord op[...] voor : *kermen*.

KERMIS, in Br. m., doch het moe[...] lijk v. zijn als *misse*. Is samen[...] uit *kerk* en *mis*, dat *feest* be[...] en nog overig is in *Baaf-mis*, [...] *mis, licht-mis*. De *ker(k)mis* [...] tijds eigenlijk de feest of j[...] van de wijding eener kerk, lat[...] *tio ecclesiae*, fr. *dédicace*. [...] dus niet volledig, wanneer [...] dat *kermis* of *kerkmis* is : [...]

den kerkheilige. Het overige wat hij (II, 61) en Weiland zeggen, is goed en had plaats op de jaarmis van den kerkheilige. Het denkbeeld, 'twelk thans 't woord *kermis* uitdrukt, is dat van : feest, tafel-, smulfeest. Vandaar de spreekw. : *een kermis is eene geeseling* (Vl.), in Br. : *een natten kazak weerd. 't Is altijd geen kermis*, 't is altijd niet even goed. Kil. meldt *kermisse* ook in den zin van : *kermisghifte* en deze beteekenis heeft het nog in Brabant.

KERNEIZELEN. Z. kerveizelen.

KERNEL, in Vl. hetzelfde als in Br. en elders, *kern*. « Le mot flamand *kerne, kernel*, signifie tantôt *pepin* comme dans : *kernen van druiven*, etc., tantôt froment comme dans : *kernmele*, l. *adeps*, *ador*. (Delf. 261) v. *corn*, allem. *kern*, fr. *cerneau*, engl. *kernel*.» De *kernel* is, in Oostv., eigenlijk het zaad, de kiem of keest zelve, l. *granum*, *nucleus*, bij Kiliaan.

KERNEN, o. w., wordt in Oostvl. gezegd van aardappels, die van binnen niet goed murw zoden en als kernen schijnen in te houden : *onze patatten kernen*.

KERNPAP, v., voor : *kernmelkpap* (Vl.); in Br. en Limb. zegt men : *botermelkpap*.

KERNTE, v., de hoeveelheid melks, die men in eenmaal in het kernvat doet om uit te boteren (Vl.).

KERNUITJE, o., 't zelfde als *kakkennest*, ook de kleinste vinger (Kortrijk).

KERSELAAR, m., kerzenboom. Z. *laar*.

KERSMIS, KRISTMIS, in Limb. ook *korsmis* uitgespr., is, in 't Zuiden, m. evenals kermis, Baafmis, lichtmis, enz. licht omdat men er *dag* onder verstaat. In Holl. en soms in Brab. v. om *misse*. Z. kermis.

KERSP, bijv., gekroesd, gekrold : *kersp haar*. *Kersp* of *kerspel*, in 't lat. *crispus*, fr. *crêpu*, is een Vlaandersch woord dat gekrold bet. *Kerspel hayr* of *ghe-kroll*, *crispus capillus* (Kil.). « *Kersp*, verouderd, zegt Bild., doch in de Zuidelijke gewesten nog bekend in *kerspendoek*, ons *floers* of *krep*. »

KERSP, m., wafel : *dezen avond bakt moeder kerspen*. Kil. geeft *kerspe*, 'tzelfde als *kransselinck* of *krantselinck*, als een Gentsch en Zeelandsch woord, dat hij vertaalt door *artolaganus* (λάγανον, wafel). De Franschen zeggen : *des crêpes*, dat de Woordenb. door *pannekoek* vertolken. Z. kersp, bijv. naamw.

KERSSOUW, v., madelief, oul. *maetelieve*, omstr. Leuv. : *meêzuut ;* elders : *margriete*, *maagdelieve* ; hgd. *Massliebe*, *Monat blümlein ;* l. *bellis*, *herba margarita*.

KERSTEN, KERSTEN DOEN, enz. *Kersten* voor christen. *Kersten doen* wordt nu nog algemeen, in Br., Kemp. en elders, gebr. voor kristenmaken of doopen : *ik ben in die kerk kersten gedaan*. *Kerstenen* werd vroeger, en misschien nog hier en daar, voor : doopen gezegd. Vanhier *te kersten(en) dragen*, d. i. te doopen of ten doop dragen ; *kerstenbrief*, doopbrief ; *kerstenkind*, kind dat even te kersten of ten doop is gedaan : *onze gebuurvrouw heeft een kerstenkind gekocht* (Br., Antw., Kemp.). *Kerstenmoei*, hoort men ook voor : het van ouds gebruikt *peet*, *petemoei*, meter, fr. *marraine*.

KERSTENBLOK, dat nog bij de boeren van Oostvl. gebruikt wordt, is, zegt Delf. 419 « in 't fr. bûche, bûche de Noël, plus grosse que de coûtume et proportionnée à la température ordinaire vers la Noël, engl. *billet*, in 't schotsch, *Christmass-block*. » Blussé heeft : *bûche*, *kersblok*.

KERSTMAAND, KERSMISMAAND is, in vele gewesten van Noord en Zuid, gebr. voor : december, in 't hgd. *Christmonat*.

KERSVINK, v. soort van *fauvette* (Limb.).

KERTE (keèt, ket), v., kerf, groef, kartel (omstr. v. Brussel). In deze bet. heeft Kil. het woord ook en vertaalt het door : *crena*, *incisura*, en *podex*, *cunnus* (aarskerf, schamelheid). Van hier bet. : *eene zotte kerte*, in Vl. licht eene vrouw die al te haastig is in 't spreken, die zonder rede kijft en preutelt en geen rede wilt verstaan, ook : eene wilde en malle dochter (Oostvl.). In Brab. zegt men : *kut* : *eene zotte kut*. Bij Kil. is *kutte* hetzelfde als *kerte*, *incisura*, *sectura*, *crena*, *cunnus*; oud engl. *cutte*. *Kert* is de wortel van *kerten*, kerven, en overdracht, in 't lat. *subagitare*, tergen, kwellen, eene vrouw kwellen, beslapen. In den Teuth. bet. *kijn*, *keen*, spleet, en *kijnen*, scheuren, reten, splijten. Z. kut.

KERTEL. Z. kerteling en kartel.

KERTELEN, w., als b. vaneen kerven; als o. kerven krijgen, openbarsten : *het leder kertelt* (Oostvl.). Als o. is *kertelen*, bij Weil. een voortd. w. van *kerten* of *karten*, dat zelf een freq. is van het oude *karen* (kerven, insnijden, en bet. : omkronkelen, omkrollen). Bij Kil. *crispare*, *crenare*, en ook *cevere* (kwispelstaarten, vleien).

KERTELING, berst, kartel, kerf, klooft. Z. kertelen (Oostvl.).

KERTSMERTE, v., bij Sleeckx vertaald door : *douleur à l'anus*, is : smart of zeer aan de kerte(aarskerf) of billen, door vrijving veroorzaakt (Vl. en elders).

KERVEIZELEN, mv., samengest. uit *kar*, wortel van *karen* (Z. kertelen), en *veizel* of vezel, l. *fibra*, bet. flarden (Nevele bij Gent).

KERVEL, in de Holl. Woordenb. en Bild. v., is in Br., Antw. en Limb. m., in 't hgd. *kerbel* ook m.

KERVELING, o., afgeleid van *kerven*, bij Kil. ook *kervelinghen*, een Vlaand. w. dat *spaanderen* beteekent; het is hetzelfde als : kappeling, afhaksel

KERZELAAR, **KERZELEER**, kerzenl *die tafel is gemaakt van kerz hout* (Br., Antw.). Z. laar.

KERZENDIEF, **KRIEKENDIEF**, m. waal of weduwaal, gele sp geel gorse, l. *galgulus*, *chl* vanwaar het fr. *loriot*, *vulgò*; *o* hgd. *wittewal*, *widdewael*, eng *dewol* (Z. Kil.). In 't Holl.-Lat. denboek van H. Bieseman is *vreeter* of *kersepikker* (vog vertaald door *coccothraustes*.

KESTER, genster : *eene kester vuur*

KESTEREN, in Br. en elders gebr. hard uitbakken : *hij heeft he laten verkesteren*. Z. keusteren

KESTERIJ, **KISTERIJ**, konkelrij, k winkel (Gent).

KESTEROLIE, fr. *huile de ricin*.

KET, v., klein van aarde gebakken ken, waarmeê de jongens sp *laat ons nog wat met de ketten ten, eer de school begint*. *Die deugt geen ket*, d. i. hij de 't geheel niet (Br. omstr. L R. Antw. zijn *ketten*, ook *bom* arduinen of ijzeren bollen, dan kanonsballen, waarmeê speelt. Omstr. Brussel en in wordt *ket* voor : kert, kut (s deelen) gezegd en vandaa *ketten*, l. *fornicari*, en *ketter*, *cator*, hoereerder; te Wezemaa *klad* of *kudde* gebruikt. Z. kit en klits.

KETELEN, o. w., hier en daar, in B ook in Westvl., voor : kittelen

KETENPLANT. Zoo heet men (licht de kinderen van de bloemsteng tingen maken), omstr. Vilvo elders, de suikerei, suikerpl sommige streken ook : *wege wegwachte*, *hemelsleutel* en *ci* van 't lat. *cichoreum*, hgd. *blaw-weewart*, *hindleufft*, en *cory*, fr. *chicorée sauvage* ge Z. Blancardus *Lexicon*.

KETING, v., hoort men steeds, in Br. en Antw., voor : ketting, keten, van 't l. *catena*.

KETJE, m., mv. *ketjes*, staat te Brussel gelijk met 't fr. *gamin*. *Ketje*, *'k heb geen ijzer* is een kinderspel te Brussel.

KETS, v., bijna als *kaitsch* uitgesproken, een voetweg, wegsken tusschen muren of hagen : *'t is in dat ketsken te vuil om door te geraken* (Westbr.). *Konde geulder door die ketse geraken?* (Vl.) Z. gats, blz. 138.

KETS, v., voor : ketseres, loopster (Maastr. en Vl.), te Leuv. : *looperse*. Kil. heeft het woord *kets-merrie*, in overdrachtlijken zin, voor : wulpsch wijf. Z. het 2e ketsen.

KETSEN, b. w., in Br., Antw., Kemp., Hagel. en Limb. voor : kitsen of vuur maken door middel van een stuk staal, dat men op een vuurkei slaat. Het woord is ook in Gelderl. gebruikt; de vuurslag heet aldaar *ketserij*. Z. *Taalk. Mag.* (II, 414; III, 49) en verders de Woordenboeken.

KETSEN, als o. w., rondloopen, langs de straten loopen, rondzwieren, omzwerven : *die wulpsche gebuur heeft zoo lang gekelst en geloopen, tot alles op was. Hij doet niets dan loopen en ketsen*, wat men ook, in Vl. : *rijden en ketsen*, en, in Br., Antw. en elders : *rotsen en rijden* heet. *Ketsen* is in 't Zuid. bijna overal in dien zin gebruikt. Vandaar zegt men *ketsemareien* tegen de Rouselarenaars die met kar en peerd van de eene naar de andere stad rijden met visch, enz. In Westvl. bet. het : 1° trekken, voorttrekken, b. v. *een schip ketsen. Den wagen ketsen*; 2° het te malen graan (bakte) rond halen. Vanhier *ketser* (Z. dit woord), *ketserij*, *gekets*, en de samenstell. : *rondketsen*, *afketsen*, *uitketsen* voor : uitjagen, *wegketsen*, wegjagen. Hier valt op te merken dat *ketsen* met *kaatsen* verwant is. Nu dit *kaatsen* komt overeen met het fr. *chasser*, engl. *to catch*; ital. *cacciare*; zw. *kasta*; goth. *kesan*; angels. *ceast*, in welke woorden het denkbeeld van voortjagen, voortdrijven heerscht. Zoo zegt men, in Br. en elders, *kets* of *kaïsch hem weg*, jaag, drijf hem weg : *iemand den huize uitketsen* (r. Bruss. uitgespr. *kaïsschen* voor : kuischen?)

KETSEPEERD, o., paard waarmeê men ketst of het graan rond haalt, of dat in een rosmolen, in een smoutmolen of in een stampkot gaat (Oostvl.). Z. ketser.

KETSER, m., looper, zwierder, ook ezeldrijver, fr. *ânier*; schiptrekker, te Gent : voerman; in Westvl. eene die het te malen graan rond haalt; bij Kil. een molenaars knecht (Vl.). Z. ketsen, waarvan het afgeleid is, en kutser.

KETSKOP, kaatskop : een kwade kop, een koppig hoofd. Is het niet voor : *kletskop?*

KETTELS, KITTELS, KATTELS, in de Kemp. smalle reepkens of bandekens van gekloven doorn of ander hout, om bessems meê te binden, of om er kaars (biekorven) meê te maken (Gheel).

KETTELS, hetzelfde woord als *kattels* (in Limb. gebr.), *kattekens* of *minnekens* (Br.), staartvormig bloeisel van verschillend hout, als hazelaar, wilg, abeel, els, enz.; doch, tusschen Leuv. en Mechel., ook : de zaadbollekens van elzenhout, enz. : te Leuv. nog : de ijskegels van bevrozene daklekken.

KETTEN, o. w., te Brussel in een lagen zin gebezigd voor : hoereeren, fr. *forniquer*. Vanhier *ketter*, dat r. Brussel den zin heeft van : *beestig mensch*. Z. ket.

KETTENBLOEM, in Limb. 't zelfde als *ketenplant* of wilde *suikerei*.

KETTEREN, o. w., in Westvl. weêrgalmen, of, zegt G. Gezelle, *weêrhelmen*, een scherp gerucht geven : *de zweepslag kettert door de bosschen al roe-*

pen dat het kettert (G. Gezelle); in Br. zou men zeggen: *schetteren*, *kletteren*. *Het vriest dat het kettert* of *kraakt*. *Hij kan vloeken dat het kettert* (Leuv.), het vriest, hij vloekt hard, veel. *Ketteren* zou hier een voortdurend w. zijn van *ketsen* in den zin van : gedurig volgen, aanhangen, l. *multum et continuo sequi*, *sectari*, en vanhier *ketser* voor: ketter, l. *sectator* (volger, aanhanger). Zoodat *vriezen dat het kettert*, zooveel is als aanhoudend, d. i. sterk, hard vriezen, en : *vloeken dat het kettert*, aanhoudend, veel, of, uit gewoonte, als een ketter, vloeken. *Ketteren* wordt in Westvl. ook voor : vloeken of lasteren gebr., b. v. *'t is altijd ketteren en vloeken wat gij van dien zatlap hoort*; in Br., Limb. en Antw.: *vloeken lijk een ketter*.

KEUBBER, KEUPPER, m., 1° de manlijke duif, duiver, döffer; 2° een lichte minnaar, ook: een bijslaper. Zoodat 't Brabantsche *keubber* de ergerlijke beteekenis heeft nog die Dr Snellaert wil zien als in 't Kortrijksch *kebbe* verloren gegaan; want wij aanschouwen beide woorden als aan éénen stam toebehoorende. Kil. heeft *kubber*, *kobber*, maar alleenlijk met de eerste beteekenis. In Kl.-Brab. *koebber*. Z. kebbe.

KEUKENFRANSCH zegt men, evenals *keukenlatijn*, voor : slecht fransch (overal).

KEUKENFRUL, m., hetzelfde als keukenpiet. Z. dit laatste.

KEUKENMOL, iemand, b. v. een kind dat altijd in de keuken blijft als er wat lekkers bereid wordt (Kortrijk).

KEUKENMOLLEN, o. w., in 't zand spelen, den luierik uithangen (Westvl.). Het komt van *kokenmol*, dat bij Kil. hetzelfde is als : keukenknecht, schommelknecht.

KEUKENPIET, KEUKENPIETER, m., ook kort: *keukepit*, *keukepitter* uitgespr., bet. in Vl., Br., Antw. en Limb die geerne in de keuken zit aldaar met alles bemoeit, die spijzen preutelt, een *keukenklo* *Jan gat*, *Jan sul*. Vanhier gende.

KEUKENPIETEREN, o. w., fr. *encui* o., zich met de keuken bem (Westvl.).

KEUKENZOT, m., hetzelfde als kenpiet.

> Ik laet hier nu een briefje volgen
> Dat Cats aen Idiota schreef,
> Aen zijnen neef,
> Eenen jongen lanterfant, een
> [keul
> (*Thourhouts'blad*, 5 april 18

KEUM voor : kaam, kaamsel, beka van bier, wijn, enz. Het mv. *men* wordt bijzonderlijk gebe *er zijn keumen op het bier* (Li In 't hgd. is het : *kahm*, *kahn*, in den Teuth. : *camich*. Te spreekt men *bekwaamsel*, te *bekromsel* uit.

KEUN, o., konijn, verkl. *keuntje* (en Westvl.), hgd. *kungele*, *ku* oud engl. *conye*. Sleeckx ze *keun* wild konijn bet.; nogtans Vlaamsche polders, waar men *keun* zegt, zijn geene wilde kon

KEUPPER (omstr. Leuv.). Z. keubl

KEUR, m. in Br. Antw. en Limb. Holl. Volgens Bild. is *keur* wortel van *keuren*; maar V. als *teritum* van *kiezen*. *Ik kies*, *ik* of *koor* (*keur*). *Keus* is ook Br., Antw. en Limb.

KEUREN, b. w., streelen, liefkoozen *hond keuren*, den hond met de streelen (Limb.), in Br. *stroc* voor: streelen.

KEURIG, KEURING. Z. koring.

KEURSPELIG, bijv. en bijw., la moeilijk om te voldoen: *wanne* *mensch oud wordt*, *wordt hij* *spelig* (N.-Limb.), in Br. word *zel* bijna in denzelfden zin geb

KEUSTEN. Z. korsten.

KEUSTERAAR, m., gebraden of gebakken appel of peer (Westvl., Poperinge en elders). Z. keusteren.

KEUSTEREN, b. w., braden, bakken, hersten: *appels*, *vleesch keusteren* (Westvl. en elders). *Keusteren* is een voortdurend w. van: *korsten*, in Vl. en Br. *keusten* uitgesproken. *Korsteren* is dus zooveel als: tot korst maken. Korst, lat. *crusta*, fr. *croûte*, is eigenlijk het bovenste uitgedroogde overdeksel, dat als de schors, huid of schelp van eenig voorwerp is. Het gr. κρυος bet. ijs. In Br. klinkt het *kesteren;* vanhier: *het spek goed laten kesteren. Het vleesch is te veel verkesterd.* Met de erbij gevoegde *r* is 't: *kersteren*, en ware hier, als dit nogwel in andere gevallen plaats heeft, de *k* met *h* verwisseld, zou men *hersteren* hebben, hetzelfde als *her(d)sten*, harden, uitdroogen, roosten.

KEUT, m., een arme boer, of, in het algemeen, een mensch die slecht voort kan (Thien.). *Kuyt* bet. bij Plant. *dun bier*. Z. keuter.

KEUTELKEËZEN, soort van kerzen (Westvl.).

KEUTER, m., een boer, die met één paard akkert; ook iemand die alleen woont en eenig land voor eigen baat bearbeidt (N.-Limb.). « *Keuter*, 1° graver, delver, arbeider (Kil.); 2° kleine boer of arbeider met twee, drij koebeesten (in Br., kossaart), — Ov. Gr. Halb. Laur., is Fr. *kaoter*, — Geld. *kutter*.— Hunne woningen en bedrijf heeten *keuterijen*, vgl. Hoeufft *Naamlyst.* 110. — *Keuteren*, eene kleine boerderij houden. Hd. *köthener*. — *Kothsasz, koth* (Pl., d. *kate*, Ned. kot) eene boerenwoning zonder landerijen. Z. Adelung op alle deze woorden. Pl. d. *käter*. Brem en Hamb. *kotte, kötter*, Osn. Z. ook Wachter op *kot* (Drentsche woorden in 't *Archief voor Nederl. Taalk.* door de Jager, I, blz. 329). »

KEUTERAAR, **KEUTEREN**, **KEUTERIJZER**. Z. koteraar, enz.

KEUT VISSCHEN, den visch met de handen uit de koten halen (Kemp., Gheel).

KEUZELEN, o. w., door schudden uitvallen (Kortrijk). Bij Kil. bet. *keuselen*, *kuyselen*, met bollen spelen, l. *ludere globulis.*

KEZEN wordt gezegd van hoenders en bet. voedsel oprapen, oppikken.

Laet ons nu al 't graen oprapen
Ende kezen met der spoed.
(G. Gez., blz. 91.)

Kil. heeft *keesen* in den zin 1° van *knauwen*, l. *mandere;* 2° van *keefsen*, *kebisen*, l. *fornicare*. *Keesen* is van éénen stam met *kiezen*, hgd. *kiesen*, angels. *cijsan, ceosan*, nederd. *kösen*, zweeds. *kesa*, ijsl. *kiosa*, engl. *choose*, fr. *choisir*.

KEZZEN, in Br. en Vl. gezegd voor: kerzen of kersen. Zoo heeft men in Br. *spaansche-*, *vleesch-*, *steen-*, *verkens-kezzen*. De twee laatste soorten worden te Eecloo *schijtkerzen*, de *vleeschkerzen*, *knospers* (fr. *marelles*) genoemd.

KICHELEN, o. w., gichelen, gijbelen (Limb.); in Br. *gabberen*. *Kichelen* is licht een voortd. w. van *kikken*, bij Plant. *kicken* oft *morren*, in 't fr. *grommeler, gronder*. In den Teuth. *kijklen*, lachen.

KIEF of **KEEF**. Dit woord komt omstr. St-Truid. en Landen voor alleen in de spreekwijs: *noch kind noch kief hebben*, waarvoor men in Holl. zegt: *kind noch kraai(kraal) hebben*, hetwelk, volgens 't *Taalk. Mag.* (I, 202,) bet. « geene kinderen noch betrekkingen hebben. » Ons Hagelandsche spreekw. beduidt: kinderen noch naastbestaanden, in Br., *vriend noch maag hebben*. *Keef* of *kief* staat hier: of voor *kievie*, ook *kevisse*, en

in 't *Gloss. Bern. kefse*, enz., hoer, bijzit, of wel voor : *keefskind, kijfskind* of *keviskind, kevitskind* d. i. hoerekind, bastaard. *Keefsdom* bet. hoerendom en het w. *keefsen*, *kefsen* of *keesen*, hoereeren. Z. *Taalk. Mag.* (II, 167, III, 169.) Grimm (*Rechts Altherthum.* 476) heeft *kegelzoon* in den zin van bastaard. Z. kebisse bij Kiliaan.

KIEKELEN, o. w., loeren, kijken, met haast eens zien : *wat staat gij door de spleet te kiekelen* (Kl.-Br.). Omstr. Leuv. zegt men : *piepen* en *kieken* en ook *kijken*, van waar *kiekelen* een freq. is.

KIEKEN, KIEKENKOP. Dewijl een kieken een dom, vergetelijk gevogelte is, wordt die naam ook aan een domkop, een botterik, iemand die klein van begrijp en van geheugen is, gegeven (Br., Hagel. en elders). Men zegt ook *schaapshoofd*. Kil. vertaalt *kieckenhooft*, metaph. door : *homo cerebri vacuus, inconsideratus, praeceps, homo memoria et cerebro imbecillis.*

KIEKENMAAG, v., eene maag die alles kan verteren : *hij heeft eene kiekenmaag*, hij kan alles eten, fr. *il a un estomac d'autruche* (Br. en elders).

KIEKENVLEESCH KRIJGEN, in 't fr. *avoir la chair de poule : ik verschiet dat ik er kiekenvleesch van krijg* (Br., Antw.).

KIEKENVLEESCH ZIJN wordt gezegd van kinderen die nog te klein zijn om bij 't spelen hunne beurt te hebben, gelijk de andere : *Janneken mag meêdoen, maar hij moet kiekenvleesch zijn. Voor kiekenvleesch meê doen*, op den hoop toe meê spelen (Br., Antw. st.).

KIEKHOEST. Zoo noemt men nagenoeg overal, in het Zuiden, de kinderhoest, b. v. te Antw., in Br. en Hagel. *kijkhoest*, in Limb. *kiekhoost*, in Holl. *kinkhoest*. Kil. heeft nog *kichhoest* en *kickhoest*, van *kichen* of *kicken*, dat licht : kuchen en st... kens spreken beteekent. In 't hg... 't *keichhusten*, neders. *kuchho...* *kinkhoost*, engl. *chincough*, zwe... *kikhosta*. Z. ons kijkelen. In ... *Taalk. Mag.* (IV, 110) bet. *kinken...* *kuchen* en *kink* is eene samen... king van *ge-ink*. *Kychen* bet. in ... Teuth. gorgelen.

KIEKSDOOD (Hagel. en elders). Z. ... dood.

KIEM, bijv., aan tafel zonder eetlus... ten, weinig spijs gebruiken, o... spijzen preutelen : *gij zijt zoo ...* *in 't eten* (Antw. st. en pr., ... Limb. en N.-Br. Z. Hoeufft). Kil. ... *kiem*, *kies* (kiesch), *kips*, l. *cur...* *cibi*, en *kies-aetigh*, *kies-etigh...* *riosus in edendo*, en *niet kieseti...* den zin van *kiem*. *Kiemig* of *k...* was vroeger 't zelfde als nu beka...

KIEN of KIN. Z. kienen (Holl. en ... Limb., Vl.).

KIENE. Z. kinne.

KIENEN, KINNEN, o. w., met het lot... spelen (Holl. en Belg.-Limb.)... woord ontleent licht zijnen oorsp... aan 't l. *quinque*, vijf; omdat ... om in dit spel te winnen, vijf ge... nummers moet hebben op eene ... zontale rei of lijn. *Kien* of *kin he...* is, de eerste, eene horizontale lij... dekte of afgeroepen nummers ... ben; en, telkens dat de speler ... rei zijner kaarten aangevuld he... dat de nummers eener rei uit... men zijn, roept hij : *kien, kin; ...* *kien* (Limb. en elders)!

KIENSPEL of KINSPEL, o., lot... (Limb., Hagel.).

KIESTE, het achterste; 't is mogelij... want met 't fr. *cuisse : gij zult u...* *uw kieste krijgen, als gij niet ...* *zijt* (Kortrijk). In Brab. zou... zeggen : *ge zult wat op uw gat ...* *uwe billen krijgen, als gij ni...* *zijt*. *Kieste* is, bij Kil., een vlaa... 't zelfde als *heul-kote*, in 't lat.

sortilegus. Z. kis.

KIET, mv. KIETEN, eiers of zaad van visch (Westvl.). In 't Waasland: *kit*; te Antw. *rog*; in Brab. *rogel, reugel*; in Limb. *goot*; in Holl. *kuit*; bij Kil. ook *kiet*, *kuyte* en *roghe*. In Kl.-Br. bet. *kiet*: zwart gestold bloed, dat men in sommige *schollen* ziet als men ze tegen den dag houdt.

KIEVELEN, o. w., rollen met schijfvormige dingen als geldstukken: *dat kind kan schoon kievelen!* (Limb.)

KIEZEL (uitgespr. *keezel*), m., steengruis, in 't fr. *gravier*. In de Woordenb. bet. *keezel*, *keizel* of *keisel*: kei of keisteen. Vanhier *kiezelen*, b. w.: *een weg kiezelen*, een weg met steengruis overdekken. Sam. *kiezelbank*, eene laag steengruis in den grond; *kiezelberg*, *kiezelkuil*, *kiezelweg* (Limb.). In 't hgd. zegt men: *kies*, *kiesgrund*, *kiessand* voor *gravier* en *kiesel* voor 't fr. *caillou*.

KIEZIG, bijv., vuil, onzindelijk, fr. *malpropre*. Wij leiden dit woord af of van *kidsen*, braken, of van *kitsen*, ketsen, langs de straten loopen (Vl.).

KIJEN, KEIEN. *In iets kijen* bet. te Antw., liefhebber van iets zijn; in iets spelen of doen, d. i. bijzonder vermaak in iets scheppen, b. v. *hij kijt nu weêr in duiven; vroeger was het in kanarievogels, in pronkappels, in schilderijen*, enz.

KIJKEBIJ, m., een bijzichtige of bijziende (Poperinge).

KIJKELEN, ook KEKELEN uitgespr., hetzelfde als *kittelen*, bij Kil. ook *ketelen* en *kettelen* gespeld (omstr. Leuv.). 't Is een voortd. w. van *kikken*, kuchen, vanwaar *kiek-* of *kijkhoest*, hgd. *keichhusten*, een hoest die door het gekittel in de keel veroorzaakt is. In 't Hagel. wordt het gebruikt voor: *kwakkelen*, d. i. kwaken, kwèken, kakelen. Vanhier *kijkeling*, *gekijkel*. Z. kiekhoest. *Kijkelen*, kibbelen in den Teuth. *kijblen*, l. *litigare*, *contendere*.

KIJKELZOT. Z. stapelzot (Antw. st.).

KIJKER (ook *kieker* uitgespr.), m., houten gestel voor een duivenkot, ook het duivenkot zelf. Van *kijken*, zien, als zijnde de plaats vanwaar de duiven zitten te kijken (Br., Antw. st. en pr.). In 't Land van Aalst: *kijkuit*. In Limb. hoort men *spijker* (spieker), *duivenspijker* voor: duivenkot. Z. *spijker* bij Weil. en Kil. welke laatste het, onder anderen, vertaalt door *horreum*, *cella penaria*, plaats dienende om iets in te leggen, te sluiten, te doen.

KIJKHOEST. Z. kiekhoest.

KIJKSPEL. Z. kekkenspel.

KIJKUIT, uitstekend deel van een duivenkot (Aalst); elders *duivenkijker* en *duivenpiet*. Het is ook een uitspringend deel van een huis (juist geene venster), gewoonlijk in hout, dienende om goed ver te zien (Antw. en elders).

KIK (Kemp.). Z. kiksdood.

KIKKELEN, o. w., kakelen, kibbelen, tegenspreken, tegen elkander woorden hebben: *waarom moet gij zoo altijd kikkelen. Zwijg met uw gekikkel* (Oostvl.). In Brab. zegt men: *kekelen*, *kijkelen* of *krekelen*. Het is een voortd. w. van *kikken*, dat Kil. door: *mutire*, *mussitare*, enz. vertaalt. Z. kijkelen en knabbelen.

KIKS, bijw., altijd verbonden met *dood*: *kiksdood*, plotselings-, ineens-, botsdood: *hij viel kiksdood*, of ook: *morsdood*: *Jan N. is gisteren morsdood geslagen* (Br., Antw., Kemp., Hagel.).

KINDEKEN, uitgespr. *kinneken*, een klein vaatje (of kan?) waar men zeep in doet (Br., Leuv., Antw.), bij Kil. vat, l. *vasculum*; *octava pars cadi*, in 't engelsch *kilderkin*. *Kindeken* is 'tzelfde woord als *kind*, in 't engl. *child*, in overdracht. zin gebruikt.

KINDERAGE v., kinderachtig mensch: *ge zijt een kinderage*. Vanhier *kin-*

deragerij, v., kinderachtigheid, kinderenhandel (Br., Vl., Limb. en Antw.).

KINDERBED. *In het kinderbed komen*, in de kraam komen : *die vrouw is* of *ligt in het kinderbed van een zoonken* (Br., Limb. Antw., Kemp., N.-Br. Z. Hoeufft).

KINDERFOOIE, feest om de geboorte eens kinds. Men heeft ook : *oogstfooie, vlasfooie*, feest die gehouden wordt als de oogst binnen is, enz.

Waer het kinderfooye en waschte is,
En dus menig tonge onvast is,
Zou 't niet erger zijn.
(Westvl.) G. Gez. blz. 92.

Z. fooien, blz. 132.

KINDERKORF (Hagel. en elders). Z. kindskorf.

KINDSBIL, m., een kinderachtig man, een kinderage, een kind : *ik verkeer met hem niet meer, 't is maar een kindsbil of kinderage* (Br.).

KINDSKORF of KINDERKORF, luur-, luierkorf, luiermand (Br., Limb., Antw. st. pr. N.-Br., Z. Hoeufft); bij Kil. en nog heden in Br. : *kinderdoekskens*.

KINK, m., ook *kinkelink*, m., pink, de kleine vinger (Limb.).

KINKERBINKERNAALD, v., 't zelfde als akkernaald (Westvl.).

KINNE of KIENE, in Vl. voor : kind : *kom hier, lief kinne;* in Br. : *kom hier, lief kinneken*; in o. engl. bet. *kin, kyn*, geslacht (Z. Delf. 195-196).

KINNEKEN. Z. kindeken.

KINNEN. Z. kienen.

KIPKAP, ondereen gekapt vleesch, als : licht, lever, hert, enz. (Br.); te Antw. *frut*, in 't Holl. *gehakt*.

KIPPEKEN, melkverken; bij Kil. *kebbe*, *kebbeken*, kabbe, l. *porcellus*.

KIPPEN, o. w., door heel 't Meetjesland van 't kalven der *koeien* alleen gezegd : *onze koei heeft gisteren haar tweede kalf gekipt*. Omstr. IJperen wordt *kippen* gebruikt voor : *knippen*, of het krieken van den dag : *de vo[g]*
gen met het kippen van den
Limb. bet. *kippen* of *kupp*[e]
eieren opeen slaan : *met den*
wordt er gekipt of gekupt.
bet. *kippen* ook : slaan, l.
ferire, oud engl. *chyp*.

KIPS, v., in N.-Limb. eene mu[t]
die verschilt van de *jevel*
hemelskap, of nog beter, *he*
welke woorden aldaar eene
vrouwenmuts beduiden. In '
Mag. (IV. 679, art. *Groningsta*
leest men : « Dikwerf ho
een vrouwenhoed of -mut
noemen, welk woord, waars
aan *kop* verwant, bij Weil. n
komt. Strodtmann heeft *kips,*
het Brem. *Nieder. Wörtenb*
voor : vrouwenmuts. » In
Antw. is *kap* en *koof* oo
vrouwenmuts.

KIRRE, KIRREKEN, spitverken

KIRREMELK, v., kernmelk (Meetj
waar men ook *kirnen* voor :
uitspreekt.

KIS, v., omstr. Roermonde en
voor : bil : *hij is op zijne kisse*
len. Zou het woord met het f
verwant zijn? Of mogelijk i
hetzelfde woord als wat
Kortrijk *kiest* zegt. Z. dit wo
ook ons *bats*, en *bil* bij Bilde

KISKASSEN, o. w., kermis h
smullen, goede keuken houde
zij hebben wel gekiskast. He
klanknabootsend w., van het
dat bij het braden van s
spijzen gehoord wordt : *hoor*
de pan maar kiskassen! (Br.,
Limb. en elders.)

KISNET, netje aan eenen halve
vastgemaakt (Kl.-Brab.).

KISSEL, verbastering van korsel, k
In zijnen kissel schieten, gra
den (Vl.).

KISSEN, o. w., wordt ook overd
lijk gebruikt. *Drinken dat de*

is zoo veel drinken dat het hoofd ervan duizelt (Br., Hagel. en N.-Br. Z. Hoeufft op *kissen*).

KIT voor **KIET**. *Ik heb liever haring met kit dan met milt* (melter) (Waas). Kil. schrijft ook *kite*, flandr. *kuyte*. Z. kiet.

KIT of **KITS**, m., weinig : *ik bezit geen kit geld meer. Geef mij een kitsken van die melk* (Limb.). In Br. zegt men : *ik bezit geen ket. Hij deugt geen ket.* Wij achten *ket* en *kit* hier als eene verbastering van *kerte*, eene kerf. Z. deze woorden bij Kil. en Weil.

KITS, beter *kitsch* (*sch* als in 't hgd.), v., klokhuisje of kernhuisje van appelen of peren. Zegw. : *geen appel zonder kitsch* (Limb.).

KITSE, kinderspel (Oostvl., omstr. Somergem).

KITSELEN, in 't hgd. *kitzelen*, *kützelen*, wordt in Vl. hier en daar gebezigd voor : ketelen of kittelen.

KITSEN, KUTSEN, KOTSEN, hetzelfde als *kidsen*, dat men in vele Woordenb. aantreft voor : braken. Z. Weil.

KITTE, in Westvl. voor : kuit; Kil. heeft *kiete*, *kuyte*, holl. Fris. i. *braeye*, welk laatste in Br. alleen gehoord wordt.

KITTEN, b. w., hetzelfde als : kittelen, dat er een voortd. van is (Oostvl.).

KLAAI, TAARTEKLAAI, dommerik, bloodaard (Kortrijk).

KLAAIEN, o. w., klinken, omklinken, waarmeê het verwant is : *de wagen klaait* (Brugge).

KLAARSEN, als b. w., klaren, klaar maken, fr. *éclaircir* : *ik zal het bier gaan klaarsen* (Westvl.); in Br. zegt men daarvoor soms *klaarselen*, dat eigenlijk zooveel is als : met klaarsel klaren. Als o. w., klaar worden, opklaren, fr. *s'éclaircir*, l. *clarescere* : *de lucht begint te klaarsen* (Westvl., Veurne).

KLAAS, m., dommerik, lomperik : *ge zijt nen eerste klaas* (overal). Bild. zegt dat het bij misverstand voor *klots* is.

KLAASTEREN, o. w. (door de werk- en ambachtslieden van omstr. IJpere veel gebezigd met *klimmen*), bet. moeilijken of gevaarlijken arbeid doen : *ik ga een anderen winkel zoeken, waar ik zoo veel niet zal moeten klimmen en klaasteren*, d. i., in Br. en elders : *waar ik zoo veel niet zal moeten wroeten en slaven. Klaasteren* is verwant of met *kladden*, waarvan *kladderen* (bij Kil. vuiligheid met eene vod opnemen), *kladder*, *kladster*, of wel met *klauteren*.

KLABBETTER, o., geklapper (Sottegem). Het is verwant met *klabbodderen*, klappen.

KLABBETTEREN, o. w., klapperen (Sottegem), als een klabbettermolen gerucht, of geklop, of schaterend gerucht maken : *die meulen klabbettert hard.* Ook luidruchtig klappen : *wat kan die kwakzalver klabbetteren!* (Westvl.)

KLABBETTERMOLEN, molentje voorzien van eenen steert, waar gedurig twee langwerpige houtjes tegen slaan en dat aldus een klapperend gerucht maakt. 't Wordt ook gezegd van iemand die luidruchtig klapt : *'t is gelijk een klabbettermeulen* (Westvl.); in Br. en Antw. is het *kleppermolen*.

KLABBODDER, m., slag of val die gerucht maakt : *hij deed eenen klabbodder over de stoelen.* Z. klabbodderen.

KLABBODDEREN, o. w., bodderende of met gerucht ergens afvallen : *hij is van den zolder geklabbodderd.* Het beteekent ook : slaan : *hij heeft hem goed op den rug geklabbodderd.* Vanhier : *geklabbodder*, *klabbodderaar*, *klabbodder.* Wij schrijven 't w. met *bb*, omdat het samengesteld is uit *klap*, hgd. *klappe*, *slag*, l. *sonus*, *crepitus*, en *bodderen*. Z. dit, blz. 63.

KLABBOTS, bijw., gezegd van iets dat vallende gedruisch maakt : *klabbots viel hij daar neêr* (Kemp.).

KLABBOTSEN, een plonsend gedruisch

maken, in 't water plotsen (Br., Antw.). Bij Kil. *klabbotsen*, l. *pulsare cum fragore*. Sleeckx heeft *klabbotten*, fr. *barbouiller*.

KLABBOTSKOP, soort van watermug die in 't regenvat zwemt (Br.).

KLAD. Z. kladde en klads.

KLADDE, o., voor *kladduif*, d. i. eene duif die in het veld kladt of kladdert, en daarom *veldduif* geheeten. *Kladde* bet. bij Plant. en Kil. vlek, slijkplak, vuiligheid. Vanhier overdr.: *kladde* voor: vuil, morzig vrouwmensch, en *vischkladde* dat men, in Br., te Antw. en elders, zegt voor *vischwijf*. Z. Weil. op *klad*. *Klad* wordt, in Br. en Antw. nog gebr. voor: *klets*, *kluts*, kleine hoeveelheid: *geef mij eene klad boter*. Ook voor: eene vlucht vogelen: *een klad patrijzen*. *Daar zit een kladde duiven op 't boekweitveld*. Z. klets.

KLADDEN, o. w., gezegd 1° voor: slecht schilderen of *kladschilderen*, en vanhier: *kladschilder*; 2° voor: schuld maken.

KLADDERACHTIG, bijv., in Limb. voor kladdig, kladderig: *'t weêr is vandaag fel kladderachtig! Wat een kladderachtige weg!* Z. kladderen.

KLADDERADATS (klanknabootsend), een groot en zich herhalend gedruisch (r. Brussel): *het waaide zoo sterk en dat gaf me nen kladderadats!* te Leuv.: *en dat was een geschetter*, elders: *dat was een geklabbodder* of *geklabbetter*.

KLADDERADATS, m., slecht smakende hutsepot, gemeen mengelmoes: *wat eenen kladderadats hebt ge nu opgediend!* (Antw., Kemp.) te Leuv. en elders: *ratetoe*.

KLADDEREN, b. en o. w., voortd. van *kladden*, welks beteekenis het ook, in Br. en Antw., heeft: *wat kan die jongen kladderen: hij heeft zijn schrijfboek heel bekladderd*. Snellaert geeft *klateren* op in denzelfden zin (*Belg. Mus.* 1844, 182). In Limb. is *kladderen* bijna 't zelfde als ons *c*…
(blz. 105); zoo zegt men da…
het weêr vuil en de weg vol sl…
het kladdert. Vanhier *kladder*…

KLADPOTTEN, kladden, kladschil…
Vanhier *kladpotter*, een kladsc…
een kladderaar, een die slecht…
(Vl. en elders).

KLADS. Z. klets en kluts.

KLAFEREN, voor: klaveren (A…
in Br. en de Kemp. zegt men…
ren. Z. Hoeufft op *klaveren*.…
Plant. hebben *klaferen* of *kla*…
in 't l. *sursum reptare, subrep*…
klafering, in Br. *klefferin*g.

KLAISTEEN. Z. klauw.

KLAK, m., in Vl., Br. en Hagel., …
ook: klad, in den zin van: …
eene kleine hoeveelheid: *klak m*…
mest, aarde; ook: overschot …
glas bier, enz.: *waarom laat g*…
klakskens in? Bij Kil. en Pl…
klak vertaald door 't l. *fissu*…
fente), *fragor, ictus resonans*,…
percussio, d. i. slag, die k…
kletst. *Klak* is ook in 't l. *cre*…
lum, d. i. ratel of alles wat di…
gerucht meê te maken. Va…
engl. *clack*. Z. klakken, van…
fr. *clacquer*.

KLAK, v., is in gansch vlaamsch…
de bijzondere naam der man…
met stijve *klep* (fr. *visière*)…
de oogen, in Holland *pet* geno…
't fr. *bonnet*, ook *casquette*. …
klakmaker, klakwinkel. Omstr…
sel, en soms ook r. Leuv., he…
muts zoowel de mans- als de …
muts, welke laatste ook bij…
kap genoemd wordt in vele …
van Br. De oorsprong van …
misschien het fr. *claque*, kla…
een soort van manshoed, die…
plat kan maken; 't fr. *claque-o*…
een neêrhangende hoed, die…
de ooren klakt of kletst. Do…
kan wel zijn voor *klakmuts*, een…
met *klep* of *klap*, in 't fr. *c*…

claquet of muts die *klapt*, d. i. kletst of waarmeê men klakken of kletsen kan (?). Men treft in de Woordenb. ook : *klapmuts*, d. i. eene muts met klap of klep, fr. *bonnet plat*.

KLAK, v., paardenvlieg (r. Geeraartsberge en elders); licht is het voor *klakvlieg*, eene vlieg die veel *geklak*, gerucht of beslag maakt; in Brab. *daas*, elders *dazerik* geheeten.

KLAKBOS, klakkebus of klapbos (Meetjesland).

KLAKKAARD, m., eierkoek met varkensvleesch (Vl.); in Br. en Antw. *kassaart* en *spekkoek* genoemd. Te Kortrijk en bij Kil. is *klakkaerd* hetzelfde als *ghewondt broodt*, l. *panis ovis et lacte maceratus*. *Klakkaard* is ook een jongensspeeltuig, bijna hetzelfde als *klakker*, *klater* of *klepper*.

KLAKKE, een Vlaandersch w., hetzelfde als in Br. *klets*, elders jak of zweep, kletsoore, l. *scutica*.

KLAKKEBUIS (Br., Antw. en Westvl.), klakbosse, hetzelfde als : klakkebus of klapbus, Kil. heeft *klackebusse*, hetzelfde als : klaterbusse. Z. Weiland op *klak*; ook *Breda's taaleigen* in 't *Taalk. Mag.* (I, 222). In de Fransche Woordenboeken zien wij *claquebois* verduitscht door : *veldriet*, *ruischpijp*.

KLAKKEN. *Iemand met* (of *met zijne*) *klikken en klakken aan de deur zetten*, is met pak en zak buiten zetten (Z. bed en bult). *Klak*, als praeteritum van *klikken*, is v., zegt Bild. (II, 75).

KLAKKEN, in Westvl. hetzelfde als in Br. *kletsen*, met de klak of klets de lucht doorslaan, dat het klakt of kletst en klinkt, in 't fr. *claquer*, dat vertaald wordt : met eene zweep gerucht maken. Vanhier *geklak*, fr. *claquade*, *claquement*. *Klakken* ook : kletsen in den zin van : slaan, indoen, instorten, inklutsen : *klak wat eiers in de pan, we zullen te middag eenen klakkaard* (eierkoek) *eten;* ook : kastanjen braden op het vuur (Oostvl.). *De haag afklakken* bet., te Poperinge, de haag snoeien.

KLAKKENTEER, teer, waarvan men klakkebussen maakt, d. i. vlierhout of *hollenteer*.

KLAKKER, m., voor klapper of klepper, en dit voor : tong of spreekorgaan, bet. in Oostvl. klapper of handklapper, d. i. : een die alles openbaart of met geklak goedkeurt.

KLAKPOT, **KLAKPOTTER**. Z. kladpotter.

KLAKSNOER, **KLATSSNOER**, snoer of dun koordeken der klats, klets of zweep. Wij achten *kletsoor*, dat in de Woordenb. : eene lange zweep, doch in Br. het fijn koordeken dat aan het uiteinde der dikkere jak of zweepkoord is, verbasterd van : *kletssnoer*. Kil. vert. *kletsoore*, *ketsoore* door 't l. *flagellum*, *scutica*.

KLAKSOOREN of **KLATSOOREN GEVEN** bet. te Aalst, duchtig afrossen : *geef hem eens wat klassooren*. Z. klaksnoer en kletsoor.

KLAM, **KLAMP**, bijw., bijna niet, nauwelijks : *hij gaf hem klam antwoord. Met tien gulden kan ik mijne schuld klam betalen* (N.-Limb.). *Klam* is licht eene verbastering van *kremp* of *kree*, in 't Holl. *krap*. Z. amper, blz. 17.

KLAMMIGHEID, voor : klamheid.

KLAMOTTE (**EENE**) **SLAAN**, eene flesch uitdrinken (Sottegem). Z. karole.

KLAMP, **KLAMMIG**, bet. hetzelfde als klam, vochtig : *het strooi is klamp. Het lijnwaad klamp maken, eer men het gaat strijken* (Br.). In Westvl. (Kortrijk) zegt men, alsook in Br. en elders, *klampig : het weêr is klampig*, het engl. is *clammy*.

KLAMP, v. (steenbakkerswoord), een hoop opeen gestapelde tichelsteenen die men in de opene lucht, in plaats van in gemetste ovens, bakt. Vanhier *klampsteen*, licht voor *klompsteen*. In Westvl. bet. *klamp* in 't fr. *talon*

(hiel).

KLAMPER, m., eigenlijk iemand die klampt of klemt, d. i. met klem of klauw vastgrijpt en nijpt, klampvogel, of klemvogel, d. i. een roofvogel (fr. *oiseau de proie*, l. *accipiter*), als : *kiekendief* (te Leuv. *hinnenbrawier* genaamd), *havik*, fr. *autour*, *milan*, enz.

KLAMPIG, bijv. Z. klamp (Kortrijk).

KLAMPSTOK, m., voor : klemstok, stok om de raders mede te klampen of klemmen, bij 't afrijden der bergen, opdat de karren niet te snel zouden afloopen. *Klamp* van : klemmen. Volgens de afleiding moet men *klamstok* schrijven (Hagel.).

KLAMPVOGEL, m., vogel die klampt of klemt, ook : *klempvogel*, *klamper* (Antw.). *Brawier* (Waas), *hinnenbrawier*, *kwaafvogel* (Leuven), fr. *épervier*. Z. klamper en duivenstooter.

KLAP, m., snaps, geklap, praat : *slechte klap. Dat is armmenschenklap. Oudwijven klap* (Antw. Br., Vl.). In de pr. Drenthe is *klapbrug* 't zelfde als : ophaalbrug. Z. *Taalk. Archief*, blz. 330.

KLAPAARDIG, bijv., klapachtig, praatziek.

KLAPDRAAD, m., de naam dien men, hier en daar, aan den telegraafsdraad geeft.

KLAPHOUT, hier en daar nog, evenals bij Plantijn, kuipershout om tonnen van te maken, eikenduigen.

KLAPPEN, o. w., praten : *ik ga soms bij mijnen buurman wat klappen*. Vanhier *verklappen : ik heb mijnen tijd verklapt*, d. i. al klappende verloren (Br., Antw. st. en pr., ook in N.-Br. Z. Hoeufft). Vanhier *klap* voor : praat : *slechten klap vertellen*. Voor *klappen* hoort men in Limb. *kallen*. In 't oud engl. het. *clapping* : geklap en *to clap*, klappen en ook, evenals in 't schotsch, kloppen : ook is, volgens ons, *in de handen kloppen*, zoo goed neêrduitsch als : *met de handen klappen*. Het engl. *to* [...] bet. in 't fr. *applaudir* en *to* [...] fr. *parler*.

KLAPPEREN, o., voortdurend w[...] *klappen* ; Plant. vertaalt *de h*[...] *klapperen* door : *claquer des m*[...] l. *plaudere*.

KLAPPERIGGE, v., klappei, sna[...] (Vl.).

KLAPPERNIJ, r. Leuv. veel voor : a[...] klap gehoord : *ge moogt naar* [...] *klappernij luisteren*.

KLAPPERSE, v., klappei (Br.).

KLAPSCHOTEL, klappei (r. Leuv.)

KLAPVIOOL (eene) is iemand die z[...] veel met eensanders zaken be[...] (Lier); te Leuv. en elders : eene [...] *schotel*.

KLAREN of KLEEREN, bijv. zelfs[...] bruikt voor : jenever (overal).

KLAS. Men zegt, te Gent, wanneer [...] personen van denzelfden sta[...] men trouwen : *de klasse is in o*[...]

KLASSEN, b. w., nat storten : *wate*[...] *sen* (Antw., Brussel en elders[...] Leuv. zegt men ook : *plassen* ; te [...] sel : *briggelen*, elders : *klatsen* en [...] *den*. In de Woordenb. bet. *k*[...] hetzelfde als : klatsen, kletsen, [...] *klakken*, in 't fr. *claquer*.

KLATER, v., klad, hetzij van inkt, [...] van slijk : *gij hebt klateren op* [...] *jas*. Vanhier het w. *klateren* [...] kladden (Limb.). Z. kladdere[...] de pr. Drenthe bet. het 1° [...] 2° slag of klap van het geluid. [...] hier : *klateren* (in Br. *kletteren*[...]

KLATEREN bet. in Limb. en Westv[...] *kladden*. Z. kladderen en klater[...]

KLATERTEER, populier. Samenge[...] *klateren* en *teer* voor : boom.

KLATS. Z. klets.

KLATSCHOOL of KLETSCHOOL (*s*[...] in 't hgd.), in Br. *kletsoor*[...] koordje dat het einde van de [...] uitmaakt (Limb.). In de Holl. [...] denb. is *kletsoor* vertaald door *c*[...] *brière*, *fouet fort long*, doch [...]

het niet. Wij achten het woord samengesteld uit *klats*, zweep, hgd. *klatsche*, en *snoer*, een dun koordeken. Z. klaksnoer.

KLATSEN, KLETSEN, b. w. (klanknabootsend), slaan, kloppen : *klats hem op zijnen kop. Klats eens met de smik* (zweep). Men zegt ook : *klatschen*, evenals in 't hgd. (Limb.), te Brussel *kletsjen*, voor : kladden. Z. klassen, kletsen en beklatsen, blz. 39.

KLATSOOR, o., een halve tichelsteen (N.-Limb.). Z. verder kletsoor.

KLATTEN, b. w., groote boomen snoeien : *kanada's klatten* (Waas); in Br. *steunen*. 't Is licht voor : knotten.

KLAUW, m. of KLAUWESTEEN, steen van zekere dikte, keisteen : *de stallen en straten worden met klauwen belegd* (Limb.). In N.-Limb. spreekt men *klaiësteen* uit. Doch dit laatste is hetzelfde woord niet als *klai-* of *kleisteen*, steen van klei, in Br. *kareelsteen* genoemd. *Klauw* is misschien hier hetzelfde als *kluwen* of *kloen*, steen die aan kluwens (bij Kil. *klouwe*) gelijkt. Z. verders klouw.

KLAUWIER. Z. brawier. Kil. vert. *klauwiere* door : *clavus unciatus*.

KLAUWIEREN of KLAWIEREN, o. w., veel beweging met de armen maken, ook: leeren zwemmen (Br., Kl.-Br.); in Oost- en Westvl. : veel moeite doen, alle middelen inspannen, alle mogelijke pogingen doen, moeilijk arbeiden : *die menschen moeten fel scharten en klawieren om te kunnen leven*. In Westvl. wordt het gezegd van paarden die ongeduldig op den grond stampen en geweld doen om voort te gaan. Ook : zeer hard loopen. Vanhier : *te klauwe* of *te vier klauwe loopen* (Kortrijk); in Br. : *te viervoets loopen*, fr. *à toute bride*, *ventre à terre*.

KLAVER, hgd. *klee*, komt voor in vele samenstellingen die de Woordenb. niet opgeven, als in *klaverboter*, boter die men bekomt, nadat de koeien klavers geëten hebben; *klaverhooi*, de tot hooi gedroogde klavers (overal). *Klaverkatje*, naam van een vogel in Westvl. *Klavergers*, hetzelfde als klavers : *ge zijt daar in uw klavergers*, d. i. ge zijt daar goed en moet er u tevreden houden (IJper.). *Op de klavers loopen* (los loopen als de koeien op 't klaverveld) bet. zonder bediening zijn (Meetjesland). *Van de klaveren naar 't gras gaan*, of : *van de klaveren naar de biezen gaan*, van het goed tot het slecht gaan (Br. en Antw.).

KLAVEREN. Z. klauwieren en klefferen.

KLAWIEREN. Z. klauwieren.

KLEDDERBOONEN, mv. (Diest); te Thien. : *kledderhennekens;* omstr. Leuv. en Brussel : *princessen*, of ook, evenals elders, *aspergesboonen;* elders : *roomsche boonen*, kleine witte boonen.

KLEDDEREN, o. w., klauteren : *die knapen kledderen op de boomen* (St-Truid.). 't Is licht hetzelfde als *kladden*, *kladderen*, dat Kil. door *stringere* (prangen, drukken), vertaalt.

KLEDDERHENNEKENS. Z. kledderboonen.

KLEDSCH. Z. kletsch.

KLEE, m. De Limb. bezigen doorgaans den hgd. vorm *klee* voor : klaver, en vanhier ook *kleedries;* zij zeggen ook *klenen* voor : klaveren in 't kaartspel. De Teuth. heeft *cleblat* oft *drijblat*, en Kil. *klever*, *klaverblad* en ook *klee*, als een hgd. saks. en Geldersch w.

KLEEAGE. Z. kleederage.

KLEEDEN : het geestelijk kleed in een seminarie of klooster aantrekken : *zijt gij al lang gekleed*, zijt gij al lang in 't klooster? *Die student heeft de kleêren aan*, d. i. hij is in 't groot seminarie getreden, of : hij heeft den geestelijken staat aangenomen (Br., Antw., Kemp. en Limb.). *Kleeën en*

reeën voor : kleeden en reeden (bereiden, gereedmaken): *ik moet dien lamme kleeën en reeën* (Br. en elders).

KLEEDERAGE of KLEÊRAGIE, v., de kleederen, in collectieven zin genomen : *waar is mijne kleêragie gelegd* (Br., Antw., Vl.); in Limb. *kleeage*.

KLEEDRIES of KLEEDRIESCH, m., ook *kleegroes*, v., klaverstoppel (Limb.).

KLEEDSEL bet. kleeding, kleedij of kleêragie, ook hetzelfde als in 't fr. *costume : ik erkende hem aan zijn aardig kleedsel* (Br., Leuv. en elders).

KLEEËN EN REEËN. Z. kleeden.

KLEEF. Men zegt, in Westvl. : *te kleef op iets springen*, in 't fr. *sauter pieds joints sur quelque chose*. *Kleve* bet. bij Kil. lijm en klijf of klimop.

KLEEFGAREN, o., groot vischnet dat aan beide zijden over een water gespannen wordt (Limb.).

KLEEMEN. Z. klenen.

KLEEN, mv., KLENEN. Z. klee.

KLEEROOGEN. *Iemand slaan dat hij kleeroogt*, hem slaan dat het zeer doet, dat het doornijpt (Westvl.).

KLEF, bijv., kleverig, klevig, kleefachtig, kleemsch, fr. *gluant : dat vleesch wordt al klef* (Oostvl.). *Kleve* is bij Kil. 't zelfde als : *kleefkruid*, l. *hedera*, en als : lijm, l. *viscus*, *gluten*, hgd. *kleb*, angl. *klewe*, *glewe ;* en *klevigh*, *tenax*, *viscosus*. Z. klei.

KLEFFEREN, o. w., klimmen, klauteren : *hij klefferde op den boom* (Br., Kemp.); elders zegt men : *klaferen*, doch meer *klaveren*. Het is van éénen oorsprong met *kliven*, *kleven*, *klei*, *kleem*, *klemmen*, *klimmen*, *klauw*, *klampen*.

KLEFFERKAT, v. hetzelfde als boomruiter, fr. *chat sauvage*.

KLEI, bijv., wordt gezegd van kokende aardappels die niet openvallen (Westvl.). *Klei* is gewis hetzelfde als *klef* voor : kleefachtig; bij Kil. *klevigh*, in 't lat. *tenax*, vast, van *kleven*, *adhaerere*, *glutinari*, hgd. *kleiben*, engl. *cleave* of *glewe* (Kil.).

KLEIE, KLEIEN. Z. klijen.

KLEIMOTTEN. Z. klei(n)motten.

KLEIN wordt voor : vernederd ge *iemand een klein manneken ma* iemand vernederen. *Van iets zijn*, vernederd zijn (Westvl.). *volk*, gemeen volk. *Klein wo* noch boeren noch nering doen zo rentenier te zijn (Vl.).

KLEINEERING, v. (van *kleineer* kleinachting, misachting (Br. An

KLEI(N)MOTTEN, mv., stuksken brokskens hout van uitgeroden schen (Kemp., Lier). Samenge uit *klein* en *gemot*. Z. dit l blz. 146, en het fr. woord *mott* onder anderen, aardkluit en tur run bediedt.

KLEINMUILEN, z. mv., *microstom* *kleinmuilig*, bijv. *microstome* Sleeckx).

KLEINSTER, uitgespr. KLEISTER genster (Oostvl.). Kil. geeft *k stere*, 't zelfde als *gheynstere*, en *kleynsteren* (glinsteren), fr. *étin* l. *scintillare*, op als een Vl. w. hgd. is het : *kleister*, en 't W. : *tern*, in 't engl. *to glister*. Vanhie men, r. Aalst : *verklei(n)steren* verbranden : *ik wil verkleistere*

KLEISTER. Z. kleinster.

KLEINZEER, KLEINPIJN, ieman gauw zeer gedaan is, *celui q délicat : wat zijt ge toch een zeer !* Vanhier *kleinzeerig*, enz.

KLEINZEN, DOORKLEINZEN, 't als *klensen* (doorzijgen), wordt in Westvl., gebr. voor : me *Kleynsen*, *kleynsighen* bet., bi zuiveren, *purgare*, het engl. *clean*, zuiver, en 't w. *to cleans* hgd. *säubern*, fr. *nettoyer*. Z. Del

KLEM, v., te Antw. gebr. voor τέτανος, doodskramp, ook hi daar *spanning* genoemd.

KLEMSPOOR, v., spoor of haak, doo boomsnoeier aan den binne

van elk been vast gemaakt om meê in den boom te klemmen en er zoo op te klimmen (Vl.). In Br. zegt men enkel: *sporen* of *boomsporen*. Z. *Belg. Mus.* 1844, blz. 182.

KLENEN, b. w., met leem bestrijken: *den muur klenen of beklenen* (Limb.). Kil. en Plant. hebben *kleemen*, l. *incrustare, argillo, luto*. In Br. en Limb. zegt men *leem*. Bild., Pomey en anderen hebben *kleem* of *klei*. Van daar: *kleemsch*, dat men verfranscht vindt door *pâteux*, *gluant*.

KLEP, v., KLEPEL, m., tong, babbeltong, ook eene vrouw die veel klaps heeft: *hare klep gaat den ganschen dag. Die advokaat heeft een goeden klepel;* te Diest en elders zegt men ook *klip*. Sleeckx vert. *klep* door: *langue déliée;* Kil. *klepel* door 't l. *lingua loquax*, en *kleps* door: *loquax, garrulus, dicax*. De Theuth. heeft: *cleps, gelps, in g., die vele onnutlic callet*. Men zegt te St-Nicolaas *klep* voor: vooi. Z. klepper.

KLEP of KLIP, v., het vooruitschietend stijve boord aan eene mansmuts boven de oogen, fr. *visière* (overal).

KLEPKIJKER is, te Gent, iemand die niet recht voor de vuist is, een valschaard, een die schuinsch onder de klep zijner klak(pet) heen loert.

KLEPPEL of KLEPPER, m., in 't Hagel. en elders gezegd voor: klippel of, beter, kluppel.

KLEPPENTEER, m., 't zelfde als: *klakkenteer* of *vlinderboom* (Mechel., Lier, Belg.-Limb.), doch in sommige streken bet. het: vlinder (pepel, pimpel).

KLEPPER, m., voor: klapper, babbelaar, achterklapper (Br.). In den Theuth. treft men *clepper* ook aan in den zin van *achterclapper*, *melder*. Kil. vert. *kleppenter* door 't l. *homo loquax*, een die veel klaps heeft, en bij Sleeckx is *kleppenter* verfranscht door *cigogne*, en overdr. door *crieur*. *Klepper* bet. te Antw. en elders, nog *kerel* of een die groot is in zijne soort: *Bilderdijk en Vondel zijn felle kleppers van poëten*. Men zegt het ook verkeerd voor: *kluppel*.

KLERK, m., vorsch, fr. *verdier* (Sleeckx).

KLES, v., in Br. soms voor: haarbles gehoord. Z. klis.

KLESP, v., droog rijs dat men van het elzen- of van ander hout aftrekt, om te verbranden: *gaat gij meê klespen trekken* (L. v. Aalst). Z. klikhout.

KLET, v., in Limb. voor: kles, klis of klit, hgd. *klete, klettenkraut*, fr. *bardane, glouteron* of *grateron*. Kil. heeft *klesse, klisse* en ook *klitte*, welk laatste Zeelandsch is. In sommige gewesten wordt die plant *kladde* en *dokkebladen*, in 't engl. *burdock* genoemd. Z. verders klis in de Woordenboeken.

KLETE. Z. klijte.

KLETS, KLATS of KLITS is niet slechts: slag, kaakslag, oorveeg, of wat men in de Woordenb. nog vinde, maar ook: de gekoorde zweep of jak waar men mede kletst en zweept. Te Brussel klinkt het *klesj*, in Limb. *klatsch*. Z. 't volgende dat ons hetzelfde woord toeschijnt. Z. ook kletskop.

KLETS, KLATS, KLUTS, m., kleine hoeveelheid, die in een glas, mand of vat, enz. overschiet, een vrachteken in eenen zak van iets wat niet samenhangt, als graan, appelen, enz.: *laat een klats boter in 't panneken smelten. Waarom laat gij altijd kletskens in uw glas? drink het heel uit. Met kletsen en betjens verkoopen*, in kleine deelen verkoopen (Br., Antw., Limb.). *Kluts* is hetzelfde als *klets*, nogtans verstaat men, in Br., door *kluts*: eene grootere vracht van drooge waren, b. v. een *kluts pataten*, 't vierde of de helft van een' zak aardappels. In Vl. zegt men in denzelfden zin: *klak*, woord dat bij Kil. 'tzelfde bet. als: kladde, vlek, plak, smet.

Nu *klets* of *klats* is van éénzelfden oorsprong met *kladde* en ware ook, daarom, beter met *d* gespeld. Z. beklatsen, blz. 39, kladde, klak, klik, enz.

KLETSCH, bijv. en bijw., wordt gezegd van iemand of van iets wat dóórnat is : *hij was zoo nat als kletsch*, of : *kletsch nat* (Limb.), en in dezen zin is het misschien verwant met *kladde*, *kladachtig*, of met *glad* of *glat*, in den zin van : slibberig of glibberig, en zou, daarom, behooren *kledsch* geschreven te worden. Het bet., te Maastr., nog hetzelfde als ons *flebsch* of *fleitsch*, blz. 126.

KLETSEN, b. en o. w., slaan : *klets er maar op* (met de hand) of *over* (met de zweep) (Limb., Br., Antw.); als o. is *kletsen*, in Limb., N.-Br. en elders : onzin, flauwen praat, onwaarheid vertellen : *die kerel kan kletsen!*

KLETSKEN, verkleinw. van *klets* (kleine hoeveelheid). Z. dit woord.

KLETSKOP, kaalhoofd (kalekop). Het is eigenlijk een hoofd dat, om zijne kaalte, kletst, als men er op slaan mocht, ofwel is *klets* hier voor *glat* of *kaal*, bij Kil. vertaald door 't l. *glaber*, *glabrio*, *calvus*.

KLETSOOR, v., dat de Woordenb. opgeven als zijnde eene lange zweep, fr. *chambrière*, bij Blussé ook *bride-oreille*, bij Sleeckx fig. *lawijtmaker*, bet., omstr. Leuv. : het dun eindje koord eener zweep, welk koordje, in 't kletsen (met de klets klappen) door het snel luchtbreken den slag of klak veroorzaakt. Wij achten het samengest. uit *klets* (zweep) en het verbasterd *koord* of liever *snoer*, zijnde de snoer of 't fijn koordje dat aan 't uiteinde eener dikkere kletskoord vastgemaakt is; ten ware *oor* hier stond in den zin van : *uiterste*, *uiteinde*. Men hoort ook *klitsoor* even als *klits*. In Westvl. zegt men voor zweep : *klinksnoer;* te Antw. *slag*, en Kil. *kletsoore*, *ketsoore*.

KLETSSNOER. Z. kletsoor.

KLETTEREER, **KRIBBELAAR**. Z[...]
gend.

KLETTEREN, o. w., hetzelfde a[...]
deren of kladpotten, d. [...]
schrijven, kribbelen (Br.).

KLETTERSCHIJT, v., groote afg[...]
mergem).

KLEUDDE. Z. klodde.

KLEUN, **KLEUNE**, wortel van [...]
(kloppen, slaan), slag (W[...]
kluun, volgens Siegenbeel[...]
samentrekking van *kluwen*, [...]
als *kloen* en, bij Kil., *klouwe*, [...]
iets *ronds*, bet. in Gelderl. de[...]
niet getreden wordt. Z. *Taa*[...]
(III. 44).

KLEUTERAAR of **KLOTERAAR**, d[...]
schrijnwerkerij maakt. Z. kl[...]

KLEUTEREN of **KLOTEREN**, eig[...]
kloppen, allerhande klein w[...]
ken, namelijk handwerk; kl[...]
den timmeren. Sleeckx ver[...]
kleuteren door *travailler pou*[...]
ser. Vanhier *kleuteraar*, die [...]
zulke werkjes bezig houdt; [...]
sukkelaar; *kleuterwerk*, w[...]
dien aard. Bij Kil. *kleutere*[...]
teren, l. *tuditare*, *pulsare*[...]
ictu. In Bremen : *klüitern*, [...]
kleinigheden, als van sch[...]
kerij maken. *Etwa von klüte*[...]
beständig klopfen und hämm[...]

Klein, klein kleutergat,
Wat doede gy in mynen hof?
Gy plukt papakens bloemekens a[...]
Gy maekt het veel te grof;
Papaken zal kyven, mamaken za[...]
Klein, klein kleutergat, laet [...]
[bloemeke[...]

Vandaar wellicht de fami[...]
Kleuters. Z. kleuter bij Weila[...]

KLEUTERGELD, in Br. voor : sp[...]
den, drinkgeld.

KLEUTERSPAAN. Z. klatertje.

KLEUTERZOT, bijv., stapelzot, in[...]
stekezot (Oostvl.).

KLIBBER, dat in de Woordenb.: ta[...]

bet., wordt, in Westvl., als een bijv. gebruikt in eenen tegenovergestelden zin van : stijf, rap, vlug : *hij is klibber te been. Dat peerd staat nog al klibber.* Sleeckx verfranscht het door *habile*, doch *agile* is nauwkeuriger.

KLIBBERIG, bijv. soms voor *glibberig* of *slibberig* gebruikt.

KLIEËN. Z. klijen.

KLIEF, v., voor : kloof; Kil. heeft : *klieve* (oud), klove, oud engl. *clift*, hgd. *kluft*, fr. *crevasse*, *fente*. Van *klieven*, waarvan de volgende samenstel.: *centenklieve*r (gierigaard), *kliefbeitel*, *kliefbijl*, *kliefhamer*, *kliefhout*, enz. in vele Woordenb. niet aangetroffen worden.

KLIEFELING, o., afkliefsel, afval van geklovene duigen, fr. *rognure* (Leuv.).

KLIEK. Z. klik.

KLIESTER, KLISTER, m., bloembol, fr. *oignon de fleur*, b. v. *lookkliester*, *leliekliste*r, enz. in 't engl. is het *cluster* (Br., Antw., Vl. en elders).

KLIJACHTIG, bijv., zemelachtig. Z. klijen.

KLIJEN, v. mv., zemelen; in Limb. hoort men den i-klank *klieën*; ook schrijft de Teuth. *clyen*, *semelen*, l. *furfur*, in 't holl. en 't hgd. is het : *kleie*; bij Plant en Kil. *kleye* of *klije*, hgd., saksisch, geldersch en friesch woord, dat niet alleen *zemelen* bet., maar ook : kafstof, klein vermorzeld stroo, *kaf*, *kafgemul*, l. *acus*, *palea*, *lutum paleatum*, *intrita*. In Gelderl. verstaat men door *kleie* : boekweitzemelen.

KLIJPE, v., dikke boterham.

KLIJT, KLIJTE, KLETE of KLIJTAARDE, kleiaarde, ook een kleigrond, een kleiachtig veld. Er zijn dorpen waar zekere partijen lands den naam van *klete* dragen : *de klete komt te koop. M. Cleymans* (*Leemans*) *heeft de klete gekocht* (Br., Westvl., Brugge en elders), bij Kil. *klijte*, *klijt*, oud Vlaandersch w., l. *argilla*.

KLIK, m., klak, overschot van drank (Westvl.), 't is hetzelfde woord als *kliek* dat, volgens Bild. (II, 80) als *praeteritum* van : *ik klak*, v. is, en, in allen gevalle, het overgeblevene van een gerecht als : uitschraapsel van pan of schotel met den lepel uitgeklakt of geklikt. Te Breda luidt het *klik*, zegt Hoeufft (*Breda's taaleigen*, 301). Ook het Brem. Nied. Wörtenb. (II, 783) brengt het woord tot *klikken*, *klakken*, d. i. werpen. Zoo zeggen wij ook wel : *kalk tegen den muur klieken* (*Taalk. Mag.* III, 125). In den Teuth. bet. *clijcken*, baten, welk laatste aldaar door vele lat. woorden vertaald staat, als : *fulcire*, *sublevare*, *prodesse*, enz. Z. klikhout en klets.

KLIKHOUT, o., het droog hout dat de armen van takken of stammen in den bosch afbreken (L. v. Aalst). 't Is samengesteld uit *hout* en *klik*, wortel van : klikken en klakken (Z. klik). Dit *klikhout* bevat het denkbeeld van verworpen hout, overschot, afval van hout. Maar 't is misschien liever *kraakhout*, droog hout dat klikt of kraakt; immers bij Kil. bet. *klikken* of *klakken*, in 't l. *crepitare* (klakken, klateren) en omstr. Lier noemt men het : *krekkelhout*, gewis voor : *krekelhout*, *kreekhout* of *kraakhout*. Nu *kreken*, later *kraken* (breken) bet. ook in 't l. *crepitare*, *strepere*, *frangere*, engl. *creak* en *crack*, fr. *craquer*. Z. krekelhout en klesp.

KLIKKEBROÊR wordt, in verachtelijken zin, gezegd van iemand die deel maakt van eenig gezelschap of *clique*.

KLIKKEN, o. w., baten, helpen, nuttig zijn : *gij hebt alwel dien deugniet te vermanen, 't zal er niet aan klikken* (Antw.).

KLIKKEN EN KLAKKEN, al wat men bezit : *iemand met klikken en klakken aan de deur zetten. Met klikken en klakken* bet. te Leuv. het zelfde als : *met galg en rad*; in Limb. : *met bed*

en bult, d. i. met pak en zak. Z. klik (overschot).

KLIKKER, m., schrijnwerkersschaaf om planken, berden of panneelen ineen te klikken, of aaneen te schaven. Sleeckx vertaalt *klikken* in 't fr. door : *joindre au moyen d'une languette et d'une rainure*. *Klikken* is verwant met *flikken*, aaneen flikken. *Klikker* wordt ook gezegd voor het fr. *cabaleur* en vandaar

KLIKKERIJ of **GEKLIK**, heimelijk geklap, fr. *cabale* (Antw.).

KLIMSPOOR, hetzelfde als *klemspoor*, spoor om op de boomen meê te klimmen, welk laatste in 't oud engl. *to clime*, engl. *to climb* is.

KLINGELEN, o. w., voortd. van *klingen* of *klinken*, in 't hgd. *klingen* (Belg. en Holl.-Limb.). Z. Delfortrie.

KLINK, v., karketting (Limb.); te Leuv. is *klink* een zeker spel : *de kinderen spelen met de klink*. Is dit misschien 'tzelfde als te Antw. : het *klinkaard-spel?* Te Brugge is *klinke* het geslachtsdeel eener merrie. Hier zou 't dan staan voor : *scheur*, in welken zin de Woordenb. het ook opgeven. Omstr. Gent bet. *van klinke slaan*, mislukken. In Kil. is *klink* hetzelfde als *flink*, oorklincke, oorlap, oorveeg : in 't *Taalk. Arch.* blz. 217 bet. *klink* : slag, van *klinken*, slaan, omslaan. Z. klinktrekken.

KLINKAARD bet. te Antw. een houten stoksken aan beide punten gescherpt, waarmeê de jongens spelen. Sommigen schrijven ook *klinkhout*, dat nauwkeuriger schijnt (Z. hellije spelen en kal). *Klinkaard* wordt soms ook gezegd voor klinkende geld : *die man heeft veel klinkaard op zich* (Kortrijk). Bij Olinger is *klinkaart* vertaald : *espèce de bâtiments*. Z. verders *klinkaard* en *klinker* in de Woordenboeken.

KLINKEN, o. w., in Westvl., Brugge, voor : bellen, schellen, fr. *sonner*, in 't oud engl. *to clink*, thans *to ring*. ... blz. 426. *Klinkt het niet zoo b*... in Br., Antw. en Limb. geb... taalt Sleeckx door 't fr. : *a*... *plante* (Z. klingelen). In Br. ... en Limb. beteekent *klinken*, ... len, omslaan, of op eene zi... ken : *de ker is omgeklon*... Limb. : *de kar is omgeklinkt* ... *geklinkt* (met zijn voet). Z...

KLINKER, **UITKLINKER**, m., te ... 't zelfde als ons *belleman* (Z. ... In de Holl. Woordenb. b... *klinker*, ook *klinkert* en *kli*... harden baksteen of kareel ... *tinniens sive tinnulus dum p*... zegt Kiliaan. Z. Hoeufft op ... blz. 302.

KLINKHOUT. Z. klinkaard.

KLINKSNOER of **KLAKSNOER**, o... einde eener zweep, ook, do... geen idiotism, het koorde... aan de deurklink vast is om ... te trekken. *Zijne tong hangt* ... *klinksnoer* zegt men van ie... veel babbelt (Vl.) Z. kletsoo...

KLINKSCH, rap, flink, fr. *vif : e*... *sche kerel* (Westvl., L. v. ... Z. klibber.

KLINK TREKKEN, van een voor... ontwerp afzien, zijn woord in... zijn woord eten, zijne bel... houden : *hij beloofde altijd* ... *te werken en nu, als het e*... *komt, trekt hij klink* (Ant... pr., Br.). Omst. Breda z... hiervoor : *zijne kling tre*... Hoeufft, blz. 302.

KLIP, v., voor : klep of klap, bet. ... fr. *visière*, stijf voorstuk ee... of pet, dat het voorhoofd ... (Br. en elders). 2° Schaal o... kerk geld rond te halen (... Voor *klippe* als vogelknip. ... en 't *Taalk. Mag.* (IV, 679... *klippen*. *Klip*, *klipper* be... Kemp. ook steel. Z. klipper.

KLIPPEL, **KLIPPER**, veel gezeg...

kluppel of knuppel, dikke stok, lang stuk hout, engl. *clubb*. Van hier *klippelen, klipperen* voor: kluppelen; 2° een harde langwerpige kraakkoek : *de Aarschotsche kluppel smaakt goed bij Diestersch bier. De Antwerpsche kluppel is vermaard.* Hier is op te merken dat *klepel* (klokhamer) hetzelfde woord is als *klippel* of *kleppel*. In dezen zin komt het reeds voor in 't vers 1297 : *enen vanden clippelen sinen* van 's heeren W. J. A. Jonckbloet's *van den vos Reinaerde*. Z. Bild. (II, 79). De Teuth. heeft *clijppel*.

KLIPPELEN, o. en b. w., voor: kluppelen, met kluppels slaan, werpen : *die stroppen waren onder ons okkernokkens aan 't klippelen* (Br. en elders). *De gerst klipperen* is : de gerst voor den eersten keer afdorschen (Antw. pr., Brab.).

KLIPPELKENSZALF. Z. moederkenszalf.

KLIPPEN, voor: kleppen (overal). Hiervoor zegt men ook : in Br. *tinken*, in Limb. *tonken*, *trumpen* en *schellen; lampen* (Br.), is een zwaarder geluid geven. *Klippen* is, in Br. en elders, met de klip of vogelknip vangen; doch in N.-Limb. beduidt het eigenlijk : de duiven op de til of knip vangen : *hij klipt al de vreemde duiven*.

KLIPPER, **KLEPPER**, **KLUPPER**, m., hetzelfde als : klippel of kluppel, stok of kluppelkoek, vanhier 't w. *klipperen*, met stokken afslaan of afwerpen.

KLIPZOUT, o., is bij Sl. steenzout.

KLIS, v., eenigzins verwarde en loshangende haarstreng (Br. Antw.).

KLISKOEK, m. te Breda en in de Kemp. voor *kaliskoek*, in Holl. drop.

KLISP, v., hoûvast : *sla er eene klisp aan* (Oostvl.). Dit moet verbasterd zijn van *klep* of van *kluw*, in 't engl. *klew*.

KLISSEN, b. w., iemand al vattende vangen, aanhouden, iets vast grijpen (Antw.).

KLISTER. Z. kliester.

KLITS, v., knikker of gebakken bolleken, ook marbol, waarmeê de kinderen *kletsen* (Hagel. en Belg. Limb.); te Maastr. heeft men *suikerklitsen*, en *kanneklitsen* dat zijn kleine harde bollekens van suiker of wat anders. *Klits*, *klets*, *kluts* of *kluds* kan met *klot*, *klomp*, *klont*, *kloot*, *kluit* (l. *globus*, *gleba*), hgd. *klotz*, wel éénen oorsprong hebben.

KLITSEKLETSEN, o. w., klanknaboots. w., slaan of klakken dat het een zeker geklikklak laat hooren (Oostvl. en elders).

KLITSEN, o. w., met de knikkers, met de marmers spelen, met die bollekens in eenen put stuiken (Belg. Limb.). Rond Mechelen zegt men : *met de ketten spelen* en ook *klutsen*; en in de Kemp. heet het *klatsen*; te Veurne *klutsen*; te Brussel, Antw., Gent, elders ook, *stuiken*. Bij Kil. bet. *klutsen* zooveel als : schudden (*quatere*) en *klotsen*, *pulsare*, *pultare*. Vanhier *klitser*, *geklits*, *klitsperk*, *verklitsen*, d. i. al klitsende verliezen, verliezen : *door uwe dwaasheid hebt gij het verklitst*. Edoch in dezen laatsten zin kan het voor *verkletsen* of verkladden staan.

KLITSKLATS, v., kleinigheid, gedeelte : *gij kunt mij met klitsklatsen betalen* (N.-Limb.). Z. klets, kladde en klits.

KLITSKOEK, m., koek die klist, d. i. aankleeft, drop (N.-Limb.). Z. houtkoek en klits.

KLITSOOR. Z. kletsoor.

KLOCH, v., als het fr. *cloche* uitgesproken. Z. klok.

KLOD, **KLODDE**, gebr. 1° voor klot of kloot (Z. klot), en vanhier misschien de spreekw. : *klodden* (d. i. goederen) *hebben : iemand om zijne klodden trouwen* (Hagel.). 2° Maar *klodden* wordt meest in 't mv. gebr. voor:

oude lappen, vodden, flarden (te Leuven ook *kweddels* en *vodden* genoemd), in 't fr. *lambeaux*, *loques* : *iemand met zijne klodden en vodden aan de deur werpen*. Vandaar ook zaken of gezegden van weinig waarde en belang; bullen, prullen, fr. *croûtes*, en vanhier *klodmaker*, fr. *croûtier* : *ik acht die klodden niet* (Br., Vl., Antw.). 4° In Vl. afval van vlas, in 't fr. *étoupes*. 5° In Westvl. moeilijkheid, verlegenheid, fr. *embarras* : *die dochter zit in de klodden*, zegt men van een meisje dat van haar vrijer verlaten wordt. Om 's avonds de kinderen bang te maken zegt men : *klodde*, *of klodde met de keet is daar*, en men verstaat er meê den duivel in de gedaante van een zwarten hond (Br.). Z. klörre, kloddeman, kloddenier.

KLODDEMAN, eigenlijk een man met klodden, arme, leelijke man, voddeman, prulleman, foffelaar, snul, ook: een bedrieger, iemand die zijne zaken slecht doet, die niet rechtdoor werkt (Br., Vl. en Antw.). Z. klodde en kloddenier.

KLODDENIER, m., iemand die zijne zaken slecht doet (Oostvl.). In Br. zegt men daarvoor : *kloot*, een *sukkelaar*, of ook : een *foffelaar* en een : *klooter* of bedrieger.

> Gelukkig hij die altijd zorgt
> En geene kloddeniers en borgt.
> (*Snoek's Almanak*.)

KLODDER, m., hetzelfde als *klod*, vod, kwerdel, fr. *lambeau* : *zijn kleed hangt vol kloddere*n. *Een geklodderd hemd*. Men zegt, te Leuv., ook *lodderen*.

KLODDEREN of PLODDEREN, o. w., slobberen, fr. *barboter*. *Klodderaar*.

KLODDERSPAAN (Oostvl.), te Eecloo *klotterspaan* (speelding), hetzelfde als, bij Kil., *kloterspaen*, flandr. i. *klabbaerd*, l. *crepitaculum*. In de Holl. Woordenb. *klatertje*.

KLOEF, KLOEFKAPPER, KLOEFPI
Z. klof.

KLOEK, bijv., eigenlijk iets wat wel
goed is, naarstig, doch in Liml
het ook : fraai of mooi gekleed
zijt ge maar kloek van daag!
zegt men hiervoor : *wat zijt g*
In de Kemp. en N.-Br. zegt men
voor *klok*. Z. Hoeufft, blz. 303.

KLOEN, m., in Westbr. hetzelfde
de pr. Antw. of Kemp. *kloon*,
Vl. *kloef* of *klof;* in Br. *blok*, te
holsblok of *holleblok;* in Limb. e
klomp. Bij Kil. en Weil. is
't zelfde als *kluwen* of *klouw*
engl. *clown*, eigenlijk *rond*, be
lompert. Z. klot, klont en klou

KLOEREN, w., in Oost- en Westvl.
vermaken bij de slijting van he
als het vlas gesleten is zullen w
kloeren. Vandaar overdr. : zic
slemperij en ongebondenheid
geven. Vanhier *kloering*.

KLOERING, v., vergadering des av
waar men danst, springt en
bij de slijting van het vlas; ook
perij (L. v. Aalst).

KLOESTEREN, b. w., iemand, voor
kind, verzorgen, oppassen, fr
ler, iemand met aandachtige zo
dienste staan : *gij moet dien he*
kloesteren gij zult er wel bij
(Oostvl.). Men ziet dat het 'tzelf
als, in Br. en elders, *koesteren*,
dat het volk in Vl. niet kent.

KLOET, m. of v., eigenlijk 't zelfde
als *klot*, *kloot*, *kluit*, waar
slechts eene andere uitspraa
bet. in Kl.-Brab. : klomp potaa
klei, waarvan men pannen ve
digt. Vanhier 't o. w. *kloeten*,
ten steken; *kloeter*, een die k
steekt of verwerkt; *kloetwagen*,
meê men den klei vervoert;
schup, enz. Men steekt deze
langsheen de Schelde. Ook h
men er de dijken mede. In '
v. Aalst bet. *kloet* hetzelfde

klomp of holleblok, fr. *sabots*. *Kloeten* ook turf, in Holl. en soms ook in België, *kluiten*. *Kloet* is in Holl. en ook bij Kil. hetzelfde als, in Br. en elders, *kloot*, snulachtig mensch, in 't engl. *clown*. Z. kloot, kloen en klofhout.

KLOETEN. Z. kloet.

KLOF of KLOEF, mv. *kloffen*, *kloefen*, klomp, holleblok (Vl.); te Deinze en Eecloo zegt men *kloppers*, dat ook een klanknaboots. w. is. *Hij komt met kloefen aan*, men hoort hem afkomen, men verstaat zijn voornemen, hoewel hij 't nog niet uitgedrukt heeft. Vanhier heeft men *kloefhout*, *kloefkapper*, in heel Vl. gebruikt voor 't Br. *blokmaker*, vroeger *blokman*.

KLOFHOUT, hout om kloffen van te maken, in Vl. ook overdr. gebr. voor: een dom mensch. In Br. zegt men hiervoor ook : een *wishout*. Kil. heeft *kloefhout* of *kolfhout* in den zin van : lompaard, dommerik, botterik.

KLOFKAPPER, m., bet. overdr., omstr. Gent, een dwazerik, een botterik, kinkel. Z. klof, en bij Bild. klost.

KLOFPEERD, houten paard waar de kloefmakers hunne boomen op leggen om ze tot *kloffen* te zagen (Vl.). Z. klof en klos.

KLOK, bijv., rot, wordt meest gezegd van appelen of peren die beginnen van binnen te rotten : *gij hebt mij klokke appelen gegeven*. Sleeckx verfranscht *klok* door *blet* (buikziek).

KLOK : *hij heeft eene stem gelijk eene klok*, hij heeft eene helklinkende stem (Br.). *Het gaat als eene klok*, het gaat zeer goed (Limb.). *Hij heeft een kloksken hooren luiden, maar weet niet waar de klepel hangt* (Limb., Br., Antw.); in 't Hagel. : *maar hij weet niet waar het kapelleken staat*, d. i. hij heeft iets van de zaak gehoord, maar weet het fijne er niet van, hij weet ze maar ten halve. *'t Is heden al fransch wat de klok slaat*, 't is al fransch wat men hoort (Br., Antw.).

KLOK (uitgesproken als het fr. *cloche*), een laken vrouwenmantel met eene kap, die men over het hoofd kan trekken. Misschien kreeg deze mantel zulke benaming, omdat hij eenigszins aan eene klok geleek of om het lijf los hing als eene klok. Kil. heeft *klocke*, *kevie* (kooi), en voor mantel in 't l. *toga*, *pallium* en *toga muliebris*, een vlaandersch w., zegt hij, dat in 't engl. *clocke* of *cloke* is, in 't neêr- en hoogd. *mantel*. « Les Brugeoises se servent presque toujours du mot *cloche* en parlant de leur manteau, » zegt Delf. blz. 193. In den Teuth. *clock*, *heuck* (huik) *mantel*, l. *mantellus*, *manticula*, etc. (Br., Antw. en Vl.).

KLOKHUIS, o., eigenlijk de plaats waar de klokken hangen, doch ook, in Br. en Limb., de plaats waar men met de klokken luidt, gewoonlijk het kerkportaal, bij Kil. *campanarium*. Het *klokhuis*, woord dat bijna overal in gebruik is, voor het *kernhuis* van appels en peren, is in Vl. ook *kantebeet* en *kapelleken*, in Gelderl. : *kreuze* (*T. M.* I, 316, II, 78), in Groning : *kloekholt* (*T. M.* IV, 37).

KLOKKELOKKEN, hetzelfde als *klokken*, met eenen klok drinken, fr. *glouglouter* (Sleeckx).

KLOKKEN of KLOKBLOEMEN. Zoo noemt men hier en daar, r. Leuv., de bloemen die elders *wolfwortel*, in 't hgd. *Dolwurtz*, *Narrenkappen*, *Ehsenhuetlein*, *Wolfskraut*, in 't engl. *wolfbane*, *monks hood or libbardsbane*, in 't fr. *tue-loup*, in 't l. *aconitum* (Blanc. *Lexic.*). Doch in Blancardus is *klokkenkruid*, fr. *grand liseron*, *liset*, en bij Kil. *convolvulus*, *involvulus*, enz.

KLOKSPIJS. Wat Bild. (II, 85 en in zijne *Aant.* op Hooft III, 166) op dit woord zegt, namelijk dat « *klokken* slokken, slikken zou zijn, en dat

klokspijs eene spijs is die men maar te slikken heeft en niet behoeft te knauwen », nemen wij moeilijk aan. Voor iemand die ooit klokken heeft zien gieten is de zegw. in Noord en Zuid gehoord, *het gaat er in als klokspijs*, allerduidelijkst en bet. niets anders dan : het gaat er allergemakkelijkst in, het loopt er vanzelfs in. Z. *Taalk. Mag.* II, 222.

KLOMMEL, m., iemand of iets van weinige, van geene waarde, lummel, kinkel, prul, vodde : *hij is maar een klommel. Ik tel die klommels niet.* Vanhier 't o. w. *klommelen*, dat niet slechts : talmen, maar ook : den tijd met beuzelarijen overbrengen, niets goeds verrichten beduidt : *wat klommelt gij toch!* Vanhier nog *klommeleer*, *geklommel*, *verklommelen*, d. i. bederven, verspillen (Limb.). Z. in Weil. *klommer*, *klongel*, en *klongelen*, en vergelijk 't engl. *to cling*.

KLOMPKENS, o. mv., soort van kleine blauwe steenen, meest in Holl. gebakken en in België veel verbruikt om haardsteden, komfooren en ander binnenwerk te metsen (Oostvl.).

KLONK, mv. *klonken*, hier en daar ook al gezegd voor : klompen, blokken, fr. *sabots*.

KLOO, gewoonlijk *kleu* uitgesproken, is een bijv. dat tam, getemd beteek. Van daar heeft men ook *kloomaken* voor : temmen, bedwingen (omst. Thien. Hagel.). Wij zien in dit woord eene verbastering en een verwantschap b. v. met *klooten*, *kloppen* of *lubben*, of *knodden* (knoopen), in den zin van bedriegen, vernederen. Zoodat *kloo* eene bedwongen uitspraak zou zijn van *gekloot*, *ontkloot* of *gelubd*.

KLOON, mv. KLONEN, in de Kemp. hetzelfde als te Antw. *holleblok*, te Leuv. *holsblok*, elders *kloef*, *klomp*. Het is misschien de stam van het werkw. *klonen* of *kleunen* dat kloppen beteek. Z. kloen en klouw, ook Bild. op blok en klomp. *Kluun* bet. in Holl. : en gewis wel ronde turfklompe

KLOOSTER, KLOOSTERDOEK. *Na klooster van St. Adriaan gaan klooster van St. Adriaan zijn*, trouwen, getrouwd zijn (Le te Antw. zegt men : *in 't kloost St. Adriaan, waar twee paar onder 't bed staan. Kloosterdoek* waad gelijk men in de klooster doeken neemt, d. i. zeer fijn lijn *dat garen is goed om kloosterdo te weven* (Br.).

KLOOTEN, o. en b. w., met balle en, l. *ludere globis*, bij Kil., d *kluyten* en *kaluyten* heeft. dracht. hetzelfde als : kullen, f bedriegen, verkrachten. V *klooter*, *klooterij*, bedrog, enz. evenals *klöterei* en *klötekra* sommige streken van Duitschl. zelarij, beuzelingen, kleinighe duiden, zoo wordt *klooterij* o zegd voor : prul, kramerij, s nietig werk (Br., Antw.).

KLOP, m., gebod of roep, fr. *ba eersten klop krijgen*. Vandaar *zijn* (Iseghem).

KLOPPELAAR bij Sleeckx door *meur* verfranscht. Van *klop* freq. van *kloppen*.

KLOPPELING, m., in Oostvl. een schoof, die zonder los gedaan is uitgeklopt en dien men aan tot voedsel voorwerpt. In B men *voorslag*. Z. ook baarslag

KLOPPEN. Z. klopperken.

KLOPPER, m. mv., kloppers, te en Eecloo, in Vl., *kloefers*, *hol ken*. Vanhier *klopperkapper*, *maker*, fr. *sabotier* ; te Nino *klopper* (elders klomp), een stuiver.

KLOPPERKEN, in N.-Br. hetzelfd Holl. *klopje*, in Br. *kwezel*. *klopsuster* (van *kloppen*, een dat *lubben* bet.), l. *virgo q propter regnum cœlorum ca*

(Kil.). Vanhier heeft men ook: *klophengst*, dien men in Br. *ruin* heet. *Klopperken* bet. te Lier ook zekeren dans: *een klopperken dansen*.

KLOOT, m., klomp, teelbal; doch, overdr. in Br. en Antw. gebruikt voor: kloet, kinkel, klots, in Holl.; *kloefkapper*, te Gent; *lummel*, *klongel*, *flab*, in Limb. Men zegt, in Br. en Antw. ook: *kul*, *sul*, *smul* in denzelfden zin.

KLOPPING, v., klopjacht, fr. *battue*: *die jagers hebben op S. Huibrecht eene groote klopping gedaan* (Kortrijk).

KLORRE, spook, ook de duivel in de gedaante eens honds; op sommige plaatsen ook *lodder* (Brab.): *kleurre met de keting*. Z. klodde.

KLOS, v., de in stukken gezaagde boomen, of de klompen waarvan de kloefmakers kloefen kappen (Vl.). *Klosje*, zaadballeken. In den Teuth. is *closs* hetzelfde als *block*; bij Kil. hetzelfde als *kloot*, l. *globus*, *sphaera*, *coleus*, *testis*. *Klos* is dus uit éénen stam met *klot*, kloot, vroeger ook *klots*, dat in 't hgd. *kloz* is. In Drenthe is *klobbe* (in Br. *aardsgat*): het onderste afgezaagd gedeelte van een boomstam, in Friesland *klibbe*; vanhier: *vleeschklobbe*, hakblok; in Br. een *aardsgat*, een vleeschblok (*T. Arch.* blz. 330). *Klots* is bij Bild. (II, 88) hetzelfde als *klos* (blokhout), en, overdr.: een lomperd, een klaas, fr. *rustre*, engl. *clown*. Z. kinkel.

KLOSHOUT, KLOSHOUT SPELEN, met kleine bollen die men voort slaat bij middel van eenen stok, aan welks einde eene klos is, spelen (Br.). Kil. *klossen*, l. *ludere sphaera*, *ludere globo per annulum*.

KLOSSEN, o. w., ook voor: klooten of kloshout spelen. Z. kloshout; doch in de Kemp. bet. het: slempen, een koffiepartij (onder het vrouwvolk) houden.

KLOT, m., mv. *klotten*, verkorting van *kloot*, waarvan het de beteekenis heeft: 1° in Vl., Br., Antw., Limb. klont, klomp of kluit aarde, hgd. *kloss*, *kloz*, engl. *clod*, *clot*, fr. *motte de terre*, l. *massa*, *gleba*, *globus*; 2° in de prov. Antw., Limb., N.-Br. zeker turf van aarde gemaakt, ook *kloet*, en, in Holl., *kluit* genoemd (Z. Hoeufft op *klot-turf*). Vanhier het w. *klotten*, d. i. klot (turf) steken: *dees jaar is het klotten moeilijk*, *want de kavels staan vol water* (Limb., Lommel); 3° brokken steenkolen, in tegenstelling van *gruis* (Br. en elders). Oulings schreef men ook: *klotte*, *clot*, *cloot*, *clote*, *cluut*, *kluyte*, *cloit*, *kloit*, *klots*, enz. Hooft gebruikt *kloot* in den zin van: kogel, in 't hgd. *kugel*, l. *globulus*; aardkloot of aardbol, fr. *globe*, in 't hgd. *erdkugel*. Bild. (II, 86-89) leidt *klomp* af van *klemmen*, en *klont*, *kloot* of *kluit*, *klos* en *klotz* van *klo-ën* (wrijven, kneden). Adelung brengt *kloot* met *klomp* tot éénen wortel. Wij voegen er bij dat *klomp*, *klont*, *klot*, *kloot* of *kluite*, *klos* en *klotz*, *kluts*, *kloen* of *kloon*, *kluun*, *klouw* of *kluwen*, als ook de daarmeê verwante werkw. als *klooten*, *klotten*, *klonteren*, *klotteren*, *klouwen*, thans *kluwenen*, enz. allen uit éénen stam gesproten zijn. Zelfs hebben de woorden *klats*, *klets* en *klatsen*, *kletsen*, *klotsen* iets van de beteekenis van: *klomp*, *kloot*, *kloot*, *klos*, die als het voortbrengsel zijn van *klatsen* of *kletsen*, *klotsen*, die eigenlijk iets wat rondachtig en bolvormig samengepakt is en samenhangt, bet. *Kloot* is in 't l. *globus*, *sphaera*, en ook *coleus*, *testis*. Z. klouwe.

KLOTBOER. Z. klotten.

KLOTEREN, KLEUTEREN, o. en b. w., eigenlijk *kloppen*, l. *tuditare*, *pultare*, en in den Teuth. is *cloeteren*: tymmeren (timmeren). Thans heeft het woord, in Br., Antw., Kemp. en elders, nog bijna deze laatste beteekenis, namelijk die van: aan eenig werk, vooral timmermans werk, dat men niet goed

kent, bezig zijn; aan iets frutselen, met klein lastig werk bezig zijn. Vanhier: *kloterwerk*, lastig werk; *aaneen kleuteren*, *vastkleuteren*, *samenkleuteren*, b. w. aaneenvast maken, samen voegen; *kleuteraar*, iemand b. v. een schrijnwerker die zijn stiel niet kent. *Kloteren* is verwant met *klateren*. De Holl. Woordenb. hebben niet dan het woord : *kleuter*, dat alleen : klein meisje, of, gelijk wij in Br. zeggen, *klein dopken*, *een klein patakken* bet.; doch in zichzelven bet. het: iets kleins, iets ineengedrongen of geklopt. Z. kleuteren.

KLOTERGOUD, in Br. en Vl. voor: klatergoud.

KLOTERKEN, KLATER- of KLEUTERSPAAN, in Vl. hetzelfde als: *klaterspaan* of *klatertje*, fr. *hochet*, bij Kil. ook *klabbaerd*, l. *crepitaculum*. Z. kleuterken.

KLOTLEGGER, KLOTZIEP, hier en daar in Vl. voor: eenzame musch gebr.

KLOTTEN (de), zekere landstreek in Br., namelijk te Merchthem en deszelfs omstreken, zoo genoemd, omdat de landen daar *klotachtiger* zijn dan elders. Vandaar de spreekw.: *'t is ne klotboer*, of, *'t es er eene uit de klotten*. De buitenlieden noemen of verdeelen de landerijen naar derzelver eigenschappen. Z. klot.

KLOTTEREN, o. w., klonteren. Vanhier in Vl. *klottermelk*.

KLOTZIEP. Z. klotlegger.

KLOUW, KLUI, KLUWE, v., 't zelfde als *kluwen* of *kloen*, b. v.: *een klouw garen*, fr. *un peloton de fil* (Hagel., Vl.), in Br. zegt men: *een bobijn* (babijn) *garen*, d. i. een garenklos; doch de bobijn is eigenlijk het ding waarop men 't garen kluwent. Te Gent zegt men: *vliegersklouw*, en dit bet. daar, te Antw. en in 't Hagel.: eene lange koord tot kluwen gewonden, waarmeê de kinderen hunnen vlieger (papieren vogel) oplaten.

Vanhier de spreekwijze :
klouw geven, d. i. vrijheid
gelijk geven, toegeven, aan
als ik mijne meid klouw ge
telt ze alles (r. Thien.). *Klou*
het engl. *clue* of *tread*, in
engl. *clew*. Z. Delf. 263.
klouwen (thans *kluwenen*),
vert. door 't l. *globare*, *in gl*
mam convolvere fila. *Klouw*
lat. *glomus*; vanwaar *glomera*
fr. *agglomérer*. Op zijn Bild
geredeneerd, zou men *knods*,
knop, *knoop*, *knot*, *knod*, bol,
enz. altemaal tot één oorspr
stamwoord kunnen brengen.

KLUCHTIG, bijv., luchtig : *het*
kluchtige zaal (Limb.).

KLUFFEN, in Westvl. : een ma
een putje steken, of, hem
anderen, al schietende, doen u
gen. *Kluffen* zal eene verkort
van *kluiven*, met den duim e
sten vinger wegnemen.

KLUI, v., voor: kluwen. Vanhier
garen, bij Weil. *kluwengaren*
in kluwen gerold, in 't fr. *un*
de fil (Westvl.) : *'t is lijk klu*
Dadizele, 't is langdradig,
zonder einde. Deze zegwijze
leend aan de overlevering di
dat O. L. V. rond de kerk
dorp een draad zonder eind
nen heeft. Z. klouw.

KLUIT, m., 't zelfde als : *klomp*,
kloet, d. i. bolvormige bran
turf gemaakt van leem, kl
en steenkoolgruis (Kemp.,
N.-Br.). In de Woordenb. sta
vertaald door 't fr. *morceau de*
Z. fom, blz. 131. Door *kluit*
men, in Westvl., een stuk va
tiemen; te Eecloo een van 10
men. Volgens Sleeckx is 't ee
stuk koperen munt. *Kluit* wo
Westvl., ook voor : *klucht* g
en zoo is, te Kortrijk, een *klu*
hetzelfde als : kluchtspeler of

tenaar; bij Kil. is *kluyte* 't zelfde als: kluchte of klufte, l. *ludicrum*.

KLUITSPEELDER voor : kluchtspeler (Kortrijk).

KLUIVEN, o. w., fr. *bavarder* (Sleeckx).

KLUIVING, die gedeelten van het geslachte dier, welke gewoonlijk gezoden en bij het ontbijt geëten worden, zooals: lever, licht, pooten, ooren, enz.: *'s zondaags eten wij kluiving bij onzen koffie* (Vl. omstr. Gent); te Lier heet het *afval;* te Leuv. *penserij*. *Kluiving* staat hier voor *kluiverij* of *kluifsel*, van 't werkw. *kluiven*, dat peuzelen, afpeuzelen, afknagen beduidt, in 't fr. *ronger, éplucher*. *Kluiving* staat in de Woordenb. vert. door 't fr. *action de ronger*. Kil. heeft *kluyvinghe* of *knuyffelinghe*, l. *arrosio*, en als een Vl. w. in den zin van: *afval*, l. *exteriora mactati porci; intestina*.

KLUNGEL, KLONGEL, bij Bild. (II, 86), voor een onbekwaam en onhandig vrouwspersoon en dus v. Maar in de oorspronkelijke beteekenis, een *kluwen* of ook een verwarde klomp garen. Doch in Limb. is het m. en beduidt daar: bijna hetzelfde als *flap* (Z. 124), d. i. een ezel, kinkel, lomperd. Bij Kil. is het *klonge*. Vanhier *klungelen* of *klongelen* verwant met het engl. *to cling*, aanhangen. In N.-Br. bet. *klungel*: 1° een slecht vrouwmensch; 2° een lompen, onbeschaafden kerel. Z. Hoeufft, blz. 308. Z. klunse.

KLUNSE, m., domhoofd, fr. *imbécile* (Brab., waar men ook: *lunse* zegt). Z. kloot en klungel. In het zweeds. bet. *kluns* zooveel als: *kluwen*, l. *massa conglomerata*. Z. klungel.

KLUNT, m., bet. in Vl.: 1° gloeienden, uitgebranden kool, fr. *braise;* 2° hetzelfde als, in Br.: *kloot* en *klaas;* in Limb.: *klungel, lummel;* in 't Holl.: *kloet* of *klots*, fr. *imbécile*. Z. klunse, klunten en, bij Bild. (II), klots en klongel.

KLUNTEN, groote luiërik (Sleeckx). Z. klunt.

KLUPPELEN (KLUPPEREN, KLIPPEREN), met kluppels afslaan of afwerpen: *noten kluppelen* (Br., Antw. st. en pr.).

KLUTS, m., eigenlijk wat bijeen geklutst is, is in Vl. hetzelfde als, in Br. en Antw., *klets* of *klats*, dat is: kleine hoeveelheid, weinigsken. Hoeufft zegt dat *kluts* « hoop » bet.; dezen zin heeft het in Br. niet, doch door *klets* verstaat men er soms: een hoopje. Dan, in Br., Antw., Kemp. en N.-Br. bet. *kluts* eene hoeveelheid van drooge waren die geen vollen zak of maat bereikt, b. v. *een kluts patalen*, *een kluts rogge, een klutsken peren*. *Klots* of *klos* bet. bij Bild. hetzelfde als: blok houts en knods. *Kluts* is de wortel van 't volgende *klutsen*. Z. klets, blz. 249.

KLUTSEN, b. w., schudden, mengen, ondereen kloppen, bijeen, samen doen: *kluts de patalen ondereen. Kluts het oud en het versch bier samen. Eiers in de pan klutsen* (Br., Vl.). In het gr. bet. κλυζειν, al schuddende mengen. In Vl. bet. *klutsen, tikken*, met de glazen klinken; in Br. *toetsen;* in Limb. *klotsen*, te Antw. hetzelfde als, bij Kil., *knodsen, knudsen*, l. *contundere, batuere*. Het is verwant met *kloppen*, van: *kloën*, in den zin van: slaan, stooten. Z. Bild. op klop.

KN. Hier valt op te merken dat *kn* en *kl* zich dikwerf verwisselen met elkander: zoo is *knoet* bijna hetzelfde in beteekenis als: kloet; *knodsen* als: klotsen; *knetsen* als: klitsen; *knuppel, kneppel* als: kluppel, klepel; *knetteren* als: kletteren; *knap* als: klak; *kneuter* en *kneuterig* is voor: kronkel, kronkelig; knippen, engl. *klippe*, enz. *Kn* is in vele gevallen eene samentrekking van *gen* als in: *knaap*, van:

genaap (ge-abelde); *knecht* van : genecht; *knie* van : genie; *knoop* van : genoop (l. *nodus*, fr. *nœud*), *knoest* (l. *nodus*) van : ge-noest, van : geno-en, fr. *nouer*. *Kneep* van : ge-nijpe, van : nijpen, enz. (Z. Bild. II op de woorden met *kl* en *kn* beginnende). *Kn* wordt in 't engl. of angels. verwisseld door *gn* : zoo is : *knauwen* in 't engl. *gnaw*; *knaspen* of knarsen, *gnashe*; *knorren*, angelsak., *gnornigen*; te Amsterdam hoort men ook : *een gnap man* voor : een knap man.

KNAB. Z. knap.

KNABBEL, m. : *van den knabbel houden* : *van de* (beter *den*) *knap houden* (Br. en elders); ook voor : mond.

KNABBELAAR, KNABBELEER, knorpot. Z. 't volgende.

KNABBELEN, b. en o. w., in overdracht. zin voor : knorren, preutelen : *wat knabbelt gij altoos?* (Vl.) Vanhier *knebbelen*, in Z.-Limb. hetzelfde als *knibbelen* (krakeelen). Kil. vert. *knabbelen ende kijven* door 't l. *altercari, mussitare*, en *knabbeler* door 't l. *homo mordax, altercator*. De Teuth. heeft *knagen* (verwant met *knauwen*, afknabbelen), tornen, graven, etelen (van eten?) in 't l. *murmurare* (morren).

KNABBELING, o., overknabbelde stukjes en brokjes, overschot waaraan geknabbeld (geknaagd) is : *dat hij zijne knabbeling zelf ete*. Ook stukjes en brokjes van hout, stroo, enz. (Br.).

KNAFFELEN, b. w., hetzelfde als *knoefelen*, *knoffelen*, *knuffelen*, altijd aan en heimelijk eten : *aan tafel heeft zij nooit honger, omdat zij den heelen dag knaffelt* (Kemp. en elders). Verwant met *knabbelen, knauwen, knauwelen, kneeuwelen*; te Antw. *knaspelen*.

KNAK, bijw., komt voor in : *knakaf*, d. i. kort en bitsig : *hij antwoordde knakaf. Hij weigerde knakaf* (Br., Antw. st. pr.); in Br. hoort men : *vlakaf* en *knakaf*.

KNAKKEN, o. w., met den *bo*... *cosaque* (*pétards*) schieten (M...

KNAKKER, m., lekkernij, in 't fr. ... te Maastr. : *bonbon de cosaque* ... geheeten, die tot nagerecht ... die men kan doen *knakken* ... *pen* (Limb.). Men heeft d... nog *knakkers* die geene lekke... vatten en waarmeê de kinder... vermaken.

KNAP, v., werktuig om het vlas ... breken (Br.); in Vl. zegt men ... Vanhier 't ww. *knappen*, met ... breken; bij Kil. l. *confringere* ... in Limb. en Holl. zegt men *bra*... breken). Als wortel van *knapp*... want met *knabbelen* en *knau*... *knap*, m. en wordt ook in Lim... uitgesproken. Het heeft er de... kenis : 1° van : stuk, klont : *le*... *knabben hout onder 't vuur. E*... *boter* (Limb.) is in Br. ee... boter. Bij Pomey is *knappe*... *carptura*, *frustum*, d. i. stuk... en knap; bij Weil. : verbran... van zoetekoek; 2° van een ... muntstuk van 10 centieme... *knepken* is een stuk van 5 cen... In Br. en Vl. is *knap* (m.) : e... beet, krak of scheur : *de h*... *hem eenen knap*.

KNAPAF, bijv. en bijw., driftig, ... tend, bitsig : *hij is vand*... *knapaf. Hij antwoordt knapa*... te Antw. *knakaf*, elders *vlak*...

KNAPBUS voor : klakkebus.

KNAPELIJN, KNAPELING, e... vlaamsch w., zegt Kil., th... gehoord voor : *knaapken* (V...

KNAPIN, alleen in samenstellin... gebruikt, jonge dochter, ... maagd : *fabriekknapin* (Slee...

KNAPKERS, v., vleeschkers, sp... kers (Limb.) dat Olinger ver... door : *espèce de cérise*; Sleeck... *cérise noire et dure*; in Br. noe... deze zwarte kerzen : *mar*...

vleeschkerzen, en de roode : *spaansche kerzen*; in Vl. en elders worden de vleeschkerzen : *knospers* geheeten; en *marellen* zijn in Limb. roode, zure kerzen.

KNAPKOEK, m., is in de Woordenb., in 't algemeen, een hard gebak, een zoetekoek, die knapt als men hem eet, in 't fr. *croquet*, *craquelin* (krakeling), *du pain d'épice fort mince et fort cuit*. Doch in Limb. is het : een hard, plat en cirkelvormig gebak met suiker overdekt, de grootte hebbende van een gewoon tafelbord. Maaseik is om zulke *knapkoeken* vermaard. Kil. geeft *knapkoek* op als een saks. en geldersch w., in 't lat. *crustulum* (pasteiken). In de Woordenb. vindt men *knaptaart* verfr. door *croquant*. Bij Plant. is *knapkoec*, in 't fr. *un espèce monnoye d'or vaillant neuf patars*.

KNAPPE. Z. knap.

KNAPPEN, b. w., de houtachtige *pijlen* of *stengels* van het vlas breken met eene *knap* of *knaphamer*. Z. knap en knabbelen.

KNAPPER, m., eigenlijk iets wat *knapt* of *kraakt*, in 't fr. *chose croquante*, harde peperkoek, kluppelkoek; overdracht. : *leugen* (Sleeckx). Z. knaptand.

KNAPSELING, o., knapsel of het geknapte; doch eigenlijk : afval van geknapt vlas (Br.); de stukjes gebroken stroo : *in den oogst liggen de schuren vol knapseling*. Verders : kleine stukjes hout (Hagel). Z. knabbeling en gemot, blz. 146.

KNAPTAND, m. : 1° stuursche mensch, iemand die toebijt : *hij is een onverdragelijke knaptand*. Vanhier *knaptanden*, toebijten, toesnauwen; 2° éénjarige veers, ook *knapper* of *knepper* gezegd; 3° leeuwenmuil, leeuwenbakkes, fr. *gueule de lion*; doch Sleeckx vert. het door 't fr. *tête de chien*; Kil. vertaalt *knaptand* of *bijtebaw*, door 't l. *manducus* (slokker).

KNAPTANDEN. Z. 't voorgaande.

KNAPTANDEKENSKRUID, fr. *tête de chien* (Sleeckx).

KNARREN, door Sleeckx aangehaald, is, volgens Kil., een holl. w. dat beduidt *krijssettanden*, thans : *knarsetanden*. *Knarsen* is er een voortd. w. van, zegt Weiland.

KNARSBEENACHTIG, bijv., voor : knarsbeenig.

KNARZELEN, **KNERZELEN**, voortd. w. van en hetzelfde als *knarsen*. Vanhier ook *knerzeling*, *geknerzel*, voor : knerzing, geknars (Br., Antw.).

KNASPELEN, voortdurend en heimelijk eten (Antw. en Br.). Z. knaffelen.

KNASPEN, **KNOSPEN** wordt in Vl. nog gehoord voor : *knarsen*; Kil. heeft *knaspen*, *knasschen*, *knorspen*, in 't oud engl. *gnashe*, l. *frendere*, *dentibus concrepare*. Sleeckx heeft ook nog *knarsschen*, fr. *craquer*, *craqueter*, *grincer des dents*.

KNAUWELEN, b. w., knauwen, knabbelen (Limb.). Z. beknauwelen, blz. 40 en knabbelen.

KNEBBEL, m., in de lage spraak : mond.

KNEBBELARIJ voor knibbelarij.

KNEBBELEER, m., voor : knibbelaar, twistzoeker (Z.-Limb.).

KNEBBELEN voor : knibbelen, twisten, krakeelen. Vanhier *beknebbelen*. Z. knabbelen, dat hetzelfde woord is (Z.-Limb.), *verknebbelen* (in Br. *vernebbelen*), vernielen.

KNECHTEBRAKKE, v., wordt gezeid van een meisje dat schuw, wild is (Westvl.).

KNEEFEL en **DEEFEL**, boelken, waar niemand uit wijs wordt : *'t is me daar een kneefel en deefel* (Nevele). Voor *deefel*, z. blz. 90. Wat *kneefel* betreft, het blijkt verwant te zijn met *knauw* of *knauwsel*, afgestamd van *knauwen*.

KNEEKER, m., in Westvl. dezelfde vogel als *frioen* (blz. 133), licht de *kneu* of *kneuter*; in Br. *kwetteres*, in de Kemp. *kwetter* genoemd.

KNEÊMOELEN, o. w., licht voor *knedenmalen* of *kneêmalen*, kneden en malen, bij Sleeckx vertaald door : *manger sans appétit.*

KNEEUWELAAR. Z. het volgende.

KNEEUWELEN of KNEUWELEN, traagzaam knauwen, met lange tanden eten; hetzelfde als *kneêmoelen*. Z. knauwelen, knabbelen, kneden.

KNEKKEN, b. w., knippen, pletten met den duimnagel : *eene vlooi knekken*, d. i. eene vloo knippen, fr. *écraser une puce* (Brab.). *Knikken*, fr. *casser sans désunir, rompre.*

KNELEN, b. w., hetzelfde bijna als : kneden, knellen, knauwen : *vele moeders knelen, hetgeen zij aan hare kinderen te eten geven* (Kortrijk). Het schijnt verkort van *kneeuwelen* (voortd. w. van *knauwen*) of van *knedelen*; in Limb. : *knujen* of *knuwen.*

KNEP, v., voor : *knippe* of *knibbe* (van waar *knibbeen*) of voor : *knibbelerse*, een babbelziek vrouwmensch, eene magere kneut (Br., Kl.-Br. en elders). Te Antw. en ook in Br. bet. *knep :* eene vooruitstekende kin en wordt veel toegepast op tandelooze menschen : *ons meken krijgt een felle knep.*

KNEPKEN of KNIPJE. Z. knap.

KNEPPELEN. Z. knippelen.

KNEPPERS, mv., de knotten van het vlas of kopjes waar het zaad inzit (Br.), in Westvl. *hippens* genoemd. Kil. geeft *knippe* of *knippene van vlas* op als een Vl. w., in 't l. *pericarpium*, *siliqua lini*, enz. De Teuth. heeft : knote of bolle van vlas, l. *adula.*

KNERZELEN, enz. Z. knarzelen.

KNETS, bijv., gram, opvliegend : *hij is seffens knets* (Kemp.), hetzelfde als *knak* of *knaksch*, te Antw. gebr. voor : kwaad, gestoord, wrevelig. Voor den oorsprong van het woord, denke men aan : *kneut*, *kneuten*, *knoteren*, en aan : *knotsen* (stooten, kwetsen), zoo dat *knets :* licht geraakt of gekwetst zou kunnen bedieden.

KNETSEBEET (KNIJTSEBEET) v. klokhuis van den appel, fr. *t* (Br.). Z. kantebeet, blz. knijnzebeet.

KNETSEN, KNITSEN, o. w., kn tegen elkander stooten (Kem Kl.-Br. : een *marbers-* of *knikk* elders *knitsen* gezegd. Z. kli knitsen.

KNEUKEL en KNOKKEL, lompaa terik, fr. *lourdaud* (Oostvl.) *kelvast* zegt men, in Vl., van die iets goed kan vasthoud *kneukelziek* verfranscht Sleeck *qui n'a pas été pétri suffisam*

KNEUKELEN, o. w., afgeleid van (knokel, l. *nodus*), bet. 1° schrijven de vingers niet pla pen leggen : *ik kneukel een* (Antw. en Kemp.); 2° het is o *neukelen* in den zin van : zw slaven gebruikt. Vanhier *kn* voor : neukelrij, geneuk (bl futselrij, vodderij (Vl.); 3° w. voor : *vlechten* als eene (Kemp.); Kil. vert. *knokel* 't l. : *indecenter tractare m* *impuris digitis contrectare*, hier *knokelrij*, voor 't volgen

KNEUKELRIJEN, v. mv., vod fr. *bagatelles* (Vl.).

KNEUST, KNEUSTJE. Z. knuist.

KNEUT, v., licht voor *kneutere* vrouw die altijd *tegenkneute* tegenpreutelt of mompelt : *rige kneut.* Te Antw. bet. het (klopje), en vandaar *kneu* kwezelachtig, en *kneuterij*, k ijdele godsvrucht. In N.-Br *kneuterig* voor : knorrig, m gebr. In Westphalen is *knu* *knütterich* hetzelfde.

KNEUTELS. Z. knuddelen.

KNEUTEN, o. w., klagen zonder te weten wat men wil (Br., Vanhier *kneuteren*, *kneuter* vert. *knoteren*, door 't l. *mur*

mussitare. Z. kneut en kneu, bij Weiland en anderen. Z. bij Hoeufft (blz. 309) *kniezen*, zich ergens over kwellen, hgd. *knausen*.

KNEUTER voor : kreuk, krook (valsche plooi), en *kneuteren* voor : frommelen (Sleeckx).

KNIBBEL, v. en m., in de lage spraak gebr. voor : mond, tong : *houd uwe knibbel*, zwijg (Kemp.). Elders zegt men : *houd uwen snuit*, *uwen bek*, *uwen snabbe*, *snebbe*, *snabel* of *snavel*. *Knibbel* is licht voor : *knabbel*, wortel van : *knabbelen*.

KNIBBELEN, b. w., eten, vreten, bijzonder gezegd van dieren, als katten, muizen, enz. (Limb.); te Maastr. zegt men *knebbelen* voor : knabbelen of knauwen. Bij Sleeckx bet. *knibbelen* : kleine stukjes van iets afbreken, bij Kil. hetzelfde als : *knabbelen*, in alle zijne beteekenissen.

KNIEN, m., kaalhoofd (Meetjesland).

KNIEP. Z. knijp.

KNIEZELINGEN, mv., overschot van tarwe en rogge, nadat men gedorschen heeft (Waas). 't Woord schijnt verwant met *griezelingen*, *greuzelkens*, afkomstig van *gries*, *greus*, in Vl. voor : *gruis* gebruikt.

KNIJF. Z. knijp.

KNIJNSELEN, KNIJNSELING, hetzelfde als : knagen, knaging. Soms wordt *knijsen* ook in dezen zin gebezigd in Westvl.

KNIJNZEBEET, m., 't zelfde als : knetsebeet of kantebete (Westbr.).

KNIJP, uitgespr. kniep, v., *knijf* of *knipmes* (Limb.); in het hoogd. *kneif* van *kneifen* (ook *kneipen*), terwijl ons *knijp* komt van 't w. *knijpen*, eigenlijk : toebuigen, toevouwen (van *kie-en*, zegt Bild. z. II, 92, op knie, knijf en knip); zoo dat deze vorm meer neêrduitsch is dan *knijf*. In 't engl. is het *knife*, mes van alle soort. In Maerlant's *Rijmbijbel* (v. 6207 en 18262) komt *knive* en *cnijf* ook voor in den zin van : mes, en bij Kil. van : mes en van zweerd, l. *gladius*; Vondel heeft het in dezen laatsten zin, te weten van : pook, moordpriem, ponjaard, ook gebruikt. Het fr. *canif* (pennemes) is met ons *knijf* verwant en het engl. *klippe* is hetzelfde als ons *knippen*, afsnijden, afnijpen.

KNIJPER, m., KNIJPERKEN, o., is in Br., het Hagel. en elders, zeker vogelken; bij Kil. hetzelfde als *knoterken* (kneuter of kneu); in 't lat. *ligurinus*, *spinus*, *acanthis* of *acalanthis*, en *linaria avis*, fr. *linotte*, d. i. vlasvink; doch *acanthis*, van 't gr. *ακάνθα*, distel, bet. eigenlijk : *distelvink*, in 't fr. *chardonneret*. Plant. heeft *knoterken*, *meauwerken*, fr. *linotte*, l. *ligurinus*, *acanthis*.

KNIJSEN, o. w., lastig vragen, kwellen, lokken tot iets : *de kinders knijsen om een boterham*. *Meê naar de herberg knijsen*, zegt men in Westvl. alsook *teefelen*, alwaar *knijsen* nog gebezigd wordt voor : wrijven. Z. knijzen in de Woordenboeken.

KNIJSOOR (kniesoor), o., lastig mensch (N.-Limb.). Z. knijzen in de Woordenboeken.

KNIKKEL, m., voor : knikker, gebakken aarden klootje, ook *jibber* genoemd. Vanhier het ww. *knikkelen* voor : *knikkeren*, ook *jibberen*.

KNIKKEN. *Geknikt zijn*, overdracht. gebr., bet. : gestooten zijn, gevoelig gemaakt zijn, fr. *être froissé*, *piqué*.

KNIKKER, eigenlijk sukkelaar (Kl.-Br.).

KNIKKERBUIK, dikke buik (Westvl.).

KNIP, v., hoogte, toppunt eens heuvels of bergs (L. van Valkenburg); mogelijk voor *knop*, dat ook voor *top*, het hoogste, het uiterste, het meest uitspringende van iets is (Z. Weil. op knop en knoop). Ook is *knip*, *knipken*, *knipje* voor : punt gebr. : *ik was op de knip van te vertrekken; waarom komt gij zoo laat? 't Is altijd*

op 't knipken (Leuv., Vl. en elders). Z. het volgende *knippen*, dat gewis voor wortel *knip* heeft, in den zin van : knop, dop, top, bol.

KNIPJE of **KNEPKEN**, vijfcentiemenstuk (Limb., Hasselt). Voor een stuk van 10 c. hoort men veel *knab*. Z. knap.

KNIPPELEN, ook **KNEPPELEN**, in Vl. gebr. voor : kluppelen, met stokken afslaan : *ik zal met uwe beenen nog noten knippelen*, d. i. ik zal u nog overleven. In Br. zegt men : *klipperen*, elders : *kluppelen*.

KNIPPEN, o. w., met de marbelen of knikkers spelen (Meetjesl.). In Limb. bet. *knippen*, met spelden spelen, zooals dit de kleine meisjes doen. Zij doen de speld bij middel van den nagel des duims voortspringen. Z. knip.

KNIPPEN, mv. *knippens*, in Westvl., waar men nog *hippens* hoort, gezegd van zaadbollen van vlas. Kil. geeft *knippe oft knippene van vlas* op als een Vlaandersch w. Het is verwant met *knop* (top). Z. knipper.

KNIPPER, zaadbol van het vlas. Vanhier 't w. *knipperen*, b. v. : *het vlas knipperen*, d. i., gelijk men in Br. zegt, *strèpen*, of de bollen op de *strèep* aftrekken (L. v. Aalst). Z. knippens en hippens. De Teuth. heeft *knote*, vlasbol.

KNIPPEREN, b. w., hetzefde als in Limb. en Holl. : *het vlas repen*. Z. knipper.

KNITSEN, **KNETSEN**, o. w., hier en daar, in 't hert van Vl., gebr. voor : met de marbels of knikkers spelen : *laat ons nog wat knitsen* (Asper.).

KNOB, m., hebben Bild. en Pomey voor : knop, knobbel, engl. *knob*; van *knobbel*, diminutief van *knop*, heeft men *geknobbeld* voor : knobbelig : *een geknobbelde stok* (Br., Limb.). Z. 't voorvoegsel ge, blz. 139 en knoddelpee.

KNOBBE of **KNOBBEN**, m., licht voor : klompje, stuk : *een knobben brood*, een stuk brood.

KNOBBELEER. Z. knobbelen.

KNOBBELEN, **KNOFFELEN** (*o* a *oe* uitgespr.), b. w., snoep den zak eten, ergens dikw bijten, iets eten dat veel vraagt : *wat knobbelt ge daa* *Hij heeft al een groote maste* *knobbeld* (Antw., Br.). *Knob* verwant met : knabbelen en k

KNOBBELPEE. Z. knoddelpee.

KNOBBELSTOK, m., geknobbeld knoddestok (Vl., Br., Antw.

KNOBBEN. Z. knobbe.

KNOD, m., **KNODDE**, m. en v., knoop, knop, knoest, fr. *nœ* *ton*, *durillon*, l. *nodus*, *nex* Vl., Antw.). In Westvl. bet. een klein en dik mannek een kind dat niet meer groei knobbel, knop (hgd. *knopf*, o *knoppe*), knoop, knop, k knuddel, knods, knot, knu het engl. *knotte*), knote, knoesel, knoest, knuist, knook, knokkel, kneukel knorspe, enz. zijn allen uit gesproten en staan in verb klot, kloot, kluit, klomp aanverwanten.

KNODDE. Z. knods, knodden.

KNODDEL. Z. knoedel en het vol

KNODDELPEE of **KNUDDELPEE**, zelfde als *knobbelpee*, pee (met knobbels, een veldgr pezen dikke knobbels of hebben. Dit is hetzelfde gra bij Kil. *lidgras*, *knoop-* of *k* in 't lat. *agrostis*, *grame* *sum*, en wat de Woordenb. schen door : *renouée* (duize varkensgras, kreupelgras *chiendent* (hondsgras, ho graswortel) of *sanguinaire* Botanisten : *polygonum* (Z. bij Blancardus), hetzelfde wij (blz. 179) *hedderik* geno ben. Kil. heeft *knuttel*, hg gelders. woord, l. *tuber*,

tum, *panus*, etc.

KNODDEN, b. w., knoopen; knotten, knochten, binden (Antw.); in 't engl. *to knot*; hgd. *knüpfen*.

KNODDIG, bijv., koddig, snaaksch (Br., Kemp., Antw.).

KNODS, m., en soms v. gehoord, 1° voor: knod of knobbel (Br., Antw.). In Vl. *knodse*, dikke knobbel onder aan den gaanstok; vandaar: *geknodste wandelstok*. 2° *Knods* of *knots* (Br.), te Leuv. *knos*, te Antw. *knor*, hetzelfde als kraakbeen, of, beter, het harde of het knorachtig vleesch van geslacht vee. *Knods* of *knos* of *knor*, is hetzelfde als bij Bild. (II, 94): « *knorf* of *knurf*, voorheen *knorspe*, waarvan: *knorspen*, d. i. een soort van krakend knagen (bij Kil. *rodere*). Vanhier heeft men *knorfbeen*, *cartilago*. *Knorf*, van *knarren* gevormd, waaruit *knarsen*. » Vgl. het engl. *knarry*. *Knodse* wordt in Vl. gezegd van een klein dik kind, en *knods* vindt men verfranscht door *mousse*, zwabber, scheepsjongen.

KNODSEL. Z. knossel.

KNODSEN, KNOTSEN, b. w., met knodsen slaan, opslaan: *hij knodste er duchtig over*; ook: botsen, stooten, kneuzen, tegeneen slaan of stooten of wrijven: *zijt voorzichtig dat gij de flesschen niet knotst, of ze zijn gesteerd*. Men zegt ook *geknotst* voor: *gesteerd*, geblutst, gekneusd. *Eene flesch knodsen* bet. ze uitdrinken. Kil. schrijft *knodsen*, *knudsen*, met *d*, wat beter schijnt dan *knotsen*, als afgeleid van *knod*, en vertaalt het door: *tundere*, *contundere*, *batuere*. Men denke hier aan: klotsen, klutsen, botsen, blutsen.

KNOEBELEN, b. w., voor: door de vingers laten gaan, slaan: *zij hebben hem geknoebeld* (N.-Limb.). 't Is hetzelfde woord als: *knobbelen* of *knoffelen*, *knuffelen*, dat de Woordenb. vertalen: *traiter durement*, *rudement*. Z. knobbel en knodsen.

KNOEDELS, KNODDELS, KNEUTELS, KNUDDELS, m. mv., ook *noedels*, in 't fr. *nouilles* (klonters) genoemd, eene bolvormige spijs van meel in water gekookt (Br., Antw., Kemp., Limb.). Z. knuddel, blz. 268.

KNOEFELEN. Z. knobbelen.

KNOEFT, v., voor: knobbe of knof, in den zin van: stuk, brok, homp: *eene knoeft brood* (Antw.) Z. knop bij Bild. (II, 94) en bij ons: knod en knoep.

KNOEI, m., geknoei, knoeierij (Br., Limb.).

KNOEP, m., hetzelfde als: knap, beet, doch, in 't Hagel., meest gezegd van den beet of, ook wel, van het droog voeder der paarden: *het peerd gaf hem een knoep. Ik heb geen knoep meer voor mijne peerden*. Vanhier *knoepen*. In N.-Limb. bet. *knoep*: stuk, brok, dikte: zoo geeft men daar den naam van *knoepkolen* of *schaalkolen* aan de grove koolplanten, in Br. *kropkoolen* geheeten.

KNOEPEN, b. w., een klanknaboots. w., bijna 't zelfde als *knorspen*; 't wordt gezegd van 't bijten of 't knappen der paarden: *het peerd heeft hem in den arm geknoept*. Als o. w. bet. het: eten, knabbelen, knauwen, ook gezegd van menschen: *dat peerd knoept goed*. Sleeckx verfranscht het door *gruger*, wat eigenlijk in stukken knappen, vergruizen bet. Vanhier *knoeper*, *geknoep*, *opknoepen* (Hagel.). Z. knoep.

KNOEPER, eigenlijk bijter, doch in 't Hagel. en de Kemp.: een koeiken van één jaar oud, een veersje tusschen *meutten* (kalf) en veers. Omstr. Leuv. zegt men: *knapper*, *knepper*, van *knappen*. Z. knaptand.

KNOES of KNUUS, m., knods, homp, stok of geknobbelde stok. Vanhier heeft men: *knoezel* (knobbel) en van dit laatste: *geknoezeld*: *een geknoezelde stok*. *Een knoes brood* (Limb.); in deze prov.: bet. *knoes* nog: kort

en dikke vent. Z. knuist.

KNOESEL, v., mv. *knoesels*, *knoeselen*, in Br., Oostvl., Kemp., eene vrucht van houtgewas, in Br. en elders ook *steke-* of *stekelbezen*, elders : *kronsels* genaamd. Blancardus *Lexicon* heeft : « *grossularia*, en : *uva crispa*, *stekelbeziën*, *kruisdoorns*, *kroesbeziën*, *knoezelen*; hgd. *kreusz-beer*, *johannis-beer*, *klosterbeer*, *krausel-beer*, *stichel-beer*, enz.; engl. *goosberry*. » Vanhier heeft men *knoeselspijs*, *knoeseltaart*, *knoeselaar*, stekelbezenstruik, enz. Men noemt ze in 't fr. *groseilles vertes* (kruisbes), doch dit is niet juist, want men heeft stekelbezen van alle kleuren. Kil. heeft nog : *kroesel-besie*, kroesbaeye, kruy-besie, l. *vulgò grossula*, enz.

KNOESEL, m., veel in gebr. voor : enkel, d. i. uitspringend gebeente tusschen den voet en het been : *tot aan zijne knoesels door het slijk gaan*. Kil. heeft *knoessel*, *knoesselbeen*, l. *talus astragalus*; in 't fr. is het : *cheville du pied*, *malléole du pied*. Vanhier het w. *knoeselen*. In Belg. en Hol. Limb., te Diest en elders zegt men : *enkel* voor : knoesel. Z. ook anke, blz. 18.

KNOESELEN, o. w., in het gaan met de knoesels tegen elkander stooten, of met de broekspijpen, aan de knoesels, tegeneen slaan (Antw. en Kemp.). Sleeckx heeft *knoezelen*, *knoezelvoeten*, in 't fr. *se jarreter*. Z. haarenkelen, blz. 171.

KNOETS, v., een zoet woordje, te Maastr. gezegd voor : poezelig kindje.

KNOEZEL, m., knoest of noest (verwant met 't l. *nodus*), knuist, kwast (Limb.). Z. verders knoesel (enkel).

KNOEZEN, fr. *comprendre* (Sleeckx).

KNOF, voor : knoop of knobbel, gebruikt in : *knoflook* of *knooplook*. Z. Bild. op *knop*.

KNOFFELEN, b. w. (*o* als eene korte *oe* uitgespr.), uit de vuist eten (Kemp.). Z. knobbelen. Het is een voortd. w.

van *knoffen*, dat Sleeckx ver
manger avidement; maar he
traagzaam knabbelen.

KNOFFEN. Z. knuffen.

KNOK, m., plaats waar twee str
kander kruisen ; ook een
fr. *hameau* of *agglomération*
sons (Westvl.).

KNOKKEL, m. *Iemand knokkel*
iemand slaan (Ninove) ; 't i
als elders : *op de kneukels* c
geven.

KNOKKELAAR, m., grompot.
kelen.

KNOKKELARES of KNOKKELERS
zagerse, grommelerse. Z. kn

KNOKKELEN, o. w., malen, o
zagen : *hoe kunt ge toch zo*
knokkelen (Kl.-Br.)! In 't
Aalst en elders, in Vl.,
morren, kneuteren, preutel
len, knorren. Z. kneukelen.

KNOKKELIG voor : *knokkelachti*
belig, knobbelachtig, fr.
oud engl. *knarry*, engl. *full*
hgd. *knorrig*, neêrd. *knor*
preutelachtig (Z. Delf., b
gromachtig.

KNOKKELWIJF, kneut, knorpo
melares, preutelares (West

KNOKKEN, met verscheidene k
draden tegelijk eene zweep
(Westvl.). Dit woord zal
zelfde zijn als : *knochten*
't zelfde als : *knoopen*, bind

KNOL, klein-bier (Lier, en ook
Antw.). *Knol of snol* is, ov
meen, iets wat geene, of
waarde heeft, b. v. een slec
een snul of sukkelaar.

KNOLLEN, mv. van *knol*, zijn d
vuile of grofste vezeltjes, d
zwingelen, van het vlas ko
waar men nog wel opneen
goed van weeft (Br., Kl.-Br.

KNOOK, v., voor : knok, in 't hgd.
bij Kil. *knoke*, *knake*, h
sicam., hetzelfde als *been*

Z. Hoeufft op : *knoken*, *knokel* en *kneukel* (knokkel) dat er een diminutief van is.

KNOOPGAT. Z. knopgat.

KNOPGAT, in den lagen spreektrant voor: graad van maagschap : *een neef van het zesde knopgat*, nagelmaag (Br., Antw.). Men hoort ook *knoopgat*.

KNOPPELEN, b. w., voortd. w. van : knoopen : *knoppel die koorden wel*. Z. keperen (Hagel.). In den Teuth. is *knuppen* : binden.

KNOPPEN, mv., van *knop*, komt voor in den zin van : *klooten*, in de volgende zegwijzen : *weêral een franc naar de knoppen*, d. i. weg of verloren. *Hij gaat*, *hij is naar de knoppen*, hij gaat kapot, 't is met hem gedaan. *Knop* is in het oud engl. : *knoppe*, *knaps* of *knoppis*; in 't hgd. *knopf*, engl. *button* (van broek); maar 't o. engl. *knoppe* bet. in 't hgd. *knospe* (roozenknop), engl. *bud*, *rose-bud*.

KNOPS, KNOPSE, hoptopjes, hopbollekens (Poperinge). Z. knop en knoppen.

KNOR, m., *knorre*, knoest, knuist, kwast, weer, knoestig stuk hout; engl. *knare*. In dezen laatsten zin komt het voor in Limb. waar men zegt : *die knor is niet kapot te krijgen*, en ook *knorrestok* voor : knods. Men zegt ook : *knorse*. Bij Kil. staat *knorre* vert. door 't l. *tuber* (knoest), *tuberculum* (knod), *clavus* (bult, knobbel), *nodus* (weer), engl. *knur*; 't o. engl. *knarry* bet. knorrig. *Knor* is eigenlijk 't harde knorachtig vleesch van geslacht vee, 't knorbeen, in 't fr. *cartelage*. *Knŏr*, m. en v., ook in den zin van : knorpot, knorster (Antw. en elders).

KNORS, KNORSE, m., 't zelfde als : knor, knorbeen, kraakbeen, beenachtig vleesch, of, als te Leuv. : *knos*, *knosbeen* (Maastr. en elders). Kil. heeft *knorspbeen*, *knorspelbeen*, en Bild. *knorfbeen*, l. *cartilago*. Z. knor.

KNORSEN. Z. knarsen, knasschen.

KNORSPELKERZEN, in Oostvl. uitgespr. *knospers*, vleeschkerzen, fr. *guignes*; in Br. noemt men de zwarte marellen ook : *vleeschkerzen*, en dezelfde zoete, bleekroode knarsende kers wordt aldaar : *spaansche kers* geheeten. Nu in eenige Woordenb. vindt men in 't fr. *guigne* verduitscht door : *spaansche kers* (eene groote zoete kers), in andere : *eene kleine zoete kers*. De witte knarskerzen of spaansche heet men te Leuv. : *knappers*, *krakers* of *kraakkerzen*. Z. moorel.

KNORSPEN of KNOSPEN, o. w., knarsend knagen of knauwen, bij Kil. 't l. *concrepare dentibus*, *rodere*. Vanhier heeft men : *knorspekerzen*, *knorspelkerzen*, *kno(r)spers*, *knorspels*. Z. knotsen.

KNOS voor : knor, knors. Samenstel. *knosbeen*, *knorsbeen* of *knorfbeen*, (krakebeen). Z. knors.

KNOSEN, kneuzen, fr. *broyer*. Z. knorspen of knorsen en knodsen.

KNOSPERS. Z. knorspelkerzen en knorspen.

KNOSSEL, m., ondereen gemengde of verwarde dingen, verward huishouden, hutspot : *dat is daar een aardige knossel* (Oostvl.); in Br. zegt men daarvoor : *koddemot* of *kozzemot*. *Knossel* voor : *knorzel*, *knorspel*, *knauwsel* (Z. knorspen) of is afgeleid van *knosen*, bij Sleeckx verfr. door *piler*, *broyer*, of wel van : *knodsel* of *knotsel*, van *knodsen*, *knotsen*, iets wat ondereen geknotst, geslagen, geklopt, gekletst of geklutst is, een mengelmoes. Van *knossel* komt licht het volgende.

KNOSSELEN of DONKERMISSEN DOEN, bedrog, smokkelarij plegen (Gent).

KNOTEREN (Kortrijk); in 't Land van Waas : *knotteren* voor : kneuteren, mompelen; in Limb. : knorren.

KNOTERIG, KNOTERACHTIG (afgeleid van *knoteren*), bijv., knorrig, knorachtig, morziek, fr. *chagrin*. Z. knotter.

KNOTS, m., knorvleesch (Hagel.). Z. knods, knor, knors, enz. *Knots* of *knods* bet. te Antw.: visschersschuit.

KNOTSE. Z. knods te recht met *d* geschreven.

KNOTSEL, m., busselken groen en geknot vlas, dat men onder water ter rotting gaat leggen: *gij maakt uwe knotsels te dik* (r. Lier). 't Is afgeleid van: *knotten*, busselen.

KNOTSELEN. Z. knottelen.

KNOTSEN, b. w., drukt het geluid uit, dat men maakt wanneer men rauwe of knarsende vruchten, als appelen, radijzen, enz. eet: zoo zegt men: *ik zal dien appel knotsen*. Het is dus zooveel als: *knorspen* of *knorsen*, krakend knagen, en *knosen*. *Een flesch knotsen*, in 't Noorden: *een flesch kraken*. Z. knodsen.

KNOTTELEN, b. w., voort. van *knotten*, de *knotten* of *knoppen* van 't vlas strepen of aftrekken, gebr. r. Lier, waar men nog zegt: *knotselen*, *afknotselen* voor: afknotten. Kil. heeft *knutte*, een saks. gelders. woord, voor: knoop, knoppe, l. *nodus*, angl. *knotte*, in hedendaagsch, engl. *knot*, fr. *nœud*; *knoty*, fr. *noueux*.

KNOTTER, m., voor: kneuter, kneuteraar, bet. hier en daar in Vl.: een droevig mensch, een knorpot. Z. kneut en knoterig.

KNUCHEN, o. w., knorren als de varkens (Kemp.). Z. knuffen.

KNUDDEL, KNODDEL, m., dik meel en meelbeslag bij klonters of klompen (knuddelen) in 't water gekookt: *knuddelen eten* (Br., Antw. st. en pr.). In Limb. zegt men: *knoddel*, *knoedel*, *kniddel*. Z. bij Sl. *knuddels*, fr. *nouilles*. Kil. heeft *knuttel*, voor: gezwel, bult, knobbel en knods.

KNUDSEN, KNUTSEN, b. w., voor: knotsen of knodsen, twee harde voorwerpen tegen elkander slaan of stooten.

KNUF, m. en v., wortel van *knuffen*, grompot, die ontevreden is, een mof, moffer. Z. knuffen en knuffer

KNUFFEN, knorren, grollen, gr morren, ontevreden zijn, babbelen als ouderlingen; l als tegen dank iets zeggen: *goeden dag*. Ook: hoesten, l *dat oud peken doet niets dan* (Oost.- en Westvl.). Van *kn* het freq.: *knuffelen*, *knuffer*, *Knuffen* is gewis verwant m *ven* (kluiven), vanwaar *k* knagen, fr. *ronger*. Sleeckx v *ven* door *bavarder*. Z. knuch

KNUFFER, m., klager, grompo man, koozer (Vl.). Z. voorg

KNUIFELEN, b. w., in 't vernep *wat knuifelt gij daar alweêr* *knoefelen* of *knabbelen*, bij K *felen* (voortd. van kluiven, *ambedere*; *attrectare*. Bij Hoe bet. het: kneuzen.

KNUIFELING, brokkelingen van (Nevele), in Br. *knabbeling*. felen.

KNUIST (knoest), vuist, armstom *een knuist brood* (Br., Ant In Oostvl.: *een babbelaar*; in bijna 't zelfde als: keb, l jongste kind: *gij zijt de kep* *de knuist*. Z. knods, kn Sleeckx bet. *knuist* ook: een k gedrongen mensch. Z. knur.

KNUR, m., korte en dikke vent, Z. knor (in 't engl. *knur*, ook: knods en knoet.

KNUTE, gezwel op het lijf, kn de hand, bultje (Westvl.) voor: knut, knot, en dit voo Z. knod. Kil. heeft *knuttel*, h gelders. woord, l. *tuber*, *pa* zwel).

KNUTSELEN, knottelen.

KNUTSEN. Z. knudsen, kneuzen

KNUTTIG, bijv., haastig, bitsig *zoo knuttig*.

KNUUS. Z. knoes.

KNUWEN, in Limb. uitgesproken 't zelfde als: knelen.

KOB, KOBBE, v., 1° het bovenste of topje van eenen hoed, fr. *toupet*, de kam of kuif van eenen haan, hen of andere vogels, fr. *huppe*, *crête* (Westvl.); te Kortrijk *kobbeken*, fr. *houppe*; 2° spin of spinnekop. Vanhier *kobbejager*, raagbol, en overdracht.: haar dat recht omhoog staat; *kobbenet*, spinnekopnet (Oost- en Westvl.). Te Ninove, waar men niet *kobbe* maar *spinnekop* zegt, heet de raagbol ook: *kobborstel*. *Loopen gelijk eene kobbe*, snel loopen (Westvl.). *Kob* is duidelijk hetzelfde woord als *kop*, hgd. *kopf*; zweeds. *kop*; bij Schilter: *koffe*, enz. 't Is verwant met *huif*, *kuif* en 't fr. *coiffe*, *huppe*, *houppe*, en het lat. *caput* (hoofd). Volgens Bild. (II, 95) beteekende *kop* oudtijds in 't engl. niet alleen: *spin*, waarvan *spinnekop*, maar ook: eenen *hoen* en inzonderheid de *hen*. Vanhier de benaming van: *Meester koppe* voor: *haan*, in het gedicht van Reinaert de Vos.

KOBBEJAGER, KOBBORSTEL, KOBBENET. Zie 't voorgaande.

KOBBER, m., mannelijke duif. Kil. en Plant. hebben ook: *kubber*, en de laatste zelfs nog *kuter*. Kil. vertaalt het niet slechts door: *colombus* (duiver), maar ook door: *concubinus* (bijslaper) en *coryphæus* (belhamel), beteekenis die 't woord in Vl. nog heeft. Z. kebber, blz. 229, en keubber, blz. 238.

KOCHELEN. Z. koechelen.

KODDE, KODE, v., staart (Vl. Br.): *het koddeken* (staartje) *van 't verken is voor dengene die het gat kust*. Bij Bild. (II, 97) leest men « kodde (knots, en voorts stok en staf) waarvan *koddebeier*, d. i. knotsdrager, en waaruit 't fr. *queue*, voor: stok en staart is. » Kil. geeft *kodde* op als een oud w. in den zin 1° van: kudse of knods, l. *clava*, 2° van: bol, l. *coleus*, engl. *codde*, 3° van 't l. *facetiæ*, en daarvan: *koddig*. *Kodde* is verwant met 't lat. *cauda*, staart. Vandaar *kodesleper*, staartdrager, mouwvager. Bij Sleeckx treft men nog aan: *koddesparre*, fr. *gaule*, lange stok om vruchten meê af te slaan. Z. ons dodde, blz. 97.

KODDEMOT of **KOZZEMOT**, m., mengelmoes, hutsepot, verward iets. Misschien is dit *koddemot* samengesteld uit *kodde*, l. *nugæ*, gefrutsel, en *kozzemot* van: *kozzen* (kodsen) en *mot*, voor: *gemot*, *gemul*. Z. deze woorden, blz. 140 (Brab. en Antw.). Te Antw. bet. *koddemot* ook: gemeenen aanhang, slecht gespan.

KODE, m., fijne vent (Meetjesl.). Hier moet een woord achtergebleven zijn, b. v. *beier*, en 't zou dan zooveel zijn als: *koddebeier* d. i. *knotszwaaier*. Z. Bild. I, 57 op *beier*. Z. ook: kodde.

KODESLEPER, m., mouwvager (Slydinge). Z. kodde.

KOE, v., oprisping, opwerping, fr. *rot*.

KOE, m., draaiende boom met eene koord rond, dienende om schepen te lossen (Kortrijk). Mogelijk is 't gelijkende aan: *koeibrugghe*, dat Kil. vertaalt door: *pons, scalæ navales quibus excipiuntur aut in terram exponuntur vectores*.

KOE, KOEI. In het zuiden spreekt men bijna overal *koei* uit. De Hollanders, zoowel als wij, zeggen in het mv. *koeien*. In de met *koe* samengestelde woorden zullen wij ook *koei* schrijven; omdat het hier eene samentrekking is van *koeie*, het *gen.* van *koe*. *Oude koeien uit de gracht halen* bet., in 't Zuiden, 't zelfde als in 't Noorden: « eene verdronkene, doode of oude koe uit de sloot halen. *De melkkoei zijn*, dikwijls gewillig betalen. *Hij geeft gelijk eene melkkoei*, hij dokt gemakkelijk af (Br., Hagel.). *Brullende koeien geven de minste melk*, die 't meest klappen, verrichten het minst. *Er is geene koei die blaar heet, of ze moet toch een pleksken hebben*, er is

gewoonlijk van het kwaad, dat men iemand ten laste legt, iets waar (Hag. en elders); te Antw.: *er is geene koei die bont heet*, enz. *Daar is al meer dan eene koei die blaar heet*, zegt men, in Vl., wanneer men onderscheid wil maken van gelijke namen, op eenen van welken er iets te zeggen valt.

KOEBER, KOEBERT. Z. kobber.

KOECHELEN, o. w., voortd. w. van *kuchen*, hoesten: *die oude koechelt zonder ophouden*. Kil. heeft *kuchen, kichen*, *l. anhelare*, *tussire*, angl. *coughe*, en 2° *kuchelen* of *kughelen* in den zin van: ronden of rondmaken, in 't l. *rotundare*, en ook van: slingeren. *Coechlen* bet. in den Teuth. *joculari, fascinare;* dus is het hier 't zelfde als: *huichelen* (*k* voor *h*) en *coechler* voor: huichelaar, l. *histrio, joculator*, *manducus*. Z. bij Hoeufft: koekelen.

KOEDELJACHT, m., gemeene hoop: *die jager had eene gansche koedeljacht honden bij zich. Heel de koedeljacht deugt niet* (N.-Limb.). Het woord is samengesteld uit *jacht* en *koedel*, misschien voor: *kudde*. In den Teuth. heeft men *codde* voor: *vlekke, luncke*, l. *macula*. Z. kladde.

KOEËN, b. w., klanknabootsend w., iemand roepen met *hoe* te schreeuwen: *koe hem eens*, of: *koe eens op hem dat hij kome* (Esschen). Zie hoeën.

KOEFELEN, KOFFELEN, b. w., dekken, toedekken, doffelen, inwikkelen, koesteren. *Koefel u maar goed* (in uwen mantel, bed, enz.) *dat gij geenen koude krijgt. Ik zal hem goed en warm koefelen*, d. i. verzorgen (Br., Antw.). *Koefelen* zal wel een zijn met *koeferen*, bij Kil. *koeveren* en *koeverteren*, l. *comparare*, enz. Dit *koeveren* zou wel met 't fr. *couvrir* of *couver* kunnen verwant zijn. *Vercoeveren, vercoveren*, in 't engl. *to recover*, vertaalt Delf. door: *se remettre*, zich herstellen. Z. v *koekelen* bij Hoeufft, en, bij *koesen*.

KOEFEN. Z. koffen.

KOEIBEEST, v., een beest t koeiengeslacht behoorende, z lofs (Woordafleidkunde, blz *Wat schoone koeibeest*, zegt h dat alsdan geen onderscheid van geslacht of ouderdom v beest (Vl., Br., Limb. en elde

KOEIBOER, m., een landman o die koeien houdt en daar so wel zijne velden meê beploeg hier: *koeiboerderij*, de huizi een *koeiboer*. Een *ossenboer*, verwarren met *ossenhouder*, landman die met een os o akkert, evengelijk *peerdenb* landman is die met paarden p

KOEIER, m., voor: koeiwachter herder, evenals *scheper* (s voor: schaapherder (Vl. in ders). *Verbeeld u eenen hoop p zonder orde, aangevoerd door en knechten* (*Beurzen-Couran* Sleeckx heeft *koeter*. Z. dit. w

KOEIFLATER, v., klats of plak k hgd. *kühfladen* (Limb.). Z. blz. 125.

KOEIHEERD, m., voor *koeiherde* wachter, hgd. *kühhirt*. Ed Limb., waar dit w. gebr. wor het: een algemeenen koeiho koeiwachter der gemeente. Z blz. 180. In den Teuth. is *herdde* vert. door: *vaccarius*, e *de der ossen of coeyen* door: *b armentarius*. De gemeente waarover men het *Taalk. Ma* blz. 307-309) inzie, heette, o luwe en in Gelderl.: *koert*, bij ting van *koeiherder*.

KOEIHOUDER, m., koeiboer, koe en ook een kwikstaart, om vogelken zich veel in de n van koeien of paarden opho licht drekwormkens zoekt.

KOEIJONGEN, m., de koeihoeder van een huisgezin, fr. *vacher*, (Vl., Br. Antw. en Limb.); in N.-Br. *koeistuwer*, de aankomende, de minste knecht. Z. Hoeufft, blz. 313, en ook koeter.

KOEIKETEL, m., groote ketel om den koeidrank of 't koeivoedsel in te koken (Br., Kemp., Limb.). Het is in N.-B. en in geheel Neder-Saksen gebruikt. Z. Hoeufft, blz. 312. Die gist dat het wel *koekketel* zou kunnen zijn.

KOEISTOUWER, m., ook koeituischer, koeidrijver, koopman in koeien (Br., Antw.). Men noemt den kwikstaart, fr. *bergeronnette*, ook *koeistouwer*, *koeistouwerken* (Vl., Br., Kemp. en ook omstr. Breda. Z. Hoeufft, blz. 313.).

KOEITUISCHER. Z. koeistouwer.

KOEIVLIEG staat in de Woordenb. vert. door : *taon* (paardenvlieg, daas), maar de *koeivliegen* zijn eigenlijk de gewoone huisvliegen, in Augusti en September meer talrijk en zeer kwaad.

KOEIWACHTERKEN, o., kwikstaart (Kemp.); in Limb. *akkermanneken* genaamd. Z. blz. 14.

KOEK, m., in Westvl. voor: raap- of oliekoek; in Br. *raapbrood* geheeten. *Koeken van eenen deeg*, mannen van dezelfde soort (Vl.). *Koek*, ook voor: oorveeg.

KOEKEBAK, m., boekweitkoek, weitekoek, pannekoek, fr. *galette*.

KOEKEBLOEM, v., is de in de hoven aangekweekte *primula elatior*, wier bloemen door die kweeking eene andere kleur hebben gekregen, als vale, roode, bruine, enz. en zelfs dubbel zijn geworden. (Z. eierbloem en kerkesleutel). Misschien is 't eene verbastering van *koekoeksbloem*. Inderdaad, de *primula elatior* en *officinalis* worden soms in Frankrijk *coucou* en *brayettes de coucou* genoemd (Limb.). De *koekoekbloem* staat in de Woordenb. vert. in 't fr. en 't l. *lychnis*, welk *lychnis* Blancardus wederom vertaalt door : *christus-oogen*, hgd. *frauen-roeslein*, engl. *rose campion*, fr. *œillets de Dieu*, *passe-fleurs*, *passe-rose*. In Brab. geeft men nog den naam van : *koekoeksbloem* aan een vroeg purper bloemken, dat in natte gronden wast.

KOEKEBROOD, o., te Brugge broodvormige koek gemaakt van mastellendeeg. Z. over wastelle, mastellen, fr. *gâteau*, Delf. blz. 383.

KOEKEGOED, zoo goed als koek, dóórgoed, zeer goed, bekwaam, behendig : *hij is koekegoed tot dat werk* (IJpere).

KOEK- of KOKHANGEN bet. blijven hangen, al slingerende ergens aan vasthangen : *Jan viel van den boom, maar bleef gelukkig in de takken koekhangen. Zijn stok hangt koek* (Limb.).

KOEKELOER, m., liefhebber van hanen, die hanen tot vechten aankweekt (Vl.). Z. kochel, bij Bild. II.

KOEKELOEREN, o. w., sluimeren, aan eenen zachten slaap overgegeven zijn, wordt bijzonderlijk van den namiddagslaap gezegd; een uiltje vangen, fr. *sommeiller*. Het beteek. ook : loeren, iets afkijken (Brab.). Z. underen. Ook : wachten : *wat staat gij daar te koekeloeren*, fr. *croquer le marmot* (Maastr.). *Koekeloeren* bij Kil. als een haan kraaien, l. *cucurrire*, enz. Z. ook Bild. (II, 65) op kochel. Hoeufft leidt *koekeloeren* af van : *koekelen*, elkander liefkozen; edoch bij Kil. is *kokeloeren*, *kokerolien*, in 't l. *cochleae vitam agere*, *domi latitare*, d. i. leven als eene kokerol (carakol) of slek, altijd thuis zitten. Z. Weiland.

KOEKELOERENHAANTJE, klanknabootsend kinderwoord tot de hoenders gericht, in 't fr. *coquerico* (Brab.).

KOEKEN, **KOEKEREN**, een der roode kleuren in het kaartspel (Br., Hagel., Antw.), in Vl., Limb. en Holl. veel : *ruiten*, fr. *carreau*, geheeten. Serrure

spreekt van dit woord in *de Middelaer* (I, blz. 290).

KOEKEN, o.w., tot een koek worden, saâmpakken, klonteren : *dat meel begint te koeken*. Vanhier *ineenkoeken*, vastkleven : *zijn haar is ineengekoekt* (Br., Antw., Hagel., Limb.).

KOEKENZONDAG, m., zondag na den kermis, ook : *nakermis* geheeten (Westvl.).

KOEKEREL, KOEKERAL, m., platte drijftol of *draaitol*, dien men met eene zweep doet draaien. Vanhier : *koekerellen*, o. w., met de drijftol spelen (Limb.). Z. dop, blz. 102.

KOEKESTUITER, m., boterham van wittebrood (Meetjesland).

KOEKKAPPER. Z. kapkoek.

KOEKMAT, o. (in het schaakspel), fr. *pat*.

KOEKOEK, m. : *loop naar den koekoek*, in Limb. hetzelfde als : loop naar den bliksem. *Het is altijd koekoek eenen zang*, het is altijd hetzelfde (Br., Antw., Limb.).

KOEKOEKSBLOEM, v., l. *flos cuculi*, bij Kil.; in Blanc. l. *nasturtium aquaticum minus*, en *cardamine*. Edoch in Brab. geeft men nog aan andere bloemen den naam van *koekoeksbloemen*. Plant. vert. *coeckoecksbloemen* door : *armoiries sauvages*, l. *vetonica* (*betonica*) *sylvestris*. Z. koekebloem.

KOEKOEKSLIJM. Z. koekoeksnot.

KOEKOEKSNOT, o., gom van boomen (Kl.-Br. en Meetjesl.); in Limb. : *koekoekslijm*; in Br. : *vogelsnot*.

KOEKPOT, m. : « *Ik moet mijnen koekpot nog beslagen voor mijn smoutbollen tegen t'avond.* » (*Reinaert De Vos*, Antw., 1861, blz. 3). Elders zegt men : *temperpot*.

KOEKZIJDE. *Op zijne koekzij liggen*, ook : *op luizij*, *zomerzij*, *groenzij liggen*, d. i. gemakkelijk uitgestrekt liggen. *Het doet zoo eene deugd na den eten wat op zijne koekzij in 't zonneken te gaan liggen* (Bra

KOELEN. *'t Zal wel koelen zonder* 't zal wel van zelf op zijnen men (spreekw. veel gehoord

KOELKOP. Z. kuilkop.

KOEN, v., kieuw, de opening den kop van eenen visch w durig open en toe gaat. Kieu ning, vischkaak, fr. *ouïe* (An Het w. is verwant met *koon* engl. *cheek*.

KOES, bijv., stil, zich koesh *houd u koes; koesde, koest* stil, roer u niet. Het wordt menschen gezegd. In 't fr. h daarvoor : *coi*, en in 't oud f denzelfden zin. (Z. Rochefor *Rom.* en Hoeufft, 313.) Wei *zich koesen*, in de volkstaal den gezegd, misschien van 't *che-toi*; in Westvl. zegt men

KOESTEN (ZICH), in Westvl. zich *koetsen* of *koesen*.

KOET, bijv., bloodaard, fr. *lâche* (kuwaard) : *die koet! hij in den donkere*. (Antw. st. Z. koet voor : kloet of kloo voor : kul of snul, fr. *nigau*

KOETELEN, b. w., ruilen (N.-Lin Kil. *hoetelen* (*h* voor *k*), l. *cauponari; ex rebus v quaestum captare*.

KOETEN voor : toeten (blazen). der bij de koeiwachters ge hiervan 't volgende

KOETER, m., koeijongen, klein die met de koeien uitgaat slenterwerk doet (Kl.-Br.). Z heerd, keuter, kossaart en

KOETERIJ, KOETSPEL, fr. *jeu* (Sleeckx).

KOETERTAAL voor : koeterwaal verstaanbare taal (Sleeckx), h *derwälsch*.

KOETS, m., deuk of bluts. Vanhie *koetsen*, eenen deuk geven, dr., slaan (N.-Limb.). *Koet* rijtuig is in Limb. m.

KOETSEN, b. w. bet. bij Kil.: bij iemand slapen, l. *concubare*. Z. Weil. op : *koetsen* en *koesen*, die verwant zijn met het fr. *coucher* en 't engl. *couchee*. Z. verder koets.

KOETSER, m., koopman : *een vlaskoetser* is een koopman die rond gaat om voor anderen vlas op te koopen (Kl.-Br.). Misschien voor *ketser* van *ketsen*, rondloopen, bij Kil. l. *cursitare*. Z. kutser.

KOETSKAR, v., in de Kemp. en in Limb. gebr. voor wat men in Br. eene *speelkar* noemt.

KOETSKEN, o., vogelnest (r. Thien.), verkl. van *koets*, dat de Brusselaars uitspreken als 't fr. *couche*, welk laatste met ons *koets* verwant is en ook, als dit, de beteekenis heeft van : bed, ligplaats, ligging, slaapplaats, welke men in de gemeene spraak ook *nest* heet. Z. Bild. en Hoeufft, blz. 314, op *koets*.

KOEVEREN of KOEVEREEREN, w., keuveren, keuvereeren, vereuveren of veroveren. Kil. vertaalt het door 't l. *comparare*, *acquirere*, *conquirere*. *Koever*, bijv., bet. overvloedig.

KOEVOELJE, een meerschvogel, poel- of watervogel (Westvl.), licht dezelfde vogel als : *koete* of waterhen, l. *fulica*, fr. *foulque*.

KOF, voor kuif in Limb.

KOFFELEN. Z. koefelen.

KOFFEN (KOEFEN) bet. bij de Antwerpsche jongens : op zijnen marbol of knikkers moeten laten schieten.

KOFFIE, volgens Siegenbeek beter *koffi*, is, in 't Zuiden en zelfs in 't Noorden, m. als drank, doch staat in sommige Woordenb. als v. aangestipt, als plant. Het hgd. *kaffee*, wat men in België ook meestal zegt, en het fr. *café* zijn ook m. *Maar met eene hand koffie drinken* bet. in Vl. : koffie drinken zonder boterham erbij. *Koffie in zijn hemd* is koffie zonder melk (Brab.).

KOFFIEBAL, vergadering van personen om koffie te drinken (Westvl.).

KOFFIEBROZELEN. Z. koffiegrozel.

KOFFIEDIK, KOFFIEDRAS of KOFFIEGRUIS, het dik, dras of gruis van den koffie, fr. *marc de café* (Limb., N.-Br.).

KOFFIEGROZEL, m., de deelkens die het koffiedik uitmaken, worden in Limb. *koffiegrozelen* of *brozelen* genoemd.

KOFFIEKOUS. Z. koffieluit.

KOFFIELUIT, KOFFIELUTTE bet. in Vl. eene vrouw die geerne koffie drinkt; in Limb. zegt men, evenals in Oostvl., *koffieluit*; in Br. en Antw. *koffiekous*; te Leuv. en omstr. ook *koffieslemp*.

KOFFIEMOOR of MOOR, bolvormige koperen of ijzeren ketel, waarin men 't koffiewater laat zieden, fr. *coquemar* (Br., Antw.).

KOFFIESLEMP. Z. koffieluit.

KOFFIEZAK, m., zaksken om den gemalen koffie in te doen als men hem opschenkt (overal), ook een mansperssoon die geerne koffie drinkt (Br.).

KOFFOOR, KAFFOOR, KAUFFOOR, o., is nog van dagelijksch gebruik in de pr. Brab. en Antw. voor : komvoor, konfoor wat men in de Woordenboek. vindt, in 't fr. *chauffoir*, dat wij van *chauffer* afleiden en Bild. (II, 109) van 't italj. *caldatore*, nu : *scaldatore*, verwarmer.

KOKELEN. Z. tuimelen.

KOKELENBOL : *eenen kokelenbol maken*, eenen tuimelaar maken (Limb.). Bij Kil. *kughelen* (l. *rotundare*), ook in Saksen en Duitschland gebruikt. Z. kuitelbuit.

KOKEMOL. Z. keukemol, enz.

KOKEN. *Gekookt zijn* wordt in Westvl. van iemand gezegd die langen tijd ziek geweest is en veel geleden heeft. *Koken gelijk men eten wil*, zijne goesting doen, naar zijn eigen zin te werk gaan (bijna overal).

KOKEN EN SMOKEN, de keuken gereed maken, veel koken (Br., Antw.).

KOKER, in Br. en Holl., m., in Limb., o.; in Br. en elders overdr. gebr. voor : bol, hoofd : *hij heeft verstand in zijnen koker*. In de Kemp. het teellid van eenen hengst.

KOKERS, **KOKERSE**, voor : kokin (Br., Antw.). Men spreekt te Leuv. : *kokkin* uit.

KOKERULLEN, o. w., stil spreken, fr. *chuchoter* (Sleeckx). Bij Kil. *kokerillen*, holl. l. *celebrare hilaria ;* bij Meyer bet. *kokerillen :* feest houden. Z. Hoeufft, blz. 316. v. kokerellen.

KOKHANGEN. Z. koekhangen.

KOKILLIE, lang koekebrood (Poperinge).

KOKKEDEIEN, hetzelfde als : koekeloeren (Meetjesland).

KOL, **KOLBLOEM**, **KOLPLANT**, in Br., Limb. en elders voor : *kolle*, *kollebloem*, plant die ook hier en ginds : *klaproos*, *kankerroos*, *korenroos*, *roode* of *wilde heul*, fr. *coquelicot*, l. *rhoeas* genoemd wordt.

KOLDER. *Hij is goed in zijnen kolder*, voor : hij is dik en vet (Br.). *Kolder* is eigenlijk : een lederen kleed en voorts, bij uitbreiding, alle sluitend kleedje (Bild. II, 103). Bij Dierickx, *Mémoire sur Gand*, II, 323, is *kulder :* kleed.

KOLEBEEST, v., ook *kousebijter* en *teenbijter* genoemd (Westvl.). Het is een zeker zwarte kever die wat minder is dan de *avondrullen*, doch wel aan dezen gelijkende, en die zich veel in zandigen grond ophoudt en vliegen kan.

KOLEERIG, bijv., in 't fr. *colère* en *colérique*, oploopend, grammoedig (Br., Hagel., Antw.).

KOLENAAR, m., in de gemeene taal voor : stoker, aanstoker, heeter, fr. *chauffeur*.

KOLENKINK. Bij Sleeckx in 't fr. *charretière*, doch wij denken dat het *kolenkinkel* moet zijn en : armen voerman of karredrijver bet. Ecrevisse zegt : « De *kolenkinken* zijn menschen, die tot de omstreken van Kerkraad t'huis behooren. Zij winnen den kos[t] ... armzalig paard en eene kar[...] mede zij de kolen van de K[...] mijnen naar Sittard en [...] vervoeren om 'ze te verkoo[...] *ken* behoort tot Limb. All[...] men, bet. hetzelve : *verk[...]* *voor het huishouden nood[...]* *zulks om het geld achter du[...]* *kwisten in snoeperij of i[...]* *Kinken* wil doorgaans zegg[...] *ten*, *ter merkt dragen*. Op [...] vervoer toegepast, zegt m[...] *kinken*. Deze menschen wi[...] weinig ; hunne paarden lev[...] granen en klavers, die lang[...] groeijen. Vandaar komt h[...] woord : *op eenen stap br[...]* *den weg groeit het graa[...]* *kolenkinken*. » (Bokkenrij[...]

KOLENVENT, koolverkooper ([...]

KOLF, **KOLVE**, voor : kolfhout [...] *kolve* of ook : *'t is een klo[...]* mensch (hgd. *koll*, ang[...] Kil.). *'t Is een kolfje naar* [...] het is wel van pas (Antw.)

KOLFHOUT, ook *kalfhout* uit[...] te Antw., het hout van [...] den pindop.

KOLFIJNNAGEL, een nagel die [...] zijden van den *bolaard* [...] woord) uitsteekt, dienen[...] touw er aan te vestigen [...] Willebr.).

KOLLENDIEREN, **KALLENDIER**[...] voor *kalangieren*, d. i. st[...] de boet slaan (Kemp.). Z.

KOLOM. Kolommen noemt me[...] Antw., Kemp. en Breda : [...] spijlen welken men hier en [...] de glasramen ziet (Hoeufft, [...]

KOLVE. Z. kolf.

KOMAAL, v., uitgesproken *kom*[...] Limb. zekere visch. Het woo[...] samengesteld uit : *kom*, f[...] en *aal*.

KOMAF. *Van* of *met iets koma*[...] met iets eens voor goed ga[...]

nen, er zijn werk van maken om het spoedig ten einde te brengen, iets effen of: met iets gedaan maken: *een slechte betaalder maakt geen komaf om zijne schulden te vereffenen* (Br., Antw., Hagel. en Vl.).

KOMEN, o. w., heeft zijn imperf. *kam*, soms ook lang uitgesproken, voor: *kwam*, in 't Hagel., in Br. en Limb.; in 't hgd. ook *kam*. *Warm komen*, goed doen: *dat geld komt hem warm*. *In de goede week komen*, van pas komen. *Iemand zien* of *hooren komen*, iemands meening, voornemen kennen of raden: *ik hoor hem komen, al heeft hij geen blokken aan* (bijna overal). *Komen* wordt hier en daar in Vl. voor: *worden* gebruikt: *ik zal wel eens pastor komen*.

KOMFOORVAGER, m., schouwvager (Poperinge). Z. koffoor.

KOMMEL. Z. komaal.

KOMMERSCHAP, uitgespr. *komerschap*, v., kleinhandel, handel: *kommerschap in iets drijven*. Ook koopwaren in 't algemeen: *zijne kommerschap is op zee vergaan*. 't Is in 't fr. *commerce*. In Van Heelu treft men reeds *comescap* aan in de gemelde beteekenis (Antw., Br., Kemp.). J. Van Ruysbroeck schrijft *comenscap*.

KOMMESVEUR, ook *overhemd* of *halfhemd* genoemd. Het is eene verbastering van: *kom eens voor*, de uitdrukking toch: *er voor komen*, hier en elders gebruikt, bet.: uitpakken, met iets pronken (Kemp.).

KOMP voor *kom*; in Limb. waar 't woord m. is, terwijl het in Br., Antw., Holl. v. is: een *looikomp* voor: looikuip.

KONIGIN, v., wordt in gansch Vlaamsch België gehoord voor: koningin.

KONIJNENMELKER, m., liefhebber, koopman in konijnen (Br., Antw.). *Konijn*, o. in Br. en Holl., is m. in Limb. Volgens Bild. (II, 33), die ook *kanijn* schrijft en bij samentrekking *knijn*, zou het moeten v. zijn. In 't hgd. is 't *kaninchen*, vroeger ook *kungele* en *kunele*, engl. *conye* en *connye*, l. *cuniculus*, in oud fr. *connin*; te Leuv. en Antw. spreekt men *kornijn*, in Limb. *knien* uit.

KONING, *keunink, keuning, keunik* uitgesproken. Men zegt in Westvl., 't welk oudtijds onder den koning van Vrankrijk stond: *voor den koning iets doen*, d. i. iets gratis, zonder eenig voordeel, verkeerd doen: *wij zijn voor den koning rond geweest*, d. i. wij hebben niets opgedaan.

KONINGEN, als o. w. gebr. voor: op Drijkoningennacht aan de deuren gaan zingen (Westvl., L. v. Aalst).

KONINGSKOEK, m., koek die voor Driekoningenfeest gebakken wordt en eene boon inhoudt (overal in Ned.); in Br. heeft men den *nieuwjaarskoek*, den *Sint-Nicolaaskoek*, en 't gebak *van den Graaf van half vasten*.

KONKEL, m. of v., volgens toepassing, diepte in een waterkolk, draaikolk, draaistroom (Meyer en Kil.) in eene beek of rivier; diepe kolk met slijk gevuld (Kl.-Br.). Vanhier: *in de konkels zijn*, zich in moeilijkheid bevinden. Te Tessenderloo wordt *konkel* ook van een scheel gezegd. *Konkel*, afgeleid van: *kink*, een draai, is de wortel van *konkelen*, dat eigenlijk: *draaien, omdraaien* bet., bij Kil. l. *contorquere, rotare*, en vandaar ook eertijds: spinnen bediedde (Z. Weil.). Edoch in de Kemp. bet. *konkelen*: in 't geheim verkwanselen, slinks en bedektelijk handelen. Z. *Taalk. Mag.* (II, 490).

KONKEL, m., de steen die onder de onderste trede van den trap ligt en welke aan de eene zijde rond uitloopt (Antw.).

KONKELEFAZELEN, hetzelfde als: konkelen. Sleeckx, die dit woord opgeeft, verfranscht het door: *machiner, tramer*. Na vorm en samenstelling van het woord te oordeelen, komt *konke-*

len en *fazelen*, dat licht eene verbastering is van *foezelen* (Z. beide woorden, blz. 122 en 131) ons voor als hebbende dezelfde beteekenis. Edoch waarschijnlijker is het maar eene andere uitspraak van *konkelfoezen*, te Antw.: *konkelfuizen*.

KONKELEN. Z. konkel en konkelfoezen.

KONKELFOES, m., bedrieglijke handelwijs, draaierij, gefrutsel: *'t is konkelefoes*, zegt men, om te beteekenen dat iemand met heimelijke streken en draaierijen omgaat om tot eenig doel te komen (Br.). Te Antw. klinkt het: *konkelfuis*, en het ww.: *konkelfuizen*. In Westvl. heeft *konkelfoes* eenigszins de beteekenis van: wanorde, wanordelijken toestand in een huis. Z. het volgende.

KONKELFOEZEN, o. w., bedektelijk, bedrieglijk handelen, met draaierijen omgaan; ook: zich met eenen anderen verstaan om eenen derde te bedriegen (Antw. en elders; ook in N.-Br. Hoeufft, 319). In Westphalen heeft het dezelfde beteekenis. Doch in 't *Holsteinsch Idioticon* van Schütze, op: *kunkelfuse*, wordt eene eenigszins andere beteekenis opgegeven. In N.-Limb. bet. het ook: knoeien, futselen. Z. ons *foetselen* en *foezelen* (blz. 131), welke beiden dezelfde beteekenis als *konkelen* en *konkelfoezen* hebben. Edoch wij lezen in 't *Taalk. Mag.* (II, 490) dat *foezelen* wel één zal zijn met het hgd. *fuseln*, dat Schmeller's *Bayerisches Wörterbuch* (I, 571) verklaart door *beuzelen*, haastig en slecht arbeiden, enz.

KONKELHUIS, KONKELWINKEL, huis of winkel waar gekonkeld wordt; huis waar de koffiewijven lammeeren; winkel waar iets gebrouwen, gesmeed, waar gefoffeld wordt (Br., Antw.).

KONKERNOL, KONKERNUL, KONKERNUUL, v., kornoelje, fr. *cornouilles* (vrucht van den kornoeljenboom): *een konkernullen zomerhuisje* (I

KONNEN (kost, gekost en gekonn
't Z. veel meer gebruikt dan *k*
de jongen kost gister zijn les n

KONNEN, o. w., 't zelfde als :
blz. 253 (Westvl.).

KONSEEM, betaaldag voor de werk
Dit woord, in Vl. in gebruik g
sedert het leggen van de ijze
gen, is waarschijnlijk eene
tering van 't fr. *quinzaine*,
de betalingen alle veertien da
schiedden. *Aan de forten*
(Antw.).

KONSUUS, bijw., in Vl., voor kwa
kwansuis, dat in Limb. *k*
luidt en te Antw.: *konsjuus*.

KONTEN, van het fr. *conte*,
vodden, praatjes: *konten*
of *verkoopen*. Vanhier: *k*
vodderij, gepraat (Westvl.).

KONTEREN, o. w., in het potteken
tegen iemand spelen (ka
(Kortrijk).

KONTERMAN, m., klein rond bro
grootte van een *pistolet*-koe
kost dat kontermanneken? (
loo en Mechelen).

KONVENT, o., plaats waar de k
slapen (Vlaamsche Polders).

KOOF, v., te Diest, in Br., Antw
katoenen vrouwenmuts. Men
ook: *slaapkap, slaapmuts* en
haube, nachthaube, fr. *coiff*
tête. Bij Kil. *koyffe, koyffie*,
fland. capillare, reticulum (r
gebreide kuif). De slaapkoof
Hasselt: *karboens*, te Sint-T
moeder genoemd. *Koof* is e
woord met *kuif*, v.; doch m. i
waar het *koef, kof* wordt uit

KOOI voor: *kudde*, klad, eene zek
veelheid dieren tesamen: *e*
schapen, duiven, patrijze
(Kemp., Br., Antw. pr.);
N.-Br. Z. Hoeufft, 320; te Boom

KOOK, m., eten. *Voor den koo*
(Vl. en elders).

KOOKSEL, in de gemeene taal gebruikt voor: bende, eene zekere hoeveelheid; *een kooksel kinderen*, fr. *un bataillon d'enfants* (Antw.); in Br. zegt men in de lage volksspraak in denzelfden zin: *eene zode* (zoï), *een zoodsel*.

KOOL, in Holland v., is in Vl., Br., Antw., Limb., evenals bij Bild. m., in den zin van: verbrand hout, houillie, en wordt zachtlang uitgesproken; maar *kool* (plant), in Limb. ook m., is elders in 't Zuiden v. en klinkt scherplang, in 't hgd. is *kohl* (gewas) m. en *kohle* (l. *carbo*) v.

KOOLAARD, m. Sleeckx verfranscht den naam van dezen vogel door: *geai*, en dit verduitscht hij door: *meerkol*, *wouterkol*, *roetaard*, *hannewuiten*, *hanneweit*, *wouter*, *gaai*, *rotzak*. Waarschijnlijk is *koolaard* dezelfde vogel als bij Kil. *koolen*, in Vlaand. hetzelfde als *weytenroetaerd*, l. *pica glandaria*, *graculus* (kauw).

KOOLBLOEM, soms voor: kolbloem.

KOOLBRAADJE gaf men ons op als te Kortrijk in gebruikt zijnde voor: *gebraden breën*, bij Kil. *kolen-harst*, *vulgò*: *carbonada* (*karbonei*).

KOOLBRANDER, m. Zoo noemt men, alsook *billebijter* (blz. 55), den goudkever, in Br. *goudsmid* geheeten. Dit is een ander dier dan *koolbijter*, dat Olinger door: *cloporte* verfranscht, en dan *korenbijter*, in 't fr. *calandre* en *charançon*.

KOOLHAAS. Het spreekw.: *hij is een koolhaas*, d. i. een slimme guit (Maastricht); bij Sleeckx overdracht.: iemand die weinig trouw verdient.

KOOLIJZER, o., soort van vierkantigen ijzeren bak, op vier beenen en met traliën, dienende om kluiten of kolen op te branden (omstr. Thien.).

KOOLKAPPER, m., moesverkooper (Antw.)

KOOLMEES, v., koopman in kolen (Antw.). Men zegt ook: *koolmusch* (*oo* zachtlang) voor: koolmees, vogel.

KOOLZAADSTEKER, stuk hout waarmede men gaten maakt om koolzaad te planten (Kortrijk). *Steker* wordt *stekker* uitgesproken.

KOOPEN. *Een kind koopen*, een kind brengen, krijgen (overal).

KOOPMAN (ZWARTE), gebrekkige kooper, fr. *fol enchérisseur* (Br.).

KOOPZIENDE wordt in Westvl. als bijv. gebruikt in den zin van: iets dat zich wel aanbiedt of vertoont om verkocht te worden: b. v. *dat peerd is koopziende*.

KOORD, **KOORDE**, v., richtsnoer, lijn: *buiten de koord* of *het koordje gaan* (Limb.); elders: *buiten schreef gaan*, d. i. (in den zedelijken zin) te verre gaan: *de koorde bachten den knoop hebben* bet. omstr. IJpere: het wel hebben, fortuin hebben, niet te beklagen zijn. *De kat zal de koord oploopen*. Z. kat. *Hebtje geen koordeken, ik zal 't aan uwen neus binden*, zegt men in Vl. voor: wat zijt gij toch nieuwsgierig! In Br. zegt men: *was uw neus een kapstok, ik zou 't er aan hangen*.

KOORD, **KOERD**, in N.-Limb. en Gelderl. voor: koeiheerd. Z. blz. 270.

KOOREZEL, m., te Maastr.: een kerkbedel, wordt in Br. soms gezegd van een dommen zanger.

KOORLIJK, o. Door *koorlijk* verstaat men doorgaans: een begrafenis- of lijkdienst en uitvaart van eerste klas, omdat, onder zulken dienst, het lijk of de baar in de koor der kerk geplaatst wordt (Brab., Antw.).

KOORN. Z. koren en de overige samengestelde woorden beginnende met koren.

KOORTABÈL, ook *koortafel* (gelijk men zegt: weërtafel), l. *calendarium liturgicum*. Men spreekt het in Vl. uit: *kortebelle*; in Br. *kartabel*; in Limb. *kartebel*; overal met den klemtoon op *bel*. Dit woord komt van: *carta-tabella*, zooals men het ge-

schreven vindt in kapittelacten van Antw. uit de XVIIe eeuw.

KOORTSENIEREN, o. w., de koorts hebben (Sleeckx).

KOOTEN, v., alleen in 't mv. gebr., puinen, afbraak van steengebouwen (N.-Limb.). In den Teuth. heeft men : 1° cote, l. *basa*, *basis*, 2° steyn coten of stucken die men mede inmuyrt, l. *rudus*. Nu de Tetraglotton vert. *rudus* door *ἐρείπιον*, fr. *décombres des bâtiments*, allerlei rouwe stof, gebroken steen van muragie, plaastering.

KOOZEN, o. w., *kroozen*, kermen, klagen : *die vrouw doet niet als koozen* (Br., Antw.). Bij Delf. (blz. 265 en 192) bet. *koosen*, hgd. *kosen* : spreken, in 't fr. *causer*, *jaser*, en Dr Kremsier vertaalt *kosen* door : *colloqui*. Bij Kil. *koosen*, *liefkoosen*, in 't l. *blandiri*, *adulari* ; *fornicari* ; bij Meyer : vleien, troetelen, smeeken. Z. keuren.

KOP, m. *Kop hebben* bet. in Brab. en Antw. : moed hebben ; in Westvl. : slim, doortrapt zijn. *Op den kop* bet. in Br. en Limb., juist : *op den kop treffen*. *Kopaan*, *kopaf*, levend of dood : *die middel gewaagd*, *kopaan kopaf* (Kort.). *Als men over den kop kan*, *kan men over den steert*, als men over het meeste of het bijzonderste kan, kan men ook over het minste of laatste (overal). *Over den kop geloopen zijn*, van verbaasdheid getroffen zijn (Br.). *Met den kop tegen den stijl loopen* of alleen : *tegen de stijlen loopen* bet. in Limb. : moeten gevoelen, botsloopen, zich misgrijpen of vertasten. *Kop in iets hebben*, zijn behagen in iets hebben : *ik heb er kop noch zin toe*, ik heb er geen lust toe. *Kop houden*, volhouden, het niet opgeven. *Kopaf* of *koppekenaf*, *als het niet waar is* bet. : ik wil sterven, als 't niet waar is (Antw., Br.).

KOPBOOM, m., een soort van strunk of tronk, boom dien men den kop heeft uitgehouwen om hem hout [t]e dragen. Alzoo *kopcanada*, *k*[…] *kopolm*, *kopwilg*, enz. (Lim[b.]) koppen.

KOPER, m., voor : *kopper*, duive[…] merghem).

KOPERDRIJVER, m., verschilt van [...] slager of kopersmid, gelijk' [...] (*ciseleur*) van smid.

KOP-OORD, **KOP-OORDJE**, een [...] stuk van één oord met eenen [...] doelende op de munten va[n] [...] Theresia, Joseph II, Leopo[ld] [...] Franciscus II van Oostenrij[k] [...] toen deze door de Neder[l...] munten vervangen waren, [...] men ze *keizerlijke oorden*, oo[k] [...]

KOPPE, v., hinne en spinnekop. [...] *kop*, *koppe*, i. haan, *gallus*, [...] *koppe*, *kobbe*, i. hinne, l. *gall*[...]

KOPPEGESPIN, o., spinneweb, i[...] *spinnekopnet*. « *In uwen n*[...] *zal gheen coppeghespin w*[...] *Belg. Mus.*, 2de deel, blz. 127. [...] *gewin is koppegespin*, zegt [...] 't spel aan die in 't begin [...] alsof men wilde zeggen : 't [...] duren ; op 't einde zult gij [...] (Oostvl.) ; in Br., Antw., L[...] Kemp. zegt men : *eerste g*[...] *kattegespin*.

KOPPEJAGER, m., spinnekop[...] raagbol (Gent) ; te Antw. en [...] *halfmaan*.

KOPPEKEI, kei (Kortrijk).

KOPPEL, bet. in Br. en elders : o[...] eene vouw, plooi, omslag [...] in de kleederen genaaid : [...] *kleed te lang is*, *leg er eene k*[...] *Ons meisje groeit zoodanig* [...] *koppel uit haar kleed moet* [...] *worden* (Br.). Men verstaa[t] [...] Hagel. en elders door *kopp*[...] ketingen of touwen, welke [...] hameelen vast zijn, om de [...] aan de ploeg, den wagen, [...] enz. te spannen. *Koppel* is [...] den zin van band, fr. *lien*, g[...]

Vanhier : *koppelleder*, de *koppellijn*, *koppelkoord*, de koord waarmede men twee paarden aan elkander vast maakt. *Koppel* wordt soms in den zin van : kopper gehoord en dan is het m.

KOPPEN, b. w., knotten, fr. *étêter*, d. i. de kruin of kroon van eenen boom uitkappen, de toppen of botten van jonge takken uitsnijden, den kop of 't bovenste van den tabakstam uitnijpen, opdat hij meer bladeren zou (Land van Aalst, Br. en Limb.). In Br. zegt men ook : *soppen* en *sjoppen*, b. v. *de tarwe soppen*, d. i. het bovenste, de uiteinden van het bovenste gebladerte (niet de kruin) afsnijden. *Koppen* is bij Kil. *decacuminare*, *amputare*, *truncare* ; bij Pitiscus bet. *decacuminare*, de boomen knotten, de kroon, of den top der boomen afhouwen, afkappen. *Koppen* bet. in Limb. ook : onthalzen. Z. rotten.

KOPPER (*o* als korte *eu* uitgesproken), m. (Waas) ; te Somerghem : *koper ;* omstr. Leuv. : *keupper ;* te Antw. : *duiver ;* elders : *doffer*, *duiverik*, *horen*. Kil. heeft ook nog : *kuyter* en *kuter*. Z. keubber of keupper en kopper bij Bild.

KOPWEDER, v., hoofdpijn (Meetjesland).

KORDEEL, o., in Br. *koddeel* uitgespr., koordeken dat aan den toom vast is en dient om het peerd te mennen : *houd het peerd met het kordeel* (Br., Hagel., Vl.), in 't fr. *guides en cordes*. Dit woord heeft een verlengden uitgang gekregen, gelijk : *houweel*, *tooneel*, en staat voor : *koordel* (kordel), een verkleiningswoord van *koord*, in den Teuth. *corde*, seelken, l. *cordula*. Weil. heeft *kardeel*, touwwerk waarmede men de zeilen ophijscht.

KOREN. *'t Is koren op onzen molen*, 't is in onze kaart gespeeld (Vl.). In Brab. zegt men : *'t is water op mijn meulen*.

KOREN, o., in Br., Limb., Kemp., N.-Br. van dagelijksch gebruik voor : rogge, fr. *seigle*, l. *secale*. Men zegt zoo wel : *korenbrood* als *roggenbrood*. Vanhier *korendo* voor : roggenboterham. Z. Hoeufft, blz. 322-23 en Kil. Voor *koren* in 't algemeen zegt men, in Br. en Holl. : *graan*, in 't fr. *les grains*. In Gelderl. bet. *koren* het eetbare gedeelte van de steenen in vruchten. Z. *Taalk. Mag.* (I. 315). In Limb. heet men het graan : *vruchten*.

KORENAUW, korenaar ; *auw* voor *aar*. Z. auwe, blz. 22.

KORENHERD, bijv., zoo hard als koren, overdr. : wel te pas, wel te been : *zijt gij al korenherd ?* d. i. zijt gij al teenemaal hersteld (Br.) ?

KORENLAWIRK, m., leeuwerik (Somerghem, Eecloo).

KORENMUSCH. Deze vogel wordt gewoonlijk : *blauwe korenmusch* genoemd, omdat hij blauwe eikens legt (Vl.) ; te Antw. : *kootmusch* (*oo* scherplang).

KOREN-, KOORNSALAAD of **KORENSLA** is een plantje dat men vroeg in het jaar op de velden vindt en ook als salaad eet (Vl.). 't Is hetzelfde gewas als : *veldsalaad*, in 't fr. *mâche*, *doucette*, bij de kruidkundigen : *valeriana locusta* en elders : *valerianella* genoemd.

KORENSCHELF. Z. graanschelf (Vl.) ; in Br. *korentas*, *korenhoog*.

KORENTENKOEKEN, kleine vensterruiten met een der vier hoeken in het midden boven, en een onder (Antw.).

KORENVOS, m., vogel met geelachtige en blauwe pluimen (omstr. Thien.). Is dit de *korenvogel* of de grasmussche, bij Kil. vert. door *curruca ?*

KORENWINDMOLEN. Zoo noemt men in Vl. den molen die in Br. en elders slechts : *windmolen* heet, omdat hij met den wind draait ; terwijl er nog molens zijn die met water of stoom gaan. *Koorn-* of *graanmeulen* om hem te onderscheiden van : *smoutmo-*

len (slagmolen), *schorsmeulen*, *damp-* of *stoommolen*, enz.

KORING, uitgespr. *keuring*, komt voor : in : *koring hebben* in den zin van : nieuwsgierig zijn (W.-Br.). In oude schriften leest men ook : *keurig syn*. Beide woorden zijn afgeleid van het werkw. *keuren* of *koren*, thans *bekoren*, l. *tentare*, welke, als lijdende werkw., wel in gemelden zin kunnen gebruikt worden.

KORK, v., wordt in Vl. gezegd voor *krok*, thans in Br. *krik*, een soort van wilde wikken ; bij Kil. *krock*, l. *aracus*, *vitium frumenti, vulgo* : *cracca*, fr. *vesce sauvage*, *sain-foin*.

KORNEL, het vleesch tusschen de nagels (Deinze, Westvl.). In laatstgenoemde streek wordt *kornellen*, *kernellen* (kernels of kernen van appelen, enz.) *kornillen* uitgesproken. In de Holl. Woordenb. is *kornel* zooveel als : fijne zemelen of kortmeel, *de la grosse farine*, *farine avec son*.

KORREBOUT ook RUN, kleine pijp (Westvl.); elders ook : *baardbranderken*, *neusbranderken*, *doddeken*, *stompken*, in 't fr. *brûle-gueule* geheeten.

KORREKEN, o., körren, m. (*o* klinkt als korte *eu*), bigge of vigge, jong varken (St-Amands); rond Leuv. is *kurren* of *kurreken* (met *u*) o. Bij Kiliaan bet. *korre*, in 't engl. *cur*, oud engl. *curre*, een bandhond, fr. *chien de ferme*, l. *canis villaticus*. Met het werkw. *knorren* (grollen) verwant? Z. kurre en kudde.

KORREWAGEN, m., (in Br. *o* als korte *eu*-klank uitgespr.), kruiwagen, fr. *brouette*. Kil. schrijft 1° *koordewaghen*, dat hij afleidt van : *koord*, alsof dit bekend voertuig met koorden zou voortgetrokken worden, doch, volgens anderen, zou 't *kortewagen* zijn, als zijnde een korte wagen, *breve vehiculum* ; maar de beste vorm is *krodewagen* of *kruiwagen*, *trusatile vehiculum* (armwagen, stootwagen); ook is de afleiding van *kruien*
den, vroeger *kroden* (voorts
voortduwen, l. *protrudere*, *pro*
vectare) de waarschijnlijk
meest aangenomen. Weil. hee
kordewagen en meldt dat n
Groningen *korrewagen* zegt.

KORST. *De korst afgaan*, belachel
(St-Nikolaas).

KORSTELING. Z. krostel.

KORSTEN, b. w., kerstenen, c
Een korstekindje, kindje da
geboren is en naar den doop g
wordt. *Korstmis*, elders kers
dit w.). Het *korstbrood*, so
brood gebakken om op kers
geten te worden (in het la
Maastr.). Ziehier wat Ecrev
zijne *Bokkenrijders*, over de
ken der gemeente *Geleen* spr
van 't *korstbroodje* of *kersmis*
zegt. « Ingevolge eene stand
costuim, die misschien zoo
als dit oude *kirsspel* zelf, n
koster der kerk, in de eerst
van den *Advent*, een welg
roggenbroodje bakken. Eenig
later ondergaat het broodj
tweede, dan eene derde, ver
eene vierde, vijfde, zesde en
bakking, tot kersmisdag toe,
neer dit broodje zoo hard a
is geworden. Op den tweede
misdag na de vespers schar
al de gespierde en sterke jong
van *Geleen* en de onderhoo
huchten — als *Lutterath*, *Kr*
Neerbeek en *St-Jans-Geleen*
den ingang des kerkhofs. Da
de koster met 't broodje en
zelve, langs den grond, tussc
menigte, en de worsteling
Nauwlijks laat het geroep zi
ren : *het korsbroodje!* of allen
zich gereed. Eensklaps rolt
tusschen de volksmenigte, en
werpt zich vooruit om het
zijne magt te hebben. Diegene

het broodje boven zijn hoofd kan steken, roept uit : *Korsbrood, mijn brood!* de worsteling houdt op en hij is *broodjeskoning.* »

KORT, o., vleesch dat kort en klein vaneen gehakt is, als : in stukjes gekapte licht, lever, long, hert van geslachte dieren; kipkap : *wilt gij meê wat kort eten* (Br.)? Te Antw. heet het : *frut.* (Z. bl. 134). Bij Bild. bet. *het kort :* zemelen (collectief genomen). Z. korteling en kortmeel.

KORT. *Kort ingespannen zijn*, d. i. kort van stof zijn, spoedig in gramschap geraken (Br., Antw., st. en pr.). *Zich kort houden*, zwijgen, zich stil houden (Hoeufft, blz. 325) of soms ook : zich gewrongen houden (Antw.); in Limburg zegt men : *kort van veersen* (*versemen*, hielen) *zijn*, of ook : *gezwind op zijne veersen getreden zijn* voor : opvliegend, gauw gram zijn. *Kort als kaf*, zeer kort, haastig (Westvl.). *'t Is altijd te kort of te lang*, 't is altijd te heet of te koud, 't is altijd iets (Br., Antw.). *Te kort bollen*, het moeten opgeven, moeten onderdoen, te kort komen (Vl.). *Kortgezeten*. Z. kortzitten.

KORTBUSSEL, m., bussel stroo, stroo niet in zijne lengte maar ondereen geschud, in rondachtigen bussel gebonden (Br.).

KORTEBUNDEL. Z. aarling (Vl.); in Br. *kortbussel*, bussel kort stroo.

KORTELING, o. (van korten), afval, 't geen door korten afvalt, afkortsel, in 't fr. *rognure* (Leuv.); bij Sleeckx is het : een korte stok, *bâton court*. Z. kort.

KORTEN, o. w., gebruikt men somtijds in den zin van : genoeg zijn, b. v. : *dat kort niet*, dat is niet genoeg; ook : ter zake doen, helpen, baten : *dat zal niet korten*, dat zal niets ter zake doen. Men zegt ook : *afkorten : dat zal niet afkorten*.

KORTERES, v., veel in Vl. gezegd voor : wat te kort schiet of ontbreekt om iets te volmaken; ook : gebrek, mangel :

> Ik keek eens verder over stad
> En zie eens naar den buiten
> 't Is armoê al wat 't oog omvat
> En korteres van duiten.
> (*Snoecks' Almanak* 1856.)

KORTEWAGEN, bij Sleecks en in Vl. voor : kordewagen, kruiwagen.

KORTGEBEENTE, o., alle fijn vleesch, als van : haas, patrijzen, duiven, enz. : *hij houdt van 't kortgebeente* (Hagel.); in Br. *gepeuzel*, soms ook : *poule-fricassée* geheeten.

KORTGEZETEN. Z. kortzitten.

KORTMAAND, v. (Waas), elders in Vl. en ook in Br. en Antw. *kortmaandeken* voor : Februari.

KORTMEEL, o., samengest. uit : *kort* en *meel*, de fijnste zemelen of 't grofste meel, of : dat gedeelte van het meel 't welk in 't voorlaatste vak van den bluitmolen (buil) ligt en dus een soort beter is dan de zemelen of de *kriel* (Br.). Volgens Bild. (II, blz. 118) heeft *kort, het kort* (voor : zemelen) niets gemeens met het bijv. *kort*, en is verwant met het l. *cortex*, *schorsch*.

KORTNAT, jenever, sterke drank : *die man houdt te veel van het kortnat* (Antw. st. en pr., Br.); in Holl. heet het : *kortvoêr*.

KORTSTEEL, m., mv. *kortstelen*, peren als, b. v. *bergamotten*, ook *dikstelen* genoemd, of appelen als : *court-penduën*, te Leuv. : *korpenduringen* uitgespr., die kort van steel zijn.

KORTSWIJL, bijw., korts, sedert korten tijd (Maastr. en Belg.-Limb.).

KORTWONER of **KORTWOONDER**, m., bij Sleeckx verfr. door : *journalier*, is iemand die in eene *kortwoonst* verblijft, een gering *kossaard*, een *koeter*.

KORTWOONST wordt gezeid van een huis waar noch geboerd, noch nering gedaan wordt, zonder dat het door eenen rentenier bewoond zij (Westvl.). Z. kortzitten.

KORTZAAG, v., zaag waarmede men kort.

KORTZAK, zak waar men kort gesneden eten voor de paarden in bergt (canton Axel).

KORTZEEL. Z. kordeel.

KORTZEMELEN, v. mv., zemelen die in den fijnen teems blijven (Hagel.). Z. kortmeel.

KORTZETTEN, b. w., gevangen zetten: *ze hebben hem kortgezet* (IJpere en elders).

KORTZITTEN, o. w., in gevangenis zitten: *hij zit nu kort. Kortgezeten zijn* zeggen de buitenlieden van degenen die zonder bestaanmiddelen in huizen wonen, geen land in pacht hebben: *als wij eerst getrouwd waren, waren wij kortgezeten menschen*. Vandaar zegt men: *kortwoonsten: dat zijn twee kortwoonsten* (Westvl., IJpere).

KORVEN (kurven), manden maken (Limb.)

KORVER, m., mandenmaker. Vanhier de familienaam *Corvers* of *Curvers* (Limb.). Sleeckx vert. *korven* door: *mettre dans un panier*, *entasser*, en Kil. door 't l. *imponere corbi*. *Korver* bet. korfdrager.

KORZIEREN, b. w. (*korsierde*, *gekorsierd*), in 't fr. *mettre à l'amende*. Plant. vert. ook in 't l. *mulctare*, fr. *faire arrest, chalanger*, enz. Maar hij schreef met Kil. *kalangieren*. Zoo zegt men: *de veldwachter heeft den jager*, enz. *gekorzierd*, d. i. hij heeft hem gedaagd voor den rechter om gestraft te worden (Brab.).

KOSSAARD, **KOSSAAT**, m., in Br. en Antw., een kleine boer die een stuk eigen land bebouwt of rond de vier bunders huurland bezaait, geen paard doch soms wel eenen ploegos en ten hoogste vier of vijf koeien heeft: *ik heb mijn land aan een goeden kossaard verpacht*. Te Diest en Aarschot zegt men niet: *kossaat*, maar: *osseboer*. Kil. geeft *kossate, mersenier, meersenierman, mercenier* op als: een Leuv. en Brusselsch w. en vertaalt het door: *cliens Ducis Brabantiae, privilegiis*

et immunitatibus donatus.
fidem et potestatem prin
misit (Z. H. Grotius en an
clientes). In Groningen i
terboer (keuterboer), een
weinig land en vee heeft;
heet zulkeen: *köthener*, in
köther, kather, engl. *cottage*
die tot wortel des woord
wijst). In Gelderl. bet. *ku*
kleinen boer die hoogstens
den houdt; een groote bo
scholt of *meier* (*Taalk. Ma*
omstreeks Berlijn heeten z
boeren *kotsen*, elders, in Du
kotsassen. Cossatum is, zeg
in 't duitsch *kossath* (in
saat). Grimm. (*Rechts alt*
n. 30 en: *Princ. jur. Ge*
nota 13) leidt het woord a
huisje, en van: *sat*, van *sit*
ten. *Cassare, in feudum con*
feodare: vandaar: *cassatu*
enz. Onze *kossaten* (kossa
dan, men ziet het, bijna he
de *oude laten*. Z. ook, bij on
blz. 239, en: Kassaat,
ook *laat*, bij Kil. Z. med
blz. 326 op: *kote*. « In de
waren al de inwooners va
Cossaerden of *Kossaten*, o
niers gezeid. De Kossaten w
genoemd, omdat zij ten pla
kleine huiskens, met een w
rondom, bewoonden, da
eenige voorwaarden door
gen van Brabant was toege
waren eigentlijk geene sla
waren ook niet volkomen
van den eenen kant werkt
deeltelijk voor hun eigen
en van den anderen kant
aan den hertog van Brab
en voetdienst verschuldi
enz. » *Het christelyk Hoela*
sel 1855, blz. 12-17, door V.
S. J., die in noot zegt: « De
is veel klaarder in het Sak

kothsass. d. i. *ingezeten* van een *kot*, klein arm huisje. » Z. koteren.

KOT, o. Door het mv. *koten* verstaat men in Br. en elders : de houten foorhuisjes, waarin allerlei dingen te zien zijn. *Kot houden* bet. in Vl. hetzelfde als in Br. : *den boer spelen*, in eene herberg veel gerucht of ruzie maken : *ze hebben daar een kot gehouden die zatte kerels*. *Kot*, in 't fr. *cachot*, is verwant met het engl. *coate*, *cottage* (hutteken). Z. Delf. 195, op : coetkyn, cot.

KOTERAGE. Z. koterij.

KOTERAILLE, v., in Westvl. 't zelfde als : koterij.

KOTEREN, KEUTEREN, b. en o. w., wordt in de Holl. Woordenb. of niet of slechts in den zin van : tusschen zijne tanden peuteren, wroeten, loteren, om wat er tusschen steekt uit te halen, gebezigd ; doch in België zegt men zeer veel : *het vuur aankeuteren : koter de stoof, de kachel wat dat ze beter brande ; de kolen bijeen*- of *opkeuteren*, *de assche uitkoteren*, *zijne pijp uitkoteren ; in den neus, in de ooren keuteren, aardappels in den grond keuteren*, enz. Overdracht. : aanjagen, aanwakkeren, ophitsen, in 't fr. *exciter : ik zal die gasten eens gaan opkeuteren*. Vanhier heeft men : *kotering, gekeuter, keuteraar, koteraar, keuterijzer, keuterhaak* (pook), fr. *tison*, een haak of ander ding, waar men mede kotert. In sommige gewesten van Vl. spreekt men uit : *kotteren, kotteraar, kottering*, en dit laatst bet. r. Audenaarde : afrossing, slaag. Plant. heeft *koteren*, l. *scrutari*, *in d'assche koteren*, fr. *fouiller* ou *patrouiller aux cendres* ; de tanden koteren, l. *dentes purgare* ; Kil. *keuteren*, koteren (de tanden) ; *koteren* bet. bij hem ook in 't l. *fodicare*, d. i. steken. Dit *fodicare* is verwant met *fodere*, graven, een hol, graf of kot of opening maken. Ook is *kot* de wortel van : *koteren*, freq. van *koten* (uithollen, uitgraven). *Koteren* schijnt ons éénen oorsprong te hebben met het lat. *colere*, *cultura*, fr. *cultiver*, *culture* en met ons *kouter*, en nauw verwant te zijn met : *kossaat*, *keuter*, *koter*, *kutter*, fr. *petit cultivateur*. Z. kouter en keuter, blz. 239 waar men zien zal dat *keuteren*, in de pr. Drenthe, eene kleine boerderij houden beteekent.

KOTERHAKEN, met den haak het vuur, de kachel opkeuteren, in 't fr. *tisonner, attiser le feu* (Kortrijk en elders).

KOTERHOL, klein huisje of kamer (Meetjesland). *Koter* is hier misschien voor : *koeter* of *kutter*, d. i. koeiboerken of kossaard.

KOTERIJ, KOTERAGE, v., geringe huizingen, ontuchtshuizen, kleine gebouwen om allerlei dingen in te bergen (Br., Oost- en Westvl. en elders).

KOTSEN, o. w., braken, in 't Z. overal met *t* uitgesproken. 't Is meest in de pr. Antw. en Limb. gebr. ; in Br. zegt men : *geubbelen*, fr. *dégobiller ;* in Holl. *kodsen*. Kil. heeft *kidsen*.

KOTSVOL, bijw., onder 't volk gehoord voor : geheel en al vol, gestampt vol : *de kerk was kotsvol* (Limb.). Het bet. eigenlijk : *tot kotsens toe vol ;* in Br. en Antw. : *kropvol*, *stampens vol*.

KOTTERAAR, KOTTEREN, KOTTERING, in Oostvl. gehoord voor : koteraar, enz.

KOUD. *Dat zal op geene koude steenen vallen* (Br., Antw.) ; te Brugge is 't : *dat zal op geene blauwe steenen vallen*, dat zal niet onverschillig, dat zal niet zoo, dat zal niet ongewroken blijven. *Een koud kieken*, iemand zonder moed of wilskracht (Br., Antw. en elders). In Drenthe zegt men ook : *koude vader* voor : stiefvader.

KOUDERIK en KOUWERIK, iemand die kouwelijk is, die licht koude krijgt (Br., Antw.).

KOUS, in de gemeenzame spraak voor : beurzeken of spaarpot, fr. *boursicaut* : *een kous of beurzeken op zijde hebben*. *Zijne kous hangen* zegt men in Westvl. voor : *zijn mandeken* of *korf zetten* (Vl., Br. en elders); in Antw., Limb. en elders : *zijnen schoen of klomp zetten*,'s avonds vóór St-Nicolaas, St-Marten of met den greef (graaf) van half-vasten zetten of hangen de kinderen een korfje, holleblok, enz. met wat eetwaar daarin voor het peerd van St-Marten en 's morgends vinden zij er dan lekkernij in. *Met de kous op den kop t'huis komen*, ergens met schande van afkomen, in eene onderneming slecht gelukken (Antw.).

KOUSCHEN (*sch* als in 't hgd.), bijv., veilig, geraadzaam, te betrouwen : *hij is niet kouschen*, hij is niet te betrouwen, hij valt niet gemakkelijk, niet pluis. *Het is allewijl niet kouschen door den duisteren te gaan* (Limb.). *Kouschen* zal misschien hetzelfde zijn als : *kuisch*, in 't hgd. *keusch*, zuiver; want men zegt, in Limb., Br. en elders, in denzelfden zin : *hij is niet zuiver gevallen*, *hij is niet zuiver*, hij is niet pluis, niet te betrouwen.

KOUSEBIJTER is 't zelfde als : koolbijter (Westvl.).

KOUSVOETELINGS, op zijne kousen (Oostvl.) « *kousvoeteling maekt se soeten gang*. » (*Oude Vl. lied*. 279).

KOUTENANCIE, v., hier en daar in Westvl. en elders gezegd voor : kout, gekout, in 't fr. *causerie*.

KOUTER, m., in Vl., Br. en Antw., doch o., in Limb. en Holl. in den zin van : ploegkouter, kouterijzer, het mes der ploeg, dat de aarde doorsnijdt. In 't Geld. en hgd. is het *koller*, in 't lat. *culter* (mes, fr. *couteau*), in 't middeleeuwsch l. *cultra*, in 't oud fr. *coultre*, thans *coutre* (ploegkouter) en in 't engl. *coulter* (Bild. II, 123).

Er is een oud w. *kulten*, e
neders. *katten*, *kadden*, (
bet. (Weil.). Maar in Vl.
vooral in Brab. heeft *kout*
eene gansch andere beteel
heet *kouter* eene groote
heid van vlak, aaneen lig
bouwd land, een vlak e
veld door bosch, hout
men noch dorp gescheid
de schoonste kouter der
tarwekouter. Thans zegt
veld, land; en de *kouter* is
eigennaam geworden, n
aan plaatsen die van
naam droegen. Weil. zeg
in Overijsel *katerplaats*,
heet, eene kleine boere
welke weinig lands is. »
is *kater* gewis voor : *ku*
(Gelderl.). Ons *kouter* is e
woord en komt van het l
bij Kil. ook *kauter*, *fla*
campus ; seges, *terra su*
et sata ; arvum ; terra ar
sata ; ager cultùs sive
ploegd of bewerkt land)
culum, *hippodromus*. *De*
Gent, in 't l. *campus mar*
bet. in Westvl. nog een ho
of wegsken, een voetpad
ter is het oud fr. *court*
Vanhier de dorpsnamen :
mont en *Coulture-St-Ger*

KOUTERKEN, KOUTERTJE, o
voor : *kouteken*, verklein
klap : *een kouterken sla*
klappen : *laat ons een ko*
laat ons wat praten.

KOUWELEN, b. w., voortd.
fr. *mâcher*. Bij Kil. *kauw*
kuwen, ger. sax. sicamb.
'tzelfde als : *knauwen*, l. *m*
weling, geknauwd eten; *u*
uitspuwen (omstr. Eeclo
kouwe of *kuwe*, een geld
en vlaamsch woord, dat
kaak, kaaksbeen, kin,

enz. beteekent. *Couwen* (*mit den monde*), l. *masticare* (Teuth.).

KOWEETE, KEWEETE, v., kauwken, hanne (Westvl.).

KOZEN, m., voor kozijn (Vl.).

KOZIJN, in 't fr. *cousin*, neef: *het kozijn hebben*, het pootje hebben (Kortrijk). *Bij kozijn schellings herbergen* is eene spreuk overgebleven uit den tijd dat de schellingen nog gangbaar waren en bet., omstr. Thien.: voor zijn geld herbergen, in de herbergen gaan logeeren: *ik logeer bij kozijn schellings. Kozijnen*, als werkw., bet.: veel en aan vele ver verwante lieden kozijn zeggen: *als hij iets noodig heeft, kan hij wel kozijnen* (Vl., Antw., Br.).

KOZIJNEN en KOZIJNKENS, mv., krakeboziën: *kozijnen plukken*, in 't fr. *myrtilles, le fruit du myrtil*, of postelbeziën (L. v. Aalst, Lede). Z. krakebees, blz. 287.

KOZIJNTJES, o. mv., het pootje of flerecijn, in 't fr. *la goutte*, l. *podagra*: *die drinker zit alweêr met de kozijntjes* of *het kozijn* (Kortrijk); te Eecloo zegt met: *het beestje*.

KOZZE, m., voor kozijn (Br., Antw.).

KRAAFS of KRAAGS, bijw., verkeerd, tegenstrijdig (Kortrijk). Z. krangs.

KRAAG, KRAGE, dat in het engl. *crag*, in 't schotsch: *craig* is, bet. in neêren hgd. eigenlijk: hals (Delf. 197) en bij Plant. de hals eener zwaan, eend, enz. *Le col d'un signe*, l. *jugulus*. *Een stuk in zijnen kraag drinken*, zich zat drinken. *Een stuk in zijnen kraag hebben*, dronken zijn (Vl., Antw., Br. en Limb.); *een spaanschen kraag hebben* bediedt, te Maastr.: gansch bedronken zijn; te Kortrijk zegt men: *in ons Heeren hemelhof* of *wijngaard geweest zijn*. In Westvl. zegt men: *iemand bij den kraag stekken* voor: vatten. Men noemt r. Thienen ook *kraag*: het vet dat als een kraag of *net* (zoo als men het elders noemt) aan de darmen vast is.

KRAAI, KRAI, m., bet. te Maastr.: uitgebrande steenkool, fr. *braise*. Te Leuv. noemt men de uitgebrande steenkolen die nog kunnen branden: *schrabhoulle*, en die gansch verbrand of verzengd en als verijzerd zijn: *singelen* (zengelingen).

KRAAI, v., in Br. uitgespr.: *kroie, krai*, is in den Teuth. *crade, cra*. *Zittende kraaien zullen nooit hebben*, een luiaard zal altijd arm blijven (Br., Hagel.); in Limb. hoort men de zegwijze: *eene vliegende kraai heeft meer dan eene zittende. Alles komt uit, al zouden de kraaien het uitbrengen* (overal).

KRAAIERSNOOT, v., boomgom, uitslag van gomachtige boomen, als kerzelaars, pruimelaars, enz. (Ursel); in Br.: *vogelsnot*, elders: *koekoekssnot*.

KRAAK, als wortelw. van: *kraken*, is m., zegt Bild.; doch wij bezigen het ook v. en verstaan erdoor: iets wat gekraakt, slecht of versleten is, in 't fr. *patraque*, dat is een slecht tuig, prul en, overdrachtelijk: afgeleefde persoon, versleten persoon. In Limb. zegt men: *krak* of *krag* (Z. dit woord). Bij Kil. is *kraecke* of *kavalie*, een vervallen huis, een versleten paard of lastdier. Z. kraakhaspel. *Crake* is in den Teuth.: *vortt* en *craken*, *vortten*, l. *petere*, fr. *peter*.

KRAAKBEES, KRAAKBES, KRAAKBEZIE. Z. krakebees.

KRAAKHASPEL, m., een ziekelijk persoon: *de kraakhaspels leven 't langst*, spreekw. (N.-Limb.); in Brab. en Antw. zegt men: *krakende karren* of *wagens loopen 't langst*. Z. kraak.

KRAAKHOUT. Z. krekkelhout of klinkhout, blz. 251.

KRAAKPEER, KNARSPEER, soort van peer die knarst als men ze eet, fr. *poire craquante*.

KRAAM, o.: 1° stalleken of uitstal waarop iets verkocht wordt: *appelkraam*;

2° een gemeen of slechte kerel : *gij zijt een kraam* (Br., Antw. en elders); in 't Hagel. : een snaak, een koddige gast : *die twee kramen kunnen een heel gezelschap verzetten*. *Kraam* wordt in Limb. gezegd van iets dat in slechten staat is, vodderij, en ook in den zin van : *hoddel* (189); in Antw. en Br. van iets wat veel beslommering en gesukkel meêbrengt. Vanhier *kramerij*. Zou die overdrachtelijke beteekenis hiervan niet ontstaan zijn dat men op foorkramen maar klein, gering of weinig beduidend goed verkoopt?

KRAAMMIK, v. en m., uitgespr. *kramik* of *krammik*, ook *krammikkebrood*, is fijn wit of tarwenbrood (Br., Aalst), te Leuv. is *krammikkebroo*(d)*ken* een klein broodje van de fijnste tarwenbloem. *Als het kermis is, bakken de boeren krammik. Met mijn feest krijg ik jaarlijks eene groote krenten krammik*. Dit soort van brood wordt doorgaans met melk en eieren gebakken. In de Kemp. en een deel van Br. bet. *kraammik* enkelijk : *weitenbrood*, in tegenstelling van *roggenbrood*. Omstr. Thien., in 't Hagel. en omstr. St-Truiden en Hasselt zegt men alleen *mik*. Het woord is samengesteld uit *kraam* en *mik* en daarom schrijven wij *kraammik*. De *kraammikken* schijnen eerst kleine fijne tarwenbroodjes te zijn geweest die men op de kramen of in de winkels verkocht : zoo zegt Kil. op *kraemmick*, l. *panis triticei minoris genus in tabernaculis venale*, *hemiartium*. *Mick* is bij hem ook een tarwenbroodje, in 't fr. *miche*, l. *hemiartium*, *artidium*. Men vindt dit woord ook *kermieken* geschreven (Z. *Analectes pour servir à l'Hist. Eccl. de la Belg. Louv.* T. III, 218) en het kan dan zeer wel samengesteld zijn uit *kerk* en *mik*, derhalve : fijn brood dat voor de kerk dienen moest. Z. weg en weite (tarwe).

KRAAMSTOEL, m., onder 't volk ge[...] voor : armstoel, leunstoel, fr. *fa*[...] (Limb.); omstr. Leuv. : *kroch*[...] in Groningen : *kraakstoel*.

KRAAN, kraanvogel (Antw.); in Br. [...] *gans*; in Vl. *vriesvogel*.

KRAB, v., voor : krabzweer, korsta[...] hoofdzweer; van *krabben*, [...] die zweren eene groote je[...] veroorzaken. Op sommige pl[...] zegt men : *rab* of *rap*, welk *rab* [...] verband zou kunnen zijn m[...] oude *rappe*, schurft, iets wat g[...] lijks jeukt. *Krabbe* is in Groni[...] *klander* (graanongedierte).

KRABBEKENSSTEUR, m., steurkr[...] *chevrette* (Sleeckx).

KRABBELARIJ, v., slecht, slord[...] schrijf, onkundig geschilder, [...] dig werk, van *krabbelen*, ei[...] slordig of onverstandig iets, [...] schrijven, enz. verrichten; [...] *inepte scribere, pingere sive e*[...]

KRABBEN, in Br. en Antw. iets [...] verrichten : l. *inepte exarare* [...]

KRABBER, m., iemand die iets [...] verricht, een slechte werkma[...] knoeier, slechte schrijver, s[...] enz., fr. *griffonneur*, *barbouill*[...] Kil. bet. *krabbelen* ook on[...] schrijven, schilderen, arbeide[...] noemt een barbier ook : een [...] of *baardkrabber* (Br.); te A[...] *krabber* nog een soort van vi[...]

KRABBERIJ, v., bij Sleeckx in 't f[...] *vaise besogne* (slechte bezi[...] Z. krabber en krabbelarij.

KRABSELING, o., voor : *krabsel*, [...] *lure* (Brab., Antw.).

KRABVIOOL, v., voor : krabbe[...] slechte viool.

KRAK, **KRAKKE**, v., houtachtig [...] meest op heidegronden te vin[...] gewis hetzelfde als : heide o[...] kruid, fr. *bruyère*, *l. erica*. Di[...] is licht zoo genoemd, omdat h[...] al kraakt en krakt. Gewoonlijk[...] men er besems van en die *kr*[...]

sems noemt men *heltebessems*, gewis voor : *heidebessems ;* in Br. *heibessems* of *waschbessems* genoemd : *ik zal nooit een vagen grond beploegen, waar niets en groeit als krak en hei* (*Gentsch Vosken*, 1847, 19 Decemb.). *Krak*, *kraak*, bet. overdracht. ook : leugen, bedrog.

KRAK, bijw., juist, precies, nauwkeurig spoedig, op den slag : *die huurder betaalt altoos krak* (Br., Antw., Hasselt). In Limb. zegt men : *krek*, in 't fr. *correct*.

KRAKEBEES of KRAKEBEZIE, KRAKEBEIS, KRAKEBEI, KRAAKBESSEN, enz., soort van blauw zwarte boschbezie, in Gelderl. *boschbes ;* in Holl. *blauwbes* genoemd ; in Br. en Antw. *krakebijzen, krakebazen ;* te Ninove *krakebauzen ;* in N.-Br. *krakebeien* uitgesproken. In de Woordenboeken staat het verfr. door : *mûres sauvages*, doch dit is het geenszins; Kil. vert. *kraeckebesie*, *kraeckebeyse* door : *vaccinium, bacca strepitum quemdam dum dentibus frangitur edens.* Nu *vaccinium* is in 't fr. *vaciet*, *arbrisseau qui porte des baies noires*, en zoo is 't ook. Blancardus heeft voor dat plantje : *vitis idaea, vaccinium, vaccinia*, in 't hgd. *heidelbeer*, *standelbeer*, *bickbeer* of *bickelbeer*, fr. *myrtilles*, *airelles.* Déze fransche woorden zijn juister dan *mûres sauvages.* Immers de *kraakbezen,* die op heidegronden en in dennenbosschen meest groeien, gelijken geenszins aan *moerbessen*. Z. Hoeufft, blz. 329.

KRAKEBIJZEN. Z. krakebees.

KRAKEELDERIJ, v., krakeel (Antw.).

KRAKEL, in 't fr. *hareng saur.*

KRAKELHOUT, KRAKKELHOUT, kleppen- of klepperhout (Brab., Lier).

KRAKEN komt voor in : *kraken van zuiverheid, reinigheid,* d. i. zeer zindelijk zijn. *Krakende net* bet. zeer of door net : *het kraakt in dat huis van zuiverheid. Al de dochters zijn krakende, van reinigheid* (Br., Antw. Limb.). *Kraken* bet. in 't Hagel. : kletsen (met de zweep) en bij Sleeckx ook : liegen. Vandaar : *kraker*, leugenaar, en *krak*, leugen.

KRAKENDE KERREN of WAGENS bet. ziekelijke personen, of dezulke die, hoewel niet ziek of krank, toch altoos klagen. Vanhier de spreekwijze : *de krakende kerren rijden 't langst* (Br., Antw.) of *ver, het verste* (Vl.), d. i. ziekelijke lieden, die gedurig koozen en klagen, leven het langst.

KRAKERS of KNAPPERS, bleekroode kerzen, ook *spaansche kerzen* genoemd (Leuv.); elders heet men ze : *knaspers* of *knaspkerzen;* in Vl. *knospers;* te Antw. *witbuiken ;* te Brussel en omstr. *vleeschkerzen.*

KRAKERT, m., noot, kardoes : *eene krakert wagen* bet. te Maastr. : eene kahot of kardoes van vijftig saâmgerolde centen in het spel zetten, en overdrachtelijk : iets wisselvalligs ondernemen.

KRAKKE. Z. krak.

KRAMACHEL, KRAMAKKEL, wortel van *kramachelen* en licht voor : *kramachelaar*, een persoon die lijdend is en altijd klaagt, een sukkelaar, een krocher : *wat begint dat oud manneken kramachel te worden* (Br., Antw.); in 't Meetjesl. heet een ziekelijk mensch : *een kramenist.*

KRAMAKKELACHTIG, bijv., sukkelachtig, ziekelijk, enz. : *die kleine wil niet goed op, hij blijft zoo kramakkelachtig* (Br., Antw., st. en pr.).

KRAMAKKELEN, KRAMACHELEN, o. w., bij Sleeckx sukkelen. Vanhier heeft men : *kramakkelaar*, sukkelaar, en *kramakkelachtig.* Zou het woord niet samengesteld zijn uit : *kraam* en *machelen*, een op zijn hgd. uitgespr. freq. van *maken ?* 't Zou dus zooveel zijn als : het aaneenkleuteren van een slecht kraam.

KRAMEN, eigenlijk koopwaren op het

kraam voorzetten, bet. in Westvl. overdracht.: spaarzaam zijn: *ik kraam niet*, d. i. ik doe gelijk een ander. Bij Sleeckx bet. het: talmen.

KRAMENIST, ziekelijk mensch (Sottegem). Z. kramachel.

KRAMER, KREMER wordt overdrachtelijk gebr. voor: een doortrokken, sluwen kerel, een die u zijn koopwaren sluw weet aan te klappen (Br., Hagel.). *Als de kinderen geld hebben, hebben kremers nering*, d. i. kinderen kunnen moeilijk geld houden (Br, en elders). *Ieder kramer staat voor zyn kraam*, ieder prijst zijn goed aan, ieder is verantwoordelijk voor zich zelven.

KRAMERIJ, v., eigenlijk: goed dat op de kramen verkocht wordt, winkelwaren; overdrachtelijk: iets wat gering, gemeen, slecht is; ook prul, vodderij, slechte handelwijze, frutselrij, bedrog, enz. (Br., Antw. en elders); in 't Hagel. ook: snakerij, koddigheid.

KRAMIK. Z. kraammik.

KRAMMESKERS, v., lijsterbes (Limb.).

KRAMMESVOGEL, m., soort van lijster (Limb.). Kil. heeft: *krammetvoghel*, *krametvoghel*, *kramsvoghel*, germ. sax. sicamb. id. lijster, l. *turdus*.

KRAMMIK. Z. kraammik.

KRANGS voor: krang, bijv. en bijw., verkeerd, omgekeerd, averechts: *hij heeft zijnen jas, zijne kousen krangs aan* (N.-Limb.). Dit w. wordt ook in Gelderl. gebruikt. Halbertsma brengt er mede in betrekking 't engl. *crank*, het omgebogen eind der as in een werktuig om het omtedraaien (*Taalk. Mag*, III, 61).

KRANKELIJK, bijv., bij de ouden als Kil.: *kranclic*, *kranckelic*, voor: ziekelijk. In Limb., waar dit woord *krenkelik* wordt uitgesproken, is *krankelijk* alsook *krankte*, uitgespr. *krenkde*, van dagelijksch gebruik voor: ziekelijk, ziekte: *er is eene krankte onder de beesten. Wat krankte heeft die man?* Delf. blz. 197 heeft « *crancken*, hgd. *kränkeln*, engl. *to sicken*, d. i. ziekelijk zijn » en de Teuth.: *crancken*, *suyklen* (sukkelen), *swaken* (verzwakken), l. *infirmari*.

KRANKEMAAN, v., afgaande maan, laatste deel der maan (Westvl.). Hier is *krank* nog in zijne eerste beteekenis van: klein, gering. Z. Weil. op *krank*.

KRANSJE, KRANSKEN voor: rozenkransgebed: *leest gij een kransje mede* (Br., Antw.)? Ook: maandelijksche vergadering of conferentie, enz. van pastors en onderpastors (Brab., Antw. en N.-Br.).

KRAP, m. en v., wortel van *krappen* (afsnijden), de rest of overschot van een stuk lijnwaad, katoen, laken, enz. dat in de winkels overblijft, ook: elk afgesneden stukje, lap, brok van katoen, enz.: *daar blijft nog een krap van twee ellen over en daarvan kan men geene jak maken. Die mevrouw koopt al de krappen op en deelt ze in armscholen uit* (Land v. Aalst en elders). Het bet. ook nog: overblijfsel van gesmolten vet. Kil. geeft aan *krappe* de gemelde beteekenis en vert. het door 't l. *carptus*, *res decerpta*, *pars abrasa sive abscissa*; *pars carnis abscissa*; *crustum*, enz. In den Teuth.: *crap*, *harst*, braide; *crap*, *gerijst* of *gebraden*, l. *carbonella*. In de Kemp. bet. *krep*, stuk spek; te Antw. *krappe*: rinschsaus, azijnsaus met kleine stukjes spek in.

KRAP, KRAPPE, bij Kil. ook *krap*-druyve, een druiventros, in 't fr. *grappe*, oud hgd. *rapff*, angl. *grape*, ital. *grappolo*, l. *racemus* (Kil.).

KRAPPEL, v., verkleinw. van *krap* (stuk), stukjes, kaaien (Limb.). Z. kaai en krap.

KRAS komt voor in: *kruis en kras*: *kruis en kras door het veld loopen*, in alle richtingen door het veld loopen (Hagel.); in Limb. zegt men: *kruis*

en krats. Bij Weiland is *kras* een bijv., dat: sterk beduidt; in het Noord. der pr. Antw.: gezond: *hij ziet er kras uit*. *Ik ben kras en gezond*.

KRASSELAAR. Z. 't volgende.

KRASSELEN, o. w., sukkelen, altijd ziekelijk zijn, kwalsteren, kwijnen: *'t is al een heel jaar dat hij krasselt*. Vanhier: *krasselaar*, ziekelijk mensch, sukkelaar, ook: iemand die weinig talent heeft; *krasselachtig*, sukkelachtig, ziekelijk (Vl., IJpere). Het schijnt te kunnen afgeleid worden van: *kretse*, dat Kil. vert. door: *aerumna, aerumnula*, of een freq. te zijn van: *kratsen, kretsen*.

KRATS, bijv. en bijw., in N.-Limb. gebr. voor: *kras*, dat: zeer, fel, sterk beteekent: *krats zuur*, zuur als azijn.

KRATS, **KRETS** (wortel van *kratsen*), hetzelfde als: kras, schrap of krap. In N.-Limb. en Gelderl. is *kretse* eene kaarde (distel, doch in den oorspronkelijken zin: *krabbe*, *krabber*). Bij Sleeckx bet. *krats*, *krets*: schurft, fr. *gale*, en daarvan is *kratsig*, *kretsig* (schurftig) afgeleid.

KRATSEL, o., het stukje dat door den *kritsel* wordt uitgelicht. Z. kritsel en kritselen (Limb.); elders zou men *krassel*, in den zin van: *krabsel*, af- of uitkrabsel, afschrabsel zeggen. *Kratsel*, in den zin van: *schrap* is, bij Kil., *krauwetse*.

KRATSEN, in Limb. en Duitschland gebruikt voor *krassen* (krabben), fr. *gratter*; bij Kil. *kratsen* en *kretsen*, engl. *crathe*, *scratche*, l. *scabere*. Vanhier *kratsel*.

KRATSZUUR. Z. krats.

KRAUSEN of **KRAUZEN** (Belg.-Limb.). Z. krozen, kruizen en bekruizen op bl. 40.

KRAUW, v., wordt in N.-Limb. en elders voor *raaf* gebruikt, lat. *corvus*, *corax*; fr. *corbeau*, hgd. *rap*, angl. *raven*. Kil. heeft ook *kraeyevoet* voor: *ravenvoet*, l. *coronopus*. Kraai, in Limb. *krauw* en *krao* uitgesproken, is in 't l. *cornix*, *cornicula*, hgd. *krähe*, engl. *crow*. Doch het spaansch *graia* is in 't l. *graculus*, *monedula* (roetaard). *Krauw*, v., schurft, krauwage (Antw. pr. Br.).

KRAUWAGE, 't zelfde als: *krauwagie*, en daarvan ook: *krauwagiege*, *krauwelige*, iemand die de krauwel heeft.

KRAUWEL, **KRAWEL**, van *krauwen* (krabben), m.; doch voor de ziekte (schurft), waar men dien naam aan geeft, ook v. (Bild. II, 128).

KRAUWEL, m., bet., in de omstr. van Kortrijk: een haak of krabber om het land mede om te krauwen of krabben. In N.-Br. is *krauwel* ook: een haak of krabber aan een langen stok, waarmede men in hoven en op akkers het onkruid van tusschen de planten uitroeit (Hoeufft, 328). In Br. wordt dit akkertuig *drijtander*, *mesthaak*, *gritsel*, *reek* genoemd. Bij Kil. bet. *krauwel* een *vleeschhaak*; in de Woordenb. vindt men *krauwel* in den zin van: kromme gaffel, en *krauwer*, in 't fr. *racloir*, raak of *reek*, hark, gritsel, krabber, enz.

KRAUWEL, m., vrucht die zich niet genoeg ontwikkeld heeft, kwarrel, in 't fr. *fruit rabougri*: *'t is een krauwel van een peer*. *'t Zijn krauwelen* (Limb.). Z. kreude.

KRAUWELEN, met de nagels kwetsen (Westvl.). Het is afgeleid van: *krauwel*; doch het zou ook als een freq. van *krauwen* (krabben) kunnen aanzien worden.

KRAUWELIG, **KRAWELIG**, bijv., in de Kemp.: dartel, zich niet kunnende inhouden (Kemp.); in Br. *kittelig*. Het w. is afgeleid van: *krauwel* en bet.: krauwachtig, jeukselachtig, kittelig.

KRAUWEN. Z. krouwen.

KRAUWIETELACHTIG, **KRAUWITTELACHTIG**, **KRAWITTELACHTIG**. Z. 't volgende.

KRAUWIETELEN, **KRAUWITTELEN**,

KRAWIETELEN, o. w., bet. in de omstr. van Ninove en in 't Meetjesl. : wriemelen, wemelen, krevelen, kittelen, door lichte beweging een gekrevel of gekittel veroorzaken : *de molenaars krawietelen in mijne hand.* Vanhier *krauwittelachtig*, *krauwietelachtig*, kittelig, kittelachtig. Dit woord is verwant met : *krauwen*, krabben, krauwelen.

KRAUWSEL, bij Kil. : *krauwssel*, *krauwagie;* bij Plant. *kraussel*, *krauwagie*, *krauwage*, *krauwinge*, schurft, schurftziekte, jookziekte. Hiervan is het bijv. *krauwselachtig* (schurftachtig) afgeleid.

KRAUWTE, v., krauwage (Westvl.).

KRAUWZEER, o., krauwziekte, schurft.

KRAVELEN, o. w., voor : *klaveren*, klauteren, in 't engl. *to crawl* (Westvl.).

KRAWAAT, m. (spotnaam), ondeugend mensch. Men noemt de inwoners van Lille (Kemp.) : *de krawaten van Lille.* Dit schijnt een historischen oorsprong te hebben uit den oorlog van Lodewijk XV met Maria Theresia; wanneer de borgers van Lille verscheidene *krawaten* (Croates) vermoord of verslagen hebben.

KRAWAGIE. Z. krauwage.

KRAWAKEN, o. w., lang waken, nachtbraken (Limb.).

KRAWEI, v., van het fr. *corvée*, vroeger : *courvée*, en dus voor : *korwei*, in de Woordenb. *karwei*, d. i. arbeid voor de gemeente aan straten, waterloopen, dijken; ook : lastig, onaangenaam werk waarvoor men niet betaald wordt. Kil. en Plant., die *kraeyeweye*, *krauweye* en *koreye* schrijven, vertalen het door 't l. *opera gratuita*, *opera quae parva mercede factitantur; opera extraordinaria.* Z. Weiland (Br., Antw., Vl.). Vandaar *karweien.*

KRAWEIEN, o. w., voor *karweien*, d. i. voor de gemeente, en dus, voorniet, aan de openbare wegen werken, in Brab. *pionnieren* gezegd; '
't algemeen, arbeid verri
niet veel in den buil bren
werken) (Vl., Br., Antw. s
Plant. schrijft : krauweyen

KRAWEL. Z. krauwel.

KRAWELIG. Z. krauwelig.

KRAWER, borrel : *eenen krawe*
ook : iemand die veel borre
hij is een krawer. Vandaar
ren, veel druppels of snaps
dat volk doet niet dan
(Land van Aalst, Lede).

KRAWETSE, v., karwats, karba
is *krauwetse* hetzelfde als :
schaar, krap, kwetsuurke
incisura, *leve vulnus*, *vibe*
scalpta ; vulnus scalptum.

KRAWIETELEN, KRAWIETELA
krauwietelen, enz.

KREB. Z. krep of krap en breê

KREBBEBIJTEN. Z. kribbebijte

KREBBELIJDEN. Z. kribbelijde

KREBEULEN. Z. kabeulen (214
len (49).

KREE en KREEG, bijw., krap, n
gij meet zoo kree. Wij zulle
graan kreekens tot den oo
men (Hagel., Belg. en Holl
in Br. zegt men : *schrap*
meten.

KREEM, v., zeug (in Br. *zoeg* u
fr. *truie.* In Limb. zegt een
dat hij die voor de eerste
stad betreedt : *de kreem* (
de koperen demen moet z
kreem (kraam) *poetsen* bet
tr. : het huis, dat men ver
kuischen.

KREETEN, KREITEN, KREE
kreten, kretsel.

KREEUNEN, in Br. gezegd voor :
bij Plant. *kronen*, *kruen*
seufzen, engl. *to groan* (g
fr. *gémir*, l. *conqueri*, *quiri*

KREEUW, groot stuk brood, vle
(Kemp.). Z. krep, krap.

KREFFELEN, o. w., klefferen,

klanteren : *op de boomen kreffelen* (Br., Kemp.).

KREFT, o., in Z.-Nederl. veel meer gehoord dan *kreeft*, wordt overdr. gezegd van : een stout en toesnouwend meisje (Brab.). In de Woordenb. is *kreeft* : een doortrapt vrouwmensch; in Westvl. is *krifte*, v., iemand die niet kan gerust zijn.

KREI voor : *krauw, krauwel* of *krauwage*. Z. krets.

KREINSEL of **KEINSEL**, o., in 't L. v. Aalst, de kamen of het kaamsel dat op oud bier komt. *Kreinsel* staat voor : *kraansel* en dit voor : *kaansel*. In de omstr. van Leuven en Mechel. hoort men ook : *bekromsel* en *bekomsel*, verbasterde uitspraak van : *bekaamsel* (Z. 39). Z. ook kaan (212) en keum (238).

KREITEN en **KREITSEL** (Limb.). Z. kreten, enz.

KREITSER. Z. kretser.

KREK, bijw., in Limb. en elders gebruikt voor: het Brabandsch *krak*, juist, net, nauwkeurig : *'t is krek zooals gij zegt*. Weil., die *krekt* schrijft, vermoedt het van 't fr. *correct* overgenomen te zijn.

KREKEL, m., is in Westvl. hetzelfde als : *kekel* (ijskegel), waar eene *r* is tusschen geslopen. Z. kekel, blz. 232.

KREKELEN, o. w., bet. in Brab. wel juist niet : krekelig (knorrig, gemelijk) zijn, maar iets minder dan *krakeelen*, b. v. : ondereen woorden hebben, preutelen, knorren : *hij doet niet als krekelen*. Z. kekelen, blz. 232 en kreutselen.

KREKEL- of **KREKKELHOUT**, **KRAAKHOUT**. Z. klikhout (251) en klesp (249).

KREKELTAND, m., grootvader, oudgrootvader (Poperinge). Z. etete (blz. 119).

KREMELING, v., bet. omstr. Poperinge : in verlegenheid zijn, last, kramerij aan de hand hebben : *wat heeft hij toch kremelinge!* Wij achten het w. afgeleid van : *kraam*, en hier in den zin van : *kramerij* (vodderij), of wel eene verbastering van : *kruimeling* voor : kruimel.

KREMER, m., geringe koopman die met zijn kraam op kermis- en marktdagen op openbare plaatsen zit en daar allerlei gemeene waren verkoopt, of ook : met spelen en goochelrij wat geld zoekt te winnen. Vanhier : *kremerskoek*, kluppel, zoetekoek, enz. 't Is wel mogelijk dat *kraam* in den zin van : bedrieger, voor *kremer* gebruikt is. *Een kremer hebben* bet. te Antw. : stijf van koude zijn. Z. kraam en kramer.

KREMERSLATIJN is, omstr. Aalst, iets anders dan : *keukenlatijn*, namelijk : *bourgondisch*, waarmeê de kramers hunne dusgenoemde *tokkers* aanspreken. Er zijn reeds eenige woorden dier wartaal invoege geraakt, als : *kaffer* (vent, jong mensch); *debiejalen* (wegloopen); *spant de vaart* (ziet dit aan); *dit zijn vaarten* (dit zijn aardige dingen, enz.). *Kremerslatijn* is bij de Antw. jongens : eene taal waarin al de klinkers vervangen zijn door *adi*, b. v. kunt gij al latijn? *Tot kadint, kadi, gadi, kradi, madirs, madi, ladi*.

KREMMELEN, o. w., door iets, dat eng en nauw is, dringen, b. v. door een dicht bewassen bosch. Een klein en eng vertrek noemt men : een *kremmelkot*. Misschien komt dit woord van *krimpelen*, voortdurend w. van : *krimpen* (Kemp.).

KREMP of **KREMPELIJK**, voor : *krimp, krimpelijk*, in Limb. als bijw. gebruikt in den zin van : eerder te min dan genoeg, ter nauwernood genoeg, nauw, krap : *'t is maar krempelijk gemeten*. *Krempelijk* is voor : *krimpends*, op eene bekrompene wijze, schaars; van *krimpen*, in den zin van : nauw, schaarsch worden of zijn. In de Kempen zegt men : *kreng;* in Brab. : *slap, schrap* en *scherp;* te

Antw. : *amper*, *amperkens*.

KREMPEN, o. w., ziekelijk zijn (Hagel., Br.), van krankheid kermen : *zij krempt al twee jaren* (Br. en elders). Indien *krempen* geene verbastering is van : *krenken*, in den zin van : krank zijn, l. *infirmare*, dan is 't hetzelfde als : *krimpen* in zijne oude beteekenis genomen van : verminderen, verzwakken, verslappen, afgaan, afnemen, enz. *kremper*, kermer. Z. kriemen en kriepen. Z. krenken.

KRENG. *'t Is maar kreng*, zegt men te Gheel en elders in de Kemp. voor : 't komt nauw aan, er schiet niets over. Het is eene verbastering van : *krenk*, krank, slap; oudtijds immers zegde men *krencke* en *krenkte* voor : krankheid. Z. kremp.

KRENKEN, b. w., bedroeven, kreten, fr. *offenser* : *jongen, hoe kunt gij uwe moeder toch zoo krenken?* (Hagel. en elders). Vanhier : *krenkage*, *krenkerij*, enz. *Crancken* is in den Teuth. : *suycklen*, swaken, *cudren*, l. *infirmare*. De wortel is *krank*. Z. kreten.

KREP, KREB of **KRIB**, stuk vleesch, stuk spek (Kemp.). Z. krap. *Krep* is ook eene stof, in 't fr. *crêpe* geheeten.

KREPE GEVEN, fut geven (Westvl.); *fut* bet. kracht, fr. *force*.

KRESSEN, KRIJSEN. Z. krijschen.

KRETAGE. Z. kreten.

KRETELIJK, bijv., omstr. Leuv. gebruikt voor : kreetachtig, wat kreetsel, stoornis veroorzaakt : *'t is kretelijk van zoo te moeten wachten*. Z. kreten en kreutelijk.

KRETEN (met zware *e*), b. w., tergen, sarren, plagen, tempteeren, hgd. *necken*, *reizen*; fr. *agacer*, *chagriner*, *taquiner*, *braver*; bij Kil. en Pomey, l. *irritare*, *provocare*, *exasperare* : *ge moogt dat kind, dien hond zoo niet kreten*. In Limb. luidt een spreekw. :

Die zijn gebuur wil kreiten
Moet duiven hoûn en geiten.

In den Teuth. bet. *creytzen*, *moyen*,

bedroeven; in 't Hagel. zegt m
kreten : *krenken*; in Vl. ook
(Z. blz. 165), en in West
bijten. Van *kreten*, gebr.
Antw., Kemp., Limb., hee
kretage : *ik kan die kretage*
mijne oogen zien; *kreting*,
gekreet, *kreetzak*, *kreetsel*,
kretsel. Kil. heeft ook : *kr*
l. *irritabilis*. Te Leuv. en el
men ook *traiteren* voor : *k*
krot, dat gewis de wortel v
is.

KRETS, v., schar, krab : *gij*
kretsken op uwe kaak (Brab
Kemp., N.-Br., omstr. Ha
Limb. en elders bet. *krets*
als : krauwage of schurft; i
krätze, van *kretsen*, krabbe
is 't *gale*; in 't engl. : *scr*
welk woord *Skinner* het Ned
sen, *kretsen* aanhaalt. Vanh
sig, schurftig. Voor *krets* ze
Br. : *ruig* : *drink uit zijn g*
hij heeft het ruig. Kil. h
ruygh en *ruydigh*, hgd. *ru*
ruch, *rho*; fr. *galeux*. In de W
staat *ruig*, *ruidig* en *ruïig*
ruïgheid, in 't hgd. *räude*.
spreekt men : *roe*, *roei* ui
ook plaatsen, in de Kemp., v
krei voor : krauw of krau

KRETSEL, o. *kretage*, *gekreet*,
plagerij, kwelling, verdriet. '
zelfde zijn als : *kretse*, dat
door 't l. *aerumna*, *aerumnu*
komt het van : *kreten* (Z. dit
wat hebben de ouders toch k
hunne kinderen, *eer zij gro*
dat kretsel weêr al daar? (B
en elders).

KRETSEN, b. w., scharren, k
krassen, fr. *égratigner* (Br.
Holl-Limb.). Z. kratsen.

KRETSER, m., laadstok, fr.
de fusil (Meetjesl.); in
het : *stemper*, *stamper*; b
kretser : een Vlaandersch w.

als : *ruymstock*, l. *baculus rasorius bombardae sive tormenti aerei*. *Kretser* van : *kretsen*, krabben, schrabben.

KRETSKEN, o., voor : kretsstekje, fosfoorstekskcn (Brab.); van : *kretsen*.

KRETSMADE, worm die in eene houtachtige schelp onder water leeft. Hij wordt veel gebruikt bij het visschen met de lijn (Kl.-Brab., Willebr.).

KREUCHELEN, freq. van : *kreuchen* (met korte *eu*-klank), bet. in Limb. : kuchen, of : veel hoesten. Vanhier : *kreucher*, *kreucheleer* of *kreuchelpot*, een die veel hoest. In Br. en vroeger bij Kil. bet. *krochen* (*o* als korte *eu* uitgespr.) en in de Holl. Woordenb. *krugchen*, *kruchen* : kermen, klagen, zuchten; bij Kil. in 't l. *aegras ore ciere voces*, *gemere*.

KREUDEL, KRODDEL, v., klein mismaakt vrouwmensch (Maastr., waar men ook *kreupel* zegt). Dit *kreudel* is 't zelfde woord als : *krodde*, dat bij Kil. padde, hgd. *krott*, l. *rubeta*, *bufo* bet., en als : *kreute*, dat men na kan zien bij Weil. die zegt dat *kröte* in 't hgd. *pad* bet., en dat de Duitschers in het gemeene leven, een klein, boosachtig manneken, *eine kröte* heeten. Men denke hier ook aan : *keutel*, hgd. *koth*, fr. *crotte*. Z. Bild. op *kröte* (II, 139).

KREUGEL, m., kruiwagen (Kemp.).

KREUKEL, Het mv. *kreukels* zijn te Antw. : slekkenhuisjes die men eten kan; in 't Hagel. zijn 't slekken met huisjes of *karkollen*.

KREUPEL of KREUDEL, m. Z. kreudel.

KREUPEL STRAAT : *hij woont in de kreupel straat*, hij is op den sukkel (Br.).

KREUTELIJK, bijv., korzelig, lastig, moeilijk te voldoen, te bevredigen, die niet veel kan verdragen : *oude lieden en kleine kinderen zijn kreutelijk en nooit tevreden* (Limb.). Z. kreudel en kreutselen.

KREUTSCHELACHTIG, enz. Z. kreutselen.

KREUTSELEN (*s* als *sch* uitgespr.), o. w., gemelijk, knorrig zijn, grommen, grollen. Vanhier : *kreutselig*, *kreutselachtig*. *Kreutseleer*, *kreutselpot*, *gekreuts*. Deze woorden, omstr. Maastr. gebruikt, zijn verwant met het oude *creytzen* (in den Teuth. bedroeven), thans : *kreten*, *kreeten* of *kreilen*, waarvan het een freq. is.

KRIB of KRIP, v., een stuk vleesch (Kemp.). In de omstr. van Breda is *runderkrip* hetgeen de Engelschen *beefstakes*, de Hollanders veel *runder-lapjes*, *kalflapjes* noemen. Kil. vert. *krippe*, door *ofella*, en bijzonderlijk *ofella porcina*, varkenskrip. Z. krep of krap. *Krap* is misschien in verband met : klad, klats. Z. Hoeufft op krip, 332 en brade, breê, blz. 74-77.

KRIBBELAAR, m., die veel en slecht schrijft (overal); van kribbelen.

KRIBBELEN of KRIEBELEN, o. w., is in vele streken van Vl. hetzelfde als *kriewelen* of *krievelen*, krevelen (kittelen, jeuken), in 't hgd. is het ook *kriebelen*, in 't nedersaksisch, *kribbelen*, evenals in 't Meetjesl. Volgens Weil. is *kriebelen* een freq. van : *kriepen* (kruipen), doch liever, volgens ons, een voortd. w. van *kribben* (tegenstreven, twisten) of verwant met : *krabben* (met de nagels) en van welk *krabben*, *kribbelen* evenals *krabbelen* een freq. is. *Kribbelen* of *kriebelen* (krievelen) is misschien hetzelfde als *kibbelen* (ondereen, als kinderen, twisten) zonder *r*. Van dit *kriebelen* of *krievelen* als freq. van *kribben*, heeft *krievel* (z. dit woord) zijne overdr. beteekenis.

KRIBBIJTEN, in Vl. *krebbebijten* uitgespr., o. w., armoede lijden; doch omstr. IJpere : vrijwillig honger lijden uit gierigheid, *schrapen*, *schrafelen*. En daar heeft *kribbebijter* dan ook de beteekenis van : *vrek*, van een die te gierig is om te eten, en, als 't ware, in de krib bijt. Te Antw. zegt men : *op*

de krib bijten voor : niet ontvangen wat men verwacht, er neven vallen, er niet bij zijn, armoede lijden. *Kreb* is zoo goed geschreven als *krib*, 't zij als wortel van *krabben*, 't zij, volgens Bild. (I, 268, II, 128), als wortel van 't oude *graben*, *grebben*, hgd. *graben*, bij ons : *graven*.

KRIBBIJTER. Z. voorgaande en krib.

KRIEBELACHTIG, KRIEBELING. Z. kriebelen (kittelen), enz.

KRIEG. Z. krijg.

KRIEK, v., is in Limb. en ook in Vl., waar men *krik* zegt, eene wilde pruim of : een klein rond pruimken, zoo genoemd, omdat ze aan eene kriek gelijkt. In den Teuth. *crecken*, *pruymen*.

KRIEKAPPELKENS, eene soort van kleine roode appeltjes, niet grooter dan eene dikke kriek (Brab.).

KRIEKEL, v., booze, toornige vrouw. Men zegt : *kwaad gelijk een kriekel*; doch in dezen zin is *kriekel*, m., en bet. *krekel*, fr. *grillon*, alhoewel men niet inziet waarom de krekels als voorbeeld van gramschap gegeven worden (Maastr.).

KRIEKELAAR, m., kriekeboom. Z. laar.

KRIEKEN. Men zegt : *ik mag er geene krieken mede eten*, en dat beteek. : ik mag mij met deze zaak niet bemoeien (Meetjesl.). Bij Plant. heeft men de spreuk : *'t is quaet met heeren krieken eten*, in 't l. *periculosa potentum offensa*.

KRIEKENPLUKKER. *Een oude kriekenplukker* is, te Antw., een oud man die nog zot naar de meisjes is.

KRIEKMOES, gesuikerde brij of spijs van krieken gemaakt (Leuv. en Antw.), in het fr. *confiture de cerises*.

KRIEL, m., uitbuilsel van het meel, tusschen het kortmeel en de zemelen; dus fijne zemelen; doch, volgens anderen, is de *kriel* fijnder dan het kortmeel (Land van Aalst, Br.); te Ninove bet. *kriel* : klein schietlood ; in Holl. is *kriel* o. en beduidt
kleins, kleingoed, uitschot.

KRIELIG, voor **KRIEL**, dartel en l
o du krielig manneken! (
omstr.). Tenkate houdt *kr*
eene samentrekking van :
kriegel, *facile instigatus*.

KRIEMELEN, o. w., krielen.

> Een man aen hem gelijk, die kri
>
> Van het waterminnend ras in Pe
> [

(G. Gez. blz. 325. Westvl.) In d
denboeken bet. het : talmen,
schoorvoeten.

KRIEMEN, o. w., nooit tevred
altijd iets begeeren : *hij st*
altijd te kriemen (IJpere); bi
Plant. is *kriemen*, fris. holl. *c*
quaerulum esse, klachtig va
kriemen heeft iets van de be
van : *krempen* en *grimmen*, v
het verwant is (*k* voor *g*)
kriepen.

KRIEMER, klager zonder nood
een kriemer van 'nen vent ;
die zich ziek waant (Westvl.)
het bijna hetzelfde als : *krem*
in Br. gebruikt wordt voor :
kelijk mensch.

KRIEPEN, o. w., in Oost- en We
bruikt voor : klagen, stene
gelijk de hinnen : *hoe da'k da*
ken heeten zijn? kriep, zei m
neken (*Oude Vl. Lied*, 5e afl.
'tWordt bezonderlijk gezegd
vrouwmensch, als zij ziekel
zich ziek gebaart. Z. kremper

> Hoor ik nu nog iemand klagen,
> kriepen en my vragen.
> (*Gentsch Vosken*,
>
> Ik leef te vreden met myn lot,
> Waertoe gekriept of stout gekev
> (*Snoecks'Alm.* 1854, 3e
>
> Elk klaegd' en kriepte t'allen ka
> (*Snoecks'Alm.* 1847, b

KRIEPER, m., iemand die kriept e

klager (Oost- en Westvl.)

KRIEPERIGGE, v. (Oostvl.); in Westvl. *krieperinge*, eene vrouw die kriept en klaagt.

KRIEVEL, v., afgeleid van : *krievelen*, voor: krievelaarster, bet., te Maastr. : een kitteloorig, teêrgevoelig, lichtgeraakt, lastig, korzelhoofdig wijf. Z. krib, kribbelen, en in de Woordenb. : kribbijter.

KRIEVELACHTIG, bijv., korzelhoofdig, koppig, wrevelig, kitteloorig, kleinzeerig (Maastr.). Te Antw. bet. het : *kittelachtig*.

KRIEVELEER. m., korzelhoofdig, wrevelig, lichtgevoelig manspersoon (Maastricht).

KRIEVELEN, o. w., zegt men te Gent, zoowel als *kriewelen*, voor : kriebelen of krevelen; in 't Meetjesland zegt men : *kribbelen* voor : kittelen; te Antw. bet. het ook : kittelen. Z. kribbelen, krievel en kriebelen, op blz. 241 kijkelen, alsook *de Middelaar* II, bl. 291.

KRIEZELEN. Z. krisselen.

KRIJBIJTEN, plagen, kreten : *iemand krijbijten* (Westvl. en Land v. Aalst). Z. kreten.

KRIJCHEL, in Br. gehoord voor : krijgel, kregel (kriegel), alleen in den zin van : gramstoorig, korzel, *krikkel*. Z. dit laatste.

KRIJG, m., wortel van *krijgen* (ontvangen) : *van den krijg leven*, d. i. van aalmoesen bestaan (Br., Antw.). *Krijg*, oorlog, wordt in Limb. niet *krieg* maar : *kreeg* uitgesproken. De Teuth. schrijft ook : *creghe;* in 't hgd. *krieg* en niet *kreig*.

KRIJSCHEN, KRIJSEN, o. w., in Vl. algemeen en in Limb. veel gebr. voor: *grijzen*, dat men in Br., Antw. en Kemp. zegt, voor : weenen, schreien, krijten, fr. *pleurer*. Edoch in de Kemp. heeft *krijschen*, ook *kressen* uitgesproken, nog de beteekenis van : *hard schreeuwen*. Vanhier het voortd. w. *krijzelen*, knarsen, knarseltanden en *krijscher*. In Limb. en Br. zegt men ook : *janken* voor : weenen. Z. krisselen.

KRIJSCHER, lijkbidder, bedienaar die achter eenen doodwagen gaat, in 't fr. *pleureur*, *croque-mort* (Oost- en Westvl.). Kil. vert. *krijscher* door : *vociferator*, enz.

KRIJT, uitgespr. *krijwit*, te Kortrijk en Vl. waar men zegt : *geen krijt meer kunnen biechten*, voor : geen krachten meer hebben.

KRIJT, v., lomp, vodde (Kemp.); misschien voor : *gerijt* van *rijten* (scheuren). Z. krijt bij Bild. (II, 132).

KRIJTER, klamper, roofvogel. Kil. *krijter*, *steenkrijter*, *tinnunculus* (Br., Antw.).

KRIK. *Mijn krik zit er in*, ik heb er grooten lust in, groote genegenheid toe (Meetjesland).

KRIK, in Br. m. doch ook v., hetzelfde als : *krok*, in Vl. *krokke*, wilde wikken, fr. *vesce sauvage*, l. *arachus*. Krik is ook de naam dien men hier en daar nog geeft aan zekere kleine eendvogels, in Holl. *teling*, en in 't l. *querquedula* genoemd.

KRIK, v., mv. *krikken*, boschkool, vooral wanneer ze nog aan 't branden zijn (Kemp.); te Maaseik wordt het hout, bestemd om boschkolen van te branden, ook *krik* genoemd; omstr. Thien. verstaat men door : *krikken :* hout of kolen half verbrand; te St-Truiden zijn het : kleine houtkolen : *Truiken, haal een handvol schafeling en wat krikken om de kachel aan te steken.* Te Berg-op-Zoom worden de bakkerskolen of houtskolen van takkenbosschen en ander klein hout, ook *kriekken* genoemd (Z. Hoeufft, 330). Kil. heeft *krickkolen* in de beide beteekenissen als : *bosch-* of *bluschkolen* (die zoo zeer niet verbrand zijn als bakkerskolen) *carbones acapni minusculi*, en als *bakkers-*, *potbakkers-* of *brouwerskolen*, *carbones ex ramis, virgultis aliisque lignis minutioribus*.

Hij noemt de *krickkolen* : *carbones crepitantes*, om het gekrikkrak dat zij in 't branden laten hooren. Men zegt soms ook : *krok*, kleine kolen. Z. krikkelen en kruiskool.

KRIKKEL ook **KRIJCHEL**, bijv., oploopend, korzel, gauw gestoord (Brab., Antw.); in Westvl. zegt men ook : *krikkig* ; vanhier *krikkelheid*, korzelheid; *krikkelachtig*, grammoedig.

KRIKKEL, m., ratel, in 't fr. *crécelle*.

KRIKKELEN, o. w., al brandende een zeker gerucht, een gekrik of gekraak maken (Hagel., Limb.). 't Is een freq. van : *krikken* of *krakken*, 't zelfde als kraken, *fragorem edere, stridere*, in 't fr. *cricquer*, thans *craqueter*, oud engl. *crack* ; hedend. engl. *to crackle*. Van hier 't volgende :

KRIKKELHOUT, kleine houttakjes die al brandende krikkelen. Z. klikhout.

KRIKKEMIKKEN bet. in de Kemp. : iets wat weinig waarde heeft, wat slecht aaneen hangt. Volgens Kil. was *krickemicke*, q. d. *krekemicke*, een wittebroodje, dat men te Brugge, op Wittendonderdag, aan de priesters placht uit te deelen. Z. verders Delf., 265 en Hoeufft, blz. 331 en ons *kraammik* (288).

KRIKKIG, bijv. Z. krikkel.

KRIMNEUZEN, o. w., of *zijn neus krollen* d. i. beteuterd staan : *Lodewijk XI krimneusde te Peronne. Napoleon I zijn neus krolde in Rusland* (Hagel.). Kil. vert. *krimp-neusen* door : *contrahere nares; naribus aduncis indulgere ; naribus in rugas contractis irridere atque subsannare ; naso suspendere adunco*.

KRIMPELEN, o. en voortd. w. van : *krimpen*, fr. *se crisper*. Vanhier *krimpeling*, fr. *crispation*.

KRIMPERIG, bijv., stroef : *de rogge is krimperig*, d. i. de korrels der rogge zijn stroef (Hagel.). Het w. is eene verlenging van *krimpig*, van *krimpen*, door koude ineen trekken.

KRIMPSCHOENEN, 't zelfde als : va
krinsen (Westvl.). Z. dit laat

KRIMPSCHOUDEREN, o. w., in 't
gebr. voor : weenen, omdat
't weenen de schouders krim
hoog, ineen trekt. Dat woor
dezelfde manier gevormd als
schouderen.

KRINKELDEWINKEL, geharrewa
garen, en, in 't algemeen, alle
die dooreen geward zijn (A
en pr.) ; te Kortrijk is 't :
niet recht is. Kil. vertaalt *k*
wronkel door : *sinuosus*, *fl*
tortuosus.

KRINKELS MAKEN, zegt men te C
't fr. *faire des courbes*. Dit sch
de beteekenis te zijn van 't o
verl. deelw. *crencled*. Z. Delf.
Kil. heeft *kronckel*.

KRINSEL, mv. *krinselen*, in de on
Brussel, vooral langs het We
het volgende *krinsen* gezegd

KRINSEN, v. mv., afval van
graan, slecht, leuzig, onv
en vuil graan, stukjes aren
kruidzaadjes gemengd, da
ziften of wannen boven kon
't doordoen in den kaf- of wa
neêrvalt tusschen den ho
graan en het kaf in, en dat
aan duiven, hennen, soms o
varkens, paarden of koeien
sels te worden voorgeworpen
nog krinsen in uw graan,
graan is niet heel schoon, er
of met kaf omhulseld graa
Met die verhazeling op 't e
junie zullen er vele krinsen
is een zeer oud woord niet s
Brab., Antw., de Kemp., m
heel Vl. en 't Hagel. door i
Kil. heeft *krinse* en *kritse*
lat. *purgamentum*, *acus*,
krinsels van 't ww. *krinsen* (
graan schoon maken) zou b
Ook is dit omstr. Brussel i
Krinsen, dat J. de Brun

schrijft, en vanwaar het in Gelderl. in gebruik zijnde freq. *krenselen* komt, schijnt zeer nauw verwant met: *klensen*, *kleinsen*, door den klens doen, l. *purgare*, *mundare*, engl. *to cleanse*, oud engl. *to clense*, bijv., *clean*, zuiver.

KRINSEN, o. w., hier en daar in Br. en Vl. gebruikt voor: grinsen of grijnsen, grinden, grimmen, engl. *grin*.

KRINZEN of KRINSEN, o. w., huiveren, griezelen, 't zij van koude, 't zij omdat er iets kittelt; schudden, wringen en wrijven als ware men door het gekrevel van een diertje geplaagd. Men zegt hiervoor ook: *schoppen* (Westvl.). Z. krimpschoenen.

KRIPSIE, v. Z. krupsie.

KRISBRIS, prullen, vodden: *met krisbris gekleed* (Gent).

KRISELEN, KRIZELEN, o., licht een voortd. w. van *krissen* (knetteren of knitteren), bet. in Brab. en Antw. hetzelfde als blz. 165, *grisselen*, voor: *griezelen* (huiveren). Vanhier *kriseling* of *kriezeling*, huivering, siddering. Kil. heeft *krijsselen* en Weil. *krijzelen* in de beteekenis van: krijzel- of knarsetanden. Omstr. Maastr. zegt men: *kritschelen* of *kritselen*, en dat beduidt daar: kraken, knetteren als, b. v., het zout dat men in 't vuur werpt, en dit is zeker een freq. van: *krissen*, in 't fr. *pétiller*, *craqueter*.

KRISSIE, voor: *klissie*, verkorting van: kalissen, fr. *jus de réglisse* (Maastr.).

KRITS, KRITSE, krauwage (Westvl.).

KRITSCHELEN of KRITSELEN. Z. kriselen en kritsel.

KRISTDAG, ook: *korstdag* voor: kers(t)dag, kersmis (Limb.).

KRITSEL, m., mv. *kritselen*: een kloofje, schrap, krap in een voorwerp met een mes, schaar of iets dergelijks gemaakt. *Kratsel* noemt men: het stukje 'twelk door den *kritsel* wordt uitgelicht. Van 't werkw. *kritselen*, kloofjes snijden (Maastr. en elders). *Gekritseld* of *gekritscheld* wordt in Limb. ook gezegd voor: getand of ingesneden, fr. *dentelé*: *gekritselde bladers*.

KRIZELEN. Z. kriselen.

KROCHEN, o. w., hetzelfde als *kruchen* of *krugchen*, dat men in 't Z. niet hoort; het heeft in Br. en Antw. dezelfde beteekenis als: stenen, gedurig klagen, krempen, kreunen: *hij doet niet dan krochen en kermen* (Br., Antw., st. en pr.); in 't Hagel. bet. het: knorren als varkens. Vanhier: *krochpot*, *krocher*, *gekroch*, enz.

KROCHT. Hier en daar in Vl. voor: kot, slechte herberg of kroeg gebruikt. Tuinmann leidt *kroeg* af van: *crocht* of *kroft*, l. *crypta*, hol, kelder, onderaardsche plaats. Dewijl de gemeene drinkhuizen vroeger veel in kelders of sluipholen gehouden werden. Vanhier licht de benoeming van: *kaveet* voor: geringe herberg. Doch Bild. (II, 135) legt het anders uit: volgens hem is *kroeg* in zijn oorsprong hetzelfde als: kruik, hgd. *krug* en vandaar tot drinkhuizen overgegaan, omdat daar een kruik placht uit te hangen. Hoe het zij, in 't zweeds. bet. *krog* en in 't platduitsch *krug*: eene herberg. *Croucke* oud engl., thans *cruise*, bet. in 't Neêrd.: *kruik*. *Krufte* of *klufte*, hgd. *kluft*, bet. bij Kil. hol, spelonk, fr. *caverne*.

KROD, v., pad, hetzelfde als bij Kil. en in andere oude Woordenb. *krodde*; in den Teuth. heeft men er voor: *crade*, *pad*, *ped*, *pedde*, *breed-* of *breet-* en *breydworm*, engl. *padde*, hedend. engl. *paddock*; bij Bild. *krote*, hgd. *kröte*. Dewijl de pad een klein, dik ineen gedrongen, verrimpeld, leelijk en fenijnig beest is, dat zekeren schrik en afkeer inboezemt, wordt de naam van *krod*, en, bij klankverandering, *kreudde*, *kreute*, toegepast op personen en zaken die klein, slecht, verrimpeld, mismaakt, misvormd,

verwerpelijk zijn en walg of tegenheid verwekken. Zoo bet. *krod* en *kroddel* in Limb. en elders klein, mismaakt manneken, fr. *nain*, en zoo geeft men, in 't Hagel. en gewis ook in Belg.-Limb., den naam van *krod*, *kreude* aan een knaap, een dier of ander ding dat zijn vollen wasdom niet heeft verkregen, dat klein, dik en ineen gedrongen is gebleven : *wat krodden van peren. Onder die kudde zijn twee krodden. Dat kind is een kreudde*, d. i. een klein manneken, een soort van *kakkennestje*. Van dit *krod* is *kroddel* of *kreuddel* afgeleid, en bet. in Limb. niet slechts *pad*, maar te Maastr. : een klein mismaakt vrouwmensch en in N.-Limb. : een klein, mismaakt meisje. Men heeft ook *kreute* (vanwaar licht *kreutelijk*), dat men bij Weil. kan nazien. Men zegt te Maastr. ook in denzelfden zin : *kreupel* (en dit kan met het fr. *crapaud* in verband staan) voor : oud klein, mismaakt persoon. Nu- men weet dat de kleine, leelijke, oude wijven, vroeger vooral, voor tooverheksen plegen aanzien te worden, en dat die tooverheksen, zoo men zeide, veel de gedaante van eene padde aannamen en, alzoo in deze veranderd, in de huizen langs de *mozegaten* inkropen. Wij opperen de vraag of dit *krod* met het volgende *krot* (301) en *krut* in oorsprong niet eenig betrek zou hebben. Z. krap en, bij Kil. *quadde* (pad, kwak, kwast, enz.).

KRODDEL, v., pad (Limb.). Z. krod.

KROEBOET, m., is, in Limb., hetzelfde als balkenbrij (blz. 29). De stof, die de balkenbrij uitmaakt, is bijna dezelfde als die in de bloedworst wordt gedaan, te weten : varkensbloed en verders andere dingen als : spek, bloem of fijn gemorzeld wittebrood, enz. Deze verschillende stoffen, stijfgekookt, vormen den *kroeboet* of de *balkenbrij* die men in schijven in de

pan bakt (Limb. en elder[s]

KROEF, m. Z. krof.

KROELEN, o. w., 's morgend[s]
blijven, luiërikken : *als*
wekt, blijft die luiaard
nog een half uur kroelen (B
in de Kemp. bet. het ook
neêrzitten of neêrliggen. I
krollen (bij Kil. in 't fr. *cr*
tijds *crosler*, angl. *crull*
verband kunnen staan.

KROENEKRAAN, v. Zoo noe
Brab. evenals in Limb.
vogel, ook : *trekgans* en, i
wilde gans genoemd. In N
zegt men ook : *krune-kr*
bet. in 't hgd. *kranich*,
zegt ook, zoowel in Dui
Nedersaksen, *krahn* en *k*
angels. *cran*, *craen*; in 't
Bij Sleeckx heeft men : *kr*
voor : braambosch, fr. *bu*

KROENEN, malen. *Kroenmole*
len om grof goed meê
(*kwerne*, handmolen) (
kwennen.

KROENMOLEN. Z. kroenen en k

KROESBEZIE, KROESELBEZE
sel, blz. 266 en kronsels.
wij uit Bild. (II. 140) op
bijvoegen dat men nog
zegt : « het woord is *krets*
is een kaarde, en de struik
werd tot het kaarden of
wol gebruikt. »

KROESEN. Z. kroezen (drinke

KROETE, v., in 't Meetjesl. geh
slechte bolder, voor : *krott*
croûte, of licht voor : *kloe*
tot iemand die slecht sp
slecht doet : *o du kloot*.

KROEZEL, voor : kroes, fr. *c*
hier *kroezelkop* (kroeskop
haar (Limb. en elders)
kroesbezie, enz.

KROEZELEN, freq. van : *kro*
gekronkeld zijn), waarv
beteekenis heeft. Doch in

en zelfs in Limb. is het : krullen, omkrullen : *zijn haar begint te kroezelen. Die bladeren zijn fel gekroezeld.* Vanhier : *gekroezelden bladere* (Br., Limb. en elders).

KROEZEN is in N.-Limb. eene andere uitspraak van *krozen* of liever *kruizen*, dat te Maastr. : *krouzen* klinkt. Z. kruizen.

KROEZEN of **KROESEN**, o. w., drinken, zuipen : *die kerel kan goed kroezen.* Kil. geeft dezen zin ook op. 't Woord is afgeleid van : *kroes*, evenals *pintelen* of *pinteleeren* van : pint. Vanhier *kroezer, kroesbroêr, uitkroezen*, enz. Bij Kil. is *bekrosen* zooveel als : dronken (Antw., Br. elders). Bild. (II, 136) die daar licht wat al te gewaagd is, heeft vele dingen nopens den oorsprong van : *kroos*, *bekrozen* en *bekruizen*, die wij moeilijk kunnen aannemen. Z. kruizen, blz. 304.

KROF, **KROEF**, mv. *kröffen* en *kroefen*, bult, hooge rug, en overdracht. bultig man of wijf (Limb.); het is in 't nederd. *kroft* of *krocht* (spelonk); bij Hooft gebruikt voor : uitstekende hoogte. Z. Weil. op : *kroft*.

KROK, afval van graan, slecht, vuil graan dat men aan kiekens en duiven voedert (Vl.) ; in Br. en Oostvl. heet het : *krinselen* of *krinsen*.

KROL, **KROLLEN**, **KROLLEBOL** worden in België bijna altoos gehoord in stede van : *krul, krullen, krulbol. Eene krol aankrijgen* bet. hier en daar in Antw., Br. en 't Hagel. : een weinig dronken, lichthoofdig worden : *onze gebuur had gister avond een krolleken aan. Krollen aan zijnen steert krijgen*, lastig worden (r. Landen). *De krol* (m.) *is aan de boomen* bet. in Br. dat de bladeren verkroezeld zijn. Door *krolleken* verstaat men ook : eene versiering, in 't fr. *fioritures* genoemd. In 't oud engl. is *crulle* zooveel als ons : gekruld, in 't huidige engl. : *curled*. Z. schafeling.

KROLLEBOL, m., bij toepassing, een bolvormig gebak dat een gebraden appel inhoudt (Limb.) ;-te Antw. : *appelbroodje*.

KROLLIG, bijv., krolsch of krolziek (Westvl.). Z. kroltijd.

KROLTIJD, m., tijd dat de katten krollen of : heet zijn. Van dit *krollen* heeft men in Vl. *krollig*.

KROM, **KROMME**, m. Door dit woord verstaat men : een krom mes, niet het *krommes* van de schoenmakers, maar zulk een als de boomsnijders bezigen en dat men kan toevouwen, fr. *serpette* (Br., Antw.). *Kromme streken* is 't zelfde als : kromme gangen of wegen (Br. en elders). Z. ranken.

KROMAKKELIG. Z. kramachel enz.,bl.287.

KROMBEK. *Krombekken* zijn te Leuv. een soort van gekroesde erwten.

KROMBROOD of **KROMPBROOD**, o., dit zijn tarwen broodjes die op den vierden zondag van den vasten, genaamd *Laetare*, de kinderen worden toegeworpen, om, zoo 't schijnt, te beduiden dat de vasten gekrompen is en men zich mag verblijden (Maastr.). Z. korsten, blz. 279.

KROMBUSSEL, m. te Turnhout, 't zelfde als : aarling, kortbussel, of als in 't Hagel. *horten, hortstroo, hortbussel*, d. i. stroo, of iets anders dat klein *gehort*, gestooten of vermorzeld is. Z. gemul en gemot (146).

KROM EN SCHEEF, zeer krom. Men zegt ook : *krom en slom*, welk laatste mede : slinks en rechts bet. (Westvl.); te Meenen noemt men het getal 69 van 't lotospel ook : *krom en slom*.

KROMMELING, m., krombeen, mankepoot, scheefbeen, fr. *bancal* (Vl.).

KRONKELS EN BONKELS is hetzelfde als : kronkels en bochten ; of als : bulten en bulten (Z. blz. 200), draaien en zwaaien, krommigheden (kromming), in 't fr. *anfractuosité* (Br. en Antw.).

KRONSEL, **KROONSEL**, **KROOSEL**, v., in

Limb. dezelfde vrucht als in Brab. *steke-* of *stekelbees* of *knoesel;* als in de Kemp. *knoesel;* in N.-Brab. *kroesel* of *kroezel* en *kruisdoorn;* in Holl. *kruisbezie;* in N.-Limb. *steekbeer;* hgd. *stachelbeere* of *krutzbeere;* engl. *groosberry;* l. *crossula* of *grossula*, vanwaar het fr. *groseille* (*à macquereau* of *verte*). Dat *kroosel* hetzelfde is als : *kroezel* (kroesel) en dit als *kroes* en *kruis*, springt in 't oog. Danachter *kroozel*, *kronsel*, *kroonsel* moet *bezie* verstaan worden. Men noemt die beziën : *kroesbeziën*, in 't l. *uvae crispae*, om de gekroezelde bladeren en de takken waar ze aanhangen. *Kronsel* of *kroonsel* is licht eene verbastering van *kroezel*, ten ware het in verband stonde met *krom*, *kroon*, *kring*, dewijl de takken des kronselaars, kroons-, krings-, boogsgewijze loopen. *Kn* in ons *knoesel* is licht eene verwisseling van *kr* (Z. kn, blz. 259) ten ware het voor : knoest-, knods- of knorsbeziën stonde. Wat de uitgang *el* of *l* in *knoesel*, *kroonsel*, enz., betreft, die *l* is er welluidendshalve bijgekomen, zooals dit in *stekelbezie* voor : *steke-* of *steekbezie* en nog in eene menigte andere woorden het geval is. Men zie echter wat wij zeiden op aardbel, blz. 5 en op bel, blz. 40. Z. ook *knoesel*, blz. 266 en Hoeufft, blz. 337 op *kruisdoorn*, in Holl. *kruisbezie*. Zou *kruis* niet hetzelfde woord zijn als : *kroes* evenals in *kruize munt* (l. *mentha crispa*)? Wij antwoorden ja en zeggen dat *kroesbezie* beter is dan *kruisbezie*.

KRONSEN, o. w., onnutten klap vertellen; *rondkronsen*, rondbabbelen (Poperinge).

KROOI. Men zegt in Westvl. : *noch krooi*, *noch mooi hooren*, d. i. geen het minste geroep of gerucht hooren, niets hooren. Waarschijnlijk zijn die woorden eene verbastering van : *kraai* en *meeuw*.

KROOLEN, b. w., voor *krollen*, i
gezegd voor : versieren, v
men ook *pinten* bezigt.

KROON of KRUIN. In de Woord
kroon voor: de uitgebreide t
boomen, doch in Brab. ver
er door het : *sop* of toppun
men en van stammen :
van dien boom, *waar de*
nesteld was, *is met den win*
ken (Br., Antw.).

KROONEN, te Leuven uitgespro
nen, o. w., wordt in d
gewesten van 't Z. gehoo
kreunen, en drukt, altban
het gedacht uit, meer van
krempen en kröchen, dan va
Vroeger schreef men ook
en *gronen*, en dit staat in
met het l. *grunnire* (grom
ler). Plant. vert. *kruenen*
grogner, *murmurer*, *se*
mal de, l. *quiritari;* de Te
croenen, murmureren, n
protelen.

KROONSEL. Z. kronsel.

KROOS, KROOST. *Kroos* is bi
Vlaandersch w. dat *was*
l. *incrementum*, *lucrum*, *fo*
daar dat men 't thans gebr
winst, en in Westvl. voo
of opbrengst van uitgezet
zegt ook : de *kroozen* (kro
tijds *de croisen*) *van eene*
de opbrengst, de tocht,
crescere, fr. *croître*. Bild.
leidt het af van *gro-en*, in
grow, bij ons thands *gro*
hetzelfde woord als *kroo*
melingen. Weil. zegt dat
Brab. en Breda voor : *gela*
zweeming gebezigd wordt
ben het nooit in Br. in
gehoord.

KROOT, mv. *krooten* en *vlaskr*
van vlas, als het uitteng
keld wordt, fr. *déchet de lin*

in 't Land van Waas en elders : *knol*. *Werk* en *snuit* zijn fijnder dan *kroot*. Dit *kroot* schijnt 't zelfde woord als *krot*.

KROOTSCH, v., aardig, kluchtig kind (Maastr.). Vgl. kroos en kroost bij Bild. (II, 136-37). Z. ook krod, blz. 297.

KROOZEN. Z. kroos.

KROOZEN, klagen, zuchten : *hij zit heele dagen te kroozen; kröchen* en *kroozen* (Kempen); omstr. Leuv. zegt men : *koozen*. Z. dit leste.

KROP, in België steeds gebr. voor : het holl. *prop* : *den krop op een geweer steken*. Zoo ook : *kroppen*, *opkroppen*, *volkroppen*, *kropvol* voor : prop, proppen, opproppen, propvol.

KROP komt voor in : *krop zijn*, d. i. door het spel alles verloren hebben, niets meer bezitten : *hij speelt altijd zoo lang tot dat hij krop is*, d. i. tot hij alles kwijt is. *Ik zal hem wel krop maken*, of *krop spelen*, ik zal hem wel alles afwinnen (Hagel., St-Truid.). Dit woord is of wel het fr. *croupe*, en dus zooveel : als iemand door het spel achteruit, achteraan zetten, of wel : *kropel* (kreupel) : *iemand kreupel spelen*, d. i. iemand zoo afspelen dat hij niet meer kan; te Antw. zegt men voor : krop zijn : *mot zijn* : *ik kan niet meer meê spelen*, *ik ben mot*. Z. krut.

KROPKOEK, boekweitkoek in zoetemelk geweekt (Hagel.), en in het algemeen ook gezegd : koek die opkropt, die op de maag blijft liggen. Vandaar, overdracht. : iets wat op het hart blijft liggen, dat men niet verteeren kan, verdriet, of : iets wat verdriet veroorzaakt : *ik heb met die geburevrouw veel kropkoek gegeten* (Br.). Men zegt nog : *kropsalaad* en soms ook : *kropkool*, om kropvormige salaad en koolen aan te duiden, en voor : verdriet (Brab., Antw. en elders).

KROPPENDVOL, KROPVOL, vol tot aan den krop, propvol, overloopensvol. Z. krop (Br.).

KROPPER, KROPPERD; bij Sleeckx wordt de naam van *kropper* aan aardappels gegeven, en *kropperd* bet. bij hem in 't fr. *homme haineux*, en bij Kil. *kroppaerd* : een stijfhoofdig, een koppig man.

KROPSALADE, v., verdriet : *die moeder heeft veel kropsalaâ van haren jongsten zoon* (Brab., Antw., Vl.).

KROSTEL, KROSTELING of KORSTELING, windbol; licht pasteigebak voor kinderen, fr. *échaudé* (Vl.); het is waarschijnlijk hetzelfde als bij Kil. *korstpasteye*, l. *placenta crustulata*. Te Antw. heet men een ziekelijk, onderkomen kind ook : *krostel* : *'t is een krostel van een kind*.

KROT, v., komt bij Kil. voor in den zin van : modder, slijk, dat aan de kleederen blijft hangen, in 't fr. *crotte*, verwant met het l. *crusta* (korst), omdat, zegt Kil., droog slijk als eene korst op de kleederen blijft plakken. Vanhier 't w. *krotten*, het slijk van de kleederen borstelen. In Vl., omstr. Kortrijk, wordt *krotten* nog gebruikt voor : den vloer (van modder) reinigen, zuiveren, in 't fr. *décrotter*, *recurer*. Welke ook de oorspronkelijke beteekenis zij van *krot*, het w. bediedt in Br., Antw. en in geheel Vl. iets slechts en vuils, iets nadeeligs of verwerpelijks, iets wat in verlegenheid of in een bedroevenden toestand brengt. Zoo zegt men : *in de krot zitten* of *zijn*, voor : in verlegenheid, in armoede, in ellende, in bekommernis zitten of zijn. *Krot verkoopen*, arm zijn, in ellende zijn, slechte zaken verrichten (Br., Antw. en Vl.); doch te Leuv. bet. het ook : slechten praat vertellen. *Het is krot*, de zaken zijn in slechten staat. *Krot lijden*, armoede lijden. Vanhier : *een krotter*, een die zijne zaken slecht doet; *krotschilder*, *krottist*, enz. In 't fr. zegt men ook van eene slechte schilderij :

c'est une croûte. *Krot* bet. in de Woordenboeken : kot, slechte woning, ook : klein jongen of meisje, Bild. leidt dit *krot* af van 't lat. *cratis* (steenen hut), en dan is 't misschien hier voor : *kroft*. Maar Weil. zegt dat men *krot* ook voor : nadeel, verlies vindt. De Teuth. geeft eene menigte van beteekenissen aan *crot* of *krot*, als die van : last, verstooring, lijden, wewede, pijn, verdriet, benauwicheit, noit, moeyenisse, onmoit, jammer, ongevellicheit, bedroefenisse ; en verders vertaalt hij 't nog in 't lat. met woorden die beduiden : kwijning, angst, kwelling, tegenspoed, ellende, gevaar, bitterheid, enz. De Teuth. heeft ook nog het ww. *croeden* voor : bedroeven, verstoeren, en *croedelick* voor : *verdrietlick*, *arbeitlick* ; *croedelicheit*, l. *angor*, *molestia*. *Bijn to croede*, *bijn begeien*, d. i. bedroeft, l. *anxius*, *anxiatus*. Dit : *croede* en *crot* schijnen samen verwant te zijn Z. kreten (292) en krut.

KROTSCHILDER, m., slechte schilder, fr. *croûtier*. *Krotschilderen*, fr. *faire des croûtes*. *Krotstuk*, fr. *une croûte*. Z. krot.

KROTSE, v., is in 't Hagel. nog de naam die aan den biskoppelijken staf gegeven wordt, in 't fr. *crosse*, van 't l. *crossa ;* in Vl. ook *krootse ;* bij Bild. (II, 138), *kroots*, *krootse*, *kros* of *krots*.

KROTTEN, b. w., omstr. Kortrijk ; in Westvl. (van slijk) zuiveren, reinigen, fr. *décrotter*, *recurer*, den vloer krotten : *krotter*, die vuil werk doet, die slecht werk maakt. Vanhier *krotschilder*. Z. krot.

KROTTER, knoeier, slecht werkman. Z. krot en krotten.

KROTTIST, m., een die zijne zaken slecht doet, die zijn ambacht, zijn beroep niet kent (Vl. en elders), een slecht schilder.

KROUTE, v., in 't kanton Axel voo
of krauwagie. Z. krets en kri

KROUWEN of KRAUWEN, o. w
gebruikt om den spoed, de
werking van iets, wat men
met doen, als b. v. gaan of
aan te duiden ; b. v. als iema
loopt, zegt men : *ziet hem ee*
wen. *Wat kan die jongen k*
d. i. loopen (Limb.). Wij ac
eene andere uitspraak van :
ofwel afgeleid van : *krauw*,
met *krab*, wortel van : krabbe
belen ; of van *klauw*, verwant
feren, klefferen, klauwieren,
ren, d. i. met armen en voet
zijn. Bij Kil. is *klauwen* een
in het Geldersch gebruikt voo
wen, l. *scabere*. De Teuth
crouwery, *clouwen*, *schabben*
ben). In Brab. zegt men, oo
gemeenzamen trant : *ziet di*
krabben, d. i. ziet hem maar
doen. Z. kruien en hellen.

KRUCHSTOEL, KROCHSTOEL,
kenzetel (Brab., Antw.) ;
ningen : *kraakstoel* genoem

KRUID, in Br. voor : *raapkruid* o
knolde rapen ; in Limb. ze
groen. Z. blz. 144.

KRUIDEN, KRUIEN, in Limb.
kroejen, b. w., kruid, dijdist
tels trekken, plukken of u
voor het vee : *de arme lieden*
voor hun vee gaan kruiden
en Holl.-Limb.) ; Sleeckx, die
kruien of *kroden* schrijft, ver
met *wieden*, in gewelde lands
geden, *gejen* genoemd, in 't
cler, en met *kruien* (met d
wagen vervoeren). Z. kruien

KRUIDENIERDERIJ, handel va
kruidenier, handel in kruider
kruidenierderij zal in die st
pakken (Leuven).

KRUIDNAGELEN, bloem, ook
seringa (te Antw. *serienen* ui
lillach, lilla, in 't fr. *lilas* g

Kruidnagelenboom, fr. *lilas*.

KRUIDSTOOTER (uitgespr. kroedsteuter), m., mortier (Limb.).

KRUIDWIJ, uitgespr. *kroedwien*, m., voor *kruidwijdingsdag*, d. i. feest van Maria's Hemelvaart (Z. kruidwisch). De letter *n* wordt, welluidendheidshalve, in de volksuitspraak veel ingelascht; zoo zegt men : *wienwater*, *reengen*, *leengen*, *zeengen*, *kleenen* voor : *wijwater*, *regen*, *legen*, *zegen*, *kleeën*, enz. (Limb.).

KRUIDWIJSPEER (uitgespr. *kroedwienspeer*), v., peer die omstr. O.-L.-V.-Hemelvaart rijp is (Limb.).

KRUIDWISCH, m. (*kroedwesch* of *-wisch*). In de pruisische Rhijn-provinciën noemt men *krautwisch* verscheidene gemeene sterkriekende kruiden, die op O.-L.-V.-Hemelvaart in de kerken gewijd worden. Bij 't onweder steekt de landman van dat gewijd kruid in brand, om het vuur des hemels af te weren. Hetzelfde gebruik bestaat in Limb. waar men ook verscheidene kruiden, gewoonlijk welriekende, daartoe bezigt. Er zijn plaatsen in deze laatste landstreek waar slechts de *reinvaren* of wormkruid (in 't fr. *tanaisie*, in de bot. *tanacetum vulgare*) daartoe gebruikt wordt. Ook wordt gemelde plant, en zij alleen, veel door het volk *kruidwisch* geheeten. Z. ook hommel, bz. 191.

KRUIEN, b. en o. w., veel moeite aan iets besteden, hard werken : *ge zult er moeten op kruien* (Waas); in Limb. *krouwen*. Kil. heeft *kruyen*, *kruyden* (*trudere*, *protrudere*, *propellere*, stooten, voortstooten of : aan iets geweld doen); 't is hetzelfde w. als : *kruien* of den kruiwagen vervoeren. Bild. (II, 117) op kordewagen, zegt « *Kroden* of *kroten* is hetzelfde met *kruien* en *kroïen*. En hiervan 't hgd. *kröte* voor : eene padde. » Z. krouwen.

KRUIER, m., eigenlijk en in de Woordenboeken : een kruiwagenvoerder, een pakdrager, fr. *brouettier*, *porte-faix*, *crocheteur*; in Limb. overdr. : iemand die niet veel om iets geeft, een snaaksche vent, een guit, enz. : *hij is een eerste kruier*.

KRUI-JAGEN, is omstr. Mechelen en Lier een spel bestaande in elkander verloren te spelen; ook nog : in 't bosch vuur aansteken en gerucht maken om de kraaien op de vlucht te jagen.

KRUIKAR, v., kruiwagen (Limb.). Z. schurgskar.

KRUIKEBANK, v., houten stelling om keukengerief op te zetten, wier onderste plank haken draagt om er kruiken en andere voorwerpen aan te hangen (Limb.). Z. hang, blz. 175.

KRUIKESTOP, iemand die klein van gestalte is : *'t is maar een kruikestop* (Limb. en elders). Z. kreuddel, krod.

KRUIM, v., wordt ook voor : kracht, sterkte, macht, deugd gebezigd, in den zin van 't holl. *pit* : *daar zit kruim in die zaak*; (van menschen) die man heeft veel macht, veel sterkte. Vandaar het bijv. *kruimig*, dat Sleeckx goed verfranscht door : *plein d'énergie* : *een kruimige kerel*, een frissche kerel (Meetjesland en elders).

KRUIPERS, m., witte aardappelen met kort loof (Somerghem).

KRUIPIN, m., klein en eng huisje, laag van verdiep : *dat huis is maar een kruipin*; ook een kooiken om vogelen in te vangen (Br., Antw.).

KRUIS, rookzwart dat aan den ketel of schouwsteen kleeft; zwartsel, roet der schouw : *uw gezicht is met kruis besmeerd* (Kemp. en elders). Kil. heeft : *krosel*, *kruysel* l. *fuligo* (zwartsel); in Brab. zegt men : *massel*. Vanhier heeft men de werkw. *kruizen*, *bekruizen*, *kruizelen*. Wij achten dit woord verwant met *kroos*, hetzelfde als : *kroes*, *kroest* en *kroost*. Volgens Bild. (II, 136) is *kroes* of *kroesch* (eendgras) eigenlijk een bijv.

en met graauw, in het gr. *γραῦς* (schuim) verwant; het bet. *schuimend*; vanhier *kroeschhair*, d. i. bobbelend hair. Het *kroos* bet. dus *slootschuim* en de beker (kroes) wordt, als *schuimer*, een *kroesbeker* genoemd, waarvan het z. nw. *beker* onderdrukt wordt. Zoo is *bekrozen* voor : *dronken*, beschuimd. Van dit *kroes* of *kroos* is ook 't w. *bekruizen*, waarvan men *bekroosd* en *bekrozen* zegt voor : bemorst. Aldus Bild. Zoodat *kruis* eigenlijk iets schuimig, vuil, morzig of besmettend is. Z. kruizen.

KRUIS, KRUISEN, last, moeilijkheid : *gij zijt een kruis. Die vrouw heeft vele kruisen met hare kinderen.* Vanhier 't woord *kruisen*, last aandoen, lastig maken, plagen : *wat kan die knaap mij kruisen* (overal) ; in Westvl. ook : foppen : *iemand met een kruisken en een vaanken wegzenden*, iemand spotswijze wegzenden (Vl.).

KRUISEWIJS VANEWIJS, kruisgewijs over elkander : *het staat al kruisewijs vanewijs. Stel de planken kruisewijs vanewijs* (Kortrijk).

KRUISGEBED is een gebed dat met uitgestrekte armen, zooals onze goddelijke Zaligmaker aan het kruis hing, geschiedt. *Een kruisgebed doen* (bijna overal in het Zuiden en zelfs in N.-Br. Zie Hoeufft, 337).

KRUISHEER, soort van kloosterling, in 't fr. *croisier*, in 't hgd. *kreuzherr*.

KRUISKEN A (de) was het abéboek waarmeê wij in onze kinderjaren schole gingen : *op vier weken was ik mijnen kruisken a uit* (Br., Antw.). Het werd aldus genoemd, omdat er vóór de *A* een † kruisken stond.

KRUISKENSKRUID, een onkruid in Br. wel bekend, schijnt hetzelfde kruid te zijn als *kruiswortel*, welk laatste de meeste Woordenb. verfr. door : *gentiane* ; doch *kruiswortel* of *kruiskruid* is bij Kil. l. *erigeron, senecio*, en deze ww. vert. Blanc. : fr. *seneçon* ;

hgd. *grindkraut*, *baldgreisz* ... *wurtz*, engl. *grounsell*, ter... *tiane*, l. *gentiana*, in 't vl. *ma*... hgd. *enzian*, *bitterwurtz*, ... *wurtz*, engl. *fel worte* is.

KRUISNOOT. Z. kraaiersnoot (So...

KRUISVENSTER, v., kruisraam, ... *sée* ; bij Plant. : *fenestra qu*... *cruxata* ; Kil. : *fenestra qu*... *cruciformis* (Antw., Br. en ...

KRUISWEEK, week van de kru...

KRUISWEG (de) zijn veertien ta... *staties* genoemd, welke vo... wat onzen goddelijken Zalig... zijnen weg naar Calvarië is ov... van af zijne veroordeeling tot... begrafenis. De Geloovigen d... eeuwen van het Christendo... ven zich dikwijls naar Jeru... begingen aldaar de straat die... gevolgd had van Pilatushof ... gotha op, zich levend heri... den smaad en de smarten ... Heiland ter plaatse daar gele... Toen het Heiligland onder ... gelandij der Mahometanen ... vallen, hebben de Christen... Westen de staties van de kr... te Jerusalem nagebootst. Nu ... staties, volgens orde van de g... nis geplaatst in kerken of eld... men den naam van *kruisweg* ... Die staties achtervolgens ... en aan elke Jesus' lijden en d... vruchtig beschouwen, overd... betrachten, dat heet men : *d*... *weg doen* (Br., Vl.) ; in L... *staties bidden*. Deze geesteli... ning heeft in onzen tijd ve... nomen, doch bestond hier... reeds in de XIII[e] eeuw.

KRUITJE. Z. krut.

KRUIZEN, b. w., kroos, g... in Limb. *kroezen* uitgesp... Maastr. *krouzen*, en elders ... *zen*, bet. hetzelfde als in B... *selen* of *masschelen*, d. i. z... ken, vuil maken, vlekken, ...

te Maastr. zegt men : *de pot verwijt den ketel dat hij kroust;* in de Kemp. en de pr. Antw. : *de pot wil den ketel bekruizen*, l. *vae tibi, tu nigrae dicebat cacabus ollae;* in Br. is dit : *men wordt niet gemasseld als van een vuilen ketel*, of : *ge wordt niet bekrozen dan van een vuilen pot*, d. i. men wordt het meest beschuldigd van die zelven de plichtigste zijn (Antw. en elders). Vanhier *kruiskool*, kool die kruist. Kil. heeft ook het freq. *kruyselen*. Z. kruis.

KRUK, v. *Iemand die op krukken springt*, overdr. : die iets slecht maakt, b. v. : een krotschilder. *Het springt in dat huis maar op krukken*, het gaat daar maar slecht. *Die man springt op krukken*, hij sukkelt, hij pachtert achteruit. Vanhier *krukkespringer*, *krukken*. Z. Bild. (II, 141) op kruk.

KRUKALAAM of **KRUKHALM**, m. en v., krukker, krukster (Antw.)

KRUKKEDOCHTER, krukkespringster, krukkevrouw, krukster (Sleeckx).

KRUKKEN, o. w., knoeien, broddelen. Vanhier: *krukkerij, gekruk*, knoeierij, fr. *mauvaise besogne*.

KRUKKESPRINGER, m., krukker (Antw.).

KRUL. *Zich krul lachen*, of : *lachen dat men krult* bet., omstr. Kortrijk, hetzelfde als in Br. : *zich krom lachen*, zich te barsten lachen. Door *krul van herte* verstaat men te Nevele : opgeruimd zijn. *Crulle* is ook een oud engl. woord dat *gekruld* bet., in 't engl. *curled*, in 't fr. *bouclé*.

KRULLEBOL, v., een zeker soort van speelbol, ook *zottebol* genoemd, die langs eenen kant geheel plat of half ovaal is en waarmede men *krullebolt* (Westvl. Kortrijk).

KRULLEBOLLEN, o. w., met den krullebol spelen (Westvl.); in Westbr.: *vloerken bollen*.

KRUNEKRAAN geeft Sleeckx op als in Br. gebruikt wordende en vertaalt het door : *buisson* (braambosch, enz.).

KRUPSIE, KRIPSIE, v., van 't fr. *corruption*, bederf, lijfgebrek : *hij zit vol krupsies* (Oost- en Westvl.).

KRUT, KRUTJE, KRUITJE, in Westvl. : kindje; vandaar : *krutschool* voor : bewaarschool, en soms ook : *kakschool* gezegd. *Krut zijn* beduidt in Vl. nog : weinig of geen geld meer hebben, niets meer hebben, b. v. als de kinderen hunne knikkers kwijt zijn, zeggen ze : *me zijn krut*. Dit is 't zelfde als *krot* of liever *krod* (padde) (Z. die woorden). Zoodat *krut zijn* zooveel is als : paddebloot zijn. Te Poperinge zegt men : *kruitje* voor : kindje. Z. krop.

KRUTTEN of **KROTTEN**, in Westvl. gebr. voor : prondselen; in Vl. *prondelen*, in Br. *pronselen* uitgesproken, d. i. knoeien. De wortel is *krot*, knoeiwerk. Z. krot en krod.

KRUNKELEN, KRONKELEN, o. w., hier en daar in Vl. en licht nog elders voor : krimpen, ineen krimpen; in Br. evenals in Duitschl. *krumpen* uitgesproken. Halma vertaalt *kronkelen* ook door : *se rétrécir*.

KRUNKELSCHOKKEN, soort van erwten waarvan de schokken (peulen, basten) geëten worden (Westvl.); te Leuv. en Antw. zegt men *sluimerwten*. Z. sluim en schokke.

KUBBER, 't zelfde als : keubber (blz. 238).

KUCHEL, m., kudde (Boom); *kuchel* is hetzelfde woord als : keugel, koegel of kogel, dat eigenlijk rondte of kring, kloot of bol, in 't fr. *sphère, globe, boule*, bet.; het werkw. *kuchelen* bet. bij Kil. èn *ronden* èn *slingeren*. Nu van de beteekenis *kring* of *kloot* tot die van *kudde* is 't verschil niet groot. Ook wordt *kudde*, in 't Zuiden, meest *kooi* uitgesproken, en *kooi* beduidt èn *kudde* èn *kot*. Men zie Bild. (II, 141) op *kudde* en *kodde*, en het volgende.

KUDDE, KURDE, KURRE of **KURREN**, jong varken, *bigge*, soms ook in

Brab. *vigge*, en in Limb. *bag* genoemd. In sommige plaatsen, rond Thien. zegt men : *kudde*, v., doch in 't Hagel. en te St-Truid. meer : *kurde* en zelfs : *kisken*. In de omstr. van Leuv., Mechel. en Diest zegt men : *kurre*, *kurren*, *kurreken* (kirreken) : *daar loopt eene zeug met tien kurrekens*. Vanhier : *speenkurren*, *melkkurren*, en 't werkw. *kurren* of *kurrenen* : *de zog heeft gekurd* of *gekurrend*. Kil. heeft *kudde* voor : varken en *kuddeken* voor : jong varken ; *kudser* of *kudhoeder* voor : varkenshoeder, l. *porculator ; kuddekensboter*, liezevet. *Kabbe*, *kabbeken*, *kebbe*, *kebbeken* is bij hem nog : een jong varken. In den Teuth. vonden wij *coedken*, *pegsken*, *puggen*, *verksken*. Volgens Bild. is *kudde*, v., als zijnde *kudding* (van *kudden*, fokken) eigenlijk : fokkerij, of wel als : *kodde* (stof). Het kon echter eenzelfde woord zijn met *kooi* (Z. Bild. II, 142, I, 74). *Kudde* heeft, volgens ons, met : *kut*, *kul*, *kudse* of *knods* en *kuis* éénen oorsprong.

KUI wordt in Westvl. gehoord in : *'t is een kui*, en daarmeê wil men zeggen : 't is eene moeilijke zaak, het zijn nesten. In Brab. luidt de verbasterde uitspraak van : *kwaad* ook nog aleens : *kui* en *kaai* : *dat zijn kuië menschen*.

KUIDEN, KUIEN, KUIKENS, v. mv., is slechts eene andere uitspraak van het boven (blz. 212) gemelde *kaai*, *kade*, d. i. kaan ; Sleeckx heeft ook het werkw. *kuiden* of *kuiden*, in den zin van : smelten, afsmelten, fr. *faire des crétons* ; en *kuider*, vetsmelter. Z. kuien of kuiven.

KUIEL, m., iets dat aaneen hangt en moeilijk vaneen scheidt : *'t zijn al kuiels*. *Kuieling* heeft bijna dezelfde beteekenis, doch drukt meer het gedacht uit van eene verzameling : *'t was niet dan kuieling*. Sleeckx heeft *kuien* of *kuiven*, o., in den zin van : geknabbeld stuk brood, en ons dui[...] hetzelfde is als : *kuiel*, betw[...] lijk kauwsel is. Z. kuielen.

KUIELEN, o. w., kuiels of ku[...] den mond doen (Oostvl.); i[...] bet. het : eten uit den m[...] vallen, zooals kleine kinde[...] *Kuielen* schijnt ons een voo[...] *kuyden*, 'twelk bij Kil. he[...] als : knauwen. Het zou d[...] zooveel zijn als : knauwele[...] zin van : slodderen of slab[...] beknauwelen, blz. 40.

KUIELING, v. Z. kuiel.

KUIEN of KUIVEN, o., geknab[...] brood (Sleeckx). Z. kaai, [...]

KUIERSTOK, m., stok waarm[...] kuiert, wandelstok (Kortri[...]

KUIFEL, m., deugniet, slechte [...] *is ne kuifel van nen vent*, [...] oprechte deugniet ; ook : vu[...] dig mensch : *wat kuifel is* [...] *zou er vies van zijn* (Oostvl[...] blz. 239.

KUIKELEN, o. w., buitelen, [...] hoofd rollen : *over het hoofd* [...] Z. kuitelen (N.-Limb.).

KUKENKREMER, m., een krame[...] kraam of korf op den rug, i[...] handelt (Limb.). Men zeg[...] deze landstreek : *hanenkren*[...] *kiekenkoetser* ; in Br. *poelen*[...]

KUIL. Z. kuilen.

KUILEN, o. w., dikken rook ge[...] ken of kronkelen van den [...] *brandt en rookt dat het kuilt* [...] *kelt* (Westvl.) ; te Nevele [...] in Vl. zegt men : *'t is een k*[...] *rookt gelijk in een kuil*, he[...] fel. *Kuilen* bet. in Oostvl[...] en ginds in Br. ook : aa[...] aanhoopen, b. v. : *de a*[...] *kuilen*. Z. 't volgende.

KUILENEN, o. w., freq. van [...] rooken, smooren, ook : v[...] (Meetjesland). Z. kuilen.

KUILKOP (*koelkop*), m., eerste [...] van een jongen kikvorsch, [...]

fr. *têtard*, engl. *tadpole*, hgd. *froschwurm* (Limb.); in Br. hoort men die zwarte jonge vorschkens : *pipioenen*, en in de Kemp. r. Lier : *pompeloenen* noemen; bij Kil. *popelioenen*. Het w. is samengesteld uit *kop* en *kuil*, omdat die diertjes zich in kuilen (poelen, grachten, beken) ophouden. *Kaulkop* is in Duitschl. : een visch met een dikken platten kop, die in 't zoet water leeft. Men heeft nog *kaul* (kuil) in *kaulbarsch*, een kleine baars.

KUIMVOD, m. en v., is te Maastr. : een man of eene vrouw die kuimt, d. i., die ten onrechte van onpasselijkheid klaagt. Z. over *kuim*, *kuimen* : Bormans, *Leven van S. Christina*, bl. 403, en vod.

KUINEN, b. w., de spijzen met boter of vet bereiden, de spijs toebereiden (Kemp. en Limb.). *Kuinen* is hetzelfde woord als bij Kil. *kuyndselen* of *kundselen*, l. *condire*, *sapidum facere*, d. i. toebereiden, sauzen. Het zou eigenlijk *kuinden* of *kunden* moeten zijn, dat van 't lat. *condire* ontstaan is, en vanhier heeft men het verbale : *kundsel* of *kunsel* (toebereidsel, fr. *assaisonnement*, *sauce*, *apprêt*), dat in de Limburgsche-Kemp. nog bestaat. Z. Bormans, *S. Christina de Wonderbare*, blz. 204. Het woord was bij onze oude Brab. schrijvers veel in gebruik; zoo leest men in het *Gheesteleken Tabernacule* des vermaarden J. Ruusbroeck, uitgegeven door J. David, pr., II, bl. 43, r. 16 : « siet alse dese vetheit smeltende wert.... si es alse een *condimentum* dat es eene *consele* (ook *cunsel*) dat wel smaken doet al dat omme die ere Goods doeghen en liden mach. » Z. kunselen.

KUIP. *Iemand in de kuip hebben* is : iemands erfenis verwachten : *hij heeft wat geld van zijn eigen en daarbij twee vette ooms in de kuip* (Antw. st.). Men zegt daarvoor ook : *in het zout hebben* (Br., Antw.).

KUIP, omtrek van eene stad of dorp : *binnen de kuip*, *buiten de kuip van Leuven* (Antw. Brab.); bij Kil. kuype der stad, l. *septa urbis*.

KUIPER, m., een die met kuiperij of listen omgaat, fr. *intriguant* (Antw.).

KUIPERSBANDEN, m. mv., 't zelfde als in Br. en elders : reephout, als : esschen-, hazelaren-, eiken schaarhout dienstig om banden of reepen voor kuipen en tonnen van te maken (Vl.).

KUISCH wordt in de Kemp. en in N.-Br. als bijw. gebezigd in de beteekenis van : gansch, geheel, teenemaal : *ik heb het kuisch vergeten. Zijn glas kuisch uitdrinken. Het is er kuisch bij hem op.* Z. Hoeufft, blz. 339. Elders, b. v. in Brab., Antw., Limb. bezigt men daarvoor : zuiver, schoon : *mijn geld is zuiver op. Ik heb het schoon vergeten.* Vanhier heeft men 't w. *opkuischen* in den zin van : teenemaal opdoen of opeten; *uitkuischen*, gansch uiteten of uitdrinken : *zijn geld is opgekuischt.* Z. 't volgende.

KUISCHEN, b. w., wordt in 't Zuiden in steê van vele andere ww. gebezigd : voor vagen : *de tafel afkuischen ;* voor keren : *de keuken uitkuischen ;* voor snoeien : *de boomen kuischen ;* voor afschuppelen en uitwieden : *den weg kuischen, een plek vlas kuischen :* voor teenemaal opeten of opdrinken : *hij heeft alles opgekuischt. Die slokker ! hij kan een ganschen ketel rijstpap binnenkuischen* (Br., Vl., Antw.).

KUIT of **KUITJE**, eene verzachte uitspraak van *kut* of *kutje*, bet. in Westvl. : het achterste van een kind, en te Popering. : een klein kindje.

KUITELBUIT, m., de daad van over het hoofd te tuimelen ; *den kuitelbuit slaan* is zich over 't hoofd rondwerpen. Z. kuikelen (Limb.).

KUITELEN (kutelen), o. w., buitelen, rollen, tuimelen : *hij is den berg afgekuiteld* (Limb.); te Antw. : *een*

tuimelaar maken.

KUITEN, o. w., iemand beet nemen : *met iemand kuiten* (N.-Limb.). Bij Kil. is *kuten* een zeeuwsch woord dat beduidt : met nootjes in een putje spelen.

KUITJE, o. Z. kuit.

KUIZEL, **KEUZELEN**. *Kuizel*, bij Kil. *keusel* en *kuysel* geschreven, bet. bolleken, balleken, klosje, klootje, klot, fr. *globe*, l. *globulus*, *sphaerula*, *pilula*. Men zegt te Antw: : *voor kuizel spelen* is eigenlijk wat wij te Leuven noemen : *voorkwaad*, *voor niet*, *of voor nootjes of iets dergelijks spelen*, d. i. niet om geld, maar enkel om het vermaak, om den tijd te korten, spelen : *willen wij met de kaart spelen? doch voor kuizel, hoorde 't; ik heb geen centen*. Vanhier heeft Kil. 't w. *kuyselen*, *keuselen*, l. *ludere globulis, pilis, nucibus et similibus, ludere clava.*

KUIZELEN, o. w., koozen, schertsen, elkander op eene vriendelijke wijs plagen : *van kuizelen komt dikwijls kattekensspel*, d. i. van schuldelooze scherts komt dikwijls ernstige twist (Antw.). Het schijnt een freq. van : *koozen*, doch het kan ook in verband staan met *kuizel*. *Kuizelen*, bij Sleeckx verfr. door *jouailler*, bet. ook : *voor kuizel* of : *voor dofkens spelen.*

KUK, **KUKJE**, 't kleinste vogeltje van den nest (Westvl.). Z. kakkenest (215).

KUL, **KULS**. *Kul*, m., thans meest voor de mannelijke roede gezegd, is eigenlijk : bal, klos, kloot en bepaald : de teelbal, doch overdrachtelijk bet. het in Brab. en in meer andere Zuidsche gewesten : sukkelaar, sul, onnoozel mensch : *wat een flauwe kul is dat. Wie heeft van zijn leven zoo'n onnoozelen kul gezien!* en ook : flauwe praat : In dezen zin zegt men in Br. en elders ook : *klaas*, *kloot*. *Kuls* en *kulster* is, in N.-Limb., een knikker; Kil., die *kuls-gherecht* en *kuls-gherief* voor : pispot heeft, vert. *kul* : in 't fr. *couillon*; ital.
spaansch *cojone*. Dit *cojon*
in Brab. nog in den zin van :
kerel, en zelfs 't werkw. *co*
voor : kullen, foppen, en *c*
fopperij, en licht ook voo
chonnerie. De Teuth. heef
kuyle, en dit laatste voor
cuyse, d. i. knods, knobb
Gelderl. is *kuis* ook voor :
bezigd (*Taalk. Mag.* I, 316
blz. 183, meldden wij, op
spreekwijze : *noch heel noc*
moet zijn : *noch hul noch*
zie derhalve : hul, hulle of
Misschien is de zin eigenlijk
noch bol, noch kop noch g
ook : hulten en bulten, of :
gebult, blz. 200 en kuul.

KULBROÊR, m., iemand die de
heeft van te bedriegen, t
't is mij een kulbroêr (Lim

KULDER, m., oudtijds kleed, n
ling der weezenschool (
Brugge zegt men daarvoor :
te IJperen : *sloetse*; te P
rooboul. Z. kultje.

KULLAGE, **KULLAGIE**, v., fop
driegerij, boerterij : *jonge*
daar zegt, is maar kullage (L
Antw. en elders); in Br. l
voor *kullagie* ook : *cojon*
cojonneeren, foppen, me
schertsen of boerten. Z. k

KULLING, m., omdat er appel
staan wordt, is de naam a
appel in Westvl. gegeven. I
Mémoire sur Gand, treft n
zettingen aan als den naa
appel.

KULS. Z. kul.

KULSTER. Z. kul, kuls.

KULT-DEN-BOER, een spotv
vieze snaak : *loop! ge zijt*
den-boer! Vanhier :

KULTDENBOERDERIJ, snakerij
nen aardigheid (in 't fr.
(Kl.-Brab.).

KULTEN, vodden, fr. *chiffons* (Poperingen).

KULTJE, o., onderrok (Westvl.). Misschien een diminutief van : *kulder*, kleed. Z. Dierickx, *Mémoires*, II, 323.

KUMMEN, achter welk w. Sleeckx naar *kuchen* verwijst, is de Brab. en Limb. uitspraak van 't w. *kammen*, en dit is volgender wijze geschied : kammen, kemmen, kimmen, kummen.

KUMMIK of KUMME, v., wang, koon : kaak, engl. *cheek* (Limb.).

KUNDSEL of KUNSEL, o., toebereidsel of saus der spijze (Limburgsche Kemp.). Z. kuinen en kunselen.

KUNSELAAR. Z. kunselen.

KUNSELEN, b. w. (iets) onbehendig of uit den rouwe doen : *kunsel dat meubelstuk eens wat* (Westvl.). Het is gewis hetzelfde als bij Kil. *kuyndselen*. Z. kuinen, l. *condire*, dat in 't fr. vertaald wordt door : *assaisonner*, *apprêter*, enz.

KUNSTELARIJ, KUNSTELDERIJ, vert. Sleeckx door het fr. *affectation*, en dit fr. onder anderen door : het gekunstelde, het onnatuurlijke of bestudeerde, gemaakte mannekens, enz.

KUNSTEN DOEN of GEVEN, kunstjes doen van behendigheid (omstr. v. Brussel). Z. maatjes en grammaatjes (161). *Iemand kunsten stellen*, iets doen wat eenander niet kan (Westvl.). *Hij zou een boer zijne kunsten afvragen* zegt men in Vl. van iemand die al te nieuwsgierig is.

KUPPEN. Z. kippen, blz. 240.

KURDE. Z. kudde, enz.

KUREN, w., wordt gebruikt in den zin van : aan iets probeeren, iets aanvatten, in 't fr. *s'essayer, s'attaquer à* : *hij durft zich aan u niet kuren, gij zijt hem te sterk. Die zich aan de kat kuurt, wordt ervan geklauwd.* Kil. heeft : *koren*, l. *tentare*, *gustare* (Limb.).

KURRE, KURREN. Z. kudde.

KURREN, KURRENEN, o. w., jongen ; van zeugen gezegd (Br. r. Leuv. en Mechel.); in Limb. *baggelen*, blz. 27.

KURRIE, KIRIE, omstr. Thien. iemand die voor niets deugt, een luiaard, nietsdoener : *wat ne kurrie van nen jongen!* Omstr. Leuv. en licht elders zegt men dit woord bijna altijd van een vrouwspersoon : *wat eene kirie van een meisje is dat toch!* d. i. wat een boosaardig, weêrspannig meisje. Te Maastr. is 't een ondeugend vrouwmensch. Het kan wel eene verbastering zijn van : kreng, oudtijds *cronge*, *karonie*, fr. *charogne* of *carogne*, of wel van : *kurren*.

KURTS, voor : korts en dit voor : koorts, komt in Vl. voor in : *de kurts krijgen* : gek of zot worden : *wat is dat nau, kriegje de kurts? Ge zoudt er de korts van krijgen* bet. in Br. en elders : ge zoudt er benauwd van worden.

KUSFLAWIJN, ook : *flawijn* alleen, o., oorkussen. Kil. *fluwijne*, flouwijne, pulwijne, *pulvini theca* (Brab.).

KUSSETOOIË, sloop, *kustiek*. Z. dit laatste.

KUSTEEK, KUSTEKEN. Z. kustiek.

KUSTJE, o., 't zelfde te Poperinge als : kakkenestje (blz. 215). Z. kuitje.

KUSTIEK, KUSTIJK, uitgesprok. in Limb. : *kusteek* ; te Maastr. : *kusteken* voor : kussentiek of tijk ; te Kortrijk *kussetooi* ; in Br. : *flamijn* of *kusflawijn*, d. i. kussensloop, kussenovertreksel, fr. *taie d'oreiller*. Z. over de Limburgsche uitspraak van *ie* en *ij*, blz. 201-202. Volgens Bild. (II, 141) is *tijk* eene verbastering van 't hgd. *tüch* dat door Duitsche wevers *tiech* wordt uitgesproken.

KUT of KONT, in de lage volkstaal ook gebruikt voor : vrouw (l. *pars pro toto*) : *het is eene zatte, zotte kut*, enz. Men zie *kut* in de oude Woordenboeken en in Weiland. Op *cud*, *kuth*, dat oud hgd. is en in neêrd. *kond* bet., merkt Delf. (blz. 196) aan dat de letter *n* nogaleens weg valt, b. v.

mouth (engl.), neêrd. *mond*, *child* (engl.), neêrd. *kind*, *cud* (oud hgd.), neêrd. *kond*, enz.

KUT, KUTJE, lidverbinding, gewrichten van handen en armen of van voeten en beenen (Poperingen).

KUTS, m., koopman (Meetjesland); bij Sleeckx in 't fr. *courtier;* bij Kil. is *kuytsche* een saks. w. dat koetsier, voerman bet., l. *cisiarius*, *bigarius*.

KUTSELEN, o. w., hetzelfde als: *futselen* (Kemp.).

KUTSEN, o. w., het kutsersambt doen, kleinen handel drijven: *hij kutst in konijnen, eiers, kiekens, boter*, enz. (In vele streken v. Oost.- en Westvl.). Wij achten dit w. een andere uitspraak van: *ketsen*, bij Kil. ook: *kitsen* (Z. blz. 237). Doch het kan ook van: *koets* afgeleid en zooveel zijn als: met een koetsken of wagensken rond rijden om kleine dingen op te koopen of te verkoopen.

KUTSER, m., kleine koopman, opkooper. Vanhier *boterkutser*, of: *een kutser in boter*, die bij de boeren boter opkoopt om ze in de stad met winst te verkoopen: *eierkutser*, *konijnenkutser*, *kiekenkutser*, *vlaskutser*, enz. (Oost.- en Westvl.); in Kl.-Br. luidt het: *koetser: vlaskoetser*. Z. kutsen.

KUTTER, m., in N.-Limb. en Gelderl. een kleine boer. Z. koeter en kossaard.

KUUL of KUL, m., stok (Z.-Limb.). Bij Bild. (II, 102) leest men dat *kol*: voor stok, thans verouderd is maar nog overig in het hgd. *keule*, waarvan: *kollen*, doodslaan door middel van eenen slag op het hoofd. Het is hetzelfde woord als *kul*, *kuis* of *kuize*, dat kudse of knods, knobbel, kolf bet. Het Perzisch. *kuschtan* bet. doodslaan, slachten.

KWAAD, bijv. en bijw., uitgespr. *kwa*, *kwaai*, *kai*, *kou*, *kui* (Br., Vl.), in Limb. *kaot* (Z. ook Hoeufft, blz. 340). *Kwaad lijnwaad*, versleten lijnwaad (overal). *Bekend als kwaad kruid* (onkruid) of: *als kwaai penni*
zeer bekend. *Uit de kwaaien o*
kuien zijn (Br., Antw.); in
zijn kwaan zijn, d. i. uit zijn
zaken zijn, goed gesteld zijn;
rijk noemt men dit ook: *h*
uit het water hebben. *Te kwa*
ben bet. in Holl. hetzelfde al
gië: *te goed hebben*. *Kwaad*
vele samengestelde woorden
in: *kwaadvogel*, *kwaadkruid*
geld, enz. *Kwaad op*, *kwaa*
't is om 't even, goed of slecl
Voor kwaad, om niet, niet
(Br.) Z. kuizel.

KWAAD BLOED. *Zich* of *in iets kwa*
maken, zich kwaad maken,
zich in iets boos maken (Br.

KWAADGELD, o., geld aan eene
zaak of kwalijk besteed,
geld: *dat proces zal hem veel*
geld kosten (Brab.). In 't Z. ze
goed geld naar kwaad geld d
kwaad geld geven, voor: *goe*
in Holl. gezegd wordt.

KWAADKRIJG, KWAADKRIJGS, u
kwakrij, adverbiale uitdrukki
kwalijk, moeilijk om krijgen
IJpere).

KWAADKRUID, o., onkruid (I

KWAADSTOKER, m., een die to
stookt, opstoker (Vl., Br., A
elders). Z. kwaad.

KWAADVOGEL, uitgespr.: *kou*
kwafogel, klampvogel, ki
(omstr. Leuv.). Z. brawier,

KWAAK, KWEEK, m., in de lag
taal voor: mond: *houd uwe*
(Br., Antw.). Het staat voor:
en kweker.

KWAAL, v., samengetr. van: *ku*
kwaggel: *de kwaal hebben*
zooveel als: *kwaggelen*, d. i. r
worden. *Dat gieft mich de*
dat maakt mij misselijk (M
Z. *Arch. van Ned. Taalk.* (III
kwaggelen.

KWAAN, samentrekking van: *kw*

kwaad.

KWABBERNOOT, v., kaakslag : *iemand eene kwabbernoot geven* (Antw.); te Turnhout zegt men : *abbabel*. Bij Kil. is *quabbel* : een hard gezwel.

KWACHT, v., moeras, ook opeenhooping van gewassen in eene ven, welke zóó dicht is, dat het heele ding wiegt als men er gaat opstaan. Men haalt er tusschen van *luif* van, waarmede men putten legt (Kemp., Gheel).

KWADDE, v., takkebos (Gelderl.).

KWADE HAND, BOOZE HAND, hand eener tooverheks. *Van* of *door eene kwade hand geraakt zijn* beteek. : betooverd zijn, of : door de hand eener tooverheks aangeraakt zijn. Het bijgeloovig volk zegt weleens van kwijnende zieken, of van koeien die geen melk ofwel geene boter geven : *die zieke is van de kwaaihand geraakt* (Br., Antw., Kemp.); in N.-Br. zegt men ook : *dat de kwade hand op de beesten gezet is*, d. i. dat zij betooverd zijn. Z. Hoeufft, blz. 341.

KWADEKNEEP (*kwaaiknepe*), v., duivelsbeet, fr. *mors de diable* (Oostvl.).

KWADEPERTE, uitgesproken : *kwaperte*, iemand die kwade perten inheeft, iemand die niets kan gerust laten : *die jongen, oh ! 't es een eerste kwaperte* (Oost. en Westvl.); in Br. en Antw. zegt men : *kwaaipoets* ; in Westvl. *kwaaipuls*. Sleeckx verfr. *kwadeperte* door : *farceur, polisson* ; doch het bet. wel iets minder dan *polisson* ; en iets meer dan *mauvais drôle*.

KWADEPOETS (*kwa-* of *kuipuls*), jongen die niets kan gerust laten, die alles kwalijk behandelt (Br., Antw.). Z. kwadeperte en poets.

KWADETONGERIJ (*kwaaitongerij*), v., kwaadsprekendheid (Br., Antw.).

KWAGGELEN, o. w., kwakkelen ; doch wordt niet alleen gebruikt als er van eene ongestadige gezondheid spraak is, maar ook wanneer men eenen minderen graad van misselijkheid beduiden wil : *'t kwaggelt mich in men lûf*, d. i. ik word half misselijk, of beter : de spijzen worden in mijn lijf bewogen (Maastr.). Z. *Arch. van Nederl. Taalk.* (III, 365.) Z. kwaal en kwakkelen bij ons en bij Weiland.

KWAJONGEN, uitgespr. in Br. : *kuijongen* ; in 't Hagel. *kojong* ; in Limb. *kaojongen*, een bekend kaartspel : *laat ons wat kojong spelen*. Te Antw. heet men *kwajongen* : de lange bies waarmeê men den pijpsteel doorsteekt.

KWAK, bijv., wordt in Limb. gezegd van vogelen die nog geene veêren hebben, die nog van pluimen ontbloot zijn : *die musschen zijn nog kwak*. Men zegt in Limb. ook nog : *kag* of *kak* (214-15). In Westvl. zegt men : *hij is kwak in het schrijven*, d. i. : hij is slap in 't schrijven. *Hij zit kwak in de leering*, hij zit de laatste in den catekismus. Ons dunkens zijn *kwak* en *kwabbe* in den grond verwant. Bild. brengt beide woorden tot *kwa-en*, schudden, en zegt dat *kwab* soms bij de Ouden met *kwal* verward werd en dat onze Grootvaders daarvan den kikvorsch *kwab* noemden. Verders komt het ons voor dat *kwak*, bijv., hetzelfde woord is als het znw. *kwak* en dat het eigenlijk wak, week, plat, iets kwastachtigs beteekent.

KWAK, m., borrel, druppel : *eenen kwak pakken* (Antw., st. pr.); te Dendermonde bet. *kwak* : bier ; Sleeckx geeft het op voor : *logen*. Bij Kil. beteekent het onder andere : iets overtolligs, iets dat overschiet, iets onbeduidends. Z. kwak bij Weil. en kwakkel. « *Kwak* voor : neêrsmijting, als wortel van *kwakken*, d. i. werpen, is m. » zegt Bild. (II, 147). *Kwak*, m., is in vele streken gebr. voor : kwakzalver : *de boeren luisteren meer naar den kwak dan naar den doctoor*.

KWAKELEN, o. w., voortd. van : *kwaken* (kweken als eendvogels).

KWAKER, KWEKER, m., wordt niet slechts gezegd voor een die schetterend, maar ook voor een die veel klapt, gebezigd; ja, men zegt het evenals *kweek* voor : mond : *houd uwen kweker toe*.

KWAKKEL, v., voor : gekwakkel, van kwakkelen (in den zin van : veel snappen, beuzelpraat vertellen), leugen die men iemand uit gekscheerderij wijsmaakt, in 't fr. *canard* : *wat ge daar gisteren vertelde, was eene felle kwakkel* (Br., Antw., Kemp.). Kil. heeft *quackelinghe*, afgeleid van : *quackelen*, voor : onbeduidend ding, beuzelrij, beuzelpraat, *nugæ*, *frivola*. Z. kwakkelen.

KWAKKELACHTIG en KWAKKELIG, bijv., sukkelachtig, slecht te gang (Kl.-Br.). Z. kwakkelen.

KWAKKELEN staat in de *Middelaar* (II, blz. 291) vermeld als te Leuv. gebr. zijnde voor : kittelen. Wij hoorden 't er nooit in dien zin, doch men meldde ons dat het, r. Thienen, deze beteekenis heeft : *kwakkel mij zoo niet*. In Antw. en Kl.-Br. bet. het : zich moeilijk bewegen, moeilijk gaan : *wie komt daar aangekwakkeld?* Vanhier *kwakkelachtig*, *kwakkelig* voor : moeilijk te gang, kamant (218), kramakelachtig (287). Volgens Weil. heeft *kwakkelen* eene gelijksoortige beteekenis als : *wakkelen*, in Groningerl. gebr. voor : bewogen worden, welk *wakkelen* met *wiggelen* van : wegen, bewegen, afstamt. Vanhier heeft het de overdrachtelijke beteekenis die men in Weil. kan nazien. In den Teuth. is *qwackelen* 't zelfde als : *vysevasen*, l. *floccificare* (wiezewasjes vertellen); bij Kil. is *quacken*, *quackelen*, uitstorten, verkwisten, iets als onbeduidends of als beuzelrij achten en verkwisten. Van *quack*, iets overtolligs, beuzelding, geringe zaak. *Kwakkelen* is bij Sleeckx lieg[...] wijsmaken. Z. kwantselen.

KWAKKELEN, o. w., vele en nu[...] geneesmiddelen gebruiken. V[...] *verkwakkelen* : *wij hebben* [...] *ziekte onnoemlijk veel geld* [...] *terd en verkwakkeld* (Br., [...] Z. kwalsterenen.

KWAKKELGAT, o., een die mo[...] gang is (Kl.-Br.). Z. kwakk[...]

KWAKKELIG, bijv. Z. kwakkele[...]

KWAKKELVORST, vorst die k[...] ongestadige vorst. Z. bij We[...] kelen.

KWAKKELWEDER, o., ongestad[...] veranderlijk weder (Westvl.)[...] kelen.

KWAKKERT, KWAKKER, m., k[...] van *kwakken* (Limb.). Z. kw[...]

KWAKKWAKEN, klanknabootse[...] 't zelfde als : kwaken (Br., [...] elders).

KWAKSMOEL, een jeneverdrinl[...] sel, Antw.).

KWAKVORSCH, m., kikvorsch.[...] bijv. nw.

KWALIJK, bijv., onpasselijk, o[...] *zij werd* of *zij was kwali*[...] Antw. en Vl.). *Kwalijk val*[...] Br., Antw., Kemp. en Liml[...] macht of in bezwijming [...] Poper. heet men dat : *kw*[...] *gen*. Vandaar 't volgende

KWALIJKVAART, v., onmach[...] ming : *hij valt van de een*[...] *vaart in de andere* (Br., A[...]

KWALSTEREN, o. w., ziekelijk[...] tig zijn, kwijnen : *die vr*[...] *stert al den ganschen win*[...] sukkelen, martelen : *die v*[...] *nog niet gedaan als met h*[...] *ren gekwalsterd*. Vanhier : [...] *ren*, door kwalsteren verte[...] *stering* ; *gekwalster* (Bra[...] elders). Men gebr. *kwal*[...] voor : kwakkelen en kwan[...]

KWAMP en KWAMPEN, in B[...] Kemp., evenals in N.-Br[...]

voor: *kwam, kwamen*; zoo zegt men ook: *hij namp, wij nampen* voor: nam, namen.

KWANS, KWANTS, m. en v., schijn; te Thien. en omstr. alleen gebruikt in: *de kwans maken*, d. i. gebaren, zich gedragen, doen alsof, den schijn hebben alsof: *hij maakte den kwans alsof hij verder door ging. Hij maakte den kwans alsof hij las, maar spiedde heimlijk rond. Kwans* is hier 't zelfde w. als in: *kwansgang, kwanswijs. Kwant* is zeker van: *wenden*, zegt Weil.: 't hgd. *gewandsweise* bevestigt zulks. *Quanten* is in 't hgd.: heen en weêr bewegen en *quant*, een schijn, eene geveinsde handelwijze. Uit die beteekenis van: heên en weêr bewegen is ook *quant* bij Kil. een ruiler, buiter, manger of ruilebuiter, waarvan 't nog gebruikelijk *kwantselen*, ruilebuiten; *kwantselaar*, enz. Z. Bild. (II, 147) op *kwant* en ook: *Arch. voor Nederl. Taalk.* (I, 72-73) op: kwansuis, en ons *kwanselen*.

KWANSEL, KWANTSEL, m., alle slach van mengeling, mengelmoes. Het wordt in Vl. en Antw. gezegd van samen dooreen gemengde spijzen of dranken en ook in een zedelijken zin. Z. kwanselen en kwasten.

KWANSELBIER. *'t Is vandaag kwanselbier*, d. i. het versch bier proeven door de gildebroêrs daags voor dat de gilde teert of feest houdt (Omstr. Antw. waar dit gebruik nog bestaat).

KWANSELEN, KWANTSELEN, o. w., drukt het gerucht uit dat het water maakt als het geroerd wordt, en vandaar: sterk geroerd worden (gezegd van water of ander vocht), als b. w. bet. het: sterk beroeren: *gij moogt het water zoo niet kwantselen* (Westvl.), alwaar het ook in den zin van: storten gebruikt is, zoodat het hier bijna dezelfde beteekenis heeft als bij Kil. *quasten* of *quisten*, met geluid uitgieten, uitstorten. Dezelfde Kil. heeft nog het w. *quassen*, in 't l. *quassare, molare, qualefacere, concutere*, d. i. klotsen of klutsen, zwalpen. Kil. heeft het w. *quentselen* voor: langzaam en onachtzaam eten. Z. blz. 312 't 1° kwakkelen.

KWANTING, m., soort van dikke langwerpige appel die, rijp zijnde, gansch geelkleurig is. Misschien is *kwanting* voor: *kanteling*, omdat deze appel, bijna als de *calville*, gekant is (omstr. Leuven). De boom heet ook *kwanting*.

KWAR, kwast in het hout, weer, met hetwelk het verwant is (cant. Axel).

KWART OM DOOD ZIJN wordt dikwijls lachens gezegd voor: op sterven liggen: *mijn gebuur meende dat hij kwart om dood was* (Westvl.).

KWASI, bijw., kwantsuis, kwanswijs, lat.: *quasi*: *hij werkt maar kwasi*, hij doet als of hij werkt (Limb.).

KWAST, m., in Br. zot, ook: iemand die veel drinkt, verteerder, verkwister. Van *kwasten* of *kwisten*, onnoodig vergieten, l. *profundere, dilapidare* (Kil.).

KWASTELEN, o. w., wordt te Leuven door de kinderen, die hunne *lavooren* (knikkers) in een putje te gelijk werpen, gebezigd. Het is waarschijnlijk een freq. van: *kwasten*, dat Kil. vert. door 't l. *cum impetu effundere, profundere*. Edoch het zou ook met *quassen* (kwassen), in 't l. *quassare, molare, concutere*, kunnen verwant zijn. Z. klassen (246), stuiken.

KWASTELORUM, KWASTELOURUS, m., kwast (Limb.).

KWASTEN, o. w., laat in de herberg zitten, brassen, slempen (Br.), in 't fr. *faire de la débauche, dissiper* (Sleeckx); bij Kil. *quasten, quisten*, met gerucht uitgieten, l. *cum impetu effundere, profundere*. Het heeft dus dezelfde beteekenis als: kwakkelen, quackelen, dat Kil. ook vert. door 't l. *dissipare, profundere*.

KWASTERIG, bijv., voor: kwastig, in 't

fr. *bizarre* (N.-Limb.).

KWATS, v., dit zegt men in de gemeene spraak voor: een vet en log lichaam, of voor: eene logge vracht, afhangend gezwel, aanwas : *hij heeft een felle kwats in den hals*, hgd. *quatsch*. Vandaar het o. w., *afkwatsen*, afvallen, *neêrkwatsen*, neêrvallen; het neêrvallen van zulk een lichaam. Het is hetzelfde woord als *kwast* (l. *tuber*), en als : *quack*, l. *tuber*, *excrescentia*, *superflua caro in corpore*, enz.

KWATTEN, o. w., in Zeeuwsch Vl. hetzelfde als elders *kwalsteren*, *spuwen*.

KWAZEBOS, m., takkebos (Gelderl.).

KWAZELEN, o. w., bazelen, beuzelarijen vertellen (N.-Limb.).

KWAZEN, mv., dunne takjes van wilgen gelijk kwadden van akkermaalshout (Gelderl.).

KWEAPPELAAR of KWEPERELAAR, m., kweperenboom (Br.). *Kwe* wordt hier en daar ook *kwee* (met scherpe lange *e*) uitgesproken.

KWEB of KWEBBE, v., moeras. *Kwebbe* wordt meestal gezegd voor: eene moerassige diepte, die, met gras en mos overwassen, aan vasten grond gelijkt, doch waar men doorzinkt, als men er zich op waagt (Kemp.).

KWEBLIG, bijv., wordt N.-Limb. gebruikt om de bijzondere eigenschap aan te duiden van die spijzen, welke al te zoet of zeer flauw van smaak zijn, ook *eemig*, elders: *deemelik*, geemerig (N.-Limb.); Kil. heeft : *wepsch*, *weepsch*, sicamb. *insipidus* (flauw van smaak of reuk). *Wepsch* en *smetsch* zegt men nog in Br. en elders. Weil. zegt dat *kweern* in Groning. : walgelijk, zoet beduidt.

KWEDDEL, mv. *kweddels*. Z. kwerdel.

KWEE, v., tweeslachtigmensch (Hagel.). Z. kween.

KWEEK (onkruid), in de Holl. Woordenb. v., is in Limb. m. *Kweek*, met zware *e* uitgespr., wordt in Br. van 't gemeene volk voor mond gebruikt: *houd uwen*

kweek, *stout bakkes*. In Vl.
ook in Br. en elders, wo
(met scherplange *e*) gebez
kweeken, als znw. genom
kent den grond met welken
is verzorgd (*Beurzen Coura*

KWEEKJONGENS. *Kweekwulve*
wordt door de ouders ge
hunne kinderen, wanneer
droefheid veroorzaken (Vl.

KWEEN, KWENE, v., lastig en
vrouwmensch, eene vrouw
kriept en klaagt (Oostv
plant zonder hart, b. v. :
die geenen krop kan krijgen
zonder scheut (Oostvl.);
het nog: een tweeslachtig n
in dezen zin zegt men : *k*
eerste beteekenis welke Ki
geeft, kan *kween*, bij hem
door 't l. *mulier languesc*
guida, wel voor : *kweenster*
de wortel zijn van 't w. *kwe*
zelfde als: kwijnen, kwijlen
bij Kil. in 't l. *langere*, *ine*
tweede beteekenis staat in
met degene van onvruchtba
of koe. *Kween* bet. oorspr
vrouw, wijf, huisvrouw, e
noordsche talen nog overig
en Bild. (II, 150) op : *k*
Delf. (blz. 192, 309, 400) o
quene.

KWEERNEN of KWERNEN, eige
de kweern of kwern (arm-
molen) malen, bet. overdra
de tanden malen, fr. *mâche*
wen, herkauwen als koeie
fr. *ruminer*. In Kl.-Br. spr
kweren (met zware *e*) ui
Kemp. wordt *kwernen* uitges
kwennen, en beteekent daar
Z. eekhoorn, blz. 113. Hier z
nog bijvoegen dat *cweorn-s*
angelsaks. zooveel beduidt
neêrd. : *kwernsteen* of *mol*
hgd. *mühlstein*, engl. *millsto*
428). Z. ook Bild. op : *kwer*

KWEGGEL. Z. kwekkel.

KWEKEN, o. w. (met zware *ê*), in 't Zuiden meest gezegd voor : *kwaken*, evenals *kekelen* voor : *kakelen*, enz. In Limb. wordt *kweken* met zachtlange *e* uitgesproken en bet. er : schreeuwen, b. v. : als een varken wanneer het geslacht wordt : *hoor dat varken eens kweken!* Z. Hoeufft op : *kwaken*, blz. 344.

KWEKER, m. (met zware *e*), 1° hier en ginds hetzelfde als : kakelaar; 2° ook in de lage taal voor : mond : *houd uw kweker*. De Thienenaars noemt men spotswijze : *de Thiensche kwekers*. *Kweker* bet. in Limb. : schreeuwer. Z. kweken.

KWEKKEL, v., soms ook *kweggel* (*g* als zachte *k* uitgespr.), wordt gezegd van een meisje dat zich met zaken bemoeit die haar niet raken : *zij is een kwekkel*. *Kwekkel* of *kwakkel* is de wortel van 't werkw. *kwakkelen*, veel snappen, en staat dus voor : *kwakkelares*, fr. *bavarde*, *babillarde*. Kil. heeft: *quacker-nelleken* (fraai meisje, geile dochter).

KWELJE. Z. kwelen en kwellen.

KWELLEBALG, m., lastig kind, ziekelijk kind (Meetjesl.); omstr. Gent zegt men : *kwelzak*. Het woord is samengest. uit : *kwelen* en *balg* dat bij Kil. onder andere beteekenissen die heeft van : buik, romp en kind (puer) in eenen verachtelijken zin genomen, zegt Kil.; ook heeft hij : *quel-balgh*, *quel-bast*, *quelbuyck*, l. *ventrosa puerorum moles*; en *quel-ijzer* is bij hem : een lastig mensch.

KWELLEN (kwol, gekwollen), o. w., klam of vochtig worden, zoodat de zaak uiteen gaat (Limb.); in Limb. wordt het nooit gehoord dan in den zin van : zwellen, opzwellen, dikker worden, uiteen zetten, b. v. *gekwollen hout : de planken zijn gekwollen*. Z. *Arch. voor Nederl. Taal*, III, 365. In den Teuth. : *qwellen*, dijnden, dijck werden (dikken). Hier valt op te merken dat het w. *kwellen* (lastig vallen) in 't Zuiden en ook in N.-Br. zijn imperfect. en deelw. niet *kwelde*, *gekweld*, maar *kwol*, *gekwollen* heeft.

KWELLETJE, KWELLERTJE, o., die door praten iemand lastig valt (N.-Br. en elders). Z. kwellebalg.

KWELM, m., voor : *kwelmgrond*, grond die kwelmt, d. i. die inzakt, fr. *terrain qui s'affaisse* (Sleeckx); in Vl. en Limb. : beweegbare grond, grond die op-en neêr gaat als men er over gaat en water opwelt (Vl.); in Kl.-Br. uitgespr. *kwelje* en *kwelp*, onvaste grond waar men langzamerhand inzinkt en die tenzelfden tijde water opwerpt. Kil. : heeft : 1° *quelle*, *quelme*, een hgd. saksisch en oud woord, hetzelfde als : *welle* (bron), l. *scatebra*, *scaturigo*; en 2° *quellen*, *kwelmen*, een hgd. saksisch en oud woord hetzelfde als *wellen*, l. *scatere*, *scaturire*. De Teuth. heeft « 1° *qwalm*, *soide*; wall, l. *bulitus*, *bulitio*, *scaturies*; *uytberstynge*; 2° *qwalmen*, uytbersten en ook *qwelmen*, qwicken, opspryngen als water uter erden of berghe. Dit *quicken*, ook *qwycken* gespeld, heeft gewis tot wortel *qwick*, sprynck, l. *fons*, *fonticulus*, *scaturies*; uyt of opqwycken als en fonteyn of dryfsant » (Teuth.). Z. verder *kwik*, enz. Met dit woord is nog verwant *kwijl*, bij Kil. ook *quiel*, als zijnde : 't gewelde vocht.

KWELMEN, o. w., hetzelfde als : *kwellen*, opwellen. Vanhier *kwelmput*, *kwelmwater;* ook afvallen, afzakken, fr. *s'affaisser*. Z. kwelm en kwellen.

KWELMPUT, m., bornput (Brugge); in Br. *borreput*, hgd. *quelle*. Z. kwellen en kwelm.

KWELP. Z. kwelm.

KWELSTEREN, o. w.. 't zelfde als : kwalsteren in den zin van : kwijnen, ziekelijk zijn : *hij heeft den ganschen*

winter gekwelsterd (Oostvl.); te Dendermonde luidt het : *kwalseren*.

KWELZAK, m. Z. kwellebalg.

KWENE. Z. kween.

KWENMOLEN. Z. 't volgende.

KWENNEN, b. w., malen of kwernen. Vandaar *kwenmolen* voor : kwernmolen, een molen om grof goed meé te malen (Kemp.). Z. kweernen.

KWEFELEN zegt men van pijlen, enz. die niet rechtdoor vliegen. Men zegt ook : *waggelbeenen* (N. der pr. Antw.).

KWERDEL, omstr. Leuv. uitgespr. : *kweddel*. *Kwerdels* zijn lange gescheurde stukken, bengels of flarden, of lompen die van versleten kleederen afhangen : *zijn kleed was teenemaal gekwerdeld. Hoe durft gij zoo gekwerdeld en vuil gekleed gaan!* (Br., Maastr.) Bij Kil. is *quardel*, *querdel*, 1° l. *segmen corii*; 2° een ruw schoennestel, l. *ligamentum calcei rude*, *lorum duriusculum*, *rudis ora calcei*; en vanhier *querdelmaecker* voor : schoenmaker of schoenlapper. De Teuth. heeft *querdel an en schoen*, l. *liripipium*. Kil. heeft *querdel* ook in den zin van : klier, knobbel, en het w. *querdelen*, gall. *quarreler*, l. *suppingere soleas*, 2° voor : hard en geknobbeld garen spinnen. Te Turnhout zegt men voor *kwerdel* : *krellen*.

KWERDELINGEN, mv., hetzelfde als : kwerdels, ook gescheurd en geflard kleed (Br.). Kil. *querdelinghen*, l. *segmenta corii*. Z. kwerdel.

KWEREN (met zware *e*). Z. kweernen.

KWERLEN. Z. kwerrelen.

KWERNEN, m. mv. voor : *kwerntanden* of *maaltanden*, fr. *dents mâchelières*.

KWERNEN. Z. kweernen.

KWERRELEN, o. w., snel achter elkander loopen ; moeilijk, maar toch met zekere vlugheid gaan, rammelen : *het kwerrelt mij zoo in den buik* (Kl.-Br.). Sleeckx verfr. *kwerlen* door : *tourner*, *tournoyer*. Bild. zegt op *kwern* (dat in 't goth. *quairn*, in saks. en deensch *quaern* *kweren* : draaien, in 't ron beteekent.

KWESTIE komt als bijw. voo wijzen als volgen : *kwest komen*, misschien zal hij ni *Kwestie is hij dood*, hij schien nog. *Kwestie is* mogelijk is dat niet waar *worden wij weldra niet fra* schien zullen wij fransch *Kwestie* bet. derhalve : ik niet of (Br., Hagel., Antw.

KWET, brij of brei : appelkwet kwet, enz. (Kemp.); in men : *appelspijs, pruimspij* is *kwets* een soort van p woord, zegt hij, is verba hgd. *zwetsch* (smeltend Eigenlijk noemt de oude D pruim : een *kloot*, en uit hu *klooten* is, bij verbastering, fransche naam *reine Clau* (Bild. II, 151); in Br. n deze lekkere groene prui *lout*; in Limb. : *rinkloten* *Kwet* bet. ook : pap, ge verkensbloed, tarwen- of bloem (Antw., Kempen,

KWETSEN, KWATSEN, klankn o. w., voor : klatsen of kle sen of klutsen, bij Kil. ver *quassare, conquassare* : va *sen* is misschien het freq. Z. bij Bild. *kwispel* en *kw*

KWETTEREN, snoepen. Van *tergeld*, speelgeld, drink *kwetteren*, versnoepen, *zijn geld verkwetteren* is zi nutteloze dingen beste Kl.-Br.).

KWETTERES, v., vogeltje, lic als : *kneu*, *kneuterken*, ou *terken*, dat in 't zingen vee of geschetter maakt (Br.)

KWETTERGELD. Z. kwetteren

KWEZEL, verzameling van

naaide lappen, dienende om heete of vuile voorwerpen, zooals potten of iets anders meê vast te nemen : *de kwezel hangt aan een nagelije nevens het mazielegat* (Antw. st. pr.). Over den oorspong van *kwezel*, in den zin van het Brugsch *dibbeken*, het N.-Br. *klopperken* en 't Holl. *klopje*, zie men Weil. en Bild. op 't woord. Bild. merkt te recht aan dat *kwezel* in Vlaanderen (en ook in Brab.) geen naam van verachting is. Het is, zoo Hoeufft wel zegt, in België en N.-Br. eene geestelijke dochter, aan geene orde, maar wel aan een levensregel, met belofte van zuiverheid, verbonden en in de wereld levende.

KWEZELAAR, m., een godvruchtig manspersoon aan den derden regel van S. Franciscus verbonden. Het is dus eigenlijk geen spotnaam zoo min als *kwezel*. Z. dit woord.

KWIETELEN, o. w., kwelen (Westvl., G. Gez.), mogelijk 't zelfde als bij Kil. : *quedelen*, dat in Vl. ook *quelen* en in 't l. *garrire* is. Bij Weil. leest men : « *kwetteren* noemt men in Groning. *kwetelen* en men zegt het van vogelen : *eene kwietelende zwaluw*. Ondertusschen is *kweler*, *kwetteren*, *kwetelen*, bij Kil. *quedelen*, van het oude *quedan*, dat bij Otfried : spreken beduidt, in 't zweeds. *queda*; de Engelschen gebruiken nog : *Quoth I*, zeg ik, en *quoth he*, zegt hij.» Z. quetteren en quedelen bij Kil.

KWIJLEN, eigenlijk : zeeveren, doch overdrachtelijk : eenig vocht storten, ook : bespatten, besmodderen, bebrielen, bezwietelen : *de meid heeft mijne boekkamer heel bekwijld, maar ze zal er uit blijven* (omstr. Kortrijk).

KWIJNEN, o. w., zonder reden klagen (Gent); in Br. *kroozen*, *krempen*; in Oostvl. *kriepen* : het woord, zegt Weil., grenst aan *kwelen;* nu bij Kil. is *quelen*, *quylen*, *quenen* en *quynen* 'tzelfde en vertaald door : *gemere*.

KWIJT, v., *oorveeg* (Sleeckx). — *Kwijt*, bijw., *kwijt of dobbel spelen* is : onder of boven spelen, het laatste wagen (Leuv.). *Kwijt zijn* is : effen zijn, niets meer te betalen hebben : *wij zijn kwijt* (Br.).

KWIJTER, m. *'t Is een kwijter*, zegt men van iemand die zoo gevaarlijk ziek is dat er geene hoop van genezing meer is : *hij is een kwijter*, d. i. hij moet sterven (Antw.). Z. kwijt bij Weil.

KWIJTSPELEN, b. w., hetzelfde als : (iemand) verloren spelen, of bijna hetzelfde als : *kwijtmaken*, iemand door 't spel verlaten, fr. *se débarrasser de quelqu'un* (Br. en Oostvl.).

KWIKKELEN, freq. van : *kwikken*, kwikkelebillen, en ook : bewegen, in beweging brengen. Vanhier : *bekwikkelen*, opkomen; *verkwikkelen*, verkwikken; *kwikkeling*, in 't fr. *branle*.

KWIKKEN, 't zelfde als : *wikken*, op de hand wegen om de zwaarte te onderzoeken. *Iemand kwikken* bet. : onderzoeken hoe zwaar iemand weegt onder het opzicht van verstand, wetenschap of kennissen (Gansch Vl., België, ook in N.-Br. Z. Hoeufft, 344); bij Kil. l. *pondus manibus examinare*, *agitare*. *Quic* komt bij Ruysbroeck (uitgegeven door J. David, I, blz. 85, r. 20) voor in den zin van *vee* : « die weder es starc boven die andere scape ende hi es onder al ander *quic* eenvoldechst. » *Quic* zelfstandigerwijs gebr. bet. levend, ademtogend wezen, l. *animans*. *Qwicks* of *qwijcks* bet. in den Teuth. : *bron*, *opwellend water*, en *vee*. *Qwyck off vye vanden stall in die weyde dryven* ; *qwyckbewaerre*, veehoeder; *dye groits qwicks vele heft* is vertaald door *pecorosus*, en : *dye cleyns qwycks vele heft* door *pecudosus*. Z. ook Kil., Bild., Weil. en *Taalk. Mag.* IV, 213 op : kwik.

KWIKKEN of **VERKWIKKEN**, b. w., met kwik beleggen : b. v. *een spiegel ver-*

kwikken. Is die kroes al gekwikt? (Antw.).

KWINKER, m., lokvogel dien degenen, welke op steek zitten, in hun hutje laten loopen als eene vlucht voorbij komt; het gezang van dezen vogel heeten ze : *gekwink* (Kl.-Br.). *Kwinken* is uit ééne bron met *winken* of *wenken*, zegt Weil. Bij Kil. is het 1° *micare*; 2° hetzelfde als *quinckelen* en *quinckeren* (of *quedelen*) met trillenden gorgel zingen.

KWINTEN TEGEN KWANT of KWANTEN SLAAN bet. *mengelbeenen* of de knoesels tegeneen slaan, fr. *se jarreter* (omstr. Poperinge); te Antw. : *knoeselen*.

KWISPEL, m. en v., iemand die zich door ongestadigheid van karakter of wandel onderscheidt, een losbol, een kwast (kwistig man), fr. *homme bizarre, drôle : gij kunt op dien kwispel geen staat maken* (Br., Antw. st. en pr.). In dezen zin zegt men in Br. ook : *kwispeleer* (wispelturig man). *Kwispel*, v., is in Limb.: eene vrouw die kwispelt. « *Kwispel* van *kwispen*, kwespen, kwaspen, als verwant met het l. *quassare*, schudden, schokken, slingerend slaan, van 't w[...] *kwetsen* (bij Kil. l. *quassare*[...] *wonden slaan*. Het bet. : h[...] waarmeê men kwispt, d. i[...] *slingert, spat*. Vandaar de bet[...] van : *geesel* en van *wijkwa*[...] men voor *kwispelen* ook [...] zegt en voor : *kwispen*, als zw[...] *gispen*, weet ieder. » (Bild. II[...]

KWISPELEER, m., man die [...] (Limb.); in Br. hetzelfde[...] *kwast*, zot of veranderlijk m[...]

KWISPELING (van *kwispelen*), [...]ling, fr. *fustigation* (overal[...] zegt ook : *schudding*, in den[...] zin; ook is *kwispelen* met [...] (schudden) verwant Z. kwi[...] kwast bij Bild. (II, 149 en 1[...]

KWISPELSTEERT, m., man of vr[...] kwispelt, d. i. die niet stil [...] (Limb.).

KWIST komt voor in : *te kwiste g*[...] Kil. hetzelfde als tenondere[...] doorgebracht, verkwist wo[...] *'t zal in dat huis al te kwist*[...] *Kwist*, wortel van : *kwisten*, v[...]ten, is v. als *praeteritum* van [...] als kwijt worden (Bild. II, 1[...]

L

L (de) verwisselt zich met *n*, achter de letter *k*, als in *kluppel*, knuppel; *klotsen*, knotsen; *klotten*, knotten; *middel*, midden; *vastelavond*, vastenavond, enz. Ook veel met de *r* als in : *kelver*, kervel; *kelper*, kerpel; *klup-pel*, klupper; *ponder*, pondel, enz. Zij wordt welluidendheidshalve tusschengevoegd als in : *stekelbezie*, stekebezie; *kernel*, kern; *wegelken*, wegeken; *berdelken*, berdeken. Zoo komt ze nog voor in plaats- en familienamen als : Asselberg, Coekelberg, Dungelberg, Roeselber[...]

LAADJE, LAAITJE, o., streeli[...] (Westvl.). Z. laaien.

LAAF, v., wordt te Antw. alleen [...] van een vrouwspersoon dat, [...] al groot, toch kinderachtig [...] *groote laaf speelt nog met de* [...] Br. en elders zegt men : *lef.* [...] voor *laffe*, bijv., als znw. ge[...] heeft *leffe* in den zin van ; s[...] kwetteres, klappei, lameer [...] *inepte garrula*), en van : h[...] heeft ook het w. *leffen*, hetze[...]

ijen of *leilen*. In 't angelsaks. bet.
eduwe : *lape* (lafe), het *relicta* der
tere latiniteit. Z. Bild. (II, 162) op
p, Weiland op *lef* en bij ons : laar.
, v., ligging, fr. *situation* : *dit huis*
eeft eene schoone laag. Het is hier
ne fraaie laag (Limb.); in Br. en
ders zegt men : *geleg*, *geleeg* (144)
at, evenals *laag*, van *liggen* komt, en
ok *leid*. Z. dit laatste.
, v., in de holl. Woordenb. nog
nkel als bijv. gebruikt, b. v. : *een*
aie gloed, *een lichte laaie vlam*,
ordt hier en daar in Vlaand. nog in
jne oude beteekenis van : *vlam* ge-
ezigd.

Daer vonkelde licht noch laeije,
In het lage, vunzige kamerkijn.
(*J. Van Beers*, *St-Nicolaes.*)

et laaien schieten bet. te Antw. :
egen. Kil. schrijft : *laede* en *laeye*,
am, engl. *leame*, en het werkw. :
eden of *laeyen* (Z. laaien). *Lage*,
ë, *lowe* (welk laatste ook engl. is)
n alle 't zelfde woord en bet. : vlam,
gt Bild. (II, 157). Hetzelfde *loë* of
ve is ook *loge*, nog bij Hooft gebr. in :

t Waterspel van het lichterloogje
Dat er flikkert in u oogje.

ge, *loog*, *vlam*, zijn uit ééne bron
sproten met *logchen*, in 't hgd.
e, 't ijsl. *loge*, Ker. *lauga*, Notk.
g. Z. Weil. *Laye*, *loghe*, oud hgd.
ma, engl. en schots. *low* ; sweeds.
, angelsaks. *lige*, hgd. *lohe*, het-
lfde als *vlam*. Z. Delf. 268.
N, o. w., hevig branden, vlammen :
t laaide hevig in die strate (Gent
elders). Kil. heeft *laeden*, *laegen*.
Delf. blz. 268, die zegt : *Le subst.*
gl. low *est encore conservé dans le*
t composé low-belle, *et les Ecossais*
servent des mots : in a lowe *pour*
e : en feu, en flamme, etc. Vanhier
dje, *laaitje*, *laatje*. In den Teuth.
. *laeden* : nooden, bidden, l. *cor-*
are.

LAAITJE, in Westvl. voor : gestreel. Z. laaien.

LAAK. Z. laken.

LAAM, **LAAMMEKER**. Z. lam, enz.

LAAN (lein?), bijv., *laner*, *laanst*, eenvoudig, lichtgeloovig, kinderachtig, zeer vroolijk; *lane jongen*, *wat gij toch gelooft? zijt gij niet wijzer?* Van kinderen, die jegens hunne ouders zeer vriendelijk zijn, zegt men : *dat zijn lane kinderen*. Men zegt het ook van zottelijk verliefden. Zou dit *laan* niet eenig betrek hebben met *lijns*, *lins*, *lijse*, bij Kil. voorkomende in den zin van : zachtaardig, tam, laf mensch, of misschien met *leen*, *lein* : *eene leine*, dat men in Br. gebruikt voor : eene sul van een wijf, een vleiend vrouwmensch. Doch waarschijnlijker is *laan*, *leen* de stam van : *lenig*, vanwaar *lenigen*, l. *lenire*, en bet. eigenlijk : zacht. Z. Weil. op lenigen, bij ons : leen, lijs en leid.

LAAN, v., mv. *lanen*, houten vloer in de woning eens schippers aan boord : *hij ligt met zijn bed op de lanen* (Kl.-Br., Willebroeck). 't Is *la-ing*, uitstrekking in de lengte, dreef, zegt Bild. (II, 153). Vgl. het engl. *lane*.

LAAR of beter **LEER**, uitgang van meest al de vruchtboomen in Z.-Nederl. waar het veel gebruikt wordt en beteekent evenals vroeger *leer*, *leir*, *ler* : boom, in 't engl. ook *tree*. Dit *leer* beantwoordt aan den franschen uitgang *ier* in : *pommier*, enz., en bestaat nog slechts in samenstellingen als : *perelaar*, *pruimelaar*, *perzelaar*, *kriekelaar*, *kerzelaar*, *druivelaar*, *notelaar*, *mispelaar*, *hazelaar*, *doornlaar*, enz. voor : perenboom, enz. *Appeleer*, *mispeleer*, enz. schrijven wij maar met ééne *e* evenals : *hemeling*, *heuveling*, *paling*, enz. Z. te Winkel's *Grondbegins. der Nederl. spelling*, blz. 82, n° 113, 1e uitg. Z. ook leer.

LAAR, v., is de naam dien vele plaatsen, onder dorpen gelegen dragen en ook

de uitgang eener menigte van gehuchts- en dorpsnamen : zoo heeft men eene *laar* te Campenhout, te Boortmeerbeek, te Neêrokkerzeel; te Deurne, bij Antw., liggen er nog verscheidene *laren*, als : *eksterlaar*, *leemputtelaar*, *botelaar*, het *laarken* enz. (Over de laren van Deurne zie men : *Costuymen van Brabant*, II, blz. 1301, art. 418-21). Zoo heeft men de dorpen : *Vosselaar*, *Wespelaar*, *Rotselaar*, *Rillaar*, *Overlaar*, *Aartselaar*, *Hallaar*, *Berlaar*, *Hooilaar*, enz. Nu wat bet. *laar?* *Laar*, bijv. nw., bet. bij Weil. dun, schraal; bij Kil. *inanis*, *vacuus*; in den Teuth. *lere*, en in het hgd. *leer*, oud hgd. *lari*, ijdel, ledig; bij Bild. is *laar* een adj. en bet. ledig. Eene *laar* zou dus zooveel zijn als : eene lare of ledige plaats (welk w. er onder verstaan is), eene vage plek tusschen drij of vier straten gelegen en die onbebouwd is. Dat is ook de beteekenis welke J.-F. Willems en Kreglinger (*Bull.* II en III, 294) aan *laar* geven. *Lare, laer, leerne, terrain inculte, terrain vague.* Kil. heeft *laer, locus incultus et vacuus; solum inculum : et pascum publicum*, d. i., volgens Meyer, ledige, onbebouwde plaats, vrije weiden. *Je crois*, zegt Kreglinger (*Bull.* III, 215), *qu'il faut traduire terrain commun*, *pâturage commun*. Volgens sommigen zou het komen van 't angelsaks. *lar*, *ler*, leering, vanwaar leeren, *docere;* in 't schotsch bet. *lair* : rustplaats, l. *stratum*. Doch volgens Dr Budding (*Arch. der Nederl. Taalk.* III, blz. 56-60) bet. *lar*, *laar* en vroeger : *hlara*, *leri*, *hleri*, in 't l. *fanum*, d. i. tempelhut. De *laren* zouden dus tempelhutten, aan oude Germaansche goden toegewijd geweest zijn en verwant met het Noordsche *hlader*, *hledra*, en 't angelsaks. *ler*. Men mocht (Z. *Bull.* III, 215) zelfs geene beesten hoeden op eenige *vroenten* of *laren*.

Vroenten (vroonlanden) zijn (
kers of landen welke tot de
behoorden. Nu 't kan wel zijn,
zelfs hoogst waarschijnlijk da
wijl deze landen als geheiligd a
werden en onbebouwd lagen
vandaar alle ledig liggende land
broeklanden, vrijgeweiden, g
tegronden, later in de middele
laren is gaan noemen. Die
liggen veelal op zekeren
van de dorpen, op waterachtig
den, bij poelen, daarom zijn
volgens Schrieckius, *humiles*
et situs inferiores, in 't wal
llawr : grond, akker. Vandaar
Teuth. bet. *verlaeren :* te ve
vruchteloos, en, bij Kil. *lae*
het hgd. *leeren*, in 't oud hgd.
leegmaken of ledigen (Delf. 2(

LAAR, v., spotnaam dien men a
vrouwspersoon geeft : *o do*
Doe bis en laar! (Limb.) Het i
hetzelfde woord als : *laerie*,
mey en Kil. een lomp, bot, l
vrouwmensch; en *blaeriën*
zij door : *ineptire*.

LAARS. Z. leers, enz.

LAAT, bijv. *Laat op zijn stukke*
laat weg blijven (Vl.). *Weten*
het is, weten hoe eene zaak
is (Br.).

LAAT, LEIT, v., te en omstr. Le
klappei, lameer, eene die ove
staan klappen en snateren.
eigenlijk dit woord? Het zou
eene andere toepassing zijn
bij Kil. een dorpsrechter, *jud*
rius, die maar over de g
zaken uitspraak te doen had
wien derhalve veel gebabbel
of wel is *leit* hetzelfde als
Kil. *leyde*, *lijde*, *lede*, *lee*
gang, loop, geleide, van *lei*
conduire) en dus eene vrou
durig op de straat is en als e
geleidster of wegwijzer di
haar gepraat. Anderen acht

erwant met *lut* en het Vl. *leute* it w.); doch wij achten het eene astering van *lunder* of *lotèr*, els van *lunderen*, *loteren*, tal-, en voor: *lunderes*, *loteres*. Van-het w. *laten*, *leiten*. Z. deze ww. zij nog bijgevoegd dat *laat* eene orte uitspraak kan zijn van: *daat* of van *mallout*, lichtekooi, g, zot, mal vrouwmensch.

SCHE KERS (uitgespr. *keeze*); Vestvl. dezelfde vrucht als: *as-enje* (blz. 21).

I of LABEIEN. Z. 't volgende.

, v., was in 't voormalig bis- van Antwerpen: eene samen-st van mans- en vrouwspersoo- waar men, onder voorwendsel samen te werken, als: spinnen, en, enz., om het licht te sparen, daarna vermaakte in brasserij ikfakkerij. In de oude Woor-oeken bet. het: eetmaal, groot naal, en vandaar bij Kil.: *lab-brood*, *labbaey-maerte* (tafel-je), en *labbaeyen*, l. *epulari*, *silari*, en alsdan kan het van *lab-* likken of klappen, afgeleid zijn.

m., sukkelaar, sul, snul, fr. , *nigaud* (Antw.); in Br. hoort veel: *lebbe*, *löbbe* (*o* als korte *eu* spr.); in denzelfden zin zegt van eene vrouw: *lut* en *leffe*. *ben*, zegt Bild. (II, 156), is eigen- met losse lippen spreken en, in weeden zin: zeeveren, en in zijn n tijd noemde men iemand die verwijfde uitspraak had: een » In Limb. hoort men: *löbbe* en . Z. labbekak en laaf.

E, m., een lummel, een sul str.). Z. labbe.

K, in de Woordenb.: babbelaar, briever, achterklapper, babbe-ier, enz., bet. in Br., Antw. n pr.: iemand die zich door kinderachtigheid en weekhartig-onderscheidt, die flodderend of vleiend spreekt om iets te bekomen: *dat kind hangt den labbekak uit, om wat te krijgen. O du labbekak, dat grijst om zoo'n kleinigheid!* Vanhier heeft men ook: *labbekakken* voor: fleemend spreken: *wat kan zij labbe-kakken*. Z. *labbe* en, bij Bild., *lab-bekak*.

LABBEN, klanknabootsend w., lekken, slabben: *hoor dien hond maar lab-ben!* De Teuth. heeft het freq. *labberen* uitgelegd door: *luncken, smetten, vlec-ken, ontreynen, besmodderen, soelen, becladen*. Z. belabberen, blz. 40.

LABBENDIG. Z. labendig.

LABBERACHTIG, bijv., in Oostvl. gebr. voor: kleverig, kleefachtig, vetachtig: *de mitte van dien haring is lab-berachtig*. Dit woord heeft met een aantal andere woorden verwantschap als met: *lebberig*, van: labben of leb-ben (lekken, zeeveren), *klibberig* voor: glibberig, gladdig; slabberen; het gr. λαβρειν, λάπτειν, het hgd. *läppern*, enz.

LABBERIG, bijv., voor: labber, zacht, koel: *'t labb'rig koeltje* (Vl. en elders). Z. Weil. op: *labben*.

LABBERLEU of LABBERLUI, hetzelfde als: *labberlot*, zorgloos (Meetjesl.).

LABBERLOT bet. in de Woord. een plug, straatlooper, straatschender, maar in Br., Antw. en elders is 't een bijw. en bet.: slordig, vuil, onachtzaam, zorge-loos: *labberlot loopen. Labberlot ge-kleed gaan*. Het w. is samengesteld uit: *labber* (Z. labberachtig) en *lot*, dat wel voor: *teut* (Z. dit w.) kan zijn. In 't Meetjesland immers spreekt men *labberleu* uit, misschien voor: vuil en lui, of wel is dit *lot* voor: leid (Z. dit w.), of wel de wortel van: *lote-ren*, leuteren, l. *labefactare*.

LABBIG, bijv., zacht, niet stijf, wordt gezegd van stoffen die zich gemak-kelijk laten plooien of behandelen (Kl.-Br. en elders). Het wordt ook gebr. voor: *labber*, labberig, en voor:

labendig, en heeft denzelfden oorsprong als : *labbe*, *lebbe*. Z. Weil. op : *labben*.

LABBOON of LAPBOON, v., groote, dikke boonen, in 't fr. *fèves de marais* en *grosses fèves*, in 't hgd. *saubohnen* genoemd. Men noemt ze hier en daar: *Roomsche-* en *boerenboonen*; in Br. en Antw. *labboonen*, *platteboonen*; in de Kemp. : *boerenteenen*; in Limb. ook : *labboonen* en *moereboonen*. *Zijne labboonen laten zien* is bij Sleeckx in 't fr. : *marcher sur sa chrétienté*. Hoeufft (348-9) zegt dat ze alzoo geheeten zijn van : *labben* of *lappen* (lekken). Maar het zal weleer van *lap* zijn, om de *lap-* of wolachtige schellen, waarin die boonen gehuld zijn?

LABENDIG, uitgespr. : *labéndig*, bijw. van versterking, doch soms ook als bijv. gebr. in 't Hagel., Belg.- en Holl.-Limb. voor : duchtig, veel, fel, hard, zeer, zeer sterk : *hij heeft labendig klop gekregen. Het heeft labendig veel geregend. Die kerel kan labendig vloeken*, *eten*, *schreeuwen*, enz. Waarschijnlijk is *labendig* van duitschen oorsprong voor : *lebéndig* (levendig) : het fr. *vivement* en 't lat. *vividè* hebben dezelfde beteekenis. Ook zegt men in 't Hagel. zoo wel : *eene levende beest* als : *eene labendige beest* voor : eene felle beest of dóórslecht mensch, ja, in Holl.-Limb. hoort men dagelijks *lebéndig* voor : levendig.

LABERENTEN. *In de laberenten zitten* : in moeilijkheid zijn (overal).

LABEUR of LABEURING, bebouwing, bebouwd land, of beter : de hoeveelheid lands die iemand in bebouwing heeft : *die pachter heeft maar een klein labeur. Dat stuk ligt juist in mijn labeur* (Br.). Het is van 't fr. *labour*.

LABEUREN, b. w., van 't fr. *labourer*, beploegen, beakkeren, bebouwen (Vl. Limb. en elders); in Br. bet. *labeuren* bepaaldelijk : met de ploeg omroeren of omploegen : *die knecht kan schoon labeuren*, d. i. met zijn ploeg fraaie voren en ronde rugge[n] maken. Vanhier : *labeur*, *labeuring*, *labeurder*, *labeurland*, enz.

LACHEDINGEN, om te lachen : *het is maa[r] lachedingen* (Westvl.). Z. lachmerk[t].

LACHEN heeft in Westvl. nog steeds zij[n] imperf. *loeg* : *zij loegen dat zij schokte[n]* (Brugge). *Lachen gelijk een hond d[ie] slaag krijgt* bet. te Gent : lijden doc[h] zijn lijden verbergen. *Al lachen [e]en stoksken gebonden*, alle ge[k]scheerderij daar gelaten (Gent).

LACHMERKT, LACHMERKTERIJ, v., lac[h] iets niet ernstig, maar om te lache[n] klucht, jok, jokkernij, gekscheerderij, kortswijl : *wat hij zegt [is] maar lachmerkt. Gij moogt ni[et] kwaad zijn, het is maar uit lac[h]merkterij gezegd* (Br., Antw. st. [en] pr.); in Westvl. is 't : *lachedinge[n]*.

LADDER, LEDDER, m., slechte, flauw[e] koffie (Antw. en elders).

LADEN, b. w., iemand iets wijsmak[en] (Hagel.); in dien zin zegt men in B[r.] *opladen*; ook : zat zijn : *hij is we[er] geladen*, hij is weêr dronken (Hagel[.]) In Limb. en elders zegt men : *zi[ch] laden* van beesten en ook, in veracht[e]lijken zin, van menschen die hun[ne] maag met te veel te eten overlast he[b]ben : *die hond heeft zich gelade[n]*. Ook zegt men aldaar : *iemand gelad[en] hebben* voor : iemand op den h[als] hebben, veel bezoek en overlast v[an] iemand hebben.

LAF, bijv., benauwd, benauwend hee[t] : *laf weêr : wat is het laf vandaa[g]*. *Het is eene laffe zomerdag gewe[est]* (Br., Antw., Limb.). In dezen zin we[rd] het reeds vanouds gebezigd; [bij] Plant. is *laf weder* vert. door : *te[m]pus languidum prae calore*.

LAFFEZOMER, luiaard (Brab.).

LAFFIJ, m., lafaard.

LAGEN, b. w., in lagen leggen : *het scha*

t lagen. Den kareelsteen lagen ., Antw.).

, v., korenbrand, fr. *nielle* (Pope-ge); te Kortrijk klinkt het : *logge;* ers in Westvl. : *brandauw;* in Br. elders : *honingsdauw*. Wij achten verwant met *loge*, hgd. *lohe*, l. *lowe* (vlam). Zoodat *lagge* veel zijn zou als : vervlamde rbrande) aren. Z. laai en logge.

, gebrek, iets wat ontbreekt, fout, sing : *daar is geen mensch, geen rd zonder lak. Armoede is geen lak* gel.); bij Kil. *lack* van : *laecken* ien), l. *vitium, vituperium;* bij f., blz. 266; *lack, laecke*, in den th.: *want, lack, gebrek;* in 't engl. *. Lack of money*, gebrek aan geld, *besoin d'argent*. Vanhier het w. *ken*, in 't engl. *to lack*, ontbreken. zegt men in 't engl. : *what d'ye k?* Wat ontbreekt u? of : wat behoeft ? In den Teuth. *lacken*, lasteren, rekkig maken. Vanhier dat *lak* in Woordenb. ook : valsche beschul-ing, lastertaal beduidt, en *laken :* meeren, achterklappen.

Z. laken.

, v., te Gent, Eecloo en elders in tvl. voor : echel, bloedzuiger, l. *leech*, hgd. *igel, blutigel. Laecke* : echel bij Kil. die het woord idt of van *laecken*, verminderen, dat eene echel, door het bloed af uigen, de krachten vermindert, of *lack*, meer, fr. *lac*, omdat de edzuigers meest in meeren en len te vinden zijn (Z. Delf., blz. 34,); te Brugge zegt men : *liklaken;* inove *leek* (scherplange *e*); elders eekt men : *leik* uit.

, o., in Vl. gezegd voor : stuk of : veel als een wever op de lange ket-g zet, een stuk lijnwaad : *op veer- dagen kan mijn wever een laken zoo veel ellen afweven. Mijn laken f, ik ga er vrijdag mede naar de rkt. Laken* wordt ook gebruikt voor : stukken van andere stoffen (Oostvl.). Als *beddelakens* komt het voor : *in slappe lakens zijn, steken* of *liggen*, de dood nabij zijn. *In slechte lakens steken*, veel schulden hebben. *Van 'tzelfde laken eene broek krijgen*, op dezelfde wijs gestraft worden (Br., Antw., Hagel.).

LAKENSNIJDER, lakenverkooper : vandaar *lakensnijders-* of *lakensnijers-winkel* (Westvl.).

LAKS, z. n., m., laxe : *'t es ne laks, 'ne lakse mensch*, zorgeloos, onbedacht, stom. Het *Breemsch-Idioticon* heeft : *laks, läks, läke, ein Idiot, unwissender Bengel, fauler schlingel, tölpel*, en doet het van *Laïcus*, leek, afstammen, in tegenoverstelling van : *clericus*, die in de middeleeuwen alleen eenige wetenschap en beschaafdheid bezat. Volgens de beteekenis, die men er hier aan vasthecht, zou men het eerder tot *laxus* terugroepen, fr. *lâche* (Antw. st. en pr., Brab.). Z. lijs.

LALLA, flauw, gemeen : *'t is maar lalla* (Poperinge); 't is licht verwant met *lallen* of *lellen*, l. *lallare*, d. i. flauw zingen om de kinderen in slaap te wiegen : en *lallus* bet. : een *wiegzang* om de kinderen in slaap te krijgen. Z. lallen.

LALLEN, o. w., weenen : *om eenen niet kan hij zitten lallen* (Belg.-Limb., Lommel). Kil. heeft het werkw. *lellen* en *lelle bellen*, in 't gr. λαλειν (l. *loqui*) voor : schaterend klappen, en *lellen* in 't lat. *lallare*. Z. ook lullen.

LAM, uitgespr. *laam*, bijv., moede : *iemand lam maken*, iemand vervelen : *gij maakt mij lam met dien zotten klap*. Vandaar *lammaker*, uitgespr. *laammeker*, iemand die verveelt, die eenander niet kan gerust laten (Limb.). Het is hetzelfde woord als *lam;* bij Kil. : *laem*, hgd. en saks. *lahm*, engl., : *lame*. Vanhier *verlammen*. In den Teuth. *lammaken, lemmen, eyn lyt afdoen*, l. *mutilare*. Z. lame.

LAM. *Lamme God gaf*, een waggelend man. *Lamme pootje* of : *pootje lam* (kinderspel), in 't fr. *main morte*.

LAMBERDSCHE, *lambertsch* voor : lombaardsche noot, fr. *aveline*, groote soort van hazelnoot.

LAMBIK, m., bekend Brusselsch bier.

LAMBOEIEN of **LAMBOIEN**, b. w., het graan, zonder vlegel, zachtjes uit de schooven slaan, om het schoonste zaaigraan te hebben (Westvl.); in Brab. noemt men dit : *voorslagen*, elders : *baarslaan* (Z. bl. 25).

LAME, LAMEN, m., trage, lompe kerel : *'t is als lame in de vitsen* wordt gezegd van iemand die geen komaf, die geen haast van iets maakt (Kortrijk). *Lame* is voor : *lamme*. Z. lam.

LAMEER. Z. lameeren (Br.).

LAMEEREN o. w., *commeeren*, klappeien, zijn tijd met klappen en snappen doorbrengen : *dat wijf staat den heelen dag bij de geburen te lameeren*. Vandaar : *lameer*, eene vrouw die veel lameert of uit klappen gaat, in 't fr. *une commère* (Br., Antw. st. en pr.); Kil. heeft *lamere*, in 't l. *mulier garrula, multiloqua, linguax;* hij leidt het af van 't gr. *λάμυρος*, l. *loquax, garrulus*. *Laméren*, l. *inepte garrire more mulierum* (Br., Antw. en elders); in Westvl. is een *lameer :* eene *sleepege*.

LAMEN : afnemen, verminderen; zich sparen, zacht behandelen, zachtjes, omzichtig te werk gaan, fr. *se ménager : na zulke groote ziekte zult gij u nog lang moeten lamen*. *Hij laamt zich niet*, hij ontziet zich niet (Antw. Kemp.).

LAMENT, lemmet. Z. lammet.

LAMIJN. Z. 't volgende.

LAMIJNEN, o. w., bet. in Vl. : op eenen klagenden toon spreken; te Gent : klagen zonder reden. Vanhier : *lamijne*, eene vrouw die lamijnt (Vl.). Z. lameeren.

LAMMAKER (laammeker), m., lastig mensch, plager, een di
met zijnen praat tracht t
te plagen : *zwijg, ge zijt l*
laammeker (Limb.).

LAMMEKENSBAAI of lammer
flanelle de santé (Hagel.,

LAMMEKENSBLAD, o., is ni
kruid als : *lammekensoor*,
maar als : *wolblad* of *wol*
bouillon blanc, *mollaine*,
cum (Hagel.).

LAMME LIEVEN, m., hier en
voor : sukkelaar. Z. lame.

LAMMEN voor : lammeren, f
hebben uwe schapen al ge
Limb. en elders).

LAMMERGANG, *lammerstap*,
stap van een paard, fr. *an*
vl. en elders).

LAMMERTSCHNOOT, fr. *aveli*

LAMMESTAPPER, m., paard
stappen gaat, en, overdra
gast, vadzig vent.

LAMMET, LAMENT, LAMM
hetzelfde als : lemmet (wi
lemmetgaren, lampekatoe
(Westvl., Limb.). *Lamet*
in Westvl. : iets met gev
te Antw. : *katoengeven*.

LAMMETALM, m., lûierik (
LAMOEZEN, b. w., vleien, st
mouw vagen, fr. *flagorne*
en elders).

LAMPEGEK, m., voor : lam
lamphechtsel, een houten
nende, in de boerenhuiz
ijzeren hanglamp eraan va
ten (r. Maastr.); elders
noemt men dat : *staanderi*
stander en *stender ;* te Ant

LAMPEN of **LAMPERS** (de) va
zak zijn er de slippen van. Z
Weil. en bij Bild. *lamper*,
lempel blz. 175, zooveel
wendsel ter ontschuldig
pers verkoopen bet. in G
valsch van aard zijn.

LAMPETTEN, b. w., drinken

lders). Vanhier : *lampeller*, drinker.
KATOEN, o., fr. *coton à mèche* Antw., Br.).
, o., voor aarde : *geef de aardap- els wat land*, d. i. aard ze wat aan Westvl.).
EN, geraken, toekomen, genoeg ebben, bereiken : *kont gij landen an den prijs waaraan gij uwe waren erkoopt?* (Westvl.).
ORIUM, m., zoete, of weinig ge- prengde, of versch gezouten abber- aan (Antw. st. en pr., Brab., Oostvl.).
. 1° *Van den langen berg afko- en*, traag zijn : *hij komt altijd van en langen berg af* (Meerhout); ° *van den langen arm komen* : ngzaam verricht worden. *Beter ort en goed, dan lang en krank. Met nge landen eten*, met tegenzin eten Antw., Hagel.). *Bij lange niet* bet. : p verre niet, geenszins (Mechelen, operinge en Westvl.). *In langes niet*, n het geheel niet (Br., Vl.).
BEEN, o., soort van spinnekop met eer lange beenen (St-Truiden).
EN, b. w., overhandigen, toereiken, eeven, doch in Br., Antw., Oostvl. en lders ook : nemen, opnemen, weg- emen : *wie heeft mijn boek gelangd?*

an gaet by sich in 't groen een tafelken [bereyden
En uyt den knapsack langt een appelken [dry of vier.
(J. Van Zevecote, blz. 312).

n 't cant. Axel bet. *langen* : palen, rijgen. Men gebruikt ook : *oplan- en*, *weglangen*, *aflangen* voor : op- emen, wegnemen, afnemen.
HAVER, v., slaag : *dat peerd krijgt eel langhaver* (Antw., Eecloo).
OOREN, o. w. : 1° de ooren laten angen : *onze hond langoort*; 2° de laders laten afhangen, van gewas- en sprekende : *de beeten langooren door de groote hitte*; 3° moedeloos zijn : *gij begint lijk te langooren* (omstr. Thien.); te Leuv. en elders zegt men : *de ooren laten hangen*, d. i. den moed verlieren.

LANGS voor : aan, nader : *ik zal, zoo ik tijd heb, eens langs komen*, d. i. eens bij u aan huis komen (Antw. st. en pr., Brab.); ook in N.-Br. Z. Hoeufft. *Van langs om meer*, meer en meer; *van langs om beter*, beter en beter, of : hoe langer hoe beter (Vl.).

LANGSDENKANT, m., groote luiaard, die langs de kanten van de huizen en straten staat (omstr. Thien.).

LANGWAGEN, m., langwerpig en rond stuk hout of boom, achter aan een boerenwagen uitstekende; het is het tegenovergestelde van : disselboom (Oost.- en Westvl.); doch in Belg.- Limb. bet. het : disselboom.

LANK; de *lanken* zijn de *lenden*. Het w. *lanken* bet., te Kortrijk, in 't fr. *percer les flancs* : *als eene koei haar te dik gegeten heeft, moet men ze lanken.* Weiland zegt dat *lank* reeds begint te verouderen; Kil. schrijft het : *lancke*, waarmeê het fr. *flancs* in verband staat.

LANTE, v., voor : lamp, is de alleen ge- hoorde uitspraak in Oostvl. *Wie kent er de historie niet van Aladijn met zijn tooverlantje* (*Arabisch* vertel- sel)? « *Lante* voor : lamp, en vandaar ook : *lanteern*, zegt Snellaert (*Belg. Mus.* 1844, 184). Edoch *lanteern* is van 't l. *lanterna* of *laterna*, dat van 't w. *latere* (schuilen, geborgen zijn) komt. Ruysbroeck schrijft : *lample*; door 't weglaten van *p* heeft men *lamte*, en zoo is er maar een stapje meer tot *lante*, waarmeê *lont* verwant is.

LAP voor : loopt : *lap zeere*, *lap*, loopt (Kortrijk); *lap* voor : klak, slag, is in 't fr. *attrape*.

LAP, m., mv. *lappen*. Door *lap* verstaat men : *zool*, op velen plaatsen van Z.- Nederl. : zoo zegt men *lapleer* voor : zoolleêr : *dat veeg ik aan mijn achter- lappen* (*van mijne schoenen*). *Zou ik op die leerzen laten half- of heele lap-*

pen zetten? Zij zijn te slecht voor heele lappen. Vanhier de zegwijze : *op zijn lappen niet zijn*, ziekelijk zijn : *zijt ge al op uw lappen?* Zijt ge al gezond of : te been? *Op de* of *op zijn lappen gaan*, zijn werk verlaten en op zwier, op zwadder gaan, in de herberg zitten (Vl., Limb., Br.); *zijn lappen en beesten pakken*, weggaan (Westvl.). *Lap* bet. nog : niet slechts een zatlap, maar alle versmadelijk persoon, in 't fr. *un vaurien* : *zijn geld geven aan lap en leur* bet. niet slechts : aan prullen en vodden, maar ook : aan slecht volk besteden, en hier kan *leur* voor : *larie* of *lorre* staan. *Lapzak* is in Groning. een scheldwoord tot iemand, die lappen op zijne kleederen heeft, gericht (*Taalk. Mag.* II, 338).

LAPES. Z. labbe.

LAPKEN. *Iemand voor 't lapken houden* is : iemand voor den gek houden, met iemand spotten (Limb.). *Lapken trekken*, vodden verkoopen; *lapkentrekker*, die vodden koopt of verkoopt (Antw.).

LAPLANDER, m., in Westvl. een die met koopwaren over land gaat; in Br., Antw. en Limb. : een die niet veel beteekent, deugniet, fr. *coquin*. *Laplanderij*, deugnieterij.

LAPMETER. Z. lappeet en lappeter.

LAPPEET of STOPPEET, v. Z. lappeter.

LAPPEN, klanknab. : slaan. Van *lap* voor : klak, slag : *hij kan er oplappen*, opslaan; *uitlappen*, uitslaan. *Uitlappen* bet. ook uitdrinken. *Lappen* in Limb. ook : behendig doen, klaarspelen : *hij zal het wel lappen*. *Iemand iets lappen*, iemand eene pert bakken fr. *il vous arrangera cela* (Limb., Br. en Antw.). *Het iemand lappen*, het iemand geven, foppen, oorvegen geven. *Den zak lappen*, voor eene zaak instaan (Limb. en elders).

LAPPER, m., zwingel of zwingelmes, om het vlas meê te zwingelen, nadat

het geknapt of gebraakt i
Kemp.); in Limb. heet dat : *zu*
LAPPETER, *lapmeter*, peter, m
de plaats vervangt van een t
of meter bestemden, gevra
maar afgelegen of verhinderd
soon (Br., Antw. st. en pr.);
Lier : ook *lappeet*, *stoppeet*, *s*
voor *lapmeter* zegt men te Pop
laptiepeter; te Eecloo : *pe*
elders in Vl. : *petjelap, meetj*
Limb. *geleende peter* of *paat.*
LAPTIEPETER, m. Z. lappeter.
LARIE-FARI, beuzelpraat (Limb
LAST, m., voor : lastig persoon : *z*
ken van mans zijn lasten
vrouwen. Beuzelpraat : *last*
pen, beuzelen; moeite : *dat*
lijden, dat zal moeite koste
Antw.).
LASTIGAARD, m., iemand die l
(Westvl.).
LAT, v., latten : *er zijn latten*
huis, zwijg, men luistert ons
nous écoute. De oorsprong
men in de XVIIe eeuw en
verplicht was latten te slaa
over de huisdeuren waar
heerschte. *Het is een lat*, l
(Hagel., Br., Oostvl., Gent);
zegt men : *er loopen ratte*
dak; elders in Westvl. : *er i*
de meersch.
LATEN, LEITEN, o. w., te e
Leuv. in gebruik in den z
blijven staan praten, lameer
pen. Het kan verwant zijn m
ren, *leuteren* (l. *morari*,
negligenter agere), waarn
engl. *loiter* ook eenig betre
want *loteren* of *leuteren* w
tijds ook voor : in 't regt l
gebr. Z. Kil. en Delf. (blz.
leiden, *laeden*, *dach laed*
laden, *vorladen* opgeeft m
denzelfden zin, namelijk van
(bij den rechter), fr. *ajourn*
hier ook : *gelaat*, *later*. Z

ook bij Weil. *labben* en *labberen*.
RREN, voortd. van *laten*, lang klappen, lunderen, loteren.
. Z. latti.
IN, o., als een pot of bord een eborsten klank heeft, zegt men : *ij spreekt latijn* (Vl. en elders).
EI, v., vensterbank (Limb.). Z. bij il. *latte*, verwant met het engl. *lathe*.
I, uitgespr. *lati*, een latten afschutel. Het is opmerkenswerd dat mstr. Avelghem, d. i. : bezuiden ortrijk en Audenaarde, de bijv. aamwoorden, de stof, waarvan iets emaakt is, aanduidende, op *i* uitaan, b. v. *ijzeri hekken*, *houti stok*, *oti pot*, enz.
VEIT, LAUWEIEN, LAUWEIT MAEN. Z. laweit.
VEN, b. w., aantrekken (Westvl.). . louwen.
VER, m., ketel, moor, van 't w. *lauwen* (lauw maken), omdat men daar water over 't vuur plaatst : *ik heb en fraai lauwerken gekocht, juist oed om er voor twee man koffie in op schinken*. In 't N. van Vl. en in eeland is dit w. veel meer gebruikt an : ketel of moor. Omstr. Kortrijk et. *lauwer* : komfoor, fr. *réchaud*. il. vert. het door : *foculus*, *caldarium*, enz. Z. moor.
DDER, v., in de gemeene spraak : ene klets, klabets, kaakslag : *hij reeg eene lavadder langs de ooren* Hagel.).
TEREN, fr. *essayer, sonder le terain* (Antw.).
I, LAVEIEN, LAVEIER. *Lavei* bet. e Ronse en in 't Meetjesl. : jachtstrooperij; *laveien*, o. w., jachtstroopen; *laveier*, stroopjager, een die onder toelating jaagt. *Lavei*, zegt Bild. (II, 164), van *laven*, voeden, en, bij uitbreiding « voedsel zoeken, » fr. *viander*. Hiervan worden de jagers gezegd te *laveien*. Zie verders Kil. en Weil. die verzekert dat *lavei* met het engl. *leave* (vrijheid) met de laatste helft van : oor*lof* en ver*lof*, met het lat. *liber* en 't gr. λείπω, λιπω (laten) tot ééne bron behooren. Z. nog Bild. (II, 162) op *lap*, en *Arch. der Nederl. Taalk.* III, 367, alwaar *lavei* ook : vreugd, en *laveyen* : zich verlustigen beteekent.

LAVENDEL, LAVENDER, vendel of vaandel (Kortrijk).

LAVETS, SLAVETSE, v., bet. in Br. en elders, een laf, een lui, slordig wijf; bij Kil. beteekent *lavetse*, een traag, vadzig vrouwmensch. Z. laat, blz. 320, lef en lut, en laaf, 318.

LAVOIRNE, lavoor, marbol (Kortrijk).

LAVOOR, m. en v., marbelbol, marbel, marbol, marmer, knikker van marber, waarmeê de jongens spelen (Leuv.); *witte lavooren; zwarte lavooren* (Leuv.); te Kortrijk zegt men : *lavoirne;* te St-Truid. *cassedo;* in Br. en elders : *marbols*. Z. *Middel.* II, 292. Wat is *lavoor?* Te Antw. en elders hoort men veel *lavoor* voor : *ivoor*, en licht heeft men de marmeren knikkers, om de blankheid van velen : *lavoorbollen*, en bij verkorting, *lavooren* gaan heeten, en zoo later alle steenen knikkers.

LAWEET, LAWETE, v., in Westvl. voor : laatweten : *iemand de lawete doen* bet. aldaar hetzelfde als in Brab. : *iemand den weet laten*.

LAWEIEN. Z. laweit; Kil. schrijft *lauweyten* (spelen), met spel bezig zijn, ook in 't l. *gesticulari*, enz.

LAWEIT, o., gedruisch, gerucht, geschreeuw, geraas, geroep, beslag, verward of openbaar gerucht, enz. van velen. Vanhier *laweien*, d. i. laweitmaken; *laweitmaker*, beslagmaker; *laweier*, enz. (Overal in Z.-Nederl. ook in N.-Br. Hoeufft, 353). *Laweit*, *lauweit* is eigenlijk *auweit*, van het lat. *alba*, of het fr. *aubade* (van *aube*) (krieken van den dag); het was een zang, muziek of spel

waarmeê men 's morgends vroeg iemand aan zijn huis kwam vereeren, l. *cantio honoraria*, *cantiuncula antelucana*. Thans zijn 't geen *albades* meer, maar *serenades*, die 's avonds laat gegeven worden. In een bijvoegsel aan de *Costumen van Antw.* staat : « dat er alle zondagen 's middags op 't schepenhuis *lawijd* moet gemaakt worden door stadsmuzikanten. » Thans zou men zeggen : dat de harmonie moet spelen of zingen. Men ziet dus dat *lauweit* vroeger de huidige beteekenis van : onaangenaam en verward gedruisch niet had. Hiervoor heeft Kil. *lavuyt*, in 't l. *ludificatio*. Nochtans is *lavuyt* bij Plant. 't zelfde als *laweyt*, fr. « l'aubade qu'on joue en aucunes villes sur le midy et sur le soir devant l'hostel de la ville et devant tous les assistans. » Z. Pomey op : lauweyt.

LEB, **LEBBE**, m., hetzelfde als *löbbe* (Br., Antw.).

LED, **LEDE**, **LEÊ**. In 't Zuid. zegt men veel : *led* voor *lid* : *ik heb pijn aan het led van mijn vinger*. Ruysbroeck schreef *let*. *Lid*, zegt Bild. (II, 167 en 181), is eigenlijk *gelid*, van het Thema *le-en*, hangen. Doch wij lijden *lid* van *lijden* (gaan, bewegen) af. *Leden* of *leên* zijn in Br. : de ijzeren of andere scharniers of hengsels, waarmeê deuren, vensters, deksels, enz. aan stijlen, enz. zijn vastgemaakt, en waarop zij open- en toegaan (Br., Antw.); bij Kil. *lede* of *harre*, l. *cardo*, *ferramentum cardinis*. In de Kemp. bet. *leê*, b. v. : *een leê vlas*, een klein busselken vlas, ook vert. Kil. *led*, *lid* door 't l. *campago*, d. i. vergaarsel, samenvoeging, bindsel : *iets in zijne leê hebben* bet. in Br. en Antw. : iets voorgevoelen of vermoeden : *ik had het*, of : *het lag in mijn leên*. *Zijn leên* (leden) *aan iets leggen*, zijn best doen. *Ter leê zijn*, hersteld... *ter leê komen*, hersteld w... Van een koppigen zegt men : ... *wel ter leê komen*, hij zal wel... ren (Westvl.). *Hij heeft lijf e*... hij is kloek (Br. en elders).

LEDDER, **LADDER**. Z. blz. 322.

LEDE, v., soort van jak die juist ... lijf spant, maar van duurde... dan katoen gemaakt is (r. Th... 't is licht voor : lendejak.

LEECHTER, m., zegt men in so... plaatsen van Limb. voor : le... schuilplaats van hazen en ... wild, enz. : *ich hub de leechter*... *knien* (konijnen) *gevonden*.

LEED, o., voor : moeite : *hij* ... *hebben om dat te doen*. *Dat* ... *leed kosten* (Br., Antw., ... Limb., N.-Br.).

LEÈG (met zware en ook met zach... uitgespr.) saâmgetrokken van ... vroeger ook : *ledech*, werkelo... *'t is een braaf meisje, maar z*... *leeg* (Vl. en elders); in d... komt het, alsmede *ledicheit*, r... Ruysbroeck voor : « *die ule... e*... *en ledich ende hi scuwet lic*... *Leeg* (laag) *water : het is d*... *water* bet. in Westvl. : 't is daar... men zit daar zonder geld.

LEÈGAARD, m., leegganger, ledig... (Westvl.); bij Kil. *legaerd* (V... *ledigaerd*, *luyaerd*, l. *otiosus*.

LEEGDAG, **LEEGE DAGEN**. Een ... (lage dag), in tegenstelling... *hoogdag* (feestdag), bet. i... werkdag : *hoogdag*, *leegda*... *werken en nooit geen rust*. I... en Antw. integendeel zijn *leeg*... of *ledige*] *dagen* : de zon- en ... gen, de dagen dat men led... werkeloos is, dat arbeid, gere... ven en alles stil ligt. Z. Hoeu...

LEEGGANGERIJ, v. (van ledig... werkeloosheid, luiaardij, fr... (Br., Antw. en elders).

LEEGTE (met zachtl. *e*) voor : l...

ntw.). Met scherpl.˙e bet. het te euv.: laagte.

(leik), v., echel, bloedzuiger and v. Aalst); te Niv. in 't mv. *ken*; te Gent en Eecloo: *laken*; te ugge: *liklaken*; in N.-Br. *lok*. Z. bij l.: *laecke* en *lokke*, bij ons: *laken*.

JK, bijv. *Een leelijke dag*, een leek mensch. *Te leelijk om dood te od* of *dood leelijk*, zeer leelijk (Br., ntw.); in Vl. bet. *leelijk*: zeer: *ar waren leelijk vele menschen*.

JKAARD, m., leelijk mensch (West-.).

JKTE, v., leelijkheid (Westvl.).

, v. (met zware en ook met zachtnge *e*), mv. *lemen*, zijn in Br., .-Br., Oost.- en Westvl. de splinterns, pellen of brokkelingskens die ortkomen van de bast van vlas, als t geknapt of gebraakt en gezwinld wordt. *Er zijn nog lemen in het as*. « *Men zeght dat van werck en men noyt goed hemd en quam*. » de Brune, *Banckel*, blz. 5. Bij Kil. *ne*, vlaamsch woord, l. *acus*, *palea*, *rgamentum lini*, *festuca*; te Leuv. elders bet. *leem* ook: *vliem* of *aatbeentjes* van visch, l. *arista cis*. In Vl. zegt men: *ik zou hem or geene leme geven*, d. i.: ik zou m niets geven. Z. lim.

, in Westvl. voor: leiden: *de koei ar den stier leeën*; Kil. geeft *lee-* als Vlaandersch op voor: leyden. ndaar leidt hij af: *leeder* of, bij rkorting, *leer* (ladder), hgd. *leiter*, gl. *ladder*.

LEIN of LIJN, v., een vrouwsperon die traag en laf, dom en onndig is, ook eene die fleemend en uw klapt: *o doe lijn van een wijf* r., Antw.). Men zegt te Antw. ook: *elijn*. 't Zal hetzelfde woord zijn , bij Kil.: *lents*, *lijns*, *lins*, vertaald or 't l. *lentus*, *lenis*, *placidus*, *subissus*, of wel als: *laan*, *leen*, *len*, iv. dat: zacht bet., wortel van: *leni-gen* en van 't lat. *lenis*, *lenire*. Z. laan, blz. 319. In Holl. is een *leentje*: een *lichtekooi*.

LEEN (met zware en ook met zachtlange *e* uitgespr.), voor: *leuning*, is in Limb. m.; in Br. en Holl. v. « *Lene* of *lening*, nu meest *leuning*, v., heeft denkelijk zijn oorsprong in *lede*, lid. *Lenen* of *leunen* is niet eigenlijk: steunen op iets, maar buigen, » zegt Bild. (II, 174). *Lene*, *leyne* is bij Kil., in 't l. *fulcimentum*, *sustentaculum* (leunsel), *podium*, *lorica*, *sepimentum* (afscheidsel). In den laatsten zin heeft men te Mechelen: *de ijzeren leen*, eene markt met een beschutsel omgeven.

LEENDE. *Zich leende maken*, fr. *plonger*; overdr. *s'émanciper* (Sleeckx).

LEENEN en LUTSEN (*'t is altijd*) wordt, omstr. Kortrijk, gezegd van armen die niets in huis hebben (Z. lutsen). *Leenen* bet. ook stelen:

Hy doet ze seffens 't graen opscheppen,
En dragen waer niemand leent.
(*Het Vaderland*, 27 febr. 1856.)

Sulck een diefte is maer leenen.
(Adriaen Vandevenne, *Belachende Werelt*, blz. 173.)

LEENS. *'t Ligt in mijn leens* is te Gent: hetzelfde als wat men te Kortrijk zegt: *ik heb het op de lever*; te Leuv. en Antw.: *het lag in mijn leë*, ik vermoedde het, ik had er een voorgevoel van. Z. lede (blz. 328) en lever.

LEEPSCH, bijv., voor: *leep* in: leepoogen (Limb.).

LEËR. *Van leër trekken*, dat bet. in Holl. den degen trekken, in 't fr. *dégaîner*, *tirer l'épée*, doch in Limb. ook: 1° *uitdokken* of *uitdoggen*, geld afgeven, geld uit den zak halen: *oome hèt toch mooten van leër trekken*; 2° loopen gaan, de vlucht nemen.

LEER (ladder) wordt in België uitgesproken: *leer*, samengetrokken van: *leeder*, d. i. *leider*, ontstaan uit het imperfect.: *leed*, van: *lijden*, gaan.

Met de leer uitgaan, stelen. *Seffens op de leer zijn*, seffens kwaad of : seffens op zijn peerd zijn.

LEÊREN, o. w. (met zware *e*), zich uitrekken, rekbaar zijn, kunnen uitgerekt worden : *dat leert nìet*, fr. *cela n'est pas élastique* (Vl.). *Het weêr leert*, d. i. betert stillekens aan (Waas).

LEERING voor : christelijke leering, catechismus : *'t is van dage leeringe* (Westvl.).

LEERS, LAARS, te Aalst : eene kleine maat jenever. *Bazin, breng nog een leersken. Hij heeft zijns vaders leerzen aan*, hij is dronken (Westvl.).

LEERZEMANNEKEN, o., gekousd haantje (r. Thien.).

LEES, v. (scherplange *e*), is geen verouderd w., zooals Weil. zegt, maar in Br., Antw. en de Kemp. dagelijks gebr. voor : *kar-* of *wagenspoor* : *wat zijn de leezen diep in die rotte straat!* hgd. *gleis*, *geleise*, fr. *ornière*, l. *orbita*, *sulcus*.

LEESTE voor : *leefste* (liefste), superlatief van : *lief*, geldt in Limb. voor : lief, vrijer of vrijster.

LEET, voor : ligt (Br. en Antw.); in Vl. *leit*, in 't engl. *lays* : *wat ghenaden, wat salicheit ane die heileghe Misse leit* (Snellaert, *Verhandeling*, 131).

LEEWERK, in 't Z. overal gebruikt, evenals bij Vondel, voor : leeuwerk of leeuwerik. De Teuth. schrijft *lewerick* en *lerich*. Bild. leidt *liewerik* af van : *la-en* of *lui-en*; in 't hgd. : *lerche*, engl. *lark*.

LEF, v., hetzelfde als : laaf, als bij Kil. *lave*, *lavelse*, een lauw, lui, vadzig vrouwmensch (Br.). Z. laat.

LEGERHOUT, o., de houten, die men boven den overden (Z. dit woord) legt, worden in Limb. : *legerhouten* genoemd.

LEGGEN, b. w., in den zin van : plaveien, een vloer leggen; van : kasseien : *de straat leggen* of *beleggen*; van : betalen, afdokken : *hij zal moeten leggen*

(Vl., Br. en Antw.). *Zic*
ziek worden (Westvl.).
nederleggen, sterven (Br.
Het hoofd in 't schootje legge
(blz. 192). Er valt op
dat *leggen* in Vl. evenals
veel voor : *liggen*, fr. *être c*
bezigd wordt.

LEGGER. Z. ligger.

LEI voor : lag in Vl.; en voor
Br., Holl. : *hij lei* of *leide* (
neêr.

LEI, bijv. of bijw. : *van iets le*
in Westvl. 't zelfde als : *kle*
zijn, d. i. vernederd zijn (Z
Het staat derhalve voor : *l*
of liever : *leid* of *leed*, of
ook voor : *geleed*, van : *leed*
den, l. *poenitere* en *fast*
znw. voor : leid of leed (p
lei in Limb. gehoord : *het d*
Men zegt daar ook wel : *h*
leid of *leed*. Doch er is toc
schil tusschen : dit laatste
spijt, het berouwt mij ;
eerste eer eenig gevoel va
den uitdrukt. Z. Weil. op : *l*

LEI, v., mv. *leien*, leigracht,
een watergracht, de gr
rondom de stad liggen, o
den als zij onder water
schrijft ook : *leyde*, *leye*, *u*
en vert. het door *aquaeduc*
gium. Bij Dierickx, *Mém*.
Append. 93 staat : *leed*,
voor : waterleiding.— Van
ben eene menigte van wa
beken, grachten en pla
naam van *lei* of *lede*; de *lei*
Z. verders : leid, leit of lij

LEIACHTIG, bijv., iemand die
om altijd uit te stellen, om
te leien (leiden) gelijk
nog zegt. In Limb. word
iemand gezegd, die teêr
gauw medelijden gevoelt
troffen is door het leed van
hij is zeer leiachtig.

OM, boom wiens takken langs een
uur zijn opgeleid, in het fr. *arbre espalier*.

LEI, LEITE, LIJ, LIJD, v., ligging, ter: gang, voorbijgang, doórgang, orbijtrek, fr. *passage : dat is hier ne schoone lei. Die winkelier ont op eene goede leid*, d. i. eene aats of straat langs waar veel volk orbij trekt en die gunstig gelegen voor den verkoop. In dezen zin is t w. in heel Br., Antw. en Vl. g in gebruik. Zoodat Bild. niet st is, wanneer hij zegt: « *lij, lijde*, dden onze voorouders in de betee-nis van : doorgang, zijnde van 't w. *den*, van 't welk wij : *lang geleden*, *or*-en *overleden* zeggen. » *Leid*, van : *den* (fr. *conduire*) is zoo goed als : *d* van, *lijden* (*passer*), bij Maerlant Ruysbroeck *liden* en *leden* geschre-n, in den zin van : gaan, voorbij-an, l. *transire*, fr. *passer*. Bij Kil. k is *lijd, lijde :* een weg, een voorbij-ng en *lede, leyde :* tred, gang, en *yde*, *ley*, *leyde*, eene leiding, een ng, doorgang, waterleiding, l. *tractus*, *transitus*, *aquaeductus*. In 't oud d. is lijden: *lithon*, *litan*. Z. verders lf. op : *leden*, *lithon*, *overlithon*, en eil. op : *leiden* en *lijden*. In Br. zou en in 't mv. *leiten* of *lijten* zeggen in Oostvl. zegt men : *dat is langs er uwe leite*. Z. over *lei* en *leit rch. vr. Nederl. Taalk*. (III, 40). j Plant. bet. *leyde :* wandeling, andelplaats, l. *deambulatorium*. k omstr. Antw. bet. *lei* zooveel s : *laan*, dreef, fr. *avenue : Mark-avenlei*, te Berchem; *molenlei*, *rkshoflei*, te Deurne, enz.

R of LEIER, ladder (Limb.).

EL, o., leidzeel, leizeel, toom Westvl.). Hoeufft (blz. 356) geeft *seel* in denzelfden zin op, als ge-uikt in N.-Br., maar hij twijfelt of t w. : *leiseel* of *leisseel* is; hij heeft k *leisel* voor : *toom*. Wij denken dat *leidsel* of *lei(d)sel* beter is, zijnde dat tuig, waarmeé men leidt. Kil. heeft : *leysse* of *lace*, *layce*, l. *nummella*, d. i. leiband. Z. Weil. op : *leis*.

LEIGAAN. Men zegt in Br. : *iemand houden leigaan*, d. i. iemand door beloften paaien, of : in den draai houden; eene zaak altijd uitstellen. Z. leiachtig.

LEIK. Z. leek of laken.

LEIN, LEINEN. Z. leen. Vanhier heeft men het o. w., *leinen* voor : lunderen, en voor : *lullen*, d. i. blijven staan klappen (Br.).

LEIPEN of LIJPEN, o. w., het tegenovergestelde van : krimpen, dus : rekken, uiteengaan, rekbaar zijn (Leuv., Thien.). Edoch *leipen* heeft ook de bet. van : lellen of hangen, fr. *filer;* dik bedorven bier, smout, stroop, honing, leipt of lelt als men het uit een pot giet. Het w. schijnt verwant met : leep en leepoog, met het gr. λειβειν, l. *lippire*, *libare*. Lel, lil, wortel van : lellen, lillen, d. i. schudden en licht bewegen. Z. 't volgende.

LEIPEREN of LIJPEREN (?) wordt vooral gezegd van het bier, wanneer het, bij 't schenken, dik en olieachtig schijnt geworden te zijn : *het bier leipert* (Antw. pr. en st.); bij Sleeckx is het verfr. door : *filer*, *graisser ;* en *lijperend* door : *gras*. Z. 't voorgaande.

LEIPERÈND of LIJPERÈND (lijpereinde), de zijde van een stuk ellegoed, laken of katoen, langs welke men het begonnen is, als 't bewerkt werd, en die gewoonlijk eenigszins verfrommeld is : *koopman, ge moet mij den lap minder laten*, *het lijperènd valt er in* (Antw. st. en pr.).

LEIS. Z. lijs.

LEISEL. Z. leidzel.

LEISTE is in 't canton Axel gebr. voor : leidse of leidsel, d. i. toom of leiband (leidzeel).

LEISTEREN. Z. lijsteren (blinken).

LEIT, LEITE. Z. leid of lei.

LEITJE, LETJE, luttel (Westvl.); in Br. lutter, oudtijds en elders nog : *lettel*. Z. dit laatste.

LEIWAGEN, borstel, van haar of van stoffedoeken gemaakt, om den vloer meê te vagen (Westvl.); te Antw. : *luiwagen*, laaiwagen, d. i. schrobber met langen steel.

LEIZEMEEL, enz. Z. lijzemeel.

LEK, m. en o., wortel van : *lekken*, druipen : *onder den lek* (*of druip*) *van het dak staan*. Het is nog m. of ook o. voor : *lekbier*, d. i. afgelekt of zeer gemeen bier, ook *middelbier* genoemd (Leuv., Mechel.). Doch voor druppel, afzonderlijk *vallende*, in 't fr. *goutte*, wordt het v. gebr. : *die zatlap, hij zal geene lek bier meer krijgen* (Br. en elders).

LEKEN. Z. lekken, waarvoor het thans nog in Vl. en Limb., evenals oudtijds elders, wordt gebezigd.

LEKKEBAARD en **LEKKEBAARDEN, LIKKEBAARD**, enz. Hier valt op te merken dat de *e* in *lekken*, afdruipen, een anderen klank heeft dan in : *lekken* (likken).

LEKKEN (in Westvl. : *leken* uitgespr.), druipen of, gelijk men in Br. zegt, *afdruppen* en *afdruppelen*. *Leycken*, drupen (Teuth.) : *ik zal het hem stillekens in de ooren laten leken*, ik zal 't hem langzaam en voorzichtig bekend maken wat tot zijn voor- of nadeel strekt. *Wat gij zegt of niet, het lekt hem af*, d. i. 't dringt niet in zijn hart. *Al lekende afkomen, weêrkomen*, enz., in zijn verwachting bedrogen zijn of weêrkeeren zonder dat men nog een woord te zeggen hebbe. *Lekende nat* in Westvl. 't zelfde als in Br. en Limb. : *zoo nat als mest*, of : *dat men uitlekt* (Antw.), d. i. door nat. Z. over *leken* 't *Arch. vr. Nederl. Taalk.* II, 118-127.

LEKKERBEKKEN, LEKKERBEKSKEN, o., voor : lekker beetje (Br., Antw.).

LEKKERE, m. of v., volgens toepassing, in Br., Limb. en elders met eene *e* van achter uitgesproken, wor[...] van of tot iemand gezegd [...] men niet tevreden is en ee[...] kwetsende wil zeggen, b. [...] zin van : vies man, aardige[...] voldoend, ongedienstig, w[...] meisje of wijf : *ge zijt gij* [...] *lekkere mij zoo lang te laten* [...] Het zegt dus zooveel ni[...] Woordenb. wel opgeven. Bi[...] *lecker, leckaard* : deugniet, t[...] mer (germ. *lacker* ; gal. *li*[...] *chard* ; angl. *lickerd, licar*[...] hij) ; in den Teuth. : *eyn l*[...] *boeve*, hgd. *bube*, l. *leccato*[...] *tus* ; bij Delf. 268 : *lecker*, [...] *cher*, hgd. *locker*, fr. *libert*[...] *ché*. — Leckerye, leckerh[...] engl. *lechery*, fr. *impud*[...] Teuth. vert. *leckerye* niet d[...] *cium*, zoo Delf. zegt, ma[...] *ganea*, *leccacitas*, *laucitas* [...] enz. Wij denken dat *lekker* [...] lakker, maar *likker* is, ten v[...] *ken*, *lekken* en *likken* oorsp[...] hetzelfde beteekenden. In [...] men van een slecht meisje [...] *overlekte* ; te Antw., vooral [...] zij wat verlept is : *een afge*[...] *pen brooken*.

LEKKERKOEK, m., in 't Mee[...] zelfde als : peperkoek of z[...] in 't L. v. Waas : *pompkoek* [...] en omstr. : *pondkoek*, fr. *p*[...] *ce*. Dit is hoogst waarschij[...] zelfde als bij Kil. : *lief-* of [...] een Vlaandersch, Zeel. en Ho[...] in 't lat. *placenta mellita, d*[...] *panis dulciarius*, enz., e[...] N.-Br. : *leefkoek* ; in Nede[...] *lebbe koeken* (bij verbaster[...] *koeken*). Z. Hoeufft, blz. 3[...]

LEKMOES voor : lakmoes (Kor[...]

LEKSKEN, o., verkl. w. van [...] *goutte*, voor : beetje, weinig [...] Antw.). Z. lettel.

LELBEK, m., babbelaar, ook zo[...] het fr. *gamin* (Limb.).

of LILK, bijv., in de meeste gewes-
n van 't Z. en in N.-Br. voor: leelijk,
aarvan 't eene samentrekking is.
EBEENEN, overal in Br. en Antw.
oor: *lillebeenen*.
EN, o. w., is 't zelfde woord als: *lil-*
n, dat tot wortel heeft: *lel* of *lil*,
ts wat licht beweegt of waggelt
. Weil.), doch in Br. bet. het zoo-
el als: *leipen*, *leêren*, d. i. als
machtige vochten aaneen hangen,
hangen. Z. leiperen.
N, mv. van: leem, blz. 329.
EN, m., lam (Br., Kemp., Limb.).
verders de met *lam* saâmgestelde
oorden.
ERKESPAP, v., pap gekookt van
elk en meel (Maastr.). *Lemmerkes*
aat voor: lemmekens. *Lemmeren* is
Br. 't mv. van: *lam* of *lemmen*; en
ordt ook gebruikt voor: *lammeren*.
ETGAREN, in Limb.: lampekatoen.
Is samengest. uit *garen* en *lemmet*.
ild. maakt *lemmet* o. als zijnde *ge-*
mmed of *gelamped*. Men zei oudtijds
mbed, *lemmebed*, d. i. lamppit. Kil.
eeft ook *lembindt*. Bij onzen eer-
iedw. Ruysbroeck leest men (I, 157):
Tote iegewelker lampten behoren
in noede dese .iij. dingē, dat es,
at vat, die olie ende .j. berrende *le-*
ement.» Op welk laatste onze J. Da-
id, pr., die Ruysbroeck's schriften
itgaf, aanmerkt: «Surius vertaalt
it woord zeer goed door: *ellych-*
ium, zooveel als ons *lemmet*, in 't
. *mèche*. Maar *lenement* bet. etymo-
gisch: *steun*, in 't l. *fulcimentum*,
ustentaculum.» Z. Kil. op: lene, enz.
ennemijt tot kerssen (Teuth.).
EN, LEMPERS. Z. lampen, blz. 324.
. Z. lind.
EBLOED, o., in Br. uitgesproken
nnebloed, ziekte van het hoornvee
estaande daarin dat het bloed ge-
onnen wordt, hetwelk moet uitge-
aald worden (Br., Hagel.).
ENGESCHOT (uitgespr. *lenderge-*
schot), o., zijdewee of steking in de
zijde, ook *fleuris* genoemd (Vl.). Z.
geschot, blz. 150. *Het geschot in den*
rug bet. te Leuv.: eene stijvigheid
in den rug.
LENDEWATER, o., het vuile vocht dat de
kraamvrouwen, de eerste dagen na
de bevalling, kwijt raken (pr. en st.
Antw.).
LENGELEN, o. w., uitgespr. *lingelen*,
bet. te Temsche en omstr.: de hand
uitsteken om verder te kunnen schie-
ten. *Lengelen* is een freq. van *langen*
thans: lengen, verlengen, bij Kil. ook
linghen en *lynghen*, als Vlaandersch
opgegeven en vert. door: *elongare*;
bij Plant. *lengen* en *lengeren*, in 't fr.
allonger, l. *producere*, *prolungare*.
LEP, v., louw (Br., Antw.); in Holl.
zeeft (visch); in 't Z. van Westvl.
tinke, in 't fr. *tanche*.
LEPEL. *Zijn lepel afsmijten*, sterven
(Kortrijk).
LEPELBLAD, o., ahorn, plantaan, mast-
boom, fr. *érable* (Maastr.).
LEPELEN, o. w., pap, soep en anderen
lepelkost gulzig eten: *zie hem eens*
lepelen (Antw.).
LEPELVLIEGEN, o. w., geene minnares
meer hebben (Antw.).
LEPPER en LEPPIG, bijv., hard, ruw,
ook: zuiver, maar dan is *lepper*
beter (Hagel.). Z. lappen (drinken).
LEPSEN of LUPSEN, o. en b. w., water
met de hand of met de hoos werpen,
zwalpen: *de bloemen lepsen*, de bloe-
men begieten. *Den mestpoel uitlepsen*,
d. i. den mestpoel uithoozen (Limb.).
Bij Kil. bet. *lepsen*: melk of ander
vocht zuigen, ook: met de lippen
aan eenig vocht nauwelijks proeven,
d. i. leppen, lepperen.
LESSCHEN bet. omstr. Thien.: het graan,
dat in 't vroege jaargetijde te veel
groeit, wat afsnijden: *op die plek*
moeten wij de rogge wat lesschen of
ze zal vallen. Vandaar ook: voeder
voor het vee doen: *ik ga lesschen*.

De Teuth. heeft *lesschen* in den zin van : *deligen* (delgen, dempen).

LETJE (e), een weinig, een luttelken tijds, een oogenblik : *wacht e letje* (Westvl.). Z. lettel.

LETSE, LETSEKEN, LITSE, m., strik : *de schoenen met een lets knoopen. Een lets maken*, d. i. het lint of wat anders zoodanig doortrekken dat het als het getal acht uitmaakt (Westvl.); bij Halma is *letse* hetzelfde als *leis*, koppelsnoer, fr. *lesse* en *laisse*. *Letseken*, o., in Oostvl. een lintje dienende om een kleed, koorkap, enz. ergens aan te hangen ; Kil. heeft : *letse, litse;* Bild. *lits, luts*, en leidt *letse* af van : *letten*, ophouden, in 't l. *remora*, ophouding, en zoo : vang, strik. Hiervan 't fr. *haute lisse* voor : tapijtwerk. *Lus* echter levert eene verbastering van het oude *lijse*, dat, als znw., strik, bedrog beteekende. Z. Weil. op lis of lits.

LETSKEN of LETJE, o., een weinigje. Z. lettel.

LETTEL, LETTER, bijw. en ook o. znw. *Lettel, littel* wordt hier en daar voor : luttel, weinig gehoord. Ruysbroeck bezigt het als bijv. nw. voor : klein, gering : *lettele menschen*. Vanhier het verkl. w. : *e lettelken*, oudtijds *lettelkijn*. «So wil ic van haer secgen *een lettelkijn* (L. van Velthem, *Spieghel-hist.*, VI, 881). In Brab. zegt men meestal : *lutter ;* in Oostvl. *letter : letter of niet*, weinig of niets (Gent); te Kortrijk : *litje*, alsmede : *littelken ;* elders in Vl. : *leitje*, *letje* en *letske ;* in Br. : *leksken*, diminutief van : *lek;* in 't oud hgd. bet. *lutzel :* klein; *luzzel*, weinig, niet veel : *mit luzzelen worten; luzzil* (engl. *few*), weinig talrijk ; *luttel* is in 't engl. *little*. Z. Delf., blz. 276-7.

LETTEN, o. w., vertoeven, wachten, blijven : *'k en zou ni geerne lange letten, ik kwame de vapeure te late* (Oost- en Westvl.). In dezen zin geeft de Teuth. het ook op *verletten*, vertoeven, verl[...] *tardare, morari*, en is het oud engl. gebruikt geweest[...]

The day goth fast, I wol no lo[...]

Z. Delf. (blz. 485 en 271) [...] vertaalt door : zich ophou[...] blijven, in 't engl. *to tarry, t*[...] en ook het 34e vers der ch[...] Jan van Heelu aanhaalt :

Want hi ne dorste niet langer [...]
Doen hi wiste....

LETTER ; LUTTEL. Z. lettel.

LETTER, m., opletter, een di[...] let, loert of wacht houdt ([...] *of letter* (met de munt) *we*[...] men in Gelderl. : *leeuw of* [...] Limb. : *kop of munt;* in Ho[...] *of munt werpen*.

LEUBBEN, m., goedzak, lompe[...] Kemp., Limb.).

LEUGEMEET, v., in Oostvl. vo[...] genaarster of leugenerse, [...] ste men meest in 't Zuiden [...] laatste deel des woords is [...] ter, peet) of wel *meid*.

LEUK, LEUKE. v.; omstr. Thien[...] een lange, ronde en du[...] dienende om een strooie[...] maken. *Leuke* gaf men ons [...] als zijnde een oude, knoes[...] van eene haag. *Leuk* is ge[...] *luik* van : *luiken*. Nu Kil. gee[...] *loke, locke, luycke* op in den [...] omheinsel, haag of houtg[...] eene haag of afscheidsel va[...] ken. Ook is *leucke* een vla[...] dat hij vertaalt door : *perg*[...] een gang met wijngaards [...] of eene gaanderij voor aan [...] waar koopwaren staan ; du[...] als : luif, bij Kil. *luyffe, loov*[...] *deksel* bet., in 't engl. *lock*. [...] vroeger *loken*, is verwant [...] engl. *to lock*, goth. *lukan*, [...] hgd. *bilohhan* en *luchen*. [...] blz. 274 en 276 en Plant., K[...]

Weil., op : luif of loove.
IS, m., domme vent, snul : *die leu-s, hij staat daar of hij geen drij kan tellen* (Br., Antw.). Het is verwant et : lijns of lents en 't l. *lenis, lentus.*
TEREN. Z. lunteren.
E, LEURRE, LORRE (*o* als korte *eu*), . of v., bet. in Br., Vl. en Antw. : een e met vodderij, futselrij, beuze-rij en draaierijen omgaat, een niet-eug, een oneerlijk persoon, een answorst, bedrieger (lorren). Bild. eeft : « *leur*, *loor* of wel : *lore* (ook, inder goed, *lor* of *lorre*); als scheld-oord is het door toepassing m., in elk geval men ook : *loer* en *loeris*, at eigenlijk *loerische* zijn zou, hoort ggen. » Wij zeggen in Br. ook *loeder*, *dder*, *lorias*. en bij Kil. is *loren-faes*, *renfant*, een luiaard, een gering an, een ijdele vent. Z. bij Weil. ur, lor, loor, en, bij Kil. lore, ur, enz.
EN, LORREN (*o* als korte *eu* uitg.), etzelfde als : lorrendraaien, smokke-n : *hij heeft een heel pak over de enzen gelörd* (Antw., st. en pr.); anhier: *lorder, lorgoed, lorrerij*, enz.
EN (met langen *eu*), uitventen, van ur tot deur met iets te koop gaan Br., Antw., Kemp.). In dezen zin ven Blussé en Hoeufft het ook op. anhier : *leurder*, *rondleurder*, *leur-amer*, fr. *marchand - ambulant ; ur* of *leurgoed*, koopwaar, goed aarmeé men rond leurt ; *leurderij*. *uren* bet. hier en daar in Vl. g : op of langs de straat loopen, g loopen ; bij Kil. is *loren*, *leuren*, einigheden verkoopen, en ook : met s onachtzaam handelen, in wel-n zin het nog heden in Br. en Antw. bruikelijk is : *gij moet met mijn ed zoo niet leuren*. Z. lorren en ndleuren.
EN, het afgaan van den dag : *de leu-nge*, de schemering (G. Gez. West-). Z. verders luieren.

LEURZEN of LORSEN, o. w., hetzelfde als : lorren, smokkelen (Kemp.). Vandaar : *lörshandel* en *lorshandelen*. Het woord is afgeleid van : leurders, doch bij Weil. van : *lors*, een achteloos vrouwmensch. *Lordsen*, lorsen, ook *loren*, leuren, bet. bij Kil. : trekken, en : iets te koop dragen.
LEUS ook LOOS, v., verwachting van iets ; hoop op, en ook vrees van iets : *de doctor heeft den zieke goede leus op genezing gegeven. Ik ontvang niet dan kwade leus van hem. Hij heeft nog al leus dat hij de gevraagde plaats bekomen zal* (Antw. st. en pr., Br.). Te Leuv. zegt men : *loos. Adelung* brengt *leus* tot *lot*, omdat Opitz het lot *losung*, eene leus, noemt (Weil.). Bild. zegt « dat *loos* of *leus* niets anders is dan : *lesse* , *spreuk*, en oorspronkelijk beteekent : zoo 't wapendevies als den wapenkreet, en ook 't wachtwoord. Vanwaar het, bij uitbreiding, overgegaan is om alle teeken van herkenning aan te duiden. » Dan wij denken dat *leus, loos*, in den door ons opgegeven zin behoort tot den stam : *liezen*, *loos*, *gelozen*, waarvan ook *loozen* (loslaten) en *los*. *Leus* (wachtwoord) is dus zooveel als : *loswoord*, woord waarmeé men losmaakt. Wij zeggen : *een schildwacht aflossen* (Br., Antw.); in Limb. : *afleuzen*.
LEUSELIJK, bijw. Z. leuzig.
LEUSIG. Z. leuzig.
LEUTE, v., in Vl. veel gebr. voor : vermaak, blijdschap, vroolijkheid : *ik heb van mijn leven zoo vele leute niet gehad als op die feest* ; ook voor : lach, grap : *'t was maar om de leute dat hi dat zei. Leute* kan verwant zijn met het lat. *laetitia*, of liever met : *lust* (hgd. en engl. ook *lust*) zonder *s* en dat bij Kil. dezelfde beteekenis heeft als hier *leute*. Doch waarschijnlijker is *leute* hetzelfde woord als *loot* (scheut) of als *lut* (Z. dit laatste).

LEUTEGAARD, m., vroolijk mensch (Vl.).

LEUTER of **ZEEPLEUTER**, m., zeepsop : *dat kleid moot door ne zeipleuter getrocht weerden* (Limb.). Van : *louter*, zuiver?

LEUTEREN, o. w., te Antw. lanterfanten, lunderen, talmen, lang en zonder voordering aan iets bezig zijn, engl. *to loiter*.

LEUTERIG, bijv., overdracht. : talmend, besluiteloos.

LEUTIG, bijv., geestig, vermakelijk (veel in Westvl. en nog al in Oostvl. gebruikt). Z. leute.

LEUTSEL. Z. loodsel.

LEUZENDE, bijv. en bijw., niet gesloten, los (*slus*; in Vl. uitgespr. *sluts*) of slap : *de schaverlingen liggen leuzende. De slagregen maakt de leuzende aarde toe* (Westvl.). De wortel van dit woord is *los*. Z. leuzig waarmeê het in verband staat.

LEUZIG, bijv., bij Weil. : slap, traag, lui, bet., vooral in Br.-Kemp. en Vl. : flauw, laf, afgemat : *wat is het weêr leuzig. Wat ben ik flauw en leuzig.* 't Wordt ook gezegd van den geur : *wat leuzige geur in die kamer! Ze riekt fel leuzig* (Hagel.); *leuzig* bet. ook : loos, ledig, licht : *leuzige aren*, aren waar geen of slecht graan in is. Vanhier *leuzende*, in Vl. gebr., en 't bijw. *leuselijk*, in Br., Antw. en elders veel gebezigd, voor : flauwelijk, nauwelijks : *hij zei maar leuseljk nen goeiendag*. Weil. leidt *leuzig* af van : *los*; doch het kan ook van : *loos*, ledig, afkomstig zijn. Inderdaad *leuzig* is in 't engl. *lazy*, *ledig*, fr. *indolent* (Delf. 271), en Kil. die *leusigh*, *losigh* vertaalt door 't l. *remissus*, *segnis*, *ignavus*, *flaccidus*, *languidus*, *veternosus*, sax. *loesigh*, heeft ook het bijv. *loos* of *los* in de beteekenis van : ledig, ijdel en van 't l. *carens*, *expers*, *solutus*. Wij zeggen hier ook : *los* en *ledig* : *ik ben los en ledig van alles*. Vanhier dat *lossen* : ledigen beduidt. Met dit *leuzig* heeft eenig betrek *lijns*, *l*
achtig, ook het l. *laxus*,
αλασσειν, het fr. *lâche*, enz
op *loos* en *lijns*; Weil. op *loos*
lijs. Van Beers, *Spraakleer*, l

LEVAARD, m., haring zonder m
Sleeckx, in 't fr. *hareng frai*
licht of slordig vrouwmensch

LEVEL of **LEVER** (*le* met zwa
gespr.) is eene verkorting va
(blz. 14) (Br., Antw. en Vl.

LEVEN. *Al mijn*, *zijn*, *ons*, *h*
bet. : altijd (Z. blz. 16) :
mijn leven God en vaderland
blijven. Wie hadde dat van z
(ooit) *gepeinsd? Al zoo le*
verraad? d. i. misschien, n
waarschijnlijk is er verra
mijn, *uw*, *zijn*, *ons*, *hun le*
niet of *geen* vergezeld, bet.
ik had het van mijn leven nie
Zijt gij van uw leven (ooit) *a*
geweest? (overal in Z.-Ned
Westvl. zegt men : *'t is*
leven geen waar, 't is on
waar. *Levensmiddelen* (Leuv
renten : *hij heeft levensmidde*
wel berent en kan deftig v
renten leven. *Leven om le*
ten, lijf om lijf vechten (
iets leven, in iets al zijne
vinden (Kortrijk).

LEVER. Het spreekw. *iets op*
hebben, geheime plannen
tot eene wraakgierige ond
(Limb.) en te Kortrijk : het v
van iets hebben. Z. lede en

LEVER, bijw., verkort van
(Z. blz. 14).

LEVIETEN (de) **LEZEN**, (ieman
berispen.

LEZEKOEK, **LEZEMEEL**, **LEZ**
Z. lijn, enz.

LEZEN, o. en b. w., door het vol
Antw. en Kemp., altijd, en v
voor : bidden gebruikt :
leest 's morgends en 's avo
kind is nog maar vier jaar

al lezen. — Die jongeling zal sterven, er is geen lezen och bidden voor. Vandaar zegt men te Leuv. nog in de geestelijke gemeenten : het *geles* voor : het *gebed* en te Antw. *gelees.* Z. Hoeufft, 359.

IT, v., *loos* of *long*, lever (van mensch of dier) (Br., Vl., cant. Axel); bij Kil. en Plant. : lichte, lichte lever, longer, loose, l. *pulmo*, q. d. *leve je-cur*, engl. *lighte.*

IT, v., 1° tuig waarmeê men, in den molen, den bovensten steen doet op- of neêrgaan (Antw.-Kemp.); 2° tuig waarmeê een kar of kruiwagen wordt opgelicht en gevoerd, dus : hetzelfde als *help* (183); bij Kil. en Plant. ook *lichte*, halsband, l. *helcium*, *vulgo levatorium*, fr. *un collier, un brouet-tier.* Dit tuig wordt in het Nedersaks. ook *licht* genoemd; 3° een stut of *pikkel* welke onder de boomen of berries eener kar gezet wordt tot ver-lichting van het paard (Kemp., N.-Br.). Z. Hoeufft, 360. *Licht* is gewis voor : lichthelp, lichtband.

ITER, m., kist voor een doode, lijk-kist, lijkbaar (omst. Brussel langs Vlaander., in 't Land v. Aalst, Kl.-Br.). Een testament in 't fr. van 1713 bevat met dezelfde beteekenis het w. *luy-seau*, dat van *luire*, gelijk *lichter* van *lichten*, schijnt af te stammen. « Voul-lant que le *luyseau* auquel son corps sera mis, soit doublé de taffetat blanc et le dehors couvert de velours noir, garny d'une croix d'un petit passe-ment d'argent et que ledit *luyseau* soit mis dans un autre de plomb, enz. » Vanhier heeft men *lichteren* : *een doode lichteren*, d. i. een doode kisten of in de kist leggen. *Lichter* schijnt ons niet met licht (fr. *lumière*), maar met *lichten*, oplichten, l. *aspor-tare*, *tollere*, in verband te staan; Kil. en Plant. geven *lichter* op als een Geldersch, Holl. en Vlaandersch w. in den zin van *baere*, doodbaere, l. *capulum*, *feretrum, instrumentum quo mortuus levatur et effertur* (dus kist en berrie) : *het doodt lichaem lichteren*, l. *capulo levare cadaver*, *feretro efferre*, en Plant. verfr. dit : « lever ou mettre un corps mort à la bierre ou coffret. » In 't fr. zegt men nog : « la levée du corps aura lieu à 10 heures. » In de pr. Drenthe bet. *ligter* : beddekwast (*Arch. vr. Ned. Taalk.* I, 333). — *Lichter*, blok, waaraan het licht hangt (Br., Antw.). Z. lampegek.

LICHTEREN, b. w., gebr. in Westbr. en Oostvl. Z. lichter.

LICHTWERKEN, o., werk dat met licht gedaan wordt : *van October begint het lichtwerken voor de meiden* (Br., Antw.).

LID, o., scharnier, fr. *charnière, lid* voor : gelid van : *le-en*, hangen, zegt Bild. (II, 181). Z. Van Beers, *Spraakleer,* blz. 184.

LIED, LIEDEKEN, o. *Hij zal er geen lie-ken van* of *over dichten*, hij zal er niet blijde om zijn, er hem niet van beloven, het zal hem tegenvallen, hij zal het niet voort vertellen (Br.).

LIEFHEBBEREN, in iets liefhebber zijn (Antw.).

LIEFKOOP, m., drank, hetzij bier of wijn, die op eene verkooping in de Limburg-sche dorpen op aankoopers kosten gegeven wordt. Z. lijfkoop, blz. 339.

LIEGEN (aan), o. w., afhangen van, in 't fr. *dépendre de*, *tenir à* : *'t loog aan mij niet dat gij ongelukkig werdt. Waar aan heeft het gelogen dat gij niet gekomen zijt?* Ook : schillen, ver-schillen of schelen : *het loog maar een of ik had prijs in de loterij* (Br., Antw. st. en pr.); gewis is dat *lie-gen aan* hier voor : aanliggen (ra-ken of hangen). Kil. vert. : *lieghen*, *ligghen* oft *letten aen iemandt* door 't l. *per aliquem stare*, *quo minus*, ook : *impediri*, *obstari* : *het liegt* of *light aen u*, in 't l. *per te stat*, fr. *il*

dépend de vous. Ook hebben Kil. en Plant.: *liegen oft schillen* in de tweede beteekenis en vertalen het door : *distare*, *differre*, *discrepare*, in 't fr. *s'en faillir*. *Liegen* voor : tegen zijn meening spreken, komt voor in de volgende zegwijze: *liegen of 't gedrukt stond*. *Door zijnen hals liegen*. *Liegen gelijk een peerd*, sterk, stoutmoedig liegen (Br. Antw.).

LIEGSTER, v., zegt men, evenals *leugemeet* in Oostvl. voor : logenaarster.

LIELHOOTSE en **LIELHOOTSEN**. Z. lilhutse, enz.

LIEM. *Hij heeft er van een liem gegeven*, hij heeft er van gerept, of: er iets van laten verstaan (IJpere). *Liem* is hetzelfde als *lim* of *leem*. Z. dit laatste.

LIENK. Z. link.

LIER, v., komt voor in : *zijn liere vullen*, d. i. zijnen buik vullen (Westvl.). Kil. geeft *liere* op als een Vlaandersch w. in den zin 1° van : zitbank voor de deuren, de vloeren of voorplaatsen; 2° van: wang. Z. Bild. op lier (II, 182). *De lier aantrekken*: beginnen te weenen (Limb.).

LIEREI, m., klare, slappe koffie of thee (Maastr.). Z. ladder, blz. 322.

LIERENAAR, m., liersch mes, een klein toevouwend mes met houten steel, dat te Lier gemaakt wordt (Br., Antw., Kemp.); omstr. Thien. en elders : *lierman*.

LIERMAN. Z. lierenaar.

LIES, bijv., bijw. en znw., is in Limb. en Vl. de uitspraak van: lijs. Z. dit woord.

LIES, v., eigenlijk het inwendige vet, de smeer des buiks van menschen of dieren. In de groote hitte hoort men soms zeggen : *zijne lies is gesmolten*. Kil. schrijft *lies* voor : vet, l. *adeps*, *membrana pinguis ex ventre porcorum*, en *liesche* (oft *nierbedde*, gelijk Plant. het ook heet) voor het l. *inguen*, het fr. *aine*, schoon het éénzelfde woord is. Vanhier: *liezevet*, *liesbuik* en *verkenslies*.

LIESBUIK, m., dikke, vette vent. V
liesbuikig (Antw. en elders)

LIESDE ZIJN of beter : *lies zijn*,
rig zijn, het tegenovergestel
hardhoorig of van : doof zij
rijk).

LIETJE, **LITJE** komt voor in :
een lietje, d. i. niet weini
veel : *wij zullen ons niet om*
vermaken (Kortrijk).

LIEVEKENSSNUIF, m., reuksnu
snuif, fr. *civette* of : *tabac à*

LIEVERKOEKEN. Als de kinde
voorliefde voor een voor
eene zaak te kennen geven
gen : « *dat heb ik liever*,
men het hun niet geven
woordt men : *wij bakken*
verkoeken, of : *de bakker*,
verkoekskens bakt, *is in*
versmacht (Brab.).

LIEVE-VROUW-BEESTJE (onze)
kever, bladluiskever, fr.
(Brab., Antw.).

LIEVE-VROUW-HEMDEKENS
witte *convolvulus* of klokj
klokkebloem, klokkruid (An

LIEVE-VROUW-KINDEKEN, h
kind (Antw.).

LIFKEN, in Limb. hetzelfde als
d. i. jak, lijfroksken. Z. lijfr

LIGGER, m., is eigenlijk een groo
boek of register; in Vl. is *leg*
register waarop aangeteeke
hoe en waar de eigendom
kerk, sticht of van andere e
liggen. Zoo zegt men : *n° 1*
enz. van den cadastralen leg
prijs van den legger per
(Gent, *Beurzen courant*,
Limb. wordt zulk een *ligg*
meetboek genaamd. Door *lig*
staat men in Br., Antw., Vl. e
een dik, zwaar brevier of za
in-4° of in-folio, die ligt als
in leest of zingt. Deze beteek
ligger ook in 't oud engl. :
Warton van Cannynge: dat

kerk twee boeken vermaakte ge-
amd liggers (*two service books cal-*
liggers), en *leiger* of *leiger-boek*
in Boeyer's engl.-fr. Woordenb. :
a groot koopmansboek (Delf. 483
489); Kil. en Plant. verstaan door
gher : een boek die ten gebruike
waard wordt.
vordt gebruikt van : stoffen, b. v.
nen, katoen, enz., die met eene
rzakking aan den anderen kant
órhangen, als men den eenen kant
ek houdt (cant. Axel).
, GELIJDEN voor : bekennen : *de*
oveerdige wilt niet lijden dat hij
gelijk heeft (overal).
Te lijve iets doen, zelf, niet met
eren, iets doen : *ik heb dat land te*
e bebouwd (Westvl.). *Lijf en leên*
eden) *hebben*, d. i. gezond en kloek
n : *gij hebt lijf en leê, waarom*
rkt gij niet? (Hagel., Br., Antw.)
mand op het lijf liggen of *aan het*
zitten, iemand gedurig pramen
: fel vragen (Br., Vl.).
OOP, m., de drank die ter ver-
ing gegeven of geschonken wordt
koopen en verkoopen tot teeken
n tevredenheid : *laat gij uw peerd,*
ik geef vijf flesschen wijn ten lijf-
op (Br., Antw., Limb.); bij Kil.
-koop, lief-koop, l. *epulum emp-*
nis causa, *commessatio emptionis*
go, *arrha epularis*. Hoeufft (bij-
egsel 24) zegt dat *lijffcoop* is : het
ogenaamde *gelag* bij gelegenheid
n eene openbare verkooping ge-
aakt. Z. liefkoop (337).
OK, m., is niet het fr. *soutane*
oog), maar bet. in Oostvl. het-
lfde als in Br. : *slaaplijf* en elders
rstrok, dien men in 't koude jaar-
tijde onder of boven het hemd
aagt, en daarom ook, te Eecloo,
mdrok geheeten wordt : *ik ga mij-*
n lijfrok aantrekken ; bij Kil., lijf-
k, lijf-rocksken, wullen hemde,
mdrocksken; bij Plant. ook : borst-
rock, lijfken, l. *tunica pectoralis*,
saga. Z. lifken.

LIJFSGENADE, lijvemacht (Westvl.).

LIJFSTUK, o., het bijzonderste stuk, stuk waaraan men den voorkeur geeft, fr. *morceau de prédilection, cheval de bataille*, *marotte* (Antw. en elders).

LIJK. In Z.-Nederl. veel voor : gelijk, fr. *comme : lijk elders riekt de roos hier goed* (G. Gez.); in Westvl. hoort men soms ook : *link;* in Br. *lak;* Kil. meldt ook *lijk* voor ghelijk, l. *instar* en *lick* voor : gelijk, in den zin van : effen, glad, l. *aequus*, *planus* en vanhier : 't w. *licken* of *glicken*, l. *nitere*, glad, blinkend zijn. Van dit *likken* (blikkeren) komt : *likhout*, *likijzer*, *liksteen*, *likstok*, enz. Z. lijklaken.

LIJK, eigenlijk : lichaam, doch thans : dood lichaam, is in Br., Antw. en elders, en ook in Holl. o. maar in Limb. v. Het wordt voor : lijkstoet gebr. in Limb. : *de lijk komt aan*, zegt men aldaar, alsook *ter lijk bidden, ter lijk gaan*, voor wat men in Br., Antw. en elders noemt : *te lijk roepen*, *te lijk gaan*, d. i. tot eene begrafenis of lijkdienst verzoeken, eene begrafenisplechtigheid bijwonen. Dit noemt men in de Woordenb. : met of achter een lijk gaan. *Leiche* heeft in 't hgd. dezelfde beteekenis, alsook *lijk* bij Kil. 't l. *pompa funebris*, *exequiae*. Z. Hoeufft op : *lijk*, *lijkenbidders*, blz. 373-4. Vanhier : *lijken; lijkbidder*, *lijkhuisje*, huisje waarin, op de kerkhoven of elders, de lijken liggen alvorens zij begraven worden; *lijkpoort*, de *ijzeren breem* (Z. blz. 44), langs welke de lijken op 't kerkhof en in de kerk gebracht worden.

LIJKEN, b. w., is : een lijk uit het sterfbed nemen en het leggen op eene daartoe bestemde plaats, na het gewasschen en gekleed te hebben met de kleederen waarmeê het zal gekist worden. Sleeckx verfr. het door : *mettre dans un linceul : met den cholera hebben*

verscheidene kinderen hunnen eigene ouders moeten lijken (Hagel., Br., Antw.). In dezen zin heeft het Kil. ook : *curare corpus mortuum*, doch het bet. bij hem vooral : begraven, l. *funerare*, *condere funus*, en vandaar dat Sleeckx vert. door : *enseve-lir;* maar is *lijken* in dezen zin nog ergens gebruikt? In Westvl. bet. *lij-ken* : om geld spelen.

LIJKENBIDDER. Z. Hoeufft, blz. 374.

LIJKLAKEN, LIKLAKEN, v., hetzelfde in Westvl. als te Gent : *laken* (Z. dit alsook leek). Het w. is samengesteld uit : *laken* en *lijk* of *lik*. Maar wat bet. dit *lijk?* Is 't hetzelfde als : *lijk*, *lik*, in : *lijkteeken*, *likdoorn*, enz. d. i. vleesch, lichaam, omdat de echels 't bloed uit de lichamen zuigen? Of is 't het bijv. : *lik*, dat bij Kil. glad, effen bet. en de wortel is van : *likken* of *lek-ken*, het fr. *lécher* of het neêrd. : glad, glanzig, blinkend maken? In 't l., bij Kil., *nitere*. Of is het *lik*, voor : *lich*, of *lift*, wortel van *liften*, ontladen, lichter maken? (Z. Weil. op *likken* en Bild. die *lijkteeken* houdt voor : blijkteeken, blijk, blik, lichaam, lijk : Ofwel is *lijk*, *lik*, in *liklaken*, licht niets anders dan de herhaling van den stam, met den *i*-klank uitgesproken als in : klikklak, kiskassen, klitsklets, enz. (Z. J. Van Beers, *Spraakleer*, 4e uitg. blz. 185-6.) Z. verders : *lijkteeken*, in 't *Nieuw Archief vr. Nederl. Taalk.* 59-70, alwaar Dr A. de Jager *lijkteeken*, naar Clarisse en Bild., houdt voor : blijkteeken. Zoodat *liklaken* eigenlijk zooveel zou zijn als : blik-, blink-, blikkerlaken.

LIJKPOORT. Z. lijk.

LIJLOOTSE, LIJLHOOTSEN of LIJL-LUTSE, enz. Z. lilhutse of lillutse.

LIJM, LIEM, LEEM, m. klei, potaarde, hgd. *lehm* (Maastr.).

LIJMGEERD, v., LIJMGEERDJE, o., lijmroede, lijmstok, lijmstang om vogels meé te vangen (Limb. en elders).

Hier zullen wij opmerken
't Z. m. en in Holl. v. en
LIJMSEL, o., lijm, fr. *colle* (o
LIJMSTRIJKER, m., vleier d
driegt, valsche vleier (r.
LIJMTANG, v., schrijnwerke
nende om de ineen gel
neelen zoo lang vast te
dat de lijm droog is (Br.,
LIJMVERF, v., verf met lijn
(Br., Antw.).
LIJN ook SAVELIJN, v., dor
(Br., Antw. st.). Z. leen
LIJN, enz. *Lijn* wordt misschi
vl. nog voor : vlas, oors
beteekenis van dit w., geb
hgd. is het : *lein*, in 't zwee
lin, ital. *lino*, l. *linum*. D
lijnzaad, *lijnolie*, *lijnzaa*
koek, *lijnzaadkoek*, *lijns*
zaadslager, *lijnmeel* of *lij*
luiden in Br., Antw. e
lijzemeel; in Limb. *lezes*
meel, *lezelemeel;* *lijnpo*
poer; in Oostvl. 't zelfde a
Vanhier ook *lijnpap*, *lijnz*
of *lijnmeelpap;* in Limb
lezelpap, *lezelepap*, in B
— *lijnsmout* of *lijnzaad*
Br., Antw. en Oostvl. uit
smout, *lijsolie;* in Limb.
d. i. lijnolie. *Smout* is 't
olie, doch meeral : ongekl
de geklaarde noemt men v
quetolie. Smout is in Holl.
vet, in 't hgd. *schmalz*
doux. In den Teuth. st
voor *vlessen* (vlassen);
gen wij : *linnen*, of in B
den, in 't angelsaksisch i
hgd. *leinen;* lijnwaad is in '
lin-wæd. Delf. bl. 490.
LIJNDRIJVER (uitgespr. *liendr*
iemand die in het opvar
stroom de schepen voo
middel van paarden. Va
drijverspeerd (Limb.).
LIJNK. Z. link. (Limb.)

LAT (*ij* als *ie*), v., lineaal, lijntrekker. Men hoort ook : *schramentrekker* (*a* als *ao*). *Schraam*, v., bet. : lijn (Limb.).
TEEKEN, o., verbasterde uitspr. van lijkteeken, fr. *cicatrice* (Limb.). *Lijn* voor : streep.
EN, LIJPEREN, enz. Z. leipen, enz.
, bijv. bijw. en nw., in Limb. en Vl. *lies* uitgespr., bet. eigenlijk : zacht, stil, traag, traagzaam, langzaam, lui, losselijk, niet vast, niet hard, enz. : zoo zegt men in Vl. en Limb. : *hij was maar lies gebonden.*

Hij mikt niet en zij slagten hem
En stervende zucht een lijze stem.
(G. Gez. blz. 76.)

Lijs hooren, *lijs gehoor* is het tegenovergestelde in Vl. van : *hard hooren*, *hard gehoor*. *Lijs spreken*, *lijze spraak* : is met stille stem of ook traag, vadsig spreken ; *lijs gaan*, langzaam gaan. *Lijs* wordt als znw. gebr. in Limb. voor een vermomd persoon op de vastenavonddagen ; in Br. en elders voor : een traag en onhandig vrouwmensch. Vanhier : *lijsachtig* en *lijzig*, waarmeê *leuzig* en *leuselijk* in verband staat, en ook *lij*, compar. : *lijer*, dat in Groningen : zachter bet., b. v. : *het weêr is nu lijer dan gisteren.* In Vriesl. bet. *lij* ook : luw, en *onlijig weêr* is daar : een onstuimig weder (*Taalk. Mag.* II, 338). *Lijs*, in 't hgd. *leise*, in 't oud hgd. *lîse* (liise), gr. λεῖος, ital. *liscio*, zw. *lisa* (germ.), is in 't oud neêrd. ook *lise* : *al lise so quam hi ter stede* (Z. Delf. 273).

Na die maniere en die wise
Dies si pleghen die slapen lise.
(*Leven v. S. Kerstine*, blz. xxxi, v. 1175.)

Hierop merkt Bormans, blz. 315, aan dat *lise* door zijn wortel *lis*, door al de oudste takken heen, tot het sanskritsch schijnt op te klimmen. De Teuth. heeft : *lijse*, stilleke, mekelick (gemakkelijk), suverlick, lantzem, l. *lentus*, *morosus*, *quietus*, en als bijw. *silenter*, *paulatim*, *tractim*; *lyse gaen*, *peditare*. Kil. geeft : *lents*, *lijns*, lins, op als hgd. saks. Gelders. voor : lui, traag, zacht, vadzig, stil; een *lijnse*, *lijse*, *lijsachtige* bet. bij hem : een lui, traag, vaddig mensch. *Lijsachtig* in 't gaan, het spreken is : traag te gang of in 't spreken zijn; *lynselick* of *lyselich spreken* is : stil of wel : traag spreken. De oud dietsche woorden : *lind*, hgd. *gelinde*, bet. ook zacht; *lindere*, zachter; *linderen*, hgd. *lindern*, verzachten. Het lat. *lentus*, *laxus*, *lenis*, enz., het fr. *laxe*, *lent*, het neêrd. : lijs, los, loos, loom, lui, langzaam, licht, sluns of slus, slap, enz. schijnen zij niet allen iets verwants, iets gemeens in hunne beteekenis te hebben?

LIJSACHTIG, traag, koelbloedig (Br., Antw., Vl.). Z. lijs.

LIJSBET, 1° spinnekop met lange beenen, ook : *langbeen* genoemd; 2° lui vrouwspersoon. Z. lijs.

LIJSEKOUTEREN, o. w., rennen of schongelen (Westvl.). Het w. is saâmgest. uit : *lijs* en *kouteren*. Z. biezen, blz. 52. Men zegt voor schongelen ook nog in Westvl. : *rennekokken*, *rijdekoken*, *piddekokken* of *pittekokken*. Z. lillutsen.

LIJSOLIE, v., voor : lijnolie (Br., Antw.), om ze te onderscheiden van : *raapolie*.

LIJST, v., plank of berd, aan den ingang der voordeur, om te beletten aanstonds te zien al wat er in huis omgaat : *het hangt aan de lijst* (Westvl.). Z. lijst bij Kil., Weil. en Bild.

LIJSTEREN, o. en b. w., voor : luisteren; in Vl. (Meetjesl.) gebr. voor : blinken. Zoo heeft Kil. ook *lijster* en *luster* voor : luister. Zoo bet. bij den zelfden Kil. *luysteren*, *lusteren*, blinken, l. *splendere*. *Luister*, v., komt van : *lui-en*, 't zelfde als : *lo-ën*, d. i. vlammen, blinken, in 't fr. *luire*, waarvan het l. *lux*, enz.; als m. komt

luister van : *leisten*, waarvan het oude *gleinsteren*, thans glinsteren : onze Vaders plachten ook *luisterend* voor : *blinkend* te zeggen (Bild. II, 200). Z. blz. 248, kleinster. Vanhier : *opluisteren*, opblinken, opsieren.

LIJSZAAD, LIJZEZAAD voor : lijn- of vlaszaad (Br., Vl.). Z. lijn.

LIJVEKEN, o. kleedje, jak, lijfrok, het, zelfde in Vl. als in Br. : slaaplijf.

LIJVELIJK of LIJVEMACHT, gedurig : *ik schrijf lijvelijk voort om gedaan te hebben* (Westvl.).

LIJZEBROOD, LIJZEKOEK, hetzelfde als : lijnzaadkoek (Br., Antw.) ; r. Leuv. zegt men meest : *raapbrood* (uitgespr. *robbrood*).

LIJZEMEEL, lijnzaadmeel. Z. lijn.

LIJZESMOUT. Z. lijn.

LIJZEZAAD, o., lijnzaad (Br., Antw., Vl.).

LIJZIG. Z. lijs.

LIKIJZER, o., ijzeren tuig, dienende, evenals *likhout* of *liksteen*, om schoenen meê te likken (Leuv. en elders).

LIKKEN, LEKKEN, in 't fr. *lécher*, komt voor in vele lage zegwijzen als in : *lek mijnen elleboog ; lek mijne botten ; lek mijne maas*, enz. d. i. : tegen uwen neus af, het zal mis zijn ; loop maar heen, in 't fr. *va-t-en paître ;* bij Sleeckx : *'t is van likt mijn lipken*, fr. *je m'en lèche les babines. Maas* bet. bij Kil. : plek, vlek. In Limb. zegt men : *lek mich am aars.*

LIKLAKEN (Brugge). Z. lijklaken.

LIKSEM, LIKSEN, m., wordt in Westvl. nog gehoord voor : lik- of lijkteeken ; Kil. heeft *lijcksene*, in 't l. *cicatrix.* Oude Hss. hebben ook : *lixene.* Z. lijklaken.

LILHUTSE, uitgespr. *lielhootse*, schongel, touter (hier en daar in Westvl.) ; te Brugge : *ren.* Z. biezenbijzen, blz. 52.

LILHUTSEN of LILLUTSEN, uitgespr. : *lielhootsen*, hier en daar in Westvl. gebr. voor : *rennen* of schongelen.

Het w. is samengesteld uit
en *hutsen*, *hutselen*, dat bij Ki
den, bewegen, l. *conquassa*
factare, *agitare* bet. ; maar
ook : *lillutsen* zijn en dus een
ling van 't wortelwoord. *Lut*
Kil. hetzelfde als : *loteren*, l.
tare, *vacillare*. Z. biezen, bl
lijsekouteren.

LILK, LELK voor : leelijk (ov
Zuiden, ook in N.-Br.).

LILLUTSE en LILLUTSEN. Z.
en lilhutsen.

LIM of LEME, in Westvl. voo
Z. blz. 329.

LIMMEL bet. in Limb. : zachte
Vandaar 't o. w. *limmelen* :
afhellen, afgaan.

LIMPOOGEN, te Kortrijk voor : le
te Eecloo spreekt men : *tjee*
tjiepoogskens uit.

LIND, LINT of LEND, v., lijn
zeel : *houd het peerd me*
(Kemp.). *Lint*, in den zin
ruban, is o. « doch in de
band, van *li-en*, fr. *lier*, zou
v. zijn, als zijnde dan *linte*,
na later analogie, zoo
schreve, te wettigen, z
(II, 189). » Het verkleinw
lijn is : *lijntje.*

LINEN of LIENEN met een st
dweil den vloer schuren (c
Linen is aldaar ook voor :
lijnwaad gebruikt.

LINGELEN. Z. lengelen.

LINGS, SLINGS zegt men in
links of *slinks.*

LINK, gelijk (Westvl.).

LINK, LIJNK, LIENK. Weil. ze
w. weinig in gebruik is, nog
men het veel in de st. en p
in N.-Br. en 't Noorden van
't cant. Axel. In welke laats
men : *lijnk*, *lienk ; lijnk*
ken uitspreekt, en er door
vuile strepen in het onder
derscheiden van *liemen*,

ze laatste niet altijd door vuilheid
oorzaakt worden. In de eerste
dstreken is *link :* striem, streep of
k in de huid, veroorzaakt door
ijving, drukking of slag : *hij nijpt,
nt, dat de linken er in staan ;* in
Br. en Antw. zijn 't : gaatjes of
eurkens in een stuk doek, ook :
sche vouwen in iets, en vanhier
: rimpels in 't aangezicht. Z.
euffi, 361.

, loeren, lonken, in het engl.
-link, zw. *b-linka*. Vanhier licht :
ker, bij Olinger verfr. door : *espiè-
, fin matois.*

, v. *Eer dat de linne vollezen is,*
r het einde (Westvl.).

BLOED, o., een kwaal van paarden
koeien, die bloed pissen. Z. len-
bloed.

ens of luns (Vl.).

KE, verbasterde uitspr. van : lik-
ken (Limb.). Z. over de beteeke-
van : *lijkteeken* 't *Nieuw Arch.
Ned. Taalk.* blz. 56.

EKTE, v. (nieuw woord), groot
langen om het lintje van eenig
le te verkrijgen (veel in België).

n lip trekken, in Br., Antw. en
stvl. hetzelfde als : *de lippen laten
gen*, d. i. : zuur zien, gestoord
; in Westvl. ook : schreien, b. v.
lipken krijschen, weenen.

OENTJE (uitgespr. *luuschheun-*
, waterhoentje (Limb.).

EN deelde men ons, uit Kortrijk,
in den zin van 't fr. *folâtrer : de
apen lispelen in 't groen.* Sleeckx
. *lispelen*, overdracht. door : *mur-
rer.*

en LITLE, weinig, luttel, engl.
e (Westvl., Popering.).

., hoort men in 't Z. bijna overal
r : *lis, lus* of *lutse*, fr. *cordon,
donnet, gance*, enz. Kil. schrijft :
e, litse. Vanhier het b. w. : *litsen,*
 litsen voorzien, b. v. : *een stuk
waad, dat men te bleeken gaat
leggen, litsen ;* te Maastr. bet. *lits :*
lijn, streep, b. v. de strepen die den
graad van serjant of corporaal aan-
duiden, worden daar *litsen* genoemd ;
ook de op den grond getrokken lijn
of streep naar welke de kinderen met
muntstukken werpen ; en vandaar
wordt dit spel : *litsen* genoemd : *jon-
gens, laat ons wat litsen*, ook nog in
Limb. hetzelfde als : *zelfkant* of
zelfend van laken, enz. fr. *lisière.* Z.
Arch. vr. Nederl. Taalk. III, 368.
Weil. en Bild. op : *lis.*

LITSEN of LITSCHEN (*sch* als in 't hgd.),
o. w., glijden, uitglijden : *het was
zoo glad dat hij litste* (Limb.). Kil.
heeft *lutsen* voor : *loteren*, l. *vacillare.
Litsen*, b. w., bet. : ergens litsen aan
zetten (Br., Antw., Vl.), en o. w. :
naar de streep of lits met muntstuk-
ken werpen, fr. *jouer avec des disques
sur une ligne.* Z. lits.

LOBBE, LOBBEN, m. (*o* als korte *eu* uit-
gespr.), goedzak, jongen daar geen
gal in zit, die zich door zijne goed-
aardigheid of door zijne kinderach-
tigheid onderscheidt : *dat is een goede
lobbe. Die groote lobben zit nog op
moeders school* (Br., Antw., Kemp.) ;
in 't Hagel. en Limb. klinkt het :
lubbe, en dit bet. daar : allemans-
vriend, snul, lummel, lane mensch.
Lobbe, lubbe, lobbus, loboor, in 't fr.
ook : *lourdaud.* Z. *lob*, m., en *lobbe*,
v., bij Bild. en bij ons : loffer.

LOBBEREN, o. w., afgeleid van : *lob* of
lobbe, bet. bij Sleeckx ook : loteren,
waggelen.

LOCHT, bijv. (*o* als korte *oe* uitgespr.)
voor : licht in den zin van : niet hard,
b. v. : *lochte eiers : ge moet de eiers
maar locht zieden ;* ook : niet zwaar,
rap, gezwind, fr. *habile* : *'t is een
lochte kerel.* In het Zuiden hoort men
bijna nooit dan *locht* voor : lucht : *'t is
zoo'n overtrokken locht.*

LOCHTING, m., opene lucht, achterplaats,
fr. *cour, basse-cour ;* ook : tuin,

moestuin (West-Br. en Oostvl.). Vanhier bezigt men in 't L. v. Aalst : het w. *lochtingen* voor : hovenieren : *hebt gij al gelochtingd? Lochtingman*, hovenier ; bij Kil. is *lochtinck* vertaald door : *hortulanus*. Vroeger schreef men : *locht*, *lochting* : een dachwand bogaerts oft *meersch geh.* : *den calveren lochten*, ook : *den calveren lochtink*. Z. *Lettervruchten van Tijd en Vlijt*, Leuven, 1863, blz. 279.

LOCHTINGVOET, platvoet (Somerghem).

LOD wordt te Breda veel gebruikt voor : slordig, onachtzaam, voornamelijk in de kleederdracht, in welk opzicht het wel eenige overeenkomst kan hebben met het Geldersche *loedert*, hetgeen Weil. meer tot *flodderen*, *slodderen*, dan tot *lodder*, *lodderig* meent te behooren. Z. Hoeufft, 362, en lodder, bij Weiland.

LODDER. Z. lodders en loeder.

LODDEREN, hier en ginds in Vl., b. v. te Somerghem, als b. w. gebr. voor : *loteren*, schudden, b. v. : *de boomen lodderen*. Z. Weil. op : lodder.

LODDERLIJK voor : jammerlijk (Westvl., Poperingen).

LODDERS, ook *klodders* en *klodden*, lompen, flarden, kwerdels, fr. *haillons* : *de lodders hangen van haar kleed* of : *de klodders slijpen haar na. Lodder* wordt ook gezegd van iemand die slordig is van kleeding, fr. *homme débraillé*. In 't Hagel. bet. *lodder*, v. : een slag met de hand. Z. verders *lodder*, bij Weil. en Bild. (II, 190). Kil. heeft *loeyer*, *luyer* voor : vodde, flets, l. *linteum tritum*, *panniculus*.

LODEEREN of **LODEREN**, o. w., zijnen voorkeur uitdrukken, kiezen, verkiezen : *ik lodeer ten uwen voordeele. Ik loder van hier te blijven, en gij lodert van naar huis te gaan* (Hagel.). Dit woord schijnt verwant met : *loten*, of zou 't met het l. *laudare* eenig betrek hebben ?

LOE, m., in Limb. slechts eene andere uitspraak van *louw* (Br.), e
in Holl. *zeelt*, in 't fr. *tanche*

LOEBAS, m., lomperd, lobbe, lo
muil : *wat groote loebas is d*
vl., Kortrijk.)

LOEBERTOE, niet nauw gezet
daar in Vl.). Het schijnt nie
dan eene verbastering te we
labberlot (blz. 321).

LOEDER, **LODDER**, m., bel
schimpnaam genoegzaam b
dende aan 't fr. *bougre*, s
hoerenjager, vuile, slech
boef (Antw., Br., Vl.) ; b
lodder, *lodderboeve*, *scurr*
in de Holl. Woordenboeke
voluptueux; bij Sleeckx bet
bedrieger, maar dan staat h
lorder, van *lorren*, bedrieg
kelen. *Loerder* wordt ook
en Antw. voor : *loer*, *lorias*,
enz. gebezigd. Z. loeder, bi
363, bij Weil. en *Taalk. M*

LOEDER, m., bet., langs den
van Brussel : een zeikschep
schepper of emmer met e
steel, om nat mest, als beer,
uit putten te scheppen. Z
loeter. In Br. en Antw. is *l*
lomperd, een lorias, enz.

LOEDERD, m. Z. lodders en lo

LOEF of **LOF**, v. (*o* als korte *oe*
iets verkeerds, iets berispe
slag : *hij heeft daar weêr*
loef uitgericht of *uitgezet* (B
Loeft en *luft*, dat licht he
is als *loef*, bet. bij Kil. : sli

LOEFER. Z. loffer.

LOEFMAAND, november (hie
in Vl.).

LOEG voor lachte : *wij loegen* (
In 't oud engl. treft men o
voor 't engl. : *laughed* (la
van 't w. *to laugh*, lachen. D
gebruiken ook *loeg*.

LOEG, **LOOG**, **LUUG**, bijv., greti
wees niet loeg aan tafel. Zi
loege verkens (Hagel.). Va

eid, *looghcid*. Waarschijnlijk is dit *eg*, *loog*, *luug* eene verbastering van: cht, lucht voor : *licht*, in den zin n : snel.
of LOOI, in de Kemp. voor : stier, ar, duur (112). Zou dit niet zijn oor : *loeier*, van : *loeien*, fr. *mugir*, *boare?*
EN. Z. looien.
OE, voor : loerspel, ajonkaart-, lonaartspel, fr. *cache-cache* (Sleeckx).
. Z. lom.
E, v., bet. hier en daar in Vl. : hetene kikvorsch staat te worden lamme), ook : *dikkop*, in 't fr. *têtard*. kuilkop, blz. 306.
ELEN. Z. lommel.
SCH. Weil. zegt dat dit bijv. zonder appen van vergelijking is, doch in 't . van Aalst zegt men : *die kerel is og loenschere dan de andere. Dat is et loenschte dink dat ik ooit gezien ebbe*. Plant. heeft : *loer oft loen*, in l. *bardus*, *idiota*.
ENTIG of LOEPETIG, bijv. en bijw., alsch, onverhoeds, onverwachts en mp : *iemand loepentig aanvallen : ij werd in 't bosch loepetig aangerepen* (N.-Limb.). Van *loopen*, en us zooveel als : loopende, loopens.
, v., kwade pert, trek : *iemand eene er draaien* bet. in Groning., N.-Br., .-Limb., Kemp. en Antw. zooveel s : iemand betaald zetten, of als het rab. : *iemand eene pert bakken*, fr. *uer un tour à quelqu'un. Eene loer raaien* bet. bijna hetzelfde als : rrendraaien, waarvan men het (in *Taalk. Mag*. II, 338) eene verastering acht. Bij Kil. is *loer*, *lore*, *eyer*, in 't l. *revocatorium*, eene rre om meê vogels te misleiden en vangen. Z. Bild. op : leur, loor lorre, en Hoeufft, 363, op : loer, erjacht.
EFAS, m., geslepen afspieder, een ie heimelijk iets zoekt te onderheppen, valschaard (Antw.)

LOEREN, in 't geheim zien (Kemp., Br.). Vanhier : *loeder* voor : *loerer*, bespieder. Bild. zegt dat *loer*, voor : *lo-er*, verspieder, is van : *lo-en*, spieden. Bij Plant. is *luymen* hetzelfde als : loeren.
LOEREN, b. w., licht slapen, b. v. na den middag. Een middagslaapje houden, een uiltje vangen : *hij heeft de gewoonte aangenomen om te loeren*. *Loeren* schijnt licht eene samentrekking van : *lodderen*, in 't fr. *cagnarder*.
LOERJACHT of LOER. *Op loer* of *op loerjacht gaan*, 's nachts op jacht gaan (Belg.- en Holl.-Limb.). Vanhier : *loerjager*, zooveel als in Vl. : *pensjager*.
LOET, v., luim, nuk, gril, kuur, streek, kwint, hgd. *laune*, fr. *caprice*, *lubie* : *'t is een man, een peerd met loeten. Hij heeft loeten. Hij heeft weêr een vreemde loet gehad*. Vanhier : *loetachtig*, *loetig* : *een loetig meisje*. 't Is misschien eene verbastering van : *lost* of *lust*, of liever van : *lot*, *lote* of *loot*.
LOETE, LOETEN, LOETER, LOETI. Al die woorden zijn hier of daar in Oost.- en Westvl. gebr. voor : dommerik, dwazerik, ook voor : traag, dom, bot, onnoozel mensch. « *Voort, voort, ezel, botten loeten* (*Belg. Mus*. III, 34). Kil. vert. *loete* door : *homo agrestis*, *insulsus*, *bardus*, *stolidus*, angl. *lowe*. Het is dus bijna zooveel als : loeder, loer, lodder. *Malloote* of *malote* bet. bij Kil. in 't l. *ambubaia*, *mulier inepta*, *insulsa*, in het *Nieuw Archief van Ned. Taalk*. (243) is 't : een zot wijf. Z. laat.
LOETE en LOETER, schepper, zeikschepper, of, in 't Meetjesl. : *aallepel*. Vanhier : *beerloeter* ; in West-Br. noemt zulk tuig : een *loeder*. Z. het voorgaande.
LOETE, haak waarmeê de bakker het vuur uit den oven haalt (Westvl.,

Brugge); Kil. heeft *loete*, hetzelfde als *gloedte*, en vert. het door: *rutabulum*, d. i. ratelstok, krabber. Z. loeter.

LOETEFAAI, een dom, bot mensch, een dwazerik: *wat loetefaai is dat!* ook kaakslag (Westvl., Popering.). Z. loete. *Faai* kan eene verbastering zijn van het fr. *fait* of *faix*.

LOETEFAAIEN of ZOETEFAAIEN, streelen, vleien (Westvl.).

LOETENZOTTIN, v. loetig, grillig vrouwspersoon. Z. loet(gril).

LOETER, bijw., gewis voor: *louter*, bet. in Limb. zooveel als: baar, gansch niets dan: *het is loeter geld; het is loeter waar;* ook: altijd, gedurig: *zij plaagt hem loeter.* Z. baar, blz. 24. Z. verders: loete, loeten.

LOETI. Z. loete of loeter.

LOETIG. Z. loet.

LOFFER, LOEFER heeft bijna dezelfde beteekenis als: lobbe, loete, loer, slobber, of die van: lui, vadzig, slordig manspersoon; een groote jongen die niet weet hoe zich te houden: *o doe groote loffer*, bij Sleeckx verfr. door: *grand diable.* In Groning. wordt *loffer*, *lofferachtig*, ook gehoord voor: loom en laffert, iemand die loom of lui is (*T. M.* III, 680.) Het zal eene verbastering zijn van: *laffert.* Kil. geeft *loyffer* op als een verouderd vl. w. in den zin van: *ruin*, en bij Plant. is *loyer* of *lorre:* een slecht handwerker.

LOGGE, v., korenbrand: *de logge is op de tarwe gevallen* (Westvl.). Z. lagge en laai, blz. 319.

LOK. Z. lokke.

LOKEEREN. Z. lokkeeren.

LOKEREN. *Van Lokeren komen* of *bleeken* (*hij bleekt*) zegt men in vele streken van Vl. voor: een grooten hemdsband dragen. Immers Lokeren bezit vele bleekerijen.

LOKERSVOET SPRINGEN, met twee voeten te samen springen (Westvl.).

Men weet wat *lakken* is, en *lokken* zie men wat verder.

LOKET, o., kas met vakken op een bureel of kantoor, fr. *casier.*

LOKETIRDE, LOKKETIRDE, hier en ginds in Westvl. voor: bloedzuiger, echel. Z. lokke.

LOKKE of FLOKKE, klontje suiker, in een lijnwaden lapken gerold, dienende om er de kinderen te laten aan zuigen, fr. *sucette.* Men zegt ook: *lokkemamme*, *fokke* en *foksken* (Z. blz. 131). *Locke* is bij Kil. 't zelfde als *laecke*, echel; in dezen zin wordt *lok* in N.-Br. ook nog gehoord. Z. Hoeufft, 364, en verders: lokken, laken, loketirde en leek.

LOKKEEREN, o. w., lichter worden, krimpen; 't wordt van graan, olie, enz. gezegd: b. v. *dat zaad lokeert in den winter* (Hagel.)

LOKKEMAMME of LOKKEMEM. Z. lokke of fokke; te Leuv. noemt men dit: *voddentet;* te Antw.: *dod* (Z. blz. 97.)

LOKKEN, zuigen, langzaam en al zuigende drinken: *hij zit den heelen morgend 'aan de jeneverflesch te lokken* (Oostl.- en Westvl.); bij Kil.: *locken*, *suyghen*, l. *succam labiis elicere, sugere.* Men zegt te Kortrijk: *mammelokken* voor: zuigen. Wie kent er de historie niet van den *mammelokker* te Gent? Vandaar dat *lok*, bij Kil. locke of laecke, echel beteekent.

LOKKERS. Z. kremerslatijn (Z. blz. 291.)

LOKMEES, LOKVINK, LOKVOGEL gezegd voor: lokker, uitlokker, lokster, welk laatste in 't fr. *coquette* is (overal).

LOL, v., een groote zwarte vlieg, vleeschvlieg (Kemp., Aarschot). *Lol* is licht de wortel van: *lollen*, dat ook: slecht zingen bet. en deze vlieg in Br. *dol* of *dolvlieg* genoemd, om haar dul geraas, is licht in de Kemp. *lol* of *lolvlieg* geheeten, om haar lollend of gonzend gebrom.

LOLDER of LOLLER, m., smokkelaar, lollendraaier (Oostvl.); dit is iets

ders dan : lorrer (bedrieger), en
: leurder, rondleurder, eene die
t gemeen goed langs de deuren
rt, in 't fr. *colporteur*.
, v., vermaak : *daar heb ik mijn*
le in; ook klucht : *'t is maar voor*
lolle dat hij dat zegt (Gent). *Een*
le draaien, in 't verdoken genever
inken. Doch hier zal *lolle* wel
or : *lorren* staan. *Lol* staat bij Kil.
rt. door 't l. *ratio harmonica*. Z.
llen.
N, LOLLENDRAAIEN, hetzelfde
: lorren of lorrendraaien, slui-
n, smokkelen, blauwen (Oostvl.).
llen zij, er staan bij nacht
k kommiezen op de wacht.
(C. Duvillers, *Volksliedjes*.)
POT, m., pot met eene blaas over-
kt, door welke blaas een stroopijl
ekt, waarmeê men lolt, of, rom-
elende, holle toonen geeft. Z. lol-
n bij Weil. en Kil.
R. Z. lolder.
LOMME, LOEME, v., gat of opening
het ijs gekapt : *menige waag-*
ls vindt de dood in eene lomme
ost.- en Westvl.) (*Snoeckx Alma-*
k). *Lom*, v. (zegt Snellaert, *Belg.*
us. 1844, blz. 186), opening in 't ijs
ders : *bijt*, hetzelfde als *loch*, *log*,
; bij Hoeufft en Vondel en mede in
hgd. voor : *gat;* in Br. en Kl.-Br.
et men dit : *kalom* (Z. blz. 217).
eckx heeft daarvoor ook *wak* (!).
j Kil. *loeme* of *bijte*, l. *ostium* of
amen in glacie, *vulgò lomus*.
E. Z. lom.
ELEN, mv. (*o* als korte *oe* uit-
spr.), bet. in Limb. en elders :
mpen, vodden, fr. *chiffons;* bij Kil.:
re, *loeyer*, *luyer*. Z. lodders.
ER, v., van 't fr. *l'ombre*, is in Br.
Limb. m. Vanhier *lommerhuisje*,
isje met loover overdekt om zich
gen de zon te beschutten, priëel
r., Antw.); bij Kil. is lommer-
isken vert. door : *scena*.

LOMP, v., is zekere kleine grachtvisch, smid, fr. *forgeron*, genoemd; bij Kil. *lompe* of *ael-quabbe*, l. *mustela fluvialis*, *vulgò barbocha*, angl. *lomp*, *zeus*, *faber* (l. *piscis*). Te Lier zegt men : *lomp* voor : homp (een ongeschikt stuk); Kil. vert. *lompe* door : *frustum*, *massa*, angl. *lompe*, *lump*.

LOMPAARD, m., lomperik, lomperd. Z. lompekop.

LOMPE : zoo noemt men te Gent een top suiker, in 't engl. *lump* (Delf. 275).

LOMPEN. *Iemand lompen* bet. 1° iemand voor lomp, onbeleefd, of voor laf houden; 2° jegens iemand laag, onbeleefd zijn, iemand op eene onbeleefde wijs behandelen. Maar *zich laten lompen* is zooveel als : zich laten beschaamd maken, overtreffen, onderdoen, achterstaan : *leer gaod dien les van boeten. Doe moos tich van de anderen niet laoten lompen. Ich wel mich niet laoten lompen. Hi tiet zich niet lompen*, d. i. wees niet onbeleefd, ondankbaar; ook : laat u niet overwinnen, niet foppen; ook zooveel als het fr. *il ne se fait passer pour un de rien*. *Lompen* vert. Kil. door : *impigere*, *infligere*, *illidere quassando* en *rudiùs tractare*, en *lomphalsen* bet. bij hem : iemand kaakslagen geven.

LOMPEKOP, m., lomperik, lomperd, domkop (overal).

LOMPERIK, m., lomperd (overal).

LOMPKEN, o., zooveel als 't fr. *têtard*.

LONGER of LONGERS, het mv. van : *long* (Westvl.); Plant. heeft : *de longer oft loose*, en *longerzieck*, *longerzieckte*, *longersucht; longerkruydt*, l. *pulmonaria*.

LONKAARTSPELEN, kinderspel waarbij de eenen zich wegstoppen en de anderen dan naar hen gaan zoeken (Br.); r. Thien. zegt men : *lonken spelen;* te St-Truid. *stop spelen;* te Antw. *ajonkaart spelen;* in Limb. : *balsteken;* in Vl. en elders : *piepen-*

borg spelen.

LONKEN, o. w., overdracht. : pruilen, zuur zien, stom loopen (Limb., Lommel). Z. lonkaart. Oulings zegde men voor *lonken* ook : *loken* en *looken;* vanwaar het engl. *to look*, zien (Z. Delf. 275).

LONKGLAS, kijkglas, zienglas, oogglas (Antw., Kemp.).

LONT, LONTE. In het Zuiden zegt men niet *lont ruiken* maar : *lont rieken : hij heeft lont geroken;* Plant. vert. *lonte rieken* door : *avoir le vent au nez. Lonte geven* bet. in Westvl. : met geweld geven. Z. boven *lammet, lamet geven. Lont leggen* zegt men in N.-Limb. van iemand die met een meisje zoekt kennis te maken om met haar in huwelijk te kunnen treden : *hij legt lont. Die jongeling heeft lont gelegd bij de dochter des meiers.*

LOO is de naam veler plaatsen en de uitgang veler dorps- en stadsnamen, b. v. Loven, Venlo, Tongerloo, Tessenderloo, Oosterloo, Westerloo, Beverloo, Loo, Lippeloo, Waterloo, enz. Zoo heeft men eene *loo* bij Loven, te Melsbroek, te Saventhem, de Koningsloo te Vilvoorden, enz. Wat bet. *loo* of *lo?* Wij zeggen, met Bild., dat het kwalijk kan afgeleid worden van *locus*. Volgens Dr Buddingh (*Westland*, 49-52 en *Arch. vr. Nederl. T.* III, 38) is *lo* niets anders dan : water; volgens anderen is het : eene lage streek lands, en, als uitgang van dorpsnamen, duidt het de lage ligging derzelven of de ligging van eenig water aan (*Taalk. Mag.* II, 424). Inderdaad Kil. geeft het bijv. mv. *loo*, *lo*, angl. *lowe*, op als een oud w., hetzelfde als *leeg*, l. *humilis*. Maar volgens Becanus, bij Kil. en Meyer aangehaald, is *loo*, *lo*, eene plaats bij staande waters, beken of moerassen gelegen, en zoo heeft men : Borckelo, Eecloo, enz. Hoeufft geeft aan *lo* de beteekenis van : *heuvel* (*Taalk. M.*

III, 225) en Bild. leidt h[...]
lode (hoogte). En dit ko[...]
niet onwaarschijnlijk voor [...]
hier te Loven, en vroege[...]
broek hoorde ik altoos zeg[...]
loo. Onze geleerde Loven[...]
A.-W.-B. Schayes, dacht [...]
lucus (bosch) kwam, en [...]
men ook al vroeg in Holl. [...]
der Nederl. Taal (IV, 497[...]
dat *loo* « bosch » beteekent[...]
woord op zichzelven of[...]
laos, als bestanddeel van [...]
zoo niet van alle, daarme[...]
gestelde plaats-, riviern[...]
wordt volkomen opgehel[...]
het oud hgd. : *lôh*, *lôch*, [...]
hgd. : *lô*, *lôh*, dat Grimm [...]
Gramm.) vertaalt door 't [...]
bustum, pratum, *nemus*, *l*[...]
ziet hier iets wat om zij[...]
merkwaardig is : de abt [...]
die in de Xe eeuw de Gesch[...]
schreef der abten van *Lobb*[...]
Lobbes in het dietsch *Loba*[...]
ons Lubbeek) geheeten i[...]
hij : « *et* lo *quidem vocant o*[...]
nem nemorum, back *aut*[...]
quae duae si componantu[...]
umbraculi rivum. » Naar d[...]
ging (schrijft de gelee[...]
Ant. Tennebroeck in de [...]
III jaar, blz. 392) zou *l*[...]
teekenend zijn met *loov*[...]
vert. door : *umbraculum* [...]

LOOD, LOOT. Men hoort in [...]
altijd : *looten* en te An[...]
looien voor : looden : [...]
kist, *een looten goot*, *een* [...]
Oulings schreef men ook [...]
dit laatste treft men in [...]
aan, alwaar men ook *l*[...]
looden leest. *Uit zijn lood*[...]
teuterd, onthutst zijn (B[...]
Uit zijn lood liggen, hal[...]
zijn, niet veel meer deuge[...]
Een loode, een die traag [...]
(Vl.).

)BOK, rijkaard, rijke vrek (Antw.).
)ING, VERLOODING. Z. loodsel.
)SEL, VERLOODSEL, o. Het mag ronder voorkomen dat de Woordenb. leze woorden niet behelzen. Het is fgeleid van : *looden* of *verlooden*, met ood dun beleggen, en bet. de blinende stof van aarden potten, enz. oewel deze ingebakken glans juist een lood is. *Die teilen zijn slecht verood; het loodsel valt er allemaal af* Br.); in Limb. klinkt het *leutsel. Looding, verlooding*, de daad van : ooden, treft men ook in de Woordenoeken niet aan.
', enz. *Loof* wordt in Oostvl. veel ebruikt voor : raaploof, raapkruid, aapgroen of rapen : *wij moeten mören loof zaaien. Dat is schoon loof.* 'anhier heeft men *loofmeulen*, nieuw iitgevonden molen om de rapen door e snijden; *loofboter*, *loofmelk* is oter of melk van als de koeien raapoof eten. Z. groen, blz. 144 en kruid, lz. 302. *Wijngaardloof* hoort men oms ook voor : wijngaardranken. 'lant. heeft *loofkever*, l. *melolontha*, *nelolantha*.
'BOTER. Z. loof.
'MANDE, v., is in 't Meetjesl.: eene nand van vier in éénen zak.
'MEULEN. Z. loof.
'-STIL, bijv., bladstil, zoo stil dat nen geen loof ziet bewegen (Antw. st. n pr.), ook in N.-Br. Z. Hoeufft, 365. fen' zegt, omstr. Kortrijk, ook : *het n waait niet een loovertje*, voor : er oert geen bladje, alles is bladstil.
;, bijv. Z. loeg.
', ledigaard, luiaard (Westvl.). In len Teuth. bet. *loey;* traich, lantam, vuyl, slordig, ontachtzam, gheyl, onkuysch, en het werkw. *oeyen;* vuylen, traeghen, l. *pigriare*. Kil. heeft *loy* voor : *lui*. Zie ook : *loei*.
IEN, mv., het leidsel waarmeê men de peerden voert (IJpere). *Looien* is misschien voor : looiersriemen. Z. Bild., II, op : leder en loog.

LOOK, te Maastr. voor : lek of loch, hgd. *loch* (gat). Z. lom.

LOOK. *Daar is look in de meersch* zegt men, in Vl., om iemand te vermanen dat hij in zijn spreken moet voorzichtig zijn, omdat personen die het gezegde niet mogen weten, stillekens afluisteren : *zie toe wat gij zegt, er is look in de meersch.* In Br. en Antw. zegt men hiervoor : *er zijn latten aan het huis.*

LOOKVORSCH, m., puit met zwarte plekken op den rug en zoo wat op eene pad trekkende, maar die kortere beentjes heeft en achterwaarts in den grond kruipt (Oostvl.). Volgens Kil. is 't hetzelfde dier als *loovorsch* of *loofvorsch*, l. *rupeta*, in 't fr. *grenouille verte*.

LOOP, m. *Zijnen loop halen* bet. in Limb., Br. en Vl. : achteruit gaan en dan beginnen zoo hard mogelijk vooruit te loopen om gemakkelijker ergens over te kunnen springen. *Zijnen loop nemen* vert. Plant. door : *petere cursum*.

LOOPELING, een kind dat begint te loopen (Antw. st. en pr.); in Br. ook : een jong varken van 3 maanden of eene veers van 6 maanden. Z. looper.

LOOPEN komt voor in vele zegwijzen : *ergens op, om, voor, achter loopen*, iets trachten te bekomen. *In iemands weg loopen*, een beletsel, eene belemmering zijn voor iemand (Br.); men zegt ook : *iemand in de baan loopen*, iemand dwarsboomen, overtollig bij iemand zijn (Hagel.). *Eenen prijs loopen*, om den prijs loopen : *de peerden loopen morgen eene penduul* (Hagel.). *Loop naar de kloosters*, het zijn uwe zaken niet (Meetjesl.). *Ik ga mij dood loopen*, ik zal er mij wel van wachten (Kortrijk). *De stad loopt er vol van*, de stad is daarvan vol (Vl.). *Loopen gelijk een rood beest* bet. omstr. Gent : beteuterd loopen

om iets te bekomen. *Loopen gelijk eene hen met eene ei*, beteuterd loopen (Br.). *Loop naar de knoopen* of *naar de knoppen*, in Vl. 't zelfde als te Leuv. : *loop naar den duivel, den bliksem*, enz., en als te Antw. en in Holl. : *loop naar de maan*, fr. *va t'en paître. Zot, zat, stom, bot*, enz. *loopen* zegt men, in België, voor : zot zijn, enz.

LOOPER, m., een jong varken tot den ouderdom van 4 of 5 maanden, ook een kalf van rond de 6 tot 8 maanden (Br., Hagel.); omstr. Lier bet. *looper :* een voertuig met raders dienende om op den zolder zakken graan te verplaatsen. *Looper* is te Antw. een smal tapijt dat men midden op een trap legt om op te gaan. Z. loopeling.

LOOPERIGGE, LOOPEREGGE, v., loopster, vrouw die veel van huis is. Z. Lulofs, blz. 101.

LOOPERKEN, o., een klein kantwerk, wiens *patroon* niemand toebehoort en dat iedereen mag koopen (Westvl.).

LOOPGRACHT, v., in Br. en Antw. voor : loopgraaf of loopgroef : *de loopgrachten langs de stad*. Kil. : *loopgrachte*, l. *propugnaculum ex aggere*.

LOOPIG, bijv., tochtig, loopsch, ridsig. In Limb. en Holl. zegt men : *loopsch* alleen van honden; in Br. en Antw. : loopig, bij Kil. in 't l. *catuliens*, meest van koeien : *de koei is loopig*. De Teuth. heeft : *loipsch*, tuchtig, spelich, en Plant. : *loopich, loopsch*, oft hittich als de teven, enz.

LOOPKEN, o., kleine afstand, niet verre : *woont de meester verre van hier? neen, maar een loopken* (Br., Antw.).

LOOPMAND, v., is een twijgen of latten tuig dienende om kinderen in te leeren loopen, gaan (Br., Leuv., Antw.).

LOOPMERKT of **LOOPMERKTERIJ**, v., last, moeite, geloop, heen en weêr geloop : *gij zult veel loopmerkt hebben met dat geding, met dien kerel, met zulke onderneming*, enz. (Br.,

Antw., Hagel.). Z. lachmerkt

LOOS, v. (scherplange *o*), de
long van menschen en die
bij Cats in dien zin gebr.
slechts : de long van dieren.
loos uit *loze* af van : *lo-en*.
't bijv. : loos of los (licht).
loospijp, looszïekte, enz. (B
en elders).

LOOS, v. (met zachtlange *o*),
iets te verkrijgen : *ik ben*
heer geweest en hij heeft
loos gegeven (Br. en elders)
leus. Dit *loos* is 'tzelfde w. a
senteeken, bij Plant. : *lose d*
knechten, le mot du guet d
guerre, en : *ijemandt l*
vert. hij door : *signum ali*
Kil. vert. *lose, losenteeken*
sera militaris, *bellicum*
en *loseghever* door : *tessera*
zegt te IJpere : *eene loos h*
de top niet genoeg draait
stoot te geven. Z. leus.

LOOS, bijv. (scherplange *o*),
andere beteekenissen als
gewone Woordenb. worde
ven. Weil. geeft geen go
van : *looze tarwe, looze n*
door hem aangehaald. *Loos*
Taalk. Mag. II, 418, druk
uit als : slecht in : *looze*
looze kaarten. *Loos*, en in
leas, bet. ook : valsch, on
(Delf. 275), zoodat : *looze*
valsche deur kan beteeken
beteekent; zoo is *een loos*
valsch hert, en zoo zeg
Westvl. *looze ribben* voor
ribben. Doch het bet. ook :
verborgen, aan het oog on
looze deur, looze trap, een d
die behendig aan het oog ge
Bij deze laatste beteekenis
nog die van : voorzichtig,
l. *cautus : die vogel woont*
Antw.); in N.-Br. : *die vo*
zich loos, d. i. : heeft zijn

orgen onder het loover gemaakt
nen hem niet kan vinden. *Een*
hoek, een verborgen hoek.
e tarwe, *looze boekweit*, *looze*
n zijn : tarwe korrels zonder
n, boekweit met slechts de
n maar geen bloem, *granum*
um, *parum farina continens*;
ischelp zonder kern, *nux vitiosa*,
s, *vacua*; *looze bloem*, bloem
er zaad. Zoodat *loos* hier in zijne
ronkelijke beteekenis van: ijdel,
is. *Looze vink*, v., noemt men
tw. en in Br. : een vleesch rol-
bestaande uit gehakt vleesch
en schijfken kalfs- of ander
ch gewenteld : men zegt ook
zonder bekken.
voor : list, haarzak of aaszak,
g; een persoon die listig te
gaat (West-Br.). Z. aaszak
en haarzak, blz. 171.
ood.
f LOODEN. *Bij looten woonen*,
ekkernijen ontwennen : *gij zijt*
kker, gij zult mogen bij looten
n. Ik heb bij looten gewoond,
ben alles ontwend (Kortrijk).
ULLE of LOOTENULLE, hier
r in Vl. gebruikt voor : maal-
meikever, *eekronker* (blz. 113).
. 22 gaven wij *averulle* op, dat
stvl. voor kever gezegd wordt;
vij hebben aldaar gemist ge-
en hier zien kan. *Loot* bet.
. *Hulle*, dat toch hetzelfde
chijnt te zijn als : huil of uil,
et bij Kil. vermelde *huld* of
amicus, *amans*, kunnen zijn;
lootenhulle zooveel zou bedui-
s : dierken dat de jonge takjes

E. Z. loofstil.
, m., een looze, een valschaard
Antw.).
m. (ook *lodder* uitgespr.), af-
van *lorren*, bet. eigenlijk :
der, bedrieger, smokkelaar of

iemand die uit gewoonte smokkelt (Limb.); doch in Br., Antw. en elders ook gebr. voor : lorias, loer of loeder, en gezegd van of tot iemand wien men versmadend aanspreekt : *o doe lorder*. *Leurder* is een uitventer; Kil. vert. *lorer* door : *frivolarius*, *gryptopola*. Z. lorren, loeren en loeder en blz. 335, leure. Het fr. *leurre* en *leurrer* komt van ons *lorren* of loren.

LOREJAS, LORIAS of LORREJAS, m., bet. hetzelfde als : schobber, schobbejak, lorre, loeder, loer, lorder, d. i. deugniet, in 't fr. *coquin*, *vaurien*, *lourdaud* (Br., Antw., Vl.). Een inzender dacht dat het woord van onder de Spaansche overheersching dagteekent, en van *los-rios* ontstaan is. Doch wij meenen dat dit woord niets anders is dan : *lorrejas*, hetzelfde als bij Kil. : *lorenfaes*, d. i. een lui mensch, een mensch van weinig waarde, geringe kerel; te Gent zegt men : *lorejas* of *kuisel* (schurk); te Kortijk en elders : *sloeber*.

LORRE, m. (*o* als korte *eu*), hetzelfde als : lorder, in den zin van : deugniet, bedrieger (Br.); in Vl. zegt men : *leure*. Z. lorder.

LORREN, o. w. (uitgespr. als korte *eu*), smokkelen, lorrendraaien (N.-Limb., Br., Antw. en Kemp.). *Loren*, *lordsen* en *lorsen* bet. eigenlijk : voortzetten of voorttrekken, l. *trahere*. Z. blz. 335, leuren, enz.

LORRES. Z. lorster.

LORSTER of LORRES, v., smokkelaarster. *Leurster* is eene die met kleine waren langs de deuren te koop gaat, of eene uitvenster (Antw., Br.).

LOS, m., voetweg (omstr. Audenaarde). Het is licht voor : losweg, een weg langs waar men den oogst van het veld haalt.

LOS of LOSCH, zooveel als het fr. *louche* (scheel). Vanhier *loschaard*, een schele; *losch zien*, scheel zien (Westvl., Kortrijk); bij Plant. : losch oft

scheel.

LOSCHAARD, m., 1° iemand die los is, een losbol, een onachtzaam man; 2° iemand die scheel ziet (Westvl.); bij Kil. : *loschaerd*, *luscus*, *strabo*. Plant. loschaert, l. *strabo*, fr. *louche*. Z. losch.

LOSCHZIEN. Z. losch.

LOSDOOR, losweg, onbedwongen, snel-door : *hij deed het losdoor. Hij ging losdoor* (Brab.).

LOS EN DOOR, dwarsdoor, in 't fr. *à travers*, *d'outre en outre* : *de steek ging er los en door* (Antw. en elders.)

LOSLATEN. *Laat hem los*, laat hem maar doen. *Hij liet wat los*, en ook : *hij gaf wat aan*, hij deed zeer vele verwijtingen. In dezen zin zegt men ook : *iemand wat inlaten* (Br., Antw.).

LOSSE HOOFDZWEER, m., hoofdpijn, bij Kil. in 't l. *hemicrania*, in 't fr. *la migraine*.

LOT, o. *Het lot valt altijd op Jonas*, d. i. de onnoozelen moeten altijd den bot schudden of : het fatsoen betalen.

LOT, bijv., in Westvl. hetzelfde als in Br. : rot, vookak, verrot, bedorven. Men zegt het van eieren, vruchten en vooze rapen : *deze peer is lot*. Z. buikziek, buikzuchtig (blz. 83) en vookak, die hetzelfde beteekenen.

LOTELING, m., jongeling die gaat loten voor den krijgsdienst (overal).

LOTEN, LOTTEN, o. w., wordt bijzonder gezegd van jongelingen die het lot trekken om soldaat te worden : *is die jongen al oud? Hij heeft al een jaar gelot*. Vanhier : *loteling : de lotelingen drinken hun gewoonlijk zat* (overal).

LOTEREN, LEUTEREN, o. w., 1° stillekens aan iets bezig zijn of futselen, of schudden, zoodat het waggelt of rammelt, l. *negligenter agere* (Kil.). : *loter wat aan dien boom en de wortels zullen lossen. Loter wat met den riek en ge zult de pieren zien komen uitgekropen*; 2° licht bewegen, waggelen, rammelen, l. *vacillare* (Kil.) : *in het*

slot loteren. De sleutel lote
slot. Daar lotert geld in u
Plant. vert. *loteren* of *wagge*
hocher comme dans une cho
l. *quatere*, enz. *Eenen tar*
die lotert is eenigen lust, ee
trek gevoelen om iets te
gaat op reis? wel ik heb ne
lotert om mee te gaan (Brab

LOTERSPEEK of **LOTERSPEE**
rende. Als de leê van de d
dan zegt men : *ze is loters*
Br.); in Westvl. zegt me
speekte en 't wordt gezegd
lotert, vooral van wagenw
te veel schokken omdat de
is : *die wagen is loterspeek*

LOTUS, fr. *lotier*, welk laatst
vert. door : *scholenklaver*, i
corniculatus, *trifolium odor*
tusbloem, lotusplant, enz. Z
mallote.

LOTWORP, loting, teerlingwor
lotworp verdeelen (Kemp.

LOUTER, gelijk : *'t is louter*
gelijk goud, 't gelijkt aan g
vl.). Z. ook *loeter* voor : lo

LOUTEREN, o. w., lichtelijk k
wel : enkele malen warm
woord stamt af van : lauw

LOUW, v., loog (Limb.). Z. bul
(visch), in Holl. v., is in
Bild. op : loog.

LOUWEN of **LAUWEN**, aantrek
vl.); te Poperingen zoov
fr. *atteindre*, d. i. raken, kr
Bij Kil. bet. het : straffen
de boet slaan; het komt va
louwe, dat *wet* beteekent.

LOVEN, dat in de Woordenb
stellen bet., heeft te Leuv
den zin van : laten of v
voor hoeveel looft ge mij di
laken?

LOVENDEGHEM (te) begrave
bet. in Westvl. hetzelfde a
te blijdenberg begraven
wordt van iemand gezegd

inig of niet beweend zal worden.
, LUBBEN, hetzelfde als : lob,
be, blz. 337 (Hagel., Limb.).
. *Uit de lucht vallen*, van niets
ten : *hij komt als uit de lucht ge-*
len, hij weet van de zaak niets
eral).
, v., lantern (Limb. en Teuth.),
idlantaarn (*Taalk. Mag.* II, 13).
draagt de lucht, hij komt er goed
Limb.). In deze streek en elders
wordt *lichten* (licht geven),
hten uitgesproken. Men zegt er
: *luchte eiers; luchte* (lichtzin-
e) *jongeling*. Z. locht, blz. 340).
ER, m., dat in de Woordenb. :
ip en *lantern* bet., wordt in Limb.
bij Bild. (II, 197) voor : kande-
r (in den Teuth. : *candeler*) gebr.;
Kil. is het w. vert. door : *cande-*
rum (Z. *Arch. vr. Ned. Taalk.*
371). Het komt van *luchten* voor :
iten. Z. boven lucht.
SLAGER, m., lichtzinnige mensch,
idmaker (Limb.).
R (met korten *eu*-klank) voor :
der (Limb.); in Br. en Antw. :
, leeder; in Limb. ook nog : *leier*
leider, 'twelk van : *leiden*, in 't
l. *leiten*, afgeleid is. Doch Bild.
, 156 en 169) zegt « dat het v.
ls : *laddering*, van *lad*, *lade*, of
er als verbastering van *leer* of
er, van *lede*, d. i. *lid*, waarvan
n, *le-er*, bijv. Ieder sport is eene
eding in 't klimmen. »
RS, doeken waarin men de kin-
s bakert (Westvl., Veurne). 't Is
zelfde als : *lodders;* bij Kil. : *loeyer,*
er, kinder-bindsel; te Antw., Bruss.
Leuv. zegt men : *bussel* (Z. blz. 86);
Holl. : *luier*. Z. Bild. op : *luier* of
r, samengetrokken tot *luur*.
, LUFFER, LUIFER. Z. loffer,
. 341.
N, b. w., heffen, verheffen, ophef-
(Maastr.); men vergelijke het
nsch : *lofte* (verheven) en het

noordsch : *lofta*, heffen. De *f* verwisselt zich meermaals met *ch* en *g* als b. v. in : lucht, licht, in 't hgd. *luft*, enz.

LUGGE, v., uit Popering. toegezonden met de beteekenis van : onkruid in de tarwe. Doch het schijnt wel hetzelfde te zijn met *lagge* of *logge* en dus is het : beschading aan het graan.

LUI. *Niet lui gevallen zijn*, niet pluis gevallen zijn, ook : zich moedig verdedigen (Br., Antw.).

LUIAARDEN, o. w., luieren (Br., Antw. en elders).

LUIDEN, LUIEN. *'t Zal er luien*, het zal er gaan spooken, ge zult bekeven worden; ook : 't zal op uwen toren beiaarden. Z. blz. 38 (omstr. Kortrijk).

LUIE (luid), bijw., jawel, voorzeker, zonder missen. Het is het tegenovergestelde van : *bij lange niet* (hier en daar in Oostvl.).

LUIEREN, o. w., trekken, gedurig trekken : *hij luierde hem vandage met de ooren. Gi moocht mi zoo niet luieren. Luieren* is een freq. van : *loren* of *leuren*, d. i., gelijk men in Br. zegt : *prossen* en, in Vl. : *mooschen*). Kil. vert. *luyeren*, *loeyeren* door : *trahere*, *attrahere* (trekken); doch *loyeren* bet. bij hem ook : binden, en *loeyer :* band, bindsel. 't Is dus een ander w. als : *luieren* van : *lui*.

LUIERIK, m., luiaard (Br., Antw., Limb.). Vanhier : *luierikken*, den luierik spelen. Men noemt te Antw. en elders nog *luierik* den *tarief* of het boek waar de onderlinge verhouding der verschillige muntsoorten in opgegeven zijn.

LUIF, v., dat in de Woordenb. : afdak, winddak, fr. *auvent*, l. *umbraculum frondium*, *projectum*, *cumpluvium*, *suggrunda*, *podium*, *pergula*, enz. (Kil.) beduidt in Limburg. : 1° boord of rand van eenen manshoed : *de heud mit brei luiven zeen gansch oet de moode;* 2° gemetselde of gepaveide

(geplaveide) kant langs huizen of gebouwen en dus zooveel als : *brei*, fr. *trottoir*. Z. Bild. (II, 197) en Weil. op : *lui*.

LUIKEN, b. w., eigenlijk en van ouds : sluiten, toedoen, dekken, wordt in de Kemp. gebruikt voor : stoelen vlechten, of : stoelen biezen of binden : *die stoelen zijn slecht geloken. Wie luikt uwe stoelen?* Vanhier : *luikbiezen*, *luikstoel*, *stoelluiksel*.

LUIKER, m., in vele gewesten van Vl. voor : mes met een houten hecht Z. lierenaar.

LUIKERWAAL, waal van Luik of uit het Luikerland (overal).

LUILEKKER, bijv., lui en lekker (overal).

LUIM, m., daad van luimen : *op zijnen luim liggen*, op zijnen loer liggen (Antw.). Z. luimen.

LUIMEN, gluren, afspieden, afkijken, neerstig beschouwen : *op iets luimen*, op iets in heimelijke verwachting zijn dat men dit iets zal bekomen. Bij Kil. bet. *luymen* : met het hoofd naar de aarde gebogen voortgaan, gelijk bespieders doen , ook 't l. *observare*, *insidiari*, en : met schuinsche en bespiedende oogen bezien. Plant. verfr. *luymen oft loeren* door : *lorner*, *regarder ou guigner quelque chose comme le chat faict la sourris*, l. *speculari*, *captare*, enz. Vanhier : *luimer* of *loerder*, fr. *lorneur*; en *luiminge*, loering; *afluimen*. Het wordt hier en daar nog gehoord; maar in Br. en Antw. zegt men : *luimeren*. Tuinman brengt het tot het l. *limus*, schuinsch, dwarsch, « l. *limis oculis intueri*, overdwers aanzien en beloeren, » en meent dat *luimen* hetzelfde w. is als : *luipen*, vanwaar : *sluipen* en van dit : *slieper*. Z. luwen.

LUIMER, m., in Vl. een die alles stilzwijgend afluistert en beloert, afloeder, bespieder, fr. *guetteur* : *ik betrouw dien kerel niet : hij ziet er een eerste luimer uit*. Tuinman heeft ergens : *stilzwijgende luimers*. Pl
vertalen *luymer*, *luym-o*
l. *observator*, *insidiator*,
explorator, d. i. loerder,
Z. Lulofs, blz. 191, en,
men, luimeren en luwen

LUIMEREN, o. w., voortd. v
bespieden, iets met
oogen bezien, op iets zull
werpen alsof men het
verwachtte : *wat staat gij*
meren, *ge zult toch niets*
heeft al lang naar die
merd. Vanhier : *luimeraar*
(Br., Antw.). Z. luimen e
Sleeckx en Kil. komt *lu*
in den zin van : sluime
voor *inval*, behoort ool
meren, in welken toestan
lei invallen krijgt. De s
voegsel als in : *slinks*
Z. Tuinman's *Fakkel*.

LUINSCH. Z. luunsch.

LUIS, v. *Een vreemde luis*
vreemdeling; *arme luis*,
(Br.). Men zegt in Vl. *lu*
arm, voor : zeer laag,
elders, b. v. in Br. en
arm als eene luis. *Hij u*
luizen opgeëten, hij is do
zal nog van de luizen op
den, hij zal bloedig ar
Van wijn drinken krijg
zen, wordt men arm. *Hij*
luizen als geld, hij hee
moede dan weelde (Br.
elders). *Luizen hebben*
hebben (Kortrijk). *Twe*
eenen kam bet. te Antw
als in Holl. : twee hande
buik. *'t Is beter eene luis*
dan geen vet, 't is beter i
(hier en daar in Vl.). *H*
zelfs, *gelijk de luizen*
zonder genoodigd te zij
Z. luizen.

LUISAARD, **LUIZIGAARD**, n
luizekop, luishond, luiz

uisbosch, enz. (Vl. en elders).
Z. luis.
m., luiszak, luisbosch, luize-
nz. (Vl.); in Br. en Antw. is
ekop.
Z. luis.
sloester of groene bast van
de noten zijn al uit de luit.
r 't b. w. *luiten* : *de neut luiten,*
t van de noten doen (Limb.);
en Antw. *sloesteren.* Bij Kil.
uyte, luydte vert. niet slechts
yra, cithara, maar eerst door :
testudo, d. i. schildpad. Nu
studo bet. ook : *schelp* eener
ad en welfsel, fr. *voûte,* en, bij
us, zelfs : zaal en voorplaats.
k dat vandaar de beteekenis
st, aan *luit* gegeven, voort-
Bij Kil. bet. *lues* ook : schelp.
t in Vl., b. v. in 't Meetjesl.,
: *boereluite, koffieluite, gene-*
; een zatte luite. Z. leute en

luit.
, m., spinnekop met zeer lange
(N.-Limb.). Men zegt in dat
ap ook *huiwagen* (hooiwa-
Z. luiwagen in de Woorden-
.
m. Z. luiskul en kul (blz. 308).
v., zaad van vijgen (Br.,
en elders); het vijgenzaad
ldus genoemd, zegt Adr. Ju-
j Kil., omdat het kraakt als eene
e luis. Men noemt in Oostvl.
zen : de kleine scheutjes die
abaksstammen groeien, nadat
groote bladeren afgetrokken
't volgende.
w., in gemeenzamen stijl :
, vinden, opdoen : *hij zal daar*
el luizen (Br., Kemp., Vl. en
; te Maastr. zegt men : *lusen* of
, en dat bet. daar : ontvangen
ooping, opdoen, verkoopen :
b vandaag nog niks geluust.
hier zal *lusen* wellicht het-

zelfde zijn als, bij Kil. : *losen* (Z. lutsen). In Oostvl. wordt *luizen* meest gebr. voor : de *luizen* of jonge en nutteloozе scheutjes van de tabaksstammen uitnijpen : *waarom luist gij uwen tabak niet?* In 't L. v. Aalst zegt men : *den tabak dieven.*

LUIZEPOKE, LUIZEPOOK, m., luizekop, luiszak (Westvl.); te Eecloo en elders zegt men : *luispokke* : *o gi leelike luuspokke.* Bij Kil : *luyspoke* of *luyszack,* l. *pediculosus.*

LUIZIGAARD, m., luisbol, luiszak (Westvl.).

LUIZIJDE. *Op zijne luizijde liggen*, luilijk, vadzig op zijne zijde liggen, in de zon liggen (Br.). Z. koekzijde.

LUK, v., in Westvl. een nieuwjaarswafel; zoo noemt men ook : eene vermaarde Kortrijksche wafel : *ik verwacht van u eenige luks voor mijnen nieuwjaar. Ja, als ge u wijs houdt, maar anders geen luksken.* Het is licht voor : *lukwafel, lukkoeke*, als zijnde een koek dien men krijgt, omdat men, met de jaarvernieuwing, alle geluk komt wenschen.

LUKKEN, b. w., nieuwjaar wenschen : of, ter gelegenheid van het nieuwe jaar, iemand alle geluk toewenschen (Westvl.). Z. luk.

LUKTHEM, m., luk, geluk, geval, toeval : *'t was ne lukthem*, of : *'t was bij lukthem dat ik kwame* (Oostvl.).

LUL, m., flauwe praat; vandaar : *lulleman* (Br., Antw., Kemp., Limb.); in Br. zegt men ook : *gelul*, o.

LULLEMAN, 1° man die lult, frutselaar, talmer, prulleman, voddeman : *allo, lulleman, waar blijf de zoo lang?* 2° Ook degene die de lul van eene brandspuit bestiert (Br., Antw. en elders). Z. het volgende.

LULLEN wordt in Brab. gebr. niet slechts voor : *laten* of beuzelpraat vertellen, maar ook voor : lunderen, sammelen, lanterfanten, semmelen, taffelen of talmen, frutselen of futselen,

d. i. : traag aan iets bezig zijn. Z. lallen, lollen, het voorgaande en 't volgende.

LULLEN, pannekoeken (West.). « *Lul*, zegt Bild. (II, 201), wortel van : *lullen* (thans verkeerdelijk *lollen*), het geen altijd : warmen, *lo-ëlen*, *lo-eren* (luieren) plach te beteekenen, van : *lo-en*, waarvan nog : *lollepot*, d. i. vuurpot, overig is. »

LULLEPOT, m., snapper, babbelaar (Vl. en elders). Dit w. is gevormd even-als : grolpot, grompot, enz.

LUNKEN, mikken, aanleggen : *hij schiet zonder lunken* (Westvl.), in Br., Oostvl. en Antw. zegt men : *mieren*. *Lunken* is voor : *lonken*, loeren.

LUNS, v., komt in N.-Limb. voor in de volgende spr. : *hij loopt zich de luns uit*, d. i. : hij loopt zich buiten adem. *Luns* of *lens* is eene spie om 't rad in de as te houden. Doch het zou hier wel eene verbasterde uitspraak van : *loos* (long) kunnen zijn. In 't Hagel. bet. *luns* nog : de ketting waarmeê men koeien of paarden aan de krib bindt, maar hier is *luns* gewis voor : *lunsketting*, d. i. eene ketting die met eene luns vast is. Tusschen Thien. en Landen zegt men ook : *leun*, in Westbr. : *soep-* of *dienlepel*.

LUNTER, m., voor : *gelunter* (Br.); in Antw. en de Kemp. : *leunter*. Z. lunteren.

LUNTERAAR, m., die luntert, *lulleman*, taffelaar of talmer, frutselaar : *allo*, *langelunter* of *luntereer*, *spoed u eens wat*.

LUNTEREN, o. w., 't zelfde als, bij Kil. : lunderen en loteren, bet. in Br., Antw., in welke laatste pr. men : *leunteren* uitspreekt : zich met nutteloozen arbeid of met beuzelarij bezig houden ; ook : taffelen, talmen, en ook : traagzaam handelen, uitstellen; bij Kil. in 't l. *cunctanter agere*, *morari, differre* : *wat luntert gij daar zoo lang aan?* Z. kleuteren (blz. 250).

LUPSEN. Z. lepsen.

LURM, v., greb (N.-Limb.)
misschien voor : *slurm*,
slommer, en dit van : *s*
voor : *krom*, zoo als een
veeltijds is (Z. Weil. en
slommer).

LURMEN, o. w., zacht spelen
spel (N.-Limb.). Men
hiermeê : *lummelen*, dat
talmen, lunderen en lu
en loeren beteekent.

LUSEN. Z. luizen en lutsen.

LUSPE, v., een die niets bet
deugniet (Westvl.). Bij
een *negenmanneken*, d.
ste of minste aller munts
in onze jeugd omtrent
als thans een centiem;
luspe eigenlijk : iemand
ringste waarde.

LUT, v., in Br., Antw. en e
van een vrouwmensch ge
lobbe, *snul* en *kul*, alti
personen wordt toegepas
trent met dezelfde betee
dat eene *lut* of *eene goei*
is als : een goeilijk, arge
zel, sulachtig vrouwme
sloor (Z. ook kut, blz. 3
dit *lut* hetzelfde woord a
deren : *leute* of *luite*. N
schrijft op *luiden*, *liede*
hgd. *leute* en, bij Wil
Nolker, *luit* is en volk
in 't enkel getal voor : *m*
wordt. » Nu *meid* bet.
maart, maagd, dienstb
Maar *lut*, *leute* of *luit*
wortel van : *loteren*, *leu*
eene verbasterde uitspr
zijn van *loot*, jonge sch
spruit. Z. luts, lutsen, lu

LUTE, in Vl. voor : luite, le

LUTER, m. (Maastr.). Z. le

LUTJE, o., mal meisje (Br., A

LUTS, m., goede vent, lob
daar in Vl.); 't schijnt de

ulsen, d. i. : loteren, te zijn. Zoodat
ut zooveel bet. als : lunderaar, lul-
eman, prulleman, sukkelaar. Z. lut
n lutsen. Verders wordt *luts* gebr.
oor : lits, letse en los. Z. Bild.
II, 203).
EN, bij Kil. en thans nog hier en
inds in Vl. voor : loteren of leuteren
ebruikt in den zin van : schudden,
vaggelen, ronken, tintelen, beven,
rillen : *luts aan dien staak een wei-
igske om hem uit te krijgen. Laat
w gebabbel, mijne ooren lutsen ervan*
Westvl., Kortrijk). Het wordt ook
oor : klutsen of klotsen, en, evenals
oteren, voor : traag zijn, traag te werk
aan, gebruikt. *Naar huis lutsen*,
: stillekens naar huis trantelen.
EN wordt, omstr. IJperen, met *bor-
en* vóór op, gezegd in den zin van :
ossen, afzetten of verkoopen, b. v. :
*borg noch 'k en lutse aan niemand.
ieem geld meê, ik wille niet dat gij
orgt en lutst. In dien winkel borgen
n lutsen ze aan Jan en alleman.*
ij Kil. komt *losen* voor in den zin
an : verkoopen, uitgeven, afzetten,
*evacuare, emittere, vendere, diven-
ere*, engl. *lose*, *to loos*, l. *amittere,
erdere*, verliezen. *Losen* schijnt ons
lechts eene andere uitspraak van :
ossen, *loslaten*, l. *laxare*, *vacuare*;
Westvl. : *lussen* uitgespr.; bij
laerl. komt *luscen* voor in den zin
an : zich versteken, nestelen, schui-
en, en te Maastr. is *lusen* : verkoo-
en. Z. luizen en : *Arch. vr. Ned.
aalk.* III, 371.
EPOOTEN, o. w., met de twee bee-
en tesamen springen (Kortrijk).
. luts, lutsen, en verders de Woor-
enb. op : lit, lits of luts.
EL werd vroeger en wordt soms nog
gebruikt voor : klein, en veel voor : weinig : zoo zegt men nog : *Lettel Inghen* (Edinghen), in 't fr. *Petit Enghien* (dorp in Hainegauw) : *geef maar, hoe lutter dat het is, 't zal toch baten. Luttel achten* voor : klein achten (Brab.); vroeger was : *lettel, littel, luttel*, veel voor : klein, en *luttelgoed* voor : kleingoed in den zin van : weinig, gebruikt (Z. *Taalk. Mag.* III, 192).

LUTTER, LITTER, in Br. en Antw.; in Oostvl. : *letter* voor : luttel; in 't oud engl. *luther* (Z. Delf. 491).

LUTTEREN, o. w., zingen (Limb.); in 't L. v. Waas luidt het : *loeteren.*

LUUNSCH of LUINSCH, bijv. en bijw., vervaarlijk, buitengewoon, zeer, enz. *Hij is luunsch groot, luunsch gewassen. 't Is ne luunsche kerel* (Limb.). Bij Kil. bet. *loen* : een stom, bot, dwaas mensch. Z. *loensch* bij Weiland.

LUUSTEREN, luisteren : *het weêr steet te luisteren*, zeggen de Gelderschen, als het noch vriest noch dooit (Z. *Taalk. Mag.* I, 317).

LUUT, v., deugniet (Maastr.). Z. lut.

LUWEN, o. w., den luiaard spelen : *ga voort, gij blijft daar luwen met uw werk* (omstr. IJperen). In Br. en Antw. zou men zeggen : *spoed u wat, wat zit gij zoo lang te lullen* of ook : *te luierikken*. Zoodat het etijmon schijnt *lui* te zijn. Edoch in den Teuth. bet. *luwen* hetzelfde als : *lupen* (luipen welk, volgens Tuinman, 't zelfde is als : *luimen* of loeren) d. i. : zien, bezien, afzien, nazien, aanzien, aanschouwen, beschouwen, ook « myt begeerte kycken, enz. » Bij Kil. is 't *laveyen* (vanwaar *lavetse*), l. *vagare otiose*. Z. laten.

M

MAAG (lichamelijk deel), in Br. en Holl. v., is in Limb. m. Edoch men zegt te Maastr. en omst. ook : *maag* voor : maagd. Z. dit woord.

MAAGD, v. (uitgespr. maag), mv., *mägd* of *meegd* en *meeg*, wordt in Limb. nog voor : dienstmaagd of dienstmeid gebruikt, ook vertalen vele Woordenb. *maagd* door: *servante* (Limb.). Men zegt daar nog : *maat;* in Br. en Antw. : *meid*, *meisse* (maasse) voor dienstmeisje; elders, b. v. in Vl. : *maart*, l. *ancilla*, *ministra*, enz., hgd. *magd,* engl. *maid.*

MAAI, v., verbastering van : marbol, marmeren knikker (Hagel.).

MAAIMEERSCH, v. en m., weide, beemd, maailand, hooiland, fr. *pré à faucher : 't is zeer noodig in april het overtollig water van maaimeerschen te trekken* Thouroutsch landbouwalmanak, 1851, blz. 27). *De suiker van 't hooi wordt verloren met de maaimeerschen 's winters te lang onder water te laten staan* (Ibid. 1852, blz. 44). 't Is samengesteld uit : *meersch* (broek) en *maai*, wortel van : *maaien*, ofwel : *made*, van : *maeden*, bij Kil. hetzelfde als : maaien, in 't l. *metere. Made*, *maede* bet. bij Kil. : *slijk*, *drek*. Bij Bild. (II, 209) bet. *made* (bij de Ouden ook : *mate*, van : maaien) beemd, 't zij als wei- of bouwland; in N.-Br. en Groningen bet. : *made;* in Friesl. : *mad* en *miede* (meede); in N.- en oud Friesl. : *mäde* of *mede* ; in Overijsel : *maat* ook : weiland; in de pr. Drenthe : hooiland aan den waterkant gelegen en dat veelal overloopt. In Gelderl. noemt men *maat :* eene weide met boomen omringd; is zij met elzen bezet, dan

wordt ze : *pas* geheeten (
Mag. II, 424 en IV, 367; e
Nederl. Taalk. I, 333); H
Plant. heeft ook : *maetland*
landt ; Kil. : maeyland vo
l. *pratum*. Vanhier heeft m
lieve of *matelieve,* en *me*
mede- of *mate zoet*, d. i.
wei- of graslieve. — Bild.
af van : *maaien*, en dit v
(afsnijden), waaruit, ze
engl. *meodow*, 't gene me
(grond), samengesteld i
landouwe. Z. mat, bij Bild

MAAISCHIJTER, m., verkee
gespr. : *maneschijter*, gro
vlieg die haar zaad op
stort en alzoo daarin
bederf brengt (Vl.); te
dit ongedierte : *dol ;* in
tol.

MAAISTEEK, bijv., van de m
stoken : *die appelen*, *pe*
af, omdat ze maaisteek zij
zijn er vele maaisteke h
(Br., Antw.).

MAAL (eene) is, omstr. V
Gelderl., eene vaars of ve
geen of wel maar één
heeft (*T. M*. II, 426); W
male, eene tweejarige k
wordende om te paren.

MAAL, v., zak of tesch in een
stuk : b. v. : *broeksmaal*,
Vanhier : *maalplag* voor
neusdoek (Belg.- en Hol
in 't L. v. Aalst heeft *m*
beteekenis van : broektesc
vl. is *male* een zakje in
en ook een waarin de scho
hun gerief en eten steken.
de Holl. en andere Woord
door : *malle, valise* (reisz

einarde (v. 400 en 889) staat :
voor : maag. Z. Weil. en Bild.
woord.
, m., bol waarmeê men maalt.
en.
, m., molenaar, meikever (Br.,
en elders); te Leuv. : *preêk-*
en *vliegvleugel ;* te Brussel :
eer, *koningsken* en ook :
tje, doch die laatste benaming
aan den kever met rooden
egeven, licht omdat hij hier-
eenige gelijkenis heeft met de
n (koraal is de naam van de
apen of misdieners), die een
kraag aan hun misdienersrok
. Hoor hoe 't Brusselsch ketje
n) zijn gevangen maalder toe-

e, vliege, veuleke !
meuleke,
lant fa looïk
beire strooik (ook *meule strooik*),
de blokken
de stokken (ook *zokken*)
onse lieve vra van 't kerekhof.

erulle (blz. 22), eekronker
13), lootenhulle (blz. 351) en
inker.
TEN, o. w., den maalkant van
den eens molensteens scher-
Boomen (blz. 69) heet men
deren dieperen kant uithalen
., Geel).
CHT, MELKBOCHT, m., de
waar men, in de weiden, de
bijeendrijft, om ze te melken
Axel). Men spreekt daar *maalk*
melk uit.
OJE, MAALLAAI, MAALLAGIE,
LOI of MAALLOOD. Z. malage,

KER, MALUINKER of MAL-
ER, m., meikever (Zele).
, v., neus- of zakdoek (Limb.).
l (tesch) en plag.
soort van visch (Limb.); een
(Kemp.). *Maan-* of *manedin-*
gen bet. hier en daar in Vl. : kaalhoofdig zijn. Een kaalhoofd heet er in de wandeling : *maandrager* of *maanlicht*. De ronde borstel, genaamd *raagborstel*, wordt in vele streken *halfmaan* geheeten. Bij Kil. heeten de witte plekjes die op de vingernagelen te zien zijn, alsmede het velleken op de oogen ook : *maene*. Z. moon.

MAAND is in Limb. m., gelijk *monate* in 't hgd.

MAANLICHT. *Maanlicht dragen*, kaalhoofdig zijn (Somerghem). Z. maan.

MAANNEN. Z. mennen (cant. Axel).

MAANSEKINDERS voor : menschenkinders, in 't cant. Axel : eene uitroeping die zooveel is als in Brab. en elders : *menschen Gods ! lieve hemel ! wel heere !* enz.

MAAR, v., marter, m., hgd. *marder*, fr. *martre* (Limb.).

MAAR, v., nachtmerrie, fr. *cauchemar : van de maar bereden worden*, de nachtmerrie hebben of : door de nachtmerrie overvallen worden (Oost.- en Westvl., Br., Antw., Kemp., Limb.). Van die, 's avonds of 's nachts, hunnen weg niet meer kunnen vinden en van pompoenen, enz. die miskomen of slecht gegroeid zijn, zegt men ook, hier en daar in Westvl. : *dat ze van de mare bereën zijn*. Z. Gorr. Bec.; bij Kil. op : *maere, nacht-merie. Maar*, vanwaar : *merrie* of *meer*, beteekent paard, het zij hengst of merrie. Z. Bild. en Weil. op : *maar* en *merrie*.

MAARLEN, **MARLEN**, o. w., wordt hier en ginds in Vl. gezegd wanneer twee boeren, elk een paard in den wagen, de ploeg of de egge samenspannen. Z. marlen en morlen bij Weiland.

MAART, v., voor : *maat* of meid, d. i. : dienstmeid (Vl. en elders). *Maarte*, zegt Bild. (II, 207), eertijds voor : huismeid gebr. en ook weleens bij wijze van spotternij op eene huiskat

toegepast, is de naam Martha, enz. Ook Kil. leidt het af van Martha (zuster van S. Maria van Magdalon).

MAAS. *Hij is met den prins over de Maas* bet.: hij is uit een ongeluk gered, zinspelende op de vlucht van den prins van Oranje en het onheil, aan Egmont en Horne ten tijde van Alva overkomen (Limb.).

MAASCH en **MASCHEN**, zoo luidt in Westvl.: *maas* en 't w. *mazen*, in 't fr. *remailler*.

MAASHOUT, o., verfr. Sleeckx door: *érable*; bij Kil.: maes-hout, maeseren-hout, maeshouten boom, l. *acer*.

MAASKOE, in 't Hagel. voor: Manskoe.

MAASTRICHT. Het spreekw.: *ik plant u de star van Maastricht in 't aangezicht* wil zeggen: ik zal u met mijne vijf vingeren 't aangezicht ten bloede krabben. Het wapen van Maastricht is eene zilveren star van vijf punten in een veld van keel.

MAAT en **STRIJKSTOK** komt voor in: *er blijft veel aan maat en strijkstok*, d. i. er zijn veel verloren kosten: *in een sterfhuis blijft er altoos veel aan maat en strijkstok hangen* (hier en daar in Br. en Vl.); omstr. Kortrijk zegt men: *'t vergaat al in maten en strijkstokken*, d. i. daar komt geen einde aan, 't vergaat al in verloren kosten, beuzelarijen, in kijven en krakeelen.

MAATJE, o., kunst, kunstgreep, fr. *tour d'adresse*, *d'habileté*, *de force*. Knapen ondereen stellen malkanderen moeilijkheden voor: b. v. wie van hen het hardst, het langst, het verst kan loopen, het wijdst springen, het meest heffen of dragen, enz., en dat heet men: *iemand maatje stellen* of *maatjes doen*, *maatjes leggen*, *maatjes geven* (Oost.- en Westvl.). Z. blz. 161 grammaatjes, waarmeê het in verband schijnt, en *bleuntje stellen*, blz. 60.

MACHEL, visch, die eenige gelijkenis heeft met den brasem en zich in vaarten enz., ophoudt; maar z… op vaste tijdstippen om … (Kl.-Br., Willebr.). Dit is g… zelfde visch, dien anderen … *makelaar*; de Hollanders: *m…* *makereel* heeten, in 't fr. … *reau*, l. *scombrus*, engl. *m…*

MACHIEL (houten), m., een … mensch (in 't L.v.Waas). Z. 't …

MACHOCHEL, v., in vele Belgis… vinciën gebr. voor: dik, … beschaafd, slordig vrouw… Sleeckx schrijft: *masjoffel* e… *dikke masjoffel* door: *gros…* In 't *Arch. vr. Ned. Taalk.* … staat *magoggel*, dik en log… Waarschijnlijk is *machoche…* als: *mokkel* of *moggel*, een … kind of wijf. Volgens Kil. … *chache*, *machachel*, een zot… en mismaakt wijf; ital. *m…* *macchia* (plek, smet).

MADDER, bijv., weekachtig, s… achtig, fr. *molasse*. Het is… van: *made*, *maede*, in de… *modde*, drek, slijk of modd…

MAF, m. en v., iemand die maf is… dikzak, dik en traag pers… Antw.).

MAFKOE, v., maf vrouwsperso… zog, fr. *femme avachiée*.

MAGED, in 't Z. veel gebrui… maagd.

MAGER. *Zoo mager als eene luis…* *germ*, *als een slijpsteen*, *als…* *ken*, *als een graat*, ook: … *dat men brandt*, *dat men ui…* *zou drinken*, *dat men een…* *schen hare horens zou k…* alle hier en daar in België … spreekwijzen, die: zeer … gelijk in Holl.: zoo mager… bedieden.

MAGERDAG, dag waarop de … Kerk verbiedt vleesch te ete…

MAGERIGHEID, magerheid (B…

MAGOGGEL. Z. machochel.

MAHOMET, m., een vogelschri…

épouvantail, *chènevière*, ook : *ooiman* ; te Brussel : *waaier* rab.).

MAKKE, v., in Westvl. en Oostvl. ıgs de Polders veel gebr. voor : rdersschup, klëine schup met lan- n steel, *boom* genoemd, waarmeê boeren hunne akkers omgaan en vater uit de voren laten. *Mak* bet. Sint-Nicolaas en Eecloo : slag : *nand eenen mak geven.*

E, v., making, fr. *legs* (Antw.).

ST, te Brussel en omstr.; te Thien.: *kanskes*, verdorven van : *bijkans*, arvoor men, te Leuv., Diest en tw.: *bekans* en *bekanst* zegt in den van : bijna, omtrent.

, MAKELAAR (visch). Z. machel.

AAR, m., een stuk hout of ijzer men achter de deur schuift tot erdere verzekering tegen dieven. w. wordt meest gebr. in 't N. van , b. v. langs Zeeland heen. Te ugge heet men *makelaar* : den paal arop de twee vleugels eener dub- e deur sluiten. Z. *Belg. Mus.* 344, blz. 186), en 't w. : *makelen* Weil. In Groning. bet. : *makeler* : dik stuk hout boven recht uit het komende om de schuinsche wolf- en bijeen te houden.— In 't *Brem.* *der. Wörterb.* en in 't *Holst. Idiot.* *Schütze* is *mäkeler*, *mäkler*, *kler* : de paal eens wendeltraps welken de trappen gevestigd zijn, ook : de balk aan den top eens els. » (Z. *Taalk. M.* IV, 680).

, dat in Westvl. en de Kemp. zijn erf. : *miek* heeft, wordt veel gebr. r : *doen* : *ik weet toch niet wat gij jd maakt* (Vl. en elders); 2° in stvl. voor : nest timmeren : *die el heeft in dien struik gemaakt*; n den zin van breken : *dit kind zoo lang met die glazen spelen tot ze zullen gemaakt zijn* (Hagel.). r is 't w. : *kapot* of : *in stukken* er verstaan.

MAKKE, m., voor : *mak*, tamme of maffe kerel (Br., Antw.). Z. verders : mak.

MAKKEN, vanwaar : *makker*, bet. omstr. Kortrijk : vriendmaken. Het is een andere uitspraak van *maken*, dat Kil. vert. door : *transigere*, *pacisci*, *componere* en *conciliare*.

MAKKETENTE voor : marketenter.

MALAADJE, **MALAGIE**, **MALOOD**, ook uitgespr. : *mallaai*, *maloi*, v., maalsel, bakzak, d. i. zooveel als men in eens naar den molen doet, baksel, gemalen graan : *onze leste malagie is op den molen. Moûlder, wil de gij onze maloi eens meê nemen* (Thien. en Hagel.)? Z. malen.

MALBROEK of **MALBROEKWAGEN**, m., een groote vrachtwagen, bijzonder in gebruik bij de Walen, om vrachten te vervoeren. Waar komt het woord van daan? Men zou denken, bij het hooren dezes, aan de zware vervoerwagens der Engelschen, die in onze streken veel moeten te zien geweest zijn tijdens de oorlogen van veldheer Marlborough tegen de Franschen in de 2de helft der XVIIe eeuw (Br.).

MALEN, o. w. (rolbaan-term), zachtjes aan uitspelen. Vanhier : *maalbol* (Waas). *Malen* is, bij Weil. : ronddraaien, zich heen en weêr bewegen.

MALEN, o. w., zagen (iemand) door gezaag of herhaling lastig maken, afmatten. Vanhier (iemand) *afmalen*, d. i. afzagen; *malerij*, zagerij (Br., Antw.).

MALEN, b. w., het graan met den kafmolen zuiveren. Vanhier : *opmalen*, *doormalen*, het graan nog eens malen om het stof er uit te jagen. *Malen* wordt ook voor : knauwen, vaneen bijten gebruikt (Br., Antw.). Vandaar : *mallander*, *maaltijd*.

MALINGE, v., gemaald graan (Westvl.); in Br. : *meel*; omstr. Thien. : *malagie*, *malaai*.

MALK, voor : ieder, elk : *verdeelt het zoo dat malk er even veel van krijgt*

(Limb.); Kil.: *malck*, sax. fris. holl. *unusquisque*.

MALKAAR, voor *malkander*, is van dagelijksch gebruik geheel België door, en wanneer men het laatste bezigt, is men zelfs gewoon het te verbuigen: *bemint malkanderen. Blijft bij malkanderen*. Die verbuiging is alleszins wettig en gegrond, al zegt Weil. dat het w. verbuiglijk is alleen in genit.: *malkanders*.

MALPAAI, m., slecht betaalder: *hij is een rechte malpaai. Ik zou niet geerne met malpaaien te doen hebben* (Hagel.). Het is van het waalsch: *mal* (slecht) en *payer* (betalen).

MALUINKER. Z. maalluinker.

MAMBREDE. Wanneer eene buitengewone zaak gedaan wordt, zegt men wel eens: *dat is een sterk stuk, zegt Mambrede*. — *Mambrede* was lid van den *Raad der* 500 voor het departement van Neder-Maas, wanneer deze door Napoleon I werd uiteen gedreven. Hij was 1ste gouverneur van Antwerpen (Maastr.).

MAMEER, v., van 't fr. *mère* voor: moeder: *mijne mameer is dood* (bijna overal).

MAMME, uiër der dieren (cant. Axel).

MAMMELOKKEN, 't zelfde als: *lokken* (zuigen). Vanhier: *mammelokker*, echel, in het fr. *têtard* (Westvl., Kortrijk).

MAN. *Van zijnen man maken* bet. in Westvl.: 't zelfde als in Br.: *van zijnen neus*, d. i. beslag, *maken. Zijnen man staan*, bekwaam zijn om zich te verdedigen ingeval men wordt aangerand, het vol houden (Br. en elders).

MAND. *Door de mand vallen*, dat in de Holl. Woordenb. bet.: tot bekentenis komen, fr. *avouer*, *confesser*, is in Vl. in ongerijmdheid vallen; in Br., Antw., Vl. en Limb.: niet gelukken, niet slagen, mislukken: *hij meende die plaats te hebben, maar hij is door de mand gevallen*.

MANDEL, v., voor: mand. Vanhier: *man delemaker*. Maar men zegt voor di laatste doorgaans: *korver* (*o* als *ô* (Limb.) *Mandel* is ook: eene zeker graanmaat. Z. bij Hoeufft: *malder*.

MANDEL, m., graanhoop in het veld, hoo van tien tot vijftien tegen elkande ren rechtstaande schooven: *zoo haa het graan gepikt en opgebonden is zet men het in mandels, om h goed te laten droogen. Op die ple staan 24 mandels* (Hagel. en elders in 't hgd. is het ook: *mandel*; in Br. hoop; omstr. Gent: *mangel*; en el ders in Vl. ook: *maggel* en *mant* uitgesproken. Bij Kil.: mandele, *manipulus*, *duo fasces straminei*; *mergetes duodecim*, *vulgò* manduli

MANEN, b. w., vermanen, verwittigen te Kortrijk gezegd voor: te lijk ro pen: *ik maan u dat de begraving o 9 uren zal plaatse hebben*. In den *V Reinarde* bet. *manen* ook: toespr ken, bidden. Z. verders de Woo denboeken.

MANESCHIJN. *'t Is maneschijn*, er sta geen haar meer op zijne krui (Meetjesl., Antw.).

MANESCHIJTER. Z. maaischijter.

MANGEL (tuig), in Holl. m.; in Limb. Z. ook mandel.

MANKEEREN wordt veel gebruikt in de zelfden zin als 't fr. *manquer*, ontbr ken, missen, schelen, onpaslijk zij enz. Kil. heeft: *manckéren* en *man ken*, l. *deficere*, *deësse*, *carere*; it *mancare*. Z. 't volgende.

MANKELIEK, bijv., gebrekkelijk, sla *de oorlog maakt vele menschen ma keliek. Vader is nog heel mankeli van 't flerecijn. Mankelieken dien niet voor soldaat* (Hagel.).

MANKEN, mank gaan: *hij mankt* (B Antw. en elders); Kil.: mancke in 't l. *claudicare*.

MANKEPOOT, bij Kil.: mancke pie l. *claudus*, fr. *boiteux* (overal).

MANNEKENPEK, **MOONTJEPEK**, (

ek, het zwart manneken of
el (Br., Antw.).
S (gemaakte), gemaakte ma-
geveinsdheid, grimmaatjes
ntw.).
. w., overmannen, overwin-
ester geraken, kunnen binnen
ik zal die schotel wel mannen
ntw.).
, v., in vlaamsch Henegauw
jliggende dorpen van Brab.,
onde of bolvormige mand
platten of vaststaanden bo-
t is een waalschachtig woord,
delijk van het vlaamsch :
en (manneken) verbasterd is.
o. w., traag en lui gaan : *hij*
ar huis gemanseld (hier en
Vl.).
, voor : manspersoon (Limb.,
w. en elders).
MANSEKOEI, hetzelfde, in de
als : *guste koe;* in Br. : *mun-*
oopsche koe; omtr. Thien. en
. : *mauskoe;* bij Kil. : man-
, mousche koe, mausche koe,
e, l. *vacca lactaria a tauro non*
mausch en gust, blz. 169.
IANSLUI (*ui* klinkt als *u*, uit-
n te Maastr., waar men den
hoort) voor : manslieden of
rsonen, evenals : *vrouwlui*
vrouwluiden of vrouwlieden
).
, soort van peer, ook *kollie-*
noemd (Brugge).
, de mantel der boerinnen,
mantelin (cant. Axel); in
antil.
., katoenen vrouwenmantel
ntw., Hagel.). De klem valt
aatste silbe : *til. Mantilleken*,
eken is bij Kil. een krijgsman-
nica militaris.
koffiepot, theeketel, fr. *ma-*
(Br., Vl. en elders).
NTJE, o., kriekepruimken,
roode pruim, fr. *cérisette* (Sl.).

MARCOEN (**SINTE**), o., of : *Sinte Marcoenskwaal*. Alzoo noemt men in Brab. en Limb. 't koningszeer of de schrofulen, omdat de H. Marcoen (Marculphus) voor die kwaal bijzonderlijk aanroepen wordt.

MARE. Men zegt in Antw., Oost.- en West-Vl. : *door* of *van de mare bereên worden*. Z. *Maar*, ook *de School- en Letterbode*, 2e jaarg. blz. 7.

MARELLEN, mv. van *marel*, v., ook : *marellekerzen*, soort van roode zure kerzen (Limb.); Kil. heeft : *marelle*, en Pomey : amarelle-kers, l. *cerasum apronianum*, *cerasum amari sive aridi sapore, vulgò* amarinum. Kil. op : *kriecke* vert. *roode kriecke* door : *cerasum apronianum*, en swerte kriecke of *moorelle* door : *cerasum actium, cerasa actiana ;* ook in Br. en Antw. verstaan wij door *marellen* of *morellen :* de zwarte, vleesachtige en zoete kerzen. Zij worden aldus in 't dietsch genoemd, zegt Kil., omdat zij zwart zijn en de handen, de tanden en de lippen zwartkleurig maken.

MAREN, altoos *maar* zeggen : *wat zit gij daar altoos te maren. Zwijg met uw gemaar* (overal).

MARETS, o. Z. moeras.

MARIAZEN, het kaartspel, in 't fr. *mariage* genoemd, spelen (overal).

MARKT. *De markt afrijden*, vertrekken : *toe, rijd de markt maar af*, maakt u maar weg (hier en ginds in Vl.). *Van alle markten weêrgekomen zijn*, doortrapt zijn, van alle kwade zaken ondervinding hebben (Br., Antw.). *Van eene kale merkt komen*, een slechten, beschamenden uitslag van iets bekomen, straf van iets te wachten hebben : *jongen, als men t'huis weet wat gij bekuist hebt, zult gij van eene kale merkt komen* (Antw., Br.).

MARKTEN (*merten* uitgespr.), op de markt iets gaan koopen : *Lis, wat gade merkten ?* (Limb., Leuv. en elders.)

MARMITTENGOUD. Zoo noemt men uit kortswijl het koper, waarvan de marmitten meest gemaakt worden (Brab., Antw.).

MARODE, MAROTE, MERODE, v. *Op merode gaan* bet. bij Blussé : gaan stroopen, in 't fr. *marauder*, *courir à la picorée*, *à la petite guerre ;* bij Sleeckx : *courir la prétentaine ;* te Antw. en te Brussel bet. : *op marode gaan*, rinkelrooien, op zwier gaan, op zwadder gaan, fr. *bambocher*. In 't cant. Axel wordt : *op zen marote* gezegd van een paard en bediedt er : op zijnen gang.

MAROEILJE, MARULJE voor : marol : *de marulje zit er in*, het stinkt zeer (Westvl.). In deze spreuk wordt gezinspeeld op den marollenkaas, die zeer sterk riekt. Z. blz. 113.

MAROL. De *marollen* zijn zeker kwartier van Brussel, door de geringste volksklas bewoond, en waar men een mengeltaal van waalsch en vlaamsch spreekt, *marolsch* of *marollen fransch* genaamd. Zie hier een staalken : « Ah! fiské, ti sifflais, qui dit 'l formi ; ehben! t'as qu'à faire des *flikkers* asteur pour t'échauffer, puisque t'as pas fait un *spaurpot* pour l'hiver. » *Marollenkaas* is kaas door de marollen uitgevent. Z. kaasmarol, blz. 213.

MAROTE. Z. marode.

MARS, v., manachtige vrouw, mannin, wijf dat er als een manskerel uitziet, of als een man spreekt; Sleeckx verfr. het door : *femme hommasse*. Z. verders meersch.

MARSCH MAKEN, iemand de waarheid zeggen, kastijden (N.-Limb.).

MARSRANK, m., afval van iets, iets wat niet deugt, fr. *déchet* (Maastr.). Z. bij Bild. (II, 118 en 401) : mars en rank.

MARTEEL, m. en o., hamer, die in het hamerschier gestoken wordt om het aan den dijsel of disselboom van den wagen vast te maken, of die in den dijsel gestoken wordt. Delf.
(blz. 87, 2e noot) zegt
omstr. IJperen nog gebr
wij voegen er bij, bijna i
om disselnagel te betee
heeft : marteel, l. *malle*
vulgò martellus, fr. *ma*
martello. Teutonice pro
malleus ferreus temonis
gatius diesselhamer *vo*
denke hier aan *Karel Mar*
thea onomastica. Lugdun

MARTEKO of **MARTIKO**, m.
ook figuurlijk : *ge zijt*
merteko (Br., Antw., Vl.
martin, holl. *marte*, l. *si*

MARTELAAR, eene wafel d
wijze uit het ijzer komt (

MARTELEN, o. w., niet uit
niet voort kunnen, nie
voorwaarts kunnen (Br
Limb.); sukkelen (Br.
zij martelt fel met dat zi
Ook : ziekelijk zijn : *hi*
zes weken. Vanhier : *ma*
kelaar; *marteling ; gema*
telen, aftobben, afmatt
zijn peerd afgemarteld (
Limb.).

MARTELGANS, v., zoo noe
feestmaal door den landn
wanneer zijn laatste wa
ingeschuurd. Het inhal
laatsten oogst « *der hell*
gaat met eene zekere
gepaard; de wagen is di
ende mik vol », de ring
breed, de paarden moe
tot de spieren trillen ond
zichters en bindersen,
gen omgeven, maken do
ruchtig *Heida! Dada! J*
geburen het einde van
bekend; de wagen prijk
stevigen dennen mei,
vaantjes van papier en
Weldra is de wagen inge
mei aan den gevel ges
volle bierkruik gaat ro

volgenden dag vergaderen zich de vrienden om een feestelijken disch. In vroegere tijden werd op den dag zelven van den laatsten oogst de *gans gesmeten* en op den naastvolgenden zondag opgedischt. Vandaar kreeg het oogstfeest den naam van *martelgans*. Het hier te lande nog voortlevend gebruik van de *martelgans te smijten* bestaat hierin : men bindt eene gans met den hals aan eenen paal, en die der aanwezigen welke, met eenen ijzeren of houten bout, het dier van op zekeren afstand het hoofd afwerpt, behaalt den prijs en is koning van het feest. Bij de *martelgans* behooren steeds vladen van nieuwe tarwe (Limb.). Z. mei : *den mei inhalen*.

RTEN, MERTEN. *Zijnen marten ontbinden* of *spelen*, gerucht maken, kwaadwillig zijn : *hij heeft daar zijn marten gespeeld* (Meetjesl.). *De pijp aan merten geven* bet. in Br. en Antw. : iets laten varen, het opgeven, den moed laten zinken, alle hoop verloren geven : *ik geef de pijp aan merten*, ik wacht niet meer. *S. Martens vuur stoken* : rond de feest van den H. Martinus maken de jongelingen in het veld 's avonds vuren waarin zij versteken al wat zij op het veld vinden of anderszins bijeen verzamelen, en dit noemt men : *S. Merlekens vuur stoken* (Brab., Antw., Limb.).

RTINGAALSTOK, m., stok of ijzeren staaf, op de zeeschepen te midden van de boegspriet geplaatst, en aan welken al de touwen die tot de boegspriet behooren, vast zijn (Antw.).

RULLIE. Z. maroeilje.

SANDEN (Poperinge). Z. mishanden.

SJOFFEL. Z. machochel.

SKEN, verkleinw. van maas, fr. *maille*.

SSCHEL, MASSCHER, MASSEL, 1° het zwart van den ketel, van de schouw, van den rook ; 2° zwarte aren in het graan : *er is dit jaar veel massel in de gerst*, *de haver*, *de tarwe* ; in Westvl. spreekt men : *masscher* ; in Br. : *massel* ; vandaar het w. : *masselen*. Kil. heeft : maschel, mascher, en ook : *masche* in den zin van plek, l. *macula*, *labes*, hgd. *mase* (vlek). *Maschel*, *mascher* was bij hem ook een soort van kleur waarmeê men zich bestreek voordat de maskers, bij hem ook : *masche*, *mascke*, uitgevonden waren. Voor masscher (zwarte aar) zie *grimauw*, *brandauw*, enz. Het w. *mazelen* of *mazeren*, fr. *petites véroles*, hgd. *masern*, *maseln*, en, in sommige streken van Nederland, ook *messels* uitgesproken, en het engl. *measles* zijn hiermede verwant. Z. masselen.

MASSCHELAAR, m., 't zelfde als : herpel (185) of elper (Z. blz. 117) (Westvl.). Z. bij Kil. : maschelen (vlekken, vuilmaken).

MASSCHER. Z. masschel.

MASSCHIEN, bijw., voor : *magschien*, waarvoor men thans *misschien* bezigt (Br., Antw. en elders); te St-Anna ter Muide, een dorp in Zeeuwsch Vl., hoort men nog : *magschien* (Z. *Taalk. Mag.* III, 518). M. Stoke en andere oude schrijvers gebr. : *mach ghescien*, *machscien*, *magschien*, enz. (Z. *T. M.* I, 46). In 't oud hgd. treft men : *mach-scehen*, *magkeihe* aan voor : *mag geschieden*, het fr. *peut-être*, in 't hgd. *vielleicht*, nederd. *veellicht*, *wellicht*, *misschien*. Z. Delf. blz. 277. De Teuth. heeft : *machschyen*, *bij aventure* ; Ruysbroeck : *machghescien* en *machlicht*.

MASSEL. Z. masschel.

MASSELEN, b. w., door massel zich zwart maken (Br.) ; *zich bekruizen* (zegt men in de Kemp.); zich bevlekken of vuilmaken door het zwart van ketels, van schouwen, graanaren, enz. Kil. heeft : *maschelen*, *mascheren*, *maeschen*, l. *maculare*, *obungere fuli-*

gine, *atramento*, enz.

MAST, m., fr. *masse*, v. hetgeen de soldaten moeten betalen voor kleederen, enz. eer ze mogen den krijgsdienst verlaten (veel in België).

MAST, m., den, dennen hoom. Vanhier *mastenhout*, *mastenbosch*, *mastentop*, de vrucht van den mastenboom (Br., Antw.).

MASTASJOLLEN, een Mechelsch gebak (Mechelen).

MASTEL, v. (met den klem op de laatste silbe), zeker klein, rond en plat broodgebak. Van de gewone *mastellen* maakt Weil. melding op het w. *masteluin*. Edoch thans zijn er van alle soorten van *mastellen*, groote en grove *mastellen* en kleine, fijne *mastellekens*. Men heeft *Brusselsche*, *Mechelsche* en allerlei andere *mastellen*. Het woord is overal in het Zuiden gebruikt. Kil. heeft: *morstelle*, *morstelleken*, dat ons verwant schijnt met: morzelen, schoon Bild. (II, 121) aan *mastelein* de eigenlijke beteekenis van *gemengeld* toekent en Hoeufft (blz. 380) op: *masteluin*, gist dat het bij Kil. voorhanden zijnde *mischteluin*, *misteluin*, l. *farrago*, enz., de ware naam is van dit gebak en dat dit afgeleid is van het hgd. *misschen*, bij Kil. ook nog: *misschelen*, lat. *miscere*, gr. μισκειν, fr. *mêler*, angl. *to mixe*. *Naar de mastel springen* of *bijten*, armoede hebben (Leuv. en omstr.).

MASTELUIN, een mengsel van te saâm gezaaide tarwe en rogge, fr. *épeautre*. Hiervan: *masteluinenbrood* (Antw., Kl.-Brab.). Z. mastel.

MASTKLIMMING, v., *mastklimmen*, *mastjeklimmen*, o. (spel), klautermast, fr. *jeu de mât de cocagne* (Br., Vl. en elders).

MASTPRUIM, v., voor damastpruim.

MASTSPER, in Vl. v., mastboom. *Sper* of spar is in Br. m.

MAT, bijv., in 't hgd. *math*, en in 't Hagel. voor *zwak* gebr., beteekend overwonnen, overheerd. Maerlant (*Spieghel hist*. I,

> Die in cortere tijt die stat
> Onder dede ende maecte ma

En in de *Oudvl. Gedichten*, Blommaert (blz. 34, v. 283

> Meneghen hebben vire af gh
> Die daer doot bleef ofte mat

Bij M. Stoke en anderen *ten*: bedwingen, tenonde Z. mats.

MAT wordt te Antw. als nw. bet.: kiezelingen of saâm deelen van gekabbeld melk *gend kind*, *dat het zuur he louter matten* (Antw.). Z mattig.

MATEN en **STRIJKSTOKKEN**. strijkstok.

MATER, **MATEREN**. Z. mouter,

MATERIE, v., etter: *er komt v uit de wond* (Br.).

MATERNEST, m. Z. mouternes

MATS, ook *mots* uitgespr., v., oorveeg: *stil of ik geef u om de ooren* (Br., Kl.-Br. *matsen*, doodslaan, oulin l. *mactare*. Z. bij Weil. *mat*, dat eertijds ook *dood* heeft (Z. *Taalk. Mag*. IV denke hier aan 't fr. bijv.: glansloos, doodsch). Men z Weil.: *motsen* (knotten) d del *nedersabelen* bet. Z. m

MATTE MELK. Z. mattig.

MATTEN, o. w., ronnen, schei belen, wordt in Brab. va zegd: *het melk is gemat*.

MATTEN. *Zijne matten oprolle bagages*:

> Fransche ratten,
> Rolt uw matten
> Hier al spoedig op.

(Br., A

MATTIG, bijv., uitgesproken omstr. Leuven van dage

bruik en wordt gezegd van melk dat geronnen is : *het melk is matte. De meid bracht mattemelk voor mijnen koffie*. Het v. znw. *mat* voor : geronnen melk, heb ik nooit in Brab. uit iemands mond hooren komen.

JSCH, MOUSCH, bijv., ledig : *de beurs is mausch. Met mausche beurs kan men niet veel koopen* (Hagel.); bij Kil. treft men aan : *mans-koe, mansekoe* als een Kempisch woord, een *mauschkoe* is dus eene ledige koe, eene koe die geen kalf in heeft. Z. gust, blz. 169 en manskoe.

JSCHKOE, hetzelfde als manskoe (Limb.). Z. mausch.

JTER. Z. mouter.

ZEGAT. Z. mozegat.

ZEN, b. w., fr. *remailler*.

ZEREN voor : mazelen, fr. *rougeoles* (Br.).

ZIELEGAT. Z. maziergat.

ZIERGAT, MAZUURGAT, MUZUURGAT, MAIZIERGAT, een meest drij- of vijfhoekig gat, gaping, kapelleken of nis, in zeer vele boerenhuizen te zien naast den haard in den muur gemetst, en waarin men pijpen, tondeldoosjes, solferstekken, speelkaarten en andere kleinigheden legt (Br., Antw., Kemp. waar men *mazielgat* uitspr.); te Leuv. noemt men : *mazielegat*, de schop, kapelleken of drijhoekige holte die men in gemetste scheidsmuren bemerkt, en welke aanduidt dat de muur gemeen is. Kil. heeft : masier-, mosier- of metsiergat, l. *riscus, fenestrella impervia in muro, pariete aut foco, capsula intra parietem apparata, vulgò boëta*, gal. *masure*, fr. *trou de masure*. — D'Arsy : *une fenêtre ou trou qui n'est point percée outre en un mur ou en une cheminée*. — *Masyère*, maisière (van het lat. *maceria* en dit van *macio*, metser) is eigenlijk een gemetste muur. Z. Ducange, IV, col. 302-3 en Carpentier, *Gloss. franç.* alwaar *maisière* vert. is door : *mur de clôture*. Men noemt soms een kijkgat ook : *maziergat*.

ME, voornw. voor : wij, we : *me gaan dat doen* (Br., Antw. en elders).

MECHELEN, o. en b. w., in sommige scholen en collegies van Oostvl. gebr. voor : in de composities zeuren, of : bedrog doen (Z. zeuren). Het is licht eene voortd. w. van : *mikken* of *maken*.

MEDARRE komt voor in : *'t is al moortel en medarre*. Met zegt het, wanneer het zeer vuil is (Westvl.). *Medarre* is samengesteld uit *med* of *met* (vet) en *aarde*; het bet. dus zooveel als : vette aarde of slijk. Z. Bild. op : *met, made* en, bij ons, maaimeersch en *mötte*.

MEDEDEEFELEN, MEDEDWEEFELEN, b. w., medelokken : *iemand meê deefelen naar ballen en comedies tot zijn verderf. Onze buurman heeft gisteren een half dozijn mannen meê naar de foor gedweefeld* (Westvl.).

MEDEDOEN, b. w., medenemen, medepakken : *hij heeft eene goei vracht meêgedaan. Hij doet alles meê wat onder zijn handen valt* (Br., Antw. en Vl.).

MÈD-EEN, MEDEENEN, *med-eenet : met den eenen*, bijw., terstond, aanstonds, seffens (Br., Antw.); te Brugge : *zoo met eens*.

MEDEGAAN. Z. medevallen.

MEDEGANG, MEÊGANG, m., in 't kaartspel gebr. voor : kunnen meê doen : *ik heb eenen meêgang*, d. i. ik kan meêgaan (Antw., Oostvl.).

MEDEKEN. Z. meedeken.

MEDEPAARTEN, o. en b. w., bijna overal voor : zijn aandeel krijgen of geven : *ik zal u meêpaarten*.

MEDEVALLEN, o. w., gunstig zijn, een geluk zijn : *die koop is mij wel meê gevallen* (Br., Antw.); Sleeckx verfr. het door : *réussir*; in denzelfden zin zegt men ook : *meêgaan : dat gaat u*

meê dat gij machtige vrienden hebt (Br., Antw.).

MEÊ, v., voor meken, meetje : een oud wijf, knorrig wijf (veel in 't Zuiden).

MEÊBOTTEN voor : *met botten*, bijw., somtijds. Z. bot of botte, blz. 71.

MEEDEKEN, o., een kind, vooral een jong meisje met witte kleederen, met een krans om 't hoofd of anderszins opgeschikt, dat in processies meêgaat of eene andere plechtigheid opluistert (Antw., Brussel, Leuv. en Diest). *Dan nog volgt er eene rei van meedekens, frissche gezichtjes, allen in 't wit met een korfje in de hand waar ze bloemen uit strooien* (J. Van Beers, *De bestedeling*). Vanhier te Brussel de : *Meedekens-straat*, fr. *rue des Vierges*. Meêdeken staat voor : *meegdeken*, en dit voor : *maagdeken*, jong meisje; bij Kil. is : *meegd*, maegd en ook : *med*, in 't sax. *maegd;* de Teuth. heeft : meiken, meeken, madeken. Te Hartzgebergh, in Duitschl., heet men : *mädeken*, een meisje van onder de 12 jaren, terwijl de oudere *meiken* of meidje genoemd worden. *Meid*, engl. *maid*, is eigenlijk maagd. Z. Bild. (II, 228), Weil. en Tuinman op : maagd en meid.

MEEDEN, b. w. uitgespr. *meejen :* huren : *eene dienstmeid meeden* (Limb.). *Meeden* bet. eigenlijk : als meid nemen. Vanhier : *meêpenning* of *godspenning*, een penning dien men aan dienstboden geeft wanneer men ze in huur neemt. Kil. geeft : meden, meeden, mieden, mieten (en de Teuth.) myeden op als hgd. saks. geld. holl. en vl. voor : huren, l. *conducere* en *arrhabone dato devincire*. Vanhier : *vermyeden* (Teuth.), verhuren. Z. bij Weil. : *meed* en *miede*.

MEEK, v., vrouwspersoon die zich altijd ziekelijk verbeeldt (Limb.); 't is misschien eene verbasterde uitspraak van *muik*, dat bij Kil. : zacht, teeder, murw, in 't engl. *meek*, beteekent.

MEÊKEN, **MEKEN**, **MEETJE**,
zware en ook met zachtl. *e* u
grootmoeder; ook oud wijf
peken en meken heb ik m
welijks gekend. Die vrouw
meken geworden (Br., Antw.
Het is voor : *mee(re)ken*, m
vrouwken, of wel : een d
van : *meid* (maagd). Z.
deken.

MEEL, m., mv. *melên*, kort
van hard hout, platgesch
daarmeê pikken en zeisens
of te scherpen. Een lomp
heet men ook eenen *meel*
Mael beteekende oulings : m

MEELDER, voor : meerle, m
zegt men ook : Heelder (do
Heerlen (Limb.).

MEELSTANDE, v., in Vl. bij
gebr. voor : meelkuip, m
stand.

MEELZOETE. Zoo spreekt men
meêzoet (madelief of kers

MEENENS (uitgespr. : *meines*)
onbepaalde wijs, als bijw. g
wel gemeend, waarachtig
is dat meinens wat ge daar
zeker meines (Limb., Br.,

MEEPENNING. Z. meeden en,
meed, miede.

MEER. Z. mameer.

MEERDEKEN, o., 't zelfde als :
(r. Thienen).

MEÊREKEN of **MEIREKEN** bet.
br. hetzelfde als : *meêdeken*
In de omstr. van Assche en
vervormt de *d* zich nog a
tot *r*.

MEEREST, **MEERIS**, v., het over
overblijft, rest. : *de meer*
zeker voor : *wat meer is* (

MEERKEN DUIVELS, v. (met
eene oude heks (Westvl.).

MEERLAAN of **MERLAAN**, m.,
zelfde als : meerle, mêrel
fr. *merle*, spaansch *mie*
merla, l. *merula* (Kil.).

ISCH, MERSCH, v. (afgeleid van: *eer*, van ouds door het volk v. gebruikt), wordt veel meer in Vlaand. ehoord dan in Br., Antw. en Kemp. aar men daarvoor: weide, beemd, roek, driesch zegt. Te Ninove et. het: *velweide*. Maerlant gebr. *aersch* of *mersch* voor: moeras of rassig land; deze beteekenis heeft *eersche*, *maersche* ook bij Kil., die et vert. door: *palus*, en Plant. door: *alus* en *pratum palustre*; in Vl. en ij Weil. heeft *meersch* nog den zin an: beemd die 's winters veel overwa-rd is. In 't engl. is het: *meadow*, in et oud engl. *marrhes* en *mersch*. anhier: *meerschage*, broekweiden, oerassige of drassige beemden of ronden. Z. meersch bij Weil. en ij ons: maaimeersch (blz. 358).

ISCHHOOI, o., hooigras van meer-chen, in tegenoverstelling van: *klaerhooi* (Vl.).

SEN (veel *meesen* uitgespr.), in ele plaatsen van West.- en Oostvl. oor: vermeerderen, fr. *croître*, *aumenter*. *Beginnen te meesen* zegt en, evenals *verliezen*, voor: verlie-n; *naarsen* voor: naderen; bij Kil.: *eersen*, flandr. *meerderen*, l. *augere*, in 't angelsaks. *mærsen*, oud gd. *mêran* (Delf. blz. 281).

VOUD. In Westvl. wordt het mv. er éénsilbige woorden dikwijls ge-ormd door bijvoeging eener *s* in laats van *en*; zoo zegt men: *arms* fr. *bras*) voor: armen; *keuns* (ko-ijnen), voor: keunen; *wufs* (wijfs) oor: *wijven*.

TENS, bijw., meestendeels, mees-entijds (Br., Antw. en Limb.).

TER KUNNEN (iets, iemand), over-eesteren, overwinnen (overal). *elijk de meester is, zoo betrouwt ij zijne gasten*, een wantrouwige, en deugniet betrouwt anderen niet Br.).

TEREN, o. w., een genees- of heel-meester gebruiken (Br., Antw.).

MEESTERSE wordt in Br., Antw., Kemp. en N.-B. bijna altoos voor: meesteres gehoord (Z. Hoeufft, 381). Hier valt op te merken dat de Holl. uitgang *res* of *ster*, in gemelde landstreken weinig gehoord wordt en daar is: *rs*, *rse*, mv. *rsen*, b. v. naaier, *naaiers* of *naaierse*; kleermaker, *kleermakerse*; stichter, *stichterse*, enz. Dit hebben de Holl. van ons oud en huidig gebruik behouden in: *dienares*, *minnares*, mv. *minnaressen*.

MEET (scherpl. *ee*), de groeve waarmeê men eenen pijl op de boogpees zet. Vanhier: *meeten* (Br., Antw. pr.). Z. meet (kerf) bij Weil. en nok.

MEETBOEK, m., cadastraalboek (Limb.); in Vl.: *ligger*; in Br. en elders: *cadaster*, *cadasterboek* genoemd.

MEETEN (scherpl. *ee*), o. w., de voren tusschen de graanbedden (ruggen), met de schup schuins uitsteken of uitschieten als het graan gezaaid is (Kl.-Br., Antw. pr.).

MEETJE, o., 't zelfde als: *meken*, grootmoeder, oud vrouwken. *Mette* is bij Kil. een holl. en fries. w. en bet.: meter, pete.

MEETJELAP. Z. meterlap of lappeter, blz. 326.

MEETJESLAND, eene zeer bevolkte landstreek in Oostvl., vroeger het *burggraafschap van Gent* genoemd; Somerghem is er de hoofdplaats van.

MEEUWEN, o. w., pinken, pinkoogen (Sleeckx).

MEEZENVANGER, MEEZER, m., vogelvanger (Antw.).

MEEZOEK. Z. meêzoet.

MEEZOET, v., madelief of matelief, fr. *marguérite*, en bij anderen ook: *paquerette*; in Br. en Kemp. uitgespr.: *meêzuut*; in Limb.: *meizeutje*; te Maastr.: *meizeutsche*; vroeger schreef men: *meesoete*, *meesuyte*. De Teuth. heeft: *medesuete* of *marienbloem*, l. *solsequium*, *eliotro-*

pum. Dit bloemken wordt aldus ook in Gelderl. geheeten ; te Leuv. *kersouw* (blz. 235). *Meê* is eene verkorting van *mede*, hetzelfde w. als : *made* of mate in *madelief*, waarvan men de beteekenis nazie op : *maaimeersch*. *Zoet* is hetzelfde als *lief*, ten ware het eene verbastering ware van : *zoek* (meêzoek) ; omdat dit bloemken de natte weiden of het gras zoekt en mint. Z. Bild. op : madelief.

MEÊZUUT. Z. meêzoet.

MEGGEREN, o. w., sukkelen, knoeien, talmen (Kemp.). Het schijnt verwant met het oude *mangeren*, ook : *mangelen*, heen en weêr bewegen. Z. Kil. en Weil. op : mangelen.

MEI, m., versche of gebladerde tak, ook : het laatste in te halen graan, dat op het veld te droogen staat. *Den mei inhalen*, het laatste graan naar de schuur halen : *is uw mei al binnen? De korenmei, ja ; maar die van de terf nog niet* (Br.). Wanneer men het laatste graan inoogst, steekt men gewoonlijk een met bloemen en geschilderd papier versierden meitak op de vracht, en de kinderen, soms met meikens in de hand, zitten op de kar, den wagen, al schreeuwende : *hoe, joeg, vivat den mei!* Z. martelgans. *Mei*, voor : gebladerde tak, is veel in 't Zuiden gebr. *Eenen mei hebben*, *krijgen* : in den nacht van den 1sten mei gaan de jongens, buiten, op de huizen waar schoone meiskens wonen, en planten eenen jongen groenen boom of eenen dikken tak op de nok van het dak. Het is eene soort van hulde. 's Anderen daags hoort men het dorp rond : «*Mieken N... heeft eenen mei gehad.*» Het gebeurt ook bij meiskens, wier gedrag niet gansch onberispelijk is, dat men eenen *strooman* op het dak of op een naburigen boom stelt ; dit is natuurlijk eene schimp (Br.).

MEIBLOEMKEN, **MEIBLOEMPTJE**. Hierdoor verstaat men in Limb. en elders verschillende bloemen,
ringe, fr. *lilas* ; Kil. vert
door : *lilium vernum*.

MEIBOOM, m., een sparr
boom wiens stam gebl
kruintakken versierd
voor het huis van pas
meesters, enz. geplant
begin der meimaand ;
(Br., Antw., Limb. en e

MEIDEKEN. Z. meêdeken.

MEIDJE. Z. meisje.

MEIËL (mijël). Het Holl. s
is eene mijl op zeven,
op zeven bet. dat men
weg gaat, een omweg
men nog veel wegs moe
Br. zegt men : *den weg o*
te Antw. : *het is mijl o*
te beduiden dat men
omweg doet of ook,
zich gansch nuttelooze
In Limb. zegt men me
Meiël op Sevenum. Inde
welke deze twee Limb
pen van elkander sche
moeilijk, loopt door h
en turfgronden en maa
kronkels den afstand gr

MEIKEN, o., tuiltje, ruik
Pomey heeft ook *me*
tuylken, l. *sertum*, en
in dien zin als Leuven
selsch. *Mei* is bij We
bondel.

MEIRÊDIG, bijv., nattig (r.

MEISJE, **MEISKEN**, o., word
meitske uitgespr., elde
mêstje, *mêtje* en *mêsk*
Limb. en r. St-Truide
meske, *mesken*, welke
men ook omstr. Breda,
en Br. hoort ; doch in
Leuv. ook : *mesken* ;
masken. *Maassen* en
den veel voor : dienstm
in welken zin Kil. ook
meysse heeft, in 't eng

eigenlijk *maagd* bet., en voor welk *maagd*, fr. *vierge*, men in Br. ook nog veel : *maged* hoort. *Metze* bet. in het hgd. meisje en ook : hoer of onuchtig vrouwmensch.

KEN, soort van peer (Brugge).

SEJONG, meisjedochter. *Meissejonjens*, kinderen van 't vrouwelijk geslacht (Westvl.).

SEN. Z. meisje.

SKE. Z. meisken.

EUTJE. Z. meëzoet.

EN. Z. meëken.

KEN (zich), zich mijden : *mek u dat le steen niet op uw hoofd valle* (Westvl. en L. v. Aalst); bij Maerlant bet. *necken* : acht geven, staat maken, n 't l. vert. door : *vitare*, *evitare*, *fugere*, enz.

KER, m. 't mv. *mekkers* noemt men : le boerenjongens die des zondags bij le boerenmeisjes komen thee drinken en vrijen ; 2° die zijn deeg bij de bakkers draagt om laten te bakken cant. Axel).

EN, o. w., afgeleid van *meel*, wordt gezegd van aardappels die, als zij gezoden zijn, vaneen vallen en meelachtig zijn : *die patatters melen goed* Vl., Br. en Limb.). Z. bloemen, blz. 61.

GER, v., is in Limb. de uitspraak van : *melker*, d. i. hommerd of milter (van visch).

K, MELKE. *Melk* (wit vocht der uiers) s in Br. en Antw. o., elders en bij Bild., v. Doch *melk*, in Vl. : *melke*, milt of mannelijk zaad van visschen, s in Oostvl. v., doch o. bij Bild., die II, 231) schrijft « dat melk eigenlijk *malk* is of *maltijk*, d. i. mannelijk, zoo voor den hom der visschen, als voor de mannelijkheid der vogelen. Hiervan le naam van : *duiven-* en *hoendermelker*, d. i. : *lubber*, *kapoener*. » Hiervan ook : *melker*, gelijk *milter* van *milt*. Kil. heeft : *melcker*, *melckerlinck*, *milte van den visch*. In Gron. heet de milt : *weekkuit*. Z. kiet, kit of kuit.

MELKBAGSKEN (uitgespr. melksbäkschke), melk- of speenvarken (Limb.). Z. bag, blz. 26.

MELKBOERSMESDAG, naam aan aschwoensdag en goeden-vrijdag gegeven (omstr. Kortrijk). Z. mesdag.

MELKDISTEL, DAUWDISTEL, in Br., Antw., Oostvl. hetzelfde als in Westvl. : *melknetel ;* in Oostvl. : *melkwied ;* te Eecloo : *duivelsmelk*, in 't engl. *milkthistle*, fr. *chardon*, *maric*, *lithymale*, *laiteron épineux ;* bij Blanc. ook : *hazen-latouw*, *hazen-salaad*, *hazen-struik*, *konijnen-kruid*, *ganzen-distel*, *melkwei*, l. *sonchus*, genoemd. Z. melkwied.

MELKEN, b. w., in Br. en elders voor : bestellen of verzorgen, b. v. : *de koeien melken*. Men zegt ook : *de bieën melken* (Z. biemelker, blz. 52). *Melken* wordt in Vl. gebruikt voor : aftrekken, afhalen, binnenpalmen, aftroggelen. Kil. geeft ook deze beteekenis en vert. : *iemanden melcken* door : *emulgere aliquem argento ; fraude etc. alicui elicere pecunias ;* en soms ook voor : krijschen.

MELKEN, o. w., wordt te Antw. gezegd van kevers (molenaars) die, alvorens zij opvliegen, de vleugels op en neêr bewegen : *de meuldenaar melkt*. Voorts wordt het ook toegepast op personen die lang sammelen eer zij met een werk, dat zij te verrichten hebben, aanvangen : *zie hem daar weêr staan melken, die sammelaar !*

MELKER, m., milter, welk laatste in 't nedersaks. en in 't engl. ook : *milter*, in Br. : *meller* is. Z. melk. *Melker* bet. in Oostvl. ook : krijscher.

MELK GEESELEN, *—blauwen*, *—doopen*, *melk met de pint halen*, er water bij gieten (Br., Antw. en elders).

MELKIGGE, v., melkboerin, melkverkoopster (Brugge).

MELKNETEL. Z. melkdistel.

MELKRING, trouwring (Westvl.).

MELKSTOEL, m., laag stoelken, met drij of vier pikkels, waar men onder het melken opzit (overal).

MELKTOB , m., gewone emmer dien men gebruikt om in te melken (Limb. alwaar men *tob* voor : emmer zegt). *Tobbe*, v., is in Holl. : kuip , fr. *cuve*, *cuvier*. Kil. heeft : melck-eemer , i. *melcktobbe* , Pomey : melk-emmer, melkstoop , melktobbe , l. *mulctrale*.

MELKWIED, o. *Wied*, bij Weil. hetgeen men uitwiedt , onkruid , engl. *weed* , hgd. *unkraut* , is de wortel van het neêrd. : *wieden* (in 't engl. *to weed* , fr. *sarcler*) , vanwaar : *wieder*, engl. *weeder* , en is nog bewaard in *melkwied*, waardoor de Vlamingen : melkkruid , melkdistels , *dauwdistels* verstaan , in 't engl. *milkthistle*. Z. Delf. blz. 31-32 , 4e noot , en melkdistel.

MELLEKATOEN , perzik (Brugge) ; te Antw. : *merkaton*.

MELTER , m., milter , d. i. : melker of hommerd (Br.). Z. Weil. op : melker.

MELUW , bijw. , rijp , murw : *die peren zijn al te meluwe* (Vl.); te IJper. zegt men van vruchten : *murw* voor : rijp ; doch in Oostvl. hoort men bijna nooit : *murw* , dat meest gebr. wordt in Br., Limb. en Antw., waar 't *mörg* klinkt. De Teuth. heeft : *moru* ook in den zin van : rijp, zacht , l. *tener* , hgd. *mürbe* , oud hgd. *marwe* , engl. *mellow*, angelsaks. *mearw*. *Moruwen* is *murwen* , zacht worden.

MELUW , v., 1o houtwormken of eerder houtluis, hetzelfde als : molm of memel ; 2o een klein tam diertje, 't zij wit , groen of zwart, dat op 't loover van vlier, moerbezen en moeskruiden zit ; in Brab. : *milver*, *milwer*, *mulfer* geheeten. Kil. heeft : *meluwe* , *milwe ;* elders vindt men ook : *miluwe;* d. i. : een maaike, mot, wormken , in 't l. *acarus* , *tinea* , *teredo* , *midas*, fr. *mite*. Het w. *meluwen* bet.

bij Kil. : van de meluwen
dergelijke dierkens opgeët
l. *ab acaris sive teredin*
Oostvl. *vermeluwd* voor
vermemeld. Z. memel en
(II , 247) , *mollem* en *mo*

MEM , v., in Limb. en elders
borst ; in Br., Antw. en eld
de mem geven ; en ook ee
die bij rijken dient om d
ren te zuigen te geven. Z

MEMEL, m. en v., in Br. en Ant
een molm, een dierken, v
hoofdluis gelijkend , doc
ler te poot, dat in droog
die stoel is verduurd, hij z
len. Men zegt ook overdr.
wiens geesteskracht ver
memel zit er in. Vanhier
vermemelen , vermolme
meld hout ; memelig en *n*
welke men alleen in de
denb. in 't fr. vert. : *pou*
de mites , aantreft. De
schilt teenemaal van de *l*
van de *mot* , die slechts
met vleugels is. In 't hgd
memel ; te Gent en in
men : *meluw*. Z. dit w. a
ver of mulver.

MEN wordt in België bij het
of niet gebruikt ; men
voor : *er* of *daar* met h
van 't werkw. : *er wo*
daar wordt gebeld, of wel
soon mv. : *zij* , *ze : ze b*
men zegt : men belt ,
2e persoon : *ge zoudt ze*
schuw is. Dit zelfde heef
dere talen plaats, fr. *vou*
l. *ferunt* en *fertur*.

MENDEUR. Z. mennen.

MENGELSOEN, mastel, mast
teluin, fr. *méteil* (Poperi
in Westvl. zegt men : *mi*
zelfde als in Br. : *witgra*
en Kl.-Br. *masteluin*.
mischteluin of *misteluyn*

NIGSTE, uitgespr. in Limb. : *mennigste*, wordt in Limb. en Brab. voor : hoeveelste gebr. : *de hoemenigste is het vandaag? Ik weet niet den menigsten keer hij dit deed.* Pomey vert. : *hoemenigste* door : *quotus.*

NNEGAT, o., ingang zonder poortje op een stuk land, weide, enz. (Kl.-Br. en elders). Z. mennen.

NNEN, b. w., eigenlijk voeren, vervoeren, l. *ducere, vehere*, schoon het thans in de Woordenb. maar voor : *leiden*, fr. *mener*, l. *minare* aangestipt staat; in Vl. en Zeeland en 't N. van Oostvl. wordt het gebruikt om het vervoer van goederen te beduiden en, bepaaldelijk, voor : het invoeren of inoogsten van het graan naar de schuur : b. v. : *de tarwe inmennen*, d. i. in Br. : *de tarme inhalen.* Vanhier : *mennewagen*, wagen dienende om 't graan uit het veld in de schuur te voeren (Vl.); *mendeur*, v., de groote schuurdeur langs waar het graan wordt ingevoerd (Vl.). *Menner* bet. bij Kil. hetzelfde als : wageman of voerman. *Mennegat* of *menning* is in Vl., Br., Antw., Kemp. en N.-Br. : de opening of toegang door eenen dam, houtkant of over eene gracht, langs waar men van de baan op de weide, op 't land of in het bosch rijdt of gaat; het wordt zoo genoemd, zegt Hoeufft, blz. 381, omdat door dezelve het graan of hooi of hout gemend wordt. In de Kemp. heet het *holgat* (uitgat?) (Z. blz. 196), in Holl. veel : *heul.*

NNEWAGEN. Z. mennen.

NNING, in Vl. en de pr. Antw., hetzelfde als : *mennegat.*

NSCH. *Noch God noch mensch*, niemand (Vl. en elders). *Menschen* geldt voor : ons : *wij kunnen menschen daar niet achter loopen*, we kunnen wij ons dat alles niet aantrekken. *Men zou e mensch moe maken* is zooveel als 't fr. : *on nous fatiguerait* (Westvl.). *Iemand mensch maken* bet. in Br., Antw. en elders : iemand beschaven, mensch of beleefd, beschaafd, slim doen worden. *Geen mensch meer zijn* verfr. Sleeckx door : *avoir perdu beaucoup. Menschlief* of *mensch Gods* is in Br. eene uitroeping die beantwoordt aan : lieve hemel.

MENSCHACHTIG, bijv.. het tegenovergestelde van : *menschschuwend*, wordt gezegd van dieren die geerne bij de menschen zijn : *die hond is fel menschachtig* (Br., Hagel.).

MENSIE, van 't fr. *mention*, bet. te Meenen en in 't Z. van Vl. : teeken, schijn, fr. *apparence, signe : mensie maken van te vertrekken.* In Limb., omstr. Thien. en langs de waalsche grenzen zegt men : *mensing maken* voor : schijnen, den schijn aannemen, teeken doen, apparentie maken van : *zoo gauw ik mijn stok neem en mensing maak van uit te gaan, staat mijn hondje gereed om meê te loopen.*

MENSING. Z. mensie.

MENTE, v., wordt in Vl. gezegd voor : munt, fr. *menthe*, l. *mentha*, engl. *mint*, ital. *menta.*

MEN ZEGTS, in 't fr. *les on-dit*, komt nog al veel in de nieuwsbladeren voor.

MERBOL, m., en ook : *erbol*, marmeren bol waarmeê de kinderen spelen. 't Is eene verbastering van : marmeren bol (Br., Kemp.).

MERGEN, morgen, morgend (Br., Kemp.). Ruysbroeck schreef : *merghenstont* voor : morgendstond, ook : *des merghens*, I, blz. 157 en 182. In 't angelsaks. ook : *mergen* (Delf. 494).

MERK, stuiver, fr. *sou* (r. Heerlen in Limb.). Z. mark bij Kil.

MERKATON, v., perzik. Men zegt ook : *naakte merkaton* voor : de vrucht wier pel niet donzig maar glad is (in Br. : *brignool*); wanneer ze met dons of wol bedekt is, heet ze : *pers* (Antw.).

MERKT. Z. markt, lachmerkt (blz. 322) en loopmerkt (blz. 349), en bij Kil.: *marckt* sive *merckt*.

MERLAAN. Z. meerle (Kortrijk).

MERLOEN, de borstwering tusschen twee schietgaten (Antw.).

MERREK, te Hasselt voor: merkt.

MERSCH. Z. meersch.

MERT (uitgespr.: *met*), muts (Limb.). Z. kaboes, blz. 214.

MERTE, MERTEKE, MARTE, MARTEKO, m., in Br., Antw. en elders van ouds voor: aap, fr. *singe*, gebruikt.

MERTEN. *De pijp aan merten geven* en *S. Mertekens vuur stoken*. Z. marten.

MERVELEER, m. voor: marbelaar, knikker (Limb.). Z. huif en huuf.

MERVEN, eene verbastering, te Poperinge, van 't werkw. *murwen*, bet. aldaar: met eene bijzit leven. *Murven*, vroeger *morwen*, in den Theuth.: *moruwen*, is in 't l. *mollire*. Het l. *mollitia* (morwte of murwte) bet. ook: verwijfdheid, wulpschheid.

MÈS, rug: *op de mès hangen* (Kemp., Gheel). Is 't misschien hetzelfde, doch verbasterd, als bij Kil.: *meersse* of *meers-korf*, een rug- of marktkorf?

MES voor: mest. Vanhier: *meshaak* voor: mesthaak; *mesput* of *messeput* voor: mestput (hier en daar in Br. en Kemp.); doch men zegt er: *mestkar*, *mesthoop*. Vanhier nog: *messing*, *messie* en in Maerl' *Rijmb*. v. 32870, *messine*. Kil. geeft *mes* voor: mest als Vlaandersch op en bij Ruysbr. en Maerl. bet. *mes*: ook mest en drek.

MESDAG (misdag), feestdag, kermis (Oost.- en Westvl.). *Hoe zij raesden! Hoe zij tierden! Hoe zij hoenders mesdag vierden* (G. Gez. blz. 91). In 't L. v. Waas zegt men: *gij moet uwe woorden geen mesdag geven*, d. i.: ge moet niet rusten, niet stil staan terwijl gij klapt, maar voort werken. *Mesdag* bet. ook: taak: *zijnen mesdag doen*. Bij Maerlant wordt *mesdach* voor: feestdag gebruikt; engl. is het: *messeday*; ijsl *sadayr* (Delf. 282). Bij Kil. feest, plechtigheid, l. *sole* hier: *baafmis*, *kersmis*, enz. en *misdag* is in 't *tus*, *dies solemnis*.

MÉSHANDEN, mishanden: '*t* het komt er niet op aan (

MESSCHIEN voor: misschien. schien, mescien (*Taalk. M*

MESSELIJK (Vl.). Z. misselij

MESSEN of **MESTEN**, b. w., met een mes dooden, o *hoe velen worden er on gemest* (Hagel.)! Kil. he *messer*, *mest* in den zin v van: degen, en *maten* vo Bij Bild. is *metsen*: m hiervan: *mets-tuig;* het hg bet. slachten, dat veel m geschiedt. Z. bij Weil.: *m sen*, dat in Kl.-Br.: *slaa mats*, slag. Z. blz. 366.

MESSIAS-MIS. Zoo noemt men de Guldenmis, die op d temperwoensdag vóór K daan wordt; te Meenen he *duivekendaal-mis*.

MESSIE. Z. messing.

MESSINE. Z. messing.

MESSING, m., is geen mestho put in 't algemeen, maar, b de opene plaats, 't zij put achter of vóór een huis, h er 't mest uit den stal vuilnis te leggen. Mest mestputten op het veld wo *messingen* genoemd. De b vóór de woning, de stalli schuur eener boerderij, in *cour*, worden in de Kem elders, in Br.: *messing* schoon zij voor mestplaat dienen. Kil. en Plant. ge of *missie* ook op voor: me hoop, l. *fimetum;* omstr heel Vl. en Br. heeft *n*

le beteekenis. In de vlaamsche
ɔen van Hainegauw zegt men :
ine. Delf. (blz. 286 en 496) heeft:
ssinne, bij Boyer is 't in 't engl.
mishing, *midding*, *dunghill* ; ce
ier mot signifie littéralement :
hoop, en fr. *tas de fumier*, en
n. *misthaufen*. » Zoodat het oud
mishing ons vlaamsch *messing*,
ngs *missinne* (mesthoop) is. Kil.
messingh op als Vlaandersch
: *messie*, en Weil. zegt achter
ing, v. (geel koper), dat mes-
(missing) een verouderd (het
lt in België dagelijks gebruikt)
rd is, dat mest bet. In dezen zin
het Jan de Brune en in Westvl.
essingput hetzelfde als *messing*
estput. Te Thien. en in Westvl.
nt men een *sterfput*, waar het
water in loopt en men alle vuil-
nwerpt, ook *messing*. Dit *mes-*
wordt in Westvl. nog gezeid van
snuiver die zeeren onder den
heeft. Z. mesthof.
Holl. m., is in Br., Antw. en
., o. Z. Weil. op : mest en *mes*.
j ons : messing.
ER, m., die op de straten het
, slijk of vuilnis op zijne mest-
chept en wegvoert, gewoonlijk
den *mestpachter* (die het mest
le stad gepacht heeft) (Leuv.).
. Z. mesdag, enz. (Vl.).
AK, twee- of drijtandige haak
het mest mede uit den stal te
en (Br., Antw., Kemp., Limb.).
I of MESTEM, m., in Limb. het-
e als 't volgende.
F, m., plaats waar degenen, die
en hebben, het mest zetten, in
l. *misthaufen* (Hagel.); in Br. :
ing ; in het Groningsch dialect
die plaats : *mestdobbe*. *Dobbe*
graft, kuil, poel (Z. *Taalk. M.*
80 en Wassenberg's, *Idiot. Fris.*
25). Z. mestpoel en messing.
EL, 't zelfde als : messing. Van-
hier : *mestpoelwater*, water dat naast het mest in den put is en waar meê men het bij zomertijd overhoost (Br. en elders). Z. aalpoel, blz. 2.

MESTSTIK, **MESSTIK**, groote en breede schup om lang mest meê door te steken en kort te maken. Dit geschiedt volgenderwijze : men zet dit snijmes op het mest, waar men het door slaat bij middel van een houten hamer; ook steekt men die stikschup er door. *Stik* van *steken* (r. Lier).

MET, **MET DAT**, 1° zoo haast, zoodra als, te gelijk als : *met dat hij vertrokken was* ; 2° aangezien, dewijl : *met* of *met dat hij mij niet helpen kan*, *moet ik mij elders voorzien* (Vl., cant. Axel en ook in Br.) (*Taalk. M.* IV, 369). Z. meteen.

METEEN, **METEENEN**, bijw., van ouds en bijna overal in 't Z. gebr. voor : terstond, binnen een oogenblik, dadelijk, straks : *zwijg of meteen krijg de slaag*. In Limb. klinkt het : *milein* ; in Br., Antw. : *mêdeen*, *mêdeenen* ; in Vl. cant. Axel. : *medeen*. In Maerl. bet. : *meteen*, *metien*, ter zelfder tijde, en in *den Vos Reinaerde*, V, 709, *mettien* ook : terstond. Z. metdat en achtereen, blz. 6, en bedeenen.

METERLAP ook **MEETJELAP**, v., eene die als meter of pete, eene andere vervangt. *Met* is, volgens Kil., holl. en bet. : peter ; *mette* is holl. en fries. en bet. : *meter* of pete.

MÊTJE. Z. meisken.

METSEN zegt men in Br. en Antw. altoos voor : *metselen* ; zoo ook : *metser* voor : *metselaar*, hetwelk slechts gezegd wordt van een lid der *vrijmetselarij*. Z. bij Weil. : metsen.

METSKE of **MÊTSKE**. Z. meisken.

METTE. Z. möttөn.

METTEKO, **MARTEKO**, m., sim, aap (overal).

METTEN. De spreekw. : *met iemand korte metten maken* bet. : iemand gezwind

weghelpen (Limb. en elders). *Metten* van 't l. *matutinae*.

METTEN EENEN, 'tzelfde als : meteen (Br.).

METVRETER. Z. metworm.

MÉTWORM, m., worm die zich in 't vleesch van den mensch, vooral in 't aanzicht vormt en door een klein zwart plekje op het vel verraden wordt. Men noemt het ook : *metvreter* (Maastr. Z. *Arch. vr. Ned. Taalk.* III, 372). Kil. vert. : *met*, *mette*, sax. sicamb., door : *pulpa suilla*, *carnes porcinae delicatiores*. *Met* bet. bij Weil. : gehakt vleesch, bijzonder rouw varkenvleesch ; bij Bild. : *med* of *met*, eigenlijk *vet*, en hiervan leidt hij af : *mest*, dat eigenlik *metse*, *medse*, d. i. mesting of vetmaking is. *Met*, *mede*, in 't oud fries. *mat*, *mete*, *meyte*, oud hgd. *met*, zweeds. *mat*, engl. *meat*, bet. in 't neêrd. : spijs, voedsel. Z. Delf. 282 en vanhier heeft de Teuth. : *mettzigher* voor : vleyshouwer, hgd. *metzger*, *fleischer*. Tenkate leidt *met* af van : meten, moesog. : *maitan* (snijden), dat verwant is met : mes, mest en mat. Z. ook maaimeersch.

MEU. Z. motten.

MEUBELEN, b. w., met huisraad voorzien, stoffeeren, ook : *meubeleeren*, fr. *meubler* (Br., Limb. en elders).

MEUG, m., smaak, goeste. Z. muug.

MEUGELMOORD, m., sluipmoord (Limb., Valkenberg). Van 't hgd. *meuchelmord*.

MEUGEN, mogen (Vl., Br., Antw., Kemp. en N.-Br.). Het lijdend deelw. klinkt veel *gemogen*, doch ook : *gemocht*.

MEUK. Z. muik.

MEUKEN, verkorting van : meutteken. Z. ook : moken en muiken, verwant met : smeuken of smoken.

MEUKEN, o., zekere graanmaat, in Br. drij vierden van een halster doende; zoodat, b. v. een zak tarwe van 100 kilo's rond de 5 1/3 meukens inhoudt. Kil. vert. : *meucken*, *moken* door : *modiolus*.

MEULEN, o. w., smeulen (Gelderl. Z. *Taalk. Mag.* I, 318).

MEULEN. Z. molen, enz.

MEULEKENSNOOT, v., aartszottin : *zoo zot als eene meulekensnoot*, als eene drilnoot, als een meulen, als eene musch. Z. Sleeckx.

MEULENEN, met den kafmolen het graan zuiveren, malen (Vl.).

MEULHOEK. Z. mulhoek.

MEUN, MEUM, v., moei, fr. *tante* (N.-Limb.). Kil. geeft *muyne*, *mueme*, *moeme*, *mome*, *mume* op als een Geldersch, saksisch en hgd. w. met de bet. van : moei langs vaders en moeders kant, doch in Saksen bet. het ook : nicht.

MEUREN, MUREN. Z. moeren.

MEURM. Z. murm.

MEURRIG, MORRIG. Z. morg.

MEURZEN (met korte *eu*-klank). Z. mörzen.

MEUS, MEUZE, v., groote mugge (Br., Brussel). Z. meuzie.

MEUTTE, MEUTTEN. Z. motten.

MEUZIE, MEUZE, MEZIE, v., mugge, groote mugge, *steekmugge*, zomervlieg, fr. *cousin*. In Maerlants *Rijmb.* V, 356, komt *mesie* reeds voor in de beteekenis welke het thans in Westvl. nog heeft :

> Zoeter als de klokkegalmen,
> Die, vermenglende in 't getuit
> Van de meziegolven, walmen
> 's Avonds als het avond luidt;
> (G. Gezelle, blz. 89.)

Bij Sleeckx is *meuze :* eene moddervlieg. Bij Kil. : meusie, mosie, i. *mugghe*, l. *culex*. *Meuzie* is verwant met het fr. *mouche*, en 't l. *musca*.

MEZIE. Z. meuzie.

MICH, MICHKWARTIER, r. Thien., Diest, in 't Hagel., verders in Limb. en naar Duitschl. op zegt men : *ich*, *mich*, *ooch : ich kan alleen niet, wilde mich helpen?* De landstreek, omstr. Thie-

nen, enz. heeten de anderssprekende streken : *het miehkwartier*.
DAUW, m., soort van wissen of twijgen (Meetjesl.).
K voor : maakte (Vl. en Kemp.).
KMAK (Vl.). Z. mikmak.
LAND, o., plaats in de schuur waar men het uitgedorschen stroo legt (Hagel. en hier en daar in Br.). Het eerste deel des woords schijnt te zijn : *miet*, *mijt* (tas) of *mul* voor : stroogemul, d. i. : kort stroo.
R, m., hekel, pik, afkeer, tegenzin, hinder : *eenen mier aan iemand* of *aan iets hebben* zegt men, onder den geringen stand, in Zuid-Holl., Gelderl., N.-Limb., in de pr. Antw. en 't cant. Axel voor : een tegenzin aan iemand of iets hebben, hinder, last aan iemand of iets hebben. Bij Kil. bet. : *de mieren*, l. *formicatio*, eene zeer lastige en vuile huidziekte, ook *venusziekte*. Z. *Taalk. Mag.* (I, 318, 530; II, 110, 471, en *Arch.* II, 174). Vanhier, in 't cant. Axel : *mieren*, kwaad, nijdig over iets zijn; en *mierig*, kwaad, nijdig. Bij Sleeckx is : *eene mierige koe*, eene koe die bloed pist.
EKNEUKEL, m., iets dat zeer klein is (r. Audenaarde).
EN, o. w., eene zekere tinteling of kitteling voelen als liepen er mieren over, tintelen of, gelijk men in Br. zegt, *singelen* of *zengelen*, b. v. van koude, van ergens tegen te slaan of te vallen : *mijne voeten mieren van koude. Ik sloeg mijne hand zoo hard tegen de plank dat mijn vingeren ervan mierden* (hier en ginds in Vl.). Z. mier.
EN, o. w., mikken, op iets doelen met eene schieting, aanleggen, fr. *viser* : *hij mierde met zijn geweer zoo juist dat de haas daar neêr tuimelde* (Br., Antw., Oostvl.). Vanhier echt : *miersteen*.
IG. Z. mier.

MIERSTEEN, m., paal, eindpaal, scheidsteen (langs 't Westen v. Brussel). Z. mieren.
MIESELEN. Z. miezelen.
MIET, MIETEN. Z. mijt en meeden.
MIEZELEN, MIJZELEN, freq. van : *mijzen* : 1° als b. w., morzelen, waarmeê het nauw verwant is, brijzelen, wrijven, tot briezels maken, b. v. drooge aardklooten, gezoden aardappels, brood, enz. : *mijzel de kiekskens wat brood voor* (Meetjesl. en elders). Vanhier : *miezeling*, briezel; 2° als o. w. bet. : *miezelen* of *mieselen* in 't algemeen, in 't fr. *être* of *faire menu*, en wordt gezegd van : stofregen, fijnen hagel of sneeuw, enz. In 't bijzonder : zachtjes regenen, stofregenen; bij Sleeckx : *miggelen* : *het mieselde den heelen dag*. Vanhier *miezelregen*, stofregen, *gezebber* (Oostvl., Westbr., Br., Groning.), in welk laatste gewest men : *miesregen* en *miezerig weêr* zegt voor : stillen regen, en nat, nevelig weêr. Kil. geeft : *mieselen* op als Holl. en Fries., 't zelfde als *misten*, l. *rorare tenuem pluviam* en Plant. verfr. het door : *plouviner*, *faire une pluye menue; mieselinghe*, holl. fris.; bij Kil. : mist (nevel); bij Plant. : stofregen, l. *tenuis pluvia*. In Limb. zegt men : *mozelen* en *mozel*. Z. mijzen, mijzel en zebberen.
MIEZELING, MIJZELING, v., iets wat gemiezeld of gemijzeld is, fr. *ce qui est menu* of *réduit en miettes*, b. v. : *het broodsuiker in miezelingen wrijven voor den koffie;* klein stukje, briezel, brijzeling, morzeling (Vl.); in Br. en Limb. (waar men *mozel* zegt) en elders : stofregen, natte nevel, fijne hagel of sneeuw. In Brab. zegt men voor : stofregen ook : *gezebber* of *zebbering*. Z. misel.
MIEZER, bijv., bet. zooveel als het fr. *chétif*, en kan van 't lat. *miser* zijn, doch : *hij ziet er zoo miezer* of *miezerkens uit* bet. juist 't zelfde als : *hij ziet*

er *zoo mijterig* of *mijterachtig* (zoo ongezond) *uit* (Br., Antw. en elders).

MIGGELEN, o. w., stof regenen (Sleeckx). Z. miezelen.

MIJDE, bijv., vreesachtig, bang, fr. *timide: gij moet zoo mijde niet zijn* (Westvl.). Het is 't zelfde als : *mijdel*, bij Kil. een Vlaand. w., in 't l. *vitans, parcens*. 't Is de wortel van : *mijden* (Z. Weil.).

MIJKEN, andere uitspraak van : *mikken*, bij Kil. ook vert. door : *disponere* (disposer). *Zich mijken* bet. te Gent : zich mijden : *mijk u*, in 't fr. *gare*. *Mijken en smijken* zegt men, hier en daar in Westvl., voor : eten. 't Is licht voor : *muiken* (meuken) *en smuiken*, hetzelfde als elders : *koken en smoken*.

MIJN, v., de plaats waar de aangekomen visch uitgemijnd, dat is, in kleine verdeelingen geveild wordt (Br., Antw., Vl. en elders) : die vischmijn heet te Gent : *minke;* het is in 't fr. ook *minque*. *Mijn* staat voor : *mijnstede* of *mijnplaats*. Z. 't w. *mijnen* bij Weil. of elders.

MIJNDER, m., afgel. van : *mijnen*, een die uitmijnt, bepaaldelijk : een peperkoekverkooper (Vl.).

MIJNEN, b. w., 1° is door « mijn » te roepen, visch koopen op de vischmijn; 2° *mijnen* wordt ook voor : uitmijnen gebr., d. i. al den aangekomen visch in kleine hoeveelheden ter verkooping oproepen : *is de visch al gemijnd?* Vanhier : *mijning : de mijning heeft plaats om* 8 *uren*. Bij Sleeckx komt *mijnen* ook voor in den zin van : graan in de schuur voeren, maar dan is dit w. eene verbastering van *mennen*. Z. dit woord.

MIJNERGOEIE, MIJNVERGOE (uitroeping van bevestiging) in den zin van : waarachtig, waarlijk, ik maak het goed : *'t is hij die dat gestolen heeft, mijnvergoeie* (hier en ginds in Westvl.).

MIJNEREN, b. w., fr. *miner* (Sleeckx).

MIJNSTEE, MIJNSTEEN. Z. m

MIJT, v., in sommige strek *miet*, bet. eigenlijk : hoo *amas de quelque chose*, *hooimijt, koutmijt, stroo mijt*, enz. (Br., Hagel., A Limb., N.-Br.). Men ze ook : *miet mest* voor : Hoeufft leidt het af van dat : eindpaal, meet, st bet.; zeker is het daar n Vanhier : *gemijt, gemijt* in mijt liggende.

MIJT, MIET. Zekere oude mu in 't l. *meta, obolus*, en h *vilissimi genus*. Het mv. geld : *die kerel zit met mi* Z. bij Kil. : mijt, miete

MIJTSTEE, uitgespr. : *mijtst steen*, plaats waar de stu hebben : *de mijtsteen oog* vl.). Van : *stee* (plaats)

MIJZELEN. Z. miezelen en m

MIJZEN, MIEZEN, b. w., bre len, morzelen, hgd. *m rompre : toe, mijs de wat brood* (L. v. Aalst); i zegt men : *mijzelen*. Me aan 't l. *mica*. Z. miezele

MIK, v., eigenlijk tweeland dient voor iets wat er wordt : *laat de berrie van mik rusten;* tweespleet einde van een stok, stan fr. *coche*: *tusschen een ten. De mik van mijnen broken. Laat er dan miksken aan zetten*. *Mik* i fel eener wip op welke m houten vogels steekt; *micke*, l. *furca*.

MIK, v., dat in de Holl. Woor van roggen- of tarwenme Gelderl. een brood is van meel gemaakt, bet. in H Limb., in 't Hagel. en hetzelfde als kraammik (d. i. fijn tarwen brood,

n is ook m. : *een korenten mik. Een* *ikken boterham. Een miksken* is e Diest : een klein wittebroodje, te Brussel en Antw. *pistolet* genoemd. *Mik* wordt in N.-Br. zoowel van rogge ls van tarwe gebakken. Z. Hoeufft, lz. 387. In de omstr. v. Brussel vertaat men soms door *mik :* een boterham, door de boeren aldaar ook: *ant* geheeten. *Mik* is in 't engl. *iches*, oud engl. *mitche ;* het fr. *de a miche* (wittebrood) wordt ook oor Chateaubriand gebezigd in ijne : *Mémoires d'outre-tombe.* Z. eg of weite. Z. Delf. 284.

EN, pinkoogen (Westvl.).

AK, soms ook MISMAS, m. en o., nengelmoes, mengelmangel; voorts: ets wat in 't geheim overlegd en geonkeld wordt, *konkelfuis*, fr. *tripoage : daar is mikmak tusschen. Uit l dien mikmak kan ik niet wijs woren* (Limb., Hagel., Br., Vl., Anwt.). *Daar is mikmak* (oneenigheid, ruzie) *n dat huis* (Maastr.). *Daar hebt ge al wen mikmak*, daar is al het gerief dat ij noodig hebt (Westvl.). *Mikmak* s eene verbastering van : *mingmang*, ortel van mengen ; 't is in 't engl. *ish-mash*, in 't hgd. *mischmasch*, ortel van *misschen*, hgd. en neêrd., *miscere*, gr. *μίσκειν*, mengelen, . *mélanger*. Z. Delf. 496.

MILLE, MILLIE, v., gierst of geers, en graangewas, welks zaad men an kanarie- en andere vogelkens eeft (Br. en elders); in Groning. eet dit gewas : *heers, heerse;* bij il. : *milie* of *hirs*, *hirse*, *hers*, in 't gd. *hirsen*, engl. *hirse* en *millet*, *milium*, fr. *mil, millet*, ital. *miglio*, p. *milho*. Vanhier : *milzaad*. Wij ebben in Br. nog eene plant : *mil* n soms ook : *kamil* (Z. blz. 218) eheeten, die men in de patattenoren of slechts op kleine beddekens aait en van wier stroo, dat de lengte eeft van twee voet, men fijne bezems bindt, genoemd *milbessems*. Deze plant behoort geenszins tot de kamil- of de geersfamilie.

MILBESSEM. Z. mil.

MILT, m., 't manneken van den haring, nederd. *milter*, in 't engl. *milt* of *milter*.

MILVER, m. en v., wormken of liever : dierken bijna gelijk aan eene hoofdluis, dat in het hout zit : *de milver zit in de planken.* Vanhier : *vermilveren : de milver heeft die stoelen vermilverd* (Maastr., Belg.-Limb., Hagel., Br.); te Leuv., Antw. en elders zegt men ook: *memel, vermemeld ;* te Gent en elders in Vl. : *meluwe, vermeluwd. Milver*, uitgespr. *mulver* en *mulfer*, bet. in Br. de zwarte, gele of groene gevleugelde luisjes welke op moeskruiden, op jonge vlierscheuten en ander loover zitten : *die savooikoolen staan heel vermulferd. De bladers zijn door den mulfer verdroogd* (Leuv.). Kil. heeft : *meluwe*, *milwe*, *mijte*, *mot*, enz., fr. *mite*. Z. molm, vermolmd, mul (stof), malen, olm.

MIMER of MIEMEL, v., aalbes (N.-Limb.). Z. aardbel.

MIN of MINNEKENPOES, v., de kat. Wanneer men de kat roept, zegt men : *min, min, min* (Br., Antw.); in 't Hagel. : *ming, ming;* in Limb. : *miem, miemke!*

MINDER. *Iemand een man mindermaken* (Br. en elders); in Westvl. : *iemand een hoofd minder maken*, iemand kapotmaken, dooden. Z. minderen.

MINDERACHTIG, iets wat niet zeer goed is, wat niet wel genoeg is, gemeen, middelmatig : *uw handelwijs is minderachtig* (Westvl., Popering.).

MINDEREN, o. w., anders zijn, veranderen, missen : *gij wordt beknord, maar hoe kan dat minderen, ge doet alles verkeerd?* fr. *comment peut-il en être autrement? Dat kan niet min-*

der of *niet minderen*, dat kan niet anders zijn (Br.).

MINDER of MAAT, of is voor : dan, in de uitdrukking : *wat die man noodig heeft om van te leven is minder of maat*, welk *of maat* onzeggelijk bet. (hier en daar in Brab.).

MINGELIEMANGELIE, 't zelfde als : mikmak : *'t is al mingeliemangelie*, 't is al dooreen verward (Oost.- en Westvl.).

MINKE, v., vischmijn, fr. *minque* (Gent). Z. mijn.

MINNE, v., baker, wat men te Antw. : *bakel*; te Leuv. : *verwares* noemt (cant. Axel); elders bet. *minne* 't zelfde als *mem*, en *minnen*, in Holl. en N.-Br. : tot *mem* dienen, maar in 't cant. Axel is *minnen* voor : baker uitgaan; in Br. : *uit verwaren gaan*; te Antw : *uit bakelen gaan*. Z. Hoeufft en Weiland.

MINNEKENPOES, v., kat (Br., Antw. en elders).

MINNEKENS, de witte of gele fluweelachtige botten die op zekere gewassen komen (Br., Antw.). Z. kattekens of kattelen, blz. 226.

MINNEN. Z. minne.

MINNINGE. *Te minninge gaan*, uit vrijen gaan (Westvl.).

MINUTEBLEEK, o., het bleeksel van het lijnwaad met *chlorure*, zoo genoemd omdat het slechts eenige stonden in het *chlorure* ligt (Vl.).

MIRKEN, o. w., loeren, scherp, piet toekijken : *ik moet vandeeg mirken om zoo nen kleinen druk te kunnen lezen* (Br., Kl.-Br.). 't kan eene verandering zijn van 't w. : *merken* of *marken*, *considérer*, of liever eene versterking van : *mieren* (*mikken*), zooals *horken* van : *hooren*, enz.

MIS voor : mest. *Missen* voor : mesten, bemesten : *miswagen*, mestwagen (cant. Axel). Kil. en anderen hebben ook : *mesch*, *mist* voor : *mest*, hgd. *mist*, saks. *mess*, in 't oud engl. bet. *mishing*, mesthoop. Z. messing.

MISBILLIGEN, b. w., niet billig achten, misduiden, afkeuren : *men zal mijne woorden niet misbilligen*. (J. Fergnut's Makamen, blz. 41). Z. billig, blz. 55.

MISCHMASCH voor : mikmak (Limb.).

MISDAG, m., uitgespr. *mesdag* en *mestdag*, feestdag, heiligdag : *zondag, mestdag, altijd is hij op trot* (Vl.); in 't Land v. Waas zegt men : *zijne woorden mesdag geven*, voor : rusten, stilstaan terwijl men klapt. *Misdag* bet. te Poperingen : taak : *es ulder mesdag af?*

MISDEELD ZIJN (*niet*), kennissen, verstand of begaafdheden hebben : *die jongeling is in 't geheel niet misdeeld, hij zal tot groote dingen komen* (overal).

MISDRAGING, misdracht, misval (Kortrijk).

MISEL, MISELTJE, een weinig : *een miselltje vuur* (cant. Axel); in Br. zegt men een : *mozzel* (*o* als korte eu) *een mozzelken brood*. Het is hetzelfde w. als boven *miezeling* en verwant met morzelen (dat in Br. als *mözzelen* klinkt). Z. miezelen en mijzen.

MISERERE, m., is in 't Zuiden, vooral in Br., nog gebr. voor 't fr. *passion iliaque* of *miserere*, eene pijnelijke kwaal, ook : *omgekeerden darm*, *kronkeldarmkring*, *drekbraken*, *lankeuvel* enz. geheeten.

MISERIE GAAN, alleengaan in 't whist- en botson-spel om geenen slag te hebben (bijna overal).

MISHAND, MISHANDE, hinder, verhindering, letsel : *er is geen mishand aan* (Antw.) : *daar en es geene mishande dat ti kome* (Westvl.). Van hier : *mishanden*, waarover Weil.

MISHANDEN. Z. handen, blz. 175.

MISJE, o., miskraam (Antw.).

MISKANSEN, o. w., eene miskans of mislukking hebben (Br.). *Miskans*, ongeval, slechte uitval, is in 't engl. *mischance*.

, o. w., in Westvl. voor : ver-
en ; in Br. en Antw. voor : iets
s overkomen : *miskomt er iets*
et rad, *wij kunnen niet voort*,
omt er een ongeval aan. *Mes-*
bet. bij Ruysbroeck (II, 77) :
, letsel.
DDEEREN, o. w., mishanden,
ommoder, *gêner* (Westvl.).
EN, MISKEUTEREN, 't zelfde
ispeuteren (r. Antw.). Z. be-
en, blz. 59.
BEREN, o. w., mislukken (Br.,
).
, m., een priester zonder plaats
e bediening (overal).
G, v., misluidendheid (Kort-

EL, o., een mismaakt schepsel
(overal).
N, b. w., het tegenoverge-
van genieten, beteekent : der-
ntberen, eraan toeleggen : *gij*
et moeten misnieten (Kemp.,
).
N, eigenlijk : in 't pakken niet
: *hij heeft den bal mispakt.*
ispakken, kwalijk treffen, on-
hebben : *hij heeft het met die*
r mispakt, hij is mistrouwd.
eft het mispakt, hetzelfde als :
nst (Br. en elders).
., wordt in N.-Limb. verkeerd
voor : *wesp*, engl. *wasp*, fr.
, l. *vespa*. *Mispel* (vrucht), in
oordenb. m., is in Br. ook v.
hoort men soms ook voor :
g : hij kreeg eene mispel om
oren.
REN, b. w., misdoen, mispik-
: *vast hebt ge weêr wat mispeu-*
dat ge zoo effenaf ziet (Br.,
); bij Kil. : *mispeuteren*, flandr.
peuteren, l. *delinquere*.
LEN, b. w., 't zelfde als : mis-
ren, miskoteren, bekeuteren,
ten : *wat hebt gij mispikkeld*
zoo verlegen staat? (Br., Antw.,

Vl.). Van *mis* en *pikkelen* (een kinderspel van meisjes) ; doch het kan ook een freq. zijn van : *mispikken*.

MISSCHIENS, voor : misschien (Br., Antw., N.-Br., Limb.).

MISSE, v., misslag (Westvl.).

MISSELIJK, lastig, onverduldig (Vl.).

MISSELJOEN, MESSELJOEN, *misseljoenen-brood* (Westvl.). Z. mengelsoen, blz. 372 en masteluin, blz. 366.

MISSEN, o. w., wordt dagelijks gebr. voor : afwezig zijn, ontbreken : *daar was maar een, die miste* (Br., Antw. en elders). *Missen*, zot worden : *die man mist* ('t w. *verstand* is hier onder verstaan). *Die nooit gemist heeft*, *heeft nooit iets gedaan* (Br. en elders).

MISSERKES MISSE, ook Zenderkensmis, of Gulden mis (Westvl.).

MISSIE, MISSINE. Z. messing.

MIST voor : mest. Vanhier : *misten*, *mistpoel*, *misthaak*, *mistwater*, enz. De Teuth. heeft : *mijtsstede*, mestplaats.

MISVAREN, o. w., dat eigenlijk misvallen, mislukken, kwalijk uitvallen bet. : *hij meende dat hij veel geld zou opgedaan hebben*, *maar hij voer mis ;* bepaaldelijk bet. het in Vl. en ook bij Kil. : een misval hebben. *Misvaren* wordt in Vl. ook als o. znw. gebr. voor : *miskraam : die vrouw heeft een misvaren gehad.*

MISVERSTAAN, o., misverstand (overal).

MISZIT, o., iets dat ontbreekt, iets dat niet wel voegt, dat afsteekt, dat misstaat, beletsel, tegenheid, gebrek, fr. *contrariété*, *empêchement : ons huis is wel*, *maar het heeft een miszit dat er geen achterplekje aan is. Dronkenschap is een groot miszet* (Westvl.). Kil. geeft *missitten* als Vlaandersch op voor : misstaan. Bij Delf. 496 heeft men, in het oud engl. *misse-satte ;* in Vl. : *miszat* van : *miszitten*, engl. *to difform*, *to disfigure*, fr. *défigurer*, *séoir mal*, vanwaar : *malséant*.

MITER voor : mijte, groote houtmaai (Westvl.).
MITJE of **BITJE**, een beetje, een mondsvol, een weinigsken (Axel). Het is hetzelfde als : mijt.
MITJE, v., meter, petemoei (cant. Axel).
MITS voor : vermits, overmits, dewijl, fr. *puisque* (Br., Kemp., N.-Br.).
MITSELEN. Z. mutselen.
MITSEN, kaartspel (Leuv., Thien., Diest).
MITZEN. Z. mitsen.
MOCH ! hetzelfde als : *och*, een tusschenwerpsel dat tegenzin te kennen geeft : *moch! laat mij gerust met al die beuzelingen* (Br., Kl.-Br.).
MOCHT, MOECHT, imperf. van : *mogen*, te Leuv., Diest en elders gebr. voor : *moest*. Z. mogen en moeten.
MODDEL, bijw., drukkend, benauwd : *het is moddel warm* (Limb.). *Mot* wordt in Gelderl. ook gebr. als bijw. in den zin van : zeer, geheel : *mot slecht*. Wij denken dat *mot* en *moddel* verwant zijn met *mottig* en *moede*, vanwaar : *vermoeien*. In den Teuth. hetzelfde als : *matt*, vanwaar : *matten*, thans : *afmatten*. Z. mot.
MODDELEN (Antw.) freq. van : modden.
MODDEN, b. w., tusschen of in oude papieren, vodden, enz. zoeken : *wat zijt ge daar weër in mijne kas aan 't modden!* (Kemp.). Kil., die ook het freq. *moddelen* heeft, vert. het door : *perscrutari*. Z. Weil. op 't woord.
MODDEREN, o. w., *tot modder maken*, baggeren, in 't modder wroeten (Br., Antw.). Plant. vert. *moddelen* door : *fouiller en cherchant quelque chose*, l. *perquirere*. Z. modden.
MODDER WEÊR. Wanneer de lucht zeer laf is en dik betrokken door nevels, en dat het drijgt te regenen, zegt men, omstr. Brussel : *wat modder weër* of *modderachtig weder*, d. i. mottig weder, omdat zulk weder modder veroorzaakt : *'t is gemodder weër*, 't is vuil onder de voeten.
MODEPRINTJE, o., pronkerken, modeheerken, *modezot*, *modepop* (Br., Antw.). Dit laatste meest van meisjes gezegd.
MOE, MOEDE en oulings ook *muede*, bijv., wordt in Limb. : *meug;* in Br., Antw. en Kemp. : *muug* uitgespr. Vanhier heeft men nog : *vermeugen*, *vermugen*, *vermuugd*, voor : vermoeien, vermoeid.
MOEDER wordt in 't Z. zeer veel voor 't fr. *matrice* gebr. Weil. heeft de spreekw. : *dat ligt op eene kwade moer*, daar zal niet veel goeds van komen. In Br. bestaat, onder 't gemeen volk, eene andere spreekw. : *dat zal op geene goede moeier afloopen*, dat zal niet lukken, dat zal niet wel afloopen of uitvallen. *Moeder*, *moeier* of *moer*, beteek. 1° onder ander : de koningin der bieën ; 2° de bus waarin de spil van eene schroef loopt, fr. *écrou de vis;* in Gelderl. en elders klinkt het *muier*, dat eigenlijk : *muider* is, zegt Bild. (II, 243). Immers de *oe*-klank verwisselt zich veel met den *ui*-klank.
MOEDER, v., eene koof of katoenen vrouwenmuts (St-Truid.).
MOEDER GODS ALLEEN, moederziel alleen, geheel alleen (Br. en Hagel.).
MOEDERKENSZALF, **KLIPPELKENSZALF**, eene zalf zoo genoemd omdat de pakjes op kluppelkens trekken, en die men goed acht voor alle wonden en kwetsingen. *Moederkenszalf* geldt bijna overal.
MOEDERKOREN (moeierkoren), 't zelfde, in Belg. en Holl-Limb. als elders : *beerentanden, wolventanden*, in 't fr. *ergot, seigle ergoté*, d. i. lange zwarte korrels in de roggenaren.
MOEDERKWAAL, v., hetzelfde wat Weil. zegt van : *moer* : « door onkunde noemt men ook alle opgeblazenheid en opstijgen bij het vrouwvolk : *moeder* of *moer;* » bij Kil. en anderen : *moeder* of *moederwee*, l. *colicus dolor*, *coli intestini morbus*.

ENSCH ALLEEN, 't zelfde als : rziel of als te Antw. en in : *moederzielig alleen* (Br., en elders).
OOL (*moeierriool*), de onder- ne hoofdriool waar de zijde- zich in ontlasten, fr. *égout ur* (Antw. st.).
IND (één). *Het is één moe- d* (*moeiers -*, *moeres -* of *kind*) bet., op vele plaatsen : s niet beter dan 't ander, 't is ler, of : 'k wil om den keur trappen niet vallen.
LIG ALLEEN, gansch alleen, verlaten (Limb.). Men zegt ok evenals in Gelderl. : *moe-* (uitgespr. *moorzeel allein*) : *was geen moederzeel.*
EN (uitgespr. moodsteken), , kapotgaan : *van die zaak de* (of *den*) *mood steken* Men deelde ons uit verschei- laatsen van Vl. : *de moord* mede voor : sterven. *Mood* chtlange *o*) kan eene verbas- zijn van : moed of *moet*, l. *ani- otium*, hgd. *musze*, als ware *ed steken* zooveel als : den ten steken of zinken, of : geen er hebben tot iets, gelijk men is wanneer men gaat sterven. *ood* zal wel voor *moud* (aarde) n de *mood steken*, misschien *ter moude steken*, voor : *ter gaan*, d. i. sterven. Zoo zegt ster op kruiskensdag : *gij zijt* oude) *en zult tot stof vergaan.*
IGAARD, m., een die moed- , een kwaadaardige (Vl.).
of.
. Z. moffelen, enz.
. moffen.
MOÈR, v., uitspr., in Br., van : *moeder*. Z. dit woord.
ARD, m., een die moeilijk, die is (Vl.).
moete.

MOEKEN, o. w., met *niet* vergezeld, bet. : zich niet laten omklappen, verteederen of vermurwen : *de gendarmen moeken niet, wanneer zij dieven verrassen. Kome ik hem alleen tegen, ik zal hem kloppen, ik zal niet moeken* (Hagel). 't Is hetzelfde als in Br. : *muiken ;* in Holl. : *meuken.*

MOEKEN, o. w., in Limb. 't zelfde als, in Br. en Antw. : *monken* en *moffen;* in Vl. : *pronken, muilen*, elders *pruilen*, ontevreden zijn zonder er veel over te zeggen. Z. monken.

MOEL, v., uitspr. van : muil, in Limb. gebr. zoowel voor : gezicht als voor : mond : *houd uw moel* (N.-Limb.) ; in Br., Antw. : *houd uwen smoel, bek, bakkes* (*toe*).

MOEL, MOEILLE, MOELIE, MOELDE, MUL, MULLE, MULD, v., is, de eene vorm hier de andere ginds, van dagelijksch gebruik in Vl., Br., Antw., Kemp., Limb. om aan te duiden den baktrog of den bak waarin men het brood beslaat en kneedt om het in den oven te steken ; in 't hgd. is het *mulde*, in fr. *huche*, l. *mactra, alveus pistorius*. Een zonk tusschen twee heuvels, een bergkloof, in 't fr. *ravin*, wordt, om zijne gelijkenis met den baktrog, omstr. Brussel, ook *moeille* of *mulle* genoemd. Bild. (II, 242-258) zegt dat het v. is, omdat er *bak* onder verstaan wordt (doch *bak* is in Br., Antw. en elders m.). Op *moelie*, zegt hij « dat het denkelijk is van het fr. *mouiller*, het bereiden der deeg, dat in het kleinzen, d. i. doorkneden met water, bestaat. Het hgd. *multer* verbindt dit w. met ons *moude* of *mout*, » en op : *moud*, houten bak, voegt hij er bij : « 't is eigenlijk *moudbak*, d. i. aard- of gruis- of meelbak, hgd. *molde.* » Maar 't is waarschijnlijker dat *moelie* behoort tot den klankverwisselenden stam van *moel*, oud imperfect. van : *malen*, waarvan ook, *molen*, *meel*,

mul, *mol*, *molm*, *memel*, *meluw*, enz. *Moelie* wordt in Limb. : *moold*, *mooldj*, *moolj* uitgespr.; en 't imperf. van *malen* is er nog : *mool* (*oo* voor *oe*).

MOEILLE- of **MULLEVRIJER**, m., tafelschuimer, een die schijnt te komen vrijen met de dochter, maar het niet meent en maar komt om te eten en te drinken (Br. en Kemp.). Kil. vert. : *moelie-vrijer* door : *parasitus, offarum sectator*. *Moelie* is bij hem een oud Saks. en Gelders. w., dat hij vert. door : *offa*, gr. ὄμπη, alle stuk, brokje of hompje vleesch, brood of andere spijze. Dit *moelie* is ook duidelijk verwant met *moud*, *muld*.

MOELTER, bijv., mollig, malsch, dat licht tot mul of stof overgaat : *dat land ligt moelter* (L. v. Aalst). Z. mouter, dat hetzelfde w. is.

MOELTER (uitspr. : *mooltjer*), is in Limb. 't zestiende deel van een vat, 'tgeen niet moet verward worden met *malder* (uitspr. *mauer*), maat van zes vaten. Z. molster.

MOELVECHTEN of liever : *muilvechten*, twisten (Limb.).

MOER. Z. moor.

MOER, dat in de Woordenb. : moerassigen grond, broekgrond en waar men kan turf steken bet., is in Limb. : *slijk*, *modder*, *bagger*. Dit beteekende bij Kil. ook : *modder*, *moder*, *moyer* en *more* (thans moos). *Moer* bet. te Leuv. : gemalen eikenschors, die, na dat ze van de huidevetters gebruikt is geweest, nog gemaakt wordt tot turf, genaamd *huivetterstorf*. *Moër* is een samentreksel van : modder; bij de ouden : modere, moder, hetgeen eigenlijk een adjectief is van : *modde* (slijk), of, volgens Blid. (II, 241), « van moude even als *mo-el* en *mo-er*; alles verwant met 't l. *mollis* en 't fr. *mou*, ook met ons : *meuken* (weeken, broeien). Z. moude of mol.

MOER, m. en v., 't zelfde in Br. als : muur, muurkruid, fr. *mouron*, l. *alsine*, enz.

MOER of **MOOR**, v., wortel, fr. *carotte* (Limb.).

MOERE. Z. moeder.

MOEREN, b. w., een akker of weide met moer of modder mesten; 't water troebel maken (Limb.); in de Kemp. en elders bet. *moeren* : moer of turf uit den grond steken : *ik ben in die wei aan 't moeren*. Z. moer.

MOERIG, bijv., los : *de grond is moerig*, de grond is los, mul (cant. Axel). Bij Friesman vindt men : *moerig* in den zin van : slijkig, moerassig : *in 't moerig broekland neêrgezeten* (Van Lennep). Elders in Vl. zegt men voor moerig : *moelter*, mulzig; in Br. : *mul* (mol), l. *mollis*.

MOERSDOOD, 't zelfde als : morsdood (Limb.).

MOERZEIK, in de Kemp. 't zelfde als, bij Kil. : *mier-seycke*, *pismiere*, l. *formica* (mier). Z. muurzijker.

MOES (uitgespr. *moos*), o., wordt in Limb. veel voor : kool (plant), hgd. *kohl*, gebezigd. De Teuth. heeft : *mois*, *coil*. Het w. is licht verkort van : *moeskool*. *Moes* bet. eigenlijk : haksel, kapsel, van : *mo-en*, pletten of snijden, kort en klein maken, en zoo ook inzonderheid : *kappen*, *hakken*. Bild. (II, 243). Verders bet. *moes* (oud hgd. *muas*, *mose*, *müse*, engl. *meat*, fr. *mets*); alle spijs, voedsel, vooral van hofvruchten. Vanhier heeft men in Groning. : *mouskcr*, *mouskerske*, een of eene die groenten verkoopt; bij Kil. : *moesman*, l. *olitor*. *Moes* is met moos (modder) één woord en volgens Weil. uit eene bron met moer, moeras. Z. Delf. op : moes en moesen, blz. 286-7).

MOESEGAT (Westbr.). Z. mozegat.

MOESELEN. Z. moezelen.

MOESEN, **MOESSEN**, **MOSSEN**, b. w., in 't Meetjesl. 't zelfde als : morzen, morzelen. Z. moezelen, moossen en moes

OEZEN (uitgespr. *moosen*),
noepen of ter sluiks eten :
die kleine moesen ! (Maastr.).
het voortd. w. : *moezelen*,
: *meuselen*. Het komt van
ud hgd. *muas*, vanwaar :
hgd. *speisen*, nederd. *voe-*
noosen of moozen.
AKEN. Z. moezen maken.
IOEZEKOP, m., pruiler, af-
n : *moezen* (Kemp., Brab.).
N, o. w., afgeleid van *moes-*
elfde als : *moezen*, monken,
Brab., Kemp.).
oeten en mogen.
moeite), in Westvl. : tijd :
ete om met mi meê te gaan ?
eigenlijk : gelegenheid, ledige
loisir, l. *otium*, hgd. *musze*
. op : moet ; in den Teuth. :
moite, l. *tempus*, *opportuni-*
Plant. : *staeye*, wijle, fr. *loi-*
ium, *vacatio*.
ehooren : *gij haddet moeten*
gij behoordet te zeggen.
chijnt dikwijls als overtollig:
ij komen, kwame hij (West-
och alsdan drukt het imper-
noest eene vrees, een ver-
een verzoek uit : *ge moest*
ief voor mij eens meê naar
nemen (Br., Antw.), en het
dan gelijk met 't hgd. *ihr*
Te Leuv. en meer te Diest
r. zegt men voor dit *moest :*
of *mocht* : *ge moecht eens*
en. Ze moechten ons eens
n.
jv., fier, trotsch : *wat is die*
moetig op heur kleederen !
etige jongen is dat ! (Br.,
't w. is afgeleid van : *moed*,
l. vert. : *mutligh*, *moetigh*,
door : *otiosus*, *vacuus* (ijdel),
. door : *animosus*, *alacer*,

. w., in Limb. 't zelfde als in
. : *moezen* ; als te Antw. en
in Br. : *monken* of *moffen* (pruilen). Vanhier : *moetskop* of *motskop*. Z. moeskop.

MOETSKOP, **MOTSKOP**, m., pruiler (Limb.). Z. moetsen of monken.

MOEZEGAT. Z. mozegat.

MOEZELEIN, v., porselein, fr. *pourpier* (L. van Aalst).

MOEZELEN, **MOESELEN**, b. w., door stampen, pletten, hakken, tot moes brengen : *moezel de aardappels*, *de koolen eens wat*. Dit woord, in gebr. in Oostvl. waar men, in denzelfden zin, nog : *smoelen*, *smuisteren* of *smeisteren* zegt, schijnt verwant met *morzelen*. Doch het is een freq. van : *moesen* of *moezen*, later *muizen* gezegd, dat eigenlijk : hakken, klein maken en, overdrachtelijk : kauwen, eten bet. (Z. Bild. II, 243). *Moezelen* bet. in de Kemp. 't zelfde als : *meuzelen*, en dit vert. Kil. door : *ærus-care*, *pitissare*, *ligurire*, ergens heimelijk en luttelijk aan proeven. Z. moes, bij Bild. (II, 243).

MOEZEN 't zelfde als : monken. Z. dit w.

MOEZEN MAKEN, moeilijkheden of complimenten maken : *wat wilde toch altoos moeskens maken ? Ik ben met uwe moezen niet gediend* (hier en daar in Vl.) ; te Leuv. zegt men daarvoor soms : *gemaakte mennekens*. Te Antw. : *moesjes maken ; gemaakte moesjes*. *Moeskens maken* wordt in Vl. ook gezegd voor : muilen maken of pruilen.

MOF (*o* als korte *oe*), v., 't dierken dat zich in paardendrek ophoudt (Br.) ; te Antw. heet men een groensel, in 't fr. *tarin*, ook : *mof*, m.

MOF (*o* als korte *oe*), m., een die moft, een *moffer* of pruiler, fr. *boudeur : 't is nen eerste mof*, *hij loopt heele dagen zonder spreken* (Antw., Kemp., Limb., Br.). In Holl. is *mof* een scheldnaam aan de Westphaalsche grasmaaiers gegeven.

MOFACHTIG, bijv., tot moffen genegen,

stuursch (Br., Antw.).

MOFFELEN, b. w., knabbelen : *wat moffelt dat kind daar alweêr?* (Meetjesl.). Dit schijnt ons 't zelfde w. te zijn als bij Kil. : *maffelen, moffelen*, l. *balbutire*, *buccas movere*, d. i. stamelen, mommelen ; 't hol der wangen bewegen, gelijk men doet terwijl men eet. *Moffelen* is een freq. van : *moffen* (pruilen), dewijl de pruilers gewoonlijk nogal mompelen of in stilte tegen grommelen of hommelen. In 't gemeenzaam leven zegt men nog : *iets opmoffelen*, hgd. *muffelen*, engl. *to mumble*, *muffle*, *moffle*. Z. moffen bij Hoeufft, en, bij ons, mompelen.

MOFFEN (*o* als korte *oe*), o. w., pruilen, monken, pratten : *om het minste hard woord moft zij heelder dagen*. Vanhier : *mof*, *moffer*, *mofster*, *gemof*, *mofferij* (Br., Antw., Kemp., Hagel., Maastr.). *To muffle* heet, bij de Engelschen : het aangezicht bedekken, zich vermommen. Z. Weil. op : moffelen en, bij ons, monken.

MOGEN. Het imperf. *mocht* drukt eene vrees, een verlangen uit in de spreekwijzen als volgt : *ik zou wel uitgaan, maar mijn meester mocht* of *moecht intusschen eens komen* (Br., Hagel., Diest, enz.). Men zegt voor *moecht* ook : *moest*.

MOKKEDAUW, mokkel, moggel. Z. mokke, dat bij Kil. evenals thans *modde* : een vuil, slordig, ontuchtig wijf bet.

MOKSKEN, o. (voor : *motsken* of *mootsken*), stuksken, plekje, weinigsken : *een moksken grond* (Westvl.). Het is een verkleinw. van : *mook*, bij Sleeckx hetzelfde als : *moot*, afgesneden deel van : *mo-en*. Hiervan is ook 't fr. *moitié*, en *motte*, afgestoken aardklomp (in Br. en Antw. : *rusch*, *groes*, *schadde*) afgeleid. Z. Bild. (II, 250) op mot, in 't fr. *motte*.

MOL, m., werktuig vooraan met ijzer beslagen, eenigszins eene wan gelijkende en dienende om oneffene velden gelijk te maken. Vanhier : *mollen*, ongelijken grond effen maken (L. van Waas).

MOL, bijv., dood, fr. *mort* : *iemand molspelen*, fr. *dévaliser*. Z. mot.

MOLEN, m., overdrachtelijk in Br., Antw. en elders ; 1° iemand die niet kan stil blijven, maar gedurig in beweging is : *zit stil, gij meulen* ; 2° iemand die veranderlijk is : *ge kunt op hem geen staat maken, hij draait en verandert gelijk ne meulen. Ge zijt n[e] meulen, nu wilde dit, dan weêr dat* ; bij Kil. : molen, l. *mallaerd*, *homo qui variis phantasmatibus et deliriis agitatur*.

MOLEN, m., klein ijzeren radje of rolleken, waarmeê de schoenmakers het fatsoen geven aan de zijkanten der schoenen (Leuv.).

MOLENEINDE, **MOLENENDE**, mv. : *molenendens* en *molenenden* ; in Vl. *molenveêr* of *-vleugel* ; in de Kemp. de balken of planken waarvan men molens en vooral *molenwieken* maakt. Z. ende, blz. 117.

MOLENPESTEL, kruis aan de as, waar de vier molenendens aan vast zijn (Oostl. en Westvl.).

MOLENSTAAK, m., boom waar de molen op rust, molenstander (Westvl.).

MOLENVAT, o., graanmaat, te Leuv. en omstr. doende een half halster. Vier halsters tarwe maken eenen zak van 100 kilos uit. Te Thienen noemt men het *halster* ook : *meulenvat*. Kil., die het zeer wel vertaalde, heeft : *Lo[...] genus minoris mensurae frumentariae* ; in Limb. ook : *molenvat*, uitgesproken : *meulevat*.

MOLENVEÊR, v., is in Br. en Antw. hetzelfde als, in Limb. : *molenvleug[el]* of soms ook *meulentaup*, m., als in Vl. : *molenende*, en in Holl. : *molenwiek*, *molenzwengel*, *molenroede*.

MOLENWAL, m., molenberg, molenheuvel, molenwerf (hier en daar in Vl.).

MOLENZEIL, o., het doek dat als zeil a[...]

nwiek dient (Br., Antw., Vl.).
n. Z. molster.
CHT, valsche zwangerschap : *w heeft eene molledracht ge-* tw. st. en pr.).
, ronde aarden pot, in de gebr. om er eten in naar de len te dragen.
w., met den mol of 't molijzer gelijk of effen maken (Waas).

ER, o., een ijzer om mollen n, mollenval (veel in Belg.).
nol en mollen.
T, m., gebruikelijk in deze : *hij heeft een mollepoot in ak*, alles slaat hem meê, hij kig (Oostvl.).
AD, v., bet. in Oostvl. het in en wit geworden loover van d, in 't fr. *pissenlit*, *laitison*, *icum* genoemd, en dat in verschillige namen voert, als: *wilde suikerij*, *ketenplant*; *papenkruid*, *peerdenbloem*, *oem*, *kankerbloemen*, *schörft-* , enz.
, o., broekstof (Vl.).
. in Limb. : mol, 't zij voor : , 't zij voor : *wroetrat* : want *aarde* en 't werkw. : *mollen*, n, wroeten, en, hier en daar, aarde bewerken, omspitten, delven. Z. Bild. op : mol).
m., maalprijs, scheploon of eelheid meel die de maal- de zakken scheppen voor n (Brab., Antw., Kemp., ; in Vl. is *molster*, v., doch Leuv. o. en alhier verstaat door : eene kleine houten aarmeê de winkeliers zout n. In Limb. zegt men voor ofwel : *molter*, *molfter*, m., Teuth. ook : *molfter* of *mol-* . door : *emolumentum*, en door : *pretium molarium*, enz. In N.-Br. zegt men : *mouter*, *molfert*, en Hoeufft (393) acht dit eene verbastering of omzetting van *molfter*. *Molder* wordt bij Kil. als Saksisch opgegeven voor een soort van maat voor drooge waren.

MOLUWE, v., in Westvl. voor : abberdaan (zoute visch), beter *aberdaan*, door de Franschen dus genoemd naar de Schotsche stad *Aberdeen*, vanwaar hij hun toegebracht werd. *Moluwe* zal licht eene verbastering zijn van 't fr. *morue* (kabiljauw).

MOMBAKKES, o., momgezicht, momaangezicht, fr. *masque* (Limb., Br., Antw., Oostvl.). Te Ronsse noemt men een mom : *bommelhoofd*, en een vermomde wordt er : *bommel* geheeten. *Bakkes* staat hier voor : *bakhuis*, en dit voor : aangezicht.

MOMELEN, o. w., mommelen of mompelen (Limb.).

MOMER, m., in Limb. voor : *mombaar* of *momber*, voogd.

MOMPELEN, te Maastr. niet slechts : *mommelen* of *prutlelen*, d. i. tusschen de tanden spreken, maar ook : in 't geheim eten ; en : wegstoppen, waarvoor men ook : *megmompelen* zegt. Z. *Arch. vr. Nederl. T.* (III, 373) en moffelen.

MOND. *De pap in den mond geven*, iemand iets zoo te verstaan geven, dat hij gemakkelijk kan antwoorden of raden wat men bedoelt : *ik gaf hem de pap in den mond en nog kon hij niet antwoorden*. *Geen mond van spreken hebben*, geen reden tot klagen hebben (Br., Limb.); te Gent bet. dit laatste : uit het kaartspel niet mogen spreken. *Den mond stoppen* is in Belg. 't zelfde als : *den mond snoeren*. *In den mond brengen*, maken dat iets besproken wordt (Br. en elders). *Iemand een mondje geven*, iemand een kus of een zoentje geven, kussen : *geef moeder een mondje* (Belg.-Holl.-Limb. en elders). *Dat mondeken aan-*

leggen bet. bij Plant. ook : kussen : *zijn mondje vol gepist zijn*, overbluft zijn (Westvl.).

MONDEKEN, MONDJE, MUNDJE. Z. mond.

MONDELINGS, bijw., *mondelingsch*, bijv., mondeling, mondelijk : *een mondelingsch antwoord* (Br., Antw., Limb.).

MONDEUVEL, o., euvel of kwaal der kleine kinderkens, hierin bestaande dat hun mond geheel vol blaaskens of bobbelkens komt, zoodanig dat ze eten noch drinken kunnen (Oostvl.); te Antw. heet dit : *het schuil*.

MONDROOVEN, onderbreken. Vandaar : *mondroover*, *mondroofster*, een of eene die onderbreekt, en *monrooverij*, onderbreking (pr. Antw.).

MONK voor : *monker*, pruilend kind (Meetjesl.). Z. monken.

MONKEFOOIEN, o. w., aanhoudend pruilen (Antw.). Z. fooien, blz. 132 en monkelen.

MONKELEN, o. w., grimlachen van genoegen, monkelplooien, mompelen (Westvl.).

> Het schip landt aen : de rykdom staet
> En vraegt den jongeling waer hy gaet;
> De weelde monkelt : waer gaet gy heen?
> Waer gaet gy? zoo gallemt, voor by
> [gereen, enz.
> (G. Gez., blz. 74.)

Men zegt ook : *monkeren* (omstr. Kortrijk); Kil. heeft : *monckelen* en *moncken* hetzelfde als : mompelen, l. *susurrare*, en *monckelroyen* bet. bij hem ook : grimlachen, l. *subridere*, ook : *vultu composito et severo ridere*; G. Gez. leidt *monkelen* af van : mond, *mondke*, *mondkelen*, vandaar ook : mondpe, mompe, l. *buccella*, en mondpelen. Z. G. Gez• vl. *Dichtoefeningen*, blz. 203. *Munkeln* bet. in 't hgd. : stil van iemand spreken.

MONKEN, o. w., pruilen, pratten, moppen, moffen, moezen, zuur zien, ontevreden en zonder spreken loopen, er kwaad of vertoornd uit zien, fr. *bouder* : *die vrouw monkt heele dagen* (Oostvl., Br., Antw., Kemp., Limb.); in Limb. zegt men daarvoo ook : *moeken*, *bronken*, *moetsen*; t Antw. : *moffen*, *de lip laten hangen*; t Brussel : *smoelen*; in de Kemp. : *moe zen*; in Vl. : *pronken*; in N.-Br. *mokken*, d. i. zegt Hoeufft (blz. 393 inwendig vertoornd zijn. In 't neder saks. heeft *mukken* ook de beteeke nis van : zijne verstoordheid late merken. Ons dunkt dat het w. verwan is met het Brab. : *muiken*, meuke (weeken). Vanhier : *gemonk*, *monker* *monkerij*, *monkeren*, enz. Kil. vert moncken door : *obnubilare vultum* *induere vultum severum*, *nubilare* enz. De Teuth. heeft *moetelen* (proet telen, croenen, murmuren) en di heeft eenig betrek met *monken* e *moetsen*. Z. moeken (382), moetse (385), moezen en bronk.

MONKEREN of **MONKELEN**, lachen : *hi zal monkeren van tevredenheid*; oo pruilen : *wat zit gij daar te monkeren* (Westvl.). Z. monken.

MONPEER, m., veel in 't Z. gezegd voor vader : *mijne mompeer is al lan dood*. Zoo zegt men ook : *mamee* voor : moeder; *maseur* voor : zuster *monfreer* voor : broeder.

MONSTER, **MUNSTER**; zoo heet men Roermond de hoofdkerk. De Dui schers heeten eene hoofdkerk : *mün ster*, de Engelschen *minster*. Maerla noemt Salomons tempel ook : *mon ster*. Z. Delf. blz. 286-7 en Weil. op monster.

MONTJE- of **PITJEPEK**, m., de duiv (Vl., Br.). Z. moontjepek.

MOODSTEKEN. Z. moedsteken (383) moudsteken.

MOOIER en **MOOR**, in Limb. bij 't geme volk voor : *moeier* of *moer* (moeder bij Kil. is *moor*, *morre* : eene ze of zog.

MOOK, v. en m., dat lichaamsdeel d dieren waar het voedsel in zit eer h in den grooten darm gaat; bij Kil.

Pomey : *moocke*, *moock-sack*, l. *venter animalium*, *ventriculus*; bij Plant. is het een soort van vette ossen- of schapenpens, l. *faliscus*, *scrotum*, *als eene koei opgeloopen is*, *moet men ze steken en soms het voeder uit den mook halen* (Hagel., Br.). Te Antw. is *mook* 't zelfde als : *moot*, sneê, schijf : *snij dien kabiljauw eens in mooken* ; in N.-Limb. is *mook* eene andere uitspraak van 't Brab. : *muik* en 't Holl. : *meuk*, en heeft er den zin van : voorraad : *de specht maakt zich een mook*.

OKERHEIDE, v. *Loop naar de mookerhei* bet., omstr. Venloo : loop naar den bliksem, elders in Limb. : *loop naar den heksenberg*. Men weet dat de *mookerheide* zekere vermaarde heide is tusschen Nijmege en Mook, een dorp in 't hertogdom van Kleef : *ik wou dat hij op de mookerhei stond*, d. i. dat hij ver uit mijn gezicht was (Halma); te Antw. zegt men daarvoor : *ik wou dat hij op de Hobooksche hei zat*.

ON, m., een visch (Limb.). De Teuth. schrijft : *moyne* (eyn visch). Z. maan, blz. 359.

ONKENPEK, het pekmanneken, de zwarte (Br., Antw. en elders). *Moon* bet. duivel, l. *doemon*, en : *moonkenpeck* vert. Kil. door : *piceus doemon*, *cacodoemon*, *niger*, *dis ater*.

OR (scherplang), m., bolvormige ketel waarin men doorgaans het water voor koffie of thee kookt, in 't fr. *coquemar* ; in Vl. ook *lauwer* ; elders licht : koffie- of theeketel genoemd (Vl., Br., Antw., Kemp., Limb.). In Gelderl. is *moor* of *moriaan* : een groote ketel die, door langdurig over 't vuur te hangen of te staan, zwart geworden is en vandaar zijn naam ontleend heeft, zegt het *Taalk. Mag.* (I, 318). Doch het *Archief vr. Ned. T.* (III, 373) legt het uit als volgt : « die moor wordt zoo genoemd, te Maastr., omdat vroeger die potten uit moer of aarde gebakken werden of omdat het water erin gemoerd, d. i. troebel gemaakt, wordt. »

MOOR, v., uitgespr. *moer*, mv. *moren*, wortel, peewortel, in 't fr. *carotte* : *de hollandsche moren zijn korter en rooder als de veldpeën* (Limb.); bij Kil. is *moore*, een saksisch en geldersch w., 't zelfde als : *pastinake*. Meyer heeft : « *pastinaca*, peen, wortel, karoote, pinksternakle, tamme mooren. »

MOOR (zachtlang), v., slijk, modder. De *moormans* zijn te Brussel : degenen die het slijk van de straten weghalen met de *moorkeèr* (modderkar). Van hier : *mooter*, *mootel* (mortel) ; Kil. geeft *more* op als een Vl. w., 't zelfde als : moer, moor, modder. *Moor* of *moer* is ook : eene veen daar men *torf* graaft, l. *palus ubi cespites fodiuntur* (Plant.) *palus bituminosa et nigra*, angl. *moore* (Kil.). Z. moos.

MOORACHTIG, slijkachtig, modderachtig (Br., Antw.).

MOORD STEKEN (de), in vele streken van Vl. voor : sterven. Zie moud of den moed- of moet steken, blz. 383.

MOORZEEL, bijw., moederziel : *hij is moorzeel allein* (Limb.). Z. 't volgende.

MOORZIELIG, in Limb. als bijw. gebr. voor : gansch, geheel, zeer : *moorzeelig alleen; moorzeelig gauw; moorzeelig groot*, *klein*, enz. Vroeger schreef men ook : *moerlijk alleen Z. Arch. vr. Nederl. T.* (III, 373). Z. moederziel in de Woordenb. en boven blz. 382 en 383, *moedergods*, of *-mensch alleen*, en *moederzalig alleen*.

MOOS, v., achterplaats, in de boerenwoningen, waar het huisgerief staat, het keukengerief afgewasschen wordt en waar men het vuil werk, als moeskruiden kuischen, verricht ; in Br. : *waschhuis* genoemd. Van den hof

komt men gewoonlijk in de *moos* en vandaar in huis of in de keuken (Antw., Kemp.). Voor N.-Brab. zegt Hoeufft van « *moos*, een vuilnishok, voor die aan de keuken grenzende plaats welke men elders *vaathok* noemt; » bij Kil. heeft: *mose* de verschillende beteekenissen hier boven opgegeven, in 't l. *locus ubi vasa escaria eluuntur*, ook: *lavatrina*, *aquarium : urnarium*, *coquinae fusorium*. Vandaar: *moosbank*, steenen bank waarop men het huisgerief afwascht; *mozegat*, opening door den muur langswaar het vuil water en het slijk naar buiten in den sterfput afloopt, l. *lavatrinae foramen*; ook: *mosejancken*, zoo Kil. het schrijft; bij Weil. en anderen: *moesjanken*. Vanwaar: *moesjanker*, dat Bild. kwalijk, volgens ons, uitlegt door: *mutsjanker*, d. i. liefdejanker, van: mutse, liefde. Z. den uitleg bij Weiland op het w. *moos*, of bij Kil. op: *mose*, l. *coenum platearum*. Te Diest, in 't Hagel., omstr. Leuv. en in Westvl. bet.: *moos* thans nog hetzelfde als: slijk, modder: *hij bleef met zijn blokken in de moos steken*. Vanhier heeft men: *moosboer* of *moospachter*, degene die gelast is met den slijk op te scheppen of die het mest gepacht heeft (Leuv.); te Antw. en in N.-Br. zegt men hiervoor: *moosmeier*, de opperste dergenen die het straatvuil ruimen en zijne onderhoorigen. *Mooskar*, kar waar men de moos meê weghaalt; *moosbak*, enz. *Moos* schijnt ons éénen oorsprong met *moes* te hebben. Volgens Hoeufft (394-5) is *moos* verwant met het wallisch *mws*, dat Boxhorn (*Lexi. Ant. Britan.*) vertaalt door: *foetidus*, *putidus*, *vapibus*. Vanhier nog *bemeuzelen*, bevuilen. Z. bemozen, blz. 42, en bij Hoeufft (394) moozemeijer.

MOOSBOER, m., te Brussel: *moorboer*. Z. moos.

MOOSCHEN. Z. moossen.

MOOSGAT of **MOOSKOT**. Z. moos.

MOOSHEM, *moossem* voor: moeshem, d. i. moeshof (Limb.).

MOOSKAR, v., modderkar; te Brussel: *moorbak* (Leuv., Thien.); te Thien. zegt men van iemand die zich alles laat wijs maken of lichtgeloovig is: *'t is een mooskar*, 't is een sukkelaar die alles opneemt of gelooft. Z. moos.

MOOSSEGEN, in 't L. v. Waas voor: moossen.

MOOSSEN, ook *mosen*, in Vl. veel: *mooschen*, en ook *mosschen* uitgesproken, o. w., morsen, prossen, wroeten, kwisten, kwistig, onachtzaam, ruw met iets te werk gaan: *dit kind zit gedurig in de vuiligheid te moossen* of *mosen*. *Als gij zoo met uw kleed moost, zal het spoedig vuil zijn* (Vl., Br., Antw.). In Vl. wordt *mooschen* veel gebr. voor: kwisten, verkwisten, fr. *dilapider*: *gij moost met uw geld*, en ook: slecht aan iets werken, niets goeds doen. Vandaar: *moosser*, wroeter, knoeier, fr. *tripoteur*; *mooschbrood*, fr. *gaspilleur* (Gent); *vermoossen*, uitgesproken in 't L. v. Aalst: *vermeeuzegen*, nutteloos uitgeven, verkwisten, bederven, fr. *gâter*, *abîmer*, *dilapider*. De wortel is *moos* of *moor*, slijk, modder, vuiligheid, dat ook met *maze*, *mazel* verwant is. Z. bij Weiland: moos.

MOOSSERIGGE, v., *verkwisterse*, knoeister, eene die alles slecht of slordig doet (Vl.).

MOOT (zachtl. *o*). Als men iemand een kunstje voordoet en deze kan het niet nadoen, dan zegt men: *ik heb u eene moot gegeven*. Zie dit woord bij Bild. II, 257 (Kl.-Brab., Willebroek).

MOP, v., dat in de Woordenb.: 1° baksteen; 2° een zeker koekgebak is, bet in Limb.: slag, stoot, en het daarvan afgeleide w.: *moppen*, slaan, stooten *iemand eene mop* (eene oorveeg) *ge*

)pmerkenswaard is het dat *stoot-*
in Br. eene pruilster bet., terwijl
nuts, van : *moppen*, pruilen,
vrouwennachtmuts beduidt.
, b. w., slaan, oorvegen geven
b.). Z. mop en mot.
S zegt men overal evenals in 't
n in 't lat., uit hetwelk dit w.
end is, voor : hardnekkiglijk.
ORRE, in Oostvl. 't zelfde als in
n Antw. : moos, en in Vl. : *moze*,
ler, slijk.
v., dat in 't algemeen : eene
achtige kers of kriek beduidt
de Woordenb. eene zwart-
e kers, d. i. de *noordkriek*, fr.
e, zoo men in Vl. meent, is
., waar men ook *marèl* uit-
kt : de zwarte, vaste en knar-
vleeschkers die de lippen en
nond zwart maakt, en dit ver-
Kil. ook door : *moorellen*,
asa actia. Z. marel.
ook uitgespr. *morren*), o. w.,
erachtig worden : *'t begint op*
weg te morren-(L. v. Aalst).
ld. op : morgen of mergen (II,
252), alwaar *moren*, *moeren*,
n zin van : wroeten, zwoegen,
omt, en ook het freq. : *morelen*
rrelen.
k *mörg* of *murg*, *mörrig*, bijv.,
Br., Antw., Kemp. en Limb.
andere uitspr. van : *murw* en
r : malsch, rijp, doorrijp, ge-
gezoden, week : *zijn die peren*
rg? Het vleesch is morg, d. i.
oden : *de aardappels zijn mörg*.
ier : *mörgen*, meuken : *laat die*
s nog wat mörgen ; mörgheid
örrigheid (Limb.) : murwheid.
euth. vert. : *morwe* (weeck)
: *mollis*, en *morwen* of *mo-*
n door : *mollire*, *mollifacere*.
broeck heeft *moruhertech* voor :
- of teerhertig. *Mörg*, *murg* is
gd. *mürbe*. oud hgd. *marwe* ;
mellow, angls. *mearu*, en dat

bet. in 't Vl. : zacht, rijp (van vruchten gezegd). Z. Delf. 288.

MORGEN, o. w., murwen (Br., Antw.). Z. morg.

MORGEN (land) o. in Holl., is m. in Limb. waar men : *mörgen* ; in Br. : *mergen* zegt. Z. Bild. op : *morgen* of *mergen* als : *maat lands*.

MORGEN en **MORGEND** (uitgespr. *mergen* en *mergend*) verschillen in het Z. zeer van elkander, schoon men in 't N. geen *morgend* schijnt te kennen. *Morgen* is eèn adverbiaal w. en bet. den volgenden dag, fr. *demain* ; in 't l. *cras* (van *crescere*, groeien, vermeeren) : *ik zal morgen komen*. *Morgend* wordt als m. (bij Bild. o.), znw. gebruikt voor : *voormiddag*, fr. *matin*, l. *mane* : *ik ontbijt 's morgends om 7 uren. Die schoolknapen woonen alle morgenden de Mis bij.* Beide zijn verbiale vormen ; 't eerste is een infinitief van een werkw. dat Grimm vermoedt : *morgan*, aanbreken, geweest te zijn ; bij Bild. : *morgen*, *mergen*, van : *meeren* als : *meerend*, toenemend, in tegenstelling van avond. Het tweede is het tegenw. deelw.; dus is *morgend* zooveel als *de morgende*, hetgeen men ook in oude schriften leest, zegt Bild. (II, 251), d. i. de aanbrekende, de toenemende dag.

MORGENSBROOD (uitspr. *mörgesbrood*), o., morgendeten, morgendmaal, ontbijt (Limb.) ; Kil. geeft *morgenbrood* op als hgd. en saks. Men treft in den Teuth. : *morgenbroit* aan, in 't l. *jentaculum*.

MORGENSTAR (*o* als *ö*), v., l. *narcis* (bloem) (Limb.).

MORIAAN. Z. moor.

MORKELEN, **MURKELEN**, o. w., morren, murmureeren (omstr. Kortrijk) ; Kil. heeft : morkelen en morren.

MORKEN (op iets), inwendig op iets broeien, langzaam en heimelijk iets bij zichzelven beramen (Antw. st.).

't Is eene andere uitspr. van : *marken*, l. *mente*, *animo considerare*, *observare* (Kil.).

MORLEN, o. w., eene andere uitspraak van : *morren*, grollen, grommen (Westvl. passim). Z. morkelen of murkelen.

MORRE, v., Gentsche uitspr. van : moor (modder). Z. moren.

MORS DOOD (Br., Limb.). Z. kiksdood en bij Weil. : *mors*.

MORTEL, m., wordt in Br. ook gebr. om leem of klei en potaarde, nat gemaakt en tot mortel dooreen geslagen, aan te duiden. Zoo bestrijkt men leemen muren met *mortel*, dat men ook : *morter* geschreven vindt. Van *mortel* vormt men kareelsteenen. Vanhier : *morteelhaak*, en bij Plant. : *mortelhauweel*, tuig om mortel meê te maken. Z. mortel bij Weil.

MOSBIE, v., horzel, hommel, groote wesp die in 't mos nestelt, fr. *frêlon* (Br., Antw.).

MOSELEN. Z. moezelen.

MOSSEL, v., dat overdrachtelijk voor : vuil, slordig wijf gebr. wordt, komt voor in : *mossels roepen, eer ze aan land zijn*, van iets spreken alsof men het had, eer men volle zekerheid heeft dat men het hebben zal. *Men roept zoo lang mosselen tot dat ze aan kant komen*, men spreekt zoo lang van iets tot dat het eindelijk gebeurt (overal); te Antw. zegt men : *kraaien* voor : roepen.

MOSSELEN, o. w., rochelen. Vanhier : *mosselaar, mosselpot, rochelpot* (bijna overal).

MOSSELHENGST, m., mosselschuit (Ostende).

MOSSELKENS, o. mv. (kruid), saffraanbloem, krocusbloem, in 't fr. *crocus* (Antw.).

MOSSEN voor : morsen en bemorsen. Z. moossen.

MOSTAARD, MOSTERD. *Mostaardbal* (Br. en elders); in Limb. : *mosterdskogel*, ijzeren bal om den mosterd meê in een ketel te verbrijzelen. *Mosterdsmeel-, -pap, -plaaster* (Limb.). *Mostaard eten* bet. in Westvl. : den aangeboden prijs voor eene waar niet meer krijgen, moeten minder verkoopen : *als ge uw appels niet laat, zulde moeten mostaard eten*.

MOT, bijv., bet. te Antw. bij het spel alles verloren hebben : *ik schei uit van spelen, ik ben mot*. Z. mol.

MOT, oorveeg, slag : *zwijg of ge krijgt een mot* (Br., Antw., Kemp., Vl.). Z. motberd en mop.

MOT, MOTTE, v., licht voor : *motvlinder*, nachtvlinder, nachtkapel, een dikke, mottige vlinder die 's avonds vliegt, in 't fr. *phalène* (Br., Vl.); in Vl. : *mottevlinder;* te St-Nicol. zegt men : *mottevijver* (mottevrijer?) Bild. meent dat men hiervan de 's avonds uitgaande lichte vrouwen *motten* en een hoerenhuis, *mothuis* heet. Zeker staat *mots*, *motse* of *smots* met *mot* (hoer) in verband.

MOT, v., stuk, stomp hout die op een strunk blijft staan nadat deze gekapt is, het zij dat die stomp verdroogd is of niet : *die mot is te oud, ze kan geen scheuten meer geven*, ook het onderste gedeelte van den stam eens booms dicht aan de wortelen, in 't fr. *collet d'arbre*, *collet de racine*, wortelhals, wortelkroon; in Br. : *aardsgat* (5); in de Kemp. : *eerseinde* (114); in Limb. : *boks* (67) (Vl., Kl.-Br. en elders). Vanhier : *motten kloppen*, drooge stukken takken van den stam slaan om te branden (Kl.-Br.). Het w. is hetzelfde als *moot*, verwant met moets, l. *mutilatus*, en het fr. *motte*.

MOT, MOTTE, v., zooveel als het fr. *motte*, *petit tertre, petite élévation de terre, butte, éminence isolée faite de mains d'homme ou par la nature* (Z. *Dict. des Dict.* v. *butte, motte*). Vanhier de familienaam : *Delmotte*; in Oostvl.,

el. en elders vindt men vele
plaatsen, waar vroeger een
l of klooster stond en die wor-
lom *motten* genoemd. Men
eene cirkelvormige gracht,
oopte de uitgeschoten aarde in
len opeen en op dien heuvel
e men in de middeneeuwen
torens of burchten. Bild.
1) leidt het engl. *moat*, gracht
ie stad, burcht of grondvlakte
t omliggende land afsnijdt, af
oot, afgesneden stuk. Edoch
gl. *moat* schijnt ons meer in
d te staan met het w.: *moet-*
utsen, afknotten, afsnijden.
e mot hebben.
m. *In de mot hebben* (iemand,
s eene spreekwijze die niet
in 't Z. maar ook in N.-Br.,
., Overijsel gehoord wordt en
ewaar worden, geraden heb-
epakt of vast of gevat hebben,
cht of beet hebben, het in de
of gaten, of 't oog hebben
en ook in Brab. zegt) voor:
zin hebben, iemands doel of
doorgronden: *gij meent mij*
iegen, maar ik heb u in de mot.
d in de mot van mij te on-
ipen, maar ik was hem te fijn.
Taalk. Mag. (I, 319) wordt
dat *mot* wel 't zelfde zou kun-
n als: *mou*, *mouw* in de spr.:
mouw hebben, alwaar *mouw*
ekenis heeft van: *muite* (hol,
evangenis). Hoeufft (blz. 396)
n de mot krijgen, vraagt of
t het oude *mot*, *moet*, *ge-*
tegenkomst, zoude zijn? En
ar: *ontmoeten*, *te gemoet*, *in 't*
gaan. 't Zou wel kunnen zijn.
I, 244) zegt op: *moete*, *meete*,
verwant is met ons *met* (l. *si-*
gelijk 't deensch ook *mod* heeft
tegen. *Meet* bet. ook: kerf,
al.
o., houten paard of ezel waarop
men in de schuur 't graan uitslaat, zwingelberd, slagberd (Kemp.). *Mot* schijnt ons verwant met den wortel van: *motsen* en *moetsen*, welk niet slechts het gedacht van *afknotten* (korter, kleiner maken), maar ook eenigszins dat van *slaan* uitdrukt, en daarom gewis bet. *mot* en *mots*: kaakslag, oorveeg. Z. mot en matsen.

MOTBUSSEL, bussel kort stroo of ander gemot (Kemp.). Z. motsen.

MOTER en *moteren*, of *mouter*, *mouteren*. Z. muiken en mater.

MOTS, v., slag, klets, oorveeg: *zwijg, of ge krijgt eene mots om uw ooren* (Kemp.). Z. mot en mop.

MOTSIG, bijv., mottig, morsig (Axel); in 't hgd. *schmutzig*.

MOTTE. Z. mot en 't volgende.

MOTTE, MOTTEN, MUTTEN, MUITEN (*o* of *u* als kort *eu* of *ö* uitgespr.), m., kalf, overdr.: maffe of makke kerel, dwazerik, dommerik, snul: *die jonge is zoo wild als een möllen.* Vanhier: *möttenstuischer*, *mottenskoopman*, enz. Dit woord is bijna overal gebr., in 't Hagel. zegt men: *meu* en *meuken*, *meutte*, *metten*; in Br. en Antw. als aangeduid is; in Vl.: *mute* of *muiten* en *mutten*. Wat mag dit woord eigenlijk beduiden? Is het niet verwant met *mot*, dat iets vet, iets vuil, iets vraatzuchtig is; of is het voor: *muiterdier*, omdat een kalf zoo woelig en dwaas is; of voor: *moldier*, van: *motten*, fr. *être capricieux?* of: *metdier*, *metsdier*, omdat dit dier dient om gemest en geslacht te worden, van: *metsen*, *maten* of *matsen* (dooden). Z. Bild. (II) op: *mets*, *mits* (maat, made, mot, motse)? Of is het voor: *moetdier* of *matdier*, omdat een kalf, een lui, vadzig dier is, of muitdier, omdat het gedurig in zijn kot zit en niet meê ter weide gaat? Of is *motten* verwant met *motte* en *mutte*, dat bij Kil. en andere oude schrijvers: zog, zeug, en

overdr. : hoer, in 't hgd. *metse*, bij ons : *mots* of *smots*, of met : *met*, *mette*, *metteken*, dat een lui wijf bet.? Men denke hier nog aan *modde*, eigenlijk slijk, en *made* of *mot*, beide dierkens die, evenals een kalf, zeer wraatzuchtig zijn.

MOTTEVIJVER, m., vlinder (St-Nikol.).

MOTTIG, bijv., wordt in Vl. gebr. voor : moeilijk, lastig, gemelijk : *die vent is toch een mottige kerel, daar is niets goed voor hem*. Vanhier : *mottigaard*. In Br., Antw., Kemp., Diest, bet. *mottig* : onpasselijk, ongesteld, genegen om te braken : *ik ga wat onder de locht, ik ben zoo mottig*. *Mottig* bet. daar ook : walgelijk, slordig, vuil, waarvoor men in Br. : *muttig* en *onnuttig* hoort. Z. dit laatste.

MOTTIGAARD, m., koppige man (Vl.).

MOTTIGHEID, v., onpasselijkheid (Br., Antw., Hagel.).

MOU, MOUDE, v., in de holl. Woordenb. : fijne aarde, fr. *terre fine*, bet. in Limb. : stof, hgd. *staub*, *stöp*, fr. *poussière* ; in Vl. en (vroeger) bij Maerl. is *mul* of *mulle* en *moude*, in Br. : *gemul* ook : stof of fijne aarde. Oudtijds beteekende : *mou*, *moude*, *molde* : aarde, mulle of molle aarde, in 't engl. *mould* ; angelsaks. *mola* ; goth. *mulda*. Vanhier : *moutheuvel* voor : aardheuvel of molhoop. *Moude*, licht voor : *moudteyl* of *moldeteil*, bet. bij Kil. : *melkteil*, teil van aarde gebakken. Men zegt in Br. : *de moodsteken* en, zoo 't ons werd opgegeven, in Vl. : *de moordsteken* voor : sterven. Wij denken dat dit eene verbasterde uitspraak is van : *te* of *ter moud steken*. Men zegt immers ook : *ter moude gaan* voor : sterven : ook : *opsteken* voor : vertrekken, naar den anderen wereld verhuizen.

MOU, MOUD, MOUW, v., houten bak om deeg in te kneden, meelbak (Hagel.); in Br. en Antw. zegt men : *moel*, *moele*, *moelie*. Bild. (I, 258) heeft « *moud*, ook : *mout*, v., van ouds als wordende *bak* daaronder verstaan. 't Is eigenlijk : *moudbak*, d. i. aard- of gruis- of meelbak, in 't hgd. *molde*. » Kil. geeft : *moude* op als een Holl. en Friesch w. voor : houten bak, l. *lignum excavatum ad condienda salsamenta* ; hij verstaat ermeê ook : *melkteil*.

MOUEN, o. w., stuiven, fr. *faire de la poussière* : *het mout erg vandaag* (Limb.). Dit w. is afgeleid van : *moud*, stof of molle aarde.

MOUTER, m., 't zelfde als boven : *molster*. Vanhier : *mouteren*, meel nemen om zichzelven te betalen (Oost.- en vooral Westvl.).

MOUTER (moter), bijv., dat meest gezegd wordt van fruit dat niet alleen rijp is, maar zoo rijp en malsch dat men het eten kan, murw : *laat die appels liggen totdat ze mouter zijn*, d. i. : genoeg gemuikt. *Eene moutere peer is verfrisschend* (Br., Westbr., Land van Aalst); doch in dit laatste gewest bet. *mouter* ook : malsch geslagen : *sla den appel eenige keeren tegen den muur en hij zal wel mouter zijn*. Men hoort hier ook : *moeiler* voor : murw, mollig, fr. *meuble*, van drooge en licht liggende aarde gezegd. In Limb. wordt *mouter* gebr. in den zin van : frisch, gezond : *houd u mouter*. Vanhier heeft men : *mouteren*. Kil., Plant., de Teuth. geven ook : *mouter* op in den zin van : murw, doorrijp, malsch, zacht, week. De fransche en lat. vertaling, *mou* en *mollis*, *mitis*, *maturus* zijn uit ééne bron met *mouter* ontsproten. Weil. meent dat *mout*, fr. *drêche*, tot het geslacht van 't l. *mollis*, 't fr. *mou*, week, zacht, enz. behoort. Maar Bild. wil dat het eigenlijk : *gest*, ookwel : *maalsel* (van 't fransch *mouldre* of 't duitsch *mullen*) beteekent. Wij achten het verwant met ons : *mouter*, met 't oud *made* of *modde* (slijk, drek), 't

tus, maceratus (doorweekt).
1. heeft : *malts*, *maltsch* in
kenis van : zacht, week, en
ekbaar; *maltscheyd*, l. *fra-*
lier en daar in Limb. is het
hgd. *munter*.
(moteren), o. w., mouter,
irw worden, murwen, mui-
neuken (Br., Westbr., L. v.
Kil. geeft het niet slechts in
beteekenis op, maar het bed.
nog : verzachten, koesteren,
nen. In Kl.-Br. bet. het :
1, het ijs aan stukken loopen.
: *mouternest*. Z. mouter.
T, m., plaats waar men het
mouteren ; ook : het gemou-
t (Westbr. en elders); omstr.
nuik. Z. dit woord.
L bet. in Limb., Maastr. en
molhoop, en ook : *mql*. Z.
r. Ned. Taalk. (III, 374),
outrof en moude.
AL, v., molleval (Limb.).
rof.
ook : *moutrap* of *molrat*, v.,
gl. *mole*, hgd. *maulwurf;*
l : *mol-worp*, *mul-worp* (q. d.
rp of muyl-werp, l. *quod*
rostro fodiat et rejiciat); de
mall-worm, *moill-worm* en
e Maastr. zegt men ook :
uvel. *Moutrof* is samengesteld
ut, aarde, en *rof*, verwant
oven, hgd. *rauben*, engl. *to*
nd engl. *reve;* omdat dit dier
al wroetende rooft, berooft.
het uit *mout* en *terb* zijn?

Zich in de hemdsmouwen
zich moeite geven, al zijne
inspannen (Hagel.). *Zich*
de mouw laten spelen, in 't
oor : spelden, d. i. : licht ge-
Ik zal dat in mijne mouw
f houden, ik zal dat onthou-
heugen, ik zal u dat betaald
overal in 't Z.). *In de mouw*
geraken, iemands gunst winnen (Westvl.) : *de mouw vagen* of *strijken* of *lekken*, vleien, streelen. Vanhier : *mouwstrijker*, *mouwveger*, vleier, pluimstrijker. *Het in* of *achter mouw hebben*, geslepen zijn, den schijnheilige spelen (Br., Antw., Vl.).

MOUWLEKKER, m., mouwvager (Kortrijk en elders). Z. mouw.

MOUWSTRIJKER of **MOUWVEGER**, m., vleier. Z. mouw.

MOZE, v., in Westvl. en elders : *moos*, moor, modder, slijk, vuiligheid; te Popering. klinkt het : *mooze*.

MOZEBANK, v., beurbank (Kl.-Br.).

MOZEGAT, o., kleine opening onder in den muur van waschhuizen, kamers, enz. langs waar het vuil water afloopt (Br., Kl.-Br., Antw., Kemp.); te Diest zegt men : *moosgat;* in Westbr. en het L. v. Aalst : *moesegat* of *moezegat;* omstr. Vilvoorde : *mozekot* : *stop het mozekot toe of er komen te nacht ratten door*. Bij Plant. bet. : *mosegat* ook de opening niet slechts van waschhuizen, maar ook van de riolen der stadsstraten, l. *foramen cloacae*. Bild. (II, 258) geeft : *mozier*, van *moze*, op als een verouderd w. in den zin van : goot, en *moziergat* voor : gootgat.

MOZEKOM, v., eigenlijk : *moosbak*, *mooskot*, *mooSput*, doch te Diest en omstr. bet. het wat wij boven door *moos* hebben aangeduid, d. i. een waschhuis.

MOZEKOT. Z. mozegat.

MOZEL, m., stofregen, motregen. Vanhier : *mozelen* (Limb., Kemp.); in Br. Hagel., pr. Antw., N.-Br. : *gezebber*.

MOZELEN, o. w., stofregenen, motregenen (Limb., Kemp.); in Vl. : *miezelen;* in Br. en Antw. en N.-Br. : *zebberen* of *zabberen*.

MOZIE, meuzie, mezie (mug).

MOZIK of **MOEZIK**, vloeibare meststoffen (N.-Br., Meierij). Z. messing.

MUF, m., döf, veest (blz. 97). Vanhier : *muffen*, *muffer*, *gemuf* voor : veesten, veester, geveest : *eenen muf laten*, een döfken laten (hier en daar in Vl.).

MUGGELEN, o. w., blijven haperen, ook : iets traag weg doen : *is dat muggelen!* (Oostvl.)

MUGIE. Z. meuzie, mug (Kortrijk).

MUI, ook : *moet* voor : moei, b. v. : *miemoet* of *mie-mui* (omstr. Eindhoven).

MUIEREN, in N.-Limb. uitgespr. : *mujeren*, b. w., bet. aldaar : onklaar maken : 't is 't zelfde als : *muieren*, vermengen, of : *muren*, *moeren*, roeren.

MUIK, **MUIKEN**. *Muik* is eigenlijk een bijv. dat, bij onzen weet, niet meer in gebruik is, maar : zacht, week, en, op fruit toegepast, hetzelfde beteekende als : *mouter*, d. i. : murw, malsch, doorrijp en juist goed om geëten te worden ; in 't engl. bestaat het nog, te weten : *meek* (zacht), verwant met *mak* ; *meekly* bet. in die taal : zachtaardiglijk, en *meekness* : zachtheid. Van dit *muik* is afgeleid 't werkw. : *muiken*, in Br., Antw., Kemp. en elders : hetzelfde als in N.-Br. : *muken*, en als in Holl. : *meuken*, en bij Halma : *mooken*, d. i. zacht, week, murw worden, door liggen of bewaarnis rijpen, murwen, waarvoor men hier en daar in Br. : *materen* ; in Vl. : *meuteren* of *mouteren* zegt : *die appels zijn nog te hard, en de peren nog te knars en wrang, we zullen ze nog laten muiken*. *Muiken* is verwant met : *smeuken* of *smeulen*, d. i. : broeien, en wordt er voor gebr. : *daar muikt iets*, daar broeit iets. *Daar muikt iets in die wonde*, daar zit iets te etteren of te broeien in die wond (Br.). Ook voor : uitstaan, rusten, beter liggen : *laat die zaak nog wat beter muiken*. Te Antw. en Leuv. zegt men ook : *het lijnwaad* of *ander goed laten muiken*, d. i. : het eenigen tijd ingesprenkeld laten liggen, eer men het strijkt, in 't fr. *mitonner*. Als bedr. w. bet. *muiken* : zacht, weekmaken of te muik leggen. *Muik die peren eens* ; en overdr. : bewaren, sparen : *die knecht muikt zijn geld* (hier en daar in Br. en Oostvl.). Naast *muiken* heeft men het znw. : *muik*, *muuk*, *meuk*, *mook*, dat v. en in Br. en Antw. veel m. gebr. wordt, en bet. : 1° de plaats waar het fruit te muiken ligt ; bij Kil. ook : *muydick* gespeld en vert. door : *locus ubi poma conservantur*. Die plaats is buiten nogal veel in het stroo van het bed, alwaar de kinderen de afgevallen appelen bijeen leggen en laten muiken of murwen. Dit gebruik schijnt zeer oud en zeer algemeen geweest te zijn : trouwens de Teuth. heeft : *muycken als die perd (pere) an den voeten* : *ik heb mijnen muik in mijn bed gemaakt* (Br. Antw.) ; 2° *muik* bet. in Br., Antw. en in N.-Brab. : *muuk* : eene zekere hoeveelheid fruit die te muiken ligt of gelegen heeft : *jongen, bewaak mijnen bogaard en ik zal u een goede muik appelen geven*. *Muikappels* zijn gemuikte appelen ; te Gent beteekent : *muik*, uitgesproken : *muink* een spaarpot : *hij heeft een goe muink gemaakt* ; te Venloo verstaat men door *mook* (meuk) : voorraad, voorzien zijn van iets : *de aamze heeft heur mook voor den winter*. *Meuk* of *muik*, mouter, het engl. *meek*, het fr. *mou*, het l. *mollis*, bij ons *m*... enz. spruiten allen uit ééne bron. Z. Kil., Hoeufft (blz. 384 en 397). Weil. op : meuk, meuken of muyken.

MUIL, **MUILE**, v. en m., in de lage t... voor : mond (overal), zoo zegt m... in 't Hagel. : *op zijnen muil niet ... vallen zijn* ; (in Br. : *op zijn bak niet gevallen zijn*), rap ter t... zijn. In Vl. beteekent : *muile*, g... mats, van 't fr. *grimace* : *een vi... muile trekken* of *maken* is daar z...

veel als in Br. : *een scheeven smoel* of *scheef gezicht trekken*, smoelen, bakkezen maken, fr. *faire des grimaces*. *Veel muilen hebben* bet. hier en daar in Oostvl. : veel klaps hebben. Vanhier : *muilpeer;* bij Kil. ook : muylbeer, oorveeg, kaakslag.

LBER, moerbes (Limb.).

LEMENT, o., voor : muil.

Myn laetste lettergreep, heb ik maer goê
[memorie,
Wordt menigmael vernoemd in 't oude
[testament.
Het was, meldt ons de Joodsche historie,
Nen afgod met een trotsch en aerdig *mui-*
[*lement.*
(*Thourhoutsch blad*, 26 april 1857.)

LEN, o. w., heeft in Vl. evenals bij Kil., Plant. en Halma, de beteekenis van : pruilen, pronken, knorren, monken, moffen, fr. *bouder*. Het bet. eigenlijk : een muil of smoel op iemand maken, fr. *faire la moue*.

LGEVECHT, twist, ruzie (Hagel.).

LKEN (moelken), mondje, zoentje : *geef moeder een muilken* (Limb.).

LVECHTEN (*ui* in Limb. als *oe* uitgespr.), o. w., twisten, redekavelen : *die jongen wilt altijd muilvechten* (Hagel., Belg.- en Holl.-Limb.).

LWERP voor : mol (Geldersch). Z. moutrof.

NK. Z. muik.

S (fig.), *met de muis spelen*, eene schoone gelegenheid laten voorbij gaan (IJperen).

SEL, m., beslag van eenen stok, van den hecht van een mes (Kl.-Br.). Z. muntsel.

SELING, m., een omslag van de eene of andere stof, als lijnwaad of leder, gemaakt, waar men zich van bedient om handen of vingers te bewaren, voor vuil of kwetsen, in zekere werken of spelen, b. v. de handboogschutters hebben lederen *muizelingen* aan de toppen der vingeren om de *pees* of koord te trekken van hunnen boog. Des Roches heeft : *muisleer* of *-leder* der schoenmakers. Ook heet verder *muiseling* de ijzeren of koperen omslag, de band of punt van eenen stok : *een stok met ijzeren muiseling* (Westbr.). Z. muisel.

MUITEN, in Vl. meest *muten* uitgespr., wordt aldaar niet slechts voor : ruiden of ruiven, fr. *muer*, l. *mutare*, maar ook voor : laten muiten gebr. : *de vogels muiten*, d. i. de vogels in de muite zetten opdat zij zouden ruiven. Het wordt overdracht. ook gezegd van het veranderen van stem bij de jongelingen van rond de 15 tot 18 jaren (Vl.).

MUIZEKOT wordt gezeid van de plaats waar iemand het ontvangen fruit, noten, enz. verbergt, opdat het van anderen niet zou gevonden worden : *ik heb mijn muizekot in mijn bed* (Westvl.). 't Is zooveel als in Br. : *muik*.

MUIZELEN, b. w., eten, zachtjes opeten ; wreten, knauwen : *meuzel dat op. Wat zit gij daaraan zoo lang te knauwelen* of te *muizelen*. Z. muilbanden, in 't fr. *museler* (Westvl.); Kil. heeft : meuselen. Z. knuizelen en neuzelen.

MUIZEN, o. w., naar iets zoeken (Limb.); bij Kil. : *muysen*, l. *abdita magno silentio inquirere* (Bec.), engl. : *to muse*, l. *cogitare*, in welken zin de Woordenb. muizen ook hebben.

MUIZENBREIDELS, m., handschoenen aan linten vast die over den hals gaan (Huize).

MUIZENNESTEN, moeilijkheden, ruzie, beuzelarij : *hij zit met muizennesten in zijn hoofd* wordt gezegd van iemand die in slechte zaken zit, allerhande uitvluchtsels tot zijne verschooning bijbrengt. *Muizennesten zoeken* (Br., Antw.); men zegt ook : *nesten zoeken*.

MUIZENTRAP. Twee strookjes papier altijd

heen en weêr op elkander gevouwen zoodat deze den vorm van een trapken aanbieden, noemen de kinderen te Antw. : *eenen muizentrap*.

MUKKEN, o. w., andere uitspraak, in Westvl., van : *monken* (Br., Antw.).

MUL, MULLE, enz. Z. moel, enz.

MUL, eigenlijk en bij de ouden: stof, zand, stuivende aarde, tot gruis gebrachte aarde, en, evenals moude (molde, mul), ook : aarde. Kil. vert. *mul*, *ghemul* door : stof; de Teuth. heeft : mul, stubbe, stoff. Op de aanteekening van Kil. staat dat *mul* niet meer overig is dan alleen in de uitdrukking *turfmul;* maar te Gent heet men het steenkoolgruis ook : *mul;* in Br. en Antw. zegt men : *houtgemul*, *stroogemul*, enz. en men noemt er *gemul* al wat kort en klein verbrokkeld, verbriezeld of vermorzeld is (Z. Delf. 288-289). *Mul*, als bijv., is in Holl. : *mol*. *Mul* bet. in Vl. : alle stof of brijzelingen van iets, overschot van iets, fr. *résidu d'une chose;* in de Kemp. heeft *mul* ook deze beteekenis : zoo noemt men daar *mul :* het overschot van verteerde schors in de huidenvetterijs; in Westbr. bet. *mul :* fijn stof en bepaaldelijk : het stof of zand der straten. Vanhier : *in mul slaan*, verbrijzelen. *Daar is mul*, daar is gereed geld; *mulhoek* (Vl. en elders). Z. mullig en malen, waarvan *mul* (moel) het oud imperfectum is.

MULDENEER, m., voor : molenaar en meikever (Limb.). Voor molenaar zegt men er veel : *baas*, en voor molenarin : *bazin*.

MULDER, m., molenaar en kever (Limb., Vl. en elders). Hoeufft op : *mulder* voor : molenaar, acht het zooveel te zijn als : *meuler*, *muelder*, van : *meulen* of *molen*. Wij zeggen dat het eenvoudig eene verbasterde uitspr. is van : *maler* of *maalder*, van : *malen* (brijzelen).

MULDERIN, hetzelfde als : meulenarin, molenarin (Oostvl.).

MULHOEK, m., hoek waar men het mul (stof) te samen keert en waar de bessems en andere voorwerpen staan : *in den mulhoek staan*, achter den bezem staan, niet geacht worden, overmeesterd zijn, b. v. door zijne vrouw (Vl.). Z. mul.

MULK, gekarnde melk (omstr. Eindhoven).

MULKER, m., mannetjesvisch in tegenstelling van *zaaier*, dat het wijfje beteekent. Z. melter.

MULLE. Z. mul.

MULLEN, b. w., een schip dicht maken bij middel van fijn zand of fijn kaf (Kl.-Br., Willebr.). Z. mul. In Oostvl. wordt : *mullen*, o. gebr. voor : *smullen : smakelijk eten : die vent kan goed mullen*. Zou *mullen* hier niet staan voor : *malen?* In N.-Br. bet. *mullen* hetzelfde als in Vl. : *moossen*, d. i. bemoffelen, ongeschikt hanteeren. Hoeufft (398) acht dat *mullen* hier eigenlijk *tot mul maken* beduidt en zegt dat *mullen* in 't platduitsch ook gebruikt wordt en : tot *mul* worden beteekent.

MULLEVRIJER. Z. moeillevrijer.

MULLIG of **MUL**, bijv., los, licht : *mullige grond* (c. Axel); in Oost.- en Westvl. : *mulzig;* in Br. : *mul*, en iets wat los ligt heet men : *gemollig*. Vanhier : mulligheid. Z. blz. 146.

MULTUM, m., wordt in 't Hagel. gebr. voor : *menigte : er is een multum van vliegen in dezen stal*. Het is niets anders dan 't l. *multum*, veel.

MULZIG, bijv., los, licht, gezegd van aarde : *die grond ligt mulzig* (Vl., L. v. Aalst); in 't c. Axel : *mullig* en *mul;* in Br. ook : *mul*.

MUNSTER. Z. monster.

MUNT (*heeren-*), gouden geld (hier en daar in Vl.).

MUNT of **MUNTE**, vaars (Sleeckx).

MUNTEL, m., muilband : *eene kaojen hond doet men de muntel op* (Limb.).

bijv., ledig, ijdel, niet vol, niet
ngerd; hoewel men in 't Hagel.
egt : *eene muntige beurs ; mijn*
is muntig, wordt *muntig* nog-
meest van koeien gezegd die
ol zijn, die niet bezwangerd
geraken : doch in Br. en elders
net ook : *tochtig* : *de koei staat*
g (Br., Oostvl., Kemp., Hagel.,
). Kil. vert. : *muntighe koe*
: *vacca lactaria a tauro non*
Hoeufft (blz. 398) leidt het van
af, dat voorheen in 't hgd.
beteekende ; doch wij achten
ne verbastering van : *muetigh*
h.) of *moetigh*, d. i. : ledig, bij
ert. door : *otiosus*, *vacuus*,
, en dit van : *moete*, ledige
gd. *musse*. Weil. schijnt : *mun-*
n *munten* (beoogen) af te lei-
. guste koe en mutsig.
(munsel, minsel), beslag, 't ijzer
er van een gaanstok (Vl.); in
Limb. is 't : *beslag* en *beslagen*
iild. zegt dat *munt* voor : slag
voor : munt (geld) gebruikt
en dat *muiter* oudtijds ge-
lijk was als het metalen beslag
lederen banden der boeken,
t oude : *moten*, *moeten*, *mui-*
oten, en dus als stootkant te
in. Z. muisel.
itgespr. : *meuren*), b. w., het-
als : *moeren*, bet. te Maastr. :
ijn schudden, zoodat de moer
meê mengt.
RGEN, in Br., Antw. de Kemp.
b. voor : murw, murwen. Plant.
murwe, morw, mouter : *dat*
is murwe of *murwkens ge-*
, fr. *la chair est bien tendre.*
, in 't hgd. *mürbe*, oud hgd.
, engl. *mellow*, angelsaks.
. Z. mouter en murm.
. Z. morkelen en ribbelen.
nuur, muurkruid, fr. *mouron.*
jv., voor : murw of morw
l.); in Br., Antw. en Limb. :
mörg, *mürg*.

MURW, bijv., r. IJper. altoos voor : rijp gebezigd.

MUSCH, v. *Musch* spreekt men dikwijls voor : *mees* uit in de samenstellingen als : *kaasmusch*, *plaatmusch*, *koolmusch* voor : *kaasmees*, enz. Zoo noemt men geringe en weinig gezochte boeken, in 't fr. *vieux bouquins* : *de helft mijner boeken bestaat uit musschen* (Mechelen).

MUSCHKEJAGEN, o. w., ergens aanbellen en dan wegloopen (N.-Limb.); te Antw. : *een beeldeken plukken*.

MUSKEN HESP (een), eene portie brood met hesp; ook : *een musken konijn* (Brussel). *Musken* voor : morzelken of voor 't fr. *morceau*.

MUSSCHENSTOF (*o* als *oo*), m., voor : musschenhagel (Limb.).

MUSTERD, m., voor : mutsaard, mutserd (c. Axel).

MUTEN (cant. Axel). Z. muiten.

MUTJE, **MEUTJE**, moei (N.-Br.).

MUTS, v., algemeene naam van een hoofddeksel van mans en vrouwen, is te Diest, Aarschot en elders alleen voor : vrouwenmuts in gebruik. Die van de mans heet er : *klak*, ook te Antw. en elders.

Die geen geld heeft voor nen hoed,
Koopt e klaksken, dat es goed.
Voor den regen en de zon,
Zyn de klakskens goed en bon.

Z. kap en klak.

MUTSELEN (mitselen), moetselen, b. w., klein en korter maken, tot stukskens slaan of brengen, vermorzelen (Vl.). 't Is eene voortd. van : *mutsen* of *moetsen*, bij Weil. : *motsen*, afknotten, afkappen, afsnijden, enz. Van dit *mutsen* komt : mutsaard. Z. mutsig.

MUTSEMALEN, fr. *combiner*, *arranger* : *ze hebben dat te gaar gemutsemaald*, *om mij in den zak te steken* (IJper.). Z. bakkeleeren bl. 28.

MUTSIG, heet, tochtig, gezegd van som-

mige dieren (Westvl.); Bild. zegt op: *mutsaart*, dat *mutsen*: branden beteekent. Z. muntig.

MUUG, bijv., voor: moede: *ik ben muug van de reis*. Vanhier: *vermugen: ik ben heel vermuugd* (Br., Antw., Limb.); doch in dit laatste klinkt het *meug*; bij Kil. ook: *muede*.

MUURBREKER, m., voor: kloeke vent (Kortrijk).

MUURKEN, o., dim. van: moer, worteltje: *Hollandsche muurkes* (Limb.). Z. moor.

MUURVIOOL (uitg. *moerfiool*), v., muurbloem of gele violier, in 't fr. *giroflée jaune* (Limb.). Z. groffiaat (167).

MUURZIJKER, zekere mier, die veel tusschen steenen vloeren en dorpels gevonden wordt (Brab., Antw., st. en pr.); in N.-Br.: *murenzijker* (Hoeufft, 399).

MUZIEKEN, muziek maken.

> 'k Hoor lasteren en vloeken
> Of zingen en muzieken, enz.
> (*Volksl.* blz. 73.)

Muzieken wordt veel gezeid te Brugge. Jodelle en J.-J. Rousseau hebben eerst *musiquer* gebruikt voor hetgeen wij: *muzieken* of *muziken*, en de duitschers: *musiciren* noemen.

N

N. Deze letter valt op het einde eens woords achter toonlooze klanken veelal in de uitspraak weg. Zij verwisselt zich soms met *m*: zoo zegt men: *kaan*, *bekaanse*l voor: kaam, bekaamsel (Z. on). In Westvl. wordt ze als *m* uitgesproken. Op blz. 259 ziet men dat *kn* en *kl* en soms *kr* zich verwisselen: zoo heeft men: *kluppel* voor: knuppel; *vastelavond*, *middeleeuwen*, *regelen*, enz. voor: vastenavond, middeneeuwen, regenen. En op blz. 303, op *kruijdwij*, ziet men dat ze in Limb. wordt ingeschoven als in *reengen* voor: regen, enz. Zoo is zij dat in: *knauwen* voor: kauwen; *knibbelen* voor: kibbelen; *knabbelen* is verwant met: kabbelen, knappen, hakken, enz. Zoo is in ons *Idiot.*: *knippen* hetzelfde als *hippen*. In 't *Archief vr. Nederl. Taalk.* (I, 98) kan men lezen hoe de letter *n* in vele woorden inkomt als in: *denken*, dacht; *dunken*, docht; *brengen*, bracht; *wankelen*, waggelen; *glinsteren*, bij Kil.: glisteren, engl. *to glister*; *gans*, oulings: gooze, goes, engl. *goos*; *kinkhoest*, kikhoest; *zingen*, zijgen; *krenken*, kreuken, enz. Zoo wordt nog de *n* in vele met klinkers beginnende ww. voorop geplaatst als in: *nere*, ere; *negge*, egge; *nirken*, hirken; *nuk*, *nukken*, oul.: nicken, huk, hukken; *noekeren*, hoekeren, woekeren; *nees*, 't zelfde als neêr (voedsel) voor: ees of aas; *nikker* (bij Bild. II, 278) ikker; *navond*, avond; *noom*, oom; *nonk*, onkel; *nokkenoot*, okkenoot; *netteren*, etteren (Limb. en elders); *neur*, eur, uder, uiër; *noest*, oest; *noost*, in Vriesl. voor: ast of knoest; *niespen-boom*, espenboom; *nuveren*, uveren (eischen); *norck*, orck (Kil.); *nokken*, hokken (N.-Br.). Z. over de *n* 't *Taalk. Mag.* III, 564 en IV, 101-11[illegible] op: *ecg*, *ecge*, *egge*, *negge*, enz.

NA, **NAAR**. In de volkstaal worden *na* [illegible] *naar* voor elkander gebruikt; [illegible] zegt men: *naardien* voor: nadi[illegible] (sedert); *nademaal* voor: naar[illegible] maal; *navenant* voor: naarvenant [illegible]

nt; *naarvolgen* voor : navol-
z.
ts van 't naaldeken tot draai-
ellen, verhalen, enz., iets van
ot het einde of : wijd en breed
, enz. (Br., Antw., Hagel.
s). *Door de oog eener naald*
, beteek. : een groot gevaar
n (Br., Antw., Vl.).
KER, m., waterbrems, wa-
, fr. *demoiselle*, *libellule*; te
gijnenbaard (blz. 37); te Kort-
ernaald (blz. 14); te Antw.
n daar in Br. : *wasscherse*.
GE, ook uitgespr. *naaiste-*
., naaister (Westvl.). Hier
te merken dat de uitgang
welijke znww., afgeleid van
., die in Holl. meestal *ster*
ster, en in Brab. en Limb. :
: *naaierse*, in Westvl. : *egge*,
b. v. : *spinstrigge*, spinster,
, enz. Edoch in 't holl. heeft
diefegge of *dievegge*.

TAAN, b. v. : *naar een ambt*,
ar iets verlangen, een ambt,
en te verkrijgen (Br., Antw.
).
itgespr. zonder *r* : *naassen*,
nazen, o. w., naderen, ge-
oens de hond naasde, *ver-*
ik (Vl.); Kil. heeft : *naersen*
l., l. *propinquare*; bij Meyer
rren : 't peerdevolck van den
naesde eerst de vijanden
ngh van den Tuyndagh te
loor Adriaen van Sehrick,
et angelsaks. is : *geneosian*,
euth. en 't hgd. *nahen*, van
ar), oud hgd. *nahian*, oud
ghen. Z. Delf. 290 en *meer-*
369.
NGER, m., soldaat die met
ar huis gaat, verlofganger
en omstr.).
T, ook : *navenant*, bijw.,
aradvenant, wordt veel in
Br., Antw., Vl. en Limb. gebr. voor : volgens, volgens dat, naar mate, naar evenredigheid, fr. *selon*, *à proportion* : *ik zal morgen komen, vroeg of laat navenant dat ik tijd heb.*

NAAS, v., voor : neus (m.) : *iemand een stokje voor de naas steken*, iemand beletten of hinderen (Limb.). Verkleinw. : *geef moeder een nasken nêsken* of *neesken*. Het hgd., de Teuth., Kil. en Anna Bijns hebben ook : *nase* : « *In liefkens nase en mach niet stincken.* » (*Belg. Mus.* 1840, blz. 87). Z. naken en aaike.

NABEET, v., nagras, naweide (Hagel.).

NACHTBREKER, m., ruststoorder die 's nachts te huis komt (Br., Antw.).

NACHTEGAAL, BLEKSTEÈRT, vogel (hier en daar in Westvl.).

NACHTERGAAL, uitspraak van : *nachtegaal* (in Br. en elders), in 't deensch : *nattergal*, in 't zweedsch : *naclergal*.

NACHTJUPON. Z. 't volgende.

NACHTKEREL, m., slaaprokje, slaapjapon (Kortrijk). Z. *Belg. Mus.* 1846, blz. 325. Men noemt ook : *nachtkerel* : iemand die 's avonds eene aalmoes gaat vragen, daar hij bij klaren dage beschaamd is (Vl.). Despars gebr. *nachtkeerle* ook voor : nachtrok.

NACHTSOLDAAT, m., stadssoldaat, stadswachter, pompier, fr. *garde de ville* (Leuv.).

NACHTUIL, m., in overdrachtelijken zin : iemand die 's nachts gewoonlijk uitblijft, die 's avonds laat in de herberg blijft zitten. Vanhier : *nachtuilen*, 's nachts veel in de herberg blijven zitten, nachtloopen (Westvl.).

NACHTUILEN. Z. nachtuil.

NACHTZWALUWE of GEITENMELKER, m., een vogel in Europa zeldzaam voorkomende, doch in America treft men er wel een twelftal verschillende soorten aan : zij heeten in 't l. *caprimulgus*, fr. *tête-chèvre*, hgd. *milchsauger*, *gootsucker*; engl. *goatsucher*, (G. Gezel., *Rond de Heerd*, 1867).

NADATUM, bijw., na dien dag, naderhand, daarna (overal in Br., Antw. en elders). 't Is samengesteld uit *na* en *datum*, latijnsch w. dat: *gegeven*, en alhier: *gedagteekend* of dagteekening beteekent.

NADEMAAL, voor: naardemaal, dewijl (bijna overal).

NADER, met *al* voorop, wordt omstr. Gent gebezigd in zegwijzen als volgt: *dat is alnader niet waar*, dat is in 't geheel niet waar. *Verre van meê te gaan, zult gij t'huis blijven en van uw kamer niet komen, dat is alnader*, dat is wat anders, he? *De deur nader doen, stooten* is: de deur nader toe of half toe doen: *de deur stond maar nader*, de deur was maar half toe (Br., Antw. Limb. en elders). Men zegt ook *na* voor: naar, samentrekking van: nader, waarvoor de oude schrijvers, als Ruysbroeck: *naerre* zegden.

NADIEN, bijw. van tijd, daarna, naderhand, na dezen: *gij zult het u nog 25 jaar nadien geheugen* (overal). 't Staat voor: na dien dag of tijd.

NAKEN, b. w., raken, aanraken, ook: naderen: *en naakt mij niet aan*. Als o. znw., bet. het: kinderkusje of zoentje: *poesje, geeft moeder een nake* (Vl.). Z. aaike, blz. 1. Vanhier: *genaken*, in den Teuth.: *geneken*; bij Ruysbr.: *neeken* (nabij komen): *ende der tijt onthoegden ende der ewecheit neeken*.

NALEESSIG (Limb.) Z. naliessig.

NALEN, uitgespr. *naolen*, dat bij oude schrijvers voorkomt in den zin van: naken of naderen, hgd. *nahen*, bet. te Maastr. en omstr.: langzaam zijn, dralen, talmen, wachten. Het schijnt gevormd van 't bijw. *na* (*Z. Arch. vr. Nederl. Taalk.* III, 374). Z. neulen.

NALIK, bijw., bijkans, bijna, ongeveer (Westvl.).

NALIESSIG, bijv., hetzelfde als: nalatig, op zijn duitsch uitgespr., onachtzaam (Maastr.).

NASEN. Z. naarsen.

NASKEN. Z. naas.

NASSCHEN, **NASSEN**, o. en b. w., wordt van varkens gezegd, die 't graan opeten dat men hun op den grond voorgestrooid heeft: *geef de varkens wat koren te nasschen* (Hagel. en elders); in Br. heeft men 't freq.: *nasselen* in denzelfden zin: *laat de varkens de krinsen opnasselen*. Beide ww. drukken het knarsend geluid uit, dat die nasschende dieren laten hooren. Kil. heeft: *nasschen* niet, maar wel: *nasscher*, dat hij vert. door: *cupidus* (naar iets verlangend). In den Teuth. staat: *nasschen* voor *ghijlen, bedelen*; bij Weil. in den zin van: uit snoeplust aan eene verboden spijs eten; Sleeckx verfr.: *nasschen* door: *goûter*. *Nasselen* kan staan voor: *nazelen*, *nezelen*, freq. van: *nezen*, *ezen* (van: *nees* of *neet* voedzel) voor: *azen*, of voor: *nazelen* (van naas) voor: *neuzelen* (van neus). Z. neuzelen en nezen. Men herinnere zich hier: knaspelen.

NASSELEN. Z. nasschen.

NATIE, v., genootschap, gilde of corporatie, wier leden hetzelfde handwerk verrichten, of die zich uitsluitelijk met zeker werk gelasten: *de buildragersnatie, de boternatie*, enz. Iedere verschillende *natie* heeft haar eigen reglement, en degene die aan 't hoofd staat, wordt *natiebaas* genoemd, en de leden: *natiegasten*. Men hoort ook wel zeggen: *hij is van de lijkbiddersnatie, van de zilversmidsnatie*, enz. Doch dat beduidt alleen dat hij lijkbidder, zilversmid is. Oorspronkelijk bet. *natie*: de werklieden die uitsluitelijk werkten voor de kooplieden die tot eene andere natie of volk behoorden (Antw. st.). Kil. vert. *natie* door: *sodalitas, societas, collegium*. Te Brussel waren in de voorledene eeuw nog de ambachten

naties verdeeld. Te Leuven
nen het koffiehuis « *de Vier-*
» *Natie* bet. dus eigenlijk :
iging , bondschap , genoot-
van lieden van 't zelfde am-
f van een ander dat er min of
trek op had en te klein in getal
n alleen eene *natie* of *corpo-*
it te maken. Eerw. heer De
en ook Wouters, in zijn *Hist.*
xelles , meenen dat *natie* oor-
elijk : wijk beteekende.
, NATIEGAST. Z. natie.
., voor : natachtig, nat, voch-
mb.), 't zelfde als in Br. :
Vanhier : *natigheid.*
natheid, nattigheid (Vl., Br.).
oor : nat.
. en v., bij Plant. vert. door :
, *sperma*, fr. *sperme*, *semence*
ne. In deze beteekenis wordt
dagelijks gebr. bij de land-
van Br., Kemp. en elders.
wordt in de Kemp., N.-Br. en
ook gebezigd voor : kracht,
acht : *daar is nog geen na-*
die plant.
v., kwalijk : *iets nauw nemen,*
stoord zijn (Westvl. en elders).
voor : *niewers* (Oostvl.) ; bij
auwers, fland. : *nerghens.*
. Z. naarvenant.
, v., van 't hgd. *nachtwelt*,
en soms in vertalingen ; doch
ij het volk niet in gebruik.
estvl.). Z. naarsen.
v., voor : een : *ne mensch*, *ne*
e kater, enz. Doch, als 't m.
et *b*, *d*, *r*, *t*, met eenen klinker
h begint, zegt men altoos
en boek, *nen doorn*, *nen toren*,
d, *nen uil*, *nen reep* (overal).
p blz. 117.
nette.
KKEN, NEÊRVLOKKEN, o. w.,
kken nedervallen (Vl.).

uw valt in grove vlokken
pen schoot der zwangre wolk
En komt zich, warlend, nederflokken
Op berg en dal, op rots en kolk.
(C. Duvillers, *Volksliedjes*, blz. 63.)

Ook : op den huk gaan zitten. Bij Kil. is *vlocken* 't zelfde als : sneeuwen.

NEDERHOF. Z. neerhof.

NEDERWAARTS. *Van den tas nederwaarts leven*, er van leven tot dat het op is (Kemp.).

NEEF. Men zegt bijna overal in 't Z. en N.-Br. : *heer neef* tot de priesters die maagschap zijn. *Dat is ook neef gezeid* bet. in de Meierij : dat is raak, dat is op u gemeend, dat moogt gij u aantrekken.

NEELE. *Doctor Neele* (of *Nelle*, van : *Peternella?*) wordt te Gent spotsgewijs gezegd van eene vrouw die den doctor speelt ; te Ostende zegt men : *doctor rondhemd.*

NEÊLT, NEÊLTEN. Z. helt, helten. blz. 183.

NEENWEL, wel neen, in 't geheel niet, geenszins (Br., Kemp., N.-Br.), het tegenovergestelde van : *ja wel.*

NEER. Z. nere.

NEER (met zware *e*, of *neur*), m., doch bij Weil. v., de beweging van het water achter een varend schip : *het bootje kwam' in den neur van den drijmaster en sloeg om* (Willebroek en elders). *Neer* bet. hier en daar in 't Z. en bij Weil. die 't uit *neder* doet ontstaan : draaikolk ; en *neer* of *nere* ook bij Bild., die zegt dat het w. bij Huygens voorkomt voor : *deining*, en er eigenlijk *nering* of *nerring* van maakt, van : *nerren*, *narren* (benauwen), en ook (als : *erren*, *arren*) *in het rond draaien.* Het *Taalk. Mag.* (I, 199) zegt dat *neêr* geen draaikolk bet., maar wel : de tegenstroom welke in omgekeerde richting langs den wal loopt.

NEERHOF, o., is in Vl. de pachthoef, bij een kasteel gelegen, alwaar de kasteelgasten boter, kaas, melk, eieren, enz. kunnen krijgen. Weil. en andere Woordenb. verstaan door :

neêrhof of *nederhof*: hetzelfde als 't fr. *basse-cour*, voorhof. Doch in 't *Arch. vr. Nedert. Taalk.* (IV, 11), staat dat: *basse-cour* kwalijk door: *nederhof* vert. wordt, maar dat het eer *werf* is, in zijne aloude beteekenis, of *achterplaats*, *keukenhof* of iets dergelijks moet zijn. Wat er hiervan ook zij, men kan Hoeufft (blz. 404) nazien op *neerhuis*, dat in N.-Br. hetzelfde bet. als: *neerhof*, wat men in Br. *hoveniershoef* heet. Wij opperen de vraag of *neerhof* en *neerhuis* hier niet zouden kunnen samengesteld zijn uit: *hof*, *huis*, en *neer* of *nere*, voedsel, vanwaar 't w.: *neren*, *generen*, hgd. *nahren*, voeden, onderhouden, l. *nutrire?*

NEÊRLEGGEN, b. w., voor: neêrschieten: *hoe veel hazen hebt gij neêr gelegd? Slechts eenen, maar gisteren legde ik twee hazen en zes patrijzen neêr* (Br.).

NEERNST. Z. nernst.

NEES is, in de kinderspraak, zooveel als geneesmiddel: « *ons kindje heeft hem* (zich) *gesteken! kom, vader zal er wat nees aandoen*, » en vader doet wat speeksel aan de bezeerde plaats (Brab.). *Nees* (met zware *è*), voedsel, van: *ees* of *aas*, l. *esca*. Vanhier: *nezen*, voeden; te Antw. zegt men: *genees*. Z. letter n.

NEET, NETE, v., iemand die niet veel beteekent, die nijdig en wraakzuchtig is. *Dat is eene nete van een wijf*, dat is een gierig mensch, of eene die nauw en dicht is als eene net waar niets door kan maar alles behoudt.

NEETERT, m., dubbelzinnig persoon (Limb.), het staat voor: nietaard. Z. neet.

NEG. Z. nijg.

NEGEN. *In de goei negen* of *in de kwaai negen zitten* of *gelogeerd zijn* bet. overal: zich in goeden of slechten toestand bevinden. Deze zegwijze is aan het ganskensspel ontleend.

NEGENHOEKEN, o. w., een spel in Vl., Br. en Antw. goed gekend en hierin bestaande: men maakt een vierhoek, dien men met twee lijnen in vier gelijke hoeken verdeelt; hij die drij centen of wat anders op ééne lijn kan gelegd krijgen, wint.

NEGENMANNEKEN, het negende deel van eenen stuiver: *dat is geen negenmenneken weêrd*, enz. (Br., Antw., Kemp. en N.-Br.). Z. Hoeufft, blz. 405; bij Kil: neghen-manneken, l. *sextans, duo chalci, triens*.

NEGENMERGEND voor: dezen morgend (Leuv.).

NEGENWEKEN (Vl. en Br.); doch in Br., ook: *negenwekemans* of *negenwekemannen*, vroege witte aardappels; in Limb. zegt men: *negenweeksche*.

NEGENWEKENMANS, mv. Z. voorgaande.

NEGGE, v., 1° scherpe boord; 2° het scherp van een snijtuig (Westvl. en elders), vandaar ook bij Van Hoogstraaten: spleet, enz.; 3° zelfkant. Men zie *negge* bij Weil. die vandaar op *egge* verwijst. Waarschijnlijk moet *egge* tot het oude *eg*, *eck* (hoek) gebracht worden; ook vert. Kil. *egghe* door: *angulus* en *extremitas*, hgd. *eck*, engl. *edge*, zweeds. *egg*, l. *acies*. Men raadplege nog 't *Taalk. Mag.* (IV, blz. 101 en volgende). Over het bijvoegen der steunletter *n* zie boven. *Negge*, dwergpaard, engl. *nagghe*, fr. *bidet*, is misschien van één oorsprong met *hecht* (blz. 179) en het lat. *equus*.

NEI, bijv. en bijw., voor: nauw, en heeft dezelfde beteekenis: *ter neier nood*. *Het komt er zoo nei niet op aan. Me gier en nei te zijn wordt men rijker. Z. zijn zich nei*, d. i. zeer verwant. Men zegt ook *neier* voor: nauwer, bijna *'t was nei genoeg. Nei* is verwant met *na*, *naar*, in 't hgd. *nahe*, vanwaar *nahen*, bij ons: naderen (van naderen), oud engl. *neighen* (Limb.)

nei, blz. 15. Tuinman acht
(naden), dat veel in Limb.,
en elders : *neien* wordt uitge-
n, verwant met *nauw*.
talen pinneken, draad of ring
deelen van een mes bijeen-
en het lemmer vasthoudt; of
oort van nagel, meest om me-
zer of koper saâm te verbinden
n men erom klopt, in 't fr.
et : *revers*. Vanhier het b. w. :
neide, geneid), iets met neien
vers) vastnagelen. Z. 't voor-
en 't hgd. *nahen* (naderen)
oud engl. *neighen* (Delf. 503)
.). Dit *nei* schijnt ons verwant
agel, engl. *nayl* of met *nauw*.
w.
w. Z. nei.
ig.
or : naaisel, naaiwerk of ook :
ts waar twee of meer stukken
kander vastgenaaid zijn. Van :
oor : *naaien* (Maastr.).
nek kraken, 't zelfde als : den
eken : *dat peerd is den nek*
kt of *versleten* (Br., Antw.).
d in den nek schoppen, met
d spotten (Meetjesl.). *Zich in*
k laten schoppen, zich laten
door die men goed gedaan
Vl.). *Iemand in den nek zien*,
d bedriegen (Antw., Br.).
.w., heeft, behalve de beteeke-
door de Woordenboeken op-
n, nog die van : eene zware
dragen, smokkelen (Kemp.).
n., 't zelfde als : nikker (water-
).
ER of ERE, l. *area*, bet. nog
in Vl., Br. en Kemp. : vloer,
vloer, ook : de voorplaats, l.
r pars domus (Kil.) (Limb.),
ijk die plaats waar men in
wanneer men in een huis
alvorens in de keuken of in
stal te komen, in 't fr. *vesti-*
Die plaats dient bij geringe

menschen tot dorschvloer, ook tot plaats voor 't voeder; vroeger diende zij en dient nog heden voor : neringplaats of winkel, en daarom wordt ze bij Kil. vert. door : *taberna*, *officina*. Deze laatste beteekenis heeft *nere* nog heden in Belg.-Limb. en 't Hagel.; *nere* is dus aldaar : de plaats voor het *neer* (voeder, voedsel) of tot de *nering*. *Neren* of *neeren* of *generen*, hgd. *nahren*, bet. voeden en ook : nering drijven, en vanhier : *nering*. In den Teuth. « *neren*, voeden en wynnen (winnen), werven; nering, voedyng, wynnyng of comanscap. » In Gelderl. heeft *nering* nog heden de beteekenis van : voedsel, evenals bij Kil., die het w. vert. door : *victus*, *alimentum*, enz.

NERNST, NEERNST, als bijv. voor : ernstig, gemeend : *'t is neernst* (Popering.); Kil. heeft : *neernst*, *neerst*, door een *metathesin* : *ernst*, hgd. *ernst*, l. *sedulitas*, *studium* : *si vasten*, *si waecten en beden dach en nacht met groten nernste* (ijver) (Ruysbroeck, V, 170). Vanhier : *nernstigh*, *neerstigh* (thans in Holl. : *naarstig*) *neernstighheyd*, *neerstigheyd*, *neerstighlyk* (Kil.).

NERIG, bijv., ieverig, naarstig of neerstig, met welk laatste het samenhangt of ook met *nering* (Gelderl.); Kil. vert. : *neerigh*, *neerachtigh* door : *alumnus*, *almus*, *quaestuosus*. Z. *Taalk. Mag.* (III, 52 en 297), ook : neerst en neer.

NES, NESCH of NIS, NISCH, bijv., in Holl. volgens Bild. en Weil. verouderd, doch hier en daar in België nog dagelijks gebr. : zoo zegt men nog te veler steden : *een nesch ei; eene nisse ei*, enz. voor : een ei dat zacht gekookt is, in Br. : *een locht ei*, elders : *een versch* of *plat ei*, fr. *œuf mollet*; bij Kil. 't l. *ovum molle* of *molliter coctum*. *'t Is nesch weêr*, en : *het weêr is van daag zoo nes* (omstr. Brussel),

voor : 't is nat, vochtig, versch weder. Te St-Nicol. zegt men van iemand of iets dat nog versch, jong of onnoozel is : *hij is nog te nisch*, enz. Sleeckx zegt dat *nes* : moerassige grond, en Meyer : waterleegte, zijp bet. Kil. vert. : *nesch weder* door : *aër humidus; nesch brood* is bij hem : vergoten brood, dat te nat opgemaakt en te plat gebakken is, en *nescheyd* of *neschigheyd* vert. hij door: *humor, mador*. In Gron. (*Taalk. Mag*. VI, 681) is *natsk weêr* : nattig, vochtig, regenachtig weder. *Nesch* is verwant met het hgd. *nass*, vochtig; met het oud engl. *nesh*, engl. *soft* (zacht, fr. *tendre*). Z. Delf. 501.

NEST, o., in Br., Antw. en Vl. m. *Zijne hand op een ijdelen nest leggen*, niets vangen of opdoen (Br.). *Gij moet de eiers in eenen nest* (of *paander*) *niet leggen*, d. i. gij moogt al uwe moeite of geld niet aan eene enkele zaak besteden (Vl.). *Op 't kantje van den nest rijden*, op 't springen staan of op 't punt zijn van arm te worden (Gent). *Te nest gaan*, achteruit gaan, arm worden : *indien onze buurman zoo blijft drinken, zal hij alhaast te nest gaan* (Hagel.). In Br. en Vl. bet. het mv. *nesten* ook moeilijkheid, verlegenheid : *nesten zoeken*, moeilijkheden zoeken. *In nesten zitten*, in verlegenheid verkeeren, fr. *être dans la gêne* of *dans l'embarras*. *Ik trok mijn vriend uit de nesten waar hij inzat, wegens zijne schulden. Hij zit in nesten*, d. i. in schulden of hij weet niet wat doen.

NESTELGAT, o., onrustig kind, vuilgat (Meetjesl.). 't Is licht voor : *nestegat*. Men denke hier aan 't w. kakenestje, blz. 215.

NESTHAAR, 't zelfde als : duivelshaar (blz. 110).

NESTJEN DRAAIEN, zeker kaartspel (Brab.).

NET. *Door alle netten gevlogen zijn*, loos, fijn en doorslepen zijn, of : van alle merkten t'huis gekomen zijn (Br., Antw., Kemp. en elders). De Teuth. schrijft : *nete*, welk ook de uitspraak van *net* in Vl. is.

NETE. Z. neet.

NETELKOORTS, purperkoorts (Br., Antw. st. en pr.). Z. Weil. op : *netel*.

NETTE (uitgespr. *nedde*), v., in 't Hagel. en Belg.-Limb. : dauw, nattigheid, natte nevel : *'t graan is heel vochtig van de nette*. Vanhier 't w. *netten*, dauwen : *het heeft te nacht zeer genet*. *Netten* bet. ook bij de oudste schrijvers : natmaken, doopen (doppen); zoo zegt J. Ruysbroeck (II, 24) : *doe nette Moyses sinen vingher in dat bloet*. Verders bet. het ook : wasschen, netmaken; Kil. zegt dat een *net* (vischnet) aldus van : *netten* genoemd wordt, omdat ze zoo dikmaals genet of nat gemaakt wordt. Doch Bild. leidt *net* af van : *nijen*, knoopen, of : *ne-en*, binden, met *na-en* verwant. Blijkbaar is *net*, *netten* verwant met : nat, natten of natmaken. Z. nei.

NETTEN. Z. nette.

NETTEREN, o. w., etteren, fr. *suppurer de zweer nettert al* (Limb.).

NETVLIES, o., vlies waar de darmen gedeeltelijk mede omgeven zijn, en dat men doorgaans *darmnet* heet (Hagel., Br. en elders); bij Plant. *het net des ingewants*, l. *omentum* fr. *la tage qui couvre les entrailles*.

NETZAK, m., gebreide zak om kiekens enz. in te dragen (bijna overal).

NEUK, v. *Eene neuk werpen* geschiedt in 't kegelspel, wanneer de bal achter bepaald teeken (een steen) afgesmeten wordt of een der zijkanten van de baan raakt, eer hij de kegels genaderd is : *gij hebt twee neuken geworpen* (Hagel.). *Ik geef den neuk van u* bet. in Limb. : ik geef den blussem of den brui van u. Z. neuken.

b. w., verneuken of bedriegen, n, vastkrijgen, vastpakken : *gij mij niet neuken, kerel;* als o. w. : ien, duiknekken (Z. 109) : *gij daar zoo lang neuken ?* (Kl.-Br., Antw.). De scheepmakers zeg- te Oostende : *neukt u aan den of ge krijgt de touwe op uwe emenesse.* Dit *neuken* is mis- n wel 't zelfde w. als : *nekken*, in eene mindere beteekenis. *en* bet., in 't hgd. : plagen, n, iemand boos maken, be- n, beschimpen, in 't oud engl. *k* (Weil.). *Nucke* heeft bij Kil. r andere beteekenissen, die, in rl. en Friesl. van 't l. *astutia*, (II) zegt op : *neuk* dat het een tverschil is van : *nok* of *knok*, oor vingerstoot of vingerdruk ok vingerknok gebr. is. *Nok*, derd w., is de wortel van : *n* (buigen), waarvan *genokken*, *okken* (of kneuken en knikken) aarvan *knokkels* der vingeren, oude *nocke* (fr. *nuque*), het *en ;* en zoo ook wanneer men oor *keep*, inbuiging, inkerving pijl of koordkerf gebruikt. Z. (II, 230). *Iemand neuken* is iemand noken, nokken of nuk- bukken, hukken), doen buigen, d ter neêr krijgen, iemand ten le brengen. Of zou dit *neuken* ant zijn met : *nokken* of *hokken*, ij Hoeufft : graanhoopen bet. : *kken*, in hoopen zetten, en over- telijk : iemand te droogen zet- Of is *neuken* voor : heuken, en or : *haken*, vastkrijgen met een De Teuth. heeft het woord : *n*, *laggen* (fr. *taquiner?*) voor : n, creytzen (krêten). Z. bij ons :

, v., duwing aan den hals : *nd eene neuking geven*, duwen tvl.); omstr. Antw. wordt *neu-* gebr. voor eene straffe bekijving of *schrabade : ik heb hem een neuking meê gegeven.* Z. neuken.

NEULEN, b. w., talmen, iets langzaam doen (Limb.); men zegt te Maastr. ook : *nalen* (naolen). In de Woordenb. bet. *neulen :* over alles onvergenoegd zijn en gedurig knorren. Bild. (II, 275-6 en 280 op : nol) leidt *neul*, wortel van : *neulen* (draaien, talmen) af van 't lat. *nolo* (ik wil niet) en zegt dat *een nolo* in 't monniken lat. : *een onwillige* was. Zoodat *neule* bet. : een trage uit onwilligheid. Het deensch heeft : *nöle*, als werkw. voor : talmen, toeven, hgd. *zandern.* Z. neuzelen.

NEUNEN, het traagzaam stenen van eene koe (Westvl., G. Gez.). Z. o.

NEUPEN, b. w., heimelijk wegnemen, zich iets ten onrechte toeeigenen (omstr. Venlo). Het w. is voor : *nopen*, of licht : *noppen*, en is duidelijk verwant met : nijpen, knijpen, knippen. Z. Weil. op deze laatste ww. en verder nijferen.

NEUR. Z. neer.

NEUS. *Hij is in tijds gekomen toen de neuzen werden uitgedeeld*, zegt men van iemand die een grooten neus heeft. *Die gulzigaard zou iemands neus en ooren afeten*, hij zou alles opeten. *Zijnen neus op iets uitsteken*, een vies gezicht om iets trekken. *Uw neus is geen kapstok, er moet niet alles aangehangen worden*, gij moet niet alles weten. *Tegen* of *neven uwen neus af*, dat gaat uwen neus voorbij, fr. *vous n'en aurez rien. Iemand iets op den neus geven*, hem iets onder den neus wrijven. *Die zaak is door den neus geboord*, die zaak is overlegd of heimelijk geklonken; te Antw. zegt men : *'t varken is door den neus geboord.* Ook in Oostvl. bedronken. *Van zijnen neus maken*, beslag maken, fr. *faire de l'embarras : als gij wat veel van uwen neus maakt, vliegde buiten. Den neus krollen*, be-

schaamd, beteuterd staan. *Iemands neus doen krollen*, iemand beschamen (Hagel.), in Brab.: iemand verbitteren. *Uw neus krolt* bet. te Antw.: gij zijt hoogst verheugd: *zijne neus krolt als hij meent dat hij eerst zal zijn*. *Met den neus in 't vet zitten* of *liggen*, goede dagen hebben. *Door den neus zijn*, bedronken zijn (Westvl.). *Met neus en mond uiteen doen*, alles neerstiglijkst en duidelijkst uitleggen. *Iets in den neus hebben*, ook: *iets in de gaten hebben* of *in den snuf hebben* bet., op vele plaatsen: iets gewaar worden, iets vermoeden of ophebben.

NEUSDOEK, m., is zoowel de hals- als de zakdoek; in Br., Hagel. en elders. In 't Hagel. heet men nog *neusdoek*: een deel vet dat als den vorm van eenen neusdoek heeft en aan de darmen der varkens vast zit. Z. netvlies.

NEUSELEN, NEUSELWERK. Z. neuzelen, enz.

NEUSFLOK of NEUSVLOK is in 't mv. meest altijd gebr. om de neusgaten, bijzonderlijk van groote dieren, als peerden, enz. aan te duiden (Ronse).

NEUT, NEUTJE, een stuk, end van kaarsen: *en neutje keers*, een endje of stukje kaars (cant. Axel). Z. verders: noot.

NEUTELEER, neuten (te veler steden in 't Zuiden). Z. notelaar, noten.

NEUTELIJK, bijv., moeilijk, lastig (Limb.).

NEUZELEN, o. w., 1° zachtjes en onverstaanbaar spreken (Westvl.), bijna zooveel als bij Weil.: *neuren*; Kil. vert.: *neuselen*, hgd. *nusseln*, *nuseln*, door: *mutire*, *mussitare*; 2° te Maastr. en omstr. bet. *neuzelen* of *nalen* (naolen): 't zelfde als bij Weil.: *neutelen*, d. i. langzaam zijn, dralen, talmen, iets wat men doet wanneer men *neuzelt*, d. i. als men zijnen neus overal insteekt, en iets nauw besnuffelt, naziet en opzoekt. In Oostvl., Kl.-Br., Br., Antw. bet.: *neuzelen* 't zelfde als bij Weil.: *nusselen*, d. i.: nuttelooze kleinigheden verrichten, zijn tijd met beuzelarijen doorbrengen, klein werk doen, zich met kleinigheden bezig houden. In 't Brems. Niedersaks. Wörtenb. staat daarvoor: *nöseln*, *nüsseln*, *nöteln* en *nölen*, 't zelfde als: freuzelen of futzelen. Z. *Nieuw Arch.* 439. In N.-Br. gebruikt men *neutelen* voor: zich met beuzelingen ophouden (Hoeufft, 406); bij Kil.: l. *frivola agere*. Vanhier: *neuzelaar*, *neuzelwerk*, beuzelwerk; *geneuzel*, enz. In Kl.-Br. en Antw. bet. *neuzelen* ook: peuzelen, met beetjes en smakelijk eten: *nasschen*, overal aanzitten of aanproeven; dit is misschien voor: *nutselen* van *nutsel* (voedsel), freq. van: *nutten* (eten). Ons dunkt dat *neus* het wortelwoord is. Z. eeusel, blz. 115.

NEUZELDRUP, 't zelfde als: oosdrup, ooseldrop, hoosdrop, het zoogenaamde *jus stillicidii* (Kemp., N.-Br.). Z. bij Hoeufft, 406: neuseldrop, bij ons: oosdrup, en blz. 120 euze, eusel, en heuze, blz. 187.

NEUZELWERK, beuzelwerk. Z. neuzelen.

NEVEL, bijw. voor: *evel* en dit voor: *ever*, eventwel: *'t is nevel ne keer schoon weder* (hier en daar in Vl.). De Teuth. heeft: *aver*, *ever* voor: echter, anderwerf. Z. alever, blz. 14.

NEVEL, NEVELKAR. *De nevel zal hem bezijken*, de nevel zal tot regen overgaan (Br.). *Met de nevelkar optrekken*, in Br. hetzelfde als bij Kil.: *de nevelkarre drijven*: *met de nevelkarre en in 't doncker vertrecken, en ruymen*, d. i.: in 't donker of heimelijk en gewoonlijk zonder te betalen vertrekken.

NEWAAR, NIEWAAR, voor: niet waar? (Br. en elders), te Leuv.: *nau*, *noe*.

NEVELSKAP, v., kinderslaapmuts (Limb.).

NEZEN en EZEN (met zware *e*), b. w., voeden, voedsel geven, wordt gezegd

ige vogels die door **hunne**
of door een mensch **gevoe-**
orden, fr. *engaver, **embecque-***
l. vert. *esen* of *aesen* **door :**
ingerere, nutrire; **Pomey**
aezen door : *cibare* **, enz.**
of *genezen* staat in **verband**
eren, generen (voeden) **even-**
rliezen met *verlieren*, ***keus* en**
1 bet. : gezond worden **en ge-**
aken. Z. *Taalk. Mag.* **(I, 74-5).**
., onkruid in de rogge; **Kil.**
: *nigelle*, l. *nigella*, ***melan-***
(van 't gr. μέλας, **zwart, en**
bloem), ital. *niella*, **spaansch**
. Plant. heeft « ***negelbloemen,***
la nielle, l. *nigella*, ***melan-***
papaver nigrum, **gith; en**
1, fr. *une sorte de **grain noir***
*croissant parmi le **seigle, se-***
*de nielle ayant la **farine blan-***
z. » Dit is dus hetzelfde **kruid**
rdus, dat men hier **of ginds**
*warte kumyn, juffertje **in 't***
*bloemptjes in 't **haar***, **hgd.**
*tzer kuhmmel, **schwartzer co-***
heet.
wordt door Kil. als **een oud**
sch w. opgegeven **voor : na-**
; in den Teuth. : **neghelen.**
(een Sint) is een **geschenk,**
bestaande uit **suikerkoek**
er pasteigebak, dat **men op**
olaasavond of -morgend **de**
n geeft, als hadde die **Heilige**
t aangebracht, om **de braaf-**
beloonen. Hebben **de kinde-**
ut geweest, dan **brengt St-Ni-**
ook wel eene roede **(Leuv. en**
. Elders in Brab. **en Antw. is**
Graaf van halfvasten, **dien de**
n een korfje, blok **of schoen**
met wat eten in **voor zijn**

., nijdig, moedig : ***i eit een***
rte, hij heeft een **moedig hert**
Axel). Z. nijig.
voor : *niet een **zier***, **niets**

(Br.), waar men ook veel hoort : *niemendalle, niemendale, niksmendalle, nikskemendale*, enz. voor : niets met allen, of : niets van alles, fr. *rien du tout.*

NIEMENDALLE, NIEMENDALE, niets met al, niets, volstrekt niets (Br., Antw., Vl.); men hoort hier en daar in Vl. ook : *niemetalle.*

NIETS, als ook 't voorgaande bijw. gebr. voor 't fr. *nullement, absolument pas: 't is van daag niets* of ook *niksken koud, niets fraai*, enz. (Br., Antw., Kemp., N.-Br. en licht elders).

NIEUW. *Naar iets nieuw zijn,* bij Weil. : naar iets nieuwsgierig zijn, doch in Westvl. bet. het : naar iets begerig zijn.

NIEUWE RIJKE of NIEUWRIJKE, m., is hetzelfde als 't fr. *un parvenu : 't is een nieuwrijke* (Vl., Br., Antw., Limb.).

NIEUWJAARSMAAND, januarij of louwmaand (overal).

NIEUW LOOPTE, bijv., wisselvallig, wispelturig (hier en daar in Vl.).

NIEUWMARKT. Te Rouselare ligt eene straat, genaamd : *de Nieuwmarkt*, bijna uitsluitelijk door visschers of vischverkoopers bewoond. Deze lieden onderscheiden zich van 't overige der borgerij door eigene zeden, gebruiken en uitdrukkingen : zoo, b. v. heet de grootmoeder er : *grootvrouwe;* de grootvader : *grooteheere;* de moeder : *nenne*, enz.

NIEVERANDS, NIEVERANS, NIEVERHANDS, bijw., niewers, nergens (Z. nievers en ieverands). *Nieverands* kan voor : nievers anders staan; trouwens het heeft er de beteekenis van, in 't l. *nullibi*, in 't fr. *nulle part ailleurs.*

NIEVERS, NIEWERS, NAUWERS, bijv., de eene of andere dezer vormen wordt in 't Z. gebr. voor : nergens, dat het volk nooit of zelden zegt. Te Kortrijk hoort men ook :

nievers; elders in Vl. : *nauwers* of *niewers;* te Goes, in Zeeland, doorgaans : *ievers*, *nievers*, doch dit zegt men zelden te Middelburg; in 't cant. Axel : *nivèrs;* in Brab., Antw., Waas, de Kemp. veel : *ievers*, *nievers;* in N.-Br. hoort men ook : *ievers* en *nievers*, doch minder dan in Gelderl., zegt Hoeufft (268 en 408), maar *ergend* en *nergend* zijn er meer in gebr. Bij Ruysbroeck vindt men ook : *nerghent* voor : *nergens*. Kil. heeft : *niewers*, *niewaers*, ook : *nieuwerinck*, *nieuwerincks*, welke laatste vormen beiden bij Ruysbroeck voorkomen, alsmede : *nyewerincs*, *nyegherincs : want nu die mensche nader sielen van nieute* (*niet*) *gescapen is dat God niewerincs nam*, *daeromme is hi den niete naghevolght dat niewerincs is* (V, 225). Plant. heeft : *nieuwers* oft *nieuwaerts*, nergens; Maerlant: *nieuwers*, *niewers* en *nieweren;* in 't engl. is het : *nowhere*. Men zegt in Br., Antw., Kemp., N.-Br. ook : *nieverands*, *niewerhands*, *nieverands niet* voor : nergens. Z. Hoeufft, blz. 408, die ook : *nergerhands* heeft (405). Z. bij ons : ievers en ieverands, blz. 202. In Limb. zegt men : *nerges*, *nirges*, *nurges*.

NIEWEERD, m., een die niets weerd is, een deugniet of luiaard (Westvl., Veurne). Z. niksnotzer.

NIEWERS. Z. nievers.

NIEZEN, veesten (Vl. en elders). *Nyesen* bet. in den Teuth. en bij de oude schrijvers ook : hoesten.

NIG hoort men te Kortrijk en omstr. voor : ziet, fr. *tiens*. Wij vermoeden dat dit woordje de wortel is van : *nighen*, *nyghen*, *neyghen*, *nijcken*, gelijk de Ouden het schreven, thans : *neigen*, en 't welk in verband staat met het angelsaks. *neighen*, neërd. *naderen*, hgd. *nahen*, engl. *to neigh* en *nigh*, van 't hgd. voorzetsel *nahe*, angelsaks. *nygh*, in 't neërd. : naar (Z. Delf. 301 en 2).

NIGGEL. Z. nichel, in 't fr. ook : *nigelle*.

NIJFEREN, niets kunnen gerust laten, altijd met iets bezig zijn, met een mes snipperen, enz. Dit w. schijnt verwant met : *nijfelen*, dat bij Weil. bed. : eene kleinigheid bedektelijk wegnemen; van : *nijpen*, knijpen. — Vanhier : *nijferaar* (Westvl.). Z. neupen.

NIJG, NIJIG (of *neig?*) bijw., zeer, hard, fel, vandeeg, geweldig, driftig : *hij was nijg kwaad. Ge moet maar nijg loopen, want het regent nijg* (Br., Kl.-Br. en elders); te Aalst en elders in Oostvl. spreekt men *neg* uit : *dat peerd kan neg loopen. Neg roepen*, hard roepen. Te Gent : nijig of *nijdig* voor : *driftig : gi meugt zoo nijig niet werken*. In N.-Br. heeft men ook : *nijig* of *nijdig*, in denzelfden zin; zoo zegt men omstr. Breda : *nijig koud. Nijig waaien*, voor : hevig koud, hard waaien. In Gelderland hoort men : *noks arbeiden* voor : driftig arbeiden. Wij meenden *neig* te schrijven, van *neigen;* immers Ruysbroeck heeft meermaals : *neychlic* of *neyghelic* voor : *geneigd*, l. *pronus*, *proclivis*. Maar het schijnt ons zeker *nijg* te moeten zijn voor : *nijig* en dit voor : *nijdig*, van *nijd*, dat vroeger ook : ijver, godsdienstige aandacht, innige begeerte beduidde. Zoo zegt men in Vl. *uit nijd vechten* voor : hevig, of : voorgoed vechten. Jan van Heelu in zijnen *slach van Woeronc* (Woeringen) heeft :

Knapen, ridderen en heren
Daden daer als die vroede
En ontfinghe met oetmoede,
Al meest als kerstine liede,
Dat hoghe Sacrament *met niede*,
Daer hi waerlike es binnen,
Den Here, daer ane steet 't verwinnen

Zij ontfingen het H. Sacrament « me

d en levens *met niede*, » d. i.
iige gretigheid, l. *cum fervore*
zegt Bild. (II, 277). *Niet* komt
Vos Reinaerde voor in den zin
iiede, d. i. genegenheid, en
oeck heeft (I, 52), *niedecheit* in
ekenis van : begeerte, gretig-
met ewehgen hongere ende
elosteger niedecheit, l. *appe-*
vert. Surius. Zoodat *nijg* zoo-
als : met groote begeerte,
drift, en dus : sterk, gewel-
er.
voor : nijdnagel (bijna
).
b. w., in Br. en Antw. voor: te
pen betalen : *ik koop in dien*
niet meer, *ze kunnen daar*
t nijpen. In Oostvl. als o. w.,
sparen, zuinig, gierig zijn :

ogt niet te veel nijpen
er niet op aan en komt.
(C. Du Villers, *Nieuwe liedjes*.)

r : *nijper*, een die al te veel
, schrafelaar, gierigaard, fr.

., bril dien men op den neus
dat meken zette haar nijperken
te lezen (Br., Antw., Vl. en
). Dit slach van bril wordt in
k *fokker* en te Antw. *fok* ge-
.
SKEN, niets, niet een zier of
i (overal in 't Z.). Het Ber-
volkje zegt ook : *niks* voor :
(niets). Men vindt dit *niks*,
ichts, hgd., in 't vlaamsch :
f niets, ook opgegeven in 't
Niedersaks. Wörterb. (III, 240),
Schütze in zijn *Holsteinsch*
(III, 149) : voor *nicht* (niet),
en daar : *nig* en vandaar : *nigs*
s voor : niets (*Taalk. Mag.*
59). *Niks* hoort men ook in
lerl. Z. Hoeufft, 409, die zegt
nix platduitsch is, van 't
nichs. » Voor *niet* gebruikten
ude schrijvers : *nicht*, *nycht*;
voor *niets* veel : *nichts*, *nychts*.
Vanhier : *vernychten* voor : vernietigen. *Niks* is niets anders dan *nichts* met wegvalling der *t*. Plant. heeft *nicht*, *nichtes* voor : niets, dat in 't angelsaks. *naht*, in 't engl. *nothing* is.

NIKSMENDALLE, NIKSMENDALE voor : *niks* of *niets met al*, volstrekt niets : *ik geef u nikskenmendalle*. (Br., Antw., Kemp., Vl.).

NIKSNOTZER, NIKSNUTZER, m., een die tot niets deugt, een ondeugende jongen (Limb.); in Belg-Limb. gebr. men het w. *niksnutser* bijna in den zin van het fr. *cuistre*. *Niksnutzer* is samengesteld uit *niks* (niets) en *nutzer*, van het w. *notzen*, verwant met *nuttig*, hgd. *nutzig*. Z. dit w. en nieweerd.

NIKSNUTZER, ook in de Meierij gebr. Z. niksnotzer.

NIMMERSTIL, bekend weideplantje (Limb.).

NIP, als znw. en als bijw. gebr. voor : nauw, op het uiterste puntje, den uitersten kant, rond tipje : *het stak nip* (nauw). *Het komt er nip* (nauw) *op aan*. *Gij hebt dat daar zoo nip* of *op het nipken gezet*, *het zou kunnen vallen*, d. i. zoo dicht op den boord dat het gemakkelijk zou kunnen omvallen (Br., Kl.-Br., Antw., Kemp.). *Op het nipken komen*, op den uitersten oogenblik komen (Br., Antw.). *Op de nip* vert. Blussé door : *sur le point*. Z. bij ons : *hippen*, blz. 189.

NIPPELING, m., klein gedeelte, snippering : *met nippelingen*, met kleine stukjes (Somerghem); het w. is afgeleid van *nippelen*, voortd. w. van : *nijpen* (knijpen, knippen).

NIPPEN, de molenzeilen vanonder aan de veren al omwringende inkorten als de wind te sterk is, opdat de wieken niet al te snel zouden gaan. *Gieren*, het tegenovergestelde van *nippen*, is : de zeilen wederom openspannen. Vanhier het spreekw. : *men moet*

kunnen nippen en gieren, d. i. men moet zijnen molen kunnen schikken naar alle winden, men moet zich naar alles kunnen schikken, men moet zich kunnen streng houden of toegeven naar gelegenheid (Kl.-Br.). *Nippen* is verwant met *nijpen*, en *gieren* schijnt hetzelfde als *geeren*, den wind in 't zeil *vergeeren*, vergaderen.

NIPPENS, bijw., 't zelfde als : *nip : die pot staat daar zoo nippens* (Br.). Z. nip.

NIPS, bijw., 'tzelfde als : nip of nippens (Waas).

NIRGES, nergens (Limb.).

NIRKEN, herkauwen : *de koe nirkt de kruiden die zij eet* (Kemp., Limb.); men zegt in Limb. ook : *nerken* en *neeringen;* te Lier : *horken;* in Oostvl. : *hoorikken;* te Aalst : *heurikken*.

NIS, NISCH (Waas en elders). Z. nes, nesch, dat in Gelderl. *natsch* is.

NISSELEN, sprokkelen, hout rapen (Limb.).

NIVÈRS (met den klemtoon op *èrs*) voor : niewers of niewaarts (c. Axel).

NOBBELING, v., het grofste van 't vlas, dienende om zakken, enz. van te maken (Kemp. en Hagel.). Het w. is verwant met : knobbeling.

NOE voor : *nau*, verkorting van : niet waar (Leuv.). Het is gevormd als volgt : nau, naur, newaar, niet waar. Z. verders : nu, nui.

NOEINT, NOINT, bijw., nooit (hier en daar in Vl. en ook nog al te Leuv., Diest en elders) : *noint of noint zal ik het doen*. Bij Kil. *noyt*, *noynt;* bij Plantijn : noyt, *nuwerle*, *ny;* in den Vos Reinaerde : *noint*; in den Teuth. : *nye, nie* (hgd. *nie*); bij Ruysbr. ook : *nie*, *nye;* doch die vermaarde Mysticus heeft *nie* ook affirm. voor : ooit : *alsoe ochte wi nie dinc gesien hadde noch gehoert* (*Gheesteliken tabern*. I, 26 of I d.). Z. Delf. blz. 292.

NOEKELEN, b. w., liefkozen, ook : overwinnen : *hij heeft hem genoekeld*, overwonnen (N.-Limb.). Z. nekken, nokken en nukken, *neuken*, waarvan 't een freq. schijnt, of ten minste meê verwant is. Z. nokkelen.

NOEKEREN, o. w., 't zelfde als : hoekeren (blz. 190) en verwant met *woekeren*, bet. hier en daar in Vl. en elders : aanwinnen, zich vermenigvuldigen, zich voortzetten : *het onkruid noekert overal. De aardbezien noekeren gemakkelijk voort. 't Noekert als de mieren*.

NOÊLBOKS, v., iemand die zich kinderachtig gedraagt (Limb.). Z. neulen.

NOÊLEN, o. w., zich kinderachtig gedragen. Z. nalen en neulen, die met *noelen* hetzelfde zijn.

NOEN, m., middag, noenmaal, middagmaal : *Ik heb mijnen noen al binnen* (overal). De Teuth. vert. : *nonen* ook door : *prandium* : *noen overal*, of ook : *noen over tijd werken*, *weg blijven*, enz., is werken, enz., zonder naar huis te keeren om te noenmalen (Br., Antw. en elders). *Noen* komt van 't l. *nonae*. Z. Weil., Bild., Hoeufft en anderen op het w. noen.

NOENEKEN, 't volgende.

NOENEN, het geluid geven der kinderen op eenen kam, bijzonderlijk een weverskam, waarvoor zij een papier plaatsen; dit tuig heet dan een *noeneken*. De stem, erin opgevat, krijgt denzelfden klank als in de rietfluitjes (fr. *mirlitons*).

NOENEN, o. w., in Br. en hier en daar in Vl. : noenschoft houden, het noenmaal nemen; in 't L. v. Aalst : 't zelfde als in Vl. : *noenstonden*.

NOENSLAAP, slaap na den noen, of : de tijd wanneer men dien slaap neemt (bijna overal in 't Zuiden).

NOENSPEL, o., ook *noenspeel*, m., de speeltijd der kinderen na den noen. Vanhier : *noenspelen*, o. w., na den noen spelen (Vl. en elders).

NOENSTOND, m., wordt in Vl. en Br.

kelv. gebr. De Woordenb. hebben
v. in 't mv. en verstaan erdoor :
middaguren van elf uren tot één,
't fr. *heures de l'après-dînée, après-
idée*. Het bet., en vooral in Vl. : den
d van twelf tot rond de twee uren,
nneer men eet of rust, of slaapt of
eelt : *binst den noenstond slapen de
echten, de werklieden rooken hunne
p, de meisjes zitten te praten, de
nderen spelen en de koeiwachters
an vogels zoeken* (C. Du Villers).

k klom gisteren mynen zolder op
m noenstond te gaan houden.
(*Snoecks Almanak*, 1856.)

dit voorbeeld bet. het : noenrust,
enslaap. In Br. neemt men ook :
enstond voor : noenmaal of mid-
gmaal, evenals *avondstond* voor:
ondmaal. Vanhier : *noenstonden*.

TONDEN, o. w., noenstond hou-
n, d. i. den noenstond op de eene
andere wijze, 't zij met rusten of
pen, 't zij met klappen of spelen
erbrengen. Zoodat het : middag-
ap houden of noenslapen of
oenes uitrusten of spelen, enz. be-
edt. 't Is dan niet juist hetzelfde
't fr. *faire la méridienne*; in 't L.
Aalst zegt men : *noenen*.

H, NUUSCH, in Vl. *noesche*, bijv.,
geen verouderd w., zooals Weil.
gt, maar in Br., Vl., Antw., Kemp.
N.-Br. dagelijks gebr. voor :
huinsch, dwars over : *die man
ont nuusch over mij. Die stof moet
usch gesneden worden. Nuusch over*
in 't fr. *vis-à-vis*. *Noesch* (neusch)
twees (dwars) bet., in Westvl. :
ars door al, langs alle kanten. *Te
esche toe*, dwars door al. *Iets te
esche doen*, iets niet heel recht,
et volmaakt, maar zoo maar ten-
lve doen (hier en ginds in Vl.).
j Kil. : *noesch, nuesch*, l. *obliquus;*
j Meyer : *noesch, neusch*, schuin,
heef. Men zegt ook : *te nusch*.
, tusschenwerpsel, gewis van : *en of*

het saâm getrokken, meestal ten antwoord gebr. in den zin van 't fr. *qu'importe*, d. i. : 't is gelijk, om het even. *Ik ga uit. — Maar 't zal regenen. — Noft!* (Zeel., Vl., Kl.-Br. en Br.).

NOK, knoop, knoop in eene koord (hier en daar in Vl.). Vanhier : *nokken*, in knoopen vlechten of leggen, met knoopen breien, enz., in 't fr. *nouer, tresser* : *het haar nokken. Eene net nokken* (Oostvl.). *Vijf en twintig pezewevers nokken heimelijk strik en strop* (*Gentsch Vosken*, 1847). *Nokken*, volgens een inzender uit Westvl., is ook : trillen, beven, daveren, iets wat als met hikken of schokken geschiedt. Bij Kiliaan staat *nocken* als een oud Saks., Gelders. en Holl. w. aangeteekend in den zin van : *snocken*, *hicken*. Men zie bij Weiland : *nok* en *nokken*, en bij Kil. : *nocke ;* Bild. (II, 280) heeft « *nok* verouderd w., wortel van : *nokken* (buigen), waarvan : *genokken*, nu *knokken*, waarvan de *knokkels* der vingers en 't oud *nok*, waarvan 't fr. *nuque* (nekbeen); bij Kil. ook : *ruggraat*. » Z. nog Bild. (II, 94) op : *knoop* en *knop*. In N.-Br. bet. *nok*, 't zelfde als *hok*, mv. *hokken*, hoop van te veld staande graan (Hoeufft).

NOKKELAAR, voor : notelaar (Br.). Z. nokken.

NOKKELEN, den draad met zeer kleine en rasse trekjes uit den spinrok trekken stil en neerstig spinnen, stillekens voortgaan : *ik heb altijd stillekens aan*, of : *voort genokkeld* (Kortrijksch gewest). Het is een freq. van : *nokken*, of misschien met *neuken* (knoeien, futselen) verwant. Z. noekelen.

NOKKEN voor : *notken*, verkort van : *nootken*. Vanhier : nokkelaar, of nokkensboom voor : notelaar of notenboom (Br.).

NOKKEN. Z. nok en neuken.

NOKKENOOT, NOKKERNOOT voor : *okkernoot*, fr. *grosse noix*. Vanhier ook : *nokkenotenboom* (Br.).

NOKKENSBOOM, ook : *nokkenshoecht*, *nokkensstruik*, *nokkenshout*, enz. voor : notenboom, notenstruik, notenhout, enz. (Br., Antw., Kemp.).

NOKS, bijw., hevig, vurig : *hi hèt ook noks evrijd* (N.-Limb. en Gelderl.); het bet. bijna 't zelfde als : *nijg*.

NOMMER, *nummer*, o. in Holl., is m. in Limb., Br., Antw. en elders. Z. Bild. (II, 280).

NON, v., groote draaitol met eene ijzeren pin : *met de non spelen* of *nonnen*, o. w.; *kapnon*, waarmeê men bovenarmelings op de andere kapt (in Brab. : *heunen* of *honen* genoemd); *klosnon*, waar men een steenken of geldstuk meê voort *klost* (Z. blz. 257) (Antw. en St-Nicol.). In Br. noemt men die non : *dop*, en ermeê spelen : *doppen* (Z. blz. 192); Kil. heeft : *nonne*, top, tol; Weil. meldt dat *non* in Gelderl. ook : gedraaiden arm van een spinnewiel beteekent.

NONK, in Limb. dagelijks gebr. voor : oom : *nonk is schielijk overleden ;* in Br. en elders hoort men ook : *nonkel;* men zegt in Limb. en elders ook : *mien nonk ;* in Br. : *mijn nonkel* en zelfs : *mijn mononkel ;* 't komt van 't fr. *mon oncle*, en dit van 't l. *avunculus* (oom). Voor de bijkomende *n* zie letter n. Zoo zegt men ook, in dezelfde gewesten : *matante*, *mijn matante*.

NONKEL. Z. nonk.

NONNEN, o. w., met de *non spelen* (L. v. Waas).

NOODE. *Noode woont meê*, zegt men, te Kortrijk, van een vuil huishouden. *Hij woont met noode*, hij is vuil en morzig. In Br. hoort men daarvoor : *mottig*, uitgespr. : *muttig : 't is een muttig meisje*, en ook : *een vuil en onnuttig meisje*. Z. nood en noest bij Weil. *Noo gedaan is ook gedaan*, zegt men in Br. en te Antw., en *Nooi was ook een groote heilige*, om te beduiden dat men, hoewel ongraag, het toch moet doen.

NOOIT MENSCH, ooit geen enkel mensch (Br.).

NOOM, m., nog al gebr. voor : oom (in Br., pr. Antw. en N.-Br.). Z. n.

NOORDE. *De wind komt uit den noorden* of : *'t is vandaag noorde wind*, zegt men van iemand die er kwaad uitziet (Br., Antw. en elders). Z. noorsch.

NOORSCH, bijv., zonderling, fr. *bizarre*: *wat noorsche kerel is dat* (Antw. st. en pr.). 't Is 't zelfde w. als bij Kil. : *noorsch* (noordkantsch), fier, trotsch, grammoedig, en ook : mooi enz. l. *bellus*, *bellulus*, en als bij Weil. : *norsch* (uit ééne bron me noord en daarom ook : *noordsch* *nordsch* en *noorsch* geschreven stuursch, barsch, woest). Van iemand die er zuur of stuursch of gestoor uitziet, zegt men : *de wind is noordsc* of *de wind komt uit den noorden*.

NOOSELIJK, NOOSLIJK, bijv., sukkelach tig, wordt gezegd van iemand di een sukkelachtig voorkomen heeft e medelijden verwekt (Antw. pr., Br.) In N.-Br. bet. *nusselig*, *nusselijk* nietig, onnuttig (Z. Hoeufft, 414) Weil. gist dat : *noosselijk* (schril kelijk, afschuwelijk) wel met *nooie* (bij Kil. : *noeyen*) of *noozen* ka verwant zijn; wij meenen met *nosselen*. Dan, *noozel*, *noozelijk* be eigenlijk : schadelijk, van : *nooz* *noize* of *noose*, schade. *Noozen* e *noeyen*, schadigen, en in 't engl. *annoy*, fr. *nuire*, l. *nocere*.

NOOT. *Alleen de noot kraken*, iets alle doen en er 't voordeel of nadeel va hebben. *Als de noot gekraakt word is hij nooit daar*, op 't oogenblik als er op aan komt, fr. *au moment dé sif*, *au moment critique* (Westvl. *Noten met gaatjes*, slechte noten, e overdrachtelijk : slechte praat (hi en daar in Vl.).

Z. not.
IJK (uitgespr. *neutelik*), bijv.,
, moeilijk : *wanneer men oud*
t, wordt men nootelijk (Limb.).
euth. : *noitlick, wunderlick, ghe-*
k. Z. garetig, en bij Weil.: nood.
JE, o., manneken, knaapje :
ertje, wilt ge mij eens den weg
n? (Westvl.). *Nop* is licht ver-
met : *knop*. Z. dopke, blz. 102.
veel in Brab., en te Thienen :
nskes, voor : nogtans.
m., in de kindertaal voor : pa-
ster, fr. *chapelet*.
noot, v., gewrichten of samen-
ng der gebeenderen, fr. *articu-*
, staat gelijk met : *naed*, in den
aarin Kil. dit w. gebr., in 't l.
, *junctura*, *commissura* ; 't
alleen toegepast op het ont-
ten van een lichaamsdeel : *hij*
nen arm uit den not gevallen
; in Vl. : *noot*, *note* : *een led uit*
te. Mijn vinger is uit de noot.
Bild. : noot of noodsteen, van
. *nodo*, fr. *nœud*. Edoch wij
n dat *not*, m., hier staat voor :
ortel van : *hotten*. Z. dit w. bij
blz. 196 en bij Kil.
is in Westvl. dagelijks gebr.
akkervrucht of : al wat de ak-
uw tot voedsel van menschen
e opbrengt. *Note* komt bij
ook voor in den zin van : teelt,
eerstelingen, l. *primitiae : de*
note bet. : eerste teelt. Z. J. Da-
Gloss. op Maerlants. Rijmbijbel,
78. Z. ook Delf. op : *nod*, *not*,
blz. 290. Edoch voor 't gene
staat en behalve dit, zeggen
at het Vlaandersch w. : *note*
de is als het elders gebruikte
an : *nieten* (genieten), l. *frui*.
nut vert. Kil., onder anderen,
commodum, *emolumentum*,
s. *Note* schijnt in 't cant. Axel,
e gesteldheid of de aard van
rond te zijn. Hier willen wij

nog opgemerkt de verwantschapping van de woorden : *noot*, *note*, *not*, *nut*, en 't l. *nux*, 't fr. *noix*, hgd. *nutz* en *nusz*, 't nedersaks. *nut*, 't deensch *nodd*, 't zweedsch *nott*, 't engl. *nut*, het oud hgd. *noz* (vee), het oud Fries. *nad*, *nat*, *naet*, en 't engl. *neat* (vee). Het neêrd. *nuttig*, hgd. *nützlich*, bet. in 't angelsaks. *nyt*. Bij onze oude schrijvers bet. *nutten* : genieten en gebruiken, *nutting* : genot en vruchtgebruik; *nut* en *nutticheit* voor : baat; *nuttig* voor : batig, voordeelig; *nutscap* of *nutscep* voor : nut, voordeel. In *der Naturen bloeme* van Maerl. komt 't w. *noten* voor in den zin van : paren.

NOTELAAR, m., notenboom (Br., Antw., Kemp.). *Men maakt de geweerkolven van notelaren hout.* Vroeger zeide men ook : *notelteer*, en vandaar, omstr. Lier : de familienaam : *Notelteirs*.

NOTELUIT, v., notenbolster. Z. luit, blz. 355.

NOTEN, bijv., voor : notelaren of notenboomen : *notenhout* (veel in de Nederl. en België).

NOTEN. *Vele noten op zijnen zang hebben*, veel beslag of veel beschar maken, langdradig zijn, veel tegenpreutelen (bijna overal).

NOTENKRAKER, o., *notenkrakertje*, eek-, eik- of inkhoren, eekhorentje (omstr. Kortrijk); te Antw. noemt men ook *notenkraker* een die zijne tanden verloren heeft en daardoor den mond dicht opeen nijpt.

NOTENSLOESTER, m. en v., notenbolster, fr. *brou de noix* (Br., Antw.). Plant. heeft : *noteboosten*, *notsloester*.

NOTZEN, o. w., helpen, baten : *het notst hem niet* (Limb.), hetzelfde woord als : *nutten*, bij Kil. vert., onder anderen, door : *fructum capere*, nuttig zijn. De wortel is : *nut*, baat, geniet, voordeel, enz., bij Kil. in 't l. *utilitas, commodum, fructus*. Z. niks-

notzer.

NOUWERS, nievers of nergens (Westvl.).

NOZEL, m. of *geneuzel*, o., getalm, getaffel, gefrutsel of gefutsel (Limb., Br.). Z. nozelen, waarvan 't het zakelijk deel is.

NOZELEN, o. w., in 't Limb. 't zelfde als in Br. en Antw. : *neuzelen*, d. i. : nusselen, talmwerk doen : frutselen (in Limb. : *freuzelen*), futselen. Vanhier : *nözeleer*, futzelaar; in Br. : taffeleer; in Limb. : *freuzeleer; nozel, genosel*, gefrutzel; Weil. gist dat *nusselen* misschien verwant is met : *knutselen*; of, door verwisseling van letter, met : *nuffen* (bij de Gelderschen : *noffen*, van nuf), talmen en zegt dat het engl. w. *nifle*, eene beuzeling bet. Doch ons komt het voor dat *nozelen* ook wel in verband kan staan met het oude Vlaandersch : *nooze*, l. *noxa*, kwaad, schade, vanwaar : *noozen*, fr. *nuire*, l. *nocere*, en *onnoozel*, fr. *innocent*, en ook met : *nose* (neus), vanwaar : *neuzelen*, den neus overal oversteken.

NU, NUI, NOE, enz. voor : *nieuw* (Holl. en Belg.-Limb.). *Wat nuuts* (Limb.), *wat nuits* (Maastr.) voor : wat nieuws.

NU, NUUF, NUVE voor : nieuw : *iemand in 't nu steken* of : *iemand in 't nuuf stellen. Hij heeft eene splinter nuve jas aan* (Br., Brussel, Antw.). In de oude schrijvers treft men aan : *nuwe, new, nuw, nijh*, en vanhier : *vernijhen* (vernieuwen).

NUCHTERMAN, m., koopman van nuchtere of platte kalveren (Hagel.).

NUCHTING, m., voor : ochtend : *'s nuchtings vroeg*, d. i. 's morgends vroeg (Ronse en omstr.).

NUF. Z. de Woordenb. en bij ons : knuf, blz. 268.

NUFFELEN, o. w., stofregenen, het vallen van zeer fijnen regen : *het regent nog niet, het nuffelt maar een weinig* (Hagel.). Z. miezelen, blz. 377.

NUGGER, ook : *snugger*, bijv., heeft, behalve de door Weil. en anderen opgegeven beteekenissen, in Br. nog die van : frisch en gezond : *houd u nugger. Ik ben vandaag niet al te snugger*. Omst. Thien. verstaat men 't w. ook in een kwaden zin. Z. verders Weil. op : *nuver*.

NUIF, zekere soort van brandstof, welke eenige overeenkomst heeft met den baggert, törf, moer of verduurd hout; gemeenlijk in de schrale heiden der Kempen gevonden en als gewone brandstof door de inwoners dezer streek gebruikt. Het ligt met lagen als de steenkolen in den grond (Diest).

NUK. Z. nukken.

NUKKEN, o. w., een kwalijk antwoord geven (N.-Limb.). Z. nuk, dat bij Weil. bet. : kwade gemoedsgesteldheid, schalkheid, loos bedrijf; Kil. vert. *nucke* door : *astutia*. Men hoort in Vl. en elders ook : *nukken* voor : *hukken* en *nuk*, m., voor : *huk*. *Op zijnen nuk* (huk of hurk) *zitten* zoo zegt men, b. v. in Vl. : *op zijnen nuk gaan zitten om 't onkruid uit te wieden*. Z. ook : neuken, nokken en noekelen.

NURGES, nergens (Limb.).

NUS. Z. nuusch.

NUSCH, te Brussel voor : *nesch* of *nisch* (zacht). *Nusch* is ook de Brab. uitspr. van : *nuusch* of *noesch*. *Nusch over de deur. Hier nuschkens over* (Leuv.)

NUT, bijv., *onnut*, leelijk, vies (Maastr.) Z. bij Hoeufft : *nusselijk* (nietig, onnut).

NUUF, voor : nieuw (Br. en elders).

NUUS voor : nieuws (Br., Antw. en elders); te Antw. : *nus : wat nus is er*. Bij Ruysbroeck en anderen : *nuwes*, *van nuwes*, op nieuw, l. *denuò*, *de novo*.

NUUSCH (Brab., Kl.-Br.) : *hij woont nuusch over mij*. Z. noesch.

NUUTS. Z. nu, nui.

NUVE voor : nieuwe (Br.).

O

t in vele gewesten van 't Z. als *eu*) : *konink*, *honink*, *mogen*, *mo-* , *Loven*, *loteren*, *voornemen*, enz. reekt men : keunink, heunink, ugen, meulen, Leuven, enz. uit : nnen, *gunnen*, *gunst* zijn in Br. elders ook : konnen, jonnen, ıst. *O* en *u* staan allernauwst in band in uitgangen van plaatsen : *Kerckom*, *Binckom*, *Webbecom*, ommersom, *Miskom*, enz.; in ll. : Gorcum, Dockum, enz. *O* in v. als : *mof*, *pochen*, *stoffen*, *knof-* , *locht*, *op*, *om*, wordt met een rten *oe*-klank uitgesproken (Br., ıtw., Kemp.). De scherplange *o* s in *gelooven*, *koolen*, wordt in Br. s *eeu* uitgesproken : *ik kan het* *et geleeuven*; in Vl. evenals in oning. klinkt de scherpl. *o* als : boos, doos, behooren, enz. is : *us*, *deus*, *beheuren*, *neudigen*. Men gt ook veel *oest* voor : oogst, en *nmers* voor : immers. Z. Okentrek o wijzen.

HT, v., acht : *neem u in obacht*, *nders valt gij in 't water*, neem ht op u, enz. (Z.-Limb.).

ONG, m., een metselaarsknecht, e steenen, kalk, enz. bijbrengt .-Limb.); in Br. : *metsersknaap*, *metsersdiender*, wat elders geldt.

KNECHT, 't zelfde als : oberjong .-Limb.); elders in Limb. ook : *perknecht*.

OCHT, OCHTE, wordt doorgaans br. voor : of, oft, in 't fr. *ou*, l. *vel* : *ie van ons zal gaan*, *ik och gij?* *eef mij een stuiver och twee* (in een eel van Oostvl. en van de pr. Antw., Brab. en Limb.). Men vindt *ochte* ok bij de Ouden, b. v.

> Moraet, claereit *ochte wyn*
> Penninge van silvere *ochte* van goude,
> *Ochte* so wat men kiesen woude.
> (Floris en Blancefloer, v. 667.)

Och is beter dan *of*, dat in 't engl. *if*, hgd. *ob* is. Het engl. *or*, *nor* en 't ital. *o* en *no*, beantwoorden aan 't Brab. : *och*, *noch*. Z. over *ocht* : *Arch. vr. Ned. Taalk.* (III, 92-94). Edoch Maerlant en Ruysbroeck gebruikten ook : *ocht*, *ochte*, zoowel als *of*, *oft*, *ofte* voor : indien, alsof.

OCHTEREN, o. w., den avond koutend doorbrengen bij zijnen buurman (Z.-Limb.). Z. plenken.

OE klinkt als het fr. *ou* en 't hgd. *u*. Edoch de sommige ww. als : *zoet*, *zoeken*, enz. spreekt men in Br. : *zuut*, *zuken*, in Limb. *zeut*, *zeuken*, uit. Dit komt omdat eertijds de *u* en *o* zich met elkander veel verwisselden. Op sommige plaatsen spreekt men de lange *o* ook uit als *oe*; en dit komt omdat men vroeger de *o* ook met *e* verlengde; zoo heeft men : *oegst*, oogst; *oester*, ooster; *sermoen*. In Westvl. wordt de *ou*-klank als *oe* uitgesproken. In Groning. zegt men : *goud*, *douk*, *mouder*, *genog*, *wonsdag*, enz. voor : goed, doek, moeder, genoeg, woensdag, enz. In Limb. spreekt men *ui* uit als *oe*, b. v. : *oetreup*, uitroep, *oetergaonstied*, uitgaanstijd, enz., en *oe* als : *oo* : hoed : *hood*.

OEISKE! hola! (Westvl.). Z. hoeise, blz. 190.

OEKEMUILEN. Z. ookenmuilen.

OELENT, afhank van een gebouw, in den Teuth. vert. door : *appendix*, *appendium* (N.-Limb.), is 't zelfde als *heuldert*, blz. 187. Z. schop.

OELIG, bijv., klein, nietig : *een oelig*

handje (N.-Limb.); in Gelderl. bet. *oelig* of *uilig :* dodderig, slaperig, en *olik* is daar 't zelfde als : *oolijk*, d. i. : ziek, slim, enz. (*Taalk. Mag.* III, 61).

OERAREGEK, m., een verkleede, een vermomde (N.-Limb.).

OERSEL, andere uitspraak, in 't cant. Axel, van : horzel, een groot, zwart of ros honingdierken, ook om zijn gehommel : *hommel* genoemd.

OESSENAAR, verbasterd van : *ho hoe na*, te Kortrijk gezegd voor : bijkans.

OEST, wagen op twee wielen en met een zeer langen dissel, dienende om boomen of andere zware stukken te vervoeren (Antw. st. en pr., ook in N.-Br. Z. Hoeufft, blz. 414); in Westvl. : *tribaal* (trekbaal). Z. bij ons : huits, blz. 198 en ook : *aast* (knoest in 't hout), blz. 6.

OETBINJER, m., in Limb. voor : uitleg, verklaring gebr. : *daar zou ik den oetbinjer wel van willen kennen. Oetbinjer* is de Limb. uitspraak van : *uitbinder* (ontknooper). Bij Ruysbr. bet. *ontbinden :* ontvouwen, verklaren, Z. onderbindel.

OETELEN, o. w., schrafelen. Vanhier : *oeteleer*, uitgespr. *oeteljan*, schrafelaar (Hagel.). Z. hoetelen, blz. 190.

OETERGAANSTIED, o. Z. uitergaanstijd.

OETSMOKKEN, uitsnuiten, het licht der kaars uitdoen. *Smokken* bet. : snuiten, in Br. : *snutten* (Limb.). Z. *Arch. vr. Nederl. Taalk.* (II, 383).

OEVER. *Iemand van den oever in den dijk helpen*, iemand van 't eene kwaad in het andere storten, of : van een ongeluk nog tot een grooter brengen; zooveel als het fr. *faire tomber de sylla en charybde*, iemand van den kant in de gracht helpen.

OFFER, v. in Holl., is m. in Limb., Br. en elders, alwaar het veel gebezigd wordt voor : rondgang om de koor waarop geld geofferd wordt, alsook voor het : offergeld zelf. Vanhier : *ten offere gaan*, *ten offere staan*.

OFFERSTOK, m., offerblok (Limb.).

OKENTREK, OKENTREK SPELEN, OKEN WIJZEN, een spel hierin bestaande : men zet een zeker getal *o*'s in drij of meer rijen; een *wijst* van welke *o* men eene lijn moet trekken naar eene andere *o*. Als deze lijntrekker nu al de *o*'s, elke twee maal kan met eene andere verbinden, zonder de lijnen te overschrijden, wint hij; in het tegenstrijdig geval is hij er aan en mag niet meer trekken (Br., Vl. en elders).

OKKELEER, OKKENOTELEER, m., okkernotenboom, in Br. dagelijks gebr. Kil. geeft : *okeler* op als een oud Vlaand. w. voor : *notboom*, l. *arbor juglandes ferens*, en heeft ook : *okernot*, i. *walnot. Oker* of *aeker*, Geldersch en Holl. w., in 't l. *glans; eik* is in het oud engl. *ake*. Bij Meyer : *okeler*, van : *oker*, *aker*, eekel.

OKKEMUILEN. Z. ookenmuilen.

OKKENNOOT, OKKENNOTELEER. Z. okkernoot en okkeleer.

OKS, te Diest voor : *os*, in 't hgd. : *ochs*, engl. *ox*, fr. *bœuf : een stomme oks*, een stom, plomp, onbeschoft mensch.

OKSELS (*het goed onder de*) *hebben*, rijk zijn (Meetjesl.).

OKZAAL, m. en o., fr. *jubé* (Br., Antw., Limb.); Kil. heeft : *ocksael*, hooghsael, en Pomey : *oksael*, l. *orchestra chori*. Plant. vert. *oxael* door : *l'entredeux du chœur et de la nef;* doch dit is enkel waar voor groote of hoofdkerken, dewijl het *okzaal* meest achter boven 't kerkportaal is. Hoeufft meent dat *oxaal*, in N.-Br. ook gehoord, voor *doxaal* gezegd wordt en van 't gr. δόξη komt.

OLF, verkort van : oorlof, fr. *congé : 't is vandaag olf*, d. i. 't is vandaag geen school.

OLGER, m., uitspr. *eulger*, orgel (Br., Maastr.).

Holl., is m. in Limb. en soms
n Antw., waar men zegt : *de*
eeft den heiligen olie gehad.
lie in mijne lamp, dat is mij
; of voordeelig (Br., Hagel.
rs). *Daar moet olie wezen*,
oet geld zijn (Antw.). De
t men in Brab. en Limb. :
Vandaar : *smoutmolen*, *smout-*
smoutbak, *smoutkoek*, enz.
), o., in Vl. 't zelfde als in
apbrood, oliekoek.
. oliette.
) (olieshuid) , o. , heultop ,
d (Limb.). Z. oliette.
m., te Gent gezegd voor :
rd.
KOORNDIEF, m., dik gespik-
estje dat op de bloemen zit ;
Ons Heeren- of *Lieven Hee-*
stje genaamd (Westvl.). Z.
rouw beestje, blz. 338.
ER, m., in Vl. voor : oliesla-
men daar ook zegt.
LIEËTE, voor : heul, en *oliet-*
, *olieet(e)olie* voor : heulolie
l.).
, N.-Limb. en Geldersch w.
k.
IG, bijv., hol en bol : *de weg*
llig, de weg is met hoogten
ten (c. Axel) ; in Br. : *met*
en bulten, of *gehult en ge-*
i. oneffen.
ELLE, te Brugge gezegd voor:
Is het tegenovergestelde van :
dalle, dat in Vl. zoowel als
gebr. wordt.
ormken, maaïken of dierken
't graan zit, b. v. : *den olm*
s graan. Vanhier : *olmachtig* :
ige tarwe (Br. en elders) ;
etzelfde w. als : molm, mol-
rwant met : *memel*, *meluw*,
e *olm* of *molm* vert. door :
heeft ook : *olm-worm*, *molm-*
hout-worm, l. *teredo*, *tinea*.
olm heeft de Teuth. : *verol-*
men, l. *cariare*, en *olmich*, *cariosus*.
Z. meluw, en memel (372) en moude (394).

OLM, bederf in het brood, verschillig van beschimmeling, hierin bestaande dat het brood *lelt* of met fijne draadjes aan elkander blijft hangen, wanneer men het in stukken breekt (Kemp.).

OLM, boom, l. *ulmus*, fr. *ormeau*, wordt op vele plaatsen van Limb., evenals in Duitschl., v. gebezigd. Dit is ook het geval met *berk*, *beuk*, *den*, *wilg*, enz. welke elders, in Z. en N., m. zijn. De *olm* met breede bladeren, in Br. : *vetten olm* genoemd, heet in N.-Br. : *ijpenboom*.

OM. Eene menigte werkww., met *om* samengesteld, hebben in 't Zuid., althans in Br., Antw. en de Kemp., nog andere beteekenissen dan die in de Woordenb. zijn opgegeven. Om niet te lang te zijn halen wij er slechts eenige aan, schoon wij 't getal oneindig zouden kunnen vermenigvuldigen. Degenen die noch in 't *Idioticon* noch in de Woordenboeken staan in den zin dien men eraan hecht, zal men volgens de volgende beteekenissen van *om* verstaan : 1° *om* voor : om ver, gezegd van iets dat staat en naar om laag komt, b. v. *hout omkappen*, *kruid omhakken*, *omsteken*, *omploegen*, enz. 2° *Om* voor : onder, b. v. *mest*, *graan*, *gras omploegen*, *omgraven*. 3° *Om* voor : ter zijde, uit den weg, aan den eenen kant, b. v. *omleggen*, *omliggen*, *omzetten*, *omzitten*, *omslaan* : *sta*, *lig om*, *dat ik ook plaats hebbe*, *dat ik ook kan liggen*. 4° *Om* voor : rond, b. v. *omhalen*, rondhalen ; *omgaan*, rondgaan ; *omkomen*, rondkomen (toekomen). 5° *Om* voor : omgekeerd, omgedraaid, bot, onscherp of bijna zooveel als het l. *obtusus*, fr. *retourné*, en hier is *om*, met *zijn* vervoegd, als bijv. nw. gebr. Met andere werkw. aangespannen, bet. het : dat eenig

voorwerp door de daad, welke die werkwoorden uitdrukken, *om* is, d. i. bot, onscherp, krom gemaakt of geworden is, b. v. *omsteken*, *omschaven*, *omstooten*, *omvallen*, *omkappen*, *omsnijden*, enz. d. i. door steken, snijden, vallen, enz., *om zijn* (Br., Antw., Kemp.).

OM voor : *on*. In Br., Antw. en ook elders hoort men in veel gevallen *om* voor : *on* uitspreken in samengestelde ww. met *on*, b. v. *omgeld*, *ombeleefde*, *omgelukkig*, *omgezond*, *omgelooflijk*, *ommacht*, *ompaar*, *omkosten*, enz. Hetzelfde ontmoet men bij onze oude schrijvers : zoo heeft Despars : *omspreekelick* voor : onsprekelick ; Ruysbroeck : *ommacht*, *ommachtigh*, *ommogelick* ; Maerlant : *ombedect*, *ombegraven*, *ombekent*, *omberaden*, *omblide*, voor : onmacht, onblijde, enz.; de laatste schrijft zelfs *om* voor ont : *ombiten*, ontbijten ; *ombieden*, ontbieden ; *ombinden*, ontbinden. *Ombaren* en *omberen* is bij Delf. (294) : ontberen, hgd. *entbehren*.

OMARMEN voor : omvademen : *ik kan dien dikken boom omarmen* (bijna overal).

OM BETERS WIL zegt men in Br., Antw., Vl. en licht elders voor : om best wil, dat men in de Woordenb. aantreft, b. v. *'t is maar eene leugen om beters wil*, d. i. eene leugen om geene ruzie te krijgen of te doen ontstaan : « noch ten doet er niet toe dat de leugen geschiedt uyt beters wille of om kwestie te schouwen of om zich of iemand anders te verschoonen. » (Boere-theologie).

OMBOOGEN (met scherplange *o*), b. w., ombuigen (Br., Antw., Kemp.); bij Kil. en Plant. ook *omboogen* of *ombuygen*.

OMDIES WIL, dagelijks in Br. en elders gebr. voor : omdat : *ik ben niet uit geweest*, *omdies wille dat het zoo 'n slecht weêr was*. Ruysbr. (IV. 216-25) bezigt *omme dies wille* voor : om den wille van dit.

OMDOEN, b. w. : *het land omdoen*, de *tarwe*, het *graan*, enz. *omdoen* bet. omploegen, omgraven, omspitten, onderdelven (Br., Antw., Belg.- en Holl.-Limb.).

OMENDOM, om : *in zijne haastigheid liep hij den stoel omendom* of *rommendom* (Br.).

OMER, v., mv. : *omers*, *omeren*, 't zelfde als : *amer* (houtkool), blz. 17 (Limb.).

OMESEIK, oomseik (Limb.). Z. aamzeik. Kil. heeft : *omeysse*, Sicamb. *formica*, germ. *ambeyss*, nu in 't hgd. *ameise*, mier.

OMGAAN, in Vl. : *ommegaan*, uit den weg gaan, ter zijde gaan, omstaan in den zin van 't fr. *céder*, *se gêner* : *hij is zoo bekwaam* of *ervaren in zijn vak dat hij voor niemand moet omgaan* — *Die kerel gaat voor niets om* (Vl., Br., Antw., Kemp.).

OMGANGSKERMIS, v., kermis die plaats heeft met den omgang of processie van den H. Sacramentsdag (Limb.)

OMHALEN, b. w., rondhalen, geld inzamelen. Vanhier : *omhaling*, fr. *quête* (Vl., Br.).

OMHOOG KIJKEN, te veel drinken : *hij heeft te veel omhoog gekeken* (Westvl.). De figuur is ontleend aan de vogelen die, telkens zij gedronken hebben, naar omhoog zien.

OMKANTEN, o. w., omklinken, om of omvervallen, omtuimelen, om draaien. De Woordenb. hebben omkantelen, voor : omwentelen, fr. *détourner*, *rouler*, *se renverser*.

OMKLINKEN, **OMVERKLINKEN**, o. w. omslaan, omvallen, gezegd van eene voet, eene kar, enz. : *hij is omgeklinken met zijnen voet* (Limb.). *De pot omgeklonken* (Br., Antw.); in Br. en Antw. zegt men : *den voet versluiken* voor : omklinken.

OMLEGGEN, b. w., omver werpen : *kunt ge mij ommeleggen* (Westvl.);

bet. het : ruilen, omzetten, b.
omleggen; in Br. en Antw.: uit
g, ter zijde leggen : *leg dat*
dat ik er goed door kan.
, o. w., uit den weg, ter zijde,
anderen kant liggen : *lig wat*
t ik ook plaats hebbe om te
(Br., Antw., Kemp.).
f OMMELOOP, m., al het-
rgensom loopt, b. v. : een
kleed, dat men ook, op vele
n van Vl. en elders : *ommeloop*

ordt in 't Hagel. en elders
wanneer er eene ziekte of
heerscht of in omloop is; in
tw. en elders zegt men : *'t is*
rgang, wanneer er vele men-
door dezelfde kwaal zijn aan-
In N.-Br. bet. *omloop* zekere
eid of huidziekte bestaande in
oortzettenden uitslag over het
, elders wel *springend vuur*
d, bij Kil. *sprengh-vier*. Z.
(blz. 416).
een of in samenstellingen,
nog al veel voor *om* gebruikt :
t men te Thienen : *ommeleeg*,
oog, in Vl. en Antw. : *omme-*
ommeloop, enz.
, bijw., voor : *om en bij*, om-
cant. Axel).
EER, bijw., even, dadelijk,
: *ik ga er ommedeweer uut*
Axel). Het schijnt duidelijk
erbastering van *om end weer*
weêr); in Gelderl. bet. *hen en*
een en weder) : even, eventjes,
nde eenige oogenblikken.
op, fr. *houblon* : *ommerbale*
(Westvl.) Z. hommel, blz. 191.
algemeen in 't Zuiden, ook in
en Limb. gebr. voor : immers,
Vl., Br. en elders de beteeke-
eft van : zeker, ja zeker : *'t is*
s waar? We moesten ommers
je smeren en vrolijk zijn (*Ant-*
h dial. Belg. Mus. I, blz. 286).

Langs de kanten van Deinze en Thielt spreekt men *ommoos* uit in den zin van: niet waar; *gi zult het doen, immoos?* Elders in Westvl. zegt men in dien zin : *ommes, ommos*, te Kortrijk : *eni*, elders nog *enee* : te Leuven : *noe* voor : niet waar. In Limb. zegt men : *ommers, ummers, jommers* en *jummers* voor: immers; *'t is ommers* of *jommers waar*, het is ja waar, het is gewis waar.

OMMEZUS, bijw., te vergeefs, nutteloos, om niets, gratis : *hij werkt ommezus* (Limb.); het hgd. is *umsonst*, 't oud vl. *omsunst*.

OMP, bijw., komt voor 1° in *paar of omp*, d. i. *paar of onpaar*, even of oneven; 2° *omp en paar*, onpaar en paar. *Paar of ompen* bet. : de zuivere waarheid (Limb.). *Omp* is eene verkorting van : *onpaar*. Z. om.

OMPERREN, omwerpen, omstooten, (Waas). Z. parren.

OMRIJDEN, b. w., voor : omploegen : *ik heb mijn koren moeten omrijden.* (Br., Antw., Kemp. en N.-Br.) Z. Hoeufft, blz. 416.

OMSCHAVEN, b. w., door schaven zijne schaaf om of bot maken : *ik heb mijne schaaf op die weeren en nagels omgeschaafd* (Br., Antw.).

OMSCHUDDEN, omgieten (Limb.).

OMSLAG. *Iets zonder omslag* of *omslagen vertellen, zeggen of verhalen, enz.* d. i. rechtuit, of, gelijk men in Br. zegt, *zonder er doekskens om te doen*, vertellen, enz. (Vl.).

OMSLOOVEN, al sloovende of met zwaren arbeid het land omdoen, d. i. omploegen of omspitten (Vl.).

OMSLOOVERS, omgeslagen mouwen, (Waas).

OMSTAAN. Wanneer iets bij paarten onder verschillige personen moet verdeeld worden, plaatst een hunner zich met den rug naar hetgeen gedeeld moet worden, een ander wijst dan elk paart beurtelings aan en

vraagt : voor wie is dit? voor wie dat? enz. Degene die *omstaat* noemt dan telkens den naam van eenen der deelhebbers, wien het aangeduide dan ook wordt toegewezen. Dit noemt men te Antw. en elders : *omstaan*. *Omstaan* bet. ook : wijken, onderdoen : *ik moet voor niemand omstaan* (Br., Antw. en elders).

OMSTEKEN, b. w., omversteken, ondersteken, omspitten (Br. en elders).

OMSTIG, bijv., beschimmeld, verdufd (Westvl. Poperingen).

OMSTUIKEN, o. w., omvallen, omslaan, omklinken : *die zatlap kreeg eenen stoot en stuikte om* (Br.).

OMVALLEN, o. w., van meening en van godsdienst veranderen, van eene partij afzien (Br., Antw., Limb.); te Leuv. zegt men in dien zin ook : *omtuimelen*, en : *tuimeleer*.

OMVAREN, voor : omrijden, in bedr. en onz. zin 1° *met een gespan een omweg doen* (in Br. *alom rijden*), of, *met een gespan iets omverrijden* of *omvoeren ;* 2° 't land omploegen (Limb.).

OMWINDEN, b. w., in Limb. voor : omwaaien, door den wind omvervallen.

OMWINSELEN, voor : omwentelen, gelijk *winselen* voor : wentelen (Limb.).

OMZENDBRIEF, schoon algemeen toepasselijk op alle openbare brieven die rondgezonden worden, verstaat men veel door *omzendbrief :* bepaaldelijk de *zendbrieven* van kerkvoogden, fr. *lettre pastorale*, *mandement*, welk laatste eigenlijk *bevelbrief* bet. (Br., Vl.).

OMZETTEN, b. w., in de Holl. Woordenb. heeft *geld omzetten* de beteekenis van *geld tot winst uitzetten* en 't is in 't fr. vert. door : *faire rouler son argent*, *le mettre à profit*, doch in het Zuiden, N.-Br. en Ned. bet. het : wisselen, verwisselen, ruilen voornamelijk geld of bankbrieven en koopwaren : *zoudt gij geen stuk van twintig francs in francs en halve francs willen omzetten?*

OMZIEN, bezorgd zijn. *Men moet en rijden en ommezien!* zegt men in Vl. voor : als men iets doet, moet men altoos omzichtig te werk gaan.

OMZIJN, omgebogen, omgekeerd zijn : *het mes is om*, d. i. : met scharen, bot, onscherp (Br. en elders). Z. om n° 5.

OMZITTEN, ter zijde of uit den weg zitten, bij Olinger in 't fr. *se retourner avec sa chaise*, ook overdracht. : hetzelfde als omgaan, omstaan, fr. *se gêner*.

OMZWAKKEN, 't zelfde als : omsmakken d. i. omsmijten, fr. *renverser en jetant* (Br.). Z. zwakken.

ON, ONE. *On* wordt in 't nederduitsch niet dan gekoppeld met andere woorden, waaraan het eene negatieve beteekenis geeft, aangetroffen : *onlief*, *onmogelijk*, in 't fr. en 't l. *in* of *im;* in 't gr. *ἀ*. Edoch in Limb., langs Duitschland, of in 't platduitsch wordt het veel op zichzelven gebruikt in den zin van : zonder : *ik ben dit werk one*, ik ben van dit werk af. *One dit beletsel ware ik uitgegaan*. Dit *on* of *one*, voor : zonder, is uit *oon* in 't hgd. *ohne*, ontstaan. Zoo zegt Vondel nog : *oon artsenij*, zonder artsenij. *On* of *one* bet. in 't Groningsch taaleigen : even of oneven. Z. *Taalk. M.* (II, blz. 339), Weil. op : *on*, en Delf. (195 en 295). *On* was vroeger *an* en in 't oud hgd. *ano*.

ONAANZIENBAAR, bijv., wat men niet durft bezien : *hij was door den vapeur zoodanig vaneen gereden*, *dat hij onaanzienbaar was* (Hagel. en elders).

ONBARMHERTIG, als bijw., in den zin van : zeer, geweldiglijk : *hij was onbermhertig kwaad* (bijna overal). Z. bermhertig, blz. 44.

ONBEHUBBELIJK, bijv., 't zelfde als : onhebbelijk, waarvan 't eene andere uitspr. is, of als : onbehendiglijk (N.-Limb.).

'D, wat men nooit beleefd heeft, gewoon, zeer : *het is onbeleefd weder, onbeleefd schoon hout* . en Vriesl.).

'DERIK, m., een onbeleefde 3r., Antw.).

DE WIJZE (de) wordt in de al, vooral in Br. en te Antw., s zonder *te* gebr. : b. v. : *het lat wij doen kunnen, is geen erliezen en maar voortgaan en e idiotismen opschrijven en ze entlijk laten drukken.*

ED, zonder bescheed (hier en Vl.). Z. on.

BAAR, ONBEVAREN, ONVAAR- vorden niet slechts van water ok van wegen gezegd : *de weg evaarbaar*, enz. (Limb.). Z.

zeer : *'t is ondanig koud*).

, voor : oneffen, bet. geschon- n de pokken (Poperingen).

Westvl. gebr. voor : onderste; gt daar : *onder te boven vallen* het onderste boven vallen of : overhoop vallen.

DEL. *Van deze zaak ken ik derbindel niet*, wil zeggen : de lezer zaak is mij niet bekend. komt van *binden* en wordt l gebruikt om : *kouseband* te en (Limb.). Z. onderbinden Voordenb. en oetjebinjer.

IVEN, o. w. (met den klem- p *blij*), achterwege blijven. r : *onderblijveling*, iemand s dat tot zijn wasdom of rijp- iet gekomen is. Z. verders de enb.

S, v., onderbroek. Z. boks (Limb.).

F, ONDERHAVE, in Br. uit- *onderhaag*, fr. *lierre terrestre, trainant*, engl. *ground-ivy*; *gunderman, erdepheu, erden- ein, gundelreben, gundelrap*, (Blanc.). Z. eerdvel, blz. 114.

ONDERHAAM, in 't Hagel. en Limb. waar men er door verstaat : een soort van *haam*, van lijnwaad gemaakt en met haar opgevuld, dat men onder op de borst van 't peerd, of onder 't eigenlijke *haam*, het peerd aandoet om de wrijving te beletten; 't is dus zooveel als *ondergareel*. Z. haam bij Bild. en bij ons, blz. 170.

ONDERHALEN, voor : achterhalen, of ook inhalen : *hij onderhaalde hem aan de poort*, d. i. hij kreeg hem, enz. (Kemp., N.-Br. Hoeufft, 417).

ONDERHALF, voor : anderhalf (één en een half), is dagelijks gebr. in Br., Kemp. en Limb. Z. *Arch. vr. Nederl. Taalk.* (III, 375) en de aanmerking van Dr de Vries in zijn Woordenb. op den *Lekenspieghel.*

ONDERHELP, v., help of lederen riem, die onder het karpeerd doorloopt (Limb.). Z. help.

ONDERHOOREN, verhooren, ondervragen : *ik ben te onderhooren geweest* (Kemp. en N.-Br.). Z. Hoeufft, blz. 417.

ONDERKAP, ondermuts, onderkoof (Br., Vl., Antw. en elders). Z. kap, blz. 220 en koof, blz. 276.

ONDERKELDEREN, b. w., eene ledigheid, eene holte, een soort van keldering onder eene plaats, onder het ijs maken (Vl., Antw. en elders). Z. kelderijs, blz. 233.

ONDERKLUPPELEN, met een kluppel onderslaan of onderwerpen : *wij zullen er eens goed gaan onderkluppelen* (Br., L. v. Aalst, Antw.).

ONDERKOMELING, m. Z. 't volgende.

ONDERKOMEN, in de Woordenb. : vallen, bezwijken; bij Kil. : *interire, intercidere*, is bij Maerl. : vervallen; te Antw., Kemp. en Limb. : verwaarloosd worden, door nalatigheid bederven, vervallen, in 't verval geraken : *die mensch laat zich heel en gansch onderkomen*. Vanhier : *onderkome-*

ling, iemand of iets dat niet tot volle kracht gegroeid is, wat week en slecht is in zijne soort. Volgens Hoeufft (417) wordt het gezegd van levenlooze zaken of dieren.

ONDERLATEREN, een dak tusschen de kepers met riet aanvullen, alvorens de pannen er op te leggen (Willebroek).

ONDERLIJF, o., onderkleed, ondervest, bij Olinger is 't w. verfr. door : *habit de dessous*. *Onderlijveken* wordt veel meer gebr. (Vl. en elders). *Twee dobbel is ons kleed, twee dobbel 't onderlijf* (*Lofspraek der Polders*, blz. 20). Z. lijfrok (339).

ONDERLOOPER, is dat stuk van het weversgetouw waar het geweven lijnwaad opgerold wordt, naar mate het geweven is (Br.).

ONDERNEMEN, b. w., heeft, evenals *doornemen*, de beteekenis van : bestraffen, berispen, ook van : al vragende onderzoeken : *onderneem dien gast maar eens goed* (Vl., Br.). Delf. zegt blz. 540 : « *under nome,* vieux angl., en fr. *corrigé, réprimandé. Undirnomen est* v. angl. On dit en flamand et surtout à Gand : *iemand ondernemen*, *onder. handen nemen*, pour signifier réprimander quelqu'un, lui dire sa manière de voir, lui faire des observations sérieuses. »

ONDERRIJDEN, b. w., onderploegen : *rijd het mest onder* (Br. en elders).

ONDERRUTSELEN, door elkander schudden : *de nummers van het lotospel in den zak onderrutselen* (Br., Antw.).

ONDERSCHEED, onderscheid. Men vindt het bij Meyer onder de verouderde woorden; doch in Br., Antw., st. en pr., en N.-Br. hoort men 't nog dagelijks : zoo komt het bij Phil. Numan nog dikwijls voor. Bij andere oude schrijvers wordt het ook gevonden. Z. Hoeufft, 417.

ONDERSPREKEN, b. w., bespreken : *zoo gij dat ding wilt hebben, moet gij het bijtijds onderspreken* (Br., Antw.). Sleeckx vert. het, in dezen zin, door : *stipuler*, verders door : *interrompre;* Kil. door : *condicere ; interloqui*, enz.

ONDERSTAAN, b. w., lijden, verdragen, uitstaan, ondergaan, doorstaan : *zoo iets hoop ik nooit meer te onderstaan* (Br., Antw., Limb., Kemp., ook in N.-Br.). Z. Hoeufft (417) die aanmerkt dat het in gemelden zin dikwijls voorkomt.

ONDERSTEKEN, o. w., onderdoen, ondergeven, toegeven : *den avokaal moest veur den boer ondersteken* (Limb.).

ONDERTREKKEN wordt gezegd 1° wan neer een tafelgenoot de stukken nie neemt die boven op de schotel lig gen, maar er vanonder uittrekt : *gi moet de taart zoo niet ondertrekken*; 2° van eene dochter wier jonger zuster eerst trouwt : *uwe zuster Trees, is ondertrokken* (Westvl.) *den boek* of *den tas ondertrekken* bet omstr. Gent : vóór zijne oudste zus ter trouwen.

ONDERVAREN, b. w., onderrijden of on derploegen, met de ploeg in de grond doen : *de knecht heeft h mest ondergevaren* (Limb.). Z. varen

ONDERWATER, water dat vanonder u den grond komt, in tegenstelling va rivier- of beekwater, enz. (Limb.).

ONDERWIJLS, bijw., somtijds of onde wijlen, welk laatste in de Woo denb. staat (Westvl.).

ONDEUGENDIG, bijv., bet. in de Kemp vuil; in N.-Br. en Limb. ook geb voor : ondeugend, en Hoeufft (41 merkt op, 1° dat men, omstr. Bred meer woorden met dergelijken staa hoort; 2° dat *ondeugendig* mogeli zooveel is als : *ondeugdig*, 't we ik, zegt hij, zoowel als *deugdig* me dan eens bij Ph. Numan heb aang troffen.

ONDING. In N.-Br. zegt men : *ondi* voor : een slecht ding, eene slech

ne kwade daad, evenals men
en slecht mensch : *een on-*
noemt (Z. Hoeufft, 418).
erstaat men door *onding* nog:
kleinst, in 't fr. *un atome.*
ten), noodeloos, zonder nut:
wist uw geld ten ondomme.
domme brengen, noodeloos
(Vl.).
ordt in Vl. gezegd van iemand
rechtuit bescheed geeft : *hij*
n.
jv. (oneffen), dat niet effen
in Limb. : niet fraai, niet
: *dat kleed is niet oneven*,
kleed is niet leelijk, om te
n dat het nog al mooi is.
bijv., ongelijk, oneffen (Vl.,
w.); in N.-Br. heeft het, be-
ze beteekenis, nog die van :
. Hoeufft (419) zegt niet te
beslissen of het van : *onega-*
zijn, of van: *ongadelijk* (zon-
e of wedergade) samenge-
is. Kil. vert. *ongaeylick* door:
niens; bij Bild. bet. *ongalijk :*
kelijk, onvoegzaam.
ger.
, ongeblutst, ongekneusd,
deuken (Br., pr. Antw.,
. *Butsen*, voor : blutsen, wordt
N.-Br. meer gehoord dan dit
(Hoeufft, 420). Z. butsen,

E, wild gedierte, als : vos-
egers, wilde konijnen, enz.

TE. *Het is een huis van onge-*
d. i. van veel uit- en in geloop
jk).
, bijw., woelend, nooit stil
st : *dat kind zit daar zoo on-*
(Br., Antw., Waas); bij
96) en Ruysbr. (V, 95) bet. *on-*
ichte, *onghedurichheit :* onver-
heid, ongeduld; en *ongeduer*
sbroeck : ongeduld.
itgespr. : *omgeld*, 't zelfde als :

opgeld, geld dat men, bij eene verkooping, boven de koopsom moet betalen, b. v. : 5, 6, 10 ten honderd. Sleeckx verfr. ongeld door : *frais*, *droit*, en *opgeld* door : *surplus*, *argent de vente*, *frais de vente.*

ONGEMAKKELIJK wordt, hier en daar en bepaaldelijk te Maastr. gebr. ook in den zin van : fel, zwaar, onbarmhertig : *hij kreeg eene ongemakkelijke oorveeg*, en, als bijw., voor : wonderlijk, zeer, enz. : *die stein is ongemakkelik zwaar, groot.*

ONGENUTIG, bijv., onbarmhartig, fel, hard : *eene ongenutige oorveeg* (Maastr.). 't Kan eene verbastering zijn van : ongenadig.

ONGER, voor : onder (Limb.); *g* voor *d.* Z. blz. 88.

ONGERAAKT, onbezonnen, onbedachtzaam : *een ongeraakt mensch*, een losbol. *Hij slaat ongeraakt*, hij ziet aan waar hij slaat (Waas).

ONGESCHIL. Z. onverschil.

ONGESIEFERT of ONGETSIEFERT, o., schadelijk gedierte, ongedierte (Limb.). Het is het hgd. w. *ungeziefer*, in 't fr. *vermine ;* in Vl. heet het : *ongroei* (ongrui).

ONGESTERKEN (Br.). Z. onsterk.

ONGETAST. Z. ongezien.

ONGEWARIG, bijv., niet gewarig of gewerig : *die hond is ongewarig* (Z. gewarig, blz. 154); in 't L. v. Waas bet. het : zonder gevoel of gevoelen : b. v. *bevrozene handen zijn ongewarig.* Bij Ruysbroeck bet. *onghewarich :* valsch, ongetrouwig, en, bij Maerlant : nutteloos, dat niet bewaren kan : *longhewareghe volc* (*Rijmb.* V, 30114).

ONGEWEERTE, o., onweder (Oostvl.). Kil. vert. : *on-ghe-weerdte*, *on-ghewederte*, i. *on-weder* door : *tempestas*, in 't hgd. *ungewitter;* bij Notker en Otfried : *ungewitter, unwittere*, storm.

ONGEWIEIG, ONGEWIJIG, verbasterd

van : ongewillig, bet., hier en daar in Vl. : *niet stipt.*

ONGEZIEN, gepaard met *ongetast,* bet. : blindelings, niet onderzocht, en wordt bij de koop- en buitenlieden gebr. b. v. : *hoe veel vraagt gij voor uw' koe, ongezien, ongetast?* d. i. ik heb ze niet gezien noch getast, d. i. blindelings, of : op de goede trouw van den verkooper steunende, iets koopen (omstr. IJperen).

ONGROEI, o., ongedierte, vuiligheid, fr. *vermine.* Dit w. wordt in Westvl. : *ongrui* uitgespr. en wij hebben er *ongroei* van gemaakt, als samengesteld van : *on* en *groei*, wortel van : *groeien*, fr. *croître.* Z. Bild. (I, 272) op *groei* en *groen*, en boven : ongesieferd.

ONGRUI. Z. ongroei.

ONHEBBELIJK, bijv., gulzig, gretig : *onhebbelijk eten* (Maastr.). Z. Weiland.

ONINGEBONDEN, niet ingebonden, ongebonden of : zonder band : *een oningebonden boek* (overal in 't Zuiden).

ONMOGEND wordt soms verkeerd als bijw. gehoord voor : onmatig, onmenschelijk, uitnemend : *die vent is onmeugend dikke* (omstr. Kortrijk).

ONNET, bijv., voor : *niet net*, niet rein, is door de Woordenb. niet opgegeven, hoewel 't echter nu en dan gebr. wordt. Z. onnuttig en Hoeufft (blz. 429), die zegt dat *onnet* hier (Breda) en elders voor : vuil, ook *onnet*, gebr. wordt.

ONOOGLIJK zegt iets minder dan : onzienlijk (omstr. Breda).

ONNOOZEL heeft, hier en daar in N.-Br. (Z. Hoeufft, 422), behalve de beteekenis door de Woordenb. gemeld, nog die van : ongelukkig, en, in de Kemp., Limb. en elders, die van : jammerlijk, dwaas, kinderachtig, noozelijk : (414) *wat gij daar gedaan hebt, is onnoozel.*

ONNUT, bijv., vuil, smerig, en ook : vuilaard (Limb.).

ONNUTTER (de klem op : *on*), m., iemand die smerig is (Limb.).

ONNUTTIG, bijv., 't zelfde als : onnut, 't welk in de Woordenb. bet. 1° ijdel, fr. *inutile, frivole ;* 2° vuil, fr. *sale* : *een onnuttig mensch ;* dit vert. Plant. door : *homme vile, homo nullius pretii.* *Die hond is recht onnuttig.* Vanhier : *onnuttigaard, onnuttigheid* (Belg.- en Holl.-Limb., Hagel., Br., Antw., Kemp.). In de laatste beteekenis, welke Kil. niet opgeeft, kan *onnu*[...] wel van : *onnet* verbasterd zijn.

ONPASLIJK, ten onpas : *onpasselijk komen*, ten ontijde komen ; het tegen[...] overgestelde van : *van pas komen* (N.-Br.). *Passen* bet. in N.-Br. : gelegen komen. Z. Hoeufft, 423.

ONPERMIS, o., komt voor in : *onpermis zijn*, in verschil zijn, niet overeenkomen : *hij is met zijn gebuur in onpermis* (Westvl.).

ONPETJUSTIG, oneffen, vuil, slecht : *'t is hier een onpetjustige weg* (Kortrijk). Z. onnuttig.

ONPETJUSTIGAARD, m., vuile, leelijke vent (Kortrijk); in Br. en elders : *onnuttige vent.*

ONRAAD, 't zelfde als : ongeld; ook : *ontuig* (N.-Br.). Z. Hoeufft, 424.

ONRAS, m., slinger van een uurwerk, fr. *pendule d'une horloge.* Overdrachtelijk : een onrustig mensch, fr. *un turbulent, un homme qui n'a pas de repos* (Limb.). Het w. is samengest. uit *on* en *ras.* In Limb[...] gebr. men veel het hgd. *rast* voor [...] *rust*, alsmede : *gerast* voor : *gerust*[...] Kil. en Maerl. hebben ook : *on-rast*[...] voor : *on-ruste*, l. *inquies*, en van hier : *onrastigh* voor : *onrustig.* *Onrasch* bet. bij Kil. : niet ras, traag[...] De Teuth. heeft : *resten, restich* [...] *ongherestich* ; te Leuv. : *risten* voor [...] rusten ; elders in Z. en N. zegt men [...] *rösten* (met korte *eu*-klank); in Bor[...]mans' *Leven van S. Christina* [...] *ongerast*, ongerust ; *rastleker*, ruste[...]lijker.

ıvoorzien ongeluk of tegen-
zijn zulke brave en neerstige
, *maar ze hebben uitne-*
el onsancen (Westvl.). *On-*
voor : *one chans*, zonder
hance, fr. *nonchance*.
f ONZE LIEVE HEER, de
er : *ten Onzen Heere gaan*,
am des Heeren nutten, of :
e Tafel gaan (bijna overal
. Z. ook Hoeufft op : *ons*,
5.
lw., ontalrijk, met weini-
j zijn maar onsterk, d. i.
getal. Men zegt ook : *geon-*
f : *ongesterken* voor : met
niet met velen (Br., Antw.).
T, verl. deelw. van : *ontar-*
Br.). Z. ontharlewijen.
, b. w., uit de beurs halen,
hebben : *ge zult daarvoor*
ten ontbeurzen (Brab.). Z.
rzen. blz. 70.
N, b. w., ontzwachtelen,
len is bij G. Gez. gebr.
bengaan der bloembladeren.
ontbundselen, flandr. : *fas-*
ere. Z. ontbondelen in de
boeken en bunselen, blz. 85.
den weg of aan eenen kant
't N. der pr. Antw. en
eda). Z. Hoeufft, 427.
(zich). *Hij moet zien dat*
zelven kan ontdragen, dat
aakt, dat hij aan den kost
t nij een ander kan mis-
; bij Maerl. bet. *het lijf*
en : het leven redden of
, zich redden.
T, ONTERLEWIJT. Z. ont-
n.
oor : *ontfancken*, dat bij de
ijvers staat voor : ontvon-
steken, ontsteken : *ontfink*
Hagel.).
, ontglippen, ontslibberen :
(de toom) ontflutste zijne
Westvl.).

ONTGIJNEN, o. w., uitschieten, uitbotten (Westvl.). Z. ontginnen.

ONTGINNEN, beginnen te gebruiken, b. v. : *een brood ontginnen*, er de eerste korst afsnijden, fr. *entamer le pain*; l. *panem praelibare* ; *een pot snijboonen, boter*, enz. *ontginnen*. *Het biervat ontginnen*, d. i. ontsteken (Br., Kemp., N.-Br.).

ONTHEIMEN, ontdekken, geheime zaken uitbrengen (Kortrijk).

ONTHARLEWIJEN, b. w., in Kl.-Br. gebr. voor : verbrijzelen, los of uit elkander doen, onnuttig maken ; *onterlevijst* bet. er : los, in stukken ; in Br. hoort men : *ontarlevast* en *verterlavast* in den zin van : verfrommeld, verharreward, afgeslonsd, afgesloofd, verhakkeld ; in Oostvl. bet. : *'t lag daar al ontterleveit* of *verterleveit*, het lag er alles in harrewar en wanorde, fr. *en désordre* ; te Antw. *verterlawijd*, van : *verterlawijen*. Kil. heeft het w. *ont-haeleweyt*, dat hij vert. *o. a.* door : *laceratus*, *pannosus*, *sordidus*, *incomptus*, d. i. verhakkeld en verscheurd, slordig, ongeschikt.

ONTHERLEVIJST. van, *ontherlevijzen*, uitspraak, in Kl.-Br., van : ontharlewijen.

ONTHIER, bijw., tot hier toe, tusschen dit : *onthier en 8 dagen zult ge mij zien*, het zal niet langer dan 8 dagen aanloopen (Vl.) :

> Menech creature es blide
> Die *onthier* in sorgen was.
> (*Oud. vl. liederen*, 20.)

Onthier, tot dus verre, zegt J. F. Willems.

ONTHUTSELEN, b. w. freq. van : onthutsen. Z. boddelen. *Onthutsen*, in het fr. *toucher*, *troubler*, *émouvoir*, bet. eigenlijk, zegt Weil., door omhutsen in wanorde brengen : *damp die 't brein onthutste* (Raban Maurus).

ONTIEG, ONTIJG, ONTIJIG. Over dit w.

dat in 't cant. Axel : slecht, ongeschikt bet., en in N.-Br. voor : vuil, morzig voorkomt, zie men Weil. op : ontijd.

ONTRIGGELEN, o. w., van de riggels of de reils loopen : *de stoomtrein is tusschen Antwerpen en Mechelen ontriggeld*. Vanhier : *ontriggeling* (in vele vlaamsche dagbladen). Z. bij Kil. : *rijchel*, *rijghel*, vert. door : *regula*, *repagulum*, *pessulus*, *obex*.

ONTSTAAN voor : ontsnappen, verdwijnen. Bij de Ouden komt het ook in dezen zin voor, en Kil. vert. het door : *liberare se*.

ONTTEGEN, te gemoet : *iemand onttegen gaan*. Samengesteld uit *tegen* en *ont*, dat soms ook de beteekenis heeft van : *tegen*. Zoo zou *onttegen* een pleonasmus zijn (Hagel.).

ONTTUIEREN, van tuier of touw bevrijden, ontbinden (Kemp., N.-Br.). Z. Hoeufft (427).

ONTVANGER. *Iemand ontvanger maken* of : *eene ontvangerij geven*, afrossen, slaag geven (Vl.).

ONTVANGERIJ, spotsgewijs gezegd voor : slagen : *ontvanger gemaakt worden*, of : *eene ontvangerij krijgen*, is : slagen ontvangen, bijz. van jongens gezegd. (Vl.) Z. Snell[t], *Belg.-Mus*. 1844, 188.

ONTWEKKEN, in de Woordenb. opwekken ; bij Plant. : *wacker maken*, bet. in Westvl. : ontwaken, of wakker worden ; opstaan : *es daer gelt te wennene, so ontweckense alle* (Ruysbr. II, 184-7), dat Surius vert. door : *alacriter evigilant omnes*.

ONTWERDEN, **ONTWERRELEN**, **ONTWERDENEN** (bij Kil. en Plant. : *ontwerren*) wordt hier en daar in Vl. gebr. voor : *ontwarren*, *ontwarrelen* of *ontwarlen*.

ONTZEILEN, eigenlijk de zeilen afdoen. *Zich ontzeilen* bet. in Westvl. : zich ontkleeden, en dit heet men omstr. Breda : *ontwaden*, en bij Delf. blz. 298 : ontgaerwen, l. *vestimenta exuere*.

ONVERGIFTIG, bijv., niet vergifti[g] (Limb.).

ONVERSCHIL, **ONGESCHIL**, o., geschil verschil, fr. *dispute*, l. *controversia* *zij kwamen in onverschil. Die gebu ren hebben al dikwijls een ongeschi* (Vl. en elders).

ONVERWIST, bijv. en bijw., onwetend onwetens, zonder het te weten, bijna zooveel als : onbewust (Vl.)

> Heb ik hier en daer gemist
> In 't voorzeggen van het weder,
> Ik deed het onverwist.
> (Almanak van 't Meetjesl. 1860.)

Jan de Brune heeft *onbewist* : « mae hy onbewist van 't on-geluck d alreede over zyn hoofd hingh (Embl. 177). Kil. vert. : *onbewist* *onbewust* door : *ignotus*, *incognitu* *incertus*, *inopinatus*. Men ziet d dat dit w. bij hem niet juist d zelfde beteekenis had als thans *onb wust* of in Vl. : *onverwist*.

ONZIENDE, tegenw. deelw., in West en elders als bijv. nw. gebr. voo leelijk, in 't fr. *ce qui n'est pas pr sentable*, dus bijna hetzelfde als de Holl. Woord. : *onzindelijk*, d. morzig, vuil. In Brab. bet. *onz nelijk* bijna hetzelfde als : walgen Bij Maerl. heeft : *onsiende* ook beteekenis van : leelijk : *so dat d joeden stont onsiene*, d. i. zoo dat h er voor de joden hachelijk uit (Gloss. op Maerl[ts] Rijmb. blz. 48

ONZINNELIJK, voor : onzienlijk en o zindelijk, wat bij het zien afkee medelijden, enz. verwekt (Br.).

OOD, **OODE**. Z. oolijk en oot.

OOFT, o., eigenlijk : boomvrucht, doc is v. in Limb., alwaar men door mv. *öft* of *euft* gewoonlijk versta gedroogde appels of peren : *wen kermis aankomt, weerden euft in weik gezet om vlajen te bakken*.

OOG, oudtijds en uit den aard v., Bild. (II, 297), en dit is het overal in 't Zuiden. In Limb. kli

oug, verkl. *uigske*, mv. *uigskes*
igerkes. *Zijne oogen ver open-*
, verwonderd staan. *Hij deed*
koppel oogen open, hij stond ter-
te zien, of, zeer verwonderd
., Antw.). *Dat kleed*, enz. *steekt*
r de oogen uit, d. i.: zij ziet er
urig na van verlangen en begeert
te bezitten (Br., Limb., Antw.).
s oogen uitsteken, zonder nood of
klagen (Hagel. en elders), of,
k men omstr. Eecloo zegt: *'t is ons*
r verbelgen. Een oogsken maken
ekken, teeken doen, pinkoogen,
ligner (Vl. en elders). *Zijn oogen*
grooter als zijne buik, hij neemt
r op zijne telloor of begeert meer
ten dan hij eten kan (Hagel.,
Antw., Limb. en elders).
NEN, iets uit menschelijk opzicht
, l. *servire ad oculos*. Vanhier:
liener, oogdienerij (Br., Antw.,
b. en elders). In sommige Woor-
. staat: *oogdienend* verfr. door:
pour les yeux. Bij Kil. het.
en-dienaer: een vleier; in den
h. (blz. 151) is *ogen dienen*
lfde als: *lunschen*, *strylen*, *flat-*
n, *weyvelen*, *smeyken*, l. *adu-*
, enz., en *ogendyenst*: *lunsche-*
, l. *adulatio*, *blandimentum*.
T, o., oogmerk, oogwit, oogmik
rtrijk). Z. over: *oogpunt*, *Arch.*
Ned. Taalk. (IV, 15).
AUW, v., wenkbrauw (Limb.); bij
: *oogh-brauw*, hgd. *augenbrave*,
. *eyebrow*; in den Teuth.: *ogen-*
d, *ombraïd*, *wijnbraïd*; in Br.
rt men ook: *windbrauw*.
bij Bild. v., doch overal m. *Zij-*
oogst opdoen, zich van iets wel
rzien (Br., Kemp. en elders),
de gelegenheid een goed gebruik
en (Waas). Door *oogst* verstaat
bij de boeren in Br. en elders:
et oogsten of mogen oogsten;
geen men bijeen geoogst of geraapt
ft: *bij dien pachter bindt men 't*
graan voor den oogst (Z. oogsten).
Verders is op te merken dat de *g* in
de uitspraak van: *oogst*, *oogstmaand*;
wegvalt. Pomey heeft ook: *oost-maend*.

OOGSTEN, b. en o. w., nalezen, oplezen, of: de verstrooide en verlatene graanaren oprapen op het korenveld, fr. *glaner*. Kil. vert. het: *colligere spicas* of *aristas a messoribus praeteritas*, *spicilegium facere*, enz., gal. *aouster*. Plant. heeft: *oogsten oft koren rapen na de pickers*, l. *legere spicas*. *De arme menschen gaan in den oogsttijd de velden afoogsten, ook helpen zij graan opbinden voor den oogst*, d. i. om de geslodderde aren te mogen *opoogsten*: *Ruth oogstte op Booses tarweveld*. Het w. is in Br., Vl., Kemp., N.-Br., Limb. gebr. In 't *Taalk. Mag.* (III, 251) leest men dat: *aousten en ayren rapen* voorkomt in een plakkaat van 31 juny 1546 (groot Plakkaatb. II, blz. 2983). Bij Plant. en Kil. staat ook *oostinge*, d. i. de hoeveelheid die men bijeen geoogst heeft, bij den eersten vert. door: *glane*, *qu'on a amassé après les moissonneurs*, en bij den tweeden door: *spicilegium*, *collectio spicarum*.

OOGSTSTOND, m., rustuur na den noen voor het werkvolk gedurende den oogst (omstr. Gent).

OOGVLEGGERS, de haren der wenkbrauwen (Poperingen).

OOINT voor: *ooit* (Leuv., Diest), bij Kil. en Plant.: *oynt*, *oyt*.

OOK wordt, in de Kemp. evenals in N.-Br., ter bevestiging of bekrachtiging van iets bijgevoegd: *dat is waar ook* (Hoeufft, blz. 432).

OOKENMUILEN, b. w., uitgespr.: *okkemuilen* of *oekemuilen*, een muilband aandoen, fr. *museler*: *is den hond geookemuild* (Popering. en omstr.). Het schijnt ons dat *muilen* hier staat voor: *muilbanden*, en *ooke*, *oeke*, *okke* zal 't zelfde zijn als: *hoofdeken*,

dat men in Br. en elders : *ooken* (met scherplange *ó*) uitspreekt.

OOKER, bijw., eventjes, op 't vallen : *het glas staat zoo ooker op de tafel* (omstr. Roermond); in Br. zoo : *hippens*, *nippens*, *sippens*.

OOKOST voor : *oodekost* of *oortekost*, slechte kost : *dit is geen ookost*, dit is geen slechte kost, dit is goede kost (Belg.-Limb.). Z. oorte of oolijk.

OOLIJK, samengetrokken van : *oodelijk*, bet. thans in Vl. nog : 1° ledig, lui : *dat kind is van dage oolijk*; 2° slecht : *wat oolijke spijze diende me daar op! Als ge thuis uit de kerk komt trek uwe oolijke kleeren aan.* Zie, over *oolijk*, *oodlijk*, Weil., ook Kil. die het vertaalt : 1° *vacuus*, *inanis*, 2° *vilis*, enz. 3° Meyer verstaat door *ood* : ijdel, ledig; door : *oode*, *oede* : onbewoond, onbebouwd, woest; *oodelijk* bet. bij hem ook : slecht, gering, argh, snood, doortrapt, en 't werkw. *ooden*, *oeden* : verwoesten. Verders vert. Kil. : *oode*, germ. sax. door : *tesqua, loca inculta, desertum*. Wijders lezen wij in 't *Taalk. Mag.* (I, 297-8) van : *ood*, hgd. *öde*, dat *ode*, in 't oud hgd. *od*, en nog in 't platd. *oed*, bet. 1° l. *facitis*, en 2° *vacuus*, *inanis*, waaruit de beteekenis van : *nullius pretii* ontsproten is, het laatste is in 't oud hgd. *ot*, nog bij de Engelschen *od*, l. *vilis*. Vanhier : *oolijk*; *ootmoed*, dat is, ledig, leeg, laag of nederig van gemoed, want in zijne eigene oogen is de ootmoedige Christen nederig, van geene of van geringe waarde. Vanhier het bij Kil. voorkomende *een-oode*, germ. saks. hgd. *einode*, in 't l. *solitudo*, woestijn, eenzaamheid. Vanhier de naam van 't dorp, thans voorstad van Brussel : *Sint Joos ten Oode* (Sti Judoci in eremo) en niet : *Sint Joost te Noode*; en ook in de eerste beteekenis : *noode* (ne *ode*, niet *ode*), niet gemakkelijk, niet geerne : *hij deed het noode*.

OOLIJKAARD, m., ledigaard, luiaard, slechte kerel, slimmaard (slimmerik (Vl.). Z. *Belg. Mus.* (1844, blz. 188) en oolijk.

OOM. In 't N. van Limb. zegt men : *ome*, in het zuidelijk gedeelte : *nonk* (Z. blz. 407). *Heer ome*; *heer nonk*. In N.-Br., de Kemp., Br. is *heer oom*, veelal de naam waarmeê neven en nichten hun geestelijken oom betitelen. Door *eum* verstaat men in Limb. veelal : een oud man : *nen auwen eum*; in Br. zegt men soms ook tot iemand : *oom*, schoon het geen bloedverwant is. *Er eenen oom van dood hebben* bet. in Vl. : in zijne verwachting bedrogen, van iets thuis gekomen zijn, iets ondervonden hebben : *hij zal er zich wel van wachten*, *hij heeft er eenen oom van dood*. *Eerst oomken en dan oomkens kinderen* zegt men om te beduiden dat de welgeregelde liefde met zichzelven begint (Br., Antw.).

OOMELIK, verbasterde uitspr. van : oogenblik : *wacht 'nen oomelik* (Br.). Die overgang is zonderling : aanmerkensweerdig is het ook wat men in den Teuth. leest, te weten : *ombraïd* voor : *ogenbraïd* (wenkbrauw). Z. oomera.

OOMERA (*oo* lang, *e* en *a* kort uitgespr.), bijw. van tijd, een oogenblik (hier en daar in Br.); in Br., Antw. en de Kemp. zegt men : *een vader ons*, of meer : *een wees gegroet*, voor : een oogenblik. *Oomera* is 't zelfde als bij Weil. : *amerij*, eene verderving van : *ave Maria*. Zouden *oomelik* en *amerij* misschien aan elkander geraakt wezen om zoo, in den mond des volks, dat genegen is om alles kort af te bijten, *oomera* voort te brengen? Z. oomelik.

OOMSEIK. Z. aamzeik (bl. 2.)

OOR, oorspronkelijk v. als zijnde : *oore*

of *hoore* voor : *hooring*, zegt Bild. (II, 298). *Oor* is in 't Z. v.; overal zegt het volk : *de oor*, nergens : *het oor. Dat klinkt in mijne oor* is in 't Z. hetzelfde als : *mijn oor hangt er naar*, dat hoor ik graag.

[OO]R, v., *handhave*, b. v. van eene kuip, enz., l. *ansa : de oor is van het vat afgebroken* (Br., Antw., Kemp., Limb.).

[OO]RBEL, v., een oorsieraad dat de vorm van een belleken of klokje heeft en met een ring aan beide ooren gehangen wordt, oorhangsel, oorklok : *vele hals- en hoofdsieraden, armbanden en oorbellen* (Conscience, Br., Antw., Hagel. en Limb.). Men noemt het oorsieraad ook : *klokken*, *oorslingers* of *slingers*, enz.

[OO]RBOOM, **OOREBOOM**, een stuk hout dat kruiswijze op het dak gelegd wordt om dit tegen den noorden wind te beschermen (hier en ginds in Vl.). Z. horeboom, blz. 194.

[OO]RD, **OORDJE**. *Ieder oordje of stuiverken brengt zijne gierigheid mede*, hoe meer men wint, hoe meer men wilt bijwinnen, of: hoe rijker men is, hoe gieriger men wordt (Br., Antw. en Vl.). *Oordje gierig is stuiverken zot* bet. : met het fluitje gewonnen en met de trommel verteerd (Vl.). *Oordje zeker spelen*, het zekerste tot zijne betaling pakken (Br., Antw.). Het mv. *oorden*, in Br., Antw. en Kemp. : *oden*, in Limb. : *ouden* uitgespr., bet. : geld : *hij heeft geen oorden*, hij heeft geen centen, hij zit zonder geld. *Ik heb geen oort geld* staat in 't Arch. voor Ned. Taalk. (III, 312) verklaard door : ik heb geen zierken geld, en *oort* bet. daar: zierken, kleinigheid. Z. Weil. op : kleinood.

[OO]RDGAT, mennegat (Waas). Z. oord bij Weil.

[OO]RDJESTEK, zeker spel (Vl.).

[OO]RDUIT, uitgespr. *ooroet*, bet. in Limb.: uit den weg, uit de voeten, van kant : *maak u ooroet of ge krijgt slagen*. In Br. zegt men : *hieruit* of *het gat uit*. Z. bij Weil.: *oord*, dat Kil. vert. door : *locus*, plaats.

OOREBEEST, v., oorworm, fr. *perce-oreille*, l. *vermis auricularius*, *pullo*. Misschien ware *hoornbeest* ook niet slecht geschreven, wijl men dit insekt wel aldus noemen mag *om zijne twee gevoelhoorntjes en zijn gekloven staart*. Z. *Belg. Mus.* (1844, blz. 193.)

OORJENDOOD, m., gierigaard, een die op een oordje zou dood blijven (Br., Antw.).

OORKLOKKEN, oorsieraad, in 't fr. *pendants d'oreille* (Br., Hagel. en Antw.).

OORLAP, 1° oorveeg, 2° oorkwaal, brand aan de ooren, daar bijzonderlijk de kinderen aan onderworpen zijn (Oost- en Westvl.).

OORM. *Den oorm doorgroeid zijn*, niets meer te vreezen hebben van de eene of de andere krankheid of ziekte (Westvl.) Z. olm.

OOROET. Z. oorduit.

OORSLIJN of **KUSZWENGEL** voor : kussen of flawijn. (Belg.-Limb.). Z. kusflawijn (309).

OORSLINGERS, m., een oorsieraad, oorringen met bellekens of klokskens aan, oorhangsels, oorjuweelen, hangjuweelen, oorbaggen, oorhangers, oorbellen (Vl.), *venditie van.... oorslingers*, *kruis*, *gouden ketting*, enz. (*Eecloonaar* 16 Dec. 1860.). Men zegt in Vl. nog : *slingers ;* te Wetteren evenals in Br. ook : *klokken* voor : *oorklokken*, te Eecloo : *bellen*, *pendelokken ;* hier en daar bij de boeren zegt men ook : *madanten*, oorringen met klokken.

OORT, **ORT**, v. (in de Kemp. langs Belg.-Limb. *oot*, mv. *ooten*, uitgespr.), wordt veelal gebr. in den zin van : overschot, overblijfsel, brokken, fr. *reste*. *Het kind gaf de orten van zijn boterham aan de hennen* (L. v. Val-

kenburg). *Werp de ooten de koei weêr voor* (Kemp. en Belg.-Limb.). *Oord* is bij de landlieden het overschot van 't ruige voeder der beesten, daar zij het beste uitgezocht hebben (N. Arch. 452). Van hier de oude vlaamsche spreekw. : *'t is nu orte, 't zal nog wel voeder worden*, en : *savonds oirten, sijn 's morgens goet voer*. *Oort* of *ort* bet. eigenlijk : wat overschiet, wat overblijft, wat af- of weg valt, wat men niet wil, wat verstooten wordt. Prof. Meijer zegt dat *oirte*, *orte* : overblijfsel, spoeling bet. en hij verwijst naar den Teuth. waar *ort* of *bleyfsel*, *averloop*, vert. is door : *reliquie, residuum, superfluum ; orten* bet. bleyven, en *verorten* (speyse) : *walgen, nauseare, tabescere, fastidire*, enz. Het engl. *orts* (stukken, brokken) dat met ons *ort* of *oort* overeenkomt, wordt door Horne afgeleid van 't angelsaks : *oretten*, *villefacere*. Reinwald acht *ort* eene verbastering of samentrekking van het bij Kil. voorkomende *oor-ate*, *oor-ete*, l. *reliquiæ fastiditi pabuli sive cibi*, *esca superflua*. Volgens Schütze's *Idioticon* en 't *Brem.-Neders.-Wörterb.* is *ort* 't geen wat het vee op zijschuift of verwerpt, en *orten* dit op zijschuiven, verwerpen zelf. Z. *Arch. vr. Ned. Taalk.* (IV. 345-47.) en ook *oord* bij Weil. die dit w. zeer wijdloopig en geleerd verklaart. Z. ook *otje*.

OORTEN of ORTEN, o. w., bet. hier en daar in Vl. : verstooten, verwerpen, verkwisten, in geene waarde houden, niet achten, er meê lorren : *gij moet met dat eten, met uw kleed zoo niet oorten, het heeft immers geld gekost*. Bij Kil. bet. *horten* : stooten, en in den *slag van Woeronc* (v. 7968) : voorstooten. Z., over de ware beteekenis van *oorten* of *orten*, Weil. op *oord*, en ook den uitleg van het spreekw. : *de hongerige koe die ort niet* in 't *Arch. vr. Ned. Taalk.* (IV. 435.).

OOSDRUP, *huisdrup* en ook *huizendrup*, bet. in Vl. het overstek van het dak dat buitenuit staat om den regen van den muur te houden, *huisdrup*, drup van de huizen, dakdrup. Kil. heeft : *oose*, *oosie*, *oosdrup*, *huysdrup*, l. *suggranda*, enz. en leidt het af van : *oos* of *hoos*, van : *hoosen, quod guttas cadentes hauriat sive recipiat*, Z. Bild. (II, 303) op oos. « In 't engl. is *ooze* als nw. en ww. bekend voor eene trage of taaie druppeling. » en op *hoos* (I. 321.) en bij ons *oozen*, *eus*, voor *hoos*, en *euzel*. » (blz. 120.) alsmede *heuze*, *heuzie* (blz. 187.), hetzelfde als hier *oose* of *oosdrup*.

OOST, Oost-Indië, v. in Holl., is m. in Limb.

OOSTE, v., het overhangend hout, afhangende takken van wilgen en andere boomen (Oostvl.). Dit w. schijnt ons niet anders te zijn dan eene andere uitspraak van *horst* (2° blz. 195.) of van *hurst* (hurt) (1° en 2° blz. 200.).

OOSTERSCH, bijv., en bijw. Gerookte visch of vleesch met een eigenaardig smaaksken zegt men *oostersch* te zijn of te smaken (Z. *Belg.-Mus.* 1844, blz. 188). Edoch 't is meer het vleesch of de visch die een aardigen, een slechten smaak heeft, omdat het begint te bederven. *Die hespe is al oostersch* (Oost.- en Westvl.).

OOSVAT, o., houten schepper om de booten, enz. uit te oozen (Antw.).

OOT, OOTE, ook *ate* en *wilde ate*, in Vl. hier en daar hetzelfde als in Br. en elders : *dravik*, wilde haver, een onkruid dat met de haver veel gelijkenis heeft, bij Blanc. heet het ook : *gebaarde hevene*, hgd. *dravich*, *wilder haver*, engl. *bearded*, *wild haver*, *wild oats*, fr. *coquiole*, l. *aegilops*. Men ziet dan dat *oats* in verband staat met

oot, dat misschien wel verwant
zijn met *ood*. Z. oolijk.
v. mv., de oozen druppen, uit-
r.: *d'euzen druppen*. Z. oosdrup.
EEUZEN), een nat uitwerpen, b.
s de bleekers met de langvormige
n, of als de boeren die den aal
het land werpen, in 't algemeen
r of welk nat ook van eenen
naar eenen anderen óverschie-
te Waas : *wegslingeren*, al wer-
le scheppende ledigen b. v. : *een*
, *een put*, *eene gracht*, *enz. uit-*
n (Br., Antw. en elders), te
sel en Lokeren : *eeusschen*,
hen; bij Kil. *oosen*, *hoosen*,
undere, *aspergere*, *inspargere*.
zegt op *oos*, doch niet al te juist,
in 't vlaamsch dialekt, *oozen*
heen ook : *druppelen* en *sproeien*

. zegt « In zamenstellingen met
woorden geeft *op* aan dezelve
dubbele beteekenis; die van
beweging of rigting in de hoogte
opkomen, *opstaan*, *ophoopen*; die
eene veroorzaking, van opening,
opdoen, *opsluiten*, *opbreken*. In
eval vervangt het de plaats van 't
. *open*. Uit deze dubbele beteeke-
ntstaan er vele figuurlijke, waar-
deze vier de voornaamste zijn.
et. deze zamenstelling een zijn,
beweging of werking op de op-
lakte van iets, als : *opdrukken*,
eten. 2° Eene herhaling van die
zaamheid die door het enkele
kw. reeds is uitgedrukt, als : *op-*
nen, *opschoonen*, *opfrisschen*,
ouwen, *opzieden*, *opkoken*, *op-*
chen, *opschuren*, *opkèren*, enz.
ene geheele voleinding van iets,
: *opeten*, *opdrinken*, *opstoken*,
ederen, *opschrijven*, enz. enz.
ene bestemming van het toeko-
de als : *opleggen*, *opdoen*, *opste-*
, *opzetten*. Alle andere figuurlijke
ekenissen kunnen gemakkelijk
onder een van deze hoofden gebragt worden. » Volgens dit gezegde des geleerden Weil^s. kan eenzelfde werkw. vele verschillende beteekenissen hebben, volgens dat *op* : *omhoog*, *ergens op* of *over*, *ver*, d. i. eene voleinding of vertering van iets, b. v. in *opschrijven*, voor : *verschrijven*, beduidt. Bij eene menigte werkw. worden er al eenige van deze hunne beteekenissen in de Woordenb. gemist. Eindelijk merken wij op dat in 't Z. althans, in Br. en de Kemp. *op* voor : *open*, zelden of nooit gebruikt wordt : trouwens wij maken hier een groot verschil tusschen : *eene straat op-* en *openbreken*; tusschen : *op-* en *openslaan*; *op-* en *opensteken*; tusschen : *op-* en *openzetten* : *een pak optrekken* is dit naar omhoog trekken, en *het open trekken* is het opendoen.

OPAARDEN, OPEERDEN, b. w., ophoopen, een barm aarde geven : *de aardappels opaarden* (Vl. Br. en elders).

OPBEUREN, b. w., ontvangen : geld, penningen opbeuren (N.-Limb.). In N.-Br. heeft het ook deze beteekenis en zelfs die van : ter leen nemen, b. v., *hij moest, om dat te koopen, geld opbeuren*, d. i. opnemen. Z. Hoeufft (434); in Br. en Antw. zegt men : *geld lichten* : *hij heeft, om dat land te koopen, geld moeten lichten*, of ook *òphalen* : *hij heeft duizend francs op zijn huis gehaald*.

OPBINDEN, b. w., opbossen, opbundelen of opbusselen : *het graan*, *het hout*, *het stroo opbinden* (bijna overal); in Limb. bet. *opbinden*, (iemand iets) wijsmaken, of, in Brab. : *opladen*, *opstooten*, enz. *Iemand de kousen opbinden*, iemand kastijden, ook : iemand in zijn nopjes zetten (Z.-Limb.).

OPBOEIEN, b. en wederk. w., oppoetsen, opschikken : *boeit u op* (hièr en ginds in Vl.). Z. boeien (blz. 62), bij Kil. *opboetsen*, en *opboeijen* bij Weil., die zegt dat Kil. *op-boetsel* voor : *opboei-*

sel heeft; zoodat *opboeien* waarschijnlijk *opboeden* van : *boeden*, hetzelfde als *boeten*, boetsen, bootsen, poetsen, beteekent.

OPBOESEN, OPBOSSEN (*o* als korte *oe*), b. w., opkloppen in al zijne beteekenissen, als in die van : opslaan, door kloppen wakker maken, oprossen, enz. Z. boesen, blz. 65.

OPBOFFEN, b. w., *iemand opböffen*, d. i. te veel doen eten. *Zich opboffen*, zich door veel te eten al te zeer opvullen (Br.); als o. bet. het : opslaan : *hij bofte er duchtig op* (Z. böffen, 66).

OPBOTSEN, eigenlijk : opstooten, tegenstooten, doch r. Kortrijk ook : bij geval ontmoeten.

OPBUSSELEN, b. w., in bussels of bondels opbinden, opbondelen, opbossen : *bussel dat stroo op;* ook : een kind in den bussel doen. Z. bussel (86) en bunselen (85).

OPDAGEN, b. w., dagen, dagvaarden : *hij heeft al de getuigen opgedaagd* (Kortrijk en omstr.).

OPDIENEN, b. w., voordienen, opdisschen : *iemand opdienen. De tafel is opgediend* (Br. Limb.). *Opdienen ter tafelen* vert. Kil. door : *instruere mensam cibis.*

OPDOEN, b. w., bijdoen, bijleggen, bijvoegen : *doet er een franc op;* verteren, verkwisten : *hij heeft al zijn geld opgedaan* (Br. en elders); afdoen, voltrekken, voleinden : *ik moet vandaag mijn werk nog opdoen* (Westvl.); bunselen, busselen, opbusselen of bakeren, inzwachtelen : *is het kind al opgedaan* (Br., Vl., Antw., cant. Axel en elders)?

OPDOPPEN voor : opdoffen (Br.).

OPDRAAIEN, b. w., wijsmaken, doen gelooven wat niet waar is (Br., Antw., Vl.); in Br., Hagel. en elders : opdringen : *gij zult mij uwen wil niet opdraaien.*

OPEERDEN. Z. opaarden.

OP END OP, OP END UIT (uitgespr. *op en dop, op en duit*), volkomen : *hij gelijkt zijn vader op end op gelijk twee druppelen water* (Br.); Kil. heeft : *op en* wt. Z. over op ende uit : het *Arch. van N. Taalk.* (III. 171)

OPEN, veel voor : openstaand gebr. b. v. *de plaats van leeraar is open* (overal); ook voor : ledig, onbewoond : *dat huis staat open* (Vl.). Wij gebruiken een overgroot getal werkww., met *open* saamgesteld, die niet allen in de Woordenb. opgenomen, noch juist vertaald zijn. Die werkww. beteekenen allen : openen, opendoen of openzijn op de wijze door het werkw. uitgedrukt : *openbreken, openzetten, openstooten, openloopen, opengraven, openwerpen*, enz., d. i. openen door breken, loopen, graven, enz. Z. ook op. *Open*, met sommige werkw. verbonden, bet. : uiteen, verspreid, gespreid, b. v. : *openspreiden, openleggen, openzitten, openwerpen, openstrooien, opendragen, openwaaien*, enz., enz.

OPENLUCHTIG, bijv., dat open lucht heeft, luchtig, fr. *ouvert*, doch vooral 't fr. *aéré : de werkplaats moet openluchtig zijn*. Vanhier : *openluchtigheid*, luchtigheid, verluchting, fr. *aération*, welk Sleeckx ook door : *luchtwerking* vertaalt : *op de openluchtigheid, de goede verluchting van het gesticht zou dienen nauwer gelet te worden* (*Beurzen-courant van Gent*, 1860).

OPERKNECHT, m., metsersknaap : *een metselaarsbaas*, of, zooals ze dat zeggen, *een truweel geeft twee operknechten werk* (Limb.). *Opperen*, staat in de Woordenb. verfr. door : *faire le métier d'aide-maçon*, d. i. een metselaar dienen. Z. opperman.

OPETEN. *Hij heeft al de boter opgeëten*, hij alleen is met al het voordeel doorgegaan (Gent). *Dat kan ik niet opeten*, dat kan ik niet verkroppen of verteren (bijna overal). Men zegt

. ook : *de zon, de lucht eet de*
en op, voor : doet ze vergaan.
o. w. *Opgaan* of *gaan* vert.
. a. door : *fermentescere*, in 't
menter, d. i. opgisten, werken,
ze beteekenis heeft *gaan* of *op-*
nog : *'t baksel is aan 't opgaan;*
k die van : soldaat worden : *in*
lorp moeten er zes opgaan
Antw., Kemp., Limb.).
PT, deelw. van : *opkroppen*,
in 't Z. gebr. dan *opgepropt*, d.
t boven toe opgevuld : *de kerk*
pgekropt van volk, of *gestrmpt*
at men in Br. en Antw. ook zegt.
DERD, gereed, bereid, klaar.
redderen (bijna overal).
EKEN KOMEN, 't zelfde als,
, *afgestreken komen*, d. i. : aan-
n (Vl.).
N, in N.-Br. bij de beschaafde
gebr. voor : oprispen, of,
men elders zegt : *opzuren*,
pen, *oplappen*.
, af- of aangeven, grommelen,
fde als : opspannen, opspelen :
f geweldig op, *omdat hij mis-*
(Brab.).
RT, bijw., behalve, uitgezon-
den oest staat goed, *opgeweert*
as (cant. Axel).
Z. opzetten.
N, b. w., met eene hak oplich-
f opkappen : *den grond, de*
ppels, de vruchten der aarde
ken (Br. en elders).
N, b. w. (iemand, iets), bijna
fde als : beet hebben, in de mot
n : *ik heb hem op*, ik ken hem
ik weet wat hij in den schild
Ik heb het op, ik begrijp het
Antw.). *Ophebben*, bezwangerd
die koe heeft een kalf op (Br.,
en Holl.-Limb.). *Eene druppel*
ben, te veel jenever gedronken
n (Br., Hagel. en Limb.). *Hij*
al eene druppel of drij op, d. i.
nken.

OPHELPEN, b. w., helpen opdoen of verteren : *die dronkaard zou mijn bier, mijn geld, enz. wel ophelpen* (Br., Antw., Kemp.).

OPHOEPELEN, zich schielijk wegmaken of heengaan (N.-Br.).

OPHOOPEN of **AANHOOPEN**, b. w., hetzelfde als : aanaarden, aankuilen : *de aardappels ophoopen* (Br., Vl., Limb.).

OPHOUDELING. Z. ophouden.

OPHOUDEN, b. w. Weil. zegt dat *ophouden* in de beteekenis van : opvoeden verouderd is; dat is onjuist, althans voor Limb., Br., Antw. en andere zuidelijke gewesten, alwaar de boeren nog dagelijks zeggen : *een kalf ophouden. Ik ga dit kalf ophouden*, d. i. niet ter slachting mesten, maar het dóórhouden om het koe of var te laten worden. Vanhier : *ophouder* of *ophoudeling*, een dier dat men ophoudt of opvoedt.

OPHOUDER. Z. ophouden.

OPHUFFEN, b. w., opheffen, optillen (N.-Limb.).

OPIAAT, o., slaapdrank (Oostvl., Maldeghem); van 't l. *opiatum*. Oudtijds zei men ook : *opie*, 't welk bij Chaucer in 't engl. voorkomt (Bild. II, 304).

OPKAMER, v., in een gedeelte van Limburg en elders zijn, voornamelijk bij de boeren, de kelders weinig diep, dusdanig dat het gewelfsel derzelven boven den algemeenen vloer van het huis komt en daardoor de kamer, die er boven ligt, een weinig hooger dan de anderen is : *bovenkamer*, *opkamer*, *kelderkamer;* in Westvl. ook : *hoogkamer* (G. Gez.).

OPKAPPEN, b. w., doorkappen, oplichten, opaarden, ophoopen, aankuilen, balken (29), aanhullen. Z. hil (188) en hulle (199).

OPKEREN, b. w., bijeen of op een hoopje keren : *keer het graan wat op* (Br.).

OPKISSEN, b. w., ophitsen, wordt vooral van honden gezegd (Antw.).

OPKITSEN, ophitsen (N.-Br.).

OPKLEEDEN, ophullen, opsieren, opschikken, net aankleeden : *die jongman is naar de laatste mode opgekleed* (Br.). In dien zin gebruikt men ook : *opzetten*, *opsieren*, enz.

OPKLEFFEREN, o. w., opklauteren, opklimmen (Br., Kemp.); bij Plant. : *opklaveren*, l. *in altum rapere*. Z. klefferen, blz. 248.

OPKLOPPEN. *Het is opgeklopt* wil zeggen dat de misse reeds begonnen is (Westvl.).

OPKOMEN, o. w., bezuren, bekoopen, straf lijden om eene bedrevene faut : *gij hebt mij beklapt, maar dat zal u eens opkomen* (Limb., Hagel., Br., Antw., Kemp.); in N.-Br. gebr. men ook : *opkomen* ten naaste bij in den zin als het hgd. *aufkommen* : *het zal hem raar opkomen*, het zal hem slecht opkomen.

OPKRABBEN, o. w., in lagen stijl voor : opkramen, heengaan, vertrekken, fr. *déguerpir*, *décamper* : *krab op*, of : *krap het op* (Br., Antw.).

OPKRIJGEN, zwanger worden (Limb.).

OPKUISCHEN, b. w., in 't Z. in een anderen zin gebr. als 't door Weil. opgegeven en door anderen vertaald wordt, b. v. : *een huis opkuischen* bet. : het huis teenemaal uitkuischen, het zij wasschen, het zij uitvagen of uitkeren; zoo zegt men ook : *het koper, het tin opschuren*, d. i. niet op nieuw opschuren, maar : eens teenemaal schuren.

OPKUNNEN. Met weglating van een ander w., als geraken : *hij kan niet meer op*, of : *hij kan niet meer op of neêr*, of : *niet meer achter- of voorwaarts*, hij is weinig bemiddeld, hij weet niet meer van wat hout pijlen te maken (Br., Kemp. en elders).

OPLADEN, ook : *opleggen*, b. w., wijsmaken, doen gelooven : *ze hebben hem daar wat opgeladen*. Doch dit kan ook beteekenen : men heeft hem daar 't lijf met eten opgevuld (Br., Antw.).

OPLAPPEN, b. w. *Duiven oplappen* is : duiven uit de hand laten opvliegen. *Iemand oplappen*, iemand laten loopen of varen, zich ongemerkt van hem ontmaken. *De maag lapt op*, als zij 't eten terug in den mond opwerpt (Antw. st. en pr.). Z. opzeuren.

OPLEGGEN, b. w., geld opleggen is in de Woordenb. verfr. door : *amasser de l'argent*, doch in Br. bet. het : bijleggen, meer geven : *wilt ge den boek, dien gij gekocht hebt, mij overlaten, ik zal een franc opleggen*; inleggen, gezouten of gesuikerd in den pot leggen, fr. *confire* : b. v. *snijboonen, asperges, koolen, abrikozen*, enz. *opleggen*. *Ik mag geene opgelegde kabuizen* (Br., Antw.). Bij J. Ruysbroeck bet. *opleggen* : ter zijde leggen, vergaderen. Z. oplappen.

OPLOOP, m., voor : oplooping, van : oploopen, fr. *s'enfler*, *se gonfler*, *grossir*. Men geeft in Vl. den naam van : *oploop* aan *blijnen* (blaren) op de voeten, aan steenzweren op den arm of elders, aan opzwellingen van muggen- of vlooibeten.

OPLOOPEN. *Eene oorveeg oploopen*, een oorveeg ontvangen (Limb.).

OPLOOPIG, bijv., oploopend, korzel (Br. en elders).

OPNEEMDOEK of **OPNEEMVOD**, doek of vod waar men den natten vloer mede opneemt, in 't fr. *torchon*. *Opnemen* staat in de Woordenb. in den hier gemelden zin, doch *opneemdoek* of *-vod* niet, noch ook : *opneemvoddengoed*; dit is een grof weefsel, nog gemeender dan *werkensargiegoed* (Waas, Br., Antw., Kemp.).

OPNEMEN, b. w., inventaris nemen van al wat er, b. v. in een sterfhuis te vinden is : *mijn gebuur had nauwelijks zijn hoofd neêrgelegd, of ze waren daar om de meubels op te nemen*.

'anhier : *opneming* (Br., Antw. en Limb.). *Den weg* of *beêweg opnemen* zegt men, te Campenhout en omstr. en licht nog elders, om te beduiden dat men den bedeweg ergens begint om te gaan om weêr e komen ter plaatse waar men begonnen was, en aldaar is de beêweg uit.

UKER, m., bij 't gemeen volk : oorveeg, opdril (Limb.). Men zegt er ook : *opzet*.

'FEREN. *God eene goede ziel opofferen*, d. i. sterven ; 't wordt veel gezegd van iemand wiens dood niet veel droefheid veroorzaakt : *de jongen is naar Mexiko, mochte hij Gode een goede ziel opofferen*. Men zegt ook : *'t is maar eene ruit uit een glas*.

F NEER. *Kwaad op of neer, hij zal toch algelijk de waarheid moeten hooren*, d. i. : kwaad of niet, enz. (Vl.).

S, m., voor : oppassing : *die mensch en heeft zijnen oppas niet*, hij wordt niet opgepast. Men zegt dat bijzonderlijk van oude, arme of zieke menschen (Br., Vl. en elders).

EKKEN, opsmukken, opschikken : *dit meisken pekt zich te veel op voor haren stand* (Antw.).

ER, m., bet. in Br., Antw. en in de Woordenb. : hoop, mijt, tas ; doch in Br. is het maar een klein hoopje of mijtje, terwijl eene mijt een groote en wel getaste hoop is : *het hooi in oppers zetten* is heel wat anders dan in eene mijt. *Opper* is licht een diminutief van : hoop. In Westvl. is *opper* heel wat anders : te IJperen bet. het : een vriend in 't algemeen ; te Poperinge en omstr. : een minnaar. *Dit ligt mij als oppers* : ik denk daar gedurig aan (Westvl.).

ERAL, de opper Heer, God (Vl. en elders).

ERKNECHT. Z. operknecht en opperman.

OPPERMAN, m., iemand die oppert, metsersdiener, metsersknaap (Willebroek) ; het is, zegt Bild. (II, 3041) te recht verbasterd van : *operman* (l. *operarius*, werkman), gelijk Huygens het schrijft.

OPPERS. Z. opper.

OPPERSTE (het), voor : hoogste zolder, de hoogste stagie of verdieping. Delfortrie (blz. 506) zegt op : *overste* : « *Opperste* est employé à Gand comme synonyme de *zolder*, grenier, étage, le plus élevé de la maison, engl. *an upper-room*. » Men zegt in Vlaand. ook : *den opper-* (ipper- en upper-) *zolder;* te Eecloo *het ipperste* (*i* scherp uitgesproken).

OPPERWAARTS. *Ik wil opperwaarts uit*, d. i. onder geen voorwaarde (Kortrijk).

OPPOFFEN, b. w., opvullen, opproppen : *iemand met aardappels oppoffen* (Westvl.). Z. opboffen, dat men in Br. zegt.

OPPOLZEN, o. w. Dit w. bet. dat de plooien eens hemds op het hert niet plat liggen : *als ge uw hemd aan eenen knop uwer broek vastmaakt, dan kan 't niet oppolzen* (Hagel.) Z. polzen, en bolsteren (68).

OPPREEUWEN, b. w., verslijten, fr. *abîmer : gij draagt altijd uw zondaagskleêren, ge zult ze welhaast opgepreeuwd hebben* (Kortrijk). *Preeuwen* bet. bij Kil. : stelen, rooven, heimelijk wegnemen.

OPRAPEN (zich), opstaan (Westvl.).

OPRAPEN, b. w., opschikken, oppoetsen, herstellen (kleederen) (Kl.-Br.).

OPRASPEN, b. w., oprapen, opnemen, bijeenvergaderen, opdoen : *die meester gebruikt al het volk dat hij kan opraspen. Hij meent wat te krijgen, maar hij en zal niets opraspen* (Leuv. en omstr.).

OPREDDEREN of OPRIDDEREN, 'tzelfde als : redderen : *ridder dat hier wat op* (bijna overal).

OPRIJDEN, o. w., voor het leger allerlei getuig en goed moeten vervoeren : *mijn vader heeft dikwijls voor de Franschen moeten oprijden* (Br.).

OPRIL, de schuinsgebaande toegang van den berm van eenen dijk tot de kruin van den zelven (N.-Br.), van de dijken noemt men dit in Holl. : *stoepen*. Z. Hoeufft (436) en Tuinman.

OPRITSEN of **WEGRITSEN**, o. w., heimelijk wegloopen (Br., Antw.). 't Is samengesteld uit : *op* en *ritsen* voor : *rutsen*, bij Kil. hetzelfde als : *rotsen*, slibberen, loopen.

OPROBBELEN (zich), met eenen keer of haastig opstaan, enz. *Toe! robbel u wat op!* (Oostvl.)

OPRODEN, uitgespr. *oproeien*, b. w., bijna hetzelfde als : *uitroeien*, b. v. eenen kant of bosch *oproden* is : den grond ervan omhakken om er de stronken of struiken en wortels uit te halen, wanneer het schaarhout af- en de boomen uitgekapt zijn. Delf. (blz. 300) meldt *upgherodet* voor : uitgerood of uitgeroeid, en bij Maerl. *Rijmbijbel*, v. 32901, komt : *uproden* ook voor : uitroeien, en, zegt J. David, voor : afhakken; maar dit laatste zegt veel min. Z. roden of roeien.

OPROEIEN, opwerpen, oprispen : *mijne maag wil niet oproeien; oproeingen*, oprispingen (Brab.). Z. roeien. Plant. heeft : *opripsen*, l. *eructare*, fr. *routler de la gorge*.

OPROEP, m., voor : oproeping, fr. *appel: hij deed een oproep tot het volk* (Br., Antw., Limb.).

OPSCHAREN, **OPSCHEREN**, b. w., bijeen, op een hoopje scharen of krabben met eene kromme schop, met eene hak of gritsel : *ge moest het mest eens opscheren* (Br.). Sleeckx verfr. *opscharren* door : *ramasser*, doch dit fr. zegt iets meer.

OPSCHEPPEN voor : opdisschen : *men schept goed op in dit hotel. Het is er meê opgeschept*, het is er meê gedaan (Br., Antw.). *Iemand den boel opscheppen* bet. in Limb. : iemand eens goed de waarheid zeggen, hem zijne ooren wasschen, of, gelijk men in Br. en Antw. zegt : *iemand zijne zaligheid zeggen*, of : *zijne zeven hoofdzonden opzeggen*. Z. Hoeufft, 436.

OPSCHIETEN, o. w., opstuiven, driftig, grammoedig zijn. Vanhier : *opschietend* voor : gauw kwaad, korzel, oploopend (Vl. en elders).

OPSCHOTELEN, het eten met de schotel opbrengen (Kemp., N.-Br.).

OPSCHUDDEN, b. w., (iets) al schuddende ergens in- of opdoen (Br., Antw.) Doch in Limb. bet. *den koffie opschudden* : den koffie in den pot gieten om hem op de tafel te brengen. Z. schudden.

OPSCHUREN, b. w., zegt iets meer dan : schuren : *schuur het koperwerk wat op* (Br. en elders).

OPSLAG, o. en m., de draad of het garen des wevers dat door het schietspoel aan de webbe of schering wordt gevlochten, en door het getouw als op de schering of het lijnwaad wordt geslagen (Br., West.-Br.).

OPSLOOVEN, b. w., opslaan of in Br. : omslaan, b. v. de mouwen, het onderste der broekbeenen omvouwen, fr. *trousser*, *retrousser* : *de weg is te vuil, sloof uw broek wat op. Zij stond daar met opgesloofde mouwen* (Vl.).

OPSMIJTEN, o. w., opwerpen : *mijne maag smijt op. Hij smeet dit en dat op, om alzoo achter de waarheid te geraken* (Vl., Br.). Z. smijten.

OPSNAREN wordt omstr. Kortrijk gezegd voor : opeten als iemand doet die verhongerd is.

OPSOLFEREN, wijsmaken, met veel moeite iets opdringen : *ik zal hem dat wel opsolferen* (Antw. st. en pr., ook in N.-Br. Z. Hoeufft, 336.)

OPSPANNEN, o. w., hetzelfde als : opspelen : *is me dat opspannen voor zoo'n kleinigheid!* (Br., Kemp., Antw.)

ELEN, o. w., ook : *op zijnen poot* *oelen* of *opspannen*, in gramschap ver iets uitvaren, met veel geraas ijven, veel gedruisch maken, tegen emand opstaan : *die jongen speelde al op, omdat zijn vader hem geen eld meer gaf*. Men zegt ook : *de beest oelen, den duivel jagen* (Br., Antw., emp., N.-Br.). Z. Hoeufft, 436.

DREN, aansporen, aanzetten (Kl.-r., N.-Br.). Z. Hoeufft, 436.

REKEN, o. w., hetzelfde als boven : pspelen, zich uitlaten : *ge moet gij aarom zoo niet opspreken, ik had een erg in wat ik zegde.*

EKEN. *Zijne ooren opsteken*, goed eluisteren. *Boter opsteken* is met ut wel doorwerkte boter in potten eken ter bewaring : *opgestoken oter is beter om te koken als versche;* l. vert. *opsteken* o. a. door : *ndere*, *recondere* (Br., Limb., ntw.). *Opsteken* of : *het opsteken*, eimelijk wegloopen : *steek maar op. et weêr steekt op* : het weder klaart (Br., Antw.).

KEN voor : verstoken, opbranden : *t hout is opgestookt* (Br., Antw.).

OTEN, b. w., opdringen, wijsma-n : *ik heb hem daar wat opgestooten* r., Hagel.).

PSEL, o., een heele of halve bo-rham, een klein nagerecht, wat as of wat fruit of iets anders dat en nog eet om zoo den disch te ein-gen : *neem wat kees voor een op-psetken* (Westvl.).

PPER voor : *opstopper*, oorveeg imb. en elders).

, m., voor : optelling evenals op-l, ook in 't Z. m., doch in Holl. o. or : optelling : *ik zou den juisten tel niet konnen maken van al de sbruiken die ik betreur* (Br., Vl.), k wordt *optelle* omstr. Kortrijk br. voor : over of wat men boven getal heeft : *hebt gij een beetje ljes ten optelle, geef ze mij.*

OPTEREN, o. w., voor : uitteren, de tering hebben (Vl.).

OPTIKKEN, o. w., oppikken, met den bek oprapen gelijk duiven en hoenders doen, fr. *embecqueter* (Westvl.). Z. tik.

OPTREKKEN, o. w., vertrekken : *trek maar op;* ook : naar het leger vertrekken : *mijn broêr moet optrekken*, d. i. soldaat worden. *De nevel, het weêr trekt op*, de nevel verdwijnt, de regen houdt stillekens op (Br. en elders).

OPTUIEREN, opbinden (N.-Br.).

OPVAART, v. : 1° den weg in 't hellen van een berg, een dijk noemt men : *op-* of *afvaart*, volgens dat men op- of afvaart; 2° hetzelfde als : mennegat, opgang, toegang op een stuk lands of eene weide (Limb.). Z. varen.

OPVAREN, o. w., oprijden (met een rijtuig). Z. varen (Limb.).

OPVAZEN, b. w., iemand met te veel eten opvullen, met voedsel overladen, verkroppen : *gij moet de kinders zoo niet opvazen* (Vl.). Jan de Brune heeft het w. *vazen : die zoo met boeck-slaven gevaest en opgevuld zijn* (Bancket werck, 254).» In Br. zegt men *op-* of *overboffen*. Z. opvijzen.

OPVEURZEN of **OPVEUZEN** (IJperen). Z. opvijzen.

OPVEZEN, b. w., 't zelfde als : *vezen : zijn been is opgeveesd* (Br.).

OPVIJZELEN, **OPVIJZEN**, b. w. : *iemand iets hoog opvijzen* is : het iemand sterk aanprijzen; 2° ook iemand wat op de mouw spelden of wijsmaken; 3° ophitsen, aanhitsen, opstoken, fr. *aigrir* (Br., Vl. en elders); omstr. IJperen zegt men in den laatsten zin : *opveuzen* of *opveurzen*.

OPVOEDEREN, b. w., vervoederen of door voederen verdoen, verteren, zoodat het gevoederde op is : *de haver is opgevoederd : ge moet de klaveren maar allemaal opvoederen, morgen maai ik er versche* (Br.,

Limb. en elders).

OPVOUWEN, als b. w., gedaan maken, er een einde aan stellen : *wij zullen het ding maar opvouwen ;* als lijd. w. : *het is met onze vriendschap, met ons opgevouwen*, d. i. gedaan (Br., Hagel. en elders); te Antw. : *het is er meê gebeld!*

OPWALLEN, o. w., eigenlijk : opborrelen, l. *ebullire*, stillekens laten koken : *die altoes berrende ende wallende es* (Ruysbroeck, I, 279) (Br., Kemp.); in N.-Br. wordt *opwallen* ook voor : opborrelen en voor : 't lichtjes opwarmen van vleesch gebr. Z. Hoeufft (437) en 't w. wallen.

OPWIPPEN, al wippende of met eenen wip opspringen (Vl. en elders).

OPZEELEN, b. w., eigenlijk : opbinden, overdrachtelijk : iemand iets wijsmaken. Z. opvijzelen, opladen.

OPZEG, m., voor : opzegging : *iemand opzeg doen*, dat is : iemand opzeggen, b. v. dat hij zijn land moet laten liggen, zijn huis verlaten (Br., Vl.).

OPZET. Z. opneuker.

OPZETTEN. Wanneer de boeren het graan, dat ze ter markt brengen, niet kunnen verkoopen, omdat men niet genoeg wil geven, dan zetten zij het op kar of wagen en rijden er weêr mede naar huis of zetten 't ergens bij een burger tot een volgenden marktdag, en dit heeten zij *opzetten*, 't welk dus bet. : niet kunnen verkoopen : *hebde van daag goei merkt gehad? — Neen, ik heb moeten opzetten* (Oostvl., Br.); 2° opschikken, opsieren : *het vrouwvolk zet zich heden wat al te veel op;* 3° prijzen, aanmoedigen, tevreden stellen : *ik heb hun daar wat opgezet. Met iets opgezet zijn*, d. i. : met iets in zijnen schik zijn, geprezen, tevreden, voldaan, gediend zijn : *ik ben met al uwen flauwen praat niet opgezet* (Br., Hagel., Limb. en Vl.); 4° slijpen, op den slijpsteen zetten : *zet mijn scheermes op* (Hagel., Limb. en elders), in Holl. *aanzetten ;* 5° zwellen : *zie eens hoe de buik dier koei opzet. Met opgezetten wil* is : met voorbedachtheid, met opzet of opzettelijk, fr. *de propos délibéré* (overal in 't Z.); bij Kil. : *met opzet en wille ;* l. *de industria ;* omtr. Breda zegt men nog : *een knecht opzetten.*

OPZIJN, wkw., geherbergd zijn (Venloo). *Hij is op*, hij bezit niets meer, hij zit op straat (Br. en elders).

OPZUREN, o. w., oprispen (N.-Br.).

ORDE, ook : *orden* en *order* uitgespr., in Holl. v., is in Br., Antw. en Limb. o. : *het order van Leopold. Het orden van den H. Franciscus.*

ORDENTELIJK, bijv., verbasterd van : *ordenlijk* of *ordelijk*, doch het wordt zóówel in Zuid.- als in Noord-Nederl. gebr. voor : eerlijk, fatsoenlijk, fr. *honnête : dat is een ordentelijk man.* De klemtoon valt op : *dent.*

ORDINAAL, m., zoo noemt men te Leuv., te Antw. en elders : eene lage bolvormige flesch, van witglas geblazen en met zuiver water gevuld, achter welke men een lampken of keersken zet, waarvan de stralen, door het water heen schijnende, een witter en helderder licht verspreiden op het voorwerp dat achter zulke flesch geplaatst is. Die heldere stralen zijn talrijk volgens het getal *ordinalen*, rondom het lichtje geplaatst. Kantwerksters, schoenmakers, enz. gebruiken meest zulk licht : *Eug. Zetternam schreef 's avonds veelal bij eenen ordinaal.*

OREMUS, m.; 't w. dat bet. : laat ons bidden, wordt in Br., Antw. en elders, gebr. voor : langdurig gepraat, geschrijf, getalm of al wat lang duurt en verveelt : *wanneer zal hij toch eens uitscheiden met zijnen oremus.*

ORGEL, in België en Holl. o., is m. in Limb. waar men het ook bezigt voor :

ogzaal, fr. *jubé : de zengers zitten den orgel.*
uitgespr. : *eurk* met korte *eu*), orpot : *die lastige (n)ork zal van leven niets goed vinden* (Br., lw., st. en pr.); Kil. vert. *orck* or : *praefractus*, *cervicosus*, en *kachtigh*, o. a. door : *refracta-s*, *contumax*, *durus*. Z. hork, . 195.
AM. Z. ouselaar.
ROT, o., in Westvl. en elders : l of slecht werk. Op blz. 196, gaven *hottekrot* op als beteekenend, in stvl. : krot, slechte zaak. Wij denn dat het : *hortekrot* of *ortekrot* et zijn, als samengesteld uit : *krot* dit w. blz. 301) en *orte* (Z. oor-). Zoodat de zin van : *ortekrot* enlijk zooveel zou zijn als : *krot* iet slechts, vuils, enz., dat men , d. i. wegstoot of wegwerpt. nhier het werkw. : *ortekrotten*, . met iets te werk gaan alsof het *krot* ware, of om er *ortekrot* van maken; doch in Westvl. bet. : *krotten*, uitgespr. *otte krotten* en *petotten* : veel moeite, last en lommering met iets, b. v. met ne kinderen, hebben, maar in tvl. bet. het : iets slecht doen, hte zaken verrichten. Z. krot, . 301 en oorten.
ROTTEN. Z. 't voorgaande.
. Z. oorten.
rmoeide ossen stampen hard, i. als men iemands verduldig-l ten einde gebracht heeft, dat n zich dan mistrouwe. *Een os t op vier pooten gelijk een hert, ar niet zoo snel*, alle menschen nen, met dezelfde middelen, niet n veel verrichten. *Vriendelijke onstand rijdt voor in den ossenwa-*, de vrienschap is niet traag. *'t Is r een ei ten tijde van vrede, dan os ten tijde van oorlog. Die met je ossen ploegt, maakt kromme voren*. Men zegt : *dat de os vet is*, als in een huis, naar ongewoonte, twee lichten te gelijk branden. *Als 't lukt kalft de os* bet. : dat zal niet wezen (Hagel., Br. en elders).

OS voor : ons : *bie os*, bij ons, te onzent. *Oos*, pers. bijv., voor : *ons : oos hoes*, ons huis. *Oos kinder*, onze kinderen (Limb.).

OSSENBOER, m., een akkerman of kossaard die geen paard kan onderhouden, maar zijn land beploegt en zijn gespan vervoert met eenen os (Br., Hagel., Limb., Kemp., N.-Br.). Vanhier : *ossenboerderij*.

OST (*o* uitgepr. als de korte *eu*) wordt in Kl.-Br. veel gebr. om iets groots aan te duiden : *wat een ôst van nen boom, van e peerd, van e verken!* Wij denken dat *ôst* hier hetzelfde doch verbasterde w. is als : hurst of huts, blz. 200, of als : horst of hurts, blz. 195.

OT, OTJE komt alleen voor in deze spreekw. : *hij heeft ergens een otje*, d. i. : hij heeft nog ergens een verborgen schat (Z.-Limb.). Wij aanzien *otje* of *odje* voor eene verkleining van het oude germaansche : *od*, waarvan : *feod* en *alod*, van welke : *feodaal*, *alodiaal* afstammen. *Ode*, verouderd woord, zegt Bild. (II, 386), doch in de samenstelling : *kleinood*, *allode* behouden, bet. : bezitting en is 't radicale van *goed*, zijnde eene contractie van : *ge-odet* of *ge-ood*. » Men zie ook *kleinood* bij Weil. en, lager, ouden.

OTTEKROT en OTTEKROTTEN. Z. ortekrot.

OTTEPETOTTEN. Z. ortekrot.

OTTER, m. Wanneer iemand dom, bot te werk gaat, zal men hem verwijten : *doe stomme-* of *domme otter*; zoodat *otter* voor : botterik, domkop gebruikt wordt (Leuv. en omstr.); te Antw. zegt men : *hij ziet zoo scheel als een otter*. Te Teemsche noemt

men *otter* : een ijzeren speelbal van kinderen.

OTTEREN, b. w., in 't marbelspel de hand vooruit steken (hier en daar in Oostvl.). Z. orten of oorten, waarvan het eene freq. schijnt te zijn, en dus voor : *orteren* of *horteren* (stooten); te Antw. : *pooteren*.

OU. De woorden, met *ou* geschreven, spreekt het volk in 't Hagel., Br., Antw., Kemp. en elders uit als *a*, b. v. : hout, koud, smous, *haat*, *kaad*, *smaas* ; in Westvl. wordt *ou* als het fr. *ou* uitgespr., b. v. : bout, Boutens, *boet*, *Boetens* ; te Eecloo klinkt *ou* als *ei* : hout, smout, zout : *heit*, enz.

OUD, bijv. *Oud gelijk de straat* (Vl.) of : *zoo oud als de straat* (Br. en Antw.), zeer oud. *Het ligt onder het oud ijzer*, het ligt in den vergetelhoek, het wordt niet meer geacht (Br., Antw. en Limb.). *Oude apen leeren muilen trekken* bet., te Gent en elders, hetzelfde als in Br. en elders : *een ouden hond willen kunstjes leeren*, *een ouden boom willen plooien* of *recht maken*, d. i. : het onmogelijke willen. *Als eene oude schuur in brand staat*, *is er geen blusschen meer aan*, wanneer een oud man verliefd is, kan niets zijne liefde uitdooven (Vl. en elders). *Oude leur*, m., bet. te Popering. : eene oude kleêrkooper en verkooper, fr. *fripier*. Van kinderen, die korts na hunne geboorte oudachtig en rimpelig worden, zegt men te Antw. : *dat zij het oud manneken hebben*.

OUDE, OUDTE, v., ouderdom, leeftijd, l. *aetas*, in 't fr. *âge*, en geenszins : *vieillesse* : *hij is omtrent van mijne oude* (Oost.- en Westvl.); doch in de laatste pr. klinkt het : *oede*. Wij achten *oudte* als regelmatiger, schoon men *oude*, evenals *koude*, *ronde*, uitspreekt. Weil., die *oude* en *ouder* voor : ouderdom opgeeft, zegt dat het genoegzaam buiten gebruik is; dit is waar voor [illegible] Antw., gelijk het voor [illegible] waar zijn; doch men [illegible] gezegde voor Vl. [illegible] voor Limb., waar men [illegible] *alder* en *auwer* hoort, en [illegible] Kemp. en N.-Br., waar men [illegible] (ouwer) bezigt in den [illegible] *âge* : *dat kind is zeer groot* [illegible] *nen ouder* (Z. Hoeufft, 458 [illegible] heeft : *oude*, *oudde*, *ouder* [illegible] beteekenissen (in die van [illegible] tijd, en van : oud van jaren [illegible] staat bij Kero voor : *aetas* ; [illegible] Teuth. is het : *alder*, 't welk ook [illegible] landsch, Deensch en Zweedsch [illegible] in 't hgd. *alter*. Men vindt [illegible] nog in Const. Huygens' *Korenbloemen*, blz. 731, II Deel, en [illegible] Meester Lucas. Men zeide ook eertijds : *oudde* voor : ouderdom, en [illegible]*heid* voor : zeker tijdvak, b. v. 1e, 2e, 3e oudheid, fr. *âge*, *période*. [illegible] heeft : *oude*, *oudde* en *older* voor : ouderdom :

> Des willen somige clercken scriven
> Dat elc sel verrisen in den ouden
> Gelike dat hi voer ter moude.
> (Blommaert, *Oudvl. gedicht.* III. 71

In den ouden bet. hier : in den [illegible] tijd. Bij Maerl., in den *Vos Reinaerde* en andere oude schrijvers [illegible] *oude*, *ouden*, *oudde* in de beteekenis van : *aetas* en van *senectus* voor.

OUDEN, ODEN voor : geld : *hij heeft ouden* (N.-Limb.). *Oude* staat [illegible] voor : *oorden*, in Br. : *oden* uitgespr. en daar ook gezegd voor geld : *hij heeft oorden*. Z. ot, otje.

OUDER, m., ouderdom (Kemp.). Z. oude.

OUDERSCH, bijv., hetzelfde in Vl. als in Br., Antw. en elders : *oud* : *een oudersche jongman*, *eene oudersche jongedochter* is een ongehuwde jongeling of dochter die al oud begint te worden. Maar men zegt in Vl. toch ook : *eene oude jongedochter* voor : een reeds bejaard doch nog

etrouwd meisje.
Z. oude.
AR wordt te Kortrijk of omstr.
egd voor : akkergerief, landbouw-
uig, waar men het land meê be-
egt en bewerkt, als : ploeg, egge,
. Wij achten het eene verbaste-
; van : *ouwsalaam*, of liever van :
of *osalaam* (Z. alaam, blz. 14).
is hetzelfde als : *ros*, paard,
. *horse*, en *os* bet. niet slechts
gesneden var, maar : alle lastdier,
: paard, os of ezel, l. *jumentum*.
, *auwe* bet. : akker, bij Bild.
30-31) : *aue*, grond, en *aver*
n : *awe*, *ouwe*, grond); doch het
: bewassen grond en daarom :
upelbosch, wildernis, struwee-
: hiervan *averbezie*, anders :
hbezie. Bij Plant. is *ouwe* oft
landt in 't fr. *pâturage*, l. *pratum*.
OUWE, v., *ooi* of schapenwijfje
reeds gejongd heeft (Limb.). De
th. en Kil. hebben : *ouwe*. Bij den
sten en Plant. leest men : *ouwe*
ye, l. *femella*, *ovis femina*, *inquit*
nerus, *Suevis dicitur quae agnos*
eliquas oves in pascua ducitur.
ziet dat *ouwe* met het l. *ovis*
want is, in 't engl. *ewe a female*
p; het oud hgd. *ow* bet. schaap.
RT, OUWEERTSCH, bijw. en
, hetzelfde als blz. 22 : auwaart,
aarts, herwaarts of hierwaarts.
v., zijkant van een *ei* (N.-Limb.).
. w., liefkozen of zooveel als 't
aresser (Limb.). De Teuth. heeft
: *open* voor : *cussen*, *pachen*,
tken geven, l. *osculari*, en 't
. : *open*, *cussen*, *pachen des*
ds, l. *osculum*.
p den oven gezet zijn wordt in
stvl. gezegd van meisjes, wanneer
jongere zusters vóór haar trou-
. *Zoo goed* of *zoo zeker als een*
in den oven, heel zeker (Gent
omstr.). *Het gaapt gelijk een*
, het is licht om te vatten (Br.
en elders).

OVENBEEST, v., kakkerlak (een gekorven diertje), welk laatste ook in sommige plaatsen in gebr. is, fr. *blatte* (Brab.); te Antw. : *schallebijter*.

OVENBOOR. Z. ovenbuur.

OVENBUUR, o., bakhuis dat afgezonderd is van de woning (Antw. pr., Westvl.), doch hier en daar in Vl. spreekt men : *ovenboor* uit. In Oostvl., langs den Polderkant, zegt men : *bakkeete* (blz. 28); omstr. Gent en in 't L. v. Aalst : *ovenkot* of *bakkot*; in Br. : *bakhuis*, *ovenhuisje*. Kil. vert. : *ovenbuer* door : *fabrica furni*, *pistrinum*, *furnile*. Z. boor, blz. 69 en buur, blz. 86.

OVENDEKKER, OVENDEKKERKEN, DEKKERKEN, klein vogelken, zoo genoemd om de timmering van zijn nest, die boven heel overdekt of toegemaakt is en zijne kleine opening van terzijde heeft als een oven, zoodat de regen er niet kan in vallen. Hij woont gemeenlijk tegen den waterkant in eenen struik of grasbos laag tegen den grond (Meetjesl., Waas); elders in Vl. noemt men hem : *ovenmetserken*, in de omstr. van Mechel. en Lier en in Kemp. : *overdekkerken*, ook uitgespr. : *overdekselken*. Het gelijkt eenigszins aan 't *winterkoningsken*, bij de vogelkundigen genaamd : *troglodyte ordinaire*, hgd. : *gemeinen zaun-schlüpfer*, *zaunkönig*, fr. *roitelet*, engl. *wren*.

OVENDWEÊR, verkorte uitspr. van : *over en dweêr*. Z. over en weêr.

OVENHUIS, o., bakhuis (Br. en elders).

OVENJONG, een appel of eene peer in deeg gebakken (Westvl.); te Kortrijk en elders : *bollebuis*.

OVENKOT (Oostvl.). Z. ovenbuur.

OVENMETSERKEN. Z. ovendekker.

OVENPAAL, m., ovenschop waarmeê men het brood in den oven steekt (Br., Kemp.). Kil. vert. het door :

infurnibulum, en *pala*, welk, alsmede het fr. *pelle*, 't spaansch *pala* en 't engl. *peel* met ons *paal* verwant zijn.

OVENSCHOOT, m., ovenschop, zoo genoemd omdat men daarmede de brooden, weggen, vladen, in den oven schiet (Limb.). Pomey heeft: *oven-spaede*, l. *pala*.
Z. ovenpaal.

OVENSPAAN, o., ovenpaal (Br.).

OVER. Alhoewel Weil. en anderen dit woordje breedvoerig behandelen, willen wij er hier nog iets van zeggen wat zij niet juist hebben. In 't Z. en in N.-Br. wordt *over* meest voor: den verleden tijd gebr.: *over veertien dagen* bet. daar zooveel als in Holl.: *voor veertien dagen*, d. i. veertien dagen geleden; waar de Holl.: *over veertien dagen* zeggen, zegt men daar: *binnen veertien dagen*. *Over tijd* of *over eenigen tijd*, *over jaar*, enz. is: voor eenigen tijd, een jaar geleden. *Van over lang*, sinds lang. Nogtans zegt men in Br., Antw., Kemp. en elders, b. v.: *de week over* en dit bet. zoowel: de week te voren, als: de week daar na. *Over dood*, bijna of zoo goed als dood, voor dood: *hij sloeg hem over dood. Hij liet hem over dood liggen* (Antw., Kemp., Vl.). Dezen zin heeft Maerl. reeds: *overdoet*. *Over aarde liggen*, dood maar nog onbegraven liggen (Vl.). *Overschreef* bet. niet eigenlijk: buiten de schreef of het spoor, maar: aan den anderen kant der schreef of overschrijding der schreef (Br. en elders). *Den dienst over* of *op het lijk doen*, den dienst doen in 't bijzijn van het lijk. *Over*, in de samenstelling met werkww., geeft aan dezen oneindig vele beteekenissen, die wij voor een goed deel in de door ons gebruikte Woordenb. niet aantroffen. *Over*, saâmgesteld met sommige werkww., wederkeerig gebr., heeft de beteekenis van: zeer, te veel, te nijg, b. v.: *zich overeten*, *zich overgaan*, *zich overwerken*, *zich overslapen*, enz. In de samenstell. met sommige andere werkww. bet. het: in twee, aan stukken, kapot of iets dergelijks, b. v.: *hij sloeg zijnen stok over. Hij heeft die plant overgeloopen*, *overgeworpen*, *overgeslagen*, enz. *Hij heeft die koor overgetrokken*, d. i. zij is in twee stukken getrokken, enz. Wij zullen slechts eenige werkww., met *over* samengesteld geven, schoon wij dit getal in het oneindige zouden kunnen vermeerderen. Maar het zijn eigenlijk geene idiotismen en daarom moeten wij ons beperken.

OVER AARDE LIGGEN. Z. over.

OVERAL, m., kleedingstuk, of soort van kiel dien men de kinderen over hun kleedsel aandoet, fr. *surtout* (Br. en elders); te Antw.: *overtrek*.

OVERAND, bijw., bij beurte, de eene beurtelings achter den andere: *wij wakèn overand bij den zieken*, d. i.: den eenen nacht ik, den anderen mijn broeder. *Zijne schoenen*, enz., *overand aandoen*, den schoen van den eenen voet beurtelings of over en weêr aan den anderen voet steken: *doe uwe muilen overand aan*, *om niet scheef te gaan*. Wij verkiezen deze schrijfwijze voor: *overhand*, dewijl *hand* hier niets te maken heeft. 2° Kil. die *overhand* of *overhands* vert. door: *alternatim*, *per vices*, *alterna vice*, heeft ook het bijv.: *over-ander*, l. *alternus*, en: *over-anderdagh*, *over-ander-dagsch*, b. v.: *overanderdaghsche kortse*, en 't werkw. *over-anderen*, l. *alternare*, fr. *alterner*, en *over-anderlick*, l. *alternatim*, *alternis vicibus*, bij Plant. verfr. door: *l'un après l'autre*. Van dit *and* komt *antwoord*, door Kil., Bild. en anderen: *andwoord* geschreven.

OVERANDERENDAAGSCH of OVERANDERDAAGSCH. Schoon eigenlijk: alle twee daagsch beteekenend, wordt

n Br., Antw. en elders voor :
rendaagsch gebr. : *de overander-*
sche kortse, dat Kil. vert. door :
na febris, is hetzelfde als ander-
sche koorts.
'FEN (zich), zich overeten (Br.,
.); elders zegt men : *overböffen.*
ffen (26).
ILEN. Z. beulen, blz. 49 en
oren, blz. 94.
DEN, b. w., meer bieden dan
ak weerd is (Br., Antw., Limb.
ders). Plant. vert. *overbieden*
: *offrir plus d'une chose qu'un*
, l. *contraliceri*.
FFEN, b. w., bijna zooveel als :
luffen, d. i. iemand overschreeu-
of : iemand met scherpe woor-
f bitse bejegeningen moedeloos
n.
IVEN, o. w., niet meer regenen :
et (weêr) *van daag overblijven*,
et vandaag niet meer regenen ?
n het veertien daag overblijft
de rogge en tarwe binnen (Br.,
., Limb. en elders).
FEN of OPBOFFEN (de 2e *o* als
oe), b. w., te veel eten geven,
el doen eten, overbrassen : *die*
er overboft haar kind. Hij is
oft, men zegt ook : *zich over-*
voor : te veel eten (Br., Antw.,
in 't c. Axel zegt men zoo wel :
ft als *overboft* van iemand die
el geëten heeft; hiervoor hoort
te Antw. ook : *hij is verbobzakt.*
nd overboffen is in Br. : iemand
erispingen overvallen, wat men
overbuffelen heet. Z. boffen,
6 en overbaffen.
KEN, o. en b. w., in twee of
tukken breken : *die balk brak op*
laatsen te gelijk over : *hij brak*
sabel op zijne knie over (Br.,
. en elders).
NGEN, b. w. : *het glas over-*
en, eens laten meê drinken,
eed doen (Br., Kemp.). *Over-*
brengen en *overdragen* worden omstr. Breda en elders gebr. en bij Weil. vermeld voor : verdragen, uitstaan, moeite en ongemak hebben : *die moeder heeft veel met heur kind overbracht* of *overgedragen*.

OVERBUFFELEN, b. w., buffels geven, overbluffen, met onheusche woorden overrompelen of bestraffen (Br., Antw., Kemp.); men zegt in Br. ook : *overschuffelen*. Z. buffel, blz. 83. Weil. heeft : *overbobbelen* in dezelfde beteekenis.

OVERBUFFEN (zich), zich overeten, te veel eten (Kemp.). Z. overboffen.

OVERDAAN, vermoeid, overmeesterd : *ik ben van dien kerel overdaan* (Westvl.). Z. overdoen.

OVERDAT, gelijk, zooals : *iets doen overdat het gaat*, d. i. gelijk het gaat : *ik zal het doen overdat ik kan* (hier en daar in Vl.).

OVERDEKKERKEN (verkeerd *overdekselken* uitgespr.), in de Kemp. 't zelfde vogelken als elders : *ovendekkerken*, zoo genoemd omdat het zijn nest overdekt.

OVERDEN, m., zoldering boven den den (Z. blz. 91) van de schuur (Limb.).

OVERDOEN (zich), te veel doen, zich vermoeien : *gij moogt u niet overdoen*. Vanhier : *overdaan* voor : afgemat, enz. (Vl. en elders). Plant. vert. : *overdoen* door : *faire oultre ce qu'on doit*, l. *facere ultra debitum*. Z. over.

OVERDOOD LUIDEN, de doodsklok luiden (Vl.).

OVERDRAGEN, b. w., (iemand) aanklagen bij de overheid of bij 't gerecht beschuldigen, betichten. Vanhier : *overdrager*. Z. ook : overbrengen.

OVERDRAGER, paanderdrager (Kortrijk).

OVERDUIVELEN, b. w., overbluffen, bedremmelen, zoo door handelingen als door spraak en reden (Br., Kemp., Limb.). Bild. gebruikt het w. in zijn *Muis- en Kikvorschkrijg*, blz. 20.
• *Mij, dien ge in 't worstelperk niet*

overduivelen zoudt.

OVEREENKOMEN. *Overeenkomen gelijk volk en liên*, elkander wel verstaan (Westvl.). *Overeenkomen gelijk kat en muis* of *gelijk kat en hond*, slecht overeenkomen (overal).

OVER ENT OVER, bijw., gansch over : *hij sprong over ent over de tafel* (Antw. en Vl.); in Br. zegt men : *over en dover.*

OVER EN WEÊR, bijw. in de Woordenb., verfr. door : *réciproquement, de part et d'autre, l'un l'autre*, bet. in Limb., waar het *euver en tweêr*, en in Br. en elders in 't Z., waar het *over en dweêr* wordt uitgespr. : heen en weder, hier en daar : *gij moet zoo niet altijd over en dweêr gaan. Die hond loopt onderwege altoos over en dweêr.* Pomey vert. *over en weder* door : *ultro citroque, huc atque illuc, hinc atque illinc. Over en weêr gaan, loopen, ultro citroque commeare, etc.*

OVERGAAN, b. w., berispen, beschuldigen, verwijten : *wat durft ge mij overgaan* (Westvl.); bij Kil. o. a. *invehi in aliquem, maledictis aggredi, conviliis insectari, acriter corripere, objurgare, reprehendere aliquem*, dus: overbluffen, overschreeuwen, enz. *óvergaan*, breken, in twee gaan : *de koord ging over* (Br., Kemp.).

OVERGANG, m., eene heerschende ziekte of kwaal (Kemp. en N.-Br.). Voor laatstgemelde streek zegt Hoeufft dat : *overgang* eene besmetting is die van den eenen tot den anderen overzet of overgaat. In Br., dan toch omstr. Leuv., zegt men : *'t is nen overgang, 't is nen heelen overgang*, als de eene of andere ziekte of kwaal voorbijgaat of heerscht en dat er velen te gelijker tijde door hetzelfde ongemak, als b. v. : *den grippe, den typhus*, worden aangetast.

OVERGAPEN, b. w., iemand, iets al gapende (ziende) bekijken (Br., Antw.). Ook Bild. gebr. het voor : overzien, beschouwen : *dit menschelijk tooneel vrijmoedig overgapen* (*De mensch*, blz. 3).

OVERGELFSCH, schuinsch, overnuusch, fr. *en biais*; bij Kil. : *ghelfs*, l. *obliquus. Overhoecks, overdweers*, l. *obliquè.*

OVERGISTEREN, bijw., eergisteren.

OVERGOTEN. *Van 't zelfde nat* of *sop overgoten zijn*, al gelijk de anderen zijn, dezelfde fouten, enz. hebben (Hagel., Br. en elders).

OVERGREDEN, o. w., overschrijden (Limb.). Z. grejen, blz. 162.

OVERHAND, bijw., voor : overhands, fr. *alternativement, tour à tour* (Br., Antw., Vl.). Z. overand.

OVERHEMD, o., fijn gestreken linnen borstlap (Br., Antw., Limb.); in Br. ook : *halfhemd*, en in de Kemp. : *kommesveur* (Z. blz. 275) geheeten.

OVERHÊR of OVERHEER voor : overheen : *erges* (ook *irges* en *urges*), *locht euverhêr gaon*, ergens gauw, lichtvaardig overheen gaan (Limb.). Z. hèr.

OVERHOEDS voor : *onverhoeds*, wordt heden nog gebr. in den zin van, bij Plant., onverhoets, onverhoedts, onverwachts, l. *ex improviso.*

OVERHOUDEN, 't zelfde als overblijven : *'t weêr zal overhouden* (Limb.).

OVERJEUNEN, b. w., benijden : *iemands geluk of goed*, enz. *overjeunen* (IJper.).

OVERKNECHT (euverknecht), ook : *opperknecht*, meesterknecht (Br.). Deze knecht is in vele pachthoven de peerdenknecht. De andere knechten worden : *han(d)werkers* genoemd.

OVERKOMEN werd niet slechts oulings, als Weil. zegt, maar nog alle dagen gebr. voor : overeenkomen; bij Kil. en Plant. *convenire, componere*; het bet. ook : zich overgeven : *hij kwam eindelijk over* (Vl., Br. en elders).

OVERKOMST. *'k Heb overkomst* zegt men in Westvl. voor : bezoek, volk.

OVERKORSTEN, als b. w., met eene korst

mgeven, als o. w., met eene korst verdekt worden (bijna overal in 't Z.). *Daar 't overkorst gemoed u 't he-melsch licht verduistert* (Bild., *Voet in 't graf*, blz. 39).

KUNNEN (VAN IETS). *Ik kan daar niet van over*, fr. *je n'en reviens pas* (Brab.).

LEED, OVERLEID, samentrekking of verbastering van: overleden, voor: verladen, of van: overlegd, evenals *gezeid, geleid*, voor: gezegd, gelegd: *hij is overleid van werk*, hij is overladen of overlast van werk (Westvl.). Kil. heeft: *overleghen*, in 't l. *onerat-us, gravatus.*

LEZEN, b. w., bet. in 't Z.: 1° *eene vrouw, kinderen* of *mans overlezen*, d. i. eenige gebeden en 't begin van St. Jans Evangelie over hen lezen, wanneer zij, b. v. ergens tot een heilige eene bedevaart zijn komen doen; 2° ontlooveren, fr. *exorciser.* Vanhier: *overlezing*, ontloovering, of de lezing over de bedevaartsgasten; *overlezer; overleesboek*, boek waaruit men overleest. Z. belezen.

LOOPEN, b. w., aan stuk loopen, loopende breken: *hij heeft dat boomken overgeloopen*. Van een winkel, enz. waar niet veel nering is, zegt men: *men overloopt ze daar niet. Zich overloopen*, te hard loopen. Van iets, dat traag vooruit gaat, b. v. eene ziekte die niet veel verandert, zegt men: *het overloopt hem (voor zich) niet* (Br., Antw. en anders).

MANGELEN, b. w., verwisselen (Oostvl.); in Br. en Antw. zegt men: *vermangen*, of, eenvoudig: *mangelen*; in Westvl.: *vermangelen.*

MIDS. Z. overmoets.

MOEDS, bijv., met grooten moed, zeer hard, overmatig: *hij werkt zich overmoeds. Hij kijft zich overmoeds* (Hagel.).

MOETS, OVERMUTS, bijw.: *hij heeft zijnen stok overmoets gebroken, geslagen*, enz. d. i. in het midden overgebroken, enz. *De balk is overmoets*, d. i. in 't midden overgebroken, welk laatste w. er onder verstaan wordt (Br., Hagel). Het w. is licht voor: *overmids*, bij Kil. in 't l. *per medium; overmids klieven* vert. hij door: *dissecare, per medium secare*, en *overmids slaen* is: over end over slaen. *Overmidts breken* verfr. Plant. door: *rompre par le milieu.* Edoch 't zou nog eerder voor: *overgemoets* of *overmoets* kunnen zijn: van: *overmoetsen.* Men weet dat *moetsen* of *mutsen* ook: knotten, afsnijden wil zeggen, in 't l. *mutilare, detruncare, abscindere*, enz. Z. overmoets.

OVERNOEN, overmiddag, onder den noen: *overnoen en al werken*, heel den dag werken (Westvl.); in Br. en Antw. hoort men: *noen overal*, over den noen heen zonder zijn werk te staken.

OVERNUUSCH, in nuusche, schuinsche richting: *naai de linten overnuusch op mijn kleed* (Br., Antw.). Z. overgelfsch.

OVEROOZEN, b. w., met eene oos oversprengen als lijnwaad, enz. (Br.).

OVERPAMPELEN, b. w., overfrommelen, verfommelen, verfronselen, verkroken of verkreuken: *gij moet dat zoo niet overpampelen* (Oostvl.).

OVERPEIL, werk dat men boven zijne taak verricht (Meetjesl.). Z. peil.

OVERPEIZEN, voor: overpeinzen.

OVERROFFELEN, b. w., *iets overroffelen* is: over iets heen roffelen. *Iemand overroffelen* is: iemand goed overslaan (Br.). Z. roffelen.

OVERRUISCHEN. Z. overuischen.

OVERRUKKEN, van elkander of in twee rukken (Br., Antw.).

OVERSCHEUTE. Z. overschot.

OVERSCHIETEN, b. w., de aarde over de ruggen schietswijze werpen en alzoo de voren dieper maken en 't graan

met aarde overdekken (Br., Vl.); in 't Vl. zegt men ook : *zeeuwen*.

OVERSCHOFFELEN, OVERSCHUFFELEN, b. w., eigenlijk : met de schoeffel, schuffel, schuiffel of schup overgaan; verders als een schuffel (fr. *parasite*) te werk gaan, en overdracht. : overbluffen, overschreeuwen : *gij overschuffelt mij altijd* (Br.).

OVERSCHOT, o. in Holl., is in Br., Antw., Kemp. en Limb. m. : *gij hebt gelijk in overscheute*, hier en daar in Vl. voor : gij hebt overschot van gelijk, of : gij hebt meer dan gelijk.

OVERSCHRIJVEN (iemand), schriftelijk overdragen of aanklagen, fr. *dénoncer*. Vanhier : *overschrijving*, fr. *délation*, *dénonciation*.

OVERSCHRIKKELEN, freq. van : *overschrikken*, 't welk Kil. vert. door : *praetermittere*, *praeterire*, *omittere*, bet. in Vl., Br. en Antw. : overslaan, overgaan, overstappen, voorbijgaan : *de St-Nicolaasfeest zal ook bij vele kinderen overschrikkeld* (in Br. *overgeschrikkeld*) *worden bij gebrek aan geld* (Snoecks almanak 1840).

OVERSCHRIKKEN in 't L. van Waas : 't zelfde als : overschrikkelen, dat men er ook zegt.

OVERSCHUDDEN, b. w., al schuddende van den eenen zak in den anderen doen (Br., Hagel. en Limb.); in Limb. ook nog : *overgieten, den koffie overschudden*.

OVERSCHUFFELEN. Z. overschoffelen.

OVERSLAAN, b. w., met slagen overdekken of overladen, wel afslaan, aframmelen : *ik zal dien kwaaipoets eens goed overslaan. De brei goed overslaan om het graan er uit te dorschen* (Br.). Van hier heeft men, in Limb. : *overslag*, halfuitgedorschen graanschoof, of beter : een graanschoof die uitgedorschen wordt zonder de banden los te doen; zoodat het graan er niet geheel uit is (Z. baardslag en voorslag). In Westvl. bet. *overslaan* : in eene verkooping iets toeslaan, toewijzen, fr. *adjuger*. Vanhier : *overslager* en *overslag*, toeslag, toewijzing. Ik heb het werkw. *overslagen* door de schippers van Br. en Antw. hooren bezigen voor : van het een schip in het andere overstorten : *die schors wordt te Antwerpen in de zeeschepen overgeslagen*.

OVERSLAG, m. Z. overslaan.

OVERSPRINGEN, aan stukken springen : *de keting sprong over* (Br., Antw. en elders).

OVERSPROEIEN, b. w., besproeien, oversprengen : *oversproei de bloemen, het lijnwaad eens* (Br., Vl.).

OVERSPRONG, m., plaats bezijden den dorschvloer, waar men het graan tast (Kemp.), zoo genoemd, omdat men gemakkelijk van den dorschvloer over den dennewand tot in de tasplaats kan springen; in Br. : *tas*, soms ook : *hoog*, en elders : *berm* genoemd. Bij Plant. is *overspronck* oft *overghebouw* verfr. door : *saillie ou project de maison*; bij Kil. : *oversprонck* of *over-steck* door : *podium*, *projectura domus*; dus : een uitspringend gedeelte van een gebouw.

OVERSTEEK, m., of ook *overzet*, de plaats waar de boot ligt, waar men over 't water vaart (Vl., Br.).

OVERSTEKEN, b. w., hier en daar steken in geven : *mijn kleed is met zwart garen oversteken. Die wesp overstak mijn heel aangezicht* (Br., Vl.). Men zegt ook : *de kaarten oversteken*; in Limb. : *de kaarten ondersteken*, voor : dooreen of ondereen steken, mengelen (Br.).

OVERSTIER, bijw., ten achtere : *ik ben met mijn werk ver overstier*; — te laat, later dan noodig is, over tijd : *gij komt altijd veel overstier* (Br., Antw. en Kemp.). Weil., op *stuur*, zegt dat : *overstuur* in Vriesl. : in verwarring, en elders (in Holl.) :

verloren, verspild bet. : *al uw geld zal weldra overstuur zijn.* » Wat bet. *stier? Stier, steur, stuyr*, l. *tributum, vectigal*, wordt door Kil. als een oud gelders., saks. en hgd. w. opgegeven in den zin van : schatting, en *stieren* vert. hij, o. a. door : *contribuere. Overstier* zou dan zooveel zijn als : overschatting, of : niet zóó als het geschat of bepaald was. In Br., althans r. Leuv., zegt men : *overstiel*, — stiel misschien eene samentrekking van het door Kil. opgegeven : *stighel*, *stijghel* en *stijghe*, d. i. trap, schrede, voetpad.

ERSTIJGEN, overloopen tot den vijand (Kortrijk).

ERTELLEN, b. w., bet. in Br., Antw. en elders niet : hertellen, maar : tot het einde tellen : *overtel die eieren eens om te zien hoe veel er zijn.* — *Overtellen*, met den nadruk op *o*, bet. : al tellende aan den kooper overlaten : *voor hoe veel wilt ge mij uwe eieren övertellen? Ik tel ze niet over als tegen zestien en halven* (fr. 1-50) *het 25* (Leuv.).

ERTELLIG, bijv., te veel, onnut : *mijn hond is mij nog niet overtellig* (Hagel.). 't Is hetzelfde als : overtollig, dat men langs het N. der pr. Antw. : *overtullig* uitspreekt. Kil. heeft : *over-telligh, over-talligh, over-tolligh*, l. *supervacaneus, superfluus*, fr. *superflu*, d. i. : nergens toe dienend, onnut, overvloedig. Delf. (blz. 302) zegt dat het ook : vruchteloos, noodeloos bet. Men vergelijke het hgd. *überzählig* (overtollig), fr. *surnuméraire.*

ERTREK. Z. overal.

ERTREKKEN, in den zin van : betrekken, l. *obnubilare, nubilo obtenebrare* (Kil.). *De locht overtrekt. Eene overtrokken locht* (Br., Antw. st. en pr.; ook in N.-Br. Z. Hoeufft (blz. 443). Elders zegt men : *de lucht is betrokken.*

OVERTROKKEN. Z. overtrekken.

OVERTUIGD, overrompeld : *die man heeft t'huis niets te zeggen, hij wordt door zijn wijf overtuigd* (Kortrijk).

OVERTULLIG. Z. overtellig.

OVERUISCHEN of OVERRUISCHEN. Zoo noemt men, in de omstr. van Audenaarde, Ronse, enz., hetgeen wij in Br. : *slooren* of *sloorzaad*, en de Woordenb. : koolzaad of oliezaad noemen, in 't fr. *colsa*, *colsat* of *colza*, lat. *brassica campestris* (veld- of wilde kool). Wij schreven 't w. blz. 22 *averuischen*, *afruischen* (Westvl.). Duidelijk is *haverruische*, blz. 178 vermeld en aldaar : wild mostaardkruid (herik) beteekenende, éénzelfde woord. Z. sloor.

OVERVAAKT, vervaakt, die van vaak overvallen is en niet kan wakker blijven (Br., Antw.).

OVERVAREN, overrijden (met voer- of rijtuig) : *de koetsier is de Maasbrug overgevaren* (Limb.); 't oud engl. *overriden*, bet. ook : met kar of peerd omverrijden. Z. varen.

OVERVLIEGEN, b. w., intwee of aan stukken waaien : *met dat onweêr zijn er vele boomen omver- en overgevlogen* (Br. en elders).

OVERVLOED, m., bet. oudtijds : watervloed, zegt Bild. (II, 311); in N.-Br. bet. het nog : overstrooming : *mijn land heeft door den overvloed veel geleden.* Maerl. (*Rijmbijbel*, V, 6538) gebr. ook : *overvlieten* voor : overstroomen.

OVERVOERSEL, o., asch, kort mest, dat men over het land, of over de weide voert en openspreidt (Hagel., Br.).

OVERVRAGEN, b. w., overeischen, te veel vragen : *wat kost dat, niet overvraagd, zulde?* (Br., Antw., Kemp., Limb.).

OVERWAAIEN, 't zelfde als : overvliegen (Br. en elders).

OVERWAS, o. en m., het overwassen van iets, of wat overgewassen is; bij

Plant. : *overwas*, *overwassing*, fr. *le surcroissement de quelque chose*, b. v. : 1° een aanwas aan 't lichaam; bij Kil. : overwas aan 't vleesch, l. *excrescentia carnis*, *callosa et superflua caro*; 2° wat ergens over gegroeid is, wat, b. v. over de straten hangt en alzoo belemmering veroorzaakt. Alzoo lezen de veldwachters in Vl. jaarlijks af dat de lieden, langs de straten wonende, hunne hagen moeten scheren en het *overwas* weren om den doortocht vrij te maken.

OVERWATEREN, b. w., onder water zetten, b. v. : lijnwaad, eene weide, enz. Hiervan : *overwatering* (veel in België gebr.); Kil. en Plant. vert. : *inundare*, *deluviare*, *adaquare*.

OVERWISSELEN, b. w., verwisselen (Somerghem).

OVERZET, m., veer of veerdam, plaats waar men over 't water zet; ook : een overblijfsel of gevolg : *die kwade oogziekte is een overzet van zijnen typhus* (Vl., Kemp. en elders).

OVERZETTEN, o. gebr. voor : zich overzetten, aanhalig zijn, zich voortzetten, fr. *se transmettre*, *se propager* : *die ziekte zet over*, d. i. loopt voort of over tot anderen (Br., Kemp., N.-Br.). Z. Hoeufft op : overgang (blz. 443). *Schippers zetten malkanderen over* bet., omstr. Gent : 1° lieden van 't zelfde ambacht of beroep helpen elkander uit den nood; 2° 't fr. *les loups ne se mangent pas entre eux*.

Ô WIJZEN. Z. o, oken.

P

P wordt soms in de uitspraak achter de *m* gehoord, b. v. : *ik kwamp er nooit. Hij namp het peerd vast. Hoe noempt men dat?* (Br., Antw.) in Limb. : *kamp*, *komp*, *kromp*, enz. voor : kam, krom, enz. : *een kromp kind*, doch : *eene kromme stek*. Men schrijft ook : *Dimpna* en *Dimfna*. Wij denken dat *ampt* beter is dan : ambt.

PAAF STAAN. Z. paf.

PAAIEN, met de handen in het water spelen om aldus den visch, terwijl hij aan 't rogen is, te vangen (Kl.-Br.); te Kortrijk is *paaien* door de zakdragers gebr. : ze werpen den teerling om te weten wiens beurt het is van te laden en te lossen, en dat noemen ze daar : *paaien*. Z. het w. bij Weil. en elders.

PAAIKEN (een vies), o., een vies, aardig, grillig persoon : *hij is altijd een vies paaiken* (of man) *geweest. Wat vies paaiken van een dochter is dat!* (Br.). 't Is een verkleinw. van : *paai* (ook *pé*), fr. *un vieux papa*, *un vieux penard*. *Paaikens* in Vl. en in Br. : *pékens*, bet. geld : *'t is een com die paaikens* (of *pekens*) *heeft*. 't Is licht voor : *paaistukskens*, stukken waarmeê men kan paaien. Z. verder : pad.

PAAL, PALE, werktuig, dat de vorm eener platte schup heeft, waarmede men het brood in- en uit den oven steekt (Antw., Br., Vl.); in Br. ook en bij Kil. : *ovenpaal*, l. *pala*, fr. *pelle*, elders : *ovenbuur* en : *ovenschop*. *Met den paal komen als het brood in den oven is*, te laat komen (Leuv. en elders). *Koekepale*, eene platte schup waarmede men de halfgebakken koeken in den oven omkeert (Westvl.). Z. paal bij Bild. (II, 313), die zegt

dat *paal* oudtijds : alle stok of staf was en dat het woord één is met *pal* in : *pal staan* (vast staan), van welk *pal* ook *pol* voor *steel* is in : *polaxt* en *pollepel*.

PAAL, in 't fr. *pale*, is, in de wapenkunde, het heerlijke stuk, 't welk op den schild de vorm van eenen paal heeft.

PAALDE, m., slechte bolder (hier en daar in Vl.).

PAALDE, v., andere uitspr. van : *peul* of *pel* (hier en daar in Vl.); in Br. en bij Kil. : *palie*, dop van kool-, sloor- en van alle ander soortgelijk zaad. Z. pel.

PAALKEN, o., scheplepel (hier en daar in Oostvl.). Z. 't volgende.

PAALLEPEL, slechte uitspr. van : *pollepel* (hier en daar in Vl.). Z. paal.

PAANDER, uitgespr. : *pender*, *penner*, *penjer*, is in de Woordenb. : een teenen korf, fr. *panier d'osier*. Ja, maar 't is een groote, ronde en ondiepe marktkorf, meest zonder eis en die gewoonlijk op het hoofd gedragen wordt (Br., Vl. en elders).

PAANDERDRAGER, m., mouwvager, overdrager (Westvl.).

PAANDERING, v. *Te paandering gaan* wordt gezeid wanneer eene vrouw eene andere kraamvrouw gaat bezoeken, eer zij haren kerkgang (234) gedaan heeft (Westvl.).

PAANHUIS of PANHUIS, 't zelfde als in Br. : *kam* (218) of : de plaats waar 't bier gebrouwen wordt (Hagel., Belg.-Limb.); in Holl.-Limb. : *brouwhuis*, brouwerij; te Maastr. zegt men : *brouwershuis;* nogtans heeft men daar nog : *het paanhuis van St-Servaas*, zijnde eene herberg en tevens brouwerij. Kil. en Meyer hebben ook : *panhuis* voor : brouwerij. Hoeufft (453) meent dat « een brouwhuis, *panhuis* heette naar de groote ketels, in den ouden tijd *pannen* genoemd, waarin zout, bier en andere dranken gemaakt werden. Z. Du Cange op 't l. *panna*, 1° *loco*. Deze beteekenis is nog overig in *zout-pan*, en ook in 't engl. heet eene zoodanige *a pann*, in het platdeutsch *panne*. » Men denke hier ook : 1° dat de brouwers meestal hunne brouwerij in pannen zullen gedekt hebben, 2° dat zij groote lange manden of korven in hun bedrijf gebruiken en dat die toen wel *paner*, fr. *panier*, konnen heeten en vandaar : *panerhuis*, *paanhuis*, *panhuis*, en 3° als er bij de brouwers draf te verkrijgen is, hangt er eene korte brouwersmand langs de straat uit.

PAAR. *Dat is een ander paar mouwen*, dat is eene andere zaak (Westvl., Antw. en Brab.).

PAAR of OMPAAR zoo veel als het fr. *pair ou impair*, *paar* en *onpaar*, even en oneffen (Br., Antw., Kemp., N.-Br. Z. Hoeufft, 445); in Limb. zegt men daarvoor : *paar* of *omp*. *Paar en ompaar spelen*, een spel dat bestaat in te raden of men iets *paar* of *ompaar* in de hand houdt (Br., Antw.).

PAARDIG. Z. peerdig.

PAARLUTIG, bijv., uitgespr. : *perlutig*, *perlietig*, in 't fr. *coquet* (hier en ginds in Vl.). Z. loet of leute.

PAARWIJZE, bijw., op de wijze als een paar (G. Gez.).

PAASCHEN. Z. peisen.

PAASCHKEERS of PASCHENKEERS, v., eene groote versierde kaars die 's zaterdags vóór Paschen gewijd en tot Ons Heeren Hemelvaart des zondags onder de hoogmis aangestoken wordt (overal).

PAAT, v., in Limb. hetzelfde als in Br. en elders : *peet* (met zware *e*), *petemoei* of *mèter;* in 't hgd. bet. *pathe* en op sommige plaatsen van Neêrl. *peet*, zoowel eene meter als een peter.

PACHTER, eigenlijk : een die iets gepacht of in pacht heeft, b. v. : een boer die eene hofstede en land van eenen

heer huurt. Doch thans bet. het vooral : een gegoede boer met ten minste één werkpeerd en die ook eigendommen bezit, jawel : een die niets dan zijn eigen goed bezaait. Zijne vrouw heet : *pachtèrse*, dat heel iets anders is dan : *pachtster*. De woning eens pachters, zijn *hof* of *hofstede* heet, in Br. en Vl. : *pachthof*, soms : *pachthoeve ;* in Vl. ook : *pachtshofstede*, en ook deze *pachthoven* zijn niet altijd : gepachte hoeven maar : eigendommen der bewoners.

PACHTERIJ wordt soms voor *pachthoeve* genomen, doch meest voor : al wat van de pachthoeve afhankelijk is, als : de bebouwing van de landerijen : *dat is eene grooté pachterij, eene slechte pachterij. Die man deugt niet voor de pachterij* (landbebouwing) (Br., Limb. en elders).

PACHTERSE (met den klemtoon op *èrs*) voor : *pachteres*, pachtersvrouw. Z. pachter (Br. en elders).

PACHTHOFSTEDE. Z. pachter.

PAD, voetweg, wordt niet dan m. gebr. in vele streken der Kemp. en omstr. Breda : *wilt ge mij den pad eens wijzen?* Z. Hoeufft (446) en Bild. (II, 317) op : pad. In Limb. is *voetpad*, m. Het verkleinw. van : *pad* is in de Kemp. : *paaiken*, ook uitgespr. : *puike*.

PADDE. Z. haspelzog, blz. 176.

PADDEBLOEM, licht, hier en daar in de Kemp. en elders, zoo genoemd, omdat dit stinkend onkruid evenals eene pad afkeer inboezemt. Z. eppelein of epelijn, blz. 114 ; ook bij Plant. zijn de *paddebloemen* : *stinckende wilde camille*, fr. *camomille sauvage, herbe de chient.*

PADDEBLOOT, bijv., eigenlijk : zoo bloot als eene *pad*, wordt gezegd van jonge vogelen die nog geene vederen hebben : *ge moogt de vinken nog niet uithalen, ze zijn nog te paddebloot* (Br., Antw., Kemp., N.-Br.) ; omstr. Breda hoort men de *t* bijna niet. Z. Hoeufft (446) ; Kil. vert. : *paddebloot* door : *deplumis*, en ook door : *glaber, investis*, glad, kaal, zonder haar. Van iemand, die nog geenen baard heeft, zegt men : *hij is nog paddebloot ;* in 't L. v. Waas spreekt men *padder* uit, b. v. : *paddernaakt, paddermoedernaakt* voor : heel naakt. Z. duivelshaar (110).

PADDEDREK, m. Z. paddegerek.

PADDEGEREK, omstr. Brussel uitgespr. : *parregerek ;* omstr. Leuv. : *paddegedrek*, of : *paddendrek ;* in Vl. : *puddèrek, puds-* of *podshoofden*, paddenslijm, vorschenslijm, *kikkerrik*, hgd. *krötengift*, fr. *buffonine ;* bij Kil. is *padden-gherack* vert. door : *batrachides, ranarum foetus sive semen, ova ranarum ;* hij heeft ook : *pogghen-raff*, saks., 't zelfde als : *paddegerak. Pudde, podde, padde*, pedde, *puit, puut, pute* bet., evenals : *pogge*, vorsch, in 't saks. is *pogge* : een vorsch, en in 't Hamburgsch *quaat-pogge :* eene pad, hgd. *kröte. Ghereck, gherick*, l. *viscera, exta*. Z. pipioen.

PADDEGEWAK, 't zelfde als : paddegerek (Meerhout).

PADDER. Z. paddebloot.

PADDEVAREN, zekere hooggroeiende plant eenigszins aan riet gelijkend, doch zonder hollen stengel en met bladeren bijna als pluimen. Z. varen, in 't l. *filix, thelypteris*, fr. *fougère*, engl. *ferne, fearne*, hgd. *fahrenkraut*, saks. *farn* of *farnkraut.*

PADDEVERGIF, iets dat uiterst slecht smaakt : *'t is paddenvergif wat gij mij opgediend hebt* (Antw., st., pr. en Westvl.). Z. paddegerek.

PADDEVISCHKEN (Turnh.). Z. pipioen.

PAF, vervoegd met *zijn* of *staan*, wordt in heel Br., Antw., Kemp., Oostvl. en Westvl. *paaf*, gebr. in den zin van : getroffen, verslagen, ontsteld, verbaasd, verstomd, verbluft, ontbutst,

verbijsterd zijn of staan; van ontroering geene woorden kunnen uitbrengen, niet weten wat antwoorden, fr. *stupéfait* : *hij stond paf toen ik hem zijn schelmerij onder den neus vreef.* Z. *Belg.-Mus.* 1846, blz. 189, ook, bij Weil. : *pof* en *paf,* dat daar : bol, opgeblazen bet.; bij Kil. : *paf,* l. *tumidus, inflatus,* en bij Bild. : *pof,* zwelling, waarvan de Franschen : *bouffée*, *bouffir,* enz. hebben. Men mag uit dit alles opmaken dat *paf-staan* zooveel is als : opgeblazen, geslagen, beschaamd, beteuterd staan.

PAFFEN, o. w., met geweld aan eene cigaar of overstopte pijp trekken (Kl.-Br.); hard smoren, den rook met zware walmen uit pijp of cigaar ophalen (Antw., Kemp. en Limb.); soms hoort men 't ook voor : baffen (26). *Paffer,* een felle rooker.

PAFZAK, zwaarlijvig mensch (Kemp. en elders).

PAG, v., houten paalken of staakje dat men in den grond slaat om er iets aan vast te maken of om iets tegen te houden : *de koeien,* enz. *aan paggen binden* (Hagel.). *Pag* is hetzelfde als in den Teuth. : *pegghe*, en als omstr. Diest : *peg.* Z. dit woord.

PAGADDER, m., woord, van onzekere beteekenis, tot of van kinderen, schoolknapen, of andere kleine en geringe personen gezegd, en drukt eene zekere minachting voor hen uit om hunne kleinte of geringheid. Het zegt omtrent zooveel als : kleine kerel, gast, kadé, klein manneken : *o du klein pagadderke* zegt eene moeder tot haar kind. *Wat kunnen die steedsche pagadders van hunnen neus maken!* (Hagel., Br., Antw., Limb.) doch in Vl., waar men voor : *pagadder* ook : *patjakker* zegt, bet. het ook : een soort van landlooper, en in Br. nog : een kind dat kramakkelachtig loopt. Wat is dit *pagadder* voor een woord? Wij achten het afgeleid van : *bagaden* (26) of : *begaden* (37), omdat kinderen de gewoonte nogal hebben van zich vuil te maken of in 't stof te spelen; 't bet. derhalve zooveel als : vuileriksken. Maar J. F. Willems dacht er anders over : zie hier wat hij schrijft : « *pagadder,* Antwerpsch scheldwoord, doch waarvan thans de onbestemdheid hetzelve bijna onschuldig maakt. Het drukt omtrent de beteekenis uit van : *polichinel*, Jan Claas, een veranderlijk personaadje. Het is het spaansche *pagador*, betaalder. Wanneer de Spanjaarden van het kasteel eetwaren binnen de stad kwamen koopen, namen zij eenen kerel uit de volksklas mede, die de verhouding tusschen de spaansche en de nederlandsche munten regelde en dus te gelijk voor tolk en betaalder diende. Het volk, dat den Spanjaard niet lijden kon en met den gehaten *pagador* om den laatsten duit keef, hechtte aan dien naam eene verachtelijke beteekenis » (Willems, *Oud Vlaamsche liederen*, 1848, blz. 506). Een *pagadder* is, in Antw. : een Antwerpenaar, geboren van ouders niet of niet beiden uit die stad afkomstig. De volbloed Antwerpenaar, uit echte Antwerpsche ouders geboren, heet daarentegen : *Sinjoor.* Volgens anderen zou de *pagadder* een op het kasteel geboren Antwerpenaar zijn. Maar in een oud Spaansch Woordenb. staat bij *pagador* aangemerkt, dat dit w. in Spanje gebr. wordt niet slechts voor : betaalder, maar veel voor kwade betaalder en in 't algemeen voor : slecht volk (*canaille*). Hier uit mag men te recht besluiten dat de Spanjaards het deftige volk of de burgerij zullen : *sěnores* (sinjoors) en 't gemeen volk : *pagadores* (pagadders) genoemd hebben.

PAGGELEN (wroeten), vroetelen. Vanhier : *paggelaar,* vroetelaar (West-

vl.); in Br. : *baggeren*, blz. 27. De wortel van dit w. is *pegge*, waarvan lager.

PAGIE. Men zegt in Br. van arm volk : *'t is maar erme pagie* of *ermentagie*, d. i. arm geschoor.

PAIOTTENLAND. Zoo noemt men de landstreek, gelegen tusschen Geeraartsbergen, Iugen (Enghien), Halle, Brussel, Aalst en Ninove, en de bewoners van dit gewest heet men : *paiotten* of *pajotters* (Br.).

PAJOELEN of PANJOELEN, o. w., krijschen, huilen : met welk laatste het verwant is : *als de kinderen slaag krijgen, pajoelen zij* (Br.).

PAK, o., last, bet. ook, evenals : *pakkenood* : grauw, janhagel, of, in Br. : *geschoor* (Limb.); *paksken* bet. te Maastr. eigenlijk : het zondagsch kleedsel van een jongsken. *Iets van 't fijn pak, van 't gemeen pak* bet. : iets kostelijks, iets gemeens (overal). *Ik heb eenen goeden pak gedaan*, d. i. een goeden koop (Br.).

PAKKEN, verstaan, vatten : *ik kon den zin van zijn voorstel niet pakken*; gelukken, in den zin van : hotten of vastkleven : *ik wilde die gasten verzoenen, maar 't pakte niet. Van iets gepakt zijn*, d. i. getroffen, bevangen, ontroerd, aangedaan zijn (bijna overal in 't Zuiden).

PAKZAK, m., pafzak of log, zwaarlijvig mensch (Br., Kemp., Antw.).

PAL, dat gedeelte eens ankers hetwelk in het slijk hecht (Willebroek). Men neme hier in aanmerking dat : *pal staan*, vast of stevig staan is. Z. paal.

PALE, in Westvl. 't zelfde als : paal.

PALET, o., wordt in 't Hagel. ook van eene platte vuurschup gezegd en, *iemand op het palet zetten* bet. daar: iemand aan de deur zetten. Weil. leidt *palet* af van 't fr. *palette* en dit van 't l. *paletum*, maar ons *palet* zal voor : *paletje* (verkleinw. van *paal*, eigenlijk : stok of steel) zijn. Want een ovenpaal en een *palet* is eigenlijk : eene houten of andere platvormige schup met korten of langen steel.

PALIE, v. De pellen of peulen, bolster of schelpen waar het kool-, sloor-, bloem- of ander soortgelijk zaad in zit, heeten in Br., Antw., Kemp.: *palien*, uitgesp. *pöllen*; in Vl. hier en daar : *paalde, polje*. Het groen of loof van de meêkrap (fr. *garance*) heet ook : *polje*. Oul. schreeft men ook : *paelje, paelie*, verwant met 't l. *palea*, 't fr. *paille*, vanwaar : *paillasse* (stroo- of kafzak). Het nedersaks. is : *pöl*, vanwaar : *pulster*, bij Kil. : *bulster* of *bolster* en thans *bultzak*, hetzelfde als : stroozak, welke zak veel met graankaf, met sloorpöllen of met kort stroo gevuld wordt.

PALING, m., voor : gladzak, slechte betaler, fr. *panier percé* (Gent en omstr.); in Westvl. zegt men dikwerf tot knechten : *mijn paling zit nooit gerust. — De paling reedt zijn eigen*, eene zaak zoo schikken dat de kosten er van vergoed of vergeld worden, profijt uit iets weten te trekken (Vl.).

PALJAS, PALJASSE, bestrooide stal : *de paljasse maken*, den stal bestrooien (c. Axel). Men ziet dat *paljas* van 't fr. *paillasse*, stroozak of beter: stroobed, komt.

PALLEBBER, PALLEDDER, bijv., zat, dronken : *hij is pallebber* of *palledder. Die jongen drinkt zich alle zondagen pallebber. Zijne tong slaat palledder* (Br.); te Popering. zegt men: *hij is pallus*.

PALLEPOOTEN, besmeuren door gedurig met vuile handen vast te pakken : *meiske, wat ligt ge aan uwen zuiveren voorschoot te pallepooten?* (Antw. st. en pr.) *Pal* voor : *pol*. Z. dit laatste.

PALLETO. Z. palto.

PALLEUTER, iemand die veel klaps heeft en weinig uitwerkt (c. Axel). H. J. Van Eck, in 't *Arch. vr. Nederl. Taalk.*

(II, 178), wil dat het overeenkomt met : leuteraar, l. *cessator*. Doch wij denken dat het eer met : *lul*, *lulleman*, *lunteraar* in verband staat.

PALLODDER, PALLOEDER, m., bedrieger (Br., Kemp.). Z. 't volgende, ook *lodder* (vod) en *loeder* (voddeman, bedrieger), blz. 344.

PALLODDEREN, w., nogal veel in de Kemp. en elders gebr. doch met eene tamelijk onbestendige beteekenis; het beduidt : vleien, flodderen met welk laatste het verwant is : of misschien ook met : *lodder* (vod, blz. 344). *Ik heb hem goed gepallodderd*, lachende gezegd voor : ik heb hem goed afgerost. Z. pallóteren en palluffen, dat in denzelfden zin gebr. wordt. Z. palleuter.

PALLOETER, 't zelfde als : palloeder.

PALLOOK, v., slee, wilde pruim; bij Kil. : *palleken*, holl. j. : *sleepruymken*, l. *prunum nanum* (Brussel en omstr.).

PALLOTER, PALLOTEREER, een die iets lief heeft. Vanhier : *konijnenpalloter*, konijnenmelker ; *duivenpalloter*, duivenmelker (Brussel). Z. 't volgende.

PALLOTEREN of FLEDDEREN (126), vleien, de mouw strijken, ook : bedriegen, verneuken (omstr. Brussel), 't schijnt een freq. van : *ploten*, bij Kil. opgegeven als een vl. w., dat thans *blooten* is, en ook *plooten* uitgespr. wordt; het bet. : de wol van de vellen of het haar van de huiden afschaven. Vanhier tot den afgeleiden zin van : flodderen en bedriegen is er maar een stap. Men zegt ook dagelijks : *ge zijt er mee geschoren*, voor : bedrogen, gefopt. Z. bij Weil. blooten en bij ons : blotten (62), eigenlijk ontblooten. Z. palloderen.

PALLUFFEN, b. w., vleien, fr. *cajoler*, *amadouer*: *hij weet hem wel te palluffen;* ook : door vleien bedriegen, foppen : *ik ben er leelijk aan gepalluft* (Westvl.). Z. palloteren en pallullen.

PALLUL, PALLULLE, v., in Vl. 1° pannekoek, weitenkoek : *dat zijn goe pallullen om den buik te vullen ;* 2° vooral : prullen, vodden, klodden, lappen, leuren, slunsen, lompen, flarden : *de pallullen slepen heur achter na*. *Die arme kerel hangt vol slunsen* (z. dit w.) en *pallullen*. Pallul of *Jan Pallul* voor : *palluider* is m. en bet. : voddeman, prulleman, kloddeman, lulleman, verdachte kerel, bedrieger. Kil. vert. *palullen* door : *impedimenta* (beletsels); *sarcinae, scruta, panniculi triti*. Bij Plant. en Kil. bet. *palt*, een stuk, l. *frustum*, b. v. : *een palt broodts*, en in Gron. zijn *pallen :* oude kleederen (*T. M.* 339). *Palul*, vanwaar *prul* schijnt ontstaan te wezen, is misschien voor : panlul; *pan* en *lul* of lelle bet. beiden : lap. Of zou 't w. *pallul* een overblijfsel zijn van de Spanjaards, bij welken *palillos* iets van weinige waarde bediedde?

PALLULDER, m., een die pallult, lulleman, prulleman (Vl.). Z. pallullen.

PALLULLEMAN, een die niet rechtdoor handelt, prulleman, voddeman, kloddeman (Antw., Oost- en Westvl.).

PALLULLEN, b. en o. w., om den hals liggen of aan den hals hangen om iets te bekomen, vleien, flodderen ; ook : bedriegen, in de kleêren steken, vast hebben, iemand leed, verdriet aandoen, in gevaar brengen : *die vent kan iemand leelijk pallullen*. Vanhier *palluider* en *pallulleman* (Oost.- en Westvl., Antw. en Kl.-Brab.); in Westvl. zegt men ook : *palluffen ;* omstr. Brussel, *palloteren*. Z. pallul en pallodderen.

PALLUS ZIJN, dronken zijn (Popering.). Z. pallebber.

PALMEN (kinderspel), zooveel als : heullen, maar op eene andere wijze. Men neemt een stokje in de vuist, een tweede grijpt den stok boven de vuist zijns speelgenoots en zoo overands voorts; hij die, als men ten einde van

den stok is, de vuist boven heeft, is eerste en mag 't spel beginnen (Kl.-Br.). 't Komt van : *palm* (der hand).

PALMSLAG, handslag, koopslag, bij 't toeslaan van den koop, bij Kil. vert. door : *palmaria addictio*, *plausus injectae dexterae*. Wanneer een notaris openbaarlijk veilt, gebeurt dit, onder vele voorwaarden, meest « *met winst van palmslag en verdieren* » (Antw. en Kemp.); in Br. is 't : *met winst van palmslag en hoogen*. *Palmslag* is heel België door en in N.-Br. in gebr. Hoeufft (450) schrijft « dat men hier ook *slag* zegt : *hebt gij den slag reeds?* Op sommige plaatsen van Neder-Saks. wordt slag, palmslag : *klappe* genoemd. »

PALM STEKEN, palmtakjes, op Palmenzondag gewijd, met een zekeren eerbied gaan steken tusschen de te velde wassende granen, in den hof en elders (bijna overal). Z. ook Hoeufft (blz. 449).

PALSTER, m.; *palsters* zijn stokken met ijzeren pin of punt aan 't einde om er zichzelven in een ijsstoel meê voort te stooten (Br.). Bij Maerl. bet. het : steunstok, bij Kil. : reisstok en dolkstok.

PALTO, PALLETO, soort van lange ronde jas, gewis hetzelfde als : *paltrok*, *paltsrok* (lange wijde rok), een oud basterdwoord, bij Kil. in 't fr. *palletoc*, ital. *palletocco* (Weil.).

PALUF, PALUL, PALULLEN. Z. palluf, pallul, enz.

PAMEELE, geerst, fr. *sucrion* (Popering.).

PAMPELEN, b. w., wordt gezegd van het al te sterk of plomp hanteeren van stoffen, zoodat deze niet wel meer als splinter nieuw of versch gewasschen kunnen doorgaan (Brussel), ook : *fommelen*, of in Vl. : *fompelen*, d. i. onachtzaam behandelen, kreuken, kroken, fr. *froisser* : *ge moogt dat goed zoo niet pampelen* (Br., Vl.). In Gelderl. bet. *pampelen*: kwakzalveren. Het Hgd. heeft voor *baumeln* ook *bammeln* (Z. bommelen, 68) beteekenende : *bengelen*, d. i. : heen en weêr bewegen, en in *Prof. Oertel's Gramm. Wörterb.* vind ik, voor dit *bammeln* ook : *pampelen*; dan de beteekenis van dit w. verschilt mij van het Geldersche woord te veel om het daar door te durven verklaren, enz. (Z. *Taalk. Mag.* III, 63-5). *Pampelen* kan ook een freq. zijn van : *pampen* of *pompen*, dat oulings : pralen, evenals *pomperij*, pralerij beteekende. Of zou het met het fr. *palper*, l. *palpare*, uit ééne bron zijn?

PAMPEREN, kweeken, zoogeren, voedsteren (Westvl.), oppassen (Popering.).

PAN, v., *de pan met den steel hebben*, iets goed vast hebben zoodat men geen kwaad of iets verliezen kan : *de notarissen, die geld leenen, hebben gewoonlijk het panneken met den steel*, d. i. zij hebben goeden onderpand (Br., Hagel., Antw., Kemp.). *Het brandt op de pan* : *de pan brandde uit*, het roer ging niet af, of : daar kwam niets van (Vl.). *Eene pan maken*, de onderste lip laten hangen, zooals de kinderen doen wanneer zij gaan weenen, krijschen (Maastr.). *Iemands panne vermaken* of *vertinnen*, van iemand kwaad zeggen in zijne afwezigheid : *zij hebben uwe panne daar goed vermaakt* (Vl.). *Het is eene pan*, 't is mis, 't is mislukt : *'t is er maar eene pan mede*, 't is er maar stillekens, maar slecht mede. Licht is pan hier voor : *olla*, holte, ledigheid (Br., Antw., Kemp., Hagel., Vl.). *'t Is weêr panneken*, er bestaat weêr groote vriendschap, 't is weêr bijgelegd (Antw.). *'t Is pan af* of *'t panneken is den steel af*, de vriendschap is uit (Waas). *Van de pan krijgen*, slaag krijgen, gestraft worden (Br., Antw.). *'t Is vandaag panneken vet*, 't is overhoop (Antw.).

PAND is nog heden in al zijne door de

Woordenb. opgenomene beteekenissen m. in 't Z. Volgens Weil. bet. het oorspronkelijk : lap, stuk stof waaruit een ander kleedingsstuk vervaardigd wordt of worden kan, in 't fr. *pan*, van 't l. *pannus*. In Br., de Kemp. en elders noemt men nog *pand* : 1° die verdeeling of dat gedeelte van een stuk lands, van bosch of weide tusschen twee rechte voren in liggende; een *pand* is veel breeder dan een *rug*. Wordt eene weide met rechte voren doorsneden, dan noemt men die verdeeling *panden* : *ik heb twee panden rapen gezaaid; ik heb drij panden hout, en vier panden hooi gekocht*, d. i. hout of hooi staande op zoo vele panden. 2° Men heet nog *pand*, b. v. : een gedeelte vaartdijks, baans, enz. tusschen twee palen of anderszins afgeteekend : *die arme vrouw heeft eenen pand gras aan de vaart gehuurd*. In de pr. Drenthe en gewis elders, noemt men ook *pand* : het gedeelte in de wegen, wallen, vaarten, dammen, welk door de markgenoten of inwoners onderhouden wordt (Arch. vr. Nederl. Taalk. I. 339). 3° Vak of gedeelte van een muur tusschen de steilen, in 't fr. *pan* (Hagel. en elders). 4° De breede omgang of gaanderij langs de binnenplaats van kloosters, bij Kil. vertaald door : *ambitus*, *circuitus*; ook : de zuilengang of gaanderij, in 't fr. *portique*, l. *solarium* : *wij hebben met den regen onder den pand gewandeld*. Zelfs de breede, lange binnengangen, zoo boven als beneden, tusschen de kamers van een groot gesticht, heeten hier en daar *pand*, in 't fr. *corridor*, l. *ambulacrum*. De zuilengang in eene groote kerk heet men te Leuv. ook *pand* of *beuk*.

PAND, eene soort van net welke men in grachten en over wegen spant om er vogelen (bijzonderlijk lijsters) in hunnen vlucht meê te vangen (Waas), licht voor *pandnet*. Z. 't voorgaande pand (gang).

PANDEN, b. w., land, enz. in panden leggen of verdeelen (Br., Kemp.).

PANDFEESTEN, foor, jaarmerkt, kramen en winkels der foor, zoo genoemd omdat de kramen plogen te staan onder de panden (portiques). Z. foor (132).

PANDOER, 1° simpele soldaat van 't voetvolk (op vele plaatsen); spotnaam dien men te Leuv. geeft aan de politiemannen. Licht is die naam ontleend van de gekende Hongarische krijgslieden, die wellicht woeste en ruige kerels waren. 2° Het is ook een kaartspel, en dit spel spelen heet : *pandoeren*, d. i. malkanderen afhoogen; wanneer men al de slagen kan halen roept men : *pandoer!* is er twijfel, men zegt : *riske pandoer!* Is dit spel zoo genaamd omdat men op zijn pandoers te werk gaat (Br., Vl., Antw.)? Omstr. Leuv. heet men de wesp, die van de grootste soort is, ook : *pandoer*. Z. piot.

PANDOEREN, 1° pandoerspelen, een ander kaartspel als : *jaspandoeren* (Vl., Br., Antw. en elders); 2° duchtig afrossen. Vanhier *pandoering*, afrossing, klopping, aframmeling, fr. *rossade* : *ik heb hem daar eene goede pandoering gegeven. Napoleon heeft te Waterloo eene duchtige pandoering gehad* (Br., Vl., Antw., Kemp.). Het komt wellicht van : *pandours*, gekende krijgslieden. Z. pandoer.

PANE, fluweel, fr. *velours*; *panen*, bijv., van *pane* : *eene panen broek. Een panen oog*, fr. *un œil poché*. *Een panen oog slaan*, eene blauwe oog slaan (Westvl.).

PANEN (N.-Br.). Z. pè en pane.

PANHES. Z. paanhuis.

PANHUIS. Z. paanhuis.

PANIEREN, b. w. *Eenen weg panieren* is : hem van onkruid zuiveren en effenmaken (Westvl.). Omstr. Breda wordt *panieren* gezegd voor : het effenmaken

der zandwegen. Op bepaalde tijden worden de landslieden daar opgeroepen om de wegen in hun gehucht open effen te maken. In Br. noemt men dit : *pionnieren* of ook : *kraweien* (Z. blz. 290); en 't is of van : *paan*, in N.-Br. 't zelfde als in Br. : *pè*, *pessem*, en dus is 't : den weg zuiveren van 't gras; *banieren*, *baneeren*, van *baan*, de baan opmaken; of voor *banieren*, van *ban* : de wegen opmaken elk gehucht binnen de grenzen van zijne banne of gebied. Het kan ook met *paneel* of met *plan*, vlakte, verwant zijn (Z. Bild. II, 322).

PANJERS, bieruitvoerders die de tonnen laden en lossen (Dendermonde). Z. paanhuis.

PANJOELEN. Z. pajoelen.

PANNE, 't zelfde als : *pane*. *Panne* is ook de naam van een gewest bij Veurne.

PANNEGATSLAAN of PANNEGATTEN. Wanneer, in de omstr. van Thien., eene weduwe of weduwenaar gaat trouwen, dan komt de jonkheid 's avonds bijeen voor hunne deur en klopt daar, zoo lang de roepen duren, op potten en pannen, ketels, gieters, enz. om op den houwelijksdag bier te krijgen, en dat heet men : *pannegatslaan*, *pannegatten* of *pannen*. Te Diest noemt men dit : *toeten*. In de Brab. dorpen noemt men die handelwijze : *de bef jagen*, doch dit wordt slechts gedaan bij iemand die zich slecht gedraagt en met zijne bijzet niet trouwt.

PANNEKLITS, m., een van klei gebakken knikker (Bree).

PANNEN. Z. pannengatslaan.

PANNENHUIS (Antw.). Z. paanhuis.

PANNENSCHOP, m., pannenbakkerij, zoo genoemd omdat het gebouw aan een schop of overdekte plaats gelijkt (Limb.).

PANTEKRUL, aardige gek (omstr. v. Gent).

PANTSOEFELEN, huiken (Westvl.).

PAP. *Iemand de pap in den mond geven*, iemand het antwoord, om 't welk hij verlegen is, helpen vinden, iemand iets te verstaan geven : *ik gaf hem de pap in den mond en nog kon hij niet antwoorden* (Br., Antw., Vl.). *Ik ben het zoo beu als kou pap*, ik ben 't zeer moede (Br., Antw., Limb.).

PAPENGULLEKENS. Z. 't volgende.

PAPENHULLEKENS, de roode appeltjes of de vrucht van den doornlaar (omstr. Lier); te Antw. en in 't Hagel. ook : *papenkullekens*, in de Kemp. : *pastoorskullekens*, en hier en daar : *papengullekens*. Z. hulle (deksel, muts) en 't volgende.

PAPENMUTS, v., is in Limb. hetzelfde houtgewas als in 't fr. *fusain*, *bonnet de prêtre*, als in 't hgd. *pfaffenbaum*, *spindelbaum*, in 't engl. *spindeltree*, *or Prickwood*, en bij Blancardus : *anonymus* of *euonymus*; Kil., die *papenhoed*, *papenhout* en *spingelboom* heeft, zegt dat wij en de Franschen het *papenhoed* heeten, om de gelijkenis welke de zaadpeulen hebben met de vierhoekige priestermuts, in 't oud fr. *bonnet de prestre*. Men noemt in Belg.-Limb. en omstr. Maastr., nog *papenmuts*, de zaadknopjes van den roozelaar, omdat ze ook de preekmutsen der priesters eenigszins slachten.

PAPENTHEE. Z. pappenthee.

PAPENVASTENAVOND, de zondag voor den Vasten (Vl.). Kil. vert. *papenvastel-avond* door : *dominica quinquagesima*.

PAPLAMMER, PAPLANDER, PAPZAK, m., dikke en trage vent (Westvl.).

PAPMUSCH, dikke huismusch (Dendermonde).

PAPPENTHEE of PAP EN THEE, pap gemaakt van zoete melk met kaneel, eiers, suiker en wat fijne tarwebloem gekookt (Waas).

PAPZAK, m., een die geern pap eet of er veel kan eten (bijna overal); in Br.

en elders ook : *dikzak*, dikke vent, *moffer*, trage kerel.

PARADIJSGOED, o. Zoo noemt men hier en daar in Br. : de wilde uitgeschoten appel- en perenboomkens, de schudpruimenpoten dienende tot griffelstammen.

PARDAF, PARDOF bet. 1° slag of gerucht van eenen slag. Z. pardoens; 2° klopping, rossing : *pardaf geven, krijgen* (Vl., Br.); 3° bitter of suikerij die men bij den koffie mengelt : *er is te veel pardaf bij den koffie*, en vandaar ook : *slappe koffie* (Br., Vl., Antw.). Z. boef (63) en klets (249).

PARDAFFEN, o. w., drukt den klank uit van eenen slag of van iets dat valt of weggeworpen wordt; vandaar heeft *pardaffen* of *pardoffen* verschillende beteekenissen, als, b. v. van : slaan, opslaan, neêrvallen, hard smijten : *hij pardafte er goed op. Dat ding pardafte van boven af* (Vl. en elders); in Br. gebr. men 't ook voor : *binnenslaan*, duchtig eten : *hij kan goed pardaffen*. Z. boffen, blz. 66.

PARDOENS! Een uitroepingswoord als men eenen zwaren slag hoort, als iets met gedruisch valt : zoo zegt men ook : *boef!* Wellicht zijn beide woorden slechts klanknabootsend. In Despars, I, 261, leest men : *een bordoensch geschot*. In Bremen is 't : *perduus;* in Br. is 't : *pardaf, pardoef : pardaf! daar ligt hij.*

PARDOF, PARDOFFEN. Z. pardaf en pardaffen.

PARDOTSEN, ploffen, neêrvallen (Meetjesland). Z. pardaffen.

PARET, PARRET, PORRET of PRET en PREI, 't zelfde in Westvl. als in Brab. en Antw. : *parrei, porrei*, in Limb. : *poor*, fr. *porreau*, oud engl. *porets : te noenent eten wij pretsoep* (Vl.). Z. Delf. 509.

PARET, uitgespr. *parret* (met den klemtoon op *ret*), in Br., Antw. en elders voor : part of poets, snakerij : *zijne paretten spelen ;* in Vl. bet. *paret* of *prette :* beslag, beschar. Vandaar : *paretmaker* of *prettemaker*, beslagmaker, windmaker, moeskensmaker (Z. 385), potsenmaker.

PARETEEREN. Z. parreteeren.

PARETMAKER. Z. paret.

PARETTER, m., *paretterse*, v. Zoo noemt men, langs den Westkant van Brussel, de handelaars in boter en kaas, die in huizen en op markten deze waren opkoopen, en ze te huis bewerken en bereiden om elders te verkoopen. Te Beersel, bij Brussel, te Sint-Peeters-Leeuw, enz. zijn er veel van die *boter-* en *kaasparettersen ;* langs den kant van Leuven en in de Kemp. : *boterkremer ;* in Vl. : *boterkutser* (z. blz. 71).

PARLASANTEN, PARLESANTEN, PERLESANTEN, o. w., veel en snel of luidop babbelen, hoogdravend of met gebaren spreken, razen, tieren, opspelen, kijven, vloeken : *wat staat gij daar zoo veel te parlesanten* (Vl.). Van Duyse en meer anderen hebben het woord. — J. F. Willems schreef in de *Letteroefeningen* (Gent, Ducaju, 1834) : « Alleen zal ik den Vlamingen te bemerken geven, dat hun spreekwoord : *ge moet zoo veel niet perlesanten*, van den Spaanschen eed *per los sanctos* afkomstig is, hebbende de Spaansche soldaten in de XVI° eeuw tegen de ingezetenen van België wat te veel deze woorden laten hooren. » Bild. kende ook *parlassanten :*

En of tante
Parlassante
Als men aan haar kwam.
(Z. *T. Mag.* III, 124 en *Verhand. der Leidsche Maatsch.* d. II, stuk II.)

PARMANTELIJK, PERMENTELIJK, in Br. : *permintelijk*, en te Antw. : *promentelijk*, zeer duidelijk, klaarblijkelijk : *ik heb het permintelijk gezien ;* stellig, voor vast : *het is permentelijk*

waar; 't is zooveel als 't fr. *pertinemment*, *évidemment*. Kil. heeft : *parmant*, *parmantigh* (statig, deftig) en *parmantelick*, staetighlick, l. *magnifice*. De hedendaagsche beteekenis kan er genoegzaam meê in verbinding gebracht worden. In Vriesl. wordt *parmantig* voor : sierlijk uitgedost gebruikt; het komt van 't fr. *parement*.

PAROCHIE, van 't l. *parochia*, wordt in Vl. en elders veel gezegd voor : dorp, door welk laatste men in Br. veel verstaat : de hoop huizen in den omtrek der parochiekerk gebouwd.

PARREGEREK. Z. paddegerek (452).

PARREI. Z. paret.

PARREN, PERREN of **OMPERREN**, b. w., omwerpen, omstooten, omstorten, omklinken : *pert eenige kruiwagens gruis in dien put* (Waas, Kl.-Br.). Z. porren.

PARRET. Z. paret (beslag en porrei) en Delf. blz. 509.

PARRETEEREN, o. w., uitschijnen, uitkomen, welstaan : *dat kleed parreteert niet. Met iets parreteeren*, met iets in zijnen schik zijn : *zij parreteert niet zonder krinolin* (Br. en elders). 't Komt van 't fr. *paraître* of liever is 't eene verbastering van : *paradeeren*, in 't fr. *parader*.

PARSIJN, PASSIJN, in 't Meetjesl. voor : *peterselie*, fr. *persil*, engl. *parsly*, hgd. *petersilg* of *garten eppich*.

PARTEKLANG zegt men in Limb. ook voor : pateklang.

PARUT, PRET ZIJN, ook : *ridsch zijn*, al zijn geld kwijt zijn (Brussel en omstr.), en in dat geval is men soms onrustig gelijk een ritsig dier.

PAS. *Hij doet het van eenen pas*, hij doet het veelvuldig of wanneer het hem invalt, of pas geeft. *Een jan van pas*, die iets naar zijnen pas doet, als hij het goed vindt, en op zijn gemak (Br. en elders). Plant. vert. : *ick wilt hebben na myne pas : je le veulx avoir quand il me plaira* ou *à mon apoinct*, l. *ut lubet*.

PASCHEN. m., in 't Z. *Te paschen of te mei: ik zal hem eens betalen te paschen of te mei* (Vl.). *Als paschen op een vrijdag komt*, nooit (Vl. en Antw.).

PASCHENDIJSSENDAG *als de slekken bijzen*, nooit (omstr. Brugge).

PASKENIE, fr. *coulisse de théâtre* (Kortrijk).

PASSEKWEEREN voor : *parsekweeren*. Z. persekweeren.

PASSELIJK, bijv., omstr. Breda voor : *wel passende*, in den letterlijken zoowel als in den zedelijken zin gebr. : *dat is een recht passelijk kleed*.

PASSIEZONDAG, de zondag voor Palmenzondag (overal).

PASSIJN. Z. parsijn.

PASTEREN, PASTOREEREN. Z. peisteren, pesteren.

PASTIJKESHONDJEN : van eenen die iemand gedurig achterna loopt, die van hem niet afgaat, zegt men : *hij loopt hem achterna*, *hij volgt hem gelijk pastijkes hondken* (Brussel).

PASTOORKENS, omstr. Breda, zekere soort van blozende appelen, misschien om hunnen goeden smaak zoo genoemd, evenals *pastoorswijn* goeden wijn beduidt.

PASTOORSHULLEKENS (Kemp.). Z. papenhullekens.

PASTOR, in Vl. en elders voor : pastoor.

PATAAT, PATAT, enz., aardappel. Omstr. Brussel, Leuv., Antw., en elders zegt men : *pataat*, *pataten*, ook : *patatten*, *patatters*, *potatters*, *patotters*; omstr. Diest : *potatten*; te Tessenderloo : *potët*, *potetten*; te Turnhout : *patrassen*; te Gheel : *patatters*; in Vl. : *patakkers*, *potakkers*, *patakken*. Men hoort soms ook : *petëtters* en *pataers*, in 't engl. : *potatoe*.

PATAKKERS, m., aardappels (Wetteren).

PATAPOF, dik opgedrongen persoon (Antw.).

PATATERBOER, m., een die geern pataters eet, of er veel kan eten. — Een

kleine boer die hoofdzakelijk patalers trekt (Belg.-Limb.).

PATEE, m. en v., stoot, slag op de wang, oorveeg : *iemand eene goede paté geven* (Vl., Br., Antw.). In de Meierij zegt men : *patat* ook *patot* : *hij kreeg eene patot om zijn ooren* ; in Br. en Antw. hoort men ook : *patat* en *wafel* : *iemand eene wafel op zijne kaak geven*. *Patee* is in 't fr. *pâté*, taartje.

PATEEL, v., is geen verouderd w. maar in Br., Vl. dagelijks gebr. voor : *platteel* of eene platte aarden- of andere schotel; van 't l. *patella* of het fr. *plateau*, van *plat* (schotel).

PATEKLANG of PATTEKLANG, ook *bateklang*, van het fr. *bataclan* of *pataclan*, het eerste meest in Limb., het laatste meest in Br. en Antw. gehoord voor : boel of boedel, klikken en klakken, *bagage* : *hij wierp hem met heel zijnen pateklang op 't straat*.

PATENT. *Een vliegend patent*, een patent met hetwelk de kramers of kooplieden van de eene markt naar de andere, van 't eene dorp naar 't andere, het heele land door mogen gaan (Brussel en omstr.) ; te Somerghem bet. *een patent* : (iets) zeer klein.

PATER, PATEREN. *Pater* is op eenige dorpen van Vl. : een hoopje vlas dat te droogen ligt, en 't vlas in hoopkens te droogen leggen of zetten noemt men : *pateren* ; ook een strooien kappeken of deksel om het hooi tegen de nattigheid te bewaren, en *pateren*, het hooi met paters dekken. Z. kappellen (221). Het zal gewis afkomstig zijn van het l. *partire*, deelen.

PATERAPPELS, soort van bruine, rosbruine appels (Eecloo en omstr.).

PATERNOSTER wordt nog heden, evenals het oud engl. *pater-noster while*, bijna overal gebr. voor : een oogenblik, of de tijd dat het lezen van een *paternoster* of *vaderons* duurt : *wacht eenige paternosters*. *Ik kan geen paternoster wachten*, ik kan geen oogenblik wachten. Z. Hoeufft, blz. 456. Men bezigt nog in denzelfden zin : *een vader ons*, *een weesgegroet*. *Paternoster* wordt in de Kemp., Antw. en Br. ook gezegd voor : rug-graat, rugstreng.

PATERS (zwarte), zwarte aalbessen of de vrucht van den cassisstruik, fr. *groseilles noires* (Kortrijk). Men noemt deze bezen ook hier en daar in Br. : *moerbezen* ; te Antw. : *jeneverbezen*, elders ook : *paternosterbezien*.

PATERSKAP, v., blauwe bloem, die den vorm eener minderbroêrskap heeft (Hagel.). Dit is waarschijnlijk dezelfde bloem als *klokken* (blz. 255), een vergiftige plant.

PATIEN, PATIJNE, te Kortrijk en omstr. voor : holblokken (blz. 191).

PATIETER. Z. petieter.

PATJAK, iets of iemand in slechten staat, sukkelachtig, kramakkelig, kamant (hier en daar in Vl.). *Hij is patjak* of *patja*, hij is dronken (Kortrijk). Van hier : *patjakken*. Z. patrak.

PATJAKKEN, o. w., gebr. in den zin van : sukkelen of martelen, kramakkelen of kramachelen (Z. blz. 287) : *door den modder patjakken*, d. i. : er door baggeren of sukkelachtig gaan : *laat ze maar door de morre patjakken*, *wij zullen onzen oogst wel opdoen* (Snoeckxalmanak, 1860, 41). Men zegt ook in denzelfden zin : *patjolken*. *Patjakken* bet. eigenlijk als een *patjak*, eene patrak, zich voorthelpen, en is hetzelfde w. als in Limb. : *poeiakken* of *poejakken*, dat daar : slaafs werken, zwaren arbeid doen beteekent.

PATJAKKER, m., een woord dat in Vl. veel gebr. is en toegepast wordt op kleine kinderen : *dat is ne kleine patjakker* ; 't is dus bijna zooveel als : kleine pagadder, en schijnt : sukkel, sukkelaar, kramachelaar te beteekenen; in Limb. bet. : *poeiakker*

of *poejakker* : iemand die slafelijk of moeilijk werkt.

PATJASSEN, 't zelfde in Oostvl. als : *patjakken*.

PATJE, paatje of papaken (Gent); in den Teuth. bet. *pat* : peter.

PATJOLKEN, o. w., boteren, met den stamper in de boterkern overend-weér slaan (Oostvl.) :

Heeft de maegd drymael gemolken
Uwe kern is al vul,
Met een uerken te patjolken
Hebt gy reeds een boterstul.
(C. Du Villers.)

Het bet. ook : *patjakken*. Z. pampelen.

PATRAK, v. *Eene oude*, *slechte patrak*, is een voorwerp dat oud, slecht en versleten is, dat kramakkelijk gaat, b. v. : een versleten gespan (Br.); in Vl. : *patjak*. Het komt van 't fr. *patraque*, dat iets is wat slecht gemaakt, wat slecht, versleten, kapot is.

PATRASSEN. Z. patat.

PATRIJSESLEPER, m., lange zondagsfrak (Somerghem).

PATRIJSKEN zegt men van iets dat lekker, kostelijk, goed en waar profijt of winst aan vast is : *die plaats*, *dat is een patrijsken*, 't is een goed plaatsken : *die handel is voor hem een patrijsken* (omstr. Leuv.).

PATROS, v. mv., *patrossen*, man en vooral vrouw die met eene rughot naar de stad komt, gelijk, b. v., de waalsche kooplieden in eieren, kiekens, duiven (Leuv. en omstr.). Z. botres (blz. 72), *perkoos* en paretter.

PATSCH, v., pet, klak (244), muts, fr. *casquette* (Belg.- en Holl.-Limb.).

PAVEN is de Limb. uitspr. van : paffen.

PAUWEDETJE, o., 't zelfde als : kabbertje, haantje, lichtvink, lokvink, lichte kooi, lokvogel, pronkster, fr. *coquette* (Oostvl.); te Antw. zegt men : *pagadetje*.

PÉ of PEË (met zachtlange, ook met zware *e*). Z. peen.

PE (uitgespr. met zachtl. *e*) wordt gezegd van een oud man : *die oude pe*, en, dewijl de oude lieden nog aleens grommelen en gierig zijn, past men het w. *pe* ook toe op eenen grolpot : *die lastige pe! Die gierige pe zou op een oordje dood blijven*. Vanhier bet verkleinw. : *peken*, *peetje*, waardoor men verstaat : *grootvader*, en ook : een oud manneken. En, dewijl de grootvaders veelal tot doopsgetuigen hunner kindskinderen genomen worden, bet. *peken* ook : peter. *Pe* is voor : *paai*, *peer* of *pére* (van 't fr. *père*) of ook voor : *peet*, eene verkorting van : peter, l. *pater* (Br., Antw., Hagel., Vl.). Z. pee, peen en pees.

PEBOER, m. Z. peenboer (Kemp.).

PEE, PEER (met scherpl. *e*) voor : *Peeter* (Br., Antw.); elders : *Peter*, *Pieter*, *Piet*, *Pier* : *'t is ne peer* zegt men te Leuv. voor : 't is ne kerel. Z. pé.

PEEL, m., in 't Hagel. 't zelfde als in Br. : pijl, stroopijl, stengel : *pelen van patatters*, d. i. de pijlen, stengels of 't houtachtig loof der aardappels. In Limb. is *peel* : de pin van eenen dop (Z. 102) en *eenen peel maken* bet. er : een draaienden werptol (fr. *toupie*) op de hand nemen en hem dan weder op den grond smakken, waar hij op zijne pin nog draait. De jongens zeggen in Limb. : *mijn ijsdop kan vier pelen doen*, d. i. : men kan hem wel vier keeren op zijne hand nemen en weér op den grond werpen eer hij ophoudt te draaien. Van dit : *peel* heeft men in Vriesl. : *peelen*, *pielen*, met inspanning arbeiden, lang met iets bezig zijn (*Arch*. I, 340). Z. pijl.

PEEM, mv., pemen. Z. peen.

PEEN (uitgespr. *pé* of *peë* met zachtl. *e*), mv. *peën* en niet *penen*, bet. in Br., Antw., hier en daar in Vl., in 't c. Axel en elders nog : wortel, fr. *carotte* ; bij Kil. : *pee*, *pote*, l. *siser*,

radix edulis; zoo heeft men : *gele peën, roode* of *hollandsche pékens; suikerpekens, bitterpeën; witte peën* of *pastinaken*, fr. *panais*, enz. — *Pe*, uitgespr. met zware *e*, schoon 't zelfde w. als : *peen*, is hier en daar in Br. en in de pr. Antw. 't zelfde als : hondsgras, fr. *chiendent*, een gras waar de honden soms aan knauwen. Kil. heeft : *peën, peyen, ledgras, knoopgras*, l. *agrostis, gramen nodosum, canaria, gramen caninum*. Dit *pegras* of *peengras* heet in Br. omstr. Leuv. en te Casterlee ook : *pessem, pessemgras*. Vandaar heeft men : *pessemland* of *péland; knobbelpe*, gras met geknobbelde wortels; *nestelpé*, pe met lange en sterke pezen. Omst. Thien., Diest en elders wordt het pegras : *petten, pettem*, mv., *pettemen*, genoemd; in de Kemp. en N.-Br. : *peunen, puinen, puingras;* en omstr. Breda : *panen*. In Vlaanderen heet het hondsgras of dat gras hetwelk de akkers beschadigt, hier : *pein*, mv. *peinen;* elders : *peem*, mv. *pemen* en *peumen*. Doch door *pé, pessemen, pettemen*, enz. verstaat men ook, in de streken, waar 't w. in zwang is, in 't algemeen : uitgeroeide stoppels en alle uitgeroeid onkruid. Vanhier : *pehoop, pessemhoop*, een hoop stoppels en onkruid, en 't werkw. : *peën, pessemen, pettemen :* het land van *pé*, enz. zuiveren. Hoeufft (452) meent dat *panen, peunen, puinen* (en ook : *pe, pein, peem*) verbasterd is van : *peën*, zijnde dit gras alzoo genoemd om zijne lange, voortkruipende wortelen. Het w. *peen* is uit éénebron ontsproten met *pees*, pegel, peil en pijl. Z. Bild[s] geslachtlijst op al die woorden. *Peen* is *pe-ing*, zegt hij, en werd voorheen voor alle spitse wortel gebr. en men zei dus *bitterpé* of *peë*. *Pegel* is 't zelfde w. als : *biggel*, wortel van : *biggelen*, 't geen eigenlijk *pegelen* is en zwellen, *big worden*, bet., welk *big* nog in 't engl. overig is, doch eigenlijk *pe-ig*, d. i. pe-vig is. Pegel en ook *pegge*, oudtijds eene maat, is uit *pe-ig* samengetrokken. *Peil* of pijl is van : *pi-en*, ook *pe-en* (stooten) gezegd, waarvan : *pen* en *peen*; zoodat *peil* eigenlijk : stootstok bet. en, bij uitbreiding : hoogte en diepte (Bild. op peil). Met *peen* is ook verwant *pagge* of *pegge*, en *pin*. Z. Bild. op : pin, pen, en bij ons : poot, porren.

PEËN voor : bitterpeën of suikerij, gebrande bitterwortels die men bij den koffie mengt (Turnh.). Z. peen.

PEËN, b. w. Z. peen. Men zegt ook : *afpeën*, den pè of het onkruid van 't land doen, en *uitpeën*, 't land van pe en stoppels zuiveren (Br. en elders).

PEËNBOER, m., kleine hovenier (Kemp.). Z. peen.

PEEPS. Z. pieps.

PEER, m., te Maastr. voor : vader, fr. *père;* in Br. zegt de burgerij : *mompeer* en *mijn mompeer*, en gemeenzaam : *père, mijnen père :* en vanhier : *pèremuts*, voor : katoenen slaapmuts. Zoo zag men nog over eenige jaren de herbergsbazen met een witten voorschoot en eene *peremuts* te voorschijn komen. Z. pee of peer.

PEER, v. (met zware *e*), vuilpeer, oorveeg of, gelijk men in Br. ook zegt, *pees : iemand eenige peren om zijn ooren geven* (Br., Antw., Limb.). Men zegt in de Meierij : *eene peer inhebben*, beschonken zijn : *wat heeft hij weêr eene peer in!* ook : *hij heeft hem weêr gepeêrd;* alsmede : *hij heeft den prins gesproken. Eene peer aanhebben* bet. in Westvl. ook : bedronken zijn.

PEERDACHTIG, bijv., genegen voor de peerden, of : om met peerden om te gaan : *die knecht is niet peerdachtig* (Br., Hagel., Limb.).

PEERDEN. Z. peerds.

PEERDENBEUL, m., vilder of iemand die oude, versleten paarden koopt om ze te dooden (Westvl. en elders).

PEERDENBIE, peerdenvlieg (Westvl.).

PEERDENBLOEM, heet in de Woordenb. fr. *pissenlit*, *dent de lion*, in 't l. *taraxicum*, d. i. kankerbloem, schorftbloem, enz. Doch dit is een ander kruid als de wilde suikerij, fr. *chicorée sauvage*, waardoor velen ook het fr. *pissenlit* verstaan. Op sommige plaatsen noemt men : *peerdenbloem* wat de kruidkundigen in het l. *chrysanthenum lacustre* heeten. Op sommige plaatsen van Br. noemt men ook *peerdenbloem* : een vergiftig plantje met witte bloemkens dat veel in sommige bosschen staat en in de kruidhoven genaamd wordt : *anemone nemorosa*.

PEERDENBOEVER, peerdenknecht, voerman (Vl.). Z. boever (65).

PEERDENBOEVERKEN, o., *peerdenwachter*, m., kwikstaart, waarschijnlijk zoo genoemd, omdat dit vogeltje de gewoonte heeft van achter de paarden in de versch omgeploegde voren zijn voedsel te zoeken (Oost.- en Westvl.). Z. koeiwachter (271).

PEERDENDRANK, m. Zoo noemt men een geneesmiddel, zeer slecht, sterk of bitter, en, bij gevolg, moeilijk om in te nemen : *de meester heeft me daar een peerdendrank voorgeschreven* (Vl., Br., Antw.).

PEERDENGEREK, o., het paardentuig, fr. *le harnais ;* bij Kil. : *ghe-reck*, *ghe-reke*, l. *ornatus*, *apparatus* : *instrumentum*, *armatura*, *arma*. — *Arma equestria* komt bij T. Livius voor in den zin van : paardentuig (Brussel en omstr.).

PEERDENHORZEL, PEERDSHORZEL, uitgespr. *peersussel*, is in Vl. 't zelfde als, in Brab. : eene peerdenvlieg, fr. *taon ;* Kil. heeft : *peerdshorzel*, flandr. l. *vespa*, *crabo*. Z. perenwesp en peerdenbie.

PEERDENKEUTEL, m., peerdenvijg (Br. en elders).

PEERDENKNECHT of **STALKNECHT**, in Br. 't zelfde als in Vl. : *peerdenboever*.

PEERDENMAND, v., mand waarmeê men gewoonlijk de paarden bestelt (Vl.).

PEERDENOOG, v., wagenwiel, vijffrankstuk (hier en daar in Vl. en Br.).

PEERDENPROSSER, peerdenkoopman of -tuischer ; 2° peerdenmishandelaar (Waas en elders).

PEERDENSURKEL, uitgespr. *peerdensulker*, een kruid, van de familie van den surkel of zuring, door de kruidkundigen genoemd : *lapathum acutum*, *rumex acutus* of *maximus*, *nervosus*, *obtufolius*, en in de Woordenb. : *patich*, *peerdig* of *paardig*, fr. *parelle*, *patience* (Br.). Edoch men noemt die plant ook : *kalveren bladeren*, maar dit wordt vooral gezegd van den *waterpeerdig*, l. *lapatum aquaticum*, wiens blad wat breeder en langer is als die op velden of in weiden groeit.

PEERDENVOET of **PEERDSVOET**, in Vl. 't zelfde kruid, als in de Woordenb. : *paardenklauw* en bij Blanc. : *paardsklauw*, hoefblad, fr. *tussilage*, *pas d'âne*, l. *tussilago*, hgd. *rosz-huf*, engl. *colts-foot*, *fole-foot*.

PEERDENWACHTER (Oostvl.). Z. peerdenboeverken.

PEERDENWESP. Z. perenwesp en peerdenhorzel (Br.).

PEERDENWORTELS, wortels of peneë die men tot voedsel voor het vee en vooral voor de paarden zaait (Oostvl.).

PEERDIG, bijv., zegt men, in 't c. Axel en elders in Vl., van tochtige merries bij Kil. : *peerdighe merie*, flandr. i heete, l. *equa pruriens ;* elders in Vl zegt men : *peerdsch*.

PEERDS zegt men in Br. en elders zoo wel als *peerden*, in den 2en naamval in samengestelde woorden als *peerdsgetuig*, *peerdsboonen*, *peerds*

voet, *peerdsvlieg*, *peerdsdrank*, voor peerdengetuig, enz. In Limb. bezigt men altijd : *peerds*.

PEERDSCH of PEERDIG, bijv., heet (Westvl.). *Hij is peerdsch* bet. in Vl. en 't L. v. Waas ook : hij is een goed voerman : *hij is niet peerdsch*, d. i. niet gewoon om met peerden om te gaan. Z. peerdachtig.

PEERDSHORZEL. Z. peerdenhorzel.

PEÊRE, v., kleine hooischelf, die de gedaante van eene peêr heeft (Westvl.).

PEERETER. Z. pereneter.

PEÊREWESP. Z. perenwesp.

PEERS. Z. perzik en piersch.

PEERS, PERS bet. eigenlijk : lange roede of staak, in 't fr. *perche*, en in Vl. hetzelfde als, in Br. en 't L. v. Waas : *wip* : *eene gaaipers*, *vogelwip* of *vogelroede*. Bij Maerl. komt : *pertse* of *pertche* dikwijls voor in den zin van : spar, stang, staak; Kil. vert. : *peertse* door : *pertica*, *sudes* ; ital. en spaans. : *pertica* ; engl. *perche*. In Westbr. hoort men ook : *persje* en *pirsje* uitspreken.

PEES, PEERS. Z. perzik.

PEÊS, *een gierige peês*, een vrek (Brussel en omst.). Z. pé en peen ; hier en daar in Vl. bet. *peze* ook : gierigaard.

PEES, v. (zachtl. *e*), wortel van een plant of boom, fr. *racine* : *kap de pezen over en de boom zal vallen* (Br.). *Pees* en (in den *Vos Reynaerde*, v. 494, 1317) *pese* wordt ook voor : touw, koordje gebruikt, b. v. : *wielpees*, *boogpees*. *Hij is de pees af*, hij is ontbonden, ontmoedigd (Westbr.). *Pees* is verwant met *pessem*. Bild. zegt op 't w. *pees*, v. "door de vorming, evenals : *peer* en *peen*, van : de puntig toeloopende gedaante waarin zich de *pees* als verhard uitvloeisel van den zwellenden muskel vertoont. »

PEES, v. (scherpl. *e*), oorveeg, slag, kaakslag : *hij kreeg eene felle pees om zijne ooren*. *Iemand eene pees draaien* bet. in 't L. v. Waas : hetzelfde als in Br., Antw. en Vl. : *eene pees geven*. Vanhier : *peezen*, kaakslagen geven : *hij peesde er voor goed op*. Of *pees* eene andere uitspraak is van : *pees*, in den zin van : zenuwpees, snoer, koord ; ofwel van : *peers*, dat in Vl. : roede en in Z.-Limb. : *perzik* bet.; ofwel of 't voor : *peis* (vrede) of het fr. *pièce* is, beslissen wij niet.

PEES (scherpl. *e*), van 't fr. *pièce*, heer en vrouw in 't kaartspel : *schuppenpees*. Vanhier : *peezen*, *bellepeezen*, een zeker kaartspel (Br., Antw., Hagel. en elders).

PEESCH. Z. perzik.

PEET, v., wordt thans in Br. slechts voor : petemoei of meter gebr. Elders verstaat men er ook peter door, in 't hgd. *pathe*. Vanhier de verkleinw. : *pekken*, *petje*, waardoor men soms ook het meisje bedoelt dat men ten doop geheven heeft. Bild. zegt dat *peet* eene samentrekking is (wij zeggen eene verkorting) van : peter. — *'t Is nog de rechte peet niet* wordt in 't Hagel. gezegd van iemand of van iets waar men niet zeer tevreden over is ; omstr. Leuv. zegt men : *'t is de rechte pee* of *peer niet*. Z. pee.

PEETERMAN, m., zeker soort van Leuvensch bier (Br., Antw. en elders) ; te Gent bet. het w. peeterman : in 't fr. *fond de boutique*.

PEETJE of PEKEN (Vl. en elders). Z. pé.

PEETJELAP, PETJELAP, peetlap. Z. lappeter (326) (Vl. en elders).

PEETMAKER, m., vriendschapmaker, peismaker (Meetjesl.).

PEETSCH, v., perzik en S. Jans Evangelie (Z.-Limb.). Z. 't voorgaande.

PEEZEN. Z. pees.

PEG, PEGGE, v., dun gescherpt houtje, paalken of pijlken of houten nagel, waarmeê men iets, b. v. vogelnetten vastmaakt. Vandaar het w. : *peggen*, met eene *peg* vastmaken ; doch het

bet. ook : knoeien. Men zegt ook een *pegger* voor : slechte schoenlapper. In den Teuthonista is *pegge*, *pegghe* hetzelfde als : *kijle* (kegel), en beitel, l. *cuneus*, en als *dobbe*, *prop*, l. *obstructorium*. *Peg* schijnt de wortel van : *pegel*, waarvan peil of pijl eene verkorting is, en ook wel : steel, stengel, bikkel of pikkel bet. Z. Weil. op : *pegel*, *peil*, Bild. (II) op : *peen*, *pegel*, *peil*, *pijl*, en het merkwaardig art. van Nic. Beets, 2° *proeve van Etymologie* in 't *Taalk. Mag.* (IV, 97-110), bij ons : *peen*, en bij Kil. : *plugghe* (houten nagel). Z. prengel.

PEGEL beteekent van ouds eigenlijk : maat in 't algemeen; te Antw. en elders is 't nog heden : een meetstok waarmeê men den inhoud van vaten, enz. meet. *Iemand op zijnen pegel zetten* bet. : hem eene bepaalde maat van eten en drinken geven, hem op vast rantsoen stellen (Br., Antw.). Vanhier 't volgende. Z. verders de Woordenboeken.

PEGELEN, b. w., meten : *een stuk wijn*, enz. *pegelen*. Verders bet. het in Vl., waar men ook : *pekelen* zegt : iemand de spijs wat nauw meten, wat scherp bedeelen, zoodat men daar te weinig krijgt om te leven : *die mevrouw pegelt heur dienstboden wat nijig;* en vandaar ook : nauw, gierig, spaarzaam zijn : *alles is in dat huis gepekeld*. Kil. vert. : *peghelen* door : *metiri, mensurare, mensuram designare; metiri vasis capacitatem;* doch hij heeft het ook in den zin van : nauw bedelen, l. *modice sive parce dare*. Deze beteekenis heeft *pegelen* nog in N.-Br. en ook die van : langzaam opbieden, weinig te gelijk bieden; in 't Hagel. en elders bet. het : aanhoudend afdingen en afbieden : *gij moet niet pegelen, het is niet minder;* in Br. is dit : *prenkelen*. Vanhier : *afpegelen*, afdingen; in Br. : *afprenkelen* ; te Antw. : *afdjangelen ;* in N.-Br. bet. : *uitpegelen* : iemand door te koopen, zonder betaling of anderszins, langzamerhand uitzuigen. Z. *Taalk. Mag.* (I, 252), en Hoeufft (458) : *pegelen*, in den zin van : *peilen*, is in 't Nedersaksisch *pegeln*, maar dit w. bet. daar ook : lang en langzaam drinken, en elders : ineens uitdrinken. Z. prengelen.

PEGGELEN, PEGGEN, houten die men in de zolen der schoenen steekt (L. v. Waas). Z. peg en, bij Kil. : *plugghe*, l. *clavus ligneus, cuneolus*.

PEGGELING, v., voor : priegeling (Leuv.).

PEGGEN, PEGGER. Z. peg. In den Teuth. is *peggen* vert. door : *cavillare*.

PÉGRAS, peen- of puingras. Z. peen.

PEIL, m., vastgesteld werk, taak, dagwerk (Gent en omstr., Meetjesl.). Het is samengetr. van : *pegel* (maat); bij Kil. *peyl*, flandr. i. *taecke*, l. *pensum*. Z. pijl.

PEIN (Westvl.). Z. peen.

PEINZEN, eigenlijk en in Holl. overdenken, overwegen, beteekent in Br., de Kemp., N.-Br., Vl. en elders eenvoudig : meenen, denken. Het wordt veelal *peizen* uitgesproken. Z. peinzen bij Hoeufft (458).

PEISEN, uitgespr. : *peisken* of *paasken*, bet. in 't Meetjesl. : het kussen van de relikwiën in de kerk; in Br. heet dat (wij hoorden het ten minste in onze jeugd) : *den peis* of *pezerik kussen*. *Peis* of *pais* is van 't l. *pax*, vrede, en wordt in Br. en elders voor : relikwie gezegd, gewis omdat de priester, die relikwies laat kussen, plach te zeggen : *pax tecum*.

PEISPUNEN, uit verzoening kussen (Maastr.). Z. poenen.

PEISTEREN, PESTEREN, in Br., Antw., Vl. en elders dagelijks gebr. voor : *pleisteren*, welk min goed is; in Vl. bet. het ook : koeien of eene kudde schapen, enz. langs de straten of in de weide hoeden; in Br., en wel

langs den Zuidkant van Leuv., bet. *peisteren*, *pastoreeren* : het vee in de weide mogen laten grazen. Kil. vert. : *pesteren* en *peysteren*, dat van ééne bron is met het lat. *pascere*, door : *nutrire*, *curare*, *pascere herbam*, en ook : *repascere*, *impasci*, *pabulari*, oud fr. *pasturer*, *paître*, en *peysteringh* door : *pastus*, *refectus*. Z. ook poester.

PEITSEN, van het hgd. *peitschen* (geeselen, slaan), bet., in Limb. en omstr. Breda : slaan, kloppen.

PEIZEN. Z. peinzen.

PEK, PIK, is m. in Limb. waar het *peek* klinkt, elders o.

PEKEL, m., in 't Zuiden.

PEKELEN (Westvl.). Z. pegelen.

PEKEN (Br., Antw.). Z. pe.

PEKKEL. Z. pikkel.

PEKKELING (Vl.). Z. pikkeling.

PEKKEN, 't zelfde als : *petje* (Br., Antw.).

PEKKEN, o. w., hard aan iets werken : *ik heb mogen pekken om in tijds gedaan te krijgen* (Antw., st. en pr.); in Westvl. wordt *pekken* veel door de kinderen gebruikt voor : *pikken* in den zin van : nijpen, krabben; bij Kil. ook : *picken* of *steken*; te Kortrijk bet. *pekken* 't zelfde als elders : *plekken*, blijven hangen, d. i. laat in de herberg zitten.

PEKKING, rammeling, priegeling (Antw.).

PEL, v., oulings : allerlei bekleedsel, omkleedsel of overdeksel, zooals : een baarkleed, in welken zin *pelle* nog hier en daar gebr. is, een tafellaken, enz. Vanhier : *pellegoed*. Thans bet. *pel* in Holl. : dop van erwten, boonen, eiers, enz.; maar in Br., Antw., Vl. en de Kemp. is *pel* : het fijn vliesje, het dun schelleken, pelleken of schorsje dat de aardappelen en andere veld- en boomvruchten overdekt, alsook het vliesje, dat over het wit der eiers onder de kalkachtige schaal is, of dat over de oogen komt. De ww. : *pel* of *vel*, *peul*, *palie*, *pels*, *pell*, *peltier*, *pelser*, *peluw*, pels, pelt, peltier, pelser, peluw, fr. *peau*, *pelleterie*, *pelisse*, *pelure*, l. *pellis*, *vellus*, *pallium*, *velum*, hgd. *pell*, engl. *peel*, ital. *pelle*, alsmede de werkw. : *pellen*, *peulen*, 't fr. *peler*, het l. *vellere*, *vellicare*, engl. *pulle* en *pill* spruiten allen uit ééne en dezelfde bron voort. Hoeufft zegt op : *pellegoed* : « Mogelijk heeft het w. (pelle) wel eenige betrekking tot het Keltische of Bretonsche : *pallen*, een deken of overtrek van een bed. In 't Suio-Gothische bet. *pell* : zeker fijn lijnwaad onder een verhemelte van hetwelk nog heden ten dage in Zweden ten platte lande de bruidegoms geplaatst worden. Zie Ihre, die, op *pell*, n° 1, aanteekent dat de Finnen het dak of lijnwaad in 't algemeen : *pellawa* heeten. » Z. Weil. en 't *Taalk. Mag.* (II, 186) op peul, enz.

PELDER, m., baarkleed, hgd. *bahrtuch*, *leichentuch*, fr. *poêle*. Vanhier : *maagdenpelder*, een wit baarkleed dat men over de baar van dooden spreidt : *en schudden er godvruchtig rondom de plooien van den maagdenpelder* (G. Gez. Kerkhofbloemen) (Oost.- en Westvl.). *Pelder* is voor : *peller* (*d* voor *l*) en dit voor : *pelle* dat bij Kil. : bare-kleed bet. en bij Plant. in 't fr. *poêle pour mettre sur la bierre des morts*. Over 't spreekw. : *helder noch pelder* Z. helder, blz. 183.

PELDERIEN, PELDERIJN, PELDERIN, o., hetzelfde als 't fr. *pilori*, paal, pronkpaal, schandpaal, staak (Oostvl.); in Br. : *schabelleken* en staak; bij Kil. : *piloryn*, *pellaryn*, *pellarin*, l. *numellae publicae*, *columbar*, *vulgò collistrigium*, angl. *pilloy* :

Een perkment in acht dagen
Is dat geen schoon gewin?
Myn kussen aen de galge,
Myn boutjes aen 't pilorin.
(*Oud Vl. liederen*, blz. 531.)

PELLEBAKSKEN, o., baksken van boom-

schors gemaakt en door de wevers veel gebr. om hunne spoelen in te leggen (Westvl.).

PELLEGOED, o., in Limb. en N.-Br. die soort van linnen of stoffen waarvan de tafellakens gemaakt worden, en, omstr. Breda, ook : tafellakens, servetten, handdwalen, handdoeken. Z. Hoeufft (459) en *pel* bij ons.

PELLEN, b. w., afgeleid van : *pel*, bet. in Holl. : uit de pellen doen, van de doppen of schel ontdoen ; in Br., Antw. spreekt men *pellen* in dezen zin : *polen* en soms : *peulen*, in de Kemp. : *puilen* uit. *Pellen*, dat in N.-Br. eigenlijk voor : schellen, van de schel ontdoen, gebr. wordt, bet. in Br., Antw. en elders : de *pel* (vliesje, schel of velleken) aftrekken, b. v. : pataten, rapen, appels *pellen*, en dit is iets anders dan aardappels, enz. *schellen*, welk laatste in Br. en elders bet. : de pel of schel met een mes *afsnijden*. *Met iemand een ei te pellen hebben*, met iemand iets te doen of te bespreken hebben (bijna overal). *Iemand de tong pellen*, iemand uithooren of achter een geheim zoeken te komen (Vl.).

PELLEVOGEL, m. Z. pepel.

PELMOLEN, m., wan- of kafmolen, molen om het graan van 't kaf te zuiveren (omstr. Diest).

PELS. *Iemand met zijnen pels aan de deur zetten*, iemand buiten zetten (omstr. Thien.); te Leuv. zegt men : *iemand met zijn gat aan de deur zetten.*

PELSEN, b. w., afrossen, afslaan (omstr. Thien.); te Leuv. zegt men daarvoor : *iemand aan zijn vel zitten*, en in Holl. : *iemand den pels uitkloppen.*

PELUW, uitgespr. : *pulf*, is m. in Limb.

PEMEL, m. Z. pepel.

PEMEN, PEMENBOER. Z. peen.

PENDELOKKEN. Z. oorslingers (431).

PENDER, PENNER voor : paander (Br., Antw. en elders); bij Kil. : *pener*, *paner*, in 't fr. *panier*.

PENEWARIE, v., is te Brugge : een winkel waar men in het klein verkoopt, eene *slijterij*, en de winkelier met den kleine wordt daar : *een penewarier*, in Holl. *slijter* genoemd. Het angelsaks. : *penega weorthe* bet. in 't neêrd. : *penneweerde*, penninckweerd; bij Kil. is *penninck waere*, *penninck-waerde* vert. door : *merx*, en pennink-waeren of -waerden door : *divendere*, en *penne weerde vercoopen* bet. bij Delf. (304), fr. *vendre en détail*, in 't Holl. : *slijten*. — *Pene* of *penne* is eene samentrekking van : *pennink*, engl. *penny*.

PENEWARIER. Z. 't voorgaande.

PENGEL, koorden waarmeê men de wip recht houdt (Oostvl., L. v. Aalst.). *Pengel* is voor : bendel of wendel met verwisseling van *d* door *g* (Z. blz. 88).

PENKELEN. Z. prenkelen.

PENNE. Z. pin.

PENNEPIS, eene verbastering van 't fr. *pain d'épice*, peperkoek (Westvl.).

PENNER. Z. pender.

PENNESCHRIJVER noemen de boeren : een vogelken wiens eiers gemar-merd en als met de pen geschreven zijn (N.-Br.); in Br. is 't : *schrijver*

PENNESTEELKEN, pennehouder, fr *porte-plume* (Br., Limb. en elders)

PENNING, m. *Gekend als een kwade penning*, overbekend (Br., Antw.). *Pennink* is ook : een groote nagel me platten kop (Westvl.).

PENNINGSKEERS, doodskeers, fr. *cierg mortuaire* (hier en daar in Westvl.) Z. spillicht.

PENS of PENSCH, bijv., vookak, ro (Antw.).

PENS, PENSE, v. nw., *pensen*, wordt i Br. en Antw. voor : worsten, 't zi bloedworsten, beulingen of verkens beulingen, 't zij witte worsten, geb Vanhier : *bloeipens*, in 't fr. *bou din* ; *penssoep*, het kooksel waarin d

bloeipensen of ook de *penserij* gezoden zijn; *penskelel*, ketel waarin men pensen kookt. *Het stak zoo vol als een penskelel*, d. i. gansch vol, kropvol (Br., Hagel.); *penskoren* soort van koren om de darmen te vullen; *pensenkermis*, feestmaal dat men houdt wanneer het varken geslacht is. Men noemt de worsten licht *pensen*, omdat men tot het maken derzelve de darmen en ookal andere ingewanden verbruikt. Z. *Taalk. Mag.* (III, 189). — *De pensen zijn gekookt*, alles is klaar. *Pensen maken* beteekent: pochen: *maak zoo veel pensen niet van dat mager verken*, maak van die zaak zoo veel beslag niet; *pensenmaker*, windmaker (Hagel.). De mutsaards worden in 't L. v. Waas: *pensen* genoemd, licht omdat zij van klein hout of omdat zij lang gemaakt zijn. Immers men noemt te Leuv. *penserij* de ribbekens, alsook: het klein vleesch. In 't L. v. Aalst verstaat men door: *pensen*: lörren, lompen, slunsen, pallullen, van 't l.: *pendere* (hangen). Men zegt daar: *die bedelerse loopt teenemaal gepensd* of: *de pensen hangen haar van 't lijf. Pense* bet. hier en daar in Oostvl.: een bedrieger of valschaard in het spel, fr. *tricheur*, *tricheuse*: *o gij pense! Mijn spelkameraad is maar ne pense.* Vanhier: *pensen*: in 't spel bedriegen, valsch spelen, fr. *tricher*; doch in 't L. v. Waas ook: wildstroopen, fr. *braconner*; *penser*, 'tzelfde als in Br.: *daszak*, fr. *tricheur*; *penseregge*, fr. *tricheuse*; *penserij*, bedrog in het spel. *Penseri-je* zegt men omstr. Eecloo. *Pensen* bet. ook nog: nijpen, gierig zijn; doch dan is het van 't fr. *pincer*.

PENSEJAGER, zoo noemt men hier en daar in Vl.: een wildstrooper, fr. *braconnier*, en ook: een schacheraar. Z. pens.

PENSEN, in het spel twist zoeken (hier en daar in Vl.), 't is hetzelfde als: gruizen, gronzen (167-8). Z. pens.

PENSENKERMIS. Z. pens.

PENSER, PENSEREGGE. Z. pens.

PENSERIJ, v., pensengoed, afval, als: licht, lever, long, lummer, pootjes en ooren (Leuv.). Z. frut (134) te Antw. in gebr.

PENSSOEP is in Br. hetzelfde als wat men in Zuid-Limb. *puittessoep* (*poetessoep*) heet. Z. pens.

PENSU, PENSUTJES, soort van kabuis (Westvl.). Z. kauwel, blz. 227.

PENTEN. Z. pinten.

PENTJIKKEN. Wanneer de kinderen, met marbols of knikkers spelende, niet goed hunnen marbol met den wijsvinger en duim voortrollen dat noemen zij: *pentjikken*; houden zij de hand niet stijf en beweegloos als zij hun bolleken doen voortrollen (*stekken* of *stokken*) dat heeten ze *bukken*; en als zij de twee marbols kunnen raken met de uitgestrekte vingers, zulks heet: *hulpen* (Westvl., Kortrijk). Voor *pentjikken* zegt men te Antw.: *eene frut schieten*.

PEPEL, m., vlinder. Dit dierken draagt een aantal verschillige namen. In Br. zegt men: *pepel*, *pimpel*, *pumpel*: te Diest: *piepel*; te St-Truid.: *pipel*; te Tessenderloo: *pippeling*; in de Kemp.: *pepel*, *pimpel* en *flikkenteer*; te Mechel., Lier en soms in Belg.-Limb.: *kleppenteer* (249); in Holl.-Limb.: *pepel*, m. en v.; te Antw.: *schoenlapper*; omstr. Antw.: *wiewouter* en: *somervogel*; te Aalst en elders: *zomervogel*; in 't L. v. Aalst: *pemel*, ook *botervijver* en *mottevijver*; in Vl., volgens de streken: *flieflouder*, *fliefloeter*, *fifoutere*, *fliefloutere*, *beuterschite*; te Brugge: *motte*; omstr. Rouselare: *uwele*, *ulege*, *uleke*; te Popering.: *hellekapelle*; in Holl.: *kapel*, *witje*, *kapelletje*, *schoenlappertje*; in Gel-

derl. : *spannevogel*. Ruysbr. (II, 222) schrijft : *pepele ende spelthanen* (sprinkhanen) *ēn al selkē dinghē mochtē si eten*. Kil. heeft : *pepel*, *pimpel*, *vleke*, *vleken* (sax., sic.), *vlieghwouter*, *vlichellere*, *vijfellere*, *schoenlapper* (holl., fris.), *vlinder*, *kapel*, *somervoghel*; 2° *pellaryn*, *pellaryn-voghel*, flandr. i. : *pepel*, ook : *pelle-voghel* en *pennevoghel*. De Teuth. : *pennenvogel*, l. *vivalter*, *papilio*. In 't hgd. *pfeilholder*, *fifolter*, *falter*, *tagfalter*; *lichtmott*, *schmetterling*, *tagschmetterling*, *sommervögel*, *buttervögel*, enz. in 't noordsch : *sommerfugl*; zweeds. *fjaril*, *fruntimmersmössa*, engl. *butterfly*, *moth*, fr. *papillon*, ital. *farfalla*, gr. *ψύχη*. Z. ruivogel.

PEPELZOT, **PIMPELZOT**, bijv., zoo zot als een *pepel*, stapelzot, teenemaal zot; bij Kil. l. *delirus*. De mees wordt ook *pimpel* geheeten, zoodat *pimpelzot*, zoo zot of ongedurig als eene *mees* kan bet. (overal in 't Z.).

PEPER GEVEN, o. w., zijn uiterste best doen, met drift te werk gaan (Vl., Waas). *Zij doen u wel de peper d'once betalen*, zij doen het u wel bepeperen. *Ik weet hoe veel de peper d'once gekost heeft*, ze hebben het mij daar wel gepeperd, zij zullen er mij niet meer visschen (Vl.). *Peper geven zullen wij doen* is een Antw. volkslied; in Limb., de Kemp., Br. en Antw. is *peper* m., in Vl. en Holl. v.

PEPERBAL, **PEPERBOL**, soort van peperkoekbolleken of pepernootje :

Heb ik eens wat peperbollen
'k Zal dan u zakken vollen.

(Br., Vl. en elders).

PEPERDOOS. *'t Is eene peperdoos* wordt gezegd van iemand die gesloten of geheim is, die niet veel zegt (Oostvl., Gent). *Sluiten gelijk eene peperdoos*, zeer dicht sluiten (Vl.).

PEPERKOOR, v., bruin vlekje of pleksken in de huid met eenige haarpijlkens op, 't fr. *tâche de beauté* (Br., Antw., st. en pr.). In Limb. is 't : *pepervlek*.

PEPERLING, kampernoelie, fr. *champignon jaune*, l. *boletus*.

PEPERNOOT, suikerbolleken dat de winkeliers aan de kinderen geven (Waas).

PEPERNOOTJE, o., pimpelmees (Limb., waar men ook : *biemees* zegt). Z. biemees (52).

PEPPEREN, o. w., met smaak uit de pijp smoren. Vanhier : *pepperaar*, een die geerne een smakelijk pijpken rookt (Turnh. en elders).

PERDOEF. Z. pardoef (Westvl.).

PERDOENEN, o. w., luiden, kleppen, tampen, fr. *tinter* : *het perdoent, zal er eene berechting uitgaan?* (hier en ginds in Vl.) Het is licht met het fr. *bourdonner* verwant.

PERDOMINÉ, **PERDOMINO**, **PERDOMINUM**. *Doe het al in eenen perdominum*, doe alles in eenen hoop, of alles te samen. *Ik zal heel den perdomino nemen*, in 't fr. *je le prendrai en bloc* (Westvl.); in een oogenblik : *hij viel in eenen perdominé van al de trappen*, hij viel zoo ineens van al de trappen (Br., Antw.).

PERELAAR, m., perenboom (Br.).

PEREMUTS (Leuv.). Z. pé voor : *père*, vader.

PERENETER, m., wesp, perenwesp, fr. *guêpe* (Vl.). Z. 't volgende.

PERENWESP. De wesp, in 't l. *vespa*, fr. *guêpe*, zijnde dat geel gevleugeld en geangeld diertje, een weinigsken grooter dan de bie en dat zijn nest in den grond heeft, wordt in Br. altijd : *perewesp*, ook : *pèwesp* uitgespr., genoemd, hetzij, omdat dit insekt veel tusschen de perelaren takken en bladers vliegt, hetzij omdat het de peren afeet; doch het zit ook aan de appelen, de druiven. Edoch men hoort ook : *peer(d)ewesp* (zonder d) uitspreken; maar dit is minder goed, want de wespen doen aan de paarden geen kwaad, ten zij ze in hun nest

verstoord worden ; dus zien wij niet waarom het zou moeten *peerdenwesp* zijn. In Vl. heet de *perenwesp*, hier : *fruitenier* (134); daar : *pereneter*, *appelbie*, *appelhurzel* (19), elders : *aardbie* (5).

PERIEINTJE, veel in Vl., langs de waalsche grenzen, voor omgang gebr.

PERKEL, v., wilde perzik (Vl.); in Br. noemt men ze veel : *waaipers* of *windpers*, d. i. pers van een *waaiboom*, in Vl. genoemd : *perkelboom*, d. i. wilde perzikboom die uit den steen of de kern gegroeid is. Sleeckx zegt dat *peerkel*, fr. *pêche*, en *peerkelboom* verouderd zijn, doch in Vl. is 't van dagelijksch gebr. Kil. heeft : *perckel*, *peerckel*, l. *persicum*. Z. perzik.

PERKELBOOM (Vl.). Z. perkel.

PERKOOS, m. mv., *perkoozen* is 't zelfde, doch anders uitgespr. w. als *boerkoos* (66), een hovenier die zich vooral met het kweeken van moesvruchten bezig houdt; maar men verstaat er soms ook door : een die fruit en fijne tuinvruchten opkoopt en te Brussel verkoopt. Het kan eene verbastering zijn van 't fr. *précoce*, omdat die groenverkoopers al vroeg hunne waar aankweeken. Doch in de XVIIe en XVIIIe eeuw was *boerkoos* in de omstreken van Brussel uitsluitelijk gebr. voor : uitgekozen boer.

PERLAAR, m., is de naam van een spel in hetwelk de kinderen hun hoofd omlaag stellen (Meetjesl.).

PERLAMOER voor : paarlemoer (op vele plaatsen).

PERLIETIG, PERLUTIG. Z. paarlutig.

PERMANT, PERMANTIG (Limb. en elders); in de Kemp. : *permantelijk*; in Br. : *permentelijk* of *permintelijk*, bijw. Z. parmant.

PERMENTELIJK. Z. parmant.

PERS, mv. *perzen*. In 't c. Axel : *perse*, *persen* en *peers*. Z. perzik.

PERSEN STEKEN of *weg persen*, heimelijk wegloopen (Westvl.); te Antw. : *wegritsen* of : *gaan reepen snijden*.

PERSEN, uitgespr. *pessen*, in Vl. en elders voor : strijken, met een strijkijzer effenmaken : *de plooien uitpersen*. Vanhier : *persplank*, strijkplank; *persijzer*, uitgespr. *pesijzer*, en in Limb. : *peersiezer*, strijkijzer (Vl. Limb. en elders).

PERSIJZER is in Limb. het strijkijzer der kleermakers; dat, waarmeê men het linnen glad strijkt, heet er ook : strijkijzer. Z. persen.

PERSOONLIJKE VOORNAAMWOORDEN (de) worden in sommige streken van 't Z. achter *ja* en *neen* aangevoegd. Zoo in Br. : Hebt gij dat gezegd? Antw. : *jau 'k*, ja ik; mag ik dat hebben? Antw. : *jau'ch*, ja gij; heeft hij dat gezegd? Antw. : *jau'en*, *joö'en*, ja hij; zal zij, zullen zij komen? Antw. : *jau's*, ja zij! is het waar? Antw. : *jau't*, ja het; gaan wij? Antw. : *jau'm*, ja wij. Aldus met *neen* : neen ik (*nee'k*); neen gij (*nee'ch*); neen hij (*neeën*); neen zij (*nee's*); neen het (*nee't*); neen we (*nee-ëm*). Het Diester en het Thiensche taaleigen bieden reeds eenen grooten zweem naar het hoogduitsch aan, bijzonder in de persoonlijke voornaamw. Zoo zegt men er : *ich* voor : ik; *mich* voor : mij; *oech* voor : u (hgd. *euch*), *es* voor : het; *ooch* voor : ook. Ook zegt men : *t'ures* voor : te uwent. Geen wonder dat die landstreek de benaming gekregen heeft van het : *michland* of *mich-kwartier*. Men tergt er de lieden met hun toe te roepen : *ich*, *mich en geê!* In Br. en Antw. zegt men : *t' alent* voor : te uwent; *t' eulent* voor : te hunnent.

PERSPLANK. Z. persen.

PERT. Z. paret en part in de Woordenb. In Belgie zegt men : *iemand eene pert bakken* voor : spelen : fr. *jouer une farce à quelqu'un*.

PERTELBOOM, te Gent hetzelfde als 't hgd. *burzelbaum*, fr. *culbute* (Delf. 65).

Einen burzelbaum schlagen of *schiessen*, een tuimelaar of tuimeling maken, tuimelen, vallen, omvallen, fr. *faire la culbute.*

PERTIG, bijv., fluksch, snel, vlug, gezond (Westvl.).

PERZELAAR, PERZELEER, perzikboom (Br. en elders).

PERZIK, v., fr. *pêche*, l. *persicum*, wordt uitgespr. in Br., Antw., Kemp. en elders : *pers* of *pès*, 't mv. *perzen*, *pèzzen ;* perzenboom, *pezzeboom*, perzelaar; *pezzebloem ;* in 't L. v. Aalst : *pezerik*, ook voor : *perkel ;* in 't c. Axel : *perse ;* in Westvl. : *peesch*, *wilde peeschen*, *peeschenboom ;* te Maastr. en elders in Limb. : *peers* of *pees* en *peesch*, *pee(r)zeboom* voor : perzikboom; omstr. Eindhoven : *pezieke*, *peziekenhout ;* bij Pomey : *perze*, *perzesteen*, enz.

PESELLE voor : peterselie (Vl.). *Men roerse metten ingune* (ajuin) *en metten pecelle* (*Belg.-Mus.* II, D. 132). De Kortrijksche poort te Gent heet bij 't volk : *pecelle poort ;* maar dat zal eer van *Petri-cella* komen, omdat déze poort niet verre stond van de St-Peeters-abdij (Z. Ch. De Grave, *Champs Élysées*).

PESIÈTREK, PESI-JETREK, het zachtjes ter aarde werpen van den dop: het tegenovergestelde is *kappen* (Z. 221).

PESSEM, m. mv., *pessemen*, *pessemgras* en 't werkw. is in Westvl. : *pessemen.* Z. peen.

PESTEL, m., in 't N. van Vl., grof stuk hout, eiken balk, waar de zeilen van een molen inschuiven, fr. *axe de la roue d'un moulin*, *arère ;* ital. *pestello ;* spaansch *pestillo : 135 koopen extra zware en hoogstammige eiken, waaronder veel pestels*, enz., d. i. die voor pestels kunnen dienen (Eecloonaar, 16 december 1860).

PETER, m. (van 't l. *pater*), doopsvader, peetoom; doch men noemt ook : *peter :* het jongsken van wien men peter is : *dat is mijne peter*, dat is mijn doopskind (Br., Antw.); te Diest : *petere.*

PETEROOM voor : peetoom, peter, welk laatste, evenals *paat*, deftiger is (Limb.). Z. patemu en paat.

PETIETER, PATIETER, pink, kleine vinger, fr. *petit doigt* (Br., Antw., st. en pr.). *Een klein petieterken*, een klein manneken, een klein dingsken (Br.). Z. vinger.

PETIETJES, PETITJES, PETIETEN bet. in Vl. : zwarte pokjes of plekjes of een zekere uitslag bij koortsen, bijna gelijkende aan vlooibeten, zegt Blanc., die 't l. *petechiae*, *sive petechialis* (*febris*) van het italiaansch *petechio* (purperen pokjes) doet komen en hetzelfde vert. in 't Vl. door : *peper-koorts*, *bluts-koorts*, hgd. *fleckfieber*, *blutflecken*, engl. *petechial*, *feaver*. Het fr. *petéchies* volgens den dict. des dict. : « tâches pourprées, semblables à des morsures de puces, qui paraissent sur la peau dans les fièvres graves, » vert. Sleeckx door : *petitsels*, (roode) koortsvlekken, pestvlekken, pestpuistjes, peperkoren.

PETJE, o., in Br., Antw. en elders voor : *petemoei* of *meter*, en ook voor : het meisje dat men ten doop geheven heeft.

PETJELAP, peetlap (Vl.).

PETJIK, PETJIKKER, m., een die mankgaat. *Petjikken*, mankgaan (Westvl.). Z. patjakken en pentjikken.

PETS voor : peers, roede (L. v. Aalst).

PETTE, dat Kil. heeft voor : *pit*, engl. *pith* (merg) is te Brugge nog in gebr. voor : *pít* (kern). Z. Delf. 385.

PETTEM, PETTEMEN. Z. peen.

PETTEN, 't zelfde als : pettem.

PEUK, mv. *peuken*, in 't cant. Axel : vodden. In Holl. wordt een onzindelijk vrouwmensch weleens : *vuilpeuk* genoemd. In Limb. bet. *peuk geven :* slaan, afrossen, en *peuk krijgen :* slaag krijgen. Z. pook.

PEUL, **POL** (met korte *eu*-klank), pool 't zelfde als : *pel* of *peul* bij Weil. dien men moet nazien, en als, bij ons : *palie*. Kil. heeft : *pole*, *puele*, *peule* en *pelle* voor : zaaddop. Vanhier heeft men : *peulvruchten*, vruchten met peulen, als : *peulboonen*, *peulerwten* (Z. deze ww.). Edoch in Br. heet men die pellen of peulen van erwten, enz., veelal : *sluimen* (Z. dit w.) en door : *palie*, *pölle*, in Westbr. : *puilie* of *puilje*, in Oostvl. : *paaljie*, verstaat men : de pellen waarin het zaad zit van slooren-, koolen en de pellen die met deze sloorpöllen slachten.

PEULBOONEN, uitgespr. *poolboonen*, boonen die men peult of uitdopt om te eten, in tegenstelling van *snijboonen*, boonen wier sluimen of pellen men klein vaneen snijdt om te eten (Br., Antw.).

PEULDER, hoenderkot. Z. polder.

PEULEMKEN, het doeksken dat men op de wond legt als iemand gelaten is (hier en daar in Westvl.). Het w. is eene verbastering van : *pelleken* in den zin van : bedeksel. Z. pelder.

PEULEN, uitgespr. : *polen*, b. w., 't zelfde als : pellen of erwten, bôonen uit de pellen of sluimen doen (Br., Antw.); in Limb. : *schalen*; in Vl. : *plooschen*. Bij Kil. is *polen* of *pellen* in 't l. : *decorticare*, *deglubere*.

PEULERWTEN, uitgespr. *poolerwten*, erwten die men peult en zonder peulen eet, doperwten, in tegenstelling van *sluimerwten*, die men samen met de peulen eet (Br., Antw.). In de Woordenb. zijn *peulen* : erwten wier jonge, groene peulen men te gelijk met de erwten eet (Weil.). In Zeel. noemt men de doperwten : *uitdoeners*.

PEULIJZER, o., as van eene ophalende brug (Venloo).

PEULLEKEN. Z. polleken.

PEUM, **PEUME**, mv., *peumen*, 't zelfde als : puimen of puinen, puingras, en ook : gedroogde stoppelen (Limb.). Z. peen.

PEUNEN of **PUNEN**, *peunhandje*. Z. poenen.

PEUNING, groote nagel met platten kop (Westvl.)

PEUR, bij Sleeckx ook nog : *peurangel*, fr. *ligne dormante*, hengel waarmeê men *peurt*; Kil. geeft het werkw. *peuren* op als Vlaandersch en verzendt tot *poyer*, *poyer-roede*, l. *fuscina*, en tot het werkw. : *poyeren*. *Met de poyer visschen*, bet. bij hem o. a. : *figere anguillas in imo fundo aquarum*. Hij voegt er bij dat de Vlamingen *pueren* zeggen, als ware dit *pieren* : met pieren (fr. *vers de terre*) visschen, l. *lumbricis piscari anguillas*.

PEUREN, gezoden aardappels, enz. het water afgieten. Z. peur en pörren.

PEUTE, v., takjes of rijshout in bundels gebonden (Vl.). Z. poot en peuter (stok).

PEUTER, m. mv., *peuters* zijn een soort van mutsaards van dikke boomtakken, die meestal gekloven worden, of andere dikke kluppels : *die peuters zijn goed om den oven te stoken* (omstr. Leuv., Brussel en Vilv.). In Zuid.-Limb. bet. *peuter*, v., slag, klap, oorveeg : *de ondeugende kinderen krijgen dikwijls peuters van hunne ouders*. Vanhier komt gewis het w. : *peuteren*, *poteren*, en *peutering*, dat in de Kemp., Br., Antw. en Vl. : afrossing, klopping, slagen, fr. *rossade* bet. : *die kwaaipoets kreeg daar eene felle peutering*. Z. poot.

PEUTEREN, **PUDDEREN** wordt hier en daar in Westvl. gezegd voor : frutselen, vies en traagzaam eten, en *peuteraar*, *puddereer* voor : frutselaar.

PEUTERING. Z. peuter.

PEUZELZAK, m., zak waar de peuzelrij of het te peuzelen eten in steekt, knapzak (Deinze).

PEZE, m., gierigaard (Vl.). Z. pees, pé.

PEZEL, m., plaats eenen trap of twee boven den grond verheven met planken gevloerd, dienende tot legplaats van graan. Vooral in het N. van Vl. heeft men vele van deze graanzolders : *zy* (*de mier*) *legde dan ook uyt hoe zy haer huysje bouwt, en welke plaets haer dient tot pezel* (Vaderlander, 23 juni 1854). Bij Kil. is *pijsel* een Friesch w. dat : keuken, en *pijseel*, een Zeeuwsch w. dat : kleerkast bet. Maar *pijsel* zal met *peuzelen* in verband staan.

PEZEN bet. 1° met de hand iets wegen, in 't fr. *peser* (r. Thien.); 2° zeer hard werken : *die jongeling moet al goed meê pezen* (Vl., Thien.); hiervoor zegt men hier en daar in Holl. : *peelen*, en in Vriesl. : *pielen* (Z. *Arch.* I, 330); doch dit w., hetwelk in die streken ook : lang aan iets bezig zijn bet., is dan 't zelfde als *peilen* of *pijlen*, pijlen in den grond slaan, iets wat grooten arbeid kost en lang duurt. — *Pezen*, b. w., is de pees op den boog of 't wiel spannen.

PEZENWEVEN, o. w., zich met kleinigheden, met prullen en vodden bezig houden (Vl.). Vanhier : *pezenwever*, iemand die zich met beuzelarij ophoudt, die diepzinnig of nauw van geweten is of schijnt te zijn, fr. *un scrupuleux ;* en *pezenweverij*, prullerij, scherpzinnigheid :

Ik ben ik van die kniezers niet
Die altyd knuffen, altyd klagen,
De pezewevers die men ziet
Die niemendalle zoûn verdragen.
(Snoecksalm. 1860, blz. 49.)

PEZENWEVER, **PEZENWEVERIJ**, enz. Z. 't voorgâande.

PEZERIK, m., bet., behalve bullepees, fr. *nerf de bœuf*, ook : de roede eeniger dieren, als van 't varken ; van de navel pees, bij Kil. : *pezerik van den navel*, l. *umbelicus*, *nervus umbelici* (Br.) en in 't L. v. Aalst is het ook de uitspr. van : *perzik*.

PEZIEKE, enz. (Meierij). Z. perzik.

PHARO, of beter : *faro*, m., Brusselsch bier. Het w. komt van de Spanjaards die dit bier vergeleken aan den wijn die te Faro, in Spaanje, gewonnen wordt.

PIANE, traagzaam : *al wat hij doet is piane piane*. — *Pianewys*, langzamerhand (Vl. en elders).

PIANG, m., geld : *hij heeft veel piang* (Roerm.). Z. pre en paai in de Woordenboeken.

PIBBEREN, o. w., twee marbols op elkander laten vallen (St-Nikolaas).

PICHEM, *pichemken*, klein zwak kind. Waarschijnlijk is 't eene verbastering van : *pygmée* (Meierij).

PICOT, zeker kaartspel waarin men maar eenen slag mag ophalen (Waas); *piccolomini*, in 't kaartspel *boston*, heeft dezelfde beteekenis.

PIEK. Z. pik.

PIEKAAR, m., rechtstaande hemdsband (Gent). Voor : pikkaar van : *pikken?*

PIEKEPOKKEN, o. w., op eenen stoel zittende, achter- en voorwaarts waggelen (hier en daar in Westvl.).

PIELEWIE, spotnaam aan een soldaat gegeven (Maastr.).

PIEMIES, m. (spotn.), dwerg 't zij man of vrouw (Maastr.); van *pygmée?*

PIEMPAMPOENTJE, of **PIENPANTPOENTJE**. Dit w. spreken de kinderen, in Zeel., al zingende tot het dus genaamd Lievenheerenbeestje, dat zij laten vliegen.

Pimpampoentje,
Vlieg over 't groentje,
Vlieg overal,
Waar ons liefhoertje 't vinden zal.

PIENTSCHEN, (omstr. Sotteg.). Z. pitsen.

PIEPDOEN. Z. piepen.

PIEPEDOL, m., aardmuisdol (Meetjesl.).

PIEPEGAAL, ook uitgespr. *pipegale*, *pypegaal*, krui- of kordewagen; bij Kil. : *pijpengaal*, *vehiculum trusatile minus*. Het w. is samengest. uit : *piep*

of *pijp*, *piepen* of *pijpen*, en *gaal*, welk laatste voor *waal* kan zijn. Trouwens uit Petegem, bij Audenaarde, zond men *piepenwaal*, voor: *piepegaal*. Nu *waal* kan eene samentrekking zijn van : *wagel*, dat op ettelijke plaatsen de uitspraak is van : *wagen*. Dat de *g* de *w* vervangt is niets bezonders : heeft men immers niet : *walen* en *gallen*, fr. *gaulois*; *Willem* en *Guilelm*; *weer* en *guerre*; *Wallerus*, *Wauter* en *Gualterus* of *Gauthier*; *Want* en *Gant*, enz.?

PIEPAUW. Z. pijpauw.

PIEPEL, m., vlinder. Z. pepel (Hagel.).

PIEPELINGBERGEN. Z. piepkenduik doen (Diest, en hier en daer in de Kemp.).

PIEPELING of PIJPELING, allerlei kleine trekvogels, die rond de maanden september en october doortrekken, en alsdan gevangen worden. Men noemt ze naar hun gepiep in 't L. van Waas : *piepeling*, in Br. : *pijpeling* : *die pijpelingskens zijn lekker*; te St-Truid. heet men ze : *sijpers* of *cijpers*.

PIEPEN, o. w., door spleet of gat kijken, loeren, gluren : *hij piepte door het sleutelgat*. Vanhier de uitroep : *piep!* om te zeggen : gij loert op mij, maar ik heb u in de mot : *piepdoen*, loeren. (Antw. st. en pr.); in Br. zegt men ook : *piepen* en *kieken* en in 't Meetjesl. : *kiekelen* (240). Vanhier heeft men : *piepenborg spelen*. Z. 't volgende.

PIEPENBORG, 't zelfde spel in Br., Oostvl. als bij Kil. : *piepmuys* of *borghspel*, fr. *jeu de cache-cache*, als te Antw. *ajonkaart* (blz. 13), als te Leuv. *lonkaart* (Z. blz. 347), als te St-Truid. *slopspelen*, als *schuilhoek* of *schuilhoekje spelen*, als te Deinze : *duikskenweg spelen*, en elders : *duikerkenweg* (109) en als in sommige streken van Oostvl. en elders : *pieperkenhendrik spelen*.

PIEPENWAAL (Petegem). Z. piepegaal.

PIEPERKEN, hier en daar in Vl. : een kusje dat men als hoort piepen; omstr. Kortrijk zegt men ook : *piepelotje*.

PIEPERKEN, PIJPERKEN of BOSCHPIEPERKEN is een klein vogelken (Kemp.); omstr. Breda heet het ook «*pieperken* of *pipieperken*, naar het geluid *pipie* (zegt Hoeufft 461) 't welk het maakt. Het is van eene blauwachtige kleur, weswege het ook wel *blaauwkopje* genaamd wordt. Hetzelve moet zeer vruchtbaar zijn als doorgaans 15 of 16 eitjes leggende. » Dus is dit 't zelfde als : *keèsmees*.

PIEPERKENDUIK.

Daer is niets zoo slim als de vlooyen;
Zy verbergen zich tusschen de plooyen;
Zy byten u den rugge, borst en buyk,
En spelen in uw hemde pieperkenduyk.
(Snoecksalm. v. 1844, blz. 44.)

Z. piekenborg.

PIEPERKENHENDRIK. Z. piepenborg.

PIEPETOTJE. Z. pieperken (kus).

PIEPJONG, zeer jong (Limb.).

PIEPKENDUIK, 't zelfde als piepenborg.

PIEPS, PEEPS, 't zelfde als in de woordenboeken : pips (Limb.).

PIER, PIERWORM, m., bij de Ouden ook *pyr*. Men zegt in Br. : *zoo mager als een pier* voor : zeer mager. In 't N. van Vl. zegt men van een mager kind : *'t es ne pierwurm*. *Op iets staan zien als eene hen op eenen pier*, met stomme verbazing op iets staren (Antw.). Bild. leidt *pier* af van : *pi-ën*, of aanziet het als wortel van : *peuren*. Z. dit w. en porren.

PIERE, val om vogelen, ratten, muizen, enz. te vangen (Vl.); bij Kil. is 't ook een Vl. w., in 't l. *pedica*, *laqueus quibus feræ capiuntur*, en Sleeckx verfr. het door : *lacet*, *piége*; het bet. ook nog in 't Meetjesl. en elders : duivenkot, of 't zelfde als in 't L. v. Aalst : *kijkuil* (241). Denkelijk staat dit w. voor : *pierebord*, *piereval* of iets dergelijks; van 't werkw. *pieren*, dat eigenlijk : pieren zoeken of vangen beduidt; doch overdrachtelijk : 1° iemand be-

spieden, beloeren, starlings bekijken, in welken zin het hier en daar in Vl. voorkomt; 2° iemand zoeken uit te hooren (Kl.-Br.). Van deze beteekenissen komen die van : foppen, om den tuin leiden, welke de Woordenboeken hebben.

PIEREN, o. w., turen., met veel moeite op iets, dat zeer klein is, zien : *op kleinen druk pieren* (Antw.). Z. piere.

PIERENKOL (*pietenkol*) is een, als de aardbezen, met ranken voortloopend onkruid, met gele bloemen, dat het volk soms : *boterbloemen* heet, en de kruidkundigen : *ranunculus bulbosus*, *ranunculus acris* noemen (tusschen Leuv. en Mech.).

PIEREWAAIEN, o. w., eigenlijk: zich heen en weêr bewegen als de pieren, doch in Limb. : op den draai zijn, of 't zelfde als in Br. : *op zwier zijn: hij pierewaait den geheelen dag;* te Maastr. ook : vallen.

PIERIG of **PIRRIG**, bijv., gestoord, gram (Kemp.); de Teuth. heeft : *pijrich*, van *pijr,* vol pieren, *lumbricosus.*

PIERING, m., 't zelfde als : pier (Hagel., Belg.- en Holl.-Limb.). *Men moet een pieringsken in 't water werpen om eenen visch te vangen* bet. in gemelde streken 't zelfde als in Br. : *men moet een witvischken*, in Antw. : *een spieringsken*, in Vl. : *een baasken in 't water werpen*, *om eenen snoek* of : *kabiljauw te vangen,* d. i. men moet een klein besteden om een groot te krijgen, men moet een klein geschenkje geven om eene groote weldaad te bekomen.

PIERO, juk (Sottegem); *piero* of *peerken*, klein staande blekken of koperen lampken (omstr. Antw.).

PIERSCH, bijv., in Vl. 't zelfde als bij Kil. *peersch*, bij Sleeckx : *peers*, en in de Holl. Woordenb. : paars.

PIERSJE. Z. peers.

PIERTOTJES, siroop op zekere dikte gekookt en in papier gegoten voor de kinderen (Kortrijk).

PIERWURM. Z. pier.

PIEST, homp, groot stuk, b. v. van vleesch of brood; gewoonlijk is *dik* er bij : *wat dikke piesten van vleesch zijn dat* (cant. Axel)! Mogelijk is het van 't fr. *pièce.*

PIET, **PIETEVOGEL**, een klein vogelken in 't algemeen (L. v. Waas). 't Woord zal eene verbastering zijn van : *pieperken* of van : *petieterken*. « *Piet*, zegt Bild. (II, 342), naam waarmeê men de kinderen de vogeltjens leert noemen. Van : *pi-en* (piepen) of *pieten.* »

PIET, m., 1° voor : pier en vanhier : *pietenkol* voor : *pierenkol* (omstr. Leuv. en Mechel.); in 't L. v. Waas : *piet* of *teek*, welk laatste in Vl. en bij Kil. : *pier* bet.; 2° een soort van klophengst of hengst die slecht gesneden is, waarvan slechts een teelbal uitgesneden is, omdat men den anderen niet krijgen kon (Kemp., Br., L. v. Waas). Licht is dit peerd, dat ruin noch hengst is, zoo genoemd omdat het zich wegtrok als een *piet* (pier), wanneer men bezig was met het te lubben.

PIET, **PIETE**, **PIT**, v., planken bruggetje over een gracht of dijk gelegd. In Westvl. zegt men : *piet;* in 't L. van Waas : *pit*. Verders bet. *piet* in 't Hagel. en elders de plaats waar men bij zekere werpspelen als vast staat of de voeten moet zetten : *uwe scheut telt niet*, *want gij zijt over de piet ; ge moet juist op de piet blijven.*

PIET, 1° koes, stil. *Zich piet houden : houd u piet*, zijt stil, verroer u niet, zwijg. *Hij was zoo piet als een muisken;* 2° zeer, heel, fel, heel en gansch : *piet zuur*, fel zuur; *piet stil*, heel stil; *piet dood,* kiks- of mors dood, fr. *raide mort. Iemand piet bezien*, iemand fel en starlings bekijken (Hagel., Br., Antw., Kemp., L. v. Aalst en v. Waas). *Zich piet houden*

is, te Antw., bij het marbolspel, zijne hand juist ter plaats houden waar het behoort. *Piet* is gewis voor : *pier ;* en dus zou 't eigenlijk zoo stil, zoo dood als een pier zijn. Z. koes, 272.

PIET, in de Kemp., N.-Br., Vl. en Holl. voor : *Pieter*, *Peeter* of *Peter;* in Br. : *Pee*, *Peer*, *Pirre*, *Peeter ;* in Limb. : *Peeter*, *Peer ;* in Vl. ook : *Pier*, oulings : *Pir*. Vanhier de familienamen : *Piersens*, *Pirsens*. *Ge zijt weêr Piet boven Jan* bet. in Vl. : ge zijt weêr zoo frisch en gezond als te voren, ook : ge zijt nog eens tot welstand gekomen. Z. jan (207).

PIETDOOD. Z. piet, bijw.

PIETELEER, PITELEER, m., het eerste hier en daar in Vl., het tweede hier en daar in Br. en Antw. gebr., een mansrok met korte of met lange en smalle slippen. Op vele plaatsen noemt men dit ook : *scheer : de slippen van zijnen pileleer hangen tot op de billen*. Het w. komt van het fr. *pet-en-l'air*, kort vrouwenkleed, nachtrok, slaapjak.

PIETENKOL. Z. pierenkol.

PIETER, PEETER (St). *Ik heb Sint-Pieter*, ik heb een sleutel (bijna overal). *St-Pieter op ons Heer leggen* of *stellen*, iet slechts na iet goeds eten (Oost.- en Westvl.); in Br. : *zijn wittebrood vóór* (zijn roggebrood) *eten*. Te Gent zegt men van eenen die mankgaat : *hij gaat St-Pieters òp*, *St-Baafs neêr*, omdat de eene kerk op eene boogte, de andere in eene laagte staat.

PIETEREN. Z. gepieterd (blz. 148).

PIETEVOGEL. Z. piet.

PIETJE. Z. pitje, enz.

PIETSEBOL, m., slechte marbol (St-Nikolaas).

PIEWANTEN. Z. pijwanten.

PIEWITVOGEL voor : kievit (Vl.).

PIEZEKANT of PREDIKANT, meikever, molenaar (N.-Limb.); te Leuv. en Brussel : *preekheer*.

PIJK. Z. pik.

PIJKENS. Z. paaikens.

PIJL, o., wordt veel gebr. voor : halm, pijp, stengel, steel of stekjen, stamken van plantgewas, fr. *tige*; *graspijl* : *de musschen maken hunnen nest van gerspijlkens* ; *stroopijl*, stroohalm of stroopijp, l. *calamus : die brave man heeft nooit iemand een stroopijlken in den weg geleid ; haarpijl*, fr. *poil*, italj. *pelo*, l. *pilus*, *capillus : geen haarpijl breed* (Br., Antw., Kemp.); 't w. is ook in N.-Br. gebr. Hoeufft zegt (478) « *pijl* wordt hier nog algemeen gebr. in de beteekenis van 't l. *calamus*, *arundo*, schijnende de oorspronkelijke te zijn en om de gelijkvormigheid, naderhand ook die van : *telum*, *sagitta* (fr. *flèche*) te hebben aangenomen : zoo zegt men hier : *graspijltjes*, *haarpijl : een pijltje hooi*, *stroo*, enz. Op gelijke wijze noemt men in 't Nedersaks. de jonge spruiten van het riet : *reet-pile*, en worden in die taal ook *pilen* of *pijlen* genaamd de even uitspruitende vederschachten der vogels, waarvan men in 't Bremisch-Niedersächsisch Wörtenb. meent dat, in het Ditmarsche, de jonge ganzen en eenden : *pielken* genaamd worden, iets wat ook bij ons, die *pijlen* zeggen, plaats heeft. » In Limb. roept men tot de eenden : *pielen ! pielkens !* Z. pile. Bild. leidt *pijl*, evenals *piel* af van : *pi-en* of *pe-on*, stooten, steken, en vandaar : *piek*. Wij denken dat : pijl, peil, pegel, pegge, pees, pilaar, fr. *pilier*, l. *pilus* uit ééne bron ontspruiten en iets wat lang, dun, puntachtig voortschiet, beteekent.

PIJNEN, b. w., in Kl.-Br. nog gebr. voor : bewerken, opwerken, bearbeiden, b. v. : den deeg opwerken : *de peperkoekbakker pijnt zijnen deeg*. *Pijnen* was oul. : *zwoegen*, zegt Weil.; Kil. vert. het door : *operam dare*, *labo-*

rare, *elaborare*, *niti*, *conari*, d. i. trachten, pogen, moeite doen, werken. In dezen zin werd het bij de Ouden veel gebr. : zoo heeft Ruysbroeck (I, 26) : *selen wi ons pinen hem na te volghene in desen IIII sedeleken dogeden*. Dit *pinen*, thans pijnen, is afgeleid van : *pine*, thans pijn, hetzelfde als het fr. *peine*, het engl. *pain*, moeite, arbeid. Het engl. *without pains no gains* bet. : men heeft niets zonder arbeid. Z. over *pine* Bormans, *leven van S. Christine*, blz. 282, op 't vers : *en gaf haer pine*, d. i. en dat deed haer moeyte, dat kwelde haer, enz. Z. pezen.

PIJNEWARIJWINKEL, m., kruiderijwinkel, vetwinkel (hier en daar in Vl.). Z. pennewarij.

PIJP, PIJPE, eigenlijk iets wat hol is of eene lange, ronde holte heeft. Vandaar : *tabakspijp*, *schouwpijp*, enz. Zoo noemt men de broekbeenen : *broekpijpen* (Vl., Br., Antw. en Limb.). De gaten der konijnen en andere dieren heeten : *konijnenpijp*, enz. (Br., Antw., Kemp. en elders) ; de halmen van riet, graan, enz. : *pijp*, *rietpijp*, *stroopijp*, *graspijp* (Br. en elders meer). Een steenput noemt men te Popering. ook : *pijpe.—'t Es een pijpe* is een Vlaandersch gezegde dat bet. : *'t is eene pan*, *'t is eene blaas*, zoo wij, Brabanders, zeggen, voor : het is mis. *Dat is eene andere pijpe*, dat is eene andere zaak (Westvl.). *Met een anders pijp den baas spelen*, met eensanders goed of pluimen pronken (Gent). *De pijp aan Merten geven*, het opgeven, den moed verliezen, er uitscheiden (Vl., Br., Antw. en elders). *Eene vuile pijp rooken*, ergens slecht van afkomen (Antw.). Z. de Woordenb.

PIJPAUW, PIEPAUW, rood, zwartgespikkeld, rond diertje (Popering.), ook : *hemelbeestje*, *Onsheerenbeestje*, en, in Br. en Antw. : *Lievevrouwbeestje* (338) en ook *kapelleken* genoemd.

PIJPELING. Z. piepeling.

PIJPEN wordt veel samen met *grijzen* gezegd, b. v. *dat kind grijst en pijpt den grondigen dag*, d. i. dat kind doet niets dan weenen en huilen (Br.).

PIJPER, m., trompet- of hoornblazer (Belg.-Limb.). De Teuth. heeft hiervoor : *pijpper*, l. *fistulator*, *musator*; van : *pijp*, l. *fistula*, of pijpen, piepen (op den hoorn).

PIJPERKEN. Z. pieperken.

PIJPESTOP, pijpendopje, pijpdekselken (Limb.) ; in Br. ook in Limb. en elders : *pijpstopsel*.

PIJPEVAGER (piepevager), pijpkoteraar, fr. *cure-pipe* (Limb.).

PIJPKAS, houten kasken om tabakspijpen in te steken (Oostvl.) ; in Westvl., waar 't w. ook gebr. wordt, zegt men meer : *kastote* (225).

PIJPKOTER, PIJPKOTEREER, een dun stekje om de pijp meê uit te keuteren (overal in België).

PIJRS, andere uitspr. van : *peers* of *peersch*, fr. *perche*, roede (Meetjesl.); in Br. : *wip*, *vogelwip*, *vogelroede*.

PIJWANTEN (piewanten), grove handschoenen zonder vingeren. *Iemand eene piewante draaien* of *geven*, iemand eene oorveeg geven (Westvl.). Z. pij en want in Weiland.

PIK en PIKKEN. De *pik* is een snijdend werktuig waarmeê men *pikt*. *Pikken* is met de pik afkappen. Ons volk maakt een juist verschil tusschen *pikken* en *maaien*; het eerste geschiedt met de *pik*, die korter is van mes en van steel en met de rechte hand gezwaaid wordt al kappende, het tweede met de zeisen, die een langen steel heeft en met twee handen te gelijk gezwaaid wordt. *Men pikt het graan en soms ook de klaver, maar men maait het gras* en ook de klaver. Vanhier : *pikker*, die pikt. *Pikkeling*, m. (Br.), in Vl. : *pikkerling*, *pekkerlinge*, *pikhoop*, omtrent

een armvol of de hoeveelheid welke men in eens, of, juister, in vier of vijf streken afkapt. Een schoof bestaat gewoonlijk uit twee samengebonden pikkelingen; *pikhaak*, de haak waarmeê de pikker de pikkelingen bijeen houdt; *pikhamer*, hamer waarmeê men de pik op het argetuig scherp klopt (Z. arren, 21; haargetouw, blz. 171 en haren, blz. 177). *Pik*, in Vl. : *pikke*, en 't w. *pikken*, is in Vl., Br., Antw. en in N.-Br. gebr. Doch de landslieden zeggen in lestgenoemde streek meest *pikkel* voor : pik, en *pikkelen* voor : pikken. Kil. vert. *picke* door : *falx frumentaria*, *messorea falx qua frumentum inciditur*, en seyssen door : *falx foenaria*, *foeniseca*. In Limb. zegt men : *zicht*, *zichten*, *zichthaak* voor : pik, pikken, pikhaak.

PIK A PIK, met veel wrok, met felle nijdigheid : *het ging er pik a pik* (Br., Antw.). Z. pikkantig.

PIK of PAUW, spits of kop (spelden).

PIKHAAK, PIKHAMER, PIKHOOP. Z. pik.

PIKHAANTJE, twister (Kortrijk), schijnt een andere uitspraak van 't volgende.

PIKKANTIG, bijv., bijtend, bitsig, nijdig, afgunstig : *pikkantig antwoorden*. *Op iemand pikkantig zijn* (Br., Antw., Kemp., Hagel.). 't Is verwant met het fr. *piquant*, deelw. van *piquer*, met ons *pikken*, bikken, in 't fr. *becqueter* (van *becque*, bek) ofwel met ons *pik*, in 't fr. *pique*, *haine*, *dent* (heimelijke haat, wrok, afgunstigheid). Volgens Weil. is *pik* in dezen zin voor : *piek*, van 't fr. *pique*, dat eigenlijk steek bet., van : *pikken*, fr. *piquer*, steken, stooten. *Het gaat er tusschen die twee maar pik a pik*, d. i. ze zijn pikkantig tegen elkander Z. bekantig (39).

PIKKEL, m., puist, klein gezwel (Kemp.); in Br. : *puchel*, *wuffel*, en elders : *pochel*, *pokkel*.

PIKKEL en PIKKELING of, hier en daar in Westvl. ook : *hugge*, en in 't L. v. Waas : *leg*. Z. pik (zeisen).

PIKKEL en PIKKELEN, hetzelfde als : *bikkel*, fr. *osselet*, en als : *bikkelen*, met de pikkels of bikkels spelen : *pikkelspel*, bikkelspel; *pikkelbal*, bal waar men mede pikkelt (Br., Antw., Kemp.); bij Kil. ook : *pickel* en *bickel*, *pickelen* en *bickelen*.

PIKKEL, m., voet of been van tafels, stoelen, enz. : *een tafel met drij pikkels*. Men zegt in lagen stijl ook *pikkels*, voor de voeten of beenen van menschen : *hij heeft pijn aan zijne pikkels. Hij lag met zijne pikkelen omhoog* (Vl., Br., Hagel., Limb., Antw., Kemp.). Van dit *pikkel* komt het w. *pikkelen*, ook *beenen zetten* gezegd, snel loopen, snel gaan : *God! wat kan die jongen pikkelen*. Kil. heeft : *pickelen, bickelen*, l. *desilire*, *exilire*. *Drijpikkel* is een tuig met drij pikkels, een drijvoet om eene kar, enz. te laten op rusten, om op te zitten.

PIKKELBAL, bikkelbol (Br., Antw., Kemp. en elders).

PIKKELEN, hetzelfde als *pikken*. Z. verders : pikkel en pik.

PIKKELSTOEL of PIKKEL, stoel zonder rugleunsel als waar de schoenmakers op zitten. De *pikkelstoel* van eenen steenkapper is laag en heeft maar eenen pikkel (Br., Antw.).

PIKKEN, PITJE, Pieterken (Br., Antw., Vl. en elders).

PIKKEN, b. w., eigenlijk met den bek oppikken, en dus evenals bikken voor : eten; doch 't wordt ook in gemeenzamen omgang gebr. voor : heimelijk weg nemen, stelen, fr. *dérober* : *daar heeft iemand mijn geld gepikt*. Vanhier : *pikker*, *pikkendief* en *raske de pik* (L. v. Aalst, Br., Antw., Kemp., Limb.). Kil. vert. : *picken*, o. a. door : *furtim subripere*, engl. *picke*, het gr. πεκειν bet. kammen, kaarden, scheren, en overdracht. : mishandelen. In Vl. hoort

men ook : *ik zal u pikken, vogel!* ik zal u hebben, wacht maar. Z. pik.

PIKKEN, o. w., steken, bijten, prikkelen, fr. *piquer*, b. v. als azijn of zout in eene wond komt, *dat pikt fel : een mieren beet* of *de steek van eene wesp pikt. Netelen pikken minder* (Br., Antw. en elders).

PIKKER, m., dief en graanmaaier. Z. pik en pikken.

PIKKERLING, o., pikhoop (Vl.). Z. pik.

PIKKEUR is van 't fr. *piqueur*, waarvan het de beteekenis heeft; doch men verstaat er ook in 't Hagel. een veearts door.

PIKMIK, m., een maaltijd waarop iedereen zijn aandeel in eetwaar medebrengt (Maastr.).

PIL. *Dat is eene harde pil*, zegt men in 't Z. voor : *die pil is niet gemakkelijk om door te slikken. Pillen met de vuist slaan* of *pillen geven*, oorvegen geven of duchtig met de vuist slaan (Westvl.). Z. verders pijl of peil (taak).

PILE, v., tamme eend; de wilde wordt *endvogel* genoemd (c. Axel). Z. pijl.

PILKEN of PELKEN, in Vl. hetzelfde als : *pulken*, dat men in Br. hoort, d. i. met de nagels afpeuteren : *pilk zoo niet in uwen neus*. Men zegt ook : *afpilken*. Z. polken en pulken.

PILLEN. *Een haan pillen* is hem opsluiten om hem vet te maken (Kortrijk).

PILLENDRAAIER en PILLENROLDER, veel gezegd voor : apotheker (overal).

PIMMEL (Limb.). Z. pepel.

PIMPELZOT, bijv., *pepelzot*, dat Kil. vert. door : *delirus*, d. i. : zoo zot als een pimpel (Br.). Z. pepel.

PIMPERMEES voor : pimpelmees (Vl.).

PIMPERNOOT, druivenkever, fr. *staphylin ailé* (Kortrijk en omstr.).

PIN of PEN, m., in Limb., en volgens Bild. van *pi-en*, *pe-ën*, steken, beduidt eigenlijk : iets wat scherp of vooruitspringend of stekend is, volgens Weil. : een puntig ding, een houten of ijzeren nagel; ook de peel of spil, waarop een kinderdop draait, heet *pin*. Vanhier : *pindop*. Overdrachtelijk wordt *pin*, in Br. en Antw., en ook : *pinent*, *pinijn* (Kemp.) gezegd van iemand die scherp of gierig is : *het is eene pin. Hij is pinneken dun*, hij is nauw en gierig, 't is een gierige pé. *In zijne pin zijn*, gestoord, gram zijn (Br.). *Voor de pinnen komen* of *brengen*, voor den dag komen, te voorschijn komen, ten blakke komen, fr. *paraître*, *comparaître* : *in 't laatste oordeel zal alles voor de pinnen komen* (Vl., Br., Antw., Kemp. en elders). Licht is *pin* in den laatsten zin nog voor : doel, doelwit, wit, l. *scopus*, welk ook de oude beteekenis was van dit woord.

PINDOP, m., een speeltop die grooter is dan de kamptop (Br.). Z. kampdop en kampnon, blz. 219.

PINENT. Z. pin.

PINIJN. Z. pin. *Suiker pinijn*, een soort van wit-suikeren babbelaar die zeer licht in den mond smelt (Antw.).

PINK. *Hij is bij de pink*, hij zit warm of : hij heeft geld (IJper.).

PINKEL, PINKER voor : *pink* (kleinste vinger) en ook vinger in 't algemeen : *mijn pinkerken doet zeer* (Vl., Antw.).

PINKELEN, dat men soms ook voor : pinken, pinkoogen hoort, bet. in Westvl. : glansen, schitteren, glinsteren, blinken : *in Vlaandren pinkelt 't vlaamsche bier uit edel graan gezoden* (G. Gezel). *Pinkelen* is een freq. van *pinken*, dat Kil. vert. o. a. door : *scintillare*, *micare*. *Pincke* bet. bij Kil. : licht, kamerlicht, en *pincker*, l. *lucerna simplex*, bij Sleeckx in 't fr. *lanterne*.

PINKELEN, b. w., afdingen, fr. *marchander* : *ge moet niet pinkelen, het is geenen cents minder*. Vanhier : *pinkeleer*, *gepinkel*, *afpinkelen* (Belg. en Holl.-Limb.); in Br. zegt men : *prenkelen* (Z. afprenkelen, 11); te

Antw. : *afdjangelen*, en *djangelen* (94); bij Sleeckx en in Gelderl. is het : *pingelen*. Onder 't w. *pegel* heeft Hoeufft ook : *afpegelen* voor : afdingen. Z. pegelen (466) of pekelen (467): ook : pengelen, prengel, prengelen of prenkelen, alsmede 't *Taalk. Mag.* (I, 253 en 320).

PINKELS (de) zijn koorden die eene gaaipers recht en stevig houden (Westvl.).

PINKEN, overleer, bovenleer, fr. *empeigne* (Lier en omstr.).

PINKER, mv., *pinkers*, 1° hetzelfde als : pinkel; 2° oogscheelhaar of een haarken van de oogscheel of oogwimper (Vl.).

PINKHAAR, mv., *pinkharen*, 't zelfde als : pinkers, fr. *poils des paupières* : *dat dier heeft pinhair rondom in de wimpers* (G. Gezelle, Westvl.).

PINKSLUMMEL en PINKSPUIME, m., groote snul, lummel, fr. *imbécile* (Limb.). Z. puime.

PINKSTERBLOEM, een kind met papieren beeldekens behangen en dat andere kinderen op eenen stoel omdragen (Z.-Limb.).

PINMUTS (Limb.), 't zelfde als : peremuts. Z. pinnemuts en pullemuts.

PINNE, v., 't zelfde gewas in Westbr. als hetgeen wij (blz. 218) *kamil*, en, blz. 379, *mil* noemden. Men zaait het als vlas, waarvan het de lengte bereikt, doch de stengels zijn dikker. Van het zaad, genaamd *pinnezaad*, laat men olie slagen, genaamd *pinolie*; van het stroo bindt men lichte bessems, genaamd *pinbessems*. Dit kruid schijnt zoo genaamd te zijn geworden om zijne pin- of pijlvormigheid.

PINNEKEN DUN, bijv., gierig, gierigaard, een die nauw en gierig is, gortentelder (Antw., Br.). Z. pin.

PINNEKENS HOUT of ZWART HOUT (Br. en Kemp.), zoo genoemd omdat men er kleine pinnekens van snijdt, met welke men b. v. een lederen lap ergens op vastmaakt.

PINNEMUTS, v., mans-slaapmuts (Brussel en omstr.); in Limb. : *pinmuts*.

PINNEN. Z. pin.

PINNEZAAD. Z. pinne.

PINOLIE. Z. pinne en 't volgende pinraap.

PINRAAP, langwerpige raap, eene beetwortel slachtende. Men heeft : *groene, witte, purperen pinrapen*; het zaad wordt *pinraapzaad* of enkel *pinzaad* genoemd (Br., Vl., Kemp.).

PINSEBAND, m., broekband, dienende om de broek of den rok op te houden (Westvl.). 't Is samengesteld uit : *band* en *pinsen*, hetzelfde als : *pitsen*, nijpen. Z. dit woord.

PINSELDRINKGELD. 't Is licht van *pinsen*, hetzelfde als : pitsen. Z. pontseldrinkgeld en pinsen.

PINSEN, PENSEN of SPENSEN, bos van klein hout (Waas); in 't Br. en elders : *heidsel* of *heitsel* (blz. 180) of *schavei*. In 't L. v. Waas is *mutsaard* : een bussel van klein en groot hout; *fasseels*, of ook *scheien*, zijn bussels van kluppels, of 't zelfde als in Br. : *peuters*. Z. fasseel, fasseelhout bij Kil. en verders : *schans*.

PINT, PINTJE. *Op zijne pinten gaan* bet. in Br., Antw., Kemp. en elders hetzelfde als in N.-Br. : *op een pintje*, *om een pintje* of *om zijn pintje gaan*, d. i. : den avond in herberg, kroeg of estaminet doorbrengen. *Pint* is o. in Limb. Z. pinteleeren.

PINTELEEREN of PINTELEN, pimpelen, veel in de herberg zitten, in 't fr. *buvotter*, *chopiner*, en ook : *pinten*, bij Kil. : *potitare*, *parcè pitissare*, *cyathos sorbillare*. De wortel is *pint*, eertijds de meest gebruikte maat, en dus is het : veel de pint hanteeren of ledigen.

PINTELEN. Z. pinteleeren.

PINTEN, uitgespr. : *penten*, b. w., in Westvl. veel gebr. voor : versieren, opschikken, paleeren : *de school werd gepint met bosseboom en blomme* (G. Gez.). Vanhier : *pinting*, versie-

ring. *Pinten* is duidelijk verwant met het l. *pingere*, waarvan 't verl. dw. *pinctus* is, met 't fr. *peindre*, 't engl. *to paint*, 't deensch en 't zweedsch *pynta*, b. v. *smagfuldt pyntet* (smaakvol gepint). Vergelijk hiermeê *penseel*, bij Kil. ook : *pinseel* en *pinceel* (Plant.), hgd. *pinsel*, engl. *pencil*, zweeds. *pensel*, fr. *pinceau*, sp. *pinzel*, ital. *pennello*, lat. *penicillus*.

PINTESTEKKER, een, die in de herbergen, waar veel volk is, de pinten heimelijk helpt uitdrinken en dan stillekens heen gaat (Kortrijk).

PINTOB. Z. pindop.

PIOKKEN, kwellen, knijzen, plagen, opstoken : *die kwade jongens doen niet als malkanderen piokken. Gader uitscheeden met uw piokkerij? — Piokker*, opstoker (Westvl.). Van 't fr. *piocher?*

PIONNIEREN, o. w., op bevel der gemeenteoverheid aan de straten werken om ze te herstellen en effen te maken (Br.). Dit w. is afgeleid van *pionnier*, waarvan men de beteekenis in de Woordenb. kan nazien. Kil. zegt dat *pionnieren* in 't Vlaandersch is : *spadenieren*, *spaeyenieren* (van spade), het werk der pionniers of spaeyeniers doen.

PIOT of PANDOER, m., een soldaat van het voetvolk, een die in 't algemeen van kleine gestalte is, ook een klein manneken (Vl. en elders). Dit w. komt licht van 't spaansch *piota*, in 't fr. *pied* (voet).

PIP. *De pip krijgen* is zoo veel als : in flauwte vallen (Meierij). Z. popper of poeper.

PIPEGALE. Z. piepegaal.

PIPIOEN, tusschen Leuv., Mechel. en Brussel, hetzelfde als te Turnhout : *paddevischken*; als te Meerhout : *podstooter*, en als bij Kil. : *popelioenken*, waardoor hij ook een zeker klein waterinsektje verstond; doch vooral de zeer jonge, zwarte gestaarte vorschkens die van het *paddegerek* voortkomen, in 't l. *foetus ranarum caudatus*, *batrachis*, *gyrinus*. *Gyrinus* is in 't fr. *fetus informe de grenouilles*; dus 't zelfde als : *paddegerek*, en 't l. *batrachis* is in het gr. βατραχίς, vorschken. *Pipioen* zal eene verbastering zijn van : pod-, ped- of puitjong. Z. kuilkop (306).

PIPPELING. Z. pepel en verders : pippeling in de Woordenboeken.

PIRKATON, perzik (omstr. Breda; omstr. Antw. : *merkaton* (373), waardoor men in Limb. de goede perzik, die tegen den muur groeit, verstaat.

PIROOTJE RONDGAAN (*voor*), te Kortrijk gezegd van 't arm volk, dat, omtrent den kermis, oude potten, oude kleederen of aalmoesèn rondhaalt om daarmeê kermis te houden.

PIRRIG. Z. pierig.

PISKOUS, v., wordt gezegd voor: dochter: *die heer heeft vier kinderen*, *maar 't zijn allemaal piskousen*; ook verachtelijke benaming eener vrouw (Br., Antw. en elders); het mv. wordt *piskazen* uitgesproken.

PISMIER, mier, engl. *pismire*, bij Kil.: *mierseycke*; in Limb. : *aamzeik*.

PISSEN. *Hij heeft tegen den muur gepist* zegt men, in 't Hagel., Br. en elders, van iemand die misdaan heeft, over wien men misnoegd is en die daarom niet wit meer is. Te Antw. zegt men : *de roede ligt in den pis*, men is misnoegd, gestoord, gram : *zeg niets meer of de roei zal in den pis liggen*. In Vl., vooral in 't West., zegt men : *pissen van gramschap*, d. i. : zeer gram zijn; en tot iemand die gram is en tot bedaren moet komen, zegt men : *pis op eenen blauwen steen*. *Pist er eens op* bel., in 't L. v. Waas : speel er op met een dubbelen bal : *ga eens wat pissen* is in het fr. : *va-t-en pattre* (Br.). *Zwijgen gelijk een pisseteen*, zich heel

koes houden (Westvl.). *'t Is al tegen de maan gepist*, 't is al onnoodig, nutteloos, onmogelijk werk (Br., Antw.).

PISTOLÈ, m., zekere langwerpige koek van twee of drij cents (Br., Antw., Hagel.).

PISTOLEN DRAGEN, hoovaardig, trotsch zijn : *dat is de moeite wel weerd om pistolen te dragen* (Hagel.)!

PISTOOL, o. en v., kamer in eene gevangenis waarin een gevangen mits betaling mag zitten (Br., Vl.).

PIT. Z. piet.

PITELEER. Z. pieteleer.

PITJE, PIETJE, PIT worden in Vl. en 't c. Axel voor : peet, petemoei gezegd, en hier en daar ook voor : *kleine Piet* of *Pieter*. *Pietje* is in 't L. v. Waas en elders : de naam aan eene kat gegeven. *Pitje de dood*, zegt men, in Vl. en Antw., van de dood en ook van iemand die fel bleek is : *hij ziet er uit als pitje de dood*. *Pitjepek* is 't zelfde als, blz. 388 : *montjepek*. Men zegt ook in Vl. : *pitje* van iemand die verscheidene ambachten leert. *Pietje-* of *pitje kadul* (Z. 214) is te Popering. : een goedaardig manneken en ook : een lap om eenen ketel meê op te nemen. *Pitje rut*, een worm of maai in appelen, peren, noten, enz.

PITJELAP, peetlap (Vl.).

PITS, PITSKEN (een), in Br. en elders 't zelfde als in Limb. : *bitje* of *bitske*, in 't hgd. *bisschen*, een klein weinig, een weinigsken, een beetje, *beetken*, *bikke*, *bitje* (Diest), *een beetsche* (Brussel) ; bij Kil. : *een betken*, l. *morsiuncula* (Br., Kl.-Br., Antw. en elders). *Pitse* is bij Pomey : nijping, l. *vellicatio*.

PITSEN, b. w., in 't Z. en in N.-Br. veel gebr., bet. : met duim en wijsvinger, met de nagelen of met eene tang iets drukken of prangen, nijpen of knijpen : *die kwade jongen heeft zijn makker fel in den arm gepitst* (overal); doch in 't Hagel. bet. het ook : steken, pikken, bijten, b. v. : *mijne handen pitsen van de koude. Mijne oogen pitsen van dien ajuin*. In de Baronij van Breda bet. *pitsen* ook : nauwelijks het voedsel aanraken, met lange tanden eten : *wat zit gij daar te pitsen? gij hebt weêr niet veel honger*. Overdracht. bet. het, in 't Hagel., Br. en elders : zooveel als 't fr. *attraper*, iemand vastnemen, duur doen betalen : *ze kunnen in dien winkel iemand pitsen*. Vanhier : *afpitsen* (Z. blz. 11), afnijpen; *uitpitsen*, uitknippen; *doorpitsen* bet. in 't Hagel. : iemand door kastijding of anderszins wel betaald zetten; *verpitsen* (*zich*), fel gram worden : *ge zoudt u in dat ding verpitsen*, ge zoudt er van uit uw vel springen. In Vlaand. spreekt men uit : *pientschen*, *pintschen* of *pintjen*, van 't fr. *pincer*, dat zelf in verband staat met het oud l. *pinsare* ; Kil., die *pinssen* en *pitsen* heeft, vert. dit door : *vellere*, *summis digitis premere*, *carpere vellicando*, *detrahere*, germ. *pfetzen*, gal. *pincer*, ital. *pizzigare*, engl. *pincke*. Langs de Rhijnkanten en naar Saksen af hoort men ook : *pfitsen*. Vanhier licht : *pitsken*, beetje, en : *pitsche*, een Saks. w. bij Kil. : eene zweep.

PITSTANG, nijptang, trektang, fr. *pince*, *pincette* (Limb.).

PIZEL, eene in de schuur afgeslotene plaats dienende, als elders de zolders, om gedorschen graan of zaad te leggen (N. van Vl., c. Axel). Cats, die een Zeelander was, gebr. het w. : *pijzel. Men vint er heden nog die koffers, pijsels, kassen, vol ammelakens tassen*. Bij Kil. en elders bet. : *pisel* of *pijsel*, dat ook friesch is : keuken, en *pijseel*, l. *theca vestiaria* (kleerkast) geeft hij op, als een Zeelandsch w. Z. *Taalk. Mag.* (I, 176 ; IV, 681).

PLAAG, v., bet. bepaaldelijk in Limb. : de

vallende ziekte, en in N.-Br. voornamelijk eene aanstekende ziekte, als de vallende ziekte en dergelijke kwalen. Z. Hoeufft (462), Weil. en Kil. op het woord.

PLAAGSTEERT, plaaggeest (te Maastr.: *plaagheisch* uitgespr.), plaagduivel (Limb., Vl.).

PLAAI, eene tamelijk dikke plank die op den *zul* ligt en waar boven dan de leemen muur begint (Antw., Kemp.); in Limb. noemt men *plaai*: eene plank op het muurwerk van een gebouw, waarop de spanribben genageld worden; alsmede het hout of de *plank* liggende op het muurken dat in de schuur tusschen den dorschvloer en den tas is. 't W. staat in verband met: *plaat*, *plat*. Z. plank bij Bild. (II, 352) en verder: pui.

PLAAIEN. Z. pladderen.

PLAAIEREN, o. w., 1° 't zelfde als in Kl.-Br.: *pladderen*, d. i. 't lijnwaad eerst eens in en uit het water plonsen eer men het schoon wascht, 2° voortdurend in eenen ziekelijken toestand verkeeren: *hij is nooit gezond, maar altijd aan 't plaaieren*. Vanhier: *plaaierkwaal*, *plaaierkoorts* (Antw., st. en pr.); in Br.: *kwalsteren* (Z. 312). Zou dit woord niet in verband staan met het bij Kil. en elders voortkomend: *pladeren* of *plaeyeren*, d. i. 1° babbelen, snateren; 2° pleiten, oulings: *pleyden*, oud engl. *pleten*, thans *to plead*, fr. *plaider*, bij ons: *plaideeren*; 2° spelen, jokken, engl. *to play*? Immers het w. wordt toegepast op eene ziekte die niet ernstig, doch langdurig is als het gebabbel of geblaai der rechtshoven. Z. plod.

PLAAIERKOORTS, PLAAIERKWAAL. Z. 't voorgaande.

PLAAN of PLEIN, v., staat licht voor: *plaan-* of *pleinschup* en is een steenbakkerswerktuig, dienende om den grond, waarop men de versch gevormde tichelsteenen neërlegt, effen te maken (Kemp.). Het komt van 't l. *planus*, gelijk, effen, plat.

PLAASTEREN, PLEISTEREN, eigenlijk: *pleisters* (fr. *emplâtre*) leggen, geneesmiddels gebruiken, aan eene wond meesteren: *hij plaastert al een heel maand, en 't is nog niets beter*. Vanhier: *plaasteraar*, een die pleistert, die plammottert (Br.). Z. plaggeren.

PLAAT, v., eigenlijk iets wat plat of vlak is (Bild.). Het spreekw.: *de plaat poetsen* bet.: ontvluchten, wegloopen, gaan loopen: *'t is wel dat hij de plaat poetste, want ik zou hem gerost hebben. Die bankeroetier heeft de plaat gepoetst* (Limb., Vl., Br. en elders). Deze figuur is waarschijnlijk ontleend aan de oude gewoonte, die de dienstboden hebben, van alles, in een huis dat ze gaan verlaten, op te kuischen en op te schuren. Z. de kreem poetsen (290).

PLAAT, PLATE, mv., *platen*, eigenlijk: platte visch of platvisch als: bot, tong, pladijs (plat-ijs), enz.; doch in Zeeuwsch-Vl.: schol, mv., schollen, en in Westvl. ook pladijs, in 't fr. *plie*. Z. het w. pladijs, plades of platdijs, hgd. *plateis*, in de Woordenb. en in 't *Taalk. Mag.* (I, 253). « *Platen*, zegt Hoeufft, wordt hier (omstr. Breda) ook niet zelden gezegd, evenals in Zeeland en 't c. Axel, van schollen, doch voornamelijk van die der kleinere en middelsoort. In het oud Nederlandsch heetten de schollen: pladijzen. » *Schol* bet. in Br.: gedroogde pladijs: *hij droomt van schol en heet geerne platvisch* (spreekw. in Vl.).

PLAATMEES of PLAATMUSCH, eene aschgrauwe mees, zoo genaamd omdat zij haar nest timmert op het uitstekend stuk balks of plaat, of tusschen de takken van een muurperelaar (Br.).

PLAATS, PLAATSENAAR. *Plaats* bet. in

Vl. : de plaats met de huizen die rondom de dorpskerk staan, en een *plaatsenaar*, uitgespr. *platseneer*, is een die op zulke plaats woont. Z. bij Hoeufft (466) *plek*, alwaar in 't nedersaks. *blek* : eene opene plaats is; en eene opene plaats, om de kerk met huizen daar rondom staande, heet : *kerkblek*. Z. achterweertsch, blz. 7.

PLACH. Z. plegen.

PLADDEREN, PLODDEREN (klanknabootsend), 't eerste in 't L. v. Aalst, 't tweede in Br. gebr. voor : met de voeten in 't water polsen, trappelen, met de handen of een stok, enz. in 't water dobberen of duikelen. In Vl., omstr. Brugge, zegt men : *plaaien* of *pleien*, b. v. : *door den modder pleien*, *door vuile wegen plaaien*, d. i. er door tobben. In Kl.-Br. bet. *pladderen*, eer men het lijnwaad of kleedingsstukken schoon wast, ze eens licht spoelen met ze in 't water over en weêr, in en uit te polsen. In Gron. bet. *ploeteren* : in 't water plassen zooals eenden doen; doch bij Halbertsma is *ploeteren* : met sop frisch afwasschen, en *ploeterig* bet. ook : smerig, morsig. Z. *Taalk. Mag.* (II, 339-40). In Gelderl. bet. : *plaeren*, *plaren*, *pleren* 'tzelfde als : *ploeteren* of met water morsen : *waartoe 't gewasch*, *geplasch*, *geplaar* (Snuiter, Huis- en Winterleven, 25); het Nedersaks. zegt : *pladderen*, en wij voorheen : *pladeren*, *plaeyeren*. Z. *Taalk. Mag.* (III, 63). Doch Siegenbeek (ib. 301) acht *plaren* : een verkorting van *pladeren*, bij Kil. vert. door : *blaterare*, *garrire*, *importunè loqui*, hetzelfde dat wij, zegt hij, in gemeenzame taal wel eens *plauderen* noemen. Z. plaaieren.

PLAFFETUUR (Leuv.). Z. blaffetuur (57).

PLAG (*g* als zachte *k*), m., doek. Z. plak.

PLAGEN (zich) wordt in Limb. en elders voor : zich kwellen, zijn best doen gezegd : *hij plaagt zich om den kost te winnen*. In N.-Br. en elders hoort men onder 't volk *ploeg* voor : plaagde.

PLAGGEREN, 1° in de Kemp. 't zelfde als : plammeusteren; 2° vruchteloos geneesmiddels gebruiken : *wij hebben al jaren lang aan dat kind geplaggerd* (Antw., st. en pr.); in Br. zegt men ook : *plaasteren*. Het w. schijnt met *plak* of *plagge* verwant. Z. plaasteren en plenkeren.

PLAIZANT, PLAIZANTIG, ook *pleizant*, *plezant*, van 't fr. *plaisant*, bijv., vrolijk, vermakelijk, aangenaam, plezierig : *eene plaizante wandeling*. *Wat is hij vandaag plezantig! Wat is het hier eene plezante streek! Plaizantigheid*, vrolijkheid (bijna overal in 't Z. en in omstr. Breda).

PLAK, m., mv. *plakken*, een vier- of drijkantig doek dat om den hals, over de borst of in den zak gedragen wordt, en vandaar : *snuifplak*, *maal-* of *tesschenplak*, neusdoek; *halsplak*, *borstplak*, *omslagplak*, hals- of omdoek voor vrouwen; *kamerplak*, *schotelplak*, enz., schoteldoek, enz. (Holl. en gedeeltelijk Belg.-Limb.). *Plak*, in Limb. bijna als *plag* uitgespr., is eene verbastering van *plagge*, dat in Holl.: groes, rusch bet. Z. plagge bij Bild. (II, 351), die zegt dat het eigenlijk : *belage* (overdekking) is : *praeteritum* van : beliggen, en bij Weil., bij wien het een dekkleed en lompen, vodden bet.

PLAK, PLEK, v. en m., bet. niet alleen slag met de plak, fr. *férule*, maar slag met de hand, kaakslag en ook slag in de hand tot teeken van vriendschap : *geef hem liever eene plak in de hand als op de kaak*. *Iets op den plak halen* of *iets op den plek koopen* is iets op borg of zonder geld halen of koopen. Vanhier : *plakken* of *plekken* (Vl., Antw.).

PLAKET, m. en v., fr. *plaquette*, was nog

over een veertigtal jaren een Luiksch geldstuk dat 32 centiemen deed. Men zegt soms nog : *dat kost vijf plaketten. Men doet onze hoelie in tegen eenen plaket de* 1000 *kilos* (Br., Belg.-Limb.). *Placke, plecke* was oudtijds een muntstuk van verschillende waarde.

PLAKKE, v., boterham, ook eene dunne, groene zode of eene schadde van mindere soort, dienende tot mest, enz. Vanhier : *plakhoop*, een mesthoop met plakken ; *plakzicht*, een tuig om de plakken af te hakken (N.-Limb.); in Br. noemt men die plakken : *afhaksel* of *haksel*. Het w. is slechts eene andere uitspr. van : *plagge*, schadde of afgestoken heideturven. Z. plak en 't *Taalk. Mag.* (I, 320-23). Z. plak of plag.

PLAKKEN, PLEKKEN, b. w., 1° met kalk, enz. bestrijken, bepleisteren : *een muur plakken. Een boterham plekken*. Vanhier : *plekker*, dat te Leuv. ook 'zooveel is als 't fr. *plafonneur; plaksel*; 2° vuilmaken, vlekken : *gij hebt uw boek zoo geplakt* (overal); 3° blijven hangen als eene plaaster, pleisteren of onderwege in de herbergen te lang blijven zitten. Vanhier : *plakplaaster*; 4° kaakslagen of plakken geven (Br., Antw. en elders). Z. plak.

PLAKKEN, o. w., te borge nemen, koopen zonder geld te geven : *plakken en borgen* zegt men in Vl. Vanhier : *plakschulden*.

PLAKPLAASTER, PLEKPLEISTER, v., een pleisteraar, of iemand die ergens, b. v. in de herberg, onderwege, of op de reis, te lang blijft (Br., Antw. en elders); ook iemand die altijd tehuis blijft, die van zijnen stoel niet te krijgen is (Limb. en elders).

PLAKSCHULDEN, schulden die men gemaakt heeft met op den plak te halen : *plakschulden hebben* (Vl.); in Br. en Antw. : *in het krijt staan* : « De godgeleerde Petrus Curtenius gaf zijnen zoon deze drie lessen : 1°... 2° zich voor plakschulden te hoeden, enz. » (Jan De Brune, Jok en Ernst, blz. 161).

PLAKSEL, PLEKSEL, o., al wat dient om meê te plakken, als boter, pap, leem, kalk, enz.; doch op vele plaatsen en wel in Limb. : stijfselpap, bloempap, lijm enz. in 't fr. *colle*; in Br. is *pleksel* ook de aan den muur geplakte kalk of leem : *het pleksel is van den muur gevrozen*.

PLAKVOETEN, fr. *pleinpied*, ook vul- of volvoet (Westvl.).

PLAKWAAIER, vlieger (kinderspeelding), fr. *cerfvolant*; ook waaier (Westvl.).

PLAMMEUSTER of **PLAMMUISTER**, v., iemand die plammeustert, een slordig wijf; ook een kaaksmeer (Br. en elders).

PLAMMEUSTEREN of **PLAMMUISTEREN**, 't zelfde als *plammotten*, en bij Weil. *plammoten*, met vuile handen betasten, bezoedelen, onordelijk behandelen, met de handen vuilmaken; ook met vuilnis bezig zijn (Br., Kemp.). Men zegt hiervoor in Br. ook : *smuisteren* en, in de Kemp., *plaggeren*. Het is samengesteld uit *palm* en *meusteren*, dat een freq. schijnt van : *morsen* met eene ingeslopen *t* er bij. Z. plammodderen.

PLAMMODDEREN, b. w., met de handen onordelijk, slordig behandelen, aan of in iets wroetelen en alzoo bemorsen : *wat zit gij in uw eten zoo te plammoderen !* ook : overvloedig streelen : *zij kan haar kind niet zien zonder het te plammodderen* (Antw., st. en pr.). Het woord bestaat uit *plam*, voor *palm*, en *modderen* (382). Z. bij Weil. *plammoten* en bij Hoeufft *plamooten*, welk laatste, omstr. Breda, bet. : slordig en onordelijk iets doen, b. v. *wat plamoot gij uw boterham zoo!* d. i wat smeert gij uw boterham zoo slordig en ongelijk. Bij Meyer bet. *plamooten* :

onordentelijk behandelen, ondereen roffelen, ruwelijk ondereen mengen. Kil. schrijft *plammotten* en dat is, o. a. met de handen iets slordig, oneerlijk enz. behandelen. Dit *palmmotten* is samengesteld uit : *palm* en *otten* voor : horten. Z. plammeusteren en oorten (432).

PLAMMOTTEN (Kemp.). Bild. (II, 353) zegt « dat *plammoot* of *plamoot* hetzelfde is als *pleng uit*, op iemand die met water morst, toegepast, en *palmen* hetzelfde als *plengen*. Dat hiervan wederom het werkw. *plammoten* of *plamoten* is, is kenbaar. » Z. plammeusteren en 't *Arch. vr. Nederl. Taalk.* (II, 179), alwaar *plamooten*, en bij J. de Brune, *palmoten* bet. : door verfrommeling vuil maken.

PLAMMUISTEREN. Z. plammeusteren.

PLANK, o., plat van de voeten, fr. *la plante des pieds*, l. *planta* (L. v. Aalst, Br. en Antw.).

PLANKIER, m., o., bij Weil. eene zoldering van planken, fr. *plancher*, *esplanade*, of eene plank die over de stoep tot dekking eener goot ligt; maar in Zeel. en in het N. van Vl. is 't de steenen stoep die langs de stallen loopt en dezelve van de bocht scheidt, of bijna hetzelfde als blz. 77 *brei*, fr. *trottoir*, hgd. *fussteig neben der strasse*, ook een voetpad langsheen de huizen, te Antw. : *stoep*; te Oostende *voorland*. Bild. (II 352) meent dat het 't zelfde is als het oude *plankise*, houten beschutsel; doch het zal wel het fr. *plancher* zijn, van : *planche*, plank, l. *planca*. Z. luif, 353, en plets.

PLANKIES, 't zelfde in Vl als : plankier.

PLANTEIT, buitengewoon veel, overvloedig (Kemp.). Z. over dit w., dat in Gron. en N.-Br. gebr. is, Hoeufft (463-4) en Delf. (305).

PLANTGOED, o., al wat dient om geplant te worden, als : koolplanten, plantsoen (Br., Kemp., Meetjesl. en elders). Hier en daar zegt men ook : *zetgoed*.

PLANTSEL, o., 't zelfde als : plantgoed (L. v. Aalst).

PLANTSOEN, papier met nummers opgeteekend, waar men op de doelen naar schiet (Antw. st. en pr.). Z. blazoen, blz. 59.

PLAS. *Eenen plas zijn oogen uittreden*, in eenen plas zoo treden dat het water er uit spat (hier en daar in Vl.).

PLASDANK. Z. flasdank, blz. 125, en bij Weil. plasdank, bij Hoeufft, vleisdank. Kil. vert. *plays-danck* door : *gratulatio adulatoria*, d. i. : vleiersdank (Meyer). In het Groninsch taaleigen bet. *plassen* : iemand door schoon praten zoeken te behagen, en vandaar : plasdank.

PLASTER, plekster (Z.-Limb.).

PLAT, bijv., in zijne eerste beteekenis : niet verheven, dus niet gespannen en als niet gevuld schijnende. Vanhier : *iemand plattrekken*, d. i. iemands beurs plattrekken of maken, iemands geld afwinnen. *Plat slaan*, beschamen, fr. *battre à plate couture*, zoodanig slaan dat men niet meer weet wat doen of wat zeggen (Br., Kemp. en elders). *Hij sloeg u zoo plat als een zeske. Hij moet dit verstaan, het is zoo plat als een zesken of zisken. Plat* bet. hier : zeer dun, en *zesken* is in Vl. hetzelfde als : *negenmanneken*, een allerkleinst geldstukje. Vanhier, in overdrachtelijken zin : *platbroek*, *platzak*. 2° Geslepen, doorslepen, fijn, slim, doortrapt, doortrokken : *gij zult hem niet bedriegen*, *hij is den duivel te plat*. Vanhier de uitdrukkingen : *'t is ne platte Jan; ne platte Merten; ne platte kerel* (Br., Antw. en elders). 3° Niet hard, zacht, week, malsch : *de boter is plat; platte kaas; platte boon; platte meuten; plat kind* (Z. platte kinderen). *Hij sloeg hem zoo plat als eene mispel*. Vanhier : *platte brooikens bakken*, een geschil met zoete woorden of toegenegenheid willen bijleggen

(Br., Antw., Kemp.). *Plataf liggen* zegt men van volwassenen die zoo hard ziek zijn dat ze het bed moeten houden : *nu ligt mijn broeder plataf*. In Holl. zegt men ook *plat liggen*. Kil. heeft in de 3e beteekenis : *plat ende murve*, l. *mollis*.

PLATBROEK of PLATZAK, een laffe en moedelooze mensch, ook een die den onnoozele uithangt maar heimelijk vol streken zit (Br., Antw.).

PLATENGE. Z. platijn.

PLATIJN, een ding waar men den kaarssnutter op legt (Kortrijk).

PLATIJN, PLATINE, muil op houten blok, of houten voetzolen met hooge hakken en bruin hard leder over de teenen. Nu in N.-Br. spreekt men *platijn* ook : *platengen* uit, en in Zeel. en N.-Vl. *platine* of eenvoudig *bloken*, d. i. : blokken of klompen, voor welke *platijnen* men thans *holle blokken* draagt. Plant. vert. het door : *galloches, semelles de bois et de cuir*, Kil. door : *calo, calceus ligneus*, Gal. *patin*, angl. *patte*, gr. *βλαῦται*, l. *crepidae*. Passow teekent op *βλαύτη* (pantoffel) aan, dat deze soort van schoenen alleen de zolen bedekte en dat de Romeinen ze te huis gebruikten. *Platijn* is in Br. en Vl. ook : eene rondvormige, dunne ijzeren plaat. Z. het fr. *platine*.

PLATINE. Z. platijn.

PLATKIND. Z. platte kinderen.

PLATLEGGEN, nederwerpen, nederslaan, plat slaan (Kortrijk).

PLATLIGGEN, PLATAF LIGGEN, voor goed te bed liggen, hard ziek zijn (Br.).

PLATS, m., zeker kostelijk tarwebrood (Limb.). Bij Kil. bet. *pletse* (een oud w.) niet slechts : lap, stuk, maar ook eene *vlaai*, l. *scriblita* ; te Leuv. en elders : *fletsen*. Z. plets.

PLATSE, PLATSENEER. Z. plaats enz.

PLATSEN, PLETSEN, PLOTSEN, o. w., plonsen (Limb.). In de Holl. Woordenb. staat *plotsen* verfr. door : *tomber rudement*.

PLATTEBANDENSCHAAF, schaaf om de platte banden te schaven (Leuv.).

PLATTEBOONEN, in Br., Kemp., N.-Br. en elders dezelfde hofvrucht als : *labboonen* (322) ; te Leuv. ook : *wilde vodden* en in Westvl. *plattepieters* genaamd, omdat die boonen plat en week zijn.

PLATTE KINDEREN, kinderen die nog niet droog zijn, die nog zeer jong, niet hard zijn, nog niet loopen kunnen. *Die man is al zoo oud en hij zit nog in de platte kinderen* (bijna overal in 't Zuid., ook in Overijsel). In het *Taalk. Mag.* (II, 216) wordt dit *platte* afgeleid van : *pladde*, vod, lap, luier. Doch wij meenen dat *plat* hier slechts is in den zin van *week*.

PLATTE PIETERS. Z. platteboon.

PLATTEZÈUG, een diertje dat elders : *pissebed* en in Br. : *wild verken* genoemd wordt, in 't fr. *cloporte*, hgd. *kellerassel*, *kellereset*, Zweeds. *grasugga*.

PLATZAAD, o., lijnzaad (Sleeckx).

PLATZAK. Z. platbroek.

PLAVEISTER, handvol, pak : *die metser let niet op, hij laat heele plaveisters mortel vallen* (Br.). Het is eene verbastering van : *pleister*, kalk of mortelpleister.

PLAVUIS, PLAVUUS, plavei, plaveisteen, vloersteen. Het 1e in gebr. in N.-Br., het 2e in 't W. van Vl. en in Limb.

PLEDOMPEN is in Westvl. eene andere uitspr. van : *plompen*, *plotsen*, *kletsen*, en drukt den klank uit van iets dat in 't water valt.

PLEEG. Z. plegen.

PLEGEN (gewoon zijn) heeft bij Weil. en elders : *ik plagt*, *heb gepleegd*, doch Bild. en de Ouden schreven : *plach*, dat beter is. Zoo heeft Ruysbr. *Eene devote suster die den sieken goedertiere plach te wesen* ; in Br., Vl., Antw. en Kemp. meest : *plocht*, *plochten* : *Wij plochten dat te doen* ; in N.-Br. *ik ploch* en *plocht* ; wij

plochten. Doch wij hebben in Br. ook meermaals gehoord : *ik*, *hij plach* en *ploog; wij*, *zij plogen:* te Leuv. en omstr. : *ik pleeg* en zelfs : *pleegde*, *wij plegen*. Het verl. deelw. is in Vl. : *geplegen*, en in Br. zeer veel *geplogen : dat is nooit geplogen*. Z. Hoeufft, blz. 465.

›LEI, v. en veel m. voor : plein, plaats (Limb.).

›LEIEN. Z. pladderen.

›LEIN of PLAAN, bijw., heel en gansch, zekerlijk, enkel, ten volle : *het is plein uit hooveerdigheid dat hij zoo handelt* (Westvl.). Dit *plein* is het fr. *plein*, vol, of liever, 't engl. *plain*, effen en het l. *plane*, dat in denzelfden zin gebr. wordt als ons vlaamsch *plein*. Z. ook : plaan.

'LEIN, v. in Br., o. in Holl. en veel m. in Limb., wordt voor : bleekerij in den hof, of aan het huis gebr. : *ligt het lijnwaad al op de plein?* (Br.)

LEISTER of PLAASTER, o. en v., overdracht. : een vuil wijf, een ontuchtig mensch : *mijn geburevrouw is eene vuile pleister* (Br.).

LEIT, werptol dien men onder arms uitsmijt (Antw.). Verwant met *plets*. Z. dit w. en kampnon, blz. 219.

LEITS, PLEITSEN, PLEITSKOP. Z. klets, enz. waar 't eene andere uitspr. van is (Meetjesl.).

LEIZANT. Z. plaizant, enz.

LEK, v., stuk of zekere hoeveelheid lands, fr. *pièce : ik heb eene plek land gekocht. Laat de koeien op de klaverplek loopen. Houd de kiekens van de tarweplek* (Br. en elders). Z. verder : plak in zijne verschillende beteekenissen, en bij Hoeufft (466) *plek*.

LEKKE, KOEPLEKKE, klein hofsteê waar men geen peerd houdt (omstr. Kortrijk).

LEKKEN, PLEKKER, PLEKSEL. Z. plak, enz.

LENKEN, o. w., oulings en gewis nog hier en ginds : ronddwalen, rondloopen, omzwerven, bij Kil. in 't l. *errare*, *vagari*, *divagari*, en thans bepaaldelijk : haagscholen (169), haagstooten (170), hazen (179) of rondloopen in steê van de school bij te wonen (Hagel., Belg-Limb., Maastr. en Aken). In sommige streken van Limb. ook : 1° spelen gelijk kinderen : *de kinderen zijn aan 't plenken;* 2° in de gebuurte den avond al koutende doorbrengen. 't Werd ons nog opgegeven voor : sukkelachtig gaan. — Bij Kil. is *plencker :* een die rond loopt en alzoo zijn tijd verspeelt. Z. *Arch.* (I, 185, 204; II, 103, 368; III, 377), alwaar men een aantal woorden zal vinden om het schoolverzuimen uit te drukken.

PLENKEREN, o. w., freq. van : *plenken*, bet. dus eigenlijk : veel hier en daar rond loopen, doch in 't Hagel. en omstr. St-Truid. : alle kanten rondloopen en bij verschillende personen gaan om genezen te geraken; ook : allerlei geneesmiddels aan een ziek deel des lichaams besteden : *ik plenker al twee maand aan mijnen arm*. Z. plaasteren en plaggeren.

PLETS, v., ook *pleits* en *pletsch* uitgespr. eigenlijk : lap, stuk, doch in Limb. : plak, palet; in Vl. : slag of de klank van een slag, klets, flets, kaakslag. Vanhier : *pletsen*. Het bet. ook, in sommige streken : een in karreel gelegden vloer langsheen de huizen (Limb.). Kil. geeft *plets* en *pletse* op als een Lovensch w. voor : *vlaai*. Z. pletsen en flets, blz. 127, en luif, 255; bij Maerl. bet. *plat :* kaakslag.

PLETSCH (Limburgsche uitspr. van : *plets*.

PLETSE-BARVOETS, fr. *nu-pieds* (Oostvl.).

PLETSEBLOK, PLETSBLOK, blok waarop men het garen met een houten hamer of wat anders *plet* of *plat* klopt om het zachter te maken (Oostvl. en Westbr.). Z. pletsen.

PLETSEN, van *plets* (slag), drukt den klank uit van een slag of van iets wat valt, en vandaar de beteekenis van : kletsen, klappen, klakken, slaan : *in de handen pletsen. Iemand op de kaak pletsen. 't Water* of *in 't water kletsen* (Vl., Br., Antw., Limb.); in Vl. bet. het soms ook : *plakken* of op den *plak*, d. i. zonder geld halen. Bij Kil. bet. *pletsen* : 1° lappen; 2° met de handen slaan of klappen; 3° kneden. Vanhier heeft men : *pletskop*, kaalkop; *plitsepletsen*, hetzelfde als : *klitsekletsen* (253) : *het plitsepletste van den stortregen*. Z. kletsen, klitsen, klotsen, plassen, plotsen en fletsen (127), met welken *pletsen* in verband staat.

PLETTEN, b. w., eigenlijk : plat maken, doch ook : *plakken*, b. v. : *een boterham pletten*, d. i. met boter, enz. bestrijken (West.- en Kl.-Br.), omstr. Brussel en Leuv. ook : *breiden*, *breien* of *brijen* (Z. blz. 77 en 79). *Pletten* bet. in den Teuth. : *smeer*, l. *abdomen*. In de pr. Drenthe bet. *plette* : de kale kruin of den schedel van het hoofd of de platte overvlakte van het hoofd, in den Teuth. : *plat der clerckscap* of *cruyne*.

PLEUROOGEN, o. w., schreien, weenen : *ge zult nog pleuroogen* (Zuidvl.). In Br. : *ge zult uw oogen nog wasschen*.

PLEUTE. Z. plod.

PLEZANT. Z. plaizant, enz.

PLIJTSEN (Kortrijk). Z. pletsen en kwetsen.

PLINKEN voor : *pinken* en *plenken*. Het bet. ook : sukkelachtig voortgaan.

PLOCHT, PLOCHTEN. Z. plegen.

PLOD, PLODDE, PLOT, PLOTTE, PLEUTE, PLOETE, v., doch, volgens toepassing, ook m. gebr. Dit w. schijnt eigenlijk : iets gerings of onbeduidends, iets slordigs, slechts of verachtelijks te beduiden, iets van weinige waarde, b. v. : slechte huisraad, slechte kleederen, kortom : lappen en lorren, klodden en vodden, en zoo noemt men *klod*, *klodde* : de vod, lap of stuk doek waar men een te heet ijzer meê vast neemt (Kemp. en elders). Zoo zegt men ook in Limb. : *hij pakte zijn plodden bij elkander en vertrok*, d. i. in Br. : *hij vertrok met zijne klodden en vodden* of *zijnen boel*. Overdrachtelijk is *plod*, *plodde*, enz. 't zelfde als : lobbe (343), kul of snul, of als *lef* (330), *lul* (356), d. i. : een goedzak, of een goedelijk vrouwmensch, ook iemand die onachtzaam, die traag en vadzig is; ook eene kat die altijd binnen zit en waar meê de kinderen prossen; verders iemand die ergens lang blijft zitten, b. v. in de herberg. Vandaar dat het ook dronkaard bet. : *een zatte plodde*. *Die is een eerste plodde*, *hij blijft heele nachten in de herbergen zitten* (Kemp., Br. en elders). Ook : kwade jongen, een schalke : *het is eene plod van ne jongen*, *hij is alle katten te kwaad*; ook : *'t is een jong plod van jongen* (Br., Antw.); in Vl. bet. *plotte*, *plote*, *pleute* soms ook : vodde; te Kortrijk ook : klets of kluts (244 en 249), doch meest : lodder, loeder, loffer, lut (Z. die ww. blz. 344 en 357), d. i. deugniet, schurk, bedrieger. Wat is plodde voor een woord? *Plotte*, bal, is in 't fr. *pelote*. Verders bet. het : een allergeringst muntstukje, een soort van korten degen. *Plote* of *bloote* is : een geploten schaapsvel (Kil.). In de Amathea onomastica leest men : *plotus, a pedibus languidis dictus*; zoo dat *plote* bijna zooveel zou zijn als een laffe kerel, een luiaard die langs de straten loopt, en die bij gevolg niet veel beteekent. Edoch wij achten *plodde* verwant met : plonder, met plagge of met klodde. *Plonder*, *plunder* bet. : huisraad en ook : kleerage en vanhier 't w. : *plunderen*, hgd. *plundern*, dat dus oorspronkelijk

bet. : den huisraad, de kleerage, alles wat in den huize is meênemen ; in 't hgd. bet. *plunder :* versletene kleederen, klodden, lodders of vodden, en *plundermarkt* bet. : oude kleer- of voddenmarkt. Zoodat het Limburgsch *ploeten* voor kleedingsstukken, duidelijk met *plonder* in verband staat. Verders kan *plodde* ook wel hetzelfde woord zijn als : *plagge* of *plugge*, die beiden iets zeer gerings, iets zonder waarde, iets slordigs, eene klad en vlek, vodden, klodden, lompen bet.; en vanhier bij Kil. : *plagghen*, bier uitverkoopen, en *plaggher*, bierverkooper. Dat de *g* en *d* zich samen verwisselen heeft men in : *pogge* en *podde* (pad of vorsch) en op blz. 88 gezien. Eindelijk dat *plod* in verband kan staan met *klod*, *klodde* (253) : trouwens daar zijn meer gevallen dat *pl* zich met *kl* verwisselt als in : klappen, klakken, hgd. *plappern*, in 't Meetjesl. ook : *plapperen; plets*, pletsen en *klets*, kletsen ; *plas*, plassen en klotsen ; plek, plak, *plagge* (vlek) en klad, enz. In 't L. v. Waas wordt *plodderen* ook : klodderen uitgesproken.

PLODDE, v., ziekte, plaag (Kemp.).

PLODDEN, o. w. (afgeleid van *plod*), de plod spelen, als eene plodde handelen, d. i. : goeilijk, lui, schurkachtig zijn; ook : iets onachtzaam verrichten, verkwisten, vuil werk verrichten, met iemand of iets slordig, onordelijk te werk gaan ; ook : ergens lang blijven zitten, vooral in de herbergen, veel drinken (Kemp., Hagel. en elders). Vanhier licht het freq. : *plodderen*.

PLODDEREN, o. w., in 't water bezig zijn, het heen en weêr roeren : *als een kind maar mag plodderen, dan is het tevreden. De eenden plodderen in 't water; de kiekens in het zand* (Br., Antw., Kemp.). Vanhier : *plodderweek*, de week voor de kermis, omdat er alsdan veel gewasschen en geplodderd wordt (Kemp.) ; in 't L. v. Waas bet. : *plodderen* of *klodderen* (254), b. v. : *door het slijk, door den zand plodderen*, er door baggeren of stappen. Men zegt voor *plodderen* ook : flodderen (129) en pladderen.

PLOEDEREN, o. w., babbelen (Limb.) ; 't hgd. : *plaudern* bet. ook : babbelen, fr. *babiller, jaser ;* bij Kil. : *plateren*, l. *blaterare* (fr. *blatérer*) ; Z. pladderen.

PLOEG. Z. plagen. Bij Bild. is *ploeg* (charrue), dat in 't Z. en ook bij hem v. is, het praeteritum van : *plegen* (oefenen).

PLOEGER, die de ploeg voert, ploegman of 't zelfde als, in Gelderl. : *bouwmeester* (hier en daar in N.-Br.).

PLOETEN, v. mv. (Limb.). Z. plod.

PLOETSCHEN, o. w., verwant met : *plassen, pletsen* en *plotsen*, bet. in Limb. het water met gerucht in beweging brengen, b. v. met een stok in 't water slaan.

PLOG. Z. plegen.

PLOMP of PLUMP, een der kleine haren die voor aan de oogdeksels staan ; men heet ook *plompen*, niets slechts die haarkens, maar de oogdeksels zelven, b. v. : *de onderste, de bovenste plomp*. Dit w., in gebruik in Belg.- en Holl.-Limb., schijnt denzelfden wortel als pluim te hebben (Z. *Arch*. III, 377).

PLOMP, mv., *plompen*, ook : *waterplompen*, waterlelie, waterroos, engl. *waterlily*, hgd. *seerose*, *seeblume*, *wassernymphe, seemummel*, l. *nymphea*, fr. *nénuphar* (Westvl.). Vanhier : *plompeblad*, *plompenbloem : vastdrijvende op de plompen* (Bild., *Elius*, blz. 16). *De kleine plompen* zijn in 't fr. *morrène*.

PLONKEN (in het water), duiken : *plonsen* of *plonzen* (Westvl. en elders).

PLOOG. Z. plegen.

PLOON, verbasterde uitspr. van : *plaan*,

plaanboom, fr. *plane*, l. *platanus*, *acer major* (Br.).

PLOOSCH, bij Kil.: *ploosche*, is een Vl. w. hetzelfde als in Leuv.: *sluim*; in Br.: *pel*, *peul*, en in 't Noorden: *dop*. Vandaar 't werkw. *plooschen*, in Limb.: *keveren*; in Br.: *polen* of *peulen*; in Holl.: *doppen*, *uitdoppen*. *Plooschen* wordt in Vl. niet slechts van erwten en boonen gezegd, maar ook van: *noten*: *noten plooschen*; in Br.: *noten sloesteren*; in Limb.: *noten luiten*. *Plooschen* is verwant met plukken, met 't fr. *éplucher*, in 't hgd. is het *abhülsen*, *schälen*, *abschälen*.

PLOOSCHEN. Z. 't voorgaande.

PLOT, PLOTE. Z. plod.

PLOTSELINGS, plotseling (bijna overal).

PLOTSEN of **PLOETSEN**, uitgespr.: *plotschen* (*sch* als in 't hgd.). Z. ploetschen.

PLUIMBAARDEN, o. w., monkelen van blijdschap en als zegepralend: *ziet hem eens pluimbaarden!* (Westvl.)

PLUIMKEN. *Een pluimken op zijnen hoed steken*, zich om iets roemen of fier zijn (Vl., Br. en elders). *Er steekt geen pluimken op*, het is niet schoon, niet treffelijk (Meetjesl.); te Oostende is *pluimken* 't zelfde als: boetje (65).

PLUIMKENSTEKEN, o. w., schoolduiken (Somerghem).

PLUIZEL, **PLUIZELING**, uitpluisel, pluisje, vlokje of haarachtig vezeltje, fr. *épluchure*: *als men pluk trekt vliegen de pluizelkens weg*. *Pluizeling* drukt meer een collectieven zin uit (Westvl.).

PLUK, m., pluksel, geplokken of gepluisd lijnwaad, hgd. *geschabte leinwand*, zweeds. *linneskaf*, fr. *charpie*, l. *carptura* (Vl., Br., Antw., Kemp., N.-Br.). In 't laatste gewest gebr. men: *pluk* of *plok* in een tegenovergestelden zin als de oorspronkelijke, b. v.: *ik zal een goeden pluk* (d. i. veel) *te betalen hebben*; te Maastr. en omstr. wordt *plug* voor: *pluk* gehoord, b. v.: *eene naakte pluk*, eene vrouw zonder fortuin. Z. plugge.

PLUKKEN (voeder) of *kruiden* (302), 't zelfde als in Br.: *voeder doen* of *vergèren*: *zie! ge hebt lijk al een dik pak geplukt* (Hagel.). Kil. heeft: *de vruchten plucken*, l. *legere legumina*.

PLUKKEVORT, bijv., doorrot, heel slecht, heel en gansch verdorven: *dat hout is plukkevort*, d. i.: heel verrot of vermolmd: *haar kleed was plukkevort*, d. i. gansch versleten (hier en daar in Vl.). *Vort* is: verrot, vermemeld, bedorven; dus bet. het eigenlijk: zoo rot als *pluk*. Ten ware *plukke* hier stond voor het oud *plugge*, iets van geringe waarde, ook een ruw en onbeschaafd mensch. Doch thans bet.: *plug* wat anders.

PLULLEN, v., poetsen, prullen, vodden, pallullen (IJper.).

PLUMP. Z. plomp.

PODDEL of **POEDEL**, m., 't zelfde als poddelhond (Limb.).

PODDEL- of **POEDELNAAKT**, bijv., gansch naakt, moedernaakt (Z. Limb.). Het w. is samengesteld uit: *naakt* en *poedel*, en bet. dus zooveel als: naakt gelijk iemand die zich poddelt, ofwel is *poddel* voor: podde (padde) en dan is 't zooveel als: *paddebloot*.

PODDELEN, **POEDELEN**, (*o* of *oe* als korte *eu* uitgespr.) b. w., wasschen en plassen, in het water omplassen: *zich poddelen*, zich wasschen, een bad nemen (Limb.); te Maastr. wordt *poddelen* meest gezegd van een kindje in een badkuip wasschen: *het kind is gepoddeld*. Vanhier: *poddelaar* of *poedeleer*; *poedelbak*; *poedelhond*, enz. Z. plodderen of pladderen. Poederen bet. ook: misschieten b. v. op jacht of op de schijf niet treffen (N.-Limb.).

PODDELHOND, **POEDELHOND**, m., kleine hond, schoothondje (omstr. St-Truid.) ook: waterhond, fr. *barbet*, in

hgd. *pudel*, *pudelhund* (Limb.); een dik poezelig kind (Maastr.). Z. bij Hoeufft (469) *poeleken*.

PODSHOOFD, *potshoofd*, *puds-*, *puts-puuts-*, *puitshoofd*, *puddegerek*, meest in 't mv. gebr.: jonge kikvorsch of de eerste gedaante van eenen puit of vorsch, nadat hij van het *podde-* of *paddegerek* (452) gescheiden en vrij is, maar nog niet heeft dan kop en steert. Al die gemelde vormen worden hier of ginds in Vl. gehoord; in 't L. v. Aalst: *popeloenen*, in Br., hoort men: *pipioenen* doch meer: *pompeloenen*, dat ook in Kl.-Br. gebr. wordt; en *pompeloeren* omstr. Lier; in de Kemp.: *paddekullekens*; te Turnh.: *paddevischkens*; te Antw. *dikkop*, elders: *kuilkop*, fr. *têtard*, Kil. heeft *popelioenkens*. Wij meenen dat *pompeloen*, *popeloen*, *pipioen* eene verbasterde uitspr. zijn van: *poggel-jong*, *poddeljong*. *Pogge* of *podde* bet. *kikvorsch*.

PODSTOOTER, te Meerhout en elders in de Kemp. hetzelve diertje als podshoofd.

POEDELEN. Z. poddelen.

POEDELHANDJE, een poezelig handje (Maastr.).

POEDELNAAKT. Z. poddelnaakt.

POEDEREN, POEIEREN, b. w., opzetten, vleien, opbeuren: *poeiert hem maar, hij zal tevreden zijn* (Br., Antw.); in de Kemp. bet. het meer: iemand onaangename dingen zeggen; in Vl.: bedriegen: *hij is er leelijk aan gepoeierd*; bij Kiliaan is *poeyeren* hetzelfde als: poteren, en dan is 't met *porren* verwant. Z. 't volgende.

POEDERING, POEIERING, v., een pak slagen, eene afrossing, borsteling, kamming of klopping (Br., Antw., Vl.).

POEIAKKEN, POEJAKKEN, POEIAKKER enz. (Limb.). Z. patjakken, blz. 461.

POEIEREN, POEIERING. Z. poederen, enz.

POEF. Z. pof.

POEFELEN. Z. poffelen.

POËFEN. Z. poffen.

POEIET, POEIJET, m., vuilerik, een die zich bemorst (Maastr.).

POEKEL. Z. pokkel.

POEL, PUL, v. (fr. *poule*), een kieken van 't vrouwelijk geslacht: *die klok heeft 13 kiekens, zes haankens en zeven poelekens*; verders: eene jonge hen die al legt of zal beginnen te leggen. Vanhier: *poelei*, *poeleiken*: *die poel-eiers zijn zoo bliksems klein* (Br., Kemp.). Hoeufft zegt (469) dat men omstr. Breda door *poeliën*, hoenderen verstaat en ook eene kleinere soort van hoenderen niet veel grooter dan de zoogenaamde *krieltjes*; men zegt daar ook: *poeleneier*: *het zijn slechts poeleneieren*: *het zijn zoo 'n kleine eiers*. In Limb. en Vl. spreekt men *pul* uit, en dit bet. er ook: een kieken van 't vrouwelijk geslacht.

POELENIER, eigenlijk hoender- of kiekenkramer, fr. *poulaillier*, doch in 't algemeen: een winkelier van allerlei gevogelte, als: hazen, patrijzen, sneppen, enz., fr. *marchand de volailles* (Limb., Hagel., Br., Waas); Kil. heeft ook: *poelier*, dat nog te Antw. en in 't L. v. Waas gebr. wordt.

POELIER, dat Pomey ook heeft. Z. poelenier.

POELJE, PULJE, 't zelfde als: poel, jonge hen die nog geen eiers legt (C. Axel).

POEN. *Hij heeft geen poen*, hij heeft geen geld (L. v. Aalst). *Poen* is 't zelfde als bij Kil.: *poynt*, — *poynt oft poynt parisis* is een oud vlaandersch w. 't zelfde als: *halve mijte*. De mijt was een muntstukje van de kleinste soort. Vanhier: *poijntsoen*, *puntsoen*. « *Ponen*, *uutponen*, *eigentlich das strafgeld erlegen*, *wir brauchen es aber auch für zahlen*, *auszahlen*, *überhaupt*, *das geld herausgeben* (Bremen). »

POEN, zoen, kus: *krijg ik van u een poe-*

neken (Hagel., Belg.-Limb., Maastr., Kemp. en N.-Br., Hoeufft, 470). Te Hasselt heet de moeder haar jongste kind : *poeneken : mijn poeneken kom bij moeder*. In Br. en Antw. zegt men voor dit laatste ook : *poezeken*, *poezelken*. Nu, *poes* bet. bij Meyer : zoen, en *poesen* is bij Kil. *osculari*, *basiare*, kussen. Z. poenen en bij Hoeufft: poeleken (469) en poen (470).

POENDERAAR, POENDEREER. Z. poenderen.

POENDEREN, niets beduidende dingen doen, frutzelwerk doen : *wat poendert hij daar alweêr?* te Kortrijk ook : potten, geld sparen. Vanhier : *poendereer*, frutselaar, prulleman, fr. *tripoteur* (Vl.). Z. de werkw. : pinten en poeneken.

POENEKEN. Z. poen.

POENEKEN, b. w., frutselen, snuffelen, (Venlo). Z. poenderen.

POENEN, POONEN, PEUNEN, PUNEN, b. w., kussen, zoenen, omhelzen : *zij poenden elkander in het scheiden ;* in 't Hagel. en Belg.-Limb. klinkt het omtrent als : *poenen* of *peunen ;* in Holl.-Limb *peunen* en *poonen ;* te Maastr. : *punen*. Vanhier heeft men : *poen-*, *peun-*, *poon-* of *puunhandje*, kushandje : *een puunhandje geven*, een kushandje geven. « *Poenen* is hoogst waarschijnlijk niets anders dan het oud Neêrd. *poenten* : *poenten* of *poenting maken* beteekende zooveel als : overeenkomen, eene overeenkomst, een verdrag maken, fr. *faire une transaction :* b. v. eene verzoening ter gelegenheid van een moord, enz. Zoo mocht in sommige gevallen de belediger of misdadige met den gekwetste of beledigde, of, in geval van doodslag, met de naaste bloedverwanten een verdrag of verzoening maken, dit noemde men : *poenten*, *poencten* of *poeling maken*, en zulks geschiedde door een zoen of mondkus te geven. In een akt van 1440 ('s Rijksarchief, n° 514, blz. 200) leest men : « onder beide dese voirs-bancken (van Meerhout en Vorst), hoeren my toe alle breucken en forfeyten... Mair of dair af poenctinge gemaeckt worde, soe behoirt my toe die helft ; en als dair yemant gevangen wordt die d' lyf verbuert heeft ende niet en *poent* die lever myn meyer den meyer van Thienen, enz. » Bij Kil. is *poyntinghe* een Vlaandersch w. hetzelfde als : *bede*, settinghe, schattinghe. Men zie ook : zoen bij Hoeufft (470), die wel uitlegt hoe zoen, kus, peys, fr. *bouche*, enz. in verband kunnen staan. »

POENHANDJE. Z. poenen.

POENSEL, POENSEM of POENSEN, o., een groot vat, dubbele bierton (Br.); Kil. heeft : *poynsoen wijns*, anderhalf ame, en merkt op dat het eigenlijk van een aam franschen wijn gezegd wordt.

POENTJE, kusje (N.-Br., Belg.-Limb.).

POEP. Z. pop.

POEPERS. Z. poppers.

POEPOEËN. De boeren op het veld en de koeiwachters in de weide roepen elkander door den schreeuw *poepoe!* en daarvan 't werkw. *poepoeën* (Kl.-Br.).

POER, POERE, voor : poeder of poeier dat in 't Z. veel gebr. wordt voor : buskruid, een w. dat het volk nooit gebr. *'t Is al poeier naar de musschen*, 't is al boter aan de galg gekletst, 't is vruchteloos (Gent). *Met los poeier schieten*, iemand lasteren zonder van hem kwaad te kunnen zeggen (Kemp.). *Poer* en *poyer* is bij Kil. 't zelfde als : *poyerroede*, vischroede.

POERKARREKEN, o., doodskarreken met twee raderen (St-Nicol.).

POES, m., kwast : *hij heeft een poes aan de muts* (Limb.).

POESJENEL, POESNEL (vlaamsche uitspr. van 't fr. *polichinelle*), windmaker, beslagmaker, franskiljon.

POESTER, koeier of koeiwachter (Vl.). Dit w. is eene andere uitspr. van : *pastor*, herder, koeiwachter, doch 't kan ook staan voor : *peistereer*, van : *peisteren*, van 't l. *pascere;* enz. *Poest* is bij Kil. een oud w. dat : ossenstal bet., en *poesten*, een Geldersch, Friesch en Saksisch w. dat blazen bet. en vandaar : *poester, puyster, puester*, sax. sicamb. blazer, blaasbalk. Z. boever (65).

POESTEREN, in 't marbelspel, schieten van op de plaats waar de marbel ligt (Somerghem).

POETES komt voor in *poetessoep*, in Limb. hetzelfde als : *penssoep* (460).

POETI, POETJE. Z. pooiken.

POETS, v., snakerij, enz. : *iemand eene poets bakken*, iemand eene poets spelen : *poets weder poets*, iemand met dezelfde munt betaald zetten (bijna overal); *poets* wordt in Br. en elders voor : kwaaipoets, snaak of liever voor : een die niets kan gerust laten, gebr.; in de Kemp. bet. het : hond; in Vl. soms : *slappe koffie.*

POETSAARD. Z. poetsjaar.

POETSEN, 't zelfde als het hgd. *putsen*, b. w., kuischen, schoonmaken, afvagen, blinken, b. v. : *schoenen, koper, tin*, enz. *poetsen* (Vl., Br., Hagel., Limb. en elders). *De plaat poetsen*, zich wegmaken, wegloopen, verhuizen (Br., Antw., Limb. en elders), met de lantaarn optrekken, of bankeroet gaan of spelen (Vl.). Men zegt ook veel : *oppoetsen* (opsieren, opschikken). Bild. gebr. in zijne Mengelpoëzij ook : putsen, poetsen in dezen zin. In Limb. heeft *putschen* en *pennen* eenig betrek.

POETSJAAR, POETSJAARD, licht voor : *poetsaard*, een die snaak van aard is, doch, omstr. Thien. en St-Truid. : een die uit spel altijd moet plagen; in Br. en Antw. : *kwaaipoets*, ook *kwaaiputs, kwaaipits* uitgesproken. Vanhier het volgende.

POETSJAARDEN of **POETSJAREN**, b. en o. w., poetsen verrichten, plagen om te spelen, iemand door snakerij plagen : *die jongen moet me gedurig poetsjaren.* Vanhier : *poetsjaar* (Hagel., omstr. v. St-Truid.). Het is licht voor : *poetsaarden.* Z. poetspalleeren.

POETSPALLEEREN, o. w., poetsen verrichten, ook : aan 't een of 't andere frutselen. Vanhier : *poetspalleerder*, een die poetspalleert, ook : een kwaaipoets of een poetsjaard (Br.).

POF (*o* als korte *oe*), m., 't zelfde als : *pofzak, pafzak*, d. i. dikzak (Westvl.). *Op den pof drinken*, op eensanders kosten drinken (Vl.). Z. pof in de Woordenb., boef (63), bof en boffen (66). *Op den pof gaan*, op den pof halen, ook : ergens geerne blijven eten (Vl.). *Pof krijgen, geven*, slaag krijgen, geven (Br., Vl.). *Daar is geen pof*, ook : *daar is geen poffen* of *poffens op*, daar is niet op te pochen of stoffen (Br.). Z. poffen.

POFFELEN, voortd. w., van : *poffen*, drukt het geluid uit, dat groen hout, aan den heerd te branden liggende of in heete assche stekende, maakt (Kemp.); in Kl.-Br. bet. *poffelen* bijna hetzelfde als : foffelen (131), d. i. aan iets frutselen of lang bezig zijn, iets aanhoudend verrichten, en vanhier : *poffeling*, hetzelfde als in Br. : *taffeling* of afrossing.

POFFELING, POEFELING. Z. 't voorgaande.

POFFEN, o. w., een pof, slag of geluid laten hooren. Vanhier dat het in Vl. voor : kloppen, klappen, veesten, openbreken gebezigd wordt; bij Kil. : *flatus ex ventriculo emittere*, engl. *to puff;* in de Kemp., Antw. en Br. voor : hard lachen : *hij lachte dat hij pofte.* In den Fingal (I, 32, Z. *Nieuw Arch.* 174) wordt het voor het kloppen van het hart gebruikt; ook te veler plaatsen voor : boffen of pochen; en

te Antw., st. en pr., voor het braden in 't vuur van kastanjen, b. v. : *kastanjen poffen*, d. i. ze laten doorbraden of openpoffen ; in 't Meetjesl. : braden, bijzonderlijk appelen ; in Gelderl. bet. het ook : smeulen. Vanhier : *poffelen*.

POFFER (*o* als korte *oe* uitgespr.), m., de ketel van een stoomtuig (Br.). Men noemt te Leuv. en omstr. *poffers* : een soort van peulerwten die poffen als men ze uitdopt. *Poffer* is ook : pocher, pronker (Br., Kemp. en elders).

BOINTILLEN of **PONTILLEN** komt voor in : *op zijne pontillen zijn*, d. i. : puntig, nauwkeurig, nauwziende zijn in of om hetgeen men doet : *die meid is fel op hare pointillen*. Men zegt ook van iemand, die gauw gestoord is : *dat hij fel op zijne pontillen is* (Hagel., Antw., Br.). Vgl. het fr. *pointille*, *pointilleux*.

POKAAL voor : bokaal, hgd. *pokal* (Westvl.).

POKE, v. Z. pook.

POKKEL, **POEKEL**, in de Kemp. hetzelfde als in Br. : *puchel* of *wuffel*, puist ; bij Kil. : *pocke*, *pockel*, *puckel*, l. *pustula*. In Limb. bet. : *pokkel*, m., in 't hgd. *puckel*, elders *puchel*, *buchel*, *pochel* en *bochel*, bult en rug.

POKKENIER, m., die pokdalig of van de pokken geschonden is (Kortrijk).

POL, m., *polleken*, o. hand, meest : kinderhandje : *kom*, *geef mij eens nen polle. Kus uw polleken als ge iets krijgt. Maak uw pollekens niet vuil* (Vl., Waas, Br., Antw., Kemp.); hier en daar in Vl. ook : bevallig kindje, en kleine koek; doch in Br. en Antw. : klein rond broodje, bepaaldelijk te Antw. en Kemp. dat broodje 't welk de boeren van 't overschot des deegs voor de kinderen bakken; te Brussel zijn *pollekens* : een klein rondvormig gebak gemaakt van peperkoekdeeg. Z. pol, bij Bild. (II, 361), die het voor eene verbastering acht van : *bol* (hoofd, top), en polle, polleken, bij Kil. en Plant., bij wie *pol* nog : een bijslaper is.

POLAK, m., zekere drijhoekige appeltaart : *die polak kost drij cents, maar hij deugt niet* (Aalst).

POLDER, **PEULDER**, m., kot, hol, afgeslotene plaats in de stallingen waar de kiekens of hoenders slapen, en daarom noemt het Kil. ook : *hoenderpolder*, fr. *poulaillier*, angl. *pultry*, d. i. hoenderkot (Belg.-Limb., Hagel.). Ook de plaats waar de knechten in den stal slapen, en ook : bed (Antw., st. en pr.); verders is 't een zoldering boven den dorschvloer of de stallingen dienende om hooi, uitgedorschen stroo, enz. op te tassen; ook nog eene plaats of kot waarin men alle versleten of ongebruikt getuig ter zijde werpt, in 't hgd. *polterkammer*, in 't fr. *décharge*. Samenst. : *hennenpeulders*, enz. *Polder* komt van : *polen* of *poelen*, dat bij Kil. : graven, uitgraven, holmaken bet. Nu dit *poelen* heeft tot wortel : *poel*, eigenlijk : uitholling, diepte, put, waterplas, en is verwant met het l. *palus* en 't gr. *πηλος*. Z. Bild. en ook polk en polder bij Weiland.

POLDEREN, b. w., op den polder of ter zijde zetten : *het hooi polderen. De hinnen zijn al gepolderd*; overdrachtelijk : plaatsen, uithuwelijken : *die man heeft zijne kinderen goed weten te polderen* (Hagel.).

POLDERKALF, **POLDERKOORTS**. Z. dit laatste.

POLDERKOORTS, **POLDERKALF**, de ziekte, meest de koorts, welke de werklieden in de polders bij het afdoen van den oogst krijgen en waarvan zij veeltijds sterven (Vl.).

POLEN, b. w., zegt men in 't Z. veel meer dan : *peulen* of *pellen*, d. i. uit de polen of doppen doen, fr. *péler*, *écosser*, b. v. : erwten, boonen (Belg.-

Limb., Br., Kemp.); in Kl.-Br. zegt men ook : *boekweit polen* en *boekweitpelder*. *Uitpolen* wordt ook overdrachtelijk gebr. voor : uithooren : *hij meende mij uit te polen, maar ik valle het seffens* (Hagel.). Samenst. : *poolvrucht*, *poolerwten*, *poolboonen*. Z. pool en peulen (473).

POLFEREN. Z. pulferen.

POLIJSTEREN, dat Kil. heeft, hoort men in Br. nog al voor : *polijsten*, l. *polire*.

POLITIEK, bijv., slim, fijn, loos, geslepen, arglistig : *hij is politiek*, hij houdt zich geslepen. *'t Is een politieke* (bijna overal).

POLITOOREN, 'tzelfde bij de schrijnwerkers te Antw. als : polijsten. Vanhier : *politoorsel*, datgene waarmeê men politoort.

POLK, m., wortel van : *polken*, in Westvl. : putje, hol, kot in den strootas, een bed op 't stroo en ook, in lagen stijl : een bed in 't algemeen; verders, een muizenkot, muizennest, hennenkot. Het w. spruit uit éénen stam met : *ponk*, *pook*, *polder*, *poel*, waarvan bij Kil. : *poelen* of *polen* (uithollen) en misschien *kolk*.

POLKEN, licht afgeleid van : *polk*, b. w., met de vingeren peuteren of ergens in wroeten, met de handen uit den grond halen door de aarde uit te krabben. Men zegt, in Vl. : *patakkers polken*, en G. Gez. dicht :

De jonge wiedster galmt heur lied
Van 's morgens vroeg aen 't polken.

In Br. en (Antw.) is 't : *pulken* : *in zijnen neus pulken*.

POLKERNAAKT, bijv., moedernaakt (Z.-Limb.); elders in Limb. : *poddelnaakt*, *poedelnaakt*.

POLLEKEN, ook : *polken* uitgesp. Z. pol.

POLLETTEN, pannekoeken (Popering.).

POLLEVIE, hiel of achterlap eens schoens : *dat veeg ik aan mijne pollevieën* (Br., Antw., st. en pr.); men zegt ook : *dat veeg ik aan mijn achterlappen*, dat trek ik mij niet aan. *Met zijnen pollevie vuur ketsen over straat*, veel op de straat loopen (hier en ginds in Vl.); te Leuv. klinkt het : *pollevier*, mv. *pollevieren*. Z. pollevij in de Woordenboeken.

POLLIER. Z. poelier.

POLS *die na de pap slaat*, flauwe pols (Westvl.).

POLS, POLSKEN, hetzelfde als : *ponk*, *ponksken*, d. i. : spaarpot, ook : geheime koffer of plaats waar men den spaarpot in bewaart, fr. *trésor* (hier en ginds in Vl.). Z. polsen.

POLSEN, o. w., heeft, behalve de beteekenis der Woordenb., nog die van waden, fr. *passer à gué*, diep door water of slijk gaan : *wij moesten wel een voet diep door den modder polsen* (Vl., Kl.-Br., Br. en Antw.). Z. polsten. Bild. (II, 362) zegt dat *pols*, waarvan : *polsen*, veellicht eene verbastering is van : *poelstok*, als dienende voor poelen en moerassen (te peilen).

POLSTEN is gewis maar eene andere uitspraak van : *polsen* en bet. hetzelfde als : *polken* : *potakkers uit de aarde polsten* (Kortrijk).

POLSTER, in N.-Br. gebr. voor : *bolster* of *bulster*, d. i. : hoofdpeuluw of oorkussen; van : *pool*, *pel* (dop).

POLSZAK, m., soort van schepnet om meê te polsen of te visschen (Kl.-Br.).

POLVER, PULVER, buskruid, is o. in Holl., m. in Limb., waar het *polfer*, *porfel* klinkt. Vanhier : *polfermagazijn* voor : kruidmagazijn, *polferhoren*, kruidhoren; *polferwagen*; in Br. zegt men : *poeder*, *poeier*, *poeierwagen*, enz.

POMMEI, brij, moes van appelen, peren, pruimen, dienstig om vlaaien of taarten te bakken (Maastr.); omstr. Leuv. : *appelspijs*, bij Kil. : *pommeye* of *appelmoes*, l. *cibus ex pomis confectus*, *vulgò* pomatum, fr. *pomade*; it. *pomata*, sp. *pomada*, van 't l. *pomum*, boomvrucht, als appelen,

enz.; te Antw. : *plammei*, *plammaai* of *plammade* : *eene appelplammaaien taart*.

POMMEL, PUMMEL, POMPEL, dik vrouwmensch : *wat dikke pommel!* (Br., Limb. en elders) bij Kil. : *pampoelie* of *pompoelie*, l. *mulier crassa*, *ventricosa*. Z. machochel (360). *Pummel*, m., heeft in Holl.-Limb. ook nog bijna denzelfden zin als *lummel*.

POMMELEN, o. w., wroeten, slaven (Kemp.). Z. pommel.

POMPELOENEN. Z. podshoofd.

POMPEN. *In eene mande pompen*, verloren moeite doen (Meetjesl. en elders).

POMPERIJ, van 't l. *pompa*, wordt nog soms in Br. en elders gebr. voor : pracht, ijdelheid : *ik verzaak ook den duivel, zijne werken en zijne pomperij*.

POMPKOEK. Z. pondkoek.

POMPULIE, v., O.-L.-Vrouwen beestje (Ronse). Z. pommel.

PONDEL, PONDER, PUNDEL, PUNDER en ook : *pungel*, knipwaag of 'tzelfde in Limb., N.-Br. en Gelderl. als in Br. : *eusel*, *uisel* (120). Vanhier : *pondelen*, *ponderen*, met zulke knipwaag wegen en overdrachtelijk : iemand polsen; Kil. vert. : *pondel* door : *statera*, *trutina*, *aequipondium*, en 't werkw. : *ponderare*, *pendere*, angl. *ponder*. In Limb. zegt men : *punder*, *pundel* en *pungel*, en 't w. *punderen*, in N.-Br. : ponder, en 't w. *ponderen*.

PONDER, m., *ponderken*, tarwen broodje van een pond (hier en daar in Vl.). Men zegt te Eecloo en elders nog : *vierponder-*, *zes-*, *achtponder*, enz. d. i. : een brood van vier, zes of meer ponden : *loop eens gauw een roggen zesponder halen*. *Ponder* hoort men soms ook voor : *paander* uitspreken.

PONDERKEN, klein nageltje (Westvl.).

PONDKOEK, peperkoek, lekkerkoek (Br.); in 't L. v. Waas : *pompkoek*. Is dit laatste voor : *pomp-* of *praalkoek*, en het eerste misschien voor : *ponts-koek* zooveel als : geschenkkoek, van *pontsen*, *pontsennen*, d. i. : elkander, zoo als vrijers doen, geschenken geven? Z. Meyer of Kil. op dit *pontsen*. Of zou 't ook niet *ponkkoek* moeten zijn? Z. ponk, ponksken.

PONGEL, PUNGEL, m., pak om te dragen : *hij nam den pongel op zijne schouders*. Verders bet. *pongel*, *pongelen* : vodden, lompen, slechte kleederen en, in 't algemeen : iets wat geene waarde heeft : *dat is een pongel van een kleed*, van *een kerel*, enz. (Limb.) Z. ponk.

PONK, bijw., krak, juist : *ik zal ponk om zes uren daar zijn* (Belg.-Limb.). Z. kiks, bots, krak (291) en pront.

PONK, m., *ponksken*, o., spaarpot, schat, geld dat men wegsteekt en bewaart voor eenen kwaden dag. *Pook*, verdoken schat naar de taal der Zeeuwen, zegt Tuinman. Dit w. is heel Vl. door van dagelijksch gebr. ; zoo zegt men daar : *hij zit met de ponken*. *Hij bezit eenen grooten ponk*, zijne beurs is wel voorzien, hij is rijk :

Kan het volk uit d'armoê raken
En allengs een ponkske maken.
(Gentsch Vosken.)

Het bet. in Vl., vooral in Oostvl., nog hetzelfde als elders : muik, mouternest (Z. blz. 395, -6 en -7). Vanhier het ww. *ponken*, sparen, voor den spaarpot zorgen, een schat vergaderen, potten, gierig zijn : *hij ponkt* ; *ponker*, een die ponkt of pot : *en zou men nu nog een ponker vinden*, *wiens hert niet en breekt van medelijden* (Snoeckxalm. 1855) ; *ponkster*, een spaarzaam, gierig wijf. *Ponk* is hetzelfde w. als : *pung*, dat in Gelderl., Drenthe, Zweden en elders in gebr. is ; in de pr. Drenthe bet. *pung*, *punge*, *pongel* : 1° zak, buidel, 2° de inhoud van dien zak ; 3° dracht. *Punge* is in 't Geldersch : *geldbeurs*,

in het Breemsch-Nedersaks. en Sweedsch ook : buidel, geldbuidel, zakje. Van dit *punge* komt *pongel*, dat in 't Geldersch, evenals *penje*, een bosje bijeen geoogste aren (in Br. : *zang*, in Overijsel : *schobbe*) is. Vanhier het ww. *pongelen*, oogsten, aren lezen, fr. *glaner*, in Overijsel : *schobben*. In 't Gothisch verandert de *n* in *g*, en is het *pugg*, dat in 't hgd. *geldbeutel*, fr. *bourse* bet. Z. Delf. 307-326 en boven : *poke* en *polk*.

PONKEL, kolk, diepte in eene beek of rivier, ook : *polk* : *mijn ponkelken gaat nooit droog*. Vanhier : *ponkelen*, hetzelfde als : konkelen (275) : *hij ponkelt hem diep in zijn bedde* (hier en daar in Westvl.). Z. ponk.

PONKELEN. Z. ponkel.

PONKEN, PONKER, PONKSTER. Z. ponk.

PONKKOEK. Z. pondkoek.

PONSCHOTEL, v., langvormige houten schotel om de boter te beeren (38) of te persen in de botertobbe (Westvl.).

PONSELDRINKGELD. Men zegt te Kortrijk en omstr. : *een pinseldrinkgeld aan den koetsier*, enz. *geven*, hem wat drinkgeld geven. Wij achten *pinsel* voor : *ponsel*, afgeleid van : *ponssen* of *pontsen*, *puntsen*, bij Kil. vert. door : *stimulare*, *pungere*, en vanhier : *poyntsoen*, *puntsoen*, l. *stimulus*.

PONTER, de bindboom met welken een kar of wagen hooi, stroo wordt vastgemaakt (Breda en elders).

PONTIND, soort van appel (Waas).

POOIKEN voor : peerdeken of veulen (Hagel.); in de kindertaal : *peerd* (Kemp.); hier en daar in Vl. roept men een veuleken : *poeltje*, *poeltje*; te Zwevelghem : *poeti*.

POOJAKKEN, hard werken (Limb.). Z. patjakken (461).

POOK, POKE, v., 1° zak of buik : *pijn in de poke hebben*. Vanhier : *pookzak*, overdrachtelijk : dikzak; *luispoke*, *luizepook* en, omstr. Eecloo : *luispokke* voor : luiszak, deugniet; doch *pook* of *poke* alleen bet. ook : deugniet, aardige kwant, fr. *polisson* (Antw., Oost.- en Westvl. en Zeel.). In de Kemp. ook : groote zak; bij Kil. is *poke*, *pok-sack* : een haren zak, fr. *poche*, engl. *poke*; en ook is 't een Vlaandersch w. dat : haren kleed bet.; 2° ondermatras, onderbedde (Hagel.). Kil. vert. dit *poke* of *kulckt* door : *culcitra* (bolster, bulster, stroozak, kafzak, bed van peulen, vlokken of noppen); 3° dik ineengedrongen lichaam, iets als een pak of vracht; b. v. : een dik ineengedrongen mensch : *dat kind is pook voor zijnen ouderdom*. Vanhier : *pookbeenen*, kleine mismaakte beenen (omstr. St-Truid. en Thien.). *Houd u stil of ge zult pook krijgen*, houd u stil of ge zult een pak slagen krijgen (Kl.-Br.); *peuk krijgen* of *geven* bet. in Limb. ook : slaag krijgen of geven. *Poke* wordt ook gebr. voor : droesem in het ingewand der dieren (*Nieuw Arch.* 265); bij Kil. is dit vert. door : *ingluvies*, d. i. : de krop der vogelen, fr. *la poche des oiseaux*. Het hedendaagsch engl. *pocket* is het verkleinw. van 't oudere *poke*, en vanhier heeft men : *pick-pocket*, tesschendief, beurzensnijder. Z. verders Weil. op : pook, alsook : polk en ponk.

POOL, mv. *polen*, in 't Z. meer gezegd dan *peul*. Vanhier : *poolvruchten*, vruchten met polen, pellen of doppen, als erwten, enz. Maerl. (*Rijmbijbel*, v. 15799) en Bormans (*Leven van S. Christina*, blz. 205), hebben ook : *pole* voor : *pel*. Bij Kil. en Plant. komt : *pole*, *polue*, *peulue* voor in den zin van : pel, hoofdpeuluw of hoofdkussen.

POOLSCHE POP wordt gezegd van eene ongetrouwde doch bezwangerde vrouw : *zij moet eene poolsche poep laten* (Meierij).

POOLKEN. Z. polken.

POON- of PEUNHANDJES, zoenhandjes (Holl.-Limb.). Z. poenen.

POONEN. Z. poenen.

POOR, PEUR, v., ijzeren of houten staaf met een tros pieren aan om paling te vangen. Vanhier : *pooren* of *poren*, met de *poor* visschen (Kl.-Br., Br., Antw., st. en pr.); in 't Meetjesl. en elders bet. *peur :* een hengel, en hiervan : *peuren*, hengelen of met de peur paling vangen; *peurlood*, lood dat men aan het snoer hangt opdat ze zinken zou. Sleeckx verfr. *poer* door : *ligne dormante pour la pêche des anguilles*. Kil. verwijst van : *peure, peuren* (flandr.) naar : *poyer* en *poyeren*. Nu *poyer*, *poyer-roede* bet. bij hem in 't l. *fuscina*, drijtandige vork of ook een hengelroede, en *poyeren* 1° keuteren, peuteren, l. *fodicare ;* 2° met den *poorstok* of de *poyer* visschen, l. *figere anguillas in imo fundo aquarum, lumbricis hamo sive fuscinae affixis anguillas venari*. Kil. leidt *peuren* of *pueren* af van : *pieren*, omdat men met zulke aardwormen vischt. Weil. acht *peuren* misschen verwant met : *beuren* (tillen, heffen). Edoch het zal eer verwant zijn met *porren* dat steken, stooten, geweld of moeite doen, bewegingen doen, trekken, optrekken, wekken, aansporen, aanzetten, aandrijven, enz. bet.

POOR, m., porei, prei : *poorsoep* (Belg.- en Holl.-Limb.).

POOREIT, soort van kriek met langen steel : *witte, roode, zwarte pooreiten* (Popering.).

POOREN. Z. poor.

POORT. *De poort gesloten vinden*, geen gehoor vinden (overal).

POORTER, bussel hout met dikke kluppels. Vanhier : *poorterstokken* (Waas). *Poort* beteekende vroeger : stad, en *poorter :* borger eener stad of een die de stadsvoorrechten genoot. Z. poot.

POOS, v., in Br., Hagel., Limb. en elders : eene wijl tijds dat men aan iets bezig is. Zoo noemt men : *eene poos luiden*, een wijl tijds luiden (overal). *Poosluiden* zegt men te Kortrijk voor : bij tusschenpoozen luiden voor een doode. In Br., Hagel., Belg.- en Holl.-Limb. bet. *poos :* de tijd dat de boeren of voerlieden met hunne peerden op het veld of elders werkzaam zijn : *in vier poozen is dat stuk omgeploegd. Die voerman rekent zes francs per poos.* De *pooslijd* verschilt van gewest tot gewest en volgens de zwaarte des werks : in Br. b. v. rijdt men met de peerden in het veld van zes tot omtrent tien uren; in Limb. duurt de *poos* soms een halven dag. Z. verders poos en pauze bij Weil. en Bild., welke laatste meent dat *poos* het praeteritum is van het onbekend geworden *piesen* (staan); in den Teuth. : *pose* oft *reuse* 'tzelfde als : maal : *een pose*, eenmaal.

POOSLIJK, lijk van eerste klas, zoo genoemd omdat men voor eene eerste klas dikwijls bij poozen luidt (Leuv.).

POOT, m., v. en o. volgens de beteekenis, mv. *pooten* en *poten*. 1° *Poot* (met zachtl. *o*) bet. wel : lootje, spruitje, plantsoen, doch dit noemt men in Br. eigenlijk : *fluit* (130) en scheut, griffel; *poten* (v.) zijn afgekapte boomtakken, die men van hunne takjes zuivert en zoo in den grond *steekt* om ze tot boomen te laten opgroeien. Samenstel. *kanadapoten*, *wilgepoten ;* in Br. bestaat er onder de boeren een spreekw. : *poten zullen boomen worden*, d. i. ik zal eens groot worden, en alsdan zal ik de macht hebben om u betaald te zetten; in Vl. is dit : *poten zullen wilgen bedijgen* (Z. dit w. blz. 54). In 't L. v. Aalst en elders in Vl. bet *appelpote* hetzelfde als : appelboom. *Poot* is verwant met het gr. [illegible]

plantboomtje, spruit), vanwaar φυτευέιν, planten. Bild. (II, 365) schrijft op 't w. *poot* (voet): « Wat echter, — indien ons *voet* van *poot* kwam, en dit het oorspronkelijke ware? Hier kon men veel over bij brengen, doch wij zullen alleen aanmerken dat oud Engl. en Fransch van *poot* onmiddellijk elke *staak* beteekenen. Dus is in de eerst gemelde taal *potent* een staf, stok, stijl. De Franschen hebben hiervan hun *potence* (galg, eigenlijk stijl) en *poteau*, staak, enz. » Bild. heeft gelijk; trouwens in Br. en Vl. bet. *pote*, ook uitgespr. *peute*: stok en zelfs: een bos stokken, mutsaard. Edoch in dien laatsten zin zegt men, en beter: *peuter* in Br. en *poter* (niet *poorter*) in Vl., voor: mutsaard (Z. *Belg.-Mus.* 1844, blz. 189); maar *peuters* zijn in Br. meestal: mutsaards van dikke boomtakken; bossen van kleiner takken heet men: *heidsels* (180), en, hier en daar in Westvl.: *henneke*. Samenst. *poter*-of *poorterstokken*, stokken uit poters (Westvl.). Kil. heeft: *poorterken*, l. *fasciculus urbanis focis accommodus*, d. i. houtbussel voor een stadsheerd geschikt. Van dit *peuter* of *poter* leiden wij *peuteren* of *poteren* af, en dit w. bet. dus eigenlijk: met een stok wroetelen. 2° *Poot*, in Br., Kemp en elders met scherpl. *o* uitgespr., wortel, peen, fr. *carotte*, en plant, scheut, en te Leuv. ook klester van tulpen of wortels van dahlias beteekenende, houden wij voor hetzelfde w. als *poot* met zachtl. *o*. Inderdaad de wortel of pee heeft immers den vorm van eenen stek, stok of poot (voet). Vanhier: *geel pooten*, *bitter pooten*, *schorseneelpooten*. Te Diest zegt men: *poot;* te Leuv.: *poot, pee* en *wortel;* te Mech. en in Vl.: *wortel;* te Antw.: meest *peën*, voor 't geen Kil. door: *siser, radix edulis, carota subalbida* vertaalt. *Poot* (voet, fr. *pied*, *patte* en dat wij ook als hetzelfde w. aanzien als *poot* in de opgegevene zinnen) komt voor in: *op zijnen poot spelen*, d. i. opspelen, opspannen, luid en woest tegenspreken, zijne redenen met klem en hevigheid bloot leggen, koppig, lastig, gram zijn, van zijnen neus maken (Vl., Br., Antw., Kemp., Limb.). *Op zijne pooten vallen*, altijd tegenpreutelen, willen gelijk hebben (Vl.).

POOTELEN, b. w., in Vl. meest *poortelen* uitgesproken, bet. aldaar: door veel in de handen te nemen, of te overtasten (iets) benadeelen, bevuilen, bemorsen; vuil, onzindelijk maken, verfrommelen; ook: onachtzaam behandelen: *gij moogt met dat goed zoo niet poortelen.* Het is afgeleid van *poot* (hand) en dus is er geene *r* bij noodig. Z. poot, pottelen, pooteren en debbelen (90).

POOTEN. Z. poot.

POOTEREN, o. w., heimelijk inpalmen, in 't spel bedrog doen. Als bij 't marbolspel degene, die moet schieten, zijn afstand wat dichter bij neemt dan hij mag, roept men: *hij pootert* (Antw. st.). Z. peuteren in de Woordenb., pootelen en otteren (442)

POP, v., eene medecijnflesch welke de landslieden tot hun eigen gebruik van zekere kruiden en vochten bereiden; ook: een onkruid in de tarwe (Kemp.); ook: een stroobundeltje dat men onder de pannen der daken steekt om deze dicht te maken. Vanhier 't werkw. *poppen: die pannen zijn niet gepopt, maar gestreken met kalk* (Kemp., Br. en Limb.); ook wijfje der vogeltjes, zegt Weil, en *pop*, in dezen zin, is in 't Z. veel gebr. Eindelijk scheut of fluit van wissenhout die men in den grond steekt om te groeien (Limb.).

POPELJOEN, POPPELJOENKENS, jonge

puitjes maar met kop en steert (L. v. Aalst). 't Is eene verbastering van : *poggeljongskens* of *poddeljongskens*, van : *pogge* of *podde* en *jong*. Z. podshood.

POPELOEN. Z. popeljoen.

POPPER, POEPER, m., aars; men zegt ook : *poeperdoos* (Waas). *De poepers krijgen* of *hebben*, benauwd worden of zijn (Br. en Antw.). De *poepers* of het *aan de poepers hebben* bet. in Br. hetzelfde als in Vl. : *met de poepers zitten*, d. i. verlegen, bevreesd, benauwd zijn.

POR, m. (*o* als korte *eu*), moed, sterkte : *hij heeft geenen pŏr in zijn lijf* (Antw.). Z. verder porren en peuren.

POREN. Z. poor.

PORRE, v., muizenkot (Westvl.).

PORREN (*or* uitgespr. met korten *eu*-klank), hard aan iets werken : *daar valt nog wat te pŏrren aan zulk een werk* (Antw.). Kil. vert. *porren*, o. a. door : *niti*, *conari*, *conferre vires* (geweld, moeite doen). In den slag van Woeronc. vv. 1272 en 4832, bet. het : stooten, voortstooten, zegt J. F. Willems. *Pŏrren*, etteren, uitborrelen : *daar peurt iets in die wond* (omstr. Leuv.); in Westvl. bet. het : uitschieten, uitslaan; bij Ruysbr. (II, 19) : *want si porren beide ute enen hoverdighen grond;* en IV, 103, *want die menichvuldighe stormē en beweghinghē die ute minne porren*. Hier bet. *porren* : voortkomen; en in den Vos Reinaarde, zich in beweging stellen; bij Kil. : *movere*.

PORRET, PRET, PREI, porei; in 't oud engl. is het *porets*, thans *leek*, verwant met ons *look*. Het engl. *porret* bet. sjalotte.

PORSELEIN, o. in de Holl. Woordenb., is m. in Limb., Br. en elders.

PORSEN, b. w., met moeite dragen, torschen (Kemp. en 't N. v. Belg.-Limb.). *Porsen* is afgeleid van 't oude *pors*, *porse* of *perse*, stoot, gedrang en dit van : *porren*, peuren. Z. dit w.

PORTAAL, o., is ook te Maastr. hetzelfde als te Leuv. : *denter* (Z. 92), in 't fr. *corridor*.

PORTIERIGE, v., portieres (Brugge), in het Friesch : *portierske*.

PORTUGIEZEN, soort van rood bruine en sappige kersen (Brab.).

POS, voorz., tot : *vanhier pos daar* (Limb.). Z. bis (56).

POST, m., 1° koop of hoeveelheid van iets dat in een oproep verkocht wordt en een artikel uitmaakt : *verkooping eener partij eiken en dennen uitgeroeide posten. Ik ga dien post koopen* (Br., Kemp.); 2° plaats, dienst : *die meid heeft al zes posten gehad, maar ze waren maar slecht* (bijna overal); 3° *eenen post pakken*, met haast vertrekken, zich spoedig verwijderen (Waas). Z. posten.

POST, boon die men niet hoog laat groeien, maar van boven eenen grooten bos doet maken (N.-Limb.).

POSTELEN, POSTEREN, o. w., vragen, aanhoudend vragen : *hij stond daar te vragen en te postelen. Ge moet niet blijven postelen, g' en zult toch niets opdoen* (Br., Antw., Limb.); het bet. in Br. : grommen, preutelen, kijven. maar in dezen zin zegt men in 't Hagel. en St-Truiden : *posteren* : *hij posterde toen hij vernam dat hij mislukt was*. Men zegt ook : *tegenpostelen* voor : *tegenpreutelen* (Br., Antw.). Wij leiden *postelen* af van 't l. *postulare*, fr. *postuler;* doch Kil. vert. : *postelen* of *stampijen* door : *insultare, ventosè minari*, en dit komt meer met de 2° beteekenis overeen. Z. zanikken.

POSTEN, met moeite ergens door gaan, b. v. door zand of slijk (Gent en omstr.); in Br. zegt men : *polsen*, en dit bet. daar, evenals hier en ginds in Vl. : waden. *Posten* is bij Kil. in 't l. *cursitare, discurrere, assiduè cursitare*.

POSTEREN. Z. postelen.

POSTUUR, o., eigenlijk : houding, enz. (Z. de Woordenb.). *Zich in postuur stellen*, zich slooren : *iemand in zijn postuur zetten*, iemand erg, gram maken : *met een enkel woord kan men hem in postuur zetten* (Hagel. en elders); 2° borst- of standbeeld, groot of klein, dat doorgaans geen Heilige voorstelt. *In den hof van Artois te Wespelaar staan veel posturen.* De verkoopers dier beelden roepen : *kaup postuur — postuur kaup.* Men zegt ook van een koppig kind, of van een persoon waarvan men met minachting spreekt : *'t is een kwaad, boos, koppig, vies, aardig, leelijk postuur* (Hagel., Br., Antw. en Limb.). In 't Hagel. wordt *postuur* (v.) nog gebr. voor : peerdenvoeder, als haver en krokken ondereen gemengd.

POT, dat ook voor : spaarpot en schat gebruikt wordt in vele Zuiderstreken, komt in vele spreekwijzen voor als : 1° *iemand op den pot zetten*, d. i. bedriegen (Wetteren en elders); 2° *'t is vuile pot, vuile pollepel* is in Westvl. hetzelfde als te Leuv. : *vuil boter, vuile visch; 't is een pot nat*, d. i. : het zijn al vogelen van eender veeren, 't zijn koeken van denzelfden deeg, 't zijn al dieven van eene kerk, ze zijn allen met hetzelfde sop overgoten, 't zijn allemaal dezelfde mannen; 3° *pot en God zijn*, meester, overste zijn, veel te zeggen hebben, met veel geld zitten (hier en daar in Vl.). 4° *Een potje boter bij iemand mogen breken*, geerne gezien zijn, een voetje voorhebben (Westvl.). Sleeckx verfr. : *hij mag het potje breken*, door : *on lui pardonne beaucoup. Ik mag potteken en panneken heelen en zwert marjanneken* zegt het volk te Leuven om iets te bevestigen.

POT is de uitgang veler woorden als : *grommelpot, knorpot, grolpot, rammelpot, taterpot*, enz. en bet. grommelaar, groller, tateraar.

POT-A-FAIRE of **PANNELAP**. Zoo noemt men in Br. de *Auvergnats*, die hier te lande jaarlijks de potten en pannen komen vermaken (Br.). Z. potjedek.

POTAGERIJ voor : *potage*, en dit voor : moes of groensel : *de potagerij is heden eens zoo duur als over 20 jaar* (Br.).

POTAKKERS, pataten (Audenaarde). Z. pataat.

POTBESSEM, **POTTEBEZEM**, schuurbessem, bessem om potten, pannen en kannen meê uit te kuischen (L. v. Aalst); in Br. noemt men dit : *waschbessem* en ook : *heibessem*, omdat dit bezemtje meestal van heide gemaakt is ; te Antw. *schrobber*.

POTETEN, o., gekookt of warm voedsel (Westvl.); bij Blussé is *het is een rare poteten* verfr. door : *il est bien singulier.*

POTFLESCH, v., flesch van den inhoud van éénen pot, oude Brabantsche maat, en van eenen bijzonderen vorm (Br. en Antw.).

POTIEZE of **SNUIFPOTIEZE**, een snuifpot en overdrachtelijk : een snuifneus of groote snuiver (Westvl.).

POTJEDEK, die rond gaat om te vertinnen (Kortrijk); in Br. : *pannelap* of *pot-à-faire* geheeten.

POTS, v., klein hoofddeksel zonder of met boorden dat alleen 't bovenste deel van den schedel bedekt, in 't fr. *solidé*; ook : eene ronde mansmuts, fr. *bonnet grec : te huis of in de kerk draagt hij altoos eene pots. Menneken, neem uw potsken af* (Br., Antw., Kemp.).

POTSCHREVER, armzalige schrijvelaar (Kortrijk).

POTSHOOFD (Westvl.). Z. podshoofd.

POTSTOOT (met scherpl. *o*), vervalschte uitspraak van : podshoofd (Vl.).

POTTEBAKKER, knikker uit kleiaarde gebakken (N.-Limb.).

POTTEGIEZEN, potten, schrafelen

(Kemp.). Z. giezen (156).

POTTEGIEZER, POTTEGEEZER, m., gierigaard, potter, vrek. Dit w. wordt in de Kemp. meest gezegd van : een ouden gierigen vrek. Z. giezen.

POTTEREN, het eerste loopen der kleine kinderen met korte stappen (Kemp.), het is verkort van : *pooteren*. Z. dit woord.

POTUIL, m., licht voor : *bot uil*, botbijl, botmuil, een zeer dwaze vent (Gent).

POTWUITEN, een spotnaam in 't c. Axel aan een aankomend meisken gegeven. Z. wuiten.

POVER, POVERKEN. *Pover* bet. een mager, bleek man of ook : iemand die aan den koude zeer gevoelig is (Waas); verders is *pover* en meer *poverken* : een vogeltje wat grooter dan het koningsken (Kemp.); in 't L. v. Waas en elders in Vl. is 't : het roodbaardeken, fr. *rouge-gorge*. Bij Sleeckx is *poverken op den sneeuw*, verfr. *petit oiseau d'hiver*. *Het poverken zingt zoo wel van armoede, als de nachtegaal van weelde*, d. i. : de arme verblijdt zich zoo wel in zijnen bekrompen toestand als de rijke in zijnen overvloed (Antw. en elders).

PRAAIEN, o. w., zeemansw., bij Weil. : iemand op zee ontmoeten en met hem spreken, doch het bet. ook : iemand op zee hoeën (190) (N. van Vl.).

PRAAM, v., is in Limb. hetzelfde w. als bij Kil. : *braeme*, *bremme*, *bremse*, d. i. paardenvlieg, l. *asilus* : *in de praam zitten* of *zijn* is, in Limb., hetzelfde als in Br. en elders : *in de prang zitten* of *zijn*, d. i. in 't nauw zitten. Z. verders *praam*, m., bij Bild. (II, 372) en Weil., bij wien 't : drang, angst, verdrukking bet.

PRAATJES. *Praatjes vullen den buik niet* bet. in Vl. hetzelfde als in Br. : *woorden zijn geen oorden*, d. i. woorden vullen den buik niet, met loutere woorden kan een arme mensch niet in 't leven blijven.

PRAATKOUS, v., babbelkous, snapachtig meisje (Br. en Antw.).

PRAKKEZATIE, overweging, fr. *méditation* (Limb.).

PRAKKEZEEREN, o. w., over eene of andere zaak denken, in gedachte verzonken zijn, fr. *méditer* : *gij prakkezeert altijd* (Limb.); Kil. heeft : *pracktiséren*, in 't l. *versari in re aliqua*, *meditari*, en *pracktiseren om gheld te krijghen* vert. hij door : *aeruscare*, *pecunias quavis arte colligere*. In Br. en Westbr. heeft men den vorm : *prakkezijnen*, dat aldaar omtrent hetzelfde is als, blz. 109 : *dudzeneeren*, in Westbr. gebr. en uitgespr. *dozzeneeren*, d. i. : over eene zaak twijfelachtig denken, als besluitloos zijn, onbepaald mijmeren, dubben, dubbelen, malen, neuschelen, knibbelen, knauwelen of zooveel als het fr. : *chicaner*, *canpoter*.

PRAKKEZIJNEN. Z. prakkezeeren.

PRAKSIS of PRAXIS, v. en m., van het gr. πρᾶξις, wil in die taal zeggen : doening, oefening; 2° manier van doen; 3° looze streek, slimmigheid, fijnheid, enz. Deze beteekenis heeft het ook in onze taal, in de welke men ook *praktijk* of *prătijk* zegt, van 't l. *practica*, fr. *pratique*. *Dat is de praksis*, dat is de manier van doen. *Die meester heeft eenen aardigen praksis* (bijna overal). *Betrouw hem niet, want hij heeft praksis aan hem* (Hagel.).

PRAKTIJK, o., uitgespr. *pratijk* (met korte *a*), in 't hgd. *praxis*, wordt ook in Br., Antw. en elders gebr. o. a. voor : listen, looze trekken, evenals als 't fr. *artifice* en het gr. πρᾶξις, *hij zit met pratijk* of *hij steekt vol pratijk* (Br., Antw.), d. i. hij gaat met looze trekken om; ook vert. Kil. : *pracktijke* door : *techna*, *artificium*, welke beide ww. : listen,

bedrog, loosheid, enz. bedieden. Z. praksis.

PRANE, *praone* of *prone* (Brugge). Z. pront.

PRANG, m. als wortel van : *prangen*, doch v. als tuig, eigenlijk iets, b. v. een stok of iets anders waarmeê men prangt, drukt of knelt, b. v. een gespalkte stok, tusschen welks openbarsting men iets knelt en vasthoudt (Br.); 2° tuig dat het al te hard draaien van een molen belet. Vanhier de overdrachtelijke spreekw. : *de molen loopt uit de prang*, d. i. gaat verder dan geoorloofd is; 3° de getakte ijzeren staaf van de wip waar de houten vogelen, die men moet afschieten, opgezet zijn : *mijn pijl vloog tegen de prang*. Vroeger was *prang* ook voor : *muilprang* of *muilpranger*, hetzelfde als : muilijzer, gebit der paarden; en vanhier hoort men nog overal zeggen : *iemand de prang op den neus zetten*, voor : bedwingen, inhouden. Z. Kil. op : pranghe.

PRANGELEN. Z. prengelen.

PRANGEN, tegen wind op varen (Weil.). Vandaar is 't dat iemand zegt, wien de fortuin niet gunstig is : *wij moeten prangen om door de wereld te geraken*, wij spartelen om door de wereld te geraken (Antw. st.).

PRAT, m. als wortel van : *pratten* (pruilen), doch in 't Hagel. v. : *de prat hebben*, zuur zien, pruilen. *Prat* is een w. dat hoovaardig, trotsch bet. : *wat kan dat meisje zich prat houden!* en *pratte* bet. bij Meyer : trotschheid. Wij achten : *prat* hetzelfde als : part of pert; bij Kil. is *pratte, parte* vert. door : *arrogantia, astutia, dolus*. Dat *prat* en *part* hetzelfde zijn, blijkt hieruit dat men zegt : *het weêr prat; de stoof prat; hij prat*, evenals : *het weêr, de stoof, hij heeft perten*. Z. prut en preusch.

PRATMOES, o., een stoofsel van aardappelen met stokvisch (N.-Limb.).

PRATTEN, pruilen. *Het weêr prat*, het weêr schijnt te zullen veranderen. *Het vuur prat*, het wil niet branden (Br., Antw., Kemp. en elders). *Pratten* bet. reeds in den Teuth. en dus van ouds : pruilen, l. *mussitare, mussare, mutire*. 't Is dus verwant met *praten*, het hgd. *prassen*. Z. prazelen.

PRAUWELEN, o. w., binnensmonds pruttelen (Sleeckx).

PRAXIS. Z. praksis.

PRAZEL, m., voor : *geprazel*, gebabbel, gefrazel, gesnap, geklap, fr. *jaserie* (Br., Antw., Kemp., Hagel., Limb.). Z. het volgende.

PRAZELEN, o. w., babbelen, veel en onnoozelijk klappen en snappen, zotten praat vertellen, praten (in Limb., Hagel., Br. en Antw.); in Vl. ook : stil klappen of zóó spreken dat men bijna niet verstaan wordt, prevelen, fezelen (123), fazelen (122), frazelen (132). *Prazelen* is een freq. van : *prazen*, dat bij Meyer : mompelen, morren bet., en dat Kil. vert. door : *murmurare, mutire*. Hiermeê is verwant evenals ons : praten, preutelen, pruttelen, het hgd. *prasseln*, freq. van : *brassen*, eigenlijk : gerucht maken. Z. ook bazel, blz. 33.

PRE of PREE, v., van 't fr. *prix* of 't l. *pretium*, prijs, voor : paai of pei, daghuur, weekloon of welke betaling of geldgeving dan ook, hetzij aan werkvolk, soldaten of anderen : *ik heb mijne maandelijksche pree getrokken*. Vanhier : *predag*. *'t Is prinskensdag, vandaag hebben we dobbel pree* enz. (Vl., Br., Antw. en elders).

PRECIES, van 't fr. *précis*, algemeen in België en N.-Br. gebezigd voor : juist.

PREDIG, in Limb. voor : preek, en *predigen* voor : prediken, in 't hgd. is 't ook *predigt*, znw., en *predigen*.

PREDIKSTOEL. *Van den predikstoel vallen*, d. i., wanneer men trouwen gaat,

de roepen in de kerk bekomen (hier en daar in Br. en de Kemp.).

PREEKANT, 't zelfde als : preekheer (omstr. Thien.).

PREEKHEER, m., meikever (Antw., Leuv., Brussel en elders), ook : *maalder* of *molenaar*, *eikronker*, enz. genoemd. *Preekheer*, een boterham bestaande uit eene witte en eene zwarte snede broods (Br., Antw., Kemp., Belg.-Limb. en elders). Die naam van *predikheer* is ontleend om de eenigszins gelijkenis van kleuren, zoo bij dien boterham als bij den kever, aan 't witte en zwarte kleedsel van een dominikaan of predikheer.

PREEM. Z. priem.

PREEUWEN, b. w., stelen, rooven, kabassen (213) : *een gauwdief heeft mijne beurs gepreeuwd* (Antw., st.). Bij Kil. *preeuwen : surripere*, *sublegere*, *manticulari*, *involare*.

PRENGEL, m., stok, dikke stok, kluppel. Vanhier : *prengelen*, slaan, met een stok afrossen (Limb.); men zegt hier ook : *preugel*, slaag, en *preügelen* voor : slaan of ranselen. In 't hgd. bet. *prügel* : een stok en *prügeln* : afslaan; *prügel* is in die taal ook : slaag. In Holl. zegt men : *priegelen* en *priegel;* in België veel : *priggelen* en *priggel* voor : slaan, slag. Doch *prengelen*, *prangelen*, freq. van : *prangen*, drukken, geweld doen, bet. ook in Br., waar men ook *prenkelen* uitspreekt, in Antw., Kl.-Br., Kemp. en elders : aanhoudend drukken, geweld, moeite doen, bijzonderlijk in den handel, in het koopen en verkoopen om wat af te dingen, en vandaar dat *afprengelen* 't zelfde is als : afdingen, *djangelen*. *Prengel* bet. in N.-Br. : een die altijd afdingt, een gierige en vrekkige mensch; te Maastr. : een dik kind; elders in Limb. : iemand die stijf en lomp is, een kinkel.

PRENGELAAR, een die prengelt. Z. prengel.

PRENGELEN. Z. prengel en pegelen, blz. 466.

PRENKELEN, **AFPRENKELEN**, *prenkeleer*, *geprenkel*, enz. omstr. Leuv. hetzelfde als : prengelen. Z. prengel.

PRESENTEN, eerst papier en dan zeildoek leggen op de openingen die tusschen de verschillige berden van de scheepsplecht zijn. (Kl.-Br., Willebroek).

PREST, m., 't zelfde in Westvl. als, blz. 397, muizenkot.

PRESTAKWESEMUS, van 't lat. *præsta quæsumus* (laat ons bidden). Men verstaat er door in Br. en Antw : een priester zonder bediening en die maar enkel mis leest, doch hier en daar in Vl. : een gierigaard.

PRET, **PRETTE**, van : pert of part; doch in N.-Limb. en zelfs in Holl. bet. het : blijdschap, vermaak, en vandaar : *prettemaker*, vreugdemaker.

PRETTEMAKER. Z. pret.

PREUFSLAG, m. *Eenen preufslag doen*, iets doen wat een ander niet of maar moeilijk doen kan (Westvl.).

PREUGEL, **PREUGELEN**, b. w., hetzelfde als : priegel, priegelen : *ze hebben hem deërlijk gepreugeld* (Limb.). Z. prengel.

PREUGELING, priegeling (Limb.).

PREUSCH voor : *preutsch* (Brugge en bij G. Gezel.), verwant met het fr. *preux*, *prouesse*, in 't engl. *proud* en *pride*. Z. *preutsch* bij Weil. en bij Kil. : *prootsch* of *pruytsch*. Z. prat.

PREUT, v., *gepreutel*, tegenspraak : *tegen Onzen Lieven Heer is geen preut* (St-Truid.); te Antw. bet. het w. : gat, aarsgat : *geef hem nen schup onder zijne preut*.

PREUTEL, m., gepreutel of preuteling (Vl., Br. en elders).

Laat gij moeder haren preutel,
En uw vader zijnen ronk.

(Volksliedjes, 61.)

PREUTELEN, o. w., te Antw. bijna hetzelfde als blz. 83 : brutselen, of bijna

-en als
-oker
:

-ve
-n de
proetelen
-i. knorren,
-*oten* of *codren*
als : callen, d. i.
-n, prazelen.
. Z. preutelpot.
-s, v., preutelaarster (Br.
-rs).

-LMASTEL of PREUTELPASTEI, bekijving, begrommeling: *eene preutelmastel krijgen*, overgromd of bekeven worden (hier en daar in Vl.). Z. preutelen.

PREUTELPOT of PREUTELKAS, grommelpot, knorpot, preutelaar (Limb.). Z. preutelen.

PREUTEN, 'tzelfde als: pratten, pruilen en preutelen (Waas).

PREUVELEN, *preuveling*, verbasterde uitspr. van: priegelen, priegeling (Westvl.); in 't L. v. Waas hoort men: *prevelen, preveling*.

PREVELEN, preveling. Z. 't voorgaande.

PRIE. Z. prij.

PRIEM, v., in Limb. uitgespr.: *preem*, bet. aldaar: 1° pook voor de kachel, koterijzer; 2° breipriem, strikpriem, breiijzer, breinaald; de laatste beteekenis heeft het w. ook in N.-Br., Antw., Vl. en elders; bij Kil.: *priem*, l. *acus, stilus*. In Br. en Antw. zegt men: *geen priem* of *priemken vleesch aan zijn lijf hebben* voor: zeer mager of zoo mager als een graat of stek zijn. *Een prieme werkens* bet. te Kortrijk: een vierendeel daags werkens.

PRIESTERS, v., waar pruim onder verstaan wordt, noemt men in 't Hagel. zekere kleine, ronde, witachtige pruimen.

PRIESTERSSTOF, zwarte en blinkende stof waarvan de priesters nogal veel broeken laten maken (Limb., Br., Antw. en elders).

PRIETPRAAT, m., rimram: *ik kan met dien prietpraat niet om* (Hagel.); elders is 't: klap voor den vaak, pispraat of pispraatjes.

PRIEZEN, evenals: *pries* van 't fr. *prise, priser*, wordt overal gezegd voor: snuiven, een snuifken of niespoeder nemen, hgd. ook: *prise*.

PRIGELEN, krengen (zeer nauw dingen), 't welk men hier: *kringelen* uitspreekt (c. Axel). *Priegelen* bet. gewoonlijk: met een stok slaan, van 't hgd. *prügel, priegel* (stok) en *prügeln*: slaan. Zoo lezen wij in 't *Arch. vr. Nederl. Taalk.* (II, 181). Doch wij aanzagen *krengen* en *kringelen* voor eene drukfeil. Moet het niet: *prengen, prinkelen* zijn? Dewijl men elders of liever: *prenkelen* en *prengelen* zegt.

PRIGGEL, PRIGGELEN, PRIGGELING voor: priegel, enz. (Br. en elders).

PRIJ is een scheldwoord of eene afkeurende benaming, doch welke niet dan op eene vrouw of meisje wordt toegepast, zegt Bild. (II, 375). Zoo zegt men: *eene vuile, stinkende, eene gierige prij*. In de Meierij heet men *prij*: een moeilijk te temmen dier. Bild. acht *prij* (kreng) hetzelfde w. als *prei, porei* (plant) en als het engl. *pride*, met *preuts* verwant, en het fr. *prude* (fierheid). Ten bewijze dat Bild' meening waar kan zijn, zoo zegt men van een trotschaard: *hij stinkt van hooveerdij*. Z. prat, prut.

PRIJS. *De prijs is* of *de prijzen zijn nog te geven*, de zaak is nog niet beslist, niet vast, nog onzeker: *de prijzen zijn nog te geven of de zieke er zal van opkomen. Men zegt dat wij dit*

jaar een schoonen oogst zullen hebben, maar de prijzen zijn er nog van te geven (Br., Hagel.).

PRIJSVOGEL SCHIETEN (*den*), vogel schieten om prijzen, of om prijs naar de vogelstang schieten (Limb.). Dit gebruik van naar de vogelwip te schieten bestaat overal in 't Z. Men weet dat het doel, dat op de stang gevestigd is, bestaat in plankjes of houtjes of iets dergelijks, *vogels*, *prijzen*, *prijsvogels* genaamd, en die op stokjes, waarmeê het toppunt der stang voorzien is, gestoken worden. In Limb. noemt men die stokjes of pijlen ook : *prijzen ;* in Brab. heet men *prijs :* den vogel dien men afschiet ; zoo zegt men : *hij meent dat hij den vogel afgeschoten heeft*, d. i. dat hij prijs verdient, en overdrachtelijk : dat hij iets groots, iets lofwaardigs verricht heeft ; te Antw., in Br. en elders zegt men : *op de wip schieten*.

PRIK, PRIKT, in N.-Br. voor : *prek*, *prekt* en dit voor : preek, preekt (*e* voor *i*). Z. i, ij, blz. 201.

PRIKKEN, b. en o. w., spelen met den bal gelijk de meisjes dit plegen te doen ; ook den bal, die omhoog geworpen wordt, met de hand vatten; en vanhier : *prikbal*, de bal waarmeê men *prikt : ich hub den bal geprikt* (Limb.) ; behalve deze beteekenis heeft het w. te Maastr. nog die van : ontfutselen, stelen of pikken.

PRINS VAN HALFVASTEN (de), een naam dien men soms te Gent en elders spotsgewijs geeft aan een aanzienlijken persoon ; te Antw. zegt men ook spotgewijs : *mijnheer de greef* (*van halfvasten*).

PRINSES, mv., *prinsessen*, in Br., Antw. en in Vl. veel voor : *prinsessenboonen* of *roomsche boonen ;* te Diest : *kledderboonen* (247). Olinger zet achter *prinsessenboonen* slechts : *fèves blanches de la plus fine espèce*.

PRINSKENSDAG, dag waarop men de verjaring van den koning of prins viert en dat men niet werkt maar feest houdt (overal).

PRIOEN, belooning (cant. Axel) ; 't w. is licht een verbastering van 't l. *præmium* (loon).

PRIT, soort van torf (Kemp.).

PRITSCHEN, b. w., betalen : *met nieuwjaar valt er veel te pritschen* (Limb.). Het hgd. *pritschen* bet. : slaan, geeselen, doch eigenlijk met bridse (fr. *batte*) kloppen. Z. protschen.

PROCHIE, *prochiekerk*, bijna altijd in 't Zuiden voor : *parochie*, enz. In het oude schotsch heeft men : *prochepriest*, engl. *parishpriest*, voor ons : *parochiepriester ; prochin* bet. in die taal parochie. *Prochiaan* of *parochiaan* beteekende vroeger : pastoor, l. *parochus*. Vanhier te Brussel : de *prochiaan-straat*.

PROEFDOCHTER, dochter die in een geestelijk sticht haar proefjaar doet, fr. *novice* (bijna overal).

PROFEET, een die met klem en nadruk, met juistheid of op eenen toon van zekerheid spreekt : *'t is ne fetue profeet. Hij klapt lijk ne profeet* (Br., Antw. en Limb.). Van eene vrouw zegt men soms in denzelfden zin : *profetebees*.

PROFES, in Vl. 't zelfde als : professie.

PROFESDAG. Z. professen.

PROFESSEN, b. w., wordt gebr. voor iemand als lid van een klooster inwijden, zijne plechtige geloften uitspreken : *de biskop heeft mijn zuster geprofest*. Vanhier *: profesdag* of *professiedag*, dag dat er *geprofest* wordt. *Professing : de professing zal binnen vier weken plaatst hebben* (Br., Antw., Limb. en elders). In N.-Br. is *professie* ook in gebr. : zoo zegt men daar, evenals elders, van eene begijn *dat zij hare professie doet* of *dat zij geprofessied is*, wanneer zij hare geloften doet. Z. Hoeufft, 476.

PROFESSIE, ook : *professing*, gelofte, kloostergelofte, inwijding, het doen of uitspreken van geloften in een klooster; *professiedag*, dag wanneer men voor goed als lid eens kloosters wordt aanveerd; *professie doen*, zijne kloostergeloften uitspreken (bijna overal in 't Z. ook in N.-Br.).

PROFESSING. Z. professen en professie.

PROFETEBEES, v., is te Antw. eene vrouw of dochter die op stelligen toon en met gepaste woorden spreekt; in het Meetjesl. en elders : een net meisje : *zij is gekleed gelijk een profetebees*. *Profetebeziën* zijn peerdenvijgen (omstr. Antw.).

PROFICIAT is in 't Z. en ook omstr. Breda, de algemeene gelukwensching die men iemand toebrengt om iets dat hij gekocht of gedaan heeft : *gij hebt er meê gedaan, proficiat!* d. i. : ik wensch er u geluk over.

PROFIJTER, m., zegt men meest altijd voor : *profijtertje*, dat men zelden in 't Z., althans in Br., hoort, voor het blekken of koperen buisje waarin men de stukjes keers laat opbranden.

PROFITEEREN, b. w., nutten, eten, drinken : *wat zulde profiteeren? Ik profiteer hier niets* (Vl., Br., Hagel. en elders).

PROL (in den wasch), grauw goed.

PROMENTELIJK. Z. parmantelijk (459).

PROMMEL, slechte uitspr. van prondel.

PROMMELEN (*in*), induffelen (Westvl.), 't schijnt een slechte uitspr. van : *inprondelen*, indoeken, in de vodden rollen.

PROMPELEN, o. w., protelen, preutelen, prutteleu, knorren (Limb.).

PRONDEL, m., *prondeling*, v., in heel Vl. gebr. voor : geringe of slechte voorwerpen als : vodden, leuren, lappen, lompen, prullen. Vanhier : *prondelkamer* of *prondelkot*, kamer of kot waar men alle vuil of versleten goed bijeen inwerpt; ook de plaats alwaar men het vuil werk als wasschen, enz., doet; *prondelmarkt*, oudkleerkoopers- of voddenmarkt; *prondelwerk*, voddenwerk, knoeiwerk, slecht en gemeen werk. *Met welckers goede leven als met leuren en prondelwerck gespeelt wert* (J. De Brune, Banketswerck, blz. 39). Kil. heeft : *prondel*, *prondselinghe*, l. *scruta*, d. i. oud ijzer, oude vodden.

PRONDELEN, hier en daar in Vl. gehoord voor : *pronselen* of *prondselen* (knoeien). Z. Kil. en Weil.

PRONDELING. Z. prondel.

PRONDELKAMER, PRONDELKOT, PRONDELMARKT, PRONDELWERK. Z. prondel.

PRONE. Z. pront.

PRONKAPPEL, appel die dient om te pronken, pompoen (Br., Antw., Vl.); in sommige gewesten zegt men ook : *pareerappel*; in Limb. : *bronkappel*, van : *bronken*, voor : pronken.

PRONKEN, o. w., bij Kil. : *proncken*, van de lucht gesproken, bet. het in Br., Antw. en Oostvl. nog betrokken of bewolkt zijn zonder dat er regen van komt : *het weêr, de locht pronkt. De wolken pronken*. Men zegt ook in denzelfden zin : *het weêr prat*; van het gelaat gezegd, bet. het in Vl. en Limb. : stuur worden, een streng gelaat aannemen, hetzelfde als in Br. : *monken*, pratten, bij Kil. l. *induere vultum severum*, enz. Kil. heeft : *pronckende weder* voor : zwarte of overtrokken lucht; en : *pronckende op-sicht*, l. *frons nubila* (Z. pratten en bronken, blz. 81). *Te pronken staan*, op de markt aan den schandpaal staan : *die deugniet is veroordeeld om een uur te pronken te staan* (Antw. en Br.).

PRONKING. *Te pronkinge gaan*. Z. Paandering (451).

PRONSEL, m., 't zelfde, in Br., Kl.-Br. en elders, als bij Kil. : *prondel*, *prondselinghe*, l. *scruta*, en als in Vl. : *prondel* (Z. dit w.). Vanhier : *pronselkot*,

kot waar men alle prullen en vodden, alle versleten huisraad en kleederen bijeen inwerpt.

PRONSELEN, 't zelfde w. als bij Kil. : *prondelen* of *prondselen* en dat daar bet. 1° knoeien, knoeiwerk doen; 2° neerstiglijk doorzoeken, doorsnuffelen. De eerste beteekenis heeft het w. ook bij Weil. evenals die van : *kwanselen* of *mangelen*, in welken zin als ook in dien van : verkwisten het thans in Br. nog gebr. wordt : *gij moogt met uw geld niet pronselen*, gij moogt uw geld niet verkwisten. Vanhier : *pronselaar*, *pronselrij*, verkwister, verkwisting; *gepronsel*.

PRONSELKOT. Z. pronsel.

PRONT, bijv. en bijw., bet., in Limb. : juist, stipt : *'t is pront zes uren;* ook : wel gemaakt : *het portret is pront;* in Br., Kemp., Antw., st. en pr.,.Hagel. en elders: wel gevormd, struisch en schoon van gestalte, schoon, fraai, net, fiksch, welgeschikt, treffelijk : *'t is een pronte jongen*, *een pront meisken;* in Vl. : fier, trotsch, hoovaardig : *'t es eene prane* of *praone* zegt men, te Brugge, voor : een trotsch, behaagzuchtig, zot vrouwspersoon. In 't Hagel. en elders : vlug, snel, knap, flink, fiksch, deftig : *hij heeft pront geantwoord*. *Pront* kan met het fr. *prompt* of 't l. *promptus* verwant of ook eene verbastering zijn van : pronk voor : pronkend. 't Engl. *proud* bet. : fier, trotsch.

PROS, v., eene kat waarmeê men prost, ook een slordig vrouwmensch (Br.).

PROSOEME, palm (Popering.).

PROSPUT, put waar de vilders de afgemaakte peerden in steken, ook een put waar men alle vuil in werpt (Antw., Waas en elders).

PROSSELEN (*o* als korte *eu* uitgespr.), in Kl.-Br. hetzelfde als te Antw. : *preutelen*, of als, blz. 83, *brutselen* (stillekens koken) en als *buchelen*. Het is een freq. van : *prössen* (*o* als korte *eu*) of *pruischen*. Z. pruisen, enz.

PROSSEN (*o* als *eu* uitgespr.). Z. pruischen of pruisen.

PROSSEN, o. w., is nagenoeg hetzelfde als moosen (390) of als beulen (49); het bet., in Br., Antw., Kemp., Oostvl. en Waas : met moeite werken, met zijn werk of zaken niet vooruit kunnen, met vruchtelooze moeite aan iets arbeiden, knoeien, iets slordig en onbehendig verrichten, iets bederven, verkwisten, vermorsen, ruw en ongeschikt behandelen, mishandelen : *hoe langer men prost, hoe slechter meestal het werk is. De doctoors hebben dien zieke afgeprost, dood geprost*, d. i. er vruchteloos aan gemeesterd. *Met de kat prossen*, er meê beulen. *Met het peerd prossen*, hetzelve als mishandelen. In 't L. v. Waas bet. *prossen*: in peerden, vooral in slechte, handel drijven; in Br. wordt *prossen* ook voor : villen, snijden en kerven, de huid afteren gebr. Vanhier : *peerdenprosser; gepros*, geknoei; *prosserij*, knoeierij. *Prossen* zoowel als: *prössen* of *pruisen* kan verwant zijn met *brassen* en *brouwen;* het hgd. *protzen* staat verfr. door : *transporter la grosse artillerie*, en *aufprotzen*, door : *amener l'avant-train*.

PROSSER, m., die prost, die iets ruw behandelt, knoeier, mooser, beul, peerdenbeul, vilder, peerdenvilder (Br., Antw., Oostvl.); doch te Antw. en in 't L. v. Waas, vooral een die versleten peerden koopt en afmaakt: *het beestje is af, 't moet naar den prosser*. In 't L. v. Waas bet. *prosser*, een die in peerden handel drijft. Z. prossen.

PROT, m., wind, scheet, poep, veest. Vanhier : *protten*, eén windje laten, veesten, poepen, fr. *péter* (Br., Antw. en elders). *De prot van iets*

hebben is eene lage uitdrukking die bet. : van iets den bras geven. *Prot zijn*, dronken-zijn : *hij is sterreprot*, hij is zoo dronken dat hij geen sterren meer ziet (Kortrijk en omstr.).

PROTE, 't zelfde als prot (Westvl.).

PROTELEN. Z. preutelen en protten.

PROTEN of protten (Westvl.).

PROTOCOL of PROTEKOL, m., gesnap, ijdele praat, en ook : schoolvos, neuswijze, prater, preutelaar (Br., Antw., Hagel. en elders).

PROTOCOLLEN, o. en b. w., tegenpreutelen, samen over iets spreken : *gij hebt hier niets te protokollen*, gij hebt hier niets te zeggen (bijna overal). Vanhier : *protocoller*. Z. protocol.

PROTSCHEN, ook *pritschen* (*sch* als in 't hgd. uitgespr.) : 1° in 't water slaan of loopen, zoodat het omhoog springt op de beenen, de kleêren, enz. Vanhier het b. w. *beprotschen* (Z. blz. 43); 2° waterachtig kakken, zoodat het gedruis maakt gelijk bij buikloop of afgank plaats heeft. Vanhier overdrachtelijk : *geld protschen* of *pritschen*, d. i. geld kakken, en ook : betalen. Z. ook pruisen.

PROTTEN, o. w., pruilen (Kemp.); veesten, poepen (Br., Vl.).

PROVENE, dischverdeeling (Westvl., G. Gez.), porcie (uitgespr. : *pocie*). Z. prove bij Weil. en Hoeufft (477).

PROVISIE (*bij*) wordt als bijw. gebr. en drukt een achterdocht, eene voorbehouding, eene zekere ontevredenheid uit en is zooveel als : *ondertusschen*, *niet te min : wij zijn daar wel gedaan geweest; maar bij provisie zijn wij ons geld kwijt* (Br., Hagel.). Blussé en Olinger verfr. *bij provisie* door : *provisionnellement*, *provisoirement;* maar dat is 't hier niet.

PRUILEMUILEN, *prulmuilen* in Vl. nogal gehoord voor : *muilen* (397) of *pruilen;* in Br. *monken* (388).

PRUIMBOOMEN, w., bet. het snorren en brommen van de kat (Z.-Limb.).

PRUIMELAAR, o. m., pruimenboom (Br.). Pomey heeft : *pruymeleer*.

PRUIMEN, o. w., *ergens op pruimen*, ergens op staan kijken zonder er iets van te genieten :

Toe, Franschmans, spiegelt u daeraen,
En pruymt, zei Pierlala.
(Snoeckx alm. 1861, blz. 52.)

't Zal wel op hetzelfde uitkomen als *pruilen*, fr. *bouder*, *faire la moue* (Oostvl.).

PRUIMENMUILKEN, o. (proememuilke), *zoet*, *lief aangezichtje* (Maastr.).

PRUISCHEN. Z. pruisen.

PRUISEN, PROISSEN of PROSSEN (*o* als korte *eu* uitgespr.), o. w., hetzelfde als in Holl. : *proesen*. Weil. heeft *bruisen* voor : schuimen, en *pruisen* nagenoeg hetzelfde als *bruisen*, zegt hij, is bij hem : opborrelen. Doch in de meeste gewesten van het Z. verschilt de beteekenis eenigszins : pruisen, uitgespr. *prössen* of *proïssen*, bet. daar : een zeker kissend of sissend, een schokkend of bruisend gerucht maken, als kokend water of brieschende paarden, sissend zieden : *de ketel ziedt dat het pröst. Het regent dat het prost. Hij lachte dat hij pröste*, hij lachte geweldig; ook : overkoken, overspatten : *de soep pröst over. Een vollen buyck*, *daar een vrolick hooft op staet*, *schuymt en pruyst van vuile wellusten en oneerbaerheid* (J. De Brune, Blancketwerck 296). Bild. leidt *pruis* of *pruist* (schuim) af van : *pruisen*, hetzelfde : als bruischen, en van *pruisten* (niezen), nu *proesten* uitgespr. Bij Plant. is *prossen :* schuimen en langzaam koken; bij Kil. heeft *prossen* of *pruysschen* ook de beteekenis van koken, zieden, wallen en bruisend of opborrelend koken, l. *bulliendo*, *bombum emittere*. Doch *prossen* bet. bij hem ook : uitschieten, uitbotten,

ontkiemen; van *prosse*, l. *germen*. *Pruysschen* is ook: hikken, en *pruisten*: niezen. *Protten* (veesten) en het daarvan afgeleide *protelen* of *preutelen* (in de Holl. Woordenb. *pruttelen*) d. i. grommen, grollen, brommen en ook in 't l. *bullire cum murmure sive bombo*, alsmede *brutselen*, *prosselen* en *praten* komen uit ééne bron. Z. protschen en beprotsen (43).

PRUISISCH, waar hard gekeven en ruzie gemaakt wordt *is het pruisisch*, of *gaat het op zijn pruisisch*, en dat bet.: het is of gaat er niet pluis, niet puik (Br., Antw. en Limb.). Men zou het van *pruis* (pruisman) kunnen afleiden; want de Pruis boezemt, om zijne woest- en wreedheid, iets verachtelijks in. Doch het kan ook van *pruis* of *bruis* komen. *Het is*, *gaat er pruisisch* zou dus zijn: het gaat er bruisend, schuimend, hevig, geweldig, vuriglijk. Z. bruisen, bruistig en pruistig.

PRUISTIG, bijv., in 't Hagel. gezegd van de verkens die heet zijn. Z. bruistig (82) en bremstig (78). Het bet. eigenlijk: *schuimend* omdat ridsige zeugen schuimen.

PRULLEN, o. w., *prul vertellen*, ijdelen praat verkoopen, of 't zelfde als: *lullen* (355) (Br. en elders). *Prul* is waarschijnlijk eene verkorting van: prondel.

PRULLEWERK, PRULWERK, hetzelfde als: *prondelwerk* of *voddenwerk* (Vl., Br., Antw. en elders).

PRULMUILEN. Z. pruilemuilen.

PRULWERK (Br.). Z. prullewerk.

PRUT, ook *draagsel*, gestremd vocht dat uit de oogen druipt: *veeg dat prut uit uwe oogen*. Vandaar: *prutoogen*, leepe oogen (Antw. st.); *prut* bet. in Br., waar men ook *pruts* zegt, in de Kemp. en Vl.: gebrande bitterpee of chicorei, alsmede slechte koffie: *gij hebt te veel prut op den koffie gedaan*: *wij krijgen daar 's morgends maar prut bij onzen boterham*. Hier en daar in Vl. bet.: *op den prut gaan*, voor den laatsten marbol spelen. Z. *prut* bij Weil. en *pruttig* bij ons. *Prut* wordt door het laag volksken van Brussel gebr. voor 't l. *rima pudendi*.

PRUTOOGEN. Z. prut.

PRUTS, v., en soms m., iet wat niets bijzonders, wat slecht is, wat niet deugt, bucht, vuiligheid, prullerij, vodderij, fr. *bagatelles*, *guenilles*, *niaiserie*; ook prullen, nesten, slechte praat, praatjes, ijdele klap: *dat zijn maar prutskens*; ook een man die niets beteekent, een deugniet, prulleman, voddeman: *dat es ne pruts van ne vent* (Vl., Waas en ook in Br. voor eenige beteekenissen). In Br. bet. *pruts*: slechte koffie, koffie waar te veel bitterpee bij is. Dr Snellaert zegt, in 't *Belg.-Mus.* (1844, blz. 190) dat *pruts* in Vl. meer gezeid wordt van personen dan van zaken. Vanhier: *prutswerk*, voddenwerk, slecht werk of hetzelfde als: *prutsel-* of *frutselwerk*.

PRUTSELEN, hetzelfde in de Kemp. als: frutselen (134) of futselen: *wat zit gij daar te prutselen?* Vanhier: *geprutsel*, *prutselaar*, *prutselwerk*.

PRUTSELWERK, frutselwerk (Kemp.). Z. prutselen.

PRUTSEN. Z. pruts.

PRUTSKEN. Z. pruts.

PRUTTIG, bijv., misnoegd, stuur, gestoord (Westvl.). Het is afgeleid van *prut*, dat volgens Bild. (II, 383) scherp, zuur bet., en vandaar bet. *prut zien*: zuur zien, en *prut*, voor *prutmelk*, is zuur, bedorven of mat melk. Men ziet dat *prut*, *protten*, *pratten*, prullen (verkort van preutelen), praten allen dezelfde grondbeteekenis hebben.

PRUVEN, in Br., Antw., Kemp. en N.-Br. voor proeven: *pruuf eens hoe goed*

dat die peer is. Z. *oe* door *u* vervangen blz. 417. Het hgd. *prüfen* bet. bij ons : proeven, beproeven of probeeren.

PUCHEL of **PUKKEL**, v., klein puistje op een gedeelte des lichaams (Br.). Wanneer de puchels zeer klein zijn zegt men te Antw. en elders ook : *puchelingen* en *pokkelingen*; in Limb. is 't voor : bochel (bult) ; Kil. schrijft : *puckel*, *pockel*, 't l. *pustula*, *pabula*. Z. bochel en pochel.

PUCHELEN, o. w., muiten, oproer maken. Vandaar : *gepuchel*, de daad van *puchelen*, doch 't bet. ook : muitersvolk, gepeupel, gepuchel. Het schijnt een voortduring van : pochen. Z. bochelen (62) en buchelen, beiden licht freqq. van : pochen.

PUCHELING. Z. puchel.

PUDDELNAAKT. Z. poddelnaakt of puidemoedernaakt.

PUDDEREK. Z. puitrek.

PUF, m., opwerping der maag : *'t is püf*, het smaakt niet, het walgt. *Puf* is eigenlijk zooveel als : dof, muftig (Westvl.).

PUFFEN of **POFFEN**, o. w., protten, veesten (Br., Vl. en Limb.). *Hij pöft*, betwelk ook bet. : zijne maag werpt op : *hij is zoo dik dat hij pöft*, d. i. : hij is zoo dik dat hij krocht of dat hij berst. Vanhier : *puffer*, *gepuf*, *pufferij*. Z. puf, pof en poffen.

PUFFEREN. *Het vuur puffert*, het vuur prat, wil niet branden (Z.-Limb.).

PUFFERKEN. Z. pofferken.

PUFTIG, bijv., vuil en vadzig (Vl.). Muf, muffig en muftig, gelijk men ook in Vl. zegt, geven iets min te kennen, zoo kan iemand *muftig zijn*, d. i. vuil, zonder *puftig* te zijn, d. i. onrein en lui te samen. *Puftig* wordt veel gezeid, omstr. Geeraardsbergen : *'t is een puftige vent*.

PUG, v., een steek ergens in bij middel van een ijzer, enz. (Kemp., Hagel.). Vgl. 't l. *pungere*, steken, en bij ons : pag (453), pegge (465) en ponk.

PUGGE, slag, vuistslag (Popering.). Vgl. *poign* en *pugnus*.

PUI, schutsel dat den dorschvloer van de schuur scheidt (Antw., pr., Polder). Z. boven : dennewand of delewant en plaai. *Pui* wordt in Vl., meest in Oostvl., gebr. voor : *puid* of *puit* als in *puirek*, en bet. overdrachtelijk ook : een onbekwaam, ziekelijk mensch.

PUID, **PUIDSHOOFD**, enz. Z. puit, enz.

PUIDEMOEDERNAAKT, **PUITJEMOEDERNAAKT**, **PUITJENAAKT** of **PUDDEMOEDERNAAKT**, eigenlijk zoo naakt of moedernaakt als eene *puit*, en hetzelfde als : paddebloot, doch in 't Vl. bet. het : moedernaakt. Z. paddebloot (452).

PUIDREK (Westvl.). Z. puitrek.

PUIEN, o. w. (voor *puiden*), alleen in Vl. gebruikelijk in deze spreekw. : *de katten puien*, d. i. zij vangen puiten. Men weet dat de katten daar mager van worden. Z. puit.

PUIK. *Niet puik zijn*, niet pluis of niet te betrouwen zijn : *hij is niet al te puik* (Vl.).

PUIKEN, de wimpers heen en wéer doen gaan ; doch somwijlen bet. het ook : de oogen trekken. Vandaar : *puikers*, oogwimpers (Meetjesl.).

PUIKERIJ, m., hetzelfde als : fuik, in 't fr. *nasse*. Langs de Polderkanten is zulk een vischnetje zeer goed gekend :

'k Zie maer iets te kort voor mij,
Had ik schuer of net, of puiker,
'k Deed er nog wat paling bij.
(Volksliedjes, Gent 1846, blz. 58.)

PUILEN, **UITPUILEN**, voor : peulen of polen (hier en daar in de Kemp.) ; *puilje* of *pölje* hoort men ook en Kil. geeft *puel*, *pole*, als Gelders. en Holl. op voor : *pel* of *peul*. Z. ook puiloogen.

PUILOOGEN, o. w., puiloogig zijn, puiloogen hebben : *hij puiloogt van gramschap. Hij drinkt dat hij puiloogt*, hij drinkt zoo fel dat het vocht

hem uit de oogen komt. *Zijne oogen puilen hem uit het hoofd* (Vl., Kemp. en elders). Kil. vert. : *puyloogen* door : *oculos exerere*, en Plant. : *puylen* oft *oogen puylen*, in 't oud fr. *couler des yeulx*, *estre chassieux*, l. *lippire*; en : « drinken dat de oogen puylen : boire jusqu'à ce que les yeulx luy coulent, l. *ad lacrymas bibere*. » Z. puilen bij Weiland.

PUIME, m., 1° sul, snul, lummel; 2° 't mv. *puimen* bet. : puingras, hondsgras, fr. *chiendent* (Maastr.).

PUIN, v. en soms m., 'tzelfde als, blz. 463 *peen*, *pee*, met zware *e* uitgespr. d. i. 1° puingras, hondsgras; 2° allerlei gras en onkruid dat de akkers beschadigt, ook : de stoppelen van afgemaaid graan en andere vruchten, die in den grond tusschen het vuil kruid blijven steken : *dat veld staat vol puinen* (pr. Antw., Kemp., N.-Br. en Limb.) in welke laatste streek het mv. alleen gebr. wordt en waar men ook : *puimen* hoort. *Dat ventje zit vol puinen* zegt men te Turnhout en omstr. voor 't Brab. : *dat manneken zit met nesten* of *ligt met ranken*, d. i. hij is arglistig, hij is niet rechtzinnig, niet te betrouwen. Vanhier heeft men het werkw. : *puinen*, 't land van *puinen* zuiveren; *afpuinen*, enz.

PUINEN. Z. puin.

PUIPEGALE. Z. piepegale, 't welk men te Veurne ook : *pipegole* en *pipekole* uitspreekt.

PUIREK. Z. puitrek.

PUIST, m., 1° 't onderste, 't overgeblevene van eenen boom, die afgekapt is; 2° een toplooze en met hout begroeide boomstronk (hier en daar in de Kemp.); het w. schijnt met post, l. *postis* (stijl), fr. *poteau* verwant te zijn. Z. eerseinde of eerschot (114) of aardsgat (5). Z. ook mot (392) en het Limb. vot of boks (67).

PUIT of PUID, m. en v., kikvorsch. Dit w., schoon in de Woordenb. vermeld, schijnt ons belangrijk genoeg om nog eens behandeld te worden. Tuinman (289) en Weil. melden het als Zeeuwsch en dus is 't geen wonder, dat het in Cats veel voorkomt. Maar het wordt in gansch Vl., in 't westelijk gedeelte van Br. en in de Antwerpsche polders gebezigd voor : vorsch, dat men te Antw., in de Kemp. en Br. zegt. In Oostvl. klinkt het : *pui*, *puit* en ook al *puut*, doch in Westvl. : *puut*, *pute*; het mv. klinkt in Zeel. : *pujen*. Vanhier heeft men : *puitaal* of *aalpuit*; *puidemoedernaakt*, *puitjenaakt*, *puitjemoedernaakt*; *puitjevlader*; *puitshoofd*, *puitrek*, *puidrek* of *puirek*. Oulings schreef men 't : *puyde*, *puyt* (Kil.); *pute* (in 't Leven van S. Christina door Bormans, blz. 232); *puut* en mv. *pude* (Vos Reinaerde, v. 2308); *puut* en *pute*, bij Maerl.; *puud*, bij Lod. van Velthem. *Pute*, *puut*, *puud*, *pude* is hetzelfde w. als : *pod*, *pot*, *podde*, *pedde*, *padde* en beteekende oulings zoo wel : pad als vorsch. Vanhier heeft men nog : *podshoofd*, *podstoter*; en nog in eenige hedendaagsche Woordenboeken : *poddebaard*, *poddehaar*, fr. *poil follet*. « *Pod* of *podde*, zegt Bild. (II, 359), wordt bij toepassing voor al wat vuil en afschuwelijk is, gebruikt, enz. » *Pute* staat bij Maerl. en in den Vos Reinaerde overdrachtelijk voor: ontuchtig vrouwmensch, en *putesone* voor : hoerekind; *putier*, hoer en hoereerder; vanhier het fr. *putain* (hoer). De *d* wisselt soms met *g*, en zoo heeft men van : *puid*, *pudde*, *podde* of *pedde*; *pugge*, *pogge*. *Pogge* komt in den zin van *vorsch* voor in *Reneke Vos*, naar de Lubbecksche uitgave. *Pogge*, *pugge* is een forsch, zegt het Brem. Niedersaks. Wörterb. Z. *Taalk. Mag.* (I, 254-6). *Pug* bet. in den Teuth. : *padde* (pad). *De pogge zit*

er in is een Groningsch spreekw. dat bet. : het jongsken wil niet groeien. Z. *Taalk. Mag.* (II, 340) en bij ons : krod (297) en kreudel (293). — *Poggen* of *keunen* zijn in Gelderl. : jonge verkens, ook elders *pegskens* genoemd, verkleinw. van *peg*, in 't engl. *pig*, in 't neêrd. : *bigge* of *vigge*, hgd. *ferkel*. Z. kurren en kudde.

PUITEVLADDER, PADDEVLADDER, uitgespr. : *puitevlader*, m., slecht mes (Westvl.) ; 't w. is samengesteld uit : *puit* en *vladder*. Z. fledder (128).

PUITJE, verkleinw. van : *pui* of *puit*, bet. hier en daar in Westvl. : een arm, deerlijk, flauw kindje. Z. pui.

PUITJEMOEDERNAAKT of PUITJENAAKT, hetzelfde als : puidemoedernaakt (Westvl., omstr. Kortrijk).

PUITREK, PUIDREK, PUDDEREK, PUIREK, PUITDREK, PUDREK, PODREK, o., alle deze vormen zijn hier en daar in Vl. gebr. voor het fr. *frai de grenouille*, of 'tzelfde als in Br. : *paddegerek*, hier en daar in de Kemp. : *paddegewad*. In dit laatste w. is *gewad* gewis hetzelfde als bij Kil. : *ghe-weyde*, vert. , evenals *gherek*, door : *exta*, *interanea*.

PUITS- of PUIDSHOOFD, *pots-* of *pods-* en ook *putshoofd*, 't zelfde in Vl. als in Limb. : *kuilkop* ; in Br. : *pipioen*, *paddesteert*, *pompeljoen*, *paddevischkens*, *potstooters* (493), enz. d. i. zwarte jonge vorschen. In Vl. verwijten de wijven soms elkander met den scheldnaam van : *potshoofd*, maar 't kan dan zijn voor : *bots-* of *bothoofd*.

PUKKEL, 'tzelfde, in Br. en elders, als : *puchel* (puist). Z. pogchel bij Hoeufft, 471.

PUL. Z. poel, poelje (493). *Pul zijn* bet. in 't Hagel. : bang zijn, gaan loopen.

PULFER, voor : pulver, poeder, stof : *te pulfer verbrand* of *verpulferd*, tot stof en asch verbrand (Leuv.).

PULFEREN, pölveren, branden, willen branden : *pulfert het vuur* (Limb.)?

PULKEN, o. w., met de nagels of vingeren aan iets peuteren : *ge moogt aan die puist niet pulken of ze zal niet genezen. Wat zit gij altoos in uwen neus te pulken! Aan het brood pulken*, d. i. er op zijde aan peuzelen. *Gij hebt aan mijnen grond gepulkt*, d. i. er een weinig van afgepeuterd. *In den appel pulken*, er stukjes uit nijpen. Vanhier : *afpulken*, afpeuteren, afpeuzelen, afschelferen (Br.); omstr. Brussel zegt men : *pulkeren* ; hier en daar in Vl. : *pilken* en *polken*. Ons schijnt het w. met *pellen* verwant.

PULKEREN, freq. van : *pulken*, afschilferen, peuteren, peuzelen : *wat staat ge daar altijd in uwen neus te pulkeren? — Wacht u van aan dat brood te pulkeren* (Brussel en omstr.).

PULLEMUTS, v., gebreide mansslaapmuts, die door sommige ambachtslieden ook gedragen wordt (Westvl.); in Limb. is 't : *poelmuts* ; in Br. soms : *peremuts*. Z. peer (463); te Antw. : *topmuts*. Het w. is samengesteld uit : *muts* en *pulle*. Nu *pol*, *polle* bet. : bol, hoofd en pulwe ; *pulve*, *polve* is 't zelfde als : peuluw of hoofdkussen.

PULLUS ZIJN, zat, dronken zijn (Z. van Vl., Popering.).

PULM voor : peluw, *hoofdpulm*, hoofdpeluw (Westvl.).

PUMMELEN, o. w., slaven, wroeten (in een deel der Kemp.). Z. blz. 498, pommelen.

PUNDEL, PUNDER, PUNDEREN. Z. ponder (498).

PUNEN, b. w., kussen, zoenen (Maastr.). Z. poenen (494).

PUNGEL, m., voor : *punder* of *ponder* (unster); 2° hetzelfde als, blz. 316, kwerdel, of als bentels, d. i. versletene kleederen : *zie eens wat oude pungel. Hij heeft niet aan als kartels en pungels* (Hagel.). Z. kartel (223).

PUNTEN, b. w., eigenlijk : een punt aan iets maken, en overdrachtelijk : zeer

nauwkeurig willen zijn in 't maken of doen van iets, en vanhier : lang aan iets bezig zijn, geen voortgang maken, den luiaard uithangen, bedriegen : *die werkman punt ze*, of *punt ze aan*. *Hij blijft punten aan dat werk* (Vl., Kemp. en elders). In denzelfden zin zegt men ook : *wetten* of *scherpen*. In de pr. Drenthe bet. *punten* : den grond met een ijzer steken of pijlen tot opsporing van keisteenen.

PUNTEN, POENTEN, b. w., kussen, zoenen (Belg.-Limb.); elders in Limb. : *putschen*, punen, peunen. Z. poenen, poentje (494).

PUNTJE, o., verkleinw. van : pont, schuitje, kleine sloep (N.-Limb.); in de pr. Drenthe is *punter* : een schuit van licht maaksel (*Arch.* I, 341). *Puntje* is te Antw. dat deel van den os 't welk aan den harst grenst.

PUP, PUPPE, in Vl. 1° : hetzelfde als *pop*, vrouwken der vogelen, en 2° : licht, fraai opgetooid meisje. *Puppe*, steenpup, pijp (hier en ginds in Westvl.); bij Kil. : *poppe*, l. *avicula femella*. Z. pop.

PUPEGALE of PUPPEGALE. Z. piepegaal.

PUPS, m., 1° dracht der oogen, fr. *chassie*; 2° voor : *pip*, v., zekere ziekte der vogels. *Pips* bet., in de Holl. Woordenb., in 't fr. *qui a la pépie* (Limb.).

PURGEERJAS, zeer lange jas. (Z.-Limb., Heerlen).

PURPERWENDIG, bijv., purperachtig. (G. Gez.) Z. wendig.

PUT. *Op alle putten visch hebben*, overal vrienden hebben (omstr. Gent). *Den put vullen als het kalf verdronken is*, hetzelfde in 't Z. als in Holl. : *den put dempen*, enz., d. i. middels gebruiken wanneer het te laat is. *Put* wordt in 't Zuiden veel gezegd voor : graf : *die jongen zal zijn vader nog in den put krijgen*. In 't Z. van Limb. zegt men soms *put* voor : putwater. — Men zegt in Br., Vl. en Kemp. : *putten in de aarde klagen*, veel en gedurig, sterk klagen.

PUTBAAS, m., de overste van tien of twaalf vaartwerkers, de deken, als 't ware, van 'tgeen men noemt : *eene ploeg* (Oostvl.).

PUTGEERD, v., puthaak, stank of dikke, lange roede van eenen haak voorzien, om met den eemer water te putten (Limb.); in Br. zegt men ook : *put-* of *bornputroei*.

PUTLIJN, PUTZEEL, dikke koord, van een haak voorzien, om meé water te putten (Br. en elders).

PUTSCHEN, 't zelfde als : poenen of punten.

PUTSCHRANK, m., schrank of omheining van eenen put (Limb.).

PUTSEL is te Leuv. : de plaats bij de rivier, beek of poel, waar men het noodige water voor eene brouwerij put. Doch het bet. eigenlijk niet de plaats waar men put, maar : den putsteiger of putzwengel : trouwens Kil. vert. : *putsel* (evenals : putsteygher, putswengel, putgalghe), door : *tollenon*, *pertica putealis*.

PUTSHOOFD. Z. puitshoofd.

PUTTEN, veel drinken (Limb. en elders). Vanhier : *putter*. Z. ook put.

PUTTER, PUTTERSKOUW. De distelvink wordt *putter* genoemd, omdat zij ook water put. In Holl. zegt men : *putkouw* en in Limb. : *putterskouw* voor : kooi eener distelvink.

PUUNHANDJES, kushandjes. Z. poenen en *Arch. vr. Nederl. Taalk.* (III, 377).

PUUT, bijw., hetzelfde als : *piet*, nauwkeurig, puntig : *hij staat er puut op te kijken* (Br.). Z. verders puit.

PUUTJE, andere uitspraak van : *pootje*, in den zin van : handje : *kouwe puutjes* (Zeeland).

PUZEN, andere uitspr. van : *pezen*, fr. *peser*, met de hand de zwaarte van iets kwikken (omstr. Thienen).

R

R. 1° Deze letter verwisselt zich nu en dan met *l* als in : *kelper*, *dolper*, enz. voor : kerpel, enz. (Z. blz. 318); 2° in Brab. en een gedeelte der Kemp. valt zij in de volksuitspraak weg, doch soms dringt zij er nutteloos in, als in : *kornijn*, *bekronsel*, enz., voor : konijn, bekonsel, enz.; 3° zij ruilt in onze of in aanverwante talen soms ook hare plaats met eene andere letter, b. v. *bron* en *born* in *bornput; ros*, vroeger *ors*, in 't engl. nog *horse; branden*, vroeger : *barnen* of *bernen ; vrucht*, in 't hgd. *furcht ; treden* door het volk *terren* uitgespr. en vroeger *terden* geschreven ; *vorst* in 't hgd. *frost ; drij*, *derde* hgd. *dritte*, oud friesch : *tredde*, enz.; 4° zij dient op 't einde van vele Limburgsche en eenige Brabandsche woorden tot vorming van het mv. : zoo zegt men in Limb. : blad, mv. *blader; rad*, *rader ; vat*, *vater ; gat*, *gater ; kind*, *kinder ; rind*, *rinder; rund*, *runder; ei*, *eier;* in Br. en elders is de uitgang van vele dezer en soortgelijke woorden : *eren : bladeren*, *kinderen*, enz.

RA, RAA, REI, v., lengtemaat van omtrent de vier voeten, in gebruik bij schrijnwerkers en metsers (Br.) omstr. Leuv. spreekt men : *rei, metsersrei* uit. Bild. (II, 389) zegt dat *ra* of *rij* en *raa*, 't zelfde is als *roë* of *roede*, lange stok. *Rije* of *rijge* dat bij hem en bij Kil. : regel, reeks, l. *regula*, *series*, *norma* bet., is hetzelfde w. Z. ra bij Weil. en rijg.

RAAD, RADE. Z. rode, roei.

RAAD. *Raad noch daad weten*, buiten raad zijn, niet weten wat doen (overal).

Kwade raad doet ieder kwaad.
Raad na daad is te laat.

Houd u raad bet. te Ursel : blijft gij staan?

RAAF, van het hgd. *rauhe* (ruw-, ruigheid), bet. soms in Limb. : korst.

RAAIMAKER. Z. radenmaker.

RAAK, v., rijf, hark, herk of 't zelfde als : gritsel (165) ; overdrachtelijk : gierig of spaarzaam mensch : *'t is een rake van een wijf;* ook draak, in 't fr. *cerf-volant*. Vanhier : *raken*, met de raak werken, krabben, scharen, herken ; *opraken*, *afraken*, enz. (Oost- en Westvl.), in Br. zegt men : *gritselen*. In Limb. : *reken*. Z. verder bij ons : reek en reken en ook bij Weil. en Bild., en raecke bij Kil.

RAAK (OP) is 't zelfde in Limb. als blz. 148 : *op 't geraak*, *op geraad*, fr. *à l'aveugle*, *approximativement*. Bij Kil. bet. *raeck :* ghe-val.

RAANNE, RANE. Z. ren, waarvan het eene slechte uitspraak is.

RAAP, enz. Vanhier heeft men *raapsmout*, raapolie; *raapbrood* (*robbrood*), raapkoek ; *raapkool*, kool met knods ; *braakrapen*, rapen op braakland gegroeid ; *klaverrapen*, enz., rapen tusschen de klavers gezaaid. *In iemands rapen zitten*, iemand vergrammen, misnoegen, iemand onderkruipen (Br. en Vl.). *Door de rapen geloopen hebben*, bedrogen zijn : *dat meisje heeft door de rapen geloopen* (Vl.). *Rapen stelen*, voor zijne beurt te biecht gaan (hier en daar in Westvl.). *Raap* wordt op eene zakhorlogie (Br.) en zelfs op een lang hoofd (Somerghem) toegepast. Kil. heeft ook *raapappel* voor : raepaud, thans : *rabauw*, groene rabauw. Z. reup.

RAAPBROOD, RAAPKOOL, enz. Z. raap.

RAAS, m., voor geraas, in den zin van : klap, praat, gebabbel, gerabbel : fr. *radotage : wat arme raas is dat ! Armen raas vertellen*, praatjes vertellen (Vl., Br.). Z. razen.

RAASBOL, m., babbelaar, rabbelaar, klapper, fr. *radoteur* (overal in 't Z.).

RAASDIG. Z. raastig.

RAASKAL, m. en v., een die raaskalt, raasbol, babbelaar, snapster, enz. (Br.).

RAASKOP, 't zelfde als : raasbol, raaskaller (Br. en elders).

RAASPOT. Z. raasbol of prazelaar (Vl. en elders).

RAASTIG, **RAZENTIG**, bijv. en bijw., razend : *een raastige hond. Die hond is raastig* of *razentig*. Overdrachtelijk: zeer, uittermate : *het is raastig koud. Hij was razentig kwaad. Dat huis is raastig hoog* (Br.; Hagel.); in Limb. klinkt het : *razentig*. Vanhier heeft men in de laatstgemelde streek : *verraasten* dat in de lage volksspraak bet. : iets zeer slecht doen ; heel en al verwarren : *gij hebt heel het spel verraast*. Maar dit zal wel voor : verhaasten zijn, d. i. door overhaasting verbrodden.

RABAUW, *grauwe rabauw*. Z. raboeling en bij Hœufft (480) rabauw, een in Br. en Kempen goed gekende appel.

RABAUWSCH, voor : rabauwtsch of raboutsch, bijv., als een rabouwt : *een rabousche kerel*, een ruwe, boosaardige kerel (omstr. Brussel). Plant. heeft *rabbauwen gaen*, fr. *belistrer*, *marauder*, l. *mendicare*, *scurrari*, en *rabbauwerye*, fr. *marauderie*, l. *scurrilitas*.

RABBABBEL, v., oorveeg (Maastr.).

RABBELEN, o. w., rammelen of gerucht ergens aan of meê maken : *wie rabbelt daar aan de deur?* (Limb.) Z. verders Weil. en anderen.

RABENDIG (*rabbendig*), bijw., 't zelfde als : labendig (322); *r* voor *l*.

RABJEE, m., afval van iets, iets wat niet deugt, fr. *déjet* (Maastr.).

RABOELING (*a* kort), m., een dikke roode blozende appel, met rijnschen smaak (Br. en elders). Deze is een andere appel als de *rabauw*, als de *groene* of *grauwe rabauw*. Het sap van dezen laatsten is zoeter. In de Woordenb. staat *rabauw* verfr. door : *court-pendu*, *capendu* ; doch men verstaat door *court-pendu* in Br. en elders : een heel andere soort van appel dan de *rabauw*. De *korpendu* is een groene, zuurdere en fijnere appel dan de *rabauw* en de *raboeling*.

RABOUS. Z. rabauwsch.

RAD. *'t Rad löpt hem af*, zoo veel als 't fr. *il perd la boule*. *'t Rad slaan*, fr. *faire la roue* (hier en daar in Limb.).

RADDAAI. Z. raddij.

RADDAAIEN. Z. raddij, enz.

RADDIJ of **RADDAAI**. *Raddij spelen* is te Brussel en elders, 't zelfde kinderspel als : *rotten*. Vanhier licht dat men in Br. zegt : *opraddaaien* en *wegraddijen*, voor : wegloopen. *Op raddaai gaan* bet. in Br. : op zwier gaan. Kil. heeft : *rotteyen* voor : rondloopen, fr. *roder*, l. *pervagari terras*, *concursare*, en dit staat licht in verband met *rotsen* : men zegt immers nog veel in Br. en elders : *rijden en rotsen*, ook : *loopen en ketsen*, d. i. veel rondloopen. Kil. geeft het bijv., *rade*, *radde*, op voor 't zelfde als : *drave*, d. i. gauw, snel, l. *celer*, *rapidus*, fr. *rapide*, *citò*, gal. *radc*. Z. rotsen, ritsen.

RADEL, rijf, fr. *râteau*, *râpe*, l. *rastrum*, *rastellum* (Westvl.-Brugge). Z. raakreek, en bij ons : *gritsel* (165).

RADE of **RADEN**. Z. rode, roei.

RADEN, goed voortbrengen, wel lukken : *de tarwe is dit jaar goed geraden*, d. i. de tarwe is dit jaar goed gelukt, goed van scheut (Limb.). Oudtijds bet. *raad* : schat, weggeleide rijkdom (Meyer en Kil.), en werd ook voor : *voorraad* gebr. *Raden*, hiervan afgeleid, is dus zooveel als : een goeden voorraad voortbrengen. Z. raad, waarmeê ook *reeden* verwant is, bij Bild. (II, 390).

RADENMAKER, uitgespr. : *raaimaker*.

en ook : *ramaker*, wordt in 't Z. en ook in N.-Br. gezegd voor : *wagenmaker*, fr. *charron ;* in Vl. : *wielemaker*. Z. Delf. blz. 311.

RADOKKEREN, REDOKKEREN wordt gezeid van het gerucht van loopende paarden en wagens : *het radokkerde op de kalsij* (Westvl.).

RADUINEN. Z. randuinen.

RAFFEL, v., menigte : *er was eene raffel volks bij elkander* (N.-Limb.). Het staat voor : raffelschaar of raffelende menigte. Z. raffelen.

RAFFELEN, b. w., rabbelen, d. i. veel en schielijk spreken : *hij raffelt alles door malkander* (Limb.) ; in Br. en elders : *hij rammelt* of *babbelt alles dooreen*.

RAFFELING, v., van : *raffelen*, in den zin van : rammelen, rammeling, rossing, slaag (Br. en elders).

RAGERSHOOFD wordt in de Kemp. soms gezegd voor : raagbol, raaghoofd. Men hoort er meer : *halfmaan* (173).

RAGGEN, woest, wild loopen, heen en weêr loopen gelijk kinderen doen. Vanhier : *naraggen*, naloopen, *omraggen*, in het wilde rondloopen (omstr. Breda en Bergen-op-Zoom).

RAKE. Z. raak.

RAKEL, hetzelfde tuig als *raak*. Vanhier : *rakelen*, 't zelfde als : *raken* of *reken*, herken of in Br., *gritselen* : *rakel het hooi bijeen. Ge moet de wegen wat oprakelen*, d. i. effenmaken (Waas). Kil. heeft raeckelen en ook reken en raecken, 1° *het vier raeckelen*, d. i. met den rakelstok het vuur roeren, l. *rutabulo ignem proruere ;* 2° hooi bijeen krabben, b. v. voor : *foenum rastello eradere* of *colligere*, en 3° met de hark krabben, fr. *sarcler*, l. *sarculare*, engl. *to rake*, l. *rastro corradere*. Z. Lebroquy, *Anal. Ling*. blz. 279.

RAKELEN. Z. rakel, waarvan het afgeleid is, en raak.

RAKEN (aanraken) heeft, in Westvl. : *rocht*, *gerocht*.

RAKEN. Z. raak.

RAKKER, m., een die ruw of op zijn beuls te werk gaat, ruwe en wreede kerel, prosser, vilder, deugniet, schelm, verachtelijk mensch (Br., Antw. en elders) ; in Limb. zegt men : *rakkert ;* 't w. is afgeleid van : *rakken ;* bij Kil. : *racken* (pijnigen), van : *racke*, pijn, pijniging. Bij hem bet. *racker :* gerechtsdienaar, scherprechter, beul, beulsknecht, ook : iemand die een laag en vuil bedrijf uitoefent, l. *cerdo vile ac sordidum opus exercens, cloaccarius*, angl. *racker*. Wachter vert. : *racker* door : *homo vilis et abjectus, ut sunt cloaccarii, excoriatores et similia ejectamenta plebis*, en leidt het af van : *recken*, l. *ejicere*, omdat die lieden uitvaagsels der maatschappij zijn. *Rakken* bet. in het friesch : de vertrekken ruimen, en een vuil werk doen. Z. *Taalk. Mag*. (I, 299). Plant. vert. *racken* door : *faire œuvres vils comme curer les retraicts*, ook l. *vile opus facere. Rak*, *rek*, *wrak* beteekenden oulings : uitvaagsel, vuiligheid, l. *abjectamenta*. Vanhier licht : *gerak* in *paddegerak*. Men heeft in de H. Schrift : *racca*.

RAKKEREN, o. w., rondloopen om iets te betrappen ; bijzonder wordt het gezegd van honden of jagers (Kemp.). Het komt van : *rakker*. Z. dit woord.

RAKKERT, scheldnaam (Limb.). Z. rakker.

RAKKETAKTAK, RAKKETAKKEN, klanknabootsende w., die het gerucht van *rakketaktak* laten hooren (overal).

RAMEN, noesch bollen (Westvl.). Z. ramen bij Weiland.

RAMENTEN, mooschen (Westvl.).

RAMERAATS, RAMERATS. Z. rammenats.

RAMMEI, v., mv. *rammeien*, uitgespr. *rammijn*, mv. : *rammijnen*, een dunne balk of handboom, van hout of ijzer, waarmeê men deuren of poorten en vensters sluit. Kil. schrijft :

rameye, l. *vectis*, en met zulk een handboom sluiten heet hij : *rameyen*, l. *vectibus munire*.

RAMMEIEN, onder elkander smijten (N.-Br.). Z. Hoeufft, 481. Z. rammei.

RAMMEISTERING, een vreemd gerucht, rumoer of geroezemoes (hier en daar in Vl.). Dit w. moet eene verbastering zijn van : rammelen.

RAMMEL, m., of *gerammel*, o., babbel, gebabbel, geraas, gerabbel, rabbelarij : *zwijg met uwen rammel. Wat hebt gij toch veel rammels!* Vanhier : 1° *rammelen*, babbelen, klappen en snappen ; *rammelaar*, *rammelerse*, enz. (Br., Antw. en elders); 2° *rammel*, ook : het gewone klokkenspel dat het slaan der uren of halfuren vooraf gaat : *ik hoor den rammel van de uur*. Vandaar : *rammelen : het rammelt op den toren. Het kwart voor den achte is gerammeld* (Br., Antw., st. en pr.); 3° pak slaag : *houd u stil of ge krijgt rammel* (Br.). Vanhier : *rammelen*. Z. bij Kil. : rammelen, remelen.

RAMMELAAR, in 't Zuiden en ook in 't N. voor : babbelaar, rabbelaar.

RAMMELEN. Behalve de onder rammel gemelde beteekenissen, bet. het nog: slaan, afrossen, en vanhier ook : *rammeling* voor : afrossing : *iemand een duchtige rammeling geven ; aframmelen*, *oprammelen*, afslaan, opslaan (Br., Limb. en elders). *Rammelen*, *remmelen* wordt omstr. Aalst en Assche ook gezegd van wulpsche lieden, en een *remmeleer* is aldaar : een geilaard ; roept men iemand na : *rem*, *remrem*, *remtemtem*, dan is zulks de grootste smaad dien men hem kan aandoen ; ook bet. *rammelerse* bij Kil. : een geil meisje.

RAMMELERS, **RAMMELAARSTER**, v., babbelaarster, rabbelaarster (Br., Vl. en zelfs in Holl).

RAMMELING. Z. rammelen.

RAMMELKEES, m., snapper (Olinger).

RAMMELKERT, **RAMMELKONT**, **RAMMELKOUS**, v., 't zelfde als rammelers (Vl., Br. en elders).

RAMMELPOT, rammelaar, grompot of *knotteraar* (Vl., vooral in Westvl.) :

> Hebben wij geen recht van spotten,
> Als wij zulke rammelpotten
> Zien verschijnen met een kruis.
>
> (Thouroutsblad 1857.)

RAMMENANT wordt in Br. gebr. voor : allerlei mengelmoes, overschot of kleine hoeveelheden tesamen : *hij koopt alle rammenant ondereen*. In Limb. bet. de *rammenanten* : overschot van de tafel, fr. *reliefs*, engl. *the remnante*, *remanents*. Het stamt licht af van 't l. *remanere* (overblijven). Kil. heeft : *rapiamus* in den zin van : mengelmoes.

RAMMENATS, **RAMMENETS** voor : *rammenas*, soort van langvormige radijs, in 't fr. *raifort ;* in Vl. zegt men : *remerats* en *rameraats*. Z. Bild. (II, 398) op : *ramenas*.

RAMMENTEN, uitgespr. *ramenten*, hetzelfde als : *mooschen* (390) of als : *ravotten* (Westvl.). Z. bij Kil. : *rammelen*, *remmelen*, waar het mee verwant schijnt.

RAMMETIEK voor : *rumatiek* (Br., Antw.); te Gent : *romatiek :* nat, vochtig : *dat is hier eene rammetieke kamer*. Het komt van 't fr. *rhumatique*.

RAMMIJN. Z. rammei.

RAMMOER veel in 't Z. voor : rumoer, d. i. geraas, gerucht, fr. *tapage*; bij Kil. heeft men ook : *rammoer*, *rumoer* voor : *rumoer*.

RAMPENEEREN, **RAMPONEEREN** (iemand), eene ramp slaan, gebrekkelijk slaan, beschadigen, vernielen (Westvl.); Kil. geeft *rampen* of *rampenéren* als oud Vlaandersch op en vert. het door : *dira imprecari : convitiari*, bespotten, in welken zin het in den Reinaert, v. 103, voorkomt,

Hier moghedi horen van Reinaerde,
Hoe hi sijn oom ghinc rampineren :
en v. 849.
Upt oever stonden si verbolghen ,
Ende ghinghen na hem rampinieren. Het fr. is *ramposner*. Men zegt ook : *verramponeerem.*

RAMPENOO of **RAMPENOOI** , m. , het zakje waardoor de koffie opgegoten wordt (Maastr. en Belg.-Limb.)

RAND komt voor in : *uit den rand eten*, overvloedig eten (Kemp.).

RANDE. *Het weêr is eene kwaai* of *slechte rande*, d. i. 't weêr is voortdurend slecht (IJperen).

RANDEN, ook uitgespr. : *rannen*, o. w., schrikkelen, overslaan, achterlaten, wat men gewoon is te doen, niet doen : *hij heeft vandaag gerand van naar de kerk te gaan*; ook : de school verzuimen : *deugniet, gij hebt weêr gerand.* Het wordt in de Kemp. veel gezegd van eene hen als zij geen ei legt : *de hen heeft vandaag gerand*, d. i. niet gelegd (Antw., Kemp.). Kil. vert. : *randen*, door : *supersedere opere, omittere institutum opus; intermittere opus. Randen : dicitur gallina cum intermittit ponere ovum ad unum aut alterum diem*; bij Meyer is *randen :* het werk staken.

RANDER, m., beet, beetraap, fr. *betterave : roode randers* (Westbrab.).

RANDOLEN (met den klemtoon op *o*), gebr. veel in Br. voor : rondloopen, ronddolen, van welk laatste 't een verbastering schijnt : *waar randoolt gij altijd?* Kil. heeft : *randuynen* — l. *currere cum impetu, effusè vel profusè currere*; gal. : *randonner* — en *rotteyen*, l. *pervagari terras*. Z. 't volgende.

RANDUINEN, **RADUINEN**, o. w., heeft te Antw. nog dezelfde beteekenis als randolen of in 't wilde rondloopen : *waar heeft die kwa jongen heel den dag rond geraduind* of *geraveeld*?

RANK, bijv., zuur, bitter : *ranke smaak* (omstr. Popering.). Dit schijnt hetzelfde w. als het fr. *rance*, d. i. : rans, ransch of ransig; Kil. schrijft : *ranst*, l. *rancidus*.

RANK heeft in de Holl. Woordenb. slechts de beteekenis van : tak, twijg, rijs, fr. *branche, sarment;* ook van : *bras*, zooals : *wijngaardranke*, l. *sarmentum* ; maar in Brab., Limb. en elders : alle lange, dunne, plooibare uitschietsels of loover als : *erwtenrank, boonrank, aardbezenrank, hoprank, braamrank, aardsveilrank*, en loover van alle kruipend plantgewas. In Limb., waar *rank* altoos m. is, en ook in Br. en elders bet. het zooveel als 't fr. *vrille*, hechtrankje, slingerrankske, slingerken of de draad waarmeê de ranken zich ergens aan vasthechten. In 't hgd. bet. *ranke* ook : *sarment* en *vrille*. In Limb. is *rank* ook : een ijzeren ring dien men op een opene kachel of eenig ander vuur legt om er ketels op te zetten. *Rancke*, *rencke* bet. bij Kil. ook : plooi, plooiing, l. *flexus*, *flexio*, enz. Vandaar heeft men thans nog : *kalverranken*, d. i. het bovenste der knie van een kalf. Kil. heeft ook : *rancken, rencken* in den zin van : plooien, omslaan.

RANNEN. Z. randen.

RANSEL, m., wordt gebr. voor : slaag : *hij krijgt ransel*, hij krijgt wat op den ransel (rug), hij krijgt een pak slagen (Limb.). Vanhier : *ranselen*, *afranselen*, dat, evenals *ranseling*, bijna overal gehoord wordt.

RANSELING, klopping, rossing (overal). Z. Bild. (II, 402) en ransel.

RANTANTEN (iemand), onder de handen nemen : *hij heeft hem goed gerantant* (cant. Axel).

RAP, v., soort van uitvloeisel, korst of puist op het vel, vooral op het hoofd, in of aan den neus, mond, enz. : *die kerel staat vol rappen en puisten*

(Br., Antw.); bij Kil. en Plant. is *rappe:* roofken van de wonde, l. *crusta vulneris*, *crustula scabiei*, *scabies incrustata*, sax.: *rave.*» *Rappe* bet. bij Kil. ook: het ruig, schurft, en vanhier: *rappig*. *Rap en ruig* bet. ook: allerlei slecht volk: *hij loopt niet als met rap en ruig* (Br., Antw.); in dezen zin zegt men ook wel *rapsodie* en 't volgende. Z. reuve, roof.

RAPAILE, RAPAILJE, RASPALIE, o., het gemeen volkje, het schuim, gepuchel, geboefte, janhagel, het laagste gemeen: *wat gaat ge met zoo'n rapailie* (Holl- en Belg.-Limb., Br.); in Br. en 't Hagel. hoort men meer: *raspalie* uitspreken. Het w. schijnt verwant met: *rapen* of *raspen*, zoodat het eigenlijk: 't opraapsel van de straat zou zijn of wel: het krapsel, het schuim, zooveel als iets wat men verstoot en wegwerpt. Kil. heeft: « *raepalie*, *grex hominum parvi valoris ex confusa multitudine collectus*, ook: *quisquiliae*, gal. *rapaille*, *raspaille*, angl. *rapall.*» Men hoort soms: *rapsodie* gebr. in den zin van: *raspalie*.

RAPEKEIEN (TE) SMIJTEN, in den grabbel werpen, te grabbelen smijten (Westvl.). Samenst.: *rapen* en *kei*.

RAPELIJK, bijv., besmettend, besmettelijk: *die ziekte is rapelijk* (Westvl.). Z. aanhalig (3).

RAPELING, o., wat als verlaten is en opgeraapt wordt, afval, bepaaldelijk: afgevallen fruit dat men opgeraapt heeft (Br.); bij Kil.: *raepelinck*, l. *collecta*, *collectanea*.

RAPEN, 't zelfde in N.-Br. als: oogsten (429) of het nalezen der graanaren.

RAPEN STELEN. Z. raap.

RAPIER, o., de rapen te velde of: het stuk lands met rapen bezet: *wat schoon rapier* (Westvl.)! bij Kil.: *raepier*, flandr. *raep-bucht* of *raep-landt*, l. *rapina*. Z. rogting.

RAPIEREN, RAAPAKKEREN, 't zelfde als: rogtingen (Waas). Z. rogting.

RAPPEN, van: *rap*, vlug, *zich rappen*, zich haasten: *rap u eens wat*, zegt men veel in 't N. v. Oostvl.

RAPPIGHEID, v., hier en daar in Vl. en Br. voor: rapheid.

RARIJM. Z. rouwrijm.

RASELEN. Z. razelen.

RASPAILE, RASPALIE. Z. rapaile.

RASPEL, RASPELEN. *Raspel*, v., 'tzelfde als: *rasp*, fr. *râpe*, en *raspelen*, met dit werktuig bezig zijn, *raspen*, fr. *râper* (Limb., Maastr.).

RASPHOUT, rijshout of rijs (Oostvl.).

RASSING, bijv., voor: ras of rasch, in den zin van: snel, vlug, haastig, korzel. Vanhier *rassigheid* (Westvl.).

RASTEEL, RESTEEL, ROSTEEL, o., ruif, ruifel, houten of teenen traliewerk of ladder, boven de krib waarin men hooi of klaver voor de peerden werpt, fr. *râtelier* (Kl.-Br., omstr. van Berg-op-Zoom); in 't c. Axel en hier en daar in Westvl. *resteel*. In Oostvl. en hier en daar in Westvl. hoort men meer *rosteel*, dat minder goed is. Z. bin (56) dat in Br. gebr. wordt, en *reep* dat Limburgsch is. Halma verstond door *rasteel:* hooivork, fr. *fourche à faner*, dit is verkeerd. Plant. heeft: *rasteel*, l. *reup*, fr. *rastelier à mettre le foing aux chevaulx*. Het fr. en het neêrd. is 'tzelfde als 't l. *rastellum*, een verkleinw. van: *rastrum*, fr. *râteau*, egge, rijf (oulings: rieffe, rieve), raak, reêk, hark. Hiermeê zijn verwant *raster*, vanwaar: *rasterwerk* en misschien rooster.

RAT. *Een rat slaan* of *ratten slaan*, iets heimelijk uit den huis dragen en verkoopen om te snoepen, heimelijk iets doen: *die vrouw kan ratten slaan als haar man niet t'huis is*. Vanhier: *ratten* (Hagel. en elders). *Er zitten ratten op het huis*, hetzelfde in Westvl. als te Kortrijk: *er loopen ratten op het dak*, of, als in Br. en Antw.: *er liggen latten aan het huis*, of, als in

Vl. : *daar is look in de meersche* (349) *Een schoon ratje zitten hebben*, een goeden spaarpot hebben (Westvl.). *Eene rat* of *rot jagen*, ergens aanbellen en dan loopen gaan gelijk straatjongens doen (Breda); elders heet dit : *een muisje vangen;* te Antw.: *een belletje maken* of : *een beeldeken plakken*. *Vreemde ratten*, vreemde gelukzoekers (Vl.).

RAT, bijw., heel, ganschelijk, glad, effenaf : *zijn been werd rat afgereden. Dat stuk hout brak rat in twee*, d. i. in twee effene stukken (Antw., Br. en Vl.); in Brab. zegt men : *zijn been werd glad, effen, gelijk* of *knak afgereden*. *Rat* is misschien één w. met : *rade, radde*, een friesch w., hetzelfde als : *drade*, l. *rapidus*, *raptim*, enz. (Kil.).

RATEL voor : *raat* (Vl.); bij Kil. is : *ratel*, een oud Vl. w. hetzelfde als : *honigh-rate*, germ. *rasse*. *Ratel* is te Maastr. : eene snapster. Vanhier : *ratelen*, dat bij Weil. : klappen bet. In Br. en Limb. bet. *ratel* ook : een kruid dat tusschen 't hooigras staat en bij Kil. vert. is door : *crista galli filipendulae sive millifolii genus, fistularia herba; herba inutilis et pratis noxa*, sicamb. *radel*, i. *zizania*. Z. radel.

RATELAAR voor : *ratel* (Limb.).

RATELEN, rafelen : *dit linnen ratelt. Zijn hemdsband is gerateld* (Kl.-Brab.). *Ratelen* wordt soms in Westvl. gebr. voor het Brabandsche : *reuzelen* (ridselen) als de bladeren.

RATISSE, v., haagdis (Westbrab.).

RATSEN. Z. ratten, van 't hgd. *ratse* (rat).

RATTATOE, m., soldatenkost, slechte kost, aardappelbrij (bijna overal). Men hoort in Vl. en Br. soms ook : *radetoe* en elders : *rattatoil*. Z. stomp.

RATTEN, b. w. De rat is een roofzuchtig dier dat al meê pakt wat hem aanstaat. Sints de groote fransche omwenteling zijn wij gewoon onze Zuidernaburen te betitelen met den naam van : *fransche ratten*, omdat zij hier te lande alles plunderden wat kostbaar, en verwoestten wat godsdienstig was. Vandaar ook het w. : *ratten*, in Limb. : *ratsen* uitgespr., voor : stelen, rooven, opdoen, fr. *marauder*, *voler* (Br., Antw.). In dezen zin en ook in dien van eten, knabbelen gebr. men in Br. ook : *raspen* en *visschen*. *Hier is niets te raspen* of *op te raspen* of *te visschen*.

RATTENKLEM, v., rattenval (Hagel. en elders).

RATTENSTEERT, iets wat allengskens vermindert (Westvl.).

RATTIG, bijv., vuil, smodderig, kaal versleten (Kemp.).

RAUW, RAUWIG, RAUWHEID, RAUWIGHEID. Z. rouw.

RAUW, bijw., veel : *hij is rauw gewassen* (Belg.-Limb.). *Rou* heeft dezelfde beteekenis in Overijsel.

RAUWAANSCH. Z. rouwaansch.

RAUWRIJM. Z. rouwrijm.

RAVEEL, m., iemand die slordig is, die op zijne kleêren niet past (alom in Oostvl.). Z. raveelen.

RAVEELEN, b. w., vuilmaken, bemorsen, besmeuren, besmeren : *wat hebt gij uw kleed fel geraveeld* (Oostvl.); te Antw. is *raveelen :* in 't wild rondloopen en één met *raduinen* en *ravotten*. Bij Kil. bet. : *ravelen* of *raveelen*, o. a. : ronddolen, suffen of hetzelfde als te Antw. : *ravotten;* ook bet. het bij hem : verwarren, l. *intricare*, in 't engl. *to ravel*, fr. *embrouiller*. Vergelijk hier bij het fr. *ravaler*, dat o. a. beteekenissen die heeft van : kleinachten, misachten, verlagen, bestrijken, bepleisteren. Z. ravotten.

RAVETS bet. te Leuv. een gemeen, licht of gemakkelijk airken : *een ravetsken spelen. Wij zullen er eens e ravetsken op afgeven;* te Antw. bet. het : een straatliedje, een straat-

deuntje. Het is niet onwaarschijnlijk dat deze zegwijze komt van den muziekmeester Leo. Emm. Ravets, geboren te Leuv. 23 april 1763, en overleden te Antw., waar hij zangmeester en organist werd der Augustijnen kerk. Had er ergens een feestje, als jubel-, professie- of huwelijksfeest plaats, Ravets was er bij en had seffens voor zulkdanige plechtigheden een deuntje van eigen vinding gereed. Zijn leerling heeft ons dit verzekerd.

RAVITS of RAVOTS wordt in Belg.-Limb. gebr. voor : woest, dwaas, onbezonnen, al te gauw : *gij doet uw werk te ravits*. *Ravot*, *revot*, wortel van : *ravotten*, bet. bij Kil. : eene bende schobbejakken, een hoop slechte kerels, een deugnietenkroeg, een hoerenkot, kortom : eene slechte bijeenkomst alwaar veel getamboerd wordt. Z. ravets.

RAVOTSEN, hetzelfde als : *ravotten*, doch *h*. en *d*. in Vl. bet. het : stooten en stampen, het herwaarts en derwaarts loopen van koeien, peerden, enz. : *die koe is al sints gisteren aan 't ravotsen*.

RAVOTSING, v., rossing, smering, klopping, ook : gestoot en gestamp van peerden, enz. : *hij kreeg eene goe ravotsing* (Vl.). Gewis zegt men ook : *ravotting*, van : *ravotten*, in den zin van : *raveelen*. Het kan dus in eenige betrekking staan met het engl. : *to rave*. Z. ravotten en raveelen.

RAVOTTEN, te Antw. hetzelfde als elders in de pr. van dien naam : *jannen* of : langs de straten rond loopen, of hetzelfde als bij Kil. : *raveelen, ravotten;* bij hem vert. door : *tumultuari, luxuriari*, *popinari*, angl. *to riot*. *Ravotten* wordt in Br. ook gebr. voor : dwaas en ruw met zijne kleederen of iets anders te werk gaan : *gij zult haast uw broek vaneen geravot hebben*. Vanhier : *ravotter*, *ravotterij*.

RAZELAAR, RAZELEER, babbelaar, klapper : *ge zijt een eerste razeleer, ge hebt gij altijd wat te vertellen* (Br.).

RAZEKENS. Z. razens.

RAZELEN of RASELEN, o. w., freq. van : *razen*, waarvan het ook de beteekenis heeft, ijlhoofdig zijn, uit ijlhoofdigheid allerlei ongerijmdheden zeggen, raaskallen ; bij Kil. : *somniare ineptias*, *furias*. Het bet. in Limb. ook : beven, bevend huiveren zooals ouderlingen plegen te doen, fr. *frissonner*. Hiervoor zegt men in Limb. ook : *bazelen*. Z. bazel (33) en vgl. doddelen of duddelen (97), dudderen, dudzeneeren (109) en bageren (27).

RAZELERS, RAASKONT, vrouw die gedurig raast of babbelt (Br., Antw.).

RAZEN, o. w., dat in de Woordenb. : een luid, onstuimig getier maken bet., wordt meest in Br., Antw., Kemp. en elders gebr. voor : babbelen, rabbelen, klappen en snappen of zagen, fr. *jaser, radoter : wat raast gij daar altweêr*. Vanhier : *raasbol*, *raastal*, *raaspot*, fr. *radoteur*, *jaseur*. *Razen* bet. ook : in- en uitklappen, zooals men in groote koortsen en in droomen ookal doet, ijlhoofdig zijn : *de zieke heeft den heelen nacht geraasd*. Kil. heeft : *rasen*, l. *insanire*. *Hier af komt dronkenheit en rasen* (Ruysbr., IV, 182).

RAZENDIG, RAZENTIG, bijv., razend ; in N.-Br., Kemp. en elders zegt men : *een razende hond ;* in Br., Antw. en Limb. : *razentig ;* in 't Hagel. : *raastig*. Z. dit laatste.

RAZENS, RAZES, RAZEKENS, bijw., Brabandsche uitspr. van : reis, reizens, enz.

RAZIANEN, o. w., klappen, babbelen, rabbelen (Westvl.) ; in Br. en elders zegt men daarvoor : *reddelen*, *rammelen* of *razen*.

RAZIG en GERAZIG, razend (Kemp.).

REAAL, bijv. en bijw., verbasterd van 't fr. *royal* of van 't l. *regalis*, koninklijk, wordt gebr. in den zin van :

rijkelijk, mild, overvloedig, treffelijk, deftig, grootsch : *die heer is zeer reaal. Hij handelt reaal. Het ging er op die feest reaal* (Br., Antw., Limb. en elders). *Reail*, staitlick (Teuth.).

REBBE, REBBEKEN. Z. ribbe, ribbeken.

REBBOOM, m., draaiboom, slagboom of hekke waardoor eene baan, weide, veld, enz. wordt afgesloten (omstr. Leuv.). Z. rij- of renboom.

RECHT. *Recht in zijne schoenen gaan*, deugdzaam zijn (Vl.), rechtvaardig zijn : *die man gaat niet recht in zijn schoenen* (Br.). *Recht door, recht aan, recht toe, recht uit, recht voor de vuist, oprecht, rond uit* (Br., Antw.). *Recht en deur*, van nu voortaan (hier en daar in Vl.). *Met iets recht schieten*, te recht komen, gelukken (Br., Antw., Kemp.); men zegt ook veel : *richt.*

RECHT, RECHTEN. *Waar niets is verliest de heer zijn recht*, die niet heeft kan niet geven (Br., Limb.). *Voor 't recht dagen, te recht dagen*, d. i. : roepen (België). *Onder zijne heilige of kerkelijke rechten liggen*, zijne heilige rechten ontvangen hebben, berecht zijn of de laatste HH. Sacramenten ontvangen hebben (Br., Antw., Kemp., Oostvl.).

RECHTEEN, eventjes (Westbr.).

RECHTEGEN, RECHTTEGEN, bijw., aanstonds, eventjes, seffens : *ik kom rechtegen* (Zuiden v. Westvl.). Misschien is 't voor : recht even.

RECHTEVOOR, RECHTEVOORT, tegenwoordig, nu, in dezen tijd (omstr. Breda). Z. Hoeufft (489).

RECHTSZWEERT, RECHTSZWAARD (c. Axel). Z. rechtzweer.

RECHTUIT, bijw., terstond, seffens, teffens, onmiddelijk : *ik zal het rechtuit doen* (Westvl.). In het oud engl. zegt men : *out-right* voor 't huidig engl. : *presently, now*, fr. *maintenant, sur le champ.... but since I am near slain kill me out-right* (Shakesp., Sonnets, 139). Z. Delf. 506.

RECHTVEERDIG HAAR HEBBEN wordt gezeid als het haar sluik neérhangt (Westvl. en Westbr.).

RECHTZINNIG, in Br., Kemp., N.-Br. en elders voor : oprecht, eerlijk : *'t is een rechtzinnig mensch. 't Is de rechtzinnige waarheid.* In Br. zegt men daarvoor ook : *'t is de rechtveerdige waarheid*, en in de pr. Groning. : *'t is eerlijk waar* (Hoeufft, 489).

RECHTZWEER of EIGEN RECHTZWEER, neef, nicht, eigen neef en nicht, gebroeders of gezusterskinderen : *hij, zij is mijn eigen rechtzweer*, fr. *il est mon cousin germain, ma cousine germaine* (Oost.- en Westvl.); te Ninove zegt men : *gerechtzweers* en *anderszweers : zij zijn mijn gerechtszweers ;* in 't c. Axel : *rechtszweert*. Z. anderszweer, blz. 18. Kil. vert. *rechtszweer* (een Vlaandersch en Holl. w.) door : *patruelis, sobrinus, consobrinus, amitinus, germanus.*

REDDEL, REDDELEN. *Reddelen* wordt in Br., Limb. en elders gebr. voor : babbelen, klappen en snappen, rabbelen, revelen, fr. *bavarder, extravaguer. Reddel*, m., *gereddel*, o., rabbeling, gebabbel, gesnap, gekakel : *zwijg met uwen reddel. Houd uwen reddelmond toe. Reddel* wordt ook gebr. voor : *reddelaar* en *reddelaarster. Reddelen* is het freq. van : *rellen* of *rallen*, snappen, klappen, razen, gerucht maken. De wortel is *rel*, een oud vlaamsch w. : gerucht, gesnap beteekenende.

REDDELEN, zich van eene helling laten afglijden : *hij reddelde van den berg, van het dak*, enz. Vanhier : *afreddelen, wegreddelen, gereddel* (Hagel.). Dit w. schijnt een freq. van : *rijden* en zou derhalve kunnen : *rijdelen, redelen* geschreven worden.

REDE. *Iemand tot rede brengen*, iemand doen rede verstaan, iemand bedaren (overal). *Te reden brenghen* komt

in dien zin al voor in Reinaert (v. 1337)

> Hoe men te reden brochte
> Die dese overdaet wrochte.

Voor mijne rede, volgens mijn oordeel, voor wat mij betreft, (Oostvl. en Br.). *In de rede,* redelijk, tamelijk, tusschen beiden, ten naaste bij of (gelijk in Br. ook): *tusschen de twee, maar zoo al aan, zus en zoo*, fr. *passable* of *passablement : de oogst is dit jaar maar in de rede. Is de jongen braaf? Zoo al in de rede* (Hagel., Br.).

REDUS (*in*) wordt gewoonlijk gezegd voor: in wanorde, overhoop, ongedaan: *alles was in redus* (Meierij).

REE komt voor in: *geene reeën met iemand kunnen schieten*, d. i.: met iemand niet kunnen overeenkomen, hem geene rede kunnen doen verstaan (Antw., st. en pr.); in N.-Br. zegt men dit ook, doch men gebr. zoo wel *beschieten* als *schieten*. In Gelderland zegt men: *geene ree met iemand kunnen bezeilen.* En hieruit is op te maken dat *ree* geene samentrekking is van *rede*, zooals Hoeufft (482) schijnt te meenen, maar eer van: *reede*, ligplaats voor zeeschepen. Doch in Limb. zegt men: *geene rie* (d. i. rij, *ligne*) *met iemand kunnen schieten.*

REE (met zachtl. *e*), v., voor: reu, reud of rekel (Br.).

REE, REEUW voor: reeuwsch of gaalsch (135): *een reeë smaak* (Diest en elders). Z. reeuw, reeuwsch.

REEDEN. Z. reeën.

REEËN voor: reeden of reiden, thans bereiden, d. i. op het getouw gespannen garen met *reepap* bestrijken (Westvl.); te Kortrijk en omstr. bet.: *reeën* of *reen :* villen, de huid aftrekken, fr. *écorcher : een bok reeën;* te Antw. en elders komt *reeën* voor in: *iemand, zich reeën en kleeën* (Z. kleeden, blz. 257). In 't c. Axel bet.: *reeën :* kammen: *hij heeft hem het haar doorreed,* hij heeft hem doorkamd, d. i. de waarheid gezegd.» Bij Halbertsma: *reidekam*, kam; *reyen*, kammen; *uutreyen*, uitkammen; *reen*, kammen; *oetreen*, uitkammen; in 't Groningsch is *redekam :* roskam (*Arch.* II, 182). Zie rietmaker en reef.

REEF, v., en in Limb. *rief*, rijf. Vanhier het werkw.: *reven*, *rijven*, (N.-Limb., c. Axel). Kil. heeft: rijve, rieffe, enz., l. *rastrum*, in het engl. *rake*. *Reef* voor: schreef, zie reve, reek en de volgende.

REEF, v., draadje of rank aan erwten, boonen, enz., dat men aftrekt eer zij gezoden worden: *trek de reven goed af* (Hagel., omstr. v. St-Truid. en Hasselt); in de Kemp. heet dit: *blies* (60); in Br.: *pees* en *vees*, en vandaar 't w.: *pezen* of *vèzen*. *Reef*, ook *rijf* of *rief* uitgespr., zal licht hetzelfde zijn als het hgd. *reif* (reep, band) en bet.: al wat lang en smal is en, volgens Wachter, alles wat dient om iets samen te binden. Z. Hoeufft op: *reep* (486); Weil. op: *reef;* Kil. op: *rif*, *rift;* Bild. leidt *reef* af van: rijven of rijgen. Z. ook: roei of rooi en rib, ribbe.

REEFKAM, groote kam (c. Axel). Z. reven en reeën.

REEFTER, m., omstr. Breda en bij Ruysbr. (III, 81. r. 12) voor: refter. Z. dit woord.

REEGENOOT voor: reengenoot. Z. reen.

REEK, hetgeen voor het bebouwen en bewerken, het bemesten en bezaaien van het land betaald wordt, alsook: het mest en het zaad, in het land stekende (omstr. Breda).

REEK (met zware *e*), in Westbr. hier en daar, Br., Hagel. en beide Limb.: hetzelfde als in Vl.: *raak*, in 't L. v. Waas: *rakel ;* in Br. en Kemp. ook: *grietsel*, d. i. herk of hark, rijf. In Holl.-Limb. is *reek*, m., elders alsook in Holl. v. Kil. en Pomey hebben: *reke*, *raecke*, *reecke*, l. *rastrum*.

rastellum (grietsel), en *sarculum* (kleine egge, fr. *sarcle*); in 't c. Axel: *reef*, bij Kil.: *rijve*, *rieffe*, engl. *rake;* bij Bild. (II, 408) is « *reek* of *riek*: soort van hark, m., als wortel van: *reken* (beter *regen*), rijen; waarvan ook het vuur in- of oprekenen, d. i. schroffelen, schrabben, het fr. zegt *racler* met beter klanknabootsing. »

REEK, REKE (met zachtl. *e*), in Vl. hetzelfde als in Br.: *root*, *rote*, d. i.: rij of rei, regel, reeks, fr. *ligne*, *suite*, *rangée*, deens. roeka. *Te reke*, ter reeks, fr. *à la suite*: *eene reke boomen. Te reke staan.* Kil. vert.: *reke* door: *linea*, *ordo*, *series*, enz. Vanhier heeft hij het werkw.: *reken*, l. *aptare*, *instruere*, enz. Bild. leidt *reeks* af van: *rijgen*, « als zijnde oorspronkelijk *reegs* als in *sleutelreeks*. Dit *reek*, zegt hij, gebr. men in Vl. nog voor: regel, vers. » (?)

REEL, REL, RIL, RILDE, bijv., lang opgeschoten, slank, rank, fr. *élancé*, svelte (Antw., st. en pr., waar men *reel*, met eene zware *e*, zegt); in 't L. v. Waas zegt men: *rel*, *ril* of *smeer*: *een rel meisje*, een tenger meisje; omstr. Audenaarde: *rilde* en dit bet. daar en elders in Oostvl.: rank, teeder, fr. *délicat*, enz. Volgens Kil. is *rael* Vlaandersch; nu- *rael* of *reel* vert. hij door: *tenuis*, *exilis*, *gracilis*, gall. *grele*, *graile*, engl. *gracil*. Ons *reel* schijnt het fr. *grêle* zonder *g*. Het engl. *to reel* bet. wankelen, fr. *vaciller;* Kil. heeft *reel* nog in den zin van: uitgeput, uitgemergeld, schraal. *Ril* bet. in Drenthe: langwerpig vlak; in Overijsel: hoogte in het wagenspoor; in 't hg. en plat. d. is *rille*: eene lange sleuf, b. v. zoo als door den regen in den grond wordt gemaakt. Z. Adelung.

REEMEL is bij de huislieden omstr. Breda: een bijweg, een toepad. Z. Hoeufft (484).

REEN, REIN, v. en m., voor: grens, scheidlinie, paal, eindpaal, scheidpaal tusschen twee erven of landerijen (Hagel., Belg.- en Holl.-Limb.); doch in Limb. is de uitspr.: *rein*, en 't w. is er m. Meyer heeft: *reen* en *rein;* Kil. vert. dit door: *terminus*, *confinium*, *limes*. Vanhier: *reen*- of *reingenoot*, enz., bij Kil.: *reen-ghenoot*, l. *vicimus*, *confinus*, *affinis in agris*, d. i. personen die met hunne huizen of goederen aan die van anderen palen, fr. *limitrophes*. Dit w. komt nog dagelijks voor op de koopplakkaarten, enz., alwaar het *regenoten*, en meer nog *reggenoten* uitgedrukt staat (Br., Antw., Kemp., omstr. v. Breda, Belg.- en Holl.-Limb.); 2° *reenen* (Hagel.), *renen* en *reinen* (Limb.); *afreenen*, afpalen (Hagel., Limb.); 3° *reenpaal*, scheidpaal; *reenboom*. Z. Hoeufft op: *reen*. Vanhier heeft men nog in 't Hagel. en elders: *reenkant*, *reenzijde*, *reenweg*, *reenvoor*, *reengracht*, uitgespr. *rèkant*, enz., en beteekende: kantzijde, enz. die met een ander stuk reent of paalt. Z. grendel, grens bij Bild.

REENBOOM, boom die tot scheidpaal dient; bij Kil.: *arbor terminalis et finalis*, saks. *reinbaum*. Doch in Br. verstaat men ook door: *renboom*, soms uitgespr.: *rijboom*, *ruiboom*, een boom of hout liggende dwars over een baan, toegang, enz., op twee of drij staken rustende en dienende om huis of erf, veld of weide af te sluiten. Z. rijboom.

REENEN, REINEN, RENEN, o. w., palen, aanpalen, aangrenzen, bijgelegen zijn: *mijn land reent aan de straat;* 2° afpalen of scheidpalen zetten: *ik wil mijn erf gereend* (omstr. Diest, Hagel., Belg.- en Holl.-Limb.). *Reenen* bet. bij Kil.: reengenoot zijn en afpalen. Z. reen.

REENGAT. Z. rengat.

REENGENOOT. Z. reen.

REENVOOR, in 't Hagel. 't zelfde als in Br. : *scheevoor*, scheidlinie tusschen twee stukken land.

REEP, rap, vlug (Kl.-Br.). Het w. is verwant met het w. : *reppen* dat van ouds : rukken, wegpakken, l. *rapere*, en ook : zich snel bewegen, zich haasten bet.; bij Kil. : *fries. : movere*, *festinare*. Z. roppen.

REEP, **REPE** (met zware *e*), v., in Vl., Westbr., Kemp., Limb. en elders, dik stuk plank met eene rij stevige tanden voorzien, dienende om de zaadbollen van het vlas af te trekken. In Vl. zegt men : *repe*, en Kil. vert. dit door : *instrumentum ferreum quo stringitur linum*, en het werkw. : *repen* door : *stringere linum*. De Teuth. heeft : *repe dayr men vlass me rept*, l. *ratera*, en 't w. *repen*, l. *raterare*. Doch dit *repe* van Kil. schijnt een ander werktuig te zijn en wel een soort van beuk- of vlashamer, waarmeé men misschien de zaadbollen van het vlas afklopte en ook houdt Weil. : *repe* voor hetzelfde als : *repel*, welke laatste in de Woordenb. verfr. staat door : *brisoir ;* doch Sleeckx vert. het ook nog door : *machine à dréger*, *drége*. Ons *reep* is een houten blok, in Br. ook : *streep* genoemd, door wiens tanden men het vlas rept of trekt; het is voor : *reeptuig*, als afgel. van : *repen*, verwant met of eer eene andere uitspraak van : *reppen*. Z. repen , rietmaker, reip en, bij Hoeufft, reep.

REEP (met scherpl. *e*), m., in Limb. ook v., eigenlijk : iets wat gerekt of gerept is en, volgens Bild. en anderen, eigenlijk al wat lang en smal is en dus dienen kan om iets te binden; vandaar de beteekenis van : touw, koord , strook , riem ; 2° van hoepel, waarvoor het veel in het Z., Limb. en N.-Br. gebr. wordt. *Reepen snijden*, ervan door trekken , wegloopen ; 3° van ruif in den peerdenstal of hetzelfde als in Br. : *bin* en in Vl. : *rasteel ;* 't is in Belg.- en Holl.-Limb. dat *reep* den laatsten zin heeft. Plant. heeft : *reup* , fr. *rastelier* ; in Overijsel is 't : *reupe ;* bij Adelung : *raufe ;* in 't platd. *repe* ; in 't Breemsch : *reep ;* 4° van strengen waaraan de peerden trekken (pr. Drenthe Z. *Arch*. I, 341) ; 5° in Limb. ook voor 't Holl. : *reepangel*. *Reepen leggen*, de reepangels in 't water leggen. *Reep* in den zin van : hoepel, fr. *cerceau* , hgd. *reif*, wordt in Limb. : *reip*, dat ook nedersaks. is, uitgespr. Bij Bild. is *reep* of *rep* voor : cirkel of hoepel , ook van de andere beteekenissen. Z. Hoeufft op : *reep* (486). *Reep* is eenigszins verwant met : *reppen*. Z. repen en reef.

REEPAP, de pap waarmeé de wevers het op het getouw gespannen garen bestrijken en dit heet men : *het garen reeën* , d. i. bereiden (Westvl.). *Ree* staat hier voor *reed*, wortel van : reeden, thans bereiden.

REEPEL,REIPEL,REPEL, 1° lange, smalle strook : *een reepel papier afsnijden* (Antw. st. en pr.); 2° een kleine reep, band of koord ; 3° een lang en smal beddeken of plekje bloemen, vruchten in den tuin : *wied dat reipelken bloemen wat uit* (Kemp.). *Reepel* is een diminutief van : *reep*, in den zin van : band , hoepel. Z. reep.

REEPEN (met scherpl. *e*), toereepen (Oostvl.) ook o. w., 't zelfde als : *banden* (29), hoepelen, d. i. met den reep of hoepel spelen (Br., Antw., Kemp. en elders) bij Kil vert. door : *ludere circulo ligneo*. Vanhier *reeper*, *reepstok*.

REEPLOEG , v. , (*oe* als *oo*) soort van ploeg, in Duitschl. *reebok* genoemd. Het voorste gedeelte dezer ploeg rust op een gestel van twee raden voorzien , zoodat het een *reebok* gelijkt (Limb.). Z. Kil. op ree, reebock.

REEPSNIJDER (scherpl. *e*), m., hoep- of hoepelmaker, reepmaker (Br., Antw. en elders). Kil. geeft *reeper* als oud op voor: *reep-slagher*, l. *restis*; saks. *reper*.

REEPSTOK, m., 1° stok om reepen van te maken, 2° hoepelstok of stok om meê te reepen of te hoepelen (Br., Antw.).

REES, REEZE, v., stuk hout of ijzer langs eenen trap om zich vast te houden (Westvl.); in Br. *leen* of *leun*. *Rees* zal gewis voor *rijs* staan, en dit voor: stek. *Rees* is in Vl. ook 't zelfde als: *res* of *reis*, nauwelijks, fr. *à peine*. Z. reis en rijzen.

REESEL of **REESEM**, m., voor: *reegsel* afgeleid van *reeg*, van: *rijgen*; het bet. dus eene hoeveelheid dingen aaneen gevoegd, samengeregen of gesnoerd, of samenhangend bij middel van bindels of draden, derhalve: tros, rits, reeks, busseltje, rei: *een reesel sleutels, juin, peën; een reesel vloeken* (Antw., st. en pr.); in Br., Kl.-Br., L. v. Aalst en zelfs in Westvl. zegt men: *reesem* of *reessem* voor: *reesel*: *een reesem aardbeziën*. *Een reesem gedroogde appelen, hesploppen, perels*, enz. Kil heeft ook *reessem*, in 't lat. *racemus*: *reessem ajuyns*, l. *uva vel restis ceparum*; tros, duiventros, ajuinrist. Weil. zegt, dat rits oulings, *reessem* was; het is dit thans nog en rits is in België nauwelijks gekend.

REESEMEN, b. w., tot eenen reesem maken, samenvoegen, aaneenrijgen, aan elkander driegen, in trossen bijeen binden: *reesem dien ajuin eens* (Br., Antw., Oostvl.). *De galghen met gheworghde lijken gereessemt* (J. De Brune, Bancketwerk, 396 en 397). Kil. vert. *reessemen* door: *conglobare, colligare*, en bij Meyer is 't: in een tros voegen. Z. reesel en sneezen.

REESTER (Limb.). Z. riester.

REET. Zoo spreekt men, omstr. St-Truid. soms *reep*, fr. *râtelier*, uit. Bij Kil. komt *reet* ook voor in den zin van: *reèp* of *streèp*. Z. 't volgende.

REET, REETE, v., van *rijten* (scheuren, vaneen rukken), eigenlijk: scheur, spleet, kloof, groeb of grachtje, doch wordt hier en daar in Br. en de Kemp. gebr. voor zulk eene gracht of waterpoel waarin men vlas of kemp te *reeten* legt. *Het vlas reeten* bet.: in de reet te rotten liggen. Vanhier heeft men: *vlasreet*, vlaspoel, vlasgracht. Weil. heeft, volgens Kil., *reet* in den zin van werktuig waarvan men zich bij de toebereiding van 't vlas bedient, *instrumentum quo stringitur linum*. Zulk tuig is ons onbekend ten ware 't hetzelfde zij als: *streep* of *reep*. Vanhier: *reten* of *reeten*, het vlas toebereiden, te rotten leggen, bij Kil. is 't: *stringere linum*, en ook: *præparare linum sive cannabim in aquis*, q. d. *reeden*. Z. reten. In 't nedersaks. is 't: *rathen* en *rothen*, fr. *rouir*; Olinger verfr. *reet* door: *rouissoir* en *routoir*, fransche ww. die ons in geene andere Woordenb. voorkwamen. *Rotte, rootte* is bij Kil. hetzelfde als: reet, vlasreet, en *het vlas rotten* of *rootten* vert. hij, evenals *'t vlas reeten*, door: *macerare linum*. Z. Delf., 193, op reete.

REET, v., voor slede of sleê, een vierkantig van wissen gevlochten tuig, dienende om den grond te breken of klein, fijn en murw te maken (Vl.): *venditie van eggen, reeten*, enz. (Eecloonaer, 1861).

REETEN, vlas reeten. Z. reet, rete.

REETS, hetzelfde in Limb. als het hgd. *ritze, risz*, bij Kil. bet. *ritse*: reete, spleet.

REEUW, REE, m., doodsgeur, reuk door een lijk verspreid: *hebt gij den reeuw in die kamer niet geroken?* (Vl., Br.) In Westbr. bet. het ook: alle vuile en walgende geur: *wat een reeuw is dat hier!* omstr. Breda bet. *ree*: mest: *ree in het land doen*; omstr.

REENGENOOT. Z. reen.

REENVOOR, in 't Hagel. 't zelfde als in Br. : *scheevoor*, scheidlinie tusschen twee stukken land.

REEP, rap, vlug (Kl.-Br.). Het w. is verwant met het w. : *reppen* dat van ouds : rukken, wegpakken, l. *rapere*, en ook : zich snel bewegen, zich haasten bet.; bij Kil. : *fries.* : *movere*, *festinare*. Z. roppen.

REEP, REPE (met zware *e*), v., in V… Westbr., Kemp., Limb. en elders, … stuk plank met eene rij stevige t… voorzien, dienende om de zaa… van het vlas af te trekken. … men : *repe*, en Kil. vert. … *instrumentum ferreum* … *tur linum*, en het we… door : *stringere lin*… heeft : *repe dayr me*… l. *ratera*, en 't w. … Doch dit *repe* v… ander werktuig… soort van beu… …, en meê men m… …*of* : een van het vl… …de pr. Dren- Weil. : *re*… doodenweg. Z. *pel*, wel… … *Taalk*. (I, 343) en verfr. … …*ort* en lijk (339). Sleec… …el. van : reeuwen, lijkbe- *chir*… lijker, lijkbidder, dooden- ee… …er, fr. *croque-mort* ; het mv. … …*uwers* bet. overdrachtelijk : volk zonder medelijden (Vl.).

…EUWSCH, bijv., in Vl. nagenoeg hetzelfde als : rijnsch of gaalsch (135), d. i. spijzen, die zuur, wild, wrang van smaak zijn : *ik eet niet geerne wilde eenden, ze zijn te reeuwsch*. In Br. en Kemp. zegt men : *ree*, en omstr. Breda is *reeuwsch* : iets dat bedorven smaakt of riekt : *wat reeën smaak heeft dat spek!* Kil. vert. : *reeuwsch* door : *cotto acer*. Volgens Weil. en zijne afschrijvers is het w. verouderd en bet. het : geil. Maar 't is nog dagelijks gebr. en bet. : *geil*, maar dit in den zin van : walgend, flauw.

3° van … hetzel… *raste*… da… P…

… w. : …

…e verbasterde… …itenkruid ; doch be… . *operment*. 't Echte woor… *gaal* (een spaansch woor… koningsgeel, o., als stof … Cats gebr. het nog als ver… *Uldrik en Phryne Bocena*. … als uit het fr. overgeno… een *tafelgerecht* of *onth*… dezen zin was het in mij… lingstijd algemeen in z… Kil. : *regal*, *arsenicum*, … *tum* ; *aconitum*, vulgo *re*… *risagallum*, gall. *realgal*, … *gall*. Plant. heeft : *reg*… kruydt, *du reagal*, l. *aconi*…

REGEL. *Ergens den eersten reg*… veel te zeggen hebben … omstr. Breda gebr. … 1° voor : *richel*, hgd. *rie*… voor eene lijnrechte reet, … het hout ; 3° voor : *lineaal* (H… 387). In den laatsten zin wor… bijna overal gebruikt.

REGELET, o., lineaal (c. Axel) … Br. en elders : *reglét*.

REGEN EN SLEGEN (*door*) … alle weêren, door alle luchtge… (omstr. Brussel). *Sleg*… bet. bij Kil. en Meyer : nevel, du… regen,

…ren = nevelen,
…ebberen of

…Br.,

REET, REETE, v., van rijten (scheuren, … eigenlijk : scheur, … kloof, groeb of grachtje, doch … hier en daar in Br. en de … voor zulk eene gracht … waarin men vlas of … liggen. Van-… vlaspoel. … komt reet ook voor in … zin van : reep of streep. Z. 't volgende.

…schen
…aat Sleeckx
…ltschen door :
…gd. *Reine-Claude*,
…*elle* (Br., Antw.).
…voor : reengenoot. Z. reen.
…, o. in Holl., m. in Limb. en
…: *eenen anderen register trekken*,
… eene andere manier te werk gaan
…, Antw. en elders). *Register* bet. in
…mb. ook : 't kadasterboek.
…T, o. … regel, lineaal (Br., Antw.,
…mp.) –
REIG … RIJ, *metsersrei*, enz. Z. reig
rijg en rijl.
REIE… te Brugge en nog elders in Vl.
…lde w. als te Antw. en elders :
… Weil. geeft het op als verouderd;
… 't is van dagelijksch gebruik en
… : beekje, gracht, riool en even-
… als welke waterafleiding; te
…ugge : alle waterloop : *gij stört een*
…heele reie. Daar loopt een reitje
…hter mijn huis (G. Gez., *Rond*
… Heerd.). Kil. heeft : *reye*, *ruye*, l.
…aeductus, *fossa publica*, *profluens*
…men. Het is verwant met : *rif*, een
…sch woord dat : beek bet.

REIEREN. *Reyeren* bet. bij Plant. : beven. Z. rijeren.

REIG voor : rij, lijn, metsers- of schrijnwerkerslat of maat (N.-Br.). Het komt ook in den Staten-Bijvel voor en Kil. schrijft : *rijghe*, *rije*, l. *radius*, *linea*, *versus*; en *regula*, *ordo*, enz. Z. rei, rij, rijg en rijl.

…GEL voor : reiger (Br., Limb. en …ders).

…rdt in vele streken gebr. voor …ll. : spoor (van den ijzeren …s uit het engl. *rail* overge-…h zou heel goed tot ne-…ord kunnen geijkt wor-…jnde samengetrokken uit : …, *riggel*, waarvan wij reeds in België *ontriggelen* hebben gevormd. Vanhier : *reilweg*, spoorweg, ijzerenweg.

REIN, REINEN. *Rein* wordt hier en daar in Vl. nogal gebr. voor : regen, en *reinen* voor : regenen, waarvan het eene samentrekking is. Kil. geeft : *reyn* en *reynen* in dezen zin ook op als Vlaandersch en Geldersch. Maerl. heeft o. a. in zijn Rijmbijbel :

Die was met reyne gewassen sciere.
(V. 30709.)

En God…
En deed reinen sonder eneghen vrede
XL daghen en XL nachten.
(Rymb. Sondvloet.)

Want het reinde altoos niet.
(Spieg. Hist. B. V, c. 41, v. 7.)

Het Vl. *rein*, *reinen* is met het engl. *rain*, en 't goth. *rign*, regen, verwant. *Regenen* bet. in 't engl. *to rain*, in 't goth. *rignjan*; het Vl. *het reint*, dat men in Vl. zegt voor : het regent, is in 't engl. *it rains*. *Het regende* bet. in 't angelsaks. : *hijt rinde*, in 't engl. : *it rained*, hgd. *es regnete*, het *reinde*. *Reynech* komt bij Maerl., (Rijmbijbel v. 33803) : « *Als twater in reynech weder*, voor in den zin van : 't engl. *rainy*, t hgd. *regnerisch*, d. i. regenachtig (Delf. 313). Lebroc-

quy (*Anal. Ling.* blz. 279, 2e note) zegt *rainwater*, *reynwater*, eau de pluie, regenwater; *rainbow*, arc-en-ciel, regenboog, *rain*, *pleuvoir*. Dans les Flandres les gens de la campagne prononcent *reinen* au lieu de *regenen*. » Op sommige plaatsen klinkt het ook *reunen*. Ruysbr. schrijft : *rechenen*. In Westvl. hoort men 't spreekw. : *het reint·er af lijk van een aande*, d. i. het blijft er bovenop leggen ; 't gaat er niet in, men is ongevoelig voor hoon, smaad, enz.

REINEN. Z. reenen en reen.

REINEVAAN, REINEVANEN voor : reinvaar, reinvaren (wormkruid) (Vl.). Deze vorm werd van ouds gebr. Z. Willems, *Belg.-Mus.* II, blz. 102 en blz. 132 leest men : *men cocse met booccruit, ja en met reynvaen*. Z. kruidwisch, blz. 303.

REIP, omstr. Lier en Mechel. hetzelfde als : hark of gritsel. Z. reep, repe.

REIPEL (rijpel). Z. reepel.

REIS, RES, REES, RESKENS, REISKENS, RESSEKENS, REIZENS, REZZEKES, RIESKENS, bijw., ter nauwernood, nauwelijks, eventjes, even, zooeven, daar zooeven, pas, juist : *ge zijt maar res hier en ge wilt al vertrekken* (Br. en elders). *Ik kwam met mijne maat maar reskens* of *reiskens toe* (Br., Antw., Vl.). Men zegt in Br. en Vl. ook : *reis en reis*, *res en reis* : *dàt huis staat reis met het ander*, d. i. gelijk met het ander (Vl.). *De kogel vloog reizens mijn ooren af*, d. i. even of naast, gelijk mijne ooren af (Br.). *Reis den grond*, gelijk den grond : *het water staat reis en reis met den kant*. *Mijn glas is res en reis vol* (Vl. en elders. Z. Snellaert, *Belg.-Mus.* 1844, blz. 190). J. de Brune bezigt ook : *reys* : *hy zoude doen als de heydenen plaghten, die zich reys de huyd lieten schrabben* (Bancketw. 300). *Om haer reys en reys de aerde ghesloten te houden* (Embl. 442). Kil. heeft : *reys*, een oud w. in 't l. *aequus*, *planus* (effen), en 2e *reys*, effen grond, l. *solum*, gal. *rez* ; 3e *reys ghesplitst*, l. *solo aequatus*. Ons *reis* is verwant met het fr. *ras*, bijv. en deelw. van 't oude *raire*, met *raser* en het lat. *rasus*, deelw. van : *radere*, scheren; 't fr. *rase campagne* is in 't l. *nudum solum*, *agri aequata planities*. In Vl. zegt men voor *reis* ook : *res*, *rees* en *arres* ; in 't L. v. Waas : *ressekens*, *resekens* ; er zijn ook streken waar men : *riestkens* zegt, en in Brab. ook : *mares*, *marreskens* (maar reis); te Antw. : *reskes*, maar even, eventjes. Z. Meyer op : *reis*.

REISKENS. Z. reis (nauwelijks).

REISSTAL. Z. rijstal.

REISTER. Z. riester of rooster.

REITJE, verkleinw. van : rei, waterloop, vuil beekje (Brugge).

REITS *en* **REITS,** uitspr. in 't Meetjesl. van : *reis* en *reis*. Z. reis.

REIZEN, uitgespr. *reezen*, weggaan, vertrekken, zich ergens begeven (Westvl.). Deze beteekenis had *reysen* ook bij Kil. en Plant. die het vert., o. a. door : *proficisci*.

REIZENDE PASSANT, veel gezegd voor : voorbijganger : *ik verkoop zoo al wat aan de reizende passanten* (bijna overal).

REIZENS of **REISES** (razens), bijw., effen : *reizes den grond af*. *De kogel vloog reizens mijn ooren af* (Br. en elders). Z. reis.

REK, o., in de Holl. Woordenb. in den zin van : *linnenrek*, *schotelrek*, *hoenderrek*, *rak* of *eind wegs*, doch Bild. (II, 397 en 411) zegt dat het onzijd. geslacht wanspraak is, dat het m. is als wortel van : *rakken*, en v. als praeteritum van : *rekken*. Doch in Limb. is het m. in alle zijne beteekenissen, en v. in Brab., Antw., Hagel. in den zin van : eind wegs, streek, lengte. In den Teuth. is *reckewegs* vert. door : *jactus lapidis*,

en *reck* bij Kil. door : *spatium; het is eene rek ;* ook nog m. voor rekbare stof of iets dat rekbaar is (Br.) en voor schouwkleed (Kemp.); in Vl. v. in den zin van rekbare stof, en van pand of breide (77), fr. *trottoir*.

REK, m. en v., zekere slijm waarvan de vorschen voortkomen, vorschenslijm. Vanhier : *puitrek*, *padderek*, fr. *gluant*, *frai* (Westvl.). Het is hetzelfde w. als bij Kil. : *gherack*, *ghereck*. Z. paddegerek. In Brab. hoort men ook het groene gewas, bestaande in ontelbare bladerkens die op stilstaande water liggen, *engerek* voor : *eendrek* noemen. *Rak*, *rek wrac* bet. : *abjectamenta* en *wrac* ook *cadaver*. Dit *wrac* is verwant met : *ree, reeuw*. Z. *Taalk. Mag.* (I, 299). *Rak* en *roet* bet. : het gemeen. Z. *Taalk. Mag.* (II, 340).

REKBAAR, REKKELIJK, bijv., iets dat rekt of gerekt kan worden, fr. *élastique ; rekbaarheid* (Kemp. en elders).

REKE. Z. reek. blz. 527.

REKEN (met zware *e*), b. w., met de reek of hark (grietsel) werken, hetzij men op-, effen of fijn krabt, hetzij men iets bijeen schart of krabt (Belg.- en Holl.-Limb., in een gedeelte van Br. en de Kemp.). Doch in beide laatste streken zegt men ook : *gritselen* (136), elders : harken, rijven. In N.-Br. bet. *reken :* harken en vooral : het hooi op hoopen zetten : dus bet. het daar eigenlijk : het hooi opharken of door de hark op hoopen scharren (Hoeufft, 390). Kil. en Pomey vert. : *raecken, reken, reecken* door : *rastro cogere*, *rastello colligere*, *granum resectum colligere*, *radere humum*, *sarculare*, angl. *to rake. Het vier reken* of *raecken*, thans rekenen, en in Br. : *reukelen* uitgespr., vert. hij door : *condere ignem cineribus*, enz.

REKENING. Z. baat.

REKKELIN of REKKELING, o., koorhemd, in 't fr. *rochet*, *surplis* (Br. en elders); in Vl. : *rokét*. Z. rokkelijn.

REKKEN (*zich*), zijn uiterste best doen : *gij zult u mogen rekken om hem te krijgen*, *om eerst te zijn*, enz. (Oostbr., Hagel., Belg.-Limb.). *Zich rekken naar zijn dekken*, tering naar nering stellen (Limb.). *Gerekt en gestrekt liggen*, in 't lang uitgestrekt liggen (Br., Antw.). Z. rekken bij Weiland.

REKKENS, hout waar men het vlas in legt om te roten (omstr. Kortr.). 't Zal wel eene verbastering zijn van : *roedekens* of *roeikens*.

REKKER. Z. rikker.

REKKEWIJD, REKWIJD, bijw., zeer wijd, zeer breed, zeer ver : *de deur stond rekkewijd open* (Vl.). Het wordt alleen met *open* gebezigd ; in Br. en Antw. *wagenwijd*.

REL. Z. reel.

REMMEL of RUMMEL, m., dikke stok in een takkenbos (Limb.).

REMMEL, m. *Een remmel van een huis* noemt men te Antw. : een huis dat eenigszins in staat van verval is.

REMVAAR voor : reinvaar, hgd. *fahrenkraut*, fr. *fougère*, engl. *ferne*, l. *filix* (Kemp., Geel).

REN, RENNE, touter, schongel, fr. *balançoire*, *escarpolette*. Vanhier 't w. *rennen*, op eene ren zich wiegen, *se balancer*, *jouer à l'escarpolette*, d. i. touteren, schongelen, biezebijzen (52) (Brugge, Kortr. en elders). Er zijn ook plaatsen in Vl. waar men zegt : *rennekokken*, *rennekoken*, *rijdekoken*, *piddekokken* en *pittekokken*, *reunen* voor : schongelen ; *rennekoker*, *rijdekoker* voor : schongel. Zou *ren* misschien hier eene verbastering zijn van *renke*, *rancke*, dat bij Kil. *plooi* bet. en *rennen* voor : *rencken* of *rancken*, plooien, *deflectere*, *declinare, divertere ?* Z. schokkel.

REN, RENNE, wortel van : *rennen*, snel loopen, is in de Holl. Woordenb. m.,

en bet. : draf, loop, fr. *galop*, *course*, maar in Limb., Vl. en elders is het v. en bet., in de eerste streek : loop, mijn of onderaardsch hol van konijnen, mollen, enz.; in 't N. v. Vl. is *renne*, uitgespr. *raanne*, eene afgeslotene plaats waar de dieren in loopen, ook elders eene *warande*, in 't fr. *garenne* genaamd. Vanhier de spreekw. *door de raanne mesten*, d. i. zoo uitmageren dat men door de ren of door het staketsel der renne doorkan (Axel). Pomey heeft : *renne*, *haezenrenne*, en bij Kil. is *renne* 1° *eetschapraai; 2° vogelkooi, hoenderkot;* 3° *renne* van *haesen* of *konijnen*, l. *leporarium* (warande) en *cunicularium*, *cuniculus*, konijnenpijp, konijnenhol. Het goth. *rinne* bet. *rigole*, *canal*, *goutière*. Z. Delf. op rennen, blz. 512.

RENBOOM, m., uitgespr. *rijboom*, *ruiboom* en *draaiboom*, een balk of boom dien men op twee of drij stijlen over eene baan, enz. schuift om het rennen of rijden te beletten (Br.). Z. reenboom en slagboom.

RENGEL, m., uitgespr. *ringel* (*i* voor *e*. Z. blz. 113) is in Br. hetzelfde als : *grendel* (fr. *verrou*, l. *repagulum*, hgd. *riegel*, bij Kil. ook *rijchel* en *rijghel*) zonder *g* en met verandering van *d* in *g* (Z. blz. 88). Z. grendel bij Bild., die het van *gerinden*, sluiten, doet komen en verwant acht met ring. Z. renger.

RENGER, m., hetzelfde, omstr. Leuv., als elders : *kijker* of *kijkuit* (242) en als spijker, d. i. duivenkijker of het voorste uiterlijk deel van een duivenkot. Wij denken dat *renger*, en zelfs *rengel* of *ringel*, hetzelfde w. is als bij Kil. : *rijchel* of *rijghel* en bij Weil. *rigchel*, lijst, lat en, outijds, grendel; in Br. en Antw., pr. heet *rijgel* van de venster, van de schouw, enz. het platliggend berd waar men 't een en 't ander kan op leggen; of zou *renger* van *rennen* afgeleid zijn?

RENNE, 't zelfde als *moer* (384), looi, gemalen eiken schors bij de huidevetters gebr. d. i. : *run* of *taan*, fr. *tan*, hgd. *lohe*, 'twelk bij Kil. : *loo*, *loeve*, *tan* is. *Renne* is slechts eene andere uitspr. van : *rinde*, hgd. *rinde*, engl. *rind*, d. i. schors, fr. *écorce*, *croûte*, bij Kil. vert. door : *cortex*, *crusta*. Z. Delf. blz. 274 en 313, v. *loewe* en *renne* en Weil. op : *run*.

RENNEKOKEREN, hetzelfde als biezebijzen, fr. *se balancer* (Westvl.).

RENNEN heeft, behalve de op *ren*, *renne* aangehaalde beteekenis, nog die van : nedervallen, nederzinken : *hij rende langs de ladder af* (Westvl.); en in Limb. die van : voor of hol te maken als mollen of konijnen; omstr. Breda bet. : *rennen*, *doorrennen :* zijpelen, doorzijpelen : *de ketel is zoo ondicht dat er alles door rent.* Lod. Van Velth. gebr. : *rennen* ook voor : vloeien, loopen, l. *fluere*. *Rennen* of *rinnen* wordt soms voor : *runnen* gebezigd : *het melk rent al* (Br.). Men treft ook *rannen* en *runnen* aan voor : zijpelen.

RENPEERD, RIJPEERD of LOOPPEERD, peerd dat dient om te rennen of te loopen zooals een koets-, een vigilantspeerd, ook zooveel als het fr. *cheval de selle*, een peerd dat niet moet werken, maar waarmeê men opgezeten uitrijdt (Br.).

RENS, RENSCH, RINSCH, andere uitspr. van : *rijnsch* zuurachtig, amper, (bijna overal). Z. dit w. bij Weil.

RENUEEREN van 't fr. *ruiner*, ten ondergaan, tot armoede vervallen (Eecloo, Somerghem); ook tenonder brengen, doen arm worden (bijna overal).

REP of RIP, m., snelle trek : *hij trok met rippen en de draad brak over* (Br.).

REPAI-JE, melk, suiker en kaneel samen gekookt (Oostende). Z. rapailie.

REPEL. Z. reepel.

REPELEN. Z. repen en reppen.

REPEN (met zware *e* uitgespr.), b. w., het vlas door de reeplanden trekken om er de zaadbollen af te strepen of te trekken : *ons vlas is al gereept*. Sleeckx vert. *repen* door : *dréger* en Kil. door : *stringere linum ;* doch dit is eer : *repelen* of beuken (Weil.) In Overijsel heeft (*vlas*) *reppelen* dezelfde beteekenis als *repen* in Vl., Westbr., Br. en elders ; in omstr. Leuv. en Mechel. zegt men ook : *het vlas strepen* voor : de zaadknoppen aftrekken. *Repen* is verwant met : *ruepen*, *ruppen*, *roopen*, welke Kil. vert. door : *trahere* (trekken), *vellere* (aftrekken), *carpere* (afrukken). Ook schijnt het maar eene andere uitspraak van : *reppen*, dat verwant is met het lat. *repere*, *rapere* en 't fr. *ravir*, en bet. met snelheid trekken, met snellen ruk trekken ; in 't l. is 't ook : *movere*, enz. Bild. leidt *reep* of *repen* af van : *reën*, strekken, rekken. Z. reppen en reep, repe.

REPLEMENT, **REPREMENT**, o., wordt alom in Vl. en ook veel in Br., Antw. en elders gezegd voor het fr. *réprimande*, engl. *reprimando*, berisping : *gij moet dien knaap wat meer reprementen geven :*

> 'k Roepe mea culpa vriend,
> 'k Heb een replement verdiend.
> (C. Duvillers.)

In Limb. bet. *rapplement*, van 't fr. *rappeler* : vermaning, fr. *avis* : *hè heet e rapplement kregen*.

REPPEN, **RIPPEN**, met snel geweld of snellen ruk trekken : *hij repte met de bel en de draad brak over. Gij moogt zoo niet reppen met het koddeel, het peerd verschiet* (Br.). Z. roffen en roppen. In den Teuth. bet. *reppen* : clijmmen, klauteren. In Gelderl. heeft *reppelen*, *repelen* deze laatste beteekenis ook. Van hier gewis *reppels* voor : *reppelstaken*, zijnde de houten staken waaraan men de koeien op stal vastbindt. In Schmidt's Schwäb. Wört. blz. 427, bet. *rebben :* zich krachteloos heen en weêr bewegen, met groote moeite kampen, en *verrebben :* het sterven van het vee (*Taalk. M.* III.).

RES. Z. reis.

RESCH en **RESSCHEN**. Z. reschmand, rusch, enz.

RESCH en **REST** is op sommige plaatsen van Westvl. de verkeerde uitspr. van : *rechts*. Men hoort er ook : *averesch*, *averest* voor : averechts of slinks : *de avereste kant*.

RESCH, **RESCHMAND**. Dit is eene mand met houtassche in, door welke men lauw water giet om loog tot den wasch te bereiden ; en dit loog bereiden heet men : *den resch zetten ;* omstr. Leuv., Mechel. en Lier zegt men : *loogmand*, *aschmand*.

RESEKENS, *ressekens* (Waas). Z. reis.

RESKENS of **RESKES**. Z. reis.

REST. Z. resch.

RESTEEL, in 't West. en 't N. v. Vl. voor : *rasteel*. Z. dit woord.

RESTHEIL, o., in Oostvl. voor : *respijt*, uitstel : *er is geen minutje restheil*.

RETSEN, b. w., met een retser (zift) ziften (Westvl.). Denkelijk is *retsen* 't zelfde als : *ridsen* of liever als : *rutsen* of *rotsen* (rijden, loopen) in eene meer bepaalde beteekenis.

RETSER, m., groote zift (Westvl.). Z. 't voorgaande.

RÊTTEKEN, o., troetelnaam aan kinderen gegeven : *mijn rêtteken ! Wat een lief rêtteken !* (Br.). Men zegt er ook : *sjolleken*, *molleken*. — *Retteken* is 't zelfde w. als : *ratteken* (met *a* in *e* veranderd), en te Antw. : *kadôlleken*, *boeleken*.

RETTEREN, **AFRETTEREN**, o. w., zeer snel afglijden of afrijzen (Vl., Br.). Dit w. is verwant met : rijden, ridsen.

REU voor : roodkrijt, bolus (Hagel.).

REU, **REUKEN**, **REUTJE** worden in Westvl. gezegd voor of van iets dat weinig waarde heeft. Kil. heeft : *rood* in den

zin van : *improbus*, *malus*, *fallax*.

REUB, v., *raap*, knol, l. *rapa*, hgd. *rübe* : *wat schoon stuk reuben!* Vanhier : *reubskoek* (Limb.). Kil. geeft *raebe* als friesch op voor : *raap*.

REUBRAND, m., ijzer om hout op te branden (Hagel.). Samengesteld uit *rood* en *brand*.

REUFEL. Z. roffel.

REUGEL. Z. rogel.

REUKELAATJE of BAKKERTJE (bloem), *auricula*, *primula veris* (Kortr.).

REUKELEN voor : rakelen of rekenen : *het vuur reukelen*, het vuur met een rokelstok roeren, l. *rutabulo ignem proruere* (Br.); in Limb. *raachelen*. Z. reken en rokelen.

REULING. Z. reunen en dering (92).

REUNEN, 't zelfde als roeien, *uitreunen*, uitroeien : *dit bosch is uitgereund*. Vanhier : *reuneling*, verkort uitgesproken : *reuling* ; in Brab. : *uitroeisel*, uitgeroeide boom- en andere wortelen (Westvl., Brugge). Z. roeien, roden en rodeling of roling.

REUNING, 't zelfde als : reuling of rodeling (Westvl.).

REUR voor : roer, in den zin van beweging : *in de reur zijn*, in beweging zijn (Limb.). *Reure*, licht voor : *reur-* of *roermand* is in 't Meetjesl. eene mand om kinderen te leeren in loopen.

REUS. *Hij heeft den reus gezien*, hij is dronken (Antw.).

REUS, bijv., twijfelachtig, in onzekerheid, niet wetende wat doen : *ik ben er reus meê*, d. i. ik ben er meê verlegen : *hij is reus in den kop*, fr. *il est à bout de son latin* (Westvl.). *Reus* schijnt ons 't zelfde w. als : *reis*.

REUSELEN. Z. reuzelen.

REUSEN of REUZEN, hetzelfde, omstr. Kortrijk, als in Br. : *rijzen*. Z. dit woord en reuzelen.

REUTEL, m., wortel van : *reutelen*, hetzelfde als : *dreutelen*. Z. dit w. blz. 105 en in de Woordenb.

REUTELEN, o. w., kletteren of klateren, knitteren, gerucht maken, rammelen : *gij moogt in uw geld zoo niet reutelen* ; 't w. wordt gebr. in Oostvl. waar men hiervoor ook : *kleuteren* of *klotteren* zegt. Bij Kil. bet. *rotelen* 't zelfde als : *ratelen*, en bij J. De Brune leest men : *men moet niet te veel in eens vriends asschen reutelen*. Hier bet. het : rakelen of rekenen, roeren.

REUVE of ROOÑJE, v., korst of ruw vel van eene wond (Westvl.), in Antw. *roof* ; in Kl.-Br. : *rap*. Het w. schijnt verwant met : *ruidig*, in Br. en Antw. : *ruig* uitgespr., hgd. *rudig*, fr. *rogneux*, l. *rudis*, ruw. Bij Delf. (316) ziet men dat *roef* hetzelfde is als : dak, oud hgd. *hroft*, engl. *roof*, ijslands. *rhoof*. Te Blankenberg bet. *roef* het gedekte deel der schuiten.

REUZELEN, *reuzen*, vallen, uitvallen, uitrijzen van zaad, stroo slodderen, fr. *verser* : *draag dat zonder reuzen*, d. i. zonder dat er iets uitvalle of uitstorte (Westvl.); in Br. zegt men hiervoor : *rijzen*, *slodderen*. Kil. heeft in dezen zin de werkww. : *rijsen*, *afrijsen*, l. *labi*, *delabi*, *decidere* en *rotsen* of *rutsen*, l. *prolabi*. Vanhier : *reuzeling*, d. i. het fijne gruis, de morzeling die onder iets, wat vermorzeld is, ligt, b. v. : *reuzeling van suiker* (Westvl.); in Br. zegt men : *gerezen suiker* voor : gruissuiker.

REUZELEN, RUISELEN is slechts eene andere uitspr. van *ruiselen*, freq. van *ruischen*, waarvan het ook de bet. heeft, ridselen, een ruischend gerucht maken als bladeren of iets wat droog en rijp is : *er reuzelt iets tusschen het struikgewas* (Br., Antw. Kl.-Br. en Vl.); bij Plant. : reuselen faire un petit bruit, l. *susurrare*.

'T Is schoon, wanneer, lijk ruischend goud
Het koren sperkt en zwaeit
En reuzelende op en neder douwt
En wiegowagend waeit.

(G. Gezelle)

In Kl.-Br., te Antw. en omstr. wordt *reuzelen* ook gebr. voor : stil aanraken, stillekens voorstooten, b.v. knikkers of marbols in het spel. : *aan iets reuzelen. Aan uw marbol niet gereuzeld, zulle.* Z. ruischen bij Weil. en bij ons. Kil. heeft ook : *rijsselen* en *ruysselen.*

REUZELINGE. Z. reuzelen.

REUZEN. Z. reuzelen.

REVE, ROEIE, v., 1° schreef : *reve* of *roeie schieten*, met een stuk geld naar de schreef schieten ; 2° moeite, ruzie : *dit kost mij veel reve* of *roeie.* Men zegt ook : *roeis* (Westvl.). *Reve* of *reef* komt gewis van : rijven (waarvan ook : rijf, rijve), dat ook : schrappen of schrabben beteekende en licht ergens nog bet. In Brab. hoorden wij ook : *naar de schrab schieten.* Z. roei, ribbe en, bij Bild. : reef, rij, rijf.

REVELAAR, lijnzaad dat van de Oostzee komt. *Revelaars kind*, het eerste zaad dat hier van dat lijnzaad gewonnen wordt (c. Axel). Denkelijk ontstaat de naam van : *Revel*, dat eene stad in Lijfland is.

REVEN, soms in Westvl. overdrachtelijk gebr. voor : zijne matten oprollen, fr. *plier les voiles, plier bagages.* Z. verder de Woordenb. In het cant. Axel bet. het nog : reken, harken. Vanhier : *reefkam.* In 't hgd. is *riffel, riffelkamm* : repel, fr. *drège, brisoir.* Z. reef en rietmaker.

REZELING. Z. rijzeling.

REZOLUUT, bijv., van het fr. *résolu*, wordt in Br. en te Antw. nogal veel gebr. in den zin van : milddadig, geefachtig, fr. *généreux : hij is niet al te rezoluut.*

REZZEKES. Z. reis.

RIBBE, REBBE, v., eigenlijk : streek, lange streep of reep, zegt Bild. (II, 417) en daarom worden vezelen van kruiden en bladeren licht *ribben* geheeten. Ook in Z.-Limb. wordt *ribbe*, *ribbetje* genomen voor : streep of striem (fr. *raie*) eener stof als zij regelmatig is en tot de teekening dier stof behoort; een krab, kerving of kratsing op een meubel heet er ook : *ribbe* ; in Westvl. heeft *ribbe* bijna dezelfde beteekenis, namelijk die van : schaard, scheur, b. v. van eenen doorn, sneê met een mes. Edoch in Antw. en Brab. heet het : jong raaploof dat men daar voor potagie eet, *ribben : die ribbekens zijn zoo goed als spinagie.* Bij Kil. bet. : *ribe, rube* : raap, raapkruid, l. *rapulum. Rebe* beteekende in onze oude taal en thans nog in 't hgd. *rank* : *winrebe*, wijnrank, fr. *cep de vigne. Ribbe* is verwant met : rif, reef, rijf. Z. reve.

RIBBEKEN, RIBBETJE. Z. ribbe.

RIBBELEN, TEGENRIBBELEN, gewis 'tzelfde w. als : rebbelen, rabbelen, doch h. en d. in Vl. : *rebelleeren.*

RIBBENKAST, v., geraamte (Hagel., Limb.).

RICHTE. *In de richte* of *in de gerichte* bet. in Limb., Gelderl. en elders : recht voor zich heen, recht door, fr. *tout droit : gerecht* of *te gerechts gaan* bet. in 't fr. *aller le droit chemin*, en dit is bijna het tegenovergestelde van : *den weg op zeven gaan. Het gerechtste is langs hier*, de kortste weg is langs hier (Br. en Antw.).

RICHTEN (bij Hoeufft : *rigten*), op hoopen zetten, tassen (omstr. Breda).

RICHT SCHIETEN. Z. recht.

RIDDEN, oulings : *riden.* Z. rijden.

RIDDER, m., hengst of paard van 't mannelijk geslacht wiens teelballen niet konnen uitgesneden worden omdat ze weg geborgen zijn (Kemp., Oostbr.). Zou *ridder* niet afgeleid zijn van : *ridden* of *rijden*, beven?

RIDDERAKKEN of RIDDEROKKEN, o. w., schongelen, op de schongelkoord wiegen (h. en d. in Vl.). Denkelijk is het w. slecht opgegeven en zou

het : *rijderakken* of *rikkerakken* moeten zijn. De grondwortel van dit w. alsook van : *rijreepen*, *rijtakken* is waarschijnlijk : *rid*, *rit*, vanwaar : *rid* en *ridden*, *rijden*, *ridsen* of beter *ritsen*, enz., en die allen een beving of liever beweging van de eene naar de andere plaats, eene verplaatsing schijnen aan te duiden. Wij lazen ergens dat : *ri* of *rî*, in 't santskrit : bewegen bet. Z. rijden en 't *Taalk. Mag.* (IV, 221) op : *rediwagon*, rijdewagen.

RIDDEREEREN (zich), voor het fr. *se retirer*, zich weg maken (Somergh.).

RIDDEREN, o. w., werd ons uit Vl. opgegeven met de beteekenis van : slibberen, uitglijden (van : slib, slibber of slijm); bij Kil. is het ook : vallen. Bij *rijden* ziet men dat het platduitsch *ridderen*, sidderen bet., en dit is een freq. van : *ridden* of *rijden* (beven). En wanneer men beeft kan men ligt uitschuiven en vallen of iets laten vallen. Dan men deelde ons *rijdelen* of *reddelen*, *afrijdelen*, *uitrijdelen*, *doorrijdelen* meê in den zin van : met kleine brokjes af-, uit- of doorvallen, of wat wij, in Br., ook wel : *slodderen*, *afrijzen* zeggen. *Rijdelen* is licht ook een freq. van : *rijden* in den zin van : rijzen of vallen.

RIDSEN. Z. ritsen.

RIEËREN, RIEËRING. Z. rijeren.

RIEF, bijv. en zelfst. nw. (Limb.). Z. rijf. Bij Plant. is : *rieve*, grietsel of hark.

RIEK, m., vork met drij tanden, ter onderscheiding van : *gaffel*, die er maar twee heeft, dienende om mest te laden, land om te steken, enz. : men werkt er ook meê, doch meer met de gaffel, in het hooi (Br., Antw., Kemp., N.-Br., Limb.); doch in Limb. spreekt men : *reek* met scherpl. *e* uit, en 't wordt dus onderscheiden van : *reek* (raak, hark), dat eene zware *e* heeft. In Br. en Vl. zegt men ook : *greep* (Z. 162). *Rieck* is bij Kil., Pomey en Plant., die *rieck oft grepe*, *mestgaffel* heeft, vert. door : *tridens*, *furca*. De vork, die men aan tafel gebr. en die vroeger ook drij tanden had, wordt in N.-Limb. nog : *riekske* en bij Kil. : *riecksken*, l. *furcilla* geheeten, d. i. *forket*, *ferket*, fr. *fourchette*.

RIEKPEER, in Br. gemeene en wrange peer, misschien dezelfde als in 't N. van Oostvl. : *kraaipeer*, en als, in de Woordenb. : *rietpeer*; Kil. vert. : *rietpeyre* door : *pyrum signinum* of *testaceum* (?).

RIEM, in Westvl. voor : nestel, in welken zin het bij Kil. als saks. gelders. en friesch voorkomt, l. *ligula*. 't Is *goed riemen snijden uit een andermans leêr*, men kan met eens anders goed gemakkelijk liefdadig zijn. Z. rijgriem.

RIEMAKER. Z. rietmaker.

RIEMELEN, RIJMELEN, een duchtig pak slagen geven (Maastr.). Het schijnt hetzelfde w. als *reimeren*, l. *redimere*. Men zie dit laatste bij Clarisse, Heimelijkh. der Heim., blz. 475 en *Arch.* III, 377.

RIEMELINGEN, v., kleine brokskens : *in riemelingen slaan*, in stukken slaan of in zeer kleine stukjes slaan, fr. *mettre en mille morceaux* (Waas) Waarschijnlijk is de wortel : *rijm*, waarvan : *rijmen*, in 't nedersaks. ook : *riem*. Z. rijm bij Weiland.

RIEP, 't zelfde w. als reep, bet. in de pr. Drenthe : voetpad van kleine steenen ter zijde van de straat, in 't fr. *trottoir*. In Overijsel en Gron. : *ripe*. Z. *Arch.* I, 343.

RIEREEM. Z. rijgriem.

RIESCHOLDE, bijv. Z. rijscholde.

RIESHOUT. Z. rijshout.

RIESTE, hier en daar in Vl. 't zelfde als : *biest*; *rieste melk* 't zelfde als : *biest*, *bienst* of *biestemelk* (Z. blz. 52), het eerste melk van eene koe die vers

gekalfd heeft ; *riesle boter*, 't zelfde als : *biesteboter*, in 't L. v. Aalst : *bieze boter* uitgespr., en bij Kil. : *biestighe boter*, l. *butyrum e colostro*, boter van *bieste-* of *riestemelk*. In 't Veurneambacht bestaat een gebruik van gewijd water met het *riestemelk* te mengelen en dit aan de verse koeien zelve te laten drinken , en dit heet men daar : *de koeien biensten*.

RIESTER, m., het krom ijzeren blad dat boven de schaars of 't schelpmes der ploeg vastgemaakt is, dat men naar willekeur kan af- en aanzetten en dat dient om de uitgeploegde aarde in de vorige voor om te werpen. 't Woord is in gansch het Zuiden gebr., doch in Limb. spreekt men : *reester* uit ; in Br. : *rister*, evenals in 't hgd., ook : *ruster en rooster*, welk laatste in 't Hagel. gehoord wordt, en in Vl. : *riester* :

Gy die geen taeye schel maer swanse-
[lende baren
Met scharre en riester niet, maer met een
[kiel doorboort.
(G. Gez. 24.)

Bij Kil. is 't : *riester*, *reyster*, *rijster* oft *ploegh-schuerder*, in 't l. *rulla*. Plant. verfranscht : *rijster* oft *reystre*, *ploechschuerer* door : *l'aureille de la charue*, *fer qui sépare et rejecte la terre de la charue*. Nu *rulla* is volgens den Tetragloton : een ijzeren tuig om ploegen mede te schuren, en volgens Pitiscus : een tuig waarmeê de ploegers de aarde van het ploegijzer doen. Dit verschilt dus teenemaal van ons *riester*.

RIET is in Br. de uitspraak van : roet of ruut (ongel, smeer).

RIETMAKER (*riemaker*), m., kamslager of kammaker (Westvl) ; in het Groningsch is *redkam* : een roskam , en bij Halbertsma (die over het friesch schrijft) bet. *reyen* en *reen* : kammen ; *uutreyen* en *oetreen* : uitkammen , en *reidekam* : kam (*Taalk. Mag.*). Doch *riet* is misschien : *reet* ; nu *reet* is bij Kil. : *instrumentum dentatum quo stringitur linum* , dus hetzelfde als : *repel*, *reep*. « Bij Delf. (514) leest men dat het schotsch w. : *rippling*, kam , kamreep bet., in 't hgd. *riffel* , *riffelkam* , fr. *drége*, van het Vl. : *repen*, hgd. *riffeln*, fr. *dréger le lin* , d. i. vlas braken of breken. De *rippling kame* is : « een kamvormig ijzeren werktuig waarvan men zich bedient om het vlas te braken. » Het is dus zooveel als het Brab. : *knap* (260), die echter van hout is, waarvan : *knappen* , elders : *repelen* of beuken.

RIEZEKEN. Z. rijzeken.

RIFRAF , RIJFRAF , RIFTJE-RAFTJE , klein, gemeen volk (Westvl.) : *als Nero op de planken danste voor den rijfraf van zijn volk* (G. Gez.).

RIFTJE-RAFTJE. Z. rifraf.

RIJ , RIJG , RIJL , v., de eiken lat of maat waarvan zich de metsers, schrijnwerkers en timmerlieden bedienen. In Brab. zegt men : *rij* of *rei* en *rijg*, *metsersrij* , enz. In 't Hagel. : *rijl*, *schrijnwerkersrijl*, en dit is eene verkorting van : *rijgel* (richel) ; bij Kil. o. a. *regula* ; Bild. (II , 420) geeft : *rijge* als v. op voor eene lat als : *rië*, of als overoud adjectief : *ri-ig* of *rij-ig*, vanwaar : *rij* (rie) of *rijge* (reeks) ; bij Kil. is *rijghe*, *rijge* : reghel.

RIJBALK of RIJGBALK. Z. rijboom.

RIJBOOM , m., boom of balk die dwars over de straten , dreven , toegangen of mennegaten (373) geschoven is om het gerij met peerden of gespan of den ingang te beletten. Men zegt ook , meen ik , *raaiboom* (omstr. Leuv.). Z. bij Kil. : *klapveken* of *valveken* , zijnde eén sluitboom aan eene weide, enz. *Rijboom* omstr. Thienen en *rijbalk* in Brab. is ook : de lange balk die in dezelfde richting als de nok ,

doch wat lager, ligt en de dakkepers draagt. Het eerste deel des woords schijnt ons *rij* of *rijg*, waarvan : rijchel, of thans richel, en rijgel te zijn, en dat Kil. door : *regula*, *repagulum*, *obex*, *pessulus* vertaalt.

RIJCHEL of RIJGEL, m., dorpel of onderste buitenlijst eener venster : *er staan eenige bloempotten op den rijchel mijner venster ;* ook : de bank langsheen den binnenmuur eener kerk of wat men in de Brab. dorpen ook wel : *gaapbank* hoort noemen (Antw., st. en ook pr.). Z. bij Weil. : *rigchel* en bij ons : rij, rijg en schap.

RIJDELEN, RIJDEREN. Z. rijeren, rijden en ridderen.

RIJDEN. *Altijd rotsen en rijden*, altijd op loop zijn (Br. en elders). *Rijden* wordt ook voor : wroeten, met sporen wroeten gezegd : *de mol heeft door dien pand vlas gereden*, *vaneen gereden* (Br.).

RIJDEN, RIDDEN, o. w., door de boeren van omstr. Breda en in de Kempen gezegd voor : beven, sidderen ; 't w. is afgeleid van : *rijde*, *ridde*, *ride* of *rede*, dat oulings : koorts bet. Bij Kil. leest men : *ridde*, *rijde*, *redte*, *ritte*, germ. sax. fris. sicamb. : *febris*, *a tremore sive horrore : ritse* sicamb., i. *ridde*, ook : *reede*, *redde*, *rede* (oud), *febris*. » Al deze en licht nog dergelijke vormen komen bij de Ouden voor in den zin van : koorts. Hoeufft zegt dat *rijden* bij Kil. als verouderd voorkomt : wij zagen alleen dat hij *rijden* vert. door : *agitari ira*, *in fermento jacere*, *irasci*, *commoveri acri bile*, *exagitari*. In het platd. zegt men : *ridderen* voor : sidderen, waaraan *ridde* en *rilling* verwant zijn, zegt Hoeufft. Neen *rilling* is verkort van : *rieëling*. Z. rijdelen of rijeren. Somtijds komt *ridde* eenvoudig als : beving voor. Z. Hoeufft (493).

RIJDER, RIJER, m., afgeleid van : *rijden*, bespringen, in Br., Kl.-Br., Vl., Antw., Kemp. en elders : manneken van 't konijn ; in 't L. v. Waas heet het ook : *repper* of *ripper* ; in 't Keulsch dialekt : *reier*. *Rijer* is, omstr. Thien., ook de naam van een witten, naakten zestienvoetigen worm die het uitgedorschen graan aan elkander hecht.

RIJDIG, bijv., heet, wordt gezegd van eene merrie en van eene geit (Vl.). Kil. heeft : *rijdigh zijn*, l. *equire*, *coitu appetere*, dicitur de equis.

RIJELEN (rijdelen), freq. van : rijden. Z. rijeren. Vanhier : *rijeling*, *rijling*, vanwaar : *rilling*, dat dezelfde beteekenis heeft (gedeelte der Kemp.).

RIJEN wordt veel gezegd voor : *rijden* en *rijgen*. De *g* en *d* vallen veel in de uitspraak weg : zoo zegt men nog : *rijtuig*, *rijpeerd*, enz. voor : rijdtuig, en *rijkoord*, *riereem*, *rijgat*, enz. voor : rijgkoord, enz.

RIJER. Z. rijder.

RIJEREN (rijderen of rijelen), o. w., huiveren, rillen, beven, sidderen van koude, angst of anderszins, of bijna 't zelfde als bij ons : *grezzelen* (163) of griezelen (165). Vanhier : *rijering*, beving, siddering, huivering (Limb., waar de *ij* als *ie* wordt uitgespr.) ; in een deel der Kemp. en Belg.-Limb. zegt men : *rijelen* (rijdelen), verkort tot *rijlen*, en *rijeling*, *rijling* voor : rillen (beven), rilling, enz. Dit *rijeren* is een freq. van : *rijden* of *ridden*. Z. dit w. bij Hoeufft (493 en 503). Plant. verwijst van *reyeren* op : beven, en Kil. vert. : *rijderen* of *rijeren* door : *tremere*, *trepidare*, *palpitare*, *horrere*, saks. *reteren*, en *rijderinghe* bet. bij hem : siddering, schrik, schroom. Doch hij vert. *rijeren* ook door : *suffiamminare*, d. i. door een rijer of radsparre de raders tegenhouden. Z. rijden of ridden.

RIJF (*rief*, Limb.), bijv., dat Kil. vert

door : *largus*, *copiosus*, *abundans*, d. i. overvloedig, veelvoudig (Meyer), ruim, mildelijk. 't Wordt door Weil. als verouderd aangemerkt, dit is het niet. Bij de Ouden en de schrijvers van de 16e en 17e eeuw kwam het w. gewis meer voor. Ruysbr. heeft (II, 189, r. 1): *die vele renten heeft, hi vergadert vele gelts ochte hi verteeret riveleee. Riveleec*, d. i. ruimschoots, kwistig; *rijffelick* is bij Kil.: *plena manu, ampliter, largiter, liberaliter*, en Cats: *niet al te rijf, niet al te vreck*. Maar in Limb., N.-Br. en licht elders is 't woord van dagelijksch gebr. en bet. er : mild, rijkelijk, verkwistend, niet vrekkig, niet spaarzaam : *het kind is rief. Rijf met iets zijn, rijf met iets omgaan, rijf weg geven* bet. eigenlijk : mild, zonder spaarzaamheid, los, zonder nadenken met iets omgaan of iets weggeven. *Rijf in* of *met de tong zijn* is : rijk, overvloedig in woorden zijn, vlug ter spraak of : niet verlegen zijn om woorden te vinden (N.-Br.). Men hoort, bij verbastering, ook weleens : *rijk in den mond*. De uitleggers van Van Heelu, Van Velthem, den Leken Spieghel, enz., hebben : *rijf, rive* op verschillende wijzen verklaard; die het 't best van allen deed is Dr de Vries op den Lek. Spieghel. Z. *Arch. vr. taalk.* (III, 378) en Hoeufft (503).

RIJF, v., in Limb. *rief* uitgespr. 1° rasp hgd. *reibe;* 2° een onkruid dat veel in de rogge groeit; in Groning. heet een zeker onkruid, dat tusschen het koren wast : *rijpeltocht*. Bij Plant. en Kil. is *rieffe, rieve*, 't zelfde als : rijf, rijve, fr. *râteau*. Maar Kil. heeft : *rieffe* ook in den zin van : bijscheute, l. *palmes foraneus*.

RIJF, REIF, REEF, draadje of vezelken dat aan sommige peulvruchten, als erwten, princessen, enz. in de lengte rond de peul is, en dat men aftrekt. Z. blies (60) of pees. Bild. zegt van *rafel*, vanwaar : *rafelen*, dat het van *raven*, rooven, ruiven en tuien komt; maar zou *rijfelen* van ons *rijf*, dimin. : *rijfel*, niet komen? Dan — ons schijnt het zekerste dat *rijf*, *rief* hetzelfde w. is als het hgd. *reif* (reep), dewijl dit vezeltje als een reepband is die de beide deksels der peulvruchten samenbindt.

RIJFELEN, UITRIJFELEN voor : *rafelen*, fr. *s'effiler : alle weefsel dat niet gezoomd is, rijfelt uit aan de kanten* (Br., Antw., st. en pr.). Z. rijf, reif.

RIJFELEN, o. w., zich heen en weêr bewegen, onrustig zijn, woelen, wroetelen bijzonderlijk al liggende. *Zie ze daar eens rijfelen op dat stroo! Jongen, ge rijfelt uwe kleederen in stukken*. Ook een zeker kaartspel, dat men ook *pandoeren* heet, en waarbij men twee zijner kaarten kan verwisselen tegen twee andere daartoe overgelaten, dit verwisselen is 't wat mèn : *rijfelen* heet. Vanhier heeft men : *rijfelaar*, *gerijfel*, *afrijfelen*, *doorrijfelen*, doen vallen; *verrijfelen*, *overrijfelen*, bederven (Hagel.). Met dit *rijfelen* schijnt *roffelen*, dat in Br. bijna denzelfden zin heeft, verwant; ook *rijffen* en *rijffelen*, bij Kil. : wrijven en het laatste is ook een spel, l. *ludere fritillo, sortiri tesseris*, enz., gal. *riffler*, angl. *riffele*. *Rijfelen* en het hgd. *riffeln*, *riefeln* (*dréger le lin*), kan echter *rijf* tot wortel hebben, dewijl men hier, juist als met de *rijf*, heen en weêr, achter- en voorwaarts beweegt.

RIJFRAF. Z. rifraf.

RIJFT voor : *rijf*, hark (Kl.-Br.).

RIJG, RIJGE. Z. rij.

RIJGBALK, RIJGBOOM. Z. rijboom.

RIJGEL. Z. rijchel.

RIJGETUIG (riegetuug), getuig van het rijpaard; zoo zegt men ook : *sjees-* of *koetsgetuig* voor het getuig der sjees

of koets (Limb.).

RIJGKOORD (rijkoord), rijgsnoer of rijgnestel (Br., Vl.); in Limb. : *rijgriem* (riereem).

RIJGRIEM, m., uitgespr. : *riereem*, veter, rijgveter, rijgsnoer, rijgnestel (Limb.).

RIJK, bijw., ruim : *rijk drij pond* (Westvl.).

RIJL of REIL. Z. rij, rijg.

RIJLEN, RIJLING, verkort van : *rijelen* of *rijdelen*, en *rijeling*. Z. die ww.

RIJMELEN. Z. riemelen.

RIJMEN, o. w., afgeleid van : *rijm* (angl. *rime*, zw. *rim*), evenals *rijpen* van : *rijp*, waarvan het den zin heeft : *'t is wit gerijmd. Het heeft van den nacht fel gerijmd* (Br., Antw. en elders).

RIJMUREN, o. w., te Popering. 't zelfde als in Westvl. : *rijveuren* of voren maken. *Muur* bet. in Westvl. 't zelfde als in Br. : rug, pand, d. i. het bed of reepel lands tusschen twee rechte voren. *Rijmuren* is dus : 't land tot ruggen of muren omploegen, doch omstr. Popering. wordt het 't meest gezegd van tusschen de hopplanten in met de ploeg te rijden om er diepe voren en hooge ruggen te maken.

RIJN, RIJNGENOOT. Z. reen, enz.

RIJPTE, v., bijna overal voor : rijpheid gebr., doch in Westvl. is *rijpte* : eene ziekte, gemeen bij honden en peerden, en die het uitvallen van het haar veroorzaakt. Het zal dan wellicht eene verbasterde uitspr. zijn van : *ruifte* of *ruigte*.

RIJREEP, schongel (omstr. Antw.).

RIJREEPEN, o. w., touteren, schongelen (omstr. Antw.). Z. bijzen.

RIJS, en niet *rijst*, zegt men in 't Z., waar het m. is, terwijl *rijs* en *rijst* bij Bild. en anderen v. zijn : *wij eten te middag rijspap*.

RIJS, m., koudelijk mensch (St-Mart.-Laathem).

RIJSCHELFT, w., de schelft boven den rijstal (Br.).

RIJSCHELLIG, bijv., voor : ruwschellig, ruig (Br.). Z. rijscholde.

RIJSCHOLDE, RIESCHOLDE, bijv., 1° vermolmd, rotachtig, wordt in Westvl. van eenen boom gezegd die wielt (Z. wielen) : *die boom is riescholde*; 2° groen of rek dat op stilstaande waters ligt. Het w. schijnt ons duidelijk hetzelfde als : ruwschellig, uitgesproken : *raschellig*, dat men in Br. ook van eenen boom zegt, niet van dengene die ruw van schel of schors is, maar wiens hout, als men het bewerkt, niet levendig en sappig meer, maar als morrelend en vermolmd is. Z. ring.

RIJSEL, RIJSSEL. Z. rijzel.

RIJSHOUT, o., in de Woordenb. : *rijs* van berken- of wissenhout, doch het wordt ook veel, vooral in Oostvl. en te Gent voor : klein hout of takjes, hgd. *reisholz*, gebr. en in Br. ook voor : takken om erwten, enz. meê te rijzen.

RIJSTAL, stal in eene afspanning voor de rij- of renpeerden (Br. en elders).

RIJSTER. Z. riester.

RIJTAK. Z. 't volgende en ridderakken.

RIJTAKKEN, een hout ergens met het middenpunt opleggen, dan getweeën op de beide uiteinden gaan zitten, en zoo op- en neêr gaan, d. i. een soort van schongelen (Kemp., Geel). *Rijtakken* wordt ook gebr. voor aan den tak van een wilgen-, eiken- of anderen strunk hangende, heen en weêr zwieren en dien tak noemt men : *rijtak*.

RIJVE, v., kas, kist of fiertere (123), d. i. relikwiekas (Westvl.); ook vert. Kil. het door : *feretrum*, *hierotheca*, en *rijvedragher* is bij hem : *kasboere* (Z. dit bij Kil.). Maerl. gebr. : *rive* ook voor : kas, kist, l. *arca* : *de rijve waarin zijn* (S. Franc.-Xav.) *lichaam berustende was* (G. Gez.).

RIJVEN, o. w., belenden, aankomen, aanraken, aanschieten (N.-Limb.); in

Westvl. hoort men ook zeggen : *een nagel rijven* voor : omslaan of afvijlen, fr. *river un clou*. *Rijffen* en 't freq. *rijffelen* bet. bij Kil. : wrijven. Oulings bet. *rijven* : schrabben of schrappen, zegt Bild. (II, 419). Vgl. het hgd. *riffeln*, *rauben* en *reiben*.

RIJZEKEN, RIEZEKEN, RISEKEN, kleine mutsaard of beidsel (180) (Brugge en omstr.) ; bij Kil. bet. : *rijs*, niet slechts takje, evenals het oud engl. *rise*, *riser*, maar ook : mutsaard, l. *fascis*.

RIJZEL, RIJSEL, rijs, takje : *ik heb een koop boonrijzels gekocht*. Vanhier 't w. *rijzelen* of *rijselen*, hetzelfde als in Br. : *rijzen*, d. i. rijstakjes ergens b. v. aan erwten, boonen, enz. steken : *rijzel die bloemen eens* (Westvl.); in Br. en elders : *rijshout*, *rijzen*.

RIJZELEN. Z. rijzel.

RIJZELING, o., afgeleid van 't volgende : *rijzen*, 1° wat afgevallen is, afval b. v. graan, dat bij het afladen, enz. uit de schooven op den ere valt; 2° klein graan dat door den zift valt; 3° drinkgeld voor de werklieden (Hagel.).

RIJZEN, o. w., heeft in heel Br., Antw., Kemp., Belg.-Limb. en gewis ook in Holl.-Limb. de tegenovergestelde beteekenis die de Woordenb. aan dat w. toekennen, namelijk die van : vallen, afvallen, uitvallen, neêrvallen, doorvallen, dalen, neêrdalen, zachtjes afkomen. Deze beteekenis is zeer oud : trouwens de Teuth. vert. : *rijzen*, afvallen, door : *cadere, decidere ;* Kil. : *rijsen*, *afrijsen* ook nog door : *labi*, *delabi*, *defluere*, *descendere*, en *rijsende hayr* door : *defluus capillus ;* Plant. heeft : *het loof rijst*, fr. *les feuilles tombent*, l. *decidunt frondes ; afrijsinghe des loofs*, fr. *le tombement des feuilles*, l. *denudatio foliorum :*

Hy liet die open rose
Aen 't cruice hangen so root
Haer bladerkens liet zy risen
Die nachtegael bleef van minnen doot.
(Oud Vl. liederen, blz. 447.)

In de beteekenis van vallen, enz. wordt *rijzen* meest altijd gebr. Zoo zegt men : *in 't rijzen van de bladeren*, d. i. in den herfst. *De kinderen lieten zich van den dam afrijzen*. *Wat is er graan gerezen met die droogte* (Br., Hagel., Vl.). Doch h. en d. in Vl. spreekt men : *reusen* uit : *het geld reust hem in zijn zak*, hij verkrijgt veel geld. *Het zaad reust*, d. i. valt uit. *Mijn doos reust*. Vanhier heeft men : *rijzeling*, *rezeling* of *reuzeling*, ook : *gerezen suiker* (149), eigenlijk doorgevallen suiker, stukjes gemorzeld suiker, doch in Br. meel- of poedersuiker beteekenende. *Waar men goud smeedt daar moet het geld rijzen* (spreekw.), d. i. waar men overvloedig wint, laat men veel wegvallen, of : *licht gewonnen*, *licht verteerd* (Hagel.). Wie in Gelderl. van *het riezen der bloesembladeren* heeft hooren spreken, die weet wel wat men daar door bedoelt en dat *rijzen* daar : af- of neêrvallen beteekent. Men gebr. ook veel : *afrijzen*, afglijden ; *uitrijzen*, uitvallen; *doorrijzen*, doorvallen ; *neêrrijzen*, neêrglijden (Z. *Taalk*. *Mag*. IV, 398).

RIJZEN, b. w., rijshout ergens aan steken (Br., Kemp.). Z. rijzel.

RIJZUIL, zuil van 't rijpeerd (Br. en elders).

RIK, veel gebr. in Westvl. voor : *rugge*, hgd. *rücken*, zw. *rygg*. *Rik* in Br. en Antw. en *Rikus* in de Kemp. veel voor : Hendrik gezegd.

RIK is, in 't Z., de uitgang van een aantal smaadwoorden, van bijv. nww. gevormd, als : *botterik*, *dommerik*, *lomperik*, *stommerik*, *dwazerik*, *slimmerik*, *stouterik*, *zatterik*, *luierik*, *vadderik*, *schurfterik*, *slechterik*, *lafferik*, enz., enz. Men ziet dat die uitgang dezelfde waarde heeft als :

aard, b. v. in : *lompaard*, enz.

RIKKELEN, o. w., krakeelen (Meetjesl.). Z. krekelen (291).

RIKKER, REKKER, de groene puit die gedurig rikkekikt, vooral bij regenachtig weêr (Vl.). *Een kikvorsch van het slach dat wij hier* rekkers *heeten*, of, beter, *eenen groenen puit* enz. (*La Patrie de Bruges*, 5 *Nov.* 1853). En verder : *den rekker was gestoord*, *hy wierd dat kraeklen moe* (*Ibidem*).

RIL of SMEER (Waas). Z. reel.

RILDE, bijv., rank (Audenaarde). Z. reel.

RIMRAM, m., flauwe zeever, pispraat, ijdele klap (bijna overal).

RINFELEN, b. w., de boekweit de pellen afdoen : *de bloempelder is de boekweit aan 't rinfelen* (Kl.-Br.). *Rinfelen* is gewis verwant met : roffelen, of, bij Kil. *ruyffelen* (morzelen of al wrijvende verslijten) en met het hgd. : *reiben*, *raufen*, *riffeln*.

RING of OLM bet., h. en d. in de Kemp. : hetzelfde als ruwschellig : *die boom is ring*, d. i. dat er de ziel uitvalt wanneer men hem zaagt, omdat het hout verduurd is. Z. olm (419).

RING, RINK, m., wordt ook genomen voor : eene verzameling van huizen, als een ring aaneen gebouwd, b. v., rond eene kerk : zoo heet het dorp van *Sint-Peeters-Leeuw*, ringvormig rond de kerk gebouwd : *leeuwrink* onder het volk aldaar : *de rink*. Misschien zal het w. voorkomen van het gothisch *rink*, legerplaats waar de Gothen zich rond de tent huns veldheers nedersloegen.

RINGEL, RENGEL, RINGELEN. *Ringel* wordt in Br. algemeen voor : grendel en *ringelen* voor : grendelen gebr. Indien het niet verbasterd is van : *grendel*, met weglating van de *g*, en verandering van *d* tot *g*, dan is het waarschijnlijk hetzelfde doch verbasterde w. als *rijchel*, *rijgel* (thans richel) en dat vroeger voor *grendel*, l. *repagulum* gebezigd werd.

RINGELAARKEN, o, ringelmusch, eene musch met een zwart randeken rond den hals, fr. *passereau des bois* (Z. van Westvl.).

RINGELEN. Z. ringel en ringen.

RINGELEN, RUNGELEN, o. w., dringen : *de straat was vol volk, hij heeft wat geringeld om er door te geraken* (St-Truiden).

RINGELINGEL, hetzelfde als : *tingelingel*, het gerucht van klinkende bellen. Vanhier : *ringelingelen*, tingelingelen (Br. en elders).

RINGELKORF, teenen mandje of korf, waarin men hoellie uitzift (Heerlen). Z. singel.

RINGELOT, v., mv. *ringeloten* en *ringeloden*, van 't fr. *reine-Claude*, bij de Duitschers : *reine-Claude*, *königspflaume*, *grünepflaume* (h. en d. in 't Z.); doch in Limb. : *ringelot* of *rinklot*; in Br. en Antw. : *reggeloud* (531).

RINGEN of RINGELEN, b. w., zegt men in Br. en elders van de verkens, in wier snuiten men een ijzeren ring of iets anders steekt om het wroeten te beletten. Z. verders de Woordenb. : Weil. zegt dat *ringen* en *ringelen* verouderd zijn; althans is dit voor 't Zuiden niet waar; zoo zegt men in Vl. en elders : *iemand ringelen* voor : iemand bedwingen.

RINGSTEKING, RINGLOOP, fr. *course de bague*, ringloop (Vl.).

RINKELEN (*renkelen*), o. w., zeer snel wegloopen (Kl.-Br.). 't Is misschien van : *rennen*, doch waarschijnlijker van : *rancken*, *rencken*, dat bij Kil. Germ., Saks. en Gelders. is en vert. door : *declinare, divertere*. Ten ware het iets gemeens hadde 1° met : *rinkelrooien*, bij Kil. *ringkel-royen*, l. *circumcursare*; 2° met *rekken*, vanwaar *rekkelen* en van dit : *renkelen*

RINKET, RINKETTEN (*in* voor *a*), 1° ook *raket*, *raketten* en *rakken* gezegd. *Rinket* bet. nog : *houten bescho*[illegible]

(Westvl., Brugge).

RINKETTEN, b. w., omhalsbrengen, verderven, vernielen (Eecloo).

RINKLOT. Z. ringelout.

RINKRANKEN, b. w., reppen, gewagen, hippen (189), ronken : *ik heb van ons geburedochter weêr wat hooren rinkranken* (Hagel.).

RINNEN, RENNEN, o. w., lekken, doorlekken, doortrekken, zijpelen, doorzijpelen, doorloopen, doorvloeien : *de kan rint. De ketel is aan 't rennen.* Het w., in gebr. in N.-Br., in een deel der Kemp. en in Belg.-Limb., is zeer oud en 'tzelfde als : *rennen*, loopen, fr. *courir* en *couler* (vloeien), hgd. *rennen*, engl. *to run*, oud engl. *rennen*. De Teuth. heeft *rijnnen*, *leycken*, en bij L. Van Velthem leest men (I, B., C. 12) : *ende ten selven tide ran daer wt water en bloet.* In het Passionael : *en do- sijn bloet wt ran, soe bat hi voor hem.* Voor *rinnen*, in den zin van : *lekken*, zegt men in Br. : *trènen* en *drenen* (104).

RIP, dood, weg : *hij is rip* (Kemp.). Het komt licht van het : r. i. p. der zerken.

RIPPEN, 't zelfde als : *reppen*, doch in Br. : met schokken of poozen sterk trekken, rukken : *ge moogt toch zoo niet rippen. Hij heeft de bel afgeript. Ruppen*, *reupen* zijn bij Kil. *vellere*, *carpere*, *trahere*, trekken, aftrekken, afrukken.

RIPPER, 't zelfde als : *rijer* (Waas).

RISCH, rissche. Z. rusch.

RISCHLAND, o., weiland. Z. Hoeufft (494) op 't w. en bij ons : *rusch.*

RISEKEN. Z. rijzeken.

RISP, v., in Br., Antw. en elders, en ook bij Kil. *rispe* voor : rups.

RISPEN, o. w., in 't L. v. Aalst voor : *bellen*, wat men meer omstr. Gent en in het Meetjesl. zegt. *Rispen*, *rupsen*, *ropselen* oft *gorpsen* komen bij Plant. en bij Kil. ook nog : *ruspen*, *respen*, voor in den zin van : *ructare*, *ructuare*, *eructare*, dat : oprispen, opwerpen, opbraken bet. en overdrachtelijk : iets veel op de tong hebben, van iets veel spreken, zoodat het met *hipsen*, *hippen* (189) *reppen*, *ringranken*, *ronken* in nauw verband staat.

RIT, RITS. *Rit*, voor : loop, is niet alleen in Vriesland, waarvan Wassenbergh zulks aanteekent, maar ook in N.-Br. en op meer andere plaatsen van Nederland gebruikelijk, zegt Hoeufft (494). *Op rits zijn* is dus: op loop zijn. *Op de rits zijn* bet. in Limb. en elders : op den loop zijn, op trot zijn, op de straat loopen, op wandeling zijn. *Rits* is de tweede naamval. Vanhier 1° het bijv. : *ritsch*, *ritsig*, loopig, heet, fr. *en chaleur* : *ritsch zijn* bet. eigenlijk : ridsig zijn, doch omstr. Brussel verstaat men er door : al zijn geld kwijt zijn, wat in Vl. *rut zijn* is. 2° *ridsen* of *ritsen* en *ritten* is eigenlijk : loopen, en verder, als b. w., is *ridsen :* in beweging brengen, prikkelen, aanzetten, aanvuren. De wortel *rid* of *rit* (vanwaar : *riden* of *rijden*, hgd. *reiten*, en misschien *reizen* en *rijzen*) is verwant met het santskritsch *ri*, *rî* (bewegen). Bij Kil. is *rit*, *ritte* een germ., saks., sicamb. w., vert. door : *equitatus*, *expeditio.* Thans heeft het hgd. *rit* nog den zin van : loop, wandeltocht te peerd.

RITSELEN, dat ruim zoo goed is als *ridselen*, freq. van : *ritsen* of *ridsen*, b. v., *het ritselen* (*reuzelen*) *van het gebladerte*, wordt te Maastr. voor : *gritselen* (165) of *reken* (harken) gebezigd.

RITSEN, WEGRITSEN, wegloopen, ijlings, stillekens heengaan, opsteken, vluchten, wegsluipen, wegvluchten : *zoo haast die jongen mij gewaar werd*, *ritste hij weg* (bijna overal). Men zegt : *heenritsen*, *opritsen*, enz. Z. ritse en ritten bij Weiland.

RITSEN, bij Kil. vert. door : *notare fun-*

dum et mensuram vasis, wordt omstr. Breda gebr. voor: het teekenen der tonnen, vaten der bier- of azijnbrouwers, zeepzieders en anderen met het merk van den trafikant (Hoeufft 495).

RITTEPATIE, bijw., in eens, plotselings, snel : *hij was rittepatie weg* (Br.). Het bet. eigenlijk : op loop, vertrokken, dewijl het samengest. is uit *rit* (loop) en *patie*, het fr. *partie*, vertrokken. Z. rit, rits.

RIVO, dood, weg : *de man is rivo. Die vogel is rivo*, weggevlogen (Kemp., Antw.).

ROBBEL, m., gerucht, gedruisch, fr. *tapage : ik hoor ne robbel op de kamer;* ook : lawijt : *daar is weêr ne rubbel in 't dorp geweest* (Limb.).

ROBBELEN, o. w., bijna zooveel als : rabbelen of doddelen en dodderen (63), d. i. gerucht, gedruisch maken, zooals met karren, stoelen, enz. : *het robbelt op den zolder* (Limb.).

ROBBROOD, o., voor : *raapbrood, raapkoek;* in Limb. zegt men : *reube* en *röbskook* voor : raap, raapkoek; hgd. *rübe*, ouder hgd. : *rub ;* bij Kil. heeft men : *roef, roeve, rof, roffe;* saks. : *rof* en *roeve*, l. *rapum*, gr. *ῥάπυς*, engl. *rape ;* zw. *rofwa*, in den Teuth. *roebe* en *roebestede*, l. *raparium*.

ROBSKOEK, uitgespr. *reupskook*, raapkoek (Limb.). Z. robbrood.

ROCHEL wordt in Westvl. nog, gelijk ten tijde van Kil., gebr. voor : *reutel*, fr. *râle*, en *rochelen* voor : reutelen, bij Kil. *rotelen*. Weil. ook zegt op *rogchelen, rugchelen*, dat het hedendaags, in navolging der Duitschers, meermalen voor : reutelen gebezigd wordt. *Rochel*, in de Woordenb. en in 't gebr. v., is bij Bild. m. : *den rochel in de keel hebben*.

ROCHELEN, o. w., in Westvl. voor den doodsratel in de keel hebben. Z. rochel. Bormans zegt dat : *rogchelen* verwant is met het hgd. en 't goth. *rohôn, rogjan* (brullen).

ROCHELPOT, m., wordt slechts van oude lieden gezegd voor : *knorpot*, dewijl die lieden gewoonlijk veel hoesten, fluimen en ook veel grommelen (Br., Antw. en Vl.). Kil. vert. *rochelen, rucheten* niet slechts door : *tussire, screare cum murmure*, maar ook door : *grunnire* (knorren).

ROCHTING, ROCHTINGEN. Z. rogting, enz.

RODE, ROEDE, ROEI, ROY, RADE, RAY, RATH, ROTH. Vele plaatsnamen van dorpen of gehuchten gaan uit op, of dragen den naam van : *rode, roy*, in Br., Vl., en in Limb. van : *rade, roy*, b. v. *St-Genesius-Rhode, St-Agatha-, St-Brixius-, St-Peeters-Rhode, Oudenrode, Nieuwenrode, Waenrode, Attenrode, Gelrode* onder Campenhout, en *Gelrode* bij Aarschot, *St-Baafs-Rode* (Br.); *Herkenrode, Kinroye, Gruitrode* (Belg.-Limb.); *Kerkrade, Wijnandsrade* (uitgespr. Winnesraoi); *Venray, Stamproy, 's Hertogenrade*, fr. *Rol-duc*, hgd. *Herzogenrath* (Holl.-Limb.). *Rendcrath* (Rijnpr.). Zoo heeft men verders nog in Br. : de *roei*, te Peuthij, het *rodeken*, te Pepingen en te Beembeel, *Hagensrode*, te Vlierbeek; *Rullenrode*, te Dworp; *frondroi*, te Ukkel, de *diedsrode*, te St-Genesius-Rhode, enz. Ook in Limb. zijn verscheidene gehuchten die men heet : *het raoh* of *het raoht*. Wat mag dat *rode, roi, rade* of *rai* beduiden? Wij willen hier niets vaststellen. Edoch kanonik J. J. De Smet (*Etymol. des noms*, etc., *Recueil de mémoires*), K. Stallaert, en meer anderen met hen, meenen dat het eene uitgeroden plaats is, daar vroeger hout stond, fr. *terrain essarté*, en 't moet dus komen van : *roden*, uitroden, in den Teuth. ook : *raiden, uitraiden*, l. *eradicare, extirpare*, fr. *déraciner, dérôder un lieu boisé*. Deze benaming

schijnt zeker voor wat Br., Antw. en Limb. betreft : trouwens in de oudste oorkonden is *rode*, *roeie* vertaald door : *sartum* : zoo is *Nieuwenrode*, bij Grimbergen, in een diploom van 1177 vert. door : *novum sartum* (Z. Miraeus, IV, 382-83, en Hoeufft, Naamsuitgangen, blz. 105). Edoch anderen denken dat het hetzelfde is als : *roede* (fr. *verge*), dat oulings veel voor rechtsgebied gebezigd werd. Kil. vert. *roede* ook door : *virga, sceptrum imperii*, 2° *justitiae signum* en 3° *jurisdictio*, zoodat *roede* een teeken was van het gezag en van het gerecht. Omdat de ambtenaars, als teeken van hun gezag, eene roede droegen : *de roode roede* was de ambtenaar of rechter die voor groote of krimineele zaken stond. Antw. had vroeger ambtenaars : *de lange* en *de korte roede* genoemd. In J. J. Raepsaet, *Mémoires sur l'origine des Belges* leest men : « Nous avons encore une autre dénomination topographique dans le mot *roede* (1), telle que la *roede de Thielt*, *de Deynze*, *de Menin en Flandre* : J'ignore si le nom est aussi ancien que ceux que je viens d'avoir indiqués (*go*, *gauw*, *have*, *hem*, *lo*, enz.), mais au moins il est connu chez les Anglais sous le nom de *rodd* (2), et il signifie, comme chez nous, une circonscription de justice et d'administration, ce qui me fait croire que le mot *gau*, *go*, *gow* ou *gauw* signifiait, anciennement, la circonscription *territoriale* du pays, et les mots *rod* et *roede* la circonscription politique et civile.» Verder : « Il y a un grand nombre de lieux sur la carte de l'Europe dont les noms se terminent en *rod*, et si, *d'après ma conjecture*, le mot signifie la circonscription politique et civile d'un *pays*, d'un *pagus*, que Tacite et César appellent *civitas*, que dira-t-on de *Belgorod*, à l'embouchure du Niester dans la mer Noire? La *rod* ou *rode* assignée par les chefs à chaque section pour le cantonnement de ses demeures et le ressort de juridiction. *Rod*, en flamand *roede*, signifie un *district* ou *ressort*; nous avons en Flandre la *roede de Menin*, la *roede d'Harlebeke*, etc. Les districts qui composent encore en Suisse le canton d'*Appenzel*, s'appellent aussi *Rhoden*; ce nom est commun en *Allemagne*. » (Précis top. de l'ancienne Belg.). Heer L. Ph. C. van den Bergh schrijft, in 't *Taalk. Mag.* (IV, 141) op *zanrode*, 't volgende : « *Rode* is een aan vele plaatsen, vooral in Br. en nog meer in het Hartsgebergte, eigene uitgang. Sommigen leiden 't van *roden*, uitrooien, af; ik betwijfel het echter, omdat dit werkw. gelijkvloeiend is; nog minder vind ik de verklaring door rechtsgebied aannemelijk. Indien het w. *root* luidde, zou men het van het oud verbum *riutan*, *reotan* kunnen afleiden, doch het latijnsche *rauda* stelt zich hier tegen, ook geeft dan de samenstelling geenen zin. Ik geloof dan eerder dat *rode* hier heuvel zal beteekenen. Vgl. echter het aangevoerde door *Grimm*, *deutsche Rechtsalterth.* S. 524, en Ackersdijck, over *Taxandrie*, enz. » Wij voegen hier nog slechts bij 1° dat *roi*, verkort van *rode*, in Br. heel anders luidt als *roei*, verkort van : roede; 2° dat *roede* ook vogelroede bet.; 3° dat *road* in 't engl. eene breede straat is; verders dat bij Ulfilas of in 't gothisch *galgan* : kruis bet., en dat *kruis* in het angelsaks. : *rode* of *rod*, in het engl. : *rood*, in 't oud hgd. : *ruod*, in het oud fries. : *roda* is, en *rodebeem* of *rodgalgen*,

(1) En Suisse, les cantons ruraux ayant voix dans l'assemblée, s'appellent encore *Rhodes*, tels sont ceux de Lausanne.

(2) Ducange. V. Roda, uit *J. J. Raepsaet*, Mém. sur l'orig. des Belges.

kruisboom, hgd. *kreuzgalgen*, in 't Vl. ook *galgenboom des kruis* gezegd. Z. Delf. 315 en 514 en ook bij ons root of rot.

RODELING, m., bij verkorting: *roodling*, *roling*, dat ook *rolling* wordt uitgespr., uitroeisel, uitroodsel of de wortels en struiken van een uitgeroden of uitgeroeiden kreupelbosch; ook: de wortels en spaanderen van een uitgekapten boom: *venditie van zware eiken*, *beuken*, *staande sperren*, *tailliebusschen*, *rodelingen*, enz. (Tourh[ts] blad 1860). *Met een voer rollingen kan dat arm huisgezin den winter doorgeraken* (Oostvl.). *Wat hoop roling van dien eik* (Waas)! Het w. is afgeleid van: *roden* of *roeien*, *uitroeien*; bij Kil.: *roden*, *wt-roden*, *roeden*, l. *extirpare*, *eradicare*, sax. *roden*, *raeden*. *Roete* Anglis *radix dicitur*.

RODDELEN, o. w., schudden, schommelen, schokken: *een roddelend rijtuig;* rammelen, grollen: *mijn buik roddelt* of ook *rabbelt* (Belg.- en Holl.-Limb.).

ROE, eigenlijk een bijv., hetzelfde als: ruw of ruig, waarvan 't maar eene verbasterde uitspr. is: zoo zegt men: *eene roewe kerel;* doch *roe* wordt ook zelfstandigerwijze gebr. voor: ruigte, schurft: *uw hond heeft de roe* of *roei* (Limb.); in den Teuth.: 1° *roe*, ongare, l. *crudus*, *discoctus;* 2° woest, rap, onbestuyr. Er bestaat in Holl. een oud spreekw.: *honger maeckt roe boonen soet*, d. i. groote honger doet zelfs ruwe of ongekookte spijzen zoet smaken. Kil. heeft: *ruyd*, hgd. *raud*, in den zin van: ruw, ruig, schurftig, en van: ruigte, schurft, l. *scabies*. Z. rof, roffelen en rouw of ruw bij ons en bij Bild.

ROEDENHOUT, uitgespr.: *roeihout*, hout waaronder er veel is dat tot roeden dienen kan (Br. en elders).

ROEF of **ROF**, voor: *roffer* of roffel, een die alles haastig en ruw afdoet (Br., Antw.). *Roef* is ook eene uitroeping om te beduiden dat alles afgedaan is, in 't fr. *le tout*, *triomphe* (Vl.)! Z. röffelen.

ROEF, ROEFKEN, korst die op eene wond komt (Kl.-Br., Waas). Z. bij Weil.: *roof*, *rove*, en bij Kil.: *roof*, *roofken*, l. *crusta*. Hoeufft (495) zegt dat *roef* oudtijds: een gewelf bet.; in het oud friezisch is *roof*, *rhoof*: een dak; hiervan wordt het schuins oploopend deksel eener doodkist *roef* genoemd en in die beteekenis is 't hier nog in gebr. ook in die van plat deksel; in 't L. v. Waas heet men: *roef*, *roefken*: eene groef, kerf, insnede. *Roef*, tente, onderdakje in een schip, en *roof*, vanwaar *reufken*, korst eener wond, zijn m. in Limb. Het angels. *hrof* en 't ijslandsch *raaf*, *rouf* bet.: dak. In den eersten zin is *roef* verwant met *roe* of *ruig*, ruidig, en 't hgd. *raude*, in 't sax. *ruch*, en misschien met ons *rug* (dos).

ROEFKEN. Z. roef.

ROEI, m., voor: ruf, ruigte (schurft) (Limb.).

ROEI of **ROOI**, o., lijn, schreef, reve of streep ten dwarze in 't midden van eene speelplaats, naar welke men met geldstukken of schijven werpt en dit heet men: *rooischieten*. *Rooischieten* is dus: naar eene op den grond dwarsgetrokken lijn om het dichtste bij werpen (Kl.-Br., Vl.); in Br. zegt men: *naar de schreef schieten*. In de Woordenb. staat *rooischieten* verfr. door: *bien viser en tirant*, *tirer juste;* bij Weil.: wel mikken, treffen. Volgens dien taalkundige is *rooi*, v.: het mikken op iets en de oorsprong van: *rooyen*, werpen, met eene werpspies schieten, en dan wordt het van *roede* afgeleid. *Rooi*, fr. *ligne que le compas fait entre deux points fixes*.

ROEI, ROOI, v., wordt zeer veel in Westvl. gebr. voor: moeite: *ik heb rooi om den kost te winnen*, *om te leven*. *Ik*

heb het met roeie konnen doen. Men zegt het ook voor : *ruzie*, en *roeis* voor : moeite; maar hier zal 't dan een *genitief* zijn. Zou *roei* niet hetzelfde woord als : *roede* (voor : straf met de *roede*) zijn?

ROEIEN, ROOIEN, b. w., werpen, smijten, of 't zelfde als te Brussel : *keien* (232); te Antw. en elders : *gooien* : *hij roeide eenen steen op mijn hoofd*. Vandaar : *afroeien*, *weg-*, *uit-*, *onder-*, *bovenroeien*, enz. (Br.); Kil. heeft : *roeden, royen, ruyen*, l. *jacere, ruere, impellere*. *Roeien* schijnt hetzelfde w. als : *roden*, *roeden*, *roeien* of *rooien* bij Weil. en anderen; immers men zegt in Br. : *een bosch uitwerpen* zoowel als : *een bosch uitroden*. Z. rode.

ROEIGEWAND. Z. rooigewand.

ROEILING of ROOILING, 't zelfde als : rodeling (h. en d. in Vl.).

ROEISJELEN. Z. roeselen.

ROEKEJOEREN, gedruisch maken : *die kwajongens moeten altijd roekejoeren* (Kl.-Br.).

ROEKELOEREN, o. w., roekoeken (Westvl.). 't Wordt in Br. ook gezegd voor : het kraaien van den haan : *die haan roekeloert heel den dag*.

ROEKELOOS heeft in Brab. eene gansch bijzondere beteekenis : *een roekelooze mensch* is een eervergetend mensch, een slechtaard die van God noch zijn gebod, van kerk noch kluis weet.

ROEKEN, o. w., wordt door den eerw. heer G. Gez. nog gebr. in zijne oude beteekenis van : zorgen, zich bekommeren.

ROEKSHOOI. Z. bij Hoeufft : reken (490).

ROELEEREN. Z. rolleeren.

ROEP, m., 1° openbare huwelijksafkondiging in de kerk van lieden die ondertrouw zijn, fr. *ban de mariage* : *hij heeft zijnen tweeden roep gehad. De drij roepen zijn af* (Limb., Hagel., Br., Antw., Kemp., N.-Br.). In Holl. en Vl. en nogal veel in Br. zegt men : *gebod*, en elders ook : *klop* (256); 2° *roep* ook : *roepzaal*, fr. *salle de vente*, waar men, bij openbare oproeping, de voorwerpen, vooral meubels en kleêrage, aan de meestbiedenden toewijst : *hebt gij uwe meubels in den bazar gekocht? — Neen, in den roep* (Br., Kemp., Antw., N.-Br. en in Limb. : *op den uitroep*). Z. roepen, roeper en uitroep.

ROEPEERD, het peerd dat aan den rechten kant van den dissel ingespannen is en door het *handpeerd* geleid wordt (c. Axel); bij Kil. : *roedpeerd*, *roeypeerd*, l. *equus sinister in curru*, *equus sinisterior*.

ROEPEN, meubels, enz. openbaarlijk ter verkooping oproepen, fr. *vendre aux enchères* (Br., Antw.); in N.-Br. heeft *roepen* ook omtrent dezelfde beteekenis : zoo hoort men veel bij landslieden : *het goed is zondag geroepen*, d. i. ter verkooping afgelezen of opgeroepen (Hoeufft, 497); Sleeckx verfr. *roepen* door : *crier*, d. i. : schreeuwend uitventen, doch 't is wel wat anders.

ROEPER, m., voor : strot of stroot, keelgat : *hij heeft zich den roeper afgesneden. — Alwat door den roeper kan, kan door den poeper*, zegt men in Vl.

ROEPER, m., eigenaar van eene roepzaal, ook die ter verkooping afroept (Br. en elders); omstr. Breda is dit : *een uitroeper*; te Berg-op-Zoom : *een oproeper*, in Zeeland : *een afslager*, in Holl. en Limb. : *een uitroeper*; te Hamburg ook : *een utröper*; *utroop*, verkooping. Z. bij Kil. : *wtroep* en *wtroepen*, en 't *Taalk. Mag.* (I, 250).

ROEPS voor : *rups* (Maastr.); in Br. : *risp*.

ROER, o., van 't hgd. *rohr* en *röhre* (buis, loop of pijp, enz.), wordt in Limb. veel gebr. voor : de houten of horen steel of buis van pijpen, zooals de

duitsche pijpen. In N.-Br. zegt men : *roer*, in 't hgd. *ruhr*, niet alleen voor : roode loop, maar ook voor alle loop en voor alle bloedstorting. *Roer* is ook de plaats waar de roervink vastgemaakt is. Z. roer bij Weiland.

ROERVINK, v., ook toegepast op een kind dat niet stil kan zitten (Vl.).

ROES, m., is v. op vele plaatsen van 't Z. : *eene goede roes ophebben*, voor : eenen goeden roes aanhebben. Z. roes bij Weil. en in *de Taalgids*, 3e serie, no 2. In Limb. is *roesch* ook m.

ROESELEN, te Brussel uitgespr. : *roeisjeten* (*j* als fr. *ch*), in honden, beesten, graan, enz. doen, of daarin koophandel drijven, schacheren. Z. ronselen, waarvan het eene verbasterde uitspr. schijnt, en, in de Woordenb. : ruilen. Z. rotsen en roetsen.

ROESPELTIG, bijv., verward, ondereengemengd van ongekamd haar gesproken (Maastr.).

ROEST, hoenderroest, m., hoenderkot (Vl.). *Roest* is niets anders dan : rust en het bet. dus hier : de slaap- of rustplaats der kiekens of hennen. Het w. is eigenlijk v., doch als wortel van : *roesten* of *rusten*, is 't m. Z. roestegaal.

ROESTEGAAL, **RUSTEGALE**, v., roet of bitter uit de kave of schouw, schouwroet (Westvl.).

ROET, o., in Br., Antw., Kemp. en elders uitgespr. : *riet* en *ruut*; in Limb. : *reut*, wordt in 't Z. alleen gebr. voor vet of smeer van 't vee; voor 't zwart van den schoorsteen zegt men in Br. : *zoet*; in Vl. : *grim*, *bitter*; elders in Vl. : *roestegale*; in Limb. : *root*.

ROETAARD, **ROETHANNEN**, **ROTZAK**, in Br. en Antw. dezelfde vogel als in 't fr. *geai*; in Limb. en elders : *meerkolf*; bij Kil. : *pica glandaria*, *pica varia*, *picae garrulae genus*, *graculus*.

ROETEFATEN of **ROETEFAAIEN**, klappen zonder te weten wat men zegt. Daarvan : *roetefaaier*, fr. *jaseur* (Westvl.).

ROETS, schongel. Z. roetsen.

ROETSCH, **ROTSCH**, **RIPS** of **RITS**, ineens, gauw, in een oogenblik : *rotsch was hij weg* (Limb.). Z. rof.

ROETSEN, o. w., te Brussel uitgespr. : *roeitsen*, schongelen, bijzen (Westbr. en h. en d. in Vl.) is met : roede of roeien verwant.

ROETSEN, **ROETSCHEN**, **ROTSCHEN**, gelukken, pakken, slagen, hotten : *wart dat eens geroetscht* (Limb.). Het schijnt verwant met het hgd. *gerâthen*, en misschien met ons *rollen*.

ROETEMOEZEN, o. w., een dof gedruisch maken : *wat een geroetemoes is dat daar boven* (Kemp.)!

ROEVORSTEN, o. w., wit vriezen, rijpen of rijmen : *het heeft geroevorst* (Limb.).

ROEZEBOEZEN, in de Woordenb. 'tzelfde als : *roezemoezen*, bet. in Limb. : alles dooreen werpen, morsen, kladden. Vanhier : *roezeboezig* (Limb.).

ROEZEBOEZIG, bijv., onstuimig, ruw, ruig, vuil : *wat is 't vandaag een roezeboezig weêr* (Limb.).

ROEZEMOES, o., gerucht, gedruisch, lawijt : *wat roezemoes is dat hier* (Br.)!

ROEZEMOEZEN, gerucht, gedruisch maken (Br.); te Brussel zooveel als 't fr. *chuchoter*; in Oostvl. bet. *ruizemuizen* : knorren, ruzie zoeken (Z. roes bij Weil.).

ROF (*o* als *oe*) is eigenlijk een tusschenwerpsel dat bet. : met plotselingschen ruk : *rof! daar ligt alles overhoop*; ook wordt het zelfst. als *ruk* gebr. : *'t is met zijn roffen dat ik tandpijn heb. Met* of *bij zijn roffen*, niet aanhoudend : 't is ook een bijw. dat : weg, rapweg, snel, bet. : *rof was hij weg. 't Is maar met zijn roffen dat ik tandpijn heb* (hier en daar in Br., Hagel.); in Br. zegt men ook : *rep*, *rip* : *met zijn rippen. Hij was rip weg.* Rof,

de wortel van 't w. *röffen*, is gewis verwant met *roe*, dat in den Teuth. (blz. 25) bet. : *haistig*, *rap*, *onbestuyr*, *wuest*, *buldrende*, *rijde*, *sonder dwanck*, *balstuyrich*, enz. l. *importunus*, *impetuosus*, *impatiens*, *inquietus*, *infestus*, enz., en ook met : grof. Z. roetsch of rips.

ROFFEL, ROFFELEN (*o* als korte *oe*). De wortel van deze ww. schijnt *roe* of *rof*, d. i. : ruw, ruig, los, woest. De oorspronkelijke beteekenis van : *roffelen* (freq. van : *roffen*) is derhalve : iets met haast of uit den ruwe verrichten, er los en vluchtig overheen loopen, zegt Weil., die dit als eene overdrachtelijke beteekenis aanziet, en *roffelen* afleidt van : *roffel* (schaaf) en er door verstaat : met de *roffel* het ruwste van het hout afschaven. Ja, maar *roffel* staat zelf voor : *roffelschaaf*, d. i. een grove schaaf waarmeê men de ruigste knobbels wegschaaft; zoodat *roffelen*, grof afschaven, niet van : *roffel* afstamt. Nu, *roffelen* bet. in Br. : 1° wrijven, schuren, ruischen (*ui* als korte *eu* uitgespr.), iets ruw en los behandelen : *ge moet tegen mij met uw vuile kleederen zoo niet roffelen ;* 2° slaan : *ik zal uw roffelen, manneken*. Vanhier : *afroffelen*, afruischen, afwrijven, afslaan, ook : lichtjes afschoffelen ; *overroffelen*, overwrijven, overslaan ; *oproffelen*, opslaan ; *geroffel*. Doch *roffel* bet. ook : slaag : *roffel krijgen* (Vl., Br.) ; maar hier staat het voor : *roffeling* (slaag) of voor : *van de roffel geven*, *krijgen ;* 't geen men in Br. en elders ook zegt : *er met den groven* of *rouwen borstel*, of : *met den roskam overgaan*. Als *roffelen* te Antw. : slaan, afrossen bet., spreekt men *o* als korte *oe* uit; doch bet. het : ruw tegen iets aan wrijven, schuren, dan klinkt de *o* als korte *eu*, en 't is waarschijnlijk het *ruifelen* van Kil.; vanhier : *verruifelen : gij moogt uwe beste kleêren zoo niet verruifelen*, en ook *röffel*, *roffelaar*, een jongen die door zijne ruwe handelwijze en bewegingen veel kleêren verslijt (Antw.). Kil. heeft : *ruyffelen*, l. 1° *rugare* en *striare*, rimpelen ; 2° *terere*, al wrijvende verslijten, stooten, stampen ; 3° *verrere*, trekken, slepen, en *roeffe* is bij hem : schuppe, l. *ligo*. *Roffel* bet. te Antw., st. en pr., ook : ruigaard, rabout, en is voor : *roffelaar*, een kerel die ruw en woest te werk gaat. Zou *roffiaan*, dat Bild. van : *roffel* (raap) afleidt, niet eer met *roffelen* in verband staan? Wij denken dat *roffel* (fr. *diane*, *roulement de tambour*) en *roffelen* (*battre la diane*), dezelfde ww. zijn als die hier behandeld.

ROFFELING, v., pak slagen (Br. en Vl.). Z. roffel.

ROFFELTROMMEL, v., trom (Br.). Z. Weil. op : roffel en roffelen.

ROFFEN, o. en b. w. (*o* als korte *oe*), onverhoeds, driftig, met geweld aan iets trekken, af- of wegrukken : *hij zal mij den stok uit de handen niet roffen. Hij rofte aan den paal en viel op zijnen rug ;* 2° terugtrekken, b. v. : zijn woord niet houden : *hij is geen eerlijk man*, *hij heeft zijne belofte geroft*. Vanhier : *roffer*, een die roft of die rof, d. i. grof, driftig, ruw te werk gaat ; *gerof*, *wegroffen*, wegrukken (in een gedeelte van Br., Hagel., Haspengouw.) Z. roppen en rippen.

ROFFER. Z. roffen, roffel, ook : loffer (346) en loeder (344).

ROFFERT, m., voor : *roffer* of *roffelaar*, broddelaar (Limb. en elders).

ROG, ROGEL, REUGEL. Te Antw. bet. : *rog*, en in Br. *rogel*, *reugel :* het zaad van den haring, doch in Br., althans te Leuv., verstaat men door *reugel* : de haring zelf met het zaad, of de zaadharing ; Kil. heeft : *roghe*,

rogher, l. *ovum piscis* (vischeieren), *ova piscium faeminarum*, engl. *roe*, en bij Kil. : *rouges*, hgd. *rogen*, zw. *rog*, fr. *frai*. In het hgd. bet. wijfje van een visch : *rogener*, *rogenfisch*. Z. kiet, kit (241, 243) en melker of melter (371, 373).

ROGEN, het leggen der eieren bij den visch (Kl.-Br.). Z. rog.

ROGGELEN, ook uitgespr. *raochelen*, voor : *rakelen*, poken, rekenen (Limb.); in Br. : *reukelen*, *rotelen*, *keuteren*.

ROGGELIJZER, o., pook bij de kachel (Limb.), samengest. uit : ijzer en roggel, wortel van : roggelen.

ROGTING, ROGTINGEN. *Rogtingen*, o. w., bet. : het koren- of roggestoppelveld omdoen en met rapen bezaaien : *hebt gij al gerochtingd?* (Kl.-Br., Waas); doch in 't L. v. Waas zegt men ook : *rapieren* en *raapakkeren*, zoodat : *rogting* (van rogge?) misschien wel : *roptingen* zou kunnen zijn (van raap). De *rochting*, m., is, in gemelde streken : het roggestoppelveld licht omgeploegd en met raapkruid bezaaid. Z. rapier, bij Kil. : *raepier* of *raepbucht* (raapland). Z. ook loof (349) en belk, belken (41).

ROKELAAR. *Rotelhaak*, *rotelijzer*, *rotelstok*, pook, haak, enz. waarmeê men pookt of rokelt (Br., Vl.).

ROKELEN, REUKELEN, ook *rokkelen* uitgespr., poken, roeren, wordt van het vuur gezegd : *rokel het vuur bijeen. Rokel de kolen uiteen in den oven;* 2° herhaalde keeren in iets roeren, b. v. het eten dat op het vuur te verwarmen staat; 3° zijne tong van den eenen naar den anderen kant in den mond roeren (Vl., Kl.-Br. en soms in Br.). Vanhier : *rokelstok*, rakelstok, reutelijzer, enz., Kil. heeft : *reken*, *reecken*, *raecken*, *raeckelen* en, flandr. : *het vier rokelen*. In de omstr. van Brussel bet. *rokelen :* naar iets ondervragen, iets trachten uit te hooren : *ge moest naar die zaak eens reukelen*. Voor dit laatste zegt men in Br. ook : *stollesteeren*.

ROKKELEN, ROKKELEER, in Oostvl. voor : *rokelen*, *rokelaar*, d. i. ovenstok, ovengaffel, fr. *raffle*, *tire-braise*. Z. ook toerokkelen.

ROKKELIJN, ROKKELING, o., 't zelfde als : rokket. *Rokkelijn* in Limb. gebr. en *rokkeling* of *rekkeling* (met korte *eu*) dat in Br., omstr. St-Truid. en elders gehoord wordt, is niets anders dan een oud diminutief van : *rok*. In Limb. zegt men ook : *rukkelien*, *rukkeling*. *Lijn*, *lien* is 't zelfde als het hgd. *lein*, 'twelk aan ons : *ken*, *sken*, *je*, *tje* beantwoordt. *Rochlen* is, in den Teuth. : ein choyrcleit.

ROKKEN. *Dat is rokken en spinnen*, dat is iets zonder eind, iets van langen duur (h. en d. in Vl.). *Rokken* is : vlas op den spinrok rollen.

ROKKET, o., wit koorhemd of koorkleed der geestelijken dat tot omtrent de knieën hangt, onderscheiden van het langere kleed, dat *alb* genoemd wordt; in het fr. heet het *surplis* en ook *rochet*, 'twelk, evenals *rokket*, van *rok* komt, en schijnt voor : *rokkelje* te zijn. *Rocket*, *kedel* (of een) *subtijl lijnen cleit aever die cleider* (Teuth.). Z. Bild. (II, 429) en Weil. op : *rok* en bij ons : *rokkelijn*. *Surplis* is een koorkleed met vleugels of breede mouwen; het *rochet* heeft smalle mouwen en wordt op eenige plaatsen slechts door biskoppen gedragen.

ROKLIJF, rokslijf (Westvl.).

ROKSEL, o., het vlas, enz. dat over den spinrok gewonden is (Vl.).

ROKSKOP, m., rokken, spinrok (omstr. Mechel. en Lier); tusschen Leuv. en Mechel. : *wielkop*, enz. Z. Weil. op : *rokken* en bij Kil. : *rock*, dat ook engl., zweeds. en ijslandsch is.

ROL, in alle beteekenissen m., zegt Bild.

(II, 428), 't is ook m. in het Z. niet slechts voor : rolblok of wel, rolhout, fr. *rouleau*, *cylindre*, *brise-motte*, l. *volvolus*, maar ook nog 1° voor : ronde draaiende kas in eenen muur, waar men langs eenen kant het eten in zet, opdat men het langs den anderen kant in den refter uitneme, of ook : zoo'n draaiende koffer in een vondelingenhuis, alwaar men nog over enkele jaren de verlatene kinderen inlegde, de kas omdraaide en dan wegsnelde, in 't fr. *tour ;* 2° in Oostvl. is *rol*, v., eene ziekte die vooral onder de kinderen rondloopt. *Zijn rol* of *rolleken is afgeloopen*, 't is met hem gedaan (Br.); 3° stuk kalfsvleesch om in een rol te worden bereid, *kalfsrol* (Antw., Kemp.). Z. schuif en wel.

ROLBAAN, v. Z. bollebaan (67). Sleeckx vert. het door : *jeu de boule*.

ROLHOUT, rolstok, rond hout waarvan de kaarsenmakers en pasteibakkers zich bedienen (Br., Antw. en elders).

ROLING. Z. rodeling.

ROLLEBOLLEN, o. w., hetzelfde als : rollen, bollen (overal).

ROLLEEREN, *roeleeren*, van 't fr. *rouler*, op straat loopen, rondloopen, op trot zijn, fr. *roder* : *hij rolleert gedurig op 't straat* (Br., Vl., Antw. en elders).

ROLLEN, kermen (Z.-Limb.).

ROLLEPOT, 'tzelfde als : lollepot, grispot (165), vuurpot (Kemp.).

ROLLING. Z. rodeling.

ROLSKAR, kar of kruiwagen met teenen omvlochten (Z.-Limb. gedeeltelijk).

ROLVAT, o., vat dat men ronddraait om de boter te krijgen (Oostbr., Hagel.).

ROLWAGEN, sterke wagen met kleine wielen dienende om zware voorwerpen te vervoeren (Turnhout).

ROM, v. *Rommen* zijn de houten sparren of steunen, die men bezijden de karren en wagens opsteekt om het geladene er tegen te laten rusten. Men steekt die *rommen*, twee en twee, in eenen blok genaamd *romblok* (Hagel.); Kil. heeft : *romme*, *romblock* of *ronge*, l. *trabale* (*trabs*, balk). Z. schamer en ronge.

ROMEN, b. w., zwart maken : *men kan geen knappe schoorsteenvager worden zonder zich te rómen* (Limb.). Dit w. is licht het hgd. *rammen*, *rahmen* of *raümen*.

ROMMEDOM of ROMMETOM, rondom, heel en gans om, omverre : *gaat de stad rommedom rond, en ge zult het niet vinden. Dwazerik, ge zoudt me wel rommetom loopen.* — *Rommedom* of *rommentom* is voor : rond ende om of rondom (Br., Antw., Kemp., Hagel.-Limb.).

ROMMELIEPOT, ROMMELPOT, 'tzelfde te Ronse als boven : lollepot.

ROMMELRIJ, v., van : rommelen, krakeel (Maastr.).

ROMMENTOM. Z. rommedom.

ROMPELEN, b. w., kroken of kreuken, frommelen, fr. *froisser* (Vl.). Het komt van : *rompe*, *rompel*, thans *rimpel;* ook bet. *rompelen* bij Kil. 'tzelfde als : *rimpelen*. Vanhier : *overrompelen*, overvallen, doch eigenlijk : verkroken, verfrommelen.

ROMSTEKEN, oud kaartspel : lanteren, pandoeren. *Romsteken*, *mariagien* en *passen* waren de geliefkoosde spelen van onze grootmoeders. Men spreekt nu meest van *jassen* en *wiezen* of *solen* (Vl.).

ROND, als bijw. van tijd gebr. voor : omtrent, omstreeks, rondom : *rond kerstmis* (Br., Antw., Kemp., N.-Br. en elders). Z. Hoeufft (498).

RONDDWAZEN, o. w., ronddwalen, ronddolen, omzwerven : *na dat de verloren zoon lang genoeg had rondgedwaasd, moest hij eindelijk tot zijnen vader terugkeeren*. In Haspengauw, waar dit w. in gebr. is, zegt men : *dwazen* voor : dwalen, en *dwaaslicht* voor : dwaallicht; het laatste zegt

men ook in Holl.-Limb.

RONDE, in 't Z. altijd gezegd, evenals : *breedde*, *hoogde*, *lengde* of *langde*, enz. voor : rondte, hoogte, lengte, breedte, enz.; in Limb. zegt men : *runde*, *breidde*, *heugde*, *deepde*, *lengde*, enz.

RONDEEL, ronde hal, ton (Popering.). Z. het w. bij Weiland.

RONDEKEN RIJDEN, een kinderspel in 't c. Somergh.; te St-Nicolaas : *rondeken wijzen* genoemd.

RONDEKEN WIJZEN. Z. rondeken rijden.

RONDGAAN, o. w., in de Woordenb. de ronde doen, bet. in Br. en gewis elders : bedelen gaan, aalmoesen of geld inzamelen : *luierik*, *ge zult van uw leven nog moeten rondgaan*. Men zegt ook : *langs de deuren* of *om kanten gaan*. Vanhier : *rondganger*, bedelaar, inzamelaar van aalmoesen; *rondgangdag*, bedeldag.

RONDGANGER, **RONDGANGDAG**, geefdag, krijgdag. Z. rondgaan.

RONDHALEN, met rond te gaan halen of inzamelen. Vanhier : *rondhaler*, *rondhaling* : *dat is een goeie rondhaalder*, *hij heeft een schoone rondhaling gedaan* (Br., Antw.).

RONDLEUREN, o. w., uitventen of 't zelfde als : leuren (335). *Rondleurder*, fr. *marchand ambulant* (Br., Antw., Vl.).

RONDOM, m., rond frakskeu dat men over de andere kleederen aantrekt (Iseghem).

RONDKWANSEN, al schreeuwende rondloopen (Westvl.).

RONDRANDOELEN. Z. 't volgende.

RONDRANDUINEN, o. w., straatslijpen of langs de straten rondzwerven : *hij heeft hier al veertien dagen rondgeranduind. Over acht dagen randuinde hij hier nog rond* (Br., Hagel., Antw. en elders). Z. randuinen.

RONDSELEN. Z. ronselen.

RONDZAAD, o., uitgespr. : *ronsaad*, koolzaad (h. en d. in Vl., waar men ook : *velten* zegt); bij Kil. : *rondsaed*, l. *legumen minus*, *semen brassicarum*, *raporum*, enz. q. d. *semen rotondum*.

RONE (roóne), 'tzelfde als *roe* (ruw) met eene ingeschovene *n*, over welke inschuiving men zie blz. 303 en 400 : *dat laken is zoo rône. Het is te rône geweven* (Limb.).

RONGE, v., onderste deel van de beide kanten van een wagen of kar boven de sporten die er gemeenlijk in zijn (Vl.). Z. rom; bij Kil. : *ronghe*, l. *trabale*; bij Plant. : *ronge*, *romblock*, *romme*, *wagenronge*, *schemel*, oud fr. *le bois et poultre des deux bouts de chariots surquoi repose l'eschelle*. Z. rom.

RONK, m., het ronken, ronkerij, geronk :

Laat gij moeder haren preutel,
En uw vader zijnen ronk. (Vl.)

RONK, m., bet. te Antw. : rondloopend gerucht, maar : *er loopt een ronk over dien man die niet voordeelig is.*

RONKELEN, o. w., freq. van : *ronken*, in den zin van : ruischend geluid geven :

. . . . Ze kronklen
Ronklende om end omme, donklen
Roekeloerend hals en kop
Te over de ooren in den krop.
(G. Gez., blz. 93.)

Bild. gebr. het w. ook in den zin van : een huilend rommelend geluid te kennen geven :

De winden huilen, ronk'len, ruischen.
— Den storm nog ronk'lende in den boogen.

RONKELREUB, v., mangelwortel (N.-Limb.).

RONKEN, o. w., bij Kil. : gerucht, gedruisch maken; bij Weil. ook : pochen; in Br. bet. het : reppen, gewagen, ruischen : *ik heb daar iets hooren van ronken*; in Oostvl. : knorren, morren : *daar is al menig kind, dat niet kan werken zonder ronken*. Vanhier : *ronker*.

RONKER, pocher, maar omstr. Brussel en elders : vleeschvlieg, blauw blinkende vlieg die men elders : *dol* en *tol*

noemt; in Vl. bet. : *ronker* ook : *aardronker*, *eek-*, *eekel-* of *eikelronker* genoemd; molenaar of meikever.

RONNEN, UITRONNEN zegt men in Vl. voor: *roden*, *uitroden*. Men vindt zelfs in Vlaandersche gazetten : *ronningen* voor : *rodelingen*. *Ronnen* zal verkort zijn van : *ronen*, in welk w. de *n* de plaats der *d* zal ingenomen hebben. Z. blz. 88.

RONNING. Z. ronnen.

RONSEFALEN, o. w., ronddwalen, zwerven, losloopen, fr. *divaguer* (Popering.). Het is samengest. uit: *ronds* voor : *rond* en *falen*. Men zegt te Popering. nog omtrent in denzelfden zin : *rondkransen*, en, in Westvl. : *rondkwansen*.

RONSEL, RONSELAAR. Z. ronselen.

RONSELEN, RONDSELEN of RONTSELEN, mangelen, kwantselen, verwisselen, goed voor goed geven, fr. *troquer* (Vl.); Kil. heeft : *ronselen*, flandr. *mangelen*, l. *permutare*; *ronseler*, mangheler. Bij Sleeckx is *ronselen* en bij anderen *rondselen* verfr. door : *embaucher*, *engager les hommes pour le service*, *recruter*, *enrôler*; en *rondselaar*, fr. *embaucheur*. Vanhier : *ronsel* of *rontsel*, ruiling; *ronselaar*, ruiler, kwanselaar.

RONSEN hetzelfde als : mooschen, ook snorken gelijk een verken (Westvl.).

RONSZAAD. Z. rondzaad.

RONTSEL, RONSELAAR, RONTSELEN. Z. ronselen.

ROODEBOL (uitgespr. *roönbol*), roode aarde, rood krijt, fr. *bolus*, *bol* (Westvl.); in den Teuth. *roidelsteyn*, l. *creta rubea*.

ROODEBOUT (*rooboul*), weezenjongen (Popering.); te Iepere : *stoutse*; te Brugge : *steekbolle*; te Gent : *külder* geheeten.

ROODELIJVEKENS, ROOLIJVEKENS. Zoo worden te Gent de weezenmeisjes om hun kleedsel genoemd.

ROODLING of ROEILING. Z. rodeling.

ROODWAALSCHE, roode aardappelen met groot loof (Somerghem).

ROOGEWAND of ROOIGEWAND, de zeilen met den pestel (472), van een windmolen of al wat men van buiten ziet draaien. Dewijl de molenzeilen doorgaans rood zijn, denken wij dat het eerste deel des w. *rood* is en het tweede *gewand* of *gewang*, waarover men zie blz. 154.

ROOI, moeite. Z. roei.

ROOIEEREN, b. w., uitschrabben, bij Sleeckx verfr. door : *rayer*.

ROOIEN, op buit rondloopen. Vanhier : *rooier*, *rooihond*, *rooivogel* (Westvl., Brugge). Bij Weil. bet. *rooijen* : op eenig doel aanhouden en het dan ook bereiken. Z. roeien.

ROOJONK, ROODVONK (c. Axel); Kil. heeft : *rood-ionck*, *roodhond*, *rood-joock*, *rood-vonck*. l. *pabulæ rubentes*, *sudamina*, *fervidæ eruptiones*, etc.

ROOKEN, BUITENROOKEN, buitenzetten, het gat van den timmerman toonen (Gent); te Leuv. : *buiten* of *aan de deur zetten*.

ROOMEN wordt in Oostvl. als o. w. gebr. voor : naar Rome gaan om zekere beletsels, bijzonderlijk van huwelijken, weg te nemen, in 't l. : *petere dispensationem Romae* : *als rechtzweers met malkanderen willen trouwen moet het roomen*, d. i. : moet het naar Rome gaan.

ROONBOL. Z. roodebol.

ROONJE, ROENJE, hetzelfde als : *reuve*, *roef* of *roof* (korst) (Vl), verwant met het fr. *rogne*, ital. *rogna* (schurft).

ROOS. *Roozen strooien voor de verkens*, wordt overal gehoord en bet. : iets wat te schoon, te goed, te keurig, enz. is in zijne soort willen doen genieten door lieden die niet geschikt zijn om het te waardeeren : *Poëzie voor dit volkske lezen is roozen voor de verkens strooien*.

ROOSTEN (of *rusten*), in orde opeen-

stapelen (omstr. St-Truiden).

ROOSTER, m., hetzelfde in 't Hagel. en Br. als : *riester*, d. i. : een groot, plat gebogen ijzer dat aan de ploeg vastblijft en waar de *schelp* of *schaars* (ploegmes) tegen gezet wordt en dient om de door de schelp uitgesnedene aarde in de vorige voor te doen omvallen ; 2° weverstuig op een rooster trekkende en in 't getouw werkende om servetten te weven (Br.).

ROOT, ROT. *Root*, v., *rij* of *rei*, linie, reeks, fr. *rangée*, *fil* : *die huizen staan op rechten roten. Eene dreef van vier roten boomen. Te root*, achtereen : *die knaap heeft drij keeren te root de school verzuimd. Hier is 't een lange root van knapen en van deernen* (Jan van Beers, Br., Antw., Kemp., Hagel., Vl. en elders); in Vl., waar *rote* ook : beurt bet., b. v. *bij rote* of *op roten* : beurtelings, zegt men : *zijn rotje uitzetten*, d. i. zijne voorwerpen op eene rij ten toon uitzetten, en overdrachtelijk : zooveel als 't fr. *dire son mot. Zijne les op een rootje kennen, opzeggen*, enz. bet. in Vl. : zijne les vanbuiten kennen, opzeggen (Delf. 514-15). In Limb. bet. *rot*, o., de vereenigde nabuurlijke huisgezinnen welke het recht hebben van op rouw-, trouw- en geboorteplechtigheden der gansche gebuurte uitgenoodigd te worden. Wij voegen hier *root* en *rot* te samen omdat wij denken dat het éénzelfde woord is. Volgens Pr Lulofs komt *rot* van : *rijten* en bet. eigenlijk : een deel, stuk, afgereten brok, gelijk men zoo spreekt van : *plonderrot*, *moordenaarsrot*, voor : een hoop of deel plonderaars en men de onderdeelen der soldatengelederen : *rotten* noemt, b. v. in 't commando : *met rotten rechts en lings.* » Dr A. de Jager trekt tegen Lulof's afleiding te velde en meent dat *rot* juist het tegendeel bet., dat het aanstonds het gedacht van vereeniging, van verbinding te kennen geeft. Z. het voor en tegen in 't *Taalk. Mag.* (IV, blz. 348-49, 608-14, 612). Kil. vert. *rotte* door : *fossa* (gracht), en *rot* door : *turma* (een hoop, een bende, een zeker getal volks). Dezen laatsten zin heeft *rote* ook bij Maerl., van Heelu en andere oude schrijvers ; in den Teuth. is *rotte* : gezelschap ; bij Meijer : *orde*, *rije*, *rijgh*, vergadering, gezelschap. Kil. vert. *rote* door : *ordo*, *series*, *classis* : en *coetus*, *coitio*, *sodalitium*, gal. *route*, en *iemanden rote houden* is : iemand vergezellen ; *rotten*, zich vereenigen. Dit bewijst ten voordeele van de Jager's meening. Doch wij hellen sterk voor Lulofs volgens ons genoegzaam bewezene bewering over, en denken ook dat *root*, *rot* en *reet* etymologisch 't zelfde w. zijn, evenals : reppen en roppen, kleppen en kloppen, scheet en schot of scheut, enz. Bild. (II, 452) heeft : *rot*, « bende van ouds v. als : *roede* (d. i. staf), waarvan het afkomt, of liever 't zelfde woord mede is. »

ROOT (met scherl. *o*), veel in Vl. gebr. niet slechts voor : *rootpoel*, vlasreet, maar ook voor : 't vlas dat in 't water te *rooten* ligt (Vl.). Z. 't voorgaande root, rot.

ROOTEN, met scherpl. *o* uitgespr., vlas rooten, fr. *rouir le lin* (Oostvl.). Z. roten.

ROOTGRACHT, ROOTPOEL, gracht of poel om vlas in te *rooten*, vlasreet (Vl.).

ROOTWATER, water waarin vlas geroot of gerot is : *de Leie is bedorven door het rootwater* (Vl.).

ROOVEN, de jonge vogelen uit den nest halen (Br., Kemp. en elders). Kil. vert. het door : *detrahere avem nido*. Men zegt in Br. ook : *vogelen uithalen*, *nesten rooven. Bieën rooven*, de bieën op zekere wijze uit hare korven

lokken, en ze dan stelen (Br., Kemp. en elders).

ROOVERSKOOP, al te goede koop (Westvl.).

ROOZELANDSKAR is, tusschen Mechel. en Lier, de met bloemen en geschilderd papier versierde kar met welke men de dienstboden in hunnen nieuwen post overhaalt. Bij die verhuizing wordt nog steeds het aloude lied gezongen :

Naar Oostland willen wij reizen.
(Z. Willem's *Oude Vl. liederen*, blz. 35.)

Doch in steê van *Oostland* zingt onze boerenjeugd *Roozeland*, en vandaar de naam van : *roozelandskar*.

ROPPEN (*o* als korte *oe* uitgespr.), b. w., rukken, wegrukken, aftrekken : *hij ropte de appelen van de boomen af* (Z.-Limb.); de Teuth. heeft : *roppen*, 1° *uyttrecken uyt der erden*, en verwijst tot *uytraiden* (uitroden); 2° plucken; bij Plant. is 't *roopen*, *wtroopen*, fr. *sarcler*, *arracher les mauvaises herbes*, l. *runcare*, *eruncare*; *rooping*, fr. *sarclement*, enz. en Kil. heeft : *ruppen*, *ruepen*, l. *carpere*, *vellere*, *retrahere*. *Roppen* is hetzelfde w. als.: *reppen*, *rippen*. Z. roffen.

ROS, m., voor : roest; zoo ook : *rossen*, *berossen*, *verrossen* voor : roesten, enz. (Limb.). Z. rost.

ROS of ROS, afrossing, slaag : *hij heeft rôs gehad* (Br., Vl., Antw. en elders); Weil. heeft ook : *ik zal hem ros geven* voor : rossen, en *ros krijgen* voor : gerost worden. De *o* in *ros*, *rossen* en *rossing* wordt in Br. en elders veel als korte *eu* of als de fransche stomme *e* uitgespr.

ROSDOEK, zak of net waarin men 't peerdsvoedsel doet en die onder aan de kar hangt (Kemp.). *Roszak* is in eenige streken van N.-Br. ook bekend.

ROSKOT, o., stal, gebouw, keet waar een blind of geblindlapt ros of peerd al trekkend rond gaat en den rosmolen doet draaien (Vl.). Delf., blz. 300, zegt op Ors : *dans les Flandres* : roskot, rosmeulen, *moulin qu'on fait mouvoir à l'aide d'un cheval*. Z. stampkot en rosmolen.

ROSPEN, ROSPER, voor : raspen, rasper (Westvl.).

ROSSEN, te Antw. ook : hard aan iets werken; in 't L. v. Waas zegt men : *koffie rossen* voor : koffie opgieten; ook bet. *rossen* : het overschot, het dik van den koffie. Z. ros, m.

ROSSENKOT. Z. roskot (Veurne).

ROSSING, v., afgeleid van : *rossen* (afkloppen), afrossing, afborsteling (overal in 't Z.).

ROST, bijv., 1° ros : *hij is rost* : *rostekop*, rossekop (Westvl.); Kil. heeft ook : *roste*, flandr. voor : ros, *rosch*, fr. *roux*, l. *russus*, *rufus*. Ook zegt Weil. dat *ros* met *roest* (oulings ook *rost* en *ruester*, l. *rubigo*) verwant is; 2° een weinig dronken, en het is dan voor : *roest* (roes). De dronkenschap veroorzaakt schorheid of ruwheid. Z. *Belg.-Mus.* (1844, blz. 190).

ROSTEEL, in Vl. veel voor : *rasteel*, ruifel, gezegd : *aan het rosteel zien te geraken*, aan het eten, aan den smul zien te geraken (Vl.).

ROSZAK. Z. rosdoek.

ROT. Z. root, rot.

ROT, ZEEROT, gerucht van de zee, dat in de verte gehoord wordt en zich, bij verandering van weêr, verplaatst (Westvl., Brugge).

't Is treffend als men, langs de ree,
De stemme van *het rot*
Hoort roepen, sprekende aen de zee,
Gelyk de stem van God.
(G. Gez., blz. 12.)

Het gerucht dat men over zee hoort hangen, zegt G. Gez., en waarnaar de kustbewoners het weder voorzeggen.

ROTE, in Vl. en 't c. Axel 'tzelfde als : root, rot.

ROTEKENS, bijw., bet., h. en d. in Vl. : heel en gansch, doch in Br. hoort men het soms ook voor : *rotelings* : *doe dat eens rotekens af.*

ROTEL, reutel, *doodsreutel* in de keel, fr. *râle* (overal). *Rotel*, *ratel* wordt te Ronse voor : raat, honingraat gebr.

ROTELAAR, m., soort van appel wiens kernen men hoort *rotelen*, als men schudt of klotst (Westvl.). Men noemt hem ook : *ruischaart.*

ROTELEN of REUTELEN, o. w., een klanknabootsend w. dat bet. : door zekere bewegingen gerucht, gedruisch veroorzaken, het heeft hier en daar bijna dezelfde bet. als : ratelen, rammelen; reuzelen, ruischen, ridselen, gedruisch maken : *de bladeren der boomen rotelen. Mijn geld rotelt in mijnen zak* (Westvl.). *Ga zien, er wordt aan de deur geroteld* (Br.). In Limb. bet. *rotelen*, in 't fr. *râler.* Kil. vert. *rotelen*, o. a. door : *movere* of *quatere cum sonitu*, *crepitare.*

ROTELINGS, bijw., afgel. van : *root*, *te root*, *op eene root*, achtereen, het een na 't ander gelijk het volgt, beurtelings : *doe uwe boodschappen rotelings af* (Br., Antw., Kemp. en elders). Z. root en rotekens.

ROTEN, in Westbr. : *reuten* en in Vl. ook nogal : *rooten* uitgespr., bet. hetzelfde als : *rotten*, gezegd van vlas, enz. dat in de *rot* of *root* te rotten ligt of gelegd wordt; want *roten* wordt o. en b. gebr. evenals bij Kil. : *rotten* of *rootten*. In Oostvl. en elders is *roten* (van *root* in den zin van *rij*) : op roten zetten, stellen, leggen, en, in onz. zin, samengaan, elkander volgen : *mijne kaarten roten goed.* Wij denken dat *roten* of *rotten*, in den eersten zin althans, oorspronkelijk 'tzelfde w. is (doch anders uitgesproken) als : *reeten* (verwant met *rijten*, scheuren), zoodat het met *rotten* (rot worden) niets gemeens zou hebben. Van *roten*, *rooten* heeft men in Vl. : *rootwater*, *rootgracht*, enz.

ROTPUT, m., waterpoel waarin men het vlas te *rotten* of *rooten* legt (Oostvl.).

ROTSEN, o. w., schokkend rijden (Kemp.); in Brab. en elders : rijden en loopen : *hij doet niet als rotsen en rijden*, d. i. loopen en ketsen, en dit laatste is waarschijnlijk hetzelfde als in Vl. : *kutsen* ; in Westvl. bet. *rotsen* : een wagen geleiden ; in 't L. v. Waas : loopen : *wegrotsen*, in Br. en Antw. : *wegritsen*. Kil. heeft : *rotsen* of *rossen* voor : te peerd rijden, l. *equitare*, en *rotsen* of *rutsen* vert. hij door : *prolabi*, *proserpere* en *currere;* bij Sleeckx is *rotsen*, fr. *courir rudement à cheval.* In 't L. v. Aalst en Waas bet. *rotsen* eindelijk nog : eenen muur of gevel met mortel bezetten, zoodat hij met beugels vooruitkomt, en dit geschiedt bij middel van een bezem waarmeê men den mortel openstoot, dus hier voor : *roten.*

ROTTEN, ROTTEN DOEN, een kinderspel dat met velen gespeeld wordt. Daar wordt een uit den hoop gekozen en die heet : *rotten* of is *rotten*. Deze loopt met de handen te gaâr achter de anderen, en tracht er eenen te *koppen*, d. i. te raken. Wanneer hij daarin gelukt heeft, mag hij de handen lossen, en zij loopen beiden naar het *kot* of de *vrij* (Antw.), een plaats aan een muur, met eene schreef op den grond daartoe afgeperkt. In 't kot zijn ze vrij, maar zoo lang ze daar niet binnen zijn, mogen de anderen hen met de vuist op den rug slaan. Nu loopen zij getweeën uit het kot, en hebben malkander vast met de hand roepende : *rotten*, anders telt hun *koppen* niet. Wanneer twee of meer *rotten* hand aan hand uitloopen, om de anderen te pakken, en dat zij de handen lossen, of dat een, die geen *rotten* is, hen met een slag de handen kan doen lossen,

dan is hun *rotten* uit en de anderen komen in 't kot en mogen op hunne beurt op den rug *gedoeft* worden. Kil. vert. : *rotten* door : *coïre in unum*, *coïre inter se*, *congregari*, *colligi in contubernio*. *Rot*, l. *turma*, *manipulus*, *contubernium militum* : *decuria* : *globus hominum*, *grex hominum*. Z. root, rot.

ROTZAK, m., roetaard (Kemp. en Br.).

ROUW. Z. kassoor (225).

ROUW, RAUW, bijv., onrijp, niet murw, niet gekookt, ongezoden, fr. *cru*, l. *crudus* : *een rouwe appel*, *eene rouwe pataat* : *het vleesch is nog half rouw* (Br., Antw. en elders). *Gekleed gelijk een rouwe andjoent* (ajuin), wel gekleed, goed ingedoscht (Vl.).

ROUWAANSCH, woest : *een rouwaansche kerel* ; *rouwaansch met iets te werk gaan* (Antw. st. en pr.). Samenst. : *rouw* en *aan*.

ROUWAGE (rouaôge), de ruwe boel op eene verkooping (c. Axel). Van *ruw* en de uitgang *age*.

ROUWENIS, v., ruigte der bosschen, bladeren en allerlei wilde gewassen (Kemp.) ; Kil. *rouwenisse* : *rouw*, l. *luctus*.

ROUWIGHEID, voor : rouw- of ruwheid : *hij heeft eene rouwigheid in de keel* (Br. en in meer andere streken).

ROUWKENS, zoo noemde men eertijds de enge gangjes welke iets van malkanderen afzonderden (Maastr.).

ROUWKOOP bet. in 't algemeen : spijt van iets gedaan te hebben (Br., Antw. en elders).

ROUWRIJM, RAUWRIJM is de *rijm* die planten en boomen bedekt bij wijze van sneeuwvlokken (Kl.-Br.). Het w. uitgespr. *rarijm*, schijnt ons niets anders te zijn dan : *ruwe*, *dikke* of *vlokkige rijm*. Sleeckx vert. : *rouwrijm* door : *gelée blanche*.

ROUWSCHELLIG, bijv., 1° een boom die ruw van schors is ; 2° ook zegt men : *die boom is rouwschellig*; en daar door verstaat men dat zijn hout van binnen rouw of reeds rotachtig is (Br.). Z. rijscholde.

ROZEGIP, voor : *rose d'Égypte*, resida (Br., Limb. en elders).

ROZEN. *Iemand wat rozen* bet. : zich met iemands zaken niet moeien : *ik roos u wat*, wil zeggen : ik moei mij met u niet (Limb.).

ROZENGLANS, dezelfde kwaal als de Franschen *trousse-galant* heeten, d. i. cholera, bij de Nederduitschers *galbraken*, *bort*, *buikwee*, *kreveling*, hgd. *cholerische feuchtigkeit* (omstr. v. Kortrijk).

ROZETTEN, gelijkvl. w. De wangen roosvervig kleuren : *en ze met hat pulleren, blanketten ende rozetten een oog gegeven hadden* (P. Poirters).

ROZIG, bijv., koortzig (Gelderl.).

RUBBEN, RUBEN, mv., 't zelfde als : *ribben*, d. i. jong raaploof dat men als koolen tot moes bereidt, in 't hgd. *rübe* (Br., Kemp.).

RUDDEKOKEREN, o. w., touteren (Langemark in Vl.).

RUFFE, v., klein ventje, jongen die niet kan stil blijven, bij verachting gebezigd ; Z. Kil. op : *roffe*. Zoo staat er in 't *Belg.-Mus.* 1844, blz. 196. *Ruffe* beteekent soms in Vl. : deugniet, bedrieger. Z. roffel.

RUFFEL. Z. ruifel.

RUFFELEN, b. w., uitrafelen, pluksel maken (Limb.); h. en d. in Vl. voor : *roffelen* (slaan), *appels*, enz. *afruffelen*. Z. ruifelen en roffelen.

RUG, m., hoog bed of pand tusschen twee rechte voren, waarin men de akkers omploegt : *die ruggen zijn zoo smal*. Een korenveld wordt gewoonlijk in *ruggen*, en een haver- of vlasveld in panden gelegd. In Westbr. zegt men voor : *rug*, beddevoor en in Westvl. : *muur* en *voor*. Z. aanscheut (4).

RUGGELEN is in de Kemp. : het geluid dat de peerden laten hooren als men hun eten aanbrengt, hunkeren, hinniken,

stil brieschen. Dit w. is bij Weil. : *rugchelen*, fr. *braire*, en wordt van ezels gezegd; bij Plant. wordt : *ruchelen als verkenen* verfr. door : *grongner comme pourceaux*, etc. Kil. vert. : *ruchelen* of *rochelen* door : *grunnire*, enz. en *rugghelen* door : *tergiversari, retroire*, enz.

RUGSTRANG of RUGSTRENG, v. en soms ook m. gebr. : ruggraat, rugbeen (Br., Hagel. en beide Limb.). Z. streng.

RUI, RUIDE, uitgespr. : *roe, roei*, krets, ruidigheid, fr. *gale*. Vanhier : *ruivogel* (Limb.), in N.-Br. : *rui, ruid* gebr. voor : schurft en uitslag op het vel. In Westvl. zegt men : *rui* voor : ruig, fr. *dur*. Z. ruig bij ons en Weil.

RUIAART. Z. ruwaart.

RUIDSCHEN. Z. ruischen.

RUIEN, ROEIEN, o. en b. w., werpen, spel bestaande in geld in de hoogte te werpen (Somergh.); te Eecloo heet dit spel : *hoofden*. Kil. vert. : *ruyen, roeyen*, o. a. door : *jacere*.

RUIFEL of RUFFEL, v., eene schop of spaan waarmeê men *ruifelt* of *roffelt*; een waterspaan of oos om lijnwaad meê te beoozen, en eene houten schoep of lepelvormige schup, om putten en grachten meê te gooren (159) en om graan meê te keeren of op te scheppen (Westvl. en elders). *Ruifel* is gewis voor : ruifelschop, ruifelspaan. Z. roffel en 't volgende en schoep.

RUIFELEN, ook *ruffelen* uitgespr., is zeker 'tzelfde w. als : *roffelen* en heeft in Oostvl. dezelfde beteekenis namelijk die van : afroffelen of afwrijven, afruischen, afvagen; ook Kil. vert. : *ruyffelen* door : *terere, verrere*. Men zegt ook : *af-* en *overruifelen*. In Westvl. en licht ook in een deel v. Oostvl. bet. het 1° oppervlakkig effenmaken met schup of hark, b. v. : *de wegen ruifelen, afruifelen*, d. i. de wegen hard krabben of grietselen, of ze oppervlakkig afsteken en het gras er van bijeen schrabben. Vanhier : *ruifelschup*, te Somergh. : eene schup om 't gras meê van de wegen te schuppelen; 2° oozen, begieten, besproeien : *ge moest het lijnwaad wat ruifelen*, doch zie voor deze beteekenis : ruifel en schoffelen.

RUIFELSCHUP. Z. ruifelen.

RUIG of RUIIG, bijv., voor : ruidig, schurftig : *hij spant niet aan als met rap en ruig*, d. i. met ruig of slecht volk. Ook wordt het als o. nw. gebr. voor : *ruidigheid*, schurft : *hij heeft het ruig* (Br.). Z. *rui, ruid*, en bij Weil. : *ruidig* en *ruig*. Plant. en Kil. hebben : *ruyich* voor : *ruydich*, fr. *rogneux* en *ruyicheydt* voor : schurft.

RUIGAARD, ruige of ruwe kerel (Br.), in Vl. is 't : ruwaart, ruiwaart.

RUIGSCHEN, eenè ruigte in de keel hebben, schor zijn, en vanhier dat *ruigte* ook : heeschheid, schorheid bet. (omstr. Breda. Z. Hoeufft 503).

RUIK, mv. *ruiken*, stuk of klomp van hard gedroogde aarde, fr. *morceau de terre* (Westvl., Popering.): bij Meyer bet. : *rusch*, kluit en *ruighaerigh*.

RUILEN, o. w., verwisselen, doch in 't Hagel., te Leuv. en elders zegt men in het kaartspel : *ruilen* voor de kaarten afnemen (fr. *couper*): *ik ruil niet, ik klop*.

RUILOKTE. Z. ruwlokte.

RUIM (ruum), bijv., zeker, gewis, ten volle : *is dat waar? — ja ruim* (Limb.).

RUIMELING. Het mv. *ruimelingen* bet. : snoei of snoeisel van het elzen hout (Z. elst, 117) en boomen (Oostvl.); in Br. : *steun*. Het w. is afgeleid van : *ruimen* dat Kil. vert. o. a. door : *frondare, amputare ramos supervacuos*, ook heeft bij : *ruymelinck*, l. *fasces ramorum et frondium su-*

pervacaneorum, *ramalia*.

RUIMEN, o. w., tegen zijnen dank weggaan (Ronse).

RUIMER voor : roomer (Westvl.); in Br. en elders : *roomer*.

RUIMTE voor : wijdte (Br.).

RUIP voor : *reup* of *reep* (ruif) (Limb.). Z. reep 2°, blz. 528.

RUISCHAART (Westvl.). Z. rotelaar (appel).

RUISCHEN (*ui* ook als korte *eu* uitgespr.) is niet alleen een geluid van zich geven als door dat w. wordt uitgedrukt, maar het drukt ook eenigszins de oorzaak uit van dit geluid. Zoo bet. het in Br., Antw., Kemp. en N.-Br. : wrijven, schurken : *mijn schoen ruischt. Daar ruischt iets achter* bet. daar zit iets achter. *Ruischen* heeft ook dezen zin bij Hoeufft (503) die *ruidschen* schrijft en het afleidt van : *ruid* (schurft), dewijl de *ruidigen* gewoon zijn te schurken, te wrijven of te krauwen ter verdrijving der jeukte. Het met droog stroo afwrijven van een pas geboren kalf wordt te Berg-op-Zoom ook : *ruischen*, *russen*, *russchen* gezegd. Kil. maakt verschil tusschen *ruyschen* en *ruydschen* : het 1° is een zeker gerucht maken; het 2° vert. hij door : *scabere, terere*, *fricare* (krabben, wrijven). *Den hond op iemand ruischen* bet. in Vl. : den hond op iemand aanhitsen.

RUISEL, RUIZEL, 't zelfde als : fak (121), fr. *motte de terre* : *hij heeft geen ruizel land* (Westvl.); in Br. zegt men : *geen plekje*, *geene voor land. Ruisel* is verwant met : *ruiselen* in den zin van : morzelen, wrijven, zoodat het eigenlijk : morzel bet.

RUISELEN, freq. van : *ruischen*, afwrijven, vaneenwrijven, pellen, b. v. de boekweit : *is de boekweit al geruiseld?* Vanhier : *ruiselmolen* (Kl.-Br.).

RUISELMOLEN, m., molen dienende om boekweit te pellen (Kl.-Br.).

RUISKALT is te Iepere hetzelfde als elders in Vl. : *bitter*, *grimsel*, of als in Br. : *zoet*, en elders : *roet* van de schouw.

RUIT. *Gij deugd in de ruiten niet*, gij zijt een aartsdeugniet (Limb.).

RUITER, m., kever of maalder (Turnhout).

RUIVEN zegt men bijna overal in 't Z. voor 't Holl. : *ruien*, fr. *muer*.

RUIVOGEL, ROEIVOGEL is de naam van den vlinder of pepel in eenige streken van Limb., licht omdat men meent dat het fijne stof dezer diertjes de rui (schurft) overbrengt of omdat het stof er ras van afvalt of ruifelt.

RUIZEL, RUIZELEN, h. en d. in Vl. voor : *ruisel*, *ruiselen* en *reuzelen*.

RUIZELEN, in Vl. hetzelfde als : *ruiselen* of *reuzelen*; bij Kil. : *ruysselen*, *rysselen*, l. *strepere*, *perstrepere*. Z. ruischen.

RUIZEMUIZEN, o. w., in Vl. voor : knorren, ruzie maken, ruzie zoeken, kijven, krakeelen : *'t is altijd ruizemuizen! Ik zal nog eens verhuizen* (Volksliedjes, blz. 26) :

> Die zoo altijd ruizemuizen
> Ik zou ze ook maer doen verhuizen,
> Of ze, voor hun leven lang,
> Zenden preutelen in 't gevang.
> (*Vaderlander* van 1852.)

Bij Kil. bet. *ruysmuyzen* : gerucht maken, l. *strepere*.

RUIZEN, met steenen, sneeuwballen, enz. naar malkander smijten (Kl.-Br.). 't Is licht hetzelfde als : roeien of als, bij Kil. : *ruyschen*, vert. o. a. door : *impetum facere*, *irruere*.

RUIZIG, moeilijk (Kortrijk). Z. ruzig.

RUIZING. Z. ruzing, ruzie.

RUKEL, 'tzelfde in Westvl. als : rakel, egge.

RUKEN, omstr. Breda voor : *ruiken* en *rieken*.

RUKSTRANG, 'tzelfde als : rugstrang (Limb.).

RUL, RULLE, meikever (Vl. vooral

Westvl.). Z. rullen en averulle (22).

RULLEN, o. w., binnensmonds of tusschen de tanden spreken, babbelen gelijk iemand die gram of misnoegd is, morren, grommen, knorren, knoteren, preutelen, prevelen, prazelen, razen, fr. *blaguer* : *wat zit gij altijd te rullen!* grollen : *dezen nacht hebben de katten fel geruld.* Bij eerw. G. Gez. bet. *rullen* ook : ronken, ratelen (Vl.); in 't kaartspel ook : de volgende kaart van den duik (109) omkeeren om andere troef te maken, als er met den vorigen troef niet gespeeld wordt, fr. *écarter*, *faire l'écart.* Als ze allen passen, vraagt men : *willen we rullen* (Vl.). Van dit *rullen*, 't welk verwant is met *rallen*, komt *rul*, *rulle*, meikever. Dit woord is voor : *ruller* of *rulder*, dat is : *ronker*, het wordt aldus om zijn geronk geheeten.

RULSEN, ROLSEN, klimmen, springen, kruipen : *de jongens moeten altijd rulsen* (Limb.); uit korstwijl worstelen, bijzonder van kinderen gezegd (Maastr.).

RUM, v., plooitje dat men met de naald in de kleederen maakt : *haar kleed is rondom met rummen genaaid.* Vandaar het werkw. *rummen* voor : plooien of in plooien leggen (Limb.).

RUMEN, b. w., rijmelen (N.-Limb.).

RUMENSLAAN, o. w., rijmelen (N.-Limb.).

RUMENSLAGER, m., rijmelaar (N.-Limb.).

RUMKE, o., vestje (Limb.).

RUMMEL. Z. remmel.

RUNGELEN. Z. ringelen.

RUNNIKEN, o. w., hetzelfde als : rinniken of grinniken; bij Ruysbr. komt *runen* voor in den zin van : mompelen, prevelen.

RUPS, m., oprisping der maag, fr. *rot* : *hij heeft zoo dikwijls rupsen* (Limb.).

RUPSEN, o. w., voor : rispen, oprispen (Limb.).

RUREN wordt in Br., Antw., Kemp., N.-B. en elders altoos gezegd voor : roeren, ook *verruren*, *beruren*. De Ouden schreven het ook zoo; in Limb. is 't : *reuren.*

RUS (rös) (Antw.). Z. rut.

RUSCH, RISCH, RESCH, ROSCH, m., in de Woordenb. : bies, welke beteekenis het w. in Overijsel en Groning. nog heeft; doch thans bet. *rusch* in Br., Antw. en Kemp., *rosch* in N.-Br., *resch* in 't Hagel. en Belg-Limb., en *risch* in Holl.-Limb. : zode, graszode, graslap, afgestoken zode, fr. *gazon*, *motte de terre couverte d'herbes* : *steek den rusch af. Een doel van russchen* of : *een russchen doel. Hij ligt al onder den groenen rusch* (*gruun sargie*), hij is reeds begraven. In Holl.-Limb. verstaat men door : *risch* ook : schadde of heidezode; Br. en 't Hagel. door : *resch*, iets wat als een graszode dooreen en dicht samengegroeid is, b. v. : *dat graan staat als een resch. Melk* of *pan met resschen* of *russchen* bet. te Antw. : melk met brokjes brood in gesneden. *Rusch* of *resch* is in 't Hagel. en Br. ook eene klens of mand met houtassche in, dienende om loog te maken : *giet water op den resch.* Vanhier : *resch*- of *ruschmand*; of zou dit laatste niet in verband staan met *ruyssche*, *ruysse*, bij Kil. vert. o. a. door : *nassa viminibus contexta*, *excipula*, *alveus apum*, fr. *ruche d'abeilles*. Dan bij Kil. en Pomey is *resch*, *rosch*, *rusch* vert. door : *cespes*, *gleba*, wat hetzelfde is als blz. 1[illegible] *groes* of *grusch*, welk laatste men veel in Br. zegt voor : *rusch*, vanwaar : *grazen*. Weil. acht *rusch* verwant met het fr. *roseau*, doch het schijnt meer overeenkomst te hebben met het hgd. *rase* (zode) en met het oude *rasen* (snijden), welk met *gras* (vanwaar : *grazen*) verwant is. Bild. (I, 268) acht *gras* van *ra-ën* (uitschieten) of wel als *ge-ras* van : *razen*, het fr. *raser* (scheren

maaien). Z. rijs, rijzen en schaar.

RUSCHEN, RUSSCHEN voor: *ruischen*, gerucht maken (Vl.).

RUSELEN, RUZELEN, o. w., *ruiven* of *ruien*, gezegd van het uitvallen van 't haar bij menschen of de pluimen bij dieren, van het afvallen der bladeren van boomen en bloemen en van 't rijzen van zaad, en zelfs voor het verwisselen van de tanden bij kleine kinderen (Limb.). Men hoort soms ook: *rutselen* en *russelen*, in dezelfde streek. In Westvl. bet.: *ruselen*, afwerpen, b. v.: *noten afruselen*. Bij Kil. is: *ruyschen*, l. *irruere*, *impetere*, angl. *to rush*. Z. rutselen en reuzelen.

RUSSCHEN, uitgespr. *rissen*, de heidenzoden of russchen afhakken (Limb.); in Br. is dit: *den groes* of *de russchen afsteken* of *afkappen*. *Russchen*, uitgespr.: *resschen* bet. in 't Hagel.: als een rusch of resch worden, ondereen of door elkander groeien, verwarren, verward worden: *zijn haar rescht gansch ineen*. *Dat is gerescht gelijk haar op den hond.*

RUSSELEN. Z. ruselen.

RUSSEN (*u* als korte *eu*), b. w. *ruischen* of *ruidschen*, doch bet. ook: slaan. Vanhier: *rüssing* (Br., Kemp., N.-Br.).

RUSSING, wrijving, slaag (Br. en elders). Z. rossen, russen en ruischen.

RUT, m., praat, raas, gesnap: *wat armen, flauwen, ijdelen rut vertelde daar* (Br.)! elders, b. v. in 't Hagel. en de Kemp. bet. *rut* ook: beslag, windmakerij: *rut maken*, d. i. wind maken, zich hooveerdig gedragen.

RUT, RUTS, RUTTE, in Vl. als bijv. gebr. in: *rut zijn*, d. i. alles kwijt zijn, niets meer bezitten, alles in het spel verloren hebben, geen geld meer hebben: *ik speel niet meer meê, ik ben rutte*; in 't L. v. Waas zegt men: *ruts* of *rits zijn* en te Antw.: *rut*, *rits* of *mot zijn*. Tuinman zegt dat *ik ben rut* (voor: ik heb niets meer overig) ziet op het boek Ruth, 1° hoofdd., 2° v. Anders zoude men het konnen houden voor eene verkorting van *rein uit*, blz. 138 van zijne spreekwoorden op: *hij is reeuws* zegt hij dat dit bet.: *hij is er uit*, en, bij verkorting: *hij is rut*. Snellaert bespreekt ook *rut* in 't *Belg.-Mus.* 1844, blz. 190. Z. rits (544), mot 1° (292) en krut (305).

RUTS, v., kleine voor, ook eene gaping in de helling van eenen berg of van eene kloof door welke men zich ruggelings moet laten afglijden. Het werkw. *rutsen* bet. zich ruggelings ergens laten afglijden, afzakken: *de knecht rutste van het peerd* (Limb.). Z. rutsen en rutsel.

RUTSCHEN, zich heen en weêr bewegen, op zijne plaats niet kunnen stilzitten (Limb.). Z. ruts en roetsen.

RUTSCHRIJVERS, tusschenw.; dit woord behoudt den speler het recht een pas ter zijde te maken (Venlo).

RUTSEL, o., zekere visch (Limb.). Z. ruts.

RUTSELEN, b. w., schommelen, roeren, schudden (Hagel., Belg.-Limb.); te Maastr. is 't hetzelfde als: *ruselen* of vervederen. Z. ruttelen, rutsen en reuzelen.

RUTSEM, m., rusp (Westvl.).

RUTSEN (roeitsen), schongelen, touteren. Vanhier: *roeits*, schongel (Bruss. en omstr.). *Rutsen*, hgd. *rutschen*, komt in Reinaert, v. 973, voor in den zin van: schuiven, voortschuiven en Kil. vert.: *rutsen*, *rotsen* of *slibberen* door: *labi*, *prolabi*. Z. ruts.

RUTTE, eene magere koe (h. en d. in Vl.). Z. rut en 't *Belg.-Mus.* 1844, blz. 190 op 't w. rosse.

RUTTELEN, ROTELEN, gerucht maken, klutsen, klinken, b. v. van geld gezegd; veel klappen; vandaar: *ruttelare*, prentelaar (Vl.). Z. reddelen en rutselen.

RUTTELSPICHTIG, bijv., wordt gezegd van stoelen, enz. die niet vast staan, die loteren of bijna versleten zijn (h. en d. in Vl.). Het w. is verwant met *rutselen*, *rutschen*.

RUUT (riet), *keersruut*, o., roet, smeer (Br.). Vgl. *reuzel*, verkenssmeer.

RUWAARD, *ruiaart*, een ruwe, plompe kerel (Westvl.).

RUWBALK, m. Voor den winter ploegen de landbouwers soms twee voren tegen elkander op, makende zoo afwisselend eene groef of grebbe en eene hoogte; het is deze hoogte welke men: *ruwbalk* noemt. De hoveniers plegen dit meer te doen om de tuinaarde 's winters beter te laten uitvriezen. *Ruwbalken maken*: *de hof ligt in ruwbalken*, van: *ruw* en *balk*. *Balk* wordt niet alleen gebr. voor opgeworpene aarde, maar nog voor sneeuwhoopen, wanneer zij door den wind zoodanig zijn opeengejaagd, dat zij aan balken gelijken: *de weg is met sneeuwbalken afgesneden*. Men gebr. dit w. zelfs om de wolken aan te duiden, wanneer zij door het uitwerksel des winds in de lucht lange smalle strepen vormen: *er zijn balken in de lucht*. Z. balk (29).

RUWLOKTE, **RUILOKTE**, bijv., iet of iemand die verwaarloosd, onachtzaam, ruw, onbeschaafd is (h. en d. in Westvl.). Het w. is samengest. uit *ruw*, *lok* hetzij dit voor: haarlok of het fr. *loque* staat, en *te*. Z. dezen uitgang (blz. 89).

RUWSCHELLIG, **RUWSCHOLDE**, bijv., het eerste gebr. in Br., het tweede in Westvl. voor: *rouwschellig*. Z. dit w. blz. 559.

RUZELEN, freq. van: *ruzen* voor: ruizen, bet. in Limb. hetzelfde als: rijzen, dalen, afvallen. Z. ruselen.

RUZEMOEZEN, fr. *tripoter* (Venlo).

RUZIE, **RUZE**, v., moeite, last: *met ruzie*, nauwelijks: *met ruzie was hij nedergezeten dat men hem reeds halen kwam* (Westvl.).

> Aldat ruze of moeite kost
> Daarvan zijn wij hier verlost.
>
> (G. Gez. blz. 47.)

Op de ruzie bet. te Popering. in 't fr. *au hazard*. Vanhier: *ruzig*.

RUZIG, **RUIZIG**, bijv., moeilijk (Westvl.). Z. roei, roeis, dat ook: moeite bet.

RUZING, v., voor: *ruzie* (Limb., Hagel., Br. en elders).

S

De woorden die men onder de S niet vinden mocht, zoeke men onder de Z.

S is dezelfde letter als Z, doch scherper van klank. Zij laat zich ook nog al verwisselen met de *t*, gelijk men het zien kan in *Wesseren* of *Westeren*; *saffelen* of *taffelen*; *sammelen* is volgens Ten Kate: tammelen, en in eene menigte andere woorden; 2° het volk vormt doorgaans het mv. der znww. uitgaande op *el*, *en* en *er* met er eene *s* bij te voegen: *die straatjongens maken u leugens wijs. Uw broers en zusters doen dat niet*, en die uitgaande op *te* zijn in 't mv. *tens*: *dieftens*, *gemeentens*, *ziektens*, enz. Doch in Westvl. en soms ook elders is het mv. van bijna alle znww. op *s*: *schelms*, *booms*, *zoons*, *kerks*, *wolks*, *enz*. Doch 't mv. van nww. als: *hoogde*, *breedde*, *laagte*, *lengde*, *zwaarde*, enz. is in den mond van het volk: *hoogdens*, *breeddens*, *laagtens*, *lengdens*, enz. 3° het Z.-Limb. taaleigen heeft *geschrijfs*, *gekijfs*, *gelachs*, *gekerms* en alzulke ww., van werkw. ge-

vormd, met eene *s* : *wat geschriefs is dat.* 4° Ook heeft in dezelfde landstreek de 2e pers. enkelv. van den tegenwoord. en verleden tijd der aantoonende wijs, eene *s* : *doe klaags, doe klaagdes. Wat lachdes zoo fel mit mich?* 5° de *s* of *es* wordt thans nog overal in Br., Antw. en elders, achter de werkwoorden gevoegd met de beteekenis van *het*, b. v., *ik weet es niet. Ik geloof es niet. Kundes niet gelooven? Ik doens niet. Ik zals nooit gedoogen*, enz. 6° zoo zegt men in Vl. *jaas* voor : ja ; *toens*, dat men vroeger in Br. ook schreef, voor : toen. In Br., Antw. en Kemp. *zelfs* voor : zelf; *in langens* voor : in langen tijd; *van 's gelijken* voor het fr. : *de même; hoes, misschiens*, *dikkes*, voor : dik (dikwijls), *inmiddels* voor : ondertusschen. Zoo zegt men ook : *hoogstens*, ten hoogste; *lestens*, voor : laatst of ten laatste; *middens* voor : in 't midden. *Ik wensch u veels geluks* voor : veel geluk.

SAAIEL, m., wauwel, onnutte praat. Z. saaiëlen en saffelen.

SAAIELAAR. Z. 't volgende.

SAAIELEN, o. w., bet. in Limb. bijna hetzelfde als in Br. *sammelen*, *semmelen*, d. i. wauwelen, sjouwelen, prazelen, zotten of onnutten praat vertellen. Vanhier : *saaiel*, v., voor : *saaielers* of *saaielaarster*, een lomp, dom, sukkelachtig vrouwmensch, eene sul of sukkel; *saaieleer*, sukkelaar, snul, onnoozele bloed. Z. saffelen en saniken.

SABBEREN, o. w., voor : zeeveren (omstr. Breda); Kil. heeft : *sabberen* in den zin van : kladden of slecht schilderen, l. *maculare*, en *sabberer* voor: kladder en toleraar, l. *vaniloquus*. Z. snebberen, zabberen en zebberen.

SABEL, SAVEL, m. *Eenen savel aan hebben* is eene dier menigvuldige uitdrukkingen gebr. om iemands bedronken staat aan te duiden: *hij heeft een sabeltje aan* (Vl., N.-Br.).

SABELEN of SAVELEN : *ergens door sabelen*, ergens doorhakken of er met vuile voeten doorgaan (Vl.).

SAENSEJUEN, kruiswortel (c. Axel.). 't Is verbasterd van 't fr. *gentiane*.

SAFFELEN, o. w., met moeite doen, sukkelen, taffelen, sammelen. Vanhier : *saffelaar, gesaffel*, enz. (Kemp., Vl.).

SAGEIERS, SEGEIERS. Zoo noemt men hier en daar in Vl. den derden dag der dorpskermissen op welken er veel dronkenschap en baldadigheden plaats grijpen. Zou de oorsprong van dit zonderlinge w. in den Zacheüs van 't Evangelie te vinden zijn?

SAIET, SAJET is, volgens Bild. (III, 1), beter dan *saaiet*, en het is ook de uitspraak van 't w. in Br., Antw. en Kemp., alwaar het m. gesl. alleen gehoord wordt.

SAKAVAN, SAKKAVAN. Z. sakker.

SAKKER, m., vloek, vloekwoord *Hij liet eenen fellen sakker* : vanhier *sakkeren* voor : vloeken : *als hij zat is, doet hij niet als vloeken en sakkeren ; versakkeren*, vervloeken. Men zegt ook in verwondering en als bij uitroeping : *sakkerdit*, *sakkerloot*, *sakkerstie* en ook, om niet schijnen te vloeken : *sapperdil*, *sapperloot* of *suikerloot*, *sakristie*, fr. *sapristie* (Limb., Br. en elders); *sakkavan* of *sakavan, sakkondée* of *sakondie* is in Westvl., althans omstr. Kortrijk, ook eene vloekachtige uitroeping. Het woord is van 't l. *sacer* of van 't fr. *sacré*.

SAKKEREN. Z. sakker.

SAKKERDIT, SAKKERLOOT, SAKKERSTIE. Z. sakker.

SAKKERSTIJN. Z. sakristijn.

SAKKONDEE, SAKKONDIE. Z. sakker.

SAKRAMENT. *Hij, zij gaat uit met zijn, haar sakrament*, d. i. met zijn of haar wederhelft (Br., Antw.).

SAKRISTIJN, o., zegt men in Br. en Antw. voor : *sakristij*.

SALAAD. *Eene salade geven*, berispen, hard bekijven; ook slaag geven (Vl. en Br.).

SALET, zijkamer (Zeeland).

SALETREKEL zegt men te Maastr. van een saletjonker of het fr. *petit maître*.

SALEWANTE, slag op de kaak (h. en d. in Vl.); van 't fr. *saluade*, van *saluer*, groeten. Z. santekwant.

SALEWIJ, m., wilg, fr. *saule* (Maastr.).

SALMOENEN, kloppen, klappen: *wat salmoent er zoo* (Hasselt). Wij achten het w. afgeleid, niet van: Salomon, maar 't is eer eene verbastering van: sermonen of van: psalmodieeren.

SALOMONSSTAF, voor hetgeen men elders noemt *Salomonszegel* (Oostvl.).

SAMENZWANZEL, o., iets bijeen en dooreen gedraaid, samenhangsel (Popering.).

SAMMELEN, SEMMELEN heeft, behalve den in de Woordenboek. opgenomen zin, in Br., Antw. en elders ook dien van: langzaam spreken en vanhier: *semmeleer*, *gesemmel*. In denzelfden zin zegt men ook: *zemelen*, *zemeleer*, dat bij Kil.: *frutselen* bet. l. *frivola scrupulose agere* et *gravia ignaviter*. Ten Kate meent dat *sammelen* eene verbastering is van: *tammelen*, afkomstig van: *tem*, *tam;* maar zou 't niet verwant zijn met *samen?* immers *zamelen* bet. in 't hgd. *sammeln*, of ten minste met *sabberen* in denzelfden zin gebr. Z. 't volgende en santeren.

SAMMELTJE, kloterspaan (Kemp.); te Antw.: *klater*. Z. sammelen.

SANGER, bijv., grauw, paan, bruinrood: *mijn been is heel sanger van dien slag. Hij was heel sanger geslagen* (Hagel.). Verwant met 't fr. *cendre?*

SANIKEN, o. w., prazelen, zagen, onnutten praat vertellen (Limb.), of hetzelfde als in Br.: *semmelen*, santeren. Z. saaielen en santeren.

SANT, m., hoort men soms nog voor: *sint*, thans meest gezegd voor: heilige. Het komt van 't l. *sanctus*, heilig.

Geen sant
Is verheven in zijn land,

zegt men in 't Hagel. en Antw. voor: niemand is profeet in zijn eigen land of niemand wordt onder zijne medeburgers naar verdienste geacht.

SANTEBOUTIEK, santekraam: *geheel de santeboutiek*, geheel het kraam, geheel de boel, fr. *toute la boutique* (Vl., Limb. en elders). Z. sant.

SANTEKWANT, voor: kaakslag: *hij kreeg eene santekwant op zijn gezicht* (Br., Antw.).

SANTEREN, SENTEREN, flauwen praat vertellen, razen: *hij santert van 's morgends tot 's avonds* (Kl.-Brab.); in Br.: *semmelen*, fazelen.

SANTJE, o., bidprintje, fr. *image*; in Br.: *beeldeken* (billeken): *als gij uwen catechismus kont, kriegde e santje* (Westvl.). Z. sant.

SAPPER, SAPPERLOOT, SAPPERSTIE. Z. sakker.

SAP. *Iemand het sap uit de schenen nijpen*, 't hem duur doen betalen (L. v. Aalst).

SARA, v., kwade, dulle vrouw: *'t es en sara van e wive* (Kortrijk). In 't *Taalk. Mag.* (III, 586) komt 't w. *sara* voor in den zin van: schrijf- (of druk-) faut, ook voor: *saca*, zake, zaak.

SARGIE, v., staat bij Weil. aangeteekend als zijnde zekere wollen stof en in de Woordenb. is 't verfr., evenals *saai* of *saaiet*, door: *serge;* doch in Br. en Antw. bet. het: deken, fr. *couverture: wollen sargie*, *katoenen sargie*, *werken sargie*. Dezen zin heeft het ook bij Kil. te weten van: bedde-kleed, l. *stragulum*, en komt het reeds voor bij Ruysbroeck (III, 111, r. 16).

SAROOP, SERROOP, m., siroop of stroop (Br., Antw., Kemp. en elders): *ge ziet er uit gelijk een afgelekt saropen*

broeiken (Reinaert De Vos, 1861). *Eene saropen tronie :* een geslepen, onnoozel gezicht (Antw.); in Oostvl. vooral te Gent zeggen de boeren : *sarope*, *scharope* voor : siroop; in Limb. veel : *schroop*. De Spanjaards schrijven : *xarabe*, en de Portugezen : *xarope, charope* uitgesproken.

SASSENIER of SASSER, m., bediende die gelast is met de sassen of de sluizen van vaarten open- en toe te draaien om de schepen door te laten, en dit doorlaten der schepen heet men : *versassen : wij kunnen nog seffens niet versassen* (Vl., Br., Kemp.). Z. sas bij Weil.

SAUS, v., berisping, sterke berisping : *iemand zijne saus geven. Hij 'kreeg een felle saus meê*, hij werd duchtig over den hekel gehaald (Vl., Br., Antw., Kemp.). *'t Is saus naar 't kommeken*, de een is niet beter dan de andere, 't een aart 't ander, of : *'t is zak naar 't zaad.*

SAUSEN, in Br. *sauzen* uitgespr., bet. in Westvl. en omstr. Gent waar het *seisen* klinkt : zagen, lastig vallen; in de Kemp. : razen, flauwen praat vertellen. Te Antw. zegt men : *sjouwelen* (sjavelen); in de Meierij : *sauwelen ;* in Br. : *semmelen ;* in Limb. : *saniken wauwelen* en *saaielen.*

SAUWELEN, o. w., zotten klap vertellen (Meierij.) Z. sausen, sjouwelen, sammelen en zaaielen.

SAVÉ, m., voor : sjouwel of ijdele klap. (Br., Antw.).

SAVÉ, SAVIE, 't zelfde in 't Z. als in de Woordenb. : *salie*, en bij Kil. : *salgie, saelgie, salie*, holl. fris., l. *salvia*, fr. *sauge ;* in Limb. : *zelf*. Z. bij Weil. : salie.

SAVEL, bijna overal voor : sabel, en *savelen* voor : sabelen.

SAVOOI, slons, sloor : *eene vuile savooi, eene luie savooi* (Br., Antw. st.); te Popering. bet. *savooi* : roode kool.

SCH wordt in 't Limb. platduitsch gelijk in het hgd. en gelijk *ch* in 't fr. *chapeau*, *cheval*, of bijna als *sj* uitgesproken; elders in België hoort men minder den *j*-klank en meer een *ch*-klank. Op het einde en in het midden eens woords klinkt *sch*, in 's volks mond, bijna altijd als *s*.

SCHA, voor : schade, en vanhier : *schâbeletter* (Z. dit w.). *Eene koe houden schâ voor bate* zegt men in Westvl. wanneer iemand voor eenigen tijd de koe zijns buurmans houdt om er de voor- of nadeelen van te genieten; te Popering. is het : *schate voor bate.*

SCHA voor : schaduwe, lommer, fr. *ombre*. De Ouden schreven veel : *schade, sca, scade, schaye, schaeye, schadue*, en ook *scheme* (waarvan nog : *schim*) voor : schaduwe. In Vl. heeft men : *schauwe*, en bij Kil. : *schaeuw* voor : schaduwe. Men treft ook : *beschaden* voor : beschaduwen aan.

SCHAAF. Men heeft in Br. een aantal namen van verschillende schaven. Ziet er hier eenigen ons door schrijnwerkers opgegeven : *rijschaaf*, of *ruwschaaf* en *voorlooper*, groote schaaf waarmeê men eerst uit den grove schaaft; 2° *kortschaaf*, schaaf om meê zuiver te schaven; 3° *ogiefschaaf*, om bandekens of randjes meê te schaven; 4° *rabatschaaf* ook : *bagetschaaf* geheeten, schaaf om meê rabatten of bagetten te schaven; 5° *holschaaf*, om de paneelen uit te hollen; 6° *ploegschaaf* om de voren voor de paneelen uit te schaven (deze twee schaven passen opeen); 7° *plattebandschaaf*, schaaf om meê de platte banden te schaven (Leuv.). De *kortschaaf* wordt ook *handschaaf* genoemd en door *rijschaaf* verstaat men elders : de lange *fijnschaaf.*

SCHAAF LOOPEN, op eens anders kosten teren, of, gelijk men ook zegt : *op schabber de bonk loopen* (Meierij). Bij Hoeufft (506) leest men « door : *schaaf loopen* verstaat men, zoo ik

meen, in Holl. : daarheen loopen zonder dat iemand zich zijner bekreune. Dan omstr. Breda noemt men : *schaaf loopen* of *op schaaf loopen*, hetgeen aldaar is : *op den klop loopen*. Mogelijk is het voor : *op de schaaffelingen* of *het afschaafsel*, het overschot van de tafel, loopen of op het schaffen loopen. Zoo het laatste, zou men moeten zeggen : op schaft of op de schaft loopen. » Z. schabbernak of liever schavernak.

SCHAAI, **SCHAUW**, v., grendel eener deur, fr. *verrou;* het eerste wordt gezegd in 't N. van Limb., 't ander in Z.-Limb. Vanhier heeft men : *schaaien* voor : grendelen ; en 't verkleinw. *schaaike*, grendeltje. Het schijnt met: schof, schuiven verwant en is dus iets dat ergens voorgeschoven wordt. Men zegt in Br. en elders ook : *schaai* voor : schaduwe.

SCHAAIEN, **SCHAUWEN**, b. w., grendelen : *is de deur geschaaid* (Limb.) ; in Br. en Antw. zegt men in de teekenkunst : *schaaien* voor : schaduwen, fr. *ombrer*.

SCHAAKAL, uitgespr. : *schakal*, m., die alles schaakt, grijpvogel (h. en d. in Vl.).

SCHAAKSEL, o., uitgespr. : *schaksel*, iets wat geschaakt is, een vuil slordig mensch (Kemp. en elders).

SCHAAL is, zegt Weil., in 't N. gebr. voor : schel of schil, schelp of dop, doch in Westvl., Limb. en elders heeft *schale* nog deze beteekenis. In N.-Br. wordt *schaal* ook gebezigd voor : schotel. Z. Hoeufft (506) en Bild. (III, 13). Bij Maerl. en in den Teuth. komt *scale* ook voor in den zin van : bast; bij Ruysbr. voor : schelp : *die ghierighe kiest die sloestere vore die keerne en die scale voor den doder*. Het springt in de oog dat *schaal* of *scale* nauw verwant is met : scheel, schedel, schel of schil, schelp, schotel, schol, het engl. *schelle*, het zw. *skal*, het fr. *écaille*, *écale*, het l. *scatula*, het ital. *scaglia* en *scalolla* (schotel). Z. Weil.

SCHAAMTEVRIJ, bijv., schaamteloos (Vl.).

SCHAAN. Z. schanden.

SCHAAP, o., rek, kasplank (Limb.). Z. schap waarvan 't eene verlenging is.

SCHAAPGOED of **SCHAAPHOFSTEDE**, een boerenhof waar men schapen kweekt of waar men eene schaapkudde houdt (Oostvl.).

SCHAAPHOFSTEDE (Oostvl.). Z. 't voorgaande.

SCHAAPSHOOFD, onnoozele vent, goeizak, domkop (Br. en elders).

SCHAAR, **SCHAARD**, **SCHEER**, v. Volgens Te Winkel (*Arch. vr. Nederl. taal*, I, 299-300 en *Taalk. Mag.* IV, blz. 609 en 642) bet. : *scharen*, *scheren*, in 't deensch *skara*, afsnijden, afknippen, verdeelen ; volgens Bild. en Ten Kate is *scheeren*, van *schee-e-ren* (scheeden : scheiden), waarmeê dan *scheuren* duidelijk verwant is. Nu in Limb. en de Meierij bet. *schaar* (schaor), wat op het land groeit, de opbrengst die men er af haalt, oogst. Het is ook dezen dat het vroeger algemeen gebr. werd : *de jaarschaar van het hooi, graan, hout, brengt zoo veel op ;* dit leest men honderdmaal in oude kerkrekeningen. Vanhier : *houtschaar*, de opbrengst van het schaarhout. Doch in Limb. bet. *schaar* of *schoel* ook : regenvlaag. In Br. en elders is *schaar*, *schaard* en *scheer* (met bletende *e* uitgesproken, terwijl de *e* in *scheer*, fransch *ciseau*, zwaar of half zachtlang klinkt), hetzelfde onder andere als : krab, kraw, schrab, klauw, scheur door iets puntachtigs als nagels, doornen, enz. veroorzaakt ; bij Kil. : *crena*, *rima*, *ruptura*, *scissura*, en overdrachtelijk : veeg, klauw, verwijting, schamp, schimp : *hij heeft eene felle scheèr gehad*. Z. Bild. en

Weil. op : schaar, schaarde en, bij ons : schaars, scharen, scheren.

SCHAARBILJEN. Z. scharbiljen.

SCHAARHOUT, o., hout dat van tijd tot tijd, b. v. in Br., Antw., alle 5, 6 of 7 jaar, in Henegauw en Namen alle 15 jaar afgehakt wordt, en daarom ook in de Kemp. en elders : *hakhout* genoemd, in tegenoverstelling van : opgaande hout of boomen (Br., Antw., Kemp. en N.-Br.). In Gelderl. (zegt Hoeufft, 507) noemt men het : *akkermaal* of *akkermaalshout*. In 't *Taalk. Mag.* (III, 72) wordt *schaarhout* afgeleid van : *schaar* of *schaard*, l. *fissura*, als ware het : hout dat licht scharen of splinters krijgt; doch het is eer : *hout* dat bijeen *geschaard* wordt. Hoeufft meent echter dat het is : hout 't welk afgeschaard of gescheerd wordt; van : *scharen* of *scharren*, fr. *raser*. Dit is 't waarschijnlijkst : immérs *schaarbosch* is 'tzelfde als : kreupelbosch en wordt bij Kil. vert. door : *silva rasilis, quae prorsus succiditur atque abraditur*. Vandaar dan ook dat men in de Kemp. het klein hout of struikgewas van een bosch, dien men van zin is uit te roden, *schaaraf* heet en dat men op de plakkaarten leest : *een bosch ten schare af*, d. i. ten gronde af, verkoopen. Voor ons is *schaarhout* niets anders dan hout dat afgescheerd, d. i. afgesneden of afgehakt wordt.

CHAARS (*schaas* of *scheers* uitgespr.) is in Br., Hagel., Kemp., Antw., o., doch in Limb. ook m. en bet. : scheermes, fr. *rasoir;* bij Kil. *schaers*, *scheers*, *scheermes*, l. *novacula*, *culter rasorius*, enz. *Schaars* of *ploegschaars* en *ploegschaar* bet. in Br. en ook elders : het snijdend mes der ploeg waarmeê men het land omschaart of schelt of omwerpt, dus het ploegmes, fr. *le soc de la charrue*, zoo Plant. het verfr. : Kil. heeft *schaar*, *schere*, *ploeghschere*, *ploeghschare*, l. *vomer*, *vomis*, engl. *share*. In Limb. zegt men ook *schaars* voor : schaats, en het w. mag er voor dienen; elders in Limb. bet. *schaars* ook : schaar of schaarde in den sneê van een mes. Z. scharen, scheren, waarvan *schaars* de wortel is, en ook 't *Arch.* (I, 299-300).

SCHAARSEN. Z. scheizen.

SCHAASPUT. Z. scheizen.

SCHAATS, v., stelt, mv. *schaatsen*, *stelten*, fr. *échasses*, welk laatste van het neêrduitsch afstamt. Bild. (III, 16) zegt dat *schaats* ook gebr. werd voor : stelt; in Vl. wordt het daarvoor nog gebezigd en Plant. heeft *schaetsen oft stelten* in 't fr. *des eschasses*, l. *grallae*.

SCHAATSEN, o. w., schaatsen rijden (Vl., Limb.). Het komt van *scha-en*, nu : schaven. Z. schaverdijn en schrikschoen.

SCHAB, SCHABBE, in de Woordenb. : een licht manteltje, en bij Halma : een slecht manteltje, welke beteekenis het thans in Gelderl. nog heeft. Doch in Vl. is *schabbe :* een kiel of soort van kiel (fr. *sarrau*), wambuis of overal (444) dat men de kinderen aandoet; in 't L. v. Waas is *schabbe :* een kinderen-voorschoot, die als een overkleed gemaakt is. Men zegt in Vl. : *zijne schabbe scheuren* voor : zichzelven nadeel of schade doen, of eenander, tot zijne eigene schade, bevoordeelen : *zie toe dat gij uwe eigen schabbe niet scheurt*. Er bestond vroeger het volgend spreekw. :

Somers een schabbe, en swinters een pye;
Doet ter muelene, en bakt te tye (in tijds).

Kil. vert. : *schabbe* of *schobbe* o. a. door 1° *supparus*, *toga levis ;* 2° *operculum* (deksel, scheel) en hiermeê komt eenigszins overeen de zin dien het w. in de Meierij nog heeft, namelijk dien van : schaal of de uiterste ruige plank van eenen boom afge-

zaagd, ook die van : *lap*, overschot van een stuk goed, in welken zin men te Gent *schabbe* hoort : *heddi niet een schabbetje voor een kleed?* 3° *teredo*, *tinea* (motte, memel, meluw, 372) ; 4° *scabies* (ruidigheid) ; 5° *mulier maledica* (ruig en kwaadsprekend wijf) ; *cavillum*, etc., schimp, verwijting, smaad ; in dezen zin hoort men soms nog wel *schabbe : iemand een schabbe meê geven*. Vanhier komt het werkw. : *schabbeeuwen* (thans in Br. : *schaveelen* uitgespr.), *schabben*, *schobben*, *schrabben*, d. i. verwijten, schimpen, kwaadspreken, iemand met bitsige, verwijtende of schimpende woorden toespreken. Vanhier ook : *schabbauwlijk*.

SCHAB, v. mv., *schabben*, stukken die van gekapten arduinsteen voortkomen : *ik ga deze leegte met schabben opvullen* ; 2° uitgebrande steenkolen (omstr. Thienen) ; elders *schrabhoelie*, *singels* of *zengels*.

SCHABBAUWELIJK, SCHABBOUWLIJK, SCHABBOUELIK, bijv., doch meest als bijw. gebr., haveloos, slecht, slecht gekleed, wanordelijk, ruw, wild, afschuwelijk, vreeselijk, schrikkelijk : *wat ziet hij er schabbauwlijk uit. Het weêr is fel schabbauwlijk. Het is schabbauwelijk koud, donker, vuil*, enz. (Vl., Kl.-Br.). Vandevenne gebr. ook het w. :

So schabauwlijk souwje tieren
Buyten re'en en goe manieren.

Het w. komt blijkbaar af van : *schabben* of *schobben*, bij Kil. vert. door : *scabere*, *conviliari* ; *schabbig*, ruig, schurft : *schabbig weêr*, hgd. : *schebbig wetter*, en verder, *schabbeeuwen*, uitgespr. : *schaveelen*.

SCHABBERIG, SCHABBIG en SCHABBEEUWIG, bijv. Z. schabbauwlijk en schabbe.

SCHABBERNAAKT, uitgespr. *schabbernak* ; te Kortrijk en omstr. : heel naakt, ook : arm, onbeschaamd, lui, onrein vrouwmensch. Men zegt ook tegen speelzieke kinderen ; *schabbernak*, *schernik* en *sporrewegen*. Het w. is samengest. uit : *schabbe* en *naakt*. Z. bij Kil. en bij ons : schabbe, en verder : schavernak.

SCHABBERNAK, bouwvallig huis (Antw., h. en d. in N.-Br.). Z. 't voorgaande.

SCHABEELEN, v., in sommige plaatsen van Vl. hetzelfde als te Kortrijk : *scharbiljen* of *scharbilgen*, of als in Br. : *schrabhoelie*, elders *schabbe*, d. i. overblijfsels van gebrande steenkolen (Somergem).

SCHABEL (*a* kort). *Iemand bij zijn schabellen krijgen*, iemand onzacht bij de kleederen vastpakken (Limb.). *Op het schabelleken staan*, te pronken staan, te schande of aan den schandpaal of aan den staak staan (Br., Antw.).

SCHABELETTER, SCHABLETTER, en ook : *schabetter*, voor : *schade-beletter*, m., is te Brugge, te Roeselaar en elders, de bedienaar die belet schade te doen. In 't L. van Waas zegt men : *schabetter*. Z. schampetter.

SCHABETTER, in Waas verbasterde uitspr. van : schadebeletter. Z. schampetter en schabeletter.

SCHABRAK, v., kleine wollen omslagdoek (N.-Limb.) ; 't is het hgd. : *schabracke*, fr. *housse*, dekkleed voor peerden.

SCHACHELEN, SJACHELEN, 'tzelfde w. als bij Weil. : *schagcheren*, woekerhandel drijven, woekeren (Limb.) ; in Br. bet. het : kommerschap doen, een winstgevenden handel drijven. Doch in Vl. bet. het : ruilen of wisselen, verwisselen, mangelen. *Schachel*, *geschachel*, *schachelaar*, *schachelarij*. Z. Hoeufft (509) op 't woord.

SCHACHT of SCHAFT. De schachten zijn, bij de wevers : de vier latten van den

weverskam (Leuv.). Z. schacht bij Weiland.

SCHADDE, plagge (Z. plak, 485) of lap die van een dicht begroeid heideveld afgestoken wordt en als turf tot brandstof dient (Antw., Kemp., N.-Br.). « Elders worden de *schadden* ook *plaggen* (483) of *vlaggen* genoemd, doch 't w. duidt wederom eene andere soort van turf aan, » zegt Hoeufft (508). *Schad*, *schadde*, o., is in Gelderl. ook : groene zode met heidegewas begroeid en met veendeelen vermengd, dienende tot brandstof. Zijn ze van mindere hoedanigheid, dan noemt men ze : *plakken* of *plaggen* en ze dienen, evenals de groes of rusch in Br., om in den mesthoop, ook wel *plaghoop* genoemd, gezet te worden. De *plakken* zijn dunder. Men *maait ze* met de *plakzicht* van de gewone heidegronden, van onder de hagen en de kanten der bouwlanden en daarom zegt men in Gelderl. ook : *kampschadden : de schadden steekt men af*. Z. *Taalk. Mag.* (I, 320-23 en II, 307). Vanhier heeft men 't werkw. *afplaggen*, de zoden afsteken, wat men in N.-Holl. : *afzoden* heet. De *plagturf* of heidegroes heet men in de pr. Drenthe : *zodde*. In Overijsel heeft *plagge* en *schadde* dezelfde bet. als in Gelderl. en wordt er ook als mest- en 't ander als brandstof gebezigd. Z. *Arch.* (I, 243). Bij Meyer bet. *schadde :* kluit, klont aarde, bij Kil. : *cespes*, *gleba*, d. i. in Br. : rusch, risch, groes (166). Bild. (III, 16) zegt op 't w. « *schadde*, beter *schade*, van : *scha-en*, afsteken of afschaven, v., 't woord is eigenlijk : *schadde-kluit ;* anders zode, hetgeen door de vermenging *sch* met *sj*, en *sj* met *tz* in de uitspraak, zeer wel afkomstig van dit *schadde* kan zijn. *Schadden* zijn eigenlijk : *gestokene veenturven*, en *plaggen* : heideturven die men met de zoogenoemde *plaggenzicht* (een ander ding als de gewonelijke zicht) afmaait. »

SCHADDETURF, SCHADDEVUUR, turf, vuur van schadden (Kemp., N.-Br.). Z. schadde.

SCHADEELIG, bijv., schadelijk (c. Axel).

SCHAFAKKER. Z. schavakker.

SCHAFELING, SCHAVELING, o., afschaafsel, schaafspaanders (Br.); te Antw. : *krollen* (299); in 't fr. *copeaux* genoemd; Kil. heeft : *schaeffelinghen*, *schaevelinghen*, l. *ramenta*, *limaturae*, *schidia*, en de Teuth. : *schaffel van holt*, l. *assula*. In Limb. : *schaafspeen ; speen* voor : spaander.

SCHAFFELEN, b. w., een freq. van : *schaffen*, doen, verrichten ; frutselen : *wat schaffelt gij daar weêr?* (Br.) ook voor : *schoffelen : den weg afschaffelen* of *afschoffelen*, d. i. den weg dunnekens en lichtjes afsteken of het gras afschellen. Het wordt ook voor : *saffelen* en voor : *schuffelen* gebezigd. Z. schuffelen en schavernak. Z. over : schaffelen en voortschaffelen (slenterende voortschuiven) Hoeufft, blz. 509.

SCHAFFEN, o. w., maken, zorgen, zijn best doen : *schaf dat gij vroeg hier zijt* (Vl.); Kil. heeft het w. in dezen zin, l. *agere*, *curare*, angl. *chaffer : op iets schaffen*, iets aantrekken, iets achten, ter harte nemen (Br.); te Antw. wordt het gebr. voor : gulzig eten, maar dan is het met : schuffel verwant. Plant. verfr. *schaffen* door : *traicter*, *négotier*. Vgl. het hgd. *nichts zu schaffen haben*, niets te doen hebben.

SCHAFTIG of SCHACHTIG, in Limb. in verscheidene beteekenissen gebr. als voor : aardig, wonder, akelig, schrikkelijk, enz. : *oh ! het is schaftig*.

SCHAFTUURLIJK, bijv., mismaakt, wanstaltig, fr. *difforme* (Maastr.). Z. schavuurlijk.

SCHALAAI, SCHALLEI, SCHALLIJ, SKALEI, v., is in Belg.-Limb. de opene

plaats achter een huis, de achterplaats of wat men te Leuv.: *achteruit* noemt: *die menschen hebben maar eene kleine skallij* (St-Truid.). *Hunne schalleë en is niet groot* (Hasselt); te Tongeren klinkt het w.: *kasselij*, en in de Limb.-Kemp.: *schaldie*, waardoor men verstaat hetzelfde als in de Antw.-Kemp.: *werft*. Zou het w. niet verbasterd zijn van: *schalage* (schaal-agie), als ware de achterplaats met schalen rondom afgemaakt of wel bevloerd, of samengesteld zijn uit: *schaal* en *lei* (fr. *conduit*)?

SCHALDIE. Z. schallei of schallij.

SCHALEN, b. w., peulen: *erwten schalen* (Limb.). Men zegt er ook: *keveren*. Z. schaal.

SCHALIEBIJTER, m., ovenbeestje (Antw.). *Schalie* wordt in 't Z. meest gezegd voor: lei, daklei.

SCHALIEBOOTEN is te Popering. eene andere uitspraak van: *schaliebijter* of *schaalbijter*; doch men verstaat er door: zwarte ronde waterinsekten, bijna gelijkvormig aan den meikever.

SCHALIEDEKKERS HEBBEN in Oostvl. en Antw. gezegd voor: hoofdpijn hebben, daags nadat men veel gedronken heeft. Licht zegt men dit alzoo omdat het hoofd, in zulke omstandigheid, fel klopt.

SCHALIEREN, de zijkanten eener ladder waar de sporten insteken; ook de houten stok aan de koorden of kettingen eener rol of wel, waarmeê men deze voorttrekt (Westvl.).

SCHALK, z. nw. (Aalst). Z. gewand.

SCHALKEN, b. w., schoren (Oostvl.).

SCHALM, m., het groot snijijzer van de gewone ploeg, of in Holl.-Limb. hetzelfde als, omstr. St-Truid.: *schelp*, als in Br.: *schaars*, en als in Vl.: *scharre* (ploegmes, ploegschaar).

SCHALMBUS, een bond of bondel hout, die van schalmhout gemaakt wordt. Z. schalmhout (Oostvl.).

SCHALM, SCHALMEN. *Schalmen*, b. w., in 't Hagel. in een gedeelte van Belg.-Limb., in de Kemp., de pr. en st. Antw., in Br. en 't L. van Waas: boomen of het hout teekenen om verkocht en af- of uitgehakt te worden; dit geschiedt met een weinig schors af te hakken en op die blanke plaats de verdeeling der koopen of kavels te merken, ook: kavelen, d. i. in kavels of koopen verdeelen: *men is bezig met de boomen en 't schaarhout te schalmen*, *gewis gaat men dien bosch uitroden*. Vanhier heeft men: *schalm*, m., omstr. Diest en elders in de Limb.-Kemp. gebr.: 1° voor teeken aanduidende dat iets verkocht wordt of is; 2° kavel of afgeperkt deel eener verkooping. *Verkooping van tien bunders denneboomen, verdeeld in schalmen.* — *Tachtig schalmen dennen uithaksel, dienstig voor bruggen, kepers, kopstaken* (plakkaarten van Diest); in Br. zegt men voor: *schalm*, koop, elders: kavel of lot. Kil. geeft: *schalmen* op als een oud w. en vert. het door: *decorticare* (ontschorsen, ontblooten). Het wordt thans in Br., Antw., Kemp. en elders ook veel overdracht. gebr. voor: beschikken, door de openbare meening aanduiden: *hij is voor die plaats geschalmd*. *Schalmen* bet. in Vl.: het kleinhout afsnijden, afkappen, snoeien, of bijna hetzelfde als in Br.: *sleunen*, fr. *émonder*, *élaguer*; zoo zegt men: *hagen*, *bosschen*, *boomen schalmen*. Ook: *de wegen schalmen*, d. i. afschoffelen, zuiveren. Het wordt ook fig. gebr. voor: afnemen, ontnemen: *zie toe dat ze uwe borze niet schalmen*.

Kale jonkers, lijk ze zijn,
Zij en trachten maar van 't mijn
En van 't uwe wat te schalmen.

(Gentsch Vosken, 1847.

In Holl.-Limb. bet.: *schalm*, m.

hetzelfde als in Vl. : *scharre*, als in Br. : *schaars*, of als in 't Hagel. : *schelp*, d. i. ploegmes. Bild. acht : *schalm* (schakel, fr. *chaînon*) van : *scha-ĕ-ling*, d. i. : schakeling. Maar zou de *l* in *schalm* de plaats der *r* niet ingenomen hebben en dus voor : *scharm* en dit in verband staan met : scharen of scharren, scheren?

SCHALMHOUT, o., klein hout dat uit de elzenkanten geschalmd of gesnoeid en in bussels gebonden wordt (Oostvl.).

SCHALONJE, SCHALONJEKENS, SCHALOENIKENS, sauslook, fr. *échalote*, ook ajuin of ui die nog zeer jong en teder is en als toespijs wordt geëten : *bij plattekazenboterhams eet men schalonie en radijs* (Antw. en elders).

SCHALP, v., platvormig stuk hout dat men van eenen boomstam, eenen balk of eene plank, enz. afscheurt : *gij hebt eene schalp afgetrokken*. Komt dit w. van : *schalperen* of van 't engl. *scalp*, of is het met *schelp* verwant? omdat zulk een stuk hout aan eene schelp zou gelijken (Hagel.). Z. schalpen.

SCHALPEN, b. w., een stuk schors, eenen tak van eenen boom afrukken, afscheuren : *een boom schalpen* : *schalp dien boom niet*. Vanhier : *schalp* en *afschalpen*, aftrekken (Hagel.). Vgl. het fr. *scalper*, de huid van den schedel eens vijands aftrekken. Dit w. is waarschijnlijk verbasterd van : schrabben of schrapen, l. *scalpere*. Z. schalp.

SCHAMBERLOEK, m., tabbaard, nachttabbaard, kamerrok (Maastr.).

SCHAMEL. Z. gewend dat, wanneer het zeer breed is, *schamel* genoemd wordt (Westvl.). Z. schamer.

SCHAMELIJKHEID, schamelheid, schaamdeelen (Br.).

SCHAMER, SCHAMEL, v., houten blok van twee rechtopstaande armen voorzien, welk gestel men op de karberries plaats tot steun der ladders. Men heeft gewoonlijk twee zulke *schameren* aan eene kar (Limb.). Het w. is zonder twijfel het hgd. *schämel*, fr. *escabeau*, *marche-pied*. Inderdaad 't is de rust- of leunbank der ladders. *Schammel* of *scamel* komt in den zin van : voetbank bij de Ouden voor : zoo leest men, o. a. bij Ruysbr. (V, 185, r. 6) : *Sit te mynre rechter side tot dat ic alle uwe viandē legghe eene scamel onder uwe voetē*. Kil. heeft : *schamel*, *schemel* in den zin van : schabelle, l. *scabellum*, *suppedaneum*, enz. en geeft het op voor : hgd., saks., gelders., fries. ook nog in den zin dat het in Holl.-Limb. heeft, te weten voor : *ronge*, l. *trabale* ; 2° voor : steun, l. *sustentaculum*; 3° voor : drij-voet, l. *tripes*. *Schamel* is in 't angelsaks. *scamol*, *fotscamol*, oud hgd. bij Dr Kremsier *scamel*, *scemel*, *fuozschamel* (Notkerus), hgd. *fusschemel*.

SCHAMFOETER, m., een eerlooze mensch die ons tracht kwaad te doen (Limb., Br., Antw.). *Schumfertur* bet. in Hagens' Rijmchronijck der Ste Röllen : eene nederlaag. Meester Godfr. Hagen schreef in 1270.

SCHAMINKELEN, SCHAMINKELING. Z. scharminkelen.

SCHAMP, SCHAMPEN. *Schampen* bet. in Limb. : ontgaan, misgaan : *dat is hem geschampt*. Kil. vert. *schampen* door : *labi*, *elabi*, *abire*, *fugere*, *deflectere*, vulgò : *scampare* et *scappare*, gall. *eschapper*. De Teuth. heeft : *schampen*, *afschampen*, l. *fallere*. Overdrachtelijk bet. *schamp*, m., hetzelfde als : schimp, beschimping, zijdelingsche verwijting : *iemand eenen schamp geven*, iemand eene schrab, eene schabbe geven, smaad aandoen, met oneer bejegenen en *schampen* 'tzelfde als : *schimpen*, zijdelings verwijtingen doen : *hij*

deed niet als schimpen en schampen (Brab., Antw., Kemp. en Limb.); Kil. vert. *schamp* door : *contumelia*, *propudium*, *convitium*, *ignominia*, *probrum*, en *schampen*, *schimpen* door : *convitiari*, *insultari*, *irridere*, enz.; bij Plant. is *schamp*, *schamperheydt*, fr. *une finesse*, *ruse*, *brocard*, l. *cavillatio*, *scomma*, *dicacitas*, enz. en *schamper oft listigh*, fr. *fin*, *rusé*. Dit laatste woord heeft Weil. ook voor : scherp, bits. In den Teuth. is *schamp*, *schymp* en *schampen*, spotten. In Reinaert bet. *scamp* : smaad, smadelijke bejegening en bij Maerl. ook : oneer, hoon. In Gelderl. zegt men : *wie zullen vandaag met koffie schampen*, wanneer men dien drank eens niet wil gebruiken. De oorspronkelijke beteekenis van het w. wordt nog best gevoeld in *afschampen*, hetwelk men van het afstooten of ter zijde vliegen van pijlen, enz. zegt.

SCHAMPAVIE SPELEN, heimelijk wegloopen, zich van kant of uit de voeten maken, stil heengaan, wegvluchten, ongemerkt verdwijnen : *hij heeft weêr schampavie gespeeld*. *Als er te betalen valt, is hij altijd schampavie* (Br., Antw., Kemp. en Vl.); doch in de Kemp. zegt men ook : *schamponavie* of *schampelavie spelen* en in Vl. *duikerken-weg spelen* (109). Het w. komt van : *schampavi*, perf. van 't bâsterd latijn : *scampare*, fr. *échapper*, neêrd. *schampen*, ontgaan, vluchten. Sommigen leiden het af van 't Ital. *scampa-via*; doch het waarschijnlijkste is dat het door de Spanjaards hier ingebracht is evenals : *pagadder*, *lambic*, *faro*, *hablador*; *escampada via*, open weg, op vrije voeten, in 't fr. zegt men : *prendre la poudre d'escampette*. Vgl. het fr. *décamper*.

SCHAMPEEREN, b. w., ontkomen : *ge zult het gevaar dezen keer niet schampeeren*. *Hij is het weêr geschampeerd* (Hagel., Br., Antw.). Men hoort ook : *schappeeren* uitspreken. Het is met 't fr. *échapper* verwant. Doch het zal wel eer een soort van freq. zijn van : *schampen*. Z. dit woord.

SCHAMPELAVIE. Z. schampavie.

SCHAMPELEN, AFSCHAMPELEN, o. w. (freq. van *schampen*), nauwelijks raken, afbotten, afschuiven : *als ge zoo iets op uw lijf krijgt*, *dat schampelt niet af*. *Die steen schampelde tegen den muur af* (Kl.-Br.); bij Meyer bet. : *schampelen* : strompelen, struikelen, en *schampeling* : struikeling. Kil. vert. : *schampelen* oft *schamffelen* door : *cespitare*, *exorbitare*, *labi*, enz.

SCHAMPELSCHEUT, v., schampscheut; soms bet. het ook : waterscheut (Rouse).

SCHAMPEN. Z. schamp.

SCHAMPENAVIE. Z. schampavie.

SCHAMPER (*a* als *e*), m., schamppaal (Limb.).

SCHAMPER, bijv., eigenlijk : scherp, bits, honend; bij Kil. *contumeliosus*, *petulans*, *procax*, doch in 't Hagel. armelijk, ellendig of 'tzelfde als in Vl. : *schabbauwelik* of als in Limb. *schaftuurlijk*.

SCHAMPETTER, van het fr. *garde-champêtre*, veldwachter (Br., Antw., Waas).

SCHANDALLIZEEREN, b. w., schenden, benadeelen, bederven, verfrommelen (Br., Antw.).

SCHANDE. *Te schande staan*, aan den schandpaal staan, te pronken of op het schabelleken staan (Br.); *te schande maken* bet. in 't Hagel. : roekeloos handelen, verderven, vernielen : *ge moogt uwe kleêren zoo niet te schande maken*.

SCHANDELEEREN, b. w., schenden, bederven, ontsieren : *die zijn neus afsnijdt*, *schandeleert zich* : men zegt

ook wel : *schendeleeren* (Limb.).

SCHANDIG, bijv., verdorven, rot, geschonden : *het brood en het vleesch zijn schandig gegaan*. Dit w. schijnt af te komen ván : schenden. Men hoort ook soms *schondig* voor : schandig zeggen (Limb.); bij Kil. is het in 't l. *fœdus*.

SCHANS, SCHANTS, v., takkebos met zorg in een of meer banden gebonden, mutsaard. Kil. geeft ook *schantse*, *schentse* als fries. op in den zin van : bussel hout (Limb.). Vanhier komt gewis : *schansen*, *verschansen*, omdat men de verschansingen of versterkingen vroeger maakte met tusschen de opgeworpen aarde der bolwerken mutsaards te leggen. Men noemt nog *schans*, soms ook *schrans*, de hoeven welke met water omringd, tijdens den oorlog (1621-48) eene vrijbrief van beide de oorlogvoerende partijen hadden verkregen en van dien tijd den naam behouden hebben. Bijna op al de Kempische dorpen vindt men die *schansen*.

SCHANTEN, o. w., kwaad spreken : *hij schant van iedereen*. Vanhier : *beschanten*, beklappen (Limb.).

SCHAP, o., bet. eigenlijk : eene houten stellagie of eene plank óm iets op te leggen of te zetten ; bij Kiliaan *repositorium*. Deze beteekenis heeft het w. nog in vele dietschsprekende gewesten, zoo in Holl. als in België en Limb. *Schap*, zegt Bild., wordt nog in sommige streken onzes vaderlands voor : plank, waar men iets op zet of legt, gebr. en hiervan : *schaprij*, eigenlijk eene kas met planken. In N.-Limb. en Gelderl. alsmede in Br. en elders is *schap* ook eene rijg, plank of plak, leg-, rustplaat om iets op te zetten of te leggen, b. v. potten en pannen, schotels, boeken, enz. en vanhier : *boekenschap*, fr. *rayon de bibliothèque* (Z. hank blz. 100); 2° *schap* bet. in het algemeen : eene kas waar men iets in bewaart : *schapraai*, *eetschap*, *spijsschap*, *broodschap*, *kleerschap*, enz. (Br. en elders); te Diest, in Belg.- en Holl.-Limb. ook : eetkas, fr. *garde-manger*. Bij Pomey, Kil. en Meyer heeft het denzelfden zin, te weten dien van : schaprade of spinde, etenskot, spijskamer, *promptuarium*, enz. Hoeufft heeft blz. 511 : « Schaprade of gelijk men het gemeenlijk uitspreekt *schapraai*, is niet alleen bij de boeren maar zelfs bij niet onaanzienlijke dorpelingen der Baronie nog veel gebr. voor : etenskas, zoowel als 't verkleinw. *schapraaiken*, bij Meyer is het *spinde*. Men maakt het hier v., bij R. Visscher is 't o. Het w. is samengest. uit *schap* en *rade*, het eerste is bij Wachter overgezet door *armarium*, en bij Verelius in *indice Scyto-scandico* heet *skap* : *repositorium*, hetwelk ik niet twijfel hetzelfde te zijn als 't angelsaks. *scoap*, het engl. *scep* en *shop*, welk laatste wel slechts : een winkel bet., doch eertijds eene algemeene beteekenis schijnt gehad te hebben. Z. Junius' Etymologic. Anglican. op *schop*, waarvan ook wij ons oude *schop* hebben, en *schuppe* is in Vl. nog : eene komeny-winkel, en hij die zoodanig een winkel houdt, heet : *schuppenier*. Z. Burm. aanmerk. blz. 149 ; en over ons *schap*, Junius' Etymologic. Anglican. op *scep*, en Ihre, Gloss. Suio-Goth. op *skop*. Het 2° *raad* bet. : gereedschap, waarvan nog *huisraad* ; zoodat het eigenlijk zou bet. : eene kas voor gereedschap. Z. over dit *raad* op gerei, in Friesl. heet nog *raden* hetgeen wij *reeden* noemen. In Limb. zegt men *schaap*, o. voor : schap, schapraai. Nu men vindt bij de Ouden ook : *schaap*, *schap* en *schappe* voor : vorm , gestalte. Hiervan bij Kil. *schappig*, *schapelig* (nog overig in : *schappelijk*) voor : wel gemaakt. Zoo dat *schap* wel één

schijnt te zijn met *schapen* of *scheppen*, d. i. maken, vormen. Het engl. *to shape* bet. : vormen, scheppen. *Maken*, *scheppen* werd vroeger ook gezegd voor : kleeren maken, en *schepper* : kleermaker; vanhier de familienaam : *Deschepper*, *Scheppers*. Z. *Taalk. Mag.* II, 170. *Schap* is dan eigenlijk zooveel als : vorm, maaksel, dienende om iets op te leggen. Vgl. hier meê *schaffen*. Z. schrank en 't volgende. *Op het schap zetten*, iets ter zijde zetten, het zich uit het hoofd zetten : *hij heeft de studie op het schap gezet* (Br., Antw. en elders).

SCHAPPEEREN, in 't fr. *échapper*, in België veel gebr. Z. schampen en schampeeren.

SCHAPRAAI, SCHAPRADE, v., wordt overal gebr. voor : eetkas en in Br. en elders ook nog voor meer andere kassen, kisten of koffers waarin men iets bewaart, als : *melkschapraai*, *broodschapraai*, *vleeschschapraai*, *kleerschapraai*, *zaadschapraai*, *lijnwaadschapraai*, *hoekschapraai*, *vliegenschapraai*, enz. *De schapraai hangt er hoog* zegt men van een huis waar het moeilijk is aan het eten te geraken, waar men op het eten ziet (Br.). *In Sint Anna schapraai zijn* zegt men in Br., Antw., Kemp. en Limb. van eene dochter die reeds ver over de dertig jaar oud en dus bedreigd is om ongetrouwd te moeten blijven. Bild. (III 19) schrijft *schappraai*, eigentlijk *schapperaai* (van : *schap*, kas) of wil men 't dus, *schapperade*. Cats zegt : *schapperade*, *schappradê*; bij Kil. : *schap- raede*, *schap- reede*, l. *promptuarium*, *armarium*, *repositorium*; bij Plant. : *schap* oft *schappraeye*, fr. *une huche à mettre la viande*, l. *cista cibaria*, enz. Z. schap.

SCHARBILLE, SCHARBILJEN, SCHERBILJEN, SCHERBILIEN en SCHREBILDEN, v., afval van gebrande steenkolen, asch en kleine kolen ondereen gemengd (Westvl., Ronse, Kortrijk en elders). Men heet heden nog te Ronse *scharbille* : de verbrande kolen die nog kunnen dienen; deze kolen heet men te Leuv. *schrabhoele*, in 't L. van Aalst *schramhoelie*, en de overschot of de kolen die versteend zijn, die niet meer kunnen branden, h. en d. in Westvl. *scharbilje*, *scherbilien* of *schrebilden*, te Leuv. : *singelen* en te Ronse : *senders* of *zenders*, licht van : *zengen* (branden). Z. kraai. Wij achten het w. samengesteld en verbasterd uit : *schrab*, wortel van : schrabben, en *hoelie* (fr. *houille*), steenkool.

SCHAREN, SCHARREN, SCHEREN (met bletende *e* uitgespr.) is van dagelijksch gebruik, eigenlijk krabben en verders : bijeenkrabben, bijeenharken, en vandaar, bijeenverzamelen, vergaderen : *schaar dat hooi op een hoop*. *Schaar u rondom mij*. Kil. en Plant. hebben : scharren, scherren. l. *scabere*. *ruspare*, in 't fr. *gratter comme font les poules*. Kil. ook vert. *scharen* door : *congregare*, d. i. : verzamelen. De laatste beteekenis heeft *scharen* in den pr. Drenthe ook : *de koeien scharen* is daar zooveel als : ze vergaderen tegen den avond om naar stal te gaan. Het bet. er nog : het paren van dieren. *Schaar* is in dat gewest het recht van te weiden. *Scheren* bet. in 't Ditmark., Brems. Holst. : afweiden. Te Maastr. bet. *scharen* : in den donker rondtasten. Z. schaar, scheren.

SCHARLINGS, bijw., schrijdelings, schrijlings (Antw., Vl.). Z. schrijde en schrijdelings bij Weiland.

SCHARLOT, verbasterde uitspraak van 't fr. *échalotte*, zegt men veel in Br., en elders voor : sauslook, een soort van ajuin, in 't oud Vl. *schalonge*, *schalonie*, bij Plant. *schaloenien*, l.

ascalonia. Z. schalonge.

SCHARLUINEN, b. w., iemand kwetsen in 't scheren, hier en daar een snee-ken geven. Men zegt het ook van eene haag die slecht geschoren of van het vee afgebeten is: *die haag is gescharluind* (Oostvl.). Z. scharluin bij Weil. Bij Kil. bet. *schaerluyn*, *scharluyn*, *scherluyn*: schurk, schobbejak, luiaard, luie kerel. Het schijnt samengesteld uit: *schaar* en *lui*, een die lui in 't scheren is.

SCHARMINKELEN, SCHERMINKELEN, ook *schaminkelen* uitgespr., o. en b.w., wordt te Eecloo en elders voor: vernielen, verscheuren, vernietigen gebr.: *zwijg of ik schaminkel u;* te Kortrijk: al gaande gerucht maken, met eene bende voor iemands deur gerucht, gedruisch, lawijt maken om hem uit te lachen of uit te jouwen, fr. *donner un charivari*, of hetzelfde als in Br. *de bef jagen*, omstr. Thien. *pannegat slaan* (458). Dat w. komt gewis van *scharminkel*, waarvan Bild. (III, 20) zegt: « *Scharminkel* bij onze Ouden: *scheminkel* of *schimminkel*, voor: aap, van 't Ital. *scemia* of *scemiola*, verbasterd van: *simia*, *simiola*, aap, aapje. Doch thands bij ons in gebruik zijnde voor een geraamte, is het denkbeeld van scharren (schrabben met lange beenen) daarmeê vermengd, en het w. tot den tegenwoordigen vorm verbasterd. » Z. bij Weil. *scherminkel*, bij Kil.: *scheminckel*. Vgl. hiermede: scheem, schim, schaduw.

SCHARMINKELING (schaminkeling), h. en d. in Oostvl.: straatlawijt, gedruischmaking voor iemands huis om hem te honen, in 't fr. *charivari*; in Br. zegt men *bef*. Z. 't voorgaande.

SCHARMUTSELEN of SCHOMMELEN, b. w., schuren, fr. *laver* (Brugge). *Schommelen* heeft in Br. den zin van in de keuken te kuischen. Vanhier: *schommelmeid* (Br.).

SCHARRE, v., ploegmes (Vl.); ook een visch, *tong* geheeten, draagt den naam van *scharre*, gewis om zijne gelijkenis met de ploegschaar. Z. schaar en riester.

SCHARTE, v., voor: *schaard* of *schaar*, krab of krauw (h. en d. in Vl.). Z. scharten, schaar.

SCHARTELEN, freq. van: *scharten*, hetzelfde als bij Weil. *scharrelen*, d. i. met moeite vergaderen: *wij hebben een schoon sommetje bijeen gescharteld. Ze moeten fraai schartelen om te leven* (Vl.). Voor dit laatste zegt men in Br.: *ze moeten braaf scheren* of *spertelen om te leven*, of *om door de wereld te geraken*.

SCHARTEN, 't zelfde als in Vl. *scharren*, krabben, schrabben, waarvan het eene versterking is: *ziet die kiekens eens scharren om pieren te vangen;* ook moeite doen: *ziet ze eens scharten*. — *Scharten* is in 't Schotsch *to scart*, in 't hgd. *scharren* en *kratsen*, in Limb. *kretsen*, in het engl. *to schratsch*, fr. *gratter*, *égratigner*, en *scharting*, krabbing, is in 't schotsch *scarting*, in 't engl. *scartching*. Z. Delf. (517). Men zegt ook: *bijeenscharten*, *opscharten*, opscharen, opkrabben of hetzelfde als: bijeenraspen. Z. dabben.

SCHATE. Z. schâ, schade.

SCHATEREN, o. w., zegt men van iemand die vlagen van krankzinnigheid heeft: *hij schatert somtijds* (h. en d. in Vl.) Kil. heeft *schetteren* in den zin van: onmatig lachen, gerucht maken.

SCHATIKA of SIATICA, o., verkildheid, stijfte, lammigheid, fr. *rhumatisme* (Br.).

SCHATTEN wordt in het Z. gebr., evenals in N.-Br., in al de beteekenissen door Weil. en Hoeufft aangehaald.

SCHATTIG, bijv., die schatten bezit, zeer rijk, schatrijk: *'t is een schattig man* (Oostvl.).

SCHAUDEN, uitgespr. *schouden*, *schaven*,

schoïen en *schaân*, hetzelfde als het fr. *échauder*, branden, schroeien, doch in Vl. en Br.: afbranden, over de vlam houden: b. v. een gepluimd kieken over de vlam houden, of een geslacht varken met een stroowisch het nog overblijvend haar afbranden.

SCHAUW, SCHAUWE. Z. schaai en schâ.

SCHAUWELEN. Z. sjouwelen, schauwen en schaaien.

SCHAVAKKEN VANGEN, op eene plaats gaan, terwijl men op eene andere gaan moest: *hij is hier of daar gaan schavakken vangen* (Kl.-Br.).

SCHAVAKKER of **SCHAFAKKER**, m., is te Turnhout en omstr.: een zeker werkman dien men hier en daar aanzet, b. v. aan slecht, vuil werk, en dien men in den kost niet heeft. Misschien is dit w. verwant met *schaffen*, maken, of met *schaft*.

SCHAVEELEN, b. w., in Antw., Vl., vooral Westvl. veel gebr., ook in een zedelijken zin, voor: schikken, in orde brengen, effenmaken, effenen, klaar en glad maken, fijn leggen, fr. *arranger, régler*: *we zullen dat wel schaveelen;* het bet. ook omstr. Ieper. en elders: wegpakken, fr. *faire disparaître, escamoter*: *wie heeft dat geschaveeld? Zich wegschaveelen*, zich vankant maken; te Kortrijk: wegloopen of *het gat uitsteken*. In Reinaert, v. 2794 bet. *schaven*: in stilte wegsluipen; in Br. is *schaveelen* 'tzelfde als: *schampen* of als het oude *schabbeeuwen;* bij Kil. en Meyer: lasteren, eerrooven, smaad aandoen: *die kerel doet niet als mij schaveelen.* In de laatste beteekenis schijnt *schaveelen* eene verbastering van: *schubbeeuwen*, doch in de eerste is 't een verbasterd freq. van: *schaven*, oulings: *scaven*.

SCHAVEI, m., in Br. 'tzelfde als in Holl.-Limb.: *schans* of *schants*, als in Br.: heidsel of mutsaard. Ons is onbekend of het eene verbastering is van: *schaarvadem* of *schaarheide*.

SCHAVEILEN. Z. schaveelen (Vl.).

SCHAVELEN, SCHAUWELEN. Z. sjouwelen.

SCHAVELING. Z. *schafeling*, 't welk beter is. Plant. heeft *schavinge* en *schaefsel* vert. door: *les coupeaux qu'on rabatte d'un haix, racture*, l. *rasura, scadia, ramentum*, d. i. afschaafsel van hout of afscheersel van hagen.

SCHAVERDIJN wordt in 't Zuiden bijna algemeen gezegd voor: *schaats*: *hij kan goed op schaverdijnen rijden.* Men gebr. in Vl. ook: *schaverdijnen* en te Eecloo ook: *schaatsen* voor: *schaatsenrijden*, en vanhier: *schavedijnder*. Bild. (III, 15) geeft ook: *schuverdijnen* en *schavedijnen* op voor: schaats, welk laatste hij afleidt van: *scha-en*, nu *schaven*, en zegt dat « *Schaven* eenvoudig: loopen beteekende en *dijnen* was: glijden. Het ouder Holl. zei voor *schaatsen* ook: *schavelingen*, het zij dit van schaven of schoven of schuiven moog zijn. » Kil. heeft: *schaverdijnen, schuyverdijnen, schrickschoenen*, l. *colopodia ferrata*, bij Plant. in 't fr. *sandales à griller sur la glace*; voor *schaatsenrijden* zegt men in Groning.: *scheuvelen* en Lauzman heeft: *scheuvel loopen* voor 't fr. *patiner*. Z. *Taalk. Mag.* (IV, 683).

SCHAVERNAK, uitgespr.: *schabbernak* of *schabernak*, gezegd van een schoffelaar die ergens onverzocht gaat maaltijden: *op schabbernak gaan* of *loopen* is in Br. 'tzelfde als: *op den schoffel loopen*, en te Antw.: *op schabberdebok loopen*, d. i. ergens onverzocht gaan maaltijden, alsof men te huis geen eten hadde; Kil. heeft: *schavernacken* en *schaeven* in denzelfden zin en vert. het door: *parasitari*, doch het laatste nog door: *impudenter et inverecunde petere*: en *schaver-nack, schaever-neck* is

bij hem hetzelfde als : afval van het schaep, schaeps-hoofd. In Gron. bet. *op schaverdebonk loopen*, ongenood en onbeschroomd het eene of het andere zoeken op te doen. *Taalk. Mag.* (III, 340).

SCHAVIJN, v., een nietdeugend vrouwmensch : *gij leelijke schavijn* (Antw.).

SCHAVIJSTEREN, SCHAVUISTEREN, o. w., snel loopen, soms ook : stuur loopen (Westvl.) ; men zegt er ook : *wegschavijsteren*, en te Kortrijk : *schavuten* of *schavut steken* voor : wegloopen.

SCHAVUIN, m., schavuit, deugniet (Kl.-Br.). Z. schavijn.

SCHAVUIT voor : *schuif-uit*, van uitschuiven, zeker spel (Waas).

SCHAVUT, SCHAVUTEN. Z. schavijsteren.

SCHAVUURLIJK en, met tusschenvoeging eener *t*, *schaftuurlik*, bijv., haveloos, slecht, wordt ook als bijw. gebr. : *die boel ziet er schavuurlik uit. Hij is schaftuurlik gekleed. Hij ziet er schaftuurlik uit*, hij is haveloos, slecht gekleed (Maastr.). Z. *Arch.* (III, 379) en schabaulijk. Het w. is gevormd van : *schavuut*, *schavuit*, deugniet, schelm. Op andere plaatsen zegt men : *schabouelik*. Z. *Arch.* (II, 182).

SCHAZEN. Z. scheizen.

SCHE is te Maastr. : 1° 'tzelfde als in Br., Antw., Kemp. en Limb. : *se* of *sse*, uitgang welke achter woorden, op *er* uitgaande, een ampt of bedrijf uitdrukken als : *burgemeestersche*, *wasschersche*, in Br. : *wasscherse*, enz. ; 2° hetzelfde als in België : *ken*, *sken*, en in Holl. : *je*, *tje* : *kindsche*, *hondsche*, *meidsche*, *Betsche*, *Trientsche*, d. i. kindje, enz.

SCHEBBIG, SCHEBBETIG, bijv., slecht, ruig : *wat gaat hij schebbig gekleed* (Limb.) ; bij Kil. bet. : *schebbigh*, *schabbigh*, l. *scabiosus* (ruidig) ; de Teuth. verwijst van : *schebbich* op *grindich*.

SCHECHTEN, gemaakt van : *schacht*, bet. : ontmannen, l. *castrare*, en dooden, slachten ; Kil. kent aan *schacht* den zin van 't l. *caulis* en dien van : *hastile*, *sagitta* toe. Het znw. *schechter* is dus : een slachter in 't algemeen, doch wordt te Maastr. in 't bijzonder gezegd van den slachter der Israëlieten die, gelijk men weet, eene andere wijs van vee slachten hebben dan de Christenen. Z. *Arch. vr. Nederl. Taalk.* (III, 380).

SCHEDDERAAR, SCHEDDERBAKKES, SCHEDDEREN, enz. Z. schetteren.

SCHEDE. Z. scheide.

·SCHEE, o. en v., wordt in Br., Kemp. en elders en in N.-Br. : *scheid*, veel gezegd voor : scheiden, scheiding : *op het schee van de merkt*, d. i. als de zaak is afgeloopen. Ook voor : grens, reenvoor. Vanhier : *scheevoor*, voor waar 't stuk land ophoudt, grensscheiding, reenvoor ; *scheegracht*, eene voor, gracht, enz. die scheidt.

SCHEEDEN. Z. scheiden.

SCHEEF, bijv., bet. 1° vies, aardig, misnoegd : *een scheef gezicht trekken. Het gaat* of *het zit er scheef in dat huis* ; 2° dwarsch, averechtsch, bot : *een scheef antwoord geven* (Br., Antw., Kemp., N.-Br.). Men zegt het ook in Vl. In Westvl. bet. *iemand eene scheeve* (antwoord) *geven* : iemand bots of onvoldoende antwoorden. In de bijbelvertaling van W. Vorsterman, Antw. 1528, komt *scheef* reeds in dien zin voor, Spr. 34 letter C : *si hebben mi bespot met scheevē woordē. Scheef geladen zijn*, zat zijn (Somergem en Antw.).

SCHEEF, v., mv. *scheven*, voor : schijf, dun, plat gesneden stuk, b. v. : *eene scheef hesp. Snijd die appels en peren in scheven* (Westbr.). Men zegt er ook : *schelle* in denzelfden zin : *een schelle* of *scheef hesp*, *kees*, enz. Bij Kil. is *scheve* Vlaandersch en bet. : schijve, scherf, en ook Gel-

dersch voor : *scheffel ;* in den Teuth. is *scheve*, vese, l. *festuca, napta.*

SCHEEL, eigenlijk : deksel, schel van de oog, wenkbrauw, oogscheel, fr. *paupière*, l. *palpebra* (Vl. en Antw.) ; te Maastr. is *de scheel :* eene zekere maat of plat mandeken voor aardappels, groensels , enz. ; in Groning. bet. *scheel* (schepel) : het vierde van eene mud. Z. *Taalk. Mag.* (IV, 683) ; bij Hoeufft (513) en Bild. (III, 22-23) *scheel*.

SCHEEL. Men zegt van eene dochter die geen vrijer aan de hand krijgt : *er wil geen schele op haar rechtzien. In 't land der blinden is een schele koning*, d. i. waar niemand iets heeft, is een middelmatige de eerste.

SCHEEL ZIEN, o. w., mis zien, zich vergissen (bijna overal). *Van honger scheel zien*, grooten honger hebben (Br., Antw. en elders).

SCHEEL ZIJN , timmermans woord : van eene plank , deur , tafelblad , enz., die niet genoegzaam vlak zijn , waarvan eenige hoek of kant bij het droogen is krom getrokken , en die dus *zwaaien* , zegt men : *ze zijn scheel* (Antw.).

SCHEEN, SCHENE, v., in Westvl. zijn de schenen : de reils van den ijzeren weg; zweedsch *skena ; van de schenen loopen* is in 't fr. *dérailler*. In Westbr. en elders zijn *schenen* : latjes die in zekere tuigen ingevoegd worden , b. v. de latjes waarin de kamslagers de rietjes met pekdraad in verbinden om het daarstellen des riets of rietkams voor den kam der wevers. *Scheen* heet te Antw. : de houten vorm met lijnwaden bodem waarin de boeren den plattenkaas ter markt brengen. In de pr. Drenthe is *scheen :* 1° de dwarsplank van een hek ; 2° de latten in de opstaande zijstukken of ladders van een boerenwagen ; 3° de ijzeren spillen of bouten aan het einde der houten wagenassen op welke de wielen draaien , in 't hgd. *schiene*. Z. *Arch. vr. Ned. Taalk.* (I , 345) ; bij Kil. : 1° *scheene* van een rad (Vlaand.), l. *canthus* , *absis ;* 2° *spalcke* , l. *regula ;* 3° ook *bractea* , *lamina* , *lamella*.

SCHEENHOUD. Wanneer men met eenen steen , stuk hout, bol, enz. werpt, roept men uit : *scheenhoud* en dit bet. eigenlijk : *houd uwe scheen*, d. i. : mijd u , geef acht of zooveel als 't fr. *gare*, *gare à vos jambes* (Westvl.).

SCHEEPER. Z. scheper.

SCHEEPGAAN wordt overdrachtelijk gezegd van iemand die allengskens uitteert, die ten onderen gaat : *hij gaat scheep* (Br. en elders).

SCHEER , v., zoo noemt men te Mechelen een *pitteleer* (500) of frak met lange smalle slippen , in 't Meetjesl. : *flakker*. In 't Hagel. en Belg.-Limb. heet men *scheer :* de splitsing van een weg die als in twee scheurt : *de baan maakt op het veld eene scheer*. Vanhier : *scheerweg* , scheidweg ; *scheerensgaan* , gaan of men een scheerweg ging : *de jagers gingen scheerens over 't land.* Kil. heeft : *scheere* , *aelscheere*, l. *fuscina* (vork met drij tanden). Men noemt in 't Hagel. : een gierig wijf ook : *eene scheere* of *eene gierige tromp. In de scheer hangen*, in evenwicht hangen (Groning.).

SCHEER, SCHAAR , v., krab, schrab, ook overdrachtelijk : *hij kreeg eene felle scheer*. Bij Maerl. komt *sceren* voor in den zin van : schertsen , spotten , en van : scherts , kortswijl ; in den Rijmb., v. 21500 bet. : *te Scerne driven* , den spot houden ; *te Scerne vergaen* (v. 31661), tot kortswijl uitvallen. — *En si aenbedene te scerne* (spotswijze) *alse den coninc der joden* (Ruysb. V, 185, r. 7). *Een scheervogel* is, in Groning. : iemand die gekheid bedrijft.

SCHEERBANK (weverstuig), de bank

waarop de bobijnen garen steken dat op den *scheermolen* moet gedraaid worden (Br.).

SCHEERGEBINT, SCHEERGEBONT is hetzelfde als *gebont* en men verstaat er h. en d. in Vl. door wat men in 't fr. *entablement d'un toit* heet; doch in Kl.-Br. is *scheergebint* of *-gebont* niet de balken, maar wel het houtenwerk dat op de balken, gewoonlijk in den vorm eener dubbele Λ, rust en waarop de rijbalken liggen. Gewis is 't hetzelfde als : *schoren*, steunen, schragen, engl. *to shore*.

SCHEERLING, o. in Br. en *scheerlingen*, m. in Oostvl., bet. : *scheersèl*, afscheersel of afval van geschorene hagen; elders 'tzelfde als : schroot, schroeisel, fr. *rognure*.

SCHEERMEESTER, m., baardscheerder (omstr. Breda).

SCHEERMOEL of SCHEERMOUL, v., zeker langwerpig, klosvormig en aan beide uiteinden spits broodje (Maastr.). Kil. heeft dit w. ook, doch schrijft : *scher-moelie*, hij geeft het op als Leuvensch en vert. het door : *crustulum bicorne ; libum oblongum triticeum*, q. d. *scherp-moelie*, l. *crustulum utrinque acutum ;* te Antw. kent men ook de *schramoetie koeken* en *schramoelie deeg*.

SCHEERMOLEN, m., molen of groote ronddraaiende haspel vanwaar men het scheergaren, dat voor de keten of schering van 't lijnwaadstuk dient, op den weversboóm rolt (Br. en Vl.).

SCHEERS, ook *schaars*, scheèrmes (Br., Antw., Limb., Vl.); bij Kil. ook : *scheers*. Vroeger had men het oud spreekw. :

'**t Scheers qualic ghewet,**
Den baard qualic genet.

In Westvl. noemt men zijn lief : *scheers*. Te Kortrijk en omstr. is de *scheer* of *scheers* : een ijzeren tuig dat in eenen ijzeren haak steekt en dient om de blaffeturen te sluiten. In 't L. v. Waas is *scheers :* de koord in eene tweemik uitloopende en dienende om de vogelnetten toe te trekken. Z. scheer.

SCHEERSEN, uitgespr. *scheezen*, snel gaan, ook vrijen : *hij scheest* (Westvl.). Dit is licht hetzelfde w. als : *schertsen* (fr. *badiner*, l. *nugari*), dat Ten Kate en Adelung te recht tot *scheren* brengen. Z. schaar 2°.

SCHEERTE, v., scheerdraad, schering of keten, fr. *chaîne : de scheerte is van garen en de inslag van katoen* (Oostvl.); bij Kil. : *scheer-draed*, *scheer-gaeren* en oudtijds *ketene*, l. *stamen*, *fila recta* of de lange draad van het lijnwaad.

SCHEERWEG. Z. scheer 1°.

SCHEERWEI, v., drank van botermelk gemaakt (Kortrijk).

SCHEERZOLDER, zolder onder het dak, boven den gewonen zolder (Br., Antw., st. en pr.); bij Kil. : *scheersolder* of *schoor-solder*, nu *schoorsolderken*, l. *tabulatum supremum domus ; contignatio culminis aedium*. Z. scheergebint.

SCHEES. Z. scheers en soos.

SCHEET. *Dat is geenen scheet weerd*, dat is niets weerd : *veel lawijt en eindelijk is 't een scheet in eene flesch* is in 't l. *nascitur ridiculus mus* (Br. en elders). *Voor eenen scheet en eene schuifeling maakt hij ruzie*, voor eenen niet maakt hij ruzie (Oostvl.). *Een scheet op een stokje*, een niet (Oostvl.). '*t Is eene scheet in eenen netzak*, het is vruchteloos (Eecloo). *Van een scheet een donderslag maken*, alles overdrijven, van een klein een groot maken (overal). *Gij zijt maar een vervaarde scheet*, gij zijt een bange kerel.

SCHEEVOOR, v., reen- of paalvoor (Br., Kemp.). Z. scheé.

SCHEEWEG, weg die scheidt (Br.).

SCHEEZEN. Z. scheersen.

SCHEF, o., lemen, afval van vlas : *daar lag een hoop lang en kort schef.*

Lang schef is 'tzelfde als : kroten of vlaskroten (Z. blz. 300). *Het kort schef* zijn de lemen van het vlas. Vanhier de spreekwijze : *eet klijte* (251) *en kort schef, ge hebt daar geen mes voor noodig* (Westvl.). *Schef* is hetzelfde w. als het engl. *chaff*, neérd. *kaf*. Z. leem (329).

SCHEFFELEN (freq. van *schuiven*), o. w., herhaaldelijk met de voeten schuiven : *scheffel toch zoo niet, wij kunnen elkander niet verstaan* (Antw., st. en pr.); in N.-Br. is *schaffelen*, *voortschaffelen* : zoo al slenterende voortschuiven, en wordt gezegd van hen die in hunnen gang de voeten nauwelijks oplichten en dezelve, als ware het eene schaaf, over den grond laten gaan. Hoeufft (509) acht het, evenals *schoffelen* en *schaverdijn*, verwant met : *schaven*, *schuiven*, waarvan het freq. *schuifelen*. Omstr. Brussel en bij Kil. is *scheffelen* ook voor : *schelferen* : *goede visch moet scheffelen*.

SCHEI, SCHEID, mv. *scheiders* (Limb. en Hagel.). Z. scheide.

SCHEID. Z. schee.

SCHEIDE, SCHEDE, v. De scheiden zijn de sporten of bindhouten die beide karberries als vaneen scheiden en tevens aaneen vast houden : *op bierkarren zijn in 't midden geene scheiden, als alleen achter- en vooraan. De scheiden der kar zijn gebroken* (Hagel., Belg.-Limb.); in Holl.-Limb. bet. *scheid*, ook uitgespr. : *schei*, een stuk gekloven hout. *Scheide* is voor : *scheiding, scheidsel, afscheidsel*, fr. *séparation*, *division*.

SCHEIDEL, uitgespr. : *scheigel*, *scheiel*, m., scheel, haarstreep of eigenlijk de scheiding of lijn die het haar in twee deelen scheidt, en die mannen en vrouwen gewoonlijk tusschen hun haar in 't midden of aan de eene zijde van hun hoofd maken (Limb.). Pomey heeft : *scheydsel van het hair* en Kil. : *scheydel*, *scheedel*, *scheele*, *scheyle*, l. *discrimen capillorum*. Het hedendaagsch *scheelen*, voor scheiden, afzonderen, is eene verkorting van het oude *scheydelen*, bij Kil. vert. door : *discriminare, discernere*.

SCHEIDEN veel : *scheeden* uitgespr. *Niet weten waar of hoe het scheedt* en in N.-Br. : *waar het scheide*, is eene spreekwijze beteekenende : niet weten hoe het met eene zaak gelegen is : *ik weet niet waar het scheedt dat ik op mijnen brief geen antwoord krijg* (Br., Antw., Kemp. en elders.). In Oostvl. zegt men : *hoe scheidt dat hier*, d. i. hoe staan hier de zaken. Deze spreekw. is, volgens Hoeufft, ontleend van eene onzekere grensscheiding waar men na zoekt.

SCHEIGEL. Z. scheidel.

SCHEIKE, o., grendel eener deur (Limb.). Z. schaaiken of schauw.

SCHEIMELEN voor : schemelen of schemeren; *mijne oogen scheimelen* (Br.).

SCHEISPUT (schaasput), steenput, fr. *carrière* (Br.). Z. scheizen.

SCHEIZEN, uitgespr. : *schazen*, wordt bij Meyer *scheissen* en bij Kil *scheyssen* gespeld, en bet. bij hen : steengraven, steenwerken, de steenen van de rotsen afhouwen, in Br., omstr. Brussel bet. het : in de steenputten werken, steen uithalen. Vanhier : *scheisput* (schaasput), steenput, bij Meyer is *scheisput*, *scheispoel*, de plaats waar de steenen afgehouwen worden; Kil vert. *scheysput*, *scheyspoel*, o. a. door : *latomia*, *locus unde lapides exciduntur*. *Scheizer* (schazer) is, omstr. Brussel : een arbeider van steengroeven ; bij Meyer is *scheisser* : steengraver, steenwerker : Kil. vert. *scheysser* door : *latomus lapicida*, *qui lapides e rupe excindit*. Het w. is misschien uit één oorsprong met *scheiden*, vanwaar *scheidsel*.

SCHEIZER (schazer), steenputwerker

Z. scheizen.

SCHEL, SCHELLEN. Door *schel* verstaat men in Br. bepaaldelijk : de schel, schil of pel die met een mes afgesneden is en *schellen :* met een mes de pel *afsnijden*, en niet *aftrekken*. *Appelen, peren, rapen, pataten*, enz. *schellen*, dat met de hand gedaan wordt, is iets heel anders dan ze pellen. Door *land schellen* of *omschellen* verstaat men in Br. : ondiep omploegen; omstr. Breda zegt men : *de oogen schellen* voor : de schellen van de oogen lichten (Z. Hoeufft, 516). *Scheel*, *schelp*, fr. *écaille*, enz. zijn samen verwant. Z. pel (467).

SCHELDER, m., aardappel die groot genoeg is om gescheld te worten, die het schellen weerd is. *Als zij er 170 (aardappelen) geteld hadden, waar onder omtrent de helft schelders*, enz. (Westvl.).

SCHELERWTEN zijn, omstr. Breda : de zoogenoemde suikerpeulen. Dit is misschien dezelfde vrucht als in Br. : *sluimerwten*. Volgens den *Middelaar* (II, 295) zijn de *sluimerwten* van Leuven : de *schelerwten* van Antwerp. en de *schelperwten* van Gent. Hoeufft zegt niet te weten welke soort van erwten in 't platd. door : *schellarften* verstaan worden.

SCHELF, v., doch meer m. in Br. en de Kemp. waar 't *schelft* luidt, bet. in de Woordenb. en ook nog in Westvl. en elders : mijt, stapel, hoop, b. v. *hooischelf*, hooimijt, hooihoop, doch in 't L. v. Waas, Br. en de Kemp. is 't : de zoldering, alleenlijk uit balken bestaande, boven de stallen, waar men hooi, stroo, enz. tast. Vanhier : *hooischelf*, hooitas (in Br. : hooischelft) : *de knecht slaapt op den schelft ;* Kil. heeft : *schelf*, *schelve*, holl., fris. in beide zinnen : 1° *acervus ;* 2° *schelve*, hilde, l. *foenile*, *tabulatum*, *pabulatorium*, *horreum pensile*, enz. Z. mijt (378) en tas.

SCHELFERLINGEN of SCHILFERLINGEN, schelfers, schilfers of schilferingen, fr. *pélures* (Vl.); bij Kil. ook : *schelferlinghe*.

SCHELFHOUT (*schelfthout*), mv. *schelfhouten*, balken of kepers die men boven de stallingen legt om er eene schelf meê te maken (Br. en elders).

SCHELFT voor : *schelf*, waar men in Br. eene *t* bij uitspreekt.

SCHELFT, *van schelfte*, timmermans- en smederswoord : *eene plank van schelfte schaven* is : haar zoo vlak schaven, dat er geene enkele zijde van zwaait (Antw.)

SCHELLE, v., schijf, snede : *eene schelle hesp* (Westbr.). Z. scheel 1°.

SCHELLEKEN, eene oude maat nog h. en d. in de Kemp. gezegd en in gebr. : *drie schellekens maakten eenen pot*. Z. scheel 1°.

SCHELLEN. Z. schel.

SCHELLEN, veel gezegd voor : *uitschelden*, uitmaken : *hij kan fel schellen* (Br., Antw.); bij Ruysbr. (III, 195-196) bet. *sceldingh*, twist en *scelden*, kijven, bestraffen, hgd. *schilten*. Z. ook : tonken.

SCHELLEVISCH KRUIPT DOOR, een kinderspel dat hierin bestaat : zij nemen zich hand aan hand en kruipen onder elkanders armen door (Kortrijk).

SCHELP, v., ploegschaar, ploegmes, fr. *soc* (Hagel.). Z. schaars en scharre.

SCHELPERWTEN, te Gent 'tzelfde als te Antw. : *schelerwten*.

SCHELVEN, in eene schelf zetten (Vl.), of hetzelfde als in Br. : in mijt zetten of op den schelftas doen, tassen.

SCHELVING, v., hetgeen op de schelf ligt (Waas).

SCHEMEL. Z. schamel.

SCHEMELING voor *schemering : ik heb hem maar met eene schemeling gezien* bet. : ik heb hem maar met eenen schijn, met eenen wip of nauwelijks gezien (Westvl.).

SCHENDELIJK, SCHENNELIJK, dat kan

geschonden, bedorven worden, breekbaar (Kortrijk).

SCHENDEVENTEN, uitgespr. : *schenteventen*, o. w., aan lagen prijs of onder de weerde verkoopen, vooral om eensanders kalanten af te winnen (Vl.). Het w. is samengest. uit : *venten*, fr. *vendre*, en *schenden*, bederven.

SCHENDNEUS, schendtong, lastertong (Maastr.).

SCHENKEL, SCHINKEL, m., een magere mensch : « Hier en daar zal men een' mageren schenkel, of ook al een vette peure met deze plegtigheyd den spot hooren dryven. » (Snoeck's alm. 1856, blz. 42). *Schenkel*, engl. *shank*, hgd. *schenkel*, anglsaks. *sceancam*, been ; te Gent zegt men : *kromme schenkels* voor : kromme beenen, fr. *jambes crochues*. Delf. (324 en 517). Men zegt te Leuv. : *van eenen kalfsschenkel ziedt men eene krachtige soep*.

SCHENTEVENTEN. Z. schendeventen.

SCHEPER (met zware *e*) wordt in het Z. zoowel als in N.-Br. en de pr. Drenthe voor : schaper of schaapherder gezegd.

SCHEPPEN is eene wijze van vechten den Brusselaar en Antwerpenaar eigen; zij bestaat enkel daarin : zijnen man op 't onverwachts bij de kuiten te vatten en te doen achterover vallen ; het is dus zooveel als : de voeten lichten, ophalen. Vanhier de naam van : *scheppers*, die aan de veiligheidswacht der hoofdstad gegeven wordt, dewijl de mannen, die er deel van maken, om hunne sterkte gevreesd worden zoozeer als behendige *scheppers* of goede vechters het zouden zijn. Bij Kil. bet. : *schoppen*, l. *foras ejicere* (buiten schoppen); te Leuven : *schüppen : iemand schuppen*, eenen schup onder zijn broek geven. — *Het is er meê opgeschept* bet. het is er meê gedaan (Br.). *Ge zoudt de domheid van zijn wezen scheppen*, hij ziet er fel dom uit (Westvl.).

SCHEPSEL, o., zoo noemt men het zaad of graan dat gespeend is (Brussel); bij Kil. : *forma, formatio*; van : scheppen. *Sceppen* bet. bij Ruysbr. : vormen.

SCHERBILJEN, ook *schrebilden*, 'tzelfde omstr. Kortrijk als : *scharbitje*. Z. dit woord en schrabhoelie.

SCHEREN, SCHAREN, b. w., in Br. en elders veel gebr. niet slechts voor : schrabben, krabben, maar ook in den zin van : samenvallen, grijpen, pakken : *hij scheerde wat af om zijn geld te hebben*. In Vl. bet. : *de keten of het garen scheren*, het garen op eene groote winde of een scheermolen doen voordat het op den *garenboom* gerold wordt. Z. scheer, schaar.

SCHEREN. *Iemand scheren zonder zeep*, iemand eene duchtige pandoering of eene goede les geven (bijna overal). *Men scheert geene koe op een haar*, men ziet zoo nauw niet (h. en d. in Vl.). *Den aap scheren*, schertsen, gekscheren. *Zijnen aap laten scheren*, met zich laten gekscheren (Westvl.), en *zijnen aap scheren* wordt te Kortrijk, en elders in Westvl. *van den man scheren*, veel gezegd voor : van zijnen neus maken.

SCHERFBANK en SCHERFMES. Z. scherven.

SCHERLINGS, bijw., schrijdelings of schrijlings (Br.); te Antw. *scherlings*. *Scher* is voor : *scherde*, *schrede* ; bij Meyer, Kil. en anderen vindt men : *scherde* voor : schrede, *scherden* voor : schreden, en *scherdelings*, *scherdelinck* voor : schrijdelings of schrijelings.

SCHERMINKELEN (Westvl.). Z. scharminkelen en, bij Weil. : *scherminkel*.

SCHERP, bijw., nauw, nauwelijks, bijkans : *het is scherp één uur*. *Hij kwam scherp toe* (Br., Antw., Kemp.

en ook in N.-Br.). *Scherp* wordt ook in den zin van nauwkeurig gebr. (Z. oude Nederd. spreekwoorden, blz. 107). *Scherpstaan* voor : scherpen honger hebben (Br. en Vl.); te Antw. : *schrapstaan*.

SCHERPELEUS voor : *scrupeleus*, lichtgeloovig, nauwlettend (bijna overal).

SCHERRE, BAMPTSCHERRE, zekere vogel, v. : *de bampscherre volgt dikwijls de reizigers op* (Hagel.).

SCHERVEL, m., scherf, dat in 't Z. ook m. is; het mv. *schervels* wordt in Vl. veel meer gebr. dan *scherven*.

SCHERVEN, schooven stroo tot schroot snijden voor de peerden. Vanhier : *scherfmes, scherfbank* (Kemp., Geel); Weil. zegt dat *scherven* oul. kerven, klein snijden beteekende, ook vert. Kil. het door : *consecare minutim*.

SCHET. Z. schetten.

SCHETTEN, v., latten of eer : lattenwerk. Vanhier : *schettenwerk*, omheining met schetten omringd, latten traliewerk, *galent*, *gelint* (137). Snellaert heeft *schettepoort*, latten- of traliepoort. *Schetten* zal wellicht voor : *schutten* zijn. Bij Kil. bet. *schut*, *schutte* : 1° bescherming; 2° 't zelfde als *schutkoye*, eene omheinde plaats; 3° *custodia libera;* en 't werkw. *schutten* bet. bij hem, o. a. omheinen, omsluiten, insluiten. Bij Bild. is *schut* van : *schutten*, beschermen, m., doch voor, houten en ander beschutsel tegen windtocht, enz., o. (Z. *Belg.-Mus.* 1844). Te Brussel noemt men : *achetten* (uitspr. : *asjetten*), gewis voor 't w. *schetten*, de flambeeuwen die rond een baar staan in den vorm van gelint.

SCHETTEN voor : *schatten*, vermoeden, fr. *présumer* (Maastr.).

SCHETTENPOORT. Z. schetten.

SCHETTE(N)WERK (Vl.). Z. schetten.

SCHETTER, m., als wortel van : *schetteren*, geschetter, geschater, scherp en sterk geluid : *ge moet zoo geenen schetter maken* (Br., Kl.-Br. en elders).

SCHETTEREN, o. w., in 't Hagel. ook : *schedderen* uitgespr., is slechts eene andere uitspraak van : *schateren*, bij Plant. ook *scheteren*, en bet. eigenlijk : weêrklinkend gerucht of geluid maken, met eene schelle stem spreken of schreeuwen, roepen, lachen. Vanhier heeft men : *geschetter, schetteraar, schettergat* (Oostvl., Br., Antw.); in 't Hagel.- en ook nogal in Br. zegt men : *schedder, schedderen, geschedder*, *schedderbakkes*. Z. bij Kil. *schetteren*, l. *stridere*, *fragorem edere*, *cachinnari*, *etc.*

SCHETTEREN, b. w., *verschetteren*, uit elkander spreiden, verspreiden, verstrooien, ook slodderen : *ge moet dat goed zoo niet verschetteren* (Br., Kl.-Br.); bij Kil. *schetteren*, l. *diffundere*, *spargere*, *dispergere cum sonitu*, engl. *to scatter*, fr. *disperser*, *dissiper*. Z. Delf. (324).

SCHEUERIGGE. Z. schooierigge.

SCHEUF. Z. schoof.

SCHEUKEN, zich tegen iets aanwrijven, wegens jeukte schuren, ruidschen (c. Axel). Het is slechts eene verbasterde uitspr. van : jeuken.

SCHEUL voor : *schaal*, schel, peul of dop van erwten; *scheulerwt*, peulerwt (c. Axel).

SCHEURAVEEN, iemand wiens kleêren gewoonlijk gescheurd en geleurd zijn (Br.); het is voor : *scheurafeen* of scheurvaneen.

SCHEURBEK, o., scheurbuik (h. en d. in Oostvl.). Volgens Bild. (III, 27) is *scheurbuik* eigenlijk : *scorbut*, waar de *k* in geraakt is, en v. Nogtans is *scorbutum* bij Blanc. in 't hgd. ook met *k*, te weten : *schorbock*, *schurbuck en scharbock*, welk laatste nog heden gebr. wordt in 't nedersaks. : *scharbuk*, zw. *scorbjugg* en *scorbing*. Blanc. vert. het nog door *schormund*. Zoodat ons *scheurbek* wel beter zou zijn dan : scheurbuik, dewijl het hier

meer den bek of mond dan den buik geldt. Z. Weil.

SCHEURLAPIN, m., iemand, bijzonderlijk een kind, die geen zorg voor zijne kleederen draagt, en gescheurd en geleurd loopt (Ronse). Z. scheuraveen.

SCHEURMOND, o., eene welbekende kinderkwaal, waaraan groote menschen ook wel kunnen onderhevig zijn (Oostvl.); bij Kil.: scheur-mond, l. *oscedo*.

SCHEUT, v. en ook m., vooral gebr. voor 't Holl. *schot*, bet. ook: 1° een zeker maatje om borrels, terpentijn, vernis, enz. te gerieven; 2° een weinig vocht: *giet er nog een halve scheut azijn in* (Br., Antw., Vl. en elders); in Vl. zegt men: *eene scheut in zijnen vlerik hebben* voor: een stuk in zijnen kraag hebben of bedronken zijn. Vanhier: *op scheut gaan*, d. i. uitgaan om te drinken, om zich onder elkander te vermaken, of, gelijk men ook zegt: *op ribot, op trot gaan* (Br.). Doch *op scheut gaan* zou ook wel kunnen *op jaacht gaan* zijn. *Scheut* of *katoen geven*, snel vorderen in alle werk (Antw., st. en pr.). *Scheut* bet. ook in Br., Oostvl. en elders: opbrengst van zaadvruchten: *de terf, het zaad*, enz. *is dit jaar goed van scheut. De rogge is slecht van scheut*, zij schiet niet, er komt in 't dorschen niet veel uit, ze brengt weinig op.

SCHEUTELDERIJ is hetgeen men: gewoon aardenwerk noemt, alles wat tot schotels en borden behoort (c. Axel en elders in Vl.).

SCHEUTELEN, *te samen scheutelen*, eigenlijk uit ééne schotel eten, is te Kortrijk hetzelfde als elders in Vl.: *te samen konkelen*, over iets in 't geheim spreken.

SCHEUTELETEN, middageten (c. Axel).

SCHEUTELING, m., een jong varken (Limb.). Van *schieten* (opschieten, opgroeien).

SCHEUTIG, bijv., in de Woordenb.: bereid, gereed, en bij Kil. door *promptus* vert., bet. in Br. en Antw.: haastig, spoedig, verlangend, fr. *empressé*: *hij was niet scheutig om te komen*.

SCHEUVELEN, schaatsen rijden; Laurman heeft: *scheuve loopen*. Z. schaverdijn.

SCHEVE, slechte uitspr. van: *schelf, schelve*, graanmijt (Westvl., Veurne).

SCHEVELING, v., krul (Limb.); in Br.: *schafeling*; te Antw.: *krollen*.

SCHIECHELEN, o. w., lachen zonder reden, in eenen lach schieten zonder te weten waarom (Oostvl.). Het is eene andere uitspr. van: *gichelen*, gijberen.

SCHIELD. Z. schild.

SCHIELJE, v., een drijhoekig houten tuig dat men de verkens en hoenders om den hals bindt, om ze te beletten door hagen in tuinen te komen (Oostvl.); voor: schildje? Z. schietel en schielse.

SCHIELIJK, bijv., bijw., omstr. Breda veel gezegd: *wat staat dat schielijk*, d. i. wat is dat afstekende in 't oog; 2° *schielijk uit zijne oogen zien*, helder, doordringend uit zijne oogen zien: *schielijk van uitzicht zijn*, een helder, een vlug gezicht hebben, enz. Van een peerd gespr. bet. het: schichtig. *Schielijk* is voor: schierlijk, van: *schier*, dat vroeger: aanstonds, eerlang, haast, welhaast weldra beduidde (*mox*) of van: *schier* voor: klaar, helder (l. *lucidus*). Z. Hoeufft (519) en schieloos.

SCHIELOOS, bijv., bang, vervaard (Kemp.); bij Kil. is *schieloos* of *schierloos*, l. *improvidus, inconsideratus, temerarius, inconstans*, enz.; bij Meyer: ongereed, onvoorzien, ongezwind. Het w. is afgeleid van: *schier* dat *schielijk* bet. en vanhier: spoedig, haastig, terstond.

SCHIEPSCHOOIEN, o. w., op de straat zitten, luierikken of den luiaard spe-

len, op straat loopen : *hij zit heele dagen op de straat te schiepschooien* (Vl.). Z. schooien bij Weil.

SCHIER, o., dikke brok brandhout voortkomende van vaneen geklovene bolen of, in West- en Oostvl., zooveel als in Br. : wishout, kluppelhout, fr. *bûche*, en als : schierhout, fr. *fâgot* : *de assche valt stillekens van de half verbrande kloofschieren* (G. Gez., *Rond den Heerd*); bij Kil. is *schier*, *schierken houts*, een Vlaand. w., in 't l. *pars aut particula ligni abscissa*, q. d. *schieder*; *schiederken* van : scheiden (klieven). Vandaar : *aamschier* of *haamschier*, hetwelk te Ronse dezelfde beteekenis heeft als bovengenoemde woorden *aanschijn*, *hamerschier*. Het is immers een schier hout dat aan den dijsel wordt vastgemaakt met eene ijzeren spil, die gemeenelijk den vorm van eenen hamer heeft.

SCHIERE, v., schielijke inval, schielijk opkomend gedacht of voornemen, eene luim, eene bui, kuur, gril, kwint (Brugge en elders); in Br. : *kwint*, *kuur*, *boeizze*.

SCHIEREWIERE, wispelturig, onoplettend, fr. *volage* : *die dochter is eene heele schierewiere* (Westvl.); bij Kil. is *schierewiere* een bijw., in 't l. *permiste*, *sparsim*. Vanhier : *schierewierachtig*, onoplettend (h. en d. in Vl.).

SCHIERHOUT, gekloven hout (Limb.).

SCHIETEL, dwarshout, dat de varkens aan den hals hebben, om ze te beletten door de hagen te kruipen (Westvl.); in Br. : *kennef*. Z. schielje. Het zal voor : *schut*, *schutte* zijn, bij Kil. voor : *custodia libera*, of voor : *schutsel*, l. *obex*.

SCHIETELOOS, bijv., aan den Westerkant van Brussel bet. dit w. zooveel als 't fr. *timbré*; zoodat het misschien zooveel is als een wien geene gedachten te binnen schieten.

SCHIETEN. *Met spek schieten*, liegen (bijna overal). Hier is op te merken dat *met spek* soms achter wege blijft, en dat men ook zegt : *gij*, *hij schiet* voor : liegt : *met den blaai schiet men den gaai*, door de pracht weet men de oogen te verblinden en den vogel (minnaar) in 't net te vangen (omstr. Gent). *De kleuren schieten*, d. i. verminderen, verflauwen, verdwijnen. Kil. vert. dit door : *amittere*, *ejicere colorem*, en *schietende verve*, l. *color fugax*, *obsoletus* : *die kleuren zijn geschoten* (Br., Antw.). *Schieten* wordt in Br., 't Hagel. en elders ook gebr. voor : opbrengen, uit de haren komen als 't graan gedorschen wordt : *de tarwe, de rogge, het zaad schiet dit jaar goed*, of : *is dit jaar goed, overvloedig van scheut*, d. i. als er in 't dorschen veel uit komt : *onder iemands duiven schieten*, iemand onderkruipen (bijna overal). *In zijnen haak schieten*, in gramschap schieten (overal). *Te hoop schieten* in Oostvl. gezegd van vloeistoffen die, dik en zuur geworden zijnde, voor hunne bestemming niet meer deugen, b. v. : *de melk is geschoten*, d. i. geronnen.

SCHIETEND, afdalend, afloopend als een berg : *die grond is hier zoo schietend* (h. en d. in Vl.).

SCHIETGEBED, kort en herhaald gebed, smeekende verzuchting, fr. *prière jaculatoire* (overal).

SCHIETLAP, eigenlijk : een lap dien men in het doelschieten aan den arm bindt om zich niet te kwetsen; bij Plant. in 't fr. *brassière, pièce qu'on lie au bras pour tirer à l'arc*; bij Kil. is 't : *brachiale jaculotorium*, fr. *plastron*. Verders zegt men in Vl. en Antw. overdrachtelijk : *gaat uit mijnen schietlap*, gaat uit mijn weg, belemmer, hinder mij niet in mijnen arbeid of handel, gaat uit mijne lucht.

SCHIETLAPPIG, schichtig (fr. *ombrageux*) : *dit peerd is schietlappig*

(Kl.-Br., Willebr.); in N.-Br.: *schielijk*.

SCHIETSE of BEGEL bet.: omstr. Gent, een stokje of plankje dat men in de vleugels van een haan of hen steekt, opdat zij door geene haag of heining zoude kunnen kruipen. Ook: een onoplettend meisje. Z. schielje, schietel.

SCHIETSPOEL is bij toepassing ook een langwerpige koek waarin een appel, peer of andere vrucht gebakken is (Ronse). Z. bollebuize, kattekop.

SCHIEVELEN, o. w., glijden, uitschuiven (Limb.); bij Kil.: *schijffelen*, *schuyffelen*, l. *labi*, *prolabi*; Plant. heeft het bijv. *schijffelachtig* en 't nw.: *schijffeling* voor: glad en schuifeling.

SCHIFFELEN, b. w., op de vingers fluiten, fr. *siffler* (N.-Limb.). Het is voor: schuifelen, bij Kil.: *schuyffelen*, l. *sibilare*.

SCHIJF heeft, h. en d. in Vl., behalve de gewone beteekenissen, nog die van: scheel, deksel: *een potschijf* is aldaar gemeenlijk: een vijffrankstuk. De *schijve* in een klooster is bij Plant. 'tzelfde als, in Br.: *rol;* te Antw.: *de schuif*, in 't fr. *tour*, l. *mensa versatilis*, *orbis*. Z. Kil.

SCHIJFAPPEL, m. Zoo noemt men, om zijnen platten vorm of omdat men dien appel in schijven kan droogen, den *court-pendu* (N.-Limb.).

SCHIJFEREN voor: cijferen, fr. *chiffrer; buitenschijfferen*, aan de deur zetten (Westvl.).

SCHIJN, v., de klep eener muts of klak (L. v. Waas). Omstr. Bruss.: *klip*.

SCHIJTBOS. In N.-Br. noemt men *schijtbos* die bossen gras in de weiden, dewelke heel jeudig en vet opgegroeid zijn, omdat de koeien er gescheten hebben, en die zij laten staan. Nu die bossen worden met de *blootzeisen* afgemaaid. Deze zeisen of zicht is gewoonlijk eene lichte en ook wel eene oude zeisen, die daar toe dient en ook om het gras uit de grachten te snijden.

SCHIJTE, v., een klein onsmakelijk vischje, dat zich in de Leie ophoudt (Snellaert, *Belg.-Mus*. 1844, blz. 191). Kil. meldt: *schijt-ael*, l. *anguillae minimae* et *vilissimae genus*.

SCHIJTEN, o. w. *Door één gat schijten*, wel overeenkomen, goede vrienden zijn (Br., Hagel. en elders). *Op den diksten hoop schijten*, met de meesten meêdoen. *Schijten als een reiger*, zeer dikwijls kakken (Antw., Hagel.). *Op iemand schijten*, iemand versmaden, uitlachen. Vanhier ook: *iemand uitschijten*, uitschelden, bespotten, uitlachen. *Dat is geen beschijtens weerd*, dat is niets weerd. *Ergens bescheten*, d. i. kwalijk, *van afkomen* (Br., Antw., Hagel.). *Zoo gaat het in de wereld, de een is bescheten en de andere bepereld* (Antw., Westvl.). *Schijten, uitschijten*, uitprottelen: *die appel schijt uit;* uiteenrijzen, uiteenvallen, ineenstorten, invallen, in- of afzakken: *die mijt graan*, *die hoop steen is uitgescheten;* uitrafelen: *die neusdoek schijt uit*, *ge moet hem zoomen*. Te Diest zegt men van een minnaar die door een anderen verdrongen is: *hij heeft gescheten*. In de voorlaatste spreekwijze kan *schijten* wel voor *schitten* zijn; immers men zegt ook: *die kant schiet af* voor: valt af. Het hgd. *scheiten* is slechts een hardere uitspraak van: *scheiden*, verwant met *schieten* (schoot), *schijten* (scheet).

SCHIJTERIJ, v., prul, vodderij, niets beduidend ding: *'t is mer schijterij* (Limb.).

SCHIJTKERZEN, uitgespr.: *scheitkerzen* en *schijtkerzen*, zijn, in Vl., dezelfde vrucht als in Br.: *verkenskerzen*, zijnde kleine ongegreffelde of wilde kerzen waar bijna niets aan te eten

is. Z. keutelkeezen.

SCHIJVE, geldstuk. Z. schijf bij ons en bij Weil.

SCHIJVEREN, o. w., ronddraaien, snel ronddraaien, snel loopen, snel bewegen : *de wielen schijverden zoodanig dat ze roerloos schenen*. Vanhier : *schijvering in 't hoofd* : *ik heb eene schijvering*, d. i. eene draaiing (Westvl.). 't Is een freq. van : *schijven* (schuiven), dat Kil. vert. door : *provolvere*, *permovere*, in 't engl. *to shiver*.

SCHIKKELIJK, bijw., tamelijk : *het gaat met die zaak nogal schikkelijk* (Kemp., N.-Br.). 't Is afgeleid van : *schikken*, fr. *arranger*. Z. Hoeufft (525) op : schikken.

SCHIKKEN, b. en o. w., in Br., Antw., Kemp., N.-Br. en vooral in Vl. en Zeel. : meenen, rekenen, van gedacht of voornemen zijn, fr. *présumer, se proposer* : *ik schik dat er op die feest veel volk zal zijn, en ik schik ook er op te komen*. Ook : achten, schatten, gissen : *ge moet maar alles licht schikken*. *Schikken* voor : zenden, wordt in Br., Antw., Limb. en N.-Br. ook veel gezegd.

SCHIKKEREN, een spel met de marbols (Kl.-Br.); bij Kil. is *schickeren* 'tzelfde als : *schetteren*.

SCHILD, o., tafereel, uithangbord (Limb.).

SCHILD, uitgespr. *schield*, te Kortrijk hetzelfde als te Meenen : *patacon*, een klein rond kalken beeldeken dat men op de boltaarten steekt. In Brab. noemt men die beeldjes, welke boven op de peperkoeken en lange nieuwjaarskoeken gebakken worden, soms : *kindekens*. *Schild* is in Westvl. ook eene plaat in den grond geplaatst. Z. *schild* bij Weil. en Kil., die opmerkt dat de oorspronkelijke beteekenis van *schild* schijnt te zijn : een geschilderde schild of ook het beeld of de schildering op den schild.

SCHILDERIJ. *Zijne schilderij oprollen en elders gaan zingen*, wordt spotsgewijze gezegd voor : vertrekken, heengaan, weggaan : *ge kunt uwe schilderij maar oprollen en elders gaan zingen*, d. i. ge kunt maar vertrekken of : uwe matten oprollen (Westvl.).

SCHILLEN wordt in Br., Antw., Kemp. en elders veel wederkeerig met *hem* (voor : *zich*) gebr. in den zin van : verschillen : *dat schilt hem veel*, fr. *cela diffère de beaucoup*. *Dat zal hem veel schillen*. In dezen zin wordt *schillen* ook sterk verbogen : *schol*, *geschollen*; 2° voor : *schelen* : *wat schilt mij dat*. Dit laatste zegt men ook in N.-Br.

SCHING, m., in Westvl. : schijn, fr. *clarté*, *lumière* : *bij den sching der vlammen lezen*. Vanhier : *schingen*, o. w. (*schong* of *schang*, *geschongen*); in de Westvlaam. spraak steeds voor : *schijnen*, fr. *luire*, engl. *to shine* : *de zon schingt* : *de maan schijnt* (is te zien) *soms in den dag, maar dan schingt ze niet*. — *De vlam van 't brandend huis schang in de verte*. Z. schijnen bij Weil.

SCHINGELEN, b. w., vastgrijpen en schudden : *iemand schokken en schingelen* (Westvl.). Het w. is verwant met *schongelen*.

SCHINK en SCHONK, v., die woorden ook in de Hollandsche Woordenboeken als m. opgeteekend, zijn in Limb. van dagelijksch gebr. voor 't Holl. : *ham*, en het Br. : *hesp* : *schink met dikke boonen dat gaat goed samen* (Limb.). Z. schinkel bij Weil.

SCHINKEN, schenken (Br., Antw., Kemp., N.-Br. en elders).

SCHINNEN voor : *schennen* en dit voor : *schenden*, dat oul. meest : *schinden* klonk. *Schinnen* bet. in Limb. : een peerd slecht behandelen ; bij Kil. is *schinden* en in den Teuth. : *schijnnen* hetzelfde als : villen, de huid aftrekken, l. *excoriare*, engl. *to skin*,

hgd. *schinden;* in Br. het vel afdoen.

SCHIPPEREN, o. w., het schippersambacht uitoefenen: *hij gaat schipperen* (Limb.). Z. verders de Woordenb.

SCHIPPERSMOUW, v., wijde mouw eener vrouwenjak (Somergem).

SCHIPWINKEL, kruideniers- of specerijwinkel, te Poperingen zoo genoemd omdat die koopwaren door schepen aangebracht worden.

SCHIRPEN, SJIRPEN, o. w., sjilpen, het schreeuwen van musschen, patrijzen en andere vogelen (Br., Antw., Kemp., Limb.). Van patrijzen zegt men in Holl.-Limb. : *kraaien* (kreeien).

SCHIT, v., koeidrek (Kemp.); bij Kil. is *schit, schitte*, drek. *Schitte* is bij hem een holl., fries. en vlaamsch w., dat, evenals schijte, bet.: platte koeidrek, doch *schitte* is ook : drooge koeidrek die als turf tot brandstof dient. Plant. verfr. *schitte* door : *fiente molle, boue de vache.*

SCHITS komt voor in : *schits geven*, aan iemand die zich meer acht, medelijden verwekken : *het geeft mij te schits om daarop te antwoorden*, ik wil mij de moeite niet geven daarop te antwoorden (Waas). *Het geeft mij schits* vert. Plant. door : *cela me semble étrange*, l. *hoc extraneum mihi videtur. Hij is daar schits om*, hij is daarom gestoord, misnoegd (Waas).

SCHLUVER of SCHLOVER, m., kwijl (Limb.).

SCHMEIGELEN, vleien, flikflooien. Vanhier : *schmeigeleer*, vleier, flikflooier (Limb.). Het is hgd.

SCHOB, v. en m., afdak, soort van remizie of schuur dienende om brandstof, als schadden, steenkolen, hout, aardappels, voederage, gereedschappen, enz. in te bergen : *hij versteekt zich in de schop* (Limb., Kemp., N.-Br.). Het verkleinw. is *schobbeken;* zoodat *schob* zoo goed is als *schop*, welk in Limb., Kemp. en N.-Br. gezegd wordt. Hoeufft (527) zegt: « *schop* noemen de bouwlieden in deze streken hetgeen die in Holl. de *wagenkeet* noemen, en zeer eigenaardig, zijnde *schop* bij Kil. overgezet : *tegumentum*, *quidquid tegit;* bij Martinus is het platduitsche *schop* en bij Kil.: *schobbe, schabbe* vert. : *operculum*, *tegmen, tegumentum* (deksel). Z. bij denzelven Mart.: *schofph*, 'twelk daar juist hetzelfde is als *schop* in de Baronie, te weten : eene schuur zonder zijmuren. » *Schob* is dus eene timmering, dienstig om iets tegen regen of wind te beschutten, een soort van *kar-* of *wagenhuis*, zoo het in Br. ook genoemd wordt. Z. gelint (145), bijenschop (53) en pannenschop (458).

SCHOB, m., kleine opper graan of, in Br. : *pikkeling*, waarvan men de garven maakt. Men bindt twee of meer zulker *schobben* bijeen om een garf te vormen (Limb.). In Gelderl. noemt men *schobbe :* een bijeen geraapt bosje aren, en *schobben* bet. er: oogsten. *Schob*, en bij Meyer : *schof*, is 'tzelfde w. als in België : *schoof*, garf.

SCHOBBE of SCHOBBEN, grof lijnwaad, of stof tusschen lijnwaad en dweilgoed, dienende om daarmeê iets in te pakken (Westvl.). Z. schob en schobbejak.

SCHOBBEJAK, uitgespr.: *schobejak*, kort overkleed of kiel, van grof lijnwaad gemaakt, door arbeiders van vuil werk, vooral de genen die de schepen lossen, over hunne kleederen gedragen (Antw. en Vl.). « *Schobbejak* is m. in toepassing op dengene die het aan 't lijf heeft, anders o. De *schobbejak* is die geen eigenlijke rusting draagt. maar een eenvoudigen kolder; van *schobben*, dat een grover en minder soort van maliën is : en dus is 't een *licht gewapende*, een gemeen krijger en van geen aanzien (Bild. III, 52). »

SCHOBBELEN, haastig en slecht werken: *ge moet zoo niet schobbelen : ik ben niet voor dat schobbelwerk* (h. en d. in Vl.); in Br. : *slobberen.*

SCHOBBEN, o. w. zachtjes aanloopen, stil aandraffen : zoo zegt men : *hij liep niet hard, hij schobde maar;* zoo ook : *hij liep op een schob of schobbeken;* bij Halma bet. *schobben :* de school verzuimen.

SCHOBBEN, b. w., krabben : *gij schobt u zoo, jeukt er iets* (Vl.). In N.-Limb., waar men : *schoeben* uitspreekt, bet. *zich schoeben* : zich wrijven, ruischen, zich schuren wegens jeuking. Kil. heeft : *schabben, schobben, schrabben, schrubben,* l. *scabere, scalpere.*

SCHOBBER, SCHOEBER, voor : schobbert, schobbejak (Br. en elders); bij Kil. is *schobbe :* schurk, en *schrobber*, vuile kerel. In 't Gloss. Bern. staat *scofut* voor : schavuit, l. *bubo.* Z. schobben.

SCHOBBERDEBOK, altijd gebezigd in de uitdrukking : *op schobberdeboek gaan of loopen*, met iemand meëloopen om op dezes kosten te teren, of ook : zich als een tafelschuimer aanstellen : *hij loopt overal op schobberdebok* (Antw.). Men zegt ook : *op schuffel loopen,* en, in N.-Br. : *op schaberdebonk loopen*, elders : *schuimloopen.*

SCHOBBERDIJN, voor : schaverdijn, schaats.

SCHOBEJAK, SCHOBENJAK. Z. schobbejak.

SCHODDELEN, schommelen, het lichaam heen en weêr bewegen om door de wrijving der kleederen eenig jeuksel te verdrijven (Limb., Kemp., Geel). Dit is een freq. van : schudden; bij Kil. ook : *schudderen. Mit den kop schöddelen* (Limb.).

SCHODDER, visscheieren (Antw., Kl.-Br.); *schodderig* bet. in Groning. : morzig of slecht : *schodderige kerel.* Z. *Taalk. Mag.* (IV, 684).

SCHODDEREN, leggen der eieren bij de visschen (Kl.-Br. en Antw.).

SCHOE. Z. schouw, schuw.

SCHOEBEN. Z. schobben.

SCHOEBER (Br.). Z. schobber.

SCHOEFEL, schoffel, werktuig om te wieden (c. Axel); bij Plant. : *schoeffel*, fr. *une pelle*, l. *pala;* bij Kil. : *schoeffel, schuyffel, schuppe*, l. *pala, radula, batilus*, ook : *spatha, ligula,* hgd. : *schaufel*, saks. *schuffel*, engl. *shouel. Schoefel* zegt men in 't L. v. Waas voor : schoffel of schuffel. Z. schoelie.

SCHOEFELEN, grof en onbetaamd lachen. Vanhier : *geschoefel,* zulk gelach (Eecloo).

SCHOEFTIE, m., voor : schoft, schobbert of schobbejak (Limb.).

SCHOEIEN (*zich*), zich het noodige bezorgen : *ik kan mij niet langer schoeien*, ik kan niet langer aan den kost komen (omstr. Breda).

SCHOEKEL, v., voor : *schokkel* of *schongel,* schommel (Limb.).

SCHOEKELEN, b. w., voor : schokkelen, schongelen, schommelen (Limb.).

SCHOEL, v., bui, bijs, regen-, hagel-, dondervlaag : *hagelschoel, donderschoel, regenschoel* (Limb.). Z. schoer en schaar.

SCHOELDE, voor : schoelie, schobbejak (Meetjesl.).

SCHOELIE, v., paal waarmeê men het brood in den oven schiet (Br.). Het w. is verwant met *schaal;* Kil. heeft : *schoelde, school, schoole, schuyffel*, Geldersch : *ovengaffel, schoeffel*, l. *pala*, germ. *schauffel*, engl. *shouel.* Het grieks. σκολιος is 't l. *nequam.*

SCHOEN. *Wien de schoen past, trekke hem aan*, de schuldige passe het op zich toe (overal). *Uit zijnen schoen springen van colere*, vergramd, toornig zijn (Ieper.). *Goed in zijnen schoen zitten*, te Gent, hetzelfde als elders : warm zitten, goed in zijnen

wol zitten, wel bemiddeld zijn : *ik moet mijnen voet in uwen schoen niet steken*, ik ben zoo wel als gij (Br.).

SCHOENDEREN of SCHOUDEREN, weder-galmen : *het schouderde in de lucht* (Westvl.). Dit w. is licht eene verbastering van : schoeveren of liever van : schudderen, freq. van : schudden (beven, storten) of verwant met schoer. Z. dit w. Vgl. *schetteren*, *schateren*.

SCHOENTREKKER, schoeier, schoenhoorn, aantrekker (Vl.).

SCHOEP, SCHOOP. Z. schop en ruifel.

SCHOEPEN, b. w., bet. soms in Vl. h. en d. : rooven ; in Br. is 't de uitspr. van : *schoppen*. Z. dit laatste en schoeperaar. Bij Kil. komt *schoppen* voor, o. a. in den zin van : stoppen en vervullen.

SCHOEPER, groote boor (Meetjesl.). Z. schoeperen.

SCHOEPERAAR, m., dief (h. en d. in Westvl.); bij Kil. bet. *schrobber* hetzelfde als : schaeffeler, diefleyder, en 2° verachtelijk kerel. Z. schoeperen.

SCHOEPERBOOR. Z. schoepen.

SCHOEPEREN, b. w., heeft bijna den zin van : *schobben* of *schrobben* : *een boom schoeperen* bet., omstr. Kortrijk, er van buiten eenige spaanders afschrobben of schrabben. Vanhier : *afschoeperen ;* 2° h. en d. in Westvl.: uitboren, b. v. het gat, dat eens doorboord is, grooter maken. Vanhier : *schoeper* of *schoeperboor*, grootboor om te *schoeperen*, *uitschoeperen*, *schoeperling*, spaander of uitboorsel; 3° *schoeperen* bet. vooral in Westvl. : zengen, licht afbranden, licht verbranden, schroeien : *een kieken*, *een verken schoeperen* is met brandend schafeling of een handvol stroo er de laatste vezels of haren van afbranden. Vanhier : *schoepering*, schroeiing; *afschoeperen*, afbranden; *verschoeperen* (Z. zengelen, zangelen, en 't *Belg.-Mus.* 1844, 141).

SCHOER, v., is in 't hgd. *schauer*, engl. *shower*, d. i. slagregen, stortregen, regenbijs, hagelbui, zware onweêrsbui en dondervlaag; bij Kil. : *donderschore ;* bij M. Stoke : *donre-schuere.* Z. Weil., op *schoer*, die zegt dat het w. in het Kleefsche nog gebr. wordt; doch het is niet slechts in Gelderl. gehoord, en ook in Limb., waar het : *schoel*, en te Maastr., waar het *schoor* klinkt, maar zelfs in de Kemp. en N.-Br. Z. Hoeufft (623), die *schoer* wijdloopig en grondig behandelt, en 't *Taalk. Mag.* (III, 46, 79, r. 80). 't Is hetzelfde w. als *scheur*, fr. *rupture*.

SCHOER, SCHOERBAND. In Westvl. hoort men nooit : schouder maar : *schoere*. *Schoerband* is eigenlijk : schouderband, kruiwagensband; in Br. : *help*. Men zegt in Westvl. : *schoerken staan*, de eene op de schouderen van den andere staan.

SCHOET, v., voor : *schoop*, soort van breede schup (Limb.).

SCHOEVER, m., schobbert (Kemp.).

SCHOEVEREN, o. w., huiveren, trillen, rillen, fr. *frissonner*. Men zegt : *ik schoever* en *het schoevert mij door het lijf*. Vanhier : *schoeverage* of *schoevering* (Z.-Limb.); bij Kil. : *schoeveren*, sicamb. i. *huyveren*, gal. *sécouer*, l. *quatere*, *concutere*, *agitare*.

SCHOEVERIG, bijv., huiverig (Limb.).

SCHOF, o., van : *schuiven*, eigenlijk iets dat men ergens in of voor schuift, om het af te sluiten of tegen te houden. Vandaar dat het bij Kil. bet. : *repagulum*, *obex*, *claustrum*, en ook omstr. Breda wordt *schoft* nog voor : grendel of schuifken gebruikt; doch in Oost- en Westvl. bet. het thans : schuif, lade eener schapraai, kleerkas, kommode, enz. *Sluit het schuif dicht toe ;* bij Kil. is *schof* of *schuyf-laede* : *capsa trusatilis*, *capsă pendula*; 2° schuifje of sleutel eener kachel, enz. (Br. en elders); 3° bord

dat men voor en achter op eene kar plaatst (Br., Kemp.); 4° tooneelgordijn : *het schof gaat op, het schof valt* (Lier); 5° de sluis eener rivier of sloot om het water op eenen vijver te houden of af te laten (Br. en elders); bij Kil. is dit : *schof, heck, schof-hecke* en *schoffel*, l. *cataracta*; 6° beweging of drijving der wolken : *het schof komt uit den noorden. Men ziet aan 't schof waar de wind zit* (Antw., heel Vl., G. Gez.); 7° *schof* en *schootsvel*, schort van timmerlieden en andere arbeiders; 8° in 't L. van Aalst, waar *schof* of *schoft*, v. is, bet. het : menigte volks : *daar kwam eene schof van zingende boeren afgegaan*; oudtijds bet. *schof* ook nog : bundel, dus 'tzelfde als *schoof*; 9° *schof* voor : schoft : *die metsers werken vijf schoven daags.*

:HOFFEL, in Br. uitgespr. : *schuffel*; in 't L. van Waas : *schoeffel*, m., tafelschuimer, gulzigaard, slokker. Vanhier : *schoffelen*. Bij Kil : *schuyffel* en *schuyffolschappraye*, l. *parasitus, mensarum assecla*. *Schoffel* is verwant met *schokker*, fr. *gourmand, goinfre*. Z. schobberdebonk, schavernak en 't volgende.

HOFFELEN, o. w., gulzig eten, gulzig opslokken, schrokken (Antw., st. en pr., Waas); in Br. zegt men : *schuffelen*; in L. v. Waas : *schoeffelen*; Kil. geeft : *schossen* en *schrossen* als Vl. op voor : *brassen*, l. *epulari*; in Westvl. bet. *schoffelen* : zich overhaasten, met haast en zonder oplettendheid iets verrichten. Vanhier : *wegschoffelen*, met haast wegbergen; *schoffelaar*, die schoffelt; *schoffeling*, de daad van schoffelen.

HOFFEN voor : schooien, bedelen (Dendermonde). Kil. heeft het w. *schaeven* voor : onbeschaamd vragen en schuimloopen.

IOGGEL of SCHOKKEL, v., schongel, schop, schopstoel. Vanhier : *schoggelen* of *schokkelen*, d. i. schokken, en ook : schongelen, slingeren, fr. *se balancer* (Limb.); in 't hgd. *schaukel*, en 't werkw. *schaukeln*; in Br. hoort men ook : *schakelen, schakeren*; bij Kil. is *schop* een oud vlaamsch w., in 't l. *ludibrium*, en *schoppen, schoppelen* hetzelfde als : touteren. Z. schokkelen.

SCHOGGELEN (Limb.). Z. schoggel en schokkelen.

SCHOK, SCHOKKE, v., pel, peul of pool, sluim, dop van erwten of boonen. Vanhier : *schokerwten*, 'tzelfde als in Br. : *sluimerwten* of *erwten met schokken*, in tegenstelling van *peulerwten* (473), welke laatste zonder dop geëten worden (Westbr., Vl.). Bij Kil. bet. *schubbe* ook : schelp. Er zijn streken waar *op schok gaan* bet. : op scheut of zwier gaan.

SCHOKELIOEN of SCHOKELJOEN (Kortrijk). Z. schokkeljoen.

SCHOKERWTEN. Z. schok.

SCHOKKE. Z. schok.

SCHOKKEEREN, b. w., veel in Br. en Antw. gezegd voor : beleedigen, kwetsen : *gij schokkeert mij zonder ophouden*. Men kan het zoowel van *schokken* als van 't fr. *choquer* afleiden.

SCHOKKEL. Z. schoggel en 't volgende.

SCHOKKELEN, o. w., schokken, waarvan het eene voortduring is (Kemp.); in Limb., waar 't ook : *schoggelen* klinkt, bet. het : schongelen, touteren, en vanhier : *schokkelbaan*.

SCHOKKELJOEN, v., ook uitgespr. : *schokelioen, suikerjoen* en *suikrioen*, is in Westvl. en Westbr. 'tzelfde als : gerst, wintergerst, fr. *escourgeon, écourgeon, orge carrée* of *d'automne*. Bij Kil. heeft men : *schoffelioen, schuyffelioen*, l. *peniculus furnarius*.

SCHOKKEN, b. en o. w., eigenlijk stooten, tegen elkander stooten; doch in Vl. een marbolspel : met marbols

of knikkers in een putje werpen; te Antw. : *stuiken*. Z. ook schok.

SCHOKKER, tjalk, zeker soort van schip (Antw.).

SCHOL, v., in Limb. voor : raat, b. v. *honingschol*, *honingraat*. *Aardschollen* zijn eigenlijk geene klompen of stukken aarde, zooals Weil. zegt, maar eer de aaneengepakte of korstachtige en breedvormige aardschijven; Kil. vert. : *scholle*, alsook *rusch*, door *crusta soli vel terrae*, *gleba*, germ. *schol*, ital. *zolle*. *Schol* is met *schaal* en *schel* verwant.

SCHOLEN wordt gezeid van het steenfruit, als de vrucht wel van den steen gaat; het bet. ook : betalen : *school eens*, betaal eens (Westvl.).

SCHOLK, m., voorschoot (Limb.). 't Is licht eene verbastering van : *schort*, boezelaar.

SCHOLMAND, v., groote mand (Leuv.).

SCHOMMELAAR. Z. 't volgende.

SCHOMMELEN, de koeien voederen. *Schommelaar*, voorschoot dien men bij dien arbeid voorbindt (Kemp., Geel).

SCHOMMELING, v., ruwe of zware berisping : *hij kreeg eene schommeling* (Br., Antw.).

SCHOMMINKEL, o., fr. *charivari* (Vl.) :

> Ja, ja! de wereld hoeft wel een schom-
> [minkel, vriend.
> Er is waerachtig niets dat haer al beter
> [dient.
> (Volksl. blz. 78.)

Z. scheminkel of schaminkel.

SCHOMMINKELEN, b. w., fr. *charivariser* (Oostvl.). Z. schaminkel en bef.

SCHONDSIG, verbasterd van : hondsig (162).

SCHONG. Z. schonk.

SCHONK of **SCHONG**, voor : *scheen*, van : schijnen : *op den avond van 27 januarij 1687*, *schonk de mane op Sinte Rombauts torre* (G. Gez., Rond den Heerd).

SCHONK, v., ham (Limb.). Z. Weil.

SCHONKELVOET, ook : *peerdenvoet* en *stompvoet*, fr. *pied bot* (Brussel en omstr.).

SCHOOF, v., voor : *schof* of *schoft*, vierendeel van eenen werkdag (Limb.). Vanhier : *schoofzak* voor : *schoftzak*, knapzak, beuzelzak, zak waarin het eten steekt dat men op schofttijd eet.

SCHOOF, m., in de Woordenb. fr. *gerbe*, garf of bos ongedorschen graan; doch in Br. ook : bussel uitgedorschen stroo : en in Limb., waar men *schouf* zegt : 1° bussel zuiver of gekamd stroo, dienende om huizen te dekken (Z. walm); 2° bussel gescheld of gekloven wishout. Oulings zei men ook *schof* voor : bondel, bussel. Z. verder schouf.

SCHOOI, m., bedel, bedelgang : *op den schooi loopen*. *Hij loopt overal op den schooi* (Vl. en elders). *Schooi*, v., wordt in Kl.-Br. ook gezegd van het kleed van den ast (21), *astkleed* genoemd. Het is een soort van *schort*, uit peerdshaar gemaakt, dat men om den ast doet. Het w. schijnt eene verbastering van *school* of *schort*.

SCHOOIEN, o. w., sterk gaan of loopen bijzonder als men achtervolgd wordt : *die kerel kan fel schooien* (Limb.). Kil. vert. *schoyen* door : *grassari*, *incedere cum impetu*; bij Meyer is 't : snellijk loopen.

SCHOOIER, m., straatlooper, gemeene kerel (Limb. en elders). Volgens Hoeufft (525) bet. het in N.-Br. : landlooper.

SCHOOIEREGGE, ook uitgespr. : *schoerigge*, in Vl. voor : schooister, v., bedelares, landloopster.

SCHOOL. Voor moedwillig de school verzuimen zegt men in de Kemp. : *kaas school doen*, *-houden*, *-gaan*; te Antw. : *fatsen*; te Lier en h. en d. in Br. : *karossen*; te Mechel. : *op zijnen duur loopen*; te Leuv. : *de school spoelen*; elders in Br. : *de school verspelen*; te Tienen : *haagschoolen*

omstr. ook : *haagscholen* ; bij Brussel : *den baard trekken* ; te Heist en elders : *randen* (rannen); in Oostvl. : *bellen trekken*, *school duiken* ; ook : *buschje kappen* ; in 't L. v. Waas : *achter de haag zitten*; te Somerghem : *pluimken steken* ; te Gent en omstr. : *de pluim steken*, ook : *de pluim* of *den hoorn fieken* ; omstr. Brugge : *schoolblauwen* ; te Tielt, Roeselare : *hagemuiten* ; elders in Westvl. : *schoolduiksken spelen* ; in Limb. : *achterom gaan*, *achter de haag schoolgaan*, of *-blijven* of *-hangen*, *hekschool houden*, *de school plenken* ; in Holl.-Limb. : *zich uit de school steken*; omstr. Eindhoven : *schuilwachten* ; en h. en d. in N.-Holl. : *schoolwachten*, d. i. zich wachten van de school of ergens wachten en zich verscholen houden ; omstr. Tilburg : *schoolmatten*, licht verbasterd van : *schoolmakken* of *-maken*, dat men elders zegt ; te 's Hertogenbosch : *fieleren* (Z. flertere, 123) ; in Holl. h. en d. : *sprijbelen*, ook : *hegslijpen*; te Ude : *schoolvieren* en *schuilwachten*, vermoedelijk 'tzelfde als : *schoolwachten*, schuilende wachten tot dat de school uit is; te Turnhout : *haagschoolgaan* of *-houden*; te Herenthals : *haag kwijt* of *de haag kwijt spelen* ; te Heerlen : *de schùle swenselen*, hgd. *die schùle schwänzen*. Z. over het schoolverzuim 't *Arch. vr. Nederl. Taalk.* (I, 185, 204 en II, 103 en 368) en de *Toekomst*, *tijdschrift voor opvoeding en onderwijs*, door Frans de Cort, jaar 1868, blz. 8-285 en 176-180). Z. bij Kil. : *fieeken*, *fijcken*, bij ons : *feunken* (123).

SCHOOLDERS, krieken die van den steen scholen (Westvl.). Z. scholen.

SCHOOLZITTER, te Kortrijk : een kind uit de *zitterkensschool* of bewaarschool, kleinkinderschool.

SCHOONE. Na het lammeren of na het kalven werpt de geit of de koe een vel af, dat men *'t schoone* of *de schoone* noemt (h. en d. in Westvl.); in Limb. : *de rein*. Z. schoonmaken.

SCHOONER, zeker oorlogsvaartuig : *de vloot bestaat uit eene brik en twee schooners*.

SCHOONKENS, voor : schoon, heimelijk, stillekens : *ik meende hem nog te vinden, maar hij was schoonkens vertrokken* (Br., Kl.-Br.).

SCHOONKLAP, v., eene die schoon klapt, eene vleister : *geloof die schoonklap niet* (Br., Antw.).

SCHOONKLAPPER, m., een die schoon klapt, die alles op zijn schoonste weet uit te leggen, vleier (Br., Antw.).

SCHOONMAKEN, o. w., in Vl. veel gezegd van koeien die, na gekalfd te hebben, het vel of bed afwerpen : *onze koe heeft schoongemaakt*. *Schoonmaken* bet. verders overal : zuiveren, reinigen, versieren, opschikken. *Hij kan schoonmaken wat hij vuil gemaakt heeft* zegt men van iemand die eene dochter bedrogen heeft, en bet. : hij moet met die dochter nu maar trouwen (Br.).

SCHOONSPREKEN, smeeken (Westvl.).

SCHOOP. Z. schop.

SCHOOR verkort van : *schooier*, bedelaar (Vl.).

SCHOOR, in Holl.-Limb. de uitspr. van : *schoer*. Z. dit w. blz. 592 en schaar (568).

SCHOOR, kleine waterleiding van aarden buizen of van planken (Meierij). Z. 't volgende en schoors.

SCHOOR, o. bet. in Limb. niet slechts : *schorre*, engl. *shore*, fr. *alluvion*, maar nog : 1° oever, steile oever eener rivier. Vanhier : *schoorzwaluw* ; 2° *schoor*, v., bovenkant van het laken; 3° *schoor* (*schaor*, *schaar*, 568), opbrengst, fr. *récolte*. Kil. vert. : *schoor*, *schoore*, ook door : 1° *alluvies* ; 2° *acta* ; 3° *ripa*, fr. *rivage* ; 4° *collectio*, *acervus* (hoop, tas). Z. schaar, scheer en schorre.

SCHOOR, SCHOORS, o., kleine brug over eene beek of gracht, van planken, mutsaard en zoden gemaakt, en dienende om met de kar over te rijden (Kemp.); elders in de Kemp. ook : *vondel*, *ezel*. Het w. is misschien voor *schoorsbrug*, van *schorre*, d. i. rusch of zode, fr. *alluvion*, aanwas.

SCHOOREN, met scherplange *o* uitgespr., b. w., ondersteunen ; ook : weren, verdedigen (h. en d. in Vl.).

SCHOORZWALUW (*-zwelf* of *-zwalf*), oeverzwaluw, l. *hirundo riparia*. Deze zwaluwen maken hunne nesten in de gaten der steile oevers (Limb.).

SCHOOT. *Een schoot appelen*, *peren*, *voeder*, enz. bet.' in Br. : eene hoeveelheid appelen, enz. die men in den voorschoot draagt, ook : een *zoodje* (Br., Antw., Kemp., N.-Br.). Z. Hoeufft (527).

SCHOOTKLEED, o., voorschoot (Hagel.); bij Plant. : *schootkleed* of *veurschoot*, l. *castula*.

SCHOOTVEL, v., h. en d. in Oostvl. 'tzelfde als in de Woordenb. : *schootsvel*, de lederen voorschoot der ambachtslieden.

SCHOP, m., fr. *hangar*, hal of overdekte plaats, waar men akkergerief, als karren, enz. bergt. Vanhier : *bijenschop*, *biënschop*, biehal (52), *pannenschop*, pannenbakkerij (Limb.); in de Kemp. zegt men ook : *schop* of *schob* (Z. blz. 570), waar 't bet. : eene overdekte stapelplaats voor hout, turf, enz., in 't engl. bet. *shop*, winkel. Nu de winkels of kramen, die op de markten staan, zijn ook overdekte stellages. Pomey heeft : *schop*, deksel, ook bij Kil. volgens Becanus is *schop : quidquid tegit*, en vanhier : *schoppen*, een hgd., Gelders. Holl. en Saks. w. dat : stoppen, bergen bet. Vanhier heeft men in de Kemp. : *boerenschop*, karhuis of andere bergplaats. *Schop*, *schob* is gewis verwant met *schap* in *boekenschap* en *schaprade*, enz. Bild. (III, 37) zegt : « *schop* (bij ons verouderd maar in 't vlaamsch nog schuppe) voor winkel, het engl. *shop* is van *schaffen*, verzorgen of beter gerieven. Het fr. kende voorheen ook *escope* nu *échope* in dezen zin en waarvan 't middeneeuwsch l. *scopa*, ook is de wortelsylbe van ons *schaffen* eigenlijk 't oude praeteritum *schap*, van : scheppen. »

SCHOP, in Br., Hagel. en elders uitgespr. *schoep* en in Limb. : *schoop*, v., een soort van breede kromgebogen schop (spade, graaf), niet scherp en vanonder gerond in plaats van vierkantig ; zij dient om iets op te scheppen als hoelie, zavel, steengruis, modder, graan, enz.; en dit scheppen met de schoep heet in Br. : *schoepen* ; in Limb. : *schoopen*; elders : *schoppen*, en vanhier : *uitschoepen*, *inschoepen* Pomey heeft : *schoepe*, *scheppe*, *schuppe*. Kil. ook : *schoepe*, *schoppe*, Flandr. Holl. i. *schuppe*, l. *pala* en *korenschoepe*, l. *rutellum*.

SCHOPPEN, in Br. en elders : *schoepen* en in Limb. : *schoopen* uitgespr., b. w. met de schop scheppen; het bet. ook : iets boven den grond met de schop of schup dunnekens afruifelen Maar in dezen zin zal het voor : *schrobben* of *schobben* staan. Z. schop en ook krinsen.

SCHOR, v., hoop, klets, deel, streep : *'t is reeds eene groote schor beeten uit ons blok gehaald* ; 2° strenge berisping : *hij heeft eene schor gehad van zijnen vader* (Hagel.). *Schor* is uit dezelfde bron als : schoor, schaar, scheur, schrab. Z. schoor en schorre

SCHOR, SCHUR, v., hetzelfde als in Br. *schol*, gedroogde pladijs of plaat (Waas). Z. schorre.

SCHORMEN, o. w., op de achterste pooten staan (Westvl.). Dit w. schijnt met *schoren*, in Vl. veel *schooren* uitgespr., verwant. Vgl. schermen

SCHORPEN, b. w., scheuren, klieven.

splijten : *openschorpen*, *doorschorpen* (Kl.-Br., Kemp. en elders). In Vl. en elders bet. *schurpen :* hout in de lengte zagen. Vanhier : *schurpzaag*, zagerszaag ; Kil. vert. het : *secare, prosecare*, *scindere*, *findere*, *stringere;* Meyer : snijden, klieven, scheuren. Z. 't volgende.

SCHORPZAAG, zaag om planken op zijn langs te zagen (Antw., pr., Noord). Z. schorpen.

SCHORRE, SCHURRE (Oostvl.). Z. schor, schur en 't volgende.

SCHORRE, v., arduinsteen, stuk arduin, grondsteen : *die kerk is heel en gansch met schorren gemetst* (Westvl.); bij Plant. is *schorre* vert. door : *esclat d'une pierre de carrière*, l. *pars petrae scissae;* bij Kil. bet. *schorre*, schore : 1° scheur; 2° een afgescheurd of gespleten stuk ; 3° l. *scissura lapidum*, *pars petrae scissae ; 4° steenrotse*, steenbrok, hgd. *schroff*, angl. *skarre ;* 5° l. *coementum*, d. i. ongehouwen steen daar men meê metselt. Hiermeê is verwant het engl. *share*, deel, scheren, bescheren, bedeelen. Z. *Taalgids*, 3° jaar, blz. 141 ; bij Hoeufft : *schoer* en bij ons : *schaar* en *schoor*, *schor*. Bij Bild. (III, 38) is *schorre*, v., bank of ondiepte op de stranden, doch 't w. bet. eigenlijk : ruwheid, oneffenheid, en is verwant met *schors*, *schoors*.

SCHORREGROND. Z. bij Weil. : *schorre*.

SCHORRIEËN, o. w., loopen : *hoe dat de honden biezen en schorrieden aan het hof* (G. Gezel). Men zegt ook : *aanschorrieën*. Z. schormen.

SCHORSENEEL, SCHORSENEUL, uitspr. van : *schorseneer* (Br., Limb.).

SCHORSNEUZEN, SCHORTNEUZEN, o. w., den neus tegen iets optrekken, zijne ontevredenheid over iets toonen : *ge moet tegen mijn voorstel zoo niet schortneuzen* (Kl.-Br. en elders). Het w. is samengest. uit : *neus* en *schorsen* of *schorten*. Z. bij Hoeufft : *schortneus;* bij Kil. is *schort-neusigh* of *schorsneusigh* vert. door : *simus*, *simo*, vulgò *camusus*, en : *den neuse schorssen oft schorten* door : *corrugare nares*.

SCHORT, v., hetzelfde als : voorschoot en vanhier in Vl. de spreekw. *: de blauwe schort uitsteken*, hetzelfde als in Br. : *den blauwen voorschoot uithangen*, meesterspelen, kiskassen in de afwezigheid van den huisbaas. Doch te Leuv. en Antw. is *schort* eigenlijk de korte voorschoot of boezelaar der werklieden. In Vl. hoort men soms ook : *schort* voor : schoft of schurk.

SCHORT, znw. onz. : 1° uitsprong van het land in een loopend water waardoor de stroom geschort of weêrhouden wordt ; 2° *schorten* zijn schermborden, welke van afstand tot afstand weêrszijde de doelbanen geplaatst zijn, om het afwijken der pijlen te beletten : *hij schiet tegen het laatste schort ;* 3° ook in het bolbaanspel wordt de plank die aan beide kanten de baan beperkt *schort* geheeten, vandaar het werkwoord :

SCHORTEN, op de bollebaan tegen eene der zijplanken of schorten aan spelen (Antw., st. en pr.).

SCHORTNEUZEN. Z. schorsneuzen.

SCHOSSEM, m., een lang grasachtig onkruid met aren bijna als riet dat tusschen de granen, vooral in natte jaren, groeit. Vanhier : *schossembessem*, bezemken van schossemstroo gebonden (Br.). Zou dit w. voor : *schorse* of *schosse* (bij Meyer : peul) zijn?

SCHOT, uitgang van verscheidene plaatsnamen als : *Aarschot*, *Busschot* (buschschot), *Waarschoot*, *Schooten*. In Holl. heeft men meer plaatsen op *schot*, *schote* uitgaande als *Boisschot*, *Molenschot*. Z. Hoeufft : naamsuitgangen van plaatsen.

SCHOTEL komt voor in : *een oordje in't*

schotelken leggen, zijn woord spreken : *ik zal hier zeker ook wel mogen een oordje in 't schotelken leggen.* Spreekw. : *van eene schoone schotel kan men niet eten*, met eene schoone vrouw zonder fortuin kan men niet leven (Hagel.).

SCHOTELDOEK, m., wordt in Vl. boven de algemeene beteekenis, nog gezegd van iemand, bijzonder een vrouwmensch, die men weinig acht en aan alle vuil werk bezigt : *ik wil zijn scholeldoek niet zijn*, d. i. ik wil niet al doen wat hij zegt; in Br. en Antw. : *schotelvod.*

SCHOTELEN, b. w., effenmaken, klaarspinnen, fr. *arranger : wij zullen dat wel schotelen* (Oostvl.).

SCHOTELHUIS, o., plaats dicht aan de keuken, waar men alle keukengerief afwascht en wegzet (Oostvl.); in Br. heet dit : *waschhuis ;* elders : *mose.*

SCHOTELPLAG, SCHOTELPLAK, ook : *schottelsplak* uitgespr., v., schotelvod, scholeldoek, afvaagdoek, fr. *torchon* (Limb.). Z. plag.

SCHOTLANDERS, m., soort van aardappels (Kortrijk).

SCHOTSCH, niet : lomp, ruw, zooals bij Weil., maar : 1° aardig, kwalijk, onpasselijk, ontsteld : *ik ben zoo schotsch, ik geloof dat ik zal moeten overgeven ;* 2° kluchtig, snaaksch, vies : *'t is een schotsche kerel ;* 3° vooral van kleeding sprekende is het : zonderling, aanstootelijk : *wat is hij schotsch gekleed.* In de volkspraak kunnen de drij woorden *aardig*, *schotsch* en *vies* altijd, zonder zinstooring, onder malkander afgewisseld worden (wordt in gansch Vl.-België gebr.). Z. mottig en, over schots, 't *Taalk. Mag.* (III, 125, 472).

SCHOTZEN-DRIE, een boerendans (c. Axel).

SCHOU, SCHOUDE, SCHOUW, v., in Br., Antw. en elders in 't Zuid. voor : schoorsteen gebr.; in Westvl. zegt men : *kaaf, kave.*

SCHOUDEN, SCHOUWEN, uitgespr. : *schaven*, b. w., iets in ziedend water een weinig leggen of er meê overgieten om het gemakkelijk te kunnen schoonmaken of afkrabben : *het verken schouden. Zijn die pooten en ooren al geschoud?* Vanhier : *verschouden*, met heet water verbranden (Br., Antw., Kemp.). In het Hagel. zegt men ook : *een goede tas schouden*, d. i. goeden koffie maken. *Schouden* is met het fr. *chaud* en *échauder* verwant. Plant. heeft : *schouden oft schouwen*, fr. *eschauder*, l. *calida perfundere*, en : *een vigsken schouden* « eschauder un cochon et luy oster le poil avec eau boulante. Ick heb my, geschouwdt, je m'ay eschaudé, l. *fervida aqua cutem laesi.* » Bij Kil. : *schouden*, *schauden*, in 't l. *aqua calefacere*, *calida perfundere*, *calida abradere*, gal. *eschauder*, ital. *scaldare ;* het vercken schouden, l. *calida perfundere et glabare suem mactatam*, angl. *scalde.*

SCHOUDER. *Zijne schouder onder iets steken*, helpen, ondersteunen (Westvl.).

SCHOUF, v. (Limb.). Z. schouw.

SCHOUTEREN, o. w., vlagen van krankzinnigheid hebben (N.-Limb.). Z. schateren en tateren.

SCHOUTERT, m., een halve gek (Limb.). Z. schouteren.

SCHOUVEN, een doode ter bezichtiging, ter beschouwing leggen. Z. schouw.

SCHOUW. Z. schuw.

SCHOUW, v. en o., uitgespr. : *schouf*, bezichtiging van eenen doode : *op de schouf leggen*, een doode ter bezichtiging leggen : *iemand op het schouf leggen*, eenen doode op een praalbed leggen, waarop het lijk liggen blijft tot dat het begraven wordt (Limb.); in Br. zegt men : *iemand op zijn stroo leggen : hij zag zijn vader met drooge oogen op het strooi leggen.* Van

dit *schouw* of *schouf* heeft men in Limb. 't werkw. *schouwen*, uitgespr.: *schouven*. Z. ook : schouden.

SCHOUWBOORD, of -berd (in Br. en 't L. v. Aalst : *hang*), d. i. het bord, berd, plank, planksken of tablet, dat een uitsprong maakt aan de schouw, en waarop telleoren, potjes, schaalkens, enz. te pronken staan (Oostvl.).

SCHOUWEN, b. w., den lijkschouw doen, een doode bezichtigen, en vanhier : *schouwer*, een die de dooden moet bezichtigen (Vl.). In Limb. bet. : *schouwen* of *op de schouw zijn* : op den draai zijn, en, waar het *schouven* wordt uitgespr., bet. het : eenen doode te beschouwen leggen. *Schouwen* of *schuwen* bet. in Br., Hagel., Limb. en elders ook : vermijden (Br.).

SCHOUWKLEED, o., geplooide doek of omloop dien men rondom aan het schap van den schoorsteen ter versiering hangt (Limb., Br., Oostvl. en elders) ; in Westvl. : *kaafkleed*.

SCHOUWSTUK, een vierkantig met gekleurd papier beplakt stuk of een schilderstuk dat men onder voor de schoor zet, fr. *devant de cheminée* (overal in 't Z.).

SCHOUWVAGER, m., *kaafvager*, schoorsteenvager. De twee eerste woorden gaan alleen meê in Vl. Z. kaafvager. Te Eecloo hoort men ook : *peetjekaaf*, en *kaafvager*, in Br., Antw., Kemp. en elders : *schouwvager : ge zijt zoo zwert als een schouwvager*. Te Antw. noemt men een schouwvager ook : *schadder* en *schavies*.

SCHRAAF, v. mv. *schraven ;* in Br. de verkeerde uitspr. van : schraag (steun).

SCHRAAG, bijw., ten naasten bij, volkomen of bijna zooveel als : krap. Vanhier : *schraagte*, v. znw. (Breda en Berg-op-Zoom). Z. Hoeufft (533).

SCHRAAM, v., 'tzelfde w. als : *schram*, doch bet. in Limb., waar 't *schraom* wordt uitgespr. : streep, lijn, schreef getrokken op den grond, op steen, hout, papier, enz. met krijt of potlood ; doch eene lijn, met een puntig ding getrokken, spreekt men : *schriem* uit. Vanhier : *schramentrekker*, regel, lineaal. Z. bij Weil. : *schram*, en Kil. : *schramme*.

SCHRAB, **SCHRAP** en **KRAB**, ww. die hetzelfde beteekenen, namelijk in 't fr. *égratignure*, *raie*, *trace*, zijn in Limb. m., elders v., doch bij Bild. ook m. als wortel van : *schrabben*, *schrappen* en *krabben*, welke in Limb. ook denzelfden zin hebben ; doch *schrabben* bet. er ook, alsmede in Br. en elders : schrapen, fr. *racler*, *ratisser : wortels*, *visch*, enz. *schrabben*. In dezen zin heeft Blussé ook : *schrabben*. Vanhier : *schrabber*, krabber. Z. schrap.

SCHRABBADE, v., schraap, schaard, verwijt, berisping, fr. *réprimande : hij kreeg eene felle schrabbade* (Br., Antw.). Z. schrobbe.

SCHRABBELEN, freq. van : *schrabben*, schrafelen (freq. van : schrafen of schrapen), bijeenscharen, vergaderen, bijeenkrabben, bijeenrapen (Br., Antw., Limb., Vl.). Bild. heeft het w. voor : *krabbelen : een sneeuwgrein door zijn poot in 't schrabbelen afgestoten* (Buitenleven, blz. 109).— *Ik heb nu reeds een goed deel der historie op deze wijze geschrabbelt* (Hooft). Vanhier : *schrabbeling*. In Westvl. bet. : *schrabbelen*, ook : *grabbelen ;* en *schrabbeling*, grabbeling, b. v. : *geld*, *noten*, enz. *aan de kinderen te schrabbeling smijten*. Bild. heeft : *schrabbelaar* voor : krabbelaar.

SCHRABBEN of **SCHRAPPEN**, brauwen of versieren in het spreken (c. Axel). Z. *Arch.* (II, 185). Z. ook : schrab, en bij Hoeufft (533) : schrabben of schrappen.

SCHRABBIELJE, **SCHRABBILJEN**, ook :

scharbielje en *scherbilie*, worden in 't L. v. Waas en elders in Oost.- en ook in Westvl. gehoord voor : schrabhoelie of schramhoelie. Z. deze ww.

SCHRABHOELIE of SCHRAMHOELIE, v., verbrande hoelie of steenkolen, die doorgaans tot brandstof nog dienen kunnen. Te Leuv., Brussel en licht elders giet men de hoelieaschbakken op straat en de armen krabben, schrabben of rapen er dan de *schrabhoelie* of *schramhoelie* uit. *Men strooit op slijkwegen soms ook schrabhoelie*. In Br. zegt men : *schrabhoelie* en ook langs Brussel : *schramhoelie;* in Kl.-Br., L. v. Aalst en v. Waas : *schramhoelie* en *schramhoeljen;* in 't L. v. Waas ook nog en elders in Vl. : *schrabbilien* of *schrabilje*, *scharbilje*, enz.; te Hoegaarde bij Tien. : *kariassche* (voor : karige asch?) Het w. is samengest. uit *hoelie* en *krabben* en *schrammen*, hetzelfde als : schrapen. Zoodat het eigenlijk bet. : schraap- of geschraapte hoeliekolen.

SCHRAFEL, m., 'tzelfde als : geschrafel of schrafeling, doch als v. znw. bet. het *schrafelares* (Br., Antw.). Z. schrafelen.

SCHRAMENTREKKER. Z. schraam.

SCHRAMHOELIE, SCHRAMHOELJEN. Z. schrabhoelie.

SCHRAMINKELJAGEN, zooveel als 't fr. *donner un charivari*, d. i. met te fluiten, te jouwen en verschillig gerucht voor de deur te maken iemand oneer aandoen (Kl.-Br.); in Vl. zegt men : *schaminkelen*, *scharminkelen*, *scherminkelen*, het oud neêrd. *scomminckel* bet. aap. Het is dus zooveel als : aperij of snakerij verrichten.

SCHRAMOELIE, *schramoeliedeeg*, zekere koekendeeg die uit de moelie geschrapt wordt, en dient om worstenbrood of *schramoeliekoek* te bakken (Antw., st. en pr.). Z. moelie, scheermoel (581).

SCHRANK, in de Woordenb. en bij Weil. v., steunsel, ook hek, omtuining uit schraagswijze gekruiste staken beteekenende, is in Limb. m. en bet. er : een voorwerp waarop of waarin men iets kan plaatsen of bergen. Vanhier 't w. *schranken*, bergen, stapelen. *Schrank* is dus hier zooveel als : *schap* of *schapraai*. Volgens Bild. (III, 42) is «*schrank* saâmgetr. uit *schra-ing* (schra(g)ing) en dus : *bank* en al 'tgene schraagt en draagt. Bij de Hoogduitschers voor : eene kas, schoon het slechts eene plank, waar men iets opzet, bet.; oorspronkelijk zeiden zij *schrankkaste*, en 't w., eenmaal verkort, werd door 't gebr. ook tot hang- of kapstokkasten uitgestrekt. *Schank* is ook beperking en werd in 't oud hgd. ook voor staketsel genomen en hiervan : *iemand schranken* stellen, en dat de oorsprong in het adjectief *rank* (schraal) is toont zich-zelven. — Doch *schranken* is ook verwringen. Ook is *schrank* een praeteritum van : *schrinken*, d. i. inkrimpen. 't Was een oude vloek : *God moet hem schrinken!* (L. Van Velthem, Spieg. hist. I. B. c. 49).»

SCHRANKELEN, o. w., uitglijden : *ik schrankelde op dien modderweg* (Belg.-Limb.); bij Kil.: *schrankelen*, slibberen; bij Meyer bet. *schrancken:* slibberen, en vaneensplijten, bersten; volgens Weil. heeft : *schrankelen* ook : schaatsen rijden beteekend.

SCHRANKEN, van : *schrank*, bet. in Westvl. en elders : zich kruisen : *de treinen schranken daar;* in Kl.-Br. is 't een weverswoord dat bet. : elkander kruisen; 2° beurtelings iets doen : *wij zullen elkander schranken*, d. i. aflossen (Oostvl.); 3° over en weêr waggelen (Vl.); bij Kil. is *schrancken* vert. o. a. door : *grallatorio modo incedere* of *varicare*, d. i. met groote schreden voortstappen. Z. boven : schrank en bij Weil. en Kil. : schranken.

SCHRANS voor : *schranster*, eene vrouw die schranst of gulzig eet (Limb.). Z. schans.

SCHRANSEN, met de tanden afknauwen of afschaven gelijk de kinderen gemeenlijk doen wanneer zij groen fruit eten (Kl.-Br. en elders); bij Kil. : *schrantsen*, l. *dentibus frangere; dentibus conficere cibum; popinari*. Z. Weil. op 't w.

SCHRANSLOOPER, m., soort van kapot of wijd en lang kleedsel met mouwen dat de priesters over hunne andere kleederen aantrekken (Br., Antw., Vl.); in Vl. ook : *schanslooper*.

SCHRAP, bijv. en bijw., mager, dun, bekrompen, gering, karig, armelijk, nauwgezet : *een schrappe maaltijd*; *schrapzitten*, kortzitten, geldgebrek hebben : *ik ben* of *zit maar schrap in de beurs; schrapstaan*, honger hebben (Br., Kl.-Br., Antw., Kemp. en elders). *Schrap* of *schrab* is de wortel van : *schrappen* of *schrapen*, en 'tzelfde als in de Woordenb. : *schrepel* of *schrapel* (Z. Weil. op dit w.); bij Kil. en in den Teuth. bet. *schaepel, schrepel* ook : mager, dun, dorre, teder, smal, rank. De wortel is *schra*, in Groningen nog gebr. en *schrae*, *schrede*, *schraag*, in Nedersaks., en dit bet. daar : schraal, mager of krap; in Vriesl. zegt men : *schrook* en *schraag*, en in 't engl. *scrag* voor : mager, gering, arm. Z. *Taalk. Mag.* (III, 64, IV, 689) en *schreep*.

SCHRAPAAI voor : schapraai (h. en d. in Vl.).

SCHRAUW, bijv., smerig, vuil : *de straten zijn schrauw van slijk en water* (Limb.).

SCHRAVELEN, o. w., op handen en voeten gaan (Limb.). 't Is hetzelfde w. als : *schrafelen;* bij Olinger en anderen ook : *schravelen*, freq. van : *schraeffen* of *schraven* (Kil.) of *scaven* (Reinaert) dat ook bet. : *schrabben*, l. *radere*.

SCHREEDJE. *Geeft men een voetje, men pakt een schreedje*, staat men een weinig toe, men pakt veel meer (Vl.); in Br. : *geeft men een hand, men pakt den heelen arm*.

SCHREEF. Men zegt in Br. en elders : *over schreef* of *over de schreef gaan* voor : buiten schreef of buiten de schreef (te ver) gaan; *doorschreef*, uitgespr. : *dooschreef*, bet. te Kortrijk: eene onuitveegbare schreef in eene schalie.

SCHREEFJE AANHEBBEN (*een*), wat dronken zijn (Antw.).

SCHREEFKEN HELEN is een spel in 'twelk men met eenen stuiver of een plat stuk lood naar eene op den grond getrokkene streep schiet : *ik heb tien cents gewonnen met schreefken helen* of *met schreefken te helen* (L. v. Aalst); in Br. zegt men : *naar de schreef schieten*. Z. helen (183).

SCHREEMEN, o. w., schreeuwen, weenen, krijten, tieren (Westvl., Oostvl.).

SCHREEP, SCHRAP voor : schrapel of schrepel : *hij staat schreep;* ook : mager : *een schreep gezicht* (Westvl., Brugge). Z. schrap.

SCHREEPEN (Limb.). Z. schrepen.

SCHREEPSEL, o., schraapsel, krabsel, afkrabsel (Vl., Limb.); bij Kil. : *schraepel, snipperlingh*.

SCHREEUWEN, o. w. Evenals men in Noord-Nederl. *schreien* voor : schreeuwen zegt, zoo hoort men in de Kemp., Antw., Limb., N.-Br. en elders : *schreeuwen* voor : krijten, luidop weenen. In onze oude taal vinden wij *kriten*, *krijten* ook voor : schreeuwen; dit is nog blijkbaar in *kreet* (schreeuw). Z. Hoeufft (534) en schreemen.

SCHREIEN, toegrendelen. Z. scheike.

SCHREPEL, m., krabber, werktuig om meê te wieden (Vl.). Z. schrepen, schreper en schrap.

SCHREPEN (met zware *e*), b. w., schrabben, afschrabben, krabben, afkrab-

ben : *beeten*, *wortels*, *schorzeneer*, *nieuwe aardappels schrepen*, d. i. met een mes de pel afkrabben. Men zegt ook : *die armen moeten schrepen om toe te komen* (Oost.- en Westvl.). *Schreepen* werd ons uit Belg.-Limb. ook voor : *schrabben* opgegeven. *Schrepen* is voor : schrapen, schrappen, hgd. *schrapen*, engl. *to scarpe ;* Kil. heeft ook : *schrepen*, l. *radere*. Vanhier : *afschrepen*, *schrepel*, *schreper*. Z. schrapen, in de Woordenb.

SCHREPER, m., krabber of ijzeren voetvager die buiten aan de deur vaststaat om er de vuile schoenen aan af te krabben eer men binnen gaat, fr. *grattoir ;* ook een tuig of schrabber waarmeê men de tuinwegen afschoffelt, fr. *racloir* (Vl.). Z. schrepen.

SCHREUDJE, eigenlijk : *schroodje*, omstr. Breda veel gebr. voor : een snippertje papier. Z. Hoeufft (535) en schrooien.

SCHREUM, v., geld : *hij heeft schreum* (N.-Limb.). Z. schraam (595), waarvan 't het mv. is; *eu* wordt uitgespr. als *eu* in 't fr.

SCHREUR, m., bet. in Limb. en Groning. : kleermaker, dorpskleermaker die in daggeld uit naaien gaat; oulings zei men : *schoer*. Het w. is eene samentrekking van : *schreuder* (snijder), dat op zijne beurt voor : *scheurder* of ook *schoeder* is. Vanhier de familienaam : *De Schreuder* en *Schreurs*, hetgeen aan het Vlaandersch : *De Schepper* of *Scheppers* beantwoordt. Z. schap. *Schoeder* bet. in den Teuth. : snijder, l. *sartor*, en *schoederen*, snijden, l. *sartire*.

SCHREURSGAT, o., eene opening op zijde der vrouwenkleederen (Limb.); 't bet. eigenlijk : kleermakersgat.

SCHRIBBEL, schrab, schrap, krap, fr. *égratignure* (Westvl.).

SCHRIBBELEN, b. w., schrabben of schrappen, fr. *égratigner*, *gratter* (Westvl.); bij Kil. : *schreppen*, *schrappen*, l. *scarificare*, scalpello *aperire*, germ. *scherpfen*.

SCHRIEM, v., krab, krassing, schrab, schreef (Limb.). Z. schraam.

SCHRIEN, o. w., voor : schrijden (Vl.).

SCHRIJFBANK, v., bank om op te schrijven (overal).

SCHRIJFSTERIGGE, te Gent en elders in Vl. : schrijfster. De schrijfster van de Grootjufvrouw van 't Grootbeggijnhof, te Gent, heet men daar : *juffrouw schrijfsterigge*.

SCHRIJN, **SCHRINE**, **SCHRENE**, dood-*schrijn* of *doodkist* (Westvl.). Z. De J. (325-28) en Weil. op : *schrijn*.

SCHRIJVEN. Men zegt : *waar zal men dat schrijven !* als uitroep van verwondering. *Dat staat nergens geschreven* heeft te beduiden dat iets geen gebod is of niet moet geloofd worden (Br., Kemp.) : *nergens stond geschreven dat Vlaanderen een mannelijk leen was* (David, *Vaderl. hist.*, IVe Deel, blz. 227); in N.-Br. bet. *schrijven* : aanschrijven, aanrekenen, in rekening brengen, rekenen : *hij kan geweldig schrijven* (Hoeufft, 536). *Schrijven*, b. w., zich lichtelijk kwetsen derwijze dat enkelijk het vel licht gekwetst is (Br.).

SCHRIJVER, m., rosachtige boschvogel, van de grootte eener musch, en aldus genoemd omdat zijne eieren gespikkeld en als beschreven zijn (Br., Kemp.). Z. 't volgende.

SCHRIJVERKEN, zwart blinkend keverken, dat bij schoon weder allerlei wentelende kringen boven het water beschrijft, l. *gyrinus* (Conscience, *Boek der Natuur*, Antw., Oost- en Westvl.) : elders : *schoe-makerken*, *duikelandeken*, *waterandeken*.

SCHRIJVERSGOEDJE, kantoorschrijvers (Gent).

SCHRIKACHTIG, bijv., vreesachtig, seffens verschrikt (h. en d. in de Kemp., Limb. en N.-Br.).

SCHRIKKIG of **SCHRIKKELIJK**, zeer, geweldig, van deeg, een versterkingswoord : *'t is schrikkig heel. Hij blijft schrikkig lang weg* (Br. en elders).

SCHRIKSCHOENEN, m. mv., schaatsen, schaverdijnen, hgd. *schrittschuhe*, fr. *patins* (Westbr., Brussel, Kemp., en in Limb. op de pruisische grenzen); in het oud holl. zei men ook : *schrikschoenen*. Het w. is samengest. uit : *schoen* en *schrik*, wortel van : *schrikken*, oulings hetzelfde als : *schrijden*, schreden, bijzonder met de beenen uiteengezet, ook springen, uiteenspringen, verschieten. Kil. vert. *schrijden* door : *passum facere*, en volgens Becan., l. *late divaricatis pedibus currere ;* bij Bild. bet. *schrik* ook : schrede. Z. Weil. op *schrikken* en *schrede*. Kil. geeft *schrickschoenen* als Vlaandersch op.

SCHRINKEL, m., *het schrinkelbeen*, voor : *schinkel*, 't been van de bil der koe : *op zijnen schrinkel vallen* zegt men al lachend voor : op zijn achterste vallen (Brussel en omstr.).

SCHROB, **SCHROBBE** voor : schrab of schrap, d. i. krab, schraap, wordt in Westvl. veel overdrachtelijk gebr., evenals in Br. : *schrabbade*, voor : berisping, verwijt, bekijving, begromming : *hij heeft eene schrobbe gekregen*. Blussé heeft : *schrob* in gemelden zin en vert. het door : *réprimande*, *mercuriale*, *censure un peu forte*. Olinger vert. : *schrobben* door : *censurer* ou *reprendre fortement*, *chapitrer*. In Antw. en Westvl. heeft *schrobbing* ook de bet. van : berisping, waarvoor men in Limb. : *uitschrobbing* zegt.

SCHROBBER, m., kleine handbessem zonder steel, potbessem, stompbessem (Br., Antw., st. en pr., Kemp., N.-Br. en Vriesl.). Z. Hoeufft (535) ; in Holl. zegt men : *boender* (van *boenen* of schrobben, wrijven, schuren) en in Br. : *heibessem*, *schuurbessem*.

SCHROBBING, v., berisping (Br., Antw. Vl.,) Z. schrob.

SCHROEF of *tuin*, v., vierde deel van een vel papier : *eene schroef* of *tuin papier* (Limb.).

SCHROEIEN. Z. schrooien.

SCHROET, v., kalkoen, fr. *dindon* (Limb.). Men zegt daar ook : *schroefhaan*, *schroefken*, evenals elders : *kalkoensche haan* of *hen*.

SCHROEVELEN, b. en o. w., over den grond trekken en alzoo lichtelijk wrijven : *het kind schroevelt de stoelen van hier en daar* (Limb.). Het is een freq. van : *schroeven*, afgeleid van : *schroef*, welk oorspronkelijk een imperfect. is van : *schraven* ook *schroven* (Bild. III, 43). Z. bij Weil. : *schroeven*.

SCHROFFELEN, andere uitspr. van : *schrafelen* of *schravelen* en *schrabbelen*, d. i. grabbelen : *als ik wat centen uitwerp*, *dan schroffelen de kinderen om het meest* (Westvl., Kortrijk).

SCHROK, m., als wortel van : *schrokken*, is voor : *schrokker ;* bij Hoeufft : *schrokkert*, gulzigaard, doch 't wordt in 't Zuiden meest voor : schork of schurk gebezigd. Z. Weil. op : *schurk*.

SCHROMMELEN, **OPSCHROMMELEN**, **BIJEENSCHROMMELEN**, b. w., bijeenverzamelen bij middel van eene schup of rijf. 't Is licht voor : *schrammelen*, freq. van : *schrammen*, krabben, schrabben (Kemp.).

SCHROMPEN, o. w., schrappen op de viool, fr. *racler* (Limb.). Z. bij Weil. : *schrompe*, vanwaar : *schrompelig*, dat in N.-Br. en Vriesl., volgens Hoeufft en Wassenberg, voor : *rimpelig* gebezigd wordt. Kil. vert. : *schrompelige appelen* door : *mala vieta*, *pannucia*, en *schrompelen* door : *rugis crispare*, *corrugare*.

SCHROOIBAK, m., anders genoemd : *snijpeerd*, fr. *coupe-paille* (Oostvl.) ; in Br. : *snijbak*. Z. schrooien.

SCHROOIEN, SCHROEIEN, klein hakken : *stroo , hout schrooien.* Vanhier : *schrooibak,* bak om stroo in te kappen of te snijden, stroobak ; *schrooiling,* gehakt stroo (bij Kil. : *schroodsel , schroodelinck , schroyelinck ,* l. *resegnem*) ; *schrooimes ,* snooimes en stroomes (Westvl.). Plant. vert. : *schroyen, schroten,* in 't hgd. *schroten ,* engl. *shred,* door : *rogner, mutiler ,* en Kil. : *schrooden , schroyen ,* door : *mutilare, truncare, praesecare, resecare, circumcidere,* enz. Z. Delf. (323) en Weil. op : *schroden , schrooijen* en *schroot.*

SCHROOILING. Z. schrooien.

SCHROOMELIJK en **SCHROOMIG ,** zeer , geweldig , schrikkelijk , uitermate : *het is schroomelijk koud. Hij was schroomig kwaad* (Kemp., Br., Antw.); doch *schroomig* wordt meer in 't Hagel. gezegd. Hoeufft (538) heeft *schromelijk* ook in dezen zin en zegt dat het in die beteekenis bij Phil. Numan ook voorkomt. In Limb. spreekt men 't w. *schroumelik* uit.

SCHROOMIG. Z. 't voorgaande.

SCHRUIELEN, o. w., van vrees of benauwdheid. schreeuwen (Westvl.). Z. schruwelen.

SCHRUWELEN, licht voor : *schreeuwelen,* freq. van : *schreeuwen ,* fr. *criailler,* l. *clamitare* (Oostvl.) : *en men hoort ze dan somtijds schruwelen alsof ze vermoord wierden... En dan meent gij spoken te zien en gij valt aan 't schruwelen.* (Baron Penninck , blz. 134). Z. schruielen.

SCHUCHTER, bijv., is van 't hgd. *schüchtern* in onze taal overgenomen , en vooral door Bild. gebr. in den zin van het hgd., namelijk in dien van : vreesachtig , vluchtend , schuw, fr. *timide, pudibond, sauvage.* Het is afgeleid van : *scheu,* vanwaar : *scheuchen.*

SCHUDDEBUNDEL , m., aarling (5) van roggestroo , wordt ook gezeid van eenen mensch die kort en dik is (Westvl.). Z. kortbussel.

SCHUDDEGAFFEL of **SCHUDDEVORK,** v., houten vork of gaffel om in de schuur het graan uit het afgedorschen stroo te schudden (Br., Hagel.); bij Kil. : *schudde* (oud), i. *gaffel,* l. *furca.*

SCHUDDEKOPPEN, o. w., schuddebollen, met het hoofd schudden of knikken om goed - of af te keuren (bijna overal) ; bij Kil. : het hoofdt schudden, l. *abnuere,* en : *signo capitis aut alio nuto negare.*

SCHUDDEKUL , slappe koffie , slechte drank : *wat schuddekul hebt ge zu opgeschonken* (Br., Antw., st.).

SCHUDDELEN en **SCHUDSEN** voor : *schudden* en *schokken* (Maastr.). Weil. geeft *schudden* op voor : *sidderen ,* en Kil. als Geldersch voor : *schuddebollen.*

SCHUDDEN, b. w., schenken, gieten zoo ook : *opschudden,* opgieten; *inschudden,* inschenken; *uitschudden,* uitgieten : *schud me een glasje wijn in.* (Limb.); bij Kil. is *schudden ,* Geldersch, 'tzelfde als storten, l. *fundere.* Te Somerg. bet. het : stilhouden.

SCHUDDING , v., overdrachtelijk voor : sterke berisping , begrommeling , klopping (Br. en Antw.). Z. schrabbade en schrobbe.

SCHUDHOOFDEN , o. w., schuddebollen , fr. *trembler de la tête* (Popering.).

SCHUDPRUIM , v., eigenlijk pruim die geschud wordt, de paradijs- of wilde pruim , op wier stam men andere pruimboomkens greffelt of perzikken- en abrikozenbotten inent (Br.).

SCHUFEL , gemeene kerel (Limb). Z. schuif, schuiver.

SCHUFFEL, m. en v., volgens toepassing, gulzig mensch of voor : *schuifelaar, schuifelares ;* bij Kil. : *schuyffeler* en *schuyffel-schapraaye,* l. *parasitus, mensarum assecla, musca,* enz. Vanhier *schuffelachtig* voor : schu-

felachtig, d. i. op zijn schuifelaars (Br.) : *op schuffel gaan* of : *op den schuffel loopen*, schuifelen of tafelschuimen.

SCHUFFELAAR, m., voor : *schuifelaar*, tafelschuimer, fr. *parasite* : *'t is een schuffel* of *schuffelaar* (Br.).

SCHUFFELEN of *op schuffel gaan* of *loopen*, schuifelen, tafelschuimen, ergens aan 't eten of 't drinken zien te geraken zonder te betalen of uitgenoodigd te zijn, fr. *écornifler*. Vanhier : *schuffel*, *schuffelaar* voor : *schuifelaar*, *schuffelachtig*, op zijn schuifelaars (Br.). Er zijn ook streken waar men zegt : *schaffelen*, freq. van : *schaeven*, dat bij Kil. bet. : *parasitari* ; te Antw. : *op schobberdeboek loopen* ; omstr. Leuv. : *op schabernak loopen*. *Schuffelen* of *schuifelen* is een freq. van : *schuiven*. Z. bij Kil. : *schuffel*, *schuyffel* (ovenpaal, schop), l. *pala* en *schuyffeler*, l. *parasitus*. Z. schuffen.

SCHUFFEN, o. w., rapeten (Antw.); bij Kil. : *schuyffen*, l. *propellere*.

SCHUI of SCHUW, o. Z. schuw.

SCHUIF, v., rol waar men de kinderen in te vondeling legt, fr. *tour* (Antw..)

SCHUIF. *Eene gouden schuif*, een gouden sieraad in den vorm van een hert, een kruis welk de vrouwen aan een snoer om den hals dragen. — Ook gewoonlijk : zilveren sieraden waarmede men de beelden der Heiligen versiert (Hagel.).

SCHUIF, manspersoon van verdachte faam, gemeene kerel (Eindhove); Kil. heeft : *schuyver* (oud) voor : *schurk*, l. *scurra*, *histrio*. Z. bij Bild. (III, 441) *schuier*, m. als wortel van : *schuieren*, dat met *schuiven*, eigenlijk : *schuien*, en 't hiervan verbasterde *schooien*, heen en weêr zwerven, duidelijk aaneenhangt. » Z. schuifte, schuiver.

SCHUIFELEN, fluiten, doch in Kl.-Br. ook : liegen. *Achter iets mogen schuifelen* of *een kruis over iets mogen maken*, van iets moeten afzien : *schuifel er maar achter* (Oost- en Westvl.). Z. bij Kil. : *schuyffen* of *schuyven*.

SCHUIFELEN, SCHUIFELACHTIG, enz. worden thans nog in Br., Antw. en elders gebr. voor : glijden, uitschuiven, en glibberig : *de weg is zoo schuifelachtig dat ge zoudt vallen. Hij schuifelde uit en brak de been* (voor beenen of het been).

SCHUIFELKAPELLE. *Naar schuifelkapelle gaan*, verkwijnen (Kortrijk).

SCHUIFERLUIT, plug van eenen jongen (Kortrijk). Z. schuif, schuiver.

SCHUIFKEN, schuivend deurken, fr. *fermoir*, *porte en coulisse*. *Het schuifken krijgen*, in de biecht geen absolutie krijgen. *Het schuifken geven*, doorzenden zonder absolutie (Br.).

SCHUIFTENHOEK SPELEN, 'tzelfde als : schampavie spelen, wegloopen (Westvl.).

SCHUIFTE, SCHOEFTE voor : *schoft*, deugniet, kapoen, leure, een niets weerd, fr. *espiègle* (Westvl.). Z. schuif, schurd en schurtig.

SCHUIL, ontsteking die zich vooral bij kinderen in den mond, de keel of de darmen zet : *dat kind heeft het schuil* (gansch vl. België). Z. mondheuvel; 't w. komt voor in de verhandeling over de peste, blz. 37 : « 't schuyl in de kele. » Kil. vert. het : 1° *aphthae*, *oscedo*, *ulcuscula quibus infantium ora ulcerantur* : *inflammatio in summo ore infantium latens* ; 2° het is ook eene kwaal in den muil der paarden in Gelderl. Saksen en Duitschl. ook bekend, in 't l. *morbus quo palatum et gingivae equorum prae nimia sanguine intumescunt* (Gesner).

SCHUILE (van : *schuilen*), regenscherm, (Noorden v. Westvl.).

SCHUILWACHTEN (Eindhove). Z. school.

SCHUIMEN, o. w., schuimloopen of

gaan schuimen (Vl.).

SCHUIMLEKKER, m., fleemer, mouwvager (Antw.).

SCHUIST, m., schelm, schoelde (Sottegem, Gent en elders). Z. schuifte.

SCHUIT. *Zijn schuit* of *schuitje vankant steken* of *houden*, zich vankant maken of verwijderen, heimelijk wegloopen; zich stil aan den eenen kant of verwijderd houden : *als er te betalen valt, steekt hij altijd zijn schuitje* of *zijn gat vankant* (Br., Antw., Vl.). *Schuit* te Geel in de Kemp. ook gebr. voor : vrouwenrok en h. en d. in 't Meetjesl. voor : kan.

SCHUITELBOUT, lichte vent (Sottegem).

SCHUIVER, schurk, gemeene kerel (Antw.). Z. schuif.

SCHULFER, schilfer, scholfer (c. Axel).

SCHULLAAR (schulleer), m., eene groote schotel (h. en d. in de Kemp.).

SCHUPKEN voor: *schepken*, o., een vierde van een liter, een kapperken (Limb.).

SCHUPPEN, in Br. en elders 'tzelfde als : *schoppen* ; in Vl. : *pijken*, fr. *pique* (*au jeu de cartes*), *schuppenboer*, fr. *valet de pique*, zeker kaartspel. Z. bij Weil. : *schop, schup*.

SCHUPPEWARIJWINKEL, kruideniers-winkel : *zij verkoopen schuppewarij*, d. i. specerij.

SCHUR. Z. schor.

SCHURD, SCHURDE, bijv., slecht, ruw, ruig : *een schurde kerel;* als bijw. wordt het meest met *gaan* verbonden : *het zal er schurde gaan. Het gaat in Italië maar schurde* (Oost- en Westvl.). Het w. schijnt met *schuier* (Z. schuif) of liever met *schurft, schroft, schaard* verwant. Z. schurtig.

SCHUREN, b. w., waarvoor men in Holl. : *schrobben* en *boenen*, en in Brab. ook wel : *kuischen* of *wasschen* (al wrijvende) gebr. : *den vloer, den gang, de planken schuren* (gansch vl. België); ook in N.-Br. Z. Hoeufft (537), die er in 't lang over schrijft en meldt dat men in 't platd. ook : *scheuren* voor : reinigen zegt; bij Wachter is 't vert. : *purgare, mundare* en *polire*, en *scheur* door : *instrumentum purgandi* (schrobber).

SCHURFT, SCHURFTIG wordt ook als bijv. gebr. in den zin van : vuil, lomp, enz., fr. *sale, vilain, grossier, inconvenant* (Vl. en elders). *Die niet schurft of schurftig is, moet hem niet krabben* (Br., Antw.), elders ook : *die geen schurft heeft, moet hem niet krabben*, of, *die niet besnot is, moet zijnen neus niet afvagen*, d. i. die niet pliehtig is, moet zich niet stooren.

SCHURGEN, kruien, den kruiwagen voeren. Vanhier : *schurger*, kruier, *doppeschurger* (Z. dit w.). *Met iemand schurgen*, met iemand gekscheren of hem voor den gek houden (Limb.). Men zegt er ook : *met iemand varen* of *drijven* en : *iemand voor het lapken houden*. Kil. geeft : *schorchen* op als Gelders. en Saks. voor : *kruyen* of *kruyden* en dit is bij hem, o. a. : *trudere, pellere*, enz. en *den kruywaghen kruyen*, l. *protrudere curriculum, vectare*. Z. bij Weil. : *schurken* (schuren, wrijven).

SCHURGKAR of SCHURGSKAR, ook : *schurker* uitgespr. : kruikar, kruiwagen : *een schurgker hebben*, een machtigen begunstiger hebben (Limb.) : in Holl. *een kruiwagen hebben* ; bij Kil. : *schorch-karre*, sax. sicamb. *kruy-wagen*. Z. schurgen.

SCHURKER, m., vrouwenrok (Limb.). Z. schuit.

SCHURPEN, enz. Z. schorpen.

SCHURRE, SCHORRE, v. Z. schor, schol.

SCHURRE EN SCHROO (beide gaan gepaard). *Ik heb hem die zaak, dat voorval*, enz. *met schurre en schroo uiteen gedaan*, d. i. zoo uitvoerig als ik het kon met al de omstandigheden tot de zaak betrekkelijk (Ieper.).

SCHURTIG, SCHORTIG, bijv., schuw, aardig, fr. *espiègle* (Somergem).

Z. schurd en schuttig.

SCHUT, BESCHUT, fr. *paravant* (Veurne).

SCHUTS, m., lederen lapje waar men de hand mede bedekt bij het knikkeren (Venlo). *Schut* is eigenlijk iets dat beschut, beschermt, bevrijdt. Z. schietlap.

SCHUTSKE, o., geringe soort van knikker (Meierij); elders *pottebakker* geheeten; te Antw. *fieber*.

SCHUTTEN. *Alle hagen schutten wind* bet. te Gent: een nieuwen winkel of kraam, in de nabijheid komende, vermindert den verkoop der andere winkels.

SCHUTTER, grendel, en vanhier: *schutteren*, grendelen (Westvl.). *Schutter*, afgel. van: *schutten*, is beschermer.

SCHUTSBOOM is h. en d. in de Kemp. en in N.-Br. hetzelfde als in Br.: *wip*, *vogelwip*, *vogelroede*, of als in Vl. *peerse*, *gaaipers*, fr. *perche*. Z. bij Hoeufft, gaai (blz. 157).

SCHUTTIG, bijv., schuw (Westvl.). Z. scheutig.

SCHUURDEUR, v., gezegd voor: lap eener broek (Somergem).

SCHUURKOLVE, m., een man die in de schuur dorscht (Somergem).

SCHUURPAPIER, o., papier met schuurzand opgeplakt om meubelen enz. te schuren (overal).

SCHUURSTERIGGE, v., schuurster, of, in Br. en Kemp.: *schuresse* (Vl.).

SCHUURVLOER, m., dorschvloer, ere, fr. *aire d'une grange* (Vl.).

SCHUURWINKEL, m., de beide kanten nevens den dorschvloer, waar men 't graan tast (Westvl.); te Veurne heet het: *vak*; in 't Hagel.: *uiland*; in Br.: *herk* (185), *hoog*, *tas*.

SCHUW meer SCHOUW, bijv. en znw., bet. in 't Hagel., Br., de Kemp., Antw. en Vl.: aardig, vies, zonderling, eigenzinnig, grappig, opziensbarend, fr. *drôle*, *excentrique*, *étrange*: *gij zijt een schuw man.* — *Wat schouwe kerel is dat!* In 't L. van W. ook: *een vreemde* of *rale* (rare) *kerel;* in Westvl.: *aardige vogel*. In Limb., waar men *schoe* uitspreekt, bet. *schuw* niet slechts: bevreesd, schrikachtig, ontwijkend, en vandaar: wild, woest, maar ook: wat schrik, angst, afschuwen veroorzaakt, dus: afschuwelijk, afgrijselijk, leelijk: *dat is een schoe kerel;* ook: onstuimig: *het weêr is te schoe om er door te gaan*. *Schoe* wordt er ook als znw. gebr. voor: vrees, schrik, angst, kommer: *hij heeft schoe van dien hond*. In Vl. bet. *schuw* uitgespr.: *schouw* en *schui*, o. a.: iets wat te schuwen is of doet schuwen, zoo bet. het: schoelje, straatjongen en vogelverschrikker, iets wat men tusschen de wassende erwten, de gerst, de tarwe, op de kerzenboomen, enz. zet om de vogels af te schrikken. (Z. *Belg.-Mus.* 1844, 191). Een *schuw* of *schouw* is iets dat men schuwt of schouwt, waarschijnlijk het hgd. *scheusal* (schuwsel), d. i. voorwerp dat ons afschuw inboezemt (Lulofs, 81); het hgd. *scheu*, engl. *shy;* zw. *skijgg;* deens. *skij*, is 't zelfde als: *schouw*, doch 't bet. ook: vrees, schrik, tegenheid, en *scheuche* is het fr. *épouvantail*, « zoodat die papieren bellekens haar aan een schuw doen gelijken dat men in den hof tusschen de erwten zou planten om de musschen te verjagen. (Baron Penninck, bl. 144). Kil. vert. *schouw*, bijv. o. a. door *agrestis*, en 't znw. door *terriculum*.

SE. In Limb. bestaat de gewoonte van eene getrouwde vrouw met haar mans naam door achtervoeging van *se* te beduiden, b. v. *Janssensse*, *Peetersse*.

SEE, SEI, SIJ, SOEI, uitroeping van verwondering: *see! wie dat daar is!* (Vl., Br.). 't Is eene verbastering van *zie*, in 't fr. *tiens*.

SEEF, SEEFKE, SEPKE, verkorting van Joseph; ook: *Zefken*, *Sjeppen*.—

Tjeef en *Sjievus* (Br., Antw. en elders).

SEEL voor : scheel, schotel (Kortrijk); Kil. heeft ook : *seel* voor : schedel, cedel, l. *scedula*. Vanhier het werkw. *verselen*. *Bier verselen* is te Leuv. : een seel of briefje op het stadhuis halen om bier te ontbieden bij den brouwer. Z. sel.

SEES, v. (scherplange *e*), rijtuig met twee raderen en een peerd (Br., Antw., Vl.); in Limb. : *chees*; in Holl. : *sjees*. Het w. is eene verbastering van het fr. *chaise* of 't l. *sedes*, zitstoel.

SEFFENS, bijw., aanstonds, terstond, dadelijk, oogenblikkelijk : *ik kom seffens*; hgh. *gleich* (Br., Antw., st. en pr. Kemp., Limb., N.-Br.). Volgens Hoeufft (539) bet. het, omtrent Breda : in eens, op eenen keer, opeens : *alle ongelukken komen seffens*; Kil. vert. : *seffens* of *t'seffens*, dat men ook in Br. hoort, door : *simul*, *una*, *pariter*. Z. Weil., die het houdt voor eene samentrekking van : *te seffen* (samenvatten), anderen voor : zooeven; in 't Cant. Axel wordt *seffens* gebr. voor : tevens en Frieseman stelt het ook met *teffens* gelijk.

'S EGEWOORDIG, verdorven van het oude *'s jegenwoordig*, tegenwoordiglijk (Brussel en omst.).

SEISE. Z. sijs of saus.

SEKIER (Aalst). Z. sekuur.

SEKTIEN : *in sectien vallen*, fr. *tomber en syncope* (Popering.). Z. smellen.

SEKUUR, bijv. en bijw., van het l. *securé* (zeker), fijn, kunstig : *dat slot is heel sekuur gemaakt* (Br., L. v. Aalst, Limb. en elders).

SEL, v., stam eens booms : *die boom heeft eene schoone sel* of *seel* (Hagel.). *Selle* is eene verkorting van *sedele*, *sedile*, zegt Kil. die het door : *sedes* (zit) vert. en ook *set*, *sitte*, germ. *sitz*, engl. *sead* en *seat* heeft.

SELDER, SELDERPLANT, SELDERZAAD, enz., zegt men in Br. en Antw. voor : selderij, enz., dat men er niet hoort, en voor selderijknol zegt men : *kropselder*.

SELF, ZELF, v., salie of savie, fr. *sauge*, l. *salvia* (Limb.), in den Teuth. *selve*, bij Kil. staat *selfe* als oud aangestipt. Het w. is in N.-Br. niet geheel in onbruik, althans niet bij artsenijmengers, die zich daar beter dan elders verstaan op het toebereiden van het *gulden zelfwater*. Vanhier ook het spreekw. : *self is het beste kruid*, d. i. die zichzelven dient is het best gediend (Hoeufft, 540).

SEMIELJES, v. mv., bladluizen, fr. *pucerons* (Maastr.) verwant met : semele.

SEMMEL, m., flauwe praat, getater, gefezel. Ook is *gesemmel* of *gesammel* : futselrij, getalm (Br., Kemp.). Z. 't volgende. Als v. znw. is het in Br. gebr. voor : *semmelerse*, eene die semmelt.

SEMMELEN, o. w., praten, tateren, zebberen. Vanhier *semmelaar*, flauwprater (Br., Kemp.). Het bet. ook *sammelen*, waarvan het slechts eené andere uitspraak is, of semelen dat Kil. vertaalt door : *frivola scrupulose et gravia ignaviter agere*. Thans zegt men ook : *zemelen*, *zemelaar* (Br.).

SENGEL. Z. singel en bij Delf. (328) *senghen*, licht verbranden, engl. *to sindge*, hgd. *sengen*, fr. *flamber*.

SENTER, fr. *centre*. *Van zijnen senter zijn*, van zijnen pas, van zijn verstand zijn, onthutst zijn (Br., Antw., en elders).

SEPEROOGEN, 't zelfde als : leepoogen die aanhoudend tranen zeperen; welk *zeperen* gewis hetzelfde is als : zijpelen en zepelen. Ook wordt *seperoogskens* gebr. : *zij heeft seperoogskens* (Meierij). Kil. heeft *sepelen* als holl. voor : leken, druipen, en *sijpooghen* of *sijpende ooghen*, l. *oculi gramiosi*. Z. zebberen.

SERGIE, SARGIE, SARGE. *Onder de groene sargie liggen* is : in het graf liggen (Vl., Br. en elders).

SERJANT (*j* als in 't fr. uitgespr.), m., is in Br. en Vl. een schrijnwerkerstuig, zijnde een lange ijzeren zwang, dienende om planken, deuren, enz., wier verschillende deelen ineengelijmd of gezet zijn, vast te houden tot dat de lijm droog is, of dat er de pinnen ingeslagen zijn : *zet den serjant op de planken*. Z. bij Bild. *serjant*.

SERMOON, in Vl. en N.-Br. *sermoen*, meest gezegd voor het fr. *sermon*, preek of kerkelijke redevoering. Vanhier *sermoonen* : *wat kan hij sermoonen*, d. i. 1° wat preekt hij wel; 2° wat kan hij berispen, kijven.

SERVENT, bijw., mogelijk, misschien : *het is servent waar* (Br.). Dit w. zal wel tot het ital. *servente* of 't spaansch *serviente* t'huis te brengen zijn, en hier vroeger zoo veel geweest zijn als : *om u te dienen*.

SERVIES, lepel en vork : *ik heb twelf zilveren serviezen gekocht*. *Koffieservies, theëservies*, koffiestel, enz. (bijna overal).

SERVITIE, 't zelfde als : servies, van 't fr. *service* (Vl.).

SESKENS, o. mv., in Kl.-Br. en Oostvl., 't zelfde als : de *sessens*.

SESSENS of SESKENS, v. mv., in Oostvl. : de stuipen, in 't L. v. Waas ook 'tgeen men in Br. *beziektheid* heet. Men noemt de kinderstuipen of gaafkens in Oostvl. ook : *St-Cornelisziekte*, omdat die Heilige voor de seskens aanroepen wordt.

SEULE, v., emmer, fr. *seau* : *eene seule water* (Westvl., Veurne, Oostende); Kil. *seule*, *suyle*; Fland. occ. *eemer*.

SEUMEREN of ZEUMEREN, b. w., nalezen (Limb.). *Suymen* is bij Kil. 1° *cunctare*, *cessari*, etc.; 2° *impedire*, *retardare*.

SEUTE, v., onnoozel vrouwmensch (Kortrijk en omstr.); in Br. *sul*, *sul-teken* (sul). Z. seuteren.

SEUTEKUTJE, een goeilijk meisje, eene sul of sukkel (Kortrijk en omstr.).

SEUTEREN, neuzelen, stillekens voortsdoen, klein werk doen (Antw., Vl.); 't bet. ook : het sissen der smeltende boter (Westvl.).

SEUTERWERK, frutselwerk.

SIBBEDEUS of SUBBEDEUS, m., sul, mouwvager (Br.). Het komt voort van 't l. *jube deus*, of van *Zebedeüs*, wiens vrouw aan den Messias vroeg voor hare twee zonen, Jacobus en Joannes, dat zij zouden mogen zitten, de een aan de rechte en de andere aan de slinke zijde des Heeren (Matth. XX, v. 20-22. — Marc. X, v. 35-38).

SIBEDUTSE, v., onnoozel vrouwmensch (Westvl., Brugge). Z. sibbedeüs, duts (112) en seute.

SIBOET. Z. siebot.

SICHTEN, SICHTENS, SICHTENT, bijw., sedert, sinds. G. Gez. gebr. *sichten*; men zegt in Westvl. veel : *sichtent* en in 't C. Axel, ook *sichtens*. Z. *Arch. vr. Neërd.-Taalk.* (II, 185). Kil. heeft ook : *sichtent* en *sicht*, alsmede *sind*, *sint*, *sindert*, *sident*, *sijd*, *sied* voor : sedert. Z. siebot.

SIE. Z. sietje.

SIEBOT. *Op eenen siebot*, op eenen oogenblik of oogslag, seffens, eensklaps, onmiddellijk, dadelijk, plotseling : *op eenen siebot ben ik bij u* (Br., L. van Aalst, Antw., Kemp., Noord-Br.); in Holl.-Limb. spreekt men *siboet* uit. Te Brussel en elders zegt men voor *siebot* ook : *bots*, *vliegens* : *ik ben bots bij u*. Hoeufft (541), die het w. wijdloopig behandelt, zegt dat «de afleiding van 't eerste deel waarschijnlijk is van 't allemannisch *sid*, l. *post*, fr. *après*, vanwaar *sedert*, dat waarschijnlijk ook een gelijkluidend bijv. nw. gevormd heeft, even als in 't zweeds, *sid*, *sero*, evenals men in 't deens. *sidt* en *sidts* heeft; dan bij Notker, ps. 25, v. 6, vindt men *sidero*

door *posterior* verlatijnd. *Siebot*, van *sidebot* samengetrokken, is dan zooveel als *ipso momento*. *Sid*, *sijd* is in 't Nedersaks. nog gebr. voor : laag, nederig, welke beteekenis het o. a. in 't Zweeds. en Deens. ook heeft.» Maar *bot* bet. ook : slag, bij Kil. *ictus*, *impulsus*, waarvan, bij hem, *bottelick*, *subitus*, en *sie* is de wortel van *zien* en voor : *zicht*, zoodat het eigenlijk zooveel is als : zichtslag of gezichtslag of oogslag ; *ictus oculi*, fr. *clin d'œil*. Z. *sietje*. Het ital. *una botta* bet. 'tzelfde als ons : *siebot*. In Nedersaksen en Zwaben : *allbot*, *allebolt*, d. i. alle oogenblikken, altijd-aan, slag voor slag. Z. Brem. Nieders. Wörterb. en bij ons *bot* (71) en *bots*.

SIEP en **SIEPEN**. Z. sijp en sijpen.

SIEPER of **SIJPER**, bloemkoek in de pan gebakken (Meetjesl.).

SIEPERKEN, geplekte, getiegerde kat (Ieperen).

SIEPNAAT, o., perenkruid (Limb.).

SIER, **SIERKEN**, voor: zier, zierken (Vl.).

SIESIG, bijv., onderhevig : *hij is siesig aan de koorts* (Limb.).

SIESKEN, verkleinw. van : *Simon* in N.-Br., en in Zuid-Nederl. voor : *Susken*, verkleinw. van : *Franciscus*.

SIET, **SIETJE**, winterkoningsken, fr. *roitelet* (Kemp.). Z. sijper en piepeling.

SIETJE, o., verkleinw. van : *sie*, dat weinig of niet gebr. wordt, bet. eigenlijk, te Ronse en omstr. : het klein zwart plekje of appelken, in 't midden der oog, waardoor men eigenlijk ziet, fr. *pupille de l'œil*, in Br. en 't L. v. Aalst genoemd : *het kindeken* (*kinneken*) *van de oog*. *Sie* is de wortel van : *zien* en in verband met *zin*. *Siebot* is : een oogslag, gezichtwenk. Z. Delf. (330) op : *Siun*, oog, en *sehe*, oogappel.

SIFFA, **SIEFA**, **SIJFA**, slag, plak, oorveeg, fats : *iemand eene siffa geven* of *draaien* (Westvl.). Van 't fr. *soufflet*.

SIJNE of **TRUNTE**, v., droefgeestig meisje of vrouw, eene met verdoolde zinnen. 't Is bijna 'tzelfde als in Br. : trut, sul, sukkel (h. en d. in Oostvl.).

SIJP (uitgespr. *ziep*), v., eene opene goot (Limb.). Kil. heeft : *sijpe*, l. *cloaca*. Het is de wortel van : *zijpen*, in Limb. uitgespr. : *siepen*, *ziepen*, vanwaar : *zijpelen*, bij Kil. ook : sepelen, leken.

SIJPEN (ziepen), in Limb. voor : zijpen, waarvoor men thans veelal : *zijpelen* en *zijperen* zegt, d. i. druipen of druppen, leken of lekken : *hij is zoo nat dat hij ziept* ; in Br. zegt men : *zoo nat dat hij uitlekt* of *afdruppelt*.

SIJPERS. Z. piepeling (475).

SIJS, v., overdrachtelijk voor : slag, bestraffing : *ik kreeg eene goede sijse*, (Oostvl.). Z. sijserij. Ook is *sijse*, *sijsepan*, *sijsepanne*, te Gent : een die met prullen omgaat.

SIJSEN, o. w., plullen (493), mooschen, met prullen omgaan : er om doen : *gy moet er zoo niet onder sijsen* (Gent en omstr.).

SIJSERIJ of **SIJSSERIJE**, v., beuzeling of flauwe praat (Oostvl.). *Sijserije* is afgeleid van *sijs* of *sijse*, vlaandersche uitspr. van *saus*, fr. *sauce*. Men zegt in 't fr. zoowel als in 't neêrd. : *je lui donnerai une sauce*, *ik zal hem zijne saus geven*, d. i. eene duchtige berisping of rossing geven. Tijdens de Patriotieke beroerten kwam er in Vl. een hekelbladje uit met naam : *de sijssepan*, vol van allerlei praatjes. mogelijk ook dat vandaar de ww. *sijsen* en *sijserij*, voor : beuzelpraat, vertelsels, enz. afkomstig zijn.

SIJS OOGEN, *sijper-oogen*, in N.-Br. en de Kemp. en in Br. *zijpoogen* voor : tranende oogen.

SIK, m., baard aan de kin, doch als v. nw. bet. het : geit, hgd. *ziege* (Limb.), de Teuth. heeft : *seghe*, gheyte ; van *seghen* of gheyten, l. *capreus*, en Bild. (III, 48) schrijft « *sik* voor : baard, is van 't hgd. *ziën*, trekken. »

SIKENEURIG, **SIKKENEURIG**, bijv., van

't fr. *chicaneur* (haarkliever, muggenzifter), bet. in 't N. van Oostvl.: twistziek.

SIKKEL, in Br. *zikkel*, v., boogvormig, smal en getand snijmes dat in zijnen steel vaststaat en dient om gras, klaver, enz. te snijden. Bild. zegt dat het w. niets anders is dan 't l. *secula*, van *secare*, snijden, of *sicula*, diminut. van *sica*, een krom zwaard; volgens Hoeufft van het oud hgd. *sachs*, korte degen. Z. zekel.

SIKKEPITJE, een weinigje; in Gronińg. bet. *geen sikkepitje weerd*: niets waard (Z. Taalk. Mag. IV, 684).

SIKSEN, v., is dat tuig bij een bornput waarmeê men de watereemers op- en neder trekt (Br.); bij Kil. *sicksene*, i. *wippe*, l. *tollenon*.

SIMMEKEN, o., 'tzelfde als: sut, sul, suf, sukkel of onnoozele vrouw (Br., Antw.).

SIMMEN, naäpen, doen als apen (h. en d. in Vl.); bij Hoeufft (543) is *simmen* voor: grijnzen, of wat men in de praattaal wel: *jengelen* noemt. Gewis is dit w. ontleend van: *sim*, aap.

SIMMERIK, m., sukkelaar, onnoozelaar (Westvl.); in Br. zegt men daarvoor ook: *slimmerik*.

SIMPEL en SIMPELHEID voor: krankzinnig, zinneloos, zot en voor: krankzinnigheid, zottigheid (Limb.). Elders zegt men ook: *ge zoudt er simpel van worden*. Pomey vert. het door: *fatuus*, en 't z. nw. door: *fatuitas*.

SIMPELAAR, die niet veel verstand heeft, een suf, een onnoozel of sufachtig mensch (Vl.).

SINDEREN voor: tintelen of singelen: *mijn handen sinderen van kou* (Gent.).

SINDERT voor: sedert (Br., Antw.).

SINGEL, zeel (band van leder- of touwwerk) over de schouders om den kruiwagen mede te voeren of eene berrie te dragen. Ook genoemd: *hangzeel* (Brussel), in Br.: *kruiszeel, help* en *bandelier*; te Mechelen: *halsband*; in de Kemp. en Limb.: *help*; bij Kil.: *singhel*, *cinghel*. Het komt van 't l. *cingulus*, gordelriem, of *cingula*, fr. *ceinture, ceinture de prêtre*, in 't Neêrd. *singel*, *priestersingel*.

SINGEL, in 't L. v. Waas en elders in Vl. eene lange smalle verdeeling van een akker, weide, doch vooral van eenen bosch, welke tusschen twee grachten of voren ligt. Het is dus bijna zooveel als: breede rug (559), pand (457) of gewend. Vanhier dat *singelken* bet.: klein boschken, en *singelage* (ook *dubbelage*): wat er van een bosch overgebleven is. Er zijn ook plaatsen waar *singel* zooveel is als: verloren hoekje gronds waar struiken staan en gras groeit. Het is van 't l. *cingula*, van *cingere*, fr. *ceindre*.

SINGEL, SENGEL, m., te Leuven en omstr.: heel verbrande steenkolen, die als versteend of liever verijzerd zijn: *raap de singels uit de schrabhoelie*. Het verschil is dus dat schrabhoelie tot brand nog dienen kan en singels niet meer. Te Brussel verstaat men door *schramhoelie*, en elders door *scharbieljen* soms ook 't zelfde als: *singels*. Wij leiden *singel*, *sengel* af van: *zengen*, of *verzengen*, verbranden. De Woordenb. hebben: *sintel* en *sindel*, fr. *fraisil*, voor: afval van uitgebrande steenkolen, en dit *sintel* zal van 't l. *scintilla* (genster) komen. Kil. heeft *singhel*, *senghel*, l. *strictu-rae, scoria*, en hierdoor verstaat hij gensters of schelłekens die van gloeiend ijzer wegspringen als het gesmeed wordt. Bild. (III, 53), die *cingel* beter vindt, «acht het w. eene verbastering van 't engl. *cinders*, verwant met 't fr. *cendres* (assche), angelsaks. *sinder*; doch bij onze schrijvers altijd aangenomen voor: *kolengloed*.» In Groning. noemen de zilversmeden het uitgebrande koolgruis: *slagge*. Z. singelen.

SINGELAGE (*singelhage*). Z. singel.

SINGELEN, SENGELEN, VERSINGELEN, 'tzelfde als : zengen, verzengen, licht branden of verbranden (Br., Antw., Kemp. en elders); bij Kil. : *senghelen*, *singhelen* of *senghen*, l. *ustulare*. *Singelen* heeft nog andere afgeleide beteekenissen : het drukt, namelijk, het gevoel of getintel uit dat men gewaar wordt van eene verzenging of van eene bijtende koude of ook van eenen geweldigen slag; het bet. derhalve : tintelen, trillen, beven, kittelen : *mijne vingeren singelen van den koude. Hij kreeg eene oorveeg dat zijne ooren singelden. Ik sloeg er met mijn hand tegen dat ze singelde.* Vanhier : *singeling*, *gesingel* (Br., Antw., Vl.); in Limb. is dit : *zungelen*.

SINGELING, verzenging (Br. en elders), ook : tinteling, trilling, pijnelijke kitteling ten gevolge van eenen val of slag of van de koude (Vl., Kl.-Br., Hagel., Br. en Antw.); in Limb. : *zungeling*. Z. 't voorgaande.

SINGELKEN. Z. singel.

SINJOOR. Z. pagadder (453).

SINT, SINTER, en SINTERT, bijw., sedert. In Br. en elders is *sint* nog veel, zoo als bij de oude schrijvers, gebr.; *sinter* is, te Maastr. en elders in Limb., meer gebr. dan *sint* en *sintert*, welk laatste men ook in Br. en de Kemp. hoort. Bij de Ouden vindt men ook veel : *sint, sider, zider*. Pr Bormans (Leven v. S. Christina, blz. 92) meent in *sint*, d. i. sedert, eene samentrekking te zien van het oude *sident*, dat, o. a. bij M. Stoke, v. 1215, wordt aangetroffen; doch zou er niet (meer onmiddellijk) het gothisch *sinth*, oud, hgd. *sind* of 't angelsaks. *sidt* (tijd, streep, weg) in opgesloten liggen? Z. sichten (609).

SINTS, zoo goed als : sinds.

SIRKEN, o. w., ontevreden zijn en dit door verdoofde zuchten te kennen geven. In omtrent dezelfde beteekenis zegt men ook : *druipneuzen* (Kl.-Br.).

SIROPEN BROODJE, uitgespr. *brooken*, ontuchtig meisje (Antw.). Z. lekkere.

SIRPEN of SCHIRPEN, het schreeuwen der musschen en andere vogelkens (Br., Antw., Limb. en elders); bij Kil. *siricken*, l. *titissare*. Z. blz. 590. *culorum et aliorum minorum avium*.

SISSELEN, freq. van : *sissen*, kissen : *het vleesch sisselt in de pan* (Gent en elders).

SISTER of ZISTER, o., zekere graan- of veldvruchtenmaat (Br., Antw.). Het w. is ook gebr. in N.-Br., waar men *sester* zegt.

SITS, v., gebakken appel : *hij nam de teil met sitsen uit den oven* (omstr. Tienen.). Z. sitsenwinkel.

SITTEBITJE, 'tzelfde als : bitje (C. Arel.).

SITZENWINKEL, m., kraam : *zijn heele sitzenwinkel is geen gulden weerd* (Belg.-Limb.).

SJAAN, in huis werken : *ze was aan heuren sjaan. Het was er een gesja* (sjouwen). *Sjaân* bet. ook : kissen of hitsen : *den hond sjaân* (*chagriner*) (Kl.-Br.). Het is zooveel als : sjaffel of sloffel.

SJACHELEN voor : *schacheren*, in den zin van : ruilen, en vanhier : *sjachelaar* voor : schacheraar, ruiler (Br., Antw.). Z. Weil. en Hoeufft op : schagcheren.

SJAFFEL, m., frutselwerk (Br.).

SJAFFELEN of SJEFFELEN voor : *schaffelen*, in den zin van : langzaam met klein werk bezig zijn; met iets sukkelen : *kôm aan, wat blijft gij sjaffelen en taffelen* (Br., Antw.). Z. bij Hoeufft (509) : *schaffelen, voortschaffelen*, in N.-Br. gezegd voor : slenterende voortschuiven.

SJEER, ZJEER. *Van iets den sjeer geven*, d. i. van iets den bras geven (Br., Antw.). Z. sjeren en scheren.

SJEFFELEN, 'tzelfde als : sjaffelen.

SJEIK, v., zekere vogel, zoo genoemd naar zijn geschreeuw : *de sjeik maakt*

haar nest in de hagen (Hagel.).

SJEREN of ZJEREN, ook WEGZJEREN, b. w., werpen, wegwerpen, wegsmijten : *sjeert van hier* of *sjeert weg*, of ook *sjeer u van hier*, d. i. pak u weg, maak u uit de voeten. Hoeufft zegt op *jarren*, wegsmijten, dat de Z.-Nederl. anders het *sjerren*, *sjeren* uitspreken en gebr. het ook voor : wegdrijven, wegjagen, en dat het misschien naar de hoogduitsche gebogene uitspraak van *scheren* is, hetwelk in dien zin ook veel in verscheidene gewesten van N.-Br. gebr. wordt. Z. Weil. op : *scheren*, dat ons hetzelfde w. schijnt. Men vergelijke het fr. *jeter* en 't l. *jacere* (werpen).

SJERREN. Z. sjeren.

SJIRPEN 't zelfde als : sirpen (612).

SJOBBELEN of SOBBELEN, o. w., over een steen of hobbel stronkelen (Br., Hagel.) ; bij Kil. : *sobben*, *sobbelen*, l. *titubare gressu, caespitare*.

SJOE. Zoo heet en roept men den hond, in 't fr. *chien* (Br.).

SJOENK. Z. sjonk.

SJOERELEN, o. w., wat scheel zien, schuins kijken (Oostvl.). 't Is een freq. van : *sjoeren*.

SJOEREN, o. w., zooveel als het fr. *sonder*, *roder*, *être aux écoutes* (L. v. Waas). Bij Kil. komt *soren* of *seuren* als oud met de vertaling van *suffurari* (heimelijk stelen) en *sublegere* (uitkippen); en *sorigh, seurigh* bet. bij hem : zeer nieuwsgierig, lastig, bedriegachtig.

SJOETER, nogal veel gebr. voor : viool, evenals *sjoeteren*, op de viool spelen (Kemp.).

SJOEZEL, dat gedeelte van de koe of ander dier 'twelk tusschen den nier en het smeer of ongel ligt, het *pancreas* of alvleeschklier, buikspeekselklier, maagklier (Br.). Z. soesen.

SJOFEL of SJÖVEL, bijv., sober, armoedig : *hij ziet er sjovel uit* (Meierij).

SJOFFEL of SCHOFFEL (o als korte oe), m., voor : *gesjoffel*, *geschoffel*, zooveel als : beschar, bescheer, getalm, gefutsel; ook : over en weêr geloop (Br. en elders).

SJOFFELEN, 't zelfde als : sjaffelen (Br.).

SJOKKEERDER, m., iemand die altijd klaagt (Limb.).

SJOKKEEREN, b. w., morren, uit ontevredenheid klagen : *hij sjokkeert altijd over het eten* (Limb., Br. en elders), van 't fr. *choquer*.

SJOLLE, SLOLLEN, snul, sukkelaar (Br. en elders). Z. jool. (240).

SJOLLEBOLLEN. *Een kind* of *met een kind sjollebollen* heeft de bet. van : *sollen* bij Weil. : *op en neder schommelen, slingeren* (Brussel en omstr.).

SJONK, SJUNK, homp of grof stuk brood, vleesch, enz. (Kl.-Br. en elders); ook de stronk of struik die in den grond blijft staan, wanneer het hout afgekapt is : (omstr. v. Diest); in Br. heet dit : *bros* (met korten *e*-klank uitgespr.). *Sjonk, of sjunk* is 't zelfde w. als : tronk, stronk, strunk, fr. *tronc*, l. *truncus*, van : *truncare*, afsnijden. Z. schonk (ham), blz. 594.

SJOOR. Z. sjoren en scheren.

SJOP, h. en d. in N.-Br. gebr. voor 't geen men in Br. : *kalissesap* en in Holl. *drop, stroop* en ook wel *suikerpek* heet.

SJOREN en SCHEREN, fel pronken : *die modepop houdt niet dan van sjoren en scheren* (Kemp., Geel). Vanhier : *sjoor*, opsmuk, pralerij : *veel sjoor maken. 't Is maar kale sjoor*, d. i. ijdele pronk, zonder den gelijken rijkdom (Antw., st.).

SJORREN, dat bij Weil. : vastmaken, met touwen opwinden bet., wordt in Kl.-Br. gebruikt voor : *sjouwen*, moeite doen, of iets met veel moeite verrichten : *daar heb ik moeten sjorren;* in 't L. van Waas : met geweld trekken, geweld of moeite doen om iets zwaars voort of weg te trekken. Dit schijnt 't zelfde als bij Kil. : *sooren*, *soren*, zeuren, in 't lat., o. a.

angere, remordere, urere.

SJOUW, m., door de boogschutters gebruikt om de punten des spels aan te duiden. De partij, de welke het doel 't naaste bij getroffen heeft, zegt : *ik heb, wij hebben een sjouw, drij sjouwen*, enz. *Sjouw schieten. Wij zullen een spel schieten in twelf sjouwen.* Het wordt dikwijls zonder lidwoord gebr. : *ik heb sjouw. 't Zijn wij die sjouw hebben* (Hagel., Antw.). Z. jou (211).

SJOUWEL, m., gesnap, gebabbel : *houd uwen sjouwel toe*, d. i. uwen mond, zwijg (Br., Antw.).

SJOUWELEN, o. w., babbelen, tateren, snappen, veel spreken : *wat staat gij daar zoo lang te sjouwelen; gesnouwel*, snap (Antw. en elders). Z. sjouwen, waarvan het een freq. is.

SJOUWEN, o. w., doen; in 't L. van Waas schreeuwen, praten, op eene spotachtige wijze lachen, eene ongepaste blijdschap toonen : *welke zijn ze die daar zitten te sjouwen. Uitsjouwen*, uitschreeuwen, bespotten : *iemand uitsjouwen.* Vanhier : *sjouwer, geschouw*, en het freq. *sjouwelen* (Hagel., omstr. van Thienen.). Het is afgel. van : *sjouw* of *jou* (211).

SJOUWERMAN, scheepslader of -losser (Antw.).

SJUITEREN, o. w., vlagen van krankzinnigheid hebben (Limb.).

SJUITERT, m., halve gek (Limb.). Zou dit w. verwant zijn met : stuiter (hansworst) ?

SL laat zich verwisselen door *fl* als in : *slodderen*, flodderen. *Sloor* is in Limb. : *floor; slempen*, flempen; *inslibberen* voor : glibberen, l. *labi;* ook door *sn* (Z. blz. 318) de letter *l*, b. v. *slateren* voor : snateren. Vgl. ook : slabbaris en snabber.

SLAAG. Men zegt in 't Zuid. altijd : *slaag geven, slaag krijgen;* niet : slagen geven, enz. *Slaag* is eene samentrekking van : slagen, bij Maerl. *slaghe*, mv. van slagh : *alle slaghe*, fr. *coup sur coup*. Z. Weil. op : slag.

SLAAGMEULEN (Limb.). Z. slagmolen.

SLAAI, v., is te Maastr. en elders *sla*, eene samentrekking van : salaai of salade.

SLAAN. Te Breda en omstr. hoort men veel *geslaan* voor : geslagen, zoo ook *ontslaan* voor : ontslagen; *verslaan* voor verslagen. De Katholieken zeggen in gemelde streek en ook h. en d. in Vl. en te Antw. : *een kruis slaan*, voor : een kruis maken. Z. Hoeufft (543) en verder : slagen.

SLAAPLIJF, o., kort kleedingsstuk voor mans en vrouwen dat men in 't koude jaargetijde onder de kleederen, doch op het hemd en soms ook op 't bloote lijf, draagt. Het *slaaplijf* verschilt van de *slaapjak*, een vrouwenkleed dat anders gemaakt is (Br., Antw.); in Vl. noemt men het : *lijf;* bij Kil. is *slaaplijfken* en *slaaprocks* in 't l. *subucula nocturna.*

SLAAPMUTS. *'s Avonds een slaapmutse pakken*, een borreltje om te slapen drinken (Oostvl.)

SLAAPOLIE, slaapdrank, eene soort van olie om te slapen (Kortrijk).

SLAAPROOZEN, h. en d. in Westvl. : de heulbloemen of heulkoppen, fr. *pavot.*

SLABBAKKEN, uitgespr. *slabbakken*, o., heeft in Br., Kl.-Br. en elders, behalve de beteekenis der Woordenb., nog die van het aan- en uitsloffen van schoenen, enz. die te groot zijn : *uwe schoenen slabbakken*. Te Kortrijk en omstr. zegt men van 't weder : *het weêr slabbakt*, d. i. het is regenachtig. Te Gent bezigt men 't w. voor : twijfelen, dubben, en vanhier : *slabbakker* voor : twijfelaar, dubber. Kil. schrijft zoowel *slappacken* als *slabbacken*, l. *labascere, languescere, deficere, laxari ;* zoodat, volgens hem, de wortel *slap* is, doch het kan ook wel zijn voor : *slakken, trainer* fr.

talons, marcher d'un pas mal assuré, traîner en longueur (Vl.).

SLABBARIS voor : tong, mond, woord, enz. *Zijne slabbaris ergens in slagen* : in iemands rede vallen, ergens tusschen spreken, tusschensnabben, er zich meê moeien (Oostvl.). Z. snabber. *Slabbaris* zal eene verbastering zijn van : snabber (Z. dit w.), want in Br. zegt men in denzelfden zin : *zijnen snabber* of *snebber ergens tusschen steken*.

SLABBER, m., eten waaraan, b. v. kinderen geslabberd hebben : *eet uwen slabber zelf uit* (Br.).

SLABBERDOEK. Z. slabberen.

SLABBERDOES, m., morsebel of 't zelfde als : slobberdoes, slobbe of slobberaar (Limb.).

SLABBEREN, freq. van : *slabben*, o. w., terwijl men eet of drinkt storten en alzoo zich bemorsen : *gij slabbert gelijk een kind*. Vanhier : *slabberaar; geslabber. Slabberdoek*, d. i. slapdoek, lap dien men, b. v. kinderen aanbindt opdat zij zich niet zouden beslabberen. Kil. heeft : slabbe, slabdoeck, l. *rica*. Slabben vert. hij door : *fundere inter sorbendum*, en deze beteekenis heeft het nog in Limb. en elders. Weil. zegt dat *slabben* gebr. geweest is wegens het drinken van kleine kinderen en van het morsen, dat daarbij plaats heeft, moet overgegaan zijn tot de bet. van : morsen.

SLABBOON, v., suiker- of princesseboon (Limb.). Z. labboon (322).

SLABKETEL, m., hetzelfde als : *braskelel*, ketel waarin men het voedsel van koeien en varkens kookt (Oostvl.); in Br. zegt men : *koeiketel, verkensketel*.

SLABRIK, v., glijbaan van ijs. Vanhier : *slabrikken*, op het ijs glijden (Limb.); in Br. is 't *baantje : baantje rijden* ook : *rijzen*.

SLAD, doek voor vrouwen. Vanhier : *hoofdslad*, hoofddoek; *halsslad*, halsdoek (Belg.-Limb.). Z. plak (485) en bij Kil. : slets, l. *panniculus, linteum tritum*.

SLADDER. Z. sledder.

SLAFELIJK, bijv. en bijw., slaafsch : *slafelijke arbeid. Des zondags mag men niet slafelijk werken* (Br., Antw., Limb.). *Slaafsch* hoort men nooit in Br. of de pr. Antw. zeggen.

SLAG. *Een slag van den molen weg hebben*, in zijn verstand geraakt zijn (Br., Antw., Vl.). *Er eenen slag in slagen*, al wat toegeven, wat afkomen, in een koop zoo nauw niet zien (Br., Vl.). *Zich uit den slag trekken*, *se tirer d'affaire* (overal). *Slag om slinger zijn*, zijn verstand missen : *zij kijven slag om slinger*, zij kijven zottelijk, geweldig wederzijds (Westvl.). *Slag* wordt gebr. te Antw. ook voor : kletsnoer; te Ronse voor : poos (500) : *er zal iemand bijzonders dood zijn, want er worden drijkeeren daags drij slagen geluid. De overleêslag is er* : het gelui voor iemand zoohaast hij dood is. Z. slinger.

SLAGBANK, ook het werktuig waarop men den rok des kams maakt voor de lijnwaadwevers; ook houten blok of slagpeerd waar de graanschoven op uitgeslagen worden (Westbr.). Z. ezel. *Slagbank* voor : slachtbank (Leuv. en elders).

SLAGEN voor : slaan, 't welk bijna nergens in Belgie gehoord wordt en min goed schijnt. *Slagen* wordt ook nog alveel omstr. Breda, doch meer in de Meierij gebr. Volgens Hoeufft (543) is *slagen* een germanismus; bij Kil. ook : *Slaeghen*, en in 't gothisch : *Slahan, slagan*; angelsaks. : *Slaeghan. Zien wat er geslagen is*, zien wat er gaande is, wat er scheelt (Br.). *Slagen* wordt in 't Z. ook voor : slachten (doodslaan, dooden) gebr. en hiervan *slager, sleger*, een die beesten voor anderen slacht; *slaghuis*, slachthuis, *slagtijd*, slachttijd, tijd dat men

de varkens slacht en vanhier gewis: *slachtmaand*. Het angelsaks. *slagan* bet. o. a. *interficere* in het gemeen, en in de laatste taal is *slachten* het zelfde als ons: slachten (vee dooden).

SLAGER, m. 1° slachter; 2° de werkman die in eene olieslagerij of slagmolen het werk doet, olieslager (Br. en elders); in Limb. is *slager*, kaatsbord, roerspaan of zooveel als het fr. *palette*. Z. Weil. op: slager.

SLAGHOUDEN, overdrachtelijk: volhouden (Br. en Antw., pr.).

SLAGHOUT of KAPHOUT, o., kreupelhout, schaarhout dat alle vijf, zes of zeven jaar afgekapt wordt; ook afgesnoeide boomtakken (Oostvl. en elders); in de Polders en elders zegt men: *taillie*, *tailliehout*, fr. *bois taillis*. In Limb. ook bet.: *slaghout*, mutsaard; bij Kil.: *slach-hout*, l. *ligna caedua, arbores caeduae*.

SLAGHUIS voor: slachthuis, waarvoor Weil. ook: *slagerij* heeft (Br.).

SLAGKAR (*a* lang uitgespr.), kar waarvan de bak achterovergeslagen wordt (Limb.); in Br., Antw. en Kemp.: *stortkar*; bij Kil.: *slach-karre*, *parvum vehiculum*.

SLAGMAALDER, nog soms gezegd voor: olieslager (Br., Limb.). Vanhier de familienaam: *Slagmuylders*.

SLAGMOLEN, smoutmolen, oliemolen, olieslagerij (Br., Limb. en elders).

SLAGPEERD, dik peerd of brouwerspeerd; overdrachtelijk: zwaarlijvige mensch (Leuv.); *slagpeerd* ook: houten paard waarop men graanschoven uitslaat (Br.).

SLAGVENSTER, v., buitenluik van vensters, de houten buitenvenster, ook: blaffetuur (57) genoemd, fr. *réverbère* (Br., Antw., Westbr.).

SLAK, bijv., slap: *slakke leden*. *Slap* wordt meer in zedelijken zin gezegd (Vl.). Omstr. Breda bet. *slak*: los, niet stijf gespannen: *de koord hangt slak*. *Zij zijn slak in hun werk*, d. i. los, niet aanhoudend. *Slak weder*, onzeker weder. *Men vindt ouders zoo slack van aert*, enz. (J. De Brune, Bancketwerck, 213); Kil. geeft: *slack*, l. *laxus*, op als oud. Vanhier komt: *slaken*, engl. *to slake*, l. *laxare*, fr. *relâcher*. In N.-Br. wordt *slaken*, o. gebr. voor: aflaten of ontlaten van het weder gezegd, dooien: *het weêr begint te slaken*.

SLAMEUR. Z. slammeur.

SLAMIETE, riool (Meetjesl.).

SLAMMIER, een klein meisje dat zich door zijne vlugheid en handigheid onderscheidt (Antw.). Waarschijnlijk is dit eene verbasterde uitspr. van: slammeur.

SLAMMEUR, o. en m., vuil werk, slommer, beslommering, drukke bezigheid, slaaflijk werk, beslag, moeilijkheid, fr. *embarras*, *tracas*: *kuischen*, *wutten*, *verwen*, *metsen*, *feesthouden*, *verhuizen*, *dat alles brengt veel slammeur bij*. *Wij zitten in 't slammeur*, wij hebben het druk. Het w. wordt in geheel het Zuiden gebr. alsmede in N.-Br., alwaar *slammeur* ook nog de naam is aan lieden gegeven die allerhande arbeid doen, en *slammeurster* heet men: de vrouwen die alle vuil werk afdoen. Op sommige plaatsen van Vl. spreekt men *sjamoel*, in Limb.: *slamoer* uit; Kil. heeft het w.: *slammeren*, *slommeren* in dezelfde beteekenis, in 't l. *confundere*, *intricare*, *impedire*, en *slommeringhe*, slom, slim, l. *obtortus*. Z. Hoeufft.

SLAMOER, o., drukte (Limb.). Z. slammeur.

SLANGEN, een soort van vuurwerk, hetwelk men elders: *voetzoekers*, en ook: *fuzeën* noemt (Breda. Z. Hoeufft, 545). 't Komt van: *slingeren*.

SLANGEVAT, watervat door 't welk de slang of buis eener stokerij loopt opdat de damp tot genever zou overgaan (Br., Antw.).

SLANGEVEL, o., of *drake*, v., felle vrouw,

w., dun
n : *die*
s);

-r-
dden
.en, tate-

mensch (Antw.);
zig vrouwmensch
l.-Br., Kemp.); Kil.
sels, l. *servula vilis* et
bij heeft bijna in dezelfde
kenis : *slelse*, *sloore*, *sladde* of
slde, l. *mulier ignava*, *ambubaia*;
Plant. verwijst van : *slavels* tot *sloore*.
Z. slavodder, slets, sloor, smods,
sleet, enz.

SLAVODDER, slecht befaamd vrouwmensch (Hagel.). Van : *slavoen*, 'tzelfde als : slaaf. Z. Hoeufft (546) op slavoen.

SLEBBERDIS. Z slibberdis.

SLECHT. *Van iets slecht afkomen*, met iets slecht varen of er kwalijk meê uitmeten (Br., Antw.). *Door slechte gaten kruipen*, ongelukken hebben, ongelukkig zijn (Westvl.). *Slecht van iets t'huis komen*, met iets mislukken of er slecht meê uitmeten (Vl.). *Slechte* wordt in 't Hagel. voor : slechte praat gebr. : *voor dien slechte* ik *niet*. In Antw., Kemp., N.-Br. men *slecht* voor : niet wel, : *ik kan er slecht aan uit*, *een kalant als gij zal ik* Hoeufft (547).
slecht, bij de Ouden :
, wordt in 't Hagel.
n, fr. *ressembler*

ard, slechte
mp., N.-Br.).

, m., iets dat vettig
, plakachtige, kleverige
heid, als : slijk, slijm,
r., Kemp.). Z. sledderen.
REN, o. w., slibberen, vettig
zijn (Kemp.); sledderen, slidderen of slibberen, l. *labi*, *prolabi* et *celeriter tendere*, engl. *to slide* (Kil.).

SLEDDERGLETSEN, o. w., sleeren, slieren, glijden, uitglijden (L. van Aalst); in Vl. ook : *gletsen*. Z. slieren en sledderen.

SLEEG, voor : *slaag*, komt voor in de zegwijze : *buut of sleeg : vader wil niet dat ik uitga, maar ik ga toch, buut of sleeg*. *Buut* is voor : baat of boet; het is dus : ik ga toch, boet of slaag, 't zij ik gestraft worde of niet (Hagel.).

SLEEK (scherpl. *e*) komt voor in : *sleekvol*, 'tzelfde als : *reis en reis* of als in Br. : *reizens* of *slijkensvol*, d. i. boordevol : *doe de maat sleekvul* (Westvl.); Kil. heeft : *sleeck*, *sleyck*, l. *planus* et *æquus*, *solo aequatus*; vanhier : *sleycken*, l. *repere*, *replare*, *serpere humi* (langsheen den grond kruipen.) Hiermeê is *slecht*, effen, en *slechten*,

effenen, verwant; bij Delf. (331): *sleyck*, angl. *sleek*, effen, fr. *uni* en 't werkw.: *sleycken*, engl. *to sleek*, effen of glad maken, fr. *polir*, *lisser*.

SLEEKRIEK (*ie* als *ee*), slee, kleine wilde pruim (Limb.); in Br. *sleeuwpruim*; bij Weil. is *slee*: eene wilde pruim, en *sleeboom*, wilde pruimboom. *Slee* bet., in den Teuth.: plump, stump, onscarp.

SLEENEN. Z. sleunen.

SLEEP, SLEEPE, SLEPE, v., verleidster, lui of slecht vrouwmensch (Westvl.); bij Kil.: *sleype*, l. *mulier segniter et testudineo gradu prorepens*, *tardigrada*. Z. sleepege, slepige, slets en slavets.

SLEEPAARD, tuig, van gevlochten latten of stokken, dat men over den akker sleept om de klotten te breken (Antw., Kemp. en h. en d. in Oostvl.). Van 't w. *slepen*, uitgespr.: *sleipen*, bij Kil.: *sleypen*, hgd. *schleipen*, nedersaks. *slipen*. Z. slijpen, slepen, slijpen en slod.

SLEEPEGE. Z. slepege.

SLEEPHAAR, haar dat sleept, neêr- of afhangt (Westvl.). Z. slepen.

SLEEPHOUT, o., slede om ploeg en egge op voort te slepen (Limb.); in Br. zegt men *sles* voor: slets; in Gelderl.: *ieskaar* voor: slede.

SLEEPJE. Z. sleepte koetse.

SLEEPTE KOETSE, de naam van zoodanige bedekte sleden als in Amsterdam doorgaans *sleedjes*, en hier, in de wandeling: *sleepje* genoemd worden (omstr. Breda).

SLEEPTEVOL, gansch vol, boordvol: *de kan is sleeptevol* (Gent en omstr.); te Kortrijk zegt men: *zwemmende vul*; elders in Vl.: *sleekvol*, *reis en reis vul*; in Br.: *strijkens vol* of *slijpens vol*, *overloopens vol*, *boessevol* en ook: *opgehoopt vol*; in Vl.: *opt hoopte vul*.

SLEEPTOUW. *Ik breng hem op sleeptouw meê*, d. i. hij komt achter mij aan (Gent). Aan de schipperstaal ontleend.

SLEER, SLIER, bijv., glad, glibberig, slibberig (L. v. Aalst). 't Is eene verkorting van: *slierig*, dat men in denzelfden zin in 't Meetjesl. gebr.; en dit is ook verkort van: *slidderig*, *sledderig*, verwant met: slibberig, glibberig. Z. sledderen.

SLEERBAAN, SLIERBAAN, v., ijsbaan, baantje, schuifbaantje, fr. *glissoire* (Vl., en elders). Z. sleeren, slieren.

SLEEREN, SLEIEREN, SLIEREN, o. w., glijden, uitglijden, slibberen, uitschuiven (Vl.). Men zegt in Vl. meest: *slieren*, in 't L. v. Aalst veel: *sleeren*, elders in Vl.: *gletsen* bij Kil. glissen, glitsen; in Limb. ook: *sleeren*, *sleiren*, voor: slibberen.

Heort: hun zachte schachten piepen,
En alsof hun vlerken sliepen,
Op de lyze, lyze vaert
Slieren ze al om leegewaerd.

(G. Gez.)

Bij Kil. is *slidden*, *slidderen*, *sleddèren* verwant met: slibberen, l. *prelabi*, slieren, engl. *to slurr*, hgd. *schlitten*.

SLEET, SLETE, v., een stuk of lap lijnwaad: *eene slete maken*, in hemden en slaaplakens stukken lijnwaad zetten of inlappen (Westvl.). *Sleet* is de wortel van het oude *sleten* of het imperfect. van: *slijten*. Bild. (III, 58-58) zegt dat « *slet* 'tzelfde w. is als *sleet* en dus v., en wordt gezegd voor: al wat verflenst of versleenst is, zoo ook in de toepassing op een slecht vrouwmensch, waarvoor onze Ouders *eene slete* (ook *sletere*) zeiden. » Bij Plant. is *slet* oft *sleter* 'tzelfde als: vodde, fr. *torchon*, *haillon*, en bij Weil.: versleten lap; doch *sleter* bet. bij den laatste: een lap. Bij Kil. is *slet* of *slets*: een versleten lap en bij kent dezelfde beteekenis toe aan *slette*, *sletser*, l. *linteum tritum*, *peniculamentum* en leidt het af van slijten. *Slet*, *sletse* of *sloore* is bij hem

een haveloos vrouwmensch, l. *mulier ignava, ambubaia*. Z. slets, slavets, sloor, sliet, sleep en, bij Hoeufft (549): *slet*, dat in N.-Br. ook een slordig vrouwmensch bet.; in 't Nedersaks. is dit: *slatte*.

SLEF, v., mv. *sleffen*, slof, fr. *savate* (Br.). Z. sleffer.

SLEFFER, slof (Westvl.). Z. slef, slets, dat bij Kil. ook: *sledse* is.

SLEGEN, SLEGGE, in Vl. nog gebr., bet. bij Kil. dikke nevel, stofregen, ijzel, ijsregen: *door regen en slegen*, door alle weêr (Vl., Antw. en elders). Z. sleggen.

SLEGER, varkens- of veeslachter.

SLEGGE. Z. slegen.

SLEGGEN, slagregenen: *het slegt. Slegge*, slagregen: *wat een slegge!* (Limb., St-Truiden). Hierdoor laat zich verklaren de algemeen gebruikte uitdrukking: *door regen en slegen loopen*, dit is, door alle slecht weêr: *de briefdragers moeten door regen en slegen loopen en ketsen* (Vl. en elders). *Sleggen* bet., omstr. Tien.: regenen en sneeuwen dooreen, gelijk het in meert doet of in den winter als het dooit. Kil.: *slegghe*, l. *nebula*, *mador*, *tenuis*, *glacialis pluvia*. Meyer: *slegghe*, nevel, dunne regen, vochtigheid. *Sleggheren*, nevelen; *slegghe-righ*, neveligh, vochtig. *Sleggheringh*, neveling, motregen. Kil.: *slegghe-ringhe*, sleggheren, l. *nebulam exalare*.

SLEIE, mv., *sleien*, evenals: *flenten* en *pelsen* in Westvl. gebr.: 1° voor *kwerdels* (316), flarden, lompen, leuren, fr. *loques, haillons*; zoo zegt men: *de sleien slepen hem achterna. In pelsen trekken. In flenten scheuren*. Overdrachtelijk is *sleie* ook: een slordig vrouwmensch: *'t es maar en sleie*. Z. sleet, slet of slets, waarvan 't slechts maar eene verbasterde uitspr. ook is.

SLEIEN of SLIJEN, verwarren, dooreen mengen zoodat het weêr moeilijk uiteen gaat: *garen*, *saaiet slijen* (Gent en omstr.).

SLEIEREN. Z. sleeren.

SLEIKENDE en SLEIKENS. Z. slijkende en sleek.

SLEIKVOL, 'tzelfde als: slijkende vol (h. en d. in Vl.). Z. sleek.

SLEINSEN, SLEINZEN, SLENSEN, SLINSEN, o. w., rouw fruit, onrijpe vruchten eten (Vl.).

SLEINZER, SLENSER, m., een die sleinst of 't fruit rouw opeet: *dat is een sleinzer!* (Oostvl.). Z. sleinzen.

SLEIPEN of SLIJPEN, slepen (Br., Antw., Kemp., N.-Br.). Z. Hoeufft (548).

SLEISTEREN, o. w., al slapende gaan (Kortrijk en omstr.). Z. sleeren.

SLEK. Vanhier: *slekke gang*, zeer trage gang (Oostvl.); overdrachtelijk: slecht vrouwmensch: *dat meisje is maar eene slekke* (Kortrijk en omstr.).

SLEKHUIS. *Slekkenhuizen* te Leuv. hetzelfde als, te Antw.: *kreukelen*; als te Gent: *karakollen*, d. i. slekken die met hare huisjes gezoden en in de herbergen rondgevent worden.

SLEKKEN SIROOP, stroop van slekken (overal in 't Z.).

SLEKKEN STOUWEN, o. w., langzaam gaan. Vandaar: *slekkenstouwer*, iemand die langzaam gaat (Antw. en in de Kemp.).

SLEKKEVET, slijk- of moddervet (Westvl.); in Br.: *zoo vet als een slek*.

SLEKSUIKER, fr. *sucre d'orge* (Kortrijk).

SLEMP, v., *slemperse*, eene die slempt (Br., Antw.); in Westvl. is *slempe* of *slimpe*: een vrouwspersoon dat niet deugt of niets weerd is; verders ook: pannekoek of koek van weinige weerde. *Slempe*, zwelte, laatste koek eener bakte (Gent); in Limb. is *slemp*: biersuip of biersoep, bierpap. Z. flemp.

SLEMPEN, b. w., bakken, vooral in de pan (h. en d. in Vl.).

SLENDER, v. (omstr. Lier); in de Kemp.:

slenter en *slinter*, soort van slang die in drooge bosschen zit. *Met slenders omgaan : hij gaat met slenders om* zegt men in Antw. en de Kemp. zoowel als in N.-Br. : *met slenders omgaan*, d. i. met slimme streken of treken omgaan. Z. slinder.

SLENSEN, SLENSER. Z. sleinsen, enz.

SLENTER, v., boschadder : *heislenter*, hagedis (Kemp., Limb.). Z. slender, slinder en slenteren.

SLENTEREN : *langs de straat slenteren*, straatop straatneêr gaan (Kemp. en N.-Br.); in 't platduitsch : *slendern* (Z. Brem. Nied.-Saks. Wört.). Het schijnt dat *slenteren*, ook elders gebr., eigenlijk bet. : draaien, langs de straat heen en weêr draaien. In den beeldsprakigen zin is *slenteren* : op eene listige wijze omwegen en zijwegen gebruiken om tot zijn oogmerk te geraken of iets te ontveinzen. Het w. is eigenlijk : *slenderen*, van : *slender*, teeder, dun, rank. Oudtijds was het : *slinderen*, zijnde *slinder*, in onze oude taal : eene soort van slang. » Aldus Hoeufft (549). Z. slenters.

SLENTERS, in N.-Br. 'tgeen men elders in de wandeling noemt : *draaierijen*, slinksche wegen of streken; zoo zegt men : *met slenters omgaan ;* in Br. : *met ranken omgaan* (*met ranken liggen*) *; zich met slenters behelpen*, *slenters maken, slenters gebruiken*. Z. slenteren, slender en slinger.

SLEPE. Z. sleep.

SLEPEGE, SLEEPEGE, SLEEPIGE, v., lui vrouwmensch, eene die van huis tot huis loopt, klappei (Westvl., h. en d. in Oostvl.). 't Is afgel. van : *slepen*, kruipen, traag en lui voortgaan; bij Kil. : *sleypen*, l. *segniter incedere*. Z. sleep en slepen.

SLEPEN, in Br., Antw., Kemp., N.-Br. en elders ook met eene bleitende *e* of bijna als : sleipen of slijpen uitgespr., wordt in Vl. gebr. in den zin van : met de sleepnet visschen. *Hij sleept* bet., in Westvl. : hij is dronken. In 't Hagel. en elders bet. *het land slepen* : het land effenen, de klotten tot gruis sleuren bij middel van eene omgekeerde egge of een ander sleurtuig; men zegt er ook : *afslepen*. Hoeufft, die *sleipen* voor : *slepen* meldt, zegt dat het ook zoo bij Hooft en *sleip*, voor : *sleep*, bij Vondel voorkomt. *Slepens, d'une manière sournoise : hij zoekt er slepens achter te geraken*. Z. sleepaard.

SLEPERSE, v., 't zelfde als : sleep of slepege.

SLERF of SLARF, v., tong (in de lage volkstaal). 't Schijnt verwant met : slorpen, slurpen, en wordt gebr. h. en d. in de Kemp. Z. bij Weil. slurf.

SLET. Z. sleet.

SLETE. Z. sleet.

SLETS, v., slof, uitgesneden schoen, muil of versleten muil : *op zijne sletsen afkomen*, stillekens aankomen. *Die maakt nu zoo veel van zijnen neus en hij is hier op eene slets en eenen schoen aangekomen*. In dezen zin is 't w. in Vl., L. v. Waas, Br., Kl.-Br. en Antw. gebr., doch men zegt voor *slof* of het fr. *savale*, h. en d. ook : *slef*, *slef*, *sleffer*, *sliffer*, *slijts*, *sloffer*, *slis*, enz. Kil. heeft : *slodse* en *slose* voor : pantoffel. 2° *Slets*, overdrachtelijk in Vl. 'tzelfde als : *slet*, haveloos, slordig, vuil vrouwmensch : *dat is eene stetse van eene vrouw ;* bij Kil. *slet*, *slitse*, Holl. 'tzelfde als : sloore, l. *mulier ignava ;* in Br. heet men de slede, ook : *slets*, uitgespr. *sles*. In Nedersaks. is 't : *slat*, *slatte*. Z. Hoeufft (549), en N. Brem. Nieders. Wört. Hier zullen wij aanmerken dat, naar ons inzien, slede, oulings *sledde*, sledderen, slepen, sleipen of slijpen, sleuren, slijten, ook : slaven en slooven uit ééne bron voortkomen.

SLETSEN, o. w., sloffen, met de voeten slepen of sleuren (Br., Antw., Kl.-Br.)

SLEUN, m., voor : *sleunsel*, van : sleunen.

uitkapsel, snoeisel dat bij 't snoeien van de boomen afvalt: *ik heb vier koopen eiken sleun gekocht* (Br., Antw.). Z sleunen.

SLEUNEN, b. w., in 't Hagel.: *sleenen*, in andere streken uitgespr.: *slunen* en *sloonen* en bij Kil.: *sleunen* en *slonen*, l. *frondare*, *surculos ramis adimere*, bet. in Br. en Antw.: snoeien, vooral met een kapmes, genoemd *handmes*, de overtollige takken van groote boomen uitkappen. In 't Hagel. is *sleenen*: met een mes hagen of boomkens snijden en overdrachtelijk: 1° wegnemen, stelen, rooven: *de straatjongens hebben ons fruit uit den bogaard gesleend*; 2° afwinnen: *zij hebben in 't spel zijne beurs gesleend*. Vanhier: *sleunder*, die sleunt; *sleun* of *sleunsel*; *afsleunen*, de onderste takken van een boom afkappen (Br., Antw.).

SLEUR, m., 1° slof: *binnenshuis heb ik mijn sleuren aan* (Br.). Z. slof, slets; 2° v., een werktuig waar men iets meê effensleurt of voortsleurt (Br.). Z. slod, slijp en sleepaard.

SLEUREN, b. w., door slepen of sleuren effenmaken, b. v.: *met eene omgekeerde egge* of *iets anders het ongelijk land sleuren* (Br. en elders); in Westvl.: lastigen arbeid doen. Z. sleieren.

SLEURMARKT, v., gemartel, gesukkel (Br., Antw.).

SLEURZIEKTE, sleepziekte, langdurige ziekte (Br., Antw.).

SLEUTEL. *Den sleutel op 't graf leggen*; deze spreekwijze, ook bij Kil. aangeteekend, is nog in gebr. voor: aan eene erfenis verzaken; bij Weil.: *den sleutel op de kist leggen*. *Den sleutel op de deur steken*, bankroet gaan (Br. en elders).

SLEUTER voor: sleutel, dat niet beter is (Br., Antw. en elders).

SLEUVER, m., voor: *sleuveraar*, slobber, slobberaar, vuilerik (Westvl.).

SLEUVEREN, slobberen, slabberen; op eene onbetamelijke wijs eten; *sleuvering*, slabbering (Westvl.); in Groning. is *sleuveren*: vlotten, vlug van de hand gaan.

SLEUVERING, v., *gesleuver*, de daad van sleuveren; gekookt eten of drank voor koeien, verkens, enz. (Westvl.).

SLIBBERACHTIG, bijv., slibberig: *de weg is fel slibberachtig* (Br., Antw., Kemp.); bij Kil. is *slibberachtigh* in 't l. *lubricus*, in den Teuth. is *slijbberich*: dreckich, slijkich.

SLIBBERDIS, vet of slijmachtig gedeelte, vellekens, enz., b. v. van kalfskop, kabiljauw, enz., of bijna 'tzelfde als in Br.: *sledder* (Westvl.). Z. sledder.

SLIBBEREN, o. w., glijden, uitschuiven: *hij slibberde op het ijs en viel* (Br., Antw., Kemp., N.-Br.). Vanhier: *afslibberen*, *uitslibberen*, *inslibberen*, *doorslibberen*, *tusschenslibberen*. Z. sleeren of slieren, sluieren, slidderen, snoeven.

SLICHTEN, in N.-Br. evenals in 't platd., voor: slechten. Z. Weil. en Hoeufft.

SLIDDERAAR, m., 1° een die sliddert, die aan iets tracht te geraken, onstandvastig mensch, op wien men geenen staat kan maken; 2° vetzak, zeepzak, slechte aardappel (Gent en omstr.). Z. slidderen of sledderen.

SLIDDERACHTIG, slibberachtig (Limb., Vl.).

SLIDDERBAAN, v., slijbaan, sulbaan (Limb.); in Vl.: *sliebaan*; in Br.: *baanken*: *laat ons op 't ijs baanken rijden*.

SLIDDEREN, o. w., slieren, slibberen, glibberen, glijden, voortschuiven, baantje rijden (Oostvl., Limb.), trachten aan iets, b. v.: aen eene onderscheiding te geraken door alle middelen (Gent). *Slidderen* is een freq. van: *slidden*; bij Kil. 'tzelfde als: *slidderen* of *sledderen*, waarvan de wortel *slidde* of *sledde* (thans slede) is; 't engl. *to slide* bet. ook: glijden,

en *to slidder* : gedurig glijden. Te Willebroek beteek. *slidderen* : met steenkens of klotten in 't water smijten der wijze dat zij er herhaaldelijk in- en uitbotten. Hiervoor zegt men omstr. Leuv. : *slingeren*; bij Kil. : *slingheren*, l. *lamella aquas quatere*.

SLIEP. Z. uitsliepen.

SLIEPER, m., 'tzelfde w. als : *slijper*, een die geslepen is, een mouwvager, of als : *sluiper*, een die geslepen ergens insluipt of zich ergens behendig in dringt, geslepen, looze, fijne, doortrapte, heimelijke kerel : *betrouw hem niet, hij ziet er een heimelijke slieper uit* (Hagel., Br., Antw. en elders).

SLIERBAAN. Z. slieren.

SLIEREN, o. w., glijden,, slibberen : *en dat alles slierde in hunne wijde mouwen weg* (Vl.). *Baantje slieren*, op het ijs glijden. Het slibberig baantje, waarop de jongens slieren, heet : *slierebaan* (Vl., Antw. (.

SLIERERWTEN, SLIERPEULEN voor : sleeperwten, sleeppeulen, in 't platd. *slierarften* (N.-Br.). Z. Hoeufft, 550.

SLIERESLEI. *Het is slierestei* wordt, h. en d. in Vl., gezegd voor : het is ongerijmd. Het 2e deel des w. zou kunnen *sleek* of *sleik* (gelijk, effen) zijn.

SLIET (*slie* of *slijt*), o. en v., eene in den stal met planken afgescheiden plaats waar de koeien of peerden tusschen staan : *bij vele vlaamsche boeren staat elke koe in haar slie*; 2° ook : spleet, hol, nest, engl. *slit*, fr. *fente*, en, in de lage volksspraak : het bed van den stalknecht (Westvl.).

SLIETBAND, STALBAND, band of teugel waarmeê de koe in de sliet gebonden staat (Vl.).

SLIF, SLIFFER voor : slef, muil (Westvl.).

SLIJEN. Z. sleien.

SLIJKENDE, SLIJKENS vóór : vol, b. v. : *slijkende vol* in Vl. en *slijkensvol*, meest in Br., Antw. en Kemp. gezegd, voor : boordvol, zoo vol dat er niets meer bij kan, heel vol, gelijk vol, *strijkensvol*, *reizensvol*, dat men in Br. en elders nog ook zegt : *doet het vat slijkende vol*. Z. sleek.

SLIJNZEN of SNIJNZEN, sneukelen, zich al sneukelende bemorsen. *Snijnzerijen*, onrijpe vruchten of *sneukelderijen* (Oostvl.). Z. sleinsen.

SLIJP of SLEEP, v., 1° soort van egge dienende om de aardklotten van omgeploegd land tot gruis en effen te slepen (Hagel. en elders); 2° slijp- of sleepnet, eene net die men in 't visschen voorttrekt (Antw., st. en pr. en elders). *Slijp* is in den Teuth *reete*, *clave*.

SLIJPEN (*sleep*, *geslepen*) wordt in zijnen sterken vorm in Antw., Br. en gewis nog elders gebr. in den zin van : slepen, sleuren, langs den grond voorttrekken of getrokken worden. *Zijne tanden op iets slijpen*, iets betrachten. *Op iets geslepen zijn*, naar iets verlangen (Hagel., Br., Antw.). *Geslepen* wordt veel gebr. voor : vernuftig, doortrapt, doortrokken, fr. *raffiné* : *hij kan zich geslepen houden*.

SLIJPER, SLIEPER, m., geslepen deugniet, schijnheilige (Oostvl. en elders). Z. slijpen en slieper.

SLIJPGAT, SLUIPGAT, SLUIKGAT. Z. 't laatste (Westvl.).

SLIJTEN, b. w., in Vl. en Kl.-Br. gezegd van het uittrekken en inoogsten van vlas en kemp en de bewerking ervan eer het in 't water te rooten (556) gelegd wordt. Voor : *vlas slijten*, of uit den grond trekken, zegt men in Br. en Kemp. : *vlas plukken* of *trekken*. Oulings bet. : *'t haer sliten* : het haar aftrekken en hiermeê dient 't engl. *to slit* te worden vergeleken. In Maerl. Rijmb., v. 13646, bet. *sliten*, en bij Kil. : *slijten*, scheuren, afslijten.

SLIJTERS, m., werklieden die aan 't slijten van 't vlas arbeiden (Vl.). Z. slij-

ten.

SLIJTING, v., vlaskermis feest na 't slijten van 't vlas gehouden (Vl.). Z. slijten.

SLIJTPAP, v., soort van zoetemelkpap met tarwebloem en mastellen die men de werklieden geeft 's avonds als men met het vlasslijten gedaan heeft (Vl.). Z. slijten.

SLIJTS, 'tzelfde als : slets, slof (Brussel en omstr.).

SLIJTTIJD, m., tijd dat het vlas gesleten wordt (Vl.). Z. slijten.

SLIKKER, m., gulzigaard, slokker, die alles wil binnenpalmen (Gent).

SLIM. *Slim zijn als het hout der galg*, bijzonder doortrapt van aard zijn (Limb.). Deze uitdrukking is zeer juist; want om eenen dief te dooden moet men slim zijn, en dit doet toch het hout der galg. *Slim zijn* wordt in 't wishtspel gezegd voor : niet éénen slag ophalen. *Solo slim* is degene die al de 13 slagen in het *wishtspel* en in den *boston* haalt (overal). *Kapot spelen* zegt men in de andere kaartspelen. Z. kapote zijn (221).

SLIMMERIK, m., slimme, doortrapte mensch (Hagel., Br., Antw.). Z. oolijk, aard (430).

SLIMPE, SLEMPE, v., ondeugend vrouwmensch (Westvl.). Z. slemp.

SLIMZAAD, slimmerik, fijnaard (Br., Antw.).

SLINDER, v., soort van slang, die wit gespikkeld en geenszins kwaardaardig is. Van : *slenderen*.

Ic en wils niet excuseren, oft maken
[reen :
Al zyn 't beide twee venynigen slinde-
[ren, enz.

Wij zeggen nu slenders, merkt J. F. Willems in eene noot aan; bij Kil. is : *slinder*, 1° dun, spits ; 2° een soort van slang, l. *chelydrus*. *Slinderen* is bij hem 'tzelfde als : *slidderen* (kruipen).

SLINGER of OORSLINGER, oorbel (Vl.). *Hij heeft een slinger*, hij is een weinig in 't verstand geraakt. Men zegt ook : *een slag van den slingermeulen* of *van de slingeren* (vleugels) *van den molen hebben* voor : zot zijn (Vl.). Z. karwits (224). *Slingers* zijn, omstr. Bred. : draaierijen, listen, zijdelingsche wegen, slinksche streken om tot zijn oogmerk te geraken. Hoeufft (551) meent dat het een germanism is ; dewijl de Duitschers in den zelfden zin *schlingen* gebr. Het schijnt ontleend aan de bochten die iemand, evenals eene slang, maakt om zijn doel te bereiken. Het oude *rancke*, *rencken* (van : rancken, renken, buigen, krommen) heeft ook dien zin. Z. rank (521), slender en slinters.

SLINKEN, slaan, werpen : *eenen kei in 't water slinken ; slinkt den kaatsbal rechts af* of *omhoog* (Vl.). Z. slingeren, bij Weil., en slidderen.

SLINKEPOOT, iemand die met de slinke hand werkt, die alles met zijne slinke hand doet (Vl., Br. en elders).

SLINKSCH. *Hij valt niet slinksch*, hij behoudt zijne tegenwoordigheid van geest, hij is op zijne pooten of op zijn bakkes niet gevallen (Westvl.).

SLINSEN. Z. sleinsen.

SLIP, v., smeersel (Kl.-Br.) ; bij Weil. : *slib*, wortel van : *slibberen*. *Slipvangen* is, bij Hoeufft : afgezegd worden (Breda). Z. slissen.

SLIS of SLITS voor : *slets*, slof : *op slissen gaan* (Kortrijk).

SLISSEN, o. w., glijden, uitschuiven (Waas) ; bij Kil. en Plant. is *slippen* en *slipperen* voor : slibberen, in 't engl. *to slip*, hgd. *schlüpfen*.

SLITS. Z. slis.

SLOB, drank voor 't vee ; ook : halfkous (Kemp., Diest). Z. Weil. en Kil. op : *slobbe*, *slobberen* en *slabber*.

SLOBBER (*o* als korte *oe*), m., slobberaar, die slobbert, die onachtzaam of slordig handelt ; in Br., Antw., Kemp. : onachtzame, vuile, morzige kerel,

vuilerik of sloef. Men zegt soms ook met meer verachting : *slobberdoes;* in Waas en Oostvl. : een slechte kerel of zooveel als : lodder, loeder, lorejas, deugniet : *dat is een slobber van een vent*. Z. slobberen. In 't Hagel. bet. *slobber* : slechte of dunne soep.

SLOBBERDOES (*o* als korte *oe*), een fel vuile kerel (Kemp.). Z. slobber.

SLOBBEREN bet., in Br., 't L. v. Aalst en elders : zich beslabberen. Daarvan : *slobberdoek*, 'tzelfde als : *slabberdoek; slobberaar*, die slobbert of iets ongeschikt doet; *afslobberen*, iets haastig en slordig afdoen. Z. Weil. en Kil. op : *slobberen*. Bij Kil. bet. het : beslabberen, ook : *laxum sive flaccidum esse*, slodderen, slodderig zijn.

SLOBBERIG, bijv., veel gebr. voor : slobbig of een die slobbert (Br., Antw., Vl.).

SLOBBERMICHEL, m., een slobberaar, die zich bezoedelt met eten of drinken (Limb.). Waarschijnlijk samengesteld van : *slobberen* en 't oud teuthonisch w. *michel*, groot. Z. Delf. (283). Het zou derhalve beteekenen : aartsslobberaar, fr. *archisaligot*.

SLOBBERSCHUP (*o* als korte *oe*), v., kromme schup (Br.). Z. ruifel.

SLOBKOUS. Z. get (151); bij Weil. is *slobkous* : eene overkous of het Brab. : *wagge*. Z. Bild. (III, 60) op : *slop*.

SLOD, sleur, werktuig gemaakt uit dunne takken van bessemrijs, in eene soort van drijhoek met latten saâmgebonden. Het dient om op het versch bezaaid land de klotten te breken. Vanhier : *slodden*, met de slodde over het veld slepen (Antw., Kemp.). Z. sleur en slijp.

SLODDER, v., 'tzelfde als : slos, slons, slets of slijts, slordig vrouwmensch (Br,); te Maastr. : slordigheid of slodderig; ook bijna 'tzelfde als, in Br. : *sledder*, het slijmerig gedeelte van gezoden kalfskop, verkenspooten en ooren, fr. *gélatine*, enz. Kil. maakt verschil tusschen *slodde* (een slordig wijf), en *slodder*, dat bij hem bet. *slodderer* (slordige kerel), *slodder*, m., als wortel van : *slodderen*, bet. ook : geslodder, sloddering.

SLODDERBROEK. Z. slodderen.

SLODDEREN, o. w., afhangen, slepen. *uw kous sloddert;* b. w., in 't gaan of rijden hier en daar iets laten vallen of storten : *gij hebt alle kanten graan, gers, voeder, schafeling*, enz. *geslodderd. Overal op den weg lag er stroo geslodderd*. Vanhier : *geslodder, slodderaar, sloddering, slodderachtig* afhangende. *Slodderkous*, slordige vrouw, *slodderbroek*, slordige vent, ontuchtige kerel (Br., Antw., Kemp., Hagel. Belg.-Limb. en elders). Slordig, slodderen, slidderen, slobberen, slibberen, enz. schijnen allen iets gemeens te hebben.

SLODDERKOUS. Z. slodderen.

SLODER of SLOTER voor : *slodder* of *slobber*, afbakening (h. en d. in Vl.). Z. sloteren.

SLODERACHTIG en SLOTERACHTIG, 'tzelfde als : *slodderachtig* (h. en d. in Vl.).

SLOEBER, SLOEBERDOES (*oe* kort uitgespr.), o. Z. slobber.

SLOEBERSCHUP, v. Z. ruifel en slobberschup.

SLOEF, m., 'tzelfde als : sloof en slof in de Woordenb., beteek. ook : 1° voorschoot, of een kleedingsstuk dat men over zijne kleederen aanbindt om zich niet vuil te maken; bij Kil. is *sloef* in dien zin : *tunica rudis; penula*, enz.; 2° luie, morzige, vuile en ruige kerel, slobber, vuilerik; bij Kil. : *sordidatus; homo incultus vestibus et moribus, incompositus, ignavus*, en dezen zin heeft, in Kl.-Br., Antw. en de Kemp. nog *sloef*, dat ook h. en d. 'tzelfde is als : does, snul, lomperik. 't Is verwant met 't engl.

slow. Z. sloefkleeren.

SLOEFKLEEREN, gewis voor : *sloofkleeren*, d. i. werkkleederen, kleederen om meê vuil werk te verrichten. Z. sloef, bij Kil. vert. : *toga, sive tunica rudis et sordidula, penula*.

SLOEFKOUS. Z. sloofkous.

SLOEK, SLOEKSKE, SLOEKEN (korte *oe*-klank) voor : slok, slokken, enz. (overal in 't Zuiden).

SLOENEN. Z. sleunen.

SLOENSEN, sloesteren of den sloester afdoen : *okkenoten sloensen* (Kemp.); in Br. : *slusteren*, noten de sloesters afdoen.

SLOEP, v., nauwe doortocht over eene gracht (h. en d. in Vl.). Het is voor : sluip of sluipgat; bij Kil. : *sloepe*, *sluype*, l. *latebra, specus*. Z. slop bij Weil. en Bild.

SLOES voor : *slons* (Meetjesl.). Z. sloeze.

SLOEZE, deugniete van een vrouwmensch (Gent). Z. slons.

SLOFFEN voor : slooven : *het werk afsloffen*, d. i. afslobberen, slordig afdoen (Br.).

SLOFFER, SLUFFER, 'tzelfde als : *slof*, voetlap, fr. *sandale* (Westvl.).

SLOK, bijv., slap, onveerkrachtig (Gelderl.).

SLOK, pijp in een geheim gemak (Gelderl.); bij Kil. : *slock* of *slorpe*, *vorago, gurges*, hgd. : *schluck*, saksisch : *schlocke*.

SLOKAL, m., slokop, die alles wil opslokken (bijna overal).

SLOKKER, m., een die alles wil binnenpalmen, gulzigaard; ook woestaard, een onbeschofte kerel, en, op vele plaatsen van 't Zuiden : *boddeman* (63) of *mondje pek* of *mannekenpek* (362), waarmeê de kinderen bang gemaakt worden : *kinders, komt terug, de slokker komt ginder af* (Br.).

SLOKKEREN, o. w., loshangen, slodderen, sloffen : *mijn kousen slokkeren*. Vanhier : *slokkerkous* voor : slodderkous (Oostvl.); uit Kl.-Br. en Westvl. kwam ons *slokkeren* toe met den zin, in de eerste streek van : *sloffen* of *slabbakken : mijne schoenen zijn te groot, ze slokeren*; in de tweede voor : slensen, *verslokeren* voor : verslensen.

SLOM, bijv., scheef, gebogen of bijna 't zelfde als : krom, waarmeê het dikwijls gepaard gaat : *die vent is krom en slom*, d. i. mismaakt; in Br. zou men zeggen : *scheef en scheel* of : *gehult en gebult*. Het is ook bijna zooveel als : *slonk* (slim) (Oostvl.).

Geeft rom, krom, slom
Een sneetjen om,
Dat is mij lijdigh leet.
(*Belachlijke Werelt*, 219.)

SLOMPEN, plomp en onachtzaam daarheen gaan : *zie hem daar weêr over straat slompen*. *Afslompen* bet. : afsloffen of afslijten (Kemp.); bij Kil. : *slompe* of *hompe*. Z. Weil. op : *slomp*.

SLONEN. Z. sleunen.

SLONGEL, SLUNGEL, m., lang opgeschoten jongen (Limb.). « 't Is, zegt Bild., verwant met : *slop*, *sloop*, sluier en waarvan de oorsprong is in *slaan*, als schudden genomen. » Wij achten het eer verwant met : slingeren, slodderen. Volgens Hoeufft (553) bet. *slungel* : iemand die veel langs de straat loopt, en aan *lange slungel* is doorgaans het gedacht van magerheid verbonden, somtijds bet. het ook : iemand van weinig oordeel.

SLONK, bijv., slim, doortrapt, schalk, fijn, loos (Vl.) :

Dat is een flonke kerel.
Hij heeft die tronk,
Hoe krom en slonk,
Wel weten schoon en recht te kweeken.
(*Volkslied*.)

Slonk is 't tegenovergestelde van : *slink* of *slinksch*.

SLONKAARD, lompe vent (Oostvl.).

Dan stoot aleens mijn voet op iets dat [voor mij ligt;
't Is donker; 'k wandele, 'k verlies het [evenwicht,
Eer 'k val op eenen dronkaard,
'k Vermaakte schier den slonkaard.
(*Volksliederen*, 73.)

SLONKERIK, lomperik, botterik (Oostvl.). Z. slonkaard.

SLONS, **SLUNS**, enz. *Slons*, v., is in de Woordenb. en ook in vele streken van Z.- en N.-Nederl.: havelooze sloerie, sloor, slordig vrouwmensch; doch dit is slechts eene afgeleide beteekenis. De eigenlijke, welke in Vl., vooral in Westvl. nog bestaat, is: vod, lomp, leur, pallul (455), fr. *loque*, *torchon*, *chiffon*, lijnwaden of katoenen lapje, versleten lapje, b. v. om meê te wrijven: *werp die slonsen maar in de vuilmand.* Vanhier: *slonsenkas*, *slonsenmand*, *slonsenkot*, d. i. kas, mand, kot om 't vuil of versleten lijnwaad of kleederage in te leggen; *slonsevent*, voddevent, voddeman, fr. *chiffonnier; slonsekul*, luizekul, prulleman, ruige kerel; *slonsewijf*, voddewijf, fr. *chiffonnière; slonsentrut*, enz.; overdrachtelijk bet. *slonse*, *slunse* ook: voddevent, voddewijf, d. i. slechte kerel, deugniet, lompaard, slordig wijf, sloor, loopster, katoentje (226); te Ieper. heet een pannekoek ook: *slunse*, omdat hij een lap gelijkt. *Slons* is 't imperfect. van: *slensen* of *slinsen* (verwelken, eigenlijk: slodderig hangen), thans *verslensen* en de wortel van: *slonsen*, *verslonsen*, *afslonsen*. Doch *slons*, *sluns* en *slus* kan ook wel een bijv. nw. zijn, althans bij Kil. is het vert. door: *laxus* (los, slodderig), en in Kl.-Br. en een gedeelte van Oostvl. wordt *slonsch*, *slunsch* nog gebr. voor: verslenst, verslonst, en overdrachtelijk voor: moedeloos, mismoedig, afgemat: *wat ziet hij er slonsch uit!* Hoeufft (553) gist dat *slons* het hgd. *schlunz* is bij Wachter omschreven, l. *mulier sordida* (slordige vrouw), 'twelk komt van: *schlund*, en dit wederom van: *schlinden*, omdat een zoodanig vrouwmensch de kleederen vernielt (afslonst), evenals een gulzigaard de spijzen. *Schlunter* is in 't Nedersaks.: iemand die zich de kleederen slecht aantrekt, dien de kleederen slecht staan. In denzelfden zin zijn *slunnen*, te Hamburg *slunten*: lappen, lompen. Bij Kil. is *sluns*, een onachtzame, slordige vent, l. *homo ignavus*, *dissolutus* (slobber, slodder); *sluntje* is in 't Nedersaks: nalatig, morzig vrouwmensch; dus 'tzelfde als bij Kil.: *slodde*. Vgl. slet, slets, sloor, sloos, sloots, slemp, slobber, slodder, slap, sloffen, slaven, slooven, lut, sut, sul.

SLONSCH, **SLUNSCH**. Z. slons.

SLONSEKAS, voddenkas. Z. slons.

SLONSEKUL, m., *slonsevent*, m., voddevent, prulleman, luizekul, lodder (Westvl.). Z. slons.

SLONSEWIJF, o., voddewijf, vuil wijf (Westvl.). Z. slons.

SLOOF, mv., *sloovers*, omslag of omgekeerde boord aan 't uiteinde der mouwen (Westvl.); bij Kil.: *sloove*, *sloof*, l. *replicatio*, *reflexio*. Z. sloof bij Weil.

SLOOFKLEEDEREN, werkkleeren, in tegenstelling van *zondagskleeren* of degene waarmeê men uitgaat (Vl.). Samenst. uit: kleed en slooven.

SLOOFKOUS, v., 'tzelfde in Westvl. als: get (151) of *wag*; bij Kil.: *sloefhose*. Z. slobkous (624) en *slobbe* bij Weil.

SLOONEN. Z. sleunen.

SLOOR, v., zou, volgens zijn oorsprong uit *slodderen* of *slobberen*, eigenlijk: eene slons of slordig, vuil vrouwmensch moeten beteekenen, en dit is het ook nog in Westvl. en bij Kil. in 't l. *sordida ancilla*, *serva vilis*, *ignava*, dus een schommelmeisje: sloof of slons en ook een arm, onge-

lukkig vrouwmensch. Doch *sloor* bet. in 't Z. : een goeilijk, goedsjeudig of goedaardig, onnoozel, sukkelig vrouwmensch, een goeiaiel, sul, sut, sukkel (Z. deze ww.). Het w. *sloor* is eene samentrekking van : *slodder*. Z. sloos, sloze. Kil. heeft ook : *sloren*, *slooren* voor : sleuren, en waarvan : *slodderen* een freq. is.

SLOOR, v. mv., *slooren*, *sloorzaad*, en soms ook : *sloorkoolen*, 'tzelfde als in de Woordenb. : *koolzaad*, fr. *colza* (gansch Vl.-Belg.); in Limb. zegt men ook : *floor*, *floorzaad*, van : *floer*, fr. *velours*, omdat de bladeren zacht zijn; er is *winter- en zomerfloorzaad;* in Br. zegt men : *winterslooren*, *zomerslooren* en de laatste heeten er ook : *Barthelemeezen* (31). Men zegt ook alleen : *zaad*, en vanhier : *zaadstroo*, het uitgedorschen stroo der slooren. In N.-Br. zegt men ook : *slooren* en *sloorzaad;* Kil. heeft *sloore*, *sloorkoolen*, l. *brassica cumanâ*, *laevis*, *brassica vulgaris sativa foliis extensis*. *Sloor* zal voor : sloorkool zijn, en *sloor* eene samentrekking van : *slodder*. Het is derhalve zooveel als: koolplant wier bladeren slodderen of afhangen. Te Kortrijk is *sloore* : het eerste kleine bladje van krolsalaad.

SLOOS, uitgespr. *slose*, is licht hetzelfde w. als : sloots, of als, bij Kil. : *slodse* (pantoffel) of *slodde* (*sordida mulier*) en bet. te Popering. en elders in Westvl. : vuil, slordig vrouwmensch. Z. *sloof*, dat daar *slove* klinkt.

SLOOSTER, SLOOSTEREN, veel met scherpl. *o* in Br. en Oostvl., doch in Br., in Antw., Kemp. en elders ook : *sluster*, *slusteren* uitgespr., voor : sloester en sloesteren en dit alleen voor : dop en uitdoppen van noten.

SLOOTEN, 't slijk uit de slooten halen (Antw., Kemp.).

SLOOTS, SLOOTSE, v., meest mv. gebr., sloester van noten, pellen, doppen van erwten, boonen. Vanhier : *slootsen*, sloesteren (Westvl., Ronse en elders); ook overdrachtelijk : simpelhoofd of 't zelfde als : *sloos*, *slose*, sluns, sloor (Westvl.). *De slootsen* zijn te Ieperen : de weezekinderen. Z. sluisnoot en slossen.

SLOOTSEL voor : slootgras, riet, lisch of gras dat uit de grachten getrokken en onder 't mest gezet wordt (Waas).

SLOOTSEN, sloesteren, pellen, peulen : *noten slootsen*. Z. sloots.

SLOOVEN, op zijn gemak, als oude lieden, zitten te praten : *wij hebben bij het vuur een beetje gesloofd*. Vanhier : *sloovin*, klappei (h. en d. in Westvl.).

SLOOVER, halve kous, zak : *uwe sloovers slodderen* (Waas). Z. slodderen.

SLOOVIN, v., klappei (Brugge); *sloef* is bij Kil. : 1° luie, vadzige; 2° slordige, ongeschikte kerel, onbeschofterik, vuilaard, enz.

SLOP, o., opening in haag, houtkant, dam ingang gevende op een stuk land, enz. (Kemp.). Z. sloep, bij Kil. *sloepe*, *sluype*, bij Weil. : *slop*. *Slop* bet. soms ook nog zooveel als 't l. *otium*.

SLORDACHTIG, bijv., slordig, vuil (Westvl.).

SLORPEN, b. w., afstroopen, aftrekken, afstrepen : *haveraren van het stroo* of *bladeren van de takken slorpen* (Hagel.). Z. verder Weil. en Kil.

SLOSE. Z. sloos.

SLOS, 't zelfde w. als : slootse of sloester. Men noemt in West.- en Zeeuwsch Vl. de ledige peulen van boonen enz. : *slossen* of *scheulen*, welk laatste eene andere uitspr. is van : schaal (568) of schel (583). Z. *Toekomst*, 1868 blz. 225, op : *auwe* en ons : *sluim*.

SLOTEL, SLOTER, sleutel (Vl.); in Br. en elders.

Met het geld koopt men de boter,
Zoo 't aloude spreekwoord luidt,
't Geld is lijk een tooversloter,
't Raakt alom en in en uit..
(*Nieuwe Liedjes.*)

Haddic den slotel van den daghe.
(*Oud Vl. Liedjes*, 173.)

Z. sloteren.

SLOTER. Z. sloder en sloteren.

SLOTERACHTIG. Z. sloderachtig.

SLOTEREN of SLODEREN, afbakenen, afteekenen met den voet. Vanhier dat *sloter* of *sloder* bet. : afbakening, afteekening (h. en d. in Oostvl.). Van : sluiten, waarvan : sloter.

SLOTJE. *Iets met slotje en sleuter vertellen*, ook : *met sleuterken en 't slootje* of *van 't naaldje tot het draadje*, met al omstandigheden melden (Westvl.).

SLUFFERS. Z. sloffer.

SLUIEREN, sleuren, slenteren : *iets laten sluieren*, iets uitstellen, verwaarloozen : *gij moogt dat niet laten sluieren* (Br., Antw., st. en pr.). In Oostvl. wordt *uitsluieren* gehoord voor : slodderen. *Sluieren* is verwant met *slodderen* en een freq. van : *sleuren* of *slooren*, vanwaar : *sluier*. Z. sluimeren.

SLUIKGAT, verborgen plaats langs waar men in- of uitgaat (Z. slop, sloep), ook uitvluchtsel, toevlucht (Westvl.).

SLUIM, v., peul, dop van erwten, boonen en andere peulvruchten. *Sluimerwten*, erwten die met de sluimen geëten worden; 2° *sluimen*, b. w., van de sluim ontdoen, uitdoppen, bliezen, ook soms : snoeien in 't algemeen (Hagel., Br., Antw., st. en pr., Kemp.); bij Kil. : *sluyme*, l. *cortex*, *siliqua*, en *sluymen*, l. *decorticare* : *die bitter hevet de slume* (Maerl.).

SLUIMERAAR, m., onachtzame vent : *die notaris is toch een sluimeraar, mijn papieren zijn nog niet gereed* (h. en d. in Westvl.). Z. sluimeren.

SLUIMEREN hoort men ook in Br. en Vl. in den zin van : sluieren of laten slapen, verzuimen. Vanhier : *sluimeraar*.

SLUIMERWT, (Br.); te Antw. en elders : *schelerwt*; te Gent : *schelperwt* genoemd. Z. sluim.

SLUISNOOT, hazelnoot (omstr. Breda). Hoeufft gist « dat het wel eigenlijk : *sluitnoot* kan zijn, omdat de schelp dezer noot niet in twee kan gaan, maar heel toegegroeid is als een eischel. » Doch zou het niet voor : *sluits-* of *slootsnoot*, dat is : sloesternoot, noot met sloester, kunnen zijn? Z. sloots en slos.

SLUITEN, o. w., gierig zijn : *hij sluit goed*, van hem is niets te krijgen (L. v. Aalst).

SLUITERKENSDAG, een der vastenavonddagen op welken men elkander in- of buiten sluit en hem dan vraagt wat hij belooft te geven als men hem opent. *Vrouwkenszaterdag* is de zaterdag dat de vrouwen alzoo worden afgesloten; en *mannekensdag*, dag dat de mannen worden buiten gesloten (h. en d. in Westvl.); in Br. gebeurt dit op St-Thomasfeest.

SLUIZENDE, met *vol* vervoegd, bet. : boordvol, gansch vol (Kemp.). Z. strijkende- of sleikendevol.

SLUNGEL. Z. slongel.

SLUNS, SLUNSE, SLUNSEKAS, SLUNSEWIJF, enz. (Westvl.). Z. slons, enz.

SLUP, v., voor : schoot : *het kind zit op moeders slup als 't niet loopt* of *in de wieg ligt* (Limb.). Het w. zal zijn voor : sloef of slobbe. Z. die ww.

SLUREN, b. w., slepen, sleuren, sluieren, slodderen, laten hangen; ook uitstellen, en vanhier : *uitsluren*, uitstellen, fr. *remettre* (Westvl.). Z. sluieren en sleurziekte.

SLUS, SLUTS, bijv., slap, niet gespannen, zwak, ruim : *een sluise* of *slussekous*. *Een lange sluts*, een dunne, lange vent of 't zelfde als : *lange slongel* (Vl., Axel). Bij Kil. is *slus* Vlaandersch en 't zelfde als : *slap*. Z. slons.

SLUSTER. Z. slooster.

SLUUR, o., voor : sleur en sluier (Westvl.). Z. sluren, sluieren.

SLUURDER, m., een die iets laat sluren.

die uitstelt (Westvl.). Z. sluimeraar.

SM. Eenige ww., met *sm* beginnende, zijn ontstaan uit ww., met *m* beginnende door voorvoeging van eene *s;* zoo komt *smoel* (mond) van : moel of muil, *smodderen* van : modderen; *smoezen* en *smoezelen* van : moezen, moezelen, enz.

SMAALBEKKEN. Z. smallebekken of smalbekken. In beide Limb. : *smaal* voor : smal.

SMAASTEREN (Gent). Z. smuisteren.

SMACHT, m., oulings : honger, en *smachten*, hongeren, l. *esurire;* in Limb. is *op den smacht leven* zooveel als : op eens anders beurs leven, op 't schavernak loopen. Vanhier : *smachtlap*, een die op de beurs van anderen leeft. Z. smacht bij Bild. (III, 63). *Smacht :* hungher, *smachten,* hungheren, *smachtigh,* hungherich (Teuth.). Dr A. de Jager meent dat *smachten* als een freq. van : *smakken* kan aanzien worden. (*Taalk. Mag.* I, 53).

SMACHTLAP. Z. smacht.

SMAGGELEN, o. w., smodderen, smokkelen, braggelen, broddelen (omstr. v. Leuv.).

SMAK, m., wortel van : *smakken*, in Vl. ook : *smekken*, 't zij als val, als werping of als kus, in welke laatste beteekenis het tot het Geldersch dialekt behoort en onhollandsch is, zegt Bild. (III, 63). In Vl. bet. *smak,* kus : *kind*, *geef me een smaksken. Smack* bet. slag (Teuth.) en in 't oud engl. is *smach :* de slag of 't geluid door een kus voortgebracht (Delf.). Z. smakken.

SMAKKE, v., een strooien of rieten huisje, stalleken, hutje op 't veld of elders, dienende om iets onder te bergen; ook zoo eene schuilplaats of een overdekte kuil, waarin men rapen, pooten, aardappels, enz. legt (Oostvl.). In Gelderl. bet. *smakke :* een boterham. Z. Bild. en Weil. op : *smak* (soort van schip).

SMAKKEN heeft behalve de bij Weil. voorkomende beteekenissen van : kussen, smakmuilen, werpen, bonzen, nog die van : smullen, met veel lust eten of rooken : *hij kan aan dat hutspotje smakken. Hoor hoe hij zijn pijpken smakt;* ook wordt het in Vl. en Br. gezegd van den visch die uit het water opschiet en weêr nederklatst. Z. smatsen.

SMALAST, m., een der binnendeelen van een verken dat geheel vet is, op den lever trekt en weinig om te eten geacht wordt (Ronse).

SMALBEKKEN. Z. smallebekken.

SMALBRABAND of **KLEIN BRABAND** is de landstreek gelegen tusschen de Schelde, den Rupel, de Dijle en Senne, en waarvan Willebroek, Londerzeel, Assche, Merchtem, Puurs en S. Amands de bijzonderste dorpen zijn.

SMALLEBEKKEN, **SMALBEKKEN**, o. w., iets moeten ontberen, het mager hebben, het zuinig moeten aanleggen, zich spenen : *gij hebt gisteren goed gekermist*, *maar nu zult gij moeten smallebekken* (Antw. en Hagel.); men zegt in dienzelfden zin te Antw. ook : *sperrebekken*, en in Br. : *spellebekken* of *spillebekken*. In 't Hagel. spreekt men dit w. *smaalbekken* uit; *smaal* voor : smal, gelijk men het eertijds uitsprak : zoo heeft Kil. : *smale wegen*, *smale steden*, *smalen* voor : smalle, enz. het engl. *small* klinkt ook : smaal. *Smallebekken* is dan zooveel als : den bek smal houden, gelijk *sperrebekken* is : den bek toesparren. Z. smacht en smakmuilen.

SMATEREN, 'tzelfde als : smeieren, smutteren (Westvl.).

SMATSEN, o. w., bijna 't zelfde als : smakken (Limb.); bij Kil. : *smacken* of *smack-muylen* is het geluid uitdrukken dat iemand al etende maakt. Kil. verwijst van : *smedsen* naar : *smack-muylen*. *Smetsen* of *smetschen* is bij hem : *epulari*, *commessari*, etc. d. i.

smullen, smeren. Vanhier : *smetsdagen*. Z. smetsen en smots.

SMAUT (uitspr. *smaat*). Z. smout.

SMED bijna overal voor : *smid*. De oorsprong is, zegt Bild. in *smijten* in den ouden zin van : slaan. Zoodat : *smed, smijter, slager* vroeger de algemeenere beteekenis van 't l. *faber* had. Doch *smed* of *smid* kan ook van : *smijden* komen, althans is het met *smijdig* of *smedig* nauw verwant.

SMEDSEN. Z. smatsen.

SMEED voor : smid : vanhier de familienaam : *Smeets*, *Smiets* (Limb.). Z. smed.

SMEEKELIJK, bijv., smeekend (r. Breda).

SMEÊKOLEN voor : smeds-, smids- of smiskolen, steenkolen (Antw.); bij Plant. : *smekolen*, fr. *charbons à forgeur*, *houille*.

SMEELEN. Z. smelen.

SMEER, bijv., smal, rank, tenger, teeder, slank, mager, reel, ril, fr. *grêle*, *délicat* : *een smeer kind* (Vl.); bij Kil. : *smeer*, flandr. *teer*, l. *tenuis*, *exilis* : *'t schilt niet : hij is ook lang en smeer en deerelijk* (Jan Van Wyneghem).

SMEER, m. als wortel van : *smeren* ; 1° smul, smulling, smeerpartij, smulpartij : *op den smeer uitgaan* (Br., Antw., Vl. en elders). *t'Avond ben ik al weêrom op een smeerken verzocht* (Gent). *Om den wille van den smeer likt de kat den kandeleer*; 2° *smeer*, v., bet. kaakslag, oorveeg, afrossing : *hij kreeg eene duchtige smeer* (Br., Antw., Vl.).

SMEERDAGEN, smuldagen, dagen op welke gildebroêrs *teren*, gelijk men in Br. zegt (omstr. Breda). Z. Hoeufft (555); Kil. heeft : *smets-daghen*, l. *bacchanalia*.

SMEERLAP, m., smullebroêr, vuilaard (Vl.); in Br., Antw. heeft het dezelfde beteekenis als bij Weil.

SMEERLAPPERIJ, handelwijs van eenen smeerlap, vuiligheid, fr. *saloperie* (Vl., Limb. en elders).

SMEERPEER, v., die geerne smeert of smult, smulbroer, smulmoêr (Vl.).

SMEET, v., slag : *hij heeft eene smeet van den meulen weg*, hij is niet wel wijs (Oostvl.). Van : *smijten*, slaan. Z. smijt en smed.

SMEIEREN, b. w., met de handen vaneen doen, tot moes verduwen, met de voeten tot moes vertrappen, verpletten, fr. *écraser* ; *zijt voorzichtig met uw peerd, eer het u smeiert*. *Hij is gesmeierd*, hij is gepletterd, d. i. hij is ten onder gebracht : *eene zaak*, b. v. *een geding smeieren* bet. : eene zaak uit de wereld helpen, te niet doen, bijleggen, vereffenen, in der minne eindigen (Vl.). Z. Snellaert, *Belg.-Mus.* (1844, 192). Het schijnt een freq. van : *smeden*, en dus is het met : smijdig, smijdigen, oulings : *smeedigh*, *smeedighen*, verwant, of beter met : smoezen of smeuzen; *smodderen*, smeren, smetsen, smetten.

SMEIS, bijw., soms, somtijds (N.-Limb.). Verkort van : *somtemets*.

SMEISTEREN, SMUISTEREN, b. w., met de voeten verpletten, fr. *écraser* (Oostvl). Z. smutteren, smeieren.

SMEKJES. Z. smekken.

SMEKKEN, o. w., smakken, de lippen al etende tegen elkander, of de tong tegen 't verhemelte slaan; ook met lust smaken om te proeven of het goed is; vandaar : *smekjes*, kleine stukjes suiker, karamellekens; sissend met den mond gerucht maken (Oost- en Westvl.); Kil. heeft hiervoor : *smack-becken*, flandr. *smackmuylen*. Z. smatsen en bij Weil. : *smakken*.

SMEKKEN of **SMENKEN** voor : sommigen (omstr. Breda). 't Zal verbasterd zijn van : menigen, mengen, menken, tot : smetsken of smekken. Zoo denkt Hoeufft, die soms zegt : *smenken*, *somenken* te hebben hooren uitspre-

ken.

SMELEN, o. w., smalen, fr. *dénigrer*, *médire* (Limb.); bij Kil.: *detrahere alicui*; in Vriesl. ook: *smelen*, hgd. *schmälen*; in 't N. van Vl. is *smelen* of *smeelen* veel gebr. in den zin van 't fr. *lésiner*, *chipoter* (knibbelen, kibbelen, preutelen):

Op zoo weinig en meugt ge niet smeelen.
Heeft fortuin u ruim bedeeld,
Ziet maar dat ge niet en smeelt
Op een kroon of twee of drije.
(Liefdadigheid en vergelding, blz. 46.)

Z. smalen bij Weil.

SMELLEN, hetzelfde als: *in sektien vallen*, bet. te Popering. en omstr.: in onmacht of bezwijming vallen, eene flauwte krijgen.

SMEREN (met zware *e*), smullen, smakelijk eten, 't zelfde als: *teren* en *smeren*. Vanhier: *smeerbol*, *smeerlap* (Br., Antw., Vl. en elders). *Iemand met zijn eigen vet smeren*, iemand onthalen met hetgeen hij gegeven heeft (Vl.).

SMERING, v.; 1° smulling, overdaad in eten of drinken: *'t was daar eene smering leelijk om zien*; 2° afrossing, afranseling (Br., Vl., Antw. en elders). Z. vetten, vetting, enz.

SMERT (*smet*), o., zeer aan den aars tusschen de beenen bij dikke menschen, wanneer zij veel gegaan hebben. Men zegt ook: *kertsmert*, uitgespr.: *ketsmet* (Brussel en omstr.). Z. kerte (236).

SMERTEN, zeer of wee doen: *mijn oksel smert* (G. Gez., Brugge); bij Kil.: *smerten*, l. *dolere*, *urere*, *urgere*, engl. *to smart*, zweeds. *smoerta*.

SMES, **SMESSE**, soms *smisse*, in Vl. 'tzelfde als in Br., Antw., Kemp. en Limb.: *smis* of *smids*, smederij dat men in Gelderland: *smid* heet. *Geliic dat smedē siin ghestaen in smessen ende up aenbilte smeden* (*Belg.-Mus.* 1844, 258). Kil. heeft: *smedse*, *smidse* en *smesse*.

SMET, **SMETTE**, v., zekere lengte van het lijnwaad dat geweven wordt, maat der schering of zeker tal ellen waarin de wevers de schering verdeelen (Westbr., Vl., vooral Oostvl.). Het w. kan verkort zijn van: *smeet*, imperf. van: *smijten*, en dus zooveel als: worp, beworp. Dewijl het meest gezegd wordt van hetgeen een wever afweven moet, vooral eer zijn stuk af is, zoo kan *smet* wel juist hetzelfde w. zijn als het fr. *tache*, vlek, smet, of wel: *tâche*, taak, peil (466) of pegel. Mogelijk dat men iemands taak door eene smet of teeken afteekende, en als hij tot daar gewerkt had, had hij de smet bereikt en zijne taak was af. Z. smetten en smik.

SMETSCH, bijv., ook: *smijtsch* uitgespr., flauw, zouteloos, walgachtig voor: walgelijk van smaak: *wat smaakt dat eten smetsch* (Br., Kl.-Br., Antw.); bij Kil. is *smets* vert. door: *subdulcis et insipidus*, *sapor ad nauseam provocans nimia dulcedine*. Het w. is verwant met: smet, smout, smeer, ww. die het gedacht van iets vetachtigs of vuils bevatten. Z. smijdig.

SMETSEN (*smijtsen*), onder het eten de beweging van tong en tanden laten hooren (omstr. Brussel). Z. smatsen, smots.

SMETTEN, b. w. (huisschildersterm), bij middel eener met krijt of houtkool bestreken koord lijnen trekken op muren, planken, enz. heet: *smetten*. De koord wordt aan de twee uiteinden gespannen; men trekt ze in 't midden op, laat ze plotselings neérslaan, en zoo teekent men eene rechte lijn op het voorwerp (Antw.). Z. smik en smet.

SMETTEREN, verpletteren (Wesvl.).

SMETTERLING, vlinder, pepel (469), hgd. *schmetterling* (Gent en omstr.).

SMETTIN, v., smidsvrouw (Vl.).

SMEUKEN, smeulen (Gelderl.), meuken, moken, muiken, week maken, week

worden. Vandaar : *smeuken* voor : smeulen.

SMEUREN, o. w., smetten, spoedig vuil-worden (Limb.) ; vanhier : *besmeuren;* bij Weil. : *bemeuzelen;* in Vriesl. : *bemoezen*, bemorsen.

SMEURACHTIG, bijv., iets, wat door zijne lichte kleur spoedig vuil wordt, is *smeurachtig* (Limb.).

SMEUS. Z. smoes.

SMEUZEN. Z. smoezen.

SMIEBELEN, **SMIEWELEN**, smullen, smeukelen ; *opsmiebelen*, opeten (Gent).

SMIJDIG, bijv., taai, niet broos, gedwee (omstr. Kortrijk). Z. dit w. bij Weil.

SMIJEREN, b. w., pletten (Oostvl.). Z. smeieren.

SMIJSTEREN, 't zelfde als : smuisteren.

SMIJT, **SMIJTEN**. *Smijt* voor : smeet, v., slag, klets, troef, worp : *hij kreeg eene smijt op de kaak. Ik zal u smijt* (d. i. : slaag, troef) *geven* (Vl.); Kil. heeft : *smete*, *smijtinghe* voor : slagh. *Smijten*, dat Weil. in de door ons gemelde beteekenissen heeft, wordt in Br. en Antw. voor : werpen, in Vl. en elders voor : slaan gebr. : *smijt uw geld niet weg. Smijt dien deugniet maar goed af.* Het engl. *to smite* bet. slaan, en 't oud engl. *to smyte* of *smythien :* smeden, waarvoor men thans *to forge* zegt. *In 't goed of in 't kwaad smijten*, het goed of slecht hebben (Westvl.). *Smijt gij niet, zoo en hebt gij niet* bet., te Gent, 'tzelfde als in Br. : *die niet waagt* (eigenlijk een teerling of iets anders werpt), *heeft niets*, *bekomt niets*. *Smijt* te Gent ook voor : smout, vet, pek, enz.

SMIJTER bet. eigenlijk : toewerpen, doch men verstaat er door : het schuifje van den biechtstoel : *den smijter gehad hebben*, in de biecht uitgesteld worden (h. en d. in Vl.); in Br. : *het schuifken krijgen.*

SMIJTERAPPEL, **SMIJTERPEER**, peer of appel, die heel zacht is en waar weinig sap in zit (Oostvl., Gent).

SMIJTING. Z. smijt.

SMIJTLAP, slinger, fr. *fronde* (Vl.).

SMIJTSCH (Brussel en omstr.). Z. smetsch.

SMIK, v., zweep, ook : klets (249); in den zin van : slag en van gekoorde zweep : *ge moogt uw peerd zoo veel van de smik niet geven*. Vanhier : *smikken* voor : zweepen, kletsen (250) in den zin van : zweepen en van : met de smik geluid maken. *Smikkestok*, de steel der smik (Belg.- en Holl.-Limb.). In den Teuth. staat : *smijck*, sweepe, gheyssel. Pr Bormans (lev. v. S. Kerst. 326) haalt « *smet* als Limburgsch aan voor : zweep en daarvan : *smetten* of *smitten* en *besmitten*, welk laatst bet. door middel van eene met krijt of houtkool bestreken koord eene rechte schreef aanteekenen. » Bij Kil is *smiete*, l. *propes*, *funis quo pes veli alligatur*. Voor de verwisseling van *k* met *t* zie men Dr W. E. Brill, *Hollandsche spraakleer*.

SMIKKEL, m., te Brussel en elders : eene boertige benaming van den mond : *hij is op zijnen smikkel gevallen. Houd uwen smikkel*, zwijg. Van *smikkel* heeft men : *smikkelen*. Z. smoel, toot.

SMIKKELEN, o. w., smullen, met zinlijkheid eten, goeden sier maken (Antw., Br., Kemp. en elders). *Smikkelen*, verwant met : smakken, smekken, is zooveel als : *smatsen* (Limb.), *smetsen* (Kil.). Z. smiks en smikken.

SMIKKEN, o. w., zweepen (Limb.). Z. smik. Men zegt het in Br. soms ook voor : smikkelen : *hebt gij iet lekkers te smikken ?*

SMIKS, goed, lekker eten : *ik ga er geerne, hij geeft goeden smiks* (Westvl.).

SMIRREL, eene duif van kleine soort (Antw., st.).

SMIS, in Br., Antw., Limb. en in 't C. Axel : *smisse* voor : smids. Z. smes.

SMODDERACHTIG, bijv., smodderig of

modderig : *de regen en het smodderachtig weder zullen ons naar vorst doen wenschen* (Vl. en Br.).

SMODDERIG, bijv., modderig, smoddig (Westvl. en elders). Z. 't voorgaande.

SMODS of **SMOTS** bet. overal : een vuil, slordig, smerig, ontuchtig vrouwmensch. Bij Kil. is *smotse*, *smutse* alleen op een man toegepast en bet. : schelder, smaler, verwijter, bediende van de geringste soort; en *smotsen* : schelden, smalen, lasteren. « *Smots* (smuts) is van : *smetten* en bet. 1° vuile kamer of woning, en dit, in een zedelijken zin genomen, gemeen hoerhuis, desgelijks ook : een vuil en licht vrouwspersoon. Bij onze Ouden vindt men : *motselse*. — Een ander *smots* en het anders gezegde : *smets* (lekker), waarvan 't oude : *smetsen* en *smodderen*, beide lekker eten en drinken en in dien zin toegepast zegt men ook : *smoddersmoeltjen*, lekker bekje. » Bild. (III, 65).

SMODS, **SMOTS**, eindje keers : *steek dit smotsken op den profijter* (Antw.).

SMODSREGEN, fijne aanklevende regen waardoor de straten meer dan door grooten regen bemodderd worden (N.-Br.). *Schmotz* is bij Wachter : 1° *pinguedo* (vettigheid), 2° *sordes* (vuiligheid); het hgd. *smutzregen* en 't platd. : *smultregen* bet. ook : stofregen. « *Smud* of *smudde*, waarvan 't hgd. *schmutzig*, vuil, is v., doch ook o. » Bild. (III, 65).

SMOEFELEN. Z. smoffelen.

SMOEKEN, en **SMOEKSCHIER** (Maastr.). Z. smokken.

SMOEL, bijv., warm, laf, verstikkend, hgd. *schwül* : *'t is zoo een smoel weder, 't zal donderen* (Oostvl., Kl.-Br.); bij Kil. : *smoel*, soel, smul, l. *tepidus; smoel weder, aër languidulus, calor flaccidus* ; bij Plant. ook : *swoel* oft *swuel weder*, fr. *temps étouffant de chaleur*. Vanhier : *swoelick*, fr. *chaudement*.

SMOELEN, o. w., pratten, pruilen (Sleeckx); in Br. : *eenen smoel trekken* of : *zijne lip laten hangen*.

SMOES, **MOES**, brij (omstr. v. Brussel); in Vl. zegt men : *smeus*, *aardappelsmoes*, *aardbeziënsmoes*. Z. moes en moezelen (384 en 385).

SMOESELEN. Z. smoezelen.

SMOESTEREN, 't zelfde als : smuisteren of smoezelen (Vl. en Br.).

SMOEZELEN, freq. van : *smoezen*, 'tzelfde als : morzelen, smeisteren, smuisteren of moezelen (385), platduwen, verpletten : *waarom smoezelt gij altijd uwe potakkers* (Oost- en Westvl.) Sleeckx en Van de Velde verfr. *smoezelen* door : *aimer la bonne chère, manger avec appétit*, en *smoezelbaard* door : *friand, qui aime la bonne chère*. Maar dat is het niet.

SMOEZEN, **SMEUZEN**, fijn verpletteren, tot moes maken : *patalen smoezen* (omstr. Brussel); in Vl., vooral in Westvl., klinkt het : *smeuzen*.

SMOFFELAAR (*o* als korte *oe*), m. (Oostvl.) Z. smofferen.

SMOFFELEN (*o* als korte *oe*), b. en o. w., in 't verdoken eten, heimelijk smullen (Oostvl.); in Br. : *moffelen* (386); in de Kemp. : *knoffelen* (266), *knaffelen* (260).

SMOK, **SMOKKEL** voor : *smak*, kus. Vanhier : *smokkelen*, kussen; bij Kil. : *smackmuylen*, l. *basiare*, fr. *baiser*, l. *affigere osculum*, angl. *schmacke* ; te Brugge zegt men : *smok;* te Veurne en elders in Westvl. : *smokkel*.

SMOKKEL, m., stof- of motregen, zebbering, zeer fijne en koude regen, dikke nevel. Vanhier : *smokkelen*, zebberen, miezelen, stofregenen, zachtjes aan regenen, nevelen : *het smokkelt* is 't zelfde als in Br. : *het zebbert, het nevelt* (Vl., vooral Oostvl.). *Smokkel* is een diminutief van : *smook*, rook, dikke, natte nevel, en *smokkelen* een freq. van : *smooken*. Kil. vert : *smoocken* of *smuycken*, ook : rooken,

door : *nubilare*, *obtenebrare nubilo*. Z. smookregen, miezelen (377).

SMOKKELAAR, m., smodderaar, slabberaar, een die zich al etende bevuilt, iemand die iets vuil en onachtzaam doet (Oostvl., L. v. Aalst).

SMOKKELACHTIG, bijv., nevelachtig, regenachtig. Z. smokkelen, enz.

SMOKKELEN, o. w., stuifregenen, stillekens regenen (Oostvl.); in 't c. Axel bet. het : iets vuil en smerig doen. *Smokkelen* is afgel. van : *smook*, rook, l. *vapor*, fr. *fumée*, angl. *smoke*, waarvan : smooken of smoken, bij Kil. vert. : *fumare*, *vaporare*, *exhalare*. Z. smook, smokkel en smoor.

SMOKKELERS, v., vrouwspersoon die in 't verdoken eet en drinkt (L. v. Aalst); ook : eene die iets onachtzaam doet, smodderares (Oostvl., c. Axel).

SMOKKEN, SMOEKEN, b. w., wordt alleen gezegd van het snutten of snuiten van de keers : *afsmokken*, afsnuiten; *oetsmokken*, uitsnuiten (Maastr.). Misschien van 't fr. *moucher*, met *prothesis* van s; doch waarschijnlijker van : smook en dus zou *smòkken* zooveel zijn als : van smook berooven, den smook afnemen.

SMOKSCHEER, uitgespr. : *smoekschier*, v., snuitschaar, kaarssnuiter (Maastr.). Z. smokken.

SMOOKKEUKEN, eigenlijk : keuken waar het smookt, voor 'tgeen men elders : *snuiver* noemt, d. i. een van het huis afgezonderd hokje (N.-Br.).

SMOOKREGEN, stofregen, natte nevel (N.-Br.). Z. smoor en smokkelen.

SMOOR (uitgespr. met zacht- of met scherplange *o*), m., algemeen gezegd voor : smook, rook, dikke nevel of mist : *wat smoor is dat hier! de schouw trekt niet. De smoor valt, het zal regenen* (Vl., Br., pr. Antw., Kemp., Hasselt). « *Smoor* hoort men soms te Breda, maar meer nog ten platten lande voor : stof : *ik kan niet zien van den smoor*. Ook : *smoren* : *het smoort hier geweldig*. Ook elders meen ik *smeur* gehoord te hebben, doch in de beteekenis van : vuilte, vuiligheid. *Smeuren* is ook bij Weil en *besmeuren* voor : bezoedelen, onder 't w. *besmetten*. Hoeufft (556). » Men ziet dat *smoor* in N.-Br. dezelfde bet. heeft als in Br., Vl. en elders. Doch h. en d. in Vl. gebr. men *smoore* 1° voor : begeerte tot smooren; 2° voor : *smoorpot*, pot waarin men de kolen smoort of 't vuur uitdooft of versmacht, bluschpot, fr. *étouffoir*.

SMOORACHTIG, bijv., eenigszins smoorend, regenachtig, nevelachtig : *het weêr is vandaag zoo smoorachtig* (Vl., Br.). Z. smoren of smooren.

SMOORE, bluschpot, doover (Vl.). Z. smoor.

SMOOREN en **SMOREN** (met zacht- en met scherpl. *o* uitgespr.), o. w., algemeen gebr. voor : 1° rooken, smoken : *als men groen hout brandt* of *dat de schouw zeer vochtig is, dan smoort het*; 2° nevelen, misten : *het smoort. Het is fel gesmoord*; vanhier : *smoorlocht*; 3° rooken : *tabak, eene pijp of cigaar rooken*. In de laatste bet. klinkt het w. in Br. *smoren*, doch elders meest : *smooren*; 4° pruiken, pratten (Br., Antw.). *Smooren* en *rooken* worden ook overdrachtelijk gebr. b. v. voor : niet pluis zitten : *het smoort bij onzen gebuur*, d. i. het zit er scheef, daar is twist, ruzie, vechtmarkt (Br., Antw., Oostvl. en elders). Rooken is in Groning. : *smeegen*. Vanhier : *smeugeltje*, rookerken of kort pijpje, *baardbranderken*.

SMOORHOOP, kalk en goor (159) opeengehoopt om er vette van te maken (Westvl.).

SMOORPOT, bluschpot, doofpot (Vl. en ook in N.-Br. en elders). Z. smooren.

SMOORRIJK, zeer rijk, schatrijk (Westvl.).

SMOS, bijw., oudtijds, weleer, in vroegeren tijd (Gelderl.).

SMOS, uitspr. van : smods of smots (Kemp.); in Br. hoort men ook *zwors* voor : smots.

SMOSPOT. Z. smossen.

SMOSSEN 't zelfde als : smodsen of smotsen. Z. dit w. bij Weil. Vanhier : *smospot*, vuil, slordig mensch (Kemp.). Vanhier : *bemossen*, b. w., bemorsen (Antw.).

SMOSTEREN. Z. smuisteren.

SMOTS. Z. smods.

SMOUSJASSEN (Limb.). Z. smouzen.

SMOUT, o., bij Plant. vert. : *de la graisse liquide comme huile à lampe*, l. *oleum rapi vel nucis*, bet. in Br. ook meest, in Antw., Belg.- en Holl.-Limb. : olie van raap-, sloor- of lijnzaad, heulzaad. Vanhier : *raapsmout*, *sloorsmout*, *heulsmout*, *lichtvatsmout*, *smoutmolen*. *Smout*, in 't hgd. *schmalz*, d. i. gesmolten vet, komt van : smelten, doch bij Bild. is 't eigenlijk : *ge-smo-et* van : *smo-en*, *smu-en*, waarvan : *smeer*, *smook*, 't hgd. *schmutz* en ons *smots*. Z. Bild. (III, 65) op : *smout*.

SMOUTACHTIG, bijv., vetachtig (Vl.). Z. smout.

SMOUTBOL, gebak aan kneutels gelijkend en in smout gedopt (Antw.); te Leuven is *smoutbol* : een gebak met olie gebakken.

SMOUTEN, vetten : *iemand den baard smouten*, eene les geven, berispen. *Smouten* is ook een kaartspel (Westvl.); bij Kil. bet. het eigenlijk : met vet, boter, olie, enz. besmeren.

SMOUTER, m., eigenlijk : vetter (van : *smouten*, vetten; *smout*, vet), dus een die het vet of bont heeft, rijkaard, rijke vrek of, in Br. *fokker* : *dat is een rijke smouter* (Oostvl.). *De rijke smouters drinken nu eene goede flesch bourgonje wijn* (Snoeckx-alm. 1856, 38). In Westvl. is *smouter* zooveel als elders : *een vetlap*, *vuilaard*, *vuilpot*, een die niet oppast zijne kleederen niet vuil te maken; in dien zin zegt men ook : *smouterik*. Omstr. Kortrijk is *smouter* hetzelfde als : vleier, mouwvager. Kil. heeft *smoutpotten* ook voor : vleien. Langs de polders van Vl. is *smouter* : eene soort van aardappels die men meest in den Vasten eet, licht zoo genoemd om hare vettigheid. Men heet nog *smouter* : een soort van peer ook : *smoutpeer* geheeten. Z. smout.

SMOUTERHAM, m., sneê brood of boterham met smout, d. i. vet, bestreken. (Oostvl.).

SMOUTERIK, m., voor : pezerik (474) van 't zwijn, fr. *nerf ombilical* (L. v. Aalst). Men smout of smeert er de schoenen meê, en daarom zal het *smouterik* heeten. Z. smouter.

SMOUTHAMER, hamer waarmeê de beenhouwers vet of roet in de kuip slaan (Westvl.).

SMOUTING, v., vetting, smering of afrossing (h. en d. in Vl.). Z. smeer en smeren.

SMOUTMOLEN, oliemolen, (Br., Antw. en elders).

SMOUTPEER, v., 1° soort van peer, zoo genoemd omdat zij zoo vet of malsch is. Licht is dit in Vl. dezelfde vrucht als die in Br. en elders : *boterpeer*, fr. *beurrée* heet; 2° smeer, peer, oorveeg, kaakslag (Antw., Vl. en elders); bij Kil. : *smout-peyre*, l. *pyreum musteum*, et per metathesin, *palpum*, *blanditiae* (vleierij).

SMOUTSLAGER, olieslager (Br. en elders). Z. slager.

SMOUWER, v., in de kindertaal : boterham : *zijt wijs, en ge krijgt twee smouweren* (Limb.).

SMOUZEN, SMOUZEJASSEN, kaartspel dat getweeën, soms gevieren, gespeeld wordt : *willen we wat smouzejassen?* *Smouzen*, den smous spelen, bedriegen (overal). Z. smous, smouzen bij Weil.

SMOZEN, hgd. *schmausen*, kermis hou-

den, wordt bijzonder gebr. in den zin van : koffie drinken met koeken : *ge zit tijk aan den smoos* (Kl.-Br.). Z. smoezen en smuisteren, smullen.

SMUDS, SMUTS, wond, breuk aan arm of been, veroorzaakt door eenen zwaren val of stoot en dus voor : *smak : hij ligt met eenen smuds in 't ziekenhuis* (Vl.). *Smuts* is bij Kil. vlaandersch en bet. : slag, stoot. *Smuts* ook gebr. voor : vracht, kluts (259) : *als oom dood is zult gij er een goede smuts vinden* (Kortrijk). Dit laatste *smuts* schijnt een verbasterde genitivus van : smout; dus bet. het : gij zult er veel vets vinden; hgd. *schmutz*.

SMUIK, m., voor : smook, smoor, nevel (Oostvl.); *smuyck*, flandr. : *nebula, fumus, vapor*, engl. *smoke* (Kil.). « *Smuik* of *smuig* is bij Bild. m. als wortel van : *smuiken* of *smuigen*, met smeulen of smooken verwant en waarmeê 't hgd. *schmutz*, *schmutzig* samenhangt, voor : morzig, vuil, eigenlijk bezoedeld van smerigen rook. » Omstr. Breda zegt men : *ter smuik* of *smuiks* voor : ter sluiks.

SMUIKEN, nevelen, misten (Oostvl.); bij Kil. : *smuycken*, *smoocken*, l. *vaporare*, *nubilare*, hgd. *schmauchen*.

SMUISTEREN, b. w., 1° verpletten, tot moes maken, smoezelen of moezelen (Oostvl.); 2° smodderen, smeren, vet- of vuilmaken, besmetten. Vanhier : *besmuisteren* (46), besmodderen, bemorsen (Vl., Br. en elders); 3° Kil. heeft *smuysteren* voor : smooren, l. *ungere ;* smooren, smooken, misten, stuiven, ook in overdrachtelijken zin : *ga naar huis niet, het smuistert daar*, d. i. er wordt gekeven (Vl.), en in dezen laatsten zin zegt men ook : *smosteren*, *smoesteren*, *smijsteren ;* 4° smeren of smullen of bijna 'tzelfde als : *smuisteren*, snoepen (Br., Antw. en elders); te Gent spreekt men : *smaasteren*, *besmaasteren* uit.

SMULLEN, gulzig en veel eten (overal).

SMUTTEREN, SMETTEREN, pletteren : *zijne vingers tusschen de deur smutteren* (Westvl.). Dit w. is verwant met : smodderen, smotsen; in Oostvl. zegt men er voor : *smeieren*, *smoezelen*, *smuisteren*.

SNAADJES, SNAAITJES van : *snaaien* voor : sneien, sneiden, snijden. Z. snitje,

SNAAIEN. Z. snooien en snoeien.

SNAAT, steel van de zeisen (Kemp.).

SNABBEL, m., bij 't gemeen voor : mond : *houd uwen snabbel* (Antw., Vl., Zeel. en elders). 't Is een diminutief van : *snab*, *sneb* (snavel of bek); Kil. heeft : *snabbe*, *snabel*, *snebbe*, *snebel* en *snavel*, l. *rostrum*. Z. Delf. (534), Weiland en anderen, en *snaffel*.

SNABBELEN, b. w., 1° pakken, aanvatten, nemen : *als gij het voor dien prijs kunt krijgen, snabbel het dan maar* (Limb.); als o. w. bet. *snabbelen* of *snabberen* in Vl., evenals in Br. : *snebberen*, en te Antw. : *sjouwelen* : babbelen, gabberen, lateren, snateren. Het zijn voortdurende ww. van : *snabben* of *snappen*, welke Kil. in den eersten zin vert. door : *captare*, *captitare*, *raptare*, *raptim prehendere* ; in den tweeden door : *latrare*, *garrire*, *blaterare*, *praerapide multumque loqui*. Bild. gebr. *snavelen* voor : snappen : *tijd en ruimte weggesnaveld*. Z. snokken en snakken.

SNABBEN, o. w., snappen, snauwen, blaffen, babbelen : *is dat snabben ! Toesnabben*, toesnauwen : *gij snabt mij altijd toe* (Kl.-Br., L. v. Waas en elders); Kil. vert. het o. a. door : *latrare*. 't Is 'tzelfde w. als : *snappen*, babbelen, klappen. Z. snabbelen en snabberen.

SNABBER, m., voor : *snab*, *snabbe*, bek, mond : *houd uwen snabber toe*, zwijg (Br. en elders). Z. snabbel.

SNABBEREN, SNABBELEN, SNEBBEREN, o. w., snateren, snappen : *wat snab-*

bert gij zoo (Westvl.)! Elders in Vl. en Br. ook : *snebberen*. Vanhier : *snebberbek*, snaterbek, hgd. *schnabelbek*, fr. *loquace*. Z. snabbelen.

SNAFFEL, m., voor : snavel en dit voor : snuit, mond : *houd uwen snaffel. Gij steekt uwen snaffel alle kanten tusschen*, gij bemoeit u met alles (Br. en elders). 't Is niet heel juist wat men in 't *Taalk. Mag.* (II, 599) leest, namelijk dat *snaffel* gebit zou bet. Baillay schrijft die beteekenis ook toe aan 't engl. *snaffle*, dat hij van : snavel afleidt. Het friesch heeft *snaffeljen* voor het op den toom bijten der paarden. Z. snef en snuffelen, hgd. *schnaufeln, schnüffeln*. Te Antw. zegt men ook : *snassel*.

SNAGERAAR, of SNUIVERAAR, m., een die geerne ooft eet (Limb.).

SNAGEREN of SNUIVEREN, b. w., ooft eten : *hij snagert zoo graag* (Limb.). Bijna in dezen zin heeft Kil. *snoesteren* of snuysteren, snoepen, l. *vorare poma*. Z. snatsen, snetsen.

SNAK, m., 1° voor : snok, snuk (ruk) ; 2° onbeleefd, bits, bijtend of bot antwoord. Men zegt in Vl. nog al veel : *met eenen snak en eenen beet* voor : bot, bijtend, bijtend antwoord : *ik wil niet dat de maart mij met eenen snak en eenen beet antwoorde* (West- en Oostvl.). Z. snauw.

SNAK en SNAKKER, bijv., gauw, vlug, gezwind, ieverig : *mijn knecht is een snakke kerel. Wat snakker meiske is dat toch* (Limb.)! In de Zaanlandsche Woordenlijst staat *snakker* in den zin van : iets als waar naar men snakt, iets dat frisch en smakelijk is (Z. *Nieuw Archief*, 477). *Snak* is verwant met : snaak, snugger, snap, snappen, snakken of knap, knappen.

SNAKEN. Z. snakken, verlangen (Vl.).

SNAKKEN. Het Vlaandersch volk maakt een groot verschil tusschen : *snakken* en *snaken*, als waren het twee verschillende woorden; als zij *snaken* zeggen, zoo bet. dit : naar iets vurig verlangen : *de Franschen snaken naar België*. Maar aan *snakken* hechten zij den zin van : snokken, snukken, met haast iets vastgrijpen, naar iets pakken ; ook snorken : *iemand vastsnakken* is : iemand vastgrijpen. *Eene koord in stukken snakken* is : ze overrukken, vaneentrekken, fr. *rompre avec force : gij hebt onze bet afgesnakt ;* ook nog : bijtend antwoorden, toesnauwen, een bits antwoord geven (Oost- en Westvl.). Kil. heeft : *snacken* in de beteekenis 1° van : adem halen, l. *respirare ;* 2° van : snokken of snikken l. *singultire ;* 3° van : iets betrachten, verlangen, *captare, anhelare, adspirare*, etc. ; 4° van : blaffen, snappen, *latrare, garrire, fabulari*. Z. snokken of snukken.

SNAKKEREN, met een mes in 't hout snijden, of bijna zooveel als : snipperen : *die jongen doet niet anders als snakkeren* (Westvl.).

SNAKKERS, zeer scherpe tanden of de beide scherpe tanden die onder de oogen staan (Westvl.). Z. snakken (vatten, knappen) waar 't van komt.

SNAP of SNEP, v., kromme, ongetande zikkel (Z. dit w.), met vasten en korten steel, dienende om meê gras of klaver te snijden, of soms : met korte kappekens af te kappen. Licht is dit snijtuig aldus genoemd omdat men er zeer snel (snaps) meê snijdt, of wel omdat het als eene snavel krom is. Met de pik *kapt* men ; met de zeisen *zwiert* men ; maar met de zikkel of snap *snijdt* men (Br.). Z. snel of snep.

SNAP, SNAPPEN voor : snok, snokken, ruk, rukken (Westvl.). Z. dit w. Kil. heeft *snappen* ook in dezen zin en vert. het door : *captare, raptare raptim prehendere, celeriter rapere* (snel pakken).

SNAPPEN, b. w., grijpen, pakken, ijlings,

gezwind (iets) doen of nemen : *hij snapte zijnen hoed* (Limb.) : te Maastr. ook 't zelfde als : *prikken* (508); te Hulst : bier met kleine glazen maar er veel drinken. *Snappen* is in Westvl. 't zelfde als : *snakken, snokken, snukken.*

SNAPS, m., brandewijn, jenever, borrel : *hij drinkt geern snaps.* Vanhier : *snapsdrinker* (Vl., Br., Antw., Limb.). In Limb. zegt men : *snapse, snepske* voor : borreltje : *geef mich e snepske.* In de Meierij ook : *snepske* en *snevel* voor : jenever. — *Snaps*, moeilijkheid, arbeid, last : *de zaak heeft veel snaps in. Daar is veel snaps aan,* daar is veel werk aan (Westvl.). Z. snel.

SNAREN, SNARREN, moeite doen om goed te zien, goed vrijven : *hij staat daar zoo te snaren;* 2° op geldstukken het jaartal zoeken te raden terwijl men langs den averechten kant kijkt (Oostvl.).

SNARRIG, uitgespr. : *snarig,* 'tzelfde als : snorrig, van 't werkw. *snorren*, bet. 1° in de Kemp. en elders : aardig, geweldiglijk, woeliglijk : *het ging er snarig in dat huis*, d. i. daar was veel laweit en gekijf; 2° te Gent en omstr. : snel, straf : *ziet ze daar eens snarig werken*, d. i. straf, zonder opzien.

SNASSEL, 'tzelfde als : snabbel (Antw.).

SNATSEN, SNETSEN, veel fruit eten (Limb.). Het is verwant met : nasselen (402) en neuzelen (408).

SNAUW, m., wortel van : *snauwen*, norsch, bits spreken, bijtend toespreken; bij Kil. bet. *snauw :* een bitter woord, verwijt, geblaf, gesnater : *iemand eenen snauw* (eenen beet) *geven*, hem bits antwoorden (Westvl.). *Snauw* is verwant met *snabbe*, snave, snuit. Men zegt ook, in Br. en elders voor snauw : sneé, schaard, veeg, schrabbade. Z. deze ww. en ook : snak.

SNAWSMAST, een mast die achter den bezaansmast en er kort tegen staat, dienende om het zeil doen op te loopen (Willebroek).

SNEBBEN, 't zelfde als : snabben of snappen (Br., Vl. en elders.)

SNEBBER, SNABBER, m., van : *snabben* of *snebben*, 1° voor mond of bek : *hij kan zijnen snebber* of *bek niet toehouden ;* 2° een die snebbert, babbelt of toebijt, snebberaar, toesnauwer : *gij zijt een felle snebber.* Bild. gebr. *snebber* in den zin ook van : hond; in 't Hagel. en elders is *snebber :* een hondje dat veel bast; ook iemand met eene fijne stem of die veel klapt. Kil. heeft *snap* voor : gesnap, klapziekte. Z. snabbel en knibbel (263).

SNEBBEREN. Z. snabberen.

SNEÈ, voor : snede, v., boterham. *Snee geven*, iets met geweld doen : *hij gaf snee* (Westvl.). In Br. bet. *sneé* ook overdrachtelijk : onrechtstreeksch verwijt, schaard : *ik gaf hem daar een felle sneé* (Z. Weil.). *Op sneé zijn* zegt men in Br. en elders van iets dat op zijn beste is om nemen, dat juist snedig of vaardig en goed is : b. v. *drink een glasken bier, het is nu juist op sneé.*

SNEEDJE. Z. snitje.

SNEEG, SNEDIG, vlug, sterk, vaardig (Gelderl.); in Limb. *snak, snakker;* in Vl. en Br. nijig (410), braaf (74), fel, enz.

SNEEPRUIM voor : sleepruim, met verwisseling van *l* in *n*, hetgeen in meer gevallen plaats heeft, b. v. : in *kolk* en *konk*, in *zon* en 't lat. *sol, spalken* en *spanken*, enz. (Westvl.).

SNEES. Z. sneeze.

SNEEUW, in de Holl. Woordenb. v. en als stof, o., is bij Bild. m. als wortel van : *sneeuwen*, en in gansch Limb. en vlaamsch België m. *Er valt sneeuw en slegge* (slegen) zegt men in Vl. voor : het regent en sneeuwt tenzelfden tijde. Z. sleggen (619).

SNEEZE, reessem, tros : *een sneeze ajuin*

Het w. *sneezen* bet. : reesemen (529) trossen, tot een tros binden (Oostvl.). Zou dit w. niet verwant zijn met : snijdsel, van : snijden?

SNEEZEN. Z. sneeze.

SNEF voor : snave, snavel, snuit, smoel, mond : *houd uwen snef toe* (Antw.). Z. snaffel.

SNEGGIER, snapster (Kl.-Br.).

SNEKKELEN, SNEKKELING. Z. snikkelen.

SNEKKEREN. Z. snikkelen.

SNEKKERLING of *snekkeling*, v., snipperling of snippel (Westvl.).

SNEL, bijv., schoon, fr. *joli* : *een snel man. Eene snelle dochter* (Vl.).

SNEL, v., kan, pot, maatje van omtrent een halven lieter. Er gingen drij snellekens in eenen maatpot. De *snellen* zijn meest van aarde gebakken : *tap mij nog een snelleken* (Belg.- en Holl.-Limb. en Kemp.). Z. snaps (638). « *Een snelleken* (zegt Hœufft, 557) noemt men aan de kanten der Meierij : een klein bekertje, hetwelk men schielijk in eens kan uitdrinken. *Snelle*, *snelleken* is bij Kil. *poculi fictilis, teretis, minusculi genus, quod citó et facile exhauritur*. Op gelijke wijze noemt men aldus, een klein drinkglasje : een *wippertje* en heeten de Nedersaksers eene schielijk uitgedronken teug brandewijns : *ein snapps*, van 't bijw. : *snapps*, ijlings, gezwind. Volgens Bild. (III, 68) is *snel* eigenlijk *sneel*, van snavel-kan, evenals *nobse* van *neb-kan* is. » Men heeft in Limb. ook appelen die men *snellen* of *snelappelen* heet, om hunne dikte en lengte.

SNELLEKEN. Z. snel.

SNEP, SNEB of snab, snap. Z. snap. In 't Hagel. *snep*, ook een ijzer, in den vorm eener U, waar men de eemers inhangt om water te scheppen en dat boven met een ijzerken toegaat opdat de eemers niet in den put zouden vallen.

SNEPPENBEK, o., stoutsprekend kind of, in Vl., 't zelfde als in Br. : *snebber*, toesnauwer. 't Is licht verbasterd van : *snebberbek*, van : *snabben*.

SNEPSKE, o., borreltje (Limb.). Z. snaps, snel bij Hœufft (559) en Bild. (III, 68).

SNERSELEN, voor : knerzelen, knauwen (Antw.). Z. nasselen (402).

SNETŠEN, o. w., 1° snateren, veel babbelen ; 2° veel fruit eten : *dat kind snetst den heelen dag* (Kl.-Br.). Het is met snoesteren, snuisteren of met snateren verwant. Z. nassen (402), neuzelen (408) en snatsen.

SNEU, bijw., slecht : snood, waarvan 't eene andere uitspr. is : *hij ziet er sneu uit* (Limb.). Z. sneurig.

SNEUF, snuif (Oostvl.).

SNEUKELEN, o. w., in 't Hagel. en elders : snuffelen, goed doorzoeken, frutselen, frutselwerk doen : *wat zit ge in mijne kas te sneukelen ?* 2° In Vl., Br., Antw., st. en pr., 'tzelfde als : snoepen, versnoepen of veel lekkernijen eten, iets in 't verdoken eten, smullen, peuzelen, ergens kleine brokjes uitzoeken, uitbijten, uiteten, Vanhier : *gesneukel*, *sneukelaar*.

SNEUKELING, GESNEUKEL, hetgeen men sneukelt of sneukert, lekkernij, fijne brokjes : *de sneukeling van 't varken* is : het fijne vleesch, de penserij (469) van 't varken, als : pensen, worsten, lever, ribbekens, braaikens (Oostvl., Kl.-Br.).

SNEUKEREN, snoepen (Vl.).

SNEUL, m., de wiek eener keers die reeds tot asch verbrand is en nog in de vlam blijft. Wanneer een deel van die verbrande wiek afvalt en langs de keers blijft voortbranden, wordt ze nog : *sneul*, doch meer : *dief* geheeten. Als iemand veel belooft, en wel meer dan hij volbrengen kan, antwoordt men nog al dikwijls : *sneulen van ronkers*, of : *sneulen van ronkers is vliegende wild*, d. i. : men mag zich op die belofte niet betrouwen

(Ronse en omstr.). Z. 't volgende en ronker (554).

SNEULEN, v. mv., kwartieren van gedroogde appels en peren (Waas) Z. bij Kil. : snol, waarmeê het verwant kan zijn, als afgeleid van : *snoên* (snoeien), in den zin van : snoepen. Z. Bild. (III, 70) op snol.

SNEURIG, bijw., hetzelfde als : *sneu* (Limb.). Z. snarrig of snorrig, waarvan 't eene andere uitspr. schijnt.

SNEUT. Z. snuit.

SNEUVEL voor : knevel (h. en d. in Vl.).

SNEUVERING, uitgespr. : *sneuverik*. Z. snuivering.

SNEVELEN, o. w., snauwen; *toesnevelen*, toesnauwen. Het komt van : sneb, snavel, snevel, in de lage taal gebr. voor : bek, mond (gedeeltelijk in de Kemp.).

SNEVEN, o. w., varen, ongewoon zijn, tegenvallen, mis zijn, mishanden : *meent hij het zoo, het zal hem sneven* (Antw.); bij Kil. : sneven, l. *deficere, deësse ; frustrari ; labi*.

SNIBBEL voor : snipper, zierken, spierken : *er is geen snibbelken brood in huis* (Gent en omstr.).

SNIBBELEN voor : snippelen of snipperen (Gent en omstr.). Dit is gewis 't zelfde als het volgende.

SNIEBELEN, SNIEWELEN, smullen, snoepen : *die jonge heeft alles opgesniebeld*. Vanhier : *versniebelen : hij heeft reeds al zijnen zondag versniebeld* (Gent).

SNIERK, de neus van koe of os : *blijf met uwen snierk daar af, bautje!* (Limb., Lommel). Vgl. snorker, snuit.

SNIJBAK, SNIJBANK, SNIJPEERD, werktuig, waarin men stroo kort-snijdt (Br.). Z. snijkist.

SNIJDELING, bij verkorting : *snijeling*, *snijling*, al wat van 't snijden afvalt, snijdsel, afsnijdsel, snipperling of snippelen, b. v. van vaten bij de kuipers, van timmerhout, enz. Het w. is meest in Oostvl. en wel in 't mv. gebr. De *snijdelingen* verschillen van de *kappelingen*, die dikker en korter zijn, en van de *schafelingen*, die lichter en langer zijn. Bij Kil. is *snijdelingh* 't zelfde als : *snipperlingh*. — Men noemt nog *snijdeling* : haver- en tarwestroo ondereen gesneden en dienstig tot peerdenvoedsel. In den Teuth. is *snoeyeling* : onnutte telgher of rijser van de boemen, l. *sarmentum*.

SNIJDEN (snijen) : *daar snijen geene messen op* zegt men, te Ronse en elders in Vl., van iemand die men door goedheid noch strengheid tot beternis kan krijgen. Men wil zeggen dat de kerel doorhard, doorkoppig is. *Snijden* bet., in vele streken vooral van Oostvl. : rap doorgaan, snel wegloopen : *toen de kapoenen mij zagen afkomen, sneden zij den bogaard uit en lieten hunne appels in den brand*. *Riemen snijden van eenandermans leer* : op eensanders kosten goed teren of het bont maken (overal). Z. riem blz. 538 en bij Weiland. Vanhier : *snijder* (snijer), een die snel doorgaat of loopt.

SNIJDER of JUFFERKEN, vlinder. Z. akkernaald (14).

SNIJELING, SNIJLING. Z. snijdeling, snijdsel.

SNIJGRAAN, o., graan, vooral rogge of koren, dat men vroeg op wel gemesten grond zaait en in den uitgang, d. i. in de maand april, afsnijdt tot voeder voor de koeien (Oostvl. en Br.); te Eecloo noemt men het : *schietkoorn* ; in Br. en Kemp. ook nog : *snijkoren*.

SNIJKIST, kist waarin het stroo en andere dingen klein gesneden worden bij middel van een dusgenoemd *snijmes*. Dit stroo, *heksel* (haksel) genoemd, dient tot voedsel van de peerden (Limb.).

SNIJKOREN, 't zelfde, in Br., als : *snijgraan*.

SNIJMES, 't zelfde als : snoeimes, snippermes (Br.). Z. snijkist.

SNIJPEERD, houten bak op vier pikkels of ander tuig met een groot mes voorzien om, bij de boeren, stroo, rapen, en bij de apothekers, wortels kort en klein te snijden (Vl., Br. en elders).

SNIK, m., hik: *hij heeft den snik* (Westvl.); bij Kil. : *snick*, *snack*, *snock* ook in dezen zin.

SNIKKELEGGE. Z. snikkelen.

SNIKKELEN, **SNIKKEREN**, b. w., snippelen of snipperen, hout, papier, enz. in stukjes versnijden, met een mes in 't hout snijden. Men zegt ook : *snekkeren* en daarvan : *snekkerlingen*, snippels; *versnikkelen*, versnippelen (Oost- en Westvl.); in 't L. v. Aalst gebr. men : *snikkeren*, o. w., voor : op kleine dingen zien, al te nauw of zuinig zijn, op alle kleine onkosten spreken ; elders in Vl. is 't b. w., te Ieper. en omstr. voor : afdingen : *gij staat daar te snikkelen als de armste aller vrouwen*. Vanhier : *snikkelegge*, afdingster. Bij Kil. : *snueteren*, flandr. *snipperen*. *Snikkeren* is verwant met : hakken.

SNIKKEN, eene zekere manier van ballen te werpen. Vanhier : *snikspel* (Aalst).

SNIKKER, snipper, vod, papier, linnen, enz. Vanhier : *snikkeren*, vodden laten slingeren of op den grond laten liggen (c. Axel). Z. snikkelen.

SNIKKEREN. Z. snikker en snikkelen.

SNIP, v., een onbezonnen, fr. *un étourdi* (Maastr.). *Snip*, fr. *tourneppe*, spreekt men in 't Z. bijna altoos *snep* uit.

SNIPPEL, sleun, sléunsel (L. v. Aalst); in Limb. : *snoeisel;* te Breda : *snoeieling*.

SNIPPELING, snipperling, snippel of snipper (Vl. en elders).

SNIPPER, v., eigenlijk : snappe, een klein stukje van iets als van hout, papier, laken, enz. dat ergens afgesneden is, bet. in Limb. in 't bijzonder : de snipper hout die de landlieden in steê van zwavelstokjes gebruiken om de pijp aan te steken, enz. Vanhier : *snipperbus*, *snipperdoos*.

SNIPPERMES, mes van timmerlieden, schrijnwerkers, radenmakers met twee handvatsels. Zij gebruiken het om sporten van ladders, enz. te snijden (Limb. en elders); omstr. Leuv. heet het : *snijmes*, b. v. om reepen te snijden.

SNIPSNEEUW, fijne jachtsneeuw, stofsneeuw (Antw., st. en pr., Kemp., N.-Br.). Hoeufft (558) zegt dat die sneeuw zeker zoo genoemd wordt uit hoofde zijner fijnheid; van 't w. *snippen*, hetwelk thans *snipperen* of *snippelen* is.

SNIRKEN, o. w., aanbranden : *het vleesch snirkt* (Limb.). Dit w. zal verwant zijn met : snorken of snorren.

SNITJE. *Goed zijn snitjes snijden, doen* of *maken*, goede slagen doen, goed zijn voordeel doen (omstr. Breda). 't Is voor : *sneedje*, verkleinw. van : snede; elders in N.-Br. zegt men : *snaadjes*, *snaaitjes*. Het hgd. *schnitt* en 't platd. *snede*, sneê, heeft dezelfde beteekenis (Hoeufft, 558).

SNOBBELEN, **SNOEBELEN**, 'tzelfde als : snobbelen (Limb.).

SNOBBEN (*o* als korte *oe*), o. w., plotseling rukken, snokken : *de peerdenknecht snobt aan 't kordeel* (279) (Oostvl.). Z. reppen (535) of rippen (545) en snokken.

SNOEBBEN. Z. snobben.

SNOEF, m., snul, sukkelaar (Antw.).

SNOEI, m., snoeisel van boomen, fr. *élagage : 800 koopen boomen*, *sparren*, *snoei en droog hout* (Oostvl.). Z. sleun (620) en snoeieling.

SNOEIELING, **SNOEISEL**, takken van groeiende boomen uitgesnoeid; ook : bussels van dit snoeisel (N.-Br. en elders). Z. snoei en sleun.

SNOEIEN, b. en o. w., achterhouden, niet al zijn getrokken geld afgeven : *die*

fabriekgast snoeit alle weken een franc. Vanhier : *snoeier, snoeister, snoeierigge* (Oostvl., Gent).

SNOEK, uitspr. van : snok, snuk (Limb.).

SNOEKEN, snoeien (Westvl., Veurne-Ambacht) ; bij Kil. *snoecken*, flandr., snoeyen, l. *amputare*.

SNOEPEREN, o. en w., veel gebr. voor : snoepen, waarvan 't een freq. is (Vl.).

SNOEPERIGGE, snoepster (Vl.).

SNOEPERSE, v., snoepster (Br.).

SNOEPKOST, m., snoepgoed (overal).

SNOEPSTERIGGE, v., snoepster (Vl.).

SNOERELEN. Z. snoorelen en snuren.

SNOESTEREN, b. w., sloesteren, ontbolsteren, b. v. okkernoten (C. Axel.). Z. snoosteren.

SNOETSEN, met non of top spelen (Waas).

SNOEVEN, op 't ijs slibberen, uitschuiven (Kl.-Br.); bij Kil. : *sneven*, dat Meyer verklaart door : in gebreke blijven, weg blijven, te loor gesteld worden, dolen, vallen, waggelen, strompelen, om hals raken, vergaan, enz. Vanhier 't freq. : *sneveleu*, vallen ; bij Meyer is 't ook : *sneuvelen, snovelen*, d. i. strompelen, vallen; en *snevel*, ongeluk, tegenspoed, doch eigenlijk : stronkeling, val.

SNOF. Z. snuf, snol ; Kil. vert. het : *sagacitas, perceptio odoratus sensu.*

SNOFFEN, snikkend weenen, snikken, snokken (Kemp., Geel). Bij Kil. : snoffen, snuffen, l. *singultire ;* hgd. : *schnupfen ;* en ook : snocken, nocken (oud) of 't zelfde als : snorken of snoffen.

SNOK, SNOKKEN, SNUK, SNUKKEN, het eerste gehoord te Antw., st. en pr., in de Kemp., Zeel. en gedeeltelijk in Vl., het tweede in N.-Br. *Snok* of *snuk* is 'tzelfde als : rep (534), rip, rup (547), rof (550), korte doch sterke trek, ruk of schok, fr. *coup, secousse : gij trekt met snokken. Met eenen snuk had ik hem omver liggen, was de draad voer*, enz. *Snokken* of *snukken*, reppen, rippen, ruppen, roffen, eens haastig, doch nijg trekken, rukken, een korten plotselingen ruk geven, met korten trek rukken, al rukkende trekken, rukken, fr. *tirer avec secousse : gij moogt aan de koord zoo niet snokken, ge zult ze overtrekken. Hij snukte den boek uit mijne handen;* zich toeeigenen, tot zich trekken, pakken, grijpen : *hij heeft daar algauw een fraai sommeken gesnukt*, d. i. geërfd. Overdrachtelijk bet. *iemand snukken* 't zelfde als : snuiten of vastnemen, te veel aftrekken, te veel doen betalen : *die jood heeft hem eens goed gesnukt.* Vanhier : *toesnukken*, toetrekken ; *terugsnokken*, terugrukken ; *vastsnokken*, vastgrijpen ; *ommesnokken*, omrukken, enz. *Snukken, snokken* wordt ook in Oostvl. voor : snakken, snikken of snorken, waarmeê het verwant is, gebr. : *ze krijschte dat ze snokte.* In dezen zin heeft Kil. ook : *snocken* en *snock*, l. *singultus*, d. i. snak, snik, hik, enz. Hoeufft zegt (blz. 560) dat « *snuk* gebr. wordt in een meer ligchamelijken zin : *het paard een snuk met den toom geven* ; zoowel als in een min ligchamelijken zin, b. v. *het waait wel hard, doch slechts bij snukken.* In Zeel. zegt men : snek, waarom ik denk dat in de beteekenis van hetzelve de grond ligt van 't z. nw. *snik, snok* en 't w. *snokken, snikken.* Ook 't werkw. *snukken* is hier in gebr., doch alleen in den zin van een *snuk* of *ruk* geven. Veel wordt het gebr. van het rukken aan den toom der paarden. In Groning. en Vriesl. heet de hik : *snok.* »

SNOKKEN, met rukken trekken ; stekingen gewaar worden : *als men eene wonde heeft, voelt men 't gewonde deel snokken* (Oostvl., Gent). Z. snok.

SNOL, m., als wortel van : snollen (snuffelen), snuffelaar, afspieder, moeial : *het is een snol van een jongen* (Antw.,

st. en pr., ook h. en d. in Vl.); 2° snuffeling, gesnuf: *hij komt hier maar voor den snol* (Vl.); 3° ongelijkheid in het garen (h. en d. in Vl.); 4° prul, ijdele klap, beuzelarij (Br.); 5° zeker slach van duiven met korten, dikken en neêrgebogen bek (pr. Antw., Waas). *Eens duizend onder duizende andere snorren* zegt Bild., en dit *snorren* blijkt hier te zijn: beuzelarij, nietige dingen. Zoodat *snor* 'tzelfde w. is als: *snol*. Snurre heeft in 't Brem. Nieders. Wört. dezelfde bet. Bij Kil. is 't: snorre, snurre. Z. snossel.

SNOLLEN, o. w., snuffelen, ergens den neus in steken: *wat snolt ge daar in mijne papieren; snolder*, snuffelaar; *afsnollen*, afsnuffelen, afspieden; *doorsnollen*, doorzoeken (Antw., st. en pr., h. en d. in Vl.); te Leuv. bet. *snollen*: ijdelen klap vertellen. Z. snol.

SNOOI. Z. snoei.

SNOOIEN voor: snoepen, (boomvruchten snoepen) (Breda en elders); te Berg-op-Zoom veel: *snaaien* gezegd. Z. snoeken.

SNOOR, SNAOR, v., snaar, schoondochter (Limb.); bij Kil.: *snarre, snorre, snurre;* bij Maerl.: *snare, snarre;* hgd.: *schnur;* angelsaks.: *snore.*

SNOORELEN, snoffelen, snoffen, snuiven of opsnuiven, ophalen, fr. *rénifler* (Oostvl., Gent.); in Westvl. is *snoerelen* ook: rieken. Het is waarschijnlijk voor: *snorrelen*, freq. van: snorren. Z. snuren.

SNOP, snof, versnoftheid: *ik heb den snop*, of *ik ben versnopt* (Limb.); in Br.: *ik ben versnoft*. De Teuth. heeft *snop*, l. *reuma*, en hiervan: *snoppen* voor: snuiten; Kil. snof, snuf, *snoteringhe*, l. *defluxio capitis ad nares*, enz. Z. Weil. op: snof.

SNORKEN, o. w., zijn snot in de keel trekken (Kortrijk.)

SNOSSEL, prul, hutsepot, mengelmoes. Hiervan: *snosselen*, zich met prullen en vodden bezig houden (Kl.-Br.) Z. snol, dat omstr. Leuv. 't zelfde bet., en snoster.

SNOSTER, m., walgelijke hutsepot (Kl.-Br.). Z. snossel.

SNOSTEREN, b. w., snoesteren of snuisteren, snoepen, ook smuisteren, besmuisteren, d. i. al etende zich beslabberen; *snostereer*, smodderaar (Kl.-Br.). Z. smuisteren.

SNOT. *Hij zou het snot uit den neus likken* zegt men van een al te nieuwsgierige die alles uitvraagt (Br.). *Snot*, in Br. o., is in Vl., als neusvocht voor paardenziekte, o. en v.; bij Bild. is *snot* v., als *præteritum* van: snuiten, doch o. als: stof.

SNOTBEZIËN, roode slijmachtige beesjes die op het *spaansch hout*, of spaansch groen groeien (Vl., Br.).

SNOTER, m., snot uit den neus (Limb.).

SNOTGAT voor: snotneus (h. en d. in Vl.).

SNOTNEUSDOEK en SNUTNEUSDOEK ook gezegd voor: snuitdoek (Br.).

SNOTTEBEZIËN. Z. snotbeziën (Vl.).

SNOTTER, SNOTTERIK, m., snotjongen, fr. *gamin*: *zwijg, snotter, en laat groote menschen spreken* (Westvl.).

SNOTTERIGE, v., snotneus, klein meisje (Vl.).

SNOTTEVORT, bijv., eigenlijk: zoo vort als snot, geheel vort of rot (Oostvl.). Z. plukkevort (492) en vookak.

SNOTVINK, v., snotneus, snotmuil, snotjongen, snotbaard, kleine jongen of meisje: *zwijg, snotvink, wat wilt gij u met ons bemoeien* (Vl.).

SNOTZAK, snotjongen (Vl.).

SNOTZIEKTE, snot, peerdenziekte (Br. en elders.) Z. strengel.

SNUF is in 't Zuid. m., evenals bij Vondel en anderen. *Iemand in den snuf hebben*, 't zelfde als: iemand in den neus, in de buis of in de oog hebben, d. i. achterdocht van iemand hebben (Br., Antw., Kemp. en elders). *Iets in den snuf hebben* is 't zelfde als bij Weil.: ergens den snuf van weg heb-

ben (Br., Antw. en elders.). *Snuf op iets hebben*, begeerte tot iets hebben. Vanhier : *snuffer*, een die naar iets begerig is (Kemp., N.-Brab.); bij Kil. snof, *sagacitas*, etc.

SNUFFELEN, den adem door den neus halen (Westvl.). Z. snorken. Te Maastr. : stofregenen : *het snuffelt*. Z. stobbelen, stieven, zebberen.

SNUFFER. Z. snuf.

SNUIF, enz. *Hij heeft een snuif* (sneuf) *op*, hij is een beetje besnoven of dronken (Oostvl. en elders.). *Iemand een snuifje geven* of *van iemand een snuifje krijgen* bet. : iemand een verwijt doen, of er een krijgen (Br., Vl. en elders).

SNUIFPOTIEZE, v., aarden pot of vatje om snuif in te houden. Overdrachtelijk is *snuifpotieze* : iemand, man of vrouw, die veel snuift (Vl.). *Gij zijt een vuile en vieze sneufpotieze* (Gent). Z. potieze (502), dat licht hetzelfde w. is als bij Kil. : *pot-heyse*, l. *ansa ollaris*.

SNUIG, verkort van : *snugger*, wakker : *die kleine ziet er snuig uit. Die oude man is nog snuig voor zijne jaren* (Antw., Kemp.).

SNUISTEREN, o. w., snuffelen, zoeken, doorzoeken : *hij snuistert overal in. Ze zit 's zondags altijd in den almanak te snuisteren; doorsnuisteren*, doorsnuffelen; *snuisteraar*, snuffelaar, enz. (Oostvl.). Z. Delf. (330) op *siun* (oud hgd.) oog; in 't gothis. bet. *siun:* gezicht. Vgl. snuit, l. *nasus*, waarvan *snuisteren* afgel. is. Z. verders : snuisterij en doorsnuisteren (102).

SNUISTERGELD, eigenlijk : snoepgeld, doch men verstaat er meest door : allerhande klein en slecht geld (Kemp., N.-Br.).

SNUISTERIJ, v., dat in de Woordenb. verfr. is door : *babiole*, *colifichet*, bet. in de Kemp. en N.-Br. : snoeperij of lekkernij en wel dezulke als men in Holl. *kleingoed*, en in Br. *snoepkost*, *snoepgoed*, *lekkers* heet; voor *snoeperij* hoort men in Br. ook : *snuisterij*. Bij Kil. bet. *snuysteren*, *snoesteren* : snoepen, en *snuysteringhe*, *poma, nuces, pica et id genus alia parvi momenti; cupediæ* (lekkernij), *putamina* (sloester). Ook zegt Bild. (III, 71) «snuisterij of eigenlijk snoesterij, nu van kleine liefhebberij aartigheden gebr., doch van : snoester, d. i. dop : bol, bolster, en dus *bolstervruchten* als : noten, amandelen, enz.»

SNUISTERPOT, snoeper, snoepster, snuffelaar (Vl.).

SNUIT. *Eenen snuit over iets hebben*, zich met iets bemoeien : *gij hebt daar over geene sneute* is in Vl. 't zelfde als in Br. : *gij hebt uwen snuit daar niet tusschen te steken*, of : u daarmeé niet te bemoeien..

SNUITDOEK, o., eigenlijk : neusdoek, d. i. doek om den neus te snuiten, doch te Brugge : halsdoek of doek dien de vrouwlieden om den hals dragen.

SNUITERLING, o., afval van 't vlas als men booten (70) maakt (Vl.). Het w. is afgel. van : *snuit*, grof vlas of werk.

SNUIVEN, DOORSNUIVEN zegt men soms in Oostvl. voor : vliegen, doorvliegen of zeer snel voorbijgaan, b. v. : *de convoi snuift door*.

SNUIVERAAR, SNUIVEREN. Z. snageraar (637).

SNUIVERING (sneuverik), versnoftheid, versnoptheid, verkoudheid of valling in het hoofd (Waas). 't W. is verwant met : snof, snoffen, snuffen, snoeven, snuiven. Kil. heeft : snof, snuf, snoteringhe in denzelfden zin, en vert. : *rheuma*, *rheumatismus*, *defluxio capilis ad nares*. Lulofs (blz. 44,) zegt : van *snuiveren* komt : snove, oorspronkelijk : gesnuif, snuiving beteekenende, en vervolgens verkoudheid of versnoftheid.

SNUK, SNUKKEN. Z. snok, snokken.

SNUKKEREN (h. en d. in Vl.). Z. snikkelen.

SNUKKING, v., de daad van snukken; rukking, trekking, zenuwtrekking : *ik gevoel vele snukkingen in mijn hoofd* (Vl.). Z. snok, snokken.

SNUL, m., eenvoudige mensch zonder verstand of doorzicht, sul, sukkelaar, fr. *nigaud*, *benêt* (Br., Antw., Kemp.). *Snul* wordt steeds van eenen man gezegd, en *sloor* (sut, sukkel) steeds van eene vrouw in denzelfden zin. Het tegenovergestelde van *snul* is : *slimmerik*, *slimzaad*, *fijnaard*. Z. snol.

SNUREN, o. w., een bits, bijtend, norsch, verwijtend antwoord geven, toebijten, bits toesnauwen. De wortel van 't w. is *snuur* en dit heeft den zin van : snauw of werwijt (Kemp.); te Geel bet. *snuren* : snuffelen : *wat snuurt gij zoo in mijne kas*. *Snuren* is licht verwant met *snorken* of met *snarren*, *snorren*, waarvan : *snoerelen*, in Oostvl. gebr., een freq. schijnt te zijn. Z. snakken, dat in Vl. ook bet. : bits antwoorden. Kil. heeft *quaede snarre* in den zin van : kwaadsprekend, twistziekwijf.

SNURRIK en *snurk*, m., is niet alleenlijk een neusdoek, maar ook een vrouwen hals- of hoofddoek (Brussel en omstr.); in Westvl. *snuitdöek*. 't Is misschien eene samentrekking van : *snutterik*.

SNUTDOEK, snuitdoek, neusdoek (Br., Antw., Kemp. N.-B.).

SNUTSEL, v., snuitsel : *het snutsel van de keers* (Br., Antw., Kemp., N.-Br.); bij Kil. : snutsel van de kersse, l. *fungus candelæ*, dat Plant. verfr. : *la mouchure de chandelle*.

SNUTSELEN, zich met beuzelarij bezig houden (Oostvl.); in Br. is dit : *sneutelen*. 't Is gewis verwant met : *snutteren*, volgens Kil., in Vl. gebr. voor : *snipperen*.

SNUTTEN, zoowel thans in Br., Antw., Kemp., N.-Br., Vl., als in de oude schriften voor : snuiten. Vanhier zegt men ook : *snutdoek*, *snutter*, *keerssnutter*, *neusuitsnutter* ; *de keers afsnutten*. Oulings zei men ook : *snotten*. — *Iemand snutten* of *in den nek zien*, hem bedriegen (Antw., Br.).

SNUTTER, m., hoofddoek of kleine sjal dien de boerinnen op 't hoofd hangen. In Br., waar het w. gebr. is, zegt men ook : *neusdoek voor het hoofd* of *hoofdneusdoek*.

SNUTTING of **SNUTDOEK** voor : neusdoek. (Vl. en Westbr.).

SNUUR, v. Z. snuren (Kemp.).

SOBBEREN, o. w., traag en al zuigende drinken (Kl.-Br.). Z. *zebberen*, in Br. ook : langzaam drinken. Waarschijnlijk een freq. van : *soepen*, thans : zuipen.

SOBALD, bijw., spoedig, weldra (Limb.). Z. bald (28).

SOBBELEN, o. w., strunkelen, strompelen : *hij sobbelde over een hoop aarde en viel bijna* (Vl.). Kil. geeft *sobben*, *sobbelen*, *subbelen* ook als Vlaandersch op en vert. het : *cespitare, titubare gressu*. In Br. hoort men 't soms ook voor : stronkelen. Z. hobbeldesobbel (185). Boddelen, bodderen (63) en hodderen, hoddelen (185) hebben ook iets van de bet. van : sobbelen.

SODEEREN, b. w., in Vl. voor 't fr. *souder*, dat men in Br. : *stadeeren* uitspr.; *sodeersel*, fr. *soudure* ; in Br. *stadeersel*. In Limb. *solderen*, *soldeersel*.

SOEBATTEN, b. w., voor : paaien, involgen, streelen, flikflooien : *soebat het kind een beetje*, *dat het zwijge* (Gent).

SOECH, **SOEG**, *soek*, *soekskens*, uitroep veel gebr. om de koude uit te drukken : *soech ! wat is het koud. Het is maar soëkskens* (Antw., st., en pr., Kemp. N.-Br., Belg.-Limb.). « Soeg, (zegt Hoeufft, 560) wordt gebr. op meer plaatsen van Nederl., voor : koud, kil, huiverig. Het zal eigenlijk *waterkoud* moeten zijn, van 't Wallis-

sche *soegen*, bij Boxhorn vert. *madidus.* »

SOEKKEN. Z. sokken.

SOENDEREN, o. w., freq. van: zoenen, bij Kil. *soenen* en daar beteekenende: verzoenen, vredemaken, bedaren, verzoend worden, enz. van: *zoen*, kus. Doch in Westvl., Brugge en omstr. bet. het: gaan, goed gesteld zijn, trekken: *het soendert in dat huze niet*, d. i.: ze komen daar niet wel overeen. *Die vruchten soenderen niet*, d. i. ze trekken of groeien niet.

SOEP, SOEPE, v., zuiper, dronkaard, zatterik, kwast, verkwister, nachtlooper, *nachtridder*, slechte kerel, een die niet deugt: *ge zijt een soep van ne vent* (Vl.). *Soep*, als wortel van: *soepen*, zou moeten m. zijn; ware 't w. in die bet. in Br. gebr., het zou v. en alleen op eene vrouw toepasselijk zijn. Delf. (496) zegt: « *milk-sop*, v. angl., fr. *soupe au lait*, flam. melksoep, bloempap, allem. *milchsuppe*, au figuré pour dire un homme sans cœur, un pauvre sire. » *Soppe* zegt men in Vl.; — in Br., Kemp., Limb.: *zop, sop, soep*, voor 't fr. *soupe*; doch 't bet. in beide gewesten en elders ook: drank, nat voedsel, b. v. *koeisoppe*, in Br.: *koeidrank* (Meenen en elders). *Opgaan als eene melksoep* zegt men van iemand die zeer haastig gram en oploopig is (Kemp.). Z. sop.

SOEPEET. Z. soepiet en soesel.

SOEPEN, in Vl. nog gebr. voor: zuipen, slempen, kwasten, verkwisten. Z. soep.

SOEPIEREN. Z. soesels en soepiet.

SOEPIET, SOEPEET, SOPPIET, SUPPIET, SOESEL, enz., meest in 't mv. gebr., zwezerik, kalfszwezel (Oostvl., Br., Hagel., Limb., Kemp., N.-Br. en elders). Wassenberg leidt het w. af van 't l. *subitus*, bots, omdat het een schielijk gemaakte kost is, doch dit komt mij (zegt Hoeufft op 't w. *supiten*, blz. 590) gewaagd voor; dan ik vermoede dat het wel zou kunnen komen van: *supen, soepen*, zuipen, evenals *zogjes* van: zuigen, betwelk de kalven door middel van dezelve, zijnde een deel der longpijp, langs den gorgel aan eene zenuw vastgehecht, doen. Hoe 't zij, de naam zwezerik komt mij aller ongelukkigst voor, enz. » Z. soesels.

SOEPTRIEN voor: soepterrine (Vl.).

SOES, bedwelming, meest in een zedelijken zin gebr. (N.-Br., Vriesl. Z. Hoeufft, 560).

SOESE of SOESEKOOL, te Popering. en omstr. voor: wittekool of kabuis, in het fr. *choux-cabus*. *Soese* is in deze streek ook voor: saus, fr. *sauce* en: *eene soese geven*, *eene soese krijgen* bet. er: eene oorveeg geven of krijgen, en waarschijnlijk ook, evenals elders: eene goede berisping of bestraffing geven of krijgen.

SOESEKOOL. Z. soes.

SOESELS, SOESEN, SOEZEN, meest altijd in 't mv. gebr. in 't fr. *ris de veau*, klierachtig deel eens kalfs (Westvl.); te Ronse zegt men: *soepieren*; elders in Oostvl. *soepeeten*; in Brab: *soppieten*; te Leuven: *soffieten* of *soppieten*; elders in Br. en 't Hagel. *supieten, suppieten*; in Limb. *soepeet*, o. omstr. Breda: *supiten*; in Holl. *kalfsborstjes*, *zogjes*, en ook: *zwezerikken*, *zweesrikken*, *zwezels*.

SOEZEN. Z. soesels, sjoesel (613) en soepiet.

SOFFIET, Z. soesel en soepiet.

SOKKEL, slag van schoenen die men over de andere aantrekt om ze niet vuil te maken (Westvl.). Dit is gewis hetzelfde met ons *sok* of *zok*, fr. *socque*, dat men vert. vindt door: sok, houten schoen, houten zool, overschoen, komedieschoen. Z. zok.

SOKKEN (*o* als korte *oe*), *b. w.*, raken, oneer, ongelijk aandoen, tenakomen, op eene onheusche wijs beje-

genen, of 't fr. *choquer* : *gij hebt mij gesökt*. (Kl.-Br.)

SOKKEREI, m. Z. suikerei, suikerij.

SOKUS, SOKSUS, m. sul, lummel (Limb.).

SOLAAS, van 't l. *solatium*, in 't fr. *soulagement*, nogal veel gebr. voor : verlichting, troost : *uwe komst is voor mij een groot solaas* (Vl., Antw. en elders).

SOLDEEREN. Z. sodeeren.

SOLEN, in wiezen of whisten alleen gaan (Oostvl.), van 't l. *solus*, alleen.

SOLFER, in Zeeuwsch Vl. en elders in Vl. ook omstr. Breda voor : zwavelstokje, solfer- of sulferstokje, fr. *allumette* ; in Belg.-Limb. : *solferken* ; in Br., Antw., Kemp., N.-Br. : *solferstek*, *solferstekje*. Vanhier : *solferbak*, in de vlaamsche polders : *solferpriembak*.

SOLFERBAK. Z. solfer.

SOLFERKEN. Z. solfer.

SOLFERPRIEM, zwavelstokje (N. van Vl.) Z. solfer.

SOLFERSTEK, in 't Z. en N.-Br. voor : zwavelstokje; *solferstekkasje* of *bakje*.

SOLIDÉ, in 't fr. *callotte*, soort van rond plat mutsje dat vooral de priesters op 't hoofd dragen (Br., Antw.). Het komt waarschijnlijk van 't l. *soli Deo*, omdat men ze alleen voor 't Hoogweerdige sakrament afneemt.

SOLLEN, b. w., sjouwen, dragen (Limb.).

SOLO, te Diest het klein Diesterbier of bier van 't tweede brouwsel.

SOLOSLIM, alleen al de slagen afhalen in 't kaartspel, whist en bosten genoemd (h. en d. in Vl.). Z. solen.

SOM wordt in Vl. veel gezegd voor : sommigen : *som zeggen;* in het engl. is het ook : *some*, evenals in het oud vlaamsch : *som*. *Ende hier omme vallen se some in qualen* (Ruysbr. I. 245, 26); bij Maerl. *some* en *soeme*.

SOMMEL, groote aarden pot (Lier), diepe aarden kasserol (Leuv.); te Antw. : *koekepot*, waarin men de koekebakken beslaat.

SOMMES voor : soms (Br.).

SOMMESTEN. Z. Sommigen.

SOMMIGEN, in Br., Antw., Kemp. en N.-Br. veel met het lidw. *de* gebr. : *de sommigen zeggen*. Z. Hoeufft (561); in Br. hoort men ook : *de sommesten* : *de sommesten zeggen*.

SOMPELEN, SUMPELEN, o. w., strunkelen of stronkelen, strompelen : *hij sompelde met zijnen voet tegen eenen steen* (Oostvl., Kl.-Br.); in het laatste gewest, waar men ook : *djompelen*, *sjompelen* en te Antw. *djompelen* en *tsjompelen* voor : sompelen of sumpelen zegt, bet. 't ook : sukkelen, dolen, verdwalen. Het is een freq. van : sompen, bij Kil. : *cespitare, vacillare, claudicare*. *Sompe* is bij hem : *claudus*, *claudicans*. Z. strompeling en sobbelen, en het volgende.

SOMPELING, SUMPELING, v., strompeling, strunkeling, onneffenheid, hobbel, iets waarover men kan *sompelen* (Kl.-Br. en Oostvl.) ; *'t is er al sompeling* bet. in Vl. : 't is er gehult en gebult (144); *'t is er hobbeldesobbel* (189), d. i. met hobbels, hobbelig, oneffen of met hoogten en laagten. *Sompe* is bij Kil. 1°, een Saks. en Gelders. w., 'tzelfde als : broek, moeras, l. *palus*, in 't hgd. *sumpf*, zweeds. *sump*, fr. *marécage*, *marais* ; 2° sompe, *flandr.* 'tzelfde als : kolve, l. *clava*. *Sompe* bet. dan eigenlijk : laagte, delling. Z. 't voorgaande.

SOMTEMETS, somtijds, nu en dan, somwijlen (Hagel., Br., Antw., Kemp., N.-Br. Z. Hoeufft) ; in Holl. wordt *temet*, *te mets*, *al te met* en *al te mets* voor : somtijds, nu en dan gebr. Z. Taalk. Mag. (IV, 369).

SOMWIJLS, somwijlen (Limb.).

SONK of SONKBOOM, m., voor : sjonk of strunk, fr. *tronc*. (Diest).

SOOS, v. (altijd gezegd van of tot een vrouwmensch), sloor, sul, sukkel, goeilijk vrouwmensch, sut (Br., Antw., Kemp.); in Oostvl., waar 't

w. *seuse* wordt uitgespr., bet. *sooze* of *soozemaria* (seuzemerrie) : domhoofd, onnoozel mensch. Men noemt het lief ook : *sloor* of *soos* (*seuze*, *sees*) : *hij is met zijne soos op wandeling*.

SOP, top, toppunt, 't hoogste of de kruin van iets, als van boomen, planten, bergen, huizen, enz. : *de ekster maakt haren nest in het sop van den kanada* ; vanhier : *soppen*, *uitsoppen*, *afsoppen*, enz. (Vl. h. en d., Br., Kemp., Antw.). Men zegt ook : *tsop*, *schjop*, *tsoppen*, *tjoppen* ; Kil. heeft : sop, tsop, top, *supremum fastigium*, *cacumen* ; soppen, *decacuminare*, *apices amputare*. Het w. is in 't hgd. *zopf* en verwant met *gipfel*, *schopf*, *kopf*, Nedersaksisch : *tipp*, ons *tip*, verwant met *top* (toppunt).

SOP, o. en v., saus, nat waar iets in gekookt of in gedoopt is, of ook meê overgoten wordt (Br., Vl.). In dezen zin komt het bij Maerl. reeds voor. *Het sop is de koolen niet weerd* is zooveel als 't fr. *le jeu ne vaut pas la chandelle*, d. i. het is de moeite niet weerd of de zaak is niet weerd dat men er zooveel beslag om make, dat men er zooveel moeite voor doe (Br., Antw., Vl.). Doch men hoort in Vl. ook : *het soppe is de boonen niet weerd*. *Vosse soppen* zijn in 't C. Axel en elders : geweekt brood in 't versch nat van varkenvleesch ; *broodsoppen*, brood met melk ; *appelsoppen*, brood met appels ; *juunsoppen*, brood met ajuin. Z. Arch. (II 1871). *Koeisoppe*, in Westvl. 'tzelfde als in Br. : koeidrank. Z. soep.

SOPPE. Z. soep en sop.

SOPPEER of TOPPEER, v., kaakslag ; *stil of gi kriegt eene soppeere* (Westvl.). Z. sop of top en peer (463).

SOPPEN en BRAGGELEN, den drank der koeien bereiden (Antw., Kemp.). *Die peer sopt goed*, *die aardappels soppen* voor : sappen (Westvl.). Z. ook *sop* (top).

SOPPIET. Z. soesels en soepiet.

SOPTRIEN, SOEPTERRIEN (Limb., Vl.).

SOREL, SUREL, m., verbastering van : surkel, zuurkruid, zuring (Hagel., Belg. en Holl.-Limb.). Z. surkel.

SORTEEREN, o. w., passen : *dit sorteert nu niet*, dit past nu niet. Z. Weil., die *sorteren* als b. w. heeft.

SOUSER. Z. soes.

SPA, SPAAI. Z. spaaien, spade.

SPAAIEN voor : *spaden*, spitten (Kemp., N.-Br., Limb. en meer andere streken) ; in Vl. is 't : *spaën*, van *spé* voor : spade. Voor *spaden* zegt men in Br. *graven*.

SPAAN, SPEEN of ook SPON, o., schutting of hek van latten geplaatst aan 't begin der grachten, enz., door welke de vijvers afloopen, ten einde het wegzwemmen der visschen te beletten (Kemp. en elders). Hier zij opgemerkt dat *spaan*, in *vischspaan*, o. is in Br., en in Holl. v., doch *spaan* voor : spaander, is v. in Br., m. in Holl. ; *spaander* is ook v. in Br., m. in Holl. Kil. en Plant. hebben ook *spoen* (oud) voor : spaan (spaander) en dit *spon* is de verkorte uitspr. van spaan. Z. ook : speen (spien). *Spaan geven* of *draad geven*, rap weg loopen, snel zijn schuit van kant steken (Kemp., Antw.).

SPAANDER voor : splinter ; daarvan : *spanderen*, tot splinters doen openbarsten : *de donder heeft den boom gespaanderd* (h. en d. in Vl.).

SPAANDERLING, spaander (Westvl.).

SPAANKEN voor : spaanderken (Br.). 't Is een diminut. van : spaan, voor spaander.

SPAANSCH, bijv., wordt gebr., gelijk de Woordenb. het overigens hebben, om iets wat vreemd, aardig, vies, wild, woest voorkomt, uit te drukken. Het bet. dan ook zooveel als deze bijv. nww. *Het gaat er spaansch*, het gaat er aardig, vies (Vl., Antw. en elders).

Spaansch antwoord, trotsch antwoord (Westvl.). *Een spaansche*, een kwaadaardige, doortrapte vent (Vl.).

SPAANSCHE JOOL, fr. *poire signor* (C. Axel).

SPAANSCHE TARWE, turksche tarwe, fr. *maïs* (Br.).

SPAANSCHE VLIEGEN, ook : *spaansche pokken*, blaaskens die op iemands borst komen nadat men deze met zekere zalf bestreken heeft (Br., Antw.); bij Plant. bet. *spaansche pocken* : venusziekte, l. *lues venerea, morbus hispanicus*, etc.

SPAANSCH GROEN, SPAANSCH HOUT, of SPAANSCH HEERENHOUT, palmhout, fr. *bois d'if*. *Eene haag van spaansch groen* of *spaansche haag* : haag van zulk hout. *De straat was met spaansch groen gestrooid* (Br.). *Spansgroen*, l. *viride hispanicum* (Teuth.).

SPAARMALE of SPAARMOELIE, ook uitgespr. *spaarmalie*, een die spaarzaam is of niets verkwist, gierig persoon (h. en d. in Westvl.). *Male* is hetzelfde als 't fr. *malle*. Z. maal (358) en moelie (383). *Spaarmale* bet. eigenlijk : spaarkist, en *spaarmoelie* zou kunnen 'tzelfde zijn als, bij Kil. : *spaer-beck*.

SPAARSEL (in Br. uitgespr. : *spaassel, spaassem* en in Vl. h. en d. : *spaassche*), omslag van eenen boek gebonden of niet gebonden ; ook het papier dat men om den boek vouwt om hem te sparen. Z. speuns.

SPAARSEN, *spaassen*, meest uitgespr. : *speersen*, *speezen*, b. w., spreiden, stortend spreiden, sproeien, meest gezegd van water. Vanhier : *bespaarsen* (bespeersen, bespersen blz. 46), besproeien, bespatten (Westvl.).

De rotse rolt voorbij zijn voet,
En tuimelt en speerst in den watervloed,
(G. Gez., 78.)

En bespeerst de tempels meê.
(id., *Rond den Heerd.*)

Maerl. bezigt ook *spaersen, sparsen*, in den zin van : spreiden, uitspreiden, verstrooien (*Rijmb.*, vv. 3923, 10535, enz.). Kil. vert. *spaersen*, flandr. door : *spargere*, gal. *espandre* (répandre), ital. *spangere*. Vanhier : *speerswater*, *spaarswater*, flandr. wijwater, *aqua lustralis*. Z. spar.

SPAARSKWISPEL (*spaaskwispel*), wijwaterkwispel, wijwaterborstel (Westvl. en h. en d. in Oostvl.). Z. spaarsen.

SPAARSPOT (*spaaspot*), wijwaterpot, wijwaterketel (Westvl.).

SPAARSWATER (Westvl.). Z. spaarsen.

SPAARZIJDE, v., garen van de beste hoedanigheid, dat men in het kleerenmaken bezigt om de zijde te sparen (Ronse). In 't fr. deel van Ronse wordt *spaarzijde : fil teint sur soie* geheeten.

SPAASKWISPEL, SPAASPOT. Z. spaarsen.

SPAASSCHE, SPAASSEL, SPAASSEM (Brussel en elders). Z. spaarsel.

SPACIE. Z. spasie, enz.

SPADE. *De spade* of *de schup op den rug dragen*, zichtbaar het graf naderen (Kemp.). *De spa kuischen*, zijn glas uitdrinken (Westvl.). Voor *spade* zegt men in Br., Limb. en elders : *schup*.

SPAÊN voor : spaden. Z. spaaien.

SPAGGEREN, SPOGGEREN, wegloopen, snel of met eenige beweging heengaan ; *wegspaggeren*, snel wegloopen (Br.). Z. steigeren en baggeren.

SPAKAN, v., soort van kruid (Limb.).

SPALKEN, o. en b. w., spalten, splijten ; *openspalken*, opensplijten, openbarsten : *die plank is opengespalkt* ; bij Plant. is *spalcken* vert. o. a. door : *estendre, tendre* ; de Teuth. heeft : *spalden*, spleyten, cloeven (klieven).

SPAN, SPAR, opening der hand (Antw.).

SPAN-AAR (Gent). Z. 't volgende.

SPANADER, m. en v., vliesje onder de tong, fr. *nerf, ligament au-dessous de la langue, linguæ vinculum, impedimentum* ; bij verkorting is 't : *spanaâr*, meest altijd uitgespr.: *spannaart*, en, om zijnen vorm, dan ook m. gebr.

Sommige vogelen, als eksters en roetaarts, enz. worden den tongriem losgesneden opdat zij eenigszins 's menschen spraak zouden naklappen, en dit heet eigenlijk : *van de spanader gesneden worden*. Overdrachtelijk zegt men van iemand : *dat hij van den spannaart gesneden is*, d. i. dat zijne tong loshangt, dat hij gemakkelijk klapt, wel ter taal is, veel klaps heeft (Vl., Br., Antw., Kemp. en elders).

SPANEN, in Vl. ook voor : spenen gezegd in den zin van 't fr. : *sevrer* en *faner*, welk laatste gezegd wordt van bloemen die tot zaad of vrucht komen.

SPANEN, bijv., van spaan of dun gekloven hout gemaakt : *spanen doos*. *Spanen hoed* noemt men de hoeden die de boerinnen van omstr. Antw. en de Kemp. dragen.

SPANG, v., in Limb. veel en te Maastr. alleen gebr. voor : speld. Het hgd. *spange*, engl. *spangle*, fr. *épingle*, ons Brab. *spel* en 't l. *spina* zijn dezelfde woorden. Het hgd. *spange* en bij Kil. *spangh* bet. : een gesp, een spijker, *clavus ferreus capitatus* (Arch. III, 383). Z. spangen.

SPANGEN, b. w., spelden, met spelden vaststeken (Limb.) ; de Teuth. vert. *spanghen* door : *tenaculare*. Z. spang.

SPANNAAR, SPANNAART. Z. spanader.

SPANNEN. Wanneer in 't marbolspel er twee zoo dicht bijeen liggen dat men met de uiterste vingers zė kan raken, zegt men : *ik kan 't spannen* (Antw.).

SPANNEN, kijken, loeren, zien : *span eens of er niemand en komt* (L. v. Aalst en elders). Volgens Dr Snellaert (op Maerl.s Alexander, blz. 394) wordt het nog in dien zin gebr. langs den Noordkant van Gent.—*Het zal er spannen*, het zal er gaan spoken (Br., Antw., Vl. en elders). *Het spant er niet*, daar is geene haast bij (Gent en elders). *De koeien spannen*, de koeien turen of vastzetten (Limb.).

SPANNEVOGEL en algemeener : *pannevogel*, vlinder (Gelderl.). Vermoedelijk voor : *spanrups*, omdat dit diertken niets anders is dan eene opgespannen rups (*Taalk. Mag.* II, 410).

SPANNING voor 't fr. *attelage* of gespan. *Spanning houden* wordt onder de buitenlieden veel gezegd voor : peerd of peerden en rijtuig houden (omstr. Breda).

SPANRIEM, een schoenmakersgerief. *Van den spanriem krijgen*, geslagen worden, klop krijgen (overal).

SPANTE, v., korte tijd : *'t zal maar eene spante duren. Ik zal maar een spanteken* (weinigsken) *wegblijven* (Vl.).

SPAR, opening der hand zoo ver men haar kan uitsperren, openspreiden of opensperren : *die tafel is vijf sparren breed* (Waas). *Sperren*, vanwaar *sperre*, *sparre* (stang, peers, wip), bet. bij Kil. : spreiden, l. *extendere*, *late deducere*. Bild. (III, 79) zegt : « spar, sparre, m. als wortel van : *sparren*, maar volstandig v. gebr., evenals 't fr. *barre*, waarmeê 't verwant is.... Een ander *sparren* is : verspreiden, en hangt samen met het l. *spargere* en ons *sprengen*, waarvoor men ook : *spaersen*, uit dit *spargere* in fransche uitspraak gemaakt heeft, in den algemeenen zin van : bevochtigen. » Z. spaarsen.

SPARKSKEN, verkleinw. van : *spark*; beiden bet. nog in Vl., evenals bij Maerl. : genster, vuursprank, eng. *spark*. Hiervan : *sparkelen*.

SPARREBOT, m., in Vl. 't zelfde als in Br., Antw. en elders : *sperretop*, *dennetop*, d. i. de zaadknoppen of zaadbollen van sparre- of denneboomen. Z. toorts.

SPARREGAT, gat of onderste van eenen spar of sper, dat deel waarmeê de boom in den grond staat : *dertig koopen drooge sperregaten* (Westvl. en elders.) Z. aarsgat (eersgat).

SPARRETOP. Z. sparrebot.

SPAS, v., vermaak, vreugd : *spas hebben*

zich vermaken (Limb.). Het is de wortel van : *spacieren*, hgd. *spatzieren*, wandelen; vanwaar : *spacierhof*, lusthof, ofwel van : *spaarsen* (storten, strooien). Z. spaarspot.

SPASIE, SPACIE of SPATIE, van 't l. *spatium*, fr. *espace*, tusschenruimte, 't zij van tijd, 't zij van uitgestrektheid : *er is zoo weinig spasie tusschen de twee lessen. Daar was te veel spasie tusschen de planken* (Hagel., Br., Antw., Kemp. en elders); in Vl., waar men voor een weinigsken tijds : *spante* zegt, bet. *spatie* of *spagie* ook 't zelfde als : spaarsel. Z. dit w.

SPECHT. Men zegt van een mager mensch : *dat het een magere specht is* (Br., Oostvl.).

SPEEBAK voor : *speenbag* (Maastr.).

SPEEK, 't zelfde als : speet of speit. Z. dit w.

SPEEKBOS, SPEEKBUS, v., kleine spuit, van vlierhout gemaakt, waarmeê de kinders spelen, klakkebos of klakkebuis (245) (Oostvl., Br.). Van *bos*, *bus* of *buis* en *speeken*.

SPEEKELEN (Vl.). Z. speeken. De Teuth. en Kil. hebben : *speeckel* voor : speeksel.

SPEEKEN, o. w., op zekere wijze, b. v. door de maar een weinig geopende tanden of den maar nauwelijks open mond, spugen of spouwen (spuwen) : *als hij eenen zieke bezoekt, houdt hij niet op van speeken* (Vl., Br., Antw., Kemp.). Vanhier : *speeksel*, waarvan 't werkw. *speekselen* gemaakt is, dat dezelfde beteekenis heeft als : *speekelen*, freq. van : *speeken*, spuwen, spugen. Kil. heeft : *speeuwen*, (spouwen nog in Br. en Antw. gebr.), spicken, speekselen. Van *spicken* komt : *spiksel* en 't freq. *spikkelen*, dat den zin van : spuiten, sprengen en spugen heeft.

SPEEKERS (scherplang), geld : *hij heeft speekers* (Eekloo).

SPEEKHOUT, gekloven eikestamhout dienstig tot speeken (Br.).

SPEELBAK. Z. speenbag.

SPEELBOEK, m., fr. *accordion*, een klein muziektuig dat min of meer op eenen boek trekt (Ronse). 't Wordt hier en in meer andere gewesten van het Z. ook : *harmonica* of *monica* genoemd.

SPEELDING of SPEELDINGEN, speelgoed (overal).

SPEELGOED, o., heeft, behalve de bet. van : speelding, nog die van : buitengoed of buitenverblijf, lusthuis fr. *maison de campagne*, d. i. iets minder dan een kasteel : *de rijken verblijven bij zomertijd op hun speelgoed* (Br., Antw., Kemp., Vl.); in N.-Br. : *speelhuis* en *spijker* (Hoeufft, 566).

SPEELHUIS, SPEELHOF, lusthuis, speelgoed (Kemp., Antw., N.-Br.). Z. Hoeufft.

SPEELKAR, SPEELKARREKEN, een fraai licht karreken om meê op speelreis of naar de stad te rijden (Br., Antw., Vl.).

SPEELKNECHT, bruiloftsknaap, fr. *compagnon de noces* (Limb.) Z. speelmaag.

SPEELMAAGD (uitspr. : *speulmaag*. Z. maag en maagd, 358), bruiloftsgezellin die met den speelknecht gelast is om de bruid naar huis of het gasthof te leiden. Volgens 't hedendaagsch spraakgebruik zou 't w. : speelmeid bet., doch dit w. kan ook wel 't zelfde zijn als : *spille-maghe*, dat bij Delf. (338) voorkomt en een bloedverwant langs den vrouwekant bet.; van : *spille*, spindel, weefklos, fr. *fuseau*, en *maghe* of maag, fr. *parent*, maagschap, *parenté*. *Spillemaghe* of *speelmaag* zou dan een maag of bloedverwant van den kant van 't spinnewiel, d. i. van de vrouw of moeder zijn; evenals *sweerd-maghe*, *sweerd-zijde* bet. : maag van de zweerdzijde of van den manskant. Kremsier vert. het hgd. *mage* door : *seiten verwanter, von vater oder mutter*.—Maar dan zou *speelknecht* ingebracht zijn toen reeds

spille-maghe tot : speelmaag verbasterd was.

SPEELVOGELDERIJ of SPEELVOGELRIJ, prullen en vodden waarmeê zich een speelvogel (jongen die speelt in plaats van te leeren) bezig houdt (Oostvl.).

SPEEN of SPON, schof voor een vischkuil geplaatst (Kemp.). Z. spaan en bij Hoeufft (562) speen, die meent dat het is wat men elders : *spon*, *spun*, *spunt* noemt, bij Kil. : spene, l. *cnodax*, enz.

SPEEN (*spien*), schafeling (571), krollen, fr. *copeaux de bois* (Maastr.). Dit w. is duidelijk eene andere uitspr. van : spaan, spaander, l. *assulæ*, *schidia*, *ramentorum crines*.

SPEEN (ook met zware *e* uitgespr.), in Br. en Antw. o., in Vl. *spene*, v., in Holl. *speentje*, aanbei, bij Kil. : *spene*, *spenenvloed*, l. *hæmorrhois*. Vanhier : *speenkruid*, enz.

SPEENBAG, SPEENBAGGE, ook uitgespr.: *speelbak*, spitvarken, speenvarken, hgd. *spanferkel*; de verkleinww. zijn : *speenbagske*, *speenbekske* (Limb.); bij Kil. : *spen-vercken*, vigghe, soogvercken, spet-vercken, spit-vercken, braed-vercken. Z. speetkurren en bag (26).

SPEENKURREN, speenvarken (Br). Z. speetkurren en kudde (306).

SPEENTJE, o., zwavelstokje (N.-Limb.). Z. spaan.

SPEER. Z. sper.

SPEER, SPEERKE, Limbursche uitspr. van : spier, spierken. Z. dit w.

SPEERSEN. Z. spaarsen.

SPEERSKWISPEL, SPEERSPOT, enz. Z. spaarskwispel.

SPEET en verkort : *spet* voor : sport (Br.).

SPEET, SPEETBOS, SPEETEN (*ee* scherplang). Z. spuit, speit, enz. (Oostvl. en elders).

SPEET, feitel welke men de kleine kinderen voor de borst speldt (N.-Br.); Hoeufft acht het zooveel te zijn als : speetlap, speitlap, en dit is goed; doch hij leidt het af van : speien of spijen (spuwen) en dit achten wij verkeerd : het zal eer uit : *spelen* zijn, in Br., Antw. en elders gebr. voor : spelden of spitten.

SPEETKURREN, SPEETVERKEN, (*ee* zachtl.), *braadverken*, spitverken, speenverken; te Leuv. en omstr. ook : *speet-* of *speenkurreken*; elders in Br.: *speetverken*; te Brussel en omstr : *braadverken*. Z. speenbag.

SPEGEL, spiegel. Vanhier : *spegelen*, spiegelen (Westvl.) : *ik wete ik een spegel, een spegel zoo klaar, zoo klaar en was nimmer een spegel* (G. Gez., 77); zweedsch : *spegel*, l. *speculum*.

SPEI voor : spui (waterkeering) (Westvl.); bij Kil. : spuye, spije, sluyse. Als er veel deuren opeen open staan en dat de wind er door speelt, zegt men : *het is gelijk eene spei*. Vanhier : *speigat*, trek van den wind (Westvl.). Z. verder spij, spijen, en Bild. (III, 82).

SPEIEREN, o. w., bijna 'tzelfde als : spaggeren, verspreid vliegen, uiteenspreiden : *alle de marbols speierden* (Vl.). Kil., die ook : *speyeren* als vlaandersch opgeeft, vert. het door : *diffringere*, *spargere*, *disgregare*. Z. ook spodderen en speiten.

SPEIGAT. Z. spei.

SPEIT, SPEET, v., spuit (Vl.); bij Kil. : *speyte*, *speete*, flandr. *spuyte*, sax. : *speyte*. Z. speiten.

SPEITBOSSE (Vl.), spuitbuis; in Br. : spruitebuis en klakkebuis.

SPEITELINGEN, druppels van weggespeit of weggespat vocht. *Hij zal van de speitelingen hebben*, d. i. hij zal de kwade gevolgen b. v. van zijn slechte daad onderstaan (Oostvl.).

SPEITEN, SPEETEN, o. w., spuiten, spatten, uiteen- of wegspringen, dretsen, springen, uitsproeien, fr. *jaillir* : *de kleisters vier speiten in mijn oogen. Hij was heel met bloed gespeit*. Vanhier : *speetbosse*, *speitbos* voor : spuit of spuitbuis, fr. *seringue*;

bespeilen (46), met water bespatten, besproeien (Vl., Kl.-Br.). In Oostvl. wordt *speeten*, *wegspeeten* (met scherpl. *e*) overdrachtelijk gebr. voor : in aller haast wegloopen : *ik zal hem eens doen speeten. Hij zal mogen speeten*, d. i. hij zal mogen loopen, b. v. om weg te geraken.

Hebt je sinnen sonder stooren,
Dan zoo laet ick aen u hooren,
Kisse-ketse dat het speet,
't Is haest gereed, als 't water speet.
(Adr. Van de Venne, blz. 216-17.)

Speeten, *speilen* is slechts eene andere uitspr.van: spatten, dat, met: spuwen en bij Kil. : speyen, speyeren (*spargere*), speeken, enz. uit ééne bron komt. Z. dressen (105), bedretsen (34).

SPEK. *Met spek schieten*, liegen dat het tastbaar is (Br., Antw. en elders). *Dat is geen spek voor uwen bek*, dat zult gij niet hebben, dat is voor u niet geschikt, dat komt u niet toe (Br., Antw., Vl. en elders). *Spek* bet. ook : spint of spekhout (Z. dit w.): *er is veel spek aan die planken* (Vl., Br., Hagel., Kemp.); ook nog : kindersnoeperij. Z. 't volgende.

SPEKBOONEN, gewone boonen die langs staken opwassen (Limb.).

SPEKBRADE, SPEKBRAAI, schijf spek die in de pan als een koek gebraden wordt (Limb.).

SPEKELBOOR, spijkel- of spijkerboor, fr. *vilebrequin* (Gent). Z. Delf. (274 en 340) en Weil. op : spijker.

SPEKHALS, dikke hals (Antw.).

SPEKHOUT, spint of het week hout van eikeboomen, de jongste lagen; bij Kil. : speck of speck-hout en ook bij eenigen : *spin* of *spijnt*, *alburnum*, *adeps arboris*, enz.

SPEKKEN en meer SPEKSKENS, in Vl. een gemeen suikergebak van suiker en bloem, van siroop en wat anders gemaakt. Men heeft veel verschillende spekskens, als : *suikerstekken*, fr. *des crottes*, *koffiespekjes*, babbelaars (25), babbeltje (26), enz.

SPEKSKEN voor : solfer- of fosfoorstokje (Oostvl.). Z. kretsken (293) en 't voorgaande spekken.

SPEKSPLINTERNIEUW voor : spiksplinternieuw, gansch nieuw (Vl. en elders). Z. spikspaandernieuw.

SPEKULATIE, v., allerlei fijn suikergebak, klein, rond, broodvormig pasteigebak, fr. *massepain* (Br., Vl., Antw. en Limb.); 2° soort van groote mok : *spekulatiemokken* (Westvl.).

SPEKWORM, worm of maai die in houtspek of spint zit (Kemp.). Men noemt dit dierken ook : *vuurmaai*, *patatenmaai*, *veldmaai*, *willemaai*, dat niet anders is dan de kever in de gedaante van maai.

SPEL voor : dansspel, dansfeest, bal, waar men met bas, trompet of viool of eenig ander muziektuig speelt : *Is er in die herberg spel met de kermis? Spel houden*, dansfeest houden, bal houden. Men zegt ook : *speleman* voor : spel : *die jonge meiskens gaan ook al naar den speleman*, d. i. naar 't dansfeest (Br., Kemp., Limb. en elders). *Het spel is al op den wagen*, ze zijn vol op aan het kijven (Gent).

SPEL, SPELLE hoort men overal in Br., Antw., Kemp. en Vl. voor : *speld*, dat misschien min goed is, wijl het met : spil verwant is. Oul. zei men : *spelle*, waarvan de tweede *l* in *d* veranderd is, iets wat veel plaats heeft als in : *helder*, *alder*, *schilder*, enz. Bild. zegt op : *speld*, *spelde*, dat men 't ter onderscheiding van : spel (*jeu*) ingevoerd heeft, schoon kwalijk, v. door den uitgang en als *spilla*, samengetrokken van : *spinula*, diminutief van : *spina* (doorn), vanwaar 't fr. *espingle*, thans : *épingle*. *Spel* en *spina* zijn beiden van : *speën* of *spi-en*, waarvan : *spie*, *speet*, *spiet*, spiets, spits. Men noemt in Br. en de Kemp. ook :

spellen of *spelden* : het loover van denne-, maste- of sparreboomen. *Zijn spel van het kussen trekken*, zijne spelde uit het spel trekken, er van uitscheiden, eene zaak verlaten (Antw.). *Eene spel aan iets steken*, helpen (Vl.). *Ergens een spel voor spelen* of *steken*, een beletsel aanstellen of verwekken, iets tegenhouden. *Het is geene spel weerd*, 't is niets weerd. *Er is geen spel aan te verdienen*, er is niets aan te verdienen (overal). *'t Is geene speld van haar mouw*, 't is bijna niets dat het kost, die onkost is voor haar nietig (Gent). *Spelle*, een lang dun vrouwmensch (Oostvl.). Z. spil, spille.

SPELDEMAKER, 'tzelfde als : akkernaald (Waas).

SPELEMAN, vioolspeelder of geringe muziekant die op de boerenkermissen de viool, bas of klarinet speelt terwijl er dansfeest is; ook zegt men *speleman* voor : *spel : die baas houdt ook al speleman* (Br., Antw., Kemp.). *De speleman zit nog op het dak* zegt men van jonge getrouwden, die nog in de wittebroodsweken zijn of bij wie de liefde nog niet verkoeld is (Antw. en elders).

SPELEN komt in eene menigte zegwijzen overdracht. voor, als in : *met de muis spelen*, eene goede of voordeelige gelegenheid laten voorbijgaan. *Een boom spelen* (in het kaartspel), zoolang spelen tot dat een der meêdoeners een bepaald getal keeren gewonnen heeft. *In iemands kaarten spelen*, naar iemands wensch doen (bijna overal). *Zekerspelen*, ook : *oordje zeker spelen*, het zekerste doen of kiezen (overal). *Met opene kaarten spelen*, zijn plan laten zien, rechtuit zeggen (overal). *Met zijnen kop* of *zijn hoofd spelen*, koppig zijn (Br., Kemp. en elders). *Dat speelt mij in den kop* of *hoofd* is 'tzelfde als : dat speelt mij voor den geest (bijna overal). *Op zijnen poot spelen*, kijven, opspannen, van zijnen neus maken, fr. *tempêter*. Vanhier ook : *opspelen* (439) (Br., Antw., Kemp. en elders). *In iets spelen*, van iets liefhebber zijn en er eene verzameling van hebben : *in tulpen, dahlias, roozen, duiven, oude munten, schilderijen, enz. spelen* (Waas, Antw., Br. en elders). Men zegt ook van iemand : *hij speelt*, wanneer hij suft, zinneloos is of begint te worden : *wat hebt ge nu gedaan, ik geloof dat ge speelt* (Antw., Br. en elders). In samenstel. het *spelen* dikwerf : doen als : *afspelen, uitspelen, binnen spelen*. *De hitte speelt* zegt men te Ronse en omstr. als 't, bij warme zomersdagen, 's avonds weêrlicht zonder dat er donder gehoord wordt; in Br. *ijllicht* (202); in 't L. van Waas : *zeeblaakte*; in Limb. : *zeebrand*. *Op geen suf spelen* of *op geen fof spelen*, niet gemakkelijk vallen, krachtdadig te werk gaan, doortasten (Br., Antw.).

SPELEVAREN, o. w., uit vermaak op 't water varen (Antw.).

SPELIG (*spellig*), bijv., heet, hitsig, tochtig, wordt vooral, alsook *tochtig*, in Limb. van koeien gezegd. Van varkens zegt men daar : *beurig* en *breustig*; van honden : *loopsch*, *luipsch* en *hitsig*. In Br. zegt men van honden : *ridsig*; van varkens : *bruistig* of *breustig*, van koeien : *loopig*.

SPELING, ruimte, opening waar de wind kan tusschen spelen, tocht, trek van den wind (h. en d. in Westvl.).

SPELKEN voor : spalken, fr. *bander*, *éclisser* (Vl.).

SPELLEBEKKEN. Z. sperrebekken.

SPELLEN, o. w., stillekens, langzaam en als met benauwdheid trachten iets te vernemen of iets te bekomen, schijnen iets te willen weten, naar iets vragen : *gij zoudt geerne weten waar ik geweest ben, ge moet er niet naar spellen, ik zal het toch niet zeggen*

Die dochter heeft al lang genoeg naar een nieuw kleed gespeld (Oostvl.). Bij gelijkenis komt dit voort van de handelwijs der kinderen, die woorden spellen en dan ook traagzaam en als benauwd het w. uitspreken. Z. tinkelen of tintelen.

SPELLEWERK voor *speldenwerk* (overal).

SPELLIG. Z. spelig.

SPELTERNIEUW, splenternieuw (Brussel en omstr.); bij Olinger : *spelder-nieuw*; bij Kil. *spellenieuw* of *vier-nieuw*. Z. Weil. op : speld.

SPENDE, 1° hetzelfde als : spin of spinde. Z. die ww. alsook : dusse (doos) of dressę (105); 2° kleine lage plaats van een of twee trappen diepte aan den achterkant van 't huis gelegen en bij geringe buitenlieden tot kelder dienende (h. en d. in Vl.). Z. spel.

SPENDEKEN, SPENDETJE, o., 1° gewaste koord dienende om 't licht te ontsteken; 2° kleine keers die men offert en ontsteekt, vooral daar waar er begankenis is; ook de offerkeersjes, in Br. *spillicht* genaamd, waarmeê men in lijkdiensten ten offer gaat. *Spendeken* is misschien voor: spilleken, met verwisseling der *l* in *n*, iets wat nogal plaats heeft (Z. 318). Volgens Bild. (III, 87) is *spil*, *spille*, samengetrokken uit : *spinnel*, *spindel*. Maar *spendeken* kan ook met : spinden verwant zijn.

SPENE, v. (Vl.). Z. speen.

SPENEN, o. w., gezegd van 't graan dat na 't bloeisel of van de boomvruchten die zich in de reeds verslenste bloemen beginnen te vormen : *de peren, de abrikozen, de krieken, enz. zijn al gespeend; gespeende vrucht*, vrucht die al gevormd is na het bloeien (Br.). Kil. vert. *spenen* door : *deflorescere, floribus amissis fructus formam primam producere*; Gal. : *espener, espanir*. Vanhier : *spensel*, jonge gespeende vruchten als de bloembladertjes afgevallen zijn. De wortel is : *speen*, tepel, omdat de vrucht tepelvormig is geworden. Volgens Bild. is *speen* voor : *spe-ing*, spuiting en dus met *spei* (voor : spui) verwant. Zoo zei men ook *speet* voor : spuit. Ook meent hij dat Cats *gespeende vrucht* voor : geplukte, in tegenstelling van de afgevallene, overrijpe, zegt, doch wij gelooven dit niet.

SPENS, SPENSE. Z. spins.

SPENSEL. Z. spenen.

SPER (speer), wortel van : sperren (uiteenzetten of-spreiden), is bij de kleermakers : de warmtekracht van 't strijkijzer als men strijkt : *daar zit geen speer genoeg in mijn ijzer* (h. en d. in Vl.). Z. spar.

SPEREL, verkleinw. van : spere, sperre of sparre, d. i. stang. *Speer*, enz., bet. in Westvl. : 1° tak; 2° top, pin om te sluiten : *den sperel op eene deure steken*; bij Kil. *sudes, vectis*, angl. *sparre*. Vanhier *sperelen* en *versperren*.

SPERELEN, sparren (Westvl.).

Broeders, in 't gevang der wereld
Nog in 't leven vastgespereld
En gevangen. (G. Gez. 48.)

SPEREN, ontfutselen, wegnemen; *hij heeft mijn schrift gespeerd*, zeggen de schooljongens te 's Hertogenbosch en elders.

SPERKE, v., sprank : *eene sperke vuur* (Westvl.-Veurne) Z. sparkelen.

SPERKEN : *het zout sperkt als men het in 't vuur werpt* (Veurne); bij G.Gez. *sperken*, 1° 't gerucht van rijp koren, onder de bakelende (24) zon, als het kaf open berst; 2° als een oven uit is, de assche weêr oproeren en, met een sperke, weêr in brand doen schieten; vandaar : *sperke, sparke*, of *sprikke*, — sprankel, engl. *spark*; *sperkelen*, sprankels uitwerpen, engl. *to sparkle*. Bild. (III, 80) zegt op *spark*, uit 't werkw. *sparren*, in den zin van : verspreiden, gevormd en een vonk beteekenende; bij Kil. sparc-

kelen voor : sprenkelen, vonkelen, *scintillare*. Z. bij Weil. sparkelen.

SPERREBEENEN (spierebeenen), met de beenen spartelen : *daar hangt hij te spierebeenen* zegt men van iemand die zich verhangen heeft (Gent). Van : *sperren* of *sparren en been*.

SPERREBEKKEN te Antw. : 'tzelfde als in Br. : *spellebekken*, iets moeten ontbeeren. Z. smalbekken. *Spellebekken* is misschien eigenlijk : den bek toespelden, of *spillebekken*, van *bek* en *spillen* bij Kil. vert. door : *attenuare*, *minuere*.

SPERRETOP. Z. sparrebot.

SPERREWAART of SPEUREGAAL, m., sperwer (Vl.)

Die andere vlien van hen 't samen
Als spreuwen van die sperrewaert.
(Snellaert, *Verhandeling enz.* 113.)

Kil. heeft : *spoor-waer*, *sporwaer*, *sporwaen*, *sperwaen*, flandr. *sperwer*.

SPET, o., voor of diepte, waarin degene, die den grond omspit, staat (L. v. Aalst).

SPET, ook *speet*, v., voor : sport eener ladder, speek eens stoels, enz. : *er zijn twee spetten aan de leer gebroken* (Br. en elders).

SPETEN, ook uitgespr. : *spetten*, spelden, steken ; *vastspeten* : vaststeken, *speet (spet) den doek vast* (Br., Antw. en elders). Kil. vert. *speten* door : *figere*, *configere*, *pangere*, *fodicare* ; *spetten* of *met eene spelle speten*, *affigere acicula*. Hij heeft ook : *spetten*, flandr. voor : spitten, l. *fodere*. *Spet*, *spete*, *speet* is bij hem saksisch, in 't l. *hasta*, *verutum*, en *spet* ook 'tzelfde als : spit ; zoo heeft hij *spet-vercken* voor : spit- of braedvercken. In 't leven van S. Kerstine (247) komt het mv. *speten* ook voor in de beteekenis van : spelden. Z. Bild. op : speld.

SPETSEN voor : speiten, engl. : *to spet*, fr. *se répandre avec abondance*. Vanhier : *spetsevort* (L. v. Aalst). 't Is voor : spatsen of spatten.

SPETSEVORT, zoo vort (rot) dat het spetst, teenemaal vort (L. v. Aalst).

SPETTEN. Z. speten.

SPETTER, 1° spat, vlek : *daar is een spetter op uw broek* ; 2° stuk : *hi slaot de boel an spetters* (C. Axel en Zeel.). Het w. schijnt afgel. van : spatten ; doch Kil. geeft *spotten* als Vlaandersch op voor : vlekken, l. *maculare*, *aspergere maculis*, engl. *spotte*.

SPEUNS, SPEUNSE, SPUNS, 'tzelfde als : spaarsel (649) : *eene speuns om eenen boek doen* is : een papier om den omslag vouwen om hem beter te bewaren (Kl.-Br.). Indien 't geene verbastering is van : spaarsel, dan kan 't er eene zijn van : spanssel, dat Kil. vert. *fascia*, of ook verwant zijn met : *spanghe*, zwachtel, windel (l. *fascia*), en ook een breed spijkerhoofd, gelijk men er ziet aan groote oude of soms aan nieuwe boeken ter bewaring van dezelven. Kil. heeft ook : *spuni* in den zin van : deksel.

SPEUR. Z. spoor.

SPEUREGAAL, m., sperwer (Vl.). Z. sperrewaart.

SPICHTE. Z. specht.

SPICHTEN en KITTEN, vlechten met twee koorden (h. en d. in Westvl.).

SPIE, SPIEËN of SPIEJEN. Z. spij en spijen.

SPIEDEN. Weil. zegt dat dit w. niet meer in gebr. is ; in 't Z. hoort men het dagelijks voor : bespieden, afspieden : *wat staat gij daar te spieden?*

SPIEËN, met spiën vastmaken, spijkeren (Br.). *Spien* komt voor bij Van Heelu (Slach van Woeringen, v. 6132, 6155) in den zin van : vastmaken ; bij Kil. spien, spijen, *clavis ligneis figere*.

SPIEK (Hagel.). Z. speek in de Woordenboeken.

SPIEN. Z. speen.

SPIEN, o. w., spuwen (Zuid-Beveland). Z. spijen.

SPIER, slijk, vette grond uit het bed van

een waterloop; zoo zegt men *scheldespier*, modder der Schelde, dat men over de beemden werpt om ze te vetten (Waas). Het w. is gewis voor: spije (vanwaar: spijen, spieën, spuwen), spouwsel, spog. Z. spijen.

SPIER, ook: *spierling*, rugstuk, schouderstuk van een geslacht rund, fr. *aloyau*, *filet de bœuf* (Waas). Z. bij Kil.: spier en spierinck, l. *pulpa*, *caro musculosa*, *caro sine ossibus*, *torus*, *lacertus*, enz.

SPIER, o., bet. in den Teuth., die ook: *spijer* heeft: gras; bij Bild. is *spier*, *spiër*, m., van: *spiën*, uitschieten. Het is een Limburgsch, Geldersch en platduitsch w. dat eigenlijk bet.: grasscheutje, graspijlken, stroohalm, stroopijlken dat nauwelijks uit de aarde komt, vliem, vezel, fr. *brin*, en vandaar zegt men nog in Limb., waar 't: *speer*, *speerke* klinkt: *struuspeer* (stroospier); *haairspeer*, haarpijl, enz. Nu overdrachtelijk is dit woordje gebr. voor: een klein stukje, iets van de geringste hoeveelheid of waarde (als een grashalmtje of stroopijltje), eene kleinigheid, een weinigsken, iets onbeduidend: *geef me een spierke suiker*. In 't platd., evenals in gansch België, bet. *spier*, *spierken* ook: een weinigje, een morzelken. *Geen spier* is voor: *niet een spier*, en bet. overal: niet het minste, geen zierken: *ik heb geen spier geld in de tesch*, *geen spierken brood in de schapraai*. Z. Hoeufft (563) en 't Brem. Nieders. Wört. (IV, 954). Bij Strodtman (Idiot. Osnabr., 224) leest men: *utspyrig*, *utspyrsk*, *ganz vollig*: *den utspyrigen tag*, *den ganzen tag*. *Ich glaube dies wort komme von spyr*; *utspyrig ist alzoo wovon nichts oder kein spyr*. In Groning. zegt men: *den spierigen* of *spiertyken dag* voor: den ganschen dag.

SPIEREBEENEN. Z. sperbeenen.

SPIERING (*magere*), in Br., Antw. en Oostvl. gezegd van een mager mensch.

SPIERKEN. Z. spier.

SPIERLING. Z. spier.

SPIESCHEN of SPIESENHOUT, eikenhout. Het w. wordt veel in Vl. gebr. vooral wanneer men van kerktimmerhout spreekt. Het bet. eigenlijk: hout waarvan men de spiesschachten maakt. Olinger heeft: *spieshout*, *spiesschacht*, *spiesschaft*, *spiesstang*, fr. *bois de lance*; Kil. verwijst van: spieshout, spieschhout, *flandr.*, op: waeghe-schot, *lignum scriniarum*, *materia scriniaria*; *tabula quercea sive quernea major*; *lignum querneum majus*; *tabula undulata*, etc.

SPIESES. Z. stroopier.

SPIETJE of SPIEKEN, brokje hout dat men ergens tusschen steekt om iets vast te maken (Br., Vl.). Maerl. heeft: *spiet*, en Van Heelu *spite* voor: spies, speer.

SPIETSAARD, SPIETSEBOEL, 't eerste te Somergem, 't tweede in 't L. van Waas voor: slechte marbol.

SPIETSEN, o. w., met de marbelen spelen (Huise). Z. spetsen.

SPIJ, SPIJEN. *Spij*, uitgespr.: *spie*, bet.: spog, speeksel, kwijl. Vanhier: *spijen*, uitgespr.: *spieën*, spuwen, spugen (Limb.). Men heeft in dit gewest ook: *spuchelen* (gedurig speeken, gelijk men in Brab. zou zeggen), een freq. van: spugen, hgd. *spuchen*; Plant. heeft: *spijen*, spouwen; Kil. *spijen*, *speyen*, *speeuwen*; de Teuth. *spijhen* voor: spugen en spuwen, en 't znw. *spijh*, *spijhe*, *speeghe*, *speeckel* voor: spog of speeksel. Men zie bij Weil., op: speeksel en spugen, hoe die ww. in de aanverwante talen geschreven worden. Bild. zegt op: speensel: dat het is van: *spe-ën*, *spei-ën*, *spij-ën*, spuigen en spuwen, alle vokaalverwisselingen, waarmeê het w. gebruikelijk plach te zijn, gelijk men ook: *spugsel*, *spuigsel* en *spuwsel* zei.

SPIJKER bet. doorgaans: schuur, pak-

huis. In Limb. zegt men : *duivenspijker* (doevenspieker) voor : duivenhok. In 't N. v. Limb. is *spijker* : een lusthuis of wat men in Br. : *speelgoed*, *maison de campagne*, heet. In de Baronie van Breda noemt men ook *spijkers* : de slotjes, kasteeljes of hofsteden, die zich bij eene boerenwoning bevinden. In 't platd. heeten dezelven ook : *spijkers*, *spickers* en *speichers*. In 't Brem. Nieders. Wört. is *spijker*, o. a. : een lusthuis met eenige kamers op eene pachthoeve (Hoeufft, 566). Z. ook Bild. op : *spijker*. *Spijker* wordt in 't Westen v. Br. nog gebr. voor : *spijkercijns*, in den zin van belasting voor kerk of armen, welke de pachters jaarlijks moeten betalen uit kracht van een bezetsel of fondatie, en de rekeningsboek zulker betaling of 't bestaan zulker inkomsten heet *spijker*, voor : spijkerboek of spijkercijns.

SPIJS, v., brij van gekookte appelen, peren, pruimen, kerzen, enz. : *een taart van appelspijs*, *pruimspijs*, *kriekenspijs* of *kriekmoes* (294). De lijm, met siroop gekookt en gestijfd, rond een stok gerold en waaraan men inkt doet om te drukken, heet ook : *spijze* (Br.).

SPIJT, bijw., gelijk, zoo goed als : *zij is gekleed spijt een edeldochter*, d. i. zij is gekleed dat het eene edeldochter met spijt zou aanzien. *Vloeken spijt een duivel* (Hagel.). — *Spijts* wordt in Vl. gehoord voor : ondanks.

SPIJTEN, spijteling. Z. speit enz.

SPIJZEN, de voeglijnen van een gemetsten muur opvullen, in- of toestrijken, fr. *rejointoyer* (Kl.-Br. en Oostvl.).

SPIK, SPIKKEL of SPIKKELBEES, de vrucht van den spik- of spikkeldoorn, vrucht waarmeê de lijsters zich in den winter nogal voeden (Hagel.).

SPIKDOORN of SPIKKELDOORN, haagdoorn, doornroos. Vanhier : *spikhaag* of *spikkelhaag*, *spikbloem*, *spikbezie* of *spikkelbezie* (Hagel.).

SPIKKEL. Z. spik en spikdoorn.

SPIKKELBEES, SPIKKELDOREN, SPIKKELHAAG. Z. spik.

SPIKKEN werd als te Leuven gebr. opgegeven voor : zwellen : *zet de boonen in 't water, dan zullen zij spikken*.

SPIKKOOL, mv. SPIKKOLEN, nog niet geheel verbrande steenkool, kool die gebrand heeft, maar nog niet uitgebrand is (St-Truid. en omstr.). Z. schrabhoelie.

SPIKSEL voor : speeksel (Br.); Kil. heeft *spioken* voor : speeken of spugen.

SPIKSPAANDERNIEUW, *spikspelder-nieuw*, spiksplinternieuw (Antw., st. en pr.).

SPIL, v. De *spillen*, de dikke takken van boomen (Vl. en Waas). *Spilhout*, houten beitels of gekloven hout om spillen van te maken. *Donderspille*, donderroede (Vl.). *Spillen* wordt, beeldsprakig, ook gebruikt voor : dunne beenen. *Zijne hespen en zijne spillen nemen* of *pakken* zegt men in Westvl. en in Limb. : *zijne spillen bijeen rapen* of *pakken* voor : opkramen, vertrekken. *Een ijdele spille*, een ijdel vrouwmensch (h. en d. in Vl.). *Een magere spille* of *spichte*, een lang en stijf vrouwmensch (Gent); elders : iemand die dun en mager is.

SPILLICHT, de dunne kaarskens die men in de hand draagt als men in eenen lijkdienst ten offer gaat; ook gewaste katoenen koord waarmeê men in de kerken de keersen in brand steekt (Br. en elders). Z. spendeken. Mogelijk kan *spillicht* voor : *spen-* of *spinlicht* zijn.

SPILTIG, bijv., spichtig, gebr. vooral in deze spreuk : *hij is spiltig opgegroeid*, hij is lang en dun als eene spil opgewassen (Vl.). Z. spil.

SPIN, v., voor : spinde, in Vl., Zeel., Br., Antw. en elders voor : brood- of spijskas, broodschapraai gebr.. 't verkleinw. is *spinneken* in Br. en

licht elders: een soort van kelderken, van weinige trappen diepte, waarin melk, boter, brood, enz. geplaatst wordt. Te Maastr. is *spin*, *spinde* of *spint*: een vierkantig linnen kasje waarin men vleesch bewaart, 'tzij in den kelder, 'tzij elders. *Spinden* beteek. bij Meyer: hoofd voor hoofd den gebrekkigen brood, kaas en anderen nooddruft uitdeelen; bij Weil. *uitdeelen*, in het engl. *to spend*, fr. *dépenser*, *distribuer*; de *spinde* is dus de plaats waar, als in kloosters, het eten uitgedeeld wordt.

SPINDER voor: splinter, in *spindernieuw* voor: splinternieuw (h. en d. in Westvl.). Z. spikspaandernieuw.

SPINNEGEKOP, spinnekop, spin (C. Axel en elders in Zeeuwsch Vl.).

SPINNEGEWEEF, SPINNEWEEF, spinneweb, spinrag (Limb.); bij Kil.: *spinnewebe*, *spinneweve*; in den Teuth.: *spijnneweff*; in Br. en elders: *spinnenet*, *spinnekopnet*.

SPINNEKEN. Z. spin.

SPINNEKOP, voor: 1° spin (overal); 2° rap meisje (Br.); grommelpot, preutelaar: *ge zijt gij een eerste spinnekop*, d. i. een dwarsdrijver (N.-Br. en elders).

SPINNEKOPNET, spinnenet. Z. spinnegeweef.

SPINNEN. *Iemand doen gaan spinnen*, hem in 't gevang zetten: *hij is al aan 't spinnen*, hij zit al vast. *Geen goed garen met iemand spinnen*, er niet goed meê wegkunnen (h. en d. in Br., Hagel.); ook bij de geburen gaan labbaaien of labbeien (321). Vanhier: *spinning*. Z. dit w. (Kemp.). *Mijn top* (of tol, enz.) *spint* bet.: hij draait zoetjes rond, zonder van plaats te veranderen (Vl.).

SPINNERSE, spinster (Br., Antw.).

SPINNETTE, v., spinner, doch meer spinster (Vl.).

Blaest maer op de veldschalmei.
Steekt nu maer een zwijn te vetten,
Bakt maer koeken, roert uw brei,
Brave weven en spinnetten.
(*Belg.-Leeuwken*, 1846).

De engelsche stuivers heeten ook: *spinet* of *spinnetten* en, te Leffinghen: *annebolenen* (van: Anna Bolijn). Z. *Rond den Heerd*.

SPINNEWAAL, spinneweb, spinrag (Vl.). *Raghe*, *ragh* komt bij Kil. voor als: Holl., l. *aranea*, fr. *araignée*, ital. *ragno*, *aragna*, angl. *rage*. Z. Bild. (II, 395) op: rag, van 't oude *ragen*, nog in 't hgd. overig in den zin van: reiken, strekken, zich verheffen.

SPINNING, bijeenkomst van spinsters (Kemp.). Z. labbaai (321).

SPINS, SPENSE, SPUNS, v., bundel hout omtrent gelijk een mutsaard, meest door de bakkers verbruikt. Vanhier heeft men: *spinsen*, hakhout in busselen binden; *opspinsen*, tot spinsen opbinden. In Kl.-Br. en h. en d. in Vl. spreekt men: *spuns* en *spins* uit; in 't L. v. Aalst: *spense*. Kil. heeft: *spinsse*, *spindse*, *fasciculus ligni minuti*, *fasciculus cremiorum*, *cremium*; dus 'tzelfde als: *heidsel*, *fasseel*, *peuter*. Z. spin en speuns.

SPINSEN, iemand allengskens de levensmiddelen aftrekken (Maastr.). 't Is een ander w. als: *spenen*, te Maastr. uitgespr.: *spienen*. Het w. is verwant met: spinden. Z. spins en spinwek.

SPINSTERIGGE, ook uitgespr. *spinteringe*, spinster (Vl.). Z. spinnette.

SPINWEK, m., soort van tarwen broodje (Limb.). Samengetr. uit *spin* voor: spinde, en *wek* voor: wegge, klein tarwe broodje; bij Kil. l. *panis triticeus*, *libum oblogum*; ook: *spindtbrood*, deylbrood, brood dat men spindt of als aalmoes uitdeelt.

SPIOEN voor: spie of spion (Antw., Br. en elders); te Gent en elders heet men *spioen*: den spiegel die aan de straatvensters der rijken hangt.

SPIT voor: uitvlucht, middel: *hij vond geen ander spit als te verhuizen* (h.

en d. in Westvl.). 't Schijnt hetzelfde w. als : spiet.

SPITS, bijv., scherp of vinnig van gemoed en van taal (N.-Br. en h. en d. in de pr. Antw.); in Br. : *spitsvinnig*.

SPITSBEK, m., lang overdekt schip, aak, praam (Limb.).

SPITSVIL, m., iemand die nooit stil is, die zijne handen nergens af kan houden, niet om te pakken maar uit lichtveerdigheid : *hij is een rechte spitsvil* (Antw.).

SPITTEN (*tabak*) is : de tabaksbladeren met naald en draad samendriegen om ze te laten droogen (Vl.). *Spitten* of *spetten* komt bij Kil. als Vl. voor in den zin van : speten, spelden, steken, doorsteken.

SPLEET (*splet* uitgespr.), v., en soms m. De hekelersen hekelen het vlas of den kemp in kleine hoeveelheden of deelkens, en elk dezer vlechten zij wat om, teneinde het vlas niet te verwarren : nu deze gesplitste deelkens, strenen of strengen, klessen of tressen, noemt men : *spleten* (*spletten*), waarvan men maar een of twee in eens op den wielkop rolt om ze te spinnen : *als mijne splet afgesponnen is, scheid ik er uit* (Br., Hagel., Limb.). Splijten. Z. spletten en splete.

SPLEKSPLINTER, verbasterd van : spiksplinter in : *spiksplinternieuw* of spikspeldernieuw (Gent).

SPLENTERNIEUW, splinternieuw (Diest); splenter of splinter en spletter (Kil.); in Groning. zegt men : *splinterlike nakend*, in Nedersak. *splinternaked*, hgd. *splitternakt* voor : geheel naakt.

SPLET. Z. spleet.

SPLETE, SPLEET, 1° in Westvl. : gespleten of gekloven hout : *daar is vele splete in dien koopdag te koopen* (Z. wishout); 2° te Kortryk is *splete* of *windsplete* : windscherm, schutsel, windafweerder, fr. *paravent*, een ding dat den wind stut.

SPLETTEN, in 't L. v. Waas voor : splijten of splitsen : *een gesplette pen*; bij Kil ook : spletten en splitten voor : splijten. Wij meenen in Br. ookal : spleten gehoord te hebben. Z. spalten.

SPLINTERS of *spijkers hebben*, geld hebben (Gent).

SPOCIE. Z. sposie (Br., Antw. en elders).

SPODDEREN, o., w., snel loopen, draven : *ik heb hem achterna gespodderd. Spodder zoo niet door het slijk* (Brussel en omstr., Antw. st. en elders). Wij meenen *spaggeren*, *spoggeren* en *baggeren* (27) ook met deze beteekenis gehoord te hebben. In Westvl. zegt men : *spoeteren* (Z. dit w.); in 't L. v. Aalst en elders in Vl. gebr. men ook *spodderen* voor : met de egge breken, kleinmaken, b. v. de klotten en knobbels van 't omgeploegd land. Indien *spodderen* geen freq. is van : spoeden, dan zal het, gelijk wij 't meenen, met : spoeteren en spotteren één w. zijn.

SPOEGE, SPOEGEN. In 't N. van Vl. en in Zeel. zegt men *spoege* voor : spog, speeksel, en *spoegen* voor : spugen, spuwen. Kil. geeft *spoghen* op als oud Vl. « *Spog*, zegt Bild., is v. als præterit. van : spuigen, doch o. voor dit vocht. De *spuig* daartegen was altijd m. »

SPOEIEN en **SPOEIER**, te Kortrijk en omstr. voor : sproeien, besproeien : *spoeier*, gieter, fr. *arrosoir*.

SPOEL, v., eigenlijk hier te lande de klos van een spinnewiel of een weversspoel; doch in Limb. waar 't spoel klinkt : spinnewiel. In den Teuth. *Spuele daer men mit spynnet*, l. *pennula*, en *spuelen*, l. *pennulare*; bij Kil. spoel-wiel, l. *rhombus*.

SPOELBOOT of **SPOELPONT**, boot om op te staan als men het waschgoed spoelt (Oostvl.)

SPOELEN. *De school, enz. spoelen*, de school verzuimen (Leuven). Spoelen licht voor : spelen en dit voor : verspelen; trouwens in 't oud friesch bet.

spoelkind : speelkind. Z. Delf. (337).

SPOELING (spuling), m., afspoelsel, dunne afval van iets, als van ameldonk, bier, dunne draf, die als spijs en drank de koeien en varkens wordt voorgezet : *men haalt dien spoeling gewoonlijk bij de brouwers en stokers.* Vanhier : *spoelingbak, spoelington, spoelingkarre*, d. i. bak, ton of kar om den spoeling in te doen of in te halen (Br., Antw., Vl. en elders).

SPOELPIJP, pijp waar men de spoel op windt (Westvl.); spoelpijpe, *canapani* (Kil.).

SPOELPLANK, v., houten bodem in de grachten der bleekersmeerschen, waar de wasschers op staan om waschgoed te spoelen (Oostvl.). Z. spoelboot.

SPOELPONT. Z. spoelboot.

SPOERTS, soort van bastaardnachtegaal (Meierij).

SPOES, mv. *spoesen*, 'tzelfde te Brussel en omstr. als : *sposie*, gerecht.

SPOESEN of SPOEZEN, o. w., grommen, in drift zijn, zich ergeren (Limb.).

SPOETEREN, WEGSPOETEREN, snel wegloopen (Westvl.). Z. spotteren.

SPOGGEREN, onversaagd door den modder, enz. loopen. Z. spaggeren, baggeren (27), paggelen (454), spodderen en spotteren.

SPOKEN, SPOOKEN, gelijk men in Br. uitspr., bet. in Westvl. : lachen, spotten, gekscheren, en *spoker* : spotter, gekscheerder. *Het spookt er*, het gaat er vies, daar is ruzie, gevecht (Oostvl., Br., Antw. en elders).

SPOKKEN, o. w., poffen, of van de heette bersten : *als ge boonen of kastanjen op de stoof legt, spokken ze. Als men koffie brandt, spokt hij* (Westvl.-Veurne). Dit w. is licht voor : sporken of sparken, en dus uit ééne bron met : springen, sprok, spark, spotteren. Z. sprok.

SPOL, v., spaander, splinter (Kemp.). Z. spollen en spon.

SPOLLEN, o. w., ook : *afspollen*, zich in spaanders of splinters afscheiden. Het werkw. *spollen* is ook in gebr. voor : groot getier of gedruisch maken ; zoo zegt men : *het zal er spollen. Het heeft daar gespold*, in Br. : *het zal er spannen* of *spooken*. *Spollen* staat in verband met *spalten*, splijten.

SPON. Z. spond, spaan of speen. Bij Bild. is : spon, sponse van : *spoën* (indringen), waarvan spon-gat.

SPOND, SPONDE, SPON, v., is doorgaans de rand of zijdekant van een bed ; doch in Br., Antw. en elders ook : het schof of de zijdeplanken die op beide berries van een kar, wagen, kruiwagen, enz, staan om er iets op te houden : *zet de sponnen op de kar. Karsponnen, wagensponnen.* In Br., L. v. Aalst heet men nog : *sponden* de groote breede steenen, die moeten dienen als zijdekanten of banden van kasseien, bijgangen (*trottoirs*), bornputten, enz. Z. spond bij Bild. en Weil. Bij Kil. is *spon*, een oud w. 'tzelfde als : spaan, spaander, schof.

SPONDEKOP, m., soort van kop aan 't spinnewiel, rondom welken het te verspinnen vlas opgerold wordt (Hagel.).

SPONDERNIEUW, splinternieuw (h. en d. in Westvl.). Z. spekspaandernieuw.

SPONJERD (SPANJAARD?), zekere zoete stengelplant, ook *zeut* genaamd, die in 't gras groeit en door de kinderen wordt uitgesteken bij middel van een schupje, *stopper* genaamd, en waarvan zij de stengels opeten (Limb.). Z. zeut.

SPOOL, v. Z. spoel (spinnewiel).

SPOOR (speur). *Hij gaat met een speur*, hij gaat krom, hij heeft kromme beenen (h. en d. in Westvl.). Z. hondekot (192).

SPOOR, v., harre : *aan een deur zijn twee sporen* (h. en d. in Br.). Het mv. *sporen*, is een tuig, met scherpe ijzeren

punten, dat de sleunders (620) onder aan de beide beenen gespen om des te gemakkelijker op de boomen te kunnen klimmen en zich daarop vast te houden als zij de boomen sleunen.

SPOREN, op vele plaatsen van Br. uitgespr. *sporren*, bet. : een spoor maken, en wijl dit met moeite gepaard gaat, zoo bet. *sporen* of *sporren* ook : moeite of geweld doen, pogingen aanwenden : *hij zal mogen sporren om door het slijk te geraken* (Br., Vl.-B.); doch men zegt in Kl.-Br. ook : *sjorren*. *Sporen* kan ook afgel. zijn van : spoor, fr. *éperon*, *ergot*, en bet. alsdan ook : inkappen, moeite doen, en overdrachtelijk : kijven, morren, gram zijn ; in dezen zin is het gebr. in 't Hagel. en omstr. Diest.). *Spoor* is van : porren, met de versterkende *s* vooraan, en bet. eigenlijk : prik, prikker (Bild.). Z. speuren en vgl. boor en por.

SPORGITS, v., grap, snakerij : *gij hebt sporgitsen aan de hand; sporgitsenmaker*, snaak, spotvogel (Limb.). Vgl. het ital. : *sporcizia*.

SPORK, SPORKENHOUT, in Br., Kemp. en elders : een geelachtig kreupelhout met zwarte schors, bij Sleeckx en Van de Velde ook : *pijlhout* genaamd, fr. *bourdaine*, *bourgène*, *aune noir*, bij Kil. *frangula*, *alnus niger*. Het heeft zijne lat. benaming *frangula* (van *frangere*, breken) en zijne vlaamsche *spork* van zijne breekbare hoedanigheid gekregen. Z. sprok, en bij Blancardus : *frangula*.

SPORREN. Z. sporen.

SPORREWAAN, licht voor : sporewan, van : *sporen* en *wan*, zeker net (Westvl.).

SPORRIG, bijv., zeer uitgedroogd, dor : *een sporrige akker* (h. en d. in Vl.). Het w. is verwant met : spork (broos). Kil. zegt, onzes dunkens verkeerd, dat *sprock* Vlaandersch is voor : sporck ; 't wordt in Br. en Antw. ook gebr.

SPORT. *Daar is eene sport in 't wiel*, Vlaandersch spreekw., zooveel als in Br. en elders : *daar steekt een stok in 't wiel*, d. i. er is beletsel, hindernis.

SPOSIE, SPOCIE, ook : *spoes*, *spoese*, *posie* uitgespr., in Antw., Br., en omstr. Brussel, is eene verbastering van : portie, in 't fr. *portion*, en wordt gebr. voor : gerecht.

SPOT, SPOTTEN. spot, vlekje, plek, sproet : *met spotten komen*, vlekken krijgen (Oostvl., Gent). *Spotte* is bij Kil. als Vlaamsch opgegeven en vert. door : *macula*, *naevus*. Delf. (339) zegt op *spot* : ce mot est encore employé à Gand comme synonyme de *plek*, *vlek* ; engl. *spot*, fr. *tâche*. On dit en Angl. : *a spot of oil*, fr. *une tâche d'huile*, de là les adjectifs angl. *spotted*, flam. *gespot*, fr. *tâcheté*, et angl. *spotless*, flam. *spotloos*, *vlekloos*, fr. *sans tâche*. Het werkw. *spotten* is in Vl. gebr. voor : plekken, vlekken, en bij Kil. vert. door : *maculare*, *aspergere maculis*, engl. *to spot*. *Dat goed is allemaal gespot*. *Gespotte zijde*.

Eikes, blinkende en bepereld,
En gespot rondom de schael
Met het bleuzendste korael.
(G. Gez. 31.)

Spot wordt bij Bild. als *praeterit*. van *spo-en* (dringen) aanschouwd, en bij Weil. wordt *spotten* verwant geacht aan 't zweedsch *spotta*, dat zoowel : spuwen, spuiten, als *spotten* bet. Zoodat het Vlaandersch *spotten* oorspronkelijk bet. : *spatten* ; en spotten voor : schertsen, tegen iemand uitvaren, is slechts eene afgeleide beteekenis. Z. spotteren, spetsen.

SPOTTEREN, o., w. uitspatten, uitspringen of 'tzelfde als : spokken : zoo zegt men van iets, dat te heet op het vuur staat : *het spottert uit de*

pan, die appel is heel uitgespotterd (Westvl.). In Groning. heet men het uitspatten of sprikkelen van de pen ook : *spotteren*. Men spreekt ook veel *spoeteren* uit, en dit gebr. men in den zin van : pletteren, moezelen (385), smoezelen, smeuren, bemorsen : *zijn hoofd was gansch gespoeterd* (gepletterd). *Spoeteren* wordt overdrachtelijk in Westvl. nog gebr. voor : snel loopen, snel wegloopen, met haast wegvluchten : *die kwa jongen spoeterde wat, tons hi mij zag.* Vanhier : *wegspoeteren,* snel wegloopen ; *bespoeteren* of *bespotteren*, bemorsen, besmeuren, besmuisteren, beplekken ; *uitspoeteren*, *uitspotteren*, uitspatten, snel uitloopen of vluchten. Men ziet dat *spotteren* 'tzelfde w. schijnt te zijn als in Br. *spodderen* en een freq. van : spotten of spatten, verwant met : spetsen of spatsen, spuiten, spoeden, van : *spo-en,* bij Bild. : indringen, spogen, spoggeren, springen. Bij Bild. is *spot* m. van : *spotten*, doch v. als *prœterit.* van : *spo-en,* dringen.

SPOUWEN , SPOUWSEL voor : spuwen, spug en speeksel (Br., Antw., Vl. en elders); bij Maerl. ook : spouwen.

SPRA, v., voor : sprouw, fr. *pépie* (Br.); bij Kil. sprouwe, pips, l. *pituita*, ziekte aan de tong der hoenders.

SPRAAI, m. en v., iets dat in de oogen blinkt of schittert, iets dat de boeren geerne zien of boerenleute (Z. bl. 64, 335). *Vele spraai maken,* veel geschittermaken (Westvl.). Z. spraaien.

SPRAAIEN, gewis 'tzelfde w. als spreiden, doch bet. in Westvl. : schitteren, sterk blinken, fr. *briller;* Ruysbr. heeft : spraeyen voor : spreiden. Z. spraai.

SPRAAN (spraon), spreeuw (N.-Limb.); in Groning. *spra*; in den Teuth. *sprae.*

SPRANG, v., de dikste takken eens booms, die takken welke onmiddellijk uit den stam ontspringen : *hij zit in de sprangen van den notelaar.* Ook de mik of sprang eener gaaiperse, genaamd de *gaaisprange*, d. i. de houten of ijzeren takken der gaaiperse, waarop de gaaivogels staan (Oost.- en Westvl.); in Br. en Antw. zegt men : *prang van de wip. Sprang* ook *sprank* uitgespr., is 't prœterit. van : springen. Z. prang en mik.

SPRANK. Z. sprang.

SPRANKEL, SPRENKEL, soort van sprinkhaan. Het wordt h. en d. in N.-Br. zoowel als bijv. dan als znw. gebr. voor : een mager, vooral een lang en dun mensch.

SPREEK, m., woord : *hij sprak geenen spreek* (Antw.) ; in N.-Br. : *geenen spreek van iets spreken*, d. i. geen woord van iets reppen, niets van de zaak openbaren; in 't platd. gebr. men op dezelfde wijze : *sprik : he het kien sprik*, hij spreekt geen woord. In Oostvl. bet. *spreek* : spreekbeurt : *laat hem zijnen spreek.*

SPREEKZAAM, spraakzaam, gespraakzaam, fr. *affable* (N.-Br.) ; in Br. *gespreekzaam*, in Limb. *gesprekelik.*

SPREI of SPRA, uitspr. in Br. en Antw. van : sprouw ; de Teuth. heeft : sprey, eyn sericheyt bijnne monds, l. *oscedo.* Voor dit laatste heeft Kil. : sprouwe i. schuyl, l. *aphtœ ;* dit is bij Blancardus in 't hgd. *saar*, *schwaemme*, fr. *pépie.*

SPREIEN. Z. spraaien.

SPREKELIJK, te spreken : *hij is nooit sprekelijk* (Vl., Antw., Br.).

SPRENGEN heeft zijn verl. deelw. in 't L. v. Aalst : *gesprongen*, in den zin van : gezouten, gepekeld : *de schelvisch is beter als hij een weinig gesprongen is.*

SPRENGIG, bijv., tochtig : *de koe is sprengig* (N.-Limb.). Z. speelig (654).

SPRENKELEN, zeer weinig regenen : *het heeft maar gesprenkeld*, d. i. maar zoo veel geregend dat de grond even

besprenkeld is (N.-Br.). *Sprenkelen*, boekbinderswoord, de witte sneé eens boeks door een borstelken, met verf bestreken, eene gespikkelde kleur geven (Gent en elders).

SPREUE. Z. sprok.

SPREUTJE. *Op het leste spreutje*, op 't laatste puntje, op 't laatste nipje, knipje of oogenblik (Maastr.). Z. spriet bij Weil. en lager : sprietel.

SPRIET, SPRIETJE, te Turnh. en elders in de Kemp. voor : spree, spreetje en dit voor : spreeuw, spreeuwtje.

SPRIET, SPRIETJE. *Iemand een sprietje onder zijn gat steken* (gemeen spreekw.), iemand onderstand leenen, uit den nood helpen, geld verschieten (Gent en omstr.). Men heet ook *sprietje* : het prangend stokje, waarmeê, b. v., de muzikanten hun muziek vastmaken, opdat het niet weg vliegen zou. *Spriet* is verwant met : spruit, ook met : spreiden en springen. Z. sprietel.

SPRIETEL, verkleinw. van : spriet, waarvan het de bet. heeft, namelijk die van : mik en van : uittakking, uitspruitsel, gevorkte vertakking van plantgewas : *die bitterijen* (*chicorée*) *zijn vol sprietels*. Vanhier : *sprietelen* (Oost- en Westvl.).

SPRIETELEN, o. w., uitschieten, spruiten, met sprietels groeien : *onze wortels zijn veel gesprieteld ;* ook : spreiden en stralen, bij G. Gez. Het is een freq. van : sprieten (spruiten), dat oulings in gebr. was ; zoo leest men in 't *Belg.-Mus.* (1846, 279) : *ende es dat dese linie sprietende es boven.* Hier bet. het : splissende ; bij Kil. is *sprietelen* Vlaandersch en bet. : vaneenspreiden, *spargere*, *dispergere*, en hiervan : *uitsprietelen*, uitspreiden (Vl.). Z. Weil., 't voorgaande, 't volgende en spring.

SPRIETELING, meest in 't mv. gebr., afgel. van : *sprietelen*, eigenlijk : getakte uitspruitsels, stokjes, maar wordt ook voor : oogstralen genomen.

Ha hoe dijn oogskens naer mij schieten,
Hun sprietelinxkens vlammigh heet.
(Snell[t], *Verhandeling*, blz. 290.)

Kil. heeft : *spriet-ooghen* en 't vlaandersch *sprietel-ooghen*, vert. door : *caligare*, *hallucinari*, *scintillare oculis*, *dispergere visum ; quæ singula sunt gemina videre ;* bij Meyer : duisterlijk zien.

SPRIKKEN, spreken (N.-Br. en 't platd.). Z. spreek.

SPRINGEN. *Op het springen staan* of *op sprong staan*, of, gelijk men ook h. en d. in Vl. zegt : *op het kantje van den nest rijden*, op 't punt zijn van aan de deur gezet te worden.

SPRINGER, modejonker, flierefluiter (Antw., Hagel., Limb.).

SPRINGLAP, ook : *slof* en *schof* (583), schort, dat timmerlieden, wagenmakers, enz. zich voorbinden (Antw. pr. Noord.).

SPRINGSTEEK, steek waardoor men, in 't naaien, van den kant als tot eenen anderen overspringt of steekt (Br.).

SPRINGSTOK, polsstok (N.-Br.).

SPRINK, v., in Limb. dagelijks gebr. voor : bron. Het is voor : *spring*, m., wortel van : *springen* en dit ook voor : eene fontein, zegt Bild. (III, 93) : bij Kil. : *sprinck*, *spronck* en *sprinckborne*, l. *scaturigo*, *fons*, engl. en hgd. *spring*. Z. Weil. en Delf. (340) waar men leest dat *springhen* in 't engl. is *spring-out* of *to sprout*, zooveel is als ons *wassen*, *schieten* (fr. *pousser*), en *to spring* : *voortkomen*, fr. *avoir son origine*, *provenir*. Z. sprietel, sprietelen.

SPRINKHAAN is in Limb. *hooispringer*, uitgespr. : *huispringer* (niet *heidespringer* Z. blz. 180) ; 't hgd. *heuspringer*, *heuschrecke*, van : *schrecken*, springen, fr. *sauter*, vanwaar : *sauterelle*. Z. gerspeerd (149) en schrikken bij Weil.

SPROEIEN, b. w., sprengen, sprenkelen : *sproei wat water om het stof te blus-*

schen ; besproeien, begieten (Br. en elders). Z. spoeien.

SPROEIER. Z. warandeerder.

SPROETEMUIL, aangezicht vol sproeten, een met besproet aangezicht (Oostvl.); in Br. : *sproetbakkes*. Omstr. Leuv. zegt men *sproet* voor : sproetsel of sproeten.

SPROK, bijv., een oud en goed dietsch w.; 't bet. : licht breekbaar, dat gemakkelijk breekt, broos, dat niet stevig, niet duurzaam is : *wat is dat hout sprok*. Vanhier : *sprokhout*, hout dat om zijne droogte of ouderdom licht breekt (Z. sporkenhout). *Blijf van 't ijs, het is nog te sprok. Die taart is fel sprok. Sprok vel, sprokke handen*, vel, handen lichtelijk openklievende van de koude; in Gelderl. zijn *sprene handen* ook : handen met kleine berstjes (Vl., Br., Antw., Kemp., Belg.- en Holl.-Limb.). In Br. en gewis elders past men *sprok* ook toe op het weder, en zoo is *een sprok weêr* : weêr dat licht afbreekt, dat dikwijls verandert, weêr dat alles droog en sprok maakt. Wij denken dat Februari hierom wel *sprokkelmaand* genoemd wordt, en niet, zooals men bij Weil. leest, de maand waarin men *sprokkels* of afgebrokene boomtakjes, dor hout, dat alsdan van allerlei boomen afgesnoeid wordt, opleest en inzamelt. Nu *sprokkel* zelf zou wel eene verkorting kunnen zijn van : *sprokkelhout*, breekbaar hout, als het dorre hout is, dat van de boomen waait of afgebrokene takjes. Bild., die, onzes dunkens, zeer juist zegt, dat *sprok* eenzelvig is met *brok* (van breken), meent dat *sprokkel* bet. : wat verspreid ligt. De letters *spr* toonen : verspreiding, wijd uiteen ; maar het derivatieve ww. *sprokkelen* is : sprokkels bijeen gaderen, in Gelderl. in dezen zin nog gebr. Z. Weil. en Bild. Hoeufft geeft *sprok* ook op als in N.-Br. gebruikelijk voor : *sprokkelig*, licht te breken, en meent dat het in Gelderl. en Vriesl. ook gezegd wordt. Kil. en Pomey vert. *sprok* door : *fragilis ;* 't hgd. *sprock* is in 't fr. ook *fragile*. *Sprockel* bet. bij Kil. niet slechts *cremium*, klein, kort, dun, verbrokkeld en droog hout om het vuur meê te ontsteken, maar ook : *molm*, l. *caries*, omdat vermolmd hout verduurd en zeer breekbaar is. Z. verder Hoeufft (565) op : sprokkelen. *Sprikken* bet. in de pr. Drenthe : dunne takjes, rijzen ; vanhier : *sprikkenweg*, rijsweg. Men acht *sprikkel* verwant met : sprokkel (Z. *Arch*. II, 345).

SPROKKELEN, in N.-Br. en Gelderl. veel gebr. voor : sprokkels lezen, d. i. allerlei klein, dun, verbrokkeld, droog hout, dat in de bosschen afgevallen is, oprapen. Kil. vert. dit door *cremium*. Volgens Hoeufft heeft het ook de bet. van : verzamelen in 't algemeen, en 't is in dezen zin dat Meinarde Tiedeman van de *sprokkelmaand* spreekt in de *Nieuwe Bijdragen* (I D. 20). Z. sprok.

SPROKKELING, spaander, splinter, brokkelingen hout (h. en d. in Vl.). Bild. zegt dat men *sprokkel* met *sprokkeling* niet moet verwarren. Z. sprok.

SPROKKIG, sprok : *die takken zijn zeer sprokkig. Sprokkig weêr* (Br.).

SPRONG, m., eigenlijk opsprong, optred, luif of stoep, d. i. een uitspringende en tevens bedakte gang langsheen de huizen, fr. *trottoir* (Limb.).

SPROOK, Vlaandersche uitspr. van : sprok.

SPROOI en SPROOS, bijv., broos, sprok, breekbaar, fr. *cassant*, *fragile* : *wilgenhout is sprooi*. Men gaf ons *sprooi* nog op in den zin van : onstuimig (Oost- en Westvl.). 't Is duidelijk verwant met : broos, en *sproos* is voor : sprok. Z. sprok en doom.

SPROOS. Z. sprooi.

SPROOT voor : sport : *eene leer van tien*

sproten (Belg.- en Holl.-Limb.); bij Kil. *sprote*, i. sporte.

*SPROT. Z. stroopier.

SPRUIT en SPRUITEN voor : spuit en spuiten (Vl., Brab., Hagel. en in de beide Limburgen); in Brab. ook : *spruitebuis* voor : spruit, fr. *seringue*. Wij achten *spruit*, *spruiten*, *spruitebuis* zoo goed als : *spuit*, enz. Dit trouwens zal blijken uit het volgende : *spritsen* is in 't hgd. : *spritzen*, *sprutzen*, in 't nedersaks. : *sprutten*, zweedsch : *spruta*, en dit bet. 'tzelfde als : 1° spuiten, fr. *faire jaillir*, *jeter*, *seringuer*; 2° 'tzelfde als : spruiten, kiemen, schieten, ontkiemen, voortkomen, ontspringen; 3° spugen, speeken. Kil. geeft *sputte* als Geldersch op voor : spuyte. Z. speit.

SPRUIT, v., dat deel van de kepers en het dak dat over den muur vooruitkomt (Oostvl.).

SPRUIT, SPRUITKOOL, v., soort van kool met veel uitgesprotene gebladerde knobbelkens, fr. *jet-choux*, *choux de Bruxelles* : *de Brusselsche spruiten zijn alom bekend* (Br., Limb., Antw. en elders).

SPUCHELEN, freq. van : spugen, dikwijls spugen of speeken (Limb.). Z. speijen en speekelen.

SPUDSENHOOFD. Z. spudshoofd.

SPUDSHOOFD, 'tzelfde als : puddenhoof, podshoofd (493), puitshoofd (515 Vl.). Het w. wordt te Ronse en omstr. gezegd van of tot een lastig kind, van een deugniet, en voor 't laatste nog meest *spudsenhoofd* : *ga weg, spudsenhood*. — *Pudde*, *podde* is 'tzelfde als : pad of vorsch. Z. puit (514).

SPUIDAG. Z. spuigdag en spuien.

SPUIEN, o., w., spugen, spuwen (Oostvl.). *'t Is zijn vader gespuid* of *gedraaid* of *gesponnen* zegt men in Oostvl. voor : 't geen men elders zegt : *hij gelijkt zijn vader gelijk twee druppelen water*, of gelijk te Antw. : *het is zijn vader gewisseld en gedraaid*. Z. spuigen en bij Weil. spuien.

SPUIGDAG, SPUWDAG, bij 't gemeenvolk : de dag naar eene smul-of drinkfeest (L. v. Aalst). Z. kandeeldag (219) en spuigen.

SPUIGEN, spuien, spugen, spuwen, spouwen, speeken; *spuiger*, die spuwt of braakt (Oost- en Westvl.). *Die tegen den Hemel spuyght, het spuyghsel valt hem in de ooghen* (J. de Brune, Banketw., 451). Z. spijen.

SPUIGSEL, speeksel, spuwsel, spouwsel, spog (Vl.); van : spuigen, evenals *spog* 't præterit. is van : spugen of spogen.

SPUIKSEL, 'tzelfde als : spuigsel (Oostvl.).

SPUIT, v., gieter (Limb.).

SPUITEN in den zin van : spotten, en *spuiterij* voor : spotternij, en *spuiter*, voor : spotvogel, snaak : *geloof niet wat die spuiter u wijsmaakt* (Antw. st. en pr.).

SPUKKEN, speeken, speekelen, speekselen. Vanhier : *spuksel* en *spuikse*. (L. v. Aalst); bij Kil. spicken. Z. spiksel.

SPUKSEL. Z. spukken.

SPUL, SPIL, SPULLEKEN, ding, voorwerp, zaak : *hij past op zijn spullen*. *Zijne spullen zijn in orde*. *Met zijne beste spullekens gekleed zijn*, zijne beste kleederen aanhebben (Limb.). 't Kan voor : bul zijn, met versterkende s, of 'tzelfde w. als speld. Z. Kil.

SPURG voor : spurrie, gelijk *burg* voor burrie (Limb.).

SPUTS, mv. SPUTSEN, in Oostvl. gezegd van kleine rosse plekjes of spikkelingen, die door vochtigheid op lijnwaad, kleerstoffen en vooral op zijde komen (h. en d. in Oostvl.). Het w. is eene verbastering van spat.

SPUTSEN, o. w., zwellen, opzwellen : *droog wittebrood, dat in 't water ligt, sputst*. *Onze handen sputsen door de warmte* (omstr. van Tienen). Verwant met : spatten of met : butsen, bij Kil. in 't l. *sarcire*.

STAAIE of STAAIEN. Z. stade.

STAAK, m., wordt gebr. voor : paal, en, overdrachtelijk, voor : iemand die onberoerlijk staat, botterik, domkop, ook een trage (Br.).

STAAK, STAKE, koperen of ijzeren pin, in de aarde geslagen, die het doel, naar 't welk men bolt, aanwijst (Westvl.).

STAAKSEL, o., verzameling van eene zekere hoeveelheid hop-of boonstaken : *ik moet nog honderd hopstaken koopen en daarmeê heb ik mijn staaksel voor dit jaar* (L. v. Aalst); bij Kil. is *staecksel*, wijngaart-staketsel, l. *jugum*.

STAAKSTIJF, bijv., zoo stijf als een staak of stok, heel stijf, recht van stijfheid : *hij was stakestijf van koude* (Vl.).

STAAKSTIL, zoo stil als een staak of paal, heel stil, onbeweeglijk (Waas en elders). Men zegt ook *stokstil*.

STAAL, proef, monster, v. in Antw., Limb., o. elders zoowel voor : metaal als voor : proef. Bij Bild. m. voor : proef, wanneer men, volgens hem, eigenlijk *stal* zeggen moest. Vanhier heeft men in Limb. : *stalenvent*, een reiziger die met monsters rondgaat.

STAAL, steel, stengel, stam van laag gewas : een aardappelstaal, koolstaal enz. (Vl.).

> Daer kwam de zonne 's morgens
> En zocht met heure strael,
> Vol teerheid en vol zorgens,
> Den schoonen bloemenstael.
>
> (G. Gezelle, 86.)

in 't Oosten van Br. heet men de uitgekapte dennenboomkens ook : *stalen : verkooping van tien duizend heidsels en stalen ;* in N.-Br. noemt men ten platten lande *staalkant*, den lagen doorgaans met boomen beplanten kant (220) der landerijen, of ook wel soms : de heg om dezen. Wij denken dat Hoeufft het mis heeft wanneer hij gist dat het w. ontleend is aan de weefgetouwen of de gewevene stoffen. Het bet. niets anders dan een kant of boord met stalen of stokhout beplant. Bij Kil. *stael*, steel, engl. *stalk*, zweedsch *stjelk*.

STAAL komt voor in : *staalzien*, *staalkijken*, d. i. stijf, straf zien of kijken. *Staal* is voor : *staar* of *star*, wortel van : *staren*, staroogen, starling of sterlings bezien. *Ik zie staal in die zaak*, ik zie er niet klaar in (Vl.); bij Kil. is *staelblind* : stokblind, heel blind. Weil. leidt *staal* af van 't hgd *stal*, *stel*, *stelle*, een vlekje in de oog. *Stockblind* is ook : heel blind; bij Kil. bet. *starre*, *sterre* : stijf, onbuigzaam. Z. ster, enz. Doch *staal* kan wel 'tzelfde w. zijn als : 'stok, steel (voor : stijf straf, zeer), vermits men zegt : stokblind, stokoud, stokstijf, stokstil.

STAALBLIND. Z. staal en sterre.

STAAN. *Hij is gaande en staande*, ook : *hij gaat en hij staat*, wordt gezegd van een zieke die nog niet te bed ligt, die nog zoo erg niet is (Br., Antw., Kemp. en elders). *Achter den bessem staan*, of *staan waar de bessem staat*, niets te zeggen hebben (Br., Vl.). *Op een huis of een stuk land staan*, de hoogste of laagste bieder zijn (Antw., Kemp., N.-B.; Z. Hoeufft, 567). *Het weêr staat*, of *het weêr zal niet staan*, het weêr is vast of is veranderlijk (Br.). *Ergens op eene plaats staan*, daar eenen vasten post of ampt uitoefenen (Vl., Br., en elders meer). *Iets of iemand niet staan*, er geen betrouwen in stellen of hebben. *Met iemand niets te staan hebben*, d. i. te stellen of uitstaande hebben. *Er gestaan hebben*, mislukken, zich bedrogen vinden, kwalijk uitmeten, misvaren, het moeten bekoopen : *hij heeft er gestaan* (Br., Vl.). *Ik sta er voor*, *ik moet er door*, ik heb het op mij genomen, ik moet het ten uitvoer brengen (overal).

STAAN. Z. stande, waarvoor het in N.-Limb. klinkt.

STAANDER m., voor : *staner* van : *staan*, is bij de Limburgsche boeren, die ook : *staanjerik* en *staanjer* zeggen, de stander of staak die eene lamp draagt om alzoo eene gansche plaats, als keuken, enz., te verlichten. In sommige Holl.-Woordenb. is *staander* of *staanderik* in 't fr. *chandelier, fanal*. Z. lampegek (324). In 't Meetjesl. ook : *staander* of *stander*, op een staak of blok staande waschkuip. Z. staander staantje en standaart.

STAANJERIK voor : staanderik (Limb.). Z. staander.

STAANSWILLE (al), misschien : *staanswijle*, komt voor in : *iets al staanswille zeggen, doen*, enz., iets als met opzet of als kwansuis doen, zeggen enz., in 't fr. *de propos délibéré*, l. *de industria* : *ik zegde dit al staanswille, om te hooren, wat hij antwoorden zou* (Leuv. en omstr.).

STAANTJE, een ding om iets op te zetten, als waschkuipen, bloempotten, enz. heet in Westvl. : *staantje*, voor : *staander, standert, staansel*.

STAARBLIND, 'tzelfde als : star- of sterblind (Limb.); bij de Ouden en in 't angels. ook : *staerblind*. Z. Weil. op : sterblind en Arch. (III, 384).

STAARLING, **STAARLINGS**. Z. sterlings.

STAARTTEUGEL (uitgespr. *start-* of *stertteugel*), m., lederen riem die op den rug van 't karpeerd rust en met een kloof den staart omvat (Limb.); bij Kil. : steert-breydel, steert-riem, achter-kroppier, *lorum crassius sub jumenti cauda*.

STAAS, uitgespr. *staais*, mv. : *staassen*, *staaisen* of *stasen*, korte kous, halvekous (in vele gewesten van Vl.).

STAATSIE. Z. statie.

STABEL, **STABELGEK**, 'tzelfde als in Br. : *stapelzot* (Maastr.). Z. stapelzot.

STACHELEN, **STECHELEN**. Z. staggelen.

STADE, uitgespr. : *staai*, *stuie*, wordt dagelijks gebr. in de spreekwijzen : *met staai*, *op staaien*, *bij staaien*, soms ook : *van staaie* : *met goei staai*, en 't w. heeft de bet. van : tijd, bekwame tijd, gelegenheid, bekwame gelegenheid, van pas, te pas, gemak, fr. *loisir*, hgd. *musze* (moete) : *iets op staaien* of *zijne staaien doen* is het op zijn gemak, met gunstige gelegenheid, of als het best pas geeft, doen : *spoed u zoo niet, doe het op uwe staaie. Ik zal het doen met tijd en staai*, met tijd en gelegenheid, met tijd en goeste (Br., Antw., Kemp., N.-Br. en elders). Z. verders Kil., Meyer, Weil. op : stade en pas. Plant. heeft : *staey, moete*, fr. *loisir*, L. *otium*. Vgl. het fr. *amuser*, oul. *muser*.

STADEEREN, **STADEERSEL**, voor 't fr. *souder*, *soudure* (Br.).

STADHUISWOORD, 'tzelfde als : *kasteelwoord* (225) of ook als : *pratijkwoord*, d. i. hoogdravend woord (Br., Antw., Oostvl.). *Hij is voorbij het stadhuis gegaan*, hij bezigt hoogdravende woorden (Gent).

STAF, van ouds en nu nog voor : stok : *herderstaf*, herdersstok ; in Limb. zegt men 't van alle waren in stokjes, als : *kalissenstaf* voor : kalissenstok, enz.; in Vl. gebr. men *staf* niet slechts voor : stok, maar ook voor : steel, roede, geerde, b. v. *vlegelstaf*.

STAGET voor : staat het, wordt zoowel in Br., Antw. en Kemp., als in N.-Br. gezegd. Zoo zegt men nog : *gaget*, *vraget*, enz. enz.

STAGGELEN, **STECHELEN** of **STACHELEN**, **STECHELEN**, twisten, krakeelen : *jijli zijt altijd samen aan 't stechelen. Stechelbroek*, een die aanhoudend krakeelt, een *moeilrechter* (Meierij, Limb.). Het is verwant met het hgd. *stacheln*, steken, prikkelen. en 't engl. *to stagger*, wankelen, aarzelen ; bij Kil. staggeren, *titubare*, *vacillare pedibus*, germ. *stageln*.

STAKE, **STAKESTIJF**. Z. staak, enz.

STAKEN, b. w., nog overal gebr. voor staken aan hofboonen, enz. zetten.

ook met staken omheinen. Als men aan de hop staken zet, die van onder al te dik zijn, zoodat de hoprank er zich moeilijk kan aan vast hechten en daardoor in zijnen groei gekrenkt wordt, zegt men in 't L. v. Aalst: *dat de hop overstaakt is*. *Staken* is in Zeeuwsch Vl. 'tzelfde als elders : turen: *geiten*, *schapen*, *enz. staken*, d. i. ze in de weide of in grasrijke plaatsen met eene touw aan eenen in den grond geslagen staak vastmaken.

STAL, eigenlijk de plaats waar men iets stelt of plaatst, doch in Vl., vooral te Gent, is *vleeschhouwersstal*, in 't fr. *étal de boucher* : vleeschhouwerswinkelgestel. Van dit *stal* heeft men : het fr. *étaler*, uit- of tentoonstellen, en *installer*, instellen, eigenlijk : een kanonik, enz. het bezit zijner stalle vergeven (Delf. 341). *Den stal vullen, als 't kalf verdronken is* hoort men in Vl. voor : den put vullen, als 't kalf verdronken is (Br.).

STALBOTER veel voor: *hooiboter* gezegd, wat ook in Nedersaks. gebr. is (Breda). Z. Hoeufft (569).

STALEN, bijv., voor : stellig, vast : *het is een stalen wet. Hij heeft een stalen wil* (Br.). *Stalen*, van : staal, doch 't kan ook voor : stallig, stellig zijn; trouwens bij Kil. is *stallen* Vlaandersch voor : stellen.

STALEN, o. w., in Holl.-Limb. overeenstemmen, overeenkomen, gelijken : *dat staalt nergens op*, dat trekt nergens op. Bijna in dezen zin heeft Weil. stallen : *zij stallen niet met elkander*, in 't hgd. *sie stallen nicht mit einander*, zij kunnen elkander niet verdragen. Omstr. St-Truiden wordt *stalen* gezegd van paarden in den zin van : bespringen, dekken : *de hengst heeft de merrie gestaald*. Vanhier gewis 't fr. : *étalon*, springhengst.

STALEN, b. w., eigenlijk : water, koeidrank warmmaken, met er heet staal of ijzer in te houden, en verders in 't algemeen : warmmaken (Kemp.).

STALKEERS, dwaallicht (Vl.); ook : lang stijf vrouwmensch (Gent). In *De vos Reinaerde* bet. *stalkeerse* : toorts, waschkeerse.

STALLEI, 'tzelfde als in Br. : stelling of eerder : de hoogte in den tas (r. Lier).

STALLICHT, o., dwaallicht, fr. *feu-follet* (Br., Antw., Kemp., N.-Br.); in Vl. *stalkeerse;* in Belg.-Limb. *dwaaslicht*, welk laatste bij Kil. alsook *stallicht* voorkomt.

STALREEP (of *-rijp*), stal, paal, de staken waar de koeien aan gebonden staan (Antw., Kemp.).

STAMP, m., stomp, stoot, schup met den voet : *als ge mij niet gerust laat, krijgde eenen stamp onder uw broek* (overal). Z. Bild. op : stamp.

STAMPEIS, o., onstuimig gestamp, gestamp, getier, geraas, Van 't werkw. stampeien : *hij maakt zooveel stampeis* (Br., St-Truiden).

STAMPENSVOL, ingestampt vol, zoo vol dat er volstrekt niets meer bij kan (Br.).

STAMPKOT, ook : *roskot*, *rosmeulen*, d. i. kot, keet of elk ander gebouw waar men olie en raapbrood stampt of slaat (Oostvl.); Kil. vert. *stampmolen* door : *moletrina*, *pistrina*, en *stamp* is bij hem ook 'tzelfde als : slaghhout. Z. slag- of smoutmolen.

STAMPROK, m., vlasrok (Somergem).

STAN. Z. stande.

STAND, STANDE is, zegt Weil., een overeind staande vat ter bewaring van evenveel welke dingen. *Stande*, zegt Snellaert (*Belg.-Mus.* 1844, 173) (van: staan), rechtstaande ton, waarin regenwater, enz. bewaard wordt. In Vl. is *stande* nog : een staande vat, ton of kuip, van evenveel welke grootte, waarin men, in winkels, koffie, rijst, zout, enz. plaatst. In de pr. Antw., Kemp., N.-Br., Holl.-Limb. en nogal veel in Br. is *stand*

of *stande* : eene kuip of eer : een vat, kern of tobbe, b. v. waarin men botert of kernt; een *botervat* of *boterkern* of *boterstand* (72). Z. meelstande (368). In de Kemp. klinkt het veel : *stan*; in 't N. v. Limb. *staan*; omstr. Roermond *stantje*. De Teuth. heeft : *stande*, holten vat. Volgens Weil. en Hoeufft (569) bet. *stande*, oulings, ook : melkemmer. Z. boterstooter (72).

STANDAART, STANDERT, stander, molenboom, molenas (Br., Vl. en elders); bij Kil. l. *axis molaris*. Een *standaart* is te Leuv. een rechtstaande getande stok in een klomp stekende, waar de kantwerksters hunne kussens aanhangen om ze te laten rusten. Z. stand.

STANDEN, in Limb. aan de Maaskanten voor : staan. Z. stander.

STANDER, al wat staat, en waarop of waarin men iets kan plaatsen, dus bet. het bijna 'tzelfde als : *stande*. *Oliestander* is te Antw. : een vat waarin men den voorraad olie bewaart; *stander* ook : een staande kuip of vat. *Stander* van : standen of verkort van : *staander*, afgel. van : staan, met eene *d* er tusschen. *Stender* is in den Teuth. : styl.

STANDFIJKE, boterstaander (Westvl., Brugge); *fijke* voor : vaatken of vatje.

STANDFLIEKE, v., het onderste deel der schouw waarop het hout derzelve rust (Westvl.).

STANKE, v., 'tzelfde w. als : stang of steng, doch bet. te Ronse : dijkje dat men in grachten maakt om 't water op te houden.

STANKEN, b. w., gezaaid land met de omgekeerde egge effensleuren : *stank die plek rogge goed gelijk* (omstr. Tien.). Z. stanghe bij Kil.

STAP, m., 1° voetstap of indruk van den voet in den grond, bij Kil. vert. door : *vestigium* (bijna overal); Weil. stipt ook aan dat men nogal eens hoort : *ik bemerkte zijne stappen in den sneeuw*; 2° te veler plaatsen van Br. en 't Hagel. bet. *stap nog* : iets dwars over den weg gemaakt om er gemakkelijk over te stappen, een *overstap*, zijnde een groote breede steen of iets anders dwars over den weg aan dezes ingang of uiteinde geplant en dienende om den doorgang met kruiwagens, rijtuigen of van het vee tegen te houden. In den Teuth. is 't *stapp*, aver te clymmen, l. *transcensorium*; bij Kil. 'tzelfde als : stichel. Z. dit w., ook het Arch. voor Nederd. Taalk. (I, 349) en Weil. die meldt dat *stap* in Vriesl. bet. : een stoep aan het water.

STAPEL, STAPELZOT. *Stapel* bet. bij Meijer : steel, bij Weil. eigenlijk : staaf, stafstok, paal, en 't zal dan ook staak bet.; onverdrachtelijk bet. *stapel* in 't N. van Vl. en op de Holl. grenzen : stom, bot, mak, ook : stommerik, botterik, wuite, evenals in Br. *staak* of *stijl* ook van een domkop gezegd wordt. Zoodat *stapelzot* zooveel is als : stokzot, stijfzot, stomzot, d. i. heel en gansch zot; in Vl. zegt men : *stekezot*; in Limb. : *stabelgek*. *Stabel* is, volgens Weil., hgd. en 'tzelfde als : *stapel*; te Antw. zegt men : *kijkelzot* (241); in de vlaamsche polders hoort men ook *stapel* zeggen voor : een aatje, tootje, een *pieper*. Z. steek en pepelzot (470).

STAR voor : voorhoofd. Z. ster, stern.

STARLINGS, plotselijk (C. Axel). Z. star en sterlings.

STASEN. Z. staas.

STATIE, uitgespr. *stasie*, fr. *station*, l. *statio*, van 't werkw. *stare*, staan, stilstaan; *statie* bet. dus eigenlijk : stand, stilstand, stilhouding, staan- of standplaats, benaming welke goed mag gebr. worden. Verders verstaat men door *statie* : 1° eene der veertien verbeeldingen van den kruisweg (304) (overal); 2° de standplaats of 't verblijf waar kloosterlingen of roomsche priesters, 'tzij nu en dan in 't jaar,

'tzij altijd hunne geestelijke bediening uitoefenen (overal in de meeste gewesten van Holl.); in Vl. bet. *iemand statie geven* : iemand gelegenheid geven tot iets te doen; in Gent en Limb. is *statie* ook voor : *stagie* of verdieping : *een huis met twee staties*. Omstr. Breda bet. *staatsie* : onderpand : *in staatsie staan*, ten onderpand zijn : *iets in staatsie geven, hebben, houden*, ten onderpand geven, hebben, houden. Hoeufft zegt dat het twijfelachtig is of het eene verminking zij van 't bastaardw. *stagie, ostagie*, waarvan het meer gebruikelijk *ostagier*, dan wel of het kome van : staan, laten staan. Tenkate (2e d. blz. 418) schrijft het, evenals Kil. *stagie*, doch zegt het uitgespr. te worden : *staadsie*. Men gaf ons uit het Hagel. *statie* op in den zin van : pracht, heerlijkheid, statigheid. Bij Bild. : *staatsie*, v., als van *status* door : *stagiosus* gemaakt. Z. bij Weil. stagie.

STE. In Br. en meest al de zuidelijke gewesten zegt men zoowel : *zevenste, negenste, tienste, elfste, twalfste, dertienste, veertienste*, enz., als : zevende, negende, tiende, elfde, twelfde, dertiende, enz.

STECHELEN. Z. staggelen of steggelen.

STECHELEER. Z. staggelaar.

STEDE of STEÊ, stad, plaats, wordt h. en d. in Br. gehoord voor : *in steê*, in de plaats : *eet vel steê van boter*.

STEDIG, bijv., gestadig, gedurig : *in stedigen dienst zijn*. Kil. en de Teuth. vert. *stedich* of *stedigh*, o. a. door : *stabilis, fixus, continuus, assiduus, sedulus in officio*.

STEEDSEL, o., de professie of het uitspreken der beloften op de beggijnhoven (Oostvl.). Het w. bet. eigenlijk : plaatsing; van 't oude : *steden* of *steêden*, plaatsen, grondvestigen, vaststellen, aanstellen. Te Leuv. noemde men op ons beggijnhof : *steedjes, steêkens*, de afzonderlijke en onbeweegbare gestoelten of zitbanken waarin elke in de kerk vroeger hare vaste zitplaats had, eer de verdraagbare stoelen in gebr. waren.

STEEG, bijv., komt in Vl. voor in den zin van : stijf, stevig, hard, stug, koppig, tegenstrevig, wat met moeite gaat : *steeg hooren*, hard hooren, het tegenovergestelde van : *lijs hooren* (341). *Ik zal dien stegen jongen zijn kop wel breken. Het rad draait steeg. Steeg van afgaan zijn*, traag van betalen zijn (Westvl.). Kil. heeft : steegh, stijgh, steygh, steggigh, steyl, *acclivus, stabilis, obstinatus*. Z. bij Weil. : stadig, stedig en steeg, en verders, de daarmeê aanverwante ww.

STEEGEN voor : *steigen, opstijgen*, o. w., tegengehouden zijn; overdrachtelijk : aarzelen, niet weten wat doen (Vl.). Bij Kil. *steyghen*, oud., l. *stagnare*. In dezen zin zegt men in Br. nog : *het water stijgt*, d. i. het water loopt niet goed af, het klimt, omdat het door iets tegengehouden wordt.

STEEGER (Westvl.). Z. steiger (trap.).

STEEGEREN. Z. steigeren.

STEEGREEP, in Vl. voor : stegelreep, stijgreep, stegel, hgd. *stigbügel*, engl. *stirrup*, fr. *étrier*. Z. Delf. (343) op *steygheren*, bij Kil. : steghel-reep, steegh-reep.

STEEK, STEKE. Vooraan de bijv. nww. gehecht, bet. dit w. : heel en gansch, ten volle, volkomen. Zoo zegt men in Limb. : *steekvet*, d. i. zeer, buitengewoon vet : *de koei, het verken is steekvet*; in Br. *steekblind*, elders en in de Woordenb. : *stekeblind, stekezot* (Oostvl.). Men zegt ook : *stokblind*, zoowel als : *stokoud, stikdonker*. Kil. heeft : steckblind, stickblind, stockblind en stekblind; zoodat *stek* of *steek* en *steke*, alsmede *stik* en *stok* dezelfde beteekenis hebben en gewis wel éénzelfde w. zijn. Z. stapel.

STEEK, m., op sommige plaatsen van België en in Holland de naam aan een priesterhoed gegeven. Z. tikkenaar. Te Gent heet de hoed met twee punten zooals de generaals, stadsborgemeesters, schepenen, enz. er dragen : *steekvogel*.

STEEK, o., hoogte der binnenkamers van een huis : *hoog*, *leeg van steek*, dat is : hoog, laag van welfsel (Oostvl.). Z. gesteken (151); in Br. zegt men : *hoog*, *leeg van verdiep*.

STEEK. *Op steek zitten* (of soms ook : *liggen*) is met groote netten op het veld zitten om trekvogels te vangen (Vl., Br., Antw., st. en pr.). Z. steken. Bij Weil. leest men op : *in de steek laten*, dat dit zooveel is als het vastgestokene vogelnet laten, dat bij Kil. den naam van : *steke*, *vincksteke* voert, terwijl *steke* bij denzelfden Kil. de *vogelvangst* en *steekgaren* nog hedendaags : een vogelvangersnet en bij Halma : een *kwartelnet* bet. *Wiergaren* of *steekgaren* bet. in Drenthe ook : een kwartelnet (*Arch.* I, 350). *Te steek zetten* bet. in 't Hagel : openbaar te koop zetten. *Iemand in den steek laten* of *iemand laten steken* of *zitten*, iemand in 't nauw laten, met hem niet meer meê doen (Vl.); bij Weil. *iemand in den steek laten*, d. i. verlaten.

STEEK. *Geen steek kunnen zien*, niets kunnen zien : *het was zoo donker dat ik geen steek kon zien* (Br.); doch *steek* is hier een ander w. als in : *steekblind*. Z. steek, bijw.

STEEKBEER, in Limb. 'tzelfde als : *kroesel*, *kronsel*, dat men ér ook zegt, en omstr. Breda : *kroezels* (Hoeufft, 333). Z. knoesel (266) en stekelbezie.

STEEK HET UIT, met verachting tot iemand gezegd in den zin van : pak u maar weg, loopt heen (Westvl.).

STEEKIJZER, o., soort van mes of tuig waarmeê men de hofwegen afsteekt en van onkruid zuivert (Waas); in Br. ook een schupken waarmeê men de waterscheuten van de boomstammen afsteekt. Kil. heeft stek-ijzer, flandr. : el-gheer, l. *fuscina*.

STEEKKAR, STEEKWAGEN, kar of wagen met eene tremie, waarmeê men ze voorttrekt of stoot, fr. *charrette à bras* (Vl.).

STEEKLOS, met *zijn* vervoegd, bet. in Westvl. : zijne zinnen niet vast hebben, half zot, een weinig uitzinnig of bedronken zijn : *hij is een steeklos* is 'tzelfde als in Br. : *hij heeft eene vijs los* of *er is eene vijs aan los*, d. i. zijn verstand lotert.

STEEKMES, mes om spergels of aspergies meê uit te steken (overal).

STEEKSEL, uitgespr. *steksel*, o. in Br. en *steekte*, v. in 't L. v. Waas, bet. aanval, vlaag, b. v. van eene plotselinge zottigheid, fr. *accès de folie*, *attaque de folie*, *de fureur*, enz. : *hij heeft weêr een steksel weg*, hij heeft weêr eene kuur. Z. steekte.

STEEKTE of TEME, 'tzelfde als : steeksel, aanval, b. v. van gramschap, enz. : *hij krijgt nogmaals zijne steekte* of *zijne teme* (Waas). Z. Hoeufft, blz. 570.

STEEKTIJD, tijd dat men iets steekt, b. v. dat men de aardappels uitsteekt (Vl.).

STEEKVELD, een stuk heide waaruit men turf steekt (Baronie van Breda).

STEEKVET, zeer vet (Limb., Hagel.). Z. steek.

STEEKWAGEN. Z. steekkar.

STEELMOES, o., stengelmoes (Limb.).

STEEN. *Dat zal op geene koude* (en op sommige plaatsen : *blauwe*) *steenen vallen*, dat zal ik onthouden om het eens betaald te zetten (Br., Hagel. en elders). *Van zijn hert eenen steen maken*, zich tegen iets hard maken (Br., Vl.). *Steenen uit den grond klagen*, bitter klagen (bijna overal). *De steenen vragen geld*, alles is om 't duurste (Vl., Br. en elders).

STEENDAM, stoep, fr. *trottoir* (Popering. en elders in Vl.).

STEENDOOD, stokdood (Gent).

STEENEN voor : *stenen*, droozen (Vl.).

STEENFLIER. Z. steenviolier.

STEENGRUIS staat in de Woordenb. verfr. door : *gravier* en dit bet. : keizand, keizelzand; doch in Oostvl., Br. en Antw. verstaat men door *steengruis* : mul, stukjes en brokjes van steen, kalk, enz., vooral van een afgebroken huis, fr. *décombres, ruines*, d. i. in Holl. puin, puinhoop, muurgruis.

STEENMUSCH, v., dakmusch, soort van musch die klein en roodachtig aan den kop is (Vl.).

STEENPEK, pek of teer om schepen meê te teren. Vanhier 't werkw. : *steenpekken*, b. v. een schip, d. i. met steenspek oversmeren (Br., Antw. en elders); bij Kil. : *steen-peck*, *pix dura, concreta, excocta*.

STEENPUT is ook een in steen gemetselde waterput, *borreput*, bornput (Westbr., Brussel en Kl.-Br.); bij Kil. *steenput*, *fons lapide constructus*, *steenput-waeter*, *aqua fontana*.

STEENREEP, dikke touw waarmede men de molensteenen opheft (Antw., st. en pr.).

STEENSTOFFELIER (h. en d. in Vl.). Z. steenviolier.

STEENVIOLIER, in Br. uitgespr. *steenflier* en in Vl. *steenstoffelier*; die plant, zoo genoemd, omdat zij soms ook op muren te groeien staat, zal wel dezelfde zijn als bij Kil. : *steenviolieren*, l. *viola lutea, leucoion luteum, viola saxatilis vel muralis*, vulgo *cheîri*. In de Woordenb. treft men ook aan : *steenviool*, fr. *espèce de violette*; maar *viool* en *violier* zijn van aard verschillende bloemen. In Blancardus Lexicon (510) staat *leucoion* vert. door : muurviolier, muurbloemen, fr. *giroflier*, *violier*. Z. Weil. op : violier en viool.

STEENZWEER, STEENZWERRE, een zeer harde zweer, fr. *un clou* (Vl., Br.).

STEER. Z. ster.

STEERT. *Den steert kwijt* of *af zijn*, machteloos zijn, ten onder zijn (Hagel.). *Iets met een steert* is iets met overschot, overblijfsel, b. v. *eene uur met eenen steert* is eene zeer lange uur. *Zonder kop noch steert*, zonder begin noch einde, zonder orde (overal).

STEERTBEEN, STERTSBEEN, stuitbeen, het been waaraan de steert vast is, fr. *croupion*, l. *os sacrum* (Br., Antw. en elders); bij Kil. : steertbeen, stietbeen, *os caudae, sacra spina, os coccygis*, etc. Z. Weil. op : staart.

STEÊVAST, bijv. en bijw., bestendig, vast (van woning sprekende), b. v. *hij is steêvast in dat huis; hij woont er steêvast, dat is zijne steêvaste woning* (Kemp.); bij Kil. : *stedevast, fixus loco, assiduus, stabilis*.

STEGEL, m., graanstoppel : *die pikker laat zoo'n lange stegels staan* (Hagel.). Dit w. schijnt éénzelfden oorsprong te hebben met : *steken*, vanwaar : *stekel*.

STEGEL, m., bet. eigenlijk : trap, doch 't is een houten gestel, bestaande uit twee of meer palen, in den grond geslagen, waarover een hout in 't dwars gelegen is; het dient om in eene dreef of weg den doortocht te beletten aan vee, kruiwagens en rijtuigen. De menschen schrijden of springen er over heen (Limb.). In stede van den *stegel* plaatst men ook veel een kruishout, *haspel* genoemd, op eenen paal zich ronddraaiende als men er doorgaat. Z. stichel, dat hetzelfde w. is, en bij Weil. : stegel en steeger.

STEGER, in Vl. ook : *steeger* uitgespr., trap, *stegerken*, trapken. In dezen zin heeft Weil. : *stegel*, en Kil. heeft voor trap : *steghe* (Sicamb., Sax. Germ.), stegher, steegher, flandr. en stijghe, stijgher, stichel. Z. Weil. op : steeger.

STEGERACHTIG. Z. steigerachtig.

STEGEREN. Z. steigeren.

STEGGELEER, m., twistzoeker (Limb.).

STEGGELEN, *stechelen* o. w., twisten geschil hebben, malkander iets betwisten (Limb.). 't Komt van : stijgen (steeg), waarvan : steeg (stijf) en stug ofwel het w. is verwant met : *steke*, *stekel*, *stimulus*, hgd. *stichel*, *stichelei*, van : steken, hgd. *stechen*, o. hgd. *stecchen*, *stechen*. Tenkate (2e deel blz. 451) heeft op *steek*, ook het hgd. *stechelen* in den zin van : *stimulare*, *mordere verbis*.

STEGGELING, moeilijkheid, tegenstand : *ge moet zooveel steggelingen niet maken of ik zet u aan de deur. Dat peêrd maakt steggelinge om voorts te gaan*, d. i. het steigert (Vl.). Het is opmerkenswaardig dat dit w., afgeleid van het voorgaande, in Limb. gebruikt, ook in Vl. t'huis behoort.

STEIEREN voor : steigeren : *hij komt aangesteierd*, d. i. hij komt aangegaan, genaderd of aangestapt, of hij nadert (Br.). Z. steigeren en tuieren.

STEIGERACHTIG, STEGERACHTIG, bijv., iets dat stuit, tegenhoudt (Vl. en Zeel.). Z. steigeren en tuieren.

STEIGEREN of **STIJGEREN, STEGEREN, STEEGEREN**, volgens de verschillende uitspr. in Vl. en elders, voortdurend w. van : *steigen* of *stijgen*, w. dat oorspronkelijk, evenals *rijzen* en klimmen, eene welkdanige beweging te kennen gaf, het zij van heen of terug; het zij, en dit meest, naar omhoog of naar omlaag; zoodat de eigenlijke beteekenis was : gaan, opgaan, afgaan, rijzen, dalen; doch thans bet. het meestal : opgaan, opklimmen (Z. Taalk. Mag. IV, 398-9 en Delf. 527). *Zij moeten dalen oft nederstorten en dat wel met sulcken gheweldt in een ooghenblick, als zij pijnlick in dertigh jaeren hebben konnen steygheren* (J. De Brune, Banketwerck, blz. 76). Doch *steigeren* of *steegeren*, of ook *steieren*, zonder *g*, wordt nog, h. en d. in België, gebr. voor : gaan, met moeite gaan, geweld doen, l. *tendere*, *vadere*, etc. : *gij zult moeten steigeren eer gij daar zijt, eer gij hem krijgt*, enz. *Hij komt daar snel aangesteierd* (Br., Hagel.). In 't N. van Vl. en in Zeel. gebr. men : *steigeren*, en meer : *steegeren*, in den zin van : tegen gehouden zijn, stuiten, tegenstaan, opkomen en, overdrachtelijk, tegen gaan, afkeer veroorzaken, tegenspannen, l. *nauseare* : *die spijs steegt mi*. Frieseman heeft *steigeren* ook in de bet. van : stuiten, tegenhouden. Z. Weil. op : steigeren en stijgen.

STEIN, STEINEN, in Brab., Hagel. en elders voor : steen, steenen in sommige woorden als : *Steinokkerzeel*, (een dorp), *steinezel*, *steinenpot*, *Ravenstein*, enz.

STEINEZEL, dommerik domkop (Br., Oostvl.).

STEITEN, gewoonlijk met *niet* vergezeld, groeien, deugen, gedijen : *die boom steit niet. Dit kind steit niet*, deugt niet. Vanhier : *steitniet*, een die niet deugt : *gij zijt een steitniet* (Westvl.).

STEIVIG, m., opene plaats achter of voor een huis, *cour d'une maison* (Maastr.). Het schijnt verbasterd van : steenweg, te Maastr. *steinweg* uitgespr. en dat men aldaar zegt voor : straatweg.

STEK, m., wordt in 't Z. en in N.-Br. voor : stok gezegd, doch een stok die doorgaans wat dunder is, *roede*, wandelstek en wandelstok, *akkerstek* en akkerstok, *solferstek* : *trommelstek*, niet : *trommelstok*, *boonstek* en boonstok. *Geef eens mijnen stek, ik ga op wandel. Voet bij stek houden*, standvastig volharden, het volhouden (Br., Antw.); elders : *voet bij stuk houden*.

STEK, m., uitspraak in Vl. van : *steek*, in den zin van : bijtend gezegde : *iemand een stek geven : ik heb hem daar een goeden stek gegeven. Stek* wordt in Westvl. ook voor : een eind wegs gebezigd.

STEKEBAKHUIS, uitgespr. stekebakkes.

o., is in Br. 'tzelfde als te Antw. en elders : *stekebak*, *stekelbaars*, als in 't L. v. Waas : *stekelbag*, elders in Vl. : *stekeling*, klein en gestekeld speelziek vischje met stekers, dat zich in beken en grachten ophoudt.

STEKEBEZIËN. Z. stekelbees; bij Kil. ook : kroesbesie, kroeselbezie, kroesbaesje, kruysbesie, hgd. stachelbeere.

STEKELBAARS. Z. 't volgende.

STEKELBAG, STEKEBAK. Z. stekelbakhuis.

STEKELBAKKES. Z. stekebakkes.

STEKELBEES, STEKELBEZIE, v., wordt verfr. door : *groseille verte* ou *blanche*, *gadèle*, doch dit is niet juist; in Br., Vl., Antw., Limb. noemt men *stekebees* of *stekelbees* bepaaldelijk : eene bees of vrucht die aan stekelstruiken groeit, l. *uva crispa*, en deze bees heeft allerlei dikten en kleuren : wit, rood, geel, blauw, purper, groen; in Holl. noemt men ze : *kruisbessen*; in N.-Br. : *kroesels*; in Br. ook : *knoesels*; in Limb. : *steekbeeren* en *kronselen*. Dit laatste zegt men ook te Diest. Zij verschilt teenemaal van wat men *aalbees*, l. *cassis*, of van de witte of roode bees, fr. *groseille rouge* ou *blanche*, noemt.

STEKELING, m., jonge boomtak dien men in den grond steekt om wortels te schieten (h. en d. in Vl.). Z. poot.

STEKELOS. Z. steeklos.

STEKEN. *Het vat steken*, een kraan in het vat steken (Br., Hagel. en elders); te Antw. : *het vat ontsteken*. *Iemand in de kleeren steken*, iemand iets wijs maken, hem bedriegen (Br., Antw., Vl.); in 't Hagel. en elders zegt men hiervoor ook : *iemand in de lakens steken*. *Iets onder stoel of bank steken* (Br., Antw.), of ook : *achter hoeken en kanten steken* (Vl.), stoppen, verbergen, verzwijgen : *steekt niets achter stoel of bank, want alles komt toch uit*. *De bie steken* of ook : *bout steken* bet. in Westvl. : opsteken, heimelijk wegloopen. *Daar steekt niets in* of *er steekt niets op*, daar is niets aan gelegen, dat eischt geen spoed (Vl.). *In nesten steken*, dwaasheden begaan, in onaangenamen toestand verkeeren (Vl.). *In slechte zaken steken*, in de krot steken, en zulke gezegden meer. Hier heeft *steken* de bet. van : zijn, zitten. *Op* of *tegen iemand steken*, het tegen iemand gemunt hebben, gestoord, gram zijn, een wrok hebben : *hij steekt al zes maand tegen mij* (Hagel., Br.). *Op iets steken*, in eene openbare verkooping geld bieden : *ik heb 10 frs op dien boek gesteken*. Vanhier : *afsteken*, b. w., afbieden, iemand, door meer te bieden, afzetten. *Te steek zetten*, openbaar te koop zetten (Hagel.). In Oostvl. bet. *op iets steken* : op iets nauw zijn. *De zon steekt* zegt men, wanneer de zonnestralen heel heet zijn (Br.). *Iets op iemand steken*, het hem wijten : *gij steekt de schuld altijd op mij* (Br. en elders). *De weelde steekt hem*, hij kan geene weelde verdragen. *Iemand laten steken*, iemand laten zitten, hem heimelijk verlaten (Gent).

STEKENDE VOGELS, jonge vogels die nog paddebloot zijn, of nog stoppelvederen hebben, of eerst beginnen pluimen te krijgen (Waas); bij Kil. : *stoppel-veder* of *stock-veder*, *bloedveder*.

STEKERIG, bijv., van de maaien doorstoken : *dat nootje is stekerig* (Limb.).

STEKERLING, 'tzelfde als : *stekebakkes* (Westvl.); bij Kil. : *stekerlingh*, *stekeling*, l. *perca*, *pisciculus aculeatus* (vischken met stekers). Z. stekker.

STEKEZOT, in Vl. 'tzelfde als : stapelzot, kleuterzot (250). Z. steek.

STEKKEN, o. en b. w., 'tzelfde als : stokken, d. i. ergens, b. v. aan erwten, boonen, hop, staken of stokken steken (Br., Antw. en in meer andere gewesten). *Stekken*, dat men in Vl.

ook zegt voor : *steken*, fr. *piquer*, bet. er h. en d. : werpen, smijten ; en zoo is *stekken* te Eekloo en elders : een spel bestaande in : met een groot munt- of ander plat stuk naar de schreef te werpen ; te Kortrijk en omstr. in : den marbol tusschen den duim en den wijsvinger uit te werpen, in 't fr. *la petite bête*, *la bête de France* geheeten. Hier is *stekken* voor : staken (ook passen), omdat er in dit kaartspel veel meer gestaakt dan gespeeld wordt. In 't L. v. Waas bet. *stekken* : de kaarten afnemen, fr. *couper les cartes*.

STEKKER voor : *steker* en dit voor : *stekeling* of *poets*, naam van een vischje (Westvl.). Door *stekker* verstaat men te Kortrijk ook : een meisjeszot. Z. stekerling.

STEKSEL, v., voor : sterksel, stijfsel (*stessel*), pap waarmeê de wevers reeden (h. en d. in Westvl.). *Stijfsel* is in Br. en elders o. en *steksel*, o., is eene verkorte uitspr. van : steeksel. Z. sterken, sterkpap.

STEKVOGEL (voor : *steekvogel*), roofvogel, sperwer (Westvl.) ; bij Kil. : *steck-voghel*, *stick-voghel*, l. *accipiter*.

STEKZAAD, m., soort van plant of zaad gelijkende aan 't kool- of sloorzaad (Limb.).

STEL, bijv., in Kl.-Br. en Oostvl. : oud, evenals bij Kil., die het door : *vetus*, *vetustus* vert., fr. *estale* ; doch het wordt veel gezegd van : visch, vleesch dat niet meer versch is, om de hoedanigheid uit te drukken van 't gezouten vleesch dat vergerst is; het bet. ook bijna 'tzelfde als : bijtend op de tong, sterk, fr. *rance* ; zoo zegt men in Westvl. : *stelle boter* voor : sterke boter : *die rog is stel*. In 't zweeds. is 't *stel* ; in 't engl. *stale* : *stale bread*, *stale bier*, fr. *bierre sur le retour* ; bij Kil. *stelbier*, *vetus cerevisia et defecata* ; *stelle pisse*, *vetus lotium*. Z. sterk en sterre.

STEL, instel, instelpenning : *daar is een half ten honderd stel* (h. en d. in Vl.).

STELHOUT, o., lang stuk hout dat men door de stellinggaten steekt (Brab.). Z. bij Weil. stelling.

STELLE is, op schorren, de hoogste plaats die bij den vloed droog blijft en gebr. wordt tot toevlucht voor de schapen. Na het indijken van schorren blijft de naam van *stelle* dikwijls aan de hofstede, welke zulk eene stelle bevat, verbonden. Vandaar dat men in vele polders een hofstede, *stelle* genaamd, aantreft (C. Axel). Bij Kil. is *stelle*, sax. *sicamb*., *locus tutus* (veilige plaats). Dit w. is licht ook verwant met : sterre (stijf, vast).

STELLEBERD (stolleberd), breede plank aan de buitenvenster vastgemaakt en waarop de bakkers brooden te koop stellen (Kortrijk).

STELLEBOOG, *kruisboog* (Leuv.). Zou er tusschen dit w. en *stale boog*, dat men in Vl. zegt, soms niet eene betrekking bestaan ? Z. de *Middelaar* (II, 295). Of zou *stel* 'tzelfde zijn als : sterre ? Wij denken dat *stel* hier de wortel is van : stellen (zetten).

STELLEGATEN voor : stellinggaten (Br.).

STELLINGEN, v. mv., voor : stellinghouten of balken gezegd (Brab.).

STELLINGSKE, kamersekreet, stalletje, kamerkakstoel, nachtstoel (Maastr.); te Leuv. en Antw. *kakkedoor*.

STELTE, v., dikke zool of ijzeren stel onder aan den schoen, voor iemand die een gebogen been heeft dat hierdoor korter is : *hij loopt op stelten* (Gent) ; bij Kil. is *stelte* : houten voet, en door 't mv. *stellen* verstaat hij wat men er overal door verstaat.

STEMPER en STEMPEREN, in Br., Belg- en Holl.-Limb. voor : *stempel* en *stempelen*.

STENGEL, m., cigaar (N.-Limb.).

STENKEREN, aan iets kwaad doen, schenden, lastig maken, plagen, of bijna 'tzelfde als : poetsjaarden, poetspal-

leeren (495) : *hij stenkert aan al wat hij ontmoet; hij moet menschen en beesten stenkeren. Stenkeraar; gestenker* (Hagel.).

STENSEN, dwingen, pruilen. *Stenskop*, pruiler, en een die nooit wil zooals anderen, ook wel een *dwarshout* geheeten (Meierij).

STEPEREN, b. w., reinigen, scharen, schrobben, schommelen : *is het huis gesteperd* (Westvl.); Kil. vert. *steperen* en *stueperen* door : *instigare*, wat heel wat anders is.

STEPPEN. Z. stippen.

STER, STAR, v., komt voor in den zin van : voorhoofd, kop, bol, in de volgende spreekwijzen : *gij hebt schoon dien botterik te bepraten, wat hij in zijne ster heeft zult gij er niet uit krijgen. Hij heeft het weêr in* of *voor zijne ster*, d. i. hij heeft het weêr in 't hoofd zitten, hij is weêr dronken. Bij Kil. is *sterre, sterne, stirne*, l. *frons; stirne* geeft bij op als Gelders., Saks. en hgd. en *sterre der ooghe* bet. bij hem : oogappel. Vondel gebr. *stern* ook voor : voorhoofd : *hij sloeg zichzelven vlak voor de star* (Z. Weil. op : ster). Bij Bild. is *star*, voorhoofd, m. van : *staren*, aanschouwen. 't Voorhoofd is de aanschouwing van den mensch, waar hij geheel in te lezen is. De Hoogduitschers zeggen in dezen zin : *stirn*. Z. Delf. (342). *Ge zult op uwe sterre krijgen*, ge zult op uwe billen of slaag krijgen (Oostvl.) *Hij heeft sterren gezien*, hij is dronken. Z. sterre (Vl.).

STER, STERREN. *Ster*, uitgespr. *steer*, evenals in Saksen, is eene in verscheidene berstjes bestaande knotsing in eene flesch, eenigszins aan eene ster gelijkende : *er is een sterreken in de flesch*. Zulke benadeeling aan de flesschen toebrengen heet : *sterren, steeren : zijt voorzichtig dat gij de flesschen niet steert. Bijna de helft van de flesschen zijn gesteerd* (Br., Vl.). Te Antw. geeft men dezen naam ook aan eene gestarnde scheuring in het ijs. Doch in Vl., althans omstr. Ronse, zegt men : *stern* voor : ster, en *sternen* voor : sterren.

STEREN. Z. ster 2°.

STERK, bijv., bitter, bedorven, garstig, fr. *rance* : *de boter is sterk* (Br., Vl., Limb.). Z. stel, sterre.

STERKEN, b. w., eigenlijk : sterkmaken, doch in Kl.-Br. en Vl. gezegd voor : pappen : *het garen sterken* of *reeën* (525), met pap, *sterkpap* genoemd, bestrijken, om het vaster of sterker te maken. Z. sterre.

STERKPAP, reepap (528), stijfselpap (Kl.-Br.). Z. sterken.

STERKSEL, STEKSEL, stijfsel of reepap (528), waarmeê de wevers het garen pappen om het meer vastheid bij te zetten (Vl.).

STERLING, STERLINGS, STERRELINGS, STARLING, STARRELINGS, STAARLINGE, bijw., straf, stijf. Van : *star* of *ster*, met den uitgang *ling*. Z. dezen uitgang bij Weil. Men voegt het bij de werkw. : *zien, bezien, bekijken, beschouwen* : *iemand sterlings bezien*, hem straf bekijken. Al deze vormen worden gebr. in Br. en Antw. met eene *s* op 't einde, doch in Vl. en bij de Ouden treft men meest : *sterlinge, sterrelinge* aan. Kil. heeft : *sterlick aen-sien* of *sterooghen*, en *sterrelick, sterrighlich*, l. *fixè, rigidè*, en *obstinate*. Z. sterre.

STERMIJNEN. Z. stramijnen.

STERMINKELEN, STERMIJNKELEN, STRAMENKELEN, 't zelfde als : stramijnen (Oostvl., Gent).

STERN, STERNEN. Z. ster, sterren.

STERRE, vast, vaststaande, stijf; Kil. vert. *sterre, starre* door : *regidus, asper, inflexibilis*, germ. *starrend. Hij ziet sterre* bet. dan eigenlijk : hij ziet stijf, hij staroogt, hij ziet recht door; en overdrachtelijk : hij is dronken (Oostvl.). *Star* en *starren* is

van : *staëren*, freq. van : staan, en *staren* is : de oogen op iets staande houden, fr. *fixer*. Van dit *staren* is ook 't bijv. *star*, onbeweeglijk, stijf, en dit als subst. gebr. is ons *star*. Hiervan wederom *starrig*, samengetr. tot : *sterk*, d. i. vaststaande, en ook *storen*, doen stilstaan (Bild., III 100). Vanhier, *sterlings*, *sterblind*, hgd. *starrblind*, angelsaks. : *staerblind*. Z. staalblind.

STERREN, STÊREN. Z. ster.

STESSE ook STRESSE, 1° streen, streem, streng, string; 2° streek, aardig ding, kuur : *dat zijn stessen, wie had zulks gedacht!* (Westvl.)

STEUB, m., stof, hgd. *staub* (Limb.).

STEUN. *In den steun van 't werk*, d. i. in den tijd dat het werk 't overvloedigst is : *uw jas kan voor de naaste week niet af zijn* (zegt de kleermaker); *'t is tegenwoordig in den steun van 't werk* (Antw., st. en pr.).

STEUNDER, 'tzelfde als : staander (Limb.).

STEUVEL. Z. stievel.

STEUVELEN, o. w., kijven, ruziemaken, vechten : *ze waren in die herberg fel aan 't steuvelen. Steuveling*, ruzie, gevecht. *Ze zijn aan 't vechten, maar 't is maar een steuvelingsken* (Vl.). Bij Maerl. komt *stivelen* voor in den zin van : dooden of eigenlijk doorsteken, doorboren; van stift, l. *lacus*, zegt J. David, Gloss. van Maerl[s]. Rijmb. blz 511. Doch wij denken dat *steuvelen* slechts een dialectverschil van en slechts één w. is met : *stibbelen*, *stubbelen*, *stibberen* of *stubberen*. Z. deze ww.

STEVELEN. Z. Stievelen.

STEVELENKNECHT, enz. Z. stievelentrekker.

STEVELETJE, voor : steveltje, laarsje (Limb.). Z. stievel.

STEVEN, m., de groote darm, 't ital. *stefano*, bet. pens, buik (Westbr.).

STIBBELEN, STUBBELEN, o. w., kibbelen, tegenmorren. Vanhier : *stibbeling*, *stubbeling*, tegengepreutel, ruzie Z. stibberen en steuvelen (Br.).

STIBBEREN, STUBBEREN, in een deel der Kemp. en licht elders veel gebr. om eene groote ruzie te beteekenen : *het stibbert in dat huis*, zegt men voor 't elders gebr. : *het stuift* of *stieft er*, of *het stropt er*, d. i. daar is ruzie, daar is gevecht en gedruisch, ten gevolge waarvan het er stuiven moet; het zal dus voor : *stievelen* zijn, freq. van : stuiven, in overdrachtelijken zin genomen; doch 't kan ook 'tzelfde zijn als : *stribbelen*, *strubbelen*. Z. stibbelen.

STICHEL of STIGGEL, m., stijl te midden eener straat, dwarsboom, slagboom of soort van beweegbare barreel, ook : een dwarspaal of groote steen of hout in 't dwars over de baan en waar men gemakkelijk kan overstappen, en dus : een overstap of steiger. Hij wordt aan het begin of 't einde van eene straat of weg, ook aan den ingang van een afgesloten veld of weide, enz. geplaatst, en dient om den doortocht van dieren of rijtuigen te beletten (Br., Hagel., Belg.-Limb., Kemp. h. en d. in Vl.). De kerkhofmuren worden ook, om hunne laagte, h. en d. *stichels* genaamd. *Stichel* of *stiggel* is, te Brussel en omstr. : een voetpadje, een voetwegsken. Het is 'tzelfde w. als : *stegel*, trap of stap; in de pr. Drenthe bet. *stiggel* ook : overstap tot afsluiting van eenen weg of grond voor het vee (Arch. I, 350). *Stichel* is verwant met : steg (Z. dit w. bij Bild.), *steiger* (bij Weil.) en *stijghe*, *steyghe* (bij Kil.) en stoep. Volgens Halbertsma bet. *stuge*, *stige*, in eene menigte van germaansche dialekten : *ladder*. Z. steigeren, draaiboom (*barrière*) en kruisrad (*tourniquet*). Z. stegel.

STICHELEN, o. w., zich verzetten, tegenopkomen, tegenstribbelen : *hij stichelt tegen mijn bevel* (Belg.-Limb.). 't Is

afgel. van : *stichel*, ofwel is 't eene verbastering van : steigeren, stijgen, of van : *stibbelen*.

STIEBEL, dronken : *hij is stiebel* (Kemp.).

STIEBEUGEL, m., voor : stijgbeugel (Limb.); bij Kil. : *stijgh-boghel*, Gelders. en Saks., 'tzelfde als : *stijgh-reep*. Volgens Weil. is de stijgreep of stegelreep : de reep waar de stijgbeugel aan hangt. Bij Kil. is *stiegh* 'tzelfde als : stijgh, en hiervan : stichel.

STIEL, m., bedrijf, ambacht, kostwinning door handwerk : *die man heeft eenen goeden stiel aan de hand. Een jongen op stiel doen* of *zetten*, hem een handwerk laten leeren. Vanhier : *schrijnwerkersstiel, boerenstiel, kleêrmakersstiel, huivettersstiel*, enz. (gansch België); in N.-Br. is 't w. ook in gebr.; Hoeufft zegt op *stiel* « men vindt dit w. bij Kil., doch hij verwijst aldaar naar *stijl*, waarvan *stiel* de Brabandsche uitspr. is, evenals de Zeeuwsche en de Groningsche. Men verstaat hierdoor : een bedrijf, kostwinning, hetzij door handwerk, hetzij, en wel voornamelijk in dezen zin, door koopmanschap, zoo zegt men : *die lieden zouden wel trouwen, maar zij hebben nog geenen stiel*. Het w. is zeer oud en in de beteekenis en in de uitspr., welke hier plaats heeft. Men vindt het veel in die bet. in oude stukken. In 't angelsaks. bet. *steal* (*stiel* uitgespr.) : *status, conditio* (Z. Somner). In 't oud fr. was *stil : état, profession, art* (Roquefort, suppl. au gloss. de la lang. Rom.). » Abr. Blussé verfr. *stijl* door : *profession*, *métier*, *moyen de subsister*, *gagne-pain*.

STIEP, wellicht voor : *steep*, van : stiepen, steun, steunsel, schraag, stijl (Holl.-Limb.). *Stiep* en *stiepen* is wellicht voor : *stijp*, *stijpen*, welke ww. ons gemaakt schijnen van : *stijf*, *stijven*, met verwisseling der tandletters *f* en *v* in *p*, iets wat nogal plaats heeft als in : *koopen*, *loopen*, enz., hgd. *kaufen*, *laufen*. Wat ons dit denken doet is dat : *stijper* of *stieper* in Vl. stijverik en onhandige mensch bet.

STIEPEN of STIJPEN, b. w., ondersteunen, onderstutten, onderschragen : *het gebouw moet gestepen worden* (Limb.). Z. stiep.

STIEPER, STIJPER, een die stijf, traag en onhandig is in iets te verrichten (Somergem en elders). Z. stijverik en stiep. In Br. heet men zulk iemand ook wel een : *stijl*, *staak*, *steinezel*, enz.

STIER, kalkmand (Werwik).

STIER geeft Kil., die ook : *steur* en *stuyr* heeft, op als een reeds verouderd en als een Gelders., Saks. en hgd. w., l. *vectigal*, *tributum* (tol, schatting) en 't w. *stieren*, bij hem : *tribuere ;* bij Meyer : *schatting geven*. 't Is dit *stier* dat voorkomt in *overstier* (448) en *buitenstier*, welk laatste in Vl. bet. : te laat : *hij kwam een uur buitenstier*. Z. zeestier.

STIEREN. *Ik kan het tot morgen wel stieren*, zegwijze aan de scheepvaart ontleend, bet. : ik kan het tot morgen wel uit- of volhouden (Zeeuwsch-Vl. en elders).

STIERIG, STURIG, gezegd van eene tochtige of loopige merrie, schoon het eer op eene koe toepasselijk is (Hagel.). Z. stiersch.

STIERKOP, stijfkop, stijfhoofd (Maastr.). *Stier* kan hier 'tzelfde zijn als : var, duur (112), fr. *taureau*, dat eene stijfhoofdige beest is, of wel 'tzelfde als : *stuur* (stuursch), driftig, hevig.

STIERPEZEL, m., bullepees, fr. *nerf de boeuf* (*Belg.-Mus*. 1844, blz. 194); in Br. en 't L. v. Aalst : *pezerik*, elders : *smouterik*, *varrepeê*.

STIERSCH, bijv., tochtig, loopig : *de koe is stiersch* (Westvl.). Z. stierig.

STIET, o., vogelziekte aan den stiet of stuit (Antw., Bruss. en elders).

STIEVEL, STEUVEL, in Limb. dagelijks

gezegd voor : stevel (laars), hgd. *stievel*, oud fr. *estival*, *stivelé*. Z. Weil. op : stevel.

STIEVELEN, STEVELEN, 1° van stievels of stevels voorzien zijn; 2° gauw gaan, snel doorstappen (Maastr.). In de laatste bet. achten wij het afgel. niet van : stevel, maar een freq. te zijn van : stieven.

STIEVELENTREKKER, STEVELEN-KNECHT of -TREKKER, laarzentrekker, een houten tuig waarin men den voet steekt en alzoo de laars uittrekt (Limb.).

STIEVEN, veel gezegd voor : stuiven; *instieven*, *uitstieven*, *afstieven*, enz. voor : in-, uit-, afstuiven, enz. *Stieven*, voor : stuiven, zegt men ook voor : een weinig sneeuwen, stofregenen, (Br., Hagel., Kemp. en elders).

STIF, bij Kil. *stief*, flandr., holl., sicamb., voor : stijf. Z. stijf.

STIGGEL. Z. stichel.

STIJDE, 'tzelfde als : stijf (Westvl.).

STIJF (ij als ie), v., stijfsel, sterkmeel, ameldonk (Limb.).

STIJF (uitgespr. : *stif* en *stief*), bijw. in Vl., vooral in Westvl., veel gebr. voor : straf, sterk, hard, geweldig, hevig, fel, zeer, vandeeg, enz. : *het is stief koud. Ik werk stief geerne*; bij Kil. stijf, l. *valdè*, *validè*. In Belg.- en Holl.-Limb. zegt men zoowel : *stijf van honger*, *dorst*, als : *stijf van koude*, *stijf van den vaak. Eene stijve pint drinken*, een goede pint drinken, veel drinken. Z. straf.

STIJF AAN, dicht aan, dicht bij : *dit dorp ligt stijf aan de grenzen* (N.-Br.); in dezelfde beteekenis wordt 't hgd. *hart* gebr. en omstr. Breda : vastaan.

STIJFGEVULD, o., iemand die stijf en lui is : *hij gaat daar gelijk een stijfgevulde* (Hagel.). Er is *beest* of iets van dien aard onder verstaan.

STIJFHALS, STIJFKOP, in Limb. 'tzelfde als in Br. : stijfnek.

STIJFMOEDER, stiefmoeder (L. v. Aalst); in den Teuth. : stijfmoeder.

STIJFNEK, m., verloopen ajuin, die geen tollen of knodsen krijgt en wiens loof of stijve stengel altijd groen of wassende blijft (Br.).

STIJFPAP, stijfsel, stijfselpap. Vanhier : *stijfpappen*, met stijfsel bestrijken (Vl.).

STIJGEREN. Z. steigeren.

STIJL voor : brandpuist op de oogscheel (Ronse).

STIJNEZEL. Z. steinezel.

STIJP, STIJPEN, STIJPER. Z. stiep, enz.

STIJVERIK, m., een stijve, een die stijf, traag, of niet gedienstig is (h. en d. in Vl.); ook aardappels, die, gezoden zijnde, niet tot meel vaneen morzelen, worden in Oostvl. *stijverikken* genaamd. Z. stijfnek.

STIK, v., 1° drijtandige vork waar men paling meê steekt, en dien men elders *aalgeer*, *elger*, *aalspeer* noemt; bij Kil. ael-gheer, el-gheer, ael-sperre : 2° een soort van schup waarmeê de landbouwers het mest doorsteken (Kemp.); 3° scherp en puntig tuig om gerst te stikken (Antw., pr.); stick, bij Kil. *punctus*, wortel van : sticken. Z. stikken voor : steken. *Stik*, o., in Vl. 'tzelfde als : stuk, fr. *pièce* : *dat is een stik van een vrouwmensch*, dat is een dik vrouwmensch. *Wat bot stik is dat*, in Br. : *een bot stuk*, een bot, lomp, vrouwspersoon. *Laat op zijn stikken zijn*, laat weg- of uitblijven. In de pr. Drenthe is stik (ook voor : stuk) : een houten pen tot sluiting eener deur, hek of venster. Dit is aldaar de rechte uitspraak, zoo als Bild. op *stuk* te recht aanmerkt. Gewoonlijk zegt men er *stek*, platd. *stik* (Arch. I, 350).

STIK bet. als bijv. : steil, steeg, waarvan het eene verbasterde uitspr. is : *een stikke berg* (Limb.); als bijw. bet. het : seffens, aanstonds : *ik zal stik komen* : spoedig : *dat gaat zoo stik* (Limb.).

STIKKEN. Gerst stikken is : de gerst

met de *stik* doorsteken om er de vlimmen af te krijgen (Antw. pr.); in 't Hagel. is *stikken* hetzelfde als : knoppelen (287); voor : *aspergies, boter stikken* zegt men in Br., Antw., Kemp. : *aspergies, boter steken*, dat even goed is. Kil. vert. *sticken*, o. a. : 1° *pangere*; 2° *cumulare*; 3° *farcire*.

STIKKER, m., 1° ijzeren staf, van onder spits, waarmeê men gaten in den grond boort om er palen, meiboomkens, enz. in te planten; 2° stok, met van onder een ijzeren punt, waarmeê men de ijssleden voortstoot (Limb.). In de pr. Drenthe is *stikker* : een scherp ijzeren werktuig tot het afsteken van turven in de venen (Arch. I, 350). *Stikker* is voor : steker, gelijk men *stikken* voor: steken zegt. Z. *stikken* bij ons en Weil.

STIKSTOKKEN, de eerst uitkomende pluimen, de looze pennen van 't jong gevogelte (Westvl., Popering.). Kil. heeft : *stoppel-veder, stock-veder, bloed-veder*.

STIKTE ZIJN, genoeg geëten hebben (Somergem). 't Is voor : *stikvol*, dat Kil. vert. door : *refertus*.

STIL, STILLEKENS, gebruikt 1° over 't algemeen voor : zacht, zachtjes, langzaam : *gij gaat zoo stil*; 2° voor : zedig : *een stil meisje. Dat meisje gaat stil gekleed. Stillekens* wordt zeer veel gebr. voor : langzaam, zedelijk, zachtjes, zoetekens : *het gaat met mij maar stillekens aan* (Vl., Br., Kemp., N.-Br.). Over *stille week, stillevrijdag*, in N.-Br. en elders gebr., zie men Hoeufft (576) en Weil. *Iets stil houden* en *iets in stilte doen* bet. in gemelde landstreken : geheim houden, in 't geheim verrichten. In het Nedersaksisch heeft 'tzelfde plaats. Z. 't Brem. Nieders. Wörterb. op : *stillen*. In den Teuth. bet. stillen : *versuelen, vermorwen*; en bij Kil. ook : *pacare, placare, mitigare, mollire*, en stillekens : *omnino tranquille*.

STILZITTERHENSSCHOOL, kleinkinderschool (h. en d. in Westvl.).

STINKEN. *Eigen lof stinkt*, zijn eigen lof zeggen mishaagt (Br. en elders). *Al stinkende afkomen*, 't zelfde als : al lekende afkomen (Westvl.). Z. lekken (332). *Al stinkende aftrekken*, met schaamte zich verwijderen (Oostvl.). *Stinken gelijk de pest*, geweldig stinken (overal).

STINKENDE HALM, plat, grauwkleurig insekt, eenigszins den goudsmid gelijkende, doch veel kleiner en trager te poot (Br., Kemp.). Het zal 'tzelfde zijn als : stinkkever, fr. *bupreste*.

STINKER, verachtelijke mensch (Vl. en elders). *Kleine stinker*, 'tzelfde als : kleine deugniet, snotjongen.

STINKERIGGE, een leelijk, stout vrouwmensch (Vl.).

STINKENDE VISCH. *Iemand uitmaken voor stinkenden visch*, iemand doen doorgaan voor al wat vuil en slecht is (Vl., Br. en elders).

STIP, v., stuip, gril, gekheid, kuur, dwaze inval : *wat stip krijgde nu weêr? Die vent krijgt dik eene stip* (Hagel.). Z. bij Weil. en Bild. : stuip.

STIPPELMERKT MAKEN, moeilijkheden maken, uitvluchten zoeken, dralen : *als gij zooveel stippelmerkten maakt om uwen boek te leenen, houd hem dan maar* (Hagel.). Het is samengesteld uit : *markt* en *stippel* (*punctus*), wortel van : stippen of stippelen, l. *pungere*, ofwel 'tzelfde als : *stibbel*, wortel van : stibbelen. Men zegt ook : *stubbelmerkt*.

STIPPEN of STEPPEN, fijn naaien, met kleine en gelijke steekjes stikken : *dat hemd is met de hand gestipt* (Oostvl.). Kil. heeft *stippen* voor : sticken met de naelde, ook : *stipnaelde* voor : *stick-naelde*, en *stipsel*, sticksel. Zegt men dit in Vl. nu nog?

STIRAN, hevige storm, ook hevige aanval van gramschap, koorts en pijnlijke

hoest, zooals uitterende menschen dien gewoonlijk bij tochten hebben (omstr. van Brussel).

STOBBER (*o* als korte *eu*), m. en o., stof, stuivend zand, stofregen : *de stobber ligt eenen vinger dik op de plank*. Vanhier : *stobberen, stubberen*, stuiven, stof verwekken : *het stobbert. Wat stobbert gij zoo* (Kemp.); bij Kil. is *stubbe* : stof, hgd. *staub* en *stubben* een friesch w. 'tzelfde als : stof, of spinnewebben afdoen, en verder : kuischen, versieren.

STOBBEREN. Z. stobber.

STOEF, STOEFEN. Z. stof, stoffen.

STOEIEREN, o. w., schijnt eene freq. van : stoeien, doch 't is te Turnhout gebr. in den zin van : stoffen, pochen, met overdrijving spreken. Z. Weil. op : stoeien, en Hoeufft op : stouwen.

STOEK, m., een soort van handschoen die slechts de hand bedekt en de vingers bloot laat; mof (Limb.). *Stoeke*, bij verbastering voor : stoepe, d. i. stuip. Z. Arch. (I, 351) en Kil.

STOEL. *Iets onder* of *achter stoelen of banken steken* (Br., Antw. en elders), in Vl. : *iets achter de stoelen steken* : iets stoppen, verbergen, iets verzwijgen, vermompelen : *ik steek het achter geen stoelen of banken. Stoel* wordt bijna overal voor : biechtstoel, of soms voor : predikstoel gebr. Een biechtvader wordt gezegd *een grooten* of *zwaren stoel* te hebben, wanneer hij doorgaans veel volk te biechten heeft (Br., Antw., Kemp,. N.-Br. en elders). In 't Z., althans in Br., zegt men niet : *stoelenzetster, stoelenmaker, stoelenmarkt*, enz. maar : *stoelzetster, stoelmaker, stoelmerkt, stoelvlechter, stoelgeld, stoelkensvrouw* (stoelzetster), enz.

STOELEN (ZICH), nederzitten (h. en d. in Vl.). Z. stoel.

STOELKENSWIJF, STOELTJESZETSTER, stoelzetster in eene kerk (Brabant en Antw.).

STOELVLECHTER en STOELENVLECHTEN, in 't Zuid. voor : stoelenmatter, stoelenmatten, wat men er, ten minste in Br. en Antw., niet hoort.

STOEP, volgens Weil. eigenlijk : trap of trapje vóór aan een huis, is te Antw. en elders : een gaanpadje bezijden de straat; te Leuv. *breidde* (77); in Vl. : *plankier* (487), fr. *trottoir* : *stoep* is in Br. : diepte in omgeploegd land; in Vl., en wel te Somergem, eene opening in den tas; in 't L. v. Waas is *stoep* 'tzelfde als : stomp, stuk tak of stam van eenen gebroken of afgekapten tak of stam. Z. bij Kil. *stoebbancke*.

STOEPEN, b. w. afgel. van : *stoep* (stomp) : *eenen boom stoepen* is : eenen boom zijne takken niet tot aan den stam, maar gedeeltelijk en met stompen afkappen (Waas). Hiervan is 't licht dat Kil. *stoep-gheerde* heeft, l. *flagellum*, d. i. geerd om mee te stoepelen of geeselen (Z. 't volgende). *Stoepen* wordt in 't Hagel. gezegd voor : otteren (442).

STOEPEN, vlaandersche uitspr. van : stuipen of *seskens*, fr. *convulsions*. Kil. heeft ook *stoepen* voor : stuypen, doch in den zin van : slaan, geeselen, krommen of buigen.

STOF, bijv., zoel, benauwd, dof, laf, wordt gezegd van 't weêr : *wat is het weêr vandaag stof, maar gisteren was het nog stoffer* (Hagel.).

STOF, STOFFEN (*o* als korte *oe*) : *hij heeft geenen stof*, hij heeft niet te pochen : *daar is geen stof* of *stoffens op*, d. i. op die zaak valt niet veel te pochen (bijna overal); in Limb. is *stoffen* 't zelfde als : bluffen, grootmaken.

STOF, hefsel, schuim van bier (St. Truid. en Leuv.). Vanhier *stofbier*; men zegt ook : *gest, gist*; in Holl.-Limb. *hef*; in Vl. *hevel* (188). *Heve* of *heef* is in Br. : *zuurdeeg*.

STOFBOER, werkman bij de brouwers die met het bijeenrapen van den

stof (gist) gelast is; *stofverkooper*, koopman in biergist (Leuv.).

STOFFEEREN, ook gezegd voor : eenen muur met kalk bezetten of instrijken (Vl.).

STOFFEERPAPIER, meubelpapier (Leuv.) of behangpapier, fr. *papier peint* (Hagel. en elders).

STOFFEL, m., botterik (h. en d. in Vl.). Z. stokkes.

STOFFELIER, m., violier (Vl.). Z. steenstoffelier.

STOK of STOKKE, vóóraan een bijv. nw. gevoegd, versterkt de beteekenis : zoo zegt men in Vl. : *stokkedood*, gansch dood, fr. *raide mort; stokkestijf, stokkestil*, geheel en gansch stijf, stil : *hij bleef stokkestil staan*; in Br. en Limb. is 't : *stokstil*.

STOK, m., duidt den steun of oorsprong aan van iets of van iemand. Hiervan : *stokhuis*, stamhuis, huis waaruit een geslacht gesproten is; *stokgoed*, voorvaderlijke goederen; *stok* of *stokregister*, grootboek waarin de oorspronkelijke stukken der stamgoederen of akten eens bestuurs bewaard worden (Limb., Hagel.). Bij de biemans bet. *de stok* : de oude korf waarvan de zwermen zijn voortgekomen (Hagel.). *Graan op stok verkoopen* is : graan, dat te velde nog ongepikt staat, verkoopen. *Stok* beteekende oulings ook : halm, l. *stipula* (Limb., Br.). *Op zijne stokken zijn* (Hagel.) of : *op zijne stekken zijn* (Br., Limb.), weêr te been, gezond zijn. *Hij komt er met een geschilderd stokje van af*, hij heeft zich uit die zaak niet goed weten te trekken (Limb.). Dit is misschien wel aldus uit te leggen : in de oorlogsgebruiken van vroegere eeuwen komt wel voor dat men de gevangenen met een geschilderd stokje de stad uitjoeg. — *Over hok en stok* of *blok gaan*, geen gebaanden weg houden (Hagel.). Z. hok. *Een stokje in twee breken*, 't verschil in twee doen (Vl.). *Iets bij stokken en bij steenen zeggen*, d. i. op alle toonen (Westvl.). *Op een stoksken*, tegen uwen neus af (Gent). *Te klokke en te stokke; te klokke* is voor : wat de kerk of 't geestelijk gebied raakt; *te stokke* voor : wat het wereldlijk bestuur aangaat : *hij woont te klokke te Ieper en te stokke te Brielen* (Westvl.). *Te stokke en te messe*, d. i. met stok en mes, wreedelijk, zeer streng : *ge zoudt wel alle dagen mogen te stokke en te messe gaan, om hem te doen werken* (h. en d. in Westvl.). *Naar de stokken gaan, naar 't pierenland gaan*, sterven (Deinze). *Kreetstok, plaagstok* wordt gezegd voor : plager. Z. Hoeufft op : stokgoeden.

STOK, STOKKEN. *Stok*, schok, stoot, fr. *coup, secousse* : *eenen stok geven*. (Limb., Maastr.). *Stok* en *stokken* hangen met : stoot, stooten samen, gelijk : schokken en schudden. Kil. heeft voor : *stuyck*, l. *concussus*, en voor : *stuycken, quatere, quassare, concutere*.

STOKDOOD, in Vl. voor : kiksdood (241): *hij viel van den trap en was stokkedood*.

STOKEN, schieten, vuurmaken : *de vijanden stookten uit twee batterijen*. In denzelfden zin wordt *bestoken* voor : beschieten gebr. (omstr. Breda. Z. Hoeufft, 577).

STOKERSHOND. *Hij is van den stokershond gebeten*, gezegd van iemand die te veel brandewijn gedronken heeft (h. en d. in Vl.).

STOKES, Limburgsche uitspr. van : *stookhuis*, stokerij.

STOKFLEER in Limb., *stokflier* in Br. voor : *stokviolier*, bij Olinger : *espèce de giroflier* ou *giroflée*.

STOKGOED (*stokgood*), stamhuis, familiegoed : *hij woont in 't stokgoed*, d. i. in 't voorouderlijk verblijf (Limb.).

STOKKE. Z. stok.

STOKKEN, b. w., ergens een stok of stokken aansteken, b. v. *de hop*, *de boonen*, enz. *stokken*; bij Kil. is stocken : *munire bacculo*, *stabilire*, *stabiliri*. *Op iemand stokken*, op iemand steunen, betrouwen (Limb.).

STOKKES (*o* als korte *eu* uitgespr.), stommerik, botterik, stumper, snul (Br.). Dit w. is licht van : *stug* afkomstig. Z. stoffel.

STOKMANSHAVER, slaag : *dat peerd krijgt te veel stokmanshaver* (Vl. en elders).

STOKSLEPER (*een*) noemen de boeren een notaris die niets vereffent, die alles laat slepen (Westvl.).

STOLKEREN, STORKELEN. Z. sturkelen.

STOLLEBERD. Z. stelleberd.

STOLLESTEEREN, van 't fr. *solliciter*, gebr. in den zin van : naar iets vragen, onderzoeken : *stollesteert eens naar die zaak* (Br.).

STOLP, soort van mandewerk, van onder breed en wijd, en naar boven nauw toeloopend, zooals eene kevie van klokhennen of kiekenkorf, maar wat grooter; dezelve dient om daarin de karpels, gedurende den rijtijd, in 't water overheen te slaan; en dit werk heet *stolpen* (Zeeuwsch-Vl., Axel). Bij Kil. is *stolpe*, *stulpe* : 1° holl. 'tzelfde als : klocke, vierklocke; 2° saks. en gelders. : deksel; 3° (oud) *stulp* en *stolpen* of *stelpen*, holl., gelders. hetzelfde als : dekken, l. *tegere*, *operire*.

STOLPEN. Z. stolp.

STOM wordt in 't Z. veel gebr. voor : stomp, bot, dom : *ge zijt een stomme kerel*. Vooraan bij znww. gevoegd, heeft het in Br., Vl. en elders dezelfde bet. als : stok, steek, stik, d. i. heel en gansch, b. v. *stomzat*.

STOMAMBACHT, uitgespr. *stommenambacht*, een spel waarin de kinderen 't een of 't ander ambacht napoetsen, terwijl de andere speelgenoten moeten vragen wat zij willen verbeelden (Vl.).

STOMDRONKEN of **STOMZAT**, 'tzelfde als : stapeldronken, d. i. zoo zat of dronken dat men niet meer spreken kan (Vl., Br., Limb. en elders).

STOMMEBORG. *Koopen met stommeborg*, koopen en seffens betalen (Br.).

STOMMELINGS, bijw., stom, zonder spreken : *hij ging mij stommelings voorbij* (Br., Antw.); bij Meyer bet. *stommelinx* : onordentelijk, zonder oordeel. *Stommeling* staat in de Woordenb. verfr. door : *sot*, *ignorant*, etc.

STOMMENAMBACHT. Z. stomambacht.

STOMMERIJ voor : stommigheid of stomheid, domheid (Limb.).

STOMMERIK, m., een stom mensch, botte kerel. Men zegt ook *dommerik* voor : domoor in denzelfden zin (Br., Limb. en elders).

STOMP. *Iemand op den stomp zetten*, hem in verlegenheid brengen met iets op tijd niet af te leveren, in den nood laten. *Zich op den stomp zetten*, iets versloffen (Limb.). In Limb. en elders zegt men van een dik, jong kind : *dat het een stomp* of *klomp is*.

STOMP, m., mengelmoes van ondereengestompte of gestampte aardappels met ander moeskruid, als savooien, enz. (Br., L. v. Aalst). *Stomp*, v., is in Vl. : een gebak van boekweitbloem gemaakt in den vorm van wafels : *in 't Meetjesland bakt men stompen, telkens dat er boekweit gedorschen wordt*. Z. fletsen en kassaat (334).

STOMPAARD, **STOMPE**, **STOMPERIK**, 'tzelfde als : stommerik of stumper (Westvl.). Z. stommerik, stökkes.

STOMPAREN, korte aren (r. Lier).

STOMPERIK. Z. stompaard.

STOMZAT. Z. stomdronken.

STOOF, v., soort van kachel waarop men het eten stooft of kookt; eene kachel, die kleiner en lager van buis is en maar gewoonlijk dient om zich te warmen, wordt in kamers geplaatst; doch eene *stoof* is hoog van pot of staansel, breed, lang en plat van buis

en wordt gewoonlijk in huis of keuken geplaatst, omdat ze dient om op te koken. *Stoof* vert. men in 't fr. *étuve* en kachel, *poêle*. Vanhier : *stoofmaker* : *bij* J. N. *stoof-* en *kachelmaker*. *Stoofassche* is 'tzelfde als : hoelieasch, in tegenstelling van aardasch; *stoofdeksel* of *-scheel*; *stoofijzer*, *stoofhaak*, *stoofpot*, *stoofoven*, *stoofpotlood* (bijna in gansch België). *Stoof* wordt h. en d. ook gezegd voor: vuurpot, lollepot.

STOOFPOT, m., kasserol (Antw., Lier); knorpot, grommelpot (Westvl.). Z. lollepot.

STOOKKOT of VLAAMSCHE KEETE, zoo wordt het kot, keet of huisje genoemd dat afzonderlijk gebouwd is om in te bakken (C. Axel). Z. bakkeet (28), in Br. en Limb. : *bakhuis*.

STOOP, m., allerlei kruik van aarde gebakken, verkl. *stoopken*, *stupken* (Br., Antw., Kemp.); Kil. vert. *kruyck* en *stoop* door : *cantharus*.

STOOR voor : stoornis : *hij stelde heel het huishouden in stoore* (Oostvl.).

STOOREN, een sterken reuk geven, sterk rieken (Westvl.); Kil. vert. *stooren*, o. a. door : *lutum aut vadum commovere* (slijk roeren).

STOOT, v., noemt men : een handvol gebekeld vlas. Het spreekw. *de stoten deelen* bet. het verschil der prijzen om tot akkoord te komen, deelen : *hier is de Godshelder, laat ons de stoten deelen* (Limb.). Z. stok : *een stok in twee breken*, het verschil in twee doen.

STOOTEN, b. w., 1° verzuimen, b. v. *de school*, *de mis*, enz. *stooten*; 2° stelen : *hij heeft mijn geld gestooten* (Tien. en omstr.).

STOOTER (*oo* als *eu*), m., *boterstooter* is de stamper van de stand (Limb.); in N.-Br. zegt men altijd : *stooter* als men van twee en een halven stuiver spreekt. Z. Hoeufft (579) en stand (669).

STOOTKANT, m., de stootkant van een rok, jakke, voorschoot, enz. is de omgenaaide onderste reep of breede zoom (Oostvl., Antw.).

STOOTMUTS, v., vrouwmensch dat pruilt of zonder spreken loopt (Br., Kemp.); Kil. heeft *stoothoofden*, *stootbollen* voor : koppig zijn; en *stoothoofdigh*, *stootbolligh* voor: koppig, tegenpreutelend, en nog *mopmuts* voor : slaapmuts.

STOOTVOGEL, zooveel als : roofvogel, sperwer; men heeft ook : *duivenstooter* (*doevensteuter*) voor : sperwer (Limb.); bij Kil. is 't *stootvalk*, sax. l. *accipiter*, *gyrofalco* (volgens sommigen).

STOOTWAGEN, HANDWAGEN, wagen, met twee tamelijk groote wielen en berries, dien men voortstoot of trekt, in 't fr. *pousse-cul* : *voer die pakken met den stootwagen weg* (Hagel., Br., Kemp., Antw., N.-Br.).

STOP of STUP, m., stof, hgd. *staub* ; bij Weil en Kil. *stubbe*. Vanhier : *stoppen*, stuiven, stofmaken : *het stopt er vandaag* (Limb.). Z. stobberen.

STOP. *In het stop steken*, gezegd van vinken wier oogen men heeft gebrand en die men in den donker zet om ze in den herfst, wanneer men vinken vangt, beter te doen zingen (Waas).

STOP, bijv., stomp, bot, fr. *émoussé* (Limb.).

STOPGAT. *Voor stopgat dienen*, maar dienen als anderen niet komen (Br., Antw.).

STOPPE, v., werk, fr. *étoupe* (Westvl.) : *een brandende schip vol pek en stoppe* (*Rond d. Heerd*), *zij wierpen er stoppe en fasseel op*. Bij Kil. *stoppe*, l. *stupa*, *sive stypa*, gal. *estoupe*, ital. *stoppa*. *Stoppen* i. stipare : *quod stupa navium rimæ stipentur sive obturentur*. *Stoppen* is in den Teuth. : *mit vlass* of *hennep stoppen*, *stipare*, *distupare*.

STOPPEET. Z. stopgat en lappeter (326).

STOPPEL. Door *stoppels* verstaat men niet alleen wat van 't afgesneden

graan, sloorzaad, enz., in den grond blijft staan, maar ook : de jonge uitkomende pluimen van kiekens, vogels, enz. of wat er blijft staan, als zij uitgeplukt zijn (Br., Antw., Vl. en elders). *Stoppel* bet. in Br., Limb. en elders ook : *stoppelveld*, een land waar niets meer staat dan stoppels.

STOPPELBLOOT heet men, in 't L. v. Breda, wat elders het blooten van de schoof heet. In Limb. wordt *stoppelbloot* gezegd van een akkerveld waar het graan van af is zoodat er niets meer opstaat dan de stoppels.

STOPPELIG, bijv., voor : stoppelharig (Antw.).

STOPPELKLAVER, v., in Br. 'tzelfde als in Limb. : stoppelklee.

STOPPELKLEE, m., klaver die in een graanstoppel staat (Limb.). In Br. en Kemp. noemt men : *stoppelklaveren*, die in de stoppels staan na den oogst en 't volgende jaar de gewone klaver zijn.

STOPPELKRUID, jonge stoppelrapen of raapkruid, gezaaid op roggen- of tarwenstoppelveld (Br.); ook zaait men ze soms tusschen koren, tarwe of haver in, maar de rapen, tusschen haver gezaaid, heet men : *haverenstoppelkruid, haverstoppelraap* (Br.).

STOPPELSTIERIG, bijv., gezegd van iemand die onbeleefd en stekelig is. Het komt van *stoppel* en *stuurs* en zal bet. : zoo stuursch als een stoppel (Zeeuwsch-Vl., Axel).

STOPPELWORTELEN of **VELDWORTELEN**, in tegenstelling van : hofwortels, zoo genaamd, dezen omdat ze in den hof, genen omdat ze op 't stoppelveld of tusschen de rogge gezaaid zijn (Br., Kemp.). Men zegt ook : *stoppelpeën, hofpeën*.

STOPPEN. Z. stop.

STOPPEN, b. w., verbergen, wegsteken : *stopt u wel* (Br., Antw.). De Teuth. heeft ook *stoppen* : bargen, hoiden. *Verstoppen* is gebr. voor : wegbergen, versteken.

STOPPENBOL of **STOPTENBAL**, een kinderspel; te Diest : *börgedekat*, fr. *cache-cache*. Z. ajonkaard (13).

STOPPENTREKKER, m., kurkentrekker (Limb., Br.). In dezen zin zegt men *stop* voor : kurk.

STOPPER, m., klein handschupje om kruid of voeder uit te steken, in Limb. zoo genoemd omdat men daarmede stopt of steekt.

STOPVEDEREN, de eerste veêren der jonge vogels (Br., deel der Kemp.). Kil. heeft : *stop-vederen*, *stoppelveren*, l. *lanugo*.

STORMEN, o. w., overal in 't Z. en N.-Br. voor : de stormklok luiden : *het stormt*, *'t zal ergens branden*; voor stormklok zegt men thans ook : *brandklok* (Br. en h. en d. ook : *noodklok*). Z. Weil. Edoch gelijk Hoeufft (530) zeer wel zegt, werd vroeger de stormklok getrokken, wanneer er een stormweder woedde, om het gevaar af te wenden.

STORS, v., rolgordijnen van vensters, fr. *stores* (Vl. en elders).

STORT, m., de plaats waar men het steengruis met de stortkar voert en afstort (Antw., h. en d. in Br.).

STORTBIER, in Vl. : *stortebier, sturtebier*, gestort bier, bier dat uit de kraan ergens in aflekt (Br., Antw., Vl.); in Vl. ook de klatsen bier, in de glazen overblijvende en die de bazen bijeengieten, ook bier dat op eene afgetapte ton blijft : *sommige herbergiers doen het stortbier onder het andere en verkoopen het met grooten toeloop. In zekere gewesten van Vl. nemen de brouwers het sturtebier terug*. In Br. spreekt men *stötbier* uit.

STORTEN. Z. diepgronden (94).

STORTKAR, v., in Vl. *stortekar, sturtekar*, eene kar die door het uittrekken van een stok of pin aan 't vooreinde, achterwaarts kan omgestooten of omgeklonken worden, om alzoo in-

eens de lading af te storten, zonder het peerd te moeten uitspannen (Vl., Br., Kemp., N.-Br. en beide Limb.). In Limb. zegt men ook : *slagkar*. In Br.,Antw.en elders is de *stortkar* bijna gelijk eene andere kar, genoemd *hoogekar*, doch in Vl. rust de *stortekar* op drij wielen, twee terzijde en een vooraan in 't midden. Zij gelijkt dus aan hetgeen wij hiervoor *berwette* (45) noemden. Z. ook *boddelkar* (63).

STORTMOZE, gemak, huisken, kakhuis; bij Kil. *stortmose*, l. *lavatrina*.

STOUT EN BOUT of ZONDER VARE OF VREEZE zegt men in Westvl. voor : onbeschroomd, stoutweg : *hij trok stout en bout door de bosschen*. *Boude*, 'tzelfde als : *stout*, bij Kil. vert. door : *audax*, *confidens*; *boudelick* door : *audacter* en *boudeling* is *audaculus*. Vanhier ons : *baldadig*. *Stolt* bet. bij Ruysbr. stout. *Stoute wezels zuipen de beste eiers uit* is in Vl. een spreekw. dat bet. : de stouten gelukken het best.

STOUTERIK, m., die stout is (Hagel., Br., Limb. en elders).

STOUW voor : drift, kudde : *een stouw beesten* (N.-Br. en Kemp.). Z. stouwen.

STOUWEN, STUWEN, stooten, duwen of douwen, waarmeê het éénzelfde w. is, door voorvoeging eener *s*, doch wordt nu overal in Br., Antw., Kemp., N.-Br. en elders gebr. in den zin van : leiden, opleiden, voortstooten, voortjagen, opdrijven; bij Kil. *minare*, *ducere*, *propellere*; ook als vlaandersch in 't l. *incitare*, *instigare*, *cogere*, d. i. bedwingen, terughouden; zoo zegt men in Br. en elders : *verkens*, *schapen*, *koeien*, enz. *stouwen*, d. i. voortleiden, voortdrijven, opleiden. Vanhier : *verkensstouwer*, *koeistouwer*, enz. Te Antw. en omstr. zegt men ook : 1° *stouwen* voor : vrijen : *hij is aan 'tstouwen*, en 2° met marbols naar de putten schieten. Z. boezelen (65). In den zin van : tassen, l. *acervare*, in orde leggen, enz., wordt *stouwen* h. en d., namelijk in Kl.-Br., ook gebr. Bij Hoeufft leest men « evenals men elders zegt : een *verkenstuwer*, zegt men hier : een *koestuwer* of *koestuwster* voor : een jongen of meisje die de koeien wacht. In 't oud Friesch is het *stoyen*, afgel. van 't Angelsaks. *stow*, *locus*. Het zou dus wel kunnen bet. : *loco movere*, d. i. van plaats veranderen, b. v. balen, enz. Doch 't w. wordt eigenaardig gebr. van het voortdrijven van beesten. » Men zegt veel : opstouwen : *het wild opstouwen*, d. i. het wild uit zijne legerplaats opjagen om het te kunnen neêrschieten; *voortstouwen*, voortdrijven, enz.

STOVEN, o. w., 1° kijven, nooit zwijgen, knorren : *de oude wijven stoven altijd* Westvl.); 2° zieden (Oostvl. en Br.). Het is voor : stubben, stubberen.

STOVERIJ, v., gestoofd eten, tafelgerecht bestaande uit vleesch dat in brokken gesneden en noch gekookt noch gesneden is, maar gestoofd opgediend wordt (Oostvl., h. en d. in Br.).

STRAAF voor : *straf*, en *straven* (straoven) voor : straffen (Limb.); bij Kil. *strave* of straf, en *straven* voor : straffen; de Teuth. heeft : *straffen*, *straiffen* voor : berispen. Vanhier : *bestraffen*, en in Limb. : *bestraven*. *Hij moet niet zeggen*, *God straffe mij* bet. in 't Hagel. : hij is genoeg gestraft. *'t Is toch niet gestraft*, 't is niet te straf of te veel gerekend (h. en d. in Vl.).

STRAAIEN en STRAAIING zeggen de boeren der omstr. v. Breda voor : strooien en strooisel.

STRAAT. *Een straatje zonder eind* is een straatje dat geene uitkomst heeft, fr. *cül de sac* (Br., Antw., Vl.). *De straten meten*, dronken zijn (Vl.). *De straat plat loopen*, veel op de straat loopen (Oostvl.). *'t Is moeielijk aan de straat te werken*, *bouwen*, enz., het is moeilijk onder allemans oog

of naar allemans zin wel te doen (bijna overal).

STRAATBREK, m., iemand die dagelijks veel op de straat loopt (Leuven). Z. brak (75).

STRAATKLAP, klap die niet te achten is, gemeene klap, straattaal : *ik acht dien straatklap niet* (overal).

STRAATLAWEIT, o., straatgerucht, straatgekijf : *gij moet voor mijn huis geen straatlaweit komen maken* (Br., Antw.).

STRAATLUIS, straatlooper (Gent). Z. straatbrek.

STRAATREMEDIE, v., gemeen geneesmiddel buiten de ordonnantie des meesters : *straatremedies zijn soms zoo goed als die van den besten doktor* (Br.); in Limb. : *boerenremedie, boerenmiddelen.*

STRAATWAGEN, kruiwagen (omstr. van Breda).

STRABANTIE, wanorde (Maastr.).

STRABATS, STRABATSEN. *Strabats*, v., wordt in Holl.-Limb. gebr. in den zin 1° van 't fr. *prouesse*, heldendaad, kloeke, koene daad, mannelijk bedrijf, koenheid : *die gevangen held kan nu geen strabatsen meer maken ;* 2° van : moeilijke daad, verdrietige arbeid, en *strabatsen*, verdrietigen arbeid verrichten; ook moeilijk, lastig gaan.

STRABBANT bijv. en bijw., nog veel in Brab., Antw., Kemp., Hagel. en Oostvl. gebr. voor : straf, sterk, stevig, fel, kloek, dapper, geweldig : *dat is eene strabbante kerel. Ze vechten, arbeiden*, enz. *strabbant. Het ging er strabbant.* Het schijnt te zijn voor : *strafhands,* d. i. met straffe hand. Het kan echter ook uit : *straf* of *strak* en *band* samengesteld zijn.

STRAF, bijv., bijw., kloek, sterk, struis, krachtig, geweldig, fel, hard : *zie wat straffe kerel. Ga niet over de brug, zij is niet straf genoeg. Het is straf gevrozen. Dat is te straf*, dat is te erg (Hagel., Br., Antw., Kemp., Vl.).

STRAK, overal voor : *straks*, en hierdoor verstaat men zoowel 't voorledene als 't toekomende : *daar strak*, kort geleden, zooeven. *Strak* of *strakken* : *tegen strak* of *tegen strakken* is in Limb. zooveel als : *tantôt, bientôt* : *strakke geef ich dich en flink. Tot strak* of *strakken, à tantôt.* In 't Holl. bet. *strakjes* : *tout à l'heure* (Limb.). *Strak* of *straks* is in Br., Kemp., N.-Br. ook : bijna, haast : *ik was het strak vergeten.*

STRAMIJN, v. en o., 'tzelfde w. als : *stamijn*, met tusschen geslopen *r*, bet. : 1° licht geweven of doorzichtig garendoek of weefsel ; 2° harenweefsel, waarvan men teemsen maakt, beiden dienende om allerlei vocht te laten doorzijgen (Br., Antw.); elders heet men den teems ook : *stramijn*, en te Leuv. en omstr. : *zijg* of *zijgziftje.* In Vl. verstaat men door *stramijn* of soms *stermijn* : eene houten of aarden schotel, platteel of pot met gaatjes in en waarop men iets laat uitlekken : *schep de spinagie, de savooien in de stramijn.*

STRAMIJNEN ook : *stermijnen*, vaneentrekken, in 't vechten scheuren, verslijten : *hij kwam zoodanig gestramijnd* (of *gestermijnd*) *te huis, dat zijne kleêren vaneen en zijn gezicht geschrabt was* (Oostvl.).

STRAMMEN, o. w., stram of stijf worden : *mijne vingeren strammen van koude* (Br. en elders); de Teuth. vert. *strammen* door : *rigere, rigescere.*

STRAMP. Z. stromp.

STRANG, rug of rugstrang (580) : *legt hem de zweep over zijne strang.* Z. streng bij Weil.

STRANG, als bijv. wordt het in de pr. Antw. en elders nog veel gebr. voor : eng, spannend. *Uw kleed is te strang ;* als bijw. heeft het, zoowel in Vl.- als in Holl.-Limb., de bet. van : sterk, hard, straf, stijf : *de touw is strang gespannen* bet. in Limb. ook :

scherp wringend in de keel gebr. : *dat bier is zoo strang*. Het engl. *strong*, bij ons oulings : *stranc* en *strangh*, streng in den zin van : machtig, hgd. *mächtig*, sterk, fr. *fort*. Vandaar : gestrenge heer, *puissant seigneur*. Z. wrak.

STRANGE, v., strand : *op de strange wandelen* (Westvl.); bij Kil. is *stranghe* ook voor : strande, hgd. *strang* en *stranghen* voor : stranden, aan strand komen of drijven, ook schipbraak lijden.

STRANGELJOEN. Z. strengel.

STRANK, m., ondeugende knaap, kapoen, strop. 't Bet. eigenlijk : iemand die den strop of de strang verdient. *Strang* is een hgd. w. dat : strop bet. (Gelderl.).

STRATEN, o. w., gedurig op straat loopen : *Jan heeft bijna heel den zomer gestraat, in steê van schole te gaan*. (Waasmont).

STRAVEN voor : straffen. Z. straaf.

STREBBE. Z. strobbe.

STREÊ (zachtl.). *Eene streê hebben*, bestreden, berispt worden (h. en d. in Westvl.).

STREEK, in Vl. *streke*, v., doch in Limb. is *streek* m., voor : landstreek, l. *tractus, plaga, ictus*. *Zijn streke pakken*, vertrekken : *pak uw streke*, ga heen. *Streke zijn*, weg zijn, gereed zijn. *Ik zal mij met mijn werk haasten, om streke te zijn*, d. i. om weg te zijn, om er meê gedaan te hebben. *Streke houden*, iets recht doen in 't werken, snijden, schrijven, enz. : *gij houdt geen streke*, gij doet verkeerd (Westvl.). *Na zoo eene ziekte zal hij niet meer op zijne streke komen*, niet meer op zijnen pas geraken. *Op streek zijn*, in gunstige stemming zijn om iets te verrichten ; *van zijne streek af zijn*, in geene gunstige stemming verkeeren, kwalijk te pas zijn (Antw.).

STREEK, v., 1° houten stok of lat van hard hout, strijkstok, dienende bij de maaiers om de zeisens en pikken te wetten (Kemp., Hagel. en gedeeltelijk in Br.); in Vl. *strekel*; 2° strijkstok, een ronde houten stok waarmeê men de graanmaat afstrijkt, en dit gedaan zijnde, is 't vat *strijkens*- of boordvol. Z. strekel en, bij Weil., strijkstok.

STREEKELEN en STREEUKELEN. Z. strookelen, waarvan 't een andere uitspr. is in Br.

STREEKTE, v., streek, fr. *contrée, parage* (Oostvl. en elders).

STRÈEL, m. (met eene zware *e*), voor : *straal*, de steker van bieën en andere diertjes van dien aard, ook de steking zelve : *ik heb eenen streel van de wesp gehad*. Vanhier heeft men : *strèlen* voor : *stralen*, steken : *de bie heeft mij gestreeld* (met zware *e*); bij Kil. *straelen*, flandr., hol., *aculeo, spiculo, stimulo pungere*, en *strael* geeft hij op als : oud vlaandersch in den zin van : horzel, wesp, l. *crabro*. Straal, zegt Bild. (III, 111), was bij onze Ouden ook in gebr. voor den angel van een horzel en dergelijken ; dus ook bij Cats die zegt : *een stralende bije* ; en : *ofschoon het bietje straelt, het geeft er honing voor*.

STREEM, STREEMGRAS. Z. striem, enz.

STREEN, v., voor : trage mensch, lanterfanter, taffelaar, fr. *traînard* ; en hiervan : *strenen*, langzaam gaan, trantelen (h. en d. in de Kemp. en het Hagel.).

STREEP en STREPEN (met zware *e*) zijn, in Br., Kl.-Br. en h. en. d. in Oostvl., dezelfde ww. met dezelfde beteekenis als reep (528) en repen (535) met vooraan eene versterkende *st*, evenals in : strekken en rekken. Men zegt ook : *afstreppen* en *afstrepen*, aftrekken : *de zaadbollen van 't vlas afstrepen* of *afrepen*, d. i. door de reep of streep aftrekken.

STREEP, v. (zachtl. *e*), bet. niet slechts : lijn, streek, maar ook in Br., Antw., Limb. en elders : smal gedeelte,

smal stuk : *eene streep katoen* (Br.). *Ik heb een striep land gekocht* (Limb.). Z. repel (528). Overdrachtelijk bet. het in gemelde plaats hetzelfde als : *streek* in den zin van : kwint, kuur, slag van den molen : *hij krijgt weêr zijne streep. Hij heeft eene streep weg*, of *er is eene vijs aan los* (Br., Antw., Hagel.); in Holl.-Limb. bet. *eene striep weg hebben* ook : bedronken zijn, of *een stuk in zijnen kraag hebben*. Kil. vert. *strepe* en *streke* door : *ictus, verber, plaga.*

STREEPEN, AFSTREEPEN (Kl.-Br.). Z. strepen en stroopen.

STREEPJE, STRIEPJE, een weinigje van natte waren : *git en striepje maelk in de koffi* (c. Axel).

STREILEN (Plant). Z. streulen.

STREK, oulings : strec, en in Vl. nog voor : strik, knoop : *linten in strekken.*

STREK, gestalte, houding, uitstrekking : *dat peerd is kort* of *lang van strek*, d. i. kort lang (Zeeuwsch Vl., Axel).

STREKE, in Vl. voor : streek.

STREKEL, m., dagelijks gebr. in Westvl. voor : strijkstok, wetstok of wetsteen om pikken, zeisens te strijken of te wetten; bij Kil. *strekel*, *streekel*, flandr., sicamb. strijckstock; in den Teuth. *streeckel* of *strijcker daer men coern mit strijckt van den vate*, l. *hostorium.*

STREKGERS of TREKGERS, uitgespr. h. en d. in Vl. : *strekgos*, in Br. en elders : *trekgès*, is gras dat zich langs den grond wijd uitstrekt. Het gras, dat in een bosje of topje opwast, heet in Vl. : *doddegras* (*doddegos*). Z. dodde (99); bij Kil. *gors, gers, gars, gras.*

STREM, stram, stijf, uitgeput (Vl.).

STREMIEN, 'tzelfde als : stamijn, fr. *étamine*, bet. in 't c. Axel en elders in Vl. : vergiet, vergiet-test, zeef. Z. stramijn of stamijn.

STREMP, STREMPEN. Z. stromp.

STRENEN, o. w. Z. streen.

STRENG (*string* uitgespr.). *Aan ééne streng trekken*, samenspannen (Br.). *Zijne streng trekken*, zijn aandeel vaneen doen (Westvl.); in Holl. : *elk trekt aan zijne streng*, elk handhaaft zijn gedacht. Z. strang, bijv.

STRENGEL, STRINGEL, STRENGELJOEN, STRANGELJOEN, o., peerdenkwaal, bestaande in eene zware verkoudheid, waardoor zij hoesten, en snotachtig vocht uit den neus verlieren, wat ook : *snot, snotziekte, snotterigheid* genoemd wordt en zeer besmettelijk is. *Strengel* zegt men in Limb., Br. en elders; *stringel* in Br., Kemp. en 't L. v. Waas; *strangeljoen* en *strengeljoen* in Vl. en Zeel. Kil. verwijst van : *stranguyl, strengelioen* naar : *strenghel*, dat hij vert. door : *catarrhus equorum cum anhelitus difficultate*, vulgò : *strangulina, strangulio*. Te Brussel en in deszelfs omstr. zegt men : *den strengen uit hebben* voor : eenen zwaren, hollen hoest hebben, of : *hoesten gelijk een peerd*, dat men in Antw. en Br. ook zegt voor : geweldig hoesten. Dit *strengel*, enz. is wellicht verwant met *streng* of *strang*, nauw, eng, en 't w. *strangen, strengen* (nauw toehalen) verwant met : *strangulare*, worgen, stikken, den adem doen verliezen, verworgen.

STRENGELJOEN. Z. strengel.

STRENGENEEREN, spaarzaam leven : *met dezen duren tijd moet menigeen zich strengeneeren* (Antw. st.). 't Is samengesteld uit : *streng* en *geneeren* of kan ook als eene versterking van : *strengen* aanzien worden.

STRENGENUIL. Z. strengel.

STREPEN (zware *e*), 't zelfde als : repen (Br.). bij Plant : *dat vlas stroopen oft stropen*, fr. *oster la semence du lin quand il est verd* ('t zou moeten *mur* zijn). Z. streep, reep (528).

STREPING, m., soort van appel met

strepen (Waas).

STREULEN, o. w., opgegeven in den zin van : zacht gerucht veroorzaken door 't vallen of bewegen van 't water : *hij pist dat het streult ;* doch 't bet. weleer : pissen. Trouwens *strullen*, wordt in Gelderl. gebr. voor : wateren ; bij Plant. is *streylen* : pissen en Kil. geeft : *streylen, struylen, strullen* op als saks., friesch., sicamb. in den zin van : pissen, ook bet., bij hem, *struyl-becken, strulbecken* : pispot. In de Teuth. is *streule* : zeik, en *streulen* is : mijghen , seycken , l. *urinare*. In Schmidt, Schawb. Wörterb. blz. 514, heeft men : *strollen*, *starkes daher strömen des regenwasser* (Taalk. Mag. III, 66). Z. stroelen.

STREUVELEN, te berge rijzen of staan, omhoog staan, van haar of pluimen sprekende : *zijne haren streuwelden van gramschap. Struvelhaar*, rechtstaande haar ; *streuvelkop ; opgestreuveld haar* (Westvl., G. Gez.). Z. bij Kil. : struvelen, l. *horrere, inhorrere* en bij ons : verstreuveld.

STRIBBELEN , STRIBBELING. Z. strobben.

STRIEBELEN, 'tzelfde als : strievelen, doch te Gent en elders in Oostvl. ook gebr. in den zin van : geld afwinnen , iemand op het zand zetten, of uitschudden : *die kerels hebben mij gestriebeld.*

STRIEGELAAR, van 't hgd. *striegen*, eigenlijk roskammen, van 't l. *strigillare*, doch ook wel gebr. voor : zweepen of met de roede geeselen, en overdrachtelijk : stroopen. Men heet, omstr. Breda, *striegelaar :* de zwendelaars of hen die door 't koopen of verkoopen van openbare staatsschulden eene onmatige winst bejagen. Zoo noemden de Romeinen de opkoopers van granen en anderen leeftocht, met oogmerk om den prijs op te jagen : *flagellatores annonæ*. Z. striem bij Weiland en priegel.

STRIEM , STREEM , streep (Weil). *De striemen en riemen* zijn de strepen of hobbeligheid , in 't zand van zee of rivieren , door de beweging of 't loopen des waters te weeg gebracht (Westvl.). Z. striem bij Weil. , en striemen.

STRIEMELEN of *striemen* wordt ook gebr. voor : struikelen of herwaarts en derwaarts gaan als lang gras dat op loopend water drijft. Vanhier : *striemelgers* (Westvl.).

STRIEMEN, STREEMEN, b. en o. w., lijnen of strepen trekken , met striemen bewegen of bewogen worden, slingerend drijven : *zie hoe het gras striemt. Zie hoe het zand gestriemd is*. Vanhier *striemgras* (Westvl.). *Het striemt*, de zon trekt water (Kortrijk en omstr.). Z. striemelen.

STRIEMGERS , VLOTGRAS , gras dat striemt of vlot, vlottend gras, lang gras dat op beken, rivieren en andere waters al striemende of drijvende ligt (Westvl.). Z. striem en striemen.

STRIEPE en **STRIEPEN**, Limburgs.uitspr. van : streep, strepen, dat men soms in Br. ook : *streepen* uitspreekt.

STRIEVELEN, STRIEWELEN, STRIEBELEN, o. en b. w., strooien, strooisel werpen, van stroo voorzien : *de koeien strievelen. Strievel de straat met wat zavel en bloemen voor de processie. Bestrievelen , bestrieweten* , bestrooien (Westvl.); in 't Z. van Vl. meer *bestriebelen*. Dit w. is verwant met stroo, fries. : *strie ;* angelsaks : *streow, streu* ; engl. : *straw*, en met : strooien ; hgd. *streuwen* ; angelsak. : *streowigan*, engel. : *to strew*. Oulings zei men ook : *strouwen* voor : strooien. Z. streuvelen.

STRIEVELING,STRIEWELING, strooiing, strooisel. Z. strievelen.

STRIJKEN, b. w., platleggen, neêrleggen : *eene leer strijken* (Oostvl.); en vandaar overdrachtelijk : betalen : *gij*

moogt klappen, maar toch zult gij strijken. De vlag strijken is eene vlaamsche spreuk, waardoor men wil te kennen geven dat men voor iemand moet wijken, onder welk betrek het ook zijn moge, in verstand, rijkdom, gezag, enz. Die spreuk wordt gemeenelijk in 't fr. overgesteld door : *baisser pavillon*. Nogtans zegt het vlaamsch iets meer ; men ziet nogal dikwijls, als een stoet iemand, dien men wil vereeren, voorbij trekt, dat de standaarden in 't voorbij gaan een weinig overgeheld worden naar den persoon dien men vereert, en dit is eigenlijk *baisser pavillon*, *incliner son drapeau*. Maar *de vlag strijken* (de vlag plat openleggen, letterlijk : *étendre le drapeau*), heeft eenen anderen oorsprong. In onze vlaamsche parochiën, als men iemand wilde vereeren, b. v. met de inhaling van eenen pastoor, burgemeester, enz. kwam nogal gemeenlijk, onder de plechtigheden en vermakelijkheden, deze soort van eerbewijzing, dat men met die groote standaarden of vlaggen van eertijds eenige teekens van eerbied bewees; en het gebeurde nogal dikwijls dat iemand, die erin ervaren was, die groote vlag rond zijn lijf en rond zijne beenen zwaaide, en dit zoo behendig wist te doen dat de vlag als op eene tafel uitgestrekt lag, geheel plat en open gevouwen eenen voet of twee van den grond, en dit heette men *de vlag strijken*, en, vermits dit geschiedde om eenen overste te vereeren, zoo wordt die spreuk nog gebruikt iederen keer dat men wil te kennen geven dat men zich voor iemand ten onderen geeft. Deze uitlegging zond ons iemand uit Vl. die er nog bij voegt : « dit strijken der vlag hebben wij in vlaamsche dorpen niet, maar wel in waalsche parochiën rond Ronse gezien. Doch, vermits de spreuk in 't vlaamsch bestaat, mag men besluiten dat er de zaak ook bestaan heeft. » In de Brab. en Kemp. dorpen doen de vendelmans der gilden dit nog dikwijls. Er zijn plaatsen waar men de vlag plat op den grond legt en de persoon, die men wil vereeren, stapt over de vlag binnen in de plaats waar hij plechtig ontvangen wordt. Wij zullen hier nog opmerken dat : *de vlag strijken* een zegwijze is die algemeen in Nederl. gebr. en aan de zeemanstaal haren oorsprong verschuldigd is.

STRIJKENDEVOL, STROPPENDEVOL, SLIJKENDEVOL, heelvol, boordvol, zoovol alsof men met den strijkstok had afgestreken (Vl.); in Br. : *strijkensvol, slijkensvol, boordsvol* (*boessevol*).

STRIJKENSVOL, heelvol (Br.). Z. strijkendevol.

STRIJKER, strijkstok; overdrachtelijk voor : mouwstrijker, vleier. (Vl.).

STRIJKERIGGE en STRIJKERINGE, strijkster (Vl.); in Br. : *strijkerse*.

STRIJKPLANK, plank op twee schragen om op te strijken (overal).

STRIJKSTOK, stok of steen om pikken en zeisens meê te wetten. Z. streek, strekel.

STRIKKEN, b. w., nog gebr. voor : breiden of breien, fr. *tricoter* : *kousen stikken* (omstr. Diest, St-Truid. en in beide Limb.); ook geeft Kil. *stricken*, op voor : breiden, als Geldersch : vandaar leidt hij af : *hosen-stricker*, *mutsen-stricker*, *huyven-stricker*, sicamb. i. breider, en hij heeft ook *strick-hosen* voor : waggen, gall. *triquehousses* ; in Holstein en in Beieren ook : *strikken, stricken*.

STRIKSCHEEDE, v. breistok, stokje in welks uiteinde een kotje is, om het strikijzer of den breipriem in te steken als men strikt (Hagel. en Limb.).

STRINE, lukken of liefkoeken, in 't fr. *étrennes* (Veurnambacht).

STRING, STRINGEL. Z. streng, strengel.

STRIPPEN, o. w., voor : pissen (Somergem). Z. streulen en stroelen.

STRIPPER voor : *strooper*, een die van eens anders goed deelkens bij 't zijne neemt (h. en d. in Vl.).

STROBBE, struik of 'tgeen in den grond blijft van afgekapte struiken, hochten of heestergewas : *een hoop uitgeroden strobben* (Kemp. en elders); in 't Noorden h. en d. is *strobben*, *strubben* ook : struikgewas op de heidenvelden, veelal : opslag van eiken en overblijfsels van oude bosschen. Men zegt ook : *strebbe*, *stribbe*, waarvan : *stribbelen*, *strobbelen*, *strubbelen*. Kil. heeft *strobbe*, *strubbe*, l. *frutex* (heesterstruik). In Vl. zegt men voor *strobbe* : *strobbel* en *strubbel*, en dit bet. daar ook : struik, de stam of steel van afgesnedene koolen, de koolstek, de stoppel van afgemaaid graan, en overdrachtelijk is *strubbel*, in West- en Zeeuwsch Vl., hetzelfde als : *stribbeling*, *strompeling*, in den zin van : beletsel, tegenhouding : *dat geeft veel strubbel. Strobbe* bet. in Groningen : een klein verken. Z. bros of bruis (82).

STROBBEL. Z. strobbe en strubbel.

STROBBEN. *Het zal er strobben*, het zal er haperen (Br.). Z. stroppen.

STRODDELEER, stamelaar, hakkelaar (Limb.).

STRODDELEN, o. w., stamelen, stameren, hakkelen. *Stroddeleer*, stamelaar, fr. *baragouineur* (Maastr.); elders in Limb. luidt het *stroteleu*; in Br. *doddelen* (97).

STROEBEL, 'tzelfde als : strubbel, struik (Hagel. en elders).

STROEF, bosje, struik, stroevel : *een stroef haar, een stroef gras* (Limb.).

STROEK. Z. struik.

STROELDER (van : *stroelen*), een die pist.

STROELEN, o. w., is 'tzelfde w. als : streulen (pissen) en wordt er in Vl. ook voor gebr.; doch in Antw. en Kemp. hecht men aan *stroelen* (strollen) de bet. van : met zacht geruisch loopen of voortloopen : *het water stroelt. Stroelen droelen* of *stroelen en droelen* zegt men in Oostvl. voor : zijn gevoeg doen. *Droelen* is hier voor : droozen. Z. streulen.

STROES. Z. struis.

STROEVEL, m. als wortel van : streuvelen, 'tzelfde als struweel, in 't fr. *touffe*, bosje : *een stroevel haar* (Maastr.). Men hoort in 't Hagel. ook : *troebel*. Z. stroef, strobbe en strubbel.

STROLLEN. Z. stroelen.

STROMMELEN, STRUMMELEN, STROOMELEN, strompelen, struikelen (Kemp.). Z. strobbe, strubbelen.

STROMP, STRUMPEL (ook : *stramp* en *stremp*), wag die tot aan de knie komt en ter zijde toegeknopt wordt, in 't fr. *guêtre*, in Vl. *gette* : *die jager draagt fijne laken strempen* of *strompen* (Belg.-Limb.); in Holl.-Limb. bet. *stromp* of *strump* : zok; Kil. heeft *strompe*, *strumpe*, sax., sicamb., 'tzelfde als : wagge, l. *tibiale*, hgd. *strumpf*, dat zoowel : stomp, stronk, als een soort van kous bet. en de wortel is van : *strompelen*. Z. Weil. op : strompelen. Bild. zegt op *stromp* : « 't hgd. *strumpf* behoort hiertoe als oudtijds bestaande in polstertjens of matrasjens, waarmeê de geheele voet omgeslagen werd in geval van kwetsing of andere kwaal, en die 't gaan zeer belemmerden. Wij noemden 't *kousen*, van *calceus*, en hiervan zeggen wij : *lange kousen aan hebben* voor : traag zijn in 't gaan. » In 't huis van Lauernesse (I, blz. 253) staat *strompelingen* voor : kousen, en dit is eene verwerplijke uitdrukking, volgens 't Archief (I, 175). Z. sloofkous (636).

STRONK, m., struik, stam, stamhuis, geslacht, fr. *race*, l. *stirps* : *hij komt voort van eenen ouden stronk* (Br., Antw. en elders).

STRONKELSTEEN, in 't Z. overal voor :

steen des aanstoots, oorzaak van stronkelen of vallen.

... Nimmer hoeft de vlaemsche Calliop
Te zwichten, in 't bedryf der eedle poëzy,
Voor stroeve klanken. Neen geen ruwe
[stronkelsteenen
Verhinderen immer ooit haer snellen,
[vluggen gang. enz.
Belg. Mus. IV D. blz. 4.

De dansfeesten zijn de stronkelsteenen der jeugd.

STRONTBIE, drek- of strontvlieg, ook een soort van bie die honing noch angel heeft (Westvl.).

STRONTLES, slechte reden : *ga vanhier met al uw strontlessen* (Westvl.).

STRONTVENT, onbeduidende, verachtelijke kerel, strontjongen (bijna overal).

STROO, uitgespr. : strooi, *strooi. Geen stroo kunnen herlichten, herleggen, verleggen* of *overbijten* of *over geen stroopijl kunnen*; deze en soortgelijke spreekwijzen bet. : zoo flauw zijn dat men over geen stroopijl kan, arm zijn, niets vermogen (Hagel., Br. en elders). *Iemand geen stroopijl* of *geen strooiken in den weg leggen*, geen de minste hindernis hem toebrengen. *Strooiken trekken*, loten (Hagel., Br., Antw. en elders). *Iets dat van geen stroo is*, iets dat niet licht is, dat zwaar, ernstig, sterk, goed, groot, kostelijk, schoon, deftig is : *wat gij daar draagt, is iets dat van geen stroo is*, dat niet gemeen is. Vanhier de beteekenis van : *strooienman*, geen ernstig man. *Ik zal u strak een pak slagen geven dat van geen stroo is*, d. i. die doornijpen, een duchtige afrossing (Br., Hagel. en elders). *Op zijn stroo liggen* wordt zeer veel gezegd voor : dood, gestorven zijn. Men heeft nog heden, meest ten platten lande, de gewoonte van het lijk van een pas gestorven persoon, van uit het bed op stroo te leggen, en, als de doode gekist is, maakt men van dit stroo eenige stroowisschen, met zorg gebonden, om ze neêr te leggen op de hoeken der wegen of straten tegen een boom, vooral eenen *kappellekensboom* (een boom waaraan een beeldeken van Onze Lieve-Vrouw hangt), opdat de voorbijgangers den doode gedenken zouden en dat zij ook eens op hun stroo zullen gelegd worden. In Westvl. zegt men : *op zijn reeuwstroo liggen* voor : gestorven of stervende zijn, en ook : *op zijn reeuwstroo schulden hebben* voor : aan zijne dood schulden hebben (Z. reeuw, 329); in Holl.-Limb. zegt men : *op het schoof liggen. Hij is op het stroo*, hij is gansch arm, ontbloot van alles. *Iemand van 't bed op het stroo helpen* of *krijgen*, iemand tot verval brengen, iemand dood krijgen, iemand arm maken of ten onder brengen : *zijn kwistig leven heeft hem op het stroo geholpen. Die deugnieten van jongens hebben hun vader op het stroo gebracht* (Limb., Br., Vl.). *Strooien beenen hebben*, dronken zijn (Westvl.). *Van armoê te beddestrooi geraken*, in de uiterste armoede vervallen (Antw.)

STROOBLOEM, in 't fr. *immortelle, éternelle, amarante jaune*, l. *eleochryson, heleochryson* (Br., Limb.). Z. Bianc. lexicon. Het is eene geelachtige bloem als stroo en die onverslenst droog wordt.

STROOBOTER, in N.-Br. veel voor : hooiboter, in Br. is *strooboter*, witachtige boter die men van de koeien heeft wanneer deze zich 's winters met stroo voeden.

STROOIEN, als o. w. gebr. voor : in de stad bij iemand het stroo, het strooisel der peerden leveren om het mest te hebben : *die pachter strooit in de kazerne* (Brab.).

STROOISEL, o., bet. niet slechts : 't geen men op straat strooit, als bloemen, palm, welriekende kruiden voor eene processie; maar ook 't dor gras o

't geen verstrooid ligt in de bosschen en dat de armen vergaderen tot strooisel voor het vee of tot brandstof, b. v.: de spelden in de dennenbosschen, de bladeren en brokjes hout, het most dat men bijeen vergadert, enz. (Br. en elders).

STROOKELEN, freq. van : *strooken*, strijken, streelen : *de kat spint als men ze strookelt.* In Br. spreekt men : *streukelen* en te Antw. *streekelen* uit. Kil. vert. *strekelen* door : *leviter tangere* (lichtelijk aanraken, strijken).

STROOMAN, STROOIENMAN, eigenlijk een in stroo nagepoetst man, dien men ergens op eenen boom, dicht bij 't huis van een trouwziek meisje, uit spotternij zet; 2° persoon die niet ernstig is, die maar met den naam iets is of iets doet, die iets doet als ware het voor hemzelven, terwijl het voor eenen andere is (bijna in gansch Nederl.).

STROOP (*oo* als *ui* uitgespr.), tuig bestaande gewoonlijk uit een gekloven stok van langwerpige ijzers of ijzeren roeden voorzien, waar tusschen de wissen worden doorgestroopt of getrokken om de schors er af te trekken, en dit noemt men : *stroopen*, *afstroopen* : *de wissen afstroopen* (Limb., Br., Antw. en elders). Z. stroopen bij Weil. en strepen.

STROOPEN, b. w., room, zaan van de melk afscheppen, en zoo doende ontbloot men ze, om zoo te zeggen, van haar vel; daarbij is nog op te merken dat in Vl., Br. en elders : de room van de melk ook : *vel* genoemd wordt, bijzonderlijk als zij gekookt is. Vanhier : *gestroopte melk*, d. i. slappe melk. Z. aflaat. Als men er nog water bij mengt heet men ze : *gedoopte melk* (Oostvl.). *Iemand stroopen*, te veel doen betalen. Vanhier *strooperij*, overrekening (overal).

STROOPENDEVOL. Z. stoppendevol.

STROOPER. Z. Weil. en Hoeufft.

STROOPIER, m., zoo noemt men, althans in 't L. v. Aalst en langsheen de vaart van Gent naar Brugge, de wormen die in het stroo, lisch, hout en andere vuiligheid aan den kant zich ophouden, en die men aan den haak van de hengelroede vastmaakt, tot lokaas der visschen. *Stroo en pier*, worm die in Limb. : *sprot* het. Dit diertje, vooraan zwart en van achter wit, maakt zijn nest van strookens, zeer kunstig ineen gewerkt, op het moerassig water.

STROOT, v., voor : strot : *het verken de stroot afsteken* (Br., Antw. en elders). Onze Ouden zeiden : *strote ;* zoo leest men in Kerstine de wonderbare : *tusschen haer borst en de strote*, De Teuth. heeft *straite*, kele. Z. Delf. op stroet, strote, hgd. *kehle*, engl. *throat ;* en *strootgat* voor : keelgat, fr. *gorge*, *gosier*. Volgens Bild., op *strot*, moest het eigenlijk *stort* zijn, van : *storten*, plengen, en zoo hebben ook de Ouden : *Si en hebben noch oeren, noch mont, noch tonghe, noch storte* (Ruysbr. IV, blz. 47, 22). die vorm *stort* wordt nog in de omstr. v. Lier gebr. : *hoort wat stort hij openzet*, hoor hoe hij schreeuwt. Z. ook stroo.

STROOWIS of STROOWISCH, busselken stroo, met zorg samengebonden, 't zij in 't lang, 't zij in 't rond. Zoo legt men een ronden stroowis op zijn hoofd om er, b. v. een paander op te dragen. Men steekt stroowissen op het veld om te beduiden, b. v. dat er in 't graan geen voeder mag geplukt worden (Br.). Z. stroo.

STROP is bij Weil. en Bild. m., alswortel van : *stroppen* (strijken), zijnde 'tzelfde w. als *stropen*, b. v. het vel afstropen en waarvan ook 't hgd. *strumpf*, anders voor in plooien bijeen gestreken halsdoek als ware 't *stroping*, *strop* voor : strik, in 't fr.

nœud coulant (Bild.). In Z.-Nederl. is *strop* meest v. in alle beteekenissen; doch, in overdrachtelijken zin voor: deugniet, menschenplager, poetsenmaker, ook m. gebr. in Vl., Br., Antw. en elders: *ik kan met dien. strop geene rust hebben*. Vanhier: *stropperij*, kapoenerij. Sommigen verklaren dit strop (deugniet) als ware 't iemand die de strop verdient; wij, integendeel, meenen dat het voor: stropper of strooper staat, van: *stroppen* of *stroopen*. *Het zit er maar strop* is 't zelfde in Br. als: 't zit er maar nauw of schrap. *De strop der ploeg*, het ijzer met, aan het uiteinde, twee haken die kunnen draaien omdat dit ijzer uit twee stukken bestaat, waarvan het een aan 't ander vast is bij middel van een knop dien door het knopgat van het ander niet door kan (Br.)

STROPEN. Z. stroppen en stroopen.

STROPENDEVOL. Z. stroppendevol.

STROPPEEREN (*zich*), zich een ongemak aandoen: *de meesten stroppeeren zich door onvoorzichtigheid. Hij is aan zijne rechte hand gestroppeerd* (Hagel.) Vlg. het fr. *estropier*.

STROPPEN, b. en o w., door middel van eene strop vatten, vastmaken, vangen; dus hetzelfde als: *stropen* of *stroopen*, dat men in Vl. ook zegt, b. v.: *wild stroppen*, en vanhier *stropper* voor: wildstrooper. In Vl. gebr. men nog: *stroppen*, *stropen*, *stroopen*, voor: bedriegen, foppen, vastnemen: *men kan ze in dien winkel stroppen*; in Br. en elders: *iemand stroopen*. *De koralen staan te stroopen* zegt men, wanneer die knapen, na een huwelijk, aan de kerkpoort staan om wat drinkgeld te krijgen (Vl.). 2° Als o. w. bet. het: als eene strop toetrekken of bijeengetrokken worden; ook als door eene strop vastgehouden of tegengehouden worden, blijven steken.: *het garen deugt niet, het blijft met zijn knobbels stroppen. Dat kleed stropt* of borst; *de melk stropt* of ront; dringen: *'t stropt op de merkt van 't volk*. 3° overdrachtelijk in den zin van: eng, nauw zijn, zoodat er moeilijk iets doorgaat, moeilijk gaan, moeilijk lukken, moeilijk afloopen, moeite kosten, spannen, dringen, benauwd gaan: *het zal er stroppen. Het ging er stroppens*, d. i. moeilijk, pruisisch: *het zal er stroppen, will hij den prijs behalen* (Hagel., Br., Antw., Kemp., Oostvl.); doch in dit laatste geval zou *stroppen* kunnen hetzelfde zijn als: *strobbelen* voor: *strompelen*, in den zin van: lastig gaan. In de omstr. v. Breda bet. *stroppen* nog: op elkander schuiven, dicht opeen gepakt zijn.

STROPPEN, b. w., den eersten keer dat men een land omdoet of omploegt heet *stroppen*, het land zeer ondiep omploegen, b. v. *het stoppelveld stroppen om er raapkruid in te zaaien*. Het is alsof men de korst, die als de schors of huid des gronden is, afstroopte. Vanhier het mv. *stroppen* voor: gestropt land, land dat ondiep omgeploegd is: *men zaait de rapen op stroppen* (Hagel.).

STROPPENDEVOL, vol tot aan den strop of boordvol (Westvl. en elders); in Oostvl. meer: *stroopendevol*. Z. strijkensvol.

STROPPER, ook STROOPER m,. bedrieger, afstrooper: *stropper die ge zijt, gij hebt mij voor de helft bedrogen* (Vl.).

STROPPERIJ. Z. stroppen en strop.

STROPZETTER, STROPHANGER, een die stroppen zet om wild te vangen, strooper, wildstrooper, wildroover, fr. *braconnier* (Br.); in N.-Br. strooper. Z. stropper.

STROSSEN, b. w., slordig naaien; *toestrossen*, slecht toetrekken, toedriegen; *aaneenstrossen*, slecht en slordig aaneennaaien (Kemp. en elders).

Iemand strossen, overvragen : te veel doen betalen, bedriegen, vastnemen, stroopen : *ik ben daar leelijk aan gestrost ; maar ze zullen mij in 't vervolg niet meer strossen* (Vl.). *Strossen* is waarschijnlijk 'tzelfde w. als : *trossen* (zonder *s*), bijeenpakken, samenvoegen of pakken. Z. Weil. op : trossen, wiens wortel *tros* bet. : verzameling of bundel, bos, pak, iets wat onordelijk samengebonden of gepakt is.

STROTELEN, stotteren, stamelen (Holl.-Limb.). Z. stroddelen, rotelen, ratelen.

STROTEN, o. w. schreeuwen zoo veel de stroot geven kan, hard schreeuwen (Antw.).

STRUBBEL, STRUBBELEN, 'tzelfde als : *strobbe*, *strobbel*, struik, stoppel, koolstek, enz., en *strubbelen*, strobbelen, stribbelen, 'tzelfde als : *strompelen* (West.- en Zeeuwsch-Vl.). *Strobbe* is met : stromp of stronk verwant. *Strubbelen*, enz. bet. eigenlijk : tegen een strubbe loopen, dus : tegengehouden worden, struikelen. *Hij strubbelt tegen*, bet. in 't N. van Vl. : hij werkt tegen, hij stelt beletsel, ook : hij stibbelt of preutelt tegen. De Teuth. meldt het bijv. *strubbelich*, hoevelich, oneven, d. i. strompelig, oneffen, ongelijk. Z. struweel, strobbe.

STRUFFEN, b. w., zich tegen iemand aankanten, tegenspreken, barsch toespreken, tegenpreutelen : *gij struft mij altijd. Ik kan geen woord spreken of hij bestruft mij* (Kemp. Antw. en Vl.); bij Kil. is *struffen* vert. door : *confutare*, *refutare* (wederleggen). Vgl. hiermeê bluffen, overbluffen en strubbelen. Z. stubbelen (678) en strubel.

STRUIF, bijv., voor : struis of straf : *'t is eene struive dochter* (L. v. Aalst).

STRUIK, in Limb. en ook in 't Hagel. : *stroek* en in Vl. *struuk* uitgespr., verschilt van boom of boomken. Z. Weil. op : *struuk*, stronk. In 't Hagel., althans te Lintere, noemt men *stroek* : hooi dat voortkomt van afgemaaid gras, hetwelk de koeien op de vetweiden met *stroebels* of struiken hadden laten staan. Soms zegt men ook *struik* voor : *aardsgat*, deel des booms dat in den grond staat.

STRUIKBOONEN, boonen die in struik groeien niet hooger dan eenen voet (Limb.), in Br. gezegd : *boonen zonder staken*. Z. struiken.

STRUIKEN, UITSTRUIKEN, o. w., tot eenen struik worden of beginnen te worden : *de gerst, de rogge, de terf, de klaver, enz. struikt goed. Die hoecht is breed uitgestruikt*. (Br., Vl. en elders).

STRUIKMIJT, mijt van uitgerodene struiken, stronken of strobben (Br., Kemp. en elders).

STRUIKPLANT, v., fr. *plante vivace*, die in eenen struik groeit, in onderscheiding van houtgewas en van één- of tweejarige planten (Belg.-Mus., 1844, 174.); bij Kil. bet. struyck, m., *planta firmitate praedita*. Z. struiken.

STRUIKROOVERS zijn, bij de boeren der omstr. v. Breda, zij die het hout uit de bosschen stelen of, onder voorwendsel van te sprokkelen, ook levend hout afsnijden en meênemen, of het laten verdorren om het daarna te komen halen.

STRUILEN. Z. streulen.

STRUIP. Z. strop.

STRUIS, STRUISCH, bijv., sterk, straf, zwaar, groot, kloek gebouwd, sterk gespierd, krachtig, kloek en gezond; doch dit laatste is meer overdrachtelijk. In Limb. en elders spreekt men uit : *stroes*, *stroese*; elders in 't Z. en N.-Br. : *struis* of *struisch*, in 't L. v. Aalst : *struif*, evenals in Br. *struifvogel* voor : struisvogel : *een struize kerel, een struis vrouwmensch. Zijt gij nog kloek en struis? Een wezen, klein van was, doch dik en struis* (Th. van Rijswijk, Eppenstein,

bl. 28). Hoeufft (586) zegt « *struisch*, voor : zwaar, sterk, kloek, zoo van bezielde als onbezielde wezens, b. v. *een struische kerel, struische schoenen* (in Br. : *straffe schoenen*). Ik herinner mij, gaat Hoeufft voort, op een paar plaatsen bij Gijsbrecht Japix 't w. *struws* en *struys* gevonden te hebben in de beteekenis van *trotsch* (in den ps. 104, blz. 207). Dan zal *struische kerel*, *struische boom* omtrent de beteekenis hebben van 't fr. *superbe*, b. v. *un superbe cheval* voor : een schoon paard. Ik heb wel eens gedacht of het beeld ook ontleend ware aan den trotschen gang des struisvogels, bij ons ook *struis* genaamd. » Dit vermoeden is waarschijnlijk ; de struis immers (hgd. *straus*, fr. *autruche*, l. *struthio*) is een der grootste, sterkste en licht der wreedste vogels. Ondertusschen merken wij hier aan dat *struis*, in den Teuth. bet. : stuyr (stuur), stugge, drijst, suyr, onsuet, wreet, streng, ernstig, bitter, strack of sterck, ongenedich, en dat onder de menigte der in 't lat. vertaalde ww. die van : *rigidus, strenuus, immanis, crudelis, horridus, ferox* begrepen zijn. — Ook verwijst de Teuth. (blz. 263) van *starck wezen* tot *struys wezen*, d. i. struys, wreet, stug, bitter wezen, streng, starck, ernstig wezen, onsuet, ververlick, onbarmhertig wezen. Verders dat *struis* ook wel verwant kan zijn met het angelsaks. *strece*, engl. *strong*, hgd. *streng*, sterk, geweldig, fr. *fort, violent, puissant*. Vanhier dat men in Holl. nog zegt : *strenge* of *gestrenge heer* voor : machtige heer, *puissant seigneur*. Z. Arch. (III, 385).

STRUISMUIS, v., luttel, bijna niets, wordt bijzonder gezegd van geld : *ik heb maar eene struismuis geld* (Maastr.). Z. treusneus.

STRUISVOGEL, uitgespr. : struifvogel, in Limb. : *stroesvogel*. Z. struis.

STRUIZEN, vluchten, zich haastig weg maken : *toe struis maar, de policie komt af* (Ieperen).

STRUMELEN, STRUMMELEN, STROMMELEN voor : strompelen, strumpelen, of strunkelen en struikelen (Kemp.). Z. Weil. op : strompelen.

STRUMP, STRUMPEN. Z. stromp.

STRUUSPIER, stroopijltje, stukje stroo (Maastr.). Z. spier.

STRUWEEL, m., eigenlijk : struik, doch, omstr. St. Truid., ook gezegd van een *stroebel* of bosje haar op den kop van menschen en dieren, dat niet dezelfde richting heeft, maar bijna recht omhoog staat, zooals het borstelhaar op den rug der verkens : *hij hield het verken bij zijn struweel*. Vanhier : *struwelen*, *verstruwelen*. Bild., bij wien *struweel* o. is, zegt dat het eigen en primitief *strube*, een heestergewas, ook *strebbe* is waarvan : *stribbelen*, *strubbelen*, *strobbelen*. Z. struwel bij Weil. en, bij ons : *stroebel*. In den Teuth. is : *struyvellen* vert. door : *arbustum, arboretum*.

STRUWELEN, afgel. van : *struwel* (struik, bos), 'tzelfde als : streuvelen (691).

STUBBELEN, freq. van : *stubben*, dat wij ook gebr. hoorden voor : *dubben*, in twijfeling zijn, op iets dagen, tegenpreutelen : *wat stubbelt gij altijd?* Vanhier : *stubbeling*, weifeling, gezaag, tegenpreuteling, verschil : *ik wilde de oorzaak van die stubbeling weten* (Br., Antw. en de Kemp.). Z. stibbelen, dat 'tzelfde is, en struweel.

STUBBELING. Z. stubbelen.

STUBBEREN, 'tzelfde als : stubbelen.

STUÊN (*bij*) voor : *bij staaten*, bij tijds, somwijlen (Hagel. en Belg.-Limb.). Z. stade.

STUFFERT, m., bluffert, pocher (Limb.). Van : *stoffen*.

STUIFREGEN voor : stofregen (Vl.). *Hij heeft den Gentschen stuifregen*, d. i. den afgang (Huisse) ; bij Kil. stuy-

reghen.

STUIK, 1° stuit, stoot, stomp, stamp; bij Kil. is *stuyck* voor: schudding, stuyte, l. *concussus*: *hij kreeg eenen stuik en viel omver* (h. en d. in Vl.); 2° 'tzelfde als : mandel (362), graanhoop van tien of meer schooven in 't veld te droogen staande : *hij is gaan schuilen onder eenen korenstuik* (Vl., Kl.-Br., Hagel., ook h. en d. in Br. en de pr. Antw.). Doch tusschen Leuv., Brussel en Mechel. is *stuik* geen garvenhoop, maar : een of twee pikkelingen (Z. pik, 478) die men van onder breed openschudt en alzoo in een los hoopken rechtzet, met de aren omhoog, om te droogen. Op deze wijze wordt de boekweit, het geroot vlas, het klaverzaad, doch meest de haver en zelfs, in natte jaren, de tarwe in losse hoopjes gezet, en dit heet men daar : *stuiken* : *hebt gij uw terf gehoopt? neen gestuikt, want het regent te veel;* in Westvl. en Limb.: *stuuk*, doch in laatstgenoemde streek zijn *stuiken* of *stuken* ook : halve handschoenen, slechts de hand maar niet de vingers bedekkende. Z. stuikbier.

STUIKBIER of, bij verkorting : *stuik*, eigenlijk : bier dat uit de stuikmand geschept wordt en dat, bijgevolg, nog warm en niet genoeg gebrouwen is (Waas). Z. stuikmand.

STUIKBLOK, STUIKGAT, het onderste deel waarmeê de boom in den grond staat (Kl-Br.). Z. aar(d)sgat (5), eerschot, eerseinde (114), boks (67), ook : stuik (stoot, stomp) en stuiken voor : stuit en stuiten (Vlaand.).

STUIKEN, o. en b. w.; als o. w. is het in Westvl., volgens G.Gezel.: *stouk, gestoken*, elders : *stuikte, gestuikt*; bet. in Vl. en licht elders : stooten (fr. *pousser*), botsen, horten. In deze beteekenis is 't hetzelfde als : *stuiten;* ook vert. Kil. *stuycken* en *stuyten* door : *inculere, impellere, impingere,* en bij hem is *stuyck* of *stuyckmande* vert. door : *qualus*, *fiscus*, en dit verduitscht Pitiscus wederom door : *stuitmand*. Ook hoort men in Br. *stuiten* en *stuitkar* voor : storten en stortkar, d. i. stootkar, kar die men omstoot om de vracht ineens af te storten. In den zin van : heen en weêrschudden en *stooten* meldt Weil. ook : *stuiken*, dat Kil. alsdan vert. door : *quatere, quassare*, *concutere;* 2° *stuiken* is te Antw. en in Oostvl. ook : een marbol- of knikkersspel (te Leuv.: *kwastelen* (113) en elders : *klotsen* of *klutsen* en ook *schokken* genaamd), bestaande in met de hand, al schuddende, eenige knikkers in een putje te stuiken of te werpen. Volgens het gelijk of ongelijk getal, dat er in blijft of uitspringt, wint of verliest de speler. Bij Kil. is dit : *stuycken* : *ludere nucibus in scrobem conjectis;* 3° wij zagen, boven bij *stuik*, dat *stuiten* ook gezegd wordt voor : storten, of voor : schielijk vallen, afvallen, voorovervallen, met het hoofd voorover aftuimelen : *hij stuikte in de gracht; hij is van den wagen gestuikt en brak den nek*. Vanhier : *om-* of *omverstuiken*, *afstuiken*, *neêrstuiken* (overal); 4° ondertusschen wordt *stuiken* ook voor : staan gebr. : *dat graan stuikt niet*, *wil niet stuiken*, d. i. wil niet blijven overeind- of rechtstaan : *dat stuikt niet*, dat staat niet, en overdrachtelijk : dat gaat niet, dat deugt niet. Hiervoor heeft Kil. : *niet stuyten*, l. *non valere*, eigenlijk gezegd van eenen bol die niet opbotst of terugspringt. Weil. heeft bijna in denzelfden zin : *dat stuit mij*, dat staat mij tegen. Bild. (III, 116) zegt op *stuit*, wortel van : *stuiten*, «dat het ook wel een verloopen uitspraak zou kunnen zijn van het præteritum *stoet*, van : *staan*, in den transitieven zin van : *doen staan* en zoo van *afkeeren*. *Oe*, *eu* en *ui* verwisselen licht

en veelvuldige malen. Bij Walewein lees ik dit *staan* in præterito inderdaad voor : stuiten :

En die slach wederstoet
Onder up den stalen hoet.

Te Leuv. zegt men : *stoet* voor : staat, van : staan ; 5° als o. w. bet. *stuiken* in heel Vl., waar men *stuken* zegt, Br., Kemp. en Hagel. : het graan in hoopen te droogen zetten, graan rechtzetten. Edoch de wijze van dit stuiken is niet overal dezelfde : tusschen Leuv. en Mech. heet men *stuiken* : een of meer losse pikhoopjes met de aren omhoog rechtzetten : men schudt ze vanonder breeder open en men stoot ze eens tegen den grond, opdat ze zouden blijven staan. Elders is *stuiken* de gebonden schooven bij tiental of meer tegen elkander rechtzetten ; men legt er soms schooven boven op, opdat de regen in den hoop niet zou doordringen. Kil. heeft : *de schorsse stuycken*, l. *elevare et insolare cortices*, *in altum tollere et siccare; stuycken* bet. bij hem ook : *elevare*, klimmen.

STUIKER, sperwer (Hagel.). Die vogel wordt alzoo genoemd, omdat hij ineens op zijne prooi neêrstuikt of valt.

STUIKMAND, misschien beter : *stuitmand*, in 't algemeen eene mand of korf, doch bij de Ouden was het 1° : eene groote mand, in 't l. *fiscus*, vanwaar het fr. *fisc*, waarin de geldsommen des lands, des bewinds of des konings gestuikt (gestort) werden; 2° zijgmand die men onder de olijf- of wijnpersen plaatste, om er het vocht te laten inloopen, om 't schoon te maken, bij Kil. *stuyckmande*, l. *colum* (zijgvat), *qualus*, *corbis vimineus per quem liquatur vinum caleatis uvis, et cerevisiæ concoctis granis et leguminibus*. Hieruit ziet men dat *stuikmand* 3° ook eene mand of korf is, waarin de brouwers het afkooksel gieten, opdat het bier er zou doorzijgen. Vanhier bij Kil. *stuycken*, *liquare per qualum*. Het dik, dat er in de mand blijft, is draf. Dan, als er bij eenen brouwer, te Leuven, draf verkrijgbaar is, wordt er, ten teeken daarvan, een stuk mand, ook *stuikmand* geheeten, aan de straat uitgehangen. Wij meenen de groote staande lijnwaadmand ook : *stuikmand* te hebben hooren noemen; doch dit ware beter : *stuitmand*.

STUIPEN, o. en wederkeerig w. (stoop, gestopen), buigen : *hij is zoo dik dat hij niet meer stuipen kan. Ik zou er mij niet willen voor stuipen* (Vl.). *Dat peizende, stoop ik al over den boord des spegels om nader te neigen* (G. Gezel., 79). Kil. heeft *stuypen* ook in den zin van *: buigen*, angl. *stoupe*, Plant. *stuypen* en *nijgen*, *faire révérence des genoux ou des pieds*, l. *genuflectere*, *reverenter humiliare se coram aliquo :*

Want die selc waren in haer doen,
Storven gherne in haer scoen,
Of te voor den hancdief se stupen
Ja ic ent rugbeen toe
En can gestupen, gecnielen, gebucken.
(*Belg.-Mus.*, 1845, blz. 90.)

Bild. heeft « stuip, v. als verwringing, 't zij van een deel des lichaams door zinlijke of ziekelijke aandoening, 'tzij voor iemands karakter en zoo, bij uitbreiding van toepassing, voor : gril of dwazen inval ; en ook m. als nijging, in den ouden zin van kniebuiging voor zooveel 't als wortelw. van : *stuipen*, engl. *to stoop* beschouwd wordt. »

STUIR (uitgespr. : *stuur*), m., schatting ; *grondstuir*, grondbelasting of grondlast; in 't hgd. is 't : *steuer*, fr. *impôt*, *contribution foncière* (Limb.). Volgens Meyer bet. *stier*, *stuir* : tol, schatting, en *stieren* : schatting geven; Kil. heeft : *stier*, *stuyr* en *steur* (dit laatste is reeds oud), l. *vectigal*, *tributum*, en *stieren*, *stuyren*, l. *tribuere*, *contribuere*. Wij zullen hier, uit het

Arch. vr. Nederl. Taalk. (IV, 98), nog bijvoegen dat *verstooren* in oude oorkonden zooveel bet. als : vergoeden, of eigenlijk : *steunen*, helpen. Z. het werkw. *steuren*, oud hgd. *stiuren*, bij Schmeller (III, 653, Graff. VI, 705), middel hgd. *stiuran*, bij Ziemann. Men kent ook nog 't hgd. *steuern* voor : *stutten*, helpen, inzonderheid met geld, schatting; zoo heeft Kil. : *stuyr*, schatting, hgd. *steuer*, en *stuyren*, schatting betalen. Het valt in 't oog dat deze beteekenis zoowel als die van *boeten*, *vergoeden*, in gerechtelijke oorkonden, van die van : *steunen*, helpen, is afgeleid. 't Werkw. *sturen*, beter maken, verhelpen, komt een paar malen voor in Windhoffs *Landrecht van Averissel* (blz. 61 en 105). De Teuth. heeft *stuyre* in den zin van : vollest, behulp, l. *subsidium*, *succursus*, *adventagium*; *sonder stuyre*, l. *anormalis*, *irregularis*; *onbestuyr*, haastig, *impetuosus*. Z. den Teuth. nog op : *onbestuyr*, blz. 264 en 24, en bij ons overstier (448). *Vollest* gewis van : *volleesten*, bij Meyer en Kil. : voleindigen, volbrengen, voldoen.

STUIT, STUITE, uitgespr. *stute*, *stuutje* (stutje), boterham (h. en d. in Vl.). Kil. geeft *stuyte* ook als Vlaandersch en Zeeuwsch op voor : boterham. Z. Weil. op stuit. *Stuit* of *stute* bet. in West- en Zeeuwschvl. nog : 1° stuk, stukje : *geef mi een stute brood;* 2° eene onbepaalde lengte van tijd, oogenblik : *'t is al een stuitje geleên*. Elders in Vl. zegt men ook : *stoot;* zoodat *stoot* en *stuit* de wortels zijn van : *stooten* en *stuiten*. Z. stuk en stuts.

STUITEN, in Limb. en Vl. *stuten*, is gebr. voor : pochen, stoffen, lofspreken, snoeven : *die kerel stuit altijd*. Vanhier : *stuiter* (Limb.); in de Kemp. en licht ook in Belg.-Limb. : praten : *komde straks niet wat stuiten?* Men zegt in N.-Br. : *niet zeer*, *niet sterk*, *niet hard over iets* of *iemand stuiten* voor : niet roemen. In denzelfden zin heeft C. Huygens : *al misstaet my 't eigen stuyten*. Bij Kil. en Pomey bet. *stuyten* ook : pochen. Adelung doet het fr. *estaucer* van 't hgd. *stutzen* komen, hetwelk klaarblijkelijk dit stuiten is. In sommige oorden van Neder-Saksen gebr. men in dien zin : *stoszen*. Huygens heeft ook : *niet stuiten* voor : niet deugen, welk 't mede hier (omstr. Breda) veel in zwang is en in Br. zeer oud schijnt, ten minste vind ik bij Anna Bijns. (I, B. 6e Refer.) :

Wat boom is Luter, elck moet hier wt weten,
Aensiet sijn vruchten, zeer weinich stuten si.

Men hoort hier ook *stuit* en *bestuiten* (Hoeufft, 586). Ja men zegt in 't Zuiden : *niet stuiten* en *niet stuiken* voor : niet deugen. Z. stuiken en bij Weil. *stuiten*. *Stuiten* is in Br. en elders ook gebr. voor : storten : *stuit dat gruis in de gracht :* Vanhier : *stuitkar* voor : stoot- of stortkar, en in Vl. *sturtekar*. In Zeeuwsch-Vl. wordt *stuten* gebr. voor : staken, ophouden : *de sneeuw stuit morgen twee voet dik*.

STUITER, in beide Limb. en in 't Hagel. uitgespr. : *stuter*, eigenlijk : stooter, pocher, stoffer, grootspreker (Limb.); in 't Hagel. heet men een koppig kind, dat niet deugen wil : *stuter* of *kamoeskop* (219); in Br. en Antw. verstaat men door *stuiter :* een kwakzalver, marktschreeuwer, fr. *charlatan*. Z. verders stuiter in de Woordenboeken.

STUITLAP, 'tzelfde als : stuiter.

STUITMAND. Z. stuikmand.

STUIVEN, o. w., licht, snel vliegen als stof, of zoo hard loopen dat het stof zou wegvliegen : *hij stoof er door heen. Gij hadt hem eens moeten zien stuiven*. In denzelfden zin zegt men ook : *katoen geven*, *gras geven* (bijna overal).

STUIVER. *Van stuivers oordjes maken* of *geld met hamers breken* zegt men, h. en d. in Vl., voor: iets verslechten; omstr. Gent zegt men hiervoor : *een stuiver op een zeske brengen*, en elders ook : *een stuiver op een oortje* brengen; dit bet. er ook : iets verkwisten, verslechten of aan eene onderneming verliezen waar men dacht aan te winnen. *Vijf oorden voor een stuiver geven*, meer geven dan het zijn moet (Br., Antw.). *Op een stuiver niet zien*, niet te nauw zijn (Br. en elders). *Bekend zijn als een kwade stuiver* of *als een kwaad oord* of *kwade penning*, overal wel bekend zijn (Hagel., Br.).

STUK. De Hollanders zeggen of schrijven ten minste : *aan stukken* : *aan stukken slaan*, *breken*, enz. Wij zeggen in Z.-Nederl. altoos : *in stukken*, evenals in 't fr. *en morceaux* : *in stukken slagen*, *breken*, *vallen*, *zijn*, enz. ; ook heeft Plant. : *in stucken breken*, *slaen*, *houwen*, enz. Voor : *iets in stukken vaneen slaan* zegt men in Vl. ook : *in brokken vaneen ;* in Br. en meer andere gewesten hoort men b. v. : *de pot viel in stukken en brokken vaneen*. Voor : *in stukken* hoort men in Br. ook : *te stukken, te stukkent* of *stukkent* : *'t kind heeft zijne pop al stukkent. De hond scheurde mijn broek te stukkent vaneen. Er bleven stukken noch heel, zoodanig sloeg de zatlap alles kapot.* Bij Ruysbr. ook : *te sticken* voor : in stukken. Voor : *bij het stuk* zegt men in Br. : *met het stuk* : *hier wascht men met het stuk. De kalk valt met stukken en brokken van den muur* (Br., Hagel. en elders). Voor 't Holl. *voet bij het stuk houden* en *zetten* zegt men te Antw. : *voet bij stek houden. — Zich op zijn stuk houden* : zich behoorlijk, deftig gedragen (Limb. en elders). *Iets ter goeder stukke doen*, *zeggen*, iets te goeder trouwe doen, enz. (Limb.). *Zeker van zijn stuk zijn*, van zijne zaak zijn (overal). *Zijn stuk spelen*, kluchtig zijn. *Er is weêr een stuk*, d. i. eene klucht, *voorgevallen* (omstr. v. Tienen en St. Truid.). *Een stuk in zijnen kraag drinken* of *hebben*, zich zat drinken of dronken zijn (overal). *Het stuk in de hand geven*, door een woord iemands mond stoppen (Vl.). *Stuk*, ook veel uitgespr. *stik*, bet. omstr. Breda, te Dordrecht en elders : boterham, en ook in N.-Br. en elders : een wijle of beetje tijds. Z. stuit, en bij Hoeufft : stuk. Van een slecht of boos vrouwmensch zegt men in Br. : *'t is een kwaad, slecht*, *frank, vuil stuk*, enz.

STUKEN, 'tzelfde als : *stuiken* of mandelen (362), d. i. een tiental of meer garven rond elkaâr op het stoppelveld te droogen zetten (Vl.).

STUKKE GOED, STUKKE KOOPER, STUKKE WERK, enz. goed, werk dat met het stuk gaat ; kooper die met het stuk koopt (Vl.).

STUKKENT, in stukken. Z. stuk.

STUKKEREN, b. w., kleederen herstellen, er stukken in zetten, lappen : *eene broek uitstukkeren* (Limb.).

STUL, m., stil, voor : stuk, klont, *boterstul*, stuk boter, opgemaakt om te verkoopen (Vl.). Z. boterstul (72) en wegge-. Kil. heeft : *stulle* of *stolle*, stuck, lap, l. *frustum*, *pars assuta*. In de pr. Drenthe verstaat men door *stullen* : brokken of kluiten eener tusschensoort van turf of heidenschalen, ook *schoffelstukken* genoemd.

STULPEN, b. w., voor : stoppen en storten : b. v. *de voerman heeft al het gruis op den weg en in de gracht gestulpt* (Kemp., h. en d. in Br.). Van hier : *stulpkar*. Z. stolp, stolpen (684).

STULPKAR, omstr. Breda 'tzelfde als stootkar of stootwagen. Wij achten Hoeufft's uitlegging niet juist, 't zal eer voor : *stortkar* zijn. Z. stuiten

voor : storten, en *stuitmand.*

STUMP, STOMP, STOMPER, STUMPER, doezelaar, fr. *estompe* (Vl. en elders).

STUMPEL, m., steunpilaar, voet of been van tafels, stoelen, enz. (Limb.). Het is een diminutief van : stomp of stump.

STUMPER, STOMPER. Z. stump en stomp (693).

STUP. Z. stubbe of stop.

STUPKEN, uitspr. van : stoopken (omstr. Leuv.). Z. stoop.

STUREN, o. w., schongelen, touteren, rijtakken (Kemp.). Z. zuren.

STURIG, bijv., voor : stuursch (Kemp. soms ook in Br. en in N.-Br.). *Sturig* zegt, volgens Hoeufft, eigenlijk iets minder dan *stuur* of *stoer*. *Sturig* wordt ook voor : *stierig* gezegd.

STURKELEN, o. w., stremmen, stollen : *het vet sturkelt. Het water is gesturkeld door den vorst* (Axel.) ; bij Kil. *storckelen* , *stelckeren* , *sturckelen* , flandr. i. stollen, l. *concrescere, coagulari.*

STURTEKAR , STURTKAR , in Westvl. voor : stortkar, *drijwielkar* genaamd. Z. stuiken en stuiten.

STURTEN, storten, vergieten (Vl.).

STURTVLAGE, v., stortvlaag, stortregen (Vl.).

STUTE. Z. stuit.

STUTEN, stuter. Z. stuiten, enz.

STUTS , v., aardig ding of wezen, ook : boterham (Somerghem en omstr.) Z. stuite.

STUTTEN, b. w., plotselings tegenhouden, doen stuiten : *het bloed stutten* : *stut uw gramschap* (Br., Antw.).

STUUK, stuukmand, enz.. Z. stuik, enz.

STUUR voor : stuursch , welk laatste in Br. en Antw. en ook bij Kil. even onbekend is, maar hij heeft *stuur* voor : zuur, barsch : *hij ziet er zoo stuur uit.* Z. ook *stuir,* schatting ; te Gent hoort men : *stuursch ga weg* voor : rechtuit , fr. *franchement* : *ik zegge het u stuursch ga weg.*

STUURSCH. Z. stuur.

STUUT, STUUTJE. Z. stuit.

STUWEN, STOUWEN, opstouwen, voortstouwen, afstouwen. Z. Weil. op : stuwen.

SUBBEDEUS. *Hij staat daar als ne subbedeüs.* Z. sibbedeüs (609).

SUËN, kissen, aanhitsen : *een hond suën* (h. en d. in Vl.).

SUF, v., voor : sufster, onnoozel vrouwmensch, sul, nuf, sukkelares (Br.). *Hij speelde op geen suf,* hij sufte niet, hij ging kloek door, en zag naar geen kleinigheid (Br., Antw.). Z. foef, fof (130).

SUFFEN, o. w., onnoozel, zot, dom zijn, tutten : *hij suft van ouderdom* (bijna overal in 't Zuiden). Vgl. 't hgd. *zeufzen,* kreunen, zuchten.

SUIKER, v. in de Holl. Woordenb., en o. en m. in Br., is m. in Limb., waar men *sokker* zegt, evenals in 't hgd. *zucker ; borstsokker,* harde, bruine suiker. *Sokkerei* voor : suikerij (Limb.).

SUIKEREI, SUIKERIJ, in Limb. : *sokkerei,* in Holl. *chicorei,* fr. *chicorée* (Br., Antw., Kemp., Limb.en elders). Doch door *chicorée* verstaat men in Br. en elders : de *bitterpeën,* die gebrand en onder den koffie gemengd worden. Deze plant , het *cichorium intybus* der kruidkundigen, en het *cichoreum,* engl. *succory* en andere verouderde namen van Blancardus, heeft niets gemeens met hetgeen wij *ketenplant* (236) noemden. Die laatste plant is de *wilde suikerij* of *pisbloem,* in 't fr. *pissenlit,* hgd. *löwenzahn,* engl. *dandelion,* het *taraxacum, dens leonis* der Botanisten. Bij Kil. suyckereye of cicoreye, l. *cichorium intubum* , taraxacum.

SUIKERDONDERS of SUIKERLOOT, eene vloekachtige uitroeping (Vl. en elders).

SUIKEREN OOM of SUIKEROOM, SUIKERENTANT, SUIKERMOEI, een oom of moei die ongetrouwd blijft en van

wie men diensvolgens nog een erfdeel te verwachten heeft. (Overal in 't Z.).

SUIKERJOEN. Z. suikrioen.

SUIKERKINDJE, bedorven kind (Oostvl.).

SUIKERKLITS, v., suikerbol (Maastr.). Z. *klits* (253), bolleken.

SUIKERKORRELTJES, anijskorreltjes (Limb.).

SUIKERLOOT, vloekachtige uitroeping (Br., Vl. en elders). Z. sakkerloot (565).

SUIKERPENIJN, gedraaide suiker, die met zoethoutsap bereid is, fr. *sucre tors* (Br., Antw.). In Holstein zegt men : *benit*, *sukkerbenit*, 't welk ons op het fr. *sucre béni* zou terugvoeren.

SUIKERSPEKKEN of STEKKEN (653), 'tzelfde als : babbelaars of kussentjes.

SUIKERSTOK heeft gewis dezelfde beteekenis als : *dod* (97) of als : *fokke* (131) in : *het kind een suikerstok in den mond steken* ; men zegt ook : *in zijn hand fokkelen*, d. i. tot zwijgen brengen (Gent en elders). Z. bedodden, bedotten op : dod (97).

SUIKERTET, tet van suiker, enz. gemaakt, te Antw. : *dod* (97) ; in Westvl. : *fokke, fokske* (131) geheeten (Br.).

SUIKRIOEN, o., het graan dat de brouwers met de tarwe mengen om te brouwen (Westvl.). *Zuikrioen* of *suikerjoen* schijnt ons eene verbasterde uitspr. van het fr. *escourgeon*, *écourgéon*, wintergerst. Z. schokkeljoen (593).

SUIP, SUIPKEN, meest in 't mv. *suipen*, in Br., de pr. Antw. voor : zuipen, dat Hoeufft (709-711) als N.-Brabandsch opgeeft voor denzelfden drank als : kandeel, zijnde een zoete drank met veel suiker ingekookt. In Br. hoort men veel : *biersuipen*, *wijnsuipen*, *melksuipen* (niet zuipen), eene dunne, lekkere pap van bier, wijn, melk met suiker, honing, enz. samen gekookt : *neem t' avond een warm melksuipken voor uwen hoest*. Suip, hetzelfde w. als : sop, soep, zuip, het fr. *soupe*, is een oud w. dat reeds bij Ruysbr. (III, 907 r. 18) voorkomt : *en wiste hi enen sieken mensche die noetorftich waer eens supens oft anders yet, het waer veel beter dat hi liete sine oefeninghe van jubilacien en contemplacien en, diende dien noetorftighen mensche in meerren der minnen*.

SUISELEN, hetzelfde w. als : suizelen, wordt veel gebr. voor : stronkelen, strompelen, evenals : *gesuisel*, *suiseling* voor : strompeling, sukkeling : *hij suiselde tegen een steen en viel* (Br., Antw. en elders) ; bij Kil. suyselen, l. *cespitare*, *titubare*.

SUKADEKOEK, in Vl. en elders hetzelfde als in Br., Antw. en elders : *oranjekoek*, koek met sukade of oranjeschellen ingebakken.

SUKKEL in Limb. m. en v., voor : sukkelaar en sukkelares ; in Br. en Antw. alleen v. en bet. er : sukkelares, sul. *Op den sukkel zijn*, op de sukkelbaan zijn, sukkelen (bijna overal).

SUKKELEN, o. w., heeft dezelfde bet. als : suizelen, strompelen, strunkelen (Br.) ; bij Kil. suckelen, l. *cespitare*, *vacillare*, *offensare*, enz. Z. sompelen en Bild. op : sukkel.

SUKKELERS, v., sukkelares, onnoozel vrouwmensch (Br., Antw., Oostvl.).

SUL, SULLE, v., 1° dorpel, hgd. *schwelle*, (Kemp. en elders) ; bij Kil. : *sulle*, *suyle*, flandr. l. *limen*, hypothyrum (deurgat) ; gal. *sueil*, ital. *soglio*, engl. *sill*, zw. *syl*, neders. *sülle*, *sull* (Z. zulling). — *Sulle* is omstr. Breda : de balk op de plaats liggende voor welken de koeien in den stal staan en tegen welken balk, die de geheele lengte van de rij koeien beslaat en doorgaans aan een gemetseld muurtje ligt, het voeder voor de koeien gelegd wordt. De koeien staan meest zoo laag in den stal dat

zij met den kossem niet dan ter nauwernood over de *sul* of *sulle* komen kunnen om hun voedsel te krijgen (Hoeufft, 590). Bij Kil. is dit *sulle*, *hey-pael*, l. *sublica*. *Sulle* bet. in Vl. : emmer, aker; dit w. staat misschien in verband met het hgd. *sülhen*, *sudeln* (bezoedelen) en 't engl. *to sully*, bij Kil. : suyle, *suele*, flandr., i. eemer, gall. *seau*, *seille*. — *Sulle*, *sille*, *sijle* bet. bij hem ook : gracht. waterloop, l. *incile*, *aquagium*.

SUL, bij Weil. en te Antw. m. in den zin van : een dood goed mensch, is altijd v. in Brab. en de Kemp., waar het volk dit w. meest op eene vrouw toepast in de bet. van : onnoozel vrouwmensch, sukkelares, goede ziel, waarvoor men ook gebr. *sut*, *sutteken*, *sukkel*, *zok*, *simme*, *simmeken*, enz. Dat dit *sul* 'tzelfde w. is als : sulle, suyle (zuil), bij Kil. : *pila*, *columna*, komt ons als onwaarschijnlijk voor, hoewel men in Br. tot eenen dommen mensch wel den smaadnaam van : *doe staak* toewerpt. Bild. zegt (III, 119) « sul, m. van : *sullen*, § 55. — Maar *eene goede sul* is 't engl. *soul*, d. i. ziel, en in het domme gebruik m. of v., naar de toepassing; schoon het dan altijd v. zou behooren, zoowel als m. in 't eerste geval. Mogelijk echter is 't een *zeul*, d. i. iemand wien men *zeult* (trekt, sleurt en sleept) naar welgevallen, en in dat geval is 't zekerlijk uit den aart m. Let wel op dat *sullen* een o. w. is, maar *zeulen* en *sollen* transitief is. » Z. ziel en zeel.

SULFERPRIEM of SOLFERPRIEM, m., 'tzelfde als in Br. : *solferstek*, elders : *sulferstek* of *zwavelstokje*, op vele plaatsen van Vl. en Limb. : *solfer*; bij Kil. *solferpriem* en *solfer-steck*, in 't l. *sulphuratum*. Z. priem (507).

SULKER voor : surkel (Br., Antw.); in Holl. : zurkel, zuurkruid.

SULTZE, babbelares (Westvl.).

SUM, v., *summeken*, 'tzelfde als : sim, simmeken (611).

SUMMEN, o. w., de lip laten hangen, moffen (Kemp.); bij Kil. *suymen*, l. *cunctari*, *cessare*; bij Plant. in 't fr. *chomer*; 2° *suymen* (oud), *impedire*, *retardare*. Vanhier : *verzuimen*. In de pr. Drenthe zegt men voor nalatig ook : *suimig*, *suimachtig*, bij Adelung : *saumig*.

SUMPELEN, SUMPELING. Z. sompelen, freq. van : *sompen* (strunkelen).

SUMPEN, weenen, tranen storten : *maar, bah! dat ge sumpt, dat en zulde niet pissen* (Van Ryswyck, *Eigen verhalen*. (Antw. st.); in Limb. bet. *sumpen* : huilen. Z. sumpert.

SUMPERT, m., iemand die huilt (Limb.).

SUN voor : zun en dit voor : zonde : *'t is sun uw besten jas alle dagen te dragen* (Limb., Hagel., Br., Antw.). Grimm. (Rechtsalt. 847) haalt *sunne* voor : sonde aan.

SUNKBOOM, SJONKBOOM, stronk- of strunkboom : *eiken, wilgen sunkboomen* (Diest en omstr.). Z. sjonk (613).

SUPIET, SUPIETEN. Z. soepiet (646). *Supiet* wordt in 't Hagel. ook gezegd voor : zwendig van een verken.

SUREL, m., voor : zurkel (Hagel.).

SUREN, b. w., schommelen, schongelen, touteren (Belg.-Limb.); in de Kemp. : *rijtakken*. Z. sturen.

SURKEL voor : *zurkel* (Vl.); bij Kil. : *suerick*, *suerckel*, *surckel*. Z. sulker.

SUS, SUSSE, m., onnoozele vent, sul, snul, flab, enz. : *'t is ne sus van ne vent* (Limb.). *Sus* kan de wortel zijn van : *sussen*, en voor : *susser*, een die zwijgt (Z. Kil. op : sussen). Edoch *susse* kan ook de laatste silbe zijn van : Francis voor : Franciscus. Vele persoonsnamen van ééne lettergreep worden somtijds als toe- of scheldnamen gebezigd; zoo zegt men : *'t is ne klaas, en lijn* of *leen* (Magdaleen), *trien* of *trijn* (Cathrina, oulings Katelijn), *ne jaak, ne pee, ne jan*, enz. (in

vele provinciën van 't Z.). *Sus* of *susse pakt het al* zegt men voor: een gierigaard (Gent).

SUSKENS. Z. soech (645).

SUT, v., SUTTEKEN, o. Z. sul, sukkel.

SUUK, 't zelfde als : flonke (150) : *een suke van nen hoed*, zeer slechte hoed (Gent); *suke* (sax., sicamb.), ziekte.

SWANSELAAR, iemand die stort, vrecte-laar, slobber, dronkaard (Popering.) Z. swanselen.

SWANSELEN, SWENSELEN, ZWANSE-LEN, ZWENSELEN, o. w., 1° heen en weêr bewegen, zwankelen of zwanken (Westvl.).

Gy die geen taeye schel, maer swanselende [baren,
Met scharre en riester niet, maer met uw kiel [doorboort.
(G. Gez., blz. 24.)

2° ook gezegd van een dronkaard, die van hier tot daar langs de straten sukkelt : *die zatlap zwanselt over 't straat* (Westvl.); te Popering. en elders bet. het zelfs : eten en drinken, de beest spelen, en vanhier : *zwanselaar* voor : dronkaard, beest; 3° ook bijna zooveel in deze landstr. als : *gozzelen* (160); storten, fr. *épancher*. In sommige plaatsen van Limb., waar men *zwenselen*, op zijn duitsch, *schwänselen* uitspr.: bet. het : rond-loopen en bepaaldelijk : de school verzuimen; de Duitschers zeggen ook : *die schule schwänzen*, te Heerlen en in Limb. zegt men hiervoor : *langs de straat strijken*. Kil. heeft : swentsen, swentselen, l. *vagari* (rondzwerven). Het w. is afgel. van : *swans*, bij Kil. *swants* (staart of iets desgelijks). Z. bij Weil. : zwans en zwanken en bij ons : *verstreelen*.

SWASELEN voor : swanselen (Westvl.).

SWENS, terwijl (Antw.).

SWENSELEN. Z. swanselen.

SWENSWANS. Z. swinswansen.

SWENTSEN (*het peerd*), het stof van 't peerd slaan met een swens (paar-densteert); 2° *iemand swentsen*, hem afrossen (Limb.).

SWIJLENS voor : terwijl, onderwijl: *bijv. swijlens dat ge waakt* (Br.).

SWIJSELEN, andere uitspr. in Westvl. van : *swanselen*, storten, strooien. Vanhier ook : *swijselaar*, die swijselt en *swijseling*, storting.

SWINSSWANSEN of SWENSSWANSEN h. en d. in Westvl. voor : moossen (390) of morsen, hetgeen men doet wanneer men veel rondswanselt of (bij Kil.) swentst of swentselt.

T

T. 1° Deze letter en D, welke op 't einde als *t* klinkt, wordt in de uitspr. veel weggelaten; zoo zegt men : *laaste*, *vrienschap*, *ni*, *nie*, *da brood*, *wa geluk*, *kersmis*, *ransoen*, *vergif*, enz. voor : laatste, niet, wat geluk, vergift, enz. (Br., Antw., Vl.); in Vl. ook : *ies* voor : iets. In Limb., althans te Maastr., wordt *t* en *d* niet uitgesproken op 't einde eens w., waar zij staat als 2° consonnant, dan wanneer zij voorafgegaan is door *l*, *n* of *r* : zoo zegt men : *jach*, *kis*, *krach*, *maag*, voor : jacht, kist, enz.; maar achter de *m* klinkt ze als *p* : *beemp*, *klimp* voor : beemd, klimt. Bij de Ouden was het ook aldus : zoo heeft Maerl. en Ruysbr. *onfaen*, *geefse*, *vrienscap* voor : ontfaen, geeft se, vriendscap. Hollands beste schrijvers, als Nic. Beets, Van Lennep, enz. hebben : *hiel*, *onderhiel*, *behiel*, enz., en Bild. ook nog : *schon*, *afgeronnen* voor : afgerend, schond, hield, enz. 2° De *d* doch meest de *t* wordt in vele gevallen in de goede uitspraak en ook bij

de beste schrijvers ingeschoven of vooraan gevoegd als in : *speelder*, *wezentlijk*, *opentlijk*, *eigentlijk*, *gezamentlijk*, en bij al de ww. uitgaande op : *entlijk*. Dit heeft ook in Holl. plaats. Men zegt nog, vooral in Vl. : *tnegentig*, *tseventig*, *tsestig*, enz. ook : *vivert*, *sommigte*, *schuttel*, *zatten*, enz. voor : vijver, sommige, schotel, zaten, enz. (c. Axel en elders). Men zegt ook nog in die gewesten : *'tsmenschen* voor : tot des menschen, *'tsnachts*, *'tsmorgens*, *'tsavonds*, enz. voor : 's nachts, enz. Die wijze van uitspreken treft men ook bij de oude schrijvers aan : *om den twil*, *om mijnent*, *zijnent*, *harent*, *onzent*, *hunnent wil*; ook *te onzent*, *zijnent*, enz. (overal) ; 3° *'t is er die* voor : daar zijn er die : *'t is er die zeggen*, *'t is er twintig* (Westvl.) ; 4° *t* of *het* soms voor : de en den : *Hij is* of *hij kwam uit 't stad; hij viel in 't Scheld*, *hij wandelt op 't straat*, *gaat naar 't school*, *slaapt op 't zolder*, enz.

TAAIEN (vogelen), vangen : *hij is aan 't taaien*.

TAAIERT, vogelenvanger.

TAAIMAAG, v., misschien : *taaie maagd*, te Gent gezegd van eene vrouw die altijd afdingt, voor wie alle prijzen te hoog zijn, gierig wijf.

TAAL, 1° voor : stem, spraak : *een mensch met eene grove*, *fijne*, enz. *taal* (Vl., Br., Antw. en Limb.) ; 2° voor : antwoord : *hij gaf taal noch teeken meer*. *Iemand taal en antwoord geven* (bijna overal). *Die man is eerlijk en taal* hoort men soms in N.-Br. en hier bet. *taal* : kunnende betalen ; fr. *solvable* ; de Teuth. vert. *taelber* door : *solvendo* en *taelsam* door : *solutor* ; het hgd. *zahlen* is betalen.

TAART, *de taart voor eene ei bederven*, iets karig doen (Vl.). Z. haar (171) ; te Ronse zegt men dikwijls van eene vrouw : *het is eene taart*, als men haar eene kwade hoedanigheid wil toekennen : eene *babbeltaart*, *eene zotte*, *onnoozele taart*. *Taart* of *taal* wordt in vele gewesten, evenals patée (461), wafel, flets, gezegd voor : flink, oorveeg, kaakslag.

TAARTEKLAAI, m., sukkelaar, kwibus, snul, een die voor zijne eigene schaduwe bang is (Westvl.). Z. klaai (243).

TAARTENBAK (taartebak), feest in eene herberg (60), zwijnenkermis (Vl.). Z. pensenkermis (469).

TAARTESCHIJTER, 'tzelfde als : taarteklaai (Kortrijk).

TAARTJESMUILE, aardig, rond aangezicht (Gent).

TAARVE, tarwe (Vl. en Zeel.).

TAAT voor : taart (oorveeg) en, bij de kinderen voor : pataat (Oostvl.). Z. patée (461).

TAATS, v., uitgespr. *taatsch*, 1° iemand die zonder ophouden praat of tatert ; 2° soort van sijsje of vogelken van de familie der meezen, welk men in Br. *kwetteres* (316) en elders *kneuterken* noemt (Limb.). *Taats* is verwant met : *tateren*. *Taats* zegt men in Vl. ook voor : *tats*, kleine nagel met platten kop, dien men in de zolen der schoenen slaat. Z. bij Weil. taats.

TABBEREN, o. w., andere uitspr. van : *tobberen*, freq. van : *tobben*; begaan : *laat hem maar tabberen*, laat hem betobben (Limb.) ; in Br. en Antw. : *laat hem maar aantobben*, *aantuieren*, *aandoen*, *voortdoen* of *betijen*.

TABERNAKELEN, 'tzelfde als : schilderen, lang blijven wachten, of, gelijk Weil. heeft : ergens tabernakel bouwen (houden ?) : *zal ik hier nog lang moeten tabernakelen* (Limb., Antw.).

TAFEL. *De tafel voor de deur zetten*, koopdag van de meubels houden : *krijg ik nog zoo eenen tegenslag*, *dan moet ik de tafel voor de deur zetten* (Br. en Kl.-Br.). Men zet gewoonlijk eene tafel voor de deur van het huis, waar de meubels verkocht worden.

Tafel zijn, *tafel houden*, *tafel geven* zijn zoo vele uitdrukkingen, in Oostvl. gebr., om te bet. dat het bij iemand kermis is. Op sommige plaatsen hoort men ook *tafelgoederen* voor : arm- of kerkegoederen.

TAFELIER, m., tafelgast, kostgast, kostganger, engl. *boarder*, van : *board*, tafel, of 'tzelfde als : bord, berd. Vanhier : *aan 't berd zitten*, aan tafel zitten. Weil. heeft : tafelier, en Kil. tafereel. Maar bij dezen bet. *tafelier* : 1° tafelhouder ; 2°, als Vlaanders. en sicamb. : tafelgast, vulgo : *commensalis* ; 3° flandr. banckhouder, l. *numularius*, *trapezita* (wisselaar) ; en tafereel is *tabula picta*, fr. *tableau*. Z. Delf. (185).

TAFELRING, bij Olinger in 't fr. *porte-assiette*, bet. ook : ring waarin men de opgerolde servet steekt (Br.).

TAFFEL, m., **TAFFELING**, v., lunter getalm : *wat taffel is dat?* 2° slagen, rossing : *taffel krijgen*, *geven* (Br.). Z. taffeling.

TAFFELEN, **TJAFFELEN**, **SJAFFELEN**, o. w., 1° ; langzaam en moeilijk aan iets werken, aan iets sukkelen, frutselen, talmen, lunteren (336), lanterfanten, teemen, trakken : *spoed u, gij taffelt zoo lang aan dat werk*. Vanhier : *taffelaar*, die taffelt, frutselaar, trage werker ; *getaffel* ; en *taffeling*, frutseling, gelunder ; *taffelwerk*, werk dat veel tijd en moeite eischt en zulks gewoonlijk niet verdient, frutselwerk (Br., Antw., Kemp.). Z. trenselen. 2° *Taffelen* wordt ook gezegd van gevogelte dat aan 't sterven is, of van personen, die zoo gevochten hebben, dat ze niet meer kunnen. Z. *taffeling*, *toffelen* of *toefelen*, waarvan 't eene andere uitspr. is. Sleeckx en Van de Velde vert. *lanterner* ook door : *tjaffelen*, hetwelk in hun Vlaemsch-Fransch Woordenb. niet te vinden is.

TAFFELING, v., getalm, enz., ook : rammeling, rossing, slaag : *hij kreeg eene duchtige taffeling* (Hagel., Br., Antw., Kemp.). Vanhier : *aftaffelen*, afrossen, afslaan ; *optaffelen*, opslaan (Br., Antw.). Z. takking.

TAFFELMERKT, 'tzelfde als : taffel, getaffel (Br.).

TAFT, **TAFTE**, h. en d. in Vl. evenals in 't hgd. *taft* of *taffet*, voor : *taf*, fr. *taffetas*.

TAGGEN, o. en b. w., is waarschijnlijk 'tzelfde w. als : *takken* of *taken*, met verwisseling der *g* met *k*, wat in 't hoog- en neêrduitsch nogal meer plaats grijpt ; als o. w. bet. het : kijven, krakeelen, kibbelen, ruziemaken, hgd. *zanken* ; als b. w. : plagen, tergen : *ze taggen zich allen dag in dat huis*. Het freq. *teggeren* heeft in N.-Limb. de bet. ook van : plagen, en *teggert* van : plager ; *tagwijf*, plaagster, enz. Bij Kil. heeft *tagghen* gemelden zin en staat vert. door : *disceptare*, *litigare*, *altercari* ; *teggher* is bij hem een Geldersch w., 'tzelfde als : stock, l. *numelae*. De Teuth. (waar *taggen* bet. : tergben) verwijst naar : naggen, nappen ; en 't 1° verklaart hij door : taggen, prekelen, tergen, creytsen, reytsen ; 't 2° door : taggen, ketschen, nijpschen, nijdich spelen, l. *pungere*, *stimulare*, *mordescere*. Z. toeken. Ons *tergen* en vooral 't fr. *taquiner* en het Vlaandersch *teinzen*, *tijnzen* of *tinzen* is niet vreemd aan dit *taggen*.

TAGGER, **TAGGERT**, **TAKKER**, ruziemaker, twistzoeker, plager (Limb.). Z. taggen.

TAGGERIJ, **TAKKERIJ**, ruzie, gekijf, gekibbel, plagerij (Limb.).

TAGWIJF, **TAKWIJF**, een plaag-, twist- of kijfziek wijf (Limb.). Z. taggen.

TAILLIE. Z. talie.

TAK, **TEK**, voor : dak of dek, fr. *toit*, (Br.) ; bij Kil. tack, i. dack, l. *tectum*. Vanhier : tack-balck, dack-balck of haen-balck.

TAKEN, o. en b. w., raken, aanraken : *gi meugt me niet taken* (Vl.). Mogelijk zal het ook wel : plagen bet. in : *'t was ook noyt zoo goede vrede of een Engelsman taeckte wel een Flemmingh* (j. de Brune, Banckelw. 115). Deze bet. heeft : *taggen* in Limb. Bij Kil. bet. *tacken* (van : *tack*, aanraking) niet slechts : raken, treffen, l. *tangere*, maar ook : vatten, vastnemen, aangrijpen, pakken, *apprehendere*, en zelfs (zoo men op : pakken, ziet) : slaan, kwetsen : *een dief tacken;* en ook : aan de takken ophangen, *suspendere de arbore;* maar hier is de wortel : *tak* (van boom); tenzij dit *tak* en *tak* (raking) oorspronkelijk éénzelfde w. was. In den Leken Spieghel (B. 2., C. 16., V. 10) leest men :

dat hijt emmer ghetaken soude.

Op welk *getaken* Delf. zegt (237, 349 en 538) dat *tacken* in 't engl. is : *to take*, nemen, fr. *prendre*, l. *capere, arripere*, en hij merkt op dat men in 't zweeds. de *k* dikwerf in *g* ziet veranderen, als b. v. het engl. *take care*, neem acht, is in 't zw. : *tagar wara*. *Tuck*, écoss., flam. *tuk*, fr. *coup*. *Comparez* le v. flam. *taken, percutere* (slaan), bij Kil. *tucken, tangere*. Bild. (III, 125) zegt op : tak, m. van : *taken*, engl. *to take*, anders *tokken*, waaruit het fr. *toucher*, en waarvan ook : *tokkelen*, 't fr. *tact*, 't l. *tactus*, en ons *tak*.

TAKKEN, TEKKEN, o. w., getakt worden, takken krijgen : *die boom begint te takken*. *Wat is die boom schoon getekt* (Hagel., Br., Antw., Kemp. en elders) ; in Vl. zegt men : *takkeren : die boom takkert wel scheune;* bij Kil. tacken, *ramos producere*. *Takken* of *aftakken*, b. w., de boomen van takken berooven, sleunen (Br.) ; bij Kil. is 't w. vert. door : *ramos amputare*. In gemelde streken bet. *takken* en in Limb. *tekken* of *tikken* : slaan, afslaan, afrossen : lichtelijk kwetsen : *ik zal hem eens goed tekken;* bij Kil. is *tacken* ook : *percutere, laedere*. *Tekken*, o. w., is h. en d. in Br. : een kinderspel, bestaande in met de marbols tegen een muur te slaan. Z. verders : taggen en taken, die met *takken* verwant schijnen, en bij Meyer : takken.

TAKKEN, mv. de ambeien, het speen, fr. *hémorrhoïdes* (Limb.).

TAKKEREN. Z. takken, tekken, waar 't een freq. van is.

TAKKING, 1° de takken der boomen; 2° de afkapping der takken; 3° slaag : *eene takking krijgen* (Belg.-Limb., Maastr. en elders).

TAKKING, TEKKING, 'tzelfde als : taffeling of slaag, afrossing (Hagel., Belg.-Limb. en elders). Z. takken, taggen, tekken.

TAKPUIT, kleine groene kikvorsch (h. en d. in Vl.).

TAKS, m., soort van kleine krompootige hond (Limb.); in Br. heet men den hond, in de kindertaal : *tee, tèke*. Z. teek. Vgl. 't hgd. *dachs* (das).

TAKUIT TAKIN, in Vl. gezegd voor : in en uit, zigzag, krom en slom, scheef en scheel : *die weg loopt takuit takin*, d. i. gaat met kronkels en bochten. *Takuit takin klappen* of : *van den hak op den tak springen*, in en uit klappen, van het een op het ander vallen.

TALIE (in Br. uitgespr. *toil*) is thans nog overal gebr. voor : 't zestiende deel eener el. Het komt van 't fr. *taille*, eene snede of teeken van verdeeling in de lengte der el. In Vl. noemt men het schaar-, of slag-, of kap-, of kreupelhout, het hout van een kreupel- of hakbosch ook : *talie, taillie* of *tallie*, van 't fr. *taillis*, *bois taillis*, van : *tailler*, snijden, houwen.

TALIE, TALU (uitgespr. *tallu* met den klemtoon op : *ie* of *u*), wordt gezegd van eenen grond die in helling ligt : *leg den grachtkant wel tallu, dat hij*

niet afvalle. De tallu is met olmen beplant (Br., Hagel., Limb.). Het komt van 't fr. *talus* (schuinsch, schuinte), in welke taal *taluter* bet. : schuinsch maken, schuinte geven, hgd. *abdachen, eine Böschung geben*. Doch men zou het w. van 't fr. *tailler* kunnen afleiden, omdat men den grond als schuinsch afsnijdt of kapt. Doch Bild. zegt dat het fr. *taille*, bij ons ook : talie of gestalte, zelf van neêrduitschen oorsprong is en wel van : *tal*, rijzig, van : *talen* (trekken).» Het kan goed zoo zijn, want als men een berg of talu opgaat, dan gaat dit gewis rijzig en trekkend.

TALLEIEN, o. w., 'tzelfde in Oostvl. als : mooschen (390) of kabeulen (214). Mogelijk dat dit w. verwant is met *talie* (touw), dat Bild. (III, 126) afleidt van : *talen* (trekken), waarvan ook : talmen.

TALLEN, den grond effen en schoon maken in het spel (Meetjesl.).

TALLIE. Z. talie.

TALLOOR, in Br., Antw. en elders; in Limb. : *telleur*, *teljer* voor : teljoor, tafelbord; Kil. heeft : *talioore*, *talioorlecken*, tafelschuimen, *talioorlecker*, tafelschuimer.

TALLU. Z. talie.

TALPE, v., meest gezegd van een vrouwspersoon dat aan gierigheid onderworpen is : *daar is van uwe zuster niets te krijgen : 't is zulk eene talpe*. Het w. wordt nog, doch zeldzamer, gebr. om eenige andere slechte hoedanigheden aan te duiden (Ronse). Kil. vert. *talp* door : *culcita vilis : incunabula*, *cunæ*. Het l. *talpa* bet. mol, fr. *taupe*. Z. taupe.

TAMBOEREN, slaan, opspannen, groot laweit maken; *optamboeren*, opslaan (Vl., Antw. en elders).

TAMPEN, o. w., zoo luiden dat de klepel maar langs eenen kant op de klok slaat, traag en stil luiden, fr. *tinter : het tampt voor het lof. Spoed u, de mis is al ingetampt* (Hagel., Br., Kemp. en elders). *Langzaam galmde 't getamp der beêklok over de velden* (J. Van Beers, Bestedeling). Men zegt in gemelde streken ook : *klippen* of *kleppen* (253). Z. tonken, trumpen.

TAND. *Iemand eenen tand trekken*, hem iets duur doen betalen, hem duchtig vastnemen, bedriegen, veel moeilijkheden aandoen : *ze hebben me daar een tand getrokken* (Br., Antw. en Oostvl.). *Op zijn tanden bijten*, doen al wat mogelijk is, zijn uiterste best doen : *hij heeft genoeg op zijn tanden gebeten om zijn zoon te laten studeeren* (Hagel., Br., Antw. en elders). *Van den tand zijn* of *gaan*, te oud zijn of worden om, b. v., nog te trouwen : *dat meisken is van den tand* (Hagel., Br., Oostvl. en elders). *Vriend tot aan de tanden*, schijnvriend (omstr. St-Truid.). *Iemand op den tand dragen*, hem beknibbelen (h. en d. in Vl.). *Iemand iets in zijne tanden zeggen*, in zijne tegenwoordigheid zeggen (h. en d. in Westvl.). *Ge moet dat tandeken uittrekken*, ge moet al die goestjes en lustjes niet voldoen, of u daarvan spenen (Vl. en elders). *Dat is naar zijnen tand*, dat is naar zijnen smaak (Br. en elders). *Eenen tand hebben die totert*. Z. toteren (352).

TANDEN, tanden krijgen, engl. *to teeth* : *als 't kind begint te tanden, krijscht het veel* (Vl.).

TANDPEUTER, TANDENSTOKER, tandkoteraar (Limb.); bij Kil. *tand-steker*, *tand-koter*, tand-schrabber.

TANDPIJPKE, tandkas, tandholte, waar de tanden in staan, fr. *alvéole* (Kortrijk).

TANDWIEL, o., wiel met tanden, getand rad, fr. *roue dentée* (overal).

TANDZWEER, te Brugge en omstr voor tandpijn, tandwee, evenals te Leuv. *lossenhoofdzweer* voor : hoofdpijn, fr. *migraine*; Kil. heeft : *tandzweer*.

en Plantijn : *tantsweer*. *Swer, sweer* bet. : pijn, ziekte, krankheid, en is in 't oud hgd. : *suerd, schmerz* (smert), sucht; *suero*, *suaro*, krank. Z. Dr Kremsier, bij Delf. (348 en 350). Men merke nog aan *hertzweer* voor : hartzeer, hgd. *herzeleid;* en *lendezweer*.

TANGER, bijv., kloek en gezond, wel te pas : *dat kind is fel tanger voor zijnen ouderdom. Die grijsaard is nog tanger voor zijne jaren* (Br., Kl.-Br.); bij Kil. heeft het, behalve deze beteekenis (*alacer, gnavus*), nog die van : scherp, bitter (*acris, asper*), bij Plant. in 't fr. *aspre, qui pique sur la langue*. De Teuth. laat *tangher* onverklaard. Z. 't volgende.

TANGERACHTIG, bijv., begerig om geld te winnen : *hij is mij te tangerachtig; tangerachtigheid*, begeerte naar het geld winnen (Gent).

TANNIEREN, o. w., veel bij vloeken en huilen gezegd in den zin van : tieren : *hij vloekte en tannierde als een duivel. Gij huilt en tanniert als of ze u dood deden* (h. en d. in Br.). Het schijnt ons 'tzelfde w. als : tornieren, fr. *tournoyer*, hgd. *turnieren*, waarvoor men in Vl. *tarreesten* zegt.

TANTEMAREN. Z. tentemaren.

TANTEWANNEKENS, beslagmakerij, fr. *embarras* : *ge moet daar al die tantewannekens niet aan maken* (Gent). Van *tante* (moei) en *wanneken* (Joanna), of wel verbasterd van : tantemaren.

TANTLAFER, m., iemand die gebaart veel bezigheid te hebben, beslagmaker (Oostvl.).

TAP, m., huig, lel, lelleken, strotlap, keellapje, fr. *luette* (Limb.); bij Kil. : *tapken in de kele*, l. *uva;* bij Weil. : *tapje*.

TAPKEN, druppelken (h. en d. in Westvl.). Z. schupken en snapke of snepken.

TAPMUTS, v., slaapmuts, zoo genoemd omdat de herbergbazen zulke katoenen mutsen plachten te dragen (Zomergem). Z. peremuts (470) en topmuts.

TAPPEN voor : spuien, voornamelijk het aflaten van water (omstr. Breda); te Gent bet. *tappen* : een tap in 't vat steken. *Lappen en tappen* : grof of met stukken en brokken aaneennaaien, vlug afmaken, aaneendriegen : *dat kleed is gelijk gelapt en getapt*.

TAPUIT TAPIN, in en uit, ongelijk, oneffen, als met trapkens : *zijn haar is tapuit tapin gesneden* (Gent).

TAR voor : teer; *tarpot :* teerpot (Limb.). 't Is min of meer verouderd, doch zeer goed (Hoeufft, 593). In Limb. zegt men *tarren* voor : teren.

TARE, oorveeg : *hij kreeg eene tare* (Gent). Z. taart en teer.

TAREEST, TARIEST. Z. tarreest, tarriest.

TARLAVASTEN. Men zegt te Leuven : *zijne kleederen*, enz. *vertalavasten*, d. i. : afslonsen, vernielen, bederven.

TARNEN. Z. tarren.

TARREEST, TARRIEST, groot laweit of gerucht, schrikkelijk gedruisch. Z. 't volgende.

TARREESTEN, TARRIESTEN, gerucht, laweit, gedruisch of tempeest maken, kijven, fr. *tempêter* : *'t is altijd kijven en tarriesten dat hij doet*. In 't L. v. Aalst en omstr. Gent, waar de boeren het veel gebr., klinkt het : *tarreesten;* elders in Oostvl. *tarriesten*. Zou 't w. verwant zijn met 't fr. *terroriser*, of met het engl. *tearing*, eene sterke en krachtige stem? Z. tannieren en tornieren.

TARREN, TERREN, uitgespr. : têren, tornen of ternen : *eenen zoom*, *een kleed*, enz. *lostarren* (Antw., Kemp., Br.); in N.-Br. : *tarnen*. Weil. verwijst van *tarnen* en *ternen* naar : tornen. Kil. heeft 1° *terren, onterren*, l. *diloricare*, *dirimere*, *lacerare*, germ. *trennen*, angl. *theare*, doch 't huidig engl. is *to tear*, oud hgd.

zaren, hgd. *zerreissen*, *aufreissen*, *scheuren*; 2° *terren*, vetus, *diducere*, germ. *zerren*.

TARWESCHELF, tarwetas (Vl.).

TAS, m., eigenlijk en van ouds: hoop of het getaste, gestapelde goed; zoo zegt Maerl. *in den tas* voor: in den hoop. Doch in Limb., Hagel., Br. en Antw. is *tas* de plaats in de schuur, waar 't ongedorschen graan in getast wordt. Vanhier: *rogge-*, *tarwe-*, *havertas*. In Br. zegt men wel: *hooischelft*, maar zelden: *hooitas*, omdat men er door *schelf* eenen tas in de hoogte verstaat, en de *tas* begint van op den grond. Maar in Vl. zegt men *tarwenschelf* voor: tarwetas.

TASCH, TASSCHE. Z. tesch.

TASKEN. *Tasken thee, koffie* enz. zegt men overal in 't Z. en in N.-Br. voor: bakje of kopje thee, enz.

TATER, m. en v. volgens toepassing, wordt in Br., Antw., Oostvl. en elders gebr. voor: gebabbel, gesnap, soms ook voor: babbelaar, klappei, snapster, en in Br. nogal, in de lage taal, voor: bakkes, toot, muil, mond: *houd uwen tater*. *Zwijg met uwen tater* of *uw getater*. In Limb. is *tater*, gewis voor: *tartaar*, de naam van een zwervend volk, dat in de vorige eeuwen zich veelal hier te lande ophield (in 1867 en 1868 ons en andere landen nog eens doortrok) en den oorsprong heeft gegeven aan ververscheidene sagen of vertelsels. Een oud liedje zegt van hen:

> De tateren zijn een aardig volk,
> Zij stelen als de raven,
> Verstaan geen menschen zonder tolk,
> En zetelen bij de graven.

Van die *taters*, elders *Heidenen*, *Bohemers* of *Zigeuners* genoemd, heeft men 1° *taterspraak*, eene taal die, zoo men meent, door dit ruig volk en door de *Bokkenrijders* (rooversbende in Limb. uit de 18e eeuw) gebezigd werd, en die hierin bestaat: dat men bij de meeste woorden de aanvangletter, een medeklinker zijnde, bij den uitgang des woords voegt en doet volgen door den klinker *ā*, b. v. goeden morgen meester is: *oedengā orgenmā eestermā*, enz.; 2° *tatervleesch*, soort van grooten paddenstoel; 3° misschien ook 't w. *tateren*.

TATERAAR, TATERIJ. Z. tateren.

TATERDOOS, TATERES, v., vrouw die veel babbelt: *'gi zijt en taterdooze* (h. en d. in Vl.).

TATEREN, o. w., in de Woordenb. en bij Kil. stamelen, stotteren, onverstaanbaar spreken, zooals kleine kinderen, fr. *bégayer*, bij Kil. 1° *titubare*, *balbutire*, *confondere verba*, *imperfecte loqui*; doch in Oostvl., Br., Antw., Kemp. en beide Limb. bet. het: er maar op toe babbelen, gabberen, onophoudelijk en vervelend voortpraten en alles ondereen slaan, klappen en snappen. Vanhier: *tateraar*, bij Kil. *taterer*, l. *blatero*, *vaniloquus*, d. i. babbelaar; *tatererse*; *getater*, ijdel gesnap. Volgens Weil. is *tateren* zijne beteekenis aan zijnen klank verschuldigd. Kil. geeft *tateren* nog op voor: toteren of trompetten, en als vlaandersch voor: vuilmaken, iets dom en slecht doen. Z. schouteren, tottelen, totteren. Te Gent wordt *tateren* ook gebr. voor: vuilmaken en *betateren* voor: bevuilen, besmodderen, beslabberen, besmuisteren: *let op dat ge uw kleed niet tatert*.

TATERERSE, v., voor: *taterares*, babbelaarster, snapster (Br., Vl., Antw.).

TATERGAT, o., babbelaar of snapster (Br.).

TATERPOT, tateraar (Oostvl.); in Br.: *tatereer*; bij Kil.: *taterer*.

TATERVLEESCH. Z. tater.

TATMAGLEN, m., neuzelaar, beuzelaar, een die in iets benauwd voortgaat, die geen ondernemingsgeest heeft (Ronse). Het kan komen van het waalsch: *tate mes glandes*, welk de

walen *glennes* (klooten) uitspreken. *Tatmaglen* zou dus een zeer onbeschaamde uitdrukking zijn.

TATS, TATSE of TAATS, in Westvl. gebr. voor : 1° nagel met dikken kop, dien de schoenmakers in de zolen van boerenschoenen slaan: *tatsvoet*, soort van anebilk (aambilk, blz. 32), waar de schoenmakers den schoen op steken om hem te *tatsen*, d. i. om er zulke nagels in te kloppen; 2° kaakslag (Z. taat). In den eersten zin heeft Kil. : *taetse*, *tatse*, hoofdtnaghel, angl. *tache*, *tatche*, idem *fibula* sive *spinter*; in den tweeden : *tats*, *tatse*, *tets*, *tetse*, *ictus palmæ*, enz. *Tetsken*, *levis ictus palmæ*, en 't w. *tetsen*, raken, *tangere*, *leviter verberare*, hgd. *tascheln*, een zacht klapje met de vlakke hand geven. *Tats* is 'tzelfde als 't hgd. *tatze* (poot) en bet. oulings : poot van een dier, niet den klauw, maar het onderste van den poot.

TATSEN, b. w. Z. tats.

TATSVOET. Z. tats.

TAUPE is de naam dien men te Leuv. geeft aan zeker langwerpig, grijsachtig diertje, in Br. ook *muishond* geheeten, bijna eene rat gelijkende, doch wat dunner, langer en lager. Het veroorzaakt veel schade met de schors van de wortels van boomen en planten af te knagen. Het w. is duidelijk het fr. *taupe*, l. *talpa*, doch het gelijkt geenszins den zwarten mol.

TAUW of TOUW, dagwerk, in 't fr. *journée*, vanhier : *tauwen* of *touwen* (gelijkvl. w.), met iever en spoed werken om gedaan te krijgen, zich spoeden (Limb.). Dit w. staat misschien in verband met : *taak* of *touw*, touwen. Z. die ww. bij Weil., Kil. en bij Bild. (III, 158) : touw en toust.

TE voor : *de* en dit voor : *dû* (Br.). Ook in Oost.- en Westvl. zegt men : *zoek te meê* voor : zoekt gij meê; *zij de gij daar te*, zijt gij daar. *Waar de gij het dien ik gisteren zag voorbij loopen te*. *Wattente* voor het Brabandsch : *watte* (wat). Men ziet dat *te* hier eene versterking is, of eene herhaling van 't voornw. In Br. en elders zegt men : *gade gij meê*, *loopte gij meê*. Dit hoort men nog in Vl. ; doch alhier zegt men ook : *kom de te*, voor : komt gij ; *leefde te*, leeft gij. *Wat zegde te daar van*, wat zegt gij ervan. *Waar gade henen te?* zegt men te en omstr. Mechelen (Z. *de* voor : du of gij, blz. 89).

TE, in den zin van : al te, veel te, wordt met sterken nadruk en als *té* uitgespr. : *gij moogt wel niet té veel willen* (overal in 't Z.). *Al waar de té bij is deugt niet* (Br.).

TE voor tot : *te over de ooren in de schuld steken* (Vl. en elders); *te* voor : aan het : *het vuur lag te vonken* (Br. en elders). *Te* wordt weggelaten in : *leelijk*, *droef*, enz. *om zien*, *om hooren*, enz. (bijna overal). Voor *te* zegt men, in Westvl., veel *en* : *hij stond daar en lachen*. In uitdrukkingen als : *te nacht*, *te middag*, *te avond*, *te morgend*, bet. *te* : dezen of des : dezen nacht, 's middags (Br., Antw. en elders). *Te na* : *iemand te na komen*, iemand raken of ook : verongelijken (Br.). *Te goed* : *zich tot iets te goed kennen*, te fier zijn om het te doen (Br.). *Te hoop*, te samen (Westvl.).

TÈDDENEEN. Z. TENDENEEN.

TEÊ (met zware *e*), hond : *tee*, *tee*, *tee!* zoo roept men eenen hond. Het verkleinw. is : *têken* (Br., Antw. st. en pr.). Z. taks.

TEEBIJTER, weeke, moedelooze kerel (Kortrijk). 't Zal voor : *teek-bijter* zijn. Z. tekenschijter.

TEECHEL voor : tichel (Limb.); *ee* voor *i*; zoo zegt men daar ook : *leecht*, licht, *Maastreecht*, Maastricht, zoo ook : *zeen*, *teek*, *kreeg* voor : zijn, tijk

of teik, krijg. Doch de *ij* wordt als *ie* en de *ie* als *ee* uitgespr. Kil. heeft. *teghel*, *teghel-steen*, sax., sicamb., holl., flandr. i. tichel. Bij Maerl. bet. *tegel* en *tegle* : baksteen. Z. teel.

TEEFELEN. Z. teeuwelen.

TEEG, bijv., taai : *dat is een teege stok* (Hagel. en Limb.); in N.-Limb. en omstr. Breda is *tei* voor : taai.

TEEK bet. op de Pruisische grenzen : *comptoir. Iemand op de teek zetten*, iemand vervolgen (Limb.). Bild., bij wien tijk o. is, zegt dat het eene verbastering is van 't hgd. *tüch*, dat de duitsche wevers *tiech* uitspraken; in Br. is *tijk* m. en o. Z. teechel en taggen of teggen.

TEEK, v., in N.-Limb. een schaapsluis; in Belg.-Limb. en 't Hagel. : een soort van honden- en hazenluis ter dikte van eene boon : *dit jaar hebben de hazen weinige teeken.* « In de pr. Drenthe heeft men het insekt, bekend onder den naam van : *boschtiek*. In Holl. wordt de schapenluis, hoezeer een ander insekt, ook : *teek* genaamd. Kil. heeft *teecke*, *teke* en verklaart het w. door : hondsluis, *ricinus*, *vermis canes infestans sanguine plenus* ; hgd. *zecke* en *zäcke* (Adelung); platd. *teke*, *täke* (Brem. Osnabr.). In Drenthe hechten zich deze diertjes dikwijls aan honden en zuigen zich dan geheel vol, zoodat zij met moeite kunnen weggenomen worden. Iets, wat dik en vol is, wordt met zoodanige *tiek* vergeleken : zoo zegt de boer dat *zijne keugies* (biggenen) *zoo dik als tieken zijn*, d. i. zeer vet. Dus ook in het platd. Z. Brems. en Osnabr. Wörterb. op teke. » (Arch. I, 352). In 't cant. Axel bet. *teek*, *teke* een soort van bremen of peerdenvliegen. Z. 't volgende.

TEEK, m., mv. **TEKEN**, **TEEKEN** (en niet : *tekens*), bet. in vele gewesten van Vl. : aardworm, pier, doch men zegt er ook : *teerling*, *tetting* (h. en d. in Westvl.); *têting* (L. v. Aalst, in 't L. v. Waas); *pielewoyter*, verbasterd van : *pierewurm*, elders in Vl. *tirrik*, *terrik*, *terik* (Audenaarde, Kortrijk, Ronse en elders). Dit laatste w. schijnt in verband te staan met 't fr. *terre*; ook in het dusgenaamd bourgondisch bet. *therik* : aarde; overdrachtelijk bet. *teek*, *tetting* of *tekenschijter* : een zwak, mager, bleek, ziekelijk mansmensch. In Br. zegt men hiervoor : *een magere pier*. Z. pier en piering bij ons en in 't Belg.-Mus. (1843, blz. 86, en 1844, blz. 194); bij Kil. *teke*, flandr. i. pier.

TEEKENDOEK. Z. teekenen.

TEEKENEN, b. w., met de naald letters of andere teekens op iets maken : *tafellakens*, *hemden*, *enz. teekenen*; *teekendoek*, doek met de *a b c*, enz. opgestikt, dienende als toonbeeld om iets te teekenen; *teekenletters*, letters van den *teekendoek*. In 't Hagel. en Limb. zegt men : *dat een peerd nog teekent*, wanneer het holle zijner tanden nog zichtbaar is, waaruit men kan oordeelen dat het nog geen acht jaren oud is.

TEEKENTESCH, *porte-feuille de dessinateur* (Venlo).

TEEL (met scherpl. *ee*) voor : teil, teilken, eene platte of ondiepe kom, schotel of soort van *teljoor*, boven breed open en onder smal, met een ronden rand tot voetstuk.

Mijn beste vriend is mijn fideelken,
Wij eten uit hetzelfde teelken.
'k At ook soms pap uit een teel,
Maar papzop dronk ik uit een tasse.

(*Thourk. Blad*, 1857.)

Vanhier : *melkteel* (*maelkteele*), in Br. melkteil; *teeltuug*, houten gestel waar de melkteilen op staan. *Teelkost*, gekookt eten in tegenoverstelling van boterhammen met kaas, enz. *'s avonds in den vasten eten wij nooit*

teelkost (Vl. en Zeel.). Men zegt te Ronse *ziekteel* voor: piskous. Bij Kil: *teele*, flandr. i. teyl; hgd. *teller*. Z. pateel (461) en bij Weil. en Hoeufft (585) teil, eene samentrekking van 't angelsaks. : *tigel*, en in 't Diet. anglos. overgezet door : *tegula*, *later*, *testa*, of van ons *tichel* of *tegel*, platte dakpan. *Telloor* is samengest. uit : teil of teel.

TEELAP. *Ik weet geenen teelap*, geen bescheid (h. en d. in Vl.).

TEELBINDER of *teelenbinder*, die teilen bindt (Vl.).

TEELDRAAIER, TEELWEVER, iemand die op een draaibank meestal houten teelen maakt (Vl.).

TEELENBINDER. Z. teilenbinder.

TEELKOST. Z. teel.

TEELTUIG. Z. teel.

TEEN. *Op den teen treden* of (in Br., Antw., Gent en elders) *trappen*, elders in Vl. *op de teenen terten* is, volgens Weil. : iemand zwaar beleedigen, doch in gemelde streken bet. het : iemand stooren, kwetsen, beschadigen, benadeelen : *ge zijt zoo gauw op den teen getrapt. Hij zal zich op de teenen niet laten terren*, of *trappen*, waarvoor men te Gent ook zegt : *zich laten verpikken*, en te Kortrijk : *zich laten verbijten. Hij zit op mijnen teen*, hij dient mij tot last, gezegd van iemand wiens vertrek men verlangt (Gent). *Hij zal, om die plaats te krijgen, op zijne teenen mogen staan*, d. i. er zijn uiterste best om doen (Br., Antw.). Men zegt te Ronse en elders in Vl. : *een onnoozele teen*, *een grootsche teen*, *een koude teen*, enz. van iemand die onnoozel, grootsch, koudelijk, enz. is.

TEENBIJTER, m., kousebijter (284), fr. *coléoptère* (Westvl.).

TEENEGARE, een voor een, ieder alleen : *hij riep ze teenegare* (Westvl.).

TEENHOF. Z. tenen.

TEER, TÈRE (met zware *e*) bet. : boomken, boomgewas en is nog over in : *mispelteer* (mispelaar), *holenteer* (191); *hardenteer*, in Limb. : barenteer, in Br. : *herenteer* (185), in de Kemp. : *herzeten-* of *hezzelenteer* (188), in het Hagel. : *heim-* of *heinenteer* (182), uitgespr. : *hunter*, fr. *charme*; *egelenteer*. Vroeger zei men ook : *appeltere*, *notelteer* (notenboom), vanwaar de familienaam : *Notelteirs*. *Teer* beantwoordt aan *laar* (319), dien anderen uitgang van boomen, vooral van fruitboomen. Het engl. *tree*) uitgespr. *trie*), IJsl. *trè*, Zweedsch *trea*, Goth. *triu*, Oud friesch. : tere, taere, tree, bij Kil. *taere*, bet. ook : boom.

TEER, m., 1° voor : tering, teerziekte, (Vl., Br., Kemp. en elders); 2° ook voor : vertering of tering, *consommation*; zoo zegt men in Westvl. nog, evenals bij Kil.: *teer naar neer* voor : tering naar nering stellen. In beide beteekenissen is *teer* of *tering* hetzelfde woord, toegepast op het vergaan 't zij der spijzen, 't zij des lichaams.

TEERDER, UITTEERDER, die uitteert (Br., Antw.).

TEERIK (met scherpl *ee*), m., pier (Ronse en elders). Z. teek.

TEERLING, in Vl. gezegd van huizen die eenen drij- of vierhoek uitmaken; bij Kil. : *teerlinck*, *figura ex omni latere quadrata instar tesseræ*. — Te Ninove en omstr. met scherpe *e* uitgespr., is het daar 'tzelfde als : teek, tetting, pier. Z. teek.

TEERLINGEN, o. w., voor : dobbelen : *zij teerlingden samen*. *Dobbelen* hoort men in Vl. weinig of niet. *Tritsen* zegt men langs de Polderkanten.

TEERPUT, beerput, vuilnisput (Westvl.).

TEERTEI, m., grove gestreepte katoenen stof, waarvan de vrouwen rokken dragen (Limb.). Sleeckx heeft *tartan* (étoffe), tartan (stof).

TEES, m., stok dien men in den langen wagen steekt om den kabel toe te draaien, als men, b. v. hooi geladen heeft ; overdrachtelijk : gierigaard (Westvl.) ; 't w. schijnt verbasterd van : trens. Doch in 't L. v. Waas is *tees :* een koperen nagel met grooten knop , waarmeê de harnassen versierd zijn , en hier kan het voor : taats of tets zijn.

TEEUW, bijv., slap, teer, tenger, getrokken, fr. *délicat* : *wat is dat kind teeuw ! Die man is zoo teeuwe, sedert zijne laatste ziekte* (Westvl. en soms in Oostvl.). *Teeuw* is misschien eene verbasterde uitspr. van : *taai*, dat men ook voor : traag (langzaam) zegt. Ook kan hiermeê verwant zijn *teewe*, dat Kil. vert. door : *homo vilis et servilis conditionis*, dus iemand die het vuil en slafelijk werk moet afdoen. Hierbij zullen wij nog voegen, dat in 't oud duitsch *theu* , en 't angels. *theow*, dienaar : en *theowdom* : dienstbaarheid, 't angelsaks. : *theowian*, en 't Goth. *thivan* bet. : dienen. Hiermeê achten wij dan ook *teeuwelen* min of meer verwant. Z. bij Bild. tocht, touw, tuig.

TEEUWELAAR, TEEUWELEGGE, iemand die met lange tanden eet, smodderaar, taffelaar of die traag is (Westvl.).

TEEUWELEN , DEEUWELEN , TEEFELEN , DEEFELEN zegt men in Vl. 't eene in Westvl., het andere ook veel in Oostvl. voor : 1° traag, met lange tanden , op eene ongeschikte manier eten ; 2° smuisteren, smodderen , slabberen , besmodderen , pootelen (501), wroetelen, morsen, vuilmaken. Vanhier : *teeuwelaar* , *geteeuwel*, enz. Z. deefelen (90). Men zond ons uit Westvl. *teefelen* met de beteekenis van : lokken , en *medeteefelen* voor : meêlokken. Z. medefelen (367). Dit is dus 'tzelfde als in Br. *meê traffelen* voor : *meêtrachelen* of meêtrekken. *Teeuwelen* is waarschijnlijk 'tzelfde als : *teuwelen*, dat Kil. als Vlaandersch opgeeft voor : touwen, l. *depsere, subigere;* nu Pitiscus vert. deze lat. ww. het 1° door : kneden, brood kneden, deeg maken ; het 2° door : dempen, kneden, behandelen, bewerken, enz. Nogtans komt ons de vorm *teeuwelen* beter voor, en 't w. schijnt als een freq. van : *teeuwen* en dit voor : touwen te zijn. Men zie *touwen* bij Weil. en *touw* (koord) bij Bild. (III, 156). Er zit in dit w. een gedacht 1° van : trekken, wringen, draaien, duwen, allen werkingen die traag en langzaam gaan, en dus 2° een gedacht van : iets dat gerekt of getrokken wordt, dat duurt of traag en slordig voortgaat, dat lastig gaat. Men kan hieruit gissen hoe *theowian* en *thivan* dienen bet. Z. teeuw.

TEEUWELGAT, 'tzelfde als : teeuwelaar (Westvl.).

TEEZEN, engl. *to teuze*. Z. tijnzen.

TEFFEREN, o. w., bijna 'tzelfde als : poffen of poffelen (495) , of als : frutselen, tuieren, kleuteren : *hij heeft die kas nogal goed ineen geteffert* (Kl.-Br.). Het schijnt hetzelfde w. te zijn als : taffelen.

TEGENBOTSEN, o. w., overdrachtelijk : berispt , bekeven worden : *hij zal er tegenbotsen* (Br., Antw.). Z. tegenloopen.

TEGENGAAN, o. w., walgen : *het eten gaat mij tegen* (Br.). Z. tegenspannen.

TEGENKOMEN, o. en b. w., tegenstaan, beletten, bestrijden, betaald zetten, tegenkanten , zich tegenverzetten : *ik zal u tegenkomen. Ik kom daar niet tegen* (Vl., Br.). Vanhier *tegenkomst*, tegenkanting (Vl.).

TEGENLOOPEN, o. w., tegenbotsen, berispt , bekeven worden : *deed ik dat, ik zou er bij vader tegenloopen* (Br., Antw., Kemp.). In N.-Br. bet. *tegen*-

loopen of *tegenrijden* ook : verwijtingen, bestraffingen ondergaan (Hoeufft, 595).

TEGENPOSTELEN, TEGENPREUTELEN, o. w., tegensnappen, tegenbabbelen, enz. (Br., Antw. en elders).

TEGENS soms nog h. en d. gezegd voor : tegen. Bild. heeft ook weleens *tegens*.

TEGENSLAAN (TEGENSLAGEN), o. w., tegenvallen, tegengaan : *het weêr slaat ons tegen. Het slaat ons tegen dat oom eerst gestorven is*. Vanhier : *tegenslag* (Br., Vl., Limb. en elders).

TEGENSPANNEN, tegengaan, afkeer verwekken, walgen, fr. *repugner*, *dégoûter* : *die kerel, dat vet vleesch spant mij tegen* (Hagel. Br., Antw., Kemp.). Z. tegensteken.

TEGENSTEKEN, b. w., tegenspannen, vervelen, verleeden, walgen, niet bevallen : *dat steekt mij tegen* (Vl.).

TEGENVLIEGEN, o. w., 'tzelfde als : tegenbotsen, tegenloopen : *ge zult er tegenvliegen* (Br., Antw., Kemp., Vl.)

TEGENWAAIEN, 'tzelfde als : tegenvliegen, ervan krijgen (Westvl.).

TEGENZEGGEN. Z. zeggen.

TEGGEREN, TEGGERT (Limb.). Z. taggen, taggert.

TEI, taai (N.-Br., -N.-Limb., Kemp.). Z. teeg.

TEILBINDEN (*eene*), lang wegblijven, blijven klappen, zijnen tijd met klappen slijten : *gij hebt weêr eene teil moeten binden*. Vanhier : *teilbinder*, *teilbinderse*, babbelaar, snapster. Z. teelbinder en baar (Kemp. en Br.).

TEINZELEN, TEINSELEN, muilentrekken. Z. tijnzen (h. en d. in Vl.).

TEINZEN. Z. tijnzen.

TEIZEN. Z. tijnzen.

TEK, DEK voor : dak (Br.). Z. tak.

TEKEN, mv. van : teek (Brugge.)

TEKENSCHIJTER, m., mager persoon (Gent). Het 1e deel des w. is : *teek*, pier of worm. Z. teebijter.

TEKKEN, o, w., slaan (Holl. en Belg.-Limb.); ook : een marbolspel. Z. takken.

TEKKING, TAKKING, slagen : *eene tekking krijgen* (Holl.- en Belg.-Limb.). Z. takken.

TEL. *Van geenen tel zijn*, in geen tel zijn (gansch België). *Geenen tel hebben* of *zonder tel zijn* of *blijven* wendt men soms ook aan voor : niet geteld worden, doch meest bet. het : geene telkaarten hebben (bijna overal). *Iemand eenen tel leeren* of *doen gaan*, hard behandelen, bestraffen (Br. h. en d.).

TELDER. Z. teller.

TELDER, TELJER, TELLEUR (tafelbord), m. in Limb. evenals in 't hgd. *teller*, terwijl *talloor* in Br. v. en *teljoor* in de Holl. Woordenb. o. is.

TELLENS, gezegd in 't kaartspel voor : tellende of die telt : *ik heb maar één* (kaart) *tellens. Gij hebt zes* (kaarten) *tellens* (overal). Z. tel.

TELLER, telkaart (overal). Z. tellens.

TELLOORENWEVER of TEELENWEVER, voor : luiaard (Vl.). Z. baar.

TELT, DILT of DELT (91), zoldering van sparrenstokken of gewone planken boven den stal of in de schuur om hooi, stroo, enz. op te tassen; in Br. : *hooischelft* (Westvl.).

TEM, wortel van : *temmen*, voor : tam (overal).

TEME. Z. steekte blz. 672 (Waas).

TEMPEL, m., soort van ratten- of muizenval, gemaakt met eene breede vierkantige plank, rustende op uiteenspringende stokjes, zoodanig gespannen dat, bij de minste aanraking of stoot aan het langste met lokaas voorziene stokje, de zware plank neêrvalt en rat of muis doodt (Hagel. Br.); Kil. heeft *tempel*, *timpel*, l. *decipulum*.

TEMPER, m., al wat getemperd is, mengeling, beslag, het meel of de bloem waarmeê het melk getemperd wordt om pap te koken, koeken of wafels te bakken; ook pap met bloem,

water, enz. gemaakt om in de saus of andere spijzen te doen : *hebt gij den temper geroerd* (Br., Vl.).

Couragie, valt aan 't klakken,
Wij zullen wafels bakken,
De gist is goed, de temper is aan 't gaan.
(Volksliedjes, 88.)

TEMPEREN, bij Kil. vert. door : *convenienter miscere* en bij Weil. vermengen, door vermenging matigen, heeft thans nog omtrent deze bet. in Br., Antw. en Oostvl., doch bet. ook : dooreenroeren, dooreenmengen, beslaan, kneden, fr. *pétrir;* zoo zegt men in 't L. v. Waas : *koeken, wafels temperen, pétrir des gaufres*; doch men zegt er : *het brood ontslaan, pétrir le pain;* ook bet. *temperen* in Vl. den temper gereed maken, of iets met temper bereiden, b. v. *de saus temperen*, d. i. ze met bloem mengen : *de saus is goed getemperd* (Aalst); in Br. zegt men ook : *eene welgebonden saus.*

TEMPERING, beslag (Oostvl.). Z. temper.

TEMPERPOT, pot waarin men tempert of den temper bereidt; in 't algemeen een groote hooge pot (als koekpot, zaanpot, melkpot), waarin de temper of tempering bij het vuur staat om hem te doen gaan (Vl. en h. en d. in Br.) :

Fraai, vrienden, neigt het oor, we zingen [wij tot slot
Het aardig liedje van den vlaamschen [temperpot.
(Volksliedjes, 88.)

Men zegt in Vl. *dat de temperpot in den hoek van de schouw gemetst is*, om te beduiden dat men daar dikwijls koeken, wafels of stompen bakt.

TEMPO, bij Bild. m., onder den beschaafden middelstand van N.-Br. niet slechts gebr. voor : een zeker tijdstip, maar nog voor : een geval, van welke natuur ook, doch voornamelijk van een ongeval : *eene kwade, leelijke, slechte*, enz. *tempo* (Hoeufft 595).

TEMS, TEMSEN voor : buil of buidel en builen : *het meel door den tems doen. Hij is tweemaal getemst*, hij is doorgedaan, fijn, slim, niet licht te bedriegen (Hagel. en elders); Kil. vert. *buydel* en *tems*, o. a. door : *cribrum.*

TEMST, te Leuv. nog, evenals bij Kil., voor : *tems* of *teems* (zeef); in N.-Br. en Friesl. ook : *teemis*, in 't platd. *temis;* in den Teuth. *tempse.* Het dorp, in 't L. v. Waas, vindt men : *Temsche*, *Teemsche* en nog anders, en den grooten engelschen stroom : *Tems, Theems, Tames, Thames*, enz., fr. *Tamise* geschreven.

TEMTEEREN, b. w., kreten, plagen, kruisen, fr. *taquiner : ge. temteert mij den heelen dag. Temteerstok*, plager (Limb., Hagel., Br., Antw.). Van 't l. *tentare*, fr. *tenter.*

TEMTEERSTOK, plager, kruiser.

TENDEN, TENDENEEN, uitgespr. : *tedden een*, in Br. dagelijks gebr. voor : achtereen, na elkander, achtervolgens, 't een achter 't ander : *doe uw bezigheden tendeneen af* (Br., Vl. en elders). *Tenden* bet. in Vl. en elders : ten einde. « *Tenden* bet. : achter. Hoe het w. aan die beteekenis geraakt is, loopt in 't oog. *Tenden* is niets anders dan : *te enden*, aan het einde van : dus : achter, na. Dr M. de Vries geeft een aantal voorbeelden van die beteekenissen op :

Twee heere kinderen droegen cronen,
Te Jherusalem tenden een. Godevaert
Van Bulgioen was doen d'andre Bouden die [goede man.
(Rymkr. v. Brab., v. 264.) Z. Arch. (I, 76).

Tendens bet. o. a. in de pr. Drenthe : ten einde, aan het einde : *tenden het land.*

TENDOET voor : het en doet, d. i. het doet niet, bet. : het is niet zoo, neenwel (Br.).

TÈNEN (zware *e*), tanen : *geteende netten duren langer; teenhof* voor : taan- of runhof (Antw.); bij Kil. tenen, tee-

nen, in 't fr. *tanner*. Tanen of touwen bet. eigenlijk : bereiden en bepaaldelijk : leêr bereiden , leêr touwen.

TENGEL, TENGELEN. Z. tingel, enz.

TENK. Z. tink.

TENSELEN. Z. tinselen.

TENTE, v., of TENTEKRUID, wormkruid (Westvl.); bij Kil. staat *tente* ook als Vlaandersch en bet. : reynvaer, l. *athanasia*, *tanacetum*, fr. *tanaisie* ; doch men vindt reinvaren, hgd. *rainfarn*, ook verfr. door : *barbatine*.

TENTEKOEK, koek met tente of wormkruid gebakken (Westvl.).

TENTEMAREN of TENTEMARES MAKEN, beslag maken : *gij moet daar zoo veel tentemares niet maken* (Vl.). Van 't fr. *tintamarre*, geraas, gebulder, getier.

TEPPE, m., een die geen drij tellen kan, een sul, snul (Brussel en omstr. Antw.). In Groning. gebr. men *teppen* voor : uitpluizen, plukken, b. v. *wol*, *haar*, enz. *teppen*. Bij Kil. is *teppen* 'tzelfde als : teezen.

TERD, TERT voor : tred, trede, treê ; *de tert van den voet* is de treê of 't plat van den voet (Vl.).

TERDEN, uitgespr. TERREN (*tord*, *getorden*), bijna algemeen voor : treden : *deeg terren*. De *d* wordt dikwijls als *t* uitgespr. ; zoo zegt men *herter* (hetter) voor : harder ; *kortewagen* voor : kordewagen of krodewagen ; zoo ook in Vl. : *terten* (tort, getorten) voor : *treden* ; *geterte* voor : geterde of getrede, l. *pedalia*. Kil. heeft ook : terden, Maerl. *tarden* voor : treden ; Ruysbr. *tart* voor : tord of *tort* imperfect. van : treden.

TÈRE, een uitgang dien men in Limburg achter het tegenwoordig deelw. der werkww. voegt, wanneer men eene aanhoudendheid van werkingen wil uitdrukken, b. v. *dansentère* , *springentère* , voor : dansende, springende, enz. Men moet hier opmerken dat de uitgang *tère* uitgesproken wordt gelijk het fr. *terre*, *misère*.

TEREN (zware *e*) voor : derven en dit voor : durven, *ik teèr dat niet doen* (Br.). Het deelw. van : *durven* wordt ook *geteert* , *geteren* en *getist* (gedorst) uitgesproken. Z. dorren.

TERF , TARF voor : tarwe. Hiervan : *tervenschoof*, *tervenbrood*, *tervestroo*, enz. (Br., Antw. en Limb.). In Limb. en Br. zegt men meest : *koren* voor : rogge ; vroeger beteekende *koren* meest : graan , fr. *blé*. Vandaar dat men vroeger zei : *terwecoren* voor : tarwegraan.

> Hi was dat edele terwecoren,
> Dat ghestorven is en ghevallen
> In die erde en heeft ons ghebrocht vele
> [vruchten.
> (Ruysbr. III, 156, r. 22.)

Vanhier de familienaam : Terwecoren.

TERIK. Z. teek.

TERLAWIJEN of TERLAWEIEN, groot lawijt maken (Antw.).

TERMIJN, grenspaal. Ruysbr. (II, 191, r. 11) zegt van kloosterlingen dat zij «*op termine lopen in steden en dorpen*», d. i. op termijn gaan, gelijk de bedelende monikken plachten te doen, namelijk in de omliggende dorpen of steden prediken en daar aalmoezen opzamelen , zooals J. David, ter aangeduide plaats , aanmerkt. *Op termijn gaan* zegt men nu nog voor : bedelen gaan in 't algemeen (Br., Antw. en elders).

TERMONTAAN. Z. tremontaan.

TERNOOIEN, b. w. (Br.). Z. tornooien.

TERNOT, trant, doenwijze : *eene vrouw is niet tevreden of ze moet heuren eigen ternot hebben* (Antw. st. en pr.); in Br. ook : *trot*, *turlut*, *turlure*.

TERRAS, TIRAS, nieuwe plaastering, nieuwe puinstof om vloeren te maken, om kelders te beplakken. Vanhier het werkw. *terrassen* , in terras leggen, met plaastering bestrijken,

b. v. *eenen kelder terrassen* (Br. en Antw.); in een deel der Kemp. en N.-Br. zegt men : *terrasseeren, tirasseeren* (Hoeufft, 596); bij Meyer *terrassen*, met plaastering strijken; bij Kil. *terras, tirras, rudus novum; materia pavimenti faciendi, maltha*, vulgo *terracia*; — terrassen, *malthare, obstruere rudere novo, incrustare topho* enz.

TERRASSEEREN, TERRASSEN. Z. terras.

TERRE en TERREN voor : teer, teren (Vl.); bij Kil. : terre, teere; in Br. : *steenpek*.

TERREBUT, terbot, tarbot, fr. *turbot* (Vl.); te Leuv. spreekt men *helebot*, (heilbot) uit.

TERREN. Z. terden en tarren.

TERRIER in N.-Br. ook voor 't fr. *terrier*, cijnsboek, leenregister. Z. Hoeufft (596).

TERRIK. Z. teek.

TERT, TERTEN, in Vl. voor : trede, en treden. Z. terden.

TERTEPUT, m., de put waar de geterten (152) of getreden (151) van 't weversgetouw in vallen (Vl.).

TES, TESCH, TASCH, zakje, beursje in de kleêren gemaakt (bijna overal); in Limb. en Gelderl. zegt men ook nog : *maal* en *tuk*, en *tukdoek* is er : zakdoek. *Iemand in de tesch hebben*, hem kennen, hem van iets verdenken (Br., Limb., Antw.). In Vl., vooral in 't West., is *tasch*, *tesch* : een ketel, min of meer eene tesch gelijkend, waarin de hespen gezoden worden, een *hespenketel*.

TESSEN, TESSCHEN, TESTEN, o. en b. w., in eene nieuwe verblijfplaats of een nieuwen post gewoon worden, meest gezegd van duiven aan hun hok of kot gewennen; gewoon of tam maken, fr. *apprivoiser*, hgd. *zähmen* : *uwe duiven zijn t'onzent al lang getest* (Ronse, L. v. Aalst). Het w. schijnt afgel. van : *tesch* of *tasch*.

TÊT, v., vrouwenborst, mem : *de moeder gaf haar kind eene têt* (Br., Antw., Kemp.); in N.-Br. : *tiet* en dit, zegt Hoeufft (599), voor : tit, titte, elders *tet, tette*, l. *mamma*, fr. *tette, tetin*, angl. *teat*. Zoo leest men bij Kil., die *titte* opgeeft als : saks., fries. en geldersch. Het is in het platd. *titte, tudde, dutte*, in 't hgd. *zitze*. Volgens Hoeufft zou het van het keltisch komen, zijnde in 't wallisch : *teth*. *Tet* in 't oud fr. *tette* (nu *teton*) voor : uier, tepel en als dat v., zegt Bild. die het verwant acht met het gr. τίτθη (voedster), doch als wortel van 't oud werkw. *tetten*, m. De duitscher leidt *zits*, v., af van : *ziehen* (trekken, zuigen).

TETING. Z. teek.

TETTELAAR, talmer, lunderaar of 't zelfde als : taffelaar (600) en hunksteert (199). Z. tettelen.

TETTELEN, talmen, lunderen, frutselen, broddelen of 'tzelfde als in Br. *taffelen* (667) en in Limb. *neuzelen* (408) : *laat hem maar tettelen*. Vanhier : *tettelaar, getettel, tettelrij*, enz. (Belg.-Limb. en elders). Volgens den vorm te oordeelen schijnt *tettelen* een freq. van : *tetten*, maar gewis zal het hetzelfde zijn als : *teutelen*. Z. dit w.

TETTELERSE, eene die tettelt.

TETTEN, zuigen, aan de tet liggen : *het kind is al zoo oud en het tet nog*; *aftetten*, door zuigen afhalen, enz. : *dat kind heeft zijne moeder heel afgetet*. Hiervan *tetter*, memzuiger : *tettig, tettigheid*, dat in de Woordenb. zindelijk, zindelijkheid het. (Hagel., Br.).

TETTING. Z. teek.

TEUG, v. in de Holl. Woordenb., is m. bij Bild., Vondel als ook in Br., Antw., Kemp. en gansch Limb.; *teugsken* wordt in Westvl. uitgespr. : *teuske, tuske*.

TEUGELEN, TEUGELING, eigenlijk : van den teugel geven, rossen, rossing; *afteugelen*, afslaan, afros-

sen; *overteugelen*, overslaan (Br.).

TEULEN, ploegen, beploegen (Meierij); bij Kil. en Meyer bet. *teulen* of *tuilen*: landbouwen, angl. *tylle*. Doch Delf. (351) zegt dat het engl. *to till* bet.: het land bewerken, fr. *cultiver*, en *to toil*, arbeiden, fr. *travailler*.

TEUN is 't mv. van: *toon*, en wordt alleen gebr. in den zin van: gedrag: *wat lage teun*, *wat kinderachtige teun is dat* (N.-Limb.).

TEURE, TEUREN, een tusschenwerpsel, veel in Vl., vooral in Westvl., gebr. voor: *ga*, *ga door*, *ga weg*, *ga er van deur*, fr. *va-t-en*.

TEUT, TEUTJE, andere uitspr. van: toot of tuit, wordt h. en d. in Vl. gezegd voor: een jong verken; en *teut* is soms in 't C. Axel 'tzelfde als: flokker (129). Z. tjeut.

TEUT, m. In de Kemp. en bijzonder in Limb. zijn *teuten*: zwervende kooplieden, die, met een pak of hot op den rug, de dorpen afloopen, en vooral wollen- of ellegoed te koop hebben; ook noemt men zoo nog: de rondzwervende koper- of blekslagers en lepelgieters die bij de boeren hun beroep gaan uitoefenen (Z. *pot-à-faire*, 503). Op 't einde der XVIIIe eeuw maakten de *Teuten* in Limb. eene geduchte rooversbende uit (Z. Ecrevisse, de Teuten). Zijn die lieden aldus genoemd omdat zij smouzen uit Duitschland waren, of wel *teuters*: van *teuten* of *teutelen*, omdat zij zich met teutelwerk, d. i. met frutselwerk, foffelwerk, smokkelarij, bedrog of geringen handel ophielden? Z. tater, teutelen en neutelen.

TEUTEL, TUITEL, verkleinw. van: toot, is in Belg.-Limb. hetzelfde als: *toot*, *tuit* van eenen koffiepot, enz.

TEUTELEN, 't zelfde als: bij Weil., *teuteren* of *teuten*, waarvan 't een freq. is, dus bet. het: traag of langzaem zijn in 't spreken en licht ook, evenals *tettelen* in Belg.-Limb., frutselen. Vanhier *teuteler*, *teutelkonst* (Maastr. en elders). *Teutelen* bet. h. en d. in Limb. nog: troetelen, frommelen, en *verteutelen*, verderven: *het is een verteuteld kindje*, d. i. een bedorven (*gâté*) kindje. Te Gent en omstr. bet. *teutelen*: rotelen, rammelen, ronken, morren. Ons dunkt dat de wortel van *teutelen* of *tettelen* en, bij Kil., *toteren* is: toot of tuit en verwant met: stotteren, stottelen, tottelen, totteren, doddelen of dodderen (97). Z. teutelkous.

TEUTELIJK ZIJN, tuitemuilen, pruilen, er niet wel gezind, ook er ziekelijk uit zien (Westvl.). Z. toot of tuit.

TEUTELKOUS, TEUTKOUS, TEUTERAAR, LUNDERAAR, iemand die langzaam in zijn spreken of doen is (N.-Br.). Hoeufft (597) vraagt zich af of het niet *teutelgous* of *-gaus* zou moeten zijn. Onze Ouden zeiden: *goes* en de Nedersaksers nog: *goos*, *gous*, *gaus* voor: gans; en *goos* bet. bij de laatste overdracht.: eenvoudig mensch, en dit *teutel-goos* is bij hen ook: *nötelgoos*, van: *nöteln*, neutelen, talmen, alsook *nötel-kutte*, en *drötelgoos*, van *dröteln*, talmen. Z. neuzelen (408) en dreutelkous (105).

TEUTJE, TOOTJE, TUITJE, TUTJE, papieren zakje (Limb.). Z. toot.

THOMASSEN of THOMASEN wordt hier en ginds in Vl. gezegd voor: op St-Thomas avond of dag den 28 Dec. buiten sluiten; 't is een gebruik onder de kinderen, dienstboden en anderen van op dien dag zijne ouders, meesters, enz. niet binnen of niet uit te laten voor aleer zij 't eene of 't andere beloofd hebben.

T'HOOPE voor: te hoop: *de maelke* (*melk*) *is t'hoope geschoten*, d. i.: is gekabbeld, geronnen, gestremd (Oostvl., Gent); in Br.: *het melk is matten geworden* (366).

TI, m., vader (in 't N. van Belg.-Limb.) Z. tij en mêm, en ete (119).

TICHEL, v. in Br., Antw. en elders, 'tzelfde als : tegel, eene platte vierkantige dakpan. In de Holl. woordenb. is *tegel*, fr. *tuile*, *brique carrée*, en *tigchel*, fr. *brique*, *tuile*, m. Bild. (III, 139) zegt « dat *tichel* 'tzelfde in oorsprong misschien is als : *tegel*, doch niet als dit v., maar m. door den uitgang. Men verstaat er geen dek-steen, maar bouw- of muursteen door, en waarschijnlijk is 't van 't Gr. τειχος. De bouwmeesters der middeleeuwen waren Grieken en de bouwkunst droeg algemeen een griekschen naam en bracht desgelijks de grieksche benamingen van hare kunstwoorden over. » In Limb. zegt men veel : *brik*, en *brikkebakker*, hetzelfde als 't fr. *brique*, *briquetier*, het hgd. *ziegel*, *ziegelstein*, *ziegler*, *ziegelbrenner*; in Br. : *kareelsteen*; in den Teuth. : tijchelsteen, l. *later*; *tijchler*, *latrifex*. Z. teechel(713).

TIE. Z. tij.

TIEÊLIK, TIELIG, TIELIK, tijdelijk, vroeg: *zorg dat ge tielik hier zijt* (Vl.).

TIEK. Z. teek.

TIELIG, TIELIJK. Z. tielijk (tijdelijk).

TIEN, TIENE. Z. tijn.

TIENKEN, o., tiengetal (Br.).

TIENLING, m., graanhoop van tien schooven, die in 't veld te droogen staat (Kl.-Br.); elders : *mandel*. Bij Kil : is 1° *tienlick*, *tienlinck* : tien schooven; 2° *tienlinck*, iets wat uit tien bestaat.

TIENSTUIVERSGAST, spioen der policie (Antw.).

TIERBAK, bak waar men in tiert (Gent).

TIERBORSTEL, borstel om meê te tieren (Gent).

TIERELIEREN, TIRLIEREN, VERTIRLIEREN. Z. tureluren.

TIEREN, o. w., bij Weil. : razen, doch omstr. Brussel ook 't zelfde als : dagen (88), d. i. grommen, tegenpreutelen, enz.

TIEREN, de kleur in den *tierbak* met eenen borstel effenstrijken. De jongen, die dit werk verricht, heet : *tierjongen*. De katoendrukker komt met zijne plaat in den *tierbak* doppen en de katoendrukkersgast strijkt de kleur effen en dit heet : *tieren*.

TIERLALIETJE, v., suikerbollekens van alle kleuren (Waas.)

TIERLAPPER, wroetelaar (Popering.).

TIERLINK, verbasterd van : *tienling*, hoop graan van tien schooven. Het bepaald getal *tien* komt hiervan voort dat vroeger de tiende voor den Heer was, wiens bode over den akker reed en vervolgens eenen schoof van elken hoop meênam. Z. tienling.

TIESE. Z. tis.

TIET, v., voor : tet (N.-Br. en elders); bij Kil. bet. *titte* : tet, mem. In Limb. roept men de kiekens : *tiet*, *tiet!* en h. en d. in Oostvl. bet. : *tiet*, *tietje* : kieken, hoender; en hier van : *tieten*, *tietenei*; in Br. *kiekenei*, *kiekeneiken* voor : hoenderei. *Met tieten en hanen*, met veel beslag of lawijt. De ouders zeggen te Gent nog tot hunne kinderkens : *tittietje*, maar het zou hier dan wel voor : *petietje*, het fr. : *petit*, kunnen zijn. In Westvl. wordt *tiet* overdrachtelijk gezegd voor : nijdig vrouwmensch; van iemand, die dom is, zegt men in Br. en Gent : *dom kieken*. Edoch *tiet* kan hier wel eene andere uitspr. zijn van : tuit. Z. tet, toot, tietentol en tik.

TIETABAASTER, v., kaaksmeet of oorveeg (Gent).

TIETEI, TIETENEI, kiekenei. Z. tiet.

TIETENTOL, eene vrouw die zich onderscheidt door gemaakte manieren en bevalligheid : *wat een tietentol van een meisken!* (Antw., st.) Samenst. *tol* en *tiet*. Z. dit w. en tettig bij Weil.

TIETERTJE. Z. titertje.

TIG, ETIG of DIG, drie achterzetsels die men vele adjectieven en deelwoorden toevoegt om dezelve met meer klem en kracht uit te drukken,

b. v. : *levendig*, *dampetig*, *sompetig* voor: levend, dampend, sompig, enz. (Limb).

TIJ voor : tijd. *Zootij*, zoo haast : *ik zal komen, zoo tij ik kan. Bij tijen*, bij wijlen, somtijds : *hij weet bij tijen niet wat hij zegt* (Antw. st. en pr.). Men zegt in Br. : *bij tijd*, *bij tijds* en *bij tijen*. In Limb. zegt men voor : hoe laat : *wat tij* (tie); voor : intijds of bijtijds : *bij tij* (tie). In Vl. ook : *tië* voor : tijd, getijde : *i ê vel tië op zèn lief*, hij maakt veel beweging. Men zegt zoo nog zonder *d* : *tijgenoeg*, *tijlijk*, *tielijk*, *tieëlik*, enz.

TIJAS, m., magere jongen of man, teekenschijter (Gent).

TIJDELIJK, bijw., tijdig, vroeg, op tijd, op zijnen tijd, in tijds, wordt in Vl. vooral in 't West. en 't N. van Vl., uitgespr. : *tieëlik*, *tiëlik*, *tilik*; omstr. Gent : *tielig*.

En al wat wij deden, 't zij droef, het zij blij,
'r Mogt tyêlijk of laet zijn,
Of goed zijn of kwaed zijn.
(G. Gez. blz. 99.)

't Is tielik zoo, 't is gewoonlijk zoo, (C. Axel). Bij de Ouden zoo Belg. als Nederl. schrijvers op vele plaatsen : *tidelik*.

TIJDVERLET, tijdverlies, verlet (overal).

TIJ EN MÊM, vader en moeder (St-Truiden). Z. ti.

TIJ-GENOEG (een), die altijd tijd genoeg heeft om ergens heen te gaan, om iets te verrichten (Oostvl., Br., Antw.). Vanhier 't spreekw. : *tijgenoeg liet zijn koorn op 't veld*, die altijd tijd genoeg heeft of zich niet haast, doet dikwijls iets te laat en lijdt schade (Gent); bij Kil. is *tijdlijd* of *tijd den tijd* vert. *tempus sive diem ignaviter transiens*.

TIJLEK, TIJLIK (Ronse). Z. tijdelijk.

TIJN, v., in de Holl.-Woordenb. : *tijne* gespeld en verfr. door *tonne*, *tonneau*, vat, vooral watervat tot brandblussching zegt Weil., bet. in 't Westelijk-Oostelijk deel van Br., waar *tin*, en in Limb., waar het *tien* en, h. en d., ook *ting* wordt uitgespr. : eene kuip van zekere grootte met twee ooren, waar men water meê draagt of in wascht. Vanhier : *waschtijn*, *baktijn*, enz. (Limb.). Kil. vert. *tijne* of *tinne* 1° door : *tina* (vat, vooral wijnvat), *tinium*, *lacus* (waterbak, koelbak, wijnbak, poel), gal. *tine*; ital. en hisp. *tina*; 2° tijne, watertijne, watertonne, *tina aquaria*. Komt nu dit *tijn* of *tin* van 't l. *tina*, of 't waalsch *tine*, ofwel is het misschien zijn naam aan *teen* (twijg, wis) verschuldigd, omdat de eemers, vaatjes of waterkorven, waarvan men zich in 't brandblusschen bediende, gelijk wij 't te Leuven zagen geschieden, van teen of wissen gevlochten zijn. Hier geven wij in bedenking of de naam van Tienen niet komt van : tijne, dat Kil. door *lacus* vert. en dat o. a. ook : poel bet. Men heeft in deze stad nog de kerk van *Onze Lieve Vrouw ten poel*. Men zie over den naam van Thienen of Tienen de geleerde *Histoire de Tirlemont*, par P. V. Bets, tome I, p. 11 et suiv.

TIJNSEN, TIJNZEN, TEINZEN ook TINSEN TIJZEN, TEIZEN, TEEZEN, b. w., in Vl. vooral Westvl. bijna 'tzelfde als : knijzen of knijsen (263) of als : piokken (482) of als in Limb : taggen (708), d. i. plagen, niet gerust laten, fr. *taquiner*, *chagriner*, of als kruisen, temteeren : *die kwa jongens zijn malkander weêr aan 't piokken*, *pinsen* (Z. pensen, 469) *en tijnsen. Toe! wat tijnst gij uw broerken altijd*. Het freq. *tinselen*, *tenselen tijnselen* of *teinzelen*, *tinzelen* of *tijnzelen* heeft bijna dezelfde beteekenis als : *tinsen*, plagen, vooral door iemands woorden op eene leelijke manier na te mompelen, gelijk booze kinderen doen : *die kwa kerel zal me altijd achternatinsen*. Z. greven (163). In

de omstr. van Lier zegt men : *gij staat daar te teizen* (of tijzen) *alsof gij geen handen had*, d. i. te frutselen alsof, enz. Dit doet ons vermoeden dat het 't zelfde w. is als : *teezen* bij Weil. Ook bet. *getijnsd* (152) : geteesd. Of zou *tijnsen*, *tinsen*, enz., afgeleid zijn van 't oude *tijns*, *teyns*, *thins* of *tins*, bij Kil. als saksisch opgegeven en vert. door : *census*, *vectigal?* Het zou dus zooveel zijn als : *cijnsen*, den cijns of schatting doen betalen, iets wat zeker wel met plagerij vergezeld ging. Z. ook *tijns* bij Hoeufft, die zegt dat het in N.-Br. doorgaans bij cijnsen gevoegd wordt : *cijnsen en tijnsen*.

TIJNZELEN en TIJNZEN. Z. tijnsen.

TIJTS. Z. taats, koperen nagel met grooten kop (Kl.-Br.).

TIJZEN, Z. tijnzen.

TIK, ook : *tok*, *toek*, *tuk* voor : aanraking, *toets*, slag, klopje : *eenen tik hebben*, iets missen : *eenen tik van den meulen hebben*, zijn verstand missen of, gelijk men elders zegt, eenen slag van den molen hebben (Vl.). *Hij heeft weêr zijnen tik*, hij is weêr vies gezind. *Hij krijgt zijnen zotten tik*, hij krijgt zijne kuur (Gent). *Tik*, m., is in Br. en elders ook : het klopje dat eene horlogie maakt, en dit geluid laten hooren heet men : *tikken* : *ik hoor de horlogie niet meer tikken*, *staat ze stil? Ik kan met dat getik der horlogie niet slapen;* 't klopje dat afgaat vóór dat de uur slaat. De drijhoekige hoed eens priesters, fr. *tricorne*, heet in Br. en Kemp. ook : *tik*, *tikkenhaan* (tikkenaar?); licht zoo genoemd om de drij tippen, toten of stooters. Men roept de hennen of hoenders met het woord : *tik, tik, tiek* (Z. tiet); in Westvl., althans bij Eerw. G. Gez., wordt *optikken* voor : oppikken, van duiven, hoenders gezegd. (Z. tiet). Omstr. Breda en elders zegt men : *het is een heel tikske grooter;* in 't Wallisch is *tikkin* hetzelfde, d. i. : een weinigje. Z. pitsken en tikkenhaan.

TIKKELEN, o. w., pikkelen of bikkelen (h. en d. in Limb.). Het w. is een freq. van : tikken, tokken of tukken, fr. *toucher*, *pousser*. Z. tikken.

TIKKEN, o., en b. w., eigenlijk : *tokken*, licht aanraken, ook door de aanraking of lichte klopping een geluid te kennen geven; ook *toetsen*, *klinken*, fr. *trinquer* : *laat ons eens tikken*. *Mijne horlogie tikt zoo hard in mijne tesch*. H. en d. in Vl. bet. *iemand tikken* : hem er aanmaken. Z. tik, alwaar men nog andere beteekenissen van tikken aantreft, en tirtsen.

TIKKENEI, ei (in de kindertaal te Antw.).

TIKKENHAAN, m., haan (Antw.); ook de naam die men geeft aan een priestershoed, fr. *tricorne* (Br., Kemp., Antw. en elders). Men noemt in gemelde streken en elders dien hoed ook : *tik*, *tikkenhoed*, *tippenhoed*, *totenhoed*, *drijtik*, *drijtip*, *drijtoot*, en dat alzoo, omdat die hoed drie tikken, tippen, of toten heeft, met welke men ergens al eens tegen tikt, stoot of steekt. Bij Kil. heeft *tick*, *ticksken* dezelfde bet. als : tip, tipken, l. *punctus*. In Holl. heet de priestershoed : *steek*. Samenst. *haan* en *tik* (hoender).

TIKKENHOED. Z. tikkehaan.

TIKKETEELEN, slaan of tokken met het inzicht van niet zeer te doen (Zeeuwsch Vl., Axel). Cats heeft : *takketeilen*.

TIKKO roepen, volgens Hoeufft (600), (schoon wij dit nooit hoorden) de boeren van Brab. somtijds tot het karrepaard of den karos, wanneer zij, gelijk altijd, aan de linkerzijde der kar zijnde, het dier rechtsaf willen doen gaan. Doorgaans echter roepen zij in dat geval *hot* of *ot* en vergezellen de levendige stem niet zelden met aan den toom te rukken, 't welk de boeren *snukken* of *snokken* en ook

wel *tikken* noemen, van welk *tikken* en *ot* of *hot* men meent dat *tikko* samengesteld is. Z. bij ons : *herrij* (185), *hot* (195) en *ju* (211).

TIKTAK, m., handelwijs, hoetel : *hij kent dien tiktak niet* (Hagel., Br.).

TILLEVOETEN, van dulligheid stampen (Westvl.). Samengest. uit : *tillen*, opheffen, en *voeten*.

TILT. Z. telt.

TIMMEREN, o. en b. w., gezegd van vogelen die hunnen nest opmaken : *die vogel is aan 't timmeren, timmert niet meer voort* (Br., Antw., Kemp., en N.-Br.). De bouwstof van 't nestje heet : *timmersel*. *Die man timmert niet hoog*, hij is van de slimsten niet, hij vliegt niet hoog met zijn verstand (Antw.).

TIMMERING, klopping, rammeling, rossing : *geef hem maar eene goede temmeringe* (Gent).

TIMPEREN, TIMPERPOT, beslaan, beslag van koeken, enz., of 't zelfde in N.-Br. als : temperen, temperpot.

TIN, o. in de Holl. woordenb., is m. in Limb., waar men *teen* uitspreekt; m. en o. in Br. en Antw.; in Vl. *ten* of tin; in Limb. *euvertenen* voor : vertinnen. Z. tijn.

TING, bij de landslieden van N.-Br. en elders eene verkorting van : tijding. Z. Hoeufft (601).

TINGEL, v. en m., veel in Vl. gezegd voor : netel of brandnetel, door de boeren van 't N. van Vl. uitgespr. : *broennetels*; bij Kil. : *tinghel*, flandr. netel, en 't werk *tingheleu*, vernetelen, *mordicare*. Bild., die *tingel* voor : netel, als m. opgeeft, zegt dat de naam is van het gevoel van gloeiing dat haar kwetsen verwekt, waarvan ook de naam van brandnetel of (als men gewoonlijk zegt) *brandenetel*. Vanhier : *tingelen*, o. en b. w., netelen, vernetelen, zich met tingels branden : *hoe jammerlick werden de jongen herssens in de hooge scholen getengelt en geraekt met moeijelicke en subtiele beuzelingen* (J. De Brune, Bancket w. bl. 14); 2° ook : *tintelen*, d. i. singelen, 't zelfde als : zengelen, freq. van : zengen, waarmede het verwant is. Het l. *urtica*, waarvan 't fr. *ortie*, komt ook van *urere* (branden) : *planta hæc dicitur ab urendo quod pruritum pustulasque igni similes excitet* (Blancardus).

TINGELEN, o. w., klingelen, luiden (Limb.); bij Kil. : *tinghelanghen*, waarvan het een freq. is.

TINK, steker, tand : *een tinke van een forket* of *vork; drijtink*, drijspriet, vork met drij tanden, in Br. genoemd : *greep* (162), *riek* (538); *tweetink*, gaffel; *viertink*, viertandig tuig (Gent en omstr.).

TINKE of TENKE, *louw, lep, zeelt* (Vl.), in 't fr. is 't *tanche*, oud fr. *tence*; engl. *tench*, sp. *tenca*, l. *tinca*. *Tincke* is 't zelfde als : slije, zegt Kil., hgd. *schleihe*. Z. Delf. (332). J. F. Willems verklaart tijncken : een visch die zeer blikkert, in 't volgende vers :

Gij warlicht veel claerder dan een tijncken.
(*Belg.-Museum*, II, 126.)

Is hiermeê verwant 't fr. *étinceler*, *étincelle?*

TINKELEN of TINTELEN, o. w., naar iets vragen, polsen, iemand zoeken uit te hooren (Br., Antw. en elders); 2° ketelen of kittelen : *mijne vingeren tinkelen van den koude* (Br.). *Tinkelen* is verwant met : *tingelen*. Z. tintelen. en singelen, dat in Antw. en Br. ook : kittelen bet.

TINKEN, o. w., klanknaboots. w., op 't kleinste klokje langzaam en derwijze kleppen (253) dat de klepel maar langs éénen kant slaat : *is de mis al getinkt? Tampen* is ook op die wijze eene grootere klok luiden (Br.); in Limb. : *tonken*, *trumpen*. Bij Kil. : *tintelen*, holl. klincken, *tinire ;* tinghe-tanghen, *tintinare*, gal. *tinter*. Z. klippen (253).

TINKTINK, geluid eener schel, bel of klokje (Limb. en elders.). Z. tingelen.

TINSELEN, TENSELEN, TEINSELEN. Z. tinsen, waarvan 't een freq. is (Westvl.).

TINSEN, TIJNSEN, plagen, fr. *taquiner, chagriner : hij kan tinsen en pinsen* (*pincer*) (Vl.). Z. tijnsen en taggen of takken.

TINT, in Antw. *: meel*, de groeve waarmede men den pijl op de boogpees zet. Vanhier : *tinten, eenen pijl tinten*, den pijl op de pees zetten (Westvl., Brugge).

TINTELEN, o. w., 1° iets zoeken te weten, iets door slimme vragen trachten te onderscheppen : *tintel eens naar die zaak* (Br., Kl.-Br., Antw., Kemp.); in N.-Br. heeft *tintelen* ook deze beteekenis, doch het is er b. w. *Iemand tintelen* is : iemand polsen, toetsen, zoeken uit te hooren. Zeer eigenaardig, zegt Hoeufft (601), heet men dit alzoo door eene figuur, ontleend van het sondeeren eener wond, *tinten;* doch *tintelen, tenten, tentelen* is bij Kil. vert. door : *specillo tentare vulnus, percontari vulnus, vulnerum fistularumque altitudinem pertentare; leviter pungere.* Deze laatste overzetting bet. in 't neêrd. ook : prikkelen, en, inderdaad, *tintelen* wordt door Kil. ook als ketelen, *titillare* opgegeven; *tintelinghe; punctio levis, titillatio.* Dezen zin heeft *tintelen* (in Br. ook : *tinkelen* gezegd) nog heden in Kl.-Br., Br. en elders; zoo zegt men : *mijne vingeren tintelen van den koude, van dien slag, van de netelen.* Bild. zegt, op *tintel* voor het gevoel van *tintelen*, freq. van *tinten* of beter *tenten* (l. *tendere*), d. i. spannen. 't Is een oogenblikkelijke en herhaalde spanning; en, in den zin van prikkeling overgaande, wordt het ook bij uitbreiding voor : flikkering, schittering gebr. Indien het echter in den zin niet van het oude tan (vuur) is. Oudtijds zei men : tingel en tingelen. Z. tink, singel, singelen of zengelen en tingelen.

TINZELEN, TINZEN. Z. tijnsen of tinsen.

TIP. Z. tippenhoed.

TIPPEN, boordjes of fijne lijnwaden kraagjes of halsbanden aan manshemden : *hij heeft zijne tippekens aan* (Br., Antw., Oostvl.).

TIPPENHOED of DRIJTIP, 't zelfde als : tikkenhaan (Br. en elders). Z. tikkenhaan.

TIRIJN, TIRIJNTJE, soort van sijsje (Waas).

TIRTSEN, zeker spel met eieren, dat men veel in den paaschtijd ziet, en waarbij de eene een ei in de hand houdt en er eenen andere met zijn ei laat optikken, ten einde de schaal te breken; het ei, welks schaal gekneusd wordt, verliest (Meierij). Dit spel heet te Antw. : *tikken*; in Limb. : *kippen, kuppen.*

TIS, TISCH, v., eigenlijk het bovenste, het been of de hoos eener laars, wordt echter ook voor de geheele laars gezegd. Vanhier : *tissenmaker*, leêrtouwer, die tissen maakt (Br., Antw., Vl.); in de laatste streek luidt het w. : *tiese.*

TISSEN, MEÊTISSEN, medelokken, engl. *to entice* (h. en d. in Westvl.).

TISSENMAKER. Z. tis.

TISTE, langwerpige en smalle aardappel (Kortrijk).

TITELDUIF voor : tortelduif (Br.).

TITERTJE, TIETERTJE, van 't fr. *petit* (klein), een kleintje, weinigje : *'t es mare e titertje van een ventje*, 't is maar een klein manneken (Gent, N. van Vl. en Zeel.). Z. petieter (472), tiet en titske.

TITSCHEN, TITSEN schijnt 't zelfde w. als bij Kil. : *tetsen, toetsen*, l. *tangere, icere*, en bet. te Antw. : even aanraken (in 't marbolspel); doch in Limb. gebr. men *titschen* bijna in den zin van : tikken, tokken, en

't wordt gezegd van twee marbols die zich in 't vallen raken; in Kl.-Br. is *titsen* zooveel als : door zijne tanden spuwen; zoodat het hier een klanknabootsend w. is.

TITSKE, o., weinig, beetje ookwel : *geef me een titsken suiker*; ook een klein glaasje jenever, enz., in tegenstelling van *een kwak* of *een bel*, een groot glas beduidende (Meierij en elders). Z. petieterken, pitsken (483). *Titje en aantje* wordt, h. en d. in Westvl. gezegd wanneer men met eenen steen zoo behendig tegen het water werpt dat hij over het water als glijdt. Z. bitske.

TJ. De woorden met SJ opgegeven, worden te Ronse een weinig harder uitgespr. en als begonnen zij met *tj*.

TJAFFELAAR, die tjaffelt, dompelaar, sukkelaar (Vl.).

TJAFFELEN, o. w., struikelen, stronkelen, fr. *trébucher*, *broncher* : *dat peerd tjaffelt. Daar zal niemand over tjaffelen*, dat zal niemand weten (Vl.). Z. Belg.-Mus. 1844, blz. 195, waar gezegd wordt dat *tjaffelen* verwant is met : *tjuffen*, *suffen*. Z. sjaffelen en sjouwelen.

TJAKKE, v., zweep; *tjakken*, zweepen, jakken (Vl.). Z. *jak* (217).

TJANKE, of SJANKE, stuk hout dat de kinderen in het *janken* voortstooten met den voet. Wanneer dit houtstuk, dat plat is, op eenen zijner kanten recht staat, zegt men : *dat het pit* (of *piet*, 476) *staat* (Westvl.). Ligt een top met zijne pin omhoog, zegt men ook : *hij ligt pit.*

TJANKELEN, o. w., freq. van : *tjanken*, hinkelen, krom gaan of springen : *hij komt daaraan getjankeld* (Westvl., Hagel.).

TJANKEN, hinken (Oost- en Westvl.). Z. 't voorgaande en janken (207).

TJANTER, m., stok in eene haag, die op eene zekere hoogte afgekapt is en uitschiet (Westvl.).

TJAP, m., voor : ziekte of lap : *ik heb eenen grooten tjap gehad* (Westvl.). Z. joos (210).

TJARENT, het voorleden jaar (omstr. v. Brussel); in Limb. hoort men hier voor : *'t jaar;* bij Kil. : *jaerens*, *tjaeren*, l. *anno elapso*, *anno superiore.*

TJEU, TJEUT, SJEUT, 1° verkenssnuit : *zie wat tjeutje*; 2° varken : *eene gevette tjeut*, gemest varken (Gent en elders). Vgl. (306) kurren, kurreken, door de kinderen uitgespr. *küken*, en 't w. zeug (*zoog* van : zuigen), ook : teut of tuit en scheuteling (586).

TJIEP, wortel van *tjiepen*, piepen, dus voor : piep. Te Gent wordt dees kinderrijmken gehoord :

A, B, C,
De kat gaat meê
De hond blijft thuis
Tjiep zei de muis.

Te Antw. 'tzelfde, maar 't einde luidt :

Piep zei de muis
In 't vogelhuis.

Bij Kil. komt *pijpe* voor in den zin van : stoppel, stoppelveder, l. *caulis pennæ*; dus voor iets dat maar klein, onaanzienlijk of van weinige waarde is, en, dewijl *tjiep* voor : piep of pijpe gebr. wordt, zal het ook eigenlijk die bet. hebben : zoo zegt men te Gent van flauwen koffie of thee : *is dat flauwen tjiep*, *dat ge mij schenkt! Tjiepken*, licht voor : tjieperken, wordt h. en d. ook gezegd voor : lief kindje; *pieperken*, te Antw. van een zeer zwak, onderbleven kindje; te Gent is *tjiepken*, ook : *tjietje* uitgesproken, 1° een stukje, een beetje, een weinigje, een zierken : *geef me een tjietje eten;* 2° voor een ander w. gevoegd is het een w. van verachting, b. v. een *tjietje klerk*, een *sjietje schoolmeester*, een *tjiepke baard*, enz. d. i. een stukskeu klerk, gelijk men in Br. zeggen zou, een prulschoolmeester, een vlasbaard, enz. Z. schirpen.

TJIEPBEESTE. Z. tjiepen.

TJIEPEN, in Oostvl. 1° 'tzelfde als : piepen, tjierippen of tjilpen; 2° ook krijschen; trouwens *tjieper*, *tjiepbeeste*, *tjiepmuile* bet. krijscher; *stjieperigge*, *tjiepkerte*; eene die altijd krijscht (Gent en elders); in Br. zegt men ook *grijzen en pijpen* (478) en dit voor : piepen. Z. janken tjolpen en piepen.

TJIEPER (Gent en elders). Z. tjiepen.

TJIEPKEN (Oostvl.). Z. tjiep.

TJIEPKERTE, tjieperigge (Gent). Z. tjiepen.

TJIEPMUILE. Z. tjiepen.

TJIERIPPEN, **TJIERPEN**, piepen of schreeuwen als jonge vogels, vooral als de musschen (Vl., Br. en elders); doch in Vl. zegt men ook nog *tjiepen* voor : piepen, en elders : *tjielpen*, *tjilpen*; in Br. wordt dit ook *tjirpen*, *sjirpen*, *sirpen* en *schirpen* uitgespr.

TJIERPEN. Z. sjierippen.

TJIETJE (Gent). Z. tjiep.

TJINK, stoot, stomp, fr. *tocade* (h. en d. in Vl.).

TJINKEN, **TSINKEN**, **TSJINKEN**, **SJINKEN**, ook **TJONKEN** en **SJONKEN**, op de viool spelen (Vl.). Z. sjoeter, sjoeteren (613)

TJINSELEN, **TJINZELEN**. Z. tinselen.

TJIPTE, v., *een oude tjipte*, een oud wijf (Gent). Het zal voor : tjieperigge of tjiepster zijn. Z. tjiep en tjiepen.

TJIRPEN, **SJIRPEN**, o. w., piepen als musschen en ander gevogelte (Br., Antw.). Z. tjierippen.

TJOBBELEN, **TJONKELEN** (Ronse). Z. sjobbelen (613).

TJOELKEN, bedorven kindje (Kortrijk en omstr.); in Br. zegt men tot een lief kindje : *tjolle*, *sjoeleken* of *sjolleken*, ook : *mijn sjoeken*, of *sjolken* (van 't fr. *chien* of *chou*?), ww. die licht wel dezelfde doch anders uitgespr. zijn. Z. jool, joole (210) en tjiep.

TJOEP, soort van vinkenslag, vooral om jonge vinken te vangen : *op de tjoep zitten* (Meierij). Hiervoor zegt men elders : *op steek zitten* of *liggen*. *Sjoep*, te Gent : de kleine kwispel eener muts. *Tjoep* schijnt met : schop (595) verwant.

TJOERELEN, bespieden, afspionneeren (Gent en elders). 't Is hetzelfde als : *sjoerelen* (613), schuinskijken, een freq. van : *sjoeren*, in Westvl. gebr. voor : 't fr. *roder*.

TJOK, m., wat reis en reis den grond afgekapt is, de wortels van boomen en struiken (Westvl.). Dit w. is gewis eene verbastering van : *tjonk*, voor : strunk of struik in den grond staande. Z. bruis (82).

TJOKKEN, **SJOKKEN**, o. w., hetzelfde als : *snokken*, al rukkende breken (Br. en elders); te Gent bet. *tjokken*, *djokken* of *jokken*, zuigende uittrekken. Z. jokken (210) en schokken (593)

TJOLEN, o. w., gewis eene verbastering van 't werkw. *dolen*, dwalen, wordt in Westvl. gebr. voor : ordeloos, verward, achteloos liggen, en alzoo verloren gaan : *alles tjoolt in dat huis*; niet weten waar gaan, dolen, sukkelen, ziekelijk zijn. Z. djool (96), jolle, jool (210), sjollen (615), tjotelen, bij Weil. : sollen, waarvoor in Br. : *alles ligt er te rijden*.

TJOLLEN. Z. tjolen.

TJOLPEN, met gehuil weenen (h. en d. in Westvl.). Z. pajoelen (454), tjiepen, janken of sjanken.

TJONK, stronk of stam zonder takken (Diest, Hagel.). Z. sjonk (613)

TJONKELEN. Z. tjunkelen en sjobbelen (613).

TJONKELVOET, 'tzelfde als : schonkel- of sjonkelvoet (613), fr. *pied-bot* (Ronse en elders).

TJONKEN, **TJUNKEN** voor : stronken of trunken. Z. tjinken.

TJOORKEN, kapper of 'tzelfde in Oostvl. als : djooren, djoorken (96) en joorken (210).

TJOP, TSOP, SJOP, SOP, in Br., Vl. en elders voor: toppunt, hoogte van iets, b. v. van eenen boom, berg, toren, enz. fr. *sommet*, enz. hgd. *gipfel*, *wipfel*, waarmeé alsook met kop, hgd. *kopf*, top, het w. verwant is.

TJOTELAAR. Z. tjotelen.

TJOTELEN, o. w., voortdurend w. van: *tjolen*, met verwisseling van *l* in *t* (tjolelen), bet., evenals *rondtjotelen*: ronddolen, rondzwerven, rondloopen zonder te weten waarheen; ook: sukkelen, suffen: *hij sjotelt heelder dagen*, d. i.: hij is altijd op trot, ofwel: hij suft. Vanhier: *getjotel*, *tjoteleer*, sukkelaar, dompelaar; *tjoteling*, gesukkel, langdurige onpasselijkheid (Westvl.). Z. tjolen, djool, jool (210) tjukkelen, sjuiteren, sjuitert (614).

TJOTELING (Westvl.). Z. tjotelen.

TJUKKELEN, o. w., sukkelen; *tjukkeling*, sleurziekte, langdurige onpasselijkheid (Westvl.). Z. tjotelen, tjunkelen.

TJUKKEN, o. w., sukkelen, kwijnen, ziekelijk zijn (Westvl.); te Gent zegt men: *tjukken* of *sjukken* voor: sukkelen of: mooschen in 't schrijven. Z. 't voorgaande en 't volgende.

TJUNKELEN, TJONKELEN, strunkelen, sukkelen, l. *cespitare*: *tjunkelvoet*, strunkelvoet (Westvl.).

TJUNKEN, trunken. Z. sjonk.

TJUTEN, verken (Waas). Z. tjeut.

TO, handelwijs: *hij heeft geenen to van graan te binden* (Landen). Van 't fr. *méthode?* *To* ook voor: *toch* of *tocht*.

TOB, m., emmer (Limb.); bij Weil. en Kil. bet. *tobbe*: kuip, hgd. *kufe*, fr. *cuve*, engl. *tub*.

TOBBEN, dat bij Kil. razen, *furere*, *tumultuare*, en bij Weil. *afslooven* bet., gebr. men in Br. voor: aandoen, betijen.

TOBIAS voor: slagen of slaag, kastijding: *dat jongsken krijgt veel tobias*. Vanhier: *tobiassen*, slaag geven; *aftobiassen* (42), afrossen (Leuv. en omstr.).

TOBIASSEN, kastijden. Z. tobias.

TOCH. Z. tocht.

TOCHT, m., als wortel van: *togen*, trekken, doch v. gebr. in den zin van 1° trek of interest, opbrengst; hiervan: *lijftocht*: *hij leeft van de tocht zijns uitgezetten gelds*; 2° trek, trok, groeikracht, innerlijke kracht, zap: *daar zit geene tocht meer in die klaver*. *De tocht is uit het vleesch uit*. Vanhier 3° nog eene afgeleide bet., die te weten van: gunstige tijd tot iets, dan als iets trekt, als iets deugt. *Iets doen met tocht*: *de appelen moeten met tocht geplokken worden* (Br., Antw., Kemp. en N.-Br.). In 't N. van Vl. wordt *tocht* ook voor: tijd gebr.: *het heeft al een tocht geduurd*. In de omstr. van Breda is *tocht* o. voor: rid, gang, loop: *betaalt gij met den dag of met den tocht?*

TOCHTIG, bijv., vochtig, gezegd van linnen, papier en dergelijke dingen, welke vocht naar zich trekken (N.-Br.).

TOE voor: te, tot, bij: *hij eet een stuk kaas toe zijnen boterham* (Br., Vl., Antw.); *toe* in N.-Br. voor: toen.

TOEBAK, m., *toebaksdoos*, *toebaksvat*, *toebaksbuidel*, enz. voor: tabak, enz. (overal), 't hgd. *tabak*, engl. *tobacco*. *'t Is geen pijp toebak weerd*, 't is niets weerd (Vl., Br., Antw., Limb.). *Geef hem maar wat toebak* (slagen) *in zijnen raam* (Gent).

TOEBAKKEN, o. w., met zijnen bakzak (28) of het te verbakken graan van den eenen tot aan den anderen oogst toekomen, tot den oogsttijd toe meel hebben om te bakken (L. v. Aalst).

TOEBIJTEN, b. w., op bijtenden of bitsen toon antwoorden, toesnauwen, bots antwoorden (Br., Antw. Vl.); in Oostvl. ook: te veel rekenen, te veel opgeven.

TOEDAAT, toespijs (h. en d. in N.-Limb. en Gelderl.).

TOEDEMEN, b. w., bezoeken, een bezoek afleggen (Limb.).

TOEDRAG, **TOELEG**. Z. toedragen.

TOEDRAGEN, o. w., toegeven, verlies doen, schade lijden : *geloof me, ik draag er veel aan toe*. Vanhier : *toedrag*, verlies, schade; ook hetgeen men in een sterfhuis voor de schulden moet bijdragen of opleggen in steê van te trekken (Vl.).

TOEF (kramerslatijn), goed, wel, of het tegenovergestelde van : *loensch* : *dat zijn toeffe zaken. Dat is toef* (L. v. Aalst).

TOEFELEN, o. w., freq. van : *toeven*; (wachten, staan te wachten), traag of langzaam aan iets bezig zijn, talmen : *wat toefelt gij daar zoo lang; toefelaar, toefelerse, getoeffel* (Hagel., Br. en elders). Z. taffelen.

TOEGEVEN. *Men zou het hem niet toegeven*, dat van hem niet denken (Oostvl.); in Br. : *men zou 't hem niet nageven*.

TOEHAKKEN en **TOEKAPPEN**, al hakkende of kappende toevullen, toedelven (Br. en elders).

TOEK, v., moet hetzelfde w. zijn als : *toch, locht*, of als : tok (stoot), te Maastr. gebr. in den zin van : luim, bui, vlaag, of 't fr. *fantaisie, caprice, boutade* : *met toeken is hij opgeruimd*.

TOEKE, verkort van : toekomende : *ik kom toeke wèke bij oe* (Gelderl.).

TOEKEN, b. w., kwellen, tergen door handelingen als : stooten, slaan, nijpen (Limb.). Z. takken of taggen en tokken.

TOEKIEL, 'tzelfde als in Br. : kiel, blauwe kiel die als een hemd over 't hoofd wordt aangetrokken, en meest door karrelieden en anderen gedragen wordt (N.-Br.). Z. fuik (134).

TOEKLOPPEN, door kloppen dichtmaken, toedoen (Br. en elders).

TOEKRUIPEN, door kruipen aanvullen, of : tot iemand naderen (Br.).

TOEKTER, m., 'tzelfde als : *touter*, eigenlijk : *touwter*, schongel. Vandaar : *toekteren*, touteren of touwteren. Z. rennen (Brugge).

TOELANGEN, toegeven, op den koop bijgeven (Br. en elders). Z. langen.

TOELAPPEN, met lappen toenaaien : *is dat kot toegelapt*; toeslaan (Br.).

TOELEG, **TOELEGGEN**. *Toeleggen*, b. w., toegeven, verliezen : *ik leg er veel aan toe; toeleg*, schade, verlies of al wat men meer geeft dan het zijn moet (Vl., Br. en elders).

TOELOOPEN, b. en o. w., door loopen toemaken of toegaan : *de streep is toegeloopen* (Br. en elders).

TOEMAAT, v., doch in Br. : m., bet., in Br., Antw., Kemp. en N.-Br., wat men elders : *nagras, nagroen, naweide* of hooi van de tweede snee noemt : fr. *foin tardif, regain*. Men zegt : *die weide wordt getoemaat*, d. i. men maakt van 't nagras in den herfst, toemaathooi. Dit laatste w. hebben de Holl. woordenb. voor ons *toemaat*, en Kil. vert. *toe-maet-hoy*, door *fœnum cordum, serotinum* : *sicilimentum. Van den toemaat naar de heide loopen*, een spreekw. der Kemp., hetzelfde als elders : *van de klaver naar de biezen gaan*, d. i. van een goeden tot een slechten staat overgaan. « Dat de oude Brabandsche landtaal hier onvervalscht bewaard gebleven is, heeft uit mijne menigvuldige aanhalingen uit Kil. kunnen blijken. Dan ik twijfel of *toemaat* niet zij 't oud-duitsche *omat* of *amat*, dat Schilterus in zijn Gloss.-Teut. (64?) overzet : *fenum secundarium*. Ik zo[u] dit *omat*, *amat* samengetrokken ac[h]ten uit : *ober* of *aber*, die beiden *ite[rum], rursus, denuo* bet., en uit *ma[t]*. Dat *mat* in allen gevalle, in *toma[t]* niet *maat*, maar : maaiing is, blijk[t] uit het duitsche *namat* en *grunma[t]*, welke laatste zie bij *Von Stade* (E[r]laüter. Bibl. Wörterb. §. 280). » In d

Meierij van 's Hertogenb. noemt men het : *eimet*, hooimaaisel (Hoeufft). In Holl.-Limb. heet het : *nagras*, *naweide*, *achtermaai* (achtermui), *groemet* of *grommet* (165). Z. over *mat* Bild. II, 120 en bij ons : maaimeersch (358) en meezoet (369).

TOEN, TOENEN, TOENDISTEL. Z. tuin, tuinen, waarvan het in Limb. de uitspr. is.

TOENAMEN, b. w., verwijten (Br. en elders). *Iemand met naam en toenaam noemen*, *aanduiden*, enz., is hem met zijne familie- en voornamen aanduiden (Br., Vl., Limb. en elders).

TOENOKKEN, b. w. (Oostvl.), *nokken* (413).

TOENS, TONS, toen (Vl.).

TOEPEN (*oe* kort), o. w., kloppen. Vgl. 't fr. *taper* (Limb.).

TOEPITSEN, b. en o. w., al pitsende toedoen, toenijpen, vasttoesluiten : *hij pitste de oogen toe* (Br., Hagel., Vl., en Limb.) *Hij heeft de oogen maar toe te pitsen* of toe te doen, hij is zooveel als dood (Br. en elders). Men zegt in Vl. ook : *hij heeft maar de oogen toe te duwen*, hij is zeer slap, week. *Iemand de keel toepitsen*, iemand verworgen (Br.).

TOEPLOEGEN. Z. toerijden.

TOER, m., van 't fr. *tour* : poos, wijl : *eenen toer luiden* (Br., Limb.). Men zegt dit ook in de pr. Drenthe. *Dat is een toer*, dat is niet gemakkelijk (Vl., Limb.). *Dat zijn toeren*, dat zijn erge, ongelukkige voorvallen (Gent). *Toer* ook voor : zwier of plooien : *er valt veel toer in dat kleed* (Br., Vl.).

TOEREUKELEN, TOEROKKELEN : *'t vuur toerokkelen*, *'t vuur toereukelen*. Z. rokelen (552).

TOERIJDEN, door rijden of ploegen toemaken : *rijdt die voor toe* (Br. en elders). Z. rijzen (543).

TOERIJZEN, o. w., door rijzen gevuld worden (Br.).

TOEROKKELEN, TOEROKELEN. Z. rokelen (552).

TOERT, uitspr. van : taart (Br., Antw.); bij Kil. ook : *toerte* en *taerte*, *pannen koeck*.

TOESCHEN, TOESEN voor : *tuischen* (Limb., Gelderl.).

TOESCHIETEN, TOESCHIJTEN, o. w., door afvallen gevuld worden (Br. en elders).

TOESEN. Z. toetsen en toeschen.

TOESLEUREN, b. w., door sleuren toemaken, toeslepen : *de putten en holtens toesleuren* (Br., Antw.).

TOESNEEUWEN, door sneeuwen gevuld worden : *de gracht is toegesneeuwd* (overal).

TOESNOKKEN. Z. snokken (659).

TOESTAND, in Gelderl. en h. en d. in Limb. gebr. in zijnen eigenlijken zin van : verlof, toestemming.

TOESTEKEN, b. w., toegraven, toespaden. *Een handje toesteken*, helpen (bijna overal).

TOESTORTEN, o. w., stortend toevallen : *de put is toegestort* (Br., Antw. en elders).

TOESTROPPEN, b. en o. w., toestrikken bij middel eener strop, of als eene strop toetrekken : *strop de beurs toe* (Br. en elders).

TOETE, v., voor : tuite : *eene oude*, *leelijke*, *aardige*, *vranke toete* (Gent en elders).

TOET OF BLAAS. Z. toeten, toot of tuit (hoorn).

TOETEN, o., eigenlijk : op den horen blazen, doch te Diest 't zelfde als : *de bef jagen*, *pannegat slaan*. In Holl.-Limb. bet. *toeten*, evenals in Br. *blazen*, drinken : *hij kan wel toeten*, *dat glazeken is weêral uitgetoet*, uitgeblazen, d. i., uitgedronken (Oostvl.). In een zelfden zin zegt men te Gent en omstr. : *tuiten*, *uittuiten*, in Br. ook : *buizen*. Z. toot, tuit, tuiten.

TOETSEN, b. en o. w., bet. in 't Z. van Westvl., waar men *toessen* uitspr., proeven, keuren : *den wijn toetsen*, gezamenlijk de glazen eens stille-

kens tegen elkander slooten of tokken als men drinkt : *toets eens met mij*; 2° met de marbols slooten of den eenen op den anderen werpen. *Toetsen* is verwant met 't fr. *toucher*, engl. *to touch*, ital. *toccare*, sp. *tocar*. Z. tokken en takken.

TOEVAREN. Z. toevoeren.

TOEVERSAN (*van*), lieverlede (Gelderl.).

TOEVIJZEN, door vijzen dichtmaken (Br.).

TOEVOEREN, met kar of ploeg toemaken : *de gracht moet toegevoerd worden. Voer dien put met steengruis toe* (Br., Antw., Kemp. en elders); in Limb. is het : *toevaren : vaar de dieptens toe*.

TOEWAAIEN of **TOEVLIEGEN**, door den wind gesloten worden (Br. en elders).

TOEWAARTS, bijw., naar toe (Gent); in 't engl. *towards*.

TOEWERPEN, b. w., iets, dat open is, door werpen toedoen : *werp dien put met aarde toe* (Br. en elders). *Toegeworpen naam*, toenaam, bijnaam (Br.).

TOEWIJTEN, toeschrijven, toekennen, *de haat en de verdeeldheid zijn aan den hoogmoed en den eigenbaat toe te wijten* (Br., Antw. en elders).

TOEWRIJVEN, 1° door wrijven toedoen, aanvullen; 2° aanwrijven, toewijten, met iets betichten : *gij moet mij dien misslag niet toewrijven* (Br., Antw.).

TOEZAKKEN, o. w., door afzakken toegaan, toegevuld worden : *de put is toegezakt* (Br., Antw., Kemp., Limb.).

TOEZEKEK, o., tootje of zoen : *kom, kindje, geef me een toezeke* (Gent en elders). Z. toot, teutje.

TOEZETTEN, met iets voor te zetten sluiten : *zet die openingen toe* (Br. en elders).

TOEZIEN, o. w., verwonderd staan, staan te kijken (Zeel. en Breda).

TOEZWELLEN, door zwellen toegaan : *de wond is toegezwollen* (overal).

TOFFELEN, 'tzelfde als : taffelen, tokken, slaan : *taffel er maar op ; aftoffelen*, afrossen ; *overtoffelen*, overranselen, *taffeling*, slaag (Br.). Z. ook : toefelen.

TOGEN, TOOGEN (met zachtl. en scherpl. *o* uitgespr.), toonen, wijzen, tentoonstellen : *iemand het gat van den timmerman togen*, hem de deur wijzen of aan de deur zetten, buitenzetten. Z. gat (138) (Vl., N.-Br.), Vgl. *vertoogen, betoogen* voor : vertoonen, toonen. Bild. evenals de Ouden, gebr. het w. in dezen zin :

O gij, in liefde en macht getoogd.

2° bij Kil. reeds als oud opgegeven in den zin van : wijzen, toonen, bet. *togen* nog in Kl.-Br. en Oostvl. trekken. *Een schip toogen* is : het op een binnenwater voorttrekken; en 3° met eene trek- of slijpnet visschen (Kl.- Br.-Waas). Z. Weil. en Hoeufft op *tocht, trek*, en Delf. (557) op : *tuygen*, hgd. *ziehen*, trekken. In Gelderl., Groning. Overijsel bet. *tugen* : niet kunnen doen zonder schade (Taalk. Mag., II, 342 — III, 67). Van *tugen* komt : *toger, teugel*, dat dus eigenlijk : trekker bet. Z. toog.

TOGER, groot trek- of slijpnet waarmeê men toogt of vischt (Kl.-Br., Waas); bij Kil. : *togher, toger-garen*, treknet, l. *everriculum, sagena* (net).

TOIL, uitspr. van : talie (Br.).

TOK (*o* als korte *oe*), stoot, stomp, slag, tik : *hij kreeg eenen tok dat hij viel. Met een toksken* of *tokje ligt hij omver* (Br., Antw., Kemp., Limb., N.-Br.); bij Kil. : *tuck*, 1° *tactus, ictus, pulsus* ; 2° *fraus, insidiae*, germ. *tuck, duck*.

TOKKELATER, m., koperen buisje met twee ringen dienende om griffies, potlooden, enz. in te steken en er meê te schrijven, fr. *porte-touche, porte-crayon* (Oostbr., Antw.). Van : *tok, toets*, fr. *touche*, en *lader*, drager

TOKKEN (*o* als korte *oe*), 1° eigenlijk en nog heden : raken, aanraken, bij Kil. 't zelfde als : *toetsen*, l. *tangere*.

2° bij Kil. *icere*, slaan, en vooral : stooten, stompen, l. *arietare*, *trudere*; verders ook, in Br., Antw., Kemp. en Limb : slaan, mishandelen, plagen, afslooven : *die stiefmoeder doet niet als de kinderen tokken en slagen. Die voerman heeft zijne peerden afgetokt*, d. i. door mishandeling en zwaren arbeid afgevoerd. Vanhier : *tokker ; aftokken*, *afgetokt peerd*, versleten peerd (Br.); in Kl.-Br. heeft *tokken* den overdrachtelijken zin van : iemand oneer, schade aandoen, beletsel stellen : *die wildstrooper*, *die kwaadpoets*, enz., *zal zoo lang tokken*, *tot hij gepakt is*, enz. Vanhier het freq. *tokkelen*, door stooten aanzetten, voortdrijven, fr. *exciter, inciter*. J. Van Lennep heeft *tokken* voor : tokkelen. Men hoort het soms ook voor : *dokken* (*afdokken*, afgeven). In N.-Br. en elders zegt men *tokken* voor : kloppen, voornamelijk zachtjes kloppen. Men vindt het ook bij *Grosley* (*Vocabul. Troyen*, in deszelfs *Ephemerida*, T. 3, C. 8) vert. door : *heurter légèrement*. In de Lotharingsche volkstaal zegt men ook : *taquè*, *toquè* voor : *heurter*. Bij Rochefort bet. *toquer : toucher*, *frapper*, *heurter*. In Vriesl. is *tokken* : lokken, aanlokken (Hoeufft, 664) ; bij Kil. is 't *tocken*, *tucken* ook *token*, en die laatste vorm heeft niet slechts de bet. van : slaan, maar ook van : jocken, *jocari*, *nugas agere ;* bij Meyer is *tooken* : stooten, rammeyen. Z. tornen.

TOKKER, m., die tokt of slaat, mishandelt; *peerdentokker*, peerdenprosser, vilder ; ook een sukkelaar (Br. en elders).

TOKKERIJ of *getok*, stomperij, mishandeling ; gesukkel (Br. en elders).

TOKSAAL, o., voor : okzaal (419) (Br., Hagel., St.-Truid.). Sommigen willen *doxaal* of *toxaal* van 't gr. *δόξα* afleiden.

TOL of TOLRAAP, dikke raap : *verkooping van een bunder tolrapen. Koopdag van eene partij goed getolde rapen* (Kemp.); bij Kil. : *tolle*, knolle, l. *rapum*. *Tol* is verwant met het zweeds. *toll*, top, spits. Z. Bild. op : draaier.

TOLLETJE, in N.-Limb. en Gelderl. : grap, snakerij : *dat was maar een tolletje*. Z. toltjens.

TOLTJENS, gezegd door de kinderen die aan 't stekken (met de marbols spelen) zijn, iets willen wegnemen (Kortrijk) ; bij Kil. is *tollen* in 't l. *ludere trocho ;* en *tolleken*, *trochulus ;* tolleken, een holl. w., hetzelfde als : schuytken, l. *linter*, *alveus*.

TOMBE, TOMME. In eene menigte van Brabandsche dorpen, en licht ook elders treft men plaatsen aan die : *de tombe*, *de tomme*, *het tompveld*, enz., genaamd worden; zoo heeft men : *de tommen*, te Grimbergen ; de *tombe*, te Wezenbeek ; de *boenstombe*, bij Anderlecht ; *de tomme*, te Melsbroek (jaer 1368); *in Meldebrouck op 't tompvelt ; op den tomberch* (1542), *op 't tomvelt*, *neven Sinte Verelden* (Sint-Pharaïldiskapel te Steenockerzeel jaer 1391) ; *de tomme te Everbergh*, te Over- en Neerwinden, enz. Vanhier de familienaam : *Vandertomme*, *Vertommen*. Deze *tommen* of *tomben* zijn rondvormige heuvels, als waren zij zoo van menschen opgeworpen, en dit zal voor sommige van haar ook wel het geval geweest zijn. Die *tomben* dienden tot grafplaatsen der Franken, die hunne voornaamste dooden op zulke hoogten begroeven. Het w. komt van 't l. *tumulus*, dat verhevene plaats, hoogte, heuvel, en ook : graf, grafstede, fr. *tombe*, bet.

TOMBELEN. Z. tommelen.

TOMME. Z. tombe.

TOMMELEN of TOMBELEN, o. w., uitvallen, uitmeten : *wel tommelen*, *slecht tommelen*, goed, slecht uit-

vallen, al of niet gelukken met iets dat men koopt : *ik ben wel getommeld met dat peerd. Na lang loopen is hij nog wel getommeld met zijn huwelijk* (Hagel.). *Tombelen* doet ons denken aan het fr. *tomber*, vallen, dat er in verband meê staat; immers *vallen* heeft ook gemelde beteekenis; zoo zegt men, b. v. : *ik ben met dat peerd niet slecht gevallen.* Edoch het kan wel 't zelfde zijn als bij Kil. : *tommen*, *tommelen*, elders : ruilen, mangelen; doch *tommelen, tummelen* bet. ook : tuimelen.

TOMP, *tump* uitgespr., 1° hoek van tafel, stoel, kist, land, enz.; 2° halskraag (Limb.). *Tomp* schijnt verwant met stomp en bet. in Limb. ook : dikken tak of tronk van eenen boom; doch dan is 't m. en wordt niet *tump* maar *tomp* uitgespr. Z. tippen.

TON, bijv., voor : dun, l. *tenuis,* wordt in de Kemp. gezegd van kleedingsstoffen.

TON. *Op eene ton eten*, gierig zijn, en dit bijzonderlijk laten blijken met aan de plichten der gastvrijheid te kort te blijven. Als men bij iemand ten eten gevraagd is, zegt men gemeenlijk dat men bij hem zijne beenen onder de tafel, of onder 't berd mag gaan steken, en als men nooit bij iemand ten maaltijde verzocht wordt, dan is 't met hem gelegen als ate hij op eene ton, waar men zijne beenen niet kan ondersteken (Oostvl.). *Ton afluiden* is, de slag, de poos die men luidt, als de ton bier op eene uitvaart afgedronken is, en dat men nog een gebed voor den overledene leest (Oostvl.).

TONG. *Op zijne tong niet gevallen zijn*, rap ter taal zijn, goed kunnen antwoorden (Br., Antw. en elders). *Goed ter tonge zijn*, goed kunnen klappen (Gent). *Zijne tong slaat ijzer* (Vl., Antw. en elders), *zijne tong slaat vleesch* (Vl.), hij is dronken. *Iemand de tong pellen*, bij Weil. : *de tong schrapen*, iemand fijn uithooren. *Iemand met de tong pakken*, hem bij het woord vatten (Br. en elders). *Over de tong kakken*, overgeven (Vl., Antw. en elders). *Zijne tong intrekken*, zijn woord intrekken of eten (Antw., Br., Vl. en elders). *Zijne tong verloren hebben*, niet spreken of antwoorden (overal).

TONKEN of TRUMPEN, 't zelfde als : *tampen, tinken*, langzaam en indervoege kleppen dat de klepel maar eene zijde der klok raakt : *het angelus tonkt* of *trumpt* (Limb.).

TONNEZAAD. Z. tonzaad.

TONS, TOENS, bijw. : toen (Vl.); in Westvl. ook *ton*, voor : dan.

TONSEN, TONSTEN. Z. vertonsen.

TONTEL, in Limb. voor : tondel of tonder en tintel; en *tontelpot* voor : tinteldoos, tonderdoos. Z. vonk.

TONTELPOT. Z. tontel.

TONZAAD, TONNEZAAD, vlas- of lijnzaad dat in tonnen uit Riga en van elders hier aanlandt, het beste lijnzaad : *tonzaad is beter als zakzaad* (Vl.).

TOOG, m. (zachtl. o.), priestertabbaard, l. *toga talaris*, fr. *soutane* (Br., Antw., Vl. Limb. en elders).

TOOG (veel met scherpl. o), m., toon. *Ten tooge staan*, ten toon staan (Vl.),

> Maer als een bobbel staet
> Fraey opgejaeght ten tooge.
> (Snellaert, *Verhandeling*, 243.)

2° toonbank, winkelbank, bord of tafel in een winkel waarop men de koopwaar ten toon legt, en de klanten gerieft, fr. *table de boutique. Men verkoopt hier niet als met geld op den toog* (Vl., Br., Antw., Kemp. en h. en d. in N.-Br.); men noemt dit meubel ook : *disch*, *toogberd*, *tafelberd*, en te Leuv. *kraam*; bij Kil. is *tooghe* Vlaandersch en 't zelfde als : *toon*, l. *ostensio, conspectus*. *Toog* bet. in N.-Holl. : *slede*; 3° *toog* (scherpl. o), m., jaarmarkt, foor : *in 't Land van Aalst is de toog van Geeraardsbergen vermaard* (Ronse en elders). Vanhier

toogen, toonen, hgd. *zeichnen*, ten toon stellen. Vgl. *zeichen*, teeken, Zweed. tekn, engl. *token*, goth. taikns, l. *signum*.

TOOGEN (Vl., N.-Br.). Z. toog en togen.

TOOI, in Westvl. gebr. voor : overtreksel van een oorkussen, sloop. Z. tooien.

TOOI, slechte uitspr. van : teef (Hagel.).

TOOIEN voor : toogen (Westvl.); bij Kil. *toyen*, q. d. tooghen, l. *ornare, ad oculum se parare*.

TOOM, m., leder dat men aan de klompen zet om gemakkelijker te kunnen gaan (Hagel.).

TOON, TOONEN (*oo* als *eeu*). *Toonen*, o. en b. w., getuigen, getuigenis geven, eene getuigenis afleggen : *ik zal voor den rechter in uw voordeel toonen*. Vanhier : *toon*, m., getuige, fr. *témoin : die kerel is een valsche toon* (Br., Antw.); bij Kil. bet. *toon*, o. a. : bewijs, getuigenis, *probatio*, *testificatio*, *testimonium*, en *toonen* of tooghen, o. a. : *probare*, *testare*, *testificari*. In de Kemp. en N.-Br. noemt men *toon* het voorschrift naar hetwelk de kinders in de scholen leeren schrijven. In onze jeugd noemde men, en licht nog heden, in Br. dit schoonschrift ook : *toon* en *exempel*. Kil. vert. *toon* door *ostensio*. Z. Hoeufft (605). Vandaar komt het waarschijnlijk dat men in Limb. *tuin*, v., hoort bezigen voor : het vierde gedeelte van een groot blad schrijfpapier, omdat een vierdeblad papier juist de grootte beslaat van *een exempel. Voor toon schrijven*, om ter beste schrijven (Antw.).

TOORS. Z. toorts, enz.

TOORSEBLOEM, seneplant. Z. toorts.

TOORSEN, b. w., slaan (Limb.). Denkelijk dat dit hetzelfde w. is als *tuischen*, dat eigenlijk mangelen is, doch in Br. ook *stouwen*, b. v. de *koeien stouwen*. *Torssen* is zooveel als : binden, in bundel binden (Kil.).

TOORT, keutel, strond. Samenstel. : *peerdstoort*, peerdenkeutel (Turnhout en omstr.). Kil. geeft *toort*, *tort*, *torde* op als oud Vlaandersch voor : drek, strond, l. *merda*, angl. *torde*, *towrde* en *tortwevel*, *schitwevel* vert. hij door : *scarabeus*, een zwart diertje, dat in den peerdendrek zit. Het hgd. *torte* bet. : toert of taart, fr. *tarte*. Z. tootel, toortelen.

TOORTEL (scherpl. *o*) en *tortel*, m., gedraaid hout, dat men steekt op de spil van een spinnewiel, waar de pees in loopt (Westvl.). Verwant met 't fr. *tourner*.

TOORTELEN zond men uit Ieper. met de volgende voorbeelden : *kijk eens hoe dat ge mij toortelt. Hoe zijt ge toch getoorteld!* dit laatste met den uitleg : *slordig gekleed* of *aangedaan*. Dit zal dan 'tzelfde zijn als bij Kil. : *tateren*, vlaandersch w., dat, o. a. : kladden, vuil maken, lomp werken. bet. Doch het schijnt een freq. van 't ons onbekende *toorten*, afgel. van : *toort*, drek. totteren.

TOORTS, TORTS, enz. In Limb. spreekt men *toors* uit, en hiervan heeft men : *toorsebloem*, dat zooveel is als : seneplant. Maar wat plant is dit? Is 't het hgd. *sehnenhaut*, fr. *aponévrose*, of *senesbaum*, *seneblätter*, ofwel *toortskruid* of *toortsplant*, fr. *espèce de brique madame*, ook *molaine*, l. *verbascum*, plant die in Br. *wolbladeren* heet? In Br. noemt men *toorts*, uitgespr. *tots*, mv. *totsen*, 1° de zaadtoppen van dennen- sparren- en mastboomen, licht zoo genoemd omdat zij langvormig zijn en gedroogd goed branden ; 2° een zeker bijplant die op de wortels van een andere plant, b. v. op pastinaken en vooral op de duitsche klaverwortels groeit. Dit gewas is hoogbruin van kleur en schiet als eene toorts eenstammig op ter hoogte van omtrent eenen voet of twaalf decimeters ; de plantkundigen noemen het : *orobanchium*, fr. *orobanche*,

engl. *broomrape*, hgd. *sommerwurzel*. Maar het w. *tots* zou ook verwant kunnen zijn met : *dutse*, *dusse*, bij Kil. vert. door : *glans*, *tonsilla*, *tuber*, *tuberculum*. Z. doude. (97) en sparrebot (649). Heet men de *orobanche* in de omstr. van Antw. niet *honger* of *ongèr?* Z. unghers bij Kil.

TOOT, TOTE, belangrijk w. nog van dagelijksch gebr. in Vl., Br., Antw., Kemp., Hagel., Limb. in welk laatste streek het *teut* en *toet* wordt uitgespr., voor : tuit, dat er, volgens Bild. slechts eene verbastering van is. Bild. leidt *tote* af van : *to-en*, of *tui-en*, d. i. : trekken. Zoodat *toot of tuit* en *toet*, eigenlijk iets is dat vooruit getrokken is en dus vooruit staat. Inderdaad *toot* bet. eigenlijk iets dat vooruitspringt, dat vooruitsteekt als een tip, top, een zeker vooruitkomende eindeken, stukje of stompeken, een horen of al wat den vorm heeft van eenen horen. Vanhier dat men in Limb. *toot*, *tootje*, *tuut*, *tuutje*, *tukke* heeft voor 1° papieren zakjes waarin de kruideniers winkelwaar gerieven ; 2° met slechts de pijp of buis van eenen pot, als koffiepot, melkpot, enz., maar ook de pot, de bierkruik, vatje zelf wordt er *teut*, en de pijp ook : *tuitel* (*teutel*) geheeten. *Van toet of blaas weten*, ook : *van tuit noch blaas weten*, met eene zaak onbekend zijn (Limb.); in Br. : *van tutten* (toeten) *noch blazen weten*, elders en in de woordenb. *van toeten* of *tuiten noch blazen weten*. De pijp of buis van een koffiepot, enz. heet in 't Hagel. : *teutel;* in Br., Antw., Kemp. : *toot*, m.; in Vl. *tote*, *teute*, *tuite*, waar dit v. is, evenals bij Bild. Edoch in de lage taal zegt men *toot*, *tote*, 1° voor muil, mond of snuit en in Vl. niet slechts mond, maar zelfs, doch overdrachtelijk, voor gelaat, gezicht. De verkleinww. zijn : *tootken*, *tootje*, *totje*, *tökken*, *tükken*, *teutje* : *doe teelijke toot*. *Hij kan zijnen toot niet toehouden*. *Een toot maken* of *trekken*, zijn mond vooruitsteken, een scheef gezicht trekken, en overdrachtelijk : zich misnoegd toonen, pruilen. *Zijn toot* of *neus op iets uitsteken*, iets misachten (Br.). *Eene toot zetten* : door het optrekken of vooruit steken van den mond, zekere grijns maken (N.-Br., Hoeufft, 606). Evenals mond, mondje voor : kus, zoen, zoentje, aatje, smakje gebr. wordt, zoo zegt men in Vl. ook : *toot*, *tootje*, *teutje*, *tuitje* voor : zoentje, kusje, en *toten* voor : kussen; in Br. en de Kemp. ook nogal : *een tökke geven* voor : kussen. Volgens ons is *stoot*, *stooten*, waarvan *stotteren* (stamelen), 'tzelfde als *toot* met eene *s* voorop. Van toot ook thans in Holl. en elders en in de woordenb. *tuit*, komt : *toeten*, *touten*, *teutelen*, *teuteren*, *toteren*, *tateren*, *tottelen*, *totteren*, *tuttelen*. Bij Kil. wordt, en zeer wel, de tepel of tet ook *toot* of *tuit* genoemd. Samenstel. *totenhoed*, steek; *totebel* (Z. Bild.); *totemuil* of *tuitemuil*, een wiens tanden of lippen vooruitstaan, of die een toot maakt; *totemuts*, *totepot*, enz.

TOOTER, TOTER, m., slijk, modder (Limb.). Het is waarschijnlijk voor : *toorter*, diminutief van : toort. Z. dit w. alsmede totter.

TOOTJE, uitgespr. : *totje*, *teutje*, *tutje*, mondje, kusje, zoentje (Vl., Br.). Z. toot.

TOOTKEN, uitgespr. : tökken (Br.). Z. toot.

TOOTMUILEN. Z. totemuilen.

TOOVERAAR, in 't Z. overal voor : toovenaar, dat min goed is; bij Maerl. *toveraer;* bij Kil. *tooverer*. Vanhier : *tooveré(r)s*, heks.

TOOVERE(R)SBROOD, TOOVERERZENBROOD, TOOVERHEKSENBROOD ook WOLVENBROOD, zwarte kamper-

noelie of paddestoel (L. v. Aalst, Gent en elders) : *wulveneten*.

TOOVERERSENKOORN, TOOVERHEKSENKOREN, de zwarte stofaren in tarwe, gerst, haver (L. v. Aalst); elders in Vl. zegt men : *masschaart, masschert* (365); in Br. *massel* (365), *honinksdauw*; doch dit laatste alleen van de tarwe.

TOP, emmer (Belg.-Limb.). Z. tob.

TOP, m., tol, bol, kop, kruin, de vrucht van denne-, mast- en andere boomen, b. v. *mastetoppen*, *dennetoppen*. *Hij zal geenen ouden top scheren*, hij zal niet oud worden (Br., Antw., Vl. en elders). *Top* of *trentettop* is niet slechts : eene non of tol, maar ook een holleblok, fr. *sabot*, en overdrachtelijk : een klein dik manneken (Waas); voor dit laatste zegt men in Br., Limb.: *dopken*(102), een *blok* : *een jongen lijk een blok*. In 't L. v. Waas spelen de meisjes bijna uitsluitelijk met den *top*, de jongens met de *non*, die eens zoo groot is. Men heet nog *top* : den haarbos op het voorhoofd, ook : *toppe t, toepet*, hetzij dit komt van 't fr. *toupet* of van *toufet*, van *touffe*; in Groning. is *toef* voor : kuif, fr. *toufe*, *toupet*, engl. *tuft*, hgd. *zopf*, nedersaks. *topp*. In Br. en Limb. zegt men : *dop, doppen*, (spel) voor : top (tol, non) en toppen. Te Antw. is de *top* uitsluitelijk de drijftol die met eene zweep wordt voortgedreven. De *non* heeft eene ijzeren pin, wordt met eene koord opgewonden en zoo in den draai gezet; dit laatste heet omstr. Leuv. : *dop*. Er zijn *kampnonnen* (219) en *draainonnen*, die onderarmelings worden ingang gezet.

TOP, als bijw. aan 't hoofd van eenige woorden geplaatst, beteekent : tot boven toe, ten top toe, heel en gansch; zoo zegt men in vele streken : *topvol*, heel en gansch vol; *toppezot*; *topendaal*; *toponder*, enz.

TOP EN DAAL, ook : TOP EN TAAL, bijw., van boven tot beneden, van top tot teen, heel en gansch : *hij gelijkt zijn vader top en daal. Hij is topentaal in 't water gevallen. Topentaal in 't nieuw steken*, in nieuwe kleederen gekleed (Belg.-Limb. Antw., en Diest); in de omstr. van Leuv. hoort men : *hij gelijkt zijn vader op-en-dop* (Z. blz. 438). Hier zullen wij bijvoegen dat *daalkomen* bet. : nederkomen; en dat *daal* (blz. 88 vermeld) ook in Holstein gebr. wordt voor : neder, nederwaarts : *up un daal*, op en neder. Topentaal kan ook heel wel zijn voor : *top ende al*, d. i. geheel.

TOPENDE is de tak eens booms van de kroon of kruin tot boven (Westvl.).

TOP END EÊS (eêrs). Z. ee(r)s, blz. 114.

TOP ENDE VOL, uitgespr. : *toppendevol*, vol tot aan het topeinde, tot boven toe, geheel vol (Westvl.). Z. reizens en strijkensvol.

TOPMUTS, mansslaapmuts met eenen kwispel (Vl.).

TOPPEER, SOPPEERE (648), slag op 't hoofd of 't aanzicht : *hij kreeg eene toppeere dat hij suiselde* (Westvl.). Z. peer (463) en *top* voor : kop.

TOPPEN, o. w., bij Bild. (III, 152) als over eind zetten; maar 't zou eigenlijk kunnen zijn : draaien als een top of tol; te Antw. en elders gebr. men *toppen* voor : knikken met het hoofd, en men zegt het vooral van vogelen : *de uil topt*. Vanhier, in overdrachtelijken zin : *met zijnen top spelen*, pruilen : *wat boos kind, het topt weêral* (Kl.-Br. en elders)! Bij Weil. is *toppen* : razen, dol zijn; bij Kil., die ook *tobben* als 'tzelfde opgeeft, heeft *toppen*, behalve dezen zin, nog dien van : gerucht maken, rondzwerven, rondloopen, enz. Z. betoepen (48).

TOPPEN, een spel bestaande in naar een stopsel of iets desgelijks, waarop

geld ligt, te schieten (omstr. v. Lier); bij Kil. is *toppelen*, *dobbelen* : met de teerlingen spelen.

TOPPEWEERD UIT ZIJN, altijd gereed zijn om te muggenziften, altijd iets weten bij te zeggen (Westvl.).

TOPPEZOT of TUKKEZOT, geheel zot (Westvl.). Z. top.

TOPWERK, omoog, fr. *picot* (Westvl.).

TORBEL, TURBEL. Z. torvel.

TORD of TORT, imperfect. van : *terden* of *terten* voor : treden (Vl.).

TOREN. *Het zal op uwen toren luiden*, gij zult ervan krijgen of gestraft worden (Gent en elders). Z. beiaarden (38).

TORKELEN, vermoeden hebben : *op iemand torkelen* (Heerlen).

TORN, poos, ruk, stoot (N.-Br., Hoeufft, 606).

TORNEEREN, TORNIEREN, o. w., razen, tieren, of in Limb., 't zelfde als in Br.: *tannieren*, in Vl.: *tarreesten*. Het gaat altijd met *vloeken* gepaard : *hij stond daar te vloeken en te torneeren als een duivel*. 't Is het hgd. *turnieren*, fr. *tournoyer*, ital. en middeleeuwsch l. *torneare*. Z. tornooijen bij ons en Weil. en ook : toppen, totteren.

TORNEN of TOKKEN, gezegd van 't stooten der bokken en geiten met de horens (C. Axel). *Tornen* wordt meest door de boeren gebr. Bij Frieseman vindt men : *tokken*, gelijk *tikken*, en *torn* verklaard door : stoot; doch *tornen* zou alleen beteekenen : met geweld losmaken. Z. tokken in 't *Arch*. (II. 191).

TORNOOIEN, uitgespr.: *ternooien*, hetzelfde als : taggen, tergen, plagen, niet gerust laten, bestrijden, verdriet aandoen, fr. *tourmenter* : *dat lastig wijf kan ons ternooien* (Br.). Wanneer de arbeiders op twee tegenovergestelde bootjes elkander, bij middel van een langen stok, trachten in de Leie te stooten, dit heet men te Kortrijk en elders in Vl. : *tornooien*. *Tornooien*, te Antw. een spel dat op twee wijzen gespeeld wordt, 1° in 't midden eener koord, in de hoogte dwars over de straat gespannen, hangt een tob water. Een man, met een langen stok in de hand, wordt op een wagentje er snel onder door gereden en steekt met den stok tegen het voorste uiteinde van den bodem, zoodat de top omklinkt en al 't water hem en die den wagen trekken, over het hoofd stort. 2° Eene plank wordt derwijze op eenen steen gelegd, dat het eene einde den grond raakt en 't ander omhoog uitsteekt; op 't lager einde zet men eenen holleblok vol water. De speleude nemen beurtelings een loopken en springen op het naar boven stekend einde, zoodat het lager einde met den holleblok in de hoogte wipt en 't water den springer op de ooren kletst. *Tornooien* is in 't fr. *tournoyer*, eigenlijk : draaien, wenden; het stamw. is *tourner*, keeren. Z. 't w. bij Weil., bij Bild. : *tornooi*; bij ons : *iemand in den draai houden* (blz. 103).

TORRE, m., in Vl., evenals bij oude schrijvers, voor : toren. *Torremuts*, pullemuts (Deinze); *torrebies*, hooge bies die in broeken wast (Waas).

TORREBIES. Z. torre.

TORREMUTS. Z. torre.

TORTEL. Z. toortel.

TORTELAAN, v., torteldnif (Dendermonde en elders); in 't spaansch : *tortola*, ital. : *tortora*, *tortorella*; fr. *tourterelle*, l. *turtur*. Vgl. hiermeê 't fr. *ortolan*, ook verduitscht door : *ortolaan* (uitspr. : *ortelaan*); bij Blussé. vinkje, bij Bild. : horenvink, het latijnsche *hortulanus* (hovenier), bij Sleeckx, *ortolaantje* : regenvogel, netvogel.

TORTELEN, TORTEREN. Z. totteren.

TORTS. Z. toorts.

TORVEL, m., menigte volks (Limb.). 't Is 't zelfde als bij Kil. : torbel, turbel;

van 't l. *turba*, waarvan 't fr. *troupe*, d. i. menigte, hoop volks.

TOT voor : bij : *hij is tot mij* (Vl.).

TOTE. Z. toot.

TOTEL, verkleinw. van : toot.

TOTEMOLLEN, gewis voor : totemallen of totemuilen, is bij de boeren van Zeeuwsch Vl. : een wellustige dans waarbij jongens en meisjes elkander kussende de tong in den mond steken. Z. toot, tuit.

TOTEMUILEN of TUITEMUILEN, een leelijken toot of gezicht trekken, misnoegd zijn, pruilen (Vl. en Zeel.). Z. toot.

TOTEN, b. w., een toot of tootje, d. i. een kusje geven : *zie die moeder haar kindje eens toten* (Vl. en elders); in Br. hoort men soms : *toten*, o., voor : eenen toot maken, de lippen vooruitsteken.

TOTENHOED, in Br. 'tzelfde als in Limb. : *drijteut, steek;* te Gent : *kiebek* of *tweebek*, dat daar ook generaalshoed bet. Z. tikkenhaan.

TOTER. Z. tooter.

TOTJE. Z. tootje.

TOTS. Z. toorts.

TOTSKOP, lastig kind, koppige mensch (Antw., Kemp.).

TOTTELEER, hakkelaar. Z. tottelen.

TOTTELEN, o. w., te Brussel 't zelfde als : *doddelen* (97) of *totteren*, stamelen of stameren, hakkelen (freq. v. hakken); *totteling* en *getottel*, gestamer. In den Teuth. *tottelen*, stamelen; *totteler*, stameler; *tottelyngh*, stamelynge. Z. totteren.

TOTTER. Z. totteren en tooter.

TOTTERAAR, stamelaar, sukkelaar (Br., Kemp., N.-Br.).

TOTTEREN, o. en b. w., in N.-Br. : hakkelen, stamelen, stotteren; in Westvl., waar 't : *tutteren* klinkt, beven, sidderen, huiveren; in Oostvl. is 't b. w. en bet. er : vlechten, dooreenvlechten, draaien, b. v. *eene kletsoor, eene koord totteren* (L. v. Aalst). *'t Is teenemale ineen getotterd* zegt men te Wetteren en elders, d. i. : ineen gedraaid, verward (Z. toortelen). In den eersten zin is 't hetzelfde w. als : *tottelen*, stamelen, waarvoor Kil. *tateren*, l. *balbutire*, etc. heeft, en ook : *touteren*, en dit *touteren* of *touwteren* (van *touw*, koord) bet. niet slechts : schongelen en voornamelijk : heen en weêr bewegen of bewogen worden, maar ook : beven, huiveren. *Totteren* bet., zegt Hoeufft (607) eigenlijk : waggelen, geschud worden, *vacillare*, *tremere*, engl. *totter*, zweeds. *tuttra*, ijslands. *titra*. Edoch er is in 't w. iets van de beteekenis van : draaien, keeren, of een gedacht van tuimeling en van heen- en weêrbeweging door stooten. Te Antw. en in Br. en 't L. v. Aalst bet. *totteren* : vallen, met een gedacht van herhaling, hoofd over gat tuimelen of rollen : *hij totterde van al de trappen*. Men gebr. ook *totter*, m., voor zulk een val : *hij sukkelde op den trap en viel 'nen fellen totter*. Men zegt er ook : *hij ging, hij vloog 'nen totter*. Ook : *daar lag al den totter ondereen*, of *daar lag van al den totter ondereen geworpen*. Hier is *totter* zooveel als : mengelmoes, verwarde dingen ondereen en ordeloos liggende. In de Kemp. bet. *totteren* ook : sukkelend of bevend aan iets bezig zijn, niet meer voort kunnen. *Totteren* of *tottelen* kan voor : *toteren* zijn en *toot* of *tuit* tot wortel hebben, en 't zelfde zijn met *stotteren* met eene versterkende *s*. Het is dus eigenlijk zooveel als : den toot gedurig vooruitsteken of stooten of bewegen, gelijk een hakkelaar doet.

TOUST, mv. TOUSTEN, termijn, tijdperk : *hij heeft dat huis gehuurd voor eenen toust van zes jaren* (Limb.).

TOUW v., weinig gebr. in Br., doch veel in Limb. voor : dikke koord. Men hoort

er het spreekw. : *één zeel* of *ééne koord trekken* voor : samenspannen. In N.-Br. en in 't platd. wordt *touw* o. gebr. voor : strengen van een wagen of kar, en vandaar de spreekwijs : *in het touw zijn. Altijd in het touw zijn*, altijd bezig gehouden of ingespannen worden. Z. tauw (712).

TOUWEN (zich), haasten, spoeden : *touw u wat. Hij zal zich mogen touwen* (Limb.). De Teuth. heeft ook : *touwen*, ijlen, haisten, en *touwelick*, snel. Z. bald. Kil. vert. *touwen*, o. a. door : *premere, pressare*.

TRAAG, BOLLETRAAG. Z. trachel of trakel en boltra (68).

TRAAM, v. (Westvl.). Z. treem.

TRAAN (walvischolie) is m. in Br., Kemp. en heel Limb., en *traan* (der oogen) is er v. in Holl., doch m. te Antw.; althans in de Woordenb. is 't het tegenovergestelde. Bild. (III, 157) heeft : *traan*, fr. *larme*, v., doch m. als wortel van : *tranen*.

TRAANJEL, te Maastr. de uitspr. van : tralie, fr. *treille*, dat, volgens Bild., eigenlijk zooveel is als : draad- of latwerk, van : *draad;* dat komt van *tra-en*, trekken, l. *trahere*. 't. Lat. zegt *trichilia*, van 't gr. θριξ.

TRACHEL. Z. trakel of tragel.

TRACHELEN (uitspr.: *traochelen*), los, slordig naaien, los aaneennaaien, aaneentrekken, aaneendriegen (Limb.); men zegt er ook : *troggelen*. Kil. heeft *trochelen* voor : driegen, *leviter consuere*. Z. ook tragelen of *trakelen*, dat in zich 'tzelfde w. is, en tot grondwortel heeft : *tra*, *trak*, *trek*, en vanwaar ook : *traag*.

TRACHTER, m., trechter, hgd. *trauchter* (Vl.); bij Kil. *trachter* en *trefter*. Z. Weil. en Bild.

TRAFELEN, o. w., iets, al smeekende of vleiende, zoeken te krijgen (Br.). Z. aftrafelen (12); *trafelaar, aftrafelaar, wegtrafelen*. Kil. heeft *treyfelen*, angl. *tryfle*, in den zin van : vleien, streelen, frutselen, lat. *blandiri, nugari, ineptire*, en *treyffelinghe*, angl. *tryfles*, voor : streeling, aanloksel, prullerij, prulwerk. *Trafelen* staat, evenals troggelen of truggelen, in verband met *trachelen* of *trakelen*. Z. trassen.

TRAGEL. Z. trakel.

TRAGELEN. Z. trakelen.

TRAGELWACHTER, wachter die de tragels bewaakt (Vl.). Z. trakel.

TRAGERIK, m., die traag is, luiaard (Vl. en elders).

TRAK, imperf. van : trekken (Vl.), bij Maerl. *trac*, in 't mv. *traken*. Z. trakel.

TRAK, v., val, strik, strop om wild te vangen : *ik heb in dien bosch eenige trakken gezet*. Vanhier : *trakken spannen* (Hagel.). 't Is verwant met *trekken*. Z. trappe en trakel.

TRAKEL, TRAGEL, TRACHEL, m., is de wortel van : *trakelen, trachelen*, enz. en is voor : *trakelweg, tragelweg, trachelbaan*, d. i. de weg of baan langsheen de bevaarbare waters, op welke de schepen getrakeld of voortgetrokken worden : *willen wij op den tragel gaan wandelen?* In Oostvl. zegt men meest : *tragel* of *trachel ;* in Westvl. meer : *trakel*. De samenstel. zijn : *tragelwachter* (Z. dit w.); *trakelweg, tragelbane*. *Trakelen* is een freq. van : *trakken* (oulings ook *traken*) of *trekken*. De grondwortel van het w. is *tra*, *trak*, *trek*, *treke*, *trok*, *trog*, waarvan *trekken*, *trakken*, het l. *trahere*, het fr. *traire*, *attraire*, ook : *traag* en *to*, *tro*, vanwaar : to-en, *togen ; trochel*, *trochelen*, *troggelen*, *truggelen*, tros, trossen. Men deelde ons uit Kortrijk mede : *bolletraag* voor : bollebaan, fr. *jeu de boules ;* dit zal voor : *bolletragel* zijn ; *traag* voor : tragel, en dit voor : *trog*, *trok*, *trek*, bij Kil. vert. door : *tractus*, fr. *trajet*. En vanhier de uitgang *trecht*, d. i.

overtrek, in *Maastricht*, *Utrecht*, *Beerendrecht*, enz. *Bolletraag* is dus : bolletrek, bollegang of bollebaan. In den Teuth. wordt *traghel op der visscherijen* verlatijnd door : *alvæus* (trog, bak). Z. nog *bolletrog*, *boltra* (68).

TRAKELBAAN. Z. trakel.

TRAKELEN, TRAGELEN, TRACHELEN worden in Vl. gebr. voor : schepen op een binnenwater voorttrekken. Vandaar : *tragelaar*, *trakelaar*, *trachelaar*, man die een schip voorttrekt; *trakelweg*, *trakelbane*, enz. Z. trakel, enz. en trachelen.

TRAKELWACHTER. Z. trakel.

TRAKKEN, o. w., nagenoeg overal in 't Z. voor : toeven, vertoeven, dralen, pleisteren, lang blijven hangen : *blijf niet te lang trakken*. Men zegt ook : *trekken*, l. *trahere*, dat 'tzelfde w. is : *trek het niet te lang*. *Tracken*, tueven, beyden (Teuth.).

TRAKTEEREN, b. w., bijna uitsluitelijk in Br., Antw., Vl., Limb. gebr. voor : beschenken, ten maaltijd onthalen, een maaltijd of feest geven, fr. *régaler*, *donner un dîné* : *hij heeft zooveel getrakteerd, dat hij arm geworden is*. Vanhier : *traktement* of *trakteering*, 1° feestmaal, tafelfeest, 2° zooveel als 't fr. *traitement*, trek, jaarwedde. *Trakteeren* wordt ook veel gebr. voor 't fr. *traiter*, behandelen : *hij was deerlijk getrakteerd*.

TRAKTEMENT. Z. trakteeren.

TRALIE noemen de bouwlieden : eene rij schooven naar de gelijkheid van een in evenredigheid geplaatste houten of ijzeren traliewerk (omstr. Breda).

TRAMP, m., stamp : *iemand eenen tramp met den voet geven* (Maastr., Vl. en elders); in Vl. wordt *tramp* minder gebr. dan *trampelen* en *trampeling*, waarvan 't de wortel is. Vanhier : *trampen*, te Maastr. voor : stampen met den voet; in N.-Br. en de Kemp. : trappen. Volgens Lulofs (73) is *tramp* hetzelfde als : trap, trappel en het verouderd *dremp*, waarvan *drempel*. Bild. zegt dat *drempel* van : trampen komt, en bij Ten Kate (II, 710) zijn *tramp*, *trampen* gevormd van : trap en trappen. Z. Hoeufft.

TRAMPEL, m., indruk van den voet in de aarde : *de trampels van zijn schoenen staan in den sneeuw* (Br., Limb., Vl.). Z. trampelen.

TRAMPELEN, o. en b. w., trappen, plat trappelen (Vl., Limb. en elders); ook herhaalde malen met de voeten op iets stampen : *men trampelt wol om hem dicht te maken* (Vl.). Z. betrampelen (48). Bild. (Rotsged. II, 81) heeft ook *trampelen* voor : stampen, trappelen :

Wanneer ze een moedig paard
In 't neusgat tergen
En hem tramplen doen op de aard.

Het engl. *trample* en 't hgd. *trampen* of *trampeln* bet. : trappelen. Z. trimpelen.

TRAMPELING, v., trappeling, getrappel, engl. *the trampling* : *men hoort geen trampeling meer van voeten* (Vl.).

TRAMPEN. Z. tramp.

TRANSENEEREN, b. w., plagen, tergen (Limb.); bij Kil. is : *transeneren*, l. *extorquere pecunias concussione*; *transeneringhe* l. *concussio*, *violenta pecuniæ exactio*; in den Teuth. *transeneren*, aeverwallen (overvallen), overloopen, trijssen, *invadere*, *insultare*, *aggredi*, *impugnare*, etc.

TRAPE. Z. trappe.

TRAPPE (trape). *Ter trape komen*, in het net geraken, gevat worden : *hij zal wel ter trape komen* (h. en d. in Westvl.); bij Kil. *trappe* (oud) *muscipula*, *descipula*, *transenna*, angl. *trappe*, d. i. klem, val, net, strop. Z. trak.

TRAPPELEN, b. w., freq. van : *trappen*, met de voeten hard treden : *den vloer, den grond trappelen*. *Trappel dat gezaaid land wat vaster* (Vl. en

elders). *Iemand trappelen*, eigenlijk: iemand vastnemen, vatten; ook iemand slaag geven (Westvl.). Kil. heeft *trappen*, l. *capere, irretire*, in 't net vatten. Z. trappe.

TRAPPEN voor: treden (Br., Antw. en elders).

TRAPPENEÉREN, uitspr. van: *trepaneeren*, fr. *trépaner*, ital. *trapanare* (Br.). Z. trepaan bij Weiland.

TRASSEN, AFTRASSEN, 't zelfde als: troggelen, fr. *gueuser* (Brussel en omstr.). Z. trafelen, aftrafelen.

TRAUWANSCH of **TRAWANS** voor: rouwaansch (Antw.).

TRAVANS, TRAVANSEN. *Travans* wordt in Br. en de Kemp., evenals *troef*, gezegd voor: slaag, rossing. *Iemand travans geven; travans* of *troef krijgen*. Vanhier: *travansen*, *aftravansen*, afslaan, afrossen, in Vl. *aftrensen* (12). Het w. schijnt in verband te staan met: *trauwant*, *trawant*, *trowant*, *trouwant*. Z. de ww. bij Weil., Bild. en Kil. Weil. heeft *trens* voor: klop, slag.

TREBBEL. Z. trebbelen.

TREBBELEN, TRIBBELEN, 1° beven, sidderen; 2° met drij klokken te gelijk luiden, beiaarden (38). Z. *triebel; trebbel*, *tribbel*, drijklokkenspel, beiaardsspel; *getrebbel*, het trebbelen; en ook bet. het: gebabbel, getater, gesnater, fr. *jasement* (Westvl.). *Tribbelen* staat in den Teuth. onverklaard.

TREÊ, TREDE, m. in alle beteekenissen (Br.).

TREEF, mv.: *treeven*, kleine houten balk of keper zooals men diè op de zolderingen van den eenen tot den anderen grooten balk legt; voorts alle afgekapte en van hunne zijtakken beroofde boomen (Maastr.). Van 't l. *traps*, balk, of van *tree*, tere (?) Elders in Limb. noemt men die balkjes: *tremen*. Z. 't volgende.

TREEM, v., mv., *tremen*, de twee armen der berries, of in Holl. de *lamoenen* van eene kar of wagen, tusschen welken het peerd ingespannen is, fr. *brancards* (L. v. Aalst); in Kl.-Br. noemt men de berries van een kruiwagen ook: *tremen*, en in Westvl.: *tramen*. Kil. geeft *trame* op als friesch in den zin van: sport. In Oostvl. zegt men ook: *treeme* en *triem* voor: karberrie, enz. en vanhier: *treemkar*, *triemkar*, eene kar met tremen. Kil. geeft *tremije* als Vlaandersch op in den zin van: draegh-stoel; dit is dus 'tzelfde w. Doch *treem* kan ook verwant zijn met *tree* (boom); de *triemen* immers zijn de twee boomen eener kar of kordewagen door welken zij voortgetrokken wordt. Z. dronge (107). In Limb. bet. *treem* 'tzelfde als: treef.

TREEMKAR (L. v. Aalst). Z. treem.

TREEN, m., als wortel van: *trenen*, het trenen op de plaats waar de druppels of lekken vallen: *gij staat juist onder den treen* (Hagel. en elders). Z. trenen.

TREENBUIS. Z. trenen.

TREENEN. Z. trenen.

TREFFELIJK, eerlijk: *het is een treffelijk man*, een man van tref of van eer; deftig, welstellend: *hij komt treffelijk aan zijn brood* (Br., Antw., Oostvl. en elders).

TREFTER, uitspr. van: trechter (Br., Antw. en Oostvl.). Z. trachter.

TREIL, m., stok, aan zijn onderste uiteinde van een doorboord plankske voorzien, dienende om in de stande meê boter te stampen (Kemp.). Z. bij Kil.: *trijlle, trille*, of *drille*, waarmeê het verwant zal zijn.

TREK, m., 1° trekking of tocht van den wind, van het vuur: *gij staat in den trek. Daar is geen trek in 't vuur* (in gansch België en Holl.-Limburg); bij Kil. *treck*, *treke*, to[illegible] op de grenzen van Pruisen: [illegible] 2° tocht, vruchtgebruik, inkomen, interest, jaarwedde: *hij heeft* [illegible]

treksken van 75 centiemen 's daags. Zijn jaarlijksche trek is 1000 francs. Vanhier : *trekken* (bijna overal); 3° de *trekken* of *koppels* (278) zijn in 't Hagel. : de trekzeelen, de kettingen of strengen waarmeé peerden ingespannen zijn : *de trekken der kar zijn over.*

TREKBEEN, 1° een been dat korter is dan het andere en dus bij 't gaan wat natrekt : *hij gaat met een trekbeen.* Vanhier : *trekbeenen*, o. w., met een trekbeen gaan, mankgaan : *hij trekbeent een beetje* (Br., Antw.). 2° In de Kemp. is *trekbeen* het mulle heide- of duinzand, dat ons dwingt de beenen sterk op te trekken : *wacht om over den lastigen weg te klagen tot dat ge straks aan 't trekbeen komt.*

TREKGERS. Z. strekgers.

TREKKEN, uitstellen, trakken : *hij trekt het lang*, hij is lang van stiel, groeikracht hebben : *de boomen trekken fel in die weide* (Br., Limb.). *Trekken* of *trek hebben* wordt gezegd van een winkel, enz., die toeloop heeft : *die nieuwe herberg, die stiel trekt goed* (Br., Antw., Vl.). *Op iemand* of *op iets trekken* zegt men, in 't Z. en in N.-Br. voor : naar iets trekken of gelijken. *Het trekt aan 't vriezen*, het begint te vriezen (N.-Br., Kemp.). *Die weg trekt zich lang*, is ver uitgestrekt. Z. trakken en bij Weil. trekken.

'REKKEBEKKEN, liefkozen, kuizelen, vrijen : *die twee zitten daar te trekkebekken* (Gent). Het is eéne zinspeling op het trekkebekken der duiven.

'REKKER, m., slokker, een die fel begerig is naar geld en goed (Vl.); ook een die trakt of langzaam is (Br.).

REKLEER, TREKLEERKEN, stukje leder aan eene koord vastgemaakt, waarmeé de kwaaijongens steenen, kasseien uit den grond kunnen trekken (Gent), te Antw. ook : *trekleerken* en *plakleerken.*

TREKMUTS bet. niet slechts vrouwenslaapmuts, maar katoenen muts, witte vrouwenmuts, ook *kornet* geheeten (Br.); in 't Hagel. is *trekmuts* overdrachtelijk : een onnoozel vrouwmensch.

TREKPAP. Z. treksels.

TREKPLAASTER of TREKPLEISTER, hetzelfde als : plakpleister (486), d. i. iemand die ergens lang pleistert of peistert (Br., Antw., Oostvl.). Men zegt het in Oostvl. ook van iemand, van wien men geerne zou af zijn, maar die altijd bijblijft; ook van eenen die gedurig geld afperst.

TREKSELS, pap, b. v. van lijnmeel en mostaard, die men op eene verzworen plaats legt, opdat de brand er zou uit trekken (Vl.). *Trekpap* is ook een goed woord.

TREKSLUTS, kinderspel, volgender wijze geschiedende : een der kinderen houdt een tiental koorden in de hand en doet een ander kind de andere eindjes vasthouden. Wanneer het eene zegt : *trek* : mag het ander niet trekken; wanneer het zegt : *sluts*, moet het trekken; indien het mist, moet het iets geven (Meenen).

TREMEL (molentrechter), in Kl.-Br. en Oostvl. voor : molen waar men het koren van het kaf meé zuivert. Vanhier 't werkw. *tremelen* : met dien molen het graan zuiveren. Z. wanmolen.

TREMEN. Z. treem.

TREMONTAAN (uitspr. *termontaan*), gewone stemming, humeur : *ik ben vandaag niet op mijnen termontaan* (Antw., st. en pr.). Het zal van 't fr. *tramontane* (noordenwind) zijn. Men zegt in 't fr. ook : *perdre la tramontane*, uit zijne richting geraken, van zijn stuk geraken.

TREMP, v., geringe, slechte viool : *op de tremp spelen.* Vanhier : *tremper* of *trempspeler*, slechte vioolspeler (Br.,

Antw., Kemp.).

TREMPER. Z. tremp.

TREMT, m., karweg dien men tusschen twee akkers laat (Kemp.). 't Is voor : trant of trede. Z. vorrel.

TRENEN, 'tzelfde als : *drenen* (104), o. w., doordringen, doortrekken, intrekken, druppen, lekken, zijpelen, fr. *suinter, filtrer : de kraan treent* (Hagel., Br., Antw., Kemp.); in Kl.-Br. wordt het : *trenten;* in 't L. v. Aalst : *treunen* uitgespr. : *het water is door den muur getrent. De olie treunt uit het vat.* Met *trenen* of *drenen* zal gewis verwant zijn het nieuw fr. *drainer, drainage,* dat van 't engl. komt, en bet. : droogmaken, droogmaking, ontwateren, ontwatering. Dit geschiedt, gelijk men weet, met b. v. aarden buizen, met gaatjes in, als goot in de natte weiden of landen te leggen, om door dezen het water af te leiden. En voor dit *drainer* zegt men op sommige plaatsen in Br. ook : *trenen;* en vanhier : *trener, treenbuis, treengoot,* aarden buizen langs waar 't water uit de weiden afloopt. *Trenen* in Limb. voor : treden (n voor d. Z. blz. 88).

TRENER, TREENBUIS (Hagel.). Z. trenen.

TRENSELEN, langzaam aan iets werken, taffelen, talmen (Br., Antw., Kemp.); bij Kil. *trenselen,* trantselen, frutselen, luielijk zijn werk doen; *trenselaar,* en bij Kil. *trentseler,* tragerik, luierik, talmer; *trantselen* bet. bij Kil. : traag en vaddig gaan, doch thans zegt men meer : *trantelen,* en in Holl. : *drentelen.* Z. treuzelen.

TRENSEN. Z. aftrensen (12), afrossen, opslaan.

TRENTE, lui vrouwmensch (Oostvl.). Z. trunt en trenselen.

TRENTEN. Z. trenen.

TREPEL voor : trepelend of trippelend in den zin van : snel, gebr. in de zegwijze : *hij gaat, komt daar trepel aan* (h. en d. in de Kemp.).

TRESEERBEEK (h. en d. in Vl.). Z. trezeerbekken.

TRESSEN, vlechten : *de vogel trest zijnen nest* (Kl.-Br.); bij Kil. *trossen,* binden, samenbinden, husselen.

TRETEN (zware *è*), b. w., tergen, plagen (Ronse). Z. treteren, kreten (292).

TRETER (met zware *e*), van 't fr. *traître,* veel in Br., Antw. en elders gebr. voor : valschaard, plager.

TRÊTEREN, b. w., valschelijk, verraderlijk behandelen, plagen, tergen, kwellen : *hij kan ons trêteren. Hoe kunt gij uw kind toch zoo trêteren* (Conscience, *Hoe men schilder wordt,* blz. 24.) (Br., Antw., Limb., Vl.).

TREUKELEN, v. w., ziekelijk zijn, blijven kwijnen, kwelsteren (315) : *hij treukelt al lange jaren* (Oostvl.).

TREUNEN. Z. trenen.

TREUR, uitgespr. *troer,* van 't hgd. *trauer,* voor : rouw : *die vrouw is in den treur* (Limb.). Treur (*eu* als *oe*) heeft men niet alleen in : *treur-wilg* (troerwie), maar ook in *treurbeuk, treuresch, treurolm* (Limb.).

TREURAPPEL, 'tzelfde als : pronkappel, watermeloen, citrulle, enz., fr. *citrouille* (L. v. Aalst).

TREUSENEUS, TREUZENNEUS, TREUZENEUSJE. Z. treuzeneus en struismuis.

TREUT, TREUTEKEN, TREUTJE, TRUTJE 'tzelfde als : kleine hoeveelheid, wenigsken. Het wordt in Vl. en wel in Oostvl., meest gezegd van : eetwaren en vloeibare stoffen : zoo zegt men : *een treutje* of *geutje* azijn, bier. *Treut* is de wortel van : *treutelen.* Z. treuzelen trunselen, truntelen, truntselen, trutten, spier, klats of klets (249), triezelken. Bij Weil. is truntel : iets van geringe waarde.

TREUTEL, v., sukkelares (Vl. en elders).

TREUTELEN, h. en d. in Oostvl., en *troetelen* in Limb., bet. bijna 'tzelfde als.

fimelen (124), als trunlelen of truntselen, traag zijn in zijn werk, ook treuzelen, trijselen of sukkelen. Vanhier : *treutelaar*, een die traag is, frutselaar; *teljaren*, sukkeljaren : *die vrouw is in haar treuteljaren* (omstreken van Oudenaarde). *Treutelen*, dat eigenlijk : frutselen bet., als zijnde afgel. van : *treut*, een weinigsken, is verwant met truntelen of truntselen, trunten, trutten. Z. die woorden en treuzelen.

TREUTELJAREN. Z. treutelen en trunte.

TREUTELTOP, top, non; ook holblok, klof (255), kloon (356) (Waas). Z. treutelen en top.

TREUZELEN, tragelijk iets verrichten (N.-Br. en elders); bij Kil. bet. *trantselen* : traag en vadzig voortgaan, en *trentselen* of *trantselen* : traag en lui aan iets werken; bij Meyer is *trensselen*, *trantselen* : futselen, luilijk zijn werk doen. Vanhier : *treuzelaar* en *treuzel*, vadzige, luie, trage mensch. Z. treuzeneus, trijselen, trutten, trunte en truntelen.

TREUZELKEN. Z. triezelken.

TREUZENEUS, TREUSENEUS, m., een niet met al, eene nietigheid, eene bagatel. Het komt voor in de volgende uitdrukkingen : *iets koopen* of *verkoopen voor een treuzeneus*, d. i. voor eenen appel en eene ei, voor eene vod, voor eenen niets : *hij heeft die schilderij voor een treuzeneus verkocht* (Br., Kl.-Br., Antw., st. en pr.). *Mantels en huycken die hij dan naderhand voor een treusneusje gaf* (Poirters, *Masker der wereld*). Volgens Tuinman drukt *treuzeneus* eene zaak uit van geringen prijs : *men koopt dat voor een treuzeneus*. *Treuze*, bij de Franschen *trou*, was in de oude taal : een gat. Neus is : nut, noot. Een *treuzeneus* is dan eene noot met een gat, die niets waard is.» Deze afleiding is aardig, zegt Dr A. De Jager. Volgens Bild. zou *treuzeneus* verbasterd zijn van 't engl. *truenesse*, eenvoudigheid, getrouwheid, en zoo bij ons voor een geringe dienst gebr Edoch 't bet. eigenlijk : kleinigheid, *bagatelle*. Dr De Jager gist dat *treuzeneus* eene vereeniging is van de wortels van twee gelijkbeteekenende woorden : *treuzen* en *neuzen*. *Treuzelen*, zich met kleinigheden bezighouden; vandaar *getreuzel*, en *neuzelen* heeft in verwante dialekten denzelfden zin » (Z. blz. 418). *Treuzelen* is ook eene andere uitspr. van : trijzelen, in Br. : *trezelen*, elders *trutselen* uitgespr., ziften, zeven, dooreen ziften, overdrachtelijk : *muggeziften*, beuzelen, ergens meê sukkelen.

TREZEE voor : zijg, of zijgziftje (Hagel.). 't Is verbasterd van : *treenzift*, treenzeef, ofwel van : trezel.

TREZEERBEKKEN of VERZEEGBEKKEN, vergiettest, fr. *passoire, égoutoir*, of, omstr. Brussel, hetzelfde als te Brugge : *gatepateel*; te Antw. : *trizée* of *verlaat*. Kil. heeft : *trijseerbecken*, *concha fistulosa*. Het w. is samengest. uit : *bekken*, en 't verbasterd *trijseeren* voor : trijzelen, trezelen, die freqq. zijn van : *trezen* (oud), *potare*, bij Meyer *traesen*, drinken, den drank als door eenen zeef ingieten. In Br. zegt men : *het loopt er door* (de keel) *als door eenen zift*. Het tweede is voor *zijgbekken*.

TREZEKENS, kleine boonkens of *princessen*, fr. *haricots* (Oostvl.).

TREZEL, TREZELEN, dezelfde ww. als : trijsel, trijselen, doch bet. in Br. en de Kemp. : tremel of treem, d. i. molentrechter, en *trezelen* is : het graan door den trezel malen : *het graan trezelen* is : het graan, dat reeds van 't kaf gezuiverd is, nog eens door den trezel opmalen om het van krinsen enz., heel te zuiveren (Br.). Vanhier *trezelmolen*, kafmolen van een trezel voorzien (Br., Kemp.). *Hij is ge-*

trezeld, hij is doorgedaan, 't is een fijnaard. In Oostvl. hoort men ook aleens : *trezel* voor : trijsel (tems, zeef, zift, zijg).

TREZELMOLEN. Z. trijsmolen of trijzelmolen.

TRIBAAL, groote wagen met twee wielen, dienende om boomen en strunken te vervoeren (Westvl., Veurne); te Antw. *oest* (*eust*); in Br. *heuts* of *huits* (198).

TRIBBEL, TRIBBELEN. Z. trebbel, trebbelen.

TRIEBEL, drijmaal : *hij moet alles dubbel en triebel betalen* (Oostvl.). Hiervan is *tribbelen* of *triebelen*, met drij klokken te gelijk luiden.

TRIEFEL, TRIEFELING. Z. truffel, enz.

TRIEM, mv. **TRIEMEN.** Z. treem.

TRIEMKAR, kar met triemen (Oostvl.). Z. treem.

TRIEP, TRIJP, TRIP, bet. eigenlijk : ingewand, gedarmte, darm; het mv. *triepen*, *trijpen*, *trippen* is in Vl. hetzelfde als in Br. : pensen of worsten, fr. en engl. *tripes*. Overdracht. bet. *triep* : een vadzig en lui mensch (Oostvl.); in Br. hoort men hiervoor ook wel : *luien darm*. Kil. geeft *trijp* op als oud en vert. het door : *intestinum*, gal. *tripe*, en 't mv. *trijpen*, is bij hem 'tzelfde als : *panssen*, l. *omasum*, *omasa*, gal. *tripes*.

TRIEPELEN, b. w., voor : *trippelen*, trappelen, doch bet. h. en d. in Vl. : met de voeten trappen : *triepel de grond wat vaster*.

TRIEPZAK, TRIPZAK, buik, darm, penszak, fr. *panse* (Oost.- en Westvl.). Kil. vert. *trijpsack*, 'tzelfde als : trijpbuyck of penssack, door : *venter*, q. d. *saccus intestinorum*, en overdrachtelijk door : *gluto*, *manduco*, d. i. gulzigaard, slokker. Voor triepzak zegt men in Br. ook : *dikzak*, *pens*, *dikke pens*.

TRIESELKEN. Z. triezelken.

TRIEST. Z. triesten.

TRIESTEGER, TRIESTIG. Z. tristig.

TRIESTEN, 'tzelfde als : scheres gaan of loopen : d. i. den kortsten afstand tot iets nemen : *de hond triestte om den haas te krijgen* (Hagel.). In 'tzelfde gewest zegt men ook : *te triest gaan loopen*, enz. *we zullen hier maar te triest gaan*, d. i. den dichtsten weg inslaan. *Triest* is verbasterd van : te rechts of, gerechts in Br. : *te gerechts*, b. v. *te gerechts gaan*, d. i. : het rechtste gaan, den kortsten weg nemen. En wat wij blz. 580 zegden : *de weg maakt eene scheer* of *splitsing*, daar zou scheer ook wel verbasterd kunnen zijn van : *keer* of keering (draai).

TRIEZELKEN, TRITSKEN, omstr. Brussel 'tzelfde als : beetje, pitsken, weinigsken, luttelken (Br.); treutje, (Vl.) grijntje, miezeltje : *geef me een triezelken zout*, *water*, enz. Het w. schijnt verwant met : trijzelen, en is dus zooveel als : iets zoo klein of dun dat het door een trijzel of trezel kan. Z. treuzelen, treutje, trutje, treuzeneus.

TRIFEL. Z. truffel.

TRIFFEL. Z. truffel.

TRIFFER. Z. truffer.

TRIJFEL, TRIJFELING. Z. truffel, truffes

TRIJFELEN, om geld spelen (Westvl.); Kil. heeft *troeffen* in den zin van : met de kaarten spelen. Z. truffen.

TRIJP, TRIJPZAK. Z. triep, enz.

TRIJSMOLEN, 'tzelfde als : *trijzelmolen* (pr. Antw. en Br.); doch men geeft ons van dit w. ook de beteekenis van : kafmolen, molen dienende om 't kaf van 't graan te schiften.

TRIJZEL, TRIJZELEN zegt men in 't [illegible] voor : trijsel, trijselen.

TRIJZEL, m., overblijfsel van gebrande kolen (Waas, Hamme). Voor : trijzelkolen, kolen die men in een ziftje of trijzel uitzift? Z. schrabhoelie.

TRIJZELMOLEN, molen, waarin men 't graan nog eens zuivert, nadat het op den zolder gelegen heeft (Kemp

Z. trezel.

TRIMMELEN, meulenen (376), malen, of met den kafmolen zuiveren (Westvl.).

TRIMPELEN, in Oostvl. meer gezegd dan: trampelen, in den zin van: stampen, stampvoeten, stampeien, fr. *trépigner*. Z. stamp, tramp, trampelen en trippen.

TRINTE. Z. trunt.

TRIP, mv. *trippen*, *tripzak*. Z. triep, enz. alsmede: trits.

TRIPPEN, o. w., 't zelfde als bij Weil.: trippelen, met kleine stappen gaan (Popering. en omstr.); bij Kil.: *trippen* of trappen, *calcare*; 2° *trippen*, trippelen, trepelen, *saltare*. Z. trimpelen.

TRISTIG, ook: *triestig*, bet., in Limb. Gelderl., Hagel. en elders: niet alleen droef, droevig, treurig, maar ook: spijtig, naar, onaangenaam: *het weêr is triestig*, d. i. slecht. *'t Is triestig dat wij niet kunnen wandelen gaan* (Gelderl., Limb.); in Br., Antw. zegt men ook: *wat triestig weêr*. Het comparativus van: tristig is in Westvl.: *triesteger*.

TRITS of **TRIS**, ijzeren tuig om ketels, marmitten enz. op te zetten, fr. *trepied*, l. *tripes* (Popering.). *Trits* bet. zooveel als: drijtal; ook wordt het nog gebr. in de uitdrukking: *dat is dobbel en trits* of *dobbelen tris*, om aan te duiden dat iets zeer overvloedig is (Antw.). Z. tritsen en tritsken.

TRITSBERD, o., berd om met de teerlingen op te spelen. Z. tritsen.

TRITSELEN (Waas). Z. trutselen.

TRITSEN, o. w., met de teerlingen spelen, een soort van dobbelspel; *tritser*, een die met de teerlingen speelt (Oostvl. en elders). Z. trutselen.

TRITSKEN, weinigsken (Brussel). Z. triezelken; *trits* is bij Kil. een Vl. w. 'tzelfde als: *kleyn koetsken*.

TRITTEN, o. w., bijna 'tzelfde als grillen (165), waarmeê 't dikwijls gepaard gaat: lachen, spotten, gekscheren, door lachen en spotten laten hooren dat men iemand benijdt: *gij zijt jaloers*: *ge houdt niet op van tritten en grillen*. *Wat staat ge met mij altoos te tritten?* *tritter*, spotter, plager. Het freq. *tritteren* heeft denzelfden zin en is soms ook b. w.: *ge zijt een last, ge trittert mij altijd* (Oostvl.). Z. treteren en, bij Kil. trotsen, hgd. *tratzen*, l. *irritare*, *insultare*, *lacessere*.

TRITTER, **TRITTEREN**. Z. tritten.

TRIZEE of **VERLAAT**, vergiettest, fr. *passoire* (Antw.). Z. trezeerbekken.

TROB (Limb.). Z. trop.

TROBBEL, m., 'tzelfde als: trop, troppel, trocht, troehel (189), hoopje, struik, bosje, verzameling van iets: *dit graan staat met trobbels*, d. i. niet gelijk, maar hier en daar bijeen met hoopjes die boven de rest uitsteken. *Een trobbel boomen*, *huizen*, *menschen* (Hagel. en elders). Z. troppel en troog. Bij Kil. is *trobel*, *troebel*, *turbel*, l. *tumultus* en *turba*. Z. trop, troppel.

TROCHEL. Z. troggel.

TROCHELEN. Z. troggelen.

TROCHT soms voor: troehel.

TROEBEL. Z. trobbel, troppel.

TROEF, m. *Ergens troef vinden*, ergens wel onthaald zijn, zich ergens behagen: *ik vond er geenen troef* (Br.). *Het was troef uit*, 't was vechten (Vl.). Z. troef bij Weil.

TROEMEL. Z. trommel.

TROEPEN, o. w., zich vergaderen, verzamelen: *de zwolmen* (zwaluwen) *zijn aan 't troepen* (Br.); men zegt ook: *kooën*, d. i. zich tot een hoop (kudde) vereenigen (Br.). Z. troppelen.

TROETELEN, in Limb. en elders: traag handelen, te werk gaan, sukkelen; in Vl. zegt men hiervoor: *trutselen*; in N.-Br. *treuzelen*; in Br. soms ook: *trutten*, *toeten*, *toetelen*. Z. treutelen.

en truttelen.

TROETER, veulen (Vl.). Het is waarschijnlijk voor : *trotter*, van : *trotten*, draven, loopen; Kil. heeft : *trotter*, 1° draver, *equus tortor*, enz.; 2° looper (*cursor*), een die veel op trot is. *Troeten* bet. in Vl. overdrachtelijk : dommerik , bloodaard , lafaard; omstr. Brussel en in Kl.-Br. : snul, lummel, sukkelaar : *'t is een deerlijke troeter*. Z. trut, trutteken.

TROG. *Het smaakt naar den trog om nog*, het smaakt zoo goed dat men er nog van verlangt (Gent).

TROGGEL, uitgespr. : trochel, m., veel in Br. gebr. 1° samenhangende hoeveelheid van iets, een hoopje van iets dat bijeen staat of groeit, troppel, bosje, tros : *wat schoone trochel druiven! De noten wassen gewoonlijk in trochels van twee, drij, vier of vijf;* 2° hocht, struik, bosje : *met twee trochels pataten heb ik eene portie*. Vanhier : *trochelen*, troppelen : *de noten beginnen al te trochelen*. *Trochelen* bet. eigenlijk : driegen, losnaaien; zoodat *trochel* eigenlijk zooveel is als : samentreksel. Z. troggelen, bok (65), trommel, troog en truis of truizel.

TROGGELEN, TROCHELEN en ook TRACHELEN, losnaaien, los en slordig aaneennaaien,aaneendriegen(Limb.). *Trochelen* bet. bij Kil. : driegen. Bild. zegt « dat men *troch*, *trog* zou kunnen aanmerken als : *troggelbak*, d. i. slurpbak. *Troggen* is ook : trekken, en vandaar, troggelen. *Slurpen, slorpen* is desgelijks een herhaald trekken. » Wij achten ook *troggelen* of *trochelen* verwant met : trekken of met dringen, vanwaar : *drong*, *dronchel*, tronchel, trôchel of troggel. Kil. heeft : *tros* of *torsch* voor 't fr. *grappe*, l. *racemus*, *botrus*, *uva;* en *torseelen* of *torsen* bet. bij hem : in bosjes binden. Bij Weil. is *troggelen* 'tzelfde als : truggelen.

TROK, trek, inkomst, ontvangst, traktement : *hij is aan den trok. Die man heeft een schoonen trok. Wij zullen aan den trok gaan liggen*, d. i. gaan geld trekken; ook : tocht, trek van den wind (Oostvl.).

TROMBAL, tombal, groote trommel die op den rug gedragen wordt, fr. *grosse caisse* (Vl., Br., Vl.).

TROMMEL, v., uitgespr. met korten oeklank, wordt op vele dingen toegepast; men noemt alzoo *trommel* in Kl.-Br. : de vischnet, ook : *zaknet* of *balnet* (20) geheeten. *Met 't trommeltje gewonnen en met het fluitje verteerd*, wat gemakkelijk gewonnen is, wordt ook licht verkwist (Br., Antw.).

TROMMEL (troemel), m., tros, met dit verschil dat trommel een bosje met beweegbare stelen, en *tros* : een bosje of bundelken met vaste stelen is : zoo zegt men : *een tros druiven, abrikozen;* maar men zegt : *een trommel pruimen*, *kersen*, *peren ;* doch wanneer er slechts twee noten tegeneen staan zegt men : bok (66) (Limb.). *Trommel* komt van : trom, Fries. en Opperd.: *tromme*,nedersaks.*trumme*, engl. *drumm*. Volgens Weil. is 't zijne beteekenis aan zijnen klank verschuldigd. Edoch Bild. verwijst van : trom, trommel tot : *drom*, dat men er voorheen ook voor zei; en op *drom*, drommel, m., zegt hij, dat drom 'tzelfde w. is, in 't l. *turma*, ital. *torma*, menigte. Kil. vert. *drommel* door : *res simul compactæ et densae*, *res compactibiles*. Zoodat het Limburgsche *trommel* voor : tros, (in Br., : trochel) hiermeê zeer wel overeenkomt. Z. toog.

TROMMELING, rossing, slaag : *iemand eene trommeling geven* (Westvl.).

TROMMELWATER, de waterzucht (omstr. van Brussel).

TROMP voor : trompijzer, scherp ijzer dat men in den snuit of neus der varkens steekt om hun 't wroeten te

beletten. Vanhier : *trompen*, b. w., den snuit eens varken met zulk ijzer of ring doorsteken (Hagel.); omstr. Vilvoord. zegt men : *een verken ringen*. Z. verder scheer (580), een speeltuig met stalen veêr dat men in den mond houdt en waar de kinderen in Antw. nog wel meê spelen.

TROMPEN, TRUMPEN, 'tzelfde als : tonken ; tinken, tampen of kleppen : *het trumpt voor de mis* (Holl.-Limb.). Z. tromp.

TRONDELEN en ook : TRONTELEN, bijna 'tzelfde als : poenderen (494), frutselwerk doen : *een grijzaard of kind werken niet, ze trondelen maar ;* ook bijna 'tzelfde als : *tjolen*, slordig liggen : *gij moogt uwe boeken zoo niet laten trontelen* (Westvl.). Z. trunte, truntel, trunselen, truntselen, enz. tjolen, of tsollen.

TRONK, 'tzelfde in Oostvl. als : stronk of struik, of als in Br. *hocht*, *hochel* (189) of ook als : aarsgat, fr. *tronc d'arbre*. Hiervan *tronkhaar*, kreupelhout dat met zijn struik in den grond staat, of de sleun of afhaksel van tronken.

TRONK HAAR. Z. tronk.

TROOG, m., voor : hoop, groote menigte : *eene troog spijzen*, *aardappels* (Maastr.). Het is licht voor : *trook, trok, trek*, en dit voor : trochel, trop, tros. Z. trochel en trommel.

TROOSTING voor : vertroosting of hulp in geld of in wat anders : *die zieke vrouw krijgt nog al troosting van het armbestier* (Hagel.).

TROP, bijv., voor : hoevaardig, trotsch (Meierij); men hoort daar ook : *vreed* voor : wreed, stug, fier. Z. trots.

TROP, TROPPEL, m., bet. in Limb., waar men *trob* zegt : troep, drom, hoop, menigte, l. *turba* : *turma, eenen trop kinderen;* in Br. en Antw. bet. *trop* of *troppel* : 1° hoop, menigte, root : *daar is een heele troppel huizen afgebrand*. Voorts bet. *trop* en *troppel* daar nog : tros, reesem of ris, troggel : *ziet eens hoe die noten in troppelen staan ! Troep* of *trop*, zegt Bild., is v. als 't fr. *troupe*, doch m. als wortel van : *troppen*, samenhangen als drop, en dus ook als : bundel. Bij Kil. is *trop* : 1° druive, l. *uva ;* 2° flandr. *cumulus* (hoop), en *troppe* in 't fr. *troupe*, l. *grex, collectio*, *turba ;* troppel, l. *globus*, *congeries*. Z. trobbel en robbel (546).

TROPBLOEM (Oostvl.). Z. jonkertje (210).

TROPPEL. Z. trop, en trobbel.

TROPPELEN (freq. van : *troppen*, 't welk Kil. als oud vlaandersch opgeeft voor : zich vergaderen, l. *congregari*), in een trop bijeen komen, in een hoopje zitten : *de kiekskens troppelen rond de moeder in den nest*, (Westvl.)

Zoeken hier en zoeken daer,
Troppelen in en rond malkaer
Broêrschgezinden zonder veedten.
(G. Gez., 93.)

TROS bet. eigenlijk : iets dat samengebonden is, dat los samenhangt of aaneen met koordjes of steeltjes vast is, bij Kil. vert. door : *collectio ; uva, botrus*, *fascis*, etc. d. i. verzameling, ris, reesem, troggel, bundel, bosje, pakje ; doch het bet. h. en d. ook : kwast, kwispel, en hiervoor zegt men in Westvl. : *truis, trunsel*. Vanhier : trosseel of torseel. Het engl. *trusse*, het fr. *trousse, trousseau*, het ijslandsch *truts* is met *tros* verwant.

TROSBEZIËN, jenevers (208), *groseilles noires* (h. en d. in Oostvl.).

TROT, moes, brij van boomvruchten, fr. *marmelade*, *confiture ; appeltrot*, *perentrot, pruimentrot*, d. i. appelplamaai, perenmoes, pruimmoes (Waas, L. v. Aalst, Geeraardsberge). Het schijnt ons hetzelfde w. als : toort (drek) en tooter (slijk).

TROTS. *Op iets trots voeren*, op iets hoovaardig zijn (omstr. Breda).

TROUSE, verlegenheid : *in trouse zijn*,

in verlegenheid zijn : *ik ben daar meê stijf in trouse* (Ieperen). Vgl. 't fr. *transe* (angst, vrees). Z. alteratie (16), waarmeê het in verband staat.

TROUWMATRAS, v., bij de begoede boerenlieden is het de gewoonte dat, als een jong paar trouwt, de bruid al het slaapgerief medebrengt, en de matras, die haar tot dit einde geschonken wordt, heet men : *trouwmatras* (L. van Aalst).

TRUFFEL, TRUFFELEN. *Truffel* bet. in Westvl. waar het hier en daar *triffel* of *triefel*, *triffel*, *truifel* uitgespr. wordt : beuzelarij, beuzeling, prul, kleine leugen, uitvlucht, praatje. Deze bet. heeft *truffe* ook bij Kil., flandr., l. *nugæ*, *frivola*, *stropha*, vulgo *truffa*, gal. *truffe*, angl. *trifles*, in 't huidig engl. *trifle*, *trifling*, 't zelfde als : *triffeling*, *triefeling* of *truffeling*, dat men in Westvl. ook zegt voor : truffel. De oude schrijvers gebr. *truffe* veel voor : logen, verdichtsel, bedrog : zoo zegt Maerl. o. a. : *Hieraf willen die lieden hooren truffe van minnen ende van stride*, en Ruysbr. (III, 241) : *En soe wie die hope en troost setten in truffen, droemen, waerseggheren*, enz. *Truffe* is bij Kil. ook : een bedrieglijk wijf. Of *truffen* ook in gebr. is werd ons niet opgegeven, doch wel *truffer*, *triffer* voor : bedrieger, frutselaar, en *trijfelen* voor : om geld spelen, en ook *truffelen*, als gebr. wordende in 't Hagel. en elders in den zin van : iets van weinige waarde verruilen. Het is waarschijnlijk verwant met *treyffelen*, dat Kil. vert. door : 1° vleien, 2° *nugari*, *ineptire*, angl. *tryfle*; doch het is een freq. van *truffen*, dat Kil. als Vlaandersch meldt en vert. *vendere nugas*, *vendere frivola*, *decipere*, d. i. beuzelingen voortbrengen, prullen verkoopen, liegen, bedriegen. In den Teuth. is *truyffelen* 't zelfde als : muyren ; boeven, tuysschen, l. *scurrari*, en bij Kil. *troeffen* met de kaart spelen.

TRUFFER, TRIFFER (Westvl.). Z. truffel.

TRUGGELEN, TRUKKELEN, o. w., talmen, dreutelen, trantselen, bijna niet voortkunnen gaan, zich traag voorttrekken (Holl.-Limb.), zijnen marbol zachtjes laten voortrollen (Antw.). Het w. schijnt verwant met : trekken. Z. treuzelen, trutselen.

TRUIELEN, VERTRUIELEN, ONTTRUIELEN, verwarren (omstr. van Ieper.).

TRUIFEL. Z. truffel.

TRUIKEN ROER MIJ NIET zegt men in Br. Antw. en elders van iemand, vooral van eene dochter die licht geraakt of gestoord is. Het zal zijn voor : *kruidje roer mij niet* (fr. *sensitive*, *noli me tangere*, hgd. *springkraut*, *sinnkraut*) ook overdrachtelijk gebr. In Groning. is *tirrelkop* : iemand die licht geraakt is.

TRUIS, TRUISEL, TRUIZEL, m., 1° tros, troppel, trochel, fr. *grappe* : *een truisel appelen*, *noten*, *druiven*, enz. : *die blommen hangen schoon in truisen* (Westvl.) ; 2° ook kwispel of 't zelfde als boven : tros, fr. *floche* (floes, 129) : *een truizel van linten*. Z. tros, waarvan 't eene andere uitspr. zal zijn.

TRUISEL, TRUIZELKEN. Z. truis.

TRUIZEL, TRUIZELKEN. Z. truis, truisel.

TRUK, m., te Ronse en in Oostvl. : trek, voor : trek. Boven de beteekenissen van 't w. *trek* in de Woordenb., wordt het nog gebr. in den zin van : tocht, fr. 1° *courant d'air*, 2° *vogue*, 3° *pension*, *rente*.

TRUKKELAAR, m., iemand die zijn werk langzaam verricht, talmer (Limb.) Z. truggelen.

TRUKKELEN. Z. truggelen.

TRULLEMAN, knoeier. Z. trullen.

TRULLEN 1° o. w., knoeien of onachtzaam en zonder kennis iets doen, lullen (335) : *wat zit gij daar aan het trullen* ; *trulleman*, prulleman, lulleman (Hagel., Tien.) ; 2° b. w., foppen, kullen, iets doen gelooven : *die man*

laat zich altoos trullen. *Trul*, *trulle* bet. bij Kil. : *mentula*, vulgò : *trulla*; daarvan is 't werkw. afgel.; ten ware 't hetzelfde zij als : rullen (563), rollen (553) met eene *l*.

TRUNKBAL, TRUNKBOOM. Z. trunk.

TRUNKEN, ook uitgespr. SJUNKEN, SJONKEN, 'T JUNKEN, takken afkappen, de overbodige takken uitkappen of 'tzelfde als : sleunen (621), fr. *étaguer* (Hagel.). *Trunken*, l. *truncare*, eigenlijk : knotten, is een boom tot trunk maken : *de kanten eiken strunkt men alle zes jaar*. Vanhier : *trunkbol*, *strunkboom* of enkel : *trunk*, *strunk*, *stronk*, gestrunkte boom ; *wilgetrunk*, *eiketrunk*, *olmenstronk*; *trunkmes*; *trunkbijl*, mes, bijl om meê te trunken ; *trunkhout*, *trunksel*, takken van een trunk, ook : sleun ; *aftrunken*, afkappen, en ook afrossen.

TRUNKSEL, sleun. Z. trunken.

TRUNSELEN. Z. truntelen.

TRUNSELPOT. Z. truntselpot.

TRUNTACHTIG, traag, kriepachtig (294), sukkelachtig, enz. (Oostvl.). Z. trunte.

TRUNTE, soms ook *trente* of *trinte* uitgespr., v., vrouw, dochter die traag is, die altijd twijfelt en nooit kloek voortgaat, dus bet. het h. en d. in Vl. : kwezel, *dubbeltje* (109), simpelhoofd, sukkel, of hetzelfde als in Br. : eene trut, sukkel. Ook eene die moeilijk, triestig, droefgeestig is, die altijd kriept (294), krempt, koost en klaagt dat ze ziek is, hoewel zij het juist niet is; ook een lastig kind. Vanhier : *de trunte spelen*, lastig zijn, den zieke verbeelden (Vl., Waas). Het bet. nog : kuur, gril, iets om te lachen : *dat peerd heeft trunten*. *Trunten vertellen*. Hier is het voor : *trunterij* of *truterij*. Z. rut (563), trunten, truntselen, trantselen, trut.

TRUNTELEN, TRUNTSELEN, TRUNSELEN, TRUTSELEN, TRITSELEN, alsmede *trutsen* of *trutschen*, woorden in Vl., Kl.-Br., Antw. en elders gehoord; dit is hetzelfde oorspronkelijk als : treutselen, treuselen of treuzelen (Z. treuzeneus); het is afgel. van : trunt, trunts, truts of trut of trot, en bet. : traag, langzaam zijn, de trunte spelen, als eene trutse te werk gaan; vandaar dan de bet. van : trantelen, trantselen, trentselen drentelen, lanterfanten, lunderen of lunteren, luieren, futselen of frutselen, beuzelen, lullen, taffelen. Z. trunte, truts, treuzeneus, frimelen, kriepen. Kil. heeft *trollen* of *torten* voor : treden en draven.

TRUNTEMARIE, 't zelfde als trunte (Gent en elders in Westvl.).

TRUNTEN, traag zijn, w., sukkelachtig werken; ook lastig zijn; voor het minste ding krijschen. Het wordt van lastige kinderen gezegd (Oostvl. en Waas) : *dat kind trunt zonder ophouden*. Het is dus bijna zooveel als kriepen (294) of als in Br. krempen, koozen, en, elders, kroonen (300).

TRUNTSELPOT, 't zelfde als : *trutselpot*; het wordt te Ronse en elders in Vl. gezegd van iemand die traag werkt, die lang onderwege is, dus hetzelfde als : trantselaar of drentelaar. *Truntselpot* komt voort van : truntselen, doch men zegt het niet voor : dubber of kwezelaar.

TRUT, enz., m., snul, sukkelaar, lummel (Maastr., Br. en elders); *trut*, *trutte*, v., bet. te Maastr. dom, traag vrouwmensch, in Br. en elders 't zelfde als : sutteken, simmeken, sul, sukkel, sukkelares : *O wat zijde een trutteken!* *Trut* is waarschijnlijk in zijnen oorsprong hetzelfde w. als : *trunte*. *Trut* of *trunt*, m., bet. : beuzelpraat, ijdele klap, raas (Waas, Antw., Br.). Vanhier : *truten*, trut verkoopen, iets zeggen of doen uit lachmarkt; *truntspartij*, lachmarkt. Vgl. het engl. *truand*, *truhang*, fr. *vagabond*. Z. trutselen. Z. trunt.

TRUT, TRUTJE, TRUTSE, weinig (Vl.). Z. treut, treutje.

TRUTEN. Z. trut.

TRUTSCHEN. Z. trutsen.

TRUTSE. Z. trut of treut en trunte.

TRUTSEL, v., trutselares, eene die trutselt, sukkel, sloor (Br. en elders).

TRUTSELAAR, m., een die trutselt, tragerik, luiaard, frutselaar (Br., Kl.-Br., Vl., Antw.). Men laat de *t* in dit w. alsook in *trutse* bijna niet hooren. Z. trutselen.

TRUTSELEN. Z. truntelen.

TRUTSELMAN, 't zelfde als : trutselaar (Br., Vl.).

TRUTSELPOT, trutselaar (Vl.).

TRUTSEN, 't zelfde als, in Westvl. en elders : zijn freq. *trutselen*.

TRUTTE. Z. trut of trunt, sukkel.

TRUTTEKEN, verkleinw. van : *trut*, sukkel (Br.).

TRUUT, TRUUTPARTIJ (Antw.). Z. trut.

TRUWELAAR, fr. *tripoteur*. Z. truwelen.

TRUWELEN, o. w., dralen, talmen, zich ophouden, troetelen, frutselen, konkelen, knoeien : *hij blijft overal truwelen ; truwelaar*, een die truwelt, frutselaar, knoeier, mooscher; *truweling*, *getruwel*, getalm, gefrutsel, enz. (Westvl.).

TSAM, TSAMMEKEN, banksken, melkstoelken (omstr. van Tienen). Het komt van 't l. *scamnum* (bank). Hiermeė kan verwant zijn 't werkw. *tjammelen*, dat men ons uit Westvl. toezond met den zin van : trappelen.

TSEES, TJEES, brave vent, goede man, schijnheilige. Vanhier : 't verkleinw. *tseezeke* of *jezuke*, braafkind, schijnheilige (Oostvl.); in Br. zegt men hiervoor *zeeuzeken*, te Antw. *deezeken*. Het is eene verbastering van 't w. *Jesus*.

TSEFFENS voor : seffens (Br.).

TSESTIG, TSEVENTIG voor : zestig, zeventig (Vl., Br. en elders).

TSJONKEN. Z. tsjinken of tjinken.

TSJOP, TSOP, sop, top : *de hekster timmert haren nest in tsjop van den kanada* (Brussel, omstr., en elders).

TSOE, m., meest in de kindertaal voor : verken (Ronse). Vgl. zoog, zeug, en 't l. *sus*.

TSOLLEN, o. w., al voortgaande met de teenen tegen iets slaan, zoodat men er bijna over valt ; zonder zorg laten liggen, hier en daar verspreid liggen : *hij mag niets schoons hebben, want hij laat het overal tsollen* (Ronse). Z. tjollen of tjolen, tronteelen, truntelen, enz.

TSOL OVERBOL, 1° overhoop : *zij vielen 't sol overbol* (Ronse) ; in Br. : *hoofd over gat*. *Tsol* is dus voor : hol of gat; 2° verward; van : *tsollen*, verwarren : *dat lag daar al tsol over bol* (Ronse). Z. hobbeldesobbel (189). Z. tsollen.

TUCHEL, m., allerhande, slechte, versletene huisraad. Ook : *tuchelderij*. Het zal een diminutief zijn van : *tuig* (Brussel en omstr.); bij Kil. tuygh, tuych, tugh, sax. sic. l. *materia*.

TUCHELAAR, m., een die bebendig is in alle kleine werken, als hameren, plakken, maken en vermaken, enz., of een die zich daarmede veel ophoudt ; ook : een *kleuteraar* (omstr. Brussel).

TUCHTIG en soms *duchtig* voor : tochtig : *de koe is tuchtig* (Deinze en elders in Vl.); Kil. heeft *tuchtigh* en *tuchtigh sijn* als Vlaandersch. en de Teuth. *tuchtich, loepsch*. Z. loopig (330).

TUFFEN, TUFFER. Z. tuf.

TUF voor : speeksel, en *tuffen*, speeken, spuwen : *hij zal u in 't aangezicht tuffen* (Antw., Kemp., N.-Br.).

TUIER, TUIEREN. Tuier, zegt Bild. (op : tuin, III, 171), was oudtijds eene bindtouw, waarvan ons werkw. *vertuien*, d. i. : tusschen twee touwen aan een anker vastliggen. Kil. vert. *tuyer* door : *pedica, lorum, loramentum ; restis qua pecora in pascuis vinciuntur ; 2° series longa rerum*

connexarum. In Kl.-Br., de pr. Antw., Belg.-Limb. is 't een stok in den grond gevestigd, dienende om het vee op de weide vast te leggen. *Daar stond nog aan heur tuier een geit in 't lommer te grazen* (J. Van Beers, Bestedeling). Vanhier 't w. *tuieren*, dat in Holl.-Limb. en Gelderl. : *turen* wordt uitgespr. en 't znw. *tuur*. *Turen* bet. daar : het vee, aan een in den grond geslagen paal, *tuurhout* genaamd, gebonden houden opdat het slechts eene bepaalde plaats kunne afweiden; 2° spannen (Limb.). Z. afturen (12). In 't Taalk. Mag. (I, 327 en II, 79) leest men *tuur*, o., hout aan welks één einde eene ketting, *tuurketting* genaamd, is gevestigd, welke weder aan een ijzer is vastgemaakt, dat men aan eenen der pooten doet van runderen die op de spurrie gezet worden. Aan het ander is een oog, in den vorm van een halven cirkel, door 't welk men eenen paal, *tuurpaal* geheeten, in den grond slaat. De houten hamer, waarmeê men den paal in den grond slaat, heet : *tuurhamer*; hij is zeer zwaar en breed, en bij vergelijking zegt men van lieden, met breede hoofden : *ze hebben koppen als tuurhamers*. Het verder inslaan van den paal (wanneer het rund alle spurrie, in zijn bereik staande, heeft afgebeten, wordt de tuurpaal uitgetrokken en een eind verder ingeslagen) heet : *aanturen*, *wegturen*. Zoodat *turen* is : weiden op den spurriegrond; *een koe turen* is : een koe op de spurrie laten weiden (Gelderl.). Men kent ook *turen*, *tuurstaak*, *tuurhamer* in Overijsel en wellicht ook op de zandgronden van Drenthe. » In N.-Holl. bet. *schapen tuieren* ook : ze aan een lang touw vast zetten. » *Tuieren* noemt men in de Baronie van Breda hetgeen wat men elders noemt : het opstallen van het vee tegen den winter. Dat het w. oorspronkelijk meest van het vee gebezigd is, blijkt uit Kil. die *tuyeren* vert. door : *vincire pĕcora in pascuis*, en dat het tegenwoordig gebruik voor 't opstallen van 't vee volkomen richtig is, toont de algemeene beteekenis van 'tzelve, welke die van binden is, aan. Trouwens Kil. laat op aangehaalde ww. volgen *vincire pedicis*, *connectere*, *nectere continuato ordine; ligare*, angl. *tye*. Men brenge hiertoe ook 't w. *vertuigen* en *tui-anker*. De oorsprong is waarschijnlijk in 't angelsaks. *tian* (binden). In het Nedersaks. geeft men aan ons *tuijeren* den naam van *türen*, *tuëren*. Z. wijders 't Brem. Nieders. Wörtenbuch op *tider* en *tidern*. » Bild. zegt op *touw* dat het oudtijds *tui* was. Vandaar : *tuien* waarvan : *vertuien* en het freq. tuieren. » *Tuieren* drukt dan, volgens 't Taalk. Mag., een herhaald binden uit : *hondert ossen getuiert in zeelen*, zegt Jacob Vilt in een HS. van 1470. — In Kl.-Br. wordt *tuieren* voor : ineendraaien gebruikt : *een koord tuieren*; aldaar, en ook in Br. en elders gebr. men *tuieren* in den zin van : aan iets bezig zijn, frutselen : *gij blijft tuieren aan dat werk*. Vandaar *vertuieren*, verfrutselen; *aftuien*, al frutselend afdoen. Volgens Bild. *is een paard tuigen* : tui-gen of de touwen aandoen. *Tuteten* bet. in Gron. : wel vast maken zoodat het nauwelijks los kan. Z. in de *Toekomst* (jaar 1868, blz. 219), het w. *afturen*, waar wij, na 't afwerken van ons art., met voldoening nog lazen : o. a. 1° *tuyer*, fr. *une tierre, piége ou corde à tier les bêtes au pâturage. Entranes* (*entraves?*); 2° tuyeren, fr. *entierrer ou lier les bêtes en pasture, entraner* (*entraver?*).

TUIL. *Zijnen tuil volgen* zegt men omstr. Breda voor : iemand laten uittuilen.

TUILDEREN, lunderen (Diest). 't Is gewis

een freq. van : *tuilen*, bij Kil. *tuylen* of *teulen*, 1° werken, arbeiden; 2° losbandig leven, *lascivire;* doch nu bet. het : lichtzinnig en besluitloos voortleven.

TUILTJE, ruiker (België, N.-Br.).

TUIMELAAR, veranderlijk mensch, overlooper van de eene tot de andere partij : *het is een tuimelaar, hij heeft alweêr kazak gekeerd* (bijna overal); men zegt ook *tuimelaar* voor : tuimeling (Br.). Z. tuimelen.

TUIMELEN, b. w., omkeeren, het onderste boven leggen, diep omspitten, b. v. : *den grond van eenen uitgeroden bosch tuimelen* (Aarschot en omstr.); *tuimelen*, buitelen, *faire la culbute* (omstr. van Brussel en Antw.). Men zegt ook : *tuimelaars maken*, en hier is *tuimelaar* voor : tuimeling; *tuimelaar* ook gezegd van een omklinkend verlaat in eene goot en van een tralie- of latwerk in de duivenkijkers, dat de duiven, om van buiten in hun kot te komen, openstooten. Z. tuimelet of tuimelperte.

TUIMELÈT, TUIMELÈTTE, 'tzelfde als : tuimeling, tuimelperte, fr. *culbute : eene tuimelèt smijten* (Veurne); *een tuimelette maken*, 'tzelfde, in Westvl. als : *tuimelaars maken*, fr. *faire la culbute*.

TUIMELPERTE, v., een spel bij de kinderen, in 'twelk zij zich over 't hoofd omkeeren met hunne beenen omhoog en langs den anderen kant neêrvallen : *tuimelperten maken* of *zetten*, fr. *faire la culbute* (Oostvl., Waas en elders); in Br. zegt men hiervoor ook : *molekens maken*, en voor dit, in Westvl. : *tuimeletten maken*, te Veurne ook : *zijn bedde smijten*. Verders bet. *tuimelperte* nog : beslag, fr. *cabrioles* (Ronse); en overdrachtelijk in Oostvl. : deugniet : *ik heb nooit zoo eene tuimelperte gezien*.

TUIMELPRIJS, v. Z. tuimelperte (Meetjesl.).

TUIN, in Limb. *toen*, bet. aldaar en in Gelderl. nog heden : omheining, omtuining, b. v. de houten omheining eener weide, eens boomgaards, enz. 1° in N.-Br. verstaat men door *tuin* ook : eene lage omheining, van welke natuur ook hetzij eene hegge of anderszins, eene omtuining. Vanhier : *tuinwerk*, traliewerk. *Tuin* bet. h. en d. in Limb. nog : het vierde van een blad of vel papiers. *De tuinen van de stoof* zijn te Eecloo : de ijzeren geerden aan beide zijden der stoofhuis. Zoodat *tuin* (in Holl. gebr. voor 't Brab. : *hof*, het Limb. *hof* of *gaard*, hgd. *garten*, engl. *garden*, fr. *jardin*) eigenlijk een omtuind of omheind stuk gronds is. *Waar de toen op het laagste is, komt men 't best over* bet. in Limb. : over geringe menschen kan men gemakkelijk heerschappij voeren. In Limb. zegt men : *moeshof*, *koolhof*; en voor tuinier zegt men : *hovenier*, *gaardenier*, en *gaardenieren* voor : tuinieren. *Mesthof*, plaats waar men 't mest bijeen vergadert, in Br. *messing*. In Br., Antw. en Kemp. zegt men alleen : *hof*, *hovenier*, *hovenieren* voor : 't holl. tuin, enz. Voor 't spreekw. *de kap op den tuin hangen* zegt men in Br. : *de kap op de haag hangen*, in Limb. : *het jok in de netelen gooien* of *werpen*. Volgens Bild. is *tuin*, v., doch m. als wortel van : *tuinen* en *to-wen*, hetzelfde w. als het engl. *town*, en eigenlijk *to-ing*, d. i. omtrekking, van : to-en nu *togen*, trekken. Z. bij Bild. ook : gaard en touw; en tuin bij Hoeufft (613).

TUINDISTEL (toendistel), zekere distel, haagdistel (Limb.).

TUINEN (toenen), omheinen, omtuinen, met tuinhaag of staketsel omringen (Limb. en Gelderl.); doch in Gelderl. klinkt het w. : *tunen*, bij Kil. en in den Teuth. : *tuynen*, l. *sepire*; *tuyn-hage*,

sepes, sepimentum. Vgl. het Brem. Nieders. Wörterbuch (v. 128-30).

TUINSLUIPERKEN, winterkoningsken, fr. *tryglodyte ordinaire*. *Roitelet* is, bij de vogelkundigen, een andere vogel.

TUISTERS, mv., bedrog in 't spel : *geen tuisters doen, hoort ge* (Hagel. Belg.-Limb.). Het zal eene verbastering zijn van : tuischerij, van : *tuischen*, ruilen, en hier voor : heimelijk ruilen of bedriegen.

TUIT, TUITE, TUITJE, 'tzelfde w. als : toot of toet, tuit, tuitje, h. en d. in Vl. gebr. voor : eindje, fr. *bout* : *een tuit wegs*. *Een tuitje binden*, fr. *lier un bout de la ficelle*. Men hoort omstr. Audenaarde ook : *tuit*, *tuitje* voor : puist; ook heeft Kil. *toot*, *tuyt* voor : tepel, hgd. *tutte*, *dutte*. In Br., het Hagel. en elders gebr. men *tuit*, v., in denzelfden zin als : *trut*, *trutteken*, d. i. sukkel, en soms ook : een ijdel vrouwmensch; dus ook zooveel als : *trunte* of *trut* (Belg.-Mus. 1844, 195). In Br. heet een ijdel, zot meisje: *ijdeltuit* (*ijltuit*). *Een wilde tuit* bet. te Gent : een wilde, dwaze jongen. Volgens Bild. is *tuit* voor : toet, m. als wortel van : *tuiten* of *toeten in ijdeltuit* (ledige klank). Maar het zou zoowel eene ijdele flesch, vat of kruik kunnen zijn; immers tuit of *toot* bet. zoowel : flesch, pot, kruik, enz. als hoorn of klank. *Van tuit noch blaas weten* (Limb.), 'tzelfde als : van tuiten noch blazen weten. Z. toot.

TUIT, BOBIJNTJE (L. v. Aalst), bij Kil. tuyte l. *tramae involucrum*, *filorum congeries*. Als de bobijn bewonden is noemt men ze : *fits* (124).

TUITELAAR. Z. tuiten.

TUITELEN, b. w., verwisselen, verruilen, mangelen, fr. *troquer*; *tuitelaar*, mangelaar (Antw., Kemp., Belg.-Limb.); in 't L. v. Aalst is *tuitelaar*, een koopman, die bij geringe lieden hunnen voorraad hop afkoopen komt, dezen dan met betere hop mengt en zoo met winst voortverkoopt. Deze handelwijze heet daar : *tuitelen*. Bij Kil. *tuytelen*, tuyschen, *tommen*. Zou dit w. in verband staan met : *Teuten*, zwervende kooplieden die met hunne waren rondleurden?

TUITEMUILEN, TUITMUILEN. Z. totemuilen.

TUITEN, 'tzelfde als : *toeten*, wordt in Vl. ook nogal veel bij toepassing gezegd voor : weenen, krijschen, huilen : *hoor hoe zij zitten te tuiten en turen*; *tuiter*, die weent.

TUITEN, 'tzelfde als : *toeten*, wordt in Oostvl. evenals blazen, buizen in Br. en elders gebr. voor : drinken : *hij kan niet weinig tuiten*; te Antw. zegt men : *tuiten*, *tutten* voor : drinken : en daar en in Br. : *hij weet van tutten noch blazen*, hij weet van niets, hij is een dommerik; *tuit* wordt in Belg.- en Holl. Limb. ook voor : pot, bierpot, kan gebezigd; bij Kil. *tuyte*, l. *obba*, *cyrnea*. *Tuiten* is dan eigenlijk : aan den tuit of toot van den bierpot hangen. Z. tuitepot.

TUITEPOT, TOTEPOT, 'tzelfde als : *tuitpot*, een pot met eenen toot, doch overdrachtelijk : een die aan den pot of de bierkan hangen blijft (h. en d. in Vl.). Z. tuiten.

TUITERLUIT, m., bijna niets, beneden de weerde : *hij heeft zijn huis voor eenen tuiterluit verkocht* (Limb.), d. i. in Br. en Antw. : *voor eenen appel en een ei*, of in Br. : *voor eene pan eieren*, en elders voor : *een treuzeneus*.

TUITHOORN, TOETHOREN, hoorn in den vorm eener trompet, of eene gerolde schel van wilgenhout, welke de jongelingschap op den eersten meinacht gebr. om de meilieven eene serenade te brengen (Limb.). Te Brugge en ook elders in Westvl. heet men de trompet of blaashoren : *tuthoorn*. Het gothisch *thut-haurn* bet. : trompette. Van : *tuiten*, blazen, op den horen blazen, in 't engl. : *to blow a horn*,

fr. *corner*, hgd. *düten*, goth. : *thuthaurnjan*.

TUITJEKAPPER of PENSENIER, een die pensen of worsten verkoopt (h. en d. in Vl.). Van : *tuit*, in den zin van : eindeken. Z. toot.

TUITMUILEN. Z. totemuilen.

TUK, voor : tik, aanraking, slag. Vanhier : *tukje*, *tuksken*, uitgespr. *tuske*. *Een tukje*, *tuksken* of *tuske* of *tutje doen* is in Vl. hetzelfde als elders : *een troksken doen*, *een uiltje vangen*, een middagslaapje doen, eene poos slapen. Delf. (538) geeft *tuck* op als schotsch, in 't vlaamsch : *tuk*, fr. *coup*. Vanhier : *tuken*, l. *percutere* (slaan). Z. bij Kil. tocken, tucken.

TUKJE. Z. tuk.

TUKKEN, uitgespr.: *tuken*, toeven, vertoeven, talmen, dralen : *het tukte nogal wat, eer 't er toekwam* (N.-Br.). Het w. is verwant met : togen (trekken).

TUKKER, kneu, kalf (Gelderl.). Z. tuksen.

TUKKEZOT of TOKKEZOT, heel zot.

TUKSEN is 't algemeen Geldersch w. voor : springen, en wordt ook in dien zin gebr. ter aanduiding van springerijen en woelingen der kinderen. Misschien hebben dus *kneu* en *kalf* hunnen naam *tukker* te danken aan hun springen; zoodat hun naam tukser bet. ; ook kan 't uit ééne bron met *tukken*, *tokken* ontsproten zijn.

TUKSKEN. Z. tuk.

TUL, dikke noot, werpnoot.

TULK, m., klontje aarde, fr. *motte de terre* (Somergh.); grasfak (omstr. v. Gent). Z. fak (122).

TULMER, m., scheldwoord, licht voor : talmer, bet. : sukkelaar, onnoozele jongen (Limb.).

TUMP. Z. tamp.

TUPPE, gebr. in Westvl. voor : tobbe, kuip, engl. *tup*; *botertuppe*.

TURELUREN, TURLUREN, TIRELIEREN, talmen, lunderen, tijd genoeg hebben : *wat blijft ge daar zoo lang turluren? Wat een turluren is dat daar*, wat een zot spel is dat daar. Men zegt ook : *zijn tijd verturluren*, d. i. verspillen of zorgeloos doorbrengen (Hagel., Br.).

TUREN. Z. tuieren en afturen (12).

TURFBOT, schup om turf te steken (Antw., pr. Noord).

TURKSCHE MUTS noemt men 1°: een muziektuig in koper met veel bellekens en dat eenigszins den vorm eener turksche muts heeft (Vl., Antw.); 2° een soort van pompoen of pronkappel in 't midden met eenen rand en boven dunner dan onder (Br., Antw.).

TURVEN, turf steken (Limb.); *turven* ook voor : durven, derven, fr. *oser* (Br., Antw.).

TUSKE. Z. teugsken, tutje.

TUSSCHEN. *Tusschen alles uit blijven*, uit alles blijven, zich met niets bemoeien (Br., Antw., Kemp.). *Ik kan er niet van tusschen*, ik kan er niet uit, ik ben er tusschen en moet er door (Vl.). *Tusschen gerre* (spleet, 149) *en deure*, of *tusschen de gerre en de deur*, een spreekw. te Popering. en elders, is zooveel als : 't fr. *entre le marteau et l'enclume*, d. i. sprekende van eenen zieke : tusschen ziek en gezond. 'T Is dus zooveel als : tusschenbeiden, *tusschen de twee*, gelijk men in Br. zegt, fr. *entre les deux*, *passablement*. *Tusschen een en twee*, ondertusschen, middelerwijl (Antw.). *Tusschen nu en een jaar*, binnen een jaar (Br., Vl., Limb.). *Tusschen in*, tusschen andere zaken of bezigheden in.

TUSSCHENBEIDEN (*tusschenbei*), bijw., ondertusschen, nu en dan, somtijds, bij tijde : *hij krijgt tusschenbeiden slaag* (Br., Antw., Limb. en elders). Z. tusschenmaals en tusschentweeën. Z. tusschen.

TUSSCHENMAALS, uitgespr. *tusschenmals*, somtijds (Popering. en omstr.). Z. tusschenbeiden.

TUSSCHENTWEEËN, 'tzelfde in Oostvl. als : tusschenbeiden.

TUT, papieren zakje (Limb.). Z. toot.

TUTE voor : tet, d. i. stukje lijnwaad, waarin men een weinig brood en suiker gedaan heeft om er de kinders te laten aan zuigen (Ronse). Z. dijze, dod, fak, lokke. Vanhier · *tuten*.

TUTEN, aan eene tute zuigen, wordt nog van iemand gezegd die al etende zijne lippen uitsteekt, gelijk een klein kind dat aan eene tute zuigt (Ronse); *tuten* hoort men in Br. en Antw. ook voor : *tuiten*.

TUTHOORN. Z. tuithoorn.

TUTJE. Z. toot.

TUTTEL, m., heimwee, kwijnende ziekte : *hij heeft den tuttel*.

TUTTEN, uitspr. in Br. en Antw. van : *tuiten*. Z. tuiten.

TUTTEREN, aan iets zuigen gelijk kinderen : *wat zit ge daar weêr te tutteren* (Antw., st. en pr.); 't w. is afgel. van : tuit, toot, 'tzelfde als : tepel of tet, fr. *tèter*. Z. tuit, tuitje.

TUTTEREN, o. w., beven : *hij tuttert van koude* (Westvl.). Z. totteren.

TUTTUT, uitroeping van verwondering met afkeuring (C. Axel); te Antw. en elders duidt het onverduldige verveling aan; in Br. zegt men : *tèttèt* en dit bet. : dat het is wat het wil : *tettet laat mij gerust*.

TUUK gezegd tot peerden als zij moeten rechts of links omgaan (h. en d. in Westvl.

TUUR. Z. tuier.

TUUS, v., kattennaam in 't algemeen : *hoor onze tuus eens miauwen ;* ook een halsdeksel van bontwerk, dat kinderen en dames, over een vijftiental jaren, veel droegen (St-Truid.).

TUUT (Holl. *tuit*), v., hoen, kip; *tuutei*, ei van een hoen (Gelderl.). Dit w. is uit de kindertaal in die van 't dagelijksch leven overgegaan (Taalk. Mag. I, 327). Z. tiek, tik; in Limb. tiet.

TWEE VOOR EEN ZIEN, scheelzien (Vl., Br., Antw.).

TWEEFELEN, MEDETWEEFELEN, lokken, meêlokken (Westvl.). Men zegt ook : *teeuwelen* en *mededeefelen* of *mededeefelen* (367).

TWEEGEZICHTER, m., een met twee gezichten of die dubbelzinnig is, valschaard (Vl.); in Br., Vl. zegt men : *eene met twee gezichten*, fr. *un homme à double face*, en : *twee gezichten hebben*, dubbelzinnig zijn.

TWEEMASTER, m., schip met twee masten (overal).

TWEEN of TWING, v., zoo hoort men eene plek of streep gronds noemen, die verlaten of onbewerkt en vrij ligt langs eene openbare straat of baan (Westvl.). Zou dit w. met twent, twint, twijnt (*nihil*, niets) in verband staan ?

TWEENEGDE, bijv., tweesnedig (Westvl.). Z. stoppelde en negge (404).

TWEEPOT, m., werkmansgerief, bestaande uit twee meest aarden potten, aan malkaâr vastgebakken, met eene oor in 't midden, dienende om eten te dragen (L. v. Aalst). Z. molleman.

TWEEREN, voor : tweernen, twijnen (Limb. en elders).

TWEERSCH (twees), dwars (Westvl., Limb.).

Zie dat blauw gezichte u noesch en tweers [bekijken.

(G. Gez., 94.)

Vanhier : *tweerschen* (tweeschen), dwars doorgaan of loopen; *tweerschevore*, voor die dwars over het stuk lands loopt; in Br. *dweers*.

TWEEVATTEN, zichzelven tegenspreken (Meetjesl.).

TWEEWAS. Men zegt van granen, aardappels, enz. *dat zij tweewas zijn*, wanneer zij op nieuw andere pijlen schieten. Hetgeen geschiedt, wanneer het onrijpe graan, door onweêr ten gronde geslagen, of de aardappels, door te veel hitte voor den tijd *aangesteken* of verrijpt, nu aan te veel regens blootgesteld zijn : *onze haver*

is tweewas, *er zal niet veel uitkomen* (Br., Limb.). Z. doorscheut (101).

TWEEWOONST, een en hetzelfde huis dat in twee woonsten verdeeld is (Vl.). Z. kortwoonst.

TWEEZAK, m., een die niet te betrouwen is, een dubbelzinnige, valschaard, fijnaard, slimmerik : *ge zijt een tweezak. Het Brabandsch en Antwerpsch volk zegt van de Vlamingen dat ze tweezakken zijn* (Br., Antw., Kemp.). Z. tweegezichten.

TWIST, m., afval, als spaanderen, wortels, takken van gekapte of van uit te roden boomen, van die vooral welke in berden of planken moeten verzaagd worden : *die koopman is berd laat zijne boomen uitkappen voor den twist. De twist is zooveel weerd als de boomen* (Br., Kl.-Br.); in de laatste streek zegt men ook veel *twist* voor : de kruin of de waai des booms : *die boom heeft een schoonen twist*; bij Kil. : twist, l. *rami abscissi, ramalia*. Z. sleun.

U

U. In Vl. wordt de lange *u* als : *eu* uitgespr. en *eu* als *u*; b. v. muur : *meur*, en meulen : *mulen*. In Br. klinkt de *u* soms als *o* of korte *oe*, b. v. butsen, *boeitsen* of *boetsen*; muts : *moeits*; gulden : *goeille*; munt : *moeint*; doch voor eene *m* of *n* verwisselt zij zich met *o* : vunt, *vont*; kunnen, *konnen*; strunk, *stronk*; te Leuv. spreekt men de *u* als *i* en de *i* als *u* uit. In het Hagel. klinkt de *u* voor *r* bijna als *oe* : schuren, *schoeren*; te Maastr. spreekt men veel den *u*-klank uit als *eu* : duur, *deur*; en in Br. en Antw. wordt de *oe*-klank ook soms als : lange *u* gehoord, b. v. *zuut*, *zuken*, *muug*, enz. voor : zoet, zoeken, moede.

UCH, voor : *u* in 3[en] en 4[en] naamval : *kinder ich höb uch leef*, kinderen ik heb u lief (Limb.); in het hgd. is het : *euch*. In den 1[en] naamval zegt men in Limb. : *ge* en *geer*, en men hoort er ook : *eer*, hgd. *ihr*. Z. weer.

UCHTEREN, foeien, gedurende den nacht tot aan den uchtendstond foeien (h. en d. in Vl.).

UGELE. Z. uleke.

UI klinkt in Br. en Antw. meest bijna als : *oi*; muis, *mois*, uitgenomen in duizend, *duzend*; duivel, *duvel*, enz.; in Limb. als *oe* of *eu*, *oetspannen*, *deuvel*; in Vl., Zeel. als de lange *u*, huis, muis : *huus*, *muus*, *uutspannen*, enz., elders bijna als *eu* : *meus*; dit beantw. aan het hgd. duivel, *teufel*; huilen, *heulen*. De latijnsche of fransche *u*, b. v. : in Hugo, Hubertus enz., wordt in 't neérd. *ui* uitgespr. *Huig* (waarvan Huigens), *Huibrecht*, enz.

UI, voor : *u* of *uw*, en *uie* voor : *uwe* (Westvl. en Westbr).

UIBEKEN of HUIBEKEN, kleine uil of hanne (Br., Oostvl.); ook een vleeschkoek gemaakt van gekapt rundvleesch met look (L. v. Aalst). Dit is licht 'tzelfde als : *vogelen* of *musschen zonder bekken*, zooals men ze weleens noemt.

UIER. Z. elder (116) en Bild. (III, 175) op uier, waarvoor Plant. udder, huyder heeft.

UIL. *Kijken als een uil door een gootgat*, aardig kijken of staan te zien, niet weten wat zeggen (Vl.). *Eenen uil vangen*, mislukken, in zijne verwachting bedrogen zijn, ook in den drek trappen (Vl.). *De uil van het spel zijn*, de zot van het spel zijn, bloot uitgedeeld zijn, de kwade gevolgen

van iets dragen, uitgelachen worden, *être la dupe du jeu*, of *le dindon de la farce*. *Hij is de uil tusschen de musschen*, hij wordt van elk bespot (Vl.).

UIL, aarden kruik met engen hals (Limb.).

UILEKENSMUTS, oude-vrouwenmuts (Somerghem).

UILEKOP, UILSHOOFD, UILSKOP, domkop, botterik (Br., Vl.).

UILEN EN DRUILEN, een kinderspel bestaande in geld op te werpen (h. en d. in Vl.). Z. heulen (187) en draaielen (103).

UILEND. Z. uilland.

UILLAND, schelf om 't uitgedorschen stroo op te tassen (Hagel.). Van *uil* en *land*; dus eigenlijk de plaats waar de uilen in de schuur verblijven; of zou het voor : *heuland* of *hooiland*, hooischelf zijn? Z. herk (185) en uitlaat.

UISEL, m., unster bij Weil. (Br.). Kil. heeft unster, unser, unssel, enster, ensser, enssel, ensteknip, waeghe, in 't fr. *balance romaine*, *trébuchet*. Bild. leidt *unster* af van 't l. *unistatera*, terwijl *balance* komt van *bilanx*.

UIT, in Br. bijna als *oit*, in Limb. *oet*, in Vl. en Zeel. bijna als *uet* of *uut* uitgespr., met werkww. vervoegd, geeft aan deze eene menigte van beteekenissen. Wij zouden een grooter getal nog van die werkww., met *uit* beginnende, hebben kunnen aanhalen, doch men zie die werkww. zonder *uit*, en *uit* bij Weil.

UITBABBELEN, b. w., overal rondbabbelen, voortvertellen, uitbrengen; ook o. w., ten einde babbelen : *zijt ge nu uitgebabbeld* (Vl., Br.).

UITBELLEN, b. w., door den belleman openbaar maken : *als men in de stad iets verloren heeft, doet men het met den belleman uitbellen*. Op den buiten roept de veldwachter zulks af (Vl., Br., Kemp., N.-Br., Limb.); ook 'tzelfde als : rondbellen, uitbrengen, overal bekend maken, voortvertellen (Br. en elders). Z. belleman (41).

UITBLOEMEN, ten einde bloemen : *de leliën zijn uitgebloemd* (overal).

UITBODDELEN, o. w., boddelend of bodderend (65) ergens uitkomen : *zie dat volk eens de kerk komen uitgeboddeld* (Leuv. en omstr.).

UITBOEREN, achteruitgaan, ten ondergaan, te niet gaan, ten einde raken : *hij is uitgeboerd*, hij is te niet (Vl., Br.). Z. uitpachteren.

UITBORREN, uitbranden; bij Kil. : uitberren : *het vuur is uitgebord* (Limb.). Z. borren (70).

UITBORTELEN, bij Kil. vert. door : *egredi cum impetu*, is thans : uitborrelen; J. David gebruikt het in zijne Vaderlandsche Historie (VII, 270) : *op dat gezigt kwam de burgery van Dinant haestiglyk uitgeborteld, om de Naemsche stouterikken met overmagt aen te randen.*

UITBREKEN voor : uitbraken, uitwerpen, uitstorten, doen voelen : *hij breekt zijne gramschap tegen mij uit* (Oostvl.); bij Kil. uytbreken, *effundi*.

UITBRIEVEN, iets overal voortvertellen, rondbrieven (Vl., Br., Antw., Kemp.).

UITBUIZEN, b. w., uitdrinken (overal). Z. buizen (84).

UITDABBEN, UITDABBEREN, door dabben of dabberen (88) blootmaken, met handen of pooten uit den grond halen (Br., Limb.).

UITDEMPEN, uitdampen (Limb.).

UITDIJKEN, b. w., een dijk verder uit maken, b. v. als een water zich achteruit trekt (overal).

> Gy wist, wanneer Neptuyn zyn stroom deed rugwaerts wyken,
> Zoo menig beemden lands, en polders uyt te dyken.
> (*Belg.-Museum*, 1843, blz. 101.)

UITDOEN, of uitbesteden, uitzetten, ergens plaatsen, b. v. geld, om er intrest van te trekken, eene koe uitverhuren, voor eene jaarlijksche som : *een kind uitdoen*, bij de boeren of elders plaat-

sen. *Een kind op de school uitdoen*, het op eene kostschool zetten (Vl., Br., Kemp., Limb. en elders). In den Teuth. *uytdoen*, verhuyzen, tot pacht uytleggen, l. *exponere*. Z. doen (97).

UITDOENERS, doperwten of peulerwten (Zeeuwsch. Vl., Axel).

UITDOGGEN, afdokken, geld geven, betalen (Limb.).

UITDOMPEN, uitdampen (Br., Antw.). Z. dompen.

UITEENDOEN, b. w., uiteen zetten, uitleggen, verhalen, fr. *expliquer, développer* (Br., Limb. en elders).

UITENENTUIT, uitgespr. : *utentuut* of *utenentuut*, bijw., tot walgens toe : *ze doet et utenentuut* (C. Axel). 't Is samengest. uit de verdubbeling van : *uit en uit*, *uit end uit*, evenals : ommendom.

UIT EN IN KLAPPEN, raaskallen (overal).

UITENTUIT. Z. utenentuit.

UITER. Deze onafscheidelijke vergelijkende trap van *uit*, heeft elders dan in N.-Br. in weinige samenstellingen plaats, b. v. : *uitervaard*, *uiterbuurt;* dan hier (omstr. v. Breda) is dezelve meer gebr., als in *uiterkant*, *uiterrand*, *uiterstijl*, enz. voor : buitenkant, buitenrand, buitenstijl, enz.

UITEREN (*ui* als *u*) voor : uiten : *he heet zich nog neet geüterd* (Limb.).

UITERGAANSTIJD (*oetergaonstied*), voorjaar, lente (Limb.); in Br., Kemp. en N.-Br. zegt men : *uitgang*, dat hetzelfde gedacht uitdrukt, evenals het engl. *spring*, d. i. springtijd, tijd dat alles begint uit te springen of te groeien. De Limburgers zeggen meest : *vroegjaar* (*vreugjaor*), 'tzelfde als 't hgd. *frühting*, doch in 't L. v. Valkenburg ook : *uithoud*, te Roermond : *uithalt ;* in Oostvl. en Antw. : *uitkomende ;* in Br. en Kemp. ook : *uitkomen*.

UITERLIJK voor : ten uiterste : *ik ben u uiterlijk dankbaar*, *uiterlijk verplicht* (Antw. st. en pr.).

UITERSGANG, UITERSGANK, de tijd op welken 't gezaaide graan, vooral de rogge, uitkomt (omstr. Breda). Z. uitergaanstijd en uitgang.

UITGAAN, 'tzelfde als : uitlijden of uitleiden; 't wordt gezegd van vogelen (Waas). Z. uitleiden.

UITGALMEN, thans veel gebr. voor 't fr. *déclamer*, en *uitgalming*, *déclamation* : *er zijn op die prijsdeeling schoone stukken uitgegalmd* (overal).

UITGANG, m., voorjaar, vroegjaar, het begin van den lente (Br., Antw., Kemp., N.-Br.). Het bet. waarschijnlijk : de uitgang des winters of het uitgaan, uitschieten der planten, en niet, zooals Hoeufft (622) laat verstaan, de uitgang van den vasten. Z. uitergaanstijd. Kil. vert. *uitgaende jaer* door : *annus extremus*.

UITGANG (*oetgank*), kerkgank, fr. *relevailles : die vrouw heet heuren oetgank gedaon* (Limb.). Z. uitgaandetied.

UITGEBUIDELD WORDEN, voor een jaar uitgesteld worden eer men (kind) zijne eerste kommunie mag doen. En achter zulk een kind zingen de andere : *uitgebudeld broodje*, *twee cents vurte kaas* (Gent).

UITGEDEN, uitweiden, hgd. *ausgäten* (Limb.). Men spreekt in dit gewest : *gejen*, *geën* en *genen* uit, evenals : *bejen*, *beën* of *benen* voor : beden (bidden). Z. geeën (142) en *d* met *n* verwisseld (blz. 88 en 400).

UITGEKLOPT en UITGEKUISCHT zegt men te en omstr. Gent voor : opgeschikt, met zorg aangekleed : *hij is uitgekuischt*.

UITGEKOCHT ZIJN, niets meer hebben om meê te koopen (overal).

UITGELEED, UITGELEID. Z. uitleiden of uitlijden.

UITGEMEEN, buitengemeen : *'t is zeer uitgemeen* (Oostvl.).

UITGENOMEN, als bijw. voor : bij uitnemendheid, en als bijv. voor : uitgelezen, voortreffelijk, gebr. in de Ba-

ronie van Breda. Dat het aldus goed gebr. wordt, blijkt uit het verhandelde door Ipey, *Vervolg der verouderde woorden van den Statenbijbel* (105-6).

UITGEREGEND ZIJN, door den regen belet zijn voort te doen (overal).

UITGEVEN. *Zijn geld uitgeven*, op interest uitzetten; zoo zegt men, b. v. : *tien francs uitgevende geld*, d. i. interestgeld, doch dit bet. ook : geld voor den dagelijkschen uitgeef van het huishouden (Westvl.). *Uitgeven* wordt in Vl. en Br. ook gebr. voor : laten hooren of verstaan : *hij gaf uit dat hij ziek was. Daar was iets in zijne stem dat flauwheid uitgaf.* (G. Gez., *Rond den Heerd*).

UITGEWEERD, deelw. van : *uitweren*, buitenweren, doch wordt in Vl. veel gebr. in den zin van : uitgezonderd, uitgenomen, behalven, fr. *hormis*, *excepté*.

UITGLEDSEN, UITGLETSEN, uitglijden (Vl.). Z. gledsen (157).

UITGREETEN, UITGREITEN, uitgespr. : *uittreeten*, uitlachen (IJper). Z. uitgritten, greeten.

UITGREITEN, UITGRÈTEN. Z. uitgritten.

UITGRITTEN, UITGREITEN, b. w., uitlachen, bespotten, voor den zot houden, kreten (292) : *ze grit mij altijd uit.* In Oostvl. zegt men meest : *gritten* (165); te Gent : *grutten*, in Westvl. : *grèten* en *greiten* (162). Het engl. *to grate* staat verfr. door : *offenser, choquer*.

UITGRUTTEN. Z. uitgritten.

UITHALEN, b. w., ergens uit of van buitenshuis halen, gezegd, b. v. : van bier of iets anders : *wij halen ons bier uit*, d. i. wij halen bier naar de herberg om t'huis te drinken (Vl., Br.). *Een pint bier in den uithaal.* d. i. die men uit de herberg haalt en t'huis drinkt; *uithaalbier* (Oostvl.). *Iets uit den hoek halen*, iets bekend maken (Br. en Vl.). *Uithalen*, uitmunten, uitnemen. Vanhier : *uithaler*, *uithaalster*, iemand of iets uitmuntende, die of dat zeer goed is : *die haalders, ho 't zijn zoo 'n goe uitpalaters* (Gent).

UITHALT. Z. uitergaanstijd.

UITHANGBERD, uithangbord (Br.); in Vl. *uitsteekbord*.

UITHANGEN, eigenlijk buiten uithangen, doch ook : laten blijken, verbeelden, gebaren, *affecter, afficher* : *den zot, den onnoozele, den kwast, den zieke*, enz., *uithangen* (bijna overal). Weil. heeft : *den vromen uithangen.* — *Uithangen*, in zijne hoop of verwachting bedrogen zijn : *hij meende daar goed gekomen te zijn, maar hij heeft er leelijk uitgehangen* (Westvl.).

UITHAREN, uitwasemen (Bar. v. Breda). *Haere* is bij Kil. l. *urens pruina, adurens frigus, matutium gelu*, enz., en *haeren, urentem auram spirare*, etc.

UITHEIDSELEN, bijna 't zelfde als : sleunen (621), het heidselhout of de kleine takken van de boomen uitsnoeien (Br.). Z. heidsel (180).

UITHEVELEN, uitslorpen : *hij hevelt de ader uit tot op den droogen grond.* (Bild., *Ziekte der Geleerden*, II, v. 260). Z. hevelen (188.)

UITHOUD. Z. uitergaanstijd.

UITIJDELEN, ledigen, uitgieten, uitschudden : *ijdel uwe zakken uit* (Gent).

UITINGE, verkoop : *die menschen hebben veel uitinge*, zij verkoopen veel. *Om veel goed op te doen, moet men toch uitinge hebben* (h. en d. in Vl.); in Br., Limb. en elders zegt men : *veel te doen hebben*.

UITKABBELEN, gezegd van eene beek die hare boorden door het inkabbelen van 't water uithaalt (Vl. en elders).

UITKANTE (ten), fr. *à l'écart* : *hij woont tenuitkante* (Vl., Br. en elders); in Br. : *hij woont aan d'een zijde*.

UITKARREN, met de kar uitvoeren

(overal in 't Z.).

UITKAVELEN, inkavelingen in het hout maken : *ge moet dat zuiver uitkavelen* (Gent).

UITKEESTEREN (Oostvl.). Z. uitkeusteren.

UITKELDEREN, uithollen, uitgraven (Kl.-Br.). Z. keldering (233) en inkelderen (205).

UITKESTEREN. Z. uitkeusteren en kesteren.

UITKEUSTEREN (Westvl.), *uitkeesteren* (Oostvl.), *uitkesteren* (Br.), hard uitbakken of uitbraden, door te lang te laten braden dor en korstachtig maken : *laat het vleesch zoo niet uitkeesteren. Het spek is zoo uitgekesterd dat het breekt.* Z. keusteren (239) en kesteren (236).

UITKEUTEREN, UITKOTEREN, b. w., al keuterende uitdoen, uithalen, uitjagen, uitroepen : *koter den luierik uit zijn bed; de vogels uit hunnen nest*, enz. *Die vrouw moet alle zondagen haren man uit de herberg kotteren* (Br., Antw., Vl.); in Vl. zegt men : *kotteren* (283); in Br. : *keuteren*.

UITKEVEREN, uitdoppen, uitpellen, uitpeulen : *erwten, boonen, uitkeveren* (Limb.); in Br. *uitpalen, uitsluimen*.

UITKLAREN, voor : opklaren, helder worden : *de lucht klaart uit* (Gent).

UITKLOESTEREN, b. en wederk. w., inkoffelen (270), zich goed koesteren, goed uitdossen, zich warm achter de stoof houden : *die ziek is, moet zich uitkloesteren* (Oostvl.). Z. kloesteren (254).

UITKOKEN, al kokende vervliegen : *het water is uitgekookt* (Overal).

UITKOMEN of UITKOMENDE, m., lente, het opkomende van 't jaar, wanneer alles uit de aarde opkomt : *in den uitkomende gaan wij naar buiten* (Oostvl., Antw. en h. en d. in Br.). De herfst heet : *het afgaan van het jaar* (in Br. : *uitgaansjaar*).

UITKOMMEEREN, door kommeeren of klappen rondbrieven (Vl., Br.).

UITKOTTEREN, uitspr. van : uitkoteren.

UITKOUWELEN, uitkouwen, uitspugen (r. Eekloo). Z. kouwelen (284).

UITKUCHELEN (uitkachelen), uitspuwen, uitrochelen (Vl.).

UITKUISCHEN, uitkèren, uitvagen (overal).

UITKUNNEN. *Er uit kunnen*, het kunnen ontcijferen of verstaan. *Er aan uitkunnen*, er meë toekomen, kunnen verkoopen zonder verlies (Br., Limb. en elders).

UITLAAT, bij Kil. als verouderd aangemerkt en vert. door : *projectus, appendix ædificii;* doch in de Baronij van Breda en Br. nog veel in dien zin, te weten, van afhangsel aan schuren, enz., gebr. Hoeufft denkt het zooveel te zijn als : uitzetting, uitleg, of misschien zoo genaamd, omdat men het vee uit den stal daaronder kan laten. Sommigen spreken het : *uilaat* uit en bij de Ouden *ulaat*. Misschien is het Groningsche : *uilengevels* voor : *uitlaatgevels*. Z. uilland.

UITLANGEN, b. w., uitspreken, doorgaans om te kennen te geven dat iemand iets verachtelijks heeft gezegd : *wat woorden durft hij niet uitlangen*.

UITLAPPEN, b. w., in gemeene taal : uitdrinken : *hij lapte dat glas bier in eens uit*. Men zegt ook : *binnenlappen*, voor : drinken (Br.).

UITLEGGEN, b. w., wordt gezegd, wanneer vele personen tesamen eene bepaalde hoeveelheid gelds van tijd tot tijd in eenen spaarpot leggen of bijeen brengen om er later iets meë te verrichten : *zij hebben uitgelegd om hunnen meester een geschenk te koopen* (Br., Antw.).

UITLEGGEN, ten einde leggen, geene eiers meer leggen : *onze hennen zijn allen uitgeleid* (overal).

UITLEGGEN (een akker), een hoogen, onvruchtbaren akker door jaarlijksche afzanding verlagen en vruchtbaar

maken (r. Breda).

UITLEIDEN, ook **UITLEEDEN**, **UITLEDEN**, **UITLIJDEN**, voor de eerste maal uit den nest vliegen. 't Verleden deelw. wordt meest gezegd van jonge vogels die hun nest voor goed verlaten hebben : *ik meinde die vogelkens uit te halen*, *maar ze waren reeds uitgeleid* of *uitgelijd*. In Br., Antw. en Kemp. zegt men : *uitgeleid*, in Vl. : *uitgeleed*. Het w. is samengest. uit : *uit* en *lijden*, in den zin van : gaan. Z. leid (331).

UITLEKKEN, *uitlikken*, fr. *vider* en *léchant* : *de kat heeft het melkpotje uitgelekt* (Vl., Br., Antw., Limb.). Z. lekkebaard (332). De *e* in *lekken*, voor : *likken*, is meer blijtend dan in *lekken* (lek voor lek druipen), waarin zij korter wordt uitgesproken.

UITLEVING, verkwijning ten einde, slapte waarvan men uitleeft : *die man is niet ziek, hij heeft maar eene uitleving* (Br., Antw., Kemp).

UITLICHTEN, **UITLUCHTEN** (iemand), uitschelden, iemands gebreken, enz. aan het licht brengen (omstr. Breda); in Nedersaks. ook : *ütlüchten* voor : uitschelden. Z. uitschijten.

UITLICHTEN, b. w. Bij ons, katholieken, bestaat de zalige gewoonte van eenen stervende in zijn uiterste bij te staan met hem eene brandende gewijde waskeers, zinnebeeld des Geloofs en des levens, in de hand te geven, hem alsdan godsdienstige gevoelens, betrouwen op God en op een beter leven in te boezemen, zijne hoop te sterken, hem te troosten, aan te moedigen en voor hem te bidden, dit noemt men : *iemand uitlichten* of, in Limb., *uitluchten* : *het is pijnlijk zijne eigene moeder uit te lichten, doch pijnlijker haar te lijken* (339). (Vl., Br., Antw., Kemp., Holl.-Limb.); in N.-Br. zegt men : *eene ziel uitlichten* voor : een stervende eene waskeers in de hand geven ; en dit is in 't L. van Aalst : *het geloof aanroepen*. *Gij zijt daar schoon uitgelicht*, gij zijt daar schoon aan de deur gevlogen (Westvl.).

UITLICHTGELD, geld voor 't uitlichten van eenen stervende gekregen (Leuv.).

UITLICHTING, v., het uitlichten eens stervenden (overal in 't Z.).

UITLOOPER, **UITLOOPSTER**, bode, bodin, uitganger of uitgangster die de gewone boodschappen doet in een klooster, bij eenen boekdrukker of elders (Vl., Br., Antw. en elders).

UITLOOPSTERIGGE, uitloopster (Vl.).

UITLUCHTEN. Z. uitlichten.

UITLUIDEN, gezegd van 't luiden ter gelegenheid van iemands dood of begrafenis (N.-Br.) ; elders : *beluiden*. Z. Hoeufft (623).; in Limb. : *overluiden*.

UITMETEN, b. w., uitrechten, uitzetten, volbrengen (Vl.); in Br. en elders bet. het : varen, uitkomen : *met zulks te doen zult gij eens kwalijk uitmeten*. *Hoe zijt gij met uwe commissie uitgemeten ?*

UITMOLLEN, als b. w., uitwroeten, uitgraven; als o. w. : langzaam uitgehold worden, uitwoelen (N.-Br.) ; 't komt niet van : mol (diertje), maar van : mol (aarde). Z. molrat (337) en Hoeufft (623).

UITNEMEN, voor : pronken : *ik mag wel eens uitnemen* of *afsteken* (Oostvl.). *Dat het uitneemt* of *dat het uitnam* wordt gezegd voor : uitnemend : *het regent dat het uitneemt*. *Hij was boos dat het uitnam*. Z. uitnemend.

UITNEMEND, bijw., zeer, geweldig, buitengewoon, ongemeen, buitengemeen : *het is uitnemend koud*, *schoon weder*, enz. *Hij was uitnemend kwaad* (Br.).

UITNEMER, bijna 'tzelfde als : overvlieger of eene die uitneemt of uitmunt, die anderen te boven gaat, fr. *un phénix*, *un aigle* (Vl.) ; in Br. zou men zeggen : *nen eerste*, *nen bol*, *nen felle kadé*, *nen knappe*, *nen eerste*

kerel, enz. (in goeden zin); in Limb. : *ne kop.*

UITPACHTEREN, 'tzelfde als : uitboeren. (Br., Vl. en elders).

UITPAKKEN, uitschijnen, uitkomen, wel te voorschijn komen, uitmunten, pronken : *gij zult uitpakken met uw splinternieuw kleed* (Vl., Br., Antw.).

UITPITSEN, uitnijpen : *pits die scheutjes uit* (Br., Antw., Limb.). Z. pitsen (483).

UITPLANT, m., de boomen of ander houtgewas op den kant van een stuk land staande te wassen (Oostvl.) : *den uitplant hier medegaande.* Z. uitplanten.

UITPLANTEN, plantsoen, enz., dat bijeen gezaaid staat, verplanten : *ge moet die koolen, die bloemkens in de volle lucht uitplanten* (Br., Antw., Limb., en elders).

UITPOOTEN (*uitpoten*), 'tzelfde als : uitplanten, verplanten, gezegd van boomkens (Limb.). Z. poot (500).

UITPOTAARDEN, b. w., de laag potaarde uit den grond halen om dezen te verbeteren : *dat stuk land is uitgepotaard* (Waas).

UITPROESTEN ontmoetten wij eens in de zinsnede : *hoe schitterend hij zijne snakerige deuntjes uitproestte* (Antw.). Bij Kil. is *proesten*, holl., vert. door : *sternutare* (dikwijls niezen).

UITPROTTELEN (*o* als korte *eu*), al prottelende of preutelende (506) uitspatten, b. v. *appelen, op te heet vuur bradende, prottelen uit* (Br., Hagel.). Het is een freq. van : protten (511) of brutsen.

UITRAKELEN (*oetraochelen*), uitkoteren, b. v. : *de pijp met den pijpeveger*, of *de stoof met den stoovenhaak uitrakelen* (Limb.). Z. reukelen (536) en rakel (519).

UITREEUWEN, gewis voor : uitruiven in den zin van : uitvallen, uitrijzen : *de tarwe, de rogge reeuwt uit* (h. en d. in Vl.).

UITRIJTEN, uithalen : *veugels oetrieten* (Limb.).

UITRIJZEN, uitvallen, gezegd van graan, zaad, zavel, enz., ergens stillekens uit- of door vallende (Br. en elders). Z. rijzen (543.

UITRITSEN. Z. ritsen (545).

UITROCHELEN, o. en b. w., al rochelend (546) uitspuwen : *hij heeft zijne loos uitgerocheld* (Br.).

UITROEPER. Z. Hoeufft op 't w. en roeper (549).

UITROOKEN, een tijd in den rook hangen, b. v. hesp, worsten, holleblokken : *uitgerookt vleesch*, enz. (bijna overal).

UITRUIVEN, uitruien (Br.). Z. uitreeuwen.

UITSCHAMPEN, uitglijden. Z. schampen (573); het wordt in Limb. overdrachtelijk gezegd voor : van meening veranderen, zijn akkoord niet houden : *die twee zijn uitgeschampt*. Z. beelen (35).

UITSCHAREN, UITSCHÈREN, UITSCHEREN, b. v. : *den pot uitscharen, de bladeren in den bosch uitschèren, het schaap, de haag uitschéren*. Z. scharen, scharren, scheren (576) en scheren (584). *Uitscharen* bet. ook : verwijten, uitschelden.

UITSCHELLEN, uitpluizen (Maastr.).

UITSCHIETEN, b. w., schielijk uitsteken, b. v. : *de voren van gezaaid land uitschieten*, d. i. de aarde met eene schup over de bedden werpen (Br., Limb.).

UITSCHIJTEN van : *uit* en *schijten*, wordt ook gezegd in Br., Hagel. en elders voor : *uitschieten*, d. i. uitschuiven, uitvallen, uitspringen, uitspatten, enz. : *die bradende appel schijt uit*. Doch men gebr. *uitschijten* in Br., Antw., Kemp., N.-Br. en Vl. veel overdrachtelijk voor : uitlachen, bespotten, voor den zot houden, uitschelden, of bijna 'tzelfde als : *uitsliepen* : *gij meent mij met geld te krijgen, ik schijt u vierkantig uit*. *Die kerel is maar goed om iemand*

uit te schijten. Vanhier : *uitschijting*, uitschelding, verwijt : *iemand eene uitschijting geven; uitschijterij*, spotternij, gekscheerderij. Voor uitschijten zegt men h. en d. in N.-Br. ook : *bijluchten*, *uitlichten*, *bijvegen*. Z. schijten (588).

UITSCHOUDEN, met ziedend water uitspoelen, fr. *échauder* (Br. en elders). Z. schouden (598).

UITSCHREEUWEN, b. w., uitjauwen, achterna roepen : *die schoolknaap schreeuwt de menschen uit* (Br., Antw.,) : *zijne keel uitschreeuwen*, zich heesch schreeuwen (Oostvl.).

UITSCHREPEN, b. w., uitschrabben, uitkuischen (Vl.). Z. schrepen (601).

UITSCHROBBING, berisping (Limb.). Z. schrobbing en schrob (601).

UITSCHUDDEN, b. w., bijna 'tzelfde als : uitspannen, van alles ontblooten, ten onder brengen : *de schuldeischers hebben mijnen gebuur teenemaal uitgeschud* (Vl., Br., Antw.); in Limb. is *uitschudden* : uitgieten, uitschenken : *de zatlap schod zie*(n) *glaos oet* (Limb.). Z. schudden (604). Het imperf. is *schod* en 't deelw. *geschod* of *geschud*.

UITSCHUIVEN, o. w., uitglijden (Waas., Br., Antw.).

UITSCHUIVER, m., wordt gezegd van een muziektuig, fr. *trombonne à coulisse*, die uitschuift (Waas).

UITSLAAN, in den zin van : uitsmeden, uitmaken, winnen : *ik heb een franc gegeven, maar ik zal 't wel elders uitslaan. Ik zoek mijn huishuur uit mijn fruit te slaan*.

UITSLABBEREN, uitslabben met de tong nitslabbende uitlikken (Br.). Z. slabberen (615).

UITSLAG, m., uitgeslagen graan, en ook stroo (Hagel.). Z. baarslag (25), aarslag en voorslag.

UITSLEIEREN, uitglijden. Z. sleeren (618).

UITSLEIPEN of -SLEPEN. Z. uitslijpen.

UITSLEUREN, 'tzelfde als : uitslijpen(Br.).

UITSLIEPEN. Z. uitslippen en sliep.

UITSLIEREN, uitglijden, uitgletsen, uitglitsen (Vl.). Z. slieren (618).

UITSLIJPEN, UITSLEIPEN, UITSLEPEN, UITSLEUREN, al slepende of slijpende uittrekken : *wij hebben onze beste koei uit den stal gestijpt* of *gesleurd* (Br., Antw. en elders). Z. slijpen (622) en slepen (620).

UITSLIPPEN, UITSLIEPEN, uitlachen, of 'tzelfde als : uitgritten. Als iemand in iets mislukt of er kaal van afgekomen is, richt men spottender wijze, den rechten wijsvinger naar hem, men slipt met den linken daar over en men roept in Vl. : *sliep, sliep*, en dit heet men daar : *iemand uitsliepen*; in Antw. en ook wel in Br. : *ee-pee, pee, slipt hem eens uit* en dit heet : *iemand uitslippen*. *Uitstrijken* (*iemand*) heeft in N.-Br. bijna dezelfde bet., namelijk die van : met opzet te leur stellen, voor den gek houden. Z. Hoeufft (625).

UITSLOESTEREN, UITSLOOSTEREN, den sloester of bast afdoen : *de okkernoten uitsloesteren doen* (overal in Br., Vl., Kemp. en elders). Z. slooster.

UITSLUIEREN, b. w., uitstellen, verschuiven : *gij blijft dat altijd uitsluieren*, d. i. gij laat het op de lange baan verschuiven (Oostvl.). Z. sluieren (628).

UITSLUREN, uitsleuren, uitstellen(Westvl.). Z. sluren (628).

UITSMEDEN. Z. uitslaan.

UITSMOOREN, UITSMOREN, uitsmoken, uitrooken : *zijne pijp uitsmoren. Laat het vuur uitsmooren* (Br. en elders). Z. smooren (634).

UITSNIJDEN, o. w., snel wegloopen : *hij sneed er uit* (Oostvl.).

UITSNUISTEREN, uitsnuffelen, uitzoeken (Oostvl.). Z. snuisteren (644).

UITSNUIVEN, uitsnutten, of uitsnuiten, b. v. zijnen neus (Limb.). Z. snutten (645).

UITSPANNEN, b. w., iemand uit zijne doening, zijnen handel, enz. stellen, iemand van iets doen uitscheiden (Vl., Zeel., Antw.). Men ziet dat dit gezegde aan 't afspannen der peerden uit een voertuig ontleend is.

UITSPELEN, b. w., uittrekken : *speel uwen jas uit* (Br., Antw. Vl.); ook zich uit den slag trekken : *hoe zijt gij er uitgespeeld*, hoe zijt gij er gevaren (Oostvl.).

UITSPRIETELEN, met sprietels uitspreiden (664), uitschieten (Vl.).

UITSPRUITEN, uitspuiten (Br., Limb. en elders). Z. spuiten (666).

UITSPUIGEN, uitspuwen (Vl.). Z. spuigen (666); in Limb. : *oetspieën*.

UITSTAANS, voor : uitstaande : *ik heb met u geen of niets uitstaans*, ik heb met u niets te stellen, ik heb geene betrekking met u (Br., Vl.); in Br. hoort men hiervoor nog : *ik heb met u niets uit te staan ;* in Westvl. zegt men : *uitstand* voor : uitstaand. Het is opmerkensweerd dat men in Br. en elders dikwerf het infinitivus met eene *s* achteraan gebr. voor het tegenwoordig deelwoord.

UITSTAND. Z. uitstaans.

UITSTEEKBERD, algemeen in Vl. voor : uithangberd of-bord. Eigenlijk is 't een bord dat vooruit steekt, van : *uitsteken*, vooruit komen of het bord op eenen uitsteek geplaatst; *uitstek* of *uitsteek* is in 't fr. *ouvrage qui avance en saillie, en pointi, un balcon*. Z. uitsteken.

UITSTEK, m., overschot, het slechtste dat overblijft, fr. *rebut : laat mij maar al den uitstek* (Oostvl.).

UITSTEKEN, b. en o. w., te Gent en elders in Oostvl. 1° 'tzelfde als in Br. en Limb.: *opsteken* (439) : *boter uitsteken*, de boter in tonnen of kuipen ter bewaring steken ; 2° tot uithangbord nemen : *willen wij « in Sinte Baafs » uitsteken*. 3° Verrichten : *wat steekt gij weêr uit ;* bij Ruysbr. bet. *uitsteken :* uitzetten, uitdrijven :

> En wat uitgesteke in dese aloinde
> (III, 180, r. 1.)

Dat jongsken is uitghesteken, d. i. uitgesteld, hij mag zijne eerste kommunie niet doen (h. en d. in Vl.). *Steek het uit* zegt men veel in Westvl. voor : trek het op, maak u voort. *Op iets de tong* of *den teut uitsteken*, iets verachten, van iets niet tevreden zijn en dit betoonen door het uitsteken van de tong (Br., Kemp.).

UITSTEL, **UITSTELLEN**, 'tzelfde als : uitzet, huwelijksgift, fr. *dot* en *uitstellen ; dat meisje heeft voor haren uitstel 5000 fr. gehad* (Br., Vl.). Kil. vert. *uytstellen* : door *collocare, nuptui elocare, dotare*, enz.

UITSTREELEN, aan zijn woord te kort komen (Venlo). Z. beelen.

UITSTREPEN, licht uitkuischen (Br.).

UITSTRIJKEN, niet op den gezegden tijd gereed zijn, uitstellen (N. v. Limb.).

UITSTRUIK. Z. 't volgende.

UITSTRUIKEN, o. en wederk. w., tot struik worden, zich als een struik uitspreiden : *zie eens hoe schoon die planten uitgestruikt zijn* (Br.)!

UITSTUIKEN, uitstrooien, rondbabbelen : *hij heeft uitgestoken dat ik bedrog gedaan heb*. Vanhier : *uitstuik* of *uitstuiksel*, uitstrooisel, valsche maar (Westvl.). Z. stuiken.

UITSTUIKSEL. Z. uitstuiken.

UITTEINZELEN. Z. uittijnzelen en tijnzen.

UITTIJNZELEN, b. w., naäpen, napoetsen, bespotten : *iemand uittijnzelen* met iemand spotten (Vl.). Z. tijnsen.

UITTROUWEN, door te trouwen het huis, waar men in dienst woonde, verlaten. Het wordt in Br. veel gezegd van meisjes, die trouwen terwijl zij ergens in dienst zijn : *zij is op dat pachthof uitgetrouwd*. Het tegenovergestelde is : *introuwen* : *die jongen is bij de ouders zijner vrouw inge-*

trouwd, d. i. hij bewoont mede het huis zijner schoonouders (Br., Kemp., Limb.).

UITTUITEN, uitdrinken (Oostvl.). Z. tuiten en blazen.

UITTUTTEN, uitdrinken (Antw.).

UITVAART. **'T IS UITVAART**, het is op het uitvaren of uitgaan, het is er meê gedaan (Vl.).

UITVALLING, uitval : *hij deed tegen mij eene uitvalling* (Vl.).

UITVAREN, b. en o. w., uitrijden met rijtuigen of gespan ; ook uitploegen : *de familie is oetgevaren nao de kirmis. Het greun is zoo slecht dat het moet oetgevaren weerden* (Limb.).

UITVETTEN (er), o. w., snel wegloopen, zich van kant maken : *hij vet er uit* (Kemp.). Z. uitsnijden.

UITVIGGELEN, uitsnijden, grof en oneffen uitkavelen : *ge zit de groef daar weêr uit te viggelen, waarom geeft gij u den tijd niet om ze zuiver uit te kavelen* (Gent). Z. uitkavelen.

UITVIJZEN, zich vergrooten door meer landstukken in eigendom te nemen : *ieder eigenaar vijst zich gedurig uit, met de aanpalende gronden te koopen* (Gent en omstr.).

UITVLAGGEN, zuiveren van ruigte en onkruid, tot vlaggen geworden (omstr. Breda), 'tzelfde als : afpeën Z. peen (462).

UITVLUCHTSEL, uitvlucht (overal).

UITVOND, m., uitvindsel, uitvinding (Vl.): *waer 't zaken dat de biegte eenen menschelyken uytvond was, hoe zou zich de geheele wereld daeraen onderworpen hebben* (Claes, Boeren-Theologie, blz. 158).

UITWEGEN, voor : eenen uitweg hebben (Vl., Br.).

UITWINDEN, als b. w., bet. het in Limb.: uitwaaien, als o. w. in Oostvl. : haastig wegloopen, het hazenpad kiezen : *gij zult hem zien uitwinden*. Z. uitsnijden, uitvetten.

UITWINNEN, b. w., beloeren ; uithalen : *de kinderen winnen de vogelen uit* (Z.-Limb.); in Br. *uithalen*, elders : *rooven* elders in Limb. : *uitrijten* (oetrieten).

UITWINTEREN, den winter doorbrengen of laten doorbrengen : *ik ben goed uitgewinterd* (Br.). Z. doorwinteren (102).

UITWONEN, in de Holl.-Woordenb. 'tzelfde als in Br. en elders : afwonen (13), in Br., Antw., Limb. en elders : buiten zijn ouders huis wonen, in eene kostschool wonen : *dat meisje heeft vier jaar uitgewoond.*

UITZAVELEN, den zavel uit een land halen : *dat stuk is uitgezaveld* (Br.).

UITZEEVEN, uitziften. *Zeêven* voor : iften en *zeef*, voor : zift (Limb.)

UITZEGGEN, uitdrijven, verjagen, verdrijven ; in dezen zin komt het voor in *Rond den Heerd* (2e jaar 194), *ondertusschen kwamen vele lieden thuis die uitgezeid waren van de geuzen*. Kil. vert. *uitzeggen* door : *proscribere, in exilium mittere*, enz.

UITZET, soort van bruin bier veel in Oostvl. en h. en d. in Br. gebrouwen ; ook : huwelijksgift, en nog : uitleg of de pot in 't spelen, fr. *enjeu, mise* (Oostvl.).

UITZETTEN, bedrijven, verrichten, doen, begaan : *gij hebt vandaag niet veel goeds uitgezet. Wat hebt gij nu weêr uitgezet* (Br., Kemp., Limb., Vl.). Het bet. in Br., Limb. nog 'tzelfde als : uitplanten, en in Vl. 'tzelfde als : uitsteken.

UITZIEDEN, verzieden, wegzieden, door zieden vergaan, uitkoken : *het water is uitgezoden* (overal in 't Z.).

UITZIEN, uitstaan, onderstaan, verdragen : *ik meen niet dat hij 't zou konnen uitzien, indien men zijn been afzette* ; ook gezegd van kantwerksters die zonder pergament of *doorsteek* eenen patroon kunnen namaken (Westvl.). Z. afzien (13).

UITZIJEN (oetzieën) voor : uitzijgen (Limb.). Z. uitzeeven en zijgen.

UIT ZIJN. *Uit* met *zijn* vervoegd, of *uitzijn*, heeft vele beteekenissen, omdat er vele woorden achterwegen zijn gebleven; 1° *Op iets uit zijn*, uitgegaan zijn ten einde iets te bekomen; overdrachtelijk: iets verlangen, beoogen: *ik ben op die plaats niet uit*; 2° *eruit zijn*, uit het gevaar zijn, zich in 't loten vrijgetrokken hebben, mislukt zijn, ergens uitgesloten zijn, ook: uit zijn lood of beteuterd, bedeesd zijn. *Met uw gesnap ben ik heel en gansch uit mijne rede.* 3° *De stoof, het vuur is uit*, d. i. uitgedoofd, uitgebrand. *De school is uit*, enz. d. i. geëindigd (overal).

UITZOEKEN. *Iets op iemand uitzoeken*, iets uitvinden om iemand iets betaald te zetten, of, gelijk 't spreekw. zegt: *iemand iets te huis brengen.* Men hoort ook wel eens, in verbintenis met de overige deelen des gespreks: *iemand uitzoeken*: het op iemand geladen hebben (N.-Br.).

UITZWEETEN, b. w., in Br. voor: bekoopen, bezuren, uitboeten, verduren: *die vrouw heeft tegen den meester ruzie gehad, haar kinderen zullen het in de school mogen uitzweeten.* In Oostvl. gebr. het gemeen volk *uitzweeten* in den zin van: moeten verdienen: *ik zou niet geerne 500 fr. uitzweeten* om mijne huishuur, d. i. ik zou niet geerne een huis van 500 fr. huurprijs bewoonen.

UIVALLIG (198), in Oostvl. en *ijvallig* (203) in Westvl. gebr. met de bet. van: slecht, boos, vuil, gebrekkig, bet. eigenlijk: slecht of kwaadvallig, wat slecht valt, als samengest. uit: *vallig* en *ui*. Wij achten dit *ui* voor *eu* en dit voor: euvel of evel en ook bij Kil. nog: *euvel*, bijv., dat: slecht, kwaad bet. in 't hgd. *übel*, oud hgd. *ubil*, goth. *ubel*, engl. *evill*, en verkort *ill*; bij Kil. vert. o. a. *malus, nocens, pravus.* Vanhier heeft men dus ook: *euveldaad*, thans: euveldaad, (kwadedaad), euvelmoed. kwąde moed of gemoedsgesteldheid, en *euvelen*, *euveldoen*, l. *nocere*. op blz. 113 melden wij einsch of ensch in den zin van lastig, gemelijk en blz. 114 *eenvallig* (eivellig), in Limb. gebr. voor: eigenzinnig, vervelend, die ww., althans het laatste, schijnt ons verwant met: invallig of euvellig. Z. Bild. op: euvel (I, 190).

ULEKE, ULEGE, UGELE, UWELE of fliefoeter (120), is te Roeselaar de naam dien men den vlinder of pepel (467) geeft; Kil. heeft: *uleke*, *uleken*, en behalven de namen die wij blz. 467 opgaven, nog *vijfvoutere*, botervlieghe, somervoghel; in Westvl. hoort men ook nog: *beuterschite* (boterschijter?) *flieflodder*, enz. Z. blz. 469.

ULENS, ULENT ('t), ook uitgespr.: *t'alen*, *t'alent*, te uwent: *ik heb t'ulens geweest* (Br.).

ULES, m., een aarden pot (omstr. van Roermond), elders in Limb. *ulepot*, dit is een aarden pot, onder zoo breed als boven, dienende voor: pasteien enz.

ULEVEL, ULEVELTJE, ULEVENTJE, o., zeker suikergebak voor kinderen, ook stukje kandijssuiker in papier gevouwen, fr. *caramel* (Limb.); te Venlo *ulevelke*. Z. uweltje.

ULIVELKE. Z. ulevel.

ULTRUL (uiletrul?), verdrietig mensch, iemand die nooit zwijgt, die kriept, die anderen last en verdriet aandoet (Popering. en omstr.).

UN, v., mv. *unnen*, uie, juin of ajuin, fr. *oignon* (Limb.); bij Kil.: *ulch*, *ulck*, sicamb., ajuyn.

UNGER, UNGEREN. Z. unjer, enz.

UNJER, ONJER, UNJEREN, m., ook *unger* en *ungeren* of schofttijd, middagsslaapje, deze slaap duurt bij de werklieden, van af Gillis tot aan St Remigius, van 's middags tot twee uren. Vanhier: *unjeren*, *onjeren* of *ongeren*, *unjeren*, o. w., schoften,

een middagslaapje doen of den *unjer houden* (Limb.). Het w. schijnt verwant met : *onder* waarvan de *d* in *j* of *g* veranderd is, iets wat meer plaats heeft. Meyer en Kil. hebben *unjer* voor: spook, schimme, en *ungeren* voor: tooveren; *unger*, hoere, holl. tooverheks, boosaardig vrouwmensch. Doch dit *unjer* is, volgens Bild., verbasterd van : Hungaar. Bij Kil. bet. *uncken*, *unckeren* : zuchten, en unckeren of hunckeren.

UNJEREN, Z. unjer.

UPERKEN, halve pint of 't vierde van eenen maatpot : *uperken melk. Een uperken garnaal voor een oordje; een uperkensflesch* (Antw. st.); in Vl. zegt men : *djoorke*, en bijna overal : *kapperken* ; Kil. heeft *up, uperken*, l. *cheopina*, *cyathus*. Z. oppertje in 't Belg.-Mus., blz. 128.

UPPERSTE, o., opperste zolder (Gent).

UPSEMEN, HUPSEMEN, 't zelfde te Ronse en elders als : tintelen of als : hippen, hipsen (189), d. i. stillekens en benauwelijk naar iets vragen ; bij Kil. : ups-hemmen, ups-hemen, *emutire*, *edere minimam vocem*, *incipere minimam mentionem*.

URES (t'), te uwent (Diest). Z. Ulent.

USSEL. Z. oersel (418).

UTOU, uitroep tegen de paarden om rechts om te gaan, vergezeld van kleine snokken aan de lijn van 't linksche paard (C. Axel).

UTSOM, tusschenwoord om de paarden te doen keeren (h. en d. in Oostvl.). Z. *herrie* en *utou*.

UUR voor : zakuurwerk (Limb.); voor : zakuurwerk zegt men in dat gewest ook veel *horlogie*. *Uur* is in 't Zuid. v. evenals 't hgd. *uhr*, in Holl. o.; in N.-Br. is *uur* ook voor · uier.

UURMUIL, v., veranderlijk mensch. (omstr. v. Brussel.); Kil. : *urigh*, *urmaeligh*. l. *mutabilis*, *inconstans*, etc.

UUTGAANDE TIED, lente (Gelderl.). Z. uitgang, enz.

UUTSPANNEN of UITSPANNEN (Zeeuwsch Vl.). Z. uitspannen.

UUTRIJZEN, rijzende (543) uitvallen (Br. en elders).

UUTWINTEREN (Zeeuwsch vl.). Z. uitwinteren.

UVE, huif; *uvekarre*, huifkar (Zeeuwsch Vl.). Z. Hoeufft in 't Taalk. mag. (251).

UVERANS, NUVERANS, NUVERHANS NIET (Brussel). Z. ieverans, nieverans (202).

UWE voor : gij : *hebt uwe dat gedaan* (Antw.).

UWEL, UWELKEN, UWELTJE, ouwel, ook *papillon* gezegd, fr. *pain à cacheter*, *oublie* (Vl.).

UWELE. Z. uleke.

V

VAAG, bijv., verwant met *vague*, en 't l. *vacuus*, bet. : ledig, onbezaaid, onbebouwd, braak, woest : *dit land ligt vage*. Vanhier : *vaagland*, braakland (Vl.); bij Weil. en anderen komt *een veeg land* voor in den zin van : land dat nabij aan zijnen ondergang is. Zou hier *veeg* 'tzelfde niet zijn als *vaag?* Z. veeg bij ons en bij Weiland.

VAAK, als bijv., met de bet. van : dikwerf, bestaat niet in de volksspraak van Vl., Br., Antw. of de Kemp. *Vaak*, m., voor : slaap, wordt er veel gezegd en komt in verscheidene spreekwijzen voor : *klap voor* of *tegen den vaak*, flauwe praat (overal). *Geenen vaak hebben*, goede zaken doen, vooruitgaan (Hagel.). *Vaak tusschen de tanden hebben*, honger hebben (Gent).

VAAKACHTIG, bijv., slaapachtig, vakerig (Vl., Antw., Br.); bij Kil. : *vaeckigh*, *vaekerigh*. Z. vervaakt.

VAAL, bijv., smal : *de vale kant eener plank* is de smalle kant : *de zagers meten de gezaagde planken niet langs den valen kant*. Z. vaar.

VAALBOOM, slagboom, een weverstuig (Popering.).

VAALPLOEG (valploeg ?), soort van dobbele ploeg, waarvan een gedeelte kan op- en afgevijzeld worden (r. Lier).

VAAM. Z. vadem.

VAAN, vaantje : *in zijn vane*, in zijn hemd (Oostvl.). *In zijn vliegende vaan* of *vaandel* of *vendel*, in zijn hemd of hemdsslippen (Br.). *Hij stond in de vane van zijn hemd*, d. i. in zijn hemdsslippen (Oostvl.). *Hij draagt de vaan*, hij is dronken (Axel). *Vaan* is in Br. o. *Het vaan* of *vaanken naar den wind hangen* of *zijn molen naar den wind draaien*, doen volgens de omstandigheden of naar het verlangen van anderen.

VAANDERIK, voor : vaandrig, vaandrager (Br. en elders).

VAAR, oud w. dat : schrik, vrees, vervaardheid bet. Vandaar : *gevaar*, en *vervaren*. Evenals men in Br. en elders zegt : *de schrik is in mijn beenen gezonken*, zoo zegt men in 't Meetjesl. en elders : *de vaar is in mijn beenen*, d. i. eene lamheid die men na angst of schrik gewaar wordt. Omstr. Brussel wôrdt *vaar*, uitgespr. *vaal*, gebr. in den zin van : walg, afkeer, tegenheid : *ik heb nen vaal van dat eten*.

VAARGAT, gat langswaar iets of iemand doorvaart, opening of gat om in- en uit, op- of af te gaan, in 't fr. *accès*, *sortie*, of 'tzelfde als : hoosgat (194), mennegat (373) (Belg.-Limb.).

VAART, hgd. *fahrt*, afgel. van : *varen*, hgd. *fahren*, bet. eigenlijk : alle en welkdanige gang, weg of reize zoo te land als te water. Vanhier dat *uitvaart* bet. : uitweg, uitgang, l. *exitus*; *bedevaart*, bedegang, bedeweg. Kil. vert. *vaert* door : *via*, *aquæductus*, etc. In 't *bourgondisch* vlaamsch van Oostvl. bet. *vaart* : vieze zaak : *dat zijn vaarten*. *Wat vieze vaart is dat nu !* Z. varen.

VAARTJONGEN, VAARTKAPOEN, VAARTWERKER. In Vl. noemen de vaartdelvers zichzelven : *vaartjongens* ; te Leuv. en elders heeten de vaartwerkers, d. i. de werklieden die aan de vaart werken, als schepen laden en lossen, enz. : *vaartkapoenen*, gewis omdat dit volksken maar kapoenachtig of stout is, en in Vl. een *kanaillevolk*; in 't fr. noemt men 't slecht volkje ook *la canaille*, van : *canal*, l. *canalis* (vaart).

VAARWEG, kleine weg tusschen twee velden (Antw., Kemp.); van : *weg* en *varen*, dus een weg langswaar men op en af het veld vaart, rijdt of gaat.

VAAS, voor : vast, houvast (193) of hoodvast, gierig (h. en d. in Vl.).

VAAT. Z. vouwte.

VAATSCH, VATSCH, in Br. uitgespr. : *vuits*, *vois*, *veujen* 'tzelfde als : vatig.

VADDER. Z. vaddig.

VADDIG, enz. Vadzig, vadzigheid hoort men in Br., Antw., Kemp., Vl. niet, maar wel : *vaddig*, *vaddigheid*; in 't Hagel. zegt men *vadder* voor : vaddigheid, luiheid : *den vadder hebben*, vadzig of lui zijn. Bij Plant. bet. *vadde* : leusich, fr. *fade*, l. *veternosus*. Meyer en Kil. hebben : *vadde*, *vadse* voor : vadze, vadzig mensch. vunzige maagd, mismaakt meisje, en 't w. *vadden* vert. Kil. door *deflorescere*, *flaccessere*, engl, *to fade*, fr. *se faner*, hgd. en neêrd. : *verwelken*.

VADEM (*vadm*), volgens Bild. v. *vading*, d. i. *vatting*, omvatting, bet. bij Weil. zoo veel als : een mensch die zijne beide armen uitrekt, omvatten kan ; in den Teuth. *vaden* look : *clafter*, *cater*, *dat is eyns menschen*

lenghd, d. i. eene lengtemaat van zes voet. Edoch in Oostvl. en in Br. verstaat men door *vaâm* (uitspr. in Vl. *veeum* in Br.: *vuim*) : opengespreide hand of de ruimte tusschen het topken van den duim en van den kleinen vinger,en *vademen*,uitgespr.*veeumen* en *vreeumen* : de hand aldus openzetten, of met opengespannen hand en vingers iets afmeten : *zoo veeumen de jongens met de hand om te weten hoe ver hunne marbols van elkander liggen*; men zegt hier ook : *overveeumen* en *overvreeumen*, d. i. met uitgestrekte hand overspannen. *overaven en voet vragen* bet. in Westvl.fel overvragen. In Limb. bet. *vadem*, evenals het hgd. *faden*, draad, en vanhier dat *vademen*, dat in Limb. *vèmen*, en te Maastr. *veemen* klinkt, bet. : eene naald indraden, in Br. : *vessemen*. Plant. vert. *vadem* of *fadem* door 't fr. *fil*, l. *filum*, en de Teuth. heeft ook *vadom*, *vadom draaien*, l. *filare* (spinnen), hgd. *fädeln*. In Br. en de Kemp. geeft men nog den naam van : *vadem*, uitgespr. *vuim*, aan een dik zeel dat men over een kar of wagen, met hooi of stroo geladen, bindt opdat er niets zou afvallen. Men zegt hier ook : *overvademen* (*overvuimen*), bijna 'tzelfde als : omvademen, zoowel met iets anders als met de armen. In 't Arch. voor Nederl. Taalk. (III, 387) leest men : *veem* bet. 'tzelfde als bij Kil. : *vese*, *veese*, *vesel*, welk laatste in de hedendaagsche taal nog gebr. wordt. Oulings zal ook wel voor *vese*, *vesel*, een vorm *vesem* bestaan hebben waar van *veem* eene zamentrekking schijnt te zijn; t●uwens *veemen* kan ik mij niet anders verklaren dan een zamengetrokken *vesemen*, *vessemen*, bij Kil. is *vessemen eene naelde*, l. *acum filo trajicere*; in den Lekenspieghel komt *vessemen* ook voor; *ommevessemen*, omvademen; *vesem*, *vessem*, *vasem* staat tot vadem als *asem* tot *adem*. *Vadem*, dat nu een lengtemaat uitdrukt, werd door de Ouden voor draad gebr. Z. vees, veze.

VADER. *Zijn vaders leêrzen aanhebben*, dronken zijn (Westvl.).

VADERKENSDAG (uitgespr. *vaârkens-* of *vurkensdag*, *ouderkensdag*), allerkinderendag. Op de feest der Onnoozele kinderen, den 28 december, verkleêren de kinderen zich met de kleederen hunner ouders of van geestelijke personen en zoo gaan ze rond om hier en daar wat te krijgen en houden feest en spelen baas (Br., Antw., Kemp., N.-Br.). Z. Hoeufft (423).

VADERONS, m., 't gebed des Heeren of de *paternoster* (461) : *wacht een vaderons* bet. eigenlijk den tijd dat het lezen van een vaderons duurt, d. i. wacht een oogenblikje (Br., Limb. en elders).

VAGEBONTE, in Vl. voor : vagabond, dat men in Br. *vagebunder* uitgespr. het bet. eigenlijk : landlooper, rondzwerver, en vermits zulke lieden gemeenlijk niet veel deugen, zoo verstaat men er in Vl. en ook elders door : straatlooper, luiaard, slechte kerel.

VAK, bijw., behendig, gemakkelijk : *hij doet dat vak* (Kemp.). 't Is eene verkorting van : *vaak*, bij Kil. ook : *vaecke* en *vake* (dikwijls); nu wat men *vaak* doet, gaat gemakkelijk.

VALAVOND, het vallen van den avond : *ik zal met valavond thuis zijn* (Vl.).

VALDEREN, o., poort of deur van sporten aan eene weide grooter dan een veken (Limburg). 't Zal misschien voor : *valdeur* zijn, en 'tzelfde als : *val-veken* of *klap-veken*, bij Kil. *claustrum prati vel agri*. *Valde* is in den Teuth. 'tzelfde als : runtsel, l. *plica* en *valden* of *runtselen*, *plicare*, bij Kil. *vouden*, in 't hgd. *falten*. *Valderen* komt reeds voor in eene oude vertaling van eene schenkingsoor-

konde, gegeven door koning Zwentibold ten voordeele van veertien dorpen omstreeks Sittard gelegen (Z. Sittarder stadt und kreises kalender ouf das jahr 1823, blz. 24).

VALEI, VALLEI, van 't fr. *volée*, haamhout (170), zwengel, evenaar, dwarshout aan den dijsel eens wagens, enz. om twee of vier peerden aan in te spannen (Hagel, en h. en d. in Vl.). Z. zwenkel of zwinkel, zwing, *haamschier* (aanschier) te Kortrijk gebr. of hamerschier (175), haam (170), hameel (174) en hangschijf (177).

VALEIS, bijw., volstrekt, zeer, fel : *het is valeis waar. Het is valeis warm* (h. en d. in Vl.). Vgl. 't l. *valdè*, dat ook : zeer, fel, enz. bet.

VALEKENTIG, bijna verkeerd : *dat komt valekentig uit* (N.-Limb.).

VALGAT. De *valgaten* zijn de gaten of openingen eens duivenkots, die men laat toevallen en langs waar de duiven in en uit hun hok kruipen : *gewoonlijk zijn er vier valgaten in eene spier*. Te Gent heet de duivenspijker (657) : *duivenspier;* bij Kil. is *valpoort* vert. door : *ostium cadens*.

VALKE, soort van muts langs boven wijd voorover stekende en die de kasteeljuffers en wiedsters dragen om tegen de zonnestralen beschut te zijn (Oostvl.).

VALLEN. *Op iemand* of op *iets vallen*, zich behagen, er genegenheid toe krijgen : *hij valt nog al op dien jongen. Hij valt er nog al in* (Br. en elders). *Door de mand vallen*, mislukken, ook : te niet gaan (Br., Vl., Limb.). *Er zal niemand over vallen*, niemand zal er iets van weten (Oostvl.). *Hij komt als uit de locht gevallen*, hij weet of schijnt niets te weten (Br., Antw., Vl.). *Op zijne pooten vallen* (Z. poot 501) bet. te Ronse en elders in Oostvl. : altijd weten wat te antwoorden, altijd zijn antwoord gereed hebben, zelfs dan wanneer men onverwachts wordt aangesproken. In 't L. van Aalst zegt men in denzelfden zin : *op zijn plat vallen*. Het gedacht is ontleend aan eene kat die, hoe of van wat hoogte zij ook valle, altijd op hare pooten valt. In den Teuth. bet. *afvallen* : rijzen. Z. rijzen (543).

VALLING, v., gevatte koude, verkoudheid op de borst, in 't hoofd of keel zinking : *ik heb al vier weken eene valling*. Vanhier : *vallingweêr*, weêr dat doet vallingen krijgen (overal); men zegt in Br. en Vl. : *koude* (te Brugge : *koedde*) : *'k heê ne koedde gevat. Valling*, m., 'tzelfde als : rapeling (522), o., of afgevallen appels, m., in Oostvl. waar 't w. gebr. is in het kinderraadsel : *de koster van Lembeke had veertien vallingen en hij bakte er een tate van*.

VALPUT, put die zijn oorsprong ontleent uit den doorbraak van eenen polder (C. Axel).

VALSCHARIS, uitgespr. : *valsaris*, voor : valschaard, een die valsch van aard is (Br., Oostvl., Zeeland).

VALSCHERIK, m., valschaard (Vl., Limb.).

VAME. Z. vadem.

VAN. Men zegt in Br., Limb. en elders : *gestorven, bezweken*, enz. *van de korts, den typhus, den kolera*, enz., niet : gestorven *aan de koorts* ; *professor van*, niet : *aan de hoogeschool*, enz.; *vansgelijken* voor : insgelijks (Br.); *van 's wegen* voor : van wege (Westvl.); *van wijds* voor : van wijd; *van zelfs* voor : van zelf (Br., Limb.). *Van ing tot ing*, in Br. voor : van 't eene einde tot het andere, waarvoor men h. en d. in Vl. hoort : *van ens ent ens* of *van es tot den ende. Dat is van de beest*, dat is beestachtig (Br.). *Hij houdt zijn hoofd van achter*, hij kan in de boeken niet lezen (Iseghem). *Er van zijn*, van zijn verstand, enz. zijn. In Zeeuwsch Vl. en elders zegt men b. v. *de weduwe van Janssen*, enz. in Br en elders : *de weduwe Janssens*.

VAN, VANNEN, in Westvl. voor : wan, wannen, fr. *van, vanner.*

VANDAAG, heden : *de arme werkman kan den dag van vandaag den kost niet meer winnen,* d. i. kan hedendaags, enz. (bijna overal).

VANDAAN voor : vanwaar, zegt men in Br., Antw., of Kemp. niet; doch te Maastr. hoort men : *waar komt gij van dan. Waar van dan komt gij? Van waar komt gij hiervan dan? Daarvan dan, hiervan dan.*

VANDEEG, bijw., zeer, fel, geweldig, straf : *het is vandeeg koud, gevrozen,* enz. (Br.). Z. deeg in de Woordenb.

VANDEN bet. eigenlijk : vanouds en thans nog in Vl. : bezoeken in 't algemeen. Z. Weil. en Kil. die het w. als Fries., Gelders., Holl. opgeeft, en vert. *visitare, invisere agrum.*

VANDOEN, noodig, vannoode : *ik heb geld vandoen* (Br., Antw., Oostvl.).

VAN ÉE. Z. vanher.

VANEEN, 'tzelfde als : kapot (221), in stukken, gescheurd : *mijn schoenen zijn vaneen. Vaneen* wordt met een menigte van werkww. gevoegd als : *vaneentrekken, vaneendoen, vaneenslagen, vaneenloopen, vàneengaan,* enz. enz. en behoudt er hier gemelde beteekenis (Br.,Antw.,Kemp.).

VANERS. Z. vanher.

VANGIG, bijv., verstandig : *het is een vangige jongen,* 't is een jongen wiens verstand gauw iets vangt of vat (omstr. v. St-Truiden).

VANHER, op nieuw, fr. *de nouveau* (Br.). Z. her (184). Het wordt uitgespr. : *vannèer, vanneir, vannei, vannij* en schijnt eene verbastering van : *vannieuw,* zoo spreekt men, omstr. Leuv.Nieuw-Rhode, *Naarroy*; nieuwveld : *nijveld* uit. In Oostvl., dan toch te Gent, hoort men : *vanêe, vaners,* voor : opnieuw; oulings *vannue, vannieuw,* enz.

VANKANT. *Zich vankant maken* of *steken.* Z. kant (220) en gat (138).

VANLANGS OM SLECHTER, in Vl. gezegd voor 't Brab. : *hoe langer hoe slechter.* En ook zegt men in Br. altijd : *hoe eer hoe beter. Hoe later hoe erger,* enz. enz.

VANNOODE. Z. noode in de Woordenb. en vandoen.

VAREN, o., slagboom (Limb.).

VAREN (*veren*), hgd, *fahren,* bet. eigenlijk : gaan; doch in Limb., de Meierij en Drenthe wordt het ook gebr. voor : voeren, rijden, ploegen : *met kar, wagen* of *ploeg varen.* In 't L. van Valkenburg bestaat er een gebruik dat men *varen* heet; het bestaat in eene serenade te brengen van ketelmuziek; in Gelderl. noemt men dit : *ezeldrijven* (121) en in 't fr. *donner un charivari.* Dit *varen* (loopen) heeft plaats tegen personen, welke in overspel leven of tegen nieuw gehuwden, die het *heilbier* of den afscheidsdronk, aan de jongelingschap geweigerd hebben. Bij het *varen* grijpt de jeugd naar snuk en trom, stroomt, in woelende menigte, te gader, bindt eenen strooman op eene kar en voert deze alle avonden, en dat soms weken lang onder een afschuwelijk zweepen en kletsen, trommen en slaan, huilen en tieren, schreeuwen en razen voorbij het huis des schuldigen. De oudste jongeling der gebuurte, die het bevel over *die varende menigte* voert, en het huilbier vraagt, heet men *momber.* In Vl., Br., Antw., Kemp. en N.-Br. heeft *varen,* dat daar overigens in dezelfde beteekenissen als elders gebr. wordt, nog die van : vreemd, ongewoon voorkomen; en waarvoor men daar en elders ook *afvallen* zegt : *het zal hem varen geen meester meer te zijn. De dood van haren man zal haar varen. Het vaart ons niet zoo hard te moeten werken. De welde vaart niet.* Kil. heeft *vaeren* bijna in denzelfden zin vert. door : *taedere, de-*

sueludine affici. Het beduidt gewoonlijk iets slecht en daarom is er misschien *slecht* of *kwalijk* onder verstaan. In den zin van : verdrieten (*taedere*) wordt het weinig gebr. Nochtans kan *varen* afgeleid zijn van : *vaar* (vrees, schrik) en 'tzelfde wezen als dat andere *vaeren* van Kil. dat hij vert. door : *metuere* (vreezen). Z. *vaar* en *varen* bij Weil. en Hoeufft (629).

VARENDE VROUW (de), orkaan of sterke dwarlwind die alles verwoest en meêneemt wat op zijnen doortocht is (Westvl.). Z. *barende vrouw* (30) en Kil. die *vaerende wijf* opgeeft als oud voor draeyende wind, l. *turbo, vortex*. Ook is bij hem *vaerende vrouw* of *wijf* eene boschgodin, tooveresse, vreemd wijf, hoer bet., en 't engl. *fairand man* bet. bij Boyer, hetzelfde als : vagebond.

VARESPELEN of BARRESPELEN is in Vl. een kinderspel, bestaande in van 't eene plankier (*trottoir*) tot het andere over de straat te loopen; hij die er aan is staat in 't midden der straat en kan hij eenen, die over de straat loopt, raken, dan is er deze aan en moet de anderen helpen vangen. Op den stoep is men vrij en die er 't langste en laatste kan op blijven, zonder dat hij in 't overloopen gevat wordt, heeft de meeste eer van 't spel (Vl.).

VARF, VARVE, verf, (Vl., Antw.).

VARFEIK. Z. varveeik.

VARFKOE (Westvl.). Z. varvekoe.

VARKELEN, vrikken, roeien, met een bootje varen, spelevaren (654). Vanhier : *varkel-lied*, fr. *barcarole* (Antw., Vl.).

VARREVEÊ, VARREWEÊ, gedroogde roede, springroede van den vaar of varre, de bulpees des stiers, droog geworden en voor stok gebezigd (Br.); bij Kil. bet. *wede* en *vede* : roede, l. *mentula, penis; wede*, is een oud duitsch w. in 't Saks. en hgd. : weyde, engl. witbie, l. *virga, vimen*, en *wedeken, virgula* (roedeken).

VARTJE, drinker, looper (Brugge.). Daarvoor zegt men in Br. ook : *verken* en in Vl. : *zwijn*.

VARVEEIK, VARFEIK ; eik die 's winters zijne bladeren bewaart (Westvl.).

VARVEKOE, VARFKOE, VERVEKOE, licht verbasterd in Westvl. van : varrekoe, verrekoe, bij Kil. *taura* (onvruchtbare koe), bet. daar : koe die niet meer kalft en geen melk meer geeft.

VAS, FAS, o., 1° knor, knorvleesch, fr. *cartelage* (Br., Antw., Kemp.); 2° nek, hals, strot (Antw.) ; de hielen zijn gewoonlijk knorachtig dus ook : 3° hiel of versen : *de vassen steken door zijne kousen* (Limb.). Z. vasel, versen of vessem en vees.

VASEL, bijv., slecht, dor : *vasel voeder* (Limb.). *Vasel* schijnt afgel. van *vas*, knor, hiel, en dus zooveel als : knorvoeder, d. i. dor, of onsappig voeder. Z. vees.

VASSE, v., is in Zeeuwsch Vl. en elders : de hoeveelheid aarde die aan de wortels of vezels van eenen struik blijft hangen, als men hem uitdoet : *er hangt een groote vasse aan den plant*. Het is dus hetzelfde als in Br. : rusch (562) en misschien wel verwant met : *wase*, dat Kil. aanteekent als : Saks. Geldersch en in 't. l., evenals rusch, *cespes* is, doch dezelfde Kil. geeft 't ook als Vlaandr. op in den zin van : slijk, fr. *vase*. Z. vees, veze of vezel.

VAST, zeker : *het is vast* of *vast, waar* (overal in 't Zuiden).

VASTBROOD, 'tzelfde als in Holl. : *huisbakken brood*, fr. *pain de ménage*, d. i. brood waarin de zemelen meêgebakken zijn. In Br. zijn er in 't brood, dat men *huisbakken* heet, geene zemelen.

VASTENAVONDZOTTEKENS, ook *naaktminnekens* (380). (Brussel en Omstr.) Z. *kattekens* (226).

VASTENBIER, krachtig bier bestemd om in den vastentijd gedronken te worden (Br., Antw.).

VASTHEBBEN of **VASTNEMEN**, b. w., bedriegen of 't zelfde als : kullen, plullen : *gij, ge zijt te jong om mij vast te hebben* (Br., Antw., Vl.).

VASTKLESSEN, **VASTKLETSEN**, voor : vastklissen, vasthechten (Vl.). Z. klissen (253).

VASTNEMEN, nemen, in de hand nemen, *neem dien boek vast;* overdrachtelijk : bedriegen *: die winkelier heeft u vastgenomen* (Br. en elders).

VASTZITTEN, zitten dat men niet meer voort kan, in de strop of het zitten. (overal).

VATENBANK (vatebank), van *vat* en *bank*, de bank, plank of hang (176) boven den schouwmantel waar men vaatjes, potten en pannen op zet (Westvl.).

VATIG of **VATSCH**, 'tzelfde als : vaatsch, na 't vat smakende : *dat bier is vatig of vatsch* (Vl.); bij Kil. : *vats, vaets, vaetsch*. Van hier : *vats smaken*, l. *sapere vas; vaetsche* of *vatsche tonne*, l. *dolium mucore redolens*. Z. vaatsch.

VATJET voor : vat gij het (Westvl.).

VATSPOEL, uitgespr. : *voisspoel, veusspoel*, is 'tzelfde in Br. en elders als : vatspoelsel, fr. *lavure d'écuelles*, schotel- of afwaschwater, bras, tafelafval, schellen, enz, nog dienstig tot voedsel voor vee of varkens; bij Kil. *vat—spuel, vaet-spuel*, l. *purgamen doliare*.

VATTER, m., voor : vatting, begrijp : *een goeden* of *slechten vatter hebben. Hij heeft zijnen vatter bij hem niet* of *hij heeft zijn vatter thuis gelaten*, hij vat de zaak niet. *Die mensch heeft een goe vatter*, hij vat gemakkelijk, verstaat, begrijpt licht (Vl., Br.).

VAUWEREN voor : valderen.

VECHTEN, VECHTEND. In Vl. zegt men : *vechten dat het haar sluift*, in Br.: *vechten dat de haren stieven* of *stuiven*, d. i. geweldig, dapper vechten. *Vechtend* hoort men soms, h. en d. in Vl., als bijw. gebr. voor : zeer, fel, sterk : *vechtende heet*.

VECHTMERKT, vechtpartij, gevecht (Br., Antw.).

VEDDE (Hagel.). Z. vette.

VEDE, veê. Z. varrevee.

VEDER, VEÊR. *Iemand achter zijn veêren zitten*, is 'tzelfde als : *achter* of *op de hakken* of *vessemen zitten*, achtervolgen, aansporen (Br., Antw. en elders).

VEDERKUIF, v., stukje kurk met vederen bezet, vederbal, fr. *volant* (Hagel., Belg.-Limb.).

VEDSEN, v., mv., zoo noemt men in Limb. de ruwe, slechte, rotte koordjes of draden die gediend hebben om eene dikke touw, b. v. eene scheepstouw te vormen; die draden zijn dan niets meer waard. Vandaar : *het is geen veds weerd*, niets waard. Z. vezel.

VEE. Z. vei.

VEEG, VAAG, v., bij Weil. m., bij Bild. v. en m., oorveeg, slag, schaard of zijdelingsch verwijt : *hij kreeg eene veeg meê* (Br., Antw., Kemp., Limb.). Z. ook vijg.

VEEG, dat men bij Weil. nazie, wordt in Br. niet of zeer weinig, maar wel in Vl. gehoord, b. v. : *ge zijt nog niet veeg*, zegt men hier voor : *ge zijt nog niet dood* of : *ge zijt nog niet koud. Veege manieren*, manieren van iemand die veeg is of gaat sterven. 't Is bijna 'tzelfde als : veegeteekenen. (Vl.).

VEEGZWAM of enkelijk *zwam*, 'tzelfde te te Mechel., als *gomme élastique*; bij Sleeckx en v. d. Velden : *vederhars*.

VEEL. *Vele sleutels verwerren het slot*, als velen zich met eene zaak bemoeien, dan raakt deze in den war (overal). *Vele verkens maken den spoeling dun*, wanneer iets tusschen gevelen moet verdeeld worden, heeft

elk maar weinig (Br., Kemp. en Vl.). *Veel van tijd*, veeltijds, dikwerf (Br.). *Zoo veel als*, bijna, bijkans (overal). *Van iemand* of *iets veel maken*, veel achting voor iemand of iets hebben. *Veel uit iets maken*, veel droefheid in iets maken (Br.). *Vele in iets vinden*, veel uit iets maken (Vl.).

VEELDER of **VEÊR**, scheidingsdam, paal, doorgang (Kemp.).

VEELEVER, lever die vee of vei is; kalverlever (Vl.).

VEELTAL, **VEELTALLIG** bet. het 1°: groot getal; het 2° : talrijk (Br. en elders).

VEEM, uitgespr. *viem*, hetzelfde als : vadem, wordt in Limb. ook gebr. voor : hengel of draad : *met de viem visschen*, hengelen en in de omstr. van Venlo is het ook : 120 stuks noten, gerven, enz.

VEEMEN. Z. vadem.

VEER, o., het smeer dat in der varkensbuik groeit, lies (338), reuzel; vanhier : *veervet*, liezevet (h. en d. in Br.). Z. veelder en ver.

VEERSKENSMARKT (*veeskensmerkt*) is te Leuv. heel wat anders dan wat dit w. aanduidt: vele boerenmeisjes kwamen jaarlijks op half-maart, vroeger den 17 dezer maand, op de feest van Sinte Geertrudis aan de kerk dezer Heilige te samen, ten einde aldaar eenen dienst te vinden of zich bij burgers te verhuren, en dit noemt men : *Veerskensmerkt*. Te Erps, bij Leuven, heeft dit gebr. ook plaats op half-hooimaand; doch hier komen ook de jongelingen eenen post zoeken. Wanneer er ergens veel meisjes bijeen zijn, zegt men ook : *'t is gelijk een veerskensmerkt*.

VEERTIENDAGEN. Wanneer een dienstbode zijnen dienst opzegt of dat hem deze door den meester wordt opgezegd, geeft de eene den andere veertien dagen tijds, 't zij om eenen post te vinden, het zij om een andere dienstbode te krijgen en dit noemt men : *in zijne veertien dagen, zijn*, *zijne veertien dagen doen*, d. i. op het punt zijn van zijnen dienst te verlaten (Br.).

VEES, **VEZE** (met zware *e*) bet. eigenlijk : een draadachtig of lang aaneen hangend iets, draadje, peesje, worteltje, randje, bindsel, scheutje of hetzelfde als : *vezel*, dat er een diminutief van is; zoo noemt men : *vees*, mv. *vezen*, het draadje, vezelken of peesken, dat de beide schelpen van erwten of boonen, enz. samen bindt, en die veesjes daar af trekken noemt men in Br. en elders : *vezen*, b. v. *erwten, prinsessen vezen*. *Vees* bet. er 2° : bindsel, lijnwaden band om een been te vezen. Kil. heeft *vese*, *veese*, *vaese* en de verkleinww. *vaesken*, *vesken* (nog gebr.) in de 1° bet. en vert. het door *fibra*, *fimbria*, *capillamentum*, *festuca*; in 't Saks. is het : *fese*. in 't opper hgd. *fase*, hgd. *fasen*. Z. vadem, in den Teuth. *vese*, *scheeve*. In een Nieuw Testament., gedr. te Antw. 1566, leest men : *en wat siede eene vese* (festuca) *in uws broeders ooghe*. Ruysbr. heeft *vese*, *vesen*, *vaesche*, *vasche* in de bet. van : draad, vezel, band, strook. Kil. heeft voor het laatste : *Vaesche*, *vesche*, *veschie* in 't l. *fascia* (bussel, bindsel, zwachtel), en 't w. *Vaeschen*, *veschen* bet. bij hem : *fasciis ligare*, etc. d. i. in zwachtels doen, omzwachtelen of inbusselen, b. v een kind. Ook vertr. Plant. *vasemen*, *vesemen* door : *le maillot de petits enfants*; doch *vaesemen*, *vesemen*, *vessemen* is ook bij Kil. draden (eene naald). Bild. (III, 209) zegt dat » *vezel*, *vase*, *vaas* of *veze* (draad) eigenlijk een adjectief is, van : *va-en* of *wa-en*. In oude duitsche schriften leest men ook *vadem*. Het tegenwoordig hgd. zegt *faden*. Zoo is 't engl. *to fade* eigenlijk : vervezelen; en 't fr. *fade* (laf)

vervezeld, verslenst. Onze Ouden zeiden ook : *veze*, *vezem* voor een draad waarvan : *een naald vezemen* (bij verbastering *vessemen*), eenen draad in de naald steken, fr. *enfiler*. Voor kinderluier of windsel gebr., is 't het lat. *fascia*. In 't Perzisch is *fesl* : eene brok in 't algemeen. » Z. 't volgende en vies.

VEESCH, windsel, zwachtel, bussel, bunsel (Limb.). Z. vees.

VEESCHEN, 't zelfde w. als, vezen, inwindelen, inbusselen omzwachtelen, in doeken doen (Limb.).

VEEUM, VEEUWEN. Z. vadem.

VEEZEN. Z. vezen en vees.

VEGEN wordt verschillig toegepast, zoo bet. het h. en d. in de Kemp. : loopen : *ziet hem vegen*; in 't Hagel. zegt men : *katten, die niet vegen, deugen niet*, katten, die nergens aan zitten aanlekken, deugen niet. Te Maastr. : uitrichten, uitzetten, begaan, mispikkelen : *gij hebt het daar weêr geveegd. Het iemand vegen*, iemand eene veeg of schaard geven (Br.).

VEGERSHOOFD, halfmaan, vaagborstel (Diest).

VEI, VEE, bijv., versch, malsch, weelderig, jeugdig, zaprijk : *vee brood* : *de tarwe, boekweit staat te vei, zij zal vallen*, en hierop antwoord men in Vl. : *liggende vruchten maken staande boeren*, d. i. goede vruchten maken rijke boeren

Staat 't koren al te vei in 't eerste jaarsaisoen,
Als 't rijpt dan vindt de boer maar weinig op
[te doen.
Aloude kindren van Vlaandrens oude boorden
Gij, die noch groene wee, noch veije terruw-
[land
(G. Gez., 23).

Kil. vert. *vey*, flandr. door : *vigens, vegetus*. *Vee* of *vei* zal verwant zijn met *vee*, of 't fr. *vie* en 't lat. *vivere*, of zou 't niet eenig betrek hebben met veeg ? Z. Weil. op vee en veeg, Bild. op : vee, en bij ons dij, dijd (95). Op 't w. kwikken (317) zegt men dat de Teuth. *vye* of *kwick* opgeeft van *vee* en *vyestal* is bij hem *stratorium* (veestal).

VEIL, dweil, schotelvod (Oostvl.). Vgl. 't l. *velum*, in 't fr. *voile*, waarvan het basterdwoord : *vool*.

VEILEN, licht voor : veulen, bet. te en omstr. Poperingen : doopkind.

VEINZEN, VENZEN, vonken : *het vier begint te veinzen* (Vl.); bij Kil. *veynsen*, flandr. *accendere* sive *accendi tanquam scintilla e silice excussa*.

VEISTER, verbasterde uitspr. van venster (Westvl.).

VEKEN, o., latten of sporten deur aan eene weide (kleiner dan het *valderen*), hèk of latten deurken aan den ingang van eenen tuin, enz. (Limb., en gedeeltelijk Kemp.); bij Kil. onderdeur, *heck*, l. *repagulum in vestigio aedium, clathrus*. 1° Plant. heeft ook : valveken, fr. *une clausture* de *prairie, barrière* : 2° dit w. was vroeger in Br. ook zeer gemeen : men treft het in oude papieren veel aan : *bi den vekene ter borch* (Vilvoorde). *Boven 't ghugte aen 't veken* (Machelen bij Vilv.). *Vore 't feken ter liest* (Laken). Vanhier de familienaam : *Vanderveken*.

VEL. *Uit zijn vel springen van gramschap*, zeer gestoord zijn. *Iemand uit zijn vel doen springen*, hem zeer kwaadmaken. *Iemand aan zijn vel komen* of *zitten*, iemand slaan, afrossen, lastig maken (Vl., Br., Limb.). *Het nijpt maar als het vel afgaat*, men is maar gevoelig, als men zelf pijn of verlies lijdt (Oostvl.). *Iemand het vel afhalen* of *afstroopen*, hem armmaken, hem alles afhalen (Limb., Br., Antw., Vl.). *Leeg vel rekt wel* zegt men van eenen luiaard die veel geeuwt of zich uitrekt (Oostvl.). *Zijn vel aanhebben*, dronken zijn (Westvl.). *Men kan geenen kei het vel afdoen*,

er is geen verhaal op iemand die niets bezit (Br., Antw.). — Men noemt ook *vel* : de zaan van gezodene melk (Br., Vl.).

VELDKLADDE, soort van duif die gewoonlijk op de velden haar voedsel zoekt (Br.). Z. kladde (224); bij Kil. : *veld-duyve*, valmduyve, l. *palubus*. Z. velte.

VELLEN (gezegd door de schoolknapen) bij het *baantje slibberen*, dengene die voor u rijst, doen neêrtuimelen Antw.); met eenen kluit naar eene schreef werpen of schieten. Z. Weil. op : *vellen* en Kil. op : *velden oft vellen*.

VELLENPLOTER, uitgespr. : *velleplotter*, een die vellen ploot of in vellen doet, vellentrekker (Westvl.).

VELLING, v., cirkelvormig, gebogen stuk hout dienende om de ronde van een wiel te maken : *de speeken stralen uit de as naar de velling*. (Limb., Kemp. en elders). Het w. is voor : velg; zoo ook *galling* voor : *galg* ; Kil. heeft : *faelen* , *felen*, dwalen.

VELTE, v., veldduif (Oostvl., Gent). Z. veldkladde.

VELTEN. Z. rondzaad (554).

VELTSTEEN, m., soort van harden steen : *de kerken van Lede en Borsbeke, in 't L. van Aalst, zijn gebouwd van veltsteen;* bij Kil. is *veltsteen* een oud w. in 't Saks.-*feltsteyn*, velsteyn, l. *silex* ; van : *steen* en *velt* of *velts*, een Geld. en Saks. w. in 't hgd. *fels*, *veltz*, l. *petra*, *rupes*.

VEMEN, voor : *vademen*, draden. Z. vadem.

VEN, o., ook in de Holl. Woordenb. aangetroffen, voor : veen, wordt in 't Z. gebr. Vandaar *Venlo*, *Loven*. *Vennemans*, enz.

VENDELEN of *ventelen*, o. w., bijna 't zelfde als : flenderen (127), nutteloos heen en weêr gaan, zonder doel rondwandelen : *wat vendelt gij heelder uren door den huize* (Antw., Kemp., N.-Br.). Hœufft (651) zegt dat het zeer zeker 'tzelfde w. is als : 't Nedersaks. *fentelen*, nietswaardige dingen doen of zeggen; het kan ook wel eenige gemeenschap hebben met het friesch : *fandelen*. Vgl. het fr. *flâner*, in 't hgd. *Schlendern*, *umherstreichen*, wenden en wandelen, slenteren (620), fliddemeren (128).

VENDERIK. Z. Vaanderik.

VENGER, 'tzelfde als : peulder of polder, slaapkot : *ik ga naar mijn venger;* bij Kil. is *venger* : eene val, l. *decipula*, van : vangen.

VENSTEREN, o. w., 's avonds aan eene venster gaan klappen, wordt in Oostvl. meest gezegd van vrijers die tegen den dank hunner ouders of meesters verkeeren en daarom het zoo in 't verdoken doen.

VENT eigenlijk kerel, gast, bet. bij het gemeene volk : man : *onze gebuurvrouw krijgt slaag van haren vent* (Br., Antw. en elders); bij Kil. is veyn, veynt vert. door : *rusticus*, enz. en 't diminut. door : *puer*, *adolescens*.

VENTE, van 't fr. *vente*, vertier, verkoop, kalandize, ook wat men op zijn kruiwagen te koop heeft. *Veel vente hebben*, voor 't Brabandsche : veel te doen hebben. *Veel vente aan iets hebben*, veel werk of beschar met iets hebben (Vl.). Een oud spreekw. zegt :

> Ghesparighen mond is een goede rente,
> Maer maeckt ter marckte quade vente.

Vente hoort men in Br. niet; in Diericx, *Mem. sur Gand*, (II, 371) staat *vente* verkl. door *venditio*, een soort van toog.

VENTELEN. Z. Vendelen.

VENTJAGER, poen, soort van schip. (Antw.).

VENTSTER, **VENTSTERIGGE**, verkoopster, vrouw die uitvent (Vl.).

VENZEN. Z. Veinzen.

VER of var, stier en *ver;* bijw., fr. *loin*, wordt in Br. uitgespr. : *veer*, en voor : wij, in 't hgd. *wir*, zegt men te Maastr. *ver*, *veer*. *Ver*, in de familienamen als : *Verstraten*, *Verlinden*, *Vereiken*, *Verkruisen*, *Verbeken*, *Verheiden*, enz., is eene samentrekking van : *vander*. *Ver* neemt soms de plaats in van, *voor* als : *verniet*, voorniet; *verzien*, voorzien, enz. De werkw. met *ver* beginnende, zijn, om zoo te zeggen, in oneindig getal; wij hebben er een merkelijk tal, door de bestaande Woordenb. overgeslagen, opgenomen en zouden onze lijst nog zeer hebben kunnen rekken.

VERAARLING, *Veraarlings*. Z. Verraarling.

VERBABBEREN. Z. Verbaveren.

VERBABBEREERD, VERBABBEREEREN, *verbabbereerdheid*. Z. verbavereeren (Br.).

VERBABBEZAKKEN, b. w., verteren, verkwisten, nutteloos doorbrengen (Ronse en elders in Vl.). Z. verhabzakken, verdemmeleeren en verdomineeren.

VERBABZAKKEN, o. w., versuffen, kindsch worden, b. w., als iemand in dier voege door iemand in 't spreken overvallen wordt dat hij uit versuftdeid niet kan antwoorden. (Limb.). Z. verhabzakken.

VERBAKBEESTEN, b. w. (Gent en omstr.). Z. verbeesten dat hetzelfde is.

VERBALEMONDEN, b. w., kleederen of andere stoffen door onachtzaamheid in ongunstigen toestand laten komen, afslonsen : *zijn nieuw kleed is gansch verbalemond* (Antw., st. en pr., Kemp., N.-Br.). Z. bij Hoeufft. en Weil. op *verbaalmonden*. Van *bal*, slecht, en *monden*, bewaren, waarvan ook *momber*, *momboor*, voogd. doch bij Meyer bet. *baal :* voogd; en *verbaalmonden* : een voogdijschap kwalijk waarnemen, ook kwisten.

VERBALGD ZIJN, te veel gegeten hebben (Westvl.) de wortel is balg, bij Kil. balgh (buik), Germ. *balgh*, engl. *beally*, *belly* : *Den balgh vullen*, l. *curare culiculam; overbuycken*, *verbuyken* in den zin van den buik overladen door te veel eten.

VERBAUEREERD, VERBAUREERD, in West.- en Zeeuwschvl. : 'tzelfde als : verbauwereerd : *hij ziet er verbauereerd uit*.

VERBAUWERATIE of VERBAUWEREERDHEID (Oostvl.). Z. verbavereeren.

VERBAUWEREEREN, VERBAUWREERD, VERBAUWEREERDHEID enz. Z. verbavereeren.

VERBAVERD, VERBAVEREN, Z. verbavereeren.

VERBAVEREEREN, b. w., verbazen, ontstellen, verbijsteren, verschieten, bedwelmen, onthutsen, verschrikt, verbaasd maken, of eigenlijk : *verbavereerd* maken. 't Verl. deelw. *verbavereerd*, meest in gebr., wordt gezegd in Antw., de Kemp., en in een deel van Br., alwaar men ook *verbabereeren* en *verbabberd* hoort, alsmede *verbauwereeren* en *verbauwereerd*, welk laatste ook nog wordt gehoord in Oostvl.-, West.- en Zeeuwschvl. klinkt het *verbaureeren* of *verbauereeren*, *verbaureerd*, enz., in Westvl., althans te Popering. : *verballadeerd*. Dit deelw. bet. zooveel als : verbaasd, onthutst, ontsteld, bedwelmd, verslagen, verschrokken, verbijsterd, gepakt, verbluft, zoo gesteld dat men niet weet wat zeggen, niet spreken kan, maar stamert. Vanhier : *verbauweratie* (Gent en elders), *verbauwereerdheid*, *verbavereerdheid* en *verbaveratie*, *verbavering*, enz. voor : verbaasdheid. Kil. vert. *verbaeghen* of *verbauréren* door : *attonitum reddere*, d. i. verbazen. Dit w. is verwant met : *babbelen*

en *bazel* (33).

VERBEESTEN, eigenlijk, beest of beestachtig, dom, slecht, ontuchtig worden : *vele jongelingen verbeesten bij het leger, op zee, in de hoelieputten* (Br., Antw.); als b. w. wordt het in Br. en elders gebr. voor : beest maken : *de ontucht en dronkenschap verbeest den mensch;* in Vl. voor : in slemperij verdoen, in ontucht doorbrengen, verbrodden : *hij heeft zijn geld, zijne gezondheid, zijne zaken verbeest.*

VERBEI, voor : verbeid, verbeiding, afwachting : *ik zal dat houden tot een verbei* (Vl.).

VERBEUREN, b. w., beloven, te pand stellen : *wat verbeurt gij, als het niet waar is wat gij zegt* (Vl.).

VERBIEZEN, b. w., nieuwe biezen invlechten : *die stoel moet verbiesd worden* (Br., Vl.). Z. biezen (53).

VERBIJEN (van *ver* en *bij*), toenaderen, fr. *rapprocher* (Waas).

VERBIJTEN, hgd. *verbeissen*, zoo wel als 't oude bebijten, beknabbelen en vooral : doodbijten, verscheuren; zoo hoort men in Br. en Antw. : *het fis* (124) *heeft de kiekens verbeten*, d. i. dood gebeten, ook : *het eene verken heeft het andere verbeten*, d. i. door toebijten van den trog verwijderd. *Ik kan het niet verbijten*, ik kan het niet verknabbelen of verknagen. *Hij kan geenen cents verbijten*, d. i. overbijten, of : hij is zoo arm dat hij nauwelijks eenen cents kan of durft besteden.

VERBLEIKEN, *verbleeken*, aanslaan, verblanken : *de rogge is verbleikt*, d. i. aangeslagen, vóór den tijd rijp geworden (h. en d. in Vl.). Z. verschijnen.

VERBLIKSEMEN, door den bliksem getroffen of verzengd worden : *de bladeren van het hout zijn verbliksemd. Verbliksemd* ook voor : bliksems, in den zin van : geweldig : *het is verbliksemd heet* (Br.).

VERBLOEIEN bet. iets meer dan verschroeien, verzengen, verblaken : *de strijkster heeft het linnen verbloeid*, d. i. met een te heet ijzer gestreken en dus verzengd (Westvl.). Kil. heeft *verbluysteren* en *verbroeyen* (het bovenste licht verbranden) en Bild. *verbloeien* voor : den bloei verliezen : *hoe verbloeit uw frissche jeugd!* Men meldde ons ook : *verbloeden* of *verbloeien* in den zin van : zijn bloed verliezen : *De echel verbloet en zuigt zoo lang zij leeft.*

VERBLOOTEN, blooten : *verbloot de perzen, de druiven*, d. i. trek er de bladeren af opdat zij bloot staan (Br.).

VERBOCHT LOOPEN komt voor in : *hij liep op dien weg verbocht*, d. i. hij liep dien weg ten einde, hij kon niet verder. *Hij zal in die zaak verbocht loopen*, d. i. er niet door geraken, erin mislukken (omstr. v. Hoogstraten).

VERBOETEN, voor : verplanten van jong plantsoen (N.-Br.). Hoeufft acht het « eene navolging te zijn van 't elders gebr. *inboeten* voor : het opnieuw inplanten van jonge heesters of jong stek in plaats van het verstorvene of verplante. » Wij achten het voor : *verpoten*, samengest. uit : *ver* en *poot* (500).

VERBOKZAKT, overboft (Antw.).

VERBOLLARDEERD, verbaasd, ontsteld, bedwelmd, onthutst (Westvl.). Z. verbabbereerd.

VERBOOMEN, verharden, genezen : *zijne wonde verboomt. Die droefheid zal haast verboomen* (Kl.-Br.). Samengest. waarschijnlijk uit : *ver* en *bodem*. Z. verbotten en Bild. op : boom en bodem.

VERBORREN, b. w., verbranden (Limb.); bij Kil. *verbornen, verbernen*, bij de Ouden ook : *verberren*. Z. borren (70).

VERBOST. Z. verbuischen.

VERBOT, verhard op het vel, door knie-

len: *zijne knieën verbot knielen. Verbotten*, o. w., door knielen verharden, eene harde korst krijgen (Westvl.). Z. verboomen.

VERBOTTEN. Z. verbot.

VERBRAND, evenals afgebrand in Vl. en elders gezegd van lieden, wier woonsten afgebrand zijn.

VERBRANDE BILLEN, 'tzelfde als : dullekoppen (Kortrijk).

VERBRANZE, brambezie (h. en d. in Vl).

VERBREUZELEN. Z. verbrozelen.

VERBRIELEN. Z. brielen (78).

VERBROBBELEN, verbrodden, waarvan het een verbasterd freq. is : *gij hebt de zaak verbrobbeld* (Westvl.); in Br. is 't : *verbroddelen*.

VERBROEIEN, 'tzelfde als : verbloeien, licht verbranden (Westvl.); in Br. : *versingelen, verzengelen*, in Limb. : *versnirken*.

VERBROKKELEN, VERBROKKEN, b. w., in brokken of stukjes verbreken, vermorzelen (bijna overal in 't Z.). Z. brokkel, enz. (80).

VERBROZELEN, VERBREUZELEN, verbrijzelen (Belg.-Limb.). Z. brozel (182) en brezelen (78). Z. verbrokkelen, dat er meé verwant is.

VERBUISCHEN, VERBUISEN, verdoen, verkwisten of 'tzelfde als : verspelen, verturluiten (Westvl.); 't is waarschijnlijk 'tzelfde als : *verbossen*, bij Kil. vert. door : *offendere, infeliciter agere*. Uit de omstr. van Kortrijk zond men ons : *verbost*, verfr. door : *épineux, alarmé*, en *verbosten* zonder de beteekenis erbij.

VERBUIZEN, b. w., voor : buizen of drinken, verdoen; ook andere buizen ergens inleggen (Br.).

VERBUSSELEN, freq. van : *verbossen*, te Maastr. gebr. in den zin van (b. v. zware voorwerpen) zonder voorzichtigheid verplaatsen. Z. verbuischen.

VERCIJFERD, verbluft, bedwelmd, verbijsterd van zinnen (Br., Antw., Kemp. en elders).

VERDAARD, uitgespr. : *verdaried*. deelw. van : *verdaeren*, dat Kil. vert. door : *stupefacere, attonitum reddere, stupefieri, etc.* Het is een w. in Westvl. van ouds gebr. in den zin van : verdwaasd, bedwelmd, verbaasd, verstomd : *ik was heelegansch verdaried*. Te Antw. ook nog veel gebr. : *ik mag verdaard zijn als 't niet waar is*. Kil. vert. *verdaert* door : *attonitus* en *verdaerentheyd* door *stupor*. Z. verdazelen en verbavereeren.

VERDAARRIED. Z. verdaard.

VERDABBEN, VERABBEREN, door dabben of dabberen (88), bederven, hardloopen (Br.).

VERDAG, voor : verdaging, uitstel (Br. en elders).

VERDAGEN heeft dezelfde bet. als 't fr. *ajourner*, bij Kil. *differre, prorogare*, d. i. uitstellen of uitgesteld worden vooral in rechtszaken (Br., Antw. en elders).

VERDALEN, gewis voor : verdolen, verdwalen : *hij is verdaald*, hij is in dwaling. *Zich verdalen*, zich bedriegen, in dwaling zijn (Limb.).

VERDAZELEN, verdwazen of 'tzelfde als : verdaren; *verdazeld*, verdwaasd, engl. *dazzled* : *ik was heel verdazeld* (Westvl.). *Verdazen* zeide men vroeger voor : verdwazen. Van : *ver* en *dwazen* (dwaas worden).

VERDEEGD ZIJN, eenen walg van iets hebben : *ik ben verdeegd van de vlaaien. Men wordt verdeegd op eene spijs, als men er te veel van eet* (Hagel.); bij Kil. verdeeghen, *fastidire, offam sive massam pertaedere*.

VERDEEMSTEREN. Z. Verdemsteren.

VERDEESEMEN, tot deesem laten worden :

bij het ovenvuur moet de plaats
zijn waar men verdeesemt
en de bakte laat liggen gaan.
(G. Gez., Rond den Heerd).

VERDEMELEEREN of **VERDEMMELEEREN**, b. w., gansch bederven, ver-

nielen, verdelgen, vernietigen, verwoesten (Vl.); *verdemeleeren* en verdestruweeren, dat hetzelfde is, geven : haat, kwaad inzicht, doch *verbabbezakken* nalatigheid, onverschilligheid te kennen. Z. verdomineeren.

VERDEMSTEREN, VERDEEMSTEREN, oud vlaamsch, engl. *to dim*, vanwaar ook : *verdimmen*, hgd. *verfinsteren*. Z. deemster (90) en bij Delf. (364) dimster.

VERDERN. Z. vorderen.

VERDERSCHEN, door derschen bederven : *dat stroo is heel verderschen* (Br.).

VERDESTELEWEEREN of VERDESTELWEEREN. Z. verdestrueeren.

VERDESTRUËEREN, van 't fr. *détruire*, zegt men overal in 't Zuiden voor : vernielen, verwoesten; te Gent hoort men ook : *verdesteleweeren* en *verdestelewatie*, verwoesting. in Limb. : *vertesteleweeren*, enz.

VERDEUVELS. Z. verduiveld.

VERDIER, VERDIEREN. *Verdieren* of *verduren* is : duurder maken, en ook duurder worden. Vanhier bij Kil. *verdierpenninghen*, *nummi auctionarii*, en bij verkorting : *verdieren*, welk laatste te en in de pr. Antw. van dagelijksch gebr. is voor : verdierings- of hoogpenningen : *men zal openbaarlijk verkoopen met palmslag en verdieren*, waar voor men in Br. hoort : *met palmslag en hoogen* (193). *Verdier komen zetten*, er iets bij komen zetten (Lier). *Verdieren zetten*, bij eene tweede openbare verkooping hoogere prijzen bieden (Antw. en omstr. Hoeufft (632) zegt « aan de kanten van Z.-Nederl. hoort men nog wel van *eene verkooping bij verdiering*, d. i. bij afbod. »

VERDIETSCHEN, VERDIETSEN, 'tzelfde als : verduitschen, verdutschen, d. i. overdrachtelijk : dietsmaken, wijsmaken, aan 't verstand brengen, doen begrijpen : *ik zal hem zijn ongelijk wel verdutschen* (Br., Antw., Kemp., Limb. Z. dietsch (94).

VERDODZELEN, o. w., versuffen, kindsch worden (Limb.). Z. doddelen (97), dudzeneeren (109) en duts (112).

VERDOEFD, verdofd. Z. verdoffen.

VERDOEIEN, verwenschen : *ik zou het wat verdoeien dit of dat te doen* (Antw., st. en pr.). Wij achten het eene wederhouden uitspr. van : verdoemen; Hoeufft haalt *verdijen* aan als in N.-Br. gebr. voor : verzeggen, verwenschen. Het is voor : verdijden van : *ver* en *dijen* of *dijden* (in 't l. *dicere*, zeggen); waarvan : *vermaledijden*, *maledicere* en *gebenedijden*, *benedicere* (zegenen), in 't fr. zei men vroeger ook : *dier*.

VERDOELEWITSEN, duidelijk maken, verklaren; het hgd. *verdolmetschen* is : vertalen (C. Axel); bij Kil. *vertolmetschen*, germ., saks. *tolmetschen*, vertolcken. Z. Arch. (II, 194.).

VERDOEMELIJK, bijw., schrikkelijk, geweldig, vandeeg, heel, zeer : *'t is verdoemelijk koud, heet* (Br., Kemp.). Woorden van dezen aard en bijna van gelijke beteekenis hoort men veel in den mond van 't gemeen volk als : *verduiveld, verdoemd, verdot, vervloekt, vertoekt, verdonsig, bliksems, helsch, gebenedijd*, enz. In Holl. zegt men : *verdommen*, *verdomd, verdommenis*.

VERDOEMENIS : *slaag op zijne verdoemenis krijgen*, slaag op den rug krijgen (Br. en elders).

VERDOFFEN, o. w., vermuffen, dof of duf worden, gelijk iets wat lang van versche lucht beroofd is : 1° *de kamer is verdoft. Dat riekt, smaakt zoo verdoft* (Br. en Vl.); 2° als b. w., duf of dof maken, versmachten, smoren, verdooven : *het gerucht verdoft de stem des predikants* (Limb. en elders). Z. beduffen of bedoffen (35).

VERDOKEN TIJD, in Vl. 'tzelfde als in

Br. : *besloten tijd*, die tijd wanneer de kerken en kloosters gesloten en de priesters vervolgd waren, gedurende de fransche Omwenteling, in 't fr. : *le temps de la terreur* (1793-1801).

VERDOMINEEREN, verdoen, verkwisten, vernielen : *hij verdomineert alles* (Br.). Z. verdemmeleeren en verbabbezakken.

VERDOMMEN, dommer worden : *gij zijt allemaal verdomd binst de vacantie* zei een Vlaandersche meester tot zijne leerlingen.

VERDONDEREN, door den donder getroffen worden : *die boom is verdonderd* (Br. en elders).

VERDONSEN, VERDONSTEN. Z. vertonsen.

VERDONSIG, vandeeg, ter dege : *hij heeft verdonsig gelogen* (omstr. v. Brussel).

VERDOSSEMD, VERDOSSEND, bijv., vermuft, benauwend, bevangend, versmachtend, bang, laf : *het riekt hier zoo verdossemd; wat is de lucht, het weêr verdossemd; 't zal donderen* (Westvl.). Z. dossem (102) en verdorft. 't Zal eene verbastering zijn van : *verdoffend*, fr. *étouffant*. Z. verdoffen.

VERDOSTELIJK, vandeeg (Antw.). Z. verdonsig en verdoemelijk.

VERDOUWEN, door duwen verfrommelen, verbroken : *uwe kap is heel verdouwd* (Br., Hagel.). Maerl. heeft ook verduwen voor : verpletten. Z. Gloss. de Rijmb. (527).

VERDRAAID. *Verdraaid van zinnen*, nog gezegd voor : in het verstand gekrenkt, in zijnen overleg verbijsterd zijn : *hij ziet er zoo verdraaid uit*, hij ziet er zoo aardig, verdwaald, dwaas uit. *Hij is heel verdraaid van hoofd* (Br., Vl., Antw., Kemp.). *Op eene verdraaide keer* bet., hier en daar in Vl. : zooveel als 't fr. *une fois en passant, dans un cas extraordinaire*, in Br. : *ne keer, op en eweg.*

VERDRAT voor : verdriet (Limb.).

VERDREEGEN. Z. *verdreigen*.

VERDREIGEN, of VERDRIJGEN (*verdreeg verdregen*), b.w., bedreigen (Westvl.). *Gelijk aan Hem, die eens 't luid buld'rend zeegeschil verdreegde en toeriep : zwijgt...* (G. Gez., 25).

VERDRESSEN, VERDRESSCHEN, VERDRETSEN, o. w., al dressende (105) verspreiden (Br., Antw., Oostvl.).

VERDROOGEN, o. w., droogworden, hetzelfde, als droogstaan (108) gezegd van koeien die bijna geene melk meer geven : *de koeien verdroogen* (overal in 't Z.).

VERDUFFFN (Vl.). Z. verdoffen.

VERDUIKEN, verschuilen, verbergen, *de lafste der kwaadsprekers is hij die zich onder de menzegts verdoken houdt* (Br., Antw.). Z. duiken (109).

VERDUITSCHEN. Z. dit w. bij Weil. en verdietschen.

VERDUIVELD, bijw., vandeeg, schrikkelijk, geweldig (overal); in Vl. zegt men *verdeuvels*. Z. verdoemelijk.

VERDULD, bijv. en bijw., een andere uitspr. van : verduiveld of verdoemd (Maastr.).

VERDUMPELEN, bijw., verdonkeren (Limb.). Z. dumpelen (111).

VERDUNNEN, b. w., 'tzelfde als : dunnen, b. v. *een sparren bosch verdunnen, eenen boom van takken verdunnen*, hier en daar een boomken of eenen tak uithakken; *planten, als kruid, peën, beeten, enz. verdunnen*, h. en d. een plant uitdoen opdat ze zoo dicht bijeen niet zouden staan (Br., Antw. en elders).

VERDUNSEL (Br.). Z. dunsel (111).

VERDUSELD, bezwijming, induizeling : *iemand verduzeld slaan* (Limb.).

VERDUREN, o.w., 1° door den duur of tijd, door het lang liggen verrotten : *die stof is verduurd*; 2° duurder worden en als b. w., duurder maken.

VERDWIJNEN, in N.-Br. en h. en d. in de Antwerpsche Kemp. als b. w. gebr. (Hoeufft. blz. 634).

VERE. Z. veelder.

VEREEND, VEREENEN. Z. vereenigen.

VEREENIGEN of VEREENEN, VEREENDIGEN, om de eenzaamheid of eenigheid schrik verwekken, benauwen, een zeker angst of vrees veroorzaken : *dat huis vereenigt mij sinds de dood mijns vriends. De stilte, het donker, een woud, de afgelegenheid vereent* of *vereenigt*. In Br. is 't *vereenigen*, te Antw. *vereendigen*, en in Vl. *vereenén*. Bij Kil. *vereenen, horrere sive perterreri ob solitudinem; pavescere, horrore perfundi ob solitudinem*. Z. eendelijk (113) en eenig (114).

VEREUVEREN. Z. veroveren.

VEREVET, o., reuzel (Limb.) samenst. uit : *veer* (buikvlies der verkens) en *vet*.

VERFIETEREN. Z. fietere (123) :

Ik zag 't verfieteren met blyden geschreeu
(Rond den Heerd, 2e jaer).

VERFOMFAAIEN of VERFONFEIEN, in Limb. en N.-Br. en licht nog elders de uitspr. van : *verfomfooien, verfomfeien* (verkonkelen, zijn goed doorbrengen). In de pr. Groning hoort men hiervoor nog : *verkonfeien*, dat hetzelfde w. in een anderen vorm is (Z. Taalk. Mag. III, 343).

VERFRONSELEN, VERFRUNSELEN, b. w., frommelen, verkroken (Br., Kemp. en beide Limb.). Z. verfomfaaien.

VERGAAN voor : afloopen, uitvallen : *hoe is uwe reis vergaan? Het zal met dien zieke niet goed vergaan* (bijna overal).

VERGAATSE, v., die vergeetachtig is (Westvl.); van : vergeten, vergat.

VERGALD. *De bliek* (60) *is vergald*, in Vl. voor het Brab. : *het ding is vergald*, en 't Holl. : *de bot is vergald*, de zaak is verbrod.

VERGANG komt bij Hoeufft als omstr. Breda gebr. voor : 1° gang, loop : *'t is 's werelds vergang;* 2° uitstap : *die man heeft nievers een vergang;* 3° verval, ondergang, verlies, b. v. van krachten.

VERGANGEN, veel gebr. voor : verleden, voorleden : *mijn vriend is vergangene week hier geweest* (N.-Br.). Volgens Hoeufft (636) is 't een germanismus.

VERGA(R)ST (van : vergarsten) voor : vergald, verteerd, bedorven (pr. Antw.). Z. vergersten.

VERGEREN, VERGERING (met zware *e*) voor : vergaren of vergaderen en vergadering : *De vergering* (samenkomst) *zal plaats hebben op de markt aan de kerk* (Br., Antw.); te Antw. noemt men ook nog : *vergering* de in-een sluitende balken die een getimmerte, zoldering, enz. steunen of bij elkander houden.

VERGERSTEN, uitgespr. : *vergasten* voor : *vergarsten*, garstig worden : *vergest spek*, bedorven spek (Br., Kemp., Antw.). Vanhier : *vergerstheid* (vergestheid), vergarstheid, bederf. Z. bij Weil. vergarsten en bij ons gatsch (139).

VERGERZELEN, ook uitgespr. *vergrezzelen*, voor : vergriezelen, eensklaps verschrikken, van schrik koud worden, van koude huiveren (Br.); bij Kil. : vergherselen, *perhorrere*. Z. grezzelen (163) of grizzelen, voor : griezelen.

VERGEUDEREN, b. w., dwaaslijk verkwisten, hgd. *vergeuden* (Belg.-Limb.). Z. geuden, geuderen (152) en vergudderen.

VERGEVEN, deelw. van : vergeven (vergiftigen), komt in Vl., Br., Antw. en elders voor in den zin van : beschadigd, overlast, geplaagd, fr. *infecté* : *de planten zijn vergeven van het ongediert* of *fenijn. Het huis is vergeven van ratten en muizen, van luizen en vlooien*, enz. Het hgd. *vergiften*, ons vergiften, wordt ook vertr. door : *infecter*.

VERGITTEN voor : vergeten (N.-Br.). Men merke op dat *vergeten* het hgd. ver-

gesen is, dat in 't imperat. *vergissen* en den 2e pers. van den tegenw. indic. *vergisseet* heeft. *Sich vergessen* is ons *zich vergissen*.

VERGODSPENNINGEN, voor een godspenning (fr. *arrhe*) geven en ontvangen ter verzekering van eene aangegane overeenkomst, 't welk hier nog onder eene mindere soort van lieden plaats heeft (N.-Br., Hoeufft, 636). In Gelderl. en N.-Limb. zegt men : helleren, fr. *arrher;* en voor godspenning : *heller*, *godsheller* (183). Z. weerder.

VERGOORD ZIJN, overlast, overweldigd zijn en vandaar : verleed of afkeerig zijn van iemand of van iets, b. v. van eene spijs die walgt, omdat men er te veel of te dikwerf van geëten heeft (Oostvl.). Kil. heeft *vergoorden*, *vergorden* in den zin van (b. v. een meisje) : geweld aandoen, verkrachten; hij leidt het af van : gordel, vermits hij 't ook vert. (159) *zonam virgineam vi dissolvere*. Z. goor (slijk), en bij Meyer *verghorden*, *verghoorden*, maaghdeschenden.

VERGREZZELEN voor : vergriezelen. Z. vergerzelen.

VERGROEIEN, verwassen, o. w., door groeien of wassen verdwijnen, tot niet gaan : *die patalen zijn in loof vergroeid. Zijne krachten zijn vergroeid* (Br.).

VERGROENEN, groen worden : *het veld begint te vergroenen;* groenmaken : *de warmte vergroent den akker* (overal in 't Zuiden).

VERGRONDEN, zoo zwart of vuil worden dat men den grond van iets niet meer kan schoon krijgen : *zie maar toe dat ge mijn hemd niet laat vergronden*. Vanhier : *vergrond* : *vergrond lijnwaad* (Vl., Antw., Br., Hagel.); Kil. vert. vergronden door : *sidare*, *pessumire*, *scrutari* (doorgronden).

VERGUDDEREN, b. w., bederven, verbrodden : *hij verguddert heel den boel. Hij heeft het vergudderd*, hij maakt ongenoegen (C. Axel). Z. vergeuderen.

VERGURGEN, vermageren (Limb.). Z. gurg (169).

VERHAARDEN, *verhaard*. Z. verharen.

VERHABBEZAKKEN, VERHABZAKKEN, b. w., bij Meyer en Kil. met groot gekrijsch vervaard maken en verjagen; bij Kil. is 't ook hetzelfde als : verboffen, verpoffen, verpochen, versnorcken, l. *protelare*. Het heeft dus dezelfde bet. als in Br. : overbuffelen (445) of overbluffen, zin dien het, volgens Hoeufft, te Breda nog heeft, alsook in Zeeuwsch Vl., waar men zegt : *hij laat hem niet verhabbezakken*. In de Meierij is : *iemand verhabzakken* : hem kwalijk bejegenen of behandelen. In Kl.-Br. en Br. bet. het : bederven, en in Oostvl., evenals : *verbabbezakken*, nutteloos doorbrengen, verkwisten, bij Friesman bet. *habsacken*, *increpare*, etc.; bij Kil. overschreeuwen, het hgd. *absacken*, de zakken afnemen. In Antw., st. en pr. bet. het zooveel als : opdoen, bekomen; alleen gebr. in : *daar is niets te verhabsakken*.

VERHAKKELEN, freq. van : verhakken, in stukjes kappen, bet. in Br. evenals bij Kil. *verhackelen*, verscheuren, l. *lacerare* : *uw kleêren zijn gansch verhakkeld en verscheurd* (Br., Antw.).

VERHAKKEREN, b. w., bederven, verknoeien (Limb.). 't Is hetzelfde w. als : verhakkelen.

VERHALEN. *Ik zal het moeten verhalen*, zegt men in Vl. voor het Brabandsch : *ik zal het moeten ophalen* (met de klem op *op*). 't Is bijna 'tzelfde als : *wij zullen elkander met gesloten beurze* (151) *moeten betalen*, welk laatste te Eekloo en Antw. ook gebr. wordt, en dit bet. : ik zal, om betaald te geraken, bij mijnen kooper moeten winkelwaar of iets anders nemen.

VERHANDFELEN, VERHANDVELEN, VERHANDFOOLEN, door veel in de

handen te nemen bederven, verfrommelen, verwelken : *die knaap heeft seffens zijnen boek verhan(d)feld* (Belg.-Limb. en N.-Br.); in N.-Br. is 't *verhandfoolen*. Z. verfomfaaien.

VERHANDFOOLEN. Z. verhandfelen.

VERHANFELEN. Z. verhandfelen.

VERHANGEN. *Zich naar iets verhangen*, in Vl., Hagel. en elders voor : naar iets verzot, driftig zijn, zeer verslingerd op iets zijn : *hij zou zich naar buit en drank en spel verhangen*. Het is dan niet juist hetzelfde als bij Weil. : *zich naar iets verhangen*, zich te veel aan iets overgeven. In Br. en Antw. hoort men ook : *hij is er verhangen naar*, d. i. hij is er ten uiterste begeerig naar.

VERHAREN of VERHAARDEN, ruw worden, zeerdoen, wordt in Br., Antw., Kemp. slechts gezegd van 't vel : *de beenen, de billen, de lippen, verhaard hebben*, of zijn, bezeerd, gesnerpt door koude, hitte of wrijving der kleederen ; bij Kil. *verharen, behaeren, haeren, uri ardore aut frigore coeli*, 't welk Meyer vert. door : van hitte of koude geschrookt worden. Z. ook : haren (177) en J. Davids Gloss. op Maerl's Rijmb. op *verheren, verherien*, verwoesten.

VERHEESCHT, heesch : *hij is verheescht van eene verkoudheid* (Br.).

VERHEESCHTHEID, heeschheid, verkoudheid (Br.).

VERHERSTEN, VERHARSTEN, te veel harsten (178) of hersten (186) of roosten : *laat de braadsnêe wat verhersten* (Br.).

VERHIELEN. *Kousen verhielen*, nieuwe hielen in de kousen maken, fr. *retalonner, raccommoder, renouveller les talons des bas* (Vl.). Z. Delf. (365) op *verhackstucken*; bij Kil. : verhielen, vervessemen, verhackstucken, *reficere caligarum talos*. Z. Weil. op verhakstukken ; van : *hak* (hiel).

VERHITS, verhit, meest van lichamelijke verhitting gezegd (N.-Br.). Z. hitse bij Hoeufft.

VERHITTEN, ook uitgespr. : *vritten*, zengen, verzengen : *vrit het lijnwaad niet. Het verhit hier*, het brandt hier (Vl.). Z. bij Kil. verhitten, l. *incend.* etc.

VERHOEILOKKEN of VERHOOILOKKEN. Z. veroolijken.

VERHOETELEN wordt, evenals *hoetelen*, in N.-Br. gebr. in den zin van : ten onpas onder malkander hutselen of schudden (Hoeufft, 637).

VERHOLENDALEN, voor den tijd rijp worden, gezegd van veldvruchten : *de slooren zijn dit jaar verholendaald* (omstr. van Thien.). 't Is eene verbastering van 't volgende.

VERHONINGDAUWEN, door den honingdauw bederven ; 't verl. deelw. is meest gebr. : *de terf is fel verhoningdauwd*, d. i. door den honingdauw aangetast (Br. en elders) : *de slooren (colzat) zijn verhoningdauwd*, wanneer zij veel bloemen doch weinig zaad voortbrengen (Hagel.). Z. honing (192).

VERHOOG, o., 't verhoogsel, 't bovenste, naar het welfsel, van een gebouw langs binnen (Westvl.).

VERHOOGEN ook o., gebr. voor : hooger worden, vermeerderen : *het water, de prijs*, enz. *verhoogt* (Br., Antw.).

VERHOOIEREN, freq. van : verhooien, eigenlijk als hooi dooreen schudden, dooreen werpen, enz.

VERHOORÈTEN, VERHOORÈTEREN, VERHOORETTEREN. Z. *veroorèten* en oort (332).

VERHORTEN. Z. veroorèten.

VERHOUDEN (ZICH), zich houden of gedragen, zich aanstellen of gelaten : *ik weet niet hoe ik mij in die zaak verhouden moet* (N.-Br., Limb. en elders). Volgens Hoeufft is dit een germanism.

VERJAREN (iemand), hem op zijn verjaarfeest met iets beschenken (N.-Br.).

VERJEREN, uitgespr.: *zjeren*, b. w., herwaarts en derwaarts jeren (208) of werpen, door jeren verbrodden, bederven, verkwisten: *hij heeft het verjeerd*, hij heeft misdaan. *Het ding is verjeerd*, d. i. verbrod, mislukt (Br.).

VERJONGEN, baardscheren: evenals men boven de deur van fransche barbiers leest: *ici on rajeunit*, zoo is dit bij vertaling hiervan: *hier verjongt men*, en bij de Duitschers: *hier verjüngt man* (Hoeufft, 638).

VERKAPPELEN, kappelen (221), mengelen: *de kaarten verkappelen* (Westvlaand.).

VERKARKEREEREN, o. w., uitgeput, uitgemergeld, vermagerd zijn van koude, honger, ziekte, droefheid, enz. (Ronse en elders). Samengest. uit: *ver* en *karkereeren*, met franschen steert; dit laatste is van: *karker*, l. *carcer*. Immers iemand, die lang in den kerker gezeten heeft, is mager, bleek, malenger.

VERKASSEROELEN, b. w., bederven: *hij verkasseroelt alles wat men hem toevertrouwt* (N.-Limb.).

VERKATROLD, wat niet goed opgewassen, maar verdroogd is: *die rapen, koolen, dit kruid is verkatrold*. Ook zegt men soms: *verkroezeld, verneuteld* (Antw., Kemp., Br.). Z. katrol, katrollen (226).

VERKEER, spook, en *verkeeren*, spoken (Kortrijk); Kil. geeft *ver-keert* als Vlaandersch op in den zin van: *vermomt*. Deze afgeleide bet. van *verkeerd* is licht ontstaan uit het gedacht van: valsch, dwaas, welke bet. *verkeerd* heeft.

VERKEERHAMER, zware hamer waarmeé men van terzijde slaat (Leuv.).

VERKEGELBOUTEN, b. w., eigenlijk als kegelbouten of kegels dooreenwerpen, overhoop werpen, in den war, in wanorde brengen, verwarren: *God! wat is dat hier verkegelbout*. *Wie heeft mijne boeken zoo verkegelbout* (Vl.)? *Bout* is bij Bild. 'tzelfde als: staf, staaf. Oudtijds zei men: *bolt* voor: bot en dit voor: been. Het beteekende ook: pijl.

VERKEN. *Weten waar het verken vast is*, het fijn eener zaak weten (Br., Antw.). *Die zijn verksken wel doet, vindt het in zijn kuipken*, die zijne dienstboden, enz. wel behandelt, zal er veel van gedaan hebben (Gent). *Het verken is al door den neus geboord*, de zaak is al geklonken, heeft haar beslag reeds (Br., Antw.). *Het mes in 't verken laten steken*, eene zaak niet tot het einde volvoeren of laten steken (Limb.). *Vernielverken*, een kind dat zijne kleêren, enz. vernielt en verscheurt (Leuv.). Z. verders de samenstellingen.

VERKENNEN zegt men in Westvl. voor: herkennen:

de koninginne van Saba verkende den boom
(Rond d. Heerd).

In de gazetten leest men het fr. *chasseurs-éclaireurs*, 'twelk vert. wordt door: *jagers verkenners*.

VERKENSBEENHOUWER, een die verkensvleesch verkoopt, fr. *charcutier* (Br., Vl., Antw. en elders).

VERKENSBEEST, *wild verken* (Br.), 'tzelfde als 't fr. *cloporte*, insekt, elders ook genoemd: *pissebed, zeuge, ezel, ezelworm*; in Overijsel: *varken*; in Oostvl. *kelderverken*. Z. plattezeug (488).

VERKENSBEZIËN, roode beesjes die in 't wild op dorenstruiken wassen (omstr. van Brussel).

VERKENSPATATEN, zeer gemeene aardappels (overal in 't Z.).

VERKENSPRUIM, soort van kleine wilde pruim, om hare slechte hoedanigheid zoo en ook *lezer* genoemd (Ronse). Sleeckx verfr. het door: *monbin*, *prune de cochon*. Z. kriek (294).

VERKENSSLACHTER, uitgespr.: *verkenssléger* (en ook *sleger* alleen), een die verkens slacht, en geenszins, het fr. *charcutier*, l. *porcinarius* (Br.).

VERKENSTUISSCHER, of koopman in jonge verkens of verkensdrijver (Br.).

VERKEPT, VERKIPT, verwijfd, bedorven, vertroeteld : *dat kind is verkept* (Westvl.). Z. *keppe* (234), jongste kind.

VERKEPTELING, die verkept, bedorven, vertroeteld, verwijfd is (Westvl.).

VERKERSTEN, en **VERKESTEN**, **VERKEISTEREN**, hard bakken, verkorsten : *het spek is verkerst* (Br.). Z. kesteren (236).

VERKERVEN, verkeerdelijk handelen. Men zegt in N.-Br. : *dat ambt heeft hij tot verkerven of versterven.*

VERKILD, VERKILDHEID, VERKILDEN. *Verkilden* is bij Meyer en Kil. : van koude geschrookt worden, doch in Br., Antw. en elders bet. het : iets meer dan killen of verkouden. Het verl. deelw. *verkild* (ook in N.-Br. gebr.), door koude of kilte verstijfd, en *verkildheid*, verstijfdheid door kilheid veroorzaakt : *ik heb eene verkildheid in de beenen.*

VERKIPTERIK, bedorven kind, keppe (234) (Kortrijk). Z. verkept.

VERKLEININGSWOORDEN (de) gaan in 't plat Limburgsch uit op : *je, ke, eke, ske* of *sche* : kind, *kindje, kindeke, kindsche.* In Br. kemp en Antw. op : *ken, eken, sken : kindeken, boomken, jongsken, boeksken,* waarvan het mv. steeds eene *s* aanneemt, de verkleinde bijv. nw. en bijww. op : *kens* of *skens* : *het gaat maar stillekens, het kind is ziekskens, mizerkens, kleinkens.* In Antw. nemen *je*, de ww. die op *t* of *d* sluiten : *katje, mondje*, en *tje* die op *t* uitgaan : *stoeltje.* In Vl., vooral in Westvl. en soms ook elders gaan de verkleinww. uit op : *el;* zoo heeft men *wegel*, van : weg, *visschel*, van : visch, *berdel*, van : berd, *tikkel*, van : tik, *briefelken*, van : brief, ja men heeft er dobbel verkleinww. als : *troppelke*, van : trop, *bosselke*, van : bos, *flesselke*, van : flesch, enz.

VERKLEISTEREN, o. w., verbranden : *'k wil verkleisteren*, zegt men veelal in 't L. v. Aalst. Z. kleister of kleinster (248).

VERKLETSEN, eigenlijk het tegenovergestelde van : samenkletsen (samenslaan), dus : *uiteenkletsen*, uiteenslaan. Z. kletsen (250) en klets (249) : *de boter is verkletst*, het boteren is mislukt. *Verkletsen* of *verklitsen* bet. ook : verspillen, verkwisten ; ook : al kletsende doorbrengen : *zijnen tijd, zijn geld verkletsen* (Br. en elders).

VERKLITSEN, b. w., bederven, verspillen, eene ondernomen zaak bederven : *gij hebt uw spel verklitst, gij kunt niet meer winnen.* Z. klitsen (253) en verkletsen.

VERKLOEKEN, o. w., kloeker worden, sterker worden : *hij begint te verkloeken* (Br. en elders). Kloek is hier in den zin van : gezond, struis.

VERKLOMMELEN, b. w., bederven (Limb.). Z. klommel (256).

VERKLONTEREN, klonteren (Westvl.).

VERKNABBELEN, verknauwen, vaneenknabbelen, vaneenknauwen (Br.).

VERKNIBBELEN voor : versnipperen, in kleine stukjes snijden (Limb.). Z. knibbelen.

VERKNIKKELEN. Z. 't volgende.

VERKNIKKEN, 'tzelfde als : verknikkeren (Br.).

VERKNIKKEREN, VERKNIKKELEN, eigenlijk met de knikkers verspelen ; voorts : verliezen, doorbrengen, verkwisten : *hij heeft zijn geld verknikkerd. Hij is verknikkerd*, hij is er door. Daarenboven neemt men *verknikkeren* voor : misdoen : *gij hebt het verknikkerd*, gij hebt misdaan (Br., Antw., Kemp.). Z. knikkel.

VERKNOOPEN, bedriegen, foppen : *ge zult mij niet verknoopen* (West.- en Oostvl.); men zegt ook : *aan de* of *naar de knoppen krijgen.* Z. knoppen (267) en klooten (256).

VERKOOPEN, voor: vertellen, uitkramen, zeggen : *hij verkoopt dommigheden, slechten praat*, enz. (overal). *Hij kan goed verkoopen*, hij is goed ter taal. *Hij kan niet meer verkoopen*, hij wordt niet meer aanhoord. *Gij hebt hier niets te verkoopen*, d. i. niets te stellen of te gebieden (Br., Antw., Vl.). *Iemand verraden en verkoopen*, iem. veel te slim zijn (Br., Antw.).

VERKOOPERSE, verkoopster (Br., Kemp., Limb., N.-Br. en elders).

VERKOREN MAANDAG, verloren maandag (in Vl. en ook bij Kil.).

VERKORT, 'tzelfde als : verduurd, door den duur verteerd : *dat laken is verkort* (Hagel.); *verkorten* beteekende vroeger ook : benadeelen, en vandaar de uitdrukking : *iemand te kort doen*.

VERKRAKKELEN (Kl.-Br.) en VERKROKKELEN (Br.), andere uitspr.van : *verkreukelen* of *verkrokelen*, d. i. verkreuken : *uw kleed is heel verkrakkeld*.

VERKREMPENEEREN ; 1° verkrimpen, ineenkrimpen : *als ge uw vleesch te lang in de pan laat liggen, zal het heel verkrempeneeren* ; 2° uitteren, aan eene tering lijden ; 3° op een hoopje schrabben (Oostvl.).

VERKROEZELD. Z. verkatrold.

VERKROEZELEN, omkrollen, gekroezeld (298) worden : *de bladeren van den kerzelaar zijn verkroezeld* (Br., Limb.). Z. krol (299).

VERKROKEN, uitgespr.: *verkrokken* (Br.) en in de Woordenb. : *verkreuken* geschreven en aldaar beteekenende : al kreukende bederven, wordt in Br., Hagel., Antw. en elders overdrachtelijk gebr. evenals 't fr. *froisser*, voor : (iemand) stooren, misnoegen, slecht gezind maken door woorden of daden : *pas op dat gij dien man niet verkrokt, ge kunt hem later noodig hebben*. De eigenlijke bet. is hier : rimpels of ploeien in iemands gezicht doen ontstaan, hetgeen geschiedt wanneer men hem licht stoort of misnoegt.

VERKROKKELEN, freq. van : verkroken. Z. verkrakkelen.

VERKROKKEN. Z. verkroken.

VERKWAAN. Z. verkwaden.

VERKWADEN, o. w., erger worden, vergeren : *de wond verkwaadt* (Vl.); bij Kil. en Meyer : *verquaeden, verargheren*.

VERKWAKKELEN, b. w., door kwakkelen (312) verdoen : *zijn geld is verkwakkeld* (Br. en elders); bij Kil. verquackelen, l. *dissipare*.

VERKWALSTEREN, b. w., Z. kwalsteren.

VERKWASTEN, b. w., als een kwast of in kwasterij (313) verkwisten, verbrassen, zottelijk doorbrengen : *die kerel heeft al zijn geld verkwast* (Br., Antw., Vl.).

VERLAAN voor : overladen : *zij loopt altijd vulle verlaan*, d. i. zij is altijd neerstig en met bezigheden overladen (Gent).

VERLANGEREN, b. w., verlengen : *de geneeskunst kan ons leven verlangeren* (Hagel., Belg.-Limb.).

VERLANGIG. Z. verleinig, reikhalzend.

VERLANIG (Leuv. en omstr.). Z. verleinig.

VERLAPPEN, eigenlijk voor : verkoopen, verschagcheren, kwijtgeraken, aan den man helpen : *hij heeft een deel van zijne boeken verlapt* (Br.).

VERLATEN, 'tzelfde als : zich gelaten of gebaren, *faire semblant* : *ge moet verlaten dat gij van niets weet* (Br.).

VERLATIJNEN, b. w., in 't latijn overbrengen (overal).

VERLED voor : verleed.

VERLEDEN. Z. verlijden.

VERLEED. Z. verleeden.

VERLEEDEN (VERLEEËN, VERLEEN), oud en goed dietsch w. van dagelijksch gebr. in Vl., Br., Kemp. en Belg.-Limb. voor : walgen, een walg, afkeer, tegenheid inboezemen of doen hebben, tegengaan, tegenspannen, fr. *dégouter* : *die spijs, dat*

kleed, die kerel verleedt mij. Een oud spreekw. luidt : *de spijse die men heeft ghesien bereeden verleedt dikwyls*. En Ruysbr. (I. 116, r. 8) zegt : *si gevet onser vegerlecheit eenen gheesteleken smade die ons verleden en versmaden doet al dat verganckelec is*. In Vl. heeft men 't spreekw. : *dat zou een ouden hond verleên*, d. i. dat spant geweldig tegen, dat is niet meer om uit te staan, dat verveelt te sterk. Ook, vooral in Vl., heeft *verleeden* den zin van : verdrieten, vervelen, ongeduldig, lastig worden : *het verleedt mij zoo lang naar hem te moeten wachten. Het werken moet niet verleeën. Verleeden* wordt in den eersten zin veel gezegd van vogelen die niet meer voorttimmeren of broeden : *de kwetteres* (kneu) *is verleed*, d. i. ze heeft haar nest verlaten, omdat zij er eene tegenheid van heeft. Kil. heeft *verleeden* ook in de hier vermelde beteekenis en vert. het door : *fastidire, nauseam habere; fastidium adferre, taedium creare*. Het w. is samengest. uit : *ver* en *leeden*, voor : leiden of lijden in den zin van : voorbijgaan, zoodat het eigenlijk bet. als o. w.: tegengaan, en als b. w. vanaf gaan, verlaten. Z. leid (331) en bij Bild. (II, 165) : leed, dat ook van leiden of lijden komt, en uitleeden (uitleiden).

VERLEEËN (Br.). Z. verleeden.

VERLEEGD, te Gent en omstr. gebr. voor : verlegd, in den zin van : verlet, door luiheid nagelaten : *wat hij gisteren verleegd heeft, zal hij vandaag moeten inhalen*.

VERLEEGEN (scherpl. *e*), verlagen (Br., Limb.).

VERLEESCHEN, b. en ginds in Westvl. voor : (geld) uit iets trekken, winnen : *hij zal daar wel vijf francs uit verleeschen*. Het is verbasterd van : verlezen (uitlezen) of van *verlesschen*.

VERLEESTEN, b. w., bezorgen, verzorgen of, ook gelijk Pomey het uitlegt : konnen bijbrengen, *ferre sumptus, pecuniam corradere* : *als ik zie aan hoe veel beesten wij moeten kost en drank verleesten* (Snoecks alm. 1844). Men hoort dagelijks in Vl. : *ik kan het niet meer verleesten*, d. i. ik kan niet meer bijeenweven, volbrengen. Een oud spreekw. luidt :

Beloven en verleesten
Zijn twee geesten.

VERLEGEN, deelw. van : verliggen, bet. bij Weil. : door liggen min of meer bedorven. Vanhier bij Kil. : *verleghen wijn, eije*, enz.; in 't L. van Aalst en elders zegt men ook van een uurwerk, dat door het liggen verslecht is : *mijn horlogie is verlegen*.

VERLEGGEN, in Vl. bijna 'tzelfde als : verleeden, of gelijk Kil. het heeft : verwerpen, afkeuren, wederleggen, er niet van willen, in 't l. *rejicere, reprobare*, etc. *Ik wederleg het*, fr. *je n'en veux pas*. Vanhier : *verleid*, verworpen. *Eene verleide* is in Westvl. eene dochter die niet getrouwd geraakt.

VERLEGKOORDE, v., koord waarmede de boever (464) of voerman zijne peerden ment (Westvl.).

VERLEID. Z. verleggen en verleeden.

VERLEIDEN zegt men, op de secretarien der baronie van Breda, niet alleen van het passeeren van getuigenis, maar ook van obligaties en andere stukken. Dat het een algemeen w. is, tot allerlei contracten betrekkelijk, blijkt uit het recht der Drenthsche ridders om beleiingen in te nemen en met hun voorouderlijk adelijk zegel te bekrachtigen, als testamenten, enz. (Hoeufft, 639). Z. verlijden.

VERLEINIG, in Br. uitgespr. *verlanig*, wordt als bijv. gebr. in den zin van : toesnappend, doortrapt slim, : *dat is een verleinig ding van een meiske*. Ook in den zin van : reikhalzend, ver-

langend of verlangig, waarvan, 't in de laatste bet., eene verbastering kan zijn, terwijl het in de eerste ons toeschijnt hetzelfde te zijn als het oud : vileyn, vileynigh, l. *vilis, rusticus, probosus, villanus,* waarvan 't fr. *vilain* (Z. Kil.), of misschien eene verbastering van : *verleidig, verleidend*; doch 't zou ook wel *venijnig* kunnen zijn, dat men in Br. en Antw. in denzelfden zin gebr., als bijw. bet. het : zeer, sterk, geweldig, enz. : *het is verleinig heet, koud,* enz.

VERLEMMEN voor : *verlammen,* in de Kemp. gezegd voor : beschadigen : *het onkruid verlemt de vruchten*; bij Kil. is verlemmen, verlemen, verlempen zooveel als : afknotten.

VERLENGENIS, v., verlenging, uitstel : *ik heb verlengenis van betaling* (Br., Antw.); bij Kil. is *verlanghenisse* 'tzelfde als : verlangen (wensch). Maar Ruysbr. heeft verlanghen voor : verlangen in den zin van : uitstellen, vertragen : *hi en verbeit niet noch hi verlanghet niet.*

VERLET voor : verleg, verlang, aangelegenheid : *daar is geen verlet aan* (Br.).

VERLID of VERLIT voor : verleed (Vl., Br.). Z. verleeden.

VERLIEREN of VERLIEZEN. *Aan iemand verliezen*, wil zeggen dat iemand schijnt achteruit te gaan, 't zij in gezondheid, 't zij in iets anders : *maar ik verlies aan u, wat schilt er?* (Br., Antw., Limb.) *Hij zou zijne broek van zijn gat verliezen,* d. i. hij zou wel alles verliezen. *De vos verliest zijn haren maar zijn perten* (of knepen) *niet,* de oude mensch, vooral een deugniet, kan uitwendig wel veranderd schijnen, maar inwendig heeft hij nog zijnen slechten aard.

VERLIGGEN, o. w., 'tzelfde als : liggen, in de kraam komen of liggen : *die vrouw is van een jongen zoon verlegen* (Hagel.), in Limb. : *die vrouw is ingelegen.*

VERLIJDEN, b. w., passeeren : *een akt verlijden. Bij akt verleden voor notaris* (N.-Antw.); van : *ver* en *lijden.* Z. *verleiden,* leid of lijd (331).

VERLIJFTOCHTEN, o. w., de lijftocht : 't vruchtgebruik geven : *hij heeft zijne vrouw aan zijn goed verlijftocht* (Br., Hagel.).

VERLOOPEN (zich), verdwalen (Maastr.); Kil. vert. het door : *vagari*, fr. *s'égarer.*

VERLOOPIG, van : *ver* fr. *loin*, en *loopig*, dat verloopt : *het zou verloopig daar meê kunnen worden,* het zou daarmeê al ver kunnen loopen. *Eene zaak van vèrloopige gevolgen*, eene zaak nauwelijks te berekenen gevolgen (omstr. Breda).

VERLOOT, in Br. en Antw. altijd voor : verlood. Z. lood (348).

VERLOREN KOST of brood, een die den kost niet verdient, leêglooper, deugniet (Antw.) of een bekostigd iets dat tot niets dient.

VERMAAK, o., omheining in hout, iets dat met stokken en planken afgemaakt is, om er de beesten in te houden of ook ze te beletten er in te komen, fr. *cloison, enclos* (Oostvl.). *Vendilie van hout voor vermaak- en boonpeersen,* enz. (Eekloonaar 16 Dec. 1860). Z. vermaken.

VERMAAN, o., de slaande uurwerken zijn gemeenlijk zoo opgemaakt dat een licht gerucht de aanwezigen vermaant, gemeenlijk 5 minuten voor den slag der uur of halve uur, en dit heet men te Somerghem : *het vermaan* van het uurwerk en vandaar heeft men in dien zin ook 't werkw. *vermanen*. Voor dit werkw. zegt men te Ronse : *ontsluiten,* o. w., als ware dat de hamer, die de uur moet slaan, vastgesloten ligt en ontsloten wordt om te kunnen slaan : *gij moet u haasten om te komen*, *want het is al ontsloten.*

VERMAAND, vernoemd, bekend : *hij is*

vermaand voor eenen goeden meester Vl., Kemp., N.-Br.).

VERMAKEN, b. w., in Vl. van dagelijksch gebr. voor : vastmaken, sluiten, toedoen bij middel van slot, grendel of wat anders : *vermaak 's avonds deuren en vensters maar goed.*

VERMANEN. Zie vermaan.

VERMAREN, bekend maken : *ge moet mij een beetje vermaren, opdat ik in mijnen winkel te doen krijge* (Oostvl.).

VERMEERSEN, VERMEERZEN, uitspr. : *vermeezen*, vermeêren of vermeederen; bij Kil. *augere* (Vl.). Z. meersen (369).

VERMEIEN, en **VERMEEIEN**, b. w., verhuren : *komt u t'onzent vermeien* (Limb. Vl.); bij Kil. vermieden, vermieten (oud). Maerl. heeft ook *vermieden* voor : verhuren (Rijmb. v. 25287), l. *conducere*, *locare*. Z. meeden, meejen (368)

Het volk gaat hem langs daar vermeien.
(Rond den Heerd).

VERMEMELEN, vermolmen of vermolsemen, vermijten : *dat hout is teenemaal vermemeld*, door de memels (372) verteerd (Br.); bij Kil. : *vermeluwen*, vermiluwen, l. *vermiculari.*

VERMEUGEN, oververzaad, lusteloos : *ik ben vermeugen geëten. Ik ben niet wel, ik voel mij zoo vermeugen* (Antw. omstr.). 't Is voor : vermoeid, in Br. : *vermuugd*. Z. muug (400).

VERMEUZEGEN (Waas). Z. vermooschen.

VERMIJD, verlegen, vol vrees, fr. *timide*, *hij is heel vermijd* (Ronse en elders).

VERMIKKEN, van : mikken, pinkoogen : *hij keek zoo aandachtig, dat hij niet en vermikte* (G. Gezel.), l. *mic-are.*

VERMILFEREN of **VERMULVEREN**, door het milver (379) verteren : *die perzelaar, kool, enz, is vermilferd* (Br., Belg.-Limb.).

VERMOERD, vermoeren. Z. vermuren.

VERMOFFELEN, b. w., wegmoffelen, ontfutselen (Limb.). Z. moffelen (386).

VERMOOSCHEN of **VERMOOSEN**, ook uitgespr. : *vermosschen*, *vermossen*, *vermoozegen*, *vermeuzegen* ; in Vl. en h. en d. in de pr. Antw. veel gebr. voor : mooschen (390), bederven, dus zooveel als : vermorsen, verderven, vernielen, verfrommelen, verkwisten, nutteloos verdoen, den hals breken : *wat kan die gast geld vermeuzegen.* Z. mooschen, en, bij Weil., vermorsen dat hetzelfde w. is, en ook moos, moor (389) en vermoren.

VERMOOZEGEN (Waas en ook te Antw.). Z. vermooschen.

VERMOREN, ook : *vermooren*, afgel. van : moor (389), in Br. kemp, en Antw. hetzelfde als in Vl. : vermooschen : *zijn geld, zijne kleederen vermoren.*

VERMUITEN, 'tzelfde als : muiten (397), ruiven (561), van pluimen veranderen : *de vogels zijn aan 't vermuiten* (Oostvl.); een oud spreekw. zegt : *noyt voghel so jonch oft hi en moeste vermuyten.*

VERMUREN (vermeuren), roeren : *gij muurt* (meurt) *het water* (Westvl., Limb.); bij Kil. *vermoeren*, *oft vermuren het water*, 'tzelfde als : *moeren*, *muren* (399), *turbare aquas*. Vanhier : *vermuurd* (vermeurd), onklaar, troebel, drabbig : *het water is vermeurd* (Westvl.).

VERMUURD. Z. vermuren.

VERNAARSEN, VERNAARZEN, uitgespr. *vernazen*, in Westvl. voor : vernaderen, dat men daar ook zegt, benaderen, fr. *se rapprocher* ; bij Kil. vernaederen, *appropinquare*. Z. naarsen, nazen (401).

VERNADEREN wordt in Vl. door onderlingen nog gezegd voor : toenaderen. Z. vernaarsen.

VERNAZEN. Z. vernaarsen.

VERNEBBELEN, b. w., dubbel ineen nijpen, sterk vastgrijpen, verfrommelen, verscheuren, vernielen : *als ik den deugniet vastkrijg, zal ik hem tusschen mijne handen vernebbelen.*

Het papier is vernebbeld (Br., Antw., Kemp.). Z. vernibbelen, dat hetzelfde woord is.

VERNEKKEN, een konijn den nek verdraaien en zoo dooden (Ninove); te Brussel en omstr. : *verekken*. Z. nekken (405).

VERNEMEN (iemand) ook in Br. gebr. voor : ontwaren : *ik vernam hem niet*. In N.-Br. is *iemand vernemen* zoo min vreemd als : *iets vernemen* (Nieuw Arch., blz. 473).

VERNEPEN, van : *vernijpen*, voor : toegenepen, toegestropt, benauwd : *hij zal met een vernepen hert* (Br.).

VERNESTELEN, freq. van : vernesten, 'twelk, alsmede *vernestelen*, eigenlijk bet. : van nest veranderen, uit den nest jagen, doch, wijl dit meest altijd met verwarring gepaard gaat, bet. het ook : verwarren ; het verl. deelw. *vernesteld*, verward, verwerzeld, is meest in gebr. : *het lag daar al vernesteld* (Vl.). Z. verwerzeld.

VERNETELEN, b. en wederkeerig w., 'tzelfde als : netelen ; bij Kil. vert. door : *urtica adurere* (Br. en elders).

VERNETTEN, b. w., meel, bloem en andere meelachtige stoffen met natte stof, als melk, water, vermengen, ten einde ze gereed te maken tot spijs voor menschen en beesten, hetzij dat zij enkelijk *vernet*, als lijzepoer, of gekookt als kneukels of kneutels (Z. knuddel, blz. 268, dat hetzelfde w. is), of gebakken als brood, voorgezet wordt (Ronse). Samengest. uit : *ver* en *netten, natten*, natmaken.

VERNEUKEN, b. w., gezegd van personen bet. het : bedriegen, foppen, kullen, plullen, tekortdoen, benadeelen, vankant zetten : *ik zal mij zoo licht niet laten verneuken* (Limb., Hagel., Br., Antw., Kemp., Vl.); gezegd van zaken bet. het in Vl. : veel doen blozen (100), verkwisten, verknoeien, verwaarloozen, bederven : *hij heeft daar een zoo schoonen middel verneukt*. In Br. zegt men ook : *het ding is verneukt*. Z. neuken (407). Het hgd. *necken* bet. : plagen , boosmaken. Hiervan ons *nekker* of *nikker* (duivel) en de familienaam *Denecker* ; *verneukerij*, fopperij, bedriegerij, bederving, knoeierij.

VERNEUKERIJ. Z. verneuken.

VERNEUMT, voor : vernoemd, bekend (in den Teuth. : *wijt becant*), vermaard, geprezen : (hij) *is verneumd veur en gooien werkman* (Limb.). In. Br. : *vernoemdt*.

VERNEUTELD, niet goed tot rijpheid gedijd, onderkomen, verrimpeld : *die peren zijn verneuteld. Zie wat verneuteld manneken* (Br., Antw.).

VERNEUZELEN. Z. neuzelen (408).

VERNIBBELD. Z. vernibbelen.

VERNIBBELEN (zich), ongeduldig, gemelijk, lastig, driftig zijn of worden, zich vervelen, zich verdrieten, fr. *se morfondre* : *ik kan mij vernibbelen als ik zie hoe hij te werk gaat* (Vl.) : *de kinderen zitten zoo vernibbeld*, d. i. ongeduldig. Het engl. *to nibble* bet. *critiquer*, zooveel als : *beknibbelen*, althans wat den zin betreft. Jan De Brune heeft : *vernibbelen* voor : verlangen : « *wij zijn zoo verlaft en verleckert achter de veranderinghen, dat wij nergens naar zoozeer en vernibbelen, als dat ons een niewe smaeck toebrengt* » Emblemata, blz. 308.

In Jok en Ernst zegt hij blz., 23 :

Gelyk goê dagen iemant, als met de hant,
tot liefde leide, wiert hy daer ter plaets
op een getrouwde joffer,... smoorich vernibelt.
Dat is dan verliefd.

En blz. 30 :

Dat wy ongevoelik meer vernibelen... op
dingen die ons haest ontnomen zullen worden.

Men hoort te Gent : *zich verniggelen*, in Vl. ook : *vernippelen*, dat misschien beter is, als zijnde een verbasterd freq. van : *vernijpen*, kleinmaken,

kleinachten, doch dat eer toenijpen, vastnijpen, naar iets grijpen bet., en dan, overdrachtelijk, naar iets verlangen, als J. De Brune het heeft; en verders: onverduldig worden. In Br. hoort men soms dooreen ongeduldig mensch zeggen: *ge zoudt u verpitsen, ge zoudt uit uw vel springen*, ge zoudt alle geduld verliezen. *Vernibbelen* of *vernebbelen* is ook verwant met: *knabbelen, knebbelen, knibbelen*, waarvan: *beknibbelen, overknabbelen*. Z. vernebbelen.

VERNIEUWEN, kalven: *die koe zal haast vernieuwen* (Westvl.). *Jongen* is als eene vernieuwing of verjonging van het soort. Zoodat men voor jongen werpen ook wel: *verjongen* of vernieuwen mag zeggen.

VERNIGGELEN (zich), ongeduldig zijn of of 'tzelfde als: vernibbelen: *hij zit zich te verniggelen om naar huis te gaan* (Gent).

VERNOEI, VERNOEIIG (vernuiig). Z. vernooi, enz.

VERNOEMEN wordt in Br., Antw., Vl. en elders nog gebr. voor: noemen, iemands naam noemen: *ik heb van hem niet gesproken, ik heb hem zelfs niet vernoemd*.

VERNOKKEN, b. w., herhalen, iets op nieuw vertellen wat den aanhoorder onaangenaam is (Oostvl.). Z. nok (413) en neuken (407).

VERNOOI, verdriet, verveling: *ik heb veel vernooi*. Vanhier: *vernooiig*, verdrietig (L. van Aalst, omstr. van Breda, h. en d. in Br.); bij Kil. als Vlaand. en Hol. opgegeven en vert. door: *taedium, molestia, aegritudo, dolor*, enz.

> Ende sonder vernoyen danken en loven
> (Ruysbr. III, 249, r. 13).
> Als gi ghebiedt, so sal ik vieren
> vernoy daer ic ben inne.
> (Oud. Vl. liederen, 16).
> Haer vernoy si mach wel klagen
> (Belg.-Mus. I. 174).

VERNOOIEN (zich), verdrieten, vervelen, moedemaken: *ik vernooi mij hier. Laat het werk u niet vernooien* (West.-Br., L. v. Aalst, Waas en N.-Brab.); bij Kil. *vernoyen, vernoeyen* en *vernyen*, Vl. en Holl., vert. door: *taedere, fastidium adferre, molestia afficere, nocere, displicere*; bij Meyer: vernooien, vernoeyen, verdrieten, moeilijkheid aandoen, beschadigen, mishagen.

> Nu loeyt, seit si, ghi mocht wel loyen
> Ons leven mach ons sere vernoyen.
> (Belg.-Mus. 1846, 53).

Samengest. uit: *ver* en *noyen* of *noeyen*, bij Kil. *obesse, officere* (hinderen, verhinderen, beschadigen). De wortel hiervan is: *noode*, oulings *noye, noeye, noode*, d. i. ongeern, onwillig, moeilijk, kwalijk, ook is het in 't fr. *ennuy*, l. *taedium, fastidium, molestia, displicentia*. Z. ooilijk (430).

VERNOOIIG, VERNOEIIG, bijv., verdrietig, vervelend (L. v. Aalst); bij Meyer: *vernoylijk*, lastig, moeilijk, verdrietig.

VERNOOZELEN, b.w., belachelijk, onnoozel maken, bederven, beschadigen: *gij moet ons spel niet vernoozelen met al uw vieze toeren* (Westvl.). Samengest. : *ver* en *noozelen*, freq. van: *noozen*, schaden, of afgel. van: *noozel*, schadelijk. Z. nooselijk (414) en neuzelen (408). In 't Gloss. Bern. komt *vernoysen* voor en is vert.: in 't l. *apostatare*.

VERNUGGEREN, o. en b. w., nugger (vlug, vaardig) worden; nuggermaken (Br. en elders); in Groning. zegt men *nuver* voor: nugger, en *zich vernuweren* bet. daar: zich hartelijk vermaken. Z. nuver bij Weil.

VERNUIKEN. Z. verneuken.

VERNUKKELD, VERNUKKELEN schijnt eigenlijk *verneukelen* te zijn, freq van: *neuken*, en bet.: misgroeien, verslensen, verwelken, onderdrukt blijven: *die roosjes zijn vernukkeld*; 't verl. deelw. *vernukkeld* of *verneu-*

keld is 'tzelfde als : verneuteld, d. i. mismaakt, hobbelig, misgroeid, onderbleven, niet volwassen : *een verneukelde peer; verneukeld manneken* 'tzelfde als verneuteld mannetje (Vl.). Z. Belg.-Mus. (1844, 196) en verneuken.

VERNUKKEN. Z. verneuken.

VERNUUGD, voor : vergenoegd (N.-Br.).

VERONSCHAMELEN of VERONTSCHAMELEN bet. bij Kil. en Plant. : de schaamte, de eerbaarheid afleggen, iets op eene onbeschaamde of ruwe manier vragen, onbeschaamd afpersen. Doch h. en d. in Westvl. wordt het toegepast op kleederen, enz., die hunne frischheid of netheid verliezen : *dat kleed is heel veronschameld*, d. i. verkreukt; ook zegt men 't voor : iemand uit den staat van schamelheid, d. i. uit de armoede, trekken.

VEROOLIJKEN, b. w. Wij ontvingen *verhoeilokken* of *verhooilokken* uit de omstr. van Hoogstraten in den zin van : kleederstukken, lijnwaad, enz. uit den plooi doen, dooreen werpen, in den war brengen; dit kan eene verbasterde, uitspr. zijn van : veroolijken of veroodelijken, d. i. ooilijk (430) of slechtmaken. Z. verhooiereren en verhoetelen; alsmede oort (431-32).

VEROORBOOREN, behouden, gebruiken, besteden (Westvl.).

VEROORETEN, met zware *è* uitgespr. : *veroorèteren* en *veroorelteren*, b. w., verstooten, wegstooten, in wanorde brengen, verwarren : *ge moet het stroo, de klaveren zoo niet veroorelteren* (omstr. v. Leuven). Het bet. eigenlijk : tot ooreten maken. *Ooreten* is in gemelde streek gebr. in den zin van : voeder dat de peerden of koeien niet willen eten en onder de voeten werpen; bij Kil. is *oor-ate* of *oor-ete* : overschot of wegstootsel van spijs, ook : walg van overtollige spijs, en *ver-oor-eten* vert. hij door : *cibum nimium vel frequentem, fastidire*, d. i. bij Meyer de walg van steeken van te veel of te dikwijls genutte spijze. Het angelsaks. *oretten* bet. : verslechten; *verooreten* kan ook voor : verhorten of veroorten zijn. Z. oort (332).

VEROPPEREN, o. w., vooruitgaan, zoowel in gezondheid als in tijdelijke vermogens : *hi veroppert veel* (Axel). De heer H. J. Van Eck (Arch. II, 104) leidt het w. af van « *opper*, de plaats achter de zeedijken waar de wind blaast, welke te verkiezen is om te ankeren. » Z. veroveren.

VEROVEREN, uitgespr. : *vereuveren*, in graad, weêrdigheid, enz. verhoogd worden, in beteren toestand komen (Br., Vl., Antw.); in Br. zegt men 't men van een huisgezin dat vermeerderd is door een nieuwgeboren kind : *onze buurvrouw is vereuverd*. Z. euveren (120), veropperen, verhoogen.

VERPACHT. In Oostvl. zegt men van iemand die ledig gaat en zulks niet gewoon is : *ik geloove dat hij land verpacht heeft*, d. i. dat hij op zijne renten leeft. En tot eenen luierik : *heb de land verpacht*, d. i. leeft gij op uwe renten?

VERPACHTELING, m., 'tzelfde als : bestedeling (47).

VERPAMPELEN, b. w., bederven met gedurig in de hand te nemen, verkreuken : *die bloem is heel verpampeld. Verpampelde zijde, verpampelde duif*, enz. (Oostvl. en in Br. langs Vl.). Z. pampelen (456).

VERPAPZAKT, paf staande, of 'tzelfde, in Br. als : verpoepzakt, in Antw. : *verbobzakt*.

VERPATSEN, verruilen, verkwisten, aan den man helpen : *hij heeft in korten tijd alles verpatst* (Meierij).

VERPEUTEREN, MISPEUTEREN, mispikkelen, bederven, verbrodden (Kemp., Kl.-Br.); bij Kil. : *verpoteren, verpeuteren, delinquere, offendere*. In Gro-

ning. bet. *verpoeterd* of *verpeuterd* ook : bedorven, in den war gebracht. Z. Taalk. Mag. (II, 343; III, 50) en verpieterd.

VERPIETERD, verslenst, verdord, vermagerd (N.-Br.). Het platd. : *verpeterd*, *verpöterd* bet. : verbleekt, verschoten, vervuild, beschimmeld, wormstekig, oud, versleten, en *poeteren*, *pötern*, *petern*, vervuilen, verslensen, vervallen. Z. Halbertsma's Woordenb. en 't Brem. Nieders. *wört*.

VERPIKKEN, b. w., verbijten, versteken, overdrachtelijk : beleedigen, tergen : *hij en zal zich niet laten verpikken* (Oostvl.).

Maer ik, die den Rus ben, ik zeg in myn eygen : 'k kloek, 'k ga my door geenen Turk laten verpikken.
(Snoek 's alm. 1855, blz. 47).

verpicken, l. *impetere rostro* (Kil.). Plant. verfr. *verpicken* door : *becquer l'un l'autre comme font les oiseaux*, l. *rostrare* (Kil.).

VERPITSEN (zich). Z. pitsen (483).

VERPOEPZAKT, bedwelmd, verbaasd, verschrokken (Maastr.); elders in Limb. : *verbabzakt*. Z. paf (452) en poepers of poppers (502).

VERPOFT, verpoffen is 'tzelfde als : overboffen (Zeeuwsch Vl.).

VERPORREN, vervoorderen, verroeren, met groote uitspanning van plaats veranderen (Vl., Antw.); bij Kil. : *moliri, magno conamine amovere*. Z. porren (501). Het gr. πόῤῥω bet., verre van, ver, voorop.

VERPOTTEN, verspelen met potten (kaartspel) : *hè hêt alles verpot* (Limb).

VERPRAZELEN, verpraten : *gij verprazelt al uwen tijd* (Br. Limb. en elders). Z. prazelen (505)

VERPREULEN, o. w., vlijtiger worden, uitwendig beter worden, verbeteren, herkomen, verkwikken : *die man was half dood, half bevrozen, maar hij begint al een beetje te verpreulen* (Oostvl.).

Vind ik zoo wat leége stonden,
'k Zend u franco, nu en dan,
Iets wat uwe lezers kan
Eens doen lachen, doen verpreulen.
(Reinaert de Vos, n° 10.)

« En het verwallemt cruyt verpreult ghy met den dauw.
(Snellaert, Verhandeling (blz. 237).

Daaruit ziet men dat het ook in den bedrijvenden zin wordt gebezigd; bij Kil. *verpreulen*, fland. *verquicken* en ook : *verpruelen*, *verprueltelen*, flandr. *convalescere*, *revalescere*, te Ronse en omstr. zegt men : *verprullen*.

VERPRONSELEN, VERPRONTSELEN, b. w., aan snoepkost besteden, verkwisten (Br.). Z. pronselen (510).

VERPROSSEN, Z. prossen (510).

VERPRULD, VERPRULLEN (Ronse). Z. verpreulen.

VERPRUTSEN, b. w., prutsen (512) maken, in prutskens doorbrengen, schenden, bederven (h. en d. in Vl.).

VERPURMEN, verroeren, bewegen : *als men van spooken spreekt, durft hij niet verpurmen* (Westvl.). Z. porren en verporren, dat dezelfde bet. heeft.

VERRAAIEN, verbeien, wachten (h. en d. in Vl.). Z. verreikeren en, bij Kil., verreycken.

VERRAARLINGS, VERRAARLINGE, bijw. voor : *verraarlijk*, verkort van : verraderlijk, te Gent gebr. in den zin van : onverwachts, plotseling : *ik verwittig u op voorhand, opdat gij niet verraarlinge zoudt getroffen zijn* ; bij Kil. *ver-raederlick*, l. *instar proditoris* (als een verrader). Oulings (zegt Dr A. De Jager, proeve over den invl. van Bild. dichtwerken op onze taal 227) had men ook 't adv. *verraadling*.

De goddelooze... heeft hem verraadling met een moordpriem neêrgeveld.
(Westerbaan, Ged. III, 17).

... Wie zou schromen
Den tijger, die verraadlings moordt
(Bogaers).

VERRAMFELEN. Z. verhandvelen.

VERRAMPENEEREN, beschadigen, ver-

nielen, verongelukken, dooden, waarvoor men ook in 't Vl. zegt : *destrueeren*, *verdestrueeren* : *stil*, *of ik verrampeneer u* (Westvl.). Z. rampeneeren (520).

VERRAMPZALIGEN, zonder zorg gebruiken, verdoen (h. en d. in Westvl.). Z. verrampeneeren.

VERRASSEN, b. w., voor : nieuwjaar afwinnen (Limb.).

VERRATELEN, o. w., door de droogte beschadigd worden, openbersten, in duigen vallen. Het wordt gezegd in Belg.- en Holl.-Limb., Antw. van kuipen, eemers, vaten, enz. die van droogte kunne reepen verliezen : *zet den eemer uit de zon*, *eer hij verratelt;* bij Kil. verraetelen, in duyghen vallen.

VERRE. *Hebde van uw leven al zoo verre geweest* (met uw gedachten), hebt ge dat ooit weten gebeuren, of gedacht (Gent). *Alverre*, omtrent, nagenoeg, bijna : *mijn kleed en het uwe zijn alverre gelijk* (Br.).

VERRE, VERREN, voor : veer, var (L. v. Aalst).

VERREIKEREN, (iets) uiteentrekken als het ineen gekoekt (272) is, om het te droogen te leggen : *hooi*, *stroo*, *lijnwaad*, enz. *verreiken* (Gent en omstr.); Kil. vert. *verrecken* of *verreycken*, waarvan het een freq. is, door : *distendere*.

VERREPERRIK of **VERREPRIK**, m., geeselroede of dunne ijzeren stok met leder omwerkt, of stok aan eene bullepees gelijkende : *hij kreeg van den verreperrik op den rug* (Hagel.). Samengest. uit : *verre* (var) en *pezerik* (474), bullepees.

VERRIJDEN voor : overrijden : *het been van den voerman is verreden* (Br.).

VERROCHELEN, uitrochelen, al rochelende uitspuwen : *hij heeft zijne loos bijna teenemaal verrocheld* (Br.).

VERROED of **VERROET** voor : verwoed, bijv., dul, razend, woedend : *een verroete*, *verroede* of *vroede hond* in Westvl. zoowel als in Oostvl. : *een dulle hond*, als in Br. : een *razende hond*. *Het volk is verroet*, is zeer kwaad (Westvl.). Z. Delf. blz. 367.

VERRONSELEN, verwisselen (Oostvl.). Z. ronselen (555).

VERROSSEN, verroesten (Limb.).

VERRUINEEREN, uitspr. : *verrenneweeren*, van 't fr. *ruiner*, dooreentrekken, kapotmaken, verscheuren : *iemand verruineeren* (Limb., Antw.); in Br. bet. het : ten onder brengen : *hij heeft zijn vader verrenneweerd*.

VERRUINTSELEN, b. w., 'tzelfde als : verrunselen; men zegt het ook van menschen die een gerimpeld voorhoofd hebben (Ronse).

VERRUNSELEN, verrimpelen, verneutelen, vernukkelen : *die peer is verrunseld* (Vl). In dezen zin komt *runtselen*, *runtsen* of *runsen* bij Kil. en Meyer ook voor; 't hgd. is *runtslen*. Z. verronselen.

VERS, mv. *versen* (uitgespr. veers, veersen), v., hiel, hak, hgd. *ferse* (Limb.); bij Pomey : *verse*, *veers*, l. *calx*. Z. versem.

VERSASSEN, het schip door het sas laten varen (Br., Antw., Vl.) : *iemand versassen*, hem doorzenden, wegzenden, *iets versassen*, het afzetten, overladen, er zich van ontmaken. *Versast*, doorgezonden, verhuisd; *hij is versast*, ook : verloren, verdwenen : *mijn vlieger is versast*. *Versast* wordt ook nog voor : dronken gezegd : *hij is versast* (Oostvl. en elders).

VERSASSER, sassenier (567) (Br., Antw.).

VERSAVELANTEN, b. w., verwisselen, ook : lappen, fr. *raccommoder* (Ronse). Z. verronselen.

VERSCHAALD, flauw, zouteloos : *gij vertelt verschaalden klap*, enz. (Limb.).

VERSCHACHELEN, **VERSCHACHEREN**, verwisselen, verruilen, verkoopen (Br., Antw., Vl.).

VERSCHAKELEN, b. w., van schakel ver-

anderen (Br., Antw., Kemp.) : *verschakel den ketel.*

VERSCHANGELEREN (?) (Limb.).

VERSCHAREN, aflossen, fr. *alterner* : *wij moeten elkander bij den arbeid verscharen. Als de eerste mannen moë waren, kwamen er versche hen verscharen* (Antw., st.); bij Kil. *verschaeren, alternare vices, mutuas operas præstare*; in Limb. *afleuzen.*

VERSCHAUDEN, VERSCHOUDEN, met kokend water begieten; bij Kil. is 't vert. door : *calida perfundere, calida adurere* : *zie toe dat gij u niet verschaudt* (Br., Hagel. en elders); in 't engl. *to scald*, fr. *échauder.*

VERSCHE KOE, koe die eerst gekalfd heeft (Br. en elders); ook eene koe die geen melk meer geeft, heet men : *drooge koe*, doch in Westvl. heet deze : *versche koe.* Z. varvekoe of vervekoe in Westvl. gezegd.

VERSCHEIDENERHANDE, algem eenteiwoord, veelerlei.

VERSCHEPPEN, is bij Kil. vert. door : *recreare, transformare*, dus bijna zooveel als : herscheppen; doch men gaf ons uit Westvl. 't deelw. *verschept* op in den zin van : toegedaan en *in God, met God verschept*, in Gods wezenlijkheid veranderd.

VERSCHETTEREN, b. w., in den war brengen, verwarren, dooreen slaan : *het graan lag door den wind verslagen en verschetterd* (Br., Kl.-Br.); Vanhier : *verschettering*, verwarring. Z. schetteren (585).

VERSCHIETEN is 'tzelfde als : verschrikken, dat ook verschuiven bet. (Z. *schrikschoen*). Vanhier dat *verschot*, in Br. 'tzelfde als : *geschot* (150), in Westvl. schrik, verschriktheid bet. : *Kaaitje deisde terug van verschot* (G. Gezel.). In 't L. van Waas bet. *verschieten* : verwerpen of vóór den tijd jongen : *de koe heeft haar kalf verschoten. De schrik heeft de koe haar kalf doen verschieten*; in 't Hagel. en Belg.-Limb. wordt *verschieten* in denzelfden zin aangewend, en, vermits een jong, dat vóór den tijd afkomt, gewoonlijk dood is, zoo bet. het meest altijd : een dood kalf of veulen werpen : *de merrie is of heeft verschoten*; in Br., Limb. en elders zegt men : *verwerpen* : *ik heb geen oogen verschoten* bet. omstr. Breda : ik heb geen oog geslapen.

VERSCHIETING, thans nog in Br. evenals bij Kil. : verschriktheid, schrik, l. *consternatio.*

VERSCHIJNEN als b. w. gebr. voor : verzengen of door de heete zon vóór den tijd rijpen : *de zon heeft de terf verschenen; de terf is verschenen*, d. i. vóór den tijd rijp geworden (omstr. van Leuven).

VERSCHILLEN, voor : verschelen of schelen : *'t kan mij niet verschillen* (Br., Antw., Kemp., N.-Br.). Z. schillen voor : schelen.

VERSCHNOEPT, *versnopt*, voor : versnoft, verkoud (Limb.).

VERSCHOEPEREN, verschroeien, verzengen (Westvl.).Z. schoeperen (592).

VERSCHOFTEN, VERSCHOVEN, elkander, na elk schoft, aflossen (Kl.-Br.). Z. verscharen.

VERSCHOLEN, eigenlijk van school of schuilplaats veranderen wordt gezegd van een meisje dat zich ten ondertrouw begeeft : *Kaatje van onzen buurman verschoolt morgen* (N.-Br.).

VERSCHOT, o., rhumatische pijn in den beneden rug, die belet te buigen of te bewegen, fr. *lumbago* (Br., Antw.). Z. verschieten.

VERSCHOUWEN, verschuwen, schouw of schuw maken of worden (Westvl.); men zegt ook *verschouwd* voor : *verleed*, van een vogel die niet meer voortbroeit. Omstr. Breda bet. *verschouwen* door schuw te maken verjagen, b. v. *een vogel van zijn nest verschouwen* (Hoeufft 643).

VERSCHRIKTHEID, schrik, verschrok-

kenheid : *hij kreeg eene verschriktheid* (Br., Antw. en elders). Z. verschieten,

VERSCHRONKELD, 'tzelfde als : verschrompeld, deelw. van : *verschrompelen, verschonkeld gezicht, verschonkelde peer*, enz. (Kl.-Br.). Z. bij Weil. verschronkelen.

VERSCHUDDEN, vergieten, overgieten, ergens te veel nat in gieten, zoodat het overloopt of iets bederft : *gij hebt u verschud* (Limb.). Z. schudden (604).

VERSCHUTSEN,voor : verschieten of verschrikken (h. en d. in Vl.). Z. bij Kil. *schutten* voor : afweren, afwenden.

VERSCHUWEN. Z. verschouwen.

VERSEBBELEN, in een deel der Kemp. gezegd van vruchten die verrimpeld of verschrompeld en min of meer sappeloos zijn : *die appelen zijn versebbeld*. Van *ver* en *sebbelen*, waarvan de wortel *sap* moet wezen.

VERSEEUWD. Z. verzeeuwd.

VERSELEN of VERCELEN, zeide men over eenige jaren algemeen te Leuven voor : bier ontbieden, en ten dien einde moest men eene *seel* (608) of ceel (van 't l. *scedula*,) op 't stadhuis halen die op de gevraagde ton bier geplakt werd.

VERSEM of VERSEN, uitgespr. *vessem*, hiel (Br., Antw., Kemp., Limb.) : *iemand achter zijn vessemen zitten* is in Br. 'tzelfde als : iemand achter zijne hakken zitten; Kil. schrijft *verssen, versene*, hiele, germ. *fersse*; doch thans is 't hgd. : *ferse*, in 't oud Vl. en in den Teuth. *Versse*, hack; *uythacken* of *versen stooten* vert. hij door : *calcare*. Vanhier : *verversenen*, in Br. en elders : *vervessemen* (kousen) 'tzelfde als : verhielen of verhakstukken; bij Plant. : *voetverssen*, *les talons*, *calx*. Z. vers.

VERSENGELEN, uitgespr. : *versingelen*, verzengen, verschrooien (Br., Antw., Kemp.); te Antw. : *verzengelen* ; bij Kil. versingelen. Z. singelen (612).

VERSIEREN,VERSIERING, VERSIERSEL, somtijds nog gebr. voor : uitvinding, uitvindsel (Br.).

VERSJAMMELEN, andere uitspr. van : versjachelen of verschacheren (omstr. v. St-Truid.). Z. vertjammelen.

VERSLAGZWINGEL, 't zwingelmes waarmeê men het geknapt (261) vlas *verslaat*, d. i. de lemen (329) uit het vlas slaat (Kl.-Br.).

VERSLAKKEN, o. w., verslappen (Vl.) : *dat de gheesten niet verslackt werden* (J. de Brune, B. W., 477). In Limb. bet. het alsook *verslakkeren* : verslonsen : *die plant is verslakt, ge moet ze water geven*. Z. slak (616) en 't volgende.

VERSLAKKEREN (freq. van : *verslakken*), verslensen, slapper worden, verslodderen : *die bloemen zijn door de hitte verslakkerd*. Ook fig. van iemand die er schraal uitziet : *wat ziet er die man verslakkerd uit*(Limb.-Lommel). Z. verslokkeren.

VERSLEEFD, voor : verslaafd, in den zin van : zeer vermoeid (Somerghem); Pomey vert. *verslaven* door : *nimio labore defatigare*.

VERSLIKKEN (zich), zich verpakken met te slikken, *s'engorger* (Limb).

VERSLIMMEN, o. en b. w., slim of slimmer worden of maken (overal) :

Gij zoudt zoo moeten grimmen,
Dan zoudt gij wel verslimmen.
(Volksliedjes, 72).

VERSLODDEREN, b. en o. w., door slodderen (624) verlieren, op eene slodderachtige wijze behandelen, verslensen, verslappen, l. *flaccescere* ; 't deelw. *verslodderd*,dat meest gebr. is, bet : verstrooid liggend : *het stroo lag op de straat verslodderd* ; ook : verslensd, slap afhangend : *de bladeren waren verslodderd door de hitte* (Br., Antw., Kemp., Limb.). Z. verslakkeren en 't volgende.

VERSLOEIEREN, verslodderen, verslen-

sen (Maastr.).

VERSLOKEREN of VERSLOKKEREN, o. w., 't eerste in Westvl., 't tweede in Oostvl., voor: verslensen, verwelken, los afhangen, verslodderd hangen : *kijk hoe die bloem verslodderd hangt.*

De patalers blijven tot hiertoe nog al gezond, maar de vochtige lucht en de kwaai winden der opvolgende dagen zullen weêral de groezen doen verslokkeren.

(Snoek's alm.).

Salomon spreekt van de roozen waarmeê de lustigen hun hoofd wenschen te kroonen eer zij *verslokkeren* (G. Gez.); in Limb. is 't : *verslakkeren*, en *verslakken*, in Br. : *verslodderen;* bij Kil. versluyeren, verslentsen, l. *flaccescere, marcescere*. Z. slokkeren (625).

VERSLOKKEN, o. en b. w., 'tzelfde als : verslikken (Br. en elders), bet. in Limb. : verkwisten met snoepen : *die jongen heeft zijn geld verslokt;* van *slokken* voor : snoepen ; Kiliaen heeft : *verslocken*, *verslicken*, verslinden.

VERSLOREN, b. w., verwaarloozen, verslonsen, verslodderen (Limb.).

VERSLUIEREN, b. w., door sluieren (628) benadeelen, verzuimen, verschuiven : *versluier mijne zaak maar niet* (Br. en elders); bij Kil. : *verspaeden.*

VERSLUIMEREN, b. w., door sluimeren (628) bederven, veronachtzamen, laten slodderen (624) : *laat toch mijne zaken niet versluimeren* (Vl.).

VERSLUNZEN, verslonsen, verslensen (Westvl.).

VERSMOORD, VERSMOOREN bet. vanouds : verdrinken, en *zich versmooren* : zich verdrinken. Vandaar dan ook dat *versmoord* gebr. wordt voor : bedronken; bij Kil. *vino sepultus, potu obrutus* (Vl. en elders); te Gent zegt men : *ik heb mijnen molenaar versmoord,* d. i. mijn glas overgegoten, en ook : ik heb mij overdronken.

VERSMUISTEREN, b. w., met smuisteren (644) doorbrengen, verteren, verdoen (Oostvl.).

VERSNERKEN, uitgespr. : *versneurken* (*eu* als de korte *e*), bet. te Diest e omstr. 'tzelfde als in Br.: *versingelen*, d. i. verzengen : *laat uw kleed niet versneurken*. Z. versnirken.

VERSNEUKELEN, b. w., 1° verfrommelen, verslonsen : *gij versneukelt uw kleed;* 2° versnoepen, in snoeperij of al sneukelende (639) verkwisten : *hij heeft zijn geld in taartjes te smullen versneukeld* (Br., Antw., Vl. en elders); in Vl. is 't : *versneukeren.*

VERSNEUKEREN. Z. versneukelen.

VERSNEURKEN. Z. versnerken bij ons en Weiland.

VERSNIJ, o. Als metsers eenen bouw aansteken, beginnen zij hem vanonder breeder dan zij hem wel willen opbouwen, en naarmate zij boven grond of het toppunt naderen, metsen zij hunnen muur dunner op; die versmalling noemen zij *versnij* (Oostvl.). Van *ver* en *snijden.*

VERSNIJDSEL, o., scheut, afzetsel van de hop om voort te planten (L. van Aalst).

VERSNIKKELEN. Z. snikkelen (641).

VERSNIPPELEN of VERSNIPPEREN, onnuttig doorbrengen, nutteloos versnijden : *gij versnippelt al uwen tijd aan beuzelrij* (Br., Kl.-Br.).

VERSNIRKEN, 1° versnerken, verbranden, aanbranden, 2° verzengen of licht verbranden : *gij hebt uw kleed versnirkt* (Limb.). Z. snirken (641) verkersteren en verzengen.

VERSNUISTEREN, door snuisteren (644) bederven of verteren; het verl. deelw. bet. : verfrommeld, verslonsd, verrimpeld (Westvl.).

VERSPEEKEN (zakdragerswoord), het graan van den eenen in den anderen zak overgieten (Kortrijk). Z. speeken (651).

VERSPERDEN, voor : verspreiden (Westvlaand.). Z. sper (655).

VERSPRAKEN, o. w., voor : *versparken*, door hitte, of droogte openspringen, openbersten,in duigen vallen;'twordt ook gezegd van vaten, kuipen, enz. : *zet die eemers uit de zon, ze zullen heel versprakelen* (Hagel.). Het w. is verwant met : sperken (644) en sparkelen (bij Weil.). Z. verratelen.

VERSPREED, verspreid; *ee* voor : *ei*, als in : *gemeen*, gemein(N.-Br., Kemp. en elders).

VERSTA-DE-WEL, voor : verstand, begrijp : *ik zal hem dat eens aan zijn versta-de-wel brengen* (Antw.).

VERSTAND, voor : begrijp : *ik kan hem daarvan geen verstand geven*, ik kan hem dat niet doen verstaan (Antw., Kemp.) : *de zieke is zoo buiten westen dat hij van niets verstand heeft*, d. i. van niets besef heeft (N.-Br.).

VERSTEEK of **VERSTEK**, voor : versteking, verstopping, verberging, verschuiling : *in het versteek* of *verstek*, in 't verborgen, in 't geheim, in stilte : *hij zit in verstek*, hij is weggeborgen. *Zich in 't versteek houden*, zich schuil houden (Br., Kl.-Br., Antw., Kemp., N.-Br.).

VERSTEKELING, m., verstooteling, een die versteken of verstooten wordt (Vl.).

VERSTEKEN, b. w., verstooten : *onze kinderen worden versteken* (Vl.); Kil. heeft ook *versteken* in den zin van : verstooten, verschuiven, onzacht of verachtelijk behandelen. Z. steken (675).

VERSTELD ZIJN, geenen weg weten, niet voort kunnen (Vl.). Dit schijnt hetzelfde te zijn als bij Kil. : *verstelt sijn in 't slijck*, in het slijk blijven steken.

VERSTEMMEN, b. w., ontstellen, ontstemmen : *gij hebt mijn piano verstemd* (Br., Hagel.).

VERSTIKKEN (Westvl.). Z. verstukken.

VERSTILLEN, o. en b. w., verslappen, langzaam verminderen : *het verstilt een weinig met de voorjaarkoortsen* of *de voorjaarkoortsen verstillen wat* (N.-Br. en elders).

VERSTOMMEN, o. en b. w., stom, d. i. dom, bot worden of maken (overal). Z. stom (684).

VERSTOMPELEN, verstompen, b. w., wegsteken, wegstoppen, ook : met verachting wegstooten (Antw., Kl.-Br. en elders); bij Kil. hebben beide ww. dezelfde bet. Z. bij Weil. : verstompen.

VERSTORVEN ZIJN, degenen, van welken men van rechtswege erfgenaam is, door versterf of overlijden verloren hebben : *ik ben nog niet verstorven*, zij, van welken ik zou erven moeten, leven nog. *Ik ben reeds lang verstorven, maar heb mij niet rijk geërfd*, die, wier erfgenaam ik ben, zijn reeds lang dood.

VERSTREELEN (zich), de school verzuimen (Venlo). Op 't w. *swanselen* zag men dat, hiervoor elders in Limb. ook : *langs de straat strijken* gezegd wordt. *Streelen* is verwant met : strijken (vertrekken, heengaan); *zich verstreelen* is dus zooveel als : zich wegstrijken, zich op gang begeven. Z. school.

VERSTREKKEN, 1° duren,duurzaam zijn : *het verstrekt lang met die ziekte ;* 2° uitstellen: *verstrek het niet te lang* (N.-Br.); bij Kil. : *verstrecken*, l. *durare* en *extendere; verstreckelick*, l. *durabilis* en *verstreckelick brood*, voor : verdord of oud brood.

VERSTRENGENEEREN, b. w., verkwisten (Ronse). Z. strengeneeren.

VERSTREUVELD. Z. 't volgende.

VERSTREUVELEN of **VERSTRUWELEN** is iets meer dan : *streuvelen* (691); 't verl. deelw. *verstreuveld* wordt veel in Vl. gezegd van : haar dat verward, ineen gedraaid en als te berge staat : *zijn haar was heel verstreuveld*.

VERSTUKKEN, b. w., vermaken, met

andere stukken in te schieten of in te steken (Westvl.).

VERSTUMPELEN, verstoppen, wegstoppen (Limb.).

VERSUKKELEN, o. w., verloren gaan, op den doolweg, op de sukkelbaan geraken; bij Kil. : rondzwerven : *hij is versukkeld;* b. w., iemand op de sukkelbaan brengen, zorgeloos behandelen : *versukkel dien ouden man niet* (Br., Kl.-Br., Antw. en elders).

VERTALIEBRASSEN, in smullen en smeren opdoen, in braspartijen verteren : *hij heeft al zijn geld vertaliebrast* (h. en d. in Belg.-Limb.). Z. vertarlavasten.

VERTALPEN, b. w., half schoon wasschen : *vertalpt lijnwaad* is dat wat maar half schoon gewasschen is (Kl.-Br.). Samenst. uit : *ver* en *talp*, dat bij Kil. bet. : vuil onderbed, stroozak, kinderbedden, kinderluier; zoodat (*lijnwaad*) *vertalpen* eigenlijk zooveel is als : hetzelve tot talpen bederven. Z. verpieterd (796).

VERTARLAVASTEN, in Br. voor : *verterleveien*, dat men in Oostvl. zegt, voor: verslonsen, in wanorde brengen : *het lag daar al vertarlavast*. Z. tarlevasten (710) en tarleveien; bij Kil. is *vertasten* : kwalijk tasten.

VERTASSEN, van eene plaats op eene andere hertassen (overal).

VERTEEKENEN, onderteekenen, bijzonder van een verbondschrift (omstr. van Breda).

VERTEGENEN, b. w., tegengaan, tegemoet gaan : *die jongen vertegent altijd zijne bruid* (Oostvl.); bij Kil. ver-teghenen, l. *obviare, obvium fieri ;* te Gent : *verteugenen*.

VERTERDEN, VERTERTEN, vertreden (Vl.). Z. terden, terten.

VERTERLEVEIEN. Z. vertarlavasten.

VERTEUGENEN (omstr. Gent). Z. vertegenen.

VERTEUTELEN, b. w., verderven, vernielen (Limb.); in Vl. *verteuteren*, en dit bet. hier en daar : verkwisten : *hij heeft al zijn geld verteuterd*. 't Is een freq. van : *verteuten*, (den tijd) verkwisten, of zou *verteutelen* 'tzelfde zijn als : *vertuitelen* (verblazen)?

VERTEUTEREN. Z. Verteutelen.

VERTIJBEREN, van woon veranderen (Westvl.). Z. vertijkelen.

VERTIJDEN, VERTIJEN, alsook VERTIJGEN, meest in 't kaartspel gebr. voor : op den voorgaanden speler niet volgen als men zou kunnen en moeten volgen, en waarvoor men ook *passen* zegt : *gij hebt vertijd* of *verteden* (verteën). Doch het bet. eigenlijk en vanouds : uitstellen, verzaken, verloochenen, van iets afzien; bij Kil. vert. o. a. door : *abnegare, renuntiare, cedere, remittere*, en door anderen : *abdicare*, hgd. *verziehen*, vergeven. Ruysbr. heeft meermaals : *vertijen, vertiën* in deze beteekenissen. Samenst. uit : *ver* en *tijden* of *tijen ;* bij Kil. *tendere, trahere*, d. i. togen, trekken. Hoeufft (646) zegt dat *vertijen* in N.-Br. gebr. is voor : kwijting of kwitantie geven, *kwiteeren;* ofwel voor : afstand doen van zijn recht, van zijn recht afzien, zijn recht verdragen, *transporter*. In dezen zin komt het bij van Mieris voor (Charterb. I, 210). In de eerste bet. is het verkort van *vertijden*, en in de tweede van : *vertijgen;* volgens ten Kate en Kil. hebben beide ww. dezelfde bet. Het tegenovergestelde van vertijgen is : *aantijgen*.

VERTIJGEN, 'tzelfde te Leuv. en in Kl.-Br. als : *vertijen* of *vertijden*, in 't kaartspel niet volgen. Ruysbr heeft : *vertijghen, vertighen* (*verteect*, *verteeghen*) in den zin van : verzaken, van iets afzien, hgd. *verziehen*, *verzicht* (verzichten) fr. *renoncer*, en *vertijghing*, verzaking. Samenst. uit : *ver* en *tijgen*, 'tzelfde als : togen.

VERTIJKELEN. Z. vertrikkelen.

VERTIND, verijzerd, hard : *zijne handen zijn vertind* (Westvl.).

VERTIRLIEREN, VERTIRLIRLIEREN, VERTURLUREN, VERTURLURLUREN, verdoen, verkwisten, verteren, nutteloos uitgeven : *hij heeft zijn geld, enz. verturluurd* (Br., Antw. en elders). In denzelfden zin zegt men te Gent en elders : *vertoerloeien, vertoerloeloeien* ; in Westvl. : *verturlutten* en *verbuischen*.

VERTJAMMELEN, VERSJAMMELEN, vaten, enz. met beetjes verplaatsen met moeite voortstooten en trekken (Westvl.). Vgl. *schampelen* (574).

VERTOERLOEIEN, vertoerloeloeien (Gent) Z. vertirlieren.

VERTOMMELEN, VERTUMMELEN, in Limb. 'tzelfde als in Br. : mangelen, fr. *troquer*, verwisselen met iets anders van gelijke soort en waarde; zoo, b. v. zal men *boeken vertommelen;* Kil. geeft *tommen* en *tommelen* als sicamb. op voor : mangelen, goedkoop verruilen.

VERTONSEN, VERTONSTEN, VERDONSTEN, bij Meyer : verhuren met een godspenning, met giften of te ontvangen loon verbinden; bij Kil. *elocare arrha data, obligare mercede recepta*, en dit bet. nu nog in de omstreek van Leuven en Mechelen iemand voor een bepaald tijdstip huren. *Zich vertonsen*, zich ergens voor eenen tijd verhuren; en *vertonst zijn*, ergens voor zekeren tijd in daghuur en in den kost zijn, zoodat men er ook den nacht overbrengt. Samenst. uit : *ver* en *tonsen* of *tonsten*, verdrag maken, overeenkomen mits eene zekere som.

VERTREDEN of VERTERREN, o. w., van : tred veranderen, den voet verzetten (Br.); het wordt ook gezegd van peerden die over hunne strengen treden en zoo in den war geraken (Br.).

VERTREK, o., in Vl. en elders algemeen gezegd voor : kakvertrek, kakhuis bestekamer; in Br. zegt men:*huisken, gemak*, en ook : *portugaal*. Z. Belg.-Mus. (1844, 196). *Zijn vertrek nemen* bet. in N.-Br. eenvoudig : vertrekken.

VERTREKSEL, voor : overtreksel (Leuv. en elders); bij Kil. ziet men : *vertrekken* in den zin van : overtrekken of bekleeden, als verouderd opgegeven, doch men bezigt het nog in dien zin in Braband.

VERTREKSEL, VERTREKSELKE, voor : vertrek, vertelsel, kindervertelling, sprookje; Kil. : *vertrecken, vertellen, referre*. 't Volgend rijmtje bestaat te Brussel onder de kinderen :

> Vertrekselke, vertrekselke,
> de kat zat op het dekselke,
> het dekselke dat brak, enz.

VERTRIJKELEN. Z. vertrikkelen.

VERTRIKKELEN, ook uitgespr. : *vertrijkelen, vertijkelen*, verhuizen, van woning veranderen :

> Zij vertrikkelen alle viertien dagen.
> God weet waar zij nu
> weêral vertrikkeld zijn.

> Dan moest zijn goede
> meester vertijkelen naar Bade.

(Westvl.).

Vertrikkelen is een freq. van : vertrekken, dat ook algemeen voor : verhuizen gezegd wordt.

VERTRISSELEN of VERTRITSELEN, versnoepen, verkwisten : *hij vertrisselt zijne centen aan suikerderij* (Waas).

VERTRUFFELEN, b. w., verfrommelen (Hagel.). Z. truffen.

VERTRUNSELEN, verwarren, lanterfanten, trantelen (Westvl.). Z. trunselen, trutselen, truielen; bij Kil. *vertissen*, holl. d. i. verwerren.

VERTUID, deelw. van : vertuien, h. en d. in Westvl. aangewend voor : verslingerd : *hij is er op vertuid*.

VERTUIEREN, 'tzelfde als : vertuien, een schip voor en achter vastleggen : *als*

we vertuierd zijn, gaan we aan wal (Kl.-Br.). Z. tuieren.

VERTUITELEN, vermangelen, verruilen, vooral onder de kinderen gebr. (Antw.).

VERTURLUTTEN (Westvl.). Z. vertirlieren.

VERTURLUREN. Z. vertirlieren.

VERTURRELUITEN, verkwisten (h. en d. in Vl.) of 'tzelfde als in Br. : *verturluren* : *hij heeft al zijn goed verturreluit.*

VERVAAKT, bijv., overvaakt (449), van den vaak overvallen zijn (Br., Vl.).

VERVALLEN, in de Woordenb. als o. w. voor : betaald moeten worden, doch in Br., komt het als b. w. voor in den zin van : betalen, voldoen : *ik kan dat niet vervallen. Zoo 'n groote huishuur kan hij niet vervallen*, op den valdag niet betalen. Bij Kil. leest men : vervallen ende betalen de kosten , l. *pendere, solvere, exsolvere sumptus, parem esse sumptibus.*

VERVAREN, o. w., komen, aankomen, toekomen, verblijven : *ik ben nieuwsgierig om te weten waar hij vervaren zal* of *is* (Br., Kemp., Vl.). Z. Hoeufft en Weiland.

VERVEN of VERWEN, veel gezegd voor : schilderen of kladschilderen, welk laatste niet veel gezegd wordt, en *verver* voor : kladschilder (overal in 't Z. en N.-Br. Z. Hoeufft, 647).

VERVENTEN, b. w., verkoopen, voortverkoopen (Vl.). Z. venten.

Reintje, kent gij wel de hope
Die daar zoo een goê sirope
Aan den Bruggeling vervent?
(Gentsch Vosken).

VERVENTER, die vervent (Vl.).

VERVESSEMEN. Z. versem.

VERVEURSTEN, vervorsten. Z. veurst.

VERVLOGEN, veel gezegd voor : vervloekt in den zin van : verfoeielijk : *wat gij daar zegt is een vervlogen* of *vervlogensche leugen* (Br.).

VERVOEDHEID, 'tzelfde als in Br. : vette, d. i. het mest of voedsel en 't zaad, dat in een stuk bouwland steekt en waarvoor een nieuwe pachter vergoeding moet betalen aan dengene wiens pacht ophoudt (Waas).

VERVOORKAPPEN, half afdoen, op voorhand afwerken, op voordeel doen : *iemand vervoorkappen* bet. : hem iets leeren voor dat de tijd kome op welken hij het zou moeten leeren : *als hij naar het collegie ging, was hij reeds een weinig in 't latijn vervoorkapt* (Westvl.).

VERVRINGEN, voor : verwringen, verdraaien : *het slot is vervrongen* (overal).

VERVROMEN, o. en b. w., weêr vroom, kloek, sterk worden of maken : *het lichaam vervroomt* (Brugge en omstr.); Kil. vert. het door : *augeri vigore, virtute, animo.*

VERVROZEN, met *niet* verbonden, bet. in Vl. evenals : *niet bevrozen* in Br. en Antw. : niet stijf, niet bot, niet dom, niet stom, gezwind, rap, vol leven, vol vuur, bij der hand, slim, fijn, doortrapt, goed ter taal : *die kerel is niet vervrozen.*

VERWAAID, overdrachtelijk voor: dwaas, verwilderd : *hij heeft zoo'n verwaaid gezicht. Verwaaide oogen* zegt men bijzonderlijk van eenen dronken mensch, en daarom bet. het in Oostvl. ookwel : een weinig dronken : *hij ziet er zoo verwaaid uit, il a l'air évaporé, effaré* (Br., Kl.-Br., Oostvl.).

VERWAAIEN. Z. verwateren.

VERWAARSTER. Z. verwaren.

VERWAKKEN, wak worden en maken, vervochten (Br. en elders).

VERWAPEND, bij Eerw. G. Gez. voor : met wapen beschilderd.

VERWAREN, bewaren, doch in vele streken van Brab., in de pr. Antw. en elders voor : kraamwaren of kraambewaren : *uit verwaren gaan* : *die vrouw gaat uit verwaren*, d. i. gaat beroepshalve de kraamvrouwen op-

passen; bij Kil. : de kraamvrouwen verwaren, l. *curare puerperam*. Z. achterwaren (7). Vanhier : *verwaarster*, kraambewaarster; doch het volk zegt altijd : *verwares*, een w. dat zeer goed is, en *verwaarster*, *verwuister* (*ui* kort uitgespr.) hgd. *verwahren*.

VERWARES, vroedvrouw (Hagel., Br., Mechel. en elders). Z. verwaren.

VERWARRELEN, VERWARZELEN. Z. verwerzelen, enz.

VERWATENIS, banvloek, fr. *excommunication* (Westvl.). Z. verwaten bij Weiland.

VERWATEREN, ook : VERWAAIEN, hunkeren, watertanden : *hij verwatert er naar*, hij is er zeer smachtend naar, of, gelijk men in Br., Antw., Vl. en Limb. ook zegt : het water komt er van in den mond : *de peerden verwateren als zij zien eten of drinken en niets krijgen*. Vanhier : *verwaaid peerd* (Westvl.). *Wateren* hoort men daar ook h. en g. voor : 't water in de beenen hebben.

VERWEEREN, weeren (*durillons, calus*) krijgen : *een verweerde hand, plank*, enz. (Br. en elders); bij Kil. : verweeren, l. *callere, occallere*, enz.

VERWEIJEN, b. w., bespeuren, ontwaren : *ik heb hem verweit* (N.-Limb.). Zou dit w. niet met 't hgd. *verwehen* in verband staan?

VERWELKEREN zegt het vlaandersch volk altijd voor : verwelken, d. i., in Br. en elders : *verslensen*.

VERWÊREN voor : verroeren, lichtjes bewegen : *ik zat zoo eng dat ik mij nauwelijks kon verwêren. Er verweêrt iets in het hout* (overal).

VERWEREN, b. w., in 't weder of de lucht hangen om (iets) te laten verfrisschen of uitlichten : *laat uwen jas eens verweren of de mot komt er in* (pr. Antw. en elders).

VERWERNEN, voor : verwarren (Vl.). Dr Snellaert (Belg.-Mus. 1844, 188) zegt dat *ontwernen* (428) beter aan den oorsprong getrouw is gebleven dan *ontwarren*; zoo ook : *verwernen*.

VERWERPEN, niet langer behouden, voor den tijd jongen : *de koe heeft verworpen*, heeft voor den tijd haar kalf afgeworpen (Br., Kemp., Limb.). In den Gloss. Bern. staat *verwerpen* vert. door : *abortire*, en *verwerpeling* door : *abortivum*. Z. verschieten.

VERWERRELEN, freq. van verwerren of verwarren : *dat is een verwerrelde haspe* is in Vl. 'tzelfde als in Br. : *eene verwerde bobijn*, d. i. een verwarde zaak; bij Kil. is *verwerrel* : *implicatus*, en *verwerrelick* : *implicate, perplexe*.

VERWERZELEN, verwarzelen, verwarren : *uw haar is zoo verwerzeld* (Br., Antw.). Z. verwerrelen.

VERWEZEN, VERWEZEND, verslagen, verbijsterd, verdraaid, fr. *troublé, embarrassé* : *hij ziet er zoo verwezen uit*, fr. *il a comme l'air effaré*; in Br. en Antw. zegt men : *verwezen*, in Westvl. *verwezend*, als ware het (volgens G. Gezel.) eigenlijk : van wezen veranderd, maar het kan wel 't verl. deelw. zijn van : verwijzen.

VERWIJTSEL, verwijt, verwijting (Vl.).

VERWIMPELEN, in Limb. voor : vermompelen, bewimpelen, verwympelen (Teuth.).

VERWINNEN voor : winnen : *gij zult er niet veel bij verwinnen* (N.-Br.).

VERWITTEN, opwitten, b. v. : *den kalk verwitten*, witten tot dat de kalk op is (overal).

VERWONNEN BROOD, te Diest voor : gewonnen brood (155); bij Kil. is *verwendt brood* 'tzelfde als : *ghewendt brood*, l. *panis dulciarius*.

VERWORDEN, bederven en als deelw. voor : bedorven (N.-Bra., Limb.)

VERWORPEN. Z. verwerpen.

VERZAAID SCHIETEN (met den handboog), nu recht en dichtbij, dan weêr ver van de gaaien schieten (Vl.).

VERZAAIEN, teenemaal opzaaien : *het*

zaad is verzaaid (Br. en elders).

VERZEÉBEKKEN, waarschijnlijk : verzeegbekken of verzijgbekken, ook : *trezeérbekken*.

VERZEERDEN, b. w., verteren, verkwisten, verspillen (Oostvl.).

> Zie! dat is d'eerste foute!
> Daer is weêr een kroon verzeerd,
> Al de trappen van de voute
> Zijn met olie en roet besmeerd.
> (Volksl., 54).

« En met de kaert verzeert hij al ons schijven.
(Oude vl. lied., 500).

Verzeerden bet. in't hgd. *verzehren*, fr. *gaspiller, éparpiller de l'argent*. en *verzehrer*, dat in 't vlaamsch *verzeerder* zou heeten, verkwister : *ein sparer will zinen verzehrer haben, un père économique a ordinairement un fils dépensier* (Volständiges Wörterbuch, enz. von M. A. Thibaut 1854). Kil. heeft *verschaeren* voor : verstrooien, verkwisten, l. *dissipare*.

VERZEERSCH, bijv., 'tzelfde als : blindersch (60) : *gij verzeersche deugenieten* (Ronse).

VERZEEUWD bet. in Vl. : halfzat, wordt bepaaldelijk gezegd voor: onpasselijk, om 's daags te voren te veel gedronken te hebben : *hij is nog verzeeuwd van de feeste*. Z. Weil. op : verzeeuwen.

VERZEI, VERZIJ of VERZIJEN, 'tzelfde als : bewoud, bezei (51, Limb.), wordt in Vl. en Zeel. veel gebr., bet. er nagenoeg zooveel als : bewustzijn, kennis, oplettendheid : *het kind heeft nog geen verzei om alleen te eten* of *het is zonder verzei*, fr. *il est hors de lui-même; hij ligt buiten verzei*, hij is zonder bewustzijn, zonder kennis : *hij heeft geen verzei*, hij let niet op, hij ziet niet vooruit : *verzeikijken*, of *zien* is : lonken om te schieten en ook loszien. Volgens Tuinman (blz. 326) wordt « *hij is zonder* of *buiten verzei* gezegd van iemand die door bedwelmdheid, schrik of anders zijn verstand en beleid quyt is, zoodat hij stom staat en niet weet wat hij spreekt of doet. Maar wat is *verzei*? Ik denk dat het verbasterd is van : *verzet*, dus zegt men van iemand, die zijn beraad of antwoord in een schielijk voorval niet gereed heeft : *hij is niet op zijn verzei*. Nader weet ik niet te gissen. » Maar zou *verzei* niet eene verbastering zijn van : *verzien, voorzien*, hgd. *versehen*, voor *verzei* ofwel voor *verzin*, van : *verzinnen*; zoo niet, is het gewis er mede verwant. Uit Gent kwam ons *verzijen* of *verzijden* toe met de bet. ook van : bewustzijn. Z. Toekomst 1868, blz. 420.

VERZEILD, in Oostvl. en elders 'tzelfde als : verzeeuwd, in Br. een die er als een bedronken uitziet, die door den drank er verwaaid uit ziet.

VERZEKEREN (een kind), een pasgeboren kind, dat er te zwak uit ziet, doopen : *de verwares heeft het kind verzekerd* (Br.); in Limb. zegt men : *geedoopen*: *het kind is gegoeduipt*.

VERZENDERKENSDAG, een dag in 't jaar waarop men de kinderen, enz., noodelooze boodschappen laat doen, van Herodes naar Pilatus zendt : *'t is verzenderkensdag geloof ik*, zegt iemand die moeilijk te recht geraakt (Oostvl.); in Br. en Limb. is dat : *op* of *om aprilzaad zenden* of *gaan* (20).

VERZET voor : verzetting, verplaatsing : *een verzet krijgen*, eene verplaatsing of ook wel : eenen schop krijgen (Br., Vl. en elders). Z. verzetten.

VERZETTELIJK, van verzetten, vermakelijk : *het is verzettelijk met eenige vrienden eene speelreis te doen* (Br., Vl., Antw. en elders).

VERZETTEN, uitstellen : *de zaak is voor acht dagen verzet*. Vanhier : *verzet*, uitstel (Vl.). *'t Is alsof zij eenen berg moesten verzetten* (verplaatsen), zij gaan te werk alsof zij de allermoeilijkste zaak te verrichten hadden (Br., Vl.). *Den wind verzetten* (N.-Br.) of

den wind verkeeren, d. i. doen veranderen (Br.), gelijk sommige lieden meenen dat de priesters bij brandrampen kunnen doen (Hoeufft, 648).

VERZEVENJAREN, dikwijls van goesting veranderen. Zegt men dit naar het gedacht dergenen die meenen dat het lichaam alle zeven jaren gansch verandert?

VERZIEJEN, VERZIEËN, o. w., minder melk geven : *de koe begint te verzieën* (Limb.). 't Is hetzelfde als *verzijgen*, hgd. *verziehen*. fr. *filtrer*.

VERZIERGAT, gat in den muur naast de schouw (Eindhoven); Kil. heeft : *visier-gat*, l. *buccula*, gat in den helmvisier. *Verziergat* is hier 'tzelfde als in Br. : *maziergat* (367).

VERZIJ, VERZIJDEN, VERZIJEN. Z. verzei.

VERZIJEN. Z. verzei.

VERZIJGEN. Z. verziejen.

VERZIJP (verziep), o., van : *verzijpen*, 'tzelfde als : gatepateel (bij Halma) en stramijn of, als in Br. : gebakken houten of andere zijg of plateel. Doch stramijn, gatepateel, zijg of verzijg heeft zoo'n uitgestrekte beteekenis niet als : *verzijp*, dat alle werktuig bet. waar men iets opzet om 't water door de gaatjes te laten aftrekken; ook bet. *verzijp* : loosgat om het vuil water te laten wegloopen (Vl.). Z. moosgat.

VERZITTEN (zich), ergens te lang zitten (Westvl.); bij Weil. bet. het : zich benadeelen.

VERZOMEREN, door de warmte bederven, verslechten : *de boter verzomert*; bij Kil. *versomeren*, l. *aestuare, aestivo aëre corrumpi, aduri nimio aestu*.

VERZONDIGEN (zich), met iemand zonde begaan : *pas op dat gij u niet verzondigt in dat slecht gezelschap* (Oostvl., Hagel. en elders).

VERZONNEN, b. w., in de zon leggen of hangen : *verzon uw kleederen wat* (Westvl.). Z. verwéren.

VERZUIPEN, o. w., verdrinken, overstroomen : *de weide verzuipt bijna iederjaar*. *Verzopen land* (Vl., Limb.). *Verzopen kerel* (Br.).

VERZWERTEN, zwart worden of maken : *de lucht verzwert*. (Z.-Nederl.).

VESKEN, in Br. voor : vezeltje, draadje (Br.). Z. vees. Men zond ons uit Westvlaand. *verzel* voor : vezel.

VESPERBROODEN, o. w., het vesperperbrood eten, d. i. iets, b. v. boterhams nutten, gelijk de buitenlieden gewoonlijk rondom vier uren des namiddags doen (WestBr. en elders); Plant. heeft *vesperbrooyen* oft *vesperbroodt* eten, fr. *gouster l'après diner*, l. *merendare*. Z. *vesperei* en achternoen (7).

VESPEREI, VESPEREIEN. VESPEREI, o., namiddag eten, vesperbrood, fr. *goûter*. Hiervan *vespereien*, uitgespr. : *vespreien, vesperijen, vesprijen*, het vesperei of achternoenmaal eten, fr. *goûter* : *hij had voor zijn vesprei maar een stuk roggebrood* (Vl.). Z. Belg.-Mus. 1844, bl. 196; Kil. vert. *vespereye* flandr. evenals : *vesperbroodt* door : *merenda, vesperna* en *vespereyen*, flandr. *sumere merendam*. In de Handschriften van S. Hermeskerk te Ronse vindt men 't w. *vespereye* om eene kleine processie, die op H. Drijvuldigheidsavond gehouden wierd, aan te duiden, in 't l. heette het : *vesperisatio*. Z. vesper bij Weil.

VESPREI, VESPREIEN, VESPRIJ, VESSPRIJEN. Z. vesperei.

VESSEM, m. mv., *vessemen*, hiel, hak. Z. versem, vasse, vadem.

VESSEMEN (eene naald), b. w., eene naald draden of met eenen draap voorzien; Kil. vert. *een naelde vessemen*, *vesemen* of *vaesemen* ook door : *filum inserere in foramen acus*. Het w., gebr. in Kl.-Br., Br., Antw. Kemp., is licht voor : *vaadsemen*, van vadem (draad). Z. vademen; bij Plant. is *vessemen* verfr. door : *enfiler une aiguille*, doch *vasemen* of *vesemen*

vert. bij door : *emmailloter*, l. *fasciis vincire, colligare, fasciis involvere*, en *vasem* oft *vesem, vesemen* door : *le maillot de petits enfants, fascia, cunabula;* Kil. heeft ook : *vaeschen, veschen* voor : inbindselen, inzwachtelen, *fasciis ligare*. Z. vezel bij Bild. (III, 200).

VESTEN, vastmaken : *vest die scheur met eene spelde toe* (Westvl.-Veurne). Bij Kil. is *vesten*, o. a. *figere;* in den Teuth. is het : cleven, l. *affigere*, enz.

VET, bijv. en znw. *Het vet maken*, het bont maken : *maak het niet te vet*. *Het vet hebben*, het wel, voordeelig of bont hebben : *hij heeft het niet al te vet*. *Vetzitten*, 'tzelfde als : warm zitten, het wel hebben, rijk zijn. *Dat is te vet*, dat is te goed, te veel, dat is te grof, dat gaat te verre. *Vet met iets zijn*, met spot of twijfeling gezegd voor : wel met iets zijn : *ge zijt vet getrouwd te zijn met eenen zatlap. Ge zijt vet met ijdele eer*. *Aan zijn vet geladen zijn*, vet zijn. *In het vet zwemmen*, in overvloed en weelde zwemmen(Br.,Antw.Limb.en elders). *Het vet is er af* is, in Br. 'tzelfde als bij Weil. : *het vet is van den ketel*. *Met zijne palms in het vet vallen* (Gent), *met zijnen neus in het vet vallen* (Kortrijk), ergens te midden van eene kermis of feest aankomen. *Hij zal van 't vet in 't vuur niet spouwen*, hij heeft het maar magerkens (Antw.). *Vet* geeft kracht aan uitdrukkingen als volgt : *hij wint alle weken 10 vette hollandsche guldens* (Vl., Br.) en staat voor : dik, zwaar.

VETER of **VETERSLOT**, het hangend slot eener deur (Kemp.). Z. Kil., Weil. en vooral Hoeufft (650) op : veter.

VETHUID, v., vlies dat onder de huid ligt (Belg.-Limb.); van 't hgd. *fetthaud*, fr. *membrane graisseuse, couche de tissu cellulaire dont les aréoles sont chargées de graisse*.

VETKARRE, *modderkar*, mestkar (Westvlaand.).

VETKOOL, zekere steenkool die vetachtig is : *de vetkolen kommen veul van Luuk* (Limb.).

VETKOT. *In het vetkot liggen*, veel lekker eten en drinken hebben, aan eene lekkere tafel zitten, op eene bruiloft zijn (Oostvl.). Z. vet.

VETLEGGEN, o. w., vetweiden, 't vee op eene weide zetten en 't er dag en nacht laten om te vetten. Die de koeien aldus te vetten legt, heet men er ook : *vetlegger* (L. van Aalst en elders).

VETLEGGER, vetweider (Vl.).

VETLEKKER, schuimlooper (h. en d. in Oostvl.).

VETMENGER, voor : vettewarier (omstr. van Breda, Hoeufft, blz. 651).

VETPLANT, in 't fr. *plante grasse*, plant die uit warmere landen voortkomstig is en nog al dik van stam, van bladeren is, als een cactus, enz. (overal in 't Zuiden).

VETRAPER, mestraper (Kortrijk).

VETS of **VEDSE**, v., 'tzelfde als : veem, vees, vezel, vezeltje, een dun en harig deeltje dat zich van eenen draad, 't zij eenen katoenen of wollen draad, afscheidt, fr. *brin de fil* : *in loeter vedse gereten ;* in 't algemeen:pluisjes. Wegens de geringheid van een *vets* zegt men in Limb. ook : *gein vets*, voor : niets, of zooals : *gein spier, geen zier*, geen mijt (Limb.); in Belg.-Limb. en 't Hagel. *geen vezel*. Dit w. is verwant met : *vesche, veschie*, l. *fascia*, en veze of vezel en vadem.

VETSTAL, meststal waarin 't vee staat om gevet te worden (Limb.).

VETTE, v., mest, meststof of vette zelfstandigheid, dienende om landen te mesten of te vetten, fr. *engrais, fumier* (Vl., Br., Belg.-Limb.). Er is tusschen *vet* en *vette* hetzelfde verschil als tusschen *graisse* en *engrais;* alle *vette* is geen vet, maar alle vet kan vette zijn. *Lange vette* is lang

mest, stroomest als : *koei-*, *peerden-*, *verkensmest*, enz. : *korte velle*, kort mest als : aal (1), beer, koeizeik, kiekenmest,enz. (Westvl.). Vanhier : *veltekar*, *velteraper*, enz., voor : mestkar, enz.

Boertjes, verzamelt veel vette, zij is de goudmijn van den landbouw.
Dat de landman daar op lette,
Guano is wel goede vette,
Mäer de stalmest en de beer
Zijn het zeker nog wel meer.
Thourhouts landbouw alm.

VETTEN wordt ook o. gebr. voor : vetworden : *dat verken begint te vetten* (Br.). *Zich vetten*, in Br. ook uitgespr. : *ze vetten*, zichzelven bevoordeelen : *hij vet ze*, 't welk ook bet. : hij stroopt ze ; in Oostvl. en elders in Vl. *zich vetten* : zich verheugen in iemands ongeluk : *hij vet zich in zijns naasten ongeluk*, d. i. hij verblijdt er zich in. *Daar vet ik mij in*, dat gaat mij meê. *Vetten* wordt in Oostvl. en in Kl.-Br. nog gebr. voor : slaan, afrossen, en vandaar dat *vetting* bet. : afrossing, slaag, klopping, smering, pekking : *wij zullen hem eens een vettingsken geven*.

VETTEVOEREN, mest naar 't veld voeren (Westvl.). Z. vette.

VETTING. Z. vetten.

VETWEIDE, weide waarin men koeibeesten te vetten plaatst (overal in 't Z.).

VETWORTEL, m., smeerwortel (Hagel. elders).

VETZAK, de naam dien men geeft aan een slach van vetachtige of sappige aardappels (Gent en omstr.).

VEUDDEL. Z. voordeel.

VEUL, voor : veel (Br., Antw., Kemp., N.-Br., Limb.).

VEUR. Gelijk men op blz. 417 zag, klinkt *o* dikwerf als : *eu;* zoo luidt *voor* als : *veur* in de meeste ww. met *voor* beginnende, als *veurdeel*, *veuraard*, *veurraad*, *veurlooper*, enz.; doch sommige ww. klinken in deze provincie zoo, in gene weer anders ; b. v. men zegt in Vl. : *veure*, in Br. en Antw. : *voor*, fr. *sillon*, enz. ; Kil. schrijft *vore*, *vorte;* doch het voorzetsel *voor*, in werkw. en andere bijv. en znww. schrijft hij : *veur*, en zoo spreekt men het in Br., Antw., Kemp., N.-Br., Limb. nog meestal uit : *te veuren*, te voren. Doch in Vl. verwart men den *eu-klank* met den *u-klank* en zoo schrijft men *veuren* voor : vuren.

VEURAARD of VEUROOT (Eindhoven). Z. vooraard, voordeel of voordel.

VEURBERICHTSEL, o., voor : voorbericht in den zin van : voorteeken, b. v. van dood, ziekte of een ongeluk (Limb.).

VEUREN, eenen hengst tot tuin brengen : *een peerd veuren* (Westvl.-Veurne). Kil. *vueren*, *voren*, *voeren*, flandr., holl. *evirare*, *castrare*, *exsecare*. Z. veur en vuren.

VEURK, voorschoot (St-Truiden).

VEURMUNJER, VOORMONDER, m., voogd, toeziener. 't Is hgd. *vormund*, in Br. en elders : *momboor;* bij Kil. : *veurmonde*, l. *conciliator*, *tutor;* hij heeft ook nog : *veurmondinghe* en *veurmondschap*, l. *tutela*, hgd. *vormundschaft*, mombaardij (Limb.).

VEURS, voorschoot (Landen).

VEURST (veust), uitspr. van : *vorst*, fr. *faite*, *comble* (Br., Vl.). Vanhier : *veurstpan* (*veustpan*), ronde pan welke op de veurst of de kap van huizen gelegd wordt ; *verveursten*, nieuwe veurstpannen leggen. In Br. en soms in Vl. zegt men alleen : *veust* voor : vorstpan, in Limb. : *vees*, *veespan*, enz.

VEURSTER. Z. vorster.

VEURSTPANNEN. Z. veurst.

VEUS, VEUZEN, VEUS, o., geschoten vischzaad ; *veuzen*, o. w., veus of zaad schieten (Vl.). Z. Belg.-Mus. (1844, 197). Kil. heeft *veusen*, flandr. *generare*, *piscium more*, en *vorsen*, *veursen*, flandr. *gignere* (teelen), gal.

fourser. 't Wordt, merkt Kil. op, gezegd van karpers en andere soortgelijke visschen.

VEUS, v., plant met stekelachtige bladeren, die veel op de weiden groeit : *die weide staat vol veuzen* (Holl.-Limb.).

VEUST. Z. veurst.

VEUZEN, vonken : *als men vuur slaat, veust het linnen* (Westvl.).

VEVEL. Z. wepel.

VEZELAAR, voor : fezelaar (123), oorblazer (overal in 't Z.). *Vezelaars zijn dieven* (Gent).

VEZELEN, freq. van : *vezen*, waarvan 't ook de bet. heeft (Br.). Voor : *vezelen* in den zin van fluisteren zie men : fezelen (123).

VEZELING, VEZELINGSKEN, VEZEL, vezeltje, draadje, peesje, ook overdracht. voor : spierken, zierken, (Br., Antw., Kemp. en elders); bij Kil. vesel, veselinghe, veeselinghe, l. *fibra;* veselingske der wortelen, *fibrae radicum;* Plant. heeft *vaesken, vaselinge* oft *veselinge*, fr. *lambeaux ou petits filets qui pendent aux racines d'arbres*, l. *capillamentum herbarum*, en dit alles bet. *vezel, vezeling* thans nog in de gemelde landstreken. Z. vezen, vasse, vees, vets, vessemen en vadem.

VEZEN (zware *e*), b. w., 1° de vezels, vezelingen, veesjes, enz. aftrekken, b. v. *erwten, princessen vèzen*. Z. vees; 2° een lijnwaden band of bindsel, *vees* genoemd, ergens vast omwinden : *eene wond, een been*, enz. *vezen* (Br., Hagel. en elders); in de 1e bet. heeft Kil. *vaese, vaesken, vese, vesken, fibra, capillamentum, festuca*; in de 2e : *vaesche*, flandr. *vesche*, l. *fascia*, en 't werkw. *vaeschen* of *veschen*, l. *fasciis ligare*. Z. vadem, vees.

VEZER of VESER, v., vest of vesting : *men heeft van de vezer eene wandeling gemaakt* (St-Truiden).

VICHELEN. Z. viggelen.

VICHTEN, vechten (Br.).

VIEDELEN. Z. vierdeelen.

VIEM. Z. veem en Kil., blz. 668.

VIER. Z. vuur en de woorden met vuur beginnende.

VIER BOTERHAMMEN ETEN. Z. vieruren-eten en vespereien.

VIERDEEL, voor : vierendeel, fr. *quart, quarteron* : *een vierdeel land*, het vierde van een dagmaal (88). *Een vierdeel van den dag*, een schoft. *Een vierdeel in 't gewicht*, het vierde van een pond (Br., Antw., Kemp., Limb.); een *vierdeel* of *vierdel*, het vierde van honderd of vijf-en-twintigtal : *men zal verkoopen omtrent 5000 heidsels* (180) *staande in vierdels te Meulenstede* (Diest). *Veertel* is in Br. eene oude graanmaat, het vierde van eenen zak. *Vijrdel, quartier* (Teuth.)

VIERDEELEN, uitgespr. : *viedelen*, 't zelfde als in de Woordenb. : vierendeelen. bet. te Maastr. : de ingewanden van een dier uithalen : *eene hoender viedelen*, fr. *vider un poulet*, ook : ontleden, *disséquer*.

VIEREN, overal in 't Z. gezegd voor : verlichten, fr. *illuminer*. Vanhier *viering* : *het is t'avond viering voor den koning*. Het wordt te Leuv. nog gezegd voor : vuurwerk. Kil. heeft ook *vieren* en vert. het, o. a. in den zin van 't l. *incendere* en *festos extruere ignes, celebrare vulcanalia*, en Plant. verfr. *vieren van blijdschap* door : *faire feu de joye*. Z. *Maartensvuur stoken* (365). *Vieren*, in den zin van loslaten, wordt in Br. niet gezegd. Z. Hoeufft (652). Als 't kermis is, vragen de kinderen, te Antw., geld aan de voorbijgangers op de straat en dit heeten zij ook : *vieren* :

> Een oordje om te vieren,
> Dat gaat met goei manieren;
> Schiet eens in uwen zak,
> Dat gaat met groot gemak.

VIERENDEELEN, b. w., boven de be-

teekenis van : verdeelen, heeft het in Oostvl. nog die van : afmeten met de hand, fr. *mesurer*, omdat de uitgestrekte hand (van den duim tot den pinkel of pink) gemeenlijk een vierendeel lang is; deze maat, met de uitgespannen hand, heet in Limb. : *span* (Z. blz. 649).

VIERETEN. Z. viereneneten.

VIERGELIJKEN, kaartspel, waarin men met vier gelijke kaarten wint (Meetjesl. en elders in Vl.).

VIERIG, vurig, bijv., gezegd van hout dat begint te bederven; ook zegt men : *dat er het vier* (vuur) *inkomt; vierig hout* wordt ook : *vonkhout* genoemd, omdat het, als men er vuur aan steekt, geene vlam meer geeft, maar alleenlijk vonkt, stillekens brandt gelijk houtkolen (Oostvl.).

VIERKANT, VIERKANTIG, wijd, breed, heel en al, heel en gansch : *het vierkantig gat kiezen*, de deur uitloopen (bijna overal); Weil. heeft ook : *vierkantig gat*, voor : deur. *Iemand vierkant buiten steken*, hem met klikken en klakken buitenzetten; in Limb. bet. *vierkantig de deur uitwerpen* : (iemand) op eene onbeschofte wijze de deur uitzetten. *Iemand vierkant opnemen* (Westvl.). *De deur stond vierkant open* (bijna overal). *Iemand vierkant* of *vierkantig uitlachen : ik lach u wat vierkantig uit* (Hagel., Br., Antw., Vl.). *Op zijn vierkant zitten*, heel op zijn gemak en uit den weg zitten (Kortrijk). *Een vierkantige* is : een lompaard; *een vierkante kerel* is bij Weil. : een grove, sterke kerel (Br., Vl., Limb. en elders).

VIERKLAUW, *te vierklauw rijden*, te viervoet rijden, galoppeeren (Westvl., Veurne).

VIERSLAG, slag of tuig om vogelen te vangen (Oostvl.). Het is een gebakken steen, gespannen met stokjes of latjes over een met eten voorzien putje; in Br. is die steen op dezelfde wijs gespannen boven eene van vier andere gelijke steenen gemaakte holte; springt er een vogel op het stokje, dat binnen over de holte is, een ander stokje, waarop de bovenste steen rust, klinkt, de steen valt en 't vogelken is gevangen; dit noemt men in Br. : *steenhuisje;* in Limb. : *val, musschenval.*

VIERURENETEN, znw. en o. w., vesperbrood, en vesperbrood eten; men zegt te en omstr. Eekloo, waar dit in gebr. is, ook : *vier boterhammeneten;* te Gent : *viereten* : *ik ga viereten*, 'tzelfde als elders in Vl. : *vespereien;* als in Br. : *eenen achternoen eten;* in West- en h. en d. in Zeeuwsch Vl. heet men 't vesperbrood of *vesperei : een vierurens* of *vierurenstik* (Arch. II, 194).

VIERURENS en VIERURENSTIK. Z. viereneneten.

VIERVLAGE, VIERVLAGGE. Z. vuurvlaag.

VIERVLEUGEL. Z. vlievleugel.

VIERVOETIG. Z. viervoets.

VIERVOETS, te viervoet : *hij kwam viervoets afgeloopen* (Limb., Hagel., Br.); men zegt ook : *viervoetig* : *hij kwam viervoetig afgereden*, d. i. zooveel als het paard springen kan, fr. *au galop*. Z. vierklauw.

VIES, eigenlijk : kiesch, keurig, nauwelijks te vergenoegen, heeft, behalve de in de Woordenb. staande bet., nog die van : aardig, grillig, fr. *drole*, grappig, koddig, vroolijk, schouw (607); *'t is een vieze* of *'t is een vies man die iedereen doet lachen* (Limb., N.-Br., Kemp., Antw., Br., Vl.). Hoeufft (653) zegt dat een *viesch man* eigenlijk is : iemand die moeilijk te voldoen is, ook leelijk : *gij zijt een vieze kerel* (Br.); bij Plant. is *vies, viseerlick* vert. door : *fâcheux*, l. *morosus*.

VIES, oorveeg : *en vies langen* (Limb., Heerlen).

VIESEBREEME, ambrasmaker (Heer-

len). Z. vies.

VIEZEMIE, v., meisje of vrouwmensch dat niet gemakkelijk is (C. Axel.).

VIG, VIGGE, o., mv. : *viggen* en *vigges*, bigge, jong verken, hgd, *ferkel*, engl. *pig* (Zeel., Vl., Br., Antw, en elders); omstr. Brussel hoort men : *vigger* en *viggel*, elders in Br. ook, evenals in Oostvl. : *viggen*, mv. : *viggens* en *viggenen*. Zoo heeft ook De Bie (Faems weergalm, 217) : *'t is schand daarin altijd te vroeten als een viggen*; in Westvl. : *vikken*, mv. *vikkens* : *veel vikkens maken dunnen spuling*, vele personen aan eene schotel maken elks aandeel klein. Uit het L. van Aalst ontvongen wij *ving*, voor : *bigge*. Vanhier 't werkw. : *viggen*, in Br. en Oostvl. ook : *viggenen*, en zelfs in Br. : *viggelen* en te Brussel *viggeren*, in 't hgd. *ferkelen*, engl, *to pig*, fr. *cochonner*, d. i. biggen werpen : *de zeug heeft geviggend*; Kil. vert. *vigghe* door : *porcellus*, en *vigghen* of *bigghen* door : *porcellos edere*. Plant. verfr. *vigge, viggeske* door : *porcellet*, enz. Z. bag, vanwaar : *baggelen*, in Limb. : het jongeren van zwijnen.

VIGGELEN, met een slecht mes snijden, ongeschikt, grof, oneffen snijden : *wat zit gij zoo aan 't brood te viggelen. Docteur zijn dat is zoo al wat te zeggen : zij moeten heele dagen snijden, viggelen of bloed laten* (Vl.). Het schijnt een verbasterd freq. van : *villen*, dat dezelfde bet. heeft, en 'tzelfde als bij Sleeckx en V. D. Velde : *fikkelen*, fr. *couper maladroitement*; te en omstr. Kortrijk hoort men : *vikkelen* in den zin van : frutselen, loteren : *aan het slot vikkelen. Afviggelen, een boterham afviggelen*. Z. in Belg.-Mus. (1845, 75) viggenen en fikkelen (124).

VIGGEN, VIGGENEN. Z. vigge.

VIGGENBENNE, 'tzelfde in Vl. als in Br. : *biggenkeef, verkenskeef*, kooi waarin men de viggen zet om ze naar de markt te voeren.

VIGGER. Z. vigge.

VIGGERKEN, VIGGEREN. Z. vigge en viggenen.

VIGSKE, verkl. w. van : bigge.

VIJF. *Hij heeft vijf voor*, hij is bevoorrecht (Limb.). Dit schijnt ontleend te zijn aan 't piketspel, waar de voorhand vijf en de achterhand drij nieuwe kaarten kiest. Weil. heeft : *ik wierp een vijf en drie. Alle vijf voet* bet. in Vl., Antw. en Br. : alle oogenblikken : *hij komt alle vijf voet beilen. Alle vijf voet loopt hij tegen een steen. Veel vijven en zessen maken* bet. bij Weil. : veel te bestellen hebben. *Met veel vijven en zessen iets zeggen, doen*, enz. bet. in 't Z. : doen met veel beschar. beslag, met veel onnoodig bestel. *Vijven was en zessen bleef* bet. in Westvl. dat het met eene zaak altijd even ver blijft, dat men er niet meê voorujt gaat. *De vijf* en ook *de vijf geboden* bet. in Oostvl : de geheele hand : *de vijf geboden gebruiken*, de heele hand bezigen : *de vijf geboden op iemands aangezicht leggen*, hem eenen slag of smoutpeer (oorveeg) met de hand geven. *Zijne vijf* (zinnen) *niet hebben*, domkop zijn (Br., Antw.). Z. fijt.

VIJG. Men zegt in 't Z. ook, evenals in 't N. : *vijgen na paschen* en in Br. : *eieren na paschen*, voor het Holl. : *mostuard na den maaltijd*, d. i. iets waarvan de bekwaamste tijd voorbij is, iets dat te laat komt. *Na paschen gaan de vijgen af* zegt men te Gent en dat bet. : iets na den tijd is zoo goed niet meer als op zijnen tijd. *Het vijgske valt in zijnen mond* zegt men, in dezelfde stad, voor : iemand die ongeschikt of met slechte tanden eet. *Vijg* wordt in 't Z. ook gezegd niet slechts voor : ezels- maar ook voor : peerdenkeutel. In Oostvl. voor : flonk (130) of slecht voorwerp, b. v. *dat is een vijge van nen hoed*, en in Br. voor :

veeg, flink (128), oorveeg, schaard : *iemand eene vijge geven*. In den zin van ; iemand vergeven hoort men in 't Z. : *iemand de vijg geven*. Bij J. De Brune (Banketwerk II, 123) treft men ook aan : .... *deze magh men wel te guyze zetten en de vyghe geven*, en die laatste uitdrukking bet. : op eene buitengewone wijze honen, smaad aandoen, met tegen iemand den duim tusschen de twee voorste vingers te steken; dit gebaar gaf vanouds bij verscheidene volken, zooals Franschen, Latijnen, een bitteren hoon, eene smadelijke verachting te kennen, gelijk dan de spreekw. in vele talen met gelijke bet. voorkomt. Zij zal dus moeten worden onderscheiden van : *iemand eene spaansche vijg geven*, d. i., volgens Tuinman, door vergift om 't leven brengen, waartoe meermalen de vergiftigde vijg gebruikt zou zijn. Z. Arch., (III, 176).

VIJGELING, m., vlinder (Dendermonde).

VIJGENKABAS, vijgenboot, vijgenmat, vijgenkorf; overdrachtelijk : slechte vrouwenhoed : *zij draagt buiten haar vijgenkabas* (Gent).

VIJK, m., vijt, *panaris* (Ronse).

VIJLSTAAK, VIJLSTAKE, staak of tuig waarop het te vijlen voorwerp vastgemaakt is (Vl.).

VIJS, v., zegt men in Br., Antw. en elders voor : *vijze*, waarvoor M. De Vries en L. A. Te Winkel in hunne Woordenlijst : *vijzel* (schroef) hebben. Men zegt veel van iemand, wiens verstand lotert, die zijne volle geestesvermogens niet heeft : *er is eene vijs aan los* (Br., Antw., Kemp., Vl.); in Oostvl. ook : *er is eene vijs in zijn hoofd losgesprongen*. Van dit denkbeeld uitgaande zegt men ook : *hij heeft het* (verstand) of *ze* (zijne zinnen) *niet vast*; in Limb. : *hij heeft ze niet bijeen*.

VIJSTEN, VEESTEN. *Als de eene koe vijst steekt de andere haren steert op*, een Vlaandersch spreekw. dat bet. : als de eene iets begint te doen, een andere doet het aanstonds na; te Antw. zegt men daarvoor : *als de eene koei biest, heft de andere haren steert op*. Z. biezen.

VIJSTER, voor : lafaard (Westvl.); in Br. : broekschijter, platbroek (488). Het mv. *vijsters* zijn, in Westbr. : ijzers waar men wederspannige kwaaddoenders de handen mede vastschroeft, b. v. : *de dief werd weggevoerd, de vijsters op de duimen*. *Vijsters* voor : *vatters* of eerder van : vijzen.

VIJT of VYF. *Fijt* is v. in Holl., o. in Br., Antw. en Limb.

VIJVER. *Hij kan niet verdragen dat de zon in iemands vijver schijnt* is, op sommige plaatsen, 'tzelfde als : *hij kan niet verdragen dat de zon in 't water schijnt*, hij is afgunstig, hij kan niet verdragen dat iemand voorspoed hebbe of geacht worde (Kemp.). *Vijver*, m., bet. h. en d. in Vl. ook : pepel (469), fr. *papillon*, dat in 't L. van Aalst : *mottevijver* en *botervijver* genoemd wordt. Wij vonden ook : *fijfelter* voor : vlinder. Z. vijfwouter bij Weiland.

VIJZEN, schroeven, wordt te Antw. en ook wel elders sterk verbogen : *vees, gevezen*.

VIKKELEN. Z. viggelen..

VIKKEN. Z. vigge.

VILDER, m., heeft, evenals : prosser (510), de bet. van : knoeier, een die met iets sukkelt, die iets verbrodt, vooral door kerven en snijden (Br.); bij Kil. *viller*, sax., sicamb. i. raeker, L. *cloacarius*. Z. vilt.

VILEIN, VILEINIG. Z. verleinig.

VILLE, VILLEN, van 't fr. *filleul*, doopkind (h. en d. in Westvl.).

VILLOKKEN, het onderste gedeelte der achterste pooten van konijnen, hazen, katten en dergelijke dieren, die een

soort van voet aan de achterbeenen hebben. Men zegt ook : *op zijn vil-lokken zitten* voor : op zijn slok (625) zitten.

VILT, m., gebr. men in de Kemp. voor : den rusch (562) of de bovenste wortels van het beemdgras; te Willebroek voor : lang gras eener weide; in Westvl. niet slechts het fr. *feutre*, maar ook : een voorwerp van lisch, biezen, grof gras gemaakt en waarin de spil van 't spinnewiel draait. De *villen*, van lijnwaad of leder gemaakt, dienen in deze streek om fijn garen te spinnen. De toepassing van *vilt* op 't beemdgras moet zoo vreemd niet voorkomen; de rusch of 't gras is immers als eene harige huid. Trouwens Bild. (III, 204) leidt *vilt* af van 't fr. *fil* en 't l. *pilus*, gr. πιλος (haar, dierenhuid). Het is dus nauw verwant met 't l. *villus, villosus, pilosus*, en ons *pel, vel*, vanwaar : *vellen* of *villen*, het vel, de huid aftrekken, en dewijl dit werk nog al futselachtig en lastig is, bet. *villen* overdrachtelijk : met stukken en brokken of slecht snijden. De Teuth. heeft *vijllen* in de bet. van : huyt aftrekken, *schijnnen* (schenden) en *vijlre* voor : *schijnre* (schender). Z. vlaan.

VIM, VIMME, bij Bild., die het lat. *vimen* (teen, rijsje) acht eene maat of hoeveelheid, en bij Weil. *honderdtal*, bet. in N.-Limb. en Gelderl.: honderd garven of bossen. Wij denken dat *vim* verkort is van : *viem* (veem) en dit van : vadem.

VINDELING, enz., in Br. en Antw. voor : vondeling.

VINDER, voor : vinger (*vinderhoed*), voor : vingerhoed (omstr. van Brussel). Despars (I, 115) heeft ook : *vinderen*. De Jonghe, uitgever van Despars, acht het eene drukfeil, maar 't zal eene verwisseling zijn van *g* met *d*; evenals de *d* zich door de *g* laat vervangen, als in : *bingen*, voor : binden; *zonder ing* voor : zonder eind (Z. blz. 88).

VINDEVOGEL, m., iemand die bijna nooit te vinden, die altijd te zoek is (Westvl.).

VING. Z. vigge.

VINGER. *Hij heeft ook vijf vingers aan zijn hand* of : *hij is zestien jaar oud* (St-Nicolaas). *Aan de vingers blijven*, iets dat men niet kwijt geraakt. *Met natte vingers te verleiden*, d. i. zonder moeite te verleiden zijn (Vl.). *Daar blijft altijd wat aan de vingers hangen*, altijd trekt men voor zich *wat af* (Br.). *Lange vingers hebben*, diefachtig zijn (overal). In de kindertaal heeft elke vinger zijnen eigen naam; zoo te Diest : duim, *oomken*; index, *oomkensknaap*; medium, *lange raal*; (*raak?*); 4°, *fillefoo* (?); pink, *klein pinksken*; te Merchtem, bij Brussel : *aap, knaap, langen-aap, vingerling, liereliereling*; te Antw. : *duimken, duimkensknaap, langeraap, pillepoot, pinksken* of omgekeerd : *pink, goudenrink, langelierboom, potteveger, luizenkraker*.

Men heeft het volgende rijmken :

duim, Deze heeft een koe gekocht,
medium, Deze heeft ze te huis gebrocht,
index, Deze heeft ze doodgedaan,
4°, Deze heeft ze in 't potteken gesteken,
pink, En dat klein klein petieterken heeft ze opgeëten.

Te Antw. zeggen de kinderen dat ook met dit verschil dat men voor deze : *die man*; voor doodgedaan, *geslagen*, en voor 't 4e vers *die man heeft ze geëten* en voor opgeëten *uitgescheten* heeft. Te Bremen heeten de vingers als volgt : *Lüskenknikker, Botterlikker, Langelei, Goldfinger, Lütje finger*. De *boterlekker* zouden eertijds de Saksers en Vriezen, de *schietvinger* geheeten hebben, dewijl hij diende om de boogpees af te laten; in Holstein : *Lüschenknikker, Pütjenlikker, Langmeier* (ook lange *maak* of *marje*), *Goldenringer, Lütje finger*.

VINGEREN, o. w., aardig bollen (St-Nicolaas).

VINGERHOOD, uitspr. in Br. van : vingerhoed, vingerhoofd; in Holl.-Limb. klinkt hoed ook : *hood*.

VINGERKEN *naast den duim*, lieveling : *het vingerken naast den duim bij* of *van iemand zijn*, iemands lieveling zijn (Br., Antw.); bij Kil. : *vingher naest den duym*, l. *index*, et metaph. *amicus pernecessarius*, *valde conjunctus et propinquus*.

VINKEN, o. w., niet slechts vinken vangen, maar in Oostvl. bet. het : met geduld en gretigheid tevens afwachten, gelijk de vogelaars die op vinkenvangst zitten : *hij vinkt naar kalanten* ook; vogels vangen in 't algemeen. Vanhier : *vinker*, vogelvanger (Vl., Diest); *vinkerij*, vogelvangst :

De vogelen gaen bij de spreeuw zich voegen,
't Een voor en 't ander na;
De vinker slaet maer alles na.
(Vaderl., 24 juni 1855.)

VINKENIER, vinkenvanger, vinkenliefhebber, vinkenhouder (Vl.).

VINNIG (FINNIG), bedorven, beschimmeld, fr. *moisi* : *het brood is vinnig*, h. en d. in Westvl.; Kil. geeft *vinnig* op als hgd. in den zin van : bedorven, garstig, l. *rancidus*, *mucidus*, *putris*, en overdrachtelijk voor : gierig, vrek. De Teuth. heeft : *vynnich* voor : gardich; *vynnicheit*, voor : felheit, stuyricheit, en Kil. vert. *vinnigh* in deze bet., door : *acer*, *asper*, *crudelis*, *vehemens*. Z. verder Weil. op *vin* en *vinnig*. In Br., Antw. en Oostvl. bet. *vinnig* : naarstig, slim, rap, bijderhand, vlug, levendig : *het is een vinnig kind*, en *vinnigheid*, neerstigheid, enz.

VIOLET, VIOLET BLOEM, in Br., Antw. en elders voor : viool, l. *viola*, engl. *violet*, fr. *violette*; te Diest zegt men : *flet* (127); Bild. zegt op *viool* « deze zoo liefklinkende naam voor 't gehoor als 't bloempjen liefelijk voor 't oog en den reuk is, is bij de Duitschers in 't laffe en platte *Veilchen* verstrummeld. Nu, zoo heb ik, met gelijke bevalligheid, zoo genaamde Hollanders *fletten*, voor : violetten, hooren zeggen! » In Limb. is *violet*, uitgespr. : *flet*, 'tzelfde als : *angelier*, l. *dianthus*, fr. *œillet*, bloem die men in Br. : *genoffel* en in Limb. ook : *groffiaat* (167) heet. Z. violier.

VIOLIER, v., veel : *flier*, *filier*, en in Limb. *fleer* uitgespr., is in 't fr. *giroflée*. De *gele violier*, fr. *giroflée jaune*, holl. *muurbloem*, wordt in Limb. *muurviool* (moerfiool) en in Br. : *steenflier* (673) genoemd. Z. violet.

VIS. Z. visse.

VISCH. *Zwijgen gelijk een visch*, straf zwijgen (Oostvl.). *Goeden visch van iets spelten*, iets verstaan, begrijpen, er wijs uit worden (Gent). *Op alle putten visch hebben*, op alles een antwoord gereed hebben (Westvl.). *Een vischken in het water werpen om een snoek te vangen*, een klein geschenkje geven om een groot in de plaats te krijgen (overal); in Limb. : *een spiering uitwerpen om eenen kabiljauw te vangen;* te Antw. *een bliksken*, enz. Z. bliek (60). *Boter bij den visch*. Z. boter (71).

VISCHBEUN, voor : vischbun, vischkaar, vischbak in een vijver (Antw.); vischboyer, flandr. Brugge, is bij Kil. : de plaats waar de visschers hunnen visch bewaren. Z. beun bij Weil.

VISCHDAG, *jour maigre* (overal).

VISCHGEERDE, v., hangelroede (overal in 't Zuid.).

VISCHKLADDE, VISCHMARKTKLADDE, vischwijf, gemeen of erg vrouwmensch dat duchtig kan kijven (Br., Antw.); te Leuv. is 't : het gemeen volk, dat op de vischmarkt bezig is met vischmanden over en weêr te dragen, visch schoon te maken of naar de huizen te dragen. Z. kladde (244).

VISCHMAND. *Er op slagen als op eene*

oude vischmand (Gent), in Br. : *als op eenen kafzak*, d. i. : er geweldig op slaan.

VISCHMIJN (Br., Antw., Vl. en elders). Z. mijn (378).

VISCHROEDE, balein (Hagel.); bij Kil. : visch-roede, anghelroede, l. *calamus*.

VISENTEERDER, van 't fr. *visiteur*, is te Poperingen : de onderpastoor gelast met het bezoek der zieken.

VISEVASEN. Z. viezevaas in de Woordenb. en bij Weil. vies.

VISSCHEL, m., eigenlijk : *vischel*, uitgespr. *vissel*, verkleinw. : van visch, en dit verkleinw. heeft ook een diminutief : *visschelke* (Westvl.).

De visschelkens vlotten daer lancx den oevere.
(Jan Van den Daele, de uere der doodt [4e Clausule).

En weldich als 't visschelken in den soeten vliet (Begl.-Mus., 1844, 107).

VISSCHEN, eigenlijk : visch vangen, doch wordt in 't algemeen gezegd voor : vangen, vatten, krijgen, opdoen : *daar is hier niets te visschen* of *op te visschen* (overal); in Gent ook voor : vastnemen, vastkrijgen, betaald zetten : *ik zal u visschen kerel;* in Limb. bet. *visschen*, *uitvisschen*, nasporen, achterhalen, achter de waarheid komen.

VISSE, v., in Vl., in Limb. en N.-Br. : *vis*, v., in Br. *fis* (124); in de pr. Antw. *fisch*, bij Bild. *fits*, bunzing. Delf. (443) geeft *fichewe* op als oud engl.; bij Kil. *fisse*, *visse*, *vitsche*, l. *putorius*, *mustelae genus valde putidum* (soort van sterk stinkend wezeltje); engl. *fitche* of *a kind of weasel*, fr. *fouine*. *Dans les Flandres on traduirait:*fichewe *par:fisschouwe*, zegt Delf. Z. fissiau (127). Bij Plant. *visse*, buntzinck, ulck, vuere of meert. *Vuur* en *Maart* worden in Limb. nog gebr. voor : *vis*, une sorte de belette grande ou *fouine*. *Een kind gelijk een visse* bet. (Br., Limb.) : een fel rap en half kwaadaardig kind, waarvoor men ook *vissevel* zegt.

VISSEL. Z. visschel.

VISSEVEL. Z. visse.

VITS, VITSE, VITSEL, bij Kil. zoowel als : vits-roede, band-roede, l. vimen *majus*, d. i. dunne, lange roede, teen, rijs, takje, wis dienstig om te binden, te vlechten. Te Tienen noemt men de dunne vierkantige vensterbarren ook *vits*. Bild. zegt dat *vits*, *vitse*, het l. *vicia* is. Wij denken dat *vitse* (in de bet. van : wekke), engl. *veche* of *vetch*, fr. *veche*, l. *vicia*, gr. *βικιον*, hgd. *wicke*, zw. *wiker*, wallisch, *gwygg*, éénhetzelfde w. is met *vitsroede* of *wis* en dat dit w. in verband staat met : *twijg*, hgd. *zweig*, tak, teen. Edoch Bild. zegt op twijg « dit w. is van *twie-en*, zijnde zwaaien, welks freq. *wie-elen* en *wiewelen*, *wiemelen*, evenals het hgd. *zweig* (tak), van *zweien*, zwaaien, uitspreiden. Z. *vitselen*, dat hiervan afgeleid is.

VITSEL, m., in N.-Br. en Kemp. 'tzelfde als : vits, waarvan : vitselen.

VITSELEN, afgel. van : *vitsel* of freq. van *vitsen*, waarvan het in Br., Kemp., N.-Br. ook de bet. heeft.

VITSELROEDE. Z. vitsen.

VITSEN, VITSELEN, b. w., met vitsen of vitsels vlechten, b. v. : een mand, korf, muur, schutsel, enz. vlechten (Hagel., Br., Kl.-Br., Antw., Kemp., N.-Br.). Men vlecht roeden of lange wissen tusschen de staken van een houten muur om er leem op te plakken en dit heet:*vitselwerk*.*Vitselgeerden* zijn te Diest 'tzelfde als in Br. en elders : *vitselroeden*, *vitselhout*, d. i. geerden, roeden of hout dienstig om eenen muur meê te vitselen ; Kil. vert. *vitselen* door : *contexere vimina* Er zijn ook streken, als in Kl.-Br. en h. en d. in de Kemp., waar men *vitten* zegt voor : vitsen.

VITSGEERDEN. Z. vitsen.

VITTEN, volgens Kil. in Vl. 'tzelfde als : passen, l. *convenire*, etc. ook h. en

d. 'tzelfde als : vitsen. Z. dit w.

«VIVAT DE VINCK» en «VIVAT DE POTTER» zijn twee, in Valkenburg, in zwang zijnde uitroepingen die de eene aan de Brabandsche (1789) en de andere aan de Belgische (1830) omwenteling doen denken.

VLAAG. *Met vlagen*, voor : *bij vlagen* of bij poozen, door Plant. vert. *per vices*(Br. en elders).*Vlaag*, v., bet. in Br. ook : vlaak, verwant met : vlag, en laag. Z. vlag en vlaak.

VLAAI, v., rondvormig en plat gebak dat met geen deeg overdekt is, maar met marmelade van appelen, peren, pruimen, krieken, rijst, met eieren enz. *appelvlaai*, *pruimvlaai*, *rijstvlaai*, enz. (Limb., Hagel.,Br.). Eene taart verschilt hierin van eene vlaai dat boven op de marmelade nog een deksel of figuren van deeg zijn, en dat ze doorgaans lekkerder is. Z. vlaaitje.

VLAAI, VLEI, zekere vischnet (Kemp., Geel); Weil. heeft *vleet*, drijfnet tot haringvangst. Bild. (III, 209) ook : *vlet*, wortel van : *vletten* en *vlouw*, dat bij hem bet. : vogelnet, en bij Weil. : net bijzonderlijk om sneppen te vangen.

VLAAIEN. Z. vleien, 't geen, volgens Bild. (III, 207) 'tzelfde woord is.

VLAAITJE, o., voor : oorveeg, slag : *hij kreeg een vlaaitje* (Oostvl.).Het is opmerkensweerd dat men voor : veeg, slag ook zegt : *flets*, *wafel*, *taart*, *paté*, *plamei*, *appelplamei*, *peer*, *smeêr*, *smoutpeer*, enz.

VLAAK, 1° strooien schutsel : *de vlaken van eenen wagen* zijn de strooien schutsels die aan de zijden van den wagen hangen (Westvlaand.-Brugge); 2° strooien schutsel, dat men voor iets zet om het tegen zon, regen of koude te beschutten : *zet de vlaak voor de perzelaars* (Kemp.); omstr. Brussel : *vlag* en elders in Br. : *vlaag*, en ook : *laag*; bij Kil. *vlaeck*, fris. i. *horde*, en Weil. voegt erbij : een horde waarop men wol slaat.

VLAAMSCH GEMAK. *Iets doen op zijn vlaamsch gemak*, heel op zijn gemak doen.

VLAAMSCHE KEETE, stookkot afzonderlijk gebouwd (Axel).

VLAAMSCH SPOOR, een breed,ongewoon karspoor (Cant. Axel).

VLAAN of VLADEN, de huid afdoen : *de stukken gevladen paling springen uit de pan. Wat will gij dat ik doe, ik kan geen kei vlaên* is een vlaandersch spreekw. waarvoor men elders zegt : *men kan toch geenen kei de huid* of *het vel afdoen*, d. i. men kan niets nemen waar niets is. Weil. verwijst van *vlaên* tot : *villen*, en Kil. heeft *vlaen*, *vlaeden*, *vlaeghen*, i. *villen*, l. *pellem detrahere*, engl. *to fley*.

VLAARBOOM. Pomey heeft *vlaerboom*, voor : vlierboom, evenals Meyer, die ook nog heeft *vlerboom*, voor : *vlierboom*, en *vlieder*, *vledder*, voor : vlier. Men zegt ook : *vlaar*- en *vleermuis*. Men ziet dus dat *vlinderboom* voor : vliermuis of vlindermuis goed te verklaren is. Z. vlinder.

VLABBEREIT, groen op 't water (Westvlaand.).

VLADE. Z. vlaai.

VLADDEREN, 'tzelfde w. als bij Weil. : *fladderen* en bij ons : *flodderen* (129); doch in Westvl. wordt het gezegd van endvogels die in 't water zich verheffen en met de vleugels slaan. Z. pladderen, plodderen (485) en bij Meyer : *vlichelen* (de vleugels roeren) en *vleggheren* (vliegen). Z. fledderen (128).

VLAG, v., zode. *Vlaggen* zijn met heide of gras bewassen zoden, welke men met eene spade afsteekt of met eene soort van zeisen, genaamd *vlagzeisen*, afhakt en met 't welke men het vee strooit; ook noemt men *vlaggen* : de van hout en stroo gemaakte schutsels, die men gebr. om iets tegen regen,

wind of koude te beschutten (Kemp.). Bij Hoeufft (655) leest men « vlaggen worden hier (r. Breda) niet alleen genaamd : de groene vellen of lappen die in de binnenwateren groeien, of ook wild kroos, maar ook de platte zoden of aardschollen langs de kanten der wegen of sloten, die door de boeren met een hakbijl worden afgesteken en tot brand, mest of dekking hunner hutten of stulpen gebr. worden; alsmede : de groente, ruigte of mos tusschen de boomen of struiken wassende, van welk men turf maakt, elders *plaggen* genaamd. Dat deze woorden dezelfde zijn, blijkt uit de *Colleclan. Etym.* van Leipnitz, blz., 42 op *flagge*. Te recht brengt het Weil. tot *vlak*; want *flakke* bet. bij Leipnitz (ib.) ook : *planities*. Bij Roquefort, Dict. de la Lang. Rom., is *flache*, *flaque* : étang, eau qui ne remue point, qui ne coule pas, in 't middeleeuwsch l. *flachia*. Ook 't Brem. Nieders. Wörterb. brengt *plaggen* tot *flakk*, vlak, plat. Van 't znw. *vlag* komt : *vlaggen*, plaggen, d. i. vlaggen afsteken. Zou 't w. ook niet verwant zijn met het Zweedsch *flage, pars avulsa, fragmen?*» Z. plakke (486) en schadde (571) en bij Kil. : *plagghe, stratum, instratum*, d. i. : allerlei deksel.

VLAG, het vocht dat in de stokerij uit het graan wordt gedistilleerd; het eerste uittreksel heet : *vuile vlag*; dit, nog eens gestookt zijnde, wordt : *goede vlag* geheeten; ten derde male gestookt is het : jenever (Antw., st. en prov.).

VLAK, *Vlakaf*, effenaf, kortaf, rechtaf, of rechtuit, zonder aarzelen : *hij weigerde vlakaf* (overal in 't Z.). *Dat is vlak in mijn oog*, dat is juist in mijne kaart gespeeld (Vl.). Men zegt ook : *flak* (125).

VLAMEN, v., mv. kleine zwarte beziën, in 't L. v. Aalst en elders ook, doch onjuist, *moerbezen* genoemd, en in Oostvl. en Br. ook : *aalbeziën*, *aalbezen*, en elders : *aalbeiers* geheeten. Z. aalbees (2).

VLAMING. *Hij is een vlaming*, hij is een bedrieger, valschaard (Antw.). *Een platte vlaming* is, overal, een geboren vlaming. Voor 't Brabandsch : *het is een geluk bij een ongeluk* zegt men, in Westvl. : *het is een vlamingsch geluk*, b. v. dat hij van zijnen val niet dood is, dat hij zich mag vleien bij eenig ongeluk niet ongelukkiger te zijn, en bij eenige ramp nog niet meer getroffen is.

VLAMING, m., soort van abbeel of witte boom, boom met witachtige schors (Br.).

VLAMKOEK, soort van koek (Leuven).

VLAS, VLASSEN. Vlas is o. in Br. en Holl., in Limb. m. evenals 't hgd. *flachs*. *Vlassen*- of *vlessen garen* is : fijn garen gesponnen van vlas, in tegenstelling van : *werken garen*, grof garen van werk gesponnen. *Vlassen lijnwaad*, fijn lijnwaad, geweven van vlassen garen, in tegenstelling van *werken lijnwaad*, geweven van grof garen (Br., Limb.). *Ons Heer eenen vlassen baard aandoen*, valsch, schijnheilig zijn of de geboden van God en van de H. Kerk in eenen verkeerden zin verstaan of uitleggen om er gemakkelijk zijne levenswijs te kunnen naar voegen : *zóo vasten is ons Heer eenen vlassen baard aandoen* (Vl.).

VLASAARD, m., in Vl. uitgespr. : *vlaschaard* en *vlasgaard*, vlasakker, vlasland, ook het vlas dat op dien aard of akker staat : *een vlasaard leggen*, een veld bereiden om er vlas op te zaaien (L. v. Aalst); overdrachtelijk : hoofd of haar : *hij heeft een fellen vlasaard*, d. i. een fellen haarbol. Samengest. uit : *vlas* en *aard*. *Aert* en *aard*, zegt Bild. (I, 5) te recht, is zeker in den oorsprong één w. met *aarde*, waarom men ook onver-

schillig zegt : *goed in den aard* en *goed in den grond* en zelfs oudtijds *christengrond* voor 't geen men thans *aard* zou noemen.

VLASCHAARD, bij Meyer : ruig laken, is in Vl. de uitspr. van : *vlasaard.*

VLASSENBAARD. Z. vlas.

VLASROOT, vlasput, vlaspoel, vlasreet (Vl.). Z. root (556).

VLASVINKE of VLASWIEZE, spotnaam dien men te Gent geeft aan vrouwen of meisjes die in vlasfabrieken arbeiden.

VLECHTE. *Vlechte beenen* zijn : beenen die door zwakte over elkander slaan alsof men ze vlocht. *Hij gaat met vlechte beenen* (C. Axel). *Vlechte*, *vlichte*, in den Teuth. 'tzelfde als : locke, d. i. lok, hgd. *vlocke*, fr. *boucle*, *tresse*, haarlok vlechten, hgd. *flechten*, fr. *tresser*.

VLEEK, mv., *vleeken*, vlerk, (Zeeuwsch, Friesch.). Z. Taalk. Mag. (III, 555), alwaar *vleek* opgegeven wordt als in N.-Holl. *hand* beteekenende.

VLEES, bijv., waterachtig : *die aardappelen zijn vlees* (N.-Limb.). Z. fletsch, flijtsch (127).

VLEESCH. De namen deelen van 't vleesch zijn te Gent : *een stuk van de looze ribbe, van het notstuk, van den schenkel, van het lapken, kortelink.* Te Leuven : *stuk van de korte rib, de staande ribbe, van den lap, nierstuk*, enz., enz. te Antw. : *stukken van de dunne ziel* en *van de dikke ziel.*

VLEESCH OP DEN BLOK, een kinderspel, in 'twelk iemand zijne hand op den rug legt, terwijl anderen er op komen slaan; de eerste moet raden wie geslagen heeft, en, als hij het kan *graen* (raden), dan moet deze zijne plaats nemen (Ronse). Z. lam, lammepootje (324).

VLEESCHELIJK, uitgespr. : *vleiselik* in Limb. alleen gebr. in *neef* of *nicht*, voor : rechte neef of nicht. Kil. meldt ook : *vleeschelick broeder* voor : volle broeder.

VLEGEL, m., ook : *halfmaan*, raagbol (omstr.v.Brussel); te Antw. *halfmaan* (173), *fledder* (126); te Ninove, *kobborstel* (269). Vanhier : *vlegelen* of *vleugelen*, met zulke borstels al slaande het stof afdoen (Br.). Z. koppejager (278).

VLEGELDRAAIER, m., slecht mensch (h. en d. in Vl.).

VLEI, VLUI, dorschvlegel (Westvl.); Bild. heeft ook : *vlei* of *vlaai* voor : vlegel, m., zegt hij, als wortel van : *vlei-en*, *vlaai-en ;* en op *vlegel* zegt hij dat het in allen geval van : *vle-en*, *vlegen* is en verwant kan zijn met : *vleien* en *vlijen ;* in welk geval *vlaai*, het praeteritum daarvan, *v.* zijn zou. *Vlei hebben* bet. te Popering. zooveel als 't fr. *donner prise sur soi.*

VLEIEL, verkleinw. van : vlei (vlegel) : *hij sloeg er met den vleiel over* (Westvl.).

VLEIEN of VLAAIEN, met iets, dat plat is als een oosterschelp, stuk schalie, enz., werpen op het water, derwijze dat het langs de oppervlakte herhaaldelijk opspringt (Kortrijk en omstr.).

VLEISDANK, voor : plasdank. Eigenlijk zou 't : vleidank of vleiddank moeten zijn; van : *vleien* (N.-Br.). Z. Hoeufft en Weil. op *plasdank*, en blz. 127, fletsdank.

VLEITJE, oorveeg (Gent). Z. vlaai.

VLEK, o., soms voor : blek, fr. *fer-blanc* : *eene vlekke buis* (Leuv.); Kil. heeft bleck, voor : *vlek* oft *gehuchte*, fr. *village*, l. *vicus*.

VLELIG, voor : *vlegelik*, aardig, vies, sluw : *e vlelig aas*, een vieze vent (Heerlen).

VLEM, v., wrok : *ik heb eene vlem tegen u* (Limb.). Z. flem (126), te Antw. in denzelfden zin gebruikt.

VLENDERS, 'tzelfde als : flenters of flarden, in Limb. *flinteren*, engl. *flinders*, d. i. gescheurde lappen (Westvl.). Z. bentels (43), kwerdel (316) en bij Bild.

(III, 200 en 201) : fleers, flenter of flard.

VLERE, v., vlerk (Westvl.). Dit *vlere* komt voor in : *vleremuis*, *vleêr-* of *vliermuis*, d. i. gevlerkte muis.

VLERIK, m., *vlere*, v., vlerk, vleugel eens vogels (Westvl.). Voor *vleugel* van een huis zegt men er nooit *vlerk* of *vlerik*. *Vlerk* is verkort van : *vlerik* en dit van : *vlederik*; bij Kil. *vledderick, vlederick, vlerick* en *vlerck*. Z. flidde`ren of fledderen (128).

VLESSEN, voor : vlassen (Br., Antw., Limb.). Z. Vlas.

VLETTER, eigenlijk : een die vlet, d. i. die turf naar een vaartuig draagt, turfdrager, turflader, en, dewijl zulke gasten doorgaans maar slechte kerels zijn, zoo bet. *vletter*, in de Kemp. : deugniet. Doch *vletter* kan ook 't zelfde als of verwant zijn met : *fledder* of *fletter* (127); bij Kil. is *vletten* een oud w., in 't l. *fluctuare, fluctuari;* bij Meyer *vloeyen, vlooten* (vlotten).

VLEUG, VLEUCHT, v., vlucht, duivenvlucht, duivenhok of kot (Brussel en omstr.); ook 'tzelfde als : renger(534), als : kijker (241) of spijker (558), d. i. 't deel van 't kot langswaar de duiven in- en uitvliegen. Kil. vert. *vleughe, vlugghe* door : *columbarium, aviarium*, en Plant. *vlugge* of *vleuge* door : *volière de pigeons*. *Volière* staat in de Woordenb. verduitscht door : *vlucht, vogelvlucht* of vogelkot; bij Sleeckx ook door : kleine duivenkeet, klein duivenkijker; bij Blussé is *volière à pied*, een op eenen staak staande duivenkot.

VLEUG, VLEUGE, VLUGGE zegt men, het 1e in Limb. en Oostvl. en *vlugge* in Westvl. voor : *vlucht* (van : vliegen) in den zin van 't fr. *essor*, *vol*, *volée;* bij Kil. en Meyer : *vleughe*, *vloghe*, vluchting, *volatus*, *volatura* : *èn alsoe doet die aer* (arend), *in sine hoechsten vloghe scout hi*, enz. (Ruysbr.).

Al vloech ick boven der Enghelen vloghe,
Hi es onvroet die metten boge
't Strael schiet van goeden vloghe
(Snellaert, Verhandeling, blz. 122-23).

Z. vlucht.

VLEUGELEN, o. en b. w., de vleugels bewegen : *de kerk vleugelen* of *vlegelen* is : er met geeselroede of met iets anders het stof afslaan; bij Kil. is *vlaggheren* of *flaggheren* vert. door: *flaccere, laxari* en *volitare*, vlugghelen of vlichelen door : *volitare*, en *vleughelen* is bij Meyer : met de vleugelen wemelen. Z. vlegel, vladderen, fledderen en fledder (126).

VLEUK, kapot, een kleedingsstuk dat kapot is : *een gevleukte*, een die kapotte kleederen aanheeft (C. Axel.).

VLIEFLUITER, 'tzelfde als : vliegfluiter.

VLIEG. *Twee vliegen in éénen slag* zegt men bijna overal voor : in éénen lap. *'t Is eene vlieg in eenen brouwketel*, het is een nietmetallen, fr. *une goutte d'eau dans la mer* (overal). *Men vangt geene vliegen met azijn*, men wint de menschen niet met stuurscheid maar met vriendschap (overal).

VLIEGAART, vliëger.

VLIEGEBOUT, VLIEGEBOUTER, of VLIEGENBOUTER, m., vlinder, pepel (h. en d. in Vl.). 't Is, gelijk men ziet, 'tzelfde als : fliebouter of fliegfouter (128). Wij gaven, blz. 469 (op pepel) ook : *flieflouder, fliefouder, fliefoutere, fiefouter*, enz. op als gebr. in Vl. Men zegt ook h. en d. : *vliewijter*, gewis voor : vlieg-wouter, dat Kil. heeft, of *vijfwouter* en *fiefouter*, dat ook gebezigd wordt, evenals : *vijver*, *botervijver* (niet botervrijver). Omstreeks Deinze is 't : *vliefluiter* of *vliegfluiter*, dat eene andere uitspr. is van : *vlie-* of *vliegvoutere*, met tusschengeslopen *l*. Wij gissen dat het 1e deel des woords *vlieg* of *vlie*, wortel van *vliegen* of *vlieden* kan zijn, en het 2e *wouter, fouter*, voor : *bouter*, en dit *bouter* voor : *bout* of *boud* dat (blz. 73) bet. : stout, onver-

schrokken, en *boutje* : ongetemd, wispelturig jongeling of alle ding dat rusteloos en ongedurig is als een vogel of vlinder, welk *vlinder* niets anders is dan : *vlieder* of *vlieger* met eene tusschen geslopen *n*. Doch, wijl men voor vlinder in 't hgd. ook *fifolter* en *falter*, enz. zegt en dat dit w. duidelijk met het vlaandersch *fifoutere* in verband staat, zoo zou het 2e deel des w. *foutere* of *wouter* wel iets anders kunnen bet. en misschien wel met *vouw* (*plooi*) verwant zijn; immers vouw was oulings *voud*, *fuld*, en *volde*; saks., *folde*, engl. *fold*, hgd. *falter*, ital. *falda* : *vievoutere, fifoutere* zou dus iets met *vier vouwen* (viervleugelaar) zijn en *vijfwouter* hiervan eene verbastering wezen. De *vlinder* heet ook : *botervlieg*, hgd. *butterfliege,buttervogel*. Zou dit geene verbastering van : *vliegbouter*, of zou dit er eene van 't eerste wezen?

VLIEGEN, voor : een snellen gang gaan; ook van : springen, barsten. Deze laatste bet. heeft het w. in 't Hagel. en elders waar men zegt : *die koe is zoo dik dat ze zal vliegen. Zij heet tot vliegens toe.*

VLIEGENBOUTER. Z. vliegebout.

VLIEGENDE VENDEL (IN ZIJN), in zijne hemdsslippen (Br.).

VLIEGENSCHAPPRAAI, vliegenkas (Br., Antw. en elders). Z. schappraai (576).

VLIEGENWISCH, wisch die de landlieden in huis aan den zolder hangen om de vliegen te verzamelen en te vangen (Limb.).

VLIEGER, m., *vliegers* zijn in de Kemp. 1° de zeldzame denneboomen, die men hier en daar in de heiden aantreft. Men noemt ze waarschijnlijk *vliegers*, wijl ze, daar nooit geplant of gezaaid zijnde, uitgeschoten zijn van de zaadjes, die van de naburige boomen daar neêr gevlogen zijn; 2° in Oost- en Westvl. heet men *vlieger* : een houten gaffelachtig tuig, dat op de spil van een spinnewiel steekt, en waar ijzeren haakjes aan zijn om den draad op de bobijn vast te leggen; elders heet dit : *vleugels*, veren. *Het zal aan zijnen vlieger vriezen*, hij zal er van krijgen; 3° de reizende duif wordt in Vl. en h. en d. elders ook : *vlieger* genoemd.

VLIEGFLUITER, m., vlinder (Deinze en elders in Vl.). Z. *vliegebout*.

VLIEGFOUTER. Z. vliegebouter.

VLIEM, VLIM, v. en o., in Vl. zegt men altijd *vliem* voor : vlijm, in den zin van scherp snijtuig. Volgens Bild. is 't m. als wortel van : *vlijmen*, en v. als zijnde 't particip. *vlij-ing* of *vle-ing*, van : *vle-en*, strijken : *Men dient et het vuer en 't vliem toe te brenghen* (J. De Brune, Banacketw., 276); doch in Br., Antw. en Kemp., waar men *vliem* meest *vlim* en ook al *vlum* zegt, is het v.; maar het heeft er nog eene andere bet., namelijk 1° haar of baard aan 't graan, als gerst, sommige terf; bij Kil. : vlim, vlieme van 't koren, l. *arista*, fr. *barbe* ou *point de l'épi de blé*; 2° hetzelfde als : *leem* (327), graatbeentje van visch, in Limb. bet. *vlum* ook : fijne vischgraat; bij Kil. *vlieme* van den visch, l. *spina piscis; aculeus piscis*, ook *pinna*, d. i. vinne, hgd. *finne*, *flossfeder*, fr. *nageoire*; ook verfr. Plant. *vlimmen* of *vlemmen* door : *les nageoires du poisson*. Men gaf ons *vleem* en *vlijm* en *vlim* ook op voor de : veêr eens pijls, fr. *plumasseau*. Kil. geeft *vlome* op als : saks. en gelders. voor : schubbe, l. *squama piscis*.

VLIEMEN, voor : vlijmen. Z. vliem.

Erasmus, lezende de brieven van de duitsche [mannen,
is onderwijlen in zulcken gelach uitgeborsten,
dat hij een sorgelick gezweer, staende om
gevliemt te worden, heeft uit- en af gelachen.
(Banacketw., 341).

VLIENDER. Z. vlinder, enz.

VLIERVLEUGEL of VLIEVLEUGER, mo-

lenaar, meikever (Leuv.). Men gaf ons ook *viervleugel* op als wordende in deze stad gehoord. Inderdaad de kever heeft vier vleugels en de *l* kan in *vliervleugel* wel tusschen geslopen zijn, gelijk men zulks nogal ziet. Z. vliegebouter.

VLIEVLEUGEL of **VLIEVLEUGER**. Z. vliervleugel.

VLIEWIJTER. Z. vliegenbout.

VLIJSTER, heester (Limb.).

VLIJT, m. in Br. en Limb., v. te Antw. en in Hol.; *vlijt* bet. op vele plaatsen : leven, groeikracht : *er zit vlijt in dien boom*.

VLIJTIG, bijv., voor : helder, klaar, gezeid van de lucht als zij gesteld is om te vriezen : 1° *de locht, het weêr is vlijtig, het zal vriezen;* 2° levendig, jeugdig : *hoe vlijtig die bloemen daar staan! Een vlijtige boom* is een boom die weelderig groeit (Br. en beide Limb.). Kil. vert, vlijtigh, o. a. door : *vividus, vegetus*.

VLIM. Z. vliem.

VLIMMEN, 'tzelfde als : vlijmen, doch in Br. en Antw. soms voor : de vliemen van de gerstenaren afgeeselen. Z. fateren (122).

VLINDER, **VLIENDER**, vlierhout, vlierboom (h. en d. in Westvl.); bij Kil. *vliender, vlinder*, voor : vlinderboom, vlieder en vlerboom voor : vlier, l. *sambucus*, sax. *flederbom;* in de Teuth. *vlederen*, *vlijderen* voor : hollenter of hoelenter; in Groning. heeft men : *vledderboom* voor : vlierboom, hgd. *flieder*, zw. *fläder*. Ten Kate heeft ook : *vliender*, *vlinder*, *vlieder*, *vlidder*, *vledder*, *vlederboom*, *vlierboom*, *vleerboom*, *vlerboom*, vlaarboom.

VLINDERMUIS (**VLIENDERMUUS**), h. en d. in Westvl. voor : *vledermuis* of vliermuis; hgd. *fledermaus;* oud engel. *flindermouse, flittermouse*. Z. vliegebouter en fledder (126) en fletter (127).

VLOED, dik of troebel water : *de Dijl is vol vloed* (Leuv. en elders).

VLOEIEN. Z. vlooien.

VLOEIBEEMD. Z. 't volgende.

VLOEIWEIDE, beemd of weide die door den watervloed overstroomd kan worden (overal in 't Z.).

VLOEK. *Een gebroken vloek* is, in Vl., Br. en elders een : vloek waar men de woorden van veranderd heeft op zulke wijze dat zij geenen godlasterenden zin meer hebben, en bijgevolg, uit hunne eigene beteekenis, geene zonde meer zijn, maar alleenlijk onbetamelijke woorden. *Op eenen vloek* heeft, in Oostvl., Br. en elders, de bet. van : aanstonds, plotselings, seffens; omdat een vloek op een oogenblik en kortaf uitgesproken wordt : *op een vloeksken heb ik gedaan;* te Antw. : *op nen zucht en nen vloek*.

VLOEKEN. Als twee of meer zaken opeen niet passen, 't zij om de kleur, grootte, enz., zegt men veel in Oostvlaand., Br., Antw. en elders : *dat die zaken met* of *tegen een vloeken*. Misschien is 't omdat menschen, die wel overeenkomen, malkaâr nooit vervloeken of verwenschen, maar omdat men alleenlijk vloekt als er iets tegengaat, op personen die tegenkanten. *Dat vloekt*, dat strijdt tegeneen (Br.).

VLOER, m., voor : gang, doorgang langs een huis; licht zoo genoemd, omdat deze vroeger alleen gevloerd was (Br., Antw. en omstr.); te Diest : *nere* (405); te Brugge : *zale* (bij Kil. *sale, atrium*). Z. neer en floer (12[illegible]).

VLOEREN, in daghuur gaan werken : *de kleêrmaker vloert*.

VLOEREN, binnenshuis het bollenspel spelen (L. v. Aalst); elders in Vl. met den *krullebol* (305) in den vloer spelen. Vanhier : *vloerbol*, v., bol om te vloeren (Vl.).

VLOERFLETTER, vloerborstel (L. van Aalst). Z. fletter (127).

VLOERKENBOLLEN. Z. krullebollen(305) en vloeren.

VLOK, bijv., 'tzelfde als : flok (120), eigenlijk de hoedanigheid van iets dat niet stevig, niet stijf, niet vast, niet hard, onsamenhangend in zijne deelen is, bijna zooveel als 't fr. : *flasque* en 't l. *flaccidus. Het weêr is vlok*; *vlok weêr*, d. i. onstandvastig, sprok (665) weêr. *Die kleine ziet er niet sterk uit, zijn vleesch is zoo vlok. Vlokke kleederstof. Het groen wast zoo vlok op* d. i. zoo waterachtig (Br., Antw.). Hiermeê staat in verband het znw. *vlok*, v., als zijnde *vlo-ig, weg-vloend,* wegwaaiend, en dit is verwant met het neêrd. *plok*, en 't l. *floccus.* Z. flokke, lokke.

VLOOIBAK, bij 't gemeen volk in vele streken voor : bed.

VLOOIEN, b. w., bet. bij het gemeen volkje in Br. : de eer eener dochter rooven, verkrachten, foppen, bedriegen. Wij meenen in dezen zin ook : *vluggen* gehoord te hebben.

VLOOITJE STEKEN, te kort schieten al vechtende of al twistende (Westvl.).

VLOOTEN, b. w., de pel, de schors afnemen, b. v. *de melk vlooten*, de zaan of 't vel afnemen (Ronse).

VLOT, o., kurk of vlothout dat aan eene vischlijn vast is : *het vlot duikt, gij hebt hape* (Oostvl.).

VLOTZAND werd, en zeer goed, door J. David in *de Middelaer* (III, 127) gebr. voor : drijfzand : *de heer Th. van Rijswijck behoeft zijne schriften meer te beschaven, anders bouwt hij zijnen roem op vlotzand.*

VLUCHT, van : *vliegen*, is m. in Br. : *hij nam zijnen vlucht. In de vlucht zijn,* in 't nauw zijn (r. Breda. Z. Hoeufft, 657). *'t Is gelijk vlucht*, 't is zeer haastig, 't is vliegens (h. en d. in Vl.). Voor *vlugs* zegt men thans : *fluks,* bij Kil. staat : *vlugs*, l. *velox, velociter.* Z. vleug.

VLUCHTEN, b. w., 1° vlieden, ontwijken : *vlucht het gezelschap van slechte lieden;* 2° met iets vluchten gaan het wegsloppen, verbergen : *hij vluchtte vee, zijne goederen* (bijna overal in 't Z. en in N.-Br.).

VLUG, m. en v., in Br., Vl., Antw., N.-Br. deugniet of 'tzelfde als : *plug;* op welk w. Bild. zegt « dat het eene bloote verbastering is van : *plog* (geesel), verwant met : vlagen, en derhalve 'tzelfde als : vlegel. De Vlaming zegt : *een vlug,* en paart dit w. veelal met *schurde : een vlug en schurde.* Z. schavuit. » Maar *vlug* kan ook wel het bijv. *vlug* zijn, in denzelfden slechten zin als men zegt : *een rappe, een fijne, een fijnaard,* waarvan het eenigszins de bet. heeft. Maar het schijnt ons den wortel te zijn van 't werkw. *vluggen*, in Br. ook voor : *vlooien* (bedriegen, vastnemen gebruikt.

VLUGGE. Z. vleuge.

VLUGGEN, zich in de zon koesteren, wordt vooral van vogels gezegd : *de kiekens liggen te vluggen* (Kemp.); Kil. *vlughen in de sonne.* Z. vlooien en vlug.

VLUM. Z. vlim.

VOCHELEN en **FOCHELEN,** voor : vogelen, d. i. treden, bevruchten (omstr. St-Truid. en elders); Pomey heeft *vogchel* voor : gevogelte; in Holl.-Limb. zegt men : *gevuchel.*

VOCHT, voor : vochtig (N.-Br.). Men vindt het veel bij oude-schrijvers, zegt Hoeufft.

VOD, v., bet. eigenlijk : iets gerings, iets dat niets waard is, eene nietigheid en vandaar : een klein, slecht stuk, een lap, een prul : *wat gij verkoopt zijn vodden,* wat gij vertelt zijn prullen (512) (*niaiseries*). *Voddeman,* 'tzelfde als : prulleman. Bild. vermoedt dat *vod, vodde* wel het Deensch *fat* (arm), waarvan : *fattigdom* (armoede), kan zijn, en hij voegt er bij dat onze Ouden *vadde*, voor slecht, zeiden, en daarvan dan : *vadsch* en

vadsig. Doch zou *vod* niet hetzelfde w. kunnen zijn als : *vot*, mv. *votten*, vermits men in Br., Antw. en Kemp. ook zegt : *iemand achter zijn vodden zitten*, iemand achter zijn gat of achter zijne vèren zitten, d. i. hem achtervolgen. Ook wordt *vodde*, evenals *smods* (512), voor : een slecht vrouwmensch gezegd. Z. fotse (132). In Vriesl. is *flarde* een onder alle opzichten slecht vrouwspersoon. Z. fods en vot.

VODDEL. Z. vorrel en vooraard.

VODDEMAN, overdrachtelijk 'tzelfde als : prulleman, lulleman, sul, domme vent (Br., Vl.).

VODDEREN, gewis voor : vorderen, wordt omstr. St-Truid. gebr. voor : aandoen, neutelen, futselen, betijen : *laot hum mar vodderen*. Z. foddelen.

VODS, VODSCH of VOTSCH, plas, waterplas, fr. *flaque* (h. en d. in Limb.). Kil. heeft *fosse* voor : gracht. Z. vodsig en vod.

VODSIG, slap als eene vod, slap van vochtigheid (omstr. van Lier); bij Kil. is *vodsig* een Holl. w. dat modderachtig bet. l. *palustris*. Z. vods, waarvan het afgeleid is. Doch *vodsig* kan ook wel eene andere uitspr. zijn van : vadsig, l. *flaccidus*. In 't slavisch. bet. *voda* : water.

VOEDER of VOÊR, hoop van dertig bossen stroo of hooi (Limb.). Gewis zoo geheet en omdat zulke hoop een voer- of wagenvracht uitmaakt (overal); ook in de Woordenb. bet. *voeder*, *voeier* of *voêr* : zooveel als men op eenen vrachtwagen kan laden : *de pachter is met een voeier terf naar de merkt*.

VOEDERIJ, VOEIERIJ, v., plaats in of dichtbij den stal, waar het voeder voor het vee ligt (Br., Antw., Kemp., Limb.). In N.-Limb. spreekt men *voorri* uit, bij Plant. voederye oft voeyerye, fr. *lieu où on met le fourrage*.

VOEDZAMIG, in 't Z. en ook bij Bild. voor : voedzaam.

VOEGE, uitgespr. : *vuge*, komt voor in de uitdrukking : *in voege zijn* en dit bet. : in gang of in gebruik zijn, bestaan, fr. *avoir cours* : *de wet*, *dat gebruik*, *die gewoonte*, enz. *is nog in voege* (Br., Vl.); Kil. en Plant. vert. *voeghe* of *vueghe*, o. a. door : *mos*, *ritus*.

VOEI of VOOI, v., wijfje van een konijn; overdrachtelijk : een lui wijf (Hagel., Br., Antw., Kemp.). 't Manneken heet : *rijer* (540). Kil. heeft : *voye* voor : mem of voedster, l. *matrix*, *cuniculi femela*, *mater*.

VOEL. Z. vuil.

VOELOOR. Z. vuiloor.

VOER. Z. voeder.

VOÊREN (voren), voor : voederen, te eten geven als kinderen en dieren (Limb., Br. en elders).

VOÊRIJ (voorie) voor : voederij, plaats waar 't voeder ligt en waar de paardenknecht slaapt (Limb. en elders.)

VOÊRSTAL (*oe* als *o*), voederij, stal waar men voeder voor 't vee bewaart en voorbereidt (Limb.).

VOERT, VOERTGAAN, weggaan : *voert*, weg (Limb.); in Br. : *foert* (130).

VOERWAGEN, voor : voermanswagen, zegt men in Vl. zoowel als : vrachtwagen.

VOES. Z. vos.

VOESTEREN, voedsteren (overal in 't Z.).

VOET. *Er met vuile voeten doorgaan*, niets ontzien, er met den groven borstel doorgaan (Vl., Br.). *Ergens of bij iemand een voetje vóór hebben*, d. i. bij iemand wit zijn of (bij Weil.) een witten voet bij iemand hebben. er geerne of liever gezien zijn (Vl., Br. en elders). *Uit de voeten geraken*, weg geraken. *Uit de voeten zijn*, dood, weg zijn (overal). *Gaan waar de koning te voet gaat*, naar 't gemak gaan (overal in Br., Vl. en elders). *Voet krijgen*, veld winnen (Gent). *Op goeden voet zijn*, *geraken*. op goeden weg, aan 't beteren zijn,

enz. *Het gras onder de voeten laten wassen*, niet oppassen (overal). *Geef hem een voetje*, *hij neemt een schreedje*, sta hem een weinig toe, hij neemt veel meer (Vl. en elders). *Zijn voetje vore steken*, eene gelegenheid waarnemen om zich den eerste ergens tot eene gunst aantebevelen (Vl.). *Iets op breeden voet aanleggen* of *doen*, op eene breede schaal, in het groot (overal). *Alle vijf voet* of *alle gedurig* zegt men in Br. voor : alle oogenblikken. *Voet* is te Antw. en in de Kemp. ook : het vierde deel van een geslacht dier : *een voet vleesch*, d. i. in Br. : *een kwartier ; een voetje*, een frank (Antw.).

VOETE, VOETEEREN. Z. voute.

VOETELING, m., onderste deel eener kous : *breid nieuwe voetelingen aan die kousen*, *de beenen zijn nog goed* (Ronse). Zoo zegt men in Limb. : *duimeling* voor : duim eener handschoen.

VOETERS, krijgsvoetvolk (Limb.). Het paardenvolk wordt er : *peerders* genaamd.

VOETIJZER, ijzer aan den voet der koe, waar men in de beemden de tuiers aan vastmaakt (Antw., Kemp.); bij Kil. voetijzer, voetketen, *numella*, *compes*.

VOETJENSPLOEG, m., soort van landploeg, een weinig kleiner dan de gewone ploeg (Ronse).

VOETKLUWEN, h. en d. in Vl. voor : knoesels (266). Z. klouw, kluw (258).

VOETPAD, voor : stoep, fr. *trottoir* (Dendermonde).

VOETSEL, uitgespr. : *vutsel*, een baaien voetdeksel ook *sok* of *zok* genaamd, dat men over de kousen en met klompen draagt (Hagel.). Het is gewis 'tzelfde als : *voetelinghe*, bij Kil. in 't l. *pedula*, *solea caligae*. *Vutsel* of *futsel* is bij hem : *panniculus* (doeksken).

VOETVAGER, VOETVEGER, in 't algemeen elk ding waar men de voeten aan afvaagt, voetveeg (Vl.).

VOETWEGEL, VOETWEGELINGSKEN, 'tzelfde als : wegel of voetpadje (Vl.).

VOGEL. *Een vogel zingt zoowel van armoë als van weelde*, uit iemands vreugde kan men zijne bestaansmiddelen niet beoordeelen (Ant., Br., Hagel.). *'t Is beter een vogel in de hand als zeven in de locht*, het is beter weinig met zekerheid dan veel onzekers (overal). *Het is een vogel op een tak*, hij geniet volle vrijheid (Vl.). *Iemand een vogel wijzen*, hem blij maken (Vl.). *Aan de pluimen kent men den vogel*, aan iemands uitwendig kan men dikwijls zijn inwendig kennen. De houten nagemaakte vogels, die men op een hooge sparreboom steekt en die men tot vermaak of om prijs tracht af te schieten, heeten in Br., Antw., Kemp., N.-Br. en Limb. ook : *vogels*, in Vl. *gaaien*. Vanhier : *vogelroede* of *vogelwip*, in Limb. *vogelstang*, hooge boom als een mast, waarop die houte vogels steken. *Naar den vogel schieten* op de wip schieten, de vogels afschieten, met daartoe geschikte pijlen, hij, die den voornaamsten vogel afschiet, is de koning, en daarom wordt het op sommige plaatsen ook gezegd : *naar den koningsvogel schieten*. Vanhier : *vogelscheut*, *vogelschieting*, schieting naar den vogel op de wip. Vanhier de zegwijze : *meenen dat men den vogel afgeschoten heeft*, meenen dat men iets groots, vrooms, eene groote daad, iets vereerends verricht heeft. In Limb. heet ook *vogel* : het houten tuig waarmeê de tichelmakers den leem op de schouders dragen.

VOGELBEETE, bijv., h. en d. in Westvl. voor : vermolmd (hout).

VOGELEN, voor : teelen, bevruchten ; eigenlijk gezegd van vogels, maar ook op de overige dieren toegepast. Z. *focheten* (veel in 't Z.); bij Plant.,

vochelen vert. door : *couvrir la poulle*, *assilire gallinam*, bij Kil. *vochelen*, *vogheten* : *inire, coïre, rem veneream exercere*, d. i. : verzamen, en deze bet. heeft het nog in den mond van het lage volkje.

VOGELMESTER, die veel vogelen zoekt (Heerlen).

VOGELPIERE, v., vogelkip, vogelkuip (Oostvl.). Z. piere (474).

VOGELROEDE, zoo noemt men, h. en d. in Br., de vogelwip, fr. *perche*, in Vl. *gaaipers* (135).

VOGELSCHEUT, **VOGELSCHIETING**. Z. vogel en gaaischieten (135).

VOGELSNOT, het verstijfd zap van een kerzen- of pruimenboom (h. en d. in Br.); in Westvl. heet dit : *kraaisnot*. Z. kraaiersnoot (285) en *koekoekslijm* (272).

VOGELWEI, bijv., en znw., ledig, onbebouwd, braak, ook : braakland : *dat land ligt vogelwei* (Br., Kemp.).

VOGELWIP. Z. vogel.

VOIS, **VOIZEN**. Z. voozen.

VOL wordt alleen of met : *jongen* of *gaande* gebr. voor : zwanger, bevrucht. Kil. vert. *vol* o. a. door : *fœtus, fœtuosus, plenus fœtu*, en Plant. *voljongen*, dat men in Br. ook zegt van dieren die meer dan één jong werpen : *de hond is voljongen*, *de koei is vol* (ook : *volkalf*); in de Kemp., te Diest en elders zegt men : *volgaande koei*. *Vol* bet. van ouds ook : dronken; vandaar dat men nog veel zegt : *hij is zat en vol;* bij Kil. : vol ende sat, l. *satur*.

VOLANT, m., fr. *volant*, bal met pluimen versierd dien men met het raket omhoog slaat (Ronse).

VOLDOENDE, voorkomend : *zij is zoo voldoende* (Oostvl.).

VOLEINDEEREN, **VOLÉNDEEREN**, in Br. VOLLONDEEREN uitgespr., is als een freq. van : *voleinden*, waarvan het ook de bet. heeft : *als dat maar vollondeert*, als dat maar voortgaat, of voltrokken wordt.

VOLGAANDE. Z. vol.

VOLKHOUDERS zijn, op sommige dorpen der Bar. v. Breda : herbergiers of anderen, die zich met de borgers verstaan om, in dezer plaats, de doortrekkende krijgslieden kost en logist te geven. Z. billetteeren (55).

VOLLAARD, in Westvl. de naam van eenen langvormigen en met eene of meer kalken schelpen versierden koek, waar kinderen met nieuwjaar, hunne ouders, peters en meters meê besteken; in Br. heet hij : *nieuwjaarskoek*, dien de kinderen krijgen. Volgens Kil. is *volard*, *vollaerd*, in Westvl., b. v. te Brugge, een soort van : langworpigen koek, te Leuven en te Brussel : een soort van koek dien men te kertsmis geeft; *genus libi quod festis natalitiis Christi donatur* : *libum saturnalitium*, *apophoretum auoreum*; *libum cuneatum*, en verwijst tot : *kerst-seel*, dat bij hem een Leuvensch w. is en 'tzelfde als : *vollaerd*. Men hoort thans nog tusschen Leuv., Brussel en Mechl. : *om een heiligen kerstzeel* (kasseel) *gaan*, ook : *een heiligen kerstzeel wenschen*, d. i. : een kerstmis- of nieuwjaarsgift gaan vragen.

VOLLONDEEREN. Z. voleindeeren.

VOLSTREKKEN, toereikend zijn, lang duren, duurzaam zijn (Bar. v. Breda); bij Kil. bet. *volstrecken* : volbrengen.

VOLVOET, m., platvoet : *volvoetig* zijn, breede, platte voeten hebben (h. en d. in Westvl.).

VOLZET, deelw. van : *volzetten*, gezegd van iets dat wel gevuld, volwassen is of zijnen vollen groei heeft : *die koe is volzet* (Br.).

VOLZETEN, vol volk : *de kerk is volzeten* (Vl. en elders).

VONDEL of **VONDER**, m., vanwaar Neêrlands grootste dichter zijnen naam ontvangen heeft, wordt in Limb., Br. en meer andere gewesten nog gezegd van : een klein, smal brugsken of

plank over eene beek. Z. bij Weil. en Bild. *vlonder*, dat hetzelfde is.

VONEN of BESLIMMEN, door slimheid of *vonensteken* foppen (L. v. Aalst). Dit *vonen* zal voor : *vonden* zijn, een werkw. gevormd van : *vond*, list, rank, streek, loosheid.

VONK, m., tonder : *dat lijnwaad is maar goed om er vonk van te branden. Vonklade* (*vonklaai*), tondeldoos. *Er is vuur noch vonk in huis*, er is niets in huis te branden (Br., Antw.); in den Teuth. *vuncke die doit is*, l. *favilla*. Z. baanst, baant (24). *Vonk* zal voor : vonkdoek, vonkstof zijn. In 't Hagel. bet. *vonk*, v., dof, stoot, slag met de vuist : *hij kreeg eenige vonken op den rug*; bij Bild. (III, 220) « *Vonk*, van : *anke*, slag, dat met het Angelsaks. *tan* verwant is; zoo het echter niet met vuur, van de bloote blazing is; 't een en 't ander zou afgel. kunnen worden van 't Goth. *fon*, gelijk Wachter aanmerkt, en *vonk* zou dus eigenlijk *vonnig* zijn en in gevalle vrouwelijk. Z. vonk. »

VONKELEN, VUNKELEN, o. w., met vuur spelen bij middel van eenen vuurstok, houtsnipper, enz., zooals de kleine kinderen doen (Limb.).

VONKELHOUT (*o* als *u*), hout dat licht vuur vat, als rot of vermolmd hout, klein hout om de kachel of 't vuur aan te maken (Limb.). 't Is licht hetzelfde als bij Kil. : vonckhout, *igniarium*. Z. vonk.

VONKELHOUT. Z. vonkel.

VONKEN, o. w., als vonk of slecht branden, smoren : *het vuur vonkt maar. Aanvonken*, al vonkende in brand geraken : *het vuur zal wel aanvonken*. (Br.). Z. vonk.

VONKKOPPEN, soort van paddestoelen, die, wanneer zij opengaan, als eenen rook van zich geven (Br., omstr. van Mechelen en Lier).

VONNIS, o., doodsstrijd : *een lang vonnis hebben. Hij ligt in zijn vonnis*, hij is bezig met te sterven (Br., Antw., Vl.).

VONST, van : *vinden*, voor : vond, in den zin van : ontdekking, uitvinding : *die vonst heeft mij verblijd*; ook : leugen, uitvlucht : *die kerel heeft altijd een vonste gereed* (Oostvl.).

VONT. *Van de vont komen*, zich onwetend gebaren (Vl.); in Br. en Antw. zegt men : *vunt*, zooals de Ouden schreven. *De vunt smet* bet. te Antw. : het kind aardt naar zijnen dooppeter of meter.

VOOI, VOOJE, VEUE, VEUJE, v., in Vl. : de rand, boord, houvast of klep eener klak, fr. *visière* (Z. schijn, 585); in Zeeuwschvl. schoorsteenmanteling of schouwkleed (599); in 't L. van Waas, evenals in Br., Antw. is *vooi* 'twijfje van het konijn. Z. verder *voei*, dat men in Brab., Antw. en elders zegt. *Vooi* of *voei* schijnt verwant met : *voeden* en dus bijna zooveel als : *voedster* en *voedering*. Kil. heeft *voye* in de onderscheidene beteekenissen die min of meer met de hier gemelde in verband kunnen gebracht worden; zoo is *voye* bij hem 1° frisse, bloemwerk, l. *zophorus*; 2° voye, frise van de koetse, *frons lecti*, etc; 3° voye van de kercke, l. *ambitus, peribolus, repagula tecti plani; lorica*; 4° *voyen* of *kanteelen*, tinnen, enz.

VOOIKAK, VOOKAK, bijv., buikziek, rot als kak, mouter, fr. *blet* : *die peer, die raap is vookak. Sommige peren, die vookak zijn, deugen nog om geëten te worden* (Br., Antw., Kemp., Limb.). Het is samengesteld uit : *kak* en *voo*, eene verbastering van : *voos* of *vuns*. of eer van : *vod*. Z. vod, vodsig (824), voos en pens (468).

VOOL, m., vrouwensluier, fr. *voile*, engl. *vail*, sp. *vela*, ital. *velo*, l. *velum*, waarmeê ons *falie* en 't fr. *faille* in verband staan.

VOOR, VOORE, VORE. In Westvl. bet. *voore* : rand, boord, b. v. van eene klak of van eenen hoed. Z. vooi. Door *voor* verstaat men in Br. en

elders meest : de rechte groef of 't grachtje dat in eenen akker met ploeg of schup gemaakt is, doch ook het geakkerde land dat tusschen die groeven ligt : *hij heeft geene voor land*. *Vore* of *voor* is : voere (gang, streek), zegt Bild., bij de Latijnen *furea* of *porea*, hetgeen echter bij hen de streek aarde tusschen de twee voren beteekende, niet de groeve van 't ploegijzer zelve. Z. rijmuren (542).

VOORAARD of **VOOROORT** (uitgespr : *veuraot, veuroot*) is in N.-Br., althans te Eindhoven en elders, hetzelfde als in 't Hagel. : *voorling*, als omstr. Leuven : *vordel*, uitgesproken : *vöddel* (*o* als de fransche stomme *e*); langs den westkant van Brussel : *vorrel*, en bet. : het voorste of het achterste einde of de beide uiteinden eens aards (5) of stuks akkergronds, waar de in ploeg of egge gespannen peerden op omdraaien als men weêr naar 't ander einde heen ploegt of egt. De *vooraard* of *vorrel* is dus de rug, 't gewend of de voor die vóór en achter dwars de andere ruggen of voren ligt. Het zou kunnen samengest. zijn uit : *voor* en *aard* (5) of liever *oort* (niet hoofd), gelijk men zou kunnen gissen. *Oord, oerd, ord*, o., zegt Bild. (II, 299), is : end of ende in den zin dat het zoowel 't begin als het einde of, gelijk men zegt, beide enden van iets bet., dus inzonderheid mede de punt van een zwaard, en hiervan : *oordijzer*. « Bekend is de gewone bet. van : *oord*, doch minder die van : *hoek* en daarvan die van : *grens*, zegt Hoeufft (433). Eenigszins met hoek overeenkomende, had *oord*, oulings *oert*, voorheen de bet. van : punt, waarvan nog : *oordband*, oulings : *oordijzer*, bij Kil. oortijzer, en dit vert. hij door : *ora ferrea vaginae, ferrum extremae vaginae*, en oort ; *ora, extremitas, extremum*, en ook : *cuspis, mucro* (punt). » In de prov. Drenthe is *wenakker, wendeakker*, in het hgd. ook : *wendeacker*, 'tzelfde als in Br. : *voordeel* of als *voorraad*, van : *akker* en *wenden* (keeren). Z. bij Adelung *wengelgerte*, aangewende anwand. In 't Hagel. zegt men, *hoofddeel, hoorldeel*.

VOORBAAT, VOORBATE, v. *Op voorbate*, of *op voordeel* bet. in Vl. 'tzelfde als in Br. : *op voordeel* (vöddeel), vooraf, te voren, van te voren, op voorhand, fr. *d'avance* : *hij heeft zijnen loon op voorbate al weg*. *Hij heeft zijn antwoord op vöddeel gereed gemaakt*. Z. voortkappen.

VOORBIECHT, v., *de Confiteor* of eene algemeene belijdenis der zonden, die vóór het biechten gezegd wordt (overal).

VOORBIJZENDEN, in Br., Antw., Kemp. en N.-Br. voor : doorzenden, afwijzen : *hij zendt al de bedelaars en leurders voorbij*.

VOORBIJZWALMEN , **VOORBIJZWALUWEN**, ongemerkt voorbijgaan (Gent). Van : *voorbij* en *zwaluw*. Z. zwolm.

VOORBRENGEN, aan de deur jagen : *breng dien kadé maar voor* (Hagel.).

VOORBRUILOFT (*veurbroeloft*), bruiloft die vóór de gewone bruiloft gehouden wordt (Limb.).

VOORDE, VOORT, weg, doorgang (Br., Antw. , Kemp. en elders). In de omstreken van Nijmegen heet ook *voort* : de lage en smalle doorgang of straat. Zelden wordt dit w. nog alleen gebr.; meestal dient het om sommige bepaalde wegen en straten of gangen over of door een water aan te duiden : als : *de diepevoorde, de papenvoorde, de enge voorde*. Vroeger werd *voort* soms m. doch meest v. gebr.; zoo leest men in oude papieren : *'t hof ten voerde* (Vilvoorde); *aen den voert; de oude voerde* te Boortmeerbeek. *Voort* is overgebleven in een aantal dorps- en plaatsnamen, als : *Amers-*

…lfoort, *Steen-*
…nz. *Voort*
…urt, zoo
…enck-
…Bij

…u :
…er (II,
…lijk ook :
…ers : overstap,

…aat en vorrel.
vorderen.
(vertoonen), wordt in de
…j als znw. gebr. voor : toon-
…ak, toog, fr. *buffet;* bij Kil. : *veur-doen*, veur-berd, l. *projectum tabernæ.*

VOORDRACHT, thans veel gebr. in den zin van 't fr. *conférence* : *eene voordracht geven, houden, hooren; voordrachthouder*, fr. *conférencier.*

VOOREINDE (veurende): *wij zullen daar kort vooreinde meê maken,* wij zullen daar licht meê gedaan maken (Kortrijk en omstr.).

VOORGEBORCHT der helle.

VOORGOED, ernstig, gemeend, zeer, voor geld : *het regent voorgoed. Zij spelen voorgoed* (Br. en elders). Z. voorkwaad.

VOORHAND, voorrang. *Ergens* of *bij iemand de voorhand hebben*, 'tzelfde als : ergens een voetje voor of witte voeten hebben, er meer dan anderen te zeggen hebben, er den voorrang hebben : *de vleiers en stoffers krijgen meest altijd de voorhand* (bijna overal in 't Z.). *Op de voorhand zitten*, het eerste moeten uitspelen, het tegenovergestelde van : *op de achterhand zitten*, het laatste moeten uitspelen (Limb. en elders).

VOORKAPPEN wordt gezegd van een collegiaan die, als hij bij zijne medeleerlingen komt in 't collegie, reeds bij den eenen of anderen wat geleerd heeft.

…KOOPERSE, te Leuv. en omstr. veel …gd voor : 't fr. *herbière, fruitière,* …rouw die fruit en groensel of …skruiden in groote hoeveelheid …nkoopt, en om winst met den kleine op markt of elders uitverkoopt : *die vrouw is voorkooperse in fruit.* Z. perkoos (471) en groenselvrouw (166). *Voorkooper*, van : *voorkoopen* (opkoopen), is minder in gebr. Men zegt meer : *opkooper*. Kil. heeft : *veurkoop doen, veurkoop houden* en vert. dit : *in solidum ante empta dividere, merces preëmere minoris easque post pluris vendere.*

VOORKUIZEL, voor kwaad, niet om geld : *wij spelen voor kuizel* (Antw.); van : *kuizelen*, dartelen.

VOORKWAAD, het tegenovergestelde van : *voorgoed : het is maar voorkwaad*, 't is niet ernstig, niet gemeend. *Voorkwaad spelen*, voorniet of gratis (Br., Antw.); te Antw. ook : *voor kuizel* (308).

VOORLAND, o., gedeelte bouwland dat, bij het betrekken eener bouwerij, dadelijk in gebruik kan genomen worden, terwijl de verdere bouwgronden eerst van de daarop staande vruchten moeten ontbloot zijn (Limburg).

VOORLING. Z. vooraard en vorrel.

VOORLOOP rammenas (Willebroek). *Voorloop van jenever, van kandijs* (Antw.).

VOORMAANTJE, o., het spel om het halfkwartuur op den beiaard (Brugge).

VOORMONDER (*veurmunder*), m., momber, voogd (Limb.); bij Meyer : voormondig, voormondschap, voogdijschap, mondboorschap, voormonde, mondboor, voogd, voorspraak.

VOOROORT. Z. vooraard.

VOORRI. Z. voederij.

VOORSCHELLIG, bijv., genegen om voor te loopen, om overal de eerste te zijn, als in 't spreken, enz. (Ronse).

VOORSLAAN, b. w., 'tzelfde als : baarslagen of baardslaan (25) en aarslaan (5). Vanhier : *voorslag*, de graanschoven aldus uitgeslagen : *in den uitgang dorscht men den voorslag* of de *voorslagen* (omstr. v. Leuv. en Mechel.).

VOORSNAPPIG (veursneppig), bijv., gezegd van iemand die altijd vooraan of eerst wil zijn in het spreken of anderszins (Limb.).

VOORSNOER of KLINKSNOER (252), dun snoertje dat men aan eene zweep of klets doet opdat ze klakken of kletsen zou (h. en d. in Westvl.). Z. kletsoor (250) dat samengesteld is uit *klets* en *oor*, *oord* of *oort*, uiteinde, punt. Z. vooraard, en *oor*, in oorsprong, bij Weil., Bild. en Ten Kate.

VOORSTE, superl. van : *voor*; in Westvl. voor : verste; men treft ook aan : *vorder* voor : verder; bij Kil. *voordste*, l. *ultimus*, engl. *furthest; voorder*, *ultérieure* (verder). In Oostvl., dan toch te Gent, bet. *te voorste staan*, b. w., voorstaan, beschermen, bevoordeeligen : *ik zal u te voorste staan*, ook : vooruitgaan.

VOORT, VORT, VOERT, FOERT, bijw., weg, heen. : *ik ga vort* (Br., Limb. en elders). Z. voorde of voort (wadde) bij Weil.

VOORTRIEMEN, voortroeien, voorbijgaan : *laat hem maar voortriemen*, gebaar dat gij hem niet ziet, laat hem maar betijen (Oostvl.).

VOORUIT, v., kracht (St-Nikolaas).

VOORVAL, misval : *onze buurvrouw is wel ongelukkig, zij heeft weêr een voorval* (omstr. v. Kortrijk).

VOORVEL, o., lederen voorschoot, schootsvel (Hagel. en elders).

VOORWAARDE, voorbaat. *Iets in voorwaarde hebben*, voor iets reeds geld geboden hebben, er reeds spraak van gehad hebben (Westvl.).

VOORZOOI, voor : voorzieding, bet. : stuikbier en stuik (Waas); van : *voor* en *zooi*, wortel van : *zoden*, zieden.

VOOS, VOOZEN. *Voos*, van 't fr. *voix*, l. *vox*, algemeen in 't Z. voor : stem, en *voozen*, in Vl. *voizen*, voor : zijne voos of stem geven, stemmen of kiezen, fr. *voter* : *die heer krijgt mijne voos niet meer. Gij hebt hier geene voos* of *voozen te geven* of *niets te voozen*, gij hebt hier niets te zeggen. *Hoe het met dien zieke zal afloopen, de voozen zijn er nog van te geven. Gij moogt niet meêvoozen*, d. i. meêstemmen, niet meê doen. Men zegt ook bijna overal : *afvoozen*, *invoozen*, *uitvoozen*, *medevoozen* : *de borgemeester is er uitgevoosd*.

VOOS, bijv., dat Kil. ook : *voosch* en *vooghs* schrijft, bet. bij hem : *spongiosus*, d. i., volgens Weil., vol van luchtgaten zoo als eene spons; *fungosus*, sponsachtig en licht als eene kampernoelie of paddestoel. Vandaar dat men algemeen zegt : *vooze rapen*, zaplooze, rapen, *vooze radijzen*; *die peer is zoo voos als eene raap*. Eene hiervan afgel. bet. is die van : smaakeloos, flauw, iets dat smaak noch deugd heeft, zooals iets dat zijn kracht en sap verloren heeft, ook vert. Plant. en Kil. *voos* door : *insipidus*, *vietus*, *fatuus*. Men gebr. *voos* ook voor : slee : *mijne tanden zijn voos van op de citroen te bijten* (Br., Antw.); uit de omstr. van St-Truid. zond men *voos* met de bet. van : lui, vadsig : *eene vooze meid*. Z. vodsch. *Voos* is waarschijnlijk verwant met : *vuns*, *vunzig*, vochtig riekend, dat bij Kil. *vuntigh, vunstig* is, l. *mucidus*, *situm resipiens*.

VORDEL. Z. vorrel en vooraard.

VORDEREN, VOORDEREN en ook VERDEREN, bevoordeelen, bevorderen,

vooruithelpen, beschermen, dienstig, voordeelig zijn. In Vl. en een deel van Westbr. bestaat de algemeene wensch : *God voorder u* of : *God verdere u*, dat de voorbijganger tot den arbeider zegt en deze antwoordt : *God beware u;* het bet. : God helpe u, God bescherme uwen arbeid. Plant. vert. *God vordere u* door : *Dieu vous avance*, Kil. door : *bene fortunet Deus quod agis, incepta secundet Deus, prospere secundet quod agis; sit faustum et felix quod agrederis.* Dit alles heeft bijna den zin van wat men op onze muntstukken leest : *Dieu protège la Belgique.* Ruysbr. heeft : *vorderen* ook in den hier gemelden zin : *ende alle dingen die ons vorderen* (I, 13, r. 1). *Ende al dat ons daertoe vorderen en helpen mach* (II, 82, r. 19).

VOREN of **VUREN MAKEN**, **VEURMAKEN**, in voren leggen, omploegen (Westvl.). Men zegt h. en d. ook : *murenmaken* en *rijmuren* (542); bij Kil. *voren*, l. *sulcare*, *striare*, sax. *fahren;* van : *voor*, *vore*, l. *sulcus*, fr. *sillon* : *dat landt voren met den ploege*, *seillonner la terre*, *imporcare*, *ducere sulcos*, *tirare* (Plant.). *Eene vore in 't velt oft vorge*, *ackervore* verfr. Plant. door : *un rayon pour faire escouler l'eau du champ*, *sulcus*, *colliciae*, *hydralanx*, *lacuna*, doch dit heet in Br. : eene *watervoor*. En wat wij *rug* (559) noemden is bij Plant., *bedde*, *gewendt*, fr. *seillon*, *la terre eslevée entre deux rayons sur laquelle croît le blé*, etc. l. *libra*, *porca*, *regesta terrae*, *scamnum*, *regestum*. Z. gewend (155).

VORM, 1° 't inwendige van eenen knoop; 2° soort van knoop zooals die aan onderkleêren worden gedragen en zeer eenvoudig zijn (Limb.). Vorm, v., *varen*, *fougère* (Waas).

VORREL, **VORDEL**, **VODDEL**, m., het voorste en 't achterste gedeelte van een bebouwd stuk land dat ten dwarse van de gewenden of voren ligt, voortijds toen de akkergronden zoo duur niet waren als nu, liet men dikwijls dit gedeelte ledig liggen en het diende dan tot uitweg van een veld, en daarom wordt nog, langs den westkant van Brussel, de veldbaan, die zich op het veld verliest, *vorrel* geheeten. Kil. schrijft *vorle* en vert. het door : *orga*, *margo agri* (d. i. : uiteinde), boord, oort, kant en ook : *plantarium in extremitate agri* (Z. kant, blz. 220). Het ital. *orlo* bet. ook : uiteinde, in 't spaansch *orillo* : boord, einde. Het w. kan samengest. zijn uit : *voor* en *del* eene verkorting van : *deel;* doch in 't Hagel. zegt men : *voorling* en in Westbr. *vorrel*, en hier is geen *deel* in te ontdekken; daarom zou *vorrel* en bij Kil. *vorle*, wel een diminutief kunnen zijn van : *voor*, *vore* of *vorre*, dat is : voere (streek, gang) of ook : klein gewend. In Limb. zegt men : *veurdel*. Z. vooraard.

VORSTER, uitgespr. : *veuster* (*eu* kort), politiedienaar, fr. *garde de ville* (Lier); te Hoogstraten is 't de veldwachter; in sommige dorpen der Bar. van Breda noemt men de gerechtsdienaars ook : *vorsters*. In de Meierij wordt de gerechtsbode algemeen : *vorster* geheeten, en die post heeft daar eenig meer aanzien dan elders. Eindelijk is *vorster* of *forster*, boschwachter; bij Kil. *forestarius*, *saltuarius*, *custos nemoris*. *Forst* of *furst* was, zegt Kil., bij de oude Germanen : bosch. Hiervan hebben de Franschen *forêt* en *forestier*, en de engl. *forest* en *forster;* 't wallisch of bretonsch *forest* is bij Boxhorn overgezet door : *sylva*, *nemus*. Bij Kil. bet. *vorster* of *forster* niet slechts : *praefectus sylvae* (boschwachter of eer boschtoezichter), maar ook : *praefectus rusticus*, *praetor ruralis*, *praefectus pagi*, *praefectus carceris*.

VORT, of **VURT**, veel in Vl. gebr. voor : rot, verrot, hgd. *faul*, fr. *pourri* : *vorte visch, vort ei. Beloften en vurte appels zijn zacht, men kwetst er niemand meê;* 1° een oud spreekw. zegt : *liever op een vurten wagen dan op een nieuw schip;* bij Kil. is *vort* : ver-rot, l. *mucidus*. Z. vookak. Vanhier 't w. *vorten* of *vurten*, rot worden, rotten, verrotten, fr. *pourrir*, hgd. *faulen, faulwerden* : *hij zal nog vorten in zijn bed. Onze pataters zijn weêr gevurt.*

VORTEN. Z. vort.

VORTZAK, VURTZAK, 1° rotzak; 2° vurte of rotte pataat (Vl.). Z. vort.

VOS, voskleurig, ros, fr. *roux*, l. *russus, ruffus*, hgd. *fuschroth* : *zijn haar is vos geworden van de zon* (Br., Belg.- en Holl.- Limb.).

VOS, o. (rolbaanw.), rond putje aan het uiteinde van de rol- of bollebaan in hetwelk men den bol moet trachten te rollen : *de vosbol is de bol die in het vos staat* (Kl.-Br. en Waas). *Het vos* is in dit spel zooveel als de roos in 't doelspel. Indien *vos* geene verbastering is van : *vorst* (voorste, eerste) of van : *vast*, dan moet het *fosse* zijn, bij Kil. vert. door : *fossa, fovea, scrobs*, gall. *fosse*.

VOSSEN, foppen, op eene slimme wijs bedriegen, vogelen, en voorts in 't algemeen : onkuischheid bedrijven (Br., Antw. en elders).

VOSSESOPPEN. Z. sop (648).

VOSTER. Z. vorster.

VOT, v., mv. *votten*, is van dagelijksch gebr. bijna door gansch Limb. en in de Luiksche Kemp. 1° in de beteekenis van 't Holl. en Brab. : *gat, kont*, het achterste, de billen. *De kat zit op heur vot. Kleine kindertjes, die ondeugend zijn, slaat men op de bloote vot.* Spreekw. 1° *Iemand met de vot in de hekel zetten*. Dit zegt men tot kleine kinderen die niet braaf zijn of niet willen leeren. 2° *Zijne vot vol schulden hebben*, d. i. diep in de schulden zitten. 3° *De handel ligt op zijn vot*, d. i. gestremd, b. v. in tijd van oorlog. 4° *Het aan zijn vot hebben*, d. i. aan zijne broek hebben. Z. gat. 2° Verder wordt de bet. van dit w. uitgestrekt tot dat gedeelte van de broek dat tegen de vot of 't gat drukt, en ook *bodem* genaamd wordt : *de vot of bodem van de broek*. 3° Ook noemt men in die landstreek *vot* : het onderste gedeelte van eenen boom, ook *boks* (Z. 67) en elders *aarsgat* geheeten : *de vot van de boum deent veur borhout* (brandhout) (Limb.). Men treft in de Holl.-woordenboeken dit woord nog slechts aan in de sam. *hondsvot*, dat de Holl. m. bezigen, de Limburgers, integendeel, v. evenals *vot*. In Limb. heeft *hondsvot*, buiten de beteekenis die men in de Woordenb. aantreft, nog die van : niets, niemetal. *Ge kriegt en hondsvot, ge kriegt hondsvotten*, d. i. nietmetal. Wijders treft men in Limb. het w. *vot* nog aan in de sam. *nonnevot*, dat een zeker gebak beteekent : *nonnevotten zijn lekker*, in 't fr. *religieuse*. Van *non, nonnen*; verders in *kulvot*, ook *kulbroêr* genaamd, iemand die de gewoonte heeft om te kullen of te foppen; in *vottekruiper* (*ui* als *oe*) voor : gatlikker, in 't fr. *adulateur*. Ook zegt men : *iemand in zijne vot kruipen*, d. i. *faire l'adulateur*, den lagen vleier spelen. *Vot*, mv. *votten*, kan wel 't zelfde w. zijn als *vod*; doch, volgens Bild. (III, 225), is het heel iets anders. Deze taalkundige zegt dat *vot*, in *hondsvot*, de mannelijke *roede* is en, bij vernoeming, *kind* of *welp*, m. als wortelsylbe van 't oude werkw. *foten*, waarvan 't oud fr. *fouter*. Het hongaarsche *fiu* en het samojeedsche *pu* voor : zoon, zoo wel als 't l. *filius, foetus, foetura*, en 't gr. φύω heeft ook geen anderen grond. *Handsvot* is dus eigenlijk : *hondjong*.

Het angelsaks. *foth* wordt ook voor de vrouwelijke *vulva* en *uterus* gebr.; het *Runisch* heeft ook *fud* voor: *matrix*, en 't deensch *föde* bet. : telen, baren, 't fr. *foutre* en *foutu* is bekend en behoort met hun eeuwig *cul* tot de *gentillesses* van die zoo beschaafde taal en natie. Kil. heeft het oude *folle* of *futte*, hgd. *futh*, vert. door *cunnus*. Z. fotse (132), kut (309).

VOUTE, 1° gewelf, steenen boog, wordt in Vl. veel gezegd 1° voor : gewelfde *voute* of welfsel. *Is de voute al gesteken*; 2° *voute*, v., voor kamer boven den kelker wat hooger dan de keuken en wat lager dan de zolder of eerste stagie, bovenkamer, kelderkamer, opkamer (Vl.). Z. hoogkamer (193), dat, evenals *voutekamer*, in Vl. eigenlijk is de kamer boven de voute of het gewelf dat boven den kelder is. Bij Kil. is *voute* vert. door : *cella concamerata; locus subterraneus concameratus; latrina concamerata; apotheca; cella; gall. Voulte*, angl. *vault*. Vanhier : *vouteeren*, *voeteeren*, en *gevouteerd* dat overal veel gebr. wordt : *eene gevouteerde kamer*.

VOUTEKAMER, 't zelfde als : *voute*, doch minder gebruikt (Vl.).

VOUW. *Eene rank in de beste vouw slaan*, ze ten beste schikken (Oostvl.).

VOUWERIJ, drukkersw., het vouwen der afgedrukte bladeren in den vorm van eenen boek (Leuven).

VR. **WR**. De ww. als : wraak, wreed, wrijf, wrijven, wrevel, wrikken, wroegen, wroeten, wrong, enz., worden in 't Z. meest met *vr* uitgespr. als : *vraak, vreken, vreed, vrijf*, enz.

VRAAGBOEK (de) was in onze jeugd de naam van den kleinen Mechelschen katechismus; een boek met vragen en antwoorden.

VRAAGSCHOTEL, vraagal, een vraagziek mensch (Br.). Z. vraagsteert.

VRAAGSTEERT, vraagal, een vraagzieke, die niet ophoudt alles uit te vragen (Vl.). Z. vraagschotel.

VRAK. Bij Kil. bet. *vrack* 't zelfde als : thans : wrak, gekrenkt, gebrekkig, enz., l. *vitiosus*; doch in Br. spreekt men *wrank* (zuur, scherp van smaak) ook *vrak* uit : *die peer is vrak*.

VRATTEL, v., voor : vraat (Limb.); Pomey heeft *vrat* voor : *wrat*.

VRECH. Z. vreg.

VRECHT, o., vierde van een bunder, dagmaal (Limb.).

VRECHTE, v. en m., voor : vracht, in den zin van last, voeder (L. van Aalst).

VREDEN, **VREE-ËN** of **VREËN**, b. w., met eenen vree omringen, omtuinen : *die weide is gevreed geweest* (Hagel., Belg.- Limb.); Kil. heeft, in dezen zin, *bevrijen*, vert. door : *munire, tutum reddere* (vrijmaken). In de pr. Drenthe ook bet. *vreding*, *bevreding* : omheining, afschutsel van eenen grond, put of andere dingen. Vandaar : *huisvrede*, *het recht bevredigen*, enz., alles zeer dikwijls in het Land voorkomende. In Overijsel : *wrochten*. Z. Halbertsma, volgens wien omheining de oude bet. is; Ten Kate (II, 494) verschilt; 't hgd. is *friede, frieden, friedhage, befriedigen, eindfrieden*. Z. Adelung op alle deze woorden en 't Archief (1, 363).

VREE of **VREDE**, m., al wat dient om een hof, woning, veld, weide, enz. af te sluiten, te omtuinen of omheinen en te bevrijden, als : haag, staketsel, gracht, waterloop, enz. : *maak eenen vree rondom uw blok. Die twee geburen twisten om den vree* (Hagel., Belg.-Limb.). *Vree* of *vrede* is voor : bevrijdsel, bevrijing en is hier in zijne eerste beteekenis. Z. bij Kil. *vreden* en bij Weil. vrede.

VREE, andere uitspr. van : wreed, bet. in Limb. 1° rauw, woest, scherp : *verkenshaar is vree. De wind is vree*; 2° ongevoelig, onbarmhertig, sterk, gezond : *die man is vree van aard*

(Limb.). Z. *vreg.*

VREEDZAMIG, vreedzaam (Br., Kemp. en elders); bij de Ouden : *vredsaemigh.*

VREEËR of VRÉ-ËR, in de omstr. van Brussel onder de kinderen gebr. in den zin van 't fr. *traître*, verrader, van welk het eene verbasterde uitspr. is. Zij verstaan er door : een tokker (toeker), een die de zwakkeren mishandelt.

VREEF, voor : wreef, wrijf (Vl.).

VREEMD (vremd), 'tzelfde als : eenhandig (114), eenzaam, aardig, zonderling, onwetend : *dat is een vremd kind* (Eekloo en elders).

VREEND, verkort van : vereend, hetzelfde als : eendelijk, eendig (Westvl.).

VREENSRICHTER, vrederechter; die *n* vindt men terug in 't hgd. *friedensrichter* (Limb.).

VREEUM, VREEUMEN. Z. vadem.

VREG, VRECH, bijv., ongetwijfeld hetzelfde als het hgd. *frech*, wordt in Limb. gebr. in den zin van : vrijpostig, stout, onverschrokken, woest, brutaal, schaamteloos, of 'tzelfde als : *astrant* (21), waarvoor men in Br. ook zegt : *geassureerd* (gassereed) : *dat is ne vreche kerel; vregheid, vrechheid*, vrijpostigheid, hgd. *frechheit*; in 't Zweedsch is *fraek*, Deensch : *frek* verwant met : vrij, hgd. *frei*, ook met fr. : *feroce, farouche* en ons *vrank.*

VREGEL en VREGELEN zijn gewis dezelfde ww. als in Limb. : *vreiel, vreielen* of *vreigelen*, verwant met : *wrevel*, enz., en worden in een deel der Kemp. gebr. *vregel* of *vregeleer* voor : een die lastig of koudelijk is, en *vregelen* voor : koudelijk zijn.

VREIEL, m., moeilijkheid, kwaad, knoop : *daar zit een vreiel in ; vreielen*, uitgespr. : *vriegelen*, moeilijkheden opwerpen, in een gesprek niet willen toegeven, fr. *disputer ; vreieleer, vreigeleer ; vreielerij, vreigelerij, vreigelachtig, wrevelig* (Limb.). De wortel van dit w. en die van *wrijven* schijnen dezelfde te zijn. Z. gevreiel (153).

VREIELEN, enz. Z. vreiel en gevreiel (153).

VREIGELEN, VREIGELEER. Z. vreiel, gevreiel (153).

VREILEN. Z. vrijlen.

VREK, schaamteloos, roekeloos (Venlo). Z. vreg, vrech, dat hetzelfde w. is.

VREKELEN, in Kl.-Br. 'tzelfde als : frikkelen (133) of flikkeren (128). Z. vrikkelen.

VREUDE, v., hgd. *freude*, vreugd (Limb.); Meyer heeft *vrouwde* voor vreugd, blijdschap en Ruysbroek : *vroude.* Z. vro.

VREUELAAR, VREUELEN, VREUGELEN, Z. vruielen.

VREUTELEN, b. w., andere uitspr. van : wroetelen, of freq. van : *wroeten : de mol vreutelt in de weide. Omvreutelen*, omwroeten (Limb.).

VRIBBELEN, b. w., draaien, samendraaien, samenwringen, wordt bijzonderlijk gezegd van : garen, koorden of iets van dien aard (Vl.).

Toe vribbelt, draeyt en kletst maer aen,
Den bô moet haest naer Brugge gaen,
(Liedjes der kantwerksch., 17.

't W. is verwant met : *wrijvelen*, freq. van : wrijven.

VRIED- of VRIETHOF, m., in Limb. voor : vrijthof of vrijdhof, gelijk men 't oulings ook schreef; bij Weil. is vrijhof een omtuinde hof, hgd. *friedhof*, fr. *enclos*; bij Kil. vryd-hoof, d. i. besloten hof, hof aan eene woning gelegen, binnenhof, voorhof, l. *atrium*, in welken laatsten zin Ruysbr. het w. ook heeft, kerkhof, enz. Plant. verfr. *vrijhof* door : *metairie ou la cour d'une maison rustique*, l. *colonia, area.*

VRIEZEMAN, m., overal voor vorst gezegd, en ook in Vl. een ingebeeld wezen, evenals *boddeman, Pietje baboe*, waar

men de kinderen meê bang maakt in den winter, opdat zij in koude of sneeuw niet zouden loopen: *de vriezeman zal u pakken, zal in uwe handen weten komen* (Vl.).

VRIJ, VRIJE. *Vrij en vrank* zegt men in 't Z. in het N. veel: *vrank en vrij*. Door *vrij* verstaat men in 't spel de plaats waar men vrij is, waar men een meêspeler niet kan aanmaken: *hij is op zijn vrij*, niemand kan hem schaden. *Vrije* voor: vrijstok, stok met eene stroowisch bovenaan gebonden, stekende op eenen akker ten teeken dat de schapen daar moeten afblijven (h. en d. in Vl.).

VRIJBOSCH, bosch gelegen te Staden, Wouwen en Vlerken bij Dixmuide. Men zegt ook: *Stadenbosch*. In dit bosch hield zich de beruchte rooversbende van *Baekeland* op.

VRIJEIGEN, 't zelfde w. als 't hgd. *freieigen* (allodiaal), komt in Westvl. voor in den zin van 't fr. *misantrope*.

VRIJEN, liefhebber zijn: *hij vrijt in duiven* (Antw.). Z. spelen.

VRIJF, in Limb.: *vrief* voor: wrijf (overal in 't Z.).

VRIJFSTAKE, wrijfstaak, staak op de weiden waartegen de koeien zich wrijven (West-vlaand.).

VRIJLEN of **VREILEN**, b. w., uitermate spannen of doen spannen, b. v. eene koord over een voeder hooi of eene kar stroo; een doek langs eenen kant rekken zoodat hij spant, ook: te vast binden: *hij vrijlt zijnen neusdoek tot scheurens toe* (Hagel. en elders.). 't Zal voor *verijdelen* zijn.

VRIJSCHODDELEN, touteren, schongelen, (Maaseik). Z. schoddelen (591) en bijzen.

VRIJVELING, voor: wrijveling en dit voor: wrijving (Westvl.).

VRIJVEN, voor: wrijven: *wat zit gij daar altijd te schrijven en te vrijven; schrijvers en vrijvers* bet.: pennelekkers (Vl., Br. en elders).

VRIJWERK, het tegenovergestelde van: vast of aanhoudend werk, straatwerk, zooals: kooldragen, schepen lossen, straten en riolen kuischen, enz.: *die man is aan 't vrijwerk* (Lier).

VRIJZIN, VRIJZINNIG, VRIJZINNIGHEID, VRIJGEZIND, ww. die thans overal veel in eenen staatkundigen zin gebr. worden voor 't fr. *libéral, libéralisme* en al zulke holklinkende woorden.

VRIKKELAAR. Z. vrikkelen.

VRIKKELEN, o. w., ongerust zijn, nooit stil zitten, altijd in beweging zijn; hiervan: *vrikkeleer*, een die ongedurig is, die nooit stil zit (Vl.). Het is het freq. van: *vrikken* of *wrikken*, 't zelfde als bij ons: flikkeren of frikkelen en vrekelen (133).

VRIMEL, voor: *vriemel*, wortel van: *wriemelen*, bij Kil. *wremelen* vert. door: *motitare, palpitare*, komt in Limb. voor in: *een vriemel inhebben* en dit bet. er: bedronken zijn.

VRINDAG, voor vrijendag of: vrijdag (h. en d. in Vl.). Z., over de inschuiving van *n*, blz. 400 en 303.

VRINGEN. Z. wringen.

VRITSEL, m., voor: vritselband, stroo-band, die niet geknoopt maar omgevlochten is (Limb.). Z. vritselen.

VRITSELEN, voor: *writselen*, vlechten, omwringen (Limb.); bij Kil. *writselen* of *vritselen*, 1° *torquere, involvere*, angl. *writh*; 2° *motitare*, enz.

VRO, bijv., volgens Weil. oulings gebr. voor: vrolijk, blijde, verheugd; doch deze bet. heeft het in Limb. nog evenals in 't hgd. *froh*; 't deens. en 't zw. is *frol*; bij Kil. *vro*, sax. sicamb. *vrolick*; bij Ruysbr. staat: *vrogheden*, voor: vreugd, hgd. *freude*.

VROBBELEN, b. w., lichtjes wasschen als 't waschgoed nauwelijks in de loog is; slecht wasschen: *onze meid kan nauwelijks wat vrobbelen. Vrobbeling*, lichte wasch, slecht gewasch; ook oorveeg (Westvl.); in Br. zeg

men : *uitfladderen*.

VROCHEL, m., voor : rochel, vuil uitspuwsel (Oostvl.).

VROED, meer uitgespr : *verroet*, in Oostvl. voor : razend, dol, begeerig : *wil men eenen hond weg hebben, moet men maar zeggen, dat hij vroed is. Een vroede hond*, fr. *chien enragé, furieux. Hij is vroed naar wijn. Vroed* is eene verwrongen uitspr. van : *verwoed* (deelw. van : *verwoeden*), Bij Kil. l. *rabire, rabie agitari*, en *ver-woedt, rabiosus, rabidus, hydrophobus, a rabido cane morsus*. Delf. (556) zegt dat het Zweeds. *wred* en 't oud engl. *wroth* : razend. bet. Z. vreg, vree.

VROEGJAAR (*vreugjaor*), voorjaar, lente, hgd. *frühjahr* (Limb., Gelderl., N.-Br.). Z. uitergaanstijd.

VROEGMIS, in Br. *vru-mis*; in Limb. *vreumis*, de mis die in den vroegen morgend gelezen wordt (Br.).

VROEN. Z. vroon en vroonte.

VROETELEN (*oe* als *eu*), wroeten, waarvan 't een freq. is (Limb. en Vl.).

VROETEN, WROETELEN en VROETELEN dikwijls wroeten, lichtelijk wroeten (Ronse); in Br. zegt men : *vruten*. Z. vroetelen.

VROME. Z. Vroom.

VRONK, m., voor : wrong : *een vronk garen*, en voor : wrok, haat (Br.Vl.); in Belg.-Limb. : knikker.

VROOM, bijv., sterk, kloek (zoo wel in moreelen als in physischen zin), zwaar, diklijvig, gezet : *een vrome kerel. Hij ziet er vroom uit*, d. i. kloek en gezond (Gansch Vl. Belgie en N.-Br.); als znw. is *vroom* of in Vl. *vrome*, v., opbrengst, vrucht, oogst : *'t is een schoone vrome. De eerste vroom*, de eerste opbrengst; *de tweede vroom*, de naoogst of tweede vrucht van eenen akker; alzoo zijn de rapen en peeën, die men in een stoppelveld gezaaid heeft, de tweede vroom (Oostvlaand.). *Vroom* is eigenlijk 't bijv. nw. *vroom*, dat vroeger : batig, voordeelig beteekende. Bij Kil. is *vrome vert* * *fructus, utilitas, ususfructus*, d. i. gewinne (Teuth.), nut, voordeel, baat (bij Ruysbr., Reinaert, enz.). Z. Weil. en Hoeufft (664), bij wien *vroom* breedvoerig behandeld staat, en Delf. (375).

VROONTE of VROENTE, uitgespr. : *vroint*, v., en *vruun*, m. of o., wordt nu en dan in de omstr. van Tien. nog gebr. voor : ledigliggend land, onbebouwde grond, doch grond die meest aan de gemeente toebehoorde : *wat kan ik met die vroente aanvangen? ik zal er boomen op planten*. Vele plaatsen van dorpen en gemeenten, die vroeger onbebouwd lagen, heeten nog : *den vruun, de vrointe* of *vroente*; bij Kil. is *vroente* of *vrunte* vert. door : *ager compascuus, communis ad pascenda pecora, pascuum publicum*, dus zooveel als : vrijgeweide. *Vroonte* komt van : *vroon*, 2e naamval van : *vro* (heer) en is 'tzelfde als : vroonland, vroongrond of -goed, d. i. grond aan den Heer (ten tijde der heerlijkheden in vroegeren tijd) toebehoorende of door den Heer gebruikt. Zoo hadden de Heeren, tot op het einde der vorige eeuw, het recht de ledigliggende gemeentegoederen met boomen te beplanten, verloren hoeken en kanten tot hun voordeel en als eigendom te gebruiken. De heerengoederen heeten eertijds : *vroongoederen*, en deze waren vrij van alle lasten, en vandaar dat *vroon* zooveel is als : *lastvrij land* (Weiland). Bij Bild. is *vroonte* : gemeen stuk gronds, *fundus publicus. Vrunt* was een gemeen gevang. Het bet. eigenlijk en innig : heerlijk goed, heerlijk recht. Z. Hoeufft, die het. w. *vroente* wijdloopig behandelt, en Kil. op *vrunt, vroone*, enz. Z. laar (319), die bijna dezelfde bet. heeft ook *bruul*, gemeente weide, in 't fr. *breuil*, en

dries (106).

VROUW-EENEBROOD, o., lees *verwenenbrood*, fr. *pain perdu*, te Maastr. : een eierkoek met beschuiten (*biscuit*) of 'tzelfde als in Br. : *gewonnenbrood* (155); bij Kil. : *ghewendt broodt, verwendt broodt.*

VROUWSKEREL, groot, kloek en struisch vrouwmensch (h. en d. in Westvl.).

VROUWSTRAAT. *In de vrouwstraat wonen* wordt gezeid als de vrouw meester is : *hij woont in de vrouwstraat* (Vl., Br., Antw. en elders).

VRUCHTEN, voor : *veldvruchten*, als graan (overal).

VRUIELEN, VRUIJELEN, b. w., te veel eten; *vruieleer*, veelvraat, groote gulzigaard (Limb.).

VRUUG, vroeg, hgd. *frühe* (Br., Kemp., N.-Br. en elders). U voor *oe.*

VRUUN, m., vroonte.

VUIF, vijf (Zeeuwsch-Vl.).

VUIKEN, voor : vaatje : *biervuiken*, *olievuiken* (Br., Antw. en elders).

VUIL, in Limb. en Gelderl. : *voel*, bet. aldaar : slim, listig, doortrapt. *Vuile tong*, kwade tong (overal). *Ergens met vuile voeten doorgaan*, iets zoo maar onverlegen afdoen, zonder aarzelen doorwerken : *ge zult daar met vuile voeten moeten doorgaan of gij krijgt er niet meê gedaan* (Vl., Br., Antw.). *De vuile voeten smijten*, iets niets achten (h. en d. in Vl.). *Zich aan iets of iemand vuil maken*, zich bevuilen, benadeeligen met iets of met iemand in aanraking te komen (Gent). *In den vuilen komen, vallen, geraken, enz.*, bet. in Oostvl. : in verlegenheid komen. *Vuile boter*, *vuile visch*, iets dat vuil is maakt. anderen meê vuil en slecht : *'t een is vuile boter, 't ander vuile visch*, de eene persoon of partij is even slecht als de andere (Br., Antw., Vl.). *Vuilevangen*, zich vuil- of zwartmaken. *Vuil* is 't hgd. *faul*, waarvan : *verfaulen*, bederven, verrotten. In Limb. bet. *vuil* (*voel*) ook : lui, en *vuiligheid* (*voeligheid*) : luiheid, evenals 't hgd. *faulheit*. Z. vort, vurt en, bij Weil. vuil.

VUILAARD, VUILBAARD, VUILERIK zijn ww. h. en d. in Vl., Br. en elders gebr. voor : iemand die vuil is, die vuile dingen doet of zegt.

VUILBLEK of VUILBLIK, o., een blikken of ander tuig dienende om de vuiligheid in huis of keuken op te scheppen (Vl., Br.); ook : een slordig vrouwmensch (Westvl.), en in Oostvl.: een oneerlijk nieuwsblad.

VUILBROEK, v., vuilerik, ontuchtigaard, vuilkloot, hoereerder (Br. en elders).

VUILIG. Z. vuilleeg.

VUILIGHEID, overdrachtelijk voor : slechte of booze kinderen : *ik zal u vinden, gij leelijke vuiligheid* (Kortrijk). *Hoe meer men de vuiligheid roert, hoe meer stinkt ze*, zegt men te veler steden voor hetgeen men ook zegt : *hoe meer men een wespennest roert, hoe meer men gesteken wordt*. Dit eischt geen uitleg.

VUILKLOOT, m., vuilaard (Oostvl.).

VUILKRUID, o., onkruid (Br.).

VUILLEEG, bij verkorting : *vuilig* en *vultig*, 'tgeen men in Holl. vuilnisblik noemt, schoon het ook van andere stof vervaardigd kan zijn (N.-Br.). Z. Vuilblek.

VUILMAND, scheurmand, mand waar men al dat vuil is of wat men niet acht in werpt : *de petities der Vlamingen worden in de vuilmand geworpen* (overal in Belgie).

VUILOOR (*voeloor*), luiaard (h. en d. in Limb.).

VUILPOT, m., vuilaard (h. en d. in Vl.).

VUILTAARTE, v., slordig vrouwspersoon (Oostvl.). Z. taart.

VUILTONG, een of eene die achterklap spreekt, langetong (Br., Vl. en elders).

VUILZOETE. *Zijn goed te vuilzoete geven*, het aan lagen prijs of met verlies verkoopen (Kortrijk).

VUILZOPPEN, het lijnwaad voor de eerste

maal in eene min goede loog wasschen (h. en d. in Westvl.)

VUIM, v., uitspr. van : vaâm, verkort van vadem, dikke, sterke draad, koord. Vanhier *vuimen*, voor : vademen, met eene koord omvatten. Z. vuiten, vadem en vum.

VUIMEN. Z. vademen en vuiten.

VUISTEN, eene vuist op iemand maken, met de vuist dreigen (Westvl.). *Recht voor de vuist* zegt men in Br., Antw. en elders, in den zin van : voor de vuist, openhartig, rechtveerdig.

VUISTER, o., is bij de boeren : het gat bezijden in den schoorsteenmuur waarin men zwavelstokjes, enz. legt. Het heeft den vorm van een nis of kapelleken en schijnt voorheen, namelijk ten tijde van het Heidendom, de plaats der haardgoden geweest te zijn (Hagel., omstr. van Diest en elders); bij Kil. : *vuyrstergat*, 'tzelfde als : *maziergat* (367) ; bij Kil. is *vuyster* 'tzelfde als : *vuyrster*, een Kempisch en Vlaandersch w. dat bet. : schoorsteen, heerd, l. *focus*, fr. *foyer; vuyr-muer* (oud), 'tzelfde als : vuyrster.

VUITEN, b. w., licht voor : vatten, in den zin van : grijpen, raken, treffen : *hij heeft naar mij gesmeten, maar de steen heeft mij niet gevuit* (Br.). Z. gevuimen of gevuiten (153).

VUIZEN, veesten (Waas).

VUL. Z. vol : *vulzijn*, genoeg geëten hebben (Westvl.).

VULEN, voor : voelen (Br., Antw., N.-Br. en elders).

VULLEESTEN, VOLLEESTEN, volbrengen, uitvoeren (Vl.).

VULLEN. *De handen vullen*, met geschenken of geld omkoopen (overal). *Met den overdijk vullen*, juist toekomen (Kortrijk).

VULLIG. Z. vuilleeg.

VULLINGS, uitgespr. : *vullijnks*, welhaast, binnen kort (h. en d. in Westvl.).

VUM, VUME, VUMME, v., in Vl. veel bij de boeren gezegd voor : hoop, stapel, mijt, tas, fr. *amas de quelque chose : houtvume, hooivumme, graanvume, stroovumme*, enz. : *venditie van drij vummen sparregaten*. Vanhier het werkw. *vumen* of *vummen* : *het graan vumen*, het in mijt zetten (Vl. en Zeeuwsch-Vl.). Z. mijt (378) en schelf. *Vum* is 'tzelfde w. als bij Weil. en Hoeufft *vim*, doch de bet. verschilt merkelijk. Z. ook vadem en vuim.

VUMEN, VUMMEN. Z. vum.

VUNT voor : vont, doopvont (Br., Vl., Antw.).

VUNZEN, o. w., 'tzelfde in Westvl. als : *veinzen, venzen* en te Eeklo 1° : *vaamzen*, d. i. vuurvatten, vonken, branden zonder vlam : *de baanst will niet vunzen. Het vuur, het hout ligt aan den heerd te vunzen*. Z. bij Kil. *veynsen*, flandr. *accendere sive accendi tanquam scintilla e silice excussa*. J. De Brune (Bancket w. 52) heeft 't bijv. *vunsch* : *die in 't vunsche tintel vallende*.

VUREN (vieren), warmen, opwarmen : *ge moest de kinderdoeken eens wel vieren* (omstr. v. Brussel); *uitvieren*, met een warmen doek wrijven (Vl., Antw.). *Vuren* is ook voor : voeren en voor : voren.

VURENMAKEN. Z. vorenmaken.

VURIGEN (vierigen), o. w., vurig, gloeiend zijn of worden (omstr. v. Tienen).

VURKEN, o. w., in 't marbelschieten de hand vooruitsteken (kinderspel te St-Nikolaas, Eekloo).

VURT, VURTEN. Z. vort.

VURTZAK, rotzak (Vl.).

VUTSEL. Z. voetsel.

VUUG voor : voeg : *in vugen zijn* (Br. en elders).

VUUR (vier) : *ik zou daarvoor mijne hand in 't vier niet durven steken*, ik zou dat niet durven zweren of vast verzekeren. Deze spreekwijze, onder 't volk in Br. en 't Hagel. zeer gemeen,

schijnt haren oorsprong verschuldigd te zijn aan den tijd toen *de proeve des vuurs* nog in zwang was om de waarheid te bevestigen. *Iemand bij het vier zetten*, hem bedriegen (Westvl.). *Het lang vier afgaan*, *afloopen*, traag gaan of loopen (Westvl.). *Tusschen twee vuren zijn*, omringd zijn van moeilijkheden : *vier noch vonk hebben*, niets hebben (Br., Vl. en elders). *Te vuur en te zweerde*, in allerhaast (Gent).

VUUREINDE, voor : vooreinde. *Met iets korte vuureinde maken*, er gauw meê gedaan maken (Ieperen).

VUURMADE, VUURWORM, made of worm die in den donker glinstert. Bij Kil. is *vierworm* vert. *scarabeus lucanicus*, *taurus*. Z. veemol.

VUURSCHOP, VUURSCHUP, het 1e in N.-Br., het 2e in Br., Antw. en Kemp. voor : aschschop.

VUURVLAAG, VIERVLAGE, noorderlicht, fr. *aurore boréale* (Westvl.). Samengest. uit : *vuur* en *vlage*. Volgens Bild. is vlaag, vlag en vlam van : *vla-ën*, slaan, heen en weêr slaan, wapperen. Volgens Kil. is *vlagghe* in 't engl. *flagge*, in 't saks. *flege*, l. *flammeum*, *flammeolum*.

VUURWERKER, degene die in de smis het ijzer met eene tang keert en omwendt (Antw.).

W

W is verwant met *d*, *g*, en allernauwst met *v*; immers het volk spreekt de *w* veeltijds uit als *v* en de *d* soms als *w*. Zoo zegt men b. v. *baven*, *vreken*, *vronk*, enz. voor : bouwen, wreken, wronk, ook *houwen* voor : houden. De ww. met *v* of *gu* in 't fr., lat. of andere talen beginnende, hebben in de onze eene *w* als : *worm*, l. *vermis*, fr. *vers*; *wijn*, l. *vinum*, fr. *vin*; *wind*, fr. *vent*; *waaiën*, l. *ventilare*; *wade*, *wed*, l. *vadum*, fr. *gué*; *wesp*, l. *vespa*, fr. *guêpe*; *Willem*, fr. *Guillaume*; *Walter* (Wouter), l. *Gualterus*, fr. *Gautier*; *weer* is verwant met 't fr. *guerre*; *winden*, fr. *guinder*; *waal* met *Gallia*, fr. *Gaule*; *weede*, fr. *guède*; *wijze*, fr. *guize*, enz.; *want* is in 't fr. *gant*.

WAAI, m. als wortel van : waaien, voor : waaiïng, gewaai of wind : *die boom staat in den waai* (Br., Vl.); bij Kil. *waeyinghe*, wind en lichte kaakslag. Z. 't volgende en gewaai (153).

WAAI, m., 'tzelfde als : gewaai (153), de takken die op den boomstam staan : *die boom heeft eenen schoonen waai* (Oostvl. en elders). Ook het gebladerte of loover van knolvruchten als : rapen, beeten, aardappels heet men in 't L. van Aalst en Waas ook : *waai*, elders in Oostvl. is 't : het zeil aan den arm van den molen. Blz. 153 gisten wij dat *gewaai* en *gewand* wel 'tzelfde konden zijn ; inderdaad de *waai* of 't *gewaai* eens booms of 't *gewei* eens herts is als hun gewand of gewaad; bij Kil. is *waede*, *waet* ook 'tzelfde als : *ghewaede*, ghe-wand, l. *vestis*, *indumentum*. Bild. leidt *gewaad* af van : *waden*, *wa-en* (omvatten) of van *wade* of *wate*. De muur is als het gewand, gewaad, d. i. het bekleedsel, bedeksel, omhangsel, beschutsel van een vertrekplaats of huis, en daarom heeft men hem zeer wel : *wand* geheeten. *Lijnwaad* is *wade*, *wand* of gewaad, deksel van linnen. Men noemt de brade of kuit ook : *wade*; omdat de kuiten de beenen als omkleeden.

WAAI, v., soort van vischnet, schepnet

(Antw. st. en pr., Kemp., Limb.). Bij Kil. : *waede*, waeye, sax., sicamb. *tragula*, *sagena*. *Wade* is de wortel van : *waden*, baden.; *waeyde* of *waede* bet. ook *piscina*, *vadum*. etc.

WAAIBOOM, het tegenovergestelde van : *leiboom* (331), fruitboom niet tegen den muur geleid, maar in den vollen wind staande. Zoo heeft men *waaiperzeleer* , *waaiabrikozeleer* , enz. De vruchten zulker boomen worden : *waaivruchten* geheeten ; *waaipers*, pers van eenen waaiboom, (Oostvl., Br); in Br. zegt men ook : *windabrikoos*, *windpeer* .

WAAIEN. *Er tegen waaien*, berispt worden, ervan krijgen. *Aan de keerse waaien*, peter of meter zijn (Westvl.). Z. verders *waaien* bij Kil. en elders.

WAAIER, m., pluimenbal, fr. *volant*, vlieger, ook vliegaard, draak, *cerfvolant* (Vl., Limb. en elders); ook : een ding boven in eene deur of venster gemaakt dienende als luchtververscher, l. *ventilabrum*, fr. *ventilateur*, *éventail*.

WAAIPEER, *waaipers*, enz. Z. waaiboom.

WAAM. Z. weem.

WAANTJE, lange uitspraak van : *wantje*, zokje (Vl.).

WAAR HIER WAAR DAAR, langs hier en ginds, de eene langs hier, de andere langs ginder (West-vl.)

> Weg... zoo vlogen ze al die konden,
> En ze konden al en vonden
> Al den weg, — waar hier, waar daar,
> Voor het nakend lijfsgevaar.
> (G. Gez., blz. 95.)

WAARA. Z. warra.

WAARD. Z. weerd.

WAARENTIG, *Waarijntig*, waarljik, waarachtig (Vl.-Antw.).

WAAT, het scherp van een snijdend werktuig : *de waat van 't mes*, *der zeisen* of *pik*, enz. (Kemp.). Bild. (III, 227) heeft « *wate*, oudtijds : scherpte, verwant met ons wetsteen, v. als oud prœteritum van : wetten (scherpen) Jan. Van Heelu; (II, B., V. 6255), heeft :

> Maer diere swert met scarpen waten
> En wouden si hen niet onderwinden,
> Maer Cluppie haddens alle.

Wat bet., volgens Willems : punt, volgens Bild. is 't eigenlijk : de snede, wat de Franschen noemen : *le fil*, *tranchant d'une épée*, *d'un couteau*. Waarvoor wij (Holl.) ook wel *draad* zeggen. ». Bij Kil. *wette*, *waete*, *acies cultri; wael*, *waete*, acies, *acumen*. Z. Weil en Hœufft op : *wetten*.

WABBELEN, ook *wabelen* uitgespr., hetzelfde als : babbelen en wouwelen; *wabeleer*, *wabbeleer*, babbelaar (L. v. Aalst). Z. wouwelen, sjouwelen, kawawen, kawetteren en wafelen.

WABBER, m., aardappelbol (omstr. van Audenaarde).

WABBEREN, voor : wapperen, eigenlijk : heen en weêr bewegen, fladderen Westvl.)

> God zeide : waei, en 't windje kwam
> En 't windje woei en wabberde om
> Uw stam, die op en nêre klom.
> (G. Gez. 68). Vgl. : *snapperen*.

WABELEN. Z. wabbelen.

WACHELTEER, jeneverboom, Z. wachtel. (Maastr.).

WACHHOLDER. Z. wachtel.

WACHTEL, **WACHTELTEER**. **WACHTEL** bet. in Limb. : geneverbees, en *wachtelteer*, jeneverboom; elders in Limb. heet die boom : *wachalder* of *wachholder* en dit is 't zelfde als 't hgd. : *wachholder*. Kil. geeft *wachtelboom* op als oud Geldersch, *wachalder*, *wacholder*, sicamb. *granum juniperi* en *wachalder* voor wacholder-boom, sax. sicamb, *juniperus*. In den Teuth : *wechelberen*, *weckelberen* (geneverbes) *en de boem hyr af* is *juniperus*. Kil. heeft ook *wachalter* of *wacholter-voghel*, germ., sax. sicamb. l. *turdus* (lijster).

WACHTELTEER. Z. wachtel.

WACHTEN, b. w., in nog, evenals oulings,

Vl., Br., Kemp., N.-Br. en elders gebr. voor : gadeslaan, bewaken, hoeden, behoeden : *de koeien wachten;* in 't platd. heeft *wachten* ook den zin van : gadeslaan, bewaren :

WAEME, weme (Geldersch). Z. weem.

WAFEL. *Wafels voor iemand bakken*, iemand wel onthalen (Westvl.); overdracht. bet. *wafel :* oorveeg, kaakslag : *hij kreeg eene felle wafel* (overal). Z. wafelen en waffelen.

WAFELEN, o. w., babbelen ; *wafeleer*, babbelaar (Br.). 't Is hetzelfde w. als : waffelen, wabbelen en 't Antwerpsche sjouwelen. Z. 't volgende :

WAFFELEN, o. w., jokken, mallen (Kemp.). Z. wouwelen ; bij Bild. (III, 237) is *waffel*, anders *wavel*, voor : muil, mond en, bij uitbreiding, 't geheel gelaat. 't Is van *wappen* (roepen), zegt hij. Z. wafelen en wabbelen.

WAG, *wagge*, v., overkous, slofkous, fr. *guêtre :* jagerswaggen (Br., Antw.). Plant. vert. *waggen* door *perones*, *fasciæ*, fr. *guettres*.

WAGEL en WAGELHUIS, voor : wagen, wagenhuis (Limb., Br., Antw.). Z. letter *l* voor *n*, blz. 318.

WAGEMAAR verkort van : wagenmaker (Ieper.); in Holl. : *wagenaar*.

WAGEN. *Mogen meê gaan op den te huisblijverkenswagen* zegt men in Westvl., om te beduiden dat men moet en zal te huis blijven. *Alles op zijnen wagen slijpen*, alles meênemen (Br.). *Het spel is op den wagen*, de zaak gaat voor goed beginnen; dit is in Vl. eene spreekwijs die haren oorsprong heeft van den tijd dat men op wagens tooneelspelen vertoonde : vanhier bij Plant. : *wagenspel*, l. *comœdia curricularis*.

WAGEN, bewegen, in roere zijn (Westvl. :)

> De regen klettert neêr,
> De vlagen wagen weg en weêr
> De boomen... (G. Gez., 73);

bij Kil. *waeghen*, *ghe-waghen*, l. *moveri*, *librare*, *vacillare*. Vanhier het freq. *waggelen*, waarvoor Kil. *waeghelen* heeft, en de Teuth. *waghen*, *waglen*, zwancken of wanken

> Hij tastet hem in den Mont oft hem die tanden ook waeghen (Oude spreekww.).
> Si waghen alle (Ruysbr. II., 222-12)

vert. Surius door : *simul omnes moventur*. In Limb. gebr. men dagelijks *wagen* (waogen) voor : wegen, fr. *peser*.

WAGENKAS, wagenbak, bak van eenen wagen (Vl.)

WAGENLEES, v., wagenspoor (Br., Antw. Oost-vl.); bij Plant. *wagenleese*, *wagenslage*, wagenspoore, fr. *ornière*. Z. lees. (330).

WAGENSLAG, wagenspoor (Vl); bij Kil. : *waeghenslag*, *waeghenleese*, l. *orbita*.

WAGGE. Z. wag.

WAGGEL, *waggeleer*, slijmachtige zelfstandigheid die koud en niet vloeibaar is, maar waggelt, als : koude kalfssoep, hespensoep, enz. (Br. en elders).

WAGENVOER, v., zooveel als men met een wagen kan vervoeren, wagenvracht (Vl.); overal zegt men ook : *een voeder* of *voêr hooi*, *stroo, hout*, *enz.*

WAK, gat of opening in 't *ijs* (omstr. Breda). Hoeufft vermoedt dat het voor : *vak* is; *vacke* bet. bij Kil. 1° *apertura*, *foramen*, 2° *capsa*, *loculamentum*; bij Wachter is *fach* (van : *fahen*, vatten, bevatten) vert. door 1° *loculamentum*, *receptaculum*, *capedo;* en volgens hem bet. 't Angelsaks. *fach* : vak, eene tusschenruimte van tijd of plaats: 't oud fr. *facque* heeft de eerste bet. *vieux mot qui signifie : poche ou quelque chose de semblable*, zegt *Furetière*.

WAK, 't zelfde w. : als *week*, niet hard lenig, platachtig : *wak brood*, brood dat plat gebakken is (Vl.). *Wak weêr*, *wakke grond* ; *wakke winter* (Br.,

Antw., Vl.). Bij Kil. en Meyer bet. *wak* : nat, vochtigh, los, slap, week, *Wak* is oorspronkelijk uit 't Angelsaks. waar *wac*, *wace* : zwak, krachteloos bet. : en *wacmod*, weekmoedig (weemoedig). Vanhier *wakken*, o. w., wak of week worden : het *wakt*, het ontdooit (Br.).

WAKELEN, voor : waggelen (Westvl.). Z. wagen.

WAKKEN. Z. wak.

WAL, m., water of gracht rond een huis, hof of hofstede (Westvl.); bij Kil. : *walle, fossatum, fossa, vallum*. Z. wel.

WAL, WALLEN. — *Wal*, voor : wel, walling, bet. in Limb. : lichte koking : *laat het eenen wal koken*; en *wallen*, eene lichte koking ondergaan. In Br. heeft *wallen* ook omtrent deze bet., vooral die van : in warm water laten weeken : *de stokvisch mag niet zieden, maar alleenlijk wallen. Gewalde pruimen* (Br., Antw., Kemp., Limb.). Plant. heeft : *een walleken laten opsieden, laissez bouillir un bouillon seulement*, l. *subbullire*, en *wallen* vert. hij door : *fourboulir, subververe*; in den Teuth. is *wallen*, *qualmen*, syeden; bij Ruysbr. : koken, opbruischen, opborrelen : *altoes berrende en wallende es* (Tabernakel, I, 279); bij Meyer is *wallen*, *wellen* : koken, zieden. Bij Kil. *walle* : 1° Germ., Sax., Sicamb. l. *unda, fluctus*, et *scatebra*; en *wallen*, *scaturire*; 2° walle, *ebullutio* en *wallen, wellen*, Flandr. *bullire*, *fervere*, *aestuare*; *fluctuare*; *wallinghe, ebullitio*.

WALBAKKEN, Z. wallebakken.

WALBEER, ook; *walber*, en, met letter verplaatsing : *warbel*, boschbees, hgd. *heidelbeere*, fr. *mirtille* (Limb.).

WALDMEISTER, m., fr. *reine de bois* (N.-Limb.). Het hgd. *waldmeister* is in Schuster's wörterb. vert. door *asperule, asperula*, famil. *rubiacées*, en *gemeiner wahlriechender waldmeister*, fr. *asperule odorante*.

WALEBAL, schieting, bolling of somseen kaartspel om kaas of stokvisch in den Vasten. Vanhier : *walebalen*, zulk een spel spelen (L. v. Aalst). Licht voor : *wallen*, bollen. Van *wallen* (draaien, rollen) en *bollen*.

WALEN, spel bestaande in met geld omhoog te werpen (h. en d. in Vl.). *Walen* kan voor : wallen of wellen (rollen) zijn. Evenals men *waal* zegt voor : wel, bijw. Z. wel : fr. *rouleau*.

WALENHOUT, w., hout, dat min of meer recht gewassen is en in zware kepers, van verschillende lengte, gezaagd, moetende dienen om bij de Walen de gaanderijen der koolmijnen te onderschragen (omstr. v. Diest).

WALKEN, niet slechts door de hoedemakers gebezigd, maar te Leuven ook bij de potbakkers, als deze de potaarde uiteenduwen om ze een vorm te geven. Kil. heeft *waclken* als Vlaand. vert. door : *premere, pressare, obterere, calcare*, en *walcker* is bij hem een Saks. en Gelders. w. in 't l. *fullo*, fr. *celui qui foule un chapeau*, en *walcken*, Germ. *Saks*. Sicamb., bleyeken. l. *fullonicam artem exercere*.

WALKEREN, bijna 't zelfde als : wallen, d. i. half genoeg koken : *de roode kool-len laat men veeltijds maar walkeren* (Belg.-Limb., Hagel.). Bij Kil. is *walck*, zooveel als : lauw, l. *tepidus*. Z. walken.

WALLEBAK, m., zwierbol, dronkaard. Vanhier *wallebakken* (Brab., Antw.); bij Kil. : *wallen, walen* (oud), l., *peregrinari*, *wallen*, *wellen*, l., *volvere*.

WALLEBAKKEN, o. w., aan den drank overgegeven zijn, of liever over nacht in de herberg blijven zitten of te veel drinken. Vanhier. *Wallebakkerij*, zatlapperij (Br.). Z. 't voor-

gaande.

WALLUIS, in Br. en bij Kil. en Plant. wal-luys, voor : *wandluis*

WALM, m., 't zelfde als in Vl. : glei (157) of gelei (145); bij Kil. ook *gluye* en *gleye* (dakstroo, rietstroo), dat Bild. afleidt van : *walen* (draaien) en nauw verwant acht met *wellen*. *Wallen* of *wellen* bet. zoowel in 't platd. als in Br. en Antw. : rollen; dat Kil. vert. door *volvere*, *volutare*, angl. *wallowe*. Z. ook *walm* bij Hoeufft (671), bij wien het bet. stuk vleesch dat gerold kan worden, en galm.

WALMEN, UITWALMEN, 'tzelfde als : walm schudden, d. i. het vuil uit het roggenstroo schudden, om er walm van te maken (Br.).

WALONK, walonne (Westvl.).

WAM, v., in Westvl. ook *wan* uitgespr., een gezwel aan de keel, fr. *croupion* ; ook : aanwas aan planten, menschen en dieren (Westvl.). Z. zwam.

WAMES (Limb.). Z. wammes.

WAMMES, voor : wambuis (N.-Br., Limb. voor : *è krigt wames* zegt men in Limb. voor : hij krijgt slagen. Het hgd. is *wammes, wams* of *wambs* ; het 1° is het middeleeuwsch Duitsch *wamme*,'t andere van *wambe* die beide buik bet. : bij Kil. *wambeys*; Volgens Wachter zeggen de Nederlanders *wambes* en *wambeis*. Z wammes bij Hoeufft.

WAN, v. in Holl., is m. in Limb. en soms in Br., waar men ook *want* hoort. Z. verders *wam* en Bild., die *wan* m. heeft als wortel van : *wannen*.

WAP, bussel stroo, op eenen stok gebonden, welke men brandende heen en-weêr zwiert : *Op Sint-Jansnacht loopt men met wapen over het veld.* (Antw., pr.). Het is verwant met : *wapperen* en stamt af van : *waf* (weven).

WAND, dat in Br., Antw., Holl. en elders m., doch in Limb. v. is, evenals in 't hgd., is eigenlijk hetzelfde woord als : *waad, wade, weede, weide* en bet. : deksel, bekleedsel, behangsel, omhangsel, omwendsel, beschutsel, doek Vandaar dat *wade :* kuit, brade, en ook muur bet., en *gewaad* : bedeksel, omhulsel; *lijnwaad*, in Limb. *lievet* uitgespr., linnen bekleedsel, en weide en met gras overdekte grond.

WANDEL. Z. 't volgende.

WANDELING, v., 1° omgang van eenen toren, 2° dagelijksche onderhandeling (Vl.); bij Kil. : *conversatio;* in deze laatste bet. zegt men in Br., Antw. en Holl. veel : *wandel;* in Limb. : *wandeling.*

WANDELTER , WANDELTERE, voor : *wandelentere*, en dit voor : al wandelende : *hij ging wandeltere, lezentere voort* (Belg- en Holl.-Limb.). Z. den uitgang *tere* (719).

WANGELEN, wandelen (Popering.). Z. letter *d* (88).

WANKELAAR, voor : *wankelbaar*, veranderlijk : *het weêr is wankelaar* (Westvl.). Ruysbr. heeft *wandelbaer, wandelbaerheyt* voor : veranderlijk, veranderlijkheid. In den Teuth. bet. *wanckelen* : wiglen, zwancken. Z. wankelen bij Weil.

WANMOLEN (o als eu), molen waarmeê 't graan gewand of van 't kaf gezuiverd wordt (Limb., Br., Vl.). Dit w. is allerbest, omdat in dien molen het graan op de zift heen en weêr geslingerd wordt, gelijk in de wan. In Brab. heet die molen ook : *graanmolen, kafmolen*, enz. ; te Diest : *pelmolen*, doch in Holl. verst. men door *graanmolen* alleen : molen om 't graan tot meel te malen. Dit laatste w. is in Limb. *vruchtenmolen* genoemd. In Br. wordt die molen ook *graanmolen* genoemd, in tegenstelling van *smout-* of *oliemolen*. Z. trijs.

WANOF, waaraf, waarvan (Westvl.).

WANOOR. Z. wis.

WANRAKT, vuil, slordig : *'t is een wanrakte boel* (Zeeuwsch-Vl.); bij Maerl. (Spieghel historiael) treft men *wanraekt* aan voor : verachtelijk, versmadelijk. Z. rakker (519) en bij Kil. *rack* en *racken*, vuil werk doen. Kil. geeft 't znw. *wan-raeck* op als oud in den zin van : *casus fortuitus*.

WANT, in Br. nog veel gebr. voor : indien.

WANT. Z. wolle of wilde wanten en wan.

WANTEWEVEN, altijd met handen of voeten in beweging zijn (Zeeuwsch-Vl.).

WAPEN voor : kruis in het kruis- of muntspelen (omstr. Breda); in Limb. bet. het : heep, klein kapmes om kort hout te kappen voor de kachel.

WAPPE of WAPPER, LANGE WAPPER, ingebeeld menschelijk wezen, dat tot de Antwerpsche volksoverleveringen behoort en zich naar believen zoo groot als een reus of kleiner dan een zuigeling kon maken. Daarvan geeft men die benaming ook aan buitengewoon lange personen, b. v. *het is een rechte wapper* (Kemp., Antw.).

WAREEREN, WARÈREN, o. w., heen en weêr wandelen, herwaarts en derwaarts trantelen of loopen, fr. *flaner*, (Ieper. en elders in Westvl.); te Poperingen klinkt het : *warieren*. Dit w. is waarschijnlijk 't zelfde als bij Kil. : *waeren*, wandelen, op loer staan, l. *observare*. Z. waren.

WAREN, o. w., wachten, verblijven : *hij blijft waren. Er waart een sombere geest* (omstr. Kortrijk). Z. Wareeren.

WARÈNTIG (klemtoon op *ent*), waarachtig, waarlijk : *'t is warentig zoo* (Vl., Antw.). Te Maastr. zegt men : voor waarachtig : *werrentelik*, *werrenteling* of *werteling*. Z. labendig.

WARGAREN, 't zelfde, te Antw. als : hakkelgaren (173); 1° te Turnhout is *wargaren* : eene soort van vischnet; 2° in Vl., waar men *werregaren* zegt, bet. het : een ongedurig, rusteloos kind; bij Kil. is *wergaren* in 't l. *homo litigiosus* (twistmaker), en zulks beteekent het thans nog.

WARGAT, *werregat*, iemand die nooit kan stilzitten, meest gezegd van een meisje (Vl.). Z. wargaren.

WARIEREN. Z. wareeren.

WARLING, verwarring, engl. wargeest (omstr. Kortr.); bij Kil. : werringhe. Z. warlen en warling bij Weiland.

WARM- of *wermzitten*, of *er warm in zitten*, het wel stellen, rijk zijn (Br. en elders).

WARRA (uitgespr. *waara*), ook *gemand*, vitsen, klaver, haver en boonen ondereen gezaaid, dienende tot voedsel voor het vee (L. v. Aalst.).

WARRE. Z. warren.

WARREN heeft in Limb. *word, geword*; men zegt er ook : *woor, worre* voor war : *het garen is in de worre;* in Br. zegt men *weer*, met bletende *e* : *iets in den weêr brengen* ; Z. ook werren.

WARSTELEN (zich), voor : worstelen, tegen elkander zijne sterkte beproeven (Limb.); Meyer heeft *wrastelen*, *wrastelen* voor : worstelen. Z. werzelen.

WARZEL. WARZELEN. Z. werzelen.

WAS is *o* en *m*. in Br. voor 't fr. *cire*; Bild., die *wasch* schrijft, zegt dat men 't in de wandeling v. plach te nemen. *was* als wortel van *wassen* (groeien) is ook m., *die boomen zijn goed in den was* (Br., Limb en elders).

WAS, v., zekere stramheid in arm of been vergezeld van eene kortstondige pijn (Hagel.).

WASCH, m. als wortel van : wasschen : *den grooten wasch doen* (Br., Antw., Kemp.). In Vl. zegt men *waschte*.

WASCHBLEEKERIJ, bleekerij, bleik, (Westvl.).

WASCHTE, v., wasch, wassching, dag of tijdstip waarop de algemeene wasch gedaan wordt; ook hetgeen men wascht : *wij moeten nog onze waschte doen. Onze waschte ligt te bleeken* (Vl.); in Br. : *onze wasch ligt op den bleik*.

Waar het kinderfooije of waschte is,
En dus menig tonge onvast is
Zou 't niet erger gaan.
(G. Gez. bl. 98).

De vrouwtjes die niet veel en lezen... is 't vreemd dat zij veel-tids van... de waschte kouten?
(Z. De Brune, Banckelwerck., 187).

WASCHTEREGGE, WASSCHERINGE, in Vl. hetzelfde als in Br. en Limb.: *wasschèrse*, waschvrouw.

WASCHTIJN, v. waschkuip, afwaschtobbe (Limb.).

WASCHSTOEL, m., waschbank, drijpikkel (Vl.).

WASEL, WASELEN. *Wasel*, m., zotte klap, beuzelpraat, *waselen*, zotten praat vertellen of prazelen (505): *gij waselt*, d. i. gij vertelt wasel (Limb.). Dit w. is verwant 1° met *fazel*, *fazelen* (122), in Br. *beuzelpraat* vertellen : *wat ijdele wazel is dat!* 2° met : *bazelen*, (33) beuzelen en razen. Z. werzelen.

WASSCHERIGGE, v., waschvrouw (Westvl.).

WASSCHERSE, waschvrouw; doch ook een waterlooper, een slach van groote mugge, die over het water loopt, door Conscience, *Boek der natuur*, « Waterlangbeen » genoemd, *hydrometra lacustris*, fr. *hydromètre* (Br.); bij Kil. waterspinne, *araneus aquaticus*, *tipula*, *vermis levissimus super aquas currens*.

WAT, veel gebr. voor *wie*, als men met drift of verachting spreekt: *wat durft hier ook al meêspreken!* voor : waarom : *wat staat gij daar te zien*; voor : want of indien : *wat ik u nog eens betrap, sla u dan gade* (veel in 't Zuiden.

WATER. *Zijn water maken*, pissen (Vl., Br., Limb. en elders). *Kunnen verdragen dat de zon in 't water schijnt*, kunnen lijden dat anderen ook voordeel genieten (Br. en Antw.). *Zijne onderneming is in 't water gevallen*, is mislukt (Br.). *Door het water zwemmen*, ondervinden : *door het water gezwommen hebben of zijn*, weelde hebben : *ik heb dat waterken ook doorzwommen* (Oostvl.). *Door alle waterkens gewasschen zijn*, doortrapt zijn (Br. en Oostvl.). *Het is hoog water*, de tranen staan in de oogen (Br., Antw., Vl.). *Het is beter in een klein water te zwemmen, als in een groot te verdrinken*, 't is beter met eene kleine nering voorzichtig voort te doen, dan met eene groote onderneming ten onder te gaan (Waas). *Hij heeft het zoo noodig als water in zijnen schoen*, hij heeft het volstrekt niet noodig (Ieper.). *Het water loopt altijd naar de zee* zegt men in Westvl. voor : het Brab. : *waar het is, wil het zijn*, in 't lat. : *omni habenti dabitur*, d. i, de rijken, zij, die niets meer noodig hebben, gelukken altijd het best, de fortuin begunstigt hen. *'t Is water naar de zee dragen*, het iets geven waar het onnoodig is (Br., Antw.). *Zoo rijk zijn als 't water diep is*, schatrijk zijn. *Geld hebben gelijk water*, vol geld zitten (Hagel.). *Niets hebben als 't water en de locht*, bloedig arm zijn (Hagel.). *Hij zal daar van 't zwert water niet laden*, hij zal zich dat niet aantrekken (Hagel. en Limb.). *In zulke waters vangt men zulke visschen*, met zich aan een gevaar bloot te stellen wordt men er door getroffen (Antw.). *Een gang water*. Z. gang (137).

WATERBALG, m., waterzucht, eene kwaal bij de konijnen, gelijk het borstwater bij de menscnen. Het konijn krijgt deze ziekte door nat voeder te eten (Oostvl.). Bij Kil. bet. *balg*, o. a. : quabbel, buik, vel, waeter-sack, l. *hydropicus*.

WATERBERD, berd of planksken dat men van onder aan de voor- of achterdeur nagelt om te beletten dat het water in huis loope (Oostvl.).

WATERBIES, zeer sprokke bies in watergrachten groeiende (Vl. en Br.).

WATERBLAAR, v., of *waterblad*, mv. *blaren* ook *buitenblâren*, houten bladeren die men buiten aan de vensters hangt om ze tegen regen te bevrijden, slagvensters, luiken (Oostvl.).

WATERDOG, zeehond (Kortrijk).

WATERDUIVEL. Om de kinderen van 't water weg te houden zegt men hun : *de waterduivel zal komen en u in 't water trekken, en u mee dragen*; een kind, dat veel aan 't water speelt,heet men ook : *waterduivel* (Gent). Waeter-alf en Waeternecker is bij Kil. ook een waterduivel. Z. Kalle.

WATERGANG, veel gezegd van eene breede gracht met loopend water (Waas). De *watergang*, bij Kil. : waeter-ganck, *aquæductus*, verschilt van eene vaart, die grooter, en van eene gracht, die kleiner is en wier water stilstaat; bij Plant.: *watergeley*, *waterleydinge*, *canalis*, *emissarium*, *meatus*.

WATERIZEEREN. Z. waterzeeren.

WATERKERS, waterachtige boomvrucht (Br.); dus heel wat anders als : waterkers, of in Limb. : *waterkaars* in 't fr. *cresson d'eau*.

WATERKRIEK, waterkers, dikke, sappige kriek (Br.). Z.

WATERLOOT, o., 't zelfde als waterscheut (Limb.).

WATERLOOZEN, v., soort van kerzen (h. en d. in Vl.).

WATEROOGEN, weenen (Antw., omstr. van Brussel).

WATERPEER, zekere dikke zeer waterachtige peer (Limb.). Kil. vert. waeter-peyrken door : *pyrum superbum*.

WATERPORSELEIN, m., waterkers, fr. *cresson aquatique* (Br.).

WATERRIJM, m., in Oostvl. 't zelfde als 't fr. *gelée blanche*, l. *pruina*; doch in Br. is het : zeer koude dauw, dauw die zoo veel als bevrozen is. Vanhier : *waterrijmen*, o. w., waterrijm komen : *het is dezen morgend gewaterrijmd*.

WATERSCHEUT, vlokke scheut, spruit of loot die uit den stam of uit een dikken tak schiet (Br., Antw., en elders); bij Kil. *waeter-scheute*, *onderghewas*, : *soboles coliculi inutiles*.

WATERSPIN, spin die over het water loopt (Limb.). Bij Kil. waeterspinne, l. *tipula*, etc. Z. wasscherse.

WATERTOOM, trens. De stang of steng wordt : *ritoom* genoemd (Axel).

WATERVLIET, gezegd van een hondje dat maar goed is om verdronken te worden (Gent en elders).

WATERVOOR, v., voor op een akkerveld die dwars over de andere voren heen gegraven wordt om 't water langs daar zijnen aftrek te geven (Br. en elders); Kil. *waetervore*, *sulcus aquarius*, *lira*., enz.

WATERZEEREN, *waterizeeren*, wateren, waterlossen, in 't fr, *uriner* (Br. en Oostvl.). Men zegt in Vl. ook : *staen*.

WATIG *(weitig)*, bijv., in 't Hagel. gezegd van peerden, koeien en andere dieren en soms ook van menschen, voor : dartel, weelderig, zeer opgewekt : *ik zie liever watige als droefgeestige kinderen. Hij heeft zich watig gedragen*. Kil. heeft *waetigh* (van : *wate*, scherpte) in den zin van : scherp.

WAT, WATTE voor : wat, vragend voornw., fr. *comment*, *quoi*, *qu'e .que* (Br., Ant., Vl.).

WAUWEL, WAUWELEN, WAUWELARIJ, enz. Z. wouwel, enz.

WEBEDÉ, *neêrduitsche* benaming van : *Widoy*, dorp bij Tongeren.

WEBEL. Z. wepel.

WEDDE, v., uitgespr., in de Kemp. *jedder* (208); in een deel der pr. Antw. : *wedder*; in 't L. van Aalst, Br. en elders : *weerder* of *wedder*, bet. in die streken nog heden : *godspenning*, dat men ook te Antw. zegt, fr. *gage*, *arrhes*, zijnde het geld dat de dienstboden, die zich bij nieuwe meesters verhuurd hebben. van dezen alsdan of bij 't intreden

van hunnen dienst ten onderpand krijgen. Breke men 't akkoord (wat men op sommige plaatsen : *wedderen*, en *beelen* heet) of verlaat men den dienst vóór de drij maanden of een ander bepaald tijdstip, dan moet men de *wedde* of den *weerder* weêr geven : *die meid heeft* 10 *fr. voor haren weerder gehad*. Z. Weil op 't w. en Kil. die *wedde* als een oud w. in vele beteekenissen opgeeft en vert. o. a. door : *præmium*, *pignus*, *fides data*, *sponsio*. Hij heeft ook *wedde* of *wette* voor : *mulcta* (boet) en 't Taalk. Mag. (I, 258,303) vert. *wette* door : *pignus*, *vinculum fidei reale*, l. *vadium*, *wadium*, van waar : *vadiare*, in middeleeuwsch l. iets ten onderpand geven, fr. *engager*. Z. meêpenning en meeden (368).

WEDDER, WEDDEREN. Z. wedde.

WEDEMAN, WEDEVROUW. Z. weduwman, enz.

WEDER, ook in 't mv. gebr. : *hij loopt door alle slechte weêren*. Z. weêr.

WEDERPAART, o., wordt van kleine aaneenhangende woonsten, meest *tweewoonsten*, gezegd. Als men van de ééne woonst al gesproken heeft, wordt het ander deel : *wederpaart* genoemd, fr. *la partie correspondante* : *weet gij Pieter wonen ? — néwel, Jan woont in 't wederpaarte* (Oostvl.).

WEDEWAAL. Z. weduwaal.

WEDUWAAL, m., *weedewaal*, in Br., Antw. en elders uitgespr. : *wewaal*, in Vl. *weedewale*, *weewale*, dezelfde vogel als : *kerzendief* (236). Bij de vertaling van 't fr. *loriot* vindt men in de Holl. woordenb. ook : *weduwaal*, geelspecht, doch *weduwaal* vonden wij niet in onze Holl.-fransche woordenb. Men zond ons uit Oostvl. *weewouter* of *wiewouter*, v., fr. *geai*, l. *graculus*; dezen vogel noemt men in Br. : *roetaard*, dat ook een *kriekendief* (236) is, doch *wijwouter* of *wiewouter* is te Ronse en elders in Vl. ook 't zelfde als : *vijfwouter* (vlinder.). In Vl., althans in 't westen, heet de *loriot*, lat. *oriolus*, *auriolus* : d. i. goudvogel en, om zijne gele borst, ook *geelgorse* genoemd en in 't lat. *galbulus*, ook *weduwale*, hgd. *pirol*, *gelber pirol*, *gold pirol*, *goldamsel*. *Goldammer* is in 't fr. *ortolan jaune*, *embérise* Z. geelgoers, geelhor (142).

WEDUWAAR (Z. weduwman); het is in Westvl. ook nog een overblijvend pikkerling (480).

WEDUWMAN, WEDUWVROUW hoort men onder de gemeene volksklas, in N.-Br., veel meer dan : weduwenaar, weduwe; in Limb. zegt men ook : *wedeman*, *wedevrouw* ; in Br. *wevenaar*, *weef*, mv. *weven* ; in Vl., dan toch in Westvl. *weewaar*, *weduwaar*, en *weve*; bij Plant. : *weduwer*, l. *viduus* ; in de Teuth.; *wedewe*, voor : weduwe.

WEÊ. v., algemeen in Oostvl. voor : weide, beemd.

> Elck diertjen, in rivier, in zee,
> Op bergh, op dal, in woud, in weê
> En koele locht ontslaept zijn ooghen.
> (Belg.-Mus. IV, bl. 130);
>
> Daer die hoenre buten muren
> Ghinghen weden harentare.
> (Rein. V. 170-11).

WEECHT. Z. weeg.

WEÊDER voor : weerder.

WEEDEWAAL. Z. weduwaal.

WEEÊN, b. w., in Br., Antw. en Oostvl. voor : wieden, en in Oostvl. ook voor weiden : *de schapen hebben niet veel te weeën*; bij Kil. : *weeden*, Flandr., i. weyden. l. *pascere*. Bild. (III, 248) zegt dat 't tweede w. 't zelfde is als : heide, in 't algemeen, alle wild kruid, en dat thans van : *wieden* komt, d. i. eigenlijk *ontwieden*, het land van *weede* of heide (onkruid) zuiveveren. Z. wee.

WEEF. Z. weduwman. *Weef* is ook de

de naam van eene spruitkool *jet-choux*), die bijna 't geheel jaar door uitschiet (Hagel.).

WEEG, uitgespr. : *weegd* of *weecht*, 't zelfde als : wand, muur in 't algemeen, doch thans is 't niet een gemetste maar een planken of en vooral een van wissen gevlochten en met leem bestreken muur; zoo zegt men in 't Hagel. en elders : *denneweg* of *weeg*, *dennewand* (92); in Westvl. *bardelenweeg*, planken wand. In de Kemp. is *weeg* 't zelfde als : *dennewand* d. i. scheidmuurken tusschen nere en tas (92). Bij Kil. *weegh*, wand. l. *paries, lutamentum*. Volgens Bild. is *weeg* : *we-ig*, van *waën, weën*. *Wand* is bij hem v. als *wa-end*, d. i. omgaande en als *præterit.* van : *wenden* (keeren), en dus omtrekken. Doch *wand* is m. als wortel van : *wanden* : en in dit laatste geslacht neemt men dit w. voor muur. Z. weeging en weem.

WEEG, WEGE (*te*), op weg, bereid tot, op het punt van, in de verwachting van, bezig met : *ik was te wege om er na toe te gaan. Ik ben te wege om mij boos te maken* (West- en Zeeuwsch-vl.); bij Kil. *te weghe*, l. *in via*.

WEÊGAARDE, voor : wedergade, wederga (Westvl.). Z. weêrsplete.

WEEGD. Z. weeg.

WEEGING, de houten wand in eene schuur (C. Axel). Z. weeg, dennewand, denneweg, denneweerd (92).

WEEGSCHAKELEN, WEEGSCHALEN. Z. wiegschakelen.

WEEGSCHALEN, 't zelfde als : weeg- of wiegschakelen.

WEEK (scherpl. e), m. als wortel van : *weeken*. *Zijne boontjes te week leggen*, iets betrachten : *hij legt zijne boonkens op die plaats te week* (Vl.). In Br. *weik*, en *weiken* voor : *weeken*. *Iets in den weik zetten* of *leggen*, d. i. iets in 't water te weeken leggen. *Week*, bijv., wordt in Br. ook met scherpl. *e* uitgespr. Men heeft het spreekw. : *weeke vogels hebben weeke bekskens*, d. i. teedere of zwakke personen zijn lekkere bekken, d. i. zijn licht aangedaan, worden spoedig ontsteld.

WEEKLEENER, die zijn goed wekelijks naar den Berg van Barmhertigheid te pande draagt (Br., Diest). *Naar de andere week zien* en *van de andere week ziek* voor : dronken zijn.

WEEKSCHOEN, uitgespr. *weeschoe* : *Weekschoe zijn*, water in de schoenen hebben, in 't water of modder getrapt of eenen snoek hebben : *hij is weeschoe*, of *hij heeft eenen snoek gevangen* bet. overdrachtelijk : hij is dronken (Vl.).

WEEL. Z wiel.

WEEM, WEEME, WAEME, v., pastorij, v. (N.-Limb., Gelderl., Overijs.); bij Meyer is *weeme* : priesterhuis; bij Plant. : maison de curé, bij Kil. *weeme* : priesteragie, en *weme*, *weeme*, Sax., Fris., Sicamb., *domus flaminis*, maison de Prestre, en onder *priesteragie* zegt hij : *ædes curionis*, *domus parochi*, *flaminia*, *pastophorium*, etc. Z. 't Taal. Mag. (I,329) en Halbertsma's woordenboekje over het Overijsels. Het Taalk. Mag. (II,212) verklaart *weme* als volgt : Eigenlijk bekleeding, in den zin van met regt en magt bekleeden, en dus overdracht van bezit, inzonderheid aan de kerk; van *widan* : binden, zamenknoopen; *wede*, gewaad, *widen*, kleeden; *bewedemen*, de kerk met bezetting bekleeden. Vandaar : *wedeme*, kerkelijke gronden, verkort : *weme*. In de middeleeuwen heeft men dit woordelijk vert. door : *vestire* en *investitura Ecclesiæ*. Men vindt bij Kil. en overal iets over *weme*, maar nergens de goede afleiding. *Wime* of *wimel* is in de pr. Drenthe : eene plaats in den schoorsteen, waar het vleesch te rooken of verborgen hangt of de plaats

waar het gerookt vleesch bewaard wordt (Arch., 369); *wedom* is in den Teuth. : hof, huys des pastoirs, ook : gift bezet, l. *dos*. Z. *wedde*.

WEENDEL, *weindel*. Z. weenoog.

WEENDER, WEENDERIK, WENDER en **WENDERIK**, 't zelfde in Limb. als : wender.

WEENOOG (weinoog), puist op het oogscheel (Antw.), verkenspuist (N. der pr. Antw.); te Tien heet die puist : *weendeel*; bij Kil. en Meyer bet. *weyn* of *wijn* : pijn, smert. Z. weffel.

WEÊR, of, oft, fr. *ou*, l. *sive* : *gij zult het doen, weêr geerne, weêr noode* (Vl.). *Weer het goed zij ofte kwaed* (G. Gez.).

Weer het luyster
Is oft duyster,
Ghij fluyt altijd even seer.
(Oud Vl. liederen 453).

Bij Kil. : weder, weders, *utrum*, hgd. *weder*, engl. *wether*, *or*.

WEER, voor : we, wij, is 't hgd. *wir* : zoo zegt men ook : *geer* voor : *ge* of *gij* (Limb.).

WEÊR (weder). *Er is iets in 't weêr*, er is iets gaande, iets ophanden, er staat iets te gebeuren. *Er is nog kwaad in 't weêr*, er is nog iets ergs of kwaads te verwachten (Br., Hagel.).

WEER, met bletende of zware *e*, voor : war : *in den weer zijn*, zijn best doen, zich spoeden (Br., Antw. en elders). *Zijn weer in iets hebben*, zijn volle vermaak in iets scheppen (Waas). *Zijn weere laten*, zegt men te Kortrijk, voor : gerust of stil laten. Bij Kil. is *waeren* : wandelen, en *warren* 't zelfde als : werren, verwarren.

WEER (met zware *e*), haag (van levend hout), als : *hulsteren weer, doornen weer, hazelaren weer* (Waas); Kil. heeft ook *weer*, Flandr., en *were* in den zin van : haag, l. *sepimentum, vallum*; doch *weêr*, *were* bet. bij hem ook : *arma, munitio* en *propugnaculum*, *agger*; en *were*, *weyre* (velûs), Sax. : *possessio*; zoo heeft Hoeufft *were* als in N.-Br. gebruikt bij de notarissen, die in hunne aankondigingen hebben : *verkooping van huis en were*, voor : huis en aanhoorigheden. *Were* komt van 't Angelsaksis. : *weran*, l. *tueri*, ons : *weren*, beschermen. Verkiest men in *were* de bet. van : haag, dan zal tuinhaag of schutting voor den hof moeten genomen worden. Volgens Huydecoper (proeve, I d. 394) zou 't van de bet. van tuinhaag overgegaan zijn tot de omtuinde plaats zelve. Dat alle besloten plaatsen *weren* kunnen genoemd worden zie in Lelijvelds 2e uitg. van Huydecoper (II, 439). Het meeste wordt *were* van eene boerenhofstede gebruikt (Hoeufft, 682). Z. weerd.

WEER BIEDEN, zich spoeden, zijn best doen (N.-Br.). « *Weerbieden* zegt men hier eenvoudig voor hetgene men elders weleens noemt : *weêr voor zijn lijf bieden*, d. i. : het niet licht gewonnen geven, zijn uiterste best doen, al zijne krachten inspannen. *Weerbieden*, in één w., vindt men bij Hooft (Nederl. hist., VIIe B., 291), en *wederbode* voor : weêrstand bieden, bij Maerl. De gewone bet. van : *weêrstand bieden* hoort men in N.-Br. minder dan de boven aangegevene ww. » *Weerbieden* is bij Meyer : verbieden.

WEERBORSTEL (scherpl. *e*), haar dat als een borstel omhoog staat (Waas, Limb. en elders). Samenstel. *borstel* en *weer*, fr. *durillon*.

WEERD, m., in de pr. Antw. : kleine muur. *Waard* is in N.-Ned. : een ingedijkt land, in de Holl. woordenb. vertaald door : *terre desséchée et environnée de digues*. 't Is eene van de benamingen der waterschappen. In Limburg, alwaar men zulke waterschappen niet aantreft, heeft *weerd* juist die bepaalde beteekenis niet, maar heeft aldaar de aloude beteekenis van : eene uitgestrektheid gronds

door een stroomend water, hetzij geheel (eiland), hetzij gedeeltelijk (schiereiland), van het vaste land gescheiden. Meyer heeft « *waerder*, *waerdt*, *werd*, *werder*, eilandt, vliet-eilandt, schans. Hiervan : *Keizersweerdt*, *Bommelswaerdt*, enz. » Pomey heeft, « *weerd*, eiland, *insula*. » In 't hgd. is het *werder*, dat in de Woordenb. vertaald wordt door : *île située dans un fleuve;* ook Kil. vert. *weerd*, *weert*, *wert*, *weerder* door : *insula amnica*, doch ook door : *propugnaculum*, *agger*, angl., sax. : *worth*, *weorth*. Zoodat *weerd* in de laatste bet. hetzelfde is als : *weer*. Men treft dit w. aan als uitgang van vele plaatsnamen, ook in Duitschl., waar 't : *werth*, *werder is*, als : *Daniëlsweert* of *Ridderweert*, oud riddergoed en vrijheerlijkheid; *Visscherweert*, gehucht, vroeger heerlijkheid; *Stevensweert*, dorp en eertijds vesting en heerlijkheid, welke drie plaatsen, in Limburg, op den rechten Maasoever gelegen zijn. In Br. heeft men ook vele plaatsen, aan waterstroomen gelegen, die den naam van *weerd* dragen. In N.-Ned. komt het woord voor in eene menigte namen van schoutampten, dorpen, heerlijkheden en andere plaatsen, b. v. in Gelderland : *Bommelerwaard*, *Tielerwaard*, *Dodewaard*, *Heerewaarden*, *Marienwaard*, *Oudewaard*, *Wolfswaard*, *Dorenwaard*, *Steenwaard*, *'s Gravenwaard*, *Ablswaard*. *Weerd* komt van : *weren*, verdedigen, beschutten, keeren. Z. weer.

WEERDER. Z. wedde.

WEERDIJ, WAARDIJ, voor : tijd : *in de weerdij van een uur zal alles gedaan zijn* (Westvl.).

WEERDRIBBE. De notarissen van Antw. gebr. gedurig dit w. in hunne plakkaarten om 't kakhuisje aan te duiden; het bet. er ook : sterfput, beerput. Bij Kil. komt het op verschillende wijzen voor als : weerdribbe, waerdribbe,- *rebbe*,- *robbe*,- *rubbe*, in 't l. *vestiarium*, angl. *ward-rope*, fr. *garde-robe*. Van : waard of warde, l. *custodia*, en *robe*, kleed.

WEEREN, betalen : *patent weeren* (Waas).

WEÊRHIER, uitgespr. : *waurie*, zegt men in Br. om de peerden te doen omdraaien. Z. herrie en weren.

WEÊRHOOFD, een verschijnsel in de lucht of de tweede regenboog die boven den eersten verschijnt (Westvl.); bij Kil. : *weershoofd*, Holl., draeyende windt, l. *turbo*.

WEÊRLICHT. *Op een weêrlicht*, op een oogenblik (Br.). Overdrachtelijk met een bijv. naamw. toegepast op een persoon, geschiedt dit in Oostvl. ook met weêrlicht : *een luie weêrlicht*, een luie jongen; *een kromme weêrlicht*, een met kromme beenen; in Brab. en Limb. zegt men, b. v. *een luie bliksem*, enz. Z. ijllicht (202) en zeebrand, dat men in Limb. zegt even als *weêrlicht*.

WEEROOG (zware *e*), puist die op het oogscheel aan de wimpers komt (N. der pr. Antw. en te Eekloo); bij Kil. : *weer-ooghe*, l. *exiguum tuberculum in palpebris*, etc. Van *oog* en *weer*, *tuber*, *callus*. Z. weenoog en weffel.

WEERSNOKKEN. Z. *snokken* (642).

WEÊRSPLETE, weêrga : *'t is zijn weêrsplete*, 't is zijns gelijken. *Zijn weêrsplete is nievers te vinden* (h. en d. in Westvl.). Z. weergade.

WEERTELIK. Z. Warentig.

WEÊRWARMTE, v., warmte die van den grond wedergekaatst wordt, bijzonderlijk op zandachtige wegen (omstr. van Gent).

WEESCHOE. Z. weekschoen.

WEESGEGROET, m. en o. gebruikt voor : tijd dat het lezen eens weesgegroetjs duurt, oogenblik : *wacht een weesgegroetje* (Br., Antw., Kemp.).

WEEST, voor : geweest : *zijt ge weest wandelen* (overal in 't Z.); in N.-Br. :

weesten, in 't platd. *west*, dat men ook veel in 't Z. hoort. Op blz. 140 ziet men dat *ge* in meer andere werkww. weggelaten wordt; dit geschiedt wanneer er een infinitivus op volgt : *ik heb hem* zien *schrijven*.

WEESTEN. Z. weest.

WEET, m., voor : kennisgeving : *iemand den weet van iets laten*. *Laten* voor : doen (Overal).

WEETWEL. Z. Welweter.

WEEWAAL. Z. weduwaal.

WEEWAAR. Z. weduman.

WEFFEL, mv. *weffels* of *weffelen*, rapje, puist, gezwel van een muggebeet, bultje (Br., Vl); bij Kil. is *weffel* in dezen zin vert. door : *pustula*, etc.; in Vl. bet. *weffel* ook : plek, streep of striem die de slag eener roede, enz. achterlaat : *hij is met blauwe weffels geslegen*. Kil. geeft *weffel* of *wevel* in deze bet. op als Vlaandersch, 't zelfde als : streme. l. *vibex;* in Br. zegt men *wuffel* voor : weffel.

WEG, soms voor : wel : *jaweg, neenweg* voor : jawel, neenwel (Hagel.).

WEG, znw., en *weg*, bijw., zijn in den grond een zelfde. w. en mogen dus onder één artikel behandeld worden. *Op weg zijn* bet. in 't Z. : ingang zijn, fr. *être en voie de* : *hij is op weg van te genezen*. *'t Enden aller wegen zijn*, zonder bestaansmiddelen zijn, niet weten wat aanvangen (Vl.). *Hij weet den weg en kent de tale*, hij zal wel ten rechte komen (Vl.). *In iemands weg loopen*, 't zelfde als : iemand in den weg staan, eene hindernis voor iemand zijn (overal). *Met iets weg weten* of *kunnen*, iets goed weten aan te vangen en ten einde te brengen. *Met iets geen weg weten*, niet weten hoe eene zaak te behandelen. *Met iemand weg kunnen*, zich met iemand kunnen verstaan, met hem kunnen handelen, hem kunnen geleiden : *de vader kan met zijn kinderen goed weg; de moeder weet geen weg met hare zoons*, d. i. de vader kan zijn kinderen wel in bedwang houden, maar de moeder niet. *Ik weet geen weg* of *weet er geen weg meê*, ik weet niet wat er meê gedaan, er geen raad meê weten of hoe die zaak te beridderen (Br., Antw., N.-Br., Limb. en Vl.). *In geenen weg*, in geen geval, engl. *in no way* (Limb.). *Hij is van zijnen weg*, hij is verstrooid van zinnen (Gent). (*Met zijne zinnen*) *weg zijn*, verstrooid zijn, van zijne zinnen beroofd zijn (overal). *Hij is met zijn verstand weg*, hij is van zijn verstand beroofd. *Het weg hebben*, hetzelfde als : het spek weghebben (Br., Antw., Vl.). *Weg en weêr*, heen en weêr : *ik ben aanstonds weg en weêr* (overal).

WEG, WEGGE, v., heden nog in 't L. v. Waas en N.-Br. gezegd voor : langvormige klont boter, boterklomp; in de Baronie van Breda is die klont gewoonlijk van vijf pond; in 't L. v. Waas, van min of meer gewicht; bij Kil. *wegghe*, *boterwegghe*, *wegghe boters*, *massa butyri oblonga utrimque acuta, butyrum in formam cunei coactum*. In Limb. zegt men *wek*, m., voor : weg, wegge, v., en bet. er hetzelfde als : *mik*, dat men in een ander gedeelte dier provincie ook hoort voor : weiten of tarwen brood, in tegenstelling van : *roggen brood; wegpap (wekpap)* bet. in Limb. 't zelfde als in Br. : *wittebroodspap*, melkpap met fijn tarwen brood in gebrokt, en *wekboter* ook in N.-B. alsmede in 't hgd. : *butterweck*; 2° wegge : een soort van koeken die op Aschwoensdag en Goedenvrijdag gebakken worden (Antw., Lier); *wijgsken*, langwerpige koek met korinthen bezien gebakken (Waas); elders in Oostvl. is 't een boterkoek; in Westvl. bet. *wegge* ook : klein wittebroodje, bij Kil. *wegghe*, l. *panis triticeus; libum oblongum; libum lunatum;* Pomey vert. *wegge*

door *libum*, de Holl. woorden door : *petit pain blanc*. Z. klont of boterklomp; 3° ijzeren gestel, en deze laatste bet. heeft *wegghe*, *wigghe* ook bij Kil. die 't w. opgeeft als hgd., sax., sicamb., holl., en vert. door : *cuneus*, hgd. *weck*, angl., *wedge*. In N.-Br. is *wegge*, voor : tarwen broodje : niet in gebr, doch men zegt er *Kers-wegge*, een soort van spitsvormig broodje met Kerstmis gebakken; zoo leest men ook van *nieuwejaarsche weggen* bij C. Huygens (korenbloem. 1 en 2. dr. I D., 90), die een bakker : *een Heer der wegge* noemt (2 D., 75). Reitz vert. *wegge* door : *panis albus*, witbrood of weiten brood. Z. wegge bij Hoeufft (678).

WEGAARDS BLADEREN, weeg-bree, in 't hgd. : weegrich, schaffzunge; engl., ribwort plantains, waybread, fr. plantain (Br.).

WEGBORSTELEN, voor : wegjagen : *borstel hem uit den huize weg* (overal); in Groeningen bet. *wegbenselen*, *wegbenzen* : aansporen, haastig drijven (Halbertsma).

WEGDOMMELEN, versteken, verbergen : *hij is rap om iets weg te dommelen* (Br.). Licht voor : *wegdompelen*.

WEGDOMPELEN, al dompelende wegdoen, weggaan (Br.).

WEGDRESSEN. Z. dressen (105).

WEGE (te). Z. weeg.

WEGEL, WEGELKEN, WEGELTJE, voetpadje, voetweg, voetwegsken. Men zegt ook : *voetwegel* (Westvl. en Oostvl.). *Wegel* is een verkl. w. van : weg; bij Kil. : *weghel*, flandr., *semita transversa*, *trames*, fr. *sentier*. Wanneer die weg recht naar de kerk loopt heet hij : *kerkwegel*, en de weg, wiens bijzonderste bestemming is om grazende koeien te gaan melken, heet : *melkwegel* (L. v. Aalst).

WEGELING, WEGELINGSKEN, voetwegsken, padje (h. en d. in Westvl.); men zegt ook : *voetwegelinksken*. Z. wegel.

WEGELKE bet. in Limb. : wagentje, waarvoor men in Br. zegt : *wagensken*, *waägsken*, *wagelken*; in Vl. is *wegeltje* 't zelfde als : wegel (wegsken).

WEGEN, o. w., zijnen weg, toegang en uitweg hebben tot of van eenen akker, weide, bosch, enz.; zoo zegt men : *ik weeg langs daar*, *hij weegt over mijn* land (Br., Kemp.). Vanhier : *wegenis*, de weg of toegang tot een stuk land, enz. (ibid). Men zegt ook : *wegen* voor : mennen b. v. *peerden wegen* (Antw., Kemp.).

WEGENIS, v. Z. wegen.

WEGENS, van wege (Br.); in Limb., N.-Br. en soms in Br. en Antw. bet. het : ter oorzake van, rakende.

WEGFEILEN, o. w., zich stillekens wegpakken : *hij feilde zich weg*, *toen hij me zag* (Omstr. St-Truid.).

WEGFLANSEN, wegfrommelen (Br.).

WEGFLIDDEREN, WEGFLITSEN, wegvluchten (Br.). Z. flidderen (128).

WEGFOFFELEN (*o* als korte *oe*), wegsteken, wegmoffelen : *wat foffelt gij daar weg* (Br., Antw., Vl.)! Z. foffelen (131).

WEGFOMMELEN, WEGFOMMEREN, wegmoffelen, wegfoffelen, wegstoppen (Br.). Z. fommeren (132).

WEGFOMPELEN. Z. fompelen (131).

WEGFRUTTEN, wegloopen, wegvluchten (Westvl.). Z. frutten (134).

WEGGE, v. Z. weg.

WEGHEUVELEN of **WEGHOLEN**, uitgespr. : *wekshevelen*, wegsteken, heimelijk wegsteken, fr. *mettre en cachette* (h. en d. in Limb.).

WEGJEREN (met zware *e*), b. w., wegwerpen : *jeer dat weg*; *zich wegjeren*, zich wegpakken; men zegt ook : *jeer weg* voor : ga weg, ga ter zijde (Br.) Z. jeren (208) en wegzeerden.

WEGJERROEKEN, wegzenden : *ik heb den knecht maar seffens weggejerroekt* (Gent). Z. wegjeren.

WEGKEGELEN, al kegelende wegstooten.

overdracht. : wegdrijven (Br.).

WEGKETSEN, wegloopen (Br. en Vl.). Z. wegkuischen.

WEGKEUTEREN, WEGKOTEREN, al koterende wegdoen, wegjagen, wegzenden : *ik heb mijnen knecht weggekoterd* (Br., Vl.). Z. koteren (283).

WEGKUISCHEN (wegkaïssen), al kuischende wegdoen, wegstooten : *kuisch het stof weg* (overal); overdracht. : wegdrijven, wegjagen : *kuisch dien kerel van uw huis weg* (Br.). Z. wegketsen.

WEGLEKEN, o. w., stillekens weggaan om zijn aandeel in 't gelag niet te moeten betalen, of 't zelfde als : *wegpissen*, zijn schuitje van kant steken (Westvl.). Z. leken (332).

WEGMOMMELEN. Z. *wegdommelen* (Br.).

WEGPOETSEN, b. w., wegjagen, wegzenden, iemands dienst opzeggen : *zij heeft haar meid weggepoetst*; als o. w. : wegloopen : *hij is weggepoetst* (Oostvl.). Z. wegspeeten, wegkoteren en poetsen (493).

WEGRIDSEN, WEGRITSEN, wegloopen. (Br.). Z. ritsen (545).

WEGROKELEN, van kant rakelen (Westvl.). Z. rakelen (519).

WEGSCHUIFELEN, heimelijk wegvluchten, zich wegpakken (Vl.).

WEGSKEN of WEKSKEN, verkleinw. van weg en van wegge. Z. weg en wegel.

WEGSLEDDEREN, WEGSLIBBEREN, o. w., stillekens wegvluchten (Br.). Z. sledderen (617) en wegflidderen.

WEGSLINGEREN. Z. oozen (433).

WEGSPADDEN, WEGSPAGGEREN, WEGSPOEDEN, snel wegloopen (Br.). Z. spaggeren (649) en spodderen (660).

WEGSPEETEN, WEGSPEITEN, o. w., haastig en ongemerkt wegloopen, zich snel vankant maken : *die fransche windmaker is weggespeet zonder te betalen* (Vl.); te Kortrijk : *wegspitten*.

WEGSTEERTEN, heimelijk of met schaamte wegloopen (Waas).

WEGTRAFELEN, b. w., weglokken : *hij heeft dien werkman daar weggetrafeld* (Br.). Z. trafelen.

WEGTUREN (Limb. en elders). Z. turen (700) en afturen (12).

WEGVAREN, wegrijden (Limb.). Z. varen.

WEGVLIEGEN, o. w., spoedig weggejaagd, snel aan de deur gezet worden : *die kerel zal daar wel wegvliegen* (Br. en elders).

WEGZAKKEN, o. w., ongemerkt verdwijnen, stillekens heengaan (Westvl.).

WEGZEËRDEN, o. w., 'tzelfde in Vl. als : *wegjeren*, wegloopen, weggaan.

WEGZETTEN, uit den weg zetten, afzonderlijk zetten; zoo noemt men in de Bar. v. Breda : het melken, voornamelijk der geiten (Hoeufft, 670). *Wegzetten* wordt in Br. ook gezegd voor : veel kunnen doen, enz.

WEI, WEIDE, WEIDDAUW. Z. *wijde*, wijdauw of wieddauw.

WEI of WIEP, v., gezegd voor : dunnepap (Waarschoot). De Woordenb. vert. *wei* door *petit lait*.

WEIDZAK. Z. weizak.

WEIFEL, voor : *weffel*, puist (Waarschoot).

WEIGER, bijv., 't zelfde als : weigerig : *hij is daar weiger van*, hij geeft dat niet geerne, hij zou dat allicht weigeren. Men zegt nog meest : *hij is daar weiger over* (in Vl. veel gezegd).

WEIGERIG, zorgvuldig, bezorgd, aan iets houdend : *hij is weigerig over zijnen hoed*, hij zorgt voor zijnen hoed en zou hem aan niemand geven (Westvl.).

WEIGERLIJK, heimelijk, ook zorgvuldig aan iets houdend : *iets weigerlijk bewaren* (Westvl., Brugge). Z. weigerig.

WEIK, m., en *weiken*, b. w., in 't water week maken; *stokvisch weiken* of *in den weik leggen* (Br., Antw., Kemp., N.-Br. en Limb.). Z. Hoeufft (679) en Weil. op : week.

WEISTER, WEISTEREN of WESTEREN.

Weister, m., bet. in Limb. : loop, over en weêr-geloop, gang, trot, doenwijze : *laat hem in zijnen weister*. In Westvl. zegt men : *zijnen weister hebben*, d. i. zijnen loop hebben : *ga uit mijnen weister*, ga uit mijnen weg, hinder mij niet in mijne werking, laat mij vrij en ongehinderd begaan. *Weisteren* is in Limb. : zijnen vrijen loop of gang hebben : *laat hem maar weisteren*, d. i. laat hem maar begaan. Kil. vert. *weysteren* door : *mobilitare ante oculos*, 't welk Meyer verduitscht door : *voor de oogen weemelen; voor d'oogen weysteren* door : *demener devant les yeux comme par un éblouissement*, l. *ante oculos mobilitare* of *ventilare*. *Weisteren* bet. in de st. en de Baronie v. Breda : stuiven, stof verwekken, ook afstoffen : *het vuur weistert*, d. i. het spreidt asch en vonken uit. Onze Nic. van Winghe (1547) vert. (Is. XXIX, v. 5) *et erit sicut pulvis tenuis multitudo* ventilantium *eorum qui contra te prævaluerunt* door : Ende die menichte der gheenre, die u *verwaeyen*, sal zijn als dunne ghestubbe, en als een doorgaende voncke die menichte der gheenre die teghen u doverhant ghehat hebben. » Volgens Hoeufft (680) staat in Liesveldts Bijbel (1532, jes. c. 27, Let. B.) *en die tijranen ghelijc een weysterende kaf*; in den Bijbel van W. Vorsterman (1528), : *vliegende voncken*, op den kant uitgelegd door : *stuivende kaf*; in Paets Bijbel (1611) : *Waeyende kaf*; in den Statenbijbel : *Voorbijvliegende kaf*. *Verweysteren* staat in den Liesveldtschen Bijbel voor : verstrooien.

WEIT, o. in Holl., is in Limb. m., in 't w. *boekweit*, uitgespr. : *boket*. *Boekweit* is v. in Br.

WEITING, WEITINK, m., *wijting*, dezelfde vogel in Oostvl. als : wouter of weewouter, fr. *geai*, d. i. kauwe, meerkol.; bij Kil. is *weyten*, Vlaandersch, hetzelfde als : roetaerd, *graculus*; ook *wijtingh* of *willing* dat hij vert. door : *apua*; *willing*, *wiltingh* is bij Kil. en Meyer ook : weeter, wijze, schrandere, vernuftige. Hiervan zegt Kil. : *Lovensche wiltingh*, l. *sciolus Academiæ Lovaniensis alumnus*. Z. witting.

WEIZAK of **WEIDZAK**, m., weitasch, weitesch (Br.). Z. Weil. op : *weitasch*; bij Kil. : weydsack, weydtessche.

WEK. Z. wegge.

WEKELERBERE, WEKELERBOOM, jeneverbes, jeneverboom (h. en d. in Limb.). Z. wachtel.

WEKKER, WEKKERING, beiaard, klokkenspel, dat het halfkwartier of vijf minuten vóór de uur gehoord wordt : *het is bij acht uren, de wekkering gaat af* (Oostvl., Antw.); te Gent zegt men : *iemand onder de wekkering steken*, voor : onder den mammelokker ('t Belfort) gevangen zetten. In Westvl. is het : *halfken*; te Leuv. zegt men : *rammel* en *rammelen* : *het rammelt*; Kil. vert. *wecker*, *horologium excitatorium*.

WEKKEREN, beiaarden; te kennen geeen, weten : *laat hem dat wekkeren*. *Het wekkert*, de wekker gaat af, fr. *il carillonne* (Antw., Gent en omstr.)

WEL, v., ook *welblok* en *welboom*, *rolblok*, ronde langwerpige blok van hout of steen, dienende, bij de akkerlieden, om de kluiten op een bezaaid land te breken en om den grond of eene weide effen of vast te leggen; deze verrichting heet men : WELLEN, zijnde een b. en gelijkvl. werkw., in de pr. Antw. *welleblokken* (Limb., Hagel., Br., Kl.-Br., Antw., Kemp.). *Wel* is in 't fr. *rouleau*, hgd. *wälze*; bij Plant. is *welle*, *welboom* : *rouleau pour unir la terre ou pour rouler quelque chose pesante*; in de Teuth. *welboem*, l. *chelindrus*; bij Kil. *welle*.

cylindrus, volvulus; *lignum teres instar cylindri quo voluto æquatur solum* : *occa*. Vanhier : *wellen*, *fr. rouler*, hgd. *wälen*, bij Kil. *volvere*, angl. *wallon; welle*, *welhout*, *welsteen*, cylindrus, hgd. *wälstein;* wellinghe, *volutatio*, bij Plant. *roulement*.

WEL, in Limb. voor : deugd, behagen, vermaak, voldoening : *ich heb langen tijd wel van mien kleid gehad*; in Overijsel en elders heeft *wil* ook den zin van : vermaak, behagen.

WELBLOK, m., 't zelfde als : *wel;* en *welblokken*, 't zelfde als : wellen (pr. Antw.). Z. wel.

WELDE, afgel. van *wel*, in Br., Antw., Kemp. en N.-Br. gebr., evenals bij Kil., voor : weelde, 't welk min goed schijnt.

WELDERDEN. Z. wilderden.

WELFEL, gezwel door eenen muggebeet, enz. veroorzaakt (Waas). Z. weffel.

WELGEMUTST, bijv., welgezind, welgemoed, weltevreden (Br., Antw., Vl.).

WELLEN, b. w., de wel over 't land rollen : *het land is geweld*. Men zegt ook : *een land*, enz. *overwellen; afwellen* (Limb., Br., Antw. en elders).

WELLEVEND, kristelijk : *'t is een wellevend man* (Westvl.).

WELLING, v., de plaats waar de band van een rad aaneen gemaakt is. (Tien. en omstr.); ook de daad van : wellen (Br. en elders).

WELPASSENDHEID, welvoegelijkheid (Westvl.).

WELSTER, leder waarmede men de vlegels bindt (Westvl.).

WELWETER, WEETWEL, een die beweert het altijd best te weten, ook een die zich met alles bemoeit (Vl. en elders).

WELSCH voor : waalsch : *ich kan welsch kallen* (Limb. en elders).

WEME (Geldersch). Z. Weem.

WEMELGAT, werregat, spinaal, of iemand die nooit stilzit (Oostvl.). *Wemelen*, bij Kil. o. a. vert. door *frequenter et leviter movere*, is een freq. van 't oude : *wimen*, bewegen (Weil.). Z. Bild. op : wemel.

WEMEN, voor : wie. Zoo ook *emen* voor : iemand; *nemen* voor : niemand (Limb.). In deze landstreek zegt men *ee* voor *ie: veer* (vier); *leef* (lief), enz.

WENDE komt bij G. Gez. en licht ook in Westvl. voor : in *winter-* of *zomerzonnewende*, fr. *solstice d'été* of *d'hiver*. *Wenden* of *winden* is : draaien, keeren, dus is het : zonnekeer, zonnekeering (Weil.). Zonnewending.

WENDER, WENDERIK, m., waard, woord, woerd; in Limb. heet de mannetjeseend. : *wender*, *wenderik*, ook : *weender*, *weenderik* en *weendert* uitgespr.; in Br. *winder*, *wender* en *winner;* aan de kanten van Utrecht : *winder;* in N.-B. *woender* en, volgens Hoeufft, ook *winter*, dat deze schrijver dan verkeerdelijk met *woord* in verband stelt. De *t* in *winter* is ook in 't hgd. waarin men : *ente* en *enterich* heeft. De uitgang *ik* heeft men nog in : *leeuwerik*, *duiver*, *duiverik* voor : doffer; in 't hgd. *tauber*, *tauberich* en *ganserich*. In Vl. en te Antw. zegt men : *erpel*. *Wender* is in Nederl. meer gebr. dan : waard, woord of woerd. Bild. zegt dat *ender* ook in gebr. werd.

WENDIG, door G. Gez. als uitgang aangewend in dezelfde bet. als : achtig : *purperwendig*, *roodwendig*, *metaalwendig*, enz. Z. wende.

WENGER, als ook *eng* uitspr. van : wender en eend (Br.).

WENT, voor ; wen, wanneer (Limb.).

WENTELWAAI, WINTELWAAI, een die wild en zot is en weinig verstand toont (Oostvl.). Z. wildvang.

WEPEL, bijv., ledig, ijdel : *de ton is wepel; dat huis staat wepel*, d. i. is onbewoond, openstaande : *de pastorij zal wepel zijn; wepelloopen*, ledig of

alleen loopen. Men zegt van man of vrouw, van ongepaarde vogels, enz.: *hij, zij is wepel*, wanneer vrouw of man gestorven of ongetrouwd is. *Wepel tepeerd zitten*, zonder zadel te peerd zitten; *wepelen*, wepel maken; *wepelaar, wepele*, ledigaard, persoon die voor niets zorgt (Vl.). Doch er zijn streken in Vl. waar men ook *webel, vepel* en *vevel* uitspreekt. Een *wepelpaard* bet. in de prov. Drenthe : een kwaadaardig peerd dat zich niet laat behandelen of berijden. Bij Kil. komt *wepel* voor als oud-Vlaand. en Holl. voor : 1° *vagus,inconstans*; 2° *vacuus; vacans*; en *wepel, wepeler* in den zin van : *vacans munere, liber a muniis* : *privatus* : *vacuus a negotiis publicis* : *liber ab onere vel officio publico*. *Wefel of weyfel*, in 't l. *accensus*; *wepelen* of weyffelen, l. *vagari, inconstantem esse*.

WEPELBRAAM, wilde rozenstruik, hondsrozelaar, hageroos, roode hagedoorn,fr. *églantier* (Westvl., Brugge). Z. hortebraam (195) en wepel.

WEPPEREN (wipperen), freq. van : *wippen*, h. en d. in Vl. iets, b. v. eenen tak heen en weêr bewegen. Z. Wippen bij Weiland, en wepelen.

WEPSCH, bijv., werachtig, smetsch, flauw,flets of fleps,smakeloos,zouteloos : *het eten is zoo wepsch* (Br., Hagel., Belg.-en Holl.-Limb.); bij Kil. *weepsch, wepsch*, Sicamb., l. *insipidus, sine sapore et odore*.

WERACHTIG. Z. werren.

WERDEN (*weerden, weren*), voor : worden : *ich weerd; doe wurds; he wurdt; we weerden; ge weerdt, ze weerden*; Imperf. : *ich woord, doe woords; he woord; we woorden; ge woordt, ze woorden*; part. : *gewoorden* (Limb.) Het is dus juist het tegenovergestelde van het Holl.; in Limb. zegt men in den praesens : *ich werd*; imperf. *ich word*, infinit. *werden*; in Holl. en Br. is 't praes. : *ik word*; imperf. *ik werd*; infinit. : *worden*.

WERDER. Z. wedde.

WEREN, o. w. (wederen), weêr zijn : *het weert niet voor het veld*, het is geen goed weêr voor het veld,enz.(Kemp.). Z. werren en waren.

WEREN (zich), met zware *e* uitgespr., ieverig tewerkgaan, zijn best doen, zich spoeden of haasten, *faire son possible* : *weert u, jongens* (Vl., Br., Antw., Kemp. en elders). In N.-Br. zegt men ook : *zich weeren* en *in den weer zijn*, en omstr. Breda : *weer bieden* of *zich uitslooven*; bij Kil. is *weren, weyren* en *weeren* vert. door : *defendere*, en *werren* door : *contendere, dissidere, bellare*. Z. werf.

WERF, boom, wervelhout (Waas).

WERF zond men ons uit 't N. der prov. Antw. met den zin van 't fr. *basse-cour*. Meyer geeft het op voor : ledige plaats omtrent huizen gelegen, en *gemeene werf*, eene plaats waar de boeren bijeen kwamen om over de zaken hunnes landschaps of dorps te handelen; bij Kil. is 't een oud w., in 't l. *officina; villa, domus; area*; bij Bild. (III, 239) is « werf : werkplaats, 't zij als open plaats achter een huis, bij onze overgrootvaders,'t zij als *werve*, voor : werving, van 't oude *werchen*, werven, dat van *weren, waren* (in beweging zijn) is »; *werf* bet. in 't Hagel. en elders : een half cirkelvormig houten gestel dat men op den steel eener zeisen zet om, in 't maaien, het maaisel meê om te zwaaien. Van hier : *pikwerf*, de handhave of steel eener pik (Kemp. en Westvl.). *Werf* is hier de wortel van : *werven* (werpen, keeren, draaien) en bet. : keer. 't Komt van het oud hgd. *hwarb*, m., *hwarba*, v., beweging, wending, draai; waarvan *hwerfan*, keeren, werpen. Men zeide oul. *waerf, weerf* voor : werf; vanhier bet. *een werf*, een keer : *drie werf*, drie keeren, enz. Z. werf

bij Ten Kate (II, 523 en 25). Z. keeren, (330) dat : weren, zich verdedigen bet.

WERFHOUT, soort van kruipwilg (G. Gez.). Z. *wervelhout* en, bij. Kil. : wervel.

WERK. *Bij de(n) werke*, bij der hand, bijeen : *bij den werke krijgen* of *halen*, met moeite bijeen halen, bijeen vergaderen : *waar krijgt die vrouw toch den kost voor al haar kinderen bij de(n) werk* (Br., Antw., Vl.); in Westvl. zegt men *bij de(n) werke hebben* voor : *bij* of *onder* de hand hebben. Hier kan *werk* voor : *werf* (werving) zijn. *Werk* bet. in Westvl. veel : arbeid, moeite, verdriet, droefheid : *in iets werke maken*, om iets droef zijn. *Werk* ook voor : zaak : *ik dacht dat het zulk een werk was* (overal). Ten Kate (II, 524) acht *werk* (grof ineen verward vlas), H.-D. *werk*, *afwerk*, als het grove uit- of afgewerkt gedeelte van het vlas, in het toebereiden of scheiden van het fijnder deel dat voor vlas kan verkocht worden. Bild. (III, 257) heeft : « op *werk* voor vlasch, het hgd. zegt beter : *werg*, 't geen van *wergen*, *wörgen* is in den zin van : omwinden. 't Deens. noemt het *hór* en wellicht is ons *werk* eigenlijk een adj. hiervan, samengetrokken van : *horrig* of *herrig*, van : *herren*, nu : *hekelen*, dat ook met *herk* of *hark* verwant is. » Wij achten *werk* verkort van : *werrig*, *werring*, zijnde : het verward of slecht gedeelte, de noppen van het vlas.

WERKALAAM, o., evenals bij Meyer : werktuig (h. en d. in Vl. en Br.). Z. alaam (14).

WERREBEKKEN. Z. herrebekken (185).

WERREGAREN, o., overdrachtelijk : een kind dat nooit stil zit en waar geest en leven in steekt (Vl.). Z. wargaren. en in 't Arch. (I, 330) : steengaren, wiergaren.

WERREGAT. Z. wargat.

WERRELD, wereld (Limb.); engl. *world*. *Zijnen wereld kennen*, welgemanierd, of beleefd zijn (Br., Antw., Vl.-Limb.).

WERREN, WARREN of **WEREN** (met blètende *e*), walgen, tot braken verwekken : *dat vet eten wert altijd bij mij*. Vanhier : *werachtig*, genegen tot overgeven : *ik ben zoo weerachtig* (Br., Hagel.). Dit w. is gewis hetzelfde als : *weren*, tegenhouden, verdedigen, en verwant met *wieren*, draaien, keeren, *circuire*, gal. *virer*, en met : *werf* voor : keer, reis, maal, waarvan : *werven*, draaien, keeren. Z. wers en Bild. (III, 257) op : werf, werve.

WERRENTELIK, WERRENTELING. Z. warentig (Maastr.).

WERRETELING. Z. Warentig.

WERS, 't zelfde als, bij Weil. : *wars*, verwant aan : *dwars*, en in den zin van : afgekeerd, afkeerig bij hem opgegeven. Kil. geeft *wers*, *wirs* als oud op, l. *malus*, *nequam*, en *wers*, *wars*, *warsch*, *contrarius*, *adversus*, *malus*; *te wers zijn*, *contrarium esse*, *abhorrere*, *fastidire*, en acht het verkort uit : *weders*. In Westvl. bet. *wers* (uitgespr. : *wes*) : afkeerig en erg : *het is van langs om wezzer* of *wesscher*. Te *wers van iets zijn*, iets moede zijn; *te wers zijn dat men iets doe*, zich de moeite niet geven iets te doen. *Wers*, in 't engl. *worse* (bij Kil. ook : *warsse*), vindt men in den Reinaert en elders verklaard door : erger, slechter. *Te werser*, in 't fr. *tant pis pour lui*, Kil. vert. *warste* door : *nequissimus*.

WERSEL en **WERSELEN**. Z. werzel, werzelen.

WERT (uitspr. wèt), v., voor : wrat of vrat, in Westvl. *wurte*, elders in Vl. *worte*; bij Kil. : *werte*; Nedersaks. : *waarte*; Angels. *weart*; engl. *wart*; Zw. *vårta*; hgd. *warze*, fr. *verrue*, l. *verruca*. Vanhier : *wertenkruid*, in Vl. *wortenkruid*, wratkruid. Z. Weil.

WERTENKRUID. Z. wert.

WERVELING, diminutief van : wervel,

waarvoor het in Vl. altijd gezegd wordt, fr. *tourniquet;* men noemt ook *wervelken* : een houten of ander draaiend tuig, waarmeê men deuren, vensters, enz. sluit. Zoo heet in Vl. nog *werveling* : de omgewrongen knoop, dien men steekt onder den band van iets wat men gebonden heeft, opdat hij niet zou losgaan.

WERZEL, WARZEL, m. als wortel van : *werzelen ; gewerzel*, gewar, geharrewar, gewoel (Br., (Hagel. en elders).

WERZELEN, WARZELEN, o. w., licht afgeleid van : *wers* of *wars* (erg, afgekeerd, tegen, weder), en vandaar dat het bij Kil. bet. : *reluctari, reniti, obniti*, en bij Meyer : tegenstreven, tegenkanten; maar in Br., Antw., Kemp., en elders bet. *werzelen* (uitgespr. *wezzelen*) : in den war, in wanorde, onrustig, woelig zijn, of : te werk gaan als mieren of bieën die dooreen kruipen, krielen, wriemelen, door elkander wroetelen, woelen, wemelen, harrewaren : *daar werzelt iets tusschen het struikgewas. Wat werzelt gij op uwen stoel. Onze gemeenteraad is weêr aan 't werzelen.* Vanhier : *gewerzel*, geharrewar, gewoel; *werzelarij*, woeling; *verwerzelen*, verwarren; *dooreenwerzelen*, dooreenwarren; *warzeleer*, een die nooit gerust zit, woelman; bij Kil. is *werzeler, refractarius*, enz.; *werzelinghe*, gewoel, in 't l. : *repugnantia, contrarietas*. Men zou *werzelen* ook als een freq. van *warren, werren, werlen*, met tusschengeslopen s of z kunnen houden. Zekerlijk is het nauw verwant met : *westeren* of *weisteren* en *wesseren*.

WES. Z. wers.

WESCH. Z. wisch.

WESE, WEZE bet. in Westvl. 1° dikke pap of drank gemaakt van zemelen, kortmeel, getimperd in melk en water en als voedsel gegeven aan mestverkens, aan peerden of koeien die gejongd hebben; 2° de eerste geut of afgietsel van koffie of van gekookt graan waar men bier uit brouwt, het eerste brouwsel. Men gaf ons uit Westvl., nog op : *liewèse, liewese*, voor : afkooksel van honingraten, gewis voor : *liefwese*, uit : *lief* en *wese*. Kil. heeft *wesse, dilutum malti cervisiarii, mustea cervisia* : *decoctum*. 't zelfde als : *worte*, en dit *worte* is bij hem 't zelfde als : *meddighbier, ghesoden mout*, waarvan hij een langen lat. uitleg geeft. Misschien is *wese* of *wesse* verwant met : wers (mengelmoes) of met weit, hgd. *weizen*, tarwe, en voor : weitsel. Z. wiete.

WESSEREN, eigenlijk 't zelfde als : westeren of weisteren, bet. : onrustig heen en weêr loopen, overendweêr loopen zonder eigenlijk iets te doen te hebben : *gij wessert den heelen dag door den huize* (Antw., Kemp.). Z. Weisteren en werzelen.

WEST. Z. weest, waarvan 't eene verkorte uitspr. is. Men hoort in Br. ook veel : *ik west*, b. v. *ik west zal hij komen*, waarvoor men ook : *kwestie* (316) zegt dat hetzelfde beteekent.

WESTEREN. Z. weisteren, wesseren.

WESTERLING, m., een schip dat meest in de vaarten van Westvl. vaart : *men ziet ook veel Westerlingen op de vaart van Gent naar Brugge. Daar heb ik de Westerlingen, de Bijlanders, de Walen of koolschepen, de venten (nachtventen), de bargiën en bierschuiten leeren kennen.* (C. Du Villers).

WET, v., overal veel gezegd voor : overheid, gemeenteraad, politievolk. Z. ook : west.

WETBODE. Z. wettebo.

WETENDHEID, soms gebr. voor : wetenschap, kennis : *welk is de allerzaligste leering onder alle wetendheden des wereld*s(Mechelsche Catek.).

WETTE, v., verbasterde uitspr. van : *werpte*.« *Werpte* is, zegt Weil., de in-

slag die door de schering geworpen wordt, en niet die schering zelve, zoo als Kil. wil, die dit w. met : werpdraad en werpgaren verwisselt. » Kil. (die *werpte* hetzelfde acht als scheerdraed, scheer-gaeren, web-gaeren, web-draed, ketene, l. *stamen*) heeft gelijk; trouwens *wette* werd ons uit de omstr. van Brussel en Halle opgegeven met de bet. van : schering, geschoren garen om op het getouw te spannen, web of webbe, ook de ketting, hetwelk Weil. : *wevel* heet. Bij Ruysbr. leest men : *Ende hier omme was die werpte van allen den cortinen van bysse getwerent* (I, 63-9). — *Ende die leste varuwe es oec wit in haren gronde, want het es die zelve werpte* (I, 161-2). J. David legt *werpte* ook uit door : ketting, scheergaren, en Surius heeft het vert. door : *stamen*.

WETTEBO, WETTEBODE, m., kluiver, soort van deurwaarder, fr. *garnissaire*, hgd. *exécutions-soldat* : *de wetteboden liggen in dat huze. Wanneer de inwoners ervan niet kunnen betalen, legt de schuldeischer er den wettebo. Wettebode* wordt ook gezegd van iemand die veel in andermans huis gaat zitten : *het is verdrietig dien gast voor gebuur te hebben, hij komt hier altijd den wettebo liggen* (Vl.). Het w. is samengesteld uit *bode* en *wet*, als ware *wettebode* : een bode van wege de wet gezonden, doch *wette* kan hier ook *boet* zijn, in 't l. *mulcta;* van 't oude : *wetten, mulctare*. Z., over *wetbode* : Raepsaet III, blz. 113.

WETTEN, voor : wrijven : *zijn handen wetten*, in de handen klappen, verheugd zijn : *hein, ge wet daar uwe handen in. Hij wet zijn handen in uw ongeluk*, hij verheugt zich om uw ongeluk (h. en d. in Westvl.).

WEUGEL, WEUGELTJE, andere uitspr. van : Wegel (omstr. Kortrijk).

WEULES, *wuiles* of *lapis*, m., kinderachtige jongen (Limb.).

WEULESSEN, *wuilessen*, o. w., zich kinderachtig gedragen (Limb.).

WEUNDEL, vervalschte uitspr., in 't Hagel., en Belg.-Limb., van : *wender*, eend, en ook van : *weerder* voor : wedde : *Jan heeft zijnen weundel terug gedragen*.

WEVEN, in 't C. Axel en elders, voor : wuiven; bij de Ouden is 't : *weyven*.

WEVENAAR, weduwenaar (Br., Antw. en elders).

WEVER, m. lang gepoot insekt dat op 't water springt en bijna eene spinnekop gelijkt (Ronse); bij Kil. waeter-spinne, l. *araneus aquaticus*.

WEVERKEN, o., soort van klein vogeltje (h. en d. in Westvl.).

WEVERSKNAUW. Z. weversknoop.

WEVERSKNOOP, knoop gelijk de wevers maken als zij weven (Vl., Br., Antw. en elders); in Limb. : *weversknauw*.

WEWAAL. Z. weduwaal.

WEZE. Z. wese.

WEZEN, o. nw. en werkw. In 't Meetjesl. is 't imperf. van *wezen* of *zijn* : *ik ware ; gij waart; hij, zij waar ; wij, zij waren. In iets wezen hebben*, er erg in hebben. *Hij heeft er nog geen wezen van*, hij heeft er nog geen erg in, hij is er nog onnoozel in, hij weet nog niet hoe hij 't moet doen of aanvangen (Oostvl., Br., Antw., Limb.); in Limb. zegt men in dezen zin ook : *bezei* (51); in Br. en Antw. : *bewoud* (50).

WEZZELEN. Z. werzelen.

WI. Zie : wijs of wies.

WICHEL, m., meer *wichelken*, o., ook : winkel, m., plaats nevens den dorschvloer waar het graan getast wordt (Ronse). Z. *winkel, berm, herk* en *hoog*.

WICHELEN, 't zelfde als : wiggelen of waggelen, wankelen (omstr. v. Kortrijk); bij Kil. : *wigghelen* ; in den Teuth. *wijglen*, zwancken.

WICHT, o., kind, doch in Limb. algemeen voor : kind van 't vrouwelijk geslacht of zelfs voor : meisje en vrouw : *die moeder ziet zoo geerne heur lief wicht*. Z. Grimm. over *wicht*, als geest, duivel ; en *boosewicht*.

WICHTEN, te weeg brengen, veroorzaken : *het zal kwaad wichten* (Oostvl.).

WIDAUW, **WIDAUWWISSEN**. Z. wieddauw.

WIDMAN, **WIDVROUW** en **WEDEVROUW** (Limb.). Z. witman, witvrouw.

WIE, v., voor : wilg, hgd. *weide* ; oud-Vl. wijde, wiede (Limb.). Z. wieddauw.

WIE. Z. Wijs of wies.

WIED, waarvan : wieden, in Westvl. voor : onkruid. Z. ook : *wiedauw*.

WIEDAUW, **WIEDDAUW**, 't zelfde houtgewas, in Vl., vooral in Westvl., als in Holl. : teen, teenstruik, teenhout en in Br. en elders : *wissen* of *wisschen*, *wissenhout*, *wijm*, d. i. een soort van wilgenhout, fr. *osier*, welk laatste men in 't hgd. vert. vindt door : *bandweide*, *korbweide*, l. *salix viminalis*. Het dient om meê te binden, om manden of korven te vlechten. Kil. geeft *wijddauw* op als oud, in 't l. *vimina* (teenen, wissen); en *wijdhamme*, *wied-hamme* is bij hem : *salicetum*, d. i. wilgenbosch. Zoodat het tweede deel des woords is : *auw*, plaats, of wel *dauw*, wortel van *dauen*, *daueren*, lat. *nutare*, *vacillare*, *tremere*, iets wat wilgen- of missenhout gemakkelijk doet, en 't eerste is : *wijde*, dat men ook : *wiede*, *wije*, *wede*, *weede* en *weyde* geschreven vindt en bet. : 1° *salix*, *siler*, wilg of wissenhout, 2° *vimen*, wis of wisch, 3° *wede*, *wedeke* is ook : roede, teenenroedeken, *virga*, en 4° *restis*, *funis*, band, koord, omdat de twijgen van dit hout dienen om te binden of te vlechten ; *wilg* en *wisch* is in 't hgd. : *weide*, in 't engl. *withie*, in 't platd. *wede*, 't Brem. en Holst. : *twieg* ; in de pr. Drenthe : *weeën*. Volgens Kil. is *wiede* een Saks. w., 't zelfde als : weyde. Wilg is in 't engl. ook : *willow*.

WIEDDAUWPEL, pellen of schors van wissenhout. Die schors afdoen heet : *wieddauwpellen* (Westvl.).

WIEDDAUWSTRUIK. Z. wieddauw.

WIEDDAUWWISSEN, wissen, teenen van wieddauw (Meetjesl.).

WIEDE. Z. Wiedauw.

WIEDSTERIGGE, v., wiedster (Vl.).

WIEG, naam eener draagberrie met wijm waarmeê men kranken of dooden naar 't gasthuis draagt (Antw. en Br.); te Leuven en elders heet dit wissen tuig : *wijm*.

WIEGELEWAAG, schongel (Vl.). Z. 't volgend.

WIEGELEWAGELEN, o. w., over en weêr bewegen, fr. *balancer* : *de boot wiegelewagelt*. *Hij zit altijd op zijnen stoel te wiegelewagelen* (Vl.). Z. wiegewagen, waar 't een freq. van is; bij Kil. is *waegheten*, *waggheten* : heen en weêr bewegen en wigghelen, l. *motitare*.

WIEGEWAGEN, heen en weêr bewegen (Westvl.) :

> Wanneer de schipman, afgewrocht
> En moê geslingerd van de tocht
> Op 't wiegewagend brooze hout,
> Waeraen hij lijf en leên vertrouwt.
> (G. Gez. 72.)

Bij Kil. wieghen, waeghen (bewegen). Z. wiegelewagelen en wiegschakelen.

WIEGSCHAKELEN, **WEEGSCHAKELEN**, o. w., touteren, schongelen of : op eene koord wiegen (Br., Kemp.).

WIEGSCHALEN, **WEEGSCHALEN**, op eene schaal, plank of boom, met zijn middenpunt ergens op liggende, op en neêr bewegen, of bijna hetzelfde als : *wiegschakelen* (Kemp. en elders).

WIEGSCHONGELEN, 't zelfde als : wiegschakelen.

WIEK, in gansch Vlaamsch België even-

als bij Kil., die *wiecke* als Vlaandersch opgeeft, gebr. voor : lemmet eener lamp. *Iemand eene wieke draaien* of *bakken*, iemand bedriegen (Vl.).

WIEL, bij Kil. *kolck* en *wielinghe*, d. i. : draaikolk, welke beteekenis dit w. in de Kempen nog heeft, en in de pr. Antw., waar men ook *weel* (zachte *e*) hoort, die van : diepe kuil achter eenen dijk door overstrooming gevormd ; edoch in N.-Br., in 't L. v. Waas en Kl.-Br. is 't een min of meer groote diepe vijver, poel of stilstaande water : *Wiel* zal wel hetzelfde w. zijn als : wiel (rad, draai). Z. Hoeufft (683) en wielwerker.

WIELEN. *Een boom wielt*, als hij van binnen rondom in bersten ligt (Westvl.). Z. wiel 2°, bij Weiland.

WIELWERKER, van : *wiel* (rad) en *werker*, in Vl. 't zelfde als : rademaker of wagenmaker. *Wiel* bet. in Br. vooral : spinnewiel.

WIJ. Z. wijs.

WIELOOGEN, zijne oogen als een wiel ronddraaien wordt, evenals *glarieoogen*, gezegd van een stervende (Westvl.).

WIEM, mv. : *wiemen*. Z. wijm.

WIEMBOSCH. Z. wijmbosch.

WIEMEL. Z. wijnbeer.

WIEMEN. Z. wijmen.

WIEMENIER. Z. wijmenier.

WIEMER, wijnbeer (Limb.).

WIEMKEN, o., wisken, houten bandje. Z. wijmen (Vl.).

WIENE, WIE of WAT : *wiene is daar. Wiene heeft hij gezeid* (Westvl.). Z. wie.

WIENS, WIENSTEN, WINS, bijw., somtijds, nu en dan : *dat gebeurt hem wiensten. Wiens is hi ne keer dronken* (Kortrijk en elders).

WIENSTEN. Z. wiens.

WIEP, WIEPEN, WIEPGAAI, WIEPEREN. Z. bij ons en Weil : wip, wippen.

WIES. Z. wijs.

WIETE, voor : *weite* (Nijmege) ; bij Otfried bet. *weizze* of *hweizze* : tarwe.

WIETE, WIETTE, v., huif. Z. wijte.

WIETEREN, b. w., heimelijk wegnemen, ontfutselen, vastnemen : *ge zult niets wieteren* (Kemp.).

WIETEWUITEN. Z. wijwouter of wiewouter en wildewouter.

WIEWA, m. 1° kinderachtige of onnoozele praat ; 2° een die zulken klap vertelt (omstr. Brussel, Kl.-Br.).

WIEWAAI, m., iemand die niet weet wat hij wil, zeer veranderlijk mensch, halve gek, wiezewaasje : *gij zijt maar een wiewaai.* Het is verwant met wiegewagen, wiegewaaien. Z. wildewouter.

WIEWOUTER, WIJWOUTER, m., in 't Meetjesl., waar men : *weewouter* zegt, en elders in Oostvl., dezelfde vogel als in Br. : *roetaard*, en in het L. van Waas en Br. *hanne* of *hannewuite*, fr. *geai*, l. *graculus*, licht omdat die vogel gespikkelde kleuren heeft als de vlinder of zomervogel, welk diertje in Vl., Antw. en h. en d. in Holl. ook : *wiewouter* of *vijfwouter* heet. Edoch Ten Kate zegt, op *vijfwouter*, dat het eer moet *wij- of wiewouter* zijn, om de wapperbeweging der vlerken. *Wie* is de wortel van : wiegen en van wegen. Z. vijfwouter en pepel.

WIEZEN, 't zelfde kaartspel in de Kemp. en Vl. als *solen*, dat in Vl. veel gespeeld wordt. 't Komt van 't engl. *whist*.

WIEZEWAASJE (*ie* en *aa* kort uitgespr.), zegt men in Br., Antw. en elders en bij Bild. : *wissewasje*, voor : viezevaasje, en hier door wordt verstaan : een lichtzinnig, veranderlijk, onbezonnen mensch.

WIGGEL, m., beweging : *in den wiggel blijven* of *zich in den wiggel houden*, in beweging blijven, zijne tegenwoordige gezondheid behouden, of zijne zaken kunnen drijven gelijk men gewoon is (Kemp., Antw.). *Wig-*

gelen, freq. van wegen, bet. : heen en weêr bewegen of schudden.

WIGGELEN (freq. van : *wegen* of *wiegen*) in beweging brengen, schudden, l. *motitare*, *agitare* (Kemp.); waggelen, l. *vacillare* (Turnhout).

WIGGELWAAG of WIEGELWAAG, *balançoire*, *branle* (Westvl.). Z. wiegelewagelen.

WIGGELEER, m., sperwer (N.-Limb.), aldus genoemd van : *wiggelen*, omdat die vogel zich op en neêr snel beweegt. Z. wichelen en wiewouter.

WIJ, uitgespr. : *wie*, v., wilg (Limb.). Z. wiedauw en ook wijs.

WIJD (ie in Limb.), voor : ver : *is het wijd van hier* (Br., Antw., Limb.).

WIJDBEENDE, met wijde beenen : *hij gaat, hij is wijdbeende* (Westvl.).

WIJDDAUW, *wijdouw*. Z. wieddauw.

WIJEBOOM(wieëboom),wilgeeboom,hgd. *weidebaum* (Limb.); bij Meyer : *weidboom*, wilgeboom. Bij Kil. weydboom, oud, 't zelfde als : wilghe. Z. wiedauw.

WIJER, m., 't zelfde in Holl.-Limb. als 't hgd. *weiher*, vijver. Z. wouwer.

WIJGAARD, wijngaard (Br.). In N.-Br. en elders spreekt men ook : *wijgert* uit.

WIJGEWAART (wijgewaat) ook: *wijwerts*, *wijwaarts* te Brussel en omstr., wagenwijd : *de deur stond wijgewaat*, *wijwaat* of *wijwets open*.

WIJLAND of WIJLENT, voor : wijlen, fr. *défunt* (Westvl.).

WIJLIG, voor : gewillig, goedwillig : *hij is wijlig van zin* (Popering.).

WIJM, v., teen, wis, plooibare twijg, een soort van wilgenstruik, die recht en teder opschiet, dienende om korven en manden te vlechten, in West-Br., 't L. van Aalst, van Waas en elders hetzelfde als in Westvl. : *wieddauw*; doch in Br. is *wijm* een tuig gemaakt van stokken met teenen samengevlochten en als eene wieg geplooid, die men onder de zware karren en wagens hangt of waar mede men zieken naar de gasthuizen draagt. Bij Kil. is *wijme*, 1° *pumila*, *salix*; 2° *viminale*, *vimen*; 3° *salix viminalis*; 4° *locus viminalis*, 5° *transenna viminea*; in den Teuth. *weeme*, teene, ruedeken. Het oude *wimen* bet. : bewegen.

WIJMEN (wiemen), v. mv., houten, wissen of teenen bandekens (Vl.). *Wijm* of *wiem* is duidelijk verwant met het l. *vimen*, d. i., volgens Calepinus (v. vimen) : *omne virgultum lentum et flexile ad ligandum aptum*, *quasi vincimex*, allerley weecke rijsen of roeyen bequaam om te binden, bandroede, wisse, teen : *Ende alsoe, alse Moyses dat bloet des testaments ontfinc in vate van wimen* (Ruysbr.). Vanhier : *wijmenier*. Z. wieddauw. Delf. (298) geeft ons nog een voorb. op, waarin 't w. voorkomt : *also, hevet Christus sijn bloet ghedaan in vaten van wimen*, enz. en blz. 391, op *wideke*, zegt hij (vocabul. Teuth. verbo. *vibex*, *vimen*) : *een cleine wiedeke*; m. : *weide*, *weibaum*; angl. *with*; flam. weydboom *salix*, fr. *saule*, *osier*.

WIJMENIER, m., *wijmbosch*, wijmen of wissen beplant, fr. *oseraie*, lat. *viminalia* (L. van Aalst, Waas en elders); bij Kil. is 't : *wijme*. Z. wijm.

WIJNBEER, uitgespr. : *wiemel* of *wiemer*, 't zelfde in Limb. als elders : *aalbes*, *zeebees*, *moerbees*, 't zij witte, roode of zwarte, fr. *groseille blanche*, *rouge*, *noire*. De zwarte, ook genoemd *aalbezen*, heeten in Limb. ook : *hagsberen* en *sint-jans wiemeren*. *Wijnbeer*, *wiemel of wiemer* is samengesteld uit: *wij* of *wijn*, drank, en *beer*, bes. *Wijnbeer* drukt dus hetzelfde denkbeeld uit als : aalbes; want *aal*, *eel* beteekende oulings : drank. Z. *aal* (2) *aardbel* (5).

WIJNHUIS, bij 't Vlaandersch volk voor : herberg of hoerenhuis der rijken.

WIJNDRUIVENSTRUIK (wiendroeve-

stroek), druivenstruik, druivelaar, wijnstok (Limb.); men zegt hierook : *wingert*.

WIJNGELD, 't zelfde te Ronse als : hoofdkleed (192) of als : ongeld (425) of als 't fr. *pot de vin*. Z. winpenning.

WIJNPOK, v., waterblaasje of puistje op iemands vel (Br., Antw.); bij Kil. *wijnpock*, l., *pusula*, *phlyctaena*.

WIJNPOT, m. Z. hoofdkleed (192) en wijngeld.

WIJNSCHOOIER, naam der werklieden bij de wijnhandelaars (Kortrijk).

WIJNSTEKER, m., eigenlijk een die den wijn van 't vat tapt, doch te Leuv. : koopman in wijnen. In. N.-Br. en elders : *wijnkooper*.

WIJNTAPPER, soort van mees die groene eieren legt, zoo genaamd, 't zij om zijn gezang: *tap wien tap wiene*, het zij omdat hij ook wel in den wijngaard nestelt (Limb. en N.-der Kemp.).

WIJP, v. stroowisch, een handvol stroo in 't midden vast toegevouwen en gebonden, dienende om onder de pannen op 't dak te steken, ten einde deze dicht en vast te leggen. Vanhier het b. w.: *wijpen*, een dak met wijpen vervaardigen (Hagel.). In Holl.-Limb. bet. *wijp(wiep)*: langwerpige en vastgebonden bussel rijshout, dienende om rivierwerken te maken. Kil. geeft *wijp*, *wijpe* of *wip* op als oud in den zin van *fax*. Z. pop (501), d. i. *pannenpoppen*.

WIJPEN. Z. wijp.

WIJS. *Niet kunnen wijs worden uit iets*, iets niet kunnen verstaan (Limb., Br., Vl.).

WIJS, WIES, ook WIE, WIJ uitgesprken, bezigt men in Gelderl., Holl.- en Belg.-Limb., evenals 't hgd. *wie* voor : hoe : *zie eens wij* (wie) *klaar het al is*. In 't Hagel. en omstr. Tienen zegt men meest : *wie*, *wiest* : *wies gaat gij dat doen*. Te Leuv. en omstr. hoort men ook : *wijs* voor : hoe, op welke wijze : *ik weet noch hoes noch wijs* : en 't is hetzelfde als : *wij* (hoe) met *s* achteraan ; Kil. heeft *wie* als : Geldersch en Limburgsch : *wie groot*, *wie vele*, hoe groot, hoe vele. *Omdat ik hem wie hij is niet en kenne* (Hasaert, s. j.). Z. hoe (189). *Wie* bet. in Limb. ook nog : zoodra : *wie ge gedaan hebt*.

WIJT of WIJTE, WIETE of WIETTE, v., huif, zeil of kleed dat de boeren over hun kar of wagen spannen; *kerrewijt*, *wijtekar*, *wijtewagen*, d.i. karhuif, huifkar, enz. (Vl., Kl.-Br.). Men zou geneigd kunnen zijn *wijte* van : wit af te leiden, omdat kar- of wagenhuiven meest altijd wit zijn, doch wij achten *wijte* hetzelfde w. als : *wijde*, *wijdde* of *wijdte*, d. i. : ruimte, uitspansel, ook meent Kil. aldus en vert. *witte*, *wite van den waeghen*, flandr. i. huyve, door : *tympanum currus*. Z. *bastiere* (32); in den Teuth. staat *westerhuyve* of *Cleyt* in den zin van : doopskleed.

WIJTEKAR, v., huifkar. Z. wijte.

WIJTEN, voor : Lodewijk (Kortrijk).

WIJTEWAGEN, m., 't zelfde als : huifwagen : *hij is met den wijtewagen uitgereden* (Oostvl.).

WIJTING. Z. witting en weiting.

WIJTITEL is, in 't aartsbisdom van Mechelen en N.-Br. (Z. Hoeufft 695) : zeker stuk lands dat als titel of onderpand voor het bestaan eens priesters die gewijd wordt, geeischt wordt.

WIJVERS, mv. van : wijf (h. en d. in Westvl.).

WIJWAART (wijwaat). Z. wijgewaart.

WIJWATER, voor : gewijd water. *Wijwater tegen iets smijten*, iets doen mislukken, tegenhouden : *hij heeft er wijwater tegen gesmeten* (Br. en elders).

WIJWERTS. Z. wijgewaart.

WIKKEL, m., WIKKELING, v., in Westvl. bijna 't zelfde als in Br. en elders : *winkel* in den zin van : nering, vol-

doening, vermaak, zaak : *als hij mag meê gaan, dat is zijn wikkel* of *wikkeling*. Z. winkel.

WIKKELEN, freq. van : *wikken*, in beweging zijn, bewegen, wiggelen : de *tafel wikkelt* (Westvl.). Kil. vert. *wickelen* en *wigghelen*, hgd. *wicklen*, door : *volvere* (rollen).

WIKKELING. Z wikkel.

WIKS, m., schoensmeer, blink om schoenen te poetsen. Hiervan : *wiksen*, b. w., doen blinken : *schoenen wiksen*, schoenen glimmend maken (Limb.). 't Is het hgd. *wichse*, fr. *cirage* en *wichsen*, *cirer* en het Brab. : *blink* (61), *blinken* (61).

WIKSEN, b. w., slaan, straffen, betaald zetten, iets heimelijk wegpakken (Kemp.); smijten, werpen : *wiks hem de deur uit* (Antw., st. en pr.). Van 't hgd. *wichsen*. Z. wiks en wikkelen.

WIL. *Om Godswil gaan*, bedelen gaan : *gij zult nog moeten om Godswil gaan* (Br.). *Om dieswil* of *om den twil*, omdat : *ik zit, om dieswil* of *om den twil dat ik niet kan staan* (Br. en elders). *Iemand iets te wil weten*, iemand iets te danken hebben (Kemp. Geel).

TE WIL, bij 't w. *genoeg* gevoegd, is eene versterking en bet. ruimschoots: *die vlaai is te wil genoeg gebakken* (Hagel.).

WILDE FLIER. Z. flier.

WILDERDEN, WELDERDEN, onbebouwde gronden, wildernissen (N.-Br.). Z. Hoeufft (684).

WILDE VODDEN, WILDE WANTEN. Z. wolle vodden of wolle wanten.

WILDEWOUTER, m., algemeen bekend om eenen dwazerik, beroertemaker aan te duiden, een dwaas, een onbezonnen mensch (Br.). *Wouteren* bet. bij Kil. : rollen, wentelen, l. *volutare*, *volvere*, *volutari*, fr. *veautrer*, sax. : wolteren, walteren, angl. *waltre*. Men zegt het ook in Br. en Antw. ook : *wietewuile*, *willewuile*, *willewouter*, voor : onbezonnen mensch, wiezewaasje; in Vl. is 't: *wiewaai*. Z. wiewouter en wildvang.

WILDVERKEN, 1° everzwijn, fr. *sanglier*, hgd. *wiltbeer*, *eber*-of *wildes schwein* (Br., Kemp., Limb.); 2° 't zelfde als : plattezeug (488), houtluis, fr. *cloporte*. Z. verkensbeest.

WILLEKOM voor : welkom (overal).

WILLEN. HIJ WILT wordt door gansch België uitgespr. met *t* in den 3de pers. enkelv. van den tegenw. tijd der aant. wijze. In Limb. zegt men : *ich wol*, voor : *ik wilde*; hgd. *ich wolte*, en het deelw. is *gewold* voor : gewild, hgd. *gewollt*; in Br. en elders : *ik, hij wou, gij woudt, wij, zij wouden* voor : *ik wilde*. *Willen hebben* wordt in Br., Antw. en elders veel gebr. voor : 1° gebieden en 2° voor 't fr. *prétendre*, *présumer* : *hij wou hebben dat ik ongelijk had*.

WILLIG, bijv., loopig, tochtig, gezegd van eene koe (Hagel.); goedwillig van zin (Popering.).

WILLEWANTEN, *willewantjes*. Z. wolle wanten.

wildewouters 't hier. Het onderst

WILLEWENTJES. Z. wollenvodden.

WILT. Z. willen.

WIMPEL, m., stuk hout voorzien langs eenen kant van eenen steel en langs den anderen een vijftal dikke tanden, zijnde een tuig waarmeê men kolen in den grond maakt om er slooren in te planten; en aldus slooren (*colzat*) planten heet : *wimpelen* (Hagel.); bij Kil. is *wimpel* vert. door *terebellum*, angl. *wimble*, d. i. boor, boortuig, fr. *foret*; ook heeft hij : *weme*, *sax. sicamb.*, voor, spijcker-boor, l. *terebra* en hiervan : *wemelen*, *perforare terebra*. Z. wimper.

WIMPELEN. Z. wimpel.

WIMPERS, altijd mv., de oogharen of de haren der oogleden, fr. *les cils ou poils des paupières*, l. *cilia* (Limb., Kemp., Antw.); in 't hgd. heeft *wimper*

dezelfde bet., doch wordt ook van andere haarkens, in de ontleed-, dieren- en plantenkunde, gezegd. Dit w. is met *wimpel* (sluier, overdeksel) verwant, als ook met: *wimp-ooghen;* bij Kil.'t zelfde als: pink-oogen, en met het eerste deel van : *wimpbrauw*, thans *wink-* of *wenkbrauw*, en met *wimpelen* (oversluieren) en wemelen.

WIN of WIND, omstr. Mechel. en in Kl.-Br. voor: wind- of kafmolen, 't zelfde als : winder. Z. winnen.

WIND. *Dat zijn woorden in den wind*, dat zijn ijdele woorden (overal). *De wind is Noordsch* of *in het Noorden*, gezegd van iemand die stuursch ziet, gestoord of kwalijk gezind is. *De wind is gekeerd*, gezegd van iemand die van luim veranderd is : *laat ons zien hoe de wind komt*, d. i. hoe hij gezind is, zegt men bijna overal in 't Zuiden. *Veel wind in een klein straatje*, of : veel gestof zonder veel rijkdom (Br.). *In den wind zijn*, verwaaid of dronken zijn; men zegt ook nog: *hij heeft den reus gezien* (Antw.), *zijn tong slaat kadul* (Mechel.), *hij heeft een stuk in zijnen kraag*, enz.

WINDBAAR, of BONTEBAAR, 't zelfde als: bontevrouw (68), dolvrouw, sterke windbui, windvlaag (Br.).

WINDBOL, WINDBAL, suikerspek (704), suikerbollekens, bijna gelijk aan de koffiespekskens, d. i. suikergebak dat men in den koffie mengt (Gent). Z. spekskens (653).

WINDE, zeker soort van trekvisch (Waas).

WINDE, v., ook : *schroode* (*schroo*), v., lange smalle band van lijnwaad of katoen waarmeê men een gewond of bezeerd lid overwindt, windsel, fr. *bandage* (Ronse). Er is niet veel verschil tusschen eene *winde* en eene *schroo*: *winde* is bij Kil. 't zelfde als : windel, wendel, wendeldoeck of als windsel, l. *fascia*, *involucrum*, en ook als luier; en *schroode* of *schroye* vert. hij door : 1° *segmen*, *pars abscissa*, 2° *fascia*, enz. Z. vezen, vezel en winder. Bij plaatsnamen gevoegd bet. *wende*, *winde* : draai, fr. *tournant*.

WINDEL, m., luier : *'t kind in windels doen*; hiervan : *windelen*, b. w., in de luiers leggen : *windel het kind* (Limb.). Z. winder en 't volgende.

WINDELEN, afgeleid van : *windel*, zwachtel, luierdoek, of freq. van : *winden*, h. en d. in 't Z. en bepaaldelijk in Limb. gebr. voor : bewinden, omwinden of omwindelen, of ook van : *wenden*, keeren, draaien. Z. inwindelen (206) en omwinselen (422).

WINDEN, voor : waaien; ook bij Meyer : *et hêt deze nacht schrikkelik gewind* (Limb.).

WINDER of WINDEL, m., ook geheeten : *graanwinder*, een molen waar men 't kaf van het koorn meê scheidt, een kaf- of wanmolen (Kemp.). Van : *winden*, in den zin van draaien of van waaien, en in dit laatste geval : een *windmaker*. Z. ook win en wender (*wenger*), eendvogel.

WINDERANKEN of WINNERANKEN, de ranken van windekruid (overal). De *winde* heeft zijn naam, omdat de ranken van die plant zich om alles windelen.

WINDERWERRE. Z. Winderweer.

WINDEWEEG, WINDEWEEGE, 't zelfde, te Brugge en elders, als : *windeweer*, (schutsel); van : *wind*, en *weeg*, wand, l. *paries*.

WINDEWEER of WINDEWEERD, uitgespr. *winderwerre*, in Westvl., 't zelfde als het Brab. : *schutsel*, windscherm, fr. *éventail*, *paravent*, zijnde een ding dat men ergens voor zet om den wind af te weren; van *wind*, en *weer*, *were* of *weerd*. Z. die ww. bij Kil. en bij ons : denneweerd (92) en ook windveer.

WINDLAWAAI of- LAWEIT, m., windmaker, beslagmaker, bluffer (h. en d. in Vl.).

WINDVEER. Z. windweer.

WINDWEER of **WINDVEER.** *Windweren* of *windveren* zijn planken die men, in steê van vorsten, boven op den wolf des daks nagelt, om dit tegen den wind te beschutten (Kemp.). Z. windeweer.

WINDZWEEP, rukwind, windvlaag : *met eene windzweep vloog de tent om* (Kortrijk).

WING en *wingen, omwingen, opwingen*, in Br. voor : wind of winde, winden, opwinden, enz., met *g* voor *d* (Z. bl. 88).

WINGE, v., 't zelfde als : renne (533), touter of schongel. Vanhier : *wingen* of *wingeloozen*, 't zelfde als : rennen (534) of schongelen (Westvl.). Dit w. is voor : *wieg*, *wiegen* of verwant met : *winde*, *windelen*.

WINGELOOZEN of **WINGEN.** Z. winge.

WINGERD, m., wijngaard, druivelaar. Dit w. is in Limb. dagelijks gebr. Bilderdijks, afleiding is verkeerd: het is slechts eene verbastering van : wijngaard; ook hoort men in N.-Br. : *wijgert;* in Br., Antw., Kemp. : *wijgaart*. In Limb. heeft men de *ie* voor *ij*, dus : *wiengaard*, hetwelk, als het gauw wordt uitgesproken : *wingert* geeft; zoo zegt men in Limb. ook : *bongert*, voor : boomgaard.

WINKEL, m., bet. eigenlijk : hoek, en, dewijl men gewoonlijk in eenen hoek zijne winkelwaar plaatste en, daar voor de *hoek*- of toonbank of 't kraam, zoo bet. het thans 't zelfde als : 't fr. *boutique*, neringsplaaats, neringshuis; ook verstaat men erdoor in Br., Limb. en elders : nering, zaak of zaken, b. v. : *dat is zijn winkel*, fr. *c'est son affaire. Zijn winkel draait niet*. Het werkvolk noemt ook *winkel* : de werkplaats, 't huis waar of den baas bij denwelken het werkt : *bij een metsersbaas, bij een timmerman op den winkel zijn*, bij hem werken. *Dat meiske is op eenen anderen winkel*. Ook noemt men in Vl en elders : *winkel* of *wichel*, dat deel in eene schuur, naast den dorschvloer, waar 't ongedorschen graan ingetast wordt : *eene schuur met twee winkels*. Z. wikkel, wichel en hoog.

WINKELDOCHTER, koopwaar die men aan den man niet kan helpen : *onze zaken gaan nog al wel, bleven wij maar niet met zoo vele winkeldochters zitten* (Antw., st. en pr.).

WINKELEN, o. w., hoort men veel in Br., 't Hagel. en elders voor : wikkelen of wikken en wentelen, rollen : *hij is in zijnen mantel gewinkeld. De honden winkelen in 't gers, de verkens in 't slijk. Dat peerd winkelde van de pijn*. Men zegt ook nog : *zich ergens in winkelen. Winkelen* wordt in Br. en Vl. ook gebr. voor : krinkelen : zoo zegt men : *krinkelewinkelen* en *krinkelewinkel*.

WINKELGANG, omweg : *een winkelgang maken*, vrijwillig eenen omweg maken (Kemp.). Z. winkel.

WINNEE, *wennee*, wanneer (Limb.).

WINNEN, wannen, met eene *win* of *wan* zuiveren (Kl.-Br.); bij Kil. : *wanne, wan*.

WINNEN werd vroeger gebr. vooral in den zin van : krijgen, verkrijgen en wordt thans in N.-Br. en Limb. gezegd in den zin van : bevrucht worden, kinderen krijgen, jongen : *ae koe wil niet winnen*. Z. Hoeufft (687).

WINNERIK, gehoord te Kortrijk voor 't fr. *carillon*.

WINNING, v., hoeve, pachthoeve, pachthof, pachterij, boerderij : *dat is eene schoone winning; eene winning van vier peerden* (Br., Hagel., Belg.-en Holl.-Limb.). Voor *winning* heeft Kil. : *winne* en *win-hof*, hoeve, l. *villa*; *win-hof* geeft hij op als : Lovensch; thans hoort men dit laatste hier zelden. *Winnen*, land bebouwen; *winner*, landbouwer en *winnende-land*, l. *ager*, *ager colonus*; dus bet. *winning* eigenlijk : landbouwerij.

WINPENNING, m., instelpenning (Br.). Vanhier de familienaam : *Winnepennings*. Men zie boven : *wijngeld*, *wijnpot*. Men gaf ons ook *wijnpenning* op, en daarvan de spreuk : *in plaats van eenen wijnpenning heeft hij eenen azijnpenning gewonnen* (Aalst), gezegd van iemand die, geld op een huis biedend om den winpenning te hebben, dit huis aan anderen ziet blijven.

WINS. Z. wiens.

WINSELEN, wentelen (Limb.).

WINTELWAAI (misschien *wenteltwaai*), d. i. : een die wild en zot is en weinig verstand heeft; hetzelfde nagenoeg als : *wildvang*, fr. *homme étourdi*, *pétulant* (Oostvl.). Z. wentelwaai en wildvang.

WINTEREN, o. w., dat Weil. opgeeft in den zin van : koud zijn, wordt in Vl. en elders gebr. 1° voor : sterk vriezen : *het wintert fel*; en 2° als b. w. voor : doorwinteren : *de boeren verkoopen hunne beesten, die zij niet kunnen winteren*, d. i. binnen den winter voeden.

WINTERGAAI, gersgaai, dommerik (Westvl.).

WINTERGRAAN, 't zelfde als bij Weil. : winterkoren. (Br.).

WINTERGROEN, o., klimop, eiloof, aardveil, klemmerboom (Limb.). Kil. heeft ook : *wintergroen*, doch hij verstaat erdoor : een ander plantgewas, in het lat. : *beta sylvestris*, etc.

WINTERKONINGSKEN of **KONINGSKEN**, fr. *roitelet*, heet bij de vogelkundigen, *tryglodyte ordinaire* en in N.-Br. : *tuinsluiperken*.

WINTERTJOK, m., kind dat in den winter geboren is (h. en d. in Westvl.). *Tjok* (728) bet. ook : strunk, klomp, blok.

WIP, v., hooge houten staak aan welks bovenste einde eene prang is met houten vogelen er opgestoken, naar welke men met kruis- of handboog schiet. Wie den bijzondersten vogel afschiet is *koning* of eerste prijs van het wipschieten (Br., pr. Antw.); in Vl. zegt men : *peers*, *gaaipeers*, *pers*, fr. *perche*, l., *pertica*. *Wip* kan verwant zijn met het hgd. *wipfel*, 't hoogste van iets, top of kruin eens booms; bij Kil. bet. *wippe* : zweep, geesel, lange roede, *flagellum*; angl. *wippe*, thans *whip* (zweep), en vanhier dat het engl. *to whip* bet. : zweepen of geeselen, fr. *fouetter*; ook vert. Kil. *wippen*, o. a. door *flagellare*, angl. *wippe*. *Iemand eene wip draaien*, d. i. eene pert spelen (Vl.). Kil. vertaalt *wippe*, *wipgalghe*, zeker straftuig, door *tollenon*, *patibulum*, *furcilla*. Vanhier dat men in 't Hagel. misschien zegt : *door de wippen zijn*, d. i. verdaan, verkwist zijn : *zijn geld is door de wippen*, d. i. gelijk men nog zegt : *naar de knoppen*, *naar de maan zijn*. *Wip*, in Vl. uitgespr. : *wiep*, is aldaar ook een dier veeltallige namen, waardoor men 't mannelijk teellid wil aanduiden, en vandaar ook 't werkw. : *wippen* of *wiepen* voor : klooten, foppen, bedriegen : *ik heb mij laten wiepen*. Z. Boyer op : *whip*. *Wip*, wortel van *wippen*, wordt in Br. nog gebr. voor : wenk, snelle beweging : *ik zag hem met den wip* of *met eenen wip*, ik zag hem in de gauwte. *Op eenen wip ben ik terug*. Z. wippen.

WIPPE, het plankje van een wiel dat de schaarsliep met zijnen voet trapt om het rad te doen draaien (Vl.). Z. wip.

WIPPEJANNE, v., schongel, touter (Ronse).

WIPPEN, springen, huppelen. Vanhier : *wipper*, springer of *ressort*, b. v. van een bed (Vl.).

WIRKES, werkhuis (Limb.).

WIS, **WISSE**, een slag van wilgenhout; 't zelfde als wisch : *wissenhout*, *wissenband*, *wissenstok*, *mandwissen*, *korf-*

wissen, *dak-*of *dekwissen*, enz. In Vl. verstaat men door : *wiedauw* of *wiedauwwissen* : een soort van grove wissen, waarvan men manden, enz. vlecht. *Zoo slap als eene wis*, zeer slap (Br., Antw., Vl.). *De willekens* (voor : wilgkens) *groeien in de busschen en de wiskens er tusschen* zeggen de Vlaandersche moeders tot hare moedwillige kinderen, die zij willen doen gehoorzamen. Z. wits, wisch, wischhout.

WISCH, m., rond bundeltje, van stroo of wat anders, om op het hoofd onder eenen paander te leggen, of om er de voeten aan af te vagen : *kuisch uwe schoenen aan den stroowisch af* (Br. Limb., Kemp. en elders); in 't Hagel. *wesch*. Bij Kil. is *wisch* in de laatste bet. ook : *hoofdwisch*, *hoofdwronghel*, l. *cesticillus*, en in de eerste bet. is 't de wortel van : *wisschen*, *wasschen*, kuischen, l. *peniculus*. In Limb. bet. *wisch* ook nog : 1° bundeltje, bosje : *de kinderen plukten eenen wisch bloemen ;* 2° dat gedeelte eener schuur waarin men de vruchten bergt. De schuur is doorgaans verdeeld in : *wisch*, *den* (91) en *overden* of tasplaats boven den dorschvloer. In de woordenb. is *wisch* 't zelfde als : teen. Z. wischhout en wis.

WISCHHOUT of WISHOUT bet. thans, in Br., Leuv. en Diest, niet : zoo veel houts als er in eenen wisch of eene wis gaat, maar : gekloven brandhout van boomstammen. Bij Sleeckx is *wis* : eene maat, fr. *corde*, en *wishout*, *corde de bois*, doch dit is het niet. *Wisje* bet. in Maerlants Rijmb. : gedraaide band. Volgens Jonckbloet is *wisse* : een touw, strooien of teenen strop, bij Kil. *restis*, *vimen ;* en *wissehouts* of *wishouts*, *fascis lignorum majorum*, *ligna foco destinata;* dit is het nog, doch thans juist niet in bundels gebonden.

WISHOUT. Z. wischhout.

WISKEN. Z. wis of wisch.

WISSCHEN of WISSEN, b. w., *stoelen wissen* is : stoelen met strooien koorden of met biezen vlechten of overdekken (Br.).

WISSEL. *Op eenen wissel zitten*, rijk zijn : *meent gij dat ik op nen wissel zit om 't zoo aan boord te leggen* (Ronse en elders).

WISSELEN. *Dat kind is zijn vader gewisseld en gedraaid*, is zijns vaders evenbeeld (Antw.); elders zegt men : *zijn vader op end op*. *Iemand zijne centen wisselen*, traag werken (L. v. Aalst).

WISSEN. Z. wisschen.

WISSEWAPEN of *wissewapen*, krom mes waarmeê de houtkappers het wis- of teenhout afslaan (Limb.).

WISTELEN, schuifelen (Westvl.) :

Het wistelen van het zand.
(Gez. bladz. 25)

Wistelen, in 't engl. : *to whistle*, is een oud vlaamsch w., voorkomende in Hoffman's *Horae Belgicae*. Kil. heeft *wispelen* en de Teuth. *wijspelen*, l. *vacillare*, *vagari*.

WISTEN. Z. wiezen.

WISTSPEL, uitgespr. : *wiesspel*, komt van 't engl. *whist* (Vl.).

WIT. *Het is altijd een witte met eenen zwarte*, het is altijd een engelken met een duivelken, te kort of te lang, te heet of te koud (Br. en elders). *Wit zijn met* of *bij iemand*, er wel meê staan, er geerne van gezien worden : *het is weêr wit met een*, ze zijn weêr vrienden. *Met iets niet wit zijn*, er mede geschoren zijn. *Wit zien van gramschap*, d. i. bleek zien van, enz. *Wit* wordt overal voor : bleek gezegd als men spreekt van 's menschen kleur. Z. Hoeufft (688). *Wit zien* bet. in Vl. en elders : gestoord zijn.

WITGRAAN, o., 't zelfde als : masteluin (366) of mastelein, fr. *méteil*, d. i. half rogge en half tarwe, samenge-

groeid of samengemengd (Br. en L. van Aalst). Z. wittebrood.

WITHEER, naam van kloosterlingen, als: *Predikheeren*, *Norbertijnen*, die een wit kleedsel dragen (Br., Limb.).

WITKOREN, o., 't zelfde als: witgraan (Hagel.).

WITLOOD zegt men zoo wel als: *loodwit* (Br.).

WITLOOF, o., het loof van andijve, bitterpenen of wilde suikerij, dat men in den grond heeft laten witworden om het als salaad te kunnen eten (Br.).

WITMAKER, m., vilder (Diest en omstr.); *wit-maecker* is bij Kil. 't zelfde als: wit-gherwer of wit-gaerwer, l. *alutarius* (leertouwer).

WITMAN of **WIDMAN**, weduwenaar (Limb., Gelderl.). Z. witvrouw.

WITS, v., wis of wisch, teen, teenhout; *witshout*, *witsestruik*, *witsewapen*, wishout, wissenstruik, krom wismes (Limb.). Z. *wijm*, *wijmen*, *wijmhout*, l. *vimen* en *vitsen*, *vitselen* met roeden vlechten (816) en bij Bild. en Weil.: wisch, wijm.

WITTE. Z. wijt.

WITTEBERD, tafelbord, telloor, fr. *assiette* (omstr. v. Tielt).

WITTEBROOD (de klem op *wit*), brood dat wit is, in tegenoverstelling van bruin of zwart brood (roggebrood), dus 't zelfde als: *weite-* of *tarwebrood*. *Zijn wittebrood vóór eten*, zijne gelukkige dagen eerst hebben (Br., Vl. en elders). *De wittebroodsweken*, de eerste weken na het huwelijk (Vl.). *'t Wittebrood zijn*, mogen meê spelen, doch in 't spel niet geteld worden: *dat kind is 't wittebrooke van 't spel* (Westvl.).

WITTEMOND, m., kinderziekte in welke de mond vol brand staat en er heel wit uitziet (Oostvl.). Z. mondeuvel (388) en schuil (605).

WITTEN voor: weten (N.-Br.). Z. Hoeufft (689) en witvrouw.

WITTEVORST, m., rijm of rijp (Westvl.). Z. rijmen (542).

WITTEVROUWEN, kloosternonnen der voorledene eeuw, aldus naar haar wit kleedsel genoemd (Br. en elders). Z. witheer.

WITTING, ook: *wijting* of *weiting* uitgespr., m., witvisch (Waas en elders). Kil. vert. *wijtingh* of *wittingh* door: *apua* (spiering), *asellus mollis*, en witvisch door: *apua*, *alburnus*, *phaleria*; het fr. is: *merluche*, *aigrefin*. Z. bliek, in de Kemp. en Vl. ook de naam van eenen witvisch.

WITVROUW of **WIDVROUW**, weduwe (Limb., Gelderl.). Kil. zegt dat de weduw- of weenende vrouwen bij de oude Nederlanders en Romeinen aldus genoemd werden naar het wit kleed dat zij droegen. Maar *widman* (weduwenaar) dan? Wij achten, naar de Limb. uitspr. te oordeelen, *widman* en *widvrouw* verkort van: weduman, weduvrouw. Kil. heeft nog: *witvrouw*, *witevrouw*, enz., in de bet. van: tooverheks, waarzegster of eene van dit slag, l. *saga*, *maga*, *mulier sciola*. Doch hier is *wit* de wortel van: *witten* of *witen* voor: weten; *wite*, *witte* bet. bij Kil.: kennis, wetenschap; *willigh* of *witigh*: wetende, kennende; hiervan: *verwittigen*. Bl. 316 melden wij: *kwestie*; wij achten dit w. voor: *ik wist nie*, eene verbastering van: *ik weet niet*. *Weten* bet. in 't hgd. *wissen*, oud frankisch en allemannisch: *wizan*, *wizzan*.

WIWIN, m. uitspr. van: *winde*, een gewas in Westvl. ook wel: *binde* genoemd (h. en d. in Br.).

WIZZEWASJE. Z. wiezewaasje.

WO, bijw., *waar*; hgd. ook: *wo*; *wooveur*, waarvoor (Limb.). Z. woe.

WODJE of **WOODJE**, o., bij de landlieden van N.-Br. gezegd van een tweelinglam. Volgens Wassenbergh's Idioticon Fris. bet. *wouter*: zuiglam,

ooilam. Z. wiewouter en wouter.

WOE, WOEVEUR, waar, waarvoor, (Maastr.); in 't hgd. *wo*, : in Brab. *wou*, fr. *où;* Kil. en de Teuth. hebben: *woe* als Geldersch voor : hoe, fr. *comment;* in de Teuth. bet. *wodaen* ook : hoe. Z. wie of wijs (863).

WOEI, voor : waaide, imperf. van : waaien; zoo ook *droei* voor : draaide (Westvl., G. Gez.). *Woei* hoort men in 't Hagel. voor : *hoei*, *aai*, uitroeping van pijn. Z. hoeise (190).

WOEKENAAR, voor: woekeraar (N.-Br.). Z. tooveraar (736) en Hoeufft (690), die *woeker* afleidt van : *oeken* (vermeerderen), en gist dat *woeken* ook bestaan heeft. *Woeckener*, l. *usurarius* (Teuth.).

WOEKEREN bet. evenals : *hoekeren* (190), dat hetzelfde w. is (Z. Weil. op woeker), eigenlijk : winnen, aanwinnen, aangroeien, vermenigvuldigen, als verwant met 't l. *augere*, ons oude *oeken*, waarvan 't oude Noordsch : *ocker*, 't hgd. *wucher* en ons *woeker* (gewin, winst). Deze bet. heeft *hoekeren* of *woekeren* nog, en het wordt gezegd, van : ongedierte of onkruid dat zich sterk vermenigvuldigt : *de bladluizen woekeren zoo spoedig aan, dat er onze hof meê vergeven is* (Br., Antw. en elders). In Westvl. bet. *woekeren* ook : vol zijn.

WOELBERD, berd boven op den langen met hooi geladen wagen, waardoor de *tees* (716) gestoken wordt (Westvl.). *Woelen* heeft hier, evenals bij Weil. en Kil., eenen zin dien 't in Br. niet heeft, namelijk dien van : vastwinden, worgen. Z. woelstok.

WOELSTOK, stok waarmeê men den reep spant, b. v. als men vlas of hooi geladen heeft (Westvl.). Z. het voorgaande.

WOENDER. Z. wender en elper (117).

WOERBELE (*moerbele*, *moerbees*), v., gaf men ons uit Limb. op voor dezelfde vrucht als : *krohschele* (Z. kronsel, kroosel, blz. 299) en als : *mimmelen* (Z. mimel, 379), derhalve het fr. *groseille verte* of *groseille noire*, welke laatste soort in Vl. *jeneverbees* (208); h. en d. in Br. : *aalbees* en *moerbees* heet. *Bel* of *ber*, *beer* bet. in Limb.: bezie. Z. aardbel (5) en bel (40).

WOESTE, woestenij of woestijn, wildernis (N.-Br.).

WOL. *Goed in zijnen wol komen*, *zijn*, *zitten*, goed in de huid komen, zijn, zitten; tot welstand komen of gekomen zijn, het wel hebben (Br.).

WOLBEES of WOLBEZIE, aardbezie (Br.).

WOLBLAD, mv. *wolbladeren*, wolkruid, wolbloem, fr. *bouillon blanc*, *mollaine*, l. *verbascum* (Br.); bij Plant. heet het ook : *tortskruydt*.

WOLF. *De honger jaagt den wolf uit den bosch*, nood dwingt (overal). *Den wolf in zijn muil of bakkes loopen*, in 't gevaar, in 's vijands handen loopen (Br.); 2° kwaal of slapheid die de koeien soms aan 't onderste lid des steerts krijgen (Br., Limb.):

> Als eene koei den wolf in den steert heeft, snijd op 't onderste steertslid eene slippe, doe het blaasje, dat men daar vindt, open en bewind vervolgens de wonde met een doekje in azijn en zout gedopt (J.-M.-L. Vandenbosch).

Bij Kil. : wolf, l. *phagedaena; herpes excedes*, *ulcus depascens*, *cancri genus cutim et subjectam carnem serpendo ad ossa usque corrodens ac vorans instar lupi*, bij Plant. *wolf*, *den wolf in den eers*, fr. *entretail*, *intertriga*. *Wolf*, *eyn suyckte* (ziekte), *lupus*, *anapis* (Teuth). Z. wolf (wouf, wuif), m., een gedeelte snot uit den neus (Limb.).

WOLF, m., v. en o. gebr., nok van een dak, dakstoel. 't Is eigenlijk het hoogste van 't dak langs binnen of de bovenste balk van een dak. Men noemt het ook *woulf;* het is voor :

welving, van : *welven*, dat Kil. ook *wulven*; en *wulfsel* schrijft; hij noemt de *nocke* nog : *haev-balck*, l. *columen* en *worminghe, wormene, culmen domus, fastigium*. De Teuth. heeft : *gewulfte*, gehymmels (gehemelte).

WOLFSBEET. Er is eene wijze van een appel in twee deelen te snijden nog al kunstig met hoeken en kanten, die wel op elkander passen; een zoo opengesneden appel heet men te Ronse : *wolfsbeet;* te Antw. : *sluitappel*.

WOLFSBROOD, WOLVENBROOD, 't zelfde als : wolveneten (uitgespr. *wulveneten*), en *tooverheksenbrood* (736), d. i., paddenstoel, fr. *champignon* (Oostvl.).

WOLLEVODDEN, v. mv., uitgespr. : *willevodden*, zijn te Leuv. : *jonge tapboonen* (322) of *platteboonen* (488), fr. *fèves de marais*, die men samen met hare peulen of basten eet. Te Turnhout en elders in de Kemp. heeten deze boonen : *wollewanten, wollewantjes*, uitgespr. : *willewanten*, in Limb. *wulleboonen*, aldus om hare wollige of zachte peulen genoemd. Men spreekt *wille* voor : *wulle* en dit laatste voor : *wolle* uit, evenals *wulen, vulen*, enz., voor : woelen, voelen. *Wol* is bij Kil. in 't hgd. *wul*, in 't Saksisch en 't Vlaandersch : *wulle;* engl. *wolle;* doch heden is het hgd. : *wolle* en 't engl. *wool*.

WOLLEWANTEN. Z. wollevodden.

WOLPLUIZEN. *Aan 't wolpluizen zijn*, 't zelfde als : scheepgaan, kapotgaan (Tienen).

WOLVENETEN, WULVENETEN. Z. wolfsbrood (Vl.).

WOLVENMAALTIJD, brasserij (h. en d. in Oostvl.).

WOMPELBLAD, waterlelie, l. *nenuphar* (G. Gezel.); *wompe* of *wompel* hoort men nog te Brugge voor : wimpe of wimpel (sluier), het fr. *guimpe*, een nonnenschouderdoek; bij Kil. *wimpeldoeck* : en *wompelen* voor : wimpelen.

WONDEL, godspenning, geld aan een dienstbode gegeven wanneer hij zich verhuurt, in 't fr. *arrhes : hij heeft twee franken voor wöndel ontvangen. Eenen knecht zijnen wöndel schenken*, hem afzeggen nadat hij gehuurd en voordat hij in dienst getreden is. *Den wöndel terug dragen*, dit doet de knecht wanneer hij zijn akkoord breekt voor dat hij in dienst treedt (Hagel.). Z. wedde, *wéder*.

WONDER. *Het wonder hebben of* bet. in Vl. nieuwsgierig of benieuwd zijn : *ik heb 't wonder of hij vandage zal komen*. In N.-Br. zegt men *wonderen* of *wonderdoen* voor : benieuwd of begeerig zijn te weten. In Br., Antw. en elders : *wonder geven of* voor : bewonderen in den zin van : benieuwd of nieuwsgierig zijn : *het geeft mij eens wonder of hij zal komen*, ik zal eens zien of enz. Men zegt ook verkeerdelijk : *ik geef, gaf eens wonder of*. 1° *Het zou mij wonder geven of*. Hier wordt, zegt Hoeufft (191), *wonder* zelfstandigerwijze gebr. voor : verwondering. Plant. vert. : 2° *het geeft mij wonder van waer hij is*, fr. *je m'emerveille d'où il est*, l. *miror unde sit;* 3° *het gaf mij wonder dat het vergaen soude*, fr. *ce m'était merveille si cela se passerait ainsi. Wonder* hoort men in Limb. voor : aardig, lastig : *wat zijt ge nu toch wonder*.

WONDER DOEN, WONDER GEVEN. Z. wonder.

WONDEREN. Z. wonder.

WONEN. *Hij zal niet blijven wonen*, hij zal het niet vol of niet uithouden (N.-Br.). *Waar de brouwer woont, kan de bakker niet wonen*, die veel drinkt kan niet veel eten (Br.).

WONNEBROOD, vreugdebrood. Z. gewonnenbrood (155).

WONNIE. Dit woord wordt bij de landlieden algemeen gebr. voor : niet waar : *'t is vandaag schoon weêr, wonnie* (Meierij); in Br. hoort men ook : *ne wour*, te Loven : *ne woe*, voor : waar.

WOODJE. Z. wodje.

WOORD. *Een woord of mond van spreken hebben*, reden hebben om te spreken of iets te zeggen : *gij hebt geen woord van spreken meer* (Br.). *Woorden zijn geen oorden*, enkele woorden of beloften zijn geene klinkende munt of geen afdoende bewijs (Br.). *Aan iemand een woord hebben*, met iemand een woord kunnen wisselen of ook : er iets aan te zeggen hebben (Br., Hagel.).

WORDEN gebr. voor: gaan, of als hulpwerkw. des tijds, en wel om eene handeling uit te drukken die begint of op het punt is van te beginnen : *het wordt er leelijk uitzien in dit land*, voor : het begint er leelijk uit te zien. *Het zal worden vriezen*, voor: het zal gaan vriezen. *Het zal hem worden* (beginnen te) *varen*. Hooft zegt: *hij wordt bleek zien* (Antw.).

WORG, soort van wilgenhout van dikke grove wischen (Br.). *Wulft* is in N.-B. een soort van laag wilgenhout, wassende op waterachtige plaatsen, 't welk de bessembinders gebr. Hoeufft denkt te recht dat dit hetzelfde is als : *warven of werven-hout*, bij Kil. *genus salicis ripariæ, quasi dicas werfhout* (werp-hout).

WORGEN, Z. wurgen.

WORM. *Den worm doorgroeid zijn* (Westvl.). Z. oorm (431).

WORMGESTOKEN, wormstekig (Limb.).

WORMKROOS, bijv., wormstekig : *de peren zijn wormkroos*, d. i. : van de maaien doorstoken (Ronse). Plant. heeft : *wurmstekich*, fr. *vermoulu*. Z. maaisteek (358) en kroos, dat bij Kil. bet. : ingewand, buik met in de ingewanden.

WORMSTEEKTE, wormstekig, wormstekelig, wormgatig of wormig (Westvl.): bij Kil. : *worm-steke, worm-stekigh*.

WORMZAAD, zaad om wormen af te drijven, fr. *semence de zédoaire* (Kortrijk), l. *zedoaria*.

WORSTENBROOD, worsten en brood gebakken of gekapt worstenvleesch in brood gebakken : *te Antwerpen maken ze veel kas van worstenbrood* (Antw., Kemp., N.-Br.); in Holl. heet men het : *saucijzen-broodjes*. Z. Hoeufft (692).

WORTE, WURTE, v., wrat (Vl.). Z. wert.

WORTELVOOR, voor, of slootje tegen eenen kant uitgestoken, om te beletten dat de wortels in den akker zouden uitschieten (Antw., pr. N.).

WOU, WOUDE, WOU, voor : wilde, van : *willen*, hgd. *wolte*, engl. *would* (Br., Antw., Hagel., Limb.); bij Kil. *woude* : ik *woude* of *wilde*, l. *vellem*, en *Gods wouds*, als 't God beliefde.

WOUTER (wijter), m., 't zelfde als : *wiewouter*, dommerik, botterik (Waas); bij Kil. bet. *wouteren* : rollen, wellen, *volvere, volvi*, in 't Saks. *wolleren walteren*, en *wouter-blok, wouter-steen* (oud), *welle*, rol, hgd.. *walsteyn*, Saks. *woltesteyn, wolteblock, walter*, l. *volvulus*. Z. wuite.

WOUWEL, WAUWEL, m. als wortel van : *wouwelen, wauwelen*, bet., evenals *wouwelarij, wauwelarij* en *wauwel*. beuzelpraat, zotte klap, gebabbel, gezwets, zwetserij; *wouwelen* of *wauwelen* bet. : babbelen, zotten of onnutten klap vertellen, zwetsen (Br., Antw., Kemp., N.-Br., beide Limb.). Hoeufft (670) zegt dat hij *wouwelen* heeft hooren gebr. in den zin van : talmen, ook : met kleine stapjes een eindje ver heen en weêr gaan, en dat hem werd opgemerkt dat het w. in den eigenlijken zin gezegd wordt van 't knabbelen der paarden op het gebit. Vanhier: *wauwelaar, wouwelers*.

wauwelarij. De Teuth. heeft : *wyewauwen*, in den zin van : razen, l. *delirare*, en *wuwen*, blaffen als een hond. Z. kawauwen (228). *Wouwe*, *wouwer* bij Kil. en *wuve* bij Ruysbr. en *wije* of *wijwe* bij Plant. : is dezelfde vogel als : kiekendief, l. *milvus*, fr. *milan*, hgd. *weihe*.

WOUWELEN. Z. WOUWEL.

WOUWELKOOP, voor : wouwelverkooper, babbelaar (Limb.). Z. wouwel.

WOUWER of WAUWER, m., vijver (Kemp.); bij Kil. en elders : *wouwer*, vijver of vischdijck, l. *vivarius*, in (Limb. : *wijer*). Hiervan de familienaam : *Van de Wouwer*, *Wouwermans*.

WRANG, v., opening tusschen twee balken, vooral bij schippers in gebruik : *al de kleinigheid legt de schipper in de wrang* (Kl.-Br.).

WRANGE, werktuig om te winden, fr. *manivelle* (Westvl.); bij Kil. *wranghe*, *winde*, l. *volubilis*, *smilax levis*.

WRASTEL, v., wrat, hgd. *warze* (Maastr.). Z. wert.

WRECHT of *vrecht*, dagmaal of het vierde van een bunder (Limb.-Maaseik).

WREEBAARD, grootspreker, groote beslagmaker (Kl.-Br.).

WREED, uitgespr. : *vree*, bet. aan de Duitsche grenzen van Limb. : hard, sterk tegen iets, als : tegen het gaan, het werk, enz. *Het is ne vreeë kerel*. De boeren van N.-Br. gebruiken het voor : moedig, deftig : *wat stapt hij wreed daar heen*, d. i. *parammantig*, als een parade, gelijk men in de stad zou zeggen (Hoeufft, 692). In sommige streken van Vl., als te Deinze en Roeselare, bet. *wreed*, uitgespr. : *wroed* : kwaad, boos, verbitterd : *hij is wroed op mij*.

WREEF (*vreef*, *vreve*), v. *Iemand eene vreve geven*, in Vl. 't zelfde als in Br. : *iemand eene veeg*, of als elders : *eenen neus*, *eene stek* (674) *geven*, d. i. eenen steek, een scherp, bijtend antwoord, een beet of hap geven. *Wreef* is 't zelfde als : wrijf, wortel van : *wrijven*. Z. steken (675) en doorsteken (102).

WREETEN of FREETEN, voor : verheeten, te Gent gezegd van het verzengen of verbloeien der kleederen. Z. versengelen (799).

WREKELEN, een schip met de roeispaan voortdrijven (West.- en ook Oostvl.): *die schippersgast kan wel wrekelen*, dus 't zelfde als : *frikkelen* (133). *Wrekelen* is 't freq. van : *wreken*, volgens Weil., al wrikkende iets heen en weêr bewegen om het uit zijnen stand te brengen; bij Halma bet. *wrikken* met achterriem roeien. Z. wrikkelen, dat hetzelfde is, en bij Weil. *wreken*, bij Kil. *wreycken*.

WRIEMELEN, 't zelfde als bij Weil. : *wremelen* en als bij ons : *grimmelen* (Z. grimmel 164), krielen of dooreenloopen en wemelen als de mieren, krevelen of krievelen (293) : *dat zand wriemelt. De luizen wriemelen op zijn hoofd* (Vl). *Wremelen* is bij Kil., l. *motitare*, *palpitare*.

WRIJF, 't bovenste van den voet, ook bovenste schoenleder (Brab. en elders).

WRIJFSTAAK, staak, in eene weide zonder boomen, waaraan de koeien zich wrijven (Westvl.).

WRIJLEN, op zijnen stoel heen en weêr schuiven; niet stil zitten (Kemp.). Z. wrikkelen, writselen, bij Weil. : *wrijlen*.

WRIJVEN. *Iemand iets door den baard wrijven* (Vl.), voor het Brab. : *iemand iets onder den neus wrijven*, d. i. hem verwijtend iets te verstaan geven of 't zelfde als : doorsteken (102). Z. wreef en steken (675).

WRIKKELEN, freq. van : *wrikken*, heen en weder bewegen, waggelen, wiegelen, niet konnen gerust zijn, ook wijferen :

Toen daer, op hun bloote voeten,
Juist lijk die te beêvaert moeten,

Plakkende op hun trage vaert,
Met hun teenen innewaerd,
Met hun steert die altijd wikkelt,
Kwamen achtereen gewrikkeld
(G. Gez., bl. 92.)

Z. wrekelen, wrijlen en writselen.

WRIKKEN (*wrok*, *gewrokken*), b. w., wringen : *ik heb mijnen arm gewrokken* (Waas).

WRINGEN (*vringen*), o. w., 't zelfde als : *steken*, vijandig zijn, niet goed overeenkomen : *zij wringen tegeneen*, zij hebben tegen elkander eenen wrok of hekel, zij steken tegen een (Br., Antw., Vl.). Kil. vert. *wringhen* en *woorstelen* door : *luctari*, en *wrongh* is 't zelfde bij hem als : *wrok*. *Wringen* ook *wrang zijn* : *die peer wringt* (Br.); bij Kil. is *wringhen* ook nog : *constringere*.

WRITSELEN, schommelen, niet stil zitten : *ge zit altijd op uwen stoel te writselen* (Limb. Lommel); bij Kil. 1° *writselen* (draaien), *torquere*, *involvere*, angl. *writh*; 2° *writselen* of *vritselen*, l. *mobilitari*. *subsilire*. Z. rits en ritselen (545), wrijlen, frutselen en wrikkelen.

WROED. Z. wreed.

WRONG, uitspr. van : wrok (Br., Antw. en elders); in de Kemp. bet. het : dikke pop. Z. Weil. op : wrong.

WRONGEL of VRONGEL, hetzelfde als : wrong, een bijeengewrongen of gevlochten stroowisch of een rond kusseken dat men op 't hoofd legt om zware of harde pakken te dragen (Br., Hagel.); bij Kil. *cesticillus*. Z. Weiland.

WROOKEN, wringen (Kemp.). Z. wrikken.

WUFFEL, v., 't zelfde als : weffel, puchel (513), puist (Br.).

WUIF, wimpel, fr. *étendard* (h. en d. in Westvl.). Z. wuiven bij Weiland.

WUIFEN, 't zelfde als bij Weil. : *wuiven*, is in Westvl. : *wenken*, beteekenis die het bij Halma ook heeft.

WUITE of WUITEN, gewis hetzelfde w. als : wouter, in Vl., Br., Antw. en elders voor : hanne, roetaard, meerkol; en, dewijl dit een domme vogel is, bet. het in Vl. en Br. ook : dommerik, domkop, botterik; te Antw. : een dwaas, onbezonnen vrouwmensch. Z. bij Kil. : hannewuyt, roetaerd; hanneken, l. *monedula*, *graculus*, *pica*.

WUL, bijv., voor : wol en dit voor : wollig : *wulle vodden*, *wulle boonen*, enz. (Br., Limb. en elders).

WULEN, voor : woelen (Br., Antw.).

WULFANG, guit, deugniet : *het is een wulfang van eenen jongen* (Waas).

WULG, bijv., loopig, ridsig (omstr. Thien.); licht verkort van : *woelig*, jachtig.

WULLEBOON, groote boon (Limb.). Z. wullevodden.

WULLEVODDEN, WULLEWANTEN, lapboonen met de sluimen gaar gemaakt (Kemp.). Z. wul en wollevodden.

WULVENETEN. Z. Wolfsbrood.

WURGEN, WORGEN, o. w., in Vl. meest gebr. voor : braken; het hgd. *sich würgen* bet. : moeite doen om te braken of om iets in te zwelgen. Z. bij Thibaut : *wurg-appel*.

WURTE. Z. worte.

WÜRTEL, voor : pees of boomwortel, en voor : peen (462), hof- of veldvrucht, *carotte*, wordt in Br. zoowel v. als m., doch in Limb. v. gebr.; men zegt overal veel meer *wortelzaad* dan : peenzaad. Door *roode wortels* verstaat men in Br. : de hoog roode of hollandsche tuinwortels, en niet het fr. : *betterave* (beeten). *Wortels zaaien* bet. in Westvl. : braken.

Z.

ZAAD, o., 1° hagel of gegotene looden korrelkens, waarmeê men wild of vogels neêrschiet (Br., Antw., Kemp. en elders); 2° inzet of geld dat men inzet om het spel te beginnen of voort te zetten : *mijn zaad staat in*, d. i. ik heb mijn geld reeds ingelegd. *Zijn zaad hebben*, zijnen inleg uit het spel trekken (Hageland, Br. en algemeen in Oostvl.); 3° in Westvl. bet. *zaad*, *zaadje* : knikker, marbol in eene in zavel geteekende ronde geplaatst.

ZAAD, overal in 't Z. voor : sloorzaad (627) of koolzaad : *het zaad is gedorschen; zaadstoppel* (685), *zaadstroo*, *zaadkleed*, enz.

ZAADDRAGER, *zaaddreger*, m., plant die zaad draagt (Limb.).

ZAADSTOPPEL, Z. zaad.

ZAAG, m. als wortel van : *zagen*, doch ook v. als werktuig, volgens toepassing. Wij dachten eerst dat *zaag* en *zagen* 't zelfde waren als het fransch *scie*, *scier*, in overdrachtelijken zin genomen, doch *zagen* schijnt ons 't zelfde w. als het bij Kil. vermelde *saeghen*, l. *loqui*, *dicere*. Het wordt algemeen gebr. in den zin van : verdrietig aanklappen, razen, babbelen, zaniken, praatjes vertellen; en daarvan dat *zaag*, m. is voor : *gezaag*, gebabbel, gezanik, gesnap, ijdel vertelsel, fabel, l. *fabula*, *narratio*, *æroma*, *apologus*, en ook voor : *zageman* en *zagerse*, man of vrouw die zaagt, ook een lastige persoon die gedurig aanpraat, die vervelend klapt, knort, die altoos vraagt en hervraagt wat hij reeds genoegzaam kon verstaan (Br., Antw., Vl.), *saeghe*, angl. *saw*, hgd. *sage*, neêrd. gezeg; *an old saw*, een oud gezeg, fr. *un vieux dicton* (Delf.).

ZAAG, o., zaagsel (Limb.).

ZAAGSTOEL, 't zelfde als in Br. schraag, in Holl. zaagbok; hgd. *sagelbock*, fr. *chevalet de scieur* (Br., Oostvl.).

ZAAIENDE, bijw., dul, zeer vergramd (Vl.).

ZAAIERLING, m., 't zelfde als : zaailing (Westvl.).

ZAAILAND (**ZAOLAND**), land waar koolzaad gestaan heeft : *zaolanse taerwe*, tarw gewonnen op land waar 't vorig jaar sloorzaad gestaan heeft (Axel).

ZAAILING, m., soort van aardappel uit zaad gewonnen : in Vl., vooral in Oostvl., verstaat men meest door *zaaielingen* of *zaaierlingen* : roode fijne aardappels; in het Hagel. zijn *zaailingen* : hofvruchten die men niet herplant had.

ZAAITIJD, v., de hoeveelheid lands die men in bebouwing heeft : *van die hoeve hangt eene schoone zaaitijd* (Waas). Z. labbeur (322).

ZAAIVOOR, v., voor : bedde of pand diep omgeploegd en tot bezaaien gereed gemaakt. Hiervan : *zaaivoren*, b. w., eenen akker in zaaivoren of tot zaailand diep omploegen of tot het bezaaien bereiden (Br., Hagel., Oostvl.).

ZAAIVOREN, b. w., het land tot zaailand omploegen of gereedmaken (Br., Oostvl.). Z. zaaivoor.

ZAAK, uitgespr. : *zake*. Oulings beteekende *zake* : oorzaak, voorwaarde, bedinging; de Teuth. vert. het door : *causa*, *occasio*. Delf. (blz. 319) geeft *saecke* engl. *sake*, saksisch *sace*, hgd. *sache*, oud hgd. *saca*, zweedsch. *sak*) ook op in dezen zin, en bij Ruysbr. bet. *al is het sake*, evenals nu : alhoewel. In Limb., Hagel., Br. en elders bet. *is het zake*, *ware het zake* : indien, in geval dat : *ware het zake dat hij kwam*.

ZAAL, fr. *salle*, *sale*, is v. in Holl., doch m. in Br., Limb. en elders, evenals : *saal* in 't hgd.

ZAALRUGDE of HOLRUGDE, gezegd van een paard dat eenen ingevallen rug heeft (Westvl.); in Limb. : *zaâland*. *Zaal* is voor : zadel.

ZAAM. De groet van eenen Gelderschen boer is altijd met *zaâm* verzeld, al ontmoet hem ook maar één mensch : *goên dag zaâm*.

ZAAN, in Br. veel m. gebr., room of de de bovenste vette melk waar de boter van komt; elders is dit w. v.; *zaanvat*, *zaanpot*, vat, pot waarin men de melk zet opdat er de zaan zou opkomen eer men botert; *zaankaas* (*zeenkees*); bij Kil. *saenkese*, kaas van louter zaan.

ZAARDE, een slag met de hand, den stok, enz. (Axel).

ZAAT. Z. zate, dat meer gebr. wordt.

ZABBELEN, o. w., slabben, slurpen (Limb.).

ZABBEREN (*zebberen*), o. w., in Br. en Antw. 1° kwijlen, zeeveren, kladden; maar ook : 2° zachtjes en aanhoudend aan iets zuigen, op iets knabbelen; 3° stofregenen. Vanhier : *zabbereer*, die zabbert; *zabber*, m., *gezabber*, o., zabbering en knabbel, stofregen. Bild. heeft *gezabber* voor : gezoen, gezeever, en *zabbe*, *zabber* (kwijl), verwant met zeever als een bloot dialektverschil.

ZABBERIG, *zabberachtig*, bijv., nat, vuil, kladderachtig : *zabberig weêr*, *zabberweêr*, (Br. Kemp.). Z. zabberen.

ZACHT, voor : lichtelijk, gemakkelijk, zonder bezwaar : *hij kan dat zacht doen* (omstr. Breda). *Zacht hout* is in deze streek 't zelfde als elders : *week hout*, hout dat niet, zooals het eiken, hard is. *Iemand zacht scheren* bet. in Westvl. : hem goedkoop dienen.

ZADELMAKER (*een*) is in N.-Br. ook : een kamerbehanger. Z. Hoeufft (698).

ZAGELINGEN, ZAGERLINGEN is, het : 1° in Oostvl., het 2° in Westvl., 't zelfde als elders in 't Z. en in N.-Br. : *zaagmeel*, zaagsel; bij Kil. *saegmeel* of *saeghel*.

ZAGEMAN, een die zaagt, zanikt of langdradig klapt (Br., Antw.). Z. zagen, zaag.

ZAGEMANNEKEN. Z. zegemanneken, zaag en zagen.

ZAGEMEEL, o., zaagmeel (overal in 't Z.).

ZAGEN, o. w., lastig spreken, verdrietig klappen, langdradig vertellen, zaniken, razen, rammelen, sammelen : *ge zijt zoo lang aan 't zagen* (Br., Hagel., Antw., Vl.); in Vl. ook : lastig en gedurig vragen : *de kinderen zagen zoo lang tot dat zij het hebben*. *Zager*, *zagerse* of *zaag* of *zageman*, *zagerij*, *gezaag* (Br., Antw., Vl.). Z. zaag, dat, volgens Meyer, afkomstig is van 't hgd. *sagen*, zeggen. Z. zanikken.

ZAGER, 't zelfde als : zageman (Br.). Z. zagen.

ZAGERLINGEN. Z. zagelingen. Meyer heeft : *zagelingen* voor : vezelingen.

ZAGERSE, 't zelfde als : zaag, eene vrouw die zaagt (Br., Antw. en elders).

ZAK. *Den laatsten man den zak opgeven*, 't langst uitblijven (Vl., Br., Antw.). *Zaaien naar den zak*, tering naar nering stellen (Vl.). *Iemand in den zak steken* of *draaien*, hem bedriegen : *hij laat zich in den zak niet steken* (Br., Antw.). *Hij steekt in den zak*, hij is betrapt of gevangen, hij is er aan (Br., Limb. en elders). *Alles dwars in den zak*, alles tegen den draad (omstr. v. Gent). *Eene kat in den zak koopen*, iets koopen zonder het gezien te hebben (overal). *Staan zien gelijk een bezeikte zak*, niet weten wat te zeggen (Westvl.). Men zegt in Br., Antw., Kemp., Vl. en elders : *arme zak*, arm mensch; *goedzak*, goed mensch; *rotzak*, *strontzak*, vuilaard; *dikzak*, *vetzak*, dikke, vette

mensch ; *papzak*, *leugenzak*, *luiszak*. *Zakje* is in 't Meetjesl. : een papierken met stroop gevuld.

ZAGGE, v., 1° een fijn lisch of gras waarmeê de armen hunne stoelen vlechten en dus hetzelfde als : *zegge*, groot poelgras, en 2° 't zelfde als 't fr. *glaïeul*, l. carex (Vl.). Hiervan de familienaam : *Vanzegveld*, *Vanzegbroek*, enz.

ZAKDRAAD, zakband, touwen om zakken toe te binden (Br., Antw.).

ZAKDRAGER, in Vl. *zakkedrager*, bet. aldaar : degene die het pak moet dragen, met wien men in 't gezelschap spot of gekscheert.

ZAKE. Z. Zaak.

ZAKHOUT, heulken (Kl.-Br.).

ZAKKEN, 1° in den zak doen ; 2° stelen ; *zakker*, dief (Vl.).

ZAKNEUSDOEK, zakdoek (Br., Antw. en elders).

ZALIGHEID. *Iemand zijne zaligheid zeggen* of *geven*, de les voorspellen, berispen, bekijven, streng vermanen (Hagel., Br., Antw., Vl.). Dit gezegde komt waarschijnlijk voort van het geen men *de acht zaligheden* noemt.

ZANAKEN, o. w., onophoudend pruttelen, voortdurend op dezelfde zaak terugkomen (N.-Limb.). Z. zanikken en zagen.

ZANAKER, m., iemand die onophoudend pruttelt, zageman (N.-Limb.).

ZAND. Door *zand* verstaat in t' Zuiden gewoonlijk : fijn wit zand, dat men in de huizen strooit. *Op het zand helpen*, arm maken : *die zoon zal zijne ouders nog op het zand helpen*. *Op het zand zitten* of *zijn*, arm zijn, tenonder gebracht zijn, niet meer voortkunnen gelijk een schip dat op eene zandplaat vastzit (Vl. en elders).

ZANDEN, oogsten, aren rapen, fr. *glaner* (omstr. v. Kortrijk).

ZANDHIL, zandheuvel (Vl.), engl. *hill*, zweedsch *hulle*.

ZANDKNOOPER of WATERSTRIKKER, te Antw. gezegd voor : zemelknooper of iemand die uiterst traag is in zijne verrichtingen.

ZANDRUITER, naam gegeven aan iemand die van zijn peerd valt (Westvl.).

ZANDTE, ZANDTEN. Z. zanden, zante en zang.

ZANG, v., samengeraapt bundelken, bosje koren aren of handvol graanaren die men achter de pikkers of liever achter de schoovenbinders of, wanneer 't graan reeds van het veld is, opraapt : *Noëmi raapte zangen op den akker van Boos* (Limb., Hagel., Kemp., Br.); Kil. heeft ook : *sangh*, *sanghe ;* germ., sax., *sicamb.*, *sang*, *hsang*, engl. : *songe*, l. *fasciculus spicarum*, *sanghe;* sicamb. i. sang, garwe, *manipulus spicarum*. Doch te Antw., in Kl.-Br. en Vl. zegt men : *sant*, *sante*, en vandaar het werkwoord. *santen* , oogsten , naoogsten, fr. *glaner : op dien akker valt nog al te santen*, en ook tot eene *sant* of *zang* bijeen binden; *tabak zanten* is tabak : in pakjes binden.

ZANGELEN, zengen, afbranden : *ik heb de kiekens gepluimd en schoon gezangeld*. *Iemand zangelen*, hem berispen; *zangeling*, voor : berisping (Westvl.).

ZANGEN, oogsten : *Ruth zangde op den akker van Booz* (omstr. van Poperinge.). Z. zang en sant.

ZANIKKEN, ZANNIKEN, 't zelfde als : zagen, lang en aanhoudend praten, vragen, sjouwelen, iemand door lang vragen lastigmaken. *Zannikpraat*, gesjouwel, praat zonder zin; *zanniker*, die aanhoudend vraagt (N.-Br.). Z. zanaken en zaag.

ZANT, ZANTE of ZANDTE v., 't zelfde als : zang. Vanhier : *zanten*, *zandten*, naoogsten, aren uit het zand rapen, fr. *glaner ; zandter*, oogster; *zandte*, oogsting, fr. *glanure*.

Ik hoorde 't blijde zandtenlied
Noch 't schuifelen van de binders
(G. Gez., 104).

Als de oogst afgepikt is, komen de pikkers den meester gelukwenschen en geven hem eenen bloementros versierd met korenaren of, nog meer, iets dat op eenen schild trekt, versierd ook met bloemen en korenaren en dit noemt men, omstr. Ronse: *eene zante*.

ZANTJE, santje, bidprintje, dat men den kinderen geeft, fr. *image*, *estampe* (Vl.); in Br., Antw. en elders : *beeldeken*.

ZARK. Z. zerk.

ZAT wordt in 't Z. uitsluitelijk gebr. voor: vochtig en dronken. Er bestaan eene menigte uitdrukkingen om de oprechte benaming van dezen staat niet te moeten bezigen : *hij heeft eene béés op*. — *Hij heeft eene pruim op* — *Hij heeft den prins gezien*. — *Hij is door den neus geboord*. — *Hij heeft eenen man op zijnen rug*. — *Hij heeft een stuk in zijnen kraag*. — *Hij heeft den reus gezien* (Antw. en elders).

ZATE en ZAAT, dit w., bij Kil. vert. door: *sessio*, *sedile*, *sedes*, *statio*, *portus navale*, angl. *seat*, bet. in Westvl.: zit van eenen stoel, zitsel, gestoelte, zetel. *Eene zate zitten*. *Eene lange zate doen*, lang zitten; te Gent, Aalst, Ronse en elders in Vl. bet. *zaat* of *zate*: werf aan 't water, scheepstimmerwerf : *dat is eene schoone sate*. *Zate* is verwant met : *zetel*, *zadel*, en komt van : zitten. J. de Brune heeft het w. in zijn *banckel* Werck, bl. 77. « dat het lichter schijnen zoude een peerel met een avegheer te deurboren, als die uyt haar *zaate* te lichten. » En nog bl. 456 : wat zijn dat voor beweghingen! Het zijn hemelsche blixem-slaghen die de ghemeene zielen uyt haar *zate* lichten. « En bl. 339 : mannen hebben een ziele van zoo goede zate, dat zij schijnen in vreugde te zwemmen. » — Als men een schip op de scheepstimmerwerf getrokken heeft, dan zegt men dat *het ligt op zijn zate*. Z. *zeel* bij Hoeufft en bij Bild. (III. 286), in 't hgd. *site*, *sitte*.

ZATGAT, ZATKIEKEN, o., dronkaard, zat wijf (Br., Antw. en elders).

ZATLAP of ZATTERIK, dronkaard, een die zat is (Vl., Antw., Br., Limb.).

ZATTIGHEID, v., zatheid (Br., Limb., Vl.).

ZAUW. Z. zouw.

ZAUWELEN. Z. zouwelen.

ZAVEL, dat in de Holl. woordenb. o. is en *gravier* bet., is in beide Limb., Kemp., Antw., Br. en elders m. en bet. : allerlei zand, fr. *sable*. Door *zand* verstaat men er eigenlijk : fijne witte zavel, zooals men er strooit in huis of op beschreven papier; men zegt nogtans *zavelen*, voor : met zand of fijnen zavel bestrooien : *zavel den vloer*; *zavelgrond*, fr. *terrain gravelier*; *zavelachtig*, zandachtig. Te Leuv. is een *zavelboer* : een die met de zavelkar rijdt, zavel aanhaalt of zand verkoopt.

ZAVELBOER. Z. zavel.

ZAVELEN. Z. zavel.

ZE, ZIJ, in t' Z. veel voor : men : *ze zeggen dikwijls voor een spreekwoord*; 2° *ze*, ook zeer veel voor : hen, haar, aan hen of haar.

ZEBBEREN, 't zelfde als : zabberen (Br.); te Gent : *sobberen* (645).

ZEBEDEUS, m., voor : sul, snul, sukkelaar (Br., Antw., Limb., en elders).

ZÈDE, ZEÈ voor : zeide, zegde (Br., Kemp., N.-Br.).

ZEDE, bij G. Gez. gebr. voor : gewoonte. De Teutb. heeft *seede* en *seedelich* voor : gewoente, gewoentlijck. Het hgd. *sitte* is ook in gebruikt:

Ieder ste heeft haar ze

(oud spreekw.), iedere plaats heeft hare gewoonte; bij Meyer : *zeede*, gewoonte. Z. *zede*, bij Bild. (III. 282)

ZEDEL, ZEDELEER, m., armstoel, zetel, fr. *fauteuil* (Limb.); Meyer heeft : *zedel*, *zedele*, *zetel*, *zitstoel*, hgd. *sessel*. *lehnsessel*. Een *leen-* of *leunstoel* is

in Br. een kerkstoel met een plat plankje waar men met de armen of handen op leunt wanneer men geknield is.

ZEEBEES, ZEEBEZIE, witte, roode zeebeziën, d. i., witte, roode, aal- of Johannesbeziën (h. en d. in Br.); te Diest, *witte, roode St-Jansbeziën;* bij Kil. : *bezien over-zee;* l. *acinus ribis, ribes, acinus ultra-marinus.* Z. Blancardi Lexicon.

ZEEBRAAK, ZEEBLAAK of **ZOELTE**, 't zelfde als in Br. : *ijllicht* (202), en elders, b. v. in Limb. : *zeebrand*, d. i., bliksem zonder donder (L. van Waas).

ZEEFDE, voor : zeef, zift, fr. *tamis* (Westvl.).

ZEEGBAAR, bijv., gewis voor : zedigbaar, eerbaar, deugdzaam : *eene zeegbare dochter; zeegbaarheid* (Vl., Br., Kemp.); bij Kil. : *zedebaer, sed-baer, modestus, moratus.* Z. gezeegd.

ZEEK, ZEEKE, ZEEKEN, ZEEKSEL, ZEEKSTUK, zeik, zeiken, zeiksel, zeikstuk. *Zeiken* bet. niet slechts : pissen, maar ook : stroomen en uitschieten : *mijn top zeikt*, d. i. schiet uit de koord (Oostvl.).

ZEEKTUL, piskous (Oostvl.).

ZEEL (scherp lange *e*), 't zelfde als : touw, dikke koord : *één* of *aan één zeel trekken*, samendoen, samenspannen. *Het zeelken niet te lang trekken*, niet te lang zijn in iets te doen (Br., Antw., Kemp., Vl.). *Een zeel hebben*, in de biecht uitgesteld worden, elders : *het schuifken krijgen* (h. en d. in Vl.). Z. Bild. op *zeel* en *zeil*, van 't hgd. *ziehen* (zie-en), trekken, voor : gezeil, gezeul van : *zeulen*, trekken.

ZEEL, SEEL, ZELE, SELE, SEL, uitgang van vele plaatsnamen in Vl., Br., Kemp. en Antw., waarover men zie de *memories* van J. F. Willems en A. Kreglinger, voorkomende in het *Bulletin de la Commission Centrale de statistique*, I., II., 287-332 en III 209-393, alsook de bedenkingen en aanteekeningen, daarop door de D. Buddingh, Arch. III, 26-68. Zoo heeft men : *Wiltsele, Wingsel, Wakkerzeel, Okkerzeel, Londerzeel, Dadizele*, enz.

ZEELBAAN, baan waar men zeelen en koorden vlecht (Antw., Br.).

ZEELDRAAIER, die lijnen, koorden draait : *hij gaat vooruit gelijk de zeeldraaier*, hij gaat achter uit (Br.).

ZEELEN, b. w., 1° met een zeel binden, een zeel aandoen : *de koeien zeelen. Om de verbintenissen die mij aan ued. zeelen, eenichsins te verdienen.* 2° storten, slodderen, laten vallen : *gij zeelt uw groen* (Oostvl.).

ZEEM, ZEEMEN, voor : zoom, zoomen (Br.).

ZEEMBEES, zeebees (Aalst). Z. zeebees, en aalbees.

ZEEMEEUW, v., gewone meeuw die op de rivieren verblijft (Limb.).

ZEEMER, van : zeem (honing), vleier (Br. en elders). *Z.* zoetegezoute.

ZEEMIG (van zeem), bijv., vleiend, zoet : *een zeemig woordje* (Vl.).

ZEEMMUILKEN, o., gezegd van iemand die een vleiend aangezicht of voorkomen heeft (Ronse).

ZEEMWEZEN. Z. zeemmuilken.

ZEEN, andere uitspr. van : zaan, dat bij Weil. v. is, doch in Br. en elders m. In 't Hagel. bet. het : vette schuim, bekaansel : *het bier staat vol zeen.* Z. zaan, bekaamsel en *zenen* voor : zenuwen.

ZEENDEREN (zacht *lange* e), o. w., klonteren. Z. zinderen.

ZEENDERS. Z. zenders.

ZEEP. *Om zeep gaan* wordt bijna overal in 't Z. gezegd voor : tenonder gaan, vergaan, scheepgaan, den berg af gaan, kapot gaan, bijna dood zijn : *die zaak, die man gaat om zeep. Om zeep zijn*, te niet zijn, ten onder zijn, verloren zijn, dood zijn : *het ding is om zeep.* Hier is GEGAAN onderverstaan. Mogelijk dat het sterven : *om*

zeep gaan heet, omdat na de doode lijken gewasschen worden. *Daar was zeep aan den biechtstoel* zegt men om te laten verstaan dat iemand het schuifken gekregen heeft (Mechel.). *Zeep aan den buik krijgen*, aan de deur vliegen (Tienen). *Zeepmes* of *kapmes*, voor : sabel (Mechel., Lier).

ZEEPKINNEKEN, zeepvatje (Br., Antw.). Z. kindeken (241).

ZEEPTRIEN, v., 't zelfde als : onnoozele hals, ook een die niet rechtzinnig schijnt, die het achter de mouw heeft, die een weenend voorkomen heeft, die suft (Br., Antw. en elders). Het w., meest gezegd van eene vrouw, is samengesteld uit : *trien*, voor Catharina, en *zeep* voor : gezeepte, en bet. *sloor*, *soos*, *lotsoor*, *sukkel*.

ZEEPZAK, vetzak, soort van vetten aardappel (Gent).

ZEER, voor : zweer : *hij heeft het lijf vol puisten en zeeren*. *Een half zeer*, een klein ongeluk : *als hij met vallen maar zijn been niet gebroken heeft, is het maar een half zeer* (Ronse).

ZEER, ZEERE, bijw., haastig, gauw, ras, vlug, snel, gezwind : *kom zeer*, *loop zeere* (Vl. en elders). Van *zeeren*, o. w., haastig wegloopen : *zeer van hier*, pak u weg (Vl.). *Zeer leven*, in overdaad leven, zijn leven door dronkenschap verkorten : *hij leeft zeere* (Waas). *Hij heeft geleefd* zegt men in Br. Z. zeeren (zèren, zeerden).

ZEER, ZEERD, m. als wortel van : *zeeren*, *zeren* of *zeerden*, bet. zooveel als in Br. : *sjeer*, *jeer* (208), doch is eigenlijk 't zelfde als : *zeer*, pijn, last, tegenheid, afkeer : *van iets den zeerd hebben*, *krijgen* is 't zelfde, in Vl., als : *van iets den jeer geven*, of zich aan iets niet gelegen laten, of als 't fr. *se fatiguer*, *se moquer de quelque chose*. Z. zeeren, jeren (208) en zweer, en zweren.

ZEERDEN. Z. zeeren.

ZEEREN, uitgespr. *zèren*, *zeerden* en *zeerten*, b. w., bet. in Vl. hetzelfde als : *jeren* (208) in Br., of bijna als : *scharen*, *scharren*, *scheren* (576), doch in Vl. en elders gebr. men 't w. in den zin van : 1° zeer doen, kwelsen, hinderen, lastigmaken, kwellen, dwarsboomen, plagen, tergen, kreten (292), kullen, bedriegen, foppen : *die vent kan ons zeerden*. *Zeer u dat*, gaat u dat aan. *Wat zeert mij dat*, wat doet mij dat. *Hij loopt er meê gezeerd*, hij is er meê bekommerd, meê verlegen, meê bedrogen. Wij denken dat *zeeren* komt van : *zeer*, pijn, smert, droefheid, last, moeilijkheid; bij Kil. bet. *seeren* (oud w.) 't zelfde als : seer doen, l. *dolere*, *laedere*, *ulcerare*, *urgere*, dus hetzelfde als in Vl. *Serich* bet. in *Reinaert* : bedroefd, 2° smijten, werpen : *ga den huize uit of ik zeerd u op strate;* doch hier is *zeerden* gewis van : *zeer* (zeer, vlug) afkomstig. Z. zeer bij Bild. (III 286), die *zeer* verwant acht met teer (teder), waarvan *terged* (van : *teerigen*), als 't oude *saert* en sarren.

ZEERHOUWIG, bijv., teergevoelig, licht geraakt of gekwetst : *wat is hij zeerhouwig* (Kl.-Br.).

ZEEROT of ROT, o., zeegerucht, het gerucht dat men over de zee hoort hangen en waarnaar de kustbewoners het weder voorzeggen (Westvl.). Vanhier licht : *rotel* of *reutel*.

ZEERTEN. Z. zeeren.

ZEESALAAD, eene plant veel aangetroffen langs de zeekusten van Oostende, en die men als komkommers eet. Z. zouterik.

ZEESTERREN, zeker zeegedierte (G.Gez.). voor : *zeil*, zegt. Z. *zède* en Hoeufft (699).

ZEEUWEN, b. en o. w., met de spade de aarde uit de lange voren steken om ze over bezaaid land te werpen, om aldus het zaad of graan te bedekken (Westvl. en omstr. Ronse en

Gent). Z. overschieten (447); 2° uitleggen, de planten uitleggen (L. v. Aalst). Vanhier : *zeeuwer*, *uitzeeuwen* : *zeeuw de voren uit*.

ZEEVEN, ziften (Limb.). Van : *zeef*, dat men bij Weil. en in de Holl. woordenb. aantreft, voor : zift.

ZEEVER, m. in 't Z., doch v. in Holl. : flauwe praat, kinderklap, arme raas : *wat flauwe zeever vertelt gij nu! Zeeveren*, flauwen praat vertellen, babbelen : *wat ligt gij daar te zeeveren; zeeveraar*, *zeeverpot*, die flauwen klap vertelt (Vl., Br., Antw., Kemp., Limb.). Z. galferen (137).

ZEEVERAAR, ZEEVEREN. Z. zeever.

ZEEVERLAP, zeeveraar (Vl.). Z. speet.

ZEEVERPOT, knorpot, grolpot, ronkpot (Oostvl.).

ZEG, m., voor : gezeg, gezaag, praat, gepreutel, woord : *hij moet altijd zijnen zeg hebben* : d. i., zijn gedacht zeggen (Vl., Br., Antw., Kemp.). *Me preutelen wijlie wel eens wat tegen Reinaert, omdat wij onzen zeg moeten hebben* (*Reinaert de Vos*, n° 16). *Zeg*, imperatif van *zeggen*, spreekt men in Br. *sek* uit. Z. spreek (663).

ZEGEL, o. in Holl., is m. in 't Zuiden.

ZEGEMANNEKEN, voor : een geil mensch; doch meest uitgespr. : *zagemanneken*; bij Kil. : *seghemanneken*, *ceghemanneken*, sax., sicamb., *satyrus*; sax. : *sigenmanneken*. Dat deze laatste spelling de beste is blijkt uit de afleiding van 't w. zelf, hetwelk samengesteld is uit : *zeige*, volgens Wachter, zoowel bok (die nu alleen *ziegebok* heet) als geit; en waarom een geil mensch bij eenen satyr of een bokmensch vergeleken wordt behoeft geene uitlegging; bij Meyer bet. *tsege* : geit (Hoeufft 700).

ZEGEN. *Zijnen zegen over iets geven*, zijnen zeg over iets zeggen : *hij moet over alles zijnen zegen geven* (Westvl.). Het is een verbasterde uitspr. van : zeggen.

ZEGENEN, de relikwie van een Heilige laten eeren, met eene relikwie staan om ze laten te kussen. Men zegt : *zegenen met eene relikwie* : of *te zegenen staan*. *Te zegenen gaan*, de relikwie gaan kussen (h. en d. in Br., Vl. en elders). Dit wordt alzoo geheeten, omdat, als men de relikwie laat eeren, er eenige woorden van zegening worden uitgesproken.

ZEGENSEL, of ZEGENCEL, in Vl. uitgespr. : *zeinsel*, *zingsel*, *zinsel*, is een kasje waar de relikwies ingezet zijn, of klein kapelleken aan 't kerkportaal langs binnen, waar men zegent of de relikwie te kussen biedt en offerkeersen verkoopt.

ZEGGELEN, soort van verbasterd freq. van : *zegenen*, bet. in 't Hagel. en de omstr. van St-Truid. : gedurig kruisen op iemand, b. v. op eenen zieke, maken met voorgeving om hem te genezen. Vanhier : *gezeggel*.

ZEGGEN. *Het is niet gezegd*, het is niet verzekerd of zeker (Br., Antw. en elders). *Ik wil het u zeggen*, ik verzeker het u, gij moogt het vrij gelooven (Oostvl.). *Van hooren te zeggen wordt er veel gelogen* of *komen de leugens in 't land*, zegt men in 't Hagel., Br. en elders. *Zegt ge niet* bet. te Kortrijk : geeft ge geen glasje te drinken? *Tegen iemand zeggen*, heeten, noemen : *hoe zeggen ze tegen u*, hoe heet gij, hoe noemt men u. *Zeggen* (uitgespr. met zachte k) heeft in Limb. : *ich zek*, *doe zeks* of *zês*, *he zêt* of *zeet*, *weêr zeggen*, enz., imperf., *ich zacht* en *gezacht* in Br. : is *sek* voor : zeg, het imperat. van zeggen.

ZEGGENEN, uitspr. van : zegenen (L. v. Aalst).

ZEIBAAR, ZIJBAAR, v., zeef, zift, zijg (Maastr.); elders in Limb. : *zieschotel*. *Zij* is hier voor : zijg.

ZEIGEN, ZIJGEN, b. w., voor : ijken, teekenen : *de maten en gewichten zeigen* of *zijgen*, de maten en gewichten

teekenen dat zij juist zijn. Vanhier : *zeiger* of *zijger* (Leuven). Zou 't geene verkorting zijn van : *zegelen*, voor : teekenen?

ZEIKSTUK of **ZIJKSTUK**, 't zelfde als : *alekarteel* (14) of groot zeikvat (Br., Diest). Men zegt ook in Br. : *zeikkar*, *zeikvat*, voor : beerkar, beervat.

ZEIL wordt ook op een mensch toegepast : *bot zeil*, *lomp zeil*, enz., voor : plomperik, enz. (Br.).

ZEILEN, 1° als b. w., de zeilen aan de molenveren doen of ze openspreiden aan de vleugels opdat de molen beter zou draaien; 2° als o. w., rondzwieren, ronddwalen als een zatlap : *gij zeilt de parochie rond* (Oostvl. en Br.). *Zeil* is eene verkorting van, zegel, dat eigenlijk : deksel, bekleedsel bet., l. *velum*, fr. *voil*, engl. *sail*, *segl*, hgd., zw. en deens. : *segel*. Vanhier : *seghe-ten*, *seylen*, hgd. *segeln*, engl. *to sail*, l. *velare*.

ZEINSEL, verkorting van : zegensel.

ZEISEM of **ZEISSEM**, voor : zeisen of zeissen (Br., Antw.), h. en d. in Vl. : *siksem*. Kil. heeft : *seyssen*, *seysene*, *seyssel* en *seyne*. Z. zikkel.

ZEKEL, v., in Limb. 't zelfde als : in Br. *zikkel*, d. i. een smal handmes, in den vorm eener halve maan, waarmeê de vrouwlieden gras en ander voeder snijden voor het veê. *Zoo krom als eene zekel*, zeer krom. Z. zikkel en, bij Hoeufft, sikkel.

ZEKEREN, in Br., Oostvl. en elders nog in zwang voor : zich verloven, elkander belofte van huwelijk doen : *bij den pastoor te zekeren gaan*, ten ondertrouw gaan; bij Kil. vert. door *despondere*, *desponsare*. Z. Weil. op : zekeren.

ZEKERS, in Br., Antw., Kemp., N.-Br. en elders, voor : zeker, zekerlijk : *'t is zekers niet waar. Ja zekers, neen zekers, wel zekers*. Z. letter S, bl. 565.

ZEKERSPELEN, o. w., niets wagen, zeker van zijn stuk willen zijn : *ik wil zekerspelen* (Br.).; te Antw. ook : *oordje zekerspelen*.

ZEL, voor : zal (Kemp., N.-Br.).

ZELEM, m., 1° zenuw in 't vleesch : *er zijn te veel zelems in 't vleesch*; 2° spier of pees van den mensch : *als 't regent trekken alle mijne zelems op* (Gent). Z. zeel bij Kil. en Weil. en zeil bij Bild. (III, 287).

ZELEN of **ZELLEN**, voor : zullen : *zelen zij dat doen* (Br.). Z. zelle.

ZELF, v., salie (Limb.); bij Kil. *self* (oud), i. salvie; in den Teuth. *selve*, hgd. *salben*, l. *salvia*, fr. *sauge*, engl. *sage*.

ZELF. *Op zelf zetten* of *op zelf rijden*, bij het ploegen de bedden en voren niet van plaats veranderen, maar op dezelfde plaats laten liggen (Antw., Kemp.).

ZELFEGGE, **ZELFEINDE**, zelfkant, b. v. van laken (Kl.-Br.). Z. zelfkant bij Bilderdijk (III, 288), alwaar *zelf* of *zilf* : kant bet. en 't zelfde is als het oude *sille* (drempel).

ZELFS, voor : zelf : *ik zelfs*, *gij zelfs* (overal); in Br. zegt men steeds : *vanzelfs*, *vanzelven*, *vanzelver* : *niets gaat vanzelfs*. *Zijns zelfs zijn* bet. thans nog in Vl., evenals bij de Ouden : meerderjarig zijn, l. *esse sui juris*.

ZELFSTE, **DEZELFSTE**, algemeen in Br., Antw., Kemp., N.-Br., Limb. en Vl. gebr. voor : dezelfde : *is het de zelfste van gisteren?* Men hoort ook dikwijls : *'t is de eigenste en de zelfste*.

ZELFVOREN, 't zelfde als : op zelf rijden (Br.). Z. zelf.

ZELFWAS, boompjes en andere twijgen die vanzelfs uitgeschoten zijn, als eiken en abeelen boompjes (Br.).

ZELLE, **ZILLE**. Z. zulle. *Zelle*, *zele* of *zulle* zegt het volk, in Br. voor : *zulde* of *zult ge* (hoort gij); bij Ruysbr. : *seldi*.

ZELVER, voor : zelf en zelfs : *mijn broêr zelver*. *Hij zegde zelver* (Br., Limb.,

Antw.). Z. zelfs.

ZEMELEN, o. w., stofregenen, zebberen : *het begint te zemelen* (Limb.); 2° treuzelen, langzaam spreken, 't zelfde als :*semmelen*, *sammelen* : *wat zemelt gij altijd*. Vanhier : *zemelaar*, langdradige prater, sammelaar, zemelknooper; *gezemel* of *gesemmel*, (Br., Hagel., Kemp., N.-Br.); bij Kil. *semelen*, l. *frivola scrupulose agere et gravia ignaviter*; *semeler*, een die al te nauw is in kleine zaken. Z. Hoeufft (704) en *zemel* bij Bild. (III, 289).

ZEMELS, ZEMELINGEN, 't zelfde als : *carteleges* (Kortrijk).

ZEMP, m., verkort van : *zennep*, wild mostaardkruid (Limb.); bij Kil. *sennep* (sax., sic.), mostaerd; bij Weil. : zennip.

ZEN, ZENDE, o. of **ZENDING**, v., geschenk van wafels, vooral van verkenvleesch, dat men aan iemand zendt : *ik heb mijnen vriend den pastoor eene zende gedaan* (Oostvl., Kl.-Br. en h. en d. in Br.). Z. zode.

ZENDEL, ZENDER, ook **ZEENDER** (zachtlange *e*.), *zindel* en *zinder* uitgespr. en meest altijd mv. gebr., bet. in Vl. 't zelfde als *sindel*, *sintel*, oulings *sijntelen*, in Br. *singels* (611); in Haspengauw *krab*, d. i. gansch uitgebrande steenkolen, dus verschillende van *scharbille* (576), *schramhoelie* of *schrabhoelie* (600); bij Kil. is *senghel*, *singhel* vert. door : 1° *stricturæ*; 2° *cineres carbonum saxeorum* en 3° *scoria ferri*, en *sindel* door : *scoria*, *spuma metalli*; dus 't zelfde als : *zinders* of *singels*, *zinder* of *zender*, in 't engl. *cinder*. *Hij is met zijn gat in de zenders gevallen*, hij is mislukt (Vl.). Vanhier : *zenderen*, *zeenderen*, *zinderen en zingelen*.

ZENDEREN. Z. zinderen en zendel.

ZENF, het hgd. *Senf*, bet. in Limb. : wilde mostaard

ZENNINGSBLAREN, voor : zenebladeren of zenubladeren, blaadjes die als purgatief gebr. worden (Antw., Brab.). Men zegt in 't Z. *zenen* voor : zenuwen.

ZEP, SEPPE, v., straatriool (Vl.); in Br. heet men dit veel : *goot*; te Diest : *zouw*, andere uitspr. van : *zode*, *zob*; te Torhout : *greppe*, *grippe*; bij Kil. : *zijpe*, l. *cloaca*. Van : *zijpelen*, *sepelen* (lekken, druppen). Z. ziep, zijp.

ZEPER, soms voor : zeker (omstr. Breda).

ZÈREN. Z. Zeeren en zjeren of jeren.

ZERK, ZARK was oulings : grafstede, fr. *tombe*; nu bet. het bijna overal (doch niet in Limb.) : grafsteen; in Belg. en Holl.-Limb., evenals het hgd. *sarg*, *särge* : doodkist, *cercueil* en ook : lijkbaar, fr. *bière*; in Westvl. geeft men aan een vierkantig stuk lands ook den naam van : *zerk*.

ZESJE, ZESKEN, o., 1° duit, gering geldstuk : *ontvangen met een oordje en een zesken*, d. i. met kleintjes ineens. *Een stuiver op een zesken brengen*, verlies doen, b. v. van een groot kleed een klein willen maken; 2° zekere waterplant met een klein rond bladje en klein worteltje, dat 's zomers in menigte op vaarten en rivieren drijft (Oostvl.).

ZESTIEN EN HALVE, in Br., Antw. en Vl. gezegd voor : zestien stuivers en eenen halven of fr. 1-50; te Gent zegt men : *ik wensch u zestien en halve, dat is geene kleinigheid*. *Tegen den penning zestien*, zegt men voor : zeer duur, in Br. en Antw.

ZET, ZETE. Z. zit en zate.

ZETEL, ZETELSTOEL, m., het 1° meest in Br., Antw., Kemp., het 2° in Vl., N.-Br. gebr., is een breede leunstoel, armstoel, fr. *fauteuil*; in Limb. *zedel*: bij Kil. *sitstoel*. Het is van : *zetten* voor : zitten. Indien het niet verbasterd is van *zete* of *zate*. Z. Bild. (III, 290) en Hoeufft (702).

ZETGOED, o., plantgoed, plantsoen dat uitgeplant wordt (Br.). Z. zetten.

ZETTEN, voor : uitplanten, doch : verdunnen, dunner zetten, b. v. *rapen, wortels, beeten zetten*; hiervan : *zetgoed* (Br., Antw., Vl.); 2° bedriegen, voor den gek houden : *ze hebben hem in 't zetelltje* of *een kopje gezet*, d. i. ze hebben met hem wel gelachen (Westvl.). *Zich zetten*, zich weren, zich spoeden : *ik heb mij tegen dien hond dapper gezet*; (Hagel., Brab., Antw.). *Zich eenen hoed zetten*, wel drinken, in 't L. v. Aalst gezegd, gewis omdat iemand, die bedronken is, zijnen hoed niet wel meer kan op 't hoofd zetten.

ZETTER, m.. een w. gebr. in zeker bolspel dat men *duivelke jagen* noemt en met platte bollen gespeeld wordt; een der speelders wijst eenen boom, paal of iets anders aan, vanwaar men zal heen bollen en zegt : *in een, twee, drij keeren* (volgens den afstand) *en een zetter*, d. i. een, twee, drij maal ineens werpen wie er dan het dichtste bij is, wint (Kl.-Br. en elders). In Westvl. is *zetter* een soort van jachthond, fr. *chien d'arrêt*.

ZEU. Z. zode in den zin van : ziedsel, partij, en van : zuur in de maag.

ZEUGE of **ZEUGEN**, v., een spel bestaande in : eenen bol met eenen aan 't einde gekromden stok voortslaan; degene, die *zeuge* is, moet trachten den bol meer in den put te slaan, en, kan bij iemands bol, die den zijne geroerd heeft, raken, dan is er deze aan (Westvl.).

ZEUIEN, o. w., langzaam en lang spreken of 't zelfde als zagen; *zeuier, zeuibroêr*, een die zeuit of lang aanpraat (Limb.).

ZEUMEREN, pluizen, uitlezen, bijzonderlijk in 't graan binden de verstrooide aren naoogsten, fr. *glaner* : *Ruth zeumerde op den akker van Booz*. De gezeumerde aren heet men : *zang* (Limb.). Zou *zeumeren* verwant zijn met het l. *sumere* (nemen)? Z beien, zangen, zanden.

ZEUP, **ZEUPKEN**, teug, teugje, slok, sloksken, dronk, dronksken, fr. *gorgée, trait* : *drink het in eenen zeup uit. Geef me nog een zeupken* (Vl.); bij Kil. is 't : *zuype, sope*, l. *haustus*, van : *zuipen*, het engl. is *sip*, het zweedsch : *sup*.

ZEUR, o., voor : zuur : *het zeur*, het zuur of de zode (Vl.).

ZEUREN, o. w., valsch spelen, in 't spel bedrog doen, bedriegen, fr. *tripoter, tricher* : *niet gezeurd, hoorde, of ik speel niet meer meê*; *zeurder, zeurzak*, een die in 't spel met bedrog omgaat (Vl., Zeeland); bij Kil. l. *prævaricari, male quidquam administrare* : 2° *fallere, decipere*. Bij de Ouden is *seuren* of *sooren* : ter sluip ontstelen. Z. zeuren.

ZEUT, v., ook *sponjerd* genoemd, zekere weideplant wier stengel zoet is (Limb.). De Limburgers zeggen : *zeut* voor zoet, evenals *greun* en *reut* voor : groen, roet, enz.

ZEUTSEL, v., kalfszwezerik (Maastr.) elders in Limb. ook *subbiel*, mv. *subbielen* genaamd. Z. *soppiel* (648) en *soepiel* (646).

ZEVEN. *Met zeven haasten*, zeer haastig (Vl. en elders). *Op zijn zeven gemakken*, heel op zijn gemak (Br., Antw.). *Zeven jaar oud zijn*, weten wat men doet of doen moet (Vl.). *Den weg op zeven gaan, enz.*, een omweg maken, een langen weg doen (Br. en elders; waarvoor men te Antw. zegt : *de mijl op zeven gaan*. Z. meiël (370). *Zeven keeren doorgedaan zijn*, een fijnaard zijn (Br.).

ZEVEN, voor : ziften; hiervan *zeef*, v. voor : zift, *meelzeef*.

ZEVENOOG, negenoog (Kortrijk).

ZEVENTEEN, m., muggenzifter, haarklover, uitpluizer, neuzelaar (Ronse en elders). Van *teen* en *zeven*, hetzelfde in den Teuth. als : *zeef*, zift.

ZEVENZAAD, wormkruid, fr. *barbotine*

(Waas).

ZEVENZANGER of ZEVENZANGSKEN, in Vl. de naam der *fauvette* of soort van mees, zoo genoemd om de zevenvoudige verscheidenheid van haren zang.

ZEVIE, o., voor: zift of zeef, oul. *seve*, sijff. (Westvl.).

ZICH, ZICH ZELF, ZICH ZELVE, wordt in België niet gebr; men zegt: *hem*, *zijn zelven*, *heur zelve*. Hij (zij) heeft *hem* (*heur*), voor: *zich* verbrand. *Hij* (zij) heeft *zijnzelven* (*heurzelve*) te kort gedaan, voor: *zichzelven*, *zichzelve*. In Limb. hoort men ook *zich*, *zich zelf*.

ZICHEL (Ronse, Antw. en elders). Z. zikkel.

ZICHT, v., dat in Holl. zeisen om hooi te maaien, fr. *faux* bet. is in Limb. 't zelfde als in Br.: *pik* en in Holl. *sikkel*, fr. *faucille*, hgd. *sichel*, engl. *sickle*, ook volgens Bild., eene zeisen met korten steel die met eene hand gebruikt wordt en dient om graan of koren *af te kappen*. Vandaar: *zichten*, 't zelfde als in Br.: *pikken*, met de pik (korenzeisen) graan *afkappen* of *maaien*; *zichter*, pikker of maaier. Bij Kil. is *sichte*, sax., sicamb., 't zelfde als: *picke*, l. *secula*, *falx messoria*, engl. *sythe*; en *sichten*, picken. Bij Plant.: *sichte*, *falx frumentaria*, *koren zichten* of *picken*. Het hgd. *sech* bet.: ploegkouter. Z. zikkel.

ZICHTEN, b. w., ziften (Vl.); bij Kil.: sichten, saks., sicamb., 't zelfde als: siften, sijghen. Vandaar: *zichter*, *zifter* of *zeef*: *door den zichter doen* of *schudden*; *zichter* is ook: een die nauw ziet, een muggezifter (Westvl.). *Zichten* komt van: *sichte*, bij Kil.: een saks., Geldersch w. dat *zift* of *zeef* bet. Z. ook *zicht*.

ZICHTENHAAK, pikhaak of sikkelhaak (Limb.). Z. zicht.

ZICHTER. Z. zichten.

ZICHTENSTEEL, piksteel (Limb.).

ZIEGZAAG, voor: zigzag of zigzagerij. *zwijg met al uwen ziegzaag* (Vl.). Z. ziegzeg.

ZIEGEZAGEN, ZIEGEZAGERIJ. Z zigzagen.

ZIEKENEN, voor: zieken, mv. van: zieke (Br., Antw.).

ZIEL. *Ter zielen zijn*, dood zijn: *hij is al lang ter zielen* (Br. en elders). *Het zielken houden*, in braafheid zich vermaken: *ze houden daar 's zondaags het zielken deftig* (Hagel.). *De ziel* van boomen, wortels, penen, enz. is derzelver pit, binnenste of hart (Br.); te Mechel. zegt men: *'t herdste* (*herst*), d. i. het hardste gedeelte.

ZIELENOCTAAF, de kerkelijke diensten die gedurende acht dagen na Allerheiligen gevierd worden.

ZIELMIS, eigenlijk eene mis voor de zielen, vert. Kil. door: *piaculum*, enz., d. i. zoenoffer. In Vl. en Antw. zegt men veel: *zijn buik eene zielmis doen*, voor: zijnen buik wel vullen, lustig smullen: Dit gezegde ontleent waarschijnlijk zijnen oorsprong aan de maaltijden die men in de sterfhuizen pleegt of placht te geven na begrafenissen en uitvaarten.

ZIELVERKOOPER, makelaar die zich gelast met plaatsvervangers aan te stellen voor de lotelingen die een kwaad nummer zouden trekken (bijna overal in 't Zuiden). Van: *ziel* en *verkoopen* doch, volgens Bild. (II, 122) is het eigenlijk zeel- of hangmat verkooper, die in den oorsprong niets anders waren dan lieden welke de toerusting op den risico van de zeemansgagie verkochten (Taalk. Mag. III, 125).

ZIËN, b. w., voor: zijen, ziften: *de maelk ziën* (N. van Vl.).

ZIEËN, voor: zijen of zijgen; hiervan: *zie*, *zij* voor: *zijg*, *zieschotel*, zijg voor de melk (Limb.). *Zie* bet. in Limb. ook,

evenals in Br. : *zijg*, gatenpateel of houten schotel met gaatjes doorboord.

ZIEN. *Er uit zien*, schijnen, den schijn hebben : *gij ziet er zoo kwaad uit. Het ziet er vandaag maar regenachtig uit* (Br., Antw., Kemp. en elders). *Op iets zien*, *op iets nauw zien* of *zijn*, gierig zijn : *hij ziet op den wijn, maar op het bier niet* (Br. en elders).*Menschen gezien hebben*, met menschen gehandeld en ondervinding hebben (overal in 't Zuiden).

ZIENDERAAR. Z. zienderen.

ZIENDEREN, uitgespr. *tsienderen*, met half geslotene oogen kijken, niet goed zien; *zienderaar*, *zienderoog*, iemand die ziendert of slecht ziet (Gent en elders in Vl.).

ZIEP, ZIPE, ZIP, boerenvest, borstkleed, dat de mans onder het bovenkleed dragen, fr. *jupe* (Vl., Kemp.). In de Meierij bet. *ziep* ook een vest of korte wambuis : *hij sloeg zijn ziep* of *jup* (211) *vol bier. Ziep*, v., is in Limb. 't zelfde als : *zep*, *zijp*, en bet. : geut, goot.

ZIFT, m., zeef (Br.); in Antw. en Vl. v.; Bild. (III, 293) zegt dat *zift*, v., eigenlijk : *zefte* is, van *zeven*, doch in 't m. geslacht is 't : het *zeven* of *ziften* zelf, en, bij uitbreiding : het zeefsel. Bild. acht *zift* van het oude *sib*, bies, waarvan de oudste *zeven* gemaakt werden, en dat in 't deensch als bies gebr. is. Edoch 't is eer van : *zi-ën*, waarvan : zijgen.

ZIGGEL. Z. zikkel of zicht.

ZIGZAG en ZIGZEG, *zagerij*, gezaag of geklap, gesnap, gebabbel, lastig gevraag : *stoor u niet aan den zigzag* of *zigzaag der menschen* (Vl.).

ZIGZAGEN, uitgespr. : *ziegezagen*, in Vl. 't zelfde als : in Br. : *zagen*, ook door aanhoudend gevraag, plagen, lastigmaken : *hij lag aan mijne ooren te ziggezagen* : vanhier, *zigzagerij*, uitgespr. : *ziegezagerie*, geplaag door aanhoudend vragen : *laat mij gerust met al uw ziegezagerij* (Vl.).

ZIJ, v., ZIJKEN, o., schijnt eigenlijk het persoonlijk voornw. doch in Limb. bet. het : wijfje der duif, en h. en d. in Br. : wijfje van 't konijn; bij Kil. bet. *sijde* : echtgenote en, in 't algemeen, wijfje.

ZIJ (*ij* als *ie*), voor : zijg, en ZIJEN (zi-en voor : zijgen, fr. *filtrer* ; *zijschotel*, *zijdoek*, *zijgdoek* (Limb., Br., Antw. en Vl.); in Br. en Limb. hoort men ook *zij* voor : zijg : *een houten zij* (gatenplateel), Pomey heeft : *zijgkorf*, *zijgdoek*.

ZIJDE, v., zij, deel van een geslacht verken, in tegenstelling van hesp : *het verken heeft twee zijden en vier hespen* (overal in 't Z.).

ZIJK, ZIJKEN, ZIJKVAT, enz. In Br. hoort men ook : *zeek*, *gezeken* (zacht l. *e*), in stede van : *zeikte*, *gezeikt* ; zoodat : *zijk* , *zijken* , enz. zoo goed schijnt als : *zeik*, *zeiken*. In sommige streken van Vl. zegt men *zeeken* (met scherplange *e*).

ZIJL GAAN (*te*), van pijn of gramschap, geweld doen, leven maken : *hij gaat verschrikkelijk te zijl* (Limb.).

ZIJMAAL, v., lange, smalle lijnwaden zak die in de helft open is en dient om er over de schouders alles meë te dragen (Hagel.). Z. maal (358).

ZIJN. Men zegt veel in Br. en elders : *ik zijn*, voor : ik ben. *Er aan zijn*, aan iets zijn, aan iets vast zijn, b. v. aan de boet, de straf, aan het ongemak, enz. *Zijn*, d. i. gepakt, gevangen zijn, en bijgevolg in de boet, de straf, het gevang, het ongemak zijn : *als ge dat doet, zijder aan. Er moet iemand aan zijn*, er meë bedrogen zijn : *zij is er aan met dien leierik van nen vent. Er boven op zijn*, met iets in zijnen schik zijn, blij zijn. *Er in zijn*, iets gelooven. *Er uit zijn*, het niet meer gelooven of niet meer weten. *Er dik in zijn*, dik in zijnen

wel zijn, er wel voorstaan, het wel hebben (Br., Hagel., Antw. en elders). *Op iets zijn*, iets, b. v. een stiel leeren : *mijn broeder is op kleermaken* (Vl., Br., Antw.). *Zijn* wordt niet slechts voor : worden, maar ook in Vl. voor : zitten gebr. : *ik wete hem niet zijn*.

ZIJN. *Hij is niet wel bij den zijnen* of ook *bij de zijn* of *de zijne*, hij is niet wel bij zijn verstand, hij heeft zijne vijf zinnen niet (Br., Limb., Vl.). *Verstand* of *zinnen* wordt hier onder verstaan. Z. zinnen.

ZIJNDER, zijlieden (Westvl.).

ZIJNS ZELFS ZIJN, meerderjarig zijn (Vl.).

ZIJP, ZIJPE, watering, doorzijging, riool, sluis, m. als wortel van zijpen, doch v. in 't gebruik; hiervan de naam : *Vanderzijpe*. Z. zijp bij Bild. (III, 293) en zep of ziep.

ZIJPENDE NAT, bijv. doornat, druipnat, lekkende nat (Vl. en elders).

ZIJPGROND, grond die zijpende is (Br.).

ZIKSEM, voor : zeisen (Westvl.); in Br. *zeissem*. Het deensch *siksen* bet. : schaar.

ZIKKEL, v., is 't zelfde w. als het Holl. *sikkel*, en heeft in Vl., alwaar men op sommige plaatsen : *zichel* of *ziggel* uitspreekt, ook dezelfde bet., doch in Br., Kemp. is *zikkel* in N. Br. *sikkel*, en in Limb., waar het *zekel* klinkt : een smal krom snij- of handmes met eenen zeer korten steel, waarmeê men *snijdt*, b. v. gemeenlijk gras, klaver. Kil. heeft *sickel* en *sichel*, hgd. *sichel*, engl. *sihle*, fr. *faucille*, l. *secula*, *falx*, *messoria* (pik of zicht), *adorea*, *frumentaria*. In den Teuth. : *seeckel*, l. *falx falcicula* ; *seeckelenmeker*, l. *falcarius*. Met de seisen *zwaait* of *maait* men met de twee handen te samen, met de *zicht* of *sikkel* of *pik kapt* men met eene hand, en met eene *zikkel* of *zekel snijdt* men. Zikkel, sikkel, zicht, zeisen komen, zegt Hoeufft (543), van het oud-duitsche *sachs*, een korte degen of lang mes, waarvan het l. *sica*, *sicula*, *secula*, van *secare* (snijden), ook in Vl. zegt men : *ziksem* voor : *zeisen*.

ZIL, ZILLE, v., landmaat : *eene zille lands* is omstr. Tienen en in 't Hagel., een dagmaal of 't vierde eens bunders; in de Kemp. is 't : een stuk land van omtrent de 33 aren. *Zil* of *zille* is ook gebr. in Limb. en aan de kanten van 's Hertogenbosch. Het w. is volgens Hoeufft (704) afkomstig van 't oud Saks. *Sijl*, *sijlh*, *sul*, *sulh* (ploeg), zijnde *suling* of *sulung*, in die taal zoo veel lands als door eene enkele ploeg op eenen dag kan bebouwd worden. Bij Kil is *sil*, *sille lands* 't zelfde als : *loopen* : honderd roeden, l. *quadrans jugeri* ('t vierde eens bunders). In N.-Br. is *zille* het dubbel van eene *lope*, zegt Hoeufft. Vgl. 't fr. *sillon* (voor), l. *sulcus*. Z. zul.

ZILT, ZILTE, v. en o. gebr. in Vl., waar men er door verstaat : het *herpes humida*, zijnde een kwaal, zeer of brand bestaande in een ziltig vocht, dat uit het vel komt, vooral onder den neus, en door zijne scherp- of ziltigheid rappen veroorzaakt : *gij hebt het zilte, ge moet sente Elisabeth, de patronerse tegen het zilte, aanroepen* (Vl.). J. De Brune (Banket w. blz. 288) heeft *zilte* v. *Is 't noodig dat zij in de zilte van eene gebrokene nederigheid in geleghet werde.* Doch *zilt*, *sille*, *zult*, 't zelfde zijnde als zout, is te recht o. (Z. Belg-Mus. 1844, blz. 200). Bij Delf. (267) is *sulte* 't zelfde als *lake*, welke *lake* een hgd. w. is, dat bet. : pekel, fr. *saumure*, l. *salsugo*; en *harinklake* verfr. bij door *saumure de hareng*.

ZILVERGEWERK, voor : *zilverwerk* (Diest). Z. 't voorzetsel : *ge*.

ZILVERING, soort van appel, witachtig

als zilver (Waas).

ZILVERSPER, sper of mast die wit of zilverachtig op den onderkant der spetten schijnt (Oostvl.).

ZIMPEREN, o. w., zijpelen, fr. *filtrer*. *Het water zimpert naar de leegte;* vanhier : *zimperput*, vuilnisput (Oostvl.).

ZINDELS. Z. zendels.

ZINDEREN, ZENDEREN, ZEENDEREN (zacht lange *e*), o. w., vooral in Westvl. en *zingelen*, meest in Oostvl. gebr., bet. aldaar 't zelfde als : *singelen*, *sengelen* (612); in Br. *tintelen*, *kittelen*, *sidderen* en wordt gezegd van de pijn veroorzaakt door lichten brand, door koude, door eenen slag of lichte kwetsing : *mijn vingers zinderen; ik zal u slaan dat het zindert; het zendert in mijn ooren*. Vanhier : *zindering*, *gezinder*, siddering, tinteling. Z. *zendel* en *zingelen*.

ZINDERING. Z. zinderen.

ZINDERS (Vl.). Z. zendels en zinderen.

ZINGBANK, v., de bank waar de priesters de getijden, enz. zitten te zingen. Te Eekloo : *het zitsel;* in Br. : *het gestoelte*.

ZINGELEN,'t zelfde als : zinderen of singelen (612), d. i. licht branden en verders *tintelen*, prikkelen, kittelen : *mijn hand zingelt van de warmte; ik sloeg er op dat mijn hand zindelde. De Noordenwind zingelt ons aangezicht* (Oostvl.); in Br. : *singelen*, in Limb. : *zungelen*. Vanhier : *zingeling* of *zengeling*, prikkeling, tinteling die men gewaar wordt door verzenging.

ZINGELING. Z. 't voorgaande.

ZINGENTERE, zingende (Limb.). Z. *tere*.

ZINGEZANGEN, treffende klanknabootsing van den wetsteen, die over de zeisen gaat. « *Hij miek er den oest in, en 'k hoorde den steen die zingezangde over de pikke* (pik). (G. Gez., blz. 79).

ZINGLES, voor : zangles (Limb.); in Br. en elders hoort men ook wel : *zinger* voor : zanger, doch die naam wordt niet gegeven aan die ambtshalve zingen.

ZINGMIS en *zingende mis* voor : mis met zang (Limb. en elders). In Br. zegt men : *zingende mis* en ook *gezongen mis*, evenals : *lezende* en *gelezen mis;* in Limb. *leesmis*.

ZINK, ZONK, m., laagte waar het water opwelt, zijpgrond (Br.); bij Kil. is sincke, l. *cloaca*, *latrina*. *Zink*, o. in Holl., is ook m. in Limb. en elders.

ZINKEN, b. w., begraven : *om vier uren zal men het lijk zinken; zinking*, begrafenis van een lijk zonder dienst (Br., Antw., Vl.).

ZINKRIJS, rijs waarmeê men de dijken onderhoudt (Vl.). Z. Delf. (315).

ZINNEKEN, vastenavondzot (*mascarade*): *wij gaan de zinnekens zien. Hij loopt zinneken* (Lier).

ZINNEN. *Zijne vijf zinnen niet hebben*, zijn verstand missen : *hij heeft zijne vijf niet*, of ook : *hij heeft er maar vieren een kwaart*, of : *en eenen corinthenkoek*, of elders : *een zoetenkoek*, hij heeft zijne vijf zinnen of verstand niet teenemaal (Vl., Br. en elders). *Hij heeft zoo veel zinnen als een garnaal pooten*, hij is zeêr veranderlijk (Gent en omstr.). Z. zijn.

ZINNIG, bijv., zacht, zachtaardig, mak; men zegt het gewoonlijk van een paard dat gemakkelijk te besturen is: *een zinnig dier; dat peêrd loop zinnig; zinnig muziek maken* (Belg.- en Holl.-Limb., Gelderland).

ZINSEL. Z. zegensel.

ZINTEL, m., 't zelfde als : *sintel* of *sindel*, als in Br. : *singel* (611); in Vl. : *zendel* of *sindel* (Limb.).

ZIP, ZIPE. Z. ziep, zijp, zep, zeppe.

ZIRDEN, b. w., plagen : *zirder*, m., plager (h. en d. in Vl.).

ZISTER, o., nog algemeen gebr. voor : zekere graan- of zaadmaat, oud fr. *zestère* (Br., Antw.). Z. Delf. (328).

en Kil. op *sester* of *sister*.

ZIT, m. als wortel van : zitten, dat waar men op zit, het achterste, de zitplaats zat en zeet. *Ergens zijnen zit hebben*, ergens veel zitten of vertoeven (Br., Limb. en elders). In Vl., waar *het* : *zete* klinkt, is dit w. v. : *hij es op ze zete gevallen;* bij Kil. is *zitte* 't zelfde als : zetel, l. *sedes*, het engl. *seat*, 't hgd. *sitz*, het oud Vl. *set* bet. ook : een stoel. Men hoort soms te Leuven ook : *zitter* voor : zetel of armstoel. Z. bij Weil. : *zeet* en *zate*.

ZITSEL, o., gestoelte of zingbank (Br.).

ZITTEN, voor : vast- of gevangenzitten : *hij moet zes maanden zitten* : *hij zit in 't rasphuis* (Br., Antw., Vl. en elders). *Gaan zitten* bet. ook : naar 't gemak of de beste kamer gaan. *Op de orgel zitten*, op het orgel spelen (Oostvl.). *In iemands rapen zitten* of *onder iemands duiven schieten*, iemand onderkruipen (Oostvl. en elders). *Achter iemand zitten*, hem achtervolgen of vervolgen. *Achter iets zitten*, het najagen of betrachten. *Iemand achter zijne lappen* of ook *achter zijne vèren zitten*, hem opstuwen, hem vooruit drijven. *Bij iemand zitten*, in ontucht met iemand leven (Overal, ook bij Kil.). *Met iemand* of *iets zitten*, er meê zijn, er meê bedrogen zijn : *hij zit nu daar met zijn lui wijf. In 't verdriet, in de schulden zitten* of *zijn* : *hij zit tot over zijne ooren in de schulden* (overal in 't Z.)

ZITTER, SITTER, SITTERT, ZITTAERT, SUTTER, ZUTTER. Eenige plaatsen in Br. en elders hebben den naam van *zitter*, enz. : zoo heet men : *zitter*, een gehucht onder Assche; zoo : *'t hof ter zittert*, onder Beckerzeel en onder Beerzel, enz., enz.; zoo heeft men ook de stad *Sittard*, in Limb. Wij denken dat die plaatsen zulken naam gekregen hebben, omdat de grond aldaar als davert of beeft (dit is althans het geval in 't *wijs-* of *weissitter* of *wissutlert*, te Campenhout) als komende van : *sitteren*, *citteren*, l. *tremere*, zijnde bij Kil. een germ., Saks. en Gelders. w., hetzelfde als *sidderen*, hgd. *zittern*, en dus zou *sittert* samengesteld zijn uit *sit* of *sid*, wortel van : sidderen, en *ert* of *aart* (grond).

ZJEER. Z. sjeer (612) en sjeer (208).

ZJEEREN. Z. zjeren.

ZJEREN, ZJEEREN 't zelfde als : *jeren* (208) of *sjeren* (613) of als in Vl. : *zeeren*, *zèren* of *zeerden*, d. i. zeerdoen (omstr. Breda : *sjarren* (Z. Hoeufft, 545) of bijna als : *scharen*, *scharren*, *schèren* in den zin van : eene schaar of scheer (krab, kwetsing, verwijt) geven, zeer doen. *Wat zjeert mij dat*, wat raakt of deert mij dat. Iets wat de Duitschers ook zeggen. Z. zweren.

ZJOEVELEN, troetelen; *zjoeveleer*, troetelaar; *toesjoevelen*, toesteken, bijstooten; in 't verdoken iets geven : *de moeder zjoevelt den jongen wat te veel toe* (Kl.-Br.). Van : *schuw?*

ZOCHT, 't zelfde als : zacht, met dit verschil dat *zacht* meer in eenen zedelijken zin, en *zocht* meer op stoffelijke dingen toegepast wordt. Men zegt in Br. niet : *het weèr is zocht*, maar *zacht*. Men maakt hier verschil tusschen : *zocht slapen* en : *zacht slapen*, het eerste bet. : op iets, dat donzig, malsch, fluweelachtig is, slapen, het tweede *zacht* valt op het werkw. *slapen* en is zooveel als : zoetjes slapen; zoo zegt men : *zocht haar*, *laken*, *vel*, enz. (Br., Antw., Kemp. en elders). In Vl. en Zeeland bet. *zocht* : niet hard, week, malsch, murw, gaar : *zochte eiers*, eventjes gezoden eieren. *Zijn de patatters zochte*. Z. Snellaert's Verhandeling In N.-Br. wordt *zocht* of *zoft* voor *zacht* gebr. ; *zocht*, zegt Hoeufft (706), staat onder anderen bij M. Stoke (B. I, v. 1141) en komt, volgens Junius, van 't Allemannisch :

sach, dat in die taal bet., *sap*, hetwelk in 't Angelsaks. *seaw* heet. *Zoft* komt van 't Angelsaks. : *soft*, dat in 't engl. nu nog : zacht bet. In 't oud friesch is 't : *seft*, in andere plaatsen van N.-Nederl. *saft*, volgens Junius, van : *saf* (sap). Bij Kil. : *socht*, Holl., fris : *saecht*; bij Maerl. (Rijmb. v. 2462) bet. *sochten* : verzachten, bedaren.

ZOCHTEGEZOUTEN (*een*), 't zelfde als : een zoetegezouten (Antw.).

ZODE, v., van : *zieden*, eigenlijk : een ziedsel of zooveel men in eens ziedt, en verders : eene zekere hoeveelheid, gedeelte of partij. In dezen zin spreekt men *zode* in Br., Kemp., in Holl.- en Belg.-Limb. bijna uit als : *zoo*, *zoi*, *zooi*, *zui*; in Antw., N.-Br., Kl.-Br. en elders : *zeu*, *zui*, *zooi*. Edoch *zooi* en *zeu* worden in Br. en elders ook m. en o. gebr. als : wortel van : *zieden*, uitgespr. : *zooien*, *zeuen* : *de drank is in den zooi*, d. i. : aan het zieden (koken). *Zode*, voor : zuur, spreekt men in Br., Antw., *zeu*, *zoi*, in Oost-Vl. en Limb. *zooi*, in Westvl. : *zeu*, *zeur* uit. Voor dit laatste zie bij Bild. : zode, v., 't welk ons niet schijnt verwant te zijn met *soda*, een zout van ziltigen, min aangenamen smaak. Z. *waterzooi*, eene hoeveelheid visch, van verschillende soort, te samen gezoden.

ZODE, v., in Br., waar men *zoo* (scherpl. *o*.) zegt, dam met gracht of eene gracht tusschen twee velden, die gewoonlijk maar 's winters of na overvloedige regens water bevat, en met *zoden* of gras begroeid staat. Men noemt die gracht ook : *zoogracht* en den dam of kant aan de zode : *zookant*; in Vl. h. en d. verstaat men door *zoe*, *zoo* of *zode* : eene streep gronds, gewis ook met gras begroeid, tusschen twee gebouwen. Z. zode bij Weil., Kil. Bild. acht dit *zode* (groes, l. *cespes*) voor : zoding, van *zo-ën*, *zu-ën*, d. i. *zuigen*, en dus het zuigende oppervlak of bekleedsel van den grond, of ook verwant met : *za*, zacht, zocht of zoft.

ZOE. Z. zode.

ZOEDELEER, m., morsebel (Limb.). Z. zoedelen.

ZOEDELEN, o. w., morsen, prossen, door hanteering versiechten, of in Limb. en Oostvl. 't zelfde als : mooschen (390) : *met het brood zoedelen* (Gent). Hiervan : *zoedeleer*, *bezoedelen*, bemorsen, bevuilen ; de Teuth. heeft : *soelen*, bevlecken, en Kil. *soluwen*, *seulewen*, Flandr. *maculare*, fr. *souiller*, angl. *soile*; welk *seulewen* met *zeulen*, en 't fr. *sale* verwant is. Z. zoet.

ZOEGELIJK. Z. zoogelijk.

ZOEKING, gezocht voorwendsel : *het is maar eene zoeking*, d. i. het is maar een opgeraapt voorgeven (N.-Br.); bij Kil. : *soeckinghe*, l. *inquisitio*.

ZOEKSKENS, uitvluchtsels, *échappatoires*, *prétextes* : *gij moet er al die zoekskens niet aan doen* (Ronse). Z. zoeking; te Antw. *doekskens*.

ZOELTE, v., *zoetheid*, d. i. lafheid, stikkende warmte der lucht die onweêr voorspelt (Vl.). Men zegt in Vl. veel: wanneer het veel weêrlicht zonder te donderen zegt men : *de zoelte speelt*, soms ook : *'t zoeltje speelt* (Eekloo), hetzelfde als : het ijllicht (202).

'S Avonds speelt de zoelte,
'S Morgens is er koelte (Vl.).

ZOEPEN of ZOOPEN (zich), onder water gaan, fr. *plonger* : *durft gij u niet eens zoepen* (Aalst). 't Is waarschijnlijk van : *zuipen* : waarvan *verzuipen* : *hij is verzopen*, hij is verdronken of van : *soppen*, doppen (Zuiden).

ZOEPKEN of ZOOPKEN, o., de daad van onder water gaan of zinken, wanneer men zwemt : *geef hem een zoepken*, d. i. duwken onder water (Aalst). Z. zoepen.

ZOET, voor : braaf (Limb.).

ZOET, o., in Br. en Antw. voor : roet der schouw, fr. *suie*. Het wordt aldus genoemd bij tegenoverstelling als geenszins zoet zijnde (Kil.), want het schouwzwart is zeer bitter. Vanhier bij Kil. : *soetelen*, 1° met zoet of roet zwartmaken, bevlekken, vuilmaken, germ. *sudlen*, gall. *souiller*, angl. *soyle* (Z. zoedelen); 2° vuil of morsig werk doen; een vuil of gering ambacht verrichten; 3° *soetelen in den krijgh*, *cauponari*, *agere lixam*. Edoch Bild. (III, 297), op *zoetelaar*, van: zoetelen, leidt dit af van 't hgd. *sudeln*, als morserij drijven, en 't bevat dus : waschters of ruiers en al dergelijke. Volgens hem is *zoetelen* of *sudeln* tot den zin morsen, geraakt, als zijnde van het oude *sode*, laf en walgend, prikkelend in den mond, en bet. dus : walging, gelijk 't water, dat bij walging uit de maag opkoomt, ook dien naam heeft. Z. bitter, grijm en zoedelen.

ZOETBAKKER, koekenbakker; ook zegt men het van eenen banketbakker (N.-Br.). *Zoet* bet. : stroop in de pr.-Drenthe. Vgl. zoetekoek.

ZOETEGEZOUTEN (een), m., wordt gezegd van iemand die een zachtaardig, minzaam voorkomen heeft, maar die achter de hand valsche en tegenoverstellig tewerkgaat; een met twee gezichten en die met slimme en zoete woorden iets zoekt te onderscheppen (Br.). Z. zochtegezouten.

ZOETELING, m., naam van 't veulen zoo lang het zuigt (Hagel.).

ZOETEMELK, v., ongeboterde of ongekernde melk gelijk het van de koe komt, in tegenstelling van boter- of kernemelk. *Zoetemelkpap* of *zoetemelksche pap* (Oostvl., Br., Antw. en Limb.); in Westvl. zegt men daarvoor : *zoetepap*, *zoetemelkthee*, drank of thee van zoetemelk, fr. *thé au lait*. Melk is in Br. en de Kemp. o. : *het zoetemelk*.

ZOETEMONDE, ZOETMONDJE, lekkerbek, een die geerne zoete of lekkere dingen eet (Vl. en elders). Vanhier bij Kil. : *soetmondigh*, en dit bet. bij hem ook : zoeteklapper.

ZOETEPAP. Z. zoetemelk.

ZOETING, m., soort van zoeten appel (Br.).; in Limb.: *zoete appel*. *Zoetingen smijten*, 't zelfde als : een blieksken smijten of een klein vischken uitwerpen om eenen grooten te vangen (Westvl.).

ZOETSTOK, in Westvl. voor : zoethout, kalissenhout, kalissenbrood (217); bij Kil. : zoethout, kalissenhout.

ZOEVEN, nabootsend gerucht van een ding dat men snel door de lucht beweegt (G. Gez.); bij Kil. : *soffelen*, l. *sufflare*, gal. *siffler*, *souffler*, ital. *soffiare*. Z. zongen.

ZOG (zoèg), kleine gracht in eene weide (Kemp., Geel); van : zuigen. Z. *zode* (groes, gracht), zomp, zonk, bij Bild. (III, 298) zog, en watervoor.

ZOK, v., bovenkous of overkoos, die maar juist den voet tot aan den knoesel overdekt (Br., Antw., Kemp., Limb.); in de woordenb. is *sok*, *zok* ook : kous, fr. *chausson*. *Zok* van 't l. *soccus* en als dit m., zegt Bild.; bij Kil. *socke*, *calceus laneus*, *solea lanea* (wolle of baaien zok), germ. *sock*, *schuh*. *Ik hoor u wel afkomen*, *al zijt gij op uwe zokken* of *al zijt ge barrevoets*, ik hoor wel waar gij heen wilt, al gebruikt gij omwegen en zachte woorden (Br., Vl.). In Br., Antw. en Vl. zegt men : *op zijne zokken afkomen*, voorzichtig naar iets vragen, iets trachten te weten. — *Hij heeft zijne zokken aan*, hij komt zachtjes af (Vl. en elders). *Een beer op zokken*, een lomperd of onbeschofte kerel. *Zok* of *goede zok* wordt ook gezegd van een goed vrouwmensch en bet. hetzelfde als : lut, goede sukkelaar, lobbe of goedzak (Limb., Br. en elders).

ZOLDER. *Op Sinte-Anna's zolder zitten* bet. te Ronse hetzelfde als elders : *in Sint-Anna's schapraai zijn.* Z. schapraai. Te Ronse, in sint Hermeskerk, is een klein zolderken dat *Sinte-Anna's zolder* heet en waar men alle oude en versleten meubels op steekt. Mogelijk komt de spreuk van daar. *Op het zolderken geraken*, arm worden. *Op 't zolderken zitten:* arm zijn (Vl.).

ZOLDERBOER, m., de boer of man bij brouwers, maalders, enz. die de zorg heeft voor de zolders en de granen die er op liggen (Leuv.).

ZOLDERGELD, drinkgeld dat de zolderboeren krijgen van die 't verkochte graan leveren (Leuv.).

ZOLE, ZOLEN. Z. zool.

ZOLLEN, voor : zullen : *ich zal; doe zols; hè zal; wer zollen; geer zolt*; imperf. *ich zoo; doe zoos; hè zoo; wer zooën; geer zool; zie zooën* (Limb.).

ZOMERVAAM, m., vaam of draad van spinnen, die vooral in herfstijd in de lucht gespannen is en op de kleederen blijft hangen.

ZOMERVOGEL, m., vlinder (L. v. Aalst, Meierij; Kemp.); bij Kil. : *somer-voghel*, pepel; te Turnhout voor : *fliere-fluiter.*

ZOMERWEG, de streep aardenwegs langs beide kanten eens steenwegs, die gemeenlijk des zomers maar gebruikelijk is (Wes. Br.).

ZOMERZIJDE, 't zelfde als : luizijde. Z. *koekzijde.*

ZOMP, v., 1° moeras, 2° laagte of vochtige plaats in 't algemeen; *zompig*, moerassig (N.-Br. Z. Hoeufft 706); het is verwant met 't hgd. *sumpfig.* Z. bij Wachter : *sumpf* en bij ons : *zonk* en *zompeling;* Kil. heeft *sompe*, de Teuth. *sump, watersump* (poel, moeras), l. *vorago, lacuna, castellum* en sumpich, l. *voraginosus.*

ZOMPELING, moeras (h en d. in Vl.). Z. zomp en sompeling.

ZON. *De zonne draait en de daghuur loopt op*, al werk ik niet, ik word toch betaald. *De zonne draait en de kaune gaat*, zeggen de werklieden die liever zijn bij rijken waar ze te drinken krijgen en niet hard werken (Gent). *Binnen komen gelijk de zonneschijn*, stil en zonder spreken binnen komen (omstr. Tienen, Antw.).

ZONDAGSGELD, ZONDAGSOORDJE, enz. geld dat men gewoonlijk van zijne ouders des zondags als pré of drinkgeld krijgt (overal in 't Z.).

ZONDE komt veel voor in de spreekw. : *het is zonde* en dit bet. : het is jammer, het is spijtig, het is mis, fr. *c'est dommage;* ital. : *che peccato:* *het is zonde* (in Br. *'t is zun*) *dat gij uw splinternieuw kleed gescheurd hebt* (overal in 't Z. en in Zeeland.)

ZONGEN, gonzen : *de wind zongt. Spinnen dat het zongt* (Ieper.). Z. zoeven.

ZONK, m. als wortel van : *zinken*, doch 't zou kunnen v. zijn als : zinking; men verstaat er door : eene diepte of laagte tusschen twee heuveltjes, doch minder dan een dal, eene laagte of zakking op een veld, weide, vloering, straat, enz. : *de straat ligt vol zonken* (Br., Kemp., N.-Br.). *In de verte uit een' zonk van den heuvel weêrklonken de toonen des toethoorns* (J. Van Beers, de Bestedeling): bij Kil. : *sincke* (oud), l. *cloaca, gurges limosus*, angl. *sincke.*

ZONNEBLIEK, luiaard; hiervan : *zonneblieken*, zich in de zon verwarmen, luierikken (Westvl.). Van : *zon en bliek*, voor : bleek of bleik.

ZONNEKLEED, zonnescherm boven deuren en vensters haugend tegen de zonnestralen (Westvl., Kortrijk).

ZONNIG, bijv., sappig. Hiervan : *zonnigheid*, sappigheid : *de appelen zijn niet zonnig. Het ware geluk is des levens zonnigheid* (Holl.-Limb.).

ZOO, ZOODE. Z. zooi en zode.

ZOOG, voor : zeug of in Br. zog (Limb.).

ZOOGELIJK (zoegelijk), bijw., 't zelfde als 't hgd. : *sogleich*, aanstonds, dadelijk, terstond, zoo even (Limb.).

ZOOGER (scherpl. o), voor : zuiger, zoogkalf; *zoogeren*, zoogers kweeken (Westvl.).

ZOOGRACHT, ZOOKANT. Z. zode.

ZOOIEN, uitspr. van : zieden (Br., Antw. en elders).

ZOOJET, zoo iets (Roermond).

ZOOL, bijv., vuil, : *'t was er nich te zool* (Belg.-Limb). Van 't fr. *sale*

ZOOL, ZOLE, v., akkertuig of soort van ploeg, waarmeê men voren maakt, b. v. om er aardappels in te planten, en met dit tuig ploegen heet : *zolen*. Vanhier : *zoolhoofd*, dat deel der ploeg waarop de scharre (577) of het ploegmes vast is (Westvl.). *Zole* schijnt verwant met : *zil*, het oud saks. : *Sijl*, *sull*, *sijlk*, *sulk* (ploeg), het fr. *sillon*. en 't l. *sulcus* (voor) *Zool en zaad*, eene uitdrukking bij de landbouwers van omstr. Kortrijk in gebr., wanneer eene landpacht van den eenen tot een anderen overgaat : *hij kreeg het land in gebruik ten prijze van zool en zaad.*

ZOOLEN, 't zelfde als : zuilen.

ZOOLHOOFD. Z. zool.

ZOOM is omstr. Mechel. de naam gegeven aan zeker ingewand van dieren dat men met lever en andere penserij bij het morgendoutbijt eet.

ZOOPEN, ZOOPKEN. Z. zoepen.

ZOOTIJ, zoohaast : *ik zal komen*, *zootij ik gedaan heb* (Antw., st. en pr., Br.).

ZOP, ZOPPE, 't zelfde als : sop (648) en soep (646), *zoppe* of *soppe* in Vl.: saus en ook drank; *koeisappe*, koeidrank, en *zoppen*, besauzen. Voor 't fr. *soupe* zegt men in Br. meest : *soep* en bij de boeren : *zop* ; *lang van zop zijn*, langdradig of lang van stiel zijn in iets te doen of te zeggen (Br., Antw.).

ZORG, voor : kommer, achterdenken, vrees : *zorg voor iets hebben*, voor iets vreezen. *Zorg voor iemand hebben*, voor hem bang zijn (Holl.-Limb. en elders). *Zorgelik* vert. Kil. door : *periculosus*. Z. zorgen.

ZORGEN, in N.-Br. : 1° gevaar loopen, wagen, *risquer* : *hij zal nog zorgen arm te worden.* 2° voor bekommerd, bedacht zijn, vreezen : *ik zorg dat hij zoo gek niet zijn zal.* Z. Hoeufft (707).

ZOT, bijv., bijw. en znw. *Zot* wordt gezegd voor : geil, wulpsch, wispelturig. *Wat zijt ge zot. Zoo zot zijn als eene musch*, zeer zot of geil zijn. (Br., Antw. en elders). In 't Z. zegt men : *met iemand den zot houden*, in Holl. : iemand voor den zot houden. *Den zot van het spel*, *van de gilde ; van den koning zijn*, uitgelachen, bespot worden (Vl.). *Zot* voor zeer : geweldig : *zot kwaad* (overal). *Uiterzotte*, zottelijk, veel, te veel, zeer veel : *gij vraagt uit er zotte* (Br.).

ZOTTEBOLLEN. o. w., 't zelfde als : *vloerkenbollen*, in de kamer, in huis, in de herberg bollen, b. v. 's avonds of als 't regent (Oostvl.)

ZOTTEKAP, ZOTTEMUTS, 't zelfde als : zotskop, papieren muts die men de kinderen in de school opzet; ook : zot, zottin (Vl. en elders); in Br. : *zottekop*.

ZOTTIGHEID, voor : zot, ongerijmd verwijt, dwaasheid : *spreek dat boos wijf niet aan of ze zendt u een hoop zottigheden naar het hoofd* (overal).

ZOUBELEN, in den mond laten smelten, aan iets zuigen (Limb.). Z. *zouwelen*, gewis hetzelfde woord.

ZOUT, voor : duur : *dat is te zout. Het zout voor de pap niet winnen*, weinig verdienen (Vl.); in Br. : *het zout voor zijn brood niet verdienen.*

ZOUTERIK of **ZEESALDAAD**, een kruid dat men in de omstr. van Sluis en elders in Vl. langs de zeekanten plukt en als salaad eet.

ZOUTKLEP, ZOUTLADE, v., zoutbak, fr.

salin; de zoutlâ lekt (Oostvl.).

ZOUTTELDER, eigenlijk die de zoutgraantjes telt, in Vl.: een gierigaard, kniezer (Z. knijsen (263) of pezenwever (474) of beuzelaar en ook *kneut* (262) of *pin* (480).

ZOUW of **ZAUW**, v., 't zelfde w. als: zode of zoogracht, watergracht, kleine waterloop, goot, riool, straatriool (Belg.-Limb., Diest, Hagel.); bij Kil. *soywe* of *soye*, *soode*, zode. Doch *sauw* bet. bij Kil. ook *soegh*; men zegt in Br. van een lui, vuil vrouwmensch: *eene vuile zoeg*. *Sauwel* vert. Kil. door *ambubaia, mulier ignava*. Z. sjouwelen.

ZOUWEL, wederkant van de ouwel (Venlo).

ZOUWELEN, ZAUWELEN, o. w., kieskauwen of langzaam eten; *zouweleer*, een die zouwelt; *gezouwel* (Limb.). *Zouwelen* en *zoubelen* schijnt ons hetzelfde w. en afkomstig van: *zouw* of zode. Nu *zode* of *zo* (cespis) is bij Bild. (III, 297), v. als *zoding*, van: *zoen*, *zu-en*, d. i. *zuigen*, dat in 't oud nederd. *suyken*, *suken* en in 't angelsaks. *to suck*, hgd. *saügen* is. Vgl. sjouwelen (614) en zoedelen.

ZUCHTIG, ziekelijk, onpasselijk, bij Bild.: ongesteld; bij Kil. en in 't hgd. bet. *sucht*: ziekte, bij Bild.: ongesteldheid. *De mensch moet sparen tegen dat hij ziek of zuchtig wordt* (Br., Antw., Kemp. en Vl). In N.-Br. bet. *zuchtig*: tochtig, windtrekkend, blootgesteld aan windzuiging.

ZUI. Z. *Zode*.

ZUËN, aanhitsen, aankissen: *den hond achter iemand zuën* (Westvl.).

ZUIL (ui als uu), eene soort van aal of els om gaatjes door het leder te boren (Limb.).

ZUIL, m., zachte slaap: *hij ligt in eenen zuil* (Antw. en elders). Z. *zuilen*, waarvan het de wortel is. *Zuil* hoort men in Br. ook voor: zadel, verwant met: zatel, zit, zetel; van: *zillen*.

ZUILEN, o. w., sluimeren, indommelen, indutten (Antw.).

> 't Windje zelf plooide zijn vlerkjes dicht
> En zuilt in de slapende boomen.
> (J. Van Beers, *Levensbeelden. Opkrukken.*)

ZUILEN wordt ook gezegd van 't getril of gedommel eener klok na het slagen of luiden. Hiervan: *gezuil* (Hagel.). *Zuilen* voor: zadelen (Br.).

ZUIP, v. in Holl., is m. in het Zuiden: *aan den zuip komen*, zich aan den drank overgeven.

ZUIPEN of **SUIPEN** (704), soep of drank gewoonlijk van bier, wijn of melk met suiker en eieren samengekookt en die geëten wordt, b. v. om eene valling of, op vele plaatsen, bij het opstaan eener kraamvrouw en in dit geval is 't gewoonlijk een feestje waarop de vriendinnen verzocht worden (in Br., Antw.. Kemp. en N.-Br.). Z. Hoeufft (709): *En wiste hi eenen sieken menschen een soepen oft anders te geven* (Ruysbr. III, 90, r. 16). De Teuth. vert. *suipe* door *sorbillum*; Sopp door *offa*, *offula*; wijnsopp, *vipa*; byersopp, *cervipa*. Z. bij Weil.: kandeel.

ZUIVER, bijv. en bijw., in Br., Antw., Kemp. en elders voor: heel en gansch: *is die zaak nu zuiver gedaan*; in Vl. ook: teenemaal, recht, waarlijk: *'t is zuiver koud. Ik was zuiver van mijzelven. Ik was er zuiver aardig van. Zuiver uit*, heel en gansch uit; voluit: *ik betaal mijn schuld zuiver uit. Zuiver op*, zoo op dat er niets meer overblijft.

> Dat ik suver up verbeet al dat ek vant.
> (*Reinaert die Vos*, v. 2098.)

Niet zuiver zijn, niet zuiver vallen, niet pluis zijn, niet gemakkelijk zijn (Limb., Hagel., Br., Antw.). *Meel zuiver uit den zak*, ongebuild meel. meel met de zemelen er onder.

ZUIVERLINGEN, dunneling, dunsel, sleun (Kortrijk).

ZUKEN, zoeken (Br., Antw., Kemp., N.-Br. en elders). *Zuken* of *zuchen* was oulings ook : zuigen.

ZUL, **ZULLE**, v., dorpel, drempel eener deur, enz. (Vl. en elders); zoo zegt men in Vl. : *kom over mijne zulle niet, of ge vliegt op straat*. *De zulle vragen*, vragen om in een huis toegelaten te worden. *Iemands zulle plat loopen*, ergens veel komen : *vrees niet, ik zal uwe zulle niet plat loopen*. *Hij vaagt zijn gat aan de zulle*, als hij de deur uit is, trekt hij zich de zaak niet meer aan. *Het is daar* (in dien winkel) *het gouden zulleken*, daar verkoopt men veel (Vl.). In Gent dragen vele winkels den naam van : *het gouden zulleken*. In Br., Kl.-Br., Kemp. en ook wel in Oost-Vl. verstaat men door : *zul*, *zulle*, *zulling* het fondeersel of de fondamenten of grondlagen in steen gemetst onder eenen leemen muur; ook omstr. Leuv. : het metselwerk of overwelfsel van eenen kelder; hiervan de werkw. *onderzullen*, *overzullen*, zullen onder of overleggen. In Kl.-Br. is *zul*, en in de Kemp. *zult* : voorstal, de effen vloer in den koeistal, wat verhevener dan de plaats waar het vee staat, en dient om het voeder voor te werpen. *Zulle* en *zulling* bet. bij de Ouden : dorpel, l. *solum*, fr. *seuil*, engl. *doorsille*, oulings. *selle*, hgd. *schwelle*; het oude hgd. *zwel*, *swelle* bet. ook : dorpel, en *grundswelle*, grundlage. Z. Delf. (519) en Grimm's Rechtaltherthum, en Hoeufft op : sulle.

ZULDE, **ZULLE**, voor : zult de of zult gij. Dit *zulle* heeft veel den zin van : hoort ge, verstaat gij, zult gij het doen : *kom morgen, zulle! Zeg het hem, zulle* (Hagel., Br., Antw., Kemp. en Oost-Vl.).

ZULDER, **ZEULDER**, **ZEULLIE** (u of eu kort), in Vl. voor : zijlieden, 't welk men in Br., Kemp. en elders : *zijle*, *zijlie* uitspreekt.

ZULLE. Z. zulde en zul, zulle.

ZULLIE. Z. zulder (Vl. en Zeeland).

ZULLEN. Z. zulde.

ZULLING. Z. zul, zulle.

ZULT, v., de voorstal, de plaats waar men de koeien het eten voorstelt (Kemp.); in den Teuth. *sulte* van dyeren, l. *amasum*, *sulsa*, *exta*. Z. zulle, zulling.

ZULTÉ, **ZULTZOP**, 't zelfde als : penssoep (469) : *de zulte maken* (West-Br.).

ZUMP, **ZUMPELING**, enz. Z. zomp, enz.

ZUNGELEN, o. w., 't zelfde als : singelen (612), tintelen : *mij zungelden de toppen der vingeren* (Holl.-Limb.). Z. zendelen, zindelen.

ZUSPEN, o. w., lichtelijk weenen, gelijk de kinderen dikwijls doen, die volop en dwarsdoor zouden willen weenen en het niet kunnen, fr. *pleurnicher* (Ronse).

ZUUGMINNE, **ZUIGMEM**, zoogmin, min of mem (Zeeuwsch-Vl.).

ZUUL, voor : zoel (Kemp., N.-Br.).

ZUUR. *Dat zal hem zuur opkomen*, *opbreken*, dat zal hij bezuren (Br. en Limb.). *Het zuur* voor : de zode (kwaal), Z. zode in de woordenboeken.

ZUURKRUID, zurkel, zuring (Leuv.).

ZUURKUIP, kuip waarin men iets laat verzuren.

ZUURSEL, o., voor : zuurdeeg, zuurdeesem, deesem (Oost-Vl.).

ZUUT voor : zoet (overal); *zeut* in Limb.

ZWA, m. als wortel van *zwaa-en* of *zwa-en*, 't zelfde als : zwad, zwade, zwaai, dat is de breedte van den weg of der plaats welke een grasmaaier in eenen zwaai of trek afmaait. (Overal in 't Zuiden ook in Gelderl.). Z. ook zwaai.

ZWA, **ZWAAI**. Z. zwaars.

ZWAAD, voor : zwoord (Turnh.).

ZWAAK, v. in Holl., is m. in Limb.

ZWAAL, **ZWALE**, **ZWALIE**, enz., ovenpaal, groote platte en ronde schup, met ijzer voorzien en aan een langen steel, waarmeê de bakkers brood in den oven schieten en er uit halen.

(Antw., Br., Kemp.); in 't Hagel.: *zwade;* te Leuv.: *zwalie, zwoelie;* te Antw.: *zwale.*

ZWAAR WEDER, onweder (Gelderl.).

ZWAARD, zwoerd (Limb.).

ZWAARS (zwaas), v., zwoord, zwoerd, fr. *couenne* (Limb.); in 't Hagel. heet de varkenshuid: *zwa, zwats;* in de Kemp.: *zwa, zwaar;* in Br.: *zwors, zwozze, zwois;* in de omstr. van Gent: *zweerd, zweerden;* Bild. (III, 312) zegt dat *zwoort* o. is, doch oulings v. was en *huid* bet.; hgd. *die zwarte*, en bij de Ouden: *swaarde*, het engl. *zwart* bet.: dik gras dat den grond bedekt: dit is als de huid der aarde.» *Zwaars geven* of *krijgen* bet. in Limb.: slaag geven of krijgen, en *zwaarzen*: slaan; *zworze* in Br. verachtelijk vrouwmensch. *Z.* zwaad.

ZWABBELAAR, drinker (West-vl.), in Br. *zwadderaar.*

ZWABBELEN wordt gezegd van dingen die te groot of te wijd zijn: *zijn broek zwabbelt* (West-vl.). Z. zwabben bij Weil. en zwadderen.

ZWAD, in West-vl. 't zelfde als: zwaard. Z. zwa.

ZWADDER, m., slappe koffie, slechte drank, overschot van iemands drank (Oost.-vl., Br. en Antw.). *Op zwadder gaan*, op zwier gaan; te Turnhout ook voor: dronkaard (Antw. st. en pr.). Z. zwadderen.

ZWADDEREN, o. en ook b. w.: 1° heen en weêr bengelen, bewegen, schudden: *het vel zwaddert hem aan 't lijf* (Br., Antw. st. en pr.); 2° plodderen (491) of in 't water met de hand zitten te roeren, ook zwalpen. Vanhier: *uitzwadderen*, in 't plodderen of al spelende licht uitwasschen; *afzwadderen*, licht afplodderen, of afwasschen, afspoelen: *zwadder het slijk wat van uwen rok* (Br., Antw., Oost-Vl.). 3° schudden, kernen, melk in beweging brengen om de zaan tot boter bijeen te krijgen, boteren: *zwadder de boter bijeen.* Hiervan; *zwaddervat.* Kil. vert. *zwadderen* door *fluctuare, turbare aquas* (zwalpen, in 't water roeren). 4° Als een dronkaard rondzwieren, zich herwaarts en derwaarts bewegen. Hiervan: *zwadderkieken*, voor: dronkaard (Antw., st. en pr.). 5° In het drinken of nutten van natte spijzen of drank storten, slabberen of zabberen (Oost-Vl.); hiervan: *bezwadderen*, beslabberen, bemorsen, bevuilen. Bij Kil. zwadderen, *profundere* (uitgieten) en ook *strepere*. Bild. heeft *zwadderen* voor: plassen, ruischen, zwalpen. 6° Lang blijven regenen of 't zelfde als in Br.: *zebberen, zabberen*, ook: lang aan iets bezig zijn: *hij zwaddert altijd aan.* Men gaf ons *zwadderen* nog op in den zin van: walkeren, stillekens aan koken om murw te worden: *het vleesch ligt te zwadderen*, of bij Kil.: swellen. Z. zwabber (vischstaart) bij Bilderdijk.

ZWADDERGAT, gat dat zich veel heen en weêr beweegt; een die zwaddert, dronkaard (Br.).

ZWADDERKIEKEN, dronkaard. Z. zwadderen.

ZWADDERVAT, vat waarin men zwaddert; het botervat waarin men de boter bijeen zwaddert (Br.). Z. zwadderen bij Kil. en Weiland.

ZWADE. Z. zwaal, enz.

ZWAGGEREN, vrikken, roeien; fr. *avironner* (Br.).

ZWAK wordt in de Kemp., en de pr. Antw., Br., Hagel. gebr. in den zin van: 1° vlug, rap, snel, gezwind, behendig: *het is een zwakke kerel*; 2° van fel, kloek, dapper: *het regent zwak af*; 3° van groot: *een zwakke uur gaans.* In den zin van 't fr. *faible* hoort men altijd: *slap* in de pr. Antw. In Br., Vl. en Zeel. bezigt men zwak voor: slap, lenig, buigzaam: *het is heel zwak. Zwak leven* bet. in Oost-Vl. en elders: het bont maken, ver-

kwistend leven.

ZWAKEN. Z. zwakken.

ZWAKKEN, in West-Vl. : *zwaken*, o. w., zakken, zinken, buigen, plooien. Men zegt van een zeer langen persoon, wiens lange beenen of knieën buigen in het gaan : *hij zwakt door zijne knieën*; ook van boomen die, van vruchten overladen, naar omlaag hangen : *die fruitboom heeft zoo veel vruchten dat hij zwakt.*

> Maar 't zieldragende bootje,
> Zoo sprooi en zoo schuw,
> Hoe zwakt en hoe plooit en
> Hoe zwanselt het nu
> Op de hutsende baren.
> G. Gez.

Zwakken bet. eigenlijk : zwanken, in welken zin G. Gez. het ook heeft; bij Kil. : *swacken*, l. *vibrare, agitare.*

ZWALEM, ZWALM, in Vl., Zeel. en in de Kemp. evenals bij Kil. en Plant., voor: zwaluw; in Br. : *zwolm;* te St-Truid. : *zwelver;* te Tienen: *zwerm*; in Gron.: *zwalg;* in Limb. : *zwalf* of *zwelf;* bij Bild. ook : *zwalge*, *zwaluw;* in den Teuth. : *zwalwe.*

ZWALG, zwaluw (Roermond).

ZWALMSTEERT, m., in Oost-Vl. soort van steen die aan het eene einde smaller is dan aan het andere, en dient om rondvormig metselwerk, zoo als eenen steenput te metsen; 2° manskleed, dat te Antw. : *pitteleer* heet.

ZWALMNEST; als een snuiver brand of ruive ouder zijnen neus krijgt, heet men dit te Ronse : *zwalmnest.* Z. messing.

ZWALP, ZWALPEI, ook KLOTSEI, vuil ei dat zwalpt of klotst, dat bedorven is, ook bebroeid ei (Br., Kl.-Br., Kemp., Vl.); in Vl. ook fig. voor : dronkaard, kwast, en in 't L. van Waas : bedorven kind ; elders in Vl. : onnoozele bloed.

ZWALPER, van : zwalpen (golven), soort van groote duif met hoogen krop (Antw., st. en pr.).

ZWAM, veegzwam (775).

ZWAMPELEN, voor : zwalpen (Limb.).

ZWANGELEN, voor : zwalpen (Limb.).

ZWANKELEN, freq. van : zwanken, waarvan het ook den zin heeft, wankelen, omkeeren; waggelen (West-Vl.).

> Daar klinkt hij (de meitak),
> Rijst in top en zwankelt in den hoogen.
> (G. Gez., blz. 40.)

Zwankelen, l. *nutare, vacillare* (Kil.). Z. zwanselen.

ZWANSEL, m., gemengde vloeibare stof; gelijk *hutsepot* eene mengeling is van stijvere zaken (Oost-Vl.). Z. zwanselen, waarvan 't de wortel is.

ZWANSELEN, ZWANTSELEN, ZWENSELEN, ZWEINSELEN, o. w., van den eenen kant naar den anderen trantelen, als bedronken lieden doen; heen en weêr stuiken of slingeren : *die zatlap zwenselt van den eenen kant naar den anderen.* In Belg.-Limb., Hagel. en Kemp. zegt men : *zwanselen*, *zwenselen;* in Vl., vooral in Oost-Vl. : *zwiinselen*, *zwinselen*, *zweinselen.* Men gaf ons *zwanselen* ook op in den zin van : onder 't eten morsen, en *zwenselaar*, een die morst. Het is afgeleid van : *zwants*, oud dietsch en hgd. w. dat staart en ook sleip bet. Hiervan bij Kil. : *zwentsen* en 't freq. *zwentselen*, l. *vagari*, d. i. heen en weêr loopen, eigenlijk heen en weêr slingeren, gelijk een dier doet met zijnen steert. *Zwens*, *zwants* bet. in Limb. : *slaag*, en *zwentsen*, *zwantsen :* slaan : *hij zwenste er duchtig op. Swantsen*, *zwentsen* schijnt samen te hangen met : zwanken, zwenken, zwinken, zwingelen, dat ook slingeren en slaan beteekent, en *ts* zou met *g* en *k* verwisseld zijn. Z. zwatelen.

ZWART, ZWERT. *Zwart op wit*, geschrift; *zwart en blauw worden*, blozen : *hij werd zwart en blauw van gramschap* (Vl.). *Er is noch wit noch zwert in huis* zegt men in West-Vl. voor : er is noch eten noch vuur in huis;

in Br. : *er is noch vier noch vonk*, er is niets in huis. *De zwerten*, de Geestelijken. *Zwart* of *zwert goed*, mv., *zwerte goederen* : goed of goederen toebehoorende of toebehoord hebbende aan kerken of kloosters en in de Fransche omwenteling geroofd en verkocht geworden zijn (Br., Antw., Kemp,, Vl. en elders). Men noemde die goederen ook : *nationale goederen*, in tegenstelling van : erf- of patrimoniëele goederen.

ZWARTERIK, een die zwart is, die zwart haar heeft (Br., Antw., Kemp. en elders); koffie : *den zwarterik buischen*, koffie drinken (h. en d. in Vl.).

ZWARTSEL, in Belg.-Limb. als in Br. : *blink*, *cirage de souliers*. Z. wiks.

ZWASEM en ZWADEM of ZWAAM en *zwasemen*, *zwademen*, *zwâmen* voor: wasem, wasemen. *Zwasemen*, *zwasem*, *zwadem* staan in verband met zwaaien, gelijk *wasem* met waaien (Limb.).

ZWATELEN, o. w., rondloopen, op zwier gaan ; fr. *bambocher* : *waar zwatelt die jongeling toch? Zwatelaar*, fr. *bambocheur* (West-Vl., Veurne). Het w. is licht verwant met zwadderen of zwentselen, l. *vagari*.

ZWATS. Z. zwaars.

ZWAUW. Z. zwaal.

ZWAVELBAK, solferstekbak (N. v. Vl.).

ZWAZIE (zwozze). Z. zwaars.

ZWE, ZWEE (zachte *e*), v., winkelhaak, haak of regel den vorm eener T hebbende, fr. *équerre* (West-Vl.). *Die plank is buiten hare zwee*, bevindt zich buiten haren haak, d. i. : is op hare plaats niet. *Uit zijne zwee gesmeten zijn*, buiten zijnen haak zijn, uit zijn lood zijn, buiten zijn bezigheid zijn. *Buiten zwee zijn*, half dronken zijn (West-Vl.); in Br. zou men er voor zeggen : *buiten schreef zijn*. Bij Kil. : *swede*, oud Vlaandersch, *winkel-haeck*, *norma*, *regula*, *quadra*, *gnomen*; bij Weil.: *zwei* (schuinsche winkelhaak. Z. zwade.

ZWEEL, o., komt in Limb. en *zwil* in Gelderl., Groning. en Overijsel voor in den zin van : eelt, d. i. in Br : *weer* (scherpl. *e*); bij Kil. *swil*, *swe*.., l. *tumor*, *callus*, fr. *durillon* ; in den Teuth. *sweele*, *gesweel*, clyere.

ZWEELT, 't zelfde als : *zweel*, eelt (Roermond).

ZWEEM, v., soort van watervogel, half zoo groot als een eendvogel, maar er wel aan gelijkend, fr. *sarcelle d'été* of *d'hiver* (Waas); bij Kil. sweem, sweemer, sweemerken, l. *rusticula minor*, *gallinago minor*.

ZWEEMER, ook *zwik*, zwengel of siksen, lange stok met zijn midden op eenen boom liggende, en dienende om den cemer in den bornput op en neêr te halen (Mechel., Antw., Kemp.); bij Kil. *zwenghel*, *zwinghel*, l. *tollenon*.

ZWEEP, eigenlijk : dunne roede ; in Br., Antw. en Vl. voor : lange man of vrouw, of voor : *zwikzwak*. *Zwiep* bet. h. en d. in Westvl. ook 't zelfde als : *lijlootse* (340), wiegewaai, en *zwiepen* voor : zweepen ; zwanken, slingeren, schongelen, fr. *osciller*.

ZWEEPKENS, eerste trekken van de schrijfkunst (Antw., Kemp.).

ZWEER, m., in 't Zuiden voor : pijn, zeer : *losse hoofdzweer*, f. *migraine* (Antw., st. en pr. en omstr. Brussel). In N.-Br. : *scheele hoofdzweer*. *Den zweer van iets hebben* of *geven*, er zich niets van aantrekken (Vl.). Z. sjeer en zweer bij Hoeufft ; bij Kil. : swere, sweyr, l. *dolor* ; hinc, *hoofdswere*, *tandswere*.

ZWEERD, voor : pijnlijkheid gezegd : *de dood eens zoons is een hard zweerd voor eenen vader* (Br., Antw. en elders); in Oostvl. wordt *zweerd* gezegd 1° voor : zwoord (Z. zwaars), 2° voor : lisch, riethalm ; in Vl. voor : het onderste gedeelte van een schip dat door het water snijdt; te Antw. zijn de *zweerden* van een schip : twee groote ovale berden die er weêrszijde

aanhangen en op en neêr gelaten worden. Bij Kil. *sweerd*, l. *planca lateralis latae aut alterius navigii plani, lateri navis accinctae tanquam ensis.*

ZWEERNOOT, m., duivel : *loop naar den zmeernoot* (Limb.).

ZWEET. *In 't zweet zitten*, in moeite of moeilijkheden zijn (Vl. en elders).

ZWEETEN, o. w., voor : *zijn best doen* : *gij zult er mogen voor zweeten* (Br.). *Water en bloed zweeten*, zeer benauwd zijn : *hij zweette water en bloed* (Overal). *Zwijgen dat men zweet*, volstrekt zwijgen (Br., Antw.).

ZWEETERS of *zweetvoeten*, voeten die veel zweeten : *hij heeft er gestaan met zijne zweeters* of *zweetvoeten* zegt men in Br. en Vl. van iemand die in zijne verwachting bedrogen is, of die vergeten is.

ZWEGEL, ZWEGELSTEK. Zwegel, m., voor: zwavel, solfer; ook voor : *zwegelstek* of lang gezwaveld of gesolferde stekje; *zwegelbus*, enz. (Limb.); bij Kil. *sweghel, zweghelpijp* (Germ. sax., sicamb.), riet, rietpijp, 2° sweghel, germ. saks. Geld. en Hol. *zweghelstockje*, solfer-steck.

ZWEGELKE, fr. *allumette* (Limb.).

ZWEGELSKREMER, die met zwegels of zwavelstokjes over land gaat (Limb.).

ZWEGERSE, zwagerin (Holl.-Limb.).

ZWEGELSTEK, solferstek (Limb.).

ZWEIFELEN, o. w., voor : weifelen (Oost-Vl.), evenals *zwanken* voor: wanken.

ZWEILEN. Z. zwellen.

ZWEINSELEN, zwanselen.

ZWELF, zwaluw, hgd. *zwalbe*, engl. *zwollow*. Z. zwalem.

ZWELGEN. In 't bolspel, al ramende en schier ten einde der macht van den bol, boven eenen staanden bol geraken heet men in Westvl. : *zwelgen*.

ZWELLEN, ZWEILEN, ZWILLEN, b. w., half murw laten worden, eens eventjes in kokend water laten zieden, b. v. kervel, roode koolen, enz.: *de aardappelen zijn nauwelijks gezweild; hij eet geerne gezwilde koolen*. In Belg.-Limb. zegt men *zweilen*, in 't Hagel., Kemp. en N.-Br. meest: *zwillen*, voor : zwellen ; bij Kil. en thans nog in de Kemp. bet. *swellen* (Kempisch) 't zelfde als : wallen of zieden; bij Otfried staat *suilit* voor : *zwelt*. Z. Hoeufft op *zwillen*. *Iemand laten zwillen* bet. te Antw. : iemand niet meer aantrekken, zich om hem niet meer bekreunen, hem aan zijn lot overlaten.

ZWELTE, v., een licht, vuil, slecht vrouwmensch, dat met iedereen meêloopt, fr. *salope*; 2° een lui, vadzig, slordig vrouwmensch, omdat, zegt Dr Snellaert (Belg.-Mus. 1844, blz. 201), een zwaarlijvig vrouwmensch doorgaans zich log en traag vertoont. *Eene dikke zwelte*, eene *godse* (Vl.); te Gent is *zwelte* ook de naam des laatsten koeks van de heetekoek-bakte; bij Kil. *swelte*, l. *puella languida, ignava, remissa*. Z. *lef* (330), *slavets* (617) en *zwelten*, waarvan het de wortel is alsmede kalle (klappei, blz. 227).

ZWELTEN (*zwolt, gezwolten*), o. w., bezwijken, vergaan, sterven, ook voor : verdrinken : *ik zal daar onder bezwelten. Hij is verzwolten als eene koe. Den put vullen als de koe verzwolten is*, hetzelfde als elders, *den put vullen: als het kalf verdronken is* (Vl.). Z. bezwelten (52). (Vl.). Kil. vert. *swelten*, volgens hem een oud Vlaandersch w., door : *deficere, languescere, fatiscere*; Despars (Chronijk van Vl. II 86) en Maerl. hebben ook *swelten* : *hi beswalt* (Alex. 104); in Floris en Blancefloer : *beswalt*; bij Delf. is *swelten* oud hgd.; in 't Belg.-Mus. (1844 blz. 201) is *swellen* eene sterkere uitspr. van *zwellen* (bersten), van dieren gezegd, omdat na de dood de ontwikkeling der gaz het lichaam doet zwellen.

ZWELVER, zwaluw (omstr. Landen en St-Truid.). Z. *zwerm*, bij ons, Bild. en Weil., en zwalem.

ZWENDIG, *zwezerik* van een verken (Hageland).

ZWENGEL. Z. valei, fr. *volée*, en zwing.

ZWENS, ZWENTS, *zwans*, slaag (Belg.- en Holl.-Limb.). Z. zwanselen, zwingelen en zwentsen.

ZWENSELEN, ZWENTSELEN. Z. zwanselen.

ZWENTSEN of zwantsen, b. w., slaan, afrossen (Holl.-Limb.). Het is afgeleid van *swants*, dat staart bet. Z. zwanselen, zwingelen.

ZWERAGIE, verzwering (Br.). *G* wordt uitgesproken als in 't fransch.

ZWEREN, sjeren, zeerden (Vl.).

ZWEREN, voor : vloeken (Vl. en elders).

ZWEREN (met zware *e*), van : *zweer* voor : zeer, pijn, bet. in Westvl. ook 't zelfde als : zeer doen, zèren of sjeren : *wat zweèrt mij dat.*

ZWERIJ, voor : verzwering of ook voor : zweer (omstr. v. Breda); in Br. zegt men *zwerage* voor : verzwering.

ZWERM, m., zwalm (r. Tienen); Kil. heeft *zwermen* voor : zwerven (verwant met : zweven), l. *vagari, errari; zwermer*, voor : zwerver, *vagabundus, errabundus*. Z. zwelver en, bij Bild. (III, 310), zwerm.

ZWERTGOED. Z. zwart.

ZWES, grachtje (Kl.-Br.).

ZWEVEL, voor : zwavel (N.-Br. en bij Kil.). Z. zwegel.

ZWEZER, zwezerik (Antw.).

ZWICHTEN (zich), zich wachten (Oostvl.).

ZWICHTIG, bijv., zeer, ontzachlijk: *zwichtig veel, weinig*, enz. (Zeeuwsch Vl.).

ZWIEP, zwiepen. Z. zweep.

ZWIER, ZWIEREN. *Swier* te Leuven en elders voor : slinger of schongelkoord, en *zwieren* voor : slingeren ; Kil. vert. *swier* door : *vibratio*, en *swieren* door : *vibrare*.

ZWIERSCHAKELEN, o. w., touteren, schongelen (h. en d. in Br.). Samengest. uit : zwieren en schakelen. Z. wiegschakelen, bijzen.

ZWIJMELEN, o. w. 1° onvast slapen : *ik slaap niet, ik zwijmel maar; zwijmeling*, lichte slaap (Br.), te Antwerpen : *zuilen*; bij Kil., die het vert. door : *dormitare, soporare*, heeft het dezelfde bet.; in de Kemp. wordt *zwijmelen* gebr. in den zin van : *zwanselen* of *zwankelen*, waggelend gaan gelijk een zatlap, en Kil. vert. dit door : *cespitare*. In Holl.-Limb. bet. *zwijmelen* : gedurig bewegen.

ZWIJN, een overdadige of beestachtige mensch, die b. v. veel drinkt of vuil en wulpsch leeft : *zwijnverken*; zoo zegt men veel h. en g. in 't z.: *zat of dronken zijn als een zwijn*, zeer dronken zijn; een zatlap of dronkaard heet men : *zat zwijn*; en een slechtaard : een *zwijnskot*, *zwijnsneus*, een *zwijnsvoet*.

ZWIJNKEL. Z. zwing.

ZWIJNSELEN. Z. zwanselen.

ZWIJNSHORSEL, aardbie (Westvl.).

ZWIJNTJE (zwintje), klein borstelken, licht zoo genoemd, omdat dit doorgaans van zwijnenhaar gemaakt is. *Het zwijntje onder de kave slaan*, iets in het duikerken doen. *Zwijntjevellen*, een zeker kaartspel (West-vl.). *Zwintjes* zijn te Poperingen ook : een soort van peulerwten.

ZWIK, v. 1° 't zelfde als : zweemer (Antw.), danszaal; van : *zwikken*, in den zin van : doen daveren. Pomey heeft *zwik, zwak, libratio, vibratio; zwikken, agitare, vibrare, librare. Iets kunnen zwikken*, eene zaak kunnen draaien naar zijn goeddunken, de zaak machtig zijn, enz. *Dé kérel kan et zwikken* (Limb.). Z. *zwikken* en bij Weiland *zwik*.

ZWIKKEN, 't zelfde als bij Weil. : *zwanken*, schudden, heén en weér bewegen, slingeren (Br.); bij Kil. : *motitare*. In Limb. bet. het : overmeesteren.

dwingen : *hij zal dien last wel zwikken*; in Br. hoort men 't soms voor : veel drinken, en *zwikker* voor: dronkaard. Gewis van : zwik of zwikje, fr. *fausset*. Z. zwikzwak en zweemer.

ZWIKZWAK, evenals : *slinger* (623), 't zelfde als *slongel* (625), en wordt gezegd van een zeer langen dunnen persoon of van iemand wiens beenen in 't gaan buigen. Het w. is bij herhaling met den *a*-klank gevormd van *zwikken* of *zwijken*. Bij Kil. is *swinck, swanck, vibratio, libratio*. Z. zwakken.

ZWIL, o. Z. zweel.

ZWILLEN of ZWEILEN. Z. zwellen.

ZWING (zwong), v., 1° 't zelfde als bij Weil. : zwingel- of zwengelhout, het dwarshout van eenen wagen, fr. *traverse*; bij Kil. *zwinghe* van den waghen, l. *lignum traversum temonis*; doch door *zwing* verstaat men niet alleen : den stok voor eenen wagen, waaraan men de strengen van ingespannen peerden vastmaakt, maar ook een zelfde dwarshout, dat met eenen haak vooraan eene koets, ploeg, egge vastgemaakt wordt, in 't fr. *volée*, ook *haamhout*, dat evenals *zwengel*, 't zelfde bijna is als : *hameel*, (174), *hamerschier* (175), *hangschijf* (177) of liever *hangschier* (Br., Antw., Waas) : in Westvl. heet dit dwarshout : *zwinkel, zwijnkel*; 2° zwingvleugel van een grooten vogel, als : arend, duif, vooral de uiterste pennen der vleugels of de slagvederen; vanhier: *witzwing*, duif wier uiterste vleugelpennen wit zijn (Antw., Waas); bij Kil. is *zwinghe*: vleugel eens arends, *angl. wing*. Zie Delf. (349) en zwingelen. *Zwing* is verwant met zwang, d. i. 1° eene zwaaiende beweging, inzonderheid : eene verbreiding der vleugels in het vliegen, 2° zwaai in 't algemeen (Bild.). Z. zwong.

ZWINGEL, 't zelfde w. als *zwengel*, is bij Kil. : een zwingelvlegel, een zwingelstok, doch in Limb. bet. het : arm eener waterpomp; de Teuth. heeft *swijngel*; *putswijngel*, l. *vectis* : bij Kil. is *zwinghe* ook : roede, *pertica* fr. *perche*. Z. zwing.

ZWINGELBERD. Z. zwingelen.

ZWINGELEN, eigenlijk : slaan, slingeren ; doch bepaaldelijk gezegd van het vlas, om het van zijn houtachtig gedeelte teenemaal te zuiveren, fr. *teiller le lin* (overal). Hiervan : *zwingelberd* (Br., Oostvl. en elders), berd waarop men het vlas zwingelt; *zwingelmes*, scherp houten tuig, in den vorm van een cirkelrond mes, waarmeê men vlas op 't zwingelberd uitslaat; bij Kil. heet dit tuig : *swinghel* of *zwinghe*, *flagellum linarium*; *zwingelkroten*, afval van gezwingeld, geknapt of gehekeld vlas (Vl.). Z. kroot (300) en leem (329). *Zwingelen*, freq. van : *zwingen* (slaan, slingeren), is een saks. w., dat geeselen bet.; in den Teuth. is *swingelen* ook : geysselen ; het engl. *to swing* of *zwingle* en 't saks *swingen* hebben ook die beteekenis en vandaar dat men in Br. *zwingelen* zegt voor : slaan, en *zwingeling* voor : slaag : *hij zwingelde duchtig op mijnen rug*.

ZWINGELKOT, plaats waar men vlas zwingelt (Overal).

ZWINGELKROTEN. Z. zwingelen en kroot (300).

ZWINGELMES. Z. zwingelen.

ZWINGELMOLEN. Z. zwingelen.

ZWINGELSTOK of ZWINGEL, stok of tuig waarmeê men vlas zwingelt (Vl.); in Br. : *zwingelmes*.

ZWINK en ZWONK, in N.-Br. voor : *zwenk*, draai, slag, wenk : *hij had 'het met een zwonk van het oog gezien*.

ZWINKEL, ZWIJNKEL. Z. zwing.

ZWINSELEN, omstr. Ieper., 't zelfde als elders : zwenselen, *zwantselen*, *zwankelen*.

ZWINTJE 1° 't zelfde als : zwijntje; 2° ook een werktuig om palen in den grond

te slaan (Ieper.); doch in de laatste bet. zal het zijn voor : *zwingeltje.*

ZWIRLEN, zwieren, slingeren, dooreenzwaaien : *in 't zwirlen van den dans. Zwirrel* is bij Bild. (III, 311) m., 't zij als wortelsylbe van : *zwirrelen*, 't zij als het verbale van *zwirren*, 't zelfde als zwieren : met klein verschil van de *nuance* in de beteekenis, en even zoo *zwarrel*, van : *zwarrelen* of van *zwarren*, oud freq. van *waren* met de *z* versterkt.

ZWIT, zweet, en *zwitten* voor : zweeten, gelijk *hitte* voor : heette (N.-Br.).

ZWOEL. Z. zwaal.

ZWOELIE, v., ovenpaal. Z. zwaal.

ZWOIS. Z. zwaars.

ZWOLM, zwaluw (Br.).

ZWONG, v., zwingel, spaander of plankje waarmeê het vlas gezwingeld wordt, hetzelfde als in Br. *zwingelmes*, hgd. *schwinge. Zwongelen* voor : zwingelen, fr. *broyer le lin*, hgd. *schwingen* (Limb.). Z. zwingelen.

ZWONK, m., draaier aan eenen slijpsteen, arm aan een koffiemolen; handhave aan eene houtboor (Antw., Kemp.). Z. bij Bild. (III, 311) : *zwing* (draai, zwaai), m. als wortel van : *zwengen*; doch uit *zwe-en* ontstaan, als *zwenk* en *zweng* van 't hgd. *zwengen*, waarvan ons *zwengel* uit zwing samengetrokken is. Z. zwing.

ZWORS, ZWOZ, ZWOZZE (Br.). Z. zwaars.

